Universidad de Deusto
Biblioteca

SURIUS

DE VITIS SANCTORUM

4

IULII ET AUGUSTI

Universidad de Deusto
Biblioteca

Estante 92
Plúteo 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE PROBATIS SANCTORVM HISTORIIS, PARTIM EX TOMIS ALOYSII LIPOMANI, DOCTISSIMI EPISCOPI, PARTIM ETIAM EX EGREGIIS MANVSCRIPTIS CODICIBVS,

quarum permultæ antehàc nunquàm in lucem prodiêre, nunc recèns optima fide collectis per F. Laurentium SVRIVM CARTHVSIANVM.

TOMVS QVARTVS, COMPLECTENS SANCTOS MENSIVM IVLII ET AVGVSTI.

FACULTAD DE TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BILBAO

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Geruinum Calenium & hæredes Quentelios, Anno M. D. LXXIII.

Cum priuilegio PII V. Pontificis Maximi, & CAESAREAE Maiestatis in decennium.

Es dela Compª de Jesus de Palª y de su libreria diole el Sr don Franco de Reynoso abbad de Vsillos ora pro eo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PIVS PAPA V.

DILECTO FILIO F. LAVRENTIO CARTHVSIANO.

DILECTE fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Librũ, sanctorum Patrum vitas continentem, à te nupèr editum, atque ad nos missum, libentissimè accepimus: qui quidem eo gratior etiam nobis fuit, quòd opus in se cõtinet à nobis semper desideratum, & ad refellenda hæreticorum in easdem sanctorum Patrum historias maledicta, aptissimum. Laudamus vehementer pium hunc laborem tuum, teque quòd coram Domino vacuus apparére nolueris, sed in eius Domum, pro facultate tibi ab eo concessa, quicquid potueris, vltrò obtuleris, debitis in Domino laudibus commendamus: cuius tamen laudabilis laboris tui gloriam in primis ei tribuẽdam esse memẽto, à quo accepisti & velle & perficere: quod & à nobis, & ab omnibus pijs & Catholicæ religionis studiosis meritò laudaretur. Hortamur autẽ te, vt huiusmodi opere prosequendo, & de Ecclesia Dei benè mereri, & tibi apud omnipotentem Deum merita augere nè desistas, securus, te à Redemptore nostro laborum tuorum centuplum esse fructum percepturum. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die 2. Iunij, M. D. LXX. Pontificatûs nostri Anno Quinto.

T. Aldobrandinus.

PIVS

PIVS PAPA V. DILECTO FILIO GERVINO CALENIO TYPOGRAPHO COLONIEN.

DILECTE Fili Salutem & Apostolicam benedictiõem. Cùm tu, sicut accepimus, nonnullos de probatis Sanctorum historijs à dilecto filio Laurentio Surio optima fide collectis, necnon alios Tomos seu libros dilecti filij Petri Canisij presbyteri seu religiosi Societatis IESV, de doctrina siue Institutione Christiana inscriptos, vnà cum certis Annotationibus, nondùm impressos, tua impensa imprimi facere desideres: Nos tibi, quem in excudendis huiusmodi Tomis seu libris graues impensas subire necesse est, nè ex beneficio omnibus Christi fidelibus collato detrimentum aliquod sentias, opportunè prouidere, ac te in tuo laudabili & Reipublicæ Christianæ perutili proposito confouere volentes, & à quibusuis Excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisq; Ecclesiasticis sententijs, censuris & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium duntaxàt consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes: Motu proprio non ad tuam vel alicuius pro te nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia & mera deliberatione nostris tibi Tomos seu libros præfatos per te vel alium seu alios imprimendi, & impressos vendendi licentiam & facultatem plenam & liberam Apostolica authoritate per præsentes concedimus: Necnon omnibus & singulis impressoribus, librarijs, & mercatoribus tam in Italia quàm extra Italiam constitutis, in virtute sanctæ obedientiæ & sub Excommunicationis sententiæ, necnon in terris sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectis, sub amissionis Tomorum seu librorum huiusmodi ac mille ducatorum auri de Camera, pro vna Cameræ Apostolicæ, & altera medietatibus tibi, tuisq; hæredibus & successoribus irremissibiliter loco damnorum applicãdorum pœnis, per alios absque tuî & hæredum vel successorum tuorum expresso mandato aut licentia habita excudentes, seu imprimentes, aut vendentes, totiès quotiès id fecerint, eo ipso incurrendis, nè eosdem tomos seu libros infra decennium proximè futurum ab illorum impressione computandum, in quibusuis literarum characteribus, aut parua, mediocri, seu magna, vel alia quacunque forma alicubì imprimere, neque per alios impressos vendere absq; expressa tuî vel hæredum & successorum præfatorum licentia vel consensu audeant vel præsumãt, & ità per quoscunque iudices & commissarios quauis authoritate fungẽtes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac quicquid secùs super his à quoquã quauis authoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus: Mandantes nihilominùs Motu simili sub interdicti Ecclesiastici & ingressus Ecclesiarũ Venerabilibus Fratribus nostris Colonien. & quorumuis aliorum ciuitatum & locorum Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filijs illorum vicarijs seu officialibus, legatis, vel Vicelegatis, ac sub primò dictis pœnis, Gubernatoribus, Potestatibus, & alijs quibusuis Iudicibus quibuscunque authoritate & officio fungentibus, quatenùs quotiès pro parte tua, & successorum tuorum, vel alicuius eorum huiusmodi fuerint requisiti in præmissis, efficacis defensionis præsidio assistẽtes, fa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciant authoritate noſtra inhibitiõem præfatam inuiolabiliter obſeruari: ac te, tuosq; hæredes & ſucceſſores præfatos huiuſmodi, illorumq; ſingulos conceſſione pacificè frui & gaudere: Ac impreſſores, librarios, mercatores, fautores, ſcientes & non reuelantes, quos inhibitioni præfatæ contraueniſſe eis conſtiterit, excommunicationis & alias ſententias, cenſuras & pœnas huiuſmodi incurriſſe declarent, ac pro talibus publicè nũciari mandent, & faciant contradictores quoſlibet & rebelles per eaſdem cenſuras & pœnas, appellatione poſtpoſita, cõpeſcendo: inuocato etiam ad hoc, ſi opùs fuerit, auxilio brachij ſecularis: Non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, Priuilegijs quoquè, Indultis, & literis Apoſtolicis ſuper imprimendorum Tomorum facultate quibuſuis perſonis cuiuſcunque dignitatis & præeminentiæ exiſtentibus etiam motu & ſcientia ſimilibus, ac ſub quibuſuis tenoribus & formis, necnõ clauſulis & decretis cõceſſis: Quibus omnibus etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua: non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſsio habenda, aut alia qua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, illorum tenores, àc ſi de verbo ad verbum inſererentur, præſentibus pro expreſsis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxàt ſpecialiter & expreſsè derogamus: Aut ſi impreſſoribus, librarijs, & mercatoribus præfatis vel quibuſuis alijs, communiter vel diuisim ab Apoſtolica ſit Sede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſsint per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Volumus autem & eadem authoritate decernimus præſentium literarum tranſcripta in ipſis Tomis impreſſa in iudicio & extra ſufficere, & plenam fidem facere, regula contraria non obſtante. Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXIIII. Septembris, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

Cæ. Clorierius,

S. N. D.

S. N. D. GREGORIO XIII.
PONTIFICI MAXIMO, AETERNAM
à DEO ſalutem & felicitatem.

NOn abſq; ſingulari Dei prouidentia, & erga Eccleſiam ſuam eximio amore, id eueniſſe, vt dum hæreſes & ſectę alię ex alijs natę, & nihilo minùs inter ſe horrendum in modum diſſectæ, eam ipſam Eccleſiam, quæ toto orbe terrarum non niſi vna eſt, immaniter oppugnant & exagitant, non pauci alij alijs ſuccederent optimi paſtores, nempe Romani Pontifices, nemo eſt, qui non videat, niſi valdè mentis inops ſit. Vt enim neceſſarius eſt naui, inter ſæuas tempeſtates mare ſulcanti, prudẽs & benè peritus nauclerus: ità sanè ac multo etiam magìs laboranti Eccleſiæ niſi adſit ſapiens gubernator, in ſummis eam periculis verſari neceſsè eſt. Atq;, niſi fallor, hoc ipſum eſt, quod cruentiſſimum animarum hoſtem diabolum vehementer impellit, vt omnes horum temporum nouatores, cùm alioqui inter ſe odioſiſſimè diſſideant, in eo tamen magno ſtudio cõſpirare faciat, vt Romanos Pontifices, quibus non ignorat totius ouilis Dominici curam, ab ipſo Chriſto in Petro demandatam, Iohan. 21. miro odio inſectẽtur: & quo nihil poſsit fingi atrocius, inter cætera etiã Antichriſtos eos per ſummã contumeliã appellent. Et certè effecerunt illi apud permultos, vt non alio, quàm Antichriſti, loco habeant Pontificem Maximum, etiamsi ille viuat ſanctiſſimè. Dolẽdum profectò, homines Chriſtianos eò adduci potuiſſe, vt tam malè de Eccleſiæ paſtore ſentiant: ſed interim tamen Pontifici nocent prorsùs nihil, ſibijpſis plurimùm. Poſtquàm enim authoritatem Pontificis ſibi negligendam putârunt, iuſto quidem, ſed multùm expaueſcendo Dei iudicio in varias opiniones, ſectas, hæreſes diſtracti ſunt, labunturq; ex alijs erroribus in alios, ſeſeq; malignis dęmonibus effusè irridendos propinãt. Ea res quantam perniciem ampliſſimis regnis attulerit intrà annos non adeò multos, puto omnes intelligere. Nec tamen vnquàm his malis remedium adhiberi poterit, niſi agnoſcatur vnus aliquis totius Eccleſiæ paſtor, qui alius eſſe non poteſt, niſi Petri ſucceſſor, cui vni dictum eſt à Domino, Paſce oues meas: Iohan. 21. vt ſanè iam dubium nulli eſſe queat, qui à Petri ſucceſſore, id eſt, (vt ſemper totus ſenſit orbis Chriſtianus) Romano Pontifice paſci nolint, eos Chriſti oues dici nõ poſſe. Atq; vtinàm non re ipſa, q eiuſmodi ſunt, plùs ſatis declararent, ſe à Chriſto eſſe alienos. Si enim Chriſti oues eſſent, eius quoq; ſpiritu vegetarentur, & quemadmodùm nõ niſi vnũ colunt Deum, ità etiam non niſi vnam complecterentur fidem, in ea conſtanter permanerẽt, idem ſaperent, idipſum ſentirent, & nõ eſſent in eis ſchiſmata. Iam verò quandò tam miſerè inſtàr paruulorum fluctuantium modò hanc, modò illam profitentur fidem, & alij hos, alij illos ſequuntur magiſtros, inter ſe perpetuò corrixantes, omnibus planè teſtatum efficiunt, quàm nihil habeant commercij cum Chriſto, qui vtiq; non 1. Cor 14. diſſenſionis eſt Deus, ſed pacis. Sed in hos labyrinthos conijciuntur illi per ſuos concionatores & magiſtros, è quibus nonnulli, vt aiunt, ità præclarè ſe nõrunt accommodare tempori, vt cum Caluinum animo ſectentur, Luterum ore

Universidad de Deusto
Biblioteca

crepent,alium Christum domi,alium foris prædicantes, homines scilicèt simplices & candidi:quos pleriq; incauti dum audiunt,non putant eos aliter sentire,quàm doceant:sicq; fit,vt dum sibi videntur esse in tuto,quòd acquiescant in doctrina Præceptorum suorum,ab illis ipsis prę ceptoribus planè dissentiant. Etsi autem Luterani dogmatistæ accuratè dant operam multis locis,nè prostent libri Caluiniani:non tamẽ possunt efficere,quin multi clàm eos habeant & lectitent,illectiq; Caluini blandiloquentia,contempto Lutero,ad eius partes sese adiungant,sicq; ex Luteranis fiant Caluinistę. Nec vident homines infelicissimi,quàm pessimè sibij psis consulant,dum ità leuiter quod antè probârant,iam improbant,paulò pòst,si in alium dogmatistam incidant,eũ secuturi,etiamsi & à Lutero & à Caluino ille discrepet, vel certè rursùs à Caluino ad Luterũ defecturi. Quàm verò longè absunt ab his grauissimis periculis,qui intrà vnam sanctam Catholicã Ecclesiam sese cõtinent,cuius est constans & semp suî similis fides & doctrina,cui Christus & promisit & misit doctorem,spiritum veritatis: quẽ non habẽt,qui ab hac Ecclesia se separãt. Et est sanè sapienter ab Cypriano dictum,non posse eũ Deum habere patrẽ,qui non habet Ecclesiã matrem. Sed hîc se prodit intolerabilis hæreticorũ impudentia,qui singuli sibi & suis synagogis huius Ecclesiæ nomen vendicant: Mira verò & nunq̃ satis deplorãda miserorũ hominũ cęcitas,qui simul atquè existit aliquis nouam doctrinã adferẽs, modò audiant illũ crepare verbum Dei,eum amplectũtur,& vt omnibus in ꝓspectu est,incredibili leuitate abeũt in sectas tam multas,vt vix aut ne vix quidẽ certo numero cõpræhendi possint:& cùm nulla ferè cum alia consentiat, singulę tamẽ,Ecclesiæ nomine gloriantur,in hoc certè bellè inter se cõuenientes, quòd omnes ꝓtinaciter oderũt Romanũ Pontificem,quo tamen vno signo facilimè potest internosci,eos ab ecclesia excidisse, quippe cuius pastorem non agnoscunt,quẽ vniuersus orbis Christianus semper agnouit,vt est à Catholicis abũdè nõ vno loco demonstratũ,nec Epistolaris angustia patitur ea nos hîc repetere. Si ergò rectè ac meritò Ecclesiæ nomen vsurpare sibi volũt,ad eã Ecclesiã redeãt necesse est,q̃ sub vno pastore Romano Pontifice vnã fidẽ constãtissimè profitetur,atq; in ea fide verã sectatur pietatẽ & sanctimoniã. Non audiãt illos,qui nemini succedẽtes,sed à seipsis incipiẽtes,alieni,vt inquit Cyprianus, fiũt & ꝓphani,Dominicæ pacis ac diuinæ vnitatis inimici:nõ habitãtes in domo Dei,id est,in Ecclesia Dei,in qua nõ nisi cõcordes atq; vnanimes habitãt. Puto equidẽ permultos etiã ex illis,qui ab hac Ecclesia recesserũt, iam planè pertęsos huius plusq̃ Babylonicę cõfusionis, quę in ditiões Christianorũ cum innumerabiliũ animarũ certissima dãnatione irrepsit,atq; in dies latiùs serpit,posteaq̃ Romani Pontificis authoritas contẽni cœpit. Certè Melãchthon quodam loco de ipsis suis discipulis & symmystis scribit,eos maiorẽ, magis intolerabilẽ & minùs excusabilẽ authoritatẽ ac potestatẽ sibi vendicare, q̃ Papa Romanus vnq̃. Rogand⁹ profectò est & multũ rogand⁹ prępotẽs Deus,vt homines miserè euersos & distractos ac dissipatos velit reducere in ouile suũ. Magna arte egit diabol⁹,vt ꝓ homines astutos ꝓsuaderet ignaris,sola fide nos iustificari. Hac em̃ doctrinę facilitate in numeros in suã nassam ꝓtraxit,qui alioquì sua spõte in vitia ꝓcliues,Ecclesię Catholicę doctrinã, bona ops,pœnitẽtiam,virtutũ studiũ, & pleraq; id genus alia carni & sanguini molesta exigentem,atq; ea causa seueriorẽ,minusq; iucundã & plausibilẽ,facilè repudiârũt. Et tamẽ non aliter docuit Christ⁹ ipse & Apostoli eius,q̃cquid blaterẽt pseudoprophetæ. Ecquis verò hãc solius fidei ꝓdicationem fructus cõsecutus est? Nimirũ tãta omniũ flagitiorũ licẽtia,vt ipse Luter⁹ fateatur,sue sectę homines decuplo Sodomitis euasisse deteriores. Nec hîc testib⁹ opùs est,res ipsa loquitur. Longè aliter Christus, eius Apostoli & sancti oẽs,verbis & factis nos instituerunt:quorũ omniũ ea semper sentẽtia fuit,domandã esse carnẽ,contẽnendas voluptates,cũ timore & tremore curandã animę salutẽ,vigilandũ aduersùs insidias diaboli, deniq; nunq̃ vacãdum ocio,sed ꝓ pietate multos & labores & dolores suscipiẽdos. Quàm verò id illi nõ senserint modò,sed etiã ꝓclarè ꝓstiterint,docẽt eorũ vitę,quarũ tomũ quartũ voluim⁹ Sanctitati tuę, Pôtifex optime maxime,dedicatũ: quẽ nõ sine singulari nutu diuino,Pio V. sanctissimo Pontifici successisse,tota Christi Ecclesia gratulatur. Exigebãt hęc infelicissima tempora, vt rebus ecclesiæ afflictis optimi & integerrimi gubernatores adhiberẽtur. Et mihi sanè nõ temerè factũ videtur,ꝙ Sanctitas tua Gregorij nomẽ sibi imponere voluit: immò verò ex eo ipso in magnã spem pleriq; veniunt,fore,vt quẽadmodùm olim tres illi primi Gregorij Pontifices,Germanię nostrę ad Christianã religionẽ traducẽdæ permagnã opẽ attulêre,ità T.S. Deo ipsam benè iuuante,id quandoquè efficiat, vt Germania ante has turbas Romanę Sedis obseruãtissima,ad pristinã religiõis integritatẽ et concordiã reuocetur. Audimus S.T. multùm in eius rei curã et cogitationẽ incũbere. Non deerit gratia Christi tã sanctis conatibus. Nec est desperandũ de Germania,in qua sunt hodieq; multi graues & cõstantes viri. Fuerũt, fateor,ꝓmulti parùm memores pristinę illi⁹ virtutis & grauitatis Maiorũ suorũ: sed nõ est difficile Christo eã illis adspirare mentem,vt cupiant eorũ esse similes potiùs,q̃ velint degeneres videri. Plurimũ ad eos reducẽdos cõferet S.T. vita integerrima & mores inculpati. Est em̃ ea virtutis ꝓstantia, vt etiã malos rapiat in admirationẽ suî. Atq; est reuerà ea tẽporũ horũ cõditio,vt cũ illis,qui sub ꝓtextu Euãgelij in multos errores inducti sunt,nõ tã verbis agendũ sit,q̃ exẽplis. Facilè em̃ ad Ecclesię Catholicę vnitatẽ redibũt ab ea ꝓ fraudẽ abducti,si in Catholicis videãt vitã nihil à doctrina discrepare,si eorũ exẽplis discant fieri posse, quod docẽt. Qua in re S.T. omnib⁹ egregiè ꝓlucet,magno sanè pudore afficiens eos oẽs, qui se ad eius imitationẽ ꝓ viribus cõponere nolint. Turpe est em̃ filijs, ab optimo parẽte degenerare. Vt verò etiã ego nõnihil ꝓ mea virili portiõe ꝓstarẽ,sanctorũ vitas iã aliquot annis colligẽdas suscepi:q̃ ꝓfectò magnã habent vim ad animos hominũ ꝓmouendos. Adhibui aũt delectũ haud vulgarẽ,vt eas dũtaxàt ederẽ,q̃ grauiter cõscriptę viderẽtur. Quòd si nec sic oĩbus satisfactũ erit, & homines,pstertim morosuli & delicatuli,alias ꝓlixiores,alias breuiores dictitabũt,& modò hęc, modò illa in alijs atq; alijs desiderabũt:mihi hoc sufficiet,ꝙ nõ tã studio mihi fuerit vt placerẽ,q̃ vt ꝓdessem. Qui verò ad carpẽdũ prõptiores erũt, illi tũ demũ nõ temẽritate,sed iudicio id feciss putabũtur, vbi ipsi ꝓclarius aliq̃d nobis exhibuerint. Me suscepti laboris hui⁹ nunq̃ pœnitebit,si intellexero eũ S.T. ꝓbari:cui prõptissimo et obsequẽtissimo animo quartũ hũc Tomũ nuncupatũ volui,Christũ Deum orãs & obsecrãs,vt eã laborãti Ecclesię in multos annos cõseruet incolumẽ,& omnibus reb⁹ bonis eximiè florẽtem. Ex Carthusia Colonieñ.14.Februarij,Anno 1573.

S.T. seruus obseruantiss.

F. Laurentius Surius Carthusianus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PIO ET CANDIDO LECTORI S.

Lib.8.ca.6. *Vod plùs moueant, fortiusq; ad Christianam pietatẽ extimulent exẽpla quàm verba, pleniusq; sit opere docere, vt inquit Magnus ille Leo Pontifex, quàm verbo, testantur tam multi sancti & eruditissimi Patres, qui Sanctorum vtriusque sexùs hominum Vitas describendas sibi sumpserunt, & cum ineffabili fructu ad posteritatis notitiam transmiserunt. Nouimus ex D. Augustini Confessionibus, quantum illi adhuc vacillanti cõtulerit audita vita beatissimi Antonij Eremitæ: nec dubium, quin innumeris alijs idem euenerit. Nostri instituti primus author & patriarcha Dominicus, Patrum exemplis summoperè delectatus, ad supremam vitæ spiritalis & religiosæ perfectionem peruenit. D. Thomas Aquinas, sui patris Dominici vestigijs insistens, eiusmodi lectione haud vulgariter afficiebatur: nec id sanè absque ingenti fructu. Quòd si verò his solidiora petimus, non desunt nobis ne ipsius quidem scripturæ diuinæ testimonia. Iesus Syrach à cap. 44. vsque ad quinquagesimumprimum in suo Ecclesiastico quid aliud, quàm Sanctorum, qui in hac vita Deo placuerunt, exempla commemorat, eaq; nobis ob oculos spectanda & imitanda proponit? Matathias ille legis eximius zelator cùm ab hac vita esset*
1. Mach 2. *abiturus, filios suos nulla re alia magis, quàm recitandis Patrum gestis, ad agendum fortiter pro Deo eiusq; sanctissimis legibus, exhortatur & confirmat. Sed & in nouo Testa-*
Heb. 11. *mento D. Paulus prolixus est in præcedentium sanctorũ Patrum celebranda fide. Possent huius generis permulta alia adduci: sed res per se adeò illustris & perspicua est, vt supernacaneum videri possit, illi docendæ rationes & argumenta adhibere. Itaque non possum non approbare, atque etiam commendare tam pium studium R. Patris D. Laurentij Surij Carthusiani, qui non paruo labore has Sanctorum Vitas ex diuersis authoribus & egregijs manuscriptis exemplaribus collegit, & tanquàm rarum quendam thesaurum Catholicæ Ecclesiæ hominibus cõtulit: quàm spectabilis viri D. Gerardi Licentiati vtriusq; Iuris, diligentiam & sedulitatem, tum in ponenda sua in MS. exẽplaribus conquirẽdis opera, tum in excudendo opere tam pio & Ecclesiæ salutari. Tu itaq; his fruere, Lector amice, nihil ambigens, quin eorum lectio non solùm detrimentum nullum aut perniciem, sed ingentes potiùs & vberrimos tibi sit fructus allatura. Vale.*

F. Theodoricus Buscoducensis, fratrum Dominicanorum intrà Coloniam Prior & Apostolicus Inquisitor.

INDEX

INDEX GENERALIS VITARVM IN TOMO HOC QVARTO COMPRAEHENSARVM.

IVLIVS.

I. Iulij. De S. Simeone Abbate, cognomento Sali aut Stulti, reuerà autem minimè tali. folio 1. 2. 3. &c.
De S. Gallo Aruernorum episcopo. 23. &c.
De S. Theodorico abbate, qui fuit S. Remigij discipulus. 27.
De S. Eparchio abbate & confessore. 29. &c.
De S. Carilepho presbytero & monacho. 34. 35. &c.
II. De SS. Processo & Martiniano martyribus. 42. & 43.
De B. Monegunde. 44. 45.
De S. Suuithuno episcopo. 47. 48.
De S. Ottone episcopo Babenbergen. Pomeranorum apostolo. 49.
III. De S. Gregorio Thaumaturgo, Neocęsareensi episcopo. 57. 58.
De SS. Martyribus, Felice presbytero, Irenæo diacono, Mustiola matrona nobilissi. & alijs plurib. 76.
IIII. De S. Anatolio episcopo Laodicensi. 78.
De S. Vdalrico episcopo Augustæ Vindelicorum. 79.
VI. De S. Goare presbytero. 92.
De S. Godoleua martyre. 111.
VII. De S. Illidio Aruernæ eccleſiæ episcopo. 115
VIII. De S. Procopio martyre. 117.
De SS. martyribus Kiliano Episcopo, Colomanno presbytero, & Tornano diacono. 132.
De S. Landrada virgine. 135.
De S. Disibodo episcopo & confessore. 141.
IX. De S. Cyrillo episcopo & martyre. 153.
De S. Anatolia virgine & martyre. 154.
X. De SS. martyribus, Felicitate, & septem eius filijs. 155.
De SS. virginib. Ruffina & Secunda martyrib. 158.
De SS. C C C X. & VIII. Patribus primæ Synodi Nicenæ. 160.
De Gestis Synodi Nicenæ primæ. 165.
De S. Amelberga vidua. 170.
XI. De S. Kanuto rege Danorum, & martyre. 171.
De S. virgine ac martyre Euphemia, eius ve reliquiarum inuentione. 178.
XII. De S. Iohanne Gualberto, Vallis Vmbrosæ abbate. 184.
De S. Eugenio Carthaginensium episcopo, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

plerisque alijs. 191.
XIII. De S. Bonauentura Cardinal. & episcop. Albanensi. 207.
XV. De S. Iacobo episcopo Nisibitano. 213.
XVI. De S. Rainelde virgine & martyre 217.
XVII. De S. Alexio confessore. 220.
De S. Athenogene martyre. 223.
XVIII. De S. Philastrio episcopo Brixiensi. 225.
De S. Friderico episcopo & martyre Traiectensi. 233.
De SS. martyribus Apameensibus, Mauricio, & LXX. eius militibus. 244.
XIX. De SS. martyribus Hispalensibus, Iusta, & Ruffina. 249.
De S. Arsenio, miro confessore & eremita. 250.
De S. Macrina virgine & sanctimoniali. 264.
XX. De S. virgine & martyre Marina, seu Margarita. 276.
De magno Propheta Elia Thesbita. 281.
XXI. De S. Propheta Daniele, & de S. tribus pueris. 287.
XXII. De S. Maria Magdalena. 297.
De S. & glorioso martyre Platone. 306.
De S. Vuandregisilo abbate. 313.
XXIII. De S. Apollinari martyre, & primo Rauennatum episcopo. 323.
De S. Liborio episcopo Cenomarensi. 329.
eiusque ad Paderbornam translatione. 335.
De S. Birgitta vidua. 344
XXIIII. De S. Christina virgine & martyre. 353.
XXV. De S. Christophoro martyre. 353.
De S. Cucuphate martyre. 355.
De S. Glodesinde virgine. 359.
XXVI. De S. Hyacintho martyre. 362.
XXVII. De SS. martyrib. quos VII. dormientes vocāt. 363.
De S. martyre Panteleemone, aliâs Pantoleone, seu Pantaleone. 370.
XXVIII. De SS. Abbatibus Vrso & Leubatio. 380.
XXIX. De S. martyre Callinico. 381.
De S. Eudocimo confessore. 385.
De S. Lupo episcopo Trecensi. 390.
De S. Vuihelmo episcopo Briocensi. 392.
XXX. De S. Ruffino martyre. 398.
De SS. martyrib. ac virginib. Maxima, Donatilla, & Secunda. 402.
De SS. duodecim apostolis. 403.
De S. Cæsario martyre Cæsareensi. 405
XXXI. De S. Germano episcopo Antisiodorensi. 405.

AVGVSTVS.

I. Augusti. De catenis seu vinculis & gladio S. Petri. 428.
De S. Petro apostolo, & Elia prophęta. 439.

De san-

De Sanctis martyrib. Sophia, eiusque filiabus. 446.
De S. Eusebio episcopo Vercellensi. 451.
De eodem, & S. Dionysio episcopo Mediolanensi. 455.
De B. Friardo recluso. 456.
De S. Felice martyre Gerundensi. 459.
De S. Etheluuoldo Episcopo Vuintonienſi. 459.
II. De S. Stephano papa & martyre. 464.
III. De reliquijs, seu inuentione Reliquiarum S. Stephani protomartyris. 469.
IIII. De S. Valentino Patauiensi episcopo. 474.
V. De S. Afra martyre, eiusque sociabus. 477.
De S. Osuualdo rege Anglorum. 482.
De S. Dominico, Prædicatorij Ordinis initiatore, libri octo. 491. &c.
VI. De Transfiguratione Christi oratio seu sermo Basilij episcopi Seleucię in Isauria. 552.
De eadem, Sermo Andreæ, Hierosolymitani episcopi Creræ. 554.
De eadem, Oratio S. patris Ephræm. 562.
De eadem, Cyrilli archiepiscopi Alexandrini oratio. 566.
VII. De S. Alberto Carmelita Siculo. 568.
VIII. De S. Victricio episcopo Rothomagensi. 566
IX. De SS. martyrib. Secundiano, Marcelliano, & Veriano. 578.
X. De S. & illustri martyre Laurentio, multisque alijs obitèr insertis. 581. & deiñ.
De martyribus alquot Persicis, & Polychronio episcopo Babyloniæ. 581.
De SS. martyribus, Abdone & Senne, alijsque pluribus, Italis simul & Persis. 582. 583.
XI. De S. Susanna virgine & martyre Romana. 597.
De S. Gaugerico episcopo Cameracensi. 603.
XII. De S. Euplio martyre Siculo. 686.
De S. Clara virgine sanctimoniali. 609.
XIII. De S. Cassiano martyre ludimagistro. 626.
De S. Radegunde regina libri duo. 629. 636.
XIIII. De S. Athanasia abbatissa. 845.
XV. De sanctissimæ Mariæ virginis ac matris ortu, educatione, vita & obitu, Sermo seu oratio Simeonis Metaphrastæ. 652. & deiñ.
De dormitione eiusdem virginis ac matris, oratio seu sermo Archiepiscopi Cretensis Andreæ Hierosolymitani. 670.
Eiusdem de eadem Sermo alius. 675.
De eadem Sermo Iohannis Damasceni. 680.
De S. Arnulpho episcopo Suessionen. 689.
XVI. De imagine Iesu Christi non manufacta, narratio Imperatoris Cōstantini Porphyrogeniti Constantinopolitani. 714.
De S. Arsacio Confessore. 722.
De S. Arnulpho Metensi episcopo. 723.

Universidad de Deusto
Biblioteca

XVII. De S.Mamante insigni martyre. 730.
De SS.martyrib. Ptolemaidensib.Paulo & Iuliana. 736.
De septem martyrib. Carthaginensibus,Liberato,Bonifacio,Seruo,Rustico,Rogato,Septimo,& Maximo. 744.
XVIII. De S.Helena imperatrice. 747.
XIX. De SS.martyribus,Andrea duce exercitus, socijsque eius. 748.
De S.Bertulpho. abbate Bobien. 752.
De S.Ludouico episcopo Tolosano. 757.
XX. De S. Philiberto abbate. 762.
De S.Bernardo abbate Clarauallens.libri qnq; 768.797.816.828.846.
De S.Stephano rege Hungarorum primo.856.
XXI. De S.Priuato episcopo Gaualitan. 867.
XXII. De S.Symphoriano martyre. 869.
XXIIII De S.Sidonio episcopo Aruernorum. 872.
De SS.martyribus Claudio,Asterio, & Neone. 873.
De S:Bartholomæo apostolo. 875.
XXIIII. De S.Audoëno Rothomagensi episcopo.879.
XXV. De S. Genesio martyre Arelatens. 891.
De S. Genesio martyre Romano mirabili. 895.
De S.Aredio abbate. 897.
De S.Hunegunde virgine. 899.
De S.Ludouico rege Francorum. 906.
XXVII. De SS.martyribus,Georgio diacono,Aurelio, Felice,Natalia & Liliosa. 916.
De S.Cæsario episcopo Arelatensi. 923.
XXVIII. De S.Augustino,Hipponensi in Africa episcopo insigni. 933.
De S.Iuliano martyre Aruernensi. 948.
XXIX. De S. Iohanne Baptista, propheta & martyre, præcursoreque Christi. 962.
De eiusdem Baptistæ decollatione, Chrysostomi Oratio seu Sermo. 973.
De eiusdem decollatione,sermo Andreæ Hierosolymitani, Cretens. archiepiscopi. 976.
De S.martyre Sabina illustriss. matrona. 990.
XXXI. De S.Mariæ virginis ac matris Zona & Fascijs Oratio seu encomium Germani episcopi Constantinopolitani. 991.
De eisdem oratio aut Sermo Euthymij monachi. 994.

INDEX

INDEX COPIOSVS IN QVARTVM HVNC, DE SANCTORVM VITIS, REBVS GESTIS AC MARTYRIIS TOMVM,

qui recèns ex diuersis authoribus ac bibliothecis collectus,duos menses Iulium ac Augustum complectitur.

Restituantur suis locis in sequenti hoc Tomo quarto, numeri sequentes hi:
99. 239. 320. 388. 423. 518. 529. 530. 552. 562. 571. 593. 655. 733. 736. 751. 840. 866.

ABagarus Toparcha Edessæ 714. eius famulus Ananias 715.
abbas inuitus fit S. Arnulphus 695. ei substitutus Geraldus expellitur 699.
abbatia Salem 532. Vtembura 90.
abbatia simoniacè comparata 185.
abbatissa inuita fit S. Clara 613.
abbatum bonorum exempla 186. 695. 763.
abbatem impium vt Christus increpauerit 352.
abbatis functionē recusat Iohannes Gualbert. 188.
abbatis munus sibi assumentis pœna 766.
abdirritanus episcopus Felix per 44.annos 195.
abstinentia admirabilis 39. 45.137.
abstinentia Vdalrici 83. Godoleuæ III. Alexij 222. Germani 423. Radegundis 630. 632.633.
abstinentiæ exempla 380.287.646.546.694.546.
abstinentia dæmoni inuisa 763.
abundij & Irenæi martyrium 590.
abdon & Sennes martyres 583.
Achilla S. Petri successor in Alexandriæ sacerdotio 166.
achab rex impius cum vxore Iezabel 282.
achab vineam Naboth qui per iniquam cædem occupârit 285.
Adalbertus ex obsidione aliqua liberat S. Vdalricum 86.
adalberti interitus 86.Adalberonis 90.vterq; Augustæ sepultus ibid.
adoptatus à vidua diuite Mamas 731.
Aegra admodùm nihil sibi de pijs exercitijs remittit Landrada 139.
ægritudines crebræ S.Bernardi 816.
in Aemilia docet S.Apollinaris 325.
Affectibus imperandum 824.
S.Afræ historia 477. baptizatur cum suis 480.cōcrematur cum eisdem 481.
in Africa vexantur immaniter Catholici 200.
Agarenos cædit vi Crucis Neanias 120.
agnes soror S.Claræ conuersa 616.eius obitus 623.
agrippinus præses quàm dirè se in S. Platonem gesserit 306. 311.
Alemannorum dux Ludolphus 85.
albanensis episc.Matthæus 795.
B.Alberti de monte Drepano carmelitæ vita 568. mors 573.
aleth S.Bernardi mater, vt proles suas enutrierit 769.eius pietas 771.
alemannorum rex Eocharich 422.
alexander Alesius præceptor Bonauenturæ, 108.alius de Bonauentura sententia 211.
alexandriæ episcopus Theophilus inuisit Arsenium 255.
alexandrinis fame ex obsidione laborantibus consulit S.Anatolius 79.
S.Alexij vita 220.eius patria & parentes ibid.
alexius apud patrē viuens ignotus,vt post mortem agnitus 222.
altaria reliquijs oppleta 231.179.
altaria venerat iā primò dedicata rex Canutus 173.
Amasex episcopus Phœdimus 61.
S. Amator inuitum tondet & clericum ordinat S. Germanum 407.
ambianensium episcopus Iesse 239.
ambitio quàm pernicios 658.
ambrosij de S.Christophoro testimonium 354.
ambrosij encomion 933.
S.Amelbergæ viduæ vita 170.obijt 171.
amelberga multam familiam adolescentula bene gubernat 170.
amelbergæ proles Deo dicatæ 170.
amici arcti Simeon Salus, & Iohannes Abbas 3.
Anachoretæ post monachismum facti 7.Eparchius 30.Carilephus cum aliquibus fratribus suis 35.
ad anachoretas hortationes 8.
ansoaldus episcopus 231.
anates vndè dictæ 36.
anathemate pcellitur Arrius 163.166.Dioscorus 181.
anathematis contemptor punitus 832.
S.Anatoliæ martyrium 154. confoditur 155.
S.Anatolij vita 78.
andegauensium comes Gaufridus 832.
S.Andreæ ducis martyrium,eiusq; sociorum 748. gladijs perimuntur.
anglorū reges Egbertus 47. Kinegilphus à Birino ab idololatria cōuersus,Osuualdus 482.Osuuinus 488.Eduardus 690.Anna Orientalium Anglorum 487. Henricus 813.
anglia Danis adiuncta quondàm, ideoq; ei bellum conatur inferre rex Canutus 173.
angliæ regina Mathildis periculo liberatur à S.Bernardo 829.
angeli pijs sæpè adsunt 16.137.521.256. martyribus ad subsidium 738.122.733.741. consolantur anxios 170.
angeli Magdalenam quotidiè in aëra leuant 304.S. Mariæ virginis obitum prædicunt 66.
angelus vinctum Petrum liberat 430.cur non statim sit liberatus 431.
angeli ad funus B.Sali concinunt 22.
animas piorum angeli ad cælum deducunt 28.171. 281.234.834.
animam S.Mariæ Virginis Christus excipit 684.
animositas Macrinæ in casibus miseris 267.& seq.
de S.Anna 363.
antiochia 118.
antiochiam primùm conuertunt Apostoli 118.
antiochia Mauritij tempore cecidit 14.
antichristus in tartarum mittendus 294.
antisiodorenses episcopi Censurius 405. Amator 406. eius obitus 408.
apamea ciuitas Syriæ 119.
apollo ex Iouis adulterio natus 742.
apollinis Delphici oracula de Christo 128.
apollini sacrificat Diocletianus,eiusq; exercitus 118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

S.Apollinaris vita.323.vinctus dimittitur 328.329. moritur.329.
S.Apostolorum encomium 403.
apostòli singuli vbi docuerint 403.
apostoli adsunt migranti Mariæ virgini 664. 653.
apostata Ebroinus taxatur 765.
apostatarum regum pœna 482.
Aqua benedicta curati 572.708.709.801.835.
aquæ p baculũ miraculosa in alueũ contractio 68.
aquitaniæ comes Vuilhelmus Ecclesię cõciliatur 809.
aquisgrani Ludouicus in sedem suã repositus 240.
aquisgrani sanat aliquos S.Bernardus 839.
Aragonum rex Albigenses defendés, cæditur 504.
araxius episcopus 274.
arceslaus comes persequitur Ruffinam & Secundã virgines 158.
arelatensis episc.Hilarius excipit S. Germanũ 420.
arithmetices aliarũq; artiũ peritus S.Anatolius 78.
arma contra dæmonem optima 316.
S.Arnulphi Metensis episcopi vita 723. conscripta à quodam eius contemporaneo 727.
S. Arnulphi Suessionensis episcopi vita 689. eius mors 712.
aromatib⁹ preciosis corpora Sanctorũ condita 43.
arrius hæresiarcha presbyter Alexandrinus 161.serit hæresim suã 215.161. eius horrẽda mors 169.
arrio cõsentientes episcopi exilio mulctantur 167.
arriũ qd ad hæresim cõpulerit 161.vndè dictus 162.
arrium accersit Constantinus 168.
arrij coram Cõstantino fallacia & periurium 168.
arriani vexant S. Eusebium Episcopum Vercellensem 452.eum cum suis vincium 453.
arriani cum Catholicis disputaturi,quã improbè se gesserint 198.
arriani episcopi crudeles 192. 203.
arriani inuident Eugenio 192.ei detrahunt 198.
arriani idololatris peiores 453.
arrianos acriter oppugnauit Philastrius 225.
arriani aliqui conuersi 475.
S.Arsacij confessoris vita 722. mortuus reperitur 723.
S. Arsenij vita 250. mors 263. solitudinem amat 256.261.
archadius ab Arsenio correct⁹,ei necẽ parat 253.pœnitens nolenti offert Aegypti vectigalia ibid.
arsenius cum sola sorore pié vixit 251.
artibus liberalibus instructus Otto episc. ijs se sustentat 49.
aruernorum episcopi,Nicetius 24.Gallus ibid.Illidius 116.Quintianus 24.
Ascalon ciuitas capitur 820.
assensio Christi 653.
asclepij de vno Deo testimonium 127.
asisiensis episc.Hugo 399.
assyrij Romanum depopulantur imperium 164.
assyrij nequeunt Niceam expugnare 164.
Athanasius Archidiaconus Alexãdrinus in Aegypto & Libya Arrianismum euellit 167.
athanasius strenuus Christi contra Arriũ miles 168.
S.Athanasiæ vita 645.pater Niceta,mater Irene ibi. mors 649.
athanasiæ vitæ scriptor ei cõtemporaneus 651.
S.Athenogenis martyrium 223.
athenogenes cum suis monachis vinctus 223. cum illis obtruncatur 224.
athleta fortis Simeon Salus 3.
Auditores diuinarum rerũ quales esse debeant 556.
augustam episco.Gebehardus 79.Adalberonus 81. Vdalricus ibid.Simpertus 87.Dionysius 480.
augustinus parentibus Christianis progenitus 933. artibus liberalibus imbutus ibidèm. cõuertitur ab Ambrosio ibid. baptizatur ab Ambrosio 934. disputat cum Fortunato Manichęo 935. & corã Episcopis in Cõcilio Hipponẽsi 936.cogitur esse episcopus ibid.oĩm causas audit accuratè 491. donata Ecclesiæ nõ respuit ibid. nullam apud se fœminã patitur 944.decumbens curat Psalmos pœnitẽtiales lecto suo affigi 947.moritur ibid.
augustini vita 933.miracula 946.
augustinum Donatistæ occidere volunt 936.
augustus Cæsar Cleopatram capit & Aegyptũ 655.
aurelius ducit vxorem Nataliam 916. viuit cum coniuge castè 917.
auitus presbyter Balchonio Papæ de reliquijs protomartyris Stephani 469.
B.Auitus Carilepho se iungit 35.
aulicos Catholicos in suo palatio non fert rex Hunericus 194.
aurelianensis episcopus Maximinus 35.
aurum ad peccata allicit 593.

Baalim idolum 283. cum illius sacerdotibus certat Elias 444.
Babẽbergẽses episcopi Ruptus,Ottho 50.
babenbergensi ecclesię donatur monasterium Rota 53.
babyloniæ episc.Polychronius 581.
babylonij colũt draconẽ,quẽ Daniel interfecit 295.
babylonij Venerem dicunt Salambonem 249.
balduinus comes montis castrorum 705.
baltildis Francorum regina filios habet Clotariũ, Childericum ac Theodoricum 319.
baltildis regina annonã mittit Vuandregisilo 320.
balthasari regis sacrilegi pœna 291.
bandomira petita à S. Radegũde,ipsius vitam scribit 636.
baptizantur 7000. Pomeranorum 54.Item 108.& alij 464.
baptizatur milites 124.à B.Petro in carcere 47.42. Abagarus cum multis 717.Panteleemon 372.à Cyrillo multi 154.
baptizatorum alba vestis 467.
baptizat in mari Apollinaris 325.
baptismi fontẽ benedicẽdi mos antiquus 198.
barcinone Cucuphas multis claruit miraculis 356.
barbarorum in Christianos sæuitia 218.
basilius Magnus,Naucratius 266.Petrus 267.Gregorius Nyssenus 268.fratres.
basilius episcopus fratrem Petrum consecrat presbyterum 268.eius obitus ibid.
basiliũ Magnũ soror Macrina ad perfectionem incitat 266.
basileæ curat aliquos S. Bernardus 838.
bauarorũ dux Gelelphus,eius filia Iuditha 236.adulterij accusat Bernardum quendam 239.
beatum quid 58.
beatitudo futura Agibodo reuelata 755.
Bel simulacrum Babyloniorum 294. & apud illum fallacia sacerdotum 295.
bellum prouincias Rheni deuastans 149. 150.
bellum inter Ottonem Imperatorem, & eius filiũ conciliat Vdalricus 86.
bello episcopus interest Germanus 419.
bello armati non intererunt ecclesiastici 698.
benedictus & Canutus reges,seditiosè in tẽplo interficiuntur 176.
benedictio mensæ 486.
benedictionibus curantur 83. 835.
benedictionum vis magna 416.696.

bene-

benedictionem Pontificis accipit Ottho cũ suis 52.
benedictini instruuntur 146.
benedictini ex monte Disibodi descendentes, honorificè reducti 150.
benedictini facultatibus exuti, restituuntur 151.
beneficia ecclesiastica dignis conferenda 761.
beneficia Dei immensa 44.
benignitas Dei erga nos ineffabilis 555.
benignitas in pauperes S.Osualdi regis 486.S.Ludouici 758.
S.Bernardi vita,pater Tesselinus,mater Aleth 768. conscripta ab eo quem ipse curauit 769.
S.Bernardus multos cõuertit ad monachatũ, auũculum suũ 772. fratres 773.775.patrem 780. sororẽ 780.alios multos 774.alios nobiles 788.
in S. Bernardo quid præcipuè suspiciendum 804.
S.Bertulphi Abbatis vita 752.
S. Bertulphus Eustasio abbati iungitur 752.
bertulpho despondetur chara Godeleua 111. eam odit 111.tandèm necem parat 113.
bercæ episc. Nonnus 750.
bersabee 284.
betto dum S. Vuandregisilum vult confodere,diuinitùs punitur 320.
berniciorum rex Eanfridus 482.
Bigami non admittendi ad clerum 455.
Blacco proditor insignis 175.illius pœna 176.
blasphematoris pœna 575.
blidulphus presbyter & monachus, dirè ab Arrianis cæsus 754.
Bobardi paralyticum curat S.Bernardus 838.
bobium monasterium vndèfic dictum 316.eius abbas Bertulphus 752.eximitur episcoporum dominio 753.
bona Ecclesiastica Catholicis diripiẽs Arrianis largitur rex Hunericus 199.
bona ecclesiastica prophanata,recuperantur 695.
bona ecclesiastica iniquè occupata 151. ea rapientis pœna 105.
bona ecclesiastica affectantes,vt argumẽtentur 150.
bona Christianorum religionis prætextu arrepta 72.
boni hominis studia 149.
bonifacius Papa episcopos ordinat 101.
S.Bonauenturæ vita 207. patria & parentes 208. mors & vbi sepultus 211.
bornensis episc.Iohannes 532.
S.Birgittæ viduæ vita 344.eius pater carnalis Birgerus ibi.spiritualis 347.mater Sigridis 344. maritus Vlpho 345.
S.Birgitta cur vt monacha pingatur 349.
Briocensis episcopus Philippus 395.
in Britania Pelagianam hæresim extirpat S.Germanus 416.contra eosdẽ eò tendit S.Lupus 395.
brixienses episcopi 30.226. Philastrius ibid.
brixiensium Dominicanorum prior Guuala 540.
brixiam venit Philastrius 220.
brut⁹ & Bẽbroch duces Cumanię cũ alijs creduũt 551.
Bubalus miræ magnitudinis B. Carilepho familiaris 37.
burdegalensis episcopus Antonius 29. humaniter Eparchium excipit 30.
burgundæ pietas 134.
burchardus abbas monasterij S. Iacobi extra muros Moguntiæ 152.

Cæsarius episcopus Arelatẽsis 924.egregia prosapia ortus, ibid. vestes largitur pauperibus ibid. fit monachus Lirinẽsis 924.inuitus creatus episcopus Arelatensis 926. instituit Horas Canonicas ibid. mittitur in exilium 927. suis precibus extinguit incẽdium ibidèm. mittitur in carcerem 928.Ecclesię bonis redimit captiuos ibidèm.cõdit monasterium fœminarũ ibid. excitat mortuum 930.
cæsarij vita 923.
calices aurei antiquitùs in Ecclesiæ sacrificio 592.
S.Callinici martyris certamen 381.
callinicus à puero Christianus,multis Christum p̃dicat 382.
calumniatrix dæmonio vexata 60.
calumniatores Goaris,diuinitùs fame puniti 95.
calumniæ Iuditha in Bernardum quendam 238.
camaldulentium monachorum vita 189.
cameracenses episcopi Autbertus 170. Aldebertus ibi.Emebertus 217.Vedulphus,Gaugeric⁹ 604.
campanæ olim omnes,pulsatæ ad reliquiarum eleuationem 339.
cancellarius Imperatoris fit B.Ottho 50.
canonici pro Benedictinis constituti 151.
canonicos insolentes monasterijs expulit S.Ethelwuoldus 460.
canonicus regularis fit B.Dominicus 496.& posteà eorum superior 497.
canonizatus B. Vuilhelmus ab Innocentio 4. 396. S. Dominicus à Gregorio 9. 550. S. Ludouicus ab Honorio 760.
canonizat S. Birgittam Bonifacius 349. S. Claram Alexander 4. 626.
canonizatur Albertus Carmelita 575.
in Canonizatione quæ requiruntur 208.
cantores alit suis stipendijs rex Canutus 173.
S.Canuti Danorum regis vita 171.
S.Canutus pater Suenonis 171.fratres Harald⁹ 172. Olanus 173.Ericus 174.Benedictus 176.Nicolaus 177.vxor Ethla Roberti Flandriæ præfecti filia 172.
canut⁹ fratres Danis onerosos suis alit impensis 133.
canutus è regno proscribitur 172.
canutus defertores suos quõ mulctauerit 174.
capellani 50.
capitulũ generale à B.Dominico Bononię celebratum 529. 534. 543.
capitulum generale Franciscanorum Narbonense 209. aliud Pisis.
captiuos consolatur Lucina 43.Mustiola 77.
carcer B.Petri laudandus 437.
cardinalis & epis.Albanẽsi ordinat Bonauẽtura 210. cardinales 211.
cardinalis Hugo 512.
cardinales Hugolinus Ostiẽsis,postèa Põtifex, Stephanus de Fossa noua,Nicolaus Cardinalis Tusculanus episc. 510.
cardinalis Romanus Hubertus templum Vallis Vmbrosæ consecrat 186.
S.Carilephi monachi vita 34.
carmelita fit Albertus de monte Drepano 569.
carnibus abstinent Vdalricus 82.Landrada 137.Arnulphus Metensis præsul 729.
carnẽ macerãt S.Ludouic⁹ 758.761.S.Birgitta 347.
carnis integritatem seruauit S.Vuilhelmus 392.
carnotenses episc.Beruuinus 341. Gaufredus 797.
carolus Magnus Saxones domuit 335. negligẽs ingressũ tẽpli S.Goaris, in Rheno periclitat 104.Saxonũ Apõstolus,eiusq; laudes 336.cellã B. Goaris subdit abbatiæ Prumiensi 110.
caroli Magni ad affectatores opum ecclesiasticarũ responsum 150.deuotio 336.

caro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

carolus rex Siciliæ captus, per Mariam Magdalenam liberatus 301.
carolus Siciliæ rex, pater Ludouici episc. Tolosani 757.760.
carthaginensis episcopus ordinatur Eugenius 192.
carthaginensis clerus vexatus 202.
carthusiæ prior Stephanus 505.
carthusianos inuisit S.Bern. 817.
cæsarea Philippi 121.
cæsareensium episcopi Theotimus 79. Firmianus 60. Leontius 165.Basilius 268.
S.Cassiani martyrium carmine 626.
castellæ rex Alphonsus 497.
castitatis exempla 386.393.758.771.
castitatis sectatores Maria fouet & cõplectitur 917.
castitati detrahens punitur diuinitùs 60.
castitati amor in nupta Ladegunde 637.
catalaunenses episcopi Albinus 392. Vuilhelmus 781.
post catechesin baptizati 579.586.601
catechumenorum missio sub Missa 412.
catechesis institutio 233.
cataloniæ & Siciliæ reges Petrus 568.Iacobus 570 Fredericus ibid.
catenæ S. Petri 429. earum præconia & vis 434. vt asseruatæ sint 435.
catholici viri miserabiliter vexati 197.
catholicorum ingens copia in exilium pulsa 194. cibus hordeaceus 196.
catholici aliqui ad exilium pulsi,in via moriuntur 196.
catholicæ mulieris facinus memorabile 205.
catholicorum præclara vox 195.199.
in Catholica anu insignis pietatis exemplum 195.
caturcium Aquitaniæ ciuitas 837.
Cemualch rex exul 487.
cenomanorum episcopi Liborius 330. Pauatius 331.Iulianus,Victurius 334.Aldricus 337.
cenomanorum præsulum gesta 330.
cerei accensi ad funus gestati 274.& psalmi cantati.
cereos in templo ardere semper vult Liborius 333.
cerei quondàm in templis habiti 192.
cereis & Crucibus reliquiæ exceptæ 728.
cerei ad defunctos ardent 644.
Chalcedonensis Synodi acta, miraculo confirmata 181.
charismata Sanctorum virorum diuersa 827.
charitas puella,post multa tormenta capite punita 451.
charitas insignis prædicatorum 546.
charitas scripturæ sacræ summa 557.
S.Christophori vita 353.
S. Christophorus post multa tormenta capite cæsus 354.
christus multis appáret 42.304.349.376. martyres confirmat 122.
christus est realiter in Eucharistia 914.
christi duo corpora 300.
christi mater quis sit 157. frater & soror.
christum resurgentem prima videt S.Maria 663.
christianus sepeliendi mos 22.
christiani veri pulchritudo, diuitiæ, patria, ciuitas 58.
christiani domus 65.
christiani quæ habeant præstantissima 456.
christiani cur mâlũt,p Christo mori q̃ viuere 579.
de S. Christina virgine 353.
S. Christina à patre, alijsq; p̃fectis dirè cæsa,tandèm sagittis confossa,obijt 353.
chrismate vncti 600.
chrysopolis 804.
Cibus Sanctorum vilis 39.45.213.217.
cibus est velut tormentum S.Bernardo 777.qualis is fuerit 783.817.
cicila Arrianus, Catholicis infestus, miserè perit 744.
Kilianus cum Socijs cæditur 134.
circuncisio Christi 656.
cirilæ patriarchæ Arriani superbia 198.
cistertiensis cœnobij origo & rigor 772.
cistertiensis monachus fit S.Bernardus cum socijs triginta 775. quorũ vxores fiunt sanctimoniales 776.
S.Claræ vita iussu Alexandri Papæ scripta 609. mors 621.
S.Clara quarè sic dicta 610.
S.Clara in religione manet renitentibus amicis 611.
Clarauallis quid loci 776.
claræuallis monasterij quæ initia 782.
in Clarauallem venit Papa Innocentius 791.
clericis S.Goaris resistens, punitus 105.
clericis plurimùm fauet Canutus 172.
clerici 12.trucidati 467.
clerici optimi exemplum 331.
clodoueus rex à B.Remigio baptizatus 28.
clotarius rex accersit S.Gaugericum 605.
clotario regi charus S. Arnulphus Metensis episc. 726.
claudius cum vxore & filijs baptizatus 600.
claudij Imperatoris consobrina Mustiola 77.
cluniacensis Abbas Hugo excipit S.Arnulphũ 704.
Cæcus ob fidei confessionem capite cæsus 374.
coloniæ curat multos S.Bernardus 838.
cœnobia & monachi vt sub B. Bernardo accreuerint 690.
columbanus presbyter & Abbas 484.485.
cona ciuitas territorij Antiochenensis 835.
conciones S.Dñici 331.Philastrij 225.Predicatorũ 547.S.Bernardi 778.790.quales.
concionandi munus nemo sibi assumet 474.
concilium Antiochenũ 79.268.Lugdunense 210. Rhemense 813.79.Pisanũ 798. Senonense 821.
conciliabulum celebrare volunt Arriani 169.
confessio integra erit 187.
confessio peccatorum 475.546.551.788.
confessionis puræ vis 544.
confessionem qualibet 6.Feria fecit pater S.Brigidæ & eius filius 344.
confiteri in religionis ingressu mos 767.
confessionem audit Dominicus 517.
confitei sub mortẽ Ottho rex 56.rex Canutus 176.
confitetur crebrò S.Brigida 347.
confirmationis Sacramentum 462.
confirmatur infans S.Dominicus 494.
confluentiæ claudum sanat B. Bernardus 838.
communio sub vna specie 26.
constãtia martyrũ 42.77.121.125.306.383.380.736.
constantia S.Cucuphatis 357.filiarũ Sophiæ 448. Laurentij 588.
constantia dictorum factorumq; S. Dominici 535.
constãtinus Christianus Imperator 160.Pater Costantius 117.vxor Irene 181. Filius Constantius 169. in Arrianismum pertractus ibid. Soror Constantia,q̃ facit vt reuocetur exul Arrius 168.
constãtinus Alexãdro episcopo & Arrio 160.
cõstãtinus Osium episcopũ mittit Alexandriã 166.
constantini erga Patres Nicenæ Synodi iam discessuros reuerentia 164.

constantini oratio ad patres Nicenæ Synodi 162.
constantini modestia 162.
sub Constantino Christiani erecti 160.215.181.
constantium & Maximinum creat Cæsares Diocletianus,eisq; despondet vxores 117.
constantinus Copronymus Imperator sceleratissimus 181.miserè interijt.
constantinopolitani episcopi Tarasius 183.Alexander q̃ apud multos Arrianismum extirpat 167. eius mors 169.
constantiensis episcopus Conradus 83.
constantinopoli humatur S.Helena 747.
constantiæ sanat aliquos S.Bern. 837.
conuiuia nulli inferenda 702.
conuiuium diuinitùs paratũ 18. 20.
conuentus in Saxonia à Carolo Magno coactus 110. de Iurisdictione cellæ B.Goaris.
cordubæ episcopus Osius 167.
corpus B.Sali statim post mortẽ glorificatum 22.
corpus B.Mariæ in cælũ assumptum 666.673.685.
corui pascunt Eliam 282.
Cresconius presbyter Mizẽtinæ ciuitatis, mortuus repertus 205.
creaturas omnes superat S.Maria 680.
crux prædicatur contra Albigenses 499.
crux dæmoni inuisa 800. 801.
crucis signo hostes sternit Constantinus 166.
crucis signum bellaturus præferri sibi iubet Constantinus 166.
S.Crucis vsus antiquissimus 368.
signo Crucis morbi pulsi 572.571.700.632.
crucis signo illuminati cæci 324.198.605.706.634. 585.
crucis consignatio 123.114.736.739.271.603.413. 227.230.9.
cruce se signare, apud veteres mos 34. 642. 743. 737. 476. 323. 446
crucis signo dæmõ fugatus 763.642.648.127.278. 74.189.450.
crucis efficacia 48.63.31.42.46.767.524.330.
crucem bis adorat Neanias 120.
cruces erectæ 302.303.
crucis signo miracula facta 619.727.
crucis signi vis magna 457.119.273.
crucis effigies 223. 304.119. 422.273. 138.
crucis effigies miraculis clara 483.642.
S.Cucuphatis vita 355.studet Cæsareæ 355.obtruncatur 358.
cucullus 36.
curiensis episcopus Hathertus 86.
Cypro multa euentura prædixit S.Birgitta 350.
S.Cyrilli episcopi martyrium & vita 153.gladio cæsus interit 154.
cyrillus quõ puer & in episcopatu se gesserit 153.
cyrillus multos cõuertit,& in ignem proiectus,nihil læditur 153.
cyrilla filia Decij Christiana, iugulatur 591.
de S.Cyriaco 578.

Dagila matrona constantissima exilio mulctata 202.
dagnus carceri cõclusit S.Christophorum 753.
dagoberto Francorum regi commendatur S.Philibertus 702.
de S.Daniele & tribus pueris 287.
danorũ reges Suenon,Canutus, 171.Haraldus 171. Olauus 177.
danorum episc.Eskillus 835.
danorum procerum in Canutũ regẽ perfidia 174.
in Danos parricidas vltio diuina 177.
darius rexit Babylones 292.
Decanus monasterij 460.
decimas clero persoluere nolunt Dani 175.
decimas regni sui ecclesiæ largitur Adulphus 48.
decius vincit Persas 581.
decius Imperator Faustiniano Anatoliam tradit cruciandam 154.
in Decium & Valerianum vltio diuina 590.
pro defunctis Missæ 523. 86. 483.56.786.834.836.
pro defunctis eleemosynæ datæ 713.114.189.
pro defunctis oratur 214. 82.
ad defunctos Psalmi cantati 26.263.541.
defuncti viuis appárent 189:346.84.87.635.
defuncta puella Irene ex sepulcro interrogata, respondet 167.
deirorum rex Osrichus 482.
descriptio orbis sub Augusto 655.
detractores puniti 725.
deus variè in hominibus operatur 152.141.
deus voluntatem timentium se facit 9.
deus exaudit preces sanctorum 751.
deus Sanctorum opera distinxit 148.
deus quatenùs à creaturis capiatur 559.
deus cor videt 22.Deus aquis terminũ pscripsit 68.
deuotio Prædicatorum erga Mariam 547. plebis Catholicæ 196.
Diabolus odit monachos 146.534.569.
diabolus pietati obest 161.85.94.147.315.
dæmones incorporei sunt 686.
dæmones tempestates excitant 417.
dæmon odit animarum conuersionem 479.
diabolus quibus rebus torqueatur 801.
dæmon rapinæ author 705.
dæmon peccata nostra annotat 527. & nos ante iudicium defert 789.
dæmon tibia fugatus 16.
diabolus variè appáret multis, Secũdellæ in specie Domini 457.Marinæ sub forma draconis 278. in forma æthiopis 479.Dominico in specie lacerti,passeris, simiæ 522.in specie fratris orantis 527. Alberto Carmelitæ in forma pulchræ mulieris 569. S.Claræ in forma nigri pueruli 615. S.Birgittæ vt centimanus & centipes 345.in angelum lucis se transformat 431.
diabolus sub boni specie varijs insidijs fallit 254.
dæmon exhorrescit Christi imaginem 720.
dæmoniaci curati 417. 424. 426. 350.352.410.341. 342.489.19.14.31.71.
dæmoniaci sanãtur 701.709.753.723.830.836.766. 154.530.
dæmoniacæ curantur 725.799.& seq. 803.325.513.
diaboli cum muliere execrabile cõmercium profligatur ab ea mirabiliter ibid. 807.
diabolus morituris appáret 189.322.
dæmones,pij viri præsentia,idolo pulsi 63.
dæmones pios variè tẽtat 410.316.32.573.527.255.
in dæmonem Sanctorum potestas 522.
diensis episc.Hugo 702.
dies Dominicus non violandus 728.
dies rogationum 725.
dij gentium dæmones 156.
dilinga castellum 90.
dionysiæ illustris virtus 200.
dionysius Areopagita Apostolis adfuit in decessu Mariæ 688.
diocletianus Christum blasphemat 119.
diocletiani sæuitia in Alexandrinos 118.
diocletianus præfecto suo Iusto 121.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diogenianus pſes cruciat dirè Iuſtã & Ruffinã 249.
diploma Iohannis 22.de S.Ludouico epiſcopo Toloſano 757.
diſcordia inter Ludulphũ & Henricũ Principes 85.
diſcipuli inſignes S.Lupi 392.
diſcendi auiditas in Liborio 330.
diſciplina & ſobrietas Euſebij 45.
S.Diſibodi vita 141. quæ diuinitùs eſt reuelata 152. eius pij parẽtes perſecuti 142. eius comites 144. eius fratres vt prædixerat, vno relicto ſacerdote pulſi 151.
S.Diſibodus quomodò factus celebris 145.
diuina non ſunt adeunda illotis manibus 671.
Doctores aliorum quales 2.
doctores eccleſiæ prædicantur 332.
doctoris optimi exemplum 485.
S.Dominici vita 491.moritur 540.
S. Dñici patria Callaroga, pater Felix, mater Iohanna 493.
dominici geſta in itinere 523.
dñicani ad concionandũ ablegati 532.534.550.508.
dñicanis cibus diuinitùs miniſtratus 520.526.
doningem vicus 837.
donato præfecto offeruntur virgines Ruffina & Secunda 158.
donis omnibus abundat S.Maria 676.
dona S.Dominico oblata 505.
dormitionis S.Mariæ encomium 670.675.680.
dormientium 7.Martyrum vita 363. 364. reperta in ærea arcula 367.
dormientes Martyres abdunt ſe præ metu in ſpeluncam 365.
dormientes Martyres quomodò reuixerint, & rurſus obdormierint 370.367.
dornuernenſis epiſc. Theodorus 487.
doreſtadum aliàs Vuyck dictum 242.
dotes S.Bernardi animi & corporis 815.
Draco interfectus oratione 723.

EBerhardi Dominicani mors 534.
Eccleſiæ dedicatæ 706.
eccleſiæ petra B.Petrus 438.
eccleſiam ex itinere veniens ſtatim ingreditur Goaris 96.
eccleſiæ figura mons, in quo Chriſtus eſt transfiguratus 563.
eccleſias dedicaturus Suuithunus, nudis incedit pedibus cum clericis 48.
ecſtaſis Simeonis Sali 10.
Edeſſa 220.
edeſſæ epiſc. Eulalius 718.
edeſſa imaginis Chriſti beneficio nequit expugnari 719.
edictum contra Catholicos regis Hunerici 194. aliud 196.
edictum Aureliani contra Chriſtianos 736.
edictum Diocletiani aduersus Aeliorum ciuitatem 117.
edredus rex, eius mater Edgina 460.
Eleemoſynæ largæ S.Radegundis 630. S.Athanaſiæ 646.
eleemoſyna remuneratur 424.
eleemoſynã dando curat Hermioſam Vdalricus 89.
eleemoſynis duo hominum millia redempta 32.
elias frater Ordinis Prædicatorum, in antro Magdalenæ viuit 302. eius de Magdalena narratio 303.
eliæ Thesbitæ res geſtæ 281.
elias quarè Thesbites dictus 282.
elias curru igneo vectus in cælum 286.
elias ante iudicium venturus 287.
elias tempore ariditatis à quibus nutritus 442.
eliæ laus 441.
elizabetham viſitat S.Maria 653.
elizæus adhæret relictis omnibus Eliæ 285.
elizæi cum Elia profectio 286.
elphegus epiſcopus 460.
elpidoforus ex mandato regis Confeſſores cruciat 202.
Engoliſmenſis epiſc.Lambertus 837.
B.Eparchij vita 29.
eparchij patria Petragoricẽſis vrbs, pater Felix Aureolus, mater Principia, auus Comes Feliciſſimus ibid.
epicureorum ſtultus error 294.
epiſcopi ſtellæ & Angeli 329.
in Epiſcopo creando quid ſpectandum 69.
epiſcopatus dignis ſunt aſsignandi 702.
epheſiorum epiſcopi Timotheus 688. Stephanus 369.
epiſcopatus oblatos recuſat S.Bernardus 793.804. 819. Ottho 51. S.Dominicus 503.
epiſcopatum recuſat S.Dominicus 536.
epiſcopatũ egrè ſuſcipit Ottho 51. Gregorij Thaumaturgus 62. Vdalricus 82. Diſibodus 143. Fredericus 234.
epiſcopatum inuitus ſuſcepit S.Germanus 406.
epiſcopi eliguntur 24.82.
epiſcopi ex monachis 774. 813.758.
epiſcopi ex Franciſcanis 210.
epiſcopus ex carbonario conſecratur Alexander à S.Greg.Taumat. 70.
epiſcopi ordinantur 475.487.79.235.460.703.
epiſcopus inter Miſſam à S.Pontifice Paſchali conſecratus 52.
à Pontifice Bonifacio epiſcopi ordinati 101.
epiſcopatus diuturnus S. Lupi, eiusq; obitus 392.
epiſcopus in epſcopali ſede collocatus 237.
epiſcopus ex ſede ſua pulſus 143.
S.Arnulphum vi epiſcopatu prohibetur 704.
epiſcopus tumultu populi deiectus 25.
epiſcopi ab Imperatoribus conſtituti 50.
epiſcopatus dandi penes reges poteſtas 604.
epiſcopus ab Imperatore electus, à Pontifice conſecrationem petit 52.
epiſcopatum ab Imperatore ambiunt multi 50.
epiſcopi diœceſim viſitãt 75.85.238.603.605.monaſteria 461.
epiſcopi pauperes curant 214.54.56.145.
epiſcopi eccleſias conſecrant 101. altaria 186. Sacerdotes ordinant 30.35.47.55.460.
epiſcopi contra Paganos certamina 63.
epiſcopi aduersus ſectarios infractus animus 143.
epiſcopus Autbertus velamen ſacrum dat Raineldi, & Gudilæ 217. Amelbergæ 170. 217.
epiſcopi munus, obijcere ſe piculis pro ouibus ſuis 395.
epiſcopus pro populo orat 25.
epiſcopus pro Chriſtianorum perſecutione orat 73.
epiſcoporum bonorum exempla 143.192.237.331.
epiſcopi præclaræ actiones 178.
epiſcopis primum inter proceres locum dat Canutus rex Danorum 172.
erga epiſcopos priſcorum reuerentia 407.
epiſcoporum munus, peccantes corrigere 236.
epiſcopi munera 334.
epiſcopus pedum accipit 235.
epiſcopus annulum & pedum accipit 51.

epiſ-

epiſcopus gratis confirmationis ſacramentum impartitur, clericos ordinat, eccleſias conſecrat 85.
epiſcopus nullas volens habere poſſeſsiones 65.
epiſcopus humiliter Miſſas celebrat 147.
epiſcopi Vdalrici optima exercitia cõcionatur, tẽpla reædificat, pauperes ſemper habet conuiuas 82. grandæuus ex vehiculo concionatur 90.
epiſcopi Vdalrici ſermo, lectus qualis 83.
epiſcopus doctrinam diuinitùs datam concionatur populo 62.
epiſcopalis benedictio 269.
epiſcopis pueri commendati 233.
in epiſcopatum humilitas, charitas, patientiaq; mira B.Galli 24.
epiſcopus Metrophanes viuus aliũ ſibi ſubſtituit, palliumq; deponit 168.
epiſcopus nõ facilè ob peccata officio deijciẽd' 99.
epiſcoporum corpora lauari ac veſtibus indui ſolita 92.
epiſcopos ſepeliendi mos 26.
epitaphium S.Arnulphi Sueſsion.epiſc. 713.
Eremitæ herbarum radicibus viuunt 36.
eremitæ 11. 30.
eremum relicta patria petijt Landrada 137.
erchinoaldus præfectus inſignis 319.
erici Botilda vxor 177.
ericus Canuti regis frater cum Botilda vxore Suediam ob metum Danorum petit 177.
erroris quis mos 444.
eruditio S.Germani 406. S.Gabinij 597. S.Ludouici 757.
Eſſentiam patris & filij æqualem eſſe Nicena Synodus decernit 163.167.
S.Etheluuoldi vita 459.
Euangeliſtæ quarè aliquandò diſcrepent 556.
euangeliſtarum conciliationes 556.656.659.
euchariſtia S. Claræ infirmæ data 620.
euchariſtia non temerè ſumenda 787.
euchariſtia morientibus porrecta 551.
euchariſtiam porrigit Dominicus 517.
euchariſtiam porrigit epiſcopus Vdalricus 84. S. Fredericus 241.
euchariſtiam in carcere porrigit Petrus 42.
euchariſtiam Angelus porrigit B. Bonauenturæ dũ Miſſam audit 211.
euchariſtiam moribundus accipit S. Arnulphus Sueſsionenſis epiſ. 712. S. Ottho epiſcopus 56.
circa Euchariſtiam error monachi 257.
in Euchariſtia Chriſtum eſſe corporaliter, rationibus & miraculo probatur 257.
in Euchariſtia Chriſtus corporaliter pſens 616 808.
in Euchariſtia Chriſti corporalis pſentia 808.800.
euchariſtia ſub mortem ſe munuit S. Vuandregiſilus 322. Agibodus 755. Valentinus 477. Ludouicus 758.
erga Euchariſtiam deuotio S.Claræ 617.
euchariſtia aſſeruata pellitur dæmon 787.
de S.Eugenio Carthaginenſi epiſcopo 191.
S.Eugenius ab Arriano epiſcopo mirè affligit 204.
S.Eudocimi vita 385. pater Baſilius, Eudocia mater 387.
de S. Euphemiæ precioſarum reliquiarum inuentione 178.
euphemiæ reliquias Anaſtaſius comes pio affectu habet 183. erga eaſdẽ nautarũ pius animus 180.
S.Euphemiæ ædicula diruitur 162.
S.Euplij martyrium 606. gladio interficitur 608.
euplius ſiſtitur præſidi Caluiſiano 607.
euphrateſiæ epiſc. Paulus Neocæſarenſis 162.
de S.Euſebio epiſc.Vercellenſi 451.
euſtathij oratio ad Imperatorem Conſtãtinũ 162.
euxinus pontus 58.
euzoius Arrij ſocius 168.
Excubiæ ad funera 622.
excubiæ mortuis impendi ſolitæ 40.
exempla multum conuenerit 693.612.
exempla præclara Suuithuni 48.
exequiæ B.Galli 26. Otthonis epiſcopi 56. S.Dominici 541.
exequiæ celebres S.Claræ 622. Liborij 334.
exequiæ Alexij 7. diebus peractæ 222.
in exequijs Miſſæ celebratæ 211. 574.
ad exequias Diſibodi celebrãdas magna venit multitudo 148.
exercitia bona ſanctorum virorum 34.185.699.711.
exercitia S.Friardi 457. S.Valentini 476. S. Bernardi 817.
expoſititij infantes apud Treuiros olim vt tractati 97.

FAbij Cæſareenſis martyrium 405.
fama celebris S. Bernardi 824.
famem immẽſam Danis pdicit Sueno 178.
fana impia euerſa 24.63.755.
faſtrada Caroli Magni coniunx dolore dẽtiũ apud tumulũ S.Goaris liberat 104.
Feræ manſueſcunt ſanctis 377.584.733.& ſeq.
fertilitas ſanctæ ſcripturæ 562.
feſtum transfigurationis Chriſti 554.
feſtum Aſſumptionis B.Mariæ 721.
feſtum Dormitionis S.Mariæ 670.
feſtum Mariæ piè celebrandum 686.
feſtum Natiuitatis B.Iohannis Bapt.orbi toti venerandum 91.
feſtum B.Apoſtolorũ Petri & Pauli vbiquè celebre 753.
feſtus dies S. Petri ad vincula 428.
feſtus dies martyrij S.Petri 428.
feſtus dies S.Iohannis Euangeliſtæ 647. Aſſumptionis B.Mariæ 649.
feſtus dies S.Ruffini 400.
feſtum B.Ludouici epiſc. 760.
feſtus dies S.Callinici 384.
feriæ B.Hilarij epiſcopi 644.
feſtum S.Valentini epiſcopi 477.
dies feſtus S.Laurentij 700.
feſtum S.Athenogenis eiusq; fratrum 224.
feſtus dies S.Philaſtrij 226.
ferias S.Philaſtrij violantis pœna 231. 232.
feſtum S.Arnulphi Metenſis epiſc. 713.
feſti dies ſanctorum 424.martyrum 439.
feſti dies martyrum annua ,pceſsione celebrati 75.
feſti dies ab omnibus celebrandi 439.
feſti diei violatores puniti 401.
in feſto S.Goaris curantur ad eius reliquas ęgrę mulieres 105. Item in eius vigilijs 106.
feſta idolorum agentes horribiliter puniti 75.
Fides poſt tormenta capite punitur puella 449.
fides rationem ſuperat 59.
fidei efficacia 64.
fiducia morientis S.Claræ 622.
filios ſumma cura enutrit S. Birgitta 345.
fioniam ob ſubditorum rebellionem fugit Danorum rex Canutus 175.
Flandriæ diſſenſiones compoſitę 706.
flandriæ comes Balduinus 690.
flandriæ comes Robertus infeſtus ſuis conciliatur 705.
florentinus epiſcopus Petrus Ticinenſis 189.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fluuij Carantonis 30. Liger 35. Anisola 36. Anisus 53. Lycus & vndè dictus 67. Vindex 88. Danubius 88. Tar 89. Vuocara riuulus 105.
S. Felicitatis & 7. filiorum eius martyrium 155.
felicitas cum 7. filijs interimitur 156.
felicitas plus quàm martyr 157. viros fortitudine superans.
felicis martyrium 76. Irenæi 77. Mustiolæ 78.
felix aduersùs persecutionem Christianos confirmat 77.
Fœminæ colloquium fugit Arsenius 259.
fons ad preces Magdalenæ scaturit 303.
forma excellens Macrinæ 265.
formicarius à dæmone vexatus 14.
fortitudo Felicitatis & 7. filiorum eius 155.
fortitudo martyrum Photini adolescentis 247. B. Dominici 501. Laurentij 587.
fortitudo insignis Procopij 138. Euplij 607.
S. Franciscus perfectionis instaurator 610.
B. Francisci cum Clara colloquium 610.
S. Clara beati Francisci consilio mundum relinquit 611.
S. Francisci institutum amplectitur B. Bonaventura 208.
franciscanorum minister generalis fit B. Bonaventura 209.
franciscanus monachus fit S. Ludouicus 758. 761.
francisci Petrarchæ carmen de Magdalena 305.
francorum reges, Childebertus 37. Pipinus 101. Clotarius 4. 136. Dagobertus 314. Clodoueus 3. 9. Henricus 690. Theodebertus 723. Carolus 729. Lotarius, Conradus, Fredericus 832.
francorum rex Ludouicus senior episcopos suis pellit sedibus 831.
francorum rex Ludouicus Iunior 831. eius vxori impetrat partum S. Bern. 834.
Dagobertus Francorum rex accersit Vuandregisilum 315. eumq; ab æmulis vindicat.
francorum trium regum obitum prædicit Vuandregisilus 321.
francia ob illicitas nuptias Ludouici regis disturbata 239.
Teutonicam Franciam conuertit Kilianus 133.
Ebroinus Francorum Princeps 764.
franciam vexat Britonum rex Murmanus 239.
frã coniæ dux credit & baptizatur cum multis alijs 133.
franci vndè trahant originem 729.
francofurti claret miraculis S. Bernardus 838.
fraterna charitas 177.
fratrum duorum in martyrio certamen 201.
fredericus Imperator ecclesiam vexat 615.
S. Frederici episcopi Traiectensis vita 233. eius pater Alfricus 242. Ludouicus rex necem tractat Frederici episcopi 241. vxor eius illicita Iudi tha sicarios ad necem Frederici episcopi conducit 241.
B. Friardi recusi vita 456.
frisonus episcopus Vuillibrordus 490.
frisingensis episc. Corbinianus 474.
frisones arrianizantes conuertunt Fredericus episcopus Traiectensis & Odulphus presbyter 336.
Fuga in Aegyptum Mariæ cum puero 658.
fuga in persecutionibus licet sibi consulere 364.
fuga in persecutione S. Andreæ ducis & sociorum 750.
fugere persecutionis tempore licet 73.
furti mendicum argùit S. Birgitta 350.
fures puniti 419. 462. 764.
furem dæmon inuadens extinguit 31.
fulconi nubit Iugertha Canuti regis filia 176.
fuldensium abbas Vuernherus 90.
fusniacum abbatia in Laudunensi territorio 787.

GAbrielis & Mariæ colloquium 653.
vita S. Galli 23.
galli patria Aruerna, pater Georgius, mater Leocadia 23.
galerius S. Cucuphate excrucians, cum idolis consumptus 356.
S. Gaugerici vita 603. mors 606.
gaudium verum, luctus q religiosus 298.
gaudium summũ Bernardi, salus animarum 826.
Geila Franconiæ ducis coniunx, infidiatur S. Kiliano 134.
geneuensis episc. Asterius 486.
generatio Christi secundùm carnem 742.
gentiles multos conuertit Goaris 93.
S. Genouefæ laus 416. 421.
S. Germani vita 405. mors 420.
Albani martyris pulluerem secum fert S. Germanus 418.
germanorum exercitum sistit B. Germanus 422.
gerardus episc. Schismaticus Catholicos persequitur 808. in eum vltio diuina 809.
gerõtius episcopus baptizat Theodosiam matrem Procopij 126.
gesta S. Valetini episcopi quomodò patefacta 474.
genisiorum episc. Eleutherius 487.
Gibeletensis episcop. Folkerus 244.
gilleberti Porretani errores 821.
disputatio S. Bernardi cum Gilleberto Porretano 822.
gillebertus veniam erroris impetrat 822.
giraldus contra Franciscanos scribit, & miserè perit 209.
Gladius qui penetrauit animã Mariæ 656.
de gladio Petri 436. eius veneratio & mira vis 437.
S. Glodesindis Virginis vita 359. eius pater Vuintro mater Gudila obijt 361.
gloriæ contemptor S. Dominicus 536.
gloriam inanem declinant sancti viri 695.
gloriam quomodò declinauerit B. Salus 72. Eparchius 29. Carilephus 34. B. Monegundis 45.
S. Godoleuæ martyrium & vita 111. Drogo monachus eã ab alijs conspectã narrat 111. eius patria Londefort, pater Vuitfridus, mater Ogina 110.
godoleua quid significet 111.
godoleua ob mariti crudelitatem, ad parentes suos fugit 112. eamq; coactus recipit Berchilphus ibid.
godoleua à seruis mariti strangulatur 114.
godoleuæ corp⁹ eleuatur 115. Terra vbi cæsa est Godoleua in candidos lapides, gemmasq; versa 114.
S. Goaris presbyteri vita 93. Patria Aquitania, pater Georgius, mater Valeria ibid.
S. Goaris presbyter 93.
Gratianopolitanũ episcopum Hugonem inuisit S. Bernard. 817.
gratia diuina ad omnia necessaria 456.
græcarum literarum aliarumq; artium peritus Arsenius 250.
græci ecclesiæ Romanæ subscribunt 210. & ad id multum contulit Bonauentura 211.
græcæ linguæ peritia inflatus Euagrius monachus 255.

gregorij presbyteri oratio de sanctis 318. patribus Nicenæ synodi & Constantino imperatore 160.
gregorius Nyssenus multa ab hæreticis passus 266.
gregorij Nysseni visio 269. idem à Valente in exilium pulsus 270.
S. Gregorij Thaumaturgi vita 57. patria Neocæsarea 58.
arrogantiam fugiens solitariè viuit Grego. Thaumaturgus 61.
gregorius Thaumaturgus semper rebus diuinis intentus 68.
S. gregorius Turonensis à febre puer adhuc liberatus per S. Illidium 116.
gregorij lib. 4. dialogorum delectatus Vdalricus 90.
grimoaldi subdiaconi & Gundulphi martyria 219.

HAbacuc ab Angelo delatus, pascit Danielem 296.
habetdeum episcopus libellum offert regi Hunerico 205.
episcopum Habetdeum mirè afligit Arrianus quidam 204.
habitus monasticus non deridendus 515.
habitum monasticum & tonsuram capit S. Clara 611.
monasticum habitum summo feruore, inuito patre, sumit Iohannes Gualbertus 185.
S. Benedicti habitum cur nõ gestauerit Disibodus 147.
hæreses Arrij 166.
hæreticè Arrius contra Alexandrum primò nugatur de æquali essentia patris & filij 161.
arrianorum hæreticorum barbaries & insania 204.
hæresis Pelagiana profligatur ex Anglia 418.
Pelagiani in Anglia disputatione confutati 418.
hæresis Pelagiana repullulãs, in Anglia extinguitur 422.
hæreticus ex hæresi Acephalorum Seuerianorum Fuscarius, eiusq; vxor 13. conuertuntur mirabiliter 16.
hæresis Albigensium 497.
liber Dominici contra Albigenses 498. probatus miraculo 490.
hæreticus conuersus 504.
hæretici semper mendaces 199. 205.
hæretici cui domino seruiant. 502.
hæretici contra catholicos semper dolo agunt 199.
hæreticorum pertinacia 502.
hæreticorum communio vitanda. 475.
hæretici fraudulenti semper 200.
hæreticorum impudentia 200.
hæreticos reuocandi in viam bona ratio 498. 500.
ab hæresi matronas reuocat S. Dominicus 502.
Heduuus episcopus Simplicius 407.
de S. Helena Constantini matre 746. eius obitus 747.
Constantinus matrem suam Helenam conuertit 747.
henricus rex. 186.
henricus imperator iunior Vicembach Abbatiam largitur episcopo Otthoni 53.
henrici monachi apostatæ hæreses 822. eas profligat S. Bernardus 822.
herbipolensis episcopus Embricho 56.
herbipolensibus episcopis commendata aliquandiu Paderbornensis ecclesia 336.
herbipolim patriam relinquês venit Kilianus 132.
heraclitus & Socrates vnum sunt Deum confessi 128.
hermolaus, senex Panteleemonem in fide erudit 371.
hermolaus cum alijs decollatur 378.
herodes fit rex Iudæorum 655.
Antipas herodis pater 651.
herodes infantium trucidator 658.
herodes Iudæorum publicas scripturas exurit 655.
herodes ferociens, milites Petri custodes interficit 433.
milites Herodianos cur B. Petrus non resuscitauerit 433.
herodis miser interitus 659.
herium cœnobium in insula constructum 766.
hybernia excommunicata 132.
in Hybernia secte 143.
Hieron. in catalogo scriptorum ecclesiasticorum habet Anatolium 79.
hierosolyma vndè Aelia dicta 118.
S. Hilarij soror Pemeniola iungitur S. Lupo 390.
hildemarcha sanctissima abbatissa 319.
historia de imagine Christi missa ad Abagerum 714. illius historiæ veritas ibid.
hispali quomodò sustentauerint se Iusta & Ruffina 249.
Homo duplici curatione indiget 558.
homicidæ subito mortui 242.
homilia Chrysostomi in B. Petrum & Eliam 439.
honorius & Archadius Theodosij imperatoris filij 252. hos vt erudierit eorum præceptor Arsenius 252.
honorij papæ encomium 753.
honorium papam accedit sanctus Bertulphus 753.
honor in Liborio non mutat pios mores 331.
honoribus multis potitus Arnulphus Metens. episcopus 724.
horariæ preces, Hymni nocturni & psalmi 63. 198. vespertinæ preces 271. Completorij 330. Prima 533.
completorio peracto semper tacet Vdalricus 82.
horas matutinas moribundus legit S. Gallus 26.
horariæ preces in eremo lectæ. 36.
horas canonicas & totum legit psalterium quotidiè S. Vuilhelmus. 394.
officium ecclesiasticum persoluit S. Ludouicus 76.
preces horarias & psalmos legit sanctus Dominicus 537. horariæ preces persolutæ 545. 639.
hortulanæ matrit S. Claræ pietas 669. tandem sanctimonialis effecta 619.
hospitalis præcipuè Goaris 83.
hospitalitas S. Germani 409.
hospitalitas insignis Euphemiani, patris B. Alexij 220.
hospitalitatis remuneratio 551.
niceæ pro hospitalitate quam curã gesserint Patres illius Synodi 164.
erga hostem capitalem pietas Iohannis Gualberti 184.
humanitas Arsenij in peccantes, & silentium 258.
humanitas S. Radegundis 631.
humilitas, humanitasq; in ægros S. Bonauenturæ 209.
humilitas mira S. Radegundis. 630. 632. 633.
humilitas Birgittæ erga fœminam pauperculam 352.
humilitas & mãsuetudo virtutes clarissimæ 648.
humilitas primorum monachorũ Claraual. 795.

Universidad de Deusto
Biblioteca

humilitas Raineldis virginis 217.
humilitas, abstinentia, & in pauperes benignitas S. Arnulphi Metensis episcop. 724.
humilitas S. Bernardi inter miracula eius 723.
humilitas S. Athanasiæ 646.
humilitas potentis regis Osuualdi 486. S. Arsenij 255. S. Claræ 613. S. Vuilhelmi 394. S. Germani 423. S. Dominici 528.
humilitas S. Ludouici episcopi Tolosani 758. 761.
humilitas martyris 122.
hunerici regis in episcopos catholicos barbara crudelitas 199.
hunerici regis in religionem simulatio 191.
hunerici in clerum seuitia 744.
hunerici regis mors horrenda 206.
hungari in Germaniam irrumpunt 86.
hungari Augustam obsident ibid.
Ottho imperator multa Hungarorum millia cædit 87.
hunni vastant Galliam 391.
hymnus de Assumptione S. Mariæ 678.
hymnus martyrium comprehendens S. Ruffini 402.
hymni olim apud decedentes dicti 684.
Amelberga cum hymnis sanctimonialium in monasterio Lobiensi sepulta 171.
S. Hyacinthi martyrium 362.
à Leontio post attenuata alia supplicia capite cæsus Hyacinthus. 363.
hippolytus familia sua decollata occiditur. 589.
Concordia nutrix Hippolyti cæsa, expirat 589.

Iacobi S. Nisibitæ ecclesiæ episcopi vita. 213.
Iacobus Nesibita degit solitarius ibid.
in Persidem venit Iacobus Nesibita 213.
Iacobū apostolum Herodes gladio interfecit 430.
idolū Iouis tripodemq; conspuūt S. martyres 43.
idololatriæ sententia irridetur 129.
iechonias rex captus à Nabuchodonosore 291.
ieiunia quotidiana vigiliæq; Monegundis 45.
ieiunium strictum S. Claræ 614.
ieiunia & preces Amelbergæ 170. Raineldis 217.
ieiunia longa vigiliæq; Vuandregisili 316.
ieiunium Eliæ 40. dierum 284.
ieiunijs se macerant sancti viri 35. 38. Eparchius 29. Vuiberata ancilla S. Goaris 81. Anatolia 164. Iohannis Gualberti 185.
ieiunium Danielis trium hebdomadarum 296.
ieiunat in carcere 18. dies S. Plato 112.
ieiunij obseruantia S. Dominici 330.
ierosolymitanus episcopus Iuuenalis 687.
iesus Naue 67.
iesus duodennis in templo cum doctoribus disserit 659.
iesus quid significet 656.
iezabel minatur mortem Eliæ 444.
iezabelis pseudoprophetę 450. cæduntur 204. 283.
iezabel minatur cædem Eliæ 284.
ignis oratione extinctus 377.
ignis cælestis vlciscitur monasticatum 187.
ignis ex Eliæ iussu deuorat duos quinquagenarios 286.
ignis diuinitùs absumit holocaustum Eliæ 283.
ignoscere Deo gratissimum 184.
S. Illidij vita 115.
imago Christi Cæsareæ, & mira vis herbæ apud eã crescentis 121.
imago Christi Edessa Constantinopolim translata 714.
Constantinopoli seruatur imago Christi 722.
imago Christi absconsa nè destruatur 718.
imago Christi Edessæ seruata 220.
imago crucifixi se inclinat ad orantem 184.
imago S. Mariæ loquens, sanctitatem B. Alexij declarat 221.
imago S. Marię à B. Luca picta 510. circunlata pestis tempore 513.
imago S. Casiani 626. 628.
ad Imaginis Christi contactum lepra curatur Abagari 17.
imaginis Christi Edessæ mira vis 719.
imaginem suam Christus mantili imprimit 716.
imaginem vsus antiquissimus 717. 181.
imaginum triū in cruce miraculosa apparitio 120.
in imaginibus miracula 576.
miracula imaginis & epistolæ Christi 721.
imagines cur habendæ 547.
erga imagines priscorum deuotio 720.
imperatores Heraclius 179. Licinius 165. Maximin⁹, Maxētius, 165. Palęolog⁹ 210. Archadi⁹, Honori⁹ 220. Zenon 191. Henricus 4. 50. Aurelian⁹ 76. Carolus Magn⁹ 104. Ludouicus eius q; laus 108. Decius 154. Antoninus 155. Valerianus, Galien⁹ 158. Deocletianus 165. Maximianus, qui & persegtur Constantinū 165. Constantinus 160. Theodosius 250. Gratianus 251.
imperator impius Maxentius 166. Leo 178.
imperatoris filiam dęmone liberat Illidius 116.
imperatores Christi adorant imaginem 721.
imperium Constantini tranquillum 161.
importunitas monachorum punita 698.
incantationibus martyrum miracula præsides adscribunt 734.
incæstuosi rebelles sese corrigunt 238.
inedia mira Arsenij. 259.
inferorum cruciatus vndè orti 149.
infirmitates S. Clarę 620.
ingelheim palatium Caroli Magni 104.
inimicitias inter regem Franciæ & comitis Gaufridi componit S. Bernardus 232.
innocentia S. Frederici episcopi 133.
innocentij 3. visio, 506.
innocentius 4. visitat S. Claram 621.
innocentij papæ electores persequuntur 795. à à multis honestè excipitur 796. & seq.
Aquitaniæ princeps Innocentij fautores persequitur 806. à S. Bernardo conciliatur 808.
innocentij papæ literæ ad S. Bernardum 821.
innocentius papa S. Bernardum accersit 809.
innocentius Romam reducitur 798. reformat oſa 812.
inobedientia Sanctimonialis punita 89.
in monachum inobedientem seueritas Iohannis Gualberti 189.
institutiones in Arithmeticam, aliaq; opera edidit Anatolius 79.
institutio optima S. Valentini 475.
instituitur populus solitarios visitans 38.
inuentio corporis S. Valentini episcopi 474. 477.
inuentio reliquiarum B. Stephani & curationes ad eas 473.
inuidiam vt vicerit S. Bernardus 826.
inuidia subditorum in sanctitatem & miracula regis Kanuti 176.
intercessio sanctorum 472. 568. 643.
inuocatio sanctorum quid profit 43. 545.
inuocatio sanctorum 241. 206.
ante bellum inuocatio diuina 483.

inuocatio S. Athanasiæ 652.
inuocatur S. Petrus 438.
inuocantem se B. Petrus ad Carilephi monasterium ablegat 41.
inuocati sancti nobis adsunt 46. 49. 301. 639. & sequen.
inuocantur non frustra sancti 107.
inuocat sanctos B. Dominicus 536.
Iohannitius vir sanctissimus 649.
F. Ioannis Vincij prædicatoris miracula 550.
S. Iohannis Gualberti vita 184.
iohannis patria Florentia, pater Gualbertus 184.
pallio Eliæ diuisæ aquæ Iordanis 286.
iosephi castitatē æquat Gregorius Thaumaturgus 60.
iosepho despondetur S. Maria 653.
iouis fœdæ libidines 741.
iouem spernens Apollinaris, mirè cæsus 325.
iris fluuius 266.
iudæus ore læsus, baptizatus tandèm loquitur 16.
iudæi multi & Romani predicante Petro conuersi 324.
iudęi mortem simulantes, quomodò diuinitùs puniti 71.
iudæi S. Mariæ grabbatum dehonestantis pœna 665.
iudæi quandò tributa dare cœperint 654.
iudex nunquàm sententiam cogitur reuocare 214.
iudicium aliud mundanorum, aliud piorum hominum 57.
ante iudicium sistentur omnes 398.
iudicium Gregorij Thaumaturgi inter duos fratres 66.
de Susanna Danielis iudicium 296.
Salomonis iudicium 65.
iudicio sacerdotali committit res diuinas à publico foro exemptas rex Kanutus. 172.
iulianus martyr in Briuatensi vico humatus 421.
iulianam in lupanari constitutam angelus tuetur 740.
iupiter rex Cretensium 128.
iuramentum exactor violans eius manus emarcet 19.
iuramentum allatis euangeliorum libris 89.
iustitia & seueritas Kanuti 172.
iustus accusator est sui 727.
de SS. Iusta & Ruffina 249.
iusta in carcere obit, Ruffina iugulatur 101.
iusti præsidis Diocletiani mors 127.
iuuenalis episcopi de dormitione B. Mariæ sententia 688.

Laborantes diebus vetitis puniti 114.
labores S. Bernardi cum fructu pro ecclesia susceptí 784. 820.
in lacum leonum Daniel ex satraparum inuidia missus, nihil læditur 292. 295.
lachrymæ piorum dæmonibus molestæ 350.
lachrymæ perpetuæ Arsenij 262.
lachrymarum copia in S. Dominico 536.
lachrymarum copia in S. Anastasia. 646.
lachrymarum gratia in S. Philiberto 764.
lampades ante reliquias B. Goaris pendentes, accensæ diuinitùs 108.
lampas ardent ante altare B. virginis 522.
laodicensis episcopus Eusebius. 78. post eum Anatolius ibid.
S. landradę vita 135.
laudunensis episcopus Ingelramus 706.
B. Laurentij gesta 581. 596.
S. Laurentij passio carmine scripta 591.
laurentianam ædem perficit Egynus subsidio regis Kanuti 173.
laus vera est ei propria qui laudatur 58.
laus mira Mariæ 676.
laudari Maria dignè non potest 679.
laus Euphemiæ 183.
Dominici laus ex visione materna 494.
laudes hominum declinat Vdalricus 84.
lectio facta ad mensam 642. 520.
lectio & Psalmodia perpetua sanctę Radegundis 639.
lectus S. Raineldis qualis 217.
lectus & puluinar ægrotantis Macrinæ 269.
lectus & vestitus Eugenij pontificis qualis 813.
legatus ad imperatorem Henricum 4. mittitur Ottho 50.
legatio ad Gregor. Thau. pro eligendo Episcopo. 69.
lemnos insula 180.
lemni episcop. appáret S. Euphemia, eius reliquias eò deferri mandans 180.
in Lemno insula reliquiæ S. Euphemiæ detentæ 182.
Lemouicensis episcopus Gerardus 835.
leo pontifex Paderbornę altare consecrat, & in eo ponit S. Stephani reliquias 336.
leonis Ponti. dispensatione subdiaconus fit vxoratus 48.
leo imperator iconomachus. 178.
leo iconomachus Euphemiæ reliquias in mare abijcit 179.
leo imperator filius Constantini Copronymi 181. moritur ibid.
leones deuorant Danielis æmulos 293. 296.
leontius, Eusebius, Euphronius episcopi. 641.
leprosus curatus credit 317.
leprosus gentilis, baptizatus sanatur 604.
in Leodiens. finibus curat multos S. Bernardus 839.
leprosus baptismo percepto mundatur 725.
lex in fures seuera Edgardi regis 49.
lex in eos qui callidè exercitum soluissent 174.
liberatus medicus in exilium discessurus, ab vxore confirmatur 205.
liberum arbitrium 2.
liberalitas humanitasq; S. Helenæ 746.
liberalitas in obuium pauperem Iohannis Gualberti 185.
liberalitas veterum erga condenda monasteria, 805. erga ecclesias regis Kanuti 173.
liberalitas in pauperes Iohannis Gualberti 188. S. Bernardi adhuc pueri 770.
libertas Murittæ diaconi 202.
libri S. Bonauenturę 210.
libri S. Bernardi super Missus est 770.
librū, cantica canticorum exposuit 794. De consideratione 813. Collationes patrum legit Dominicus 496.
libellus Iordani de primis patribus prædicatorij ordinis 492.
libri S. Bernardi eius vitam arguunt 826.
libellus de fide ab episcopis catholicis conscriptus 199.
S. Liborij vita 329.
S. liborij historiæ bonæ fides 330.
gallus fuit & nobilis genere Liborius ibid.
licinius gener Constantini 165.

Universidad de Deusto
Biblioteca

licinius à Constantino cæsus 166.
persecutio Licinij in Christianos 166.
lingonensis episcopus Godefridus,805.
lingua præcisa loquitur Parmenius.582.
linguarum donum in S.Dominico 524.
linguis præcisis Confessores Catholici loquuntur 202.
in Hispaniam obses mittitur S.Ludouicus 757.
literę, epistola Theodorici de Apoldia, Nicolao cuidam 491.
epistola Luciani presbyteri de reuelatione S. Stephani & aliorum sanctorum 470.
epistola Valeriani ad Secundianum 579.
epistola Decij ad Valerianum 581.
epistola Abagari ad Christum 715.
christi epistola ad Abagarum ibid.
literis admonentur S. Lupus 390. Alexius 220. S.Bernardus 771.
locus spectro infestus purgatus 415.
loca sancta in Sicilia visitat,& ibidē honorificè excipitur S.Birgitta 348.
loca sancta visitata 25.35.88.
loca sancta circumire veteribus mos 423.
loca sacra destruentium pœna 149.
loci sacri prophanatores puniti 575.
loci definitio 681.
longobardorum reges Berengarius 83. Agilulphus 316.
longobardorum dux Arioualdus 754.
lotaringiæ ducissæ conuersio 792.
lucernæ oleo ad sepulcrum Eudocimi pēdentis sanatur quidam 387.
lucius dux Cyrillum compræhendit 153.
luctus sacrarum virginum in obitu Macrinæ 272.
ludimagister S.Cassianus 626.
discipuli in eum nefariè coniurant 627.629.
ludouicus rex & Clodoueus dictus 92.
ludouicus rex atrociter punit eos,qui Iuditham inhonestam eius cōiugem in monasterium consecrant 240.
Gregorius papa pœnitentiam Ludouico regi indixit.240.
ludouicus rex vexat episcopos 240.
ludouicus imperator à filijs inclusus 240.
ludouici imperatoris mors.242.
ludouicus rex Caroli Magni filius 234.
ludouicus imperator ad reliquias S. Goaris orans, dolore pedum liberatur 108.
ludouici regis Francorum natiuitas prædicta 703.
ludouicus coronatur,in regem Francię ab Innocētio papa 797.
Massiliæ in templo Minoritarum humatus S. Ludouicus 761.
lugdunenses episcopi,Lantbertus 322.Patiens 405.
lumina ria apud reliquias ardere solita 226.
lumina in templis, suffitus, hymnodia antiquitùs 669.
luminaria olim in templis accensa 164.
lumina ad funus gestata 427.
luminaria mystica & stellæ 380.
lupanar euersum.28.
lupanar in ecclesiam cōsecratum 480.
lupoldus Marchio Cluniacense monasterium largitur episcopo Otthoni 53.
S.Lupi vita 390.
S.Lupi cubile,vestis,vigiliæ, ieiunia, eleemosynæ, 391.
Lymicum mare 173.
Lirinensis monasterij abbas Honoratus 390.

Marcianus pius imperator 181.
B. Macrinæ virginis vita 264. à fratre Gregorio Nysseno scripta ibid.
de S. Macrina nascitura visio matris eius 264.eis studia 265.
macrinæ mors 272. quomodò sepulta 274. & vbi 275.
de S. Maria Magdalena 297.301.
magdalena diuinitùs in desertum locum translata 303.
magi stellæ ductu Christum adeuntes 65.
magorum munera quid significârint 658.
magi cur iussi non redire ad Herodem 658.
magister generalis creatus S. Dominicus quomodo suis præfuerit 529.F.Iordanus 543.
magistri ordinis prædicatorij 492.
maiorici martyrium 200.
maiorici atrox supplicium 200.
S.Mamantis martyrium 730.patria Paphlagonia, pater Theodotus,mater Ruffina ibid.
S.Mamantis parentes in carcere moriuntur 73.
S.Mamertinus adhuc paganus,visione perterritus, Christum inuocat 411.
mamertinus quomodò ad baptismum peruenerit 41.
mamertinus dæmonum cultor,arguitur à Sauino clerico 41.
mansuetudo & patientia S.Athanasiæ.617.
mansuetudo S.Bernardi 823.
manūs impositione sanati multi 39.45.46.
manūs impositione fœmina sanatur 710.
marcus episcopus exul, cathedræ suæ restituitur 25.
maria & Iohannes Euangelista episcopum instruūt 62.
maria morituro appāret,Petrus & Benedictus 189.
maria post completoriū audito signo salutāda 209.
S.Maria vt erga filij mortem se gesserit 662.
S.Maria virginis aliqua gesta 652.
maria Christo semper coniuncta 660.
mariæ sub cruce dolor 661.
B.Maria adest parturienti Birgittæ.346.
S.Maria quæ in nobis amet,quęve oderit 688.
de Maria tractantes, quales debeant esse 672.
S.Mariæ laus 507.
S.Mariæ obitus 665.
in Maria ornatus & decessus miraculosus 674.
maria Siciliæ regina ex Hungaria,mater Ludouici episcopi Tolosani.757.760.
S. Marinæ martyrium, quæ & Margarita dicitur 279.capite cæditur 281.
marinæ patria Antiochia, pater Aedesius 276.
marsus magus punitus tandēm credit,& pro Christo capite cæditur 155.
martis templum corruit 469.
martyres innumeri & confessores 201.
martyres in conuentis diuinitùs consolantur. 607. 734.
martyres audiunt preces nostras 628.
martyres multi doctrina S. Christophori facti, & 4800.hominum conuersi 354.
martyres diuinitùs consolati,eorumq; plagæ sanatæ 279.
martyres multi fiunt,audita voce diuinitùs 280.
martyres nostri patroni 596.
multi martyres apud Sebasteam.223.
martyres 120.591.
martyres concremati 602.
martyris præclarę voces 122.

mar-

martyrium non caret mercede 566.
martyrium expetit B.Dominicus.
matrem per visionem consolatur Simeon 9.
S.Mauricij & 70.militum martyrium 244.
mauricius cum militibus suis accusatus 244.
maxentij interitus 166
maximianus gener Diocletiani 165.
maximianus prę́ses perit, & idola dissoluūtur 358.
maximiani erga cultum dęmonum studium 244.
S.Maximæ,Donatillæ,& Secundæ virginum martyrium 402.virgines tres post multa supplicia capite cæsę.403.
maximinus episcopus in monasterio se macerat 35.
medico Euphrosyno post alias disciplinas traditur Panteleemon 372.
à medicis propter curationes defertur Panteleemō 373.
mediolanensis episcopus Ambrosius, S. Philastrij collega 231.
mediolanensium schisma componit sanctus Bernardus 798.
apud Mediolanenses schismaticos dæmonis sæuitia 799.
mendacio post habitum semper abstinet S. Salus 7.
meretrices ad pudicitiam mirabiliter conuersæ 17.
meretrices à Christophoro conuersæ,irridentē dæmonum simulacra 754.
messalino prælidi sistitur Apollinaris 326. ab eoq; mirè cruciatur 325.
messana Siciliæ vrbs obsessa 570.
messanensis episcopus Vindericus 574.
metensis episcopus creatur Arnulphus 724. substituitur ei Goēricus 727.
metenses episcop. Gundulphus 632.Pappolus 729.
metis quondàm Mediomatricum 99.
metrophanem episcopi & Constantinus imperator inuisunt 168.
metrophanes prædicit qui sint ipsi successuri 168.
metrophanem inuisit Alexander 167.
metuendum semper 810.
milites Mauricij,zona habituq; militari priuati,in carcerem truduntur 246.
milites S.Cucuphatem flagellantes,excæcati 356.
milites 46.baptizantur 590. decollantur corporibus 591.
militum in regem Kanutum fides 176.
militum constantia & eorum interitus 124.
miracula S.Landradæ 139. S. Radegundis 634. S. Birgittæ 350.S.Arnulphi Metensis episcopi 724. & sequent. S.Anatoliæ 754. S. Disibodi 146. S. Dominici 500.517.S.Lupi 391.
miraculis conuersi 324. 42. 64. 73. 353. 356.
miracula post sanctorum obitum 48.101.177.148. 759.549.
miraculum Macrinæ in oculo curando redditum 275.aliaq; propter incredulos omissa 276.
miracula varia sanctorum 379.28.31.88.96.211.
miracula ad S.corpus B.Mariæ 665.685.
miracula S. Bernardi innumera 820.
miracula ad tumulum S.Vuilhelmi 396.
miracula ad sepulcrum Ruffinæ & Secundæ 160.
miracula ad sepulcrum B.Galli 26. Carilephi 41. Monegundis 47. Vdalrici episcopi 92. Goaris 102.Godoleuę 114.
Christi primum miraculum 660.
miracula ad S. Disibodi reliquias propter insolentiam cessant 148.rursùs fiunt.100.
miracula vt fiant fides requiritur eorum,in quibus sunt exhibenda 231.
miracula ad sepulcrum sanctorum 713.
missa celebratur 25.
missam die Dominico celebrat Gallus 25.
missæ in eremo celebratæ 36.
missam dum audit Monegundis,curat quandam puellam
missam celebrat die,noctù semper orat Vdalricus 82.
missas vno die tres celebrat episcopus Vdalricus 83.
missam 6.feria ad reliquias sanctorum celebrat Vdalricus 87.
missæ in fluminis ripa celebratę 89.
missam grandæuus celebrat Vdalricus 90.
missam bis ornamentis indutus episcopalibus in natiuitate B. Iohannis Baptistæ fecit Vdalricus 91.
missam indiès celebrat Goaris, legitq; psalterium 94.
missæ celebrantur 511. 536. 550. 336. 424. 109. 221.341.837.838.839.589
missas celebrare vetat literis rex Hunericus 196.
missæ in campo peractæ 343. & inter eas miracula.
missæ ab episcopis peractę 237.241.
missas celebrant priuatas Apollinaris B.Petri discipulus 325.327.
missæ in tugurio peractæ 325.
missam quotidiè celebrat S.Dominicus 537.
eleuatio hostiæ in Missa 511.
missæ votiuæ 412.
missas audit & in magnis festis communicat S. Ludouicus 757.
missam quotidiè solitus audire rex Kanutus 176.
missa peracta & perceptis Sacramentis,obijt S.Birgitta 349.
in Missa sub eleuatione miraculum semper visum à S.Gerekino monacho sanctissimo 347.
inter Missam post lectum Euangelium concio habita 241.
in Missa dextera videtur cum Vdalrico sanctificare sacramenta 84.
misericordia in Dei iudicio prodest 21.
modestia Goaris coram rege Sigeberto 98.
modestia S.Dominici 523.
modestia S.Petri 433.
modestia pueri Iesu 659.
in Mœsia prædicat Christum Apollinaris 327.
moguntini episcopi Lullus 101.
Bonifacius 150. Ruthardus 152. Albertus 832.
moguntinus episcopus Ruthardus monasterium sancti Disibodi restituit,Adalbertus, Vuillegisius 152.
monachus adhuc nouitius quomodò se Bernardus gesserit 776.
monachus ex cancellario 29.
monachus ex maritato 6.
Clarguallis philosophi & Rhetores monachi 795.
monachi ex episcopis 55.89.498.
monachus ex milite 692.
monachi agrum colunt 29.
monachi ex nobilibus 765.
monachi solæ orationi destinati 32.
ex milite monachus S. Arsacius 722.
monachi fiunt multi spectabiles viri 39.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex aula fugiens Arsenius, fit monachus in monte Scetes 531.
monacha ex regina 531.
monachus frater regis 833.
monachi in carcerem ducti, trucidantur 745.
monachatus aliquibus prædictus 832.830.
monachi fiunt multi docti viri 832.833.
monachus apostata 834.
Athanasia præfecta monacharum 646.
monachi Bobienses præclari, Blidulphus 754. Meroueus, Agibodus 755. Thedoald', Bandatarius, Leopardus 757.
monachus fit Kilianus, præsbyter & præfectus monasterij 132.
marthias egregius monachus 647.
monachi scopus 254.
monachi, deficiente pane, præter spem pasti 764.
monachismi laus 7.
monachis nutriêdos pueros tradidêre veteres 34. 81.
monachos præ cæteris amat S. Dominicus 538.
monachus nihil cum seculo commune 635.
monachis locorum mutationes exitiosæ 258.
monachorum angelicus chorus 3.
monachismum forte oblatum alacres assumunt mirè B. Salus & Abbas Ioannes 4.
monasticam professionem delere peccata 6.
monachorum angelicus habitus 6.
monachos verberâtes puniti diuinitùs 754.755.
monachorum in monte Hor Abbas Theodoricus 27.
monacho singularitas vitanda 817.
ad monachismum hortationes 4.
monacho quid assiduò cogitandum 162.
monachorum rebellium pœna 763.
monachatum assumentibus quid faciendum 776.
monachatũ desiderans Gallus, patris cõsensum expetit Abbas 23.
monasterium S. Germani 410.
monasteria circa Iordanem 3.
monasterium Abbatis Gerasimi 4. Cremonense 23.
monasterium in monte Hor extructum à B. Remigio 27.
monasterium Sedacianum 29. illudq; ingreditur Eparchius inuitis parentibus ibid.
monasterium S. Carilephi etiam reginæ inuium 39.
monasterium Campidonense 88.
monasterium S. Gereonis Colonię, eius abbas Maximinus. 107.
monasterij Prunientis fundator Pipinus pater Caroli Magni 109.
monasterium Lobiense regulæ S. Benedicti 171.
monasterium S. Mimatis prope Florentiam 184.
monasterium monachorum quos nigros vocant 184.
monasterium Musetanum 186. eius abbas Rodulphus ibid.
monasteriũ Belleuallis propè Chrysopolim 829.
monasterium S. Galgani Cistrense in Tuscia 548.
monasterium S. Benedicti in monte Disibodi 152.
monasterium virginum S. Clara apud S. Damianũ colligit 612.
monasteria S. Claræ extructa 612.
monasterium insulanum 466.
monasterium Quinciacum 767.
monasterium Vallis Vmbrosæ 186.
insulanense monasterium Augia dictum 83.
monasterium Pasinianum 187.
monasterium Septimi 191.
monasterium S. Medardi apud vrbem Suessionensem 692.
monasterium Drepanense Carmelitarum 568.
monasterium S. Dionysij 342.
monasteria extruit Vuandregisilus 316.318.319.
monasteria extruit Iohannes Gualberti 186.
monasteria extruit Ottho episcopus 53. condit & alia 15. monasteria & 5. Cellulas 51. & sequ.
monasteria extruit Disibodus 145.
monasteria extruit S. Philibertus 763.
monasteria extruit Glodesindis 361.
monasteria extruit Radegundis 637.
monasterium Bobiense S. Columbanus extruxit 316.
monasteria extruit S. Vrsus 380.
monasteria extruit Philibertus 765. Hunibertus 786.
monasteriũ Dominicanorũ Tolosæ extructũ 506.
monasterij extruendi locum Childebertus rex offert Carilepho 38.
monasterij extruẽdi locũ ab angelo indicatum 27.
in monasterio montis Falconis vixit Vuandregisilus 315.
ad monasterium Bobiense oraculo monitus venit Vuandregisilus 316.
in Gallia monasterium decem annis incolit Vuandregisilus 317.
monasterijs multa largiti maiores 218. 186. 147. 320.
ob monasteriorum destructionem sancti vltionem expetunt contra Arnulphum 84.
monasterium monachorum clàm ingredi volens mulier, punitur diuinitùs 41.
monasteria monachorum mulieribus inuia 41. 218.
in monasterio pietati vacat Vuibrata ancilla 81.
monasteria ingressi, non indè trahendi 638.
B. Monegundis coniugatæ vita 44.
mortem filiarum deflet Monegundis 44.
mons apud quem vixit Mag. 302.
in monte Horeb colloquium Eliæ cum Deo 284.
morinorum regiõem conuertit sanctus Victricius 576.
mors horrenda nobilis cuiusdam 780.
mors duplex & vita 307.
mortis diem sancti viri vigilijs præstolantur 134.
mortis dies aliquibus reuelata sancti Bernardi 830.834.
morienti Vuandregisilo multi adsunt sancti 322.
mortem prædicit Landrada 129.
mortem prædicit Disibodus 148.
mortem prædicit Arsenius 263.
mortem prædicit Dominicus 538.
mortem prædicit Euerhardus 88.
mortem prædicit Fredericus Traiectensis episcopus in templo cæsus 241.
pro moribunda matre oratio 10.
sancti apparent B. Arnulpho morituro 712.
splendor in defuncta S. Macrina 274.
à morte sanctorum miracula 650.728.
ad mortem sancti se bonis operibus præparant 476 573.
mores Vdalrici pueri alijs imitandi 81.
mosis & Gregorij Thaumaturgi comparatio 81.
moyses & Elias cur cum Christo visi in transfiguratione 566.
munera sancti viri respuunt 39.

mun-

mundus materialis typus insensibilis mundi 558.
in mundo cautè ambulandum 11.
mauri catholicos miserè premunt 195.
mutus curatus, sicq; multi crediderunt 324.
mutus curatur 764.
musonius Gregorium Thaumaturgum excipit 65.

NAbuchodonosor rex in ministerio suo habet Danielem aliosq; tres pueros 287.
nannetensis episcopus Brictius 807.
narcissus episcopus 477.
afram meretricem à suis conuertit Narcissus episcopus Augustæ vindelicorum 478.
S. Narcissus quĩ dæmonẽ illuserit, S. Afræ suarumq; conuersionem nolentem 480.
narratio memorabilis Macrinæ sub mortem 270. & quĩ se tunc gesserit 271.
natiuitas Christi 655.
natalem Domini Moguntiæ cum imperatore Henrico 4. celebrat Ottho. 51.
in natiuitate Eliæ quæ contigerint 281.
naturæ duæ in Christo 564.
naucratius frater Macrinæ fit solitarius cum Chrysaphio 266. moritur ibid.
naucratius senes morbidos & inopes suo labore sustentat 266.
Neaniæ volenti Christianos psequi Christus appáret 119. & crux verba fundens, sese ei ostendit.
neanias Alexandriæ præficitur 118.
neanias dictus Procopius 122. matereum apud Diocletianum ob Christianam fidem defert 121. tãdem credit 125
neopolitanus rex Robertus 570.
nemesius cum filia Lucilla occisus 467.
precatio Nemesij ordinati diaconi 465.
nemetum nunc Spira 101.
neocæsaria vndè dicta 58.
neocęsareenses multos conuertit Gregor. Thaumaturgus 65.
neptunus prædo insignis 128.
nero quando Petrum & Paulum vinxerit 42.
Nicardus comes 3. sacerdotes in mõte Disibodi cõstituit 151.
nicena synodus contra Arrium conuocatur 161.
nicena synodus quãdiù duraverit 167.
nicenæ synodi statuta miraculo confirmata 163.
nicenæ synodi patres Constantinus honorificè habet 162.
nicenæ synodi patres aliqui sanctissimi viri, aliqui fautores Arrij 162.
niceæ fons erupit vbi cõstiterant patres illius synodi 164.
niceno concilio honestissimum locum deputauit Constantinus 162.
synodo Nicenæ S. Iacobus Nisibita interest 215.
nicomediæ terræmotu multi pereunt 723.
nicomediæ Arrianus episcopus Eusebius 167.
nisibis episcopus creatur Iacobus 214.
nisibis à Persis post mortem Iacobi Nisibitæ occupata 216.
nisibim rex Persarum obsidet, sed eius exercitum debilitat orando Iacobus episcopus 215.
Nobilitatis vitia 23.
nobilium optimæ institutiones 707.
nominna septem martyrum dormientium 303.
nordHumbrorum gentis prouinciæ 482.
nordhumbrorum rex Osiualdus 487.
noricorum dux Arnulphus 84. Henricus 8.
nortmannorum irruptio in Galliam 242.
nouiomensis episcopus Ratbodonus 111.
nouiomensium episcop. Simon 830.
Nubes lucida S. spiritus 560.
nuptias recusant Susanna virgo 598. Macrina 265. Glodesindis 759. Landrada 135.
nubit inuitâ S. Radegundis Clotario regi 630.
nuptias respuens B. Gallus, monachus fit Cremonensis 23.
nuptijs peractis continenter viuunt S. Lupus & Pimeniola 390. religionem ingrediuntur 170. 314. Alexius sponsæ valedicit inscijs parentibus & spõsa 220. Maritus S. Athanasiæ fit monachus 646.
Vlpho coniunx S. Birgittæ 346. & ipse cum S. Birgitta vxore toto anno, quadragesima, diebus solennibus, qualibet sexta feria viuit continenter. 345.
nubent nulli puellæ coactè. 698.
nuptialem vouens castitatem, à morte liberatur 21.
nubit inuita Vuitgero Amelberga 170.
nubit bis inuita S. Athanasia 645.
nuptias principis fidelis cum infideli vxore non fert Kilianus. 133.
nuptias illicitas Ludouici regis reprahẽdit Fridericus episcopus 236.

OBedientia monachi ex episcopo facti 55.
obedientia Elstani monachi 460.
obedientia Iesu erga parentes 660.
obedientia S. Arnulphi in episcopũ cõsecrati 704.
obedientia S. Bernardi 818.
obedientiæ dignitas 405.
obtrectator quomodò punitus 17.
obtrectationes non fert Eudocimus 386.
Ochozias rex quomodò ob idololatriam mortuus 285.
Odulphus presbyter 238. venit Traiectum.
odulpho angelus per visionem apparet 238.
odulpho committitur ecclesia Stauerensis 239.
Officium principis 814.
exemplum optimi principis comes Theobaldus Bernardo charus 814.
Olaui perfidus animus in fratrem Kanutum 173.
olauus à Kanuto captus, in Flandriam carceri mãdatur 174.
olaui cum primoribus Danorum conspiratio 173.
oleo sanatur partu periclitans 572.
oleo sancto & precibus reuiuiscit regis filia. 28.
oleo sacro & crucis signo curatur regis oculus ibid. oleo cõsecrato multi sanati 88.
oleo sanatur manus & oculus Mamertini 414.
oleo benedicto pelluntur morbi. 410.
oleo maris tempestas sedata 417.
olybrius præses Marinam capit 277.
olybrius præses Marinam vult habere coniugem 277. eiq; blanditur
olympiadis & Maximi certamen 582.
opera misericordiæ. 558.
opera bona Deo grata 170.
operum bonorum copiosus fructus 149. 629.
operum bonorum magna merces. 83. 84.
opera Dei non facilè comprehenduntur 432.
oratio historica de ijs quę Niceæ à synodo gesta

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt 165.
oratio in carcere S.Marinæ 278. 279. eiusdem sub mortem preces 280.
oratio martyrum in carcere pro sapientia 246.
oratio iusti pro alio multùm etiam valet 522.317.
oratio Arsenij ad monachos 254.
oratio cum lachrymis 144.
oratio assidua & ardor diuinorum officiorum in primis Prædicatoribus 545.
oratio cum genuflexione 143.810.
oratio Frederici in episcopum electi 235.
oratio Carilephi in deserto 36.
orationis contra tentationes vis 9.
orationis quanta vis 409.341.
orationis lachrymis rigatæ vis 31.39.33.571.
orationis piæ magna vis 18. 25. 30. 45. 67.394. 425.
orationes perpetuæ S.Bernardi 783.earum magna vis 792.833.
orationem ad lapillorum congeriem fundit S.Clara 610.
orationes martyrum in carcere 307.
oratione à persecutoribus conseruati 73.
oratione pluuiam detinet Elias 283.reddit 284.
oratione curati multi 146.
orans S.Dominicus, à terra crebrò eleuatur 504. 537.
orans globos igneos in cælum mittere videtur Salus 18.
orat assiduè Eparchius 33.
orat de nocte S.Radegundis 630.sæpissimè rex Ofualdus 490.
oratur ante crucis signum 610.
orat S.Andreas dux, p̃ inuocaturis ipsum & socios 751.
orat coram crucifixo nocte S.Birgitta 345.
orare ter in die solitus Daniel 292.
orare ante cibum, mos Christianus 477.
noctes integræ in orando consumptæ 256.
oratorium super fontem extructum 35.
orchesum castellum 750.
ordo Dominici confirmatus 507.
ordo vallis Vmbrosæ à quo fundatus 784.
ordo nouus S.Birgittæ 347.
ordo Francisci reformatur 209.
de ordine S. Francisci reuelatio S.Birgittæ facta 351.
ordinis Prædicatorij viri illustres 519.
ordinis Prædicatorij multa extruxit monasteria Carolus rex Siciliæ 302.
in ordinem prædicatorum amor Mariæ Magdalenæ 301.
de prædicatorio ordine reuelationes 505.
ordines collati 318. 464.325.604.
ordinationes Liborij in eius episcopatu 333.
ordinum monasticorum vtilitas 609.
ordines, Subdiaconus, Diaconus, presbyter consecratus S. Fridericus episcopus & quomodò se tunc gesserit 233.
orientales bello vicit Kanutus 172.
origenes cur sit lapsus 15.
origenis discipulus Gregorius Thaumaturgus 61.
ornamenta S. Mariæ summatim comprehensa 670.
osius episcopus Occidentales Arrianismo purgat 167.
ostentatio in operibus Dei mala 150.
ostentationem odit Arsenius 262.
ostienses episcopi Hugolinus 518. Maximus 590. Albertus 822.
S.osiualdi Anglorum regis gesta 482.
osiualdus rex accersit Aidanum, vt præsit episcopis 484.
osiualdus rex cæditur 487.post obitum miracula 488.
S.Otthonis episcopi Babenbergensis vita 49. eam conscripsit 4.libris Andreas Abbas extra Babenbergam 56.
ocium summè vitat Birgitta 346.
oxonienſis episcopus Didacus 496.

Paderbornenses episcopi, Hothumarus 336.Baduradus 337.Biso 335.
paderbornensis ecclesia olim monasterium 343.ibidem S. Liborius conditus 345.
paderbornensis ecclesiæ encomium 335.
paderborna pagus 336.
paderbornensibus datur corpus S.Liborij 340.
pacis lucrum vectigali præstantius 67.
pacis studiosa S. Radegundis 639.
Palatinus comes sanctus Arnulphus 85.
panis monachis miraculosè datus 188.
panis & vini miraculosa auctio 705.
S.Panteleemonis martyrium 370. eius pater Eustorgius, mater Eubula.
panteleemon vndè dictus 379.
panteleemon per paralytici curationem confundit idolorum cultores 375.
panteleemon patrem per cæci curationem conuertit 373.
paphnutius Aegyptius 162.167.
paphnutius à Maxētio oculo manuq; priuatus 167.
paralytici clerici curatio 823.
parentū semper cura habenda 661.
parisiēses episcopi Ercanradus 341.Agilbertus 487. Germanus 637.
parisijs Dominicani obtinēt domum S. Iacobi 509. Bononiæ templum S.Nicolai 518.
parisijs iuris canonici lector Reginaldus 514.
in Parisiensi vniuersitate profitetur, librum Sententiarum B.Bonauentura 208.
parisij vndè dicti 341.
parmenij & sociorum eius martyrium 582.
paschasius diaconus ob pertinaciam loco pœnali deputatus 90.
pascha eodem tempore celebrandum in omni ecclesia, Nicena synodus mandat 163.
paschate in sanctam ciuitatem profectio 18.
passio 7.martyrum abud Carthaginem 744.
passionis Christi amor feruens in S.Clara 618.
pastoris veri solicitudo 451.
patauienses episcopi, Didalricus 474. Valentinus 475.
patientia S.Claræ 620.S.Dominici 499. S. Bernardi 824.
patientia erga homines triplex, in omni genere excellit S.Bernardus 824.
patria, maioresq; neminem verè laudant 58.
patris cælestis de Christo testimonia 564.553.567.
patrum scripta legit reuerenter S.Bernardus 778.
SS.Pauli & Iulianæ martyrium 736. obtruncantur post multa supplicia 743.
paupertas S.Claræ 613.Macrinæ 273. S. Dominici 524.528.S.Birgittæ 348.
pauperes curant S.Birgitta 346.S.Vuilhelmus 393. S.Germanus 424.Vuandregisilus 315.S. Raineldis 217.
pauperes non auersandi 19.21.

pau-

pauperibus ecclesiæ ornamentis opitulatum. 461.
in pauperes benignus rex Hungariæ Stephanus 861. S. Audoenus 884.
paupertas misericordem nō opprimit 38.
pauperibus distribuitur inuētus auri thesaurus 39,
pauperibus omnia sub mortem distribuit Vdalricus 90.
in pauperes liberalitas Landradę 737.
pauperibus erogari iubet oblata dona Anatolia 154.
pauperum fraus punita 214.
pauperibus bona sua elargitur Fredericus Traiectensis episcopus. 233.
pax in nundinis priuilegio sancita 708.
peccatū mortale nunq; admisit S. Dominicus 535.
peccati turpitudo 593.
peccato mortali obnoxij valdè sordent S. Birgittæ 350.
pectoris verberatio 643.
pedes Iesu quos tenuit Magdalena 298.
perfectio, sanctitasq; S.Dominici. 496.
pergamensis episcopus Gaudentius 231.
peregrinationes veterum ad terram sanctam in festo exaltationis S.crucis 3.
peregrinatio ad loca sancta 12.143.609.
terram sanctam grandęua visitat S.Helena 746.
peregrinationes ad S.Iacobum 503.346.216. Ierosolymam 264.666.
peregrinatio S. Birgittæ Romā 348.Ierosolymam præcepta à Christo ibi.
peregrinationes multas susceperunt parentes S.Birgittæ 344.
peregrinus episcopus & martyr 412.
periurium Ludouici regis, eiusq; coniugis Iudithæ 242.
persæ frustrà nituntur comburere ossa S. Euphemiæ 179.
persarum rex Cosroe obsidet Edessam 718.
persarum rex Sapores 215.eius visio 216.
persecutiones Valeriani & Galieni, in qua præses Donatus 158.Maximiani 244.748. Diocletiani & Maximiani 117.165.609. Diocletiani 223. 350. Galieni sub Anolino 402. Decij 364. Aureliani 76. Huneri regis multis prædicta visionibus 194.
aduersùs persecutionem munitio 7.martyrū dormientium 365.
pestis oratione sedata 78.
B. Petri apostoli gesta 429. cur is labi permissus 440.
petrus Romæ docuit 403.
petri & Pauli laus 404.
S.Petrus mittit Apollinarem Rauennam. 324.
petri laus eximia 434.
B.Petro orbis terræ commissus 440.
petrus Leonis antipapa, 795.eius in calices & Crucifixi imagines barbaries 796.
patri Leonis antipapæ pertinacia & crudelitas 798. eius assecłę qui 806.eius interitus 812.
petrus Macrinæ frater ab ea piè institutus 267. ingenio pollet, & pauperes amat 269.
petrus Pisanus schismaticus ecclesię cōciliatur 812.
petrus Abailardus hæresios damnatus 821.
petrus Abailardus hæreticus summum agnoscit Pontificem 821.
pictauensis episcopus Ansoaldus 767.
pictauensis episcopi susципit operam vicariam S. Vuilhelmus 395.
pietas S. Macrinæ in matrem 265. ei persuadet vt intret religionem 267. pietas puellæ Radegundis 630.638.
pueri Mamantis 731.
pipinus adiūgit cellam B. Goaris monasterio Prumiensi 110.
pipinus & cellam Goaris reędificari, & clericos doceri curat 101.
piratas adolescens dissipauit Kanutus 171.
pisani Pœnos & Baleares insulas subigunt 796.
pisanus episcop. Guido 798.
pisces miraculosè exhibiti 103.188.
S. Philastrij episcopi Brixiensis vita 225. eius obitus 226.
S.Philiberti abbatis vita 762.
S.Philibertus Rasbacensis monachus 762.
falsò delatus vincitur 766.
philosophia ad Christianissimum iuuat 59.
philosophus defendens Arrij dogma, ab episcopo simplici confutatus credit 164.
philosophus Abraham 59.
philosophiæ operam dat Alexandriæ Gregorius Thaumaturgus 60.
deS.Platone martyre 306. ei caput amputatur 313.
placidia regina 424.
poloniæ dux Boleslaus Otthonem episcopum accersit. 50.
poloniæ dux Miesca 859 fit Christianus.
polychronij martyrium 582.
Christiernus Pomeraniæ princeps suos ad fidem conuerti petit 54.
pomeranorum Apostolus Ottho 54.
pomerani principis coniunx cum tota familia baptizatur 55.
pomeranos subiugat Boleslaus Poloniæ dux 54.
pomeranis Christū euangelizans, multa patitur 55.
pœnitentia qualis pro peccatis suscipienda 98.
pœnitentia Mariæ Magdalenę 297.
pœnitentiam quam iuaserit Daniel Nabuchodonosor 290.
ad pœnitentiam Achab ob interfectū Naboth, quomodò adspexerit Deus 285.
posteritas celebris S.Arnulphi Metensis episcopi
portuensis episc. Conradus 548.
portuensis episcopus Iohānes, & Franciscanorum generalis minister 758.
præsentatio Christi 656.
precatio S.Procopij 129.sub mortem alia 131.
preces piorum non fert dęmon 480.
preces piorum pro alijs multùm valent 707.
preces Mariæ quid valeant 680.
preces Susannæ 602.9.Claræ & earum vis 615. Dominici 536.earum efficacia 533.
precibus obsidione liberatur Augusta 87. Assisium 616.vitam prolongat S.Friardus 458. hostibus aquam impetrat S.Callinicus 384.
præcepta à Dominico fratribus data 538.
præcepta regi tenenda 38.
prędicatores Romæ ad sanctam Sabinam commigrant 512.
prędicatorum primorum feruor 544.
præmia B. Dominici diuinitùs reuelata 542.
presbyteri Arriani perfidia 169.
presbyterorum horrenda mors 872.
presbyter 30.anno factus Disibodus 142.
principis Arnulphi interitus 86.
priuilegium episcopis Bambergensibus à Pontificē cōcessum 52.
priuati episcopi Gaualitani martyrium 867. eius magna constantia 869. decedit è vita ibid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

proceſsio nudis pedibus ab Otthone epiſcopo 51.
proceſsio imaginis CHRISTI Conſtantinopolis 721.
proceſsiões honorificæ ad excipiendas reliquias S. Liborij 341. 343.
proceſsiones cum crucibus ad impetrationem epiſcopi celebratæ 50.
proceſsi & Martiniani martyrium 42.
S. Procopij vita & martyrium 117.
procopius multos conuertit 123.
procopius duodecim matronas in carcere confirmat 125.
procopij cruciatus & mors 131.
prophetiæ Apollinaris 329. Arnulphi Sueſsionenſis epiſcopi 697. S. Bernardi 833.
prophetiæ ſpiritu illuſtres, Nicon inſignis monachus 4. Phœdimus epiſcopus 61. Godoleua 113. Iohannes Gualberti 187. Dominicus 504. Bernardus 792.
in prophetam vngit Elizeum Elias 286.
propitiatorium totius orbis poſt Chriſtum S. Maria 678.
propugnatrix in ipſa ſperantium S. Maria 679.
proſapia materna S. Arnulphi Sueſsionenſis epiſco. 691.
prouinciales monaſteria ſua viſitabunt 573.
prudentius ſcriptor vitæ S. Caſsiani 628.
prumienſis primus abbas Aſſuerus 101. 2. Tancradus 105. 3. Marcuardus 108.
pſalterium memoria tenet Gaugericus 604. S. Athanaſia 645.
pſalmi ſanctis & martyribus familiares 63. 219. 224. 265. 357. 325. 374. 383. 743.
pſal. 123. poſt viſionem martyrij cuiuſdam à Greg. Thaumaturgo decantatus 73.
pſeudoepiſcopi pro legitimis ſubſtituti 806.
pſeudoepiſcopus diuinitus punitur 806.
pſeudoprophetas fruſtrà deos inuocantes irridet Elias 283.
Publius Antonini imperatoris præfectus 155.
pudicitia Suſannæ virginis 599.
pudicitia magna monachis ſeruanda 516.
pudica mens ſpiritûs ſancti ſacrarium 902.
puella dæmonio liberata 32.
in puellas impudentes maledictio 213.
pueri 12. catholici, ab Arrianis fuſtibus cæſi 203.
pueritia ſancti Gregorij Thaumaturgi ſanctiſsima 59. S. Galli 23. Frederici epiſc. 233. pueri tres in fornacem ardentem proiecti 289.
pulchritudo corporis multis ad lapſum occaſio 70.
puritas primorum Prædicatorum 546.

QVadrageſima tota mira inedia in ea ſe affligit Eparchius 32.
ieiunio toto nihil comedens 13.
in Quadrageſima vitæ aſperitas S. Radegundis 631.
in quadrageſima auſteritas vitæ S. Dominici 502. 504.
ieiunat 40. diebus S. Mamas 733.
in Quadrageſima victus aſperitas S. Radegundis 633. & extra illam 638.
in Quadrageſima ſtrictè ieiunat S. Athanaſia 646.
quadrageſimæ dies venerabiles 419.
quadrageſimus dies defunctorũ olim obſeruatus 650.
quæſtores Kanuti regis iniqui cæduntur 175.

RAdegundis reginæ vita 629. mors 643.
S. Raineldis virginis vita 217. pater Vuitgerus mater Amelberga, frater Emebertus, ſoror Gudila ibid.
S. Raineldis miſerè vexata, obtruncatur
raptoris pœna 765.
ratisbonæ Hungarorum principes in eculeis ſuſpẽſi 87.
ratisbonenſis epiſcopus Vuolffgangus 92.
rauennæ imperator excipit S. Germanum 424.
rauennæ epiſcop. S. Apollinaris 320.
rauennam rediens S. Apollinaris, cæditur à plebe 327.
regina humanæ naturæ S. Maria 672.
reginaldus habitum Prædicatorum ſibi oſtenſum aſsumit 518.
reginaldus dum Bononiæ concionatur, valdè creſcit ordo Prædicatorum 518. eius mors 525.
regij ſanguinis quanta fuerit reuerentia apud Danos 174.
regula S. Benedicti laudatur 146.
religioſis viris inſtituẽdus traditus Diſibodus 142. S. Fredericus Traiectenſis epiſc. 233.
remiſsio peccatorum reuelatur S. Arnulpho Metenſi epiſcopo 729.
ad reliquias S. peregrinationes ſuſceptæ 182.
reliquiæ patrum Nicenæ ſynodi minimè diſſolutæ 165
reliquiæ. Corpus S. Eudocimi integrum eſt cum veſtibus poſt diutinam ſepulturam 388. S. Leontij 165. S. Athanaſiæ corpus poſt annum eſt integrum 650. Lingua Antonij diù poſt obitum rubicunda inuenitur 209. caput Bonaventuræ ſolidum eſt poſt diutinam ſepulturam 212. poſt quadraginta annos Vuandregiſilus cum veſtimentis integer repertus eſt 323. Corpus S. Vuilhelmi poſt biennium eſt incorruptum 395.
reliquiæ. puluere S. Eudocimi curatur quædam 387. Stramine tecti S. Germani curatur furioſus 420. Lectulus B. Galli curat quartanam 25. Cæſpitis ex reliquiarum B. Galli contactu mira vis 26. Aquæ vis qua perfuſum fuit S. Amatoris corpus 408. Catenæ S. Petri olim venerabiles. Euphemiæ reliquiæ ſanguinem fundunt ſalutiferum 179. Reliquiæ S. Mauricij cum ſacra legione vbi quieſcant 188.
reliquiarum ædiculam dehoneſtâs hortulanus, punitur amiſsione ſenſuum 87.
reliquiæ eleuantur 150. 219. conduntur rursùs 150. 89. 88.
reliquiæ ſanctorum priſcis venerabiles 389. 648. 668. 603. 488. 227. 183.
reliquiæ in arca marmorea S. Alexij Romæ in templo D. Petri poſitæ 222. Caput S. Frederici auro argentoq; incluſum 244.
reliquiæ S. Euphemiæ ad multa loca diſperſa 183.
reliquiæ S. Euphemiæ quomodò à pijs nautis inuentæ 180.
reliquiæ militũ collectæ 124.
reliquias S. Goaris viſitant multi, & in eius ſolennitate miracula 709.
reliquias ſanctorum conquirit vndiquè S. Radegundis 640. & ſeq.
reliqas infectatur Leo Imperator iconomach⁹ 179.
reliquias ſacras colendi mos antiquus 179.
reliquiæ S. Mariæ Magdalenæ apud S. Maximinum in Gallijs 301.
reliquias & iumenta honorant 134.

ad

ad reliquias ſanctorum miracula 349. & ſeq. 338. 339. 574. 117. 228. 342.
erga reliquias ſanctorum Priſcorum Chriſtianorũ deuotio 338. 339. 343. 179. 399.
reliquiarum magna vis 490. 418.
ad reliquias ſanctorũ ſanitates exhibentur 43. 101. 222. 41. 46. 102.
reliquijs morborum quædam cerea indicia appendi ſolita 219.
ex reliquijs ſanctorum ſuauis manat odor 338. 148. 229.
reliquias ſacroſq; codices Vuandregiſilo dat Papa Vitalianus 319.
reliquias multas Ieroſolyma ſecum fert Raineldis 218. Roma tulit Auguſtam Vdalricus caput S. Abundij martyris 88.
de reliquijs & ſanctorum interceſsione quid ſentiendum 337.
reſponſa martyrum præclara 308. 447. 448. 362. 277. 374. 382.
reſurrectio mortuorum per 7. dormientes martyres confirmata 369.
reuelatio S. Corcodemi 410.
reuelationes ad obitum S. Dominici 540.
Rhenorum epiſcopi, Ebbon 240. Rudolphus 706. Aegidius 604. Radulphus 689.
à riſu alienus S. Bernardus 818.
Roboam regnante tribus Iſrael diſruptæ 281.
robur S. Arnulphi Sueſsionen. epiſc. 690. 691.
rogationum dies in Gallia facti 605.
rogationes media Quadrageſima inſtitutæ 25.
romæ Concilium generale 506.
romæ Cathedra Petri 595.
romæ ſancta loca viſitat Vuandregiſilus 317.
romæ via Appia 42. Aureliana 43. Flaminea 158. Cornelia 160.
romæ & Conſtantinopoli celebris Arſenius 250.
diaconus Romæ ordinatus Arſenius 250.
romæ ſanctimoniales vnum in locũ coniunctæ 510.
S. Petrus Romam venit 323.
romam, vt crucifigatur, redit Petrus Chriſto hortante 42.
romæ B. Petrus ſepultus 435.
de Roma teſtimonium Chriſti 348.
roma reliquias ſecùm abſportat S. Bernardus 828.
romanus miles conuerſus obtuncatus 588.
romanus Pont. Chriſti repræſentat perſonam 621.
romæ Apoſtolorum limina viſitat Vdalricus 81. Idem eò pergit orationis cauſa 87.
romam anno Iubileo ab obtinendas indulgentias veniunt multi 352.
romanus Pontifex Stephanus Iohannem Gualberti accerſit 187.
romanus Imperator Romanorum Chriſti expetit imaginem 720.
romanus Pontifex Simoniacum epiſcopum poſt controuerſiam miraculo oſtenſum Sede ſua priuat 191.
romani Pontifices, Conon 132. Marinus 81. Stephanus 187. Honorius, Innocentius 795. Clemens 4. 210. Iohannes 22. 757. Hildebrandus, pòſt Gregorius 7. 190. Alexander 1. 512. Alexander 190.
romanus Pontif. ex monacho Clareuallenſi fit Eugenius 3. 813.
romanus Pontif. veniam dat Otthoni epiſcopo Pomeranos conuertendi 54.
romano Pontifici qui pareant 811.
romanus Pontifex Marinus, epiſcopatum offert Vdalrico 81.
Clemens Quartus Rom. Pont. eccleſiæ Eboracenſi vult præficere Bonaventurã, ſed recuſat 210.
erga Romanum Pontificem obſeruantia Kiliani 132.
romana Eccleſia omnium eccleſiarum caput 197.
romanæ Eccleſiæ præſul, Papa vocari ſolitus 251.
rothomagenſes epiſcopi Audoenus 318. 762. Anſbertus 322.
rothomagi multa olim monaſteria & templa 576.
de S. Ruffino martyre 398.
SS. Virginum Ruffinæ & Secundæ martyrium 158.
ruffina & Secũda ſorores, earum patria Roma, pater Aſterius, mater Aurelia 158.
ruffina & Secunda multis deputatæ ſupplicijs tandèm capite cæduntur 160.

SAcerdotes non contemnendi 831.
ſacerdotium cur non angelis commiſſum 440. 442.
per ſacerdotes quiſque ſe Deo commendabit 74.
ſacerdotalibus indutum veſtibus Adalberonem in viſione cernit Rambertus Hunericus 83.
ſacerdotibus multum defert Conſtantinus 166.
ſacerdotum cauſas non diſcernent reges 753.
in ſacerdotes & monachos magna olim reuerentia 321.
ſacramentis perceptis, Iohannes Gualberti moritur 191.
ſacrificia Miſſæ 464. 647. 162. in ſacrificio Miſſæ curat dæmoniacas S. Bernardus 800. mutũ 785.
ſacrificat quotidiè S. Ludouicus 737.
ſacrilegi puniuntur 86. 106. 107. 243. 401.
ſacrilegus impius 242.
ſacrilegus dæmone vexatus 220.
ſadducæorum hæreſis tempore Theodoſij iunioris 363. 367.
ſalis & olei benedicti efficacia 46.
benedicti ſalis vis 837.
ſaltantes puellæ fiunt ſtrabæ 17.
ſamoſati epiſ. Abramius, Chriſti imaginem Edeſſæ ſuſcepit 720.
ſanctimoniales 40. pro tot ſcortis ſubſtitutæ 28.
ſanctimoniales in eccleſia S. Stephani congregat Vdalricus 89.
in ſanctimoniales inaudita crudelitas regis Hunerici 194.
ſanctimonialium Dominicanorum primum cœnobium Romæ 513. prima ſanctimonialis ibidèm Cęcilia 523.
ſanctimoniales inſtituit S. Clara 619. illas moderatur prudenter 620.
ſanctimonialium dura vita 46. mira ſanctitas 267.
ſancti remunerant ipſos honorantes 470.
ſancti hominum applauſus negligunt 65.
ſancti nolunt negligi ſuas reliquias 471.
ſancti ſemper viuunt 542.
ſancti mortificauerunt membra ſua ſuper terram 115.
ſancti homines vanitatibus moriuntur 144.
ſancti inuocantes ſe exaudire poſſunt 109.
ſancti mundo mortui 262.
ſancti ſemper viuunt 225.
ſancti adhuc mortales multum poſſunt 415.
ſancti degunt in cælis 378.
ſanctorum patrocinia nobis concilianda 44.
ſanctorum & Apoſtolorum voces in deceſſu S. Mariæ 783.
ſanctorum preces multum valent 329.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanctorum historię quædam ab impijs contaminatæ 276.
sanctorum virorum præsentiam dæmoniaci nō ferunt 19.31.
sanctorum pro intercessione testimonia & exempla 106.107.231.
sanctorum res gestæ quid prosint 230.135.
sanctorum res gestæ cur minùs notæ 92.
sanctorum catalogo asscribitur S. Canutus Danorum rex 177. S. Bonauentura multis postulantibus 212.
sancti nobis opitulā tur inuocati 224.229.108.404. 343.227.
sancti sciunt res nostras 243.712.399.400.905.
sancti orant pro nobis 423.221.540.575.
sanctorum gesta conscribere quàm sit vtile 355.
sanctos occidens vt punitus 135.
sanctos viros affligens punitur diuinitùs 43.
sanctis omnia seruiunt 64.
Corpora Sanctorum Deo grata 398.
erga Sanctos antiquorum deuotio 421.
sanctos viuis apparuisse post mortem 43.47.48. 180.243.789.
sanctus Eugenius Hunerico regi impio 197. Hunericus Eugenio 197.
sanctus Eusebius Patrophilo 452. S. Eusebius presbyteris & plebibus Italiæ 451.
sanctus Fredericus episc. Ludouico regi 240. S. Arsenio Archadius Imperator 253.
sancto Patiēti Constantius presbyter. Idem S. Censurio 405.
sanctitas Dominici in itinere constituti 330.
sanitates à S. Bernardo exhibitæ 785. & seq. 829. 835. & seq. 842.
sarraceni cæduntur 910. eorum perfidia 911.
sapientis definitio 817.
saxonia ciuitatum inops 335.
saxones occidentales conuertit episcopus Birinus 486.
saxones tèr cantato alleluia in fugam cōpelluntur 419.
saxonum Australium episc. Dunstanus 461.
Scala Iacob S. Maria 679.
scetes mons, & in eo monachi 253.
schisma contra Innocentium Papam tollitur 812.
schismaticorum terribilis pœna 808.
scholam in Polonia erigit Ottho episc. 49.
scientia quid profit homini 149.
scopus diuini officij 552.
scopus Dominicæ transfigurationis 555.
scotia quæ & Hybernia dicitur 132.
scoti quandò soliti Pascha celebrare 484.
scriptura Mariam vocat matrem post natiuitatem Christi 663. sponsas vxores 654.
scripturæ sacræ sensus S. Bernardo diuinitùs explicatus 819.
scripta diuina concionatoribus legenda 831.
scripturas sanctas tractans pro libitu nondùm clericus, à dæmone arripitur 31.
Secreta cordiū aperit Iohannes Gualbert. 187.
secundæ puellæ virtus præstans 402.
B. Secundiani, Marcelliani & Veriani martyrium 578. capite cæsi 581.
sedes non facit episcopum 704.
seleucus Ciliciæ administrator insectatur Andream ducem, eiusq; socios 750.
sempronius Olympium præfidem miraculo conuertit 466. in igne efflat animam 467.
senarij numeri perfectio 557.
sententiæ præclaræ & institutiones 256.
sententia præclara S. Bernardi 818.
sententiæ exponuntur Qui nō habet gladium curat 436. Gaudere cum gaudētibus, & flere cum flentibus 277. linum fumigans non extinguet, &c. Esa. 42. 476.
sepultura Christi 662.
sepultura S. Dominici 541.
sepultura Otthonis episc. Marchionibus feretrum portantibus 56.
sepulcra herbis respersa 26.
ad sepulcra sanctorum sanitates 117. 219. 463. 542. 387. miracula 140. 171. 644. 623. & seq. 140. 171. orationes funduntur 47. 45. 386. 605.
sepulcrum viuus sibi curat Vdalricus 87. Goaris 100.
sepulcrum Mariæ adoratur 678. quanta bona nobis illud largiatur 687.
sepulturā Eparchij indicat Alexander vir clarus 32.
sepulta vbi sit Maria 666. 685.
sepeliendi Christianos antiquus mos 746.
serena Augusti occultè Christiana 602.
sermo S. Bernardi qualis fuerit 818.
serpens 7. cubitorum 415.
seruos Dei increpans Childebertus rex punitur diuinitùs 37. eos veneratur S. Radegundis 631.
Sibyllæ de Christo vaticinium 128.
siciliæ regem Rogerum cædit dux Ranulphus 811.
siciliæ rex Rogerus Innocentio Pontifici detrectat obedire 810. coram eo Bernardi de electione Innocentij sententia 811.
sigebertus rex Mediomatricum sedem habet 93.
sigebertus rex legatos suos amittit ad Goarim 99.
sigeberti regis erga Goarim amor 110.
silentium diuturnum S. Arnulphi Suessionen. episc. 694.
silentij apud Prædicatores arcta custodia 544.
similitudo elegans 680.
simonia Pontij pseudomonachi 694.
simonia 24.85.
simoniaci episcopi in monachos eum reprehendētes, crudelitas 190.
simoniacos prodit Iohannes Gualbertus 185.
Somnus diuturnus martyrū dormientium 368.
S. Simeonis Sali vita 2. eamq; ab ipso narratam refert Iohannes diaconus 4.
moritur sub sarmentis 10. Iulij B. Salus 21.
ad Simeonem relinquentem eremum hortationes 11.
simon comes insignis 499.
S. Simeon iustus 656.
simulacra matris Neanias destruit 120.
simulacra 30. in aquam redacta 123.
sixtus Papa cum clero vinctus 583. præsentatur Decio 584.585. decollatur cum suis 586.
sixto Papæ succedit Dionysius 590.
Spanheimensis Abbas Iohannes Trithemius 56.
spes post illata supplicia capite cæditur 450.
spiridion episcopus & quædam eius gesta 167.
spiræ sanitatem aliquibus tribuit S. Bernardus 838.
spiritus sanctus etiam in minimis rebus inuocandus 313.
solitaria vita suadetur 34.
solitarij labore viuentes 36.
somnus Arsenij breuis 256.
in somnijs B. Salus adhuc viuens, alijs appāret 14. 16. 20.

somnium Nabuchodonosor Daniel interpretatur 289. aliud 290.
S. Sophiæ & eius filiarum martyrium 446.
sophia eiusq; filiæ sistuntur tribunali ex delatione Antiochi 446.
sophia filias confirmat 447. obdormit in Dño 451.
Statua aurea Nabuchodonosor, & modus adorandi eam 289.
statua Suuithuni miraculis clara 49.
statura S. Dominici qualis 535.
S. Stephani Romani Pontificis, & eorum qui vnà Romæ cum illo passi sunt, martyrium 464.
stephanus Pontifex sistitur coram Valeriano 468.
B. Stephanus peracto sacrificio occiditur 469.
S. Stephanus patronus ipsi obsequentium 470.
S. Stephani primi Hungarorū regis vita 856. Hungari aduersùs eum seditionem mouent 858. eius vxor Gisela 859. filius Emericus obit 863. eius post mortem miracula 864.
stratonicus carnifex factus Christianus, obtrūcatur 739.
studia Eudocimi quæ fuerint 385.
stultitia malorum hominum 149.
stuprum attentantes excæcati 741.
Subaudes episcopus 30.
subdiaconus ordinatur à Suuithuno, Adulphus Egberti regis filius 48.
superstitio Adriani Imperatoris 446.
suediæ duces, Burgerus 176. Henricus 344.
suediam fugibundus intrat Kanutus 172.
supplicia martyrib⁹ inflicta 383.278.279.202.737.
supplicio immanissimæ crudelitatis affecti martyres intereunt 248.
S. Susannę virginis gesta 597. gladio cęsa interit 603.
suessionēses episcopi Theobaldus 694. Arnulphus 702. Iosleuus 792.
S. Suuithuni vita 47.
suuithunum accersit Egbertus rex Angliæ 47. eius filium Adulphum mistruit ibidem.
Symbolum S. Frederici 239.
S. Symphoriani martyrium 869. resposum eius ad decretum Aureliani 870. capite truncatur 871.
synagoga cur non agnoscatur à Christo 157.
synodus episcopalis celebrata 702. 341.
synodus ab episcopo Frederico indicta 237.
synodus Stampensis in Gallijs 796.
synodus Aurelianensis, Childeberto rege iubente, cogitur 25.
synodus Ingelnheimen 89.
synodus 4. Chalcedonensis 181.
synodus Aurelianensis 882.

TAciturnitas S. Dominici 537.
tarsensis episcopus Petrus baptizat Andream ducem cum socijs 750.
taruēnæ vrbis episcopus Autmarus 318. Bainus 323.
tauri montis angustiæ 750.
Tegulæ Christi imago mirè impressa 716. reseruata apud Hieropolitanos. Thaddæ⁹ venit ad Abagarum 716.
templum struit suis manibus in eremo Landrada, illud consecrat & reliquias imponit Lambertus Episcopus 138.
templum S. Euphemiæ ad nostrorum hæreticorū morem euertunt 179. restauratur 182.
templa multa extruxit mater S. Birgittæ 344. moritur 345.
templum S. Mariæ Hierosolymis in prædio Gethsemanæ 687.
templum Albani 176.
templa duo in terra sancta condit B. Helena 746.
templa vbiq; ornat S. Helena 747.
templa extruūtur in Anglia 484. à Suuithuno 48.
templa multa condidit apud Pomeranos Ottho episcopus 55. S. Athanasia 648. Etheluuoldus 460.461. Carolus Magnus in Saxonia multa cōstruxit templa 335. Vuandregisilus 4. constructit templa 319. Vrsmarus templum B. Petri Altenburgi extruxit 710. templum Roschildēse Sueno episcopus sub Kanuto rege perficit 172. Liborius templa extruit 333. Goaris templum super riuulum Vuochara constructit 93.
templum S. Goaris spernētes miserè intereunt 103. 107. negligenter transeuntes, puniuntur 104. 107.
templum S. Georgij restaurat episc. 53. templum Michaelis 54.
templum à Gregorio Thaumaturgo constructum terræ motus omnia vastans, non euertit 66.
templa à se ædificata Sueno episc. reliquijs, alijsq; ornamentis decorat 178.
templis multa largiuntur 54.104.107.108.631.
templū B. Goaris ædificare inceptū, mirè ab aqua tutatur.
ex templo S. Mariæ Augustæ nemo quicquam impunè rapuit 101.
templum S. Mariæ in Alba ciuitate Hungariæ 860. quanta apud illos Mariæ veneratio ibid.
tentationes dæmonis 9.
tentationes graues bonis eueniunt 815.
tentat conuersos primùm grauiter dæmon 833.
terrena cuncta pro nihilo habenda 158.
testamentū morituri Dominici 539.
tertullinus multa passus, demùm obtruncatur 468.
Tharsilius diaconus trucidatus 469.
theobaldus pius comes vexatur 831.
B. Theodorici vita 27.
theodorici patria Rhemēsis pagus, pater Marchardus, educator B. Remigius 27.
theodoricus rex B. Gallum accersit 23. eum mortuum humeris suis ad sepulturam defert 28.
theodosij vox Imperatore digna 252.
theodosio charus Arsenius 252.
theodosius Imperator cum 7. martyribus dormientibus loquitur 364.
thesauri B. Laurentij qui fuerint 587.592.
S. Thomas de Aquino, B. Bonauenturæ familiaris 211.
in Thracia moratur diù Apollinaris 327.
Tolosanus episcop. S. Saturninus 320. Fulco 505. 506.
tolosæ cum hæreticis diù pugnat Dominicus 501.
tonsura monastica 5.23.
tormenta martyribus inflicta, & fortitudo in eis 309.
tornacenses episcopi Philippus 141. Radbodus 710.
S. Kiliani & Totnani vita & martyrium 131.
Traditiones Apostolicæ 162.
traiecti vastatio, eiusq; restauratio 242.
traiectenses episcopi Ricfridus 233. Fredericus, Alfricus, Ludgerus 243.
translatio S. Valentini Patauium 474.477.
translatio S. Suuithuni & eius miracula 48. Otthonis episcopi 56. Goaris 102.
translatio S. Difibodi 153. S. Ruffini 399. & eius post mortem miracula 400. beati Antonij

Universidad de Deusto
Biblioteca

Paduani 209.S.Philastrij 226.interuenientibus precibus & ieiunijs quàm celebriter facta S. Lãdradæ 141.S.Vuandregisili 323.Liborij 335.Eudocimi 387.Euphemiæ Constantinopolim 183. S.Birgittæ ad monasterium Vuasthenæ 349.S. Dominici 549.
translatio reliquiarum S.Osuualdi regis 489.
treuiris celebris Rodindis 360.
treuericæ ecclesiæ multos præcit clericos rex Theodoricus 23.
in Treuirensem diœcesim, relicta patria, migrat Goaris 93.
treuirensis episcopus Hillius valdè humilis 847.
transfiguratio Christi in monte Matth.17. 553.556. 562. 566.
treuirenses episcopi Seuerus 421.Felix 93.Magnericus, 603.Aprunculus 24.Rusticus, coram eo se calumnia purgat Goaris 97.
treuiris sanat aliquos S.Bernardus 838.
trecensem Vrbem S. Lupus episcopus precibus tutatur 391.
trigoria Rheni Prouincia 93.
trinitas diuinitùs reuelata 62.
tryphonia vxor Decij & Cyrilla eius filia baptizãtur 590.
troadij martyrium 73.
Tumultuantes precibus compositi 314.
tunicã salutiferam B.Mariæ anus Iudæa habet 667. ea vt delata fuerit Constantinopolim 666.688.
turonẽses episcopi S.Martinus 334.Gregorius qui S.Radegundem humat 644.
turris elegans in Ecbatanis à Daniele extructa 293.
Typasensis ciuitas maioris Mauritaniæ 201.
tympanensium facinus præclarum 201.

VAlentinus Patauiensis Episcopus 474. moritur 477.
valẽtiæ Philosophiæ & Theologię studet Dominicus 499.
vallis Vmbrosæ primus Abbas Iohannes Gualbert. 186.
vandalorum rex Geisericus, 191. ei succedit filius ipsius Hunericus Manichæos persequens 191. vterq; rex immanis 193.
vandali multos Catholicos fame necant 205.
S.Vdalrici vita 79. parẽtes Hupaldus & Thietburga 80.post mortẽ humatus in tẽplo S.Afræ 82.
de Vdalrico infante clerici vaticinium 80.clericos suos deprædatos ipse sustentat 87.
Velamen sacrũ Glodesindi diuinitùs impositũ 360.
veromandensis pagus,hodiè S. Quintini oppidum 899.
veneris impurus cultus 479.
verecundia S.Bernardi 824.
vespasiani Imperatoris in Christianos sentẽtia 328.
Vuestphali quondàm Saxones dicti, & eorum deuotio erga reliquias S.Liborij 342.
vestes,lectusq; S.Germani 409.
vestes S.Germani,quàm auidè diuisæ 426.
vestes Christi mysticæ 558.
vestis Mariæ in capsa aurea & argẽtea exposita 669.
vestitus sanctorũ asper 32.39.137.213.217.263.646. 614.527.818.
vestiana fœmina nobilissima 272.
vexilla S. Crucis 330.
S.Victritij historia 576.
victricius quandoq; miles vt conuersus 577.
victus tenuitas facit ad capessendã eruditionẽ 288.
victoria matrõa post martyriũ ingẽs reuiuiscit 201.
victoriani proconsulis virtus, martyriumq; 201. victoria precibus obtenta S.Andreæ ducis 748.
vidua procax terribiliter punita 709.
viduæ Sarepthanæ encomium 443. pascit Eliam 252. qui filiũ eius defunctum excitat, & nè eius oleum cum farina minuatur, efficit ibid.
viennenses episcopum expetunt Arnulphum 703.
vigiliæ in celebritate martyrum 274.
vigiliæ apud reliquias noctũ 45.
vigiliæ nocturnæ 589. 339.
vigiliæ & preces Sali 21. Vibratæ ancillæ monasterio inclusæ 81.Goaris 83.Iohãnis Gualberti 185. S.Athanasiæ 646.S.Dominici 527.Arsenij 262. Bernardi 777.
vinctos liberat S.Gaugericꝰ 605.606.Mamas 734. pro ijs intercedit S.Radegundis 631.636.
erga vinctos humanitas S.Philiberti 765.
vinum respuunt Eparchius 32.Carilephus 39. vino 10. annis castitatis ergò abstinet S. Dominicus 495.
vini miraculosa auctio 38.101.
virdunum ciuitas Lotharingorum 834.
virdunensis episc.Polychronius 392.
virginitatis studiosissima S.Maria 681.
virginitatis votũ nuncupat Deo.S.Clara 610.
virgo Deo dedicata, oĩa mundi ornamenta relinquit 417.
virginitatis exemplũ 360.eius laus 367.
virginitatem vxoratus iam seruat Theodoricus,cũ coniuge 27.
virginitatem vouit Christo Ruffina 159.
virginũ præclara responsa & constantia 159.
virginum centesimus fructus 900.
virginitatem vouit S.Maria 653.
virgines manent filiæ S.Amelbergæ 170.
virginibus sacris ministrat S.Helena 747.
virgarum disciplina in Monachis 518.545.
virtus martyrũ in tormentis 247.aduersùs idolorum cultores 382.
virtutes sanctorũ prędicare laudabile, imitari laudabilius 313.
virtutes Vuandregisili 314.S.Suuithuni 47.Otthonis episc. 51.Gregorij Thaumaturgi 59.Bernardi 770.Dominici infantis 494. viri 526.S.Claræ 610. S.Birgittæ 345.Philastrij 226.Gaugerici 603. S. Philiberti 768.
visiones variæ 84.516.769.643.649.159.348.345. 344.278.
visiones sanctis per somnium vel aliter ostensæ 4. 7.10.11.25.62.73.83.87.134.144.462.317.348. 690.770.470.
visio Danielis 293. alia in campo q est Susis, eiusq; expositio 294.296.
vita aspera S.Landradæ 137.S.Disibodi 144.S.Germani 408.S.Alberti Carmelitæ 569. S. Arnulphi 692.693.S.Bernardi 783.
vitæ principium omnibus S.Maria 682.
vitam malam relinquentibus panes siliginei non deficiunt 20.
vitia ætate Eliæ 441.
vitia occulta extirpanda 254.
viuunt sancti,resq; nostras sciunt 650.
Vnctione extrema & Eucharistia moriturus se munit Stephanus Hungariæ rex 864.
vnctionem extremam moriturus accipit Ottho episcopus 56.Dominicus 540.
vnctione sacra emigrantes communiuntur 521.
vnctionem extremam accipit S. Arnulphus episc. Suessionen. 712.
vnguentum è peccatis nostris confici 299.

vnguenta quibus Magdalena vnxit Iesum contritionis 298. deuotionis 299. pietatis ibid.
vnguentum à virtutibus 299. ex miserorum miserijs & apud quos eiusmodi fit 300.
vuizibirensis episcopus Cyprianus 195.Cyprianus episcopus Vuizibirensis Catholicos exilio mulctatos consolatur 195.
vnum esse Deum probatur 127.
Votum Caroli Magni ad templum S.Goaris 104.
votum parentum de filio 208.220.568.
voces præclaræ martyrum 245.310.
vouet castitatem Felicitas 155.
vota seruanda 568.
votorum magna vis 575.
S.Vrsi & Leubatij abbatum vita 380.
S. Vuandregisili vita 313.
vuandregisilus comes fit palatin⁹ apud Dagobertũ regem 314.
S. Vuandregisilus fortis admodùm decrepita ætate 321.
vualatranæ Insulæ corrupti mores 235. eam adit Fredericus episcopus 231.
vuaringus vir illustris multa cõdit monasteria 319.
vuaringa oppidum 84.
S.Vuilhelmi episcopi Briocensis vita 392.humi sæpè cubat,aquamq; bibit 394. ex Britãnia in exilium pellitur 395.
vuiltoniæ episc. Elstanus 460.
vuintoniæ episcopus Etheluuoldus 392.
vuirtzburg 101.
vuolframmus Abbas S.Michaelis 55.

X.

Xistus Pontifex succedit Stephano 469.

ZElus paupertatis in Iohãne Gualberto 186.
zelus Eliæ 441.
zelus audiendi verbum Dei in S.Clara 620.
zelus salutis proximorũ in Dominico 501.514.532.
zenon Imperator 191.

ERRATORVM TOMI SEQVENTIS Index seu Catalogus.

Eum vt Lector acutus commodè intelligat, meminerit anteriori numero indicari paginam, posteriori lineam,pòst sequi, aut breuissimè innui veram syncerámve lectionem. Lineasque titulorum initiales, hoc numerandi modo iam non censeri. Omnia verò sub conditiõe hac,si suus cuiq; codex horũ aut illorum sit particeps.

2.42 nimis 6.51.at id, 12.1.ego propter 15.8.ô mi 26. 27.sui) 32 14.famem 33 22.culp 38.9.quòd cum ibid. 46.cum mul 39.3.vita,caduca est ibid.52.offerret 44.15. sic nos 54.3.eidem 66.31.quillitas 68.52. ,hæres & 74. 39. Rursusque 76.19. ,vna 78.25.cùm ob coloq 86.54. Afræ 94.23 hominum ibid.30.venisse, 103.45.xerant) 105.8.subueniri 106.12.tiaca ad ibid.coràm 109.45.præsen⁹ 110.49. Tancradus, 113.33.ad eam 115.24. solum 133.48.tùm ibid.36.amori 134.1.namus, 119.28.huueretur 162. 7.Con. 163.7. essent, 164.46.apertè 173. linea 57.seu vltima expungatur tota. 175.1.liber⁹ 195.44. ,vix 196.47.possitis 199.27.tur.s 200.49.rabilis 203.34.obdor 208.3.ciant, 209.13.proseq 212.1.perh 214.4.offen 230.18. caudam ibidem. 23.ulis 237.22.cum 239.2. exhil 241.33.percep 250 53.ndit 251.23.Cumque 252. 27. patre ibid. 32.necq 253.45. quamnam 284. 21.lis) 256.35.somnum 257.46.Cumque 260.29.quit ad monachos, 261.54.si quidem 262.12. num quid 264.3.per 266.21.ntio 277.34.ptor, 283.12. quinqua⁹ 286.30.rursus ibid.43.& diuit 294.18.& conc ibid. 30.quod ibid.44. non cens 295.8.metrerass 302.5c.augm 304.19.omnis ibid. 20.sibilis 308.3.& de⁹ 310.32.& sa 318.6.douei 323.1.vtrùm ibid.43 He⁹ 325.48.Aemiliam 355.9.maros, ibid.41.solùm 339.9.sanari ibid 51.bereded 341. 56.tertio 344.17.mplo 346.14.rat,leg 347.14.mouente 348.35.con⁹ ibid.37.tum, ibid.53.xi.V 359.16.demùm 363.41.secus 376.31.tio, 377.35.tor, ibid.36.illæ tard.40. bat, ibidem.tis, 378.39.tasne 380.36.ne 381.7.cuius ex. clusis 384.2.immo⁹ ibid.10.cit, vt 390.45.mio, 394.45. ea ad 400.36.releua 403.11.cùm ibid.41.7.ium.B. 401.1, ssime 419.7.confid 430.52.inh 432.18.Quonàm 433. 20.ntiam ibid.34.lum ibid.35.lo 454 53.am ab 440. 43.fu- ibid.44.dise 441.11.phus, ibid.50.calig 443.21, næ in h 444.40.Vbinam ibid.45.crãs 447.20.Vt qui 448.23.primam ibid.55.sorores 451.13.cogerer ibid.25. tote 455.35.giab ibid.54.gerã⁹ 457.50.cum 461.45. nta q 462 15. indur 468.49. nti 495.25.in eis 506. 21.fust 509.43.ipsi 510 41.nial 518.26.Vltra 530.38. las 532 51.comm 548.29.ca,tum Apostolica au⁹ 550. 24.tæque 554.10.ta,la 556.5.hic 560.9.nrio 562.33. sitijt 569.45.diligo, 573.47.perduc 576.1.causæ 577. 11.Acnè ibid. 25.ctus ibid.35.tens & 579.2.tes,ad ibid.16.mq; 583.34.Itaque 598.31.In eius 600.29. ,quòd 603.6.seduxit, ibid.49.sanct 604.49.Gang 610.47.turcam 612.21.ad inco. 615.38.pades 626.38. non ibid.42.quan 627.19.les, 629.14.ctio 643.17. 12.Q 654.43.pem ex 656.50.tio,e 659.15.riumt 664. 54.sset,)etenim 667.42 treban 666.36.versùs H 674. 21.cato 675.25.mund 676.1.incom ibid.21.stinatum, 677.27.tedis 687.5.onibus,& 693 3 quòd tanto 795.11. us,d 696.12.persæpè 699.7.cum 702.20. ,quanus 739.24.quit lu 740.37.bant, 767.10.Herio ibid.25. fore ibid.32.ei 775.37.ti filij 777.35.gen 784.27.niniam 787.28.Quo di 795.14.cum 805.19.tet ab ibid. 24.uerat, 817.20 bat,nè ibi.28.bat,so 824.19.mem v 825.31.ctè 834.44.seriem 835.37.au- 838.11.paup 841. 43.tio M 847.32.dem 853.35.cònc 857.47.nus ad 859. 41.adsc 869.22.tò pòst 870.4.resid ibi,10.deo,la 874. 30.ses,h 876.29.uinos 905.27.cum 911.12.vt sa 917. 30.vt in 966.2. plius 973.46. nigenis.D 982.40.Mę 99.26. vnigenitum D

ALPHABETICVS TOMI PRAESENTIS ORDO

*a, *b, *c, *d, a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, ſ, t, v, x, y, z, aa, bb, cc, dd, ee, ff, gg, hh, ii, kk, ll, mm, nn, oo, pp, qq, rr, ſſ, tt, vv, xx, yy, zz, aaa, bbb, ccc, ddd, eee, fff, ggg, hhh, iii, kkk, lll, mmm, nnn, ooo, ppp, qqq, rrr, ſſſ, ttt, vvv, xxx, yyy, zzz, aaaa, bbbb, cccc, dddd, eeee, ffff, gggg, hhhh, iiii, kkkk, llll, mmmm, nnnn, oooo, pppp. ſingulæque nexiones, ſunt aut innuunt trifolia ſeu terniones,exceptis bifolijs quinq;,videlicet *a, *b, *c, oooo, pppp.

IV-

Universidad de Deusto
Biblioteca

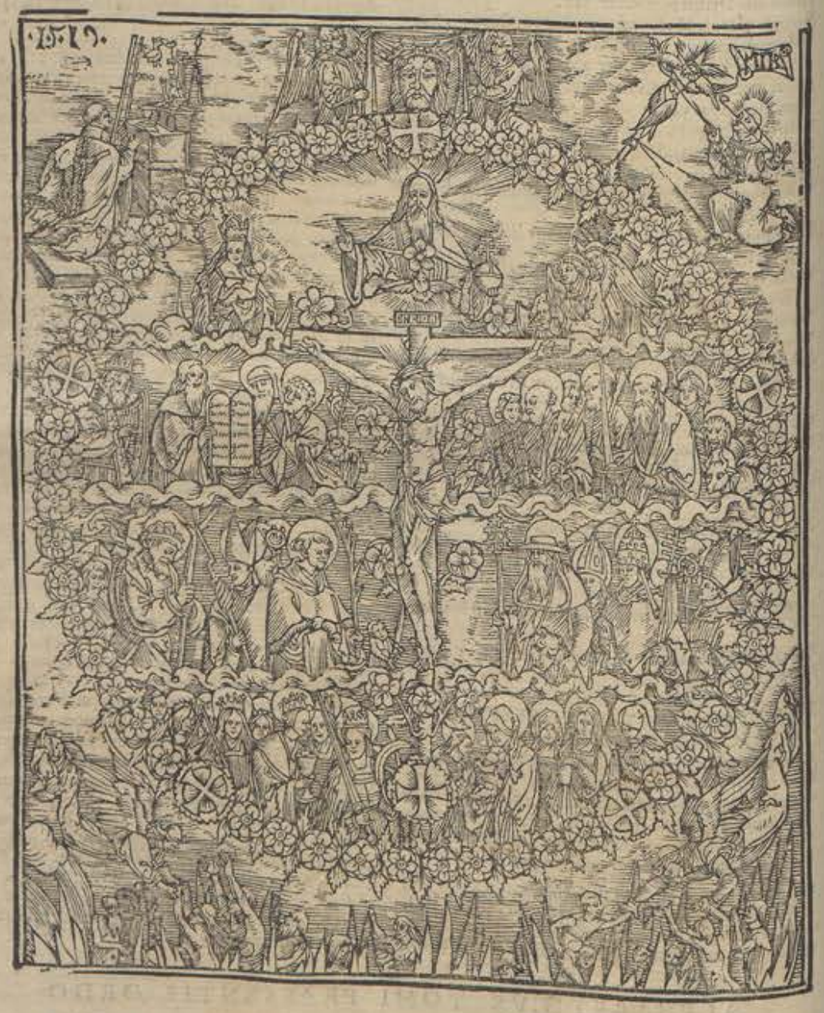

IVLIVS. I

ALOYSIVS EPISCOPVS VERONENSIS CHRISTIANO LECTORI.

CVM sequentem historiam percurreris, Lector candidissime, nè, quæso, scandalizeris, videns sanctum & sapientem virum, propter Christum adeò se humiliâsse, vt fatuus ab omnibus æstimari voluerit. Miri sunt sancti Spiritûs afflatus, & stupenda in seruis suis Diuina iudicia. Samsonem excitat ad semetipsum vnà cum Philistæis interficiendum. Iephte suggerit, vt propriam filiam voueat. Placet ei per stultitiam Euangelicæ prædicationis mundum saluum facere: Et quis ei resistit? Simeonem nunc eligit stultitiam simulantem, vt confundat sapientes, & per eius lusum mundum ludificans, tam fidelium, quàm infidelium animas ad se conuertit. O ergò altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ illius. Verè in hoc sancto adimpletam videmus Domini Saluatoris sententiam, qua dicit: Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit: Hoc est: Adsit tibi recta intentio, & quidquid egeris, bonum erit. In quam sententiam etiam beatus Augustinus concinit: Habe, inquiens, charitatem, &, quod vis, facito. Nè autem de fide istius historiæ, vel eius scriptoris aliquatenùs dubites, accipe quæ tibi fideli de vtroque relatione suggerimus. In actione quarta Nicenæ secundæ, quæ fuit septima Synodus vniuersalis, hæc scripta sunt de huius vitæ authore Leontio: Pater iste Leontius, cuius scripta nunc recitata sunt, in vrbe Cypri Neapoli, cuius, fuit Episcopus, decenter & sanctè conuersatus est, multaque ipsius encomia & panegyricas orationes habemus: inter quas extat oratio in Transfigurationem Domini: scripsit & sancti Iohannis Eleemosynarij Episcopi Alexandrini vitam: Præterea beati Simeonis SALI vitam, & alia quædam, in quibus omnibus orthodoxus cognoscitur. Floruit circa tempora Mauritij Imperatoris. Hæc ibi. Tu bone LECTOR in DOMINO vale.

Iudic. 16. & 13.

1. Cor. 1.

Rom. 11.

Matt. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IVLIVS.

VITA SIMEONIS ABBATIS, QVI FVIT PROPTER CHRISTVM COGNOMINATVS SALVS, IDEST, STVLTVS, SCRIpta à Leontio sanctissimo Episcopo Neapolis Insulæ Cypri.

Habetur in Simeone Metaphraste.

Iulij 1.

QVi alios docendi studeut exercere authoritatem, debent ex sua vita aliorum doctrinam ostendere, conuenienter voci diuinæ, quæ dicit: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui est in cęlis: nè alios priùs admonere perficere; & deducere contendentes, quàm seipsos docuerint & expurgauerint per operationem diuinorum mãdatorum, imprudentes se mortuos defleant, dum sunt in aliorum occupati cadauere: & in eis impleatur verũ, & quod eis competit eloquium, quod dicit: Qui non fecerit, & docuerit, hic minimus vocabitur in regno cælorum. Et rursùs: Hypocrita, ejice primùm trabem ex oculo tuo, & tunc inspicies ejicere festucam de oculo fratris tui. Quocircà actuum quoq; Apostolorum sapiẽs conscriptor de magno & vero nostro Deo & magistro sic dicit: Quæ Iesus incepit facere & docere. Hoc enim Paulus quoquè magnum vas Ecclesiæ, Romanos sic increpans, scripsit, dicens: Tu, qui doces alterum, teipsum non doces? & quæ deincèps consequuntur. Quoniam ergò ex vita propria, doctrinę, & eius, quę est ex virtute, operationis imaginem & figuram non possumus adducere, vt qui peccati vitia in nobisipsis vndiquè circunferamus, agè vel ex aliorum operatione, & aliorum sudoribus, vobis hodiè cibum, non qui perit, sed qui vestras animas deducit ad vitam æternam, aperiamus. Nam panis quidem corpus confirmat: verbum autem Dei animam ad virtutem diligenter excitat, & maximè socordiorum, qui in exequẽdis diuinis præceptis sunt negligentes. Nam ijs quidem, qui sunt studiosi, & mente sunt Deo dicati, ad iaciendum doctrinæ funda mentum sufficit vel conscientia, quæ omnia bona consulit, & auertit ab omnibus malis: ijs autem, qui his sunt adhuc abiectiores, opùs est legis scriptæ præcepto, & fundamento. Si quis autem repulerit primum & secundum modum viæ, quæ ducit ad virtutem, necesse est, vt is vel ex aliorũ cura & solicitudine, quæ ad eum peruenit per oculos, aures & narrationem, diuino excitetur desiderio, & à se somnum animæ excutiat, arctaque & angusta via ingrediatur, & ęternam vitam agere deincèps incipiat. In nostra enim potestate, & in nostro libero arbitrio situm est, futurorũ desiderio ea, quæ sunt præsentia, vt quę præterant, cõtemnere: vel rursùs cupiditate & desiderio p̃sentiũ, excidere à bonis infinitis.

Iulij 1.

Matt. 5.

Aliorũ doctores quales esse debeant.

Matt. 5.

Matt. 7.

Actor. 1.

Rom. 2.

Liberũ arbitrium.

Quòd autem verum sit id, quod dicitur, probãt quidem omnes homines, qui à seculo Deo grati & accepti fuêre, qui erant ipsi quoquè nostræ naturæ: maximè autem ea, quæ nostra hac ętate apparuêre, lumina. Quorum hic quoquè fuit vnus sapientissimus Simeon, & multis quidem longè venerabilior, quoniam eò puritatis processit & impatibilitatis, vt per ea, quæ videbantur ijs, qui sunt paulò magis obnoxij vitijs & animi perturbationibus, & nimis carnales, afferre inquinamentum, damnum & impedimentum vitæ ex virtute degendæ, hic vir longè purissimus, non secùs àc margarita per cœnum, transierit absq; pollutione, per eius, inquam, in ciuitate diuturnam moram, & cum mulieribus habitationem, & reliquam vitę deceptionem: studẽs verò ostendere ijs, qui sunt socordiores, & prætexunt suarum virium imbecillitatem ad vitam ex virtute degendam, à Deo præberi vires ijs, qui purè ac syncerè toto animo ei seruiunt aduersùs spiritus improbitatis. Rogo autem omnes, qui nobis proposita de angelica eius vita narrationem vel audiunt, vel legunt, cum metu Domini ea, quæ dicuntur, attendere, & cum vera & minimè dubia fide, quæ conuenit Christianis. Scimus enim, quòd ijs, & qui sunt paulò insipientiores & cõtemptores, vide-

videbimur incredibilia dicere & ridicula. Sed si audijssent eum, qui dixit: Qui vult sapiens esse in hoc seculo, fiat stultus, vt fiat sapiens: Et rursùs: Nos stulti propter Christum. Et rursùs: Quoniam quod stultum est Dei, est sapientius hominibus: non ea quæ ab hoc vero Athleta gesta sunt, tauquàm ridicula accepissent: sed magis admirati essent, quàm eos, qui reliqua vitæ ex virtute agendæ genera exercuerunt. Non enim, vt qui esset adhuc inexercitatus, & opùs haberet aliquo, qui ei præesset, in mũdum venit: sed vt videmus fieri instructa acie, quandò vniuersus exercitus stat vnanimis, qui suis vel potiùs Dei confidunt viribus, & quibus se induerunt armis militaribus, variæq; & diuturnæ belli experientię, ij vel soli ex multitudine prodeunt ad singulare certamen contra aduersarios: ità etiam hic quoquè fecit, quandò pulchre & legitimè in pulchro decertauit certamine, quandò se vidit veluti thorace munitum virtute sancti spiritũs, quandò ab eo accepit virtutẽ calcandi super serpentes & scorpiones, quandò extinxit carnis inflammationem rore sancti spiritũs, quãdò vitæ deliciarum & gloriæ fraudem conspuit non secùs àc araneam: & quid opùs est plura dicere? quandò impatibilitatem non secùs àc vestimentum attraxit per humilitatem intrinsecùs & extrinsecùs, & dignus fuit habitus, qui adoptaretur in filium, congruenter voci, quę dicta est in Cantico Canticorum de anima munda & impatibili: Tota pulchra est, (inqt Christus animæ) tota pulchra est, q̃ est mihi ꝓpinqua, & non est in ea macula: tunc ipse quoquè aduersùs mundum, tanquàm ad singulare certamen, ex solitudine aduersùs diabolum à Deo electus prosilijt. Non enim æquũ existimauit, vt qui à Deo sic erat honoratus, & in altũ euectus, eorum, qui erant eiusdem generis, salutem despiceret: sed recordatus eius, qui dixit: Dilige proximum tuũ, sicut teipsum: qui etiam serui formam immutabiliter induere propter serui formam nõ est dedignatus: imitatur ipse quoquè suum Dominum, verè suam animã ponens & corpus, vt seruet aliquos. Necesse est autem ante omnia vobis priùs narrare, quemadmodùm ex solitudine venerit in mundum: deinde verò res eius admirabiles, & quæ superant opinionem.

1. Cor. 4.

Cant. 4.

Matt. 5. 19. 22.

Peregrinationes ad terrã sanctam in festo exaltationis sanctæ Crucis.

Tempore Iustiniani Imperatoris, cùm accederent ij, qui Christi erant amantes, & pro more sancta Christi loca cupiebant adorare, quæ sunt in sancta ciuitate, in exaltatione preciosæ & viuificæ Crucis (Nõrunt autem omnes, qui illic adesse consueuêre in hoc sancto, & omnibus laudibus celebrando festo, quòd ex vniuerso ferè orbe terrarum concurrit multitudo populorum, quæ Crucem & Christum diligit) accidit, vt in hoc venerabili festo duo quidam iuuenes, qui erant ex Syria, Dei prouidentia se inuicèm conuenirent. Vni verò nomen erat Iohannes, & alteri nomen Simeon. Peracto autem sancto DEI festo, recessit deincèps vnusquisque in suam ciuitatem. Hi verò duo iuuenes, posiq̃ Dei clementis voluntate simul conuenerunt, & se mutua complexi sunt beneuolentia, non sunt ampliùs à se inuicèm separati. Quocircà dum etiam reuerterentur iu patriam, iter ingressi sunt vnanimes cum suis etiam parentib⁹. Nam habebat quidem Iohannes patrem senem, sed non matrem: Coniunctus quoq: erat matrimonio. Erat enim circiter vigintiquatuor annos natus. Simeon autẽ patrem quidem non habebat, sed solã matrem vetulam, circiter octoginta annos natã. Nullũ verò habebat omninò alium. Erant ergò omnes in vna via comites. Postquàm autem descenderunt in conuallem Hierichuntinam, & transiêrunt ciuitatem, contemplatur Iohannes monasteria, quæ erant circa Iordanem, & dicit Syriacè Simeoni: Scísne quinam habitent in his hospitijs, quę sunt ex aduerso? Ille ei dicit: Quinam? Iohannes autem dicit, Angeli Dei. Ei verò dicit Simeon veluti admirans: Possumús ne eos videre? Ille verò ei dicit: Certè, si efficiamur, vt quidam ex illis. Sedebant autem ij duo in equis. Erant enim eorum parentes valdè diuites. Cùm ergò statim ex equis descendissent, eos dederunt seruis suis, dicentes: Præite nos. Præ se enim tulerunt, velle se in eo loco sedere. Contigit autem, vt inuenirentur in via, quæ declinat à via militari, & ducit ad sanctum Iordanem. Ambo ergò constiterunt, & dicit Iohannes digito ostendens Simeoni: Eccè via, quæ ducit ad viam sancti Iordanis: & eccè via, quæ ducit ad mortem: ostendens ei viam publicam, per quam eorum parentes præcesserant. Agedùm ergò oremus, & stemus quilibet nostrùm in vna ex ipsis, & fortiamur: & quæ sorte euenerit, illam viam ingrediamur. Genu itaque flexo, & suspirantes, dixerunt: Deus, Deus, Deus, qui vis totum mundum saluum facere, ipse vo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluntatem tuam aperi tuis famulis. Cumque sortiti essent, sortiente Iohanne, decem sorte obtigére Simeoni. Stabat autem in via, quæ ducit ad sanctum Iordanem. Tunc magna affecti lætitia, omnium suarum facultatum & parentum veluti immemnis obliti, complexi se sunt deosculantes. Literas autem Græcas insigniter didicerant, magnaque erant prædita sapientia.

Magna erudítio Simeonis.

Hæc verò oĩa narrauit ille insignis virtute Simeon cuidam Emesæ: vbì etiam se fulum, hoc est, stultum simulauit, Diacono sanctæ catholicæ Ecclesiæ eiusdem ciuitatis, viro admirabili, & virtute præclaro: qui etiam ex diuina, quæ ei inerat, gratia animaduertit senis operationem: cui etiam fecit miraculum terribile hic beatus Simeon. Cuius quidem miraculi in suo loco faciemus mentionem. Dictus ergò pius ac religiosus, & virtute egregius Iohannes (ità enim appellabatur Diaconus) ipse nobis narrauit totam ferè vitam viri sapientissimi, producens Dominum testem eorum, quæ dicebat, quòd scilicet nihil addebat narrationi, sed potiùs propter diuturnitatem temporis, multorum erat oblitus.

Eis ergò viam ingredientibus, quæ verè ducit ad vitam, licebat eos videre exultantes & currentes, quemadmodùm Petrum & Iohannem ad viuificum sepulcrum Domini, promptoque & alacri animo se inuicèm excitantes, & animum addentes. Namque Iohannes quidem verebatur, nè Simeonem matris retardaret affectio: Simeon autem rursùs dubitabat, nè in vxorem, quam nupèr duxerat, affectio, tanquàm ferrum lapis magnes, ad se Iohannem conuerteret. Et ab illo deincèps tempore vtebantur alter apud alterum verbis, ad monendum aptis & exhortandum.

Ioan. 20.

Mutuò se cõfirmant Simeon & Iohannes.

Et Iohannes quidem dicebat: Noli esse socors & ignauus frater Simeon. Spero enim in DEVM, nos hodierno die esse regeneratos. Quid enim vanæ illæ & inanes res huius vitæ & diuitiæ poterũt iuuare in die iudicij? Immò verò lędent potiùs. Neq; rursùs iuuentus & pulchritudo, quæ est nostro proposita corpori, perpetuò manet huiusmodi, vt minimè marcescat: sed aut à tempore, aut à senectute, aut à morte, quæ tempus præuenit, perit & extinguitur. Et postquàm hæc & multò plura dixisset Iohannes Simeoni, ille rursùs vicissim loquebatur, eademque verebatur & dicebat: Ego quidem frater Iohannes neque patrem, neque fratres, nec sorores habeo, nisi solùm humilem illam anum, quę me genuit. De meo autem labore non sum tam solicitus, quàm de corde tuo vereor, nè feruens desiderium vxoris, quam nupèr duxi, lubentes disseruerunt, peruenìunt ad monasterium, quod vocabatur Abbatis Gerasimi. Nam hoc quoquè precati fuerant: Domine DEVS, in quo monasterio vis vt mundo renunciemus, ostium inueniamus apertum. Quod etiam accidit. In hoc ergò monasterio erat vir admirabilis, Nicon nomine, vir, qui reuerà nomini conueniens vitæ habebat institutum. Vincebat enim omnem dæmonum aciem, clarus signis & miraculis, & prophetiæ dignitate à Deo honoratus: qui etiam præsciuit aduentum horum beatorum. Dicit enim se vidisse in somnis eo die, quo accesserunt quendam, qui ei dicebat: Surge, & aperi ostium gregis, vt ingrediantur oues meæ. Quod etiam fecit. Postquàm ergò accedentes inuenerunt ostium apertum, & sedentem Abbatem, & eos expectantem, dixit Iohanni Simeon: Bonum est signum, ò frater, apertum ostium, & sedens ostiarius. Postquàm autem appropinquârunt, dixit eis Præfectus: Benè venerunt oues Christi. Dicit ergò protinùs Simeoni: Benè venisti, Sale: verè decem tua sunt ab Abbate Iohanne. decem enim te expectant. Dicebat autem propter perfectionem vitæ, quæ est ex virtute. Cùm eos ergò excepisset, refecit ac recreauit, vt qui essent missi diuinitùs.

Nicon insignis monachus.

Præclara Abbatis Niconis oratio.

Sequenti autem die cœpit eis dicere ante omnia: In Domino pulchra est & dignà vestra in DEVM dilectio, modò nè ab aduersario salutis nostræ sinatis eam extingui. Bonus est cursus vester, sed nè currentes intersistatis gradum, donèc coronemini. Est honestum propositum vestrum, sed nè dormitaueritis, nè tepescat ignis, qui vestra corda accendit hodiè. Rectè prætulistis ea, quæ manent, his quæ pereunt. Boni quidem sunt, qui sunt in vestra carne parentes, & bonum est eis seruire: melius autem est citra vllam controuersiam, placere patri cælesti. Boni sunt fratres corporales: spirituales autem sunt vtiliores. Boni sunt amici, quos habetis in mundo propter Christum: sed melius est habere sanctos amicos, & beneuolos erga Dominum. Boni sunt defen-

defensores, quos necessariò habetis apud Principes: sed ij non sunt eiusmodi, vt sit perindè àc habere sanctos Angelos pro nobis supplicantes. Bona est ei, qui est locuples, pecuniæ elargitio, & pietas in pauperes & beneficẽtia: sed nullã oblationẽ Deus ità à nobis exigit, vt suas offerre animas. Dulce quidẽ est frui vitæ bonis: sed id nequaquàm est conferendũ cum delicijs paradisi. Sunt quidem iucũdæ, & vulgo hominum expetẽdę diuitiæ: sed non sunt cõferendæ cum ijs, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Iucunda est pulchritudo iuuentutis: sed nihil est, si conferatur cum pulchritudine cælestis sponsi Christi. Dicit eṁ Dauid: Speciosus forma præ filijs hominum. Magna res est, cum Rege terreno bellum gerere: sed est ad tempus, & periculosa eiusmodi militia.

2. Cor. 2.

Psal. 44.

His, & ijs, quæ sunt huiusmodi, eos sanctus admonens, nolebat cessare ab admonitione: & cùm videret lachrymarum fontes effundi ex eorũ oculis, (vsqneadeò attendebãt ea, quę dicebantur) ad Simeonẽ rursùs conuersus, dicit: Nè affligaris, neq; defleas canitiem dominę tuæ matris. Longè eṁ plùs, quàm tua facies, potest eam cõsolari Deus, ad tua respiciens certamina. Nam si apud eam vsq; ad finem eius vitæ perseueraueris, incertũ tamẽ est, an tu ante eam è vita excedes, destitus à virtutibus, excedesq; non habens, qui te possit à mãlis futuris liberare. Non enim patris, non matris charitas, nõ multitudo fratrũ, non diuitiæ, non gloria, non vinculũ mulieris, non affectio filiorũ potest mouere iudicem: sed vita, quæ ex virtute agitur, & qui ità, vt Deus requirit, suscipiuntur labores. Posteà verò dixit Iohanni: Neq; verò tibi suggerat inimicus animarum nostrarũ: Quis meũ parentem alet in senectute? Quis consolabitur meam vitæ consortem? Quis cõprimet eorum lachrymas? Nam si apud aliũ quidem Deum eos reliquisseris, & abieris seruituri apud aliũ, rectè solicitus esses, an eorum curam gereret & consolaretur: Nũc aũt cùm vos contuleritis ad eum, cui eos reliquistis, & vos ei consecraueritis, oportet vos esse bono animo. Porrò aũt illud quoq; cõsiderate, quòd si, cùm nos simus in hoc mũdo, & seruiamus huic vitæ, omnium curam gerit Dei bonitas: quantò magis nunc curam geret nostrarũ domorum, quando ad ei seruiendũ, & ei benè placẽdũ toto animo egressi sumus? Recordãtes ergò, ó filij, Domini, qui dixit ad eum, qui dixerat: Permitte mihi reuerti primùm, & sepelire patrem meum: Sine mortuos sepelire mortuos suos: mente, quæ conuerti non possit, & corde, quod non possit moueri pœnitentia, currite post ipsum. Quid enim? Si hic terrenus Imperator, & in quem cadit interitus, aliquos adhorraretur & ad se vocaret, volens eos accingere & referre in patricios, vel cubicularios huius terreni palatij, quod præterit, & quod tãquàm vmbra & somnium euanescit: nonne contẽnerent suas oẽs facultates, diligenterq; & nullo retardante impedimento, ad eum venirent, eius honoribus, & eius adspectu, & libertate loquendi frui desiderãtes: omnesque militię labores & pericula, atque adeò extrema: quęq; lubẽter subirent, modò digni solùm haberentur, qui illum diem viderent, in quo Imperator esset à toto senatu excipiendus, militesq; oẽs & eos honoraturus? Quòd si ij ità se affectos esse dixerint, (ait magnus ille Nicõ ꝓlõgè maiori studio, filij, & cõpunctione debemus nos accingere, & sequi immortalem & æternũ Regem regum: nos (inquam) qui debemus esse grati, & accepti beneficij memores, charitatisq;, quam Deus in nos ostẽdit, adeò vt filio suo vnigenito non pepercerit propter nos, sed pro nobis omnibus eum tradiderit. Quarè etiam si nostrũm omnium sanguinem pro eo effunderemus, qui eius sanguine à morte & interitu fuimus liberati, & in locum propriorum filiorũ adoptati, ne sic quidem offeremus precium, quod ei responderet. Non parùm enim interest, fundatúrne sanguis Regis, an seruorum, ô fratres.

Rom. 8.

Hæc autem omnia, & his plura eis suggerebat vir diuinus, vt quipræsciuisset, & à Deo factus esset certior de certamine & cursu eis proposito, nempè de vita agenda in solitudine absq; vllis omninò ędibus, planeq; remota & separata ab omnibus, nempè Anachoretica. Id enim non leue existimabat, neq; temerè eligendũ, maximè cùm videret corpora mollia, & mollibus induta vestibus, & iuuentutẽ in vita delicata educatam, ac cuiuis relaxationi & deceptioni assuefactã. Quocircà sapiens ille medicus & doctor, cùm ea, quæ ipsi inerat, sapientia & experientia eos armâsset talibus monitis & præceptis, rursùs dicit vtrisq;: Vultísne capitis vestri comã tõderi, an paruo adhuc tẽpore versari in laici habitu, quem hodiè geritis? Ij autẽ vno consilio, vel potiùs vno

Tonsura monastica.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſancto ſpiritu,ceciderũt ambo ad pedes Præfecti,petẽtes ab eo,vt eos ſtatim tõderet, & citra dilationem. Dixitq; Simeon,ſe,nisi id faceret quãcitiſſimè,eſſe ituros ad aliud monaſterium. Erat enim ſimplex,& minimè malitioſus: Iohannes verò ſapientior,& qui maiorem habebat cognitionem. Accepit ergò protinùs ſanctus Nicon ſeorsùm alterum eorum, volens probare illorum ardentem, quæ apud Deũ facienda erat,renunciationem.Dixitq; ei quædam,conans retardare, nè eo die tonderetur. Cùm auderet adhuc vnum annum,vt eſt, laicus. Statìm verò reſpondit is, cui hoc dicebat: Si ille velit manere,maneat. Reuerà,Pater,ego hoc non ſuſtineo. Porrò aũt hoc quoq; dixit ei Simeon,quãdò ſeorsùm eſt locutus: Feſtina, Pater,rogo propter Dominum. Cor enim mihi valdè contremiſcit propter fratrẽ Iohãnem: quoniam hoc anno duxit vxorem valdè diuitẽ & formoſam, nè eius deſiderium eum rursùs ad ipſam abripiat, & deſiſtat à ſuo in Deum deſiderio. Rursùs autẽ hocipſum dixit Iohannes illi viro virtute eximio, cum multis precibus & lachrymis: (Eæ em̃ naturaliter in eius magis abundabant oculis, quàm in eius fratris Simeonis) Pater, nè frarrem meum propter te perdas: Matrem enim habet ſolummodò:eratq; eiuſmodi vtriuſq; deſiderium vt non poſſet alter ab altero abeſſe duas horas. Quinetiam in hodiernum vſque diem ambo ſimùl dormiebant,mater eius & ipſe,vt qui nec noctù quidem poſſent ſeparari. Quod quidem me valdè coquit & angit,donèc eum videro tonſum, & planè omnem curam de eo abiecero.

Vtriuſq; ergò magnam de ſe inuicèm ſolicitudinem audijt ille vir magnus,certuſq; Deum non dedecore afficere, neq; deſpicere eos, qui toto animo & citra vllam dubitationem ad eum confugiunt, ablato forfice, & eo, quo par eſt, ordine ſancto altari impoſito,eos totondit. Cumq; eos exuiſſet,induit quidem miſerabilibus, verùm ſanctis,eorum motus miſericordia vir ſapiens, & maximè miſericors, propter eorũ corporis mollitiem & afflictionem,cui non aſſueuerant. Cùm ij autem tonderentur,Iohannes quidem valdè flebat: Simeon verò ei annuit,vt ceſſaret, vt qui omninò ignoraret,cur fleret. Exiſtimabat enim eum fiere propter dolorem, quem capiebat ex parente, & propter amorem coniugis. Poſtquàm ergò tonſi eſſent, & ſanctam ſynaxim peregiſſent,ſedit rursùs Præfectus,toto ferè die illos admonens. Sciebat enim,fore vt non diù apud eum verſarentur, cùm hoc Deus quoquè prouidiſſet. Poſtridiè autem eius dici,cùm eſſet ſanctus dies Dominicus,volebat eis quoq; dare ſanctum habitum. Cùm ergò ex fratribus quidam eis dicerent: Beati eſtis,quoniam cràs regenerabimini, & mundi efficiemini, ſicut nati eſtis,ab omni peccato, perindèac ſi ipſo die eſſetis baptizati,admirati ſunt ambo,& cucurrerunt ad diuinum Niconem veſperi Sabbato, & ad eius pedes prociderunt, dicentes: Rogamus te, Pater, nè nos baptizes: Sumus enim Chriſtiani, & nati ex parentibus Chriſtianis. Is autem cùm neſciret, quidnam audiſſent à patribus cœnobij,dixit eis: Quis enim vult vos,ô filij,baptizare? Illi verò dixerunt: Domini noſtri patres monaſterij dicunt nobis: Cràs rebaptizabimini. Tũc intellexit Præfectus eos dixiſſe de ſancto habitu. Is verò dixit eis: Rectè dixerunt, filij: Etenim ſi DEO placuerit, volumus vos cràs induere ſancto & Angelico habitu. Poſtquàm intellexerunt Chriſti pueri, ab omni malitia alieni, ſe mox eſſe ſumpturos habitum monaſticum, dicunt Abbati: Quid enim, Pater, aliquòne alio opùs habemus,vt induamur illo Angelico habitu,quem tu dicis? Dederat autem vir ille magnus præcedente hebdomada,in qua fuerat Exaltatio Crucis,habitum ſanctum cuidam ex iunioribus fratribus,neque ſeptem dies adhuc impleuerat, ſed adhuc ferebat omnia, vt poſtulat conſtitutio. Permiſit itaq; vir magnus, vt is ſtatim duceretur in medium. Poſtquàm verò venit, eum ambo contemplantur, & ad pedes Abbatis prociderunt protinùs, & ei dixerunt: Rogamus te, Si nos ità es indueturus, & nos tali honore & gloria dignaturus,id facias veſperè, nè cùm homines ſimus, per noctem ad nos veniat,id quod eſt humanum,& abeamus,talem gloriam & lętitiam,taleque veſpertinum officium,& talem coronam minimè conſecuti.

Poſtquàm ergò audiuit eos Præfectus, cùm dixiſſent, Tale veſpertinum officium, & talem coronam minimè cõſecuti: intellexit eos vidiſſe viſionem, quam ſanctus fecerat habitus: & pmiſit, vt frater ille abiret in locũ proprium,in quo fuerat, ex quo ſanctũ inuerat habitũ. Cùm is ergò receſſiſſet, magno dolore affecti fuerũt Chriſti pue-

Simeon & Iohãnes fiunt monachi.

Nota quid cõferat ,profeſsio monaſtica.

Monachorũ angelicus habitus.

pueri,& dicunt Præfecto: Propter Chriſtum, Pater,ſurge,& fac nos,ſicut ille eſt. Nam in toto monaſterio nullus eſt in tanto honore,quãto ille eſt. Dicit ei Abbas: Quonã honore? Tunc dixerũt: Per eum, Pater,q nos dignatus eſt hoc habitu & honore,beati quoq; nos ſumus, ſi à tanta Monachorũ multitudine cũ cereis deducamur in veſperis,& coronã tam ſplendidam geſtemus in noſtro capite. Exiſtimabãt enim Præfectũ quoq; ea videre,quæ à ſe videbãtur. Quocircà cùm id cognouiſſet,ne eis qdem dixit ſe nihil videre,ſed tacuit,& miratus eſt magnã ſimplicitatẽ & puritatem, maximè aũt Simeonis. Hoc aũt iucundiſſimè eis dixit ille magnus: Cràs vos quoq; induemus per gratiã ſancti ſpiritũs. Poſtq̃ ergò ipſi accepiſſent ſanctum habitum,(vt affirmabat ſanctiſſimus Diaconus)aſſerebat hoc,q à mãdacio erat alienus,Simeon: Videbamus,inquiens, noctù nõ ſecùs,atq; interdiù alter alterius faciem,& ſimiliter vt eius, qui fuerat priùs à nobis viſus,coronam in capite alter alterius. In tali aũt gaudio erat anima noſtra, vt nec facilè vellemus ſumere cibum aut potum.

Poſt ſumptũ habitũ monaſticũ vide quid contigerit iſtis.

Duobus aũt diebus poſtq̃ ipſi ſanctum cepiſſent indumentũ, contemplantur eum, qui ſeptẽ antè diebus id ceperat,in quo & coronã viderãt, & eos,q veſpertinum dicebant officiũ: ferebatq; is mantile,& miniſtrabat, & neq; habebat ampliùs coronã ſibi impoſitam,neq; rursùs monachi veſpertinum dicebãt officium cum cereis, miratiq; ſunt:& dicit Simeon Iohanni: Credè frater,ſi nos quoq; eoſdẽ ſeptem dies impleuerimus,non habebimus ampliùs hunc decorem & gratiam. Dicit aũt Iohãnes: Et quid vis,vt fiat frater? Is verò ei rursùs dicit: Si me audieris, volo vt ſicut reliquimus mundum,eiq; renunciauimus,ómni quoq; habitu,in quo nunc ſumus,planè renũciemus. Aliam enim vitam cerno,& res alienas in hoc habitu. Ex quo em̃ Dei ſeruus nos eo induit,intrinſecùs inflammor neſcio vndè,& quærit anima mea neminem videre,& neminem alloqui,& audire neminem. Dicit ei Iohãnes: Et quid comedemus,frater? Dicit ei Simeon: Si qd comedunt,qui vocantur paſtores,de qbus herì quoq; nobis dixit Dñs Nicon. Fortè enim ipſe quoq; volens nos eam vitã degere, narrauit nobis quomodò viuant,& quomodò comam creſcere permittant, & oĩa quæ ad eos pertinent. Et quomodò,inquit Iohãnes? Nam neq; pſallere, neq; inſtitutũ didicimus. Tunc aperuit Deus cor Abbatis Simeonis,& dixit: Qui ſeruauit eos,q etiam ante Dauid ei placuerunt,nos quòq; ſeruabit. Quòd ſi digni fuerimus,nos quoquè docebit,quomodò docuit Dauid,q paſcebat oues in ſolitudine. Nè velis frater rerardare meã animi alacritatem. Sed quoniã nos huic rei dedidimus,nè eam perdamus. Tunc dicit Iohãnes: Faciamus,vt voluëris. Sed quomodò exibimus? Noctù enim ſunt clauſę fores. Dicit ei Simeon: Qui nobis interdiù aperuit,ipſe quoq; noctù aperiet.

1. Reg. 16. & 17.

Poſtquàm ergò firmum ac conſtitutum fuit eis conſilium, ſtatìm cùm nox aduentâſſet,vidit Præfectus quendam in ſomnis,qui aperiebat fores monaſterij, & dicebat: Egredimini ſignatæ Chriſti oues ad veſtra paſcua. Is autem è ſomno excitatus,protinùs deſcẽdit ad ianuam,& eam inuénit apertam, exiſtimansq; eos illinc eſſe egreſſos, ſedebat triſtis,ingemiſcens & dicens: Non ſum dignus habitus ego peccator,qui acciperem preces Patrum meorum. Ij verè erant Patres mei, domini & magiſtri: & ideò nõ ſum aſſecutus,vt mihi receſſum annunciarent. Papæ,quàm appoſiti & preciosi lapides(vt ait ſcriptura)non animaduerſi ſuper terram voluntur: qui à multis quidem cernuntur,à paucis autem appræhenduntur. Cùm hæc ergò anxius animi apud ſe cogitaret,eccè puri Chriſti ſponſi,q veniebant,vt egrederentur, ante quos vidit puriſſimus Præfectus Nicon quoſdã eunuchos,qui geſtabant lampades, hos aũt ſceptra vna manu tenentes. Poſtq̃ ergò illi cognouerunt eum eſſe Præfectum, fuerunt ipſi quoq; valdè læti,maximè cùm etiam ianuam vidiſſent eſſe apertam. Venit enim eis in mentem, Deum quoq; id ei reuelâſſe. Voluërunt itaq; vocare pœnitentiam: ſed prohibuit eos,dicẽs,nihil eis tale licere facere propter honorem Angelici habitûs, q eſt eis impoſitus. Dicunt itaque ei protinùs:

Gratias agimus tibi, Pater. Quidnam autem Deo offerre,& venerando tuo capiti poſſimus,ignoramus. Quis ſperauit fore,vt talibus donis digni haberemur? Quis Rex tali dignitate nos potuit honorare? Quinam terreni theſauri nos tam citò effeciſſent diuites? Quorumnam lauacrorum ablutiões ità noſtram emundâſſent animam? Quinam parẽtes ſic potuiſſent diligere & ſeruare? Quænam dona aut munera,peccatorũ noſtrorũ remiſſionẽ tam breuiter nobis afferre potuiſſent,vt tu,venerãde pater noſter?

Nota quid tribuãt monachiſmo viri tanti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

noster? Tu noster es post Christum pater & mater: tu dominus, tu excitator, tu dux, tu deductor, & quæcunque non potest lingua dicere. Per te preciosam acquisiimus margaritam. Baptismatis vim verè didicimus, de quo nobis prædixerũt sancti Patres. Cognouimus nostra peccata verè fuisse exusta ab igne, q̃ corda nostra accẽdit. Quem quidem non ferentes sic nos intùs vrentem, rogamus, Pater, tuam beatitudinem, vt intensas preces facias, & tuos seruos dimittas ad hoc, vt germanè & syncerè, totoq; animo seruiamus Deo, cui nosipsos consecrauimus: oratus, vt nunquàm obliuiscaris inutilium tuorum filiorum in tempore extensionis venerabilium tuarum manuum: oratus, inquam, ô sancte à tuis hospitibus, vt memineris eorum orbitatis. Sanctiq; genua amplexi, rursùs dicebant: Memento, Pater, tuarum humilium ouium, quarum Christo obtuliſti holocaustum. Memento externarum plantarum, quas in pulchro horto Paradisi planrare studuisti. Nè obliuiscaris pigrorum operariorum, quos circa vndecimam Christo ad vineam cõduxisti. Mirabatur aũt, & obstupescebat Pastor, videns eos, qui duobus antè diebus erant idiotæ & planè rudes, tam repentè euasisse sapientes per diuini habitũs susceptionem.

Postq̃ ergò ambo fleuissent satis longo tempore flexis genibus, sanctus Nicon statuens Simeonem à dexteris, & Iohannem à sinistris, surrexit, & manus ad cælum extendens, dixit: Deus, qui es iustus & laudabilis: Deus, qui es magnus & fortis: Deus, q̃ es ante secula, exaudi virum peccatorẽ hac hora: Deus exaudi me, exaudi me in fortitudine, non recordans in hac mea precatione eius, quæ à me verè cõtempto & abiecto semper & semp admissa fuit, inobediẽtiæ. Exaudi me, Dñe, exaudi me in igne precatiõis, quomodò tuum quandoq; prophetam: & per easdẽ intercessiones exure meas iniquitates, & munda mea peccata. Nè, quæso, Deus sanctarũ potestatum, nè factor incorporeorũ, nè, q̃ dixisti: Perite, & accipietis, nè me abomineris, cui sunt immunda labia, & q̃ detineor in peccatis. Exaudi me, q̃ es pollicitus te eos esse exauditurũ, q̃ inuocãt in veritate, & dirige gressus seruorũ tuorũ, & pedes eorũ in viam pacis. Miserere simplicium puerorũ, qui sunt in terra externa. Qui dixisti, Estote simplices, sicut columbæ. Clamaui tibi in toto corde meo: Deus, Deus exaudi me, q̃ es spes oĩm finium terræ, & oĩm, qui sunt procùl in externa regione. Increpa oẽs immũdos spiritus à facie famulorũ tuorum. Appræhẽde arma & scutum, & exurge ad auxilium eorum. Effunde romphæam, & conclude aduersùs eos, qui persequuntur illos. O Dñe, qui dixisti animæ eorum: Salus tua ego sum: recedat à mẽte eorũ spiritus timiditatis, desidiæ, superbiæ & oĩs vitij. Extinguatur eorum oĩs inflammatio, & motus, qui cõstat ex diabolica operatione. Illuminetur eorũ corpus, anima & spiritus lumine tuæ cognitionis, vt cùm occurrerint in vnitate fidei, & agnitione sanctæ & adorandæ Trinitatis, in virũ perfectum, in mensurã fidei, te glorificent in seculum seculi, & placeãt tibi Dño: Quoniam tutissimũ præsidium est nomen tuum Patris, & filij, & spiritũs sancti, Amẽ. Da aũt eis cum omnibus bonis, ô Dñe, verba quoq; huius meæ miserabilis & indignæ supplicationis in corde habere perpetuò, ad glorificandam & celebrandam tuam benignitatem. Et rursùs dixit eis cum multis lachrymis: Deus, quem elegistis, boni filij, & ad quem accessistis, ipse mittet Angelum suum ante faciem vestrã, & muniet viam suam ante pedes vestros. Angelus (vt ait magnus Iacob, qui me liberat ab omnibus contrarijs potestatibus) ipse ambulabit ante vestras semitas. Qui suum liberauit prophetam ex ore leonis, ipse quoq; vos liberabit à manibus leonis, ipse meum cõseruabit sacrificium nullo affectum dedecore.

Postq̃ autem hęc & his plura est eis precatus, eorum quoq; colla vir diuinus est cõplexus, & dixit: Serua, Deus, serua eos, qui toto corde dilexerunt nomen tuum. Non enim iniustus es, Dñe, vt eos despicias & deseras, qui inanes res huius vitæ reliquerũt. Deindè rursùs dicebat eis: Videte, filij, vos bello, vos dedistis terribili certamini, & quod non cadit sub adspectum: sed nè pertimescatis. Potens est enim Deus, qui nõ sinet vos tentari plùs, q̃ ferre possitis. Decertate, filij, nè ab inimico vincamini, sed sterris forti & excelso animo, habentes aduersùs eũ arma sancti habitũs. Recordemini eius, q̃ dixit: Nemo qui manum miserit ad aratrum, & retrò conuersus fuerit, aptus est regno cælorũ. Nolite cùm ingressi sitis viã perfectã eius, quæ Deo conueniẽter degitur, * ignaui effici & desides, nè in vobis impleaĩ, quod scriptũ est de turris ædificatiõe: Et non habuerũt vires, & animi alacritatẽ ad consummandum opus. Securi estote, filij. Par-

3. Reg. 18.
Luc, 11.
Psal. 144.
Matt. 10.
Psalm. 34.
Gene. 48.
Dan. 6. & 14.
Luc 9.
for. * vitæ.
Genes. 11.

Paruum est bellum, sed magna est corona: labor est ad tempus, sed quies est æterna. Cùm ergò iam tempus processisset, & iam deincèps lignum pulsaret, essentq̃ue è ianua egressuri, Præfectum seorsùm accepit Simeon, & dixit ei: Propter Deum, Pater, ora, vt Deus propulsẽt à fratre meo Iohanne memoriam cõiugis, nè fortè à maligno impulsus, me dimittat, & peream propter conceptum de eo dolorem, eiusq; exitium & separationem. Ora (rogo propter Dominum) vt Deus eius quoq; consoletur parẽtem, nè sit de eo solicitus. Cùm aũt admiratus esset senex amorẽ, quẽ habebat in fratrem, nihil ei respondit. Rursùs verò eodem modo eum quoq; accepit Iohannes, & seorsùm est adhortatus: Propter Deum, Pater, nè negligas fratrem meum in tuis orationibus, nè me fugiat propter matrem, motus in eam affectione, & inueniar in portu patiens naufragium. Vt ergò dictum est, obstupefactus vtriusque inter se amore, eis planè dicit: Ambulate filij, annuncio eĩ, quòd qui hîc vobis aperuit, illic quoq; priùs aperit: Et cùm eorum frontes & pectora, & totum corpus signãsset, eos dimisit.

Nota hanc signationẽ Crucis.

Postq̃ ergò dimissi exijssent, hoc dicebãt: Deus illius magni tui serui, deduc nos, qui sumus hospites, & erramus instabiles, quoniam neq; loca scimus, nec regiõem: sed ad te venientes, nos morti tradidimus in vasto pelago huius solitudinis. Dicit ergò Iohannes Simeoni: Quid modò est? Quò imus? Ille ei respondit: Tendamus ad dexterã. Nam quęcunq; sunt dextera, sunt bona. Euntes aũt, venerunt ad mare mortuum. Fuit verò omninò hæc Dei prouidentia, qui nunquàm deserit eos, qui toto animo in eum credunt. Inuenerunt aũt locum, in quo habitabat quidam senex, qui paucis antè diebus erat mortuus, in quo & parua erant vasa, & herbæ delicatæ ad vescendum, de quibus comedebat senex, qui illic iacebat. Cùm ergò locum vidissent viri illi egregij, perindè lætati sunt, ac si thesaurũ inuenissent. Nouerũt eĩm eũ locum fuisse sibi à Deo paratum & apertum. Cœperuntq̃; Deo gratias agere, & magno illi seni. Dicebant enim, q̃ credebant per eius oratiões iter illis successisse feliciter. Postq̃ ergò mãserunt paucos dies, non ferẽs Christi seruorũ virtutem, nostrarũ animarum inimicus diabolus, cœpit cum eis bellum gerere: Iohannẽ quidem tentans per suam vxorem, Simeonem aũt per magnum matris suæ amorem. Quandò ergò vnus ex eis se videbat affligi, statìm dicebat alteri: Surge frater, oremus. & magni illius senis quãdam recitabant orationem. Sic enim ille precatus fuerat: Da eis, Domine, verba huius orationis in corde eorum. Et statìm inuenti sunt ambo eam scire memoriter: eamque assiduè recitabant in vnaquaq; tentatione, & in vnaquaq; sua ad Deum petitione. Nonnunquàm enim eos inflammabat diabolus, (quemadmodùm narrabat diuinus Salus) vt carnem comederent, & vinum biberent. Et rursùs eis in principio suggerebat timorem, ignauiamq̃; & desidiam ad exercitationem, vt ipsi quærerẽt à solitudine reuerti ad monasterium. Rursùs aũt, vt in somnis adspicerent, & nonnunquàm etiam in visione, suos partìm qdem flentes, partìm verò conuiuantes, efficiebat forma multiplex serpentis, & multa alia, quę nec possint qdẽ narrari, nisi quis expertus fuerit easdẽ tentationes. Sed quãdò recordabãtur coronarũ, quas alter in altero viderat, doctrinæq; & lachrymarum senis, non secùs atquè oleo sancto cor eorũ mitigabatur & recreabatur.

Manent sic meõ & Iohannes in solitudine.

Tentantur à satana.

Apparebat aũt eis quoq; in somnis Abbas Nicon, nonnunq̃ quidem eos admonẽs, nonnunquàm verò orans pro ipsis, nonnunq̃ autem eos quoq; docens psalmos: Et è somno excitabantur, memoriter dicentes quæcunque noctù ab ipso didicerant: Et propterea magna afficiebantur lætitia. Sciebant enim senem propter ipsos laborare, de quo ex ipsis rebus fiebant certiores. Nam cùm hoc ambo ante omnia à Deo petijssent, Simeon quidem, vt consolationem cor matris eius acciperet, & penitùs acquiesceret: Iohannes aũt, vt Deus suam acciperet cõiugem, quô è suo animo auferretur, quod ad eam referebatur, desideriũ, ipse Dominus vtrosque exaudijt, de quo dicitur: Voluntatem timentium se faciet. Cumq̃; duo anni præterijssent, à Deo certior factus est Simeon, matrẽ propter ipsum non ampliùs molestia affici, eumq̃; ei noctù apparere, & eam cõsolari, & dicere ei sermone Syriaco: Ladochre lichem: hoc est, Nè te crucies, mater. Etenim rectè sumus ego & Iohannes, & valemus. Militauimus in palatio Imperatoris, & eccè coronas, qbus nos induit Imperator, & vestes decoras gestamus. Sed Iohannis quoq; fratris parentẽ consolare, q̃ mecùm militauerit: & vos nulla afficiamini molestia. Porrò aũt Iohannes quoq; vidit quendam ei dicere indutum candidis vestibus: Eccè effeci, vt pater quidem tuus dolere desineret: Vxorem aũt tuam

Psalm. 144.

his

Universidad de Deusto
Biblioteca

his diebus assumo. Narrârunt ergò ambo sibi inuicèm ea, quæ viderant: gauisiq; sunt, & cor eorum magna affectum est lætitia. Tunc parentum suorum cogitatione Deus eos statim leuauit, & in posterum quieto ac tranquillo fuêre animo, de eis nulla affecti molestia: sed impigrè & citra vllum laborem, perpetuum exercitationis & silentij cursum nocte dieq; peregêre, nullũ aliud, in quo versarentur, opus habentes, nisi, quę diuelli non potest, tentationem, & minimè solicitam solicitudinem: dico aũt perpetuæ orationis, per quam breuiter eò processêre impigri operatores, vt infra modicũ tempus digni sint habiti visionibus diuinis & miraculis. Nam cùm præterijsset parùm temporis, ambo silentium agebant, separati à se inuicèm spatio iactûs vnius lapidis. Nam hoc quoq; inter se constituerant, nempè seorsùm secedere, quandò vellet vnusquisq; ex illis solus singulatim orare. Quãdò aũt ad eum venissent cogitatiões, aut socordia, alter venire ad alterum, & communiter Deũ rogare, vt liberetur à tentatione.

Habebant solicitudinem perpetuæ orationis.

Cùm ergò quodam die sederet Simeon in loco sibi consueto, videt se in ecstasi velut adesse apud suam matrem ægrotantem Edesæ, (Erat enim illinc oriundus) & ei dicit voce Syriaca: Quomodò te habes, mater? Cùm ea autem dixisset, Rectè fili: ei rursùs dicit: Vade ad Regem, nihil timens. eum enim rogaui, & tibi parauit honestum locum, & quandò volet, te illic conueniam. Ad se autem reuersus, nouit matrem ea hora esse mortuam: cursimq; veniens ad Iohannem, ei dicit: Surge frater, faciamus orationem. Cùm is autem esset cõturbatus, (existimabat enim tentationem aliquam accidisse Simeoni) dicit ei Simeon: Nè conturberis, ô frater: Nihil enim mali habeo per Deum. Rursùs ergò dicit ei Iohannes: Quęnam est aũt causa tanti cursûs, ô frater Simeon? Eum enim valdè colebat & honorabat, sicut & ille. Tunc oculis eius effusis lachrymis, & incipientibus tanq̃ margaritis in pectus eius descẽdere, ipse dicit Iohãni: Modò bonam & benedictam matrẽ meam Dominus accipit. Et ei exposuit visionem.

Simeõ orat pro matre moribũda.

Cumq; ipsi genua inclinâssent, orârunt: licebatq; Simeonem audire dicẽtem Deo miserabilia verba, & supplicia. Conuertebantur enim, & conturbabantur eius viscera à natura commota, & clamabat: Deus, qui Abrahæ susscepisti sacrificium, qui respexisti holocaustum Iephte, qui Abelis dona nõ es auersatus, qui propter Samuelẽ puerum tuum Annã ostendisti prophetissam, ipse, Domine mi Domine, propter me seruum tuum susscipe animam meæ bonæ matris. Memẽto, Domine, laborum eius, quos pro me susscepit. Memẽto, Domine, dolorum eius & eiulatuum, quos effudit, quandò ab ipsa ad te fugi. Memento, Domine, huberum, quibus me lactauit humilem & abiectum, vt meæ iuuentutis fructum perciperet, & non percepit. Memento, Domine, q̃ ne hora quidem à me poterat separari, & à me fuit toto tempore separata. Memento, Domine, qui scis omnia, quòd quandò ipsa volebat ex me gaudium capere, tunc eam meipso fraudaui propter nomen tuum. Nè obliuiscaris, ô iuste, distracta ac diuulsa fuisse eius viscera eo die, quo ad te confugi. Cognosce Domine, quantæ fuerunt eius vigiliæ, cùm tota nocte meæ recordaretur iuuentutis, quãdò eam reliqui. Tu nôsti, Domine, quot noctes insomnis transegerit, dum quæreret ouem, quæ simul cum ea dormiebat. Nè obliuiscaris, ô clemens, qualis dolor cor eius inuaserit, quãdò stabat meas vestes contemplans, propterea quòd nõ essem ampliùs eius margarita, qui eis inuebar. Memento, Domine, me eam meo gaudio, lætitiaque & exultatione fraudâsse, vt tibi meo & eius Deo & Domino vniuersorum seruirem. Da ei Angelos, qui eius conseruent animam à spiritibus, & feris huius aëris, qui sunt scelesti & immites, & conantur omnes deuorare, qui per ipsos transeunt. Mitte ei, Domine, mi Domine, custodes fortes, qui increpent omnem immundam potestatem, quæ ei occurrerit, & absq; vlla molestia & tormento, Deus meus, iube separari eius animam à corpore, & si quid vt mulier, vel facto, vel verbo in hac vita peccauerit, condona eius animæ pro sacrificio, quod genuit & obtulit tibi Domine, me scilicet indignum seruum tuum. Nè Domine, qui es Deus meus iustus iudex & clemens, nè eam exportes ab afflictione in afflictionem, & à dolore in dolorem, & à gemitibus in gemitus: sed pro ea, quam passa est, molestia propter eius vnigenitum, in gaudium, pro lachrymis in exultationem, quæ parata est sanctis tuis, ô Deus, ô Deus meus in secula, Amen.

Cumque surrexissent ipsi ex oratione, cœpit frater Iohannes eum consolari, & dicere: Eccè frater Simeon, Deus tibi satisfecit, & exaudiuit orationẽ tuam, & accepit matrẽ tuã. Sed modò mecùm collabora, & ambo orem⁹ ad Dñm, vt faciat misericordiam

diam suam etiam cum ea, quæ Dei concessione mea vxor est nominata, vt eam quoquè deducat Deus ad considerationem monastici habitûs, aut vtatur in eam misericordia, & eam accipiat. Cumque orâssent breui tempore, vna nocte videt Iohannes matrem Simeonis venientem, & manu tenentem eius vxorem, & ei dicentem: Surge soror, veni prope me: Bonam enim domum mihi largitus est Imperator, qui filium meum duxit in exercitum ad sibi seruiendum: sed muta vestes tuas, & gesta mundas. Quæ surrexit ꝓtinùs, & eam est secuta. Tunc cognouit Iohãnes eam quoq; esse mortuam, duasq; illas esse in bono loco, valdeque magno affectus fuit gaudio.

Vxor Iohãnis morit.

Illi autem perseuerauerunt in solitudine, exercentes se in omni exercitatione afflictioneq;, & frigore, & æstu, vigintinouem annos, vbi multas, & quæ dici nequeunt, tentationes sustinuerunt à diabolo: maximè autem Simeon ex ea, quæ ei inerat, simplicitate & puritate. Sensit tamen per inhabitantem in se virturem sancti spiritûs, se neque timere vllam affectionem, neque frigus, neque famem, neque æstum: sed propè videbatur exuperare modum humanæ naturæ. Quadam die verò dicit Iohanni: Quid nobis deincèps proderit, ô frater, si versemur in hac solitudine? Sed me audias: Surge, abeamus, alios quoquè saluos faciamus. Hìc enim nobis solis, & nulli alij prosumus, neque mercedem habemus ex aliquo. Cœpit quoq; ex sancta strip tura quæ. 1. Cor. 10.
dam ei dicere huiusmodi: Nemo quærat quod suum est, sed id, quod est ꝓximi. Et rursùs: Omnibus omnia factus sum, vt omnes saluos faciam. Et ex Euangelio: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videãt opera vestra bona, & glorificẽt patrem vestrũ, qui est in cælis: Et quædam alia huiusmodi. Respõdens verò Iohãnes, dixit ei: Satanas (vt existimo) ô frater nobis inuidet hanc quietem, & hãc tibi suggessit cogitatiõem. Cõtrà autem sede, & impleamus cursum nostrum in hac, in qua Deus nos posuit, solitudine. Dicit verò Simeon: Crede, ego non manebo: sed in virture Christi abibo, & mundum ludificabor. Ei rursùs dicit frater eius: Non, bone frater, rogo te per Dominum, nè me dimittas humilem & abiectum. Nondùm enim ad eam peruéni mensurã, vt possim mundum ludificari. Sed propter eum, qui nos coniunxit, noli à tuo fratre seiungi. Scis frater mi, post Deum me habere neminem prẽter te, sed abnegâsse omes, & tibi adhæsisse: & modò tu me in hac, tanquàm in vasto pelago, vis relinquere solitudine? Memento illius diei, quãdò sortiti sumus, & descendimus ad Abbatem Niconem, quòd conuenerimus à nobis inuicèm non separari. Memento horæ terribilis, quãdò sancto habitu induti sumus, & fuimus duo sicut vna anima, adeò vt noua & admirabilis nostra videretur omnibus dilectio. Nè obliuiscaris verborum sancti senis, qbus nos admonuit nocte, qua exiuimus. Nè (rogo) nè peream, & requirat Deus animam meam à te.

29. annis simul degũt in eremo Simeon & Iohannes.

1. Cor. 9.
Matt. 5.

Dicit ei rursùs Simeon: Puta me esse mortuum. Quod si esset, non posses seorsùm tuî curam gerere? Crede, si venias qdem, benè est: ego enim nõ manebo. Postq̃ ergò frater Iohãnes vidit eum persistere, cognouit à Deo fuisse ei suggestũ, vt hoc faceret. Nihil eñ, nisi mors, eos separâsset. Fortasse autem ne ea quidem. Etenim in hoc quoquè Deũ sæpè rogauerãt, vt eos duos simul acciperet, & credebãt fore, vt in hoc quoquè, sicut in cęteris omnibus, Dñs eos exaudiret. Itaq; ei dicit: Vide, Simeon, nè fortè diabolus te velit illudere. Ille aũt ei dixit: Tu vide solummodò, nè meî obliuiscaris in tua oratione, sicut nec ego tuî. Nam & Deus, & preces tuæ mihi dant salutem. Rursùs ergò cœpit eum frater eius admonere, & dicere: Vide, frater Simeon, & caue, nè quęcunq; collegit eremus, dispergat mũdus: & quantùm profuit quies, tãtùm lædat perturbatio: & quę attulit vigilia, ea per somnum perdas. Caue, frater, nè vitæ monasticæ temperãtiam corrumpas fraude rerũ humanarum. Vide, nè fructũ, quem percipiebas ex eo, ꝙ carebas mulieribus, ꝑdat, quæ cum eis futura est, conuersatio. Vide, nè nihil possidẽdi virtutẽ, quã tibi cõciliabat vita anachoretica, multæ dispergãt possessiones: nè quod corpus macerauit ieiuniũ, escę pingue faciãt. Vide, frater, nè compunctionẽ tuã perdas per risum, & orationẽ tuã per negligentiã. Vide (rogo) nè dum tuus ridet vultus, mẽs vnà diffundatur: nè dum manus contrectãt, vnà quoq; cõrrectet anima: nè dũ os comedit, simul quoq; voluptate anima ꝑfundatur: nè dũ pedes ambulãt, vnà quoq; indecorè saltet interna quies: & (vt paucis dicã) nè quæcunq; facit corpus extrinsecùs, ea quoq; faciat anima intrinsecùs. Sed si, ô frater, vires à Deo accepisti, vide vt, quaslibet figuras, verbaq; & res corp⁹ fecerit, immobilis & imperturbata mẽs maneat,

Iohãnes Simeonem grauiter admonet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

neat,& cor tuũ,nec ab eis vllo modo polluatur, aut lædatur. Reuerà ergò ꝓpter tuã lętor ſalutẽ,modò Deũ roges,nè illic nos à nobis inuicèm ſeparet. Tunc dicit ei Simeon:Nè timeas,ô frater,neque enim à me hoc volo facere, ſed Deo mihi iubente. Ex hoc quoquè cognoſces Deo gratum fuiſſe opus,quod per eius operabor auxiliũ, quòd,antequàm moriar, ad te veniam,te vocabo & ſalutabo, & paucis diebus me ſequéris. Sed ſurge, & oremus. Cumque ſatìs diù orâſſent, & ſua inuicèm pectora exoſculati eſſent,& ea ſuis lachrymis irrigâſſent, eum dimiſit Abbas Iohãnes, ſatìs longo ſpatio eum comitatus in itinere. Neque enim poterat in animum inducere, vt ab eo ſepararetur.Sed quandò ei dixit Abbas Simeon:Frater,reuertere:perindè acsi gladius eum ſeparâſſet ab eius corpore,hoc verbũ audijt. Poſtquàm ergò eum coëgit Abbas Simeon,reuerſus eſt in ſuum locum,lachrymis terram irrigans.

Simeon cupit adire terram ſanctã.

Simeon autem recto curſu contendit in ſanctam Chriſti Dei noſtri ciuitatem.Valdè enim,vt dicebat,ſitiebat, & vehementi ardebat deſiderio iam longo tempore frui ſanctis ſacris locis. Cumq; peruenìſſet ad ſanctum & viuificum Chriſti monimentum, ſanctumque & ſalutare,& victoria inſigne Cranium,ſuum impleuit deſiderium.Manſit autem tres dies reſidens in ſancta ciuitate,ingrediens & adorans ex omni parte veneranda loca Domini,& orans. Tota autem erat eius oratio, vt tegeretur eius operatio,donèc migraret ex hac vita,vt hominum gloriam effugeret, per quam venit ad hominem ſuperbia & arrogantia,quæ etiam Angelos perdidit è cælis. Eum ergò ex-

Pſalm.33.

audijt is,qui dixit:Clamauerunt iuſti,& Dominus exaudiuit eos.Etenim cùm tot fecerit miracula,totque res tam admirabiles,& quę ſunt prȩter opinionem,(vt ſcietur ex ijs,quæ conſequuntur)non fuit manifeſta hominibus huius ſancti operatio. Eius enim petitio fuit velutì integumentum impoſitum cordi eorum, qui videbant, quæ ab eo fiebant,donèc obdormiuit. Quemadmodùm enim,niſì ità eſſet,(Dico autem, quòd Deus illius beati virtutem texit ab hominibus,propter eam, quam erat ab ipſis adepturus gloriam)non cuaſiſſet omnibus manifeſtus hominibus?Cùm nũc quidem curaret dæmoniacos,rurſùs autem res ſplendidas manu ferret: nonnullis autem ſæpè futura prædiceret,& alijs,quæ diù antè de ipſo dicta fuerunt,ſignificaret: variosq; ac multiplices cibos & valdè delicatos in ſolitudine, cùm à nemine id videretur, inferret:nonnunquàm autem Hebræos quoquè,& eos,qui à fide aberrabant, conuerteret:& curaret eos,qui laborabant,alios liberaret à periculis? Sæpè autem inhonestas & impudicas fœminas, partìm quidem ad legitimum matrimonium per ludum deducebat,partìm verò vt eſſent temperãtes,pecunijs venans efficiebat. Quinetiam, vt vitam exercerent monaſticam,per eam,quæ ipſi inerat, puritatem compungebat. Neque verò miror,ô Chriſti amantes,ſi,cùm hæc ipſe ex Deo faceret,ignotus permanſerit.Nam qui occultas ſuorum famulorum virtutes ſæpè facit manifeſtas omnibus ſua prouidẽtia,huius quoq; ſancti virtutes,quæ erant notæ omnibus, effecit ignotas.

Etiã inter miracula latet virtus Simeonis.

Venit Emeſam simeõ.

Vt ergò dictum eſt ſuperiùs, cùm tres dies verſatus eſſet in ſanctis locis, ad Emeſinorum peruenit ciuitatem. Modus autem,quo ciuitatem ingreſſus eſt,fuit huiuſmodi : Cùm inueniſſet vir inſignis in ſterquilinio, quod erat extra ciuitatem, canem mortuum,ſoluta,quam habebat ex fune,zonula,eiusque pede alligato,cum trahebat currens,& per portam ingrediens,prope locum,vbì eſt ſchola puerorum. Cùm ergò eum vidiſſent pueri,cœperunt clamare: Abbas ſtultus: & aggreſſi ſunt poſt eum currere,& ei colaphos impingere. Poſtridiè autem eius diei, cùm eſſet dies Dominicus, accepit nuces,& ingreſſus eſt in eccleſiam in principio officij,amputans & extinguẽs candelas. Poſtquàm verò vt eum educerent,accurriſſent,aſcendit in ambonem,& illinc nucibus lapidabat mulieres. Cùm autẽ eum multo labore eduxiſſent, dum egrederetur,ſubuertit libros placentariorum,qui etiam ei plagas vſque ad mortem intulêre. Poſtquàm ſe vidit ità confractum,dixit apud ſe:Humilis & abiecte Simeon,reuerà ſic non viues in horum manibus vna hora. Dei verò prouidentia videt eum vnus, nomine Fuſcarius, (Neſciebat autem eum præ ſe ferre amẽtiam)& dicit ei : Vis,ô domine Abba, pro eo quòd circuis, ſtare & vendere cicerem? Ille verò ei dixit : Volo. Poſtquàm autem eum vno die conſtituit vt venderet, is cœpit omnia erogare hominibus,& ipſe rodere inſatiabiliter. Tota enim hebdomada nihil penitùs comederat. Dicit itaque vxor Fuſcarij ſuo marito: Vndenàm nobis duxiſti hunc Abbatem?Certè ſi ſic rodit,non opùs eſt,vt ampliùs vendamus aliquid. Comédit enim vnam amphoram

Simulat ſe ſtultum.

Diẽ cædi-tur.

ram lupinorum,ex quo ego in eum dirigo oculos. Neſciebant autem,quòd quæcunque habebant, reliquasque amphoras erogauerat fratribus & cæteris,nempe fabam, & lentem,& reliqua legumina:ſed putabant eum illa vendidiſſe. Poſtq̃ verò aperuerunt apothecam,& penu nõ inuenerunt,neq; precium venditionis, eum verberârũt & dimiſerunt,eius quoq; barbam vellentes. Cùm aũt veniſſet veſpera, voluìt thuris ſuffitum emittere.Non enim receſſit ab eis veſperè,ſed illic dormijt extra fores.Cùm verò non inueniſſet teſtam,manum ſuam immiſit in focum, eamq; præclarè impleuit, & ſuffumigauit.

Cùm Deus autem vellet ſaluum facere Fuſcarium, (erat enim hæreticus ex hæreſi Acephalorum Seuerianorum)vidit ipſum eius vxor manu ſuffumigantẽ.Ea verò obſtupefacta,dixit:Vnus Deus,ô Abba Simeon:in manu tua ſuffumigas? Poſtquàm autem hoc ſenex audiuit,præ ſe tulit ſe comburi, & neſcio quæ lucida è manu ſua tranſtulit in vetus pallium,quod geſtabat,& dixit: Si nolis in manu mea,eccè in meo pallio ſuffumigo. Virtute verò Dñi,qui rubum cõſeruauit incombuſtum,& pueros,nec ſanctus ſenſit flammam,nec eius pallium. Quonam modo autem ſalui euaſerunt Fuſcarius & eius vxor,dicetur in alio capite.Conſultò verò hoc faciebat ſanctus,vt quotiès alicubì feciſſet aliquid admirabile, & præter opinionem, protinùs mutaret illam viciniam,donèc ea res,quam fecerat,daretur obliuioni. Studebat quoq; vt videretur protinùs aliquid à ſe fieri ineptum & importunum, vt per id contegeret, quod rectè geſſerat. Aliquandò verò is,qui dabat lupinos in caupona,illum accepit, vt ſibi inſeruiret. Erat aũt caupo immitis, adeò vt ei ſæpè ne cibum quidem daret, etiamsì multa venderet propter Salum. Tanquàm verò qui eſſent rei nouitate ſuſpẽnſi,ciues dicebant inter ſe inuicèm: Eamus,bibamus,vbì eſt Salus.Ingreſſus eſt autem aliquandò ſerpens,& ex vna vrna bibit vinum,& in eo virus ſuum effudit,& abijt. Non erat autem intùs Abbas Simeon,ſed foris ad tympani ſtrepitum ſaltabat vnà cum popularibus. Cùm autem ingreſſus eſſet Sanctus, videt vrnam, cui inſcriptum erat, ità tamen, vt nõ poſſet videri, Mors. Statìm ergò intellexit,quidnam ei factum fuerat: ſublatoq; ligno eam confregit, ità vt erat plena. Eius autem dominus ex ipſius manu tollens baculum,ei incuſſit,donèc illum debilitaret,& fugaret. Die verò ſequẽti venit,& poſt oſtium delituit Abbas Simeon. Eccè autem ſerpens rurſùs venit potum.Cumq; eum vidiſſet caupo, cepit idem lignum, volens eum occidere. Cùm verò aberrâſſet, percuſſit,& fregit omnes vrnas,& omnia pocula. Tũc ingreſſus eſt Salus,& dixit ei:Quid eſt ſtulte? Eccè non ſum ego ſolus,caue. Tunc ergò cognouit caupo eum propterea fregiſſe vrnam.Fuitq; ædificatus,& eum habuit pro ſancto.

Exod.3. Dan.3.

Cùm autem vellet ſanctus diſſoluere huius ædificationem, nè de ſe nimìs gloriosè prædicaret,quodam die cùm eius vxor dormiret ſola, illeq; vinum venderet, ad eam acceſſit Abbas Simeon,& præ ſe rulit ſe veſtem ſuam exuère. Cùm illa autem clamâſſet, ingreſſus eſt eius maritus. Illa verò dicit ei : Expelle foràs hunc ſceleratiſſimum: Nam is voluìt mihi vim afferre. Pugnis itaque eum contundẽs,eduxit eum ex officina ad glaciem. Erat enim magna hyems & pruina. Ab eo autem tempore non modò exiſtimauit caupo eum eſſe emotæ mentis, ſed &, ſi quem alium audiuiſſet dicentem: Reuerà ſe talem eſſe ſimulat hìc Abbas:ei ſtatìm dicebat: Eſt purus dæmoniacus,modò non me fallit homo : Nam meæ quoquè vxori voluìt ſtuprum afferre,ſi potuiſſet: Carnes quoquè rodit,tanquàm qui Deum non habeat. Carnes enim ſæpè deuorabat hic iuſtus, cùm tota hebdomada pane non veſceretur. Atque eius quidem ieiunium nemo intelligebat. Ante ipſos autem carnes rodebat, vt ipſos deciperet : erat verò omninò,tanquàm incorporeus:& neq; reuerebatur dedecus,nec hominum, nec naturæ. Sæpè enim ventre vſum proprium requirente,ſtatìm minimè erubeſcens,in foro ad aliquem locum ſedebat coram omnibus, vel ex hoc volens perſuadere ſe ob id ea facere,quòd ſit emotæ mentis.Nam cùm(vt ſçpè dictum eſt)cuſtodiretur à virtute ſancti ſpiritûs,quæ in eo inhabitabat,inflammatione, quæ à diabolo ſuſcitatur,euaſit ſuperior,vt qui ab ea minimè læderetur.

Mirè tegit ſuam ſanctitatem.

Tota hebdomada pane non veſcitur.

Quodam autem die cùm eum vidiſſet maceratum, & planè conſumptum ab exercitatione (Erat enim poſt Paſcha,& omnia ſancta ieiunia ieiunauerat nihil comedẽs) is,quem priùs memoranimus, vir bonus & pius Iohãnes, qui eius quoq; nobis vitam narrauit,miſeratus & admiratus inexplicabilem eius vitæ auſteritatem, etiamsì eſſet

Vide longã inediam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in ciuitate,& versaretur vnà cum mulieribus & hominibus,volens eius corpus veluti per ludum recreare,dicit ei:Vis venire & lauari,ó Sale?Ille verò ei dicit:Maximè:eamus,eamus. Et simul atquè hoc dixisset,se veste exuit,& suo capiti imponit, eam alligans non secùs àc lineam vittam capitis. Ei autem dicit dominus Iohannes: Indue te, frater:Nam reuerà si sic nudus incedas,ego nō ibo tecum. Dicit autem Abbas Simeon:Vade,stulte:ego enim ante opus,opus feci : Si verò non vis venire,ego te parùm præcedam. Eoque dimisso, parùm præcessit. Erant autem duo lauacra sibi inuicèm propinqua,vnum virorum, & vnum mulierum. Virorum itaque lauacrum reliquit Salus,volensque ac dedita opera profectus est ad lauacrum muliebre. Ei itaque clamauit dominus Iohannes:Quò vadis,Sale? Mane.Illud est lauacrum mulierum. Cōuersus autem vir ille admirabilis,ei dicit:Vade tu,stulte. Illic est aqua calida,& hîc est aqua calida,& neque hîc,neque illic est aliquid amplius. Currensque ingressus est in medium mulierum,tanquàm esset vir insignis quispiam.Omnes autem in eum fecere impetum,& eum verberantes expulerunt. Ab eo itaque est scisscitatus religiosus Diaconus,quandò totam suam vitam ei narrauit : Dic propter Dominum, Pater: Quomodò te affectum sensisti,quandò es ingressus lauacrū muliebre? Is verò ei dixit:Credo mihi,fili,vt lignum cum lignis,sic ego quoquè tunc eram. Neque enim quòd corpus ferrem,neq; quòd ad corpora ingressus essem,sentiebam: sed tota mens mea erat in opere Domini,& ab eo nō desistebam. Nam res quidem nonnullas faciebat hic iustus propter hominum salutem,&,qua mouebatur,commiseratiōem. Nonnullas verò,vt eius studia & vitæ,quam degebat,opera contegerentur.

O virū admirabilem.

Rursùs aliquandò fuerunt extra portam pueri currentes certo genere cursûs, qui vocabatur Lysoporta.Ex quibus vnus erat filius domini Iohannis Diaconi amici sui, qui paucis antè diebus cum muliere, quæ iūcta erat matrimonio, habuerat stupri cō. suetudinem.Dumque is è domo eius egrederetur,nemine eum vidente,cœpit vexari à dæmone. Voluit ergò hic sanctus simul eum castigare & sanare, dicitq; ijs, qui currebant:Certè nisi ego quoquè vobiscùm ludam,non sinam vos currere. Et cœpit lapides in eos iácere.Voluërunt ergò eum accipere in ea parte,in qua is currebat,quem erat curaturus. Cùm id autem vidisset Abbas Simeon, magìs abijt in partem contrariam. Sciebat enim,quidnam esset facturus. Cùm autem cœpissent currere, velociter vadit sanctus ad puerum,quem dæmō inuaserat. Cumq; ad eum venisset,nemine animaduertente,eum percutit in maxilla,& dicit:Noli ampliùs mœchari,ô infelix,& demon ad te minimè accedet.Statim verò eum fregit & deiecit dæmon,omnesq; ad eū conuenerunt. Cùm ergò humi iacéret spumans,videt is,qui laborabat, Salum ab eo tempore persequentem canem nigrum,& eum verberantem cruce lignea. Ad se aūt post multas horas reuersus, interrogatus est, quidnam sibi accidisset : &, hoc solo excepto,nihil poterat dicere:Dixit mihi,nescio quis:Noli ampliùs fornicari. Cùm verò latìm exposuit.

Eijcit dæmonem.

Mimi quandoq; spectacula exhibebant in theatro. Erat autem ex eis vnus Psephas nomine. Cùm verò vellet hic vir iustus à tali malo eum reprimereac rescindere, (Habebat enim hic, qui dicebatur Psephas, quædam bona opera) non dedignatus est venire:& stetit in scena,vbì agebant Mimi. Cumque vidisset Psepham incepisse facere res nefarias,iecit in eum lapidem paruum admodùm,facto in eo signo Crucis,& percussit dexteram volam manûs Psephæ,eamq; exiccauit. Nemo autem animaduertit, quisnam iecisset lapidē. Ei verò noctù in somnis hic sanctus appáret,& dicit ipsi : Ego te reuerà sum assecutus,& nisì iuraueris, fore vt hoc vitæ institutum non ampliùs exerceas,minimè sanaberis. Iurauit ergò ei per virginem Deiparam, se non ampliùs ad tale ludicrum agendum esse venturum. Cumq; surrexisset, manum suam inuénit sanam.Narrauitq; omnia,quæ à se visa fuerant, nisì quòd fuisse Salum, qui ei apparuerat in somnis,non poterat dicere. Hoc aūt solùm dixit:Nescio quis Monachus ferens coronam ex ramis palmarum,hæc mihi dixit.

Mimū miro modo curat in vtroque homine.

Cùm esset aliquādò ciuitatē magnus inuasurus terræmotus,quo tēpore cecidit Antiochia,tempore Mauritij Imperatoris, (tunc eṁ in orbē terræ habitabilem venit hic sanctus è solitudine)arripuit lorū è schola, & cœpit verberare colūnas,& dicere vnicuiq;:Dixit Dñs tuus:Sta.Cumq; venisset terræmotus, nulla ex ijs colūnis, quas verbera-

berauit,cecidit. Porrò aūt venit ad vnam quoq; columnam,& dicit ei : Tu verò neq; cadas,neq; stes. Et fissa est à superiori parte vsq; ad infimā, parumq; inclinata est, & sic mansit.Nemo aūt intellexit id,quod beatus hic fecerat:sed dicebant omnes,eum præ dementia verberâsse columnas. Par verò erat glorificare & admirari Deum,quòd per quas figuras quidā existimabant eum se stolidè & petulanter gerere,per eas sæpè ostēderit res planè admirabiles,& quæ sunt præter opinionem. Cùm enim aliquandò pestis esset aggressura ciuitatem,veniens in omnes scholas,cœpit salutare pueros, dicēs vnicuiq; illorum,quos salutabat,tanquàm ridiculè: Vade pulchrè,ómi pulcher.Non omnes aūt salutauit,sed quos ei Dei gratia significauit. Dicebat Magistro vniuscuiusque scholæ:Propter Deum stulte,nè cędas pueros,quos diligo. Sunt enim magnum iter abituri. Magister aūt eum ludificans,aliquandò verberabat, aliquandò verò pueris annuebat,vt ei insultarent. Et eū insectabantur. Cùm aūt venisset pestis,nemo remansit ex ijs,quos salutauit Abbas Simeon:sed mortui sunt omnes.

Fuit verò hæc quoq; huius sancti consuetudo,ascendere in domos diuitum, & ludere:sæpè aūt etiam simulare,se eorū ancillas deosculari. Quodam verò die accidit, vt cùm quidam ex populo prægnātem reddidisset vnam ancillam vnius ex illustribus, nec vellet ancilla dicere,quisnam esset,qui ei stuprum attulisset:postq̄ eam rogauit eius domina,quis eam vitiâsset,illa dixit:Mihi vim attulit Salus Simeon. Cùm is ergò pro more domum venisset,dicit ei domina puellę:Benè habet Abbas Simeon:vitium attulisti,& ancillam meā stuprâsti. Ille aūt statìm ridens, & in manum dexteram suum caput inclinans,ei dixit,simul suos quinq; colligens digitos : Sine,sine,misera : ea tibi modò pariet,& paruum habebis Simeonem. Donèc ergò venit dies eius,mansit Abbas Simeon ad eam afferēs panes siligineos,carnesq; & obsonia:eiq; dicebat : Comede,vxor mea.Quandò aūt venit tempus,& hora pariēdi, tres dies vel vsq; ad mortem vehemētes sensit dolores.Dicit ergò eius domina Salo:Ora Abba Simeon,nam vxor tua non potest parere. Ille verò ei dicit tripudians:Non per Iesum,non per Iesum,misera.Non priùs illinc egredietur infans,q̄ dixerit,quisnam sit pater eius.Postquàm ergò hoc audiuit,quæ erat in periculo,dixit:Ego hoc in eum confinxi. Non est eius,sed est N.ex populo. Tunc ergò statìm peperit.Cumq; omnes essent admirati, qui in illa quidē domo habitabant,partìm eum habuêre pro sancto, partìm verò dixerunt eum diuinare ex satana,quandoquidem est planè stultus.

Libēter patitur sibi stuprum assingi.

Cùm aūt duo quidam Patres tunc in quodam monasterio prope Emesam inter se quærerent & perscrutarentur, Cur cecidisset Origenes hæreticus, qui tanto ingenio & tanta sapientia à Deo fuerat ornatus:& vnus quidē diceret, non fuisse à Deo eam, quę ei aderat,scientiā, sed fuisse quoddam donū naturæ & dexteri ingenij. Nam cùm in lectione diuinę scripturæ & sanctis Patribus maximè esset versatus, acuit ingeniū, & ideò suos libros conscripsit: Alter verò contrà diceret, neminem ex dono naturæ posse tales,quales ille edidit,habere orationes,& maximè eas,quæ sunt de ijs, quæ dicuntur Hexapla. Quocircà ea vel in hodiernum diem suscipit ecclesia, tanq̄ necessaria.Cùm ille aūt rursùs respondere : Crede mihi,sunt gentiles, qui eo maiorem habuêre sapientiā,& qui eo plures libros conscripsêre. Quid ergò? Oportétne eos laudare propter verbosas eorum nugas? Cùm (inquam)nō potuissent cōuenire, tandèm dicit vnus alteri:Audimus ex ijs,q̄ veniunt ex sanctis locis, esse magnos monachos in solitudine Iordanis: eamus, & hoc discamus ex ipsis. Cùm itaq; ad sancta loca venissent,& orâssent,veniunt etiā in mortui maris solitudinē,in quā secesserāt semper memorandi Iohānes & Simeon. Cùm ergò fecisset Deus, vt eū laborē non frustrà susciperent, inuenerunt Abbatē Iohannē, qui ipse quoq; ad perfectam iam mensurā peruenerat. Postq̄ enim eos vidit,dixit:Benè venerūt,qui mare reliquerunt, & in siccum lacū venerunt ad hauriendū. Cùm longa ergò piaq; ac religiosa inter eos fuisset congressio,dicūt ei,quanā de causa tātum iter confecerāt.Is verò dicit eis:Nondùm, Patres,accepi donum discretionis iudiciorum Dei : sed abite ad Salum Simeonem, qui est in vestra regione. Ipse vobis potest & hoc,& omnia,quæ vultis, soluere,ei dicētes: Precare etiam pro Iohanne,vt illi quoquè decem sorte contingant.

Cur lapsus sit Origenes.

Postq̄ autem venerūt Emesam,& rogârunt,vbinàm esset ille Simeon, q̄ dicitur Salus,oēs eos irridebāt,& dicebant: Quid ex eo vultis,Patres? Est homo amens,qui oēs vexat & subsannat,& maximè Monachos. Cùm ij aūt,qui quæsierāt, inuenissent eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

apud Fuscarium rodentē lupinos, tanquàm vrsum, vnus ex ijs statìm passus est scandalum, & dixit apud se: Venimus ad videndum virū magna cognitione præditum. Is potest multa nobis dicere? Postq̃ ergò appropinquârunt, dicunt ei: Benedic. Ille verò eis dicit: Malè venistis, & qui vos misit, stultus. Appræhensa ergò auricula eius, qui scandalum passus fuerat, impegit ei talem alapam, vt plusquàm tres dies signū apparuerit, & dicit: Cur vituperatis lupinos? Ij fuerunt madefacti quadraginta diebus. Origenes aūt ex eis nō comedit, quoniā mare subijt, & non potuit egredi, & fuit suffocatus in profundo. Ijs ergò obstupefactis, q̃ eis oīa prędixisset, quin hoc etiā, quòd decem velit Salus, sed est stultus, vobis similis: Accipitísne, ait, plagam in crure? Certè, certè abite. Statimq́; sublata olla, in qua erat leuis vesica, vsiit eos duos in labris, nè quid possent dicere, quod eis dixisset.

Simeonis de Origene sententia.

Cùm aūt quodā die esset in officina, in qua erāt vesicæ, accepit calamū, & cœpit tibia canere in quodā angusto vico, vbi erat spiritus immūdus. Canebat aūt tibia, & dicebat orationē magni Niconis, vt ex eo loco effugaret spiritū. Multos em̃ vexauerat. Postq̃ ergò fugit dæmoniū, transijt tanquàm Aethiops per vesicarū officinā, & confregit oīa. Reuersus ergò ille admirabilis, dicit dominæ: Quis hęc fregit? Illa aūt dixit: Vnus Mauritanus sceleratus venit, & oīa contriuit. Is verò dicit ridens: Pumilio, pumilio. Illa verò dicit: Certè Sale. Ille aūt dicit: Reuerà ego eum misi, vt oīa confringeret. Postq̃ aut̄ illa hæc audiuit, voluit eum verberare. Ille verò se incuruans, & puerem tollens proiecit, & oculos eius sanctus obscurauit, & dixit: Reuerà nō me apprehendes: sed aut in ecclesia mecùm cōmunicabis, aut Mauritanus confringet oīa. Erat em̃ ex hęresi Acephalorū. Postq̃ ergò recessit ab ea, eccè crās eadē hora venit Maurus, & rursùs confregit oīa tam apertè, vt videretur oculis. Vires itaq; sumpserūt Orthodoxi, vt qui Simeonem haberent Dei famulum: de eo autem nemini audentes dicere, quanuis quotidiè transiret Salus, & eos irrideret.

Quidam autem ex ijs, qui præerāt officinis ciuitatis, voluit eum publicare, cognoscens eius virtutem. Semèl enim vidit, cùm lauaretur, duos Angelos, qui cum eo conuersabantur. Erat autem is, qui præerat officinæ, Hebræus, & Christum sæpè blasphemabat. Appāret ergò ei in somnis hic sanctus, dicens, vt nemini diceret, quod viderat. Manè ergò voluit de eo triumphum agere, & eum traducere. Protinùs aūt adstās sanctus, eius labra attigit & compressit, nec potuit vllum alloqui. Venit aūt ad Salum, & ei manu annuit, vt faceret eum loqui. Simulabat verò Abbas Simeon amentiam, & ei contrà annuebat, tanquàm stultus. Ei aūt annuebat, vt se signaret, licebatq́; vtrosque videre inter se annuētes terribili spectaculo. Ei ergò rursùs appāret in somnis senex, dicens: Aut baptizare, aut eris mutus. Atq; tunc quidem non induxit in animum, vt ei crederet. Postremò verò, quādò mortuus fuit Abbas Simeon, & se vidit adductum in angustias, maximè aūt dum eius transferrentur reliquiæ, tunc ipse baptizatus fuit, & eius domus: & cùm primùm affēdit è sacro lauacro, est locutus. Faciebat autem Sali quotannis cōmemorationem, & inuitabat pauperes.

Libido oīs protinùs extincta in S. Simeone.

Ad eum aūt puritatis & impatibilitatis modum processerat hic sanctus, vt ipse sederet, & choreas duceret, hinc vnā tenens scenicam fœminam, & illinc alteram: & in medio totius populi versaretur, & luderet: adeò vt impudicæ mulieres in eius sinum sæpè manus inijcerent, eumq́; iritarēt & titillarent. Hic aūt senex, non secùs atq̃ èa rum purum, nequaquàm ab eis polluebatur. Nam quādò inflammationem bellumq́; sensit in solitudine, Deum orauit, (vt dicebat) & magnum Niconem, vt magno fornicationis bello eum leuaret. Semèl verò vidit egregium illum virum ad se venientem, & dicentem: Quomodò te habes, frater? Dixi autem ei, inquit: Malè, nisi tu succurreris. Caro enim mea lasciuit nescio quarè. Subridens ergò, inquit, admirabilis ille Nicon, sustulit aquam ex sancto Iordane, & iecit subter vmbilicum, cùm venerādæ Crucis eum figura signâsset, & dixit ei: Eccè sanus factus es. Ab eo ergò tempore (vt iurabat) nec dormiens, nec vigilans sensit inflammationem corporis. Quocircà vel maximè confidens vir ille præclarus, in mundum est reuersus, volens eorum misereri, & seruare illos, qui bello oppugnabantur. Dicebat autem eriam nonnunquàm alicui meretrici: Visne te habeam amicam, & dabo tibi cētum asses? Multæ itaque ei vel lubenter credebant. Ostendebat autem eis etiam thesaurum. Habebat enim quæcunq; volebat, vtpotè quòd Deus, etsi non patérent oculis, omnia suppeditaret, propter diuinum

uinum eius scopum & institutum: Et deindè iusiurādum exigebat ab ea, quæ accipiebat, eam id non esse infirmaturam.

Omnia autem faciebat stultis quibusdam figuris & indecoris. Sed non potest oratio rerum ostendere similitudinem. Se enim aliquandò fingebat claudicare, aliquandò saltare, aliquandò sedentem trahi, aliquandò verò currenti alicui pedem inijcere, & eum deijcere. Aliquandò cùm Luna oriretur, in terra deuolui, & eam pulsare pedibus. Aliquandò autem simulabat loqui temerè. Dicebat enim talem figuram ac speciem magis cōferre ac conducere ijs, q̃ propter Christum simulant stultitiam. Per eam enim sæpè peccata arguit & repressit, & iram in aliquem immisit, vt se corrigeret: & quædam prædixit, & fecit quęcunq; voluit. Quæcunq; verò faceret, cum habebant tāquàm vnum ex ijs, qui loquuntur & futura prædicunt, afflati à dæmonibus. Si quandò autem transgressa esset vna ex ijs, quæ eius reputabantur amicæ, statìm spiritu intelligebat eam esse fornicatā, dicebatq́; loquens, & os suum aperiens, & clamans: Da da ei sancta: & vel precabat vt ad eam veniret infirmitas vsq; ad mortē, vel sæpè, si perseuerabat se impudicè gerere, ad eam immittebat dęmonem. Tandèm itaq; effecit, vt oēs, quæ se ei dederant, pudicè viuerent, & minimè transgrederentur.

Spiritu sentit lapsas meretrices post resipiscentiam.

Erat autem prope Emesam manens quidam Protocomes: qui cùm audiisset eius vitam, dixit: Crede mihi, si eum videro, sciam an se stultum simuler, an sit rè vera stultus. Cùm itaq; venisset in ciuitatem, offendit forte fortuna, q̃ vna ex ijs, quæ eius curam gerebat, eum portabat, & altera eum cædebat loris. Statim autem fuit offensus Protocomes, & apud se cogitauit & dixit Syriacè: Nūquid ipse satanas nō credit hūc Pseudoabbatem cum eis fornicari? Eis itaq; statìm relictis, venit Salus ad Protocomitem, qui ab eo aberat ad iactum vnius lapidis. Incussit autem ei colaphum, & aperuit suas vestes, & ei dixit saltans: Hic lude, ò infelix: Non est enim hìc dolus. Ille itaq; cognouit eum intellexisse, quidnam corde suo agitâsset, miratusq́; cùm rem cœpisset dicere alicui, vincta fuit eius lingua, nec potuit eloqui.

Donum quoq; continentiæ habuit supra multos sanctos. Quandò enim veniebat sancta Quadragesima sanctorum iciuniorum, nihil comedebat vsq; ad sanctam quintam feriam. Statìm autem manè sanctæ quintę ferię, sedebat in Nitra, rodens adeò, vt qui eum videbāt, offenderentur, dicentes: Ne sanctam quidem iciunat quintam feriam. Dominus autem Iohānes Diaconus nouit esse sanctam eius operationem. Cùm verò sancta quinta feria vidisset eū sedentē in Nitra, & manè rodentē ✳, dicit ei: Quāti hoc, Sale? Ille quoq; ei dicit, eū manutenēs: Quadraginta nummis constitit hoc escu-lentum, ô stolide: per hoc significans, se vesci post quadraginta dies.

Mira eius inedia tota sancta Quadragesima.

Rursùs verò versabatur dæmon in quodam compito ciuitatis. Quodam autem die eum vidit hic sanctus transiens, volentem pulsare aliquē ex ijs, qui præteribant. Sumptisq́; in sinum lapidibus, cœpit eos huc & illuc in forum iácere: & prohibebat oēs, qui volebant transire. Interea transijt canis, & eum percussit dæmon, cœpitq́; spumare. Tunc sanctus dicit omnibus: Transite modò, stolidi. Sciebat em̃ vir sapientissimus, q̃ si homo transiisset, eum dæmon erat pulsaturus pro cane: & ideò aliquantisper prohibuit, nè transirent. Totus ergò (vt iam priùs dictum est) sapientissimi huius viri scopus hic fuit, primùm quidē vt seruaret animas, siue per aliquas rationes, quas per risum, & veluti ex insidijs ad eas trāsmittebat: siue rursùs per miracula, quę stà faciebat, vt nō intelligeretur: siue per p̃cepta, quæ stultitiam præ se ferēs dicebat: deindè nè cognosceretur eius virtus, & laudem & honorem acciperet ab hominibus.

Scopus sapientissimi sali.

Nam cùm quodam die chorum ducerent puellę, & referrent in catalogum eos, qui erant lusuri, visum est ei transire per illum vicum. Postquàm autem eum viderūt, cœperunt eum referre in catalogum eorum, qui erant lusuri calculis. Cùm ergò orâsset hic iustus, volens eas castigare, eas omnes effecit strabas. Cumq́; cœpissent inter se inuicèm narrare malum, quod sibi acciderat, cognouerunt q̃ ipse eas fecisset strabas: ipsumq́; insectabantur, post ipsum flentes & clamantes: Solue, Sale, solue. Putabant enim eum ipsas strabas fecisse incantatione. Postquàm autem ad eum peruenerunt, ipsum vi tenuerunt, & adiurârūt, vt solueret, quod ligârat. Eis itaq; dicit ludens: Quæcunque vult ex vobis esse sana, osculabor eius oculum, qui factus est strabus, & sanabitur. Quotquot ergò voluit Deus esse sanas, eæ, vt dixit sanctus, id permiserunt. Reliquæ autem, quæ non permiserunt, vt eas oscularetur, eæ manserunt sic flentes. Post-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quàm verò ipse parùm ab eis recessisset, cœperunt reliquæ quoquè ipsum insectari, & clamare: Mane, Sale, mane, per Deum mane, & nos quoq; osculare. Licebat ergò senè currentem videre, & post ipsum adolescentulas. Et alij quidem dicebāt: Ludunt cum ipso: alij autem putabant puellas quoq; esse infatuatas. Sicq; perpetuò manserunt incuratę. Dicebat enim sanctus: Nisi Deus eas fecisset strabas, superâssent omnes mulieres Syrię petulantia & impudicitia: sed propter morbum oculorum ablata sunt ab eis multa mala.

Semèl eum vocauit ad prandium dominus Iohannes amicus eius: eratq; lardum illic suspensum. Cœpit aūt scindere, & rodere lardum crudum Abbas Simeon. Sapientissimus aūt Iohānes, nolens ei aliquid dicere cum clamore, ad eum accedens, dixit ei in aurem: Reuerà nō me scandalizas, si ex camino crudum comedas. Fac deincèps, si quid velis. Nouerat enim Sali virtutem, quoniam ipse quoq; erat homo spiritalis.

Venerunt aliquandò tempore Paschali Emeseni quidam in sanctam ciuitatem, vt festum celebrarent. Ex quibus vnus descendit ad sanctum Iordanem, vt oraret: & patres circumiens, petebat benedictionem. Accidit autem, vt Abbas quoquè Iohannes frater Abbatis Simeonis, Dei prouidentia huic negociatori occurreret in solitudine. Cùm eum autem vidisset negociator, humì procubuit, ab eo petens orationem. Dicit ei Abbas Iohannes: Cuiásnam es? Ille verò dicit ei: Sum Emesenus, Pater. Tunc ei respondit: Et cùm illic habeas Abbatem Simeonem, qui dicitur Salus, à me humili & abiecto quid petis? Nam & ego illius precibus egeo, & totus mundus. Duxit itaq; Abbas Iohannes negociatorem in suam speluncam, eique apposuit lautam cœnam. Diuinitùs cibus & potus Abbati Iohāni paratus.

Diuinitùs enim inuenti sunt in illa sicca solitudine mundi panes siliginei, & laurum obsonium, & vinum optimum, & pocula vitrea. Postquàm ergò comedissent, & essent exatiati, dat ei tres eulogias, quæ similiter factæ erant diuinitùs, & dicit: Da Salo, & dic ei meo nomine: Propter Dominum ora pro fratre tuo Iohanne. Veritate ergò Domini ferente testimonium, postquàm Emesam venit negociator, in porta ciuitatis ei occurrit Abbas Simeon, dicens: Quid est stolide? Quomodò se habet ille fatuus tuî similis Iohannes? Non comedisti eulogias, quas dedit tibi? Reuerà, reuerà si tres illas comedisses, malè eas concoxisses. Ille autem obstupuit, cùm audiuisset ab eo omnia, quæ ipse volebat ei dicere. Statìm ergò eum duxit Salus in suum tugurium. Affirmabat autem negociator, sic dicens: Omnia mihi citra vllum discrimen hîc quoquè sic apposuit, sicut Abbas Iohānes, vsq; ad ipsam poculi magnitudinem, quam vidi in specunea eius. Et postquàm comedimus, dedi ei tres eulogias, & recessi in domum meā, erubescens de ipso aliquid vnquàm dicere alicui: quoniam omnes pro certo habebāt eum esse fatuum. Nota rem miram.

Diximus superiùs, eum fecisse aliquod miraculum in virum pium & Dei amātem, qui eius quoq; vitam nobis exposuit. Factum est autem hoc modo miraculum: Malefici quidam fecêre cædem, acceptumque corpus per fenestram proiecêre in domum prius dicti viri, maximè pij, & Dei amantissimi. Cùm itaq; non paruus exortus esset tumultus, res delata est ad Magistratum. Is verò tulit sententiam, vt in furca suspenderetur dominus Iohānes. Cùm ergò abiret ad mortem, nihil apud se dicebat aliud, nisi: Deus Sali, adsis mihi in hac hora. Cùm Deus aūt vellet eum seruare ex tali sycophantia, venit quidam, & dicit Abbati Simeoni: O miser, Ille tuus amicus dominus Iohannes ducitur ad furcam. Certè si moriatur, tu fame morieris. Nam nemo tuî curā gerit vt ille. Dicit verò ei quoquè, quemadmodùm sit contextum crimen cædis. Cùm se itaque tanquàm stultum gessisset Abbas Simeon, dimisit eum, qui hoc illi dixerat, & secessit in locum occultum, vbi semper orabat: quem nemo sciebat, nisi amicus eius, pius & Dei amans Iohannes. Flexisque genibus Deum rogauit, vt ipse liberaretur à tali periculo. Cumque ij, qui eum eduxerant ad suspendium, peruenissent ad locum, vbi erant posituri eius furcam, ecce accurrunt equites & dicunt, vt is soluatur: quoniam inuenti erant, qui cædem re vera fecerant. Absolutus itaque, rectà cucurrit ad locum, vbi sciebat Abbatem Simeonem semper orare. Cumque eum vidisset procùl manus ad cælum extendentem, extimuit. Iurabat enim se vidisse globos igneos, ab ipso in cælum ascendentes, & circa eum in orbem tanquàm clibanum ardentem, adeò vt non appropinquârit, donèc perfecisset orationem. Cùm is autem conuersus eum vidisset, ei dixit: Quid est Diacone Iohannes? præter dimensum bibisti? Sed Nota vim precū eius. Visio mirabilis.

Sed vade, ora. Hęc autem tibi accidit tentatio, quoniam venerunt ad te duo pauperes: Cumque tibi supperet, quod eis dares, eos es auersatus. Non enim tua sunt, quæ das, ô frater. An non credis ei, qui dixit, illum qui elargitur, esse centuplum accepturum in hac vita, & in futura possessurum esse vitam ęternam? Atque si credis quidem, da. Si autem non das, manifestum est te Domino non credere. Ecce verba Sali, id est, fatui, vel sapientis potiùs sancti. Nam apud hunc quidem Dominum Iohānem, quandò erant ij duo soli, nihil faciebat, quod esset fatui: sed tam moderatè, & cum tāta compunctione cum eo loquebatur, vt sępè suauis odor exiret ex eius ore, vt affirmabat hic dominus Iohannes. Quocircà vix credebat illum eundem esse, qui paulo antè erat Salus, id est, fatuus. In alios autem omnes se gerebat aliter. Nota Dei iudicium. Matt. 19.

Nonnunquàm autem cùm dies sanctus veniret Dominicus, ipse accipiebat seriem farciminum, & ea ferebat tanquàm orarium: manu quoq; sinistra tenebat sinapium: & sic orto manè tingebat & rodebat: nonnullorum quoquè ora sinapio inungebat ex ijs, qui cum eo veniebant. Cùm itaq; ad eum venisset quidam rusticus, vt cum ipso luderet, vterq; autem eius oculus aspera laboraret albugine, is illius oculos inunxit sinapio. Cùm is autem dolorem sensisset vsque ad mortem, ei dixit Simeō: Vade, stulte, lauare in aceto, & in allio: & statim eris sanus. Ille verò tanquàm existimans se aliquid posse efficere, rectà vadit ad medicos, & fuit magis excæcatus. Tanquàm ergò furore percitus, iurat Syriacè: Per Deum cæli, etiamsi meos statìm oporteat exilire oculos, cùm fecero quod mihi Salus dixit, tamen id faciam. Cùm ipse autem oculos lauisset, vt ei dixerat, fuerunt statìm sani eius oculi, & ità mundi, vt quandò natus est, adeò vt ipse Deum glorificaret. Tunc ei Salus occurrens, dicit ei: Eccè sanus es, fatue: noli ampliùs furari capellas vicini. Vide miraculum.

Cuidam exactori furto surrepti sunt nummi quingenti. Cumque is eos quęreret, occurrit ei Abbas Simeon. Cumque se vellet conuertere, dixit ei: Potes aliquid facere, ô fatue, vt mei nummi inueniantur? Ille autem dicit ei: Certè, si velis. Ille verò ei dixit: Fac, et si inuenti fuerint, do tibi decem. Dicit ei Salus: Si quid tibi dixero, fac, & hac nocte eos inuenies in tuo armario. Ei ergò dato iureiurando est pollicitus, quòd si quid diceret, eum audiret, modò nè aliquid diceret imporrunum. Is autem rursùs ei dixit: Abi, nummos tuos seruus Epicernes abstulit. Sed agè promitte mihi fore, vt neque ipsum, neque vllum è domo tua cædas. Eos enim cędebat acerrimè. Ille autem existimabat, eum dixisse, neminem esse cędendum pro nummis: Abbas verò Simeon dixit ei, vt neminem vnquàm cæderet. Ei ergò promisit cum sacramento formidabili, se nullum esse cæsurum. Abiens ergò, seruum minimè repugnantem præhendit, & pecuniæ summam ab eo accepit. Accidit autem, vt cùm ab eo tępore veller aliquem cædere, non potuerit: sed eius manus statìm emarcuerit. Quod quidem agnoscens, dicebat: Reuerà hoc ego Salo acceptum fero: iuitque ad eum, & dixit: Sale, solue iusiurandum. Ille autem statim stultum agebat, vt nesciret quidem, quid diceret. Cùm verò pergeret ei exhibere molestiam, ei appáret in somnis, & dicit ei: Ego verò soluam tuum iusiurandum, & tuum promissum, idque dissipabo. Cur te turpiter & indecorè geris? Quid vis tuos cædere conseruos, qui in futuro seculo te præcedent? Postquàm ergò hæc vidit, quieuit in posterum.

Eorū aūt, q vexabāturà dęmone, miserebatur supra omnē naturā. Recedens itaq;, multis modis se faciebat tanq; vnū ex ipsis: & cū eis degens, multos ex ipsis curauit sua oratiōe, adeò vt quidā dæmoniaci murmurarēt, & dicerēt: O violēte Sale, totū mundū irrides, & venisti ,ppe nos, vt nos vexares. Recede hinc: non es ex nobis. Quid nos totā noctem torques & vris? Cùm ergò illic esset sanctus, multos ipse quoq;, tāquàm ex sancto spiritu loquens, conuicit, alios quidem esse suffuratos, alios verò esse scortatos: alios clamās repræhendebat, vt qui nō frequenter cōmunicarent: & alios arguebat, vt periuros: adeò vt vel hac ratione totam ferè ciuitatem à peccato reprimeret. Sūma eius erga dęmoniacos cōmiseratio. Magnos fructus facit.

Erat aūt illo tępore quędam mulier diuinatrix, quę faciebat amuleta, & vtebat incātationibus. Hāc conabatur hic vir iustus parare sibi amicā, dās ei ea, quę colligebat ex ijs, q ei dabāt, siue escā, siue pultem, siue etiam vestes, Itaq; quodam die dicit ei: Vis faciam tibi amuletum, vt nunquàm sit tibi lema in oculo? Illa verò dicit ei: Certè Sale, reputans quòd etsi sit fatuus, id fortè possit pręstare. Abiens itaque scripsit in tabella Syriacè: Deus te faciet cessare & desistere ab auertēdis ab ipso ad re hominibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dedit ergò ei,& ipsa gestauit: neq; potuit amplᵒ alicui diuinare, nec facere amuleta.

Rursùs autem semèl sedebat cum fratribus,& se calefaciebat prope caminũ vasorũ vitreorum opificis. Erat verò vitreorum opifex Hebræus,dixitq; ludens pauperibus: Vultis faciam vos ridere? Eccè quandò artifex facit poculum,faciam crucem,& franget. Postquàm ergò septem fregit ordine,cœperunt ridere pauperes, & rem ei dixerunt. Is verò illũ,ira accensus,est persecutus. Postquàm autem recessit,clamauit,ei dicens: Reuerà,Manzer,donèc Crucẽ in tua fronte feceris, cõterentur omnia. Cumq; rursùs tredecim alia fregisset ordine,compunctus est,fecitque Crucem in fronte,nec vllum fregit ampliùs. Hoc ergò modo abijt,& factus est Christianus.

Nota vim Crucis in frõte pictę.

Cùm decem populares aliquandò suas vestes lauarent extra ciuitatem, ad eos accedens beatus,dicit eis: Venite, stulti, & faciam vobis lautum prandium. Quinq; autem ex ipsis dixerunt: Scit Deus,Eamus. Reliqui verò eos prohibebãt,dicentes: Certè faciet nobis prandiũ ex renebris. Ipse mendicat ostiatim,& vndenàm habebit? Vult tantùm facere,vt cessemus. Quinq; ergò ei crediderunt,& abiêrunt. Is verò dicit eis: Manere hîc. Et ab eis recedit tanto spatio, quantus est iactus teli sagittarij, & secretè orauit. Illi autem inter se dicebant: Reuerà sumus illusi. Nam vt puto,vult ad nos fœnum deferre Abbas Simeon,vt pascamur. Eccè ergò cùm hæc dicerent, viderũt eum ipsis annuentẽ. Orauerat eũ,vt priùs dictũ est,& eis mẽsam diuinitùs parauerat. Cùm ergò ad eũ venissent,viderũt prope eũ,tãquàm à Deo positos panes siligineos, & placentas, & liba,& sesama,piscesq; & vina diuersa,& φαβόρια & γλυκὺ: & vt semèl dicã, quęcunq; habet vita opipara & delicata. Cumq; ij comedissent, dicit: Accipite, ô miseri, etiã ꝓ vestris vxoribus. Quòd si nõ fueritis ampliùs stulti populares, reuerà ex vestris domibus nequaquàm deficiẽt hi panes siligini, donèc moriar. Dixerũt aũt inter se, quãdò recesserunt: Probemus vnam hebdomadam: et si nõ defecerint, non reuertamur ampliùs cum nostris socijs in publicũ. Postquàm ergò viderunt non defecisse panes siligineos,etiamsi ipsi ex eis in dies consumerent, ad malũ negocium non accesserunt ampliùs: sed tres ex ipsis fuerunt etiam Monachi,compuncti propter institutum vitæ Sali. Quod tamen nulli potuerunt dicere,quandiù vixit in carne Salus.

Quamnam autem rem,& cuinam maximè digno, nẽpè Burdonario, fecerit,par est mandare ijs,quæ de eo fiunt,scriptis. Erat enim misericors Burdonarius, & ex ijs,quæ ad ipsum redibant,dispergebat. Quodam verò die cùm exiret ad afferendum pro domo sua,& ad vinum emendũ,ei occurrit ille beatus,& dicit ei: Quò vadis,stulte? Hoc enim verbum itidèm semper habebat in ore. Ille autem ei dicit: Ad vinum quęrẽdum, ô Sale. Respondit verò ei Abbas Simeon: Affer etiam,cùm véneris, pulegium. Exeo itaque ominatus Burdonarius, apud se dicebat, dum abiret: Quisnam satanas ad me manè misit hunc Abbatem,dicentem mihi,Affer ad me pulegium? Reuerà malum est hoc vinum,& aut acescit,aut nescio quid habet vitij. Cùm autem reuersus est, ferens admodùm pulchrum vinum,præ gaudio oblitus est ferre pulegium. Recordatus tandèm,dicit Abbati: Verè oblitus sum ego miser. Subridens autem Abbas,dicit ei: Abi solùm, res enim tua est dispensata. Postquàm autem venit,vt mutaret vtres,inuenit eos acerum, adeò vt homo timeret vel ea odorari. Tunc ergò rem intellexit, & cœpit dicere: Reuerà iamiam imus ad quęrendum pulegium. Properauit ergò, & venit ad Salum, & rogauit eum: (Dicebat autem intrà se: Sicut præstringit oculos præstigiator,ità etiam ipse fecit) Resolue,inquiens,quod fecisti,Sale. Ille verò dicit ei: Quid feci? Is autem dicit: Bonum vinum emi, & inuentum est acetum intrà duas horas. Et verò rursùs dicit Simeon: Abi,abi,nè sit tibi curæ. Aperi citò vtrium officinam,& tibi proderit. Erat enim scopus & votum senis, vt benediceretur eius labor, quoniam erat misericors: nolebat verò aliquid apertè facere,sed omnia per ludum. Compunctus est itaque Burdonarius, & dixit: Benedictus Deus, aperio φουσκάριον. Cùm autem aperuisset,benedixit ei Deus. Sed pro quo eum Salo gratias agere oportuisset,pro eo ipsi magìs irascebatur, nesciens quidnam sibi conciliâsset. Summa autem rei erat Deus,qui scopum Simeonis tegebat.

Ægrotauit aliquãdò quidã ex primoribus ciuitatis. Solebat aũt hic sanctus assẽdere, & ludere in domo eius. Cũq; esset grauatus, vidit se in somnis talìs ludere cũ quodã Aethiope. Is aũt erat mors. Stabat ergò ęgrotus, vt deijceret: & nisi iecisset ter se, niõem,fuisset victꝰ. In somnis ergò ad eũ venit Abbas Simeõ, & dicit: Quid est,stulte? Re-

In somnis appáret ægrotanti.

Reuerà modò te vincet hic Maurus: sed promitte mihi te non ampliùs violaturum esse cubile vxoris tuæ: & ego eum pro te deijciam, & non te vincet. Cùm ergò iurâsset, qui viderat, & talos Abbati dedisset, ille proiecit, & ceciderunt ter seniones. Cùm autem ęgrotus è somno esset excitatus, assendit statìm Salus, & dicit ei: Pulchra * triecta iecisti,stolide. Crede mihi, si transgressus fueris iusiurandum, Maurus ille te suffocabit. Cumque eum & omnes eius domesticos affecisset contumelia,descendit currens. Non habebat autem ille sapiens aliquid in suo tugurio,(habebat eñ tugurium,vt dormiret, vel potiùs vt vigilaret) nisì vnum fascem sarmentorum. Sæpè verò totam noctem vsque ad manè perseuerabat in oratione, humum irrigans lachrymis, & manè egrediebatur, secabatque vel frondes oleæ, vel herbas, & sibi faciebat coronam,& eam gestabat: manu quoquè tenebat ramum vnum,& clamabat: Victoriam Imperatori,& ciuitati. Dicebat autem ciuitatem quidem,animam: Imperatorem autem,rationem, quæ dominatur animi perturbationibus. Porrò autem hoc quoquè Sanctus à Deo petijt, nè cresceret coma capitis sui, vel barba: nè fortè dum tonderetur,planum fieret, eum agere stultum. Quocircà toto tempore, quo perseuerauit in hoc vitæ instituto,nemo vidit,quòd creuerit coma eius capitis,neq; quòd eam totonderit. Sæpè verò magna & vtili congressione vsus est cum domino Iohanne Diacono solo, & minatus est, fore vt si eius bonum, & quod ex virtute degebat,diceret vitæ institutum, in magnum tormentum incideret in futuro seculo. Dixit autem ei quandò torã suam ei narrauit viram, nẽpe duobus diebus antequàm ex hac vita excederet: Iui hodiè ad fratrem Iohannem,& inuẽni eum valdè per Deum profeciſſe, & gauisus sum. Vidi enim eum gestantem suam coronam, cui erat inscriptum: Corona tolerantiæ solitudinis. Et rursùs ait ille benedictus: Vidi,quandò huc venisti, Iohannes, quendam mihi dicentem: Veni, veni Sale, vt feras non vnam coronam,sed coronas animarum, quas mihi obtulisti. Persuasum autem habeo, domine Archidiacone,eũ nihil in me nôsse huiusmodi,sed hoc mihi gratis cõcessisse. Stultus enim homo & fatuus,qualem debet mercedem accipere? Illud rursùs te rogo, nè vllam animam, maximè autem Monachum,aut mendicum, vllo modo habeas despicatui. Sciat enim charitas tua,quòd sunt inter mendicos,maximè autem inter cæcos homines, qui sunt vt Sol nitidi & expurgati per eorum tolerantiam & afflictionem. Quot rusticos agricolas vidi sępè ciuitatem ingredientes communicâsse,qui erãt auro mundiores propter eorum simplicitatem, & quòd in sudore vultûs sui comedant panem suum? Sed nè,domine mi,propter ea, quę apud te dicuntur, me insimulâris, quòd exposuerim totam miserabilis meæ vitæ negligentiã. Scias autem, fore vt Dominus te quoquè breuiter assumat. Sed pro totis viribus curam geras tuę animæ, vt possis transmittere absque vlla tempestate principes tenebrarum huius aëris. Scit enim Dominus me magno vexari metu & solicitudine, donèc ab eorum sæuitia fuero liberatus. Hic est enim dies malus, de quo dicebat Apostolus & Dauid. Quamobrèm rogo te,fili & frater Iohannes, omni, si fieri potest,studio esto misericors. Misericordia enim nos tunc iuuat plusquàm omnes virtutes. Dicit enim: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Neque vnquàm accedas ad sanctum altare, habens aliquid aduersùs aliquem, nè tua iniquitas alios quoquè faciat indignos aduentu sancti spiritûs.

Vide eius vigilias & preces.

Miri quidã de coma eius.

Ephes. 6.

Dphe. 5.

Psal. 40.

Hæc & alia plurima ei prȩcepit, ex quibus iussit quędam nemini vnquàm dicere, propterea quòd non omnes ea, quæ dicuntur, cum fide accipiant. Fac autem vt te consoleris: Nam post hos tres dies assumit Dominus Salum hunc minimum, & Abbatem Iohannem fratrem eius. Etenim ego ipse ad eum accedens,dixi ei: Frater, agedùm eamus,est enim tẽpus. Sed post duos dies veni in meum tugurium, & vide quid inuenias. Volo enim, vt habeas aliquod monimentum humilis & peccatoris Saii. Cumque hęc & plura his ei dixisset,abiens,se recepit in suum tugurium.

Prędicit obitũ suum, & Abbatis Iohannis.

Nunc aũt tempus vocat,ô amici,vt admirabilem eius mortem, vel somnũ potiùs, vobis narrẽ. Nam ipsa quoq; non leuem prębebit vtilitatem. Quinetiam est ijs omnibus,quę dicta sunt,excellẽtior: quæ etiam eius vitæ,nulli labi obnoxię,signaculũ fuit & confirmatio. Nam cùm vir ille magnus cõmunem horam sensisset, volens ne post mortem quidem humanum ferre honorem,quid facit? Ingressus subter fascem sarmentorum in sacro eius tugurio, illic dormiens,in pace Domino tradidit spiritum.

Felicissimè sub sarmẽtis moritur.

Eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eius ergò familiares, postquàm eum duobus diebus non viderunt, dixerunt: Eamus, videamus, num sit ægrotus Salus. Et inuenerunt eum iacentem mortuum subter fascem sarmentorum. Tunc dicunt: Ecce credunt omnes eum modò esse apud se. Ec-
Christiãus sepeliendi ritus. cè ipsa quoquè mors eum alligat ad scalmum. Et eum portantes duo quidam, absque eo quòd eum lauissent, & sine psalmodia, & sine cereis, & sine suffumigationibus, eum sepeliêrunt in sepulcro peregrinorum. Cùm autem transirent per domum illius vi-
treorum poculorum opificis olim Hebr ei, quem quidem ipse fecerat Christianum,
Angeli ad funus eius concinunt. (vt superiùs diximus) ij, qui eum portabant, & ibant ad eum sepeliendum, audit is, qui dictus est, Psalmodiam, cuius ea erat harmonia, vt nulla vox humana eam possit psallere, & tantam multitudinem vidit, quantam humanum genus non potest con-
gregare. Stupefactus ille sono numerosæ & concinnæ vocis Angelicæ, exit foràs, & videt sanctum, qui afferebatur à duobus tantùm, qui venerandum eius corpus porta-
bant. Tunc dixit, qui numerosum hunc cantum audierat: Beatus es, Sale, quòd cùm non habeas homines tibi canentes, habes cælestes potestates, quæ te hymnis hono-
rant. Et statim descendens, eum suis manibus sepelijt: & tunc à se audita incorpo-
reorum cantica narrauit omnibus. Audiuit autem hoc quoquè dominus Iohannes Diaconus, & cursu etiam venit cum multis alijs in locum, vbi est sepultus, volens tol-
lere pretiosas eius reliquias, vt eis honorificas faceret exequias. Cùm autem aperuis-
set sepulcrum, nequaquàm eum inuénit. Eum enim glorificans, transtulerat Domi-
nus. Tunc omnes veluti è somno fuerunt excitati, & narrauerunt inter se quænam vnicuique fecisset miracula, & quòd propter Deum se fingebat esse Salum, hoc est, stultum.

Hæc est vita, ô Christi amatores, huius admirabilis Simeonis. Hæ sunt eius, quę ex multis collectæ sunt, virtutes. Hic fuit eius verè occultus atque cælestis cursus: qui à nullo quidem videbatur, omnibus autem repentè inuentus est manifestus. Hic est
Genes. 13. nouus Lot, sicut ille Sodoma, ità hic clàm mundum ingressus. Atque eius quidem ad-
mirabilia & maximè celebranda certamina, quantùm nos, qui nihili sumus, præstare potuimus, literis mandare studuimus: etiamsi anteà breuiter scripserimus, propter-
eà quòd nondùm singulatim ad nostram venisset notitiam hæc eius narratio admira-
bilis. Eum autem ornare encomijs, non est nostræ scientiæ, sed eorum, quibus illa ad-
est facultas, vt dicendo possint esse pares eius virtuti. Quęnam enim laudauerit ora-
tio, cuius honor superat orationem? aut quomodò eum laudârint labra carnea, qui
1. Reg. 17. in carne expers carnis apparuit? Quomodò autem linguæ sapientia, eam quę omnem
1. Cor. 2. sapientiam obscurauit & prudentiam, quaque ipse Dei voluntati congruenter vte-
batur, extulerit stultitiam? Reuerà in faciem homo, Deus verò ad cor. Reuerà non sic
Rom. 14. videt homo, vt videt Dominus. Reuerà nemo nouit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est. Reuerà nè ante tempus iudicemus ô Christi amatores, donèc
Matth. 26. venerit Dominus, & omnia illuminauerit. Quis dixisset, Iudam quidem corpore ver-
Iosue 2. sari cum discipulis, corde verò cum Iudæis? Quis Rahab, quæ in Hiericho corpore
Lucæ 16. erat in prostibulo, putâsset esse spiritu in Domino? Quis Lazarum illum mendi-
cum, qui tot affligebatur vlceribus, sperâsset futurum in sinu Abrahæ in tanta felici-
Gal. 6. tate? Hæc nos quoquè videntes ô dilecti, pareamus ei, qui rectè consulit. Attende ti-
1. Cor. 3. bijpsi, & nec tuis, nec ijs, qui sunt circa te, sed tibijpsi soli, quoniam vnusquisque onus suum portabit, & propriam mercedem accipiet à cælesti Rege Christo: Cui gloria & potentia cum patre & sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Requieuit autem, qui Angelicam & supra modum admirabilem agit vitam, & qui propter Christum Salus, hoc est, stultus, fuit appellatus, Simeon primo Mensis Iulij, cùm valdè coruscâsset in suis rebus, ex Deo rectè gestis: & suis virtutibus adduxisset in admirationem etiam supramundanas potestates incorporeorum. Nũc verò ad æter-
nam Dei & patris luminum sedem assistens, vt qui libertatem acceperit & fiduciam, perpetuis eum hymnis & laudibus celebrat cum omnibus cælestibus potestati-
bus. Itaque concedat nobis Deus habere partem & hæreditatem vnà cum sancto hoc Simeone, & cum omnibus sanctis in eius regno, quod nunquàm consenescit: Quoniam eius est gloria in se-
cula, Amen.

VITA

VITA S. GALLI ARVERNORVM EPISCOPI, AV- 23
THORE S. GREGORIO TVRONENSI EPISCOPO,
Libro De Vita Patrum, Cap. 6.

Obilitatis mundanæ fastigium semper inhiat cupiditati- 1. Iulij.
bus, gaudet honoribus, inflatur occursibus, litibus fo rũ Vitia nobi-
pulsat, rapinis pascitur, calumnijs delectatur, rubiginosi litatis.
auri talenta desiderat, & dum parua possidere videtur, vt agglomeret plurima, magìs accenditur, ingeritq; ei con-
geries auri, sitim arduam possidendi, sicut Prudẽtius ait,

Auri nanq; fames procedit maior ab auro.

Vndè fit, vt dum gaudet pompis seculi, & vanis honori-
bus oblectatur, nihil ei de mansuris dignitatibus in me-
moriam reuocetur: nec respicit ad ea, quæ nõ videntur,
dummodò illa, quibus satiari animum putat, importunè
possideat. Sed sunt qui se de his nexibus, tãquàm aues de laqueis euolantes, & ad altiora tendentes, mentis alacrioris ingenio absoluerunt, ac relictis terrenis facultatibus, totis se viribus ad illa, quæ sunt cælestia, aptauerunt: sicut sanctus Gallus, incola Aruernę vrbis: quẽ à Dei cultu abstrahere non potuit di-
lectio patris, non matris blanditiæ, non amor nutricũ, non obsecũdatio baiulorum: sed his omnibus pro nihilo habitis, & tanquàm stercora ęstimatis, Dei se dilectioni,
Dei se officio vouens, monasterioli se districtioni subegit. Sciebat enim iuuenilis fer- 2. Gallus pe-
uoris flammas non aliter posse deuincere, nisi censuræ canonicæ & disciplinæ seue- tit mona-
rissimæ subderetur. Sciebat insupèr, se ab humilitate seculi ad altiora subleuandum, sterium.
& per patientiam tolerationis, ad illam excelsi apicis gloriam euehendum: quod po-
steà probauit euentus.

Sanctus igitur Gallus, ab adolescentia sua deuotus Deo esse cœpit, diligensque ex
tota anima Dominum, & ea, quæ Deo dilecta esse nouerat, diligebat. Pater ei nomi- Parentes
ne Georgius, mater verò Leocadia, à stirpe Vectij Pagati descendens, quem Lugduni eius.
passum Eusebij testatur historia. Qui ità de primoribus senatoribus fuerunt, vt in Gallijs nihil inueniatur generosius atque nobilius. Cumque ei pater cuiusdam sena-
toris filiam quærere vellet, ille, assumpto secùm vno puerulo, monasterium Cremo-
nense expetijt, sexto situm ab Aruerna vrbe milliario, suppliciter Abbatem exorans, Tonsura
vt sibi comam capitis tondere dignaretur. At ille videns prudentiam atque elegan- Monastica
tiam pueri, nomen inquirit, interrogat genus & patriam. Ille verò Gallum se voci-
tari pronunciat, ciuem Aruernum, Georgij filium senatoris. Quem Abbas vt co-
gnouit de prima stirpe esse progenitum, ait: Benè desideras, fili: sed primùm oportet
hæc ad patris tui deferri notitiam: & si hæc ille voluẽrit, faciam quæ deposcis. Deniq;
Abbas pro hac causa nuncios ad patrem interrogantes, quid de puero fieri iuberet,
misit. At ille parumpèr contristatus: Primogenitus, inquit, erat mihi, & ideò voluï
coniugio copulare: sed si eum Dominus ad suum dignatur accire seruitium, illius
magìs, quàm nostra, voluntas fiat. Et adiecit: Quicquid vobis infans Deo inspirante
suggesserit, adimplete. Tunc Abbas, ista nuncijs referentibus, puerum clericum fe-
cit. Erat autem egregiæ castitatis, & tanquàm senior, nihil peruersè appetens, à iocis
se etiam iuuenilibus cohibebat, habens miræ dulcedinis vocem cum modulatione
suaui, lectioni incumbens assiduæ, dans operam ieiunijs, & abstinens se multùm à ci-
bis. Quem cùm beatus Quintianus Episcopus ad idem monasterium veniens can-
tantem audisset, non eum permisit vltrà illic retineri, sed secùm ad ciuitatem adduxit,
& vt cęlestis pater in dulcedine spiritali nutriuit.

Cumque defuncto patre, vox eius magis ac magìs in dies componeretur, atque
idem in populis maximum haberet amorem, nunciauerunt hęc Theodorico Regi: Accit Gal-
quem dicto citiùs accersitum tãta dilectione excoluit, vt eum proprio filio plùs ama- lus ad regẽ
ret. A regina autem eius vxore, simili amore diligebatur, non solùm pro honestate Theodori-
cum.
vocis, sed etiam pro castimonia corporis. Tunc verò Theodoricus Rex ex ciuibus
Aruernis clericos multos abduxit, quos Treuericæ Ecclesiæ ad reddendum famula-
tum Domino iussit assistere: beatum verò Gallum à se nequaquàm passus est separa-

ri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota de fano gentiliũ apud Agrippinenſes.

ri. Vndè factum eſt, vt eunte Rege in Agrippinam vrbem, & ipſe abiret ſimul. Erat autem ibi fanum quoddam, diuerſis ornamentis refertum, in quo barbaries opima libamina exhibens, vſque ad vomitum cibo potuq́ue replebatur. Ibi & ſimulacra vt Deum adorans, membra, ſecundùm quod vnumquenque dolor attigiſſet, ſculpebat in ligno. Quod vbi ſanctus Gallus audiuit, ſtatim illuc cum vno tantùm clerico properat: accenſoq́; igne, cùm nullus ex ſtultis paganis adeſſet, ad fanum applicat ac ſuccendit. Illi videntes fumum delubri ad cęlum vſque conſcendere, authorem incendij quærunt: inuentum euaginatis gladijs perſequuntur. Ille verò in fugam verſus, in aula ſe regia condidit. Verùm poſtquàm Rex quæ acta fuerant, paganis minitantibus, recognouit, blandis eos ſermonibus liniuit, & ſic eorum furorem improbum mitigauit. Dehinc autem referre ſæpè erat ſolitus vir beatus hæc cum lachrymis, & dicebat: Væ mihi, qui non perſtiti, vt in hac cauſa finirer. Fungebatur eo tempore Diaconatûs officio.

Deniq; cùm beatus Quintianus Epiſcopus ab hoc ſeculo, iubente Domino, tranſiſſet, ſanctus Gallus apud vrbem Aruernam eo tempore morabatur. Ciues autem Aduerni ad domum Impetrati preſbyteri eiuſdem auunculi conuenerunt, conquerentes de obitu ſacerdotis, &, quis in eius locum deberet ſubſtitui, requirentes. Quo diutiſſimè pertractato, regreſſus eſt vnuſquiſque ad domum ſuam. Poſt horum diſceſſum ſanctus Gallus vocauit vnum è clericis, & irruente in ſe Spiritu ſancto, ait: Quid hi muſſitant? Quid curſitant? Quid tractant? Vacuum eſt, inquit, opus eorum. Ego eo Epiſcopus. Mihi Dñs hunc honorem largiri dignabitur. Tu verò cùm me redire de præſentia Regis audiëris, accipe equum deceſſoris mei ſtratum, & egrediẽs, te obuium exhibe mihi. Quod ſi audire deſpexeris, caue nè te in poſterum pœniteat. Cumque hæc loqueretur, ſuper lectulum decumbebat. Tunc iratus contra eum clericus, cùm multa exprobraret, eliſum ſuper ſpondam lecti latus ſuum læſit, turbidusq́; diſceſſit.

Quo diſcedente, ait Impetratus preſbyter ad beatum Gallum: Audi, fili, conſilium meum: noli manum facere, ſed vade ad Regem, & nuncia ei, quæ hîc contigerint: & ſi ei inſpirat Dominus, vt tibi hoc ſacerdotium largiatur, magnas Deo referimus gratias: ſin aliud, ſaltem ei, qui ordinatus fuerit, commendaberis. Ille verò abiens, quæ de beato Quintiano contigerant, Regi nunciauit. Tunc etiam Aprunculus Treuirorum Epiſcopus tranſijt. Congregatusq́ue clerus ciuitatis illius ad Theodoricum Regem, ſanctum Gallum petebant Epiſcopum. Quibus ille ait: Abſcedite, & alium requirite: Gallum enim diaconum aliò habeo deſtinatum. Tunc eligentes ſanctum Nicetium, Epiſcopum acceperunt. Aruerni verò cleri conſenſu inſipiẽtium facto, multa munera ad Regem ferentes venerunt. Iamtunc enim germen illud iniquum coperat pullulare, vt ſacerdotiũ aut venderetur à Regibus, aut emeretur à clericis. Tunc ij audiunt à Rege, quòd ſanctum Gallum habituri eſſent Epiſcopum. Quem preſbyterum ordinari iuſſit Rex, & mandauit, vt datis de publico expenſis, ciues inuitarentur ad epulum, & lætarentur ob honorem Galli futuri Epiſcopi. Quod ità factum eſt. Ille autem referre erat ſolitus, non ampliùs donâſſe pro Epiſcopatu, quàm vnum trientem coco, qui ſeruiuit ad prandium.

Aprũculus Treuirorũ Epiſcopus.

S. Gallus datur Aruernis Epiſcopus.

Poſt hęc Rex, datis ad ſubſidium eius duobus Epiſcopis, Aruernos eum direxit. Clericus verò ille, qui ſuper ſpondam lecti latus eius illiſerat, Viuentius nomine, ad occurſum Pontificis ſecundùm verbum illius properat non ſine magno pudore, & ſeſſ. mulq́ue equum, quem iuſſerat, repræſentat. Ingreſſiſq́; vtriſq́; in balneum, dolorem lateris, quem ab impulſu ſuperbiæ eius incurrerat, clementer improperat, magnam ex hoc ei ingerens verecundiam, non cum ira, ſed tantùm ioco ſpiritali delectatus. Igitur exindè cum multo pſallentio in ciuitatem ſuſcipitur, & in ſua Eccleſia Epiſcopus ordinatur.

Virtutes eius.

Iam verò aſſumpto Epiſcopatu, tanta humilitate, tantaq́ue charitate cum omnibus vſus eſt, vt ab vniuerſis diligeretur. Patientiam verò vltra hominum mores habebat, ità vt, ſi dici fas eſt, Moyſi compararetur ad diuerſas iniurias ſuſtinendas. Vndè factum eſt, vt à preſbytero ſuo in conuiuio percuſſus in capite, ità ſe quietum reddiderit, vt nec ſermonem quidem aſperum reſponderet: ſed omnia, quæ ei eueniebant, patienter ferens, in Dei hoc arbitrio, à quo ſe petebat enutriri, iactaret. Nam cùm & Ennodius quidam ex ſenatoribus preſbyter, in conuiuio Eccleſiæ multis calumnijs atq;

atque conuicijs eum laceſſiſſet, conſurgens ſacerdos, loca baſilicarum ſanctarum circuibat. Cæterùm cùm hoc Ennodio fuiſſet perlatum, poſt eum curſu veloci pergens, & ſe ante pedes eius in ipſa platea proſternens, veniam petijt, deprecans vt eum oratio eius * cum omnipotente iudice non fuſcaret. At ille benignè eum colligens, cuncta, quæ locutus fuerat, clementer indulſit, eum arguens, nè hæc vltrà contra ſacerdotes Domini proferre auderet: quia ipſe Epiſcopatũ nunquàm promereretur accipere. Quod poſteà ,pbauit euẽtus. Nã cùm in Gabalitano ad epiſcopatũ iã electus, iã in cathedra poſitus, iã cũcta parata eſſent, vt benediceret Epiſcopus, ità ſubitò contra eum oĩs populus cõſurrexit, vt vix viuus poſſet euadere: qui poſteà preſbyter tranſijt.

*coram

Eius prophetica prædictio.

Apud Aurelianenſem autem vrbem incriminato ab iniquis Marco Epiſcopo, & in exilium truſo, magnus Epiſcoporũ conuentus eſt aggregatus, Childeberto Rege iubente. In qua ſynodo cognoſcentes beati Epiſcopi hoc eſſe vacuum, quod cõtra eum fuerat muſſitatum, cum ciuitati & cathedræ ſuæ reſtituunt. Deniq; tunc ad ſeruitium ſancti Galli Valentinianus Diaconus, qui nũc preſbyter eſt & cantor, acceſſit. Cumq́; Epiſcopo alio Miſſam dicente, Diaconus ille, propter iactantiam potiùs, quàm pro Dei timore cantare vellet, à ſancto Gallo prohibebatur, dicente ſibi: Sine, fili: quandò Domino iubente nos celebrauerimus ſolennia, tunc & tu canere debes. Nũc eius clerici concinant, qui celebrat Miſſam. At ille & tunc ſe poſſe pronunciat. Cui ſacerdos: Fac vt libet: nam quod voluëris, non explebis. Illeigitur negligens mandatum Pontificis, abijt, & tam deformiter cecinit, vt ab omnibus irrideretur. Adueniente autem alia Dominica, dicente ſæpedicto Pontifice Miſſam, cum iuſſit abire: Nunc inquiens, in nomine Domini, quod voluëris, explicabis. Quod cùm feciſſet, intantùm vox eius præclara facta eſt, vt ab omnibus laudaretur. O beatum virum, cui talis gratia conceſſa eſt, vt ſicut animæ, ità & voces hominum ſub eius poteſtate conſiſterent: quas & cùm voluit, cantu prohibuit: & cùm libuit, cantare permiſit.

Synodus Aurelianẽ.

Præſtitit autem Deus & alia miracula magna per illum. Nam cùm Iulianus defenſor Preſbyter deincèps, dulciſſimæ voluntatis homo, à quartano typo correptus, grauiter cruciaretur, lectulum ſancti ſacerdotis expetijt: in quo decubans, à famulo oper. tus, paululumq́; obdormiens, ità ſanatus eſt, vt nec contactus quidem poſteà ab hac infirmitate videretur.

Lectulus eius ſanat quartanã.

Cùm autem Aruerna ciuitas maximo incendio cremaretur, & hoc ſanctus comperiſſet, ingreſſus Eccleſiam, diutiſſimè Dominum ante ſanctum altare cum lachrymis exorauit: ſurgensq́;, Euangelijs compræhenſis apertisq́;, obuiàm ſe igni obtulit. Quo obtemperante protinùs, ad adſpectum eius ità omne incendium eſt extinctum, vt nec fauillę quidem in eo igne remanerent. Sub eius autem tempore magno terræmoru Aruerna ciuitas eſt concuſſa: ſed cur acciderit, ignoramus. Hoc tamen ſcimus, quòd nullum ex populo lęſit.

Sedat incẽdium precibus.

Cùm autem lues illa, quam inguinariam vocant, per diuerſas regiones deſæuiret, & maximè tunc Arelatenſem prouinciam depopularetur, ſanctus Gallus non tãtùm pro ſe, quantùm pro populo ſuo trepidus erat. Cumq́ue die ac nocte Dominum deprecaretur, vt viuens plebem ſuam vaſtari non cerneret, per viſum noctis apparuit ei Angelus Domini, qui tam cæſariem, quàm veſtem in ſimilitudinem niuis candidam efferebat, & ait ad eum: Benè te, ô ſacerdos, proſpectat diuina pietas pro populo tuo ſupplicantem. ideoq́ue nè timeas: exaudita eſt enim oratio tua, & eccè eris cum populo tuo ab hac infirmitate liberatus, nullusq́;, te viuẽte, in regione iſta ab hac ſtrage deperibit. Nunc autem noli metuere: poſt octo enim annos expletos migrabis à ſeculo. Quod poſteà manifeſtum fuit. Expergefactus igitur, Deo gratias pro hac conſolatione egit, quòd per cæleſtem nuncium ſe confortare dignatus eſſet.

Rogationes illas inſtituit, vt media Quadrageſima pſallendo ad baſilicam beati Iuliani martyris itinere pedeſtri venirent. Sunt autem in hoc itinere quaſi ſtadia trecẽta ſexaginta. Cùm autem regiones illas, vt diximus, lues illa conſumeret, ciuitatem Aruernam, ſancti Galli intercedente oratione, non attigit. Vndè non paruam cenſeo gratiam eius, qui hoc meruit, vt paſtor poſitus, oues ſuas deuorari, defendente Domino, non videret.

Pellit peſtẽ ab Aruernis.

Sed veniamus ad illud tempus, cùm eum Dominus de hoc mundo iuſſit aſſumi. Cùm grauatus incommodo decubaret, ità febris externa omnia membra eius depi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lauit, vt capillos & barbam simùl amitteret. Sciens autem se, reuelante Domino, post triduum migraturum, conuocat populum, & omnibus, confracto pane, communionem sancta & pia voluntate largitur. Aduenientè autem die tertia, quæ erat Dominica dies, ciuibus Aruernis immanem allatura luctum, albescente iam cælo, interrogat quid in Ecclesia psallerent. Dixerunt autem circunstantes, benedictionem psalli. At ille, psalmo quinquagesimo & benedictione decantata, & alleluiatico cum capitello expresso, consummauit officium totum temporis matutini. Quo iam extremo perfunctus officio, ait: Valedicimus vobis, fratres. Et hæc dicens, extensis membris, spiritum cælo intentum præmisit ad Dominum. Transijt autem ætatis suæ sexagesimoquinto, Episcopatûs verò sui septimo & vigesimo anno. Exindè ablutus atque vestitus, in Ecclesiam defertur, donèc comprouinciales ad eum sepeliendum conuenirent. Magnum autem ibi miraculum ostensum populis fuit, quòd scilicet sanctus DEI, attracto dextero pede in feretro, se in aliud latus, quod erat versùs altare, contulit.

Cõmunio sub vna specie.

Excedit è vita.

Insigne miraculum.

Dum hæc agerentur, Rogationes illæ, quæ quotannis vbiquè post Pascha fiunt, celebrantur. Iacuit autem in Ecclesia per triduum, assiduo instante psallentio cum magna frequentia populi. Episcopis autem quarta die aduenientibus, eum de Ecclesia leuauerunt, & portantes in sancti Laurentij basilicam, ibi sepeliunt. Iam verò in exequijs eius quantus planctus, quanti populi affuêre, enarrari vix potest. Mulieres cum lugibribus indumentis, tanquàm si viros perdidissent: similiter & viri obtecto capite, vt in exequijs vxorum mos est, ipsi quoquè Iudei accensis lampadibus plangentes prosequebantur. Omnes prætereà populi vna voce dicebant: Væ nobis, qui post hanc diem nunquàm similem merebimur habere Pontificem. Et quia, vt diximus, prouinciales longè distabant, nec celeriùs venire poterant, vt mos rusticorum habetur, glebam super beatum corpus posuêre fideles, quô ab æstu non intumesceret. Quem cespitem post eius exequias mulier quædam, & verè (vt ego diligenter inquisiui) virgo purissima & deuota Deo, Meratina nomine, ab alijs iectum colegit, atque in horto suo posuit, & infusa sæpiùs aqua, Domino incrementum dante, viuere fecit. De quo cespite infirmi non solùm auferentes herbam, atque ex eius succo bibẽtes sanabantur, verumetiam fidelis super eum oratio suffragiũ merebatur.

Miracula multa ad sepulcrũ eius.

Qui posteà per incuriam, virgine migrante, deperijt. Deniq; ad sepulcrum eius multæ virtutes ostensæ sunt. Nam quartanarij & diuersis febribus ægroti, vt ad beatum tumulum fideliter perueniunt, protinùs hauriunt sanitatem.

Valentinianus igitur cantor, cuius suprà meminimus, qui posteà presbyter fuit, cùm Diaconatûs fungeretur officio, à typo quartano corripitur, ac per multos dies magna defectione laborauit. Factum est autem, vt in die accessûs huius febris, loca sancta circuire disponeret orans: veniensque ad huius sancti sepulcrum, prostratus ait: Memor esto meî, beatissime ac sancte sacerdos: à te enim educatus, doctus ac promotus sum. Memor esto alumni proprij, quem amore vnico dilexisti, & ëruc me ab hac qua detineor, febre. Hęc effatus, herbulas, quæ ob honorem sacerdotis tumulo resperſæ fuerant à deuotis, collegit, & quia virides erant, ori applicat, dentibus decerpit, succumque earum deglutit. Prætерijt dies illa, nec ab hoc est pulsatus incommodo: & deincèps ità sospitati est restitutus, vt nec vllos vel minimos rigores vltrà perferret. Hoc ab ipsius presbyteri ore ità gestum fuisse cognoui. Non enim ambigitur, per illius potentiam prodire virtutes de tumulis seruorum suorum, qui Lazarum vocauit ex monumento.

Iohan. 11.

VITA

SCIPVLI S. REMIGII, VT IN MS. CODICIbus habetur. *Stylum F. Laur. Surius nonnihil elimauit.*

SAnctus Theodoricus, in pago Rhemẽsi Alamandorum chorte natus, patrem Marchardum habuit. Porrò apud beatissimum Remigium educatus est. Eius futuram sanctitatem hoc pacto Dominus ostendere voluit. Fõs quidam, posteaquàm ex illo pãniculi eius adhuc infantis ablui cœpẽre, sordium & cuiusuis immunditię inquinamentis adeò non potuit infici, vt etiam liliorum gratissimos spiraret odores, ea re significans, qualis esset infans ille futurus. Postquàm autem pubertatis attigit annos, voluntate parentum consensit in matrimonij copulam, sed non ex animo. Cùm enim spõsam accepisset, multis sermonibus hortabatur eam ad amorem spõsi cælestis & immortalis, proponens illi immarcescibilem virginitatis coronam, si sequeretur agnum immaculatum, virginum amatorem. At illa contemni se existimans, Cur, inquit, despicis te amantem, cùm non sim ignobilis genere? Forsasis alia magis tibi cordi est, & idcircò hæc mihi vana proponis. Hæc atque id genus alia multa vt audiuit Theodoricus, ad S. Remigium se contulit, pias apud eum de sponsa querimonias depositurus. Porrò beatus Remigius sapientissimo consilio iubet acciri sponsam, venienti idemipse explicat æternæ beatitudinis prędmia, in virginitate perseuerantibus reddenda, docet virginitatem sororem & amicam esse angelorum. Tum illa desiderio vitæ æternæ incensa, pollicetur se integritatem corporis conseruaturam, vt possit adhærere Christo. Quæ res mirificè exhilarauit castum eius sponsum Theodoricum.

Iulij 1. Patria & parentes S. Theodorici

Accipit vxorẽ, & virgo pmanet vterque

Est syluula à ciuitate tribus distans milliaribus, sita in monte, quem Hor vocant. In eo monte voluit beatus Remigius ædificari monasterium, in quo monachos congregaret, sub Theodorici cura & moderatione victuros: quippe quem iam cerneret virtutum exemplis florere. Misit igitur ad locum inspiciẽdum cum Susanna virgine sanctissima & Abbatissa ipsum Theodoricum. Atque illi pariter in montis verticem scãdentes, circunferebant in omnem partem oculos, simùl obsecrantes Dominum, vt sua benignitate ipsis ostendere dignaretur locum, monasterio construendo opportunum. Eccè autem è cælis aduolat angelus sub forma aquilæ, amicaque familiaritate lento volatu in orbem se conferens, locum designat, & vt diuinæ voluntatis euidentior esset repræsentatio, vnius horæ spatio demissis alis supra locum illum constitit, quo debuit templum ædificari. Intelligunt illi diuinitùs missum, qui hęc eis ostendebat, remque ordine ad beatum Remigium referunt. Tum verò in monte illo Hor constructo monasterio, miles Christi Theodoricus permultorum spiritalis fit pater monachorum, atque illic eodem etiam die posteà viuendi fecit finem, quo olim in alio monte Hor, è corpore excessit Aaron summus sacerdos.

S Theodoricus multis mõachis Præficitur.

Numer. 20.

Quæ autem virtutum opera in eo monasterio effecerit, nos pro dignitate commemorare nequimus. Cùm autem ab angelicæ vitæ pontifice Remigio sacerdotio esset initiatus, vt illo munere ritè fungeretur, cœpit omnibus verbum salutis ministrare. Ità factum est, vt eius fama in populos diffunderetur. Quodam autem tempore ex more beatus Remigius cum S. Theodorico psalmos depromens, montem illum visendi causa adijt. In ipso autem itinere inciderunt in locum, quem Cedrium vulgò vocant, vbi tum prostibula erant. Ibi Theodorico vox faucibus hæsit, nec potuit psalmi versiculum exprimere. Idem passus est in eodem versiculo, cùm reuersi ex monasterio, eundem locum prętерirent. Ait ergò ad illum S. Remigius: Demiror frater, quid causæ sit, quòd in eodem & loco & versiculo præter morem bis in DEI laudibus titubâris. Respondit B. Theodoricus: Pater eximie, cùm tua sanctitas semper in cęlis versetur in conspectu Dei, regesque terreni tuæ pareant voluntati, cur animas diaboli nexibus implicatas, te præsente, pateris interire? Scio enim, modò velis, solo nuncio à regis munificentia te posse locum hunc impetrare, & creatori oues ex illius

Universidad de Deusto
Biblioteca

tartarei lupi faucibus ereptas restituere. His auditis, beatus Remigius supplices obtulit regi preces, locumq; spurcissimum, vbi tenebrarum exercebantur opera, pro voto obtinuit. Expulsisque indè turpitudini deditis fœminis, eorum domicilia funditùs euertit. Et quia locus ille extra vrbem erat, intrà muros extructis ædificijs, quadraginta sanctimoniales (tot enim fuerant scorta, quæ profligauerat) in illis collocauit.

Defuncto rege Clodoueo, quem beatus Remigius ad Christi religionem traduxerat, & è sacro fonte susceperat, filius eius Theodoricus regni gubernacula suscepit. Is verò nuncios misit ad S. Remigium, obnixè rogans, vt ad ipsum veniret, & vnicę, eiusdemque charissimæ filiæ, grauiter laboranti, manus imponeret. At S. Remigius aduersa tum corporis valetudine impeditus, beato Theodorico, quem gratia curationum præditum diuinitùs cognouit, suas vices demandauit. Ille iussa magistri volens gnauiter exequi, ad regis palatium proficiscitur. In ipso autem medio itinere tristis ei adfertur nuncius de obitu puellæ, rogantque eum, qui erant missi à rege, nè se frustrà fatiget. At ille à proposito non discedens, venit ad palatium, regemque & reginam cum tota familia mœrentes inuenit. Illorum ergò lachrymis etiam ipse ad lachrymandum permotus: Secedite, inquit, paululùm, parenturque funeri opportuna: ego id interim exequar, cuius causa huc accessi. Cumque non nisi illi, quos ipse iusserat, illic mansissent, sublatis in cælum oculis & manibus, preces intrà mentis penetralia, lachrymis faciem rigantibus, corde compuncto obtulit. Deindè accessit ad corpus exanime, & oleo sancto illud vnxit. Et ecce subitò omnis vitæ expertes artus suo vigori restituuntur, & puella vitæ se beati Theodorici precibus redditam palàm profitetur. Accurrit rex & regina, stupent ad miraculum, palatium omne exultat: cuncti hominem Dei venerantur. Porrò rex nō modò discipulum Theodoricum, sed etiam beatum Remigium regia munificentia prosequi appetens, Venderas ei ad fluuium Mátronam, Gaudiacum autem villam pagi Rhemensis S. Theodorico donauit, orans eum, vt pro se & regno suo Dominum deprecaretur.

Precibus, sancto oleo excitat regis filiã vita functã.

Accidit posteà, vt regis huius oculus incredibili vexatus dolore, omnem medicorum operam eluderet. Itaque illis de sua arte desperantibus, hoc vnum supererat reces nuncios ad venerabilem Abbatem Theodoricum, vt qui filiam reuocârat ad vitam, etiam celerrimam oculo ipsius faceret medicinam. Aduenit ilicò vir Dei, corpus solo sternit, animum tollit ad cęlos, totus in preces pro regis curatione incumbit. Post paululùm erigens se, sacri olei parùm infundit summo pollici suo, maleq; affecto oculo signum salutiferæ Crucis imprimit, lumenque pristinum temporis puncto regi reformat. Rex lætus magnificat regem regum, ingenti gaudio plebs omnis exultat, glorificatur ab omnibus Deus: sanctus Theodoricus, fama tam insigne miraculum vbiquè diuulgante, omnium ore celebratur. Cernere tum erat ingentem ad cum confluere ægrotorum multitudinem, sine mora optatam salutem reportantium. Videbant cæci, audiebant surdi, claudi suis ingrediebantur pedibus, manus aridæ & contractæ extendebantur, dæmoniaci curabantur: deniquè mille nocendi artes malorum dęmonum, diuinis medicamentis destruebantur.

Sacro oleo & Crucis signo curat oculũ regis.

Multi sanãtur.

Perseuerauit autem vir sanctus in Christi seruitio vsque in finem, & quicquid ore docuit, exemplis euidentissimis confirmauit. Despiciebat res caducas omnes labentis seculi, vt posset cum Christo cælestia possidere. Itaque post multa virtutum opera, miraculorum insignia, peracto bono certamine & cursu feliciter cōsummato, vitam in terris angelicam viuens, & mentem semper cælo affixam habens, sanctis angelis gratulantibus, eumque deducentibus, ad Christum Calendis Iulij cum gloria migrauit. Eius obitum vt rex memoratus audiuit, festinus cum multo comitatu venit ad monasterium, memor beneficiorum eius, proprijsque humeris cum summo animi mœrore sacrum corpus eius ad sepulcrum exportauit. Ad eius tumulum vsque in præsens diuina virtus multiuarias efficit virtutes ad laudem nominis sui, quod est benedictum in secula, Amen.

VITA

VITA S. EPARCHII ABBATIS ET CONFESSORIS, QVAM, MVTATO PASSIM STYLO,

ex perantiquo MS. codice descripsit F. Laur. Surius.

Prologus Authoris, qui fuit beati viri ferè æqualis.

EST hoc rationi consentaneum, vt eę potissimùm res in scripta redigantur, quas constat nihil à vero discrepare. Itaque in hac S. Eparchij vita nemo quicquam putet commentitium aut superuacaneum recitari: quandoquidem ea, quæ dicturus sum, multorum possunt qui coràm intuiti sint, testimonijs confirmari. Non est sanè in hac historia verborum elegantia aut sermo disertus & eruditus: atq; ea causa oro & obsecro, vt si in cuiusquam sapientis manus inciderit, comiter ac benignè eam emendandam suscipiat, lectoresque potiùs dent operam, vt fidem adhibeant rebus gestis, quàm temerè carpendo labantur. Sed iam agè dicere incipiamus, quæ per illum in hac vita, Domino auxiliante, perpetrata sint.

VITAE HISTORIA.

Parchius igitur in Petragoricensi vrbe natus, patrem habuit Felicem, cognomento Aurcolum, matrem verò Principiam. Cùm iam autem septennis ferè esset, in eadem vrbe adhibitus est literis addiscendis: cumq; Domino suam illi gratiam adspirante, benè esset eruditus, ab auo suo Felicissimo Comite est accitus, vt apud ipsum Cancellarij officio fungeretur: quod quidem adhuc adolescens maiori ille integritate & morum honestate præstitit, quàm eius ætatis ferret voluntas. Sed cùm annos quindecim apud illum Comitem egisset, relicta seculari militia, inscijs omnibus, Sedacianum expetijt monasterium, Abbatisque Martini pedibus aduolutus, petijt se in monachum recipi: intercedenteque Dei misericordia, licèt inuitis parentibus, quod deuotè postulauit, obtinuit. Prima autem obedientia iussus colere vineam, terram aratro proscindere, & omne genus seruitij, vt habet Canon monasticus, exequi, libenter paruit, vili & pauperi habitu contentus. Ieiunabat quotidiè, vigilabat & orabat assiduè, misericordiæ operibus sedulam nauabat operam, multos morbis pressos vel à malo dæmone vexatos, suis precibus curabat.

Iulij 1. Patria & parentes S. Eparchij.

Fit Cancellarius.

Monasteriũ petit.

Per id tempus Leuiuialum monasterij agellum cum Victoriano monacho petere iussus, dum carperet iter, vidit capreolum cursu rapidissimo fugientem, relicto fœtu, quem properè voluit ablactare. Orans autem tacitè vir Dei, iubet eum gradum figere. Mox ille non modò expectandi officium exhibuit, sed etiam deposita ceruice, eius manus osculabatur. Tum vir Dei leniter manu tangens, Crucis signo cum armauit, atque ità recedendi fecit potestatem.

Laudes fugit.

Excitat puerũ mortuũ

Itèm aliũ.

Properabat aliquandò ad Cellam S. Aquilini orationis causa, comite vsus Munderico monacho. Vidit autem auem suis pullis incubantem. Iubet illam quoq; non se mouere loco: páret auis, donèc accepta benedictione, copia ei facta est cum pullis permanendi. Sed cùm hæc pluraque alia Domino largiente faceret, cœpit multis innotescere & celebris haberi: quod quidem ei non voluptati fuit, sed horrori. Itaque occultè è suo recedens monasterio, totumque se Christi misericordiæ committens, eiusmodi perquisiuit locum, in quo posset inclusus habitare. Cùm autem iret per pagum * Equolinensem, puerum, Gratulphum nomine, interemptum offendit in Anglesis villa, eumque ad monachorum preces vitæ restituit. Alium quoq; vita functum apud Burdegalenses, precibus suis excitauit. In eo itinere sic se comparabat, vt posset secretiùs pertransire, nec vlli innotescere. Sed agnitus est à ciuibus, & perlatum ad * Antonium, ipsius vrbis Episcopum, cum illic adesse. Iam verò fama notus erat illi Episcopo, sed lætabatur is posse se coràm hominem Dei pleniùs cognosce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re, multoque ad eius conspectum gaudio perfusus, propensissima animi beneuolentia eum suscepit : cognitaq; accuratiùs voluntate eius, non permisit eum aliò commigrare, sed multo cordis amore eum complexus, locum optatum ei ostendit, qui erat instar desertę cuiusdam solitudinis. Eo conspecto, vir Dei non tantùm ore deprompsit, quantùm animo lætabatur, quòd locus esset remotus & procùl à ciuitate, & supernè è montis vno latere perspicuus manaret fons, ab alio verò Carantonis fluuius.

Postquàm ergò exul cœpit esse à natiuo solo, noluit illo in loco includi, nisi priùs Episcopus vel Abbas ipsius annuisset. Quamobrèm vir Domini * Antonius Episcopus misit legatos suos, Frontonium Archipresbyterum, qui posteà est Episcopi dignitatem adeptus, Arthemium Archidiaconum, qui per omnia se verum Christi seruum declarauit, itemq; Arthemium defensorem, vt ij à Sabaude Episcopo & eius Abbate copiam impetrarent faciēdi, quod animo destinârat Eparchius. Reuersi tandèm illi, ægrè se potuisse obtinere nunciârunt, at tamen benignè permissum esse, quod postulabatur. Interìm viro Dei in vrbe manente, cùm locus congruus ei iam præparatus esset, cunctis in domo illa somno oppressis, ille clàm surrexit è lecto, & nocte abijt visurus locum ipsi attributum. Absolutis verò precibus, lapidem supposuit capiti, vt se daret sopori. Ecce autem cælitùs eum Christus alloquitur, iubetque illic manere, nec deincèps aliò vagari. Eam Christi iussionem ipse posteà fratribus indicauit ore suo. Cùm autem esset in ciuitatem reuersus, sub horam tertiam venit ad carcerem, in quo permulti vincti tenebantur. Aderat autem etiam carceris custos. Tum verò pijssimis ad Deum fusis precibus, citò impetrauit, quod voluit. Carceris enim ostia ad eius imperium sunt aperta, & virga ferrea reiecta & multis locis quassata est : porrò vincti omnes è carcere ad ecclesiam confugerunt, cuncto populo acclamante eius rei authorem esse Eparchium, Deumque plausu manuum collaudante.

Multos è carcere vinctos liberat.

Iam nec hoc quidem silentio premendum est, quid miraculi perpetrârit vir DEI, postquàm ad presbyterij gradum euectus est, & ab * Antonio Episcopo ordinatus. Multa quidem ab illo miracula tum edita sunt, sed nos pauca duntaxàt commemorabimus. Rusticus quidam, Redemptus nomine, vas habuit melle plenum. Id furto quidam abstulit. Accuratè autem perquirens rusticus, tandèm furem ipsum comperit, refert omnia ad Comitem Ramnulphum : fur diris tormentis subijcitur, & non hoc solùm, sed multa etiam alia atrociora confessus, suspēdio adiudicatur. Vbi id comperit vir Dei Eparchius, preces supplices offert Comiti pro salute miseri hominis, dicitque cum hoc nomine mori non debere. Sed cùm nulla ratione posset flectere Comitem, vocat ad se vnum ex fratribus, Gratianum presbyterum, ex cuius ore nos ista huc accepimus, iubet collectis ęgrotis quibusdam ad vrbis portam, rei euentum eum præstolari. Interìm suspenditur miser ille : sed abeuntibus carnificibus, patibulum totum dissipatur, eius soluuntur vincula, & cursu rapidissimo ad oppidum properat. Comes id conspicatus, iubet milites, conscensis equis, eum insequi & anteuertere, priusquàm ecclesiæ limina attingat : parent milites non pauci, sed sub ipsius Comitis conspectu in itinere adeò contabescunt & retardantur, vt illum comprehendere non potuerint. Liberatus ille precibus S. Eparchij, vita donatus est.

Suspensũ furē cõseruat.

Alium quendam Comitem vir Dei orabat, vt parceret reo, extremo supplicio iam afficiendo. At ille non modò preces eius non admisit, sed etiam inuersis pedibus hominem suspendit. Rogante verò beato Eparchio præpotentem Deum, solutus est homo, & hora vespertina longo itinere venit ad virum Dei.

Item aliũ.

Clara, nobilis fœmina, quam etiam Araneam vocant, toto corpore contracta, ad famam beatissimi viri carruca ad eum perducta est, eoq; viso, magna voce rogauit, vt pro sua humanitate ipsi subueniret. Mansit autem illic hebdomadam vnam, & eius precibus pristinæ se sensit sanitati restitutam. Eius autem fœminæ quanta fuerit fides, commemorâsse operæprecium erit. Postquàm ei reddita salus est, domum reuertens, secùm tulit literas viri DEI. Accidit indè, vt è sua domo, quæ erat ad litus maris sita, cerneret nautam in præsentissimum vitæ discrimen coniectum. Confisa igitur tum auxilio DEI, tum precibus sancti Eparchij, celeri cursu cum illis literis ad ripam maris properat, porrectisque manibus

Sanat contractam.

bus eas contrà expandit, altaque voce exclamat, dicens : Serue Dei Eparchi, salutem Christi per hæc literarum pignora ad liberandos nautas operari dignare. Et ecce non absque nutu diuino, nauis illa, cunctis posthabitis portubus, à fluctibus vehementer oppressa, ad eum locum, vbi Clara stabat, appulsa est.

Genesia alia fœmina, lepra deformis, ab eodem sancto viro mundata est, tres cæci illuminati, Gandemia mulier dæmonum legione liberata. Arthemius quidam, parentibus non infimis, cùm de scripturis sanctis tractaret, optaretque Christiana religione initiari, & necdùm clericus ordinatus, apud Santones se inclusisset, multisque annis ità inclusus mansisset, atque ea causa capillus ei admodùm promissus esset, à malo dæmone arreptus, indè egressus est, dicens se ad Childebertum regem iturum, eius regni vires exploratum. Vt autem parentes eius viderunt isthuc eum non sana mente meditari, iter cum illo pariter suscipiunt, tanquàm etiam ipsi velint vnà ad regem proficisci, sed inter eundum alio itinere ad Eparchium eum ducere nituntur. Vbi autem ad ciuitatem propiùs accedunt, animaduertens ille se ad domini Genesij vicum, quem * Equolisinam vocant, perduci, tandèm in has erupit voces, nolle se in Eparchij conspectum venire.

Multi curantur.

fortè * Engolismam

Multùm igitur illo renitente, manus in eum injiciunt, qui ei aderant, impositumque equo, ligatis manibus & pedibus sub ventre equi constrictis, ad Eparchium etiam inuitum adducunt. Introductus indè ad hominem DEI, cœpit agitare capillos, iactare procaciter, nullum sibi vitæ sanctitate parem esse : simul etiam virum DEI fœdissimis proscindere conuicijs, cùm interìm durissimè ei colligatæ essent manus, digitis ad palmas adactis. Accedit ad eum sanctus Eparchius, eumque Cruce consignat. Tum ille eatenùs ad sanitatem redijt, vt ab illis improbis vocibus abstineret. Altera luce iussit sanctus Eparchius capillos eius tonderi, quemadmodùm laicis fieri solet. At ille clamitabat, neminem ea fore audacia, vt id ausus sit attentare. Aegrè tandèm capilli secti sunt. Postero die iubente Eparchio Clericus ordinatus est, moxque ille adeò obmutuit, vt ad dies non paucos nullum prorsùs verbum protulerit. Non diù pòst sanum & incolumem eum restituit vir Dei, & posteà factus Diaconus, vsque ad obitum suum sanus permansit.

Vide vim Crucis.

Dæmoniacus curatur.

Salomon, vnus è suis, caballum eius per id tempus hyeme nutriendum susceperat, quem seruus Ebrulphi, qui erat viro DEI præcipuè charus, furto abstulit. Sed cùm ad eum perductus esset, à dæmone correptus, cœpit miser valida voce prodere scelus suum. Itaque quidam simulatis animis, perindè ac si ille morbo laborarer, eulogias sancti Eparchij expetiêrunt. Ille verò fallaciam eorum non ignorans, mox respondit, per fraudem ipsos sua munera postulare. Seruum enim, qui caballum ipsius furatus esset, iam extinctum esse. Tum illi confestim ei equum reddiderunt, non sine multa admiratione inter se conferentes, vndè ille eius furti notitiam haberet. Perceptis autem à viro DEI eulogijs, abiêrunt ad furem : sed ille infelix priùs quàm eas acciperet, in suo scelere, diabolo id agente, defunctus est. Habebat id vir sanctus diuinitùs ipsi concessum, vt siue benè, siue malè quispiam de eo loqueretur, id ipsum minimè latéret.

Seruus quondàm Leontij apud Santones pro suo facinore atroci catena vinctus, cùm iam diutina ferri laceratione pedes eius attererentur, audiens celebre viri DEI nomen, ad eum confugit, humique se prosternens, obsecrabat vt suis precibus dignaretur ipsum liberare. Viso illo sanctus Eparchius cogitare cœpit, num qua ratione aut arte humana posset miser ab illis compedibus absolui, nihil interìm de DEI virtute diffidens. Iubet ergò adesse fratres, & soluere compeditum. Illis verò malleo cædentibus catenam, vt eam confringerent, miser homo voces dabat intolerabiles præ dolore. Dicebant tum fratres, se nunquàm vidisse hominem atrociùs compeditum, nec se videre viam vllam, qua possent illas compedes dissipare. Ait ergò ad illos sanctus Eparchius, vt malleum darent in manus compediti : ipse verò cum lachrymis se prosternens in preces, post paululùm surrexit & ait : Dominus soluit compeditos : præcepitque homini, vt feriret. Facilè autem æstimari potest, qua vi percusserit, quem tam immanis vexabat dolor. Simul autem vt percussit, tribus in locis rupta catena, ad pedes eius cecidit.

Psal. 145. Precibus pringit durissimas cõpedes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Certamen erat Christi athletæ perpetuum aduersùs dæmones. Ea causa habebat suo loco repositam ampullam cum oleo, quo in energumenis curandis vtebatur. Adfuit quandoquè energumenus quidam: cumq; vir Dei manum extendisset ad accipiendam ampullam, serpens immanissimus illum in manu percussit. Sed non ignorans vir sanctus multa esse figmenta diaboli, non se voluit carminibus sanari: sed mox ad orandum Dominum solicitus accedens, adeò est diuina benignitate seruatus incolumis, vt nec manus intumesceret.

Non sinit monachos suos laborare, sed semp vult esse eos in precibus.

Erat vir sanctus noctes atque dies peruigil in precibus, (Author habet, Cursu diuino: vndè apparet, iam antiquitùs ea dictione Preces, præsertim solennes, significatas esse) monachosque suos non solùm non laborare, sed neque panem quærere vnquàm permittebat, soli eos orationi vacare volens. At fratres cùm se adeò ijs, quæ ad victum pertinent, destitutos viderent, vt etiam panis inopia laborarent, mœstis vultibus indicabant ei, se iam propter famem in periculo versari. Tum ille læta facie, sedula prædicatione dicebat eis: Fides finem non timet: atque ad confirmandos eorum animos, eremitarum historias crebrò eis referebat. Interim miseratio Domini precibus sancti viri ità illis semper adfuit, vt nunquàm deessent eis munera à fidelibus hominibus transmissa, vndè & ipsi reficerentur, & egenis aliquid etiam impartirentur. Porrò ex ijs, quæ in codicibus de sancti viri gestis scripta legimus, inuenimus ad duo hominum millia eum redemisse ijs rebus, quas ab alijs dono acceperat.

Sed nè commemorandis miraculis prolixior sim, multa prætermitto, nè lectori fastidium pariat multitudo. Nimis enim longum erit, si singulatim referre velimus, quotiès ille carceres perruperit, quot ab immundis spiritibus vel morbis liberauerit. Vestimentum & victus eius semper asperrima fuêre. Vinum & reliqua potûs genera refutauit, nec vllus vnquàm vel familiarissimus minister eius illum comedentem vidit. Quanta autem sui afflictione Quadragesimæ dies peregerit, quàm fuerit creber in precibus, quàm humilis in suscipiendis fratribus, quàm seuerus in corripiendis, quàm alacer in exhortandis, nos haudquaquàm idonei sumus explicare. Continentiam verò & rigorem eius, nulla vnquàm corporis aduersa fregit valetudo. Ità demùm cùm iam annos trigintanouem inclusus vixisset, nullo tædio fratrum aut fatigatus, Calendis Iulij emisit spiritum, victurus deinceps in patria claritatis æternæ.

Migrat ad Dominum.

Accidit tum miri quiddam. Nam in vico Viegio, qui triginta & eo amplius milliaribus illinc aberat, hora diei tertia puella quædam à dæmone obsessa, ipsius beatissimi viri decessum indicauit, relictisque omnibus, iter cursu rapidissimo arripuit, cùm nunquàm anteà ibi fuisset, eodemque die ad vesperam in eius basilicam aduenit: porrò die sequenti à nequissimo spiritu liberata est. Cùm autem obitus viri DEI per omnium ora volitaret, conuenerunt vndiquè ex omnibus locis ad eius sacrum corpus tumulandum: Cumque locus sepulcri eius inquireretur, multiq; mul-
diuino, vt credimus, admonitus instinctu, locum, in quo sacri eius artus condendi essent, ostendit. Quantum autem certa rei veritate licuit assequi, eadem hora constat virum Dei obdormiuisse in Domino, qua primùm audiuit vocem illam Christi, dicentis ad ipsum: Eparchi, hîc permane, & iam ampliùs noli vagari.

Dæmoniaca liberat.

Porrò cùm eius basilica ædificaretur, vasculum vini, vndè bibebat, iam ferè exhaustum erat: sed noctù vino redundauit. Hæc & alia permulta ab illo patrata sunt: præstante Domino nostro IESV Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat DEVS in cuncta secula seculorum, Amen.

DE

DE EODEM SANCTO EPARCHIO, EX GREGORII TVRONEN. HISTOR. FRANCORVM, LI. bro 6. cap. 8.

In quibus nonnulla paulò aliter referri videntur, quàm habeat præcedens historia: sed ea prudens Lector facilè inter se conciliare potest.

OBIIT Eparchius reclusus Engolismensis, vir magnificæ sanctitatis, per quem Deus multa miracula ostendit, de quibus, reliquis plurimis, pauca perstringam. Petragoricæ Vrbis incola fuit: sed post conuersionem clericus factus, Engolismam veniens, cellulam sibi ædificauit. In qua collectis paucis monachis, in oratione morabatur assiduè, & si ei aliquid auri argentique offerebatur, aut in necessitatibus pauperum, aut in redemptione captiuorum distribuebat. Panis in cellula illa, eo viuente, coctus nunquàm fuit, sed à deuotis, cùm necessitas exegisset, inferebatur. Magnam enim cateruam populorum de oblationibus deuotorum redemit: pustularum malarum venenum Crucis signo sæpè compressit: dæmones de obsessis corporibus oratione abegit, & iudicibus plerunquè vt culpabilibus ignoscerēt, dulcedine profusa imperauit potiùs, quàm rogauit. Nam ità erat dulcis alloquio, vt ei negare non possent, quod fuisset indulgentia deprecatus.

Semper est in precibus.

Pro reis crebrò rogat iudices.

Quodam verò tempore dum pro furto quis ad pendendum deduceretur, qui & in alijs multis sceleribus, tam in furtis, quàm homicidijs, accusabatur ab incolis criminosus: & hæc ei nunciata fuissent, misit monachum suum ad deprecandum iudicem, vt scilicet cupabilis ille vitæ concederetur. Sed insultante vulgo atque vociferante, quòd si hic dimitteretur, neque regioni, neque iudici posset esse consultum, dimitti non potuit. Intereà extenditur ad trochleas, virgis ac fustibus cæditur, & patibulo cōdemnatur. Cumque mœstus monachus Abbati nunciâsset: Vade, inquit, alongè: quia scito, quòd quem homo redimere noluit, Dominus suo munere redonabit. Tu verò cùm eum cadere víderis, protinùs apprahēsum adducito in monasterium. Monacho verò iussa complente, ille prosternitur in oratione, & tandiù in lachrymis ad Deum fudit preces, quousquè dirupto obice cum catenis, terræ restitueretur appensus. Tūc monachus apprahensum eum, Abbatis conspectibus incolumem repræsentat. At ille gratias agens, Comitem accersiri iubet, dicens: Semper me benigno animo solitus eras audire fili dilectissime: & cur hodiè induratus hominem, pro cuius vita rogaueram, non laxâsti? At ille: Libenter te, inquit, audio sancte sacerdos: sed insurgente vulgo, aliud facere non potui, timens super me seditionem moueri. Et ille: Tu, inquit, me non audisti: Deus autem audire dignatus est: & quem tu tradidisti morti, ille vitæ restituit. En, inquit, coram te adstat sanus. Hæc eo dicente, prosternitur ad pedes Comitis stupentis, quòd videbat viuere, quem in mortis interitu reliquisset. Hæc ego ab ipsius ore Comitis cognoui. Sed & alia multa fecit, quæ insequi longum putaui. Post * quadragintaquatuor verò annos reclusiōis suę, parùm febre pulsatus, tradidit spiritum: Protractusque à cellula, sepulturæ mandatus est. Magnus autem conuentus, vt diximus, de redemptis, in eius processit exequijs.

Historia præcedens habet 39. sed facilè in numeris labūtur librarij.

VITA

FACULTAD DE TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

IVLIVS.

VITA S. CARILEPHI PRESBYTERI ET MONACHI, GRAVITER ET ERVDITE CONSCRIPTA.

Habetur in pervetustis MS. Codicibus. Stylum aliquot locis, vbi res poscere videbatur, modicè elimauit Frater Laurentius Surius.

PRAEFATIO AVTHORIS.

al. Anisole

VITAM beatissimi Carilephi sacerdotis * Aninsulæ cœnobij narraturus, sanctum inuoco spiritum, actuum eius comitem: cuius ille præsidio fretus, tanquàm quisquilias domûs, labiles huius vitæ despexit diuitias, & sub leni redemptoris iugo animi colla submittens, per cælestis tramitem vitæ cursu perpeti impolluto calle mundanas transmisit illecebras. Nemo me putet de illius rebus gestis falsa dicturum, quippe qui ea tantum scribenda susceperim, quæ aut in antiquis reperi scripta voluminibus, aut ab incolis loci illius, in quo vir sanctus conuersatus est, ab illo facta didicimus: nec fallendi cupio esse artifex, tametsi per ingenij inopiam narrator videar angustus.

NARRATIO.

IVLII 1. Patria S. Carilephi.

Antiquissimum apud Christianos, crebrò se Cruce signare. Matt. 21.

EGITVR vir vitæ venerabilis Carilephus ex prouincia Aquitaniæ pago Aruernico ortus est, parentibus nõ improbis, sed credentibus in Christum, ibiq; in crepundijs lactantis infantiæ ablactatus est & nutritus. Qui cùm adolescere cœpisset, totũ se in amore superni iudicis, quantum fas videbatur, constringere, coætaneorum suorum insolentias & vaniloquia declinare, signo sanctæ Crucis se hincindè communire, tum etiã ad cælos semper oculos reuerẽter leuare, & soli Deo vacare sanctus puer studuit, scilicet vt illorum puerorum iungi mereretur consortijs, qui veniente Domino clamauerunt: Hosanna filio Dauid: benedictus, q venit in nomine Domini. Porrò eius propinqui vt viderunt eum ab omnibus mundanis desiderijs alienum, nutu Dei religiosis monachis eum nutriendum tradiderunt, & sacris mysterijs imbuẽdum. Vbi cùm per dies singulos ætate, sapiẽtia & amore æternæ patriæ crescerat, cœpit iam talis existere, qualem possis sine bonorũ oblocutione asserere. Erat enim subiectus maioribus, ijs sancta iniungentibus obsecundans: blandus æqualibus, & communi charitate mirè officiosus erga inferiores, nulli se in religioso cursu præferẽs, cùm omnes in via Dei & cælesti tramite anteuerteret.

Eius sancta exercitia.

Erat frequens in ieiunijs, in vigilijs pernox, in precibus perseuerans. Quid verò de eius pudicitia dicere nos attinet, cùm in eo domicilium sibi statuerit castitas, & altas fixerit charitas radices? Talis ad maturiores peruẽnit annos, & bonæ operationis viam vt aggressus est, ità etiam constanter prosecutus est.

Cùm autem tantæ virtutes & charismata cunctis eum redderent amabilem, & in magno honore & reuerentia ab omnibus haberetur, metuens vir sanctus, nè sagitta diaboli vulneratus, in laqueum elationis incurreret, peregrinam cogitabat vitam arripere, vt sic ignotus despiceretur ab omnibus, & mereretur gloriam ciuium supernorũm. Quodam igitur die accersitis quibusdam è fratribus, quos in diuinitatis amore constantes cognouerat, ità eos cœpit compellare: Quanuis, fratres charissimi, mundi huius facultatibus abiectis & contemptis, videamur religionis titulo insigniri, tamen si velimus esse memores, quanta Dominus noster Iesus Christus pro nostris sit peccatis perpessus supplicia, non possumus non fateri, nos pauca ei retribuere pro ijs, quæ ille præstitit nobis. Ille Deus cùm esset, in vnitate regnans cum Patre & spiritu sancto, exinaniuit semetipsum, & de Virgine matre, operante spiritu sancto

sancto, dignatus est formam serui suscipere, non desinens esse verus Deus: factusque homo, deitatis imperio non se abdicauit. Creuit per tempora, subiectus parentibus vt verus homo: sed multis fulsit miraculis, vt Deus verus. Post innumera autem miracula, quæ eloqui non possim, etiamsi mihi per centum linguarum irriguos meatus verba fundantur, vt nos à peccati vinculis absolueret, funibus constrictus, sputis illitus, alapis cæsus, irridiculè adoratus, ad columnam alligatus, corpore nudato dirissimè flagellatus, spinis coronatus, clauis ad patibulum Crucis affixus, felle cibatus, aceto potatus, lancea confixus, inter latrones deputatus, in terra sepultus est, vt verus homo: sed in obscuratione Solis, in terræ totius commotione, in scissione liminis & veli templi, in fissione petrarum, in apertione sepulcrorum, in resurrectione sua & sanctorum corporum, atque in asscensione ad cælos, declaratus est verus Deus. En quanta ille pro nostris erratis perpeti dignatus est, qui nullum omninò habuit peccatum. Quid nos miseri dicturi sumus, quandò ille in diuino examine plagas, quas nostra causa sustinuit, ostendet, qui vt illi iungi mereamur, nil laboris tolerare volumus? Peregrinemur ergò in hoc seculo pro illius amore & desiderio, vt etsi ciues non possimus effici angelorum, vel pœnas æterni incendij euadere valeamus.

His dictis, conticuit. At illi ad eius vestigia prostrati, quasi ex vno ore dixerunt: Bonum te quidem in cunctis actibus semper perspeximus frater, sed optimum nunc tua testantur eloquia. Parati sumus, Christo adiuuante, sequi vestigia tua, & ꝑ illius amore famem, inopiam & nuditatem perpeti. Post hæc facta oratione cum fletu, instãr Abrahæ patriarchæ per iter incognitum gradientes, Christo duce, profecti sunt. Votis autem viri DEI beatus Auitus, qui erat viuum quoddam sapientiæ domicilium, se socium adiunxit, & vt inchoata peruigili animo perficerent, eos animauit. Cœperunt igitur milites Christi singula sanctorum loca sagaciter inuisere, vt certos quosdam de bonorum meritis flosculos legerent, & ad maturitatem quasi grauida arbor poma producerent, atque de fructibus bonorum operum donaria onusta plantarẽt. Post aliquot autem dies peruenerunt ad Ligerim fluuium, eoque transmisso, ad partes occiduas iter intenderunt, solerter inquirentes, si fortè inuenire possent Patres, quorum exemplo per melioris vitæ tramitem ad terram viuentium, in qua Prophera Dauid esse concupiërat, pertingere valerent. Interìm præcurrente fama, audiunt de beatissimi Maximini, Aurelianensis præsulis sanctitate & labore atque virtutibus, ferueutique desiderio ad eius properant monasterium, quod ipse sibi in suæ Ecclesiæ parœcia construxerat, vbi carnem macerans, sedulus Domino seruiebat, & mulris coruscabat miraculis. Cumque eò peruenissent, reuerenter ab eo susceptì, ibi aliquandiù morati sunt, vt Confessoris Christi cognoscerent sanctitatem. Vt autem beatissimus Maximinus eorum sapientiam & abstinẽtiam perspexit, diuina inspiratione permotus, hortabatur eos presbyterij dignitatem susciperc, vt per sanctæ prædicationis studium alios secùm ad regna cælorum perducerẽt, nè in illo diuino examine vacui à munere viderentur: sed cum duplicato talento ad creditorem suum reuertentes, in gaudium Domini feliciter intrarent. His auditis, beatissimi viri Carilephus & Auitus, vt erant ad omnem humilitatem paratissimi, sicut bona terra semen verbi liben. ter excipientes, vt centesimum fructum per patientiam redderent, iussis Pontificis obtemperârũt, atq; ab eodem sacerdotij onus sibi imponi sustinẽtes, mox indè egressi sunt, vt spiritale semen in corda credentium iactarent.

Euntes autem peruenerunt ad vastam quãdam eremum in loco, qui Pitiacus antè dicebatur, nunc aũt Cella S. Auiti vocatur, ibiq; in multis ieiunijs & orationibus perseuerantes latitârunt. Porrò S. Carilephus, quemadmodùm olim Moyses, post oblatas Domino preces, aquam viuam illic inuénit, vt daretur intelligi, flumina de ventre eius, id est, sancti spiritûs doctrinã iuxta veritatis vocem proditurã, & corda audientium irrigaturam. Super eum aũt fontem sanctus vir ad laudem Dei summi oratorium extruxit, & vsq; in ꝑsens fons S. Carilephi vocatur. In quo loco dum morarent, & in Dei famulatu strenuè exercerẽtur, meritorũ eorũ fama vsq; adeò longè lateq; diffundi cœpit, vt ab oñibus inuiserentur. Id vbi animaduertit sacerdos Dñi Carilephus, instãr Iohãnis Baptistæ solitariã vitam appetẽs, valedixit S. Auito, & cum germano suo Daumero, Galloque commilitone, ad partes Cenomanorum perrexit, singulaque solitaria loca perlustrans, vbi secretiùs degere posset, explorabat. Sed Dominus, qui vo-

Genes. 12.

S. Auitꝰ iũgit se S. Carilepho.

Locus obscurus.

Psal. 26.

Maximinus Aurelianeñ Episcopus.

Matt. 25.

Carilephus & Auitus initiantur sacerdotio.

Iohan. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluntatem timentium se facere consueuit, perduxit eos ad locum solitudinis ipsi pergratum,qui Casa * Iagani priscis dicebatur temporibus,super fluuiū, quem Anisolam appellant,vbi multi fontes frigidas fundunt aquas: à quarum frigiditate fluuium volunt sumpsisse vocabulum, tanquàm ab anio, id est,tremo, & insula * dictus sit Anisola,hoc est,tremoris & frigoris insula. Atque hinc etiam anates volucres dictas putant,quòd semper in aquis versari eas delectet. Erat autem is locus valdè solitarius & nemorosus.

Eò vt peruénit vir sanctus, perspexitque locum à secularium habitatione & hominum frequentatione alienum,nullumq; illuc mortalium accessum, nisi volucrum & bestiarum,sibi eum à Domino præparatum intelligens,humi prostratus,sic orauit: Lumē meum Christe mecum inhabita, & qui Antonio seruo tuo in eremo commoranti ità adesse dignatus es, vt ad exemplum illius & magisterium multæ hominum turbæ confluerent:cum quibus terribili tuo aduētui vt bonus præliator, deuictis veteris hostis insidijs,te cooperante posset occurrere: præsta & mihi nō merenti in hoc loco cæleste præsidium,vt quæ tibi sunt placita, momentis omnibus operemur, & superatum se lugeat hostis nequissimus,qui nos debellare festinat. Ostende nobis Domine Deus noster secundùm magnitudinem potentiæ tuæ, vt cognoscamus tua nos huc voluntate venisse:qui es benedictus Deus per omnia secula seculorum. Cui cùm respondissent,Amen:cœperunt sarculo,quod secùm attulerant, sentes eruëre, vt nō nihil possent colere humum, & iactis paruis seminibus, herbarum radicibus victitare. Dum autem totis viribus incumbunt extirpandis vepribus, repentè nutu Dei maceriam diruram offendunt,quæ ob nimiam vetustatem spinis & sentibus operta, sergente conatu spinas euellunt, & Dauidico carmine gratias agunt altissimo, qui eis ad inhabitandum domicilium demonstrâsset: & aliquot menses in opere perdurantes, ex vilibus virgultis tugurium sibi construxêre: multisque diebus Domino illic seruientes,Missarum solennia & singularum horarum officia persoluebant.

Cùm autem die quodam miles Christi Carilephus sagaci cura locum horto excolendo opportunum inquireret, paucissimas vites de ruinis conglomeratas inuénit, diuina dispensatione vuis refertas. Quas vt vidit,fixis in terram poplitibus,benedixit
Psalm. 137. Dominum,cum lachrymis dicens:Benedictus es tu Deus, quia tu in excelsis habitas, & humilia respicis:quem glorificant Angeli & adorant dominationes: qui non desematt. 18. dixisti, Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, & ego in medio eorum sum. Tu es via inenarrabilis,tu es veritas incommutabilis,vita immortalis, mons infatigabilis,petra incorruptibilis,murus inexpugnabilis,fons indeficiēs,ianua patens, panis viuus,vitis vera,cuius palmites per cuncta mundi climata in sanctis prædicatoribus extenduntur, cuius spirituali aqua abluimur, cuius veracissimi corporis nutrimur pane quotidiè,cuius sacratissimo sanguine indesinenter satiamur:Tuum nomen cum timore & tremore supplex precor, vt effundas super hūc locum multiplices tuæ gratiæ benedictiones: vt extrusis hinc serpentium sibilis, & bestiarum rugitu atque vlulatu, * rationabilium hominum ad laudes tuo nomini depromendas repleatur vocibus.

Hac fusa oratione,erexit se,& exutus cucullo,quo indutus erat,ad arboris eum ramū suspendit, & vitium cœpit palmites à fruteris absoluere, atq; ab earum radicibus spinas & tribulos eradicare. Eo autem sic infatigabiliter pro immenso gaudio laborante,exigua quædam auis in cucullo eius ouum posuit,& auolauit. Cumque post laborem vestimentum repeteret,ouum videns,Domino gratias egit,ità dicens: Gloria tibi Christe Iesu fili Dei altissimi, qui secundùm magnam indulgentiam tuam,ouum mihi sicut Pater filio donâsti. Nunc scio,quia me, etsi immeritum, in filiorum tuorum numerum adoptare dignaris,& demonstrâsti mihi fore, vt multæ hîc sobolis pater efficiar. Deindè ouum exultans fratribus ostendit,& ait: Eccè fratres, quomodò nos diuina potentia in minimis visitare dignata est, vt potiora fideliter exequamur. Sed cùm eo in loco, per singulos dies in Domini seruitio perseuerantes, aliquanto
Matt. 5. tempore sese occultâssent, sicut non potest ciuitas abscondi super montem posita, neque accensa lucerna,posita super candelabrum: sic sacerdotis magni Carilephi regi

gi non potuit sanctitas,vt ab arbore,quæ ad maturitatem iam fruges perduxerat, populorum turbæ spiritalia poma decerperent,& lumen,quod latebat in tenebris, corda ignorantium illuminaret. Quo ergò ordine ad hominum notitiam eius merita peruenerint, exponamus.

Erat tum in ea solitudine taurus, qui syluester dicitur, miræ magnitudinis, miræq; ferocitatis. Vulgò, à bouis deriuatione, bubalum eum vocāt. Is diebus singulis,posita feritate, ad sanctum Dei Carilephum venire solebat, & quasi benedictionem postulans,summisso capite accedebat ad eum,stans immobilis,donèc illius manibus cōtrectaretur. Itaq; caput & collum eius seruus Dei contrectans,fratribus id quod futurum erat,ità prædixit: Cuiusdam potentis hominis taurus iste speciem præ se fert, qui cum magna indignatione ad nos venturus est: sed dispensatione diuina coactus, cum omni mansuetudine recedet à nobis:idque posteà rei probauit euentus. Per idē enim tempus Francorum rex Childebertus cum robustissima manu, regio more ad Cenomanos veniens,aliquandiù illic morabatur. Indicatum est autem illi de prædicti bubali vastitate & ferocitate, & quòd non solùm capi non posset, sed etiam volatu pennigero ab oculis videntium aufugeret. Id ille audiens, cum omni venandi apparatu ingressus est eremum,sagaciter inuestigans,vbinàm bubalus latitaret. Ad eius verò strepitum & clangorem buccinarum,canumq; latratum & hominum clamores commotum animal,ad sanctum Dei Carilephum, quasi ad portum refugij se recipiēs,tremens ac palpitans,huc illucque toruis oculis adspectabat. Quem venatores insequētes velociter,inuenerunt prope Christi famulum stantem & palpitantem: timoreq; perculsi, non sunt ausi propè accedere: sed protinùs veloci cursu reuertentes ad regem,ei,quæ viderant,cum magno pauore nunciauerunt. At ille versus in furorem, eò se deduci iubet ab ipsis: cumque vidisset seruum D E I, & bubalum ad tergum eius stantem,indignabundus ait:Quinam estis vos homines,aut vndè huc venistis,vel cuius hîc authoritate commoramini, & regiam venationem interturbare audetis? At Christi sacerdos Carilephus, non immemor præceptorum Domini,dicentis: In ve- Lucæ 21.
stra patientia acquiretis animas vestras: cum omni humilitate properans ad regem, dixit ei:Nos,Domine rex,ex Aquitaniæ partibus huc ad peregrinandum vénimus, vt cælestis patriæ indigenæ fieri mereamur. Reliquimus diuitias instabilis vitæ,vt adillius semper mansuræ gloriam peruenire valeamus. His auditis, rex cum ingenti indignatione minitabundus ait: Omni cum celeritate hinc recedite,& alibì vobis sedem figite, nè deincèps à nostris hîc hominibus deprehensi, sæuissimis stipitum verberibus rumpamini. S. Carilephus constanter respondit: Non est necesse,clementissime rex,vt hac de re quicquam tibi respondeamus:ex paucis autem vitibus, à Christo nobis in hoc loco ostensis,modicus vini liquor expressus in paruulo vase habetur: petimus,vt pro benedictiōe cum his omnibus,qui tecùm sunt,sumas indè, & sic ad tuum palatium cum lætitia reuertaris.

Eius autem verba rex despiciens, equum vertit, aitque cum fremitu: Hoc facite, quod præcepi:mihi verò & meis nihil opùs est,vestrę rusticitatis mustum vt potemus. His dictis,vt fortissimus equi moderator abijt:sed Dominus Deus,qui serui sui merita decreuerat in lucem proferre,gradienti regi obstitit,nè posset iter prosequi.

Repentè enim equus eius obriguit, & haud secùs atq; præcipitium viam, qua tendebant,oscitabundus refugiebat. Rex autem cœpit eum magna contentione impelere,virgis cædere,calcaribus cruentare. Sed videns nihil se proficere, nimia equi cæde fatigatus,mirabatur quid equo accidisset,vt nec progredi, nec retrocedere posset. Childebertus rex,dū minas intētat seruis Dei,diuinitùs castigatur.
Tum vnus ex Comitibus eius,diuina, vt reor, inspiratione commotus,dixit ad eum: Superni regis famuli sunt hi, quibus tu comminatus es præcellentissime rex: qui, vt arbitror,si vel Soli ipsi dixerint,Sta: stabit profectò Sol, cursumq; suum sine illorum imperio conficere non audebit. Dixit autem illi rex: Abi citiùs ad hominem D E I, si fortasis deprecari possis, vt vel ad sua nos vestigia repedare permittat. Mox veloci cursu,vt erat iussus, ad virum Dei reuersus Comes, & ad eius pedes aduolutus, indicauit,quid regi euenisset. Ille verò gratias agens Deo, comiter iussit regem ad se reuerti. Id vbi rex didicit,equus, q pauloantè nulla verberū vi aut calcarium punctionibus,vt se loco moueret,adigi potuit,ad sanctum D E I solita velocitate regressus est. Postquàm autem rex D E I seruum procùl vidit, ab equo descendit, cursuque con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cito & curuato corpore ad eum cucurrit, eiusque prostratus vestigijs, transgressorem se & impium, qui sancto Dei contradicere ausus esset, cum lachrymis clamitabat. At Christi seruus eum complexans, erexit à tellure, exosculatumque his instruxit admonitionibus:

Carilephus regem instituit.

Rusticitatis meę verba accipe nunc inuictissime Princeps, & quæ à me dicentur, in cordis tui penetralia admitte. Dominum, qui in cælis est, regem te habere memento, cui, multùm necessè est considerare, quid placeat. Non te de loco regiminis inflata potestas extollat, nec reddat turgidum rerum transeuntium tumor: huius altitudo honoris temperetur sancta humilitate. Recordari te conuenit, quòd cùm omnibus hominibus vnus te mulieris partus effuderit in mundum, vno sis cum cæteris omnibus mediatoris Dei & hominum Christi Iesu redemptus cruore, æquali etiam regeneratus baptismate, vno Christi corpore & sanguine cum pauperibus satieris. Dicit autem tibi Dominus per prophetam suum: Non aliud exquiro à te, nisi facere iudicium & diligere misericordiam, & vt paratus sis ire post Dominum Deum tuum. Mich. 6. Prou. 20. scriptum quippe est: Misericordia & veritas custodiunt regem. Tu ergò pro concessa tibi à Domino regia potestate, homines culpæ obnoxios impensa pietate restitue: gaudia est apud Dñm nostrum misericordia, si eos tantùm læsio non sequatur, qui reatu carēt. Cæleste est, remittere scelera: terrenum, vlcisci. Tu itaq; instàr potestatis æthereæ hoc possidebis regnum, si imperium tuũ pietate sublimaueris.

His admõitionibus instructus rex, stabat attonitus, àc si Deum in eius pectore cerneret, pollicebaturq; sanctissimas præceptiones, ipsius precibus adiutum, sese impleturum. Deindè manus sacerdotis exosculans, obnixè rogabat, vt pro diuina benedictione poculum, quod antè promiserat, porrigi iuberet. Quod cùm esset allatum, sua manu obtulit regi vino plenum, qui illud hilariter accipiens, totum vinum exhausit. Nota has beati viri sententias. Indè etiam alijs, qui aderant, bibentibus, rogabat eos sacerdos Christi, vt tertiò & quartò biberent vsque ad satietatem, dicens de pleno semper impertire eum, quem non opprimat in largiendi voluntate paupertas: nec vnquàm animum diuitem facultate destitui, nec posse abũdare hominem mente mendicum. Ità factum est, vt copiosa multitudo, quæ cum rege erat, ad satietatem biberet, nec vinum tamen in vase minueretur. Sed quid mirum, si vas plenum vino remansit sacerdotis Carilephi meritis, Matth. 14. Ioan. 14. cùm ipse author vitę, qui quinq; panibus quinq; hominum millia satiauit, promiserit maiora eos facturos, qui in eius nomine essent credituri? Postquàm autem biberunt omnes & satiati sunt, iterùm rex ad sancti viri pedes se abijciens, obnixè rogabat eum, dicens: Video hominem Dei te esse, & illius huc missum voluntate. Oro igitur, vt digneris nostræ supplicationis munus accipere, & de Madoalensis fisci nostri finibus, vbi possis monasterium condere, quantum tibi visum erit, eligere: vt congregata filium fuit habitatio, ad laudem mundi redemptoris fiat hospitium Angelorum: vt & de constructione apud cælestem iudicem magna maneat merces, & meorum atq; Francorum, qui mihi parent, fiat expiatio peccatorũ. His regis flagitationibus vir sanctus constrictus, id solum se accepturum assensit, quod ad recipiendos peregrinos vno die asello vectus circumire posset. Atque eo munere accepto, benè precatus est regi atque omnibus socijs eius, hortabaturque vt alacriter ad suum palatium rediret. Reuersus rex domum, protinùs cùm multa exultatiõe omnia Vltrogodæ reginæ ordine intimauit, eaq; dixit ei: Necessè est, Dñe mi rex, vt velociter operando custodias cuncta, quæ didicisti.

His ità gestis, cœperunt serui Dei magìs magisq; sedulis ieiunijs & orationibus vacare, vt quõs aduersa perturbare nõ potuerant, prosperis successibus nõ eleuarentur. Porrò aũt magnarũ personarũ sancti viri fama aures demulcẽte, multi ad eũ hincindè caterùatim cõuenêre, illius se precibus cõmendantes. Ille verò humaniter eos susciPręclara eius oratio ad eos, qui eum inuisebant. piẽs, blandis sermonibus cõpellabat, & pindè àc si qdam mellis fauus ab eius ore manaret, corũ corda suauiter afficiebat, cũ magna cõstãtia & suauitate eis dicẽs: O q̃ venustas figulus noster Deꝰ formauit in vobis imagines, quas ad ꝑpetuæ æternitatis finem vt vos ab æterno æstuantis gehẽnę incendio liberarer, dignatus est descẽdere, natus ex Virgine: ille alienus à crimine, vt vos à flagitijs mundaremini, mortẽ Crucis pertulit & fla-

& flagella: vos sine tormento, recedendo à malo, & faciendo bonum, potestis ad eum pertingere. Filioli mei, fugacem istam & fallacissimam vitam despicite, & fugitiuas illecebras respuite. Hæc enim vita caduca, est & tam infida, vt nec amatoribus suis seruet fidem. Omnes in se sperantes decipit, cũctos de ipsa præsidentes irridet. Ipsa inter coniuges diuortia serit, inter amicos discordias, inter pacificos lites, inter fratres scãdala. Ipsa iudicibus iustitiam, castis pudicitiam, artibus peritiam, moribus disciplinam eripit. Contemnite ergò vitam hanc, quæ hora vna existit, & puncto temporis amittitur: quæ hodiè floruit, cràs euanescit: ad illam autem veram vitã festinate, cui nullus vnquàm succedet finis. Quantum autem distat inter ignem viuum & picturam eius, tantum interest inter tormenta, quæ patitur hic corpus: & illa, quæ anima passura est, si ignara creatoris sui, præsentis vitæ impleuerit cursum. Itaque si quem vestrùm pondera peccatorum inclinant, ad pœnitentiæ portum sine hæsitatione confugiat, & cordis gemitu grauis sarcina alleuetur. Nolite tardare conuerti ad Dominum, qui ad vos & per suos prophetas clamat quotidiè, & per semetipsum vocare non desinit, dicens: Venite ad me omnes, q onerati estis peccatis, & ego requiescere vos faciam. His Matt. 11. informati sermonibus, qui ad S. Carilephum venerant, flentes ad sua habitacula recedebant.

Adeò verò diuinus in eo fauor sese declarauit, vt si ægrotis manus imponeret, curarentur, quocunq; essent morbo oppressi: sed & de obsessis corporibus vociferabãtur dæmonia, flagris se & cruciatibus nimijs, sacerdote Carilepho imperante, expelli, quos ille, breui cum lachrymis fusa oratione, ad extremos terrarum orbis fines relegabat. Ecquid verò pluribus me agere necesse est, quãdo omnia referre non possum? His sanationibus corporum etiam animarũ studia iungebantur, vt multorum cordium oculi, illius monitis illuminarentur, atq; ad exercenda ꝑcepta Dominica nutãtiũ animi excitarentur. Multi qdem ex illis sancti spiritũs inflammati calore, mũdanas respuentes illecebras, ad illius consortium conuolabant. Quodam autem die fodiente illo terram cum fratribus, qui ad conuersationem eius se adiunxerant, eo in loco, vbi ad construẽdum Domino templum fundamẽta iactari debebãt, subitò magnum auri pondus in vase fictili sub terra inuẽnit repositum, vocatisq; fratribus, ait: En quãtum nobis præstitit Deus noster, vt viri iusti in nobis vaticinium compleatur, ità dicentis: Habebimus multa bona, si timuerimus Deum. Non ergò cleuet se cor nostrum pro huius thesauri inuentione, qui nõ propterea ostensus est nobis, vt eum possideamus, qui etiam ꝓprias facultates amore cælestis patriæ abiecimus: sed vt per nos peregrinis & indigentibus distribuatur. Quod ità etiam factum est. non enim erat in beato viro auri sacra fames aut cupído, vt cui mundus, vt ait Apostolus, iam esset crucifixus, Galat. 6. ficut & ipse mundo: cui indumentum aliud nõ erat, nisi cilicium, & nuda humus substrato cinere lectum exhibebat: q nudis semper gradiebatur pedibus etiamin quacũque aëris inclementia, memor illius sententiæ Saluatoris: Nihil tuleritis in via, neque Lucæ 10. peram, neque calceamenta.

Curat morbidos & demoniacos. Tob. 4.

De ferculorum verò perceptione quid dicam, quandò cibi potusq; ferè expers, sola propemodùm lectione pascebatur? Quotiès tamẽ pro corporis sustentatione post biduum triduumq; ad refectiõem sedebat, vile olus & parùm leguminis capiebat, neque id tamẽ ad satietatem. Vinum verò haud secùs atq; venenum respuebat, aquæ solius haustu contentus. Operabatur autem sedulò manibus, illud Apostolicum memorans: Qui non laborat, nec manducet. Vtebatur etiam lectione pro requie. His laboribus se macerans p singulos dies, ità se reddidit celebrem, vt ad eius conuersationem permulti aduolarẽt, crescerետq; monachorum cœtus etiam ex viris spectabilibus, sonusq; prædicationis eius loca omnia compleret.

Multa eius abstinẽtia. 2. Thes. 3. Multi spectabiles viri fiũt monachi.

Dum hæc agerẽtur, puẽnit ad aures Vltrogodæ reginæ de beatissimi Carilephi sanctitate, abstinentia, humilitate, & ꝙ esset prophetiæ spiritu plenus. Misit ergò ad eum quosdam ex iudicibus, qui reuerenter ab illo peterent, vt permitteret ipsi ad eum accedere, vt eius benedictione frueretur: simulq; offerrent monasterio illius Madoalẽses fines omnes. Postq̃ illi hæc viro Dei significârunt, metuens ille, nè discipulorum mentes in aliquo stimularentur, per eos comiter reginæ hæc remandauit: Ite, inquit, dulcissimi filij, & renunciate reginæ, monachum in terris possessiones habere nõ debere: benedictionem verò, quam fideliter experit tanquàm à seruis Dei, ipsam à su-

Respuit à regina oblatas possessiones.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pernis sedibus percepturam. Credo enim in omnipotentis Dei misericordia, qui me indignum ad hunc locum perducere dignatus est, & multorum fratrum quanuis inutilem patrem constituit, intrà hoc cœnobium sexum fœmineum nunquàm ingressurum: quod quidem ità seruatur vsque in hodiernum diem. Reuersi illi, reginæ renũciauerunt, quæ sanctus vir mandauerat. Illa verò, vt fœmina prudentissima, de percepta benedictione Deo gratias agens, conticuit. O magnum cordatumque sacerdotem, cuius erat sermo ad doctrinam opportunus, ad intercessionem commodus, ad necessarias exhortationes lepóre cond'tus. Qui ad excipiendos hospites erat promptissimus, in donis largus, in operatione pius, omnes ad ipsum venientes gratissimis pascens eloquijs. Tanta verò illi cura erat apud regem intercedendi pro miseris, vt seniuria illos affecisse existimaret, si casu aliquo non statim supplicem ad regem epistolam misisset: quem etiam deprecando nunquàm defessus est. Quid multis immoror? Factus erat omnibus omnia, vt omnes faceret saluos. Erat autem vultus vitæ respondens, ità vt cum vidisse, præmij instàr esset: & cum eo habitare, magnam adferret securitatem.

Sed quid reformidas oratio? quid ceu carina scopulos refugiens perhorrescis? Velis nolis, cuius vita quanuis strictim dicta est, eius etiam narrandus est obitus. Circa finem igitur vitæ, quem sanctus sacerdos spiritu præuiderat, correptus febre, accitis cunctis fratribus, sic locutus est ad eos: Eccè charissimi filij, iam me ad migrandum ætas compellit, iam me ad suum ius originaria reuocat terræ particula. Scribite ergò in tabulis cordis vestri ea, quæ per me vobis dicuntur à Domino, & inuicèm vos adhortando, præcepta mystica seruate. Pacem, quam suis discipulis author nostræ salutis repetitis commendauit sermonibus, custodite, iram omnem & murmurationem ceu diaboli venena respuite. Authori bonorum omnium seruate pudicitiam, & cum omnibus hominibus pacem loquimini. Omnis mendax sermo non proficiscatur ab ore vestro, nè fortè sententia illa prophetica feriamini, Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Non vos inquinet luxuria, non libido perturbet, non inuidia tabefaciat, non elatio inflet, non vana gloria demulceat. Damnate superbiam, quæ regina est omnium vitiorum. Fugite auaritiam, & omnes adinuentiones eius toto pectore repudiate: memineritis superbiam, libidinem, auaritiã alumnos suos omnes mittere in tartarum. Adulatio procùl sit à vobis, hospitalitatem diligite, cuius plerique studiosi, angelorum consortia meruêre. Super omnia momentis omnibus orate & psallite, vt sanctus spiritus custos vester sit nunquàm deficiens. Alterius ruina, vestra sit cautela: & aliena miseria, vestra afflictio sit. Flete cum flentibus, iacete cum iacentibus, donèc miserante Domino pariter releuemini.

Morituri pr. claræ ad. hortatiões. Ioan. 14.

Psalm. 5.

Hæc & his similia sancto Patre prosequente, prostrati fratres omnes, cum gemitu & rugitu cordis immodicè flere cœperunt, ità vt oculorum imbre humum madefacerent: dicebantque ad illum: Cur, ô pater, hisce difficilibus temporibus acquisitum gregem tam citò relinquis? Væ nobis miseris, qui talem amittimus pastorem, cuius fruebamur alloquijs, & intercessionibus muniebamur. At pius pater, humanissimè eos suo more consolans, ait: Cur dulcissimi filij tam acerbè ploratis & plangitis? Pastor & congregator vester, qui in cœlis est, si ad eius voluntatem vos conformaueritis, nunquàm deseret vos. Ego verò iam dissoluor, & tempus est vt pergam ad eum, quem à puero desideraui. Confortamini ergò, & Dominum benedicite: quia proficiscor à morte ad vitam, à labore ad requiem, ab afflictione & mœrore ad gaudium, à fame ad epulas, de tenebris ad lucem, de ignominia ad regnum & gloriam sempiternam. His dictis, hortabatur eos, vt psalmos Domino decantarent: ipse autem expansis in cælum manibus, hilari facie quasi inuitatus ad epulas, canebat: Misericordias tuas Domine in æternum cantabo: in generatione & progenie annunciabo veritatem tuam in ore meo. & illud: In manus tuas commendo spiritum meum: necnon adijciebat, de profectione securus: Confirmatum est cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in Deo salutari meo: vt inter hymnos & cantica ad sedem suam cælestis animam remearet. Inter hæc flentibus fratribus atque psallentibus, sacerdos Domini corpore Christi percepto, gaudens & exultans emisit spiritum. Ad cuius sancti corporis exequias tantæ populorum turbæ confluxêre, vt ad explicandum lingua non sufficiat. In tanta enim multitudine, vt ità dicam, penè totius prouinciæ, nemo fuit, qui illius beneficijs non deberet. Quæ verò illic lachrymæ, qui planctus extiterint, dicere nolo, nè post annorum curricula dolorem refricem. Eius sacrum corpus Calendis Iulij in basilica, quam ipse Domino construxerat, post altaris confinia posuerunt: vbi, quid viuens gesserit, vsque hodiè ossa mortua testantur.

Psalm. 88.

Psalm. 30.

1. Reg. 2.

Reddit Domino spiritum.

Ad eius enim sacratissimum tumulum dæmoniaci veniunt, & liberantur: periuri veniunt, & vexantur: languidi veniunt, & curantur: rapaces veniunt, & vinciuntur. Atque ità fit, vt qui fideliter eò accedunt, salute potiantur: qui verò infideliter, iuxta Doctoris gentium vocem, tradantur satanæ in interitum carnis, vt spiritus salui fiant. Interim verò in dies crescebat erga sancti viri monasterium amor & timor. Amor quidem, quòd humiliter eò se conferentes, sani reuerterentur, quacunque fuissent infirmitate detenti: timor autem, quòd si quis proterua voluntate ausus esset accedere, diuina dispensatione coërceretur. Vnum sanè idemque insigne miraculum omittendum non est, quod penè nullum latet ex ijs, qui in his regionibus morantur.

Multa miracula ad sepulcrum eius. 2. Cor 5.

Mulier quædam, Gunda nomine, quam clandestinus supplantator illexerat, spiritui sancto volens illudere, virili sumpta veste, in beatissimi Carilephi monasterium ingredi conata est, vt probaret, verum ne esset illius vaticinium, quo prædixerat sexui fœmineo nunquàm datum iri copiàm in illud intrandi. Sed iusto DEI iudicio, priusquàm vel adspiceret cœnobij clausos aditus, arrepta à diabolo, retrorsùm ruit, adeoque fœdè ab illo vexata est, vt dicere me pudeat. Caput enim illi adegit inter femora, sicque factum est, vt quæ sacratis liminibus falsa oscula imprimere tentauerat, turpissimè deformata, immundas sui corporis partes osculari cogeretur: sexumque ipsa suum, quem virili habitu regere voluerat, cunctis cernere volentibus palàm proderet. Ea res effecit, vt deincèps eò se conferre mulieres ausæ non sint: patetque verum fuisse beati viri vaticinium.

Punitur diuinitus fœmina, volens in monasterium eius ingredi.

Illud quoquè recens miraculum silentio premere nolim, quod religiosos quosdam eius loci monachos retulisse scio. Homo quidam, immundo correptus spiritu, humana voce perdita, instàr canum vlulabat. Obibat ille multa sacra loca, in quibus beatissimorum martyrum & confessorum corpora quiescunt, vt posset curari: sed cùm non haberet meliùs, Romam profectus est, vt vel beatissimi Petri Apostolorum principis precibus sanaretur. Cumque aliquot dies perseuerâsset in oratione, ab ipso Apostolo Petro in somnis admonitus est, vt sancti Carilephi monasterium repeteret, illic salutem recuperaturus. Paruit ille, & simulatquè valuas domũs Dei, vbi sancti viri ossa quiescunt, prostratus attigit, liberatus à dæmonio, loquendi vsum recepit. Deumque laudans & glorificans abscessit. Alia quædam pauca miracula recitat hic Author historiæ huius, quæ studió breuitatis omisimus: tandèm verò ità subiungit:

Curatur dæmoniacus mutus.

Sed nunc mihi veniam tribuat decus optimorum sacerdotum, quòd de illius meritorum cumulo quædam ausus fui attingere, cuius si cuncta velim merita perstringere, dies me priùs, quàm sermo deficiet. Hæc autem pauca viro sancto & doctori peritissimo pio affectu, non scientia, impendi. Tu sacerdos Christi præporens mihi apud Dominum tribue, vt quem religionis titulo illius pietas insigniuit, religiosorum reddat in diuina retributione participem. Sanctam etiam eorum congregationem, qui ad beatissimi sacerdotis Carilephi reliquias excubant, quasi ad eorum vestigia aduolutus suppliciter deprecor, vt mei memores esse dignentur, & suis precibus omnipotenti Domino me commendare non desinant, vt & hìc ab æmulorum insidijs merear liberari, & in diuino examine meorum cõsequar veniam peccatorum: præstante Domino nostro IESV Christo, qui viuus & verus est Deus, cum Patre & Spiritu sancto in vnitate Trinitatis viuens & regnans nunc & semper, & per infinita sæcula sæculorum, Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTYRIVM SS. PROCESSI ET MARTINIANI, VT HABETVR IN PERANTIQVIS MS. CODICIBUS.

Consentiunt vetustißima Martyrologia. Stylum Frater Laurentius Surius aliquot locis nonnihil correxit.

2. IVLII.

IN TEMPORE illo, quo Simon Magus intrinsecùs crepuit, & impijssimus Nero tradidit beatissimos Apostolos Christi Petrum & Paulum Paulino viro clarissimo magisteriæ potestatis, idem Paulinus mãcipauit beatissimos Apostolos custodiæ Mamertini: veniebantque ad eos multi Christiani infirmi, & curabantur eorum morbi, alijque à dæmonijs obsessi, liberabantur per orationes Apostolorum. Erant autem ijsdem beatissimis Apostolis custodiẽdis deputati milites multi, inter quos erant duo magistriani * Mello principis, Processus & Martinianus. Qui cùm viderent mirabilia q̃ faciebat per beatos Apostolos suos Dñs Iesus Christus, admirantes dixerunt eis:

* Aminelli

Viri venerabiles, non potestis ambigere vestrî iam oblîtum esse Neronem, quâdoquidem nonus iam mensis agitur, quòd estis in custodia. Rogamus itaque vos, vt eatis, quocunquè voletis: tantùm in eius nomine, per quem facitis res admirandas, baptizetis nos. Dixerunt eis beatissimi Apostoli Petrus & Paulus: Si credere velitis toto corde & animo in nomen Trinitatis, vosipsi quoquè facere poteritis, quæ nos facere cognouistis. Hoc vbi audiêrunt, qui in custodia erant, omnes vnanimiter clamabant: Donate nobis aquam, quia siti periclitamur. Eadem hora beatissimus Petrus Apostolus in ipsa custodia Mamertini dixit ad omnes: Credite in Deum patrem omnipotentem, & in Dominum nostrum Iesum Christum filium eius vnigenitum, & in spiritum sanctum, & omnia ministrabuntur vobis.

Tum omnes abiecerunt se ad pedes Apostolorum, rogantes vt baptismum ab eis perciperent. At verò beatissimi Apostoli orauerunt Deum, orationeque expleta, bea-

Insigne miraculum.

tus Petrus in mõte Tarpeio signum Crucis expressit in eadem custodia, atque eadem hora emanârunt aquæ è monte: baptizatique sunt B. Processus & Martinianus à bea-

Multi baptizantur in carcere à S. Petro.

to Petro Apostolo. Hoc vt viderunt cuncti, qui erant in custodia, prostrauerunt se ad pedes beati Petri Apostoli, & baptizati sunt promiscui sexûs & diuersę ætatis numero quadraginta septem. Obtulit autem pro eis sacrificium laudis, & particeps eos fecit corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi. Deindè B. Processus & Martinianus dixerunt ad sanctos Christi Apostolos: Pergite, quò vultis. oblitus enim vestrî Nero, de vobis desperauit. Exeuntes ergò de custodia sancti Apostoli, per viam, quæ Appia nuncupatur, ad portã Appiam peruenerunt. Beatissimo autem Petro Apostolo, cui-us pedem attriuerât compedes ferrei, cecidit fasciola apud sepem in via noua: cumq; venisset ad portam Appiam, vidit Dominum Iesum Christum, eumque agnoscens, dixit illi: Domine, quò vadis? Et Dominus: Romam, inquit, redeo, vt iterùm crucifigar: tu aût Romam reuertere. redijtq; Petrus Romã manè, & milites tenuerunt eũ. Nunciatum est autẽ Paulino viro clarissimo, magistro officij, Processum & Martinianum Christianos effectos esse. Misit ergò milites, cõprehensosq; iussit in custodiã retrudi.

Sistuntur coram iudice Processus & Martinianus.

Alia die præcepit sibi eos exhiberi, adductisq; ad conspectum suũ, dixit: Sic stulti facti estis, vt deserentes deos & deas, quos inuictissimi principes colunt, & antiquitas adorat, temeritate ducamini, militiæ vestræ priuãdi ornamentis? Respõdit Martinianus clara voce: Nos iam demùm cœpimus habere sacramenta militiæ cælestis. Paulin⁹ vir clarissimus dixit: Deponite amentiam pectoris vestri, & adorate deos immortales, quos ab incunabulis vestris venerati estis & coluistis, in quorũ religiõe enutriti estis. Beati martyres vna voce dixerunt: Nos Christiani facti sumus. Ait Paulinus vir clarissimus: Audite me commilitones mei, & facite quæ dico, & estote amici mei, & fruimini militia vestra, dijsque omnipotentibus sacrificantes, viuite, & sitis præclari apud principes nostros. Responderunt ambo: Sufficiat, nos declarâsse tibi veros

nos esse Christianos, & seruos DEI & Domini nostri IESV Christi, quem beatissimi Apostoli eius Petrus & Paulus prædicauerunt.

Paulinus vir clarissimus dixit: Iam dixi vobis, & iterùm repetens dico: obremperate consilio meo, & viuite. Illi autem tacuerunt. Iterùm atque iterùm Paulinus eadem inculcans, cùm se videret nihil proficere, iussit lapidibus eorum ora contundi. Cumque diù cæderentur, clamabant ambo pariter, Gloria in excelsis Deo. Paulinus vir clarissimus dixit militibus suis: Proferte tripodam, vt sacrificent maiestatibus. Beati martyres responderunt: Nos semèl obtulimus nosipsos Deo omnipotenti. Allata tripoda, Paulinus ait: Facite, quæ dico. Allatus est autem etiam Iupiter aureus. Eo viso, riserunt sancti martyres, & in tripodam atq; Iouem coram Paulino expuerunt. Tunc Paulinus iussit eos in eculeo suspendi, & neruis attrahi, atque fustibus cædi. Illi autem alacri vultu lætantes dicebant: Gratias tibi agimus Domine Iesu Christe. Paulinus magister officij nimio furore incensus, iussit flammas ad eorum latera admoueri. At martyres clamabant: Benedictum nomen Domini nostri Iesu Christi, quem beatissimi Apostoli eius Petrus & Paulus prædicauerunt.

Lapidibus ora eorum tunduntur.

Fustibus cæduntur.

Latera aduruntur.

Erat tum ibi matrona quædam nobilissima, Lucina nomine. Ea assistens eis, confirmabat eos his verbis: Constantes estote, milites Christi, & nolite meruere pœnas, quæ ad tempus sunt. Paulinus verò dixit ad eos: Quæ est isthæc vestra amentia? At illi corroborati, irrisêre tormenta. Iussit ergò Paulinus in eculeo suspensos scorpionibus castigari, adhibita voce præconis, ità dicentis: Præcepta principum contemnere nolite. Eadem hora Paulinus sinistro oculo orbatus est, ductusque pœnitentia, præ dolore exclamauit: O carmina artis magicę. præcepitque eos deponi de eculeo, & diù maceratos, in Mamertini custodiam retrudi: ijs autem sedulò ministrabat Lucina matrona venerabilis. Post triduum Paulinus subitò à dęmone arreptus, expirauit. At filius eius Pompinius vociferans ibat ad Palatium: Moderatores, inquiens, & gubernatores Reipublicę, subuenite, vt extinguantur arte magica imbuti. Audiens hoc Cęsarius vrbis præfectus, rem gestam indicauit Neroni Augusto, qui iussit sine mora illos interfici. Pompinius itaque filius Paulini, cœpit fortiter vrgere Præfectum vrbis Cæsarium. Tum prefectus tulit in eos sententiam: eiectique è custodia, & ducti extra muros vrbis Romæ, via Aurelia capite cæsi sunt. Cùm vidisset autem illos beatissima Lucina, cum familia sua sequebatur eos vsque ad aquæductum, vbi etiam decollati sunt, & trũca eorum corpora relicta sunt canibus deuoranda: quæ eadem sanctissima matrona collegit, & condiuit preciosis aromatibus, sepeliuitq; in prædio suo in arenario iuxta locum, vbi plexi sunt sexto Nonas Iulias via Aurelia: vbi etiam præstantur beneficia eorum vsque in hodiernum diem, regnante Domino Deo atque Saluatore nostro IESV CHRISTO.

Cęduntur scorpionibus.

Plectuntur capite.

De ijsdem beatis Martyribus, ex Homilia 32. in Euangelia, beati Gregorij Papæ.

AD sanctorum martyrum (Processi & Martiniani) corpora consistimus fratres mei: Nunquid isti carnem suam in mortem darent, nisi eis certissimè constitisset, esse vitã pro qua mori debuissent? Ecce qui ità crediderunt, miraculis coruscant. Ad extincta nanq; eorum corpora viuentes ægri veniunt, & sanantur: periuri veniunt, & à dæmonio vexãtur: dæmoniaci veniunt, & liberantur. Quomodò ergò illic viuunt, vbi viuunt, si in tot miraculis viuunt hîc, vbi mortui sunt? Rem fratres dico breuem verbo, sed non paruam merito, quam religiosis quibusdam senioribus narrantibus agnoui. Gotthorũ tẽpore matrona quædam fuit valdè religiosa, quæ ad horũ martyrum (de Processo & Martiniano dicit) ecclesiã crebrò veniebat. Quadam die, dum ex more ad orandum venisset, egrediens, duos stantes sub peregrino habitu monachos inuênit, peregrinos credidit, dari eis aliquid eleemosynæ præcepit. Sed priusq; eius erogator eis ad largiendũ eleemosynam propinquâsset, adstiterunt illi viciniùs, & dixerũt: Tu nos modò visitas, nos te in die iudicij requirem⁹, & quicquid possumus p̃ stabim⁹ tibi. Quo dicto, ab oculis eius ablati sunt. Territa illa, ad orãdũ redijt, sesq; in lachrymis, plxiùs effudit: & facta est posthàc tãto instãtior in opere, quãto certior de promissione. Si aût iuxta Pauli vocem, est fides sperandarum substantia rerũ, argumẽtum nõ apparentium: nequaq; iã dicimus, vt vẽturam vitã credatis: qa eccè ipsi, q̃ in illa viuũt, humanis obtutib⁹ visibiliter præsentãtur. Quod cm̃ videri potest, meliùs dicit

Miracula ad eorum monumentum.

Vide qui-d cõferat invocatio Sanctorũ. Hebr. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sanctorum patrocinia nobis conciliare debemus.

sciri,quàm credi. Venturam ergò vitam nos Dominus magis voluit scire, quàm credere, qui eos, quos inuisibiliter recipit, apud se viuere nobis etiam visibiliter ostendit. Hos ergò, fratres charissimi, in causa vestri examinis, quam cum districto iudice habetis,patronos facite, hos in die tanti terroris illius defensores adhibete. Certè si apud quendam magnum iudicem causa quælibet vestra esset die crastino ventilanda, totus hodiernus dies in cogitatione duceretur: patronum vestra fraternitas quæreret,magnisque precibus ageret, vt apud tantum iudicem sibi defensor veniret. Eccè districtus iudex Iesus venturus est: tanti illius Angelorum Archangelorumque concilij terror adhibetur: in illo conuentu causa nostra discutitur, & tamen nos patronos modò non requirimus,quos tunc defensores habeamus. Adsunt defensores nostri, sancti martyres: rogari volunt,atque,vt ità dixerim,quærunt,vt quærantur. Hos ergò adiutores vestræ oratiõis quærite: hos protectores vestri reatûs inuenite: ga nè punire peccatores debeat,rogari vult & ipse,qui iudicat. Vndè etiã lõgo tẽpore comminatur iram,& tamen misericorditer expectat. Sic autem nos & misericordia eius refoueat, vt nullo modo negligentes reddat: sic peccata nostra perturbent, vt mens in desperationem non proruat. Quia & si præsumentes metuimus,& metuentes speramus,æternum regnum citiùs adepturi sumus per eum, qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritûs sancti Deus,per omnia secula seculorum,Amen.

VITA BEATAE MONEGVNDIS CONIVGATAE, AVTHORE S. GREGORIO TVRONEN. *Episcopo, Lib. De vita Patrum, Cap. 19.*

IVLII 2. ¶Beneficia Dei immẽsa.

Lucæ 10.

NSignia diuinorum beneficiorum charismata, quæ humano generi cælitùs sunt indulta,nec sensu concipi, nec verbis proferri, nec scripturis poterunt compræhendi, cùm ipse Saluator mundi ab illo rudis seculi exordio patriarchis se præstat videri, Prophetis annunciari, ad extremum semper Virginis intactæq; Mariæ dignatur vtero susci pi, & præpotens immortalisq; creator, mortalis carnis patitur amictu vestiri,mortẽ pro hominis ob peccatum mortui reparatione adire,victorq; resurgere.Qui nos grauium facinorum spiculis sauciatos, ac latronum insidiantium vulneribus affectos, infuso meri oleiq; licta dogma perduxit: qui nos exẽplis sanctorum viuere, incessabili præceptionis suæ munere cohortatur,nobisque non modò viros, sed ipsum etiam inferiorem sexum, gitimè decertantibus, verumetiam fœminis, in his prælijs fauorabiliter desudãtibus, sidera regna cõfert: sicut beatæ Monegundi, quæ relicto genitali solo, tanquàm re-

3. Reg. 10.

gina prudens,quæ audire sapiẽtiam Salomonis adiuit,beati Martini basilicam,vt eius miracula quotidianis momentis miraretur,expetijt, hauriretq; de fonte sacerdotali, quo posset aditum nemoris paradisiaci recludere.

Igitur beatissima Monegundis, Carnotenæ vrbis indigena,parentum ad votum copulata coniugio,duas filias habuit,super quibus valdè gauisa lætabatur, dicens: Quia propagauit Deus generationem meam,vt mihi duæ filiæ nascerentur. Sed hoc muntã naturæ debitã cõcluserant. Ex hoc genitrix mœsta deplorãs,orbatamq; se lugẽs,nõ diebus,nõ noctibus à fletu cessabat, quam nõ vir, nõ amicus, non vllus ꝓpinquorum poterat cõsolari. Tãdèm verò in se cõuersa, ait: Si nullã cõsolationem de obitu filiarũ capio,vereor nè ob hoc lædã Dominũ meũ Iesum Christũ. Sed nũc hęc lamẽta linquẽs,cũ beato Iob cõsolata, decantabo: Dominus dedit, Dñs abstulit: sicut Domino

Iob 1.

placuit,ità factũ est.sit nomẽ Domini benedictũ. Et hæc dicẽs, exuta veste lugubri,iussit sibi cellulã paruulã ꝓparari, in qua tantummodò fenestellã, per quam modicũ lumẽ posset cernere,ꝓcepit aptari:ibiq; contẽpto mũdi ambitu,spreto viri cõsortio,soli

B. Monegũdis se arctissimè includit.

Deo,

Deo,in quo erat confisa,vacabat. Fundensque orationem pro suis ac populi delictis, habens puellulam vnam, cuius ei famulatu ministrabatur aquæ necessitas, accipiebat etiam farinam hordeaceam, infusosque lymphis cineres diligenter colans, ex ea aqua mixturam masse conficiebat,formatosq; proprijs manibus panes ipsa coquens, post longa ieiunia reficiebatur. Reliquum domûs suę cibum pauperibus dispensabat.

Eius esca & potus.

Factum est autem quadam die,vt memorata puella, quæ ei consuecuerat famulari, & credo inimici astu seducta,cui semper bonis iniurias irrogare mos est, se ab eius famulatu subtraheret,dicens: Non potero ego cum hac domina permanere,quæ in tali abstinentia commoratur: sed potiùs vtar seculo, ac cibum potumque in abundantia sumã. Quintus autem iam fluxerat abscessionis eius dies, quòd hæc religiosa neq; farinam consuetam,neque aquam acceperat,sed perstabat inmobilis,& fixa manens in Christo: in quo quisque locatus vel fundatus, nec venti turbine, nec fluctuum impulsione dilabitur: nec enim sibi illa de mortali cibo vitam, sed de verbo DEI (sicut scriptum est)putabat inferri,commemorans illud sapientię Salomoniacę prouerbiũ. Quia non necabit Dominus fame animam iusti. & illud, Quia iustus ex fide viuit. Sed quoniam corpus humanum absque esu terreno sustentari nequit, prostrata in orationem, petijt, vt qui manna populo esurienti de cælo, lymphasque sitienti produxit è saxo,ipse quoque alimentum,quo parumpèr corpusculum fessum confortaretur, dignaretur indulgere. Protinusque ad eius orationem nix de cælo decidua humum operuit. Quod illa cum gratiarumactione cernens,educta manu per fenestram,quod circa parietem erat, ex ipsa niue collegit, de qua aquam exprimens,panem solitum formauit,quo vsque ad alios quinque dies victum corporeum ministrauit.

Deut. 8. Prou. 10. Haba. 2.

Exod. 16. Num. 20.

Cęlitùs accipit aquã.

Habebat autem contiguum cellulæ paruulum viridarium,in quod pro quadam reuelatione prodire erat solita. In illud igitur cùm ingressa esset,intuens herbas loci ac deambulans, mulier, quæ triticum supra tectum suum siccandum posuerat, quasi de eminentiori loco curis oppleta mundanis, importunè prospexit, moxq; oculis clausis lumine caruit. Cognoscens autem reatum suum,ad eam accedit, rem vt gesta fuerat pandens. At illa deijciens se in orationem, ait: Væ mihi, quia pro paruitatis meæ persona peccatrice, aliorum clausi sunt oculi. Et cõsummata oratione,imposuit manum mulieri. Confestim autem, vt signum Crucis expressit, mulier visum recepit. Homo ex pago illo,qui olim auditum perdiderat, ad hanc cellulam deuotus aduenit, pro quo deprecati sunt parentes eius,vt ei manus hæc benedicta dignaretur imponere. Sed illa indignam se proclamans,per quam Christus operari dignaretur,solo prostrata,& quasi ipsa Dominicorum pedum vestigia lambẽs humiliter, pro eo diuinam clementiam supplicauit: illaque adhuc solo decumbente, aures surdi apertæ sunt, redijtque ad domum propriam,mœrore ablato,cum gaudio.

Sanat cęcũ.

Item surdũ.

His signis glorificata inter suos, nè vanę glorię lapsum incurreret, sancti Martini antistitis basilicam, relicto coniuge, cum familia & omni domo sua, fideliter expetiuit. Cumq; iter cœptum carperet,venit ad vicum vrbis Turonicę, cui nomen est Euena,in quo Medardi Suessionici confessoris reliquiæ continentur, cuius & vigiliæ ea nocte celebrabantur. Ibi igitur illa attentè excubans in oratione,hora debita cum reliquo populo ad Missarum accessit solennia. Quæ dum à sacerdotibus Dei celebrarentur, aduenit quædam puella pustulæ malæ veneno conflata, procidit que ad pedes eius,dicens: Súbueni mihi,quia mors iniqua vitam conatur eripere. At illa more solito in orationẽ prostrata,supplicauit pro ea Deo omnium creatori,erectaque signum Crucis imposuit: sicque in quatuor partes vulnere excrepante, puellam, pure decurrente,mors importuna reliquit.

Post hæc ad basilicam sancti Martini Monegundis beata peruenit,ibique prostrata coram sepulcro gratias agens, ꝙ tumulũ sanctum oculis ꝓprijs contemplari meruerat,in cellula parua cõsistens,quotidiè orationi ac ieiunijs vigilijsq; vacabat. Sed nec ille locus ab eius virtute fuit inglorius. Nã viduę cuiusdã filia manus cõtractas detulit,cui vt illa exorata signũ salutis imposuit,manib' suis digitos puellę cõrectare cœpit. Extensis verò digitis, neruisq; directis, volas laxauit incolumes. Dum autem hæc agerentur,audita vir illius fama beatæ, conuocans amicos vicinosque suos, perrexit post eam, ac reduxit ad propria, & eam in cellulam, in qua priùs habitauerat,intromisit. At illa non cessabat ab opere, quo consueuerat, sed exercebatur in ieiu-

nijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

nijs & obsecrationibus, vt tandèm locum, in quo habitare desiderabat, posset acquirere. Inchoat iterùm iter desideratum, implorans beati Martini auxilium, vt qui dederat desiderium, tribueret & affectum perueniendi ad basilicam. Reuertitur ad cellulam illam, in qua priùs fuerat commorata, in eaque perstitit inconcussa: nec enim est amplius à viro suo quæsita. Ibi verò paucas colligens monachas, cum fide integra
Nutritia vitæ eius. & oratione degebat, non sumens panem nisi hordeaceum, non vinum, nisi parùm in diebus festis, & hoc ipsum aqua nimia temperatum, nullum habens stratum fœni, palearq; mollimen, nisi tantùm illud, quod intextis iunci virgulis fieri solet, quas vulgò mattas vocant. Hoc superponebat formulæ, hoc solo supersternebat, hoc erat quotidianum scamnum, hoc culcitra, hoc plumella, hoc erat stragulum, hoc omnis lectuli commoditas: sic docens eisdem facere, quas secùm adsciuit. Ibiq; in Dei laudibus degens, multis infirmis, oratione facta, salutaria impartiebat medicamenta.

Mulier quædam filiam suam exhibuit vulneribus plenam, & pus eadem genuerant. Tunc illa, facta oratione, saliuam ex ore suscipiens, vulnera sæua perunxit, puellamq; reddidit sanam, opitulante eius virtute, qui cæci nati oculos sputo formauit. Puer verò incola loci, maleficiũ in potione hausit, de quo, vt asserunt, serpentes generati in intraneis pueri, magnum dolorem suis morsibus excitabant, ità vt nulla quiescendi mora vel in modicum momentum indulgeretur: sed neque cibum aut potum capere poterat: & si quandò aliquid accipiebat, protinùs reijciebat. Hic adductus ad beatam fœminã, petijt se eius virtute mundari. Cumque illa reclamaret, indignam se esse, quæ hæc agere posset, implicita precatu suorum, ventrem pueri palpabat palma demulcens, sensitque ibi anguium venenatorum nequitiam latitare. Tũc accepto pampini viridis folio, saliua liniuit, fixitque super eum Crucis beatæ signaculum. Quo posito super aluum iuuenculi, dolore paululùm sedato, obdormiuit in scamno, qui olim doloribus insistentibus caruerat somno. Post vnius verò horæ momentum consurtimque referens ancillæ Dei, sanus abscessit.

Alius verò puer paralytica ægritudine contractus, ante eam inter manus delatus est aliorum, deprecans à beata sanari. At illa in oratione prostrata, precem pro eo effudit ad Dominum. Consummata verò oratione consurgens, apprehensa manu puerecta, erexit eum, sospitemque abire permisit. Mulier erat cæca, quæ adducta ad eam, deprecata est, vt ei manus imponeret. At illa respondit: Quid vobis & mihi, homines Dei? Nonne sanctus Martinus hic habitat, qui quotidiè illustrium opere virtutum refulget? Illuc accedite, ibi obsecrate, vt ipse vos visitare dignetur: nam ego peccatrix quid faciam? Illa verò in sua petitione perdurãs, aiebat: Deus per omnes timẽtes nomen suum, quotidiè opus exercet egregium: ideoque supplex ad te confugio, cui præsitta est diuinitus gratia curationum. Tunc commota Dei famula, luminibus sepultis
Item cæcam restituit. manus imposuit: statimque reseratis cataractis, mundum latè patentem, quæ fuerat cæca, prospexit. Multisque etiam energumenis ad eam ingressis vt manus imposuit, fugato hoste nequam, sospitatem restituit. Nec morabantur ex his curari, quos ad se sancta permisisset accedere.

Iam autem tempus vocationis eius appropinquabat, & defessa corpore soluebatur. Quod cùm viderent sanctimoniales, quas secùm habebat, flebant valdè, dicentes: Et cui nos, mater sancta, relinquis? vel cui commendas filias, quas in locum hunc pro Dei intuitu congregãsti? At illa parũpèr lachrymans, ait: Si pacem sanctificationemq; sequamini, Deus erit protectio vestra, habebitisque sanctum Martinum Antistitem
Sancti inuocati adsunt nobis. pastorem magnum. Ego quoquè non discedam à vobis: sed inuocata adero in medio charitatis vestræ. At illæ rogabant, dicentes: Venturi sunt multi infirmi ad nos, flagitantes benedictionem à te accipere: & quid faciemus, cùm te non viderint esse superstitem? Confusæ enim eos foràs emittemus, cùm tuam faciem non contemplabimur. Rogamus autem, vt quia hæc ab oculis nostris absconditur, saltem digneris oleum salemque benedicere, de quo possimus ægrotis benedictionem flagitantibus ministrare. Tunc illa, benedicto oleo ac sale, tradidit eis: quæ suscipientes, diligentissimè
Obiit S. Monegũdis. seruauerunt. Sicque beatissima obijt in pace, & sepulta est in ipsa cellula, multis secum posterùm virtutibus repræsentans. Nam de memorata benedictione multi post eius transitum ægroti incolumitatis beneficia sunt experti.

Bo-

Bosonis deniquè Diaconi pes vnus à pustula mala intumuerat, ità vt gressum facere non valeret, deportatusque ad eius tumulum, orationem fudit. Puellæ verò accipientes ex oleo memorato, quod sancta reliquerat, posuerunt super pedem eius, & extemplò aperto vulnere, defluente veneno, sanatus est. Cæcus quidam adductus ad eius tumulum, in oratione prosternitur: irruente autem in eum sopore, obdormiuit, apparuitque ei beata, dicens: Indignam quidem me iudico exæquari sanctis: sed tamen vnius hîc oculi recipies lumen: deincèps autem propera quantocyùs ad pedes beati Martini, & prosternere in compunctione animi coram eo. ipse enim tibi restituet alterius oculi visum. Expergefactus homo, vnius oculi recepto lumine, abijt quò iussio impulit imperantis, ibique iterùm obsecrans beati confessoris virtutem, depulsa cæci oculi nocte, videns abscessit. Mutus etiam ad hunc beatæ tumulum prostratus decubuit, qui intantùm fide compunctus est, vt riuis lachrymarum cellulæ inficeret pauimentum: qui consurgens, absoluta lingua virtute diuina, regressus est. Alius deniquè mutus veniens & decumbens, corde tantùm implorabat, & non voce solubili beatæ fœminę auxilium, in cuius ore de memorata benedictione parte infusa, crumpente sanguine mixto cum pure, vocis officium meruit adipisci. Frigoriticus quoquè accedens ad hoc monumentum, vt palam tegentem attigit, restincta contagionis febre, conualuit. Contractus verò, Marcus nomine, manibus deportatus aliorum ad sepulcrum beatæ, orationem diutissimè fudit: hora autem nona pedibus proprijs stetit, domumque regressus est. Leodinus puer cùm in valetudinem grauem irruens, quarto ægrotaret mẽse, & non solùm gressuum, verumetiam iam ciborum vsum, insistente febre nimia, perdidisset, ad eius deportatus sepulcrũ, præmortuus accepta salute, surrexit è tumulo rediuiuus. Quid de frigoriticis reliquis loquar, cùm plerisque hoc fuerit beneficium remedij, dum palam tumuli sunt fideliter osculati? Quid etiam de energumenis? qui adducti ad cellulam beatæ, cùm limen sanctum fuerint ingressi, integræ menti restituuntur. Nec enim moratur larua egredi è corpore, cùm sanctę huius senserit adesse virtutem, operante hoc Domino nostro Iesu Christo, qui timentibus nomen suum prę̃mia largitur æterna.
Miracula ad eius tumulum.

VITA S. SVVITHVNI EPISCOPI VVINTONIENSIS, AVTHORE GOTZELINO MORINEN. QVI CLARUIT ANNO CHRISTI 1110. QUANQUÀM SUSPICOR HANC NON NISÌ EPITOMEN ESSE VITÆ AB ILLO CONSCRIPTÆ. STYLUM MODICÈ HINCINDÈ CORREXI.

Glorioso rege Anglorum Egberto regnante, qui regi Kinegilpho, ab idolatria per beatum Birinum conuerso, octauus in regni administratione successit, beatus Suuithunus, pater & pastor in Ecclesia Dei futurus, cursûs sui in stadio mundi huius exigendi, diuina ordinante misericordia, accepit exordium. Annis verò puerilibus, pia simplicitate transactis, iugum Dominicæ seruitutis suis humeris imponi voluit, susceptumque humiliter viriliterque portauit. Itaque in clerum adscitus, de gradu in gradum, de virtute in virtutem, gressus eius DEO per omnia dirigente, conscendens, sub Helinstano Vuintano Episcopo, ad sacerdotij honorem prouectus est. Porrò autem curabat seipsum ministrum idoneum & probabilem DEO semper exhibere, verbum veritatis rectè & catholicè tractare, humanitati & mansuetudini studere, opera pietatis ante omnia exercere, non rectè neque ordine viuentes, virga castitatis corrigere, humiliter omnibus inseruire.
Iulij. 2.
Fit clericus.
Virtutes eius.

Eius fama vbi ad regis aures peruenit, ab illo accersitus est, & inter præcipuos amicos numeratus. Commendauitq; ei rex filium suum * Adulphum, liberalibus disciplinis erudiendũ, & sanctis moribus instruendũ: quẽ posteà Subdiaconũ ordinauit. At tamen patre eius sine hęrede ex hac vita decedente, cùm pter eum nullus alius hę-
* Quidam Alidulphũ vocant.

res

Universidad de Deusto
Biblioteca

res supereſſet, Leone Pontifice diſpenſante, vxorem duxit. Defuncto verò Helinſtano Epiſcopo, omnium votis Suuithunus electus eſt. Eius precibus & exhortationibus rex Adulphus permotus, eccleſijs Dei vniuerſam decimam terræ regni ſui benignè donauit, libereque ſibi vendicare conceſſit. Idem ſanctus Epiſcopus pontem Vuintonienſem, qui eſt ad orientem, conſtruxit: Cumque ei ædificando ſolicitam nauaret operam, quodam die illo ad opus reſidente, quędam paupercula mulier eò venit, oua venalia in vaſe deferēs: quam appræhenſam operarij laſciuiētes & ludibundi, magno incommodo affecerunt, ouis vniuerſis non ereptis, ſed confractis. Illa igitur pro illata iniuria & damno dato, cum lachrymis & eiulatu coram Epiſcopo conquerente, vir ſanctus pietate permotus, vas, in quo erant repoſita oua, corripit, dextra ſignum Crucis exprimit, ouaque incorrupta & integra reſtituit.

Creatur Epiſcopus.

Miraculū.

Solebat verò ſtudioſè fabricare eccleſias ijs locis, quibus non erant: porrò diruptas & confractas inſtaurare. Dedicaturus ſacras ædes, non equo vehebatur ſublimis, nec ſecularis pompę apparatum ſibi adhibebat: ſed clericis & familiaribus ſuis comitantibus, nudis pedibus humiliter incedebat. Ad conuiuia ſua accerſebat non locupletes, ſed egenos & pauperes. Os ei ſemper apertum erat ad cohortandos peccatores ad agendam pœnitentiam. Monebat ſtantes, darent operam, nè caderent: lapſos, vt reſurgerent. Cibum non vt ventrem farciret, ſed pro ſuî ſuſtētatione parcè & moderatè ſumebat. Poſt multas vigilias multosque labores, nè deficeret, ſomni paulùm admittebat, pſalmis & canticis ſpiritualibus ſemper intentus. Proximis ſemper, perindè ac ſibijpſi, quod vtile, quod honeſtum, pium & ſanctum eſſet, modeſto & humili ſermone proponebat. Vixit vir beatus vſque ad vitæ exitum in vera obſeruatione mandatorum Dei, omni cuſtodia ſeruans cor ſuum in omni munditia & ſpiritali puritate, catholicæ & Apoſtolicæ doctrinæ cuſtos integer, filiorum ſpiritaliter regeneratorum in ſanctæ conuerſationis ſtudio eruditor peruigil & magiſter. Humilitatem & manſuetudinem accuratiùs ſectabatur. Deniquè pacem & ſanctimoniam ſequens, fontem vitæ & ſempiternæ beatitudinis ſitiebat. Atque ità feliciter migrauit ab hoc ſeculo ad ſidereas manſiones ſexto Nonas Iulij, anno ſalutis octingenteſimo ſexageſimoſecundo. Iuſſit verò non intrà eccleſiam, ſed extra eius ſepta, indigno & vili loco ſe tumulari.

Multa eius prędara exempla.

Eius beata mors.

Poſt obitum ſuum multis coruſcauit miraculis: inter quæ apparuit cuidam viro, incredibili membrorum omnium infirmitate laboranti, admonēs, vt Etheluuoldum Vuintonienſem Epiſcopum adiret, diceretque ei diuinæ prouidentiæ ità viſum, vt corpus ipſius à loco, in quo conditum erat, ſublatum, intrà eccleſiam digniori loco honorificentiùs tumuletur. Si diffidat & hæſitet, teſtimonij loco habiturum ſanitatem, quam, profligato eadem hora morbo, quo diù laborâſſet, ilicò eſſet recuperaturus. Addidit etiam, vt ad locum ſepulturæ veniat, vnum ex ferreis annulis, qui etiamnùm lapidi infixi viſuntur, ſine vlla lapidis leſione extracturus, rurſumque pari facilitate, nihil læſo lapide, in ſuum locum repoſiturus. Surgit ille perfectè ſanus: vti prędicta erant, omnia reperit, cunctaque ex ordine Epiſcopo enarrat.

Multa poſt obitū eius miracula.

Incuruum quendam, & pecudum more, prono vultu terram reſpectantem, ſanum & incolumem reddidit. Vir quidam nobilis & diues, cùm meridiano tempore ad fluminis ripam deambularet, vidit ſubitò apparentes ſibi tres vltra modum horrendas quaſi mulieres ſtatura immenſa. Eæ fugientem illum compræhendentes, & multis modis affligentes, peſtiferoque flatu ſuo penè ſuffocantes, incredibili horrore affectum, inſano ſimilem reddiderunt. Adducto autem ad eccleſiam, nocte apparuit ſanctus Suuithunus, & omni pulſo dolore, ſanitati eum reſtituit.

Eius trāslatio, & miracula.

Cùm Etheluuoldus Epiſcopus corpus beati viri è terra leuaret, mira odoris fragrantia omnes peruaſit, mulier cæca viſum recepit, & multi diuerſis preſſi ægritudinibus, eius meritis curati ſunt. Ea tranſlatio incidit in annum centeſimum decimum ab obitu illius, incarnationis verò Dominicæ nongenteſimum ſeptuageſimum primum, & Idus Iulij. Eodem die puerum, à natiuitate mirabiliter contractum, ſanauit: tribus mulieribus oculorum lumine orbatis viſum reſtituit: nexibus ferreis mulierem in carcere compeditam, ruptis vinculis, liberauit: paralyticum curauit: matronam nobilem, ſed cęcam, illuminauit: vigintiquinque homines varijs vexatos morbis, qui è locis diuerſis venerant, vno die perfectè reſtituit: cæcos aliquot, duas con-

Quę deinceps ſequūt in hac hiſtoria, in compendium redegi.

tractas fœminas intrà vnum diem: triginta & ſex è diuerſis locis venientes, nec vnius generis laborantes ægritudinibus, trium dierum ſpatio: neq; diù pòſt, centum viginti quatuor intrà dies quatuordecim curauit.

Edgardi regis lex ſeuera in fures.

Rex Edgardus ob coërcēda furta lege ſanxit, vt in furto depræhenſus, oculis priuaretur, auribus, manibus pedibusque pręciſis, cute capitis nudaretur, ſicq; feris & auibus laniandus obijceretur. Accidit verò, innocentem quendam ea pœna mulctatum, penè amittere auditum, obſtructis ſanguine aurium meatibus. Delatus à parentibus in oratorium S. Suuithuni, vt ſolus auditus ei redderetur, non id modò impetrauit, ſed etiam alia, quæ non rogauerat. Mulierem quandam dormientem oſtio aperto in villa ciuitatis Vuintoniēſis, lupus è lecto abſportauit in ſyluam, & horrendo vlulatu alios ad ſe lupos acciuit. Mulier & inedia & ætate debilis, quid faceret ignorabat. Cōuertitur ad preces, diuinā implorat opem, S. Suuithunum appellat. Lupus, eius audito nomine, obdormiuit: mulier ſe ſubducit: lupus cuigilans, cum ſocijs eam inſequitur, ſed lædi non potuit, quam Dei & beati Pontificis miſericordia liberandam ſuſceperat.

Statua S. Suuithuni, & miracula ad eam.

Statuam quandam S. Suuithuni Epiſcopus Schireburnenſis à fratribus acquiſitam, honorificè in eccleſia ſua collocauit, vbi præclara miracula crebrò edi ſolebāt. ad hanc ſtatuam quidam leproſus non curationis obtinendæ cauſa, ſed vt ab illis, qui eo in loco preces funderent, ſtipem acciperet, acceſſit. Cumque paululùm illic obdormiuiſſet, viſum eſt ei S. Suithunum adeſſe, lepram ipſius manu abſtergere, & morbum illum omnem repentè ab ipſo depellere. Euigilans, lætus coram omnibus cingulum ſoluit, & ſe purgatum oſtendit.

VITA S. OTTONIS EPISCOPI BABENBERGENSIS ET APOSTOLI POMERANORVM, MVtato paſsim ſtylo per F. Laurentium Surium, ex quodam antiquo MS. libro deſcripta. Authoris nomen aberat, ſed ſatis apparet eum ſcripſiſſe bona fide.

Iulij 2. ſed tranſlatio eius ſolenniter celebratur 30. Septēbris.

BEatiſſimus Otto Epiſcopus è Suenia duxit originem. Parentes habuit Bartholdum Comitem & Sophiam, nobilitate magìs, quàm rerum opulentia inſignes. Conditione enim ingenui, ſummis principibus ſanguinis generoſitate erant pares, ſed impares cenſu. Ij cùm filium ſuum Ottonem in prima ætate literis traditum, diligenti cura quæſito illi magiſtro, ad puberes annos perduxiſſent, vita functi ſunt, facultatesque eorum & pecunias alter filius Fridericus, futurus miles, poſſedit. Ottone igitur ſtudiorum cauſa in exteris regionibus degēte, frater eius adhuc puer, domum pro viribus gubernabat, tenues ſanè impenſas Ottoni in literas incumbenti ſuppeditās. Cùm iam autem Otto Grammaticæ præcepta, itemq; Poëtas & Philoſophos quoſdam tenaci memoria complexus eſſet, nec haberet ſumptus, ad ſtudia ſublimiora adſpiranti neceſſarios, noluit fratri aut alijs cognatis importunum & odioſum ſe præbere, iam tum in ipſa adoleſcentia ſecutus verecundiam & bonæ exiſtimationis decorum atq; pulchritudinem.

Abijt in Poloniam S. Otto.

Itaq; in Poloniam peregrè profectus, vbì nouerat literatorū eſſe penuriam, ludum literarium aperuit, & tum alios docēdo, tum ſeipſum quoq; magis magisq; ad eruditionis profectum vrgendo, breuì ſibi & rem auxit familiarem, & honori habitus eſt. Idioma quoq; regionis illius didicit, ſenſimq; ad altiora progrediens, parſimonię, frugalitatis & continentiæ ſtudijs eruditionem ſuam illuſtrauit. Atq; hac ratione omnibus charus & gratus effectus, in magnorū virorum & potentium ſeſe amicitiam & familiaritatem inſinuauit, non parùm illi eam ad rem conferente corporis elegātia, & quòd valdè idoneus & opportunus videretur legationibus obeundis, & inter ſublimes perſonas vltrò citroq; ferēdis reſponſis. Adſcitus verò eſt in aulam Poloniæ Du-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cis,qui eum legatum misit ad Henricum Imperatorem,eius nominis Quartum. Obierat enim tum eius Ducis coniunx,& desponsa illi fuit Iuditha,huius,quem diximus, Imperatoris soror.Euenit autem non sine dispositione diuina, vt beatus Otto ad Imperatoris aulam perueniret,in cuius etiam ministerio cum cæteris, quos Capellanos vocant,aliquandiù permansit.

Per id tempus Imperatores Ecclesiarum inuestituras conferebant, & quotiès Episcopus aliquis decessisset è vita,ecclesia cui prefuerat,pedum & annulũ ad Imperatorem transmittebat,ab eius aula petẽs sibi dari Episcopum. Itaq; multi nobiles & præstantes viri, cognati & filij principum ,Imperatoris aulam sequebantur,Capellanorũ ei ministerium exhibentes, spe alicuius Episcopatûs obtinendi. Inter quos omnes ea se moderatione & æquabilitate cõparabat Otto, vt neque ex sublimitate inuidiam, neq; ex abiectione & vilitate contemptũ sibi conflaret. Accidit tum, vt Imperatoris Cancellario in Episcopum promoto,in eius locum ab Imperatore Otto subrogaretur. Quo sanè munere ea dexteritate, industria & comitate pfunctus est, vt aulici oẽs multa cum benevolentia & studio complecterentur, eiq; deferrent. Interea Babenbergensis Episcopus Rupertus anno Christi millesimo centesimo secundo excessit è viuis,allataq; sunt Episcopatûs insignia ad aulã Imperatoris,& preces oblatæ Imperatori pro pastore dando. Ille verò sex mensium sibi voluit spatia permitti ad deliberandum. Interìm ecclesiæ Babenbergensis Clerus & populus pro idoneo antistite Dominum attentissimè deprecabatur. Elapsis indè mensibus sex, Imperator significauit Babenbergensibus idoneum se ipsis pastorem reperisse. Illi igitur inter spem & metũ anxij, attentiùs rem Domino commendabant: cumq; nuncij tam Clerici quàm laici profecti essent ad aulam Imperatoris, cæteri omnes à minimo ad supremum vsq; proximo ante Saluatoris natalem Dominico die,instituta cum Crucibus processione,ad montem S. Michaelis ascenderunt,suffragia petituri,vt beatissimus Michael Archangelus, cælestis militiæ signifer,suis precibus à Domino ipsis bonum,strenuum,peritũ pastorem & præsulem impetraret. Eos autem pro sua misericordia & veritate exaudiuisse Dominum Deum,& beatissimum Michaelem Archangelum,ipse certus rei probauit euentus.

Ea res temerè à quibusdã Imperatoribus vsurpata, multas in Ecclesia turbas excitauit

Enimuerò & legati Babenbergensis ecclesiæ ab Imperatore honorificè sunt accepti,& in suo negocio felicissimè expediti. Cùm enim Imperator illos ad se vocâsset, ità locutus est : Quantæ nobis curæ sit ecclesia vestra, hinc animaduertere potestis,q̃ non temerè aut subitò rectorem vobis præficiendum putauimus, sed adhibita tẽporis mora,itemq; consilio & matura deliberatione: neq; id mirum sanè, quandò à propinquis & ꝓgenitoribus nostris ea, vt nôstis, ecclesia benè fundata,prædijs,possessionibus & omnium rerum copia & affluentia instructa & sublimata est,atque ea omnia, quod de alijs ecclesijs dicere vix ausim,integra etiamnùm atq; sartatecta ei conseruãtur:ità vt iure meritoq; prouidum,sagacem,& qui eius facultates tueri nôrit,non vanum & superbia tumidum,illi gubernatorem constitui oporteat. His atque id genus alijs sermonibus Imperatore suum consilium semèl atq; iterùm legatis cõmendante, quidam ex eis propemodùm dilationis pertæsi, vbi vel quisnam sit ille, quem ipse delegerit,sciscitabantur. Tum Imperator: En,inquit,prẽsò est:& manu apprehendens Ottonem,(erat autem ille forma corporis egregia,bonis indutus vestibus, tonsura & toto habitu intùs & foris Clericum repræsentans)Hic, inquit, hic est vester dominus & Babenbergensis ecclesiæ antistes. Consternati autem legati,inuicèm sese respectãt, in ipsum quoq; Ottonem identidèm suos oculos conijciunt. Porrò nobiles pleriq; qui aut sibi, aut suis cupiebant, nutibus ac mussitatione legatos, nè illum recipiant, instigant. Itaque subtristes legati:Sperabamus,inquiunt, aliquem ex aulæ vestrę maiestatis proceribus vel principibus nobis notum præsulem & dominum nos accepturos. Hic verò quisnam sit aut vndè,incõpertum habemus. Tum Imperator: Vultisne,inquit,scire,quis & cuias sit iste? Illis se id velle respondentibus: Equidem, ait, pater eius ego sum, & Babenberga mater eius erit. A qua nos sententia non decedemus. Si quis autem sese opponere ausus erit, is proculdubiò nostram in se indignationem conuertet. Neq; enim vel leuitate animi, vel priuatis cõmodis ducimur : sed quod honestum inprimis & illi ecclesiæ vel maximè necessarium visum nobis est, id simplici animo hac in re secuti sumus. De compertis,vt dici solet, non est incertũ iudi-

Datur Babẽbergẽsibus Episcopus.

dicium. Longa experientia & probatione totum hunc hominem perspectum & cognitũ habemus: eius fides,patientia,longanimitas,prudentia, sagacitas,in rebus paruis diligentia, in arduis strenuitas minimè nos latent. Neque ambigere debetis,eius absentiam nostræ domui non parùm detrimenti allaturam, vtpotè qui negocia eius omnia strenuè ac fideliter exequi & expedire hactenùs consueuerit. Virtutes S. Ottonis.

Hæc vt Otto audiuit,ad pedes Imperatoris aduolutus, vbertìm lachrymas fudit. Accurrunt legati,prostratum erigunt: ille contrà humiliter recusat, dicit se inopem & tanta dignitate indignum: iustius esse confirmat,viros ingenuos, claros, nobiles, potentes & diuites capellanos Cęsareę maiestatis eum honoris gradum obtinere. Tum verò Imperator: Cernitis,ait,quæ sit huius hominis ambitio. Iam tertiò recusat. Duos anteà ipsi oblatos Episcopatus ad socios reiecit.Ecquid vobis videtur? Augustanam sedem tradere ei voluimus, sed ille sciens hæreditatem, ad quam festinatur in principio,in nouissimo benedictione carere: eos,qui ante ipsum in aulæ nostrę laboribus & exercitijs versati essent,æquum esse dicebat priores quiete potiri.Idem fecit, cùm ei à nobis oblata est Halberstadensis ecclesiæ sedes. Itaque spe bona ducor, Bambergensi ecclesię illum diuinitùs reseruatum.Atq; hæc dicens, annulum Episcopi,eius digito apposuit,pedum tradidit,& ità inuestitum legatis attribuit. Mox à tota aula ei acclamatur : legatique rem diuinitùs agi cernentes, suscipiunt & amplectuntur eum,dominum & patrem suum illum vocantes. Deindè Imperator ait ad illos: Accipite dominum vestrum,& omni reuerentia,studio ac benevolentia ipsum complectimini.Testor enim eum, qui nouit omnia, non me nôsse mortalem quenquam, cui honestiùs ac tutiùs eius loci cura credi potuisset. Me quoq; viuo & Romani Imperij habenas moderante,quisquis hunc tetigerit, tanget pupillam oculi mei.Hac ratione atque hoc ordine pontificatûs cathedram scandere coactus, ægrè quidem & cum multa hæsitatione consensit propter contentionem illam, quæ erat inter regnũ & sacerdotium causa inuestituræ & electionum ecclesiarum, quas euacuare sibiq; vẽdicare plùs æquo nitebatur imperialis authoritas. Rursùs autem verebatur, non sine diuinitatis nutu iam tertiò sibi offerri episcopatum, cumque si tertiò repudiaret, posse in ipsum competere illam sententiam : Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Tres Episcõ patus recusauit. Prou.20. Aegrè recipit cathedram. Psal.108.

Inter has ergò angustias positus, quod vnum salutare existimabat,ad sanctę & Apostolicæ sedis & catholicæ matris auxilium confugere decreuit. In ipso igitur articulo, cùm adhuc in aula Imperatoris esset, votum nuncupauit Domino, nunquàm se in Episcopatu permansurum,nisi consentiente & postulante ecclesia sua,ipsius Pontificis Maximi manu & consecrari & inuestituram consequi mereretur. Porrò natalem Christi Saluatoris diem cum Imperatore Moguntiæ celebrauit. Deindè partìm retentis,partìm dimissis legatis,qui ipsius causa venerant, in aula mansit ad quadraginta ferè dies,pro decoro & honestate,tum Imperatore,tum aulicis omnibus permultùm ei deferentibus.Indè verò Princeps Augustano & Herbipolensi mandat Episcopis,alijsque aulæ honoratis viris,vt eum Babenbergam deducant: qui sanè honestissimo comitatu & multa frequentia ad sedem ipsius pridiè Purificationis beatissimæ Virginis Babenbergam eum introduxêre,omni clero & populo eum cupidissimè expectante. Cùm autem eatenùs ad oppidum accessisset, vt iam conspicere posset monasterium cathedralis ecclesiæ, ab equo descendit,calceamenta deposuit,humilitatẽ animi corporis habitu ostendens: atq; ità licèt rigeret Februarij frigidum cælum,perniues & glaciem nudis pedibus vsq; in sancti Georgij ædem progressus est, occurrentibus ei longo examine clericis & monachis,laicisque nobilibus permultis cum vniuersa plebe Babenbergensi,cum pompa & processione insigni,cum ornamentis & reliquijs Sanctorum, cum hymnis & cantionibus,ad personam & tempus accommodatis,tanta deniq; cum exultatione & decoro, vt pro dignitate verbis explicari non queat. Post officia salutationum, cùm illud penetrabile gelu adeò pedes Episcopi exussisset,vt ipsam vitæ sedem cor & viscera frigus ex toto ferè occuparet,alijs calidam aquam ad abluendos pedes offerentibus, ille gnarus & prudens frigidam popposcit, eique pedes imponens,frigus frigore profligauit. Nota religionẽ sanctiviri. Exemplum pręclarum.

Memor autem voti sui,post paucos dies ab ingressu suo in oppidum, priusquàm de rebus cæteris quicquam constitueret, nuncios Romam mittit cum literis ad domi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Romã proficiscitur. num Paschalem Pōtificem, eius nominis secundum: à quo per literas euocatus, Romam profectus est: quò cùm in ipsis Assensionis Christi ferijs pueniſſet, nec ibi Pōtificem inuenisset, in Campaniam abijt, & Anagnię eum reperit. Qui autem cum illo venerant viri honorati, data & accepta salute, Pontificem etiam ecclesię Babenbergensis nomine salutant, suasq; preces & vota pro electo antistite suo subiungunt. Otto verò nil cunctatus, ordinem & modum suę ad Episcopatum euectionis exponit, nihil regit silentio, pedum & annulum ad Pontificis pedes deponit, temeritatis & erroris veniam petit, addens tamen non sua voluntate, sed aliena potestate ità factū: postulat aduersùs seipsum Canonicę censurę vltionem. Tum Pontifex Paschalis, admiratus viri summam prudentiam & constantiam, leuare eum iubet insignia. Ille verò negat, indignumq; se protestatur. Ait igitur Pontifex: Sancti spiritūs solennitas aduentat: tanti ergò arbitri voluntati rem hanc permittere debemus. Cumq; vltrò citroque multa satis hinc inter se contulissent, accepta benedictione, Otto cum suis ad hospitium digreditur. Vbi sanè tota illa nocte & sequēti die multa apud se pertractās, & animo voluens accuratè malitiam temporum, angustias, curas, pericula pastorum, inobedientiam, proteruiam, insolentiam subditorum, & quicquid deniq; duri & aduersi in ea functione accidere possit, plena deliberatione, abdicatis omnibus, priuatus & quietus secùm viuere decernit: accitisq; itineris sui socijs, quid deliberâsset aperit, moxq; vale dicens Pontifici & eius curiæ, domum abire cœpit. Vnius autem dici itinere confecto, Pontificis mandato reuocatur, missisq; donis quibusdam, eorum mystica interpretatione admonetur corpus & animum præparare percipiendis donis Spiritūs sancti.

Vide quàm agnoscat Rō. Pontificis authoritatē vir tantus.

A Pōtifice cōsecratur Episcopus. Ecquid verò faceret? Obedientiæ præcepto retrahitur, à comitibus impellitur, atq; ità cum tremore & reuerentia reuersus ad Pontificem, in ipsa sacratissima Pentecoste, petentibus Babenbergensis ecclesiæ legatis, ab ipso Romano Pontifice accipit inuestituram, & cum multo decore & exultatione totius curiæ, inuocato Spiritu sancto, inter Missarum solennia Episcopus consecratur. Simùl autem ab eodem beatæ memoriæ Pontifice id tum accepit priuilegij, quandò ex more pro accipiēda Episcopali benedictione, Romanę Ecclesię matri, quę dignos filios honore afficere gauderet, venerandum caput submisit, vt cùm anteà potestas facta esset Episcopo Babēbergensi quater annis singulis specialis cuiusdam honorificentiæ prærogatiua, Cruce & pallio vtendi, ipse eiusq; successores, quòd idoneus & honore illo dignissimus videretur, octiès Cruce & pallio quotannis vti possent: neque id ambitione aliqua, sed grata tuita matris illius Romanæ Ecclesiæ benignitate. Et ille quidem post honorem DEI, quem in cunctis actibus suis glorificare iucundum ei erat, etiam ecclesiæ, cui prę̄erat, gloriam & decorem cumulare studebat.

Priuilegiū Episcopi Bābergensis.

Ab eo autem tempore, quo Episcopus consecratus est, operante in illo gratia Spiritūs sancti, tam in secularibus, quàm spiritalibus & ecclesiasticis negocijs consilio viguit & prudentia, ità vt gratiam & dignitatem sibi augeret tum apud omnes generatim, tum illos verò peculiariter, quibus non magis præesse, quàm prodesse incipiebat. Primitię verò operum eius duo cœnobia fuêre, quæ extruxit in Episcopatu Herbipolensi, quorum alterum Vraugia dicitur, sub patrocinio S. Laurētij: alterum Vra, in honorem beati Petri Apostoli: quibus honestia & eleganti fabrica absolutis, quemadmodùm omnibus suis monasterijs solebat, prędia, sylvas, agros, prata vel precio cōparauit, vel alijs iustis modis acquirere studuit. Deindè in Babenbergensi Episcopatu tertium & quartum condidit monasterium: quorum alterum Michelenualt dicitur, in honorem S. Iohannis Euangelistæ: alterum in Lantheim, in honorem beatissimæ & perpetuæ Virginis Mariæ, Cistertiensis ordinis: nam alia tria ordinis Cluniacensis fuêre: Et Michelenualt quidē & Vraugiam, in fundo ꝓprio patrimonij ecclesiæ: Lātheim verò & Vram, in aduentitio condidit. In Episcopatu Ratisponensi sex ædificauit monasteria, è quibus quinq; ordinis Cluniacensis fuêre. Primum, Entisdorffum dictum, in honorem S. Iacobi Apostoli. Secundum, * Pruueningen, sub patrocinio beati Georgij martyris: vtrunq; in fundo aduentitio. Tertium, cognominatum est Monasterium, quod cum adiacente parœcia eiusdem nominis, sibi pecunia comparauit ab * Henrico Duce Bauariæ & Diepoldo Marchione, regioq; Clotarij Imperatoris priuilegio illud in Babenbergensis ecclesiæ ius & ditionem transtulit. Quartum est

Multa construit monasteria.

est Biburgum. Quintum * Adelhartesdorffum: sed Biburgum quidem sub patrocinio beatissimæ Mariæ perpetuę Virginis: istud verò posterius, in honorē S. Iohannis Euāgelistę: vtrunq; aút situm est in fundo aduentitio. Sextū porrò est Vuindelbergū, ordinis Clericorū regularium, quos Nortbertinos siue Præmōstratenses vocant, in honorē sanctissimæ matris Dei, quod itidēm fundum aduentitium habet.

Norbertini, à Norberto primo fundatore.

In Episcopatu Halberstadensi vndecimū eius extat monasteriū Regēstorffum, ordinis Cluniacēsis, sub patrocinio beati Iohannis Baptistæ. Abbatiam enim Vicēbach, quæ nūc, mutato loco & nomine, Regenstorffum appellatur, cum omnibus, quæ iuris illius sunt, à munificentia Henrici Imperatoris Iunioris acceptam, priuilegijs regiæ authoritatis sanctæ Babenbergensi ecclesiæ adiecit, bonaq; eiusdē cœnobij duplicauit. Cùm ēm anteà nō nisi sexagintaduos, vt vocāt, mansos habuisset, ille alios sexagintaduos adiunxit. In Episcopatu Eistetensi duodecimū cōstruxit mōnasteriū Hallprūnam, ordinis Cistertiēsis, sub patrocinio beatissimę matris Dei: quod quidē cum eius fundo ingēti pecunia coemptū, magnis sumptib⁹ in Abbatiā ꝓmouit. In Episcopatu Parauiensi tertiumdecimū eius est monasteriū Alrispach, & decimum quartum * Cluniacēse sub patrocinio beati Andreę Apostoli iuxta fluuium Anisum. Hoc verò à Lupoldo Marchione dono accepit, in eiusq; promotionē viginti māsos & quinquaginta marcas impendit. In patriarchatu Aquileiensi decimumquintū cœnobiū cōdidit in castro Arnoldstein, ipsa munitione dęstructa: quod quidem castrum annis quinq; & quadraginta cum nonagintaquinq; mansis, q ditionis eius erant, ab ecclesia Babenbergēsi abalienatū, ipse multo labore & sumptu recuperauit, adiectisq; alijs sexaginta māsis, Abbatiā illic cōstituit. Hæc nimirùm quindecim cœnobia, opera illius & benignitas nunq̄ infœcūda, cōdidit & ꝓpagauit. Prętereà verò etiā quinq; cellulas, quasi totidem seminis grana serere curauit, sciēs neq; eū, q seminat, esse aliquid, neq; q rigat, sed Deum incrementū dārem. Ex ijs aūt granis qdam iam surculi pullulāt, poteruntq;, Deo augmentū pstante, in arbores excrescere. Prima dicitur Aspach, in honorem S. Matthęi Apostoli & Euangelistę: cuius qdām fundū & fundi prædiū multo tępore Babenbergēsis ecclesia pdiderat: sed ille solerti cura perquisitū, in monachorū Cellā mutauit, quæ iam in Abbatiā ꝓfecit, multis ꝑdijs ab illo primùm, deindè ab alijs fidelibus aucta. Secunda, in Babenbergensi loco in domate S. Michaelis sita est, quam sub patrocinio S. Fidis virginis & martyris, primò sanctimonialium esse voluit, sed posteà altiori cōsilio septem monachis eam attribuit, & cum omnibus, quæ illius sunt, S. Michaeli consignauit. Tertia est Rota, sub patrocinio S. Georgij martyris in Episcopatu Herbipolensi. Quarta Vuessera, in eodē Episcopatu, ordinis Nortberti-norū, in honorē sanctæ Dei genitricis Mariæ. Sed alterius harū fœcunditas, alteri sterilitatem attulit. Rota enim permanens in sua tenuitate, proficientis Vuesseræ, tanquàm melioris, seruituri subdita est.

2. Cor. 3.

Non est verò ignorandum, Rotam hanc Ottonem Episcopum ab Agnete Palatina eiusq; sorore Adelheida cum sexaginta mansis ecclesiæ Babenbergensi donatā accepisse: quę verò circūcirca adiacent illi cellę bona, cum emisse ducentis septuaginta-quinq; marcis, putà agros, sylvas, prata, pascua, molendina, & quicquid vsùs aut iuris in eo prędio * Eimo Dux noscitur habuisse. Vuesserā verò construere cœperat Gotboldus Comes, sed Otto Episcopus eam, dono ab illo acceptam, suis impendijs promouit. Quinta Cella fuit in Episcopatu Herbipolensi * Inchartehausen in pago Tullealt. Quòd si verum fateri liceat, etiam sexta illi Tuckelhausen in eodē Episcopatu attribuenda est. Eius enim fundatores cùm se cernerent prouehendę illi minimè pares esse, nec ignorarent Ottonem Episcopum eiusmodi rerum esse studiosissimum, vt eius ope locus promoueretur, eius nomini eum adscripsêre, Babenbergensisq; ecclesiæ corā idoneis testibus eum fore promiserunt. Qua conditione multa etiam illi loco impendit. Sed hactenùs de monasterijs & Cellis ab eo constructis dixisse sufficiat.

for * I Charehausen

Tuckelhausen iam est Cartusiense monasteriū

Porrò verò cathedralis Babenbergensis ecclesiæ monasterium, quod sub eius antecessore, Deo permittente, solis saluis parietibus, penitùs conflagrārat, magnis impensis beari viri temporibus pristinę suæ elegantiæ & dignitati restiturum est. Ipse pauimentum strauit, columnas ecclesiæ, quas ignis afflauerat, egregiè & firmauit & ornauit, Chorū S. Georgij exaltauit, picturas nihilo prioribus inferiores excitauit, & nè casus similis deincèps formidandus esset, totū monasterium & turres laminis cupreis

Ecclesiā s. Georgij & monasteriū egregiè instaurat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

contexit, sphæras & cruces turrium inaurauit, omnia denique monasterij ædificia in singulis officinis instauranda, & in meliorem statum euehenda curauit.

Quæ verò iedem ecclesiæ facultates & prædia eius benignitate accesserint, præter ea, quæ fundatorum liberalitas iam antè ei contulerat, vel sola Canonicorum mensa non paulò, quàm priùs fuerit, copiosior satis docere potest. Ecclesia quoque S. Michaëlis non mediocres ei debet gratiarumactiones. Nam vetus illa structura cùm in sacrosanctæ Eucharistiæ ædiculæ siue ciborij, vt author vocat, hemisphærio intrinsecùs rimam haberet, veritus ille, nè fortè ruinam faciens, monachos læderet, tanquàm sibi ea opportunitate oblata gauisus, totam illam sustulit, ipsumq; monasterium de integrò, & quidem augustius atq; grandius extruxit, ipsamq; rem fratrum, plusquàm nonaginta talentorum redditibus annuis, cumulauit: multa quoq; eidem loco ornamenta contulit, quippe quem singulari quodam studio & beneuolẽtia, tanquàm corporis sui post obitũ futurum domiciliũ, semp complexus sit. Multa hic breuitatis causa prætereo, quę tum huic, tum alijs cœnobijs & ecclesijs suis elargitus est, pallia, stolas, casulas, calices aureos & argenteos, cruces, capsas, vrceos, ampullas aureas & argenteas, thuribula, acerras, candelabra, diuersa ecclesiarum vtensilia, cortinas, tapeta, vtriusq; testamenti codices, aliosq; diuersos libros: quorũ omnium tam est ingẽs copia, vt numerus æstimationem vincere videatur. Et est sanè admiratione dignum, ab vno Episcopo tot locis tam multa potuisse conferri. Sed hæc omnia de fonte rei familiaris ille hauriens, Deo subministrante abundè multa, seipsum non exhausit: imò, sicuti ipse dicere solebat, quanto plus in Dei opera erogabat, tanto semper magis ipsi, quod erogaret, suppetebat. Quanuis autem totus esset in Deo, & omnia sua in cęlestes thesauros præmittere festinaret: at nihilo minùs, vt vir prudens & potens, quod Dei erat, reddidit Deo: & mundo, quod illius esset, non negauit.

Multũ confert ecclesię S. Michaelis.

Quæ verò illius in vestitu & victu frugalitas fuerit ac parsimonia, vix vlli credibile videatur. Dixisse enim illum pro certo accepimus, nunquàm se in episcopatu panem ad satietatem comedisse. Semper enim sobrius & penè ieiunus à mensa surrexit, apposita omnia, ægrotis, egenis, & mendicis impertiẽs. Quodam ieiunij tẽpore, cùm multa esset piscium penuria, quidam procurator eius lucium non magnum duobus solidis emit, eumq; benè apparatum prandenti illi obtulit, modestè obsecrans, vt plus aliquid cibi caperet, seq; pisce illo carè empto reficeret. Cui Episcopus: Quanti, inquit, emisti eum? Respondit ille: Duobus solidis. Tum Episcopus: Absit, inquit, vt miser Otto solus hodiè tot nummos absumat: leuansq; discum, iussit eius precij cibum apportari Christo suo, qui illi seipso meritò charior esse deberet. Ferto, ait, piscem hũc, sicubi nósti hominem morbo decumbere, aut paralysi cruciari. Ego, qui robustus sum, hoc me pane facilè refecero. Ità ille in tanta opulentia delicijs studebat.

Insignis in Episcopo frugalitas, & in pauperes benignitas.

Cùm sic aũt egregius pastor ouilis sibi crediti pręcipuã gereret curam, Boleslaus Polonię Dux illum ad se acciuit, vt Euangelij prędicatione ad Christi religionẽ traduceret Pomeranos, quos Dux ille, Boëmorum & Hungarorum fretus auxilio, sitæ ditioni per id tempus subdiderat. Cuius quidem rei occasionẽ indè Poloniæ Dux arripuit, q̃ Otto Episcopus, vt suprà memoratũ est, in sua adolescentia versatus in Polonia, eius gẽtis linguã didicisset. Itaq; eius consiliũ & opem implorabat, vt Pomeraniæ populus, quem crudã barbariẽ vocabat, Christiana doctrina imbutus, ad sacri baptismatis gratiã cõuerteretur: multùm sanè id cõquerens, q̃ nullos neq; Episcopos, neq; presbyteros, huic operi Domini idoneos & voluntarios, obtinere posset. Ea re cognita, Otto pijssimus, & nunciũ hunc & profectionẽ hilariter suscipit, rebusq; suis cõpositis, & à Põtifice Romano dimissione impetrata, per Boœmiam, DEO duce, in Poloniam peruenit: moxque tribus presbyteris in cooperarios assumptis, Pomeraniã adit. Ei verò Christiernus, terræ illius princeps, qui iã Christianus erat, honorificè processit obuiàm, obsecrans Episcopum, vt omnem nauaret operam, quò gens illa ad fidem Christi institui & baptizari posset.

Boleslaus subiugat Pomeranos.

Etsi autem Pomerani crassi admodùm & dura ceruice essent, at tamen benignus Deus gratiam & spiritum dedit, ità vt venerandus Episcopus studiosè catechizãdo & fidẽter cõcionando verbũ Dei, difficultates oẽs perruperit, & breui tẽpore multũ profecerit, adeò vt intrà paucos dies ad septẽ hominũ millia vndis salutarib⁹ expiata sint. Cũq; Pomerani Principis cõiunx, quæ etiamnùm ethnicismi erroribus implicata tenebatur, tantam diuinæ gratiæ cerneret largitatem, Euangelium regni Dei etiã ipsa com-

Pomeranos multos cõuertit S. Otto.

complexa est, & cũ familia sua in Christi Ecclesiã, baptismi percepto sacramẽto, trãsiuit. Effecit ꝓtereà B. Otto, vir Apostolicus, vt Dux Vuẽceslaus vigintiquatuor cõcubinis aut pellicibus suis ꝓpudiatis, solam legitimã coniugẽ retineret. Extruxit etiam S. Episcopus in ea regione ecclesias, in ijsq; presbyteros ordinauit. Deindè vlteriùs in eadem ꝓuincia profectus, Christũ euangelizauit. Interìm verò in quendam peruenit locũ, cuius incolæ Christianã religionẽ amplecti modis omnibus detrectabãt: cumq; ille magno zelo & multa instantia ꝓdicaret, verberibus ab illis affectus est, & in cœnũ depressus atq; conculcatus, multisq; contumelijs & ignominijs appetitus. Verùm id ille placidè ferens, nec minori fiducia verbũ Dei quotidiè prædicãs, Deumq; fidenter implorans, desidem illũ & socordem populũ tandiù tamq̃ accuratè adhortatus est, vt tandèm in Christi suaue iugum colla sua immiserit. Tum verò pœnitẽtia ducti, dolebant se virũ sanctũ, q̃ ipsos magnis affecisset beneficijs, tam inhumaniter tractauisse.

Ab incredulis multa patitur.

Postq̃ aũt Pomerani Christiana religione initiati fuẽre, & cultus diuinus ritè apud eos constitutus, vir sanctus ad Babenbergẽsem sedem suã se recepit, vbi non solùm vt Episcopus, sed instàr Apostoli cuiusdã, magno cũ gaudio susceptus est. Transactis aũt annis aliquot, iterùm in Pomeraniam redijt, veritus, quandoquidẽ multi adhuc in fide infirmi illic essent, & ipsa plantatio tenera, nè inimicus satan semen suũ inspergeret, & populũ ad apostasiam inducerer, sicque relicto Christo, ad idololatriam relaberetur. Itaq; per Saxoniam iter ingressus, cùm iam secundò Pomeranos pleniori Dñi doctrina confirmâsset, in Poloniam profectus est ad Boleslaum principem: deindè in suam diœcesim reuersus est.

Referam hoc loco quoddã flagellum eius siue diuinã castigationẽ, simulq; eius & causam siue ordinẽ, & q̃d boni indè cõsecutũ sit, exponã. Cùm fortè in pago Buchebach diuinarum rerum studiosus, chartulam patrociniorũ legisset, & in ara ecclesiolæ multas & maximas sanctorũ reliquias recõditas animaduertisset, ad nobiliora eas loca trãsferre cogitabat, vbi maiori in honore & veneratiõe ab hoĩbus religiosis haberentẽ. Itaq; adiũctis sibi Clericis, cùm priùs ieiunio & precibus vacâsset, pia animi intẽtione sigillũ altaris resignari iubet: sed hæsitãtibus cunctis & trepidantibus, ipse ferrũ arripiens: Absit, inquit, vt tantũ decus sub tam vili regmine permaneat: cumq; semèl atq; iterùm vel tertiò sigillũ malleo cecidisset, sanguis è plumbi arcula haud aliter atquè ex animãtis corpore manauit. Turbatus Episcopus, abijcit ferrũ: stupent oẽs, cœptum opus intermittit: ad orationẽ simùl oẽs prosternũtur, admissi veniã petunt. Sed pater omnipotẽs, sapiens & benignus, q̃ ad disciplinam filium erudire volebat, graui ægritudine Ottonẽ afficit, adeò vt de vita desperaret. Inualescẽte indè morbo, cùm se putaret minimè eo liberatum iri, Abbatem S. Michaëlis Vuolframmum, quem præcipuè fidum atque familiarem habebat, accersit, vt siue ad vitam, siue ad mortem res spectaret, fide & obsequio fidelis amici vteretur. Illo igitur ad eius lectulum assistente, eius q̃ dolores modis quibus poterat delinire conante, vir beatus, monasticæ religionis præcipuus amator, habitu monachi instantissimè se petit indui, dicens, ab animis multis propositũ sibi fuisse, abdicata pontificis dignitate, in paupertate spiritũs & contritione cordis, sub magistri obedientia Christo seruire.

Nota rem miram: sed væ hæreticis, qui sacras reliquias etiã summa ignominia afficiunt.

Cupit fieri monachus.

Verùm Abbas vir gnarus & prudens, magniq̃ consilij, obedientiam q̃dem ægrotantis suscepit, desiderium & petitionem eius laudans: sed habitũ deindustrià distulit. Post aliquot dies meliusculè habet ægrotus: memorq; voti sui, religionis habitum expetit, disponit res suas, ad monasterium deportari se mandat. Abbas lætus feruore tanti viri, cum multis honestis viris, q̃d agendũ sit, consultat: illi verò omnibus perpẽsis, aiunt sibi planè inconsultũ videri, talem virũ, ecclesiæ & pauperibus Christi adeò necessarium, ad monasterij silentia transferri. Tum Abbas reuerenter ex Episcopo p̃contatur, velítne promissam sibi obedientiam re ipsa exequi: illoq̃ respondente, in eius nomine, qui pro nobis Deo patri vsque ad mortem obediuit, se ipsi parére paratum esse: Abbas subiungit, In eius igitur nomine tibi præcipio, pater sanctissime, vt sub onere susceptæ regiminis vsque ad supremum vitæ tuæ diem perseuéres, & ad honorem D E I, vtilitatem Ecclesiæ, consolationem pauperum Christi, leuamentum viduarum & orphanorum ità pergas, vt hactenùs consueuisti, & exigas tempora tua in operibus bonis: &, vt paucis expediam, facias quod facis: opereris, quod operaris, vitam æternam & centuplum recepturus. Ecquis enim hodiè monachus tan-

Abbas, cui obedientiã promiserat, non sinit eũ degere in monasterio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mira liberalitas in pauperes.

tæ perfectionis est, vt eius merita vel paupertatem tuis diuitijs æquiparemus?
Ab eo igitur tempore Episcopatus Babenbergensis totus in eleemosynas, totus a
hospitalitatem erga pauperes & peregrinos collatus est. Quicquid frumenti aut
nonæ, quicquid auri vel argenti vspiàm vel vnquàm inueniri potuit, per manus inop
in cæli thesauros transmissum est. Posteà verò tam morbo, quàm senio exhaustis co
poris viribus, in dies vir beatus cœpit dissolui, & ægritudinis labore perpetuo ad la
borum finem tendere. Sentiens ergò se acriori morbi vi & infestatione ad finem v
geri, in amicum sibi semper & vsitatum eleemosynarum opus tanto ardentiùs inc
buit, quanto certiùs perspiciebat diù se illud exercere non posse. Videre tum licebat
loca omnia, domos omnes circa ipsum situs, immò totam ciuitatem peregrinis & pau
peribus repleri, videre item viduarum & orphanorum longa examina, & clericorum
atq; monachorū intrantium & exeūtium multā turbam pij, vt ità dicā, negociatoris
iam abire maturantis, sanctissimas nundinas frequentantiū. Quidni em̄ forū sacrum
Luc. 10. aut nundinas sacras dicere liceat, vbi terrenis cœlestia, caducis æterna comparanē ho
na? Feruebant sanè circa illius lectū cæli terræq; negocia sancta, & Martha semper ho
licita ac diù turbata circa multa, immò innumera humanitatis officia, ne languida p
dem & morti vicina, cessandū sibi putauit ab operibus suis multis, propter vnū illud
quod sciebat esse necessariū. Cum Abbatibus & Præpositis, cū procuratoribus & ad
pensatoribus suis de oībus ordinauit, ecclesias, cœnobia, domos hospitales, valetudi
naria & diuersoria sua intima recogitatiōe digessit, singulisq;, prout opportunū vide
bat, sumptus & res necessarias adiecit. Cerneres iam tum oleam vberē & fructiferam
solito vberiorē & copiosissimis fructibus onustam, torā sese carpentiū manib⁹ offer
re & inclinare: & habet id reuerà nō mediocrē admirationē, inexhaustæ benignitatis
arcā hanc, quæ tot iam antè dieb⁹ & annis ad largiendū iugiter porrecta & aperta fu
erat, rātum etiamnùm in extremo vitæ tempore inuenire potuisse quod elargiretur.
Sed quandò tu ô Martha, religiosa Saluatoris hospita, vllam posses sentire egestatē?
Quis enim dans omnia donanti, vnquàm ad inopiam redactus est?
Sacramētis munitus, sanctā animam transmittit ad cælos.
Interea verò languor magis magisq; luctantē spiritū vrgebat, riteq;, dispositis omni
bus, quæcunq; post ipsum victuris pstare poterat, supplici & pura confessione p̄missa
olea illa placida & sancta, sacri olei extrema vnctione delibura, sacrosanctū Dñici cor
poris viaticū accepit: circūstanteq;, illo suo, semper ipsi familiari, tam clericorū q̄ mo
nachorū religiosorū collegio, psalmis & orationibus agonē eius Dño deuotè ac pi
cōmendantiū, plenā operibus bonis & eleemosynis, plenā honoris & gratiæ animam
ad cœlos trāsmittit. Flebat verò ciuitas vniuersa, iuuenes & virgines, senes cū iunio
bus. Flebat oīs ordo & oīs religio: diuites & pauperes, nobiles & mediocres cū rusti
cis, oēs pariter se patre orbatos lugebāt, idq; tanto maiori acerbitate, quāto illū cun
ctis impensiùs amabāt. Porrò monasteria & ecclesiæ tū propinquæ, tū remotę, magna
tes quoq; & ꝓceres prouincię, obitūs eius fama percepta, vndiq; accurrebāt, infelices
Embricho Episcopus Herbipolē. sis eius fu nr celebrat.
honore tanti patris exequias nō ꝓsequerentur. Superuenit verò etiā sanctæ memo
riæ Embricho Herbipolēsis Episcopus, amicus ad amici exequias. Iam em̄ totū tridu
um à decessu eius, corpus beati viri per oēs ecclesias circunlatū, & iugibus sacrificijs
indefessisq; precibus & eleemosynis beata eius anima ab oībus fuerat Deo cōmēda
ta. Quarto aūt die, vbi ad sepulcri locū ventū est, Episcopus, quē diximus, cōmenda
onem celebrauit, atq; inter Missarū solēnia, quæ ꝓ dilecti patris & amici anima multa
intentione agebat, ad mœrentē & lugentē multitudinē breuē qdem, sed mellifluum
& gratię plenū sermonē habuit. Sacrificio indè absoluto, in B. Michaelis ecclesia, Co
mitibus, Marchionibus, alijsq; nobilib⁹ viris feretro eius suos humeros certatim sup
ponētibus, sarcophagū leuātibus, aliaq; necessaria officia vel ministeria instār opera
riorū suis manibus religiosè exequētibus, corpus beati viri tumulatū est, anno salutis
1139. 3. Nonas Iulij: Episcopatūs eius anno 37. Translatū aūt est corpus eius anno 1159.
sub Clemēte 3. pridiè Calēdas Octobris: quo die festū eius celebrat. Hactenùs ex Co.
dice MS. Sunt q̄ scribāt Andreā Abbatē extra Babenbergā quatuor cōscripsisse libris
virā huius sancti viri, circa annum Christi 1500. sed ea ad meas manus necdùm peruc
nit. D. Iohānes Tritthemius Abbas Spanheimen̄ affirmat eum in vita & post obitum
multis claruisse miraculis.

VITA

VITA SANCTI GREGORII THAVMATVRGI,
ID EST, MIRABILIVM OPERVM EFFECTORIS, QVI
fuit Episcopus Neocæsareæ, per D. Gregorium Episcopum Nyssenum scripta, Gentiano Herueto Gallo, viro doctissimo interprete.

IVLII 17. secundùm Martyrologia, Rom. Breuiarium & Græcorum Menologiū habent eum in Nouēbri.

HIVS, quæ in præsentia habetur, orationis, & vestri conuentūs vnus idemque est scopus & institutum. Magnus enim Gregorius, & vobis causa fuit vt conueniretis, & mihi de eo proposirum est dicere. Ego quidem existimo eiusdem esse facultatis, se ex virtute præclarè & rectè gerere, & sermone, quæ sunt pulchra & honesta, referre. Quamobrem idem fuerit inuocandum auxilium, per quod ille in vita rectè virtutem exercuit. Id autem est, vt ego quidem iudico, gratia sancti spiritūs, quæ & ad vitam, & ad dicendi facultatem ijs vires præbet, eosque confirmat, qui in vtroque studium posuēre. Quoniam ergò præclara illa & insignis vita, sancti spiritūs virtute rectè gesta est, orandum est, vt ad orationem tantum detur auxilium, quantum illi affuit in vita: vt rerum gestarum dignitas laudem minimè antecellat: sed talis ostendatur præsentibus in ea, quæ fit de eo, commemoratione, qualis in ipsis cernebatur factis ijs, qui erant illo tempore.

Atque si inutile quidem esset meminisse eorum, qui virtute præstant, & ijs qui audiunt, ad id quod est bonum, nullus rediret fructus, esset fortasse superuacaneum & inutile, nullius commodi gratia accedere ad laudationem, cùm & ipse narret temerè, & frustrà auribus exhibeat molestiam. Cùm autem, si ea, quam par est adesse, adfuerit elegantia & gratia orationis, erit commune lumen eorum, qui audiunt, non secùs atquè fax ijs, qui in mari nauigant, ad seipsam dirigens eos, qui per mare errant in tenebris, existimo opùs esse vtrisque æquali studio, & vobis ad audiendum, & mihi ad dicendum. Clarum est em̄, in eius vitam, rectè & ex virtute gestam, facis instàr per recordationem nostras animas illuminantem, futuram esse viam ad id, quod bonum est & honestum & ei qui narrat, & eis qui audiunt. Natura enim quodammodò insitū est hominibus, vt sint apti & accommodati ad omne, quod est honestum & laudabile, & id possidere desiderent.

Atque eorum quidem, quæ sunt dicenda, argumentum est eiusmodi, quod quidem mihi audenti suscipere nulla ex parte imminet periculum, siue se ad rerum gestarum magnitudinem extollere potuerit oratio, siue non. In vtroque enim horum par erit laus ei, qui laudatur. Nam si res quidem gestas assecuta fuerit oratio, earum admiratione aures omninò obstupescent. Sin autem ea à tergo longè relicta fuerit, sic quoquè eius qui laudatur, gloria illustratur. Est enim maxima laus hominis, si ostensum fuerit eum esse talem, vt omnes omnium laudes superet. Nemo autem ex ijs, qui sunt diuina instituti sapientia, quærat pro more externo, vt qui spiritalibus celebratur laudibus, artificiosa encomiorum lauderur ratione. Non est enim nobis & alijs simile de eo, quod bonum & honestum est, iudicium. Neque eadem de ijsdem inuenerit aliquis opiniones apud eos, qui in mundo viuunt, & eos, qui mundum superârunt. Illis enim videntur magna & digna, in quæ studium conferatur, diuitiæ & gloria, & mundanæ potestates, & fabulæ, quæ patriæ suæ tradunt originem, & quæ ijs, qui sapiunt, fugiendæ sunt narrationes, trophæa & prælia, & mala, quæ ex bellis proueniunt. Nostra autem oratione vna honorata est patria, paradisus, quæ fuit prima sedes hominum generis. Vna est ciuitas, quæ est cælestis, & per viuos est constructa lapides, cuius artifex & opifex est DEVS. Vna est generis claritas, quæ nobis cum DEO intercedit necessitudo & affinitas, quæ non casu alicui euenit, conuenienter ei, quæ in mundo est, cognationi, quæ fluens per hanc casûs consequentiam, sæpè fertur etiam ad improbos: sed quæ non aliter parari potest, nisi libero ac voluntario animi instituto. Quotquot enim, inquit, eum acceperunt, dedit eis potestatem, vt filij Dei fierent. Hac autem nobilitate quidnam fuerit præclarius?

Aliter mūdo, aliter Deo dediti, de rebus iudicant.

Hebr. 11.

Iohan. 1.

Sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sunt alijs quidem omnibus patria fabulæ & figmenta, & dæmonum fraudes admixtæ fabulosis narrationibus. Patria autem nostra nullis indiget narratoribus. Nam qui cælum adspexerit, & eam quæ est in ipso pulchritudinem, & creatam omnem naturam mentis acie considerauerit, quæcunque potuerit miracula in eo comprehendere, ea inueniet nostræ patriæ esse narrationes: immò verò nõ patrię, sed potiùs coloniæ, in quam ex vita excelsiore amandati, in mundum præsentem venimus. Si autem talis est colonia, considerare oportet, quænam fuerit ciuitas, ex qua illa deducta est, quænam illius pulchritudo, quales in ea regiæ, quæ beatitudo eorum, qui illam sortiti sunt habitationem. Si enim quæ in rebus creatis cernuntur, sunt eiusmodi, vt
1. Cor. 2. orationem superent: quid existimare oportet id, quod eas superat, quod est eiusmodi, vt nec possit oculis apprehendi, nec aure capi, neque mente conijci? His de causis à spiritali commendatione eorum, qui laudantur, secernit inferiores nugas lex diuina encomiorum, turpe esse iudicans, vt qui ex ijs, quę sunt eiusmodi, sunt cogniti, de ijs glorientur, quæ sunt precioſa in terris.

Quocircà mundanus quidem vir quispiam, ad terrenam respiciens beatitudinem, ex ijs, quæ sunt eiusmodi, laudem colligat hominibus, nempe, si alicui obtigerit patria fertilis pecoribus: si mare propinquum per se suppeditat materiam ijs, qui laborant ingluuie: si gemmarum frequentes inter se consertæ posituræ structuras exor-
Veri Christiani pulchritudo, diuitiæ, patria, ciuitas. nant. Ei autem, qui ad vitam adspicit supernam, pulchritudo quidem est animæ puritas: diuitiæ autem, nil possidere: patria autem, virtus: ciuitas verò, ipsa D E I regia. Quo fit, vt in rebus terrenis gloriam consectari, pro probro sit habiturus. Idcircò nos quoquè his relictis, neque patriam adijciemus laudibus Magni Gregorij, neque assumemus Maiores, vt ferant auxilum illius encomijs, cùm sciamus nullam esse veram laudem, quæ non sit propria eorum, qui laudantur. Proprium autem dicimus, quod omninò manet in perpetuum eiusmodi, vt non possit auferri.

Beatum quid. Quoniam ergò separati ab omnibus, diuitijs, claritate generis, gloria, delicijs, cognatis & amicis, ab ea, quæ est ex vitio vel virtute, affectione manemus inseparabiles, id solùm esse existimandum beatum iudicamus, quod ex virtute geritur. Neque verò existimet aliquis, me, quoniam nihil habeam præclarum, quod possim narrare de patria, vel maioribus Gregorij, præ me ferendo hæc contemnere, dedecus latenter effugere. Quis enim nescit eximium Ponti cognomen, quod est genti impositum ab hominibus, quod testatur virtutem eorum, qui ab initio eum locum sortiti sunt?
Pontus Euxinus. solus enim ex vniuerso mari & vniuersa terra, Pontus Euxinus nominatur, siue in eos, qui illic versantur, hospites ipso nomine illorum testante humanitatem, siue etiam quòd talis est locus, vt non solùm incolis & indigenis, sed ijs etiam, qui ad ipsum vndequaquè veniunt, abundè suppeditet, quæ sunt ad victum necessaria. Talis enim est natura regionis, vt sit fertilissima omnium, quæ vsui sunt ad victum, & nullo careat ex ijs bonis, quæ sunt apud alios, vtpotè quòd mare efficiat, vt quæcunque sunt apud alios, sint eorum propria. Cùm autem sit tota gens eiusmodi, vt quancunque quis eius partem per se considerauerit, existimet eam esse potiorem cæteris, nihilo seciùs communi gentis iudicio, quę circuncircà habitatur, est aliarum velutì quidã vertex ciuitas Magni Gregorij, quam quidam insignis Imperator ex ijs, qui Romanorum
Neocęsarea vndè dicta. obtinebant imperium, Cæsar nomine, amore loci captus & desiderio, voluit vt ciuitas suo nomine vocaretur Neocæsarea.

Sed hæc nihil faciunt ad nostrum institutum, vt per hæc existimemus demonstrare præclariorem illum Magnum inter sanctos Gregorium, si regio abũdet fructibus, si ciuitas est magnificis ornata ædificijs, si vicino mari vndequaquè quicquid videtur, affatim importetur. Sed nec eius Maiorum, qui ortum in carne præcesserunt, mentionem faciam in oratione, diuitias & honores, mundanosque eorum splendores referens. Quid enim hæc ad laudem contulerint, sepulcrum, columnæ & inscriptiones, & mortuæ narrationes apud eum, qui se supra mundum vniuersum extulerit? Alioquì autem nec fieri potest, vt illos ad eius laudis deducamus societatem, quorum is abnegauit cognationem eius, quæ est in anima, affinitatis. Illi enim infatuati fuerant in errore idolorum. Hic autem respiciens ad veritatem, supernæ cognationi seipsum inseruit per fidẽ. Sed quemadmodùm qdem, aut à quibus natus sit, aut quamnã ab

ab initio habitârit ciuitatem, vt quæ ad propositam narrationem nihil nobis conferãt, prętermittemus. Eius autem laudationis ducemus principium à vita, quam is egit ex virtute.

Cùm enim in corpore admodùm iuuenili esset defectus naturali curatione, morte obita à parentibus, quandò prę ætate imperfecta, multis intelligentia ab eius, quod bonum & honestum est, aberrat iudicio, statim ostendit ab incunte ætate, qualis, ea iam perfecta, esset futurus. Et sicut generosa germina quandò in primo incremento ramos directos ediderint, agricolis per præsentem speciem ostendunt eam, quæ posteà futura est, pulchritudinem: Eodem modo ille quoquè, quandò alijs lubrica & instabilis est anima, ad ea quæ sunt vana & stulta, vtplurimùm labente adolescentia, tũc statim per primum suum vitæ institutum ostendit in se ipso, Dauid verum dicere, Iustus vt palma florebit. Ea enim sola ex arboribus, perfecta verticis crassitudine è terra enascitur: & crescente augmento longitudinis, nullum in latitudinem additamẽtum accipit à tempore. Sic ille quoquè floruit à prima germinatione, vitæ instituto confestim exortus perfectus, & excelsis comatus frondibus. A tenera enim ætate omnia relinquens, quæ iuuenilis æras stupet & admiratur, equos, venatiõem, ornatas vestes, ludos talorum, omnesq; delicias, se totum statim contulit ad parandas virtutes, quod præsenti semper ætati esset conducibile, deincèps eligens.

Psalm. 91. Nota de palma.

A puero vixit sanctissimè.

Prima autem ex virtutibus ei paratur, studium sapientiæ. Hanc autem tanquàm matrem, coniunctus quidam pullus consequebatur, temperantia. Ad vtraque autem erat adiutrix & socia, continentia. Vt à fastu autem & arrogantia, & etiam ab iracundia esset omninò remotus, egregiè effecerat pecuniæ despicientia. Non aliundè enim oritur fastus & superbia, quàm ex auaritia, & plura habẽdi cupiditate, quæ secùm hęc inducit viria. Quomodò autem Patriarcham Abraham tradit scriptura, cùm Chaldaicæ philosophiæ habuisset scientiam, numerosamque & ordinatam astrorum posituram motumque comprehendisset intelligentia, vsum esse eorum cognitione, tanquàm basi ac fundamento ad supereminentis boni contemplationem: & cùm animo reputâsset, si quæ sensu percipiũtur, huiusmodi sunt, quidnam fuerint ea, quæ sensum superant: sic consecutum fuisse, quod quærebat, vt qui externa sapientia, velutì eductus esset, & per eam euasisset excelsior, adeò vt per eam quodammodò appropinquaret ijs, quæ non possunt comprehendi: Ità etiam hic Magnus in externa philosophia studiosè versatus, per quæ in multis hominibus error confirmatur gentilium, per ea deductus est ad intelligendum Christianismum: & relicta falsa parentum religiõe, eorum, quæ sunt, quærebat veritatem ex ijs, quæ sunt laborata ab externis, doctus, non posse consistere dogmata gentilium.

Eius studiũ sapientiæ, & aliæ virtutes.

Abrahę eruditio.

Quoniam autem in opinionibus de Deo, videt in diuersas scindi distrahiq; opiniones sapientiam similiter & Græcam, & barbaram, & dogmatum principes neque inter se conuenire, & vnumquenque pro se sedulò contendere, vt suum ingenij acumine & rationum subtilitate confirmet: eos quidem reliquit, vt qui bello intestino se vicisim euertant, & accedit ad firmum ac stabile verbum fidei, quod nulla confirmatur verborum curiositate & artificiosis nexibus: sed per verborum simplicitatem æqualiter prædicatur omnibus, quod eoipso, quòd sit supra fidem, habet quòd sit fidele ac credibile. Si enim quod dicitur, esset eiusmodi, vt comprehenderetur à viribus humanarum cogitationum, nihil inter eam & Græcam interfuisset sapiẽtiam. Nam illi quoquè quod potuerint comprehẽdere, illud quoquè esse opinantur. Quoniam autem non possunt humanæ rationes peruenire ad comprehensionem naturæ, quæ supereminet, ea de causa existit fides pro rationibus, quæ se extendit supra rationem & comprehensionem. Propterea vt de Moyse dicit scriptura, eum didicisse omnem Aegyptiorum sapientiam: ità etiam hic Magnus cùm percurrisset omnem gentilium eruditionem, & cùm cognouisset experientia, quàm essent imbecilla, & quàm non possent consistere, quę sunt apud eos dogmata, Euangelij efficitur discipulus, & priusquàm duceretur ad mysticam & incorpoream generatiõem, tam rectè vitam egit, vt nullas peccati sordes deferret ad lauacrum.

Fides pro rationibus. Actor. 7.

De insidijs, à iuuenibus & meretrice in eum comparatis.

Degit Alexandriæ S. Gregorij.

Cùm autem vitam ageret in Aegypto in magna Alexandri ciuitate, in quam etiam vndiquè confluebat iuuentus ex ijs, qui dabant operam philosophiæ & medici-

Universidad de Deusto
Biblioteca

us ſtudiorũ causa.

dicinæ, graue erat eius æqualibus ſpectaculum, adoleſcens, qui ornamento temperãtiæ ſuperabat canitiem. Laus enim eius, qui puram caſtamque vitam agebat, erat probrum eorum, qui fœdè & inceſtè viuebant. Vt ergò impudicis eſſet excuſatio, nè ipſi ſoli viderentur eſſe tales, ſtructis inſidijs, ab eis initur ratio, vt illius magni vitæ labes aliqua inureretur. Ad calumniam autem in illum intentandam, producitur ab eis è

Calumnia ei ſtruitur.

domo meretrix muliercula, quæ notata fuerat infamia. Cùm is autem pro more cum viris eximijs in habitu honeſto diſſereret de re aliqua ex ijs, quæ pertinebant ad philoſophiam, accedit muliercula, petulanter & laſciuè ſe gerens, & ijs quæ loquebatur & faciebat, præ ſe ferens, ſe cum eo habuiſſe ſtupri cõſuetudinem: deindè dicebat ſe mercede eſſe fraudatam, adijciens etiam cur cauſaretur ſe fruſtratam eſſe mercede. Cùm hi autem, qui puram ac caſtam eius vitam cognouiſſent, ægrè ferrent, & in mulierculam ira commouerentur, ipſe neque conturbatus eſt vnà cum ijs, qui id ægrè ferebant, neque cùm calumnijs appeteretur, dixit aliquid eiuſmodi, quod conſentaneum eſt ab eo dici, qui iraſcatur. Non ſuæ vitæ citauit teſtes, non iureiurãdo illatum

Vide inſignem patientiam.

ſibi probrum repulit, non eorum, qui aduerſùs ſe hæc ſtruxerant, arguit malitiam: ſed quieta & conſtanti voce conuerſus ad quendam ex familiaribus: Heus, inquit, ſolue ei pecuniam, nè ampliùs moleſtiam exhibens, rei propoſitę ſtudium interturbet. Cùm autem is, cui iuſſum fuerat, didiciſſet à meretrice, quantum ex ipſo peteret pecuniæ, eam protinùs numerauit, finemque acceperunt ab impudicis aduerſùs temperãtem comparatæ inſidiæ, & in infamis fœminæ manibus iam erat lucrum.

Diuina vltio in eius calumniatricem.

Tunc autem diuinitùs oritur teſtimonium temperantiæ adoleſcentis, & eius æqualium calumnię refutatio. Nam ſimul atquè manu accepit pecuniam, à ſpiritu dęmonis vexata, & ſtridore belluino præter vocem humanam eiulans, prona cadit in medio eorum, qui collecti fuerant. Horrendum & terribile ſpectaculum ijs, qui aderant, diſiectis crinibus, & auerſis oculis, & ore ſpumam expuente: neque priùs eam remiſit, qui ipſam ſuffocabat dæmon, quàm magnus ille Deum inuocâſſet, & illum ei reddidiſſet propitium. Hæc ſunt, quæ narrantur de huius magni viri adoleſcentia. Verè digna prooemia eius vitæ, quæ poſteà ab eo acta eſt. Quanquàm tantum eſt hoc miraculum, vt etiamſi poſteà nihil poſſet aliud dici, nulli eorum, qui virtute excelluerũt, ex hoc ſolo eſſet in laude ſecundus. Dies adoleſcens, qui ex patriæ finibus exceſſerat, in frequentiſſima ciuitate vitam degens, in qua quoniam ſumma cum licentia ſe voluptatibus dedebant adoleſcentes, probro habebatur pudicorum caſtitas, non matre de eius viuendi ratione ſolicita, non patre cum erudiente quotidiana vitæ officia, ſed per impatibilitatem eouſquè ad virtutem ſuſtulit, vt eum, qui præeſt omnibus, & oia intuetur, vitæ ſuæ teſtem præbuerit, qui mulieris calumniam mala plaga arguit.

Quidnam maius poſſet excogitari ad argumentum encomij? Quomodò autem poſſet hoc ſatis laudari pro dignitate, quòd is natura ratione ſuperata, & iuuentute, nõ ſecùs àc aliquo domito animali, rationi ſubiugata, effectus ſuperior omnibus, qui naturaliter in anima excitantur, motibus, inuidiam quoq;, quæ omnia, quæ ſunt pulchra ac præclara, adoritur, in ſe commotam deuicit: vt qui neque ſibi paratas à ſocijs

Geneſ. 39.

inſidias vleiſci ſtatuerit, & eam, quæ illis ad imponendam ſibi maculam inſeruierat, beneficio affecerit, à vexatione dæmonis eam oratione liberans? Talem fuiſſe Ioſeph nouimus ex hiſtoria, in cuius poteſtate quidem poſitum erat, in Domini vxorem delinquere, cùm illaipſa ſpeciem adoleſcentis inſanè deperiret, nec audacis incepti homo eſſet vllus teſtis. Sed ille quoq; Dei oculum adſpiciens, maluit videri malus, quàm eſſe, vt qui quæ maleficis & ſceleratis fiunt, potiùs ſuſtinuerit, quàm ipſe fieret maleficus. Habuit enim diuinum oculum, ea quę fiebant adſpicientem. Sed in hoc licet fortaſsè gloriari vltra illam hiſtoriam. Non enim par eſt ad auerſandum flagitium ſceleſus adulterij, & videri in minore delicto ſuſceptum habere dedecus. Cui ergò in mente non verſabatur aliquod ex legibus periculũ, ſupplicio formidabiliorem ipſam expecato voluptatem eſſe apud ſe iudicans, Ioſephum anteijt miraculi magnitudine, aut certè non iudicabitur omninò ei eſſe ſecundus.

Firmianus Cæſareenſi antiſtes.

Sed vitæ quidem tale fuit prooemium: ipſa autem vita quænam fuit? Poſtquàm omni percurſa externa ſapientia, incidit in Firmianum quendam Cappadocem honeſto loco natum, moribus ſibi ſimilem, vt ille oſtendit vita, quæ poſteà eſt conſequuta, vt qui fuerit eccleſiæ decus Cæſareenſium: & vitæ ſuæ ſcopum ac inſtitutum ſuo ami-

amico declarauit, q̃ ſcilicet ad Deum tenderet, & vidit illius ſtudium in eodem congruere deſiderio, relicto omni externæ philoſophiæ ſtudio, cum illo ventitat ad eum, qui illo tempore dux erat Chriſtianæ philoſophiæ. Is autem erat Origenes, cuius ſcripta magnifiunt, & ea ratione oſtendit, non ſolùm ſtudium & diligentiam, ſed morum

Gregorius venit ad Origenem, & eius fit diſcipulus.

etiam honeſtatem & moderationem. Cùm enim eſſet tãta refertus ſapientia, non dedignatus eſt alio vti magiſtro ad diuinas diſciplinas. Cùm autem apud magiſtrum tanto tempore eſſet verſatus, quod percipiendis ſatìs eſſet diſciplinis, cùm multi eſſent, qui eum in externa regione retinerẽt, & apud ſe eum manere vellent, eam quæ ipſum peperit, regionem omnibus præferens, reuertitur in patriam, ſapientiæ & cognitionis diuitias omne genus importans, quas veluti mercator quiſpiam in externis ſtudijs cum omnibus verſans, qui magnæ erant exiſtimationis, mercatus eſt. Quanquàm ei, qui res rectè iudicat, ne hoc quidem omninò ad eius laudem paruum eſſe videbitur, tãtæ ciuitatis preces, quæ communiter fiebant, deſpicere, & omnium eximiorum, qui in ea erant, virorum, & qui apud eos verſabantur magiſtratuum, vt vir illic maneret, contendentium, ſtudium nõ admiſiſſe. Quibus omnibus hoc erat propoſitum efficere, vt vir ille magnus apud eos maneret, futurus tanquàm ædificator virtutis, & vitæ legiſlator. Sed vndequaq; fugiens materiam arrogantiæ, vt qui ſciret vitium ſuperbię vtplurimùm fuiſſe cauſam & principium malæ ac ſceleratæ vitæ, ad vitam quietam in patria degendam, tanquàm in portum aliquem confugit.

Cùm autem tota gens illa cum virum adſpiceret, & omnes expectarẽt, vt in publicis conuentibus ipſe ſuam aperiret eruditionem, vt longorum laborum fructum aliquem perciperet, gloriam & exiſtimationem: ſciret autem vir ille magnus, vndenàm oporteat veram philoſophiam publicari ab ijs, qui eam verè exercent, nec aliqua ambitione, laudisque & honoris cupiditate eius fauciaretur animus, (Grauis enim laus eſt eorum, qui audiunt, cùm arrogantia & gloriæ cupiditas frangat & eneruet robur animæ) ea de cauſa oſtentationis loco vſus eſt ſilentio, re ipſa, non verbis, oſtendens theſaurum reconditum. Cumque à fori tumultibus &, vt in ſumma dicam, à vita, quæ in ciuitate tranſigitur, ſeipſum ſeparâſſet, in quadã ſolitudine ſecùm ſolummodò verſabatur, & per ſeipſum cum Deo, vniuerſi mundi & eorum, quæ ſunt in ipſo, paruam ducens rationem, non de regnis ſolicitus, non de magiſtratibus anxiè curam gerens, aliquídve ſciſcitans, nõ quomodò ex rebus publicis communiter aliquid adminiſtretur, narrantem audiens, ſed vt anima per virtutem perficeretur curans, ad hoc toto ſtudio contendebat, vitam & quæcunq; in ea ſunt, valere iubens, qdã alius Moſes noſtris temporibus reuerà cum illius contendens miraculis.

Viuit in patria ſolitarius.

Exiẽrũt ambo ab hac turbulenta vita & ſtrepitu referta, Moſes & Gregorius, vterque ſuo tempore priuatim & ſeorsùm viuentes, donèc vtriſque, Deo eis apparente, manifeſtum fuit puræ vitæ lucrum. Sed Moſes quidem, qui fuit contubernalis philoſophiæ, vxorem vnà quoquè adiunxit: Gregorius autem ſolam adſciuit virtutem, quę ſecùm habitaret. Cùm ergò in vtriſque par fuerit ſcopus & inſtitutum, (vtriſq; enim finis fuit, vt à vulgo ſecederet, & puriſſimo animæ oculo diuina contemplaretur myſteria) licet ei, qui ſcit virtutem reſpicere, iudicare, vtri maiore impatibilitate vita fuerit roborata, eine, qui deſcendit ad legitimum & conceſſum vſum voluptatum, an ei, qui ipſum quoq; ſuperauit, & materiali affectioni nullum dedit aditum.

Exod 3.

Exod. 2.

De Phœdimo Amaſeæ Epiſcopo, & eiuſdem Gregorij Thaumaturgi ab eo ordinatione.

Phœdimus Amaſeæ Epiſcopus.

CVM autem Phœdimus, Amaſeæ Eccleſiæ illo tempore præfectus, cui diuinitùs ex ſancto ſpiritu inerat vis præſciendi futura, oñe ſtudium poneret, vt ſi in manus eius veniret magnus Gregorius, eum Eccleſiæ præficeret, nè vir tam præclarus ocioſam & inutilem vitam traduceret: is ſentiens quid cuperet & pararet Epiſcopus, conabatur latére, nunc ad hanc, nunc ad aliam tranſiens ſolitudinem. Quoniam autem nihil non experiens inſignis ille Phœdimus, omnibusque vtens machinis & artibus, non poterat Gregorium adducere ad ſacerdotium, vt qui diligentiſſimè obſeruaret & circunſpiceret, nè quandò eum ſacerdos manu apprænderet: eratque vtrique æquale ſtudium, cùm alter quidem capere, alter verò effugere cuperet perſequentem. Nam alter quidem cupiebat Deo ſacrum offerre donarium, alter verò timebat, nè ei afferret ad philoſophiam aliquid impedimenti ſacerdotij cura, tanquàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

graue aliquod onus,eius vitæ imposita: ea de causa diuiniore quodam impetu ad stu-
dium propositum impulsus Phœdimus,nihil attendens, quod inter eos intercedebat
spatium,quo remotus erat à Gregorio, qui ab eo distabat trium dierum itinere : sed
ad Deum respiciens,& dicens,& se & illum à Deo hora illa adspici, pro manu verbum
imponit Gregorio, cum Deo consecrans, qui corpore non aderat, & ei illam ciuita-
tem attribuens, quam vsque ad ea tempora contigerat teneri tãto errore idolorum,
vt cùm essent innumerabiles, qui & ipsam habitabant ciuitatem, & eam quæ est cir-
cumcircà regionem, non inuenti sint plures, quàm septemdecim, qui verbum fidei
accepissent.

De Theologia reuelata per sanctum Iohannem Theologum & Euangeli-
stam, & sanctam Deiparam.

Cogit Epi-scopatum suscipere. Galat. 1.

C V M sic ergò iugum coactus subijsset, omnibus legitimis posteà in ipso per-
actis,& ab eo, qui sacerdotem ipsum renunciârat, breue tempus petijsset ad mysteri-
um accuratè considerandum,non ampliùs,sicut dicit Apostolus,existimauit oporte-
re attendere carni & sanguini:sed petijt,vt sibi fieret diuinitùs manifestatio occulto-
rum: neque priùs ausus est accedere ad verbi prædicationem, quàm per quandam vi-
sionem fuisset sibi reuelata veritas. Nam cùm noctù aliquandò de verbo fidei consi-
deraret,& omne genus cogitationes versaret, (erat enim tunc quoquè quidam, qui
probabilibus argumentis piam adulterabat doctrinam) sæpè etiam intelligentibus
dubiam reddentes veritatem,pro qua tunc ei vigilanti, & diligenter meditanti reue-
rà appáret quidam,tanquàm in figura humana,honesta veste pontificia indutus, for-
ma senili, vultusque dignitate & honestate habitûs, magnam virtutem præ se ferens.
Is verò visu stupefactus, surrexit quidem è cubili, rogauitque vt sciret quisnam esset,
& quanam de causa veniret. Cùm ille autem voce quieta sedâsset eius animi pertur-
bationem, & dixisset se iussu diuino ei apparuisse propter ea, de quibus dubitabat, vt
ei reuelaretur piæ fidei veritas,illius verbis ei confirmatus est animus, illumq; adspe-
Visionecõ-firmatur. xit cum quadam lætitia & admiratione. Deindè cùm ille manum directò porrexisset,
& ei tectis digitis veluti ostenderet id, quod ex obliquo apparebat, ipse quoq; vnà cũ
porrecta illius manu suum quoquè vultum cõuertit, & ex aduerso eius,quod videret,
aliud vidit spectaculum in mulicbri figura,quæ formam superabat hominis.

Rursùs autem stupefactus,in seipsum inclinauit,dubioque ac omninò perplexo
fuit animo propter spectaculum, vt qui oculis non ferret visionem. Etenim in hoc
maximè consistebat admirabilitas visionis,quòd cùm esset nox profunda, simùl cum
ijs,quæ visa fuerãt,lux resplendebat,tanquàm cuiusdam lucidi conflagrantis thalami.
Quoniam ergò non poterat oculis ferre visionem, audiuit quendam dialogum co-
rum,qui à se visi fuerant, explicantium inter se inuicèm rationem eius, quod quære-
batur : per quos non solùm didicit veram fidei cognitionem, sed etiam nominatim
cognouit eos, qui apparuerant, cùm vterque ex his vocaret alterum suo nomine.
Dicitur enim audisse ab ea, quæ in figura muliebri apparuerat, rogante Iohannem
Euangelistam, vt manifestaret iuueni mysterium veritatis : illum autem dixisse,se pa-
ratum esse matri Domini in hoc quoquè gratificari, quoniam ei ità placeat. Et ità
cùm dixisset breuem, & quæ facilè describi poterat, orationem, se ab eius subduxis-
se oculis : eum autem diuinam illam mystagogiam protinùs mandâsse literis, & illo
tempore prædicâsse verbum in Ecclesia, & posteris velutì quandam hæreditatem, il-
lam diuinitùs datam doctrinam reliquisse, per quam in hodiernum vsque diem in
mysterio instituitur, qui est apud illos, populus, qui permansit intactus ab omni vi-
tio hæretico.

Doctrina diuinitùs reuelata S. Gregorio.

Hæc sunt autem verba mystagogiæ: Vnus Deus pater Verbi viuentis,consistentis
sapientiæ,& virtutis,& characteris æterni,perfectus perfecti genitor,pater filij vnige-
niti.Vnus Dominus,solus ex solo,Deus ex Deo, character & imago diuinitatis, Ver-
bum efficax,sapientia,quæ eorum,quæ sunt,continet constitutionem, & virtus effe-
ctrix vniuersæ creaturæ. Verus filij veri patris, inuisibilis patris filius inuisibilis, & qui
interire non potest, eius, in quem non cadit interitus, & qui mori non potest, im-
mortalis & æternus æterni. Vnus spiritus sanctus, qui ex D E O quod sit habet, &
per filium scilicet apparuit hominibus, imago filij perfecti perfecta. Vita, causa vi-
uentium, fons sanctus, sanctitas suppeditatrix sanctificationis, in quo manifestatur

Deus pater, qui est super omnia, & in omnibus: & Deus filius, qui per omnia. Trini-
tas perfecta, quæ gloria & æternitate & regno non diuiditur,neque abalienatur. Ne-
que ergò creatum est aliquid aut seruum in Trinitate, neque aduentitium, tan-
quàm quod priùs quidem non esset, posteà autem sit ingressum. Neque enim filius
vnquàm defecit patri, neque filio spiritus,sed immutabilis & inalterabilis,semper est
eadem Trinitas. Quòd si quis velit de hac re sibi fidem fieri, audiat Ecclesiam,in qua
verbum prædicabat. Apud eos enim in hodiernum vsque diem seruantur beatæ illius
manûs characteres.

An non hæc cum illis tabulis à Deo fabricatis certant gratiæ magnitudine? Illas
autem dico tabulas, in quibus diuinæ voluntatis impressa est legislatio. Quomodò Exod. 31.
enim Mosem dicit scriptura, cùm fuisset extra id, quod appáret, & intrà ea,quæ ocu- Exod. 20.
lis cerni nequeunt, adyta anima peruenisset, (Hoc enim significat caligo) & diuina
mysteria didicisse, & per se totum populum in cognitione Dei instituisse: in hoc quo-
què magno viro licet eandem videre œconomiam : cui mons quidem erat,non tu-
mulus aliquis sensilis,sed altitudo verorum dogmatũ cupiditatis: Caligo autem id,
quod alij capere nõ possunt,spectaculũ : Tabula verò,anima: Literæ autem,quę erãt
in tabulis,vox eius,qui fuit ab eo visus. Per quæ omnia,& sibi,& ijs, qui ab ipso insti-
tuebantur,fuit declaratum mysterium.

Postquàm ergò fiducia quadam & audacia per hanc impletus est visionem, non
secùs àc athleta quispiam, qui quantum satis est experientiæ & virium à puerorum,
qui exercebantur, magistro nactus ad certamina, fidenti & audaci animo se exuit ad
stadium, & in puluere decertat contra aduersarios : eodem modo & suo studio,& ei-
us, quæ sibi apparuit, gratiæ auxilio, animo satis instructus, certamina sic aggredi-
tur. Non oportet enim aliquid aliud vocare, quàm certamina & contentiones, Totus eius
omnem vitam, quam ipse egit in sacerdotio, in quo per fidem prostrauit omnes vi- episcopatus
res aduersarij. Nam cùm statim se à solitudine mouisset, & ad vrbem contenderet, tamina.
in qua oportebat eum Deo construere Ecclesiam, cùm cognouisset totum locum à
fraude dæmonum obtineri,& veri quidem Dei templum nusquàm esse constructum,
totam autem ciuitatem, & quæ circuncircà sita est, regionem esse plenam altaribus,
delubris & simulacris, vniuerso populo suum in hoc ponente studium, vt ornata es-
sent nemora & sacra idolorum, & insanus simulacrorum cultus maneret apud ho-
mines,confirmatus pompis & mysterijs, & eorum,quę in altaribus mactantur,inqui-
namentis:non secùs àc fortis aliquis miles,cum duce exercitûs pugna congressus,per
illum vincit eos,qui párent illius imperio : ità etiam hic vir magnus incipit aduersùs
ipsos dæmones se præclarè gerere,sed quonam modo?

De mansione in templo,& fuga dæmonum,& ædituo.

N A M cùm à remora illa solitudine viam vrbem versùs conficeret, nox au-
tem deprehendisset, & eum vehementior pluuia retardaret, subit quoddam tem-
plum cum suis comitibus. Erat autem illud templum insigne, in quo qui colebán-
tur dæmones, ad ædituos apertè ventitabant, vt qui illic diuinarent, & responsa red-
derent. Cùm autem subijsset templum cum suis comitibus, dæmones quidem con-
festim exterruit C H R I S T I nominis inuocatione: figura autem Crucis aëre ex- Signũ Cru-
piato, qui erat inquinatus nidoribus,illic mansit,pro more totam noctem in oratio- cis aërem
nibus & hymnis decantandis vigilans, adeò vt esset transformatum in domum ora- expiat.
tionis templum, quod propter cruorem victimarum & simulacra erat abominãdum.
Cùm hoc modo totam noctem peregisset, manè rursùs cœpit vltrà progredi. Cùm
verò ædituus manè consuetum dæmonibus cultum exhibuisset, apparentes ei dæ-
mones, dicunt clamantes, non licere eis templum ingredi propter eum, qui illic
manserat. Is autem quibusdam piaculis vtens, & quædam sacrificia adhibens,
per ea conabatur dæmones rursùs in templo collocare. Postquàm autem eo nihil Dæmones
non experiente, erat ei labor irritus, cùm dæmones non ampliùs pro more exaudi- non audent
rent eius vocationem, tunc ira percitus ædituus, magnum illum virum offendit, ingredi la-
omnes in eum minas apertè intentans, se & eum ad magistratus delaturum, & ma- num suum
nus ei illaturum, & audax eius cœptum Imperatoribus esse significaturum : quòd propter il-
cùm esset Christianus, & dijs inimicus, ausus sit templum ingredi,cuius ingressum es- lum.
se auersatam, quæ in sacris operatur, potestatem, nec ampliùs in eis locis habitare, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

solebat, diuinantem dæmonum operationem. Cùm is autem temerariam & insolentem ædituiram eximia repressisset prudentia, & opposuisset omnibus eius minis verum DEI auxilium, & diceret, se in eius, qui pro eo pugnaret, viribus tantam posse fiduciam, vt potestatem habeat expellendi dæmones, vndè velit, & eos collocandi in quibus velit locis, & pollicetur, se ea, quæ diceret, iam esse demonstraturum: Admiratus ædituus, & magnitudine potestatis obstupefactus, rogauit vt in hisipsis suam ostenderet potestatem, & rursùs in templum reduceret dæmonia. Cùm Magnus autem ille hæc audisset, rupit breuem quandam libelli particulam, & eam dedit ædituo, in ea impressa quadam voce imperante dæmonibus. Hæc autem verba continebat scriptura: Gregorius satanæ: Ingredere. Cùm autem accepisset ædituus libellum, altari imposuit. Deindè cùm ei consuetos obtulisset nidores & inquinamenta, rursùs videt ea, quæ priùs viderat, antequàm à templo essent extermi. nati dæmones. Cùm hæc autem facta essent, cœpit cogitare diuinam quandam potestatem esse in Gregorio, per quam visus erat esse potentior dæmonibus. Cùm eum ergò rursùs magno esset studio consequutus, priusquàm venisset in ciuitatem, rogauit vt ab eo disceret mysterium, & quisnam esset ille Deus, qui sibi subiectam haberet dæmonum naturam. Cùm autem paucis ei dixisset Magnus ille mysterium pietatis, ità fuit affectus ædituus, vt est verisimile eum affici, qui rebus diuinis initiatus, & opinatus est rem esse viliorem & abiectiorem, quàm vt existimaretur Deus per carnem humanam apparuisse. Cùm is autem dixisset eius rei fidem non confirmari verbis, sed eorum quæ fiunt, probari miraculis, ædituus adhuc ex eo quæsijt miraculum. Deindè per id quod factum est, adductus est, vt fidei assentiretur. Quo tempore dicit Magnus ille feciſse miraculum omnium minimè credibile.

Magna eius potestas in dæmones.

De miraculo, quod factum est in lapide.

NAM cùm requireret ædituus ingentem quendam lapidem, qui eorum oculis se obtulit, manu autem humana moueri non poterat, per solam ex fide potestatem, iussu Gregorij transferri ad alium locum, nihil differens ille magnus, statim tanquàm animato imperauit lapidi, vt transiret ad illum locum, quem ostendit ædituus. Vbi autem hoc factum est, vir statim verbo credidit, & omnibus relictis, genere, domo, vxore, possessionibus, filijs, amicis, sacerdotio, focis & penatibus, pro his omnibus delegit cum magno illo viro versari, & esse eius laborum particeps, & diuina illa frui philosophia & eruditione. Sileat ad hæc omne scriptorum artificium, miracula per historiam augens & amplificans. Non enim in his, quæ dicta sunt, tale est miraculum, vt dicentis eloquentia seipso fiat maius aut minus. Quid enim dicens quispiam præter ea, quæ dicta sunt, additamentum adiunxerit miraculo? Quomodo autem auditorum minuerit admirationem de eo, quod factum est? Lapis abducit lapidem, nempe eos, qui seruiebant lapidibus. Lapis fit præco fidei diuinæ, & dux ad salutem infidelibus, non voce aliqua & verbo diuinam prædicans potestatem, sed ijs quæ fecit, Deum esse ostendens eum, qui prædicatur à Gregorio, cui subiecta ois pareat creatura eadem honoris æqualitate: neque solùm quicquid est vi sentiendi præditum, & spirat, & est animatum, sed etiam si quid est extra hæc, ministri iussa capessunt, tanquàm quæ sensu non careant. Nam quis est auditus lapidis? qui sensus eius, quod iubetur? quænam est in eo potestas se transmouendi? quænam membrorum & articulorum est ei constructio? sed hæc omnia, quæ sunt huiusmodi, fiunt virtute iubentis. Quam cùm vidisset ille ædituus, statim fraudem dæmonum, qua vtebantur ad humanam decipiendam naturam, & animaduertit, & est abominatus, & ad verum DEVM se conuertit, cùm per ea, quæ à seruo facta fuerant, considerâsset inexplicabilem Domini potestatem. Si enim talis est serui potestas, vt verbo moueat ea, quæ sunt immobilia, & vtatur imperio in ea, quæ sunt nullo sensu prædita, & præcipiat rebus inanimis: quantam potestatis abundantiam consentaneum est existimare inesse in Domino vniuersi, cuius voluntas fuit constructio & vis ipsius mundi, & omnium, quæ sunt in ipso, & omnium, quæ sunt supra ipsum?

Grande saxum iubet se alibi trãsferre.

Aedituus credit.

Dehinc cùm ille magnus cœpisset se præclarè & fortiter gerere aduersùs dæmones, & veluti quoddam trophæum aduersùs deuictos circunducens ædituum, iam sui nominis fama perculsa gente, cum bona fiducia sic ingressus est ciuitatem, non curribus, & equis, & mulis, & comitatús multitudine se iactãs, sed circuncircà stipatus virtutibus. Publicè autem effusis omnibus vrbis habitatoribus ad nouum vidēdum spectaculum, & omnibus videre cupientibus, quisnam sit ille Gregorius, qui cùm sit homo, tanquàm rex quispiam habeat potestatem in eos, qui apud ipsos existimantur esse dij, pro imperio ferens, & agens quocunquè voluerit dæmonia, & vndenàm voluerit, pro arbitrio expellens, & inducens tanquàm mancipia, & illorum ferat cultorem veluti vi quadam redactum in seruitutem, despicientem quidem honorem, in quo priùs fuerat, pluris autem facientem vnà cum eo versari, quàm omnia quæ habebat. Omnibus autem eo animo ante ciuitatem illum expectantibus, cùm eò accessit, omnibus illum fixis oculis adspicientibus, tanquàm materiam inanimam homines præteriens, ad nullum conuersus eorum, qui occurrebant, & rectà pergens in ciuitatē, multo magis eos obstupefecit, cùm eum videntibus famam videretur superare. In magnam enim ciuitatem primùm ingredientem, cùm nulla ei priùs fuisset eiusmodi cōsuetudo, non admiratum fuisse tantum populum, sed tanquàm incedentem per solitudinem, ad seipsum solùm & ad iter respicere, ad nullum se conuertentem ex ijs, qui circa ipsum congregati fuerant, hoc visum est hominibus superare miraculum, quod factum est in lapide. Ea de causa habita est ratio eorum, qui, vt antè dixi, fidem ante eius aduentum acceperant, vt porè vniuersa ciuitate honorarnt eius sacerdotium. Sic ingressus est vndiquè compressus & coarctatus ab ijs, qui eum deducebāt. Deindè verò simulàc attigit philosophiam, ab omnibus, tanquàm ab aliquo onere, seipsum liberauit, & nihil ei erat ex ijs, quæ sunt ad vitam necessaria, non ager, non locus, non domus, sed ipse erat sibi omnia: vel potiùs virtus & fides erat ei patria, & focus, & diuitiæ.

Negligit hominum applausus, vir mundo planè mortuus.

Nullas prius vult habere possessiones.

Postquàm ergò fuit quidem intrà ciuitatem, ad quiescendum aūt nusquàm ei erat domus, non Ecclesiæ, non propria: ijs, qui erant cum ipso, tumultuātibus, & quomodò diuersaretur, & apud quem tegumentum inueniret, dubitantibus: Quid hæc (inquit ad eos magister) dubitatis, tanquàm sitis extra Dei regumentum, vbinàm vestra corpora quieti daturi sitis? Vobisne parua domus videtur esse Deus, siquidem in ipso viuimus, & mouemur, & sumus? Angustúmne ducitis cœli tegumentum, & ab eo quæritis aliud diuersoriū? Sit vobis studio vna domus, nempe sua vnicuiq; vita, quæ p virtutes ædificatur, & in altū erigitur. Hoc solùm vobis sit curæ, nè tale habitaculum sit nobis imparatum. Terrestrium enim murorū ambitus nō afferunt lucrum ijs, qui viuunt in virtute: potiùs aūt ab ijs, qui vitio inquinantur, parietū vsus iure requiratur, quoniam occultorum probrorum domus sæpè est operculum. Qui autem ex virtute vitam gerunt, non habent parietes, quidnam eorum occultent.

Actor. 17.

Christiani domus.

Quemadmodùm domi suæ eum exceperit Musonius.

CVM autem hæc diceret ijs, qui cum ipso versabantur, accedens quidam vir insignis, qui genere & diuitijs, reliquisque copijs & potentia erat inter primos numerādus, nomine Musonius, cùm vidisset multos eodem teneri studio, vt Gregorium suis ædibus exciperent, occupans alijs præripit hanc gratiam, rogans, vt ille magnus hospitio à se exciperetur, & ingressu domum suam honoraret, vt esset splendidior & glorioſior in futurum, & memoriam huius honoris ad posteros transmitteret. Cùm aūt concurrentes multi eadem rogarent, æquum esse censens, eam gratiam concedere ei, qui præuenerat, cùm alios benignis verbis prosecutus esset, & vicissìm honorâsset: diuertit ad eum, qui prior inuitârat. Si autem eorum, quæ de ipso dicuntur, historia cōsistit in nuda ac simplici narratione, nec ad se confirmandam vllis vtitur argumentis, cas, quæ excogitari possunt, amplificationes nostra oratione consultò prætermittente, fuerit hoc quoq; ijs, qui res rectè iudicant, non paruum testimonium, & nihil sit excogitatum, vt eius, cuius meminimus, augeantur miracula: sed ad perfectissimā laudem sufficiat rerum ab eo gestarum memoria, veluti quædam naturalis in facie pulchritudo, quæ nulla curiosa fucandi arte efflorescit.

Multi eũ ad se inuitant.

Cùm autem esset exiguus numerus eorum, qui priùs in verbo initiati & instructi fuerant, antequàm dies præterijsset, & Sol venisset ad occasum, tantus accessit numerus in prima congressione, vt ad constituendam populi congregationem sufficeret multitudo eorum, qui crediderant. Manè aduenerat, & rursùs aderat populus pro foribus, & ipsi, & vxores, & filij, & ætas confecta senio, & si quis aut à dæmonibus vexatus, aut ab aliquo alio incommodo & calamitate corporis, illeq; in medio eorum ad

Plurimos ad Dominũ Neocæsarienses conuertit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsum eorum, qui conuenerant, congruenter virtuti ſpiritûs ſe diuidens, prædicans, examinans, admonens, docens, curans. Hac enim prædicatione multos maximè adducebat, quòd viſus ad auditum accederet, & per vtraq; diuinæ virtutis in eo reſplenderent indicia. Aures enim ſermo, oculos verò adducebant in admirationem, quæ in ægroto fiebant, miracula. Qui lugebat, audiebat quod eum conſolaretur. Iuuenis caſtigabatur, & docebatur temperantiam. Seni porrigebatur medicina verbis conuenientibus. Serui docebantur, vt benè afficerentur in dominos. Qui dominatum obtinebant, vt eſſent benigni & clementes in eos, qui ſubijciebãtur eorum imperio. Pauper, vt ſolas diuitias exiſtimaret virtutem, cuius poſſeſſio eſt in cuiuſlibet poteſtate poſita. Is, qui ſe de ſuis iactabat diuitijs, conuenienter admonebatur, vt eorum quæ habebat, eſſet œconomus, non dominus: Mulieribus conducibilia, pueris cõuenientia, & patribus ea, quæ decebat, diſtribuens: & factus omnia omnibus, tãtum repentè populum induxit auxilio ſancti ſpiritûs, vt ad templum ædificandum fuerit incitatus, pecunijs & corporibus omnibus ad id ſuum ſtudium conferentibus. Hoc eſt templũ, cuius conſtructionis ille iecit fundamenta, & id cœpit ædificare. Exornauit autem quidam ex ſucceſſoribus pro illius dignitate, quod etiam in hodiernum vſque diem oſtenditur. Id autem vir ille magnus protinùs huic rei incumbẽs, velutì ſui ſacerdotij fundamentum quoddam & quandam baſim viro ciuitatis clariſſimo commendauit, diuina quadam impulſione & maiori ope ſtudens operi, vt ſequens tempus teſtificatur. Nam cùm noſtris temporibus grauiſſimus aliquandò terræmotus ciuitatem labefactâſſet, & omnia propemodùm funditùs perijſſent, & publica ac priuata ædificia oĩa corruiſſent, ſolùm illud templum manſit infractum & inconcuſſum, vt vel ex hoc ſit manifeſtum, cum cuiuſmodi poteſtate vir ille magnus ea, quæ à ſe erant gerenda, ſciperet. Sed hæc quidem multis poſteà temporibus à diuina potentia demonſtrata fuêre ad huius magni viri fidem teſtificandam. Tunc autem cùm omnes, tam qui vrbem, quàm qui circuncircà poſitam regionem habitabant, Apoſtolica miracula ſtupuiſſent, & quicquid ab eo dicebatur ac fiebat, vi diuina geri & dici credidiſſent, neceſſe rum quidem controuerſiarum, quæ ad hanc vitam pertinebant, exiſtimabant vllum eſſe præſtantiorem iudicem: ſed omne iudicium, perplexumq; & implicitum negocium illius conſilio expediebatur. Ex quo & bonarum legum obſeruatio, paxque & tranquillitas, & publicè & priuatim eis aderat illius beneficio, & magnum bonorum incrementum, cùm nullum vitium eorum inter ſe concordiam abrumperet.

Templum conſtruit.

Solum illud templũ non euertit terræmotus.

Non alienum autem fortaſsè fuerit, ſi vnius eius iudicij fecero mentionem, vt, ſicut eſt in prouerbio, ex fimbria nobis appareat totus veſtimenti contextus. Etenim diuina ſcriptura, cùm Salomon apud ſuos ſubditos multa fecerit iudicia, ſatis habuit per vnum ſuam oſtendere ſapientiam, quandò inter illas duas matres fuit iudex. Quoniam autem non poterat argui maleficium, cùm vtraque earum ex æquo mortuum quidem infantem non admitteret, ſuperſtitem autem ſibi vendicaret, ingeniosè conſtituit occultam inueſtigare veritatem. Quoniam enim ad probandum maleficium nulli producebantur teſtes, & in vtriſque erat æqualis veri & falſi coniectura, produxit naturam ad ferendum veritati teſtimonium, callidis minis celans ſui animi inſtitutum. Iubens enim viui & mortui corpus in æquales partes enſe diſſecari, & dimidias filiorum partes vtriſque tribui, permiſit naturæ iudicium veritatis. Vbi enim vna quidem quod imperatum fuerat, lubenter excepit, & carnificem induxit: altera verò maternis commota viſceribus, confeſſa eſt ſe eſſe victam, rogans vt parceretur filio, ſeque gratiam habituram, ſi quomodocunquè ſeruaretur infans: hoc eſſe veritatis iudicium rex decernens, eam quæ ſua ſponte victa fuerat, victricem ſua ſententia pronunciat, reputans quòd quæ cædi filij non pepercerat, à natura arguatur non eſſe mater eius, ad cuius mortem properabat. Nos ergò huius quoq; magni Gregorij aliquod narrabimus iudicium.

1. Reg. 3.

De ſtagno, & duobus fratribus.

Duo quidem fratres ætate iuuenes, qui paternam hæreditatem nupèr inter ſe diuiſerant, vnum ſtagnum vendicabant, vterque totum id habere contendens, & non admittens alter alterum in ſocietatem poſſeſſionis. Fit magiſter, cauſæ arbiter, qui cùm ad locum peruenisſet, in arbitrio vſus eſt ſuis legibus, hoc agens, vt reconciliarentur iuuenes, & redirent in gratiam, & lucrum pacis exiſtimarent vectigali præſtantius:

Lucrum pacis, vectigali præſtantius.

tius. Illud enim ſemper manet, & viuis & mortuis: hoc autem vſum quidem ad tempus durantem, æternam autem propter iniuriam habet condemnationem: & quæcunque par erat eum dicere, ad reprimendam iuuentutis inſolentiam & immoderationem. Cùm autem eſſet inutilis eius exhortatio, & ferueret adoleſcentia, & maiori ira incenderetur, ſpe lucri æſtuans, & vtrinquè ex ſubditis pararetur exercitus & magna manus, ira duce ac furore cędem ſpirans, conſtitutum fuit tempus certaminis. Cùm autem poſtridiè eius diei eſſet vtrinq; cõmittendum prælium, permanens homo Dei in ſtagni ripis, & totam noctem agens inſomnem, fecit quoddam Moſaicum in aqua miraculum, non ictu virgæ profundum in duas partes ſcindẽs, ſed eam totam tanquàm terram conſolidans, effecit cõtinentem planè aridam, & omni humore vacuam, vt ne in cauo quidem vllo vllas habeat aquæ reliquias, quæ ante orationem inſtàr pelagi exundabat. Atq; ille quidem cùm diuina poteſtate hãc tuliſſet ſententiam, rursùs domũ redijt: adoleſcentibus autem, lata factis ipſis ſententia, diremit contentionem. Cùm enim id non eſſet, pro quo bellum inter ſe parabant, pax iram eſt conſequuta, & rursùs natura inter fratres dedit ſuî ſignificationem. Ac tunc quoq; diuinæ illius ſententiæ licet videre ſigna euidentia. Nam circa id, quod olim fuit ſtagnum, in hodiernũ diem ſeruantur aliqua veſtigia aquæ inundationis. Quicquid autem erat aquæ profundum, id totum eſt tranſmutatum, vt quod à ſyluis, pratis, agris & habitatione ſit occupatum.

Exod. 14. Stagnũ mutat in terrã.

Hoc fuit eiuſmodi iudicium, vt ne ipſum quidem longè clariſſimum, & qui eſt maximi nominis, Solomonem exiſtimem velle ſibi primas partes tribuere. Quid enim ad virtutem tantum eſt, materno vberi ſeruare infantem lactentem, cui quod ad ſalutem quidem attinet, perindè erat, ſeu à parente, ſeu ab alia ei alimentum præberetur: & duobus adoleſcentibus procurare ſalutem, qui cùm in ipſo flore ætatis & feruore adoleſcentiæ de ijs, quæ ad victum pertinent, contendebant, ad mutuam cędem æſtro quodam iracundiæ perciti erant, poſteris vt horrendum oſtendendi ſpectaculũ: vt qui ſibi manus inuicèm attuliſſent, quos erat veriſimile, vel ambos à ſe inuicèm interituros, vel vnum omninò reum futurum fratricidij ſceleris: vt eos omittamus, q eadem ira cum vtriſque in eadem ſtabant acie, qui hoc vnum ſibi proponebant, hoc vnum concupiſcebant, vt aduerſarios ſuos morte afficerent. Qui ergò mortis ſententiam ductu mali dæmonis in eos confirmatam precatione reſcidit, & naturam ſibi reconciliauit, & mortalem contentionem in pacificam conuertit lætitiam, quanto eſt conuenientius eum propter iudicium haberi in admiratione, quàm eum, qui meretricis deprehendit maleficium? Nam quod in aqua factum eſt miraculum, quemadmodùm repentè in terram mutatum ſit, quod erat nauigabile, & campus, & cauum factum ſit ſtagnum, & quemadmodùm quæ in eo loco priùs erat inſtàr maris, ad fructus ferendos nunc colatur, exiſtimo eſſe ſatiùs id ſilentio præterire, quàm perſequi oratione, cùm non poſſit pro dignitate extollere miraculũ. Quid cm didicimus huiuſmodi in ijs, quæ ſcripta ſunt, miraculis, vt poſſit cum hoc conferri? Stitit Ieſus Naue filius fluẽtum Iordanis, ſed tantiſpèr, dum arca erat in aqua. Cùm autem tranſmiſſet populus, & arca tranſijſſet, ſuæ conſuetudini redditus eſt fluuius. Nudatur aqua in rubro mari, id quod ſubiectum erat profundo, mari à ſpiritu in obliqua protruſo. Sed tempus miraculi fuit tranſitus exercitûs, qui fuit per ſiccum in profundo. Poſt hoc autem ſimùl cum aqua redijt ea, quæ priùs erat, ſuperficies, & quod parũpèr fuerat diuiſum, rursùs coijt. Hìc autem quod ſemèl factum eſt, remanſit quale fuit, nè tẽporis curriculo fides nõ habeatur miraculo, quod ea quę cernuntur, teſtantur in pętuum. Ea quidem, quę de ſtagno dicuntur & oſtenduntur, hoc modo ſe habent.

Ioſue 3.

Exod 14.

De miraculo, quod factum eſt in fluuio.

Alterum autem eius poſt hoc tale miraculum oſtenditur & memoratur. Quidam apud eos fluuius prętерfluit regionem, ipſo nomine indicans, q̃ ſit aſperum & immane fluentum. Lycus enim nominatur, quòd ſit accolis noxius. Is vel ex ipſis quidem Armeniæ fontibus deſcendit cum magno aquæ impetu, cùm per montes, qui ei ſupereminent, lapſus, copioſum fluentum ſuppediter. Cùm in concauis autem locis ſubter præcipitiorum radices vndiquè prætерlabatur, hybernis torren-

Lycus fluuius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus longè euadit violentior, quæ confluunt è montibus, aquas in se excipiens. Cùm verò in supina & humili, quam præterfluit, regione, sæpè suis marginibus angustè coërceretur, in aliqua parte ripa effundebatur, agros omnes subiectos, & quicquid erat aliud, suo fluento per transuersum inundans, adeò vt eius loci accolis ex improuiso cõtinua inferret pericula, intempesta nocte, vel etiam interdiù flumine in agros irruente. Quo fiebat, vt non solùm plantæ & semina, & pecora aquarum impetu interirent, sed etiam ad ipsos vsq; habitatores peruenire periculum, qui ex improuiso aquæ inundatione domi erant naufragi. Cùm ergò quæ à magno Gregorio præclarè facta fuerant miracula, totam gentem peruasissent, surgentes qui ad illam fluuij partem habitabant, ipsi & vxores & liberi publicè omnes magno fiunt Gregorio supplices, rogantes vt aliqua ratione ab insperatis eos malis liberaret. Dicebãt enim Deum in eo posse omnia, quæ nulla ingenij humani ope possunt fieri. Nihil enim, quod consilium & vires humanæ præstare possint, ab eis esse prætermissum, vt qui lapidibus & aggeribus, & si quid aliud aduersùs huiusmodi mala excogitari soleat, omnia fecerint, nec vi mali potuerint resistere: & vt magis ab ipsis moueretur ad misericordiam, rogârunt vt ipse videret calamitatem, & sciret, nec fieri quidem posse, vt transmutarent habitationem, & quòd propter aquę impetum eis mors omni ex parte ostentetur. Cùm ergò ad locum peruenisset, (nulla enim cunctatio eius ad bonum studium retardabat, nec vehiculo, nec equis, nec aliquo ex ijs, quæ ipsum possent portare, indigens, sed baculo cuidam innitẽs, totum iter confecit, simùl etiam cum viæ comitibus de spe altiore philosophans: inter quos semper in eo, quod erat principale, immorans, præ maiori illo studio, reliqua omnia faciebat velutì transiens)*

Semper intentus rebus diuinis.

Postquàm ergò ab ijs, qui eum deduxerant, ostensum est fluuij diuortium, & ipsum, quod cernebatur, explicauit calamitatem, cùm propter aquę irruptionẽ eum locum profunda occupâsset lacuna, hæc dicit ad eos, qui erant congregati: Non est hominum, ô fratres, aquę motum terminis circunscribere. Est solius diuinæ potentiæ hoc opus, aquæ motum intrà terminos concludere. Sic enim dicit ad Deum Propheta: Terminum posuisti, quem non transgredientur. Soli creatæ naturę Domino est subiecta elementorum natura, in quibus locis collocata fuerit, in ijs semper permanens. Quoniam ergò Deus est, qui aquis præscribit terminos, solus ille propria potestate potest huius fluuij compescere insolentiam. Et diuiniore cogitatione velutì à Deo afflatus, & magna voce Christũ ad id, quod erat propositum, adiutorem sibi adesse precatus, quem manu gestabat baculum, defigit in corrupto ripæ loco. Cùm autem esset terra in eo loco madefacta & mollis, facilè profundum subijt, simùl & ponderi baculi, & manui eius, qui figebat, cedens. Deindè cùm Deum orâsset, vt hoc esset velutì claustrum & obstaculum aquarum violentiæ, rursùs reuersus est, re ipsa ostendens, quicquid ab illo fiebat, diuina fieri potestate. Statìm enim haud ità longo pòst tempore, baculus quidem, actis in ripa radicibus, arbor euasit: planta autem fluento posita est terminus, & in hodiernum vsque diem incolę plantam & vident, & narrant. Quandò enim imbribus & torrentibus Lycus ille pro more inundans, magna vi sonoque fertur rapidus, tunc cùm inferiorem partem arboris in superficie leuiter aquæ contigerit, rursùs tumescens in medium contrahitur alueum, & velutì qui extimescat appropinquare arbori, curua vnda locum transgreditur. Talis magni Gregorij fuit virtus, vel potiùs Dei, qui in illo operabatur miracula, & velutì subiecta elementorum natura, ostensa est, prout ei videbatur, mutari eius iussis, adeò vt stagnum quidem sit mutatum in agrum frumentarium, aquæ autem lacunæ fuerint habitatæ habitatoribus, baculo fidei iubente, & tutos eos futuros cauente. Nomen autem in hodiernum vsque diem arbori est baculus, Gregorij gratiæ & virtutis monimentum, quod in omni tempore seruatur ab incolis.

Baculus fit arbor & arcet vim aquarum.

Quodnam ex miraculis propheticis vis his opponere, & cum eis conferre? Dicámne Iordanis diuisionem, quam ouinæ pellis percussione fecit Elias ante assensum, & posteà Elisęus hæres, & pellis ouinæ, & spiritûs? Sed in his, solis propheris tẽpore, quo fuit opùs, scisso fluento potuit transmitti Iordanes, tantùm in se distracto fluẽro, quantùm satis esset pedibus prophetarum, vt per siccum fundum transirent: sequentibus autem temporibus, & reliquis hominibus talis erat, qualis fuit antea. Ille

4. Reg. 2.

Ille autem Lycus ab insolẽti & immoderato motu repulsus, nouum in sempiternum Gregorij miraculum facit omni tempore, quod deincèps consequitur, talis manens, qualem magni illius viri fides fecit tempore miraculi. Scopus eorum, quæ fiebant, non erat, vt ij qui videbant, adducerentur in stuporem: sed vt ij, qui prope fluuiũ habitabant, seruarentur. Quamobrèm vt par sit miraculum, (nam & prophetis, & imitatori prophetarum, ex æquo cessit aquæ natura) si tamen liberè dicendum est, quod ab eo factum est, antecellit humanitate, per quam firma & stabilis facta est salus accolarum, cùm fluentum sic semèl esset compressum, & in posterum mansisset immobile: quandoquidem cùm per totam regionem peruaderent hæc miracula, quæ virtute fidei in Christum, credita sunt fieri, cupiebant omnes esse illius fidei participes, quam talia testabantur miracula: Et in omnem partem procedebat prędicatio, eratq; verè efficax mysterium, & ad id quod bonũ est, crescebat studium, constituto apud omnes sacerdotio, vt per omnia fides abundaret & cresceret.

De ijs, quæ in electione sancti Alexandri facta sunt.

Mittitur ad eum legatio ex quadam propinqua ciuitate, vt ad eos veniret, & per sacerdotium Ecclesiam eorum cõstituerer. Est autem ciuitati nomen Comana, in qua magnum Gregorium volebant hospitio excipi, publicè gratiam postulantes. Cùm ergò apud eos fuisset, & aliquot dies degisset, & ijs quæ faciebat & loquebatur, eorum ad mysterium cupiditatem vehementiùs accendisset, cùm tempus esset, vt eorum legatio ad finem peruenire, & crearetur aliquis Pontifex eorum ecclesiæ, tũc quidem ex ijs, qui magistratus gerebant, quos nouerant, eos curiosè indagabant, qui dicendi facultate, & genere, & reliquis insignibus ornamentis videbantur excellere. Existimabant enim, quoniam hæc in magno quoq; Gregorio inerant, nec eorum debere esse expertem eum, qui ad hãc peruenire gratiam. Cùm autem multiplicia essent eorum suffragia, & alij alium præponerent, expectabat magnus Gregorius, donèc sibi diuinitùs daretur aliquod consilium ad id, quod erat propositum: Et quomodò fertur Samuel non esse admiratus pulchritudinem & magnitudinem corporum in regis iudicio, sed animum requisijsse regium, etiamsi sit in vili & contempto corpore: ità ille quoquè despiciens studia eorum, qui ferebant suffragia, hoc vnum solummodò spectabat, num quis vel antequàm renuncietur, vitæ & virtutis exercendæ industria in moribus ferat sacerdotium. Cùm autem illi eos, quibus sua dederant suffragia, adducerent cum laudationibus, vnusquisq; eum, qui à se eligebatur, proponens: ille verò etiam viliores, iubebat respicere, quo ad vitæ honestatem: fieri enim posse, vt etiã in his inueniatur aliquis, ijs, qui sunt illustriores, animæ diuitijs excelsior: quidam ex ijs qui præerant suffragijs, hanc magni Gregorij sentẽtiam existimauit esse derisionem, si ex ijs, qui dicendi facultate, & dignitate, & manifesto vitæ testimonio prælati sunt alijs, nullo admisso ad sacerdotium ex illiberalibus & sordidis artificibus, ad eam gratiam existimentur aliqui digniores: & simùl ironicè loquens, ei ità dicit: Si hæc iubes, vt ij, qui sunt huiusmodi, & à tota ciuitate delecti, despiciantur, Alexandrum carbonarium voces licet ad sacerdotium: atque adeò, si videtur, in eum transeuntes, ad ei danda suffragia conueniamus nos & tota ciuitas. Is quidem hæc loquutus est, de eius sententia detrahens, & per hoc ironicum suffragium, quòd nullum esset de prioribus iudicium, reprehendens.

1. Reg. 16.

In Episcopo creando vide quid spectârit.

Per hæc autem, quæ dicta sunt, venit illi magno in mentem, vt cogitaret, num non sine DEI numine facta sit Alexandri mentio ab ijs, qui ferebant suffragia: Et quis est, inquit, hic Alexander, cuius feciſtis mentionem? Deindè cùm quidam ex ijs, qui aderant, eum, de quo facta erat mentio, per risum adduxissent, sordidis lacerisque pannis indutum, nec id toto corpore, & simùl ipsa specie opus suum ostendentem, vt qui ex carbonum operatione, & manibus, & facie, & toto deniq; corpore esset sordidatus, reliquis qdem in medio stans Alexãder risûs fuit argumentũ: pspicaci aũt illi oculo magnã attulit admirationem id, quod fiebat & cernebatur, vir in extrema paupertate, & neglecto corpore se solũ respiciẽs, & velutì ijs exultans, quòd erat ineruditis oculis ridiculum. Ità enim habebat, nec propter paupertatis necessitatem ad hanc vitã deuenerat: sed erat vir quidam philosophus, vt eius posteà vita significauit, quę

Alexander cur factus sit carbonarius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ erat cæteris excelsior, adeò vt etiam peruenerit vsq; ad martyrium, vt q cursum per ignem consummauit. Latére autem est conatus, vel studuit potiùs, vt qui ea, cui à vulgo studetur, prosperitate longè esset superior, & mundi vitam nihili faciens, excelsiorem veramque vitam concupiscceret, & vt propositum virtutis scopum faciliùs attingeret, conabatur latére. Talis autem cùm esset, vilissimo artificio tanquàm turpi aliqua persona occultatus, & alioquì cùm esset florenti ætate, temperantiæ instituto periculosum ac lubricum existimabat, manifestare pulchritudinem corporis, naturæ prosperitati velutì insultans, & eam infectans. Sciebat enim eam præbuisse multis lapsûs occasionem. Nè ergò aliquid eorum, quę nollet, sibi eueniret, nec alienis oculis esset causa excitandi mali animi motus, ideò sponte assumit artem carbonariam: per quam & corpus ad virtutē exercebatur laboribus, & pulchritudo occultabatur sub carbonum sordibus: & simùl quod ex suis redibat laboribus, id ità dispensabatur, vt seruiret præceptis.

Cùm eum itaq; abduxisset à cõcilio, & ex eo omnia esset accuratè scisciatus, illum quidem dat suis domesticis, iubens ea, quę oportebat, facere. Is autem cùm rursùs venisset ad concilium, eos docebat, qui erant congregati, eis verba faciens de sacerdotio, & per ea describens vitam ex virtute agendam: Et in tali oratione tandiù est immoratus, cœtum detinens, donèc ijs impletis, quæ iusserat, ij qui ei ministrabant, aduenerunt, secùm habentes Alexandrum, qui & lauacro sordes ex fuligine contractas abluerat, & magni Gregorij vestibus erat indutus: hæc enim eis facere iusserat. Cùm autem omnes essent conuersi ad Alexandrum, & ex eo, quod videbatur, essent in magnam adducti admirationem: Nihil vobis noui accidit, (dixit eis magister) si oculis decepti estis, & soli sensui eius, quod bonum est, iudicium permisistis. Veritatis enim eorum quæ sunt, iudex incertus est sensus, qui per se arcet, nè profundum animi penetretur. Simùl autem ipsi quoq; veritatis & pietatis inimico dæmoni gratum erat, vt esset omninò ociosum vas electionis, quod occultabat ignoratio, nec is vir prodiret in mediũ, qui esset futurus euersor illius potentiæ. Hęc cùm dixisset, Deo virũ offert per sacerdotium, cùm eum pro more initiatum gratia consecrâsset. Omnibusq; nouum sacerdotē intuentibus, is rogatus vt verba faceret ad Ecclesiam, statìm ab exordio ostendit Alexander, non falsum de eo Gregorij fuisse iudicium. Erat em̃ ei plena sententia oratio, minùs ornata dictionis floribus. Quo factum est, vt quidam elatus adolescens, qui ex Attica apud eos degebat, inornatam irriserit dictionem, quòd non esset Atticis exculta ornamentis. Quem dicũt fuisse correctũ à quadam visione, cùm vidisset columbarum gregem, quadam admirabili refulgẽtem pulchritudine, & quendam audisset dicentem, has esse Alexandri columbas, quas ille irriserit.

S. Gregorius Alexãdrũ carbonariũ cõsecrat Episcopum.

Quidnam ex his quispiam miretur ante aliud, Non reueritum esse hunc virũ suffragium magistratuum, & non abreptum esse à testimonijs eorum, qui præcellebant: an potiùs esse miratum occultatas in carbonibus diuitias, quod statũ recti iudicij statim est consequutum à Deo testimonium per visionem oratoris? Mihi enim vtrunq; eorum in se tale esse videtur, vt ea inter se quidem contendant: inter omnia autem, quæ propter miraculum commemorantur, primas partes obtineant. Nam & eorum, qui præcellebant, restitisse desiderio, est immutabilis & excelsi animi argumentum, quo quæcunq; in mundo apparebant, similiter ab eo cernebantur, cùm & in id, quod est maius & illustrius, & in id, quod est abiectum & humile, æqualiter esset affectus: solam autem virtutem cæteris præponens, & solam, quæ in vitio agitur, vitam iudicans rejiciendam, nihili ducebat omnia, quæ in hac vita, vel in honore habẽtur, vel nihili pẽduntur. Quod tunc quoquè fecisse ostenditur. Nam cùm quęreret inuenire eum, qui DEO esset gratus, non fide dignum existimauit testimonium, si diuitias accepisset, & authoritates, & huius mũdi splẽdores: quorum in bonorũ catalogis nihil diuina enumerauit scriptura. Nõ est ergò hoc solùm dignum laude & admiratione, ꝙ principũ & virorũ studia nõ admiserit: sed etiã p ea, quę deincèps sunt cõsequuta, ipse seipsum superauit. Qui em̃ solùm indignum repulit suffragium, vsui autem nõ adiecit id quod deerat, malum quidem prohibuit, bonum autem non fecit. Qui autem præter id, quòd non est assensus deteriori, inuenit etiam id, quod bonum est, & honestum, per vtraque perfecit id, quod bonum est, neque malo concedens aditum, & bonum pro-

Excelsus beati viri animus.

producens in actum: adeò vt in vtrisque constiterit in ciuitatem huius magni viri beneficium, vt qui & quod per ignorantiam ab eis peccabatur, auerterit: & quod apud ipsos erat occultum, bonum per se declarauerit.

De Hebræis, & de ijs, quæ facta sunt in itinere.

Cùm autem magno huic viro omnia successissent ex sententia, auxilio sancti spiritûs non alienum fuerit id quoquè narrare, quod in via ab eo obitèr factum est, vt per omnia ostendatur gratia, quæ huic viro aderat. Quoniam enim erat omnibus manifestum, hoc ipsi esse curæ præ cęteris, vt omnia spectarent ad solatium egentium, siue ad lucrum respicientes duo quidam ex Hebræis, siue etiam aliqua repræhẽsionis macula eum adspergere cogitãtes, vt quem esset facile decipere, obseruant eius reditum. Et vnus quidem ex ijs, qui videbatur esse mortuus, iacebat supinus in via publica: Alter autem miserabiliter eiulans propter eum, qui iacebat, imitabatur voces lamentãtium, & magnum illum prætereuntem magna voce clamando vocabat, dicens hunc miserum subita morte correptum, nudum iacere, nec paratum esse aliquid, quo sepeliretur. Rogabat ergò magnum hunc virum, nè sancta eius anima ipsum despiceret: sed paupertatis motus misericordia, ex ijs quæ habebat, præberet vltimum amictum corpori inijciendum. Ille quidem hæc & alia dicens, supplicabat. Hic verò nihil cunctatus, diploide, qua erat indutus, iniecta iacenti, perrexit vltrà progredi in itinere. Postquàm autẽ illo prętergresso soli erant, qui hæc aduersùs eum fecerant, deceptor ille in risum mutata simulata lamentatione, iussit eum, qui iacebat, surgere, præ gaudio cachinnos edẽs ob lucrum eis ex fraude factum. Is autẽ in eodem erat, quo priùs habitu, nihil audiens ex ijs, quæ dicebantur. Altero autem maiori voce vtente, & pede simùl eum excitante, nihilo magìs is, qui iacebat, neque vocem exaudiuit, nec ictũ sensit, sed in simili erat figura extensus. Simùl enim àc iniecta est vestis, fuit mortuus, re vera morte functus, quã simulabat ad magnũ illum decipiendũ, adeò vt non fuerit homo deceptꝰ, sed cuiꝰ causa fuerat ab eo data vestis, ad id vtilis fuerit ei, ꝙ acceperat.

Fraus duorũ Iudęorũ.

Vltio cęlestis eos mox persequitur.

Si autem videtur triste hoc opus magni illius fidei, nè videatur cuiquam hoc alienum, ad magnum Petrum respicienti. Etenim ille non solùm beneficijs ostẽdit eam, quæ in se inerat, potestatem, eum qui erat claudus ab ortu, populo currentem ostendens & salientem, aut vmbra sui corporis curans ægrotos, quam transeunte Apostolo, per transuersum corporis Sol eis admouerat: sed etiam eo, quod morte damnârit Ananiam, qui inhabitantem virtutem contempserat, vt, sicut opinor, illo metu adductum, quicquid in populo erat propensum ad contemnendum, hoc terribili exemplo corrigeretur, nè eodem modo castigaretur. Meritò ergò Petri imitator, qui multis in benefaciendo miraculis ostenderat virtutis magnitudinem, eum quoq;, qui aduersùs sanctum spiritum fraude vti est conatus, effecit vt de se vera diceret. Oportet enim, vt existimo, euersorem mendacij etiam in deceptore mendacium traducere ad veritatẽ, vt per hoc omnibus esset euidens, quòd quicquid ab illo dicebatur, erat veritas: & quòd id, quod vt verum acceperat, non erat falsum. Iudæi ergò, qui hoc modo illius magni virtutem ludificati fuerant, fuerunt alijs documento, nè audeant decipere, cùm eos, qui id ausi fuerint, Deus puniat.

Actor. 3.

Actor. 5. Ibidẽm.

De adolescente, qui habebat spiritum.

Post hæc cùm aliquandò haberetur conuentus sub dio in quodam loco in ea regione, & admirarentur omnes eius doctrinam, quidam adolescens clamauit ad eos, qui aderant, Doctorem non hæc à se dicere, sed ei alium adstantem verba facere. Adducto autem puero, postquàm dimissus esset conuentus, dicitur magnus dixisse ijs qui aderant, adolescentem non esse mundum à dæmone: & simùl cùm sibi sustulisset velum, quod habebat in humeris, & id oris sui admouisset anhelitui, sic iniecisse in adolescentẽ. Cùm hoc aũt factum esset, conturbatũ esse, & exclamâsse adolescentem, & cecidisse, & se dilacerâsse, & omnia passum esse, quæ patiũtur, qui sunt dæmoniaci. Deindè cùm sanctus ei manum imposuisset, & sedâsset perturbationem, ab eo quidẽ cuolâsse dæmonium. Cùm ad se autem redijsset, non ampliùs dixisse, se videre eum, q vnà cum saucto loquebatur. Est quidem certè hoc quoq; ex magnis illius miraculis, quòd non aliquo in curationibus adhibito artificio, effecerit miracula: sed ad expellendos dęmones, & corporis sanandas ægritudines, sufficerit ex eius ore anhelitus, qui per linteum adhibebatur ægroto, Sed omnia quidem illius miracula ordine persequi, lon-

Anhelitus suo sanat dęmoniacũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

longi fuerit operis & orationis, quæ plùs requirat ocij. Si vnius autem, aut duorum, quæ de ipso dicuntur, fecero mentionem, finem imponam orationi.

De ea, quæ tum fuit, persequutione, & quemadmodùm in montem profectus est magnus Gregorius.

Iam enim in omnem partem peruaserat diuina prædicatio, & omnes tam in ciuitate, quàm in ea, quę circuncircà sita est, regione ad piam rectamque dogmatis fidem erant traducti, altariaque & templa, & quæ fuerant in eis simulacra, erant euersa: expurgata autem erat humana vita ab idolorum inquinamentis, extinctusq; erat sceleratus nidor sacrificiorum, ablutusque cruor ex altaribus, & sordes cęsorum animantium: omnes autem in omni loco in Christi nomine templa erigebant oratoria: cum Romanorum, qui tunc erat, Imperatorem subijt ira & inuidia, propterea quòd falsa quidem eius patria neglectui esset superstitio: augebatur autem mysterium Christianorum, & per totum orbem terræ multiplicabatur Ecclesia, per eos, qui semper verbo adijciebãtur, crescens in magnitudinem. Et cùm existimãsset fieri posse, vt diuina virtuti sua resisteret acerbitas, & reprimeret quidem mysterij prædicationem, dissolueret autem cœtus Ecclesiarum, rursùs autẽ traduceret ad simulacra eos, qui ad verbum processerant, ad gentium Præsides mittit edicta, terribiles supplicij minas in eos statuens, nisi omnibus probris, contumelijs & cruciatibus afficerent eos, qui nomen Christi adorabant, & terrore & cruciatibus eos rursùs adducerent ad patrium cultum dæmonum.

Edicta acerba Imperatoris in Christianos.

Postquàm autem magistratibus est annunciatum hoc sceleratum & impium edictum, cùm per totum peruasissent Imperium, qui ad hoc erant constituti à Tyranno crudelitate: & in gentem Ponticam is obtinebat dominatum, cui ad sceleratum desiderium non deerat summa potestas, vt qui feritatem & acerbitatem haberet ingeneratam, & odium in eos, qui verbo crediderant, ab eo publicè proscribitur, oportere vel fidem abiurare, vel omne genus supplicijs & mortibus affici. Neque alius tunc publicum aut priuatum quicquam agebatur, aut vllum ponebatur studium ab ijs, qui tractabant publica, quàm vt obsiderent & punirent eos, qui fidem sequebantur. Erant autem non solùm minæ verborum terribiles, sed cum ijs varius apparatus suppliciorum, nullum non afferebat stuporem, & antequàm veniretur ad periculum, metum incutiebant hominibus enses, & ignis, & bestiæ, & fossæ, & instrumenta ad torquendum membra accommodata, & ferreæ in igne cathedræ, & ligna erecta, in quibus eorum extensa, qui persistebant, corpora, proiectis horrendis laniabantur vngulis, & alia innumerabilia ad multiplices corporum cruciatus inuenta ab eis excogitabantur. Vnumq; erat studium ijs, qui hanc habebant potestatem, vt nullus eo posset ostendi scelere superior. Alij quidem deferebant, alij verò indicabant, alij verò scrutabantur eos, qui erant absconsi. Alij inuadebant eos, qui fugiebant. Alij autem iniectis oculis in facultates fidelium, vt rebus eorum potirentur, prętextu pietatis ac religionis eos, qui fidem amplectebantur, expellebant.

Sequitur in Christiãos.

Ità faciunt hodiè hęretici.

Erat autem in gente confusio, perplexaque & inexplicabilis animi dubitatio, cùm essent omnes inter se suspecti, cùm nec in tanto terrore maneret filiorum in parentes beneficentia, neque paternæ curæ à natura ingenerata fidelitas remaneret parentibus in filios. In varios autem ritus religionis inter se scindebantur genera. Et filius, qui erat gentilis, erat proditor parentum fidelium: & filium, qui crediderat, pater incredulus accusabat. Et frater, qui erat ex eádem essentia, pugnabat cum natura, sanctum esse existimans, sumere pœnas de cõsanguineo, si pietatem amplecteretur. Hinc plenæ quidem erant solitudines ijs, qui expellebantur: habitatoribus autem ædes erant inanes: multa autem publica habitacula ad vsum carcerum deseruiebant. Non poterant enim carceres capere eorum multitudinem, qui propter fidem puniebantur: Foraque omnia, & omnes publici & priuati cœtus, pro consueta lætitia calamitatis erant talis participes, cùm alij quidem attraherentur, alij verò abducerentur, alij propter ea, quæ fiebant, vel riderent, vel flerent. Non erat infantium misericordia, non honor canitiei, non virtutis reuerẽtia, sed perindè atq; in captiuitate dedebatur omnis ętas inimicis fidei. Ne fœminis quidem dabat naturalis generis imbecillitas, vt remotæ essent ab his ęrumnis: sed vna in omnes æqualis erat lex crudelitatis, eos adducens, qui erant alieni ab idolis, naturam non discernens,

Cùm

Cùm runc ergò imbecillitatem naturæ vidisset vir ille magnus, vt potè quòd multi non possent pro pietate vsq; ad mortem decertare, consuluit Ecclesiæ, vt parumpèr cederet terribili irruptioni, dicens esse melius, fugiẽdo suas cõseruare animas, quàm, si starent in acie certaminum, essent ordinum fidei desertores: & vt maximè persuasum esset hominibus, nullum animæ afferre periculum, si fuga fidem seruarẽt, suo exemplo eis consulit, vt secederent, ipse ante alios cedens vehemẽti periculo. Simùl autem ijs quoq;, penès quos erat potestas, hoc maximo erat studio, vt illo ranquàm duce exercitûs expugnato, omnem fidei aciẽ frangerent & dissoluerent. Et ideò inimici magnoperè studebant, vt ille in eorum veniret potestatem. Ipse autem cùm desertum quendam collem occupâsset, secùm habens eum, qui ex ædituo adductus fuerat ad fidem ab initio, iam Diaconatûs gratiæ inseruientem: cùm autem qui persequebantur, magna multitudine sequerentur eorum vestigia, à quopiam eis ostenso loco, in quo abscondebatur, alij quidem vallem colli subiectam circunseptam custodiebant, vt ei nulla ex parte liceret effugere, si ad hoc esset conuersus: Alij autem cùm in montem accessissent, per omnem partem scrutantes, iam magno illi viro conspecti fuerant, recta ad ipsum currentes. Ille autem cùm iussisset ei, qui erat cum ipso, vt staret certa & solida in Deum fiducia, & ei suam crederet salutem, manus tendens ad orationem, & nec etiam si propè fuerint inimici, metu excutiatur fides. Præcepti autem exemplum se præbuit Diacono, fixo & stabili oculo cælum intuens, extensis manibus recta figura. Et hi quidem in his erant: Illi autem cùm ad eos accurrissent, & omnem locum diligenter inspexissent, omnemq; in rupe stationem, & omnem rupis accessum, & oẽm à lacuna effectam concauitatem diligentissimè scrutati essent, rursùs in vallem redeunt, quasi metu eorum, qui scrutabantur, ipse in fugam conuersus incidisset in manus eorum, qui circunsidebant. Postquàm ergò nec ab his est inuentus, nec erat apud illos, qui locum adspexerat, in quo magnus ille degebat, signis descripsit eum, in quo affirmabant quęsitores, se neminem vidisse, nisi solas duas arbores, à se inuicèm parùm distantes. Cùm autem secessissent qui quærebant, relictus index cùm illum magnum offendisset in oratione, & eum qui cum ipso erat, & diuinum cognouisset præsidium, per quod illi eis visi sunt arbores, accidit ad eius pedes, & verbo credit: & qui paulò antè fuerat persecutor, fit vnus ex fugientibus.

Fugiendum in persecutione.

Ijs ergò longo tempore manẽtibus in solitudine, (bellum enim inualescebat aduersùs fidem) & grauiter furente præside in eos, qui ad verbum pietatis accedebant, & omnibus in fugam conuersis, quoniam nulla spes relicta erat, fore vt magnus Gregorius veniret in manus persequutorum, tunc omni sua rabie & acerbitate conuersa in reliquos, vbiq; per gẽtem scrutabantur omnes similiter, viros, mulieres & pueros, quibus Christi nomen erat venerabile, eosq; trahebant in cìuitatem, & replebãt carceres, pro alio scelere intentantes eis crimen pietatis, adeò vt nulli ex rebus publicis tunc vacarent iudicia, nisi huic tantùm, quòd ijs, qui tunc imperium obtinebãt, erat curæ, vt omnes contumelias & omnia tormenta, quæ excogitari poterant, in eos inferrent, qui fidem retinebant. Quo quidem tempore fuit omnibus longè euidentissimum, magnum illum virum nihil consuluisse sine Dei numine. Nam cùm se per fugã populo conseruâsset, erat commune auxilium omnibus, qui pro fide decertabãt. Sicut enim de Mose audimus, quòd ab Amalecitarum acie procùl remotus, per orationem ijs, qui erant sui generis, dabat vires aduersùs inimicos: eodem modo ille quoq; animæ oculo intuens ea, quæ videbantur, diuinum inuocabat auxilium ijs, qui decertabant pro fidei confessione.

Exod. 17.

De visione, quæ facta est in monte, & de martyrio sancti Troadij.

Cumq; aliquandò vnà cum ijs, qui cum eo erant, pro more Deum oraret, repentè angore & animi perturbatione plenus, apertè præ se tulit ijs, qui aderant, à se spectaculum videri alienum, seq; id ægrè ferre, auresq; obstruere, tanquàm sono aliquo ad eum perueniente: & non exiguo interiecto interuallo, cùm toto tempore, quod interceſſit, inflexilis mansisset & immobilis, tanquàm propositum spectaculum bonum esset exitum assecutum, ad suam redijt consuetudinem, & clara voce Deum laudauit, hymnum victoriæ & gratijs agendis appositum pronũciãs, quem sæpè audimus Dauid dicentem in Psalmodia: Benedictus Deus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. Ijs autem admirantibus, & vt ex eo scirent, rogantibus quodnam fuerit

Psal. 123.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc ſpectaculum,quod eius oculis ſubiectum eſt. fertur dixiſſe, ſe illo tempore magnum vidiſſe caſum,proſtrato diabolo à quodam adoleſcente in certamine pro pietate. Iis autem quod dicebatur, adhuc ignorantibus,narrat eis apertiùs,quòd illa hora quidam nobilis adoleſcens,maiori fretus auxilio,magnis ſudoribus pro fide decertauit,à lictoribus productus ad præſidem. Nomen quoquè adiecit, eum nominans Troadium,& quòd poſt multa,quæ fortiter tulit,tormenta,fuit martyrij corona redimitus. Auditione autem obſtupefactus Diaconus,neq; audens nõ credere ei,quod dicebatur,& ſimul credens eſſe maius,quàm vt cadat in humanam naturã,vt qui procùl erat à ciuitate,cùm nemo ei renunciâſſet,dicat ijs, qui cum eo ſunt ea, quæ fiunt, perindè àc ſi intereſſet,ſupplex rogat magiſtrum,vt ſibi permittatur ea cernere oculis,& nè ab eo prohibeatur,nè veniat ad loca ipſa,in quibus factũ eſt miraculũ. Cùm is autem diceret,eſſe pertimeſcendum adeſſe in medio eorum,qui occidunt, ſæpeque diaboli peruerſitate accidere aliquid, quod nollemus, Diaconus dixit, ſe confidere auxilio eius orationum,hac apud eum voce vtens: Tu me Deo commendes, nec me vllus inſequetur metus inimicorum. Cùm is autem per orationem velutì ſocium cum eo miſiſſet diuinum auxilium,confidens viam confecit,ad nullum ſe conuertẽs ex ijs,qui occurrebant.

De balneo,& de dæmone,qui in ipſo habebat poteſtatem.

Cùm autem veſperè ingreſſus eſſet ciuitatem,& laſſus eſſet ex itinere, neceſsè eſſe duxit,corpus lauacro reficere. In eo autem loco dominatum obtinebat quidam dæmon homicida,verſans in lauacro,cuius vis exitialis poſt tenebras operabatur in eos, qui accedebant. Ea de cauſa poſt occaſum ſolis non patebat ad id aditus,neq; id exercebatur. Ad quod cùm acceſſiſſet,rogabat eum,qui illi præerat,vt id ei aperiret,& nõ ei inuideret balnei vſum,quõ ſe recrearet. Cùm is autem teſtaretur,nullum ex ijs,qui illa hora auſi ſunt aquam ingredi,ſuis redijſſe pedibus,ſed dæmonem omnes veſperè ſuperâſſe,multosq; ob ignorationem paſſos eſſe grauiſſima, quos pro ſperata recreatione exceperunt lamentationes,ciulatus & ſepulcra. Cùm hæc referret,& quæ ſunt huiuſmodi,ille nihil de ſuo remiſit deſiderio:ſed inſtabat omninò cogens, vt eum intromitteret. Ille autem ſatìs ſe lucrifacere exiſtimans,ſi non cum hoſpitis ignoratione vnà veniret in periculum, cùm ei dediſſet clauem, procùl recedit à balneo. Poſtquàm autem nudatus fuit intùs,multiplices terrores & variæ obſtupefaciendi cauſæ adornabantur à dæmonio,nempè omnis generis viſa, oſtendẽtia naturam igne & fumo mixtam,& quæ in forma hominum & ferarum in oculos incurrebant, in auribus reſonabant,anhelitui appropinquabant,& in orbem circa corpus effundebantur. Ille verò ſe ſignaculo Crucis muniens,& Chriſti nomen inuocans,domos peruaſit illeſus. Interiùs autem progreſſus,in grauiora incidit ſpectacula,in grauiorem adſpectũ transformato dęmonio. Nam & ſimul terræmotu domum exiſtimabat cõcuti,& perruptum ſolum nudam flammam oſtendere inferiùs,& ſcintillas ex aquis emitti flammeas. Rursùsq; ei arma itidèm fuêre ſignaculum & Chriſti nomen. Et quod per magiſtri preces ferebatur auxiliũ,diſcutiebat quæ videbantur & fiebant terribilia. Aqua autem recreatus,cùm properaret egredi,rursùs prohibebatur, fores opponente dæmonio. Sed hoc quoq; rursùs impedimẽtum, pari rursùs virtute eſt ſolutum,foribus ſignaculo cedentibus. Poſtquàm autem ei omnia proceſſerunt ex ſententia, dicitur dæmonium voce humana ad eum exclamâſſe, nè ſibi vim illam attribueret,per quam effugit exitium. Vox enim,quæ eum commẽdauit,ei qui cuſtodiebat,præſtitit, vt minimè læderetur. Hoc ergò modo conſeruatus,magnam attulit admirationem ijs, qui loco præerant,cùm nullus apparuiſſet viuus ex ijs,qui illa hora aquam auſi eſſent ingredi.

Signo Crucis ſe muniens, omnia dæmonum terricula-menta contemnit diaconus.

Poſtquàm autem ei quiſnam eſſet narrauit, & quæ in ciuitate fortiter geſta erant à martyribus,cognouit eo modo ſe habuiſſe, quo magnus ille in ſolitudine degens priùs narrauerat,cùm cæteris,quæ de ipſo narrauit & eius miraculis, adiecíſſet quæ vidit,& quæ audijt,& quomodò ipſa in ſe experientia didiciſſet virtutem fidei magni Gregorij,cui tulit teſtimonium dæmonium:reuertitur ad magiſtrum ſuum, tam ſuis æqualibus,quàm poſteris relinquens commune monimentũ, vt per ſacerdotes vnuſquiſque ſeipſum Deo commendet:& nunc eſt quidem per vniuerſam Eccleſiam,præcipuè autem apud illos,ea vox monimentum auxilij,quod ei datum eſt à Gregorio.

Cùm

Cùm autem diuina ope ſoluta eſſet illa Tyrannis,& humanam vitam pax rursùs excepiſſet,per quam erat omnibus liberum rebus diuinis dare operam, rursùs deſcẽdens in ciuitatem,& totam in orbem circuiens regionem,ijs,qui erant vbiq;, populis magnam fecit acceſſionem in Deum ſtudij & pietatis,ſtatuens vt pro ijs, qui pro fide decertârant,agerentur feſti dies & celebres conuentus. Cumque alius alibi corporã martyrum accepiſſent,quotannis, finita annui orbis conuerſione, cõuenientes exultabant,diem feſtum celebrantes in honorem martyrum. Eſt certè hoc quoquè argumentum magnæ eius ſapientiæ, quòd cùm omne ſimul hominum genus ſuo tempore ad vitam communem componeret,velutì quidam auriga naturam regens, & frenis Dei cognitionis eos iugo ſubiungens,concedebat vt ſub iugo fidei lætitia exilirẽt ſubditi. Cùm enim animaduertiſſet,quòd propter corporeas delectationes in idolorum errore permaneret puerile vulgus & ineruditum,vt interìm in eo,quod eſt præcipuum,nempe in Deum,ſe rectè gererent: pro illis inanibus ſuperſtitionis ritibus, permiſit eis,vt in ſanctorum Martyrum memorijs ſe exhilararent,exultantesq; oblectarent,vtporè quòd procedente tempore futurum erat, vt vita traduceretur ad id, quod eſt honeſtius & præſtantius,& fides eos ad id deduceret,quod quidẽ iam in multis rectè ſucceſſit,omni delectatione ab ijs,quæ ſunt iucunda corpori,traducta ad genus lætitiæ ſpiritalis. Feſti dies martyrum.

Hoc autem modo ſe gerens in Eccleſia,& omni ſtudio incumbens, vt ante ſuum è vita exceſſum,videret omnes ad fidem ſalutarem traductos à ſimulacris, poſtquàm cognouit ſuum inſtare obitum, totam circuncirca regionem & ciuitatẽ eſt perſcrutatus,cupiens ſcire,an eſſent aliqui relicti extra fidem. Vbì autem cognouit omnes, qui permanſerant in antiquo errore, non eſſe plures, quàm ſeptemdecim, dicit hoc quidem eſſe dolendum,ad Deum reſpiciens, quòd aliquid deſit ad plenitudinem eorum,qui ſeruantur: Veruntamen iure magnas eſſe agẽdas gratias, quòd ſuo in Eccleſia ſucceſſori tot relinquit ſimulacrorũ cultores,quot ipſe accepit Chriſtianos. Cùm autem precatus eſſet,vt & qui iam crediderant,creſcerent in perfectionem,& infideles conuerterentur,ità ab humana vita migrauit ad Deum,mandans ſuis neceſſarijs, vt nullum proprium locum ei compararent ad ſepulturam. Si enim viuus non ſuſtinuit vocari alicuius loci dominus,ſed inquilinus vixit in alienis, neque poſt mortem pudebit eum eſſe inquilinum. Sed hoc,inquit,narretur poſteris, quòd Gregorius neq; viuus alicuius loci poſſeſſor eſt nominatus, & poſt mortem fuit inquilinus alienorũ ſepulcrorum,ſeipſum ſeiungens ab omni in terra poſſeſſione, adeò vt nec in proprio quidem loco voluerit ſepeliri. Solam enim eam poſſeſſionem iudicauit preciosam, quæ in ſe auaritiæ non ſuſcipit veſtigium. Repentinam autem totius gentis traducti-onem à gentili vanitate ad veritatis agnitionem nemo miretur, qui hanc legerit orationem,reſpiciens œconomiam,per quam facta eſt tanta mutatio eorum, qui traducti ſunt à falſo ad veritatem. Nam quod factum eſt in primis temporibus eius ſacerdotij,quod ad reliqua miracula feſtinans prærerijt oratio,nunc aſſumens narrabo. Sub obitũ viſitat ſuã diœceſim. Felicíſſimè ad cælos euolat.

De die feſto, qui agebatur in ciuitate,& de peſte,quæ irruit.

Erat quidam dies feſtus publicus in ciuitate,qui more patrio agebatur cuidam dæmoni ex ijs,qui erant in regione. Ad eum tota ferè gens confluxerat, tota regione vnà feſtum agente cum ciuitate. Erat autem theatrum plenum ijs, qui concurrerant, & effundebatur vndiq; ſuper ſedes multitudo eorum,qui confluxerant. Cumq; omnes circa ſpectacula,& acroamata ad orcheſtrã adſpicere magnoperè cuperẽt, erat ſcena plena tumultu. Fruſtraq; fuit præſtigiatoribus miraculorũ ſuorum oſtentatio, cùm tumultus eorum,qui arctè comprimebantur, non ſolùm muſicæ vſum interrumperet,ſed nec præſtigiatoribus ſua oſtendere permitteret. Quo quidem tempore à toto populo communis hæc vox erupit, dæmonem inuocantium, cui hunc diem feſtum agebant,& rogantium,vt eis ab illo latius pręberetur ſpatium. Poſtquàm autem omnibus inter ſe colloquentibus,vox in altũ efferebatur,& videbatur totius ciuitatis tanquàm vnius oris eſſe oratio,quæ has preces offerebat dæmoni: Erat autem precatio, vt ijſdem verbis à me dicetur: Iuppiter, fac nobis locum: cùm audiſſet magnus ille vocem eorum,qui dæmonem nominatim inuocabant,à quo petebant,vt ciuitati fieret latum ſpatium,dicit ad eos,miſſo quodam ex ijs qui adſtabant, mox eis eſſe dandum latius ſpatium,quàm precabantur. Hac autem voce tanquàm triſti prolata ſenten- Feliciſſimè ad cælos euolat. Sæuiſſimã peſtis inuadit inſolentem populum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia,publicam illam celebritatem mox pestis excipit,& in choris statim admixta est lamentatio,adeò vt oblectationes conuerterentur in luctus & calamitates, pro tibijs, & quæ ad numerum fiebant,saltationibus & plausibus,lugubri carmine assiduè ciuitatem excipiente. Nam cùm morbus spe citiùs ingruisset hominibus, is peruadebat, ignis instàr domos depascens. Quo factum est,vt implerentur quidem templa ijs, qui morbo interiebāt,qui quidem spe curatiōis ad ea confugiebāt : pleni quoq; essent rui & fontes,& putei ijs qui præ morbi vehemētia maiori siti ardebant, quàm vt aqua, quæ erat in profundo, flammam eorum extingueret, cùm ij, quos semèl is morbus inuasisset, & post & ante aquæ potum similiter se haberent:multi autem sua sponte fugerent ad sepulcra: quoniam ij qui erant superstites,ad eos sepeliendos minimè sufficiebant:esset autem non inopinata mali hominibus irruptio : sed cùm domui interituræ quoddam visum apparuisset,ità consequeretur interitus.

Postquàm ergò fuit manifesta omnibus morbi causa, nempè quòd inuocatum ab eis dæmonium,stultorum votum malignè implebat, hanc scelleratam spatij latitudinem morbo ciuitati afferens: eo quidem tempore magnum Gregorium supplices adeunt,rogantes vt vim morbi compescceret per eum,quem ipse cognoscebat & prædicabat,Deum,quem solum verè fatebantur esse Deum, & habere in omnes potestatem.Nam cùm illud visum ante futurum domûs intetitum apparéret, & desperationem vitæ protinùs afferret, vnà periclitantibus erat via salutis, si intrà illam domum magnus fuisset Gregorius,& precibus propulsâsset morbum,qui domui imminebat. Cùm autem per eos,qui primi hanc erant salutem consecuti, velox fama per omnes peruasisset,cessârunt omnia,quæ priùs ab eis magno studio procurabantur, oraculorum sciscitationes,piacula, & apud simulacra diuturnæ supplicationes, adspicietibus omnibus ad magnum sacerdotem,& vnoquoque eum ad se trahente ad salutem totius generis. Erat autem ei merces ab ijs,qui seruabantur,eorū salus animarum.Nam cùm tali experientia manifestata esset pietas sacerdotis, nulla erat ampliùs dilatio, quô minùs mysterio assentirentur ij,qui virtutem fidei docebantur. Sic fuit illis hominibus morbus salute præstantior. Qui enim cùm sani essent,ad mysterij doctrinam excipiendam infirma erant animi intelligentia,corporis morbo fuerunt confirmati ad fidem. Et sic confutato errore idolorum, traducti sunt omnes ad nomen Christi: alij quidem per morbum,qui inuaserat,deducti ad veritatem:alij verò,vt à peste seruarentur,fidem in Christum assumentes,tanquàm propugnaculum.Sunt autem etiã alia in hodiernum vsq; diem memoriæ mandata miracula : quæ quidem auribus parcentes non credentibus, nè ij lædantur, qui quod in rerum, quæ dicuntur, magnitudine verum est,falsum esse putant,ijs,quę scripta sunt, non adiecimus.

Eam pestē precib⁹ pellit vir sanctus.

MARTYRIVM FELICIS PRESBYTERI, IRENAEI DIACONI, MVSTIOLAE NOBILISSIMAE MATRONAE & aliorum: vt habetur in egregijs MS. libris: sed in gratiam Lectoris F. Laur. Surius mutauit stylum.

Iulij 3.

Emporibus Aureliani Imperatoris sæua extitit persecutio Christianorum: cumque ei nunciatum esset, in ciuitate Tusciæ, quæ post ethnicismum illustris fuit, Christiana religione initiatos florere,adeò incensus est,vt Turgium vicarium, præfectoria ornatum dignitate, eò miserit ad Christianos discutiendos. Veniens igitur Turgius ad Faliscos, iussit accuratè inquiri, num quis posset reperiri Christianus,repertumq; sine dilatione coram se sisti, capitalem sententiam excepturum. Itaque facta inquisitione,repertus est Felix Christianus. Is vt audiuit venisse eò manum persecutorum, conuocauit Christianos ad se, eosque omnes confirmans,ait: Patres,fratres & filij mei, non vos perturbet ista caligo,quæ sanè exigua est : porrò sempiternæ illæ inferorum tene-

Felix cōfirmat Chri.

tenebræ cauendæ sunt. State ergò viriliter & pugnate : quia melior est dies vna in atrijs Domini super millia. Erat tum aulicus quidam, qui beati Felicis nomē detulit ad Turgium,dicens in agro Faliscorum esse presbyterum quendam benè diuitem,qui populum doceat,relictis templis deorum,accedere ad Christum, & baptizari. Id vt audiuit Turgius,misit milites:qui compræhensum Felicem,illo iubente,in publicam custodiam coniecerunt.

Altera die præcepit sibi in Faliscorum ciuitate tribunal parari, beatumque Felicem adduci. Eum autem sic interrogauit: Quod tibi nomen est? Ille respondit: Felix vocor. Dicit ei Turgius: Quem militiæ vel honoris locum obtines? Respondit Felix: Tametsi peccator sum,at Christi tamen presbyter sum. Turgius dixit: Cur diuersis in locis cogis conuenticula,docesque populum contemnere deos, nec immolare illis, vt habet antiqua consuetudo,& Principes imperant? Felix respondit : Quæ verò est vita nostra,nisi vt prædicemus Dominum nostrum Iesum Christum, & abstrahamus populum à spurcitie idolorum,vt possint vita frui sempiterna? Turgius dixit: Et quæ est vita æterna? Felix presbyter respondit : Vt timeatur & colatur Deus pater,& Dominus Iesus Christus,& spiritus sanctus. Turgius dixit : Recede ab infelici Deo tuo, & pare præceptis dominorum Augustorum. Felix respondit : Quantùm quidem ad nos attiner,vtinàm mereamur parére Christo,& eius nomen inuocare. Tum iratus Turgius,iussit os eius lapide contundi,dicens ministris : Os istud conterite, quo populos seducit. Diù autem illis cædentibus, emisit spiritum: corpus verò eius Turgius voluit in plateam proijci, quod collegit Irenæus diaconus, & sepeliuit iuxta muros Sutrij (Author haber, Sutrinæ ciuitatis) nono Calendas Iulij.

Os eius lapide cædi. tur.

Reddit spiritum.

Quod vbi resciuit Turgius,iussit teneri Irenæum diaconum,profectusq; * Clusium Tusciæ ciuitatem, vinctum catenis ferreis ante rhedam suam nudis eum pedibus ire compulit. Postquàm autem venit Clusium, multos dies illic hæsit, Irenæum verò diaconum in carcerem coniecit,cœpitque inquirere in Christianos. Ea re diù agitata,Mustiola matrona Christianissima vt audiuit Christianos multos carceribus teneri,noctibus veniebat,& dans pecuniam custodibus, intrò admissa,consolabatur eos,lauabatque pedes eorum:eos verò,quos vincula sauciârant,vngebat,cunctisque alimenta & vestes suppeditabat. Sed quia in tenebris lumen abscondi nō potest, Torquatus quidam ad Turgium veniens,ità dixit:Matrona nobilissima, Claudij Imperatoris consobrina,Mustiola nomine,non cessat in custodia diù noctuque reos suis sermonibus confirmare. Furore igitur percitus Turgius,cùm audisset eam cognatã esse Claudij Imperatoris,misit homines suos, qui eam ipsi præsentarent. Visa autem ea, mirabatur eius pulchritudinem, præcepitq; sine iniuria,immò etiam admodùm honorificè reduci eam in domum suam. Deindè ad illam veniens,de eius genere sciscitabatur. Respondit ei Mustiola,spiritu feruens: Nostra nobilitas nō multa generis claritudine,sed sanctorum Christianorum humilitate,æstimatur. Dicit ei Turgius: Cur aliter respondes,quàm Maiores tui consueuêre? S. Mustiola respondit : Illi ignorantes verum Deum,suadente diabolo,periêrunt:me verò humilem dignatus est Dominus noster Iesus Christus ad cælestia regna vocare: neque me solam, sed & oēs, qui spem suam in illo reponunt. Turgius dixit: Vtere consilio meo,& noli perdere nobilissimos natales tuos. S. Mustiola respondit : Si scires donum Domini nostri IESV CHRISTI, non te sineres priuari lumine æterno. Turgius ait: Ecquodnam est lumen æternum? Mustiola respondit: Spiritus & virtus. Turgius dixit : Quænam tua hæc amentia est, vt ad vinctos crebrò ingrediaris,eorumque cupidè fruaris amicitia? S. Mustiola respondit: Id equidem facio propter amorem Domini nostri Iesu Christi, pro cuius amore etiam illi carceris vincula perferunt. Turgius ait : Depone hanc amentiam,& audi me,nec velis præcepta principum aut negligere, aut irridere. Beata Mustiola dixit: Quæ sunt præcepta principum? Turgius ait : Vt sacrifices dijs,& viuas, fruarisque opibus tuis. S. Mustiola respondit : Planè stultè blasphemâsti. Commotus Turgius,iussit sanctos omnes, qui in carcere erant,capite truncari: beatū autem Irenæum diaconum,in conspectu Mustiolæ in eculeo suspendi,sub præconis voce dicens ei: Sacrifica dijs. Irenæus ait: Vt video,mente captus es,vt dicas ea,quę non conueniant. Turgius furore inflammatus,iussit vnguibus radi latera eius,& flammas admoueri. Irenæus clamans,dixit: Gratias ago tibi IESV Christe,quòd mereor admit-

* MS. habet Clusinā ciuitatem.

Mustiola consolatur captiuos.

Sistitur ad tribunal.

Irenæi cruciatus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mitti in conſpectum tuum. Atque hæc dicens, cernente beata Muſtiola, expirauit.

Obitus.

Tum verò beata Muſtiola dixit ad Turgium: Miſer, quid ità trucidas homines innocentes? ſed illi quidem proficiſcuntur ad gloriam ſempiternam, tu verò ſedem habebis in igne æterno. Audiens hoc Turgius, ſcripto eam condemnauit, præcepitque coram ſe plumbatis eam cædi: quod couſquè continuatum eſt, donèc deficeret. Itaq; migrauit ad Dominum quinto Nonas Iulij, corpuſque eius collegit ſeruus Dei Marcus, & apud Cluſinæ vrbis muros condidit: vbi vigent orationes eius vſque in hodiernum diem.

Item S. Muſtiolę.

DE S. ANATOLIO EPISCOPO LAODICENSI, EX HISTORIA ECCLESIASTICA *Euſebij Cæſareenſis Lib. 7. cap. 26. interprete Iohanne Chriſtophorſono Anglo.*

3. Iulij. Euſebius Epiſc. Laodicen.

LAodicenſis eccleſiæ gubernationem poſt Socratem Euſebius obtinuit, ex vrbe Alexandria oriundus. Cauſa autem eius à patria profectionis, erat controuerſia illa, de Paulo Samoſateno ſuſcepta: cuius gratia in Syriam profectus, ab illis, qui ad religionem Chriſti propagandam omne ſuum ſtudium conferebant, nè domum reuerteretur, prohibitus fuit. qui quidem (ſicuti ex verbis Dionyſij, de eo à nobis ſuprà citatis, facilè licet cognoſcere) prę cęteris præſtantibus noſtri temporis viris, tanquàm precioſus quidam pictatis theſaurus extitit.

Anatolij multa doctrina.

Anatolius, genere etiam Alexandrinus, poſt illũ creatur Epiſcopus, bonus, vt aiunt, boni viri ſucceſſor. Qui cùm ab eo eloquentiam, tum ob doctrinam humaniorem & cognitionem Philoſophiæ, inter homines noſtri temporis, qui erant ſpectatiſſimi, facilè principem locum obtinuit: quippè in Arithmetica, Geometria, Aſtronomia & diſſerendi facultate, in contemplatione & perſpicientia naturæ, in oratorum quoquè diſciplinis veneratus ad ſummum. quarum rerum gratia, fama eſt, ciues Alexandriæ cum illi ludo, in quo Ariſtotelis doctrina docebatur, magiſtrum præfeciſſe. Ac tametsi in obſidione Alexandriæ, cùm ibi magna eſſet frumenti inopia, alias præclarè ab eo res geſtas penè infinitas commemorant, vtpotè qui ſingularem dignitatis prærogatiuam præ cæteris magiſtratibus ab omnibus ciuibus adeptus fuiſſet, tamen exempli cauſa, hanc vnam ſolùm hoc loco citabo.

Fertur, cùm frumentum illis diù obſeſſis deeſſet, ità vt fames, quæ in vrbe graſſabatur, multò magis intolerabilis, quàm hoſtium impetus, qui iam extrinſecùs premebat, exiſteret: hunc, quem dico, cùm huic intereſſet calamitati, tale quoddam remedium illis prouidè inueniſſe. Cùm altera pars ciuitatis cum exercitu Romano ſocietatem belli gerendi coiuiſſet, & propterea obſidione non vexaretur, Euſebium fortè inter eos, qui minimè erant obſeſſi, verſantem (adhuc enim ibi habitabat, inque Syriam minimè demigrauerat) & magnum decus nomenq; celebre etiam à Duce Romani exercitûs conſecutum, de his, qui fame illius obſidionis tempore interièrũt, per internuncium Anatolius certiorem facit. Euſebium autem, cùm hoc intelligeret, à Duce maximi beneficij loco poſtulâſſe, vt illis, qui vellent ſe ab hoſtibus ex vrbe ad eum ſua ſponte recipere, vitam ac ſalutem daret. Quem quidem, petitione, vt voluit, impetrata Anatolio ſignificâſſe: hunc autem, nuncio ab Euſebio accepto, Senatum Alexandrinorum coëgiſſe, ac primùm popoſciſſe ab illis, vt cum Romanis auxiliam iungerent. Quo quidem ſermone vbi illos grauiter commotos videbat, dixiſſe: At huic, quod iam dicam, vos neutiquàm refragaturos arbitror: illis, qui in hac dimicatione videntur minimè eſſe neceſſarij, minimeque vobis vtiles, (vt anus, infantes & ſenes) liberam è portis egrediendi poteſtatem, quò velint,

velint, faciatis, conſilium eſt. Quid enim iſtos iamiã propè morituros, apud nosipſos continemus? Quid modò mancos & corporibus mutilatos, peneque exhauſtos fame opprimimus? Viros ſolos & iuuenes viribus valentes alere oportet, & frumentum quod neceſſarium eſt, his, qui ad ciuitatis propugnationem accommodati ſunt, congerere.

Ad ſert remedium Alexandrinis fame laborantibus.

Quibus rationibus cùm Senatum in ſuam ſententiam adduxiſſet, ipſum primùm aſſurgentem ſuffragium tuliſſe, vt omnis multitudo ſiue virorum, ſiue mulierum, q̃ ad rem militarem parùm eſſet idonea, à ciuitate liberè excederet: quoniam ſi manerent, ibique cum magno ciuitatis morarentur incommodo, nullam ſalutis ſpem illis, (quippe fame viderentur perituri) eſſe omninò relictam. Cui ſententię cùm à cæteris omnibus, qui aderant in ſenatu, eſſet aſſenſum, parùm aberat, quin omnes, qui obſidione cingebantur, ſeruâſſet incolumes: atque inprimis vt qui erant Chriſtiani, deindè vt alij cuiuſque ætatis, qui ciuitatem incolebant, ſalui aufugerent, diligẽter prouidit: vndè non hi ſolùm, quibus Senatûs decreto poteſtas facta erat ex vrbe exeundi, verumetiàm ſub eorum nomine alij ferè infiniti, veſtitu muliebri clanculùm induti, noctũ illius prouiſione è portis egreſſi ſunt, & ad Romanorum exercitum confugerunt: vbi illos omnes Euſebius benignè excipiens, more patris aut medici, lõga obſidione debilitatos, omni prouidentia & curatione in integrum reſtituit.

Duobus eiuſmodi paſtoribus eccleſia Laodicenſis (quorum alter alteri deincèps ordine proximè ſucceſſit) diuina prouidentia potita eſt, qui poſt bellum, à nobis iam demonſtratum, ab vrbe Alexandrina eò demigrârunt. Quanquã verò non multi libri ab Anatolio erant elaborati, totidem tamen ad nos peruenerunt, vndè cùm eius eloquentiam, tum multiplicem cognitionem licet animaduertere: idque in illis potiſſimùm, in quibus ea, quæ de Paſchate ab alijs antè decreta fuiſſent, explicauit. Deindè, quibuſdã interiectis, ità pergit Euſebius: Anatolius porrò Inſtitutiones in Arithmeticam, decem libris explicatas, reliquit. Alia item extant eius opera, quæ exempla ocij, præclarè in ſacris literis ab eo collocati, & multæ in eiſdem exercitationis perſpicua argumenta dant. Hunc Theotemus, Cæſareæ Paleſtinarum Epiſcopus, per manũs impoſitionem primus epiſcopum ordinauit: qui cum ſucceſſorem ſibi poſt mortem ad eccleſiæ ſuæ procurationem deligendum prouidit, vnaq; cum illo ad aliquod temporis ſpatium eccleſiæ Cæſareenſi præfuit. Verùm Anatolius, cùm Concilium Antiochiæ de Paulo Samoſateno conuocatum, eum accerſeret, ad Laodicenſium vrbem aduentans, ibi Euſebio mortuo commorari à fratribus coactus eſt. Anatolio exeunte è vita, poſtremus ante perſecutionem illi eccleſiæ præficitur Stephanus. Hactenùs Euſebius Cæſareenſis. Habet verò etiam hunc Anatolium beatus Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

Creatur Laodicen antiſtes.

VITA S. VDALRICI EPISCOPI AVGVSTAE VINDELICORVM, EDITA A BERNONE ABBATE *Augienſi.*

PROLOGVS.

REuerentiſſimo patri Frideboldo, ac vero ſanctæ matris Afræ alumno, Berno Dei matris mancipium, cum omni contubernio Augienſium fratrum, ſummum & indeficiens bonum: Miræ charitatis virtus, ex dulciſluo pectoris tui emanans fonte, id exiguitati meæ iniunxit officij, vt libellum de vita ter quaterque beati patroni noſtri Vdalrici, veraci quidem, ſed ſimpliciori, quàm oportuit, ſermone editum, cultiori ſtylo reddam luculentum. Pius quidem iubentis affectus eſt, ſed non æquè facilis parentis eſſe poterit effectus: quippe cùm tarditas ingenij & exteriorum curæ, amaro, vt ſic dictum ſit, ſapore conditæ, me prohibeant tam arduum opus aggredi.

Gebehardo epiſcopus Auguſtan.

Accidit etiam, quòd venerãdæ memoriæ Gebehardus, qui poſt beatũ virum quartus eiuſdem Vindelicæ Auguſtæ eccleſiam rexit, nulli modernorum Doctorũ ſecundus, idem negocium corrigendi ſtudio attentauit, ſed infectum, morte præuẽtus, de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

reliquit. Cui si ipse manum extremam imposuisset, paruitas mea omninò super hoc digitum ori imposuisset. Idipsum tamen, quod composuit, licèt eloquij venustatem redoleat, tamen ità verborum ac sententiarum sublimitate se in altum extollit, vt vix aliquis exindè aliquid percipere possit. Alterius verò oratio, etsi rerum veritate subnixa, sic tamen penè videtur humi iacére, vt quisquis sapientium semèl hinc potuerit quiddam gustare, pigeat se vlteriùs ad hanc inclinare. Quocircà venerande Pater, tibi tuisque placuit huiusmodi onus mihi imponere, vt inter vtrosque medius incedens, talem moderato sermone materiam componam, vt ex vtraque parte ad se venientes, media charitate constrata, & paruuli lac, quod sugant, & fortes valeant inuenire cibum, quem comedant. Quod ego omnimodis abhorrerem, nisi scriptum esse scirem: Melior est obedientia quàm victimæ. Nunc verò si data intercessionis tuæ manu, manui meæ ducatum præbere spoponderis, adiunctis tecùm beati viri meritis, omnipotentis Verbi, quod aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas, fretus auxilio, obedire tentabo, initium narrandi ab ipsius viri Dei infantia sumens, ac orationis cursum ità ad finem vsque perducēs, vt nihil de proprijs addam, præter exempla antiquorum Patrum, atque sententias sanctarum scripturarum, quæ suo decore solent dictorum seriem venustare. Hoc tamen solùm mihimet ex proprio sudore iniunxi, vt latiùs diffusa, modesta breuitate arctiùs coërceam: strictiùs digesta, moderata prolixitate dilatem: minùs regulariter prolata, ad rectitudinis lineam corrigam. Quæ tamen omnia tui examen iudicij expectant, vt re benigno iudice valeant rata cōsistere. Opto pater beatissime, vt in Christo valeas, meiq; memor semper existas.

1.Reg.15.

Sap.10.

VITAE HISTORIA.

IVLII 4.

S. Vdalrici parentes.

Exod.2.

GREGIVS Christi Confessor Vdalricus, ex Alamānorum prosapia extitit oriundus. Cuius parentes, Hupaldus scilicet ac Thietburga, ambo quidem secundùm seculi huius dignitatem clari & nobiles, sed fide atq; diuina religione multò clariores fuerunt atque nobiliores. Qui talis ac tantæ prolis fœcunditate diuinitùs ditati, mox eandem cuidam fideli ad alendum, vt Moysen, commendauerunt nutrici. Vbi inter ipsa natiuitatis primordia, cælestia non defuêre auspicia. Nam licèt blando nutriretur affectu, fœda tamen macies quædam apparebat in vultu. Qua ex causa dum nimiùm tristes eius efficerentur parentes, ac in augustis illorum pectoribus curæ versarentur ingentes: quidam hospes peregrinus, officio clericus, secundùm quod illorum ostium semper viatori patuit, benignè ab ipsis susciptur, per aliquod temporis spatium humanè tractatur: dum interim quadam die hora refectionis residens, prædictum infantulum, nondùm duodecim hebdomadarum dies ab ortu ad plenum habentem, audiuit inter vagitus vocem emittētem. Ex qua prouidus futurorum, tale edidit oracullum: Nisi, inquit, iste infans celeriùs fuerit ablactatus, non poterit esse saluus. Cumque semèl ac secundò admoniti, minùs tanti præconis dicta vellent exequi, tertia demùm die cùm prædictum ac sæpè dicendum infantulum adhibita aure persensissēt adhuc infirmiorem, hanc præsagā coram omnibus intulit vocem: Sciatis pro certo, q̄ nisi continuò à lacte fuerit suspensus, hac nocte erit moriturus. At verò si eo, quo dixi, ordine morti subtractus fuerit, magnus in futurum coram Domino erit. Huius propheriæ mysteria qualiter sint adimpleta, non nostri styli eget officio designari: quod tam assiduè ad eius sepulcrum coruscantibus miraculis potest probari.

Clerici vaticinium de infante Vdalrico.

Gen.12.

Tandèm igitur amotus à lacte, cœpit corpore & animo in admirationem omnium ità proficere, ac circunquaquè manentibus tantum de suo profectu gaudium cōferre, vt id quod de Isaac eiusque patre Abraham scriptum est: Creuit igitur puer, & ablactatus est, fecitque Abrahā grande conuiuiū in die ablactatiōis suę: nō incōgruè eius quoq; possit pſonę aptari. Meritò tantus patriarcha in ablactatiōe filij, quē ex p-

missiōe à Deo susceptum, grāde conuiuiū fecit. Meritò pater cælestis sanctæ matris Ecclesiæ filijs in istius ablactatione conuiuiū fecit grande, inuitans eos huiusmodi voce: Comedite amici, & inebriamini charissimi. Hic itaque mysteriorum Dei dispensator futurus, iam solido cibo opùs habebat confortari, vt in mensa altaris Christi, velut ad cæleste conuiuium quandoquè consistens, posset in tempore suo tritici mensuram dare conseruis suis.

Cant.5.

Lucæ 12.

Incipiebat enim tunc inter coæuulos modestè conuersari, timorē Dei habere, honorem parentibus deferre, lasciuiam declinare, ac inquātùm possibile tali adhuc erat ætati, in corporis motu, gestu, incessu foris ostendere, qualis habitus formaretur intùs in mente. Videntes autem parentes eius tantam Dei gratiam in eo fulgere, commendauerunt eum in monasterium sancti Galli fratribus religiosis, vt eorum magisterio tam secularium literarum studijs, quàm cælestibus instrueretur disciplinis. Vbi inter egregios regularis disciplinæ magistros, dulces theoriæ carpebat quotidiè fructus, cùm verba, quæ in sacris codicibus legebat, mox in opera vertebat. Iam summi. Gen. 28. tatem illius Iacob scalæ virtutum gradibus ascendendo tangebat: iam à Saluatore audiebat: Vade, vende oīa quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me. Et iam Matt 19. tunc monachicæ conuersationis habitum sumpsisset, nisi diuina reuelatione admonitus desijsset.

Mores ad. huc pueri.

Traditur fratribus monasterij S. Galli instituendus.

Erat tunc tēporis in eodē monasterio quædā ancilla, pro Christi nomine inclusa, Vuiberata nuncupata, quæ die noctuque iciunijs, orationibus ac vigilijs vacans, castū in arcano pectoris sui Domino præparabat templum, in quo gratum creatori omnium mactauit semper holocaustum, dicens cum Psalmista: In me sunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi. Huic sanctus adolescens dum sui desiderij secretū panderet, illa rem à Deo quærendam statuit, ac trium dierum inducias super hoc postulauit. Post triduum verò spiritu instructa diuino, huiusmodi vsa est responso: Non, inquit, vir religiose, diuinæ est voluntatis, vt hoc in loco detinearis: sed est in plaga Orientali locus, vbi quidam fluuius duas diuidit regiones, in quo, Deo iubente, episcopalis apicem dignitatis debes conscendere. Et licèt multa tam à paganis, quàm à malis Christianis sis passurus aduersa, tu tamen, confisus in eo, qui dixit, Confidite, ego vici mundum: superabis vniuersa, dicens cum Psalmista: In DEO faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros. Hæc auditu percipiens ac mente pertractans, quibusdam, qui sibi familiariùs amicitiæ causa adhærebant, secretò pandit, & vt interim silentio tegerent, admonuit. Ipse verò per diuersos sacrorum librorum campos ceu prudentissima apes, flores sententiarum carpens, ac in alueario pectoris sui recondens, summa cœpit ope niti, vt spiritalia posset mella conficere, quæ postmodùm in populos illum deceret eructare, iuxta illud Psalmistæ: Quàm dulcia fauci. Psal.118. bus meis eloquia tua, super mel & fauum ori meo. Et quod de prædicatoribus dicitur: Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt. Dehinc ad vnguem instructus, cum omnium fratrum conniuentia remeauit ad propria. Psal.144.

Vuiberata incluſa.

Psal.55.

Iohan.16. Psal.59.

Parentes verò de eius profectu nimiùm gaudentes, ac Deo gratias agētes, iterùm commendant eum Adalberoni, Augustensis ecclesiæ præsuli venerādo, viro fidei dote ac vitæ merito multis præferendo: quatenùs reuerendæ illius præsentiæ iugiter assistens, velut in quodam disciplinæ speculo conspiceret, si quid in ipsius moribus adhuc corrigi deberet. Quem vt prædictus Dei pontifex fide firmum, spe robustū, charitate radicatum & fundatum, omniq̄ morum probitate decoratum agnouit, familiariùs illum adsciuit, eiusq; domi forisque in omnibus vti consilijs cœpit, quatenùs eius prudentia, totius episcopatūs disponerentur negocia, tam publica, quàm priuata.

Commē. datur Adalberoni episcopo Augustano.

Libuit interim viri Dei animo Romam pergere, Apostolorum limina visitare, vt se suaque omnia ipsorum aliorumque sanctorum precibus posset attentiùs commendare. Quò cùm venisset, ab Apostolicæ sedis Præsule, nomine Marino, apud Deum & homines magnifico & glorioso, officioseè susceptus, ac requisitus quis esset, aut vndè venisset, respondit, se ex Alamānorum stirpe progenitum, Adalberōis Augustēn ecclesiæ esse clericum. Ad hæc Apostolicus: Nè durè, inquit, accipias, q̄ dico: quia idē, de quo retulisti, tuus Pontifex Adalbero iam migrauit de hoc seculo, ac Dei ordinatione dispensante, oportet te huius regiminis curam susciperе. At ille propriæ con-

Romā petit.

Marinus Rom. Pōtif.

scius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eccl.3. scius infirmitatis, immò non immemor illius mandati: Quanto magnus es, humilia te in omnibus: iudicauit seipsum indignum fore, vt tanti honoris pondus subiret. Tunc Papa diuino spiritu repletus, ait: Si nunc delitescẽdo subterfugis, quò minùs in hoc pacis ac trãquillitatis tempore Ecclesiæ nauem gubernes, veniet dies, in qua nullo modo statuta Dei præterire valebis, verùm etiam inter multiplices ac fluctuantes varij laboris, mœroris, anxietatis vndas regendam suscipies, ac Deo præsule, ad litus placidæ quietis acsi nimiùm fessus, perduces. His auditis, ad *metatũ perrexit, atque inter sacra orationum libamina, tam se quàm defuncti senioris animam cum lachrymis Deo ac sanctis Apostolis eius commẽdauit: sicque postera die, nesciente Papa, latenter discessit, etiam in hoc Dominicæ actionis exemplum sequens, de quo sanctus Iohannes Euãgelista refert, quia cùm voluissent eum rapere & regem constituere, statim fugit. Sed mox vt bonæ memoriæ Adalbero ex hac vita migrauit, *Hiltinus ei in episcopatu successit. Quo post quindecim annorum curricula ex hac luce subtracto, volente Domino hoc, quod de seruo suo Vdalrico per ora suorum fidelium anteà prædixit, adimplere, totius cleri ac populi voto in vnum concurrente, & HENRICI regis voluntate in idipsum consentiente, idem vir Dei sanctus in cathedram episcopalem hac in vrbe est sublimatus.

Clàm ab vrbe recedit, fugiens episcopatũ. Ioann.6.

*Hiltinus

Fit episcop⁹ Augustan⁹.

Adepto verò tantæ dignitatis honore, qualis quantúsve extiterit, nullius sermo ad integrum explicare valebit. Totus erat semper in oratione, totus in lectione, & maximè attendens, quibus virtutum ornamentis Apostolus describebat episcopum decoratum esse debere, vbi sic ait: Oportet enim episcopum esse sine crimine, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, nõ vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum: sed hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctũ, continentem, amplectentem eum, qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonem: vt potens sit exhortari in sana doctrina, & eos, qui contradicunt, arguere. Harum duarum virtutum ità vicaria vtebatur successione, vt nisi inceitabili alicuius necessitatis articulo intercedente, nullum tempus transire sinerer ociosum, quo minùs aut orationi insisteret, aut lectioni operam daret: sicq; penè semper optatis Rachel amplexibus vteretur, nisi Liæ interpositione interim à tãtæ sedulitatis dulcedine suspenderetur. Suberant ei curæ maximæ de reparandis ecclesiæ muris, de reædificandis domorum ac ipsius ciuitatis ædificijs, quæ sub antecessorum suorum tẽporibus aut nimia vetustate dilapsa, aut igne fuerant consumpta. Sed & familia maxima ex parte à paganis occisa, & pars, quæ remanserat, egestate nimiùm erat afflicta. Inter hæc venerabilis heros, velut antè & retrò oculatus, cœpit cauta mentis intentione circumspicere, prouidam omnium curam gerere: ac sapienti vsus cõsilio, materialibus quidem ædificijs prudentes ac idoneos magistros præfecit: ipse verò quasi sapiens architectus, cum Apostolo Christum fundamentum posuit, super quod ædificauit aurum, argentum, lapides preciosos, & cætera huiusmodi: vt sanctarum animarum ædificatio, per eius prædicationem constructa, cresceret in templum sanctum in Domino. Et quoscunque ad tale ædificium verbo & exemplo præparabat, cætera humanitatis officia, prout illi facultas suppetebat, præbere nõ desinebat, nõ solùm his, qui præsentes aderant, manum misericordiæ porrigendo, verùm etiam eis, qui ęgritudine prẽuenti, vel carceribus inclusi longè aberant, ministrando.

Tit.1.

Semper aut orat, aut legit.

1.Cor.3.

Nulli itaque auarus, omnibus extitit largus, ità vt illud beati Iob posset dicere: Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduę cõsolatus sum. Et paulò pòst: Oculus fui cæco, & pes claudo: pater eram pauperum: Et iterùm: Flebam quondàm super eum, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Vndè in refectiõe quotidiana semper eius mensæ chara sibi intererat pauperum turba, quam & victu pauit, & indumentis vestiuit. Seipsum verò nimia maceratione castigauit, ità vt carnem nõ manducaret, & intrinsecùs super nudam cutem laneam vestem portaret, illud Apostoli opere proclamans: Castigo corpus meum & in seruitutem redigo, nè fortè cùm alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Et nocte quidem in oratione peruigil, seipsum in ara cordis per oratiõis studia mactauit: die verò super altare visibilem ac salutarem hostiam Domino immolauit, quô eius sacrificium redemptori omniũ esset gratum & acceptum. Die cum Martha Domino in membris suis ministrabat: nocte verò cum Maria sedens secus pedes Iesu, audiebat verbum illius, sciens scriptum: Qui ap-

Iob 29.

Pauperes semper habet conuiuas.

Non vescitur carnib⁹. 1.Cor.9.

Luc. 10. Deute.33.

appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius. Erat ei solennis consuetudo, post Completorium nil cibi aut potûs sumere, silẽtio studere: sciebat enim à Domino dictum: Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Vndè iugiter à Domino postulabat: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circunstantiæ labijs meis. Sed si quandò necessariò ei loquendum fuit, erat illius sermo sapientiæ sale conditus, modestus, humilis, & ad persuasionem vtilis, &, vt quidam sapiens dicit, in sermone pondus, atque in verbis modus. Quandò verò membra in Dei seruitio fatigata necessè habuit quiete aliqua recreare, nõ hoc in plumarum mollitie, sed subterposito pstathio, tapete, vel sago, parùm quid indulgebat somno. Et vt breuitatis compendio vtar, sic exteriùs gerebat officium sacerdotis, vt interiùs non omitteret religionem monasticæ conuersationis.

Matt.12.

Psal.140.

Qualis eius sermo.

Lectus eius.

Erat etiam ei moderata ciborum parcitas, ac quidam singularis abstinentiæ modus, quo solebat religiosa arte secùm conuiuantes circunuenire. Sæpiùs enim spectantibus, quòd cum illis manducaret, ipse ablata carnalium epularum mensa surgẽs, ad ecclesiam perrexit, Missarum solẽnia celebrauit. Vndè adhuc quasi recenti sit actũ memoria, ore multorum refertur, quòd dum quadam die ipse venerandus pater cum Conrado diuæ memoriæ Constantiensis ecclesiæ episcopo, ad prandium apud sanctam Aram martyrem consedisset: postquàm consumptis cibis ab vtrisq; discessum est, quædam causa extitit, qua prædictus Pontifex ad virum Dei mittere debuisset. Ad quẽ cùm legatus ipsius venisset, inuenit eum sacro altari adstantẽ, ac salutarem hostiã Domino immolantem. Quo peracto, nuncium audiuit, atque absolutum redire ad dominum suum permisit. Cumque reuersus interrogaretur, cur tandiù moratus fuisset, respondit quia virum Dei tandiù expectâsset, donèc ter Missarum solennia peregisset. At ille ipsum verbum ab illius ore arripiens: Missarum, inquit, solennia celebrauit? Tunc quasi subridendo intulit: Et verè nullus illo saturior ad mensam altaris hodiè accessit. Sed vtrumnàm ioco, an seriò hoc protulerit, tamen verum fuit, quoddixit. Cibauit nanque Dominus illũ pane vitæ & intellectûs, & aqua sapientiæ salutaris porauit illum, ità vt rectè cum Psalmista possit proclamare & dicere: Eructauit cor meum verbum bonum. & iterùm: Et poculum tuum inebrians quàm præclarum est?

Mirè regit abstinentiã suam.

Conradus Episcopus Constantiensis.

Ecc.15.

Psal. 44.

Psalm.22.

Vox psalmodiæ tam iugis in illius ore dulciter resonabat, vt non solùm ipse, sed & illi, qui eam soliti erant cum illo pura mentis intentione cantare, tantam cordis mũditiam ex ea conciperent, vt quædam ex reuelatione diuina occulta cognoscerent, quæ alijs manifestarent. Vndè exempli causa quædam subternotabo, quatenùs vera esse approbentur quæ dico.

Quodam tempore cùm artifices ecclesiæ cryptam in melius reparare vellent, erat quidam clericus nomine Rambertus, sancti viri obsequio deditus. Hic quadam die in excessu mentis effectus, videbatur sibi cum domino suo episcopo solito more Psalmos canere, necnon Adalberonem quondàm, vt supradiximus, pontificem ad Aquilonarem eiusdem cryptæ plagam sacerdotalibus indutum vestibus prope assistere, sibique, vt ad se veniret, innuere. At ille mente perculsus, ac inter viuum & mortuum quid ageret, dubius ac anceps, tandèm in viuentem pauens figit obtutus, velut sciscitans quid esset facturus. Tunc episcopus: Vt quid, ait, sic in me oculos defigis? Cui ille respondens, dixit: Eccè dominus meus Adalbero episcopus, ad celebrandum diuinũ mysterium paratus, adstat, & me ad se vocat. Cui episcopus: Festina, inquit, ire, ciusque iussis in omnibus obedire. Qui mox vt propiùs accessit, hæc ab eo audiuit: Ramberte, dic domino tuo, quia magnam à Dño mercedem habebit pro oratiõibus ac eleemosynis, quas pro me fideliter exhibuit. Et hoc sibi sit in signum, quòd ego & Fortunatus in proxima Cœna Domini, concedente Deo, sacrosanctum chrisma cum illo sanctificabimus: insupèr ædificatio istius cryptæ ruet citissimè. Ipse autem propter hoc ab incepto non desistat opere, quin illud firmioribus studeat fundamentis stabilire. Fratres quoquè admonere curato, quia orationes, quas sua sponte se facturos pro me spopõderunt, nequaquàm sicut promiserant, impleuerunt. Et nisi hoc studuerint emendare, sciant se pro hoc in conspectu Dñi ratiõem reddituros esse. Episcopus autem à ciuitate regia reuertens, (nam tunc temporis ibi morabatur) ità de crypta contigisse reperit, sicuti per visionem Ramberto ostensum fuit. Tunc ille impatiens mo-

Visio Ramberti.

Merces magna operũ bonorum.

ræ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ræ,non anteà à labore ceſſauit,quàm omnia in meliorem ſtatum reparâſſet.

Iterùm alia vice cùm prædictus Lambertus iuxta morem in oppido Vuaringa cum ſancto viro Pſalmodiam decantaret,cœpit terrore nimio concuti,ac reflexis oculis Deo dignum antiſtitem intueri. A quo requiſitus quidnam ſibi eſſet, reſpondit ſenior ſuum Adalberonem eodem, quo & antè,ornatu paratum ſe videre, ſibiq; præcipere, vt illi ſacri altaris myſterium celebranti aſſiſtat, ſolitæque ſeruitutis officium impendat. Verè impleta eſt prophetia, quæ dixit: Cum ſancto ſanctus eris,& cum viro innocente innocens eris. Pſal.17.

Nec prætereundum puto, qualiter cæleſtis ſigni viſione ipſum etiã voluërit Dominus mirificare. Nàm in ipſa ſolẽni die ſancti Paſchæ, multa fratrum caterua adſtante, dum ſanctus ſacerdos diuina celebraret myſteria,dextera quædam apparuit ſuperna, quæ cum ipſius dextera diuina ſanctificauit ſacramenta. Expletis verò Miſſarum ſolennijs,quidam Henricus presbyter,qui eo die cantoris officium agens, tanto interfuit miraculo, ſequens epiſcopum vſque in cubiculum, ad eius pedes cecidit,atq; in præſentia popularium perſonarum eandem viſionẽ minùs caute explanauit. Cui vir Dei: Melius,inquit, tibi eſſet tacere, quàm talia in aures vulgi proferre. Mox ille rubore perfuſus exijt,& in veſtibulo cubiculi reſidens,tantas lachrymas emiſit, vt ex illarum ſuffuſione cogeretur lucis huius diſpendia ſuſtinere. Vir autem Dei memor ſuæ fragilitatis,cauebat fauorem humanæ laudis, nè caderet in præcipitium elatiõis, ſemper gratias agens Deo ſuper inenarrabili eius dono: & ſicut de ſanctis ſcriptũ eſt, Ibunt de virtute in virtutem, velut cæleſte animal, ante faciem ſuam gradiebatur, vt eò mente conſcenderet, quò eum impetus ſpiritûs duceret. His virtutum gradibus ad alta proficiens,quadam nocte,quæ antecedebat diem ſanctum, quem diem indulgentiæ vel Cœnam Domini Chriſtiana religio vocare conſueuit,vox quædam beatoſic ait in viſu: Vdalrice epiſcope,ſcias te hoſpites ſuſcepturũ eſſe. Expergefactus,cœpit ſecum admirando tractare,quinam illi hoſpites futuri eſſent. Non enim erat inanis ſopor ille, qui ſolet aliquotiès hominum mentes illudere: ſed talis potiùs, qualis ſponſa ſe dicit in amoris Cantico obdormire: Ego, inquit, dormio,& cor meum vigilat. Talis igitur ſomni dum vir Dei frueretur quiete, iterùm vocem in hęc verba meruit audire: Orationes tuæ & eleemoſynæ,Vdalrice,D E O ſunt acceptæ, qui binis anteceſſoribus tuis, Fortunato ſcilicet atque Adalberoni,te commẽdauit,vt tibi hodiè & deincèps ſacra myſteria celebranti aſſiſtant, & ea tecum benedicant. Manè autem facto,hora,qua inclytus myſteriarches diuina ſacramenta celebrauit,quibuſdam etiam, qui ad videndum digni erant, cernentibus dextera Domini denuò apparuit, quæ cum ſancto epiſcopo ſigno Crucis imponendo eadẽ conſecrauit. Ijdem ipſi cùm ad percipiendam ſacram communionem ad ſacrum altare accederent,& ſanctus Dei illos huius ſecreti conſcios eſſe per ſpiritum non ignoraret, quandò panem eis Dominicum porrexit, ori ſingulorũ digitum ſuperpoſuit, vt per hoc intelligerẽt, quod viſa minimè diuulgare deberent: quin etiam expleto ſacrorum officio, ad ſe vocatis reuelati ſibi in nocte præterita myſterij ordinem expoſuit,& tam hoc,quàm quod ipſi viderant,alicui dicere,donèc ille maneret in carne,interdixit ſub interminatiõe præſentis vitæ.

Viſio dextræ ſub ſacrificio, ſimul cum illius dextra conſecrantis Euchariſtiam.

Vitat hominum laudes.

Pſal. 83. Ezec. 1.

Cant. 5.

Nota verba viſionis.

Alio verò tempore, dum iterùm ſub cuiuſdam noctis ſilentio membra quieti cõmendaret, ſancta Afra martyr pulchra facie, veſte decora,tunica ſuccincta apparuit, eique dixit: Surge, & ſequere me. Et ſtatìm eduxit illum in campum, qui ex nomine ibidèm decurrentis fluuij,Lecfelt dicitur,vbi ſanctum Petrum Apoſtolorum principem velut in ſynodali colloquio ſedentem inuenit cum magna Epiſcoporum aliorumque ſanctorum multitudine,vel quos olim in carne vidit,vel tunc primùm,reuelante ſibi gratia diuina, cognoſcere cœpit. Ibì inter alia, quæ tractabãtur, ſicut olim in Apocalypſi ſancti Iohannis,audita eſt vox animarum, de ſuis interfectoribus vindictam expetentium: ità tunc clamor ortus eſt ſanctorũ de Arnulpho Duce Noricorum adhuc viuente,ob deſtructionem eccleſiarum atque monaſteriorũ, quorum res diſtribuit in beneficia laicorum. Quapropter dictante omnium ſententia, damnatus eſt pœna. Proferebantur in medium etiam duo enſes: vnus quidem cum capulo, alter verò abſque capulo. De quibus princeps Apoſtolorum ait ad beatum virum: Dic regi Henrico: Enſis abſque capulo, ſignificat illum, qui ſine vnctione regnat in populo,

S. Afra ei appãret.

Mira eius viſio.

Apoc. 6.

Sancti vltionem expectant contra Arnulphũ Ducẽ &c.

coronatus.Finito ſanctorum concilio,prędicta Dei martyr ſanctiſſima monſtrauit illi adhuc loca,in quibus Otto rex poſteà caſtra poſuit, & generale colloquium cum ſuis habens,Berengarium regem * Longobardorum, cum multis alijs præſentata,in ſuum ſuſcepit dominium. Prædixit etiam efferæ gentis Hungarorũ irruptionem, duriſſimamq́ue cum noſtratibus congreſſionem, necnon & loca certaminum: & licèt cum magno ſuorum detrimẽto, tamen victoriæ triumphum promiſit populo Chriſtiano. O beatum virum, cæleſti viſione dignum, in talibus etiam ſanctis Apoſtolis, Petro videlicet ac Paulo,conferendum: quorum alter in linteo cęlitùs demiſſo, electionem gentium per viſionem didicit; alter verò ſiue in corpore, ſiue extra corpus, vſq; ad tertium cælum raptum ſe eſſe aſſerit, vbi & arcana Dei audiuit & vidit. Iſte verò ſanctus & in oſtenſione dextræ ſacræ ſuper altare, & in hac viſione, & poſtmodùm in alijs,vt ante exitum noſtri ſermonis ſatìs patebit, & arcana Dei vidit & audiuit, & ſaluationem non tantùm ſuæ gentis, ſed & multõrum populorum cognouit. Hæc non paſsìm tũc vulgi auribus ſe inaniter iactando diuulgauit, ſed paucis, quos ad hoc dignos duxit,ſecretò manifeſtauit. Ipſe verò ſentiens ſe rãto diuinæ gratię dono prẽuentum,non ſe erigebat in altum,ſed omnia referebat ad illum,à quo acceperat,quicquid boni habebat,vel eſſe poterat,dicens cũ Apoſtolo: Gratia Dei ſum id,quod ſum.

* Alij regẽ Italię vocant.

Actor. 10. 2. Cor. 12.

1. Cor. 15.

Cœpit igitur commiſſi ſibi gregis curam agere, talentum ſibi creditum nõ ſudario illigatum terræ commendare, ſed vt bonus verbi Dei diſpenſator, ad vſuram accommodare. Vndè ſuę diœceſios terminos ſępiùs luſtrauit,ac congregatis coram ſe clericis ac laicis,peruigili ſtuduit cura inueſtigare, inprimis qualiter ipſi eccleſiarum preſbyteri cum ſuis miniſtris viuerent: vtrùm populum rectè ac ſecundùm catholicam doctrinam docerent,ac quod prędicabant ore,& opere implerent: nè fortè alijs prędicantes,ipſi reprobi efficerentur, & ob hoc à ſuis auditoribus contemnerentur. Deindè diſcutiebat, ſi laici eorum doctrinæ obedirent, ſi in Dominicis diebus & alijs ſanctorum ſolennitatibus ab opere illicito vacarẽt, ſi eccleſiarum limina ea, qua deberent,deuotione frequentarent, aut Decimas rectè darent: multaq́ue id genus. His ità inueſtigatis,quæque erant rata & benè ordinata,laudauit & confirmauit: quę verò aliter,correxit & emendauit. Simoniacorum hęreſin quaſi pernicioſam peſtẽ deuitanda m eſſe admonuit,aſſerens perpetuę tradendos pœnę, qui hęreſi huic nequiſſimæ ſtuderent animos inclinare. Vndè nunquàm pro Clericorum ordinatione, vel eccleſiarum conſecratione quippiam muneris accepit: ſed ſicut in ſacri chriſmatis vnctione per impoſitionem manûs ſpiritum ſanctum paracletum gratis dedit, ità & iſta conceſſit, ſciens à Domino pręceptum: Gratìs accepiſtis, gratis date: niſi fortè ipſi eccleſiarum fundatores aliquid pro bona voluntate offerrent, & hoc illum pro gratiarum actione ſuſcipere rogarent. Ius verò legitimum ſanctæ Mariæ ſemper virginis familiæ,ab anteceſſoribus ſuis antiquitùs conceſſum, ſtatuit inuiolabiliter conſeruandum,nec quenquam in ſua ditione degentium lædi permiſit oppreſſione præpoſitorum: ſed ità inter ſuos omnia ad æquitatis ac iuſtitiæ normã perſpicaciter correxit,vt nullum alteri aliquid inferre ſineret,quod ipſe ſibi fieri nollet,iuxta illud pręceptum: Quod tibi non vis fieri,alij nè feceris. Et Dominus in Euãgelio: Omnia quęcunque vultis,ait, vt vobis faciant homines,eadem & vos facite illis.

Matt. 25. Lucæ 19.

Crebrò viſitat diœce. ſin ſuam.

Nota formã viſitationis.

1. Cor. 9.

Matt. 10.

Ius familiæ S. Mariæ.

Tob. 4. Matt. 7.

Cùm in his & huiuſmodi virtutum gradibus ſanctum virum ſemper ad altiora cõſcendere omnium bonorum hoſtis inuidus cerneret diabolus,quacunque potuit arte,cœpit ſatagere,vt eius animum vel quantulumcunquè poſſet impedire. Accidit igitur tunc temporis,vt inter Ludolphũ Ottonis Magni Imperatoris filium,qui Alamannorum genti præerat, & eius patruum Henricum Noricorum Ducem, oriretur diſcordia, odiumq́ue per inſtigationem ſatanæ, & ex malignorum hominum perſuaſione. Quos cùm Imperator ad concordiã minimè reuocare potuiſſet, fratri adiutorio cõtra filiũ fuit. Tunc quidam Arnulphus Comes Palatinus, Arnulphi quõdàm ducis filius extitit, cuius fidei prædictus Dux Henricus coram Baioariam cùm ipſa metropoli Ratiſpona commendauit, ac in Saxoniam ad Imperatorem ſe contulit. Ibi eo moram faciente, ille velut perfidus transfuga,ſe cum ipſa ciuitate & multitudine populi, Ludolphi ſubegit poteſtati. Hęc cùm ſancto Pontifici comperta fuiſſent, relicta militũ cuſtodia in ciuitate Auguſta, in Noricorum regionem properè cõtendit, vbi tunc Imperatorem cum exercitu conſiſtere audiuit. Prefatus verò tyrannus Auguſtã adijt,

Diſcordia inter Ludolphũ & Hẽricum principes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ac rebus circunquaq; direptis, quibusdam episcopi militibus captis, præda onustus, & quod verius est, peccati pondere grauatus, in Baioariam est reuersus. Interim verò ipsum Dei famulum postq̃ comperit à regia seruitute reuersum, in castello, quod Mãtachinga dicitur, non timuit obsidere: sed non cessit ei in prosperum, quòd talia præsumpsit contra Dei seruum. Nam paruo interiecto dierum spatio, à Comite Adalberto ac Episcopi fratre Thietbaldo ab obsidione cum detrimẽto suorum coactus est recedere, & debita respersus confusione, in patriam redire, etiam ibi capto eiusdem fratre Herimanno. Sed & fortissimus pugnator Adalbertus, velut alter Machabæus, pro Ecclesia Dei acriter dimicando, cecidit in eodem bello, vt veraciter est credendũ, per mortalitatis dispendium transiens ad immortalitatis cõpendium. Cuius corpus sanctus Vdalricus Augustam deferẽs, in ecclesia sanctæ Mariæ semper virginis condidit: spiritum verò per sacrę immolationis hostiam Domino commendauit.

Obsidet vir sanctus in castro.

Ex hoc tantus omniũ mentes timor inuasit, vt nullus de rebus ecclesię sanctę Marię semper virginis ad Augustam pertinentibus, aliquid vsurpare prę sumeret: qa nullus eorum, qui anteà indè aliquid iniustè abstulerunt, vel in sanctum Dei deliquerunt, impunitus euasit, nisi qui per dignam satisfactionem per misericordiam Dei, Episcopo intercedente, promeruit absolutionem. Vt enim ex pluribus pauca exempli causâ proferamus, vnus ex his, vicinis in veritate contestantibus, tandiù perdito sensu prius manus lacerauit, quousquè viram finiuit.

Nemo impunè quicq̃ rapuit de rebus eccle. si æ f. Mariæ.

Exẽpla vlti sacrilegi.

Alius verò librum quendam de ciuitate Augusta rapuit, ex cuius precio caballum emit. Quem cùm domum perduxisset, vxori suæ ait: Melius mihi fuerat, vt istum tam præstantis formæ equum emissem, quàm librum, quo illum comparaui, in Augusta dimisissem. Cui illa: Vtilius, inquit, vt spero, tibi fuisset, si nunquàm manus tua ipsum librum tetigisset. Ille verò, dum molli attactu p posteriora dorsi, vt assolet, equo blandiri voluit, mox ab eodem percussus interijt. Post non multum temporis præfatus Arnulphus p iniurijs, quas viro Dei ingessit, etiã ipse iusti iudicis iram sensit. obsessa nanq; ciuitate Ratispona, paratus ad prelium exijt, ibique occisus interijt.

Arnulphi ptincipi; interitus.

Quidam homo de Episcopatu, qui Eistete dicitur, partem vilissimi mensalis de prædictis rebus iniustè vsurpauit, secumque absportauit. Sed mox à dæmonio occupatus, nullum neq; intrà neq; extra ecclesiam absondendi locum inuenire potuit: nec benedicta adspersus aqua, carere valuit eius prę sentia, quin semper iuxta eum videretur indiuiduus comes manere, donèc Augustam rediens, rem iniustè ablatam reddidit, seseque emẽndari obnixè rogauit. Cui episcopus, vt totus erat viscęribus pietatis plenus, & indulgentiam pro Christi amore tribuit, & à dæmone liberatum, ad propria redire permisit.

Interea dum cõtentio inter Ottonem Imperatorem, propter fratrem ipsius Henricum, vt suprà diximus, & Ludolphum exorta, intantùm accreuisset, vt non aliter nisi ferro finiri potuisset, iamq; acie vtriusq; partis ordinata, vt cominùs committi deberet pugna, athleta Dei Vdalricus, sciens quia beati sunt pedes pacem portantes, & q ipse Dominus in euangelio ait: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur: assumpto Hartberto, Curiensis ecclesiæ Episcopo religioso, se in medium iniecit: ac tanta eos arte suadendi aggressi sunt, spiritu patris in amborum ore loquẽte, vt facilè ad pacis fœdera reuocarent, & veræ charitatis donum firma stabilitate in illorum pectoribus consolidarent. Non aliter tunc Otto pœnitentem Ludolphum, quàm ille euangelicus pater olim susceptit reuertentem filium. Vterque enim filius mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Fit gaudium ingens & exultatio in exercitu cuncto. Laus & gratiarum actio resonat in ore omnium: quia per seruos suos liberauit Dominus populum suum.

Esa. 52. Matt. 5. Mira dexteritate, immò Christi gratia auertit prælium cruentũ, & cõciliat Imperatorem filio. Luc. 15.

Sequenti verò anno, id est, Dominicæ incarnationis nongentesimo quinquagesimoquinto, gens Hungarorum omni belua crudelior, iuxta quod viro Dei cælitùs antè fuerat reuelatum, cum innumerabili multitudine erupit, omnemq; Noricorũ regionem à Danubio vsq; ad nigram syluam, quę ad montana pertinet, & partem prouincię Alamannorum vsq; Hilaram fluuium, deuastando occupauit. Quę Licũ transiens, ecclesiam sanctæ Atrę igne combussit, atq; ciuitatem Augustam obsidione circundedit. Sanctus aũt Dei pontifex nequaquàm, visis tot lupis, instàr mercenarij, sui gregis custodiam fugiendo dereliquit, sed ex aduerso se opposuit, ac totam caulam Do-

Hungari in Germaniã erumpunt.

Augustã obsident.

Domino cõmendauit. At militibus circunquaq; p murũ & ante portam acriter contra hostes dimicãtibus, ille super equũ sedens, non clypeo ꝓtectus aut galea, sed stola indutus, intrà lapidũ ac sagittarum imbres incedebat securus. Videres nouum Iosue arcam Domini circũferre, buccinis cõcrepare: nisì quòd Iosue extra muros vrbis Iericho, iste verò intùs erat cum Dei populo. Sed meritò noster Iosue, iam coruscante gratia Christi, intùs in domo Rahab ad Deum conuersæ, hoc est, Ecclesiæ, manebat, & ciuitatem diaboli foris manẽtem expugnabat. Iosue duce sacerdotibus, qui arcã Domini ferebant, buccinis clangentibus, ac cunctis populis clamantibus vociferatione maxima, muri Iericho funditùs corruerunt. Isto arcam Domini in pectore mũdo gerente, & cum sacerdotibus ac Leuitis tubis, id est, psalmis, hymnis & canticis spiritalibus sonantibus, cunctisq; populis maxima prece ad Deum & ad eius sanctam genitricem Mariã semper virginem, pro sua ereptione clamantibus, Hungari, qui erant ciuitas diaboli, ceciderunt. Cõperto nanq; Ottonis gloriosissimi Imperatoris aduentu, retracta obsidione, obuiàm pergunt, armisq; decertare contendunt. Inito prelio, Deo, iuxta viri Dei præsagium, victoriam populo Christiano donante, multa millia Hungarorum ceciderũt: cęteri fugam arripuerunt. Quos Christianorum exercitus tandiù cędendo persecutus est, donèc principes eorum cum alijs multis vnà caperẽtur, atque Ratisponam perducerentur, vbì ad ignominiam suæ gentis, postmodùm suspensi sunt in eculeis. His ità gestis, pfui venerandus Deo in omnibus gratias agens, velut ex arce quadam mentis cœpit dispicere, ac subditorum necessitates pertractare, non sibi ratum æstimans, si solummodò ea, quæ sua essent, quęreret, suorumq; causas negligeret, iuxta illud Apostoli: Qui suorum, & maximè domesticorum, curam nõ habet, fidem negauit, & est deterior infideli. Vndè suorum congregationes clericorum, quę hostium deprædatione ad tantam fuerunt inopiam redactæ, vt ad quotidianæ refectionis vsum nil possent habere, secùm retinuit, ac inquantùm potuit, pauper ipse præsentis vitæ necessaria pauperibus ministrauit: & non solùm illis, sed & omnibus se petentibus, prout habuit, misericordiæ manum porrexit, iuxta illud Dominicum præceptum: Omni petenti te, tribue.

Iosue 6.

Multa Hũgarorũ millia cędit Otto Imꝑator

1. Tim. 5.

Lucæ 6.

Eo tempore admonetur in visione, vt ecclesiam sanctæ Afræ, quæ à paganis fuerat concremata, non tardaret reparare, necnon & Simperti Episcopi sepulcrum, quod situm erat iuxta gradus in choro, congruo procuraret recto. Ex hoc cœpit Dei famulus in ieiunijs & precibus cum cordis cõtritione, alijs quoq; viris religiosis secùm assumptis, se Deo mactare, supplicans deuotè, quatenùs omnipotens Deus per misericordiam suam dignaretur sibi manifestare locum, vbì sanctissimæ martyris suę corpus esset reconditum, vel si in parte orientali crypta eo loci esset ædificanda, vbì suadebat ei voluntas sua. Ergò vt Dominus verum comprobaret, quod per os sancti Dauid dixit: Eccè oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorũ: & in alio loco, Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet: quadam nocte in visu ei sancta Afra apparuit, & locum sui corporis in ecclesia demonstrauit. Cryptam verò illo in loco fieri prohibuit propter reliquias sanctorum, qui illic in pace quiescentes, aduentum iusti iudicis expectant. Hac reuelatione perdoctus, cœpit destinato operi vigilanter insistere, ecclesiæ muros instaurare, cryptam in occidentali parte cõstruere: nec anteà à labore cessauit, donèc breui oĩa perfecto decore cõsummauit.

Simpertus Episcopus Augustan⁹.

Pſalm. 33. Pſalm. 144.

S. Afra indicat ei sepulcrũ suũ.

Dignum est nunc demonstrare, qua veneratione dignus sit locus ille, in quo sancta Dei martyr prohibuit cryptam fieri. Erat quidam hortulanus, qui inter gramina ibi deambulando, speluncam quandam reperit: in qua & transformatam ædiculã sub terra muratam conspexit. Et veniens, Episcopo nunciauit, eiq; dixit: Si tuę placet sanctitati, hìc olera mea & alia, quę mihi sunt necessaria, possunt recondi. Cui ille in spiritu dixit: Si hoc feceris, mox sensu & membrorum sospitate carebis. Sed miser hæc parui pendens, supellectilem suam in prædictam speluncam cõgregauit, statimq; sensum cum visu & auditu perdidit. Qui ad sanctum Dei perductus, vt reatũ suum agnouit, veniam petijt, ac indulgentiam cum sanitate promeruit. Mira dicturus sum. Ex illa nanq; hora nunq̃ ab hortulano ipsa reperiri potuit spelunca. Ex eo tẽpore cœpit vir Dei sanctum illum locũ magis frequentare, sibiq; sepulcrum ibi prę parare. Vbì omni sexta feria, si domì esset, solebat salutarem hostiam Domino immolare.

Ædicula murata sub terra.

Pœna teme rarij hortulani.

Res mira sanè.

Romã proficiscit orationis ergò.

Intereà orationis causa Romã prexit, vbì & caput S. Abundij martyris acquisiuit, sc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

secumq; religiosa cum deuotione Augustam reportauit. Solebat loca sancta visitare, ac precipuè monasterium sancti Galli, vbi nutritus erat & eruditus. Indè cùm quodá tẽpore ad cellã S. Meinradi, ad videndum seruũ DEI Euerhardum veniſſet, poſt ſacra orationum libamina, poſt fraternę collationis dulcia colloquia, cùm iam prælibatis oſculis ſanctus Epiſcopus diſpoſuiſſet redire in ſua, & ea vice ſperaret Dei famulũ nõ ampliùs eſſe viſurum, iamq; ire cœpiſſet, feſtinatò anhelus cucurrit, atq; iterans oſcula charitatis, in hanc vocem lachrymabundus erupit: Ex hac hora non videbimus nos vlteriùs in hac vita, donèc corporibus exẽpti, videre nos mereamur in prẽſentia Dei. Cui Epiſcopus dixit: Pater venerande, ſcis nunc pro certo tempus meę reſolutionis inſtare, quo debeam ex hac vita migrare? Cui ille reſpondit: Finis quidem vitę tuę adhuc non erit: ſed verum eſſe quod dico, exitus rei comprobabit. Tunc diſceſſum eſt. Sed antequàm epiſcopus eandem cellam iterùm viſitaret, ille Dei famulus Euerhardus de hoc ſeculo migrauit.

Euerhardi ſerui Dei, prophetia.

Proceſſu quoq; temporis locũ Agaunenſium, vbi S. Mauricius cum ſacra legione quieſcit, orandi gratia adiuit, ac non modicas Thebęorum martyrum reliquias acquiſiuit. Quas cum ſummo honore Auguſtam attulit, ac in oratorio ſanctę Dei genitricis cum hymnis & pſalmodijs religioſè collocauit. His quoq; diebus venerabilis hegregis vir venerandus, nomine Aluuigus, curam geſſit. Qui cum digno, vt par erat, honore ſuſcipiens, multiplicibus ſanctarum reliquiarum, quarum gratia illò aduenerat, pignoribus donauit, ſicque ad propria lætum redire permiſit.

En quanti facit vir ſanctiſs. ſanctorũ reliquias

Nec prętereundum, quòd propter ipſius merita, plurima infirmis præſtabãtur beneficia: & maximè qui caduco grauabantur morbo, per eius benedictionem à tanto liberabantur incommodo. Quod ità humilitatis cauſa ſtuduit occultare, vt ſi fortè aliqui illorum hanc ſanitatis gratiam palàm poſtularent, donum benedictionis ſubtraherer, hoc magis aſſerens Apoſtolicæ dignitari, quàm ſuæ congruere paruitati. Per oleum, ab eo in Cœna Domini conſecratum, varijs languoribus detenti, priſtinæ rectione merebantur illuminari.

Morbidi multi, prętertim epileptici ab eo curãtur.

Nota vim olei conſecrati.

Operæprecium eſt inferre, qualiter etiam per efficientiam huius ſancti liquoris, conſecutus eſt gratiam ſoſpitatis. Quodam itaq; tempore ad monaſterium Campidonẽſe veniens, tãta infirmitate tenebatur, vt nõ nisi inter aliorũ manus ſuſtentatus, quoquàm poſſet greſſum mouere, vel quid cibi pro recreatione virium percipere. Tunc ſub omni celeritate Auguſtam mittitur: oleũ ab eo cõſecratum, defertur. Quo in ipſa ſancta Pentecoſtes vigilia, hora diei nona deliburus, intrantùm per gratiã DEI contra ipſem omnium ſubitò conualuit, vt ſe reficeret cibo, ac cum fratribus veſpertinę ſynaxi incolumis intereſſet, totamq; inſtantis feſtiuitatis diem ſpiritali iucunditate celebraret. Sicque omnibus in commune gratulantibus, ipſe ſoſpes in ſuam ſedem eſt reuerſus.

Eodẽ oleo ipſe quoq; curatur.

Quodam tempore cùm vir Dei Vindicem fluuiũ eſſet tranſiens, intãtùm aluei eius curſum excreuiſſe inuenit, vt nullus ſuorum auderet tranſire per illum. Tunc ſocijs ſui itineris abeuntibus, & vadum, ſicubi poſſent reperire, ad tranſeundum quærentibus, ipſe cum vno clerico ſolus remanſit, ac prædictum fluuiũ ſine aliqua trepidatione in nomine Domini tranſiuit. Et vt magis mireris, clericus altiori caballo reſidens, à cingulo deorsùm ſe totum aquę infuſum: de Epiſcopi autem ſoccis è ſago factis, quos propter frigus induerat, nec ſaltem vnum pilum madefactum perſpexit. Cui valdè ſuper hoc admiranti interminatus eſt, dicens: Caue, me adhuc manente in carne, hoc alicui dicere: humilitatis magiſtrum ſequens, qui de ſemetipſo diſcipulis prędicpit, vt viſionem, quam vidiſſent, nemini dicerent, donèc filius hominis à mortuis reſurgeret. Tua ſunt hæc ó Chriſte opera, tuarum gratiarum inſignia, qui in ſanctis tuis etiam nunc antiqua coruſcare facis mirabilia. Qui enim illi antiquo Hebræorum populo quondàm diuiſo mari rubro aridum iter præbuiſti: tu hunc famulum tuum per idem elementum ſiccis veſtibus traduxiſti: niſi quòd illis aquę erant pro muris à dextris & à ſiniſtris, vt ſiccis veſtigijs per medium tranſirent: iſte verò per medias tranſiens aquarum vndas, in nullo madefactus, te duce, peruenit ad litus.

Trãſmittit flumẽ inundans, nihil madefactus

Matt. 17.

Exod. 14.

Alio itèm rempore dum Ratiſbonam nauigio per Danubium tenderet, ex incuria nauta-

nautarũ nauis ſuper quoddam impingitur lignũ: ex quo patentibus rimis cœpit paulatim impleri aquis. Timore perterriti nautæ, ad litus cõtendunt properè. Quò pueꝛnientes, omnibus quæ in naui erãt, exportatis, obliti ſunt Epiſcopi in puppi reſidẽtis. Tunc vnus ex clericis trahens ſuſpiria ex intimo cordis, ait: Vę nobis miſeris, quia in tanto periculo obliti ſumus noſtri ſenioris. Et hæc dicens, velociùs cucurrit, & humeris impoſitum ad litus expoſuit. Quo egreſſo, nauis in poſteriori parte mergitur, & mirum in modũ nauis, quę plena hominibus cęterisq; ſupellectilibus ſuper aquas natauerat, viro Dei cum ſuis egrediente, non potuit diutiùs, quin mergeretur, ſubſiſtere: vt indè colligeretur, qa hanc omnipotens Deus ſua manu tenuerat, quandò vir Dei cum ſuis in ea manebat.

Miraculum inſigne.

Itèm alia vice vir Dei Romam pergere deſiderans, venit ad fluuium Tar nominatũ. quem tam periculoſa reperit inundatione effuſum, vt nec equo, nec nauigio aliquis poſſet tranſire illum. Sed ſanctus pontifex fiducią habens in Deo, celebratis in ipſius fluminis ripa Miſſarum ſolennijs, prędictum fluuium tranſuadauit cum incolumitate omnium ſuorum.

In illis diebus electus Dei pontifex ſacræ religionis ſtudio incitatus, diuini amoris igne ſuccenſus, cœpit in eccleſia S. Stephani protomartyris Chriſti, quę extra vrbis mœnia ſita eſt, religioſas fœminas cõgregare: quatenùs in ſancto propoſito tanto liberiùs ibidẽm Deo ſeruirent, quanto longiùs à mundanæ actionis labore diſtarẽt. Ad quod monaſterium dum quædam matrona ad conuerſionem veniret, & à congregatione ſuſcepta fuiſſet, cœpit in Dei ſeruitio manere deuota: & licèt literarum ſcientia minùs inſtructa, tamen ad exteriora prouidenda ſatis erat idonea. Vndè ſorores ei voluerunt officium cellerariæ commendare, ſed illa noluit conſentire. Tunc res ad Epiſcopum defertur. Qui cùm eidem iuberet obedire, noluit, ſed in obſtinatione mẽtis perdurauit.

Monaſteriũ S. Stephani.

Sequenti verò nocte huiuſmodi verbis corripitur in ſomnis: Quia, inquit, nõ obediſti Epiſcopi præceptis, tandiù ambulandi vſu carebis, quouſq; ab illo abſolui mereberis. Expergefacta, omninò permanſit debilis & clauda: & reuertente ad ciuitatem Epiſcopo, ante eius prẽſentiam in lectulo eſt deportata. A quo de inobedientia pariter correpta eſt & ſanata. Ipſa autem, vt ſe ſenſit ſanatam, currendo antequàm ad eccleſiam Epiſcopus veniret, prẽceſſit eum, laudans & benedicens Deum.

Claudã ſanat vir ſanctus.

Quodam tempore dum omnipotẽtis Dei famulus ad ſynodum Epiſcoporum, quæ in villa regia, Ingelenheim dicta, erat congreganda, pergeret, quendam pauperem nomine Rotbertum, obuium habuit, qui ventris ſui interiora foris prolapſa, in ſinu geſtauit. Quem vt conſpexit, miſericordia motus, ei denarium dari iuſſit, dicens: In nomine Domini accipe, & vade in pace. Qui mox eleemoſynã accipiens, perrexit ac meliorari paulatim intantùm cœpit, vt poſt aliquod temporis ſpatium ſoſpitati redderetur ad integrum. Idem etiam poſt mortem viri Dei, alijs iterùm præoccupatus infirmitatibus, ad ſepulcrum eius veniens, ſanari meruit, ſicut lector ſuis locis pleniùs ſcriptum inuenire poterit.

Synodus Ingelnheimẽ.

Sanat hernioſum.

Igitur ſanctus Dei, cæleſti deſiderio afflarus, cœpit ea, quæ ſunt huius mundi, faſtidire, terrenarum rerum lucra, Chriſti amori poſtponere: & licèt hic retineretur corpore, in cęleſtibus tamen conuerſabatur mente: vt meritò in illorum cenſeretur numero, qui dicere poſſent cum Apoſtolo: Noſtra conuerſatio in cælis eſt. Vndè zelum Dei habens, licèt non ſecundùm ſcientiam, cœpit apud terrenas poteſtates totis viribus agere, vt quidam clericus, Adalbero nomine, ſuæ ſororis filius, totius epiſcopatûs curam ſuſciperet: ipſe autẽ ſub monachicę religionis habitu ſoli Deo vacaret, quod & impetrauit. Sed ille miſerandus neſciens, aut ſcire nolens, à ſapientiſſimo Salomone dictum: Hęreditas, ad quam in principio feſtinatur, in nouiſſimo benedictione carebit: milites Epiſcopi, totamq; familiam ſtatim ſacramento ſibi ſubijciebat, ac virgã paſtoralem publicè manu geſtabat. Quod cęteri Epiſcopi indignè ferentes, ambos ad ſynodum vocauerunt, atq; prędictum Adalberonem hæreticæ arguunt præſumptionis, quòd domino ſuo adhuc ſuperſtite, talia non pertimuiſſet vſurpare. At ille dum de obiectis ſibi criminibus ſe vellet purgare, ab omnibus inuentũ eſt, id aliter fieri nõ poſſe, niſi allatis ſanctorum Euangeliorum in medio libris, ſacramento firmaret, ſe neſciſſe hęreſin fuiſſe, quòd talia præſumpſiſſet facere. Quibus omnibus, quæ ad hoc

Philip. 3.

Nepotẽ ſuũ curat ſibi ſubſtitui in adminiſtratione.

Prou. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

negocium pertinebant, expletis, in sua rediêrunt ambo Episcopus & Adalbero, tali à
Prouer. 21. sancta synodo consolatione percepta, vt Episcopo decedente ab hac vita, nullus pro
eo alius esset ordinandus, nisi ipse Adalbero. Sed non est sapientia, non est prudentia,
non est consilium contra Dominum. Nam eodem anno post aliquot menses, dũ qua-
dam die iam ad vesperã inclinante prędictus clericus ad mẽsam cum viro Dei nouiter
Adalbero nepos viri Dei moritur. sectа vena resideret, ac quiddam molestiæ propter incisionem venæ sustineret, è con-
sessus medio concitus surgens, cubitũ ire perrexit, statimq; in ipsa nocte præsentis vi-
tæ terminũ clausit. Quod Episcopus mox per spiritum cognoscens, eũ, qui ad annun-
cian dũ mortẽ sibi intrauerat, ꝓueniendo dixit: Scio q Adalbero mortuus est. Festina,
& fac vehiculum pręparari, vt possimus illum Augustã deferre. Morabantur aũt tunc
Dilinga castellum. tẽp oris in castello, quod Dilinga dicitur. Corpus verò eius exanime à sancto Põtifice
Augustã plactum, in ecclesia sanctę Mariæ est humatũ. Inter cętera misericordię bona,
quæ pro requie animæ sui nepotis agebat, etiã Abbatiã, Vtenbura dictam, quam ille
dum viueret, in beneficiũ tenebat, sibi adquisiuit, & tãdiũ tenuit, quousq; ipsius studio
Falsum de obitu Constantiẽ. Episcop. rumorẽ coarguit. donata est libertatis priuilegio. Die quadam sancto Dei iter agenti homo quidã ad-
stitit, qui Cõradi Constãtiensis Episcopi obitũ certissimũ indicauit. Illis verò, q ade-
rant, sperãtibus, q statim pro requie illius solita exequiarũ officia vellet celebrare, ille
p secretũ nũcium, sibi adesse solitũ, sciens qd ex hoc esset verũ, ait eis: Manete interim
animęquiores: manè cõperietis, quid indè credere debeatis. Crastina die diluculo q.
dam Cõstantia venit, qui prędicti viri sospitatẽ annunciauit. Et omnipotentis Dei fa-
mulus, licèt tẽpus resolutionis suę iam instare nõ ignoraret, tñ quãdiũ potuit, vehicu-
lo superpositus, diuini verbi semina in audientiũ corda spargere nõ cessauit. Quę eg-
tandi vsum, etiã dum adhuc sanus esset, habebat, vt quocunq; sibi eundum fuisset, sella
sup quadrigã posita solus sederet, comite vno tãtùm clerico, cũ quo, absq; impedimẽ-
to aliorũ, posset liberiùs vacare decãtationi psalmorũ. Festinabat aũt quãtocyùs Au-
Quotidiè etiã grandeus offert sacrificium. gustę ciuitatis mœnia ingredi, vt ibi sicut bonus mercenarius, pręstolaretur finẽ ope-
ris sui. Quò cùm peruenisset, quandiù vires sufficiebant, inter quotidiana Missarũ so-
lennia, salutarem hostiã Domino exteriùs immolabat, ac seipsum interiùs victimã in
ara cordis mactabat. Ad mẽsam cum alijs sedens, illis manducãtibus & bibẽtibus, ipse
penè manebat ieiunus. Erat ei cibus aut dulcis psalmorũ suauitas, aut sacrarũ lectio-
nũ assiduitas: inter quas maximè delectabat audire ex quarto libro Dialogorũ sancti
Gregorij, qualiter multi è corporibus exẽpti, in spiritu rapiebantur, ac iterùm reuer-
tebantur. Inter hæc ꝓcepit suarũ rerũ ꝓcuratoribus, vt in omnibus omninò locis, ad
suũ ius ꝓprię ꝓtinentibus, quęcunq; inuenire possent, in tres portiones partirentur,
& vnã ex his, ipso adhuc viuente, presbyteris & pauperibus largirentur. Ipse aũt qua-
dam die se ad audiendã Missam in ecclesiam deferri iussit. Qua audita, vnũ tapete corã
sancta Cruce sterni fecit, seseq; super hoc in orationẽ dedit, & quasi post dimidiã ho-
ram surgẽs, qcquid supellectilis habere potuit, coram se importari ꝓcepit, pręter pa-
Omnia sua sub mortẽ distribuit. seruitium. Cætera cùm perspexisset, ingemiscendo dixit: Ah, quid mihi hæc oĩa? Fue-
rũt tãtùm pauca * camisilia, & septẽ vel octo mẽsalia, duo sarcilia, & de argẽto decem
solidi: quos statim p manus ꝓpositi ꝓcepit inter pauperes diuidi, cætera verò clericis
erogari. sicq; vigilanter studuit se ad hoc ꝓparare, vt pulsanti cõfestim posset aperire.

Talia meditando, aliquotiès ad superna rapiebatur in spiritu, ac quędã vidit & au-
diuit, quę etiam ex parte sibi assistẽtibus narrauit. Nam Vvernhero Fuldensiũ Abba-
ti se visitanti annunciauit, vt si duo in electione eius cæteris concordarẽt, sibi in Epi-
scopatu successurus esset. Item alia vice quasi de graui somno excitatus, ait coram
omnibus: Heu, heu, quòd illum Adalberonem nepotem meum vnquàm vidi: quia
pro coquòd ei consentiebam secundùm suum desiderium, nolunt me impunitum in
Lib. 4. cap. 40. suum recipere consortium. Legimus huic simile, sancto Gregorio in libro Dialogo-
rum referente, quòd quidam Paschasius, Apostolicę sedis miræ sanctitatis Diaconus,
cuius post mortem dalmatica feretro eius superposita, dæmoniacũ tetigit, & sanatus
est: Loco pœnali deputarus est, ob nihil aliud, nisi quòd in illa contentione, quæ in-
ter Symmachum Papam & Laurentium facta est, ad Pontificatũs ordinem Lauren-
tium elegit, & omnium post vnanimitate superatus, in sua tamen sententia vsque
iuxta diem sui exitũs perstitit, illum amando atque præferendo, quem Episcoporum
iudicio præesse sibi Ecclesia refutauit. Qua in re qa similis penè fuerat amborũ culpa,
(nam

(nam sicut ille Laurẽtiũ, etiã Symmacho ordinato: ità & iste, se adhuc in carne manẽ-
te, licèt simplici oculo minùs rectũ intuendo, voluit contra statuta Patrũ Adalbero-
nem fieri episcopum) hoc idem sentire possimus de hoc viro sanctissimo, quod ille de
Paschasio. Nam Petro super hoc quæstionẽ mouenti, cur is, qui tantę sanctitatis exti-
terat, quòd eius feretri vestis tangi potuit, & malignus spiritus ab obsesso homine fu-
gari, post mortem ad pœnalem locũ ductus sit, ità respondit: Hac in re magna debet
omnipotentis Dei dispensatio, & quàm sit multiplex, agnosci, cuius iudicio actũ est, vt
idem vir Paschasius & ipse intùs aliquanto tempore reciperet, quod peccãsset, & tamẽ
ante humanos oculos mira per corpus suum post mortẽ faceret, qui ante mortem eis
quoq; cognoscentibus pia opera fecisset: vt nec hi, q eius bona viderant, de eleemosy-
narum illius æstimatione fallerentur, neq; ipsi sine vlrione laxaretur culpa, quam nec
esse culpam credidit, & idcircò hanc fletibus non extinxit. Sic quondàm dux ille ma-
gnus Israëliticæ plebis Moyses, cum quo, sicut scriptura refert, loquebatur Dñs facie
ad faciem, sicut loqui solet homo ad amicum suum, & Aaron frater eius sacerdos, ꝓ-
pter culpam incredulitatis, à Dño audire meruerunt: Quia non credidistis mihi, vt
sanctificaretis me coram filijs Israël, non introducetis hos populos in terram, quam
dabo eis: vt infirmiores quidã perpendant, qua pœna in vltimo examine districtus iu-
dex grauiter delinquẽtes feriat, cùm etiã sic eos hîc corrigat, quos in electorũ nume-
rum ante sęcula ꝓdestinauit. Sed de his hactenùs: nunc ad interm. ssa redeamus.

Error sanctí viri in nepote sibi substituendo. Exod. 33. Numer. 20. Lib. 4. c. 41.

Toti orbi venerandus natalitius dies Præcursoris.

Aderat nanq; toti orbi venerandus dies, videlicet Præcursoris Christi natalitius, &
vir Dei graui infirmitatis oppressus languore, quasi de somno euigilans, cœpit adstan-
tibus dicere: Vestibus me induite, & calceamenta pedibus meis præbete. Qui licèt il-
lum per excessum mentis putarent talia præcipere, tamen studuerunt obedire. Insu-
per etiam Pontificalibus indutus ornamẽtis, cum omni, vt mos est, Clericorum offi-
cio contra spem omnium processit in publicum, & sic ad Ecclesiam B. Iohãnis Bapti-
stæ, quam ipse cõstruxit, veniens, tandiù sine aliquorũ sustentatione hominũ inuictus
perstitit, donèc bis, sicut ea die statutum est, sacra Missarum solennia celebrauit. Qui-
bus ritè expletis consedit, atq; coram adstantibus clericis dixit: Huius celebrationem
officij non mearum virium possibilitate, sed ex diuinitate præsumpsi Christi atq; ius-
sione. Nam hodiè cùm dulci quiescerem somno, adstiterunt coram lectulo meo iuue-
nes duo adspectu formosi, quorũ vnus dixit mihi: Quarè non surgis? debes eũ hodiè
ad S. Iohannem Missam celebrare. Cui alter respondit: Quomodò potest hoc fieri? ga
pro impossibilitate virium adhuc Primam non expleuit? Tunc ille, qui priùs: Surge,
ait, & secundùm meum sermonem in præfata ecclesia diuinum mysterium festina im-
plere: quia præter te nullus ibì cantabit hodiè. His dictis, ad cubiculum redijt, atq; im-
minẽtem vocationis suæ diem lætus expectauit, atq; illud Psalmistæ sæpiùs iterãdo di-
cebat: Quãdò veniam, & apparebo ante faciem Dei mei? Interim dum ab eo, q coram
se lectoris fungebatur officio, interrogatus fuisset, vtrumnàm præ infirmitate, qua
detinebatur, se de hoc seculo migraturum speraret, respondit: Certissimè scio, qa bre-
uì de hoc transiturus sum mundo. Cui cùm mœrẽs diceret, quem Episcoporum vel-
let ad corpus suum sepeliendum vocare, maximè cùm nullus comprouincialium re-
manssisset antistitum, qui non esset inuitatus ad regale in Francia colloquium, ait: Nõ-
cite: Dei est, mei corporis commendatorem pronidere.

Bis sacrificat in festo S. Iohannis. Primam, id est, Primæ horæ preces canonicas. Psalm. 41.

Paucis verò diebꝰ interpositis, in vigilia Apostolorũ, q̃illo anno eưénit quarta feria,
certissimè sperabat se migraturũ de hac vita. Quod licèt nominatim nõ exprimeret,
verbis tñ quibusdã aperuit, ac signis euidẽtibꝰ declarauit. Sanè signis oĩbus ad vespe-
tã circũquaq; sonãtibus, ipse balneatꝰ & sacris vestibꝰ ad hos vsus paratis indutus, hu-
miſe ꝓstrauit, acsì hora eadẽ moriturus. Finita ergò synaxi vespertina, cũ aliorũ adiu-
torio se leuauit, & quasi quodammodò mẽte cõsternatus, dixit: O sancte Petre, nunc
non fecisti, sicut ego æstimaui. O beatum virum omni laude ꝓsequendum, cuius spi-
ritus quidem erat promptus, licèt caro infirma: cui viuere Christus fuit, & mori lu-
crum. Vndè tantoperè corporeæ inhabitationis molem velut carcerem quendam
abhorrens, cupiebat dissolui & esse cum Christo. Iterùm spiritu recreatus, per conti-
nuos quinq; dies mãsit gerus, petẽs ab oĩbus indulgẽtiã, & benedictionẽ tribuẽs, do-
nec finita quintæ diei feria, ac vesperè lucescente in sextã sabbati, aurora iã diei latitu-
dinẽ terræ illuminante, clericis canẽtibus & flentibus, in manus Domini spiritum suũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Grandæuus obdormit feliciter in Domino.

commendans, anno incarnationis Domini nostri Iesu Christi nongentisimo septuagesimotertio, ætatis suæ octogesimotertio, ordinationis verò quinquagesimo, velut in Iubileo, hoc est, plenæ remissiõis anno, verus Hebræus transit de huius mũdi Aegypto liber, in æternam victurus cum Domino suo.

Suauiss. odor è corpore defuncti.

Transijt autem 4. Nonas Iulij, tempore Ottonis secundi Imperatoris Augusti. Cuius corpus cùm ex more ad lauandum esset denudatum, tanta de eo manauit suauissimi odoris fragrantia, vt cũctorum ibi adstantium perfunderet nares & pectora. Cuius odoris suauitas tandiù permansit, quousquè lotum ac vestibus indutum, in Ecclesiam fuit deportatum. Post hæc autem aduenientе Vuolffgango, Ratisbonensis ciuitatis Episcopo venerando, sancti viri corpus in Ecclesia sanctæ Afræ martyris cum magna gloria est humatum: vbi ipse, dum adhuc viueret, sibi sepulcrum præparari fecit. In quo loco multa per eius merita fiunt assiduè miracula, multa infirmis præstantur beneficia, donante Christi gratia: Qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

Multa miracula ad eius monumentum.

Hæc tui examen iudicij expectãr, vt te benigno iudice valeant rata consistere. Opto Pater beatissime, vt in Christo valeas, meique memor semper existas.

Aliquanto superiùs in exitu paginæ 84. addantur hæc, inconsideratiùs ibi exempta, non omissa.

pulo. At alter capulatus illum, qui per sacræ benedictionis ordinem diuinitùs fuerit

VITA S. GOARIS PRESBYTERI, AVTHORE VVANDELBERTO DIACONO ET MONACHO Prumiensi, qui claruit Anno Christi 850.

PROLOGVS AVTHORIS AD MARCVARDUM *Abbatem.*

Tob. 12.

Miracula diuinorum operum humano generi fide semper integra esse suscipienda, & deuota glorificatione narranda, scriptura sancta commonente, & Angelo hocipsum Tobiæ sancto præcipiente, didicimus. Plurima tamẽ eorum, quæ aut per semetipsam Christi potẽtia effecit, aut per sanctos viros, mũdo in exemplũ ꝓpositos, operatur, propterea nostro tempore minùs interdùm nota & clara habentur, quòd aut caducis rebus intenti, parùm hæc & leuiter cõtuemur: aut ea etiam, quę in admirationem suĩ nos magnitudine permouent, non tam rerum ignorantia, quàm animi desidia, futurę ꝓst nos ętati scribendo trãsmittere dissimulamus. Qua in re longè est nostra, quàm Maiorum nostrorũ, cùm manifestior, tum inexcusabilior culpa. Quippe apud Gallias multos annos literarum studia iacuêre, nec facilè plures per transacta retrò spatia liberalium artium munere functi esse reperiuntur, quoàd nostra ætate, principum liberalitate & optimorum virorum solertia, ad disciplinarum studia profecerũt: vt inuidiam criminis meritò nũc sustinere cogamur, si gesta sanctorum virorum, quæ quidem ad nostram potuerint peruenire notitiam, posterorum scientiæ deperire sinamus. Neq; verò audiẽdi sunt, q tãtum ætati ꝑteritæ tribuũt, vt nunc quoq; fieri, quę digna literis æstimẽtur, absoluto ꝑiudicio negẽt: cùm diuina ꝓuidentia singulis mundi tẽporibus ità semper, quæ humano generi ꝓ modo & ratione cõgruant, ordinet, vt neq; nos priscorũ hoĩm felicitatẽ desiderare conueniat, neq; illos nostrorũ temporũ statũ, si qualis nũc agit, ꝑcire potuissent, damnaturos fuisse credibile sit. Quippe nũc quoq; sunt in Ecclesia multi virtute vitę clarissimi, & ad merita declarãda sanctorũ, in sacratis ecclesiarũ domib⁹ stupẽda sæpenumerò miracula fiũt: quæ ꝓptereà pauci aut propè nulli mirantur, quoniã sui frequentia duris iam hominũ cordibus viluẽrunt.

Res gestæ Sanctorum cur minùs notæ.

Quoniam itaque me sancte & amantissime Pater Marcuarde, nouo operi manum imponere compellitis, vt actus sancti Confessoris CHRISTI Goaris, qui hactenùs vili admodùm stylo & sermone, multorum auditus offendente, constiterunt, accuratiùs debeam explanare, additis ex nouo miraculis, quæ apud eius memoriam à pluribus gesta fideliter referuntur: breuiter eis, quos hæc fortasis mea

mea scripta mouere poterunt, satisfacio, me neque præsumptiuè corrigendi eius operis, cui Maiorum studia cesserint, authoritatem assumere, neque arroganter nouæ condendæ scripturæ literariam operam adhibere: sed vt simpliciter obedientię debitum seruem, quod in principio posui, perpẽdere quòd opera DEI, secundùm scripturam, glorioſum sit enarrare, & Sanctorum gesta ætati post nos hominum ꝓfutura mandare. Quippe ego in hoc opere suscipiendo, cùm sancti viri meritis pluriműm confido, tum vestro imperio, cui totum quod possim debeo, non leuiter moueor. Neque rumusculos vel præiudicia quorumlibet mihi fore magnipendenda existimo, habituro apud beneuolos, si res benè cesserit, absolutum veritatis & fidei testimonium.

Tob. 12.

VITAE LIBER PRIMVS.

IVLII 6.

Genus & patria & parentes S. Goaris.

GOAR igitur Aquitaniæ Prouinciæ, quæ est totiꝰ propemodùm Galliæ pars tertia, indigena fuit, genere à Maioribus clarus, Patre Georgio, matre verò Valeria. Fuit autem diebus Childeberti Francorum regis, qui ortus est ex prosapia regis famosissimi Ludouici, (qui etiam Clodoueus dicitur) mansitq; vsque ad Sigebertum regem, qui vrbem Mediomatricum regni sedem habuit, oĩi vita probus & nobilis, actu insignis, vultu dignissimus, adspectuque iucundus, mente humilis, corpore castus, fide integer, opere conspicuus. Qui ab ineunte ætate religiosis pijsque actibus vitæ optimæ deditus, breui ad id vsque culmen sanctitatis euasit, vt & mirabilium operum patrator, & secretorum cælestium cognitor fieret. Et cùm in eo quotidiè amor & desiderium patriæ cælestis excresceret, & bonorum operum fructus subindè exuberaret, cœpit eius vita etiam alijs exemplum ad salutem existere: vt multi eius non solùm ꝓdicatione, sed & exemplo commoniti, ad meliorem vitam & correctiores actus à pranitate conuerterentur: & qui diabolo priùs seruiẽrant, inciperent Christo deincẽps militare. At quoniam non potest ciuitas abscondi super montem posita, sancti viri eò fama ac vita profecit, vt sacerdotij gradu & honore presbyteratûs accepto, dispensator mysteriorum Christi, & diuini verbi in populum fieret erogator.

Matt. 5.

Fit presbyter.

Dehinc cùm in ampliorem supernorum bonorum concupiscentiam mens eius excresceret, & visibilia cuncta despiciens, in inuisibilium appetitum se omni ex parte transfunderet, patriam parentesque deseruit, & in vltimos Galliæ fines, peregrinus seculo, & cælestis patriæ ciuis, excessit. Veniens ergò in Prouinciam, quæ ripis Rheni fluminis contigua, Trigoria nuncupatur, atque ad diœcesin pertinet Treuirorum intrà terminos Vesalienses, ibi Deo liberè seruire delegit. Ibi in quodam loco super riuulum, qui nunc Vuochara dicitur, cum permissu & voluntate Episcopi, qui tum vrbi & populo Treuirorum præerat, Felicis nomine, Ecclesiam pro suis viribus construens, sanctorum in ea plurima pignora collocauit: videlicet sanctæ Dei genitricis & beati Baptistæ Iohannis, aliorumque sanctorum, quos recensere necessarium non putaui. In hoc itaque loco annis multis Deo seruiuit, vacans die noctuque vigilijs, orationibus & ieiunijs, studens patiẽtiæ, & præcipuè hospitalitati: quam ità omni tẽpore secundùm vires suas exercuit, vt cùm virtutibus animi cunctis polleret, hanc vt propriam & singularem habere putaretur.

Relicta patria, migrat in diœce. sim Treuirorũ.

studet hospitalitati.

Cœpit intereà gentilibus, per circumitum simulacrorum cultui deditis, & vana idolorum superstitione deceptis, verbum salutis annunciare: vt tanquàm bonus Euangelista, qui pro CHRISTO sua omnia dimiserat, multorum ad cognitionem vitæ perpetuæ Doctor existeret. Sic factum est, vt plures euicinò pagani, qui ad ea vsque tempora in errore durauerant, eius & verbo commoniti, & prouocati exemplo, errorem spernerent, & ad vitæ viam CHRISTVM conuerterentur. Ac nè prædicationi eius signorum quoquè deesset authoritas, vt incredulæ mentes, quæ ratione non poterant, ad credendum miraculis mouerentur, cœpit in virtute nominis CHRISTI sanitatum beneficia circa infirmos & membrorum debilitate mulctatos, aliquotiès operari. Quod hodieque merita eius multipliciter petentibus præstare conspicimus, cùm ad eius memoriam cæcos visum, claudos gressum, energumenos mentis sanitatem, alijsque pressos languoribus incolumitatem recipere cernimus, vt illud in sancto viro Psalmographi constet implę-

Multos gẽtiles conuertit.

Claret miraculis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal. 138. pletum : Nimis honorati sunt amici tui DEVS, nimis confortatus est principatus eorum.

Quotidiè sacrificat & legit Psalterium.

Erat eius solennis consuetudo, vt omni die Missarum solennia celebrans, sacrificium corporis & sanguinis Christi pro statu Ecclesiæ offerret, Psalteriumque integrò, orando intentè, compleret. Tum deindè cum peregrinis & pauperibus, sine quibus penè nunquàm erat, cibum officio charitatis acciperet, quos oratione Deo commendabat, corporeo nihilominùs alimento reficiens, vt ab eo peregrinus, qui

2. Cor. 9. casu aduenisset, cum verbo salutis & ope intercessionis, cibum quoquè perciperet

Matt. 25. carnis. Hæc autem agebat, Apostolicæ sententiæ memor, Quoniam hilarem datorem diligit Deus : & Christum in pauperibus & peregrinis suscipere cupiens, vt ab eo mereretur audire : Quod vni ex minimis meis fecisti, mihi fecisti. Sed quia anti-

2. Tim. 3. quus hostis, electorum semper profectibus inuidens, eorum studijs multipliciter nititur occursare, & omnes, qui piè volunt viuere in Christo, persecutionem patiuntur : hæc à viro sancto charitatis & prædicationis opera fieri diabolus acriter doluit, cœpitque illi nunc occultè, nunc etiam manifestè tentationum fraudes intendere, eiusque propositum vt auerteret, modis varijs laborare. Quæ tamen ille cuncta

Actor. 14. æquanimiter tolerabat, qui nósset, per multas tribulationes oportère ingredi in regnum DEI. Qua in re neque à prædicatione potuit cohiberi, quin lucrandis Deo animabus operam semper impénderet : neque ab operibus charitatis, quæ permaximè DEO accepta nouerat, vllatenùs valuit impediri : ità vt quotidiè concursus ad illum multorum fieret, qui aut à gentili vanitate ad fidei synceritatem confugerét, aut eius exemplo cuperent voluntariam Christo dependere seruitutem.

Sed sicut bonorum hominum est, aliorum actibus, quos laude dignos adspexerint, gratulari, & eis ad suum vti profectum : ità contrà reproborum mentes conantur semper recta electorum opera offuscare, & quæ imitari nolunt, aut etiam nequeunt, maleuolo detractionis ore & studio carpere. Vndè accidit, vt quodam tempore ad beatum Goarem duo sub falsa specie pietatis, clientes Episcopi, qui tunc Tre-

Æmuli sancti viri. uirorum præsidebat Ecclesię, Rustici nomine, venirent : quorũ alter Albiuuinus, alter vocabatur Adaluuinus, dicẽtes ea, quæ ad luminaria Ecclesiæ beati Petri vrbis iam dictæ necessaria essent, quæsitum veuisse. Qui dum corporei luminis fomẽta requirunt, vel magis se quærere mentiuntur, quibus maleuolentiæ tenebris cæcati essent, cela-

re minimè potuerunt. Nam hi videntes, quæ seruus Christi ageret, quòd scilicet Dei verbum ad se venientibus, continuè prædicaret, quòd quotidiè ab ortu lucis Psalmodiæ laudes Christo persoluens, & Missas deindè celebrans, posteà cum peregrinis & pauperibus, qui ad se venissent, pranderet : quæ certè ille studio charitatis & indefesso vsu beneuolentiæ, non alicuius intemperantiæ vitio, faciebat, vt malis semper est

Traducitur apud Episcopũ Treuiren. vita bonorum grauis, arbitrati sunt se aliquam nactos occasionem, qua seruum Dei accusare, vitamque illius possent aliquatenùs infamare. Ità ad patronum redeuntes, cœperunt alia pro alijs mentientes dicere, vidisse se in illo, quæ ad reprehensionem, & aliorum destructionem valerent plurimùm, ipsum Goarem esse magis edacem vinique potatorem, quàm Dei, quod putetur ab imprudentibus, sacerdotem : quippe qui manè comedat ac bibat, nec possit consuetum alijs legitimumque cibi sumendi tempus & modum seruare : & qui propterea prædicet, vt obtentu verborum, vitia morum celet : aliaque perplura gerat, quæ nisi fuerint authoritate Pontificali cohibita, ipsi Episcopo sint contumeliæ & vituperationis maculam illatura, tanquàm qui hæc in sua diœcesi ab homine alienigena, & mente capto, fieri sinat : debere Goarem publicis Ecclesiæ sisti iudicijs, suorumque actuum reddere rationem, nè insoleutia vni concessa, crescat in alios : & quo pluribus ità licuerit agere, hoc Pontificalis authoritas amplius infirmetur. Hæc ab eis dicebantur, qui dum seruo Christi calumniam struũt, diuino iudicio & sancti viri clariorem reliquis hominibus vitam fecerunt, & ipsi, quàm essent damnabiles, innotuerunt.

Itaque Episcopus Treuirorum hæc à suis super viro DEI audiens, vt est interdùm animus Prælatorum, maximeque carnalium, diuersis occupationibus seruiens, quóve circa multa diuiditur, eo fit minor ad singula, nec discernere facilè valet, quid qua ex causa à plerisque dicatur : motus suorum sermonibus, eosdem ad beatum Goarem cum festinatione redire præcepit, mandans, vti eum sibi quantocyùs exhibe-

hiberent, habituro super eius actibus quæstionem. Illi celeriter ad sanctum virum, vt præceptum erat, reuersi, volentesque simulatione callida dolos suos & accusationem celare, cùm tamen hæc eum minimè latérent, salutant eum ex nomine sui Pontificis, petere illum atque mandare, vt ad se debeat sub celeritate venire. Quo audito, vir simplici animo circa omnes agens, magna exultatione repletus, gratias egit Deo, & quòd visitationem sui Pontificis, mandatumque ad eum properandi meruisset accipere, gratulatus est, dicens : Faciat Dominus, faciat vt possim, quia obedientia sine mora exhibenda est. Etsi enim suspectam habere poterat Episcopi iussionem, nec facilè eum, quam ob causam accersiretur, posset latére, considerabat tamen Dominii ad Apostolos dicentis authoritatem : Qui vos spernit, me spernit : & qui vos audit, me audit. & illud Apostoli Petri : Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum. Quoniam tamen terminus diei imminebat, nec iter statim arripere poterat, executores suos ea nocte detinuit, & qua circa omnes solitus erat, vsus humanitate, cœnam secundùm vires suas instruens, pro labore illos viæ refecit. ipse, vt consueuerat, in DEI laudibus hymnisque pernoctans, orta prima luce, quod diebus agebat, psalmodiæ & orationum vota DEO persoluere cœpit : tum demùm vbi id perregit, Missarum solennia exorsus impleuit. Præcepit deindè discipulo, vt executoribus suis sibique prandium, sicut posset, instrueret : Fili, inquiens, para nobis de substantia nostra conuiuium, vt nobiscùm legati nostri Pontificis epulentur. Forsitan addet DEVS aliquem pauperem, qui possit in Christi charitate cibum vnà potumque percipere.

Luc. 10. 1. Petr. 2.

Id vt homines maleuolæ mentis, & iamdudùm animo corrupti, mandari audiérunt, vtrà non valentes pestem malitiæ internæ dissimulare, quid mente gerant ostẽdunt, & tanquàm qui peruersè viuentem iustè reprehenderent, aiunt : Neque tu benè agis, qui legitimum tempus & Canonicum sumendi cibi contemnis, neque nos tibi hac in re consentimus, quin maturas diei horas in percipiendis escis sustineamus. Quasi verò regnum DEI sit esca & potus, & non iustitia & pax & charitas : vel in cibo sumendo tarditas magis, quàm modus & temperantia, valeat : aut sanctus vir hæc causa ventris, & non beneuolentiæ, ageret : qui propterea vtique cibum apparari præceperat, vt quos maturiùs proficisci velle putaret, propter itineris laborem manè resicceret, & nè ieiunos abire hospites sineret, in quibus, licèt indignis, Christum se suscepisse gauderet. Vt ergò illos obstinatè sibi resistere vidit, modestè, vt erat semper tranquillo animo, dixit : Mala domus est, in qua Dominus non timetur. Vos autem si verè Deum timeretis, charitatem vtique non recusaretis. Dum hæc loquitur, venit eius puer, & indicat peregrinum stare pro foribus. Quo audito, gauisus est, & recepto in domum peregrino, ait : Eccè quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Appositaque mensa, cibum vnà cum peregrino & ipse cepit. Executores hæc videntes, cum ingenti festinatione & alacritate suos equos straeuerunt, dicentes tum se pro certo causam inuenisse, qua Goarem accusare & manifesti criminis apud eum, à quo missi fuerant, insimulare valerent. Rogauerunt tamen, vti pro labore viæ & itineris necessitate aliquid eis cibi & potús, quod in via percipere possent, tribueret. Id ille, qui plenus semper charitatis esset, & omnibus etiam ingratis benefacere paratus, iucundè accepit, eisdemque suis executoribus quæ petiérant, in via poni præcepit.

Charitatis officia cæmuli eius simulatè inter. pretãtur & carpunt. Rom. 14.

Psal. 132.

Sic accito in comitatum viæ, quo vtebatur semper, ministro, vnà iter ad vrbem Treuirorum aggressus est. Iam aduenerat diei medium tempus, & illis euntibus, Sol sui cursus axem conscenderat, cùm eccè in vindictam sui serui adest vltio diuina : & qui paulò antè oblatam sibi pro charitate cibi potusque respuérant copiam, esurire vehementer ac sitire cœperunt, tum etiam tanta lassitudine affici, quantam essent experti nunquàm. Inter hæc vir sanctus in laude diuina & psalmis meditabatur, illud Apostoli exequens : Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Cumque iam sextum viæ milliarium complêssent, & in eum locum venissent, qui Pauli campus dicitur, Albiuuinus collegæ Adaluuino dixit : Fames me ingens & sitis habet. Cui ille : Ar ego, nisi celeriùs bibero, cuestigiò moriar. Constituerunt itaque ad quendam riuulum, quem in vicino nouerant, descẽdere, vt ex eo bibere, & circa ripas eius cibum sumere deberent. Sed vbi eò ventum est, nihil aquæ penitùs inuenerũt : quippe eis, in qui-

Vltio cæle. stis eos persequitur.

1. Thes. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quibus malitiæ vis exarserat, aqua riuuli nutu creatoris aruërat. Miserunt deindè manus, vt ex sacculis escas, quas à viro sancto datas meminerant, sumerent: sed & ipsi vacui sunt reperti. Et rectè qui charitate, quæ bonorum omnium est plenitudo, vacui erant, vacua inuenerunt vasa, in quibus alimenta à viro charitate pleno perceperant. His perturbati, cùm nec culpam suam plenè cognoscerent, & quid circa se ageretur mirantes, iter in equis agerent, eousquè excreuit lassitudo eorum, vt Albiuuinus de equo velut exanimis caderet, & Adaluuinus ad virum Dei se conferens, magnis precibus, vt sui & collegæ misereretur, exposceret.

Prou. 25. Rom. 12. Matt. 5. 1. Iohan. 3. Tum ille, qui legisset, Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius: & Dominum præcipientem attenderet, Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: ei, qui se rogabat, respondit: Fili, recordari oportet, quia Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Proindè hodiè cùm me vobis pro amore Christi cibum offerentem, & ipsum percipientem vidistis, non debueratis charitatis officiũ recusare. Nunc autem ad correctionem vestram operatur hæc Deus, vt eius admonitione correcti, discatis charitatem, quæ est vinculum perfectiõis, amplecti. Dum hęc loquerentur, conspicit eminùs tres ceruas ingentis formæ, tãquàm suo numero Trinitatis mysterium præsignantes. Inuocata mox Trinitatis virtute, ceruas consistere, quoàd vellet ipse, præcepit. Illis confestim obedientibus, & bruto licèt sensu nomini diuino cedentibus, ac tacitè hominum duritiam & inobedientiam accusantibus, vasculum accepit, & ad ceruas peruenies, earum vbera mulsit. Tum eas abire permittes, lacte, quod mulserat, illorum, qui vt exanimes iacebãt, membra pertractauit, statimq; eos pristinæ virturi & incolumitati restituit. Præcepit deindè, vt ad riuulum reuersi aquam haurirent, ac de sacculis cibos accipientes, ieiuna corpora releuarent. Sic factum est, vt qui prius propter offensam viri sancti vacua vasa & arentem riuum inuenerant, eius postmodùm venia impetrata, & in riuo aquam sufficientem, & in vasculis suis escas, quas posuerant, reperirent. Eis ergò manducantibus, & quæ erga seipsos gesta viderant, mirantibus atque stupẽtibus, cœpit beatus Goar exquirere, quid causæ esset, quòd eum ad se Episcopus euocandum putâsset: sibi mirum videri, quid negocij secùm pontifex habere velit: Nam nos, inquiens, obedientiam prælatis exhibere debemus: nec sine causa est, quod diuina circa nos potentia per feras hodiè monstrare dignata est: sed vt ostenderet, quam gereret seruorum suorum curam, & quàm nõ

Coloss. 3.

Ceruas iubet stare, & earum lacte morbũdos sanat.

Psal. 103. deserat in se sperantes: quoniam potens est Dns parare mensam in deserto: & quàm magnificata sunt opera tua Domine?

Hic illi timore & metu depressi, nihil respondere, sed putare repentè se interituros, quòd in seruo Christi tantam cernerent virtutis efficaciam, quem essent ausi aliquatenus contristare. Iter post hæc agentes, multa die Treuiros peruenerunt. Quò vt ventum est, vir sanctus, vt illi perpetui moris erat, ecclesiam est ingressus, vti se & causam suam Domino commendaret. Qui autem illum deduxerant ad Episcopum, quãrocyus venientes, cuncta, quæ in itinere contigissent, quæque in Dei homine conspexissent, ex ordine retulerunt. Ille cùm debuerit in admirationem diuinorum operum conuerti, & Deum in sancto eius laudare, in furorem accensus, cœpit sibi adstantibus dicere, ea quæ Goar egerit, non tam ope diuina, quàm magica arte & maleficijs ab eo esse patrata: nec in illo aliquod veræ virtutis indicium posse existere, qui carni & ventri subditus, manè comedat ac bibat, & ieiunij inediæque sit impatiens, cùm antiqui sancti & iusti per ieiunium & abstinentiam & eleemosynas Deo placuerint. Hæc ità iactabantur, tanquàm sola abstinentia quis aliquandò, & non charitate syncerοque in Deum amore, sanctus extiterit. Dum hęc apud Episcopum gerũtur, presente Clero ecclesiæ, venerabilis sacerdos domum, in qua cum suis Rusticus Episcopus conse-

Calumnia Episcopi in sanctum virum.

derat, ingressus est, cœpitque prospicere, quam in partem vel discipulus, quo comite venerat, consedere, vel ipse cucullam suam posset appendere: cùm eccè videt in angulo domus tanquàm vectem ligneum parieti hærentem. Erat autem Solis radius, per modicam fenestram ingrediens: ad quem accedens, quoniam, vt dictum est, vectem putabat, in eo cappam suam appendit, iuxtaq; discipulum stare pcepit. Neq; mirãdum est, Solis radium, ad obsequiũ viri sancti, ligni duritiam præbuisse, cùm q creatori deuote famulatur, ei sit etiam creatura ex creatoris voluntate subiecta.

Ad solis radiũ suspendit cucullã suam.

Hoc

Hoc dum Episcopus cerneret, quærere cœpit quid sibi vellet, quòd ad Solis radium vestem suam Goar appénderet: non esse id diuini miraculi, quòd homo infirmus tanta præsumat: magis illum hæc iactantia & præstigijs artis magicæ, quàm virtutis merito facere. Proindè accederet propiùs, & rationem suorum operum redderet: sibi mirum videri, quòd in quo nulla sit excellẽtia sanctitatis, feras mulgeat, & Solis radio pro ligno vtatur. Hæc dum ex viro sancto quæruntur, & in simplicem puramque hominis Dei conscientiam calumniæ instruuntur, sanctus, qui sibi benè esset cõscius, nihil vnquàm se malarum artium didicisse, simpliciter respondit, dicens: Deus iudex iustus, fortis, longanimis, scrutator cordium & secretorum inspector nouit, me nihil prorsùs artis magicę aut scisse aliquandò, aut scire, neque parti aduersæ in aliquo vel le præbere consensum. Feras autem mulsi, non vllis incantationibus, quarum nullam omninò scio: sed quod ad salutem eorum, qui me comitabantur, pietas mihi diuina concessit & ordinauit, impleui. Neque vestem meam de Solis, vt dicitur, radio pendére scio, sed de fuste roboreo. Quòd autem manè comedere dicor & bibere, videat qui inspicit omnia, & iudicet, gulæ vitio aliquandò, an charitatis officio id egerim.

Hæc illo dicente, superuenit puer quidam ex Clericis Ecclesiæ, nomine Leobigius, in vlnis infantulum gestans, qui ab hora natiuitatis tres tantùm noctes implêsse putabatur, & cuius qui essent parentes, ignorabatur. Moris quippe tunc Treuirorum erat, vt cùm casu quælibet fœmina infantem peperisset, cuius nollet sciri parentes, aut certè quem præ inopia rei familiaris nequaquàm nutrire sufficeret, ortum parũulum in quadam marmorea concha, quæ ad hocipsum statuta erat, exponeret. Quæ etiam concha, in monasterio Prumia dono Pipini clarissimi regis aquæductui mancipata, fratribus aquam coram refectorio multo tempore præbuit: sed nunc in vestiario posita habetur, in qua soli presbyteri ac diaconi ante & post Missas tantùm manus lauare præsumunt. Hæc igitur, vt dictum est, ad hoc posita erat, vt in ea cùm expositus infans reperiretur, existeret aliquis, qui eum prouocatus miseratione susciperet & enutriret. Si quandò igitur id contigisset, custodes vel matricularij Ecclesiæ puerum accipientes, quærebant in populo, si quis fortè eum suscipere nutriendum, & pro suo deincèps habere vellet. Vbi verò ad eam rem offerret se aliquis, infans, qui esset expositus, Episcopo deferebatur, & eius priuilegio authoritas nutriendi habendiq́ne paruuli ei, qui à matricularijs susceperat, firmabatur. Id igitur tunc accidit, & infans in concha repertus, à clerico suprascripto in præsentiam est Episcopi Ecclesiæque delatus. Quo viso, Episcopus ad suos conuersus, Nunc, inquit, probare facilè poterimus, Goaris opera ex D E O sint, an ex aduersario. Manifestet nunc nobis, qui sint huius, qui illatus est, pueri parentes, & si diuina virtute nititur, vt contra naturæ vsum infans trium dierum loquatur, suorumque parentum nomina indicet, faciat.

Exposititij infantes iã olim apud Treuiros vt tractati.

Arctatur hac vir Domini conditione, imperatur ei ab Episcopo, vt ad demonstrandam suorum actuum innocentiam & simplicis animi sanctitatem, hoc miraculi opus exhibeat: debere illum tale aliquid agere, quo ad audiendum illum imitandumque, dubitantium animus roboretur. Qui si hoc agere vel nolit, vel minimè possit, futurum continuò, vt neq; præteritis eius actibus, neque ei, quam de se ferat, innocentiæ puritatiq́ue credatur, & quæ egisset eatenùs, essent maleficijs penitùs adscribenda: quarè & in eum capitalis animaduersio, vt in magum & maleficum, fieret. Tunc vir beatissimus contristari vehementer & affligi cœpit, quòd talia ei à suo pontifice mandarentur, in quibus & attentandis videretur esse nonnulla præsumptio, & recusandis difficilima necessitudo: sibi semper conscientiam propriam & superni iudicij testimonium sufficisse: non oportere talia imperari: non hæc sua, qui se sciret peccatorem, sed sanctorum esse miracula. Quoniam tamen Episcopi præceptis resistere non valebat, simul & nè eorum, qui se audire soliti essent, conscientia infirmã in sui æstimatione falleretur, metuere poterat, ad preces conuersus, & Deo suppliciter manus extendens, ait: Christe, qui temetipsum pro redemptione hominum exinaniti, & formam es serui dignatus accipere: fac mecùm quanuis indigno, tamẽ clementiæ tuo misericordiam, & virtutis tuæ in hac necessitate potẽtiam ostende, vt cognoscat præsens Episcopus & plebs eius, quia te diligo, te adoro, tibi non fictè seruire desidero, creator omnium & redemptor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

His dictis,ad baiulum infantis accessit, quæsiuitque quot noctes infans idem ab ortu implêsset. Cùm tres illum iam à natiuitate noctes habere dixisset, vir Domini subiunxit: Trinitas sancta,te inuoco, atque te infans in nomine Trinitatis adiuro,vt genitores tuos nominatim & clarè designes. Tunc infans protenta manu ad Episcopum, absolutissimo sermone respondit: Iste est pater meus Rusticus Episcopus, & mater mea Flauia nuncupatur. Sic iustissimo DEI iudicio, dum in seruum Domini idem Episcopi calumnias molitur,& opera,quæ debuerat admirari, maligno fraudis commento nititur obfuscare,quæ essent eius facta, qualisq; in secretis suis existeret, qui palàm de alijs iudicaret, manifestè innotuit cunctis. Itaque vbi proditum se vidit Episcopus, & quæ celari posse crediderat, omnibus reuelata conspexit, confusus ad beati viri pedes prócidit,indubitanter tum se agnoscere dicens,sanctum & Deo acceptum esse Goarem,cuius virtute,immò diuina pro eo vltione,crimen,quod nullum præter se & eam, cui illicitè fuisset admixtus, vnumque puerulum suum scire aut sciturum aliquandò putauerat, per innocentem tunc & necdùm ex vsu loquētem infantulum cerneret patefactum. Vir autem sanctus rem gestam perpendens,stabat stupefactus & hærens,atque eximo cordis suspiria grauissima ducēs:& versus ad Episcopum,plangere cœpit,quòd per se videretur pontifex publicatus fuisse, dicens meliorem spontaneam secretamq; confessionē:oportuisse eum,antequàm publicè notaretur,conscientiæ reatum emendatione voluntaria & satisfactione congrua tergere,& veram fixamque esse sententiam, Nihil opertum, quod non reueletur, & occultum, quod non sciatur. Proindè suadere se,vti consilijs salubribus acquiescēs, suscipiat pro reatu proprio duram prolixamque pœnitētiam ex iudicio sacerdotum, & talem,quæ non verbis solummodò constet, sed ex mētis secreto procedat, verisq; lachrymarum gemitibus atque cōtritione spiritūs Deo, qui vitam cunctorum desideret,satisfaciat, laboretq; intentè,quemadmodùm diabolo cui,commisso tanto scelere,lucrū de se & lætitiam fecerit,tristitiam & confusionem acta condignè pœnitentia faciat: non esse cuiquam, nedùm ipsi, de venia desperandum, quando ipse Dominus per propheram clamet:Nolo mortem peccatoris,sed vt conuertatur & viuat.&,In quacunq; die peccator conuersus fuerit,omnium iniquitatum eius obliuiscar.& per se in Euāgelio dicat:Non véni vocare iustos,sed peccatores ad pœnitentiam. Cumque ad dimittendū superna clementia sit parata,oportére homines esse ad pœnitendum promptissimos. Se verò eo in illum esse animo,vt iuxta virium mediocritatem,pro peccato eius septē annis pœnitentiam susciperе & consummare velit, assiduisque precibus & lamentis Deum pro illo cupiat exorare: quanquàm non ignoret futuros plures bonos & meliores viros,qui eius lapsum plangere, & suis orationibus studeant subleuare, iuxta illud Apostoli Iacobi:Orate pro inuicèm,vt saluemini.His verbis & similibus ad pœnitentiam & satisfactionē Episcopum exhortatus est,& charitate,qua erga cunctos feruebat,illius casui compatiens,veniam ei à Domino postulabat,memor sententiæ Apostolicæ, Quoniam qui cōuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ,saluabit animam eius à morte.

Episcopus diuinitus ostenditur patrēs infantis expositij.

Matt. 10.

Pœnitentia qualis suscipienda pro peccatis.

Ezech. 18.

Matth. 9.

Iacob. 5.

Ibidēm.

Hæc posteaquàm ità gesta sunt, famā horum ad regem Sigebertū velocissimè peruenit,statimq; suos ad B. Goarem dirigens legatos, eum ad se accersiendum curauit: moxq; vt apud se esse cognouit, accitum interrogat super his, quorum ad se esset fama delata, de legatis scilicet Episcopi, & feris, quas mulserat, Episcopo quoq; ipso & infante,qui præter tempus esset locutus ætatis. Ad hęc cùm ille nihil omninò respōderet,nè quid de se paśim iactare videretur, commotus rex, per obedientiam, quam ipse vir Dei regibus principibusque & sacerdotibus debeat.ꝓcipit,vt super quibus interrogaretur,per ordinem aperiret. Tum demùm necessitate compulsus, ex percontante rege quærit,quæ sint,quæ à se velit audire. Cùm ille de legatis & feris atq; Episcopo se quærere respondisset,sanctus vir petijt,vt ipse rex,quemadmodùm res gestas audisset,ediceret. Et vt hoc à rege factum est,& per ordinem,vt rerum gestarum fides ad se peruenisset, explicitum, beatus Goar subiunxit: Obedientiam negligere non debeo, nihil tamen aliud ex me audies, quàm quod ipse dixisti. Nam alijs sic videtur factum,quemadmodùm tibi relatum est.Tum rex admiratiōe repletus, cœpit palàm omnibus enarrare,quæ ipse de viri sancti actibus agnouisset.

Non vult prodere suas virtutes coram rege.

Cumque hæc prosequeretur, vniuersi cœperunt acclamare,dignum esse Goarem, qui,

qui, expulso Rustico, Treuirorum Episcopus fieret: non id actum sine ordinatione diuina: debere præesse Ecclesiæ eum, qui signis & virtutibus viræque meritis pastoralis officij dignitatem posset in omnibus adornare. Rex etiam lætо & alacri animo acclamantium voces cupiebat implere. Itaque cum fauore eorum,qui aderant,sacerdotum & primorum palatij præcepit, vti episcopatum iam dictæ Ecclesiæ Goar acciperet. Ille verò,qui non sua quæreret, sed quæ aliorum, & qui illud viri sapientis seuare sciret,Quāto magnus es,humilia te in omnibus.& illud Dominicū:Cùm omnia feceritis,dicite:Serui inutiles sumus:quod debuimus facere,fecimus: mœrere & cōtristari,regisq; imperium grauiter ferre, meliusq; dicere sibi esse mori, quàm Episcopi viuentis sedem arripere: debere regem in sacerdote diuinam considerare sententiam,qua dicitur: Non est discipulus supra magistrum,neq; seruus maior domino suo. Et si patremfamiliās Beelzebub vocauerunt,quanto magis domesticos eius?Non esse Episcopo negandum pœnitētiæ locum: omnium in cælis regem esse,q de singulis iudicet,à quo vt velit ipse rex sibi peccata dimitti,sic debeat Rusticū permittere,vt ex illo suorū actuum veniam sedulus expetat: non tam esse facilè deijciendum officio sacerdotem,quandò oēs mortales fragiles simus,& ad peccandum ex carnis infirmitate procliues.Ad hęc quæ visa sunt,rex respondit:exitus tamen orationis fuit,se neque Episcopo denegare pœnitentiam, & consilijs eius, per quem talia fiunt patrata miracula,velle in omnibus obedire:neq; tamen posse sacerdotum sententiæ & iudicio populi contraire,quin ipsum,vt petatur, ad episcopatum faciat promoueri.

Ecclę. 3. Luc. 17.

Recusat Episcopatū Treuirēn. Matt. 10.

Tunc vir sanctissimus vbi obstinatè sibi regē vidit obsistere,humiliter eum & cum lachrymis petijt,vt copiam sibi eundi ad cellulam propriam faceret,vti secùm aliquādiù liberiùs tractare,& sic demùm illi,quod videretur cōgruum, respondere valeret. Id continuò rege permittente,& vt post viginti dies ad se Mediomatricū vrbem, quæ nunc Metis vocatur,rediret,præcipiēte,recessit ad cellulam,aliud sine dubio interim agere disponens,quò posset regis declinare propositum. Vt ergò peruenit ad cellam, sese in orationem prosternens, Dñm cœpit intentè & cum gemitu deprecari, vt se à tanto onere curæ pastoralis misericorditer dignaretur eripere:sufficere sibi, vt secrетò & in abditis conscientię ipsi diebus vitę suę seruirer,nec se posse onus,quod rex vellet imponere,sustinere. Cumq; in his precibus persistēs, semetipsum affligeret,ex voluntate Dei febre valida correptus, ægrorare cœpit, & longo corporis incommodo fatigari. Quid plura? Sic res accidit,& eum habuit exitum, vt quem post viginti dierū excursum visurum se rex æstimauerat, nec in septem annorum spatio videret: atq; eo modo circa famulum suum diuina prouidentia egit, vt & instantiam regis ad episcopatum se cupiētis promouere declinaret,& quod Episcopo pollicitus fuerat, septem scilicet annorum pro eo supplicatiōem,licèt in infirmitate positus,adimpleret. Nam cùm omni vitæ suæ tempore, tum maximè illis septem annis orationi vacauit,orans, sicut Apostolus ꝑcipit,pro omnibus hominibus,pro regibus & omnibus, qui in sublimitate erant,vt quietam & tranquillam vitam agerent, in omni pietate & castitate.

Obtinet à Deo,nè possit creari Episcopus.

1. Tim. 2.

Ijsdem autem annis septem exactis, sine cessatione lachrymas fundebat,& assiduè Dominum precabatur,memor eius sententiæ, quoniam qui seminār in lachrymis,in gaudio metent:& sciens finem vitæ suæ non multùm abesse, cupiebat dissolui & esse cum Christo. Itaque postquàm annorum septem spatium euolutum erat, Sigeberto regi in mentem venit, quid super sancto Goare tam sibi, quàm populo & proceribus palatij placuisset, atque euestigiò legatis ad illum missis orat, vti ad se venire debeat. Sed vir Dei spiritu plenus,qui sciret dissolutionem sibi corporis imminere,legatis ꝓphetica voce respondit: Dicite,ô filioli,domino vestro, quoniam faciem meam non est in præsenti vita visurus, nisi forrè velit ad cellulam nostram ipse venire: quoniam infirmitate grauissima comprehensus, nusquàm progredi valeo: quanquàm hæc diuinæ pietatis flagella longè sunt meis meritis leuiora. Hæc cùm legati ad regem reꝺsponsa pertulissent, contristatus ille dicere cœpit, non esse se dignum talem habere doctorem,neque plebem,quæ tantum mereretur possidere Pontificem. Misit tamen adhucalios,per quos perijt obnixè, vt neque ad præsentiam suam vir sanctus fatigari dignaretur, neque se desideranti magnoperè principi denegaret. Qui vt venerunt, seruum Christi multo validiùs febre laborantem & prolixiùs ægrotantem, atque in Dei laudibus iugiter persistentem inuenerunt. Quibus apud se positis vir sanctissimus

Pſal. 125.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ait: Nolite,ô filioli,aut vosipsos,aut regem vestrum vlteriùs fatigare: quoniam certum habeo, & ità ex pietate superna confido, me neque extra spatium loci istius ampliùs egressurum,neque vllam euectionem aliam,quàm ad sepulturam propriam subiturum. Ità in proposito permanens fixus,in Dei laudibus & oratione durabat. Tum illi, qui missi ad eum venerant, quid sibi per ipsos ab rege vellet impetrari, percontabantur:quibus ille respondit: Petitio mea sola hæc est, vt si ei placet, de hoc loco amplificationem meritorum & causam retributionis æternæ sibi in regno cælorum acquirat, & cùm extremus mihi in hac vita dies & debitus finis aduenerit, authoritate sua & imperio ad me Agrippinum & Eusebium sacerdotes venire faciat, qui meum corpusculum debeant sepulturæ mandare.

Sigeberti regis erga illum amor.

Hoc accepto responso, ad regem, qui missi fuerant, reuertuntur, verba sacerdotis & preces ex ordine referentes. Ea rex vt cognouit,grauiter commotus ingemuit,facies que eius immutata est,quoniam tantum virum citò amissurum se videbat:moxq; suprascriptos ad se sacerdotes accersiens, pro voluntate viri sancti eos proficisci ad cellam illius iubet,mandans vt quæ ille præciperet, cum omni diligentia & studio adimplerent. Itaque post illos,quos memorauimus suprà, septem annos triennio & tribus mensibus in infirmitate & Dei laudibus exactis, vir beatissimus plenus dierum & operibus bonis actibusque iustitiæ consummatus, positis coram supradictis sacerdotibus,& compluribus alijs bonis & honestis hominibus, in cellula sua, in qua multos annos Deo seruiens egerat, decessit pridiè Nonas Iulij, relinquens corpore seculum, cuius voluptates & desideria olim pro amore patriæ supernæ reliquerat, & ad eum, quem incessanter concupierat, regem Christum, felicitatemque cælestis vitæ perueniens,futurus ibi sine fine possessor æternorum bonorum, qui hîc bona, quæ puratur, præsentis temporis,cùm potuerit,noluit possidere:& habiturus cum Christo domum nõ manufactam,æternam in cælis, cui in suis membris domum suam pauperem & terrenam fecerat frequenter hospitium. Eius iam exanime corpus Agrippinus & Eusebius alijque,qui aderant, sacerdotes & nobiles viri, cum summo honore & reuerentia curauerunt,atque in eodem loco & Ecclesia,quam ipse construxerat, sepulturæ mandârunt.

Decedit è vita.

Hæc habui de vita sancti viri Goaris, quæ scripturæ mandarem, accepta ex vetustis & perantiquis exemplaribus. Quorum in rerum gestarum narratione veritatem fide integra subsequens,solam sermonis, quæ eruditos nõ parùm offendere poterat, simplicitatem pro vestra voluntate,vir clarissime paterque venerande, corrigere studui: optans & meipsum & omnes, qui hæc lecturi sunt, tanti viri intercessione & meritis apud diuinam semper adiuuari clementiam: vt qui ex infirmitate carnis humanæ & conditione mortalis vitæ multa quotidie cõtra leges diuinas agimus,eius, qui quoàd vixit,integrè legi Christi seruiuit,interuentu & peccatorum pondere subleuari, & ad benè viuendũ merear adiuuari, præstante Domino nostro Iesu Christo.

LIBER SECVNDVS, DE TRANSLATIONE ET MIRACVLIS SANCTI GOARIS, EODEM VVANdelberto Authore.

EXplicatis iam, quæ de vita & actibus B. Goaris scripturæ à Maioribus vtcunquè mandata reperi, quæque hortatu vestro,Pater in omnibus amplectende, vt potui, corrigere studui, aggrediendum mihi nouum opus video: vt quemadmodùm in prioris libelli Præfatione promisi, ea quæ de miraculis, apud sacratissimam memoriam supradicti Confessoris diuinitùs gestis,à fidelibus didici, memoriæ posterorum scribendo proponere debeam:quippe qui tam clara ea esse peruideam,vt quod hactenùs præter paucissimos,quos eis interesse,vel ab his,qui interfuerint,audisse contigit,reliquos omninò latuerit, nõ leui culpæ depurandum crederem, nisi hanc scriptorum excusarer inopia & vsus ille,qui quorundã desidia & torpore subrepsit,quo negligentiùs diuina opera suscipere,& beneficia nostris concessa tẽporibus, vt leuia paruipendere consueuimus. Ego verò in his describendis fidem eorum, qui hæc mihi retulêre, pleniss imè subsequens ea tantummodò comprehendam,quæ vel præsentes se ipsi vidisse, vel ab eis, qui viderint, accepisse confirmant: quanquàm ea quoquè tot sint ac tanta,

Plurima eius post ob.

tanta, vt si omnia literis tradere cupiam, modum me videam iusti voluminis excessurum. Vndè æstimare facilè possumus, quanta illa fuerint, quæ per longa retrò temporum spatia geri meritis eius viri & virtute potuerint, cùm in tãtam excreuerint quantitatẽ,quæ ab annis plùs minùs sex & septuaginta gesta,& ad nostram notitiam perlata noscũtur. Neq; enim credibile est,sancti viri merita in exhibitione miraculorum nostris primùm diebus cœpisse claresceré, & non etiã priori tempore eadem, quæ nunc conferuntur credentibus & deuotis, per illum beneficia esse collata, tametsi qui ea posteris scripto traderent,defuêre. Id etiam cunctos,in quorũ hæc manus venient,scire velim,me in horum assertione nõ quibuslibet fidem accommodâsse,sed viris fidedignis, & de quorum veraci relatione vosipsi,venerabilis pater,arbiter fueritis, præcipueque Herrado, vestræ congregationis monacho atq; presbytero, & Theodado Cellæ S. Goaris clerico,qui & æuo maturiores essent, & à puero circa locum ipsum diuersati fuissent.

itum miracula.

Sed vt ad narrationem veniam, Cella S. Goaris post multos, quàm ipse decesserat, annos,cùm in ea iam & Clerici,q diuina officia agerent, alendi stipendijs ecclesiæ haberentur,& populi frequentia maior in dies excresceret,à religioso Francorũ Principe Pipino,patre Augustæ memoriæ Imperatoris Caroli, venerabili Assuero, qui tum monasterio Prumiæ,quod tertius nunc ab illo pater optimè regitis, primus præerat, est commissa:vt eius studio & locus meliorareturr,& qui in ipso degerẽt Clerici,in religionis cultu & studio docerentur. Quam ille susceptam omni nisu excolere ac nobilitare desiderans, basilicam supra corpus viri sancti ædificare cœpit, quæ & amplitudine sui populo reficiendo sufficeret,& decore congruentior meritis beati Confessoris existeret. Quippe priùs ibi duæ ecclesiç,non multo à se spatio distantes,erant:quarum quæ situ minor erat, corpus venerabile in terræ sinu continere credebatur: sed locus ipse sepulcri incertus hominibus erat. Ea in suî integritate relicta,fundamentis per circuitum iactis,hanc,quæ nunc vsque manet,suprascriptus Abba construxit:nec prior est antè diruta,quàm omne prçsentis ædificium compleretur.

Assuerus, primus Abbas Prumiensis.

Quo in tempore rem miram, qui benè nouerunt, prouenisse testantur, quòd donèc est ædificata basilica omnis, nihil aquæ penitùs ex imbribus, tametsi copiosissimis, in omne loci spatium sit delapsum: sed cùm fortè pluuiæ fierent, ad medium Rheni spatium & cacumen montis per circuitum pluuia décidens, reliquum, quod intererat,intactum penitùs relinquebat. Irà diuino miraculo palàm fiebat,quàm gratum illud ædificij opus superno respectui foret,cuius instantiam imbres aliquatenùs impedire prohibebantur. Perfecta basilica, vbi iam tempus, quo diuino nomini esset consecranda,successit,missi sunt ab excellentissimo Principe Carolo Lullus,Mogun. tiæ Archiepiscopus,vir Anglorum gente,moribus & vita laudabilis: Basilius Nemeti, quæ ciuitas nũc Spira vocatur: & Mehingodus vrbis, quæ trans Rhenum sita,sermone barbaro Vuirziburg appellatur, Episcopi, qui omnes à beato Bonifacio Pontifice & martyre fuerant ordinati:vt per eos & ecclesia consecrari, & corpus beatissimi viri in eum,quo nunc situm est,locum transferri deberet. Ventum erat ad locum,& consecrata domo,translatio corporis parabatur, aderatq; Assuerus Abba cum monachis nonnullis,& infinitum vulgus vndecunq; confluxerat. Visum est Episcopis triduano priùs ieiunio Dñi voluntatẽ quærẽdã,& sic ad leuandas reliquias corporis accedẽdũ.

Insigne miraculum.

Lullus Archiepisc. Moguntinus.

Eo igitur ab omnibus deuotè peracto, Lullus Archiepiscopus in antiqua æde suos fodere præcepit,vtì repertæ reliquiæ venerabiles,leuari transportariq; deberent. Sed cùm omne solum eius defossum pertentatumq; esset,nec tamen eius,qui quçrebatur, thesauri aliquod repertum indicium,turbatus Episcopus,ex Abbate quçrit,si in loco aliqui,qui Deo seruirent,Clerici haberentur. Cùm ille sex esse tantummodò respondisset,eos ad se Pontifex accitos hortatur,vtì pro inueniendo patroni sui corpore diuinæ misericordiæ supplicarent, alios, qui aderant, in sua propter tempus se recipere mandans,ipse cum Abbate & coëpiscopis ad conuiuandũ abscessit. Tum q̃ remanserant Clerici,solicitè Christum rogare cœperunt,vt vbinàm venerandæ reliquiæ conditæ latérent,reperire valerẽt. Erat inter alios quidam Madalbertus nomine clericus, manu dextra gressuq; debilis. Is correpto ligone simpliciter: Nũc,inqt,si Deus volet, vbi dñs meus situs sit,palàm erit. Cõfestimq; extra spatiũ illius antiquæ ædis ,pgressus, & non longè ab orientali eius pariete terram ligone percutiẽs, laterem ictu leuauit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota vim sanctarum reliquiarū.

Quo leuato,& modico foramine patefacto,manū debilem adhibuit, & holoſericam veſtem,qua infra ſeptum, lateritio pariete ſtructū, ſarcophagus corporis tegebatur, compræhenſam traxit,moxq; manus antehàc debilis,ſanitati eſt reſtituta.

Itaq; feſtinè detecto ſarcophago, & ad rem nouā ſignorum cōmotione Epiſcopis & populo cōuocatis,omnibusq;,qui aderāt,Deo laudes & gratias referētibus,corpus viri ſancti intrà ſarcophagū in locello plumbeo repertū eſt: quod ilicò leuatū,atq; in feretro compoſitū,ex eo loco ad oratorium beatæ Mariæ, quod ex antiquo in vicino ſitum erat,ſublatū eſt,referendū paulò pòſt,ſpectāre populo,in ædis nouæ locū, ei recipiendo paratū. Viſum deindè Epiſcopis eſt, vt quoniā ,ppter anguſtias loci (nam ex altera parte Rheno flumine,ex altera monte altiſſimo cingitur) vulgus oīe in vnum coire non poterat,in longū circa radices montis diffunderetur, & ità reliquiæ venerandæ, ,ppter frequentiam & deſiderij multitudinis paulo longiùs exportarę,per ſuperiorem viam,quæ circa radices montis deducitur, in eccleſiam nouam reuocarentur. Hoc probato conſilio,cùm leuare feretrū Epiſcopi voluiſſent,ità eſt prægrauatū, vt moueri omninò non poſſet. Hinc omnibus ſuſpenſis diutiſſimè & hærentibus, Archiepiſcopus Deo,vt pòſt claruit,inſpiratus,alloquitur plebem,B. Goarem quoàd vixerit,inanem gloriam mundi plauſuſq; hominum & fauores,vt rem fragilem & caducam,amore bonorum perennium contempſiſſe,eaq; nihilo minùs eum poſt obitū quoq; contemnere. Proindè oportére corpus ſimpliciter & cum humili deuotione leuatū,ab ipſa eccleſia in nouam domū per illud,quod intererat,ſpatij reportari,neq; ad vulgi fauorē longiùs,vt ſtatuerant,circunduci. Vix Pontifex verba finiērat,& motum continuò feretrum tanta facilitate leuatum eſt,àc ſi oneris aliquid habuiſſet nūquàm,relatæque in ædem nouam per Epiſcopos & Abbatem reliquiæ venerabiles,in eo,quo nunc colunrur,loco cum ſummo honore & reuerentia ſunt conditæ. Deniq; pallium,quod ſuper ſarcophagum repertum ſuprà diximus,hodieque ſupra altare eccleſiæ incorruptum perſeuerat : ſic per longioris æui tempora veſtis illa integra manet, cuius apud Deum merita ſemper indefecta perdurant. Conſummata in omni opere ſuo baſilica, cœperunt miracula ibì beneficiaque diuina ſubindè cumulari: de quibus hinc aliqua,ſi poſſim,tentabo perſtringere,quid ſub quo geſtum fuerit Abbate,ordine ſeruato,commemorans.

Feretrū moueri non poteſt.

Aſſueri, qui primus cœnobio Prumiæ præfuit,tempore accidit, vt aſſolet, ex terræ ſterilitate minorem in Gallicis regionibus vini copiam ,pueniſſe. Iamq; nouæ vindemiæ tempore ,ppinquabant,& Clericis in Cella viri Dei degentibus vna ſolummodò ſpitibus, quorū ibi frequētia nō minima ſemper exiſtit,ex ea pocula præberētur, ſputaretur,repentè in ea ad ſummū vſq; repertū eſt excreuiſſe, vt ſubiacēs quoq; paumentū vino excreſcēte fuerit madefactū. & meritò,quoniā vir beatus hoſpitalitatem propriè & ſyncerè,quoàd vixit, exercuit,actum eſt, nè vel ipſi ſeruientibus, vel hoſpitibus,qui ſuperuenirent,vndè vinū miniſtraretur,deeſſet.

Vinum in vaſe dioniſius augetur.

Et vt miraculum ſimile ſubdam, quodam tempore cùm cellerarius loci, nomine Horduuinus, imminente iam noctis quiete, vinum de cupa quadam hauſiſſet,caſu contigit, vt cupæ Cuniculum, aliud fortè meditans, infirmè clauderet,& abiret. Cumque ſequenti die regreſſus, ad eandem cupam veniſſet, Cuniculum quidem apertum inuēnit, & ante illum ductam aranei telam : ſed ità vinum in cupa ſteterat, vt ne vnius quidem guttæ de ea lapſæ indicium, in pauimento reperiri valeret.

Cuniculū, pro epiſtomio.

Sanat claudicans.

Per idem tempus cùm ad locum, Vuidonis cuiuſdam de nobilibus ſeruus claudicās aduenisſet,meritis ſancti viri ſanatus, Eccleſiaſtico ſe ſeruitio, permittente ſuo Dño, mancipauit,ac nō poſt multum temporis preſbyter factus, adhuc, cùm hæc ſcribebā. tur,in vita ſupererat.

Sub eodem Aſſuero quidam maior regiæ villæ,quæ nō longè poſita * Vuaſalia dicitur,Frecholfus nomine, mente captus cùm eſſet, à ſuis ad venerandam memoriam deductus,mentis ſanitatem recepit.

Idæmens.

Vualtharius qdam,homo ſecūdùm ſeculū nobilis,q nūc vſq; ſupereſt,cùm vexationē grauiſſimā pateret, & indubiè ſpiritu dæmonico ageret,inſut' corio,ad venerabile tumulū eſt deportatus. Vbì cùm aliquandiù iacuiſſet, protēſis manibus ſeipſum ſuaq; oīa ſancto Goari magnę vocis ,pfeſſione ſubiecit, & optimā inſupèr vineā dedit, quæ nūcuſq; in eiuſdem Cellæ poſſeſſione perdurat,cōtinuoq; ea, quam diutiſſimè paſſus fuerat,amentia caruit. Is hodieq;,licèt in libertate ,ppria maneat,& interdùm auaritię æſtu ſuccenſus,vt à multis incuſatur, aliena quoq; diripiat: ſeruum ſe tamē S. Goaris, & ab eo ſanatum eſſe,voce liberrima proteſtatur.

Itèm aliud.

Eiuſdem Vvaltharij patruus,noīe Reginarius,homo licèt nobilis, moribus tamē & actu crudelitati atq; auaritię ſubditus,cùm locū ſanctum ſperneret, & omnes Romanæ nationis ac linguę homines ità quodam gentilitio odio execraretur, vt ne videre quidem eorū aliquem æquanimiter vellet,ac ſi quos fortè ex eadem familia comprehēdere potuiſſet,crudeliter nōnunquàm afficeret : cumq; eodē ſtulto odio & animo barbaro venerabilem Aſſuerū,eiusq; nōnullos monachos deteſtaretur, caſu ipſo Abbate in Cella degente,per locum coactus eſt itineris neceſſitate tranſire : & cùm iam eccleſię propinquâſſet,rogat ſeruū, qui comitabatur, vt ſi poſſet, ea ſe via ducat,qua conſpectū baſilicę Goaris, Romanorumq; hominum, Aſſueri ſcilicet Abbatis & eius comitū,preſentiam valeat declinare. Tanta em eius animū innata ex feritate barbarica ſtoliditas apprehenderat, vt ne in tranſitu quidem Romanæ linguę vel gentis homines,& ipſos quoq; bonos viros ac nobiles,libenter adſpicere poſſet. Promittit ſeruus ſe poſſe, quod petebatur, implere. Vt igitur itineris aliquātulum cōfecerūt,& ad ipſum monaſterij baſilicęq; locum puentum eſt, monet ſeruus dominū, ſi conſpectus eorum,quos horreat, vitare velit, breuiſſimo tempore pallio caput operiat. Ille cùm eueſtigiò quod monebatur implēſſet,& extra loci ſpatium proceſſiſſet: Modò,inquit ſeruus,retrò caue nè reſpicias. nā nō aliter eorū,quos vt poſſes declinare petiſti, conſpicies neminem. Vix ea ſeruus impleuerat, cōfeſtimq; & ſub eodem penè momento Pdictum Reginariū ventris apprehēdit effuſio: nec magna mora ſecuta, poſt pauciſſimos dies vitā finiuit. Ità qui ſtultiſſimo, immò ſuperbiſſimo aīo, loci venerandi virorumque bonorum conſpectus horruerat, iuſto Dei iudicio, & luce mortalibus communiter attributa,& vita caruit.

Miſer inte. ritus Reginarij, s. Goaris ędē cō. tēntis.

Cùm ad feſtinitatē B. Goaris quodam anno ex monaſterio Prumia Aſſuerus Abba veniſſet,vnaq; ex monachis nonnulli, accidit vt propter Rheni fluminis inundationē piſces,qui Abbati & fratribus poſſent miniſtrari, deeſſent. Cumq; iam ipſe ſolennitatis dies illuxiſſet,& ante eccleſiam manè pauci de fratribus reſiderent, Anſegilus quidam bonę vitę,per iocum ait : O beate Goar, eccè quàm bonus es mercedis recompenſator. Nos tibi ſeruimus,& in vigilijs atq; pſalmodia,tuæ feſtiuitatis gratia, laboramus: hodiè ne vnum quidem nobis,quo reficiamur,piſciculum præbes. Vix hæc ille verba finierat,& non poſt longum temporis interuallum,in vaſis ex vimine ſalicū ad piſcandum paratis, quę nupèr à piſcatore de quadam arbore in * prępipio fluminis ſuſpenſa,excreſcēte poſteà flumine,in aqua remanſerant,duo nō modici piſces, quos vulgò ſeluros dicimus, reperti ſunt, atq; in preſentia fratrum eo, quo conſederant, loco delati. Hoc autem piſce cauſa infirmitatis Abba non vtebatur. Tum ille, qui & priùs: Pro nobis, inquit, nunc benè egiſti, piſces noſtræ refectioni prouidens: ſed illum ſenem Abbatem tuum negligere non debebis. Non enim his ille poterit vti. Hęc monachus,& modico tempore lapſo, cùm à molendino farinam nauicula piſtor deueheret,piſcis,quem lucium vocamus, nauim ſaltu ingreſſus,compræhenſus eſt à piſtore, & in conſeſſu monachorum (necdùm quippe de loco ſurrexerat) expoſitus. Nunc, inquit monachus, munus beate Goar impleſti, cùm & nobis,& ſeni tuo alimenta congrua prouidiſti. Res mira : ludentis potiùs,quàm rogantis, voces tam facilè exauditas. Sed hæc meritis beati confeſſoris non ſunt diſſimilia, quoniam qui in carne viuens,indigentibus ſua pro CHRISTO tribuerat,& hoſpitum refectionem gratam ſemper habuerat, meritò poſt obitum quoquè potuit ſibi ſeruientibus talia procurare. Nam quantum apud diuina iudicia meritum habeat virtus hoſpitalitatis, quam vir beatus ſingulariter dum vixit excoluit, quantumque reuerentiæ loco illi, in quo beata eius membra quieſcunt, ſit omni tempore dependendum, teſtantur ea, quæ vel frequentantes illum diuino beneficio conſequuntur, vel negligentes & aliqua diſſimulatione prętereuntes, diuino nihilominùs iudicio patiuntur. Quod ipſum manifeſtiùs exempla ſubiecta monſtrabunt.

Piſces duo per miraculum fratribus exhibēt.

Itèm lucius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pœna ſ. Goaris ædem negligenter trãſeuntiũ.

Comes quidam,nomine Heriuuinus, cùm per locum tranſiens declinâſſet,& licèt à ſuis vt oraret admonitus,pro feſtinantia itineris diſtuliſſet, non longè profectus,de equo cecidit,grauiſſimoq; lapſu contritus,ad eccleſiam ſuorum manibus reportatur: ibi decumbens,apud memoriam venerandam ſanitatis eſt beneficium aſſecutus.

Eodem modo Abbatiſſa nobilis ex vrbe Mediomatricorum Euphemia,cùm iter agens,illuc deueniſſet,nec optatum, vt omnes conſueuerant, deſcendiſſet, paulò poſt de equo cecidit,& fracto crure,quę ſpontè noluerat, ad eccleſiam portatur inuita,& ſanitatem,quam ſuo perdiderat,merito beati viri recepit.

Nota qd acciderit Carolo Magno Imper. piiſſimo.

Neq; diſſimilis meritorum eius potentia in puniendis monendisq; etiam regibus extitit. Nam Carolus excellentiſſimę memoriæ Imperator Auguſtus, à palatio ſuo, quod in * præripijs Rheni fluminis ab ipſo conſtructum,Ingelheim dicitur,quodam tempore nauigabat, in caſtellum, quod ſitum eſt ſuper confluentem Moſellæ & Rheni,deſcendere,ibiq; diſponens nocte manere,ſequentibus eum in ſingulis nauibus filijs Carolo atq; Pipino. Cumq; ad monaſterium ſancti confeſſoris Imperator nauigio pueniſſet,obuius illi factus Abba Aſſuerus,rogat vti ad beatũ Goarem exire,& in Cella eius charitatẽ,vt verbo vſitato loquar,facere debeat. Negat ſuam preſentiam Imperator,& poſt ſe conuerſus, manu cognomini filio annuit,vt nauim ad eccleſiam oraturus egrediatur,ipſe propoſito tetendit itinere. Egreſſo ad terrã Auguſti filio,alter eius filius Pipinus,qui poſt fratrem naui veniebat,putans patris eſſe nauim,quam litori videret appulſam,egreſſus & ipſe eſt, fratriq; neſciens in eccleſia ſociatus. Ibi q inter eos graues aliquandiù ſimultates & inimicitiæ fuerant, inſpirante ſuperna clementia,& opitulante cõfeſſoris ſanctiſſimi merito, in fraternam concordiã & fœdus amicitiæ coierunt. Cibo deindè potuq; ſumpto, alacres & læti ad locum ſuprà nominatum, quem cum patre petere cœperãt,omnibus ſuis incolumibus puenerunt. Imperator verò, qui filijs egreſſis, ſolus cum ſuis in naui remanſerat, cùm ad prædictum locum tendere vellet,coorta repentè denſiſſima nube,& nebulis tenebroſiſſimis ſubſecutis,ità in flumine deerrauit,vt neq; ipſe,neq; comitum eius quiſpiam,ſed neq; nauis gubernator,quò tenderent,quóve nauim agerent, vllatenùs ſcire vel videre valerent. Sic per reliquũ, quod ſupererat,diei in pelago fatigati,vix poſtquàm ſuam culpã Imperator agnoſcere, & beato Goari ſupplicare cœpit,multa iã die,& ingruente nocte in continentẽ egreſſi ſunt, tribus tamen aut paulò ampliùs à loco, in quem proposuerat egredi,millibus,vbi & ea manere nocte non ſine rerum neceſſariarũ inopia compulſus eſt Imperator: factoq; die, publicè teſtatus eſt ſui eſſe peccati & meriti,ꝙ periclitatus in flumine,quòd à cõmoditate itineris & apparatu regię mãſionis ſit lõgiſſimè diſparatus: nec fruſtrà ſibi hæc accidiſſe, ſed beatum Goarem pœnas ꝓ contemptu meritas repetiſſe,ſeque ſupplicia expendiſſe merentem: vouere ſe,& firmiſſimè polliceri,nunquàm locum viri ſanctiſſimi vlla,quãuis magna, itineris feſtinantia, ſi ad eum in vicino veniat,declinaturum,quem tali incommodo ſit expertus poſſe de ijs,qui ſe negligendum putauerint,expetere quam voluerit vltionem. His votis,ad Cellam viginti libras argenti & pallia holoſerica duo miſit: nec deincèps omni vita ſua,quod vouerat,aliqua ex cauſa neglexit. Deniq; is, qui tum regiæ nauis gubernator fuit,nuncuſquè ſupereſt,reiq́ue geſtæ indubitabile teſtimoniũ perhibet. Nec immeritò regum illi fides & deuotio ſubiacet, qui pro Chriſto non ſolùm magnos & appetibiles,ſed omnes penitùs mundi honores & caducas dignitates contempſit, & cùm poſſet Epiſcopus fieri,noluit,potiusq; in humili ſtatu manere delegit,quàm honorum faſcibus prægrauari: quanquàm in Chriſtianis principibus hęc circa ſeruos Dei affectio tam ſit ſpontanea & deuota,quàm ſe nouerunt tanto magis Deo gratos fore,quanto qui ad tempus eleuari per tumorem maieſtatis regiæ poterant, eligunt ſeruis Chriſti humili ſe mente ſubmittere.

Nota votũ religioſi & ſancti Imperatoris.

Imperatrix dolore dentiũ liberat.

Eiuſdẽ principis cõiunx Faſtrada cùm vehemẽtiſſimo dentiũ dolore torqueretur, & ad locũ ob remediũ eiꝰ doloris oratũ veniſſet, continuò vt ſupplex facta eſt, incõmodo caruit. Ob quam rem data eſt ab Imperatore villa, quæ Naſonia nuncupatur, & in iure loci hactenùs retinetur.

Per idem tẽpus accidit,Rheni fluminis aquam nimio frigore cõgelaſcere,ità vt inceſſus quoq; quorũlibet animaliũ & vehiculorũ ferre valeret:eratq; qdam regię villę colonus,quã ſuprà Vueſaliã diximꝰ appellari, cuius vinea haud ꝓcul à monaſterio vi-

neis beati Goaris cohærebat,quod & * nunquàm euenit. Hac ille occaſione ſolebat interdùm particulas aliquas earundem præripere vinearum,& ſuæ fraude humani ingenij ſociare. Is cùm die quadam ſuper glaciem fluminis ambularet, & ad eius mediũ propè veniſſet, repentè in multiplices partes per latiſſimum fluminis ſpatium glacies eſt reſoluta,atq; ille glaciei fractæ ſuperincumbens, ſecundùm flumen ferri tremens & anxius cœpit. Erat res ſummi periculi & deſperationis extremæ,hominem vi fluminis rapidiſſimi ac latiſſimi fragmento glaciei tenuiſſimę ferri, nec eſſe remedij quam,quoniam illi quemadmodùm humano auxilio ſubeniri poſſet,erat omninò nihil. Tum ille,cui euadendi periculum nec ſpes vlla, nec aliquod conſilium ſupereſſet, diuinæ ſolummodò miſericordiæ ſupplicare,& beati cœpit Goaris merita in ſuî liberationem expoſcere,magnisq; vocibus veniam & auxiliũ flagitare. Adultimùm cùm ſalutem penitùs deſperâſſet, eductam manicam de manu proiecit, reſpiciensq; baſilicã, vineã ſuã ſancti viri dominio tradidit. Nec mora, acta virtute diuina glacies,inſtàr nauiculę ad litus euexit hominem,& incolumem expoſuit: qui mox vineam,de qua diximus ſuprà,eccleſiæ mancipauit,in cuius nunc etiam iure perſeuerat. Sic beati cõfeſſoris meritum hominem & pro culpa, quemadmodùm oportuit,caſtigauit, & anxium de periculo mirabiliter eripuit.

* for. nunc. uſquè

Nota pœnã ſacrilegi.

Manica pro chirotheca.

Inſigne miraculum.

Iſnardus fiſci regij procurator, cùm iniquè multa contra familiã beati Goaris ageret,viſitatus ab illo per ſomnium eſt, & poſt increpationem ſeueriſſimè eęſus, ità vt die poſtero greſſu non valens incedere, naui ad eccleſiam duceretur. Vbi aliquandiù decubans,integram ſanitatem, excepto genitalium pondere, meruit: quæ etiam infirmitas indubitanter cauſa ſalutis illi relicta cognoſcitur. Hęc inter alia, quę cõpendij cauſa ſuppreſſi, temporibus Aſſueri Abbatis diuina in loco virtute & confeſſoris beati merito prouenerunt. Diebus verò Tancradi, qui Aſſuero feliciter ex hac vita ſubtracto in regimine monaſterij Prumiæ, ſimulq; Cellæ S. Goaris ſucceſſit,hæc,quæ ſuperna miſericordia tribuente ſubijcere cupio,contigerunt: quę & illi, quibus referentibus horum notitiam attigi,maxima ex parte coràmpoſiti adſpexerunt.

Tãcradus 2. Abbas Prumien.

Accidit aliquandò,ex pluuiarum copia ſubitò riuulum,quem Vuocaram nominari in libello priori diximus,adeò exundâſſe,vt in magnam molẽ exurgens, obuia quæq; non ſine periculo & damno multorum eruerit: quippe cùm exundare primò cœpiſſet,incertum quo obſtaculo à curſu ſuo prohibitus, deſcendentibus ex concauitate mõtium aquis,intãtùm excreuit, vt ad vltimum ruptis obicibus profluens, etiã grandes & firmiſſimas domos à fundamentis erutas, in Rhenũ vi ſua deiecerit. Quo in tẽpore res miraculo digna prouenit. Nam in quadam earum,quæ eruę ſunt,domorum turricula, de qua ſigna pendérent,ſtabat extructa, quę nuncuſq; tecto eccleſię ſuperpoſita manet: quæ cùm multo infirmioris eſſet ſtructuræ, quàm domus ipſa, in qua parabatur, & aquis ſuperuenientibus ad medium fermè curſus impetum eſſet obuia facta,penitùs tamen illæſa durauit. Quodq; maioris miraculi fuit, domus, in qua ſtabat,integris compactisq; inter ſe parietibus eruta,neq; ſecùm illam trahere potuit,& qua eam ſui apertura & ſolutione tranſierit, nullus hominum deincèps ſcire vel deprehendere valuit. Deniq; poſtquàm agmen illud aquarum pręterijt,in imo eius turriculæ duę cum oleo ampullæ repertæ ſunt, quas quis hominum poſuerit, vel vndè prouiſæ ſint,nuncuſquè neſcitur.

Signa, pro campanis.

Magnũ miraculum.

Mulier quędam de natione Scotorum, nomine Brigida,debilis greſſu, à parẽtibus ſuis & ciuibus,ab vrbe redeuntibus,ægra ibi relicta eſt: & cùm aliquantulum ibi tempus tranſegiſſet, ſub die ſolennitatis annuæ, adſtante plebis multitudine,ſanata eſt & erecta.

Cæcę & mutę ſanatio.

Item Hadelbodi cuiuſdam noti hominis ancilla, quæ & cæca eſſet & muta, ad memoriam venerandã, populo teſte, ſanata eſt. Sed cùm his agnitis dñs,qui infirmã miſerat,ad ſuum ſeruitiũ iã incolumẽ reuocâſſet, mox in illã prior debilitas redijt. Coactus itaq; euidenti miraculo eius dominus,manumiſſam ad locum reuerti fecit. Nec multo poſt ſanitas,quæ collata antè fuerat,ſed temeritate hominis prępedita, correcto domino,ancillę eſt reſtituta,quę & reliquum vitæ ſuæ in eodem loco peregit. Deniq; adhuc ibi ſoror eius degit, & certiſſima rei geſtę teſtis aſſiſtit.

Per idem tempus & alia mulier cæca ſub Abbatis Tancradi pręſentia viſum recepit, pluresque ibi poſtea vixit annos.

Quo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cæcus & mutus puer curatur.

Quodam item tempore, pręsente eodem Abbate cum populo, quędam ex ancillis monasterij filium paruulũ, qui ab ortu cæcus manebat & mutus, ad ecclesiã deportauit. Quam vt est puer ingressus, cõtinuò cum matre loqui, & basilicæ picturas ei digito cœpit ostendere. Mirata mater rem, sed ꝓpter repentinum euentũ insperati miraculi, non est ausa publicè, quod viderat, confiteri. Quę mox vt est domũ regressa cũ paruulo, confestim in illum debilitas pristina redijt, vt palàm fieret, non debuisse matrẽ, quod diuino sibi beneficio collatũ esset, silentio premere. Itaq; causam illã ꝓtractans, culpãq; intelligens, arreptũ festinè filium ad ecclesiã retulit, & rem omnẽ, vt se haberet, Abbati & populo patefecit. Nec dilatũ est diù beneficiũ, cui ad horam fuerat impedimento timiditas matris: sed vt illa finem narrandi fecit, incolumitatem ilicò puer obtinuit.

Item clauda.

Ex vrbe Moguntica ad festiuitatem beati Goaris mulier clauda, posito coram Abbate Tancrado, venit, & cùm in vigiliarum die vespertini psalmi à Clero complerentur, sanata est.

Sed vt ea nũc quoq; cõmemorem, quibus palàm fiat, q beati viri meritũ & reuerẽtiã contẽnere aliquatenùs pręsumpserunt, quẽadmodùm vel emendati sint, vel puniti, quodã tẽpore cùm p Rhenũ flumen qdam figuli ollas precio distrahendas in nauicula veherẽt, accidit vnà cum illis fœminã quandã fidelem cum paruulo filio aduersò flumine nauigare. Cumq; ad monasteriũ ventum esset, rogat mulier comites, vt aut omnes oratum in ecclesiam pergãt, aut si id nolint, appulsa litori nauicula, se in continentem exponant, paululumq; in loco certo sustineant, donèc possit ipsa ab oratione reuerti. Egressa igitur sola, pergit oratum, relicto in naui cum comitibus filio admodùm paruulo. Illi deducta in locũ superiorem naui, cùm eam aliquandiù sustinuissent, moras eius non ferentes, abducta naui, iter ꝓpositum persequuntur. Sed vltio diuina mox cõsecura est, qua manifestũ fieret, non debuisse illos vel abeunte illa opportunitatem orandi negligere, vel fidem sustinendi moras eius pśertim breues contemnere. Nam cùm aduerso flumine nauim agentes, cõtra eum locum venissent, vbi ex latentiũ sub aqua saxorũ voragine & vndarum collisione rapidissima, grauia sæpè nauigãtes discrimina patiãtur, qui locus in flumine ab ecclesia beati Goaris passibus ferè centũ, aut paulò longiùs abest, rapta submersaq; nauicula periẽrunt. Sed inutilis esse non potuit deuotæ mulieris oratio, cuius etsi comites aqua submersit, filium tamen diuina virtute saluatum, & merito sancti protectum nequaquàm perdere valuit. Quippe illa vt ab oratione rediens ollas super aquam ferri conspexit, intellexit quod erat, lociosq; nauimq; perisse, solicitaq; pro filio, quem vnà perditum suspicabatur, oculos cum fletu maximo hac illacq; circuntulit: sed repentè videt vndarum dorso sublatum paruulũ, ripæ fluminis propinquare. Tãtaq; fuit miraculi claritas, vt infantem mater excipiens, inuenerit eum à medio corpusculi aquę superextantẽ litora attigisse: quod nec virorũ quidem vllus aliquandò natandi peritia & viribus corporis potuit obtinere.

Vorago Rheni apud s. Goarem.

En qd possint sanctorum patrocinia.

In dissimili causa non dissimile miraculum sub eodem tẽpore extitit, quod propter similitudinem rei gestæ, ꝓcedenti subiunxi. Mater cuiusdam infantis ferè quinquẽnis cũ eo, q ipsum infantem de sacro fonte susceperat, naui circa ripas tracta, per fluuium ascendebat, puerũq; equo suppositum (id eñ ex matre & patrino puer ipse petierat) iuxtà in litore parens vterq; fecerat ambulare. Tum equus vt sine rectore liber, nauigantes pręteriens, spontè se in flumen dedit cum puero, nec reuocari ab aliquo potuit. Cumq; saluti infantis omnes timerent, quippe quem in rapidissimum altissimũq; fluuium ac latissimum equo, quem retinere nequiret, ferri conspicerent, & S. Goaris suffragiũ magnis precib' postularẽt, equus cũ incolumi puero tranato flumine, in vlteriorẽ ripam exiuit. Quę res vtiq; magno miraculo ꝓuenit, vt & equus sine rectore tantum flumẽ, loco pręsertim propter saxa difficilimo & periculoso transiret, & infans, q nec in arido quidem equo sedere nósset, sine periculo vllo euaderet.

Pręclarũ & nè miraculum.

Pœna sacrilegi.

Sed vt propositum persequar, Vuilligeldus quidam, qui nuncusquè supereſt, cùm vineam à matre datam, de iure & possessione ecclesię S. Goaris subtraxisset, sęuo dæmoni est manciparus, diuque vexatus ab eo, vineam reddidit, & curari continuò meruit: vt hoc exemplo cęteri monerentur, voto parentum res iuri ecclesiæ mancipatas, subtrahi ab hæredibus filijs non oportere.

Vvol-

Vvoluo quidam, ab ineunte ętate ibi à matre nutritus, cùm pòsteà presbyter esset, Decimas, quę ex multo iam tempore ecclesiæ beati Goaris agrorum iure cõpeterent, suis vsibus dolo malo conduxit. Nec magna subsequente mora, cæcus & mutus effectus, ad basilicam viri sanctissimi à suis perducitur: ibi res patrimonij sui cum restitutis Decimis tradidit, & sanitatem placato eo, quem offenderat, meruit.

Negociator quidam, Badoart dictus, cùm Rhenũ naui ascenderet, vnus seruorũ, q illũ fortè offenderat, suppliciũ metuens, de naui ꝓsilijt, & cóncitus ad ecclesiã fugit. Tũ ille fugitiuũ secutus, ab ecclesia trahere cœpit, ꝓhibente fieri & noĩe beati Goaris rogãte simul & cõminante monacho Herirardo, q pśens fortè residebat, quo hæc ipsa referẽte cognoui. Sed negociator furore succensus, cùm monachũ rogantẽ ęque minantẽq; contẽneret, ꝓ foribus ecclesię ad contẽptũs augmentũ, tractum ab altari seruũ cecidit. Nec multũ spatij interfluit, & vt cuius arbitrio paruisset, quẽue contẽpsisset agnosceret, immũdo spiritui tradit', breui vitã nimijs cruciatib' extortã finiuit.

Irẽ Humfridi cuiusdam clerici ecclesię seruus, cùm ꝓ culpa in dominũ commissa, à tergo vinctus brachia traheretur, & supplicia, quæ sibi inferenda sciret, aĩo phorreſceret, quoniam aliter domini pśentiam subterfugere non valebat, ecclesiã respexit, & ad eam se cum prece tacitus inclinauit. Res digna miraculo: cõfestim vincula, quibus ligatus ducebatur, dicto citiùs laxata sunt & soluta, exutusq; vinculis seruus, ad ecclesiam sese proripuit, nec repetítus à domino, offensam suppliciumq; vitauit. Tantum apud omnipotentẽ Deum supplicatio, tacitè viro sancto fusa, cõualuit, nec passus est Christus cum manere ligatũ, q in necessitate aĩo ad sancti altaris auxiliũ cõfugisset: vt hinc quoq; daretur intelligi, quãtum intercessio illius ad animarũ soluenda vincula pręualeret, cuius inuocatio tanta facilitate ligamenta corporis dissoluisset.

Miraculum ingens.

Monasteriũ s. Gereonis Colonię iã insigne collegium cãonicorũ.

Quodam tempore Abbate Tancrado in Cella posito, Maximinus monasterij S. Gereonis, quod apud vrbem Agrippinam, quæ nunc Colonia dicitur, situm est, Abba à prouincia Vãgionũ ex vindemijs cum onusta vino naui & nõ paucis comitibus descendebat. Qui cùm iam S. Goaris monasterio propinquâsset, suadetur à socijs, vt appulsa in continentem naui, oratũ ad S. Goarẽ ascendat. Ille moras sibi nõ necessarias hac in re fieri dicere, fore opportuniorem tempore alio orandi occasionẽ: sic dehortatis comitibus, propositũ iter persequitur: sed non impunè illum vltio diuina transire permisit. Quippe vt in conspectum Cellę nauis acta peruenit, repentè ex maxima sui parte demersa, lapsisq; in aquã quæ gestauerat vasis, pśentis iacturæ & periculi metũ cunctis incussit. Clamare omnes & auxilium lachrymabiliter implorare: cœpitq; culpam Abba cõfiteri, & S. Goaris meritum exorare. Rem Abba Tancradus ex loco superiori conspiciens, & quanto in periculo versarentur cuncti, cõsiderans, suos euestigiò mittit, mandat subsidium laborantibus ferri. Deducuntur continuò naues, & subsidium modis, quibus erat possibile, ministratur. Ità cùm Abbatis auxilio & sudore multorum, tum maximè beati Goaris opitulatione recuperata naui, vasisq; receptis & opibus, incolumis ad litus Abba progreditur. Egressi naui, oratum festinãt, p. fuasum sibi perenniter affirmant, nè locum, tanti viri meritis insignem, facilè vnquàm sine supplicationis munere transeundum existiment.

Pœna Abbatis.

Consimili propè euentu cùm qdam ex Frisonum gente negociator nauim circa ripam vlteriorẽ ageret, neq; litori, in quo monasterium situ est, propinquare disponeret, vbi ad scopulos illos, de quibus suprà diximus, nauis acta puenit, subitò rapta & in gurgite vndarum violentia tracta, præsenti cunctos discrimine perculit. Sed cùm dominus nauis, S. Goaris sæpè nomen & meritum iterans, subsidiũ expetîsset, in portum continuò nauis illæsa deuehitur. Ille vt continentem attigit, oratum perrexit, ac pro saluatis munere vestem holosericam venerandę memoriæ tribuit. Quæ etiã vestis posteà ab eo, qui hęc mihi retulit, Theodrado clerico ad Prumiã monasteriũ est delata.

Mercator pręsentissimo periculo liberat.

Rem illaturus sum, pręcedentibus qdem non omninò dissimilẽ, sed quę miraculi aliquid amplius habeat, & cuius tot sunt penè fidelissimi testes, quot loci ipsius habitatores tempore, quo gesta est, esse potuerint. Negociator ex supradicta Frisonũ gente nauim per Rhenum flumen agebat, & vt moris est, quia aduerso flumine navigabat, funeà suis nauim circa litus trahendam curauerat. Cumq; iam Cellæ vicina attigisset, monetur à suis alijsq; in fluminis ꝑcipitio consistentibus, vt ad orandũ nauim egredi debeat. Ille sibi eius tunc rei copiam non esse dicere, impediri mora ꝓpositum

cur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cursum,nec se posse nisi conrinuato nauigio quietis congruum locum attingere. Ità animo fixo nauim agit,& ipse & in ea clauum regens,cum vno seruorum resident:reliqui fune nauim per litora trahunt. Erat inter eos vnus, qui cunctos antecedens, extrema funis dorso & ventri circunuoluta teneret. Ventum erat ad fluminis illam, de qua in superioribus edimus,rapiditatem horribilem, cùm repētè nauim vndę violentissimæ rapiunt,nec gubernatore vllo præsidio valente resistere, longissimè à litore subtrahunt. Ea rapta,cùm vim ferre non possent, funem qui per ripas trahebant, victi relinquunt:sed is,qui cūctos præcesserat, tam citò explicare se fune non valens, nauim secutus,in gurgitem trahitur. Neque id dominus nauis, qui in puppi residens laborabat,animaduertere potuit.Reliqui,qui à fune refugerant, magnis vocibus naui & socio,qui sub aqua trahebatur,opem diuinam & beati Goaris merita succurrere postulabant. Tantaq; tum aquę vis & vndarum vorago fuit,vt non antè nauis in cursum dirigi posset, quàm longissimè pulsa, in vlteriorem ripam non sine magno pluriorum metu atq; horrore exportaretur. Negociator verò vt terram attigit, funem, qui nauí cohærens,per aquam fuerat tractus, à seruo colligi mandat. Quo collecto, in extrema eius parte seruus,sicut implicitus fuerat,inuenitur. Qui diligentissimè cōtrectatus,& modis varijs pertentatus, non aliud potuit deprehendi, quàm mortuus. Deniquè adhibito plurimo stramine,& igne circuncircà succenso, nihil caloris penitùs persentire, vel aliquod vitæ indicium potuit edere. Quid plura? Deuehitur rursùs in citeriorem ripam,ac de sola sepultura dominus eius & comites agunt.Rogatur custos ecclesiæ, vt ad sepeliendum mortuum loci alicuius copiam faciat. Eo obtento,dum ad sepulturam aperiunt,interim cadauer, vt verè putabatur, exanime in custodis ad horam mansione deponitur. Cùm non post longum temporis interuallum incipit recalescere,& paulatim os aperire,ac spiritum ducere. Dehinc totum se elecuans,parùm sanguinis ore reiecit,& confestim surrexit incolumis, ità vt oratione facta,& gratiarumactione ab omnibus reddita,ad ducēdam, sicut priùs,nauim cum socijs festinaret. Ea negociator vt vidit, emendatum se & pro culpa castigatum magnoperè gratulans,argēti libram altari sacro psoluit,& cœpto dehinc itinere,suis omnibus incolumibus,abijt. Viderint quid de re huiusmodi cæteri sentiant:ego confidentissimè dixerim,beati viri merita tanto esse post obitum clariora, quanto solicitiùs, dum viueret,humanas laudes & iactantiam fugerit: Neque in huiusmodi signis & miraculis exhibendis cuiusquam sanctorum (Apostolis & clarissimis Ecclesiæ martyribus duntaxàt exceptis) illum inferiorem videri: quippe qui in diligendo Deum & proximum non facilè quoq; illis iudicetur inferior: quique tametsi in vita non multis, quæ homines nouerint, miraculis claruit, sed ea, quæ miraculis omnibus potior est, charitate clarissimus extitit: ideoque post obitum quotidiè in viuentium fide tot tantisque virtutibus claret.

Grauis vindicta Dei in mercatorē temeratiū.

Mortuus reuiuiscit magno miraculo.

Præterea Heirardus monachus,qui,vt sępè dictum est, horum mihi miraculorum certissimus relator extitit & verissimus, bis affirmat, nullo admouente extrinsecùs ignem,lampadem, quæ coram memoria veneranda dependet,infuso diuinitùs lumine splenduisse. Quod ipsum præsenti anno, quo ista descripsimus, & superiori contigisse,qui interfuerunt,affirmant:sed id suo loco erit dicendum. Hactenùs ea describerim,quæ Abbate Tancrado in hac vita superstite,facta inter alia referuntur. Nunc adiutore Christo,ad clarissimi patris Marcuardi tempora, qui hocipsum opus mihi imposuit,seruato,vt proposui,ordine veniam.

Lāpas bis diuinitùs accensa.

Et vt hęcipsa, rerum gestarum ordine aliquantulùm postposito, exordio clariori incipiam, excellentissimæ pietatis singularisque clementię, & erga Christianam religionem omnium Imperatorum studiosissimus Ludouicus, qui adhuc superna misericordia prouidente,rerum summa potitur, cùm dolore pedum: vehemētissimo(qua olim infirmitate vir ille,etsi non continuè, frequenter tamen affligitur) laboraret, atque ex palatio suo, quod in litore fluminis Rheni situm, Ingelheim suprà diximus appellari,euectione nauali descenderet,oratum ad S. Goarem exijt, vix in terram pedem præ dolore nimio ponere valens,& sustentantium magis,quàm suis gressibus nitens. Cumque in ecclesiam peruenisset,ante memoriam venerandam humilimè se ac deuotè deposuit, & in terra stratus, diutiùs perorauit. Vbi verò surrexit, ad Abbatem & clarissimum virum Gerūgum, olim palatij ędilem,nunc monachum,conuersum

Ludouici Pij encōion

Notatanti Imperatoris deuotionem.

uersus: Deo,inquit, gratias:nunc meritis S.Goaris leuamen mihi datum persentio, neq; eo iam,cum quo huc vēni,dolore laboro. Sic à memoria regressus, lętus & alacer diem totum duxit. Hæc ipso Abbate,qui coràm adfuit, referente cognoui:quanquā nec egoipse multùm abfuerim, qui pridiè eius diei Imperatorem prædicto dolore grauissimè laborantem, in palatio viderim.

Sed huic rei gestæ aliā, tempore paulò superiorem,subijciam: Mulierem Scoticæ nationis ciues, ab Vrbe redeuntes,ægram & gressu debilem ibi reliquerunt. Ea postq̄ sex in loco menses egit,sub die solennitatis annuæ,quæ agitur pridiè Nonas Iulij,inter vespertinos Psalmos gressūs sanitatem recepit.

Superiori anno post ea,quæ de Imperatore retulimus, accidit vt quidā ex rusticis filium paruulum dæmone plenum,ad ecclesiam cum fletu & supplicatione deferret. Quem cùm ante memoriam flens & eiulans multis præsentibus exposuisset, Sancte Goar, inquit, redde mihi nunc filium meum, & pulso,qui vexat eum,dæmone,sana: egoque tibi pro munere apim vnam(sic enim vocare rustici examen apum cōsueuerunt)huc protinùs adferam. Non inanis fuit simplex hæc hominis rustici postulatio, sed continuò sanatum integerrimè paruulum lætus & gaudens pater domum reuexit.Deniquè examē apū,vt pollicitus fuerat,obtulit,hodieque in hortis ecclesiæ permanet.Hæc cùm sæpedicto Theodrado,tum Heckeboldo,ipsius loci Præposito,viro sanè docto atque veraci,narrante cognoui.

Dæmoniacus puer liberatur.

Et vt illud inferam, quod suprà leuiter tetigi,anno preterito in die sanctissimo Paschæ, cùm Præpositus Heckeboldus sub ipso lucis exortu Missas agere vellet, itemq; hoc eodem anno,quo ista conscripsimus,cùm idem in Quadragesima Missas ageret, & lumen ecclesiæ deesse quereretur, custosque deposita lampade ac sine igne reperta,pro eo deferendo festinaret,subitò cernentibus multis,sponte in lampade lumen accensum enituit. Quod ibì crebrò factum,plures viri fideles qui interfuēre,testātur.

Lampas ardet cęlitùs.

Sed vt hæc miracula rerum nuperrimè gestarum narratione depræsenti concludam, sub idem tempus,quo his describendis manum imposui, necdùm libello edito, cùm,ad annuam beatæ depositionis solennitatem magna vndecunquè, ità vti solet, hominum multitudo conflueret, nota ex vicino mulier aduenit cum filio ferè septēni,qui ab ortu ipso claudus,mutus,surdusq; permanēs, infelici genitrici nouos quotidiè luctus & dolores adferret. Hunc mater,deuota fide cùm inter nocturnas vigilias coram sepulcro venerabili exposuisset, circa finem Psalmorum Matutinorū cùm Canticum Euangelij clerus ecclesiæ caneret,infantulus lento annisu repentè surrexit, ac pedibus,quos vsque ad id temporis nunq̄ terræ fixerat, adstans, matrē clamore iterato vocauit. Flens præ gaudio continuò mater,accurrit: & filium, quem tot pressum incommodis deposuerat, ambulantem simul & loquentem audientemque recepit. Neq; fuit Christo difficile,pro sui merito confessoris,vno eodemq; tempore & possibilitatē loquendi puero & scientiam,quam maiores audiendo nunquàm dicerat, dare:cùm sit ipse sapientia Dei,quæ aperit ora mutorū,& linguas infantium disertas facit. Tum verò omnium,qui aderant,mentes tanti replet stupor miraculi, tota in laudē Christi conclamat ecclesia,& vnius infantuli salus miraculi, multorum ad fidem corda succendit. Eodemq; die,cùm Missarum solennia populus spectaret,& diuina à sacerdote mysteria agerentur,puella eadem propè,qua prædictus infans,ęta-te, diu cæca, quæ tum à parentibus fideliter fuisset illata, amissum lumen recepit. Irà gemino miraculo sub vno die & sancti viri meritum palàm cunctis enituit, & presentium fides, Christi clementia quàm non desit inuocantibus vbiq; præsens, agnouit.

Infantulus claudus, mutus & surdus, curatur.

Sap.10.

Cæca puella videt.

Decursis iam,quæ de miraculis viri sancti scribenda susceperam, videtur mihi necessariò paucis esse monstrandum,& post editos libellos duos quodam extraliminio memorandum,quemadmodùm & qua ex causa Cella beati Goaris monasterio Prumiæ fuerit sociata, vt omni tempore sub regimine & potestate Abbatis,qui ei monasterio author Deo præfuerit,ipsa quoquè esse deberet. Excellētissimæ memorię rex Francorum Pipinus,pater Imperatoris famosissimi Caroli,postq̄, vt omnibus propè notum est,amore Christi & vxoris suę sanctę recordatiōis Berthradę rogatu prouocatus,monasterium suprascriptum construxit,constitutis in eo monachis, qui Deo sub regulari ordine militarent,venerabilem virum Assuerum regiminis prefecit officio:qui etiam eidem loco annis quadragintaquinque felicissimè prefuit. Hunc cùm

Pipinus pater Caroli Magni fundator monasterij Prumiēsis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro suæ vitę merito plurimùm coleret, eiusmodi constitutionis ei authoritatē dedit, vt cùm iter agens, ad aliquem iuris regij locum venisset, licenter quæ itineri essent necessaria, sumeret. Cùm ergò quodam tempore iter à monasterio in Vangionum prouinciam ageret, & occasione viæ ad S. Goarem declinâsset, vbi tum rectoris nomine præerat quidam, Herpingus nomine, neque commoditatem aliquam rerū necessariarum nancisci potuisset, rem vt erat gesta, paulò pòst Principi retulit, pessimū esse dicens, eo loco humanitatem hospitalitatis omnis negari, vbi quondàm sub beato viro singulariter virtus eadem viguisset. Pollicetur rex hæc fore emēdanda, cùm temporis opportunitas arrisisset. Itaq; non multo pòst positus in Palatio, quod Atiniacum vocatur, cùm ad generalem populi conuentum simul Abba Assuerus venisset, euocatum ad se princeps super his, quæ de cella beati viri dicta ab eo fuerant, cōmonefacit, eique regendam committit, hortatus, vt eam congruè disponere, atque hospitalitati, quam in ea non sit expertus, competentem efficere debeat. Hæc prima fuit Cellæ iam dictæ cum monasterio Prumia, facta ex regis Pipini mandato & volūtate, coniunctio, quandò non ipsi monasterio & monachis subiecta, sed Abbati tantùm est beneficij ad regendum iure commissa.

Cella S. Goaris traditur Abbati Prumiensi.

Regnante verò post patris obitum Magno Carolo, orta est inter Treuirorū Pōtificem tūc Vueomadum, & Abbatem Assuerum pro eadem Cella contentio, asserēte episcopo ad suæ eam ecclesiæ ius pertinere, Abbate contrà dicente, esse illam regis lege hæreditaria possessionem, neq; in ea posse sibi aliquid ecclesiam vendicare, quæ & sibi esset à rege Pipino cōmissa, & in dominium clarissimi Caroli successionis iure transmissa. Ità eis diù multumq; certantibus, & re ad controuersiam sæpè deducta, directi sunt ex latere regis & semèl & iterū ac tertiò legati fidissimi & veraces, qui causam diligenter inquirerent, litemq; congruè terminarent: quique rem examinantes, non aliud, quàm quod Abba protestatus fuerat, inuenerunt, regij scilicet * quàm ecclesiastici iuris possessionem loci sæpedicti existere. Sed cùm hæc episcopo nequaquàm sufficerent, famosissimus princeps habito in Saxonia super *fontem, qui Lupia dicitur, generali conuentu, sub præsentia totius regni propè Primatum, & vtriusque ordinis clarissimorum virorum, rem per se examinandam suscepit, omniumque, qui tum adfuēre, iudicio, iurisiurandi conditio causidico monasterij, tunc Ratberto nomine, est constituta, qua ille posteà cum alijs duodecim firmauit, possessionem sæpedictam non ecclesiæ Treuirorum, sed dominio regio tantùm competere.

deest, * potiùs aut aliquid tale.

for. *fluuiū

Hoc ergò modo re definita, & episcopo tandèm acquiescente, famosissimus rex cum suorum consensu, Cellam sancti viri monasterio Prumiæ tradidit, edito traditionis eiusdem priuilegio, quo firmauit, testatusque est, se pro amore Christi & eleemosyna parentum suorum, Pipini videlicet regis & reginæ Berthradæ, Cellam ipsam hac lege iam dicto monasterio subdere, vt omni deincèps tempore rectores monasterij eiusdem eam tenere, & rebus eius libera conditione in vsus suorum Deoq; seruientium fratrum necessarios vti, ac sine vlla cuiusquā contradictione, quæ vtilitati communi competerent, de ea facere & ordinare deberent. Neq; rebus solummodò, quas tempore eodem Cellæ dominium retineret, sed & illis, quæ futuris successionibus acquisisset, iure firmissimo vterentur.

Carolus Magnus Cellam S. Goaris subdit Abbatiæ Prumiensi.

Hæc quemadmodùm sint gesta atque statuta, poterit qui volet, relecto codē, quod hodieq; in archiuis ipsius monasterij integerrimū manet, priuilegio scire. Nobis rem breuiter commemorâsse sufficerit, nè id quod esset vtile cognitioni, penitùs siluisse, & in hac parte circa beatum Goarem officio defuisse meritò redargueremur. Deniq; cùm hæc scriberemus, sicut in regimine monasterij Prumiæ, sic etiam in possessione Cellæ S. Goaris Assuero Tancardus, & ei Marcuardus vicaria mutatione successerūt. De Abbate porrò Assuero & Cella sancti viri ea, quæ primò retulimus, ità esse gesta, quidam ex senioribus fratribus, non indignus fide, ab eodem Abbate se audisse est testatus.

VITA ET MARTYRIVM S. GODOLEVAE, AVTHORE DROGONE MONACHO ET SACERDOTE GE-

stellensi: sed dictionem F. Laur. Surius ferè totam mutauit.

PRO-

PROLOGVS.

DOmino Ratbodoni, Dei gratia Nouiomensi episcopo, Drogo monachus & indignus sacerdos, bonum, quod præstat omni *bono. Multorum fatigatus precibus & crebra exhortatiõe, præsul sanctissime, tametsi id vires excedit meas, coactus sum literis mandare martyrium sanctæ Godoleuæ. Quæ itaq; digna relatu fuêre, ea conscripsi, tibiq; mittenda iudicaui, vt tua authoritate, si ità censueris, roborata, firma rataque permaneant. Quæ verò scripsimus, ea pro certo sic se habere, ab illis accepimus, qui hodieque supersunt, & suis ea oculis conspexêre: quæ tamen, si fortè quispiam carpenda sibi sumere voluerit, tuo sapientumque iudicio, permissa sunto: ego pro viribus ad narrationem me accingo.

*Codex MS. habet, loco

HISTORIA.

BEata Godoleua in Boloniēsi territorio, pago, qui Londefort dicitur, patre Vuifrido, matre Ogina, honestis & honoratis parentibus orta est: quam tamen generis nobilitatem moribus & vitæ sanctimonia præclarè ipsa illustrauit. In ipsis enim primæ ætatis florentibus annis iam maturos præ se mores tulit, adeò vt omni honestate & sanctitate prædita videretur. Porrò verò præter egregias animi dotes, fuit etiam insigni formæ elegantia & corporis pulchritudine: nisi quòd fortasis maligni homines in ea vituperare potuerint nigros capillos, & ciusdem coloris supercilia. Neq; verò absq; diuinę puidētiæ moderamine id euenisse putandum est, quòd Godoleue nomen accepit. Godoleua eñ Latinè redditur, Deo chara. Cùm iam aūt pueritiæ metas excessisset, & iustum attigisset ætatis robur, à multis cupidè expetita est in coniugem. In ijs erat Flander quidam, Bertulphus nomine, qui eius incēsus amore, parentibus eius animi sui æstus exponit, eamq; sibi despōderi summoperè orat. Erat verò is genere insignis & opibus pollens. Itaque Godoleua illi desponsata est. Etsi verò nobilissimis ille esset natalibus conspicuus, at moribus tamen, quemadmodùm infrà dicturi sumus, Godoleuæ minimè congruebat. Permisit autem, vt equidem reor, præpotens Deus dilectam suam homini tam impio sociari, vt & in illo admirandæ patientiæ suæ ederet certissima documenta, & innocētis Godoleuæ probaretur simplicitas: quandoquidem diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.

IVLII 6.

Patria & parentes S. Godoleuæ.

Desponderur Bertulpho nobilissimo iuueni.

Rom. 8.

Cùm igitur eam Bertulphus ad suas traduxisset ædes, fraude maligni hostis id agēte, cœpit duci pœnitentia, quòd eam sibi sponsam optâsset. Acerrimo igitur odio illā æsecutus est, ità vt odium vinceret amorē, quo priùs arserat. Ei verò odio etiā fomēta suggerebat mater, dicens ei: Cur voluisti cornicem ex aliena regione huc adducere? Non erant in patrio solo permultæ, quas expeteres? His nimirùm exercebatur Christi ancilla: sed rectissimè ab Apostolo dictum est, Omnes qui volūt piè viuere in Christo, persecutionem passuros: & vt alius habet scripturæ locus, Aurū probat ignis, & homines iustos caminus tribulationis. Celebrabantur triduo nuptiæ, sed ijs sponsus noluit interesse, nè, quā habebat exosam, adspicere cogeretur. Mater interim cū amicis curabat ea, quæ nuptiarum solennitas poscere videbatur, intùs sæuiens, foris blandiens. Etsi autem propter conuiuas maleuolentię virus tegere nitebatur, at tamen vultus ipse, qui est animi imago & tacitus quidam sermo mentis, pectoris arcana prodebat. Post triduum Bertulphus domum redijt: moxque spreta coniuge, relicta familia & ædibus suis, in paternam commigrauit domum. Sponsa igitur Godoleua inuitā sponso, sed Christo chara, domi residet, gubernat familiam, seipsam irreprehensibilem exhiber, semper pudicitiæ ità studiosa, vt etiam maledici homines nihil de ea sinistrum vel cōfingere possent. Et nè torperet ocio, desidiaq; & segnitie marceret, iam ducebat fila, iam texebat, tum verò etiam in preces incumbebat. Vt autem compleretur, quod scriptura ait, Qui sanctus est, sanctificetur adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc: Bertulphus malitiæ suæ finem non imponens, vt durus & sceleſtus, atque ex marito sęuus latro futurus, in dies in Christi ancillam atrociori odio inflāmaba-

Desponderur à sponso.

Deseritur à sponso.

Apoc. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pessime habetur à Bertulpho.

mabatur: communicatoque cum parentibus suis consilio, vernam quendam ei præfecit, qui ei malignè inseruiret, parumque panis, statuta hora, ei præberet. Cui etiam seueriter interdixit, nè quid præterea cibi potusve ei impertiret, diras alioqui pœnas luiturus.

Subijcitur igitur seruo suo ancilla Christi, & parére illi cogitur, cui illam æquum erat imperare. Exagitatur contumelijs, iniurijs, opprobrijs, irrisionibus, nec tamen permouetur impatientia, non in querimonias aut murmura prorumpit: sed corde

Luc. 21. tranquillo mens, sibi benè conscia, fert omnia moderatè & placidè, tanquàm Christum sibi audiat dicentem: In patiētia vestra possidebitis animas vestras. Gratias agit

Mira eius patientia & abstinētia. Deo pro pane ipsi dato, idque animo exultanti: eiusq; partem dimidiam cum sale & aqua ipsa sumit, reliquam dat pauperibus, pro eaipsa parcitate quotidiè Domino hymnos offerens & cantica laudis. Maledicenti viro non reddit maledicta, immò etiam benedicit, & orat pro se persequentibus & calumniantibus. At neque sic quiescit satan. Bertulphus enim semper illi pro bonis mala rependens, & pro dilectione odium, vt vidit nec duris & molestis rebus eam frangi, nec fame & inedia confici, sibijpsi factus est grauis, cœpitq; de eius nece multa cruento animo agitare. Sed cùm non esset nescius nobilissima eam familia prognatam, palàm ei cædem intentare non erat ausus. Sperans autem fore, vt maioribus affecta molestijs pereat, & impatientiæ stimulis percita, in murmuratiões proruat, dimidiam panis hactenùs illi attributi portionem iubet subtrahi. Illa verò eam annonæ diminutionē sedato animo ferens, tamersi videret difficilimè tantilla panis particula vitam posse sustentari suam, ac nihilo minùs id quod semèl Deo vouisset, statuit hilariter reddere. Itaque mediam dimidij panis partem elargitur pauperibus, de reliqua viuit ipsa more suo, orans instantiùs Dominum, atque dicens: O tu Deus creator omnium, sis quæso memor fragilitatis meæ, nec me derelinquas in hac afflictione mea. Qui ēruis sustinentes te, cōfirma me in procella tentationis huius: & licèt à viro meo detrahatur aliquid de portiõe quotidiana victūs mei, tu tamen mihi non subtrahēs affectum beneuolētiæ & benignitatis tuæ, præsta, vt tibi semper placeam per obsequium piæ deuotionis.

Non est autem silentio premendum, tātam diuinitùs Godoleuæ gratiam esse collatam, vt non illi duntaxàt, quos affabilitate & familiaritate sibi deuinxerat, sed ij etiam, qui solo nomine cognitam eam habebant, illam diligerent. Porrò in tanta immanitate Berrulpho fauent sui, incitantque crudelem in humilem, ferum & barbarum, in mitem & innocentem, qui iam sua sponte plùs satis in Christi ancillam sęuiebat: eamque, quā iurè charitate & beneuolentia complecti deberent, vnà cum Bertulpho scelerato & iniquo, odio persequuntur. Illa igitur tantā mariti & familiæ sen-

Compulsa fugit ad parentes suos tiens persecutionem, tantamq; animorum erga se acerbitatem, fuga tandèm sibi consulere compellitur. Nudis igitur pedibus, vno tantùm assumpto comite, ad natale solum reuertitur, parētibusque suis calamitatis suæ historiam cum lachrymis & gemitu recensęt, ordine illis exponens, quid à marito & familia perpessa esset. Pater verò, auditis filiæ querimonijs, altiùs ingemiscit, & communicato cum amicis cōsilio, Balduinum comitem Flandriæ adit, quas contumelias & iniurias à viro passa esset filia sua, ei indicat: petit opem ab illo, vt quod iustum est, decernatur. Comes verò remittit illum ad episcopum, in cuius erat diœcesi gener ipsius. Erat is Nouiomensis ecclesiæ antistes, & per id tēpus suo officio probè fungebatur. Aiebat enim Comes eam causam ad forum ecclesiasticum pertinere, nec alibi, quàm apud iudicem ecclesiasticum, tractari & expediri debere. Quòd si verò gener eius nollet obtemperare episcopi admonitioni, se seuerū vindicē fore promisit, compulsurumque, vt sponsam reciptat,

Bertulphus cogitur eā recipere. Ità ergò Bertulphus tum antistitis authoritate, tum Comitis potestate spōsam iuam recipere cogitur. Et promisit ille quidem metu principis, se eam comiter & honorificè habituram, sed prohdolor facta sunt nouissima illius peiora prioribus. Non enim inuitus trahitur animus ad amorem. Odit ille Godoleuam æquè, vt priùs, & nec videre illam sine molestia potuit. Indè iam in eius animo obfirmata sunt consilia eā iugulandi, ità tamen, vt modis oīnibus in eam curam cogitationemque incumberet, vt sui voti ea ratione fieret compos, nè tantum scelus vel in ipsum, vel quēquam amicorum eius conferri posset. Cernens autem CHRISTI sponsa Bertulphum erga se nihilo effectum mitiorem, sed ad pristinam ferocitatem eius aliquid etiam

etiam incrementi accessisse, toto cordis affectu clamat ad Dominū, vt ipse, cui obediant venti & mare, tempestatem illam in serenitatem conuertat. Cumque multi eius miserati calamitatem, marito Bertulpho dira imprecarentur, optarentque diuinitùs in illum animaduerti, Godoleua eos repræhendebat: Nolite, inquiens, charissimi Matt. 5.
mi maledicere marito meo, sed potiùs benedicite. Sic enim diuino præcepto iubemur, non solùm maledicentibus non maledicere, sed etiam benedicere & facere be- Rom. 12.
nignè, orare pro persequentibus & calumniantibus nos, malum non in malo, sed in bono vincere. Multis quoquè humana quadam commiseratione dicentibus, ipsam solam esse, quæ neque carnis voluptatibus, neque mundi delicijs esset fruitura, magna animi constantia illa respondit: Ego neque carnis voluptates, neque mundi huius oblectamenta appeto. Ecquid verò vtilitatis habet, carnem morituram, breuique in puluerem, vndè facta est, & putredinem abituram, luxu & delicijs diffluere?

Habebat sanè à Deo collatum munus doctrinæ, vt posset egregiè alios exhortari: Habet prophetiæ donum S. Godoleua.
cui accessit etiam gratia prophetiæ. Cùm enim, vt dictum est, multi eam præ intima animi commiseratione infelicem dicerent, illa compescebat eos: Nolite, inquit, frustrà lachrymas fundere, nec me putetis infelicem. Neque enim, vt vos sentitis, infelix ego sum, tametsi inpræsentiarùm afflictio & angustia me obtinent: sed præ cunctis Flandriæ mulieribus, quæ hodiè supersunt, exaltabor & sublimabor. Et hoc mihi fa- Psal. 145.
ciet qui potens est, qui erigit elisos, & soluit compeditos: sanat contritos corde, & Psal. 146.
mœrore affectos exhilarat. Quidam monachi cōsummatæ religionis, causa visitationis ad eam venêre, vt pijs sermonibus eam confirmarent, & opportuna consolatiõe eius lachrymas abstergerent. At illi ediuersò testati sunt, se ab eius ore tam sanæ doctrinæ & mellifluæ exhortationis hausisse sermones, vt mentem eius diuina perfusam sapientia minimè dubitārint. Sed Bertulphus vt animaduertit omnes suas machinas & artes ad illam perdendam, Deo ordinante, frustrà adhiberi, & neq; fame, neq; re vlla alia quicquam se apud sanctam fœminā posse efficere, animo perturbatus, multa secùm pertractabat: accitisq; ad se duobus famulis suis Lamberto & Hacca, illis animi sui propositum aperit, petit ab illis consilium, qua possit via tolli è medio Godoleua. Inuenerunt illi modum extinguendi illam, qui nec difficilis videretur, nec facilè resciri posset. Tempus etiam exprimunt, quo occultiùs & commodiùs nefarium facinus perpetrari queat. Iam aduenerat dies, quo fœmina Deo plena manifestaretur, & in cælis coronaretur. Eaipsa igitur nocte, qua fraude perditorum nebulonū iugulanda erat, ante solis occubitum venit ad eum Bertulphus: & primò quidem simulato Simulator Bertulphi.
animo osculatur & amplectitur eam: ore mentitur risum, qui virus habebat in pecto-
re: assidet deindè iuxta illam, vultu ad hilaritatem commentitiam cōposito. Sed Godoleua pro mariti, vt arbitror, reuerentia propiùs illi se iungere formidante, manu eam ad se trahit, hisque compellat verbis: Non mediocri id dolore me afficit, q̄ ità ferro & præduro erga te animo esse videor, vt neq; præsentia mea tibi solatio sit, & neq; colloquijs meis, neq; mutuo concubitu delecteris. Equidem qui nos aduersus casus infestārit ignoto, vt & alieno in te animo essem, nec satis mētis meæ compos viderer. Nisi fallor, maligni dæmonis opera id effectum est. Sed iam tandèm volo hisce dissidijs finem imponere, teque charæ instār coniugis colere, sensimque profligato odio, mente & corpore tibi coniungi. O hominem, ipso luda proditore nequiorem. Inueni, inquit, fœminam, quæ se iactitat posse nos mutuo amore & beneuolētia adeò cōnectere, vt non sint duo alij ardentiori inter se charitate coniuncti. Ego id negocij commisi Lamberto & Haccæ seruis meis, qui fœminam ad te adducēt: tu vide fidem vt illis commodes. Voluī autem ea causa id tibi antè significare, nè esses eius insçia, illudque respueres, aut animo turbareris.

Hæc cùm dixisset vir dolosus & iniquus, illa respondit: Christi ancilla sum: illi ego mea omnia commendo. Si tamen absque sceleris alicuius commixtione id fieri potest, quod dicis, non refragor. Tum Bertulphus à scamno exiliens, equū assēdit Brugas profecturus, vt illic pernoctaret, nūciumque de extincta Godoleua opperiretur, simul etiam, vt ipse cædis eius minimè conscius existimaretur. Deindè nocte cunctis sopore oppressis, Lambertus & Hacca dominam suam excitant. Surge, inquiunt, hera: nam tua causa soliciti huc venimus: fœminam, cuius apud te mentionem fecit herus, adducimus. En ad fores sustinet iamdudùm aduentū tuum. Surge ocyùs, nè desis

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtilitati tuæ. Illa primùm se munit sanctæ Crucis signo, deindè totam se commendat Deo: cumque vestibus induere se vellet, illi instant, nè id faciat: Pedibus, aiunt, nudis, passis capillis, in sola interula venies. Ità enim certum est, eam rem tibi profuturam. Iam enim nocte media & ante auroram isthuc fieri oportet. Moxilla respõdit: Equidem me omnipotenti Deo committo: videat clementissimus ille, quid me futurum sit: & nunc vestræ me fidei trado. Ità surgens, abijt cum illis. Quid verò semèl atque iterùm illi vel dixerint, vel fecerint, relatu indignum arbitramur. Friuolum enim id fuit, vel potiùs fraus & dolus. Cùm autem tertiò ei simili modo imponerent, in eius collum laqueum injiciũt, simulq; manibus tota vi premũt guttur illius, nè quos polsit edere clamores. Vt verò eam iam exanimem sensêre, in aquas demergunt, vt si quid fortasis vitæ aut spiritûs supersit, id aquæ præfocent. Actum est id mira Dei dispositione, vt si qui fortè pulueres ex terrena inhabitatione illi inhæsissent, eos aquæ abstergerent & emundarent. Extinctum deindè corpus scelesti illi homicidæ ad eius lectulum reportârunt, vestibusq; opertum reliquerunt. Sole porrò altiùs scandente, familia inter se mussitare, quid causæ sit, quòd hera non prodeat è cubiculo. Consueuerat enim illa vel ante auroram, vel in auroræ primo ortu surgere, aliosq; admonere, vtì ad ecclesiam se conferrent.

Strangulatur à seruis Bertulphi Godoleua.

Tandèm itur ad eius cubiculum, excitatur tanquàm adhuc dormiens, sed mortua non expergiscitur. Mox fama volat, accurrũt vicini, contemplantur corpus exanime, nullum vulnus, nullum ferri vestigium toto corpore reperitur. Ad collum duntaxàt visebatur cruẽtus circulus, qui relictus erat ex laqueo, quo illam impij homines strãgulârant. Interim alij affirmant naturali morte eam obijsse, alij diuersum asserunt. Quàm verò sui illam charam habuerint, res ipsa declarauit. Eodem enim die eius accelerata sepultura est: & quia panis defuit, qui pro salute animæ eius erogaretur, itum est pro emendo frumento, quod certè ipsi emptori lucro fuit. Adeò enim excreuit in farinam redactum, vt modum mensuramque excederet, & emptor miraculum admiraretur, Deoque gratias ageret: Laus, inquiens, tibi Deus. Pro tuo honore larga fuit, pro viribus autem gratificari, dum vixit, studuit pauperi: quod quidẽ hoc miraculo tu diuinitùs demonstrâsti.

Humus, vbi cæsa est, in candidos lapides versa.

Porrò humi pars illa, vbi interempta est, in candidos lapides versa est, vt meritum eius Dominus ostenderet, cunctisque fidelibus innotescceret cædes illius. Quinetiam cùm ex animi deuotione erga sanctam fœminam, de terra illa quidam secùm domũ absportarent, eam postea in gemmas mutatam mirati sunt. Et nè quis fabulosum id putet, egoipse, qui hæc scribo, oculis meis eas gemmas vidi, & nomen Domini benedixi. Aliud etiam aquæ elementum egregiè illustrauit Dominus ad gloriam nominis sui, vt per illud quoq; declararet merita illic immersæ Godoleuæ. Quotquot enim vel febribus vexati, vel alijs afflicti morbis, eò accedentes, aquam illam potârunt, repentè sanitatis beneficium illius meritis se adeptos lætati sunt. Eodem modo etiam sepulcrum, & sacrum eius corpus, quod illo continebatur, cælestibus Dominus miraculis insigniuit. At nos quidem pauca è multis annotabimus, vt ex illis vtcunq; liceat animaduerti, quanta in cælis beatitudine & gloria Christi ancilla perfruatur.

Miracula ad aquam, vbi fuit submersa.

Ità ad sepulcrum eius.

Pater filium à primis natiuitatis annis contractum, ad monumentum eius attulit, orans vt eius meritis sanaretur. Non diù pòst erigitur contractus, & sospes cum patre domum abscedit. Nomen eius pueri Algorus erat. Traditus indè literis, cùm ad virilem peruenisset ætatem, paulatim ascendendo, Diaconus ordinatus est.

Contracta quædam, ad fores monasterij S. Trudonis nouem annis iacuerat, vt posset cum cæteris etiam ipsa sanitati restitui. Interim curabantur multi, complures erigebantur: illa sola mansit debilis, diuina prouidentia id agente, vt S. Godoleuæ merita longè lateque diffunderentur. Audita tandèm fama eorum, quæ ad eius sepulcrum fierent, curat eò se deportari, ibique orans, DOMINI misericordiam opperitur. paulò pòst contracta membra extenduntur, & suis pedibus læta redit domum.

Pœna laborãtis qñ nõ licebat.

Quidam die sabbati, hora qua minimè liceret, in agro colligebat spicas. Inhæserunt verò spicæ manui eius tam tenaciter, vt nulla ratione eas posset auellere. Laborabat quidem altera manu, & summoperè conabatur eas abstrahere, sed labor omnis frustrà erat: immò quanto plus in ijs amouendis ponebat operæ, tanto firmiùs manui ad-

adhærescebant. Intelligens ergò culpam suam, ad sepulcrum beatæ Godoleuæ venit, humi se prosternit. Necdùm absoluerat preces, & digitis sese intendentibus, è manu spicæ deciderunt.

Dies quidam solennis imminebat, qui populo celebris haberetur. Presbyter peracto sacrificio, præcepit nè quis operis quippiam exerceret illo die. Fœmina quædam pagi illius præceptum illud paruipendens, tincturam in vase apparabat, arreptaq; virga, eam mouere volebat. Mox vtrique manui virga inhæret: luctatur mulier nunc extendendo, nunc cõtrahendo brachia: sed frustrà laborat. Res ad aliorum notitiã perducitur, familia aduolat, nec vicini abesse volunt, miraculi fama permoti. Et alij quidam dant operam, vt virgam ex eius manibus extorqueant, alij verò vel contingere eam verentur. Tandèm pœna illam compellente, supplex adit beatæ Godoleuæ monumentum, precibus eius ambit suffragia, inter lachrymas & preces digiti & manus virga liberantur, mulier sana se recipit ad suos. Item aL. tenùs.

Anno Christi millesimo octogesimooctauo eleuatum est corpus S. Godoleuæ apud Gestellam à domino Ratbodone Nouiomensi Episcopo, 3. Calend. Augusti.

VITA SANCTI ILLIDII ARVERNAE ECCLESIAE EPISCOPI, AVTHORE GREGORIO TVRONENSI. *Episcopo, Lib. de Vita Patrum, Cap. 2.*

Nter reliqua vitæ perpetuæ semina, quæ iecit cælestis sator, ex illo diuinitatis fonte mentis incultæ aruum irrigans vel institutione, vel dogmate, in Euangelio ait: Omnis, qui non accipit crucem suam, & sequitur me, nõ est me dignus. & alibi: Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuũ fuerit, ipsum solùm manet: si autẽ mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Sed & ille nihilominùs vas electionis beatus Paulus Apostolus dicit: Semper mortificationem Christi in corpore vestro circũferẽtes, vt & vita Iesu manifestetur in corpore vestro mortali. Ergo confessores Christi, quos tempus persecutionis ad martyrium non lacessiuit, ipsi sibi persecutores effecti, modò vt digni D E O haberentur, & vt mortificatis membris soli Christo viuerent, diuersas abstinentię cruces adhibuerunt: de quo idem Apostolus dicit: Iam non viuo ego, viuit autem in me Christus. & alibi, allegãs illud Psalmi 43. Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisiõis. Ad spiciebant enim per illos mentis internæ oculos, Dominum cælorum descendisse ad terras, non abiectum ad humilitatem, sed humiliatũ misericorditer ad mundi redemptionẽ. Adspiciebant pendentem in patibulo, nõ Deitatis gloriam, sed assumpti corporis hostiam mundam, de qua Iohannes pauloantè prædixerat: Eccè Agnus Dei, ecce qui tollit peccata huius mundi. Habebant in se & clauorum affixionem, cùm à timore eius confixi, atq; à iudicijs diuinis exterriti, nihil indignum eius omnipotentiæ in corporis sui habitatione gerebant, iuxta illud, quod Psalmo 118. scriptum est: Confige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui. Fulgebat in his & illud resurrectionis lumen insigne, quo Angelus refulsit, dum reuoluit lapidem monumenti, de quo Marci 16. Et introëuntes in monumentum, viderunt iuuenem sedentẽ in dextris coopertum stola candida, & obstupuerunt: quo & Iesus splenduit sub illa ostiorũ obseratorum inclusione, cùm improuisus in medio Apostolici senatûs adstitit comitatu: quos eosdem idem Dominus verbis vitæ imbuens, cælestem est euectus in arcẽ. Inter hos & beatus confessor Illidius ità hęc omnia in cordis sui tabernaculo collocauit, vt & ipse quoquè templum sancti Spiritûs effici mereretur. De cuius vita aliqua scripturus, veniam peto à legẽtibus, (non enim me artis Grammaticę studiũ imbuit, Matth. 10. Iohan. 12. 2. Cor. 4. Galat. 2. Psal. 43. Rom. 8. Iohan. 1. Luc. 24. Marc. 16. Act. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

buit,neq; authorum secularium polita lectio eruditit:sed tantùm beati patris Auiti Aruerni Pontificis studium ad Ecclesiastica solicitauit scripta) si mihi ad iudiciũ contingerent,quæ ipso prædicante audiui,vel cogente relégi,quia ea nequeo obseruare: qui me post Dauidici carminis cannas, ad illa Euangelicæ prædicationis dicta, atque Apostolicæ virtutis historias epistolasq; perduxit: de quo tantum capere potui, vt cognoscerẽ Iesum Christum filium Dei ad salutem mundi venisse,atque amicos eius, qui accepta cruce austeræ obseruantiæ sponsum secuti sunt, dignis obsequijs honorare. Qua de re crudæ rusticitatis temeritatem ostendens,quæ de beato cognoui Illidio,illo,quo possum,proferam stylo.

Sanctus igitur Illidius cùm perfectæ vitæ sanctitate polleret, ac diuersarum in se gratiarum charismata,largiente Domino,congessisset, illud, quod adhuc sanctitatis culmini deerat,Deo inspirante,ac populo eligente,promeruit, vt sacerdos Aruernæ Ecclesiæ,& Dominicarum ouium pastor eligeretur. Cuius sanctitatis fama,dum per diuersos gratiarum euehitur assensus,non solùm ipsos Aruerni territorij terminos, verumetiam vicinarum vrbium fines adiuit. Vndè factum est, vt hæc gloria Treuerici Imperatoris aures attingeret. Nã cùm eius filia à spiritu immundo correpta grauiter vexaretur,& nõ inueniretur,à quo posset ërui,beatum Illidium fama detexit:& dicto citiùs ab Imperatore directi pueri,sanctum senẽ in antè dicta repertũ vrbe,potestati Regiæ celeriter repræsentant. Quo venerabiliter excepto, pater de exitu infelicis conqueritur filiæ. Ille verò confisus in Dño,in oratione prosternitur,nocteq; cũ sacris hymnis canticisq; spiritalibus ducta,immissis in os puellę digitis, nequã spiritũ à corpore abegit obsessę. Quod miraculum Imperator cernens,immensos auri argẽtiq; cumulos sancto offert sacerdoti. Quod ille execrans ac refutans,hoc obtinuit, vt Aruerna ciuitas,quæ tributa in specie triticea ac vinaria depẽdebat, in auro dissolueret,quia cum graui labore penu inferebãtur Imperiali. Sanctus verò (vt aiunt)impleto vitæ præsentis tempore,in ipso itineris curriculo migrauit ad Christũ, à suisq; delatus,in vrbe sua sepultus est. Sed forsitan(vt plerũq; homines murmurare soliti sunt) quispiam garrulabit,dicens:Non potest hic haberi inter sanctos pro vnius tantũ operatione miraculi:nam si perpenditur illud, quod Dominus ait in Euangelio: Multi mihi dicent in illa die: Domine, Domine, nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, virtutesque multas fecimus? Et respondebo eis,dicens:Quia non nóui vos:profectò intelligitur,q̃ magis proficit ad laudem virtus egressa de tumulo, quàm ea, quæ quit. quam viuens gessit in mundo:quia illa labem habere potuerunt per assidua mundanę occupationis impedimenta, hæc verò omni labe ad liquidum caruerunt. Ergò quia illa,vt credimus, quæ sanctus Illidius ante hoc tempus operatus est, obliuioni data sunt,nec ad nostram notitiam peruenerũt, ea quę proprijs inspeximus oculis, experticque sumus,vel quæ à fidelibus agnita cognouimus,declaremus.

Creatur Episcopus Aruernorũ.

Expellit] dęmonem à filia Imperatoris.

Obitus eius.

Matth. 7.

Tempore,quo Gallus Episcopus Aruernam regebat Ecclesiam, horum scriptor in adolescentia degens,grauiter ęgrotabat,& hic ab eo plerunq; dilectione vnica visitabatur,eò quòd patruus eius esset. Erat autem valetudo cum nimia stomachi pituita,ac febre valida. Interea aduenit paruulo desiderium,& credo inspirante Deo, vt ad beati Illidij basilicam deportaretur. Illatusq; manibus puerorũ, ad eius tumulum fusa oratione cum lachrymis,leuiorem se sensit esse,quàm venerat. Sed reuersus domũ, iterùm à febre corripitur. Quadã verò die cùm grauiùs agere cœpisset, eumq; febris asperior solito aggrauaret,& vtrùm euaderet,admodùm dubitaretur,accedens genitrix eius, ait ad eum:Mœstũ hodiè,dulcis nate,sum habitura diẽ,cùm te talis detineat febris. Cui ille,*Niquil,inquit,prorsùs,obsecro,contristeris,sed ad sepulcrum me remitte beati Illidij Pontificis:credo enim firmiter, fore vt virtus eius & tibi lætitiam, & mihi tribuat sospitatem. Tunc sancti deportatus ad tumulum, orationem fundit, spondens prostratus spontè,si eũ Antistitis sui virtus ab hoc contagio liberaret,clericum se futurum:nec prorsùs moraretur,si deprecatio obtinerer effectum. Hæc effatus,sensit protinùs discedere febrem:vocatoque puero,domũ se reportari deposcit. Cumque in recubitu,vbi tunc sui epulabantur, fuisset illatus, erumpente è naribus sanguinis copia,febris simul cruorque defluxit. Quod meritis beati confessoris præstitum,habetur probatum. Sed & nuper Venerandi Comitis seruus,cùm in diuturna cæcitate resideret,celebratis vigilijs,sanus abscessit.

S. Gregorij Turonẽsis adhuc puer liberatur à febre per S. Illidium.

De

De reliquijs verò eius hoc ipse præfatus scriptor, vt actum est, propria contẽplatione prospexit. Dedicauerat oratorium intrà domum Ecclesiasticam vrbis Turonicæ in primo sacerdotij sui anno,in quo cum reliquorum sanctorum pignoribꝰ huius Antistitis reliquias collocauit. Post multos verò dedicationis dies admonitus est ab Abbate,vt reliquias,quas in altari ipso locauerat,visitaret,nè ab humore noui ædificij humectaris aliquid in his putredinis insideret. Quas cùm requirens reperisset infectas,ablatas ex altari contra ignem siccare cœpit. Verùm vbi ligaturas illas singulatim resoluit,ventum est ad reliquias beati Illidij Episcopi. Quæ cùm contra ignem terrentur,filum,quo ligatæ erant,quia erat valdè prolixum,super ardẽtes decidit prunas,& tanquàm æneum aut ferreum,ab ardore ignis incanduit. Illo verò paruipendente,quid de filo fieret,dummodò sanctæ reliquiæ siccarentur, æstimans ipsum iam in fauillam fuisse resolutum,comperit adhuc integrum &incorruptum,quippè quod vinculum & ligamen pauloantè fuisset huius glorioſi Pontificis. Multa quidem & alia de hoc sancto miracula sunt relata,quæ scribere longum putaui, hæc æstimans fidei perfectæ sufficere,quæ dicta sunt:quia cui pauca non sufficiunt,plura quoq; non proderunt. Nam ad hunc tumulum cæci illuminantur,dæmones effugantur, surdi audiunt,& claudi recipiunt gressum,præstante Domino nostro Iesu Christo, qui credentibus repromisit à se petita sine ambiguitate largiri.

Res sanè admiranda.

Matth. 11.

VITA ET MARTYRIVM SANCTI ET PRAECLARI MARTYRIS PROCOPII, EX SIMEONE *Metaphraste*.

Iulij.8.

Iocletiano & Maximiano Romanorum Imperium administrantibus,vehementissimum bellum erupit aduersùs Christianos,eis sibi hunc vnum scopum proponentibus,vt vniuersam pietatem contererent,& Christianis omninò afferrent interitum: multum quidem studij adhibentibus ijs,qui impijs eorũ iussis inseruiebant, & impijs edictis vniuersum orbem terræ peruadentibus, quæ iubebant eorum sceleratam obseruare religionem. Iniquorum autem horum edictorum vnum quoquè erat emissum aduersùs Acliorum ciuitatem,quod hoc modo habebat:Magnus Imperator Diocletianus omnibus,qui benevolo sunt animo in inuictos deos,salutem. Oportebat omnes omni vti studio ad cultum magnum deorum,eorumque templa & aras excitare,cisq; dies festos celebrare,& sacrificia publicè peragere. Mihi autem significatum est de quibusdam insipientibus aliter docentibus, & nouos mores in aures hominum inducentibus. Quocircà præsens quoquè decretum exponimus in omni loco nostræ dominationis,iubentes omnes & deos colere, & eos obseruare, certò sciẽtes, quòd qui noluerint eadem sentire,eos iudicia & supplicia,& mortes violentæ excipient: eos autem,qui parebunt,innumerabilium bonorum remunerationes,multęque suppeditatæ opes & pecuniæ recreabunt,& maximis fruentur honoribus, & totũ vitæ tempus rectè degent.

Edictũ Diocletiani.

Minæ.

Promissa.

Cùm ergò tale edictum edidissent,Diocletianus quidem proficiscebatur ab Italia in Aegyptum. Eum enim vocabat,quæ tunc Alexandriæ excitata erat, seditio à quodam,qui vocabatur Achilles,& eam inclinârat ad defectionem,& breui totam Aegyptũ occupauerat,& se purpureo amictu induerat. Maximianũ autem ad gentes, quæ sunt vltrà alpes,emittit,sedaturum eos,qui illic erant,tumultus. Opùs autem esse ratus,vt maiori ope rebus prouideretur,duos quoq; creat Cæsares, Maximinũ cognomine Galerium,& Constantium patrẽ magni Constantini, qui etiam ducebat originem ex filia Claudij. Quos cùm eriã vellet deducere ad maiorem fidem suæ in ipsum benevolentiæ,quas iam quidem habebant vxores, priùs cogit repudiare: despondet autem Cõstantio quidem Theodoram,Herculij Maximiani vxoris filiam: Maximino autem, qui vocabatur etiam Galerius,Valeriam suam filiam. Et cùm hæc quidem ordinâsset,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dinâsset,aduersùs Persas quidem emittit Maximinum Galerium:ipse autem,acceptis copijs,venit in Aegyptum. Et cùm inuenisset Achillem,qui ei occurrerat in locis,quę sunt circa Pelusium,cum exercitu congressus,ne secundo quidem prælio opùs habẽs, facilimè extinxit tyrannidem,& Achillem,& omnes qui cum ipso erant,occidit. Prętereà autem magnitudine elatus victorię,& Aegyptiorum obstupefactus audacia,ijs, qui habitabant Alexandriam,crudeliùs,quàm humanę naturę conueniat,vsus est. Nã & muros ciuitatis diruit,& præclarissima quæque & preciosissima dedicata donaria abstulit,& ex ijs,qui ex populo restiterant,multos interemit. Processit autem etiam vsq; ad Busiridis immanitatem,in eos,qui resistebant,sæuiens. Porrò autem omnes quoq; libros exussit,qui de fundendo auro & argento ab antiqs scripti fuerant Aegyptijs,nè Aegyptijs ampliùs prouenirent opes ex tali arte, neq; confidentes magnæ vi pecuniæ, decæterò manus aduersùs Romanos sustollerent.

Diocletiani sæuitia in Alexandri-nos.

Rebus autem sic in Aegypto administratis,venit etiam Antiochiã,quæ sita est ad fluuium Orontem. Et cùm res quasdam publicas in ea meliùs cõstituisset, ad Daphnẽ egreditur ad templum,quod illic est,Apollinis,qui etiam dicebatur Daphnæus,se parans,vt ei offerret sacrificium. Cùm autẽ didicisset,totam Antiochiam à Christianorum pia fide iam olim esse possessam,(In ea enim ciuitate ab initio iactũ erat ab Apostolis Christi fundamentum fidei,& hinc Christiani sunt nominati, qui Christo credierant,vt Lucas narrat in Actibus)tunc quidem de eis distulit inquirere,die scilicet festo eum vrgente, quem Apollini apud ipsam Daphnen erat celebraturus cum toto exercitu,ei ex vnoquoq; genere sacrificans Chiliombas. Postq̃ autem peractum fuit tempus illorum sacrificiorum,reuertitur rursùs Antiochiam. Ingredientem autẽ in ciuitatẽ,in vocibus & tympanis eũ exceperũt ciues,laudibus bonisq; verbis,prosequentes. Sequenti autem die in regia sedens cathedra,vt mos est Imperatoribus,accersitis omnibus senatoribus,in mysterijs eos instituebat,execrandos suos deos,& eorum sacrificia exponens,& suam impiam aperiens superstitionem. Illo autem tempore quędam Theodosia ordinis Senatorij,quæ erat prima ciuitatis Aeliorum,quæ priùs quidem & ex Dauid Hierosolyma,& Sion vocabatur,posteà autem propter nefarium illud in Christum,& in eius Apostolos & discipulos perpetratum facinus,à Vespasiano capta,& penitùs delera & diruta,sic mansit vsque ad tempus Adriani, qui vocabatur Aelius. Cùm autem ille eam paulò pòst renouare,& rursùs ad habitandum condere statuisset,eam ex suo nomine nominauit Aeliam. Et permansit vsq; ad id tempus hãc nacta appellationem,vt quæ vnà cum Christi morte venerandum quoq; nomẽ amisit,nempè vt vocaretur Hierosolyma.

Act. 11.

Hierosolyma vndè Aelia dicta.

Ex ea ergò genus trahens Theodosia, cùm pauloantè amissset maritũ Christianũ, erat vidua,gentiliũ vitæ institutum honorans,& filiũ in eiusmodì dogmatibus & doctrinis éducans:qui erat quidem ei vnicus,& vocabatur Neanias. Ea cùm intellexisset Diocletianum Imperatorem venisse Antiochiam, accepto secùm filio, & multis secùm allatis pecunijs, venit ipsa quoq; Antiochiã:&cum ad Imperatorem accessisset, supplicabat. Cùm autem intellexisset Imperator,quænam esset, interrogauit quanam de causa venisset:deindè,& quisnam esset eius maritus, & cuiusnam esset ipsa religionis. Postq̃ autem audijsset eius quidem maritũ,qui erat Galilęus,decessisse,ipsam autem deos,quos colit Imperator,adorare:venisse autem supplicatum, vt eius filius militaret,de eo est lætatus:& ijs acceptis,quas attulerat,pecunijs,se eius petitionẽ lubenter impleturum est pollicitus. Cùm autem eius quoquè filium Neaniam adspexisset,& fidem ab eo accepisset, quòd ex matris traditione ipse quoquè deos coleret & honoraret,& alioquì in Græcorum disciplinis esset summè eruditus: adolescentẽ admiratus,vidensque eius spiritum superare ætatem, & ingenij firmitatem ac grauitatẽ ex morum modestia intelligens,constituit eum ducem Alexandriæ,iubens illuc venire,& quoscunque inuenerit scipsos nominantes Christianos, & Crucifixum obseruantes,omnes quidem eorum facultates publicare, ipsos autem malè vita priuare. Cui Neanias: De ijs,inquit,audiui,ô Imperator,eos quendam filium Dei colere, qui dicitur Christus:esse autem eos viros inobedientes, fortisque & constantis animi, & mortem minoris facere,quàm dijs offerre sacrificium. Quamobrèm hoc mihi videtur difficile, posse eos ad nostram traducere religionem. Propter quæ Imperator, veluti quadam rabie impletus dæmoniaca,blasphemã mouit linguam aduersùs Chri-

Neanias præficitur Alexandriæ. Is autem est Procopius.

stum Deum & Saluatorem nostrum:Ego quoquè,dicens,cùm eorum scripturas sępè legerim,ex eis nihil accepi vtilitatis. Nam Deus quidem eorum,vxorem (vt aiunt)nõ duxit: in quem autem ij credunt Christum,is dicitur quidem natus ex muliere: à Põtificibus autem & toto populo Iudæorum,tanquàm maleficus, morte damnatus, & corona spinea coronatus,irrisionesq́ue & innumerabiles perpessus contumelias, deindè etiam cruci affixus,& tandèm aceto felle temperato potatus, ità emisisse animã: cuius suspensi corporis quosdam ductos misericordia,id vix tandèm sepelisse. Si autem is erat Deus,cur hæc sustinuit? Quomodò autem est Deus, & qui possit seruare, qui ne seipsum quidem potuit liberare? Hæc filius perditionis. Sermo enim Crucis(vt ait diuinus Paulus)ijs,qui pereũt,quidem est stultitia:nobis autem, qui seruamur, est virtus Dei.

1. Cor. 1.

Hæc ergò cùm dixisset,& duas militum cohortes ad ferendum auxilium aduersùs eos,qui contradicerent,ei tradidisset,emittit Alexandriam. Sic itaq; procedebat Neanias paratus aduersùs Christianos,qui erat futurus magnũ decus Christianis. Cùm autem ingrederetur viam,quæ ducit Alexandriam,quoniã locus erat æstuans, & igni similem Solis accipiebat radium,& cueniebat,vt nec ipsi possent ingredi,& eorũ equi nimio æstu essent planè resoluti, noctù potiùs iter inibat. Cùm autem peruenisset Apameam Syriæ,tota ciuitas die iam lucente fit ei obuiàm ante ciuitatẽ. Cùm illinc autẽ exijsset,& iter rursùs esset ingressus,& circa tertiã horam noctis circiter triginta stadia abesset Apamea,fit prorinùs vehemens terræmotus,& visum est fulmen exilire terribile,erantq; omnes quasi mortui:vox emissa est è cęlo,dicens:Neania,quò vadis, & aduersùs quem tanto impetu incitaris? Ille autẽ ea,quam habebat,animi libertate, verè dixit omnia:Imperator,dicens,me creauit ducẽ Alexandrię,dedit q́; potestatem, vt quoscunque inuenerim ex Galilæis, seipsos nominantes Christianos, & credentes Crucifixo,eos puniens tollã de medio. Et rursùs audiuit: Quid verò,ô Neania,tu etiã cõtra me venis? Ille aũt respondit:Tu aũt quis es,Dñe? nõ possum enim cognoscere. Ei,cũ sic dixisset, statìm apparet Crux crystallo similis, voxq; è Cruce exijt, dicẽs:Ego sum Iesus crucifixus Dei filius. Neanias aũt:Dictum est,inquit,mihi ab Imperatore,q̃ Deus,quem colunt Christiani,vxorẽ non habuit:quomodò ergò tu teipsum dicis esse Dei filiũ? Et si es re vera Dei filius,quanam de causa te condemnârunt Iudęorũ Põtifices,& Pontio Pilato Præsidi,tanq̃ vnum ex reis damnatis,tradiderunt? Quomodò autem etiam ligno Crucis affigi sustinuisti,& acetum felle mixtum tibi præberi?

Christus in via apparet Neaniæ.

Ei autem rursùs vox declarauit,dicens:Neania,quoniam vidi te futurum mihi vas electionis,oportet me tibi meum significare consiliũ, & susceptæ carnis œconomiã. Nisi enim ego fuissem traditus,non eos,qui erant traditi diabolo, vt Deum decebat, reuocâssem. Si non fuissem condemnatus,nõ ijs,qui erãt condẽnati, dedissem remissionem. Si non fuissem ligno Crucis affixus,nõ eos reformâssem, qui esu ligni interierant. Si non morte essem affectus,nõ eos,qui morte erant affecti, viuificans excitâssem. Hæc cùm dixisset Dñs,& diuino gaudio implêsset animum Neaniæ, assendit in cælos:In hoc,dicens,signo,quod tibi apparuit,vince hostes:& pax mea erit tecùm. Illeautem cùm gaudio,vt dictum est,& audacia,& fide esset impletus, cum suis militibus hacipsa hora noctis accessit Scythopolim. Deindè cùm clàm accersijsset adolescens eos,qui erant aurifices,& qui aurum argentumque fundebant & signabant:Potestisne,inquit,mihi vas efficere,quod ego vobis dixero? Illis autem suspecta quidem erat,quæ clàm facta erat vocatio:sed insignem viri famam reueriti,cùm communiter consultâssent,vno ex suis adducto viro excellentissimo,nomine Marco: Hic,dixerũt, domine faciet quod voluẽris. Missis ergò alijs,& accepto Marco,& intrà suum introducto cubiculum,cum seorsùm allocutus:Fac,inquit,mihi vas,vt ego iussero, & à me maximum precium accipies. Cùm is autem esset assensus, auri & argenti ponit ante eum,quod sufficit,& digito ostendit ei figuram Crucis,quæ sibi apparuerat. Marcum autem,cùm primùm hoc vidisset,subijt timor,& dixit: Domine,non possum hoc facere:scio enim hoc signum esse Galilæorum: quod quidem si resciuerit Imperator, me malè perdet. Adolescens autem statìm Marco dat iusiurandum, se hoc arcanum nunquàm esse prolaturum, neque id vlli vnquàm esse aperiendum. Sic persuasus Marcus, seorsùm Crucem efficit ex auro & argento. Cùm autem iam esset finem impositurus,in ea statìm videntur tres imagines, inscripta nomina habentes.

Vide virtutem signi sanctissimę Crucis.

Erant

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecce mirabilosa apparitio triũ imaginũ in Cruce recens facta.

Erant autem scripturæ sermonis Hebraici, supernè quidem in principio Emmanuel: in ijs autem rursùs, quæ erant vtrinq;, initijs Michael & Gabriel. Cùm eas autem vellet delere, non poterat, quòd maneret eius manus tanquàm arida. Cùm autem venisset adolescens noctù in ædes Marci, & acciperet Crucem iam consummatam, eam videns adorauit, rogauitque Marcum de personis, quę in ea cernebantur, & inscriptionibus. Ille autem: Cùm, inquit, domine, opus iam esset finiendum, hę tres statìm exortę sunt imagines. Non possum autem scire, quænam sint eæ, & quorumnam inscriptiones. Adolescens verò cùm intellexisset aliquam esse in Cruce virtutem, eam rursùs adorauit: Et cùm eam quadam preciosissima purpura inuoluisset, & precium magnũ Marco exoluisset, lætus viam inijt, & vnà cum duabus cohortibus venit ad suam ciuitatem.

Bis Crucẽ adorat Neanias.

Accidit autem eo tempore, vt quædam eiusmodì absurda & improba inualesceret consuetudo, vt filiæ virorum ciuitatum, quæ erant circuncircà, raperentur in vxores ab Agarenis. Cùm autem hoc esset graue parentibus, & eos valdè tangeret, tunc q; conuenissent Agareni, & ciuitatem in orbem circunsedissent, Neaniæ rem exponũt, & vehemẽter rogant, vt eorum calamitatis motus misericordia, inuaderet inimicos, & non despiceret patientes grauissima. Is autem eis statìm morem gerit, & egreditur: & cùm vt fortes ac strenui sui milites se accingerent, curâsset, Crucem quoquè secùm intulit, vt eorum, quæ ab eo visa & dicta fuerant, experientiam faceret, ducens eam, quę in manibus erat, optimam huius rei experiendæ occasionem, & dicens: Nunc cognoscam, an qui mihi apparuisti, sis viui Dei filius, & an in nomine tuo ad nihilum redacturi simus eos, qui in nos insurgũt. Et statìm ab eo vox de cælo auditur, dicẽs: Cõfide Neania: Ego enim sum Dominus Deus tuus, & ego sum tecùm. Cùm hanc ille vocem audijsset, persequitur Agarenos: & cùm esset assecutus, constituit vtrinq; milites à dexteris & à sinistris: & cùm iussisset, vt enses stringerent, imperauit vt ferirent: Perdemus eũ, inquit, aduersarios, opem ferente eo, qui est Crucifixus. Et cùm sic hostes circundedissent, occidunt virorum sex millia, ex viris adolescẽtis nullo nõ modò cæso, sed ne omninò quidem vulnerato.

Insignis victoria Neaniæ aduersùs Agarenos.

Hoc magno trophæo diuinæ Crucis virtute parto, ab eo domum mittitur quidã miles, bonum nuncium matri significaturus. Cui illa occurrit: & cùm intellexisset ea, quæ facta fuerant, summa impleta est lætitia. Cùm autem eius quoquè accessisset filius, cum salutans & suauissimè amplectens: Oportet, inquit, ô charissime dijs agere gratias. Sæpè enim, inquit, sæpè eos sum precata, cùm tu inuaderes inimicos. Ille autem ei dixit: Rectè quidem fecisti, ô mater, orans pro nobis: ego autem sum assecutus præclarum Dei mei auxilium. Illa verò: Nè sic dicas, inquit, ô fili, neque Deum nomines, nè si alij irati fuerint, te malè afficiant. Adolescens autem aperiens matri fores pietatis, & quod est maximè nouum, à parentibus acceptam maiorem referens gratiam, & ei, quę vt esset, solummodò dederat, vt benè esset reddens: Fraus, inquit, ô mater, te abduxit à via veritatis, quemadmodùm res ipsa te docebit. Cùm matrem ergò accepisset, & in eius cubiculum, vbì erant simulacra, ingressus esset: Vobis, inquit, dico dijs, Quis est, qui mihi in bello opem tulit? Hoc autem dicto, non erat vox, non auditus. Statìm ergò conuersus ad matrem: Eccè, inquit, ô mater, dij tibi nullum præbent sermonem, quoniam ne possunt quidem. Illa autem: Quoniam, inquit, ad eos accessisti tanquàm irridens, propterea stultum & superuacaneum putant tibi respõdere. Ille verò, Sed tu, inquit, accedens, ab eis omninò disce, quod quæritur. Illa autẽ cum ranta ad eos accedens reuerentia, cum quanta ad verum quis Deũ accessisset: Rogo vos, aiebat, dij cælestes, omnipotens summe Iupiter, & Iuno regina, & tu domine maris Neptune, & Sol Apollo, & tu vrbis patrona Pallas, & quotquot estis alij dij: non vos estis, qui meo filio & vestro famulo opem tulistis? Et ex æquo erant omnia, vt diuina scriptura dicit, muta & surda. Protinùs autem adolescens habens in manibus arma Crucis, reiecit chlamydem, & diuino zelo impletus, cùm matrem paululùm repulisset, firmis ac solidis insultat simulacris, & impetens calcibus, ea humì detrahit. Deindè cùm in minuta diuisisset, (erant enim facta ex auro & argento) distribuit pauperibus, sic faciens vtilia, quæ erant inutilia. Et matri confidenter, Ego, inquit, sum adiutus à Crucifixo.

Psal. 113.

Neanias matris simulacra destruit.

Illa autem cùm vidisset quod factum fuerat à filio, statìm & ipsam naturam, & materna

terna viscera nihil ducens præ vana sua religione, accedit ad Diocletianum, & dicit: O Imperator, filius meus incidit in magnum errorem. credidit enim Crucifixo, & elatus est aduersùs nostros deos: Etenim in meum ingressus cubiculum, eos confregit, & in minutas partes diuisit, & distribuit pauperibus. Ille autẽ cùm vidisset eius animi perturbationem & vexationem, & partìm quidem esset misertus eius doloris, partìm verò grata & accepta ei fuisset illius magna in deos superstitio: Sis, inquit, bono animo, ô mulier, & omnem expelle molestiã. Fieri enim poterit, vt nos admonitionibus eum in nostram traducamus sententiam: sin minùs, ipse quidem malus malè peribit: tu autem diligenter obserua in toto hoc nostro Senatu, & quem ex eis tibi gratum videris, is itaque sit tibi iudex in filium. Sine autem illum, si non ad nostram traducatur sententiam, ea recipere, quę eius meretur stultitia, qui te & deos affecerit iniuria. Illo autem tempore administrationi Palæstinæ à Diocletiano præfectus fuerat quidam Italus, nomine quidem Iustus, peruerso autem ingenio & mente crudelissimus atq; immanissimus, &, vt semèl dicam, dignus minister eius, qui eum præfecerat. Ad quem scribit Diocletianus, qui versabatur Antiochiæ, vt accepto Senatu earum, quæ sunt circuncircà, vrbium, eat ad ducem Neaniam filium Theodosiæ: se enim ex ea audiuisse, quòd is in grauem errorem inciderit, credens Crucifixo: & si ei quidem persuasum fuerit, vt hanc recentiorem dedisc at religionẽ, & ipsi benè erit, & tu, inquit, maximos honores consequéris. Sin minùs, ablato ei cingulo, subijciatur omnibus supplicijs. Sic enim alijs quoquè incutietur metus, nè similia aggrediantur.

Accusatur à matre.

Præclara Neaniæ cõstantia.

Postquàm autem legit Præses epistolam, acceptis Senatoribus, venit in ædes Ducis, & misso vno ex satellitibus, Neaniæ suum aduentum significat. Ille verò iussit ingredi. Postquàm autem esset ingressus, primùm quidẽ eum salutat, deindè etiam tradit ei Epistolam. Ille verò cùm eam legisset, & quæ illic erant in Christum blasphema, adspexisset, & pati nõ potuisset, ipse ei fecit id, quod eam pati oportebat: Et cùm eam in multas partes scidisset, & dispersisset, & ventis mandâsset, Ego sum, inquit, Christianus: fac quod tibi est imperatum. Præses autem: Et metu, inquit, Imperatoris, & tua distractus reuerentia, dubito quid agam. Me ergò & hunc Senatum audiens, in nostro conspectu dijs sacrifica, vt significemus Imperatori, te esse persuasum. Nam alioquì quid aliud omninò restat, q̃ vt ego metu vinctus faciam, quod iussus sum? Neanias verò, Pulchrè, inquit, iussisti, vt sacrificem: sacrificabo enim, sed meipsum Christo: cuius potiùs vereor supplicia, quàm vestra, quæ ad tempus dolorem molestiamq; afferunt. Eccè ergò propositæ sunt tibi carnes: castiga Præses, ne tantillùm quidem nostrî curam gerens. Ille autem & audaciam, & ad patiendum prõptum animi studium admiratus adolescentis: Non sic, inquit: nam & tu Imperatori es charus, & ab eo haberis in honore. Deindè adolescens suspectam habens remissam Præsidis responsionem, nè eius reprimeret impetum ad puniendum, & ipse veniret in periculum, nè propter Christum non pateretur, velutì eum ad iram excitans, & bilem ei volens accendere: Dixi tibi, inquit, me esse seruum Crucifixi, & me ei soli credere. Hæc & confidenter dixit, & cùm soluisset cingulũ, proijcit in faciẽ Præsidis. Et sic iratus Præses, vnà cũ senatu surrexit, cumq; comprehensum iubet duci Cæsaream: illic enim præerat templi ædificationi. Cæsaream autem hanc dicimus, quam etiam Philippi solemus appellare: quæ etiam priùs appellata fuit Turris Stratonis. Phœnices verò eam appellant Paneadem, à monte ei vicino Panio, ei nomen imponentes. Sed quoniam huius ciuitatis semèl fecimus mentionem, non par esse arbitror prætermittere narrationẽ, quæ digna est, quæ tradatur vniuerso seculo.

Ardor eius pro Christo patiendi.

Mulierem enim, quæ sanguinis prõfluuio laborabat, quam ex Euãgelijs à Saluatore nostro fuisse à morbo liberatam didicimus, hinc dicunt cepisse originem, & domũ suam ostendi in ciuitate, & beneficij in eam à Saluatore collati remanere signa admirabilia: Stare enim super altum lapidem ad fores domûs eius effigiem æneam, flexis genibus & extensis anteriùs manibus, supplicanti similẽ. Ex aduerso autem eius aliam ex eadem materia rectam viri figuram diploide honesta amictam, & manum mulieri porrigentem, iuxta cuius pedes in columna nascitur quoddam alienum herbę genus, quod adscendit vsq; ad fimbriam diploidis statuæ æneæ: est autem omnium morborũ remedium. Hanc statuam dicunt omnes ferre Christi imaginem. Mansit autem ad nostra vsq; tempora, adeò vt eam quoq; adspexerimus, cùm ageremus in ea ciuitate.

Matth. 9. Luc. 8.

Antiquissima Saluatoris imago, & mira vis herbę apud eam crescẽtis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cùm in hac ergò Cæsarea sederet Præses,iubet adduci martyrem: Quem cùm adspexissetpopulus ciuitatis,temulentus errore simulacrorum,palàm clamabant,vel potiùs qui per illos loquebatur,pater impietatis:Hic est,dicentes, qui deorum quidē euertit sacrificia,illos autem destruit,Imperatoris etiam edictū irridet & subsannat. Hæc cùm audisset Præses,tanquàm à malo dęmone animo efferatus,iubet suspensum

Neanias verberatur immāissimè.

iuuenem valdè cędi. Quod cùm factum esset,quidam ex circunstantibus,& vt corporei ad ea,quæ sunt corporis,adspicientes,miserebantur ætatis martyris, & adstantes deflebant. Quos cùm adspexisset prędarus Christi miles,qui neq; animi perturbatione,neq; vllo tormento vincebatur:Patres,inquit,& fratres,cessantes propter me flere,flere potiùs propter errorē & interitum animarū vestrarū. Is enim est verè dignus lachrymis,vt qui habeat æterna parata supplicia,& dolorem,qui nūquàm cessat. Hęc cùm dixisset,adspexit ad eum,qui potest seruare.Et cùm oculos ad montes sustulisset,

Psal.120.

vndè etiam sperauit venturum auxilium:Deus,inquit,qui es dux errantium, adiutor eorum,qui sunt in afflictionibus,tu me confirma ad conculcādum maligni stimulos, ad gloriam tui nominis & maiestatis tuæ incomparabilis. Cùm autem essent defessi, qui cædebant,& carnes,tanquàm aqua inanis,in terram defluerent, & non ampliùs apparéret membrorum formatio, vt quæ in solis cerneretur ossibus,solum autē cor palpitaret,iussus quidem est reduci,duci verò in carcerem:erat enim vespera.

Custos autē carceris Terentius(hoc erat enim ei nomen) cùm martyri benè vellet,& multorum,quæ ab eo acceperat,bonorum esset memor,eum quidē includit in carcere interiore propter metum Præsidis: sed ei molle fœnū attulit, & sindonem, & in eis sanctū deponit. Iam autē circa mediam noctem magnū quidem terræmotū ex-

Angeli eum inuisunt.

citat Deus in ciuitate. Etenim ipse Deus adest vnà cum suis Angelis,strenuū reuerà athletam visitaturus. Quomodò enim fieri poterat,vt eū, qui sic laboraueratrelinqueret absq; consolatione? Et statim quidē carcer aperitur:reorū autē protinùs soluuntur catenæ. Deindè interiorem ingressi carcerē,in quo erat martyr,cum monent Angeli sub specie virorum,dicētes:Respice Neania. Ille verò respexit, & vidit:Et,quinam estis,qui adestis?placidè rogauit. Illi autem:Sumus,dixerūt,Angeli à Christo ad

Nota hæc Lector.

te missi.Adolescens verò eis proponens probationem eius, quod dictum fuerat: Si, inquit,estis Angeli Christi,genu ci flectite, & signum eius Crucis in vestris signetur oculis.Illi autem sic fecerūt.Et cùm adiecissent,Credis nos fuisse à Christo ad te missos?Ille autem velutì oblitus illorum grauium,quę sustinuerat, tormentorum, sortè quòd maiora pro Christo perpeti desideraret:Tres,inquit,pueros,qui ad ignis fornacem decertabant,iurè Dominus dignatur sua visitatione, & mittit Angelum roscida nube flammā soluentem:A me autem quid factum est ciusmodi? aut aduersùs quem ignem decertaui,vt dignus essem ea,quę per Angelos fit,consolatione?Christus verò erat,qui hanc magnam modestiam & humilitatem in eius cor immittebat. Qui cùm etiam sancto manifestus fuisset in forma humana,lucem emisit clarissimam : & cùm eum aqua adspersisset & tetigisset,fecit surgere, dicens: Non tu ampliùs Neanias,sed Procopius appellaberis: Te ergò fortem præbe & strenuum. Proficiens enim proficies,& patri meo,qui est in cælis,gregem exhibebis. Illum autem tremor inuasit,& flexis genibus:Rogo,Domine,dicebat pelagus tuæ patientiæ, nè iniquitatum mearū recorderis,qui per viscera tuarum miserationum me vultu adspexisti proprio, qui viuus eram captus ab alieno:cōserua integram meam animam.Vereor enim,nè ea fortè timore affecta,propter multam imbecillitatem huius humilis corporis, veniat in

Dan.3.

Mira humilitas eius.

Christus ei appārer.

Christus eū confirmat, & sanat.

periculum circa confessionem suæ in te affectiōis.Ad hæc autem dixit Dominus:Noli timere,ego enim sum tecū.Et hæc cùm dixisset,cor magna impleuit audacia,& tanta lætitia,quanta dici non potest, eius repleuit animam. Sicq; iuit in cælos,ne corpore quidem eius relicto experte diuinæ significationis. Nam inuentum est hoc quoq; totum illæsum,totum intactum, & nec vllas omninò ostēdens reliquias aut typos vibicésve alicuius plagę:sed nec laboris relicta erat illi corpori vlla significatio:sed erat Sanctus animo quidem tranquillissimo totus:corde verò audacissimo,& maxima fiducia pleno : corpore autem sanissimo atque florentissimo. Cor enim eius sperauit in Domino, (vt dicam' cū diuino Dauide) & adiuta est & germinauit caro eius,apertè habens mutationem à dextera altissimi.

Psal.27. Psal.76.

Erant autem hæc impiorū auribus incredibilia,& ab eis minimè admitti poterāt. Magna

Magnæenim res est pietas,& quæ magnis opùs habet animis. Erāt autem ij abiecti, & qui nō magna animo agitabant,planeq; humi affixi, & rebus terrenis dediti. Cùm eū vnum ex satellitibus misisset die sequenti Præses, rogauit, an esset mortuus Neanias. Terentius verò custos carceris ei declarat,quęcunq; facta fuerant in carcere. Quę cū audijsset satelles,voluit sanctum videre in carcere. Accedens itaque eum vocauit. Ille verò exaudijt. Erat autem satelles cæco similis. Confessus est itaq; cæcitatem, dicens: Non possum te videre. Cui diuinus Procopius: Quicunq;,inquit,recedit à luce,& seruit dæmonibus,est in tenebris,& nescit quò vadat. Hæc profectus satelles renunciat Præsidi,& alijs,quotquot erant,magistratibus. Is autem statim sanctum accersit. Qui quidem cùm adduceretur, eius quidem facies resplendebat sicut Sol: totum autem corpus erat mundo linteo simile. Cùm itaq; eum adspexissent ciues, neq; rugam habentem,neque aliquod aliud signum supplicij, repleti admiratione, velutì accepta quadam luce in Deum pietatis,simul cum militibus, Deus huius sancti,dixerunt,fer nobis auxilium. Et sic quidem multitudo. Præses autem erat,vt dicitur,asinus lyram audiens.Non modò enim ipse non agnouit,sed eos etiā,qui agnouerant, studuit peruertere. Postquàm enim vidit multitudinis,quæ facta fuerat,ad Deum cōuersionem, è sede surgēs,& manum extendens: Fratres, quid magnum, inquit, adspexistis? quòd dij magna vsi clementia, facilè suum reformârunt famulum? Cui sanctus, multò lepidiùs spiritali sapientia eludens & conuincens mundi calliditatem: Re vera,inquit, vt dixisti,sum reformatus: sed si hoc donum dijs asscribis, vobis cūdum est ad eorū templum,vt sciatis quisnam ex ijs nos benignè adspiciens,fecit reformationem. Ille autē (facilè enim persuadetur insciti a,& maximè,cum velle & credere simul conueniunt) maximo statim repletur gaudio,iubetque forum ornari,quantùm à prætorio ferebat vsque ad templum,& solum sterni linteis,& præcones supra muros ascendentes, alta voce clamare,Quòd Neanias filius Theodosiæ mulieris senatoriæ,ductus erat pœnitentia,& dijs modò vellet offerre sacrificia.

Multi credunt in Christum.

Cùm hæc autem audiuissent,quicunq; ex ciuibus gentilem sequebantur religionem,valdè quidem sunt lætati:Christiani autem magna afficiebantur molestia. Confluxerat autem multitudo frequētissima. Sanctus verò cùm rogâsset, vt solus ingrederetur,dicens:Quoniam solus eos affęci contumelia, me oportet magna vti excusatione. Cumq; ingressus portas clausisset,stat ad Oriētem, & totum suum corpus obsignat:deindè manus & oculos tollens in cælos:Domine,inquit, Iesu Christe fili vnigenite patris,qui nō *cadit sub adspectum,qui verbo omnia produxisti, & voluntate tua contines,qui extensus es supra lignum,& alligâsti fortem, & ijs, qui ab illo vincti erant,æternam peperisti libertatem:ipse nunc quoquè extende tuam, quæ sub adspectum non cadit,manum omnia efficientem,& execrādas eorum, qui falsò nominantur,deorum contere statuas,quæ fabricatę sunt ad tuum decipiendum figmentum:vt & eorum arguatur imbecillitas,& pudore afficiatur iniquus Imperator cum Præside, qui est æquè impius:& glorificetur nomen tuum,quod est à me inuocatum:& omnes sciant te esse,qui semper viuis,& es Rex solus æternus & immortalis. Hæc cùm dixisset,& signum viuificæ Crucis in aëre iecisset aduersùs statuas:Vobis,inquit, dico immundis simulacris,timete Dei mei nomen,& in aquam resoluta, in hoc tēplo dispergimini.Deindè cùm manum tetigisset Apollinis,eum cœpit diuellere: & sic eadē hora tiginta sunt deiectæ statuę,& in aquam solutæ protinùs,& extra templum diffusę: adeò vt nonnulli ex ijs,qui illic adstabāt,cùm vidissent quod factum fuerat, valdè sint mirati & clamauerint:Christianorum Deus,fer nobis auxilium.

Totū corpus Cruce consignat.

Ecce virtutem signi viuificæ Crucis.

30. simulacra in aquā redegit.

Præsidem autem,qui erat animi valdè dubius,ob contrita simulacra, & ob cōuersionem militum ad pietatem,excitat qui bonis inuidet diabolus : & sanctum quidem Christi martyrem curat conijci in carcerem: Militibus autem, eos intuēs, dixit: Quid vetò:vos quoquè estis Christiani? Cùm illi autem, tanquàm vno ore, essent assensi, ægrè ferens ludex,volebat quidem eos varijs punire supplicijs,& sic irę suę afferre solatium,vt qui in eos acerbum concepisset odium, quòd desciuissent : timebat autem, nè à duarum cohortium multitudine,excitata seditione, interiret. Statuit itaq; cum magna militum multitudine eos repentè inuadere,nè id sentirent : & cùm eos in orbem circundedisset,tollere de medio. Cùm autem iam aduesperasceret, duarum cohortium milites cum duobus tribunis ad sanctum venientes in carcerem, rogabant,

Milites multi credunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt ipsi quoq; referrentur in catalogum Christianorum. Quibus martyr: Fratres, vultis vos quoquè, inquit, Regi meo militare? Ijs autem magnum animi impetum ad hoc ostendẽtibus, Martyr valdè est lætatus. Et cùm rogâsset custodẽ carceris, qui ei (vt iam dictum est) benè volebat, sinitur egredi è carcere: (dedit enim fidem se non esse fugiturum, propter magnum martyrij desiderium, & quòd ille magis sitiret pro Christo profundere animam, quàm amici impietatis eum interimere.) Postquàm autem est egressus, noctù venit ad Leontium ciuitatis Episcopũ: cumq; eum conuenisset, tradit milites, mandans, vt ei curæ esset illorum baptismus. Ille verò eùm accepisset, & deinde etiam catechesi instituisset, baptizat eos cum duobus eorũ tribunis, eosq; impertit viuifico corpore & sanguine Christi. Quos post baptismum diuinus rursùs Procopius docebat pietatem, à diuina ipse doctus gratia, & faciens id, quod illi factum fuerat, & id effectus ijs, qui crediderant, quod illi erat spiritus: & rursùs dans gratis id, quod ipse gratis accipiebat. Erat enim & sermone iucundus, & in congressione admodùm placidus & moderatus, & ad aures detinendas, & fidem eis faciendam longè vtilissimus. Eius autem doctrina sic habebat:

Post catechesin baptizantur & accipiũt Eucharistiam.

Fratres, scitis cui Regi militatis, & cui pacta conuenta feciſtis? Oportet autem ea conseruare firma & stabilia, & propter nullum ex ijs, quæ delectant, neq; vllum ex ijs, quæ molestia aut timore possunt afficere, discedere ab eius amore. Hoc autẽ pulchrè poteritis facere, si voluëritis præsentia couferre cum futuris. Quid enim nunc erit adeò terribile, atquè gehenna ignis æterni, cùm neque id, quod vrit, omninò lucẽ habeat, neque id quod punit, vnquàm cesset? Vbi verò ità punierit homo, vt Dei manus eum, qui semèl fuerit cõdemnatus in illam *incidere? Quid autem ex bonis præsentibus tantam attulerit voluptatem, quantam Deus ipse largitur ijs, qui eum dilexerũt: cuius pulchritudo quidẽ est inexplicabilis, vis autem inexpugnabilis, gloria æterna, & cuius vniuersa fiunt omnium dilectorum, totius scilicet terræ & maris fines, cæliq; & Solis, & astrorum pulchritudo ac magnitudo? Quid enim sunt hæc & cuiusmodi, si conferantur cum bonis, in quæ nõ cadit interitus, quæ sunt Dei amicis repositа, quæ neque oculus vidit, nec auris audiuit, neque omninò in cor hominis ascenderunt?

Esai. 64. 1. Cor. 2.

Cùm autem adhuc loqueretur, & vellet maiorem doctrinæ seriem contexere, Præses emissis satellitibus, eos adduxit: & cùm stitisset ad tribunal: Iam omninò, inquit, à vano errore discessistis, & vertiginem ac caliginem deposuistis, quam excerandus iste in vos effundebat? Si hæc ergò ità se habent, vt diximus, accedite, & dijs sacrificate: si sic enim feceritis, maiores consequemini honores ab Imperatoribus. Illi autem perindè ac si vellent ostẽdere diuini Martyris orationem non esse effusam in aërem, sed cecidisse in terram bonam, & fructum ostendisse multiplicem, excipiẽtes dixerunt: Quibusnam dijs, ô præses, sacrificabimus? Quamnam autem ab eis vtilitatem sperantes nos percepturos, qui neque possunt sibijpsis opem ferre: vt qui ab vno homine, eoque vincto tam facilè, quàm quiuis aliud, confracti sunt? Quis ergò homo, qui non omninò desipiat, Deum quidem reliquerit, per quem hæc fiunt: coluerit autem ea, quæ sunt circundata tanta imbecillitate, vt qui surdorum, & eorum, quę mente carent, velit esse adorator stultus & insipiens? Hæc iniustissimum iudicem ira replent. Iubet autem magistratus spiculatorum adesse in Nea cum vniuersa manu, quæ illis parebat, eosque sic in orbem circundatos mactari, & martyrem Christi Procopium adesse spectatorem ferro oneratum. Quanam autem de causa sic iussit insipiens? Vt spectaculo eorum, qui interimebantur, timore aliquo concussus is, qui re vera minimè perterreri poterat, persuaderetur, vt sacrificaret. Tantum verò abfuit, vt ille timeret, vt pro eis oraret potiùs, vt bono animo subirent cõsummationem, & digni haberentur, qui essent ex numero martyrum. Quocircà & eum Deus exaudijt, & ab eo vox est è cælo audita, quæ id dicebat. Illi autem viri egregij cum maximo impetu & summa animi alacritate, perindè ac si vocarentur, non vt eis capita amputarentur, sed potiùs vt coronarentur, procedebant ad lictores hostiliter intuentes, ipsi amicè adspicientes, & illos tanquàm bonorum authores obseruantes. Sicque eis sacra amputantur capita cum duobus eorum Tribunis Nicostrato & Antiocho, vicesimo primo Maij. Quidam autem Eulalius, vir bonus & clarus, cùm ei essent curæ pretiosq; hæ reliquiæ, noctù veniens cum multis alijs eas tollit: & cùm eas, vt oportet, vnxisset, in loco apto deponit.

Militũ constantia.

Plectuntur capite, & eorum pretiosas reliquias colligit Eulalius.

Dei

Dei autem martyr Procopius, maximo ferri pondere, vt dictum est, ei impositо, includitur in carcere. Et *sic quidem negligebat vincula: erat autem intẽtus orationi. Ad eum verò accedunt senatoriæ fœminæ fideles, numero duodecim, dicentes: Nos quoquè sumus ancillæ Crucifixi. Quod quidẽ cùm non latuisset Præsidem, ipsę quoq; includuntur. Cùm eas autem tristes videret sanctus, eas recreauit admonitionibus, dicens: Matres & sorores, cùm oporteat vos abducere corda vestra ab omnibus, quæ ad hanc vitam pertinent, & versari in ijs, quæ spectant ad Deum, scientes quòd vos Deus vocauit in suum thalamum, nemo vestrùm vincatur à socordia. Scitis enim, ꝙ qui est nudus à bonis operibus, illuc nequit peruenire: si quis autem temerè ingressus fuerit, non habens indumenta nuptialia, quid sit passurus, licet scire ex diuinis Euangelijs. Imploremus ergò Dominum, vt confirmet imbecillitatem, & inspiret audaciã. Vbi enim in alijs quoq; bonis nõ possumus aliquid absque illo facere, quid in re tam magna, nempe in martyrio, poterimus, si non habeamus ipsum opem ferẽtem: cùm spiritus quidem sit promptus, (vt ipse dixit) caro autem infirma? Et sic quidem Christi martyr: Eæ verò, Ora pro nobis, dicebant, Domine verè spiritalis: tuæ enim ad Deum preces, erunt validæ nobis apud Deum vires, turris fortitudinis à facie inimicorum: & ab eis custoditæ, qui non cernitur, hostem & veterem nostrum mulierum supplantatorem fundemus ac fugabimus: & sic poterimus consequi magna Christi promissa.

for. * hic

Duodecim matronę in carcere cõfirmantur à Procopio.

Matth. 22.

Matth. 26.

Cùm eæ sic loquerentur cum Martyre, mittens Præses, iubet eas sisti in iudicio. Cùm autem de ijs quoquè audiuisset Theodosia Senatoria, accedit visura quod erat eis euenturum. Quæ cùm constituræ fuissent pro tribunali, dicit Præses, Obeditisne, & dijs sacrificatis, vt vos dignas reddatis honoribus, an vestra sponte malum sequentes, dedita estis vanæ religioni? Illæ verò: Apud te, dixerũt, sit honor tuus, & tu eo frere: nobis autem vna est gloria, cum Christo Crucifixo cõiunctio. Hæc cùm audijsset Præses, iubet binos adstantes subtilibus eas virgis cędere: deindè ligno appensas, in lateribus & axillis igne comburi. Quæ quidem cùm fiebant, & cum igne conflictabantur, erant eis preces dolorum solatium, adeò vt ipsæ opportunè dicerent cum diuino Dauide: Tribulationes & necessitates inuenerũt me: mandata tua meditatio mea est. Deindè facta est rerum molestarum & grauium accessio. Iubet enim eis quoquè excindi mamillas, sanctas sceleratus ludificans, & dicens: Vobis omninò opem laturus veniet Crucifixus. Illæ verò: Et opem tulit, dixerunt, & ijs, qui sapiunt, opem feret. Hoc autem apertè probatur, quòd nos, quæ sumus mulieres, efficiat simul & deos tuos, & tormenta, & tuum ridere supercilium. Hoc iudicem ad maiorem accendit insaniam, & iubet rursùs ignitos globos æneos admoueri alis sanctarum. Quod cùm fa-cum esset, & rursùs subsannans ludex diceret: Sensistis ignem? Eę dixerunt: Tu sentires, dum igni immateriali assiduè vréris. Nobis autem inexpugnabilis adiutor est verus noster Deus, quem ipse non vides magìs, quàm qui cæcutiunt, magnum hunc & manifestum Solem.

Cruciatus immanes.

Psalm. 118.

Heb. 4.

His adstans, vt dictũ est, & videns magna Theodosia, diuinas statìm concipit notiones. Eam enim subijt sermo Dei efficax, & acutior omi gladio acuto, (vt dicit Paulus) eamque totam in altum sublatam & accensam, ad veram traduxit pietatem. Cùm ergo parua omnia reputâsset, opes, nobilitatem, honorem, gloriam, eaque esse parui & abiecti animi iudicâsset, in earum, quæ in præsentia habebantur cõtemptui, & tormentis cruciabãtur, Christi, qui propter nos humiliatus & cruciatus fuit, ancillarum & refert numerum, & beatam illam cum eis dicit vocẽ: Ego quoquè sum ancilla Crucifixi. Hæc cùm adspexisset Præses: Domina, inquit, Theodosia, quis te in hunc errorem induxit, vt patrijs dijs relictis, noua nunc ciusmodì sectaris? Illa autem: Non nunc inquit, erraui, sed errabam potiùs, quæ Deo relicto, qui est cæli & terræ opifex, obseruabam abominationes & opera manuum hominum. Cùm multa autem verba inter vtrumq; dicta essent, & videret eam ne minimùm quidẽ persuaderi, eam cum alijs martyribus condemnat ad carcerem. Ea verò quid non faciebat, cùm sacras illas videret fœminas? Extollebat, laudabat, beatas esse propter plagas pronunciabat, eas abstergebat, osculabatur, preciosis mundabat linteis, eis quoquè imponebat medicamenta. Erat enim non ignara medicinæ. Quam cùm vidisset diuinus eius filius, cor habuit plenum exultatione propter insignem lætitiam: & propiùs accedens, Domina, inquit,

Theodosia mater Procopij credit, & palã confitetur.

Conijcitur, in carcerẽ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mater mea, quid huc veniſti? Quid te mouit, vt à dijs patrijs defeceris? Nũ fortè agnouiſti eorum imbecillitatẽ? Illa autem: Fili mi, inquit, cùm adſpexiſſem inſignem tolerantiam earum, quæ ſunt æquè atq; ego fœminæ, cogitaui hoc aliàs fieri non poſſe, niſi eſſet quædam virtus diuina, quæ eas occultè attingens, animum adderet ad patiẽtiam. Et ideò ipſa quoq; ſtatui adorare Crucifixum, qui ſic poteſt confirmare eos, qui credunt in ipſum. Ille autem diuinæ radicis fructus diuiniſſimus: Beata es, inquit, domina mea, propter has cogitationes, & à Deo ſ̃miſſam & excelſam notionem, quæ ſic
Baptizatur. cor tuum cepit. Et cùm eam illa nocte accepiſſet, committit Epiſcopo Gerontio, qui eam ſancto dignatur baptiſmo. Deindè cũ eę veniſſent in carcerẽ, eas admonebat ſanctus, inſtruebat ad cõfeſſionẽ ꝓ Chriſto ſubeundã, & illarũ animos implebat audacia.

Poſt hæc mittit Præſes, vt eæ ſiſterentur ad iudicium. Cùm autem omnes ſimul affuiſſent, ſtatim dicit Theodoſiæ: Vides quẽadmodùm tuî curam gero, & nolo tibi afferre interitum? Conuertere ergò, benignosq; & clementes deos inuoca, & maiores q̃ anteà honores conſequéris. Cui beata: Stulte, inquit, & inſipientiſſime, nõ te pudet hęc fuſilia & ſculptilia deos nominare? Si autem Deo pro viribus aſſimilari, eſt primũ bonum & beatum hominibus: ſi quis vobis optauerit, vt efficiamini dijs veſtris ſimiles, reſtat omninò, vt vos quoq; ſitis ſurdi & cæci, ſicut illi, manusq; & pedes habẽtes,
Dirè verberatur & laceratur. qui minimè fungi poſſint officio. His dictis, iubet Præſes eam in os verberari, ab ea pœnas exigens propter pulchra verba, quæ conuenienter rationi fuerat elocuta: deindè extẽſam, verberari à quatuor hominibus. Poſtquàm autẽ factum eſt quod iuſſerat, & relaxata fuit à tormento, iubet rursùs manibus ferreis eius ſancta lancinari latera. Aliæ verò diuinæ mulieres videntes eam ſic patientem, & è lateribus diſtillãtem
Pſal. 45. ſanguinẽ, intensè pro ea orabãt: De⁹ noſter, dicẽtes, refugiũ & virtus, adiutor in tri-
Item aliæ matronę. bulatiõibus, q̃ inuenerũt nos nimis: ꝓcede, Dñe, & nos eripe ex manibus filiorũ alienorũ. Hęc cùm audijſſet Preſes, iubet harũ ſanctarũ mulierũ maxillas cædi plumbatis.

Cùm autem hæc omnia ferrent forti & excelſo animo, videns ſtultus Iudex ſe calcitrare contra ſtimulos, & ferire adamantem, & ad tumulum proclamare, ſeq; potiùs pudore affici, vt qui laboret inopia conſilij & ſuperetur, quàm efficere, vt illæ patiantur: Nam ille quidem ira mutabatur, & ignem ſpirabat: earum verò erant vultus lęti, ores: Et ſe magis obeſſe, quàm prodeſſe, vt qui credentium numerum non diminuat, ſed eum potiùs augeat admirabili harum tolerãtia: vel inuitus humanitate vtitur vir immitis, vt qui pluribus prætermiſſis ſupplicijs, iubeat eis vna catena alligatis gladio amputari capita. Poſtquàm autem audiẽrunt ſententiam, aliæ quidem fortaſsè mulieres feciſſent eo tẽpore, quæ faciunt fœminæ, fleuiſſent, ſuſpirâſſent, eiulâſſent, ſuasq; amicas & familiares poſtremò complexæ eſſent: hæ verò nihil eiuſmodi: ſed cùm ducerentur ad mortem, tanquàm ad delicias euntes & conuiuium, atque adeò re vera euntes, (illuc enim ibant vbi eſt vox & ſonus eorum, qui feſtum celebrant) vultum habebant alacrem, & per orationem ſe Deo commendabãt. Poſtquàm autem ad locum
Capita eis amputãtur. peruenerunt, cùm prompto & alacri animo colla inclinâſſent, perindè àc ſi eſſet amputaturus vincula interitûs, & eas tranſmiſſurus ad immortalitatem, eis amputantur capita viceſimonono menſis Maij.

Cùm dies autem aliquot interceſſiſſent, Præſes ſedens in tribunali, ac crudele quid & immane ſpirans, athletam Chriſti iubet produci. Cui dixit: Quid verò? Es ne ſatiatus impium & execrandum caput, qui tot animas perdidiſti? Non perdidi, inquit mar-
Procopij facies cędi. tyr, ſed à perditione potiùs & interitu traduxi ad vitam. Hæc dixit, & ſtatim venera-
tur. bilis illa facies, cùm ſic iuſſum eſſet à Iudice, ferreis cædebatur manibus: licebatque videre rem horrore plenam, illos quidem, tanquàm feras agreſtes, ferreis vngulis lacerantes: hunc autem ſtantem, non tanquàm virum, ſed tanquàm ſtatuam, & ferẽtem plagas immobiliter. Et ſanguis quidem, valdè fluebat, & terra mirandum in modum fiebat purpurea: nullus autem audiebatur gemitus, neque erat aliquod aliud ſignum dolentis. Sed neque aliqua rursùs miſericordia ſubibat animum Præſidis. Quocirca neſciebat quiſpiam, quidnam magis admiraretur, patientisne tolerantiam, an pu-
Collũ eius plumbatis ferit̃ur. nientis inhumanitatem. Corde enim magis efferabatur, videns illum minimè plagis cedere: ſeque hac ratione iudicabat eſſe inferiorem, & id eſſe ſuam iudicabat calamitatem. Quamobrẽm plura ei adiungit aſpera & grauia, & iubet eius collum teri plumbatis. Vbi autem hoc quoque patiens idem erat, tranſmittitur in carce-

carcerem, non vt parùm haberet laxamenti (quomodò enim crudelitas humanũ qd & clemens omninò in animo verſauerit?) ſed vt ille potiùs conſideraret, quidnã agẽs, aut quodnam ſupplicium afferens, magnum ſancti animum attingeret.

Diuinus verò Procopius ingreſſus carcerem, orabat, vt cõfirmaretur pietas, & vt ipſe confeſſionem ferret vſq; ad finem: pudore autem afficeretur impietas, & vt infirmaret Præſidis machinas aduersùs Chriſtianos. Ipſe autẽ Præſes & valdè ſtupebat, & Impius index ſcelerata red-
planè erat dubio & perplexo animo propter multã Martyris conſtantiã. Quãobrẽm dit animã.
neque domo eſt egreſſus, neque vllum impertijt ſermone toto die: immò verò cùm eum febris inuaſiſſet vehemens, & ne ſic quidem intellexiſſet ſe fuiſſe à Domino percuſſum è diſciplina, æternis plagis & ſupplicijs dignam emiſit animam. Dei autẽ verbum creſcebat & confirmabatur, multis quotidiè non ſolùm viris, ſed etiam mulie-
Signo Crucis ſanat dæmoniacos. ribus ad fidẽ accedẽtibus. Res verò martyris adhuc maioris fiebant, vocationi rebus concinentibus, & ad maiora proficientibus. Perſpicuum enim erat eum frui ſpiritũs copioſa gratia, & eum famæ pennis in omnem partem peruadere, vt qui multos curauerit dæmoniacos, non mora temporis & difficultate, ſed ſignaculo ſolo diuinę Crucis, & imperio facto in dæmones: cui tantum aberat, vt non parérent, vt illud quidem eo quamprimùm faciente recederẽt: tãtùm autẽ orarent, nè ſubijcerẽtur ſupplicijs.

Poſtquàm autem Iuſtus exceſſit ex humanis, mittitur ab Imperatore Diocletiano ad regendam Palęſtinam Flauianus, qui erat quidem ipſe quoq; Italus, & honeſto loco natus in Italia, priore quidem nil æquior, immò verò morum peruerſitate & amimi feritate & dicendi facultate ſuperabat priorem. Poſtquàm autem venit Cæſaręã, accedentes ad eum quidam ex ciuibus, de Martyre ad eum retulerunt. Ille verò rem non differens, curat ſanctum ſtatìm ſiſtendum: Et, Quod eſt, inquit, nomen tuum? ille autem: Quod primum eſt, inquit, & neceſſarium, & quod tu maximè quæris, Chriſtianus. Vocor verò Procopius, ne hoc quidem habens ex hominibus, ſed ex Domini mei Ieſu Chriſti gratia & clementia. A te, inquit Præſes, ſolo fortaſsè ignoratur diuinus inſſus Imperatoris, & quemadmodùm iubet vos ſacrificare dijs immortalibus: aut ſi non pareatis, grauibus ſubijci ſupplicijs, & ſic malè vita priuari? Mihi autẽ venit in mentẽ admirari, quemadmodũ cùm eò ætatis proceſſeris, adhuc ſuſtineas deſipere: quemadmodùm etiam alios ipſe docens, longè abſis vt ſapias. Deum enim dicere natum eſſe ex muliere, & ipſum Crucifixum eſſe ab hominibus: deindè eum, de quo hoc fateris, adorare, non ſolùm eſt inſcitiæ, ſed propemodùm inſaniæ. Mihi ergò credens, ab hac vana deſiſte ſuperſtitione: nam & nos habebis, qui tuas priores excuſemus iniurias, & maiorem, q̃ priùs, honorem conſequéris, & mihi maximè gratificaberis, à pluribus me liberans laboribus, & quæ apud te verba fecimus, ea non fruſtrà eſſe facta oſtendens.

Ad hæc magnus Martyr Chriſti Procopius, tanquàm volens maiorem oſtendere prudentiam aduersùs Iudicem, qui maiore vtebatur improbitate: Te quidem, inquit, oportebat, ô Præſes, opificem & regem cæli & terræ piè nôſſe, & eum ſolum credere eſſe verum Deum in immutabili natura & impatibili. Si autem vis ex mundanis, & ijs, qui ſunt apud vos, philoſophis diſcere, inuenies & Hermẽ cognomine Triſmegiſton, id eſt, termaximum, Socratemq; & Platonẽ & Ariſtotelem, qui volunt eſſe vnum, & non multos deos. Et primùm quidem ante alios audi Hermen: (ſic enim habent ea, q̃ Aſclepij de vno Deo teſtimonium. ſcribit ad Aſclepiũ, illũ, inquam, medicum:) Dominus & effector oũium, quẽ Deum quidem vocandum eſſe duximus, præterea ſecundum hunc fecit mundum, qui eſt & adſpectabilis, & ſenſilis. Quoniam ergò hunc fecit primum & ſolum & vnũ: ei autem viſus eſt pulchrior, & pleniſſimus omnium bonorum: admiratus eſt, & eum valdè dilexit, vt fœtũ propriũ. Vbi eſt ergò hîc multitudo deorum? Si enim non eſſet ſimplex Dei natura, ſed multiplex q̃dam & numeroſa, omninò in creatione ipſam quoq;, quæ creabatur, naturã diuiſiſſent: & alius quidẽ cælũ cõſtruxiſſet, alius verò terrã, & mare alius. Sin aũt tibi videatur, ô optime Præſes, eos factos eſſe poſtquàm productum eſſet cælum & terra, nè eos eſſe dicas deos, ſed res creatas. Etsi enim ipſum Solem adduxerimus, & Lunam, quòd in cælo appareant, & ordinatè certè & concinnè lumen inter ſe diſpertiri ſint: & ille quidem totũ diem ſciat illuminare, hęc verò noctí lucem præbere: non tamen hoc priuilegium eorum tribuemus naturæ, ſed diuini potiùs & ab interitu alieni & beati numinis iuſſum eſſe dicemus: ſicque multiplex principatus

Universidad de Deusto
Biblioteca

reducetur nobis ad monarchiam. A Socrate autem & Heraclito reiecta est & abdicata simulacrorum adoratio. Atque hic quidē expellitur è ciuitate Ephesina: ille verò ab Athenienſibus cogitur bibere cicutam. Quos autem vos deos vocatis, & ante omnes venerandum illum Iouem ſupremum deorum, nónne is erat rex Cretēſium? Non eius ſepulcrum in hac vtiq; Creta fuit manifeſtum apud omnes? Quid verò? Nō Neptunus quoquè primus refertur in catalogum Piratarum, & prædo præſtantiſſimus, qui eſt apud vos deus, inter omnes cognoſcitur? Porrò autem eius quoq; ſepulcrum fatetur Calabria. Hæc pulchrè ſciunt, qui apud Græcos, & qui apud Romanos ſunt ſcriptores. Et quod eſt elegantiſſimum, non à Chriſtianis, ſed à ſuis proprijs accuſantur adoratoribus.

Iupiter rex Cretenſiū.

Neptunus prædo inſignis.

Quoniam autem dixiſti Chriſtum natum eſſe ex muliere, & fuiſſe Crucifixum, audi, ô Iudex, quodnam fuerit arcanum eius conſilium, & hoc nouum myſterium. Ex ijs autem, qui ſunt apud vos, ſapientibus, de ipſo & de eius aduentu dicā primùm prophetias. Vocetur ergò Sibylla, eaque mulier, & quæ celebrata fuit apud Græcos & Romanos. In tanto enim honore eam habuēre Romani, tantiſque eam fecerunt, nō ſolùm vulgus, ſed etiam Reges, vt Tarquinius multis talentis eius libros emerit. Hęc ergò, quæ apud vos in magna habita eſt admiratione, in ſecundo ſuo libro, de ſuſcipiendæ à Chriſto carnis conſilio, & de eius ortu ex Virgine, apertè hæc prædicit:

Sibyllæ de Chriſto vaticinium.

Verbum quandò Dei ſummi eſt paritura iuuenca,
Clara die in medio ſtella apparebit ab ortu,
Nuncia permagni ſigni mortalibus ægris.
Magni tunc̄que Dei natus venturus ad ipſos
Eſt homines, geſtans carnem, aſſimilatus & illis
In terra, huicque Magi portabunt munera, nempe
Aurum, Myrrham & Thus: hæc omnia nanque placebunt.
Iuuencam autem, appellat Virginem expertem nuptiarum.

Apud Hebræos enim Virgo & iuuenca eodem nomine ſignificantur. Rursùs autem eadem Sibylla in eodem libro hæc dicit de precioſa eius Cruce:

Item de S. Cruce.

O felix lignum, Deus in quo extenſus, habebit
Non te terra, domus ſed erit tibi regia cæli.

Neque verò hos duos verſus ſolùm refert, ſed etiam totam fecit acroſtichidē Crucis venerabilis, per eam ſignificans ſecundum glorioſum ad nos futurum deſcenſum. Ità autem habet hæc Acroſtichis, Ieſus, Chriſtus, Deus, Filius, Seruator, Crux. Quòd ſi me parūpèr patiēter audias, ô ſapiētiſſime, ego tibi pauca dicā huius Acroſtichidis:

Iudicij ſignum eſt tellus ſudore repleta.
E cælis veniet rex magnus, cuncta gubernans
Secula, præſens carnem & mundum vt iudicet omnem.
Viſu illum cernentque Deum infidi atque fideles
Sede altum, atque animis reddentem iura virorum.

Quòd ſi etiam vis quædam audire oracula Pythici Apollinis, & Ammonis, qui eſt in Lybia, & Dodonęi rursùs, & Pergameni, attende diligenter, & ſcies, Chriſtum filium DEI altiſſimi ab eis fuiſſe prædictum, venturum eſſe ad ſalutem & renouationem humani generis. Nam cùm Iaſon princeps eorum, qui dicuntur, Argonautarum, de templo, quod Athenis primùm conſtructum eſt in arce, ſciſcitatus eſſet Delphicum Apollinē, & dixiſſet: Prædic nobis, Propheta Phœbe Apollo: cuiuſnam erit hęc ędes, & ad quid futura ſit in poſterū: ſic reſpōdit: Quæcunq; ad virtutē quidem & honeſtatem vos incitant, facite. Ego autem tres cupio Deū vnum regnantem apud ſuperos, cuius Verbum, ab interitu alienum, conceptum in ſimplice Virgine. Qui tanquàm ignitus arcus percurrens mundi medium, omnes capiens, eos adducet donum patri. Huius erit hæc ędes. Maria autem erit nomen eius. Cùm verò rursùs Batrus hunc Apollinem de Deo interrogâſſet, reſpondit: Vnus mihi vim affert vir cæleſtis. Cùm paſſus ſit, Deus eſt, & non ipſa paſſa eſt diuinitas. Vtrunque enim ſimul eſt DEVS, & immortalis à patre ferens omnia, & omnia matris habens. Ex patre quidem ha-

Apollinis Delphici oraculum.

Item aliud.

habens vitam & vires: ex matre autem mortali Crucem, ſepulcrum, moleſtā & grauem contumeliam. Cuius etiam è cilijs aliquandò calidæ fundebantur lachrymæ, & quinque hominum millia ſatiauit quinque panibus: hoc enim volebat omnis homo. Chriſtus eſt meus Deus, qui eſt in cruce extenſus, qui mortuus, qui è ſepulcro venit ad polum.

Flauianus autē velutì irridens ea, quæ dicta ſunt à ſancto Martyre: Egregius, inquit, nobis exortus es Dei & rerum diuinarum expoſitor, vt qui cæleſtes feras claues & ſignacula. Verumenimuerò priuſquàm te torquere incipiam, conſulo tibi, vt ceſſes ab impijs his nugis: abneges autem hunc à ratione alieniſſimum Chriſtianorum cultū, & velis deincèps ſentire cum Græcis, & parére legibus Imperatorum, honoresque & dona ab eis conſequi. Quòd ſi nolis parére ijs, quæ tibi conſulimus & ſuademus, hoc inuenies lucrum inobedientiæ, quòd cùm omnia tormēta ſuſtinueris, deindè etiam facies, quod iuberis. Sanctus autem: Quoniam, inquit, verum Deum ignorâſti, qui eum pores animæ intueri oculis, tu quidem macta & ſacrifica corpora hominum, ea lanians & diſſecans. Non enim ſentis te mortuis offerre ſacrificia, qui es mortuus, & lapis non minùs, quàm ipſi, & nullo ſenſu præditus. Ego autem ſacrifico Deo meo ſacrificium laudis per eam, quæ eſt in ipſum, confeſſionem & fidem. Si enim pulchra res eſt lapis, quem tu adoras, & tanquàm Deus eſt à te exiſtimatus, noli eum ſecare & diuidere: & cùm eum in multas partes diuiſeris, vnam quidem, tanquàm DEVM adorare, & ei thus offerre & ſacrificia: altera autem vti ad domum ædificādam, quin-etiam ad excrementa, & quoſdam vſus profanos. Hoc ipſum autē ſæpè feciſti in auro & ligno, & eis obtuliſti ſacrificium & thus. Cuiuſnam eſt ergò ſapientiæ, aut quodnā eſt arcanum in veſtra religione, auro & ligno offerre ſacrificia, & ea poſteà in lutum proijcere: tanquàm Deum honorare, & deindè comburere: vitam petere & ſalutem à ligno putrido, & à lapide (proh dolor) nullo ſenſu prædito, quæ poſtquàm vos dijs ſimilia effinxeritis, nihil habent amplius? Quamobrem magis eſſet rationi conſentaneum, vt vos ferro ſacrificaretis. Sed vides ipſum quoquè igni fieri mollius, & minus habere virium, quàm priùs. Quid ergò? Ignis vobis eſt deus exiſtimandus? Sed is quoquè extinguitur, quandò caret materia: nonnunquàm autem aqua quoquè eo cuadit potentior. Cùm ergò oporteat relictis rebus materialibus, quæ ad interitum per ſe inuicēm tendunt, puris factis & ſola oratione eum, qui eſt verè Deus, colere: (Non enim igne opùs eſt, non lignis ad illius nutrimentum, neque omninò cæde animantium: nullius enim horum egena eſt diuina natura, immò verò nulla re omninò indiget: rectas ſiquidem actiones amat Deus vniuerſorum: qui tantam in nos humanitatem oſtendit & clementiam, vt vnigenitum ſuum filium dederit ad mortem, vt ſoluret dolores mortis, & æternæ vitæ conciliatricem nobis ſuam oſtenderet reſurrectionem) ſi tibi videtur, crede ijs, quæ dicta ſunt: ſin minùs, gladio in me intērato vtere. Hæc cùm clara vore dixiſſet ſanctus Præſidi & ijs, qui circunſtabant, mercedem huius dicendi libertatis, impietatis Præſes ei minatur: & imperat cuidam Archelao, vt ſtricto enſe virum ſtrenuum conficiat. Cùm is autem alacriter, tanquàm non ad mortē, ſed ad vitam vocaretur, ſeipſum præbuiſſet, lictoris manus fuit protinùs reſoluta, & ipſe vnà cum enſe in terram lapſus, manſit cogitabundus. Hæc magno ſtupore affecerunt Flauianum, iubetque vt eius manibus & pedibus ferro ligatis, ſeruetur in carcere. Magnus verò Chriſti Martyr, licèt ità ſe haberet, & ferro eſſet vinctus, ſicut priùs, & humi iaceret, citra impedimentum ad Deum adſpiciebat. Quamobrèm per orationem ad eum aſſcēdebat, & intelligentia cum alloquens: Deus, dicebat, & pater Domi ni noſtri Ieſu Chriſti, qui illuminâſti ea, quæ priùs erant obſcura, & hanc quæ videtur, & eam, quæ ſub adſpectum nō cadit, creatam naturam ex eo, quod non erat, produxiſti: qui tuum figmentum ad teipſum conuertiſti, & non ſiuiſti nos proficiſci poſt noſtram inſipientiam, agimus tibi gratias, & tuæ virtuti & ſapientiæ Domino noſtro Ieſu Chriſto, per quem & ſecula feciſti, & nos lapſos erexiſti, & cùm peccauiſſemus, ignouiſti, & errantes reduxiſti, in captiuitatē redactos, redemiſti eius precioſo & Domini ſanguine, iacentes ſuſcitâſti, & mortuos viuificâſti. Gratias tibi, Domine, qui adeò ſupra merita nos dilexiſti, quòd nos ad te aduocas & adducis, cōfirmans in fide, ſtabiliens in ſpe, illuminās in charitate, nos nō prout noſtra merētur peccata, puniēs, ſed nobis ex tua benignitate cōdonās, lenitate & tolerātia iudiciū differēs, & p patiē-

Irridet idolatriæ ſententiā.

Non poteſt lictor eum cædere.

Precatio S. Procopij.

tiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam ad id,quod est melius, nos deducens.Te ergò inuoco,& tuum filium vnigenitũ, & sanctissimum tuum spiritum:audi me,& confirma me,& cursum meum perfice:cõfirma in me quoq; indigno tuum testamentum,& me libera ab insultu diaboli, seruãs à fraude mali Præsidis: doce nos voluntates tuas & sanctas vias: & nè auxilium tuum nobis ademeris,neque tuam disciplinam meis viribus grauiorẽ induxeris. Nos enim non possumus ferre ea, quæ aduersantur. Tu autem potes nos eripere ab omnibus, quæ obluctantur. Conserua nos ad vitam beatam & æternam, quæ est in repletione spiritũs sancti,in incorruptione & regno tuæ diuinitatis:vt inueniamur familiaritate coniuncti,& participes promissionum Christi tui. Ità est precatus,& rursùm vocem audijt eum confirmantem. Diuinitùs roboratur.

Cùm post sex autem dies sistendum curâsset athletam Flauianus: Antequàm, inquit, tuas carnes consumam,dijs sacrifica. Martyr autem: Corpus, inquit,meũ torque, pro tibi similibus dæmonibus decertans. Præses verò : Non me iritabis, inquit, verbis tuis,vt breuem tibi exitum afferam: sed tuam patiar temeritatem. Nam etsi maleficijs tuis ensem auertisti,& speculatorem exanimâsti, & nobis oñibus tenebras offudisti, non cessabo tamen te torquere per omnia mẽbra,donèc te reddidero obedientem, & effecero,vt quamprimùm imperata facias. Extendatur ergò,inquit, loris subtilibus, & à terra tollatur à quatuor, & crudis neruis ei carnes lanientur, & ardẽtibus carbonibus eius dorsum impleatur. Insipientem enim iuuat flagellorum grauitas. Hæc cùm audijsset athleta, non modò non timuit magnitudinem supplicij,sed perindè àc si vellet apertè ostendere, se & id, & Iudicem despicere propter suam in Christum fidutiam,liberè eum cœpit insequi maledictis: Omnis iniquitatis, dicens, operarie, & ignis æterni nutrimentum, tu valdè peccans in veritatem,dicis me puniri tanquàm insipiẽtem:non aduertis autem te ea mihi largiri, quæ sunt iucundissima, & maximè optanda. Quid enim ei, qui Christum amat, iucundius esse potest, quàm pati propter Christum? aut quid maius afferri lucrum,quàm pro eo labores suscipere?adeò vt verear,nè fortè cùm sciueris,quantam mihi afferas vtilitatem, à me puniendo abstineas, vt qui per ignorantiam inimico gratificeris. Contrà autem respondens Flauianus,quòd ei maiora afferens supplicia, flectet, & vt pareat efficiet, cùm crebris & grauibus subiecit supplicijs. Mirã animi fortitudo.

Et primùm quidem iussit, vt cùm obeliscos candefecissent, eos eius imponerent vulneribus, deindè sanctum eis confoderent. Vbì autem hæc patiens non magis castigabatur, quàm castigabat per tolerantiam eum,qui iudicabat, & maximè eius deos probris appetens, non ferens ipse cor commotũ animi perturbatiõe,aliud quoq; in tormentis excogitat. In eius,inquit, membra iam vstulata salem inijcite, & cùm obeliscos accenderitis,addite, vt vel sic cesset deos insectari maledictis, quos colunt Imperatores pro salute omnium. Christi autem martyr dupliciter sauciauit cor Præsidis.fortiter quidem ferens dolores, prudenter verò se gerens in responsis. Salutem enim,inquit,vocas perniciem,quam sanguiuori Imperatores humanæ naturæ attulerunt, dæmonum augentes potentiam, quos Deus citò mutabit, curam gerens hominum. Ille autem ira percitus,graue & alienum excogitat supplicium. Iubet enim afferri aram, & super eam extendi dextram martyris, ardentibus repletam carbonibus, eis thure impositò,vt si manu dolorem sentiens, thus in aram immiserit, statim reputetur,vt qui dijs sacrificauerit,& libamen impleuerit. Atq; ara quidem erat posita,extensa autem erat manus martyris:thus tamen simul cum igne portabatur, & natura seipsam abnegauerat. Nam vrebatur quidem manus longo tẽpore, & ignis operabatur: mens nanque, quæ eam confirmauerat, tenebat immobilem. Quicunq; aderat,obstupescebat:error labefactabatur,pietas confirmabatur,Christus glorificabatur, & afficiebatur pudore diabolus. Arrocissimis afficitur cruciamentis. Inuicta eius virtus.

Strabat Martyr cælum intuens, gemitumque & lachrymas emittens,& ei, qui dederat tolerantiam, veluti agens gratias: Tenuisti, dicebat,dexteram meam,& accinxisti me virtute ex alto,& non impiè egi à Deo meo.In me, Deus, vota, quæ reddam, laudationis tuæ. Quoniam liberâsti animam meam à morte, oculos meos à lachrymis, & pedes meos à lapsu. Cùm esset itaque Iudex animo valdè perplexo propter fortitudinem Martyris : Quoniam, inquit,dicis te à tormentis nihil affici, vndenàm gemitus & lachrymæ? Absit,inquit, ô tu verè digne lachrymis,vt ego fleã ꝓpter labores cor- Psalm.17. Psal.55.

corporeos.Sed quoniam hoc corpus est lutum,lutum omninò, quod accedit ad calorem, solet aquam distillare. Alioqui autem tuam quoquè defleo animam, quòd cùm dæmones colere statueris & impios Imperatores,à Deo defecisti,& cum eis igni æterno es tradendus.

Carcer post hæc verba sanctum accipit. Deindè Iudex scelerata meditatus,iubet eũ suspendi manibus,& perforatos duos maximos lapides suspendi ab illius pedibus, vt grauitate lapidum, omninò conuellerentur & dissoluerentur eius compages. Postq̃ autem eo quoquè tormento vidit eum superiorem, rursùs ad aliud adspexit supplicium,tanquàm non propter generosum animum Martyris,sed propter leuitatẽ eorum, quæ infligebantur,ipse videretur superior .Iubet itaque ei fieri clibanum, & q̃maximè accẽdi:in eum verò inijci Christi athletam. Cùm autem introduceretur,& se diuina Crucis figura signâsset,precabatur. Et dum eo adhuc precante labra mouerentur,flamma fuit dispersa: & cùm ministros circuncircà compræhendisset,id faciebat,quod est sibi à natura insitum: adeò vt qui adspexerant, eo quod factum fuerat obstupefacti,clamarent Præsidi: Quàm ocyssimè consumatur:rota enim ciuitas venit in periculum,nè euertatur eius maleficijs & incantationibus. Atq; tunc quidem Præses ipse quoquè plenus metu & admiratione, emittit athletam in Prætorium. Magni cruciatus.

Postq̃ verò aliquot dies præterijssent,eum condemnat, vt vitã finiat gladio. Cùm autem venisset Martyr ad locum cõstitutum,petit ab eo,qui ipsum erat interemturus,gratiam paruam & vltimam, & quam homo inimicus præbere non distulerit:nẽpè vt liceat se dare orationi, deindè mori. Et ille quidem dedit : ipse verò ad Orientẽ adspiciẽs, & in cælum tollens oculos, precatus est, vt ciuitas quidem custodiretur ab insidijs aduersarij, & vt totus populus eius meminisset:curarẽtur autem ij, qui morbo laborabant:viduis verò & orphanis implerentur, quæ eis deerant: ijs autem, qui iniuria afficiebantur, daretur relaxatio:ijs qui affligebantur, auxilium : ijs, qui fracti erant, vt erigerentur:ijs,qui aberrabant,vt conuerterentur:& vt salui essent ij,qui eius facerent commemorationem,& vt omne malum fugerent. Hæc autem orauit,& vocem audiuit de cælo,simul quidem eum reddentem certiorem,perficienda esse ea, quæ petiuit, & pronunciantem eum esse hæredem regni cælorũ. Hæc cùm audijsset, collum porrigit,& gladio ei caput amputatur:idq̃; cælesti statim corona coronatur, cùm hymnis in Deum adhuc esset intentus: quos cum intelligentibus Virtutibus intelligenter cantaturus, ascendit in cælum octauo mensis Iulij. Precatio eius sub mortem.

Quidam autem ex fratribus noctù aduenientes, sacrũ eius corpus auferunt, cumq̃; vnguentis & aromatibus odoriferis refersissent, & pulchrè composuissent, in venerando loco deposuerunt, glorificantes Patrem & Filium & Spiritum sanctum,vnam & veram diuinitatem: Quam decet omnis gloria, honor & adoratio in secula seculorum,Amen.

VITA ET MARTYRIVM SANCTORVM KILIANI EPISCOPI, COLOMANNI PRESBYTERI ET *Totnani diaconi,vt in perantiquis MS. voluminibus habetur.*

PROLOGVS AVTHORIS, cuius nomen necdùm reperi.

SAnctorum martyrum certamina quotiès ad memoriam redeũt,mentem ardore compunctionis afficiũt. Quo fit, vt fraternæ charitati multum videatur impéndere, qui martyrum historias stylo studet memoriæ commendare: & quanuis culpis retardantibus,iter ipse rectitudinis necdùm valeat assequi,at tamen in patriam tendentibus veritatis tramitem monstrat: alioquì sanè,miserrimus futurus, si feliciter nauigantibus portum salutis inuideat,dum patitur ipse damna periculosæ nauigationis. Itaque beatissimi martyris Kiliani ac sociorum eius gesta, prout possumus, literarum notis assignare curamus, vt fraterna studia ad amorẽ boni operis incitemus: & quia phialam fratribus exhibere non possumus,saltem cyathum offerimus.

NAR-

Universidad de Deusto
Biblioteca

NARRATIO.

8.Iulij. BEatus Kilianus è Scotorum genere nobilibus ortus parentibus, diuinæ gratiæ factus est nobilitate clarissimus. Scotia, quæ & Hibernia dicitur, insula est maris Oceani, fœcunda quidem glebis, sed viris sanctissimis clarior: è quibus Columbano gaudet Italia, Gallo ditatur Alemania, Kiliano Francia Teutonica nobilitatur: qui, vt diximus, nobili prosapia editus, & in ipsa pueritia liberalibus studijs traditus, simùl cum literarum incrementis diligenter cœpit indagare veritatis viam, & tandèm, diuina illum præueniente gratia, spretis humanarum literarum studijs, cunctisque huius mundi illecebris, monasterium petijt, abnegansque semetipsum sibi, tulit crucem suam, & secutus est Christum. In monasterio igitur degens, quantæ obedientiæ, quantæ frugalitatis, quantæ in vigilijs & orationibus institiæ fuerit, vitæ præsentis terminus declarauit. Quanuis enim martyrij palma per gratiam magis, quàm per meritū constet, at tamen bonis operibus adimpletur.

Frequēs est apud scriptores quosdam, vt Scotiā pro Hibernia dicant.

S. Kilianus fit monachus.

Videntes autem fratres monasterij in virtutum profectibus beati viri perseuerā-
tiam, primò cum per Ecclesiasticos gradus ad presbyteratûs officium precibus assēdere, deindè eiusdem monasterij gubernandi curam susciperе coëgerūt. Ille verò sciens perfectionem charitatis sine proximi dilectione cōstare non posse, apud suos aliquandiu se detineri passus est, vt fratrum prodesse posset vtilitati, imitatus Apostolū, cupientem anathema fieri à Christo pro fratribus & cognatis suis secūdùm carnem. Veruntamen cùm fama beati viri longè lateque crebresceret, metuens ipse, nè popularis fauor maculam aut labem aliquam sibi adferret, cœpit meditari, quemadmodū posset noto: & propinquos relinquere, & longè remotas petere regiones, vbi obscurus fama & vilis genere haberetur, sicque liberiùs cultui diuino vacaret. Postquàm igitur deliberatum illi fuit atque constitutum, discedere è natali solo, accitis socijs, in quorum mentibus idem feruor dilectionis ardebat, cum ijs in vicinā Scotiæ Britaniam peruenit: eamq; non longa nauigatione præteriens, Gallias attigit. Indè profectus est in Germaniæ prouinciam, quæ ab incolis terræ illius orientalis Francia vocitatur, ibique in oppido, quod lingua illorum Vuirtzburg dicitur, morari constituit, non veritus incredulæ gentis feritatem, quippe qui animo intrepido coronam martyrij appeteret. Interim tamen à verbo prædicationis abstinuit, donèc se Romano Pontifici præsentaret, vt apud Romanam sedem, & integrum Christianæ religionis dogma, & licentiam prædicandi acciperet.

Fit presbyter & præfectus monasterij.

Rom.9.

Venit Herbipolim.

Nota obseruantiam erga Roman. Pontificē.

Hibernia siquidem olim Pelagiana fœdata fuerat hęresi, Apostolicaq; censura damnata, quæ nisi Romano iudicio solui nō poterat. Itaque vir sanctissimus coram Primate Apostolicæ sedis eiusdemque ministris, vt ipsi semina diuini verbi gentilibus erogare liceret, studio diuini amoris expetiuit. Tunc autem præerat Romanæ Ecclesiæ Conon Pōtifex, humanis diuinisque literis pollens, Pontificali officio congruus, in ordinandis Ecclesiasticis rebus discretor idoneus. Is audita fide iam dicti viri charitatis nexibus illigata, Deo quidem gratias egit, illi verò sese charitatis beneuolentia impertiuit, exultans semina diuini eloquij ab insularibus & longè positis doctoribus propagari. Erat, inquam, apud egregium Pōtificem non modica exultatio, quòd cerneret paulatim euacuari fraudes antiqui hostis, crescentibus ministris diuinæ operationis. Itaque consensu totius vrbis beatissimum virum in præsulatûs officio constituit, quò & chrisma conficere, & ecclesias dedicare, & sacros ordines conferre irreprehensibiliter valeret. Atque his ità peractis, dimisit eum, monens vt cœpto operi insisteret, à Domino parato sibi præmio æternæ retributionis.

Ordinatur Episcopus.

Beatus igitur Kilianus Vrbe egressus, emenso itinere longissimo, cum Colomanno presbytero & Tornano Leuita, ad locum sibi destinatum peruenit. Veniens autem ad prædictum oppidum orientalis Franciæ Vuirtzburg, non eum, quem priùs, in ea prouincia Ducē inuenit, sed alium, Gosbertum nomine. Cœpit ergò venerabilis vir paulatim diuini verbi pabula incredulis populis ministrare. Tantam enim gratiam Dominus ei cōtulerat, vt breui tempore & gentis idioma perdisceret, & eis ipsorum lingua

lingua veritatis semina iactaret. Mirabantur autem omnes non solùm doctrinæ nouitatem, sed magnam quoquè eloquentiæ vim & copiam. Porrò sermonis facundiam, virtutis efficacia comitabatur. Implerum est in illo, quod veritas Apostolis promisit: Ego, inquiens, dabo vobis os & sapientiam. & item: Opera, quæ ego facio, & vos facietis.

Iohan.14. Luc.21.

Sed cùm iam diuini eloquij semina succrescerent, & in plebe sensìm minuerentur errores gentilitatis, vsq; ad principes populi, sancti viri fama perlata est, adeò vt ipsum quoq; Ducem prouinciæ non lateret: qui sanctum virum sibi præsentari iussit, experiri cupiens, quænam esset hæc doctrina, quam prædicaret, hactenùs ipsi incognita. Erat verò is Princeps magno ingenio præditus, licèt gentilitatis erroribus fœdatus. Vt autem ad eum peruenit vir beatus, constanter veræ dogma religiōis ei cœpit proponere, docens vnum Deum esse in personarum trinitate, visibilium & inuisibilium creatorem & authorem, per quem rationalis creatura, inuidi hostis fraude decepta, sit misericorditer reparata. Princeps verò admirans tantam viri constantiam, & sermonum insuperabilem veritatem, quia, vt diximus, naturali pollebat ingenio, veris se sententijs superatum videns, ad tempus eius distulit auditionem, volens crebra apud se tractare inquisitione, vtrùm eius, quē Kilianus prædicabat, vel Dianæ potiùs cultus præferendus esset. Diana nanq; apud illum in summa veneratione habebatur. Interim egregius vir iugi instantia cōnitebatur Domino lucrari animas, quas diabolus perdere volebat. Ità lucerna super candelabrum posita, omnibus resplendebat: & ciuitas in monte constituta, ab omnibus videbatur. Porrò Dux cernens egregij viri perseuerantiam, secretò venit ad eum, cupiens doctrina eius instituі, vt cognito veritatis tramite, declinare posset anfractus erroris. Sic igitur à beatissimo viro catholicæ fidei documentis diligenter instructus, proximo Dominicæ resurrectionis die cū multis alijs daro nomine, aqua lotus baptismatis, absolutionem pristini promeruit erroris: atque ità factum est, vt tota penè Orientalis Frāciæ prouincia, relicto dæmonum cultu, diuinæ religioni operam daret.

Matt.5.

Dux Franconiæ credit & baptizatur cū multis alijs.

O beatissimum virum, Apostolicæ dignitati comparandum. Ad iudicium nanque Domino veniente, Petrus Iudæam, Andreas Achaiam, cæteriq; secùm diuersa regna trahent: inter quos beatus Kilianus Teutonicam Franciam ducet. Quanta erit tunc exultatio patris & prolis in patria, quandò omnibus mundi superatis periculis, nec memoria vlla erit tribulationis? Sed iam tempus est, vt ad beati viri sociorumq; eius martyrium, succinctè referēdum, veniamus, ità tamē, vt moderata breuitas & studio-
so lectori satisfaciat, & desidioso non pariat fastidium. Dux Gosbertus assidua adhortatione beatissimi præsulis ad meliora in dies proficiebat: sed coniugem habebat pro ritu gentilitatis, quæ quondàm fratri ipsius matrimōij iure fuerat copulata. Hęc * Geila dicebatur. Eas nuptias præclarus vir idcircò noluit in ipsis fidei initijs prohibere, nè Dux ea re absterritus, susceptæ fidei pœnitentia duceretur. Sic & Apostolus in fide necdùm perfectis dicebat: Tanquàm paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam: perfectorum enim est solidus cibus. Distulit ergò egregius martyr in aliud tempus, quod grauius nouerat: simulq; diuino reuelante spiritu, sciens huius rei occasione sibi & socijs suis conflari martyrium, vt multis interea prodesset, nō illum in hoc quoq; imitatus, qui in sporta per murum à fratribus dimissus est, nō quòd mortem timeret, sed vt multis ante mortem prodesset. Verū enimuerò cùm die quodam venerabilis præsul Ducem familiariter alloqueretur, dixisse fertur inter cætera: Fili mi, quem per Euangeliū Christo genui, gaudeo valdè profectu fidei tuæ: sed multum mouet me, quòd illicitis nuptijs tenéris implicatus, nec mediocriter formido, nè à recto itinere tali coniugio retarderis. Legitur enim in sapiētissimo Salomone: Qui vno offendit, multa bona perdit: Iacobo Apostolo illi subscribēte, dum ait: Qui totam legem seruauerit, offendit autē in vno, factus est omnium reus. Porrò in baptismate innouatur homo, idq; non ex quadam sui parte, sed totus. Vt autem totus innouari possit, nihil pristini erroris retinere debet.

* Alij Gisilā, alij Geilanam vocant.

1 Cor.3. Hebr.5.

Eccles.9. Iacob.2.

Act.9.

Audiens hæc Princeps, primùm hæsit stupore: deindè alta suspiria trahens, (valdè enim diligebat eam, quam habebat vxorem) demùm tale fertur dedisse responsum: Audiui pater, te docente, monere Dominum Iesum, nihil ipsius amore vt antepo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc.14. namus non patrem, non matrem, non filios, non vxorem. Et idcircò quanuis vnicè diligam iunctam mihi vxorem, at illi tamen diuinum præpono amorem. Sed nunc mihi ocium non suppetit inquirendi, vtì eam possim à me dimittere. festino enim cõtra hostes nostræ publicæ rei. Cùm autem reuersus fuero, inuenta opportunitate dimittendi, separabor ab illa. Hæc verò cùm ad aures Geilæ peruenissent, (Quis enim fallere posset amantem?) graui incanduit ira, perindè vt catulis raptis leæna, diuque secùm bacchata, ex eo cœpit quærere opportunitatem sanctos illos viros extinguendi. Neque enim absente marito, tanto cessaret cardine rerum. Felix Kiliane, qui Eliæ & Iohanni dignus es comparari. Elias Iezabelis insidias pertulit, Herodiadis fraude Iohannes martyrium accepit: tu Geilæ æmulatione trucidaris. tamen vna omnibus causa est laboris, testificatio veritatis. Elias non nuptias prohibuit, sed mulieris improbitatem damnauit: at ideò euasit, quòd eum abscondit Dominus. Iohannes & Kilianus quia nuptias illicitas reprehenderunt, fœminea virulentia mortem passi sunt. Nulla enim bestiarum feritas in hoc mundo æquiparari potest mulieri malæ. In huius rei exemplum proferri possunt duo omnibus alijs *viri incomparabiles: Sam-

Geila Ducis coniunx meditatur cædem S. Kiliano.

Iudic. 16. 3.Reg.11. son inuicti roboris dux Israëliticæ plebis, & Salomon inexhausta sapientia laudabilis: quorum vterque fœmineis fraudibus euersus est: hic idola colendo, ille, vndè posset priuari sua fortitudine, aperiendo. Nulla igitur bellua comparari potest malæ mulieri.

Sed ad id, vndè digressi sumus, reuertamur. Nefanda mulier, de qua nobis est sermo, callida meditatione perquirebat, quemadmodùm sine populari strepitu & vulgi cognitione sanctos viros posset tollere è medio. Armabatur enim iræ impatientia & libidinis furore: & quia diabolus iniqua cupiẽtibus fomẽta malitiæ subministrat, inuenti sunt duo administri crudelitatis eius, qui promitterent se satisfacturos Geilæ desiderijs, si munera darentur ipsis pro tanti perpetratione sceleris. Ità factum est, vt accepto nefandi operis præmio, voto respondernt fœmineæ crudelitatis. Solebat beatissimus martyr Kilianus post paruam dormitionem necessitatis, vigilare ad studium propensæ orationis. Quadam verò nocte cùm leues carperet somnos, ità vt nec

Visio S. Kiliani. dormiret integrè, nec vigilaret apertè, apparuit ei vir habitu formaq; pulcherrimus, qui diceret: Amice Kiliane, surge: nolo te diutiùs laborare: duntaxàt certamine tangéris, & sic victor iugiter mecùm eris. His dictis, abscessit. Euigilans autem egregius vir, intelligens diuinam eam esse visitationem, conuocatis fratribus, inquit: Fratres, vigilemus: citò aderit Dominus, & pulsabit ianuam. cauendum nobis est, nè nos somno torpentes inueniat. Addamus olcum lampadibus, dum tẽpus est, nè si fortè de-

Matt.25. fecerit, tunc incipiamus quærere, quandò non poterimus inuenire. Illis itaq; circa medium noctis orationi vacantibus, carnifices strictis gladijs locum, in quo orabant,

Cæditur S. Kilianus cũ socijs. penetrârunt. Quos cùm sacer vir intuitus esset, ait: Amici, ad quid venistis? Vos implebitis præceptum: nos cursum consummabimus. His dictis, interfecti sunt, ibique terræ mandati, nè quis rem gestam scire posset. Vestimenta quoq;, cum quibus diuina peragebant officia, sacriq; libri, cum illis defossa sunt, nè quod indicium necis eorum extaret: sed clàm discessisse putarentur causa solitæ peregrinationis.

Erat tamen nobilis quædam matrona, Burgunda nomine, quæ à principio prædicationis eorum sanctis viris adhæserat, habens cellulam iuxta oratorium sanctorum, quô faciliùs diuinis laudibus interesse valeret. Hæc intenta vigilijs, quæ facta fuerãt, diligenti studio inuestigauit, recedentibusq; carnificibus, linteolo mũdo fusum sanctorum sanguinem collegit, ac terræ diligenter infodit, vigilijs & orationibus iugiter vacans, vbi sanctorum corpora obruta nouerat, excolebatq; locum veneratione, qua poterat, sed occultè, nè sicut postea factum est, Geilæ iussu remouerentur. Ea cũ scelerati ssima mulier stratis plancis stabulum equorum in loco, vbi sancti martyres humati fuerant, fieri iussit, nè quo indicio sacra corpora proderentur. Ferunt autem ab ijs, qui tunc fuêre, posteris relatum, iumenta eo in stabulo manentia super sepulcra martyrum, nec stercus, nec vrinam reddidisse, honorem martyribus exhibentia: vt quod de capite propheta vaticinatus est, id in eius membris quoquè cerneretur.

Esa. c. Cognouit, inquit Esaias, bos possessorẽ suum, & asinus præsepe Domini sui: Israel autẽ me non cognouit. Tali ergò modo sanctorum corpora hominibus propemodùm ignota mansissent, nisi Burgunda, quam diximus, in extremo vitæ posita, quibusdam fide-

fidelibus, vbi condita essent, reuelâsset.

Contigit autem, vt dux à bello reuerteretur ad locum, in quo sanctos viros reliquerat: cumq; eos non inueniret, studiosè perquisiuit, quandò & qua causa recessissent, quóve profecti essent. Tum vxor eius, veneno malignitatis deprauata, modò rubore perfusa, modò pallore affecta, aliàs confidentia animata, multos anfractus suæ nequitiæ & fraudi prætexebat, dicens non se eos custodiendos suscepisse, neq; ijs custodes adhibuisse: pro sua voluntate illos & venisse & recessisse, vt peregrinationis suę institutum sequerentur. Sed quem fœmineæ voces non emolliunt? quem à statu rectitudinis non retrahunt? Credulus itaque verbis suæ coniugis princeps, nonnihil à cœpta inquisitione remisit. Sed iuxta Dominicam vocem, Nihil opertum, quod non Matt.10. reueletur, & occultum, quod non sciatur. Cùm ea, quæ facta fuerant, paulatìm obliuioni darentur, vnus eorum, qui sanctos viros gladio peremerat, subitò à dæmone arreptus, ingenti voce clamare cœpit: Kiliane, acriter me persequeris. Igne enim con-

Percussor martyrum sese prodit, arreptus à dæmone. Ierem.17. sumor: quod feci, celare non possum. Video imminere mihi gladium, tuo sanguine respersum. Talia diù vociferans, & proprijs se dentibus lanians, à præsenti migrauit ad pœnas æternas. De talibus quippe scriptum est: Duplici contritione contere eos Domine. Alter verò cædis sanctorum conscius, in rabiem versus, gladio se petijt, effusisque visceribus, per tormenta præsentis temporis ad æterna peruénit. Quisnam Geila tibi cernenti talia sensus tunc erat infelix? cruciatibus aucta furebas. Non mul-

Geilam occupat dæmon & secum ducit in tartara. tò pòst & ipsa bellua, de qua loquimur, à dæmonibus arrepta, quãta poterat voce clamabat: Iustè torqueor, quæ sanctis viris tortores adhibui. Rectè crucior, quæ cruciatus illis paraui. Acriter instas Kiliane, ignem accẽdis Colomanne, fomenta ministras Tornane. Sufficiat vobis vicisse: nimis vestras vlciscimini iniurias. A calice Kiliane diceris: sed valdè amara mihi pocula infundis. His dictis, miserabiliter vexabatur, ità vt à multis teneri vix posset. Tandèm cum magno cruciatu ad cruciatus diabolo paratos migrauit. Cernimus impletum, quod Veritas in Euangelio dicit: Dominus non Luc.18. faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Amen dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum.

His ità gestis, aiunt Gosbertum à suis seruis interemptum, filiumque eius principatu deiectum, cognatos affinesque eorum à contribulibus tanta perpessos, vt vix aliqua eis Reipublicæ dignitas ea in prouincia relicta sit. Quæ autẽ horum causa fuerit, vtrùm quòd fidem rectam colerent, ab ijs, qui ab ea deuiârant, talia passi sint: an quòd post cædem sanctorum martyrum à veritatis tramite recesserint, vindictam hãc diuinitùs illatam pertulerint, viderit ille, quem nullum latet secretum, modò nos nihil eiusmodi asseramus, quod incompertum habemus.

VITA S. LANDRADAE VIRGINIS, AB THEODORICO ABBATE CONSCRIPTA.

PROLOGVS AVTHORIS.

Emo qui dubitet, ad glòriam omnipotentis spectare, gesta Sanctorum oblita aut abolita, recolligere aut propagare. Quasì enim in quandam speciem futuræ messis huiusmodi grana iaciuntur, & iacta vberiori segete luxuriant & recolliguntur, cùm auditor studiosus aut exrenditur in bonis, aut prohibetur à malis. Hoc studio ac- for. *priscensa olim *priorum licentia, non modò in proprijs, sed etiam in peregrinis desudauerunt studijs: vt Cicero in Oeconomico Xenophontis, Virgilius in Iliade Homeri, Terẽtius in Comœdijs Menandri. Quæ omnia etsì mulcent corda audiẽtium, compertum est quantùm prosint benè intellecta ad correptionem delinquentium. Cæteros vt taceam, quis non miretur feruentissimum illius Ptolemæi regis studium? cui cùm non sufficerent omnia Græcorum gymnasia, auditum est, quo sudore, quo sum-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptu, quibus ſtipendijs comparauerit vel extorſerit ingenia eorum, quos appellant Septuaginta. Hos omnes noſter Hieronymus quodam volatu ſupergreſſus, literas, velut fugientes toto orbe, perſequitur, auſuſq; ingredi denſiſſimam Hebræorum vel Chaldæorum ſyluam, infinito labore vſque ad dentium ſectionem, cum Amos propheta ſycomoros vellicat: fractoque nucleo & peregrina captiuata litera, pugnacem Herculi de manu extorquet clauam, multorumq; annorum ſudores Latinis importans ærarijs, alienos labores noſtros vſus facit. Innumerabiles prætereà alij hoc ſtudio arſere, qui, vt ait Daniel, ad iuſtitiam eruditi multos, & velut ſtellæ in perpetuas lucent æternitates. Sed quò hæc tam longo repetita principio? Videlicet, vt oſtẽdam non proteruè, aut mollibus delectatum rumuſculis me ad ſcribendum prouocari: ſed ſola charitatis intentione, quod nequeo, conari. Neq; enim nullius laboris eſt, priùs dicta aliter dicere, & verera in nouum auditorium reportare, vbi nulla hominũ ſpecies & diſcolor vſus. Aggrediar tamen vna lucubratiũcula vitam beatæ virginis Landradæ, vobis petẽtibus vt ſatisfaciam, & cæteras exẽplo admirabilis fœminæ ad virtutem vt accendam, eiusq; meritis ſaltem aliquam debiti mei merear veniam. In ferculo enim noſtri Saluatoris columnæ argenteæ, aſſcenſus purpureus, media conſtrata charitate propter filias Hieruſalem. Eapropter etsi nitorem eloquij, aut ardorem necdùm attigimus martyrij, ſaltem ad mediũ ſuſpiremus ſtrati: vt qui nec colũnæ alicui os portando, nec purpura ſumus pro veritate moriendo, medium tamẽ occupemus, vera rectè credendo, & recta verè ſcribendo. Satiùs enim eſt, per huiuſmodi detegere ingenium, quàm per Aonios montes & Heliconis vertices, vt poëtæ canunt.

Amos 7.

Dan. 12.

Cant. 3.

VITAE HISTORIA.

CAP. I.

IVLII 8.

Luc. 12.

Cant. 1.

Rom. 7.

POſt glorioſum igitur Dominicæ reſurrectionis triumphum, accẽſo quaquauersùm igne illo, quem Dominus Ieſus venit in terram mittere, & voluit vehementer accendi, nõ modo viri, ſed & fœminæ admirabili illo omnipotentis amore vſque ad contemptum mortis incaluẽre. Non ætas, non ſexus, aut quicquid poteſt illicere aut blandiri, currentem Dei morabãtur*. Ridebant aſperа, calcabant proſpera, & pleni ſpe immortalitatis, paſcentem in meridie dilectum, toto conatu, dum vſq; apprehenderent, perſequebantur. Tormenti occaſio ſi deeſſet, ſecùm * ipſi pugnabãt, & aliam legẽ in membris ſuis repugnantem legi mentis, gratia Dei per Ieſum Chriſtum quotidiano ſui cruciatũs martyrio expugnabant. Ex hac probatæ Chriſti monetæ maſſa, egregiæ virtutis imago virgo fuit Landrada, contra ipſum ſuperbiæ gigantem diabolum pugnaciſſima: virginibus quidem imitabilis, ipſiſque viris admirabilis. Atque vtinàm ad exemplar talis fœminæ viri ſe extenderent, & ſenectus vel coacta redderet, quod ſpontè profitetur adoleſcentia. Francorum ſoboles, & eorum, quos Maiores domũs appellant, inclyta proles, totam priorũ progeniem à ſtirpe ſuis meritis nobilitauit & ornauit. Taceo, quòd in matris vtero benedicta, antequàm nata: priùs electa, quàm concepta: abuſque incunabulis ſtatim Chriſtum ſubintelligere, & quibus licebat motibus infantiam deteſtari, & neſcio quid diuinius ſtudebat ſapere. Vnica parentibus, eoque magis affectuoſior: iam & in ea erat videre ætate, quãta poſtmodùm vas illud repleretur ſpiritũs ſancti gratia & vbertate. Clotarius quartus, à * Ludouico, quem beatus Remigius baptizãrat, trium regnorum monarchiã eo regebat tempore, Burgundiæ, Neuſtriæ & Auſtrię Pipinus Carlomanni filius cum viro Dei Arnulpho, poſteà Metenſi epiſcopo, Maiores erãt domũs, glorioſiores ſuper hac nupèr natæ neptis ſuæ ſanctitate, quàm ſuper eius, cui principabantur, regni cura & moderamine.

Landradæ genus.

*Idem etiã Clodoueus dicitur.

CAP. II.

DEcennium eius nunc prætereo, quod totum tanta percucurrit pietate & gratia, vt nutritores ſuos quotidiè videretur incitare ad religionis ſtudia. Ad ea venio, quæ poſteà proprio ſudore elegit, arripuit, tenuit & perimpleuit. Inſtabant parentes vnicam

vnicam ſuam nuptui tradere, recuperaturi fœcunditatem in ramo, cuius erant experti iacturam in trunco. Illa ſtatim, velut ſi iam ex ipſius ſui ſponſi ore audiſſet: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum & domum patris tui &c. reiecto vultu, ea qua decebat, reſpondens indignatione, nuptias, matrimonia, nouem menſium faſtidia, ipſius horæ pericula, & cætera, quæ ſequuntur, incommoda, tanta perorauit grauitate, vt ipſos penè parentes admonuerit de continentia & libello repudij.

Pſalm. 44.

Reſpuit nuptias.

CAP. III.

ABhinc ſpretis omnibus, & vnius cellulæ clauſa anguſtijs, paradiſi perfruebatur latitudine, eodem ſolo orans & recubans, eademq; anguſtia, ſicco pane & aqua magis prouocans quàm reſtringens eſuriem. Inter huiuſmodi virtutes & infirmi huius corporis caſtigationem, caſtitatem ſi prædicem, vt ſuperfluus repræhendar. Balneas ignorauit, mollia ſtrata, etiam febre cùm æſtuarer, abhorruit. Cilicio obuoluta, in nuda humo Chriſti miles exercebatur: quod peccâſſe quis poterat, velut ſi iam ipſa quoq; peccâſſet, in ſe vindicans, & alieni delicti pœnas luens.

Mira eius abſtinẽtia.

Vitæ aſperitas.

CAP. IIII.

MArtinus eo tempore Romæ, Remaclus Traiecti verbo & opere peruigilabant in cura ſacerdotali: Trudo in Hasbania in tyronem Chriſti caleſcebat. Horum accenſa virtutibus, per momenta aut patriam deſerere, aut eremum deſiderabat inuolare. Interim nunquàm ſine lachrymis, nunquàm dies aut noctes ſine afflictionibus habebat continuis, dicens cum Pſalmiſta: Lauabo per ſingulas noctes lectũ meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Paulos & Antonios ſemper habens præ oculis, ſola & incomitata penè inuaſerat ſolitudinem, ſi nõ aut ætas, aut quos paſcebat, pauperum cura pedem eius tenuiſſent. Nullus enim clericorum, nullus inopum eius cuaſit manum, quin aut cibo ſuſtẽtaretur, aut veſtibus eius obuolueretur. Quorum enim cellas non intrauit? quorum pedes ipſa non lauit? Mira intentio, & difficilis in hoc tali fortitudo. Forma ſupra hominem auguſtiore, & reliquis omnibus quadam maieſtate decoris excellentibus, ornatum ſuum ipſa repræhendere, & vili aliquo palliolo totum corpus ſuum obtegere: vt qui eam vidiſſet, non ipſam, ſed vltimã crederet ancillarum. Ocium labore caſtigabat manuum, vigilijs dedita vltra humanum modum.

Pſalm. 6.

Liberalitas in pauperes

Habitũs vilitas.

CAP. V.

RExtractat rursùs de eremo, & quæ omnia iam pro Chriſto reliquerat, totũ id fruſtrà reputat, ſi non ſeipſam quoquè abneget & relinquat. Ibi verò Crucis erecto vexillo, oppanſiſque omnibus nauigij ſui velis, inuitis parentibus, reclamante familia, ſaltum, quem à feritate inhabitantium belluarum, Belluam vocant, inuadit, ere. Petit deſertum locũ.

CAP. VI.

PVer officialis in paſcendo pecore dum occupatur, irruentibus tenebris, nocte ingruente, dum per auia porcos proſequitur, ipſe quoq; ſano quodam errore impeditur. Peruigil enim dum medias noctis agit excubias, eleuatis oculis, arrectis auribus, more illorum Euangelicorum paſtorum illuſtratur. Horrebat à latere vepriũ denſitas, aſperitate inacceſſibilis, & neglectu intractabilis. Super hunc locum lumen ſuper imprimis cælicum videt, poſteà cum lumine cantum exaudit angelicum. Stupebat ſe. ipſum, & quid rei portenderet maieſtas, tremulis motibus expectabat. Ablata viſione, die reddita, in ſeipſum reuerſus, recollecto pecore, miraculum ad virginem tanq; ad cæleſtis oraculi ,ppitiatorium reportat, & de oĩbus iudicium eius expectat. Illa nihil mora, vtpotè q Angeloruũ ſoleret frequentibus vti colloquijs, futuræ tamẽ nocti cum ieiuniorum & orationis purificatione ſe præparat.

Luc. 2.

CAP. VII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ACcerſit etiam presbyterum, nomine Sigemarum, & cum eo quibuſdam ſecretis animæ luſtrationibus celebratis, cum illo ſuo paſtore locum adeunt. Ibi ſolo recubans, & neſcio quæ myſtica diuinis auribus immurmurans, terram lachrymis compluebat. Ardebat hyems ſolito algore horridior, niuibus denſiſſimis, & triſti vredine omnia pigra iacebãt. Illa nudis pedibus & lanea ſingulari induta, quo magis ſpiritûs ſancti igne interiùs incanduit, eo faciliùs aëris incommoda exteriùs ſuſtinuit. Tunc verò cæli aperti, tunc lux cæleſtis dupliciùs effuſa reſplenduit.

Viſio ei offertur.

CAP. VIII.

VOces etiam angelicæ ſolita dulcedine præſentiùs inſonuêre, & quædam diuinitatis conſilia de theſauris cæleſtibus ad deſponſatam Deo virginem reportauêre. Exhinc velut prænomita, & de voluntate ſui amatoris edocta, nullam prorsùs prætereundam putauit diem, quin eundem locum reuiſeret, & debita illic orationũ munia perſolueret. Ità pia voluntas in neceſſitatem vertitur, vt tranſgreſſio putetur, ſi quicquam de religionis ſtudio imminuatur. Sic peruigilãtem, ſic oleum in occurſum ſui ſponſi continuè præparantem, Virginis filius inæſtimabilibus donis remunerat, & quaſdam velut arrhas de illo ineffabili ſuo ærario deſtinat. Stabat in medio noctis ſilentio incomitata & ſine arbitris, & vltra omnem hãc luteam infirmitatem eleuata, libero mentis pede in odorem cæleſtium vnguentorum currebat, cùm ſubitò pateſactis cælis, comitante lumine, mirifici operis Crux delabitur, & Landradæ, quæ iam mundo crucifixa erat, velut pro munere ſuper contiguum lapidẽ deponitur. Durant adhuc non languidæ fidei certa monumenta.

Cant. 1.

Crux ad eã cælitùs defertur.

CAP. IX.

SIcut enim mollis cera impreſſam ſigilli imaginem recipit & repræſentat, ità & duriſſimus lapis adhuc nobis eiuſdem Crucis totam impreſſionem integrè demõſtrat. Vox interim adminiſtratorij ſpiritûs audita eſt: Accipe Lãdrada hoc ab immortali ſponſo charitatis pignus: ipſe tibi Crucis mittit ſponſalia, qui in Cruce moriens, reſtaurauit omnia. Amatoris tui hæc ſunt munera. Tali munimine hoc in loco deinceps non nocebunt ſpiritus immundi, fames, mortalitas, aëris inæqualitas, morbi & peſtilentia. Inualeſcit materia, ſuccumbit ingenium, & conſiderata tua bone Ieſu inæſtimabili charitate, vltrà iam non eſt in nobis ſpiritus. Ideoq; diuiniora hæc & quæ ſupra homines ſunt, ſolummodò adorantes, cum reuerẽtia præterimus, & velut ſubmiſſis alis, à ſupra firmamento ad terram ſtylum deponimus.

CAP. X.

VIrgo Dei gauiſa de munere, roborata de conſolatione, oblita ſexûs & ætatis, in quandam virilitatem accingitur, proprijsque manibus negocium, quod non poterat, aggreditur: vepres & ſpinas extirpare, humum ſarrire, eccleſiam in honore & memoria Dei genitricis & perpetuæ Virginis Mariæ conari fundare: & quod mirum forſitan videatur legẽti, proprijs ipſa manibus lapides effodere & comportare, lineã ducere, fundamenta iacere, & in loco ſibi deſtinatæ Crucis nõ alius, quàm ipſa, collocauit ipſum, quod adhuc pdurat, altare. Adfuit indefeſſæ laboratrici ſuæ manus omnipotentis vſq; ad conſummationem perfecti operis. Tunc verò Lambertũ Epiſcopũ, poſteà Chriſti martyrem futurum, cuocat, & pia commonitum familiaritate, qua ſe ab initio ſanctæ animæ obligauerant, nouæ ſuæ eccleſiæ conſecrationem & reliquiarum impoſitionem ex voto impetrat. Exhinc iam creſcente religione, & paſsim diffuſo vnguentorũ Chriſti odore, populus Dei ſpreta auſteritate eremi, velut ad plantaria conuolabant paradiſi. Virgines ad centeſimum, viduæ ad ſexageſimum fructum quotidiè colligebantur: plures præterea, quę triceſimum in coniugalitate expectabãt bonum, ex conſenſu, poſtpoſita domo & dulci liberorũ amplexu, fauos piç intentiõis cum rota rẽ familiari cõportabãt ad alucaria Chriſti. Videbat diabolus, & ingemiſcebat: & qui olim dixerat, Ponã ſedẽ meã in nubibus cęli, in lateribus Aquilonis, vigẽtes animos in ſexu fragili mirabatur, & ab infirmo Dei, quod fortius eſt hominib', calcabatur. Aliæ patientia, aliæ pugnabãt obedientia. Aliarũ tepens calor moderatis iciunijs refrigerabatur. Aliarũ tepidius ſtudiũ exẽplis & cõſolationibus * accendebatur. Tanti dux fœmina facti, in cuius ore pallor ex iciunijs, eleemoſyna in pauperes, conſtantia in aduerſis, modeſtia in ꝓſperis, in ſeruos Dei iugẽ obſequiũ, humilitas cordis & veſtiũ, ſermo etiã modeſtus, idemq; ſufficiẽti ſale conditus, quẽ non frangerẽt, quẽ ad virtutem non accenderent?

Suis manibus templi ſtructuram molitur.

Multæ ad eam viduæ & virgines confluunt.

Eſa. 14.

adeeſt, feruentiũ, aut aliqd tale.

CAP.

CAP. XI.

HAc tali virginum militia, his gymnaſijs in breui locus adoleuit, & in omis humanitatis accreſcens annoſitatẽ, nõ vt priùs à belluis Bellua, ſed Belyſia, id eſt, benè Elyſia, vocari cœpit. Siue enim nemoroſam iucunditatẽ, ſiue fluminũ aut fontiũ irriguam ſpectes vbertatem, apum quoquè & mellis ceream ſuauitatem, addita incolarũ Chriſtiana religione: parùm eſt quod dubites de Elyſia beatitudine.

Quæ hoc loco ſequuntur in exemplari MS. quod nos vnicum duntaxàt habuimus, deinduſtrià omiſimus, cùm certum ſit, Carolum Magnum nõ poſſe ad Landradæ tempora referri. Itaque aut author lapſus eſt memoria, non ſatis obſeruans rationem temporum, quod etiam doctiſſimis viris nonnunq; accidit: aut imperitus aliquis ea hiſtoriæ immiſcuit.

CAP. XII.

SEd quid agimus? Cùm paucis immoramur & plurima prætermus, fugiens tamen nos hora prætexit, & prolixior ſermo miſſionem petit.

CAP. XIII.

TEndendum eſt igitur ad finem, & quod reſiduum ſupereſt æquoris, ſpirante aura ſulcandum. Inſtabat iam dies præmij, & poſt lõgam carnis & ſpiritûs luctam, qua ſemper viuens, ſemper moriebatur, de proficiſcendo præparabat. Incidit autem lectũ ægritudinis, in quo ipſum, quodcunque illud eſſet, fœnum & ſtipulam, & ſimilia, quæ liberum exitum impedire ſolent, iugi doloris igne decoquebat. Depaſcebantur medullæ, ſiccabatur caro, exhauriebatur ſanguis, cùm tamen nihil de pſalmis, nihil ſibi omninò remitteret de ieiunijs, damnum ſuum reputans, ſi quicquam de ſolito penſo minueretur. Circunſtabat morientem matrem ſanctarum virginum dulcis cœtus, in ſeipſis iugi gemitu vindicantium, quicquid illa pateretur. Aliæ lectulo aſſidere, aliæ caput ſuſtinere, aliæ mappulam apponere, & aquam calidam miſcere, aliæ pſalmos dicere, aliæ cereos ducere, nulla omninò prorsùs ociosa eſſe. Illa interim velut præſagiens, conſolata circunſtantes, de exitûs ſui hora prædicit, & ſanctum Epiſcopũ Lambertum accerſiri præcepit, vt in morte quoquè eius fruerentur colloquijs, cuius in vita iucundabatur ſemper conſilijs.

1. Cor. 3.

Nota ſer. uorem etiã ægrotãtis.

CAP. XIIII.

ACcepto triſti nuncio, ſanctus ſenex omnibus ſe expedit, viamque dum maturat, Landrada interim de hac corruptibili domo in æternitatem tranſmigrat. Sed nunquàm voto fraudatur, cui ad deſiderium charitas adminiculatur. Nam in eundo Pontifex ingruentibus tenebris laſſos artus humi dum deponit, dulci viſione iucũda. tur. Semiuigilanti & velut in ecſtaſim rapto, quadam graui maieſtate venerabilis vir. go appãruit, & ſenilem arguens tarditatem, ſolita & familiari allocutione de mora reprehendit: cur ſcilicet abeunti myſteria ipſe ſuis manibus non tradiderit, cur oculos non clauſerit, pedes & manus ipſe non compoſuerit, cur ſudarium ipſe non ſuperduxerit, & cætera, quæ illius ſunt horæ & officij. Ille excuſans negligentiam & prætendens obedientiam: Præuenit, air, ô virgo officium neceſſitas, quod tibi noſtra debebat infirmitas. Cætera, quę ſuperſunt, tuum eſt præſcribere ex imperio, meum erit facere ex debito, præcipuè de ſepulcri loco. Et illa: Arrectis, inquit, oculis cælum ſuſpice, & quò ſe extendat per medium lucis nimbum Crucis ſignum, diligenter intende. Lambertus totum ſe in viſionem extendens, & velut quoſdam fulguris tractus quo porrat conatu ſequens, notat locum Crucis fulgore deſignatum, cum admonitione virginis ità dicẽtis: Hic ſepulturæ locus, hic cinerum meorum erit tumulus vſq; in diem, qua iuſſit Dominus.

Ad cælos migrat.

Viſio S. Lamberti.

CAP. XV.

HAc iucunda illius demonſtratione, iſtius attẽtione virgo cælis recipitur, Epiſcopus à ſomno erigitur: & relegẽs viſionis ſuæ libellũ, feſtinato & prę rer vires curſu delatus Belyſiam, inuenit eos iam agẽtes de ſepulcro intrà eccleſiam. Expleta oratione, epiſcopali facundia plebem ſuã alloquitur: poſtremò de reuelatione ad eum ſa-
cta ſermonẽ ingreditur. Submurmurãt ſtatim vniuerſi, & necdùm perorantẽ clamore tumultuario impediunt, & velut impugnant. Hîc, aiunt, fuit conſecrata & prelata: eius opibus hęc creuit eccleſia: hîc per eam puellaris adoleuit turba. Hîc cæcos illuminauit, hic claudos erexit, hic omnibus incõmodis ſe oppoſuit. Tu ipſe hic ſtudiorũ

Miracula S. Lãdradę.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cius adminiculator,tu virtutum attestator,ipsiusque huius ecclesiæ consecrator. Nō est Episcopi,populum lędere: nō est pastoris, oues velle spoliare. Persuasibilis & facetè exornata visio,vt quam viuam tenuimus,mortuam amittamus. Nullum hoc pietatis,nullum hoc officium humanitatis,Sanctam à nobis dimittere,virtutum operatricem alijs relinquere. Age tua pro officio, cætera nos curabimus pro tempore & negocio.

CAP. XVI.

Act.5. HAc tumultuariæ plebis Lambertus permotus pertinacia, Facile est, inquit, præesse ciuibus, sed difficile placere omnibus. Obedire quidem oportuit Deo magis,quàm hominibus, sed certus cùm sim nihil posse mutari de omnibus, quæcunque voluĕrit Dominus,sciens & prudens manum in flammam mitto, & voluntati vestræ interim me præbeo. Sic ad votum populi virgo sepelitur,sed Episcopo nihil de pristina solicitudine imminuitur. Sciebat enim faciliùs elementa posse mutari, quàm Landradam mentiri. Ieiunium sibi ipse indicit,orationes cum ieiunijs continuat: demúq; exacto triduo,in concione pro re pauca declamat: Dei,inquit,voluntati nolle obedire,contra torrentem brachia est extendere. Ideoque tempus iam est, de vestro quoq; vt pendeat iudicio,quid illa nobis dudùm exposita sibi velit nostra visio. Ocularia fides adhibeatur tumbæ virginis, vt omnis super hoc negocio scrupulus amoueatur.

f. *modò nō Corp⁹ eius translatum per Angelos. Acclamatur ab omnibus,pedibus eunt in sententiā: & aperta tumba,nō *modo corpus,sed neque ipse reperitur corporis loculus. Expallent tacito murmure cæteri: solus Episcopus Deo gratias agens,& vt filios paternè demulcēs: Quia, inquit,iam quieuit diffidentia,experiamur nunc,quid possit Dei magnificentia.

CAP. XVII.

PRædux ipse viam arripit: populus comes secùm Vuintershouum vsque percurrit: in quo scilicet fundo idem Episcopus olim à venerabili genitore suo Apro sancto Archipresbytero Landoaldo commendatus, nutritus & adultus,in sanctitatis apicem excreuit. Ibi relegens suæ illius visionis indicia & ostensæ Crucis vestigia, effossa humo, (ô rem nouam, & nouè semper stupendam) virginis glebam cum ipso sarcophago inueniunt transportatam,eo ordine, ea decenti reuerentia locatam, vt nulli sit dubium,angelorum id effecisse ministerium. Hoc tam admirabili spectaculo, tanquàm potatis æterni illius delicijs paradisi,aliquandiù iucundati,digna cum veneratione deuotis manibus terram reponunt,& deficientes in seipsis, cætera omnipotenti Deo committunt.

CAP. XVIII.

Matth. 17. MIremur nunc suscitata cadauera, stupeamus transportata iuxta promissum Domini montium cacumina,& commota ab ortu in vsque occasum elementa. Omnibus percursis,nihil hoc miraculo iucundius, nihil hac iucunditate mirabilius. Certè qui martyri suo Clementi maria aperuit,qui ei inuisibili angelorum officio in contrario elemento marmoreum templum effecit: ipse ille tam piè potens,& potenter pius,per administratorios spiritus virginem nostram,vbi voluit,& sicut voluit, transportauit. Neque mirum,si exemptæ his carceribus piorum animæ, contubernalium suorum fruantur ministerio,quorum dum adhuc in corpore essent, semper vsæ

Heb.1. sunt familiari solatio. Ipsi enim sunt,iuxta Apostolum,administratorij spiritus,in ministerium missi propter eos,qui hæreditatem capiunt in cælis.

CAP. XIX.

Ad tumulū eius crebra miracula. POst huius angelicæ sepulturæ indicium, tanta se illic vbertate diffudit cæleste beneficium, vt nusquàm copiosiùs effluxerit diuini muneris stillicidium. Quis enim cæcus, quis febre æstuans, quis hydrope sitibundus, quis quocunque incommodi genere anxius, statim vt petiuit, non accepit? Descendebant non vnus, sed multi ad hanc Probaticam Siloë piscinam, & medicatis cunctis suis inæquælitatibus, cum gaudio redibant. Medeatur & ipsa inuisibilibus animarum nostrarum morbis, & coniuncta immortali sponso, ab amatore suo impetret, vt ad nuptias æternitatis admittamur, priusquàm extinguatur olei nostri lucerna, & antequàm vltima nobis claudatur ianua. Obijt autem sanctissima Landradā,

drada,non minùs martyr quàm virgo,octauo Idus Iulij, virginibus exemplar sufficiētissimum,& omnibus bonis imitabile propositum : Regnante Domino nostro Iesu Christo,cui est honor & gloria in secula seculorum,Amen.

In MS. Codice hæc erant ad marginem adscripta alia manu.

ANno Domini millesimo ducentesimo septuagesimoseptimo,die Dominica post festum Apostolorum Petri & Pauli celebrauit venerabilis Philippus Tornacensis,Episcopus translationem corporis beatæ Landradæ virginis in Haeltere. Cui trāslationi interfuerunt venerabiles Archidiaconi Magister Henricus de Muda,& dominus Nicolaus,dictus Miso: Dominus Aegidius,tunc Abbas S. Martini Tornacēsis, & quàm plures alij viri religiosi,& etiam seculares,videlicet dominus Radulphus de Niuella,dominus Iohannes de Haxpoële, & dominus Philippus frater eius milites, & permulti alij,immò innumeri tam nobiles,quàm ignobiles.

VITA S. DISIBODI EPISCOPI ET CONFESSORIS, A S. HILDEGARDE ABBATISSA IVSSV *Helengeri Abbatis conscripta: sed F. Laur. Surius stylum mutauit.*

Est historia diuinitùs reuelata, sed propter authoris singularem sanctitatem & authoritatem minimè contemnenda.

PRAEFATIVNCVLA S. HILDEGARDIS.

IN mystica visione,vt Deus voluit, propter preces & mandatum Prælatorum meorum,Abbatis Helēgeri & fratrum omnium,in mōte beati Disibodi Deo famulantium,de vita & meritis eiusdem beati patris adspiciebam,& post oblatas visiones libri meritorum vitæ, anno Dominicæ incarnationis millesimo centesimo septuagesimo, regnante Friderico Romanorum Imperatore, sub pressura Apostolicæ Sedis triennio ferè lecto decumbens,ex diuinæ Sapientiæ pietate vocem de cælo,corpore & animo vigilans,ità audiui dicentem:

VITAE HISTORIA.

IVLII 2. LEctus Dei Disibodus ab ipsa infantia suæ, instàr beatorum Nicolai,Benedicti & consimiliū, sancti spiritus gratia perfusus,ad bona omnia, quæ vel vidisset vel audiuisset,magno cordis desiderio adspirabat, vt posset de illo quoq; dici: Ex ore infantiū & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos,vt destruas inimicum & vltorem: quæ sic accipienda sunt: Pio affectu infantiū,verba necdùm formare valentium: illorumq;, qui lac potiùs sugere,quàm mira efficere deberent, tu qui cunctorum Dominus es, nominis tui laudem compleuisti, quandò mirabilia tua sæpè in eis operatus es, illis necdùm plenā habētibus medullam diuinitùs tuam gratiam adspirando,vt multa per spiritum sanctum & dixerint & egerint nescientes: & quandò alios contra carnis iura tanta animi fortitudine roborāsti,vt toto pectore ad cælestia tenderes,carnis opera peccādo minimè perpetrārint. Nec verò quisquam de his debet ambigere, cùm satis constet,antiqui serpentis versutiam in sanctis illis bona hæc & sanctā haudquaquàm efficere potuisse. Fecisti enim hæc propter inimicos tuos,nempè perditos spiritus,vt ad suī pudefactionem,virtutem tuam in parvulorū ignorantia viderent: sicq; destruas inimicum,id est,illum,qui in bonis omnibus te abnegat: & vltorem,id est,lapides & iacula impietatis suæ contra dicta & miracula tua vibrantē, ea carpendo & sinistrè interpretando.

Mira Dei opera etiā in paruulis. Psalm. 8.

Porrò

Universidad de Deusto
Biblioteca

Porrò Deus in beato Disibodo ab eius infantia vsque in decrepitam ætatem per gratiam suam id effecit, vt nec pueritia eius improbis ludis & leuitatibus dedita, nec iuuentus libidini obnoxia, nec matura ætas ad sinistram intenta fuerit. Adeò enim pompam omnem & fastum mundi huius animo & corpore calcauit, vt quibusdam stultus, nonnullis vanus, alijs errori obnoxius, plerisque verò etiam admirabilis ea causa in suis factis videretur, dicerentque isti: Quid est hoc, quod Disibodus facit? nec ipsi tamen seculi pompam & gloriam inaniter sectabantur. Tyrannis autem quibusdam superbia tumidis, in ea regione complures per vim & tyrānidem opprimentibus, atque etiam huius beati viri, qui tum adhuc puer erat, parentes in seruiturem redigere nitentibus, cùm illi non ignorarent se ingenuos & libera conditione natos, nec vellent perpeti, vt ab illis præter ius fasque seruitute premerentur, procùl recesserunt, & in eadem regione iuxta flumen quoddam vnà cum filio Disibodo in oppido habitârunt, vbi etiam literis & liberalibus disciplinis imbuendum, religiosis viris eum commendârunt. Agente autem gratia Dei, puer docilis, quæ à præceptoribus tradebantur, capaci ingenio accuratè memoriæ affigebat, atque ea re parentibus suis exilij molestia laborantibus non mediocre leuamentum adferebat.

Parentes S. Disibodi.

Literis & liberalibus studijs adhibetur.

Ità verò in dies proficiens, & tum ætate, tum sanctitate crescens, à studio literarum ad studium bonorum operum progrediebatur, precibus & eleemosynis vacans: ità vt quicquid de DEO auditione accipere aut discendo consequi posset, illud multa auiditate complecteretur. Deniquè per gradus virtutum & ætatis incrementa singulis initiatus sacris ordinibus, cùm tricesimum ageret annum, presbyter ordinatus est. Ea autem dignitate cum Dei timore accepta, fecit instàr boni cuiusdam pharmacopolæ, in horto suo herbas & aromata plantantis, atque in eam curam sedulò incumbentis, vt hortus semper viridis sit, nec vlla in parte arescat. Memor enim fuit vir sanctus scripturæ, dicētis: Messui myrrhā meam cum aromatibus meis: quorum verborum hæc sententia esse potest: Ego qui iustis operibus recta animi intentione operam nauare debeo, carnis meæ mortificationem exhibeo præpotenti Deo, quandò pro illius amore vitijs peregrinus fieri, illorum spurcitiem & immunditiam fugere, nihilque cum illis commercij habere appeto: sed virtutum excolendis aromatibus ipsum verum Deum amore & veneratione prosequi conuictor, cælestis desiderij studio à corde meo illius auxilio non deficiente. In hac nimirùm recta & sancta voluntate hic vir beatus tanquàm mortuus mundo fuit, ità vt nō pauci id animaduertentes, haud aliter se gererent, quàm si illum nō nouissent: prorsusq; ab eius conuictu & consuetudine abhorrerent, quòd se totum ille non carni, sed spiritui seruire cogeret.

Fit presbyter.

Cant. 5.

Intereà verò, dum ille sic virtutibus addictus, Deo laudabiliter famularetur, atq; ea causa DEVM amantibus cumprimis gratus & charus esset: quidam eius regionis Episcopus, ab hac luce ad illam futuræ spei vitam commigrauit: cumque populus noui Episcopi eligendi causa ex more conuenisset, quidam ex illis, qui honestos mores & vitam integerrimam S. Disibodi non ignorarent, eum sibi antistitem magna animorum consensione elegerunt. Plerique verò alij, quorum vita erat reprehensibilis, opponebant sese, ità dicentes: Quorsùm attinet hominem mutum, nihil loquentem, nullam populi notitiam habentem, magistrum nobis expetere? Verùm enimuerò Deus omnipotēs ad beatum virum respexit. Dicit scriptura diuina: Humilem & pauperem iustificate: id est: Iustum, qui se causa DEI ad terram abijcit, seque ex animo egenum & pauperem confitetur, in sanctis operibus iustificate. Iustitia enim aperto pietatis oculo in eum respicit. Sanctus enim vir iste egregiè fuit humilis, pauperta-temque perpetuò desiderauit, columbino simplicitatis oculo semper in DEVM intentus, vt æternas sibi diuitias pararet. Itaque & illum dilexit DEVS. Caducas res omnes duxit pro nihilo, ipsam quoquè mortem contemnens, & opera sua omnia in Deum referens.

Creatur Episcopus.

Psal. 81.

Itaque elegit eum iustus ille iudex, vulgo quidem illum abscondens, sed se diligentibus reddens manifestum: atque tametsi quidam id summoperè admirarentur, eum voluit & magistrum & antistitem haberi. Cùm autem illi, quorum erat sanior sententia, eum cogerent Episcopi onus in se recipere,

cipere, ille pro singulari modestia indignum se clamabat, & qua potuit vi manus ac pedes retrahebat: at illis tamen impellentibus & prævalentibus, qui Deum timebāt, diuina dispositione etiam inuitus in Episcopi sede collocatus est. Tum verò Dei iustitiam prædicare & docere cœpit, omnesque, quos potuit, hortabatur vt se Deo morigeros præberent, quodque ab infantia sancti spiritus gratia perfusus fuerit, iam eructando patefecit. Sanctarum virtutum optima exempla paterno affectu in se illis præbebat: & alij quidem propter virtutes, quas in eo cernebant, amabant eum, & arrectis cordis auribus doctrinam eius excipiebant. Alij verò, qui diuini erant timoris expertes, cum furore vociferabantur: Hic ità viuit, quasi nihil habeat hominis: vndè fit, vt nos vitam ab omni humana consuetudine alienam viuere cogat. Ecquis verò illum audire sustineat? atque ità multis iniurijs illum afficiebant. At ille paucos eosque fideles sibi adiungens, qui ipsi possent in omnibus solatio & auxilio esse, cor suū quotidiè affligebat, dicens ad Deum: Ego tuus seruus, Domine Deus meus, tuæ me pietati prosterno, faciens quæ iussisti. Tu scis, me non nisi te vnum desiderare: planeq; cōfido fore, vt quandoquè impleas desiderium meum, sicut scriptum est: Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: quod sic accipiendum est:

Recusat epi scopatū pię modestia, sed cogitur suscipere.

Psalm. 36.

O homo, qui in peccatis conceptus & natus es, contra carnis propensiones & affectum delectare in præceptis illius, qui creauit te, ad memoriam crebrò reuocans, quis sit ille, qui sua passione redemit te. Quod vbi feceris, dabit ille tibi ea, quæ petis: quandoquidem non ea petis, quæ petenda non sunt, sed cordis tui afflictionem humiliato spiritu illi exponens, clamando & dolendo teipsum ceu pecus cogis ad ea, quæ recta sunt, agenda & sectanda. Quotquot autem dant operam agendæ pœnitentię, & mala sua hoc pacto emendare conantur, ij filijs huius seculi prudentiores sunt, qui istiusmodi nec volue̅re facere, nec fecerunt. Perplacet autem Deo, vt durum & acre bellū homo suscipiat aduersùs seipsum & draconem diabolum: quique id fecerit, eius preces & vota Deus celeriter complebit, quemadmodùm etiam S. Disibodi, qui quoàd vixit in corpore, multa habuit certamina, quæ tamen bono fine feliciter absoluit.

Sectæ & vitia in Hibernia.

Officiū boni pastoris.

Ea tempestate, qua vir sanctus populo suo verbis & exemplis prę̅fuit, ingens schisma & magna ludibria in tota illa regione extitēre: alijs vetus & nouum Testamentū oppugnantibus, Christumque abnegantibus, alijs hæreses complectentibus, plerisq; ad ludaismum se conferentibus, nonnullis in ethnicismum prolabentibus, quibusdā non vt homines decet, sed instàr pecudum, turpiter viuere appetentibus, alijs deniq; morum quandam disciplinam præ se ferentibus propter humanitatem, sed tamen nihil boni facere studentibus. His verò tam fœdis erroribus & Babylonicæ confusioni beatus Disibodus se virili & infracto animo opponens, multa opprobria multasque iniurias patienter tulit, ipsam quoquè viram profundere magis optans, quàm tam absurdis & nefarijs rebus suffragari. Cùm autem annos aliquot durâsset in tot malis æquo animo, licèt non sine corporis periculo, nec tamen ea extirpari possent, tandem pertæsus, ad Dominum cum multis lachrymis has fudit preces: O Deus omnipotens, qui iudicaturus es viuos & mortuos, & in hominum facta inquisiturus: quæ mea vtilitas est, labore confici in gente hac, quæ ruam iustitiam non modò ferre non potest, sed etiam rabidis morsibus sibi lacerandam sumit?

Petitur è sede sua.

Sic ille orauit. Porrò eorum, quos diximus, errorum architecti & patroni, populusque ijs erroribus implicatus, vt viderunt virum sanctum ipsis nolle assentiri, sed potiùs vbique ipsos sine vlla mortis formidine, multa animi constantia reprehendere, non paucas ei tetendêre insidias: & tandèm incredulorum coacto agmine, è sede sua multis affectum contumelijs, exturbârunt. Et ille quidem Deo mālens in quiete seruire, quàm sine fructu diutiùs apud illos hærere, paucis sibi adiunctis religiosis viris, sedem illam, quam annis decem strenuè & piè gubernârat, patriam quoquè ipsam & res suas omnes Christi amore reliquit, dicens: neque sibi neque alijs prodesse, si illic velit morari, vbi vsqueadeò increuerit perfidia, incredulitas, & pertinax iniquitas. Atque ità peregrinationem diù optatā, pro vita ęterna iucundo animo suscepit. Cùm autē ex Hibernia egressus esset, multis peragratis regionibus, & locis nō paucis accurātè exploratis, vbi animæ suæ posset inuenire requiē, tandèm in Alemaniā peruenit. Vbi in durum sanè & ferum populum incidit, at ramen fessus, aliquandiù pedem illic fixit, gentique illi verba salutis & sanctitatis exempla proposuit. Nec deerant, qui au-

Peregrinationem suscipit.

dita

Universidad de Deusto
Biblioteca

dito illo,amarent sanctum Dei hominem : at permulti nec audire eum sustinebant, tantum abest,vt amore & benevolētia prosequi vellent. Interim dum apud illos moram facit,apud se deliberans, quonàm conferre se debeat, gratissima beati Benedicti & religionis monasticæ ab illo institutæ fama,ad eum perlata est. Nam non ità pridèm è vita excesserat sanctus Benedictus, & plurimos instituti sui cupidos sectatores post se reliquerat. Intellexit igitur diuinitùs edoctus vir Dei,desiderium suum necdùm cōpletum. Iamdiù enim optârat,vt pro populo suo aliquot veræ perfectæque religionis viros sibi posset adiungere socios. Atque ea causa rursùs loca alia post alia inuisit, nec tamen in gentium illarum moribus,quod ipsi placeret,potuit comperire.

Psal.85. Flens igitur & orans,dixit ad Dominum: Inclina Domine aurem tuam,& exaudi me,quoniam inops & pauper sum ego: quorum verborum ista est significatio: Afflictiones meas miseratus,inclina tu Domine,qui omnium es rector, aurem misericordiæ tuæ,& exaudi verba orationis meæ: quoniam inops in anima per mentis pusillanimitatem, & pauper in corpore per afflictionum contritionem sum ego, qui te sequi,te diligere super omnia debui. Recordare itaque,quòd ab infantia tibi seruire studui,tuique amore paupertatem & mundi contemptum semper dilexi. Tum verò Deus propter ingens sancti viri desiderium preces eius suscipiens,suaui consolatione eius animum affecit,quemadmodùm solet ros in herbam décidens:atque etiam per nocturnam visionem indicauit ei fore, vt quandoquè locum voto suo opportunum reperiret. Fecit enim huic beato viro De⁹, vt cæteris amicis suis, qui toto pectore ipsum desiderârunt,quibus propter rectam animi intentionem, qua fidenter in eū toto corde intendebant,videndo,loquendo, audiendo,tanquàm coràm adesse visus est,omnemque ventosam vanæ gloriæ famam ab illis depulit, qua permulti delectantur:qui pro sua voluntate,quandò à Deo quippiam præter fas obtinere cupiunt, simulatas preces & ieiunia suscipiunt: & si id, quod petunt, eueniat ipsis, inaniter sese ostentant & efferunt. Sed eiusmodi homines ceu stipulam ventus disperget. Portò qui vanitatibus moriuntur,ad eas tanquàm obdormire videntur:sicque superbia,vana gloria,honoris appetitio,cæteraque vitia diuinitùs comprimūtur, nè animus humanus ab amore & amplexibus creatoris sui,eorum infestatione vlla ratione auellatur. Beatus itaque Disibodus gaudio perfusus,pro bona spe desiderij sui quandoquè cælestis gratiæ ope complendi, vbi de hominibus ad Rhenum degentibus percepit, duros quidem & asperos illos esse, sed tamen Ecclesiasticam religionem vitæ deuotione colere: iam pertæsus ludibriorum ipsum irridentis populi, omnis moræ impatiens,properè ad Rhenum intendit iter,atque indè deflectens,& per auia quæque ingrediens,ad fluuium,quem Glauu vocant,peruenit : quo transmisso, montem excelsum & syluigerum conspicatus, in eum post decem peregrinationis suę annos ascendit,ibique lassus residens & quietem captans,ad comites suos Gisualdum, Clementē & Salustum,qui ex Hibernia eum secuti erant,sancto spiritu permotus, ait : Hæc requies mea erit.

Videt visionem.

S.Disibodi comites.

Sancti homines vanitatibꝰ moriuntur.

Ducit asperā & solitariam vitā.

Cumque deindè montem illum circunquaquè perlustrâsset, & cuncta eius latera accuratè inspexisset, amœnitas illius magis ac magis eum incitauit,vt illic cuperet sedem figere.nam & ascensus arduus difficilem præbet aduentantibus accessum, & riuuli ex vtraque eius parte manantes,corporibus magnam adferunt refocillationē. Orans itaque Dominum,ait: Domine,qui supra cælos resides,& moderaris abyssum: precor te,vt loci huius amœnitas ad animarum salutem & iucunditatem cedat. Decet enim,vt in hoc loco à fideli populo tibi fideliter seruiatur. His dictis,in montis descensu ad Orientem, propter aquæ compendium, sibi habitationem designauit, vtque institutum, quod diù concupierat, strenuè inchoans, orando, vigilando, ieiunando,durè & asperè solitariam illic vitam duxit. Socij autem eius,qui cum eo erant, nè sibi inuicèm gaudio essent, singulatim sibi constituxêre habitacula procùl ab illo. Sustentabantur autem aliquandiù radicibus herbarum,cùm alias escas non haberēt. Porrò mons ille in circuitu cum syluis ipsi adiacentibus, locis quoquè tum peruijs, tum inaccessis,non vnius alicuius duntaxàt erat,sed eius prouincię complures homines plus quàm vnius milliaris spatia sibi vendicabant. Indè accidit, vt vel venationis, vel piscationis in propinquis fluminibus,vel lignorum cædendorum, vel aliarum rerum necessariarum causa in eam syluam plerique ingrederentur, & beatum Disibodum

dum aut radices effodientem, aut alia necessaria circunquaquè colligentem crebrò cernerent. Indè verò cœpit post aliqua tēporis spatia in populi notitiam venire.Iam enim rumor sparsus erat in vulgū,sanctum quendā hominē,cū aliquot socijs à Deo missum, in eum locū aduenisse. Quod cùm plerisq; admirationi esset,ad eum accedebāt, & de rebus vtilibus cum illo sermones conferebant. Accipiebant autem ab eo verba salutis & vitæ. Ab eo enim tempore,quo à patria exulare voluit, vsq; in præsens multam posuerat operam in gentis eius lingua discenda, eamq; iam pro suo modo & capere & exprimere poterat. Vndè factum est, vt quibus ille sermones & adhortationes indeficientis vitæ promebat,ij res corpori sustentando necessarias ei & socijs eius sēpè suppeditarent. Ille verò cum socijs suis pauperes & egenos colligens, quicquid de victu quotidiano superesset,illis distribuebat. Semper enim memoria retinebat, Adamum è cibo perijsse: attendebatque Antonium,Macarium & eis similes patres,herbis & aspero victu fuisse contentos, vt eorum cōfirmatus exemplis,corpori suo molles & delicatos cibos non permitteret, nè ab antiquo serpente deciperetur. Quanto autem magis affligebat carnem suam, tāto illum Deus copiosiori augebat gratia sua, & per miracula quoq; cum celebrem cunctisque manifestum reddebat. Gen.3.

Permulti enim ad eum adducti infirmi & debiles,per eius merita diuinitùs repentè curati sunt. Sed hocipsum ille præ humilitate reformidans,humanas laudes, quantùm licuit,declinauit. Fama verò sanctitatis eius per totam regionem volitante,quidam religiosi homines ad eum venêre,paruumque oratorium in mōtis descensu versùs orientem ei ædificârunt,in quo diuina officia cum suis celebraret,vt tum ipsi,tum alij ad eum venientes, vitę verba & pascua ab eo perciperent. Alij autem ad occidentem in planitie pedis eiusdem montis, vepres & frutices extirpantes, beato viro horgò studiosi vocant,locus ille initiò dictus est Studernheim. Multi autē etiam exlonginquis regionibus ad beatum virum confluxêre, animas suas bona fide & spe illi cōmendantes. Interim eius prouinciæ habitatores,diuino instinctu compuncti, timere sibi cœperunt,seque negligentiæ accusârunt, quòd locum illum, quem Dominus ad honorem & gloriam nominis sui per sanctum suum visitâsset, ipsi tam propinquum non adirent,nec facultatibus suis ornarent & augerēt. Indè adeò factum est, vt principes & nobiles opulentique homines, cum reliquo eius regionis populo, montem illum cum omnibus finibus eius vltrà decurrentes fluuios Naham & Glan in longum & latum ei & posteris eius donarent, vt pijs hominibus illic congregatis,vitæ degendæ necessaria affatim supperterent. Videbant enim in sancto viro mira Dei opera, dignatus es.

Multa efficit miracula.

Mons & fines eius dātur illi.

Eo autem munere accepto, vir sanctus multùm extimuit, recordatus malorum, quæ erat plurima perpessus in Episcopatu, flexisq; genibus Dominum orauit, vt oblatio illa ad fructum & profectum animarum spiritūs sancti operatione cederet. Deinde diù noctuque multùm æstuans,secùm animo reputabat, quemadmodū ex longo tempore desiderâsset rationem aliquam inuenire, qua locum quendam posset obtinere,vbi religiosos & asperioris vitæ studiosos viros colligeret. Didicerat enim in spiritu,par esse, vt spiritalium hominū conuentus eo in loco suo creatori seruiret. Agē. te autem spiritu sancto, omne animi sui studium & voluntarem ad vitam & doctrinam S.Benedicti,qui iam ad Deum transierat, & quosdam beatos viros, sanctæ institutionis suæ fideles administros,ijs temporibus adhuc superstites reliquerat,appulit, & ad longinqua loca,vbi ea institutio religiosè & sanctè colebatur,nūcios misit,supplices preces offerēs, vt quidam ad ipsum venirent, vineam Domini Sabaoth ad prę- scriptum doctrinæ beati Benedicti plantaturi.

S. Benedicti regula commendatur.

Is enim sanctus Pater Benedictus regulam, quę spiritalibus hominibus esset accōmodata, è sanctorum vitis sancto spiritu docente & ostendente condiderat. Ità ergò quamplurimos beatus Disibodus eiusmodi instituti & conuersationis viros religiosos ad se adduxit,quibus etiam oratorium & congrua domicilia in montis supercilio, propter difficilem & arduum accessum,contra Orientem construenda curauit,nè aduentantis populi strepitu interturbarentur,& feruor atque rigor instituti, quotidiana eò confluentium visitatione dissolutus & eneruatus,in desidiam & segnitiem abi-

Multos ad se adducit Benedictinos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret. Porrò ipse solitarius permansit in domicilio & oratorio illo, quod in montis descensu ad orientem, vt diximus, extructum erat: vt ad occurrentia omnia paratus esset, & superuenientibus pro cuiusque ratione & conditione, opportuna posset responsa dare.

Ea verò fratrum congregatio, tam pietate erga Deum, quàm habitatorum numero crescebat: cunctaq; agenda & habēda, imperio sancti Disibodi subiacebant, cōmunisque ab illis vita secundùm beati Benedicti institutionem exercebatur. Dabat autem operam sanctus pater, vt congregatio illa consuetudine ipsis præscriptæ regulæ intantùm confirmaretur & coalesceret, vt diabolus vitia in ea parturire non posset, nec suis eam iaculis configere, aut fratres alios ab alijs separare: & vt eadem ipsa congregatio & dæmonibus & hominibus terribilis videretur tum vitiorum abstinentia, tum concordi studio virtutum. Itaque sapienter docebat fratres contra hostiles aerumnas spirituum turmas humilitate confligere, vanitatemq; superbię, mentis arrogantiam & seculi oblectamenta vitare. Proponebat etiam eis accuratè sanè, quæ laus & gloria manerent eos, qui legitimè certarent, & perpetuò circunspecti & cauti essent. Deniquè vniuersum illum fratrum conuentum vallo rigoris & disciplinæ siue seueritatis totius monasticæ disciplinæ munuit & circunfodit, nè malignus dęmon derepentè clàm in eum irrueret. Nouerat enim præcipuum hoc illi teterrimo spiritui studium esse, vt possit in homines religiosos siue spirituales incurrere: multoque maiori eum lætitia affici, si vel vnum religiosum praua voluntate possit superare, quàm si multos euertat homines seculares. Cernit enim eum sui se efficisse similem, cùm à cęlesti desiderio corruit, quemadmodùm ipse per superbiam è cælo ruit. Hoc igitur pacto vir sanctus filios suos coadunare & cōfirmare conatus est. Id verò vbi seculares homines didicēre, ex tota illa regione accurrunt, & quicquid ille ad res parandas necessarias facere inchoāsset, ipsi promptis animis perfecēre. Atq; hac ratione effectum est, vt beata illa congregatio annis duodecim ad quinquagenarium vsque perfectorum fratrum numerum excreuerit. Illa enim tempestate pauci huius instituti homines visebantur, nec quisquam viam hanc, nisi probatus, aggrediebatur. Sed spiritus sanctus, qui congregationem hanc plantauerat, eriam rigauit eam, perindè vt ros solet, in pingue solum décidens: ità vt fratres in ea sub monastica disciplina viuentes, de virtute in virtutem proficiscerentur, nec eis remorari aut impedimentum posset adferre antiquus ille insidiator. Vbi enim spiritus sanctus se per miracula præsentem exhibet, illic tortuosus ille coluber timidus est, nec est ausus eò se inferre aut ingredi. Si quid verò clàm ibi seminet, id spiritus sanctus ad eius ignominiam planè conculcat.

Optimè fratres instituit.

Odiū sataną in monachos.

Et merita quidem sanctitatemque beati Disibodi signa & miracula diuina declarārunt, eademque scitra fastidium sæpiùs repetebantur: semper enim Deus noua facit. Vir quidam adeò impedita erat lingua è nimia corporis inualetudine, vt verba nulla posset proferre. Is ad virum Dei ex longinqua regione veniens, nutibus & manuū indicijs, prout potuit, lachrymabundus cum orabat, vt apud Deum suis precibus tanto incommodo remedium impetraret. Tum vir pius pro illo orans, & gratiam Dei filio adesse sentiens, Dominici exempli recordatus, in os hominis insufflauit, dicens: In nomine illius, qui dixit olim muto, Epheta, & ille loqui cœpit, tibi præcipio vinculum infirmitatis, quod hominis huius linguā eneruâsti, vt dissoluaris, nec deincèps, quò mihi loqui possit, vllum ei prestes impedimentum. Dixit, & mox linguā illo nexu expedita, articulatè humanas deprompsit voces, gratiasque egit Deo & beato Disibodo.

Marc. 7. Sanat hominis impeditā linguam.

Oblatus est etiam viro Dei hydropicus quidam mirè inflatus, cum multis lachrymis salutem petens ab eo. Sed illo nonnihil hæsitante, & se indignum affirmante, quirem tantam faceret, amici hominis etiam suas iunxēre preces: quibus ille victus, omniporentem Deum pro misero rogauit, eumque manibus suis tangens, benedixit, morbusque diuina agente gratia paulatim euanuit.

Itemq; hydropicum.

Leprosus quoquè mirè deformis & horridus, ad eum accessit, & primò quidem deprecabatur, vt morbo ipsius mederetur: deindè eriam minas addidit, dicens se nunquàm ab illo recessurum, nisi priùs depulsa lepra. Ea importunitate tandèm commotus vir DEI, introduxit eum in domicilium suum, & aliquandiù retinens cum apud se, Dominumque identidèm pro illo rogans, cum sana iam & eleganti corporis cute

Curat lepro sum.

cute gaudentem, à se dimisit, re ipsa omnibus prodente, quid in eo diuinitùs actum esset. Plura alia per hominem DEI facta sunt miracula in cęcis, claudis, debilibus, dęmoniacis, & qui noxiorum humorum infestatione rationis vsu carebant: qui omnes & ex vicinis & remotis locis ad eum perducti, curabantur virtute diuina, quę illi aderat.

Duxit autem vir sanctus inter suos vitam eremiticam, quæ est radix vitæ monasticę vel cœnobiticæ. Eius enim vitæ cultores à mundo prorsùs separati & abstracti, in solitudine degunt, angelicis laudibus occupati: estque ea vita tam ardua & difficilis, vt permulti præ animi & corporis imbecillitate eam ferre non possint, si repentè & inconsultò ac temerè illam suscipiant. Porrò sanctus pater Disibodus in eiusmodi seueritate viuens, subditos suos ad omne opus bonum verbis & exēplis animauit, vt solent, qui ignem iam ardentē appositā materia magìs etiam ardere faciūt. Atq; ea causa, viuēte illo, aliū magistrū non requirebant, maximè cùm eius iussu & voluntate tales inter se haberēt, qui ipsos sine offensione & murmure p iter rectū dirigerent. Habitū aūt monasticū, quo eius cōgregationis fratres vtebantur, ipse nō induit. Permiserat em illis viuere ad præscriptum regulæ S. Benedicti, cùm ipse seuerius & magis arduū vitæ genus sequeretur. Idcircò aūt habitū illū sumere noluit, nè si fratribus habitu similis esset, nec tñ quicquam remitteret de suę vitę asperitate & rigore in ieiunijs, vigilijs, cæterisq; carni molestis exercitijs, ipsorum instituto derogare, & viuendi cōmunem modū euertere videretur. Nam quoàd vixit, vilissimo alimento, quod sustentādo vix sufficeret, & aspero duroq; indumēto, sicut è sua terra peregrinaturus exierat, frequēter vtebatur, imitās B. Paulū primū eremitā, eiusq; similes patres, qui in syluis potiùs q̄ villis vitam exigere voluēre. Porrò diuina mysteria in altaris ministerio ab eo tēpore, quo è sua sede eiectus est, vsq; ad vitę finem, non vt antistes, sed vt pauper presbyter celebrauit, nihil prorsùs ea ex re mœroris accipiens, sed potiùs aīo exultans, Christi passionē imitādo. Spiritalē verò patrē & defensorē, vt par erat, congregationi illi sæpenumerò præficere voluit: sed fratres oēs planè recusārunt, nullū aliū p̄ter ipsum, patrē & doctorē habere volētes, dicētesq; se alios qdem habere inspectores conuersationis suæ, sed illum, donèc viueret, vt ipsis in Domino sublimiùs præluceret, nullo pacto mutaturos.

Vitā eremiticā ducit.

Non induit habitum S. Benedicti.

Fratres nolunt aliū q̄ ipsum, habere p̄fectū.

Itaq; propter animi pietatem & sanctum propositum per multas prouincias illorum fama sparsa est, cōpluresq; venerunt ad eos, cōsilia & auxilia animarū saluti opportuna ab eis expetentes. Permulti etiā ex ijs, qui in hac degebāt regione, & vicina mōri prædicto, cuius ambitus & latus & lōgus est, loca incolebant, suauissimo odore & fama sanctę cōuersationis eorū inuitati, prędia & facultates suas Deo & beato Disibodo absq; omni retractatione offerebāt, & quasdam villulas in ea, quam diximus, sylua sparsim ædificabāt, quę illis fratribus vsui forent. Cùm aūt vir Dei diù illic laborâsset, & iam præ nimio labore vires corporis penè deficerent, filijs suis tremebūdus in spiritu sancto prædixit, ea p̄speritate & securitate, qua hactenùs sine offensione vsi fuissent, ipsos nō semper potituros, sed multas & magnas angustias & afflictiones perpessuros. Diabolus em̄, inquit, quem rectè viuēdo sępiùs egregiè pudefeciſtis, multa populi ludibria & irrisiones in vos & posteros vestros excitabit, summopè eò cōnitens, vt perturbare vos queat: at tamē multis gemitibus, magno cordis dolore, ingenti desiderio hactenùs id obtinere conatus sum, nè dum spiritus hos reget artus, mihi videre contingat afflictiones vestras: idq; ità fore cōfido in Dño: sed post obitū meum, q̄ breuì erit, quandò iam vires corporis mei cōfectæ sunt, & post afflictiones has, quas passuri estis, extrema tēpora vestra prioribus feliciora erūt, & oībus rebus aīę corporiq; necessarijs magìs etiā abūdantia, q̄ hactenùs me vobiscùm manēte.

Prędicit fratribus, quę passuri sint.

Hæc cùm illi audissent, magno dolore affecti, lachrymis madentibus oculis lugebant, quòd finem eius aduētare didicissent: eoq; rumore in vulgus abeunte, multi ad eum inuisendum incitabātur. Cumq; venissent ad eum, audiebant illum, eiusque precibus & sanctitati cōmendabant. Ille verò salutares adhortationes eis reddens, filios suos & locum sibi dono datum, vicissìm illis commendabat: vtq; animis suis verba ipsius attentiùs affigerent, non celabat eos propinquum obitûs sui tempus. Eare cognita, lugubri voce multos dabant gemitus, & quoàd vixit, solito frequentiùs eum visitārunt. Vndè autem finem suum adesse sciret, nemini indicare voluit, dēptis pau-

Prędicit etiā obitum suum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cis religiosis viris, qui ferè omnium secretorum eius erant conscij. Ijs enim expositum angelica reuelatione cognouisse se suam à corpore migrationem: cęteros verò id latere voluit, quòd omnium operum suorum, nè humana laude perirent, quantùm potuit, celantissimus esset. Iam triginta annis in eo mõte Deo fideliter seruierat, & fratribus suis necessaria quæq; abundè subministrârat. Indè porrò ægrotare cœpit, plùs labore, quàm senio exhaustis corporis viribus. Conuocatis igitur fratribus, patrẽ eis nominauit, eundemq; tum primùm ipsis petentibus præfecit, omnia, quæ eius loci erant, illi committens. Ante illum enim diẽ patrem sibi designari noluerant aliũ, pręter ipsum, cui vni in omnibus tanquàm patri obediërant. Locũ quoq; sepulturæ suæ illis ostendit, cum multis lachrymis & gemitibus eos orans, nè in sublimi aliquo loco, sed in humili oratorij ipsius vmbraculo, in quo DEO solitarius seruierat, ipsum humarẽt. Polliciti sunt fratres, se id curaturos, sed id sine magno dolore & lachrymis non fuit. Simùl etiam omnia eius bona opera & institutiones singulatim cõmemorabant, acerbeq; plangẽtes, dicebant: Eheu, quid nobis futurum est, vbi te patronum & consolatorem corporum atq; animarum nostrarum amisimus? Vt autem ceruus sitibundus fontes aquarum expetit: ità illi sanctum virum cupiebant apud se diutiùs retinere: quod anteà quidem prę gaudio, quo crebrò ex illo fuerant affecti, cogitare non poterant.

Sub mortẽ præficit fratribus patrem.

Deniq; ingraueſcente dolore, iterùm conuocatis fratribus, finem suũ iam immi-
nere, vt potuit, significauit: atq; ità post multos exantlatos labores, post multas tole-
ratas cruces & afflictiones, anno ętatis suę octogesimoprimo, octauo Idus Iulij à cor-
pore migrauit, Domino, cui fideliter seruierat, coram fratribus spiritũ reddens. Tum
verò suauissimus omnium nares perfudit odor ceu balsami, myrrhę & thuris cuncto-
rumq; aromatum, & multa sunt illic diuinitùs edita miracula. Fama autem per omnẽ
prouinciam illam mox diuulgata est, beatũ Disibodum è vita excessisse. Itaq; copio-
sissima hominum multitudo ad eius properans exequias, cupiebat eius sepulturę in-
teresse, & signa, quę illic fierẽt, videre. Tumulatus verò est in exiguo sui oratorij quod
ipse sibi parauerat, vmbraculo, vt eius precibus fieret satis. Is autem, quem diximus,
miræ suauitatis odor ad tricesimũ vsq; diem apud eius sepulcrum perdurauit: atq; in-
tereà septẽ dęmoniaci liberati, triginta claudi, multi cęci & surdi, cõpluresq; alij, va-
rijs pressi morbis, ad contactum tumuli eius, præstante Domino, curati sunt. Er ga
multa hęc signa erant, & ea tempestate frequens erat, vt miracula fierent, homines
insolentiùs, quàm par erat, exultabant animis, dicebantque: Omnipotens Deus post
obitum beati Disibodi plura & maiora efficit signa, quàm illo viuente. Itaq; confidi-
mus ab omnibus periculis per eius merita nos liberatum iri: præstante Domino no-
stro Iesu Christo, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Grandęuus vitam cum morte cõmutat.

Odor suauissimus ad dies triginta, & multa miracula.

Insolentiùs ergò, vt dixi, & dissolutiùs plerisq; propter miracula, quę tum ibi fie-
bant, & posteà etiam diuinitùs declarata sunt, sese efferentibus, Deus ea ad eorum ca-
stigationem subtraxit. Non enim gratum est spiritui sancto, vt homines in miraculis,
quorum ipse author est, glorientur: sed vt cum tremore ipsi soli, qui ea potest efficere,
laus & gloria tribuatur. Deus enim ità sanctorum suorum distinguit opera, quem-
admodùm creaturas constituit, quibusdam bona opera & vitæ sanctimoniam confe-
rens absq; miraculis: nonnullis rectè facta cum magnis miraculis coniuncta: plerisq;
verò per gratiam suam donans, vt bonis exemplis suis multos ad ipsum conuertant.
Sicut videmus solem in dies, lunam in noctes, sidera in tempora distincta, totumque
terrarum orbem volatilibus, reptilibus, cęterisque animantibus repletum, ità vt nul-
lo modo ad vllam necessitatem vacuus sit. Vndè etiam quodlibet ad officia sua exci-
tat in ministerio illo, quod ad hominem spectat. Vnaquælibet enim creatura in suo
genere multiplicatur, sicut Deus illi in prima constitutione præcepit: sed quæ ratio-
ne caret, homini ministrando succurrit. Paterfamiliâs enim, qui est homo, domum
suam sine adiutorio & ministerio gubernare non potest: atq; eum solùm rationali &
viuente anima, Deus fecit viuere: & eam ob causam vita eius non deficit, sicut nec ra-
mi arboris deficiunt. Deus eñ illi indidit scientiam, & potest quę vult cogitando vo-
lut degustare: quodq; mẽte concipit, posteà aperta voce & verbis rationi consenta-
neis multiplicare, vti in arbore folia augentur. Quæ autem rationis est expers crea-
tura, hac cognitione siue scientia caret: itaq; ventosa est & interit. Porrò homo ra-
tio-

Cessant miracula.

Gen. 1.

rationis compos, per sciẽtiam cognoscit vtilia, amatq; illam, sibiq; adsciscit: eaq; fre-
tus, quę mala & pernicioſa sint intelligit, timetq; ea & vitat, sibiq; cauet ab illis. His
verò duobus, putà timore & amore, quæ scientia vel cognitio boni & mali suppedi-
tat, se vbiq; moderatur & regit, & tanquàm duabus alis volat. Solus enim homo ad
Dei imaginem & similitudinem formatus est: à Deo idcircò conditus, vt secundùm
ipsum operetur. Itaque cùm se cognitione & scientia sua ad bonum erigit, sanctiſpi-
ritùs gratia ei auxiliatura occurrit.

Scientia ad conferat homini.

Hunc igitur in modum, vt diximus, Deus creaturas omnes distinxit, & quia homi-
nem fecit ad imaginem & similitudinem suam, plenam etiam illi prę cunctis morta-
libus creaturis scientiam contulit. Sed cùm secundùm carnem mortalis sit & defe-
ctui obnoxius, anima eius bonũ perficere siue cõsummare non potest, nisi id illi præ-
stetur ab eo, qui finem non habet. Qui autem in bono perseuerauerint vsq; in finem,
ij in cælum scandent ad Deum, vbi Cherubin omnia bona opera eorum ante thronũ
Dei dinumerat, eaq; Dei vultus ceu aurum purissimũ & gẽmas preciosissimas intue-
tur. Simùl etiam omnis cęlestis harmonia canticum nouũ de illis depromit, sicq; spi-
ritus sanctus in sanctorum operibus noua semper facit. Qui autem in malo perseué-
rant, ij perditos angelos imitantur, qui propter suam nequitiam è cęlo detrusi sunt,
eosq; imitando & stultissimis pernicioſisque vanitatibus inhęrẽdo, æternæ vitę mer-
cede se priuant. Indidit enim homini Deus, vt antè dictum est, plenam rationis scien-
tiam siue cognitionem, quòd nõ ignoraret, hominem illa fretum posse superare dia-
bolum. Homo enim per bonam scientiam cognoscit malũ, & per malũ bonum: atq;
ea causa fortissimè cum illo antiquo hoste confligit & congreditur, vt illo victo, locũ
eius in cęlis occupet: quod quidem, nisi plena instructus scientia, facere non posset.
Quod enim quis cognoscit, ab eo vix continere se potest, quin interdùm ad illud per
electionem se conuertat. Si autem obscurę tenebræ in hominis animum irruant, ità
vt secundùm carnem peccato afficiatur, si tum peccatum eligat, & in eo sine pœnitẽ-
tia perseuẽret, ei assimilabitur, qui ab illa lucis claritate se auertit, vt tenebrosæ pro-
prietatis suæ desideria expleret. Vndè etiam inferorum cruciatus orti sunt. Beatus
autem homo ea facere appetit, quæ carnem minimè delectent, poscitq; opem à san-
cto spiritu, vt in sanctitatis speculum liceat intueri: in quo dum suam faciem contẽ-
platur, licèt non sit in illo, si quid fœdum & deforme conspiciat, id pro viribus emen-
dare conatur. Ità nimirùm beatus homo per fidem bona agere opera ad diaboli igno-
miniam concupiscit, domans carnem suam, & nequaquàm id faciens, quod caro hor-
tatur: sicq; acerrimè & fortissimè certando & pugnando, seipsum & voluntates suas
debellat, ad eam peruenturus claritatem, quam damnati spiritus perdiderunt. Porrò
qui per incuriam lapsi in peccata, à bonorum hominum consortio se separant, illis pa-
ritis spiritibus similes efficiuntur, qui à perfectis & bonis angelis, faciem patris sem-
per videntibus, recesserunt: quos beatos spiritus boni homines imitantes, & bona
opera ad fidei speculum actitantes, faciem Dei hunc in modum per fidem adspiciunt
& contemplantur, & per durissima certamina illi perpetuò adhærẽr. Deus enim crea-
turas ità constituit, vt cum illis compleat homo opera sua. Vndè etiam quibusdam eã
adspirat mentem, vt sancta ædificia construant, aliosque DEO seruituros colligant,
quos tamen rursùs non rarò sinit secundùm voluntates suas permulta ijs contraria
facere: toleratq; ea, nec statim vltiones adhibet. Vbi autem spiritus sanctus in ædifi-
cijs & hominibus ędificat, etiamsi illi negligenter viuant in peccatis, si quis ausus sit
contumacia improbitatis fuæ eas structuras demoliri aut perdere, eum repentè ignis
spiritus sancti in zelo & iudicio suo comburet.

Matt. 10.

Stultitia hominũ malorum.

Matth. 18.

In eos q̃ sancta loca destruunt.

Quem in modum operatus est Deus etiam in loco suprà dicto, vbi beatus Disibo-
dus in bonis operibus illi seruierat, & vbi ex hac vita migrans, felicem Domino spi-
ritum reddiderat. Nam annis aliquot ab obitu eius exactis, magna bellorum vis & ca-
lamitas omnem illam prouinciam vexauit, quibusdam tyrannica rabie irruentibus,
& terras Rheno vicinas depopulantibus, ità vt prę metu eius prouinciæ habitatores,
quocunq; liceret, aufugerent. Cùm scirent autẽ principes & populus prouincię mõ-
tem S. Disibodi altum & inexpugnabilem, cum multa celeritate, priusquàm ab hosti-
bus occuparẽt, inuitis fratribus Christo illic famulantibus, eò se receperũt, firmisq;
muris eum communientes, habitacula sibi condiderunt, planè confidentes tam bea-

Studia hoïs bona.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti Disibodi meritis, quàm montis eius munimentis, se pericula & hostium sæuitiam deuitaturos. Prę illorũ autem multitudine & strepitu fratres sua nõ poterant gaudere quiete, nec ità vt par erat, seruire Deo. Quamobrèm suadentibus & orãtibus principibus & alijs, in longinquas regiones profecti sunt, cùm priùs fidem dedissent principes, se, illis calamitatibus & hostium incursionibus depulsis, honorificè ipsos reuocaturos. Manserunt tamẽ pauci qdam perfecti viri, vt beati patroni sui Disibodi monumentum ab omni iniuria tuerentur. Eorum tam perfecta erat virtus, vt & mundũ & vitã corporis sui planè contemnerent. Ea autem, quam diximus, tempestas & vexatio non multos durauit annos, sed liberata tãdèm est prouincia hæc ab incursu hostili. Tum verò ij, qui montem S. Disibodi occupârant, memores pollicitationis suæ, memores timoris diuini, fratres illos vbicunq; poterant perquirebant, inuentos cum multo honore reducebant, quæq; illic congesserant & ędificârant, cum maioribus facultatibus & possessionibus, quàm priùs habuissent, illis donârunt. Ità completũ est, quod S. Disibodus prædixerat, fore vt posteriora illorum tẽpora prioribus feliciora euaderent: iamq; etiam ex longinquis regionibus permulti tum è Clero, tum ex laicis ad eos veniebant, consilia & auxilia vtriusque hominis ab eis expetentes.

Fratres mõtis S. Disibodi, aliò cõmigrant.

Honorificè reducũtur.

Castigabat verò omnipotens Deus beatos illos, quotiès eum suis peccatis offendissent: quemadmodùm etiam tum fecisse eum diximus, cùm signis & miraculis, quæ per merita S. Disibodi fiebant, insolentiùs quàm par esset, gauderent: quæ sanè deinceps tam crebra non fuêre, vt priùs. Si enim opera spiritûs sancti ad ostentationẽ trahantur, seueriter id punire solet idem ille spiritus, vltionemq; ad extremum vsq; quadrantem repetere. Sed cùm ad sepulcrum sancti viri non fierent solito more miracula, licèt posteri eius multis annis eius è vita excessum religiosè colerẽt, tãdèm gemebundi in memoriam diuinę virtutis redîêre, agnoscebantq; ꝓpter ipsorũ peccata cessâsse miracula, nec nisi rarò ob sancti Disibodi memoriã fieri. Itaq; sese accusantes, inuicèm dicebant: Quid ità torpemus ignauia, nec sanctum virum honore afficimus, cùm tam multa miracula & beneficia propter eius merita nobis diuinitùs contigerint? Deindè cum Maioribus natu & sapientibus eius prouincię cõmunicato cõsilio, accedente etiam cõsensu & authoritate Bonifacij, Mogũtinæ sedis antistitis, tempus & diem ꝑfixêre, ad quem beati Disibodi ossa eleuarent. Dies autem ille per omnẽ populum diuulgatus est, & cùm iã adesset, multa hominũ turba eò aduolauit: prę sentem eo, quem diximus, antistite, itum est ad beati viri sepulcrũ, & cum magna veneratione ossa eius & cineres indè sublata sunt, & de oratorij vmbraculo in monasterium, ad occidentalem ferè eiusdem montis plagam conditũ, cum hymnis & magnis populi vocibus, multis iam ab eius obitu elapsis annis, in locũ prę paratũ honorificè reposita sunt. Deus aũt, qui nouit absc̃dita, rursùs illic sancti sui merita declarauit, eodẽ die curato hydropico alijsq; diuersis malè valentibus sanitati restitutis, sparso item odore illo suauissimo ꝑ totũ diem, quem senserant fratres beato viro ad cælos abeunte. Atq; indè factum est, vt eius ꝓuincię homines diem anniuersariũ, quo hæc gesta sunt, & diem obitûs eius, ad sepulcrũ illius cõfluentes, cum magna precum & oblationum veneratione deincèps celebrârint.

Porrò fratres loci illius multis annis bona pace fruebantur, atq; ea causa beato Disibodo sine offensione trãquillũ exhibebant famulatũ, ità vt populo cumprimis chari essent, ab eoq; celebrarentur, & multis facultatibus augerentur ac locupletarẽtur. Post annos aũt plurimos & aliquot regum decessum, rursùm ingentia orta sunt bella aduersùm regionẽ illam. Itaq; Maiores natu & principes terrę illius Carolũ Magnũ, qui tum Romanũ Imperiũ susceperat, adeuntes, dixerũt equũ non esse, vt ij, quos non carni, sed spiritui, nõ mũdo, sed Deo seruire oportebat, mundi põpam & opes superfluas obtinerent: quẽadmodùm facerent illi, qui in monte S. Disibodi degerẽt: cùm ipsi prelijs & angustijs pressi, diuitijs & facultatibus egérent, vndè tum seruire regno, tum sibi cõsulere possent. Eorũ orationem Imperator & prudenter audiuit, & sapiẽter dissimulauit, respõditq; se fratribus illis nec fundos aut possessiones, neq; res alias quas eis fideles contulissent, vlla ratione adempturum. Eo accepto responso, illi deincèps quieuerunt.

Nota argumẽta eorũ, qui oculos ad monasteriorũ opes adijciunt.

Prudẽs Caroli Magni responsum.

Defuncto aũt hoc Imperatore, & multis sibi succedẽtibus annis, rursùs Barbarorũ hostiles incursus adeò increuêre, vt etiã vrbes aliquot Rheno adiacentes, cuerśq; sunt. Tum

Tum verò qdam ex nobilioribus eius Prouinciæ, è stirpe Principũ illorũ, quos antè diximus, adiuncto sibi Mogũtinæ sedis Prę sule, Imperatorẽ, q id temporis erat, acriùs etiam, q̃ superiores illi, infestis querimonijs pulsare cœperunt, dicentes se nullas habere opes aut copias, quibus Imperio seruire & suam vitam tueri possent, illis, qui in monte S. Disibodi degerent, ipsorum fundos occupantibus, nec se quicquam comperti habere, quo iure id illi facerent. Ijs auditis, Imperator assensit, conuocatisq; Ducibus & Principibus, quæstionem habere cœpit de possessionibus fratrum S. Disibodi, vndè tam copiosi eis fundi venissent, quáve traditiõe & cõfirmatione ab illis tenerentur. At illi mentẽ Imperatoris intelligẽtes, inuidia & maleuolẽtia excæcati, multa dixêre testimonia ꝓ rsùs falsa & ꝑ fraudem composita, fundosq; illos & possessiones, licèt iam longissima temporũ prę scriptione sine querela eos obtinuissent, à fratribus memoratis præter ius & nullo Imperiali cõcessu occupari mentiebantur. Tum verò iniquorũ iudicum iudicio lata ab Imperatore sententia, simulq; facta potestate, illi, qui has querelas apud Imperatorẽ deposuerant, vnà cum prædicto Moguntino Episcopo, qui præcipuus harum turbarum incentor fuit, possessiones & fundos montis beati Disibodi, item q; limites eius, Deo permittente, crudelissimè inuasêre. Ea verò vexatione fratres eius montis perturbati, prorsusq; nudati & spoliati, simul etiã imminentium bellorũ horrore perterriti, montẽ non sine ingenti luctu deseruêre, atq; ad loca aliena, quocunq; licebat, sese cõtulerunt. Illis aũt abeuntibus, nè qua spes vnquàm eò reuertẽdi posset affulgere, ijdem inuasores eorũ domicilia solotenùs destruxerunt, excepto sacro illo loco, ad quẽ ossa beati Disibodi translata fuerant: q nè ꝓpsùs omi diuino cultu & ministerio destitutus esset, vastationis hui⁹ authores sacerdotem quendam, qui populi iuxta montem habitantis curam gereret, illi præfecerunt, victum & vestitum ei ex facultatibus loci eius attribuentes, qui vix sufficeret.

Occupãtur possessiones S. Disibodi.

Fratres emigrant.

Vnus tantùm sacerdos in mõte S. Disibodi.

In ea verò desolatione locus ille diù permansit: sed tandèm post multa annorũ curricula qdam vir pius & nobilis, & eius Prouinciæ Comes, Nicardus nomine, mũdo qdem deditus, & multis opibus circunfluens, montẽ illũ sublimẽ & speciosum vidẽs, nõ ferens eius desolationem, diuina gratia compunctus ingemuit, & in sacrosanctę Trinitatis gloriam & beati Disibodi memoriam tres sacerdotes illic cõstituit Deo seruituros, qbus etiam de suis facultatibus abundè largitus est vitæ degẽdæ necessarias res. Deindè etiam aliquot labentibus annis qdam Mogũtinæ sedis Archiepiscopus, pius, humilis & corde cõtritus, in montẽ illum ascendẽs, genuaq; ad beati Disibodi tumulum suppliciter curuãs, de rebus possessionibusq; illi sancto ablatis se locupletatũ vehemẽter indoluit, votumq; Deo nuncupauit, se pro duodecim Apostolorũ numero duodecim Canonicos, Deo & S. Disibodo loci patrono famulaturos, illic collocaturũ: quod etiã prę stitit, ex fundis & possessionibus loci eiusdẽ, quantũ potuit, illis assignãs. Et ità paulatìm qdem diuina castigatio flagella sua nonnihìl retraxit, nõdùm tamen vsquequaq; cessans. Porrò cùm iam Spirituisancto visum esset, vt locus instauraretur, cuidam viro seculari, prudentia benè instructo, qui etiam Moguntinæ sedi præerat, eam adspirauit mentem, vt summoperè desideraret loco illi pristinum splendorem & dignitatem suam restitui. Itaque instàr prudentis patrisfamiliâs, filijs suis ex amore substantiam suam distribuentis, Canonicos in monte illo manentes, in alijs locis ipsis congruentibus reposuit: virosque religiosos, qui in multa disciplina secundum beati Benedicti regulam viuerent, perfectionisque obtinendæ studiosi essent, in monte restituit, multaque eos beneuolentia complectens, largas eleemosynas illis de substantia & facultatibus suis, quantum potuit, subministrauit.

Deindè tres.

Posteà duodecim Canonici.

Tãdem Benedictinis monachis locus restituitur.

Ità nimirùm illa fratrum cõgregatio & tũc & etiam posteriori tempore permulta, Deo permittente, aduersa perpessa est, sicut & illi, qui eos antecesserant, immò vt hodieque patitur nõ rarò, & successores horum etiam passuri sunt, si commeruerint. Et de ijs quidem omnibus, quæ iam diximus, multa vulgò iactantur, pro varia rerum ac temporum vicissitudine, fabulosa & vana, quæ cùm spiritum sanctum non habeant authorem, instàr stipulæ dissipabuntur. Quæ autem nobis commemorata sunt, ad gloriam nominis D E I & beati Disibodi memoriam, itemque audientium castigationem, per Spiritum sanctum veraci reuelatione manifestata sunt: quibus ex, quas diximus, hominum fabulosæ opiniones admiscendæ non sunt, nec verba illius, QVI EST, ludibrio habenda. Vndè etiam considerandum est, quid D E V S

Universidad de Deusto
Biblioteca

Variè Deus in hominibus operatus.

iamindè à primo homine ad nos vsq; in hominibus operatus sit. Cùm enim Adam lapsus esset, & è paradiso exularet, quandoquidem per vilem creaturam corruërat, Deus voluit sibi ab hominib⁹ res creatas offerri: perindè vt infans solet primò lacte nutriri. Postquàm autem Dei filius homo factus est, seipsum ille Patri obtulit sacrificiũ, & os hominis ad iustitiæ cibum capiendũ aperuit, quemadmodùm pueri solent esca ali. Cùm verò idem Dei filius ad cælos ascendit, igne sancti spiritus impleuit hominũ pectora, eosq; aduersùm vitia & prauas cupiditates pugnare, atq; ità seipsos Deo sacrificium exhibere docuit: & multi sanè congruenter cælesti harmoniæ viuere elegerunt, putà homines spirituales & religiosi, qui seipsos & mundum relinquunt causa amoris Dei: itemque alij homines boni, qui ardenti desiderio ex gratia spiritussancti ad continenter viuendum fortiter sese accingunt.

Porrò quemadmodùm homo iam adultus, per seipsum capit cibum: sic Deus etiam hîc fecit, ablata opinione vacillante, & veritate, quæ fidenter solet ingredi, in lucem prodire iussa. Sicut ergò diximus, Deus præpotens montis sæpè memorati habitatores crebrò castigauit & repurgauit, vtì & alios permultos, nec tamen passus est penitùs pessùm ire. Matt. 16. Fecit idem etiã filijs Israël: qui cùm benè cœpissent, propter multas vanitates, in quas subindè inciderunt, non paucas tulêre persecutiones: atque ad extremum cùm sanguinem Agni pecunia emissent, dispersi sunt. At tamen nouissimis temporibus requirentur, nec penitùs peribunt. Nunc verò laus sit Deo & Domino nostro, contra antiquum serpentem semper prælianti, & vsque ad mundi consummationem, omnem peccati rugam abolenti: in quo mundi fine fidelium hominum ea exister constitutio, quam ab initio Deus præordinauit. Et tunc antiquus hostis prorsùs pudefiet, & nec sibi, nec alijs prodesse, aut gloriam vlli conferre poterit. Omnia hæc vera Sapientia prolocuta est, & ego paupercula decumbẽs in lecto ægritudinis meæ, ea vidi, & audiui, & cœpi scribere, atq; ad finem perduxi. Potest autẽ Deus, si visum ei sit, è lecto me erigere, Amen.

EX CHRONICO MONASTERII HIRSAVGIENSIS, AVTHORE IOHANNE TRITTHEMIO ABBATE SPANHEIMENSI, QUÆDAM SUBIUNGERE VISUM EST, QUÆ ALIQUOT LOCIS PRÆCEDENTIS HISTORIÆ MAGNAM LUCEM AFFERUNT.

Ruthardus Archiepisc. Mogũtinus restituit monasterium S. Disibodi.

HOC ipso anno (1108.) Ruthardus Archiepiscopus Moguntinus desolationem monasterij S. Disibodi præsulis, in Comitatu Spanheimẽsi, per antecessores ante præsentis temporis plures annos miserabiliter spoliati & destructi, ægrè ferens, Clericos, sanctæ mansionis iniustos possessores, expulit, & nimia vetustate collapsum monasteriũ in monterem transferẽs, denuò fundauit. Erat eo tempore apud Moguntinos in precio Burchardus Abbas monasterij S. Iacobi extra muros, vir prudentissimus & regularis disciplinę preciquus amator. Huic Ruthardus præfat⁹ Archiepiscopus monasteriũ S. Disibodi cum omnibus attinentijs suis commisit, & Abbatem illius primũ simul & S. Iacobi ipsum constituit. Qui Burchardus iussu prędicti Archiepiscopi & impensis, pridiè Calẽdas Iulij hoc anno primum fundamenti lapidem in p̃scripto monte pro nouo monasterio posuit, acceptisque de monte S. Iacobi monachis, conuentũ iuxta regulam sanctissimi Patris nostri Benedicti instituit.

Item longè infrà in eodem Chronico.

Eodẽ anno (1138.) in die sancto Paraseues post matutinas apertũ est sepulcrũ S. Disibodi Episcopi quòdàm in Hibernia, q̃ p̃ Christo peregrinus in mũdo fact⁹, mansionẽ in Comitatu Spanheimẽsi, ordinãte Dño, elegit, ibiq; monasteriũ nostri Ordinis non multò post obitũ sancti patris nostri Benedicti, in vertice mõtis fundauit: in quo multitudinẽ monachorũ cõgregãs, ibidẽ post completũ vitę cursum in Dño quiescẽs, sepultus est. Hoc verò monasteriũ, nimia antiquitate collapsum, p̃ Vuillegisum Archiepiscopũ Moguntinũ de nouo constructũ est circa annos Dñi nongẽtos septuaginta sex, & posteà, sicut diximus, p̃ Adelbertũ Archiepiscopũ & Ruthardũ eius p̃decessorẽ, anno Dominicæ natiuitatis millesimo cẽtesimo octauo translatũ in montẽ de nouo fundatum. Quo tandèm consummato, tumba sancti præsulis Disibodi, quam Vuillegisus Archiepiscopus clauserat, aperta est, & reliquiæ in nouum monasterium translatæ, retrò maius altare in nouo sarcophago reconditæ sunt. Huic translationi fuerunt præsentes Cuno, ipsius loci Abbas, cum tota congregatione sua: Bernhelmus, primus Abbas monasterij mei Spanheimensis cum tota congregatione sua, qa non procùl distant abinuicèm: Gerardus, Abbas S. Maximini Treuirensis, & plerique ex Clero & nobilibus terræ Comitatûs.

VITA ET MARTYRIVM S. CYRILLI EPISCOPI, VT HABETVR IN EGREGIIS MS. VOLVMINIBUS, QUIBUS ANTIQUISSIMA MARTYROLOGIA SUFFRAGANTUR. DICTIONEM ELIMAUIT FRATER LAURENTIUS SURIUS.

SANCTVS Cyrillus, cuius fides apud Deum probatissima est, & in omnibus declarata, compræhensus à Lucio Duce, sacrificare cogebatur. Is cùm adhuc puer esset, & in Domino benè confideret, crescebat in actibus bonis. Vbicunq; didicisset esse Dei famulos, relictis parentibus, ad illos se adiungebat, vt audito verbo Dñi, in fide cõfirmaretur. Cùm aũt ad legitimam peruenisset ætatem, & creatus esset Episcopus, semper in sermone & opere proficiebat, perseuerans in fide Dñi & in Episcopi functione annos quinquaginta. At vbì octogesimũ & quartum ætatis egit annum, cùm iam populum ipsi creditũ rectè instituisset, multosq; ab errore reuocâsset ad verã & religiosam fidem, compræhẽsus à Lucio Duce, vt diximus, sacrificare iussus est. Sed vir beatissimus præcepta Dñi illi opponens, dicebat: Sacrificans dijs, & non Deo vero, eradicabitur. Dux ait: Consule ætati tuæ senex, & sacrifica. Cyrillus respondit: Ego non sum senex. Dicit enim Dominus: Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Quod autem tu hortaris, id mihi facere non licet. Dux ait: Audio te virum esse prudentissimum atque doctissimum. Teipsum ergò docens, resipisce & offer sacrificium, vt possis saluus fieri. Cyrillus respõdit: Ità nimirùm prudentissimus & doctissimus ero, si alios docẽs, ipse reprobus non inueniar. Dux ait: Cõsule senectuti tuæ & sacrifica. Cyrillus respõdit: Equidem tum mihi consuluero, si hisce filijs meis, qui me circunsistunt, in me exemplum statuero.

IVLII 9.

Adhuc puer, præclara de se dat exempla.

Pſal. 102.

Cumque diù inter se concertarent, & beatus Cyrillus diuinis scripturis os Ducis comprimeret, vt ei respondere non posset, videns Dux penè omnem populum eius doctrina conuersum, furore percitus, hanc in eum tulit sententiam: Cyrillum insanum & delirum, & ex propinquo euersorem deorum nostrorum, viuum iubeo flammis exuri. Tum verò sanctus Dei Cyrillus gaudens & psallens, perductus ad rogum, mox in medium coniectus est. Ardebat ignis, & ligna omnia in cineres redigebat, expectabantque viri religiosi, vt ossa eius fideliter colligerent: & ecce vir beatus conspicitur in medio sedens, expansis ad cælum manibus. Eo signo viso, increduli stupore correpti, mirabantur sanctum Dei hominem ab igne manſisse intactum. Fecit hoc spiritus sanctus, non ignorans permultos eius opera ab errore ad Deum conuerti. Nunciatur verò Duci, venerabilem virum nihil ab igne perpessum. Dux summoperè admirans, iussit eum ad se adduci: vtque vidit eum sanum & incolumem, laudans Christianorum Deum, præcepit vt domum se conferret. Non cessabat autem Christi seruus prædicare verbum Domini, propositisque ampliſſimis regni cælorum promissionibus, quosdam ab ethnicismi erroribus ad viam veritatis traduxit: pleroſque vanam sectantes vitam, ad sobrietatem & temperantiam retraxit: plangebat vero & lamentabatur se à Domini passione manſisse alienum. Turbæ autem doctrinam eius audientes, vna omnes fide eademque voluntate ad eum accurrebant: (putabant enim vel solo conspectu eius se posse iustificari.) iactantesque se ad

Multi ad Dñm conuertuntur.

Ignis nihil sanctum virum læsit.

pedes

Universidad de Deusto
Biblioteca

pedes eius,ità dicebant: Credimus in Deum tuum,qui reuerà magnus est, quandò te de igne liberauit.

Multos baptizat. At ille lætus in Domino,excipiebat omnes, Christianosque eos efficiens,baptizabat,dicebatque eis: Confortamini filioli mei,& fideles estote ei,cui credidistis,& ipse vobis in omnibus adiutor erit,præstabitq; maiora spe & expectatione vestra. Hæc eo agente,Iudici nunciatur,quid ab illo geratur. Ille incensus ira: Cur,inquit,quadam in illum humanitate vsus sum? Cur illum ex igne eduxi? Cur meo illum gladio non confeci? At nunc porrò de iustitia nihil remittemus. Alteram igitur in eum sententiam ità pronunciat: Cyrillum, quem de igne ereptum,iustitia viuere non patitur,gladio feriri iubeo. At vir beatus gaudens & laudans Deum,quòd ipsum à nequissimo iudice liberatum, dignum quandoquè effecissetpassione sua, caput vltrò offerens, cædente gladio,spiritum reddidit,sexto Idus Iulij, sub Decio Imperatore & Lucio Duce: regnante Domino nostro Iesu Christo,cui est gloria in secula seculorum,Amen.

Gladio percussus occumbit.

MARTYRIVM S. ANATOLIAE VIRGINIS, EX ANTIQVIS MS. CODICIBVS DESCRIPTVM, CVI *consentiunt etiam vetustissima Martyrologia. Stylum nonnihil expoliui.*

IVLII 9.

SANCTA Anatolia cùm se ieiunijs & precibus macerare,& die ac nocte scripturis sanctis intenderet,atque in suo exilio ità exultaret,vt sibi videretur Paschatis festiuitate gaudere:contigit filium Diodori, qui erat consularis prouinciæ, nomine Anianum,à diabolo vexatũ,clamare:Domina Anatolia,incendis me. Intereà Diodoro, homine cumprimis pagano, eum per lucos & templa mittente,venit ille ad lucum vicinum S. Anatoliæ,dirũpensq; catenas,qbus erat constrictus, ante orantis Anatoliæ pedes se abiecit,dicẽs: Tu es,quæ me flammis orationum tuarum exuris. Porrò S. Anatolia exufflauit in eum,& ait: Exi diabole ab homine isto. & statim exijt ab eo. Cumque ille sanus venisset ad patrem suum in fascibus positum, isque agnouisset eum curatum à S. Anatolia,abijt ad eam cũ vxore sua & filijs: adoransq; eam,obtulit ei infinitas pecunias. Sed S. Anatolia nihil penitùs accipiens,dixit: Vade, & egenis Christianis atq; inopibus éroga: tu verò crede in Christũ vnà cũ tuis, & liberaberis.

Dæmonem expellit.

Morbidos multos sanat. Exijt verò opinio S. Anatoliæ per totam Piceni prouinciam, & deferebantur ad eam infirmi,quos medici desperabant, & lunatici, & dæmonijs pleni, & omnes sanabantur,credentes in Christum. Intereà templorum Pontifices suggerunt de ea Decio Imperatori: isq; misit,qui eam interficerent,si sacrificari nollet. Itaq; veniens ad eam Diriè cruciatur. Faustinianus,iussit eam perduci ad ciuitatem Thuriẽsem, atq; illic introductam in secretarium ipsius, diuersarũ plagarum genere vexari: ac deindè suspensam in eculeo, lampadibus aduri. Interrogabat aũt eam,num thura vellet dijs incẽdere, & libera abire,quò visum esset: Illa respõdit, Miser & infelix,si non recesseris à cultura dæmoũ, vnà cũ illis perpetuo incendio cruciaberis. Vocauit igitur Faustinianus ad se Marsum, & dixit ei: Ego hãc iubebo includi in cubiculo: tu verò immitte serpentes in eam,qui eam comedant,& multa à me accipies,& in amicis meis numeraberis. Respõdit Marsus,qui Audax dicebatur: Tu multos serpẽtes dicis: ego verò vnum solùm dimittam, & statim interficiet illam. Cùm ergò Anatolia in angusto cubiculo inclusa esset, Marsusq; serpentem in illud immisisset, tota nocte sancta virgo in hymnis, psalmis & orationibus durans,acerrimum serpentem illum mansuefecit. Manè facto, Marsus Mercurium & Mineruam inuocans, cubiculum aperit: & eccè serpens in eum inuolans, collum eius cingit, comedere eum volens. Sed sancta Anatolia manu sua serpentem compræhensum,in nomine Domini Iesu Christi iussit abire in locum suum: quod ille mox cum summa mansuetudine fecit. Eo viso, Audax Marsus adorauit eam,dicẽs: Verus Deus Christus est.

Serpens nihil ei nocet.

Magus credit.

Vt

Vt autem resciuit Faustinianus Marsum Christum confiteri,illi ad se accito ait: Si illa magicis artibus serpentem à se depulit,num tu propterea,in deorum contumeliã, Christum Deũ credere debuisti? Audax dixit: Ego Christum verum Deũ credo,quem illa inuocans,serpentem atrocissimũ à gutture meo sua manu abstraxit. Faustinianus ait: O te miserum: Habes auri & argenti plurimum, habes familiam copiosam,habes vxorem & liberos: & his omnibus posthabitis,mori nõ times? Audax respondit: Ego scio & comperi virtutem nominis Christi,& idcircò mori iam non timeo. Non vides, quam à me feram eius nominis inuocatio profligârit? Faustinianus ait: Relatio fiet de te,& ea efficiet,vt eandem cum Christianis sententiam excipias. Missus igitur Audax in custodiam,dum iret relatio,& venirent responsa,agente S. Anatolia,interim Christiana religione initiatus est, ac deindè pro CHRISTI nomine capite damnatus est.

Constantia magi.

Capite cæditur.

Porrò S. Anatolia,extensis manibus stans ad orationem, ità gladio transuerberata est,vt à dextro latere vsque in sinistrum confossa cerneretur: atque hoc exitu triumphantem Christus excipiens, & virginem sacratissimam sibi & martyrem cõsecrauit. Ciues autem Thurienses rapuerunt corpus sanctæ virginis, & vbi reuelatum eis fuit, illud humârunt, vbi benedicitur Deus ex eo & nunc & in secula seculorum, Amen. Percussa est autem virgo sacratissima Anatolia 7. Idus Iulias, obijt autem sexto Idus mensis eiusdem. Audacis autem martyris corpus vxor & filij eius tulerunt, & nauigãtes,oĩa sua absportârunt,simulq; gesta B. Anatoliæ virginis, quæ in hoc libello scripta sunt,& finem Audacis martyris,Amen.

S. Anatolia confoditur.

MARTYRIVM SS. FELICITATIS ET VII. FILIORVM EIVS, AB ECCLESIAE ROMANAE NOTARIIS, *vt videtur, conscriptum. Habetur in vetustis MS. libris, & antiquissima Martyrologia consentiunt.*

10. IVLII. EMporibus Antonini Imperatoris orta est seditio Pontificum,& Felicitas illustris fœmina cum septem filijs suis Christianissimis rapta est. Quæ in viduitate permanens, Deo suam vouerat castitatem, die noctuque orationibus vacans, magnam de se ædificationem castis mentibus dabat. Videntes autem Pontifices præconia Christiani nominis per eam profecisse, suggesserunt de ea Antonino Augusto, dicẽtes: Contra salutem vestram mulier hæc vidua cum filijs suis dijs nostris insultat: quæ si non venerata fuerit deos, sciat pietas vestra, deos nostros sic iratos, vt penitùs placari non possint. Tunc Imperator Antoninus iniũxit Præfecto Vrbis Publio, vt eam compelleret cum filijs suis deorum suorum iras sacrificijs mitigare. Publius itaq; Præfectus Vrbis iussit eam priuatim adduci,& blando colloquio ad sacrificium eam prouocans,minabatur pœnarum interitum. Cui Felicitas dixit: Nec blandimentis tuis resolui potero, nec terroribus tuis frangi: habeo enim spiritum sanctum, q̃ me non permittit vinci à diabolo: & ideò secura sum, q̃a viua te superabo: & si interfecta fuero, meliùs te vincam occisa. Publius dixit: Misera,si tibi suaue mori est, vel filios tuos fac viuere. Felicitas respondit: Viuent filij mei,si non sacrificauerint idolis. Si verò hoc tantum scelus admiserint,in æternum ibunt interitum.

S. Felicitas nuncupat Deo votum castitatis.

Fortitudo animi eius.

Alia die Publius sedit in foro Martis, & iussit eam adduci cum filijs suis, cui & dixit: Miserere filijs tuis, iuuenibus bonis, & flore primæ iuuentutis florentibus. Respondit Felicitas: Misericordia tua,impietas est: & exhortatio tua,crudelitas est. Et conuersa ad filios suos, dixit: Videte filij cælum, & sursùm adspicite: ibi vos expectat Christus cum sanctis suis. Pugnate pro animabus vestris, & fideles vos in amore CHRISTI exhibete. Audiens hæc Publius, iussit eam alapis cædi, dicens: Ausa es, me præsente, ista monita dare, vt dominorum nostrorum iussa contemnant? Tunc vocauit primum filium eius, nomine Ianuarium, & infinita illi promittens bona

Confortat filios suos.

Filij eius vexantur.

præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsentia, simul etiam verbera minabatur, si sacrificare idolis contempsisset. Ianuarius respondit: Stulta suades: me verò sapientia Domini mei conseruat, & facier hæc omnia superare. Statim ludex iussit eum virgis cædi, & in carcerem recipi: secundum verò, Felicem solum adduci. Quem cùm hortaretur Publius ad immolandum idolis,

Præclara Felicis vox.

constanter dixit: Vnus est Deus, quem colimus, cui sacrificium piæ deuotionis offerimus. Vide, nè tu credas me aut aliquem fratrum meorũ, à Domini Iesu Christi amore recedere. Et si immineant verba, iusta tamẽ consilia, & fides nostra nec vinci potest, nec mutari. Et isto amoto, iussit tertiũ filium, nomine Philippum, applicari: cui cùm diceret: Dominus noster Imperator Antoninus iussit, vt dijs omnipotentibus immoletis: respondit Philippus: Isti nec dij, nec omnipotentes sunt: sed sunt simulacra vana & misera & insensibilia: & qui eis sacrificare voluerint, in æterno erunt periculo. Et amoto Philippo, iussit adesse quartum Silanum, cui sic ait: Vt video, conuenit vobis cum pessima matre vestra hoc consilium, vt præcepta principum contemnentes, oẽs simul intereatis.

Itẽ Silani.

Respondit Silanus: Nos si transeuntia tormenta timuerimus, in æternum interitũ incidemus & supplicium. Sed quia verè nouimus, quæ præmia sint parata iustis, & quę sit pœna constituta peccatoribus, securi contemnimus legem Romanam, vt iustã diuina seruemus: idola contemnentes, vt Deo omnipotẽti famulantes, vitam æternam inueniamus. Adorantes autem dæmonia, cum illis in interitu erunt & incendio sempiterno.

Amoto Silano, iussit quintum præstò esse Alexandrum, cui & dixit: Misereris ætati tuæ & vitæ in infantia positæ, si non fueris rebellis, & secutus fueris ea, quæ sunt regi nostro Antonino gratissima. Vndè sacrifica dijs, vt possis amicus Augustorum fieri, & vitam habere & gratiam. Respondit Alexander: Ego seruus Christi sum, quem ore confiteor, corde teneo, incessanter adoro. Infirma autem æras, quam cernis, canam habet prudentiam, & vnum Deum colit. Dij autem tui cum cultoribus suis interibũt. Isto amoto, iussit sextum Vitalem applicari, cui & dixit: Fortè vel tu optas viuere, & non abire in interitum. Respondit Vitalis: Qui est, qui optat meliùs viuere: qui verum

Psalm. 95.

Deum colit, vel qui dæmonem cupit habere propitium? Publius dixit: Et quid est dæmon? Vitalis respondit: Omnes dij gentium dæmones sunt, & quicunque eos colunt. Hoc quoquè amoto, iussit septimum Martialem ingredi, eique dixit: Crudelitatis fautores effecti, Augustorum instituta contemnitis, & in vestra pernicie permanetis. Respondit Martialis: O si nôsses, quæ pœnæ cultoribus idolorum paratæ sint: sed adhuc differt Deus iram suam in vos & idola vestra demonstrare. Omnes enim, qui non confitentur CHRISTVM verum esse Deum, in ignem æternum mittentur. Tunc Publius iussit & hunc septimum amoueri, & gesta omnia scripta per ordinem, regi Antonino ingessit.

A diuersis iudicibꝰ interimũtur.

Antoninus verò misit eos ad diuersos iudices, vt varijs supplicijs afficerentur. E quibus vnus Iudex primum fratrem plumbatis occidit: alter secundum & tertium fustibus mactauit, alius quartum præcipitio interemit: alius in quintum, sextum & septimum capitalem sententiam pronunciauit, matremque illorum capite truncari iussit: & ità diuersis supplicijs interempti, omnes effecti sunt victores & martyres Christi, & cum matre triũphantes, ad pmia in cælis percipienda cõuolârunt, qui pro Dei amore minas hominũ, pœnas & verba contemnentes, Christi amici facti sunt in regno cælorum: Qui cum Patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, AMEN.

DE EADEM S. FELICITATE, EX BEATISSIMO PAPA GREGORIO, HOMILIA TERTIA IN *Euangelia.*

SANCTI Euãgelij, fratres charissimi, breuis est lectio recitata, sed magnis mysteriorum ponderibus grauida. Iesus etenim conditor & redemptor noster matrem se nôsse dissimulat, & quæ ei mater sit, qui propinqui, non per cognationem carnis, sed per coniunctionem spiritus, designat, dicens: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Quicunq;

Matt. 12.

fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater, & soror

ror, & mater est. Quibus nobis verbis quid aliud innuit, nisi quòd obsequẽtes iussionibus suis multos ex gentilitate, colligit, & Iudæam, ex cuius carne genitus est, non agnoscit? Vndè & mater eius, cùm quasi non agnoscitur, foris stare perhibetur: quia videlicet synagoga idcircò ab authore suo nõ cognoscitur, quia legis obseruationem

Synagoga cur à Christo nõ agnoscatur.

renens, spiritualem intellectum perdidit, & sese ob custodiam literæ foris fixit. Sed dum is qui voluntatem patris fecerit, soror & mater Domini dicitur, propter vtrumque sexum, qui ad fidem colligitur, mirum non est: mirandum verò valdè est, quomodò etiam mater dicatur. Fideles enim discipulos, fratres vocare dignatus est, dicens:

Matth. 28.

Ite, nunciate fratribus meis. Qui ergò frater Domini fieri ad fidem veniendo poterit, quærendum est, quomodò esse etiam mater possit.

Christi mater quis sit.

Sed sciendum nobis est, quia qui Christi frater & soror est credendo, mater efficitur prædicando. Quasi enim parit Dñm, qui eum cordi audientis infundit: & mater eius efficitur prædicando, si per eius vocem amor Domini in proximi mente generatur. Ad quam rem nobis idoneè confirmandam, adest beata Feliciras, cuius hodiè festa natalitia celebramus, quæ credendo extitit ancilla Christi, & prædicando facta est mater Christi. Septem quippe filios, sicut in gestis eius emendatioribus legitur, sic post se timuit viuos in carne relinquere, sicut carnales parentes solent metuere, nè mortuos præmittant. In persecutionis eñ labore deprehẽsa, filiorum corda in amore supernæ patriæ p̃dicando roborauit, & parturiuit spiritu, quos carne pepererat: vt prædicatione pareret Deo, quos carne pepererat mundo.

Virile pectus S. Felicitatis.

Considerate fratres charissimi in fœmineo corpore virile pectus. Ad mortem stetit imperterrita, amittere se in filijs lumen veritatis timuit, si nõ fuisset orbata. Nunquid ergò hanc fœminam martyrem dixerim? Certè Dominus cùm de Iohanne loqueretur, dixit: Quid existis in desertum videre? propheram? vtiq; dico vobis, & plus

Matt. 11.

quàm prophetam. Et Iohannes ipse requisitus, respondit dicens: Non sum propheta. Quia enim se plus quàm prophetam nouerat esse, se prophetam negabat. Qui idcircò

Iohan. 1.

plus quàm propheta dicitur, quia prophetæ est officium, ventura prænunciare, non etiam ostendere. Iohannes verò plus quàm propheta est: quia quem verbo prædixit, digito ostendit. Non ergò hanc fœminam martyrem dixerim, sed plus quàm martyrem, quæ septem pignoribus ad regnum præmissis, totiès ante se mortua ad pœnas prima venit, sed peruenit octaua. Adspexit mater, & cruciata, & imperterrita filiorũ mortem, spei gaudium tribuit, adhibuit dolorem naturæ. Timuit viuentibus, gauisa est morientibus. Optauit nullum post se relinquere: nè, si quem haberet superstitem, non posset habere consortem.

Nemo ergò ex vobis, fratres charissimi, existimet, quòd eius cor morientibus filijs, etiam carnalis affectus minimè pulsauerit. Neque enim filios, quos carnem suam esse nouerat, sine dolore poterat moriẽtes videre: sed erat vis amoris interior, quę dolorem vinceret carnis. Vndè & passuro Petro dicitur: Cùm senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò non vis. Neq; enim si plenissimè Petrus nollet, pro Christo pati poruisset: sed martyrium, quod per infirmitatem carnis noluit,

Iohan. 21.

per virtutem spiritus amauit. Qui dum per carnem ad pœnas trepidat, per spiritum ad gloriam exultat. Actum est, vt cruciatum martyrij nolendo voluisset, sicut nos quoquè cùm gaudium quærimus salutis, amarum poculum sumimus purgationis. Amaritudo quidem in poculo, displicet: sed restituenda per amaritudinem salus, placet. Amauit ergò iuxta carnem Felicitas filios, sed pro amore cęlestis patrię, mori etiam voluit, quos amauit. Ipsa eorum vulnera accepit, sed in eisdem ipsa ad regnũ prævenientibus excreuit. Rectè ergò hanc fœminam vltra martyrem dixerim, quæ &

Felicitas plus quàm martyr.

toties in filijs est desiderabiliter extincta: & dum multiplex martyrium obtinuit, ipsa quinquiès martyrij palmam vicit. Fertur apud veteres mos fuisse, vt quisquis consul euaderet, iuxta ordinem temporum, honoris sui locum teneret. At si quis posteriores ad consulatum veniens, consul non semèl, sed bis fortasse aut tertiò fieret, etiam illos laude & honore transcenderet, qui non plùs quàm semèl, consules extitissent. Vicit ergò beata Felicitas martyres, quæ tot ante se moriẽtibus filijs pro Christo occubuit, quia ad amorem illius sola sua mors minimè suffecit.

Consideremus, fratres, hanc fœminam: consideremus & nos, qui membris corporis, viri sumus, in eius comparatione quid æstimabimur? Sæpè nanque agenda ali-

Universidad de Deusto
Biblioteca

qua bona proponimus: sed si vnus contra nos leuissimus sermo ab ore irridentis ceciderit, ab intentione actionis nostræ, fracti protinùs & confusi, resilimus. Eccè nos plerunquè à bono opere sola verba reuocant: Felicitatem verò à sancta intentione frangere nec tormenta potuerũt. Nos in aura maledictionis impingimus: hæc ad regnum etiam per ferrum exijt, nihilque, quod obsisteret, æstimauit. Nos ad præcepta Domini nica largiri nostra saltem superflua nolumus: hæc non solùm Deo suam substantiam contulit, sed pro illo etiam propriam carnem dedit. Nos cùm ex diuina iussione filios amittimus, sine consolatione lugemus: hæc eos velut mortuos plangeret, si non obtulisset. Cùm ergò ad illud terribile examen districtus Iudex venerit, quid nos viri dicemus, cùm huius fœminæ gloriam viderimus, de debilitate mentis nostræ? Quæ tibi viris erit excusatio, quandò hæc ostendetur, quæ cum seculo & sexum vicit? Sequamur ergò fratres charissimi districtam & asperam redemptoris viam. Vsu quippe vitutum ità iam plana facta est, vt per eam fœminis libeat ambulare. Despiciamus cuncta præsentia. nulla sunt etenim in hoc mundo, quæ transire non possint. Turpe sit diligere, quod constat citiùs perire. Non nos terrenarum rerum amor superet, non superbia inflet, non ira dilanier, non luxuria polluat, non inuidia consumat. Amore nostri, fratres charissimi, redemptor noster occubuit: & nos amore eius discamus vincere nosmetipsos. Quod si perfectè agimus, non solùm imminentes pœnas euademus, sed communi cum martyribus gloria remunerabimur. Nam quanuis occasio persecutionis desit, habet tamen & pax nostra martyrium suum. Quia etsi carnis colla ferro non subdimus, spiritali tamen gladio carnalia nostra desideria in mente trucidamus: ipso adiuuante, qui viuit & regnat &c.

Labentia cuncta pro nihilo putanda.

MARTYRIVM SS. VIRGINVM RVFFINAE ET SECVNDAE, EX ANTIQVIS MS. VOLVMINIBVS.

Vetusta Martyrologia suffragantur. Stylum nonnihil correxit Frater Laurentius Surius.

IVLII 10. Earum patria & parentes.

RVffina & Secunda sorores virgines, ciuesq; Romanæ, Patrem clarissimum habuêre Asterium, matrem itèm clarissimam Aureliam. Cùm autem feruor persecutionis, sub Valeriani & Galieni Augustorum, tunc in Vrbe Roma sæuiret, sponsi harum virginum Armẽtarius & Verinus, à fide Christi discesserunt: nec tamen sua perditione contẽti, etiam has Dei famulas detestabili persuasione ad imitationem inducere nitebantur. Illæ verò, vt eorũ insanas declinarẽt adhortationes, ad prædiolum suũ, quod in Tusciæ partibus videbantur habere, basternis vectæ, sese contulerunt. Id audientes Armentarius & Verinus, statim Comiti Arcesilao ità suggesserunt: Sponsæ nostræ repudiauerunt nos in deorum contumeliam. Vnum autem Deum verum colendum in cælis esse testantur Christum Iesum, & omnium templorum mysteria perindè vt pestem quandam abominantur. Ea causa ex vrbe hodiè egressæ, fugerunt. Ijs auditis, sceleratissimus Arcesilaus cum militibus suis equestribus iter capessens, sanctas Christi virgines via Flaminea quartodecimo milliario compræhendit, reuocatasque ad vrbem Romam Iunio Donato præfecto obtulit, dicens: Has sacrilegas virgines contra legem viuere, deos negare, templa deserere, contra salutem principum venire, sponsis earum accusantibus, didici: & quia hanc curam mihi demandârunt domini nostri, inuictissimi Principes, par erat, fugientes, à me compræhendi, & vestræ magnificentiæ discutiendas adduci.

Ducuntur in singulas custodias.

Tum indignatus præfectus Donatus, iussit eas ab inuicèm separatas, duci in custodiam, & die tertio in secretario ipsius sisti. Porrò Ruffinam ad se introductã ità compellauit: Cùm sis nata nobiliter, quid ità ad eam ignobilitatem deuoluta es, vt malis captiua in vinculis teneri, quàm libera gaudere cum marito? Ruffina respondit: Temporalis hæc captiuitas, æternam captiuitatem excludit, & vincula temporaria æter-

æternis nexibus absoluunt. Præfectus ait: Abijce has vanas & aniles fabulas, & sacrifica dijs immortalibus, vt possis sponso tuo cum gaudio perfrui, & vsq; ad senectutem delicijs circunfluere. Ruffina respondit: Duo ex ijs, ad quæ me hortaris, prorsùs inutilia sunt: tertium, quod promittis, planè incertũ & dubium est. Iubes me idolis sacrificare, vt æternùm peream, & deindè maritũ accipere, vt virginitatis gloria me priuet. Post ista tam acerba & aspera, promittis ad senectutẽ vsq; voluptatibus me perfruiturã, cùm nec de teipso certus sis in diem crastinum vsq; te peruenturum. Præfectus dixit: Cessent verba, quandò iam parata sunt verbera. Mihi quidem id è re tua esse videtur, vt saniori vsa consilio, corrigas prauam animi tui sententiam, & his vanitatibus valere iussis, tempus, quod tibi superesse poterit, non amittas. Ruffina respondit: Iam tu nonnihil sermonem corrigis tuum, cùm dicis, Tempus, quod mihi reliquum esse poterit. Ostendis enim vitam hominis certam nõ esse, dum in incerto posita est. Itaq; illam ego vitam amplector, quæ est cum æternitate coniuncta, nec aliquid lubricum & incertum suis amatoribus promittit. quam vitam Christus docuit magister veritatis. Cùm autem saxea Iudæorum pectora dubitatione sua credulos ei animos negarent, mortuos è monumentis excitans, iubebat eos suæ assertioni dicere testimonium: vt vel sic virtutibus crederent, qui verbis credere nolebant.

Iunius Donatus Præfectus dixit: Missa fac isthæc vaniloquia, & nube viro tuo. Arcesilaus Comes dixit: Hæc cùm sit rea sacrilegij, in matrimonij sortem admitti non poterit. Ruffina respondit: Ità tu dicis in matrimonij sortem admitti me non posse, quasi ego hominis vxor esse desiderẽ, quæ Christo Dei filio virginitatẽ meã deuoui. Quamobrèm audi Arcesilaë Comes: Quære aliũ, cui minæ tuæ timorẽ adferant: me qdẽ nec à virginitatis palma reuocare poteris, nec ab amore & cultu Christi filij Dei separare. Tum Donatus iussit Secũdã acciri, vt Ruffina soror eius, ipsa psente, flagellis cæderet. Sperabant em sacrilegi illi, Secundã, terrore pstratam, ipsorũ persuasionibus assensurã. Vt vidit aũt Secũda Ruffinã flagellari, clamauit ad Iudicẽ: Quid agis sceleratissime, hostis regni cælorũ? Cur sororẽ meam gloria afficis, me verò eius gloriæ non pateris esse participem? Præfectus ait: Vt video, sororem tuã insania superas. Secunda respõdit: Nec soror mea insana est, nec ego insanio, sed ambæ Christianæ sumus, & iustum est, vt simul cædamur, quæ pariter Christum Dñm confitemur. Gloria em nominis Christiani verberũ ictibus augescit, & tot cõciliat coronas sempiternas, quot temporarijs flagellorũ ictibus pulsatur. Præfectus dixit: Hortare potiùs sororẽ tuã, vt vos ab hac iniuria vindicetis, & sponsis vestris cum gloria nobilitatis vestræ restituamini. Secunda respõdit: Vanis terroribus niteris, & friuolis promissionibus veteris. Nobis virginitatis dignitas adeò comperta est, vt magis optemus occidi, q̃ nos vinci patiamur. Præfectus ait: Si inuitis vobis erepta fuerit virginitas, qd facturæ estis cum Christo? Secũda respõdit: Virginitas in corde puro exhibetur Christo filio Dei. Non potest virgo suã perdere integritatẽ, si nolit à iustitia deflectere. Vis aũt illata pressionem adfert: perpessio palmam præparat. Tu in consensum nostrum arma accipi, vt cogas nos velle, quod nolumus, & ijs rebus delectari, quas execramur. Admoue ignes, gladios, flagella, saxa, fustes & virgas. Quot tu pœnas inferes, tot ego martyrij nostri glorias numerabo. Quotiès tu in nos violẽtia vteris, totiès ego martyrij compũtabo palmas. Nostra em oĩs gloria est pœna, quam Christi amore perpetimur: nec poterit corruptio dici, q̃ pro mẽtis tuẽda integritate nõ timet sui corporis facere iacturam. De cõsensu enim apud Deum iudicabitur, si qd perfecta qs volũtate dilexerit.

Tum verò iussit eas Præfectus in obscuro includi loco, & è stercoribus fumũ excitari. Id cùm factũ fuisset, fumus ille thymiama redolebat, non fœtorẽ vllum, sed delectationẽ potiùs naribus ingerẽs. Porrò obscuritas lucẽ meridianã splẽdore vincebat: nec poterant illic dominari tenebrę, vbi tenebrarũ vis Dei lumine vincebatur. Deinde iussæ sunt illinc produci, & in balneis includi, atq; in doliũ feruens iactari. Vbi cùm aliquandiù fuissent, post duas horas ingressi, qui earum corpora tollerent, dolium frigidum & vaporans inueniunt. Id Præfectus audiẽs, obstupuit, iussitq; eas duci in medium Tyberim, & saxo vno ad ambarum colla ligato, in eũ præcipitari. Cum illo autem saxo dimidiam ferè horam super aquam ferebãtur, & turbis adstantibus, in superiori fluminis parte siccis vestibus cernebantur, prædicãtes triumphum Dñi, & Christi gloriam decantantes. Quod cùm fuisset Iudici nunciatum, dixit Arcesilao Comiti:

Vouit Christo virginitatem.

Flagellat.

Secũdæ mira fortitudo.

Nota virginis cõstantiam.

Fœtor mutat in odores aromaticos.

Saxo alligatæ, non possunt sub. mergi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Istæ,quas mihi obtulisti,aut magica arte nos superant, aut vera sanctitate sunt prædi-
tæ,Itaq; vt tu eas mihi tradidisti,ità ego eas tibi reddo,vt pro tuo arbitratu vel sentē-
tiám excipiant,vel absoluantur.

Capite cæ. duntur. Iussit igitur Arcesilaus duci eas in syluam per viam Corneliam milliario decimo ab Vrbe Roma,in fundum,qui Buxo vocatur,& illic pariter capite cędi,earumq; corpora inhumata relinqui,lupis deuoranda. Sed Domini gratia non defuit in Christū credentibus etiam defunctis.Deniq; Plautilla matrona,in cuius ꝓdio cæsæ sunt, vidit eas per visum sedere gemmatas in thalamo,& dicere sibi: Plautilla,reuoca animum tuum à flagitioso cultu idolorum,& impia incredulitate calcata,crede in Christū:& abiens in prædium tuū,corpora nostra,quæ illic inuenies,manda sepulturæ. Exurgens Plautilla,peruénit ad locum: & inueniens sanctarū virginum corpora,nihil neq; fœtoris, neq; læsionis habētia,adorauit & credidit, fabricauitq; monumētū virginibus Christi. Quo in loco per illarum oratiões magnæ fiunt virtutes,ad laudem & gloriam Dñi nostri Iesu Christi:q cum Patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula,Amen.

Miracula ad earum sepulcrum.

GREGORII PRESBYTERI CAESAREAE CAP-
PADOCIAE ORATIO, DE SANCTIS TRECENTIS
decem & octo Patribus Nicenæ Synodi,& de Constantino in primis pio Imperatore. Habetur in Simeone Metaphraste.

10. IVLII. sic enim in Metaphrastehabetur.

Ræpositis obedire iussus ab Apostolica adhortatione, ô Theophile,& velutì oblitus meæ imbecillitatis, negle-
cta dicendi elegantia, párui venerando patri, qui mihi proposuit, vt breuiter scriberem de cõgregatione trecento-
rum & octodecim patrum,facta Niceæ, traderemq; huic sanctæ,quæ est penès ipsum,Nicenæ Ecclesiæ: vt quorum præsentiæ fructum percepit in corpore, eorum spiritalis quoquè decertationis scriptas habeat narrationes. Atq; quæ à me quidem pro meis viribus dicta sunt, si respicitur magnitudo rerum, quæ à Patribus rectè & ex virtute gestæ sunt,dixerim ego tenui rori esse similia, qui cõtendit cum marinis fluctibus. Fuerit autem illius perfectionis,non sententiarum attendere humilitatem,sed promptam & alacrem parendi voluntatem grato animo excipere.

Cùm Maximianus & Licinius & Maxentius,q Romæ impiè imperauerunt, & multos,qui erant Christianæ fidei, dæmonibus sacrificare recusantes, supplicijs & morte affecerunt, insano simulacrorum cultu dignum exitum inuenissent, præter spem & opinionem ex Occidente instàr Luciferi exortus est Constantinus Imperator Christianissimus, orthodoxæ vitæ instituti princeps, & inculpatæ fidei propugnator: qui simul àc ex Occidente in Orientem sceptra transtulit,diuina luce illuminatur:& cùm pietate animum instruxisset,aduersùs diabolum primũ certamen suscipit,& de Christianorum libertate publica proponit edicta, & quæ fidelibus ab impijs afferebantur, molestiam repellit,diruit cultum simulacrorum,de falso agit triumphum:quæ constare non poterat,efficit manifestam veritatis prædicationem:eos,qui Dñm honorārunt,& honore & libertate afficit.Instaurantur,viresq; recipiunt corpora fideliũ,quæ flagris lacerata fuerant.Tormentis & exilijs subijciuntur, quæ sequuntur dæmones. Licebatq; videre fideles reuocari à persecutione, & eos qui dæmonibus seruiērāt, respicere. Quod quidem chori Angelici præ se ferebat speciem, Dominum omnibus liberè glorificantibus.

Constantinus Imperator,fidei propugnator.

Lætabat Imperator fidelissimus quotidiano Christianorũ augmẽto, reputans animo hoc esse diuinæ operationis, quæ exiguo tempore eos, q illius parebāt imperio, traxit ad Dñi Iesu Christi agnitionẽ, & cogitās qdnam euenisset ijs, q illum præcesserant. Nam cùm finitimæ gentes,tanq; nullis penitùs iunctæ fœderibus, insurgerēt aduersùs eos,q ante ipsum imperauerāt,& intestinæ seditiones eis à mutuis cædibus respiran-

spirandi spatium non præberēt,quandò Constātinus per Saluatoris nostri Iesu Christi gratiam accepit Imperium,protinùs tanquàm iussu aliquo, & mala cessárunt gentilium,& qui eius ditioni parebant,pacem amplexi fuêre. Tranquillũ Cõstantini Imperium.

Sed bonis infestus dæmon ne hãc quidem tulit hominũ eorum, quæ sunt meliora, cognitionem:sed sicut olìm primo homini creato vitam inuidit cælestem, & per serpentem eius auribus præcepti inseuit inobediētiam: ità etiam tunc cruciatus ob hominum ex idolatria ad Deum cõuersionem,excitat spiritum Pythonis. Is aũt fuit Arrius,qui erat quidem appellatione Christianus, & in presbyteratum Ecclesiæ Alexandrinæ allectus:Cùm enim diuinarum scripturarum ei mandata fuisset,atq; vtinàm nõ fuisset,interpretatio:vana autem gloria & auaritia,planè diaboli patris eius armis teneretur:vidisset verò post Petrum insignem inter Martyres victorem,& inter Pontifices Apostolis æqualem, & Achillam eius successorem, Alexandrum inter præsules castissimum,& Apostolicorum dogmatum strenuum defensorem,Alexandrinæ præesse Ecclesiæ, tanquàm venenatus quidam draco,inuidiæ virus, quod latebat in imis cordis eius penetralibus,cuomit. Gene. 3. Arrius hæresiarcha.

Sed aduersùs Alexandrũ quidem nõ poterat eius importuna se efferre insolentia. Nam erat qdem Alexander vita,in quã nulla cadebat repræhensio,& nullius vitij particeps,prout est Dñi de Iob testimoniũ. Quidnam ergò machinatur scelestus? Arma parat aduersùs eius decreta,tanq; per ea eum insectaturus: & sic ponit os suum in cælum,& loquitur iniquitatẽ aduersùs altissimum.Nam cùm confiteretur S. Alexander filium esse patri & honore & essentia æqualem,statìm nugatus est mente captus Arrius,creaturã & facturam esse filium,& fuisse quãdò non erat,& quę sunt his magis impia,digna profectò,quæ æterno silentio & obliuioni mandentur. Iob 1. Arrij blasphemiæ.

Cùm ergò vidisset diuinus Alexãder hoc malum instàr morbi sacri depascere, (Attigerat eñ Aegyptum,& Thebaidem,& Libyam nuperrimè)veritus nè appræhēderet eorum corpus fidelium, ac post multas coràm adhortationes, quas efferato paternè adhibuit,post varias ex diuinis scripturis adductas probationes, qbus abundat & vetus & nouum Testamentum, sciens impium adhuc esse implicatum erroris caligine, confugit ad Dñm Iesum Christum,quem iste afficiebat cõtumelia: & vt aduersùs impium,& cum Deo pugnans cœptũ,opem ferret,iciunijs,vigilijs,& lachrymis adiutorem inuocat inspectorem veritatis.

Cùm aũt impius magìs efferaretur & efferuescceret,euocat Alexander plures futuros periculi socios,& dirigit literas ad eos,q erant in eo loco, Episcopos, & significat ꝓdigiosos cordis Arrij fœtus aduersùs rectam opinionem. Quamobrèm ꝓmunit qdem eorum aures,nè attraherentur aliqui à lacuna sensûs Arrij. Incitat aũt oēs,vt citra moram de his optimum dñm certiorem facerent. Cùm hæc ergò cognouisset victor inclytus,tanq; stimulo profana obscurorum molestaq; inopinatorum auditione perculsus,diuinas ꝓtinùs mittit literas,per quas & Magistratus,& eos,q poterāt,Episcopos Niceam Metropolim ad ea examinanda,quæ ad ipsos pertinēt, venire suader, & ad manifestandam veram & inculpatam fidem, penitùs aũt excindēdam dæmoniacam malè sentientium hæresim.

Cùm hęc ergò sic ꝓcessissent, quinam illo tempore inuenti sint viuifici spiritûs ꝓfluentia cõseruati Episcopi,& ex quanam parœcia ex ijs vnusquisq; ꝓfectus sit,ostender quæ ab ipsis facta est decisio synodica ijs,q studiosè legere voluērint. Sancti ergò Patres, nõ secùs àc quædã apes operariæ,veluti ex floridis pratis vnusquisq; ex ꝓprijs Ecclesijs surgēres,peruenìũt Niceam,locũ, q componit alueatia orthodoxæ opinionis. Diuinus ergò Cõstantinus cùm audiuisset sacram & Angelis reuerendã sanctorũ Patrum venisse præsentiam, statìm ex vestibulo eos conuenientibus prosequitur honoribus,& quibusdã pręmissis ex sacro cõuentu, humanitate & rerũ necessariarũ cõueniẽti suppeditatiõe ꝓcurat,nè necessè habeant recedere. Postq; aũt cognouit rectè finitę prouisum Patribus,tunc ipse Niceæ suam offert præsentiam, se sobria mente ab externis abducens tumultibus,vtpotè in rebus agendis exercitatum sanctorum Patrũ alloquturus conuentum de re diuina & de salute,quæ spectat ad homines. Patres veniũt Niceã. Honorificè & liberaliter habētur à Constantino.

Etenim erant quidam ex ipsis,qui gratijs ornati erāt Apostolicis: alij autem Christi stigmata circunferentes in suis corporibus. Ex quibus, vt lectores habeant maiorem de sanctis certitudinem, & animæ vtilitatem, aliquot adijciam. Sanctus itaque

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iacobus præsul Nisibenorum multos quidem liberauit à morbis, & de eo etiam fertur testimonium, quòd suscitârit mortuos. Et Neocæsareæ Euphratesiæ Episcopus sanctus Paulus, genitalia membra igne amisit, Licinij insaniæ effectus ludibrium. Et Paphnutius Aegyptius vir signifer. Et plures alij ex ijs sanctis: Alij quidem orbati sunt oculis: Alijs incisi sunt iuncturarum, crurum & brachiorum nerui: Alijs verò mutilati sunt pedes, & manus loreis vinculis. Bonorum autem aduersarius cùm hanc cælestem vidisset in terra choream, non permisit, vt esset omninò expers suorum aculeorum: sed sicut Iudam Domini proditorem constituit inter Apostolos: sic etiam vnà cum sanctorum caterua immanes lupos inuexit, tectos ouium pellib', Me-
Episcopi quidam fautores Arrij. nophantem, inquam, Ephesium, & Patrophilum Scythopolitanũ, & Theonam Marmaricanum, cum paucis alijs discipulis Arrij insipientiæ: de quibus dicetur in his, quæ consequuntur.

Quoniam autem opùs erat, vt quæreretur de eo, quod erat obstaculo veritati, & dispiciebatur locus aptus, in quem conuenirent, cùm excidisset optimus Imperator domum maximam ab eo, quod illic est, palatio, cubiculorum (vt ità dicam) regiorum oculum, cuius decus & magnificẽtia ad nostra vsque tempora est sanctorum Patrum tegumento conseruata, eam, tanquàm suæ Regiæ primitias, sancto deputauit Concilio. Quo in loco æquales numero Patrum iussit sedes fieri, vnà habens rationem requietis senectutis, & honore prosequens sacerdotium. Cùm ergò ipsi appulissent, ipse quoquè Imperator ingreditur: neque verò arroganti, & elato, & regio adspectu intuens: sed contracto supercilio, & modesto incessu accedit, & sanctos, qui occurrunt, amplectitur, & eos benignè alloquitur: & leui quodam risu præ se ferens comitatem, ob sanctorum congregationem indicat suam animi lætitiam. Suam autem in Deum ostendit humilitatem, & summam in Patres submissionem, quòd inter sedes Episcopales suum submiserit subsellium.
Modestia Cõstantini.

Cùm sancti ergò consedissent, & à Deo coronatus Imperator, Eustathius Antiochenus (Ei em̃ annuit sancta synodus, vt verba faceret ad Imperatorem) Deo, inquit, agimus gratias, ô optime Imperator, qui terrenum tibi Regnum dirigit, qui errorem simulacrorum per te aboleuit, & fidelium animi trãquillitatem in libertate collocauit. Cessauit nidor dæmonum, multiplici gentilium deorum cultu soluta est falsa religio: Expelluntur tenebræ impietatis, luce diuinæ cognitionis orbis terrarum illustratur, Pater glorificatur, Filius simul adoratur, Spiritus sanctus annunciatur: Trinitas cõsubstantialis, vna diuinitas in tribus personis & hypostasibus prædicatur. Per eam, ô Imperator, tibi munitur tuæ pietatis potentia. Eam nobis serua integram & inuiolatam. Nullus hæreticus subiens Ecclesiam, de Trinitate vnum aliquid auferat, relinquens, quod restat, affectum ignominia. Arrius nobis, qui à furore accepit denominationem, orationis causa est & cõuentûs: qui nescio quomodò allectus in presbyteratum Ecclesiæ Alexandrinę, nos latuit, cùm esset alienus à doctrina beatorum Apostolorum & prophetarum. Vnigenitum em̃ filium, & verbum Patris non veretur priuare eádem & æquali cum Patre substantia, & creatorẽ cum creatura creaturæ cultor cõtendit connumerare. Eum aũt persuaseris, Imperator, mutata sententia, nõ repugnare doctrinæ Apostolicæ: aut si in vanæ opinionis, cuius est cõuictus, perstiterit impietate, eum de Christi & nostro cœtu funditùs sustuleris, nè suis turbidis verborum blãditijs venetur animas simpliciorum.
Oratio Eustathij ad Imperat.

Serenissimus autem Constantinus cùm ex eo, quòd tam citò conuenissent, eorum in fidem ardorem coniecisset, & verba de concordia & conspiranti cõsensu, tanquàm Patribus filijs Patrum adduxisset: Agedùm Patres, inquit, omni studio & diligentia efficiamus, vt per Propheticas prædictiones & Apostolicas traditiones sit exæquatio & compræhensio veritatis, extra turpe & indecorum fratrũ odium & inanem doctrinam. Graue enim fuerit, si multiplicis deorum cultûs impietate dissoluta, & nobis subiectis hostibus, & bellis sedatis ciuilibus, non se inuicèm ensibus fideles, sed dogmatibus feriamus, & Euangelicam doctrinam, quæ est simplex, & non artificiosa, & vim habet non in verbis, sed in factis, doctrinæ disceptatione & verborum varietate conemur euertere. Deo ergò & Patri, & vnigenito filio Patris, & viuifico spiritui eorum, quę nunc à vobis exquiruntur, permittẽtes reuelationem, persequamur inquisitionem. Præstabimus em̃, vt nos quoquè prompto & alacri animo adsimus, & simus par-
Apostolicę Traditiões.

participes certaminis & laboris, vsq; ad finem reuelationis eorũ, quæ vera sunt. Credimus enim fore, vt nos inspiret aduentus diuini spiritûs, per quem erit firma ac stabilis nostra fides, omni hęretica opinione vacua, & expers malæ de Deo sententiæ.

Hinc Patrum clarorum multitudo confirmata viuifico, qui vnà versabatur, spiritu, concorditer procedunt ad inquirendam & declarãdam fidem orthodoxam. Et cùm multis veteris & noui testamenti testimonijs, quod filius sit Patri consubstantialis, acerrimè conuicisset, extra rectam fidem & Ecclesiam sanctam Arriũ segregant, anathemati eum subijcientes cum ijs, quæ ab ipso elaborata & dicta fuerant: & ità, nè ad diuinum Symbolum hæreticę malignitati vllus daretur aditus, impedientes contexunt expositionem, per vnumquodq; dictum abolentes sensum, qui ab vnaquaq; hæresi opponitur, vt omnibus est manifestum ex expositione eorum, quæ in Concilio gesta sunt in palatio.
Anathemate Arrius gellitur.

Quoniam autem eis videbatur restare quęstio de die principali, cùm à multis in illud vique tempus celebraretur, nullo certo prędstituto termino, adeò vt alij quidem essent in vestibulis sanctæ ieiuniorum Quadragesimæ: alij verò peragerẽt dimidium certaminum abstinentiæ: alij autem celebrarent symbola salutaris resurrectionis: & alij quidem in tristitia & lachrymarum profusione, & abstinentia à cibis se duriter gererent: alij verò victoria Domini exultarent, per quam fractus est infernus, & mors deleta, surrexit Adam, & satan est alligatus: de eo quoq; diuini Patres sancto, qui vnà cum eis erat, inspirati spiritu, vnà cum optimo Constantino constituerunt, vt omne genus Christianorum, vno eodemq; tempore Christi Dei nostri diem sanctum agerent resurrectionis: vt orationis & abstinentiæ, lętitięq; & choreæ communem domũ, nempe eam, quę est vbiq;, Ecclesiam sibi catholicam conseruarent. Cumq; aliarum Ecclesiasticarum quæstionum, & diuinorum canonum fecissent editionem, orthodoxæ sententiæ constituêre decisionem. Cùm hoc ergò factum esset, censuit optimus Imperator, vt vniuscuiusque ex Patribus descriptionibus sancta confirmaretur decisio.
Mãdat Synodus, vt tota Ecclesia vno eodemq; tẽpore pascha celebret.

Postquàm autem ea fuit expósita, & publicè lecta, & iam ferè omnes subscripsissent, fit miraculum, dignum quod memorię mãdetur, ad gloriam quidem eorum, qui crediderunt: pudorem autem eorum, qui fuerunt increduli. Nam cùm duo sancti Episcopi, Chrysanthus & Mausonius, nondùm decisioni suas adiecissent descriptiones, accidit vt diuina prouidentia ij ab humanis excederent. Diuini ergò Patres cùm venissent ad communem locum, in quo dormiebant, tanquàm simùl cum eis essent, & quæ dicebantur audirent: O patres, dixerunt, & fratres, Prędclarum certamen nobis cùm decertâstis, cursum perfeciștis, fidem seruauistis: si ergò quod factum est, DEO gratum esse iudicâstis, (nunc enim puriùs cernitis) nè quid sit impedimento, quo minùs vos quoquè decisionem subsignetis. Hęc simùl & dixerunt, & signata decisione sanctorum Patrum loculo imposita, totam illam noctem insomnem peragũt in oratione. Die autem sequenti cùm veniissent ad loculum, saluis, quæ erant imposita, signaculis, cùm sanctam reuoluissent decisionem, inuenerunt sanctorum Patrum in eam immissas subscriptiones, adeò vt citra dubitationem vnusquisque etiam ex ijs, qui erant extrinsecùs, fateretur, sanctum illum sanctorum Patrum chorum constare præsentia & ope sanctæ Trinitatis, eamque suam corporaliter ostendere defensionem ijs, qui digni habentur, vt videant.
Nota insigne miraculum.

Sed (quod in ijs, quæ priùs dicta sunt, prętermisimus) cùm de Dei hostis Arrij blasphemia triumpharet sancta synodus, accessit superstitionis gentilis philosophus, cõtentionis scilicet, & non veritatis studio, Arrij sceleratam defendens sententiã. Menophantesq;, & Patrophilus, & Theonas, & alij, de quibus superiùs dictum est, syllogismis philosophi erecti, aperuerunt fœtidũ virus Arrij abominationis, & accedunt Philosopho petulãter insultanti veritati. Sed piscator piscatorũ, & Saluator pśecutoris hic quoq; excogitat aliquid dignum suis ꝓdigijs. Propositionũ em̃ Philosophi difficiles contentiones vt admirabiliter dissoluerentur, efficit silẽtio orationis: eligitq; quendam ex sanctis, non mũdana sapientia, sed vita ornatum Angelica, gentilis impietatis & hæreticę blasphemiæ defensori aduersarium. Hic minas imitatus Dominicas, quibus aduersùs dæmones & mare cernitur vsus Dominus, simùl & Philosophũ quodam veluti carmine alloquitur, dicens: Tace, compescere: & verbosum homi-
Matth. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Philosophus à simplici Episcopo confutatus, credit.

nem verbo mutum effecit, adeò vt cùm ei statim vox defecisset, cum timore & tremore accesserit ad chorum sanctorũ,& vinculo petierit absolui, & sancto baptismate donari. Sic signorum Dominus philosophum cum tota domo vocauit ad salutem, & eum,qui heri fuerat orthodoxę accusator sententiæ, effecit defensorem veritatis. Hoc miraculo aiunt Menophantem cum suis sectatoribus obstupefactum,visum esse sua sponte assentiri sanctæ Synodo ad impium Arrium feriendum anathemate: posteà autem,non secùs àc canes rabidos,ad suum redijsse vomitum.

Cùm ergò sancta Synodus trecentorum decem & octo sanctorum Patrum accepisset finem, propter quem congregata erat, & eos tempus vrgeret ad reditum,pius Constantinus cùm eos mensa vicissim excepisset, & verbis vsus fuisset adhortatorijs, cùm & Ecclesiarum ipsorum prouidisset inopię, & ad alendos vbiq; pauperes dedisset commeatus,eos omnes abeuntes benignis verbis est prosecutus: Videtis,inquiẽs, institutionibus meum Dei cultum, & q̃ prõpto & alacri animo effecerim, vt euerterentur idola:operam autem dederim,vt fides Christianorum vbiquè annunciaretur, adeò vt nullius alteri⁹ religionis species vobis relinquatur, nisi vt soli Christiani sanctam & vnius eiusdemq; essentiæ Trinitatem adorent & amplectantur. Hanc vobis hodiè trado puram & synceram. Vestrarum autem fuerit precum & diligentiæ curare,vt Deo adiuuante,maius in dies accipiat incrementum.

Cùm hæc dixisset, & quę sunt his similia, & alijs quidem vidisset effossos esse oculos,alijs aũt graui cruciatu obtorpuisse manus , alios verò esse incuruatos neruorum conuulsione, alios demùm excisis sibi genitalibus strenuè decertâsse : & cùm didicisset,quòd cùm in persecutionibus pro Christo in periculo confessionis se fortiter gessissent,impositorum sibi suppliciorum conseruarent cas,quæ videtur, reliquias, adorauit athletarum cicatrices, membrorum amplexus est torpores, affectis membris quandoq; membra sui corporis,aliquandò autem purpuram applicans Imperatoriã, eis se credens sanctificari . Quinetiam effossis oculis suorum oculorum admouebat pupillas, sustinens vt illinc illuminaretur eius mentis oculus. Sic cùm sanctos esset amplexus,nouam Romam est reuersus,exultans recta fidei prędicatione.

Cõstantini erga Episcopos reuerentia.

Sanctissimi autem Patres cùm optimum Imperatorem gratiarum actionibus & benedictionibus essent remunerati,per quas & pacis amplificationẽ, & Imperij confirmationẽ, & inimicorum subiectionem petit cœtus Episcoporum, ipsi Nicea soluentes, hospitalitatis munificentiam precibus sustentârunt & roborârunt. Hoc aũt testatur id,quod statim ea de causa factum est signum. Nam cùm postridiè essent precaturi Saluatorem vniuersorum pro suo domum reditu,& proꝛea, quæ illos excepit, ciuitate,accidit vt in eo,qui dicitur μεσόμφαλος,id est,medius vmbilicus ingressûs orietalis,scaturirent fontes circa medium apsidis, circa quod cõstiterat sanctorum chorus. Quæ quidem in hodiernum vsq; diem apparens,ostendit orationum fructuosos effectus. Et nunc apud eos omnes celebratur & nominatur Nicea, apud quos sanctorum horum trecentorum decem & octo patrum honorata est Synodus. Quantùm autem illi pro ea laborauerint,& quantam eius curam gesserint, conijcere licet ex ea re admirabili,quę nostra ætate facta est.

Fontes per miraculum scaturiunt Niceæ.

Nam cùm ingrati fuissent Assyrij, & per quod eis parta est salus, Romanorum imperium depopulati essent & vexâssent,& omnia (Quid enim aliud dicendum est)barbarica consumerent insolentia,permansit intacta à Babylonica omni contumelia, vt quæ nec igne,nec gladio,virorum,aut mulierum, aut infantium sensérit captiuitatẽ, cùm eam sæpè clanculùm & aperti adorti essent. Dicitur autem,superbum quoquè quendam ex eius exercitu tribunum militum impudenter audax cœptum esse agressum,nempe vt magiæ illic execranda faceret piacula: nocturna autem visione, & diurnis,quæ illi soli apparebãt, terroribus incussum esse timorem, nè acerbè periret, adeò vt mutatus sceleratus, templum illud vel potiùs templi habitatorem Christum verum Deum nostrum honoraret, & lucernis accensis placaret: Et ex eo tempore omnem Babylonicum exercitum à sancto templo arcuisse, & hospitalem mansuetudinem,& barbaricę ferociæ minimè respondentem ijs,qui in ipsa vitam agunt,ostendisse. Quę etiam externis multis salutem peperit: si quis enim ab eis captus esset, modò se Nicenum iactâsset per simulationem,quodcunque sibi ab eis impendebat,propulsauit periculum.

Niceã expugnare non possunt Assyrij.

Luminaria ã olim in tẽplis accẽsa.

Hæ

Hæ sunt gratiæ hospitalitatis in Patres, quę etiam possunt futuris seculis efficere, vt ab eis Niceæ cura geratur. Illi autem nõ secùs àc limpidi fluuij ex vno Niceæ fonte diuisi, ad suum quisque gregem peruenerunt,fructum referentes beatę peregrinationis,salutare mundi Symbolum. Et cùm veneranda senectute,& in vitę ex virtute profectu suę parœcię illustrâssent curriculum, beatam sortem sunt consecuti. Benignus autem & clemens Deus,seruorumq; suorũ amator beneficus, qui eos glorificat, qui ipsum glorificant,cùm eorum animas dignas censuisset,vt fruerentur delicijs in cælo repositis,nõ sine munere ac prẽmio dimisit eorum castissima corpora, sed miraculo, quod est prẽter opinionem, per hæc quoq; suos honorauit ministros. Communem enim mortem,tanquàm naturalem eis somnũ induxit. Vndè quę hos Patres suscepẽre corpora,manserunt in vniuscuiusq; parœcijs minimè dissoluta.

1.Reg.2.

Nota res miras.

Horum autem fortassè sunt multi quoquè alij testes, qui in locis viderũt id, quod dicitur,& qui sanctos ipsos, velutì quodam somno tenerẽtur, cùm aliquandò eorum aperirentur loculi,in eis sunt complexi. Quinetiam sumus quoquè nos huius non falsi testes spectaculi. Angelis enim paris Leontij Cęsareensium Ecclesiæ sanctissimi Præsulis, cuius multi quidem,etiam antequàm veniret in Nicenam Synodum,emanârũt sudores propter fidẽ, multi autem per ipsum martyres & victores athletę prostrauerunt aduersarium, multiq; vsi eius vitæ doctrina, ciues euasêre cęlestes : ex ijs enim vnus quoq; est Gregorius,magnus inter victores athletas,qui inuenit reliquias sanctarum martyrum Ripsimes & Gaianæ, & impudicum Teridatem priùs quidem euertit,deindè autem ad fidem deduxit) huius,inquam, precioſas reliquias complures nobiscùm vidêre, quæ neq; pilos abiecerant,neq; vngues amiserant :erant autem plenæ omni vnguentorũ fragrantia . Neq; verò sit aliquis, qui his fidem non esse habendam existimet. Sunt enim hæc, & his maiora dona gratiæ, ad honorem fidelium, ad laudem Ecclesiarum,ad gloriam Christi Dei nostri: Cum quo Patri gloria,& viuifico spiritui,nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Insigne miraculũ in reliquijs Leõtij Episcopi

ORATIO HISTORICA DE IIS, QVAE NICEAE GESTA SVNT A SYNODO PROPTER *Arrij depositionem. In qua est etiam singularis narratio de vita magni Constantini.*

Habetur in Simeone Metaphraste.

Nonodecimo anno Imperij Diocletiani, aduentûs autem Saluatoris nostri Iesu Christi trecentesimo quinto anno, rursùs in nos inualuit persecutio: quo tempore Constantinus Constantij filius erat puber. Qui cùm sacras literas didicisset à Patre,& electus fuisset ab eo Cæsar, cumq; Diocletianus autem & Maximianus venissent in Aegypti Alexandriam,quandoquidem illic Tyrannus insurrexerat, erat vnà cum eis ferens auxilium Constantinus iuuenis, & pulcher adolescens, & se in bello gerens strenuè. Quo tempore sceleratus Maximianus,qui erat gener Diocletiani,vt qui eius filiam duxisset vxorem, videns eum se fortiter gerere, & laudari ab omnibus, inuidia ductus,conatus est eum ex insidijs tollere de medio.

Sed cùm ipse cognouisset sibi parari insidias, fuga suę saluti consuluit,ad patrem confugiens. Eum autem decedentẽ offendens,eligitur ab ipso successor Imperij. Quo tempore pium quoq; dicunt dixisse Constantium: Nũc est mors mihi vita iucundior, ô fili, cùm funeris iusta accipiam maxima tuum principatum. Relinquere eñ in terra Imperatorem, qui possit Christianorum lachrymas abstergere, & arcere iniquam cędem,quam non cessat Maximianus moliri in Christianos,dat mihi beatam sortem. Iam autem tertius agebatur annus eius,quæ exercebatur in nos,persecutionis:in quo Constantius caducum Regnum æterno commutauit, & filio Imperatore renunciato,pietatis prædicatorem & Christianorum reliquit defensorem.

Cõstãtinus à patre renunciatur Imperator.

Cùm autem Seuerus morbo esset mortuus, Licinius, qui erat Constantij gener, ducta sorore Cõstantini, ꝓpter suã cum ipso affinitatẽ senatusco̅sulto Imperiũ obtinuit.Reliquã aũt partẽ Orientis Gallerius Maximinus obtinuit:Maxẽtius verò Romę imperauit, q̃ erat fratris filius. Nã hic quidẽ Maximiani prioris,ille verò Diocletiani. Constantinus autem pius Imperator cùm sæuas cædes & stupra virginum, & raptus alie-

Universidad de Deusto
Biblioteca

alienarum vxorum,& vim,quam per delicias afferebat execrandus Maxentius, audi-
tione accepisset, & Romani ad eum missa legatione ab eo contenderent, vt eos ser-
uaret & redimeret,literis quidem hortatur Tyrannum, vt à rebus turpissimis absti-
Vide virtu. tẽ sanctissi. neat. Cùm autem verbis eum nõ persuaderet,bello aggreditur. Et commissa pugna,
mę Crucis. parùm quidem abfuit,quin vinceretur. Sed cùm ei in cælo apparuisset figura Crucis,
insculpta immateriali lumine, & literis eiusdem materiæ annũciaret victoriam, (Di-
cebat enim scriptura: In hoc vince) cum hostibus congressus, & belli & hostis vim
frangit.

Ante conflictum autem cùm diuinam visionem trophæi instàr formâsset, & gem-
Effigies mis auro insertis concinnâsset, dat eam ferendam ijs,qui antè equitabant. Et ab eo
Crucis. quidem capitur Maxentius. Nam quibus venabatur insidijs Constantinum, eis ipse
captus est. Nam ante Romam circa pontem Miluium, dolo pontem alium construxerat,per quem sperabat fore,vt equitans interiret Constantinus. Nam cùm citò &
magno cum tumultu terga vertissent, qui Roma exiërant, ipse doli artifex vnà cum
ijs, qui sequebantur,rupto, qui callidè constructus erat, ponte, in fluuio submersus
fuit,& mortem bibit. Sed sic quidem interijt Maxentius, & pars illius redit ad Con-
stantinum. Subditi autem non solùm à malis ingentibus quieuêre, sed etiam in sum-
ma felicitate diem festum agebant.

Licinius verò,qui gentilium tuebatur sententiam,furebat in pios, primùm quidẽ
Licinius p- clàm metu affinitatis,posteà autem palàm quoquè. Diuturnum enim, & quod intùs
sequitur alitur malum,magna ex parte conclusum,intùs manere non potest. Sed quod olim
Christiãos. meditabatur,extrinsecùs producit in triumphum. Quæ in Christianos ergò est excita-
ta,& quę verbis explicari nequit persecutio, mouet pium Imperatorem ad iustum
odium in sororium maximè impium, odiumq; bellum peperit. Cùm autem & mari
& terra multa,eaq; omnis generis committerentur prælia, vincitur Licinius, & Im-
peratoris humanitate fretus, seipsum ei dedit. Req; ipsa ostensum est, eum non fru-
Capitur à strà fidere. Nam qui erat multis obnoxius supplicijs, impunè dimittitur, & ei depu-
Constãtino tata est Thessalonica,in qua poterat semper tutò versari. Is verò humanitatem arma
suæ faciens amentiæ,ad amissum prælium instaurandum, molitus est rebellionem,
Cęditur. quæ ei & vitam,& Imperium iusto ense amputauit.

Postquàm autem post Achillam,beati Petri successorem, susceptt Alexander Ale-
xandriæ sacerdotium, Ecclesia iam liberata à persecutionibus,& gloriante de marty-
rum certaminibus, malum quod in sinu nutriebatur,& orbis terrę tumultus Marti,
(id enim est Arrius) in mœrorem rursùs conuertit Ecclesiæ lætitiam. Dei enim filiũ
redegit inter creaturas,cuius manũs est opus vniuersa creatura. Postquàm aũt Ale-
xandriæ Episcopus Alexander,& monendo,& rogando fuit defessus,(Altitudo enim
zizaniorum vincebat sementem verbi)depositionis gladio eum excindit ab Ecclesia.
Eusebius autem, qui Berytum quidem contempserat, ad Nicomediensium autẽ Ec-
clesiam oculos adiecerat,quoniam violentę suę rapinæ pœnas non dederat, animo
sublatus,Arrij,& eius hæresis sectatorum vel inprimis curam agebat. Ex quibus inter
eos quidem,qui aliquandò fuerunt Episcopi,erat Secundus & Theonas. Inter Dia-
conos autem & presbyteros erat & Arrius principium hæresis, & Achillas, & alius
Arrius,& quidam alij eiusdem honoris & ordinis, numerum implentes nouenariũ:
quos etiam deposuit Synodus centum ferè Episcoporum, qui ex Aegypto & Libya
conuenerant,anathemati quoquè eos subijcientes.

Quę cùm non sine dolore audijsset Constantinus, mittit Alexandriam Osiũ qui-
Osius Epi. dem nomine,vita autem etiam Osium,id est,sanctum. Corduba verò vrbs Hispaniæ
scopus mit. de eo se iactabat. Porrò autem ei quoquè tradit literas scriptas & ad Alexandrũ Dei
titur Alexã- Pontificem,& ad Arrium parentem impietatis. Quarũ illæ quidem petebant, vt hu-
driam. manitate & clementia vteretur in Arrium: hæ verò imperabant, vt à furore desiste-
ret,& sensum teneret Ecclesię. Quinetiam hortabatur,vt à lite inter se & contentio-
ne discederent,vt quę multorum malorum causa fuerit inter multos. Postquàm au-
Nota quan. tem Arrij morbus nec insignis Osij presentia & doctrina,neque admonitione Impe-
tùm deferat ratoris est curatus,Concilium Pontificum in Bithynię vrbe Nicea congregat Impe-
sacerdoti. rator. In qua cùm considérent Episcopi,Imperator ipse stans in medio, non aliàs se-
bus tantus Imperator. dere sustinuit,quàm sacrosanctus ei chorus annuisset.

Atque

Atque Arrij quidem hæresim & Eusebius Nicomediæ Episcopus,& Theognis Niceæ,
& Marius Chalcedonis defendebãt: Pictatem autem Alexander presbyter Constan-
tinopolitanus, & vicem gerens eius Pontificis. Metrophanes enim sanctus non ade-
rat tam propter profundam senectutem,quàm propter aduersam valetudinem. Post
quem & Athanasius Alexãdrinæ Ecclesiæ Archidiaconus,& eius Pontifex Alexãder.
Synodo verò intererant etiam aliqui,qui non solùm Pontificalem non habebãt gra-
tiam,sed neq; mysterijs Christianorum erant initiati: sed propter differendi facultа-
tem magni erant nominis: quos non ficto & inornato Dei sapiẽtię verbo quidam ex
sacrosanctis senibus,& diuina gratia inhabitante ceperunt,& cùm à gentili errore ex-
purgâssent,& Arrij,pro quo maximè decertabant, effecerunt vt in gregem Domini
allegerentur.

In hac Synodo autem aderat etiam Paphnutius admirabilis, genere quidem Aegy- Paphnutius
ptius,cõfessor verò in certamine. Cui etiam Maximianus Christi inimicus dexterum Episcopus.
effodit oculum,& sinistrę manũs neruos precidit in cubito,& metalli opere vexauit:
Vir, qui præclara multa opera, & virtutes effecit: quem etiã maximè pius & Dei amã-
tissimus Imperator omni honore affecit, nec eum vnquàm cepit satietas eius effoi-
sum deosculandi oculum. Quinetiam vnà versabatur venerandus Spiridon, de quo Spiridon
ex innumerabilibus pauca quædam dicet oratio. Pascebat ipse aliquãdò greges suos, Episcopus,
etiamsi in dignitate esset Episcopali. Gregem autem inuaserunt latrones,& vincti fu- & quędam
erunt vinculis,quæ non cadebant sub visum. Cùm eos autem vinctos deprehendisset, eius gesta.
quos ipse vinxerat precibus,à vinculis quidem solvit pari sapientia: Dat autẽ eis quo-
què arietem,futurum mercedem,dicens,nocturnæ afflictionis. Habebat verò virgi-
nem filiam,quę cum eo habitabat. Ipsa cùm alicuius accepisset depositum,migrauit è
vita. Is verò qui aurum deposuerat,(erat enim peregrè profectus) reuersus aurũ quæ-
rebat. Vnà autem cum eo scrutabatur quoq; Spiridon, nec inueniebatur. Quocirca
accedit ad sepulcrum filię,&,O filia Irene,inquit,(hoc enim erat nomen virginis) vbi
est depositum? Illa autem respondit è sepulcro, edocens locum & modum inueniẽ-
di. Et cùm facilè inuenisset depositum, restituit ei, qui deposuerat. Sed his quidem
tanquàm ex vnguibus leonem significamus.

Hi ergò viri longè beatissimi, & aliorum Pontificum congregatus cœtus, Arrium
& eos,qui cum ipso sentiebant,condemnârunt impietatis: & pronunciârunt,filiũ esse
Patri consubstantialem,easdem vno ore ferentes sententias. Quidam autem octode-
cim numero, visi sunt declinare ad furorem Arrij. Sed ijs exilio Regia sententia de-
creto, in impietate sex soli permanserunt, cùm alij præ se tulissent recantare, & ad
sensum pietatis,etsi non purè & syncerè,sed mente subdola concurrissent. Quorum
fuit princeps Eusebius Nicomediç Episcopus. Hinc quę erant vbiq; Ecclesię, à mul-
tis tumultibus & seditionibus respirârunt ad pacem. Et Osius quidem Cordubę Epi-
scopus simùl cum ijs,qui ipsum sequebantur, ferens acta synodica,procurauit pacem
Occidentalibus. Ijs autem, qui erant in Aegypto & Libya,acer Athanasius. Alexãder Alexander
verò etiã vergebat ad senectutem,(erat enim septuagenarius) ijs tamen, qui erant in Constanti-
Thracia & Illyrico,concordiæ & pacis Ecclesiarum ferendi fausti nuncij laborem su- nop. Episc.
stinuit, vnà habens secum in eo itinere Paulum, qui tũc tenebat grădum lectorum & multis locis
subscriptorum Constantinopolitanæ Ecclesiæ: qui etiam in synodo annum agens Arianismũ
duodecimum, versabatur vnà cum Alexandro. extirpat.

Sed hæc quidem paulò pòst: priùs autem venit ad videndum sanctissimum Metro-
phanem. Qui cùm cum lætitia affecisset propter bonum nuncium, & propter suum
aduentum, non autem propterea quòd esset peregrinaturus, profectus est ad obeun-
dum munus sibi creditum. Peruadentes verò Thraciam, & Macedoniam, & Thessa-
liam,& Achaiam omnem,& Græciam,& terram continentem,ne Insulas quidem ne-
glexerunt,sed etiam nauigantes, radicitùs omnem euulserunt zizaniam: Euangelicę
autem doctrinæ, & synodicarum predicationum generosam sementem disseminâ-
runt. Cùm synodus autem accepisset finem tribus annis cum dimidio, (Cœpit enim
quintodecimo Aprilis,finita est autem,cùm triẽnium rursùs peruenisset ad Aprilem,
& excurrisset vsq; ad Septembrem: sic enim sapiens adnotauit Alexander, qui scripsit
acta synodi) stans Imperator in medio chori Ponrificum, petijt ab eis vnam sibi dari
gratiam. Illi autem prompto & alacri animo annuerunt.

Gra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gratia autem hæc erat, vt ipsi vnà secùm ingrederentur, vt viderent Pontificem, quem esse suum patrem confessus est Imperator, & vt ciuitatis, quã ipse erexerat, eorum præsentia & precibus eius nomine, qui condidit, fierent Encænia. Cùm autem inuiserent Pontifices Metrophanen perspicacissimum die quodam Dominico, & vnà adesset Imperator, & alij habiti sunt sermones, &, Video, inquit excipiens Imperator, ô Patrum mihi maximè venerande, te & senio & morbo laborare: rogo te ergò, vt dicas & nobis ostendas eum, qui post te est gregi præfuturus. Ille autem læto vultu dicit ad Regem: Persuasum habeo in Domino, sanctissimum spiritum nunc per tuam linguam esse locutum. Mihi enim de eo cogitanti septem antè diebus manifestauit Dominus, & me post decem dies è vita emigraturum, & quisnam sit sacram dignitatem suscepturus. Is est autem meus cõpresbyter Alexander, qui verè est dignus electione, & sancti spiritûs prædictione. Prætereà autem eum quoquè, vtporè puer, lector Paulus sequetur.

Metrophanes prædicit, quæ sint ipsi successuri.

Cùm autem respexisset etiam ad diuinum Alexandrum Pontificem Alexandriæ: Et tu quoquè, inquit, ô frater, egregium relinques successorem. Et manu accipiens Archidiaconum Athanasium: Eccè, inquit, strenuus Christi miles. Is te sequetur, qui nõ solùm vnà cum Alexãdro fratre meo decertauit aduersùs impietatẽ Arrij, sed adhuc cum eo multa & magna suscipiet certamina. Nõ solùm aũt eum manent secunda, sed etiam cum forti & strenuo Paulo sustinebit tertia. Hæc dixit, & tanquàm spiritu exci. tatus, cum Episcopis descendit in Ecclesiam: & cùm post Euangelij lectionem breui sermone esset populum allocurus, & eum instituisset, etiam non præsentem presbyterum Alexandrum renunciat Pontificem, & throni successorem. Populus verò vna voce cum ipso Imperatore aliquor horas clamauit, Dignus. Deindè pallium deponit in sacra mensa, id iubens seruari successori. Venturum autem ipsum prædixit propediem post diem septimum suæ ad Christum resolutionis. Fiunt ergò omnia, vt prius dixi, & vt mandauit. Quieuit autem, cùm esset centum & septemdecim annos natus, * quarto mense * Iunij.

Nota de Athanasio.

Constantia soror Constantini efficit, vt reuocetur ab exilio Arrius.

Constantia autem soror pij Constantini, quæ fuerat vxor impij Licinij, A fratre, inquit, vnam hanc postremam pero gratiam, vt ab exilio reuocetur Arrius, in quem iniustæ structæ sunt insidiæ: sentit enim cum synodo. Erat enim apud eam quidã presbyter studiosus Arrianæ hæresis: qui cùm se priùs insinuâsset in familiaritatẽ Eunuchorum Constantiæ, per ipsos quoquè ad eam peruénit, verborum que illecebris & blanditijs ei persuasit, quòd per inuidiam expulsus fuerit Arrius, & quòd rectum dogma teneat Ecclesiæ. Quæ cùm Imperatori dixisset, eum commouit, & statim scribit, vt Arrius redeat ab exilio. Eum quoquè fratri commendat presbyterum, qui non minùs erat hæresis presbyter, quàm assentationis. Qui moribus & verbis aptis ad se insinuandum, haud ità pòst conueniendi pium Imperatorem consequitur libertatem, & verba mouet de Arrio, quæ ipsum faciebant orthodoxum. Rex autem, si Arrius, inquit, id sentit quod synodus, ego cum & lubenter videbo, & cum honore in Alexandrina constituam Ecclesia. Hæc autem dixit, & ipsum literis ad se accersijt.

Arrij fallacia & iniurium.

Atque Arrius quidem venit Constantinopolim simul eum Euzoio, qui fuerat depositus: eosque benignè excipit Imperator, roganstque quidnam sentirent, audit eos dicentes, se non aliud sentire, quàm exposuissent Trecẽti decem & octo sancti patres. Quinetiam miseri fictæ confessioni adiunxêre iusurandum. Imperator autem iubet eos in scripta referre, quid sentiant. Illi verò prompto & alacri animo falsa scribunt. Dicebant enim in scriptis, se & eos, qui erant cum ipsis, credere ea, quæ lingua confitebant. Motus est ergò Imperator, propterea quòd confessi sunt pietatem. Statimq; ipsum & eos, qui cum ipso erant, cum honore mittit Alexandriam. Alexandriç autem Pontifex Alexander, cum eo conspirante Athanasio, missum minimè suscipit. Et hæresim rursùs Arrius aperiebat & Aegyptum perturbabat.

Rursùs periurat Arrius

Imperator verò accersit Arrium, & rogat an perseueret in ijs, quæ coràm est confessus. Is autem rursùs promptè asseueranit, se in ijs perseuerare, & verbis addidit iusiurandum. Erant autem hæc omnia verè scenica, atque adeò ijs, quę in scena agũtur, magis ficta. Aiunt verò, quòd cùm abscondità librum scripsisset Arrius, & eum ferret sub axilla, impudenter loquebatur impietatem, & sic se iurabat sentire, pietatis charactam in apertum proferens, sicut etiam subscripserit. Cùm autem res Arrij sic esset dubiæ

dubiæ ac suspensæ, Imperator breui pòst tempore mortalem vitam cõmutat immortali, cùm triginta & vnum annum regnâsset, vitã autẽ transegisset sexaginta & quinq; annorum. Moriens verò, apud presbyterum hæresis deponit testamentum, iubens vt id traderet filio Constanti, quem etiam testamẽto scripsit paternæ hæreditatis & imperij successorem & Imperatorem.

Perfidia pseudopresbyteri.

Presbyter autem, qui & in Deum, & in homines erat infidelis, dat clanculùm testamentum Constantio, simul visus proditor & patris, & testamenti, & filij hæreditatis. In proditione autem concurrerunt & Eusebius impius Præpositus, & quidam alij impietatis, naturæq; Androgynæ sodales. Cæterùm prodit quidem Cõstantio ea, quę illius fidei credita fuerant: Eius autem in homines infidelitatis à Cõstantio hanc petit mercedem, vt rectam suam prodat fidem. Familiarem verò & socium sibi adsciscit Eusebium Nicomediensem. Ij verò machinantur, nè Alexandriæ audiatur Arrius, sed Constantinopoli, existimantes se facilè superaturos Athanasium, qui non aderat, simul etiam secùm Imperatoris ferentes authoritatem.

Precibus suis Alexander Episcopus interficit Arrium.

Cùm autem cum Alexandro Constantinopolitano Episcopo multa locuti essent de conuentione, quæ pietatis dogmata eradebat, postquàm non persuaserunt, profecerunt ei mandatum Regium, vt aut cum eo, quod sentit, Arrium suscipiat, aut sedi cedat: aut si neutrum elegerit, sciat se mitti in exilium. Persuaserunt aũt eriã Constãtio verè mancipio, vt accersito Alexandro eadem diceret & minaretur, vt ei, qui propter maleuolentiam, nõ autem pietatem, Arrio esset infensus. Ille verò Christi virtute inculpataq; vita & conscientia fretus, respõdet Imperatori: Veráne sint ea, quorum insimulor, dies deincèps ostendet. Ego autem eum, qui tantæ est conuictus impietatis, & condemnatus à tot Pontificibus, non possum in venerandorum sacramentorũ susscipere communionẽ. Constantius verò: Vide, inquit, ô Episcope, (cõgregatur enim Concilium Episcoporum) nè eum inuitus suscipias. Post quæ surgens exijt Pontifex, & cùm ad Dei accessisset ecclesiam, cum suspirijs & lachrymis ad Deum clamauit, nè propter Arrij irreptionem permittat gregem suum dissipari. Totaque nocte sub altari à Pontifice peracta fuerat precatio.

Horrenda Arrij mors.

Eusebius autem, vt qui impietatis esset amator vehemens, accedit ad Arrium cum caterua hæretica, & iubet procedere ad synodum, quæ ei, vel inuito Alexãdro, reddetur iniustè ablatam sacerdotij dignitatem. Erat itaq; in ciuitate tumultus & perturbatio propter ea, quæ mouebantur, alijs quidem Arrio fauentibus, alijs verò proditionẽ pietatis non ferentibus. Congregatus itaq; erat cœtus in Ecclesia: & vnà cum ijs, qui erant eiusdem sententiæ, procedens Arrius, cùm ex equo descendisset, quasdã publicas ingreditur latrinas, quæ constructæ fuerant post forum Constantini: Et cùm egereret, cum stercoribus quidem intestina, cum intestinis autem animã quoq; miser simul abijcit. Cùm autem moraretur diutiùs, & quod factum fuerat, tegeret ignoratio, fama est properè insiluisse Eusebium, & diuturnam quidem moram ei exprobrâsse, exprobrâsse verò etiam illius in eos contumeliam. Quòd enim neq; loquatur, & tanto. perè moretur, id arguit, eos ab ipso haberi loco seruorum. Is autem magis eò q; murus esset, q; quòd diù moraretur, eos latuit pudore afficiens. Sed mutatus Eusebius, iubet eum bono & fidenti animo surgere: eum enim expectari ab vniuersa synodo ad declarandam eius innocentiam. Is autem extremum silebat silentium, vixque infelix animaduertit Eusebius, eum, cui studebat, esse mortuum.

Soluitur ergò synodus, & qui Alexandrum condemnabant exilio, impijs abiectis calculis, videntes hæresis suæ ducem descendisse ad inferos, magno luctu tenebantur. Cùm autem propter plagam diuinitùs illatam aliquãtispèr erubuissent, rursùs in sua coibant conciliabula, & Dei iram in Arrium ostẽsam, ad communem mortem referre contendebant. Atquì eriam si mors communis ei illata eo tempore, quãdò eũ studebant inducere in Ecclesiam, mutata sit in nouam mortem & illatam diuinitùs, Cõstantio tamen mancipio persuaserunt, quòd debitum naturæ reddiderit Arrius, non autem ira diuina pœnas luerit. Sed ille quidem miser precibus Alexandri sic vita excessit mirabiliter. Diuinus autem Alexander paulò pòst sanctè, & vt sanctum decuit, pro terrenis cælestia sortitus est tabernacula, cùm viginti quidẽ & tres annos in Episcopatu transegisset, vixisset autem nonaginta & octo annos, In Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA S. AMELBERGAE VIDVAE, MATRIS S. GVDILAE VIRGINIS, VT IN MS. CODICIBVS habetur. Stylum mutauit F. Laur. Surius.

IVLII. BEata Amelberga illustrissimis orta natalibus, sed quæ ipsos natales morum integritate ornaret, * Sanctas oppidum ceu domina hæreditario iure obtinuit, donec monasticæ religionis beatitudinem complexa est. Parentum verò orbata solatio, licèt tenera adhuc esset ætate, familiam hæreditaria successione ad ipsam deuolutã, peruigili cura & multa comitate gubernauit: non quòd seruorum aut ancillarum numerosa turba, quam mortales in præcipuis bonis numerant, delectaretur, sed quòd iniquum censeret, si paternas opes auarè sibi vindicans, quenquam illorum fame & inedia confici pateretur. Non erat illa dedita iocis puellaribus, non amatorijs capiebatur cantilenis, non quæuis ludicra aut friuola vel videre vel audire cupiebat: sed cum Maria ad pedes Domini residens, quid actura esset, habitu & actu præse ferebat. Interim totius boni hostis diabolus, puellæ admirans continentiam, eius parentes solicitat, vt nuptui eam collocent. Indicatur igitur renitenti maritus, & tandèm à Pipino, S. Gertrudis virginis parente, Vuitgero homini præpotenti coniunx traditur, generis nobilitate pari, nec dispari meritis.

Multram familiam, adhuc adolescentula, strenuè gubernat.

Luc. 10.

Nubit Vuitgero.

* Idem vocatur etiã Emebertus.

Ex ea verò natus est beatus * Aldebertus Cameracensis ecclesiæ præsul sanctissimus, cuius gesta plena miraculis & virtutibus, vsque in præsens in eadem florent ecclesia: itemque quatuor Deo dicatæ sorores, Reinildis, Pharaildis, Ermelendis & Gudila: quarum postremam, nempè Gudilam, cùm vtero gestaret, & ante paucos puerperij dies instàr parturientium angeretur, angelica consolatione recreata est, dicente angelo ad eam: Nè timeas Amelberga. Lachrymæ & preces atque eleemosynæ tuæ ascenderunt ad Dominum. Paries filiam Deo dilectam, summæ continentiæ & castitatis integritate conspicuam, quæ omnibus vitæ suæ diebus Deo gratum exhibebit fæmulatum. Post eam verò nullam deincèps conceptura es prolem: sed in castitate perseuérans cum marito tuo, mutatis vestibus & monastico sumpto habitu, ambo vosmetipsos gratas Domino hostias immolabitis, & in sancta conuersatione vsque in finem perdurabitis. Filiam autem Gudilam, vbi ea nata fuerit, Gertrudi offeres è fluuio tari lauacro suscipiendam, & in Christo, lacte verbi Dei, vt Apostolus monet, enutriendam. Tum illa: Gratias, inquit, tibi ago Domine Iesu Christe, qui pro mea consolatione angelum tuum sanctum è cælis mittere dignatus es. Cùm autem filiæ eius adhuc infantia vitam castissimam ducere constituissent, licèt multi regni proceres propter nobilitatem & opes, illas sibi matrimonio iungi percuperent, maluêre virginitatis tenere propositum, & sponso immortali Christo Iesu adhærere potiùs, quàm mortalium hominum coniugijs copulari.

Angelus ei appãret.

1. Cor. 3.

Filiæ eius virgines permanent.

Placuit verò etiam parentibus illarum, mundo valefacere, quô liberiùs possent vni Domino Iesu Christo militare. Et Vuitgerus quidem princeps sapientissimus, vt erat ab angelo prædictum, monasticæ vitę institutum complexus est: porrò Amelberga sacrum velamen accepit ab S. Autberto Cameracensi Episcopo, & se totam Domino consecrauit: & sicut ab ineunte ætate moribus bonis composita fuit, ità iam porrò in opera pietatis & sanctitatis studia attentiùs incumbere decreuit. Moxque toris viribus ità se comparare connitens, dictu incredibile est, quanta se abstinentia affecerit, quàm assiduè inedia & precibus corpusculum suum macerârit. Sed cùm in dies magis ac magis carnem domaret, & roboraret spiritum, Dominus tantis laboribus finem imponere voluit. Itaque acerrima correpta febre, id quod optabat, consecutus est, nempè vt posset cum Domino inseparabiliter coniungi.

Vuitgerus princeps fit monachus, & Amelberga moniales.

Inedia eius & preces.

Sentiens autem prudentissima fœminarum, diem vocationis suæ adesse, quæ humana despiceret, & ad suos iam inuitaretur, vsque ad supremum spiritum hæsce versiculos susurrabat: Domine, dilexi decorem domûs tuæ, & locum habitationis gloriæ

Psalm. 25.

gloriæ tuæ. Et cùm reddidisset spiritum, sancta illa anima ab angelicis spiritibus in cælum deportata est. Tota ad eius funus Malbodiensis turba accurrit: omnis inopũ cœtus matrem & nutriculam se perdidisse lamentabatur. Tanta verò dignitas eius ora compleuerat, vt nemini posset esse ambiguum, illam ærumnas beatitudine, labores requie commutâsse. Sed quia id temporis Malbodij nulla spectabilis persona humata erat, nec ipsa quidem beata Aldegundis, quæ locum illum à fundamentis extruxerat, maiores natu ecclesiæ, quid faciendum esset, inter se consultabant: & quonam loco sanctissimum corpus terra condendum, tractabant, nihil interim certi statuêtes. Tandem id illis consultissimũ visum est, vt in Lobiensi monasterio tumularetur: in quam sententiam omnes pedibus iêrunt. Per id verò tempus in Lobiensi monasterio non minima erat fratrum congregatio, Deo ad præscriptum regulæ S. Benedicti militantium, florebatque illic cultus diuinus & religio sanctitatis, & permulta beatorũ Christi confessorum ibi quiescentium corpora, magnam illi reuerentiam conciliabant. Itaque beatissimum S. Amelbergæ corpus cum ea, qua par erat, veneratione elatum est, sanctimonialibus cum hymnis & canticis illud prosequentibus, atque in Lobiense monasterium importatum. Vbi tum ab Abbate & fratribus cum multa deuotione exceptum est, & in ecclesia sanctissimæ genitricis Dei & beatorum Christi confessorum Vesmari & Ermini, cum cæteris plurimorum sanctorum pignoribus, sepulturæ mandatum. Quanti autem apud omnipotentem Deum meriti sit, testantur abundè ad eius monumẽtum diuinitùs in multorum malè valentium curationibus edita miracula. Obdormiuit in Domino Christi famula Amelberga sexto Idus Iulij: regnante eodem Domino nostro Iesu Christo vnà cum patre & spiritu sancto per infinita sæcula sæculorum, Amen.

Amelberga decedit.

Lobiense monasterium.

Multa ad eius monumentũ miracula.

DE S. KANVTO DANORVM REGE ET MARTYRE, EX SAXONE GRAMMATICO, *Historiæ Danicæ Lib. XI.*

IVLII. 10. VEniam nunc ad Kanutum Suenonis filium, qui propitiæ fortunæ beneficio, summis naturæ dotibus cumulatus, magno cum indolis experimento ætatem animo præcurrit. Quippe contracta iuuentute, myoparonum piratica monstra perdomuit, Sembicis atque Estonicis illustrem trophæis adolescentiam egit, nouisque viriũ gradibus, paterni roboris fundamenta transcendit. Quæ victoria futurum eius dominium ominata est. Pro amplificanda tuendaque patria iuges excubias gessit, rerumque, quarum ob infirmam ætatem vix spectator esse potuit, author haberi præsumpsit. Quinetiam iuuenile corpus continuo vsu ad bella impigrè conficienda, armaque vibrandæ militiæ firmabat, famaque eius bellica vi in tantum claritatis excessit, vt reliquum magni Kanuti spiritum fortunamque simul cum nominis videretur cõmunione sortitus, adeò vt nullus eum paterni regni successione potiturum ambigeret. Neque enim virtute iam maturus, honori intempestiuus videbatur. Sed nec liberalitatis species, eius adolescentiæ defuit: cuius fratrem Haraldum natu maiorem, obtusi admodum cordis, inter iuuẽtæ initia perpetuus inertiæ sopor oppressum tenebat.

Diſsipat piratas adhuc adolescens.

Dani Haraldũ præferunt Kanuto.

Suenone autem defuncto, regiæ successionis delectum anceps popularium sententia pertractabat. Maior nanque Danorum pars, memor quantis per Kanutum prioribus adhuc fortunę periculis obiecta fuerit, grauiora, si regnum indueret, verita, maligna virtutis interpres, quod gloriæ eius accrescere debuerat, iniquissima meritorũ æstimatione damnabat, eleuatis virtutum præmijs, clarissima eius opera repulsæ turpitudine rependendo. Igitur vt hunc negociorum metu perosa, ità Haraldum ocij cupiditate complexa, audaciæ hebetudinem prætulit, ignauumque sibi regem maluit imperare, quàm fortem. Quamobrèm egregiæ indolis claritate contempta, negatum virtuti culmen vitio tribuere non erubuit, repulsa fortitudine, inertiam honoribus

Universidad de Deusto
Biblioteca

insecura. Verùm hunc ingratæ mentis habitum fucosa rationis specie colorabat, Haraldum perindè ac natu maiorem, ipso naturæ iure regno debitum certans. Genus affectionis inusitatum: hunc virtus inuisum, illum vitium probabilem fecerat. Soli Scanienses, iusta animi inclinatione prouecti, Kanuti probitate culta, Haraldi desidiam respuebant. Porrò Haraldus plerosque fraternæ partis fautores, legum emendatione liberiorisque vitæ iucunditate promissa, per subornatos in gratiam suam solicitandos curauit. Ità à Kanuto vulgi animos partìm spes, partìm metus auertit. Ipse deficientibus à se copijs, tribus duntaxàt rostratis nauibus in angustissimas * Scanici maris fauces elabitur, regno carere iussus, cuius ipse incolumitatem protexerat, terminos auxerat. Vbì fraterna legatione, regni communionem spondente, reuerti monitus, spretis mãdatorum blanditijs, Suediam fugibundus intrauit, perquàm stultum ratus, eius se promissis in fracta fortuna credere, cuius eadem adhuc vigente minas acceperit.

E regno ꝓscribitur.

Mox perindè atquè iniuriarum oblitus, intactis patriæ rebus, bellum aduersùm Orientales viuente patre cœptum, enixè prosequitur. Interìm Haraldus regnando biennium emensus, defungitur. Quo mortuo, Kanutus fraternis suffragijs in regni fastigium reuocatus, Orientale bellum, quod in adolescentia orsus, in exilio auspicatus fuerat, accepto solio, potiùs amplificandæ religionis, quàm explendæ cupiditatis gratia, totis viribus innouandum curabat, cum increscentis fortunæ etiam claritatis augmentum appræhendere cupiens. Nec antè manum ab incepto retraxit, quàm Curorum, Sembonumque ac Estonum regna funditùs delèsset. Deindè sublato hoste, nuptias circunspiciens, finitimaque coniugia obscura ac dignitate sua minora reputans, præfecti Flandriæ Roberti filiam Ethlam in matrimonium aduocauit, ex qua filius ei Carolus obuenit. Cumque magnatum insolentia solutos hebetatosque prisci iuris neruos adspiceret, omnibus ingenij modis ad reparandam patrij moris disciplinam connisus, probatioris iustitiæ cultum seuerissimis edidit institutis, contusumque & labentem æquitatis tenorem, in pristinum habitum reuocauit. Non sanguini, non necessitudini, quò minùs iustè se gereret, indulgentiam habuit: nullius amicitiæ aut familiaritati impunitatem iniuriæ tribuit: sed omnia antiquæ consuetudinis momenta præcurrens, labefactatum iuris vinculum tenacissimo nexu adstrinxit, ac paternæ seueritatis vestigia solicitus vsurpauit, coque studio grauissimas Maiorum offensas contraxit.

Haraldus obit, & Kanutus fit rex Danorum.

Iustitia & seueritas eius.

Sacris decus suum reddebat: sacerdotia gerentes, gratiæ nutrimentis prosequebatur: cumque ab inerti & rudi populo parùm iustam pontificibus venerationem haberi conspiceret, nè tanti nominis potitores inter priuatos relinqueret, decreti circunspectioris industria, principum eis * consortionem indulsit, ipsisque primum inter proceres locum, perindè ac Ducibus, assignauit, authoritatem honore concilijs. Prouidit etiam, nè tanti officij pondus æquo minor veneratio caperet, inque summa religionis arce positi, infima cultûs conditione vilescerent. Nec solùm Pontificibus dignitatis incremẽta donauit, sed etiam priuatorum Clericorum ordinem benignissimis decretis adornare studebat. Nam quò cumulatiorem eis honorem redderet, literatorum controuersias, vulgaris fori conditione exemptas, ad eiusdem professionis iudicium relegabat. Ijsdem religionis reos, obiecta repellere nequeuntes, pecuniaria mulcta puniendos permisit. Quibus etiam in omnia, quæ aduersùm diuina committerentur, animaduersionis arbitrium tradidit, cunctasque huiusce generis actiones, sacerdotali iudicio destinatas, à publico foro secreuit, nè honore impares conditio æquaret. Quamobrèm dignitati pondus adiecit, decusque priuato fastigio excelsius eorum respectui inesse voluit. Quo effectum est, vt Danorum nemini, nisi regi aut pontificibus, eique, qui potissimus regni successor aduertitur, domesticis quenquam liceat actionibus postulare. Idem populares, adhuc sacrorum rudes, decimarũ religioni assuefacere conabatur. Sed propositi irrita suasio fuit: quippe maturitatem rerum capere nouelli cultûs rudimenta nequibant.

Episcopis primum inter proceres locum tribuit.

Fauor eius in Clerum.

Nè autem Sueno Episcopus promissam templi refectionem negligentiùs exequi videretur, cœptam Roschildensis sacrarij fabricam ad finem vsque perduxit. Cuius excolendi gratia coronam, arte impensaque operosissimè elaboratam, in eius ornamentum appendit, existimans regias opes potiùs sacrorum splendori, quàm humanæ auaritiæ seruire oportere. Egynus quoquè ijsdem fermè temporibus, opitulante rege, Laurentianæ ædis inchoatum à se opus explicuit. Quibus rex dedicari iussis, mirifi-

cam dotis nomine munificentiam erogauit. Nam in æde Laurentiana annua cantorum stipendia, pontificis subsidio fultus, instituit. Ipse enim partìm ex fisco suo regisque latifundijs, partìm antistes ex antè collatis templo beneficijs quotidianos eorum sumptus exhibuit: tantaque inter ipsos religiosi certaminis alacritas fuit, vt vter in Deum venerabilior fuerit, incertum extiterit. Prima itaque dedicationis die rex solenniter altaria veneratus, quartam regij numismatis, quartam suæ in ciues exactionis, quartam æstiui censûs portiõem ei, qui pro tempore loci antistes extiterit, muneris loco perpetuo iure possidendam concessit. Nec parciùs priuata Clericorum iura tutatus, ab eis, qui sacrarij rus excolunt, vniuersum penè regiæ pensionis ius asserptis chori ministris deferendum curauit. Cæterùm * detractæ expeditionis pœnas, ac violatæ pacis vindictam, eorumque, qui propinquis vacui decessissent, hereditates regij duntaxàt iuris esse voluit. Itaque nõ minorem in edendis templorum priuilegijs, quàm præstandis beneficijs, authorem egit. Et vt legibus suis æternitatem conciliaret, eas conuellere conaturos Antistitum execrationi subiecit. Cuius edicti, postmodùm à multis temerè pertentati, vetus adhuc ratio perseuérat.

Liberalitas eius in ecclesias.

for. * detractæ

Rex verò cùm in omnibus sanctè se industrieque gessisset, præcipuè religionis charitate conspicuum præbuit, nec vnquàm remotos ab exactissimo eius cultu oculos habuit. Qui cùm fratrum suorum turbam iuueniliter intemperantem patriæ ad- modùm * onustam videret, largis vberibusque stipẽdijs alitam, vno duntaxàt Olauo, Sueuici partibus præsidente, in clientelam assumpsit, ac publicum pondus priuato leuauit impendio. Tandèm Danorum nomen, armis in desidiam cadentibus, à paterni auunculi temporibus obrutum animaduertenti, nouarum rerum cupído subrepsit. Vtque eius animum certiùs repræsentaret, nõ contentus studia sua Orientalibus decorásse victorijs, Angliam infelicitate amissam, hæreditatis duxit nomine repetẽdam. recolebat enim bellicam Maiorum gloriam, cumque opibus imperij fines nullo magis, quàm Anglicis creuisse titulis, maioremque eis ex vnius insulæ, quàm totius Orientis spolijs incessisse splendorem. A quorum imitatione deficere, stolidi ac degeneris animi esse, satiusque regno carere, quàm inter paruulæ telluris angustias inclusum, maiestatis vsum habere. Vt ergò negociorum conformitate, Maiorum fortitudini responderet, operamque eorum studijs consentaneam ederet, atque auiti nominis gloriam æquaret, omnium, quæ paterna corrupisset inertia, refectionem sue commendabat industriæ, parentemque perosus, auum æmulatus est.

Onustã, pro oneratam.

Primùm igitur occultum Olauo consilium prodit, eoque idipsum hortante, rem deinde popularibus aperit. Alacris omnium assensio fuit. Sed quem rex sibi fraterna charitatis vicissitudine respondere crediderat, latenter æmulum habebat, insidioseq; eius adumbrationis ignarus, affectum referri sibi, quem ipse impénderet, æstimabat. Quem etsi prudentia secùs monuit, sanctitas tamen malignam de fratre suspicionem referre prohibuit, nè consanguineam fidem temerè damnare, inq; fraudis metu hostes ac necessarios iuxtà ponere videretur. Verùm Olauus affectatione regni, pietatis erga germanum oblitus, perfidissimi pectoris habitum summa fidei simulatiõe tegebat, vulgatumq; regis propositum nõ solùm adulationibus fouit, sed etiam hortamẽtis instruxit: non ꝑ potentissimum regnum ab eo recuperari posse speraret, sed vt imperatæ rei difficultatem in odium imperantis cõuerteret. Enimuerò fratris animum insidiosè æstimans, pijssimum eius amorem paricidali fraude pensabat. Nam cùm eũ, neglectam antè seueritatem nouis legibus restituisset, ciuibus inuisum animaduertere, quò odiũ eius cumulatius redderet, quod publicè displiceret, priuatim exequi simulabat. Et nè solus insidias volueret, lecta societate, clandestinæ cõiurationis cœtum instruxit: nec frustrà ingenium fuit. Quippè primores, quorum violentia regijs sanctionibus retusa fuerat, paricidalis cum Olauo propositi consortium habuerunt. Kanutus verò omnium animos gloriæ magìs, quàm sceleri intentos existimans, imperata classe, Lynici maris oris aduehitur, à quo breuissimus in oceanum trãsitus patet, quondàm nauigijs peruius, nunc verò interiecta arenarũ mole præclusus. Hic rex fraternum diù præstolatus aduentum, nauigandi cunctatione exercitûs alacritate est exciusus. Nam Olauus reddita tarditatis ratione, veniendi moram in dies extraxit, cõuentuq; cassandæ expeditionis exagitans, alimenta perfidiæ mẽdaci impedimentorũ simu-

Olaui fratris eius in Kanutum perfidè animus.

Olaui cum primoribus cõspiratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentumq; cassandæ expeditionis exagitans, alimenta perfidiæ mendaci impedimẽto. rum simulatione quærebat, eò moram trahere cupiens, donèc aut regem sine eo proficiscentem, interim ipse regno priuaret, vel tarditate suspẽsum, exercitu destitueret, rexq; vel desertorũ impunitate despicabilis, vel pœna cunctis inuisus euaderet. Ità & fratrem & dominum aduentûs sui cunctatione ludificans, tam vafræ, tamq; insidiosæ rationis commento, generosi ac fortis propositi molitionem subruere conabatur.

Nec eum callida consilij ratio fefellit. Nam tota à rege classis, fastidita eius expectatione, defecit. Rerum enim, quę à fratre gerebantur, ignarus, morantis aduentũ ępenũerò mandatis exegerat: cùm tandèm de eius perfidia certior factus, classi præstolari iussa, Sleswicũ lectissima manu festinatò contendit, ibiq; fratrem inopinatum & attonitum intercepit. Deindè productũ accusatumq;, nec obiecta validè propulsantẽ, perindè ac conuictum, impotentemq; defensionis, compediri à militibus iubet. Qui indebitam regio sanguini contumeliam suis manibus administrandam negabãt: cuius tanta apud ipsos veneratio fuit, vt ex eo ortos, morte q̃ vinculis mulctare mâllent, tolerabilius rati, quod cõmunis conditio admittit, q̃ quod seruile supplicium exigit. Sed & gentis nostræ verecundia summã in vinculorum pœna turpitudinem reponere cõsuescuit, hisq; affici omni fato tristius ducit, ingenuas mentes probroso, q̃ cruento supplicio punitiores existimans, tanto alterũ altero speciosius censens, quantum naturæ habitus à fortunæ vitio distare creditur. Mandatam militibus operam cõmunis frater Ericus exequitur, plus iusti imperij, q̃ iniqui germani respectui tribuendum, nec sanguini parcendũ, dum vitia puniuntur, existimans. quippè quẽ virtus defecerit, nullam stirpis reuerentiam obtinere, animiq; labe fœdum, omnem generis infuscâsse splẽdorem. Igitur non tam fratris nomen, q̃ paricidæ propositum intuebatur. Adeò sanguinis precium vilescit, cùm se moribus ignobilem fecerit. Post hæc rex Olauum catenis coercitum, nauigioq; in Flandriam relegatum, carcerali custodiæ mandandum curauit. Cuius captionem coniurati parùm fama aut nuncio experti, quò callidiùs exercitum soluerent, inertem regis moram absentiamq; causati, classem clandestino monitu circunuentam, domos abire iusserunt. Quam rem si quis palàm exhortatus fuisset, publicatis bonis, aut in exilium agi, aut capitali supplicio affici lege merebatur. Quam ob rem defectionis incentoribus tutissimum visum, vt sine vllo authore ipse sibi populus desertionis licentiam vendicaret, nè tam priuatum discessionis crimen, q̃ publicum haberetur. Tantum autem apud improuidam multitudinis temeritatem insidiosa magnatum ratio valuit, quòd plebs non minùs eorum authoritate, quàm moræ tædio adducta, fidentissimam reuertendi libertatem acciperet.

Olauus à Kanuto capitur.

Perfidia ꝓcerũ in Kanutum.

Cuius facti rex cognitione susceptа, dolorem priùs, deindè lætitiam egit. Siquidem iniuriã in religionis habitum formauit, mulctæq; nomine primã exigendarũ decimarũ occasionem corripuit, lætatus ꝙ ei vtilissimam propositi rationem opportunitas conciliâsset, suoq; dedecore sacrorũ decus instruere cupiens. Cumq; magnates Olauum, quem sibi factionis ducẽ futurum sperauerãt, à fratre interceptũ audissent, proposita fraude defecti, summã eius dissimulationẽ egérunt. Itaq; rex accersita postmodùm concione, docet quantum Danicis armis militaris semper disciplina profuerit, maiorũ imperijs à minoribus semper obtemperatũ fuisse, regum authoritatẽ popularibus inniti suffragijs, principum famam nullo magis, q̃ militum fide creuisse, eorumq; nullius momẽti imperium esse, si nõ plebeijs subsistat auxilijs. Sibi verò nupèr ignotam regibus contumeliã obuenisse, inusitatæ defectiõis authores hebetudinem audaciæ prætulisse, auiditate ocij speciosissimæ rei negociũ subruisse. Adiecit quoq; quãta pecunię summa ob impiũ desertionis crimẽ damnari meruerint, gubernatorũ singulis quadragena nummũm talẽta, terna remigũ vnicuiq; mulctæ loco numeranda proponens. Nemine collationẽ abnuente, promissa æris solutio est. Quo cognito, remittere se Kanutus illã exactionẽ, si sacerdotib⁹ decimas erogare voluissent, edixit. Tunc concio, petita cõsulendi licentia, paulispèr à rege deliberatura secedit, an propositis satisfieri cõditiõibus oporteret. Vtraq; exhibitu difficilis ęstimata. In soluendo nanq; ære, cõplures inopia afficiẽdos credebant. Decimarũ verò pensionem omni æuo celebrandã, æternã debitoribus infligere seruitutẽ. Igitur quasi in tristiũ rerum contextu minùs asperè delectũ facturis, acerbior visa, cui comes diuturnitas affuisset. Nã cùm altera se tantùm, altera posteros quoq; puniendos aduerterẽt, præsentẽ impiã perpetuo muneri prętulerũt. Itaq; temporũ ęstimatione facta, quo sibi tantùm, q̃ quo

Exigit pœnã pecuniariam à defectoribus.

quo posteris pœnã crearent, culpã redimere prœoptãtes, semèl ære, q̃ semper libertate, defici maluërũt, iure elicitũ, dedecore vacuũ: ꝑsuasiõe extortũ, ꝓbro obnoxium rati. Quinetiã annuam alienis frugẽ dependere, ignominiæ, nõ religiõi, attinere censebant. A quibus cùm rex deteriorẽ cõditionis partẽ approbari videret, simulata pecuniæ exactiõe, septentrionales Iutiæ partes ingressus, Tostonẽ cognomine Peculatorem, eiusq; collegã Horrã, colligendæ pẽsionis quęstores instituit, mulctæ meru decimarũ religionem differere cupiens. Ijsdem defectorum res, æstimatis possessionum precijs, intactas dimittere iussum. Qui mandatũ immitiùs, àc iussi fuerãt, executi, inqua plebẽ exactione pulsabant. Quã rem æmuli regis in popularium concilio deplorantes, calumniam mendacijs exaggerabant. Veris quoq; maiora fingentes, inuisos cunctis reddidêre quæstores. Quippe militum opus, non regis imperium, iudicabant: nec iubentis, sed iussi studium intuebantur.

Nolunt Clero decimas persoluere.

Quorũ instinctu multitudo quæstores adorta, communem iniuriam publica consternatione cohibuit, magis, quid fieret, q̃ quid fieri iussum esset, inspiciẽs. Nec eorum cædibus satiata, in regem quoq; vesana ꝓrupit. Qui impetũ eius opportunè sua ratus absentia declinandũ, Sleswicũ cõcessit, ibiq; coniugẽ cum filio constiturã, si res siniſtrè cessissent, ꝓfugere in patriã iussit, nullũ inter perfidos præsidiũ habiturã. Siquidẽ intempestiuum regno hæredẽ domesticorũ arbitrio relinquere verebatur. Igitur Vuãdali, solã sibi in armis libertatẽ restare credẽtes, fugæ eius perindè àc victores insultare cœperunt. Qui cùm imminẽtibus Iutis, & vetera auxilia deficere cerneret, nec noua temporis angustiæ contrahi sinerent, quò tutior secessũ foret, Fioniã petit, salutẽ insulæ ꝓsidio q̃siturus: vbì nihilominùs indignã religiosissimo spiritu suo violentiam expertus est. Hinc enim Iutis aucta sæuiẽdi fiducia, concitatã multitudinis temeritatem exacuit: hinc grassandi præsumpta libertas, tristẽ regi ꝓcellam inflixit. Sanè popu lares, pœnæ metu cœptũ omittere veriti, perseuerantiã scelerи exhibendã duxerunt. Neq; enim bis læsum pœnã noxijs remissurũ credebant. Ideoq; eius exitium sitiẽtes, ardentissimo odio sanctissimi viri necem petebant: ac velutì veniæ desperatiõe compulsi, hostẽ tollere, q̃ vltorẽ experiri, maluerunt. Nec suis cum finibus exegisse contẽti, Fionia quoq; ꝓpellendũ decernunt. Iamq; rex accepto traiectionis nuncio, Sialandiam emigrare statuerat, cùm Blacco quidã, primam ipsius familiaritatẽ adeptus, sed nihilo minùs eũ occultè perosus, simulatæ fidei cõsilio hortatur, fugæ parcat, Ot hoc niẽsis pagi præsidia expetat, nec fœmineo more latebrã circũspiciat: se interìm plebis acta speculaturũ, blãdiriasq; iręeius oppositurũ, ꝓmittit. quòd si plebis animũ mitigare nequisset, tãto antè id regi ꝓnunciaturũ, quantũ fugæ occupandæ sat esset. Cõsilio obtẽperatũ est. Tũc Blacco, omissa legatiõe, siniſtris plebẽ monitis palpitãs, conciliãdę gratię loco, odiũ regi impẽsiùs struit. Hortatur, q̃celerrimè calũniæ authorẽ occupent, nec fugacẽ elabi ꝓmittant: oppressionũ vindices tyrannũ, non regẽ, fastidire cõmemorat: carere culpa, quod honestatis æmulatione cõmittitur: patriæ tutores, perindè ac pietatis ministros, paricidio exui: priuatũ abesse crimen, vbì publicę libertatis vindicta peragitur. Prætereà miserrimos, cœpti irritos: compotes, felicissimos fore. His atq; cõsentaneis modis solicitato in regis necem populo, aduersùm immerentis caput funestos omniũ conatus erexit, eaq; actione consternatã amentia plebẽ, velutì furiali quadã face succendit. Stratimq; impetus creuit, vbì hortatorem habere cœpit. Neq; enim temeritati ei* constantiã suã obiecit, sed publicę sese dementiæ auctorem adscripsit. Igitur incitatior seditionis procella, pestifera eius conciõe *deferbuit, gradiorq; tempestatis incentorẽ nactis tumultus erupit. Indè reuersus, pacatiorẽ populi animum nunciat: facilè consternatiõis procellam acquiescere, si rex iram mutuò deponere, reisq; pœnam remittere voluisset. Quẽ rex fidum legationis ministrum regalis magnificentiæ cõiuuio excipit, malignumq; suæ pietatis interpretẽ donis ꝓsequitur. Vtrobiq; gratia ꝓsidiæ habita est. Nam Blacco alterna partes vice subiens, corrupto legatiõis officio, ꝓmediatore ꝓditorem agere cœpit, atq; ex speculatore sceleris hortator euasit, siniſtrè regis, falsò plebis animũ interpretat⁹. Ità pellacis viri mendaciũ, legationis titulo inuolutum, regẽ pariter ac populum fefellit: hunc, nè imminentem vitaret: illum, nè parceret expectanti.

Blacconis in se perfidiam expe. ritur.

*efferbuit legendum puto.

Ecce tibi insignem proditorẽ.

Eundẽ die posterа rex prioribus paria pollicentẽ, ad speculanda seditionis acta dimittit, cõmunemq; hostẽ, inter se & vulgum creãdæ pacis authorẽ assumpsit. Nec sollicita legato ꝓsidia defuit: cuius pestiferis monitis instincta plebs, vehementiùs aduer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

*solennijs legendum arbitror.

sùm regis caput cõsternationẽ destrinxit. Kanutus interìm quotidianis sacrorũ *solennibus assuetus, nè quid religiõi præponeret, Albani ædẽ sacrã, pro se deprecaturus, accedit. Quippe precibus Deum, quàm hostẽ armis, nè quid charitati detraheret, aggredi præoptauit: vbi dum religioni vacando officia sanctitatis exequitur, cõsternatæ multitudinis corona armis sacrariũ clausit. Quotquot ergò ex militibus hostem præcurrere poterant, periculi consortium affectantes, regem petebant, eius in scipsos

Præclara militum fides in regem.

discrimẽ trãsfundere cupiẽtes: cumq; salutẽ secessũ cõsequi possent, periculũ præsentia q̃siẽrunt, morteq; clari, q̃ fuga tuti fieri maluerũt. Quanta porrò humanitate cliẽtelam hanc abũdãsse credemus, q̃, nè infelicẽ dñi fortunam desereret, periculo sese, quod vitare licebat, opposuit, inq; magna fugiendi copia salutẽ regis, quàm suam, tueri satiùs duxit? Benedictus quoq; fraternitatis nexũ fide imitatus, in tẽplo cũ fratre cõmori destinauerat. Ericus verò seorsùm ab hoste conclusus, cùm solus multitudinem sustinere nequiret, p medios hostiũ globos, ferro secessum molitus, erupit. Tũc nemine religiosæ pacis domiciliũ violenter irrũpere præsumẽte, primus Blacco cunctantibus cæteris, ferro valuas petiuit, ductuq; suo eandẽ cunctis licentiam tribuit. Ità se non sacrilegij modò, sed etiam publici paricidij ducem authoremq; exhibuit. Quod videns plebs, concitato seditionis motu templũ aggreditur, eoq; irruptiõe facta, diuinos lares ac sanctissima penetralia sacrilega tempestate fœdauit. Verùm Blacco in ipso, quem irruperat, aditu trucidatus, datis paricidij piaculis, violati sacrarij

Pœna scelestissimi proditoris.

pœnas pependit: mors eius, interfectoris exitu vindicata est. Itaque alterius fato scelus, alterius pietas causam præbuit. Crediderim tunc pium cruorẽ paricidali permixtum, separatis fluxisse meatibus, atq; fine vlla riuulorum communione hinc sacrum, indè scelestum sanguinẽ, diuiduis alueis incessisse. Benedictus liminibus irruptorẽ ex-

Benedictus regis frater trucidatur.

cipiens, dum foribus acriùs propugnat, occiditur.

Rex ipse inter cruentos imminentis violentiæ strepitus fidutia conscientiæ eundẽ mentis habitum tenuit, neque religioni parciùs, quàm si periculũ abesset, vacauit, nè plùs ab eo timoris q̃ constantiæ viribus indulgeretur. Sed ne extrema quidẽ eius hora, sanctitatis studio vacua fuit. Nam cùm parietem vndiq; à popularibus perfringi, (quippe ligneus erat) ideoq; ꝓpinquam sibi necem instare animaduerteret, accersito sacerdoti factorum arcana confessus, per summam mœroris acerbitatem præteritæ vitæ culpas absoluit, præmiumq; sibi pœnitentiæ salubritate conciuit. Tantum enim in innocentia sua fidutiæ reposuerat, vt mortem nõ periculo oppressus refugere, sed

Pius rex ab impijs interficitur

metu vacuus, appetere videretur. Quinetiam propassis vtrinq; brachijs ante aram, fati securus occubuit. Vbi dum victimæ more prostratus percussorem expectat, immissæ per fenestram lanceæ mortifico iactu confossus, pium mortis sacrificium edidit, profusoque militum sanguine, suum ad vltimum erogauit. Enimuerò crebris vndiq; telis petitus, corpus immobile tenuit, nec antè loco, quo cubabat, excessit quàm feretro mandaretur extinctus. Ex cuius sanctissimis vulneribus plus gloriæ, quàm cruoris effluxit: quippe præsentis vitæ exitu initium melioris accepit, hostili iudicio punitus, diuino seruatus. Felix eorum paricidium, qui quem terrestrium virtutũ orbe exemerãt, cælestiũ vsibus applicabant, caducaq; & fragili potentia spoliatũ, solidæ atq; æternæ felicitatis compotẽ statuerũt. Sed & clãdestina eius virtus perlucidis postmodùm experimentis enituit. Hæc audiens regina, patriam cum filio impubere repetit, geminis post se relictis filiabus: ex quibus Ingertha Folconi Suedicę gẽtis nobilissimo nupta, Benedictum Kanutumq; filios habuit: ijsdemq; mediantibus, Birgerum, qui & nunc extat, Suedię Ducem cum fratribus suis nepotẽ accepit. Verùm ex Cæcilię matrimõio Ericus Gotthorũ ꝓfectus, Kanutum cum Carolo ꝓcreauit. Ex quibus generosissimarũ imaginũ numerosa posteritas, clara ꝓpinquitatis serie cohęrẽs emersit.

At populus perempto rege exultãs, quod scelus deflere debuerat, insultatiõe ꝓsequi voluptatis loco reputabat. Qui cùm paricidio pietatis causam ꝓtexeret, idq; tyranni-

Miracula S. Kanuti inuida plebs obscurare conatur.

cidij nomine coloraret, militẽ suũ Deus mercede fraudari nõ passus, arcanã sanctissimi viri innocentiam manifestis publicauit indicijs, eximioq; vitę eius splẽdori etiam clara mortis ornamenta concessit. Sanè ad coarguendam paricidarum malitiam, puniti merita miraculosis prodidit argumentis, ignotamq; vulgo virtutem mirifico rerum fulgore detexit. Quorũ plebs admiratiõe perculsa, virtutis inuidiam egit, cõspicuamq; signorũ experientiã diù nequicq̃ infuscare tentauit. Veteris nanq; inuidiæ fremitu, ac pristinis odij viribus pertinaciùs excandescens, adduci nõ poterat, vt diuinis honoribus coleret, quẽ ob scelus à se interfectum putaret, rem cælitùs declaratã, humanis argumentis abnegare conando. Quanq̃ enim dãnatos à se mores, cælesti iudicio cõprobatos videret, ad dissimulandã tamen occultandamq; miraculorum fidem, iustam cædis causam fingebat, firmamq; facti tuitionẽ retinens, sententiæ suæ perseuerantissima ꝓpugnatrix existere nõ erubuit. Nec vita regem spoliâsse contenta, etiã fati laudibus exuëre conabatur, cuius lucẽ extinxerat, famam quoq; sepelire conisa. Sed humanis tenebris diuinus splendor inuolui non poterat: quippe miraculorum nitor, dubietatis caliginem clara rerum luce pellebat. Nam sanctitatis eius medela, varias imbecillitatum affectiones, remediorum salubritate prosecuta est. Cumq; obtrectantium liuor crebrescentibus signis virtuti cedere cogeretur, nec fidem vlteriùs frustrari quiuisset, in facti tamen defensione persistens, sanctitati quidem assensit, sed eam non tam ex præteritæ vitæ meritis, quàm vltimi temporis pœnitentia ꝓfectam adstruxit. Ità & iustã facto causam prætexuit, & vita cassum honore donauit. Siquidem dignè regem periisse, sed piũ lachrymis euasisse dicebat, intentiõem eius, auaritiæ, q̃ religioni, ꝓpiorem existimans. Cuius erroris non paruas postmodùm pœnas pependit. Sed & posteri, paternã redolentes inuidiam, sanctitatis eius famam nõ moribus, sed lachrymis imputant, præsentiq; incredulitate præterito se errori implicãt, necq; adduci possunt, vt ipsius beatitudinem, deposito odio, syncerè æstiment. Verùm sacra eius oppidulo orta, toto penè terrarum orbe fulserunt, cultusq; ipsius primùm à ciuibus exceptus, paulatìm in commune prorepsit. Cuius tam vitæ, q̃ miraculorum virtutẽ priuatim Othoniẽsibus venerandã, publica eam religio cõsecrauit. Sed & cęlestem eius spiritũ ad hoc vsq; tempus felix signorum fortuna prosequitur. Hinc est, ꝙ Kanutus diuini iam animi immortalitate potitus, vt terrestribus patriam patrocinijs attollere studuit, ità cælestibus protegere nõ desistit. Ideoq; sanctitas eius, glorię & celebritatis fructu opulentissima, splendidũ in Fastis locum obtinet. Quinetiã salutares effectus suos quotidianis administrat indicijs, malitiamq́ue patriæ, beneficijs pensat. Nam virtutũ eius insignibus omnis ætas Danica gloriabitur. Talibus illustrationis radijs sanctorum fatis claritas erogatur, cùm cælesti beneficio mortalis liuor opponitur.

Multa edit post obitũ miracula sanctus rex:

Interfecto Kanuto, Iuti iniquæ societatis pertinacia singularem Olaui gratiam amplectentes, creari cum regem alacerrimis petiuêre suffragijs: hunc sibi plurimum gratiæ relaturum sperantes, cui tanto regnum discrimine quæsiuissent. Neque eius fratribus hũc honorem eximio Kanuti amore suspectis erogandum duxerunt. Igitur pecunia pacta, Nicolaũ cõmunem tam præteriti q̃ futuri regis germanum, vadem pro eius redemptiõe dederũt, receptoq; regnum imponunt. Nec paruum Nicolaus fraternæ charitatis specimen edidit: siquidem fraternas induere catenas, suisq; vinculis germano regnum emere non dubitauit. Quod audiens Ericus, consumeliæ memor, quã ei cõmunis fratris iussu inflixerat, vltiõis metu cum coniuge Botilda, quę Vluotni Gallitiano ex filio Trugoto neptis obuenerat, Suediam petiuit. Dani verò, collato certatim ære pro sponsoris reditu, pactam creditori pecuniam numerârunt. Quem Flandrensi custodia liberatum, infesta paricidis fortuna velutì cladẽ aliquam nostrorum abundantiæ ac fertilitati iniecit. Nam cùm Dani noui regis initijs applaudẽtes, pristinæ ruinæ procaciùs insultarent, criminosis semper infensa diuinitas, nè diù scelus impunitate floreret, petulantiam penuria rependere voluit, communiq; inopia, publici paricidij victa exegit piacula. Vt eñ non in singulos modò, sed vniuersos animadueerteret, summa aëris intemperantia annorum, quibus Kanutus regnum gessit, numerũ adæquauit, cælestiq; robore humana vi maiorem edidit vltionem. Quippe verni æstiuiq; temporis feruore satũ omne coaruit: autumnale verò adeò pluuium fuit, vt si quid locorũ humilitate palustríve madore alitum succreuisset, perseueranti imbrium inundatione decideret, quanq̃ contrarium cæli habitum humanæ cõmodi. tatis ratio flagitâsset. Igitur opportuno solstitiũ humore caruit, cũdemq; sine modo ꝓfusum, siccũ amãs Sextilis excepit. Tũc planè camporũ facies cęlestib⁹ imbribus inundata, latè patentis stagni speciẽ præbere cõspecta est: ità quod ętas ęgrè genuit, autumnus oppressit: tantaq́ue temporum intemperies extitit, vt nec imber æstum leniret, nec æstus imbris illuuiem temperaret. Quinetiam agrestes, aquis campos tegentibus, supernantia spicarũ capita demetentes, nauiculis excipiebant, ac deindè putres ari-

Olauus in regno succedit.

Vltio diuina in Danos paricidas.

Ex lib. 12. eiusdẽ Saxonis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aristarum reliquias fornacibus igni percalefactis exiccandas mandabant: sicque eas molæ subijcientes, quia panè præstare non poterant, in vsum pultis vertebãt. Quamobrèm tanta ciborum penuria incessit, vt maxima populi pars, alimentorum inopia, inedia consumeretur.

Ea res locupletes inopia, pauperes morte mulctauit, maioresq; ære, minores spiritu spoliauit. Nam diuitum populus, non supperentibus alimentis, auro argentoque salutarem comparauit impensam: pauperum verò gregem, tam cẽsûs quàm dapis inopem, horrida passim fames absumpsit. Rex ipse ad vltimam tabem adactus, plurima fruge latifundia permutabat, agrisque vænire iussis, alimenta possessionum precijs comparabat. Nobilibus in eundem vsum ingenuitatis insignia erogare, rubori non fuit. Enimuerò abundè seges finitimis erat, vt priuata gentis, non publica terrarum, vltio videretur. Quæ tam dira clades conuictum populi animum, sanctitatem, quam anteà detrectauerat, fateri coëgit, deque cælitudinis eius contemptoribus venera-
tores effecit. Sanè tam euidens pœna, alijs fruge abundantibus, Danis priuatim ingruens, & paricidarum noxam, & perempti innocentiam liquidò argumentata est.
Suenonis episcopi vaticinium, & præcognita. Hanc pestem Sueno pontifex, cuius summa apud Danos authoritas erat, populo paricidij pœnitere præmonito, incessuram prædixit. Quippe in plebem pius, in Deũ venerabilis habebatur, religionemque attentiore cura, conciones præstantiore facundia celebrabat: ità fauore omnium occupato, arcem in nostros authoritatis atq; eloquentiæ fastigium possidebat. Subiectorum mores non solùm dictis, sed etiam serenissimis operum informabat exemplis: nec voce, quàm mente, concinnior fuit. Idem perfecta Trinitatis æde, in exædificando eius ambitu Kanutum religiosi operis locũ habuit. Nec minorem in extruendis Mariæ sacrarijs operam gessit. Quippe vnum in vrbe, alterum Ryngstiadis enixè molitus, tertium Michaëlslagosæ condidit: adeò se sanctorum penetralium singulari cultu flagrare monstrauit. Nec domestica sanctitate contentus, augmentum eius foris petere, arrepto peregrinandi labore, constituit. Cumq; Hierosolymam proficiscens, Byzantium peruenisset, contracta varij generis ornamenta, cum sacrorum cinerum reliquijs in necessarios vsus domestici templi remittenda curauit. Sed cuius Græcia pietatem vidit, mortem Rhodos adspexit. Ijsdem ferè temporibus, absumpto Richaldo, Ascerus, morum generisq; splendore eximius, Lundensi potitur sacerdotio. Olauus cùm bis penè lustrum regnando condidisset, inter continuas rei familiaris angustias, nihil regali magnificentia dignum exequi poterat.
Olaui obitus.

CONSTANTINI SANCTISSIMI EPISCOPI TII ORATIO DE INVENTIONE PRECIOSARVM RELIquiarum sanctæ & in primis benedictæ Euphemiæ. Habetur in Simeone Metaphraste.

11. Iulij. Sic enim collocatur à Metaphraste.

VEnio afferẽs quod iussisti, ó sanctissime pater & amator omnis boni desiderij, & rudis mei ingenij eruditor, fœtus vestris sanctis precibus. Nõ enim sum idoneus ad hoc aggrediendum, vt qui sim rudis & ignarus, plenusq; rusticitate. Sed semper timẽs periculosam pœnam inobedientiæ, & damnosum ducens paternis non obedire præceptis, optimis vestris fretus precibus, quæ ex viris pijs audiui, & quæ sum proprijs cõtemplatus oculis, ea scribẽs, aggredior ad scribendum, quomodò in exteros fines exportatæ fuerint reliquiæ inprimis benedictæ martyris Euphemiæ, exciderintque, & rursùs fuerint inuentæ & reportatæ: vt cognoscat generario altera Dei magnalia, quæ nõ cessat ipse, ab alto petita origine, in hodiernũ vsque diem dispẽsare, ad laudẽ & gloriã eorum, qui ipsum timent, dedecusque & ignominiam eorum, qui audent latrare cõtra gloriam suorum sanctorum.

Leo Imp. Iconomachus. Accidit annis præteritis, vt Dei permissione regnaret impurus & profanus Leo ex gente infaustorum Isaurorum. Qui cùm non sanctè, nec piè Regnum arripuisset, cœpit latrare aduersùs Dei Ecclesiam, & prætextu pietatis, dum idola vocat & eis assimilar, venerabiles frangere imagines, dicens suî similibus & execrandis hominibus, & Psalm. 113. eos docens ea esse, de quibus dicit Propheta: Os habent, & non loquentur. Quamobrẽm

obrèm sanctissimum quoquè patrem nostrum Germanum Patriarcham, vita & sermone resplendentem, impudentia & flagris vsus, è sede eiecit: & non solùm in venerandis imaginibus suam non compescuit blasphemiam, sed etiam eorum, qui propter Christum subière martyrium, reliquias est aspernatus, ossilatras eos appellans, qui nocturnis vacarent vigilijs. O audaciam, ó impietatem, ó contumeliam. Quis non admirabitur, quis non stupebit eam, quæ tunc fuit, Dei patientiam?
Sacras reliquias insectatur.

Sed ad propositum redeat oratio, & dicat de clara & benedicta Christi martyre Euphemia. In eius ergò templo, quod est prope id, quod dicitur Hippodromium, erant eius sanctissimę reliquię integrę, intactę & illęsę. E Chalcedone enim cum arca translatæ fuerant Constantinopolim propter eam, quæ tunc fuerat, Persarum incursionem. In arca autem diuiua fuerat ara collocata, quæ subtèr sanctissimas habebat reliquias. Super eam autem peragebatur intemerati corporis & sanguinis Donini, Christi Dei nostri incruẽtum mysterium. In eadem verò arca erat paruum foramen, quod etiam stat nuncusquè in hodiernum diem, quod intùs ferre potest quasi manûs hominis magnitudinem. In qua cùm ego quoquè indignus aliquandò ausus essem manum inferre, & loculum tetigissem, sensi bonum odorem, & gratiam apprehendi.

Dicam autem causam quoquè foraminis, quod diuino consilio & prouidentia factum est. Quandò eius venerabiles & miraculorum effectrices reliquiæ erant Chalcedone, cùm impij Persæ eum locum occupâssent, in diebus Heraclij Imperatoris, moti inuidia diaboli, quem colebant, cùm paleæ & lignorum magnum aceruum circa arcam congessissent, eam statuerunt comburere cum venerabilibus, quę erãt in ipsa, reliquijs. Sed nihil valuit eorum barbaricum & dæmoniacum inceptũ, cùm Deus, pro-
Psal. 51. ut scriptum est, seruet omnia ossa eorum, qui propter ipsum decertârunt. Ossa ergò eius ignis omninò non terigit, nisi solùm, quòd cùm ex arca forma globi resilijsset, prouidit, vt facilior daretur ingressus ad reliquias ijs, qui ex ipso volunt haurire gratiam curationum, nempè priùs dictum foramen.
Persæ fustra nituntur comburere ossa S. Euphemię.

Erat ergò magna fides eorum, qui habitabant Cõstantinopoli, vt superiùs dixim⁹, in templo & reliquijs omni ex parte benedictæ martyris Euphemiæ, & confluebant omnes instàr fluuij haurientes curationes. Ex precioſis enim eius reliquijs exibat sanguis plenus bono odore, qui quidem tanquàm vnguentum à Deo suppeditatum, dabatur ægrotantibus. Et erat quidem fidelibus miraculum terribile & venerandum: infidelibus autem & ijs, qui aliter sentiebant, dedecus & ignominia. Tunc aût ille execrandus & pernicioſus Imperator, temeraria vsus audacia, noctù ingressus cum quibusdam, qui erant suæ sectæ, impetum fecit in reliquias omni ex parte benedictę martyris Euphemiæ: & cùm arcam aperuisset, abstulit reliquias benedictæ martyris cum loculo, qui eas continebat.
Nota rem miram.

Impium facinus Leonis.

Cùm parata autem haberet alia ossa mortui exiccata, ea iecit intrà arcam: & cùm eam rursùs texisset, recessit. Venerandas autem benedictæ Euphemiæ reliquias cum ligneo loculo, deposuit in quadam domo oratoria ex ijs, quæ illinc erant in Regia. Quamobrèm eius sorores & filiæ aromatibus, vnguentis, & luminibus id adorabant cianculùm, propter insignem gratiam & miraculorum magnitudinem.
Mos antiquus colẽdi sacras reliquias.

Hæc cùm resciuisset sceleratus, traiecit in Bucoleontem & ferreum carcerem, & proiecit in fluentum maris: & die sequenti cœpit aduersùs benedictam Euphemiam mouere suam sceleratam & execrandam linguam, eam insectans, & dicens: Abite & videre, quantùm errabant, qui dicebant esse saluas & integras benedictæ Euphemiæ reliquias, & eas asserebant effundere vnguenta. Illi autem cùm abijssent & vidissent, non esse in carne precioſas Euphemiæ reliquias, sed arida, quæ ab ipso proiecta fuerant, ossa, ea conspuerunt, & maledictis sunt insectati.

Cùm fraudem autem & ludibrium & meras nugas dixisset esse curationes, arcam euerterunt, & cum ea aram sanctam templumque deserunt. Eduxerunt verò arcam extra suggestum, quod erat habitaculum virorum, qui non erant baptizati, & erãt ineruditi. Eos enim, qui erant bello capti ex gentibus, & Regiæ dabantur spolia, illic exonerabant. Alij autem armorum opifices, & sordidarum ac illiberalium artiũ artifices cùm fixissent in eo fornaces, fecerunt domum secularem, quæ aliquandò fuerat templum. In sancto autem suggesto, vtpotè loco occulto, requisita corpori faciẽtes, excrementa corporis deponebant. O mi Christe, tuam tunc patientiam.
Templum S. Euphemiæ profanatur.

Hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæc ego quoq; postquàm vidi, totus plenus lachrymis & eiulatibus, egressus sum, admirans omnipotentis Dei tolerantiam atq; permissionem. Et hæc quidem facta sunt tempore prædicti impij Imperatoris. Sed quoniam Dominus est virtutũ, qui inuictam habet potentiam, & vires, quæ subsannari nequeunt, (Deus enim reuerà non irridetur) audiamus quid Christus Deus noster prouidit in reliquijs benedictæ Euphemiæ. Nam dum cæ iactæ sunt in mare, prouidentia Dei summè misericordis, cymba quorundam duorum fratrum virorum piorum, egreditur è portu Sophiarũ, quæ dicuntur: & dum ipsi parùm quid è portu nauigant, eccè loculus, qui cum fluctu descendebat, fuit prope nauem.

Gal. 6.

E mari extrahitur loculus S. Euphemiæ.

Extractus itaque fuit à viris illis pijs, & repositus in nauigio, ipsis existimantibus se mundanum aliquem ferre thesaurum. Sublatis autem velis nauigârunt, vt exirent in ostio Abydi. Cùm autem parùm aperuissent loculum, vident reliquias, & suauit odore repleti, sunt admirati, neque sciebant quid agerent, nisi quòd solummodò inuocabant Dominum, vt eis reuelaretur, sanctúmne esset, an commune. Illa autem nocte vident gloriam maximam, & lumina, & cereos, & viros candidis vestibus indutos, & Christum laudantes. Rursusque bono odore repleti nautæ, agnouerunt eas esse sanctas reliquias. Magno ergò gaudio affecti, clàm profecti sunt propter metum Tyranni, vt thesaurum ferrent in suam patriam. Postquàm autem venissent ad Insulam, quæ dicitur Lemnos, accidit eis magna tempestas. Et cùm incidissent in Promontoriũ insulæ, in quo fuit asper locus, & planè aptus ad naufragiũ, de salute desperabãt.

Cùm Deus autem per intercessionem benedictæ Euphemiæ corripuisset nauem vnà cum fluctibus, superato periculo, inuenti sunt in loco trãquillo: & cùm Deo gloriam emissent, conuenientem honorem tribuêre reliquijs. Angebantur autem & dubitabant, cuiusnam essent sancti reliquiæ. Illa verò nocte acceperunt reuelatiõem reliquiarum, per eius nominis enunciationem. In illa enim insula sanctæ Glycerię iacebant reliquiæ. Dicta autem nocte visa est egredi ex insula martyr Christi Glyceria, & hæc è naue exijsse, & se inuicèm esse complexæ. Et cùm dixisset quæ ex insula erat egressa, ei, quæ in naue exierat: Salue martyr Christi Euphemia benedicta, & se inuicèm salutâssent, rursùs per se recedebant.

Visio nautarum.

Tunc è somno excitati, cum lachrymis & gemitibus precioſas acceperunt reliquias, & loculum sunt complexi, præclari naucleri, Sergius & Sergonas: hæc enim erãt eorum nomina. Cùm fuisset autem dies, enauigârunt volentes ire in suam patriam. Et cùm processissent vsque ad viginti circiter milliaria, vento spirante contrario, vel inuiti reuersi sunt in locum, vndè soluerant. Rursùs verò cùm paucis pòst diebus experiri voluissent, vterentúrne secunda nauigatione, iterùm reuersi sunt. Hoc cùm semèl, bis & ter probâssent, nec vllo modo possent in suam ire patriam, reuersis & in portum appulsis illa nocte visa est illis Christi martyr Euphemia, dicens: Cur contẽditis me huc & illuc circumagere? Nolo vlteriùs progredi, neque hinceò proficisci, quò me vultis ducere.

S. Euphemia nautis appãret.

Hæc cùm dixisset, rursùs dixit eis: Non satìs fuit, quòd Chalcedone translata sim Byzantium, & in mare proiecta fuerim, & hîc steterim? Cur etiam me vultis circumagere in partes inferiores? Hocà me quidem ferri non potest. Nolite hoc facere: sed facite, vt hîc quiescam. Hæc cùm audijssent, bonum capientes consilium, & quæ iubebat martyr, impigrè exequi statuentes, ędificauerunt domum oratoriam: & cùm omne onus nauigij consumpsissent, & suas facultates Deo & martyri obtulissent, scipsos totonderunt, dicentes: Non dimittemus, ô benedicta martyr, tuas venerandas reliquias: sed hîc vsque ad vitæ terminum precioſis tuis reliquijs diuinissimè assidebimus.

His sic gestis, sanctissimus Lemni episcopus venerabile templum ædificârat in illis temporibus. Visum est ergò, vt illuc portarentur sacræ benedictæ Euphemiæ reliquię ad dedicationem tẽpli, quod ab eo constructũ fuerat. Et cùm supplex fudisset preces, & venisset ad reliquias benedictę Euphemiæ, & illic totam noctem transegisset, ab eo visa est in somnis martyr Christi, dicens: Nè aggrediaris facere, quod statuisti: nõ obediam enim hac in re tuæ sanctitati: sed abi ad sororem meam & in martyrio sociam Glyceriam, & ego illam rogabo. Ipsa autem se tibi tradet ad hoc, vt impleas quod desideras. Experrectus autem sanctissimus episcopus, fecit vt ei iusserat benedicta Christi martyr. Et hæc quidem facta sunt illis temporibus.

S. Euphemia appãret episcopo Lemni.

Aequum

Aequum est autem, nõ præterire diaboli inuidiam, & quanam de causa hanc in benedictam Euphemiam excitauit tempestatem. Quandò Christi gratia, quarta, quę fuit Chalcedone, synodus tempore beatæ memoriæ Marciani, qui piè & sanctè impetrauit, fuit congregata, cùm aduersùs Dioscorum Papam Alexandrinum conuenisset, & eum anathematizâsset, rectæque & orthodoxæ fidei Symbolum confirmâsset, & decretum exposuisset columnam rectæ fidei, dubitantibus ijs, qui erãt ex parte cõtraria, bono capto consilio, dixerunt: Agè benedictæ Euphemiæ Martyris arcã aperientes, in eius, quæ sunt in carne, & sunt mirabilium operum effectrices, reliquijs librum imponamus, vt per eam nunc quoquè virtutum Dominus faciat miraculum, & per eius preces nobis aperiat, an ex eius voluntate editum sit hoc decretum.

Cùm hæc ergò fecissent, simulatq; appropinquauit charta preciosis eius reliquijs, aliquid admirabile & magnum fecit Dominus opifex miraculorum. Nam cùm martyris mortuam & inanimam manum animâsset, eam extendit: Cùm autem chartam manu accepisset benedicta Christi martyr, & eam esset amplexa, piæ rursùs reddit filio decretum ministris rectæ fidei. Hoc cùm omnes essent admirati, & stupore essent repleti, laudârunt Deum omnipotentem: & sicin perfectione orthodoxæ fidei stabiliti, confirmârunt sanctam & œcumenicam quartam synodum, per reuelationẽ, quæ facta est à benedicta Euphemia. Et ideò quæ inter sanctas imagines cernitur, Christi martyr Euphemia, vbiq; ponitur habens chartam in manu.

Nota insigne miraculum.

Vsus antiquus imaginum.

Propter hæc & similia benedictæ Euphemiæ miracula, malorum author & inuidus commotus diabolus, meditatus tunc fuit inania aduersùs Christi martyrẽ, & machinatus est, vt ea mitteretur in profundum, vt priùs dictum est. Sed Dei prouidẽtia, ex profundo fluenti, sanctissimi naucleri eius acceperunt reliquias.

Post hæc autem è viuis excesserunt ministri Sergius & Sergonas, & propemodùm illa generatio, quandò Tyrannus Imperator, vita abrupta, reliquit Constantinum filium suum, virum sceleratissimum & omni petulantia ac nequitia refertum, paternaque plenum contentione. Qui non solùm in sanctas imagines suam extendit improbitatem, sed etiam multa alia adinuenit in Deum & Dei ecclesias, piosq; monachos & omnes, qui piè & sanctè vitam instituebant: simul incendens & prophanans sacras ædes, & sanctorum reliquias exurens & dissipans, & quæ ad Dei & sanctorum gloriam fiunt, vigilias excindens: & quæ DEI prouidentia scaturiunt hominibus, aspernans & nihili faciens sanctificatiões: & idololatras vocans eos, qui illis vtuntur, & sanctorum abdicans intercessiones, sanctissimæq; Deiparæ & semper virginis Mariæ auxilium & intercessionem publicè amandans & expellens, Crucesque quæ in trinijs fidei conuenienter figebantur, deijciens, Trinitatis adorationem, quam à patribus accepimus in precatione, hinc & hinc mutare parans: eos autem, qui in clero erant forma præstanti, eunuchos eligens, & ad suum ordinans seruitium: monachos alios quidem flagris, alios verò blanditijs decipiens, & vt votum abnegarent, efficeret, seculares dignitates tribuendo: vestes autem & vasa diuina, quæ diuinas insculptas habebant imagines, confringens & comburens, & alia per se peragens piacula & mysteria petulantiæ.

Constantinus Copronymus, sectatissimus Imperator.

Vide quem ducem sequatur hodiè nostrates hæretici.

De medio autem hunc quoquè sustulit Dominus virtutum fine miserabili. Post huius verò mortem imperauit Leo huius filius. Is hæresis quidem paternæ erat participeps, sed expers actionis. Non erat enim crudelis, vt eius parentes. Nullus tamen in diebus eius dignatus est liberè Dominum glorificare: sed metus & stupor omnes inuaserat orthodoxos, eis imminente impio cœtu eorum, qui nuper fuêre ex schola patris. Quam cùm ille execrandus plantâsset Constantinus plantationem ferentem bonos, amaritici, improbè educauit, & educatam insanè in pios armauit: qui quidem multos monachos miserabilibus supplicijs & morte affecêre. Sed non in finẽ iratus est Dñs, neq; faciem omninò auertit, sed miserans miseratus est humani generis.

Perit miserè impius Constanti. nus.

Cùm autem huius quoq; ramum morte affecisset, Leonem, inquam, qui genus ducebat è Scythia, excitauit eius vxorem Irenen, & eius filium Cõstantinum, qui conuenienter nomini, mundo pacem procurabant. Quæ enim ab execrando eius socero fracta erant & prophanata, restituebat & ornabat Irene: quos illi expulerant & in exilium miserãt, reuocans, & maternè omnes amplectens & fouens: & cùm illos immanet parricidas & piorum prædones scholares diuina exterminâsset prouidẽtia, & ali-

Irene & Cõstantinus restituunt religionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

os pro eis viros pios in numerum retulisset, & in ordinibus eorum loca implêsset, & de diuinis rectè sentire docuisset, & vt omnes orthodoxi aperta facie liberè gloriam Domini & rectam fidem enarrent, effecisset, profundam pacē per ipsam Deus donauit ecclesijs. Sed ad benedictæ Euphemiæ scopum redeat oratio. Vbi ergò pia Imperatrix diuino zelo incitata, cœpit omnia reædificare, fractum templum benedictæ Euphemiæ ante alia omnia contendit rursùs ædificare & ornare. Quod etiam fecit, & cùm id omni pietate exornâsset, effecit, vt in id referretur, quod in eo olim Deo solebat fieri, incruentum sacrificium: et Chalcedone statuit episcopum. Erat enim ad hoc vsque tempus vidua, propter iniuriam ei illatam ab impijs Imperatoribus, qui beatæ Euphemiæ memoriam et ciuitatem delere statuerant.

S. Euphemiæ tēplū instauratur

Atq; diuino quidē zelo mota pia illa Imperatrix, de reliquijs beatæ Euphemiæ satagebat et erat solicita: et cùm omnes ad quærendam hanc rem sanctā adhortaretur, ei, qui facit volūtatem eorum, qui ipsum timent, & implet consilia eorum, qui ipsum inuocant, placuit, benedictæ Euphemiæ aperiri reliquias eo modo, qui est à nobis declarandus. Quas quidem, vt iam diximus, pij viri illi deposuerant in Lemno insula.

Annis præteritis fuerant in eo loco occultæ & rectæ silentio, oīmbus Insulæ incolis maximam in eis fidem habentibus, & hoc arcanum conseruantibus, partim quidē propter Tyrannorum insolentiā, partim autem nè agnoscerentur, & ab eis auferretur huius, quæ multa & præclara subijt certamina, reliquiæ. Cùm autem insignis & benedictæ martyris Euphemiæ miracula in omnem partem peruaderent, magnaque aduenarum multitudo ad reliquias conueniret, repentè quidam ex proceribus, nempè ex Apocrisarijs, ijs inquam, qui dant responsa, mittitur ab Imperatore ad Occidentem: venitque Lemnum, & contemplatur populi multitudinem, & ea quæ fiebant miracula.

Cùm verò velutì quædam hostilis inuidia illum sceleſtum inuasisset, rogauit quænam hæc esset populi congregatio, & quænam ea, quæ fiebant. Cùm autem recitè dicisset, cœpit vociferari, & terrere eos, qui illic conueniebant, populos, sic dicens: Ossa rursùs habētur in honore? Sic docent Imperatores? Et multùm minatus, diruit domunculam, in qua iacebat loculus benedictæ Euphemiæ. Cumq; hæc fecisset, furens mens recedit. Illinc factum est, vt damnum martyr acciperet, & eius corpus vilipenderetur. Sed quoniam vbi vult Deus, vincitur ordo naturæ, & perit omnis humana ratio & inuentio, hoc accidit. Contigit enim, vt per successionem ad quēdam virum bonum perueniret benedictæ Euphemiæ habitaculū & oratorium: in quo oratorio repositæ erant veneraudæ huius martyris reliquiæ.

Impius quidam diruit ædiculā S. Euphemię.

Erat autē eis marmor impositum, quod illi pij nauclerì imposuerant, ab eis inscriptum tali inscriptione: Nos Sergius & Sergonas nauigantes per Hellespontum, cum ex profundo sustulissemus reliquias benedictæ & sanctæ martyris Christi Euphemiæ, eius iussu eas hîc deposuimus. Cùm ergò per successionem huius loci hæres fuisset Anastasius Comes clarissimus, accidit vt quorundam æmulatione falsis appeteretur maledictis, & à sua dignitate exciderat. Is verò nihil cunctatus, venit Constantinopolim, volens in suum restitui Comitatum. Cùm autem (vt solet vnusquisq;) quæreret aliquem inuenire, qui eum sua intercessione defenderet apud Imperatricem, quidam ei dixerunt, Chalcedonensem Metropolitanum ad id fore idoneum, vt qui posset liberè & fidenter loqui, & maiora sustineat & defendat negocia.

Cùm ergò de eo interrogâsset, inuenit illum in palatio: & cùm ad eius pedes procidisset, renunciauit ei propter quam causam adsit, rogans vt sit eius intercessor & adiutor. Contrà autem dicebat Metropolitanus, se id non posse facere. Postquàm ergò eum dimisit, ingressus est in partem ædis Episcopatûs, in qua est etiam templum benedictæ Euphemiæ, Ponè autē eum est secutus vir diuina motus prudentia. Templum verò Comes ingressus, cùm Deo diuinam emisisset adorationem, sedit in quodam loco.

Ad eum autem accedens supradictus vir, qui erat vnus ex clericis templi, & cui ista vice creditum erat officium, rogauit, cuias, & quisnam esset. Ille autem ei illicò exposuit, cuiusnam esset, & quæ ei molesta acciderant. Rogauit autem Comes clericum, cuiusnam esset hoc templum. Is verò dicit, Benedictæ Euphemiæ. Ille autem respon-

dens, & syncerissimè manum pectori admouens, inquit: O meam omni ex parte benedictam Euphemiam. Ei verò rursùs dicit clericus: Quemadmodùm dixisti tuam esse benedictam Euphemiam? Ille autem respondens, dicit: Domi meæ, & in oratorio meo eius venerandas teneo reliquias. Et is rursùs: Quomodò, inquit, fieri poterit? Vide, ô homo, nè fortè loquaris contra teipsum, nec eas possis ostendere. Nam & Augusta & Imperator eas curant diligenter quærēdas. Quarè Metropolitano quoq; ea de causa iussêre facere supplicationes. Ille autem rursùs: Pro certo habeat tua reuerentia, quòd reliquiæ benedictæ Euphemiæ, quæ erant Chalcedone, sunt apud me.

Sic confirmatus clericus, hæc lætus & exultans renunciat Andreæ sanctissimo Metropolitano, gratulans & Dei prædicans magnalia, Qui cùm statim accersisset Comitem, & ab eo fuisset factus certior, dedit gloriam Deo omnipotenti. Surgens autē, profectus est ad Tarasiū sanctissimum Patriarcham, & ei narrauit omnem rei seriem. Tunc profectus sanctissimus Patriarcha ad Imperatricem, & eius filium Constantinum, qui erat orthodoxus & amicus martyrum, exposuit omnia, quæ facta fuerant. Qui rem admirati, quæ erat præter opinionem, laudibus hymnisq; Deo emissis, magno sunt affecti gaudio: & scapha quamprimùm expedita, miserunt Comitem suæ dignitati restitutum, donatumque muneribus: & insignes quosdam clericos ex templo benedictæ Euphemiæ.

Tarasius Archiepiscopus Cōstātinopolitanus.

Cùm ipsi autem in Lemnum descendissent, congregati sunt, qui illic circuncirca habitabant, in ira & indignatione, nolentes dimittere ijs, qui missi erant ab Imperatore, reliquias benedictæ Euphemiæ. Qua de re cùm nō leuis exorta esset perturbatio, videns Lemni sanctissimus episcopus populi motum ad malum progredi, furrexit & ingressus est iu medium eorum, vociferans & dicens: Cedite, ô homines: eorum enim, quæ fiunt, nihil fit sine Dei nutu. Sic omninò Deo visum est. Vitemus itaque Regis indignationem: Ira enim regis, est tanquàm ira leonis.

En quanti olim fiebāt sacræ reliquiæ.

Prou. 19.

Hæc cùm dixisset, & plura alia, vix sedauit multitudinem, nè ijs, qui venerāt, aliquid mali facerent, & dicto Comiti. In eum enim concitatus erat populi animus clamātis: Per ipsum proditus fuit noster thesaurus. Tunc ergò cessârunt, & traducti sunt ad pacem, & Deo dederunt gloriam, & laudem martyri, concedentes volentibus benedictę Euphemiæ venerādas reliquias. Quas cùm accepissent, qui ad eas missi fuerāt, tulerūt Cōstantinopolim, tota ciuitate, & Impatrice, & sanctissimo Patriarcha Tarasio egressis obuiàm.

Nota hæc Lector.

Cùm eis ergò obuiàm processissent, & complexi essent cum ea, cū qua par est, glorificatione, deposuerunt in eius tēplo, & in ea arca, in qua priùs martyr fuerat, & vndè execrandus & prophanus Imperator eam ablatam immisit in profundum. Ij autem, qui eas intulerunt Byzantium. & proceres, & qui primas obtinebant apud Artabasti. nem & filias Imperatoris, & alij plurimi diripuêre reliquias. Quomodò etiam manū sanctam, quæ librum accepit, à Niceta Patritio cognomine Monomacho, qui in Sicilia Insula martyri templum extruxit, dicunt illic fuisse repositam. Hinc itaque factū est, vt pauca quædam ossa capitis quæ remanserant, in ea, quæ olim fuerat arca, clauderentur cum alijs reliquijs, quas etiam in hodiernum vsque diem scimus seruari in arcula. Arbitror autem in dicta quoquè Insula Lemno relictas esse quasdam partes corporis.

O prouidentiam minimè inuestigabilem. O quæ comprehendi non potest, potentiam altissimi Dei, qui facit omnia: Facit enim omnia, quæ vult. Audite ergò Reges, & intelligite. Auribus percipite principes, & intelligite. Discite qui possidetis terrā, & obstupescite. Videte Dei magnalia, & laudate eius, quæ comprehendi non potest, potentiam. Quis vnquàm sperâsset, aut expectâsset inueniri posse reliquias benedictę Euphemiæ, de qua ne sola quidem fuerat tot annis collocutio, donèc visum est Dño virtutum, repentè & inopinatò suæ, quæ comprehendi non potest, potentiæ facere miraculum? Nos autem cùm indignis labris martyri parùm gratulati fuerimus, faciemus finem orationis.

Psalm. 148.

Vide miras laudes, quas in sanctæ honorē profert.

Gaude omni ex parte benedicta Euphemia refugium Christianorum. Gaude benedicta Euphemia, sacrum sacerdotum ornamentum. Gaude omni ex parte clara & insignis Euphemia, refugium infirmorum. Gaude benedicta Euphemia, refugiū oppressorum. Gaude beatissima Euphemia, Regum propugnaculū. Gaude beatissima

Universidad de Deusto
Biblioteca

Euphemia, decretorum tutela synodalium. Gaude benedicta Euphemia, mũdo profundens vnguenta curationum. Gaude veneranda Euphemia, oris hæreticorum frenum validissimum. Gaude digna omni honore Euphemia, Barbarorum aduersaria. Gaude omnium nostrûm refugium & munitio, quæ es apud Deum nostrî perpetua intercessio.

Memento autem ô Dei martyr, meî quoquè humilis & infelicis, & suscipe hoc vile & nullius notæ scriptum funebre meæ temeritatis, petens pro omnibus, qui cum desiderio tuam venerabilem & miraculorum effectricem semper peragunt memoriam, Regibus & Pastoribus, sacerdotibus & monachis, principibus & subiectis, vt assequantur, vt sedeant à dextris Dei, & bonis fruantur æternis gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potẽtia cum patre principij experte, & sanctissimo & consubstantiali & viuifico spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amẽ.

VITA S. IOHANNIS GVALBERTI, AVTHORE (NI FALLOR) BLASIO MELANESIO, GENERALI ORdinis Vallis Vmbrosæ. *Is enim scripsit huius beati viri vitam, sed Codex MS. eius nomen non habebat. Stylum mutauit F. Laurentius Surius in gratiam Lectoris.*

IVLII. 12.

Ordo Vallis Vmbrosæ à quo conditus.

ANno salutis millesimo quadragesimo claruit beatus Iohannes Gualbertus, primus architectus & fundator Ordinis Vallis Vmbrosæ, cuius professores viuunt conuenienter Regulæ S. Benedicti, quibusdam constitutionibus priuatis illi superadditis, vtunturque habitu coloris cinericei. Habet autem is Ordo multa monasteria in Tuscia & Gallia Cisalpina, quam Longobardiam vocãt. Patria autem huius sancti viri Florentia fuit. Parẽtes habuit nobiles. Pater Gualbertus dictus est, vir militaris. Cùm adhuc iuuenis degeret in seculo, & pater eius Gualbertus, quem diximus, capitalis esset hostis cuiusdã, qui eius cognatum iniustè peremerat, eaq; causa non Gual-

S. Iohannis patria & parentes.

bertus modò, sed etiam Iohannes filius eius vltionem expeteret: accidit quodã die, ipsum Iohannem cum armigero suo Florentiam proficisci, in ipso autem itinere venire ei obuiam ab insperato hostem illum capitalem, idque loco tam angusto, vt neuter posset à via deflectere. Tum verò hostis ille, quòd inermis esset, nihil nisi mortem præsentem expectans, subitò quadam concepta fiducia de clementia Iohannis, ab equo desilijt, humique prostratus, veniam iunctis cancellatim ad pectus manibus, g

Vide pietatem. Luc. 23.

Crucifixi amore veniam sibi dari humiliter postulauit. Compunctus Iohannes adito nomine Crucifixi, pacem illi obtulit propter amorem Crucifixi, qui pro suis hostibus ipsum crucifigentibus rogauit, nè perirent: iussitq; eum surgere à terra, metumque omnem ponere, quòd iam ex animo ipsi culpam omnem condonâsset, vt posset ipse quoquè propitium experiri Deum: fecitque ei copiam quò vellet recedendi.

Nota Lector, & disce ignoscere.

Porrò ipse vltrà progressus, in quandam ecclesiam monachorum, quæ erat in itinere, se contulit, & cùm coram imagine Crucifixi genua flecteret, vidit Christi à Cruce pendentis caput ad se inclinari, tanquàm gratias ipsi agentis, quòd pro eius reuerentia hosti capitali pepercisset. In tanti miraculi testimonium hodieque Crux illa in ecclesia S. Miniatis, in monte prope Florentiam, cum magna veneratione & cura seruatur: vbi olim fuit monasterium monachorum, quos Nigros vocant: nunc verò Alborum est, id est, montis Oliueti. Iohannes autem ea Christi vocatione attractus, constituit seculo nequam valefacere. labentia cuncta despicere, vt Christum in Cruce nudum suspensum, ipse quoq; nudus sequeretur. Itaque ad isthuc S. Miniatis monasterium profectus, ab Abbate & fratribus humiliter petijt sibi sanctæ religionis habitum donari. Receptus igitur in laici habitu, pro monasticæ vitæ consuetudine comparat se ad capienda vitæ religiosæ experimenta. Interea pater eius audiens filium

S. Iohannes monasticũ habitũ petit.

lium suum monachum futurum, ad monasterium abit, filiũ ad se mitti postulat. Sed cùm Iohãnes ab abbate ea de re interrogatus, non assentiret, timens nè quid à patre, homine seuero & aspero, periculi sibi crearetur: Abbas iniquum censebat, illũ cõpellere & in discrimen conijcere. Tum verò furore percitus Gualbertus pater, quòd non daretur ipsi copia cum filio colloquendi, multas ei monasterio minas intẽtauit, si ausi essent filium eius in suam sodalitatem admittere. Multùm igitur anxij formidabant monachi, si habitum monasticum, quem ille obnixè poscebat, Iohanni traderẽt, nè aliquo insigni damno à patre eius afficerẽtur. Cùm ergò nullus auderet veste monastica eum induere, ille feruore spiritûs inflammatus, cùm sibijpse capitis comam totondisset, cucullum fratris cuiusdam appræhendit, eumq; super altare in ecclesia reponens, hilariter sibi induit, cunctis fratribus iuuantibus & congratulantibus illi. Etsi autem pater eius, vt illum vidit ea veste indutum, initiò acerbè tulit, multumq; doluit, ac propemodùm amentia quadam correptus, se derelictum & desolatum clamitauit: at tamen ab Abbate tandèm & ab ipso filio confirmatus, sese colligens, & ad se rediens, consolationem accepit, & filio benè precatus, hortabatur vt in cœpto cõstanter perseueraret.

Id eius pater fert molestissimè.

Mirabilis feruor.

Exercitia eius & virtutes.

Ità ergò Iohãnes iam monachus effectus, cœpit non sese inertiæ & segnitici dare, sed ieiunijs & inedia vigilijsque domare corpus, ocium vitiorum sentinam summoperè vitare, in preces & pias meditationes religiosè incumbere: humilitatis, patientiæ, obedientiæ, cunctarumq; virtutum de se exempla omnibus præbere. Nõ diù pòst Abbate ex hac luce migrante, fratres congregati, Iohannem in Abbatem vnanimiter eligunt. Sed illud munus vir Dei humiliter recusans, malebat subesse, quàm præesse: non ignorans, quo quisque sublimiori sit loco cõstitutus, eo maiori in periculo cum versari. At non sic impij, non sic: qui stimulante ambitione, per Simoniæ pestem, per fas & nefas, per abrupta nitentes in sublime, præcipites corruunt. Erat in eodem monasterio frater quidam. Is praua cupiditate inflammatus, Abbatiæ illius administrationem, numerata Florentino episcopo pecunia, ad se adduxit. Id vbì vir Dei cõperit, cum alio ipsi fauente monacho clàm ex monasterio recessit, veniensq; Florentiam, quendam magni nominis senem adit cum socio. Teuzo is senex dicebatur, & apud beatæ Mariæ ecclesiam Florentiæ in quadam cellula se incluserat, permultique ad eum confluebant, salutaria ab eo consilia expetentes. Valdè autem Simoniæ labẽ detestabatur, qua tunc multi in Dei Ecclesia contaminati erant. Ab illo igitur Iohãnes scisciabatur, num sub Abbate Simoniaco intrà suum monasterium Christo militare deberet, vel quid sibi faciendum esset. Consuluit ille, vt cum socio palàm in foro ciuitatis coram omnibus proclamaret, episcopum & Abbatem Simoniæ vitio obnoxios teneri: ac deindè loco cederent. Quod consilium, tametsì à communi legum consuetudine abhorreret, simpliciter ille secutus est. Ea autem res magnum horrorem attulit multis, quibusdam episcopi studiosis & amicis clamantibus, reum esse mortis, qui tanto viro tam fœdam labem adsperssisset: alijs verò eum excusantibus. Porrò è tumultu extractus, clãculùm vix euasit manus eorum, qui episcopo faucebãt: consulenteque illo, quem diximus, solitario homine, è patria discessit, & cum socio perquirere cœpit locum ad seruiẽdum Deo maximè accommodatum. Habebat tum apud se socius eius panem vnum, quem pro necessaria ipsorum refectiõe seruauerat. Eum vir Dei pauperi obuiàm venienti stipemque petenti dari iussit, iactans cogitatũ suum in Dñm, qui dat escam omnibus in tempore opportuno, nec sua fidutia frustratus est. Cùm enim ad castrum quoddam applicuissent, à multis abundè eis res necessariæ suppeditatæ sunt.

Recusat Abbatis functionẽ.

Teuzo inclusus.

Discedit à patria S. Iohannes.

Psalm. 54. Psalm. 144.

Vt autem ad eremum Camaldulensem peruenêre, non breuem illic fecêre morã, illic degentium mores contemplantes & vitam, quæ quidem sancta erat, sed eremitica & solitaria. Cumq; ab eius loci habitatoribus inuitarentur, vt se ipsis professione coniungerent, beatus Iohannes magis appetens vitam cœnobiticam, quippè tutiorem, quàm sit solitaria, indè recessit ea animi sententia, vt alibì nouam quandam cõgregationem instituret, sancti Benedicti regulam secuturam. Veniens igitur ad Vallem Vmbrosam, à duobus monachis, qui illic Domino famulabantur, deuotè susceptus est: & cum locus ei arrideret, constituit illic sedem figere, constructo quo-

Vita Camaldulensium monachorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dam vili ex lignis domicilio. Sed non diù passus est Dominus lucernam sub modio latére. Fama sanctitatis eius per loca viciniora, sensìm sese diffundẽte, permulti & clerici & laici eius inuisendi causa, pleriq; etiam conuersionis studio ad eum venêre, in quibus fuêre, Erizo, Albertus, Teuzo, Rodulphus, itemq; Petrus, qui posteà fuit Albanensis episcopus Cardinalis, & complures alij. Porrò Abbatissa quædam S. Hilarij, cuius monasterij erat locus memoratus, postq; audiuit virtutes beati Iohannis & sociorum eius, subsidio eis misit alimenta quædã & codices, & posteà consentiente monasterio, locum ei donauit cum rebus & possessiõibus multis, publico scripto donationem illam confirmans.

Fit primus Abbas Vallis Vmbrosæ S. Iohannes.

Postquàm autem & numero & merito satis illic monachi increuissent, placuit omnibus ipsum beatum Iohannem sibi Abbatem renunciare. Itaque licèt admodũ renitentem & inuitum, in primaria sede illum collocârunt, eius imperio parituri. Tandèm ille, nè diuinæ voluntati resistere videretur, eis cessit: susceptoque Abbatis ministerio, mentem Regulæ beati Benedicti, quam complexi erant, accuratè inspiciens, modis omnibus eam obseruandam curauit. Itaque prohibuit, nè vnquàm monachi è monasterio exirent, nisì propter res necessarias monasterij, idque petita priùs exeundi facultate. Voluit etiam noctibus nunquàm in dormitorio lumen abesse, haud secùs atquè in oratorio. Ad vilitatem vestium & paupertatem hortabatur fratres, tum etiam, vt cilicijs vterentur. Ex ouium suarum lanis varijs iussit promiscuè pannum fieri, vndè vestes conficerentur. Quæ autem alios docebat, ipse præ omnibus & ante omnes perfectiùs exequi studebat. Erat in precibus assiduus,

Catalogus virtutũ eius.

charitate diffusus, humilitate lenis, patientia constans, in obiurgandis vitijs rigidus, erga pœnitentes benignus, in cunctis morum grauitate maturus, abstinentia præcipuus, paruo admodùm cibo potuque contentus, qui mortem arcerer, non qui delicias adferret. Verùm ex nimia viuendi austeritate fracto stomacho, in eum morbũ incidit, quem syncopen vocant, quo beatum Gregorium Pontificem vexatum legimus: ità vt nisì crebrò fratrum opera cibus ei oblatus esset, animam acturus videretur. Qua molestia eum ad supremum vitæ diem laborâsse nôrunt, qui eum nouerunt: sed ille suis eam peccatis imputans, patientissimè tolerabat. Putatur autem diuina fortassis dispensatione eam illi euenisse, vt suæ infirmitatis experientia discéret, quemadmodùm ipsum oporteret aliorum misereri. Cùm enim initiò pauci essent, qui propter austeritatem eius possent instituta seruare, eo morbo correptus, tanta moderatione, discretione & misericordia erga omnes imbutus est, vt nemo illo humanior videretur. Commissos, quos vocant, & Conuersos siue Laicos fratres permultos recepit, eosq; externis admouebat operibus, vt monachis tolleretur occasio euagandi, possentq; liberiùs orationi vacare.

Multa extruit monasteria.

Perid tempus Henricus rex Florentiam veniens, cùm multas beati Iohannis virtutes auditione accepisset, quadam erga illum concepta beneuolẽtia, hortante Teuzi one supradicto, misit episcopum Catholicum ad Vallis Vmbrosæ monasterium, qui summum altare consecraret. Post aliquot verò annos Hubertus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, totum templum cõsecrauit cum duobus alijs altaribus. Eodem tempore multi fideles nobiles loca obtulerunt alijs cœnobijs extruendis congrua, odore sanctitatis eius inuitati. Alij rogabant eum, vt monasteria dissoluta, sibi moderanda & gubernanda sumeret, & ad antè dictam formam reuocaret. Construxit tum recèns vir Dei monasterium sancti Saluij, item aliud in Mosceta, tertium in Razulo, quartum in monte Scalario. Paginam quoquè, iam vetustum monasterium, reformandum suscepit, atque aliud S. Reparatæ in Aemilia siue Romandiola. Horum autem singulis suos præfecit præpositos, sæpiusque illa visitabat, corrigens quæ emendatione digna viderentur. Fuit aũt vir Dei verus paupertatis amator, in omnibus illã præ se ferens & docens. Itaq; cũ monasteriũ Muscetanũ visitaret, videretq; structuras grandiores & elegantiores, q̃ illorũ paupertati congruere videretur,

Zelus paupertatis.

dño Rodulpho, eius loci Abbati vultu seuerissimo dixit: Tu hoc in loco magnis impendijs, quibus plurimi pauperes foueri potuissent, ꝓpria voluntate palatia fabricãsti: conuersusque ad riuulum quendam exiguum iuxtà manantem, ait: Deus omnipotens, qui minimis magna efficere soles, videam ministerio pusilli riuuli istius enormis structuræ huius celerẽ vindictã. His dictis, mox abijt, tanq̃ abominatus locũ illũ. Porrò

Porrò simularq; indè abijt, cõfestìm riuul' cœpit increscere, collectaq; magna aquarum vi, locoq; suo relicto, præceps à monte ruit, & petrarum scopulos atque arbores secum trahẽs, structuras illas funditùs euertit. Quãobrèm Abbas cum fratribus perturbatus, cœnobium aliò transferre voluit. At pius pater benignè eos consolans, dixit: Nolite timere, nec mutetis locum, nihil ab hoc riuulo deincèps accepturi detrimenti. Quodquidẽ eius vaticinium vsque in hodiernum diem compleri certum est.

Ignis cælestis vlciscitur monasterium.

Alio tempore cùm audisset quendam conuersionis gratia cœnobium petijsse, totumq; patrimonium suum in charta scriptum, neglectis hæredibus, secùm eò apportâsse, mox illud monasterium adijt, & Abbati, qui chartam illam receperat, imperauit, vt sine mora eam sibi exhiberet. Quam acceptam discerpsit, humì abijciens fragmenta eius. Putabat enim rationi & æquitati magis consentaneum, exiguis contentum viuere, quàm auctis opibus superbia efferri. Deindè valdè cõmotus, zelo sanctæ paupertatis, Deum & Apostolum eius rogauit, vt ipsum de illo cœnobio vlciscantur: confestimq; iratus abscessit. Nec longè abiërat, cùm eccè repentinus existit ignis, monasterium illud magna ex parte absumens. Vt autem socius eius vidit incendium, & ei indicauit, nec retrò respicere voluit, nec eò referre pedẽ, sed ad Vallem Vmbrosam iter prosecutus est.

Quo in monasterio cùm resideret, & Stephanus Romanus Pontifex per vicina loca iter haberet, audita celebri fama eius, nuncios ad eum misit, viros honoratos, orans vt ipsius conspectui se præsentare non grauaretur. Sed cùm aduersa valetudo non sineret eum ad sanctitatem illius proficisci, Pontifex denuò nuncios misit, fortassis quòd existimaret eum modestiæ & humilitatis causa nolle venire, indignumq; se arbitrari, qui coram ipso apparéret, vel etiam cupere eum latére: iussitque, vt si aliter venire non posset, in lectica se adduci pateretur. Cernens igitur vir Dei mentem Pontificis, in ecclesiam ingreditur, rogatque Dominum, vt citra scandalum & inobedientiam aliqua ratione id efficiat, nè cogatur ipse summo Pontifici sese præsentem exhibere. Deindè surgens ex lecto, coram nuncijs Pontificis conuersos aliquot ad se accersiri iubet, qui ipsum ad Pontificem perferant. Sed cùm paululùm à monasterio discessissent, mox ingens extitit aëris tempestas, ventis sæuientibus, & immẽso imbre è cælo ruente. Quod legati cernentes, & non sine diuino miraculo fieri credentes, illum ceu verum Dei hominem, in monasterium reduci mandant, beatissimo Pontifici rem, vt erat gesta, referentes. Qui deincèps noluit eum ad se acciri, vt in sua quiete permanens, pro felici Ecclesiæ statu Dominum oraret.

Pollet spiritu prophetiæ.

Nec defuit viro Dei gratia discretionis spirituum, neque donum prophetię, quo occulta hominum, soli Deo cognita, diuina reuelatione edoctus, enunciauit. Si quis ad monasterium veniret, monasticum habitum petiturus, ex eius adspectu cognoscebat, num Dei spiritu moueretur. Cùm esset in * Passiniano monasterio, quidam ad eũ venit, dicens se velle mundum relinquere. Is primò apud eum repulsam passus est, sed cùm importunè instaret, à pijssimo patre receptus est. Is igitur in conuersionis initijs pro more confessionem faciens, quædam peccata dixit, maiora præ verecundia reticuit. Gerardus, homo dicebatur. Ait itaque quodam die vir sanctus ad eum: Quid ità Gerarde mihi imponere voluisti? Illo dicente, Qua in re, pater sancte, tibi imposui? Vir Domini ad partem eum trahẽs, secretò dixit ei: Ea in re decepisti me, immò verò teipsum potiùs, quòd non es integrè confessus peccata tua. In ipsa enim Epiphania Domini & pridiè eius dici cum illius hominis vxore adulterium perpetrâsti, nec tamen in cõfessione dixisti: quodque deterius est, etiam in proposito eius adulterij itemq; perseuéras. His ille auditis, cùm agnosceret peccatum suum, nec dubitaret diuinitùs beato viro reuelatum, quod sciret esse occultum, prostratus ad pedes eius, cum lachrymis veniam petijt, egitque pœnitentiam.

Aperit secreta cordium.

Quidam vir nobilis & diues, viro Dei familiarissimus, Vbaldus nomine, grauissima laborabat valetudine. Vxor verò eius iamiamq; animam acturum expectabat, misitque Beuronem familiarem suum ad virum Dei, vt cum de mariti imminente obitu faceret certiorem. Venit Beuro celeriter ad hominem Dei, in monte Scalario tunc commorantem, indicauitq; illi, quid haberet in mandatis. Tum beatus Iohannes, vermis ad Orientẽ luminibus, fusaq; ad Deũ prece ꝓ hoīe moribũdo, Beuroni dixit: Redi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sanat moribundum.

ad tuos. quem enim reliquisti supremum trahentem spiritum, sanum & lætum ostendes. Ità nimirùm & ægro obtinuit sanitatem, & rem Beuroni incognitam explicauit atque prædixit.

Manente viro Dei in monasterio Passiniano, Leo Papa illàc transiens cum curia sua, volebat illic cibum capere. Quæsiuit ergò vir sanctus ex œconomo suo, num pisces haberet beatissimo Pontifici offerendos. cumque didicisset, nullos eum habere, conuersos quosdam iussit ire piscatum in fluuio siue lacu vicino. Cunctis affirmantibus illic pisces non inueniri, perstitit in sententia, dicens vt irent, & Domini auxilium sibi adfuturum minimè dubitarent. Itum est ergò, & duo magni lucij capti sunt. Eos cum omniũ admiratione apportatos, ipse vir beatus Põtifici obtulit, gratissimo animo illos accipienti.

Pisces capiuntur, vbi nulli erant.

Viscera pietatis & misericordiæ magna erant in illo, eaque eum permouebant, vt multis modis miserorum inopiam subleuaret, ipse inops & pauper. Ab infantia enim creuerat cum illo miseratio. Reuersus quandoquè ab aliorum visitatione monasteriorum ad suum Vmbrosianum, memor inopiæ, qua multi tum premebantur, dispensatorem suum Gofredum, & Procuratorem Rusticum nomine, vocans ad se: Inspiciamus, inquit, horreum, vti se habeat. Vt vidit autem abundè illud repletum: Quàm multi, inquit, fame opprimuntur in hac annonæ caritate, & vos abundatis: luisitque adferri vas quoddam, quinque plùs minùs capiens modios, illudque frumento impleri: quod ab hora tertia vsque ad nonam per scipsum grata liberalitate pauperibus aduentantibus elargitus est: mansitque horreum æquè, vt anteà, plenum.

Frumẽtum elargitur, nec minuitur.

Fame populum quodam tempore premente, beatus pater stans ante fores monasterij de Razuolo, vidensque gregem vaccarum eius in montis iugo herbas carpere, nec haberet alimoniam, quam petentibus pauperibus largiretur, ità precatus est: O sancte Paule, si velles vnam ex his vaccis cedere in vsus pauperum. Confestim vacca deorsùm corruens, extincta est, cuius carnes iussit egenis distribui. Ea distributa, similiter petijt sibi & secundam & tertiam & quartam dari: easque omnes pauperibus dedit. Ea re contristati pastores, gregem ad aliud montis latus abduxêre. Sed vir pius pauperum precibus satisfacere desiderans, nec habens tamen, vndè id posset, cum lachrymis orauit: Sancte Paule, isti loci mutatione fugere moliuntur: sed te, qui loci huius patronus es, effugere non possunt. Tu qui misericordiam & eleemosynas præstandas docuisti, dona mihi, vndè pauperes sustentare queam. Mox aliæ quinque vaccæ ruerunt præcipites, quas eo casu extinctas iussit pater sanctus pauperibus erogari. Id vbi pastores aduerterunt, grauiter de illo conquesti sunt, asserebantque satiùs esse curare illum reduci ad suum Vallis Vmbrosæ monasterium, quàm cum tanta ipsorũ iactura illic cum hærere. Quibus ille placidè respondit: Video vos hac re afflictos: sed bono animo estote: nullius porrò vaccæ iacturam facietis. Id quod etiam sic euenit. Alio tempore cùm non haberet panes, quos daret, totum lac pauperibus iussit erogari. Quædam etiam pluuiæ receptacula, Valli Vmbrosæ donata, tempore inopiæ vendidit, & precium pauperibus distribuit.

Vaccas multas dat pauperib⁹.

Multa edidit miracula: multos morbidos sanitati restituit. Aegrotus quidam, Florentius nomine, filium habens ex morbo iam ad extrema tendentem, ad venerabilem patrem, qui tum apud S. Saluium erat, venit, salutem poscens filio suo. Sancto viro respondente, non hæc sua, sed Apostolorum esse opera, ille nihilo minùs in precibus perseuerauit. Tum vir pius commiseratione victus, cum fratribus pro illo rogauit Dominum, & ilicò curatus est.

Sanat moribundum.

Accidit quandoquè, vt fratres nimia egestate, non nisi tres panes in monasterio haberent. Illos beatus pater iussit diuidi, & singulis singulas particulas apponi. Simul autem perpendens, necessitati non esse præfixam legem, cum Cellario suo egit, vt aries vnus occideretur, & coctus fratribus apponeretur: Hodiè, inquit, penuriam patimur, cràs abundabimus. Itaque hora prandij fratres ad mensam sedentes, singuli particulas suas panis comederunt: à carnibus autẽ appositis oẽs abhorruerũt, nec eas pro sui canonis reuerẽtia attingere voluërunt. Postero die, vt vir sanctus p̃dixerat, venerũt quidã ad beati Saluij monasteriũ cũ multis iumẽtis, frumẽto & farina onustis, asserẽtes à nobilib⁹ se missos esse. Sed qnam illi nobiles fuerĩt, rescisi nõ potuit, ciusdẽ gene-

Frumẽtum apportatur, sed nescitur, vndè.

generis aliud contigit alio tempore. Cùm enim pane deficiente, iussisset bubulam fratribus apponi, & illi non auderent contingere, orante viro Dei, quidam monasterij fores pulsauit. Ad quem cellarius exiens, vidit eum multos panes adferentẽ: quos ille fratribus ad mensam importauit, gratias Deo agentibus, qui dat escam in tempore opportuno. Porrò cellarius reuersus ad fores, vt nomen hominis cognosceret, qui illos panes misisset, neminẽ illic inuenit. Ille enim pistor miserat panes, qui filijs Israël manna è cælo præstitit in deserto. Psal. 144. Exod. 16.

Quidam mente captus cùm ad Passinianum monasterium iret, vt illic curaretur, cum alijs fluuium Arnum nauigio transmittens, impellente vesania, in medium flumen se præcipitem dedit: sed virtute Dei & meritis beati viri, ad ripam fluminis incolumis euasit.

In monasterio Vmbrosiano quidam frater malè habebat. Quæ ergò medicina ei parata fuit, eam vir sanctus sua manu ei præbuit, moxque negocio quodam emergente, alio festinus abscessit. Interìm æger ille non satìs cautè se gerens, morbo increscente post paucos dies vita functus est: atque eius obitum, vt habet consuetudo, omni congregationi is, quem Suppriorem vocant, literis denunciauit. Intereà vir Dei reuertens, & de fratris decessu factus certior, causam mortis eius cognoscere studuit. Quæ cùm ei exposita esset, mandauit in tota congregatione aboleri memoriam eius propter illius inobedientiam, quòd se non satìs cautè custodiuisset. Cùm sic igitur fieret, nec quisquam pro eo oraret, aliquot dierum euoluto spatio, clara die defunctus cuidam fratri apparuit, eique indicauit se esse illum, qui à vita migrâsset. Illo verò scitante, quo in statu res ipsius essent, respondit se excommunicatum esse, & per patrem Iohannem à fidelium consortio segregatum: quod accipiendum est de suffragijs. Seueritas in fratrẽ immorigerũ.

Illo rursùs percontante, qua posset ratione iuuari, respondit defunctus: Si me sanctus Iohannes reconciliare voluërit. sicque disparuit. Tum frater ille beatum virum accessit, eique, quid vidisset & audiuisset, enarrauit. Mox pius pater seueritatem misericordia temperans, iussit in monasterio & per omnem congregationem, officium & eleemosynas pro illo fieri. Quibus peractis, post dies triginta iterùm eidem fratri defunctus apparuit alacer & iucundus, gratias agens sancto Iohãni, quòd eum reconciliãsset: absolutusque à pœnis, ad beatorum cœtum proficiscebatur. Precibus & eleemosynis liberatur frater à pœnis.

Alius quidam, Florentius nomine, vir eloquens & moribus ciuilis, qui Simoniaca perfidia valdè se cõtaminârat, in cuiusdam Episcopi suscepto patrocinio, cùm grauissimè decumberet, iamiamque moriturum se affirmabat, atque inter acerbos mœstosque luctus crebrosque singultus, per amicos à beato Iohanne habitum ordinis eius sibi donari petijt. Assensit vir sanctus, nec multùm cunctatus, nouitiorum habitu cum induit. Eo indutus, cùm iam reualuisset, & scipioni innixus, monasterium perlustraret, prior morbi vis eum denuò inuasit, ità vt morti propinquus videretur. Id vbi vir sanctus audiuit, ad lectum ægroti cum multis fratribus accessit, eumque à corpore migraturum Domino commendauit. At æger caput suum pallio, quo erat operatus, reuixit, & viro sancto, cur id faceret, inquirente, respondit timens & tremẽs: Videre satanam propè assistere, è cuius ore vasta flãma funditur, & ex naribus fumus sulphureus prodit. Cùm autem locum, in quo illum cernebat, viro Dei indicâsset, ille ablata è manu tenentis Cruce, diabolum ea egregiè verberauit. Tum ille mox instàr fumi euanuit, & ægrotus in has prorupit voces: Gratias Deo, eccè aufugit satan, eccè recessit. Et eccè adest beata Maria, sanctique Petrus & Benedictus. Atque his dictis, spiritũ exhalauit. Cruce verberat dæmonem.

Vir beatus Episcopum Florentinum, Petrum nomine, patria Ticinensem, non solùm Simoniæ, sed etiam hæresis propter illud vitium cum suis fratribus reũ asserebat, nec ab illo sacramenta percipiẽda dictitabat. Indè verò vehemens orta est cõtentio in Clero & populo Florentino, alijs Episcopũ defendentibus, alijs monachos laudantibus, quòd tanta libertate illud vitium detestarentur. Cumq; ea causa nõ rarò scitè aboliturũ, si monachos illos curaret occídi, vt eorũ exemplo cæteri eius aduersationes concitarentur, persuasit sibi iniquus ille Episcopus eam se infamiæ notã facilitatem terrerentur. Misit igitur nocturno tempore multam equitum & peditum turbã armatam ad monasterium sancti Saluij, vbi tum beatus Iohannes morari putabatur, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Crudelitas Episcopi Florentini.

qui tamen pridiè indè recesserat ad Vmbrosam Vallem. Ingrediũtur vi in monasterium ministri tenebrarum, & quos inueniunt monachos, eos crudeliter vulnerant, in agnos haud secùs atquè lupi insilientes. Nullum verò monachorum murmur, nulla querimonia auditur: sed patienter illi ferunt iniurias illatas, gratias agentes Deo, qui eos dignos fecisset, vt pro illo paterentur, qui est veritas, quæ nec fallere, nec falli potest. Nec his contenti satellites Episcopi, in monasterium priùs vastatum & expoliatum, ignem inijciunt. Sed vndè inimicus victoriam & sui exaltationem sperabat, indè detrimentum potiùs & ignominiam reportauit. Multi enim ex ijs, qui antè illi fauerant, eumque defendendum susceperant, tantam eius impietatem & barbariem cernentes, ad monachorum partes sese adiunxerunt. Altera die, eo iam diuulgato maleficio, multi venêre ad monasterium, eiusque perspecta vastatione & desolatione, multis modis fratribus monasterij opitulati sunt.

Consolatur vir Dei fratres verbe. ratos.

Porrò beatus Iohannes eius rei nuncio accepto, simul eò aduenit: vidensq; fratres suos nudos, flagellis, cæsos & verberatos: Nunc, inquit, monachi estis. Sed cur sine me isthæc ferre voluistis? Doleo profectò non mediocriter, quòd coronarum vestrarum particeps fieri non merui. Posteà verò monachi cum amicis suis Romam profecti, Petrum Florentinum antistitem publicè & quidem constanter hæreticum & Simoniæ labe fœdatum proclamant, & eius rei confirmandæ causa offerunt se paratos ad subeundos ignes. Verùm Alexander Pontifex, qui tum in Petri cathedra residebat, nec accusatum deponere voluit, nec vt monachi in ignem ingrederentur, admittere. Maxima enim Episcoporum pars, qui ad Synodum generalem conuenerant,

Hildebrandus posteà Gregor. 7.

Episcopo fauebat, monachis aduersabatur. Sed Hildebrandus Archidiaconus, qui posteà fuit Gregorius, eius nominis septimus Romanus Pontifex, partibus beati Iohannis studebat, easque tuebatur. Porrò Dux quidam Godefridus vsqueadeò Episcopo fauebat, vt etiam mortis minas monachis intentaret. Itaque hac durante controuersia, qui Iohanni adhærebant, tum laici quàm monachi, multas ab aduersarijs iniurias perpessi sunt. In ijs fuit Archipresbyter summæædis & Prior, qui quòd Iohanni adhæreret, ex vrbe Florentina dimissus est.

Ad extremum monachi aiunt illis, qui Petrum Episcopum suum defendendum susceperant, se per ignem transituros: & si, vti benè confidunt, indè illæsi exierint, hortantur, vt idem cum ipsis sentiant de Simonia Episcopi. Sin minùs, paratos se dicunt vnà cum alijs venerari Episcopum, & à Simonia immunem pronunciare. Ea res cunctis placuit. Præfigitur itaque locus & dies, quo isthuc fieri debeat, vt si qui velint, possint coràm intueri. Locus præfixus est in monasterio Septimi, quod tunc erat Ordinis memorati, nunc verò Cistertiensium est. Dies fuit quarta feria primæ hebdomadæ Quadragesimæ. Modus probationis fuit eiusmodì: vt in loco publico duæ lignorum strues iuxta se fierent, quæ obtinerent in longum decem pedes, in latum quinque, in sublime quatuor & dimidium. Inter vtrasque autem strues semita interesset longitudine brachij, prunis ardentibus constrata, per quam vnus ex monachis transiret. Vbì aduenit statutus dies & hora, inuitatur Episcopus Petrus à suis, vt accedat visurus tantæ rei experimentum, nè ciuitas Florentina tam diuturna vexetur altercatione.

At ille prorsùs renuit: immò si qui charum eum haberent, eos cò accedere vetuit. Sed plebs omnis vtriusque sexûs & cleri maxima pars, illuc properârunt. Pollicentur fautores Episcopi, si ea probatio suo potiatur effectu, vt quispiam è fratribus per ignem illæsus transeat, se ipsis suffragaturos, & ab Episcopo defecturos. Itaque fiunt litaniæ & aliæ preces à monachis, sacrificium solenniter celebratur ab Abbate illius instituti, clericis & monachis adiuuantibus. Vbì vētum est ad Agnus Dei, vnus ex monachis fert aquâ sacratâ ad aspergendũ, alius thuribulũ thuris incēdēdi causa, rectius faculas ad ligna inflāmanda: quartus imaginē Crucifixi. Inuocatur à cunctis Dñs Iesus Christus & sanctissima mater eius pleno ore, vt rei veritas declaretur. Sacrificio peracto, deponit casulam, crucemq; manu gestat Abbas, qui sacrificauerat. Petrus is quoq; dicebatur. Litanijs absolutis, vnus ex Abbatibus eligitur, qui clara voce populo exponat petitionis & sponsionis conditionem. Deindè Abbas Petrus cum Cruce,

Abbas Petrus illesus per medios ignes trãsit.

quã manu gestabat, S. Iohãne interim coràm adstante & orãte, ingreditur per medios ignium globos, flamma in sublime assendente, calcatque ardentes prunas, quæ erant in

in via inter lignorum incensas strues. Sed priùs, quàm ingrederetur, cunctis audientibus, ità precatus est: Domine Iesu Christe, lux vera omnium in te credentium, peto misericordiam tuam, oro clementiam tuam, vt si Petrus Ticinensis, qui dicitur Florentinus Episcopus, pecunia Florentinam sedem occupauit, tu ærerni patris filius, tu mea salus, in hoc tremendo iudicio ad me adiuuandum festines, & me illæsum sine vllis adustionis vestigijs conserues, sicut olìm tres pueros in fornace Babylonica seruâsti. His dictis, per medios penetrat ignes, neque corpori, neque vestimentis vllo adustionis vestigio inhærente. Cumque vellet vertere sese, & eadem via per flammas reuerti, à populo retinetur, quippè iam perspicuè rei propositæ veritatem edocto. Nec verò satiari poterant eius præsentia, alijs manus, alijs pedes, reliquis vestimenta eius exosculantibus. Beatum se existimabat, quisquis vel fimbriam vestium eius posset cõtingere. Ità Simon Petrus magnis celebratur laudibus: Simon Magus vt stercus ab omnibus conculcatur: & Petrus, nõ Apostolus, sed Episcopus, Simoniacus ab omnibus pronunciatur, & vt hæreticus euitatur. Denique Senatus populusque Florentinus rem totam solennibus literis perscribit Pontifici Alexandro, humiliter orans, vt quemadmodùm Simon Petrus Simonem Magum maledictione damnauit, ità ipsius sanctitas velit Petrum Florentiæ Episcopum ea dignitate priuare, & alterum ei substituere. Fecit ità Pontifex Alexander, iustitia id exigente, ob tollenda scandala, & alius Florentinis datus est antistes.

Dan. 3.

Posteà verò beatus Iohannes iam senio confectus, in morbum incidit grauissimum: congregatisque è diuersis locis Abbatibus, suum è vita hac decessum pronuncians, hortabatur omnes, vt Canonem monasticum accuratè obseruarent, & vnitatis fraternæque dilectioni studerent: perceptisque cum multa deuotione sacramentis, spiritum cælo reddidit incontaminatum, anno Dominicæ incarnationis millesimo septuagesimotertio, quarto Idus Iulij. Tertio indè die humatus est in ecclesia monasterij * Passiniani. Post obitum eius omnipotens Deus multis cum miraculis illustrauit.

5. Iohannes perceptis sacramentis mortẽ oppetit.

* de Pasignano.

DE S. EVGENIO CARTHAGINENSI EPISCOPO, ET PLERISQVE ALIIS, SVB HVNERICO *Vandalorum rege multa in Africa perpessis, ex lib. 2. Victoris Vticensis de persecutione Vandalica.*

IVLIVS, quo die Martyrologia eos habent.

MOrtuo igitur Geiserico (Vandalorum rege) Hunericus maior filius patri succedit. Qui primordio regni, vt habet subtilitas Barbarorum, cœpit mitiùs & moderatiùs agere, & maximè circa religionem nostram: vt etiam vbì anteà sub rege Geiserico præiudicatum fuerat, nè spirituales fierent conuentus, conuenticula concurrerent populorum. Et vt se religiosum ostenderet, statuit solicitiùs requirẽdos hæreticos Manichæos: ex quibus multos incendit, plurimos autem distraxit nauibus transmarinis: quos penè omnes Manichæos suæ religionis inuénit, & præcipuè presbyteros & diaconos Arrianæ hæreseos. Vndè magìs erubescens, ampliùs in illos exarsit. De qbus repertus est vnus, nomine Clementianus, monachus illorum, scriptum habens in fenore: Manichæus discipulus Christi Iesu. Propter quod magìs laudabilior memoratus videbatur, in vno displicens, quia cupiditati insatiabili vehementiùs inhiabat, & prouincias regni sui varijs calumnijs atque indictionibus onerabat, vt de illo præciperetur: Rex egens, magnus est calumniator. Dedit aũt licentiã, Zenone Imperatore atq; Placidia, relicta Olibrij, rogãtibus, vt Carthaginẽsis ecclesia sibi quẽ vellet episcopũ ordinaret, q̃ iã p vigintiquatuor annos tali ornamẽto fuerat destituta. Mittit ergò tũc ad ecclesiã Alexandrũ illustrem, huiusmodì legationem ferentem, vt præsentia eius catholicus populus dignũ sibi peteret sacerdotẽ, destinãs quoq; per notarium

Hunericus Manichæos persequitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

rium suum,nomine Vuitared,edictum,quod publicè legeretur,hunc continens modum:Iussit vobis dominus dici,quia Imperator Zenon, & nobilissima Placidia, per Alexandrum virum illustrem scripserunt,petentes vt ecclesia Carthaginis,religionis vestræ proprium episcopum habeat,hoc fieri præcepit atque eis rescripsit, vel legatis ab eis directis dici iussit,vt sicut petierunt,vobis episcopum quem voluëritis ordinetis:eo sub tenore,vt nostræ religionis episcopi, qui in Constantinopoli sunt, & per alias prouincias Orientis, ex eius præcepto episcopi, liberum arbitrium habeant in ecclesijs suis,quibus voluërint linguis populo tractare,& legem Christianam colere, quemadmodùm vos hîc vel in alijs ecclesijs, quæ in prouincijs Africanis constitutæ sunt,liberum arbitrium habetis in ecclesijs vestris Missas agere vel tractare,& quæ legis vestræ sunt,quemadmodùm vultis,facere. Nam si hoc circa eos non fuerit obseruatum,tam episcopus,qui ordinatus fuerit vel clerici,sed & alij episcopi cum clericis suis,qui in Africanis prouincijs sunt,iubentur inter Mauros mitti. Quod edictũ dum nobis præsentibus xiiij.Kalendarum Iuliarũ vniuersæ ecclesiæ legeretur, gemere cœpimus mussitantes, eò quòd meditantibus dolos, malorum esset futura persecutio præparata. Et ità legato dixisse probamur: Si ità est,interpositis his conditionibus periculosis,hæc ecclesia episcopum non delectatur habere. Gubernat eam Christus, qui semper dignatur gubernare. Quam suggestiõem legatus accipere neglexit. Simul & populus,vt tũc fieret,vt ignis exarsit:cuius erat clamor intolerabilis,qui nulla posset ratione sedari.

Missas agere.

Eugenius ordinatur Carthaginis Episcopus.

Ordinato itaque episcopo Eugenio viro sancto,Deoque accepto, sublimis nata est lætitia, & gaudium cumulatum est Ecclesiæ Dei. Exultat multitudo catholica sub barbara dominatione, de ordinatione pontificis reparati. Nam maximus iuuenum numerus atque adolescentularum,sibimet in commune congaudens attestabatur, quòd nunquàm vidisset Episcopum in throno sedentem. Porrò ille vir Dei sacerdos Eugenius cœpit per conuersationem operum bonorum venerabilis & reuerendus haberi etiam ab eis, qui foris sunt, & ità esse ab omnibus gratus,vt si fas esset,animam suam pro eodem vniuersos ponere delectaret. Eleemosynas quoquè tales per eũ Dominus dignatus est facere, vt incredibile videatur tanta eum impéndere, vbi ecclesia totum Barbaris tenẽtibus,*ne vnius nummi habere cognoscitur facultatem. Humilitatem in illo, charitatem, pietatem, diuinitùs condonatam, si quisquam incipiat, non poterit explicare. Pecuniam apud eum mansisse non probatur, nisi fortè tali hora offerretur,quãdò iam sol diei explicans cursum, nocturnis tenebris ordinem daret & locum. Vndè tantum reseruabat, quantum diei sufficeret,non quantum cupiditas expetisset,Deo nostro subindè quotidiè ingentia & maiora donante.

Est mirè gratiosus apud oẽs.

Eius virtutes.

Arriani illi inuident.

Sed cùm fama eius esset celebris atque manifesta,cœperunt exindè Arrianorum Episcopi inuidia graui torqueri, quotidianis & præcipuè cum Cyrila calumnijs insectantes.Quid primum? Suggerunt de illo,vt suum nequaquàm sederet thronum,neq; Dei populo verbum faceret consuetum. Deindè, quoscunque mares vel fœminas, in habitu barbaro incedentes,in ecclesia conspiceret, prohiberet. Ille respondit,vt decuit: Domus Dei omnibus pater, intrantes nullus poterit repellere: maximè quia ingens fuerat multitudo nostrorum catholicorum,in habitu illorum incedentium, ob hoc quod domini regiæ seruiebant. At vbi ab homine Dei tale responsum accepit, statuit in portis ecclesiæ collocare tortores. Qui videntes fœminam vel masculum in specie suæ gentis ambulantes, ilicò palis minoribus dentatis iactis in capite, crinibusque in eisdem colligatis ac vehementiùs stringentes, simul cum capillis omnem pelliculam capitis auferebant. Nonnulli dum hoc fieret,statim oculos amiserunt: alij ipso dolore defuncti sunt. Mulieres verò post hanc pœnam capitibus pelle nudatis, præcone præeunte per plateas,ad ostensionem totius ciuitatis ducebantur. Quod sibi magis,quæ patiebantur, lucrum maximum computabant. Quorum nos plurimos nouimus, nec scimus eorum aliquem tunc,etiam pœnis vrgentibus, à recto itinere destitisse.

Crudelitas Arrianorũ.

Catholicorum Constantia.

At vbi isto modo fidei infringere non valuit murum, cogitat vt nostræ religionis homines in aula eius constituti, neque annonas, neque stipendia solita potirentur: addidit quoquè & laboribus eos conterere rusticanis. Dirigit viros ingenuos & admodùm delicatos ad campum Vticensem, vt sub ardentis solis incendio cæspites

Coguntur

mensium desecarent: vbi omnes cum gaudio pergentes, in Domino lętabantur. In quorum contubernio quidam fuit aridam habens manum,quæ per annos quamplurimos nullum ei præstiterat obsequium. Qui cùm veraciter excusaret se operari non posse,magis violenter iussus est pergere. Sed vbi ad locum ventum est, & præsertim pro eo orando ingemuerunt omnes, pietate diuina illa arida incolumis confessoris restituta est manus.

viri nobiles cędere cæspites.

Hinc iam Hunerici persecutio, doloris atq; parturitionis nostrę sumpsit initium. Ipse autem qui sese iamdudùm omnibus lenem ostenderat, desiderans post obitum suum,quod non contigit,regnum statuere,Theodoricum fratrem filiosq; eius, Gentonisq; fratris nihilominùs filios,crudeliter cœpit insequi. Quorum nullum dimitteret,nisi ei mors desiderij sui voluntatem auferret. Primò sciens vxorem Theodorici fratris asturam,credo nè fortè maritum aut maiorem filium,qui prudens & sapiens videbatur,consilijs acrioribus aduersùs tyrannum armâsset,crimine appositò,gladio eam interfici iubet. Pòst occiditur & ille filius, magnis literis institutus, cui secũdùm constitutionem Geiserici, eô quòd maior omnibus esset, regnum inter nepotes potissimùm debebatur. Accenditur adhuc crudelius aliquid perpetrare. Adstante vulgo in media ciuitate pro gradibus plateæ nouæ, episcopum suæ religionis nomine Iucũdum,quem Patriarcham vocitabant,præcepit incendio concremari,ob hoc,quòd in domo Theodorici germani regis acceptissimus habebatur,cuius fortè suffragio morata domus regnum poterat obtinere. In quo impietatis scelere futurũ nobis adesse prospeximus malum, aientes singuli inuicèm nobis: Qui in suo ità crudelis effectus est sacerdote,quandò nostræ religioni vel nobis parciturus est iste? Tũc & Gentonis maiorem filium, nomine Godagisum, cum vxore absq; solatio seruuli aut ancillæ,crudeli exilio delegauit. Fratrem verò Theodoricum post occisionem vxoris & filij,nudum atq; destitutum similiter exulauit. Post cuius mortem filium, qui supererat,infantulum,duasq; filias eius adultas,impositas asinis,longiùs affligendo proiecit. Sed & comites quamplurimos & nobiles gentis suę obiectionibus falsis infectans,ob hoc quòd germano fauerent, alios incẽdit,alios iugulauit, imitator existẽs Geiserici patris, qui sui fratris vxorem ligato pondere lapidum, in Amsagam fluuium Cirtensem famosum iactando demersit,& post necem matris, etiam filios interfecit. Sed & Geiséricus pater moriens,sacramento interposito,cõmendauerat. Quos multos ei Geiséricus pater moriens,sacramento interposito,cõmendauerat. Quos ille immemor fidei & sacramenti violator,diuersis pœnis & incendijs trucidauit. Nã Heldicam, quem pater eius præpositum fecerat regni, iam veteranum atq; annosum cum dedecore capite detrũcauit,eiusq; vxorem cum alia, nomine Theucaria,in media die iacentia,rogatus à suis episcopis,vix vesperì sepeliri concessit: Gamutinamque Heldicę fratrem, quia ad ecclesiam eorum confugerat,occidere nõ potuit: quem tamen in loco latrinarum obscœno cõclusit, temporeq; multo eum ibi degere statuit. Postèà cum caprario quodam & rustico ad faciendas scrobes vineis profuturas condemnauit: quos etiam duodeciès per annum,id est,per singulos menses flagellis crudelibus dissipabat, vix modico aquæ cibarioq; pane concesso, hoc per quinq; vel amplius perpessi sunt annos,quibus hæc supplicia proficere poterant ad æternam mercedem,si catholici fuissent,& fidei suę merito ista perferrent. Sed ideò istud silere nequiuimus,vt impietatem regis etiam in suis minimè sileremus: qui non solùm episcopum suum lucundum,vt superiùs demonstrauimus,flammis adussit,sed & presbyteros & diaconos suos,id est, Arrianos quamplurimos, incendit, necnon & bestijs mancipauit.

Sæuitia Hunerici in suos fratres, &c.

Suũ patriarchã cõburit.

Presbyteros & diaconos suos interfecit.

Ampurgatis igitur breui omnibus, quos timebat, & solidans sibi, vt putabat,regnum quod breue fuerat & caducum,omni ex parte ociosus atque securus, vniuersa tela furoris in persecutionem Ecclesię Catholicę,rugiens sicut leo,conuertit. Ante persecutionis tamen tempestatem, multis præcuntibus visionibus & signis, imminẽs demonstratum fuerat malum. Nam fermè ante biennium, quàm fieret, vidit quidam Fausti ecclesiam solito in ornatu fulgentẽ: & dum lætarentur tanti fulgoris candore, cereis quoquè fulgentibus,pallijsque velaminum ac lampadibus rutilantem,subitò, ait, luminis illius concupiscibilis extinctus est fulgor,ac tenebris succedentibus, adueríarius naribus natus est fœtor,omnisque illa beatorum turba, expellentibus qui-

Visiones variæ.

Nota de cereis fulgentibus &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

busdam Aethiopibus, minata est foràs: ob hoc iugiter lamẽtatum, ꝙ eam in claritate pristina nequaquàm viderit iterùm restitutam. Nam visionem istam nobis præsentibus sancto retulit Eugenio. Vidit & quidam presbyter ipsam Fausti ecclesiam refertam turbis innumerabilium populorum, & post paululùm euacuatam, & repletam porcorum multitudine atque caprarum. Ità me alius vidit aream triticeam ventilationi paratam, granis adhuc ventilationis iudicio necdùm à palea separatis: & dùm ingentis massæ, licèt, confusæ, magnitudinem miraretur, subitò eccè turbo veniens, tempestatis soniuago flatu cœpit aduentum suum surgente puluere demonstrare. Cuius impetu palea illa omnis omninò volauit, remanentibus granis. Post hæc venit quidam procerus, splendido vultu habituque nitido fulgens, & cœpit grana vacua, macilenta atque similagini reproba, purgando proijcere. Quæ diù examinans, vix magnitudinem illius massæ, licèt probatæ, ad aceruum tamen perduxit exiguum. Ità me alius ait: Stabat quidam præcelsus super montem, qui Ziquensis dicitur, & clamabat dextra lęuaque: Migrate, migrate. Alius conspicit rugiente cælo atque turbato sulphureas nubes, quæ ingentes cœperunt lapides iaculari. Qui lapides dum ecciderent in terram, plùs accendebantur, & maioribus flammis ardebant, atq; intrantes in penetralia domorum, quos inuenerãt, incendebant. Qui autem vidit, ait, cùm se in quodam cubiculo abscondisset, miseratione diuina ad eum flamma non potuit peruenire: Reor, vt illud propheticum compleretur: Claude ostium tuum, & absconde te pusillum aliquantulum, donèc transeat ira Dei. Vidit & venerabilis Paulus episcopus arborem vsque ad cælos ramis florentibus extensam, quæ etiam dilatatione sua omnem penè Africam opacabat. Et cùm vniuersi eius magnitudine & speciositate gauderent, eccè subitò, inquit, venit asinus violentus, qui defricans ceruicem suam super robur radicum eius, impulsu suo cum ingenti sonitu illam mirabilem arborem elisit ad terram. Sed & Quintianus honorabilis episcopus vidit se super quendam montem stare, de quo conspiciebat gregem innumerabilium ouium suarum, & in medio gregis duæ erant ollæ nimiùm bullientes. Aderant autem ouium custodes, quarum carnes ollis bullientibus demergebant. Et cùm ità fieret, omnis illa magnitudo consumpta est gregis. Reor ergò illas duas ollas, Sicca veneria & Lares, duas esse ciuitates, in quibus multitudo prima fuerat congrẽgata, è quibus incendium initium sumpsit: aut Hunericum regem, & Cirilam episcopum eius. Sed de multis visionibus, quia breuitati consulendum fuit, hæc dixisse sufficiat.

Hęretici porci & caprę.

Esaiæ 26. Visio Pauli Episcopi.

Item Quintiani Episcopi.

Edictũ Hunerici planè barbarum.

Quid vltrà? Censet primò tyrannus iussione terribili, vt nemo in eius palatio militaret, neq; publicas ageret actiones, nisi sese Arrianum fecisset. Quorum ingens numerus vigore inuictus, nè fidem perderet, militiam temporalem abiecit. Quos postea domibus proiectos, omniq; substantia expoliatos, in insulas Siciliam & Sardiniam relegauit. Quodam tempore statuere per totam Africam festinauit, vt nostrorum Episcoporum defunctorum fiscus sibi substantiam vendicásset. Qui autem defuncto succedere poterat, non antè ordinaretur, nisi fisco regali quingentos solidos obtulisset. Sed hoc ædificiũ vbi cõstruere visus est diabolus, statim destruere illos dignatus est Christus. Suggerũt ei domestici sui, dicentes: Si istud firmauerit ꝑceptum vestra, nostri Episcopi in partibus Thraciæ & alijs regionibus constituti, peiora incipient pati. Præcepit deindè sacras virgines congregari, dirigens Vandalos cum ista gentis obstetricibus ad inspicienda & contrectanda contra iura verecundię verecunda pudoris, vbi nec matres aderant, nec aliqua matronarum. Quas cremantes grauisuspendio atque ingentia pondera pedibus colligantes, laminas ferri ignitas dorso, ventri, mammillis & lateribus apponebant, quibus inter supplicia dicebatur: Dicite, quomodò episcopi vobiscùm concumbunt & clerici vestri. Quarum acerbitate parnarum plurimas tunc scimus extinctas. Aliæ, quæ remanserunt, cutibus arescentibus factæ sunt curuę. Nitebatur enim semitam inuenire, per cuius aditum publicam, sicut fecit, faceret persecutionem. Et ità faciens, nullo modo inuestigare potuit, quomodò Christi ecclesiam macularet.

Vide hæretici regis belluinã feritatem.

Quibus autem prosequar fluminibus lachrymarum, quandò Episcopos, presbyteros, diaconos, & alia Ecclesiæ membra, id est, quatuor millia DCCCCLXVI. ad exilium eremi destinauit? in quibus erant podagri quamplurimi, alij per ætatem angulum à lumine temporali priuati. In quorum erat numero beatus Felix Abdiritanus epi-

episcopus, habens iam in episcopatu 44. annos. Qui paralysi morbo percussus, nec sentiebat quicquam, nec penitùs loquebatur. De quo nos maximè cogitantes, quòd non posset iumento portari, suggessimus vt à suis rex peteretur, vt saltem eum produci. Cui ità fertur tyrannus cum furore dixisse: Si animali sedere non potest, iungantur boues indomiti, qui eum colligatis funibus trahendo perducant, vbi ego præcepi. Quem ex transuerso super burdonem vinctum, quasi quendam ligni truncum, toto itinere portabamus. Congregantur vniuersi in Siccensem & Larensem ciuitates, vt illuc occurentes Mauri, sibi traditos ad eremum perduxissent. Superuenientes igitur Comites duo, subtilitate damnabili, blandis sermonibus cum Dei cõfessoribus agere cœperunt: Quid vobis, inquiunt, videtur, vt ità pertinaces sitis, & domini nostri præceptis minimè obtemperetis, qui esse poteratis in conspectu regis honorabiles, si eius festinetis facere voluntatem? Statim illis clamantibus & dicentibus ingenti vociferatione, Christiani sumus, Catholici sumus, Trinitatem vnum Deum inuiolabilem confitemur: includuntur grauiori quidem, sed adhuc latiori custodia, vbi nobis copia dabatur & introire, & verbum admonitionis fratribus facere, & diuina mysteria celebrare. Ibi & infantuli fuêre quamplurimi, quos genitrices materno sequebantur affectu, alię gaudentes, aliæ retrahentes: aliæ gaudebant se martyres peperisse, aliæ morituros diluuio rebaptizationis, nitebantur à confessione fidei reuocare. Nullum tamen tunc nec blandimenta vicerunt, nec carnalis pietas aliquem inclinauit ad terram. Nam quædam quid tunc fecerit anus, breuiter referre delectat.

Præclara Catholicorum vox.

Dum iter ageremus cum Dei exercitu comitãtes, & fortè magis noctibus promoueremur propter solis ardorem, conspicimus mulierculam sacculum & alia vestimenta portantem manu, infantulum vnà tenentem, atque in his sermonibus consolantem: Curre domine meus: vides vniuersos sanctos quomodò pergunt & festinant hilares ad coronas? Quam nos cùm increparemus, quòd importuna videretur aut viris pro sexu iungi, aut exercitui CHRISTI sociari, respondit: Benedicite, benedicite, & orate pro me & pro isto nepote paruulo meo, quia & si peccatrix, filia sum quondam Quiritanæ ciuitatis episcopi. Cui nos: Et quarè ità abiectè ambulas, & qua ratione de tam longo itinere huc pergere demonstraris? Quæ respondit: Cum hoc seruo vestro paruulo ad exilium pergo, nè inueniat eum solum inimicus, & à via veritatis reuocet ad morrem. Ad hęc verba repleti lachrymis, nihil dicere valuimus, nisi vt voluntas fieret Dei.

Insignis pietatis catholicæ in anu exemplum.

Sed vbi aduersarius, qui iam fortè dicebat: Participor spolia, replebo animam meam, interficiam gladio meo, dominabitur manus mea: nullum potuit occupare, inquirit angusta & deterrima loca, in quorum conclauibus Dei exercitum coarctaret. Tunc eis etiam visitationis humanæ negata consolatio, puniuntur & custodes fustibus, & grauiter affliguntur, iactantur confessores Christi superinuicèm angustia coarctante, vnus super alium vt agmina locustarum, & vt propriè dicatur, vt grana pretiosissima frumentorum. In qua constipatione secedendi ad naturale officium nulla ratio finebat loci, sed stercora & vrinam vrgente necessitate ibidèm faciebant, vt ille tunc fœtor & horror vniuersa pœnarum genera superaret: ad quos aliquandò dantes ingentia munera Mauris, dormientibus Vandalis v, ix clàm admissi sumus intrare. Qui introeuntes, veluti in gurgite luti vsque ad genua cœpimus mergi, illud nunc Hieremiæ videntes fuisse complerum: Qui nutriti sunt in croceis, amplexati sunt stercora sua. Quid multa? precepti sunt, vndiquè perstrepentibus Mauris, ad iter vbi destinati sunt, præparari. Exeuntes itaque die Dominica, linita habentes stercoribus vestimenta, facies simul & capita, à Mauris tamen crudeliter minabantur, hymnum cum exultatione Domino decantantes: Hæc est gloria omnibus sanctis eius. Aderat enim ibi tunc beatus pontifex Cyprianus Vnizibirensis Episcopus, consolator egregius, qui singulos pio & paterno fouebat affectu, non sine fluminibus currentium lachrymarum, paratus pro fratribus animam ponere, & se vltroneum, si dimitteretur, talibus passionibus dare, qui totum quod habuit, egentibus fratribus, nulla tunc necessitate expendit. Quærebat enim occasionem, qualiter confesso-

Vide miseriam. Thren. 4.

Exod. 15.

Mirè prę mũtur Catholici.

Psal. 149.

Cyprianus Vnizibirẽ. Episcopus egregius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fessoribus sociaretur, ipse animo & virtute confessor: qui posteà per multos agones & squallores carceris, ad exilium quod desiderabat, cum exultatione perrexit.

Quantæ tunc multitudines de diuersis regionibus & ciuitatibus, ad visendos Dei martyres occurrerint populorum, testantur viæ vel semitę, quæ cùm agmina venientium nequaquàm caperent, per vertices montium & vallium concurrens turba fidelium inæstimabilis descendebat, cereos manibus gestantes, suosque infantulos vestigijs martyrum proijcientes, ista voce clamabant: Quibus nos miseros relinquitis, dum pergitis ad coronas? qui hos baptizaturi sunt paruulos fontibus aquę perennis? qui nobis pœnitentiæ munus collaturi sunt, & reconciliationis indulgentia obstrictos, peccatorum vinculis soluturi? quia vobis dictum est, Quęcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælis. Qui nos solennibus orationibus sepulturatis sunt morientes? à quibus diuini sacrificij ritus exhibendus est consuetus? vobiscum & nos licebat pergere, si liceret, vt tali modo filios à patribus nulla necessitas separaret.

Vide deuotionem catholicę plebis.

Matt. 18.

In his vocibus & lachrymis nullus iam pergere admissus est consolator, sed arctabatur multitudo ad currendum, vt vbi cannaua erat præparata, laboriosam caperet mansionem: qui cùm senes deficerent, & alij fortè, & si iuuenes delicati, cœperunt hastilium cuspidibus ad currendum & lapidibus tundi: vndè magis deficientes, ampliùs lassabantur. Pòst verò imperatum est Mauris, vt eos, qui ambulare non poterant, ligatis pedibus vt cadauera animalis mortui traherent per dura & aspera lapidum loca, vbi primò vestimenta, posteà membra singula carpebantur. Quibus per gladios acutos petrarum huic caput conterebatur, alij latera findebantur, & ità inter manus trahentium spiritum exhalabant: quorum numerum nequaquàm valuimus colligere, multitudine coërcente. Exaltatur tamen per totum aggerem publicum vilis sepultura sanctorum, loquentibus tumulis. Reliqui habiliores ad solitudines loca perueniunt, in quibus collocati, hordeum ad vescendum vt iumenta accipiunt. Vbi etiam venenatorum animalium atque scorpionum tanta esse dicitur multitudo, vt ignorantibus incredibilis videatur, quæ solo flatu etiam procùl positis veneni rus infundat: ab scorpij autem percussu, nullum dicunt aliquandò euasisse. Quorum feritas virulenta vsque ad præsens tempus, CHRISTO defendente, nullum seruorum eius nocuisse docetur. Sed cùm illic aluntur hordeaceis granis, posteà & hoc ablatum est, quasi non poterat DEVS, qui pluerat Patribus manna, pascere & nunc tali exilio mancipatos.

Multi animam reddunt.

Hordeũ exulum catholicorum.

Exod. 16.

Cogitat acriora aduersùs Ecclesiam DEI, vt qui membra aliqua abscideret, totum laniando perderet corpus. Nam die Assensionis Domini legato Zenonis Imperatoris, rege non præsente, legendum in media Ecclesia epiſcopo Eugenio dirigit præceptum, quod etiam vniuersæ Africæ, veredis currentibus, destinauit: Rex Hunericus Vandalorum & Alanorum, vniuersis episcopis Homousianis: Non semel, sed sæpiùs, constat esse prohibitum, vt in sortibus Vandalorum sacerdotes vestri conuentus minimè celebrarent, nè sua seductione animas subuerterent Christianas. Quam rem spernentes plurimi, reperti sunt contra interdictum Missas in sortibus Vandalorum egisse, asserentes se integram regulam Christianæ fidei tenere. Et quia in prouincijs à Deo nobis concessis scandalum esse nolumus, ideò DEI prouidentia cum consensu sanctorum episcoporum nostrorum hoc nos statuisse cognoscite, vt ad diem Kalendarum Februariarum proximè futurarum, amissa omni excusationis formidinis, omnes Carthaginem veniatis, vt de ratione fidei cum nostris venerabilibus episcopis positis inire conflictum, & de fide Homousianorum, quam defendistis de diuinis scripturis propriè approberis, quò possit agnosci, si integram fidem renecessitatis. Huius autem edicti tenorem vniuersis episcopis tuis per vniuersam Africam constitutis direximus. Data sub die xiij Kalen. Iunias, anno vij. Hunerici.

Cognoscentibus igitur, qui aderamus, simulque legentibus, contrita sunt templò corda nostra, & contenebrati sunt oculi nostri, & verè tunc dies festi nostri conuersi sunt in luctum, & cantica in lamentationem, dum edicti tenor indicaret futuræ persecutionis furorem. Et præsertim vbi dixit, In prouincijs nostris à Deo nobis concessis scandalum esse nolumus: quasi diceret, In prouincijs nostris Catholicos esse nolumus. Tractatum est, quid fieret. Nullum inuenit remedium imminens calamitas, nisi à sancto Eugenio rationabilis, si cor barbarum molliretur, suggerenda daretur tali textu conscripta: Quotiès animæ vel vitæ æternę ac fidei Christianæ causa tractatur intrepidè, sicut regalis prouidentia compromisit, necesse est quod competit suggeratur. Nupèr potestas regia per Vuitaredum notarium paruitatem meam admonere dignata est, qui nobis de merito ac religione fidei præceptum eius in ecclesia, præsente clero & plebe, recensuit. Ex cuius tenore cognouimus ad omnes coëpiscopos meos præceptum regium similiter emanâsse, vt die constituta pro disputatione fidei veniatur. Quod nos venerabiliter accepisse suggessimus, cui præfato notario humilitas mea suggessit, debere etiam transmarinarum omnium partium, qui nobis sunt in vna religione vel communione consortes, agnoscere, quia vbiquè regno eius obtemperant vniuersi, maximè quòd totius mundi causa, non specialis prouinciarum Africanarum tantummodò. Et quia secundo responso suggerendam me promisi oblaturum, meritò suppliciter peto magnificentiam tuam, vt ad domini & clementissimi regis aures memoratam suggestionem meam perferre digneris, quò eius clementia dignanter agnoscat, nos disputationem legis cum adiutorio Dei nullatenùs declinare vel fugere, sed sine vniuersitatis assensu nos non debere asserendæ fidei nostræ causas assumere. Quod petimus, vt benignitate, quantus est, & iustitia sapientiæ suæ dignetur annuere. Data ab Eugenio episcopo ecclesię Catholicæ Carthaginis.

scriptũ S. Eugenij.

Sed cùm hæc suggestio à beato Eugenio offerretur, ille iam, qui conceperat dolorem, vrgebatur iniquitatem grauiùs parturire: & ità sancto viro episcopo Eugenio per Obadum prępositum regni sui mandâsse videtur: Subde mihi vniuersum orbem terratum, vt sub potestate mea totus mundus redigatur, & facio ó Eugeni quod dicis. Ad quod beatus Eugenius respondit, vt potuit. Quod rationem, inquit, non habet, dici non debuit. Sic est hoc, quomodò si dicatur homini, vt per aëra feratur & voliter, quod moris non est humanæ naturæ. Dixi enim, si nostram fidem, quæ vna & vera est, potestas regis cognoscere desiderat, mittat ad amicos suos: scribam & ego fratribus meis, vt veniant coëpiscopi mei, qui vobis nobiscum communem fidem nostram valeant demonstrare, & præcipuè Ecclesia Romana, quæ caput est omnium ecclesiarũ. Ad hæc Obadus: Ergò tu & dominus meus rex similes estis? Eugenius Episcopus dixit: Ego non sum similis regis, sed dixi: Si veram cognoscere desiderat fidem, scribat amicis suis, vt dirigant nostros catholicos Episcopos: & ego scribo coëpiscopis meis, quia catholicæ vniuersæ vna est cura. Hoc agebat Eugenius, non quia deessent in Africa, qui aduersariorum obiecta refellerent: sed vt illi venirent, qui alieni ab eorum dominatu, maiorem fiduciam libertatis haberent, pariterq; oppressionis nostræ calumnias vniuersis terris & populis nunciarent. Ille autem, qui nectebat dolos, audire noluit rationem, agens argumentationibus crebris, vt quoscunque episcoporum audierat eruditos, varijs insectationibus agitaret. Iam ad exilium Vibianensem secundò Donationum, impositis centum quinquaginta fustibus, miserat Episcopum, nec non & Sufetulensem Pręsidium, virum satis acutum. Tunc & venerabiles Mansuetum, Germanum, Fusculum, & multos alios fustigauit. Dum hæc geruntur, imperat vt cum nostræ religionis viris, illorum mensam nullus communem haberet, neque cum catholicis omninò versarentur: quæ res non ipsis aliquod præstitit beneficium, sed nobis maximum contulit lucrum: Nam si fermo eorum, dicente Apostolo, sicut cancer consuevit serpere: quanto magis communis mensa ciborum poterit inquinare, cùm dicat idem Apostolus: Cum nefarijs nec cibum habere communem? Sed cùm ignis iam persecutionis accenderetur, & flamma infestantis vbiquè regis arderet, ostendit Deus noster quoddam miraculum per seruum suum fidelem Eugenium, quod præterire non debeo.

Romana Ecclesia caput omniũ ecclesiarũ.

2. Tim. 2.

1. Cor. 5.

Fuit in eadem ciuitate, id est, Carthagine, quidam cæcus, ciuibus ciuitatique notissimus, nomine Felix: Hic visitatur à Domino, diciturque ei nocte per visum: (dies enim Epiphaniorum illucescebat) Surge, vade ad seruum meum Eugenium Episcopum, & dices ei, quia ego te ad illum direxi: Et illa hora, qua benedicit fontem, vt baptizentur accedentes ad fidem, continget oculos tuos, & aperientur, & videbis lu-

Videantis

Universidad de Deusto
Biblioteca

quũ morem benedicẽdi fontem baptiſmi.

men. Qui tali viſitatione commonitus, putans ſe, quomodò aſſolet, deludi per ſomnium, ſurgere noluit cæcus. Sed cùm iterùm * vergeretur in ſomnos, ſimiliter vt ad Eugenium pergeret, compellitur. Rursùs negligit, tertioque feſtinanter & grauiter increpatur. Excitat puerum, qui ſolitus erat manum porrigere. Pergit veloci agilitate ad Fauſti baſilicam, orat veniens cum ingentibus lachrymis, ſuggerit cuidam diacono, nomine Peregrino, vt eum Epiſcopo nunciaret, indicans ſe habere aliquod ſecreti genus intimandum. Audiens Epiſcopus, iuſſit hominem introire. Iam enim ob celebritatem feſtiuitatis, hymni nocturni per totam eccleſiam canente populo concrepabant. Indicat cæcus antiſtiti ordinem viſitationis ſuæ, dicitque illi: Non te dimittam, niſi mihi, ſicut à Domino iuſſus es, reddideris oculos meos. Cui Eugenius ſanctus: Recede à me frater, peccator ſum & indignus, & ſuper omnes homines delinquens, vtporè qui & in hæc tempora ſeruatus ſum. Ille autem tenens genua eius, aliud non dicebat, niſi illud, quod iam dixerat: Sicut iuſſum eſt, redde mihi oculos meos.

Hymni nocturni in eccleſia.

Attendens quoquè Eugenius inuerecundam credulitatem, & quia iam tempus vrgebat, pergit cum eo, comitante officio clericorum, ad fontem. Vbi fixis genibus cum ingenti gemitu, pulſans ſingultibus cælum, criſpantem benedixit alueum fontis, & cum completa ſurrexiſſet oratione, ità cæco reſpondit: Iam tibi dixi frater Felix, peccator homo ego ſum: ſed qui te viſitare dignatus eſt, præſtet tibi ſecundùm fidem tuam, & aperiat oculos tuos. Simulque vexillo Crucis conſignante oculos eius, ſtatim cæcus viſum Domino reddente recepit. Quem ſecum quouſque vniuerſi baptizarentur, ibi detinuit ob hoc, nè tanto miraculo populus excitatus, virum contereret, qui receperat lumen.

Cæcũ illuminat S. Eugenius.

Fit poſtcà manifeſtum Eccleſiæ vniuerſæ. Procedit ad altare cum Eugenio, sicut moris eſt, qui fuerat cæcus, ſuæ ſalutis oblationem Domino redditurus. Quam Epiſcopus accipiens, altari impoſuit. Fit ſtrepitus gaudio metante irreuocabilis populorum: ſtatim nuncius pergit ad tyrannum. Rapitur Felix, inquiritur ab eo, quid factum ſit, qualiterque receperit lumen. Dicit illi ex ordine totum, dicuntque

Nota vocẽ hæreticis familiarẽ.

Arrianorum epiſcopi: Hoc Eugenius per maleficia fecit. Et quia oppreſſi confuſione, non poterant nubilare, eò quòd Felix vniuerſæ ciuitati manifeſtus eſſet & notus, tamen volebant eum, ſi fas eſſet, necare, quomodò Iudæi ſuſcitatum Lazarum cupiebant occidere.

Appropinquabat iam futurus dies ille calumnioſus Calendarum Februariarum, ab eodem ſtatutus. Conueniunt non ſolùm vniuerſæ Africæ, verumetiam inſularum multarum epiſcopi, afflictione & mœrore confecti. Fit ſilentium diebus multis, quouſquè peritos quoſque & doctiſſimos viros exindè ſepararet, calumnijs apoſitis necandos. Nam vnum ex ipſo choro doctorum, nomine Lætum, ſtrenuum atque doctiſſimum virum, poſt diuturnos carceris ſquallores incendio conremauit, æſtimans tali exemplo timorem incuriens reliquos eliſurum. Tandèm venitur ad diſputationis conflictum, ad locum ſcilicet, quem delegerant aduerſarij.

Sic hæretici vincũt Catholicos.

Euitantes igitur noſtri vociferationis tumultus, nè fortè poſtmodùm Arriani dicerent, quòd eos noſtrorum oppreſſerit multitudo, eligunt de ſe noſtri, qui pro omnibus reſponderent, decem. Collocat ſibi Cirila cum ſuis ſatellitibus in loco excelſo ſuperbiſſimum thronum, adſtantibus noſtris, dixeruntque noſtri Epiſcopi: Illa eſt ſemper grata collatio, vbi ſuperba non dominatur elatio: ſed ex conſenſu communi venitur, vt cognitoribus decernentibus, partibus agentibus, quod verum eſt, agnoſcatur. Nunc qui erit cognitor, qui examinator, vel libra iuſtitiæ, vt hoc nè prolata confirmer, aut prauè aſſumpta refellat? Et cùm talia & alia diceremus, notarius regis reſpondit: Patriarcha Cirila dixit, aliquos veſtrùm ſuperbè & illicitè ſibi nomen Catholicorum vſurpâſſe. Noſtri teſtati dixerunt: Dictum fuit, legatur nobis, quo concedente iſtud ſibi nomen Cirila aſſumpſit. Et exindè ſtrepitum concitantes, calumniari aduerſarij cœperunt.

Vide Lucifer. aſſeciã.

Cẽduntur Catholici.

Et quia hoc noſtri petierant, vt ſaltem ſi examinare non licebat, prudenti multitudini vel expectare liceret, iubentur vniuerſi filij Catholicæ Eccleſiæ quotquot aderant, centenis fuſtibus tundi. Tunc clamare cœpit beatus Eugenius: Videat Deus

Deus vim, quam patimur: cognoſcat afflictionem perſecutionum, quam à perſecutoribus ſuſtinemus: conuerſíque noſtri, Cirilæ dixerunt: Propone quod diſponis. Cirila dixit: Neſcio Latinè. Noſtri Epiſcopi dixerunt: Semper te Latinè eſſe locutum manifeſtò nouimus, modò excuſare non debes, præſertim quia tu huius rei incendium ſuſcitâſti. Et videns catholicos epiſcopos ad conflictum magis fuiſſe paratos, omninò audientiam diuerſis cauillationibus declinauit. Quod antè noſtri prouidentes, libellum de fide conſcripſerant, ſatis decenter ſufficienterque conſcriptum, dicentes: Si noſtram fidem cognoſcere deſideratis, hæc eſt veritas, quam tenemus.

Malo dolo agant hæretici ſemper.

Qui cùm noſter libellus legeretur oblatus, veritatis lumen nequaquàm ſufferre cæcis oculis potuerunt, inſanientes vocibus inferendis, grauiterque ferentes, quarè nos nomine noſtro Catholicos dixerimus. Statimque mentientes ſuggerunt regi de nobis, eò quòd ſtrepitum fecerimus, audientiam fugientes. Qui eadem hora accenſus & credens mendacio, feſtinauit facere quod volebat. Et iam conſcriptum habens, & occultè cum eodem decreto per diuerſas prouincias ſuos homines dirigens, Epiſcopis Carthagine poſitis, vna die vniuerſæ Africæ eccleſias clauſit, vniuerſamque ſubſtantiam Epiſcoporum & eccleſiarum, ſuis epiſcopis munere condonauit. Neſciens quoquè quid loqueretur, neque de quibus affirmabat, legem, quam dudùm Chriſtiani Imperatores noſtri contra eos & contra alios hæreticos pro honorificentia Eccleſiæ Catholicæ promulgauerunt, aduerſùm nos illi proponere non erubuerunt, addentes multa de ſuis, ſicut placuit tyrannicæ poteſtati.

Nimirùm hic bolus eſt, cui inhiant hæretici.

Poſt feralia edicta (contra Chriſtianos Catholicos propoſita) iubet rex Hunericus Geiſerici filius cunctos Epiſcopos, qui Carthagine fuerant congregati, quorum iam eccleſias, domos & ſubſtantiã ceperat, in hoſpitijs, quibus erant, expoliari, & expoliatos foràs muros propelli: non animal, non ſeruus, non mutanda, quæ ferebant, veſtimenta penitùs dimittuntur: addens adhuc vt nullus quempiam illorum hoſpitio reciperet, aut alimoniam præſtitiſſet. Qui autem hoc miſerationis cauſa facere tentâſſet, cum vniuerſa domo ſua incendio cremaretur? Sapienter tunc etiam profecti Epiſcopi fecerunt, vt licèt mendicantes exindè non abirent: quia ſi recederẽt, non tantùm violẽter omninò reuocarẽtur, ſed & mentirẽtur eos, ſicut mentiti ſunt, fugiſſe conflictũ: maximè quia vbi reuerterentur, iam fugatis ſubſtantia, vel domibus occupatis. Dum ergò gementes in circumitu murorũ nudo ſub aëre iacerẽt, factum eſt, vt rex impius ad piſcinas exiſſet. Cui vniuerſi occurrere maluerunt, dicentes: Vt quid taliter affligimur? pro quibus malis fortè commiſſis iſta perpetimur? Si ad diſputationem congregati ſumus, quarè expoliati? quarè traduci-mur? quarè differimur, & ſine eccleſijs & domibus noſtris foràs ciuitatem fame & nuditate laborantes, medijs ſtercoribus voluramur? Quos ille toruis oculis adſpiciens, priuſquàm ſuggeſtionem eorum audiſſet, iuſſit ſuper eos cum ſeſſoribus equos dimitti, vt tali violentia poſſent non ſolùm conteri, verumetiam necari. Quorum tunc multi contriti ſunt, & præcipuè ſenes & infirmi.

O barbariẽ hæreticum.

Mendaces ſemper hæretici.

Vis illata Catholicis.

Tunc deindè iubentur ad quendam locum, qui dicitur Aedes Memoriæ, illi viri DEI occurrere, fraudem ſibi neſcientes apratam. Vbi cùm veniſſent, charta eis oſtenditur inuoluta, diciturque illis iſta ſubtilitate ſerpentis: Dominus noſter rex Hunericus, licèt doleat, quòd fueritis contemptores, & adhuc eius voluntati obedire tardetis, vt eius efficiamini religionis, cuius eſt ipſe, nunc tamen bonum de vobis cogitauit. Si iuraueritis ità, vt quod iſta charta continet faciatis, dimittit vos eccleſijs & domibus veſtris. Ad quod vniuerſi Epiſcopi reſponderunt: Semper dicimus, & dicimus, & dicturi ſumus: Chriſtiani ſumus, Epiſcopi ſumus, Apoſtolicam fidem vnam & veram tenemus. Factoque poſt confeſſionem fidei ſilentio modico, illi qui à rege fuerant deſtinati, feſtinabant extorquere Epiſcopis ſacramentum.

Conſtans Catholicorum vox.

Tunc beati viri Hortulanus & Florentinianus Epiſcopi, pro omnibus & cum omnibus, dixerunt: Nunquid animalia nos irrationabilia ſumus, vt neſcientes quid charta contineat, facilè aut temerè iuremus? Accelerauerunt quoquè illi à rege deſtinati ſcripturæ eis propalare tenorem, qui huiuſmodi ſermonibus fuerat coloratus. Sic enim calumnioſa ſeries continebat: Iurate, ſi poſt obitum domini noſtri regis, eius filium Hilderichũ deſideratis eſſe regẽ: vel ſi nullus veſtrùm ad regiones tranſ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

transmarinas epistolas diriget: quia si sacramentum huius rei dederitis, restituet vos ecclesijs vestris. Cogitauit tunc multorum pia simplicitas, etiam contra prohibitionem diuinam sacramentum dare, nè Dei populus in posterum diceret, quòd vitio sacerdotum, qui iurare voluërunt, non fuerint ecclesiæ restitutæ. Alij quoquè astutiores Episcopi, sentiëtes dolum fraudis, nequaquàm iurare voluërunt, dicentes prohibitum fuisse Euangelica authoritate, ipso Domino dicente: Non iurabis in toto. Matt. 5. Quibus ministri regis: Secedant inparte, inquiunt, quia iurare disponunt. Qui cùm secederent, notarijs scribentibus quis quid diceret, & ex qua ciuitate fuisset, excepta est. Similiter factum est & de illis, qui minimè iurauerunt. Statimque pars vtraque custodiæ mancipatur. Pòst verò fraus, quæ celabatur, apparuit. Iurantibus dictum est: Quarè contra præceptum Euangelij iurare voluistis? Iussit rex, ad ciuitates atque ecclesias vestras nunquàm redeatis, sed relegati, colonatûs iure ad excolendum agros accipiatis; ità tamen, vt non psallatis neque oretis, aut ad legendum codicem in manibus gesteris: non baptizetis, neque ordinetis, aut aliquem reconciliare præsumatis. Similiter non iurantibus ait: Quia regnum filij domini nostri non optatis, idcircò iurare noluistis. Ob quam causam iussi estis in Corsicanam insulam relegari, vt ligna profutura nauibus dominicis incidatis.

Ecce prodite fraus hæreticorum.

Addidit itaque bestia illa, sanguinem sitiens innocentum, Episcopis necdùm adhuc in exilium directis, per vniuersas Africanæ terræ prouincias vno tempore torto-
Crudelissimi tortores tota Africa vexant Catholicos. res crudelissimos destinari; vt nulla remansisset domus & locus, vbi non fuisset eiulatus & luctus, vt nulli ætati, nulli parceretur sexui, nisi illis, qui eorum succumberent voluntati. Hos fustibus, illos suspendio, alios ignibus concremabant. Mulieres & præcipuè nobiles, contra iura naturæ nudas omninò in facie publica cruciabant. Ex quibus vnam nostram Dionysiam, cursim ac breuiter nominabo: Cùm viderent eam non solùm audacem, sed etiam matronis cæteris pulchriorem, ipsam primò nisi sunt fustibus expoliaram aptare. Quæ cùm peteret, diceretque de Domino suo se-
Impudëtia hæreticorũ. cura, Qualiter libet cruciate, verecunda tamen membra nolite nudare: ampliùs illi magis furientes, celsiori loco vestimentis exutam constituunt, spectaculũ eam omnibus facientes. Quæ inter ictus virgarum, dum riuuli sanguinis toto iam corpore
Dionysiæ illustris virtus. fluitarent, libera voce dicebat: Ministri diaboli, quod ad opprobrium meum facere computatis, ipsa est laus mea. Et quia erat scripturarum diuinarum scientia plena, arctata pœnis, & ipsa iam martyr, alios ad martyrium confortabat. Quæ suo sancto exemplo vniuersam suam patriam liberauit. Quæ cùm suum vnicum filium admodùm adhuc teneræ ætatis & delicatum, timore pœnarum formidolosum conspiceret, verberans cum nutribus oculorum, & increpans authoritate materna, ità confortauit, vt matre multo fortior redderetur. Cui inter crudelia verba constituto, ità dicebat: Memento fili mi, quia in nomine Trinitatis in matre catholica baptizati sumus: non perdamus indumentum nostræ salutis, nè veniens inuitator vestem non
Matt. 22. inueniat nuptialem, & dicat ministris: Mittite in tenebras exteriores, vbi erit fletus
Maiorici martyriũ. oculorum, & stridor dentium. Illa pœna timenda est, quæ nunquàm finitur. Illa desideranda vita, quæ semper habetur. Talibus itaque filium solidans verbis, velociter martyrem fecit. Venerabilis verò adolescens, Maioricus nomine, in certamine confessionis spiritum reddens, cursum palmiferum consummauit. Amplexansque illam hostiam suam, quantis potuit vocibus Domino gratias agens, ad gaudium spei futuræ in sua domo maluit sepeliri, vt quotiès super sepulcrum eius Trinitati preces effundit, alienam se à filio nunquàm esse confidat.

Quanti igitur per eam in illa ciuitate, vt fati sumus, acquisiti sunt DEO, longum est enarrare. Nam & eius germana, nomine Datiua, atque Leontia filia sancti Germani Episcopi, cognatusque Datiuæ venerabilis Emelius medicus, religiosus quoquè Tertius, Trinitatis confessione præclarus, vel Sibidensis Bonifacius quanta pertulerint, qualibusque cruciatibus euisceratæ vel euiscerati sint, qui valet, ex ordine dicat. Seruus quoquè Tuburbitanæ ciuitatis Maiorus generosi & nobilis viri, pro CHRISTO quas pertulit, quis explicet pœ-
Atrox supplicium. nas? Qui post cædes innumerabilium fustium, trochleis frequentibus eleuatus, dum tota præ vrbe penderet, nunc in sublime se tollente ictu celeri, dimissis ite-

rùm canabinis, super silices platearum pondere corporis veniens, vt lapis super lapides corruebat. Sed & sæpiùs tractum, & lapidibus acutissimis defricatum, & cutibus separatis, pelles corporis lateribus dorsoque videres & ventre pendere. Iste iam temporibus Geisericinon valdè dissimilia pertulerat, nè amici cuiusdam sui secreta nudaret: quanto magis nunc, vt suæ fidei sacramenta muniret? Et si hominis gratiæ fideliter exhibuit fidem, quantum debet illi, qui redditurus est pro fide mercedem?

Innumeri martyres & confessores in ciuitate Culusitana

In ciuitate verò Culusitana non valeo quæ gesta sunt nunciare, quia & ipsam quantitatem martyrum vel etiam Confessorum impossibile est homini supputare. Vbi quædam matrona auctrix sui nominis Victoria, dum in conspectu vulgi continuato suspendio cremaretur, à marito iam perdito, filijs præsentibus taliter rogabatur: Quid pateris coniunx? Si me despicis, vel horum quos genuisti, miserere impia paruulorum. Quarè obliuisceris vteri tui, & pro nihilo ducis, quos cum gemitu peperisti? Vbi sunt fœdera coniugalis amoris? Vbi societatis vincula, quæ inter nos dudùm honestatis iure tabulæ conscriptæ fecerunt? Respice, quæso, filios ac maritum, & regiæ iussionis implere festina præceptum, vt & imminentia adhuc tormenta lucreris, simul & mihi doneris & liberis nostris. Sed illa nec filiorum fletus, nec serpentis audiens blandimenta, affectum multo altiùs eleuans à terra, mundum cum suis desiderijs contemnebat. Quam cùm iam continuatione suspendij vul-
Victoria recruiuiscit. sis humeris, etiam qui cruciabant, conspicerent mortuam, depositerunt prorsùs omi parte exanimem. Quæ posteà retulit quandam sibi virginem adstitisse, atque tetigisse membra singula, & illicò fuisse sanatam.

Victoriani proconsulis præstans virtus.

Qualiter autem Adrumentinæ ciuitatis ciuem Victorianum, tunc proconsulem Carthaginis, prædicem, nescio deficientibus verbis. Quo in Africæ partibus nullus ditior fuit, qui etiam apud impium regem pro rebus semper sibi commissis fidelissimus habebatur. Mandatur ei à rege familiariter diciturque, quòd eum habiturus effect præ omnibus, si eius præcepto facilem commodâsset assensum. Sed ille vir DEI missis ad se tale dedit cum fiducia magna responsum: Securus de Deo & Christo Domino meo, dico quæ regi dicatis. Subrigat ignibus, adigat bestijs, excruciet generibus omnium tormentorum, si consensero, frustrà sum in Ecclesia Catholica baptizatus. Nam si hæc præsens vita sola fuisset, & aliam, quæ verè est, non speraremus æternam, nec ità fecissem ad modicum atque temporaliter gloriari, & ingratus existere, qui suam fidem mihi contulit creditori. Ad quod tyrannus excitatus, quantorum temporum, & quantis eum afflixerit pœnis, humanus sermo non poterit explicare. Qui tripudians in Domino, feliciterque consummans, martyrialem coronam accepit.

Diuturni cruciatus.

Apud Tambaiensem quoquè ciuitatem gesta, quis queat certamina martyrum explicare? Vbi duo germani Aquisregiensis ciuitatis, sibi securi de Domino inuicèm iurauerunt, & rogauerunt tortores, vt vna pœna parique supplicio torquerentur. Et dum primo suspendio molibus lapidum pedibus alligatis tota die penderent, vnus illorum periuit sese deponi, & sibi inducias dari. Cui frater alius, metuens nè fidem negaret, de suspendio clamabat: Noli, noli frater, non ità iurauimus CHRISTO. Accusabote, cùm antè thronum eius terribilem venerimus: quia super corpus eius & sanguinem iurauimus, vt pro eo inuicèm patiamur. Ista dicens & alia multa, confortauit germanum ad prælium passionis. Qui clamans, ingenti voce dicebat: Adigite suppliciis quibus vultis, & pœnis Christianos arctate crudelibus. Quod frater meus factus est, hoc etiam ego. Quantis iam laminis ignitis adusti sunt, qualibus vngulis exarari, quibus cruciatibus torti, ipsa res docet, & quòd eos ipsi tortores à sua facie proiecerunt, dicentes: Istos imitatur vniuersus populus, vt nullus ad nostram religionem penitùs conuertatur, & præcipuè quia nulli liuores, nulla pœnarum vesti-
Nota insignis miraculum. gia in eis penitùs videbantur.

Fratrũ duorum certamen.

In Typasensi verò quod gestũ est Mauritaniæ maioris ciuitate, ad laudẽ Dei insinuare festinemus. Dũ suę ciuitati Arrianũ episcopũ ex notario Cirilã ad perdẽdas animas ordinarum vidissent: omnis simul ciuitas euectione nauali de proximo cõfugit, relictis paucissimis, q aditũ nõ inuenerant nauigãdi. Quos Arrianorũ episcopus primo blãdi-
Nota faciunus præclarum Typasensium.

mentis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentis, posteà minis compellere cœpit, vt eos faceret Arrianos. Sed fortes in Domino, non solùm suadentis insaniam irriserunt, verumetiam publicè mysteria diuina, in domo vna congregati, celebrare cœperunt. Quod ille cognoscens, relationem occultè Carthaginem aduersùs eos direxit. Quæ cùm regi innotuisset, comitem quendam cum iracundia dirigens, præcepit vt in medio foro congregata illuc omni prouincia, linguas eis & manus dexteras radicitùs abscidisset. Quod cùm factum, spiritu sancto præstante, ità loquuti sunt & loquuntur, quomodò anteà loquebantur. Sed si quis incredulus esse voluërit, pergat nunc Constantinopolim, & ibi reperiet vnum de illis subdiaconem Reparatum, sermones politos sine vlla offensione loquentem. Ob quam causam venerabilis nimiùm in palatio Zenonis Imperatoris habetur, & præcipuè regina mira eum reuerentia veneratur.

Loquuntur Cõfessores linguis præcisis.

Sed quis congruo sermone possit exequi aut coaceruare diuersitates pœnarum, quas ex iussu regis sui, etiam ipsi Vandali in suos homines exercuerunt? In ipsa quoquè quæ gesta sunt Carthagine, si nitatur scriptor singulatim adstruere etiam sine ornatu sermonis, nec ipsa nomina tormentorum poterit edicere. Quæ res hodieq; posita in promptu demonstrat: Alios sine manibus, alios sine oculis, alios absque pedibus, alios truncos naribus auribusque intendas, aliosque videas nimio suspendio pilis euulsis, caput, quod eminere solebat, in medio scapularum fuisse demersum, dum iugiter in altis ædibus suspendio cruciantes, impulsione manuum funibus agitatis, per vacuum aërem huc atque illuc faciebant vagari pendentem. Qui nonnunquàm diruptis funibus, de illa altitudine suspensionis ictu valido corruentes, plurimi arcem cerebri cum oculis amiserunt: alij confractis ossibus spiritum cõtinuò reddiderunt, alij post paulùm exhalauerunt. Sed qui hoc fabulosum putat, Vranium Zenonis legatum interroget, cuius præsentia præcipuè gesta sunt, illa scilicet causa, quia veniens Carthaginem, sese pro defensione Ecclesiarum Catholicarum venisse iactabat. Et vt illi ostenderet tyrannus neminem formidare, in illis plateis vel vicis plures tortores & crudeliores statuit, in quibus legatis moris est ascendendo ad palatium & descendendo transire, ad opprobrium videlicet reipublicæ ipsius, & in nostri iam deficientis temporis fœcem. Tunc igitur & quædam vxor cuiusdam cellaritæ regis nomine Dagila, quæ temporibus Geiserici multotiès iam Confessor extiterat, matrona nobilis ac delicata, flagellis & fustibus omninò debilitata, exilio arido & inuio relegatur, vbi nullus hominum fortè consolationis gratia veniẽdi haberet accessum, relinquens cum gaudio domum, maritum simul & filios. Cui posteà oblatum esse dicitur, vt in mitiorem eremum translata, frueretur, si vellet, solatio sociorum. Illa verò ingens sibi adesse credens gaudium, vbi nullus humanus esset consolantis affectus, nè fieret, supplicauit. Tunc etiam, Eugenio pastore iam in exilio constituto, vniuersus Clerus Ecclesiæ Carthaginis cæde inediaq; maceratur, ferè quingẽti vel ampliùs. Inter quos quamplurimi erant lectores infantuli, qui gaudentes in Domino, procùl exilio crudeli trahuntur.

Immane supplicium.

Dagila matrona constantissima.

Cler⁹ Carthaginis vexatur.

Sed libertatem tunc, dum media vrbe cæderentur, Murittæ Diaconi, cæteris liberiorem tacere non debeo. Fuit quidam Elpidoforus nomine, nimiùm crudelis & ferus, cui fuerat delegatum, membra Confessorum Christi supplicijs grassantibus laniare. Hic enim dudùm fuerat apud nos in Ecclesia Fausti baptizatus, quem venerabilis Muritta diaconus de alueo fontis susceperat generatum. Pòst verò dum apostataret, tantæ extitit feritatis aduersùs Ecclesiam D E I, vt superior omnibus executor persecutionis fuisset inuentus. Quid multa? Dum primò presbyteri supplicijs macerandi ordine citarentur, post archidiaconum Salurarem, arctatur pœnis memoratus Muritta. Fuit enim secundus in officio ministrorum. Qui cùm Elpidoforo sedente & fremente, honorabilis senior cœpisset extendi, priusquàm exueretur, clàm furto, nescientibus cunctis, illa quibus eum susciperis de fonte dudùm texerat, sabana baiulabat. Quibus ventilatis, simulque in ostensione cunctorum extentis, in his verbis totam ad fletum & lachrymas commouisse dicitur ciuitatem: Hæc sunt linteamina Elpidofore minister erroris, quæ te accusabunt, dum maiestas venerit iudicantis, custodiente diligẽtia mea ad testimoniũ tuæ perditiõis, ad demergendũ te in abysso putei sulphurãtis. Hæc te immaculatũ cinxerãt de fonte surgentẽ. Hæc

Libertas Murittæ Diaconi.

Sabana, dicit lineos pannos, q⁹ baptizãti excipiebantur.

Hæc re acriùs persequentur, flammantem gehennam cùm cœperis possidere: quia induisti te maledictionem sicut vestimentum, scindens atque amittens veri baptismatis & fidei sacramentum. Quid facturus es miser, cùm serui patrisfamiliàs ad cœnam regiam congregare cœperint inuitatos? Tunc te aliquandò vocatum, terribiliter indignatus exutum stolam rex conspiciet nuptialem, dicetque tibi: Amice, quomodò huc venisti, vestem non habens nuptialem? Non video, quod contuli: non nosco, quod dedi. Perdidisti militiæ chlamydem, quam in tela virgineorum membrorum decem mensibus texi, & tendiculas Crucis, quas extendens, aquam mundaui, & purpura mei sanguinis decoraui, non conspiciunt oculi mei: characterem non video Trinitatis, talis interesse non poterit epulis meis: ligate eum pedibus & manibus funiculis suis, quia se ipse voluntariè separare voluit à Catholicis dudùm fratribus suis. Ipse funes extendit continuatos in laqueum, quibus & semetipsum vinxit, & alios, nè ad istud venirent conuiuium, impediuit. Iuxta semitam multis scandalum posuit, quem nunc cum rubore perpetuo & dedecore sempiterno de conuiuio meo proiecit. Hæc & alia Muritta dicente, igne conscientiæ ante ignem æternum obmurescens, Elpidoforus torrebatur. Parantes itaque vniuersi dorsa sua verberibus, alacres ad exilium pergunt. Quibus adhuc in itinere longioris viæ constitutis, destinantur, Episcopis Arrianorum suggerentibus, homines immisericordes ac violenti, vt illud, quod eis fortè miseratio Christiana victui contulerat profuturum, crudeliter auferretur, quandò vnusquisque eorum libentiùs fortè cantabat: Nudus exiui de vtero matris meæ, nudum me oportet ad exilium pergere: quia Dominus nouit esurientibus eibum porrigere, & in deserto vestire. Vandali nanq; duo sub Geisericho sæpiùs Confessores, comitante matre, contemptis omnibus diuitijs suis, cum eisdem Clericis ad exilium perrexerunt.

Matt. 22.

Episcopi Arriani crudelissimi, sicut hæretici omnes.

Iob 1.

De multitudine autem pergentium confessorum, id est, Ecclesijs Carthaginis clericorum, suggerente quodam exlectore Teuchario perdito, quos ille nouerat vocales, strenuos atque aptos modulis cantilenæ, designatione sua debere dicit duodecim infantulos separari, quos ipse, dum Catholicus esset, tunc discipulos habuit. Statim illo suggerente, sub festinatione viro dimittuntur, & vi barbarici furoris bis senus numerus puerorum de itinere reuocatur. Segregantur corpore, non spiritu, à grege sanctorum. Qui timentes præcipitium, cum suspirijs lachrymarum nè diuelerentur, constringebant manibus genua sociorum. Quos violentia tamen hæretica minacibus separans gladijs, Carthagini reuocauit. Sed cum eis quasi cum tali ætate non blanditijs ageretur, superiores suis inuenti sunt annis, & nè obdomirent in morte, lucernam sibi Euangelici luminis accenderunt. Indignantur ob hoc grauiter Arriani, & se superatos à pueris erubescunt. Vndè accensi, subdi fustibus iubent, quos iam ante paucissimos dies varijs verberibus dissipauerant. Imprimuntur vulneribus vulnera, & rursùm pœna restaurata crudescit. Factum est Domino confortante, vt nec ætas minor deficeret in dolore, & magis animus cresceret roboratus in fide. Quos nunc Carthago miro colit affectu, & quasi duodecim Apostolorum, chorum conspicit puerorum. Vnà degunt, simul vescuntur, pariter psallunt, simul in Domino gloriantur.

Cæduntur fustib⁹ pueri 12. Catholici.

Illis diebus & duo negociatores Frumentius & alius Frumentius eiusdem vrbis, egregio martyrio coronati sunt. Tunc & septem fratres, non natura, sed gratia, simul in monasterio commanentes, confessionis certamine expleto, immarcescibilem peruenerunt ad coronam, id est, Liberatus Abbas, Bonifacius Diaconus, Seruus subdiaconus, Rusticus subdiaconus, Rogatus monachus, Septimus monachus, & Maximus monachus. Nam illo tempore crudeliùs Arrianorum Episcopi, presbyteri & clerici, quàm reges & Vandali sæuiebant. Nam ad persequendum ipsi cum suis clericis vbiquè gladijs accincti currebant: sicut quidam Episcopus inter illos cæteris crudelior, Antonius nomine, qui tam nefaria & incredibilia in nostros exercuit, vt narrari non queant.

Vide furorem Arrianorum Episcoporum &c.

Fuit iste in quadam ciuitate proxima eremo, quæ Tripolitanæ Prouinciæ vicinatur. Qui vt bestia insatiabilis, Catholicorum sitiens sanguinem, huc illucque ad rapiendum fugientes excurrebat. Nam impius Hunericus, sciens Antonij ferocitatem, in ipsis eremi partibus voluit sanctum Eugenium relegare. Quem dum custodiendum

S. Eugenius ab atrocissimo

Anto-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo Arria. no Episco. po miræ af. fligitur.

Antonius accepisset, ità cum arctiori custodia cinxit, vt nullum ad eum introire permitteret: insuper varijs insidiarum atque pœnarum supplicijs extinguere cogitauit. Sed Eugenius sanctus, dum nostræ persecutionis defleret incommoda, & asperitate cilicij senile attereret corpus, nudamque super humum cubitans, stratum sacci sui rigaret imbribus lachrymarum, aliquandò sensit infestum paralysis morbum. Quo nũcio in gaudia conuersus Arrianus, pergit festin' ad cubile eximij hominis Dei. Et cùm videret vrgente passione verum Pontificem balbutientia verba producere, cogitauit simul extinguere, quem superesse nolebat. Præcepit, vt acetũ asperum nimisq; acerrimum quæreretur. Cui cùm fuisset allatum, venerabilis senis recusantibus & nolentibus faucibus ingerebat. Nam si communis Dñs, qui ad hoc venerat, vt potaret, cùm gustâsset, noluit bibere: quanto magis iste seruus & Confessor fidelis omninò noller, nisi hæretica feritas ingessisset? Ex quo aceto præsertim ille passionis noxiæ morbus accipit augmentum. Cui pietas Christi misericorditer subueniens, posteà sanum exhibuit.

Matt. 27.

Episcopus Habetdeũ ab eodem diuersè vexatur.

Alio autem nostro Episcopo Habetdeum, similiter relegato, Tamallumensis ciuitatis, in qua Antonius fuerat, quantùm potuerat infestari, res ipsa demonstrat. Nam cùm diuersis eum persecutionibus affligeret, nec posset eum facere Arrianum, videreque Christi militem semper in confessione constantem, promiserat suis, dicens: Nisi eum nostræ fecero religionis, nõ sit Antonius. At vbi in sua promissione minor inuentus est, suggerente sibi diabolo cogitat aliud. Pedibus manibusq; ligatis, vinculis ingentibus at ctat Episcopum, oreq; obturato nè lingua clamaret, aquam corpori vt putabat, rebaptizationis spargit: quasi valeret conscientiam ligare cum corpore, aut non adesset, qui audit gemitus compeditorum, & cordis secreta rimatur: vel superare posset aqua mendax tantæ voluntatis propositum, quòd iam homo Dei metantibus lachrymis miserat legatum in cælum. Exuit statim virum vinculis, & tali quasi gaudens prosequitur voce: Eccè iam frater Haberdeum noster, Christianus effectus es. Quid vltrà facere poteris, nisi vt voluntati consentias regis? Cui Haberdeum: Illa est, impie Antoni, mortis damnatio, vbi voluntatis tenetur assensio. Ego fidei meæ tenax, vocibus confitens crebris, quod credo & credidi, clamando defendi. Sed & posteaquàm catenis vinxisti, & oris ianuam oppilâsti, in prætorio cordis violentiæ meæ scribentibus angelis gesta confeci, & lectitanda Imperatori meo transmisi.

Vide hæreticam barbariem.

Apoc. 13.

Infania hæreticorum.

Erat quidem generalis ista violentia tyrannorum. Nam Vandali pro hac re vbiquè fuerant destinati, vt transeuntes itinera, sacerdotibus suis adducerent iugulandos. Ac vbi eos fallacis aquæ gladio peremissent, indicium eis perditionis scriptura teste tradebant, nè alibi sua violentia traherentur: quia non licebat siue priuatis, siue negociatoribus alicubi trãsire, nisi scriptam characteris indicio suam miseri ostenderent mortem. Quam per reuelationem seruo suo Iohãni olim ostenderat Christus, vbi dicit: Nulli licebit aliquid emere vel vendere, nisi qui habuerit characterem bestiæ in fronte sua & in manu sua. Nam & Episcopi atque presbyteri illorum cum armarorum manu nocturnis temporibus vicos & oppida circuibant, & sic despicatibus iamuarum aquam gladiumque gestantes, animarum prædones intrabant: & quos domi repererant, alios fortè in lectulis soporatos, imbre igneo atque fulmineo respergentes, dæmonica vociferatione Christianos suos ipsi pariter vocitabant, vt ludum prorsùs suæ hæreseos, quàm aliquam religionem ostenderent. In quo minùs capaces & ignaui, implerum in se pollutionis sacrilegium putabant: prudentiores verò, nihil sibi, quod nolentibus atque dormientibus ingestum est, obesse gaudebant. Nam & multi eadem hora cinerem capitibus suis iniecerunt: alij sese vel quia factum est, cilicio lugubri texerunt: nonnulli cœno fœtido liniêrũt, & linteamina violenter imposita per fila conscideruntatque in larrinis fœtidisque locis manu fidei proiecerunt.

Tali violentia, nobis videntibus, ibi Carthagine filius cuiusdam nobilis annorum circiter septem, iussu Cirilæ à parentibus separatus est, matre sine verecundia matronali solutis crimibus post raptores tota vrbe currente, infantulo clamante vt poterat: Christianus sum, Christianus sum, Christianus sum. Cui & os obturantes, insontem infantiam in suum gurgitem demerserunt. Ità de filijs medici venerabilis Liberati, factum esse probatur. Nam cùm iussu regis cum vxore & liberis ad exilium mitti iuberetur, cogitauit impietas Arriana à parẽtibus filios paruulos separare, quò posset per pietatis affectum, etiam virtutem prosternere genitorum. Disiunguntur tenera pignora filiorum. Qui cùm vellet lachrymas emittere, authoritate vxoria increpatur, & in ipso meatu exitus sui ilicò lachrymæ siccauerunt. Ait enim ei coniunx: En propter filios Liberate perditurus es animam tuam? Computa eos nõ fuisse natos. Nam & ipsos omninò vindicaturus est Christus. Nónne vides eos clamantes & dicentes, Christiani sumus?

Liberatus medico vxoris vocibus cõfirmatur.

Sed hæc mulier quid in conspectu iudicum egerit, tacendum non est. Nam cum ipsa & maritus, licèt seorsùm, carceris tamen custodia tenerentur, ità vt se penitùs non viderent, mandatur mulieri, diciturque illi: Solue iam duritiam tuam. Eccè vir tuus paruit imperio regis, & noster factus est Christianus. Aitque illa: Videam illum, & faciam ego, quod voluerit Deus. Educta igitur de carcere, inuenit virum suum stantem cum ingenti multitudine pro tribunalibus connexum: & verum æstimans, quod fecerant inimici, iniecta manu apprehendens oram vestimẽtorum eius gutturi proximam, videntibus omnibus suffocabat eum, dicens: Perdite & reprobe, gratiæ Dei & misericordiæ eius indigne, quarè voluisti ad modicum gloriari, & in æternum perire? Quid tibi proderit aurum? Quid argentum? Nunquid liberabunt te de camino gehennæ? Dixit & alia multa. Cuius maritus respõdit: Quid pateris mulier? quid tibi videtur? aut qd fortè de me audire potuisti? Ego in nomine Christi Catholicus permaneo, nec amittere potero aliquãdò, quod teneo. Tunc hæretici mendacij sui conscij & detecti, fallaciam suam colorare minimè potuerunt.

Vide mirabile fœminæ fidem.

Et quia superiùs de violentia immanitatis eorum breuiter diximus, hanc plurimi metuentes, alij se in speluncis, alij in desertis locis viri vel fœminæ, nullo sibi conscio, sese claudebant, & ibidèm, nulla succurrente sustentatione ciborum, fame vel frigore victi, contritum & contribulatum spiritum exhalabant, inter hæc afflictionis incommoda inuiolatæ secum fidei securitatem portãtes. Sic enim Cresconius presbyter Mizentinæ ciuitatis, in spelunca Ziquensis montis repertus est, putrescente iam solutus cadauere.

Multi fame & frigore percunt.

Et quia de sancto Habetdeum præfati iam sumus, pergit tunc ad Carthaginem, adire censuit nefarium regem, vt conscientiam suam, quam semper familiarem Trinitas habuit & amicam, etiam hominibus faceret manifestam. Nec eum retinere potuit Antonius, propter verecundiam suam. Offert impijssimo regi libellum in hac similitudine verborum: Quid, quæso, iam cum proiectis habetis? quid cum eis quos exilio relegâstis, quotidiè dimicatis? Abstulistis substantiam, Ecclesijs, patria domibusque priuatis, sola anima remansit, quam captiuare contenditis. O tempora, ó mores: vniuersus hæc mundus intelligit, & ipse qui persequitur, videt. Si fides dicitur, quam tenetis, quid veræ fidei membra tantis persecutionibus agitatis? Quid vobis cum exilio nostro? quid vobis cum egenis in seculo, quorum est vita semper in Christo? Liceat saltem gaudere consortio bestiarum eis, quos abiecistis à facie omnium populorum. Dum hæc & his similia Pontifex dixisset, sceleratus tyrannus hoc ei mandare perhibetur: Vade ad Episcopos nostros, & quod tibi dixerint sequere, quia ipsi huius rei habere noscuntur per omnia potestatem. Sed neque Antonium hæc res ab insania potuit reuocare, sciens se magis imperio regis ob hoc multùm posse plamaluit remeare. Sed qd ad tot tantasq; impietates respondebũt? Si disputare nitebatur de fide nobiscùm barbara ferocitas & hæresis Arriana, rationabiliter disputaret. Sed quandò tenuit rationem, quæ à patre Deo Deum filiũ separat Saluatorem? Quasdolis & calumnijs egérunt, & velut spiritus tempestatis, procella sui furoris totum subuertere voluerũt? Si disputatio necessaria fuerat episcopalis, quarè suspendia, quarè ignes, quarè vngulæ, simul & cruces? quarè Arrianorum serpentina proles, contra innocentes genera talia tormẽtorum inuenit, qualia nec ipse Mezentius exquisiuit? Dimicauit contra innocẽtiam cupiditas furoris, & auaritia crudelitatis, vt & animas perderet, & substantiam harpagaret. Si collatio desiderabatur, quarè rapinę rerũ alienarum, non tantùm sacerdotum, verumetiam omnium laicorũ? Sed illi expoliati lætati sunt, & rapinam rerum suarum cum gaudio susceperunt. Assit iam, quæso, omnis ætas, omnis sexus, omnisq; conditio. Assit, obsecro, omnis turba Catholici nominis, quæ gremio materno toto orbe gestatur, quæ sola germanum cõmodare nouit affectum,

Episcopus Habetdeũ libellum offert regi.

Hæc quærunt hæretici.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rom.12. ctum, quæ didicit à Paulo magistro, & gaudentibus collætari, & cùm lugentibus lamentare. Conueniant simul ad domum nostri doloris, & paribus oculis fundamus flumina lachrymarum, quia causæ & fidei nostræ vnum est negocium. Nullum volo ad condolendum mecùm hæreticum conuenire, qui fortè addere concupiscit super dolorem vulnerum meorum, & gratulatur quotidiè malis meis. Nolo, nolo ego extraneum, sed fraternum quæro affectum. Nolo aliquem filiorum alienorum, quorũ os locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis: qa filij alieni semper mentiti sunt mihi, qa inueterauerunt & claudicauerunt à semitis suis. Isti dicunt mihi quotidiè: Vbi est Deus tuus, dum affligitur populus precioso agni sanguine comparatus? Inter quorum opprobria ego ad flagella paratus, cantare non desisto Domino flagellanti: Amoue à me flagella tua, quia defeci non à fortitudine manûs tuæ, sed à persecutione hæresis Arrianæ.

Psal.143.

Psalm.17.

Aduenião omnes, qui mecùm angustiæ viæ carpunt iter, & propter verba labiorum Dei vias custodiunt duras: & videant, si est dolor, sicut dolor meus. Quoniam vindemiata sum in die furoris Dñi, aperuerunt super me os suum omnes inimici mei, sibilauerunt & fremuerunt dentibus: dixerunt, deuorauimus eam. En ista est dies quam expectauimus: inuénimus, vidimus. Adestote angeli Dei mei, qui nunquàm defuistis constituti in ministerio vestro, propter eos qui hæreditatem capessuri sunt æternæ salutis, & videte Africam totam, dudùm tantarum ecclesiarum cuneis fultam, nunc ab omnibus desolatam: tantis ordinibus sacerdotum ornatam, modò sedẽtem viduã & abiectam. Sacerdotes eius & seniores in desertis locis & insulis defecerunt, quærendo sibi escas ad manducandum, & nõ inueniunt. Considerate & videte, quia Sion ciuitas Dei nostri facta est vilis, facta quasi polluta menstruis inter inimicos suos. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius, quia vidit gentes inuadere & ingredi atria sua, de quibus præceperas, nè introirent ecclesiam tuam. Viæ eius lugent, eò quòd nemo veniat in die festo. Egressus est à facie omnis decor & deliciæ, didicerunt vias asperas ambulare, virgines & iuuenes eius in aulis educati monasteriorum, abiêrunt in captiuitatem Maurorum, dum lapides sancti eius disperguntur, non tantùm in capitibus omnium platearum, sed etiam in locis squallidis metallorum. Dicte Deo nostro susceptori, & habentes fiduciam supplicandi, quoniam tribulatur, & venter illius turbatus est à fletu eius: qa sedit inter gentes, & requiem nõ inuénit, nec est qui consoletur eam. Quæsiuit à Patribus Orientis, qui simul contristaretur, & non fuit: consolantem, & non inuénit: dum manducaret in esca sua fel, & in siti sua potaretur aceto, sponsi & Dñi sui passiones imitando, qui idcircò passus est pro ea, vt requatur vestigia eius. Deprecamini patriarchæ, de quorũ stirpe generis nata est, quæ nunc laborat in terris. Orate sancti prophetæ, cognoscentes afflictam, quam antea vaticinante præconio cecinistis. Estote Apostoli suffragatores eius, quam vt congregaretis, vniuersum orbem, ascendente in vobis Dño, vt equi velocissimi cursitãtis.

Thren.1.

Thren.2.

Thren.1.

Iohan.21. Præcipuè tu Petre beate, quarè siles pro ouibus & agnis, à communi Dño magna tibi cautela & solicitudine cõmendatis? Tu sancte Paule gentium magister, qui ab Hierusalem vsq; ad Illyricum prædicâsti Euangelium Dei, cognosce qd Vandali faciant Arriani, & filij tui gemunt lugendo captiui. Vniuersique ingemiscite sancti simul pro nobis Apostoli. Sed scimus, qa indignum est vobis pro nobis orare, quia ista euenerũt nobis, non ad probationẽ, quomodò sanctis, sed malis meritis supplicia debebantur.

Rom.15.

Luc.23. Sed & pro malis orate iam filijs, qa & Christus orauit etiam pro inimicis Iudæis. Suscipiant castigationi, quæ iustè illata sunt nobis, & iamiamq; delinquentibus veniã postuletur. Dicatur angelo percutienti, Sufficit: iam cohibe manum tuam. Quis ignorat hæc nobis probrorum nostrorum scelera procurâsse, aberrãtibus à mandatis Dei, & in lege eius nolentibus ambulare? Sed prostrati rogamus, vt nõ spernatis vestros miseros peccatores, per eum, q vos ad Apostolicũ culmen prouexit humiles piscatores.

Horrenda mors impij Hunerici. Tenuit sceleratissimus Hunnericus dominationem regni annis septem, mensibus decem, meritorum suorum mortem consummans. Nam putrefactum & ebullitis vermibus, non corpus, sed partes corporis eius videntur esse sepultæ. Sed & ille legis dator & transuersor, ex Donatianorum hæresi ad eos veniens quondàm Nicasius, in breui simili morte perijt.

VITA

no de Martinis Suessano, vtriusque Iuris Doctore. Est Oratio coram Pontifice Sixto IIII. habita in Consistorio.

IVSTITIA suffragiorũ, beatissime Pater, ad quæ porrigenda desiderabar, hærentem me concitauit ad indicti mihi muneris prouinciã, remota cunctatione, capessendam. Neque enim me alioquìn fallebat, quàm arduum, quámve anceps munus obirem, postulare ex merito sanctum Romanæ sedis decreto referri in ordinem siue catalogum cælestium, q cum Christo regnant, Sanctorum. Idq; in hoc tremendo auditorio, sub adspectu sacri reuerendissimorum Patrum Senatûs, ac sapientum Prælatorum & virorum, qbus tua sanctitas cęlesti superûm dono in sua maiestate sapientissimè pſidet: vbi nõ ego modò, qui in actione causarũ forensium nostri seculi stylo verserum & alium quanlibèt exercitarũ, ac deniq; consummatũ oratorem, expauẽrem quidem posse credendum sit. Nam per immortalem Deũ, quis tam sapiens aut diserus quicquam adeò clímatum, aut studiosa lucubratione excogitatum hîc proferat, quo maiestatem loci dicendo vel mediocriter æquare possit? Quid porrò tanto studio adinuẽtum, quod præuisum ac tritum non fuerit apud tantæ sapientiæ Patres, ac te ante alios sanctissime Princeps: q cùm ex multis iam annis diuinarum atque humanarum rerum, ac omnis deniquè Philosophiæ scientiam plenissimè edideris, velut splendidissimũ sidus in firmamento, in Dei Ecclesia cęteros illustrâsti? Quæ qdẽ re, nolenti nõ leuem animo tremorem incussisse poterãt, atq; ab hac actione, qua nulla illustrior, penitùs dehortari, nisì iustitia meritorum, vt præmiseram, B. Bonauẽturæ, pro quo intercedemus, animum erexisset atque confirmâsset.

Accedebat prætereà, quòd Princeps non profanus pro religioso, aut indoctus pro literato rogandus erat: sed tu profectò pater beatissime, qui diuinis obsequijs in beati Francisci religione ex matris vtero cælitùs destinatus, in eadem omnipotenti Deo religiosùs seruiuisti, ac demùm ad eius principatum singularibus tuis meritis vectus, illam sapienter ac salubriter gubernâsti, auxisti atque ampliâsti: quíve cùm diuinorũ mysteriorum scientiam per traditiones Patrum fueris nactus, tum verò ex operibus eiusdem diui Bonauenturæ, quæ diuino spirante lumine edidit, conditoris * diligentiam certissimè comparâsti. Ità te nanque par erat, quem conditoris vires gesturum in terris, in illius mandatis commissum gregem oporteret erudire. Neque enim illius busũe quis vices gerit, quem nõ penitùs nouit: neq; illius porrò mandata rectè alios edocet, * quẽ non priùs luculenter edidicit. Quarè cùm pro diuinæ sapientiæ Patre, Ordinis Minorum generali Ministro, Episcopo Cardinali Albanensi intercessurus essem apud te beatissime Pater, qui ijsdem meritis clarus, ijsdémve officijs gloriosè perfunctus eras, & proindè ad hoc opus, tibi in hos vsque dies diuinitùs seruatum, electus, nequaquàm mihi verendum fuit, nè per insufficiẽtiam tibi negligerer, qui etiam meritus fidelium Pastor, imbecillitati nostræ clementissimè compati didicisti. Iamq; ego, qui horrore quodam non sine titubatione occœperam, perspecto quàm benigno vultu ac clementi nutu audientiam indulgeas, erectus in spem meliorem, fidenter prosequor, tuique sacri affectûs oraculo meis auribus illud propheticum insonare videtur: Dilata os tuum, & ego implebo illud. & rursùs: Dabo tibi sermonem benè sonantem in os tuum, vt complaceas in ore principis. ac proindè obsecro, pari clementia velis fauere, dum diuino numine adiutus, ac tuo benigno fauore firmatus, proferam quæ ad ipsius conditoris, Bonauenturæ, ac huius sanctæ Sedis laudem pertinere possint.

for * intelligentiam

Psalm.80.

Esther.14.

Exoraturo à tua Sanctitate, Pater beatissime, diui Bonauenturæ canonizationem, ingens mihi studium fuit Sacrarum Literarum codices diligentiùs euoluere ad discendum, quænam rei, de qua agimus, conuenirent. Quibus quidem curiosiùs per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

perſpectis, quantùm; col'igere potui, duo potiſſimùm inſpicienda ac meritò inqui-
In canoni. zatione quę inquirēda. renda fuiſſe intelligo, vitam ſcilicet & miracula: quæ ſi recitando monſtrauerim, in hoc viro eſſe comperta, qualia ad canonizationem ſufficiat, tua Sanctitas, cuius arbi-
trio id ſubijcitur, benigne dignabitur votis ſupplicantium reſpondere. Et quoniam vitæ initium, quod ex religione ſuſcipio, miraculoſum exiſtit, nemo mihi vitio ver-
tet, ſi vitam ante miracula relaturus, alterum cum altero recenſendo permiſceam. Nec rursùs mirabitur, quòd quemadmodùm pleriq; cuiuſpiam memoriam commen-
daturi, non ego primordijs nataliũ ac pueritiæ diui Bonauenturæ inſiſtam, aut eo al-
tiùs à parentum ipſius dignitate exordiar. Prohibent nanq; crebra & clariora viri fa-
2. Bonauen- turæ patria & parentes. cinora, ab illo in ſtatu perfectiori agitata. Nec tamen omittam, quòd Bonauentura natione Tuſcus, patria Balneoreginus, loāne Fidanſa & Ritella fidelibus coniugibus ortus, baptiſmatis vnda reſperſus: quæ ex loanne Medicinę magiſtro, & Felice Anto-
nij, qui & ipſi ex illis Maioribus originem trahunt, atque alijs teſtibus Balneoreginis probè comperta ſunt.

Cæterùm prætermiſſa longiore ſerie præmiſſorum, vita indè exordium capiet, vbi relicto mortalitatis ſtatu, mundo moritur, ac omnipotenti Deo meritis beatiſſimi Franciſci victimam ſe perpetuam dedicauit. Gloriosus Deus in ſanctis ſuis, quos ſibi ab æterno prædeſtinauit electos, & ſecundùm neceſſitatem temporis ad ſalutem hu-
mani generis producit in lucem: cùm beatum Bonauenturam vas electionis ſibi de-
legiſſet, ac ſuis obſequijs in religione S. Franciſci deſtinâſſet, quò tamen illius conuer-
ſio poſſet aliquandò à Deo diſponente profecta intelligi, & in illo ſuæ maieſtatis glo-
ria reuelari, eundem in extrema valetudine periclitari permiſit. Cuius ſaluti anxia ſo-
licitudine timens chariſſima parens, vbi phyſicorum, quos adhibuit, diligentiam fru-
ſtrà experta eſt, & medelarum vires ad illum leuandum minùs valere comperit, ſolios
Matris eius votum. Dei opem, quem ſancta timebat, & cui caſtos pueri mores, quos probè vt mater no-
uerat, intelligebat acceptos, humiliter in ſalutem pueri inuocauit, ac S. Franciſci ſuf-
fragia reuerenter implorans, illum, ſi ſanum recuperaret, ipſius religioni perpetuò de-
uouit. Exaudita eſt pro diuina clementia & ſua reuerentia: & ſanitate recuperata, in-
teger puer euaſit, non ſine admiratione phyſicorum, præſertim qui eum ſtatum cor-
poris probè in illo deprehenderunt, vt humana ope ægrum leuare poſſe penitùs de-
ſperâſſent.

Idem iam adoleſcens, ac porrò ætate prouecta, cùm religioni maturum ſe, & illi
Pſalm. 75. ex parentis voto debitum ſe intelligeret, memorque diuini mandati, per Dauid pro-
phetam humano generi prolati, Vouete & reddite Domino Deo veſtro: anno ſuæ
Amplect. tur S. Fran. ciſci inſti- tutum. ætatis circiter ſecundo & viceſimo, habitum religionis S. Franciſci deuotiſſimè ſuſce-
pit, inq; profeſſionis emiſſione beneficium illius his verbis apertè teſtatus eſt: Voto enim pro me languente grauiſſimè ad beatum Franciſcum emiſſo à matre, cùm ad-
huc eſſem puerulus, ab ipſis ſum mortis faucibus erutus, & in robur vitæ incolumis reſtitutus. Quod cùm viua memoria teneam, vera nunc confeſſione profiteor: nè tan-
tum beneficium reticens, ſceleris arguar vt ingratus, orationemque ad illum pijſſimè his effundens: Accipe, inquit, pater beate quaſcunq; exiles, meritisq; tuis ac beneficijs impares gratiarum actiones, & cùm ſuſceperis vota, culpas noſtras ſic orando excu-
ſa, vt à malis præſentibus ëruas, & ad bona ſempiterna perducas.

Igitur vir ſanctus in eadem vocatione progrediens, cùm omnis ipſius vita in Dei certa cognitione ac contemplatione verſaretur, ad quam aſſequendam per ſacrarum ſcripturarum aſſiduam perlectionem, orationes ac contemplationes intenderet, do-
Alexander Aleſius eius præceptor. cente illum Alexandro de Ales, ſacræ paginę magiſtro, tantam doctrinarũ perfectio-
nem breui adeptus eſt, vt à ſeptimo ſui ingreſſùs anno, conſono magiſtrorum ſui or-
dinis iudicio delectus, librum Sententiarum in Pariſienſi vniuerſitate clariſſimè le-
gerit, & cathedram magiſtralẽ receperit: admirabilis proindè cunctis, quòd tam pa-
uo ſpatio eam ſufficientiam valuerit comparare. Sed admirentur ſanè, qui res huma-
nas ex naturali tantùm curſu, non autem ex diuina potentia metiuntur: quæ duos di-
Luc. 24. ſcipulos, literarum prorsùs ignaros, Emaus oppidum contendentes, breui itineris ſpatio comitata, diuinorum ſcientiam pleniſſimè docuit. Idem diuus dona ſancti ſpi-
ritûs pro ſuis aſſiduis meritis conſecutus, magna in dies doctrinæ accrementa reci-
piebat, quæ magis diuinitùs inſpirata, quàm humanitùs acquiſita, videantur. Cumque per

per tres annos ſequentes cathedram magiſtralem rexiſſet, anno ſuæ ætatis ſecundo & trieſimo, inter primos religione & doctrina in Ordine habebatur. Nanque illi ſap. 7.
tanquàm infinitus theſaurus ſcientia erat, quo qui vſi ſunt, participes facti ſunt ami-
citiæ Dei. Et quod notabilius & admirabilius erat in illo, quo magis ſcientia & au-
thoritate emerſerat, eo magis humilitate mentis deprimebatur. Nec, vt plerique li- Magna ei⁹ humilitas.
terarum ſcientia inflati, vilia miniſteria domeſtica faſtidiebat: ſed qui vix, nec nisi per
obedientiam, ægrè tamen, ab illorum executione coërcebatur, reputantibus Præ-
latis indignum, ſi non à talibus, vt egregius, ſequeſtraretur, in quo ſancti ſpiritûs gra-
tia habitare perſpicuè cernebatur. Nec tamen vir ſanctus vlla charitatis officia ob
literarias actiones prætermittebat: ſed in omnes fratres oculos intendens, ſi quem
forte triſtem aut profeſſionis pœnitentem intelligeret, tanta dulcedine in ſermone
conueniebat, conſolabatur, monebat ac confirmabat, vt nullus ab eo diſcederet,
quin libens cœptum religionis iter perſequeretur.

Infirmorum prætereà cura ſuprà, quàm credibile ſit, delectabatur, quóve gra- Hũanitas eius erga morbidos.
ioribus aut contagioſis morbis grauarentur, eo magis ſe totum illorum obſequio
applicabat. Quibus officijs cùm maiorem dici partem abſumeret, non eo minor
erat in publicis lectionibus & interpretationibus ſcripturarum: quæ tanta claritate
auditoribus intelligenda reddebat, vt ipſe author illorum meritò videri poſſet. In
Capitulis verò aut Prouincialibus, aut Generalibus tanta ſapientia ipſius reſponſa
dabantur, vt iam generalis Miniſter, perſpecta magnitudine conſiliorum illius, nil
omninò graue exequendum putaret, in quo ſancti viri iudicium non anteà explo-
raſſet. Quibus donis & gratijs illuſtratus, cùm iam in religione eſſet omni merito
clarus, defuncto generali Miniſtro, tredecimo ipſius ingreſſùs anno, ex tam mul- Fit mini- ſter genera- lis.
tis ſanctis viris, quibus religio in ſua nouitate florebat, vnus omnium ſine contra-
dictione extitit ſubrogatus.

Hic vir ſanctus, accingens ſe grauioribus actionibus, cùm iam religioſi cœpiſ-
ſent à fundatoris diſciplina paululùm declinare, vbi monendo, inſtando, caſtigan-
do ac operoſiùs laborando ad meliorem vitæ frugem reduxiſſet, in Capitulo gene- Reformat Ordinẽ ſuũ.
rali, quod primum Narbonenſe tenuit, regulam beati Franciſci reformauit atque ex-
poſuit, Ordinemque in Prouincias & cuſtodias taxauit, & duas addidit: vbi ſtrenuè
decertans, aduersùs venenoſas oppugnationes temeratorum & obtrectatorum, qui
in religionem Mendicantium ac ſanctum virum impudentiùs ora ſoluerant, atque
artificioſis calumnijs velitabantur: ſola iuſtitia atque innocentia tutus, permanſit in-
victus, tanquàm qui Integer vitæ ſcelerisque purus, Nõ eget Mauri iaculis, nec arcu,
Nec venenatis grauida ſagittis Fuſce, pharetra: expertus fructum ſanctorũ monito-
rum Magni Baſilij, diuini interpretis Homerici carminis, vbi Vlyſſem pro meritis
ad cælum tollit, afferens poëtam clara voce teſtatum: O homines, ſit vobis cura vir-
tutis, quæ cum naufrago énatat, & eiectum in litore venerabiliorem oſtendit. Vbi
etiam libellum contra Minores pernicioſiſſimum, à magiſtro Giraldo de Abbatis Giraldus ſcribit con- tra Franci- ſcanos, & miſerè pe- rit.
Villa, vt putant, per apologiam editum, non minùs eloquenter, quàm ſubtiliter con-
futauit. Qui etiam Giraldus non longè pòſt, iuſto Dei damnatus iudicio, meritas ſui
ſceleris pœnas dedit, ac paralyticus, ac miſeranda lepra reſperſus, plenus ærumnis
vitam finiuit.

Congregato verò Capitulo generali Piſis, eo authore inſtitutum, vt Gloria tibi
Domine, qui natus es de Virgine, vſque ad Epiphaniam continuaretur eodem mo-
do, quo intrà octauam natiuitatis Dominicæ cantatur: & aliæ Rubricæ in Breuiario
reformarę, & aliæ additæ. Idem etiam pijſſimus cultor glorioſæ Virginis matris Ieſu,
inſtituit, vt fratres populum hortarentur ad ſalutandum eandem, ſigno campanæ au-
dito, quod poſt Completorium datur: quòd creditum ſit, eandem ea hora ab angelo
ſaluratam. Tunc tranſlatum fuit venerabile corpus beati Antonij ad prægrandem Nota de S. Antonij Pa duani lin- gua.
eccleſiam Paduanam, cuius lingua ſecundo & trieſimo ſui obitûs anno, recens & ru-
bicunda reperta eſt: quam vir ſanctus in manibus deuotè recipiens, ac largioribus la-
chrymarum imbribus perfundens, talibus reuerenter affatus eſt: O lingua benedi-
ctа, quę Deum ſemper benedixiſti, & alios benedicere docuiſti: nunc perſpicuè cerni-
tur, quanti meriti fueris apud Deũ. Cui oſcula deuotè figens, illam honeſtè collocari

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præficitur ecclesiæ Eboracen. sed recusat. Eccli. 11.

curauit. Cuius etiam fama permotus tunc Clemens Quartus, vt illum in partem solicitudinis traheret, opulentæ Eboracensi ecclesiæ præfecit: nec tamen assequi potuit, vt vir sanctus eam promotionem acceptaret: qui propositi constans, in religione maluit permanere, vbi diuitias & dignitates sibi præpararet in cælis. Cuius constantiam Pontifex admiratus, ad illum, Sta, inquit, in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veterasce.

Scripta viri sancti.

Nunc verò se offert numerosior cumulus diuinorum scriptorum ipsius. Cùm Parisijs legisset primum librum Geneseos, nobile opus, quod de septem visionibus Bonauenturæ intitulatur, editum est. In libros Sententiarum celebria Commentaria edidit, secundum & quartũ præsertim, quos etiam metricè est prosecutus: & incipiũt,

O fons splendoris, vas dulcoris & amoris.

Quibus ob sublime ingenium authoris ibi insperssum, Sententiæ Sententiarum Bonauenturæ, titulus inditus est. Super Euangelijs compendiosè & vtiliter scripsit: Lucæ præsertim, cancellarij piæ matris Iesu, quam pectori impressam, assidua meditatione semper est veneratus. Rursùs contemplatione sancti Ludouici regis Franciæ, officium de Cruce deuotissimum edidit, quod ab Ecclesia, nullo immutato, recceptum, in ea solennitate vbiquè legitur. Composuit & solenne officium in honorem beati Francisci, & de ipsius vita historiam serioso tractatu primùm, & secundò reductoriè annotauit. Composuit & libellũ de sex alis Seraphin. In mõte Aluerno duo nobilia opuscula edidit, pijssimas contemplationes flagrantia: quorum alterum, Itinerarium mentis in D E V M: & alterum, In seipsum, appellata sunt. Composuit & libellum approbatorium religionis Mendicantium, quod Defensorium appellant. Composuit & libellum de vita Christi, siue Meditationum passionum ipsius, quem Arborem Crucis nominant. Composuit & Breuiloquia. Item & Sermones Dominicales super Euangelijs & Epistolis per totum anni circulum. Item Compendium veritatis sacræ scripturæ. Item libellum ordinationis siue Institutionis Nouitiorum. Item & libellum de Stimulo Amoris. Item & libellum, quem appellant Pharetram, de authoritatibus principalibus Doctorum approbatorum, quem per Alphabetum prosecutus est. Et alia plura opuscula vsq; ad tricenarium numerum, quæ in partibus Galliarum frequentiùs habentur in manibus.

Et cùm beati Francisci religio, quam annis octo & decem sancto regimine gubernauit, ipsius monitis & exemplis in solidiori sanctitatis statu firmata esset, & viri claritas ob vitæ sanctitatem, doctrinæ eminentiam atq; operum diuinitatem vbiquè cluceseeret: tum fortè Romana Sedes plurimùm laborabat difficultatibus, quæ in Concilio, quod Lugduni congregabatur, inextricabiles emerserant, Gregorius tunc Papa X. & reliquus sacer Senatus, illecti studio viri, quem leuandis dictis difficultatibus ac vniuersalis Ecclesiæ regimini intelligebant plurimùm præstiturum, atque ob merita alioquin subleuandum, in Cardinalem, quanuis reluctantem, promouerunt, & quod rarum, ex ipso initio ob viri excellentiam Episcopũ Albanensem. Moxq; pertractandis arduis rebus Concilij vnus omnium delectus est, deputatis qui illi assisterent, Rothomagensi & Tripolitano claris Episcopis illius temporis: qui & ipsi de religione S. Francisci ad Episcopatum ob meritum vocati fuerant. In quo Concilio de multis illi us sapientia sanctè consultum atq; decretum, & Græcorum compositæ hæreses, qui tum præsente Palæologo eorum Imperatore, qui in hoc Lugdunum venerant, liberè ad Romanæ Sedis obedientiam rediérunt. Ad quorum reductionem missi fuerant frater Hieronymus de Esculo, & frater Bonagratia Dalmata, Ordinis Minorum, religiosi eximij meriti. Quibus cum literis reuersis, lætus idem Gregorius, fratres ac Prælatos, qui in Concilio aderant, in Lugdunensi Ecclesia conuocauit, vbi vir sanctus præclaram habuit orationẽ, proposito themate, quod legitur Baruch 5. Exurge Hierusalem, & circunspice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab Oriente vsq; ad Occidentem.

Concilium Lugdunen.

Creatur Cardinalis & Episcop. Albanẽsis.

Græci Ecclesiæ Romanæ subscribunt.

Succeissiuè in ea vocatione, pari sanctitate & operum fructu perseuérans, cùm in Dei Ecclesia diutiùs laborâsset, ità vt cum Apostolo iurè dicere posset: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidẽ seruaui: anno salutis millesimo ducẽtesimo septuagesimo *quarto, & suæ ætatis tertio & quinquagesimo, hora matutina dici Dominicæ, quæ mensis Iulij erat tertia & decima, ex humanis sublatus est, & sanctis

9. Tim. 4.

*quinto

Obitus beati viri.

sanctis Patribus, vt credere debemus, æternùm victurus, redditus. Qua die ipsius venerabile corpus sepulcro reconditur in ecclesia S. Francisci Lugdunensi, cum multis lachrymis & consternatione fratrum, lamentantium se tanti viri societate destitui, qui parem sibi in Dei Ecclesia relinquere non videbatur: Gregorio Pontifice permaximè eum reputante, qui ibidèm publicè testatus est, Ecclesiam Dei illius morte magnam incurrisse iacturam. In cuius exequijs primam Missam celebrauit frater Petrus Tarentasiensis, Episcopus Cardinalis Ostiensis, & sermonem habuit proposito themate, Doleo super te, mi frater Ionatha. Vbi inter cæteras commemorationes gratiarum & donorum, quæ illi Deus dedit, etiam fuit quòd quicunque eum videbat, statim ipsius amore capiebatur, eiusque monita libenter recipiebat, Græci præsertim, quibus reducendis ipsius diuina eloquia & consilia plurimùm contulerunt. Benignus, affabilis, omnibus gratus, & nulli vnquàm scandalo, pius, prudens, humilis, pudicus, sobrius, castus atq; quietus: quarum virtutũ actiones & officia semper strenuè executus est. Quod etsi nullo alio probante doceremur, satis ex diuinis suis scripris liquidò patet: quibus tam intenso affectu singula præmissa prosequitur, vt nisi per assumptum de illis habitum adeò ardenter illis insistere non valuisset. Tum verò, quod Alexandri de Ales præceptoris ipsius testimonio mundus ab omni vitio probatus esse: qui eius vita & moribus probè compertis, de eo dicere solebat: Verus Israëlita est ille, in quo Adam nõ peccâsse videtur. Cuius Doctoris authoritatẽ tanti apud Ecclesiam valuisse constat, vt de illius dictis aut scriptis nefas putauerint dubitare, cõsummatumq; omnes testati sunt diuinum oraculum, per beatum Franciscum de illo editum, futurum eum magnum virum in Ecclesia Dei, religionemque suam magna per illum sanctitatis accrementa recepturum.

2. Reg. 1.

Plurimùm cõtulit Græcis reducendis eius oga

Alexandri Alesij dicta sententia.

Iam intelligis, pater beatissime, quod & per te planiùs intelligebas, quis qualisve fuerit Bonauentura, de quo agimus, cuius vita & exemplis, beati Francisci religio illustrata, & doctrina, omnis terra repleta est. Nunc quod secundo loco aggredimur, pari patientia audire digneris, dum refero, quę memoranda omnipotens Deus in illo, & ipsius virtute in alijs monstrare dignatus est. A re miranda exordior. Bonauentura adhuc in minoribus agens, demisse mentis humilitate potiùs, quàm ex iniustitia, indignus sumeret, iudicium sibi manducaret & biberet. Cumque die quadam in Missa deuotus adesset, Deus respiciens ad illius humilitatem, particulam consecratæ hostiæ, de manu celebrantis per angelum acceptam, illius ori clementer immisit. Respexit eñ ad humilitatẽ serui sui, ꝓpter quam beatus ab omnibus gẽtibus prędicatur.

1. Cor. 11.

Rursùs cùm intenso affectu studeret contemplando & annotando vitam beati Francisci, gloriosus sanctus Thomas de Aquino, qui eadem tempestate meritis claruit, & Bonauenturæ magna charitate coniunctus fuit, accedens ad illius cubiculũ, per foramẽ ostij introspexit, viditq; illũ in contẽplatione raptũ, & à terra mirificè sublevatum. Tum retrocedẽs ad suos: Sinamus, inquit, sanctum, qui laborat pro sancto.

S. Thomas de Aquino.

Simona Lugdunensis, beatum Bonauenturam viuentem summa deuotione prosequebatur: quæ, sicut Domino placuit, mortuum peperit. Ad quam euocatus vir sanctus, expositò cadauere ante illius pedes, & mater, quæ in lecto coràm ingemiscebat, & reliquæ mulieres, quę aderant, sancti viri opẽ in salutẽ mortui deprecatæ sunt. Tũ vir sanctus cõmiseratus, manibus atq; oculis erectis in cęlũ, deuotissimè orauit. Mox signo Crucis sup̃ puerũ facto, viuẽtem reddidit matri. Tritum ac frequens apud Lugdunense castrum villanum, ac totam Prouinciam, quòd mulieres vtero laborantes inuocatus exaudit, & de periculo eximit.

Infantem mortuũ S. Bonauẽtura excitat.

Iohãna Lugdunẽsis, octo dies cõtinuos vtero distenta, atq; assiduo enixu parturiẽdi cruciata, desperauerat de salute. Monita à mulieribus, quæ laborãti aderãt, se sancti precib⁹ & suffragijs cõmendauit, certũ votum pro salute recuperãda faciẽs, & statim incolumis incolumem peperit. Cõmemorat porrò Author etiã alia multa sancti viri miracula, q̃ nos studio breuitatis omittimus, ac deindè subiũgit: Sunt præterea & alij innumeri, qui meritis eiusdem Sancti de varijs doloribus, ægritudinibus ac periculis miraculosè liberari meruerunt: quorum singulos si recensere pergam, præsentis operi detrimento potiùs, q̃ vsui aut fauori indubiè futurus ero. Hoc tamẽ loco nõ cõmittam, vt silentio transeam stupẽdum ac memorabile quiddam, quod omnipotẽs

Parturientẽ liberat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus ad prohibendum certum testimonium sanctitatis viri, in illius venerabili corpore pro sua clementia monstrare dignatus est. Dum idem venerabile corpus transferretur ad nouam ecclesiam, ad titulum sancti Francisci, Lugduni erectam, cẽtesimo & sexagesimo sui obitûs anno, reliqua corporis parte alioquin exesa atque corrosa, caput tamen solidum, capillamentum hærens, labia, dentes & lingua, in nullo à vitali statu aut colore demutata, reperta sunt. Erat profectò diuinæ clementiæ, illud os à putrefactione seruare, quod ad salutem fidelium atque in diuinis laudibus semper fuerat operosum, nec dare sanctum suum videre corruptionem.

Nota de incorruptiõe capitis eius.

Possem fortè ineptus videri, si studens cœpto, prosequar diem absumere recensendo miracula, quorum relationi nec diem, nec certè dies sufficere satis scio. Si igitur diuum Bonauenturam in suis operibus miraculosum iam constat: si infusam dono sancti spiritûs obtinuisse scientiam, diuina illius commentaria profitentur: si charitatis officia ardentiùs executum, mundanos honores contempsisse, affectus terrenorum abiecisse, in persecutionibus cõstantem mansisse, in beati Francisci ac vniuersali religione fructuosum extitisse: si superna vocatione, vt Paulum, in sortem Domini miraculosè conuersum: si diuino beati Francisci præsagio sanctum prædicatum: si Alexandri de Ales Doctoris irrefragabilis, ipsius præceptoris, sedula obseruatione sanctum compertum ac iudicatum: si religiosorum Minorum voto, qui sanctitate pollebant, vt sanctior, summus Prælatus assumptus: si Romanæ Sedis iudicio, vt clarus meritis, ad vniuersalis Ecclesiæ regimen profuturus accitus: si denique communi omnium opinione fidelium, sanctus tenetur & nominatur, & colitur: si benignus succurrit quotidiè inuocantibus se: poterat sanctitas tua, etiam nullo petente, sancto, quod vnũ deerat, publicos honores decernere: quãto magis id debes celsorum principum votis? Accedunt pientissimæ preces serenissimorum ac clarissimorum, Friderici Romanorum regis semper Augusti, Ludouici Francorum Christianissimi, Ferdinandi Siciliæ, & etiam Matthiæ Hungariæ regum catholicorum: qui cùm de republica Christiana benè mereri sueti sint, digni certè videri debẽt, qui à sanctitate tua tam sanctam rem impetrent. Rogant præterea illustres Duces ac populi, & loco maximi muneris hoc petunt Calabriæ, Venetiarum, Mediolani, Sabandiæ, & Ducissæ Calabriæ & Borbonij, Florentini, Senenses, Perusini, Lugdunenses & ciuitas Balneoregij: quæ licèt humilis sit, tamen clarissima & Deo gratissima videri debet, cui tantum sidus producere datum est. Rogat præterea istius Ordinis reuerendissimorum Patrum Iohannes de Aragonia, eiusdem serenissimi regis Ferdinandi illustris proles: qui sanctos, qui in eo Ordine claruerunt, religiosiùs veneratur & colit. Exigit denique suo iure beati Francisci sancta religio, cuius alumnus, vel iusta petenti deesse non potes. Exigit & ipse sanctus ex promissione, omnipotentis Dei nomine facta strenuè militantibus, quòd illorum laudes cantet Ecclesia. Ecclesiastici 44.

Actor. 9.

Hucusquè ex Oratione Octauiani de Vita S. Bonauenturæ, omissis nonnullis parùm ad vitæ historiam attinentibus.

DE DIVISIONE APOSTOLORVM, QVAE CELEBRATur 15. Iulij, nonnihil inueniet Lector in sermone Chrysostomi, qui infrà habetur 30. Iulij.

VITA

VITA BEATI IACOBI NISIBITAE EPISCOPI, AVTHORE THEODORETO CYRI EPISCOPO,

interprete verò Gentiano Herueto, viro doctissimo.

Habetur in Philotheo, vel sanctorum Patrum historia.

IVLII. 15.

MOses ille diuinus legislator, qui imum maris fundũ aperuit, & inundatione aquarum aridam obruit solitudinẽ, & alia omnia fecit miracula, scripsit res gestas eorum sanctorum, qui fuêre antiquitûs: non ea vsus sapientia, quam acceperat ab Aegyptijs, sed splendore gratię accepto à superis. Vndenàm enim alioquì Abelis didicisset virtutem, & Enoch virtutis studium, & Noë iustitiam, & Melchisedec pium sacerdotium, Abrahę vocationem, fidem, fortitudinem, &, quæ ei magnæ erat curæ, hospitalitatem, vulgò iactatum filij sacrificium, & aliorum, quæ ab eo præclarè gesta sunt, catalogum: & vt in summa dicam, diuinorum virorum certamina, victorias, præconia, nisi intelligentis diuinique spiritûs radios accepisset? Hoc mihi quoquè in præsentia opùs est auxilio, qui conor eorum vitam scribere sanctorum, qui parùm ante nos & nostris temporibus claruêre, & velutì quasdam leges ijs, qui imitari volent, velim proponere. Horum ergò sunt preces inuocandæ, & incipiendum est narrare.

Exod. 14. Exod. 17. Actor. 7.

Nisibis est ciuitas in confinio regni Romanorum & Persarum, quę olim quidem erat Romanis vectigalis, & eorum parebat imperio. Ex ea ortus magnus ille Iacobus, solitariam vitam & quietam est amplexus: & altissimorum montium occupatis verticibus, in eis vitam egit, vêre quidem & æstate & autumno vtens syluis, & pro tecto habens cęlum: tempore autem hyemis, antrum ipsum excipiebat, quod ei parum præbebat tegumentum. Habebat autem alimentum, non quod cum labore naſcitur & seritur, sed quod sua sponte producitur. Nam ex syluestribus colligens arboribus fructus, qui spontè nascuntur, & ex herbis eas, quæ sunt esculentæ, & habent instar olerum, ex ijs dabat corpori ea, quæ satìs erant ad viuendum, ignis vsum recusans. Vsus quoquè lanę erat ei superuacaneus. Asperrimi enim caprarum villi, eius vsum implebant. Ex eis ipsi fiebat & tunica, & simplex amiculum. Ità corpus affligẽs, spiritale alimentum assiduè exhibebat animo, & cogitationis facultatem expurgans contemplantem, & diuini spiritûs perspicuum efficiens speculum, reuelata facie, ex diuini Apostoli sententia, gloriam Domini speculans, in eandem transformabatur imaginem, à gloria in gloriam, tanquàm à spiritu Domini. Hinc quæ ei erat in Deum fiducia, augebatur in dies, & à Deo petẽs, quæ oportebat petere, ea statìm accipiebat. Porrò autem hinc quoquè futura pręuidebat propheticè, & virtutem ad facienda miracula à sanctissimi spiritûs accipiebat gratia. Ex his pauca narrabo, & Apostolici eius splendoris radium ijs, qui nesciunt, aperiam.

Nisibis patria S. Iacobi.

Degit solitarius.

Cibus eius.

Vestis aspertima.

2. Cor. 3.

Vigebat illo tempore in simulacra hominum insania, & inanimę quidem statuæ diuinum cultum sibi vendicabant: Dei autem cultus negligebatur à plurimis: contemptui aũt habebantur, q eorum ebrietatis nolebant esse participes, quiq; perfecta virtute ſditi, ea quæ sunt, discernebant: & simulacrorũ quidem videbant imbecillitatem, visurus plantas verę religionis, & ei quam par erat, curam adhibiturus. Cùm is autem fontem trãsmitteret, puellę quędam, quę pannos lauabant, & vestes pedibus eminũdabant, ne nouũ quidem, & qui decẽtem præ se ferebat grauitatem, sunt reueritæ habitũ: sed exuto pudore & perfricta facie, & impudentibus oculis diuinũ hominem adspiciebãt, neq; capita operientes, neq; vestes, quas succinxerant, demittentes. Hoc cùm ægrè tulisset homo Dei, & vellet Dei virtutẽ in tẽpore ostendere, vt facto miraculo liberaret ab impietate, fontem quidem est execratus, & fluentũ confestim euanuit: puellas quoq; est execratus, & impudentem earum iuuentutem castigauit, canis ante tempus inductis. Et sermonem factũ est consecutum, mutatusq; est nigror pilorum, & similes euaserunt nupèr plantatis arboribus, quæ vêre circunstęte sunt fo-

Venit in Persidem.

Maledicit fontí & puellis, vt eas Domino lucretur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

folijs autumnalibus. Eæ autem cùm sic sensissent supplicium, (Nam & fontis fluenta effugerãt,& sua inuicèm capita intuentes, videbant repentinam illam mutationem) cursu ad vrbem contenderunt,renunciaturę illud,quod acciderat. Illi autem cùm accurrissent,& magnum Iacobum ostendissent, rogauerũt vt iram compescerer, & supplicium remitteret. Ille autem non diù cunctatus, Domino quidem preces obtulit, fluenta autem rursùs scatere iussit Illa verò mox rursùs è suis emanârunt penetralibus,iusti deriuata nutibus. Illi autem cùm hoc impetrâssent, petebant vt filiarum quoquè suarum crinibus color suus redderetur. Aiunt autem eum hoc quoquè concessisse,requisijsse autem puellas,quæ illam acceperant disciplinam: & quoniam non venerunt,reliquisse supplicium, documentum temperantiæ & argumentum moderationis,& diuinæ virtutis perpetuum & euidens monimentum.

Restituit fontem.

Tale est noui huius Mosis miraculum: quod quidem non factum est virgæ percussione, sed operationem accepit signo Crucis. Ego autem præter miraculum, valdè quoquè miror manſuetudinem. Neq; enim vt magnus Eliseus,impudentes illas puellas vrsis tradidit immanibus: sed quadam innoxia disciplina, & quæ dedecoris parùm habebat,vius,pietatem simul docuit & moderationem. Hæc autem dixi, non vt prophetam sæuitię accusem, (absit, vt adeò insaniam) sed vt ostendam, quòd cùm eam dẽ haberet virtutem, ea effecit,quæ congruebant Christi manſuetudini & nouo Testamento.

Vis signi Crucis. 4. Reg. 2.

Is cùm aliquandò vidisset iudicem Persam, iniquam tulisse sententiam, quendam maximum lapidem,qui propè situs erat, execratus, iussit eum conteri & dispergi, & illius iniquam arguere sententiam. Lapide autem statim cõminuto in particulas innumerabiles, conterriti fuêre qui aderant: horroreautem plenus iudex, reuocauit quidem priorem, alteram autem iustam tulit sententiam. Et hîc quoq; suum Dominum est imitatus: qui cùm vellet ostendere,se sua sponte ac libentem subire passionẽ,& facilè,si voluisset,punijsset sceleratos, non eis intulit supplicium, sed ficũ inanem verbo arefaciens,suam ostendit virtutem. Hanc ipse quoq; imitans clementiã, non punijt iniustum iudicem, sed ictu lapidis illum docuit iustitiam. Cùm his rebus esset insignis, & omnibus amabilis, & in ore omnium versaretur, trahitur ad munus põtificatũs,& suæ patriæ põficitur. Cùm illã aũt montanam viuendi mutâsset rationẽ, & ciuilem vitæ consuetudinem non ex sui animi cepisset sententia, neq; cibum mutauit,nec vestitum: sed loca quidem erant mutata,vitæ autem institutio nullam accipiebat mutationem. Crescebant verò labores, & erant longè maiores prioribus. Ieiunio enim, & cubili humi strato,& sacco, quo induebatur, accesserant etiam omninò curæ eorum, qui indigebant: vt de viduis, inquam, esset solicitus, & prouideret orphanis,& eos,qui iniuriam faciebant,argueret,& ijs, quibus fiebat iniuria, iustum adferret auxilium. Et quid opùs est omnia recensere apud eos, qui nôrunt quænam illis comperant, qui hanc susceperẽt curationem? Insigniter autem ille tales amplectebatur labores,vt qui ouium Dominum insigniter & cuperet, & timeret. Quo autem virtutis opes colligebat maiores, eo maiore sanctissimi spiritũs fruebat gratia.

Magno miraculo cogit iudicẽ reuocare iniquã sententiam.

Matt. 21.

Creatur Episcopus Nisibis.

Nec victũ, nec vestem mutat.

Cura pauperum &c.

Et cùm aliquandò ei in vicum quendam aut oppidum iter esset, (neque enim locum satis reneo)ad eum accedunt quidam pauperes,vnumquempiam ex eis,qui cum eis versabantur,tanquàm mortuum proponentes,& quę ad illum sepeliendum erant necessaria,supplices ab eo postulantes. Ille autem concessit quidem rogantibus: Deo autem preces obtulit tanquàm pro mortuo,rogans vt ei remitteret, quæ in vita peccauerat,& cum in chorum iustorum dignaretur admittere. Hæc autem cùm dicerentur,eius,qui tunc mortem simulabat, euoluit anima: suppeditata sunt autem corpori tegumenta. Postquàm autem parùm processisset homo admirabilis, iubebant eum,qui iacebat, surgere, ij qui actum cõposuerant. Postq; aũt viderũt eum nõ exaudire,& quod simulabatur,id verũ euasisse, & in verã faciem muratã esse personam: ad magnũ quidem adeunt Iacobum, suppliciter aũt obsecrantes, & ad pedes eius prouoluti,& actũs quem temerè agendum susceperant, dicentes causam fuisse pauperatem,rogabant vt suum eis remitteret delictum, & ei, qui iacebat, ablatam restitueret animam. Domini itaque imitans clementiam, & preces exaudijt, & ostendit miraculum: vt qui vitam precibus ablatam, per preces iacenti restituerit. Hoc autem mihi quidem videtur esse simile magni Petri miraculo, qui Ananiam & Sa-

Fraus pauperũ punit.

Excitat mortuum.

Actor. 5.

Discę hinc, quàm nõ sit recès,orare pro defunctis.

phiram suffuratos mentitosque morti tradidit. Etenim hic quoquè similiter eius, qui veritatem erat furatus,& mendacio erat vsus, abstulit animam. Sed ille quidem cùm furtum cognouisset,(reuelauerat enim gratia spiritũs) intulit supplicium: hic autem actũs argumentum nesciens,obtulit quidem preces: stitit autem vitæ cursum ei,qui simulauerat. Et diuinus quidem Apostolus mortuos à calamitate minimè eripuit: (Salutaris enim prędicationis initia metu opùs habebant) hic autem cùm esset refectus gratia Apostolica,& punijt ad tempus,& pœnam mox remisit. Hoc em opùs habebat is, qui esset lucrifacturus eos,qui offenderunt.

Sedenim & est eundum ad alia, & sunt illa breuiter exponenda. Postquàm enim Arrius,in vnigenitum filium & sanctissimum spiritum maledicti blasphemiæq;pater & opifex,in eum,qui ipsum fecerat, linguam mouens, impleuit Aegyptum tumultu & perturbatione: Constantinus autem Imperator maximus, gregis nostri Zorobabel: (Illius enim instàr,vniuersam piorum captiuitatem reduxit ab exilio: & diuina templa humi disiecta,in altum erexit & excitauit) postquàm ergò is omnes ecclesiarum præsides illo tempore congregauit Niceæ, venit cum alijs magnus quoquè Iacobus,pro veris decertaturus decretis,vt vir fortis & princeps totius phalangis. Romanorum enim imperio tunc parebat Nisibis. Postquàm autem fuit dimissus sacer ille conuentus,& vnusquisque in sua est reuersus,redijt hic quoq;, tanquàm vir fortis victoria potitus,exultans propter trophæa pietatis.

Arrius scribit hæresin.

Synodo Nicenæ s. Iacobus interest.

Cùm autem aliquantum processisset temporis, Imperator quidem magnus & admirabilis excessit è vita cum coronis pietatis. Illius autem filij fuêre hæredes imperij orbis terrę. Tunc rex Persarum,cui nomen erat Sapores, cõtemptis filijs,vt quorum potentia non esset patri æqualis, bellum admouit aduersùs Nisibim, magnis & equitum & peditum copijs. Duxit autem elephantos quoquè quamplurimos,& ad vrbem obsidendam diuiso exercitu,eam circunsedit,& machinas extruxit,vallosque figens,& quod inter eos intercedit, ramis tanquàm cratibus contextis obstruens, iussit militibus, vt aggerem extruerent, & turres contra turres excitarent. Deindè illic sagittarios collocans,& in eos,qui erant super muros,tela iubens mittere: alios iussit inferiùs fodere, murosque subruere. Postquàm autem omnia illi erant irrita & inania,vt quæ viri diuini dissoluerentur precibus: postremò cùm fluuij præterfluentis,multitudine hominum fretus, fluxum prohibuisset, extructisque muris,& ad retinendum comparatis impedimentis, fluuij plurimum collegisset, id totum simul immisit in mœnia,eo vsus,tanquàm aliqua vehementissima machina. Ea verò aquæ insultum non tulerunt: sed impetu concussa,in illa parte funditùs corruerunt. Illi verò magnum clamorem sustulerunt,vtporè quòd vrbs iam esset captu facilis. habitãtium enim ciuium magnum numerum ignorabant. Distulêre tamen irrumpere,cùm viderent non posse vrbem adiri propter aquas. Cùm ergò procùl recessissent, vtpotè quòd labor eis esset cessaturus,quiescebant ipsi,& equos curabant. Qui autem vrbem habitabant,ex animo conuersi erant ad supplicationes, magnum Iacobum habentes intercessorem. Qui autem ętate adhuc vigebant,omnes quàm maxima potirant contentione rursùs ædificabant, nec pulchritudinis, nec concinnę compagis vllam curam gerentes, sed omnia temerè componentes,& lapides,& lateres,& quicquid portabat quilibet: vnaque nocte opus tantum processit, & in tantam creuit altitudinem, vt & satis esset ad arcẽdum cursum equorum, & hominũ ascensum absq; scalis. Tunc omnes ab homine Dei petunt supplices,vt & in muris se ostendat, & tela execrationum iaculetur in hostes. Is verò exoratus ascendit, & eorum plurima millia contemplatus, à Deo supplex petijt,vt in eos immitteret nubem cyniphum & culicum. Et is quidem dixit: Deus verò emisit,ab eo tanquàm à Mose exoratus, & viri quidem diuinis telis vulnerabantur: equi autem ac elephanti ruptis vinculis fugiebant,huc & illuc dispersi, vt qui non possent illos ferre aculeos.

Rex Persarũ obsidet Nisibim.

Precibꝰ suis vir sanctus totũ Persarũ exercitũ debilitat.

Cùm itaque vidisset rex impius, & machinas nulli sibi fuisse vsui, & aquę irruptionem fuisse inutilem: (Murus enim, qui corruerat, rursùs fuerat ędificatus) & omnem exercitum & affligi laboribus, & malè se habere sub dio, & vexari à plaga immissa diuinitùs: vidisset autem diuinum quoquè hominem super muros ambulantem,& coniecisset ipsum Imperatorem ei pręesse operi, (Sibi enim visus erat & purpura indutus, & redimitus diademate) indignatus quidem est in eos, qui

eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum decepissent, & vt bellum moueret, persuasissent, & dixissent non adesse Imperatorem: & cùm eos damnâsset capitis, dimisit exercitum, & in suam regiã redijt quàm
4.Reg.19. citissimè. Hæc in hoc quoq; Ezechia Deus fecit miracula, non illis minora, sed etiam maiora, vt mihi quidem videtur. Quòd enim cùm corruisset murus, vrbs non capta fuerit, quodnam potest esse eo maius miraculum? Ego autem prẽter hoc illud quoquè valdè admiror, quòd cùm vteretur execrationibus, nõ petijt vt fulgura & fulmi-
4.Reg.1. na è cælo mitterentur, vt fecit magnus Elias, quandò ad ipsum vterque quinquagenarius venisset cum suis quinquaginta. Audiuerat enim Dominum apertè dixisse Ia-
Lucæ 9. cobo & Iohanni, qui hocipsum conabantur facere: Nescitis cuius spiritûs sitis. & ideò non petijt, vt terra eis dehisceret: nec rogauit, vt phalanx igne consumeretur, sed vt animalculis illis sauciaretur: & cùm Dei cognouisset virtutem, tandèm mutata, edisceret pietatem & verum Dei cultum. Tantam habuit hic homo diuinus apud Deum fiducutiam, tantam à superis gratiam est consecutus.

Cùm in his quotidiè versaretur, & in rebus diuinis quotidiè cresceret, cum maxi-
Felix eius obitus. ma gloria hanc vitam deposuit, & ex his locis migrauit. Cùm autem præterijsset aliquantum temporis, & hoc oppidum ab eo, qui tunc imperabat, regno Persarum esset traditum, exiêrunt quidem omnes, qui in eo habitabãt: sui autem defensoris ac principis corpus ferebant, ægrè quidem ferentes & dolentes, quòd transmigrarent: canentes autem, celebrantesque virtutem fortissimi victoris. Si ille enim vixisset, ij minimè venissent ad potestatem barbarorum. Hęc cùm de viro diuino recensuerim, ad aliam transibo narrationem, rogans vt consequar eius benedictionem.

EX EIVSDEM THEODORETI HISTORIAE ECCLES.

Interprete Iohanne Christophorsono.

lib.2.cap.30, nonnulla, quæ historiam obsessæ Nisibis, quæ etiam Antiochia Mygdoniæ dicitur, illustrant.

POstridiè vbi cum omnibus copijs vrbi appropinquabat Sapores, expectabatque per disiectas muri partes in eam ingredi, cùm murum vtrinquè deintegrò ædificatum, tum laborem à se fruſtrà susceptum videt. Nam diuinus ille vir Iacobus suæ precationis virtute non solùm militum, aliorumq; incolarum confirmauit animos: verumetiam murum denuò extruxit, & machinis oppositis hostes irruentes repulit. Quas res perfecit non accedendo ad mœnia, sed intùs in sacrosancto templo Deum precibus enixè solicitando. Sapores autem non modò ædificandi celeritate obstupefactus est, verumetiam visione quadam perterritus. Etenim vidit in ipso muro quendam regali planè vestitu amictum, cuius purpura & diadema mirè resplendescebant. Quem Imperatorem Romanum esse suspicatus, minabatur illis mortem, qui nunciârant eum minimè adesse. Qui cùm constanter affirmarent vera esse, quæ dixerant, & Constantium Imperatorem esse Antiochiæ, intellexit cùm visionis significationem, tum Deum pro Romanis (sic enim aiebat) bellum gerere. Itaque miser rem indignatus, telum coniecit in aërem: non quòd putabat Deum se posse ferire, quem sciebat corporis expertem, sed quòd impetum insaniæ suæ sustinere non potuit.

VITA

VITA S. RAINELDIS VIRGINIS ET MARTYRIS, SORORIS BEATAE GVDILAE, PER F. Laur. Surium ex quodam MS. codice, mutato stylo, comprehensius descripta.

BEatissima Raineldis (quidam Reinildem vocant) nobilissimis orta natalibus, patrem habuit Vuitgerum, magna dignitate multisque opibus pollentem, & tum Deo, tum hominibus charum: cui coniunx fuit Amelberga cumprimis nobilis & illustris, nõ minùs moribus, quàm corporis pulchritudine ornata & conspicua, sanctis dedita operibus, castitate venerabilis, atque omni integritate & honestate prædita. Ex ea verò filiũ suscepit Emebertum, quem etiam Adelbertum appellant, sanctę Cameracensis ecclesiæ pastorem beatissimum: cuius gesta plena virtutibus & miraculis, in eadem ecclesia hodieq; florent: & filias, Raineldem & Gudilam. Quæ quidem puellæ, cùm à primis ætatis initijs vitæ castimoniam sectari constituissent, multique regii proceres ob nobilitatem & diuitias sibi coniuges eas optarent, illæ malebant corporis seruata integritate, sponso immortali totis visceribus adhærere, quàm spõsos admittere corruptioni obnoxios. Et cùm iam adultæ ad Dei potiùs, quàm hominum consilia & voluntatem se accommodarent, vitamque ab omni seculari vanitate & leuitate immunem ducere niterentur, etiam parẽtibus cælestis regni amore visum est mundo nuncium remittere, & facere, quod Dominus Iesus admonet: Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, nõ potest meus esse discipulus. Hoc igitur præstare cupientes, vt possent centuplum recipere, quod Dominus promittit ità facientibus, & vitam æternam possidere, Vuitgerus sacræ religionis habitum induit: Amelberga verò coniunx eius, ab S. Autberto Cameracensi Episcopo sacrum velamen accepit, Christoque se totam dedicauit. Manserunt autem pleræque facultates eorum Raineldi & sorori eius: quibus cùm permulti potentes homines molesti essent, & eas procarentur, illæ ad eundem beatum Autbertum confugerunt, Christumque sponsum expetentes, sacro velamine ab illo donatæ sunt.

IVL.II.16.

Ejus parẽtes.

Emebertus Episcopus Cameracẽsis

Igitur sancta Raineldis, præclara Christi virgo, sicut ab ineũte ætate bonis moribus sese componere, castitati studere, diuinis operibus sedulam nauare operam cõsenderat: ità iam totis viribus cò connitens, incredibile memoratu est, quanta se affecerit inedia, quàm assiduis ieiunijs & orationib' corpusculum suũ macerârit. Nunq; à Dei laudibus promendis eius cessabat lingua: non diebus, non noctibus à psalmis & hymnis canticisque spiritualibus vel colloquijs diuinis vacandum sibi putabat. Erga pauperes Christi semper solicita & attenta, quemadmodùm eos vestiret & alimentis reficeret, nè qua re indigerent miseri, summopere curabat. Et vt præcepto Euangelio parẽret, non cogitabat de crastino: sed omnia indigentibus pro Christi amore distribuens, nihil sibi præter tenuem vitæ sustẽtationem retinebat. Seruis & ancillis suis crebriùs ipsa seruiebat, quàm illorum ministerijs vteretur, ità vt etiam illis recumbẽtibus officiosè inseruire non recusaret. Ad nudum corpus vtebatur cilicio, Crucem Domini, carnis mortificatione, iugiter in suo corpore circunferens: libenterq; sermonibus diuinis & scripturæ sacræ institutionibus, cordis admouebat aures, Mariæ ad pedes Domini residentis partem optimam eligens.

Sacrum accipit velamẽ Raineldis, & viuit sanctissimè.

Matth. 6.

Humilitas eius.

Luc. 10.

Cumque in dies magis ac magis carne edomanda spiritũ roboraret, nudis semper pedibus virgo tam nobilis & renera incedebat, prostrataque ad preces, non rarò noctem diemque sanctum opus illud continuabat. Cibum vix vnquàm, nisi semèl in die capiebat, idque parcissimè, modico pane hordeaceo & aqua contenta. Lectum sericis pãnis & magni precij operimentis instratum, vt habet nobilium consuetudo, plane respuebat, in cinere & cilicio se reponere gestiens. Sed cùm nihil præter Christum habere concupiscceret, cum sancta sorore sua Gudila Lobiense cœnobium adijt, beatissimo Petro Apostolorum Principi omnia sua oblatura. Pulsans autẽ fores monasterij, audiuit à fratribus loci illius, ex quo die fundatum esset illud monasterium,

Nudis pedibus semper ingreditur.

Eius cibus. Lectus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nunquàm licuisse fœminis in illud ingredi. Id vbi sancta virgo Gudila audiuit, indè recessit. At soror eius Raineldis pro templi foribus sese prosternens, omnipotentem Deum tres continuos dies, nihil interim aut edēs aut bibens, pijs precibus & lachrymis pulsare non destitit, donèc ille, qui nunquàm deseruit sperantes in se, signa potētiæ suæ mirabiliter declarauit. Nam tertia nocte, cunctis fratribus quiescētibus, ostia monasterij diuina virtus aperuit, & nullo mortalium manus admouente, signa suos dedêre sonos. Excitantur ergò fratres, concurrunt vndiquè, & sanctam virginem in crucis forma coram imagine Saluatoris prostratā cernūt, sciscitantur ex ea, quid actū sit, aut qua ratione introingressa sit. Respondet illa: Vos quidem parùm humani, me peccatricem intromittere noluistis: at ille, sine cuius benignitate nec formica viuit, cuius misericordia angeli viuunt in cælis, cuius sapientia omnia fecit in pondere, numero & mensura, qui seipsum Deo patri sacrificium obtulit pro totius mundi salute, qui peccatoribus ob admissa peccata cum gemitu & lachrymis veniam poscentibus nunquàm defuit, huius templi ianuas mihi peccatrici patefecit, & sua virtute patefacto aditu, me, sicut videtis, huc introduxit.

Diuinitàs aperiuntur fores monasterij.

Sap. 11.

His auditis, Abbas monasterij cum fratribus ad pedes illius prócidit, & vt pro ipsis Dominum deprecaretur, cum lachrymis rogauit. At sancta virgo, cùm se inuicèm benignè & comiter salutāssent, humili corde & mēte promptissima, vt erat Deo deuota & valdè religiosa, positis humi genibus, ad vestigia eorum prouoluta, orabat vt tantorum patrum precibus commendari apud Dominum mereretur. Deindè honorificè & cum multa deuotione ab eis susceptā, animi sui propositum illis explicauit, & *Sanctas cum quinq; villis & ad eas attinentibus, beato Petro Apostolo donauit, vt per eum ad cæli palatia introduci mereretur. Accepta indè benedictione à patre monasterij & fratribus, inanis gloriæ & humanæ laudis fumos vitare, & maioris certaminis cursum conficere volens, ad sanctam ciuitatem Hierusalem, vno tantùm famulo vnáque ancilla contenta, profecta est. Vbi biennio singula quæque loca, in quibus Saluator versatus fuerat, perlustrauit, àc si ipsum Dominum in corpore præsentem haberet. Delectabatur sanè eo labore, & tanquàm vberrimis refecta epulis, corpus suum, quantùm humana imbecillitas ferre poterat, excruciabat.

Multa largitur Lobiensibus.

It Hierosolymam.

Septennio indè euoluto, preciosissimis aucta sanctorum reliquijs, parte quadam sepulcri Dominici, & ligni Crucis, vestisque beatissimæ matris Dei, alijsq; multis, ad patriam reuertitur, *Sanctas ingreditur, à familia & cunctis loci eius indigenis cum summa exultatione excipitur. Deincèps verò ità vixit, vt humanum modum excedere videretur. Nam velut in ecstasi posita, terrenis omnibus proculcatis & cælestibus inhians, miraculis quoquè & virtutibus coruscans, rerum diuinarum contemplationi vacabat. Cùm autem propter hominum flagitia Dominus Barbaros sæuire permitteret, illi in Gallias irruentes, multos trucidârunt, flammisque omnia vastantes, magnam Christianis cladem attulerunt. In ea rerum perturbatione alijs se in specus, alijs in montium cauernas abdentibus, nobilioribus verò & potētioribus in municipia & fortissima castella se recipientibus, hæc CHRISTI virgo nec minis impelli, nec amicorum blandimentis eò adduci potuit, vt locum, in quo diem claudere extremum constituerat, desereret. Dicebat autem ijs, qui eam abire compellebant: Si ego causa illius, qui vt me totumque mundum seruaret, capi, ligari, conspui, alapis cædi, flagellari, spinis coronari, deniquè ad Crucem affigi se permisit, miseram hanc & momentaneam vitam perdere reformido: quid ille dicturus est mihi, cùm in sede maiestatis suæ sederit, & coram illo signum sanctæ Crucis, in qua passus est, sub totius mundi conspectu vsqueadeò splenduerit, vt non magis peccata, quæ confessione & pœnitentia abolita non fuerint, abscondi queant, omniumq; notitiam fugere, quàm intrà vas vitreum aqua lutulenta: cùm iusti omnes in vnitatem fidei & agnitionem filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi occurrerint, & in gloria Dei patris sicut sol in virtute sua fulserint: cùm deniquè electi ad gloriam, reprobi ad pœnas vocati fuerint: quid tum, inquam, dicturus ille mihi est, si hanc vitam miseram, & quæ vix vnius horæ spatium referre videatur, pro eius amore contemnere nolim? Hæc illa dicente, cæteri quidem omnes fugæ se mandârunt: ipsa verò sola permansit cum duobus magis ei familiaribus, Grimoaldo Subdiacono & Gundulpho ministro.

Alij hos Hunnos, alij Normannos fuisse volunt.

Ephes. 4.

Matth. 15.

Irru-

Irruentibus igitur Barbaris, virgo Christi sancto spiritu plena, & in sponsi sui amore solidata, cum illis, quos diximus, more suo ad preces confugit, & coram altari in quo beatissimi Quintini martyris in Crucis forma se prostrauit: vt sicut ille sui redemptoris fidelis testis fuit martyrij palmam referendo, sic ipsa apud martyris memoriam eiusdem testimonij Christi particeps effici mereretur. In ipsam verò ædem irrumpebant Barbari, instār immanissimarum belluarum humanum sanguinem sitientes, arreptisque sanctæ virginis capillis, circunquaquè eam trahebant, fustibus & flagellis cum cædentes, tundentes calcibus, & colaphos ei infringentes, multisque iniurijs, lucubrijs & plagis crudelissimis eam afficientes. Tum illa Domino hilari mente psallebat: Benedictus es Domine Deus omnipotens, pater Domini nostri Iesu Christi, qui donasti mihi peccatrici, non meritis meis, sed gratia vnigeniti filij tui, id quod semper amaui, quod toto pectore ab infantia concupiui. Non enim confundentur in eternum, qui sperāt in te, nec derelinquis sperantes in te: porrò humilias eos, qui sua virtute gloriantur. Tu es enim Deus benedictus in secula seculorum, Amen.

Barbari eā crudelissimè tractāt.

Compellentibus indè Barbaris, vt ceruicem extenderet, flexo poplite virili animo sustinebat ferientis ictum, præ gaudio lachrymans, & has fundens preces: Gratias tibi ago Domine Iesu Christe, quòd me dignatus es in ancillarum tuarum numero computare vel vltimam, quodque merui pro tui nominis honore plagis & contumelijs affici, & cursum mei certaminis in te consummare. Accipe ergò nunc spiritum meum.

His dictis, ceruicem porrexit carnifici, & capite cęsa, ad Christum euolauit. Porrò beatus Grimoaldus Subdiaconus itidèm capite plexus est: Gundulphus verò tribus in eius cerebrum adactis clauis, vitam finiuit. Ea cæde peracta, volebant satellites satanæ templum inflammare, & cum illo pariter sanctos martyres comburere: sed meritis beatæ Raineldis impediti, nullo modo id consequi potuēre, coactique sunt, re infecta, cum ignominia abire.

Capite trũcatur.

Cæsa est CHRISTI sponsa Raineldis cum socijs duobus decimoseptimo Calendas Augusti: cumque iam recessissent cruentissimi latrones, oues CHRISTI, quas sua immanitate in fugam compulerant, paulatìm sese colligentes, quotquot eorum manus euaserant, domum se receperunt, inuentaque sanctorum corpora necdùm humata, terra condiderunt in templo suprà memorato. Posteà volente Deo glorificare martyris suæ memoriam, & ostendere fidelibus suis, quanti apud ipsum meriti esset, cuidam paralytico septem annos membrorum dissolutionem perpesso, reuelatum est, vt ad sanctæ virginis tumulum se curaret deportari. Fecit ille, vt erat in visione iussus, & simulatquè tetigit eius monumentum, adeò plantę eius & cętera membra omnia confirmata sunt, vt nunquàm eo morbo laborâsse videretur. Itaque multi febribus alijsque diuersis vexati morbis, eius auditis miraculis, & è propinquis & longinquis locis ad eius sepulcrum aduolârunt, Deique beneficijs & sanctissimæ martyris adiuti meritis, Deum glorificantes, cum exultatione ad suos recedebant incolumes. Multi cæci & claudi, reddita luce & ingrediendi facultate, cum ingenti gaudio domum redibant. Longum verò esset singulatìm commemorare, quanta per eam Dominus populo suo beneficia præstiterit: & certè veremur, nè lectori fidem adferamus. Eorum autem certa indicia, pendentibus cereis oculis, manibus, pedibus, alijsque membris humanorum corporum, à quibus eius meritis morbi depulsi fuēre, eo in loco in virtutis eius testimonium permanserūt, donèc propter peccata plebis, ecclesia illa exusta est. Porrò anno Christi octingentesimo sexto sacratissimum corpus eius eleuatum est, & sub trium vicinorum Episcoporum præsentia, cum magnis Cleri psallentis & populi laudibus, in theca argentea repositum est.

Ad eius tumulum sanatur paralyticus.

Itē perplures alij.

Corpus eius in theca argentea reponitur.

Non multis indè labentibus annis, cuiusdam nobilissimi viri filius studio literarum accensus, *Sanctas oppidum ad Rheni ripam situm, vbi natus fuerat, deserens, vbi in hanc regionem venit, *Sanctas Brabātiæ ingressus, & à quodam docto presbytero hospitio benignè exceptus est. Cumque aliquandiù discendi causa apud presbyterum illum adolescens morari constituisset, & quòd benè moratus videretur, libera ei data esset facultas quotiès vellet in templum ingrediendi, nocte quadam, custodibus somno oppressis, effracta theca, caput sanctæ Raineldis cum libello, in quo eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

gesta scripta erant, furatus abscessit. Sed cùm ad paternas reuertisset ædes cum sacris pignoribus, quanto se scelere obstrinxisset, quantiq; esset meriti virgo, cuius abstulisset caput, ciues eius loci latére non potuit. Nam mox à dæmone arreptus, tam immaniter vexatus est, vt vix in illo spiritus relictus videretur. Ea re valdè consternati parentes eius, quòd ipsis vnicus esset filius, cum multis lachrymis, deuota mẽte & demissis precibus diuinam misericordiam anxiè implorârũt, vt sanctissimæ virginis meritis vnicum pignus ipsorum sanare dignaretur. Promiserũt autem Deo, se in honorem ipsius & sanctæ Raineldis monasterium virginũ ædificaturos, si salus filio instauraretur. Eo nuncupato voto, iuuenis pulso dæmone reualuit, & deincèps Deo deuotus vixit: parentes autem eius monasterium virginum propè * Sanctense oppidum in prædio suo * Elchina condiderunt, atque ibi Dei seruitio deuotè se mãcipantes, cursum vitæ feliciter exegerunt. Rogemus nos, vt sanctæ virginis adiuuantibus meritis gloriosis, ad eius societatem pertingere mereamur: præstãte Domino nostro IESV Christo, cui cum Patre & spiritu sancto est honor & potestas & imperium per infinita secula seculorum, Amen.

Vexatur à dæmone sacrilegus.

SANCTI ALEXII VIRI DEI VITA, EX SIMEONE METAPHRASTE.

17. IVLII.

Euphemiani hospitalitas insignis.

VIT vir pius Romæ, nomine Euphemianus, diuis Archadio & Honorio Imperatoribꝰ, Senator magnus: cui tria erant seruorum millia, qui zonis aureis & vestimentis sericis induebantur. Nullos autem susceperat filios, quoniam vxorẽ habebat sterilem. Optimus hic erat vir. Ternas domi suæ mẽsas instruebat pro viduis, & pupillis, & peregrinis, & pauperibus, & ægrotantibus. Ipse verò hora nona cum monachis peregrinis panem edebat. Et si quando minùs in pauperes benignus & misericors extitisset, prostratus in faciem suam, dicebat: Non sum dignus, qui ambulẽ in terra Dei mei. Huic erat vxor Aglais nomine, mulier fidelis ac timens Deum, & erga pauperes benigna ac liberalis. Quę cùm esset sine liberis, Deum orabat, vt sibi filium largiretur, in quo vir eius cõquiesceret, & animum oblectaret. Et recordatus est eius Deus, largitusque est ipsi filium, vt senectutis solatium haberet. Et baptizauerunt eum, impo-

Alexius admouetur litteris.

suerunt que illi nomen Alexio. Quem, cùm sex esset annorum, Grammaticæ rudimẽtis imbuendum, & historiæ Ecclesiasticæ cognitione, atque arte oratoria erudiẽdum curârunt. Itaque doctissimus euasit.

Verùm cùm adoleuisset, Matrimonio, inquit Euphemianus ad coniugem suam, coniũgamus charissimum filium nostrum. At illa prócidit ad pedes eius, Confirmet, inquiens, Deus id, quod dixisti. Nuptias celebra dulcissimi filij nostri, vt videam ex eo prolem, & lætetur animus meus: & adhuc egenis & pauperibus auxiliabor. Puellam igitur ei regij sanguinis desponderunt, & coronârunt eos in templo S. Bonifacij, adhibitis venerandis sacerdotibus: totumque diem hilariter vsque ad vesperam transégerunt. Tunc Euphemianus: Ingredere, inquit, fili ad sponsam, & cognosce coniugem tuam. Qui in thalamum ingressus, eam in sella sedentem inuénit, annulumque suum & caput baltei, in velo purpureo inuoluta, ei tradidit: Accipe, inquiens, hæc atque serua: & Deus erit inter me & te, donèc illi placebit. Et in cubiculum suum ingrediens, ex proprijs diuitijs sumpsit: & ad portum descendens, nauem inuénit, in eamq; conscendit, ac Laodiceam peruénit. Cumque è naui egressus esset, agasones reperit, quibus se itineris comitem adiunxit, donèc Edessam Mesopotamiæ vrbem, vbi Do-

Valedicit sponsæ, & peregrè abit.

Viuit pauper apud Edessam.

mini IESV imago seruatur non manufacta, quam ipse dedit Abagaro in vita sua, peruénit. Hìc omnia bona sua vendidit, pauperibusque distribuit. Atque vestimentis vilibus indutus, & in vestibulo templi Dominæ nostræ Dei genitricis manẽs, si qd acci-

accipiebat, id egenis senibus nutriendis impẽdebat. Et cùm faciem quidem in medio brachij demissam teneret, cor eius Deo vacabat.

Mater autem die, quæ celebratas nuptias cõsecuta est, in cubiculum suum ingressa, fenestram clausit, saccumque strauit ac cinerem, atque ibi iacebat: Non surgam, inquiens, priùs, quàm didicero, quid filio meo vnigenito factum sit. At nurus ad socrũ conuersa: Neq; ego, inquit, à te discedam, & turturem imitabor: quæ solitudinis amãs, quando maritus eius, quem vnicũ habet, captus est, mœrens eum in conuallibus quęrit. Sic ego forti animo feram & expectabo, dum audiam, quid viro meo, qui præclaram viuendi rationem elegit, acciderit. Pater autem, cùm post nuptiarum diem filius non inueniretur, omnes ferè seruos ad eum quærendum dimisit. Quorum è numero cùm quidam Edessam peruenissent, ei minimè ab ipsis cognito eleemosynam dederunt. Ipse verò & agnouit eos, & gratias egit Deo, qui se dignum fecisset, vt eleemosynam à seruis suis domesticis acciperet. Serui autem redeuntes, Domino suo nunciauerunt, se filium eius non inuenisse.

At Alexius, cùm decem & septem annos in vestibulo ædis Dominæ nostræ Dei genitricis trãsegisset, Deoque gratus esset, imago ipsius beatæ Virginis sic ædis custodem est allocuta: Introducito huc virum illum Dei, qui dignus est regno cælorũ: nam oratio eius, sicut incensum, ascendit in conspectu Dei, & spiritus sanctus super eum requiescit. Introductus igitur, cùm celebris omnibus fieret, ipse vt humanam gloriam fugeret, Tarsum Ciliciæ ad sancti Pauli templum ire decreuit, vbi nemini notus foret. Sed naui conscensa, vi tempestatis Romam appulit. Itaque: Viuit, inquit, Dominus Deus meus, non ero cuiquam grauis: sed domum patris accedam, cùm sim omnibus ignotus. Cùm igitur patri è magno palatio multis comitãtibus redeunti occurrisset, Serue, inquit, Dei, benignitatem exerce in me abiectum & pauperem, domique tuæ admitte, vt de micis, quæ cadunt è mensa tua, cum seruis tuis domesticis edam: Et Deus sanctus benedicet temporibus tuis, & si qui tuorum peregrinãtur, eos tibi reddet incolumes. Audita peregrinorum mentione Euphemianus, lætus, quòd eiusmodi pauperi factus esset obuiàm, & filij sui vnigeniti recordatus, conuocatis seruis suis: Quis, inquit, ex vobis huic pauperi vult deseruire, & liber erit omnibus diebus vitæ suæ, atque etiam hæreditatem accipiet è domo mea? Eum in vestibulo domûs constituite, vt quotiescunquè ingrediar & egrediar, illum videam. Nulla eum re mensæ meæ defraudate.

Diuinitùs eius sanctitas declaratur.

In domo paterna viuit ignotꝰ.

Cùm autem vespera aduenisset, & silentium esset, quidam è seruis eum afflige-

Multa patitur.

bant, quidam alapis cædebant, alij vellebant capillum: alij sordes in caput eius effundebant. Ipse verò hæc diaboli opera fieri considerans, omnia patienti & læto animo sustinebat. Quodam autem die cùm Archiepiscopus sacra faceret, & sacrificio diuus Imperator interesset, audita est vox diuinitùs, dicens: Venite, qui laboratis & onerati Matt. 11. estis, & ego reficiam vos. Quamobrèm timor & admiratio cunctos inuasit. Et cecidérunt in facies suas, clamantes: Miserere nostrî, Domine. Secũdò autẽ audita est vox ex altari, dicens: Quærite virum Dei, & orabit pro Roma, & res prosperè cedet. Die autem parasceue è corpore egredietur. Eo die igitur summo manè cùm omnes in sancti Petri templum conuenissent, vt intelligerent, vbinàm vir ille Dei esset, arcanæ vocis monitu dictum est, vt in ædibus Euphemiani virum Dei conquirerent. Tum sacratissimus Imperator ad Euphemianum: Tantum, inquit, munus domì habebas, & nobis id non significásti?

At Dei vir cùm sciret vitæ suæ finem appropinquare: Affer huc, inquit ministro suo, frater chartam & atramentum. Scripsitque totam vitam suam, & arcana, quæ inter se & patrem ac matrem sponsamque suam intercesserant, & quicquid ei dixerat in thalamo; cùm illi dedit annulum aureum, & caput baltei in velo purpureo inuoluta, vt à parentibus agnosceretur. Decreuit igitur diuus Imperator, vt Euphemiani domus peteretur, ibique vir Dei quæreretur. Euphemianus autem seruis suis iussit, vt ad suscipiendum Imperatorem domum ornarent, & scamna sellasque disponerẽt. Sponsa verò stans in solario spectabat, quid sibi vellet ea perturbatio, & quæ dicerentur ac fierẽt. At Alexij minister ad dominam suam: Num, inquit, hic pauper est vir Dei? Magna profectò & præclara signa in ipso perspicio. Quolibet enim Dominico die sancta

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota abstinentiam.

mysteria suscipit,cibusque eius tenuis,& potus duæ sunt aquę vnciæ. Ad hæc quidam è seruis affligunt eum,nonnulli alapis cædunt,alij vellunt capillos,multi sordes in caput eius effundunt,quæ ille perfert æquo animo.

Interim Euphemianus accedens,Alexium,cui neque vox, neque auditus erat, alloquebatur:retectaque eius facie,tanquàm Angeli splendidam vidit. Cumque defunctum esse,& chartã manu continere animaduertisset,conatus est eam tollere, sed non potuit. Itaque veniens ad Imperatorem: Inuentus est,inquit, is, quem pietas vestra conquirit: sed cessit è vita, & chartam manu tenet, quam nobis dimittere non vult. Tunc diuus Imperator lectum in medio secreti cubiculi sterni iubet, in eoque ipsum collocari. Archiepiscopus autem,& diuus Imperator consurgentes, ceciderunt in facies suas,atque dixerunt: Da nobis chartam,vt videamus, qui sis,& quid sibi velint ea, quæ in charta conscripta sunt. Et confestim chartam ipsis tradidit,quam Aëtio sacro-

Post obitũ agnoscitur à suis.

sanctæ Ecclesiæ Cancellario legendam dederunt. Dum autem legeretur, magnum est silentium consecutum. Sed cùm ad eum locum peruentum esset, vbi de parentibus, deque sponsa fiebat mentio,& quemadmodùm ipsi annulum aureum, & baltei caput in velo purpureo conuoluta tradidisset,tunc Euphemianus excitatus canos diuellere,& cursu ad venerabile corpus contendere,atque illud complecti,& magna cum affectione osculari,ac dicere: Heu me miserum, domine mi, cur sic mecum egisti? Cur hanc animo meo afflictionem inussisti? Cur mihi te,cùm in paterna domo esses,meq; tristem ac mœstum cerneres,non aperuisti?

Mater autem tanquàm leæna è viuario ruens, scissis vestibus, cælum obliquis oculis suspiciebat,& turbam precabatur,vt sibi locum daret. Date mihi, ô viri,dicebat,vt spem meam adspiciam. Date mihi locum, ô viri, vt membra contingam mea. Date mihi locum,ô viri,vt vnigenitum meum amplectar. Et accurrens,proiecit se super preciosum corpus filij sui,& amanter illud osculabatur,Hei mihi,inquiens,domine mi,cur nobis ità fecisti,vt affligeres animam nostram? Videbas nos in patria domo dolentes,& te nobis non patefecisti? Hei mihi, quid faciam? Quò circunspiciam? Sponsa verò lugubri veste induta,currens prócidit super venerandum sponsi sui corpus: Hei mihi,inquiẽs,mi turtur solitudinis amãs, tot annos propter te vixi solitaria, & hodiè vidua relinquor,nec habeo ampliùs, quem morer, quem expectem. Porrò Archiepiscopus & Imperator iusserunt,lectum circungestari: sed populus ità premebat,vt moueri nõ posset. Tunc iussit augustissimus Imperator, vt aurum argentumq; proijceretur,quò populus ad colligendam pecuniam diuerteret. Verùm nemo fuit, qui aurum curaret: sed omnes ad venerandas reliquias concurrebant. Si quis enim eas tantùm adspiciebat,ab omni malo liberabatur. Surdi audiebant, muti loquebantur,mundabantur leprosi,dæmones fugabantur.

Nota solo reliquiarũ ei⁹ conspectu tot edita miracula.

Sacras igitur reliquias in sancti Petri templum gestârunt, vbi diebus septem ei iusta,parentibus & sponsa præsentibus,celebrârunt. Imperator autem arcam è marmore & smaragdo faciendam curauit, in eaque corpus sanctissimum posuit XVI. Cal. Aprilis, Archadio & Honorio Imperatoribus, Innocentio autem primo Pontifice. Porrò ex arca ipsius oleum suauissimum emanauit,ex quo si quis accipiebat,quicquid postulabat,obtinebat à Deo: Cui gloria in secula seculorum, Amen.

MAR-

IVLII 17.

Empore Diocletiani Imperatoris magna erat insania aduersùs Christianos, adeo vt venirent in periculum, quicunque ex Deo piè viuebant. Conturbabatur itaq; vniuersus orbis terrarum, sæua dominante insania. Plurimique ex propinquis etiam se inuicèm tradebãt ad mortem, pater filium,frater fratrem, amici amicos, propter metum Imperatoris. Ingressus est autem quidam Præses in ciuitatem Sebasteam,nomine Philomarchus, qui iussit canere tibicines, & cymbala pulsari ante ipsum, & sacerdotes idolorum gestãtes coronas peragere sacrificia. Pro tribunali autem sedens,dixit per præconem: Audite ciues,& quicunque estis insignes, edictum Imperatoris, & accedentes sacrificate dijs. Clamauit autem vniuersa populi multitudo, dicens: Christiani sumus,nec idolis sacrificamus. Et Tyrannus multam turbam supplicio affectam iustulit de medio. Sancti verò propter Christum passi martyrium, acceperũt brauium supernæ vocationis.

Etiã propinqui inuicèm se produnt.

Apud Sebasteã multi Christiani cędũtur.

Accedẽs autem ad Præsidem quidam Cornicularius, nomine Nicolaus, dixit: Domine Præses,est vir quidam nomine Athenogenes, qui est Chorepiscopus, & in errorem inducit propemodùm vniuersum orbem terræ. Pedachthone autem habitat in monasterio. Cùm hoc autem audijsset Præses,misit milites, qui eum comprehenderent. Qui cùm venissent in monasterium,& iustum illum non inuenissent, apprehẽsos eius discipulos duxerunt Sebasteam. Videns verò eos Præses, iussit abduci in custodiam,& diligenter custodiri. Dixit autem militibus: Eorum quoquè Ducem mihi venemini. Ipsis verò circunspicientibus, an sanctum inuenirent alicubi, aduenies sanctus Dei in monasterium,non inuentis fratribus,it in oratorium. Flens autem dicebat ei,quæ illic stabat, Cruci: Vbi sunt fratres, quos tibi commendaui? Quis consuetas preces Deo mecũ emittet? Vbi sunt pulchri rami oleæ? Nihil scio, cur hoc mihi factum sit. Erat autem sanctus animi anxius. Deambulãte verò ipso in ambulacro, occurrit ei cerua,quam pauloantè aluërat,& accurrens osculabatur iusti manus. Accedens autem quispiam,dixit ei: Vbi eras,domine,quãdò tui capti sunt discipuli? Præsis enim missis militibus,iussit ipsos abduci in ciuitatem Sebasteam, vt subeant martyrium.

Crucis effigies.

Cùm autem audijsset sanctus,affectus est lætitia. Suspiciẽs verò in cælum, cœpit dicere: Ago tibi gratias, Domine Iesu Christe, quòd generosos tuos ramos vocãsti ad regnum cæleste. Conuersusque sanctus,benedixit ceruæ,eaq; Deo commẽdata, profectus est in Sebasteam ciuitatem ad fratres suos. Cùm accessisset autem sanctus, stetit ex aduerso Prætorij,cœpitque dicere: Cur meam diripuisti ecclesiam, Tyranne? Videat Deus,in quibusnam versetur malis,& suam iram in te aggrauet. Statim verò fuit Sanctus accersitus ad Præsidem,eique dictum est: Eccè adest,qui quæritur, Athenogenes, & multùm queritur de vestra claritate. Statim autem iussit Præses sanctum conijci in custodiam,vbi etiam erant eius fratres inclusi propter Deũ. Cùm eos autem vidisset sanctus, valdè est lætatus,& dixit eis: Pax vobis impleatur, & Dei gratia sit vobiscum, filioli mei: Quoniam Deo grati effecti estis, ipse vos vocauit ad cæleste prandium. Estote ergò viri fortes,& nè extimescatis minas tyranni. Dei enim gratia cràs consummabimini,& critis cum Angelis choros ducentes in paradiso, perpetuò exultantes,& assiduè Dominum cælestem glorificantes.

Athenogenis cõstãtia

Includitur in custodia

Sequenti autem die sedens tyrannus in tribunali,iussit ad se adduci sanctum Athenogenem,& decem eius discipulos,& dicit eis: Sacrificate dijs ex edicto Imperatoris: Sin autem non paruëritis,cogetis me vos varijs tormentis affectos de medio tollere,vt eos,qui ante vos perstiterunt in hac mala opinione,& mali malè periẽrũt. Respondens verò sanctus Athenogenes,dixit Tyrãno: Quos tu quidem dixisti pijsse, nõ periẽrũt,sed sunt in cælo,choros ducentes cum Angelis. Præses dixit: Nè mihi laborũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

molestiã exhibeas Athenogenes,sed breuiter cum tuo conuentu mihi crede, & dijs sacrifica, nè malè pereatis. Respondens autẽ sanctus Athenogenes, dixit Tyranno: Canis inique & impudentissime,non terres nos tuis minis. Fac quod voluëris. Parati enim sumus omnia pati propter Christum. Tunc iratus Præses, iussit decem huius sancti suspensos cædi discipulos. Sancti autẽ dicebant,cùm torquerentur: Nos ad flagella sumus parati propter Christũ immortalẽ. Non te negamus,Dñe. Cùm autẽ magis magisque vidisset Tyrannus constantem & immutabilem, & quæ nulla mouebatur pœnitentia,tolerantiam,iussit eos ensi subijci. Consummatique sunt sancti in bona confessione,& gloriosè venerunt in paradisum.

X eius discipuli flagellantur.

Decollãtur

Accersito autem sancto Athenogene,ei dixit Tyrannus: Vbi est Christus tuus,quẽ dicis Deũ? Cur non tuos discipulos liberauit è meis manibus? Iussit verò illum quoq; in ligno pendentem cædi. Pendens autem sanctus, dicebat: Gloria tibi Deus, quòd me dignum censueris,qui pro tuo torquerer nomine. Dicit autem Præses: Cur non te quoq; eripit Deus tuus è meis manibus? Martyr verò dixit: Et me liberat,& me liberabit, ô inique,ab improbo tuo artificio. Iussit autem Præses eum de ligno deponi, atq; verberari in cauernis laterum. Sãctus verò Christi athleta cùm grauiter torqueretur,dicebat: In te,Dñe,speraui: saluum me fac in tua misericordia. Facta est autẽ vox Dei ad eum,dicens: Confide,electe mi,& noli timere. Ego enim sum Dominus Deus tuus,qui te custodio. Quicunq; autem hanc vocem audierunt, contremuerunt. Qui verò cum torquebant lictores,obtorpuerunt,non valentes moueri. Philippus autẽ assessor Principis,dixit: Non dixi tibi, Præses,eos esse magos? Hunc quoq; à nobis citò tolle de medio. Tunc iussit Præses eum quoq; ensi subijci. Sanctus autem Martyr rogauit Præsidem,dicens: Rogo te,ô Præses,iube me abduci in monasterium,& illic cõsummari. Præses autem iussit sic fieri.

Athenogenes cædi tur.

Diuinitùs confirmatur.

Gladio pcuti iubetur.

Cùm verò duceretur sanctus,prompto & alacri animo sic canebat: Deus vltiõum Dominus, Deus vltionum liberè egit. Postquàm autem appropinquauit monasterio, occurrit ei cerua,& adorauit ad eius pedes. Dixit verò ei sanctus: Priuata es fratribus: eccè priuaris eo quoquè, qui te aluit. Concedat Deus omnium seculorum, vt neque tu, neq; semen tuum veniatis in potestatem venatorum: sed sit semẽ tuum ferens genus suum in memoriam nostram,vt id consummetur ad Dei gloriam. Flens verò cerua, cecidit ad eius pedes. Cùm eam autem signãsset sanctus martyr, dixit ei: Vade in pace. Cùm verò appropinquãsset monasterio,orauit dicens: Domine Deus meus,suscipe in pace animam meam,& dignare me esse cum meis fratribus in oñia secula, vt glorificemus sanctum nomen tuum. Da autẽ Dñe Deus meus ei,qui nostrã peragent commemorationem, perpetuam tuam benedictionem: & omnibus, qui te inuocabunt propter me, Domine,da gratiam: & siue in casu inuenti fuerint, siue in magna necessitate,siue in terribili iudicio, aut in malis somnijs, & inuocauerint nomen sanctum tuum in nomine famuli tui,præbe eis Domine tuam misericordiam, & imple eorũ petitiões. Eo aũt orante, fit vox Dei ad eum,dicens, Gaudeas mi athleta Athenogenes,mi electe: hodiè mecum eris in paradiso cum tuis discipulis. De gratia verò,quã à me petijsti,eccè dedi tibi tuas petitiões. Quicunq; me inuocauerit per nomen tuũ,& in qua domo lecta fuerit tuî cõmemoratio,liberabitur ab omni afflictione & necessitate,& eius peccatorum inducam obliuionem. Vos autẽ, electi mei,eritis defensores omnium viduarum, orphanorum nutrimentum,hospitum refugium, prouisio pauperum,medici ægrotorum,fugatores malorũ spirituum. Cùm verò ad cum facta esset vox Domini,ense fuit percussus sanctus Athenogenes: Et sic suum spiritum tradidit in multa pace.

Orat pro sui memoriam habituris.

Plectitur capite.

Passi sunt autẽ hi sancti martyriũ in Sebastea,tẽpore Diocletiani Imperatoris. Depositi verò fuerũt in Pedachthone. Peragitur autẽ memoria sancti Athenogenis, & eorũ, qui fuerũt cum ipso,Martyrũ,mensis Iulij xvij. iuxta Romanorum supputationem. Cerua aũt accedit in memoria sanctorũ martyrũ, offerens Deo donũ hinnulũ. Et cùm legitur sanctũ Euangeliũ,eum offert videntibus omnibus,oratq; sua flectens genua,& relicto suo hinnulo,abit in pace in locum suum. Consumitur verò hinnulus in gloriã Dei & in honorẽ sanctorum martyrum. Decertârunt autem ij sancti imperante Diocletiano,in nos aũt regnãte Domino nostro Iesu Christo: Cui gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

Insigne miraculum.

VITA

VITA S. PHILASTRII EPISCOPI BRIXIENSIS, PER S. GAVDENTIVM EIVS SVCCESSOREM conscripta. *Habetur in libro vetusto sacrarij ecclesiæ Brixiensis, estque sermo habitus in anniuersario die solennitatis illius.*

Sepulcra.

Hariſſimi,nos hodiè memores promiſſiõum Chriſti, honorem debitum beato patri noſtro Philaſtrio tanquàm verè viuenti deferimus. Eſt enim Patriarcharum filius & ſocius in fide, & æmulator conuerſationis: quorum ſyncritati ſimilimus, æqualem Chriſtum viuere Deo pronunciat, incredulitatem Sadducæorum valida perſcripti. one refellens, dum dicit illũ, qui nũcupatur Deus Abrahæ & Iſaac & Iacob, non eſſe DEVM mortuorum, ſed viuorum. Omnes, enim, inquit, illi viuunt. Et certè ſcriptura diuina mortuos aſſerit eos fuiſſe in CHRISTO, iuxta conditionem carnis, quanuis in ſenecta bona prædixerat eſſe ſepultos, ſicut extantia demonſtrant

IVLII 18.

Matt.22.

Quod igitur beato Petro licuit audenter dicere de Patriarcha Dauid, quia mortuus fuerit & ſepultus,cùm ſciret cum prophetica fide vitam præſumpſiſſe poſt mortem. quippè dixerat: Viuet anima mea,& laudabit te, & cætera huiuſmodi: Liceat & nobis audenter dicere ad vos de filio Patriarchæ legitimo,ſummoque ſacerdote Philaſtrio, quoniam mortuus quidem eſt & ſepultus, & ſepulcrum eius eſt apud nos: ſed vita eius in Chriſto eſt apud Deum. Itaque cùm Chriſtus apparuerit vita noſtra, tunc & iſte cum ipſo apparebit in gloria. Legitimum verò eum eſſe filium beatiſſimi Abrahæ, fidei atque operum teſtantur exempla. Credens enim Deo fide plenissima, exijt & ipſe de terra ſua, & de cognatione ſua, & de domo patris ſui: & ſequebatur verbum Dei, ab omnibus ſeculi impedimentis exutus. Ac propterea citò aſſequi meruit, quod ſequi ſtuduit expeditus.

Actor. 2.

Pſalm. 118.

Coloſſ.3.

Relinquit omnia S. Philaſtrius.

Exercens nanque continentiam ſingularem, peruigil in ſcripturis ſanctis, DEI ſapientiam concupiuit, portionem ſuam CHRISTVM reputans Dominum: in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ cælestis abſconditi. Quibus cùm repleuiſſet deſiderium ſuum deſideriorum cælestium vir, & per impoſitionem manũs presbyterij, diſpenſator fuiſſet diuini ſermonis electus, negligere gratiam Dei omninò paſſus non eſt. Sed circumiens vniuerſum penè ambitum Romani orbis, Dominicum prædicauit verbum, Pauli Apoſtoli idoneus imitator exiſtens. Sancto enim ſpiritu plenus, non ſolùm contra Gentiles atque Iudæos, verumetiam contra Hæreſes omnes, & maximè contra furentem eo tempore Arrianam perfidiam, tanto fidei vigore pugnauit, vt etiam verberibus ſubderetur, & in corpore ſuo ſtigmata Domini noſtri IESV CHRISTI portaret. Nam & in Mediolanenſi vrbe idoneus olim cuſtos Dominici gregis fuit, Arriano repugnans Auxentio, priuſquàm beatus eligeretur Ambroſius. Romæ etiam non exiguo tempore moratus, multos & publica & priuata diſputatione lucratus in fide eſt. Sed neque per vicos & caſtella diuerſarum præteriens regionum, prædicare verbum Dei vnquàm deſtitit fidelis CHRISTI diſcipulus.

Coloſſ.2.

Arrianos acriter oppugnat, & ab illis vexatur.

Poſt illos itaque circuitus animarum plurium ſalutares, Brixia eum rudis quondam, ſed cupida doctrinæ, promeruit. Scientiæ quidem ſpiritalis ignara, ſtudio tamen diſcendi laudabilis. Excidit continuò imis ab ſtirpibus horrentem ſyluis diuerſi erroris bonus agricola, & aratro doctrinæ pronus incumbens, inuertit crudam rotis viribus terram, ſqualentemque humum ſulcis aſſiduis in noualia fœcunda conuertit, aſſatim ſemina vitalium mandatorum gremio eius inſinuans.

Venit Brixiam.

Plantauit quoquè vineam, cuius lætaretur ex fructu: quoniam vinum lætificat cor hominis. Oleas etiam pacis agreſtibus indidit oleaſtris, & aſperitati pomorum

Pſal. 103.

ſyl-

Universidad de Deusto
Biblioteca

syluestrium, germina pinguedinis ac suauitatis inseruït, vt haberet Apostolicus vir
Luc.10. 2.Tit.2. aliquem & in vobis fructum, sicut & in cæteris gentibus. Et iste quidem consummati operis nunc apud Deum fructibus gratulatur. nam dignus est operarius mercede sua: & laborantem agricolam oportet primò de fructibus sumere. Ego autem minima eius pars, omnibus votis exopto, vt agrum, benè à patre cēsitum, & non satis idonea successione susceptum, quoquomodò tueri prævaleam. Zelum fidei eius, & magnitudinem laborum pauloantè perstrinximus.

Virtutes eius. Iam reminiscamur, charissimi, vehemens ille ardor animi, quantam possederit in sanctis moribus lenitatem: Illa celsitudo scientiæ, quanta fuerit humilitate sublimis: Illa cælestium rerum peritia, quàm fuerit ignara terrestrium. Erat enim humanę gloriæ nescius, & acer diuini honoris exactor: non quærens quæ sua essent, sed quæ Iesu
Matt.6. Christi. Amicitias seculi & officia mundana contemnens, seruitio Dei iugiter adhærens, inter humana colloquia iugiter occupatus: nimirùm ibi cor eius erat, vbi thesaurus. Illud etiam quale est, quòd cùm operosa quæq; huius seculi ac preciosa despiceret, vilium rerum pauperrimos venditores misericordi ambitione profusus emptor augebat? Parùm scilicet computans, quod professus egentibus largiretur. Erat idem sanctus ira breuis, indulgentia facilis, patientia supremus, humanitate deuincens. In corripiendo districtus, in relaxando absolutus, liber in agendo. Omni ætati & conditioni & sexui stupenda benignitate communis, ac tum humilibus quibuscunque coniunctior. Ipse quoq; in illo habitu vestium, tota erat vilitate mundissimus. Gratus sine industria, contemptibilis sine fuco, & planè qui ipso nil curante, mentis eius panderet puritatem.

Festus dies S. Philastrij Pauca hæc de virtutibus hominis Dei breuissimo sermõe memoraui, nè dies iste, quo ad superna migrauit beatus Philastrius patronus noster, cuius hodiè festa celebramus, tristi silentio inglorius præteriret. Nam cùm multa meritorum eius præconia, quatuordecim iam per annos solennitatis huius cultum renouans, auditui vestro intulerim, plura quæ prædicari adhuc possunt, intacta perspicio. Quintodecimo autem Kalendarum Augustarum exuit hominem, & migrauit ad eum, quem dilexit. Tam digni igitur memoriam sacerdotis debito affectu veneremur, vt ipsius quoquè suffragio bona, quæ poscimus, faciliùs impetremus: Largiente Dei filio sempiterno, cui est omnis honor, virtus & gloria, cum patre & spiritusancto in omnia secula seculorum, Amen.

Obitus eius.

ITEM DE EODEM BEATO PHILASTRIO PER BEATVM RAMPERTVM QVADRAGESIMVM EPIscopum Brixiensem. *Est Tractatus de translatione S. Philastrij, extatque in sacrario Brixiensi, in peruetusto MS. codice.*

TRiginta Brixienses sunt episcopi, quos meminimus, qui in altari nomini beati Philastrij dicato, & super caput eiusdem posito, preces Missarum celebrauerunt, & diem transitus eius venerantes, ab omni terreno opere Brixiensem populum abstinere iubentes, reuerenter honorauerunt. Hi sunt, tertius ab eo & secundus à Gaudentio Paulus, deindè Theophilus, & Syluinus, & Gaudiosus, Optatianus, & Vigilius, & Ticianus, Paulus, Cyprianus, Herculanus, Honorius, Rusticianus, & Dominator. Itemque Paulus, Paterius, Anastasius, & Dominicus, Felix, & Deusdedit: Item Gaudiosus iterùm, Rustician', Apollinaris, Andreas, & Theodaldus, Vitalis & Benedictus, Ansoaldus, Cunipertus, Amfridus & Petrus, venerabilis memoriæ episcopi: Quorum ordine & meritis nouissimus ego Rampertus indignus episcopus Brixiensis sanctæ Ecclesiæ, dum officij assiduitas, & abundantia luminaria in eo venerabili loco non essent, quo beatissimæ memoriæ Philastrij corpus iacebat, non de meis pauxillis præsumens meritis, sed in Dei seruitio, tanto patri honorabiliori famulatu seruire cupiens, consultis vniuersis sacerdotibus meis, ieiunijs & orationibus interuenientibus, anno Dominicæ incarnationis octingentesimo trigesimo octauo, indictione prima, sexto Idus Aprilis, nõ sine timore fodiẽdo, eis iũctis sacerdotibus, de quorũ vita credulus eram, venerandũ corpus reperiẽs, maximo cum timore, vtputà tam venerabilem glebam tam immeritus contingens, eleuaui, collocãs in feretri locello. Deinde

Deindè quinto Idus Aprilis, congregato Clero, stipantibus vtriusque sexûs immodicis cateruis, maximi cum horrore timoris, summaque reuerentia, idem corpus transtulimus in matrem ecclesiam Hyemalem nostram Brixiensem, penes altare sanctæ Dei genitricis Mariæ, vbi præscriptorũ Pontificum erat sedes. Et hoc diuina prouidente gratia, non sine miraculo (vt instantia produnt exempla) gestum à nobis est. En quanta reuerentia apud priscos erga sacras reliquias.

Vbi quarto Idus Maij, coadunata Ecclesia, officijs & ieiunijs cum oratiõibus præeuntibus, maxima cum deuotione, in marmoreo recondentes antro, sepeliuimus: vt vbi modò pontificum sedes aderat, ibi tanti patris & Pontificis iaceret corpus: quô sedes honore, & populus deuotione, & Clerus suffragio, eiusdem meritis interuenientibus, Christo in omnibus fauente potiretur. Speramus enim sanctorum meritis nos omnium foueri, & maximè eorum, quorum amplectimur corpora, quorumque vel natiuitas, vel habitatio fuit cum patribus nostris. Eorum quippe vel dogmate instruimur, vel exemplo martyrum corroboramur. Quanuis enim homines, quorum nobis vita vel passio cognita est, dum viuerent in hac ærumnosa procelloſi fluctuatione pelagi, præ omnibus nostrates imbuerint sanctis dogmatibus, mirificisq; exemplis, coeq; suis suffragantibus iugibus precibus tutati sint, supernam implorando clementiam, tamen eosdem defunctos pro nobis non minùs speramus, eorum intercedentibus meritis, nostros esse sub diuinæ pietatis protectione patronos. Fouemur Sanctorum meritis.

Quanuis igitur certum sit, diuinorum præsentia exempla miraculorum, superna radiasse prouidentia in nostri venerabilis papæ translatione, eorum tamen scriptionis necessitate, nostra plebs eget. Hæc etenim passìm affatimque euadens, ægri vulgi turba vndiquè conueniens, & percepta sanitate rediens, mille prædicat vocibus. Hęc vicinorum villæ locorum, quarum infirmi varios secretosque habentes languores, inter tantam multitudinem venerabile corpus adeuntes, procurante Dei misericordiis, meritis quoquè eiusdem sancti promerentibus, eorumq; fide suffragante, de suis infirmitatibus conualescentes rediêrunt, fama nobis renunciante, eis supernum narrant miraculum, qui eorum pridiè nouerant infirmitates, & tot testes miraculorum DEI existunt, qui priùs nouerant ægros, nisì ægrotantium titubans fides officiat. Sed quia suorum testium, & nostrûm generaliter debitus imminet obitus, pro futurorum hominum ignorantia, quorum fidei affectionem erga nostri patris obsequia studiosam futuram esse speramus, atque audire ardentissimam, non solùm linec fama generationisq; narrante, sed etiam scriptura à nobis, quibus Deus hoc videre concessit, promulgata testante, saltem pauca de pluribus miraculis, quæ Christus misericorditer gessit, confluentibus cateruis ad feretrum beati Philastrij confessoris, amatoris & prædicatoris sui, veraciter & compendiosè scribere optimum credimus.

Cum igitur, vt à nobis prædictum est, plurimis vtriusq; sexûs instructi phalangib', priùs sanctificato Clero, sacrisq; vestibus induto, effosso clandestino antro, quod fere centum lustris beatissimum habens occuluit corpus, attoniti super reuelatione, sanctissimum charissimumque thesaurum, in sacerdotum humeros reuerenter detulimus, ad domum sanctæ ac semper Virginis Mariæ summa cum deuotione peruenimus. Clero verò necdùm ad eius venerabilem aram pertingente, iam primis de populo sacras valuas aulæ tenentibus, sacerdotibus quoquè, qui obsequium vehiculi circa feretrum succidui famulantes præbebant, infra templi limina septimo fermè gressu fortuitù subsistentibus, eo præcipuè voto, quô ¦veniens deuotus populus transiret sub feretrum, postmodùm nec de loco, quo steterant, vadere queuntibus, territa plebe & ingeminatè Domine miserere, clamitante, incredibilis ineffabilisque sonitus cælitùs increpuit. Cuius sonitûs tot testes sumus, quotquot tũc illic fuimus. Quo momento fragore sonitûs exterrita quædam mulier, habens aridam dexteram, & ità rigidam & deorsùm defluxam, vt foret inualida cõtingere os aut pectus suum, illicò extendens eam, signum Crucis Christi frõti notauit sub nomine Trinitatis summæ, ipsi gratias agẽs, qui est benedictus in secula, qui est mirabilis in sanctis suis. O q̃ mirabiliter gessit, introcũte sancti sui corpore in ecclesiam, benedictus Deus. Etem hic septimus episcopus Brixiensem Ecclesiam Christo tunc prædicando congregans, Ingens sonus diuinitùs auditur. Creberrimum apud maiores nostros, Cruce se consignare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gans, ſanctum dogma cuſtodiuit, & areſcẽtem dexterã fidei Catholicæ Eccleſiæ, pulſulante ſiniſtra Arrianæ perfidiæ vbiq;, quantum potuit, reformare mirificè ſtuduit. Nunc verò circiter ſeptem introëuntium ſacerdotum corpus eius portantium, in Eccleſia reformauit, pariterq; Chriſtianæ mulieris aridam dexteram.

Sed priùs introëuntibus nobis Brixiam, & iam partem aliquam ciuitatis eundo tenẽtibus, in ſubiectu ſumpti feretri laudibus Altitonantis aëra pulſando, inter eos infirmos, qui producebantur, quatenùs imitatores Apoſtolorum tranſeunte loculo, vel vmbra eius obumbraret quenquam eorum, eſt euecta quædam triennis languida, quam bilis tabo ſic madefecerat, vt in lectuli ſui iacẽs ſtrato, nõ ſe poſſet aliquo modo in alterum vertere latus, neque cum vna vectrice quomodolibèt, nisì grauiter tãtùm, poni. Quæ dum ſenſiſſet obumbratione feretri quandam auram ſuæ ſaluti ſalubrem, cœpit vectricibus innuere, easq; expoſcere conſulens, vtì illò eam portarent, quò ſanctum deducebatur corpus, cuius conſultus ad nos illatis petitionibus annuentes, præbuimus aſſenſum. Deportata itaq; prope feretrum, iacuit in baſilica ſanctæ Dei genitricis perennis Virginis Mariæ, vbi beatiſſimi corporis depoſueramus feretrum. Et dum quotidiè ſeſe meliùs habere profiteretur, omnipotenti grates referẽs, eumq; exorans, vt ſancti eius interuenientibus meritis, ſibi tribueret reſtauratiõem ſanitatis: die ſexto conualeſcens erexit ſeſe, & accepto baculo, cœpit huc & illuc tẽpli ambitûs teſtudinẽ perambulare, non egens ſolito comitis vectricisq; ſuffragio. Et deincèps iugiter in melius reſtaurata, ſoſpitatis ſuæ gliſcens, ſine comitis ſuſtentatione & ſine quolibet vectricis iuuamine domum redijt. O mirabilis laudabilisq; medicina Dei, qui in principio cuncta ſimul creata materie, per ſex dies in propriũ vniuſcuiuſq; formæ ꝓduxit opus, ſextoq; die ad imaginem ſuam formauit hominẽ, cuius filiam languidam, quam potuit modò in ictu oculi ſaluam facere, diſpoſuit arcano ſuo arbitrio, paulatim membrorum reformatione recreando vigorem, prope corpus idonei teſtis ſui, patris noſtri Philaſtrij iacentem, die ſexto aduentûs eius, ad priſtinum reuocare ſtatum ſalutis. Quod medici per triẽnium arte ſua cauti facere nequiẽrunt, hoc perfecit omnipotens Trinitas, quam intemeratam vbiquè prædicauit Philaſtrius: Pro cuius fidei ardore ab Arrianis flagris, corpori ſuo in flagellando manentia ſtigmata notata ſunt. Quorum vulnera nunc Dei prouidentia conficiũt medicinam ſalubrem ſalutemq; cupientibus neceſſariam.

Curatur ad eius feretrũ paralytica.

Gen. 1.

Poſt illam beatiſſimi patris noſtri glebæ repertionem delationemq;, cuſtodibus in excubando erga venerandi pignoris loculum deputatis, turba languentium immodica conueniebat, ſuperni numinis præſtolans afflationem. Dum quadam die Dominica abſque arbitrio quidam de ſubiectis cuſtodum inter iacentia languentium corpora tranſiret, & iuxta altare puellam paruulam iacẽtem cerneret, & neſcius languoris eius, vt ſurgeret imperauit, illicò ſurrexit, vna manu aram tenens, altera patri gaudendo innuens, vulgari voce aiebat: Atta, Atta, da mihi fuſtem, vt ambulem. Viſo pater miraculo, non acquieſcens precibus filiæ, ſed palmis in cælum expãſis, voce qua poterat, ſubitò, licèt procaciter, tamen omnipotenti gratias ingeminans, aiebat: Dñe tibi gratias, Domine tibi gratias. Qua voce territi cuſtodes, cucurrerũt ad eum, inquirentes cauſas gratiarum actionum. Qui teſtans reſpondit: Hæc puella, quam altare tenere videtis, mea eſt filia, ſeptem annos à natiuitate habens, quæ nũquàm, nisì modò, ſuper pedes conſtitit ſuos, & inſuper quærit à me fuſtẽ, vt pergat. Tum vnus de circunſtantibus currens, reperto baculo, dedit gaudẽti puellæ, & cœpit circa aram deambulare. Quam nos eadem hora ad orandum in eccleſia conuenientes, deambulantem circa aram vidimus. Et deincèps in melius proficiẽs cœpit puella cum baculi ſuſtentatione huc & illuc inſolitum gradatim ſuum tentare greſſum, nobis cunctaque plebe miſericordi Deo gratias agentibus, qui nõ ſolùm anima, ſed etiam corpore ſanat ſperantes in ſe. Eugè incomprehenſibilis & immenſus, qualiter inter plura quæ comprehendi poſſunt miracula, iſtud eſt menſus miraculum ſua diſpoſitione, plenus ſeptiformi ſpiritu ſancto, diuidens ſingulis prout vult? Qui dedit Philaſtrio ſpiritum ſcientiæ prædicandi, conceſſit & huic puellæ ſeptem annos habenti, & iuxta corpus prædicatoris ſui iacenti, reſtaurationem compagum pedum atque crurium. Foeminum eo dic, cui ipſe ſua reſurrectione nomen indixit. Et vt detur intelligi, ſupernа id fieri gratia, primò manum cœlo extendit debitam: deindè quasì deſcendens,

Puella ſeptennis, quæ nunquàm ambulauerat, ſanatur.

2. Cor. 12.

torum corpus: poſt hæc, pedum ſanat iuncturas. Et notandum, ꝙ pedes puellæ, manuq; curauerit iuuenculæ. Quid aliud, nisì quòd ipſe hoc mirabiliter egit, qui mirabiliter fecit hominem, mirabiliùs redemit? Qui dedit humanæ naturæ in puerilibus annis greſſum, & iuuenilibus exercitium operis, ipſe puellæ reformat greſſum, & iuuenculæ manum aridam reſtaurauit.

Veluti etenim in edito ſermone à Præſule Gaudentio, vitæ ſcilicet beatiſſimi Philaſtrij Pontificis, legitur fuiſſe eum omni ætati & conditioni & ſexui ſtupenda benignitate communem, immò humilibus coniunctiorem quibuſque: ità nunc omnibus languentium ætatibus (meritis ſuis ſuffragantibus, Chriſto mediante) profuit & ſexibus. Nam inter languẽtium iacentes cuneos deductus eſt à genitore ſuo ità colobus puer, vt ſine vectore ſuo nequiret conſiſtere aut ambulare, & dum fide parentis & ſua comitatus, iuxta feretrum beatiſſimi Philaſtrij frequẽtans, diuinæ miſericordiæ præſtolaretur opitulationem, cœperunt neruorum habenæ & fibrarum hiatus, feminis cruriſq; ſui, Domino reſtaurante, reformari, vſq; dum cõualeſcens ſuper pedes conſtitiſſet ſuos, & ſolus ſuum tentaret paulatìm, opitulante diuino ſuffragio, greſſum inſolitum, ità vt aulæ mœnia ſine cuiuslibet iuuamine, grates opifici ſuo referens, peragaret. Tum vnus presbyter noſter, quem cuſtodibus præpoſueramus, accerſito genitori ſuo inquit: Fili, nè mentiaris, ſed confitere nobis veritatem cauſæ languoris huius pueri, tui filij, vtrùm à natiuitate, an poſtcà femur aruit ſuum? Qui Deum teſtans, eiq; grates cum lachrymis gaudendo referens, confitebatur: Hic filius meus ſolito humanæ naturæ more in infantia ſua à Deo recepit greſſum, quo vſus eſt per aliquot annos. Sed cùm quodam die propria animalia foràs de domo mea truderẽ, cœpit, me nolente, cauſa mei amoris hic poſt me currere. Quo curſu accidit ei dolor ſummitatis femoris, & poſt paulum in poplitem & crus defluens, ſic effectus eſt colobus, vt iam per bienniũ nullatenùs vadere quiret, nisì modò interuenientibus meritis (quod firmiter credo) dñi ſancti Philaſtrij, Dei miſericordia nobis miſerante. Quàm bonus Iſrael Deus his qui recto ſunt corde: cuius congreſſu eius feminis compago emarcuit, & ſui proſapia claudicauit, aduentu tenùs filij Dei. Sed qui per ſemetipſum & miſſos ſuos colobam Iſraëliticam plebem reformauit, quæ à recto tramite deuians claudicauerat, is ad reformationem fidei noſtræ, meritis beatiſſimi Philaſtrij, colobum puerum erigens, piè ſanitatem afferendo reformauit. Iacob enim omni tempore vitæ ſuæ claudicauerat, quoniam genus eius in præceptis legalibus ſecundùm litteram, quæ occidit, non ſecundùm ſpiritum, qui viuificat, viuendo, colobum vſque ad perfectionem Euangelicæ gratiæ manſit. Puer autem iſte originalibus per baptiſma cruris ſceleribus, ſub gratia doctrinæ Euangelicæ degens, eo tẽpore, quo ad lachrymas cum parẽtibus ibat ad frequentatam eccleſiam, circa ſanctiſſimum feretrum veneratus, & fide comitante, cooperantibus meritis præfati vatis, diuina medẽte miſericordia, habetur incolumis.

χολοβὸν mutilus.

Claudo greſſus reformatur.

Gen. 32.

2. Cor. 3.

Sed cùm pluribus diuinitùs paſsìm circa venerabilem redolentibus vrnam miraculi, reminiſcendo nonnulla recolamus, & difficilimum ſit omnia noſtro comprehendere ſtylo, ſaltem quoquomodò, veluti in marginibus pelagi ſarculo pauxilli ingenioli collatis lapillis aggerem aggregando, ſcropea forma riuulum, quem prata bibere optemus, educere libet & id notare, quatenùs diuerſa in eo facta mirabiliter æterni opificis. Collatum igitur inter cætera eſt (vt ità dixerim) notiſſimum coruſcauerint noſtratis adoleſcentis cadauer, ac inter capedinem reclinatum, carentis equidem, exoptro guſtu, humani corporis ſenſibus, ſoliti ſcilicet iacere in lecto bigis impoſito, pa rentibus ſeminiuo aurigæ famulatu vtentibus, & animalium ſuffragantium in iter agendo. Non ſolùm eo ardore, quò alimoniam pererent, ſed magis, vt id nato meritis ſanctorum omnipotentis gratia cueniret, quod contigit ei, qui ab introëuntibus in templum gratia orationis beatiſſimis Petro Apoſtolorum principe & Iohanne, eleemoſynam petiuerat. Iſti autem cum grabato, à parentibus arbitrio opificis ſui circa vrnam deſerto, vt operis operator curã gerat parentis lachrymoſi, & longi oneris odioſi redeuntis, ſolers induſtria miſerentium cuſtodum toto corpore deſtituto adhibita eſt in cibando, & ad ea quæ neceſsè habuit inuehendo, & maximè in orando pro ipſo, quin & pro omnibus ibidèm ſitis infirmis. Quarè decreueramus conſultu & conſenſu boni arbitrij noſtrorum conſacerdotum, quotidiè ſuper ipſis ſupernã

Actor. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

petere medelam. Is enim corporeis sensibus ità defunctus erat, vt visu nil discerneret, ore non nisì alio inferente mandere, pedum gressu neutrorum vadere quiret, manû nullam suî, cuiusquámve vtilitati habilem gerens, ità vt etiam quidam delirãtes * ei irriderent, credentes eum animæ tantùm, corporis minimè iam consequi posse sanitatem. Sed eius clementia ipsum miserante, apud quem non est impossibile quicquã, corroborando corda fidelium instruendoque titubantium, atque vt aliorum miraculorum testis efficeretur, meritis, vt credimus, interuenientibus beatissimi episcopi Philastrij, pro cuius reuelationis testimonio ipsum credimus vsque ad id tempus in languore defluxum, vt eius in eodem manifestaretur gloria, cuius fidei prædicator per vrbes orbis fidus permansit Philastrius, superna luce visum, & afflatu loquelam, medelaque tactum cum gressu: sic priusquàm venerabilia ossa sepelirentur, à Domino per ipsum accepit, & in ecclesia eius habetur incolumis, vt gradiatur oculis comitantibus claustra eius, & queat ori cibum, & fronti inferre Crucis vexillum, linguaque fidem & oratiõem promere Dominicam, & quicquid sibi necesse est pronũciare. Cuius miraculi tot testes sumus, quot Brixiæ eodem tempore degimus, & priùs languidum nouimus. Qualiter autem priùs languidus sese habuerit, non solùm Brixienses, sed etiam à Ticino vsque Venetiam, omnes ostiarij religiosorum locorum, & domus proximæ Flamineis testari, si memoria retinent, possunt.

Salus redditur penè omnibus sensibus destituto.

Luc. 10. Attentè nunc meminisse iuuat & credere datur, quòd is, qui dicente Domino, inter Hierusalem & Iericho semiuiuum repertum, indita medela, stabulario, vt curam suî haberet, commendauit. Quiq; ob commissum protoplasti necis conditioni deuinctum genus humanum, iudicium deceptori, misericordiam decepto diuidens, pleterate gratiæ suæ eripuit, quod pòst discipulis curandum commisit, à quibus origo prestoralis curæ emersit, per vniuersam ecclesiã maria terrasq; repleuit. Cuius officij honorisq; curã beatissimæ memoriæ Philastri* Episcopus suscipiens, fideliter solerterq; exercuit, & Domino Deo nostro fide immaculata plebẽ bono exercitio roborauit, modò ad loculum fidelis famulatoris iacentem toto corpore debilem, parentibusq; desertum, per omnes corporeos sensus, ità moderans restaurauit, vt sibi, nõ mundo, viuat. Aperuit enim oculos eius, vt duces gradientis fiant, non vt mundanam consipiant vanam gloriam: patefecit aures, quò vtilia intelligant, non vt detractionis susurrones audiant. Soluit verò linguam eius, vt fidem profiteatur, & quæ deliquit, quod hominis est, confiteatur, & sibi necessaria quærat: sed ità parte altera ligatâ eam reliquit, vt ad maledicendum & ad detrahendum prorumpere nequeat. Extendit autem eius arida brachia, ad proprium corpus alendum & tutandum, sed rapinæ habilia non sint. Artuum siquidem inferiorum ità compages reformauit, vt ad sibi necessaria vadere queat, sed ad malum currere debilis colobusq; persueret. O Philaster solers stabularie, meritis tuis & gratia opificis nostri, in stabulo, vbì corpus tuum iacet, ità semiuiuus euasit, vt speculum humano fiat generi. Datur enim, ni fallor, intelligi, vt sensus nostros instàr præfati languidi moderemur, vtentes eis in necessarijs vtilitatibus, tam interioris, quàm exterioris hominis, ità moderando, nè exuberẽt ad quęq; mala perficienda. O admirabilis humani generis opifex, qui in restauratione languidi nostri nos instruis ità corporis vti sensibus, quò valeamus intemeratos custodire sensus interioris hominis, & similes prudentium fieri virginum.

Cur sensus reformati homini ijs destituto.

Matt. 25.

Omnia siquidem, quæ diuina immensitas in translatione sui confessoris peregit, compræhendere cùm difficile sit, saltẽ vnum, quod post diem sepulturæ eius gestum est, ad memoriam charitatis fidelium reducere, sicutì possum, conabor. Nona enim die post reclinationem venerabilis glebæ in præfatæ hyemalis ecclesiæ sepultura, vnaque hora mirabiliter in languidorum turba, duorum adolescentum aridæ manus extensæ sunt. Quos subiecti præpositorum custodes, scientes priùs manus aridi tate esse defluxos, dum vidissent ad quæque vellent, extendere, percontando geminum reperientes miraculum patefecerunt. Statuentes eos coràm, dixerunt vulgari locutione: Nónne videtis sideratos nostros manus extendere, quas tam hodiè, quàm herì & priùs contractas vidimus? Hoc nõ solùm ipsi custodes & cæteri ibidẽm siti, sed etiam vicini & noti eorum, quia per longum tempus manus aridas habuerũt, testati sunt. Atque ea die quoniam crediderunt omnipotentem hoc facere posse, non proprijs præsumentes, sed beatissimi Philastrij episcopi meritis, Dei medela se

Duorum aridæ manus sanantur.

se sanos effectos professi sunt. Vndè præ gaudio lachrymosa ecclesia, multimodas Deo retulit grates, quoniam saluat sperantes in se. Solerter tamen existimo nobis necessarium esse scrutari, quantum humanus, Domino largiente, capit sensus, huius qualitatem miraculi, quia credimus pro totius Ecclesiæ instructione hoc gestum. Vndè notandum est, quòd fide comitante, duobus simul aridæ manus reformatæ sunt. Per fidem, quam habuerunt in Domino, promeruerunt saluari duo simul: quo docemur, considere & sperare in Domino, & diligere proximum. Per manuum restaurationem monemur, vt cum dilectione Dei & proximi bona indesinenter exerceamus. Hic enim numerus vi & natura secundus tetragonus est, qui per ternarium conficitur, & in ipso resoluitur. Nónne ter tres, nouem faciunt? & nouenarius diuidi æquè non potest, nisi in tribus ter? Vndè docemur Trinitatem credere in vna diuinitate, & ab ipsa nos esse formatos, & per ipsam iustè resolui. Eccè in secundo tetragono, in secunda nostri Episcopi sepultura, docemur cum dilectione Dei & proximi bonis operibus farti, credere patrem & filium & spiritum sanctum, vnum esse Deum: Qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Miraculũ mysticè interpretatur.

Cæterum nè quis æmulus obijciat, & si quis desiderabilis indagator abs quolibet nostrûm stipuletur, vtrùm absque quoquam miraculo clãculùm sopita antro membra tanti vatis fuerint, an priùs quiddam omninò gesserit ibidèm is, cui semper extitit fidelis Angelus testando, dicere pro pluralitate cuncta quis queat, cùm à diuersis hostibus linearis narratio, in Italiam irruentibus barbaris & Gotthis & Longobardis cæterisq; obliterata fuerit?

Sed nè desidia nostra quasi muta priora tempora liquisse videamur, pauxilla de pluribus, partim ratiocinando, partim vt ipsi nobis retulerunt, qui colloquio quondam eorum sunt vsi, qui aut in die annuali festiuo eius viderant, aut ad sepulcrum eius sentirant omnipotentis prouidentia. Miraculum vel solatium intentè, mi charissime confrater, quicunque percontator extiteris, considera: qualem eum in Arriatorum nefandæ procellæ temporibus, sanctissimæ memoriæ Ambrosius Mediolanẽsis episcopus esse intellexit, qui sibi eum collegã habebat: quantiq; meriti vitini episcopi eidem esse existimabant, si quartus * Pergamensis episcopus in epitaphio tertij episcopi, hoc est, prædecessoris sui (ni fallor) meminisse studuit, q̃ Ambrosius ipsum episcopum, Philastrius consecrauit Diaconum? Cuius vitæ sanctitatisq; eum sapuit episcopus Gaudentius successor suus, qui per quatuordecim annos, forsan & plus, diẽ translatus eius seriatum ducebat, populo siquidem de eo sermonem faciens, itèm trigesimã post eum Brixienses episcopi?

Philastrius collega S. Ambrosij. * Bergomensis for.

Presbyter incurabili febre liberatur.

Quibus puras causis, meritorum miraculorumque eius conscij fuerint, qui imposito altari super sepulcrum eius, diuina mysteria celebrabant, annualem festum diem translatus eius recolentes? Præcessor nanque noster, hoc est, venerabilis memoriæ Petrus episcopus, tantæ venerationis eum esse monstrabat, vt anhelus mœroris sui, restauraturi sese tempore presbyterij sui ità fuisse febribus anctum, vt nulla potio, nullumque vnguentum eripere eum à febri quiuerit, cùm etiam ipse peritus fuerit artis ipsius. Sed cùm post aliquod tempus ad sepulcrum beatissimi Philastrij venisset, & ibidem Deum efflagitâsset, vt meritis ipsius intercedentibus sibi sanitas tribueretur, sic de oratione sanum se profitebatur erexisse, vt nullus rigor accessionis eum vltrà tertierit. Sed & rhythmicũ hymnum, quem in eius honorem Gaudentium episcopum composuisse ferunt, cantare de ipso sedulè consueuerat.

Vide pœnam violatis feriis s. Philastrij

Sed & temporibus sanctæ memoriæ Ansoaldi episcopi, dum quidam custos tituli sancti Petri, qui situs est in castro Maiori, in suburbano fundo possessionis ipsius tituli, cognomento Baronica, depositionem beatissimi Philastrij non ritè celebrans, tantumque diem inhonorans, familiam suam in area laborare coëgisset, ità vt fatigatũ suo sudore, flagellis triticum à paleis excuterent, dicentes, Sancti Philastrij festum est, requiescere solitò debemus: & ipse magis, vt operi instarent, minans terreret eos, illicò correptus à spiritu, per aream vexari cœpit amens. Qui ab attonitis famulis suis captus & vinctus, & insolito more turpiter ad prefatum titulum deductus est, & tandiu catenis est vinctus, donèc sese, inhonorando tantam festiuitatem, professus est deliquisse,

Universidad de Deusto
Biblioteca

liquisse,& testis proprij delicti,& beatissimi Philastrij honoris effectus est.

Post aliquod autem huius temporis spatium, quidam dies Brixiensis eodem die
Itē alteri. festo depositionis beati Philastrij, in suburbanum casale suum, quod vocatur Calo-
niola, pro fœni collectione operarios incautè misit, & iam sicco fœno, & partim
plaustris, partim aggeribus aggregato, tam procellosa coruscatio subitò, tamque
præceps affuit,vt instàr pulueris, omnis collectio diei ipsius ab oculis eorum ela-
psa fuerit, intantùm vt nec vnus manipulus remansisset. Vndè factum est, vt præ-
dictus dies post hæc annuam festiuitatem sancti Philastrij venerabiliter obserua-
Psal.10. ret,& iacturam suam profitendo, testis nostri fieret Præsulis. Cui enim Dauid ce-
cinit, Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine, & qui iusto iudicio hostem
humani generis reprobauit, & vt pia misericordia condolens, suam degeneratam
creaturam, id est, humanum redimeret genus, formam serui assumpsit, hoc est,
omnipotens, æternus Deus, qui in vna eademque essentia, omnipotentia, æterni-
tate, diuinitate, carente initio & fine, auctione & diminutione, variatione atque
diuisione, & gignens, & genitus, & procedens, hoc est, pater, & filius, & spiritussan-
ctus, cuius consilio persona geniti, humanitate perfecta est, quam misericorditer
suspenso iudicio cum nostratibus,sic & in omnibus,& cum omnibus in hac re mira-
biliter egit.

O dilectissimi Brixienses, quorum vnum febribus afflictum, mente humilia-
tum eripuit: alium scienter arroganterque peccantem, in sese corripuit: tertium,
vtpotè popularem hominem, ignoranter forsan peccantem, in rebus suis afflixit,
hoc est,in materie commissi: quoniam vnus oratione obtinuit, quod fide credidit:
alius verò, quia instanter vi cogens, nec famulo Dei honorem, nec suis cessit misc-
ricordiam, turpiter publicéque intrinsecùs correptus, pura tenùs professione est,
vt sibimet fieret emendatio, & alijs exemplum: Tertius verò, qui vtpotè pretio
operarios conduxit, & sobria voluntate famulos misit, extrinsecùs damnum pal-
sus est, Nam totum illud amisit, quod in illicito tempore operari nixus est,cum ma-
terie siquidem sua.

Habebat enim viridia gramina, & sine peccato sicca, vt oportet, habere pote-
rat: sed quia illicitè siccare voluit, ipsam funditùs amisit materiam,disponen-
te vel permittente prouidentia DOMINI nostri IESV CHRI-
STI, cuius amator fuit Philastrius, & cuius amorem nos cun-
ctos oportet quærere. Qui substantialiter & coęter-
naliter & æqualiter indiuisè viuit & regnat
cum patre & spiritu sancto per
omnia secula seculorum,
Amen.

DE

DE S. FRIDERICO EPISCOPO TRAIECTENSI ET MARTYRE, EX QVODAM INSIGNI *eiusdem ecclesiæ MS. Codice: sed F. Laurentius Surius mutauit stylum.*

Anctus Fridericus natiõe Friso, nobilis quidem fuit ge- IVLII 18.
nere,sed nobilior sanctitate. Is in primis ætatis initijs &
teneris annis Angelicã potiùs, quàm humanam in ter- Sanctissi-
ris visus est vitam degere. Libenter enim se adiunge- ma eius pu
bat ad viros Deum timentes, & ludos pueriles prorsùs eritia.
respuebat: ad ecclesiam prompta animi alacritate pro-
perabat, & quicquid ibi lectum aut cantatũ esset, inten-
tis auribus accipiebat: domumq; reuersus, matri suæ, si
quid intellexisset, referebat. Ea res lætitiam matri attu- Literis im-
lit,adeò vt inuito patre eum patribus quibusdam com- buitur.
mendârit literis imbuendum, quos etiam tum muneri-
bus,tum precibus solicitans obsecrabat, vt eum sanctæ
religionis semitam & peccati deuitandi rationem docerent. Intereà nocturna qua-
dam, eadẽ cælesti visione sibi admoneri visa est, vt puerum indè ablatum, sancto Ric- Commen-
frido Traiectensis ecclesiæ antistiti commendaret. Et mox ingenti perfusa gaudio,q; datur epi-
Deo puerum curæ esse videret, licèt reluctante patre,eum Traiectum adduxit,& me- scopo Tra-
morato præsuli commendauit. Is verò spiritu prospiciens,illum se post decessum su- iectensi.
um habiturum in cathedra successorem,ceu filium & hæredem liberalibus pariter &
Ecclesiasticis curauit disciplinis accuratè instituendum. Proficiebat igitur in melius
Fridericus,& semper in virtutum scala ad gradus sublimiores contendebat. Nam cæ-
lestibus auctus benedictionibus,cùm adolescens sanctissimus etiamnũ in scholis age-
ret,officium suum non prætermittebat, sed cunctis tum maioribus, tum minoribus
luculenta promebat dogmata. Si quẽ intrà domum Dei risu aut iocis dissolutum vi-
disset, blandè suauiterque admonebat, vt ab ijs sibi temperaret: simul erudiens eum,
quemadmodùm diuinum cultum exercere deberet.

Multos verò necdùm originis culpa absolutos,catechesi instituebat: & præco lu- Iohann.1.
cis sempiternæ, quæ illuminat omnem hominem venientem in hũc mundum,tetros
ex eis dæmones profligabat. Ad annunciandum populis Euangelium Dei semper pa- Esa.58.
ratus erat,memor scripturæ,dicentis: Clama,nè cesses: quasi tuba exalta vocem tuã,
& annuncia populo meo scelera eorum. Audiens eum sapiens, cuadebat sapientior, Ordinatur
& eo loquente, ori suo digitum imponebat. Cùm ergò sic manum misisset ad aratrũ, subdiaco-
vt non respiceret retrò,vt regno Dei esset aptus, Subdiacõus ordinatus est. Eum gra- nus.
dum adeptus,vigilijs,orationibus,& perpetuis ieiunijs pro Christi nomine cœpit af-
fligere corpus suum,humanamq; gloriam pro nihilo ducere, pulchrè tenens illud Psalm. 43.
Dauidicum: Cùm interierit homo,non sumet omnia, neq; descendet cum eo gloria
eius. Facultates porrò suas per manus inopum & miserorum transmisit in cælum, nè
vel eruginc, vel tinea corrumperentur,vel à furibus effoderentur. Atq; ità in cælesti
illo repositorio semper habebat defixum cor suum,vbi se suos nouerat thesauros cõ- Multa vitę
didisse. Erat planè verus Israëlita, cuius in spiritu nullus inerat dolus, ex cuius ore innocẽtia.
nullum vnq; auditum est mendacium. Lædebat neminem, nec cuiquam fraudem fe-
cit: nullum odio prosecutus est: nemini fecit,quod sibi nollet fieri. Ad communionẽ
corporis & sanguinis Domini,sacrorum portitor vasorum,mũdum & castum se ser-
uabat,& ab omni carnali immunditia liberum,quemadmodùm illis,qui eius sunt or- Esa.52.
dinis,per Propheram præcipit Dominus: Mundamini,qui fertis vasa Domini.

Postquàm autem egregius vir factus est Diaconus, quantoperè in cultu & seruitio Fit Diaco-
Dei nocte ac die desudârit, nullus vnquàm pro dignitate explicare valebit. Erat, iu- nus.
xta Apostoli doctrinam,pudicus,non bilinguis, non multo vino deditus, non turpe 1.Tim.3.
lucrum sectans,ineptas fabulas deuitans,seniores non increpans, minores non con- 1.Tim.5.
temnens, habens fidei mysterium in conscientia pura : exemplum se præbens fideli- 1 Tim.3.
bus in verbo,in conuersatione:in charitate,in fide,in castitate, in patientia, in humi- 1.Tim.4.
lita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

litate,in temperantia & omni morum integritate: gradum sibi acquirens bonum & fiduciã multam in CHRISTO IESV. Tantus illi inerat ardor spiritûs sancti, vt nec aduersis frangeretur,nec extolleretur prosperis. Cernens autem Ricfridus episcopus tot eum virtutibus instructum,ingenti afficiebatur gaudio, quòd talem efficet habiturus successorem: iussitque eum secundum à se locum obtinere, sacerdotio eũ initians, quanuis inuitum. Mox autem nomen eius,diuina id agente prouidentia,per omnem terram adeò diuulgatum est,vt etiam regias penetraret aures, & ab omnibus ceu vir Apostolicus honoratus sit. Porrò Ricfridus antistes, vir omni bonitate conspicuus,leni correptus febre,iam multa ætate grauis,terræ reddidit corpus, cælo spiritum,Angelorum legiõibus stipatum. Eoq; humato honorificè,Clerus & populus, instinctu sancti spiritûs permoti, nullum alium se aiunt eligere aut velle episcopum, nisi Fridericum,hominem multa veneratione dignum.

Sacerdotio initiatur.

Interim Ludouicus rex,Caroli Magni filius, in quandam Rheno propinquam vrbem peruenit cum Iudith coniuge sua consecrãda: quam,nè ab episcopis anathemate feriretur,in Gallijs apud se retinere non audebat.Is Ricfridi obitu comperto,per legatos suos mandauit Traiectensis ecclesiæ senioribus, vt Fridericum sibi episcopũ deligerent, & electum cum summo honore ad ipsius palatium adducerent: nescientes iam omnes Traiectenses id antè decreuisse, quod & ipse & primates eius percuperẽt. Sed simulatquè vir Dei isthuc percepit, se tanto honore indignum proclamauit,nec debere se hominem scelcratum,aliorum pontificem fieri. Populo autem contra asseuerante,neminem illo magis idoneum inueniri,quem sibi vellent præfici: vir Dei ingemiscens obstupuit,& coram omnibus illa chrymans, ait: Cùm sim homo peccator,quo pacto ouium Christi possum pastor effici? Quid ità me vultis habere rectorẽ, qui regere non didici,quiq; me,omnium infimum facilè agnosco? Quæso ab hac sententia cessate,& ad alium me digniorem oculos animosq; adijcite. in me enim nihil, quod Deo gratum sit,comperietis. Paulo autem, vt nostis, affirmante,Oportet episcopum esse irreprehensibilem,sobrium,prudentem, ornatum, pudicum, hospitalẽ, doctorem:non vinolentum,non percussorem,sed modestum:non litigiosum,nõ cupidum,non neophytum, suæ domui benè præpositum. Ego verò, qui domui meæ præesse non noui, quo modo Ecclesiæ Dei diligentiam habebo? Qui peccati trabem ex oculo meo educere nequeo, qua ratione ex aliorum oculis festucam euellam?

Vide q̃ recuset episcopatum.

1.Tim.3.

Cùm hæc atq; alia consimilia dixisset, missi denuò sunt ex palatio regis viri potentes, qui dicerent ei, si quidem velit regis gratia frui, vt quamprimùm cum maioribus natu ad ipsum properet. Tum ille confestim surrexit, dicensq; non esse regis iussa negligenda,sed parendum eius voluntati,ad regis aulam proficisci cœpit. Sperabat enim se apud regem effecturum, nè Traiectensibus, tanquàm indignus, episcopus daretur. Vbi ad palatium peruenit, Ludouicus rex postquàm eum cõspicatus est: Gratus,inquit,mihi est aduentus tuus serue Dei:& cùm osculatus eum esset, orauit, vt in apposita sede ipsi assideret. Deindè cunctis aulæ proceribus accitis, rex Traiectenses percontatur,quem velint habere antistitem, polliceturque se illum ipsis daturum,quem cuperent. Responderunt omnes vno ore: Nos hodiè profectò nullũ eligemus alium, nisi hunc, qui adest,dominum Fridericum. Eum nos nouimus, quippe à puero apud nos versatum,& quæ Deo sunt grata, hactenùs sectatum. His dictis, rex præcepit beato viro,vt veste sacerdotali indutus, ordinandus accederet: addens, eam esse Dei voluntatem, vt id fiat, quod omnium animis sederet, nec se vllo pacto debere obluctari. At vir Dei lachrymabundus surrexit, regemque pronus adorans, Precor,inquit,domine mi rex,nè istis assentias in eo,quod postulant: sed eligant, te iubente,sanctiorem aliquem,& ego,si id feceris,quicquid iure hæreditario possideo, libens tibi tradam.Non enim potest esse pastor idoneus,qui irruẽte lupo,nec se, nec gregem tueri potest. Ego verò quinam gregem Dei aduersùs lupos conseruare potero, qui nec à meipso quidẽ illos arcere noui? Timeo sanè vir probrosus plebis sanctæ fieri episcopus,cùm quod infirmum est, solidare: quod ægrotum, sanare: quod confractum,alligare: quod abiectum,reducere: quod perditum, requirere nesciam. Horrendum est,teste Apostolo,incidere in manus Dei viuentis, cuius ista apud Prophetam minitabunda vox est: Væ pastoribus,qui pascunt semetipsos. & itèm: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum,& sanguinem perc-

Mirè detrectat munus antistitis.

Heb. 10.

Eze.34.

euntis in die tribulationis exigam ab eis.

Hæc illi prolixè prosequenti,rex per nomẽ Christi adiurato pedum tradidit, & coram se Episcopum eum ordinari præcepit. Tum ille cernẽs nulla ratione se posse subterfugere,mœstus ad templum se contulit, multa militum caterua sequente, ibique tales Domino preces gemebũdus obtulit,manibus in cælum sublatis: Domine Deus omnipotens,qui in Trinitate perfecta dominaris & regnas: cui secreta omnia patẽt, qui scrutaris renes & corda:tu scis,quòd inuitus cogor pontificis munus exequi. Nõ enim sic ego sum corpore & animo constitutus,qualem tu me velles. Interim nihilo minus credo,pijssime & amantissime Deus,te volente isthuc fieri. Itaque totis te visceribus rogo,quoniam tibi soli peccaui, & malum coram te feci vsque in præsens, vt delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas mihi condones,malorum præteritorum des veniam,à futuris serues:vt ad viam veritatis reductus, nocte ac die possim meditari & scrutari legem tuam, facereque quod tibi sit gratum & acceptum.Sana me rex æternæ gloriæ,medice medicorum, medicina malè habentium, instaurator eorum omnium,qui sperant in te: saluum me fac,& saluus ero: quia tu es laus mea, lux mea, fortitudo mea,consolatio,illuminatio & corona mea:qui viuis & regnas per omnia sæcula sæculorum, Amen.Misericors & miserator,qui neminẽ vis perire, sed omnes salvos facere:pœnitet me criminum meorum,quæ hucusquè admisi aduersùm mandata tua.Itaque recipe me pœnitentem, & de tua misericordia confidentem. tua enim vox illa est:Viuo ego:nolo mortem peccatoris,sed vt magis conuertatur & viuat. Exorabilis Domine,exaudi me deprecantem,sicut audisti latronem à cruce pendẽtem, & propè serò pœnitentem,& largire mihi spiritum sapientiæ & intellectûs, spiritum consilij & fortitudinis,spiritum scientiæ & pietatis,& spiritum timoris tui. Pone verbum tuum in ore meo,vt docere possim populũ tuum pro voluntate tua, & fac me fortẽ & constantem in cæremonijs tuis:vt tuæ protectionis vallatus armis,oẽs meos gregiũ tui mihi crediti visibiles & inuisibiles vincam hostes. Confirma me in omni opere bono,& dirige gressus meos in semitis tuis: & non veniat mihi pes superbiæ, nec manus peccatoris moueat me. Pone custodiam ori meo,& ostium circunstantiæ labijs meis,nè ex eis egrediatur verbũ mendax in conspectu tuo,sed quod omni tempore placeat tibi. Custodi gregem tuum rex regum & domine dominãtium,& pastor pastorum,cui ego iam præficior pastor criminosus:nè quam lupus rapax ouem ex illorum rapiat & dilaniet,sed tua sancta dextera semper illũ foueat ac tueatur. Tu scis Domine,quarum ego rerum indigus sim,& quid petere abs te debeam. Præsta tu id mihi, quemadmodùm ego spero,& confido tibi.

Cogitur fieri Episcopus.

Cõsecratur Episcopus.

Vix precem hanc absoluerat,cùm ecce rex cum alijs superuénit Episcopis,eumq; curauit ordinandum cum multa celebritate. Quas verò laudes & grates Clerus & populus,eius consecratione mirificè exhilarati,Domino egerint,paucis dici non possit. Peractis omnibus,quæ ad eam rem pertinerent,Imperator Clerum & quorquot illic aderant nobiles & ignobiles,ad suum inuitauit conuiuium, & pro amore sancti viri diem illum haud secùs atquè insignem solennitatem,cum multa lætitia ad vesperam vsque exegit.At sanctus Episcopus,memor beatæ Cæciliæ, quanuis corpore videretur interesse epulis,spiritu tamen cum Domino epulabatur,hos secùm versiculos tacitè reuoluens:Ciba me Domine pane vitæ,& aqua sapientiæ,vinoque compunctionis pota me:quoniam dedisti metuentibus te significationem, vt fugiãt à facie arcus. Peracto prãdio,more suo vacabat eloquijs diuinis,peccatorum suorum remedia poscens à Deo.Nec paruipendẽdum sibi existimabat onus pontificium, in ipsius humeros conjectum.

Inter epulas studet cõpunctiõi.

Prat.59.

Altera luce Imperator secum animo voluens,propter illicitum matrimonium fieri posse,vt quandoquè ab Episcopo Friderico cõmunione priuetur:iussit eũ accersiri,& coram Episcopis,qui aderant,eum demulcendo sic allocutus est:Dominus te in sacerdotem magnum elegit charissime,tanto muneri idoneum te sciens. Oro igitur, vt perseuéret in te studium adhortandi & verbum Dei prædicandi apud feroces maritimas gentes. Est sanè insula Vualacrana, tibi, vt reor, satis cognita,in qua proh dolor,quod nupèr ad nostras peruenit aures, passim sibi matrimonio iungunt neptes suas, aut etiam, quod est deterius, sorores vel ipsas quoquè matres suas. In illa autem

Corrupti mores in insulæ Vualacranæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem insula,vtì satìs constat,antecessores tui strenuè laborârunt: quod verò ipsi excolere non potuêre,tibi proculdubiò absoluendum reliquerũt. Adiuro igitur te per Deum viuum & verum,vt si quis siue nobilis,siue ignobilis,siue dominus,siue seruus, diues vel inops,à Christiana religione aberrans,eiusmodì se facinoribus contaminârit,vbì primùm id resciueris,corrigas illum. Quòd si repræhensus abs te, nõ se ad meliorem frugem receperit,& te vel Ecclesiam non audiërit, à communione fidelium authoritate tibi tradita illum separes, sitque ceu ethnicus & publicanus, donèc vera pœnitentia conuertatur ad Dominum,qui semper paratus est misereri. His ab Imperatore dictis,vir sanctus ingemuit, aitque ad illum: Grauiter quidem me obstringis Domine Imperator,sed quæso,dic mihi,num salua tua gratia facturus sum,quod hortaris. Tum Imperator,quasì iam de se securus, Non solùm, inquit, salua mea gratia id
Iere. 6. feceris,sed si voluëris,me quoquè ea in re adiutorem habebis. Mox vir sanctus, plenus spiritu Dei & memor sermonis,à Domino ad Ieremiã dicti: Probatorem dedi te in populo meo robustũ: & scies, & probabis vias eorum:ad Imperatorẽ se inclinans, ait:Dic mihi,oro,Domine Imperator,si sit edẽdus piscis, à capiténe, an à pedibus incipiendum est?si fabrica construenda,à parietibúsne, an verò à fundamẽto inchoandum? Imperator facilè aduertens,quorsùm ista spectarent,non sine admiratione respondit:Piscis pro meo iudicio rectiùs à capite primùm editur,atque indè ad caudum vsque proceditur. Fundamentum quoquè priùs collocandum est,deindè parietes extruendi,alioquì sine dubio collapsuri. Rectè, inquit vir sanctus,mi Domine,locutus es. Et eccè Dominus te voluit esse caput & fundamentum Ecclesiæ suæ, vt bonum omnibus de te exemplum præbeas. Iraque à capite mihi sumendum est initium,vt ab illo excluſis vitijs,& fundamento probè collocato, per corpus ad caudam, Deo me adiuuante,pro viribus pertingam, & parietes in sublime promoueam. Tu ergò mi Domine stare te existimas: sed quanùs grauem iam ruinam feceris, vide tamen, nè
Hãc Guelphum quidam vocãt primũ Comitẽ Altorffensem Luc.11. grauiùs cadas. Habes coniugis loco Iuditham tibi sanguine propinquam, Guelphi Bauarorum Ducis filiam:quam si non repudiaueris, & dignam Deo egeris pœnitentiam,iam antè prædico tibi imminere regno tuo immane excidium, completumque iri in te sermonem illum Saluatoris: Surget gens contra gentem, & regnum aduersùs regnum. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filij in parentes,& morte eos afficient. Quæ quidem si in tua tempora non inciderint,
Leuit.18. poteris securus vti frui isthac fœmina. Sin autem inciderint, non poteris habere ambiguum,non fuisse gratas Deo nuptias istas. Scriptum est enim:Omnis homo ad proximam sanguinis sui nõ accedat,vt reuelet turpitudinem eius.& iterùm: Anima, quæ
Prou.6. fecerit quippiam ex istis,peribit de medio populi sui. Et Salomon in Prouerbijs: Qui adulter est, inquit, propter cordis inopiam perdet animam suam. Turpitudinem &
1. Cor. 6. ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur: quia zelus & furor non parcet in die vindictæ. Et Apostolus scribit Corinthijs: Fugite fornicationem.
Heb.13. Omne peccatum,quodcunque facit homo, extra corpus est. Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.itemque alibì: Fornicatores & adulteros iudicabit Deus. Et
1. Cor. 7. reuerà etiamsì coniunx tibi legitima foret, Domine Imperator, nec tuo fata sanguine, at nihilominùs illud Apostolicum animaduertere debes, quod ille diuinitùs tradidit:Qui habent vxores, quasi non habentes sint. Quid verò beatus Gregorius in Ca-
Repræhendit illicitas Ludouici Imperat. nuptias. nonibus dicat,quæso nè molestè feras,si commemoremus.Si quis,inquit,duxerit neptem in coniugio,anathema sit. Itaque si vis æternos gehennæ cruciatus euadere, & vita frui sempiterna,vera ductus pœnitentia, sperne isthuc coniugium, & ad Domi-
num conuertere,vt det veniam tibi. Vana est enim huius mundi gloria, & omnis caro fœnum.

Cùm hæc diceret vir sanctus,& multi etiam pontifices eius sententiam confirmarent,atque ad abolendum tam inuisum matrimonium,permulta sacrarum literarum
1. Pet. 3. testimonia proferrent, neque ea tamen Imperator ità, vt par erat, animaduerteret, rursùs vir DEI sic eum compellauit: Nos quidem, Domine Imperator, secundùm
Ezech. 3. Apostolum, D E V M timere debemus, eiusque seruare mandata: te autem honorificare,& in rebus bonis consentire tibi: mala autem non modò non approbare, sed etiam corrigere,dicente scriptura: Si non fueris locutus, vt custodiat se impius à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem verò eius de manu tua requiram. Nos igitur si tibi peccatum tuum non indicaremus, neque id reprehenderemus,tu ab illo te non reuocares, nec conniterēris redire ad vitam, nosque vnà tecum propter silentium nostrum æternis ignibus addiceremur. Quamobrèm nobis ex officio incumbit,spiritalibus consilijs sanare peccato laborantem.

Vix sermonem hunc beatus Episcopus absoluerat, & Imperator erubescens, ad tempus doluit,defixisque humì luminibus,illachrymans dixit: Peccaui,& deflexi à recto itinere:agnosco erratum meum, vestroque me iudicio submittens,libenter quod à me perperàm gestum est,corrigam. Respõdit Deo dignus Episcopus Fridericus: Id si tu ex animo feceris,cum Domino redibis in gratiã, qui, vt tuipse dixisti, misericors est,& semper paratus misereri: eritque tibi pater,& tu illi filius, si tamen ab illo retrò non recesseris. Noli ædificare domum tuam super arenam, sed potiùs super petram: ne irruente imbre,& ventis flantibus,& flumine inundante cadat,& fiat ingens ruina illius. Nos verò non cessabimus orare pro te &postulare,vt implearis cognitione voluntatis Dei,& ambules dignè coram illo, per omnia placens ei. Tu autem tenta teipsum,& proba num sis in fide. Reddet proculdubiò iustus iudex in illo tremendi iudicij,die vnicuique iuxta opera sua. His tandèm confectis, cum cæteris pontificibus Imperator beatum virum vocauit ad prandium: ac deindè cum summo honore à se Traiectum dimisit. Cumque ad Rhenum ventum esset, eius regionis Clerus & populus,qui domi remanserat,in vnum collectus,illi ruit obuiàm, Deoque pro optato patrore gratias agens immensas,ad castrum eum cum dignis laudibus deduxit, atque in templo beatissimæ matris Dei,vbì cum socijs conditus est martyr Bonifacius,in Episcopi sede cum collocauit. At ille suo more ad singulas sanctorum aras precaturus accessit,& eodem die sacrificium offerens, cùm ad populum cõcionatus & ei benè precatus esset,peracto ministerio,domum abire permisit.

Imperator lachrymãs, agnoscens culpã suã. Matt. 7. Rom.2. Apoc.22. Accipitur honorificè à Traiectẽsi s. Friderico

Mansit autem in eodem castello diù satìs,populum docens,'ità vt quicquid illic vetusti erroris relictum erat,diuinis eloquijs extirpârit. Non efferebatur animus eius pontificia dignitate,sed conuenienter scripturæ diuinæ, quanto erat maior, tanto se magis humiliabat in omnibus. In præstandis eleemosynis æquè, vt antèà, fuit largus, ad suscipiendos peregrinos semper paratus,captiuis & compeditis liberandis deditissimus. Visitabat infirmos,nudos vestiebat, cunctis se affabilem & amabilem exhibebat,vigilijs & orationibus delectabatur, cum Propheta septiès in die laudem Domino dicebat. Semper vno & eodem erat animo: odij & iræ planè expers, pacis verò & concordiæ studiosus, morum integritate nulli secundus. Quicquid in muris templi, fratrum domicilijs & in parietibus castri collapsum fuerat,instaurauit,&religiosioribus quibusdam clericis &laicis,nè quid erroris aut perturbationis existeret,asseruandum commendauit. Deindè diœcesim suam visitare cupiens, ad insulam supradictam studio euangelizandi primùm iter intendit suum: salutatisque fratribus domûs, natiuim conscendit,& prospero cursu ad Vualachranam appulit. Egressus autem in terram,ad ecclesiam se contulit, iubens interìm in aprici gramine campi suum figi tentorium. Eum verò vt eius insulæ habitatores conspexêre, multi, quibus senior erat mens,vndiquè ad eum confluere,& eo,quo par fuit, honore eum excipere cœperũt: porrò complures ijs,quæ antè diximus, polluti flagitijs, iam arma sua aduersùs eum expediebant,tanquàm prælium inituri,aiebantque se, si quid ipsis molestiæ attulisset, illum planè trucidaturos. Id vbì sanctus Episcopus accepit, sanctam omnibus synodũ indixit, excommunicationis sententiam intentans illis, quì nollent ei interesse. Illi verò minas eius floccipendentes, in sua peruersitate permanserunt. Porrò soli seniores ad sanctam venêre synodum, & eam,quam decebat,in omnibus obedientiam declarârunt. Beatus autem antistes vt vidit illorum obstinatos animos,seque illis conuertendis fruſtrà nauare operam, cum lachrymis obsecrabat senes oẽs illic præsentes,vt ad destruenda incesta illa connubia pro sua virili opem ferrent, Dominoque talèia duplicata referre curarent. Non recusârunt illi, sed rogârũt refractarios illos, nè tam barbaros se exhiberent, sed ab Episcopo, cuius curæ essent commendati,veniam peterent, suamque culpam faterentur & agnoscerent:nè,si secùs faecerent, Dominus totam insulam vel peste,vel fame,vel hostili incursu perderet,& pastorem ipsis oppositũ despicere viderẽtur. Interìm Episcop' cũ Clericis in ecclesia Deũ rogabat gemitibus

Ecclesi.5. Psal. 118. Ire in insulã Vualachranam. Indicit synodum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mitibus inenarrabilibus,vt illorum cordibus adſpiraret ſanam mentem & voluntatẽ agendi pœnitentiam,& in operibus bonis eis præſtaret conſtantiam,nè poſt ſuſceptã emẽdationem rursùs inſtàr canũ redirẽt ad vomitum.Nõ deſpexit Deus preces ſerui ſui. Proxima enim luce illo cum Clericis de ſcripturis diuinis colloquia miſcente,ex pagis vndiquè ad eum accurrère permulti, ex animo petentes veniam, & dignam ſe acturos pœnitentiam pollicentes. Tum vir ſanctus mirificè exhilaratus, in ſanctum ingreſſus eſt conuentum,dixitque eis,nõ poſſe illos dignam agere pœnitentiam, niſi fœda priùs connubia diſcinderent & execrarentur, iuramentoque confirmarent, ſe ea nunquàm repetituros.Id poſtquàm omnes deuotis animis fecêre, agendamq; pœnitentiam ſuſcepêre,vir Dei aliquot dies manſit illic, docens illos ea, quæ Dei ſunt. Cùm autem indè eſſet abiturus,magnę ſanctitatis preſbyteros apud illos reliquit,qui plebem in officio retinerent: atque ità cunctis valefaciens, inter eundum ſuas viſitauit parœcias:cunctisque rectè conſtitutis,Traiectum venit, & aliquandiù illic moratus eſt.Deindè concionando & eccleſias ædificando, totam ſuam perluſtrauit diœceſim,Dominoque ſuo non poſtremus agricola,vineam egregiè inſtaurauit, familiæq; eius,cui erat præfectus,cibum ſuo tempore miniſtrauit: vt ab eo veniente vigilans & ità faciens,talentumque ſibi traditum duplicans inuentus,ab eo conſtitueretur ſuper omnia bona eius,& in eius gaudium introduceretur.

Multi priùs refractarij,in inſula ſe corrigunt.

Matt.25. Luc.12.

Imperator autem vbi didicit omnia proſperè ceſſiſſe beato viro, nihilque in ea inſula diabolici erroris reſediſſe,non auſus fuit diutiùs apud ſuam Iuditham illic hærere: ſed in Gallias proficiſcens,ſalutauit eam,& dixit:Hunc nobis in noſtro negocio aduerſantem Epiſcopum,ſi potes aut vllis flectere precibus,aut muneribus excæcare, nè id quæſo intermittas.Sin minùs id potes, minis eum expugnare contende. Fecit illa,vt erat iuſſa, & modò precibus eum pulſans per epiſtolas,modò innumeras offerens diuitias, ſanctum virum, qui in nullis ſperauit pecuniæ theſauris, eò conabatur inflectere,vt ſua authoritate ipſis faceret poteſtatem in damnato coniugio perma-nendi.Sed cùm ille ſæpè recuſaret,idque ſine Pontificis maximi & aliorum præſulum iudicio fieri non poſſe aſſereret,Imperatrix bile pércita, amoreque inſano obcæcata, etiam iniuſſa ſecuta eſt Imperatorem,multisque nominibus Deo charũ pontificem accuſauit,iam animo pertractans, qua eum poſſet ratione quandoquè tollere è medio.Iam verò non contenta,vt fertur,cum Imperatore præter fas cõcumbere, etiam Bernardum quendam,quem è ſacro fonte Imperator ſuſceperat,adoleſcentem Deum timentem,vt quondàm Aegyptia mulier Ioſeph patriarcham, ſæpè ad fœdam ſecum explendam libidinem prouocabat.Illo verò recuſante, & adulterij immane eſſe crimen aſſeuerante,Iuditha excandeſcens, veritaque nè tanta eius turpitudo ad aliorum notitiam deduceretur,omni ſpurcitia & dolo plena, iuuenem inſontem crebrò apud Imperatorem detulit,quòd vi ipſam opprimere conatus eſſet. Vbi id cognouit Bernardus,voluit ſe innoxium declarare, idque coram Imperatore & duobus filijs eius Lothario & Ludouico,qui tum erant in Theodonis palatio : ſed nemo erat auſus eum illo ſingulare inire certamen. Porrò vt beatus Fridericus Epiſcopus iſthuc reſciuit, multùm doluit,& inſtàr Samuelis Saulem lugentis, ardentiſſimis precibus rogabat omnipotentem Deum pro Imperatore & perfidioſa coniuge eius, vt illis ſanam mentem largiretur.

Iuditha Imperatoris cõiunx,ſtrenuã virum Dei expugnare contendit.

Gen.39.

Iudithæ in Bernardum calumniæ.

Per id tempus ſacerdos quidam Odulphus nomine,in Oreſchot morabatur, vir ſanctiſſimus & nobilis genere, patrem habens Bodgiſum, concionator egregius, diuinarum ſcripturarum lectioni deditus, bonorum operum cumprimìs ſtudioſus. Is quadam nocte feſſa membra in lectulo reponens,per viſum angelum Domini multo lumine conſpicuũ ſibi adſtantẽ vidit,& talia roſeo ore verba promẽtem : Surge ſerue Dei,& ad Traiectenſe caſtrum propera,manſurus illic cum cæteris famulis Chriſti,& beato Friderico Epiſcopo ſtrenuam nauaturus operã in habendis ad populum concionibus, vbicunque illi viſum erit. Ea viſione perterritus vir Dei Odulphus, nocte ſurrexit,& itineri res neceſſarias parauit, memorque ſententiæ Saluatoris, Omnis qui reliquerit domum,vel fratres,aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios,aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit: relictis omnibus, DOMINVM eſt ſecutus,& poſt triduum Traiectum peruenit.

Huius vitã quęre Tomo 3. Iunij 12. die.

Matth. 19.

Odulphus presbyter venit Traiectum.

Pro-

Proceſſit autem in occurſum eius Fridericus Epiſcopus cum Clero, & tanti viri aduentu exhilaratus, cum multo gaudio & honore eum excepit. & poſt preces ad Dominum in templo fuſas, in Auſtrali parte caſtri dedit ei hoſpitium ſatìs commodum, cum adiuncto illi viridario. Ille verò talem ſe prębuit bonis conſectandis operibus,vt tanquàm lucerna coram Domino lucens,omnibus reſplenderet,ità vt tam à Pontifice Friderico,quàm fratribus,pater monaſterij vocaretur.

Frisones Arriani. zant.

Ea tempeſtate Friſones, malo dęmone id agente,tam malè de ſacroſancta Trinita-te pleriſq; locis ſentiebant, vt Sabellij Arrijq; hæreſes ab inferis excitatę viderentur. Sanctus Epiſcopus ea re percepta,animo commotus eſt,multumq; flens & eiulans,ci-tò ad eos profectus eſt, & pagos atque villas, eos docens, peragrauit. At proh dolor neq; per ſeipſum,neque per ſocios ſuos ferocem illam gentẽ corrigere potuit:& cùm animi dubius eſſet,quidnam agendũ foret,tandèm accepto conſilio Traiectum miſit legatum, qui S. Odulphum rogaret, vt quanta maxima poſſet celeritate ad ipſum in Friſiam contenderet. Eo nuncio accepto, vir Dei præ martyrij deſiderio lętus effici-tur,& tanquàm ad epulas inuitatus, iucundo animo ſe dedit itineri, & Straueram,vbi Episcopus erat,peruénit.Eo viſo,Episcopus mirificè lætatus, cùm eum oſculatus eſſet,cum illo pariter totam regionem prædicando perambulauit. Erant enim ambo gladio ſpiritũs,quod eſt verbum Dei,armati,populumque illum ferum & belluinum virali alimonia paſcentes,breui tempore in agnos mutárunt,& ad Catholicam fidem reuocárunt. Scripſit autem beatus antiſtes in chartis de S. Trinitate quædam,easque miſit ſacerdotibus parœciarum diœceſis ſuæ, vt ſi repullularent errores, crebrò pulſis prælegerentur palàm.

Fridericus & Odulphꝰ eos conuertunt.

Symbolum S.Friderici.

Aeternus eſt pater,æternus & filius,æternus & ſpiritus ſanctus. Diſtinctio enim in perſonis,vnitas cognoſcitur in natura. Omnipotens pater, omnipotens filius, omnipotens & ſpiritus ſanctus. Trinum quidem nomen, ſed vna virtus & potentia. Filius à patre incompræhenſibiliter genitus: Spiritus ſanctus à patre & filio ineffabiliter procedens: poteſtas non accidens,ſed perpetua & indiuidua manens : ſummitas ſociabilis, regnum ſine fine,gloria ſempiterna. Quæ ſola creat,ſola peccata dimittit, & cęlorum regna concedit.

Idem habet Abbas Regino in Chronicis.

Inſuper ad placandam ſacroſanctam Trinitatem, Orationem de ipſa compoſitã pro ſalute plebis quotidiè ter,nempè manè,meridiè & veſperì iuſſit recitari. Porrò beato Odulpho,ex conſilio Cleri & fidelium eius loci laicorum,quanuis inuito,Stauerensem eccleſiam curandam commiſit:cunctisque rectè & ordine conſtitutis,Trajectum ſe recepit.Vt autem impleretur beati viri prophetia,anno ſalutis octingentesimo octuageſimoquinto Murmanus Britonum rex regnum Francorum inuaſit, Impe-ratori arma inferens,quòd propter fœminam deflexiſſet à recta via,Deique præcepta & legem neglexiſſet.Erat eius Murmani ingens exercitus, vrbesque ac viros & pagos in Gallijs cepit & vaſtauit,atque innumeros trucidauit,multisque auctus ſpolijs,nullo accepto incommodo,in ſua ſe recepit. Imperator quidem magnis coactis copijs illum inſecutus,cum eo conflixit non ſemèl, ſed infeliciter, permultis è ſuis deſideratis proceribus. Tandèm ampliſſima ei offerens munera,pacem ab eo petijt,& hoſtem ſibi cõciliauit. Nec latuit populum, cur permiſiſſet Deus ea calamitate affici ſanctam Eccleſiam ſuam,& iam de illicito Imperatoris coniugio multum in eo murmur audiebatur. Anni verò illius circulo euoluto,Imperatrix Bernardum,cuius antè meminimus,ad ſe euocauit, licèt nolentem,vt eius animum placaret, ſtimulanteq; eam turpi amore,cum Imperatore eum in gratiam reduxit,tanquàm miſerta illius, & plerunq; illum apud ſe detinuit.Ità fiebat, vt crebra eaque varia & inania inter ipſos colloquia haberentur,quæ tandèm adeò feruntur iuuenis animum corrupiſſe,vt cum Imperatrice Iuditha dormierit. Ea re in vulgus ſparſa, Pipinus, Imperatoris ex Irmingarde Regina filius,magno animi mœrore affectus,cum leſſe Ambianenſium Epiſco-po & Hilduuino Archicapellano, & Magfrido ac Eleazaro Abbate, atq; Godefrido alijſq; permultis regni primoribus Imperatorẽ adijt,multa ei obiecit, & reginã adulterij accuſauit.Imperatore verò nihil reſpondente,ſed toruis eos oculis adſpiciente, atq; caput agitante,illi reginam Iudithã vi abſtulerunt,& in monaſterijũ velatã detruſérũt,domũq; abiérunt.Sed poſt menſes nõ adeò multos Imperator Iuditha recepta, Bouiomagium profectus eſt, & cum multis alijs etiam leſſe Epiſcopum captum,qui

Iuditha accuſatur adulterij. Truditur in monaſterium,ſed id Imperator atrociter vlciſcẽs

Murmanus rex vexat Franciam.

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in cordis simplicitate Iuditham velauerat, vt ad meliorem frugem ea se reciperet, à sua sede remouit, cogens episcopos, vt eum exauthorarent: quæ res cunctis bonis displicuit: porrò alios in carcerem coniecit, alios exilio mulctauit.

Gregorius Papa pœnitentiam indicit Imperatori.

Vbi Gregorius Pontifex Romanus id comperit, multùm doluit, profectusq; ad Imperatorem, durè eum obiurgauit, admonuitque vt cum coniuge resipisceret, veniamque illis suppliciter petentibus, iciunium & pœnitendi formam præscripsit: Episcopis verò tũ præsentibus, tum absentibus Apostolica authoritate præcepit, vt ipso recedente, Imperatorem & prophanam coniugem eius admonerent, & spiritalibus eloquijs pascerent: & si negligerent satisfactionem ipsis impositam, non alio quàm ethnicorum & publicanorum eos haberent loco, & perpetuo plecterent anathemate. Tum verò Imperator denuò se prosternens, fassus est peccatum suum, in omnibus morigerum fore promisit, Pontificemque Gregorium vt pro se & regni sui statu Deũ depreearetur, orauit, multisque eum regijs muneribus affecit. Sed Pontifex nihil illis muneribus transuersim actus, sed prudẽtiam serpentis & columbæ simplicitatem retinens, Imperatorem propter ea, quæ diximus, repræhendit, multaq; tum ei, tum proceribus eius sanctorum pignora, quæ pro illorũ salute secùm attulerat, elargitus est: & cùm saluberrimis de vita æterna adhortationibus eos instituisset, vltrò citroq; vale dicto, cum suis Romam reuersus est. Sed non diù pòst Imperator redijt ad vomitũ, & auxit etiam peccatum suum. Interìm Episcopi Germaniæ & Galliæ, memores præcepti Pontificis, per seipsos coràm, & per epistolas eum absentes orabant, nè ità segereret. At ille palàm eos odio prosequebatur, inprimis autem Fridericum Episcopum, qui diuino spiritu repletus, aperuit ei facinus suũ, nec quicquam reticuit, quòd æquitas dici postularet, atque præ cæteris vrgebat eum, vt sese corrigeret, nõ odio vllo aut liuore ductus, sed diuino ipsum timore stimulante, nè vnà cum illo periret: dixitque ei: Non licet fœminæ sacrum acceptum velamen abijcere: idque confirmabat sententia Zachariæ Pontificis sanctissimi, ità scribentis in Epistola ad Gallos: Qualicunque modo mulier, permittente canonicè viro suo, aut eo defuncto, velum sanctum acceperit in caput aut sponte, aut inuita, in eo permaneat omninò, nec dimittat.

Imperator redit ad vomitum.

Odit Fridericũ Episcopum, ipsum arguentem.

Porrò anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo tricesimooctauo, cõuenêre filij Imperatoris, & communicato cum Episcopis, Ducibus & proceribus consilio, propter ignominiosum illud coniugium, & quòd summi Pontificis iussa cõtempsisset, in quendam occultum locum eum includere decernunt, donèc agat præscriptam pœnitẽtiam, & Deum sibi propitium reddat. Id postquàm gestum est, Iuditham ab Episcopo Ieſse velatam, in Italiam ablegârunt, mortis ei minas intentantes, si indè reuerti aut aufugere ausa esset. Verumenimuerò non multò pòst Ludouicus Imperatoris filius, ea patris fortuna commotus, collectis quotquot potuit Francis, Imperatorem vixdùm inchoata pœnitentia è custodia eduxit, & Aquisgrani honorificè in eius sedem reposuit & palatium. Mox verò Imperator Ebbonem Rhemensem Archiepiscopum, virum sanè religiosum, vt potest animaduerti ex scriptis eius, iussit comprehendi, & ab Episcopis, quos ad id compulit, sine causa deponi. Deindè legatos misit in Italiam, qui Iuditham indè adducerent, venientemque summo cum honore & gaudio excepit: sed timens Episcopos, cum ea rursùs, relicta Francia, in oppidũ quod-dam Rheno adiacens profectus est, deinceps quotidiè in eorum conuiuijs citharis & lyris, & tympanis, & tibijs personantibus.

Ludouicus Imperator à filijs includitur.

A Ludouico filio liberatur.

Ebbonem Episcopum deponi curat.

Cernens igitur beatus Episcopus Fridericus induratum esse pectus illius, per epistolam significauit ei, nisi resipisceret, se illum excommunicaturum. In ea epistola multas habuit sanctorum Patrum sentẽtias, & inter cætera scribit in hanc sententiã: Quandoquidèm Christi seruum te dici & haberi vis, quid ità seruos eius, Anselmum Mediolanensem, Vuolfoldum Cremonensem, Theodulphum Aurelianensem, Ieſſe Ambianensem, Ebbonem Rhemensem antistites sine vlla ratione condemnâsti? An verò id iussit, vt faceres, ille, qui per prophetas suos dicit: Qui vos tangit, tãgit pupillam oculi mei? & rursùs: Nũquid vos vltionẽ reddetis mihi? Et si vos vlciscimini contra me, citò velociter reddam vicissitudinem super caput vestrum. Nõsti Apostolum dicentem: Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Suo domino stat aut cadit. Tu certè non vis nisi à te iudicari seruos tuos. Si quis alius id attentet, stomacharis & pœnas ab eo repetis. Quod igitur tibi fieri non vis, cur tu id facere Domino dominorum nõ dubi-

Epiſcopi, quos Ludouicus vexauit.

Zach. 2. loci. 3.

Rom. 14.

dubitâsti? Pessimè quidem feciſti, non enim ab hominibus, sed à Deo iudicandi sunt summi sacerdotes, nec à prauæ vitę hominibus lacerandi, sed potiùs à fidelibus tolerandi. Præterea in conuiuijs vestris quotidiè sunt cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & opus Dei non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. Quamobrèm vindicabit Deus in vobis seruos suos, & dilatabit infernus animam suam, & os suum, nisi resipueritis, aperiet, in eumque vos descendetis, & sublimes vestri deprimentur oculi, eò quòd posueritis amarum in dulce, & dulce in amarum. Esaiæ 5.

Huiusceemodi verbis Imperator magis etiam in virum Dei ira inflammatus, de eius nece tractare cœpit, reginęq; ad eam semper instiganti id negocij dedit, vt eam confice ret. Atque ità in Gallias proficiscens, profanam Imperatricem apud Rhenum reliquit, vt eam cædem acceleraret, ac deindè ipsum incunctanter sequeretur. Multas igitur illa beato viro molita insidias, cùm eum nec precibus, nec amplissimis promissionibus flectere posset, quadam æstate illo Traiecti, paucis retentis militibus, more solito cum fratribus degente, atque illic suum præstolante obitum, quem impendére sciebat, Imperatrix sub dies Caniculares conuocatis vndiquè ad se illis, quos sibi & Imperatori fidos nouerat, ità locuta est: Quanta præ cæteris Episcopis molestia & me & Imperatorem Fridericus præsul afficiat, vos latére non puto. Itaque modis omnibus oratos vos velim, quos alioquì nostra capessere iussa par est, vt me de illo vlciscamini, idque arte quadam, nè res innotescat, vndè vobis ingens possit creari periculum. Eius facinoris amplissimam à nobis mercedem expectabitis. Dispicuit is sermo omnibus religiosis & probis viris: sed duo superbi & cupidi iuuenes promiserunt reginæ se eam rem curaturos, modò velit præmium pollicẽri. Vbì id illa promisit, & omnes iurârunt se Episcopo minimè indicaturos, illi cùm sicas accepissent, Traiectum se contulerunt. Quò cùm peruenissent, dixerunt se habere in mandatis à regina, quæ Episcopo cuperent indicata. Quod vbì Episcopo ad sacrificandum sese præparanti significatum est, ille ingemiscens, erectis sursùm oculis & manibus, Deo prolixè gratias egit, quòd tempus optatæ mortis adesset. Deindè ad adstantes vultu angelico conuersus, Scio, inquit, quid isti velint: sed expectare eos iubeo, donèc peragatur sacrificium. His dictis, è cathedra pontificia surgens, Missam cum multa deuotione celebrauit, & post lectum Euangelium sermonem habuit ad populum, obiecturus obscurè & tectè prędixit, nè illos mœrore afficeret, à quibus se haud aliquandò patrem nouerat amari. Ait enim, se illo die escam sempiternam cum sanctis in cælis à Domino præcepturum: porrigensque eis corpus & sanguinem Domini, omnibus valedixit, & pastor fidelis pastori bono Domino nostro Iesu Christo oues ipsi commissas commendauit. Vidisses tum clerum & populum omnem prę dolore lachrymantem, nec tamen scientem, quid hæc sibi vellent, quæ ab Episcopo fiebant. Absoluto sacrificio, sic vt erat vestitus, in oratorium sancti Iohannis Euangelistæ, vbi eius sarcophagus erat, ingressus, exclusis omnibus præter vnum Capellanum eum, sanctorum omniũ cum lachrymis & suspirijs patrocinia imploraui, & deindè pro, qui ad ipsum missi erant, iussit introduci. Illis intrantibus, Capellano suo præcepit, vt retrò altare Saluatoris ambularet, nec rediret, donèc ab ipso esset accitus. Cũq; eum solus esset cum sicarijs illis, cosq; trepidantes cerneret, ait ad eos: Facite, quod iussi estis, intrepidi. Ego enim aduentũs vestri causam sciui antè, quàm vos huc venirent. Id vbi illi audiêrunt, cùm eum vltrò mortẽ expetere viderent, in extis eum sicis percusserẽ, atque itridiculè vicissìm dixerunt: Vlta se est de te regina nostra.

5. Fridericus pręcidit obitũ suũ.

Constantia sancti viri.

Cędituŕ à sicarijs.

At martyr Dei quibus poterat viribus vulnera compressit, nè sanguis & intestina effunderent, dixitque sicarijs illis, vt properè abscederent, nè compræhenderentur. Illis celeriter aufugientibus, post aliquantam moram accersiuit vir beatus Capellanum suum, iussitque vt ex muro contemplaretur, num illi nuncij Rhenum traiecissent, & ea vterentur celeritate, ipsi renunciaret. Fecit ille, vt iussus erat, reuersusque ad Episcopum, vt eum vidit in facie mutatum, penè exanimatus quæsiuit, quid haberet, aut quidnam ipsi accidisset. Tum vir sanctus rogans eum, nè perturbaretur, Percussus sum, inquit, fili mi. Aduoca fratres & commilitones meos, accersi populum Dei, vt reddant me, vndè egressus sum, terram terræ, orentque vt spiritus meus, licèt indignum, dirigatur ad Dominum, pro cuius legibus & amore sanguis meus hodiè fusus est. Id postquàm ille audiuit, euellens capillos suos & flens, miserabiles dabat voces.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vbi autem cæteris indicauit, quis planctus, quę lamenta illic extiterint, nemo prodignitate explicare queat. Tandèm sancto Odulpho, beati viri cooperatore, cum Clero & populo aduenientę, simulque omnibus clamantibus, Cur nos pater orphanos derelinquis? gloriosus martyr cum lachrymis prophetico spiritu dixit: Fratres & filij mei charissimi, si qua mihi pars est cum sanctis in cælo, non vos relinquam desolatos, sed pro vestra salute & incolumitate perpetuus ero intercessor. Sed noueritis tamen propter Imperatoris, cõiugisq; & procerum eius peccata, totum regnum, Danorum incursione vastatum iri, & propter iniquitates nostras etiam hanc vrbem & diœcesin pœnas luituram. His ægrè prolatis, cùm populo benè precatus esset, viuus in tumulum intrauit, psalmodiasque, quę in funere cantari solent, ipse inchoans, dixit: Placebo Domino in regione viuorum.

Prædicit clades regni ex barbarorũ incursione.

Deindè crebrò repetens versum hunc, In manus tuas Dñe cõmendo spiritũ meum, cælum supinus intuebatur. Et cùm dixisset, Hæc requies mea in seculum seculi: hic habitabo, quoniam elegi eam: Domino spiritum reddidit. Clericis autem corpus eius humantibus, tanta odoris suauitas totam complcuit ecclesiam, vt præsentes odoris nihil ambigerent beatorum spirituum illuc multitudinem aduenisse, quę sancti martyris animam ad cælos cum triumpho deduxisset. Quò nos quoquè per eius merita perducat, qui viuit & regnat in infinita secula seculorum, Amen.

Animam agit.

Eodem autem anno propheticus beati viri sermo cœpit impleri. Nortmanni enim cum magna classe mare ingressi, ad oppidum Dorestadum, quod nunc Vuyck vocant, olim tam amplum, vt ferantur in eo quinquaginta & quinque ecclesiæ fuisse, appulerunt, vastatumque flammis exusserunt, & cum opima præda etiam multos captiuos abduxerunt. Ac deindè omni regione populata & vexata, abierunt. Non multis verò interiectis annis reuersi, Traiectum vi ceperunt, cęsis omnibus eius incolis. Indè factum est, vt post obitum Alfrici, qui fuit pater beatissimi Friderici martyris & Lutgeri Episcoporum, cunctis ex agro profligatis, Traiectum plane desertum & euersum permanserit, vsque ad Baldrici antistitis tempora: quibus etsi non pristinis, noua tamen & bona sunt mœnia instaurata.

Nortmannorum irruptio in Gallias.

Traiecti vastatio.

Traiectum instauratur

Porrò Germaniæ & Galliæ Episcopi, comperta cęde immerita beati Friderici, vno animo in Imperatorem & Iuditham insurgentes, dixerunt dignos eos esse, qui regno pellerentur, & anathemate percussi, melioribus cederent, qui populum Dei regerent, non iugulare, scirent, eiusque legem & cęremonias seruarent. Quod vbi Imperator didicit, multùm anxius & perturbatus, verebatur nè ab ipso ad filios deficeret, ipsosq; pulso, illos eligerent. Iurauit igitur cum regina in conspectu omnium, se ab Episcopi Friderici cæde prorsùs immunes esse, & neque consilio, neq; voluntate sua eam perpetratam: ipsos autem sicarios, qui eum peremissent, nullibi posse reperiri.

Tum verò Episcopi, qui conuenerant, domum abiêre, missisque militibus, vbique inquiri illos homicidas iussêre. Illi igitur certam sibi necem impendére videntes, percepta à Iuditha mercede tanti sceleris, è regno in regnum profugi ferebantur, donèc subitaria extincti morte, in tartarum demigrârunt. Imperator autem homicida & periurus, dum filium Ludouicum trans Rhenum persequitur, subito correptus morbo, & in nauim delatus, in insula iuxta Ingelnheim vita functus est. Posteà Metim trãslatus, in S. Arnulphi basilica tumulatus est, resque ipsa declarauit, licèt Pius vocatus fuisset, qualis factis fuerit. Quid autem Iudithæ acciderit, aut quo pacto è vita excesserit, cùm non sit literis annotatum, pro incomperto habetur. At beatus Fridericus martyr multis fulsit virtutibus, vt hodieque fulget, ipsumque inuocantibus & medicum & medicinam se exhibet.

Percussores sancti viri subitò moriuntur.

Obitus Ludouici Imperatoris.

Sunt verò permulti etiamnùm superstites vtriusque sexûs homines, qui testentur temporibus Baldrici pij antistitis id contigisse, quod iam relaturi sumus. Vir quidam profanus post ædituum res & omnes veteris ecclesiæ thesauros curabat. Is coram hominibus ità se comparare nouerat, vt agnus putaretur, cùm esset reuerà lupus rapax, clàm auferens, nesciente domino eius, dona, quę ad aras offerebantur, & cereos truncans sceleratè & flagitiosè absumens, qui in venerabili monasterio ob effugandas noctis tenebras ponebantur. Idemipse perfæpè mediis noctibus immania in templo perpetrabat sacrilegia, vestesque sacras, quibus quotidiè sacrificium Missæ peragebatur, in sacello sancti Iohannis Euangelistæ, vbi beatus Fridericus quiescit, in lecto suo sibi substernebat, sanctorumque monumenta impudentissimè ventris sui excrementis & lotio adeò contaminabat, vt quicunque eò vellent orandi causa ingredi, accedere præ horrore non possent. Interim nocte quadam dormienti sacer pontifex Fridericus appáret, vultu & veste mirificè radiante, sequebanturque eum Alfricus & Ludgerus, qui ei in Episcopatu successerant, atque in eodem sacello humati erant, multa etiam ipsi luce conspicui, manibus tenentes pedum, vt solent antistites. Itaque beatus Fridericus pedo sursùm adducto hominem illum, potu obrutum, in pectore percutit, expergefactoque dicit: Quid ità frater hîc supinus stertis? Cur aufus es sacras vestes tibi substernere, & nostros tumulos tam fœdè conspurcare? Effer hinc lectum tuum, & locum repurga: quæ sanctis furatus es, restitue, agens pœnitentiam: cessa impiè agere, & ad Deum, à quo recessisti, te conuerte. Quòd si ità non egeris, vitam hanc cum tormentis amittes, & ibis in ignem semper arsurum. Talia vt ille accepit, luce perterritus, timuit quandiù eos vidit: sed illis recedentibus, pulso timore, non nisi phantasmatis loco habuit visionem illam.

Dise hinc num sancti ignorẽt res nostras.

Manè surgentem ædituus interrogat, num quam ea nocte visionem viderit. Respondit ille se tres vidisse angelos, qui eum iussérint deinceps extra templum dormire: at ignorare se, num res vera fuerit, an phantasma, quo permulti illudantur. Quòd autem de sacra veste, de sacrilegio, de sacrorum tumulorum pollutione esset reprehensus, id subticuit, timens pœnas, si ædituus resciret.

Iussit igitur herus eius, id est, ædituus, vt si denuò apparérent, de illorum nominibus perquireret. Ille verò non solùm nullas Deo gratias egit pro ea ipsi oblata visione, sed etiam in suis flagitijs perseuérans, cùm se potu ingurgitâsset, media nocte rursum solus suum repetijt lectulum. Mox verò dormitante eo, & penè adhuc vigilante, iterùm adsunt tres Episcopi, quos diximus, consimili habitu: & stomachabundus beatus martyr Fridericus pedo illum cædit, dicitque ei: Cur ausus es venire contra iussa nostra? cur non solùm celare ea herum tuum, sed nec exequi voluisti? Sed collige te tãdèm, & cum lachrymis confitere peccata tua, & bonis operibus nostrum quendam baptismum tibi effice, qui priorem tuis sacrilegijs perdidisti. Si aliter feceris, & facinus tuum confessus non eris, certa te mors manet. Domino quoquè tuo, sicuti petijt, nomina nostra indicato hoc pacto: Fridericus, & eius frater Alfricus, & Ludgerus pastor probus. His dictis, ea visio disparuit.

At miserum illum nullus corripuit tantæ visionis metus & horror, sed permanente tetrana in eius pectore, induratum est cor eius: ducensque ea omnia, quæ audierat, pro nihilo, ebrietate obrutus, obdormiuit. Orto autem sole, ædituo exposuit visionem & nomina sanctorum: sacrilegium autem silentio pressit, nec voluit confiteri.

Tum verò ædituus secùm admirans, dixit: Caue, nè quid fortassis in sanctos Dei admiseris, vndè tibi sempiternum immineat exitium. Si enim talis esset animus tuus, qualis est frons tua, equidem puto non fuisse iussuros illos, vt è templo exportares lectum tuum. Nec scio tamen, vtrùm vera sint, quæ narras. Sed nè quis meo iussu periisse te dicat, effer lectum tuum, & præ foribus templi cubato, donèc è pontifice nostro cognoscam, quæ sit eius hac in re voluntas & sententia. Sed ille propediem periturus id negligens, plus solito potitauit, & media nocte in templum dormitum abijt. Quid autem ea nocte gestum sit, nescitur: sed sub auroram cùm nemo ad preces Matutinas pulsaret campanas, fratres ostiolum ex cardinibus leuãtes, cùm intrò ingressi cum excitare velient, inuenerunt miserum iam ardentem, & lectum eius igne sulphureo absumptum: sacellum autem lotio & stercore illius contaminatum. Id illi conspicati, non dubitârunt ea causa fuisse cælitùs inflammatum: conuocatisque omnibus eius loci habitatoribus, extra oppidum eum extulerunt sepeliendum: cumque portaretur, è cadauere eius ignis instàr fulgetri procedebat, pspicuè declarans, quàm immaniter in beatum Fridericum & eius successores peccâsset.

Ecce diuinà vltionẽ in hoiem sacrilegũ & sacra prophanantem.

vide hoiem sacrilegũ & impium

Post eum diem nemo in illo oratorio vel templo venerabili hactenùs cubare ausus fuit: sed ftratò ante fores lectulo, custos dormiebat, benè obseratis ostijs. O felices illos, quibus beatus hic martyr cordi est. Felices illos, qui sibi apud Deum talem patrant intercessorem. Securus æternam expectat vitam, qui tantæ suauitati inhæret. Feliciter nauta obtinebit portum, qui hunc sibi curauerit adhibere gubernatorem. Sa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

piens viator est, qui eo fruitur ductore. Prudenter bona omnia exequetur, qui eius vult vestigijs insistere. Qui de facultatibus suis eum honorârit in terris, centuplum cum sanctis in cælis recipiet. O Traiectensis ciuitas, tu felicior & sanctior multis: de tuis apud Dominum Iesum semper lętare patronis. Pugnat aduersùs hostes tuos innumerabilis cęlorum exercitus. In quibus preciosus martyr & pontifex Fridericus, diuino accinctus gladio, nocte & die te non desinit fortiter tueri: præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & imperium sempiternum, Amen.

Anno Christi 1362. 28. mensis Iulij, à Folkero Episcopo Gibeletensi, Vicario in Pontificalibus Traiectensis Episcopi, è sarcophago beati Friderici caput extractum, auroque & argento inclusum est, ad gloriam & laudem omnipotentis DEI, & ipsius sancti viri maiorem venerationem & honorem.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS CHRISTI MAVRICII, ET SEPTVAginta militum, qui erant etiam eius discipuli: ex Simeone Metaphraste.

Passi sunt hi martyres mense Iulio, sed incertũ, quo die.

MArtyrum memoria, est ostensio pietatis in DEVM: & mentis, quæ tenetur amore sapientiæ, cum Deo coniunctio: materię commixtio cum rebus expertibus materiæ: & pax impatibilitatis, quæ refrenat animi perturbationes. Quis enim venerandum & diuinum eorum certamen mentis intuens oculis, non erit remotus à carne & à mundo, conculcatam intelligens eorũ carnem propter suam in Deum pietatem? Non enim caro * his concupiscit, neque puluis terræ rebellat contra Dei imaginem. Sed sapienter ducebatur id, quod est deterius, gubernatum ab eo, quod est præstantius, & habens mentem, quæ dimoueri non poterat à meta cælesti. Tale certamen aliquandò proponitur septuaginta martyribus, quorum preciosum & Christi amantem sanguinem, Apameẽsium excipiens ciuitas, sanctum & Deo gratum emisit sacrificium, pro precioso vnguento, totum corpus Christi, nempe sanctam ecclesiam, in eorum sanguine inungens.

Maximianus enim inprimis impius & iniquus Imperator, quanlibet, quantumuis magnam, crudelitatem contendens superare, studebat vt omnes, qui subiecti erant eius imperio, offerrent execrandis & immundis simulacris: vt per eorum adorationem & deorum, qui falsò nominantur, falsam religionem, suo imperio acquireret præsidium & magnificentiam. Cùm hoc ergò facere statuisset, ipse seipsum ad hoc iussum & industrium constituit ministrum. Non enim sustinebat iubendo scribere ad locorum Præsides, vt Imperatores qui eum præcesserant, vt idolorum cultûs curam gererent: sed ipse impigrè & diligenter obibat orbem terræ, effectus velox minister altarium dæmonum, sperans infelix per suum aduentum se effecturum, vt qui deserant ab eius superstitione, & accesserant ad veritatis Christi cognitionem, transsugerent ad errorem suorum immundorum & execrandorum deorum. Tali ergò animo Romam relinquens Maximianus impius Tyrannus, & per Orientis partes iter faciens, peruenit Apameam, quæ est metropolis secundæ prouinciæ Syrorum. Quo in loco idolorum sacerdotes ad eum accedentes, accusabant Christianos, dicentes ei: O diuinissime Imperator, cùm dij nobis dederint loquendi libertatem apud tuã pietatem, deferimus ad tuam inuictam potentiam, quòd vnusquisque eorum, qui sunt apud nos, cum timore & desiderio honorat maximos & patrios deos: maximè autem Iouem patrem deorum, & Apollinem admirabilem, qui sunt alijs dijs superiores, & imperium tuæ potestatis valdè conseruant & tuentur. Mauricius autem & qui sunt cum eo septuaginta milites tuæ potentiæ, in altum elati honoribus tuis & muneribus, & qui ditia & magnifica dona ex te perceperunt, deos habent contemptui, & aduersùs magnum tuum & inuictum imperium exercent tyrannidem, abducti ab errore Christianorum.

Maximiani studiũ erga cultũ dæmonum.

Accusatur Mauricius & milites eius.

Hæc ergò cùm audisset tyrannicus Imperator Maximianus, animo valdè fuit iratus, & præcordijs incensus, & mente magis arsit, quàm fornax: præcipuè cùm accepisset, quòd in suo exercitu tales essent milites. Et cùm diem obseruâsset insignem, & locum inuenisset aptum ad populi spectaculum, in medio portarum septentrionalium metropolis Apamensiũ, quæ dicitur Vicinia Amaxica, & iussisset illic parari iudicium, iussit duci inclytos martyres. Cùm in alto autem tribunali impius sedisset tyrannus Maximianus, concurrisset verò vniuersa ciuitas & omnis ætas ad eos spectandos, adeo vt nec virgines quidem, quæ degunt in thalamis, remanserint in suis habitaculis, duxerunt satellites septuaginta Christi milites. Quos cùm adspexisset imperator, dixit eorum Duci: Nos sperabamus, ô Maurici, quòd nostris fruentes donis, & alimento educti imperatorio, primosq; honores & dignitates à nobis consecuti, insisteretis vestigijs nostræ tranquillitatis, & eos, qui conarentur resilire à nostra deo grata * legione, fortibus factis & omne genus doctrinis cõuerteretis ad sanitatem, quod ægrotaret curantes, & quod claudicat corrigentes, & quod bellum gereret pacificantes: & vt semèl dicam, quicquid se non ex nostro haberet instituto, tanquàm inimicum & hostile subijcientes. Sed de vobis, vt videtur, contrarium accepimus. Non solùm enim non conuertistis eos, qui aduersùs nostram rebellârunt religionem, sed etiam ipsi aduersùs deos nostros omnipotentes tyrannidem exercentes, & qui eis sunt constituti honores & sacrificia ac libamina abolentes, alijs finis duces ad barathrum interitûs: si vera sunt, quæ de vobis ad nostras aures peruenerunt.

Præclarũ S. Mauricij responsum.

Dixit sanctus Mauricius: Imperator, quę à nobis exercetur tyrannis aduersùs deos, qui sunt nullo sensu prediti, nobis validam acquirit victoriam à vero Deo, & coronam gloriæ. Non enim aspernamur & nihilifacimus Deum, qui nos finxit, vt stultæ est traditio: sed glorificamus eum, qui est solus verus Deus, qui fecit cælum & terram & mare, & omnia, quæ in eis sunt. Improbos autem & immundos dęmones & qui hominibus afferunt exitium, quæ sunt surda & cęca simulacra, & nullo sensu prędita, non cõuenit deos vocare ô Imperator. Dixit Imperator Maximianus: Cùm honorem à dijs sis consecutus, & militiæ primum locum sortitus ô Maurici, eis pulcram refers gratiam. Dixit sanctus Mauricius: Nunquàm honorem accepi à dijs vestris, neque volo eos honorare. Quis enim vnquàm ex hominibus, qui Dei habet cognitionem, sustinuerit honorare materias nullo sensu prędiras? Sed quibus non est mens, quæ rectis gubernatur rationibus, propterea quòd iumẽtis comparati sint insipientibus, & similes facti sint eis, ij lapides & ligna in deos referunt, mentemque eis tribuunt, & honorant tanquàm deos. Dixit Imperator Maximianus: Quoniam primas partes obtinuisti in ordinibus nostrę administrationis, ô Maurici, id tibi magnam prębuit confidentiam, & effecit audaciorem: adeò vt splendidè & citra vllam conturbationem respondeas nostræ serenitati. iubeoque, eo separato, reliquos interrogari, & blandè eis dicit Imperator: Quis vobis tantam fecit iniuriam, ô fratres, vt deficeretis à dijs seruatoribus: accederetis autem errori hominum, qui adorant hominem Crucifixum tanquàm vnum homicidam? Non enim sic vos erudijmus, neque in tali doctrina eduximus.

Cõsũs vox militũ septuaginta.

Tunc verè beati Theodorus & Philippus, tanquàm ex ore sanctorum septuaginta martyrum, dixerunt Imperatori: Nos, ô Tyranne Imperator Maximiane, tantum abhorremus ab errore, vt te quoq; optemus liberari ab errore, à quo nos quoq; fuimus liberati, vnum & solum adorantes verum Deum, patrem omnipotentem, & vnigenitum eius filium Iesum Christum Dominum nostrum, qui est Dei virtus & Dei sapientia: & sanctissimum eius spiritum, qui nobis inspirauit cognitionem & intelligẽtiam, vt confitearis quidem Trinitatem, quæ est eiusdem essentiæ: abomineris autem immundam tuam religionem: & hanc quidem abijcias, quæ est ad tempus, militiam: Deo verò milites, qui est Rex exercituum. Dixit Maximianus Imperator: Video ô Philippe te senecturem quidem habere reuerendam: intelligentia autem multùm cedere iuuenibus. Confuge ergò ad deos, & sis bonus consiliarius reliquis tuis militi-

1. Cor. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

litibus de dijs adorandis, vt maiora dona & honores à nobis consequaris. Dixit sanctus Philippus: Notum tibi sit, ô Imperator, me non futurum malum consiliarium
Matth. 18. ijs, qui sua sponte deducti sunt ad timorem veri Dei. Scriptum est enim: Væ ei, per quem malum venit. Dixit Imperator Maximianus: Lenitas nostræ patientiæ te audaciorem effecit, ô Philippe. Nolite ergò in his insistere, nè iustas pœnas in vos irritetis, & euadatis exemplum nostræ indignationis, audentes nominare hominem, qui à vobis est relatus in deos. Respondentes verò sancti septuaginta Martyres, dixerunt tyranno Imperatori: Vanę & inanes minæ, ô Imperator, tuæ abominationis, virtutem nobis ex alto largiuntur. Non enim ingreditur aut inhabitat metus tormentorum in bona mente & stabili eorum, qui diligunt Dominum.

Habitu militari & honis priuant. Tunc Maximianus Imperator valdè iratus, iussit auferri à sanctis septuaginta militibus habitum militiæ, & eis abscindi zonas, & deindè sic eos ad ipsum adduci cum magna ignominia. Cumque hæc magna celeritate effecissent satellites, dixit eis Tyrannus: Videte, à quali gloria & honore excidistis, & quale vobis obrigerit dedecus & contemptio propter vestram inobedientiam. Sancti dixerunt Tyranno: Etiamsi tu, vt existimas, nos exuïsti habitu militiæ, & abscidisti zonas nostras, est Deus noster in cęlis, quem colimus, qui nos induit vestibus & zonis incorruptæ & ętернæ eius glorię, quam ipse non es dignus videre aut audire propter satanam patrem tuum, qui in te loquitur & operatur.

Tunc valdè iratus Tyrannus, dixit Sanctis: O execrandi & indigni deorum beneuolentia, vos vestram ignominiam vobis conciliâstis. A nobis enim honore affecti, maximos deos affecistis contumelia, & nostram contempsistis amicitiam. Decętero accipite conuenienter vestris factis. Respondentes autem sancti, dixerunt Tyranno: Imperator, hæc militia tua, vt quę nihil sit, pręterit: & qui adest honor, est tibi dedecus: quoniam oblitus es Dei, qui hanc tibi dedit potestatem. Vana verò & inanima simulacra, quę te nihil iuuant, quòd ea non cognoscant eum, qui ipsa honore afficit aut contumelia, in deos stolidè, vt qui planè sensu careas, refers. Dixit Tyrannus: Proprer nostri imperij clementiam vobis pareens, & volens vitam vobis esse saluam, adhuc vos patior. iussitque eos tres dies includi in carcere, vt caperent consilium, quod eis expediret.

Christiana planè vox.

Carceri mãcipantur.

Cùm autem satellites implèssent iussum Imperatoris, & eos in custodia inclusissent cum collaribus, Sancti dixerunt inter se: Fratres charissimi, paremus omnes nostras animas ad orationem, & intensè oremus benignum & clementem DEVM nostrum, vt det nobis sapientiam & cognitionem per sanctum Spiritum, & injiciat in os nostrum, quid respondeamus Imperatori: vt admiretur ipse quoquè Tyrannus veritatem nostræ fidei. & se ad precandum conferentes Sancti septuaginta CHRISTI Martyres, dixerunt tanquàm ex vno ore & vna anima: Domine IESV CHRISTE, DEVS omnipotens, cuius potestas æterna, & regnum non interibit, mitte ad nos sanctissimum tuum Spiritum, & nos per eum érudi, vt in ipso exultemus & lætemur, & vincamus erroris nequitias, & extollamur in vera tua fide per sanctum Spiritum, qui loquitur in nobis, conuenienter tuæ veræ & à mendacio alienæ promissioni, & pro à nobis ablata mundana dignitate, efficiamur milites in sancta tua ciuitate, & adscribamur in numerum ciuium cum omnibus tuis sanctis, qui tibi à seculo rectè in fide placuerunt. Quoniam tu es solus Deus, & te decet gloria & potentia in secula, Amen.

Matt. 10.

Completis autem tribus diebus, præsidens rursùs Maximianus, in eundem locum portæ Amazicæ rursùs concurrente vniuersa ciuitate, accersijt sanctos. Sancti verò martyres accesserunt tracti à ministris, & steterunt ante impium.

Iniquus autem Imperator minas temperans clementia, dixit eis: O viri, discite tandèm quid vobis expediat: & accedentes, dijs sacrificate, & vitam accipite, & non mortem acerbam. Dixerunt sancti martyres: De hoc bonum consilium cepimus ô Imperator. Audi attentè, & nè nos ampliùs cogas, aut vim nobis vllam afferas, statuimus enim odio habere hanc vitam, quæ est ad tempus: diligere verò mortem propositam, propter CHRISTI desiderium. Per ipsum enim vitam æternam speramus lucrifacere.

Decætero ergò fac breuiter in nos, quod vis. Nos enim non negamus Deũ nostrum, neq; dęmones tuos vnquàm adorabimus. Nam in condemnatione huius mortis, quę est ad rempus, liberamur ab æterna condemnatione. Hæc cùm dixissent sancti Martyres, videns Tyrannus in medio eorum adolescentem, dixit ei: Dic adolescens, quod est tibi nomen, & cuias es genere? Dixit adolescens: Nominor quidem Photinus, à vera luce accepto nomine. Sum autem miles Christi, qui pudore affecit patrem tuum satanam. Et sum genere quidẽ Romanus: filius verò & carnalis & spiritalis Mauricij clarissimi. Ex eo enim ortus, & ab eo accepta Dei cognitione, in Christi fide sum educatus. Quem tu negans ô Imperator, comparatus es iumentis insipientibus, & similis factus es illis.

Photini adolescẽtis fortitudo.

Dixit Tyrannus: Stultus es adolescens, & sunt tua verba ætate digna. At iam disce, quod est tibi conducibile: & accedens, sacrifica maximo Ioui, & parce tuę iuuentuti. Dixit adolescens: Propterea ꝙ nõ facio, quod vis, neq; sacrifico simulacris, dicis me stultum esse. Nam quòd attinet quidem ad fidem Domini mei Iesu Christi, valdè sapio. Tunc dixit Tyrannus rursùs Sanctis: Quousq; importunitatem vestram sustinemus ô miseri, & tormenta differimus ex benignitate incomparabili? Sacrificate ergò dijs, nè in vos armetis iustitiam. Dixerunt sancti Martyres Tyranno: Scelethe & administer immundorum dæmonum, Si quid ingenij habeas aut scientiæ, discessa à Photino nostram fidem & vires nostras. Si enim ille, cùm sit ætate iuuenis, pudore affecit impiam tuam mentem & nullo sensu præditam per synceram suam fidem, & Christi cognitionem: quanto magis nos contendemus tormenta omnia sustinere, vt pudore afficiamus patrem tuum diabolum, & placeamus Christo nostro & Deo? Tunc iratus Tyrannus, iussit sanctos verberari crudis boum neruis: & cœperunt ministri eos cędere, donèc carnes eorum discerpserunt: & cùm valde emanaret eorum sanguis, Sancti sursùm adspicientes in cælum, clamabãt Christo supplicantes, vt eis vires adderet, & leuaret eorum labores. Qui cùm audijsset intẽsam eorum precationem, ad eos accessit potestate, quæ non cadit sub adspectum, & alleuauit labores tormentorum, & confirmauit corda eorum in charitate in ipsum.

Cædũtur crudis boũ neruis mãtyres.

Cùm defessi autem essent tortores, Tyrannus dixit Sanctis: Cognouistis ô audaces homines & temerarij, quàm sit mihi facile vitam vestram perdere? Decætero ergò dijs sacrificate, nè acerbiora tormenta sentiatis. Sancti verò respondẽtes, dixerunt Tyranno Imperatori: Hoc cognosce ô impie & aliene à vero Deo nostro, quòd quomodò tu Christi charitatem non sentis & eius splẽdorem, propter tenebras quæ tenentem tuam operiunt ex errore dęmonum: ità neq; nos tormenta tua sentimus, propterea quòd mens nostra sit illuminata à fide & charitate Christi Dei nostri. Excogita ergò, ô Tyranne & insane canis, alias in nos nouas machinas tormentorum. Sitit enim mens nostra, & desiderat, quæ est ex Christo, charitas, per tuam in nos sententiam, contemplari DEVM viuum & regnantem in secula. Hæc cùm audijsset Tyrannus & valdè fuisset iratus, iubet accendi rogum maximum, & in eum iaci sanctos martyres. Cùm implèssent verò satellites acerbum & inhumanum eius iussum, sancti sua sponte accesserunt ad rogum, se inuicèm adhortantes, vt ad ignem tanquàm ad aquam accederent: neq; vllam ducentes rationem carbonum exustionis, magno & constanti spiritu dixerunt Tyranno: Nos, ô Imperator, considerantes cęciratem tuam & sensûs egestatem, lapidei tui cordis miseremur, quòd fueris minister erroris improborum & immundorum dæmonum, non valens resipiscere, aut cognoscere Deum cæli & terræ, qui tantam nobis fortitudinem dedit & tolerantiam. Quis enim absque diuina refrigeratione, aduersùs omnia exedentem flammam decertauerit? Qui autem spiritu feruent, & Deum induerunt, ignis consumens illos, qui sicut tu sunt impij, nequaquàm pios lędere poterit. Flammæ enim non est à natura ingeneratum, vt consumatur à flamma, quæ est ad tempus, & in quam cadit interitus. Quamobrèm frustrà laboras, ô stolide Tyranne, qui nos, qui CHRISTI confiagramus charitate, igne contendis consumere. Nos enim ignis candefecit, sicut candefit argentum.

Non sentiunt tormenta.

Spõtè eunt in ignem.

Cùm omnes autem, qui audiebant, propter hæc verba admirarentur, Tyrannus, qui ab initio erat vas interitûs, perseuerauit velle sanctos perdere, & neque persuasus fuit verbis gloriosorum martyrũ, neq; rebus ipsis fuit obstupefactus. Quãobrèm

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ferreis vnguibus eorũ latera cæduntur.

rèm iubet eis rursùs palis affixis, feri eis vnguibus latera fortiter cædi. Cùm ergò sancti & generosi martyres hoc quoq; certamen strenuè decertarent,& omnes admirarentur Imperatoris amentiam & furorem, præclarus martyr Mauricius dixit Tyranno: Non sentis tuam imbecillitatem & miseriam,ô immunde & profane Tyranne, quòd Photinus paruus hic adolescens tui imperij fregerit audaciã? Talia enim & tam multa subijsse tormenta,est tui crudelissimi imperij confractio. Quomodò ergò vniuersam nostram phalangem frangere poteris,qui à tantillo adolescente fueris superatus? Propter hæc verba ira pércitus sceleratus Maximianus,& ardentibus cum intuens oculis, & stridens in eum dentibus, & volens sanctum & beatum CHRISTI Martyrem Mauricium acerbè vlcisci, iubet spiculatori, vt ante oculos patris filium conficiat & occidat. Eo itaque præsente,& filium adspiciente, eius caput abscidit spiculator.

Photinꝰ decollatur.

Cùm ergò hoc modo beatissimi Photini caput venerandum fuisset amputatum, isq; pulchrè & gloriosè migrâsset ad Dominum, dixit præclarus Mauricius: Nostrum desiderium impleuisti, ô Tyranne, & decæterò firmum & stabilem habemus cursum cælestem. Quis enim ex nostra multitudine sustinebit superari à Photino Christi milite, qui migrauit in cælum, & pudore affecit patrem tuum Diabolum? Ad hæmatori studio & contentione tormentorum in nos excogita cruciatus, & nihil à te prætermittatur eorum,quæ probant,an firmam & immobilem fidem CHRISTO seruemus. Quandò autem vidit Maximianus sanctos Christi martyres prompto & alacri animo perpetientes,& rectam suam fidem non deserentes, conuocato suo belluino & inhumano Senatu, cum eis consultabat, quemadmodùm sanctos martyres morte afficeret acerbissima, per quos terrorem afferret Christianis, qui erant in toto orbe terrarum, & efficeret, vt deficerent à sancta & nulli affini repræhensioni religione Christianorum. Tunc cùm ipsi multa consultâssent, & alius alia dixissent, quidam ex ijs, qui in senatum conuenerant, qui erat radix acerbitatis, & fructus nequitiæ, & cuiusuis alterius malitiæ & iniustitiæ arbor feracissima, consuluit Tyranno,dicens: Imperator,hic mensis est tempus maximi æstùs: (erat enim tunc mensis Iulius) situs est verò extra ciuitatem versùs occidentem inter duos, qui propter eam siti sunt, fluuios & lacum, locus positura quidem planus, fœno autem plenus & infinita alia materia: quem qui in eo loco habitant,vocant Rogam, propterea quòd sit vesparum & crabronũ acerbum habitaculum,quos meridie ne facilè quidem potest aliquis transire sine periculo. Iube ergò eorum corpora vngi melle, & in eo alligabuntur animalcula, vt in hoc cruciatu sentiant interitum grauiorem tormentis omnibus, quæ præcesserunt, & cognoscant, non esse maledictis incessendos inuictos nostros & æternos deos.

Immanissimę crudelitatis supplicio subdun tur Sancti.

Hæc ergò cùm dixisset pessimus & sceleratissimus ille senator,eius consilium placuit Imperatori & vniuerso Senatui, & iubet Imperator eos tradi huic supplicio. Cùm itaq; meridiem obseruâssent ministri iniquitatis, & rempus quietum, in quo, flatu ventorum carentia animalia,corporibus,quæ incídunt,grauem & molestam efficiunt perforationem,catenis vinctos deduxerunt sanctos in priùs dictum locum: & cùm obijssent & elegissent locum humidum,situm prope fontem perennem & limosum,ex quo enasci solent limosæ lacunæ & voragines,vbi etiam solet degere multitudo eiusmodi animalculorum, melle quidem vngunt sanctorum veneranda corpora: lignis autem eos vehementer alligant in eo loco, iacientes etiam Venerandum corpus inclyti martyris Photini ante faciem patris sui benedicti Mauricij, reputantes se ex eo ei maius allaturos supplicium. Hæc ergò cùm fecissent,quãprimùm recessérunt, vt qui venenatorum animalculorum minimè ferrent impetum. Cùm itaq; sancti decem dies & noctes hoc intolerabile & acerbũ pertulissent supplicium,sublatis ad Deum oculis, Dominum precati sunt,dicentes: Domine Deus noster, qui nos creâsti ad imaginem & similitudinem tuam, & deduxisti nos ad agnitionem tuæ veritatis & diuinitatis, & vnigeniti tui filij, & sanctissimi & viuifici spiritús, apud te nostras animas deponimus, & rogamus vt eas colloces cum omnibus sanctis, qui tibi placuerunt à seculo. Quoniam te dileximus, & te desiderauimus ex toto animo nostro, & pro te nosipsos ad mortem tradidimus. Tu es enim DEVS solus benignus & clemens, & te decet gloria in secula, Amen. Hæc cùm dixis-

Vide diu. turnũ cruciatum.

dixissent, Deo tradiderunt beatas & diuinas animas, & sic dignati fuerunt coronis decertationis. Felicissimè decedunt.

Sceleratus autem & tyrannicus Imperator Maximianus, etiam post mortem iracens semper viuentibus martyribus,(Deo enim viuunt, qui ex Deo emigrârunt,etiamsi hinc excesserint) cùm audiuisset eos emisisse animas, iubet abscindi veneranda & sancta eorum capita,& iaci in eundem locum. Pessimi verò ministri scelerati Imperatoris, cùm è ligno deposuissent venerandas & glorioſas eorum reliquias, non veriti sunt amputare colenda eorum capita. Cùm ea autem abscidissent, vbiq; per illam syluam proiecerunt ac dissipârunt. Quidam verò fratres fideles,noctù cum magno timore accedentes, collegerunt veneranda eorum capita & sanctissima & honoranda eorum corpora, & cum eo, quo par est, honore, & multo ac suaui odore, diuinaque psalmodia,& intensis precibus,in terra fodientes,deposuerunt ipsa in eo loco,vbi decertauerunt præclari & fortes Christi milites. In quo etiam apparent tanquàm luminaria in mundo. Quorum nos quoquè omnes dignemur esse celebris conuentús participes & gratiæ, vno animo & consensu fruentes, quæ ab eis proficiscitur, curatione: in Christo Iesu Domino nostro,cui gloria & potentia,cum patre & sancto spiritu nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

DE SS. IVSTA ET RVFFINA, AVTHORE IOHANNE MALDONATO. CONSENTIVNT MS. *codices, & antiquissima Martyrologia.*

VSTA & Ruffina vitam agebant Hispali pudicè ac sanctè, mercimonio fictilium vasculorum victum quærentes, pauperum mendicitatem sua illa tenuitate iuuantes, *succesiiua tempora diuinis laudibus impẽdentes,cùm hostis ille humani generis truculentus ac ferus, medius interuénit, honestumque viuendi modum perturbauit ac sustulit. Quędam siquidem matronę Salambonem(sic Venerem Babylonij vocant)circunferentes, vas in eius sacrorum vsum à sanctis fœminis postulârũt. Illæ facere se nolle dixerunt,causantes, Deum Christianos,non lapides,venerari. Pessimæ tum fœminæ,dimisso simulacro,vasa pleraq; confregerunt. Quarè Iusta & Ruffina,iutegerrimę quidem matresfamiliâs,factum pessimum improbantes,idolum confregerunt,ac omninò deformârunt, mediam in viam prouoluentes. Quod adeò plebem concitauit, vt compræhensæ mox traherentur ad præsidem Diogenianum. Qui Christianas esse cognoscens,eculeo extendi, ferreisque vngulis laniari præcipit: post tetro carceri mancipatas,nouis exquisitisque modis cruciari. Productæ tandèm ad præsidem,dijs supplicare litareq; iubentur. Illę Christo eum honorem deberi contendunt. Cumque per cautes & montium præruptа post Iudicem nudis pedibus ductæ,non mouerentur, Iusta tandèm in carcere vitam dedit. Corpus in puteum missum,à Sabino est Episcopo sublatum,sepulturęque traditum. Ruffinę,pleno Deum ore fatenti, gula est fracta, corpusque combustum: sed à Sabino ossa collecta, cum Iustæ reliquijs Hispali sepulta sunt.

19. Iulij.

*for. succiua

Salambonẽ Babylonij Venerem dicunt.

SS. Iusta & Ruffina diuersè crucian-tur.

Iusta in carcere obit.

Ruffina iugulatur.

VITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI ARSENII, EX SIMEONE METAPHRASTE.

19. Iulij.

NON solùm res gestæ virorum bonorum & virtute præditorum prosunt ijs, qui tenentur studio boni & honesti. Nam eorum quoquè sermo ad suadendum & admonendum accommodatus, magnā ijs animæ affert vtilitatem: vt qui immittat velutì quendam virtutis stimulū, ad eius studium paulatìm prouocans & incitans, quomodò clarè se habere ostenduntur res diuini patris Arsenij. Non solùm enim eius vita laboriosissima & studiosissima, si vel nudè tantùm sic memoretur, iuuat eos, qui virtutem concupiscunt: sed etiam sermo, quem ille habuit, adhibito studio, perindè ac aliquid memoriæ mandandum, aut egregium dictum, potest reuerà multùm conducere ijs, qui sunt attentiores. Dicantur ergò res illius, & scriptis rectè mandentur: & quæcunque priùs ad exercendum conscripti, & paterni libri sparsìm posita habebant, ea nunc simùl collecta, & velutì partes ac membra coniuncta ac compacta, & in vnum corpus conformata, piorum credantur auribus. Res enim eius valdè decantantur, & sunt celebratæ ab omnibus: pulchrisque ac præclaris eius rebus non solus est plenus insignis ille mons Sceres, vbì ille illustria peregit certamina: sed etiam vetus Roma, ex qua scilicet dicitur esse ortus, & etiam hæc ciuitatum regina Roma nouа, in qua ille priusquàm vitam subiret monasticam, non obscuros nec euanidos, sed vel sole clariores, quandiù in hac vita mundana versabatur, virtutis effudit radios: qui non solùm resplendebant, sed ijs etiam, qui erant ad virtutem frigidiores, calorem immittebant, & ad eam parandam incitabant.

Arsenius & Romæ & Constantinopoli celebris.

Admirabilis ergò hic Arsenius, qui, vt fert eius nomen, nihil muliebre, nec ignauum & abiectum attulit ad labores virtutis, sed omninò maximè masculus, in primisque generosus & strenuus in his apparuit, patriam quidem habuit Romam veterem, vt iam antè diximus: Græcæ autem fuit disciplinæ particeps non mediocriter, nec tanquàm aliud agendo leuiter, nec ità vt solùm gustârit, & vsque ad eius vestibulum peruenerit, sed etiā interiùs processerit, & intrà ipsa adyta penetrauerit, præclarisque & splendidis rebus illius fuerit exatiatus. Vt qui non vnam solam artem obierit & scientiam, & ad eam vsque solam suum stiterit impetum: sed per omnes ingressus, vsque ad summum peruenerit animi magnitudine & ingenij celeritate, & nihil sibi deesse studuerit. Sed neque eò, quòd doctrinæ & eloquentiæ operam daret in iuuentute, ideò exercendæ virtutis nullam curam habuit. Atq; hoc quidem decantant & veteres sermones: testatur autem & vita, quæ est posteà consecuta. Nam domûs quoquè fundamentum non est admodùm ad sciendum difficile, nec est arduum ijs, qui fecère periculum, ex ædificio & recto id cognoscere. Omninò enim principia & iacta vitæ fundamenta, talis quoquè finis consequitur. Si quid autem præter hæc factum fuerit in nonnullis, id omninò rarò fit, & præter consuetudinem. Nec plantæ quoquè poterunt cognosci non difficiliter, quæ fructum sunt laturæ. Ille autem cùm Græcam postremò doctrinam contempsisset, & nihilifecisset, diuinitùs inspiratæ scripturæ totum se dedicat, & ei vni nauat operam: vt qui præter vitam puram & generosam, voluerit quoquè doctrinam habere generosam, similemque apertissimè obtineret splendorem, & ex vitæ institutione, & ex eruditione. Propter hæc ergò eū quoquè diaconum ordinat Romana Ecclesia. Idq; facit illa, non magìs seruans ordinem graduum, quàm honorem præbens dignum virtuti. Ipse verò apertè ostendit, se præstitisse vitam dignam sacerdotio. Atque erat quidem apertè hic Arsenius insignis in sacrato ordine: quem non minùs vita sua ornabat, quàm ipse ab eo ornabatur: & verè ostendebat se esse dignum vnguenti receptaculum.

Patris eius. Doctrina philoso. phica.

Callet artes omnes.

Totum se dat sacræ lectioni. Ordinatur Diaconus.

Postquàm autē Theodosius primus, qui non tempore, inquam, & ordine, sed moribus primas partes obtinuerat, post Valentē illum impiū, vir maximè pius assceндs, ad sedē imperij: is reliquæ suæ vitę consequenter se gerēs, & in hoc quoq; sibi similis, de

de suis liberis multùm fuit solicitus, vt nec cernerentur insolentes & immoderati, & non doctrina culti, & disciplinis liberalibus, iuuentute & regia indole multùm ad hoc conferente. Quærebat ergò curatorem, præceptorem, & magistrum, cui hos in manus traderet. Volebatque eum non solùm vita præclarum iure proposita ad imitandum, sed etiam qui ad summum doctrinæ peruenisset, non solùm externæ, verùm etiam nostræ, & huius potiùs, quàm illius, & ad informandas & effingendas iuuenum animas maximè idoneum, ad moresque rectè componendos ac moderandos, & ad se extollendi deijciendiq; modum imponendum, & ad contemperandam magnificentiam cum moderatione animi affectionum. Sic quærens, & pulsans non est fraudatus suo desiderio: sed inuénit eū, qui erat in omnibus optimus & probatissimus. Is autem fuit, qui erat in omnibus egregius, Arsenius. Quomodò verò inuénit? Ardēs & vehemens rei amor persuadet Imperatori, vt scribat etiam ad Gratianum, qui tunc veteris Romę tenebat dominatum, & vt ei virum mandet inquirendum. Is verò Ecclesię Romanæ Præsuli (Papam eum solent vocare) eum committit inquirendum. Is autē cùm (vt est in prouerbio) omnem mouisset lapidem, inuénit eum, qui omninò nolebat inueniri, mundo autem & mundi splendori fastuiq; vale dixerat: tenuiter autem & minimè curiosè sub Deo viuebat cum vna sorore, & ei soli suam vitam permiserat. Dolebat ergò Papa de eo Gratianum, & de eo significat, cùm ipse res illius pulchrè antè didicisset, & quòd is talis esset, qualem cùm diuinus vidisset Theodosius, & examinâsset accuratissimè, laudaret qui cum misissent, & de suis liberis cessaret esse solicitus. Cæterùm ipse quoq; cùm eum vidisset & conuenisset Gratianus, & eam quam par est, fecisset coniecturam, assensus est ijs, quæ de ipso dicebantur.

Cum sola sorore viuit Deo & sibi.

Postquàm ergò hæc ille audiuisset, accersit statìm diuinum Arsenium. Cùmque vidisset vultum modestum, & virtutis in ipso cognouisset apparére vestigia, pudicosq; & stabiles oculos, & quos sæpè in terram solebat defigere, totumque viri habitum admodùm honestum, & qui à vita philosophica nihil omninò discrepabat: Deindè cùm etiam verba audijsset, quæ non inconsideratè profundebantur, neque multiplicabantur ad ostentationem, sed quæ potiùs optimè superabant silentium: vt quæ progredi endi quidem solam causam haberent interrogationem, & tamen sic quoq; parcè prorumpebantur, & deindè rursùs facilè cedebant silentio. Hęc, inquā, cùm audijsset & vidisset Gratianus, valdè est lætatus, & tacere minimè sustinuit: sed diuino protinùs Arsenio, sicut audiuimus, inquit, & vidimus: nihil discrepat à tua fama, neq; omninò est dissimile, nec quod ea sit minus: Immò verò quę audiuntur, cedunt ijs, quę cernuntur oculis. Restat ergò, vt quod magnus desiderat Imperator, ad finē perducatur, & tu ad ipsum venias, & tuæ fidei eius credantur liberi, & tu sis eis vitæ exemplar, sisque egregius præceptor, non verbis solùm, sed rebus magìs docens. Hæc dixit Gratianus, cùm vnà quoq; cum eo esset Papa, & suffragaretur ijs, quæ dicebantur. Renuebat autē magnus Arsenius propter insignem humilitatem, dicens, eos in ipso eligendo errâsse iudicio, nec se esse talem, qualem vult Imperator. Et alioquì, inquit, est longū tempus, ex quo Græcas contempsi disciplinas. Ex quo enim sum in Ecclesiasticum relatus catalogum, & promotus sum in Diaconū, renunciaui illis omnibus, meq; eorum omnium apertè subijt obliuio: adeò vt etiam si maximè velim, sit mihi difficile susципere docendi prouinciam: nec ea est rectè successura. Cùm hæc ab admirabili dicerentur Arsenio, illi non ignorantes causam cur renueret, nempè modestiam, & quietis amorem minimè tolerabilem, persuadent ei vel nolenti viam ingredi, propemodùm cogentes, non tamen priùs, quàm (vt erat honestum) res sororis ordinâsset, virginibusq; & quæ vitam pudicè & honestè agebant, traderet virginem.

Eius insignis humilitas.

Postquàm autem ad hanc vrbem regiam ille procedens peruénit, & hoc resciuit Imperator: cumq; literas, quę Romę datæ fuerant, priùs quæsijsset & legisset, quarum ipse Arsenius vnum erat argumentum, & longæ laudes Arsenij: deindè etiam eum accessisset, ciusq; vultum vidisset & habitum, & verba audijsset, non secùs quàm Gratianus, deprehensus est & ipse affici, ea scilicet, quæ cernebantur, eorum quæ scripta fuerant, ducens esse signaculum. Atque ptimùm quidem D E O egit gratias, qui eius voluntatem noluerit esse irritam: sed effecerit vt id quod volebat, consequeretur. Deindè cùm suos adduxisset liberos, commendat Arsenio, ipse ei dicens: Post hæc eris potiùs pater eorum, quàm ego: quandò benè esse, est magìs proprium & magis paternum,

Venit Constantinopolim ad Theodos. Imper.

Theodosius ei suos liberos tradit erudiēdos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

num, quàm esse solummodò. Eos magni tui ingenij committo excellentiæ, Deum inspectorem, & testem simul adducens, vt ij mihi tales per te euadant, quales ego volo & opto: sintque ipsi expressissima imago tuorum certaminum, & sermonum, & morum: & patris spiritalis euidentes conseruent characteres, nulla ô Domine Deus, eos iuuenili corrumpente cupiditate, aut offundente tenebras. Ità tibi tua prosit in Deum spes, mihi amicissime Arseni: da, vt gaudeam inculpata eorum educatione, & Deo agam gratias. Cæterùm hoc quoq; tuo animo insideat, nec hoc præceptum negligas: propterea enim hæc tibi mando his præsentibus. Nolo tuam virtutem attendere Imperatoriam eorum dignitatem, aut tanquàm filios meos respicientē, eis metum nō incutere. Volo enim eos esse tanquàm filios tuos & discipulos, & tibi esse subiectos, & morem gerere, tanquàm patri germano, & magistro. Quòd si quid præter hęc fecerint, (quod absit) ipsi se insimulabunt, vt qui sint à nobis passuri, quæ cordi sibi
Esa. 3. non erunt: & fructus operum suorum, vt Diuinus Esaias dicit, ipsi comedent. Sic dixit, & scholæ literariæ domum iubet esse prope suum cubiculum: vt sic eos frequentiùs conueniens, socordiam, quæ iuuenes sequi solet, repelleret, nihilque non videret
Magnos honores accipit ab Imperatore. & audiret ex ijs, quæ ab ipsis rectè aut secùs fierent. Arsenium autem maximo apud se dignatus est honore & familiaritate. Primùm enim eum esse decreuit ex ordine senatorio, & patrem nòn solùm filiorum suorum, sed suum quoq; esse & nominari. Quod quidem sanctum apud eos, qui rectè iudicant & sentiunt, maiori afficiebat honore Theodosium, quàm Arsenium.

Diuinus itaq; Arsenius, acceptis filijs Imperatoris, qui vocabantur Archadius & Honorius, de eis summè erat solicitus, & maximam eorum curam gerebat. Aliquandò quidem eos excipiens magnificis Græcę doctrinæ epulis: aliquandò autem, & multò magis etiam scripturarum, quæ cum delectatione habent etiam vtilitatem, lautis implens ferculis: nonnunquàm autem etiam suæ linguæ, tanquàm hymettio aliquo melle, suauibus impertiens admonitionibus. Quorum omnium plura & copiosiora ea fuerunt, quæ erant pro ipsorum parte & Imperatore, eos deducentia ad veram benęuolentiam, & acriorem, quàm sit seruorum. Suggerebat etiam in subiectos curam & benignitatem, docens benęuolentiam esse in imperio firmiorem & stabiliorem, quàm metum. Adhæc suadebat, nè sibi magnopòrè placerēt de diademate, nec de purpura: sed magis esse proprium ducerent ornamentum, disciplinam & virtutem. Illa enim sępè malorū & sceleratorū fuerunt Imperatorū, & quod est deterius, nèc, quandiù quidem vixerunt, ijs manserunt, qui se de ijs iactabant, & se magnificè circunspiciebant. Hęc autē sunt tantū bonorū: nec solùm sunt cum eis toto vitę tempore, sed etiam quæ extingui non possit, conseruant eorum memoriam, & quę simul cum toto seculo extenditur. Et talia quidem erant monita, quæ diuinus Arsenius dabat filijs Im-
Stās docet filios Imperatoris. peratoris. Sed non adolescentibus vtebatur, vt discipulis, neq; cum eis stantibus sedēs ipse loquebatur, vt iusserat Imperator: sed contrà, simul & Imperatoriam obseruans authoritatem, & quæ sibi erat amicta, conseruans moderationem.

Verùm cùm Imperator præter spem in scholam accessisset, & sic vidisset quidem pueros in sedibus considere: illum autem stare, & cum eis differre, id non leuiter tu-
Id indignè fert Imperator. lit, & verbis grauioribus animum tetigit Arsenij, ei obijciendo & quod priùs dederat mandatum, & exprobrando, quòd id minimè seruâsset. Is autem illi dixit cum qua par fuit reuerentia: O Imperator, rebus rectè vti oportet, & cum recta distinctione eis ea, quæ conuenit, tribuere, nempè adolescentiæ quidem doctrinam & admonitionē, Imperio autem honorem. His verò magis iritatus Imperator: Quis autem, inquit, eos
Cogit sedere Arsenium, filios suos stare. elegit Imperatores? nunquid tu, qui etiam consequenter eis honorem tribuis? Quæ cùm dixisset, ab eis quoq; abstulit insignia Imperij: & diuinum quidem Arsenium vel inuitum in throno collocauit: illos autem sic nudatos adduxit in eius conspectum.
Vox digna Imperatore. Deindè etiam illud præclarum & Imperatore dignum est elocutus: Si se quidem ità instituerint, vt sint digni Imperio, hoc est, perfecti in doctrina, legibus, & Dei voluntate, potest illis Deus tradere Imperium compositum & constitutum ad vtilitatē eorum, quibus imperabunt. Sin minùs, melius est eos sic viuere, quàm imperare stultè & periculosè. His auditis, admiratus quidem est diuinus Arsenius piam mentem Imperatoris, & cum existimauit beatū inter Imperatores: Ipse aūt curam gessit puerorū, vt iussit Imperator, eis potiùs vtens, vt decebat rectorē, quàm vt Rhetorē: adeò vt ille quidem

quidem sederet honorificè, & sic doctrinam traderet: ipsi verò adstantes audirent, quæ dicebantur. Verumenimuerò cùm in has curas incidisset Arsenius, ægrè ferebat, vt qui esset ab ocio remotus, & esset huiusmodi, vt curas summo haberet odio, & alioquì à tumultu & strepitu esset alienissimus. Quinetiam cathedra & ipse thronus, gloriæque splendor & dignitas, grauiter conturbabant Arsenium, vt quæ ab ipso iam abiurata fuerant, & quæ ab instituto suo & amore, quem iandiù parturiebat, admodùm discreparent. Vitām enim monasticam, & à gloriæ fastu alienioręm amabat vitam. Propterea ergò & precibus vsus est ad Deum vehementissimis, vt præberet causam & honestam occasionem se relaxandi à vinculis præsentibus. Et precatus quidem est Arsenius: Deus autem surda aure eius preces minimè præterijt, sed optima, sicut ipse rectè
Castigat Archadium Arsenius, & illi necem ei parat. nouit, ei ratione prouidit. Hic verò fuit modus:

Non paruum aliquod delictum commiserat Archadius Imperatoris filius, & quod non merebatur veniam: flagris eum cecidit castigans diuinus Arsenius. Ille non tulit hoc leuiter, iniuriam potiùs, quàm castigationem hoc esse arbitratus. Ipse certè indignabatur, iram apud se alens, & præceptori suo mortem moliens. Cùm itaque quendam haberet spatharium, qui ei ministrabat, quique ei videbatur benè velle, dignus q; esse, cui sua secreta communicaret, ei aperit quæ in animo habebat, incitatque vt quibus posset modis, de medio tollat Arsenium. Hæc in animo versans Archadius, Deum latere non potuit, qui erat Arsenij custos fidelissimus. Hæc ergò duo validissima immisit in mentem spatharij, & Arsenij virtutis reuerentiam, (vir enim erat pietati dedi-
Arsenius eę litùs audit vocem. tus) & ingentem metum Imperatoris. Accedens ergò, arcanum detegit Arsenio. Deinde etiam ei suadet, vt se clanculùm è regia subducat, & astris, vt dicitur, viam signet. Neq; enim aliter, inquit, eris securus minarum. Erat autem hoc, vt diximus, diuinæ prouidentiæ, quæ mirabiliter procurabat, vt consequeretur ea, quæ desiderabat, & quietè deduceretur ad vitam monasticam. Deum itaq; rogat vehementer Arsenius, vt euadat insidias, & salutem animæ omninò assequatur. Ei sic precanti, vox quædam
Clàm fugit ex aula. supernè resonat, dicens: Arseni, fuge tumultus, & salutem assequéris. Hæc cùm ille audisset, quæ erant iucundissima, & voluntati suę cōgruentia, nihil cunctatur, nec morarur: sed statim illas quidem vestes & superbum amictum exuit: eum autem, qui paupertati & inglorio conueniebat, indutus, citò processit ad litus, nauemque nactus (nec id sine Dei numine) quæ parata erat nauigare Alexandriam, eam ascendit, & illic ser-
Fit monachus. uans deducere, & alioquì spei Imperatoriæ omnem amputās occasionem, statim tondet comam capitis, & cum ea, si quæ adhuc remanebant, reliquiæ curarum humanarum. Monasticū verò induit amictum, & scopum, qui conuenit monachis, & ad Sceem, de qua iam priùs diximus, (erat autem mons valdè excelsus, & quietę vitæ conuenies) rectà proficiscitur, seq; inserit in numerum patrum, qui illic se exercebant. Atq; illic quidem ità se habebat.

Cùm autem Imperator illius fugam non tulisset silentiò, sed multi, vt est consentaneum, sępè ad eum quærendum mitterentur, omnes solitudines, insulæ, spelunce, peregrinarum figuræ; atq; adeò ea etiam, quæ sunt sub terris, quærebantur. Nusquàm autem
Psal. 26. apparebat, nec inueniebatur Arsenius, Deo eum occultante, vt dixit diuinus Dauid, in occulto sui tabernaculi, & eum suis alis fouente. Sic per totam vitam magni Theodosij latuit Arsenius. Postquàm autem post decessum patris Archadius successit Imperio, ei significeatur vbinàm sit Arsenius, & quānàm vitam agat, Angelicam scilicet & celestem. Eum certè literis quoquè salutat, quæ magnam habebant submissionem & moderationem. Quæ verò literis continebantur, hæc erant: Vehementer roga-
Archadius Imperator offert ei totius Aegypti vectigalia, sed renuit. beat sanctum, vt suis precibus opem ferret imperio, vt id ità regeret, vt DEO erat gratum. Præcipua autem epistolæ causa erat insidiarum enunciatio, propter quas etiam enixè rogabat, & eum placare contendebat, donum etiam liberale & magnificum offerens. Hoc autem erat totius Aegypti vectigalia: & honesta causa, vt ea pauperibus ab ipso distribuerentur, & sacris monasterijs, quibus deerāt, quę erant necessaria. Sic scribit Archadius, & obnixè rogauit, vt rescriberet. Arsenij verò ea accepta epistola, rebus omnibus propitius, & cōdonabuntur peccata. Pecuniç autem distributio nequaquàm ad me pertinet, qui iam sum mundo mortuus. Mortui verò nulla est actio. Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic quidem à mundo discessit Arsenius,& cooptatus est in numerũ monachorum,qui erant in Scete. Cum quibus se exercens,& cum eis contendens, nulli sustinuit esse secundus in virtutis sudoribus, sed potiùs vel primas obtinuit. Neque enim erat ciusmodi,vt qui labores anteà nõ gustâsset,nec in eis esset versatus. Neque enim Scete & habitus monasticus eum primùm cognouit laborantem in ijs, quæ ad virtutem pertinebant: sed anteà curam gesserat,vt honestam Deique voluntati congruentem vitam ageret. Quinetiam splendor vestis & magnificentia nihil in se habebãt, quòd eor ex eis vllam acciperet voluptatem. Erat enim Dei metu alligatus, & virtutis curam gerebat,& assueuerat laboribus: adeò vt ex sententia beati Dauid,licèt degeret in toc & tantis tumultibus, & tanta multitudine, Singularis ego sum, audacter diceret. Ex ergò ratione, vt pauloantè significauit oratio, primas haud ità multò pòst obtinuit. Verùm enimuerò etsi ità se haberet Arsenius, existimabat se omnium vltimum: cumque esset plenus omni eruditione, videbatur esse quidam rusticus & indoctus,& præ se ferebat nihil scire, nisi, vt dixit Paulus, IESVM CHRISTVM, eumque crucifixum.

In ipsa aula q̃ sanctè vixerit.

Psal. 140.

1.Cor. 2.

Cùm autem ad summum virtutis peruenisset, & præter alia esset quoquè exornatus maxima discernendi facultate, quæ iudicatur aliarum esse præstantissima, conuenientibus aliquandò monachis, (mos enim erat ipsis, cùm certis temporibus soli esse intermisissent,simul conuenire,& de vtilitate animæ sermones agitare. Hoc autẽ est vel quędam laborum mutatio ad recreandum animum,nec superuacanea,nec inconducibilia:)postquàm fuerunt omnes simul congregati,rogatus est ab eis Arsenius aliquem incipere sermonem,qui aliquã afferret vtilitatem. Is autẽ patribus potiùs obediens,quàm aliquid faciens ad ostentationem,neq; volẽs ostendere doctrinam, quam collegerat, & alioqui expedita quadam & simplici vtens oratione: Fratres, inquit,& patres, omnem rem, quam quis aggreditur, præcedit causa aliqua & scopus,propter quem agitur. Causam verò,cur nos ex mundo fugerimus,nullã aliam dixerimus,nisi vt purgemus animã,& quę eam consequitur,salutẽ adipiscamur. Studendum est ergò nobis,vt nos purgemus pro viribus,& maximè interiorem hominem,vbi & maius est bellum,& victoria difficilior. Multi enim sunt,qui,quòd attinet ad carnis pollutionẽ & peccati operationem,magnam ostenderunt continentiã,& vsi sunt ieiunijs & aliis afflictionibus. De pollutione aũt cogitationis,& perfecta purgatione nihil omninò cogitauerunt,etiamsi sit præceptum non de purgatione solùm carnis pollutionis,sed etiam spiritus. Quinetiã multis quidem curę fuit, vt fugerẽt fornicationẽ aliasq; voluptates: vt autẽ vitia occultiora,nempe inuidiam,glorię cupiditatẽ, nimiã de se persuasionem, pecuniarum amorem, & quæ est omnium pessima, superbiam: vt has, inquam,effugerent perturbationes,pauci admodùm curârunt. Ea ratione hi dimidiam habent purgationẽ,vel potiùs maiori & præstantiori parte manent impurgati, suntq; velutì statuæ,quæ sæpè quidem extrinsecùs auro vel ære refulgent,interna autem plena sunt immunditia,& quauis alia vilissima materia. Ab his ergò non manifestis vitijs nos vel maximè studeamus expurgare. Porrò autem hoc quoq; nos non lateat,ô fratres,quòd noster inimicus diabolus, multis & varijs vtens machinis, nos conatur decipere, & boni prætextu in mala impellere: vt verbi causa, suggerens hospitalitatem, & consequenter fratrum,qui accedunt,gratam & benignam exceptionem: efficit,vt simul comedant & compotent. Causa autem est bonum charitatis,deindè sic paulatim suffurans & attrahens,imprudentes nos trahit, vt ventri seruiamus,& deindè nos ad satietatem libidinis polluit & voluptatibus. Alijs rursùs submittens in animũ clemosynam & benignitatem,& in pauperes beneficentiã, immittit amorem pecuniæ, & in furorem impellit auaritiæ. Alijs autem multorum vtilitatem tanquàm escam porrigens,efficit vt silentium & quietem relinquãt,tanquàm rem inutilem,& vt cum multis quidem mundanis habeant consuetudinem, & nonnunquàm etiam cum mulieribus incautè hoc faciant persuadet, tanquàm qui iam eò peruenerint, vt sint impatibiles:& sic miseros reddit libidinosos,& seruientes animi perturbationibus. Alijs nullam exhibens molestiam,& vt à nullo capiantur vitio,insidiosè procurans, exsultat in superbiam,& sic facilè præcipitauit. Nonnunquàm autem faciens,vt à bellãdo abstineant, & maximè ij, qui ad susciptędã exercitationis certamina se paulò antè exuerant,decepit,efficiens,vt essent securi,& de nulla re soliciti. Ex quo factum est,vt cùm eos

Occulta vitia extirpanda.

Sub specie boni fallit satan.

Multipli. ces dæmonum insidiæ.

eos iniecerit in socordiam,& vt labores negligerent effecerit, repentè eos inuaderet tanquàm expugnatu faciles & inermes: & sic maxima tempestate eorum mentem labefactaret & conturbaret, & sæpè etiam in vitiorum profundum immergeret. Alios rursùs cùm vt sibi fiderent persuasisset, vt qui iam ad maiorem peruenissent mensuram, suggessit vt eis crederentur aliorum cogitationes,vitiorumque & bellorum annunciationes. Quibus cùm nondùm rectè sua vitia abluissent, primùm quidem recordationem & informationem eorum, quæ audiuerunt, immisit non absque animi perturbatione. Deindè verò etiam miserè impulit ad carnis pollutionem. Quoniam ergo tentatoris insultus sunt tam varij,tamque multiplices,& tam difficiles ad deprehendendum, nobis quoquè multa custodia sobrietateq; opùs est, & ad bonum attentione: vt ab ipso illuminati, imprudentes malo tanquã bono non vtamur,& non animaduertentes in noxia incidamus:sed vigilemus & sobrij simus, considerantes vndenam, & quando, & quomodò ille facit insultus: & in nullo offendamus, propterea quòd animum minimè adhibuerimus.

Dæmones vincit humilitate, valde ab eis vexatus.

Vilias t vestium eius.

Cum hæc & alia his similia diuinus disseruisset Arsenius ad monachos, qui erant congregati, humilitate adhuc magis vtebatur, & seipsum reputabat tanquàm qui nihil sciret,& id alijs prębebat existimandũ. Optimè autem nórat insultus dęmonum, vt qui fuerat examinatus à multis eorum tentationibus. Cumque aliquandò ad eius cellam aduenissent dæmones,(hoc autem narrauit monachus Dauid, vir qui cum hoc beato plurimùm fuit versatus, & in multis monasticis sudauit laboribus) multisq; afflictionibus & visionibus eum vexarẽt, & molestia afficerent:ipse quietè tolerabat, se nihil pati præ se ferens: sed hoc tantùm submissè dicens, vt significatum est ex ijs,qui ipsi ministrabant & assidebant: Deus,nè relinquas me: quoniam nihil boni fecerim coram tuis oculis:sed secundùm tuam bonitatem da mihi ô Domine,vt bonæ vitæ attingam principium. Sic autem res mundi est aspernatus, & nihil omnino esse duxit,vt nihil ex ijs, quæ ad hanc vitam pertinent, sustineret omninò adspicere: potiùs verò veluti vicem rependens, & se directò opponens splendoribus & vestibus, quibus indutus fuerat cùm esset in palatio, tam contemptis & tam vilibus vteretur indumentis,vt in ijs nihil differret à paupere rustico,laceris pannis & contritis induto. Sed ille his vilibus & abiectis magis exultabat, & in his sibi placebat: vt qui mundum internum,& qui non cernitur,sibi vendicaret,& seipsum potiùs, quàm res suas vellet ornare. Externæ autem eruditionis, quæ tanta contentione petitur, cleganția ab eo adeò nihili ducebatur, vt cùm quidam monachus nomine Euagrius,qui de Græca valdè se iactabat doctrina, quoniam Arsenij sapientiæ fecerat periculum, de Aegyptijs interrogãsset monachis: Quomodò ij,dicens, cùm sint indocti & rudes, sint tot & tantis insignes virtutibus: nos autem, qui sumus non paruam doctrinam consecuti,ne mediocria quidem rectè gerere possumus? diuinus respondit Arsenius: Nos quidem, qui alienis scilicet confidimus laboribus & disciplinis, ideò ex bonis tanquàm proprijs non facilè possumus fructum aliquem percipere. Ij autẽ, qui sunt in solis proprijs occupati laboribus, meritò proprios quoquè fructus colligũt. Hoc verò dixit,tacitè irridens Euagrium,qui non rectè de Græca gloriabatur sapientia.

Euagrius monachus.

Egregia humilitas S. Arsenij.

Erat verò eius tam insignis humilitas, vt neagrestiores quidem eum puderet rogare,& ex eis vtilitatem accipere pro viribus. Cumq; aliquandò eum vidisset quispiam rogantem & percontantem quendam monachum Aegyptium de cogitationibus,is miratus,causam est sciscitatus. Ille verò respondit: Non nego me esse doctrina mediocri prædituũ. Huius autem,inquit, rustici illiteratam planè inscitiam fateor me nondum didicisse:Eam,quę sit ex Deo,actionem & cogitationem tacitè innuens per hanc responsionem. Non solùm autem erat dignus,qui adspiceretur ab ijs,qui propè erant,& causa vtilitatis ijs,qui ad ipsum veniebant: sed etiam non pauci procùl venientes,renebantur magno desiderio videndi Arsenij, & se eius linguæ epulis recreãdi. Illius enim virtutis fama totum orbem peruaserat,& aures omniũ impleuerat. Proper quã causam ex Alexandrinis quoq; multi ad eum venerunt,adeò vt illicipse quoque Theophilus,Archiepiscopus inquam,rem magnam arbitratus,& viæ labores negligens, venerit vnà cum præside ciuitatis: cumque rogauit, vt sui sermonis vtilitatis eos faceret participes. Is autẽ cùm parũpèr tacuisset,deindè respõdit: Et si quid vobis dixero,promittitis vos id esse seruaturos? Ipsi verò protinùs sunt assẽsi. Is aũt: Vbi, inquit,

Theophilus Alexandriæ Episcopus eum inuisit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vide quàm cupiat nescíri.

quit, esse Arseniũ audiueritis, hoc est vobis cauendum, nè velitis ampliùs eò venire. Placuit eis dictum, nec eis fuit molestũ eius silentij desiderium, vt qui eius molestiam ex eo pulchrè didicerint. Cæterùm cùm posteà Archiepiscopus quæsijsset ad eũ venire, & per quendam esset scisitatus, an, si veniret, ei aperiret ostium: Si véneris, inquit, aperiam. Quòd si tibi aperuero, clarum est, fore vt alijs quoquè multis aperiam. Restat autem, vt ego hinc longè recedam. Hæc cùm audijsset Archiepiscopus, nihil tale ab eo posteà petijt.

Aliquot præclarę eius sentẽtiæ & institutiones.

Roganti verò cuidam monacho, vt sermones ab eo audiret vtiles: Pro viribus, inquit, contende, vt quæ est intrà te & in mente tua operatio, Deo placeat, & sic vinces externa vitia: hoc ei significante Arsenio, quòd nisi ea ità fiat, vt Deo placeat, sunt omninò inanes & inutiles labores corporei. Cùm ij autem sunt tales, excitatur bellum vitiorum carnalium. Admonenti verò eos, qui accedebant, & ea differenti, quæ faciunt ad salutem, ei mos erat quoq; eis dicere: Si sicut oportet Deum quæsierimus, is veniet, & à nobis omninò videbitur: & si eum per mundam vitam detinuerimus, is nobiscùm permanebit. Ad eum accedens aliquis alius ex patribus senioribus, ait: Me opprimunt, ô pater, cogitationes sic mihi suggerentes: Quoniam fieri non potest, vt ieiunes & labores propter senectutem, sunt saltem tibi visitandi ij, qui laborant & ægrotant. Nam hoc quoquè est signum non obscurũ charitatis. Ad hęc autẽ diuinus Arsenius: (Non erãt enim ei ignotæ malæ artes & fraudes dæmonũ) Vade, inquit, comede & bibe, nec recusa deincèps esse somni particeps: tantummodò nè in animum inducas, vt à tua cella recedas. Aliquandò autẽ rogatus, quomodò oporteret versari in regione externa: Si contigerit, aiebat, monachum regionem ingredi externam, aut ciuitatem, hoc est principaliter cauendũ, nè alicui notus euadat, vt cum nullo omninò liberè loquatur, nec familiaritatem cum vllo ineat. Hoc si fuerit seruatum, omninò ei maximè proderit. Alius monachus, nomine Marcus, virtute clarus, cùm sciret quàm esset solitarius Arsenius, & auersaretur hominum consuetudinẽ: Cur nos quoquè fugis, rogauit? Nam ipse quidem omninò nihil læderis ex nostra consuetudine & collocutione: Nos aũt potes iuuare plurimũ. Cui diuinus Arsenius: Deus, inquit, nouit, multùm à vestra pendeo charitate. Sed quid agam? Non possum me diuidere Deo & hominibus. Est enim facilius ei placere, quàm illis. Angelorum enim millibus & decies mille millibus vnus est scopus & vna voluntas, vt Deum laudent, illiusque mandatis seruiant. Hominibus autem alijs aliæ sunt voluntates, scopique & institutа diuersa: & ideò est eis, vt dixi, placere difficilius, quàm Deo. Humanis autem afflictionibus vsqueadeò erat superior, & necessitatibus fortior Arsenius, vt non solùm fami & siti non facilè cederet, sed etiam sumnum valdè superaret, quo nihil violentius, neque ad opprimendam & morti tradendam carnem est validius.

Somno vtitur breuissimo.

Cùm itaq; totas noctes peruigilaret, & intẽtus esset precibus, vbì iam manè venisset, nè corpus haberet omninò dissolutum, & ad quanuis actionem defatigatum: Adesdùm aiebat, serue nequam, somno tanquàm seruo vtens. Deindè cùm parùm dormitâsset, rursùm statìm surgebat, & rursùs ad Deum inceptas persequebatur orationes, dictitans ijs, qui aderant: Monacho ad somnum vna hora sufficit, si sit egregius athleta. Solebat autem Arsenius aliquandò quidem patrũ actionibus, aliquandò autem etiam sermonibus iuuare proximos. Aliquandò verò suas narrare actiones & contemplationes sub persona alterius, nè eum inuaderet vitium arrogantiæ. Cuiusmodi est id, quod est propositum. Dicebat enim: Quidam senex monachus in sua cella sedens, audiuit supernè vocem dicentem: Adesdùm, & ostendam tibi quomodò se habeant opera hominũ. Surrexit ergò & exijt, & ducentem sequens Angelũ, ambulabat. Cùm aũt is, qui apparuerat, in quodã loco substitisset, ei Aethiopẽ ostendit ligna scindentẽ, quibus alligauit quidẽ onus non facile ad tollendũ humeris. Cùm autem alligâsset & conaretur tollere, non potuit propter pondus. Is verò alia quoquè adijciebat. Deindè cùm eum paululùm traduxisset, ostendit rursùs alium, qui ex quodam lacu aquam hauriebat, & eam in perforatum canalẽ infundebat: ex eoque effluebat aqua, & dispergebatur. Prætereà ostendit ei templum maximum, in quo duo viri equis insidẽtes, & maximum quoddam lignum transuersum inferentes, sic quidem conabantur statìm per portã ingredi: sed non poterant, quoniã, vt dixi, lignũ ferebãt obliquè: neuter autẽ volebat id ex altera parte dimittere, & sic introducere. Horum solu-

Angelus ei ostẽdit hominũ opera & studia.

solutionem aperuit is, qui seni apparuerat, sic dicens: Qui lignum quidem portant, ij sunt qui propriæ confidentes iustitiæ, ad viam humilitatis omnem sibi obstruunt aditum: & ideò, vt foris maneant, & vt à regno cælorum arceantur, ij sibi causa sunt. Qui verò fundit aquam in canalem perforatum, bona quidem facit opera, ieiunat, orat, benefacit: sed cùm ea nolit ità facere, vt fiant solùm coram Dei oculis, sed studet etiã videri ab hominibus, & ideò frustrà operatur, & mercede quæ debetur, priuatur. Qui autem ligna scindit, & onus conficit, is est qui multis quidem grauatur peccatis. Pro eo autem, quòd ea deberet resecare pœnitentia & diligentia, ostenditur alia potiùs addere. Hæc dicens diuinus Arsenius, quodcunq; vitium, quod cuiq; Auditorum afferebat molestiam, absq; vllo dolore & tacitè curauit. Nõ solùm autem hoc modo fidis personis consueuit curare, sed etiam quod verè ab alijs factum fuerat, tanquàm ab alijs factum narrabat, quandò ad vtilitatem redibat narratio, cuiusmodi est etiã illud:

Error senis monachi circa Eucharistiam.

Monachus quidam senex (aiebat) qui vixerat in Scete, actione quidem vel valdè mirabilis, educatus autem in simplicitate & ignoratione, nõ mediocriter peccabat circa mysterium diuini sacrificij. Dicebat enim ille & asserebat, quòd quẽ participamus diuinum panem, non est ipsum corpus Christi & Dei nostri, sed traditur in quadam figura & imagine. Quod quidẽ nonnulli alij senes, qui audiuerãt, & senis propter hanc absurdam opinionem miserti fuerant, ad eum vadunt, alienam hanc sententiam alicui attribuentes, & ei dixerunt: Audiuimus de quodam monacho, qui errabat in iudicio de sacris mysterijs, & existimabat illud non esse corpus Christi, sed in illius figuram panem qui sumitur, benedici & tradi à sacerdotibus. Ille autem nihil celans: Ego sum, inquit, & in hac persisto sententia, nec possum dimoueri. Illi verò non dimiserunt, sed multis & validis argumentis conati sunt seni persuadere, affirmantes illud ipsum esse Christi corpus: Similiter aũt vinum quoq;, eius viuificum sanguinẽ & intemeratum. Nam etsi, aiebant, esset panis & vinum, precũ tamen inuocatione, & diuini aduentantis spiritũs benedictione, mutãtur in illud ipsum corpus & sanguinẽ Christi. Estq; carо & sanguis Domini, qui à nobis sumitur. Qua de causa sacerdotem quoquè dicebãt conuenienter voci Domini, scilicet illius personam subeuntẽ, dicere: Hoc est corpus meum, & Hic est meus sanguis. Quoniam enim difficiliter fieri poterat, vt qui sumus homines, cruentã carnem sumeremus instàr ferarum, quæ carnem crudam deuorant: prouidit ille ipse, qui participatur, vt per similẽ & consuetũ panem, in hocipsum corpus Domini nõ manifestè mutatũ, perageretur sacrificium. Vide enim quẽadmodùm etiam baptisma eo quidẽ, quod appáret, est aqua: sed precibus & sacra operatione diuinã, diuino impletur spiritu, & deincèps non est aqua solũmodò. Quomodò enim, quod regenerat & transformat eũ, qui baptizatur, & reddit perfectè liberũ à peccato? Cùm hæc & huiusmodi alia dicta essent à senibus, surdo videbãtur cani, quæ dicebantur. Ille enim adhuc erat incredulus, & exigebat solam ex rebus ipsis probationem. Cùm ergò videretur senibus absurdum & admodùm ignaui pusillique animi, negligere senem, qui sic labebatur præ simplicitate: ipsi & diligẽter orabant, & illum pro scipso orantem assumebant, nè tot labores & sudores exercitationis frustrà videantur suscepti. Deindè cùm sic transisset dierum hebdomada, in templũ simùl conuenêre. Cumq; sacra perageretur mystagogia, diuinusq; panis esset propositus, (ô tuam Christe potentiam & benignitatem) infans visus est eodem tempore tribus senibus is panis, qui in sacra mensa erat propositus. Deindè cùm sacerdos ad hoc, vt panem in frusta diuideret, iam manum extendisset, visus est eis Angelus, qui supernè deuolauerat, & gladium in manu habebat. Qui cùm propositum infantem sacrificâsset, deindè eius sanguinem fundebat in calicẽ, & quandiù sacerdos panem in parua frusta frangebat, tandiù quoq; poterãt videre Angelum secantem partes ex carne pueri. Cùm autẽ accessisset is, qui errabat senex, vt esset particeps sacrificij, carnis mundæ & cruẽtæ apertæ fuit particeps. Hoc visum ab illo sene, & illius non sanum correxit iudicium, & effecit, vt Deo offerret gratiarum actionem cum lachrymis: alijsq; senibus illius correctio fuit argumentum lætitiæ. Hoc narrauit pulchra lingua Arsenij, quod omninò productum fuit ad magnam vtilitatem eorum, qui audiebant.

Sancti patres illũ errorem confutant.

Nota hæretice, & credẽdum tandem corporaliter haberi Christũ in Eucharistia.

Senis error corrigitur.

Cùm barbari autẽ aliquandò in Scete fecissent excursiones, alij quidẽ ex patribus conuersi sunt in fugam, & ea ratione euaserunt ex manibus barbaricis: Arsenium autem nullus inuasit met⁹. Quomodò enim, qui etiã ipsos superabat dęmones, & erat eis formi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

formidabilis? Sed sic manens in cella: Si mei, aiebat, Deus curam non gerit, curnàm ego velim viuere? Sic dicens & sentiens, surrexit & transijt per medios barbaros, & nihil mali passus, saluus euasit: cùm eis nullum omninò iuî sensum dedisset. Deindè cùm cogitâsset hoc esse effecturum, vt fieret maior alijs, & maiorem aliam à Deo curam consequeretur, mâluit propter modestiam vnà fugere cum alijs: & ad eos abijt. Sedenim hic vir diuinus, etsi esset huiusmodi, vt nulla res mala & absurda eum vinceret, immò verò rebus bonis & ex virtute gestis adeò esset plenus, vt ne verbis quidem possit exprimi: in eos tamen, qui labebantur, magna mouebatur misericordia. Nam inter montis monachos erat fur quidam, qui & alia, quæ erant apta ad consumendum, quinetiam ipsa vasa auferebat assiduè. Arsenius autem eius malam miseratus consuetudinem, assumpsit eum in suam cellam, & apud eum multis vsus est admonitionibus: nec id solùm, verùm etiam cum consolabatur, dando obolos & vestimenta, cupiens eum hanc improbam dediscere consuetudinem. Sed tamen etsi multis admonitionibus, nõ secùs àc aqua Aethiops perfunderetur, erat tamẽ Aethiops, & nigredinẽ minimè exuërat. Furans enim rursùs depræhendebatur, malam sequens consuetudinem. Ea de causa senes quoquè murmurabant aduersùs diuinum Arsenium: Illorum, dicentes, debemus ferre infirmitates, qui ducuntur pœnitentia, & seipsos conferunt ad correctonem. Cùm autem credebatur, hunc esſ: immedicabilem, eum potiùs expellere oportet & procùl mandare: vt qui sit valdè pernicios⁹ in cohabitatione. Atq; talis quidem erat Arsenij in peccantes misericordia.

Magna S. Arsenij fiducia in Deum.

Eius humanitas in fratrem furacem.

Studiosissimus est silentij.

Erat verò ei quoquè admodùm grata quies & silentium, idq; tanto studio sectabatur, quãto aliquid aliud: vt iam sæpè priùs significauit oratio. Ea de causa eorum, qui accedebant, ægrè ferebat congressiones, cum Deo solo assiduè loqui desiderãs. Quocirca illius quoquè cella triginta milliaribus aberat ab alijs. Fratrem itaque quendam, qui procùl venerat, neq; sciebat vbinàm habitationem haberet Arsenius, deindè scisciatus vix eam inuenerat: postquàm eum ad se venientem magnus nouit Arsenius, cœpit petere lapidibus, & ità eum à se repellere: non odio habens fratrem, vt dixerit aliquis, (Quis enim cum alijs illo se gessit meliùs in charitate vtenda in prosumm?) sed quietem, vt dictum est, sibi puram conseruãs, & per id indiuulsam contemplandi facultatem. Neq; tamen hoc absolutè faciebat, sed sciebat quosnam quidem oporteret expellere, vt qui possent eius quietẽ interturbare: quosnã aũt admittere, & cũ quibus conferre sermonẽ: & quosnam quidẽ admittere, sed non cum eis colloqui, sed inter eos exercere silentiũ: vt patebit ex ijs, quæ his sunt posita capitib⁹. Frater verò tristis admodùm, quòd eum nõ potuisset conuenire, mentẽ quoq; putabat Arsenio esse læsam, & ideò eum eriã iaculari lapides. Cùm ad se rursùs alios venire resciuisset, statim dixit eis, qui vnà conuersabantur: Interrogate eos, & discite quanam de causa venerint. Cùm verò interrogantes intellexissent eos ire Thebaidẽ propter aliquod suum negociũ, & id renunciauissent Arsenio, is veluti arrepta occasione, ne interrumperetur silentiũ: Quoniã, inquit, non propter me venerunt, nec me, inquit, vidébunt: sed vbi se apud vos refecerint, deindè cœptum iter persequantur. Quandò autem propter barbarorum incursiones deserta fuit Scete, ipse quoquè egressus est vnà cum alijs patribus: Perdidit, dicens, mundus quidem Romam, Scetem verò monachi. Hæc dicens, & lachrymas emittebat ex oculis, & vehementer dolebat, ardens quietis desiderio. Sciebat enim, quòd translationes, & ex alijs locis in alia transmigrationes, reuerà sunt monachis ipsa mors, & eorum, quæ ex quiete comparãtur, bonorum dispersio & interitus. Sæpenumerò enim eos, quos nolunt, conueniunt, & vident quæ non oportet, & audiunt quæ non decet. Hoc aũt pulchrè testatur Arsenij amor quietis. Nam cùm ille ad quosdam accessissẽt monachos, prope quos quædam arundines, quæ vento leuiter agitabantur: Quænam, inquit, ô fratres, est hæc agitatio? Ei enim, qui verè amat quietem, ne passeris quidem vox est omninò tolerabilis. Quomodò ergò vos, qui raliũ motuũ sonitu conturbamini, purè poteritis quiescere?

Locorum mutationes exitiosæ monachis

Nec hoc quoquè est minus testimoniũ Arsenij, quòd ille quietis & silentij magno teneretur amore, & simul eriã puritatis ac synceritatis cogitationum. Nã cùm ipse circa Canopũ versaretur, (est aũt hoc vnum ex septẽ ostijs Nili) venit Roma quædam mulier, ex eis nata, qui erant ordinis senatorij, valdè quidem diues, & valdè etiam pia ac religiosa. Aduentùs autem eius scopus & institutum erat, vt videret Arseniũ, & simul quidem,

quidem, vt assequeretur vtilitatem, & simul eum benignè ac liberaliter, Dei iussa sequendo, acciperet. Ipsa Archiepiscopum Theophilum, qui eam hospitio exceperat, enixè rogabat, vt sancto persuaderet, vt eam suis dignaretur oculis. Ille ergò iuit, & accedens vehementer rogauit. Is verò non sustinuit, etiam si Archiepiscopus præter alia quæ adduxit, vt ei persuaderet, illius quoquè longæ viæ laborem proposuisset, & sic scilicet tentaret flectere Arsenium. Non tulit hoc mulier Senatoria. Eam enim incitabat fides, quam habebat in sanctum, & desiderium. Labore certè, & pudore, & omnibus despectis, iter ad eum inijt, volens videre. Cùm ergò accessisset ad sanctum, qui agebat extra cellam, se ad eius pedes dejcit. Is verò surrexit iratus, & stans ante eam: Si vis, inquit, meam videre faciem, eam adspice. Metus autem, qui eam inuasit cum pudore, ne permisit quidem, vt cum fixis intueretur oculis. Deindè rursùs adiecit: Non audiuisti vtiquè mea opera: & ideò ad nos veniendi te cepit desiderium. Quomodò autem ausa es tantam sustinere nauigationem, & huc venire? Nescis te esse fœminam, & non licere tibi egredi? Sed hoc, inquit, tibi, vt videtur, venit in mentem, vt rursùs Romam reuerraris, & alijs significes mulieribus, te vidisse Arsenium, & deinceps mare impleas mulieribus, ad nos venire nunquàm cessantibus. Illa verò: Non iuram, inquit, ô pater, Deo mihi opem ferente, huc vllam venire mulierem. Sed ne cessa, quæso, pro me orare, & mei meminisse. Is verò dixit: Deum magis oro, inquit, vt * tua memoria de meo corde deleatur. Hoc cùm audijsset illa mulier, graui animi dolore est affecta, eamque inuasit febris, & statuit reuerti Alexandriam. Quod quidem vbi venisset ad aures Archiepiscopi, venit quamocyssimè ad eam visitandam.

Deindè cùm rogâsset, & sciuisset quænam esset morbi causa, eam placidè & leniter est aggressus, dicens: Non oportebat te ità cruciari ijs, quæ audiueras. Non erant enim verba odij, sed cautionis & purissimæ temperantiæ. Neque enim ignoras, quam soleat malignus bella suscitare propter mulieres ijs, qui DEO seruire constituerunt. Quod ergò tibi dixit senex, ideò dixit. Nam ille quidem non cessabit assiduè orare pro tua anima. Cùm his verbis mulieris curatus esset dolor, ea domum est reuersa. Par est autẽ admirari huius sancti cautionem & diligentiam. Non est enim incredibile, mulierem à maligno submissam, tantum laborem contempsisse, & ad eum venisse, prætextu quidem benedictionis, sed reuerà causa belli & tentationis. Is est enim ille Sancti cum ira fremitus, & preces, vt è corde suo illius deleretur memoria.

Est autem hoc quoquè lepidum, & præclaræ humilitatis Arsenij certum signum, atq; etiam non paruam afferens vtilitatem. Scete enim senes dicebant, quòd cùm aliquandò à quodam viro bono facta fuisset fratribus caricarum distributio, solus remansisset Arsenius, qui nihil acceperit, non ex obliuione, vt dixerit quispiam, nec ex contemptu: sed potiùs, quòd is qui distribuebat, erubescebat huius viri dignitatẽ, non solùm, quę olim, sed potiùs q̃ erat hodiè, tam vili largitione ꝓsequi. Quod cùm magnus ille audijsset, ægrè tulit, & ne venit qdem ad synaxim. Significauit aũt senibus, se omninò nõ fuisse dignũ, vt ipse cõsequeretur cum alijs fratribus benedictionẽ: & ideò solũ fuisse relictũ. Quod quidẽ significatum senibus, iniecit magnam admirationẽ eius humilitatis. Mittunt ergò Arsenio partẽ, quæ ad ipsum pertinebat. Quã cùm accepisset, & eiecit dolorẽ, & statim venit ad synaxim. Nemo aũt ex ijs, qui sunt ꝓpter caricas tantũ dolorẽ acceperit, vt ne ad synaxim quidẽ accederet. Vbi enim sunt hęc parua Arsenij, & q̃ ijs cõueniunt, q̃ sunt pusilli animi? Sed sunt, vt dictũ est, figura extremæ humilitatis. Se enim ne minimùm quidem putabat alijs antecellere, sed esse vnum ex multis, vel, vt magis verum dicatur, esse omnium vltimum: & ideò tanquàm Dei iudicio despectus, & eo reputatus indignus, ostendit se angi animo, quòd donum commune non esset assecutus.

Sed nec summa illius in ieiunio tolerantia, inter cętera illius bona prętermittãt. Dicebant enim Daniel, & alij, cum quibus ille versabatur, eum inediam eousq; protraxisse, vt vnum frumẽti thallũ (oportet enim his vti patrijs nominibus Jei * totum annũ sufficeret: Nam aduenientibus aliquibus, tunc dixerunt eum fuisse huius alimẽti participẽ. Cùm esset aũt tempus fructuũ, solebat ex eis solùm gustare. Simul quidem hoc faciens, vt Deo ageret gratias, & simul etiam, vt se demitteret. Dixerũt aũt hoc

Enẽ fugit etiã Senatoriæ fœminæ collogũ.

Durè eã accipit.

Nota hoc responsum.

Magna humilitas.

Admirãda eius inedia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nũquàm est otiosus. quoquè,qui res Arsenij sciebant accuratissimè,cum nunquàm visum fuisse otiosum: sed quandò vel paulùm cessâsset à precibus, quæ fiebant diù & noctù, operabatur. Opus autem erat catenæ,quę per ramos palmarum contexebantur. Cùm in eo paulùm fuisset occupatus,reuertebatur rursùs ad orationem. Aqua autem,qua palmarum ramos madefaciebat,vt fierent molliores,quæ nunquàm ab illo mutabatur, sed sic diù manebat,corrumpebatur, maleque olebat, & tetra erat adspectu: adeò vt quidam ex patribus senem rogarent, cur hoc faceret, & ei exprobrarent socordiam. Is verò: Cùm, inquit, suaueolentia & aromatibus priùs sim vsus,odoratùs damnum modò corrigo contrarijs. Quomodò verò tetrum odorem prioribus vnguentis & bonis opponebat odoribus: ità etiam superfluis possessionibus, quod est instàr magnarum diuitiarum,nempe nil possidere, & nihil omninò habere: adeò vt cùm aliquandò ægrotaret,& lucerna opùs haberet,quoniã nihil habebat,quod pro ea emenda solueret, petitum acceperit, & ità emerit,quod erat sibi vsui.

Ferè perpetuò est in precibus.

Sũma eius paupertas.

Ad hunc virum admirabilem accessit aliquis ex patribus, nomine Marcus, virtute summus.qui diligenter rogauit: Num bonum est,dicens, nullam in cella habere consolationem? Vidi enim,inquit,quendam ex fratribus, qui parua quædam, quæ habebat,olera,ipsa quoquè euellebat,radicitùs.Is autem bonum quidem esse asseruit, sed si omninò referatur ad virtutis habitum,atque adeò ad vniuscuiusq; mensuram.Nisi enim perfectiorem habitum fuerit consecutus,etiamsi illa euulserit radicitùs, is rursùs plantabit alia. Cæterùm qui virtute & vi discernendi erat summus Arsenius,visus est etiam postquàm ad vitam accessisset monasticam, veluti quasdam apud se seruare reliquias aulicæ arrogantiæ & superfluitatis. In sedendo enim sublimem vnum tenens ex pedibus,imprudens sæpè imponebat alteri. Quod quidem à Græcis dicitur sedere ὑναβάδην, id est,sursùm erectis pedibus. Hoc visum à patribus, nequaquàm videbatur esse contemnendum: sed potiùs eum esse eius opportunè admonendum, vt id corrigeret. Sed magna viri dignitas & reuerentia eos abducebat ab eo, quod statuerant. Postquàm autem hoc quoq; nouit monachus Pastor, qui erat prudentia simùl & virtute incomparabilis,vide quàm sapiẽter illius excogitat remedium. Cùm ego,inquit,ad monachos accessero ad synaxim,& vobiscùm considens,sedero in eodem habitu,vobis adspicientibus videatur hæc res non toleranda: sed statim procedatis ad me repræhendendum: & ego statim cedam, & vt qui perperàm in hac re me geram,me corrigam. Quod quidem factũ cùm diuinus intellexisset Arsenius,& mente citò agitâsset,demisit pedem,& deincèps omninò abstinuit à turpi hac sessione.

Pastor Abbas mira arte corrigit quãdã in eo.

Sed vide mihi virum egregium,qui indecorum hunc habitum non solùm in seipso correxit,sed alios quoquè,qui vel quòd non aduerterent,vel, vt meliùs dicam, quòd imbecilli essent,ità se gerebant,prudenter simùl & iucundè correxit. Monachum ẽm Alexãdrum, (erat autem hic quoquè clarus inter monachos)cùm quodam aliquandò dolore teneretur,contigit seipsum supinum porrigere, & ità iacére victum à doloribus. Ad quem posteà accedens Arsenius: Quis erat,inquit,ille mundanus,quem pauloantè hic vidi porrectum supinum? Is autem:Et quandò,inquit,eum vidisti?Diuinus verò Arsenius: Cùm, inquit, de monte descenderem. Ipse eram, dixit Alexander. Sed ignosce mihi,inquit: dolore enim victus, sic me collocaui,quàm potui scilicet honestissimè. Moderatè autem subridens Arsenius,(erat enim Alexander ei familiaris) Satis ergò,inquit,verisimiliter existimaui,mundanum esse eum,qui iacebat porrectus.

Fratrem quendam ceperat desiderium videndi Arsenij. Cùm itaque venisset in ecclesiam,rogabat,vt magnum illum videret. Illi autem:Paululùm,inquiunt,reficere, & paulopòst eum alloquéris. Is verò contẽdebat,nisi eũ videret in præsentia,se neq; cibum esse omninò sumpturum, neq; somnum visurum. Mittunt itaq; ex fratribus vnum,cellam indicaturum. Longè enim aberat,vt iam priùs diximus. Et ambo quidem pulsant ostium. Cùm autem aperuisset Arsenius,introduxit & salutauit. Deindè verò sederũt,vtentes silentio,nihil neq; ipsis Arsenium,neq; Arsenio ipsos alloquentibus. Cùm ergò multum præterijsset temporis,& nullum verbum senex ederet, qui datus fuerat ad cellam ostendendam: Sed ego,hospiti inquit, reuertor. Et ille: Ego quoquè,inquit,te sequar: fruſtrà enim hìc mora trahitur. Ambo ergò egressi,recesserunt. Rogauit autem hospes fratrem,vt eum deduceret ad Moysem Aethiopem,q priùs

Fratri cupidè illũ inuisenti priùs nihil loquitur.

Secùs facit Abbas Moyses.

priùs fuerat latro. Venientes verò accepit admodùm hilariter,& excepit hospitio,& liberè admodùm cum eis est collocutus,refecitque,& sic remisit. Dicit ergò frater hospiti: Quis ex duobus tibi esse videtur virtute superior? Ille verò: Qui nos,inquit, hospitio accepit & refecit. Auditum est hoc à quodam sene,q erat ex magnis. Is cùm esset dubius animi,nec posset scire, cuinam daret calculum victoriæ, rogauit Deum, vt id sibi significaret. Videt ergò in somnis duas naues,quæ ferebantur in fluuio:quarum altera quidem habebat diuinum Arsenium,qui quietè nauigabat, & D E I fouebatur spiritu: Altera verò Moysem,& Angelos Dei, qui vnà versabantur, melleq; & fauo eum pascebant. Cognouit ergò qui viderat, ambos quidem esse maximi precij apud Deum,sed maius esse silentium Arsenij Moysis hospitalitate: quòd cum Arsenio quidem versabatur diuinus spiritus,cum Mose autem Angeli. Ipsum autem pasci ab Angelis,tacitè significat bonum hospitalitatis.

Aegrotanti verò aliquandò admirabili Arsenio, sacerdos ecclesiæ vile substrauit stragulum,& capiti quoq; puluinar suppoſuit propter morbi afflictionem. Cùm autem vnus ex senibus venisset ad illum visitandum,& illum sic vidisset vtentem stragulis & puluinari,ei dubitatione commotus est animus. Quod cùm deprehendisset sacerdos,& cum seorsùm abduxisset: Qualis, inquit,erat vita tua, priusquàm esses Monachus? Ille verò: Magna,inquit,me premebat inopia rerum necessariarum, egestasque mala me cruciabant. Cui sacerdos: Sed hic,inquit,quem vides, Arsenius,erat pater imperatorum,quandò erat adhuc in vita mundana,magnasque habebat opes, & abundabat delicijs,iacebatque in sumptuosis & mollibus stragulis. Quocircà tibi quidem,qui nunc es inter monachos,est facilior vita, & minùs obnoxia molestiæ, vt qui sis à prioribus liberatus angustijs.Qui autem ex tantis diuitijs & delicijs sua sponte venit ad tantam humilitatem,& nunc eam sustinet, quomodò non est dignus, qui habeatur in admiratione? Hæc cùm audijsset & intellexisset senex, & seipsum condemnauit, & petijt veniam à sacerdote, propterea quòd non rectè cogitasset.

Senex monachus male sentiẽs de Arsenio, corrigitur.

Alexandria venerunt quidam aliquandò visuri beatum illum, qui tunc in petra Stromes degebat. Cum quibus erat etiam patruus Theophili Archiẽpiscopi. Is autem partim quidem,quòd tunc ægrotaret: partim verò, nè alij quoquè similia postulantes,eius quietem interturbarent,non processit eis obuiàm venientibus. Illi quod factum fuerat,ducebant esse contumeliam,statimque recesserunt. Posteà verò barbarorum facta incursione, illinc transiens, habitauit in inferioribus partibus. Quod vbi resciuit Theophili patruus,venit rursùm eum visurus. Is verò eum excepit cum magna voluptate & lætitia. Vnus autem ex ijs, qui cum ipso erant, in animo habens eum,quę eis visa fuerat,illius magni velutì contemptionem: Scis,inquit illi, nos priùs venisse in Stromem,cùm tu illic ageres? Tu autem,nescio quanam de causa,tuum nobis offerre adspectum noluisti. Certè, inquit: Sed vos & panem comedistis, & aquam bibistis.Ego autem nihil horum. Quomodò enim? qui nec sedere quidem sum propter me passi essetis. Cæterùm sic vos quoquè mihi ignoscite. Sic diuinus Arsenius non absolutè & indiscriminatìm eos,qui accedebant,videbat, & nõ videbat, sicut priùs dictum est: sed pia consideratione, & diuino quodam iudicio. Cæterùm eorum quoq;,qui sic reuertebantur, & nec eum viderant, nec conuenerant, magnam habebat rationem: vt nunc ostendit ex hac sui excusatione ad eos, qui non viderant.

Non vult videri à patruo Theophili Epiſc.

Posteà hilariter eum excipit.

Nec hoc quoq; existimo carere gratia & vtilitate. Is cùm suos discipulos aliquando vocâsset Alexandrum & Zoilum: Quoniam,inquit, dæmones & alijs,& somni cupiditate non cessant me vexare, sustinete vnà mecùm hac nocte laborare, & nõsse quẽ admodùm in vigilando ipse à somno superor. Illius ergò iussu,cùm ei assedissent, vnus quidem à dextris, alter verò à sinistris, sic permansêrunt tacentes, & oculos in eum alternatim defigentes à vespera vsque ad auroram. Qui quidem alijs declarauerunt,dicentes: Nos quidem vicissìm & dormiuimus,& surreximus: illum autem non sensimus omninò dormitâsse,donèc vidimus splendorem lucis. Circa auroram verò præ se tulit se somno cedere: siquidem re vera erat somnus. Cognouimus eũ ter spirâsse,deindè eũ sic surrexisse & rogâsse:Dormitaui certè? Cui nos:Nescimus quidem, pater. Ità Arsenij omnia erant maiora,quàm aut oratio,aut cogitatio ea posset assequi.

Nota vigilias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui. An enim volens docere discipulos, vt se à somno continerent: an potiùs docere, quòd meditatio & exercitatio dat etiam naturales vincere affectiones, tunc eos aduocauit testes ad vigilandum, nunc mittit dicere oratio. Apertum est autem hoc iudicium, vel potiùs velutì quidam gustus totius virtutis Arsenij, & eius, quæ ei cum Deo intercedebat, coniunctionis & familiaritatis.

Accessit ad eum quidam senex, volens eum conuenire, & ab eo aliquam vtilitatem consequi. Quoniam autem inclusum inuenit Arsenium, & manentem quietum, non pulsauit quidem ostium, nè ei esset molestus: sed per minimam adspiciens fenestram, videt sanctum totum igneum. Omninò autem is quoq;, qui cõspexit, fuit dignus eiusmodi spectaculis. Cùm verò ille posteà pulsâsset ostium, egreditur Arsenius: cumque eum vidisset obstupefactum, rogauit: Quantum est, inquit, tempus, ex quo huc veniste? nunquid adspexisti? Ille verò negauit. Sed quod iam quidem dictũ est, est in summa testimonium summæ virtutis Arsenij, sicut diximus. Quod nunc autem dicendum est, apertè declarabit, quantùm ille mundum est auersatus, & ea quę sunt mundi, & ipse, vt dicit Paulus, mundo erat crucifixus, & ei mundus.

Totus igneus videtur.

Galat. 6.

Venit Roma quidam ex magistrianis, afferens testamentum cuiusdam ex ijs, qui erant genere proximi Arsenio. Hoc cùm in manus sumpsisset senex, erat rupturus, nisi occupans magistrianus, & se ad illius pedes deijciens, eum retinuisset, docens id futurum periculo ei, qui attulerat. Reddito ergò testamento Arsenius: Ego, inquit, ante illum sum mortuus, & non sum ampliùs inter viuos. Obstupefacier autem, sat scio eum, qui est auditurus, id quod iam est dicendum. Dicitur enim, quòd cùm vesperè inciperet orare, & post se solem dimitteret occidentem, sic tota nocte staret, donec Sol rursùs oriens eius vultui illucesceret.

Totus est mũdo mortuus.

Vanę gloriæ contemptio, amorque quietis & silentij, vtrisque inerat, Arsenio admirabili, & Theodoro, qui se Pherinæ exercuit. Sed in aditu ad ipsos, maximè autem nobiliorum, Arsenio quidem nec citus, nec facilis erat occursus: Theodoro autem citus quidem erat occursus, ex æquo autem citus etiam recessus. Cùm aliquando fuisset prope fluuium admirabilis Arsenius, & iam esset nauigaturus, quædam mulier Aethiops apprehendit eius pellem ouillam. Cùm is autem eam grauiter & acerbè repræhendisset, illa: Si monachus es, inquit, Arseni, vade ad montem. Quod quidem verbum non affert nullam alijs vtilitatem. Hoc quoquè cauit Arsenius admirabilis vt neq; in scriptis proponeret quæstiones, neq; mitteret: non q̃ non posset, (quomodò enim, cui esset tam facilè rectè dicere, quàm dicere alijs tantummodò?) sed silentij assuefactio & odium ostentationis, erant causa eorum, quę dicta sunt. Et ideò & in ecclesijs, & in congregationibus hoc diligenter agebat, vt nec alios videret, nec ipse videretur ab alijs: sed stabat, & se abscondebat, vel post aliquam columnam, vel post aliquod proiectum, & se separabat ab aliorum congressione, vt qui sibi vellet perpetuò attendere, & mentem interiùs cogere, & ità ad Deum facilè tolere. Mos autem erat Arsenio, hoc sibi carmen assiduè canere: Arseni, cur egressus es? Quod est: Quis fuit tuus scopus, vt te à mundo subduceres? An non, vt omninò DEO placeres, non autem ijs, quibus ille te nouit placere? Huius rei curam gere. Quinetiã aliud quoq; ab eo cani solebat: Me sępè pœnituit dixisse, nũq; aũt tacuisse.

Odit ostentationem.

Quid monacho assiduè cogitãdum.

Cùm aũt hic vir insignis teneretur amore beatitudinis lugentium, & consolationis, quæ est eis promissa, non cessauit omninò seipsum lugere, & hoc perpetuò facere, & absq; vlla intermissione. Quocircà gremio suo suberat pannus, quo abstergebat lachrymas, quæ fluebant ex oculis. Quinetiam cùm Pastor, qui erat insignis inter monachos, hoc adspiceret, dixit: Beatus es Arseni, quòd cùm in hoc mundo te ipsum luxeris, non opùs erit eis, quæ illic erunt, lachrymis. Cuius etiã dicunt Theophilum, qui fuit Episcopus Alexandriæ, cùm vita excederet, fuisse recordatum, & dixisse: Beatus es Arseni. Nunquàm enim cessâsti huius horę recordari.

Matc. 5.

Perpetuò lachrymatur.

Hęc sunt diuini Arsenij magnæ reuerà animæ, quę in hodiernum vsq; diem habebãt libri patrũ, nõ certo ordine & serie, sed posita sparsim & separatim, vt hic quidẽ huius, ille verò illius recordabatur: in vnum aũt collecta, & quę vita Arsenij esset & nominarẽtur, in hodiernum vsq; diem nondùm vidimus: quoniam ne inuenta quidem est illius vita ab vllo composita, etiamsi nunc sit composita vnius viri pij, & qui erat eiusdem nominis. Et hoc quoq; fortè factũ est ex sentẽtia Arsenij, q̃ nollet se

se ne post mortem quidem fieri manifestum. Etenim sicut dum viueret, studuit latére: ità etiam, vt mortuus ignoraretur, studium adhibuit. Quomodò enim se dignum censuit, cuius fieret memoria, & qui apertè cognosceretur, qui ne iusta quidem sepultura se dignum esse statuit? Vt iam est narratura oratio.

Nam cùm tempus appropinquaret sui ad Deum excessûs, prædicit hoc suis discipulis. Cùm ij autem eo sermone fuissent perculsi, & commoti ad luctus & lachrymas, pater, non secùs àc pater, misertus doloris filiorum: Non sic, inquit, ô filij: Nolite tam pusillo & abiecto animo, & tam turpiter lamentari. Nam nec tempus quidẽ propè est: & quandò appropinquârit, de eo ego vos reddam certiores. Sed hoc vobis mando, & diligenter præcipio, vt post mortem nulli velitis vllas meas dare reliquias. Sin minùs, scitote quòd vobiscùm contendam in iudicio ante Christi tribunal formidabile. Cùm autem illi dixissent, Et quid ergò nobis, & quomodò est faciendum? Alligato, inquit, fune meis pedibus, sic me statim trahentes, properate in montem abducere. Sic ille vel post mortem effugit cognosci, & omninò dignus censeri nomine. Veritus fortasse, nè honor, qui hîc offerretur, iudicaretur esse remuneratio: & sic illis minuerentur mercedes, quæ prębentur à Deo. Postquàm autem iam adsuit tempus translationis, licuit videre illum ipsum, qui erat pauloantè vel Angelis virtute similis, metu pulsari & opprimi, & ad lachrymas effundendas moueri. Rogantibus ergò discipulis, Et tu pater times mortem? Reuerà, inquit, hic metus, quo nunc me videtis affici, nunquàm omninò à me recessit, ex quo factus sum monachus. Hoc cùm dixisset, & præsentibus patribus quàm fieri potuit iucundissimè, quæ in exitu dici solent, verba esset elocutus, sanctorum Angelorum manibus verè beatam tradidit animam, cùm vixisset quidem inter monachos quinquaginta quinq; annos, omnes autem centum & viginti, nulla parte corporis vllo morbo mutilatus, sed id habens integrum, & propter continentiæ labores firmum & sanissimum, promissa barba vsque ad ventrem, gracilior verò & ex abstinentia, & ex laboribus, quibus se exercuit: procera quidem statura corporis, senio autem paululùm incuruatus: multis verò lachrymis ei effluxerant pili superciliorum. Atque mortuum quidem corpus in ipsis, quibus fuerat indutus, vestibus, cilicio, inquã, & pelle ouilla eius discipuli, cùm psalmos pro more cecinissent, in quodam loco Stromes deposuerunt. Pro tali ergò vita & tantis laboribus, quęnam & quanta reddetur merces? etiamsi dictum sit à sapienti Paulo: Non sunt condignę passiones huius temporis ad eam, quę est beatis reddenda, beatitudinem.

Vide exímiã viri gẽfectissimi humilitatẽ

sub mortẽ metuit.

Decedit è vita valdè grandęuus.

Vestes eius

Rom. 8.

Huius vitam, quicunq; vult ex Deo vitam agere, studeat quoàd eius fieri potest, habere tanquàm exemplar, & maximè quicunque sunt relati in ordinem monachorum. Huius tenuitatem, & vtensilium impedimentorumq; omnium vacuitatem, quietem, taciturnitatem, vanæ glorię fugam, à somno abstinentiam, in laboribus ferendis diligentiam, mundum ità auersari, vt ne odorem quidem, vt semèl dicam, sustineret eorum, quæ ad hanc vitam pertinent: mortuis ità meminisse, vt ne se putaret quidem viuere, sed se iam referret inter mortuos: adhærere Christo per dilectionem, & sub ipso viuere, & eum omnia ducere, eum & habere patronum, & ad Deum aduocatum. Qui multis capti sunt peccatis, & Deum ad iram concitauerunt, & per pœnitentiam sibi volunt eum reddere propitium, confugiant ad benignum, humanum ac misericordem, vt qui apud ipsum magnam sibi parauit coniunctionem & familiaritatem. Etenim hic cursum peregit martyrij, non eius quod concedit vnus ictus gladij, sed quod perficiunt quinquaginta quinq; anni sudorum & laborum, & non dicto citiùs impleti. Eò factum est, vt martyricis quoquè coronis & præmijs dignus fuerit habitus: Cuius intercessionibus nos quoq; mereamur consequi remissionem peccatorum, Christiq; benignitatem & clementiam, cuius miseri-

Psal. 62.

cordia melior est super vitas: Quem decet omnis gloria, honor & adoratio nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA BEATAE MACRINAE VIRGINIS, SORORIS D. GREGORII NYSSAE PONTIFICIS,

per eundem scripta, Petro autem Francisco Zino Veronensi interprete.

Est Epistola eius, ad Olympium monachum scripta. 19. Iulij.

HOc quidem voluminis genus ex inscriptione epistola videtur esse: sed eius longitudo modum epistolæ superat, & iustam libri complectitur magnitudinem. Me tamen rei, quam vt literis consignarem, imperâsti, defendit argumentum. Est enim maius & vberius, quàm vt epistolæ terminis cõcludi possit. Omninò cõsuetudinis illius oblitus esse non debes, cùm ad vrbem Antiochi congressi sumus, quo tempore petebas Hierosolymam, vt monumenta Christi peregrinationis, dum in carne esset, inuiseres, eorumque sermonum, quos varijs de rebus inter nos contulimus. Neque enim congressus ille tacitus esse potuit, cùm prudentia tua multiplicem colloquendi occasionem subijceret.

Eng̃ antiquũ, peregrè proficiscendi religionis ergò.

Inter disputandum igitur, vt in eiusmodi congressionibus fit, in mentionem probę cuiusdam mulieris incidimus. Si tamen ex natura mulier à nobis appellanda est, quę naturæ conditione præstantior fuit. Non autem ex alienis sermonibus narrationi fidem faciebat oratio: sed diligenter ea, quorum experientia magistra fuerat, persequebatur, & nihil ferè alieno auditûs testimonio confirmabat. Neque enim virgo, qua de verba faciebamus, genere nobis erat peregrina, vt quæ admirabilia de illa dicenda erant, per alios cognoscere nos oporteret: sed eisdem orta parentibus, quippe quæ tanquàm fructus primitiarum ex materno vtero prima pullulauerat. Quoniam igitur bonorum historiam esse frugiferam censuisti, nè vitæ illius virginis, quæ ad humanæ virtutis fastigium per sapientiæ studium peruênit, exemplum posteros lateat, néve sine fructu silentio transeat inuolutum, mihi faciendum existimaui, vt tibi parerem, & incomposita simplicique oratione vitam eius quàm breuissimè possem, explicarem.

Macrina cur sic appellata.

Macrinæ virgini nomen erat, sic à parentibus appellatæ, quòd olim insignis quædam in nostra familia Macrina fuerat, patris nostri videlicet mater, quę tempore persecutionum pro Christi confessione pugnauerat. Hoc quidem vulgato nomine à familiaribus vocabatur, sed arcanum & reconditum alterum habebat nomen, quo per visum fuerat insignita priùs, quàm in lucem à matre per dolores ederetur. Nam ipsa quoquè mater ea virtute erat, vt consilio Dei sese in omnibus regeret, puramque & integram viuendi rationem inprimis diligeret, adeò vt non spontè, sed inuita quodãmodò nupserit. Etenim quum vtroque parente orbata, in ipso esset ætatis flore, famaque pulchritudinis multos, vt eam sibi vxorem cuperent, incitaret, & periculum esset, nisi volens in matrimonio cuipiam collocaretur, nè per vim aduersi aliquid ei contingeret: (Nam eius forma capti, ad rapinam spectabant) vt saluti consuleret, vitæ grauitate spectatum commendatumque virum elegit, primoque partu huiusce facta est mater.

Mater S. Macrię admodùm religiosa.

Visio eius.

Verùm cùm pariendi tempus instaret, somno consopita, manu' gestare sibi visa est id, quod adhuc intrà viscera continebat, & quendam humana specie, & forma augustiorem intueri, qui Theclæ nomine filiolam appellauit, Theclæ, inquam, illius, inter martyres celeberrimæ. Id autem cùm ter repetens testatum reliquisset, discessit. Ea verò statim somno soluta est, & partu facilè leuata, vt & somno simul excitara sit, & quod in quiete viderat, effectum inspexerit. Arcanum igitur nomen hoc illi fuit. Videtur autem mihi is, qui per quietem apparuerat, eam vocem pronunciâsse, non tam, vt quo nomine appellanda esset, indicaret, quàm vt similitudine nominis idem ostenderet viuendi studium & institutum.

Educatur ergò puellula, & quanquàm propria illi nutrix aderat, tamen in manibus ferè matris enutriebatur. Cùm autem infantię ætatem esset egressa, docilem admodùm naturam in perdiscendis puerilibus illis institutis præ se tulit. Quicquid enim ei discendum parentes iudicabant, in eo puellæ ingenium excellebat. Studebat autem mater,

mater, vt filia quidem erudiretur, sed non ista tamen externa disciplinarum serie, qua plerunquè ex poëtarum lectione primæ discentium ætates imbuuntur. Turpe enim & indecorum prorsùs existimabat, vel tragicis fœminarum perturbationibus, vndè scribendi principia & argumenta poëtæ sumpserunt, vel comœdiarum fœditatibus, vel pudendis eorum, qui tot ærumnas ad Ilium pertulerant, factis tenerum & benè formatum animum infici, & minùs grauibus de fœminis narratiõibus quodammodò coinquinari. Proindè quæ ex diuino spiritu dictata scriptura primæ illi ætatulæ faciliora aptioraque videbantur, discenda proponebat. Cumprimis autem Sapientiam Solomonis, idque ex ea potissimùm, quod ad vitam & mores maximè conducebat. Erat etiam psalmorum haudquaquàm ignara, præfinitamque eorum partem statutis temporibus percurrebat. Nam siue surgeret è lectulo, siue ad studia accederet, siue discederet ab eis, siue cibum sumeret, siue à mensa recederet, siue cubitum se conferret, siue ad precandum exurgeret, semper vt bonam, secq; nullo tempore deserentem comitem, psalmorum habebat cantilenam.

Macrina ad hus studijs applicuerit animũ adhuc puella.

Dum his & similibus institutis educatur, manumque tractanda lana excellenter exerceret, ad duodecimum ætatis annum peruenit. Quo quidem tempore iuuentæ flos mirificè splendere cœpit, &, quod admiratione dignum est, quanuis celaretur puellæ pulchritudo, latére tamen non potuit. Nec in Patria quicquam æquè admirabile videbatur, atquè forma & venustas illius, vt ne pictorum quidem manus eius decorem assequerentur: & quæ ars nihil non machinatur & effingit, maxima quæque audens, & ipsorum etiam imagines elementorum imitatione exprimens, ea illius formæ felicitatem imitari non posset. Quamobrèm magnum iuuenum, nuptias eius ambientium, examen parentes circunstabat. Pater autem, qui sanè quàm prudens, & in rebus honestis dijudicandis expertus erat, quendam tum genere, tum moribus honestum probatumque adolescentem reliquis prætulit, eique si ad ætatem peruenisset, filiam despondit. Interim ille magnam de se expectationem concitare, in iudicijsque reos defendendo egregiam dicendi facultatem præ se ferre, atque ità patri puellæ tanquàm gratum dare sponsalium munus. Quam tamen præclaram spem interrupit inuidia, cum vitæ in ipsa miseranda surripiens adolescentia.

Præstãs forma eius.

Sponsus eius obit.

Quæ autem à patre statuta fuissent, puella non ignorabat. nam adolescentis obiter cognouit consilium patris. Itaque iudicium illius connubium vocans, tanquàm id, quod parer decreuerat, effectum esset, in reliquum vitæ tempus apud se manere constituit. In sententiaque permansit constantiùs, quàm ab illa ætate postulabatur. Etenim cùm sæpenumerò parentum ad eam deferrentur sermones, propterea quòd multi erant, qui fama pulchritudinis eius adducti, illam sibi cuperent vxorem adiungere; absurdum & iniquum esse dicebat, sibi nõ permitti, vt illud coniugium coleret, quo semèl à patre deuincta esset: sed ad alterum cogi respicere, cùm vnum natura sit matrimonium, quemadmodùm vnus ortus & vna mors. Eum verò, cui à parentibus fuisset desponsa, non esse mortuum contendebat, sed spe resurrectionis Deo viuere. Quapropter cum se non objisse, sed peregrè profectum esse iudicare, & nefas fore, si peregrinanti sponso fidem non seruaret. Eiusmodi rationibus repellens eos, qui sibi persuadere conabantur, decreuit in eo, quod sibi proposuerat, perstare, ac ne momento quidem temporis à latere matris vnquàm discedere. Quamobrèm ei sæpè dicebat mater, se reliquos liberos in vtero tempore quodam præfinito gessisse, illam verò perpetuò in visceribus suis quodammodò circunferre. Filiæ tamen conuictus, nec laborem matri, nec damnum afferebat. Quin etiam officiosa eius sedulitas multarum ancillarum instar erat, & mutua quædam inter eas vigebat remuneratio. Siquidem altera custodiebat animum filiæ, altera corpori matris inseruiebat, eique in reliquis officijs omnibus ministrabat, vt proprijs etiam manibus matri panem præberet: Quę tamen illi præcipua cura non erat. Sed posteaquàm sacris officijs satisfecerat, existimans id suo vitæ instituto conuenire, ex labore suo matri victum subministrabat. Idq; non ei solùm ab ea, sed tribus præterea principibus præstabatur: quoniam eius posset. sio in tot gentibus disseminata erat.

Reſpuit plane cõiugiũ.

Eius pietas & obseruãtia in matrem.

Cùm igitur mater varijs curis distringeretur: (pater enim iam naturæ concesse-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rat) in omnibus laboribus matri se sociam præbebat, & solicitudinum partem ipsa subiens, eam graui molestiarum onere leuabat. Simul autem & matris disciplina vitam ab omni reprehensione integram seruauit, cùm in eius oculis semper ageret, eiusdemque testimonio probaretur: & se vicissim ei magnam ad parem philosophiæ scopum exemplo vitæ suæ ducem præbuit, paulatim ipsam ad puriorem perfectioremq; vitam trahens. Cùm autem reliquæ sorores honestè collocatę essent à matre, à publicis literarũ gymnasijs, in quibus diù versatus fuerat, reuertitur Magnus Basilius, ipsius Macrinæ frater: quem illa, scientia & eloquentia vehementer elatum existimans, omnesque despicientem dignitates, & fastu superantem eos, qui in magistratu essent, tanta celeritate ad idem sapientiæ studium incitauit, vt mundi posthabita claritate, despectaque eloquentię gloria, laboriosum hoc, operosumq; viuendi genus per paupertatem perfectam amplexus, expeditam sibi ad virtutem viam struxerit. Cęterùm illius vitam ac instituta, quibus in omnibus orbis partibus, quę illustrantur à Sole, celebratus, gloria sua splendorem omnium virtute illustrium obscurauit, longam scriptionem & multum temporis desiderant. Quapropter illuc, vndè digressa est, nostra reuertatur oratio.

Macrina Basiliũ Magnũ ad studium perfectionis incitat.

Cùm ipsa à se omnem turbulentioris vitę materiam amputâsset, persuasit matri, vt relicta pristina vitę consuetudine, elatioreque viuendi modo, quas arte subditas, & ancillas ad vsus proprios adhibuerat, secum eiusdem sortis, atque ordinis esse vellet, atque vnà cum illis vitam cum virginibus traduceret. Sed narrationis filum volo parũper intermittere, nè rem, qua sublimitas virginis magis declaratur, silẽtiò transiliamus. Ex quatuor fratribus is, qui secundùm Basilium natu maximus erat, Naucratius vocabatur, iuuenis eximijs tum ingenij, tum corporis dotibus prędituς. Nam & pulchritudine, & robore, & celeritate, & habilitate quadam ad omnia peragenda reliquis præstabat. Qui cùm vigesimum secundum ætatis annum confecisset, dicendoq; publicè tale studiorum suorum specimen dedisset, vt omne audientium theatrum ipsius admiratione commoueretur, diuina quadam prouidentia magno mentis impetu ductus, spretis omnibus, quæ in manibus habebat, ad solitariam & inopem vitam se cõtulit, nihil secùm præter seipsum ferens. Secutus est eum è domesticis vnus, Chrysaphius nomine, qui & illum diligebat, & eodem vitæ studio tenebatur. Nactus igitur secessum quẽdam propter Iridem (Est autem Iris fluuius, qui per mediam Ponti prouinciam labitur, ortús principium ab ipsa ducens Armenia, per regionemque nostram influit in Pontum Euxinum) Apud hunc fluuium nactus adolescens locum quendam, densis nemoribus consitum, & collem dorso præcelsi montis superextenso reconditum, in eo procùl ab vrbanis tumultibus, omnibusque tum militiæ, tum iudiciorum perturbationibus, & strepitu constitutus, vitam agebat, seque ab illis molestijs, quibus humana vita vexatur, liberans, senes quosdam simul viuentes, ægritate & morbo laborantes curabat, studium & negocium illud putans à suo viuendi instituto non abhorrere. Venando igitur (quoniam ad omne genus, venaticæ industriæ solertissimus erat) victum senibus quæritabat, & his laboribus pariter domabat adolescentiam: nec ob id alacri animo maternæ voluntati parére desinebat, si quid ab ea aliquandò mandabatur, duplici studio rectè vitam instituens, vt & labore feruorem ætatis extingueret, & obsequendo matri, recta via ad Deum per diuina mandata contenderet.

Naucratius frater Macrinæ, insignis iuuenis, vitam complectitur solitariam.

Senes morbidos & inopes sustentat labore suo.

Sic igitur philosophans, & vita sua matrem beatam reddens, quintum annum exegerat, cùm & temperantia pectus instrueret, & totis viribus matris obsequeretur voluntati, quandò miseræ dolis, vt opinor, aduersarij graue & tragicum vulnus institum est, quod calamitate & mœrore totam familiam affecit. Repentè enim adolescens vitæ surripitur, non morbo aliquo, aut solita vlla ratione, immatura morte sublatus: sed cùm ad venationem profectus esset, qua industria senio confectis illis victui suppeditabat necessaria, mortuus domum reportatur vnà cum illo ipso socio, & in omni vita coniunctissimo Chrysaphio. Procùl autem aberat mater, trium dierum itinere ab ea remota calamitate. Quæ licèt in omni genere virtutis perfecta esset, tamen cùm tam acerbum nuncium à quodam accepisset, natura, vt par est, superante, collapsa exanimataque, tantùm non simul cum voce spiritum amisit. Ratio enim doloris

Obitus Naucratij.

loris magnitudine victa, succubuit, ipsaque velutì generosus quidam athleta, improuiso vulnere afflicta iacuit. Hìc magnæ Macrinæ virtus appáruit. Quæ non solùm se inuictam atque erectam seruauit, verùm etiam matris imbecillitatem fulsit atque sustinuit. Nam animum eius grauissimo casu deiectum excitans & recreans inuicto robore suo, ad fortitudinem & tolerantiam instituit.

Macrinæ planè masçula virtus

Sic igitur tandèm mater dolori restitit, nec indignum aut effœminatum quippiam admisit, vt vel vociferaretur, vel pallium scinderet, vel eiularet, vel luctuosis clamoribus lamentationes intenderet. Sed ratione sensim impetus naturæ depulit, tum proprijs tum filiæ consilijs, ægritudini medicinam afferentibus. Tunc enim maximè virginis animus excelsus & sublimis extitit. Etenim quanuis in ea vim suam natura exerceret, (Erat enim frater, & fratrum charissimus, qui tam acerbo genere mortis extinctus fuerat) tamen natura sublimior facta, rationibus suis matrem subleuabat, exemploque suo ad patientiam & virtutem erudiens perficiebat, vt dolore superior existeret. Quanquàm & eius vita virtute semper excellens, nullum sinebat esse tempus, quo mater propter mœstitiam potiùs angeretur, quàm præsenti bono gauderet.

Cum igitur iam & nutriendorum liberorum cura, & educationis atque collocationis eorum esset solicitudine liberata, & molestiæ domesticæ maiore ex parte interiplos filios diuisæ forent: author, vt dictum est, matri virgo fuit, vt ad sapientię studium & puram viuendi rationem sese conferret, eamque à reliquis omnibus rebus, & pristina consuetudine ad propriam humilis abiectæque vitæ moderationem adduxit, vt in ea virginum multitudine eadem cum illis conditione viueret, vnaque mensa, simili lectulo, pari deniquè & æqua rerum omnium, quæ ad vitam pertinent, ratione veteretur, omni ex ipsarum vita dignitatis differentia sublata. Quamobrèm talis erat vitæ ordo, tantaque in sapientiæ studio præstantia, & tam grauis viuendi disciplina, vt nulla describi possit oratiõis facultate. Quales enim sunt animi, qui corporis vinculis soluti molestijsque liberati, ex hoc vitæ carcere auolauerunt: talis erat earum vitã, quippè quæ ab omni rerum humanarum vanitate aliena, ad Angelorum vitæ similitudinem proximè accedebat. Non ira, non inuidia, non odium, non suspicio inter eas cernebatur: omnis honoris, gloriæ & aliarum id genus inanium rerum cupiditas, omnis fastus & superbia, & reliqua similia vitia indè reiecta erant. Delicias suas intemperantia collocabant: gloriam suam in eo putabant sitam, quòd notæ essent nemini: diuitias, quòd nihil possiderent, quodque terrenas omnes copias tanquàm pulueren à corporibus suis excussissent. Nullum autem non inane studium esse debebant, quod in hac vita curanda, colendaque poneretur. Sola illic rerum diuinarum vigebat cura, perpetuumque precandi studium, & assidua psalmorum decantatio, quę nullo vnquàm tempore, nec die, nec nocte, intermittebatur: vt in ea re & opus ipsarum pariter, & quies consisteret. Quænam igitur humana dicendi vis hanc viuendi rationem explicare queat? Erat ipsarum vita inter humanam cælestemque naturam interiecta, vtriusque particeps, vtrique finitima. Etenim quatenùs ab humanis perturbationibus se vindicârat, hominis conditione præstantior erat. Quatenùs autem in corpore cernebatur, & hominis continebatur figura, & sensuum instrumẽtis vtebatur, Angelicæ & corporis experti naturæ cedebat. Ausit forsitan aliquis etiam non inferiorem esse contendere. Quandoquidem cum carne viuentes, ad similitudinem cæcantium corpore Poreștatum, onere corporis non premebantur: sed excelsa & sublimis erat earum vita, quippè quæ alto erectoque animo cum cælestibus illis Potestatibus versabantur. In hoc viuendi instituto non paruo tempore vixerant, cùm assiduis inuentorum bonorum accessionibus, sapientiæ studium augentes, ad maiorem animi munditiam appropinquarent.

Perſuadet matri, vt petat monaſterium.

Nota ſanctimonialiũ miram ſanctitatẽ.

Ad hunc autem tam præclarum scopum assequendum magno erat adiumento frater quidam, eodem ex vtero editus, qui Petrus appellabatur, in quo pariendi dolores finierat mater. Hic enim vltimus à parentibus susceptus est filius, qui simul & natus, & orbus fuit. Quo enim tempore ipse in lucem edebatur, pater è vita decessit. Hunc, quæ inter liberos erat natu maxima, qua de instituta hæc est oratio, paulò post eius ortum ab vbere nutricis sublatum, ipsa statim enutrijt, excellentique disciplina

Petrũ à Macrina ſororẽ ſanctiſſimè inſtituitur à tenero annis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

educauit,sacris institutis à puero ipsum erudiens adcò, vt nihil ocij concesserit, quo posset studijs inanibus vacare. Nam illi se & patrem,& magistrum,& custodem,& matrem, & ad optima quæque consultricem, præbuit: talemque reddidit, vt antequàm excederet è pueritia, in tenero illo ætatis flore ad excelsum philosophiæ gradum ascenderit. Ea quidem erat ingenij bonitate, vt ad omnia artium genera,etiam quæ manibus exercentur, perdiscenda natus esse videretur. Quarè nullo duce perfectam eorum peritiam est assecutus, quæ cæteri multo tempore, & labore discunt à præceptoribus. Is ergò studiorum externorum occupationes aspernatus, & ingenium ad omnes bonas disciplinas percipiendas aptum habens,semperque respiciens ad sororem,quam sibi tanquàm totius boni scopum proposuerat, eos ad virtutem progressus fecit, vt in reliqua vita Magno Basilio virtutis præstantia nihilo inferior fore iudicaretur. Tunc autem sorori & matri erat instàr omnium, & vnà cum illis ad angelicam illam vitam contendebat.

Nota, ingenij vis quæ fuerit in Petro.

Cùm autem quodam tempore graui laboraretur inopia & fame, multique fama beneficentiæ excitati, vndiquè confluerent ad eum recessum, quem incolebant, tantum industria sua cibariorum pauperibus subministrauit, vt aduentantium frequentia locus ille non solitudo videretur esse,sed ciuitas. Interim senex admodùm mater, in vtriusque filij manibus moriens,migrauit ad Deum. Cuius,quæ benedictionis vox fuerit illius,qua erga liberos vsa est,commemorare non erit alienum. Nam cùm de absentibus singulatim amanter mẽtionem fecit,vt nullus esset expers benedictionis: tum præcipuè præsentes ipsa precibus suis obtulit Deo. Etenim cùm ei ex vtraq; parte lectuli aduersi assiderent, altera manu vtrunque tangens, hisce verbis postremis DEVM allocuta est: Tibi Domine & primitias,& decumam dico fructuum vteri mei. Primitiarum enim locum hæc mihi obtinet primogenita: decumæ verò,extremus hic decimus filius. Tibi autem lege vtraque debentur,& tua sunt munera. In hãc igitur primogenitam meam,& hunc decimum veniat sanctimonia: oratione peripicua designans filiam & filium. Ità benedictioni simul & vitæ finem statuit,cùm præmandâsset filijs,vt se in sepulcrum paternum inferrẽt. Id illi, vt iussi fuerant,cùm præstitissent,in reliquum tempus ad sapientiæ fastigium, semper cum anteacta vita pugnantes, & præterita benefacta posterioribus superare studentes,contendebant.

Petrus' mulcas alit pauperes.

Basilius fit Cæsareæ Episcopus.

Interea insignis inter sanctos Basilius,magnæ Cæsareæ declaratus est antistes, & mysticis sacrificijs suis fratrem consecrans, ad sacram presbyterij dignitatem prouexit. Atque hic rursùs eis vitæ cursus ad grauiora sanctioraque dirigebatur,cùm sacerdotij dignitas,sapientiæ studio coniuncta,cumularetur. Post autem annis octo transactis,& nono inchoato, per totum orbem celeberrimus Basilius ab hominibus ad Deum concessit, communem patriæ & Ecclesiæ luctûs occasionem præbens. Hanc calamitatem cùm ad Macrinam rumor detulisset, animo illa quidem non potuit in tanto detrimento non commoueri. (Quî enim sororem non tangeret dolor, quo ipsi quoquè inimici afficiebantur?) Attamen vt aurum diuersis aiunt fornacibus explorari,vt,si primam euaserit, in altera dijudicetur,& rursùm in extrema omnes eius materiæ commistæ sordes eluantur: exquisitum autem optimi auri indicium esse, si per omnes transiens,nihil emittat sordium: sic ei contigit, vt varijs molestiarum casibus explorata,præstantis illius animi probitate,nihil vsquàm in ea sordidi, nihil adulterini reperiretur. Ac primò quidem periculum factum fuerat in obitu alterius fratris: deindè in matris funere, quandò commune generis decus Basilius decessit. Stetit igitur tanquàm inuictus pugil,nullo calamitatum impetu labefactata.

Eius obitus

Concilium Antiochenum.

Erat post hanc iacturam nonus mensis,aut paulò amplius, cùm episcoporũ concilium indictum est Antiochiæ, cui nos itèm interfuimus. Sed posteaquàm domum quisque suam discessimus,antequàm annus præteriret, mihi Gregorio cupiditas incidit, vt sororem inuiserem. Magnum enim intercesserat temporis interuallum, quo mutuo inter nos conspectu non potueramus frui, prohibentibus tentationum molestijs,quas ab hæresis principibus patria pulsus,vbiquè sustinueram. Nam dimicienti mihi temporis spatium,quod interim fluxerat,dum eiusmodi perturbationibus congressus noster impeditur,octo plùs minùs annorum videbatur. Cùm igitur multum itineris iam cõfecissem,nec amplius quàm vnius diei via restaret, visio mihi per quietem

Gregorius Nyssenus multa ab hæreticis passus.

Eius visio.

tem manifestum eorum, quæ erant euentura,indicium ostendit. Videbar enim mihi manibus gestare martyrum reliquias,ex quibus splendor elucebat, qualis è leui speculo,si aduerso soli opponatur,egreditur: quo quidẽ luminis fulgore oculi mei perstringebantur. Hoc autem visum mihi ter occurrit eadem nocte, nec planè, quid portenderet,conijcere poteram. Solicitus itaq; animo agitabam, obseruabamq;, vt eius significationem exitu iudicarem.

Cùm iam ad secessum,in quo illa angelicam cælestemque vitam degebat,appropinquans,familiarium quendam interrogaui primùm de fratre, an adesset: quo respondente,illum quarto iam die discessisse cognoscens, eum altera nobis via prodijsse obuiàm,tum etiam de magna illa percontatus sum. Cumque ille respondisset, eam morbo quodam laborare: maiore incensus studio, quod reliquum erat viæ,festinanter arripui. Nam timore etiam quodam perterritus animus,futurũ præsagiebat. Sed cum ad locum accederem,conuentus hominum (fama enim me iam adesse fratribus prænunciauerat) ex locis,in quibus habitabant, ad nos confluxit. Nam honoris gratia amicis obuiàm procedere consueuerunt. At virginum chorus ad ecclesiam modestè nostrum aduentum expectabat. Verùm cùm fecissemus & precandi,& benedicendi finem, atque illæ inclinato priùs capite benedictioni, honestè discedentes abissent ad loca sua, nec vna quidem earum apud nos relicta esset, facilè id, quod erat, conieci, non esse inter eas ipsarum ducem: & præcedente quodam atque ostium aperiente,sacram illam domum, in qua inerat illa magna,ingressus sum. Vehementer autem tum ægrotabat. Neque verò in lecto, aut strato quopiam, sed humi quiescebat, subiecta sacco tabula,& altera caput eius sustinẽte tabula,quæ puluinaris loco insigni figura collum eius subibat,& ceruicem ipsius in se decorè recipiebat.

Episcopalis benedictio.

Nota lectũ & puluinar grauissimè decumbentis Macrinæ.

Cùm igitur vidisset me prope fores esse, sese in cubitum erigens, accurrere illa quidem non potuit,(nam febri defecerant vires) sed tamen solo manus affigens,seq; quantùm poterat,ex humili lectulo promouens,honorem habuit, quem mihi obuians præstare non poterat: sed ego accurrens, manibusque suscipiens, humì deiectam excitaui,& cubili solito restitui. Hîc illa manibus ad Deum sublatis: Gratias,inquit, tibi ago,Domine Deus,qui & hoc mihi largitus es, nec quod optabat animus meus, eidenegâsti: sed impulisti seruum tuum,vt me tuam ancillam inuiseret. Ac nè quam animo molestiam adspergeret, gemitum molliebat, & celare difficultatem spirandi conabatur, seque ad hilaritatem omni ratione reuocabat, iucundi sermonis & ipsa quærens occasionem, & nobis interrogationibus suis materiam præbens. Sed cùm seriei ipsa sermonis nos ad mentionem de Basilio perduxisset, mihi quidem commotus est animus,& præ mœstitia vultus concidit,& ex oculis lachrymæ defluebant. At illa tantum abfuit,vt eadem perturbatione nobiscùm deijceretur,vt ex Basilij memoria,sublimioris philosophiæ materiam arripiens,ea disputârit,rerum humanarũ causas exquirens, & occultam in rebus aduersis prouidentiam Dei dicendo aperiens, & quæ pertinent ad vitam futuram, tãquàm diuino spiritu afflata, percurrẽs,vt animus meus dictis illius excitatus,& eius oratione in cælestibus adytis constitutus, extra naturam hominis positus esse videretur.

Macrinæ fortissimus animus.

Ac quemadmodùm Iob,vt in eius historia legimus,quanuis totum corpus, vlceribus vndiquè putrescentibus, sanie cõtabesceret, sensum ad dolorem ratiocinando non demittebat: sed corpore quidem sentiebat dolorem, animo verò ad propriam actionem nihilo factus erat imbecillior,nec sermonem altioribus de rebus institutũ interrumpebat: sic in magna illa cernebam. Etenim licèt febris omne robur ipsius exiccasset,& corpus eius tanquàm rore quodam frigefaciens,ad mortem compelleret: mentem tamen expeditam,& tanquàm morbo illęsam,in rerum sublimium contemplatione detinebat. Quòd nisi vererer,nè in immensum oratio protraheretur, ordine cuncta persecutus essem,quomodò dicendo prouecta sit, vt & de hominis animo disputarem,rationemque vitæ huius in carne percurrerem,& quem ad finem homo, & quomodò mortalis, & qua de causa immortalis, & quæ hinc ad alteram vitam resolutio. Quæ quidem omnia, tanquàm vi spiritûs rapta, sapienter distinctèque declarauit,oratione ipsius facilè tanquàm aqua ex aliquo fonte defluente, & sine vllo impedimento per pronum delata.

Iob 2. &c.

In moribũ. do eius corpore mirabilis animi vis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Facto autem dicendi fine, Tempus est, inquit, pater, vt paulisper quiescas, & corpus cures: quippè qui de via longa fessus sis. Ego autem quanuis in eius adipecu & sermone, tam grauibus de rebus vehementer vereque conquiescerem: tamen, quoniam sic ei gratum erat, nè non in omnibus magistræ parérem, in hortis proximis gratum quoddam diuersorium instructum nactus, sub arbustorũ vmbra quiescebam: sed nullam ex rebus iucundis poteram oblectationem percipere, cùm animus intùs rerum tristium expectatiõe premeretur. Nam eorum, quæ per quietem adspexeram, ænigma ex præsentibus explicari videbatur. Spectaculum enim propositũ, verè Martyris sancti reliquias referebat, quæ peccato quidem mortuæ, inhabitante spiritus gratia splendescerent. Et hæc cuidam eorum, qui antè somnium meum audiuerant, exposui. Cùm autem demissiore animo tristia expectaremus, illa nescio quomodò cogitationes nostras conijciens, misit qui lætiora denunciaret, iubens nos bono esse animo, & meliorem de se spem concipere. sensisse enim, morbum in melius verti. Hæc autem non ad nos decipiendos dicebantur, sed ex vero, licèt eo tempore nos id ignoraremus. Reuerà enim tanquàm cursor aliquis aduersario superato, & iamiam stadij metam attingens, & ad præmium appropinquans, victoriaéque coronam adipiciens, tanquàm voti iam compos effectus sit, lætatur, sibique & amicis lætum victoriæ nuncium affert: sic illa quoquè affecta, meliora de se iubebat sperare. Iam superuz vocationis præmium spectans, ac tantùm non illa Apostoli verba de se etiam dicens: 2. Tim. 4. De reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi iustus iudex, quando. quidem bonum certamen certaui, & cursum consummaui, & fidem seruaui.

Ad bonorum igitur nuncium recreati surreximus, vt ijs præsentibus frueremur. Erant autem hæc varia, & lætitiæ plenus apparatus. Nam hucusquè studio Magna illa descenderat. Verùm cùm rursùs in eius conspectum venissemus, non permansit iniquiter tempus consumere: sed à pueritia sua memoriam eorum repetens, quæ contigerant, tanquàm de scripto omnia recensebat, neque illa prætermittens, quæ de parentum nostrorum vita recordabatur, quæque vel ante vel post ortum meum euenerant. Narrationi autem is erat propositus finis, vt DEO gratias ageret. Ipsorum enim parentum vitam, non tam opibus claram & illustrem, quàm diuina benignitate auctam cumulatamque demonstrabat, cùm propter confessionem CHRISTI, patris genitores fuissent oppugnati atque vexati: auum autem maternum indignatio regia sustulisset, omniaque illius bona alijs dominis distribuisset. Attamen adeò per fidem creuisse, vt eo tempore nullus eis clarior extiterit. Rem autem familiarem, quanuis pro numero liberorum multiplici ratione fuisset diuisa, tamen eum cumulum diuina clementia suscepisse, vt parentum opes, singulorum filiorum sors superauerit: sibi autem ex æqua in fratres partitione reliquum fecisse nihil, sed omnia manibus sacerdotis diuino mandato dispensâsse, & DEO suppeditante talem sibi fuisse vitam, vt neque tunc iuxta præceptum manibus desierit laborare, neque ad hominem vnquàm respexerit, aut in cuiusquam beneficentia honestè viuendi spem collocauerit. Quinetiàm vt nunquàm petentes repulerit, sic dantes nunquàm quæsiuisse: cùm DEVS occulta quadam ratione paruos labores suos tanquàm semina ad fructum multiplicem benignitate sua perduceret. Sed cùm proprios ego labores, quos sustinueram, recenserem: primùm, cùm à Valente Imperatore propter fidem fuissemus in exilium pulsi: deindè, cùm ecclesiarum perturbatio nos ad certamina & iudores euocaret: Non desines, inquit illa, diuinorum beneficiorum immemor esse? iagrari animi vitium non cohibebis? non comparabis parentum rationibus tuas? Atqui si quantùm pertinet ad hanc vitam, ea re gloriamur, quòd claro genere nati, & honestis ortis parẽtibus sumus, pater quidem illis temporibus & iuuenis eatenùs floruit, vt inter ciues & in iudicijs eius gloria consisteret. Pòst autem eruditio quidem ipsius longiùs extulit, fama tamen Pontum non est egressa. Satis enim illi fuit in patria clarum esse. Tu autem, inquit, ciuitatibus, populis, nationibus celebris es. Te ad ferendũ auxilium, te ad res constituendas ecclesiæ mittunt, & Dei munus nõ adspicis? nec talium bonorũ causam agnoscis? Parentum enim preces te ad hoc fastigium tollunt, nihil aut perexiguum ad eam rem opis habentem domesticæ.

Gregorius Nyssenus à Valète pulsus in exilium.

Eius sub mortẽ memorabilis narratio.

Nota hæc

Hæc illa cùm persequeretur, diem equidem produci lõgiùs optabam, nè dulci sermone

mone aures nostras desisteret oblectare: sed cantantium vox me ad gratias agendas vespertinas vocabat. Quamobrèm cùm me ad ecclesiam dimisisset, rursùm Magna illa precibus ad Deum accessit. Ac nox quidem ità transacta est. Cùm autem diluxisset, mihi quidem ex indicijs manifestum erat, diem illum ei huius vitæ terminũ fore, cum quicquid in natura virium inerat, febris consumpsisset. Sed illa cogitationis nostræ respiciens imbecillitatem, præclaris illis sermonibus effundens, quod reliquum erat afflictæ animæ, in summa spirandi difficultate nos à tristiore spe abducere conabatur. Tum verò animus meus præsenti spectaculo varijs afficiebatur modis. Nam & natura ipsa me, vt par est, ad mœstitiam impellebat, cùm non sperarem ampliùs me talem vocem auditurum, sed quamprimùm communem gloriam nostri generis ex humana vita migraturam purarem, & mens ex ijs, quæ videbat, erat tanquàm nullo afflata, camque verè ex communi natura excessisse arbitrabatur. Etenim cùm extremum quidem spiritum duceret, in spe migrationis nihil noui sentire, neque tamen in ipso vitæ exitu: sed animo excelso de hac vita iudicantem, quoàd animam ageret, philosophari, mihi non hominis ampliùs videbatur, sed cuiusdam Angeli, qui diuina prouidentia formam subijsset humanam, nec vlla cognatione aut necessitudine cum hac vita mortali coniunctus esset: atque ità nihil indecorum admittens, sine perturbatione permaneret, carne ad proprias affectiones non attrahente. Itaq; mihi videbatur diuinum illum & purum sponsi cælestis amorem, quem in animi arcanis absconditum aluërat, tunc ijs, qui aderant, ostendere, & cordis affectionem indicare, ad eum, quem desiderabat, festinans, vt corporis vinculis liberata, celeriter illum conueniret. Verè enim ad virtutem cursum intendebat, cùm nihil eorum, quæ iucunda sunt in hac vita, oculos eius ad se conuerteret.

De vespertinis precibus.

In ipso mortis agone vt segesserit.

Iam maxima diei pars præterierat, & sol ad occasum appropinqnabat. At illa mẽtis alacritatem non remittebat: sed quo magis ad exitum appropinquabat, eo clariùs sponsi intuens pulchritudinem, maiore festinatione ad amatum contendebat, non ampliùs nos præsentes, sed illum ipsum alloquens, quem defixis oculis contemplabatur. Nam lectulus eius ad Orientem vergebat. Desinẽs igitur nobiscùm loqui, precibus deincèps loquebatur cum Deo, manibus supplicans, & tenui voce ita submurmurans, vt quæ dicebantur, mediocriter à nobis exaudirentur. Talis autẽ erat precatio, vt dubium non esset, quin funderetur ad DEVM, & ab illa DEVS audiretur.

Tu, inquibat, Domine, mortis metum nobis abstersisti. Tu effecisti, vt huiusce vitæ finis, veræ nobis esset principium vitæ. Tu nostra corpora ad tempus somno tradis, rursumque è somno suscitas extrema tuba. Tu terram nostram, quam manibus formâsti, tanquàm depositum terræ committis, & quod ei dederas, rursùm reperis, quod in nobis mortale atque deforme est, immortalitate & gratia decorans. Tu nos ab execratione peccatoque liberâsti, vtrunque pro nobis effectus. Tu draconis capita collisisti, qui per voraginem contumaciæ faucibus hominem corripuerat. Tu portis tartari confractis, & debilitato, qui mortis habebat imperium, nobis ad resurrectionem aditum patefecisti. Tu ad hostis perniciem, & vitæ nostræ securitatem dedisti signum metuentibus te, notam sanctæ Crucis. Aeterne Deus, cui addicta sum ex vtero matris, quem ex totis viribus dilexit animus meus, cui & carnẽ & animum ab adolescentia mea ad hoc vsque tempus consecraui: Tu mihi adhibe angelum lucis, qui me ducat ad locum refrigerij, vbi quietis est aqua, in sinus sanctorum Patrum. Tu qui flammeum fregisti gladium, & paradiso reddidisti hominem, qui tecum cruci suffixus erat, & ad misericordiam confugerat tuam, memento etiam mei in regno tuo. Siquidem & ego crucifixa sum tecùm, configens timore tuo carnes meas, & ab iudicijs tuis metuens. Nè separet me chaos illud formidandum ab electis tuis. Nè impediat inuidus iter meum. Nè reperiantur ante oculos tuos peccata mea, si propter naturæ infirmitatem collapsa, aut verbo, aut opere, aut cogitatione peccaui, condona id mihi tu, qui habes in terra dimittendi peccata potestatem, vt refrigerer, & in corporis spoliatione ante conspectum tuũ inueniar nõ habẽs maculã in forma animi mei. Sed sine reprehensiõe & labe suscipiatur animus meus in manibus tuis, tanq; incensum in conspectu tuo. Hæc dicens, oculis, & ori, & cordi Crucis signum apposuit. Lingua verò paulatim febri penitùs exiccata, verba ampliùs non expri-

Precatio eius in supremo spiritu cõstitutæ.

Gal. 3. 2. Cor. 5. Psal. 73.

Luc. 23.

Nota antiquissimum morẽ Crucem se consignandi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

exprimebat,& vox implicabatur. Quarè ſola labiorum dilatatione, & manuum motu,eam precationi incumbere cognoſcebamus.

Cùm interim veſper aduenisſet,& lumen illatum eſſet,illa oculorum orbem explicans,& ad ſplendorem reſpiciens, ad veſpertinam gratiarum actionem pronunciandam promptum animum præ ſe ferebat:ſed voce deficiente,corde & manuum motione propoſito ſatisfaciebat,& ad interiorem affectionem labra commouebat. Abſoluta autem gratiarum actiõe,manum ad faciem ſignandam admouit, & voti finem adeſſe declarauit,& magnum quendam ac profundum ſpiritum ducens,precationem ſimul & vitam terminauit. Cùm igitur nec ſpiraret ampliùs, & iacéret immobilis, ego memor eorum,quæ in ipſo primo congreſſu mihi mandauerat,dicens ſe velle,vt manus mea ſibi oculos clauderet,& ſolitum ori ſuo præſtaret officium:ſancto vultui dolore languentem manum adhibui, nè mandatum eius negligere viderer potiùs, quàm quòd eiuſmodi officium oculis eius eſſet neceſſarium : quippe qui, quemadmodùm fit in ſomno naturali,palpebris decorè contecti erant.Et labra itidèm clauſa,manuſque venuſtè pectori cohærentes. Totus deniquè corporis ſitus ea dignitate compoſitus,vt ornantium manu non indigeret.

Abit è corpore ad cõcupitũ diù Saluatorẽ.

Meus autem animus dupliciter angebatur,tum ob ea, quæ cernebam:tum ob luctuoſas virginum voces,quibus aures meæ circunſonabant. Hactenùs enim illæ quieſcentes,ſe fortiter geſſerant, animoque dolorem incluſum continentes, fletùs impetum compreſſerant, obſeruantes eam, verentesque, quanuis corpus eius iam cõticeſceret, nè increparentur:aut ſi qua vox contra præſcriptum erumperet,nè magiſtra ex ea re moleſtiam caperet. Vbi verò ſilentio dolor non potuit ampliùs coërceri, non aliter, quàm ſi victos eorum animos quidam ignis exureret, ſtatim in acerbũ & incredibilem luctum proruperunt:adeò vt ratio mihi non conſiſteret ampliùs in propoſito:ſed tanquàm alicuius obruta torrentis impetu,cederet perturbationi,ſeq; totam lamentationibus daret. Aequam autem ac iuſtam mihi dolendi lugendique cauſam habere virgines videbantur. Non enim ſe conſuetudine, aut gubernatione quapiam humana,aut alijs eiuſmodi rebus, quas in calamitatibus ſuis homines gruſter ferunt, orbatas dolebant : ſed tanquàm ab ipſa in Deum ſpe, & animorum ſalute ſeiunctæ eſſent, plorabant. Hæc in lamentationibus ſuis conquerebantur, dicentes: Extinctum eſt lumen oculorum noſtrorum : erepta eſt lux, quæ animis noſtris in itinere præcedebat: diſiectum eſt vitæ noſtræ præſidium : ſublatum ſpecimen integritatis: abſciſſum concordiæ vinculum:contritum imbecillium firmamentum. Te duce nox erat nobis diei loco, vitæ tuæ ſplendore illuſtrata : Iam verò vel dies in tenebras conuertetur. Grauiùs autem præter cæteras luctum intendebant,quæ matrem ipſam & nutricem appellabant. Erant autem illæ, quas penuriæ famisque rempore in alimentorum largitione proiectas in vijs ſuſtulerat, aluëratque,& ad caſtam atque incorruptam viuendi rationem informauerat.

Eius mortẽ ſummè dolent ſacræ virgines.

Verùm poſteaquàm animum tanquàm ex profundo quodam angore collegi, in ſacrum illud caput intendens aciem oculorum, quaſi reprehenſus ab ea propter inconditum illum tumultuantium ſtrepitum,magna voce clamans: Ad hanc,inquam, reſpicite virgines,& præceptorum eius recordamini, quibus ab ea ad omne decus & honeſtatem eſtis inſtitutæ. Diuinus ille animus vnum nobis lachrymarum tempus præſcripſit,id fieri iubens,cùm vacareris precationi: quod nunc etiam poteſtis efficere, lamentationis clamorem pia pſalmorum decãtatione cõmutantes. Hæc, quàm maximè poteram,clara voce dicebam, vt ſuperarem ſtrepitum conquerentium, Deindè cohortatus ſum eas,vt in proximam domum ſecederent, relictis duntaxàt aliquibus,quarum opera libentiùs illa, dum viueret, vtebatur.

Veſtiana fœmina nobiliſſima.

In earum erat numero quædam fœmina nobiliſſima, diuitijs, & genere, & corporis forma, atque alijs nominibus illuſtris, in ipſa adoleſcentia conſtituta. Hæc viro cuidam honeſtiſſimo in matrimõio collocata fuerat, ſed breui tempore cum illo vixerat. Quarè coniugio liberata, viduitatis ſuæ cuſtodem & magiſtram magnam Macrinam elegerat, & cum virginibus plurimùm verſabatur, vt ab eis rectam & ex virtute viuendi rationem edisceret. Veſtiana illi erat nomen: Pater Araxius vocabatur, vnus è numero ſenatorum ſummi conſilij. Ad hanc ego : Nunc quidem, inquam, inuidioſum non erit,ſi defunctæ ſplendidiorem adiecerimus ornatum,& puram illam im-

immaculatamq; carnem clarioribus veſtimentis inducrimus. At illa intelligere reſpondit oportere, quidnam illi ſanctæ in hoc genere probatum foret. Nihil enim à nobis geri fas eſſe contra voluntatem ipſius. Omninò autem, quod Deo gratum acceptumq; eſſet, idem ei iucundum futurum.

Erat quædam præfecta virginum choro in miniſterij gradu, nomine Lampadia, q̃ ſententiam eius de funerum pompis ſe planè ſcire dicebat. Hæc à me his de rebus interrogata, (fortè enim intererat cõſultationi)cum lachrymis reſpondens:Integrè & purè viuendo,inquit, ſancta ſibi ornamentum parauit, quod & vitam ipſius decoraret,& ſepulturam. Nam quod ad corporis ornatum ſpectat,nec dum viueret accepit, nec in hunc vſum reſeruauit. Quarè ne ſi velimus quidem, ampliùs licet, cùm ad hãc rem non ſuppetat apparatus. Nihilne,inquam, reconditum eſt, quo iuſta & exequiæ poſſint adornari? Quid,inquit illa,reconditum narras? Quicquid reconditi eſt,in manibus habes:eccè pallium,eccè capitis tegmen, & trita pedum calceamenta. Hæ ſunt opes, hæc ſupellex. Nihil præter id,quod cernis, in arculis aut thalamis conditum latet. Vnam diuitiarum ſuarum cellam nouerat, theſaurum cæleſtem : illic omnia collocauit,nihil reliquit in terra. Tum ego : Quid,inquam,ſi ad funus ornandum ex ijs, quæ mihi parata ſunt,aliquid proferam,num inconſultè factum exiſtimabit? Id præter ſententiam eius futurum,ſe non arbitrari,reſpondit. Nam etſi,inquit,viueret,duabus de cauſis non repudiaret honorem tuum,vel propter ſacerdotij dignitatẽ, quã ſemper venerata eſt : vel propter naturæ neceſſitudinem. neq; enim alienum duceret id,quod à fratre eſſet. Idcircò manibus etiam tuis corpus vt curaretur, mandauit.

Nota ſummam Macrinæ pauperta-tem.

Cum igitur ità viſum eſſet,& ſacrum illud corpus tegi veſtibus oporteret, ſtudium inter nos diuidentes circa ipſam,alius aliud cogitabamus. Et ego quidem iuſſi cuidã ex meis, vt veſtem afferret: Illa verò, qua de mentionem fecimus, Veſtiana proprijs manibus ornans ſanctum illud caput, cùm eius ceruici manum ſubmiſiſſet, Eccè, inquit, ad me reſpiciens, quale è collo ſanctæ monilis ornamentum pendet. Et hæc dicens,ſolutis ponè vinculis, prætendit manu ferreum Crucis ſignum,& annulũ quendam ex eadem materia. Quæ quidem vtraq; cordi ſemper adhærebant: Et ego:Commonui,inquam, ſit hæc poſſeſſio. Ac tu quidem habeas Crucis inſigne : mihi autẽ hæreditas annuli ſatis erit:ſiquidem in huius etiam pala Crux erat impreſſa. At eum mulier intuens,rursùs ad me,In deligendo, inquit, non aberrâſti. Etenim excauatus eſt annulus ſub ipſa pala, ibiq; de ligno vitæ particulam conditam habet, quod ſuperadiacens pala ſimili nota ſignificat.

Eccè tibi ferreum Crucis ſignũ,quod illa ſemper ad pectus habuit.

In ferreo annulo particulam lignivitæ,id eſt,s. Crucis, apud ſe geſtauit.

Cæterùm cùm tempus poſceret, vt caſtum corpus veſte tegeretur, quod quidem officium ex Magnæ mandato ad me pertinebat neceſſariò,cumq; præſens eſſet, ac ſimul contrectaret ea,quæ mecùm magnæ illius hæreditatis particeps fuerat, Nè præterniſeris,inquit,intueri rei admirandæ ab hac ſancta perfectæ magnitudinem.Quidnam iſthuc eſt,inquam? At illa pectoris partem denudãs,Vides hoc,inquit,tenue & obſcurum ſub collo ſignum?(Videbatur autem pũcto ſimile, tenui acu cõfecto) ſimulq; lucernam propiùs admouit ad locum mihi demonſtratum. Quidnam, inquam,admirandum,ſi tenue ſignum in hac parte eſt? & hoc,inquit,diuini auxilij in magnam Macriam monumentum,in eius corpore relictum eſt. Etenim cùm acerbè intumuiſſet olim hæc pars,& periculum eſſet, nè tumor ſecundus eſſet, aut nè latiùs ſerpens malum, fieret immedicabile,ſi ad loca cordis appropinquâſſet,rogauit ſæpiùs, & obſecrauit mater, vt medici manũ admitteret:& eam nanq; artem à Deo pro ſalute hominum oſtenſam eſſe. Illa verò cùm aliquam corporis partem alienis oculis aperire morbo ipſo grauius iudicaret,ad veſperam, cùm ſolitam matri proprijs manibus naueret operam,in ſacellum ſanctiſſimum ingreſſa,totam noctem proſtrata,curationũ Deo ſupplicauit, &, quæ ex oculis defluebat, aquã cum terra commiſcẽs, lachrymarum lutum,morbo medicamentũ adhibuit. Matri autẽ exanimaræ,hortantiq; vt meminum oſtenſam eſſe. Illa verò cùm aliquam corporis partem alienis oculis aperire morbo ipſo grauius iudicaret,ad veſperam, cùm ſolitam matri proprijs manibus naueret operam,in ſacellum ſanctiſſimum ingreſſa,totam noctem proſtrata,curationũ Deo ſupplicauit, &, quæ ex oculis defluebat, aquã cum terra commiſcẽs, lachrymarum lutum,morbo medicamentũ adhibuit. Matri autẽ exanimaræ,hortantiq; vt medico vereretur,ſibi ad expellendũ morbũ ſatis eſſe reſpondit,ſi manu ſua mater ipſa locum ſancto ſigno muniret. Quum igitur mater in ſinũ eius manum intuliſſet, vt eam partem ſignaret, ſignum quidem egit,morbus autem abijt. Sed hæc parua nota,loco horribilis rumoris apparuit,& ad finem vſq; permanſit, vt eſſet, quemadmodùm arguit, ad me reſpiciens, quale è collo ſanctæ monilis ornamentum pendet. Et hæc dicens,ſolutis ponè vinculis, prætendit manu ferreum Crucis ſignum,& annulũ quendam ex eadem materia. Quæ quidem vtraq; cordi ſemper adhærebant: Et ego:Commonui,inquam, ſit hæc poſſeſſio. Ac tu quidem habeas Crucis inſigne : mihi autẽ hæreditas annuli ſatis erit:ſiquidem in huius etiam pala Crux erat impreſſa. At eum mulier intuens,rursùs ad me,In deligendo, inquit, non aberrâſti. Etenim excauatus eſt annulus ſub ipſa pala, ibiq; de ligno vitæ particulam conditam habet, quod ſuperadiacens pala ſimili nota ſignificat.

Vide effi-caciam ſigni Crucis.

Vide pudi-citiam.

Cæterùm cùm tempus poſceret, vt caſtum corpus veſte tegeretur, quod quidem officium ex Magnæ mandato ad me pertinebat neceſſariò,cumq; præſens eſſet, ac ſimul contrectaret ea,quæ mecùm magnæ illius hæreditatis particeps fuerat, Nè præterniſeris,inquit,intueri rei admirandæ ab hac ſancta perfectæ magnitudinem.Quidnam iſthuc eſt,inquam? At illa pectoris partem denudãs,Vides hoc,inquit,tenue & obſcurum ſub collo ſignum?(Videbatur autem pũcto ſimile, tenui acu cõfecto) ſimulq; lucernam propiùs admouit ad locum mihi demonſtratum. Quidnam, inquam,admirandum,ſi tenue ſignum in hac parte eſt? & hoc,inquit,diuini auxilij in magnam Macriam monumentum,in eius corpore relictum eſt. Etenim cùm acerbè intumuiſſet olim hæc pars,& periculum eſſet, nè tumor ſecundus eſſet, aut nè latiùs ſerpens malum, fieret immedicabile,ſi ad loca cordis appropinquâſſet,rogauit ſæpiùs, & obſecrauit mater, vt medici manũ admitteret:& eam nanq; artem à Deo pro ſalute hominum oſtenſam eſſe. Illa verò cùm aliquam corporis partem alienis oculis aperire morbo ipſo grauius iudicaret,ad veſperam, cùm ſolitam matri proprijs manibus naueret operam,in ſacellum ſanctiſſimum ingreſſa,totam noctem proſtrata,curationũ Deo ſupplicauit, &, quæ ex oculis defluebat, aquã cum terra commiſcẽs, lachrymarum lutum,morbo medicamentũ adhibuit. Matri autẽ exanimaræ,hortantiq; vt medico vereretur,ſibi ad expellendũ morbũ ſatis eſſe reſpondit,ſi manu ſua mater ipſa locum ſancto ſigno muniret. Quum igitur mater in ſinũ eius manum intuliſſet, vt eam partem ſignaret, ſignum quidem egit,morbus autem abijt. Sed hæc parua nota,loco horribilis rumoris apparuit,& ad finem vſq; permanſit, vt eſſet, quemadmodùm arguitur, diuinæ opis indicium, quo ad agendas gratias DEO continenter mouere-

Poſtea-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Posteaquàm studio nostro finem imposuimus, & ex domesticis copijs corpus exornauimus, non decere dixit ministra illa, corpus ad sponsæ similitudinem ornatum ante virginum oculos poni. Sed est, inquit, mihi ex vestræ matris vestimentis nigrum pallium, quod rectè, vt ego quidem sentio, poterit superinijci, nè externo & aduentitio isto vestitûs ornatu, sacra hæc pulchritudo illustretur. Quæ sententia cùm valuisset, & pallium adiectum esset, ipsa tamen in amictu pullo, diuina, vt arbitror, potentia & hanc corpori addente gratiam, ità splendebat, vt quemadmodùm in quiete visum ostenderat, radij quidam ex eius pulchritudine planè elucere viderentur.

Splendor corporis eius exanimis.

Interim dum hæc agebamus, & virginum cantu lamentationibus commisto resonabat locus, fama nescio quomodò vndiq; diffusa, omnes finitimi ad funus confluxerunt, adeò vt concurrentes vestibulum non caperet. Cùm igitur nocturna peruigilatio, vt in Martyrum celebritate, canendis psalmis perfecta esset, & crepusculum aduenisset, confluentium vicinis è locis omnibus virorum & mulierum multitudo, psalmorum decantationem fletibus interpellabat. Ego autem quanuis propter calamitatem animo essem cõsternatus, tamẽ ex rebus præsentibus, quoàd fieri potuit, operandedi, vt nihil in tali funere desideraretur. Itaq; confluentẽ populum in genera distribuens, mulierumq; multitudinem admiscens virginum choro, virorum autem turbã adscribẽs monachorum cœtui, vnum quendam ex vtrisq; studui aptum concinnũq; tanquàm in psalmos canentium cõgressu, ex communi omnium cõcentu aptè coniunctum ordinem constituere. Verùm cùm paulatim progrederetur dies, & locus ꝓ confluentium multitudine angustus redderetur, surgens qui ei regiõi præfectus erat Episcopus, Araxius nomine, (aderat enim cum vniuersa multitudine sacerdotum) ꝓcepit, vt sensim præcederet tabernaculum. Nam & satis longum viæ interuallum intercedebat, & multitudo alioquin ob motum incitatiorem impedimẽtum attulisset. Deindè omnes, quos in munere suo obeundo ministros habebat & adiutores, vt sua præsentia corpus decorarent, cohortatus est.

Vigiliæ in celebritate martyrum.

Cùm autem hæc ità constituta studiosè gererentur, ego feretrum subiens, illam aduocaui, vt alterã partẽ sustineret: posteriores verò feretri partes subiêrunt alij duo de Clero insignes viri. Sensim igitur ꝓcedebatur, cùm & qui prçibãt, pederentim incederẽt, & nos itèm gradatim sequeremur. Etenim cùm frequens populus feretrum circunstaret, nec tam mirabili & sacro spectaculo posset expleri, non erat facile nobis iter facere. Ex vtraq; autem parte præcedebat non exiguus diaconorum ministrorumq; numerus: qui omnes ordine progrediẽtes, accensos cereos manibus gestabãt. Quæ quidem pompa non carebat mysterio, cùm à principio ad finem vsq; decantatio psalmorum eadem voce, tripliciq; canentium ordine, sicut ille triũ puerorũ cantus, absolueretur. Porrò cùm inter secessum & sanctorum martyrum ædẽ, in qua parentum etiam corpora quiescebant, septem octòve intercederent stadia, totum propè diem in eo spatio conficiendo consumpsimus. congredientium enim multitudo, quæ assiduè magis augebatur, non sinebat nos ex sententia progredi. Sed vbi intrà fores templi constitimus, demùm, deposito feretro, nos ad precationem conuertimus. Quæ quidem precatio populo luctûs materiam præbuit. Silentio enim psalmis canẽdis impositò, cùm sacram illam faciem virginis adspexissent, & parentum iam esset patefactus tumulus, in quem illam decreueramus inferre, vnaq; earũ nos post eam horam diuinum illud caput non ampliùs inspecturos, perturbatiùs exclamante, & reliquis deincèps virginibus eadem vociferatione subsequentibus, incondita quædã cõfusio rectè constitutum & sacrum illum psalmorum cantum est consecuta. Nam virginum luctu fracti, omnium animi commouebantur. Itaque nobis nutu silentiũ imperantibus, & præcone præeunte, & solitas ecclesiæ voces inclamante, vix tandèm populus se ad precandum composuit.

Accensi cerei gestãtur ad funus. Canuntur Psalmi. Dan. 3.

Cæterùm conuenienter facto precandi fine, me timor quidam inuasit, considerãtem præceptum illud, quo prohibemur patris aut matris turpitudinem aperire. Et quomodò, inquam, hoc ego iudicium effugiam, si in parentum corporibus videro communem humanæ naturæ turpitudinem, cùm verisimile sit, ea collapsa dissoluta; ad turpem & inconditam peruenisse deformitatem? Hæc autem mihi cogitanti formidinem auxit indignatio Noë: cuius historia me, quid facto esset opùs, admonuit.

Leuit. 18.

Gen. 9.

Pri-

Priusq; igitur corpora nostris oculis essent exposita, pura sindone operta sunt. Nam cùm operculum esset sublatũ ex vtraq; parte summa, linteũ iniectum est: quo linteo cõrectis parentum corporibus, ego & regionis Episcopus ille, cuius mentionem feci, sacrũ illud corpus è feretro tollentes, iuxta matrem apposuimus, atq; ità votum vtriusq; compleuimus. Vno enim consensu semper orauerãt Deum, vt corporibus post mortem copularentur, vt quæ inter ipsas fuerat in vita coniunctio, ne in ipsa quidem morte dissolueretur.

Cùm autem iustis legitimè peractis recedendum esset, prostratus ad tumulum, & pluerem osculatus, tristis & lachrymans discedebam, cogitans quãto bono vita esset orbata: cùm mihi in ipso itinere vir quidam illustris in re militari, qui in ciuitate Põti, cui nomen Augustæ, dux exercitûs erat, audita calamitate, atq; ægrè ferens, cũ subditis humaniter obuiàm processit. Erat enim mihi & sanguinis, & amicitiæ necessitudine coniunctus. Hic mihi de ipsa miraculum narrauit, quod vnum adiungens, historiæ faciam scribendi finem. Etenim cùm lachrymis modum adhibẽtes, colloqui cœpissemus, ille ad me, Audi, inquit, quale quãtumq; bonum migrauit è vita: atq; ità sermonem exorsus est:

Magna mihi, vxoriq; meæ quondàm cupiditas incidit videndi Virtutis Gymnasiũ. Sic enim, inquit, locum illum, in quo beatus ille animus degebat, appellandum arbitror. Nobiscùm autem erat filiola, cuius oculum ex pestilenti morbo calamitas occuparat, adeò vt obducta tunica circa pupillam, contractoq; albore, fœdum esset miserandumq; spectaculum. Diuinam igitur illam domum ingressi, ità separati sumus in eo sapientiæ vacantiũ loco, vt ego quidẽ diuerterẽ, vbi habitabant viri, quibus præerat Petrus frater tuus: illa autẽ intùs, vbi erant virgines, cum sancta Macrina versaretur. Hic cùm aliquãtulùm essemus cõmorati, tempus esse duximus, vt discederemus. Iamq; discessum adornabamus, cùm vtrinq; nobis humana quædã vis illata est. Nam & frater tuus mihi iubebat, vt manerem, & studiosorum mensæ particeps fierem: & beata illa non dimittebat vxorem meam, sed filiolam in sinu gerens, non priùs illam se redditurã aiebat, q̃ mensam apparâsset, & nos philosophiæ diuitijs accepisset. Puellam autẽ exosculans, & admouens os oculis eius, vbi pupillã affectã vidit: Si hoc mihi, inquit, cõcesseritis, vt apud nos esse velitis, gratiã vobis tali honore non indignam referã. Ecquã, inquit puellulę mater? Est mihi, respõdit Magna, medicamentũ, ad curandũ hunc oculũ, appositũ. Quę quidẽ ꝓmissio cùm mihi à quodam ex virginũ conclaui nunciata esset, libenter mansimus, posthabita, quæ nos vrgebat, proficiscendi necessitate.

Oculum male affectum sanauit s. Macrina.

Cùm igitur conuiuium, quod Petrus humanitate & gratia sua condiuerat, habemissa esset, lætitia & gaudio pleni, nos in viam dedimus. Et quæ vtriq; nostrûm contigerant, inter eundũ narrabamus: ego quidem quæcunq; in virorum conclaui vel videram, vel audiuerã, recensebam. Et illa vicissim tanq̃ ex historia singula reperens, nihil omninò, quantumuis paruum, omittendũ existimabat. Itaq; cùm non aliter, quàm ex sciptо tanq̃ in altera lance appendens, ordine cuncta percurreret, iamq; ad eam peruenisset partem, quæ curationis oculi promissionem continebat, narratiõem intermittens: Quidnam, inquit, egimus? quomodò negleximus promissum ipsius? collyrium, inquam, illud, quod nobis promiserat? Cumq; ego itèm negligentiam incusarem, iuberemque vt celeriter aliquis ad illud poscendum excurreret, infans intelligens, quæ in manibus nutricis erat, matrem respicit: etiam mater ad eius oculos aciẽ intendens, Negligentiæ, inquit, nostræ desinas succensere. Eccè tibi bona fide solutũ, quod illa promiserat. Veram enim morborum medicinam, quæ precibus fit, nobis exhibuit, cuius ea vis fuit, vt ne vestigium quidem morbi in oculo relictum sit: adeò diuino illo medicamento planè curatus est. Atque ità loquens, filiolam suscipiens, mihi in manus tradidit. Tunc ego miracula, quæ in Euangelio narrantur incredibilia, cogitatione complectens, Quid mirum, inquam, è manu Dei cæcos videndi potestatem accepisse, quandò nunc eius ancilla per fidem in ipsum præstat illas curationes? opus enim cernimus, haud multò miraculis illis inferius. Hæc ille mihi dum narrat, singultus vocem eius intercepit, & subsecuta est copia lachrymarũ. Atque hæc quidem à milite.

Quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Multa eius miracula propter incredulos noluit scribere Gregorius.

Quæ autem ab illis, qui simul cum ea vixerunt, quiq; omnem illius vitã planè perspectam & cognitam habebant, acceperim, huic narrationi attexenda nõ censeo. Plerisq; enim pro eo, quantũ ipsi possunt efficere, credunt ea, quæ dicuntur. Quæ verò audientis superant vires, tanq̃ à veritate remota, mendacij suspicionibus infectantur. Proindè mirandam illam in penuria & fame agriculturam prætermitto. Quomodò in pauperum vsus proiectũ frumẽtum, nec dum distribuëretur, nec pòst imminutum sit, sed eadem mensura numeroq; permanserit, aliaq; his longè magis admirãda, morborum curationes, expulsiones dæmonum, & veras futurorum prædictiões: quæ quidem omnia ijs, qui diligenter explorârunt, vera esse constat, licèt fidem superare videantur, nec fieri potuisse iudicentur ab ijs, qui carni magìs addicti sunt, qui nesciunt proportione fidei munerum fieri distributionem: & parua quidem dari habentibus paruam fidem, magna autem illis, qui ingenti fide prædíti sunt. Quamobrèm ne offendantur, qui ad credendum diuinis muneribus sunt imbecilliores, sublimiora illius miracula silentio prætermus, satis esse existimantes, ijs, quæ dicta sunt, eius historiam conclusisse.

MARTYRIVM SANCTAE ET EGREGIAE ET CVRATIONVM VIRTVTE PRAEDITAE MARTYRIS *Marinæ, quam Latina Ecclesia Margaritam vocat, Habetur autem in Simeone Metaphraste.*

20. IVLII.

Sanctorum historiæ quædam ab impijs cõtaminatæ.

IHIL æquè lætificat & exhilarat animam bonam & fidelem, vt quod victoria poritorum athletarum legitur martyrium: & eo magìs delectat auditorem, quo melioremhabuerit compositiõem, aptamq; & probabilẽ narrationem, & ea recensentem, quæ & persecutoris improbitati, & eorum, qui decertabant, animi magnitudini, gaudet etiam eius quoq;, qui vnà decertabat, Christi potentia. Sit nanq; oportet omni ex parte apta sint & conuenientia. Sit nanq; oportet omni ex parte ciusmodi, vt & nihil habeat offensionis, & rem rectis auribus ostendat credibilem.

Etenim scire oportet, non paucas exijs, quæ martyrũ res gestas continent, narrationibus, ab initio fuisse adulteratas, vt quæ à gentilibus fortè, aut ab hæreticis, & profanis, & veritatis intelligentia priuatis viris corruptæ, & aut nugis & vanissimis ineptijs sordidatæ ac conspurcatæ, & euidentissimis dæmoniorum doctrinis, prauæq; ac sceleratæ mentis execrandis figmentis profanatæ, & ad Christi & Sanctorum eius contumeliam compositæ fuerint. Et ideò fidem decæterò adeò labefactant, & tantum ei detrimenti afferunt, vt propterea ne verissimis quidem deincèps assentiatur: sed aut oẽinò ea reijciat ac repudiet, aut, vt quæ sint dubia, despiciat, & ea minoris faciat. Quomodò etiam egregiæ virginis & Martyris Marinæ quadam hostis nostri contumelia fuit adulteratũ martyrium, veræ per passionẽ eius narrationi, tanq̃ puro frumento, à cõmuni omnium inimico iniectis zizanijs: illo, inquam, dæmõe, qui illic fingitur fuisse in medio eius certamine, & illius vocibus: adeò vt qui audiunt, attendentes q̃ sit ridicula & absurda dictio illa dæmoniaca, dubitent de ipso quoq; martyrio egregiæ victricis Marinæ.

Etenim qui adhuc viuos Iesu martyres inuasit, & eos morte afficiendi insatiabili tenebatur desiderio, nihil mirum, si postquàm excesserunt ad Agonotheta, & iam pronunciati victores, eorum gloriæ conetur insidiari per impios, qui falsa loquuntur, admiscens mendacia sanctorum rerum gestarum commentarijs. Inanes ergò ores fabulas & nugas, tanquàm maligni ludibria, illius mystis abijciens, solis aũt veris præclaræ huius martyris ram in verbis quàm in factis decertationibus sub ea, quæ cõfitit, veritate illuminante, mentem adhibens, breuemq̃ orationem, & quæ nihil supervacanei contineat, componens, sic magnæ & præcipuum nomen sortitæ Marinæ ordine persequar decertationem.

S. Marinæ patria & parentes.

Hæc ergò beata puella Marina, fuit quidem ex ciuitate Antiochia Pisidiæ: parentibus aũt, quòd ad corpus quidem attinet, claris. Filia enim erat Aedesij, qui fuit illis temporibus vel maximè insignis sacerdos idolorum. Cùm aũt esset vnica, quoniã matrẽ citò mori cõtigerat, extra ciuitatem ad quindecim milliaria tradita fuit alenda eius nutrici. Cùm verò ætate crescèret, & honestate morũ, intelligentiaq; & prudentia supra ætatem proficeret, & honorificè à sua nutrice aleretur & educaretur, audiuit verbum fidei Christi, & id statim in sua defixit cogitatione. Quæuis enim bona anima promptè suscipit eos, qui de bono sunt, sermones, & eo citiùs, quo est meliori ingenio prædita, aut fide acriori.

Marina ergò cùm esset adhuc admodùm iuuenis, mollisq; & delicata adolescentula, vt corpore speciosa & omni ex parte pulchra, ità etiam mente & anima valdè bona, postquàm solum audiuit Deum bonum, & qui verè est & viuit, pro salute hominũ ex puella coniugij experte natum hominem, crucifixumq; & sepultũ fuisse, & resurrexisse, & cùm ad cælos hominum naturam sustulisset, eam cõsensu paterno honorâsse, statim corde credens, ore quoq; est cõfessa se esse Christianam. Et sic in dies in Dei timum confessiõe & fide proficiens, oprabat Christi cõfessorũ effici particeps & socia.

Fidẽ Christi confitetur.

Act. 3. Aedesius quidem, qui falso nomine appellabatur eius pater, eam propterea auersabatur & abhorrebat. Ea autẽ Deum cælestem colens supra omnia, eos, qui pro pietate torquebantur & interficiebantur, valdè venerabatur, & cordis proposito eorum miserens, vnà cum eis dolebat, & vnà patiebatur. Oportebat autem deincèps ipsam quoq; sicut verbis & cogitatione, ità etiam factis Christum glorificare. Oportebat fidem quoq; eius tentari & probari: & cùm proba apparuisset, simũl cum regni filijs commisceri. Etenim q̃ sicut granum sinapis cælestem sementem suscepit anima, non patitur non in magnam augeri altitudinem, adeò vt cælestes quoq; virtutes in ea habitẽt. Olybrio ergò, qui tunc erat Præses Orientis, viro audaci, crudeli & cædẽ spirantí traditur hæc beatissima adolescens, vt tentaretur. Non enim pijs & bonis, sed impijs & malis filijs diaboli, filij Dei omninò traditi & accensi, & per tolerantiã vincentes aduersarium, sic in exultatione, q̃ dici non potest, & gloria, patri cælesti offerantur. Hæc ergò pulchra virgo Marina, à partibus Asiæ Antiochiam versùs contẽdente Olybrio, ab eo in transitu conspecta (contigerat enim, vt tunc exiret beata ad gregẽ paternum adspiciẽdum) cùm eximia sua pulchritudine eum obstupefecisset & fauciasset, statim capta fuit à parricidæ manibus. Simulatq; enim eam adspexit sæuus ille Præses, eam vxorem dùcere habuit in animo.

Olybrius Præses eam vult habere coniugẽ.

Cùm autẽ eam propè stitisset, nomen & conditionẽ eius & religionem scisciratus est. Ipsa verò cùm Dñm nostrum Iesum Christũ, vt sibi esset adiutor, liberator & redemptor inuocâsset, aperto ore dicit: Nomine quidem mihi à parẽtibus impositio vocor Marina: Cùm sim autem nata ingenuis parentibus, glorior me esse ancillã Domini mei & Dei & seruatoris Iesu Christi, qui fecit cælum & terram. Cùm sic audijsset Olybrius, & statim ex prima responsione puellæ esset admiratus prudentiã, & animo fuisset animo, vt est consentaneũ, denunciat sequentibus eum satellitibus, vt eam sibi seruarent honorificè.

Blanditur ei diabolus.

Postq̃ ergò fuit intrà ciuitatẽ Antiochenã, & dijs suis pro more sacrificauit, & laudes, vt mos est, in honorem victoriæ Imperatoris celebrauit. Cùm autem manè surrexisset, & tota ei assistente ciuitate in tribunali præsedisset, iubet sanctam sisti Marinam. Cùm ea autẽ esset ingressa, & constanter staret in medio, ipse in eius vultum defixis oculis, & eius formæ venustate resolutis præcordijs, corde verò ab eum obsidente amore incensus & liquefactus, sic dixit Olybrius: Sciunt omnes dij, ô pulchra puella, scias autem tu quoq;, me moueri misericordia tuæ teneræ ætatis, & tui delicati corporis. Quãobrèm rogo te, mihi morem gere, & dijs sacrifica, meliusq; tecum agetur, q̃ cum omnibus tuis æqualibus. Pecuniarum enim & possessionum tibi immensę accedent diuitiæ. Eris autem clarior & illustrior, quàm omnes fœminæ ciuitatis.

Constans responsum S. Marinæ.

Sancta autem Marina dixit: Ego, quę didici Deo cæli vero & viuo, & vnigenito eius verbo ratiõalem cultũ & sacrificium laudis in sancto spiritu perpetuò offerre, deos, quos non noui, neq; placabo sacrificijs, cùm sint inanimi & nullo sensu prædíti, & quorũ nihil interfit, honorẽtúrne, an contumelia afficiãtur: neq; q̃ meo effectori debetur, adorationem rebus tribuã inanibus. Præses dixit: Rursùs rogo te, Marina, mihi morẽ gere, & adora deos inuictos, hoc apertè sciens, q̃ si meum audieris consilium, eris mihi vxor honoranda & dilecta, & iam coram tota ciuitate te mihi accipiam con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

coniugem: & ego quidem ero tibi in perpetuam laudem & lætitiã: tu autem eris mihi in iugem ſpiritûs recreationem, voluptatemque & delectationem. Quòd ſi non paruëris, ſcias fore, vt in multas incidens afflictiones, igne & ferro conſumaris.

Dixit ſancta martyr: Nè exiſtimes, ó Præſes, te meæ in Chriſtum fidei rationem inflexurum, aut blanditijs emolliturum, vt te ſequatur. Sum enim ancilla Domini mei Ieſu Chriſti, qui pro me ſuſtinuit voluntariam paſſionem & crucem. Si ergò ille pro me, omninò ego quoq; pro ipſo debeo mori. Nè putes ergò me eſſe minis perterrendam. Adſum tibi ad omnia tormẽta, ſupplicia & mortes impauida & intrepida. Habeo enim, qui me confirmet & roboret, & ignominia afficiam oẽs tuas machinas.

Cõtemnit cruciatus omnes.

Tũc ira plenus Præſes Olybrius, iubet ſanctã virginẽ Marinã humi extenſam, virgis cædi immiſericorditer. Cùm eius autem corpus dilaniaretur, & ſanguis quidem terrã rigaret, propter ipſam verò totus adſpiciẽs illachrymaretur populus, dictitaret autẽ præco: Marina, dijs ſacrifica, & nè tantam perdas pulchritudinem inconſiderata perſuaſione: ipſa manſit firma, & minimè cedens. Etenim cùm oculos in cælum ſuſtulliſſet, & mente Dominum contemplaretur, & rogaret, vt ei ferret auxiliũ, æquè abiq; vllo ſenſu ferebat plagas, ac ſi alius pateretur. Deindè ad Præſidem conuerſa, dicebat: Quæcunq; à patre tuo diabolo tibi ſuggeruntur, in me fac quãprimùm. Habeo enim Chriſtum, qui me roborat & confirmat, neq; timebo mala, quoniam ipſe mecum eſt ſemper.

Cædit virgis.

Non ſentit plagas.

Fuſcinis laniatur.

Cùm itaq; ira ebullijſſet Olybrius, ferreis eam laminis cõcluſam, & clauis affixã, iubet ferreis cædi fuſcinis. Cùm diù autem laniaretur, & flacceſceret pulchritudo corporis, auertit quidem ab ea faciem Olybrius, & vultum operuit chlamyde, nè videret: vix tandèm verò tortores reprimens, iuſſit vt ea abduceretur in cuſtodiã. Cùm illic ergò ſeorsùm fuiſſet egregia illa martyr, mente quidem per preces à ſe exceſſit, & ad Deum erecta, clamabat: Domine Deus exceſſorum, à cuius facie labant omnes cælorum virtutes, & omnes principatus & poteſtates horrent & contremiſcunt, omnisque creata, quæ in te continetur, natura omnipotente tuo nutu alteratur, & tua volũtate recreatur & renouatur: Tu Domine altiſſime, reſpice è ſupercæleſti throno ſuper me inutilem & indignam tuam ancillam, quoniam ſum dejecto animo, & humiliata nimis: quandoquidem ſperaui in te, & ad te meipſam conieci: propterea nanque nomen tuum ſanctum & terribile hæc patior. Intuere, ó ſancte, attende mihi ſapienter, & recrea hoc meum, quod effluxit, corpuſculum, & renoua meam animam, eamque tuere & conſerua ad regnum tuum ſupercæleſte: quoniam te adoro, & rogo tuam omnipotentem virtutem & potẽtiam, audensq; à te ſupplex peto: Da mihi Domine Deus meus, vt ipſis oculis poſſim videre inimicum meum, qui me ex alto oppugnat: & oſtende mihi eius mala machinans & auerſandum caput: & vt ipſe à me is cõculcetur pedibus, & vt tanquàm lutum platearum comminuatur & deſpiciatur, præſta, ó omnipotens, vt in me quoquè glorificetur ſanctiſſimum & terribile nomen tuæ bonitatis & clementiæ, in ſecula ſeculorum, Amen.

Fuſcinis laniatur.

Diabolus ſpecie draconis ei appãret.

Hæc ſancta martyre Marina orante in carcere, repentè fit magnus terræmotus: & eccè ipſe diabolus ſuſcepta forma et ſpecie terribilis draconis, qui colore quidẽ apparens varius et multiplex, multis autem, ijsq; ſæuis ſerpentibus per totum corpus cinctus & circundatus: & corpore quidem edens execrandum ſibilum, terrum autem emittens odorem & intolerabilem, Sanctæ oculis adſtitit. Celeriter autem eam circuncurſans, maximum ei attulit timorẽ & perturbationem: vaſto autem oris hiatu eam circumiẽs, exiſtimabatur eam integram eſſe deuoraturus. Illa verò mente firma & ſtabilis, & vt quæ ad Deum omni ex parte intueretur, interrito & conſtanti animo precibus, quæ dici non poſſunt, & intenſiſſimis cordis vociferationibus mẽte rapta ad altiſſimum, & ſimul ſigno Crucis ſignata, diſruptum quidem ventrem draconis viſa eſt videre ante ſuos oculos: illinc autem animaduertit ſe exire integram & illæſam. Nam quæ eius vitam adminiſtrabat virtus ſancti Spiritûs, ei & inimici oſtendit ſæuitiam, vt poſtulauerat, & præbuit, vt ab eo ſtatim liberaretur & redimeretur.

Virtus s. Crucis.

Præter opinionem ergò, quæ nulli culpæ erat affinis, martyr Chriſti Marinã à fœno illo & pernicioſo ſerpente liberata, videt magnam lucem refulſiſſe in cuſtodia. Crux autem à terra in cælum vſque peruadens, oſtendebatur, tanquàm fons illius luminis: ſupra Crucem verò conſpecta fuit alba columba & tota pura, lucidos emitteus ſplen-

Viſio s. Marinæ.

dores, Trinitatis, vt mihi videtur, myſterium apertè oſtendente viſione. Nam per lucẽ quidem erat oſtẽdi apertè paternam gloriam: per Crucem autẽ, Crucifixum ſignificari vnigenitum: per columbam verò, conſpiciebatur ſancti Spiritûs diuinitas, quę & ancillam Dei alloquebatur, & cõſolans animũ addebat, dicens: Aue Marina, ratione prædita Dei columba, quòd viciſti malignũ, & bono adhæſiſti. Aue & lætare, & deleare extoto corde tuo, filia ſupernæ Sion: quoniam venit dies, in qua pro tuis meritis ornata victorię coronis, & intelligentem Dei requiem cum prudentibus ingreſſa, apud ſponſum & regem tuum habitabis.

Sanantur eius plagæ diuinitùs.

Simul autem hæc de cælo eam alloquebatur, & caruncula renouabatur, & rore ſpiritûs omninò curata, à plagis fuit omninò mundata. Maxima verò exultatione & lætitia beata repleta: Benedicam te Dñe, magna voce confitebatur: laudabo te, Domine Deus meus, & glorificabo nomen tuum, q̃ feciſti mecùm res admirabiles. Extollã te, Dñe, & te laudabo, q̃ meæ miſeriæ ſis miſertus, & me viſitaueris, & meum corpus curaueris & animã, & me non tradideris in manus inimicorũ: ſed etiam defectoris & pernicioſiſſimi draconis vaſtam ſpeciẽ oſtenderis ancillæ tuæ, & eum in chaos infinitum cum venenatis, qui eum ſequebantur, ſerpentibus & dæmonijs, ad abyſſos amandaueris, & eos in profundum inferorum damnaueris, & eorum terrorẽ, vt bonus Deus, procul à me abieceris. Et nunc ſpiritu lætans & exultans in Deo ſeruatore meo, rogo tuam ſummè bonam benignitatem, vt me digneris tua per lauacrum regenerationẽ & aqua ſancti tui baptiſmatis: vt quomodò ſancto tuo ſpiritu & ſanguine decertationis, ità etiam aqua baptiſmatis expiata & conſummata, digna fiam ingreſſu tuorum ſanctorum. Quoniam tu ſolus verè ſanctus, & in ſanctis requieſcens, & glorificatus ſimul cum Patre principio carente, & viuifico ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Ephe. 4.

In his ſancta virgine & martyre Marina per totam illam noctem exultante, & Deũ glorificante, manè ſurgens Præſes, & in tribunali ante totam ciuitatem & populum præſidens, iubet ſacram ſiſti virginem. Cùm vidiſſet autem eam adſtare totam ſanam, & læto vultu Olybrius, & eſſet admiratus, ſic dixit: Vides, ó Marina, quemadmodùm magni dij tuî curam gerunt, qui tuæ miſerti pulchritudinis, te ſanam reddiderunt à tuis vulneribus? Æquum eſt ergò, vt tu quoq; pro accepto beneficio referens gratias, eis ſacrifices, & eorum, ſicut tuus pater, conſtituta ſacerdos, ſacerdotio fungaris, & eos colas. Sancta Marina dixit: Mihi quidem fas non eſt nec honeſtũ, vt vero relicto & viuo Deo, qui mortuos viuificat, deos colam, qui non viuunt, & eis ſacrificem. Te autem maximè decuerit, fueritque ſanctiſſimum, vt abſtinens ab errore in rebus huiuſmodi, verum Deum agnoſcas, qui corporibus medetur & animis: & ei ſoli offeras ſacrificia & cultus ſpirituales.

Vruntur pectus & latera eius.

Tunc Præſes iubet, vt ei nudatæ lampadibus pectus vratur & latera. Cùm diù ergò vreretur, & ſupplex tacitè preces emitteret ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ in corde ſuo, dolores facilè ſuſtinuit. Cùm eam autẽ de ligno depoſuiſſet, iuſſit magnum lebetem afferri in medium, & eum aqua repleri, & Marinam vinctam in aquã immitti, vt in ipſa ſuffocaretur. Cùm id autem celeritate maxima factum eſſet, ſancta Martyr vincta, & in vas aquæ iniecta, exclamauit magna voce: Domine IESV Chriſte, qui eduxiſti vinctos in fortitudine, qui ſoluiſti vincula mortis & inferorũ, & eos, qui habitabant in ſepulcris, excitâſti tuæ poteſtatis nutu omnipotẽti: Tu Domine altiſſime, adſpice ad ancillam tuam, & rumpe vincula mea, et fiat mihi hæc aqua in vitã æternam, et in ſupplementum baptiſmatis à me deſiderati, ad depoſitionem quidem veteris hominis, et qui corrumpitur ſecundùm deſideria deceptionis: indumentum verò et amictum noui, qui ſecundùm Deum creatur in veritate et iuſtitia.

Mergitur in aquam.

Sic orans, iniecta eſt ſancta illa adoleſcentula in vas illud plenum aqua. Cùm primùm autem ingreſſa fuit lebetem, eccè fit magnus terræmotus: et rursùs prima columba coronam ore tenens, volauit ipſa hora ſuper aquã, et ingens ignis columna, et Crux ſuper eam, eadem qua priùs figura apparuit beatæ: Et columba quidem cùm tegeret ſacrum caput Martyris, et repẽtè ſurſùm volâſſet, ſedit ſuper ipſam Crucem. Quæ etiã athletam placida voce eſt allocuta: Pax tibi, dicens, ancilla Dei. Nunc confide, cæleſtem accipiens coronam à manu altiſſimi. Simul autem atq; hoc dixiſſet, ipſa quoq; ſoluta à vinculis, et ex aqua emergens, cum, quæ explicari non poteſt, exultati-

Universidad de Deusto
Biblioteca

one ſpiritûs diuiniſſimi magnificans laudabat Trinitatem, vt citra medium baptiza-
ta,& mirandum in modum ab ipſa illuminata.

Illic dicitur fuiſſe factũ miraculum valdè admirabile,mihi quidem & omnibus piis valdè credibile:nempe alas quidem ſuas expandiſſe, tãquàm ijs, quæ fiebãt,exultante, diuinam illam columbam,cõſpectam ſuper illam lucidam, quæ apparebat, Crucem.

Vox ſit diuinitùs ad illam. Cùm in voce autẽ erupiſſet apud ſanctã martyrẽ,audientibus omnibus,ſic fuiſſe locu-
tam: Huc adſis nunc,ô ſponſa Chriſti Marina,in ſupernis manſiõibus: & accepta co-
rona incorruptionis,in dilectis Dei tabernaculis cum primogenitis filijs patris cho-
ros ducens & lætans,requieſce in ſeculum.

Hanc tanq̃ Dei vocẽ cùm totus populus exaudijſſet,& obſtupuiſſet, ſtatìm Chriſto crediderunt viri ſimul & mulieres in magna multitudine: & ſeipſos quoq; eſſe Chri-
ſtianos magna voce exclamauerũt,paratos verò ſe quoquè eſſe mortẽ ſubire ꝓ Chri-
ſto. Erant autem virorũ quidẽ,vt aiunt,ad quindecim millia,& multæ mulieres. Qui

Multi interficiũtur Chriſtiani. quidem omnes Chriſtum eſſe verũ Deũ & regem confitentes,deos autẽ,& dæmones, & eos,qui ipſos colebant, Imperatores aſpernantes, & nihilifacientes, neci fuêre de-
diti. Totum enim, qui erat in eius poteſtate, exercitum in ipſos immittens Olybri-
us,omnes interfecit,tanquàm oues ad occiſionem ſe dantes propter fidem in Chri-
ſtum. Atque hi quidem ſic ſuo ſanguine baptizati & expiati,Deo offerebantur.

Hæc autẽ cùm impius vidiſſet Olybrius,pronunciauit capitis ſententiam in agnam Chriſti Marinam. Cùm ea ergò abducta fuiſſet extra ciuitatem,in eo loco,in quo in-
terempta fuerat ea,quæ dicta eſt,multitudo,vnus ex militibus apprẽhenſo eius ſuper-
humerali,& enſe ſtricto: Extende,inquit,collum tuum, & nunc accipe à Deo tuo de-
ſideratum brauium victoriæ:ſed memento(rogo te)meî ſerui tui, quãdò fueris in re-
gia cælorum. Reuerà enim vidi hodiè innumerabilem Angelorum Dei multitudinẽ
te in orbem circunſiſtentes,& tuam cuſtodientes ſanctitatem. Sancta autẽ dixit: Su-
ſtine, ô fili,parumpèr, vt adſtantes parùm alloquar, & precer: & ſic implebis id, quod

Oratio S. Marinæ ad populum. tibi fuit imperatum. Cœpit itaq; alloqui eos,qui aderant:Fratres,dicẽs,& amici, ro-
go vos,tanquàm indigna altiſſimi ancilla, audite prudenter hanc meam modicã ver-
borum ſuaſionem. Tranſcendentes ergò omnem creatam naturam eorum, quæ vi-
dentur,agnoſcite patrem luminum,& vniuerſorum creatorem & Deum. Agnoſcite
autẽ eius quoq; vnigenitũ Deũ verbũ,Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum:& ſanctũ & vi-
uificum ſpiritum. Non eſt enim aliud nomen,in quo poſſit aliquis eſſe ſaluus. Neque
eſt vllus alius Deus,niſi vnus, qui in Patre, & Filio,& Spiritu Sancto conſideratur, &
adoratur in ſecula,Amen.

Hæc cùm eſſet martyr locuta ijs, qui aderant,ſuſtulit in cælum cordis oculos,& in-
gemitibus inenarrabilibus clamauit ſpiritu: Principij expers,immortalis,carens tem-
pore, increate,qui non potes compræhendi,infinite,& qui nõ potes inueſtigari, Dñe
Deus vniuerſorum,& vniuerſæ creatæ naturæ,tam quæ videtur, q̃ quæ intelligentia
percipitur,opifex & adminiſtrator,& Saluator omniũ,qui ſperant in te: ago tibi gra-
tias, ꝙ me ad hanc horã deduxeris. Benedico tibi,ꝙ appropinquauerim coronæ tuæ
iuſtitiæ:laudo & celebro tuam inenarrabilem benignitatẽ & clementiã, ꝙ tibi viſum
ſit me cooptare cum electis tuis filijs. Et nunc, Dñe Deus miſericordiæ, omnipotẽs,
omnia intuens,adſpice ad me miſeram & abiectam, & exaudi meam deprecationẽ, &
imple meas petitiones ad laudem & honorem & gloriam ſanctiſſimi & adorandi tui
nominis.

Preces eius ſub mortẽ. Et nũc Domine Deus meus,omnibus,qui propter te mei corporis tabernaculum,
quod pro te decertauit,ſunt veneraturi,& omnibus,qui ædificabunt oratoriã domũ
in nomine ancillæ tuæ,& ſacrificia ſpiritalia,oblationesq̃; & preces tibi in ea offerẽ,
& omnibus,qui ex fide deſcribent martyrium meæ decertationis, legentq̃; & memi-
nerint nominis ancillæ tuæ,da eis, Dñe ſancte,bonorũ amator,& animarũ amice, re-
miſſionem peccatorum: propitiationem & miſericordiam eis ſuppedita pro memi-
ra eorum fidei:neq; eos tangat vltrix manus,non mala fames, non peſtis execranda,
non graue flagellũ:neq; eis eueniat alius immedicabilis animæ & corporis interitus.
Oẽnibus aũt,qui in fide & veritate domui meæ, aut nomini meo adhærebũt, & glori-
ficationem & laudẽ tibi Dñe offerent,& ſacrificiũ in memoriã ancillæ tuæ, & per me
ſalutem,petent & miſericordiam,largire eis, Domine, affluentem bonorum copiam:
quo-

qm̃ ſolus es bonus,& benignus,& dator omniũ bonorũ, in ſecula ſeculorum, Amẽ.

Hæc ea apud ſe preeante,eccè rursùs factus eſt magnus terræmotus, adeò vt non pauci ex ijs, qui illic ſtabant, humì eciderint: quinetiam ipſe quoq; miles, qui vole-
bat ei caput amputare. Ipſe autem Dominus cum multitudine ſanctorum Angelorũ exercitûs, ità vt mente poſſit percipi,aſſiſtens : Bono animo eſto, inquit, Marina, & noli timere, quoniam exaudiui preces tuas,& quæcunq; petiſti,impleui,& opportu-
nè implebo, ſicut tu petiſti : Et nunc ideò tibi apparui, vt te ad me è terra recipiam. Tuque es beata,quòd meminiſti peccantium,quodque coram me pura apparuiſti, & apud me gratiam inueniſti. Quamobrèm erit tua merces copioſa in cęlis.

Christus ei appáret.

Tunc beata Marina impleta gaudio & lætitia, conuerſa dicit militi : Agedùm fac deincèps frater,quod tibi eſt imperatum, vt mihi faceres. Ille autem correptus tre-
more,nolebat enſem in eam tollere. Ipſa verò eum adhortans, & ei animum addens, vix perſuaſit beatiſſima virgo, vt caput ſibi amputaret.

Capite cæditur.

Sic præclara virgo & martyr Marina,cùm decertatiõis curſum pulchrè peregiſſet, legitimumq̃; & perfectum & admirabile ſubijſſet martyrium, quomodò magno de-
decore affecit inimicum,ità etiam inſigniter Chriſtum glorificauit. Cuius beatam & ſanctam animam,per ſanctos archangelos gloriosè ſublatam,ſupercæleſtis & quę in-
telligentia percipitur, Dei domus, quæ eam ſuſcepit, habet intùs pro nobis aſſiduè orantem Chriſtum Dominũ noſtrum: Quem decet gloria in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

COMMENTARIVS RERVM GESTARVM MAGNI PROPHETAE ELIAE THESBITAE: EX SIMEone *Metaphraſte.*

20. Iulij, iuxta Metaphraſten.

LIquandò quidem duodecim tribus Iſrael erãt ſimul inter ſe, nec poterãt à ſe inuicẽ diuidi, vt q̃ erant beneuolẽtiæ vinculo colligatæ, & cedentes Dei p̃ceptis. Nam cùm poſt Moſem & Ieſum Naue, & qui poſt illos fuerunt, populi Iudices, Dauid Propheta eis vnctus eſſet in Regem, & ad Solomonem filium is regnum traduxiſſet, vſq; ad illum tribus manebant indiuiſæ, vna nequaquàm diuulſa ab altera : ſed vnaquaq; conſeruante eam, quam ab initio elegerat,concordiam. Poſtquàm autem eius filius Roboam patris regnum ſuſcepit,&,vt qui eſſet iuuenis,&nõ ſatìs nobilis prudentiæ,ijs, qui eius parebant imperio,in-
3. Reg. 12. ſolenter eſt vſus, non tam ad ſe attrahens, quàm abſtraxerunt. Nam cùm decem earum defeciſſent, & Hieroboam ſeruo Solomonis adhæſiſſent,cum eo habitârũt Samariã, ſolas duas tribus habitare relinquentes Hieruſalẽ.

Ibidẽm.

Is aũt cùm eos inueniſſet moribus diſſolutos, ventriq̃;,& ijs, quæ ſunt ſubter ventrem,ſeruientes, inſtituit quidem ad omne genus intemperantiæ,exercuit autem ad omnẽ impietatẽ. His cùm & templũ conſtruxiſſet, & in eo duas iuuencas poſuiſſet, vt quæ manibus facta erant,facilè poſſent colere,vt qui ad ea erant propenſi : eis ſtatìm adfuêre præmia malorum,dum & obſidetur ab accolis & finitimis, & à Babylonijs &
4. Reg. 17. Perſis ſunt euerſi,& ſuis moti ſedibus,& paſſi quæ ſunt omniũ grauiſſima. Interim aũt etſi facerent ea quæ ſunt peſſima, non eos tamen omninò reliquit bonus Deus : ſed & eos ſua dignatus eſt curatione,& manum præbuit adiutricem. Quinetiam deſu-
per eis dabat reſpõſa,& futuri prædictiões:& quod eſt maximũ, ad eos mittebat Pro-
phetas & Prophetias, vt aliquo quidẽ modo eos ad ſe captos traheret. Sedenim cùm ante alios,& cum alijs Prophetam miſiſſet Eliam,iuſſit eum videre & inſpicere, & vl-
cifci ea,q̃ ab ipſis fiebant. De quo nos quoq; oportet pauca dicere, vtplurimùm eius verbis vtentes, & ijs,quæ ille loquebatur diuino zelo accenſus.

Ergò is quoq; adſit orationi,& nobis proponatur argumẽtum, & maximè cùm ſit eius dies,quẽ iam celebramus,& quẽ anniuerſarijs laudibus honoramus. Hic ergò vir ſacroſanctus & diuinus,cùm eſſet ex tribu Aaron,& natus in Arabia, tempore ortûs ſui, quo eſt in lucem editus, viros candidis veſtibus indutos vidit eius pater, et eum

Hæc eadẽ habet Epiphanius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in igne ligantes fascijs, & dantes flammã ignis, qua vesceretur. Quod cùm dixisset sacerdotibus, ij dixerunt eum magnum futurum Deo puerum, vt qui futurus esset semper luce plenus, & iudicaret Israel in rhomphæa & igne: qui etiam ab eis appellatus est Thesbites, quòd esset domus, quæ sorte obtigerat sacerdotibus, in qua is habitabat, virtutem exercens ab adolescentia, & flammeã efficiẽs animam per ignem spirantem sancti Spiritûs gratiam.

Nemo autem omninò contradicet, eum virum fuisse tantum & talem, qui posset & flammam, & rhomphęam, & ignem, & aquam, aliaque admirabilia & habere apud se, & ad alios, cùm vellet, immittere. Horum autem singula explicabit oratio. Postq̃
3. Reg. 16. post Roboam & eos, qui deincèps in Samaria consecuti sunt, Reges, Achab accepit imperium, vir moribus prauus, & ab impietate possessus, cui coniuncta erat mulier, quæ ei erat par improbitate, vel etiam superabat: (Mulieri nomẽ erat Iezabel) Ambo verò studebant & diuinos Prophetas malis affligere, & eos, qui erant in illorum potestate, deterioribus assuefacere, vt qui à via recta iam olim declinâssent, zelo diuino
3. Reg. 17. repletus Elias, q etiã reuerà & dignè hoc nomine fuerat vocatus, talia Achab liberè loquitur: Viuit Dñs Deus exercituum, corã quo adsto, si erit his annis ros & pluuia, nisi per os meũ. His enim iratus Deus vniuersorum, tres annos & dimidium pluuiã è cælo retinuit, imbris defectu terram exiccans & immittens famem omnium grauissimam. Hinc suum Prophetam honorans, cælum claudendi aut aperiẽdi, & pluuiam continendi, aut demittendi, ei dat potestatem. Qui etiam illa Achab dixerat ex
Ibidẽm. potestate, quæ poterat facere, & quæ propter virtutis magnitudinem à Deo acceperat. Deindè illo relicto, ob diuinum responsum accedit ad torrentem, qui erat ad
Fliam pascunt corui. Orientem ex aduerso Iordanis. Vade enim illuc, audit à voce superna, & illinc bibe aquam: & præcipiam coruis, vt alimentum ad te afferant.

Certè corui, animal valdè gulæ deditum, & longè rapacissimum, panes quidẽ manè Dei iussu, vespere autem carnem ad Prophetam afferebant: & erat ei sufficiens decincèps alimentum, vt cui nec obsonium, nec aqua deesset ad potum. Postquàm au-
Ibidẽm. tem aliquot pòst diebus torrens, cuius aquam bibebat, est exiccatus, rursùs respõdens, tanq̃ amicus amico, dicit Dominus seruo: Vade hinc in Sareptha Sidoniæ: & illic incides in viduam, à qua aléris: & nullo opùs habebis ex ijs, quæ sunt necessaria.

Ille autem cùm venisset, (sciebat enim vocanti parére in omnibus) ligna inuenit colligentem viduam, & coctu ram panem subcineritium. habebat enim solùm pugillum farinæ, & modicum olei in lecytho, quibus & ipsa, & filij parcè vti volebãt. Quam etiam alloquens: Mihi, inquit, primùm, ô mulier, appone hunc panem, & modicum olei lecythi. Deindè tibi & filijs appones, quæ remanserint. Neq; enim tibi decæterò hydria farinæ deficiet, neq; olei lecythus minuetur, donèc fuerit desupèr pluuia sug terram. Et fecit quidem vidua, sicut ei præceptum fuerat, benignè priùs Prophetam
Farina & olcum non minuũtur. conuiuio excipiens, & secundò ipsa & filij vescentes eo, quod remanserat. Quæ quidem statim accipit admirabilem mercedem hospitalitatis, videns vasa plena & redũdantia. Quod enim dictum fuerat à Propheta, statim peruénit ad effectum valdè mirabiliter. Quid deindè consequitur? In morbũ incidit filius viduæ: & paulò pòst subit animæ defectionem. Quem cùm repẽtè mater vidisset mortuum, toto animo per-
Ibidẽm. turbata: Quid hoc est? clamabat ad Prophetam. Cur huc es ingressus, vt mea peccata reuocares in memoriam, & morte afficeres meum filium, ô homo Dei, qui mihi & viduitatis, & omnium erat solatium?

Elias autem petijt, & accipit mortuum: & cùm eum sustulisset, ponit in eo, in quo
Excitat puerum mortuum. manebat, cœnaculo, & eum componit in lecto. In quem cùm ter insufflâsset, hanc ad Deum facit inuocationem, dicens: Domine Deus meus, cõuertatur anima huius pueri ad ipsum. Et statim (O magnã Propheræ gratiã) is qui fuerat mortuus, viuebat, &
3. Reg. 18. mouebatur, iucundissimũ simul & admirabile matri factus spectaculum. Multi ex illo tẽpore dies pterierant, & factũ est verbũ Dñi rursùs ad Eliã, cùm iam esset elapsus famis annus tertius, iubens vt & veniret in conspectum Achab, & futurã pluuiã ei significaret. Nam qui natura est clemens, eorum qui patiebãtur, erat motus misericordia: & suũ iam incitat Prophetam, nè eos videat ampliùs malis affectos: sed de magno zelo aliquid remittat, & eos benignè adspiciat & recreet. Qui iussu Domini alloquitur Achab, cùm priùs esset allocutus *Abdiu, qui cũ eo etiã res administrabat, & q̃ mul-

tos ex Prophetis, quos persequebatur Iezabel, occultabat in speluncis terræ.

Quem cùm vidisset Achab, quam in eũ conceperat, parturiens acerbitatem: Túne is es, qui peruertis Israel? ei dixit apertè. Atquì oportebat, si nihil aliud, certè propter nimis diuturnam & admirabilem pluuiæ cessationem, habere eum ad Deũ supplicantem, qui potest pluuiam è cęlo pluere, ad quod etiam venerat, & quod scilicet erat significaturus. Sed ipse, cùm esset inflatus eius in illũ animus, apud illum statim est vsus verbis asperioribus. Ad quem Propheta sermones opportunè conuertens: Non ego, inquit, sum qui peruerto Israel, sed tu & domus patris tui, qui vniuersi Dño & Deo relicto, post Baalim (erat autem hoc execrandum idolum) ambulâstis. Sedenim hoc tibi sit curæ, si te vlla Dei subit cogitatio, vt huc deducas & cõgreges quadringentos eos, qui numerantur, Prophetas ad inuocandum Baal. Quinetiam alios nemorum seu ex- Multi pseudoprophetę Iezabelis.
celsorum, qui præter hos dicuntur. Numerantur autem ipsi quadringenti & quiquaginta, qui sunt etiam perpetuò socij mensæ Iezabel. Cura autem, vt hi omnes veniant in montem Carmeli, vt ipse quoq; cognoscas, qua de causa conuenerint.

Achab autem, cùm sic visum esset, omnes illic congregat. Cum quibus etiam cõuenit magna populi multitudo, auditura sermones Prophetarum. Quibus Elias ardẽtizelo dicit: Quandiù vos vtrisque tibijs claudicabitis? Si Dominus est Deus, & ipsum scitis colere, ambulate post ipsum: Sin autem Baal ipse est, & eum colendum statuitis, post eum similiter ambulate. Populus autem ad hæc nihil respondit. Quos cùm vidisset nihil loquentes, illis rursùs intulit: Eccè ego sum relictus, vt vos quoq; scitis, solus: sunt verò quadringenti, qui sunt apud vos, prophetæ Baal. Prætereà autem excelsorũ quoq; quadringenti & quinquaginta, vt iam antè dixeram. Duo boues ad nos deferãtur, & ipsi quidem vnum accipiant ad sacrificium, & eum secent membratim, & seorsùm ponant supra struem lignorum. Alterum autem cùm ipse membratìm conscidero, imponam strui lignorũ, ignem nequaquàm accendens. Vnusquisq; ergò nostrùm Deum suum inuocet, & qui in igne *exaudient, is scilicet erit Deus. Visumque est hoc verbum vtile toti populo.

Atque illi quidem quomodò ab Elia iussi fuerant, cùm sacrificâssent bouem, qui sorte obtigerat, super struem lignorum posuerunt absq; igne. Qui quidẽ & deos suos, & Baal inuocabant, vt inferretur ignis in sacrificium, & ipsum consumeret. Fuerunt autẽ à manè vsq; ad meridiem, inuocantes stulti eos, qui sunt inanimi. Fuerunt ecõtrà illi, sicut reuerà erant, surdi, & nullo sensu præditi. Quos etiam subsannans Elias, dice- Elias irridet pseudoprophetas.
bat: Dij vestri dormiũt, & vos oportet magis clamare, vt videatis num sint intellectu-
ri, aut è somno excitandi. Quibus etiam voces extollebantur altiùs, & furore incitabantur, & se incidebant gladijs.

Postquàm autẽ apud illos nihil erat, nisi risus & ludificatio, (Quid enim eis profuissent ij, qui inuocabantur, qui sint statuæ, & reuerà lapides?) Tũc Elias dixit populo: Venite etiam huc ad me, & Dei mei cognoscite potentiam. Et omnibus ad ipsum collectis, accepit duodecim lapides, conuenienter numero duodecim tribuum, & ex ipsis extruxit aram. Deindè ei ligna imposuit, scindens etiam holocaustum in partes. Quoniam verò erat effecturus sacrificium magis admirabile, aqua locum impleuit, & inferiùs in profundo, & circuncirèa, & super ligna, & vbiquè eam dimittẽs fluere. Quid is enim? Accipite, inquit, mihi quatuor hydrias aquæ, & fundite super holocaustum, & super ligna. Et dixit: Secundò hoc facite. Et secũdò hoc fecerunt. Et rursus: Tertiò hoc facite. Et tertiò fecerunt. Et erat deindè aqua, tanquàm mare fluens circum altare.

Tunc Elias oculis in cælum sublatis tam sensûs, quàm mentis, clamauit: Domine Deus meus, Deꝰ Abrahæ & Isaac & Israel, exaudi me hodiè in igne, vt hic quoq; agnoscat populus, quòd tu es Deus solus, & ego tuus censear esse seruus, & tuum nomẽ innocans. licebat autem statim videre (ô arcanum miraculum) ignem desupèr descendentem, & omnia penitùs consumẽtem. Tunc enim holocaustum, & ligna, & aquam, Ignis cæles-
quæ erat circuncirèa, & alia omnia exedit. Porrò autem lapides quoquè, & puluerẽ, tis absumit holocaustum
& si quid aliud inuénit, elixit, & verè ostendit non esse solummodò ignem, cui aquæ Eliæ.
repugnâsset natura, sed diuiniorem quandam potentiam & maiorem, quàm vt ignis esset operatio.

Quod cùm vidisset totus populus, prócidit in faciem, & clamauit: Verè Dominus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota cædē pseudopro. phetarum.

est Deus: ipse est solus. Quibus etiam iubet Elias, vt compræhendant falsos illos prophetas, daturos supplicium. Ijq; ilicò eos compræhenderunt. Quos cùm deduxisset ad torrentem Cison, omnes omninò de medio sustulit, igne diuino inflammatus corde propter deceptores. Et ipsi quidem talia præmia acceperunt: Elias autem tũc dixit Achab: Ascende, & securus vescere. etenim iam aderit sonus pluuię, quam ego venio vt tibi significem, & quam videbis deorsùm descendere. Et ille quidem ascēdit, vt comederet, maxima lætitia affectus propter nuncium. Propheta autem ascendens Carmelum, & se in terram inclinans confert ad precationem, posita facie inter genua.

Porrò autem puero quoquè præcipit, qui cum eo erat, vt ascenderet superiùs, & adspiceret viam, quæ tendit ad mare. Qui cùm ascendisset, tũc quidem nihil vidit eorum, quæ expectabat videre, pluuiam, inquam, in nubibus. Et rursùs iubet ei, vt rediret septiès ad eandem viam. Et iam cùm septiès redijsset, videt nubem condensari, & aquam è mari extollere. Tunc enim significat Achab per puerum, vt vehatur curru, & descendat in ciuitatem, nè eum appræhendat, quæ futura est pluuia. Cùm primùm autem hoc dixisset, cælum densabatur nubibus, contenebrans, & aquam emittens vehementem, & terram, vt ità dixerim, sitiētem pinguefaciens & abundè irrigans. Quāobrèm emittebat Achab lachrymas præ gaudio, Elia ante eũ prosiliente, & suos lumbos fortiter adstringēte. Et sic quidem pluuia post tres annos, & alium dimidium, per Prophetæ intercessionem delata est in terram.

3. Reg. 19. Iezabel autem ne sic quidem desistit ab improbitate, neque vitium omninò dimisit: quoniam neque Aethiops nigrorem, aut Pardus varietates. Sed etiam post factum miraculum irascebatur Prophetæ, & eô magìs, quòd intellexerat suos prophetas fuisse ab eo interfectos. Ei enim insidiabatur, & moliebatur ei malefacere, minitās si eum acciperet, fore vt eum morte de medio tolleret, & sicut eorum, qui ab illo fuerant interfecti, illius poneret animam. Quid ergò Elias? Timet mulierculā, (Sic enim de eo traditur) vt humanam ostendat naturam esse perturbationi timoris obnoxiam, neq; ipse aliud, quàm sit, existimetur propter diuina signa, quæ fecerat.

Iezabel minatur necem Eliæ.

Quo tempore venit Bersabee, quæ est terra Iuda, & ambulat iter vnius diei per illam solitudinem. Cumq; fuisset defessus ex itinere, sedit humi, velutì cum Deo miserè expostulans, & dicens: Accipe, Domine, à me animam meam: quoniam non sum melior, quàm patres mei. Quem cùm corripuisset somnus, dormit iciunus prope quandam arborem. Et eccè quidam eum tetigit, (Angelus autem Domini missus fuerat) & dicit ei: Surge, & comede quem ad caput vides subcineritium panem: iuxta quem est etiam vas aquæ, quam bibas. Ille verò surrexit, & comedit ea, quæ erant appositа: & conuersus, rursùs obdormijt. Rursùs secũdò Angelus: Surge, inquit, & iterùm comede. grandis enim tibi restat via, quam es confecturus.

Ibidèm.

40. dies iciunus pmanet Elias.

Qui cùm iam comedisset, & firmus valensque euasisset, permansit decæterò iciunus totos quadraginta dies, donèc venit ad montem Horeb, illic diuersaturus, & Deum compellaturus. Cùm enim iam illuc venisset, factum est protinùs ad eum verbum Domini: Quid tu hîc agis, Elia? velutì cum prouocans ad respondēdum. Ille verò: Zelans, inquit, zelatus sum pro Domino, quòd te dereliquerũt filij Israel: altaria tua destruxerunt, & Prophetas tuos occiderunt, & relictus sum ego solus, & quærunt animā meam, vt eam à me auferant. Rursùs autem, quæ audita fuerat, vox ei dicit: Crās egredieris, & stabis in monte coram Domino. Eccè ergò transibit Dominus: & eccè spiritus validus, dissoluens montes & conterens petras. Non in spiritu Dominus, & post spiritum commotio: non in commotione Dominus, & post commotionem ignis: & post ignem vox auræ tenuis, & illic Dominus.

Visio Eliæ.

Hæc cùm audijsset Elias, & à se velutì discessisset, (nam vel parua Dei visio potest mentem sede sua dimouere, nedùm talis Dei aduentus, & presentia, seu operatio) vultu operto egreditur, & stat in ostio speluncæ. Et vox rursùs extitit, quæ ei respondebat, dicens: Quid tu Elia? sicut priùs. Ille verò interno adhuc zelo incensus, eadem recenset, quę priùs fuerat persecutus: altarium, inquam, destructionem, Prophetarum euersionem, se solum fuisse relictum, seipsum quoq; fuisse propemodùm cum alijs interfectum. Cuius animi ægritudinem consolans, qui est diues in misericordia: Nè putes, inquit, te solum esse relictum, neq; mansisse solum à malo intactũ. Qui enim apud me manent, numerantur septem millia, qui genu nunquàm flexerunt ante Baal, & nec ani-

animo, nec corpore tribuerunt simulacris adorationem.

Postquàm autem quę audita fuit vox, ad alia conuertit prophetā, nempe & ad vngendum Regem Azaëlem illum, & Iehu, quinetiam Eliseum in Propheram, qui etiam illi erat comes futurus: ipse ea executurus, quæ ei imperata fuerāt, abijt eò profectus. Atq; Eliseum quidem inuénit cum bobus arātem: erant enim ei duodecim iuga. In quem cùm iniecisset palliũ, ex ouilla pelle confectum, is statìm omnibus relictis, & domo, & agris, & bobus, illũ est secutus, ministrans in omnibus, totus toti adhærens.

3. Reg. 19. Eliseus, relictis omnibus, adhæret Eliæ.

Non parùm deindè temporis præteriērat, & rex Achab mente insatiabili, vineam Naboth petijt sibi dari ad faciēdum hortum olerum. Ille verò non dedit, & quòd eam hæreditatem haberet à parentibus, & quòd tāquàm aliquid magnum, eam possideret vineam. Ille verò animi affectus ægritudine, vxori Iezabel renunciat id, quod factum fuerat. Illa verò, vt quæ sciret & dolos struere, & insidias componere: Nè sit tibi curæ, dicit marito. Ego enim te dominũ vineæ efficiam, & medebor omninò dolori, quem ex ea re accipis. Scribit autem libellum nomine Achab, & eius obsignatum signaculo: quem mittit ad eos, qui habitabant cum Naboth. Continebant autem ea, quæ scripta fuerant, vt & ipsi ieiunarent, & in medio populi sedere facerent Naboth. Deindè aduersùs eum duos falsos testes producerēt, quòd is Deum & regem benediceret (quod quidem videbatur eis esse execrādum) deindè vt lapidibus appeteretur, & mortis subiret supplicium.

3. Reg. 21.

Et mali quidem vicini, Iezabelis consilio, & actum composuerunt, & Naboth interemerunt, eum obruentes lapidibus. Postquàm autem impudēs hæc audiuit fœmina, marito dicit: Surge, & esto hæres vineæ: mortuus est enim Naboth, qui tibi non concessit, quod volebas. Achab autem cùm resciuisset interfectum fuisse Naboth, dolore affectus, & disrupit tunicam, & se sacco induit, seu verè, seu fictè. Non enim recessit ab ea, quam desiderauit, vinea: sed statim profectus est, vt eam possideret, & cædem omninò sibi asscriberet, quæ iam propter vineam perpetrata fuerat.

Naboth iniqua cædes.

Sedenim Dominus statim dixit Eliæ Thesbitæ: Dic hæc Achab, ei factus obuiàm: Quoniam occidisti, & quæ non est fas, possedisti, scias quòd in quo loco linxerunt canes sanguinem interfecti, tuum quoquè lingent. Quinetiam in eo lauabuntur meretrices. Et alia prętereà, quę Prophera singulatim persequitur. Qui quidem cùm ei occurrisset, ille, vt qui nôsset cur venisset: Num inuenisti me, inquit, inimice mi? Ei autē dicit Elias: Inuéni, quoniam malum fecisti in cōspectu Domini, & prouocâsti eum ad iracundiam. Quamobrèm exterminaberis, & eris desertus simul cum domo tua, adeò vt omnes intereant, & nullus relinquatur, qui mingat ad parietem. Quinetiam tuum cadauer canes & cæli volucres simul edent, & pascentur deuorato sanguine. Eadem autem, quę tu, patietur quoquè Iezabel: Nam præter alia, in propugnaculo exedetur pariter à canibus, vt sit eius supplicium omnibus manifestum.

Vltionē diuinam prædicit Elias Achab.

Et Prophera quidem hæc dixit Achab: ille autē cùm audijsset, & corde sauciatur, & suam rumpit tunicam, corpus quoquè affligens iciunio, & se sacco cingens: quæ erant omnia signa internæ animæ compūctionis. Dicit itaque Dominus Eliæ: Vidisti quomodò compunctus sit Achab à facie mea? Non inducam ergò malum in diebus eius, sed in diebus filij eius. Quem, cùm ipse quoquè malus fuerit, & quę sunt deteriora facere elegerit, cuestigiò etiam consequetur iustitia. Non multum intercedit temporis, & moritur Achab. Imperium autem suscipit eius filius, qui vocabatur Ochozias, vir impius, & qui Baal habebat pro Deo. Qui etiam cùm in morbum incidisset, misit ad eum scisciatum, an à morbo cōualesceret: quinetiam ad Myan deam Accaron, vt ex ea sciret, an sanitatem esset perfectè recuperaturus.

En qd posunt opera pœnitētiæ. 3. Reg. 22.

Quod Deus ægrè ferens, iubet Eliæ, vt dicat ijs, qui ab illo missi erant: Quoniam rex vester, Domino Deo derelicto, misit ad inanima de sanitate interrogaturus, sciat fore, vt nec liberetur ab ægritudine, neque descendat ab eo lecto, in quo nunc iacet: sed in eo moriatur, & abrumpat animam, suæ improbitatis colligēs manipulos. Cùm his autem Elias in via occurrisset, & quæ Deus dixerat, ad verbum renunciâsset, ij reuersi omnia dixerunt Ochoziæ, nihil celantes eorum, quæ dicta fuerāt. Ille verò cùm de eius figura & forma, & zona esset scisciratus, cognouisset autem esse Eliam, mittit statìm quinquagenarium cum ijs, qui ei parebant, vt eum compræhenderent, & ad ipsum deducerent.

Ille

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ignis deuorat duos quinquagenarios.

Ille autem cùm veniſſet,& ſolum in monte offendiſſet: O homo Dei, inquit illi, Rex te vocat:Deſcende. Propheta autem:Si homo Dei,inquit, ego ſum, deſcendens ignis de cælo,comedat te cum eo,qui te ſequitur,populo. Et protinùs ignis inuadens iuſſu viri iuſti,omnes ſimul cõſumpſit. Ochozias autem rursùs alium miſit quinquagenarium:qui cùm ipſe quoquè renunciâſſet Prophetæ ea, quæ Rex iuſſerat, eaſdem quoquè ſubijt pœnas,vt qui ipſe quoquè fuerit ab igne conſumptus. Sed Rex inſipiens,adhuc in ſuo cœpto perſeuerabat:necdùm eius coërcebatur voluntas.

Quocircà nec deſtitit quidem tertium mittere quinquagenarium. Qui cum metu accedens ad Prophetam, illius appræhenſis pedibus, petijt veniam, quòd nolens eò veniſſet,& ei ſignificauit,quòd eum Rex accerſeret,ſupplex petens,nè eaſdem pœnas lueret,quas priores, nec diuinitùs immiſſi & ardẽtis ignis fieret materia. Prophe-
ta autem iuſſus ab Angelo deſcendere ad Regẽ,venit ad eum,illæſo conſeruato quinquagenario. Cui etiam dixit,vt res ſe habebat: Quoniam Deum quidem dereliquiſti, à Baal autem petijſti auxilium,idolo inanimato, & prætereà ſciſcitatus es muſcã Accaron,quæ ipſa quoquè eſt moleſtum animal,quæ oritur ex ſtercore,ſcias fore vt non deſcẽdas de lecto,in quo æger decubuiſti:quod etiam tibi nupèr ſignificaui:ſed morte in illo moriaris,vt etiam tibi ſit ſupplicium ineuitabile. Et eius quidem fuit talis vitæ exitus.

Tribuum autem, quæ erant in Samaria, Rex fuit eius frater Hieroboam, ad quem etiam translatum eſt imperium. Sedenim Elias, qui abhinc verſabatur cũ Eliſeo, quem etiam,vt dictum eſt, diuino reſponſo vnxit in Prophetam, erat deinceps cum illo, ſub eodem tecto ſimul,& eodem vtens vitæ genere, & omninò inſeparabilis. Cùm autem eſſet igneos currus mox aſſcenſurus, & cum eo,quod deorsùm deprimit,pondere ad ſuperos venturus & aſſumendus,iam tandèm tranſiens Galgala,& in
4. Reg. 2. Bethel venturus,& cum ſe ſolo & Deo verſaretur, iubet Eliſeo manere in Galgalis. Ille verò non parebat ei, neque ab eo recedebat: eius enim ſermones cum ceperant, & planè vinctum tenebant. Quamobrèm inuitus quidem,ſed eum tamen ſecùm aſſumit Elias.

Qui cùm ambo veniſſent in Bethel,& dies aliquot in eo loco ſimul verſati eſſent, rurſuſq; ſtatuiſſet Elias ire Hiericho, iterùm præcipit Eliſeo,nè veniat cum ipſo. Ille autem,ſicut priùs,parére noluit,fuitque firmo & conſtanti animo, vt qui ſentiret ſe futurum quodammodò dubium & ancipitem,ſi ſe ſenſiſſet ſeparari à magiſtro. Quocircà cùm is neſciret,quid ageret,concedit vt ſecùm rursùs veniret: quos etiã ſequebantur alij quinquaginta. Ij verò erant filij Prophetarum. Poſtquàm autem Elias appropinquauit Iordani,qui eò,quòd eſſet maximus fluuiorum, & inſtàr maris inundaret,non poterat tranſmitti:eum cùm percuſiſſet pallio,& in duas partes diuiſiſſet,ſibi & Eliſeo iter reddit expeditum,& aridam facit eam,quæ eſt humida.

Qui poſtquàm traiecit,Pete,ait Eliſeo,quod vis tibi faciam, priuſquàm à te aſſumar. Ille autem dicit ei: Fiat duplex ſpiritus tuus ſuper me. Is verò dixit: Fuiſti durus in petendo:pro eo,quod eſt:Fuit magna & difficilis tua petitio, & quæ non facilè poteſt concedi:attamen ſi víderis me aſſumi, erit tibi ſicut petijſti,nè ſit tua fides hebe-
Elias curru igneo vehitur in cælũ. tior. His autem adhuc ambulantibus,& ſimul colloquentibus, eccè currus igneus & equi ignei,& dimiſerunt eos à ſe inuicèm. Et cùm currum aſſcẽdiſſet Elias,aſſumptus eſt in cælum in commotione,& quò nemo alius aſſcenderat cum corpore. Coniunctam enim carnem non amiſit,ſed adhuc cum ea viuit.

Cùm eum autem vidiſſet Eliſeus aſſcendẽtem: Pater mi, clamabat,pater mi, currus Iſrael,& auriga eius. Et non vidit ipſum ampliùs:& dolore affectus,appræhendit veſtimenta ſua, & ea diſcidit. Elias verò pallium ſuum ad eum ex alto deiecit, vt vel ipſum videns,acciperet conſolationem, & per ipſum faceret, quæ vellet. Poſtquàm
Pallio Eliæ diuiduntur aquæ Iordanis. enim illud accepit,reuerſus ſtetit in margine fluuij. Et cùm non poſſet traijcere, percuſſit aquas pallio,imitans magiſtrum.& aquis ſtatim diuiſis, per aridam trãſit in humida,ſicco pede præteriens Iordanem.

Quem cùm,qui erant in Hiericho, ſic vidiſſent tranſmiſiſſe,dixerunt: Reuerà quieuit ſpiritus Eliæ ſuper Eliſeum. Scit enim ille vel aſſumptus magna largiri ijs, qui ei germanè & ſyncerè adhærent: quoniam ille à Deo accepit omnium maxima, & quæ nullus alius. Cui enim conceſſum fuit cælos claudere, aut aperire? Cui aquam continere,

tinere,aut vnquàm deferre in terram? Cui aqua excitare ignem ad ſacrificium,& id cũ aqua cõſumere? Quis alio igne binos vrit quinquagenarios ad arguẽdũ ſcelus? quis ardenti zelo interficit Prophetas dedecoris, propter ea,quæ colebãt,ſimulacra? Quis (nè multa dicam) Deum vidit in aura tenui,cùm inedia ſe priùs attenuâſſet? Hęc enim omnia ſunt ſolius Eliæ,& eius,qui erat in eo,ſpiritûs.

Quæ ſunt autem maiora,prętermiſit oratio,nè videretur dicere,quę ſunt incredibilia,& à vulgo minimè admittenda. Qui ne in hodiernum quidem diem mortis fecit periculum,ſed aſſumptus manet expers ſenij,qui, vt arbitror, vnà verſatur cũ Angelis,quorum incorruptionem & materiæ vacuitatem per puram vitam eſt imitatus. De quo maximè à Dauide quoquè dictum eſt, Longitudine dierum eum eſſe impletum,& Dei ſalutare ei eſſe oſtenſum. Pſal. 90.

Etenim is etiam cernitur in transfiguratione vultum Dei nudum adſpexiſſe, Matth. 17.
ſtans facie ad faciem. Porrò autem etiam in fine ſeculorum,quãdò Dei aduenìet perfectum ſalutare,ipſe Deum venientem prædicabit ante alios, & alijs oſtendet ſcilicet, Malac. 4.
& multis diuinis ſignis diem,qui eſt occultus,cõfirmabit & parefaciet. Cui nos etiam Matth. 17.
parati occurramus,hunc diem habentes admirabilem, nobis complanantẽ eam,quæ ad illum ducit,ſemitam,& ad cæleſtia deducentem tabernacula: In Chriſto Ieſu Domino noſtro: Cui gloria & potentia nunc & ſemper in ſecula ſeculorum, Amen.

COMMENTARIVS DE SANCTO PROPHETA DANIELE, ET DE SANCTIS TRIBVS PVERIS.

Simeone Metaphraſte authore.

IVLII 21. secundùm Latina Martyrologia.

VM Nabuchodonoſor rex Aſſyriorum ciuitatẽ Hieruſalem bello cepiſſet,& magnam illinc prædam egiſſet, & plurimos abduxiſſet bello captos, & ſplendidè ac magnificè reuerſus eſſet Babylonem, ſui imperij ſedem, nobiliſſimos pueros Iudæorum delegit, & ſibi ad ſuum attribuit miniſterium. Inter quos erant etiam quatuor Dani. 1. ex ijs, qui à rege Dauide ducebant originem: pulchri quidem ſpecie corporis, pulchri autem ſpecie quoquè animæ, ingenuumque & liberalem adſpectum pulchrè ex vtriſque oſtendentes: qui etiam ad Ezechiam & Ioſiam viros iuſtiſſimos genus proximè referebant. Cùm illos ergò *excidiſſet,& prouidiſſet vt ex mẽſa regia alerentur, tradit pædagogis, vt in externa ſapientia & ipſa Chaldæorum doctrina pulchrè erudirentur. Ex his vnus quidem vocabatur Daniel: qui ipſum verò ſequebatur, Ananias: & tertius Azarias,& alius Miſaël. Mutatis autem eorum nominibus, Daniel-quidem vocat Baltaſſar, Ananiam Sidrach, Azariam verò Miſach,& Miſaëlem nominat Abdenago. Quos quidẽ & rex amabat,& benignè admodùm eos adſpiciebat,eorum laudans indolem:& quòd non ſolùm valebant ingenio ad diſciplinas, ſed eis quoquè magnum adferebat ornamentum ſolertia & modeſtia. Sed ſic quidẽ erat rex affectus in pueros. *excepiſſet

Diuinus autem Daniel non ſolùm erat laudator virtutis, ſed eam etiam diligen- Daniel corter exercebat. Et ideò aſperitate vitæ corpus affligebat, & ciborum menſæ regiæ non pus caſtigat
ſolùm recuſabat eſſe particeps: ſed alijs etiam cognatis,tribus,inquam,pueris ſic ſuaſit vt faceret. Cùm vtriſq; ergò viſum eſſet, ab omnibus abſtinere animatis, & veſci ſolùm ſeminibus & oleribus, accedentes ad Aſchanetum archicunuchum, cui erat commiſſa eorum cura à rege,eum rogârunt, vt quæ ab ipſo rege ad eos afferrentur, ipſe accipiens conſumeret:pro eis autem præberet legumina & dactylos ad nutrimẽ- Daniel cũ
tum,& ſi quid aliud vellet ex inanimis. In hac enim vitæ ratione dicebant ſe eſſe edu- ſocijs regijs
catos ab initio, aliam verò deſpicere. Ille autem dicebat ſe eſſe quidem paratum in- epulis antepoſuit legumina.
ſeruire eorum voluntati:ſed timere,nè id rex reſciſceret ex corporum gracilitate & vultûs pallore. Neceſsè enim eſſe, vt eis ſimul mutentur corpora & colores

cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum ratiõe victûs:& maximè,nè cùm alij pueri sint bonæ habitudinis,ipsi sint ei causa periculi & supplicij. Cùm itaque cautione hac in re vteretur Aschanes,ei persuadent pueri illi egregij,vt decem dies hæc illis prœberet experiendi causa:& si non mutaretur quidem eis corporum habitus,sineret in eis perseuerare. Sin autẽ viderit diminutos,& alijs se habentes deteriùs,eos ad priorem victûs reducat rationẽ,& faciat vt fuit ei imperatum. Cùm verò eo alimento vtentes nihil offenderentur,sed & corpora eorũ melioris essent habitudinis, quàm aliorum, & adspectu pulchriora, adeò vt qui eos videbant,putarent Danielem quidem & tres alios viuere in omnibus lautitijs & delicijs: alios autem pueros vesci parciùs,nec eis suppetere ea, quæ sunt ad vsum necessaria.

Victûs tenuitas facit ad suscipiendam eruditionem.

Ex illo tempore,cum reuerentia,Aschanes quæcunque quidem è sua cœna,vt solebat,ad eum mittebat Rex,ipse accipiebat:quæ prædicta sunt verò,eis suppeditabat. Illi autem, vtpotè quòd eis animæ propterea euaserant mundæ & aptæ ad suscipiendas disciplinas,omnem citò didicêre doctrinam, tam quæ erat apud Hebræos, quàm quæ apud Chaldæos: maximè verò Daniel, qui cùm iã esset satis doctrina prouectus, studium quoquè posuerat in iudicio somniorum : eique Deus manifestè apparebat:

Dan.2. quo cùm eius mens informaretur,ex futuris multa euidenter prædixit. Secundus annus prœterierat,ex quo capta fuerant Hierosolyma,& Rex Nabuchodonosor somnium videt admirabile, cuius euentum in somnis ipse Deus ei significauit. Ille autem cùm surrexisset è cubili,& ipsius somnij est oblitus, & illius, quam à Deo habuit,coniecturæ. Chaldæis ergò protinùs accersitis,tam qui erant inter Magos eximij,quàm qui periti diuinationis,dixit eis se vidisse somnium, & quid significauerit: porrò accidisse,vt eorum obliuisceretur,quæ viderat : & iubebat eos dicere quodnam esset somnium,& quænam esset significatio. Illis verò dicentibus fieri non posse ab hominibus, vt,nisi ipse exposuisset visionem,coniecturam enunciarent:ipse mortem minatus est sapientibus,nisi ei & visionem reuocarent in memoriam,& coniecturam simul enunciarẽt, & statim iussit omnes interimi, cùm pronunciâssent se non posse facere id, quod iussi fuerant.

Cùm hoc intellexisset Daniel,iussisse Regem omnes occidi sapientes:inter hos autem se quoquè cum cognatis venire in periculum, accedit ad Arioch vnum ex Regis satellitibus,& rogat, vt ei dicat causam, propter quam Rex tam improbè iussisset occidi omnes sapientes Chaldæos & Magos. Cùm verò de somnio ex eo intellexisset,& quòd iussi à Rege hoc ei declarare, qui fuerat oblitus, dixerunt se non posse : & propterea Rex ira motus, eos morte damnauit: rogauit Arioch,vt intraret ad Regem,& peteret Magis vnam noctem, & in ea hanc differret interemptionem. Dicebat enim se sperare,fore vt cùm in ea Deum orâsset, somnium cognosceret. Et ille quidem hæc Regi quàm primùm renunciauit. Ille autem cupiens scire,quænam esset visio,& quænam esset eius significatio, iubet sustineri Magorum interemptionem, donèc sciret, quidnam dicturus esset Daniel,& quænam esset eius virtus. Hic ergò beatus cùm tota nocte cum cognatis ad se secessisset, tota nocte Deo supplicauit, vt Magos seruaret & Chaldæos, cum quibus ipse quoq; simul erat periturus, & liberaret ab ira Regis,aperiendo ei visionem,cuius Rex erat oblitus. Deus autem simul & misertus eorum,qui erant in periculo, & volens suum Prophetam reddere gloriosum, ei significat somniũ,& aperuit coniecturam: & cùm protinùs Daniel hæc Azariæ & cæteris aperuisset,eos,qui virtę spem abiecerant,& in mortem suam defixerant cogitationem,immutat & reddit lætiores & animo alacriores.

Danieli diuinitùs reuelatur somniũ Nabuchodonosor.

Cùm Deo autem cum eis egisset gratias, qui misertus fuerat eorum ætatis,& esset dies,accedit ad Arioch,& rogat, vt eum ducat ad Regem. Dixit enim,se ei velle somniũ significare, quod ei accidit, vt nocte videret prætérita. Ingressus verò, primùm se excusauit, nolens alijs Chaldæis videri sapientior : & quòd cùm nullus illorum potuisset inuenire somnium, ipse id esset dicturus. Non enim per experientiam, neque quòd sit subtilioris & solertioris ingenij,hoc accidit:sed nostrî,inquit, misertus Deus, qui veneramus in mortis periculum,mihi pro mea anima & eorum,qui sunt eiusdem gentis,precanti,& somnium aperuit & eius expositionem. Non minorem enim pro stri doloris,quàm tuæ gloriæ curam gerebam,ô Rex, qui viros tam bonos & tam honestos,iniquè morti iusseras,cùm nihil petijsses,quod esset humanæ sapientiæ: sed hoc ab eis exegisses,quod erat solius Dei opus. Tibi ergò ô Rex cogitanti, quis post te esset mundo imperaturus,volens Deus significare,tale ostendit somnium. Visus es tibi videre magnam statuam stantem, cuius caput quidem contigit esse aureum : humeros autem & brachia,argentea: ex ære verò, ventrem & femora : tibias & pedes, ferreos. Deindè lapidem vidisti abruptum à monte, incidere in statuam, & eam cõprehendere ac conterere, & nullam eius partem relinquere integram : aurum autẽ & argentum & æs & ferrum vel puluere fieri subtilius: & statuam quidem vento spirante dispersam fuisse in aërem : lapidem verò adeò creuisse, vt videretur vniuersa terra ab eo fuisse repleta. Atque somnium quidem, quod ipse vidisti,fuit tale. Eius autem coniectura hoc modo se habet:

Interpretatio somnij regij.

Aurum quidem caput,te significabat,& qui ante te fuerunt,Reges Babylonios. Duæ verò manus & humeri, à duobus Regibus dissoluendum esse vestrum principatum,à Persis,inquam,& Medis. Illorũ autem principatum destruet quidam alius ex occidente,ære indutus. Is est Alexander Macedo : & cum faciet alius cessare,viribus ferro similis. Superabit autem omninò propter ferri naturam. est enim is fortior auro,argento & ære. est verò id potentissimum Romanorum imperium. Significauit autem ei etiam de lapide, dicens: Lapis qui fuit scissus sine manibus,est Christus. Illud verò, Sine manibus, prædixit eum sine coitu esse nasciturum ex vtero à labe alieno.

Maximis honoribus à rege afficit Daniel.

Nabuchodonosor autem cùm hæc audiuisset, & hoc esse, quod ei apparuerat, somnium intellexisset,stupuit Danielis ingenij magnitudinem: & protinùs parua oĩa, & ipsum regnum,& imperij magnitudinem esse ducens, surgit è throno, & DEO patribus illum afficit honoribus. Prætereà verò ei quoquè sui dei imposita appellatione,cum totius regni effecit curatorem. Quinetiam eius cognatos, qui erant ei virtute pares,Azariam, inquam,& cæteros,creat principes Babylonis: quos paulo post contigit propter inuidiam incidere in periculum,cùm Regem offendissent hac de causa:Rex ille Babylonis,felici rerum successu,& infinitis diuitijs, & multitudine

*subiugõrat, aut *subiecerat

earum,quas *subiũxerat,gentium, in superbiam elatus & valdè inflatus, & propemodùm propter leuitatem se deum esse visione appræhendens,propemodùm se vel deos eo ipso die putabat posse fingere, & suarum manuum opera deos contendebat efficere. Hinc factum est,vt cùm auream construxisset statuam,sexaginta quidem cubitorum altitudine,sex autem latitudine,eam statuerit in medio campo Babylonis, qui vocatur Deera. Et cùm esset eam consecraturus, ex tota terra, cui imperabat, conuocauit primos satrapas. Dederat verò eis quoquè signum, vt non tam temerè, nec absque aliqua ratione ei honorem tribuerent : sed tanquàm signo dato accederẽtes,cum magno metu adorarent. Fuit autem tale signum:Quandò,inquit,audierint tubam, hoc magna voce significantem, tunc oportet, inquit, procidentes adorare statuam: eos verò, qui hoc non fecerint,continuò injici in fornacem ignis ardentis. Vt enim esset ei maius & clarius certamen pro statua, iubet fornacem ex diametro distantem,pice,sarmentis,naphtha & stuppa accendi è regione statuæ:vt si quis conniteretur iussui Regis non assentiens,in fornacem statim conijceretur.

Dan.3.

Aurea statua Nabuchodonosoris.

Cùm omnes ergò,vt iussi fuerant, iam resonante tuba adorarent statuam, hi tres soli recusârunt hoc facere, vt sacra docent eloquia : vt qui patrias leges transgredi minimè sustinerent,& Deum dedecore afficere, & simulacro offerre adorationem. Hinc factum est, vt apud iniquum Regem accusarentur. Accedentes autem,qui eos accusabant,Rex,dixerunt,ij,quibus à te datum est imperium regionis, Sidrach, inquam,hic,Misac,& Abdenago, neque omninò sustinent adorare imaginem, neque tuis iussis obediunt. Hæc cùm illi dixissent,ij statim producti sunt ante tribunal regium. Quid ergò deincèps est consecutum? Ille quidem rogauit,an vera essent,& nollent auream statuam adorare cum alijs. Dicebat enim se non credere hęc esse vera. Illi verò magno & excelso animo dixerunt,se nullum alium habere, nisi solum Deum in cælis: qui nos poterit,ô Rex, eripere ex hac fornace ardente, & ex tuis manibus. Certò enim scias, quòd nos deos tuos non colemus, & auream, quam posuisti,statuam non adorabimus.

Triũ puerorum magna animi virtus

His tyrannus non minùs ira accensus,quàm fornax ardens, iubet iratus viros rogustos, Azariam cum cæteris,vinctos cum vestibus & tibialibus, ità vt erant, in for-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mittuntur in fornacem.

nacem inijcere. Et illi quidem statim in ignem iniecti, diuina prouidentia conseruantur illesi, & admirabiliter ac contra opinionem manifestum effugiũt periculum. Non enim eos omninò ignis attigit, neque eos vlla affecit molestia. Sed cùm vna cum eis descendisset & Angelus, statim quidem à circumpositis relaxantur vinculis:

Dan 3.

aura autem rore adspergens, eis euasit ignis, & tanquàm in thalamo in media flamma stantes, laudabant Deum vniuersorum: Benedictus es, dicentes, Domine Deus patrum nostrorum, & laudabile & gloriosum est nomen tuum in secula: & quę deinceps sequuntur in cantico. Eos verò, qui ipsos accusabant, Chaldæos, & multos alios ex Assyrijs, ignis excurrens perdidit & interemit. Sic gloria & honore coronare nouit Deus eos, qui reuerà nomen illius glorificant. Sic fide dignus est, qui promisit,

Esa. 43.

quòd etiamsi per ignem venias, non comburéris, neque ardebis. Atque hęc quidem sic habuerunt, & tres pueri degebant in fornace, laudantes Deum vniuersorum.

Rex autem rem admiratus, statim quidem surgit è throno: dubitabat autem, quomodò tres ab eo coniecti in fornacem, nunc cernantur quatuor, qui nihil omninò graue aut molestum sensêre. Adspectus verò quarti est similis filio Dei. & statim

Nihil læsi sunt ab igne.

accedens ad ostium fornacis, Sidrach, inquit, & Misac, & Abdenago, serui Dei altissimi, exite & venite. Illi autem salui egressi sunt & intacti, cùm ne in vnum quidem pilum dominatum obtinuisset ignis.

Hæc cùm vidisset Rex, miraculi vel potiùs miraculorum summam stupens magnitudinem, nempe quòd & tali igne fuerint superiores, & quòd non solùm superiores, sed nec eorum quidem pilus, res, quæ facilimè flaccescit & marcescit, tãta flamma effluxerit: & præterea, quòd cùm essent vincti, continuò fuêre soluti: & quòd cùm adhuc essent in fornace, auditi sunt canentes: quod quidem ijs, qui sunt in flamma, ipsa statim oris apertione mortem solet afferre protinùs: & quòd ille ignis, qui in eis proprię est oblitus naturæ, in Chaldæis, qui erant circa fornacem, fuit verus & perfectus ignis, & nec in loco quidem manens, sed egrediens & saliens, & eos, qui digni erant, comburens facilimè. Postquàm ille vidit hæc omnia, statim humi cecidit, &, Benedictus es Domine, magna voce clamauit, Deus Sidrach, Misac & Abdenago: qui misit Angelum suum, & liberauit sanctos suos pueros ab igne, & à malis conseruauit illæsos. Deindè etiam edit decretum: Quicunque, dicens, non adorabit Deum Sidrach, Misac & Abdenago, interibit, & illius bona omnia prædæ erunt. Ipsos autem beatos pueros maiori, quàm priùs, honore afficiens, iussit Iudęis captiuis pręesse.

Non multum intercessit temporis, & rursùs alia visio Regi appáret in somnis. Vi-

Aliud regis somnium. Dan. 4.

debatur sibi videre arborem magnam & admirabilem, quæ radices quidem egerat in terra: creuit autem & valdè fortis euasit, & altitudo eius cælum attingebat, & species erat comata folijs, & plena erat multo fructu: omnes verò bestiæ agri & volucres in ea habitabant. Deindè vox quoquè quædam repentè ex àlto extitit, quæ iubebat arborem excindere, solùm autem dimitti germen radicis. Fuit itaque excisa, & eius folia repentè effluxerunt: & quæ erant in ea, omnes animantes & volucres, citò recesserunt. Atque fuit quidem hoc somnium. Rex autem è somno excitatus, Magis rursùs vocatis narrat id, quod visum fuerat: & simul rogauit, vt dicerent quid nam significaret. Atq; aliorum quidem nullus potuit statim inuenire significationẽ, & aperire Regi quidnam esset futurum: Daniel verò solus hoc coniecit: & euẽnit,

Daniel id interpretat.

sicut is prædixerat. Dixit enim: Tu es arbor quam vidisti ô Rex. Non multò pòst autem excides ab imperio, hoc enim significabat sectio. Deindè etiã vitã ages simul cum feris, & fœno pascéris sicut bos: cumq; sic septem annis vixeris in solitudine, impetriũ rursùs accipies. hoc enim sibi vult vox illa, Sed germen radicum dimittite. Propterea

Optimum Danielis cõsilium.

ô Rex, tibi meum placeat consilium, & iniquitates tuas eleemosynis redime, & peccata tua in miserationibus pauperum: & fortasse in tuis delictis exercebitur lenitas & patientia.

Atque hæc quidem posteà euenerunt, & finem acceperunt, sicut dixerat Daniel. Cùm enim dictos septem annos versatus esset Rex in solitudine, neque vllus esset ausus regnum aggredi, Deum precatus, vt suum regnum reciperet, cum successione potentiæ excelsam rursùs mentem induens, in regnum reuertitur: & cùm regnâsset quadraginta tres annos, excedit è vita: vir in rebus gerendis acer & vehemens, & eorum, qui ipsum prœcesserunt, Regum longè felicissimus. Post decessum autem Nabu-

cho-

chodonosoris, eius filius regnum suscipit: qui statim Iechoniam Regem Hierosoly- 4. Reg. 25.
morum, quem pater Nabuchodonosor captiuum duxerat Hierosolymis, soluens è vinculis, habuit inter amicos maximè necessarios: ei donans multa munera, & honore afficiens inter eos, qui erant in regno Babyloniorum. Nihil enim boni Iechoniæ omninò ostenderat pater Nabuchodonosor: sed eum in vinculis tenebat & affli- 4. Reg. 24.
gebat, etsi Iechonias fecerat rem humanissimam, & dignam multis laudibus, vt qui seipsum tradiderat cum vxoribus & liberis, & toto genere manibus Babyloniorum, ne vrbs ab hostibus capta euerteretur: vt hæc leges apud Iosephum narrantem singulatim. Cùm autem is quoquè è vita decessisset, postquàm regnâsset octodecim annos, eius filius ei succedit in imperio: quod cùm tenuisset quadraginta annos, è vita excedit. Deindè Balsasar quoquè eius nepos sit hęres imperij. Non multum interfuit temporis, & Cyrus Rex Persarum, & Darius Medorum, expeditionem suscipiunt aduersùs Babylonem. Cæterùm cùm regnum accepisset Balsasar, & accidit nouum quiddam & prodigiosum.

Accumbebat ille, cœnans in magna domo, & facta ad conuiuia regalia, cum suis Dan. 5.
concubinis & amicis. Ipse autem, cùm sic ei visum esset, præ magna arrogantia iubet è suo templo afferri vasa Dei, quæ Nabuchodonosor eius auus cùm rapuisset Hierosolymis, ijs nequaquàm vsus fuerat, sed in suo templo piè deposuerat. Hic verò inconsideratè & à ratione aliena inductus audacia, eis vtebatur: & dum biberet & maledicam linguam moueret aduersùs excelsum, ex pariete videt manum procedentem, & in muro syllabas inscribentem. Conturbatus verò à visione, Magos simul & Chaldęos, & quotquot erant Babylone eius generis, qui poterant signa & futura conijcere, statim conuocauit, ex illis volens discere ea, quæ scripta fuerant. Dicentibus autem Magis, se eorum nihil intelligere, Rex valdè anxius, & magno animi dolore oppressus, propter hanc rem inopinatam & valdè admirabilem, publico prœconio breuì edixit per totam regionem, se ei, qui has literas & quidnam significarẽt, esset declaraturus, pollicens esse daturum torquem aureum, & vestem gestandam purpuream, sicut solent ferre Reges Chaldæorum, & prœterea tertiam partem sui imperij. Cùm hoc publico prœconio sic fuisset promulgatum, adhuc quidem magis concurrebant Magi, & contendebant inuenire, quid sibi vellent literæ. Nihilominùs autem stabant dubitantes.

Interea Regem angore animi plenum videns eius auia, cœpit repetere, & de Daniele Propheta ei significare, quæ illius auo, Nabuchodonosori, inquam, propter ea, quæ viderat arcana, ei exposuerat. Est quidam, dicens, qui fuit ductus huc è Iudæa captiuus, nomine Daniel, vir egregius ad inuenienda arcana, & quæ sunt soli Deo cognita: qui Regi Nabuchodonosori, cùm nullus alius posset dicere de ijs, quæ quærebat, omnia pulchrè significauit, & edidit in lucem ea, quæ quærebantur. Si eum ergò accersueris, id quod scire cupis, mox inuenies. Ille verò eum celerrimè accersit: & cùm dixisset, quę de ipso & de eius audiebat sapientia, & quòd diuinus sit eo spiritus, & sit ad inueniendum solus vel maximè idoneus ea, quæ non veniunt alijs in mentem, rogabat vt ei diceret, & solueret ea, quæ scripta fuerãt: etiamsi sit, inquit, iniucundum & asperum quod à Deo significatur. Hoc ergò si feceris, dabo tibi purpuram, qua te induas: & torquem aureum, quem collo tuo imponas, & tertiam partem mei imperij, futuram præmium & honorem tuæ sapientiæ: vt ex ipsis cuadas lõgè clarissimus, & ab omnibus suspiciendus.

Daniel regis munera respuens, ei explicat scripturam.

Daniel autem rogabat quidem, vt sibi sua haberet munera: virum enim sapientem & diuinum non esse capiendum muneribus: se verò gratis velle iuuare eos, qui opùs habeant.

Declarat autem ei ea, quę scripta fuerant, nempe vitæ exitum: quòd nec ijs quidem, quæ auus eius Nabuchodonosor passus erat, supplicijs propter suas in DEVM contumelias, ipse didicerat esse pium, & vltra modum humanæ naturæ non sumere spiritus: sed quòd etiam cùm Nabuchodonosor mutatus esset in vitam ferinam propter ea, quæ impiè gesserat, & post multas preces & supplicationes misericordiam esset consecutus, & redijsset ad vitam humanam & ipsum regnum: & propterea Deum, vt qui omnem haberet potentiam, & hominum curam gereret, vsque ad mortem laudaret, ipse eorum est oblitus: & Deum quidem multis insectatus est maledictis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vasis autem eius vt sibi ministraretur, effecit simul cum pellicibus. Hæc ergò videntem Deum ei esse iratum, & per ea, quę scripta sunt, ei præsignificare, qualis sit futurus vitæ exitus. Significabant autem hæ literæ, Manel Thecel Phares. hoc verò dicebat lingua Latina significare: Tempus vitæ tuæ numerauit Deus, & in libra appendit: & ablatum regnum tuum diuidet Medis & Persis.

Cùm Regi sic dixisset Daniel, quęnam significarent hæ in muro literæ, Balsasar quidem angore & animi dolore fuit oppressus propter aspera illa & tristia, quę ei significabantur. Neque tamen ei tanquàm Prophetæ malorum, non dat ea munera, quæ fuerat pollicitus, sed prębuit omnia: quam minatus quidem erat regni euersionem, definitæ esse necessitatis, sed non eius, qui prædixit, esse reputans: ea autem, quę promissa fuerant, implere, boni esse viri iudicans, iustiąue & veri. Præterfluxit breue spatium temporis, & captus fuit ipse & ciuitas, sicut prędictum fuerat à Daniele, cùm Rex Persarum in ipsum duxisset exercitum. Sed Balsasar quidem sic è vita excedit: Darius verò, qui Babyloniorum dissoluit principatum, qui erat etiam filius Astyagis, regni sexagesimum secundum annum transegerat, quandò cepit Babylonem. Qui etiam admirabilem hunc Prophetam secùm accipiens, tanquàm rem aliquam magnam & preciosissimam, duxit in Mediam, magnum suum in eum studium ostendens & obseruantiam.

Darius capit Babylonem.

Daniel ergò cùm esset in tanto honore & existimatione apud Darium, & ipse eius sermones acciperet, vt qui haberent aliquid diuinum, in eum quoquè excitata est inuidia ab ijs, qui primas partes ferebant in Media. Et enim inuidebant Satrapæ, videntes eum esse in maiori existimatione, & esse maius in eum Regis studium, & haberi in maiori apud eum honore.

Dan. 6.

Inuidēt Satrapę Danieli.

Quærentes autem calumniæ occasionem & accusationis, minimè inueniebant. nullam enim eis prębebat causam. nam neque à pecunijs vinci poterat, & omnem quęstum despiciebat. Hinc factum est, vt cùm nihil possent inuenire, quod de eo dicentes apud Regem, de eius honore possent aliquid detrahere, alium modum quærerent, quo eum depellerent à Regis beneuolentia. Videntes ergò Danielem ter in die precantem, arbitrati sunt se inuenisse occasionem, per quam sint ei allaturi exitium: & accedentes ad Darium, ei renunciant, visum esse omnibus eius Satrapis & principibus, vt nullus ex omnibus spatio triginta dierum vllam omnino petat petitionem, neque à Deo, neque ab homine, nisi ab ipso Rege. Qui hanc autem legem fuerit transgressus, in lacum leonum inijciatur.

Rex verò non intelligens eorum malignitatem, nec suspicans eos hæc esse machinatos aduersùs Danielem, cessit eorum sermonibus. Et alij quidem omnes cauentes, nè transgrederentur ea, quæ eis imperata fuerant, quiescebant: Daniel autem hoc minimè curabat: sed sicut ei mos erat, stans orabat. Hinc cùm eum obseruâssent Satrapæ, & apparuisset ea, quam in ipsum studebant accipere, occasio, statim venerunt ad Regem, & accusârunt Danielem, vt qui solus transgrederetur ea, quæ fuerant imperata. Nam cùm nullus, aiebant, alius auderet deos orare, Daniel hoc non vult facere: & simul tanquàm legis transgressorem, volebant eum ex lege iaci in lacum leonum.

Confidens autem Darius, fore vt Deus eum eriperet, & à feris nihil graue pateretur, iussit cum alacri animo ferre quod acciderat: & in lacum iniecto Daniele, cùm obsignâsset Rex lapidem, qui erat situs in aditu loco ostij, recessit, totam noctem insomnis transigens, vt qui premeretur cura de Daniele.

Daniel mittitur in lacū leonum.

Cùm autem postquàm dies esset, surrexisset, venit ad lacum: & cùm saluum inuenisset signaculum, quo reliquerat obsignatum lapidem, aperiens, nominatim vocauit Danielem, & rogauit, an adhuc esset saluus. Cùm ille verò infernè audijsset, & dixisset se nihil molestum esse passum, iussit cum extrahi è lacu. Cùm vidissent autem inimici Danielem nihil mali fuisse passum, Non fuit, dicebant, iste conseruatus propter Deum & propter eius prouidentiam, sed quòd leones essent cibo satiati. Hoc illi quidem dicebant, victi ab inuidia. Rex verò odio habens eorum improbitatem, iubet quidem multas carnes obijci leonibus: cùm ij autem fuissent satiati, eos in lacum inijci, qui odio habebant Danielem: vt sciret, an propter satietatem eos non tangerent leones.

Manet illęsus.

Pla-

Planum verò factum est Dario, fuisse diuinam manum, quæ seruauit Danielem, cùm iniecti fuissent Satrapæ. Nulli enim eorum omninò pepercerunt: sed eos omnes vnguibus & dentibus protinùs discerpserunt & deuorauerunt, perindè acsi fame laborarent & alimento egerent. Cùm ij ergò interijssent, qui Danieli parauerant insidias, Rex Darius seipsum ostendens virum prudentem & parentem veritati, rebusque apertis & contra quas nihil dici poterat, misit per totam regionem, laudans DEVM, quem adorat Daniel: & eum solum dicebat esse verum, & qui in omnes obtinet dominatum. Habebat autem Danielem in maiori honore, quàm vllum alium, ostendens eum esse primum ex amicis. Simul verò cum eo erant etiam cognati: Azarias, inquam, cum cæteris, in quos & par erat studium Regis, & in pari eos honore habebat.

Aemulos eius leones deuorant.

Cùm is autem esset insignis & splendidus, extruxit in Medicis Ecbatanis, turrim pulchertimum quoddam ędificium & factum admirabiliter, quæ in hodiernum vsq; diem conseruatur: ijs autem, qui vident, videtur nupèr fuisse constructa, atque adeò eoipso die, quo illam adspicit vnusquisque. Tam recens eius pulchritudo, & quæ minimè consenuit tanto tempore, cernitur.

Turris elegantissima in Ecbatanis à Daniele constructa.

Sepeliuntur verò in hac turre Reges Medorum & Persarum: & is cui ea est commissa, est Iudæus sacerdos. hæc ab Iosepho Iudęo ad verbum conscripta sunt. Quoniam autem non solùm fuit admirabilis in soluendis aliorum somnijs, sed longè admirabilior in ijs, quæ ille ipse vidit, operæprecium est hìc quoquè eorum meminisse, & ostendere, quàm esset eius mens pura & Deo digna.

A magno hoc propheta, cùm adhuc degeret Balsasar in terra Chaldęorum, visi sunt quatuor venti cæli in mare irruere, & quatuor magnæ bestiæ ex eo assćndere, quę significabant quatuor magna regna. Quarum vna quidem visa fuit tanquàm leæna, & eius pennæ tanquàm aquilæ. ea significabat regnum Chaldęorum. Vrsa autem secunda, quæ in ore tria habebat latera: cui vox quoquè audiebatur, dicens: Surge, comede carnes multas. ea significabat regnum Medorum & Persarum. Et tertia, Pardus: quæ etiam ostendebatur habens quatuor pennas volucris supra ipsam: & in ea quoquè bestia cernebantur quatuor capita. Regnum Græcorum per eam significabatur. Quorum potentissimos Reges vidit posteà in forma arietis & hirci. Darium quidem tanquàm arietem, in omnibus terræ partibus cornu petentem: Alexandrum verò tanquàm hircum in eum insurgentem, & viribus ac impetu conculcantem & promodum fortem: cuius ferrei quidem dentes, vngues autem ænei. Ea verò superabat omnes, quæ ipsam præcesserant, viribus & audacia: exedebatque & comminuebat, & reliquas conculcabat pedibus. per hæc docens manum Romanorum, quæ iandiù tenet imperium. In cuius capite animaduerti, inquit Propheta, decem cornua: & aliud quoquè paruum, quod inter ea nascebatur, & tria ex prioribus euellebat radicitus. Iam enim in ipso fine Romani imperij, quod secatur in multos principatus, dicit quidem fore, vt decem Reges simul exurgant. hoc enim significabat visio decem cornuum: tria autem ex his regnis à parùo illo cornu dissolui, quod cernebat habere oculos hominis, & os magniloquum, & superaturum esse vitium omnium vitiorum, quæ fuêre à sęculo. quæ quidem apertè significant Antichristum.

Visio Danielis. Dan. 7.

Cùm sic ergò in visione valdè fuisset admirabilis Propheta, vidit etiam quosdam throños intelligentes positos & supramundanos: & Deum gloriæ, tanquàm antiquum dierum, præsidentem: qui eô, ꝙ sit ante sęcula, sic videnti voluerit videri: cuius etiam indumentum erat album, sicut nix: & capillus eius cernebatur tanquàm lana pura. Nihil enim obscurum, nihil triste, nihil sordidum apud veram & magnam & primam lucem. Quinetiam thronum quoquè eius dicit apparuisse, tanquàm flammam ignis, & rotas ignem emittentes, & fluuium ignis ante eum fluentem, & horrenda omnia & terribilia, & admirabilia omnia, & quæ Deum decebant. Mille enim millia, inquit, & deciès mille millia ei assistentes, piè admodùm ministrabant. Deindè cum nubibus tanquàm filium hominis, filium DEI dixit se vidisse venientem, & eum ad patrem vsque euntem, & tanquàm ab eo dilectum, cum eo honorificè sedentem, & ei vniuersam potestatem & regnum omnium dari & honorem. Quinetiam libros ei

Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Antichristus postq̃ mouit bellũ Sanctis, mittitur in tartarum.

esse apertos, & occulta ei esse manifesta, & omnia adstare nuda & detecta: & aliorum quidem aboleri potestatem & imperium: illam autem pessimam bestiam & improbitate incomparabilem, quæ mouit bellum aduersùs sanctos, & os habuit, quod magna & superba loquebatur, deletam & transmissam ad ignis conflagrationem, qui nunquàm extinguitur. Deindè verò maiestatem & vniuersorum regnum datum sanctis in æternum.

Dan. 8.

Neque verò hæc solùm (ô beatam visionem) vidit Daniel: sed orans quoquè postea, & verbis confessionis placans eum, qui est summè bonus: Eram, inquit, deinceps Susis, quæ est metropolis Persidis, & postquàm egressus sum in campum cum familiaribus, eccè factus est magnus terræmotus: & fugientibus ijs, qui mecùm erant, relictus sum solus.

Et eccè quidam stans me tetigit, & fecit surgere: & quæ ciuibus erant euentura post multas generationes, mysticè enarrauit. Is autem erat magnus ille & primus cœlestium potestatum Gabriel. Qui etiam sibi, cùm surrexisset, significauit fuisse magnum ostensum arietem, cui multa quidem enata erant cornua: habebat autem vnum altius. Et hæc quidem cùm adspexisset, ait se vidisse in occidente hircum, qui indè ferebatur p aërem: confligentem verò cum ariete, & bis cornu petentem, ipsum humì prostrauisse & cùculcâsse. Deindè vidisse hircum, cui magnum cornu nascebatur in fronte: quo fracto, germinâsse quatuor, versa ad singulos ventos. Ex ipsis autem exortum esse aliud quoquè breuius: quod is qui ostendebat, dicebat fore vt excresceret, & eius gentem bello inuaderet, & ciuitatem vi caperet, & quæcunque sunt legis, tolleret: idque diebus mille ducentis & nonagintasex. Hæc quidem se vidisse in campo, qui est Susis, scripsit Daniel: Deum autem eorum, quæ adspexerat, visionem dicebat sic sibi declarâsse.

Nam arietem quidem dicebat significare regna Medorum & Persarum: cornua autem eos, qui erant regnaturi. Ipsum verò cornu vltimum, significat ipsum vltimum Regem. Dicebat enim fore, vt is præstaret cæteris, & diuitijs & gloria & alio splendore. Hircum autem, significare futurum ex Græcis Regem quendam, qui bis cum Persa confligens, cum pugna vinceret, & vniuersum assumeret principatum: significari verò à magno cornu, quòd est in fronte hirci, primum Regem. Deindè etiam ortum quatuor Regũ, cùm ille excessisset: vniuscuiusq; aũt eorum conuersione ad quatuor climata terræ, describi successores post mortem primi Regis, & significari factam ab eis diuisionem. Futurum autem alium quoquè quendam ex ijs Regem, vultu quidem impudentem: idoneum verò ad intelligenda problemata: qui & dolo multos interimet, & stabit ad interitum multorum: bellabit autem aduersùs gentem, & eorum leges fortiter dissoluet: quinetiam templum quoquè spoliabit, & delebit rempublicam, & prohibebit tres annos fieri sacrificia. Hęc quoquè sic facta sunt, & ad effectum peruenerunt, Antiocho videlicet regnante, qui fuit cognominatus Epiphanes.

Epicureorũ stultus error.

Prædixit autem ipsa Daniel multis antè generationibus, cùm Deus ei ea ostendisset, & vt scriberet effecisset: vt & qui ea legunt, & considerant ea, quæ eueniunt, & Danielem admirentur propter honorem, quo fuit dignus à Deo iudicatus: & inueniãt Epicureos hac in re valdè errare, qui & prouidentiam è vita expellunt, & Deum non cessent rerum humanarum curam gerere: neque à beata essentia, & in quam non cadit interitus, ad hoc vt vniuersa permaneant gubernari omnia, carentia auriga & curatore.

Mundum autem vniuersum dicunt sua sponte ferri: sic malè sentientes & dicentes apertè stolidi, & nescientes, quòd ne nauis quidem in portu seruari potuerit, defecta gubernatore & nautis.

Sed quis in rebus honestis fuerit adeò socors & ignauus, aut auditores tantæ damnârit negligentiæ & somnolentiæ, vt non aliorum etiam meminerit Prophetæ huius admirabilis, quę & possunt afficere admiratione, & magnam afferre vtilitatem animis auditorum?

Bel simulacrum Babyloniorum. Dan. 14.

Erat enim tunc apud Babylonios simulacrum, quod in magno habebatur honore. Ei nomen erat Bel: cui etiam tanquàm deo constructum erat templum & ara, eique sup-

peditati fuerant largi sumptus: & circa illum erat frequens turba sacerdotum. Sumptus verò specie quidem ac prætextu suppeditabantur idolo: reuerà autem ab eius sacerdotibus latenter consumebãtur. Id ipse quoquè Rex colebat. is erat Cyrus, qui Dario successerat. Qui etiam, similiter atquè Darius, honorem conseruans in Danielem, cum habebat conuictorem & gloriosissimum omnium suorum amicorum. Hinc etiam factum est, vt ei suaderet, vt Bel coleret tanquàm deum viuentem. An non vides, inquit, quòd similæ quidem artabas duodecim quotidiè, oues autem non pauciores quàm quadraginta comedat: vini verò sex totas ebibit metretas. Est hoc error manifestus & apertè deceptio, ait Dei Propheta. Nam quod intùs quidem, est lutum, æs autem extrinsecùs, neque potest esse, neque bibere. Irascitur hæc audiens Cyrus: & statim vocat sacerdotes. minaturque mortem, nisi Bel comedentem ostenderint. Illi verò, Mensæ cibos, aiunt, appone: nos autem egrediemur: & clauibus ac signaculis obserata ianua, redi die sequenti: & nisi omnia consumpta inueneris, nos digni erimus supplicio: Sin minùs, Daniel, qui & de nobis, & de ipso deo est mentitus. Atque Cyrus quidem statim, sicut dixerant, cibos apposuit: Daniel autem, eisimprudentibus, cinere templi solum conspersit: & cùm sic ambo clausissent & obsignâssent, recesserunt. Sequenti verò die accedentes, vident vestigia mulierum & virorum & puerorum in cinere. Qui etiam capti, ostendunt occultos aditus, per quos nuper ingredientes, consumebant ea, quæ apponebantur. Hæc cùm Rex vidisset, ira simul repletur & pudore: & vlciscens sacerdotes propter eam, quæ ad hoc vsque tempus latebat, fraudem, eos omnes interimit: Templum autem & Bel præbuit euertendum Danieli.

Fallacia sacerdorum Babyloniorum.

Cùm Daniel Babylonijs hoc præclarum primùm ostendisset factum, quod nullo corum, quæ propter intelligentiam & ingenij acumen in admiratione habentur, est inferius, deindè etiam secundum adijcit. Nõ solùm enim isti nullo planè sensu prediti, nullo sensu præditum Bel colebant: sed etiam magnum quendam draconem, qui in domo quadam delitescebat, tanquàm deum colebant. Hoc opus est eius, qui intelligentia percipitur draconis, abducere quidem à Deo vniuersorum: persuadere autem, vt adhærcant bestiæ nequissimæ. Tentatur ergò in hoc quoq; Daniel à Cyro: & iubebat, vt eum adoraret tanquàm verè comedentem & bibentem & viuentem deum. Non potes enim, aiebat, dicere hunc non esse deum viuentem. Ille autem, Dominum, inquit, meum adorabo. Is enim est solus verè viuens, per quem viuimus & mouemur & sumus. Hic verò serpens est draco venenatus & malus, qui scit quidem nocere, nemini autem potest prodesse. Quòd si velis scire eum etiam esse mortalem, & in quem natura cadit interitus, non autem deũ, permitte ô Rex, & ego eum occidam sine gladio & virga. Cùm verò ei Rex in hoc annuisset, & picem simul & adipẽ & pilos coxisset hic vir admirabilis, & deindè etiam offas fecisset, demisit in os draconis. Ille autem cùm comedisset, confestim rumpitur.

Babylonij colunt draconem.

Act. 17.

Draconem interficit Daniel.

Hæc cùm grauiter tulissent, quicunq; ex Babylonijs erant superstitiosi & falsæ religioni dediti, ad Regem accesserunt & petierunt Danielem. erant enim reuerà instigati à dracone, qui non cadit sub adspectum, & aduersùs Prophetam magnum furorem conceperant, & iam parturiebant. Accedũt ergò ad Regem, dicentes: Trade nobis Danielem. Sin minùs, te occidemus. iam enim nobis ex tuis factis euasit manifestum, te quoquè ipsum eadem sentire, quæ Iudæi. Eum itaq; tradit Rex in manus eorum, non lubens alioqui nec volens, tradit tamen. Illi verò cùm eum accepissent, rursùs demittunt in lacum leonum. Ij erant septem numero, quibus & duo corpora & duæ oues singulis diebus erant deputatę ad eorum alimentum. Sex autem totis diebus, quibus iustus fuit cum eis inclusus, relicti sunt omninò ieiuni & omnis alimenti expertes: vt fame quidem oppressi, & omni alio nutrimento carentes, etiamsi Propheta haberet aliquam virtutem, quæ eorum arceret impetum, at fame certè immunes? Traditne feris animam, quæ eum confitetur? aut seruat quidem ex ore leonum, relinquit autem eum fame moriturum? aut alimentum quidem præbet ad esum, sed per alienigenam aliquem & incircuncisum? Multum abest: sed vt per omnia omnipotentes eius vires & ineffabilis misericordia fieret manifesta, diuina quidẽ manu obstruuntur ora leonũ, vel potiùs ipsi seipsos comprimũt accontrahũt,

Iterũ Daniel obijcitur leonibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

angulos subeuntes, & nec sacrum corpus omninò audentes attingere: sed tanquàm quidam satellites benevoli ac fideles, suum Regẽ custodientes, & quos nec famis quidem meminisse sinebat, qui eos vrgebat, metus.

Erat autem alius quidam Propheta in Iudæa. Is erat sacer Habacuc, quem scio satis omnibus esse notum. Is ergò, cùm panem in disco comminuisset & ius ei immisisset, abibat vt ferret ad messores. erat enim tempus æstatis. Angelus autem Domini ei apparuit, & iussit eum id ferre Babylonem ad Danielem. Cùm is verò ignorantiam, & esse maximum quod intercedit spatium, & quàm difficile esset imperatum, adduceret, protinùs Angelus comam capitis apprehendit, & momẽto temporis impetu ducentis spiritûs expansus stetit super lacum: & appellauit Dei vinctum, & dixit: Accipe hãc cœnam, quam Deus ad te misit, tuî magnam curam gerens. Hæc Habacuc. Magnus autẽ Daniel in contritione spiritûs & humilitate animæ, Meminit verò meî Deus, respondit. Fidelis vox est reuerà famuli, quomodò bonus quoquè Dominus eius curã gerit. Deindè, cùm accepisset, comédit: ipse autem Habacuc, cùm eadem rursùs virtute illud immensum transuolâsset spatium, (ô celeritatem, ô diuinã pernicitatem) momento temporis ità suo fuit loco restitutus, vt nondùm præterijsset hora prãdij meridiani. Atque hoc quidem cùm sit planè solius Dei opus & eius immensæ potentiæ, maius ex se habet miraculum, quàm vt id possit assequi sermo vel cogitatio. Atq; sex quidem dies sic transiêrunt, Danielem in lacu conseruantes. Cyrus autem septimo die abijt, [vt amicum iam lugeret mortuum. Cùm verò despexisset, & vidisset ipsum sedentem in lacu illęsum, magna voce laudauit Deum rerum admirabilium, & magìs quàm priùs Darius: & illum quidẽ illinc quamprimùm extraxit: eos autem, qui ei temerè inuidebant, continuò demisit deuorandos à leonibus. Sic etiam in gentibus cognoscitur Deus iudicia faciens, vt in operibus manuũ ipsorum compræhendantur peccatores, prouidens modo ineffabili. Fuit ergò postcà Daniel & Regis conuictor, honoremque & gloriam apud ipsum est consecutus supra omnes eius amicos.

Angelus Habacuc repentè perducit Babylonem, cibũ Danieli afferentem.

Pſal. 9.

Sed rursùs admirabilis Daniel consueta faciens, & perseuerans in ab initio cœpta abstinentia, rursùs talibus dignus est habitus contemplationibus. Fui enim, inquit ille, tres dierum hebdomadas iciunans. panem enim desideriorum non comédi, & caro & vinum non intrauit in os meum: & vnguento non fui vnctus, donèc impleti essent dies trium hebdomadum. & vicesimo & quarto die primi mensis, ego sedebam prope magnum fluuium Chobar: & sustuli oculos meos, & vidi. Et eccè vir indutus sacra stola, & lumbus eius accinctus auro Hophatz: & corpus eius tanquàm Tharsis, & vultus eius tanquàm adspectus fulguris: & oculi eius tanquàm lampades ignis, & brachia eius & tibiæ tanquàm adspectus æris resplendentis, & vox verborum eius tanquàm vox turbæ. Hæc vidi, & virtus mea defecit à me, & gloria mea conuersa fuit in interitum: & continuò cado in terram, & eccè manus me tangens, & erexit me super genua mea: & artende, inquit, ad me Daniel, vir desideriorum, & sta in statione mea: Quoniam nunc ego missus sum ad te: Quoniam à primo die, quo dedisti cor tuum, vt humiliareris coram DOMINO DEO tuo, ego véni ad te: & Princeps Persarum stetit contra me viginti & vnum diem. Et nunc esto vir fortis & robustus, quoniam ego sum tecùm. Hic multa quidem futura, qui apparuit angelus, Prophetæ mysticè enunciat, de regno Persarum & eius euersione: & ad quos erat deuenturum. Deindè etiam de Regina Austri, quæ quidem postcà finem acceperunt, & scripta sunt in libris, qui vocantur Machabæorum.

Dãn. 10.

Non ex his autem solis, sed etiam ex alijs, Daniel apparuit magnus in contemplatione & admirãdus intelligẽtia. Et vt alia omittamus, quod de Susanna factum est iudicium, quod diù antè fecit, cùm esset adhuc iuuenis, quidnam reliquit intelligentiq, quo id possit superare? Quæ quidem cùm fuisset marito fidelis, morte autem esset damnata ex iniquissima calumnia eorũ, qui illã impudicis adspexerant oculis, & erat similia passura ijs, quæ Ioseph passus est, qui illum tunc eripuit, is eam quoq; admirabiliter seruat per Danielem: qui sapiente iudicio seniorum conuicit malignitatem, & eos magìs morte dignos ostendit, & vt mortem paterentur effecit.

Dan. 13.

Gen. 39.

Cùm tanta esset intelligentia, tanta gratia & tam magnis dignus est habitus contemplationibus: cumque ipsa Dei arcana, & duplicis verbi aduentûs mysteria spiritu esset contemplatus: quinetiam quæcunque sunt alijs pluris facienda, & quæcunque sunt

sunt euẽtura in fine seculi, & eam, quæ tunc erit, afflictionẽ, & hominum ex terræ aggere resurrectionem, & sanctorum gloriam, & impiorũ ignominiam, quæ nunquàm desinit, & Dei profunda, quantùm potest is, qui est carne indutus, per ipsa scrutantem spiritum cognouisset, deindè vinculo solutus, terra terræ lubenter tradita, ad Deum, quem desiderabat, vir desideriorum abijt, cum his tribus & amicis pueris & Prophetis perpetuò conuersans, & nec à nobis quidẽ, q̃ ad defendendum & adiuuandum attinet, abscedens: Ad gloriam Patris & Filij & Spiritûs sancti, supernaturalis & diuinæ Trinitatis: Quam decet honor & adoratio in secula seculorum, Amen.

Legas acute lector aliquãto superiùs (si tuus codex aliter habeat) in margine paginę 289. vers. 8. for. *subiugã.

PETRI DAMIANI SERMO DE SANCTA MARIA MAGDALENA.

HODIE misericordia & veritas obuiauerunt sibi, & multitudo miserationum Domini in peccatricem fœminam refusa est. Filius enim Virginis, peccatricis & menstruatę manibus attrectatur, Deumque & DEI filium mulier infirmata contingit. Tangit pedes mundi atq; mundantis immunda, & ad vestigia creatoris mulier criminosa procumbit. Transit in affectum cordis præuaricatrix, & redit ad cor, atque magnitudinem scelerum, lachrymarum multitudo condemnat. Dissimulat pietas tangentis officium, & obsequiorum instantiam remuneratorius ille Maiestatis oculus felici dedignatione non inspicit. Osculatur Maria pedes CHRISTI frequentibus osculis, & oculis inundantibus vestigia Redemptoris infundit, tergit crinibus, odoriferis illinit & irrorat vnguentis. Videt, & inuidet singularitatis amator, & vtrunque redarguit Pharisæi iactantia, illum ignorantiæ, præsumptionis illam. Sed deliberans Prouidentia suspendit iudicium, dum affectat obsequium, & inuectionem retinet præparatam, donèc Mariæ sacrificium in holocaustum pertranseat. Gaudent Angeli super peccatrice pœnitentiam agente, & odoris fragrantia cælestis ille conuentus aspergitur, saluantemq; & saluandam totam misericordiæ dulcedo prosequitur. Vbi abundauit peccatum, superabundat gratia, & numerositatem criminum præponderans pietas intercludit.

Iulij 22.

Luc. 7.

Luc. 15.

Rom. 5.

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, in peccatricis confessione? quàm iusta repræhensio in Pharisæi superbia & abusione? Enumeratur obsequentis obsequium, & per obliquum tangitur indignantis iniquitas, tota literali cohærentia Simonis inuidiam impugnante. Et quia vbi spiritus Domini, ibi libertas, dimittuntur illi peccata, quæ multùm diligit: immò immittuntur illi, qui multùm negligit. Non erat satiatus ab vberibus sponsæ, nec induerat compassionis affectum legem relegens, quæ misericordiam nescit, nouit iustitiam, Lex dura, duris & lapideis promulgata, parata percutere, nescia misereri. Lex excludens pœnitentiæ locum, veniam negans, emendationis ignara, Lex vinum durum & acidum, de botris amarissimis eliquatum, consecratum feritati, deriuatum Israëli, Saluatori propinatum. Vinum, de quo dentes bibentium obstupescunt, non de genimine vitis illius, quod Saluator bibit nouum in regno Patris sui. Verè meliora sunt vbera sponsæ vino ra felici lacte manantia nobis assignet. Gaudere, inquit, cum gaudentibus, & flere cum flentibus. O quàm breui sermunculo totius religionis depinxit insigne, tam eleganti clausula proposuit pietatem, æquitatem statuit, submouit inuidiam. His vberibus mater Ecclesia lactat proficientes, perfectos nutrit. Gaudere, inquit, cum gaudentibus.

Pſal. 50.

2. Cor. 3.

Luc. 22.

Cant. 1.

Rom. 12.

Facessat hinc secularis plausûs insania, & lætitia mundialis abscedat: quia non est gaudere impijs, dicit Dominus. Nunquid illorum os gaudio repleri æstimas, qui lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus pessimis? Vel illi, qui laudibus adulatorijs rapiuntur, diuinæ iubilationis agnouêre lætitiam? Nunquid, qui vestiuntur purpurâ & byssо, & epulantur quotidiè splendidè, gaudium & lætitiam obtinebunt?

Eſa. 48.

Absit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Abſit, vt in terra ſuauiter viuentium, gaudiorum inueniatur materia, cùm tantis alternationibus tanta mundi facies immutetur, vt eleuans allidatur, & reſpiret allifus. Sed eſt gaudium continua ſui iucunditate firmiſſimum, quod perfectus animus de ſecura ſibi conſcientia pollicetur. Mens enim à mundi huius aſſpergine purè preſſeque deterſa, & in diuinæ contemplationis acumen totum deſiderij ſui figens affectũ, gaudens gaudet in Domino, & exultat anima ſua in Deo ſuo. Talis anima minas aſperna-
Pſal. 118. tur, neſcit timorem, ſpem falſam eludit, & omnium ſcandalorum immunis, in pace in idipſum dormiens requieſcit. Pax multa diligentibus legem tuam, (ait iuſtus) & non eſt illis ſcandalum. Nouerat enim, quia lictores non perſequuntur martyres, ſed coronant. Cum huiuſmodi gaudentibus gaudet Apoſtolus, & vt abundantiùs gaudeãt, tota ſecuritate promittit. Hoc gaudium plenum & certum eſt, tantoq; certius idem, quanto viciniùs circa identitatem imprimitur. Hæc eſt mãmilla congratulationis, de qua lac exhortationis effunditur, quo nutriuntur perfecti, vt cùm auulſi fuerint à lacte iſto, epulentur ab introitu gloriæ Dei.

Secunda eſt, Flere cum flentibus. Nunquid Apoſtolus præcipit flere rerum amiſſionem, intermiſſionem voluptatum, filiorum mortes, morborum inſtantiam, grauitatem inopiæ, potentiam fortioris? Abſit. Plorandi enim ſunt, qui taliter plorãt. Re-
Religioſus luctus. ligioſa enim triſtitia aut alienum peccatum luget, aut proprium. Beati, quorũ luctus in hac intentione verſatur, quia conſolatoriam poſſunt expectare dulcedinẽ. Quàm leni & dulciſſimo ſpiritu imbibitus eſt ſpiritus illius, qui nouit in ſpiritu lenitatis peccantes inſtruere, ſuſpendere vindictã, & affectuoſis officijs inuiſcerare ſibi peccato-
1. Cor. 3. rem, donec vitæ reddatur. De hac compaſſionis mammilla lac conſolationis effunditur, & hoc lacte paſcit Apoſtolus illos, qui ſolido cibo veſci non poſſunt. Amator innocentiæ, pacis amicus, patientibus compatiens, & congaudens gaudentibus, perfectionis metam, curſu conſummato, contingit. Hæc ſunt verba lacteis irrorata liquo-
Cant. 1. ribus, meliora vino, melle dulciora, miſericordiam ſonantia, redolentia pietatẽ, fragrantia, inquit, vnguentis optimis. Digna prorsùs vbera, de quibus eliquatur vnguentorum infinitas, odorata diffluxione ciuitatẽ Dei viuentis circunquaq; reſpergens. Hæc ſunt vnguenta, quæ Regina Saba attulit in Hieruſalẽ, de quibus dicit ſcri-
3. Reg. 10. ptura: Non ſunt allata vltrà aromata tam optima, quàm ea, quæ dedit Regina Saba Salomoni. Quàm excellenter appoſuit optima Spiritus ille ſubtilis, qui totam ſibi libri huius rapit poſſeſſionem. Eſt enim vnguentum bonum, quod Maria pedibus Sal-
Luc. 7. uatoris infudit. Eſt & melius, quod eadem, ſi tamen eadem, ſuper caput recumbentis
Ioan 12. effudit. Eſt & optimum, quod & ipſa præparauit toti corpori Chriſti. Primũ vngue-
Mar. 16. tum contritionis eſt, de recordatione peccatorum, de ſpiritu contrito & contribulato deſcendens. Hoc infunduntur pedes illius, qui ambulat ſuper pennas ventorum. Hic adorat Maria in loco, vbi ſteterunt pedes eius. Steterunt, inquam, quia
Pſal. 17. validiſſima amoris manu pedem vtrunque retinuit, donèc vtrunque perungeret, & audiret criminum remiſſionem, dimiſſionem in pace. Remittuntur, inquit, tibi pec-
Luc. 7. cata, & vade in pace. Magnam prorsùs miſeriam magna miſericordia diluit & abſtergit: & hoc quidẽ feſtinanter, quia ſine vllo interuallo coniunguntur & lachrymæ peccatricis, & indulgentia Saluatoris. Remittuntur peccata, & in pace dimittitur, vt & de præterito non ſit ſolicita, ſecura de futuro.

Pedes Ieſu, Miſericordia & Iudicium. Pedes iſti ſunt miſericordia & iudicium, quorum alterum ſine altero oſculari, vel temeraria ſecuritas eſt, vel deſperatio fugienda. Quis enim Dei miſericordiam indeſinẽter attendẽs, non ſtatim tepidioris vitæ quietem exoptet? Cùm enim recogitat vniuerſitatis Dominum, formam ſerui pro ſeruis ſuſcipere, triginta & tribus annis operari ſalutem noſtram in medio terræ huius, capi, ligari, lanceari, crucifigi, & hoc totum pati pro filijs hominum: ſtatim deceptoria ſpe ſibi blanditur & alludit, gaudet obuerſari miſericordia & miſerationibus, iudicium neſcit, ignorat iuſtitiam, & punienda exiſtimat non puniri. Fallitur, qui ſic oſculatur miſericordiæ pedem, vt pedem iudicij non attendat: qui totum de miſericordis pietate præſumit, hoc ſolùm ad ſalutem ſufficere credens, quòd credit. Rursùs cùm abducit os, & iudicij pedem crebrioribus oſculis intertangit, ſubcutitur carnis animæque ſubſtantia, & vtriuſque hominis ſtatum vehementior aura percellit. Horrendum eſt enim in
Heb. 10. manus Dei viuentis incidere, offendere creatorem, neſcire Dominum, recalcitrare Dominan-

Dominantis imperio, qui habet poteſtatem corpus & animam mittere in gehen- Matt. 10.
nam. Terribilis certè, ſicut ait Apoſtolus, quædam expectatio iudicij, quandò ignis in Heb. 10.
conſpectu eius exardeſcet, & virtutes cęlorum mouebuntur, & vacillantibus conſcientijs, latitudinem mundi validiſſimus ignis aduret. Nihil prorsùs terribilius, quàm videre latronis officinam plenam ſanguine, cumulatam opprobrijs, tormentis vndantem. Quis hæc diutiùs cogitans, non ſtatim contremiſcat, & in deſperationis roterur abyſſum? Non eſt igitur huic pedi moroſiùs incumbendũ, nè pietatis intuitum ferocia iudicantis occludat. Vtrunq; igitur inungat pedem, animæ pœnitentis affectus: & nunc miſericordiam amplectens, nunc iudicium oſculans, contribulati ſpirirũs offerat holocauſtum.

Vide Mariam iudicij pedem fortiter attendentem, dum nobilis & laſciua mulier conuiuantium faciem non attendit, ſed extenſo corpore, pronoluitur pedibus Maieſtatis, doloris plena, timoris impatiens, compunctionis iaculo vulnerata: ſed & miſericordiæ pedẽ labijs impreſſioribus oſculatur, in cuius ſpe firmiter inhæret veſtigijs accumbentis, donèc audiat: Remittuntur tibi peccata tua. Sanè precioſum vnguentum, quo nõ ſolùm terrena domus, ſed etiã cęleſtis adſpergitur. Viliſſimæ autem ſunt ſpecies, de quibus conficitur, & magna eorum copia inter noſtros hortulos poterit inueniri. Peccata igitur noſtra, plantata in conſcientijs noſtris, quorum numeroſitas præmultitudine numerari nõ poteſt, ſpecies eius ſunt. Ipſa igitur in mortariolo pœ- E peccatis
nitentię, macerationis piſtillo contuſa, & reſperſa diſcretionis oleo, doloris igne ſup- noſtris con-
poſito, & in aheno diſciplinæ concocta, vnguentũ exhibent precioſum, & acceptum fici vnguẽ-
pedibus Saluatoris. Compendioſè autem illud confecimus, ſapienti rerum occaſio- tum.
nem penitùs relinquentes. Et licèt materia videatur indignior, interim tamẽ bonum eſt vnguentum iſtud, quod domum replet, penetrat cęlos, Angelos lætificat, & beatæ ciuitati lætitiam refundit & gaudium. Hoc eſt ſacrificium iuſtitiæ, quia ſacrificium Pſal. 50.
Deo ſpiritus contribulatus.

Secundum vnguentum eſt deuotionis, de recordatione beneficiorum Dei. Prorſus dignißima huius vnguenti compoſitio, & in iſtius comparatione, prioris eſt conſpectio vilipendenda. Eius enim ſpecies de cęleſti paradiſo allatæ ſunt, & in terra filiorum hominum nequeunt inueniri. Virtutes enim diuinitùs collatæ, & in mortario- Vnguentũ
lo cogitationis, piſtillo diligentiſſimæ meditationis intritæ, & exultationis oleo ſu- ex virtuti-
perfuſæ, ſuffuſo igne iuſtitiæ, & humilitatis aheno decoctæ, vnguentum faciunt & bus.
odore & virtute mirabile, quod ſolum ſuper caput Domini recũbentis poſſit effundi, & exhiberi reuerentiæ Maieſtatis. Sed & hoc recollegimus breuiter, illis, qui multa de paucis* eſculpere cognouerũt, verborum multitudinem reſeruantes. Notanda tamen vtriuſq; differentia, & ſecundi ſublimitas attendenda: quia illud eſt Deo Sacrifi- Pſal. 49.
cium ſpiritus contribulatus, & iſtud ſacrificium laudis, quod honorat Deum. Pedes igitur vngimus Redemptoris, cùm de peccatis compungimur: vngimus caput, cùm de collatis virtutibus, virtutum largitori gratias cumulamus. Interſtitij tamen moroſitas inter pedes eſſe debet & caput: quia profectò difficilimus & præſumptuoſus ſalnus eſt, à veſtigijs ad verticem Domini tranſuolare. Neque enim eadem, quæ vnxit pedes, vnxit caput: cùm illa meretrix, hæc nihil horum feciſſe legatur, ſecundùm illud:
Verte impios, & non erunt. Vnxit ergò Maria ſanctum Dei verticem, profectò iam di- Prou. 12.
lecta, iam familiaris effecta: longeq; peccatricis illius euoluta contagijs, quam infelix ille ſeruarius confundebat.

Porrò ſi duo præmiſſa vnguenta tantæ dignitatis ſunt, vt alterum pedibus, alterum capiti complaceat Dominantis, illud tertium, quod optimum eſt & ſuperexcellens, vbinàm inuenire poterimus? Sed abſit, vt ſponſa veritatis, à veritate diſſentiat, & tale aliquid habere ſe iactitet, quod habere non poſſit. Eſt ergò tertium pietatis vn- Vnguẽtum
guentum, quod eſt ſuper omnia aromata, morbis omnibus & periculis ſalutare, pietatis.
quoddque nulli vnquàm peſti inueniatur inefficax. De ipſo nanque ſic legitur: Ma- Marc. 16.
ria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes, vngerent Ieſum. Videsne in prima capituli fronte propoſitum, quòd non vna, vel duæ, ſed tres vix ſufficiunt ad emendum tantæ compoſitionis vnguentum? Intelligis, quia non pedes, aut caput, ſed totum Crucifixi corpus ſibi vendicat iſta confectio? Confectio ſine dubio precioſa, quæ toti ſufficiat corpori creatoris. Et attende, quia

vnguen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc.7. vnguentum pedibus infusum adeò dignissima lenitate susceptit, vt Pharisæum mur-
murantem parabolica prolixitate conuinceret, & retorto sugillaret exemplo. Sed
Matt.26. & de refuso super caput eius vnguento discipulos indignantes coarguit, bonum mu-
lieris opus esse protestans, & tumidam eorum animositatem verbis compescuit mo-
Duo Christi corpora. deratis. Hoc verò tam salubre, tamque mirificum in mortuo corpore suo voluit ex-
pendi, quod viuo vtiq; reseruabat. Duo enim corpora habet Christus: vnum, quod
susceptt in Virgine: alterum Ecclesiæ, quod charius habet benignitas redimẽtis. De-
niq; illud pro isto morti exposuit & tormentis, addictus Cruci, vinctus cum sceleratis, morte turpissima condemnatus. Poterimúsne tam salubrem confectionem con-
Vnguentũ ex miserorum miseriis. ficere? Vniuersæ miserorum miseriæ tam animarum, quàm corporum, oculo pietatis inspectæ, species eius sunt. Istæ igitur in mortariolo largitatis, dulcedinis pistillo confractæ, & delinitæ charitatis oleo, succenso compassionis igne, & in aheno periclitantiæ despumatæ, vnguentum faciunt ipsis etiam Angelis admirandum.

Sunt viri diuitiarum in domo Domini virtutum: vestigemus, an apud eos huiusmodi habeantur vnguenta. Primus occurrit mihi Paulus, sicut vbiq; solet, totus præ-
2.Cor.11. senti delibutus vnguento. Quis infirmatur, inquit, & ego non infirmor? Felix anima, facta sibi tanquàm vas perditum, vt omnium miserias in sua conscientia colligaret.
2.Cor.9. Totum se roti corpori Christi donauerat, omnibus omnia factus, vt omnes lucrifaceret. Sed & ille vir simplex & rectus, & timens Deum, vide quomodò non secundùm hominem, immò verò secundùm hominem, & (quod verius est) supra homine
Iob 29. ambulat. Oculus, inquit, fui cæco, & pes claudo: pater eram pauperum, & cætera: quę
1.Reg.15. sic eum hoc vnguento perunxerãt, vt de misericordiæ thalamo largiùs irroratus exiret. Samuelem recolo, qui non semèl, sed omnibus diebus vitæ suæ lugebat super Saul: & cùm sciret illum ab oculis diuinitatis longiùs elongatum, non cessabat tamen
2.Reg.18. compassio, quæ condolentis animum irrepserat, fundens lachrymas, etsi non profuturas, pias tamen. Dauid parricidam filium continua deploratione plorabat, plorans
Gen.43. in eo non carnis necessitudinem, sed fidei destructionem. Cerne quomodò Ioseph totus hoc melle illitus erat. Veniunt fratres iam non ante fratrẽ, sed ante dominum assistentes, conscij proditionis, homicidij rei, fratricidij successores. Videns eos Ioseph, & omniũ iniuriarum immemor, dulcissimis fletibus inũdatur, & pietatis adeps,
Exod.32. qui intùs latitat, foràs per oculos emánat. Fugit odium, nescit iram, tempus iracundiæ non reseruat, reddens bonum pro malo, pro crudelitate dulcedinem. Penè obtus sum Moysem, adeò sacri huius liquoris rore perfusum, vt totus ex eo superfundatur & profluat. Peccat Israël, & Moyses peccantem reconciliare nititur Creatori: sed dissimulat Dominus exaudire rogantẽ. Promittit plurima Moysi Creator omnium, & feriendi licentiam quærit à Moyse, qui Moysem fecit. Dimitte me, inquit, vt iratscatur furor meus contra eos, & faciam te in gentem magnam. Respondit Moyses: Si dimittis, Domine, dimitte: alioquìn dele me de libro, quem scripsisti. Obstupenda profectò dulcedo. Et principatum gentis respuit alienæ, & de libro viuentium deleri desiderat, nisi peccantibus dimittatur offensa. Hæc sunt vnguenta propitiationis & misericordiæ, quæ à sponsæ vberibus eliguntur, infirmitates omnes fugantia, profugantia passiones. Felix Maria vnxit pedes Iesu: felicior eadẽ caput vnxit Authoris: felicissima, quę rorem vnguentarium toti Christi corpori præparauit.

Ioan.20. Considera, quàm vehementissimo dilectionis affectu beata hæc mulier diligebat Christum Regem: Domine, inquit, si tu sustulisti eum, dicito mihi, & ego eũ tollam. Quem eum dicis, Maria, cùm de nullo feceris mentionem, ad quem relationem facias? Putásne quòd in omnium cordibus ità versetur memoria dilecti tui, sicut & in consistorio cordis tui? Et ego, inquit, tollam eum. Mira res. Hominem perfectæ ætatis, virum, cuius corpori vix centum libræ sufficiunt vnguentorum, tenerrima mulier portabis & tolles? Ardens & affecta locutio, quæ de puritatis amore refulà, promittit quod implere nõ potest: nihil enim amanti difficile esse videtur. Quis desperare debeat, tanta peccatrice non solùm veniam, sed gloriam consequente? Ipsa hodiè intercedat pro peccatis nostris, & placatum nobis reddat iudicem nostrum, sponsum suum, qui est Deus benedictus in
secula seculorum, Amen.

DE

DE BEATA MARIA MAGDALENA, EX AVREA ROSA SYLVESTRI PRIERATIS, VIRI DOCTISSIMI,

professione Dominicani: In expositione Euangelij feriæ V. intrà octauas Paschæ.

VM anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimoseptimo deuotionis gratia antrum, in quo pœnituit B. Maria Magdalena, & sacras eius reliquias apud S. Maximinũ visitâssem, ostensum est mihi pluriès sacrum & venerabile caput eius, grande valdè, & totum vndiquè ad os vsq; denudatum, excepta ea parte frontis, quã Saluatorem omnium diximus tetigisse. Ibì enim pellis adinstàr quasi Aethiopissæ, seu cadaueris iandiù occisi, clarè appáret, & in pelle duæ fossæ duarum extremitatũ digitorũ: quarũ altera multo est reliqua cuidẽtior atq; profundior, & sub pelle caro ad albedinem declinans. Ostẽsi sunt & in vitrea ampulla eius capilli, non omnes, sed qui pedes Christi tersêre: necnon & ampulla vitrea, plena terra habente colorẽ medium inter rubeum & nigrum, quam in parasceue beata Magdalena sub cruce collegit: quę, vt omnes mihi sine hæsitatione affirmabant, singulis annis in die parasceues, perlecta passione, cuidẽter & clarè ebullit, acsi ibi videatur sanguis ebullire. De qua quid sentiendum sit, aliàs. Vidi & brachium eius magnum & cerei coloris. Ossa verò eius in capsa argentea recluſa, videre non potui. Alabastrum quoquè vnguenti nardi spicati pistici precioſi, monstratum est mihi Massiliæ in ecclesia S. Victoris.

Iulij 22.

Reliquię S. Magdalenę apud S. Maximinũ in Gallijs.

Cùm verò diligentiùs de omnibus prædictis veritatem scrutari voluissem, Chronicam huius sententiæ reperi. Carolus rex Siciliæ secundus, & Comes Prouinciæ, circa annum Domini millesimum, ducentesimum, septuagesimum nonum, bello nauali cum rege Aragonum congressus, victus & captiuatus est, & apud Barcinonem moriturus, diro carceri mãcipatus. Cumq; omni humana spe destitutus, indubitatã mortẽ expectaret in breui, à magistro Guilielmo de Tonnais, Ordinis Prædicatorum, confessore suo monitus est, vt Magdalenam, quæ in terris sibi subiectis prædicauerat, pœnituerat & obiërat, in auxilium aduocaret. Qui statìm firma spe de meritis eius concepta, iciunio & confessione & lachrymis ei se commendauit. Eccè autem in ipsa vigilia festiuitatis beatæ Magdalenæ nocte adstitit ei matrona pulcherrima, Carolum voce sonora & proprio nomine vocans, preces eius exauditas commemorans, & vt se velociùs sequeretur, indicans. Cumque pro captiua familia sua ille precaretur: Sequere, inquit, me, & te sequentur tui omnes. Sic autem factum est. Post paululùm verò cùm aliquantisper processissent, illa firmato gradu, & se inuocatam Magdalenam esse commemorans: Scis, ait, vbì sis modò? At ille: Intrà muros, inquit, adhuc sumus Barcinonis, si non fallor. Falleris, inquit: sed iam es intrà terminos tui principatûs, & prope Narbonam ad *milliare vnum. Sunt autem inter Barcinonem & Narbonam tres magnæ dietæ, & triginta ampliùs* milliaria. Tunc ille perfusus lachrymis: Quid, inquit, ô domina, gratum rependere pro tanto beneficio possum? Dicam, inquit. Cùm instante bello quodam corpus meum de meo sepulcro sublatum, & loco eius aliud suppositum fuisset, vt fallerentur inimici, si meũ corpus absportare voluissent, ità factum est. Vndè adhuc eo in loco iacent reliquiæ meæ, alijs loco earum sublatis. Illuc perge, & eas talibus signis inuenies. Nam eo in loco vitis est, quam sequens, de ore meo prodijsse videbis: & ibì est caput meum totum nudũ, excepta ea carne, quam Saluator mũdi in horto tetigit, cùm eius voluï tenere vestigia. Capilli omnes interierunt, exceptis ijs, qui Iesu Christi pedes tetigêre. Iuxta caput est ampulla plena terra madefacta sanguine Christi, quam sub cruce collegi, & semper, quoad vixi, in memoriam Domini mei seruaui. Cùm hæc inueneris, honore digno eleuabis, & locum meę mortis & meæ pœnitentiæ fratribus meis, id est, Prædicatoribus trades. Ego enim prædicatrix & Apostola fui. Conuẽtui loci, in quo decessi, reditus pro centũ fratribus assignabis, vt semper ibì vigeat studium generale. Et his dictis, disparuit.

Carolus rex Siciliæ capitur.

Liberatur g B. Mariam Magdale- nam.

*leucam

*leucæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ille verò,facto iam die,Narbonam cernens,in eo loco,in quo Magdalena diſparuit, Crucem figi iuſſit,quę vſq; in preſens, Crux de leuca, dicitur:& S. Maximinum adiēs, omnia per ordinem reperit, & iuſſa perfecit. Nam cùm in illis duobus locis monachi habitarent, eis contributionem fecit, & loca illa fratribus Prædicatoribus tradidit, aſſignans reditus ſuper gabellis ciuitatis Nicienſis & alijs,iuxta præcepta Magdalenæ. Templum verò reliquijs eius regium incepit, ſed non plenè perfecit. Profectus verò ad regnum, monaſteria duodecim vel plura Ordinis eiuſdem Prædicatorum fabricauit atq; dotauit:in quibus de Magdalena vſq; hodiè memoria quotidiè agitur.ac tandèm moriens,cor ſuũ Ordini eidem legauit, quod vſq; hodiè in conuentu S. Domenici de Neapoli,in eburnea pyxide reſeruatur,illudq; anno milleſimo, quadringẽteſimo,nonageſimoquinto proprijs luminibus inſpexi. Igitur mirabilis Deus in ſanctis ſuis. Et poſt pauca:

Carolus Siciliæ rex multa ex. truit monaſteria Præ. dicatorum.

Pſal. 67.

Ex his autem perſpicuum credo, quantùm Prædicatorum Ordinem Magdalena diligat & magnipendat: quia ſcilicet Prædicatores ſuos fratres appellauit, & eis theſaurum ſuum, id eſt, ſua loca ſuasque Reliquias commendare curauit. Quin & Magiſtro generali eiuſdem Ordinis tunc apparuiſſe dicitur, dum Carolum è carceribus exemit, dicens: Vos elegi theſauri mei cuſtodes atque cultores. Propter quod etiam ipſe Carolus tantùm Ordinem dilexit, vt ſuæ ſcilicet liberatrici ſe conformem efficeret. Sed quia,de Magdalena ſermo nobis exorſus eſt, vt tanto amori pro viribus & vices & grates referam, nonnulla alia, quæ legi, recitabo. Nam anno Chriſti milleſimo,trecenteſimo,ſeptuageſimo ſanctam baumam,ſeu Italicè balmam, id eſt,antrum,in quo Magdalena pœnituit,quidam mercator Tuſcus deuotionis gratia viſitauit. Hic indè ſic diuino ſuccenſus amore regreſſus eſt, vt ebrius amoris ſpiritu, verba eius relegenti videatur extitiſſe. Hic regreſſus in patriam,ſuæ viæ itinerarium vulgari metro confecit, pulcherrimè veridiceq; deſcribens & loca, & reliquias omnes,quæ in S. Maximino, in Maſſilia & Arelate & Auinione,& reliquis locis vicinioribus continentur,iuxta ea,quæ oculis noſtris inſpeximus. Se quoquè præſentes, fratrem Eliam Ordinis Prædicatorum, qui Magdalenæ longo tempore, id eſt, annis octogintaſex, in ſancta bauma ſeruierat,multa,quæ ſubinferam,reuelâſſe,& poſt paulum vitam finiuiſſe, teſtatur.

Igitur viſitatis reliquijs & ſpelũea, dum conſolatus mercator diſceſſum meditaretur,fratres, apud quos gratiã fortè inuenerat,eum beati patris Elię ſermone ampliùs conſolari voluerunt. Cumq; manibus fratrũ beatus pater Elias delatus fuiſſet,(Nam totus contractus,nil ferè præter linguã habuit vitã participans) viſos peregrinos dulciter ſalutauit,ac fratri ſe deferenti ait: Ad locũ meum me deporta, quia ſecreta Dei volo reſerare,quæ tacui. Locum verò ſuum dixit eum, in quo ad orationem in ſpelunca ſuper petra, in qua,nocte Magdalena quieuit, ſtare conſueuerat. Pro hoc verò ſciendum eſt, montẽ eſſe in Prouincia,ab Oriente Niciam, ab Occidente verò Maſſiliam,à Meridie mare, & à Septentrione habentem Auenionem. Hic ad altitudinem trium millium paſſuum aſſurgit,& deindè iubam ſeu criſtam gerit lapideam,ab Occidente in Orientem decem millibus paſſuũ & eo ampliùs extenſam: quæ ab Occidente ſic præcisè cernitur,vt murum vaſtiſſimum dixeris. Nam adinſtàr ferè duarum præcelſarum turrium eleuatur. In rupis huius radice ſpelunca eſt eleuata,quantum magnus, immò maximus, iactus eſt lapidis,ore proſpiciens Occidentem, & clibani formam præ ſe ferens. Ante os ſpeluncæ eſt breue ſpatiolum:intùs verò ad ſequã intrantis & ad ſpeluncæ medium,lapis à ſolo ſurgens, in cumulum eleuatur,& paulatim ac ſenſim versùs interiora ſpeluncæ euaneſcit: inter quem & extrema ſpeluncæ,fons pulcherrimus patet,frigidiſſimus tactu, & guſtu dulciſſimus,nunquàm deficiens,& nunquàm patenter adextrà proſiliens. Super eo lapide Magdalena & contemplationi & quieti nocte vacabat, vt communis eſt fama, & imago ibi quaſi Magdalenæ,apertis oculis quieſcentis,beato Maximino authore,repoſita teſtatur. Vndè cùm tota ſpelunca interdùm guttulis generati humoris humectetur, lapis ille ſolus, vt dicitur, omni tempore immunis ab iniuria ſtillicidij conſeruatur.

Mons in Prouincia, apud quem vixit Magdalena.

Huc igitur dum pater Elias fuiſſet delatus,ſequentibus peregrinis, & ad lachrymas ſanctitatis eius adſpectu concitatis,ait: Fratres,dies venit & hora mihi diù expectatæ mortis.Igitur quæ ad beatæ Magdalenæ gloriã & veſtræ ſalutis argumentum enarro, percipite. Cùm beatæ Magdalenæ ſeruiturus,deſertum iſtud & rupem horridam petiiſſem,exacto hîc menſe,ſolitudinem faſtidiens,pœnitui, & diſceſſum tacitus cogitaui. Quadam igitur nocte cogitationibus agonizans,ſubitò inſtàr crucis montem hunc lapideum in partes quatuor diuiſum inſpexi, atque mihi quatuor mundi partes, Oriens, Occidens, Meridies & Septentrio,paruêre, & cælum ſursùm abyſſusque deorsùm. Igitur timore perterritus, in terram excors cecidi. Cumque verbis quibuſdam dulcibus eleuatus, ſpiritum collegiſſem, toto corde Magdalenam in auxilium aduocaui. Hæc ſtatim adfuit tam ſereno & radianti vultu, vt in eam intendere non poſſem, operta capillis, & nuda brachia, ac pedes floribus redimita, dicens: Inconſtans ac rudis, te propter apertus eſt mons, & te propter ego adſum: & per me, modò velis,anima tua in æternam vitam dirigetur. Tu hinc à meo ſeruitio diſcedere cogitâſti:ſed audi, quæ dicam, & demùm age,quæ libet. Vt nôſti, inquit, è Ieruſalem Maſſiliam multi, DEO volente & naue ſubuehente, deuénimus. At vbi Maſſilia & pars non parua regionis, Ieſu Chriſti fidem ſuſcepit, tantum circa nos humanus fauor & inquietudo creuerunt,vt hominum conſortia fugere cogitarem. Rapta verò diuinitùs, ſub huius antri fui ore depoſita. Cumque hincindè per locum mihi à Deo paratum lumina direxiſſem, draconem, quem mea ſoror Martha occidit, repentèinter lucẽ & tenebras adſpexi, cuius horrorem ſufficienter exprimeret nemo. erat bubalo maior. Vidi & omni generis viperas. Subitò me apparente in ſpelunca,& draco & viperea multitudo excitantur in me, oculis ac ſibulis ſuum furorẽ præ ſe ferentes. Nam viperæ quidem innixæ caudis,pectoribus aſſurgebant:ſed draco omnibus immanior ità me conterruit,vt timerem eius adſpectum,immò nec ferre poſſem, quæ mortem non timebam. Heu me, tunc inquio, IESV mi: nisi mihi ſtatim adfueris,aut deuorabor,aut præ pauore ſpiritum efflabo. Contraxit tunc ſubitò draco caput,quaſi me non curaret: ſed denuò ſtatim extenſo ac dilatato vaſtiſſimo gutture,& concuſſis alis,me deuorandam inuaſit. Cùmque iam deglutiendam in ſua ora traxiſſet,quia lingua non poteram,ſic ſum profundo & ſecuro corde locuta: Dulcis amor IESV, triſtém ne ac ſolam in deſerto poſt innumera tua dona me draconis eſcam efeciſti? Tunc ſubitò Angelus de ore draconis eductam me allocutus eſt,dicens: Beata, quæ fidem tenes, ac draconẽ calce percutiens: Egredere,inquit,hinc draco,& omnes viperæ tecum. At repentè ſe dedit draco & reliqua turba præcipitem, & volans ac peditans deſertum adiuit,in quo illum mea ſoror Martha ſuperauit. Igitur Angelus Michaël ſpiritum efflauit odoriferum, qui in flammam conuerſus, totam baumam lambens, immundas ac fœtidas viperarum fæces abſumpſit,& locum omnem mundũ ac redolentẽ effecit. Deindè verò ad me conuerſus: Deus,inquit, quem tantùm ô Magdalena concupiſcis & ſemper habes, te vult hunc locum lachrymis irrigare profuſis, vt futuris ſeculis exemplum pœnitentiæ perpetuò fias.

Narratio F. Eliæ fide

Remanſi eo diſparente perterrita, & loco luſtrato, hominibus inuium aſcendum deſcenſumque, rupe vetante, cognoui. Tunc amoris dulcedine in lachrymas reſoluta,me ad terram proſtraui,adorans ac dicens: Gratias tibi, Chriſte amor, quòd me omni mea affectione replêſti: ſed oro, fontem in rupe hac exhibeas deprecanti. Crepuit ſtatim ſub meis oculis immane hoc ſaxum, & quas cernis Elia, aquæ è duro ſilice ſcaturiêre. Cumque ante ipſum limpidiſſimum fontem genu flexo, Chriſto gratias agerem, eccè plùs quàm mille ſpiritus vidi in ſpeluncæ dextra ſtetiſſe, verba ſuauiſſimi amoris Hebraica lingua decantantes. Cùm igitur poſtremò ſubintuliſſent, non expedire animæ tam aſſiduam orationum frequentiam, eleuatis oculis, plenum acrem extra ſpeluncam ex ſimilibus inſpexi. Igitur cùm eos dæmones ſuſpicata, IESV, nimiùm territa, acclamâſſem, repentè cum ſuis militijs Angelus Michaël adfuit,dicens: Adſum Magdalena:nè timeas. Deniquè malignis ſpiritibus congreſſus, eos omnes in fugam compulit,ità clamantes: Non eris tamen ideò beata tu, quæ orationibus vacas in antro. Crucem igitur in ore ſpeluncæ Angelus erexit, dicens: Caue nè extimeſcas in poſterum: cuſtos tuî eſt altiſſimus. Igitur ante Crucem eo diſparente cùm iacuiſſem, orationi,timore nimio exiccatis viſceribus, inſtare attenta non prævalens,collectas duas radices in ipſo ore ſpeluncæ & loras comedens,aquã de fonte bibi,poſt quam humanum aliquid non guſtaui: Crucem deindè complexa, ea die ac nocte ſequenti orans, orto ſole, viſum ad Crucem ipſam leuaui, coloris, vt

dignitſſimi de B. Magdalena.

Magdalena diuinitùs transfertur in locum deſertum.

Magdalena exemplum pœnitẽtię.

Fõs ad preces eius ſcaturit è rupe.

Universidad de Deusto
Biblioteca

videbatur,cryſtallini,& radijs fulgentibus coruſcam. Cumque in me vehementiſſimi amoris flammam perſenſiſſem, eccè tam læta & iubilans Angelorum turba adfuit, vt æternam vitam in hoc antro credidiſſes. Repentè igitur ab his ad infernalia loca delata,pœnarum genera & punitorum turmas inſpexi. Cumq; ad loca Purgatorij venirem, tanta dulcedine me ſpiritus deuoti circunſteterunt, vt mihi viderer eſſe in patria,& cum magna teneritudine dixerunt: Ora pro nobis Magdalena noſtra. Quibus ego: Vtinàm,inquio,veſtra voluntas per me impleatur. Animaduerto,quantum vobis auxilij ſit opportunum. Deindè verò ad Crucem iterùm repoſitæ mihi Angelus ait: Quanto tempore tuus ac noſter amor Ieſus in terris te propter euixit, tanto tu quoquè in hac ſpelunca moraberis.

Quotidiè crebrò in aëra ſuſtollitur ab Angelis.

Steti igitur,eo diſparente,ad Crucem orans,& Chriſtum ſalutem meam contemplabar. Omni autem euoluto die, Angelorum adfuêre militiæ, & me tam ſublimem in aëra ſuſtulerunt, vt cælestes audiuerim reſonare melodias. Quod abindè citra ieptiès ſemper intrà diem & noctē fecerunt.Frigus ac gelu,igne ſucce n ſa, iam non cerabam. Cumque meæ veſtes paulatìm vetuſtate deciderent, paul atìm quoquè diuina pietate mei creuêre capilli: ac demùm cùm ſemicinctia è rupe deiecíſſem, ſcilicet adeò diffuderunt, vt à me lapidibus ſuccedendi greſſum prepedírent. In ipſa verò

Crux miri. fica Magdalenæ exhibita.

Cruce myſteria Chriſti cuncta videbantur.Ibi Annę ac Ioachim hiſtorias:ibi Mariam Ieſum meum mihi parientem:ibi Crucifixi tetrum liuorem,ibi pium cruorem,ibi dura vulnera, ibi Crucem ac mortem eius dabatur intueri, & eundem regredientem ab inferis, & cæli ſidera penetrantem. Cumque his cibata ferculis,nocte dieque fierem,

Chriſtus ei appáret.

cùm lauandi vultûs gratia fontē petiuiſſem, obuiũ mihi humana forma Ieſum me his verbis alloquentem vidi: Te propter Maria loca iſta conſtitui. Circunſtabāt cæleſtes militię regem ſuum,florum ſerta geſtantes,& oliuarum palmarumque ramos tenentes in manibus. Et eccè reſplenduit ſubitò aſſumpta humanitas, & ſcipſum adiuſui,cùm eſſet in monte Thabor, Saluator transfiguauit, adeò vt me oculos inflectere tanta maieſtas compulerit. Me quidem ad vultum dilectum oculos attollere diu-

Matt. 17.

cis amor inflammabat,ſed minimè valui. Cumque mecùm multa contuliſſet,illapſus eſt cælo: & quoàd vixi,centiès ac deciès me in ſpelunca pro ſua pietate viſitauit. Iam Elia tibi conſulo teq; rogo, vt in hac rupe Chriſti laudes exoluas, quô te ad vitæ portum tandèm adducam. Sterilem locum ſola ac nuda ego adiui: tu verò fratrum habes ſolatia, & victui veſtituique abundanter opportuna. Igitur de perſeuerantia cogita. His dictis,ab oculis meis,inquit Elias, Magdalena euanuit, & ego in hanc vſque horam omnes homines prædicta celaui.His dictis, poſt horulam beatus ille pater expirauit,ſtatimque ipſę campanulæ,in ea rupe ſuſpenſæ,nullo hominum mouente,ſibilârunt. Omnia hæc ex dicto libello fideliter aſſumpſi.

Mirabitur autem fortaſsis vir animalis,diuinam pietatem peccatricem animam tam præclaris donis extuliſſe: ſed ſi viderit,qui eiuſmodi eſt, prædicantem Chriſtum, & fortè laſciuientem in ſermone Mariam, ſubitò diuini ſermonis iaculo percuſſam, ſui pectoris arcana lachrymis & ſingultibus reſerare: ſi viderit repentè agitatam doloribus,& amore liquefactam,torques, armillas,dextralia,margaritasque deponere, & effuſis comis,lugubres aſſumere veſtes: Si,inquam, viderit hanc Ieſu Chriſti tentaſſe veſtigia, & hæc lachrymarum flumine lota exiccare capillis, & cordialibus oſculis ac miſerandis vocibus miſericordiam ſuis ſceleribus implorare: ſi à maculis abſolutam,in pace Chriſti pietate remiſſam:ſi prædicantem vbiquè Chriſtum, & Mariam comitantem, haurientem quidem Chriſti doctrinam, ſed ſubſtantiam effundentem: Si hanc viderit pauperē ac itinere fatigatū Saluatorem mundi excipere domo,fouere vnguentis, dapibus recreare, & diſcipulorum eius turbam ſuis facultatibus ſuſtentare: Si propinquis,immò & diſcipulis fugientibus, carnifices inter intrepidam Cru-

Ioan. 19.

ci adſtitiſſe,cruentam ſanguine,lachrymis infuſam,aërē eiulatibus adimplentem: Si

Mar. 15. & 16.

contemplari ſepulcrum,& vnguenta parare: ſi mulierem fragilem ſexu,noctis tenebras & arma cuſtodum non extimuiſſe, (ó vim amoris immenſam) quin dilectum extinctum quęreret in ſepulcro: ſi poſtremò hanc viderit vacuo ſepulcro colligatam,

Ioan.20.

& nulla iam præter lachrymas habere ſolatia,videbit pariter diuinam pietatem,hanc ab extremo in extremum non nisi per opportuna media deduxiſſe. Quæ enim crimina poſſent tot gemitibus, tot lachrymis, tanto ardore non eſſe abolita? Si animas ſceleſtiſſimas baptiſmalis vnda, ſanguinis Chriſti operāte virtute,pulcherrimas,& in oculis DEI optimi maximè ſplendentes reſtituit: quid in Maria ſanguis Chriſti, è Cruce ſtillans,effecit? Mirari igitur magìs oportet ignauiam hominum atque ſocordiam,qui in Maria, Chriſti pietate perſpecta, ſubitò quanuis atroces, quanuis ſceleſti & flagitioſi,non atteruntur, vt vbi ſuperabundauit delictum,ſuperabundet & gratia?

Rom. 5.

Franciſcus Petrarcha, viſa Mariæ ſpelunca & lapideo cubili, huius beatæ peccatricis conſiderans pœnitudinem, compunctus ait:

Franciſci Petrarchæ Carmen de B. Magdalena.

Dulcis amica Dei,lachrymis inflectere noſtris,
Atque humiles attende preces, noſtręque ſaluti
Conſule:nanque potes.nec enim tibi tangere fruſtrà
Permiſſum,gemituque pedes perfundere ſacros,
Et nitidis ſiccare comis,ferre oſcula plantis,
Inque caput Domini precioſos ſpargere odores.
Nec tibi congreſſus primos à morte reſurgens,
Et voces audire ſuas,& membra videre,
Immortale decus,lumenque habitura per æuum,
Nequicquàm dedit ætherei rex Chriſtus Olympi.
Viderat ille Cruci hærentem, nec dira pauentem
Iudaicæ tormenta manûs,turbæq; furentis
Iurgia & inſultus,æquantes verbera linguas:
Sed mœſtam intrepidamq; ſimul,digitisq; cruentos
Tractantem clauos,replentem vulnera fletu,
Pectora tundentem violentis candida pugnis,
Vellentem flauos manibus ſine more capillos.
Viderat hæc,inquam,dum pectora fida ſuorum
Diffugerent,pellente metu.Memor ergò reuiſit
Te primam ante alios:tibi ſe priùs obtulit vni:
Te quoquè,digreſſus terris, & ad aſtra reuerſus,
Bis tria luſtra cibi nunquàm mortalis egentem
Rupe ſub hac aluit,tam longo in tempore ſolis
Diuinis contentam epulis,& rore ſalubri.
Hæc domus,antra tibi ſtillantibus humida ſaxis,
Horrifico tenebroſa ſitu, tecta aurea regum,
Deliciasque omnes,ac ditia vicerat arua.
Hic incluſa libens, longis veſtita capillis,
Veſte carens alia,ter denos paſſa Decembres
Diceris:hìc non fracta gelu,nec victa pauore:
Nanque famem,frigus,durum quoquè ſaxa cubile,
Dulcia fecit amor, ſpesque alto pectore fixa.
Hic hominum non viſa oculis, ſtipata cateruis
Angelicis,ſeptemque die ſubuecta per horas,
Cæleſtes audire choros,alterna canentes
Carmina,corporeo de carcere digna fuiſti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS PLATONIS, AVTHORE SIMEONE *Metaphraste.*

Iulij 22. vt habẽt Latina Martyrologia.

NON sum noua dicturus de Galatis, neque aliena abijs, qui Ancyram habitant: nec dicam incredibilia de confessore, & eo, cui verbũ Dei fuerat commissum. Stultè enim fecerunt Galatæ, vt consueuerat. fuit autem Plato reuerà sanctissimus, qui sibi Dei c. itam habebat sapiẽtiam: & ea passus est à Galatis, quæ confessoribus pati iubet lex Christi. Eum enim captum sęui & immisericordes coniecerunt in carcerẽ, vt qui verbũ Dei annunciaret, & violaret leges Imperatoris. Acerbè ergò & inhumanè ijs eum affecerunt supplicijs, quæ non fas est ipsam humanã sustinere naturam, grauẽ ostendentes insolentiã, & in belluinam cõuersi crudelitatẽ. Fortiter aũt ferebat venerãdus & purissimus Platonis animus, vt qui afflictiones omnes & calamitates propter Christum ferre esset meditatus. Nã non eandẽ, quam is, qui erat eiusdẽ nominis, Plato exercuerat philosophiam, nec erat in eadẽ doctrina philosophatus: sed erat quidẽ pręstantissimus in omni verbi sapientia: fide autem antecellebat ¡ui vnquã fuerunt.

S. Plato cõijcitur in carcerem & dirè cruciatur.

Hic ergò beatus Plato multos quidẽ ex ijs, qui Ancyrã habi- ,affecit beneficio: multos aũt verbo illuminãs, fecit Christo credere: & multos ex ijs, qui à potẽtioribus opprimebãtur calũnijs, liberauit ab iniurijs. Pro ijs verò, quibus ipsos affecerat bene-

fors. iniustę ficijs, *iustę* pœnæ ab eo exactę sunt: aut potiùs seipsum lubẽs tradidit, fortiq; & excelso animo tulit calamitates. Erat enim eius semp ad Deũ scopus, cuius etiã fuit imitator. Quãobrèm cùm abduceretur, confidẽs ibat ad suppliciũ. Vicarius aũt Agrippinus

Sistitur ad tribunal. cũ apertè pręsedisset in Iouis basilica, iussit sisti Martyrẽ. Apparitor aũt dixit: Stat ante tuũ tribunal, domine. Dixit Agrippinus: Cũ totus orbis terrę degat in lætitia, cur es in tali & tanto errore constitutus? Dixit S. Plato: Vos estis, q in errore degitis: & reliquistis Deum, qui fecit cælum & terrã cũ toto eorũ ornatu: & excisos colitis lapides & ligna putrida, opera manuum hominũ. Dixit Agrippinus: Iuuenilis tua ætas te facit temerarium, & efficit, vt sis valdè insolens. Dic ergò mihi, cuiusnã es religionis, & cuius conditionis & ciuitatis: & quod est tibi nomẽ. S. dixit Plato: Si velis scire cuiusnã sim religionis, sum Christianus. Dixit aũt Agrippinus: Dic nomẽ, quod tibi fuit impositũ à parentibus. Nã ipse quoq; scio te esse Christianũ. Iussit verò Imperator nullũ hominem vocari Christianũ. Dixit sanctus Plato: Si velis scire cuius sim religionis, iam dixi tibi me esse Christianũ. Si autem vis etiã scire nomen mihi tributum à parentibus, dicor Plato: & sum quidem Christi seruus ab vtero matris meę: sum verò ciuis huius ciuitatis. Nunc autem sum captus & ad te adductus, tanquàm pius & Christi seruus. Quamobrèm mors est mihi propositа propter Christum, quam oportet me à te exspectare. Fac ergò citò, quod scis & statuisti.

Vicarius dixit: Non expedit tibi, ô Plato, crucifixi nomẽ habere in mente. Nam qui eum confitentur, iubet Imperator tradi morti acerbæ: eos aũt, qui ipsum negãt, donis maximis afficere. Quãobrèm tibi consulo, vt pareas legi Imperatoris, & hoc

Constantia Platonis. facias, nè mortis acerbę facias periculũ. Respondens aũt dixit sanctus Plato: Ego pareo meo Regi, cui etiã milito: mortem autẽ, quæ est ad tempus, eligo, vt sim hæres regni ęterni. Dicit Vicarius: Considera ô Plato, quidnã sit tibi conducibile nè malè pereas. Dixit sanctus Plato: Curabit Dominus ea quæ sunt mihi conducibilia. Dixit Vicarius: Nôsti Plato iussa Imperatoris, quomodò iubeãt intemeratæ eius leges omnes Christianos aut dijs sacrificare, aut vita priuari. Tu ergò quomodò audes hęc iussa euertere, & per inobedientiã eos etiã, qui tibi pãrẽt, euertis? Dixit sanctus Plato: Cognoui iussa Dei mei, sicut iubent eius intemeratę leges & viuifica p̃cepta, nẽpè dæmonum mysteria euertere, & ei soli seruire. Neq; enim est tibi nouũ & alienũ, excogitare tormenta: neq; rursùs mihi, mori ꝓ pietate. Tu enim iã sustulisti multos de medio, propter hãc confessionẽ: qui morte deuicta, iustitiæ acceperũt aduersùs coronã diabolũ.

Agrippinus autem cùm hæc audijsset, vt qui esset sæuus & belluinis moribus, & aduer-

sùs athletas pietatis supra modum efferatus, velutì quendam cædis reum, aut alicuius alterius magni criminis conuictum, postquàm ipse ab initio didicisset eius in Dominum nostrum Iesum Christum virtutem & fidem firmam & immobilem, iubet extensum sæuè cædi neruis bubulis. Quod cùm quamprimùm factum esset, & quatuor milites sanctũ verberarent multas horas, & defessi essent, alij autem duodecim milites ad id mutati essent, ne vlla quidem inuenta est macula in corpore sancti Platonis: adeò vt omnes quidem obstupefacti, supra modum admirati fuerint, & à se discesserint: ipse autem alacriùs & constantiùs perseuerauerit in confessione Christi, & per multas afflictiones contenderit ingredi in regnum Dei, in quem non cadit interitus.

Immaniter cęditur neruis boum.

Nihil lędit.

Dixit Agrippinus: Ego tibi consulo vt amico, vt mortem quidem declines, ad vitam autem accedas. Dixit sanctus Plato: Rectè admones, ô Agrippine. Fugio enim mortem æternam, & ad vitam me confero sempiternam. Dixit Agrippinus: Dic cacodæmon, quot sunt mortes? Dixit sanctus Plato: Duæ, vna quidem ad tempus: altera verò æterna. Ità etiam duæ vitæ: vna quidem breuis: altera verò sempiterna. Dixit Agrippinus: Dijs sacrifica, & declina cruciatus. Dixit sanctus Plato: Fac citò, ô Agrippine, id quod tibi videtur. Ego enim nunquàm sacrifico. Neque enim ignis, neque crux, neque ira bestiarum, neque ablatio membrorum nobis persuadent à Deo viuo deficere. Neque enim diligimus, quod nunc est, seculum: sed, qui pro me efmortuus & resurrexit, Christum.

Dupleꝛ Mors. Item Vita.

Redu it in carcerem.

His auditis, Agrippinus iussit eum reduci in carcerem: sequebatur autem multa turba Christianorum, propter eius sanctam & gloriosam confessionem. Fortis autem & magnanimus Christi Martyr Plato iussit sibi dari silentium: & postquàm ipsi cessárunt à tumultu, voce sublata dixit eis: Viri qui Christum diligitis, & estis amatores veritatis, non leui de causa adeo hoc certamen: sed propter effectorem cæli & terræ & omnium, quæ sunt in eis. Nè vos ergò conturbent, rogo, ea quæ fiunt. Multæ enim sunt afflictiones iustorum, & ex eis omnibus liberabit ipsos Dominus. Adeste decęterò, & confugiamus omnes simul ad portum, qui nullis agitatur tempestatibus, nempe Christum, & ad petram, quam magnus dixit Apostolus: Petra autem erat Christus. Nè ergò cedamus, ô dilecti, periculis, quæ suscipiuntur pro pietate: cùm sciamus, quòd passiones huius temporis non sunt dignæ, quæ conferantur cum gloria, quæ est in nobis reuelanda.

Psal. 33. 1. Cor. 10. Rom. 8.

Hæc ergò cùm dixisset Christi Martyr Plato, & turbis, quæ aderant, addidisset animum, & mentem eorum confirmâsset, ingressus est carcerem lætus & Deum glorificans. Ingressus autem, humì fixis genibus, Dominum precatus est, sic dicens: Domine Iesu Christe, omnium creator & opifex, & qui tua prouidentia curam geris vniuersorum, qui omnibus tuis famulis tolerantiam largiris & victoriam, mihi quoquè humilì & abiecto largire ad finem vsque tolerantiam: & emitte Archangelum tuum Michaëlem, vt me líberet à fallaci & malitioso serpente Agrippino: vt cognoscant omnes, non esse deos, qui fiunt per manus hominum: sed te solum esse Deum, qui es patiens & multæ misericordiæ, & glorificatus in secula, Amen.

Septem autem post diebus præsidens Agrippinus Vicarius in basilica ex aduerso Iouis, iussit sisti Martyrem. Dixit verò apparitor Vincentius: Qui non páret Imperatorum legibus, & vestris iussis repugnat, Plato, qui est defensor impiæ Christianorum religionis, stat ante tuum tribunal domine. Tunc Vicarius iussit diuersa & varia tormentorum genera ante ipsum statui: leberem æneum, sartagines ferreas, cãdentes crates, manus ferreas, catapultas, acutos obelíscos, vncos, rotas, & multa alia terribilia: exístimans infelix se per hęc esse territurum Martyrem, vt dijs eius sacrificaret: præcipuè autem Apollini, qui pellit ad interitum. & dicit ei: Ego quidem chariss ime Plato, contemplans tuam iuuenilem ætatem, & parcens flori tui corporis, & sciens parentũ tuorum nobilitatem, tibi consulo priusquàm rursùs incipiam te torquere, vt gustatis sacrificijs seruéris, & sis nobiscùm: hoc quoquè sciens, quòd nullus vnquàm vixit ex ijs, qui mihi non paruerunt: quomodò rursùs nullus ex ijs, qui mihi paruerunt, ei à me promissis bonis fuit priuatus. Ergò tu quoquè, ô optime Plato, si voluêris me audire, tanquàm patrem proprium, bonum tibi dantem consilium, habeo vnicam fratris mei filiam, eam tibi dabo in matrimonium,

Iudex vult terroribus frangere Platonem.

Vertitur ad blanditias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

valdè magnam ei tradens dotem,& te meum proprium vocabo filium. Beatus autem & reuerà fortìs athleta Christi Plato,ridens dixit: Miser & hominum inimice, fili diaboli,& administer satanæ: si vellem iungi matrimonio,& ducere vxorem,& degere in deceptione,implicatus fumo huius mundanæ vitæ, dignarérne vel in rerum mearum solicitudine accipere vxorem fratris tui filiam, aut tales habere ancillas, qualis est filia fratris tui, aut ea etiam meliores,vt ego eam ducam vxorem? Tunc satanæ scholasticus & administer patris eius diaboli, plenus omni vitio & repletus omni genere improbitatis,non secùs àc draco quispiam aut leo cędem cructans,gra-

Igne & virgarũ ictibus crudelissimè torquet S.Plato.

batum iussit afferri æneum,& in ipso deponi Martyrem: & sic ignem accendi,& fieri magnum aceruum prunarum, eumque aspergi oleo & resina & bitumine & cera, & cum cædi virgis subtilissimis:vt à plagis & igne nudata eius viscerum structura,ei intolerabile tormentum efficiat.

Cùm diù autem cęderetur Martyr,dixit Sophronius Commentariensis: Infelicissime,pàre magnificentissimo,& maximè suspiciendo Vicario, & dijs sacrifica,& nè malè moriaris,lucrifac.Quid contradicis? Non vides parata propter te tormenta? Dixit S.Plato:Ego totum meum corpus propter Christum tradidi. Cur ergò non desistis ô satanæ scriniarie,& inimice veritatis? Teipsum admone, vt ab errore desistas. Ego enim scio,quid mihi expediat, & nunquàm auertar ab hac confessione. Dixit Agrippinus: Quis est Christus, quem dicis? Non potest te viuum eripere è meis manibus non sacrificantem. Nunc ergò vis malè mori. Scias autem,quòd qui fuit crucifixus à Iudęis, non potest te seruare, etiamsi prestigijs tuis valdè confidas. Sin autem magno deo Apollini sacrificâris, & tuo sacrificio eum tibi placâris, potest te ab hoc,qui te detinet, candentis ignis grabato & dolore eripere.

Magna fortitudo martyris.

Sanctus autem Plato dixit: Nunquàm sacrificabo, nec Apollini, nec reliquis dijs tuis. Nam qui Apollo dicitur,pellit ad interitum: & omnes, qui in eum credunt,eodem peribunt interitu. Vis autem scire, ô stulte & graui corde, delire & mente capte,quòd non sunt dij,qui fiunt per manus hominum,sed aurum, & argentum, & ligna,& lapides formati varijs & diuersis coloribus? Qui oculos habent, & non vident: manus habent,& non palpant: pedes, & non ambulant: aures habent, & non audiunt: nares habent, & non odorantur. & vt semèl dicam, sunt opera fabrorum, & aurificum,& tornatorum, & lapicidarum. Isti enim, quos tu deos esse dicis, quomodò non possunt alicui benefacere, ità nec possunt vnquàm lædere eos, qui timent Dominum. Sunt enim nullo sensu præditi,vobis similes: & non sentiunt, nec cùm eis offertur sacrificium, nec cùm libamen,nec cùm eis vllus alius exhibetur cultus. Deus aũt, qui omnia fecit, & cælum extendit tanquàm pellẽ, & terram fundauit super aquas,qui potest animam & corpus perdere in gehenna: ipse in omnes dominatum obtinens,rationalia & incruenta suscipit sacrificia, quæ ex puro corde ei offeruntur:& quomodò non est absurdum, vt nos relicto effectore vniuersorum, sacrificemus lignis & lapidibus ratione carentibus,qui creati sumus ad Dei imaginem?

Psal.103. Matt.10.

Dicit Agrippinus: Miserere tuî decęterò ô miser: & si nolis sacrificare,dic solùm: Magnus est Apollo: & iubebo te auferri ab hoc graui ignis,quo vexaris, cruciatu, abique sospes & noster amicus.

Sanctus autem dixit Plato: Absit, vt ego ità meî miserear, vt meo parcens corpori, & parua accepta, vt tu censes, relaxatione, cum anima vadam ad gehennam ignis. Dixit Agrippinus:Rectè facis infelicissime,tibi mortẽ afferẽs,te hac suauissima volens luce priuare. Dixit Plato: Pro Christo mori, conciliat mihi regnum cælorum: non mihi autem solùm, sed etiam omnibus, qui ipsum timent. Ego verò tibi dico,quòd non possunt vincere, qui cum DEO conantur bellum gerere,& pietatis athletas diuersis tormentis subijciunt: quomodò rursùs nec qui CHRISTVM habent opem ferentem, possunt malos homines & DEO inuisos vincere propter insignem eorum malitiam. Quamobrèm dico tibi Tyranne,quòd neque vita, neque mors, neque gladius, neque fames, neque periculum, neque altitudo, neque profundum, neque vlla alia res creata potest nos separare à charitate DEI, quæ est in CHRISTO IESV DOMINO nostro. Ea de causa tu magis debes mihi parére,pollicenti fore,vt fruaris non rebus aliquibus caducis,& in quas cadit interitus, sed regno cælorum & vita æterna: quam habent, qui ad ipsum conuertuntur, vndè

Egregiè prę fidi martyr respondet.

Rom.8.

vndè aufugit dolor,tristitia & gemitus. Fac ergò, vt vana sit spes, quam in te habet diabolus,& discede ab hac insania,& rationali accepta dignitate, cognosce quisnam sit, qui omni carni vitam largitur. Sic enim eris admirabilis, traductus ab hac improbitate & ab errore, qui affert animæ exitium. Eos enim excipit,qui mouentur pœnitentia,Dominus noster Iesus Christus: qui vult omnes homines saluos fieri,& venire ad agnitionem veritatis: qui non vult mortem peccatoris & impij,sed vt conuertatur & viuat,ductus pœnitentia.

Esa.53. 1.Tim.2. Ezech.18.

Agrippinus autem his auditis,furore pércitus dixit: Amentissime,& à dijs aliene, & inimice Imperatorum, & legum euersor Imperatoriarum,eousquè processisti insaniæ & amentiæ, vt ad me vsque tuum errorem extenderes, & me à deorum benevolentia conareris abducere, & ad religionem Crucifixi traducere? Dixit sanctus Plato: Scio ego ô Tyranne, quòd tu non pàres meis admonitionibus: sed me vocas planum & prestigiatorem, quę quidem tu es: quoniam te admonui & consului id, quod est tibi vtile. Cæterùm sic meî quoquè memineris, quandò venerit tempus: quo tempore cum lachrymis recordaberis meę admonitionis,nec ea *ti*bi quicquam proderit ô infelix, sed in tartari profundo ibis ad supplicium æternum.

Fac ergò citò id, quod vis. Cordis enim tui oculos ità excęcauit *diabo*lus, vt non adspicias ad lucem Dei cognitionis: sed intuearis ad tenebras, vbi est paratus ignis æternus tibi & patri tuo satanæ.

Cùm tres autem horæ interceSSissent,& ipse depositus fuisset ex grabbato, corpus ità resplendebat sancti & beati Platonis, perindè atquè si ipse exijsset è balneo,& suauis quidam odor tanquàm vnguenti precioSi ex eo egrediebatur. Habebat enim Christi verum lauacrum, & precioSam & veram cognitionem, per quam bono odore implebat eos, qui aderant: & tota quę circunSistebat, turba DEVM glorificabat propter fortitudinem & tolerantiam beati Platonis, adeò vt ipsi dicerent: Verè est magnus Deus Christianorum. Tam multis enim tormentis subiectus à crudeli & immisericordi Iudice, non negauit sanctum & terribile nomen Christi: sed in pręclaro perSeuerans animi instituto,vicit insaniam Præsidis.

Nota rẽ admiratione dignam.

Agrippinus autem postquàm ei intolerabile & tale tormentum attuliSSet, dixit: Non tibi perSuaSit, ô Plato, grauiSSimum tormentum, quod tibi fuit illatum, vt dijs sacrificares? Sed si nolis sacrificare,solùm nega crucifixum,& te dimittam. Dixit sanctus Plato: O cor peruerSum,& mens extincta, & anima malis tradita, & quæ nihil cogitat,quod Deum deceat. Quid est,quod dicis? Qui mihi tot beneficia conciliauit,Seruatorem Christum negabo propter te,ô crudiuore & vindex simulacrorum, rerumque inanimarum & mutarum defensor, & patrone erroris, vt reddar miSer,tibi similis & iniquus? & non sufficit tibi solùm esse talem,sed eos etiam, qui iam relati sunt in numerum militum Christi, vis esse socios tuæ impietatis,in eadem via interitus studens eos supplantare, qui recta via ingrediuntur? Discede à me, qui operaris iniquitatem. Statuisti enim alios quoquè ad eam trahere. Confido autem in DEO meo,quòd non faciet sanctum suum videre interitum.

Dixit Agrippinus: Quoniam tuî sum miSertus,euaSisti inSolens ac contumelioSus, stulta loquens & emotę mentis. ego autem te citò tam grauibus afficiam supplicijs, vt ex teipSo mihi dicas: Da mihi,vt sacrificem. Egregius autem Christi athleta Plato dixit: Christus est Deus, & non est sanctum eius nomen negandum. Non est ęquum, vt ego relinquens fontem vitæ, colam dæmonia & libem lapidibus, quorum quidem mater est ars. Si enim non fuiSSent artes inuentæ ab hominibus, non eratis deos habituri, sed planè eratis futuri sine dijs. Tunc Agrippinus multa ira repletus propter fidutiam & dicendi libertatem Martyris, surrexit è throno suo: & quamcitiSSimè indutus fibulatorio,iubet sphęras accendi ferreas,& poni in eius mammillis. Ministri autem sa tanæ citò fecerunt ea, quę iubebantur. Sphærarum autem ignis fuit tanta vehementia, vt non solùm apparérent eius latera, sed etiam corrumperetur interna eius viscerum structura,vt per nares eius & cerebrum emiSSus fuerit fumus ex calore ei per sphæras accenso.

sphęrę igneę eius mammillis applicantur.

Beatus autem Plato,q iam à multis reputatus fuerat esse mortuus, dixit Agrippino: Parua sunt tua tormenta,ô potor sanguinis,& bestijs moribus similis, & sęue canis,si considerẽt ira tua & immanitas. Ira tua erit parua, tormẽta aũt tua sint magna.

Nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nam per tormenta, quæ mihi intentas, cognoſces potentiam CHRISTI, qui mihi fert auxilium.

Apparitor autem veniens prope ſanctum Platonem, dixit ei: Pâre ô homo iuſſis Imperatoris,& dijs ſacrifica,& lucrifac,nè malè moriaris. Non potes enim mortem effugere,niſi ea feceris,quæ à me tibi dicta ſunt. Qui autem erat verè magno & excelſo animo & verè Chriſti Plato,apparitorem quidem non paruis inceſſens contumelijs,ei os obſtruxit tanquàm malo conſiliario: interrito autem ſpiritu & animo immobili, & mente non perturbata,oculos in cęlum extollens,dixit:Dorſum meum dedi ad flagella,& genas meas ad alapas: faciem autem meam non auerti à dedecore ſputorum. Nè diſcefferis à me Domine,quoniam afflictiones propè: nè fortè dicant gentes,Vbi eſt Deus eorum? Tibi ergò placeat,ô Domine Ieſu Chriſte,vt ego famulus tuus,perfectè aduerſarij effugiens tyrannidem,cum audacia & fiducia ſiſtar ante tuum tribunal terribile,hoc pulchro confecto certamine. Te enim decet & in eccleſijs & in omni loco tuę dominationis gloria, honor, potentia & maieſtas, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum. & cùm multi audijſſent,Amen, motus eſt locus baſilicæ: & ne ſic quidem intellexit miſer Agrippinus, quòd Chriſtus ei ferret auxilium, ſed dixit ei: Impie,cur es adeò emotæ mentis, & non parcis tuo corpori, cùm id videas varijs modis tam acerbè cruciari? Pâre ergò mihi, & ſacrifica dijs intemeratis, nè malè moriaris. Sanctus Plato dixit: Dixi tibi ſæpè, quinetiam nunc tibi dico, me eſſe Dei cultorem,nec vt eius decreta deſeram,me poſſe in animum inducere, nec vt eos adorem,qui temerè nomen habent deorum,ſunt autem adulterina & execranda ſimulacra. Sed non ceſſabo in dies aſſiduè Deo meo procidere & eum orare, vt ſalutem ab eo conſequar. Tu autem Agrippine Tyranne,vanis affixus ſimulacris,& à patre tuo ſatana priuatus mente, quæ te trahebat ad Dei cognitionem, & totus redactus in eius poteſtatem, & ad viam vitæ nolens aſcendere, in æternum puniēris à DEO, qui mihi fert opem. Quem contumelia afficiens, eius ſeruos varijs tormentis ſubijcis, exiſtimans te mutaturum eorum bonum in DEVM propoſitum.

Inuictus S. martyris animus.

Iſa.50.

Agrippinus dixit: Vide Plato, quàm multa ſiui te nugantem ſtulta dicere. Sed etſi ſis indignus noſtris ſermonibus propter tuam audaciā & cor immutabile, audi quod tibi dico: Sæpè audiui multa eiuſmodi ab ijs,qui confitentur Galilęum,nec vllus receſſit viuus à meis manibus,niſi perſuaſus ſit & ſacrificârit. Si ergò non vis mihi morem gerere,& dijs ſacrificare, vide quid ſis paſſurus. Te enim multa manent tormenta, ſi non audiueris me tibi conſulentem.

Sanctus autem Chriſti Martyr Plato dixit: Infelix & inhumane,& homines habens odio,& author ac princeps omnis iniquitatis, à Deo aliene & miniſter ſatanæ, & hęres ignis gehennæ,& digne omni ſupplicio,non me terrent tua verba,nec minæ mihi perſuadent. Meus enim Dominus Chriſtus pro me ſuum effudit ſanguinem,vt mundum redimeret ab omni iniquitate: quanto magìs nos peccatores debemus pro ipſo mori,vt vel per hoc grati & beneficij memores conſpiciamur Domino noſtro Ieſu Chriſto?

Prędara vox martyris.

Vicarius autem Agrippinus cùm hæc audiuiſſet, & magno furore eſſet pércitus, iuſſit eum cędi loris,dicens: Videamus an Deus ſit ei opem laturus, in quo ſperans, imperatorias conſtitutiones contemnit & noſtra iuſſa. Sanctus autem Plato, his auditis, dixit: Impudentiſſime & ſceleratiſſime canis, nouorum tormentorum inuentor & excogitator Agrippine: conuenienter enim tuo animi ſtudio & inſtituto fuit ab initio tibi nomen impoſitum. Es enim agreſtis quidam lupus, & effrenatus tanquàm equus indomitus,eos prędipitans, qui ſequuntur impudentem & ſceleratam tuam mentem. Miſer & infelix, es ne adeò ſtultus & inſipiens, & excęcatus à patre tuo ſatana? Non vides, quemadmodùm Chriſtus mihi in prioribus adfuit tentationibus? & nunc quoquè adeſt, leuans meos labores,& curans plagarum notas, quæ à te mihi imprimuntur: & vt ſemèl dicam, nunquàm reliquit eos, qui ipſi ſeruiunt. Fac ergò quamcelerrimè ea, quæ tuo ſedent animo: vt per tormenta, quæ mihi inferuntur,& indignas plagas,cognoſcas CHRISTVM mihi opem ferre, qui à tua, quæ cum DEO pugnat, lingua nunc afficitur contumelia. Ego

Cędituř loris.

Ego enim ſemper habens opem,quæ ab eo mihi fertur,non timebo tuas minas,neq; varios tuos cruciatus.

Miniſtri autem ſatanæ citò fecerunt imperata, & quamprimùm tanquàm inanimam eum tangentes ſtatuam,ſancti membra conſcindebant immiſericorditer, incipientes ab humeris. Sanctus autem Plato dicebat: Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi. Omnes autem, qui eum adſpiciebant, ęgrè ferebant propter ei illatum cruciatum. Erat cm Agrippinus ſupra modum inhumanus & planè ferus. Egregius verò Chriſti athleta Plato, tanquàm turris quædam, quę pulſatur, inconcuſſus manens & immotus propter ſuam fidem in Chriſtum, in ſomnis quodammodò torqueri videbatur. Hoc enim tormentum non formidans, neque ab eo obſtupefactus, non ſolùm puſillo & abiecto animo non ceſſit: ſed ſe oſtendens magnanimum, lorum vnum è ſuo latere euulſum ex ijs, quæ lictores ex eius corpore abſcindebant, proiecit ante tribunal Iudicis,dicens: Inhumaniſſime & omnibus feris ſęuior, eſtò, cor tuum eſt adeò excęcatum, vt Deum non agnoſcas, qui ad ſuam non nos fecit imaginem: quomodò non miſereris corporis,eiſdem, quibus tu,obnoxij perpeſſionibus,quod membratim conſcinditur: ſed tibi eſt voluptati membrorum meorum diſſectio? Hęc autem dico, non vt qui fugiam mori pro pietate, ſed crudelitatem tuam & inhumanitatem reddam omnibus manifeſtam. Ego enim propter Chriſtum meum lubenter patior omnia mala, quæ mihi à te inferuntur, & lubenter ſuſtineo dolorum acerbitatem, vt in futuro ſeculo æternam inueniam requiem. Tu autem, ô crudeliſſime & immaniſſime, accepta pelle mei corporis, eam habe teſtem tuæ impietatis, quæ te mittit ad æternum,& quod nunquàm deſinit,ſupplicium, cum ſimulacris tuis & dæmonibus.

Videť quaſi in ſomnis torqueri.

Dixit Agrippinus: Cur es inſipiens,& odio habes tuum corpus, ô Plato, & non curas, quòd inteſtina tua per tua latera feruntur cum ſtercore: ſed adhuc nunc quoquè es nullo ſenſu prędituſ? Præter hæc autem non contentus ijs, quæ dicta ſunt, non ceſſâſti nunc deos inceſſere contumelijs, & venerandum meum iritare iudicium.

Vide ſæuiſſimũ Tyrãni ſuppliciũ

Sanctus Plato dixit, ſubridens: Si ego, qui tot cruciatus & ſupplicia ſum à te paſſus, contumelioſus vocor & maledicus: tu qui ea mihi infers, num & factis debes dici parricida, & verbis maledicus? Dixit Agrippinus: Deos & Imperatores iam ſæpè multis affeciſti contumelijs,& ad iram me non parùm prouocas. Scio autem te hoc facere, vt te quamprimùm occidam. Ego autem tibi tormenta inferam acerbiora, & te per partes conſumam,niſi mihi paruëris, & intemeratis dijs ſacrificaueris. Sanctus Martyr Chriſti dixit Plato: Sæpè tibi dixi, & rurſùs dico, & non ceſſabo dicere: Nè minare verbis,ſed re ipſa in me oſtende tormenta: vt cognoſcaris faciens voluntatem patris tui ſatanæ & tui Imperatoris. habes enim, vt priùs dixi, poteſtatem mei corporis, animæ autem Deus.

Psal.39.

O egregiũ Chriſti athletam.

His auditis,dixit Agrippinus: Iam experientia cognouiſti per tormenta, quòd nec Philoſopho quidem Platoni peperciſſem propter deorum benęuolentiam, timens iuſſum Imperatoris. Sanctus Dei Martyr Plato dicit: Cognouiſti iam tu quoquè ô Tyranne experientia per tormenta,quæ mihi à te ſunt illata,quòd corpori meo non parco propter pietatem in Deum meum, timens iuſſum Regis cælestis. Agrippinus autem cùm hęc audiuiſſet,& fuiſſet magno furore pércitus,iuſſit eũ in ligno ſuſpendi tandiù cędi, donèc omnes eius carnes ſimul cum ſanguine in terram effundantur.

Immaniſſimè verberaťe

Præco autem magna voce clamabat: Sacrifica Plato,& ſoluéris à vinculis. Cùm verò ſanctus Plato negaret ſe ſacrificaturum,iuſſit Tyrannus vncis ferreis eius genas diſcerpi ac laniari. Adeò autem ſunt laniatæ, vt facies hominis non cerneretur amplius,propterea quòd eſſent eius oſſa planè nudata.

Geneſace. ranť vncis ferreis.

Poſtquàm autem iuſſit Agrippinus eum de ligno deponi,dixit ei: Infeliciſſime,quid decęterò expectas,cùm ſit tota tua caro excoriata,& nudata ſint oſſa? Morem mihi gere,& ceſſa ab hac vana philoſophia, & dijs ſacrifica, & nè perſiſtas in hac verborum contentione, nè malus malè pereas. Dixit Martyr: Quid expectas, ô Tyranne, à me aliud audire, niſi fidem DOMINI noſtri IESV CHRISTI? Carne enim mea excoriata & nudatis oſſibus, adſum, vt vides, cum maiore audacia.

Si

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si ergò tibi restat aliquid aliud, quod mihi debet fieri, fac citò quod vis. Tunc impius Agrippinus Martyris admirans fortitudinem, iussit eum rursùs suspendi in ligno, & vehementer eius cædi vlnas & femorum eius latitudinem. Ità fecerunt lictores, eum cędentes spatio trium horarum. Dixit autem sanctus Christi Martyr: Leuaui oculos meos in montes, vndè veniet auxilium meum. Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram. Dixit Agrippinus: Impie & à beneuolentia deorum aliene, quoniã dedi tibi fidutiam, non te puniens, vt par erat, audes nunc loqui, violans iussum Imperatorum? Liba ergò dijs, & te dimittam. Dixit sanctus Plato: Si nos, qui piè Deum colimus, punimur, vt qui existimemur impij: vos qui Deum abhorretis, & corpus, quod est ijsdem, quibus vos, obnoxium perpessionibus, immisericorditer & indigné cæditis: quomodò damnabimini in iusto Dei iudicio, in die, in qua iudicabit DEVS occulta hominum? Dixit Agrippinus: Fero te loquentem audacter & confidenter: miserere, ô charissime Plato, tuæ florentis ætatis. hoc enim tibi dedit fortuna, quę eiusdem nominis. adspicio enim te talem esse futurum, qualis ille fuit sapientissimus Plato. Nam cùm fuisset princeps philosophiæ, deorum dogmata constituit. Quamobrèm benignè tecùm loquor, & consulo vt sis benignus in deos: & leges suscipias, quas ipsi tulerunt Imperatores, & meis pareas admonitionibus. Si mihi autem non paruèris, scias apertè, forè vt ego te cogam hoc facere diuersis & acerbis supplicijs, vt qui falsò sis appellatus Plato: eius, inquam, nomine susceptо, qui inter homines maximam sibi parauit philosophiam, cùm tu in deos ingratus euaseris.

Eius vlnę & femora cędũtur diutissimè. Psalm. 120. Rom. 2.

Christi autem verus ac germanus miles Plato dixit: Valdè magnum solœcismum admittis ô Agrippine, errans in veritate. Nam cùm pater tuus satanas ab initio fuerit pernicios us, meritò tu quoquè, qui es eius minister, facis ei similiter, & te in eius exerces actionibus. Dæmonum enim fortunam inuehis in homines Christianos, qui nec ferre quidem possunt audire aliquid eiusmodi. Sum ergò eiusdem quidem nominis, cuius Plato: sed non sum ijsdem moribus præditus. Quos enim mores non coniungunt, ne nomen quidem eos conciliat, neque locus copulat, nisi solùm pietas. Quamobrèm nulla in re ei similis sum Plato, prę terquàm in solo nomine: hoc autem mihi piam mentem nunquàm poterit lædere. Et ego quidem exerceo cam, quæ est in Christo, philosophiam: illius autem philosophia, est apud Deum meũ stultitia. Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum abolebo. Nam deorum dogmata, quæ ille, vt dicis, posuit, sunt falsæ & fictæ fabulæ, quæ adumbrantur deceptione dęmonum, qui animis afferunt interitum, & verborum astutia vestras mentes excęcantes, abducunt à simplicitate fidei, quæ est in Christum.

1. Cor. 1. Isaiæ 29.

Postquàm autem cessâsset loqui Martyr, eius quidem respõso obstupefactus Agrippinus, mansit mutus, non valens ei respondere. Cùm aurem paulopòst iussisset eum de ligno deponi, aggressus est eum rursùs blandis verbis admonere, sic dicens: Ego decęterò ô Plato, quòd ad te quidem attinet, sum planè animi dubius, nec scio quid debeam facere. Qui itaque te multis affeci cruciatibus, nec quicquam effeci, & adhibui blanditias, & hoc nihil profuit: nunc statui aliquot dies tibi concedere. Fortè cùm sic agnoueris id, quod est tibi vtile, hanc tuam relinques peruicaciam, & accedes ad deos, qui vniuersum orbem terræ administrant: & liberaberis à grauibus tormentis, quæ te circunsistunt.

Rursùs in carcerẽ adducitur. Deut. 8.

Hæc cùm dixisset, iussit eum reduci in custodiam, iubens Commentariensi, quotidiè ei dare vnciam panis & potum aquam, & prohibens, nè ab vllo videretur. Verebatur enim, nè quis ex ijs, qui ad ipsum attinebant, ei daret alimenta: ignorans studium, quòd non in solo pane viuet homo, sed in omni verbo, quod exit per os Dei. Sanctus autem Plato transegit decem & octo dies in custodia: & vt in ipso quoquè impleretur id, quod scriptum est, Iustus ex fide viuet: noluit à Commentariensi, panem omninò aut aquam accipere. Sciebat enim, quòd qui Danieli misit nutrimentum, qui erat in medio leonum, ipse ipsum quoquè nutriet in custodia. Postquàm autem custodes eum viderunt nihil sumere, veriti nè interiret à fame, eum hortabantur dicentes: Comede ô homo, nè fortè veniamus in periculum, si tu nolis quicquam gustare eorum, quæ tibi à nobis offeruntur. Beatus autem Plato dixit: Nè existimetis, ô fratres, me moriturum propterea, quòd non comedam. Vos enim nutrit panis, me

Habac. 2. Dan. 14.

Nihil comedit in carcere.

me autem verbum Dei permanens in æternum: & vos quidem satiant carnes, me autem puræ preces. Vos lætificat vinum: me autem Christus, vera vitis patris, qui non cadit sub adspectum. Vos expectatis audire laudem ab hominibus: ego autem vocem Dominicam in die iudicij, qua dicet redemptor mundi Christus: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum ante mundi constitutionem.

Iohan. 15. Matth. 25.

Post dies autem aliquot præsidens Agrippinus in basilica, iussit sanctum Platonem ad ipsum duci è custodia. Cùm autem ductus esset, dicit ei: Pare mihi decæterò, & dijs sacrifica, & lucrare, nè malè moriaris. Dixit sanctus Plato: Mihi viuere, Christ°: & pro ipso mori, & lucrum & gloria. Fac ergò mihi citò, quod velis. ego enim nunquàm sacrificabo simulacris inanimis. Tunc cùm vidisset Agrippinus fidem eius immutabilem, tulit in eum sententiam, vt caput ei amputaretur. Cùm ergò eum accepissent lictores, abduxerunt extra ciuitatem in loco, qui vocatur Campus. Stans autẽ sanctus Martyr, rogauit spiculatorem, vt ei parùm spatij concederet ad orandum. Qui sublatis in cælum suis oculis, Dominum orauit, dicẽs: Ago tibi gratias Domine Iesu Christe, quòd sancto tuo nomine protexisti me seruum tuum, & dedisti mihi gratiã, vt perfectè eusdem confiterem pro te susceptі certaminis. Et nunc rogo te, susci pe in pace animam meam: quoniam es benedictus in secula, Amen. Tunc cùm collum suum extendisset, dixit spiculatori: Fac ô amice id, quòd fuit tibi imperatum. Spiculator autẽ eum gladio percutiens, abscidit eius sanctum caput: & statìm tradidit Domino suum spiritum. Preciosæ autem & sanctæ beati Platonis reliquiæ, acceptæ à Christianis, depositæ fuerunt in eodem loco, qui dicitur Campus. Cõsummatus autem fuit sanctus & gloriosus Christi Martyr, Plato beatissimus, mẽsis *Nouembris decimooctauo, regnante Domino nostro Iesu Christo: Cui gloria & potentia in secula seculorũ, Amẽ.

Caput ei amputatur.

VITA S. VVANDREGISILI ABBATIS, A QVODAM EIVS, VT EQVIDEM SENTIO, *propè æquali conscripta.*

PROLOGVS.

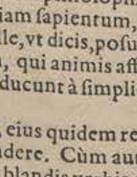

D summam Dei laudem & honorem de beati Vuandregisili Abbatis vita laudabili & sancta conuersatione tractaturi, sancti spiritus gratiã, qui etiam in rebus minimis inuocandus est, imploramus: vt qui eum in contemptu seculi & suijpsius abnegatione præuénit & prosecutus est, ipse nos quoquè in hac recitatione præuenire dignetur & subsequi, & efficiat nos idoneos tantæ historiæ relatores. Nihil enim dignũ Deo dicitur sine eo, neq; etiam ipse sine so inuocatur: cuius nimirũ dona sunt, si quis meretur omnipotentis opera denunciare, & ipsum in sanctis suis magnificare Deũ. Et primùm quidem hunc Dei dilectum, exemplar nobis & speculum proponamus, & formam in eo Apostolicam, & vitam in terris Angelicam veneremur, atq; inquãtùm possibile est, boni æmulatores idipsum imitemur. Cùm enim magnum sit & valdè bonum, Sanctorum merita prædicare, & extollere virtutes, ipsas vtiquè virtutes ambire, imitando acquirere, reuerà optimum est & præcellens. Vtrunq; tamen & cælitùs datur ex eis, quibus vult, & diuidit singulis, prout vult. Nunc igitur quæ ad communem ædificationem pertinent, quæque deuotis auditorum animis prodesse ad imitandum possunt, de vita & meritis tanti Comitis, tamq; glorioſi principis aggrediar, cætera, quæ mundi fuerunt, gesta videlicet fortia, ad terrenam dignitatem atq; vulgarem militiam pertinentia, quanuis inclyta & relatu digna in memoria æterna, non tamen silentiò præterire decreuimus, gestis tantùm spiritualibus ex parte recitandis calamum applicantes: vt iamnunc ad ea, quæ religio beati viri & sanctitas exposcit, manus laborare incipiat & calamus, de ortu eius & generis nobilitate, quod de sanctis magnisque viris plerunquè requiritur, breuiter annotando.

Præclarum est, Sanctorum prædicare virtutes: præclarè, imitari. 1. Cor. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITAE HISTORIA.

IVLII. 22.

Ræclarus atq; glorioſus vir Domini Vuandregiſilus, cognomento Vuando, ortum inclytæ natiuitatis in Virdunenſi regione ex nobilibus atque religioſis parentibus eo tempore, quo ſceptra regni Francorum fortis rex Dagobertus honeſtè gubernabat, habuiſſe dignoſcitur. Denique genitor eius Vualtchiſus nomine, ex nobiliſſima proſapia ortus, conſobrinus fuit * Pipini excellentiſſimi principis Francorum. Et vt eiuſdem ſancti viri claram originem altiùs promam, cùm eſſet à nobiliſſimis ac ditiſſimis parentibus editus, non minùs nobilem ſe ſplendidæ vitæ meritis ac piæ conuerſationis aſſiduis exemplis præbebat.

Eius pater.

Educatur apud Dagoberrum regem in rebus militaribus.

Cumque adoleſcentiæ polleret ætas in annis, ſub iam dicto rege Dagoberto militaribus geſtis ac aulicis diſciplinis, quippe vt nobiliſſimus, nobiliter educatus eſt. Et creſcentibus ſanctæ vitæ moribus, cunctis mundanarum rerum diſciplinis imbutus, ab eodem rege Dagoberto comes conſtituitur palatij. Quo gradu paululùm adminiſtrato, ardore parentum honoribus plurimis, vt ſeſe habet ſecularis rei dignitas, valdè ſublimatus, etiam diſpoſitioni rerũ plurimarum non mutò pòſt mancipatur. Suſcipiẽsque hoc officium, exercebat cum pietatis ſtudio adminiſtrationem ſibi commiſſam.

Fit Comes palatij.

Mente ſemper cæleſtia tractans, optima principum iuſſa magnificè adimplebat, reddens, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Eratque liber ad arguendum eos, humilis ad obediendum: regi Apoſtolico iuſſu ſubiectus, Chriſto deuotus. Erat in fide firmus, in bonis operibus promptus, in ſermone veriſſimus, in iudicio iuſtus, in conſilio prouidus, in bonitate conſpicuus, in charitate præclarus. Arguebat ſubditos clementer, tolerabat patienter. Erat in eo in cunctis operibus diſcretio, & imitabilis erga omnes dilectio. Euoluto autem tempore, parentum hortatu, licèt inuitus, quandam ſibi deſpondit puellam, nobiliſſimis natalibus procreatam: ſolenniquemore caſtas celebrans nuptias, virginei floris immaculatum adeptus eſt torum.

Matt. 22.

1. Pet. 2.

Catalogus virtutum eius.

Deniquè ſuadebat ſuæ coniugi virginitatem integram cuſtodire, caſtitatiſq; munere angelicarum virtutum promereri conſortium. Illa verò hac prudenti admonitione roborata, ac ſuperno illuſtrata lumine: Quæſo, inquit, nobiliſſime virorum, vt quæ ore promis, explere properes actu, & temetipſum à ſeculi curis exuas, meque ſimulam tuam caſtris committas regis perpetui. At ille exultans eius laudabili deuotione, gratiarum actiones bonorum omnium inſpiratori hilariter perſoluit. Fit itaque ex vtraque parte, magnificè Chriſto donante, ſaluberrimus caſtitatis conſenſus. Ipſe Clericatûs habitum ſumpſit, ac coniugem ſuam velo piæ religionis opertam, ſanctimonialium monaſterio ilicò tradidit ſociandam. In quo viriliter, ſuîmet cuſtos, caleſtem imitabilis vitæ peragens, triumphum Domino reportauit: taliſque eius cernitur conuerſatio, vt ad declaranda ipſius merita, plurimæ à Domino per eam patratæ dicantur virtutes.

Cum ſponſa nobiliſſima ſeruat corporis integritatem.

Fit Clericus: ſponſa, ſanctimonialis.

His ità ſe habentibus, ad ſancti viri opera & virtutes enarrandas ſtylum vertamus. Cùm adhuc in laico habitu degens, iter carperet ſtipatus obſequijs ſuorum, diuertit in locum quendam ſuo itineri congruum: vbi ſeditioſum vulgus in iniuriam ſancti turi totis furoris facibus exarſit. Nam ſtoliditate & rabie barbarica concitati, nihil ſu à belluis diſcrepantes, in virum Dei cum turba irruunt ſuorum: vbi non minimum humani ſanguinis fuſum fuiſſet, nisì interceſſio ipſius & virtus Chriſti miſericorditer adfuiſſet. Ipſe enim ab illo popoſcit auxilium, cui dicitur: Tu es refugium meum à tribulatione: orationem pro gladio ſumens, clypeum diuinæ miſericordiæ poſtulauit. Nec defuit diuinum, vbi humanum deerat, auxilium. Deniquè turba prauorum hominum ità ſtetit immobilis, vt propiùs accedere non valeret, Chriſti ſcilicet retenta virtute. Statimque ipſa concertatio & rixa in admirationem intuentibus vertitur, ità vt oratione viri Dei ſoluerentur pariter & ſaluarentur, ac pacati abſcederent, qui ſeditioſi aduenerant. Nec mirum videri debet, quandò illic filius pacis aderat, quò diu tigantes omnipotens Deus eius cauſa ad concordiam reuocauit. Exindè cœpit magis

Pſal. 31.

Precibus ſiſtit tumultuantes.

gis magisque diuino igne ſuccendi, atque contemplatiuæ vitæ alta rimari, Deumque glorificare ſimul & laudare, dicens illum ſuper omnia toto niſu diligendum, qui vbique iuſtè fuerit inuocatus, præſens ſit exauditor, ſecundùm illud prophetæ dictũ: Cum quæſieritis me in toto corde veſtro, inueniar à vobis. Adeò verò ſeipſum pro- Iere. 29.
pria diſciplina coërcebat, vt iam quaſi futurã olim paſtoris ſpeciem ſuis in geſtis præſignaret, vt irreprehenſibilis in templo Chriſti præpararetur ſacerdos. O perfectiſſimum laicum, cuius imitatores ipſi eſſe ſacerdotes deſiderabant. O mentem ab omnibus prædicandam, cui non fuit aliud viuere, nisì Chriſtum cum dilectione timere, & cum timore diligere.

Poſtquàm autem, vt ſuperiùs indicatum eſt, ipſe vir ſanctus mũdi huius oblectamenta deſeruit, oprabat in ſancto cœnobio diuinæ inſiſtere philoſophiæ, ac monaſticæ regulæ venerabilem animum tradere informandum. Ac primùm in loco, qui dicitur Mons Falconis, cum viro ſancto, nomine Baltfrido, non multum temporis habitauit: cuius actus & vitam in geſtis de eo ſcriptis, ſi qui nôſſe velint, facilè reperiẽt. Viuit in monaſterio

Forma corporis eius.

Erat autem idem vir Domini Vuandregiſilus, ſtatura mediocris, quæ honeſtam non excederet formam, oculis vigilantibus, facie candida, manibus prolixis, omniq; corporis forma decorus pariter ac iucundus. Qui omnes facultates ac prædia ſua partim monaſterijs perpetim poſſidenda tradidit: partim precium ex ijs accipiens, indigentibus larga diſtribuit manu. Sicque exutus ſeculi curis atque impedimentis, liber & nudus cum hoſte verſuto certare contendit. Deniquè hoſtis inuidus, eius inſuperabilem conſpiciens deuotionem, nitebatur omnibus modis impedire pios eius actus & ſtudia. Ac primùm regis animum & procerum illius aduersùs eum commouit, ſcilicet vt paulſus à ſancto loco, habitum compelleretur recipere ſecularem. Sed ipſe indeſinenter precibus inſiſtens, diuinis armis inimici euacuabat molimina.

His temporibus rex inclytus Dagobertus, amator videlicet Dei ac Sanctorum, eccleſiarũ atque monaſteriorum venerabilium ſtrenuus fautor pariter & fundator, ac proprij regni fortiſſimus defenſor & propagator inuictus, ſceptra Francorum prę- clarè moderabatur, hoſtibus vndiquè ſuæ ditioni ſubactis. Et quia præfatus vir Domini in eius aula nutritus, & ſuis fuerat olim miniſterijs aſſcitus, nitebatur ei è ſuorũ conſilio moleſtiam inferre, quòd ſine eius permiſſu habitum mutâſſet, ac monaſticæ religioni mancipâſſet. Itaq; eum accerſiri quamprimùm iuſſit in aulam ſuam. Ipſe autem auxilio Dei fretus, qui ei ſemper opitulari præſens ſolebat, reminiſcens etiam illius Apoſtoli Petri: Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſiue re- 1. Pet. 2.
gi, quaſi præcellenti, licèt nolens quidẽ, in palatio ſeſe exhibuit obtutibus regis. Cùm autẽ iuſſus regias, licèt animo reluctante, properaret ad ædes, ante fores palatij quendam pauperculum ſubitò offendit cum vehiculo, quod ei ſola erat domus, luto immerſum. Cumque omnes miſerum præterirent, aut etiam aliqui comprimerent, intellexit vir ſanctus mercedem ſibi ex hoc reſeruari, ſi indigenti atque humì depreſſo miſericordiam exhiberet. Cernens etiam crudelitatem, quam operabantur tumidi, de equo, cui ſedebat, cum grauitate deſcendit, & pauperi manũ porrigens, ſimul cum ſuſtro eum de luto leuauit. Tunc quidam ſtolidorum perſpicientes, vt de ſubleuatione iacentis cœnoſum geſtaret amictum, vanæ gloriæ & temeritati, more inuidorum phariſæorum, deputabant. Ille verò ſoli Deo placere deſiderans, vituperia improborum floccipendit, ſed humilis humilem magiſtrum imitabatur, qui in Euange- Matth. 10.
lio dicit: Si patremfamiliãs Beelzebub vocauerunt, quanto magis domeſticos eius? Officiosè ſuã operam nauat pauperi.

Cum ſic autem illatum ſibi pro pietate opprobrium æquo animo exciperet, extemplo cælitùs niueo eſt indutus amictu: id eſt, Angelus veſtem illius diligenter emundans, candidiorem, quàm antecà fuerat, reddidit. Poſteà autem perueniens in domum regiam, ſtabat in cõſpectu regis & procerum illius, quaſi agnus in medio belluarum. Porrò Dominus cuſtos & rector omnium placentium ſibi, ab hoſtium leſione cum eorum ac munitum vbiquè reddebat: omnibusque liquidò patefactum eſt, cum fidelissimum Dei eſſe famulum, qui cunctam huius mundi gloriam pro expectatione caleſtis futurorum. Et præcepit rex, vt nemo illi moleſtus eſſet, ſed pro voto animi ſui diuinis ſeruiret mandatis, & propoſiti ſui obſeruantiam, nullo reſiſtente, ſeruaret. Dagobertus rex cũ vindicat ab æmulis.
Siſque regia authoritate ſecurus, de reliquo ad dilectæ habitationis locum reuer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quo loco nõ multò pòst occasione quadam relicto, in Elisgangium commigrauit territorium, vbì & monasterium struxit pro temporis opportunitate in possessione propria. Ibì nanque beatus Vrsicinus requiescit venerabiliter humatus. Monstratur verò eo in loco vsque in præsens viri Dei Vuandregisili grabatus, vbì quieti membra dare post prolixam vigiliarum instantiam & afflictionem solitus erat. Illic nanque iejunijs, vigilijs & orationibus frequenter insistens cælestis tyro, fortissimus efficitur miles. Quòd si nonnunquàm diuinis vacantem laudibus somnus importunus DEI hominem oppressisset, nudis pedibus & simplici veste tantùm contentus, super humi stare, ac poplitibus flexis orare solitus erat. Tali laboris afflictione detentus, adeò fuit attenuatus & exhaustus, vt vix membra confecta posset erigere. Cernens autem hostis antiquus insuperabilem viri Dei constantiam, ad tentamenta fortiora illicò se contulit excitanda, plurimasque ei inquietudines & visibiliter, & per soporem sæpiùs ingessit: ità vt in effigies bestiarum, aut volucrum, siue serpentium se illudendo transformaret, & eius adspectibus terribilem se præsentaret. Vir quoquè Domini intrepidus illius multimoda nocendi argumenta, suggestionesque lethiferas, per sanctæ Crucis vexillum, & rigidam abstinentiam iugemque orationẽ, diuino per cuncta fultus solatio, conatus eius irritos viriliter efficiebat.

Extruit monasterium, & in eo moratur.

Infestatur à dæmone.

Arma eius contra dæmones.

Sed cùm anguis lubricus se conspiceret à viro Dei vbiquè superari, adhuc maiora inquirit & adhibet artium suarum exitiosa machinamenta. At contrà in viro Dei tantus inerat fidei feruor, & insatiabilis erga Dei cultum ardor, vt quo plures ille sua calliditate ipsi irrogâsset molestias, eo crebriores sibi optaret afferri. Cùm nocte quadam vltra solitum somno indulsisset vir Dei, ilicò adfuit hostis, & illudens, ait: Tu vigilantior hac nocte fui. Tunc vir Dei: Non dubito, inquit, in ruinam aliorum & cumulum tuæ damnatiõis te vbiquè esse peruigilem. Sed certè domabitur caro, quæ me ad hanc impulit torporis inertiam. Exurgens itaque à desidia somni, accipiebat armaturam Dei, taliaque promebat: Tu quidem, qui idem ipse es semper custos tuorum, non dormitans in æuum, indigno famulo tuo miserator adesto. Cumque peragerent tempus hyemis asperitas esset, sub diuo in medio niuium & glaciei, Dauidicam extemplò musicam, flens & longa trahens suspiria, Domino deuotissimè deprombat. Sed & adeò in iciunia incumbebat, vt tota hebdomada, exceptis prima & quinta sabbati, escam minimè sumeret. O quàm magnificum & laudatissimum bellum, quod indesinenter probatissimus Domini miles gerebat aduersùs hostem antiquum. Vestis dignissimum, in quo Dominus habitaret, templum, iciunijs mundum, orationibus comptum, puritate conspicuum, vigilijs exornatum. Cuius quidem in mente virtutum omnium decorem, & valdè sobrium sibi Sapientia collocauit domicilium.

Mira inedia eius.

Quadam nocte iuxta morem cilicio obuolutus, in cella dum ad refocillandum quietì membra dedisset, Angelico ductu in monasterium, quod vocatur Bobium, fertur in Italia, perducitur, ostensæq; sunt ei eiusdem loci habitationes. Expergefactus autem à somno, intellexit hoc oraculum diuinitùs agi, seque ad hoc commoneri, vt ob gratiam vitæ contemplatiuæ atque arctioris continentiæ semitam exploranda talia inuiseret loca. Memor itaque Dominici præcepti, quo ait: Nisì quis renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus: surgens reliquit omnia, quæ oneri sibi videbantur, quatenùs ab vniuersis exutus, mãdatorum Dei tutiùs curreret viam. Adunatoq; fratrũ omniũ cœtu, orat vt imminenti itineri, eorũ intercedentibus precibus, iuuamen cunctipotens clementer tribueret. Sicque valedicens eis, cum tribus pueris & asello dispositum arripuit iter: ouansque peregrinationem optati laboris aggressus, Alpium iuga transgreditur, atque Italiam ingrediens, ad Bobiense cœnobium, velutì reuelatione didicerat, accedit: quod beatus pater Columbanus Scotici generis, laudabilibus gestis florens, cùm à rege Theodorico Gallia expulsus esset, atque ab Agilulpho Longobardorum rege Italia magnificè susceptus, eius permissu ædificauerat. Quem locum veterum traditione *Bonæum nuncupabant, propter riuum eius nominis illic manantem, amnemque alium, quem Trincam vocant: ad quem olim Annibal hyemans, hominum, equorum, elephantorũ damna non minima sensit. Hunc ergò locum beatus pater Vuandregisilus adiens, qui à discipulis præfati Columbani tunc temporis incolebatur, aliquantispèr inibi commoratus est. Cùm autem vidisset cuncta loci eius habitacula, apertissimè intellexit, antea sibi

Spiritu perlustrat Bobiense monasterium. Luc. 14.

Venit ad Bobiense cœnobiũ.

*Bobium

sibi à Domino diuinitùs hæc fuisse monstrata. Cognouerunt́que habitatores loci probatissimum Christi esse militem, & eius fructuosa deuotio atque nobilissimæ stirpis origo, cunctis est subitò patefacta: multaque pręsagia futurorum ei Dominus ibidem monstrare dignatus est, posteris intimanda.

Morante autem eo illo in loco, incidit ei sancta quædam cogitatio, vt ad limina Apostolorum Romam proficisci deberet: Christoque duce, quod piè tractauit, deuotè complenit. Deniquè cœpto itinere sancta lustrando loca, ad eandem conuolauit celeberrimam vrbem, votaque sua omnipotenti Deo eiusque beatissimis Apostolis deuotè obtulit, dicens cum Psalmista: In me sunt, Deus, vota tua, quæ reddam laudationes tibi. Sicque in visu admonitus, vt Galliarum repeteret rura, iter conuertit ad Alpes. Remotior enim volebat conuersari, & peregrinam pro Christo ducere vitã non mediocriter appetebat, si Dominus votis eius annueret. Disposuerat nanq; in Hyberniam insulam nauigare, sed diuina pietas hoc magnificum munus, ob multorum instructionem, Galliarum populis reseruauit.

Romam proficiscitur.

Psalm. 55.

Cùm autem non modico sudore, tamen delectabili, Alpibus transcensis, arua lustraret Gallica, causa hospitij monasterium perijt, cuius est vocabulum *Romanis, situm vltra saltum Iurensem. Pater ergò loci venerabiliter & monasticè eum susceptit, ac debitum præbuit obsequium, vt eius vitæ præscribit laudabilis Canon. Consuitque vir Domini religionem monasticam inibì pollere, deditque operam, vt monachorum iungeretur sodalitati. Amplexus autem obedientiam, per decem fere annorum curricula sub institutiõe regulari, felici deuotione Domino militauit. Ibi solis ieiunijs & orationibus, multorum excedens metas hominum, vacare cœpit, & iugum Christi, quod ferentibus leue est, in se recipere, semetipsum sibi abnegando, ac crucem suam tollendo, Christum totis viribus sequi conabatur: in virtutum videlicet culmina per humilitatem asscendens, mansuetudinem sectans, modestiam, atque sobrietatem & lenitatem æquè in omnibus seruabat. Execrabatur deniquè vir Dei, præcipuus religionis amator, discordiæ vitium, arrogantiæ ac elationis superciliũ. Erat ipse cunctis humilior, charitatis officijs præueniens cunctos: tardus ad loquendum, & velox ad audiendum: custos scilicet oris sui, hilaris vultu, maturus moribus. Obedientiæ quoquè ac subiectioni ità promptum se exhibebat, vt iussionem patris, quasi diuinitùs imperatam, cum omni synceritate quamprimùm exequeretur. Meditatio eius semper in lege CHRISTI totis viribus defixa erat: & vbicunquè esset, mandata Dei scrutabatur accuratè, & instanter perficiebat. Tale nimirùm erat beati viri studium, talisque in eo florebat religio, mortificabat enim membra sua, quæ sunt super terram. Nudus nudam amplectebatur Crucem, atque mortuus iam mundo aduena terris, viuebat Deo. Cuius exemplis salubribus plurimi negligentes ac tepidi prouocati, arduum illius arripuerunt iter, atque ad opus sublimium virtutum, ipso sancto opitulante, æternæ vitæ soliciti, consurgunt.

Decem annis hæret in monasterio quodam viuẽs sanctissimè.

Colos. 3.

Eo ergò in loco viro Dei commoranti cælestis adest visitatio. Nam cùm quadam nocte attentissimè precibus insisteret, diuinis auribus offerendis, in cellula sibi constitutа, talique negocio apta, incomparabilis suauitatis odore simul & claritate locus ille cælitùs repletur, voxque ad eum huiusmodì perlata est: Serue CHRISTI, in tuo more Domini deuotissime, pax tibi semper multiplicetur. Certa bonum certamen, & his semper insiste operibus, quæ per me gerulum quotidiè offeruntur Domino. Quia non ocio torpentibus, sed in fide currentibus & peruigili instantia attentissimè Christo militãtibus, vitæ ianua patet æternæ, iam tibi à Domino reseratæ, vt cum iustorũ collegijs, gaudijs fruaris æternùm duraturis. Nepos quoq; tuus Godo, per quo ereberrimis precibus aures Domini solicitas, vestigia imitabitur tua, cunctisq; huius mundi vanitatibus derelictis, vt strenuus miles ad castra Christi deuotissimè conuolabit. His auditis, vir Domini humì prostratus, arctissimè orationi incubuit, non se in corde suo extollendo, quòd cælesti visione visitari meruisset: sed humilians se fragilem ac peccatorem fatebatur, & quòd dignus non esset, peccatorum næuis fœdatus, vt cælesti oraculo magnificaretur. Hæc de viro Dei reuelatio ostensa fuerat cuidam seruo Dei, in ipso loco degenti, qui & nobis narrare solitus erat. O quantis præconijs effe-

Visio ei cælestis exhibetur.

Nota hinc Authoris ætatem & fidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

efferenda est tam excellens virtus, quantisque laudibus celebrandus est homo ille, qui sic à CHRISTO meruit mirificari. O felix mortificatio seruorum Dei: quæ dum spontè agitur in membris corporis, conciues efficit angelorum. O amplectenda modis omnibus arcta & angusta via, per quam vir Domini Vuandregisilus ingressus, cælestis aulæ habitator effectus est.

Audoënus Episcopus Rothomagẽs.

His porrò diebus gloriosus confessor Domini Audoënus, anno tertio Clodonei regis, filij Dagoberti, sedem vrbis Rothomagensis adeptus, verbum salutiferæ prædicationis suis ciuibus administrans, fidei catholicæ fautor pariterque præceptor, barbaricas atque indomabiles eorum mentes nectare Euangelicæ doctrinæ debriabat, atque docilem subiectamque, ad credendum quondàm asperam, gentem docebat, sedulisque exhortatiõibus Dominum IESVM CHRISTVM esse colendum, innumeris assertionibus demonstrabat. Cuius cognita ab omnibus vita, atque laudabili deuotione comperta, admonitus etiam in visu, vt occidentalia Galliæ reuiseret loca, de supradicto, Romanis, monasterio cum licentia patris egressus, iter carpere cœpit, quod ad Belgicam deducit Galliam, peruenitque ad celebrem vrbem Rothomagensem, summa reuerentia à venerabili antistite Audoëno exceptus. Qui memor prioris coniunctionis & societatis, nobilissimæque eius originis, sed & piæ ac Deo dignæ religionis, aliquandiù eum secùm in vrbe tenuit, & secundi ordinis honore ampliauit, Subdiaconũ eum creans valdè reluctantem, sicut & processu temporis Leuitici ministerij onus ei imposuit. Quo feliciter administrato, non multò pòst ad sacerdotium, licèt renuens, iussu eiusdem beatissimi præsulis Audoëni, à venerabili Automaro pontifice vrbis Taruannæ consecratus est. Deindè post acceptum sacræ benedictionis munus, studiosè explebat ministerium sibi impositum, humilitatis tramitem in omnibus tenens. Erat nanque non minimùm idoneus & aptus huic sacrosancto ministerio Quamobrèm præfatus gloriosus præsul in vrbe secùm perpetìm retinendum censuit, quia mellito eius delectabatur alloquio, quo eum crebrò recreabat & grauitate fouebat. At verò ipse egregius Dei cultor districtiorem desiderans ducere vitam, eremi secreta plurimùm ambiens, mundanos toto nisu fugiebat semper honores, vt apud CHRISTVM posset mereri cælestes. Itaque omni conatu tanto negocio opportunum inquirebat locum: aut si id fortè vetante mundi turbine, votis eius non obtingeret, saltem vt sub Christi iugo & onere eius placido, regularem vitam promptissimus sequeretur, vt per eum, Christo duce, multorum promoueretur salus.

Eum inuisit S. Vuandregisilus.

Fit subdiaconus, pòst Diaconus, indè sacerdos.

Cùm autem talia vólueret animo, contigit, vt largiente Erchinoaldo præfecto, immodicam soli partem acciperet, quo Fontanellæ cœnobium, vnà cum venerando nepote suo Godone, vt rudis habitator construeret. Quem veterum traditio, ob riuum in eo loco fluentem, hoc nomine vocitabat. Monstrabantur nanque in eodem loco vestigia, immò ruinæ ædificiorum, priscorum accolarum industria olim extructorum, sed exterorum hostium feritate belluina solo funditùs æquatorum. Et in ipso quidem loco magis lustra ferarum, quàm hominum habitatio, tunc temporis videbantur. Hunc ergò locum vir Domini Vuandregisilus, atque ipsius nepos venerabilis Godo, à prædicto patritio sibi donatum, studuerunt eum, nonnullis ipsis fauentibus, repurgare, superuacanea quæque euellendo. Deindè verò etiam iacere fundamenta, vt iuxta prophetiam Esaiæ, in cubilibus, in quibus habitabant dracones, oriretur viror calami ac iunci: videlicet fructus bonorum operum ibi nascerentur, vbi priùs bestiæ commorari & habitare consueuerant. Cœptum est autem hoc opus ab anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo quadragesimoquinto, sub die Calendarum Martiarum, Indictione tertia, qui erat annus Clodouei regis vndecimus, obtinente sedem Romanæ Ecclesiæ beatissimo Papa Martino. Tam verò solerti studio, tantaque industriu perfectum est, vt penè illo in tempore venerabilibus cœnobijs æquaretur. Est autem hoc cœnobium situm in territorio Rothomagensi, distans à memorata vrbe millibus fermè decem & octo: porrò à fluuio magno Sequana, spatio passuum circiter octingentorum.

Constituit Fontanellense monasterium. Esa. 35.

Sed quia mentionem fecimus Erchinoaldi præfecti, libet de eo aliquid dignũ scribere.

bere. Is enim post transitum bonæ recordationis Dagoberti regis, præfecturæ ordinem ac curam maximam regni Francorum, etiam cum filio eius Clodouco & * Baltilde regina, nobiliter administrauit. Erat nanque insignis bonitate ac eleemosynis largissimis, atque ex materna origine, beati viri consanguineus. Postquàm autẽ excessit è vita Clodoueus rex, remansit Baltildis regina cum tribus filijs, Clotario, Childerico ac Theodorico. E quibus Clotarius, qui maior natu erat, fastigium adeptus est regni, rexitque populum Occidentalium Francorum annis * quatuordecim: & quod pater eius inchoauerat, prædictum locum pijs largitionibus ac priuilegijs suæ authoritatis deuotè studuit augmentare. Terminos etiam ipsius loci, prout voluntas venerandi patris Vuandregisili erat, deuotissimè auxit. Ibique residens vir Domini, cœnobium, multorum fretus solatio, construere cœpit. Ad cuius famã plebs vndiquè concurrere, & cultui religionis dicare curabant prædia plurima, ità vt multis confluentibus, monachorum numerus ad trecentos excresceret. Accurrebant vndiquè nobilium liberi, & spretis seculi oblectamentis, & præsentium pompa fatuitatem contempta, æterna cupiebant cum tanto patre præmia adipisci. Aedificauit autem in ipso loco vir Domini basilicas egregio cultu, numero quatuor, in honorem videlicet principis Apostolorum Petri, simulq; doctoris gentium Pauli, sanctique Laurentij ac Pancratij martyrũ Christi: & cùm huic operi insisteret, misit antecessorem nepotem suum in vrbem Romam, propter pignora beatorum Apostolorum ac martyrum CHRISTI: vt ædificatis basilicis, in promptu haberet reliquias sanctorum, quorum nomini & reuerentiæ dicare disposuerat. Qui votis pij patris libentissimè párens, Romam abijt, Vitaliano Papa eodem tempore gubernante sedem eiusdem Ecclesiæ: atque ab eo susceptа plurima Apostolorum & martyrum CHRISTI pignora, vnà cum benedictione Apostolica rediens, secum detulit, codicumque sacrorum copiam non minimam: prosperoque cursu itinere acto, quans reuertitur ad virum Dei: cunctaque, quæ attulerat, idem vir Domini venerabiliter suscepit.

Erchinoaldus præfectus insignis. *Blitilde

*alij quatuor tantũ habent.

Trecenti monachi Pontanellenſi.

Multas ab vrbe accepit sanctorũ reliquas.

Item sacros codices.

Accersito etiam sanctæ recordationis Audoëno præsule, præfatas, quas ædificauerat, ecclesias vt consecraret, simulque pignora, quæ Godo cum eius authoritate Romæ impetrauerat, CHRISTI imponeret aris, supplex exorat. Quod ità à prædicto præsule confestìm constat fuisse impletum. Locus autem ipsius cœnobij tam fertilis, tamque iucundus extitit, vt cùm quis illuc aduenerat, inter ei prorumpere verba: Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israel, vt valles nemorosæ, vt paradisi iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula quæ fixit Dominus, quasi cedri propter aquas.

Reliquiæ aris impositæ.

Num. 24.

Adiutor præterea huius operis & cooperator insignis, Vuaningus vir illustris extitit, qui viro Dei plurima prædia felici munere ad vsum seruorum CHRISTI deuotè contulit, filiumque suum, Desideratum nomine, sub regimine prædicti patris in eodem loco monasticæ disciplinæ & CHRISTI militiæ tradidit vacaturum. Erat is Vuaningus ditissimus, & multimoda cœnobiorum habitacula in possessionibus proprijs construxit. Ex quibus vnum est, quod vocatur Fiscamnum. Quo in loco dum moraretur, excessum mentis subitò passus est, ostensæque sunt ei pœnæ damnatorum, & felicitates iustorum, audiuitque diuinitùs, viginti annorum spatio ipsum victurum, idque impetrâsse à Domino sanctam CHRISTI martyrem Eulaliam, cui precibus se sedulis commendare solitus erat. Sed & ipsa CHRISTI martyr ei apparens, commonuit vt in prædicto prædio, quo moraretur, monasterium construeret, & de sua stirpe nulli regẽdum committeret. Qua reuersa ad superos, virum Dei Vuandregisilum accersiuit, & ordinem ei visionis exposuit: simulque à febre, qua premebatur, eius precibus curatus, optatam recepit sospitatem, prædictumque cœnobium, vt monitus erat, ilicò construere cœpit.

Vuaningus vir illustris multa condit monasteria.

Erat tum temporis apud Burdegalim vrbem virgo Christi Hildemarcha, cuiusdam monasterij sanctimonialium sanctissima gubernatrix: ad quam quidam vir DEI, monachus ac diaconus, nomine Sindardus, cùm propter vtilitatem seruorum

Hildemarcha sanctissima abbatissa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DEI in illas partes mitteretur, causa hospitij declinare solitus erat. Cui illa intimauit, in visu se esse commonitam, vt tellurem adiret Rothomagensem, virumque Dei Vuandregisilum inuiseret, atque sub illius regimine diuinis paréret edictis. Quę, sicut in eius scribitur gestis, ad Christi famulum perueniens, ab illo ad illustrissimum virum Vuaningum perducta est. Is verò prædictum cœnobium Fiscamnum per testamenta tradens beato Vuandregisilo, eius suasu eidem religiosissimæ virgini tradidit gubernandum. Cuius vitam ac laudabilem conuersationem libellus, qui de eius scribitur actibus, liquidò narrat. Quod idcircò scribendum putaui, vt posteris intimaretur, sub iure & regimine prædicti patris idem cœnobium nuperrimè fuisse. Porrò Sindardus Christi famulus, pignora S. Saturnini Tolosę vrbis Episcopi & martyris, viro Dei detulit, sed & sancti confessoris Amantij Redonensis prę sulis: in quorũ honore duas condidit basilicas, quarum vna, quæ in veneratione martyris extat, est sita in vertice ardui montis, vinearum quondàm fertilis. Altera verò, quæ in nomine confessoris est condita, distat ab ipso principali cœnobio passus sexcentos. Monstrabantur intestini istius basilicæ grabati & sedes, vbì beatus Pontifex Audoënus & sanctus confessor Philibertus, dum virum Dei inuiserent, requiescere ac consedere soliti erant. Quorum oratio non alia erat, quàm de regno CHRISTI, de paradisi delicijs, & de gehennæ supplicijs: de iustitia quoquè, fide & charitate, & patriæ salute: simulque de illecebris respuendis, & pace omnibus prædicanda. In quibus cellulis prædictus vir Domini monachos constituit, qui diuinis insisterent seruitijs: quia vnius cœnobij septa tantam conuersorum turbam non facilè potuissent continere.

Patratum post hæc miraculum per virum Dei, referre dignum duxi ad gloriam eius, qui gratiam subministrat, & honorem illius, qui efficit miracula. Anno quarto regiminis viri Dei, qui erat Clodouei regis decimusquintus, cùm ipse vnà cum fratrum cœtu operi manuum vacaret in valle antè dicta ad plagam orientalem, vbì fons oritur amnis Fontanellæ, Betto quidam, custos regij saltûs, quem fratres à loco, in quo ipsi operabantur, migrare compulerant, vitam solitariam ducere cupientes, liuoris peste corruptus, simulque dæmone plenus, viro Dei occurrit, lanceaque eum traijcere voluit: sed maleuolam animam vltio diuina citò anteuertit. Nam dextera, quam aduersùs virum Dei leuauerat, torpente, ante pedes eius humì defixa sterit: ipse verò à dæmone arreptus, ante viri Dei vestigia ruit. Quem cernens famulus Christi debita vltione percussum, die illo & nocte sequente apud se retinuit. Die autem illucescente, eum ad se accersiuit. Deoque fauente, suis orationibus illum curans, sanum ad propria remisit. In eodem verò loco basilica à viro Dei in honorem sanctissimę matris Christi condita est, vbì interuentu eius plurima quotidiè, DEO iubente, fiunt miracula.

Betto dum vult virum Dei consodere, diuinitùs punitur.

In prædicto nanque cœnobio viro Dei cum suis commorãti, cùm nulla alimentorum solatia adessent, Baltfridus Cellarius id ei indicauit. Cui ille: Potest, inquit, conditor rerum suis in deserto famulis parare mensam, qui multiplicatione quinq; panum satiauit hominum quinque millia. Euénit, quemadmodùm dixerat vir Dei. Monuit nanque Dominus per visum * Blitildem reginam, vt famulo suo intrà eremi vastitatem consistenti necessaria ministraret. Quæ expergefacta, onusta vehicula seruo Dei dirigit. At ille gratias bonorum omnium largitori agit, qui solita benignitate seruis suis semper consolator adesset. Percepta verò benedictione, illi, qui alimẽta attulerant, suo itinere reuersi sunt.

Matt. 14.

* Baltildẽ Regina per visum admonita, annonam mittit viro Dei.

Porrò anno decimoquinto regiminis sui, vir Dei Clotarium tertium regem accessit, & priuilegium regiæ confirmationis super area dicti cœnobij liberalissima datione accepit. Celebrata ea fuit in territorio * Castriẽsi in loco illo, quem Palatiolum vocant.

Porrò vir beatus iam in vltima positus ætate, quandò iter agere constituit, non poterat equo vehi, sed vehiculo ferebatur, quod aut muli, aut equi traherent. In prædicto autem territorio illo degente, quidam vir illustris nomine Hartbamus, filius illustris Erinberti, ad conuersionem veniens, tribuit eidem glorioso patri prędium quoddam nomine Butionem, in quo ecclesiam ædificauit, habitacula seruorum DEI instituit, & famulaturos diuinæ clementiæ monachos inibi collocauit. Seruus autem CHRISTI Hartbamus in magnæ religionis obseruantia vitam, authore CHRISTO, finiuit. permultaque prædia eidem venerabili patri deuotè largitus est.

Erinbertus liberatur febre.

Eius pater Erinbertus, cùm magnis febrium angoribus teneretur, precibus sanctissimi viri sospitati pristinę redditus est, atq; per id tempus prædium Virtlaicum, situm in pago Cellan super amne Eura, eidem venerando patri deuotè donauit, in ipsa largitione damnationem æternam imprecans ijs, qui id prædium inuadere ausi essent. Gaudebat enim ille vir benignissimus, qnòd bona sua posset largiri Christo, faciens cum terrestrium rerum suarum compotem, vt ille eum faceret bonorum cælestium cohæredem: sciens quòd patrimonium Deo creditum, nec respublica eripit, nec fiscus inuadit, nec aliqua calumnia forensis euertit: pariter intelligens scriptum esse, eam hęreditatem benè recondi, quæ Deo custode seruetur.

Sed his omissis, quæ sua multitudine dicendi facultarem vincunt, ad viri Dei virtutum pertexenda opera reuertamur. Ex largitione illustris viri Vuattratonis ad amnẽ Vuitlanam, in honorem principis Apostolorum oratorium construxit, quod Monasteriolum appellauit, vbì monachorum Deo militantium conuentum collegit. Redundabat in discipulos fructus doctrinæ eius, quandoquidem quod sermone docebat, factis explebat. Nullus apud eum vel mœrore tenebatur, vel immodica lætitia efferebatur. Stat gratus omnibus, singularis seruoris, specialis alacritatis, eximiæ charitatis erga pauperes & peregrinos. Nouerat & superbis resistere, & humilibus subditus esse: parcere subiectis, & debellare superbos. Sapientibus digna exhibere, simplicibus mystica reserare. Fortis erat in aduersis, sobrius in prosperis: tẽtatus in oñibus, discretus in cunctis. Erat hocilli studiũ & labor indefessus, vt recto itinere subditi ipsius ingrederentur: ex profectu enim filiorum, laus & merces cumulatur parentis. Nonagesimum ætatis annum iam supergressus, ità fuit virilis, vt in labore manuum iuuenes antecedere videretur. O virum prærogatiua meritorum dignissimũ, qui per contemplationis studium sterilis effectus, pro educatione tamen atq; exemplo filiorum, multimodæ se seruituti placidè subdebat, imitãs Apostolũ, qui ait: Oñibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. Sicq; per occidentem eius laudatissima peruolabat fama, vt putares Apostolorũ adesse tẽpora: ità vt perituri seculi spretis delicijs, nobilium multitudo virorum cõmunia cum omnibus possideret omnia. Si quisquam proprium aliquid vsurpare tentâsset, à cæterorum remotus consortio, pœnitudinis ilicò vltione plectebatur. Sed & omnes Caletorum populi, ità bruti ac belluis similes ante aduentum illius in hac regione fuerunt, vt præter Christianæ fidei nomen, virtus religiõis penè abolita in illis locis haberetur. Agebat nanq; vir venerandus studio indefessõ, vt quęcunque peragraret loca, verbis Euangelicis conderet vniuersa. Et ità per eius monita & prædicationem sunt conuersi, vt qui anteà diripiebant aliena, posteà largirentur propria, ac idolorum confringerent statuas, quas dudum ritu profano venerabantur: pieque ac spontè se subderent Christi disciplinæ, qui antè rebelles non dignabantur audire. Tantusque honor ac deuotionis affectus exercuerãt circa sacerdotes ac monachos, vt si contigisset alicui ex ordine plebeio eos obuiàm habere, quanuis potens persona, CHRISTVM in eis adoraret ac veneraretur.

Magnum robur in ætate decrepita. 1. Cor. 9.

Qualis olim reuerentia erga sacerdotes & monachos.

Spiritum quoquè prophetiæ diuinitùs illi collatum nõ dubitamus, ità vt quę ventura essent, plurimis indicârit. Notum sanè est, crebrò illum prædixisse futura, quæ posteà constat euenisse. Blitildi nanque reginæ, relictæ Clodouei regis, obitus trium filiorum ac successiões exposuit. E quibus Clotarius, qui maior erat natu, *quartumdecimum regni annum agens, consortijs subitò caruit humanis. Deindè Chilpericus temerè ab insidiatoribus interemptus, à præsenti sublatus est vita. Tertius Theodoricus matri superstes, regni susceptt gubernacula: completaque in illis est prophetia viri Dei. Hæc quidem pauca miraculorum insignia cum bona venia lectoris in præsens sufficiãt, breui incomptoque relata sermone. Veniendum est, fauente Christo, ad eam, quæ vbertim cunctipotens virtus, spiritu ipsius patroni sublato ad cælum, apud ossa sanctissima gesta referuntur in terris. Deniquè indubitanter retinemus, ipsius meritis, vt frequentiùs inculcatum est, animæ languores in permultis esse curatos, ad laudem & gloriam eius, qui dixit: Sine me nihil potestis facere.

Prædicit obitũ triũ regum.

*quartum

Ioann. 15.

His

Universidad de Deusto
Biblioteca

His ità se habentibus, vertantur articuli ad id commemorãdum, quemadmodùm beatus ille meruit de ærumnis exilij præsentis eripi, atq; ad cælestis beatitudinis gloriam transferri. In vltimo senio cõstitutus, vtpotè nonagesimum sextum annũ agẽs, Psalm. 119. Domino sæpissimè supplicans, aiebat: Heu mihi, quia peregrinatio mea prolongata est: addebatq;: Iesu benigne, verbum patris æternum, de hac conualle plorationis eripe me, & tuis fac quantocyùs dignum apparére conspectibus. Exaudiensque Dominus dignas eius preces, immisit ei vltimam, immò salutiferam ægritudinẽ, vtì camino præsentis seculi ceu purissimum examinatus aurum, dignissimus cæli fieret hæres. Tribus diebus totidemque noctibus in excessum mentis rapto, ianua cæli aperta monstrata est, & iucundo adspectu frequenter oculos aperiens, cælum intuebatur. Cernentes quoq; discipuli, sanctissimi patris beatissimam dissolutionem, lætabantur quidem de eius digna remuneratione, sed tristabantur plurimùm de absentia corporali: atq; inter mœsta suspiria & fluentes lachrymas, querulis aiebant vocibus: Quid facturi sumus, quòd nos tam citò deseris pater? Verbum immortalitatis à te audire cupimus, & assueta admonitiõe tua corrigi optamus. prostratiq; humì fundunt vberes fletus, orantq; Deum, vt antequàm viam ingrederetur iustorum, eius alloquio fouerentur. Itaque omnipotens Deus, videns summum illorum dolorem, quem pro sui pastoris decessu patiebantur, famulorum suorum precibus aures suæ pietatis accommodat: permittitque, vt inclytus dux tum tyrones, tum veteranos milites dulcibus recrearet sermonibus, multaq; futura eis prædiceret, quæ posteà res ipsa comprobauit.

Videt aptum cælum sub morte.

Percontantibus indè monachis, post ipsius felicissimum transitum, quem sibi præficere deberent, tale fertur dedisse responsum: Aeternus, inquit, rerum cõditor, qui vobis locum concessit opportunum, quo sibi plebs sua famuletur in secula, ipse vobis, charissimi filij, post paruitatis meæ decessum dignum ac deuotum misericorditer tribuet rectorem. Duo sunt tamen in præsentia vestra charissimi mei filij, qui vicissim post meæ fragilitatis decessum in regiminis succedent locum. Erat nanque vnus vocabulo Lantbertus, vir eximiæ religionis & generis, ortus in territorio Taruanẽsi, qui post beatum Genesium præsulatum Ecclesiæ Lugdunẽsis suscepit: Alter verò vir Domini Ansbertus, qui beato Audoëno in põtificatu successit ecclesiæ Rothomagensis. Quorum vitam atq; virtutes libellus, qui de eorum scribitur actibus, luculenter narrat. Atq; ij successores fuêre in regimine prædicto sanctissimo viro.

Lantbertus episcopus Lugdunẽ.

Ansbertus episcopus Rothomagensis.

Sub horum regimine sanctissimi Patres, beatus Vulfrannus præsul Senonum & prædicator gentis Frisonum, necnon vir Deo dilectus Erenbertus Tolosæ vrbis Põtifex, & sanctus anachoreta & presbyter Condedus, Britannia insula ortus, monachicum amplectentes habitum, ad castra Dei fulgida deuotissimè conuolârũt. Reliquiæ quoq; eorum in eodem loco debito seruantur honore: vbì & gloria virtutum pollẽt, sicut in eorum plenissimè scribitur gestis. Inter reliqua autem prędictus vir Domini, exhortationis & conforrationis verba, discipulis ipsi adstantibus valedicens, hæc intulit, vt cœptum non relinquerent iter, sed melioribus actibus quotidiè perseuerando se confirmarent, attentiusque sua monita retinerent, & opere perficerent: vt videlicet vnitas, charitas atque humilitas in eorum radiarent cordibus, nullaque dissensionis aut liuoris pestis, eorum vnquàm serperet in mentes: sicque statûs illorum iura, & religionis claritudo per cunctas perpetim durarent ætates.

Hac breui vltimaq; coram eis oratione celebrata, quia gloriosum beatæ cõsummationis tempus instabat, vt terrena corporis sarcina terris cõmendaretur, & cælestis spiritûs celsa cõscenderet, viatico percepto, post paululum cõticuit. Cumq; hostis conspiceret inuidus remunerationis eius instare horam, propter eum cruentus adstans, pauores illi multiformes ingerere nitebatur. Quem in tali constitutũ agone audiêrunt circunstantes fratres in spiritu sanctæ translationis dicentẽ, se fonte lauacri Christi tinctũ, dæmonemq; se impedientẽ diuinitùs effugatũ. Vocauit etiam tertiò nominatim quendam virum iustum, nomine Agathonẽ, cuius olim laudabilem vitam ac conuersationem notam habuerat.

Accipit Eucharistiam moriturus.

Morienti multi adsunt sancti.

Ex qua & subsequẽti reuelatione liquidò colligitur, in eius transitu multitudinem adfuisse Sanctorum. Nam & à quodam discipulo eius, viro magnæ religionis, eddem hora suauissima audita fuerat cælestis cantilena: qui etiam percontabatur ex fratribus, verùm ille dulcissimus sonus eorum penetrâsset aures. Sed & ipse vir Domini adstantibus sibi imperauit, vt cum psallentibus iunctis psallerent vocibus. Quinam sint illi, inquiunt, nos nescimus: tu verò, cui olim, vt credimus, ianua vitæ pateat æternæ, optimè id nôsti. Ille verò iucundo adspectu lætabatur in Domino, gratias agens Deo, quòd cæli ianuam ipsi reserâsset. O virum omni laude dignissimum, in cuius transitu cælestis exultat chorus, omniumque virtutum supernarum gratulatur exercitus: cui cæli ianua patescit, & Abrahæ sinus lætantem excipit. Multitudo proindè monachorum, quorum erat numerus fermè trecentorum, in tanti patris transitu diuinas laudes decantaturus aderat: hilaris quidem pro gloria, quam spreta Aegyptia seruitute, olim adibat promissam: sed graui affecta mœrore, quòd præclaro destituebatur patrono.

Hac discipulorum caterua vallatus, salutiferæ Crucis signo se muniẽs, vndecimo Calendas Augusti nexibus terrenæ corruptionis absolutus, animam cælo reddidit, consortijs iustorum sociandam, & æternæ felicitatis gloria fruituram. Illic nunc chorus interest angelorum, hîc fulget claritate virtutum: Illic interpellat pro famulis vocẽ supplici, hîc eos virtute tuetur sublimi: Illic petit, hîc præstat: Illic vota fundit, hîc votis respondet. Interfuit autem in hoc eius sancto transitu inclytus ecclesiæ Rothomagensis Pontifex Audoënus. Sepultus est primùm in ecclesia beati Pauli Apostoli, in qua requieuit annis 40. Posteà autem à sancto Baïno episcopo vrbis Tarueunæ, & Fontanellensis cœnobij abbate translatus est in Ecclesiam beati Petri Apostoli: atque ità integer ab omni corruptione cum vestimentis, quibus indutus fuerat, repertus est, quasi eodem die fuisset sepulturæ traditus. Actum est hoc anno Dominicæ incarnationis 729, regnante Domino nostro IESV CHRISTO, cuius potestas & imperium permanet in secula seculorũ.

Signo Crucis se munit, dum excedit è vita.

Requieuit sanè venerandus, & cum omni magnificentia nominandus beatissimus Pater & sacerdos Domini Vuandregisilus, anno ab incarnationis Domini nostri IESV CHRISTI sexcentesimo sexagesimoquinto, Indictione octaua, anno nono pontificatûs Vitaliani Papæ, porrò tertij Clotarij anno regni vndecimo. Peregit autem felici & gloriosa consummatione cursum præsentis vitæ annis circiter nonagintasex: è quibus in sacro regimine expleuit decem & nouem annos, menses quatuor, dies viginti & vnum. Sepultusque fuit in Ecclesia S. Pauli annis quadraginta. Sanctus verò Præsul Ansbertus, annis vndecim: inclytusque Pontifex Vulfrannus, annis fermè nouem.

DE S. APOLLINARI RAVENNATVM PRIMO EPISCOPO ET MARTYRE SANCTISSIMO, EX VETVSTIS MS. codicibus: *quibus adstipulantur antiquissima Martyrologia, & in Sermonibus suis Petrus Damiani, vt in octauo Aloysij Tomo extant. Stylum opportunis locis nonnihil expoliuit*

F. Laur. Surius.

IN diebus Claudij Cæsaris Petrus Apostolus IESV Christi Nazareni, Romã venit cum multis Christianis, ei ministrantibus. Vt autem est vrbem ingressus, ad Synagogam Iudæorum se contulit, indicauitq; eis se quoq; Hæbræum esse, & à Iudæa propter fratrum charitatẽ eò aduenisse. Cumq; per multos dies cum illis conferret sermones, adferebat identidèm de nomine IESV, dicens eum verè esse filium Dei, qui saluum fecerit omne humanum genus: simul exponens, quanta opera & virtutes fecisset in Israel conuenienter vocibus Prophetarum. Itaq; multi ex illis agentes pœnitentiam pro sua ignorãtia, prædicante Petro, crediderũt in Dominum IESVM: nec

23. IVLII. 5. Petrus venit Romã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Multi Iudæi & Romani crediderunt.

nec Iudæi solùm,sed etiam Romani excipientes verbum, gauisi sunt, quòd visitâsset Deus genus humanum,mittens filium suum,qui mundum renouaret. credentesq; in Iesum, baptizabantur. Post multum verò tẽporis ait beatus Petrus Apostolus Apollinari discipulo suo: Quid hîc sedes nobiscùm? Eccè eruditus es de omnibus, quæ fecit Iesus: Surge,& accipe spiritum sanctum,simulq; Pontificatum, & proficiscere ad vrbem Rauẽnatium. Multus illic populus est: prædica eis nomen IESV, nihil reformidans. Constat enim apud te, verè eum esse filium Dei, qui mortuis vitam reddiderit, & ægris verbo attulerit medicinam. Tandèm post multa, cùm precatus esset beatus Petrus, manus imposuit capiti eius, dicens: Mittat Dominus noster Iesus Christus ángelum suum,qui præparet iter tuũ,& quæ postulaueris,annuat. Et osculans eum,dimisit à se.

S. Petrus mittit Apollinarẽ Rauennã.

*Asiaticũ habent Codices MS.

Cumq; non longè abesset Rauenna beatus Apollinaris, mansit apud quendã militem *Asiaticum,nomine Irenæum. Is vbi resciuit ex eo vndè venisset, & quid vellet,ait ad eum: Habeo, ô hospes, filium oculorum lumine orbatum: si qua virtus est prædicationis tuæ, adhibe illi curationem, vt videat: & ego sequar DEVM tuum, credens in eum. Mox ad se puerum adduci alacriter iubet Apollinaris, cunctisq; videntibus, qui illic aderãt, non nisi Crucis signum in oculos cæci expressit,& ait: Deus qui loco non clauderis, sed vbiq; es, infer cognitionem filij tui Domini nostri IESV Christi in hanc ciuitatem: nec solùm hos oculos corporis illumines, sed etiam interiores in hac vrbe degentiũ oculos aperias, vt celeriter illis cognoscentibus IESVM Christum filium tuum esse ipsorum Deum, locus hic mihi cum magna efficacia docendi tribuatur. His dictis,vidit cæcus, & aduolutus pedibus beati Apollinaris, vnà cum parentibus suis in Christum credidit: pariterq; baptizati sunt in fluuio non longè à Rauenna.

Cæcus erudite signatus videt.

Marrona verò quædam, Tribuni militum coniunx, Tecla nomine, multis annis grauissimo laborabat morbo, qui omnem medicorum industriam eluderet. Accidit autem, militem Irenæum adesse Tribuno:& cum sermo ortus esset de coniugis malla valetudine,Irenæus ait: Est apud me peregrinus quidam,qui filium meum nullo adhibito medicamento curauit: si permittis, vbi eum viderit vxor tua, mox reualescet. Tribunus dixit: Vndè ille huc aduénit? Respondit Irenæus: Ab vrbe Roma. Tribunus ait: Est igitur natione Romanus? Respondit Irenæus: Equidem ignoro: sed mihi tamẽ potiùs Græcus esse videtur. Tribunus dixit: Clàm eum perduc in domũ meã,vt cõperiam vera esse,quæ dicis. Cùm ergò beatus Apollinaris Rauẽnam esset ingressus, circunsignans se,ait: Deus, qui operaris cum magistro meo Petro,operare etiam mecũ, vt clarificetur nomen tuum, & fiat voluntas tua. Vbiin ædes Tribuni vénit, officiosissimè susceptus est, aitq; ad eum Tribunus: Benè aduenisti medice: & quid dulcius æstuanti, quàm frigida aqua? Beatus Apollinaris respondit: Requiescat in vobis pax Domini & Dei nostri Iesu Christi. Tribunus dixit: Ecquis ille est, de quo loqueris? Apollinaris respondit: Filius Dei viui, qui mundum perditum instaurauit. Tribunus ait: Vt video, Galilæus es tu. Apollinaris respondit: Etiam. Tribunus dixit: Nósti curationes? Respondit vir sanctus: Nihil sine nomine IESV. Tribunus ait: Et quæ est virtus in Iesu? Apollinaris respondit: Conuoca huc milites tuos, & cunctis vidẽtibus cognosces veritatẽ Domini mei IESV CHRISTI. Illis collectis, ait Tribunus: En vxor mea multos annos decumbit, & medicina omnis ei officit. Si qua verò in te virtus est,exere nunc eam. Apollinaris dixit: Aperiat Deus oculos cordis vestri, vt videntes mirabilia eius,credatis in eum. Tum apprehendens manum mulieris: Surge, inquit, in nomine Dñi & Dei nostri IESV Christi, & crede in eum, nec quenquam putes illi parem. Mox illa surrexit sana,exclamauitq; : Non est alius Deus præter Iesum,quem prædicas. Videntes id milites & Tribunus, obstupefacti dixerunt: Reuerà hic Deus est, qui talia facit. Potest autẽ etiam ille in bellis ferre opẽ,si diligatur. Credidítque Tribunus cum vxore & filijs & familia,& omnes baptizati sunt. Multi quoq; alij,qui illic aderant,fidem Christi complexi sunt.

Vxorẽ Tribuni clinicam sanat Apollinaris.

Habitauit autem beatus Apollinaris Rauennæ in ædibus Tribuni, & quotidiè veniebant ad eum multi è populo, quos ille secretò docebat, dicens, vt crederent in IESVM, DEVM cæli & terræ: credentesque baptizabantur. Multi quoquè nobiles tradebant ei filios suos, vt sacris literis ab eo erudirentur. Ijs autem, qui iam in Christum credebant, Missas & baptismata faciebat in domo Tribuni cum discipulis suis. Itaque intrà duodecim annos,duos ordinauit presbyteros, Adhæretum & Calocerum: Marcianum verò nobilissimum virum, & Leucadium Philosophum, Diaconos fecit:& sex clericos constituens,cum illis diù noctuque Domino Psalmos canebat. Crescente autem fama eius, & quòd annunciaret IESVM, multique in Christum credidissent, iam latére non poterat. Nunciatum est ergò de illo Saturnino Duci, qui eum adduxit ad Pontifices Capitolij Rauennatis, interrogauitq; ex eo, quid sibi vellet. Respondit vir sanctus: Christianus sum. Dux ait: Et quis est Christus? Apollinaris respondit: Filius Dei,per quem creatura omnis viuit,in cælo,terra & mari. Dux ait: Illéne ergò te misit ad nos,vt euertas cultum deorum nostrorũ? An ignoras sacrum nomẽ Iouis,qui magnus est habitator Capitolij vrbis huius, cui te oportet supplicem fieri? Beatus Apollinaris respondit: Quis sit ille habitator,nescio, nec templum eius nóui. Pontifices dixerunt: Veni ergò, & vide magnificum fanum,mirificéque exornatum. Videbis illic inuictissimi Iouis simulacrum. Cùm ergò in Capitolium intrâsset beatus Apollinaris, subridens ait pontificibns: Hæc tam multa aurea & argentea ornamenta rectiùs in pauperum vsus erogarentur, quàm coram dæmonibus appendantur.

Nota de Missis.

Tum verò pontifices,facta in eum impressione cum populo, immani cum cæde mactauerunt, ciectumq; extra vrbem ad mare, semiuiuum reliquerunt. At discipuli eum colligentes,in cuiusdam viduæ Christianæ domo absconderunt, curam ei adhibentes. Et post menses sex vir nobilissimus Bonifacius ciuis Clusensis subitò obmutuit, nec ei permulti medici remedium adferre potuerunt. Indicarum est ei,famulum Dei Apollinarem adhuc viuere, & apud viduam latitare. Misit ille ad eum vxorẽ suam, orans vt ipsum inuisere nè grauaretur. Venit vir sanctus ad domum eius,& puellã è familia eius,à malo dæmone arrepta, exclamauit: Recede hinc serue Dei viuentis. Alioqui faciam te,colligatis pedibus,trahi extra hanc vrbem. S. Apollinaris dixit: Obmutesce diabole,& exi ab ea, nec vltrà in homine loquaris. Ille quàmprimùm ab ea recessit. Vt autem peruénit beatissimus Apollinaris ad Bonifacium,vidit eum mutum iacentem, & ait: Domine IESV Christe,qui clausisti os hominis istius,nè deinceps ab idolis suis opem posceret,restitue ei linguæ officium,vt inuocet benedictum nomen tuum,& credat te esse Deum viuentem in secula seculorum. Cumque à Christianis dictum fuisset, Amẽ,eadem hora soluta est lingua eius, & laudabat Dominum, dicens: Non est alius Deus præter eum, quem prædicat beatus Apollinaris. Eodem die homines ampliùs quingenti crediderunt in Dominum IESVM, agentes gratias Deo & beato Apollinari seruo eius, per quem illuminati essent.

Crudeliter cæditur.

Eijcit dæmonem.

Muto redditur facultas loquendi.

Non multi autem intercessére dies, cùm gentiles quidam à diabolo inflammati,temerunt eum,& diù fustibus cæso interdicere volebant, nè nominis IESV aliquam facerét mentionem. At ille iacens in terra, clamabat eum verum esse Deum, qui sua sponte pro hominum salute pati voluérit. Sed hoc illi testimonium non ferentes,beatissimum virum coëgerunt nudis plantis calcare prunas. Tum verò multo ille magis de Christo testificabatur. Id impij homines ferre non sustinentes, eum extra vrbẽ egerunt,dicebantque ei: Tametsi curationes adhibere nósti, tamen vide, in vrbem nostram nè ingrediaris. Iacebat igitur beatissimus vir extra muros, & continenter nomen IESV prædicabat: multiq; è ciuitate Deum timentes, veniebant ad eum,& miscebant ei. Non enim paruus illic erat Christianorum numerus, maximè nobiliũ. Habebant autem Christiani tugurium non longè à mœnibus, in quo ille Missas faciebat: baptizabat autem in mari,in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

Cæditur fustibus.

Calcat nudis plantis prunas.

Post plurimos autem annos vir beatus se contulit in Armiliam, atque illic secretè docuit populos, quos verbo attrahere potuit. Intereà autem Calocerus presbyter Ecclesiam, quæ erat Rauennæ, clàm multas faciens virtutes in nomine IESV CHRISTI. Non diù pòst ab Acmilia reuersum beatum Apollinarem, Christiani Rauennates cum summo gaudio exceperunt. Per id tempus Rufus Patricius & exconsul, habebat Rauennæ filiam vnicam malè valentem. Vt cognouit autem de beato Apollinari, mox ad se illum accersiuit, vt filiæ opitularetur. Postquàm autem vir Dei cum clericis suis in domum eius intrauit, confestìm filia eius mortua est. Eius obitum beatus Apollinaris exlamentis familiæ didicit. Dixit autem ad eum

Docet in Acmilia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rufus patritius cum lachrymis: Vtinàm in domum meam nõ venisses. Dij enim magni irati sunt,& noluerunt curare filiam meam. Tu verò qua ratione illi poteris curationem admouere? Flebant autem omnes, qui aderant. Dixit igitur beatus Apollinaris ad Rufum: Constanter age patritie,& iura mihi per salutem Cæsaris te permissurum, vt puella sequatur Saluatorem suum: & citò cognosces virtutem Domini nostri IESV Christi. Rufus Patritius respondit: Scio puellam mortuam: quam si stantem & loquentem videro,laudabo sanè virtutem Dei tui,nec prohibebo, quò minùs suum illa sequatur Saluatorem. Interìm omnes amarè lugebant. Tum vir sanctus benè confidens in Domino,accessit & tetigit puellam, dicens: Domine IESV Christe, Deus meus, qui magistro meo Petro, Apostolo tuo, id præstitisti, vt posset impetrare à te, quicquid velit: tu excita puellam hanc, quæ est creatura tua,non enim est alius Deus præter te.& respiciens ad puellam,ait: Surge,& confitere creatorẽ tuũ. Confestìm illa surgens, magna voce dicebat: Magnus est Deus, quem prædicat Apollinaris seruus eius, & nullus est extra eum. Ea hora magno gaudio affecti sunt Christiani omnes,quòd magnificatum esset nomen Domini IESV. Baptizata est autem puella cum matre, & ex familia promiscui sexûs trecenti vigintiquatuor. Sed & alij multi gentiles crediderunt in CHRISTVM, cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen. Porrò Rufus patritius timens Cæsarem, occultè diligebat beatissimum Apollinarem, & ministrabat ei. Filia verò eius consecrata est CHRISTO, & virgo permansit. Perlatum est igitur ad Cæsarem, virum quendam Antiochenum, magicis artibus in Rauennam inuexisse nomen IESV, magnamq; turbam hominum obedire illi, ipsam quoq; Rufi patritij domum. Cæsar illi mittẽs successorem, scripsit ad vicarium Messalinum, vt hominem temerarium Apollinarẽ aut dijs faceret obsequentem, aut in exilium iuberet longinquum deportari. Messalinus ergò in prætorio coram se sisti iubet beatum Apollinarem,dicitq; illi coram sacerdotibus Capitolij: Quis vocaris? Respondit vir sanctus: Apollinaris. Messalinus dixit: Vndè hucaduenisti? B. Apollinaris respondit: Ab Antiochia. Messalinus ait: Quam artem profiteris? Apollinaris respondit: Christianus sum,& Apostolorum Christi discipulus. Messalinus dixit: Ecquis est Christus? Apollinaris respondit: Filius Dei viui, qui fecit cælum & terram, mare & omnia,quæ in eis sunt. Messalinus ait: De illone Christo tu dicis, qui ante annos non multos, dum se filium Dei diceret, à Iudæis interfectus est? Certè si Deus ille fuisset, nec mori potuisset, nec vexari contumelijs. Sed cùm superbè se gereret, pœnis affectus & è medio sublatus est. Quo igitur pacto tu illum in deorum numero reponas,nos non videmus. Beatissimns Apollinaris respondit: Is, de quo loquimur, Christus & Deus erat, & est,eritque semper. Sed rogens ille hominum genus à seruitute dæmonum liberare, exinaniuit semetipsum, & incarnatus est de spiritu sancto, natus ex Virgine, quæ virum nõ cognouit vnquàm. Messalinus vicarius dixit: Auditum est hoc apud nos, sed difficultèr potest credi. Beatissimus Apollinaris ait: Audi iudex, quæ à me dicentur, animo virili. Deus manebat in corpore, faciebat signa & miracula in mundo. Quòd verò à Iudæis tentus & crucifixus est, id caro ex virgine sumpta patiebatur: diuinitas autem mansit omnis perpessionis expers & immortalis: quæ etiam carnem ipsam tertia die excitauit, & multis appárens Christus,ascendit in cælum, vndè descẽderat Deus. Tantam autem in se credentibus largitur virtutem, vt in nomine eius dæmones eijciant, ægrotos sanent, mortuos in vitam reuocent. Messalinus vicarius dixit: Tu mihi persuadere nó poteris, vt ego deos sequar ignotos, qui à Senatu recepti non sint. Sed hac postposita vanitate, accede ad Capitolium, & manibus tuis pone thura magno deo Ioui tonanti, vt possis viuere. Nam alioquì per salutem Cæsaris, diuersis excruciatũ penis in exilium te mittam. Beatissimus Apollinaris dixit: Tu nequaquàm mihi persuadebis, vt ponam thura dæmonibus: sed Domino meo IESV CHRISTO offeram sacrificium laudis & suauitatis.

Ad vitam reuocat puellam mortuam.

Marc. 16.

Tum verò exclamantes Pontifices, dixerunt: Ignoras Iudex hunc sibi pontificis arrogâsse titulum, vt sub nostro nomine seducat turbas? Sed tu inquire in eius temeritatem & arrogantiam. Vicarius ait ad officium: Exuite eum, & cædentes fustibus, dicite: Resipisce,& immola dijs. Sed ille dum cæderetur,clamabat: Christianus sum: fac, quod tibi visum erit. Interìm vnus è pontificibus dicit Messalino: In eculeo suspendatur, vt diù tortus, honorem habeat dijs immortalibus. Beatissimus Apollinaris,his subiectus tormentis, dicebat: Dominum IESVM Christum confiteor esse Deum viuentem, non alium aliquem. Messalinus ait: Quid præmij pro his supplicijs expectas? Beatus Apollinaris respondit: Scriptum est: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Et si quis in Christo mortuus fuerit, viuet. Hæc est remuneratio Christianorum. Tum vniuersi,qui illic aderant Christiani, glorificabant Deum cæli, cùm hæc ex Apollinari audirent, quòd fortior ipse esset in perferendis pœnis, quàm alij inferendis. Messalinus tortoribus ait: Rursùs verberetur, & in plagas aqua bulliens infundatur: deindè sub præconis voce ducatur ad nauim,vinctus graui pondere ferri,& in Illyricum eat exulatũ. Interìm arripitur à diabolo vnus è tortoribus, qui in Christi seruum præ cæteris sæuierat, & subitò expirat. Cùm autem eleuatus esset S. Apollinaris,dixit Messalino: Impijssime,cur non credis in filium Dei, vt possis vitare æternos gehennæ cruciatus? Tum indignatus Messalinus,iussit os eius lapidibus contundi. Ea immanitate commoti Christiani, irruerunt in gentiles, & breui spatio ampliùs ducentos trucidârunt. Volebant verò etiam Messalinum interficere. At ille perturbatus,inclusit se: porrò beatissimum Apollinarem,grauissimo ferri pondere alligato,iussit in horridum retrudi carcerem, & in ligno extẽdi, nec quicquam ei ministrari, vt sic deficeret. Angelus autem Domini nocte ad eum veniens, videns custodibus, escam ei dedit,& cùm eum corroborâsset,recessit. Quarto indè die audiens Messalinus eum adhuc viuere, clàm iniectis ei catenis, naui impositum,in exilium iussit deportari. Secuti sunt autem tres è Clero eius, qui illi ministrârunt. Ecclesiam,quæ erat Rauennæ,interea gubernabant presbyteri & diaconi: crescebatque numerus Christianorum.

Os eius lapidibus cõtunditur.

Horrido carceri traditur.

Mittitur in exilium.

Nauigantibus verò illis mare, subitò orta est tempestas,& naui confracta, ad litus iectus est beatus Apollinaris cum clericis suis & duobus militibus: cæteri in mari perierunt. Dixeruntq; milites illi beato Apollinari: Domine pater, quò ibimus, aut quid faciemus? Respondit vir sanctus: Baptizamini in nomine IESV Christi, & vitis. Illi quamprimùm propudiatis idolis,baptizati sunt in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Indè à loco in locum commigrantes, in Mœsia prædicabant verbum Dei, sed nemo eos recipiebat. Cuiusdam verò primarij & magni viri frater lepra infectus fuit. Eo viso, dixit beatissimus Apollinaris: Vis sanus fieri? Respondit ille: Volo. Beatus Apollinaris ait: Crede in Dominum IESVM Christum. Respondit ille: Qui me sanum fecerit,is erit Deus meus. Tum beatus Apollinaris inuocans nomen Domini IESV, tetigit eum:& euestigiò curatus est: reiectisque simulacris,credidit in Dominum IESVM, & baptizatus est: mansitq; vir sanctus apud eum diebus permultis. Deindè Danubij litora terens, multos ad Christum adduxit. Vbì autem dicere gentiles hostem eum esse idolorum, de eius nece cogitabant. At ille profectus in Thraciam, mansit illic dies multos. Erat autem in quadam ciuitate idolum,à quo per id tempus nullum potuerunt habere responsum. Cumque multa illi offerrent, atque tandem ab eo impetrârunt, vt diceret: Nescitis discipulum Petri Apostoli IESV Christi Roma huc venisse,meque, dum prædicat Iesum, ligâsse? Is si hinc profectus non fuerit, nulla vobis responsa dare potero. Facta ergò inquisitione, reperitur beatus Apollinaris, interrogatusq; ab eis, quid illic ageret, dixit se Christianũ esse, & pro Christi nomine à Rauenna eò extrusum in exilium. Itaque nudatum verberibus, diu fustibus verberârunt: perductumque ad mare, cum socijs naui in Italiam imponi curârunt, dicentes eius regionis præfecto, satiùs esse eum remitti eò, vnde venisset, vt illos potiùs euerteret, quàm apud ipsos aboleret cultum deorum. Ità ergò post triennium vir sanctissimus Rauennam reuersus est, & à Christianis cum summa exultatione exceptus, DEVM laudantibus, quòd is suum patrem & Doctorem restituisset. In ipso autem itinere multa per eum Dominus miracula effecit. Multo indè lapso tempore, cùm Christianis Missas in Cyrenæi Senatoris possessione faceret, repentè orta seditio est in vrbe propter eum, irruentesque in eum furentes populi,vinctum in forum pertraxerunt, cædentes eum,& plagas ei imponentes. Viso autem illo, dixêre Pontifices Capitolij: Non est hic dignus, vt præsentetur magno deo Ioui, quippe cui non semèl illuserit. Sed ducatur ad Apollinis templum, atque cognoscat virtutem deorum immortalium. Illis ergò eum ducentibus, mul-

Fustibus verberatur.

Redit Rauennam.

Cæditur à populo.

Torquetur in eculeo.

Matt. 10. & 24.

Iterùm verberatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti nobiles viri,tam ethnici, quàm Christiani, vnà cum populo sequebantur eum. Dicebant autem gẽtiles: Videamus, num ad sanitatem redierit homo iste. Ingressus verò templum beatus Apollinaris,vt vidit Apollinis simulacrum,ait ad circũstantes gẽtiles: Isténe deus est, per quem futura prædicitis? Respondérunt illi: Nimirùm ipius est,& quidem primus inter deos,& custos vrbis huius. B. Apollinaris ait: Non sit illi vnquàm benè: sed eo profligato,custos hîc commorantium Christianorum erit Dominus IESVS Christus, qui est verus Deus. Cumque orâsset vir sanctus,simulacrũ dissolutum est, & templum dæmonis euersum. Id conspicati ethnici,clamabant: Secnex impius tollatur è medio,qui omnia dissipauit. Christiani autem gratias agebant, dicentes: Reuerà hic Deus est,qui talia efficit per patrem nostrum Apollinarem.

Templum Apollinis euertit precibus,

Commori verò gentiles,tradiderunt eum Thauro iudici,vt illum occideret. Is cõgregatis in prætorium cunctis nobilibus vrbis eius, ità compellauit eum: Oramus te, nè celes nos, qua virtute isthæc facias, & vbinàm conuentus agas & miracula efficias, vt tanta turba te sequatur? Beatus Apollinaris respondit: Virtus alia non est, nisi Domini nostri IESV Christi. Domum autem Dei habemus in cordibus nostris. Si tamen etiam fabricam requiris,non est procùl ab vrbe: vbì Christianis proponimus diuina eloquia. Thaurus dixit: Habésne adiutores aliquot? B. Apollinaris respõdit: Habeo sanè permultos. Thaurus dixit: Est aliqua in te virtus diuinitatis? B. Apollinaris respondit: Iam dixi tibi, esse supernam virtutem Domini nostri IESV Christi. Thaurus ait: Habeo filium ab ipsa natiuitate cæcum. Inuoca nomen eius,quem à filio crucifixum asseris, & aperi oculos huius, planeq; credemus, verè eum esse Deum. Sin minùs id feceris, pro tuis sceleribus igni te comburemus. B. Apollinaris respõdit: Veniat in medium cæcus. Venienti dixit vir sanctus: In nomine IESV Christi aperi oculos tuos,& vide. Continuò ille apertis oculis vidit. Stupefacti ea re processiq; ex eis crediderunt in Dominum IESVM. Thaurus autem iudex ëruit eum è manibus vulgi, & nocte misit eum in prædium suum, tanquàm illic custodiendum. Vbì mansit annos quatuor. Erat is locus sexto ab vrbe milliario, confluebantque ad Christiani omnes, & ab eo instituebantur. Si quis ad eum venisset æger, sanus recedebat, quacunque fuisset infirmitate detentus.

Cæco red. dit lumen.

Porrò Vespasiano Imperij habenas moderante, Pontifices Capitolij inuidiosè eo retulerunt ad illum. Cuius relationis hæc erat sententia: Si Apollinarem impostorem, contra regni tui & populi Romani salutem docẽtem, non interfeceris, Romanas cæremonias pessùm premet. Non enim parua multitudo ab eo seducta,quotidiè in iniuriam deorum immortalium bacchatur. Magicis enim artibus ille tempia euertit. Sed si solus iam affecta ætate erit vita priuatus, Romanum nomen incolume permanebit. Præscripsit ergò Vespasianus Imperator, vt si quis dijs irrogâsset iniuriam, aut satisfaciat,aut vrbe pellatur. Non enim æquum est, inquit, vt nos deos vindicemus:sed ipsi se de inimicis suis vlcisci possunt, si irascuntur. Ea iussione perlata Rauennam, Demosthenes vir illustris & patricius,sed planè ethnicus,beatum Apollinarem sibi exhiberi præcepit. Venit ille,& cùm multo senio pressus & diuersis pœnis & afflictionibus confectus staret coram iudice, gentiles clamabant: Nihil ex eo inquiras. Nos enim omnes scimus Christianum eum esse,& euersorem templorum. Aut puniri eum iubeto,aut procùl extra hanc vrbẽ expellito,nè nos pereamus. Demosthenes patricius dixit: Dic mihi antique impostor, cuius conditionis es? Beatissimus Apollinaris respondit: Equidem non nego coram gloria tua, sed planè confiteor Christianum me esse,& à beato Petro Apostolo eruditum, & ad hanc felicissimam vrbem missum,vt per nomen IESV CHRISTI salutem consequantur credentes in eum. Demosthenes patricius dixit: Quid multa? Iam tempus est, vt mihi vanitate tua, dijs satisfacias. S. Apollinaris ait: Ego meipsum sacrificium offero Deo pro salute filiorum meorum,quos mihi acquisiui. Tibi autem dico: quisquis non recesserit à cultu deorum vestrorum, & adorauerit Deum cæli,terræ & maris,qui cum Domino IESV Christo regnat in æternum, is perpetuis gehennæ flammis concremabitur. Qui autem crediderint & baptizati fuerint, habebunt requiem sempiternam & diuitias inæstimabiles.

Respõsum Vespasiani Imperatoris.

Marc. 16.

Tum furore pércitus iudex, tradidit eum custodiendum Centurioni, occultè Christi-

Christiano, vt interìm cogitaret, quibus eum suppliciis perderet. Centurio itaque perduxit eum in *domum suam,& post dies paucos dixit ei: Domine pater, noli tam circò mortem oppetere,cùm vita tua nobis necessaria sit. Egredere noctù, & abi in vicum,vbi ægri morantur, donèc furor populi conquiescat. Sicque media nocte dimisit eum, vt fugeret. Sed vbì res innotuit dæmonum cultoribus, insecuti sunt eum, & appræhensum non longè à porta tandiù cecidérunt, donèc putarent extinctum. Porrò ante lucem collectus à discipulis, perductus est in vicum, vbì leprosi degebant,& ibi inter Christianos decumbens, septem dies superuixit,admonens ecclesiam, nè à fide Christi discederet, simul annuncians, multas imminere pro Christi nomine persecutiones: sed tandèm post plurimas tentationes etiam principes ad fidem CHRISTI accessuros, omniaque deorum simulacra euersuros, & toto orbe terrarum hostiam à Christianis Deo viuo liberè oblatum iri. Addidit etiam: Qui permanserit in fide IESV CHRISTI, vita viuet, & non morietur. His & alijs multis eos instituens sermonibus,vita functus est beatissimus martyr & episcopus IESV Christi Apollinaris, & sepultus est extra muros *Clusenses in arca saxea à discipulis suis. Ea verò arca propter metum gentilium,sub terram missa est. Gubernauit ecclesiam suam annos octo & viginti, mensem vnum, dies quatuor. Passus est sub Vespasiano Augusto,decimo Calendas Augusti, Regnante Deo & Domino nostro IESV Christo cum patre & spiritu sancto per omnia secula seculorũ, Amen.

*Clusam, alij classem legunt, sed vtrunque, vt suspicor, mendosè.

Eius prophetia.

Felicissimè moritur.

*classenses

VITA S. LIBORII EPISCOPI ET CONFESSORIS, GRAVITER ET BONA FIDE CONSCRIPTA, VT testatur author ipse, cuius nomen MS. Codex non habebat: Claruit autem is Author circa annum Christi noningentesimum.

IVLII 23.

Vanuis multifariàm modisque ineffabilibus supernæ bonitatis erga salutem humani generis pia dispensatio cognoscatur,in hoc tamen maximis videtur claréscere indicijs,qp Ecclesię suæ in hac mortali cõuersatiõe pro ęternæ vitæ præmio laboranti,tales eruditores defensoresq; prouidit, quorum doctrinis & exemplis informari, quorum meritis & intercessionibus possit in perpetuum adiuuari. Omnibus enim,qui in procinctu fidei positi,agone militiæ Christianæ contra spiritales nequitias iugiter colluctantur, quid vtilius esse credatur, quàm illorũ imitandas præ oculis habere virtutes, qui in eodem agõe legitimè certantes, perpetuam adepti sunt victoriæ coronam? Quid felicius, quàm eorum precibus muniri, quibus cũcta, quæ petiërint, præstanda Veritas ipsa promittit? De his enim loquimur, qui verè in Christo manentes, eiusq; in se verba manere faciẽtes,illud consecuti sunt præmium,quod ipse promisit, dicens: Quodcunq; voluëritis petetis,& fiet vobis. Hoc equidem licèt ad Apostolos specialiter dictum sit, pertinet tamen nihilominùs etiam ad alios quosque excellentia sanctitatis insignes, illos præcipuè, qui Apostolorũ tam meriti, quàm officij sucessione sublimati, perenni refulgent gratia sacri præsulatûs. Ij nanq; tanto facilìùs à Deo quælibet impetrant, quanto ei & per puritatem conuersationis, & per sublimitatem sacri ordinis appropinquant. Nec dubium, quin plurimùm illorum preces apud Dominum valeant: quorum ipse potestatem tantum in cælo terraque valere concessit,vt quicquid hìc ligarent, maneret ibì ligatũ: quicquid hìc soluerent, esset protinùs ibi solutum. Prætereà illorum officij dignitatem ipse inhabitator & conditor corũ spiritus sanctus ostendit,qui per prophetam Malachiam loquitur, dicẽs: Labia sacerdotis custodiẽt scientiam,& legẽ requirent ex ore eius: quia angelus Dñi exercituum est. Hinc in Apocalypsi Iohannis,ecclesiarũ præsules non nisi angeli vocantur,signati per septẽ stellas,in Christi dextera demonstratas. Sunt enim stellę,quia virtutibus radiant: angeli,quia mandata diuinæ iussiõis annunciant. Constat igitur, eos non parùm transcẽdere modũ infirmitatis humanæ,quos totiès scriptura sancta non dubitat Angelos appellare. Ipsorũ verò in Ecclesia principes & primi ppagatores,Apostoli fuêre, qui post gloriosam Dñi nostri Iesu Christi ad cælos ascensionem,

Iohan. 14.

Iohann. 15.

Matt. 18.

Malac. 2.

Apoc. 1.

Episcopi stellæ. Angeli.

Luc. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Acto. 2. iuxta promissionem ipsius, sancti spiritus infusione roborati, & scientia omnis veritatis instructi, in diuersas mundi totius penè profecti sunt regiones, verbū salutis annunciantes vbiq;, & tam miraculorum signis, quàm prædicationum hortamentis, ad

Psalm. 18. in breui efficientes, vt, quemadmodùm egregius olim Propheta præcinuit, in omnē terram exiret sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Ex eorum igitur salutaribus cælestibusq; doctrinis, quas ab ipso fonte veritatis largiter hauserant, Ecclesiasticorum ordinum regula, diuini cultus institutio, & tota catholicæ religionis obseruatio sumpsit exordium.

Post quos multi per orbem ecclesiarum præsules, illorum in omnibus vestigia secuti, & eorum non minùs virtutum gratiam, quàm ordinis dignitatem adepti, eandem tenuerunt in fide synceritatem, in moribus sanctitatem, in doctrinæ studio vigilantiam: qua & fidelium mentes corrigerent, & infidelium mentes ab errore conuerterent. In quo plures eorum tantum Dño placuisse noscuntur, vt clarissimis vsq; hodiè miraculis coruscare videātur. Ex quorum collegio glorioso vir magnificus &

Liborius antistes Cenomanorum. incomparabilis extitit sanctitatis Liborius, ecclesiæ Cenomanicæ præsul, cuius modò proposuimus vitam & transitum breuiter commemorare: vtile ac fructuosum fore legētibus arbitrati, eius vitā actusq; cognoscere, quē sequendo, possint in diuina seruitute pficere. Eius etenim vita nihil aliud erat, nisi quoddā cælestis cōuersationis

Matt. 5. indiciū, Christianæ religionis exemplū, virtutis ac fidei documentū. Vndè quoniam ipse Dominicū illud impleuit præceptū: Luceat lux vestra corā hominibus, vt videāt opera vestra bona, & glorificēt patrē vestrū, qui in cælis est: nobis in vitæ mortalis errore degentibus enitendū valdè solerti imitatiōe videtur, vt qui virtiorū & ignorātiæ tenebris obscuramur, lucifluis bonorū eius operū radijs illustremur. Nec nos quisquā existimet in eius laudibus à veritatis aut moderationis tramite deuiare, cùm nulla,

Bona fides historiæ huius. nisi à veracibus scriptis seu relationibus comperta, pferamus, nec eum dignè à mortali lingua posse laudari, ipse cum quo nūc immortaliter regnat, Deus visibili palam ostensiōe declaret. Testatur nanq;, cunctis eum virtutibus atq; omni vitæ merito acceptum sibi fuisse viuentē, dum defuncti reliquias cuidētissimis miraculorum signis frequēter glorificare nō desinit. Ex quo datur intelligi, hac eū gratia nequaq; in præsenti vita caruisse, quāuis indè specialia literarū indicia qualibet ex causa non habeātur. Siue enim, q̄ familiaris sanctis omnibus semper humilitas persuadet, vt ea, q̄ sibi

Gesta præsulum Cenomanorū. ante humanos oculos laudi & gloriæ videri valent, celari abscondiq; desiderent, hoc ipse præ cæteris obtinuerit: siue gesta signorū virtutumq; illius descripta quidē pleniùs, sed casu quolibet posterorum notitiæ subtracta fuerint: siue aliud quid causæ fuerit ignorantes, liquidò tamen credimus, eiusdē sancti spiritus gratiā qui totiès aderat eius sacrosancta pignora præclarū sui charismatis donū, operationē scilicet virtutum, ad ipsius demōstranda merita exhibere dignatur, eidē quoq; in carne posito minimè defuisse. Nō tamē desunt etiā certa de eius meritis apicū monimenta. Habentur etiam gesta pontificū eiusdē, cui præfuit, ecclesiæ Cenomanicæ, simplici eloquio & absq; omni næuo figmenti fidei narratiōe cōtexta: in quibus nō plena alicuius eorū vitæ series replicatur, sed quis cui successerit, cuius meriti fuerit, quot annis ecclesiam rexerit, breuiter etiam annotatū. Huius verò sacri ac preciosissimi viri Liborij etiam

Gallus fuit & nobilis genere. trāsitus ex hac valle lachrymarū ad societatē semper verè beateq; gaudētium ciuium supernorū, quo cōtigerit ordine, latiùs indicatur. Extāt & aliæ de eius ortu & vita literæ strictim exaratæ, de quibus omnibus vtilissimis quibusq; & veracissimis narratiōibus defloratis, hîc eas, prout diuinitùs facultas datur, paucis explicare conamur.

Hic igitur ex Gallis originem ducens, & parentū non ignobili ortus prosapia, clarissimam patriam suorum claritudine meritorum ampliùs illustrauit. Nanque ab ęrate primæua, maturum in bonis actibus cor gerebat, neq; illecebris voluptatū carnalium, vt ætati lubricæ moris est, animo cedens, neque vitio leuitatis indulgens. Adeò

Esa. 66. verò sese humilem & quietum & trementem sermones Domini exhibebat, vt meritò sup illum sancti spiritus gratia requieuisse credatur, quæ illum ad sacerdotij dignitatem ac dispensationem sacramentorum DEI, ad regimen fidelis populi nutriebat.

Ingens eius discendi ardor. Hæc etiam illius animo flagrantissimum discendi studium inspirauerat, quatenùs cælestium fluentis arcanorum, quæ multis erat quandoq; largiter ructaturus, ipsius primùm prȩcordiorū intima salubriter implerentur. Neq; vnq̄ peruersio quorūdam mo-

more priùs voluit docere, q̄ discere: sed tanq̄ futurū se doctorem præsaga mente ad uerteret, cunctarū ferè sibi vtilium scientiā scripturarum satagebat intentus auditor acquirere, quas postmodùm, quibus opùs esset, valeret facundus prȩceptor ingerere. Nec deerat sagacis ingenij vigor, largam bono studio efficaciā subministrās: magnāq; in teneris adhuc annis p̄clarę indolis flores spem suauissimorū fructuū p̄buēre, quos abundanter constat posteà prouenisse. Deniq; simul cum processu temporis, probitatis ac sophiæ proficiens incremētis, ità in breui maturitatē virilis ornabat ætatis, vt acceptus apud omnes, et tam honore, quàm amore, dignus haberetur. Nec mirum, quippe quem nulli elatio proteruum, nulli asperū liuor, nulli contemptibilem fecit ignauia: sed hūilitas etiā infimis coaptaret, charitas cunctis exhiberet affabilē & conformē, industria demōstraret eum esse vas vtile in domo Domini, ad omne opus bonum paratum.

Priùs didicit, quod posteà doceret.

Est omnibus charus.

2. Tim. 2.

Postquàm autem tam vitam, quàm habitū, secularē, cęlestiū prȩmiorū intuitu dereliquit, & verè à Dño in suam electus sortem, Clero associatus, ac officijs est functus ecclesiasticis, ampliùs totum se diuino cultui visus est mancipare. Studebat nanque, quantū fragili carnis farcina circūdatus potuit, cunctos actus cogitatusq; suos ad rationis normam dirigere, circūspectus ac prouidus, docilisq; & cautus existere, aduersa vel prospera æquanimiter ferre, animū supra tēporalis periculi metū fortiter agere, nihilq; nisi quod esset ante superni examinatoris oculos fœdum, peccati scilicet maculas, formidare: habere de Dei bonitate fiduciā, securitatē, constantiam, toleranciā, firmitatē. Prætereà nil appetere pœnitendum, in nullo legē moderatiōis excedere, sub iugo rationis cupiditatē moderari vel domare. Hinc modestus & abstinens, castus & honestus, parcus & sobrius ante Deū & homines permanebat. Iam verò in illo propositū æquitatis iustitiæq;, seruādæ, quis vnq̄ dignè valeat explicare? Quis eius circa innocentiā, humanitatem & concordiā studiū, quis erga pietatē & religionē enarret affectū? Omnis eius animi meditatio, à rebus vanis & caducis remota, circa salutē animæ ac statum vitæ perpetuæ versabatur. Proindè quia tantus in eo cælestis iubaris splendor celari diū non potuit, sanctitatis eius ità rumor excreuit, vt totius inclytę ciuitatis Cenomanicę populi ad hūc sibimet eligendum pontificem, vnanimiter corda conuerterent. Nec dubiū, quin se beatos fore arbitrarentur, qui talē habere pastorem ac præsulē mererentur: cui ad docendū suppereret linguæ disertitudo, ad doctrinam exemplis formandā vitæ rectitudo, ad exorandū pro subditis Deū meriti magnitudo. Vndè cū memoratæ vrbis populū, antistitis sui Pauatij viri sanctissimi obitus ingenti, vt par erat, mœrore afficeret, consolabatur tñ huius concorditer electi probitas, & firmata de illo apud oēs fiduciæ certitudo, q̄ nemine sacerdotum Christi esset futurus inferior. Quinimmò antiquam Israeliticæ gentis gratiā sibi præstitā gratulabantur: quia sicut illis quondàm, ablato & ad cælū rapto Eliæ propheta sanctissimo, Eliseus duplici eius spiritu repletus successit: ità spiritales beati Pauatij virtutes, in successore Liborio repræsentandas, aut etiam duplicandas fore sciebant. Quapropter gaudentibus cunctis, ecclesiæ Christi regimē, ad quod olim erat diuinitùs præordinatus, iuxta morem canonicum assumpsit, regulariter pontifex ordinatus.

In Clerum asscisciturr.

Habes formā, ad quā se, qui in Clero sunt, debeant cōponere.

Creatur Cenomanorū antistes.

Pauatius Episcopus Cenomanorum.

4. Reg. 2.

Susceptо verò sacerdotio, nihil ex studio sanctitatis, quā priùs exercuerat, dereliqt: sed tanq̄ lucerna super candelabrū posita, ità ille diuina luce repletus, quo in eminentiore cōstiturus est loco, eo latiùs in domo Dei collatæ sibi gratiæ notitia refulgebat. Neq; illū tanræ dignitatis honores solitæ religiōis mutare fecerāt mores, nec ecclesiasticorū occupationes negociorū quicquā ex quotidiana diuinæ laudis & placationis seruitute prȩtermittere coēgerūt. Quinimmò tanto eam instantiùs adaugere curauit, quanto iam nō suę solius, sed multarū animarū salutis causa rectè se viuere debere sciebat: quibus fruſtrà videbatur prædesse, si non studeret etiam monitis exēplisq; prodesse. Ob hoc igitur, nullius momenti spatium ociosè transigere volens, semper erat vtilibus intentus actibus, nunc lectioni diuinarū scripturarū operam impendēs, nunc orationi prolixiùs incumbens: interdùm etiam rerum exteriorum dispositiōi, prout suo cōueniebat officio, prudenter consulens atq; prospiciens. Assiduè verò vigilijs & ieiunijs castigabat corpus suū, & in seruitutē redigebat, nè alijs prędicans, ipse reprobus inueniretur. Erat enim prędicationis studio valdè intentus, & tanq̄ se nōsset gerere officiū Apostoli, dicentis: Non enim misit me CHRISTVS baptizare, sed

Honor in illo nō mutat mores optimos.

Eius exercitia.

1. Cor. 9.

1. Cor. 1.

Universidad de Deusto - Biblioteca

2.Tim.4. euangelizare:atque ab eodem audiret: Prędica verbum,insta opportunè,importunè;
Vita ornat doctrinam. ità ipse quotidiè modis omnibus auditores suos ad vitæ rectitudinem prouocabat. Cuius præcepta & monita id maximè populo grata & amabilia faciebat, quòd eius vitam in nullo doctrinæ contrariam deprehendebant: sed quod illis sectandum asse-
Tob 4. rebat,euidenter in eius moribus agnoscebant. Verbi gratia : qui elationem velut initium omnis peccati cauendam penitùs ab illo sæpè didicerant, nullum eius indicium
Galat.5. in illius actibus,in habitu,in vultu, in gestu corporis, in sermonis vsu sentire potuerunt. Audiebant ab eo:Non efficiamur inanis gloriæ cupidi: videbant eum verè pau-
Sap. 2. perem spiritu,nunquàm nisi in Domino gloriari. Audiebant ab eo,quòd inuidia diaProu.19. boli,mors introiuit in orbem terrarum.&, Putredo ossium, inuidia. Videbant eum affectu beneuolentię gaudere cum gaudentibus,flere cum flentibus:aliorum prospe-
Iacob.2. ra vel aduersa, sua æstimare. Audiebant ab eo:Ira enim viri, iustitiam Dei non operatur:videbant eum,omnem ostendentem mansuetudinem ad omnes homines.Audi-
2.Cor.7. bant ab eo:Seculi tristitia mortem operatur: videbant eum esse hilarem datorem,
2.Cor.9. quem diligit Deus. Audiebant ab eo,auarum esse idolorum seruitorem: videbant eũ
Ephe.5. rerum suarum erogatione largiflua thesaurizare sibi thesaurum in cælo. Deindè si quis eius parsimoniam, strenuitatem castitatemque attenderet, non alijs ad fugiendam vitiorum corporalium labem admonitionibus indigeret.

Ità pius gregis Dominici pastor,commissis sibi ouibus adhibita cura duplici,exhortationibus scilicet & exemplis, iter ad æternæ vitæ pabula quærenda, & spiritualium morborum dira contagia vitanda demonstrans, tantum ex eis lucrum acquisiuit,vt quod voce Dominica per Malachiam dicitur,de illo conuenienter valeat dici;
Mala.2. Lex veritatis fuit in ore eius,& iniquitas non est inuenta in labijs eius. In pace & in æquitate ambulauit mecùm,& multos auertit ab iniquitate. Verè enim multos ab
Multos à vitijs & erroribus reuocat. iniquitate conuertens,& rectitudini vitæ fideique restituens, inter sanctos Ecclesiæ
Doctores Ecclesiæ prædicãtur. Christi doctores pręclarum obtinet locum: quorum multimodam gratiam & infinitam meriti excellentiam ipse verus eiusdem Ecclesiæ sponsus, in Canticis canticorũ
Cant.1.2.4. multiplici laude prosequitur:nunc eos ipsius sponsæ collum, monilibus assimilatum
5.7. vocans:nunc tigna cedrina & laquearia cypressina cognominãs. Interdùm labia, vitæ coccineæ,propter prædicationem passionis Christi,similia, seu fauum dulcedinis verbi Dei stillantia:nonnuquàm turrim Dauid, ob constantiæ firmitatem, eos appellans: Aliquandò verò ibidèm,ob nutrimẽtum paruulorum, quibus lacte opùs est, mammę dicunrur. Aliquandò fauo simul & vino : aliquandò decori turris eburneæ
Cant.7. 4.7.1. comparantur: Plerunquè portæ Ecclesiæ nũcupantur:& propter variam vtilitatem, firmitatem,prouidentiam, contemplationem, dentium & oculorum nomine designantur. Præterea ipsi sunt sexaginta fortes,Salomonis lectulum ambientes:ipsi columnæ argenteę, sacri eloquij nitore fulgentes. Quarum omnium similitudinum si quis mysteria perscrutetur,profectò inenarrabilem huius sanctę Ecclesiæ doctoris & eius similium gratiam dignitatemque reperiet,cùm satis indicent hęc pauca, de pluribus ex illo cælesti epithalamio sumpta, quòd nihil his illustrius, nihil pulchrius in
Dan. 12. sponsę laudibus decantandum spiritus sanctus inuenit. Qui etiam de eisdem per Danielem ità loquitur: Qui autem docti fuerint,fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam eruditi plurimos, quasi stellæ in perpetuas ęternitates. Sed quoniam huius clarissimę stellę iu erudiendis subditis feruorem pariter & splendorem ostendimus,quibus virtutum radijs in alijs quoquè rebus effulserit, monstrare curemus.

Habuit vir sanctus hoc prę cęteris tum temporis pontificibus, religionis & Dei amoris indicium speciale,quòd omnia,quę ad eius laudem iugiter celebrandã & ecCultûs diuini promouẽdi quàm fuerit studiosus S. Liborius. clesiastici cultûs officium pertinent,totis nisibus amplificare,prouehere.atque adornare contendit:& excepris his,quę sibi suisque ad quotidiani victûs & vestitûs necessaria, quibus solis contentus erat,vix sufficere poterant,necnon & his,quę ad egentium & inopum sustentationem larga manu solebat expendere: reliquos omnes
Noua oratoria cur extruxerit. redditus episcopalium possessionum, omnes quarunliber rerum census, qui sibi ex omni sua diœcesi debebantur, vel si quid ex fidelium donationibus conferebatur, ad exhibendum ecclesijs congruentem ornatum, & noua quęque oratoria in locis, quæ ad hoc opportuna videbantur, construenda deputauit. Quorum

rum constructionem primùm diuinæ seruitutis multiplicãdæ intuitu aggrediebatur: dehinc etiam plebium commoditati pariter & saluti prospicere piè meditabatur, vt ad ecclesias cum suis sacerdotibus propè positas facilè confluere, orationum studijs assuescere, regenerationis gratiam consequi, documẽta sacrę legis audire, cælestium sacramentorum celebrationibus interesse, atque omnia Christianæ religionis iura discere & exercere valerent: Nec quenquam vllius molestiæ seu occupationis impedimentum exindè reuocaret, quò vniuersos ad salutem animarum quærendam ipsa loci opportunitas inuitaret. Hac igitur intentione præter illas,quæ à suis prædecessoribus fabricatæ fuerant,decem & septem sacris ædibus nouiter constructis & dedicatis,suam parochiam ità omnem illustrauit, vt in qualibet eius parte populo degenti aliquam orationis domum vicinam esse constaret. Locorum verò,in quibus eas con-
Loca, in quibus sacras ædificauit ędes. struxit,hic nomina ponere dignum ducimus, quô religiosi operis memoria firmior, & fides certior habeatur. Vnam itaque ædificauit in Colinno, alteram in Syluiaco, terriam in Raudatio,quartam in Campogenesto, quintam in Conedaco, sextam in Aciaco, septimam in Aloncianno,octauam in Sangunno,nonam in Sabonario,decimam in Bona,vndecimam in Lucia, duodecimam in Lugduna, tertiamdecimam in Marsone,quartamdecimam in Paliaco,quintamdecimã in Magitto,sextamdecimam in Nouiliaco, septimamdecimam in Comnis. Quibus ritè perfectis & decenter adornatis,ac sacerdotum & inferioris ordinis clericorum iugi prouidentiæ commẽdatis, obseruãdum omninò censuit, nè qua ibidèm legitimis horis die noctuque sacrorum intermissio fieret officiorum,quibus sanctæ & indiuiduæ Trinitati debitæ gratiarum actiones & laudes referrẽtur. Deindè,vt vnitati & concordiæ totius populi commiss. si consuleret,atq; omnia illius diœceseos loca Deo dicata,cum vniuersis ad se pertinentibus antiquæ & principali suæ sedis ecclesiæ, velut vni capiti & matri omnium, subdita monstraret esse debere,decreuit vt illuc ex reliquis omnibus ecclesijs per annos singulos census persolueretur,certus scilicet numerus librarum ceræ atque olei, prout illis offerendi facultatem suppetere sciebat. Aequum tamen omnibus eisdem locis debitum imposuit:hoc est,vt ex vnoquoq; redderetur vna cerę libra,& olei duę, præter id,quod custodibus præfatæ principalis ecclesiæ dari constituit. Ex quo verè sancta & religiosa intentio beati viri satis appáret,quòd nõ sibi aurum vel argentum, seu quodlibet earum rerum,quæ mundum amantibus precioſa, ipsi verò velut cælestia desideranti omninò erant contemptibilia,coaceruauit:sed ea magis ecclesiæ dari constituit, quę ad luminaria iugiter in ea cõcinnanda copiam darent. Nam quoniam
Vult perpetuò in Ecclesijs luminaria arderę. ipse fuit templum veri luminis,hoc est,spiritûs sancti,etiam corporalis lucis ornatũ manufactæ domui Dei noluit vnquàm deesse.

Mansit autem in Episcopatu annos quadraginta & nouem:in quibus fuisse legitur ordinationes nonaginta & sex: ordinâsse verò presbyteros ducentos decem & septem: diaconos centum septuagintasex : subdiaconos nonagintatres : reliquorum quoquè graduum ministros,quantum sacris officijs congruum & sufficiens esse videbat. Præterea habuit bonum testimonium etiam ab his,qui foris sunt: ità vt hoc quo-
Diuturnus eius Episcopatus,& ordinationes. què specialiter de illo referant scripta, quòd studuerit Deo in omnibus dulciter famulari,& in rebus ecclesiasticis Deo &hominibus bonis oppidò placere. Vndè liquidò patet,sic eum religionis constantiam ante Deum seruâsse,vt tamen proximorum oculos non offenderet:sic humano foris placuisse iudicio,vt diuinis obtutibus non displiceret in occulto. Ità per omnia verus Dei cultor illi meritò Pontifici comparatur,quem sine querela Domino seruijsse euãgelica laudat historia: nisi quòd hîc tan-
Luc.1. to præstantioris fuerit sacerdotij præsul,quanto figuram veritas, quanto legem veterem noua Christi gratia transcendit. Illo deniq; præsulatu functi, animalium cruores
Heb.9. immolabant: huius sacerdotij primus author & pontifex, per proprium sanguinem introiuit semèl in sancta. Et tamẽ in officio dispari fuêre pontifices isti sanctitate pa-
Luc. 1. res,ambo euangelica laude digni,ambo iusti ante Deum, incedẽtes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela.

Cùm autem diuinæ maiestati cõplacuit,post tam diuturna tot annorum certamina,victorẽ hostis antiqui,militem suum æterno pręmio glorificare,anno quinquagesimo Episcopatûs sui corporis eum molestia ità fatigari permisit,vt adesse sibi diẽ exitûs sui nõ dubitaret. Qui annus illi verus extitit iubileus,quem in eodẽ numero annũ remis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Leuit. 25. remissionis appellans, vnumquenque in eo redire ad familiam & ad possessionem suam lex diuina præcepit. Nam & ipse quò minùs se dubitaret ad requiem tendere, post septem septimanas annorum, ex quo constitutus est super familiam Domini, adhuc Matth. 5. in terris positam, ad eam, quæ in cælis est, lætus vocari meruit: vt possideret terram, quam mansuetis & mitibus veritas repromisit.

S. Martinus Turonesi Episcopus et contemporaneus. Eodem tempore sanctus Martinus Episcopus Turonensem regebat ecclesiam, vir Apostolicis clarus omninò virtutibus: Cui inter illa, quibus assiduè frui solebat, Angelicæ collocutionis mysteria, etiam hoc ex diuina reuelatione præceptum est, vt ad vrbem Cenomanicam pergeret, atque ibidèm in infirmitate positum Dominum visitaret. Vndè animaduertens, hanc Domini infirmitatem de aliquo membrorum suo- Matt. 25. rum intelligendam, de quibus ipse dicturus est in iudicio: Infirmus fui, & visitâstis me: cœpit ilicò festinus ad memoratam pergere ciuitatem. Cui cùm iam appropinquans, iuxta vineam quandam iter ageret, vidit eminùs in ea stantem clericum gradu subdiaconum, Victurium nomine, operi quidem, quodcunque ibì agendum erat, studiosiùs insudantem, sed nihilo minùs frequentatione psalmodiæ laudes decantantem. Hic erat discipulus sancti Liborij, atque in ipsa suæ continẽtiæ mentisque & habitûs humilitate, bonæ institutiõis magistri optimi clarum præbebat indiciũ. Quem

S. Martinus Victurium prædicit fore Episcopum. intuens sanctus Martinus, reuelante sibi spiritu sancto hunc esse futurum ibì Episcopum, his eum verbis salutauit, dicens: Aue noster pontifex. Dehinc illi baculum suum dedit, atque ità cõuerso gradu, in vrbem properauit. In qua inueniens sanctum & ve-

S. Martinus venit ad S. Liborium. rè Deo dilectum præsulem iam in extremis positum, & cælesti tantùm gaudio, quò iturus erat, intentum, cum ineffabili ab eodem lætitia susceptus est: Hìc verò necesse est, vt noster sermo deficiat: quia neminem dignè constat posse referre, quàm diuina, quàm spiritualia, quàm cœlestia fuerint eorum colloquia, cum qua se exultatiõe mutuò viderint, quo mẽtis affectu suam ad tempus separationem ferre potuerint. Erant enim ambo Christi militum excellentissimi duces, ambo crebris de diabolo triumphis glorioſi. Sed alteri iam reddendum erat præmium sempiternum, alteri aliquandiù differendum, & adhuc pro castris Dei fuerat decertandum.

Migrat ad cælos S. Liborius. Igitur beatus Liborius, præsente sibi tanto consolatore, suarumque exequiarum prouisore, decimo Kalendarum die lætus migrauit ad Dominum. Cuius venerabile corpus sanctus Martinus cum honore congruo ad ecclesiam extra vrbem poli-

Iulianus primus Episcopus Cenomanorũ. tam duci, & in ea sepeliri fecit: quam primus eiusdem sedis antistes, Iulianus nomine, constr uxit, & in honore duodecim Apostolorum dedicauit. Decebat enim, vt qui Apostolorum in terra successor, & in cælis esse meruit consors, in eorum quoquè ecclesia communi cum illis memoria coleretur. Sequẽti verò die vir Dei Martinus populum omnem, qui ad tanti viri exequias copiosus nimis & innumerabilis conuenerat, & internum amorem erga pastorem suum largissimis lachrymarum fontibus testabatur, in ecclesiam conuocans, sanctæ admonitionibus doctrinæ consolabatur,

Multa ad sepulcrũ S. Liborij miracula. cisque præfatum Victurium ordinauit Episcopum. Tradunt quoquè literæ superiùs memoratæ, multa quidem sanctum Liborium in hac vita fecisse miracula, sed multo plura postmodùm ad sepulcrum eius fuisse diuinitùs ostensa, licèt ob multitudinem suã, nominatìm expressa non sint. Quod nos facile credimus ex his, quæ oculis nostris videre meruimus, postquã ad nos sacrum translatum est corpus, sicut adiuuante Domino, sequens huius operis textus enarrabit. Nam quoniam ipse verè fuit organũ spiritûs sancti, per ipsius nunc operationem ante eius reuerenda pignora virtutum signa sæpiùs ostenduntur: curationes scilicet debilium, salutes languentium, expulsiones immundorum spirituum: præstante ipsius gratia, qui est fons & origo bonorum omnium, Deus & Dominus noster: qui in Trinitate inseparabili viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

DE

Hic Biso fuit 4. Episcopus Paderbornẽs. DEscriptis superiori libello vita & transitu preciosissimi confessoris Christi atque pontificis Liborij, nunc secundùm tuam, Biso præsul egregie, iussionem, ad exponendam seriem translationis eius sacratissimi corporis, & ostensa per eius merita virtutum insignia pro concessa diuinitùs facultate, stylum mentemque conuertimus: excitante studium nostrum pensatione solicita, qualiter vobis obtemperare, quàtum deferre debeamus, maximè cùm eorum officij dignitate sublimarus, quibus Luc. 10. diuina voce dicitur: Qui vos spernit, me spernit: non dubitetur vos minimè sine Dei contemptu posse contemni. Proindè ad retexendas cum laude debita virtutum operationes, per quas sancti spiritûs gratia solet electorum merita declarare, eo, quo te præcipiente huic operi insistere debuimus, nullum opportunius tempus occurrit: appropinquante videlicet sacra solennitate aduentûs eiusdem spiritûs paracleti, qui beati Liborij & in hac vita manentis inhabitator apparuit, & nunc ipsius sanctitatis per miracula index & glorificator existit. Cuius nos ad susceptum opus auxilium Act. 2. haudquaquàm inefficacibus votis inuocaturos speramus, præsertim cùm non aliud, quàm quod ipse aduenies, mentibus, quas repleuit, ad proferendum inspirauit, Dei scilicet magnalia loqui, & ipsum mirabilem in sanctis suis monstrare conemur. Sed antequàm ad rei gestæ ordinem veniamus, causam translationis memoratæ atque exordium constructionis ecclesiæ, quæ tanto cælitùs illustrari meruit thesauro, referre breuiter congruum arbitramur.

Carolꝰ Magnus domuit Saxones. Igitur vbi primùm glorioſæ memoriæ Carolus Imperator concertatione longissima & varijs præliorum euentibus, cum gente Saxonum exactis, illos ferro edomitos Christi fidem suscipere fecit, suoque addidit imperio, clarum ilicò dedit indicium, qua fretus intentione, tam diuturnum laborem infatigabilis ferre potuerit. Siquidem, vt in libello vitæ ipsius legitur, triginta & tribus continuis annis bellum cum eadem gente gessit. Qua tandèm partìm armis, partìm liberalitate, per quam maximè Primorum eius animos sibi deuinxerat, superata, totum exindè suum ad hoc contulit studium, vt pro tantarum saluatione animarum populi, post tot secula cultum dæmonum relinquentis, fructum sui laboris ex Dei remuneratione consequeretur. Et vt se magis Christianæ religionis, quàm regni sui dilatandi causa, tantæ rei difficultatem aggressum ostẽderet, ecclesias per omnem regionem illam, ad quas rudis in fide populus confluere doceretur, & sacramentis cælestibus initiari consuesceret, sub quanta potuit celeritate constrẽi fecit, atque parochias diligenti ratione suis quasque terminis seruandas designans, quia ciuitates, in quibus more antiquo sedes Episcopales constituerentur, illi penitùs prouinciæ deerant: loca tamen ad hoc, quæ & naturali quadam excellentia & populi frequentia præ cæteris opportuna videbantur, elegit. Tum verò vix reperiebantur, qui barbaræ & semipaganæ nationi præsules ordinarẽtur. Cuius interdùm ad perfidiam relabentis cohabitatio, nulli clericorum tuta videbatur: cui ecclesiasticum officium, & quicquid ad rerum diuinarum pertinet cultum, non solum deerat, verùm ignotum omnimòdis erat. Quocircà vnamquanque prædictarũ pontificalium sedium cum sua diœcesi singulis aliarum regni sui ecclesiarum præsulibus cõmendauit, qui & ipsi, quotiès sibi vacaret, ad instruendã, confirmandãq; in sacra religione plebẽ cò pergerent, & ex Clero suo personas probabiles cuiuscũq; ordinis, cum diuerso rerum ecclesiasticarum apparatu, ibidèm mãsuros iugiter destinarent. Et hoc tandiù, donèc annuente Dño salutaris illic fidei doctrina conualesceret, & ità diuini vsus ministerij proueheretur, vt ꝓprij quoq; in singulis parochijs dignẽ & fidutialiter possent manere pontifices. Inter omnia verò loca, constituendis principalibus ecclesijs in hac, de qua loquimur, prouincia designata, Paderbornensis sedes speciali quadam dignitate præcellit, habens amplissimam circunquaq; planitiẽ, & nemorum tamen frequenti & varia diuersitate sufficienter ornatam, agros vberes & frugum omnium feracissimos. Cui adiacet à læua in ipso mœnium prospectu sylua, multis passuum millibus in longum latumque diffusa, adeò pecorum & armentorum pascuis, apiumq; seruandarum vsui opportuna, vt illi non dissimilis videatur regioni, quam sacræ literæ vocant terram lacte & melle manantem: Accedit ad ornamentum loci saluberrimorum fontium, intrà ipsum oppidũ in vnum pariter alueũ cõfluentium,

Paderbornẽsis eccleſiæ encomium.

Multas in Saxonia ecclesias extruit.

Saxonia ciuitatum ins ops.

Deut. 6. 11. 26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

entium,incomparabilis tam ſpecies,quàm numeroſitas:intantùm, vt eorum latitudini & amœnitati ſimiles eſſe alibì minimè compertum habeamus. Nec deſunt hinc indè & alia flumina,vtilitatũ,quæ ab his petuntur, largiſſima. Aër ibidèm & aura placidior,& licèt in frigido terrarum tractu,naturali gratia temperatior,citiùs, quàm in alijs illarum regionum partibus,maturitatem cunctorũ fructuum afferre conſueuit. Præterea pagus ipſe,vt & noſtra memoria,& veterum relatio reſtatur, viris omni nobilitate generis animiq́ue ſemper inſignibus abundabat: vt non eſſet dubium, quin patria ciuibus,& ciues patriæ congruerent,ac ſibi vtraq; viciſsim ornamento forent. Et hæc quidem pauca de pluribus,hinc à nobis non ex ſuperfluo dicta animaduertet, qui Chriſtianiſſimi principis ex hoc quoq; in Deum deuotiõem comprobabit, quòd ea,quæ ex tanta locorum amœnitate iure belli acquiſita, ſub ſua potuit tenere ditione,diuino magis ſeruitio,quàm ſuis deputauerit vſibus. Tamen interdùm, pro varijs gentis eiuſdem vtilitatibus generale placitum habiturus,illic populi conuentum fieri iuſſit,& hac ibidèm cauſa aliquandiù ſolebat immorari.

Paderbornam vocat pagum.

Nota Caroli Magni religionẽ & deuotionẽ.

Leo Ponti. fex venit Paderbornam.

Nam & vir ſanctiſſimus & verè Apoſtolicus Papa ſedis Romanę,Leo nomine,iuſta ciuium odia perpeſſus,illic eũ adijt,pro ſedandis cõtra ſe ortis ſimultatibus imperialem opem quæſiturus. A quo cum ingenti,vt par erat,honore ſuſceptus,religioſum eius ac ſalutare Chriſtianitatis dilatandæ ſtudium nobiliter inchoatum Apoſtolica authoritate firmauit,atque in eccleſia tunc ibidèm nouiter conſtructa quoddam altare conſecrans,adorãdas in eo reliquias protomartyris Stephani, quas ſecum Roma detulerat,collocauit, fidutialiter id principi promittens, quòd oratorium illud, tanti martyris patrocinio munitum,nõ vlteriùs paſſurum foret iniuriam, quam ipſo referente, priùs ei contigiſſe cognouit: vt videlicet ob incolarum loci perfidiam & odium in religionem Chriſtianam,aliquotiès igni traderetur. Et ob hanc maximè cauſam eaſdem reliquias ibi rogatu Imperatoris recondidit, nõ ſine effectu congruæ fidutiæ ſponſionisque ſuæ,cùm nihil tale poſtmodùm illic perpetratum eſſe, certiſſimum ſit.

Conſecrat illic altare.

Nota de reliquijs B. Stephani.

Hocigitur ordine Paderbornẽſis eccleſiæ ſedes epiſcopalis tam Imperatoria ſanctione,quàm Apoſtolicæ benedictionis authoritate primitùs conſtituta, ob cauſam ſuperiùs memoratam,commendata fuit aliquandiù tuitioni præſulum cuiuſdam caſtelli orientalis Francię,quod ſermone barbaro Vvirtziburg appellatur. Sub quorum regimine ſtatus rerum ipſius parùm proficere potuit: quippè cùm loca ipſa longa inter ſe terrarum intercapedine diſtarent,& præfatos præſules rarò hanc nouellam eccleſiam inuiſere,vel occupatio permitteret, vel commoditas ſuaderet. Neque enim ibi deerant negocia, quibus procurandis inſiſterent, neque huc pergendi laborem paruum faciebat itineris longitudo. Ibi res neceſſariæ ſufficientes erant & ordinatæ: hic & tenues, & cum difficultate nouiter ordinandæ. Quocircà meritò vtilius viſum eſt,hanc ſedem ſuum per ſe habere antiſtitem, qui non alibì occupatus, hìc tantùm agendis rebus præſens inſudaret. Erat,tũc temporis in Clero Vvirtziburgenſi vir magnæ humilitatis atque modeſtiæ, Hathumarus nomine,de gente noſtra,hoc eſt, Saxoniça oriundus: qui cùm adhuc puer eſſet,belli tempore Carolo Imperatori obſes datus,illic ſeruari iuſſus eſt. Vbi poſteà tonſuratus,ac ſtudijs literarum traditus,in virum perfectum moribus & eruditione profecit. Hic ex præcepto principis primus eſt Paderbornenſis eccleſiæ ordinatus Epiſcopus. Poſt cuius ordinationem paucis annis tranſactis,idem glorioſiſſimus princeps ab hac luce migrauit. Cuius incomparabilem in omni virtutum gloria præſtantiam licèt libellus de vita eius conſcriptus pleniſſimè referat,nos tamen hìc aliquid de eo vel breuiter dicere, ipſius in nos beneficij magnitudo ſuadet. Quem arbitror noſtrum iurè Apoſtolum nominari: quibus vianuam fidei aperiret,ferrea quodammodò lingua prædicauit. Qui cùm totiès victoria potitus,quotiès in procinctu poſitus,multas ſibi gentes,multa regna ſubiecit: cõſtat tamen cum glorioſiſſimè etiam de diabolo triumphâſſe: cui tot animarum millia,priùs ſub eius tyrannide captiua, in conuerſione noſtræ gentis eripuit, & Chriſto Domino acquiſiuit. A quo illum hoc recipere præmium & confidimus,& optamus, vt fruatur in cælis Apoſtolorum conſortio,quorum functus eſt in terris officio.

Paderbornenſis Eccleſia, aliquãdiù Epiſcopis Herbipolenſibus cõmẽdata.

Hathumarus primus Epiſcopus Paderbornenſis.

Carolꝰ Magnus Saxonum Apoſtolus.

Eius laudes

Vt verò ad propoſitum redeamus, defuncto Carolo, Hathumaro quoquè Epiſcopo non longo poſt tempore ab hac mortalitate ad perennem, vt credimus, vitam

aſſumpto,ſucceſſit ei vir egregius,nomine Baduradus: qui & ipſe ex hac regione nobiliorꝰ ortus proſapia,ex eiuſdem eccleſiæ Clero electus eſt. Qui pręclaræ morum nobilitatis,magnanimitatis & induſtriæ merito,familiaritatem regiam intimè cõſecutus, tantæ dignitatis locum promeruit,vt ei non minor facultas, quàm voluntas amplificandæ, prouehendæ atq; adornandæ eccleſiæ ſibi commiſſæ ſuppetere videretur. Tũc verò,tanquàm ad hoc ſibi datam diuinitùs excellentiam animaduerteret, nihil ſui laboris ſtudijq́ue ſubtraxit ab acquirendis ac procurandis omnibus, quæ ibidèm ad diuinæ laudis augmentum,ad vtilitatem Chriſtiani populi nouerat pertinere. Hæc illi cura prima imminebat,eccleſias per omnem parochiam ſuam ſub celeritate conſtruere; principalem verò baſilicam ingenti decore & grandi opere extollere, res omnes ad eam pertinentes modis varijs adornare,augmentare Clerum, diſciplinam monaſterialem inſtituere,pueros tam nobiles,q̃ inferioris conditionis,in ſcholã congregatos,in diuinæ legis eruditione nutrire. Quod eius laudabile ſtudiũ ità felix proſectus comitabaꝰ,vt verè illũ ad hoc à Deo pręſignatum,& rudimentis eius loci cęlitùs conceſſum dicere valeamus.

Baduradus 2. Epiſ. Paderbornen. egregius.

Quia verò rudis adhuc in fide populus,& maximè plebiũ vulgus,difficilè poterat ab errore gentili pfectè diuelli,latenter ad auitas quaſdam ſuperſtitiones colendas ſeſe conuertens: intellexit vir magnę prudentiæ, q̃ ſi pręcipui alicuius ſancti illic corpus allatũ,miraculorũ,vt fieri ſolet,oſtenſione & gratia ſanitatũ ſuadente,multitudo plebis inciperet venerari,& ad eius patrocinia confluere conſueſceret,nulla re eam facilius ab infidelitate poſſe reuocari: pręſertim cùm verbis Doctorum de diuina virtute non credentes,tamen his,quæ oculis viderent,quæ beneficiorum vtilitate ſentirent, fidem derogare non poſſent. Præterea cunctis fidelibus ibidèm manentibus, vel eò conuenientibus magnę hoc apud Deum interceſſionis ſolatiũ,maximam eidem loco ſanctionem & gloriã allaturum fore non dubitãs,ad id obtinendũ ſedulæ cogitationis curam intendebat. Et quoniam à Deo,qui eſt fons bonitatis,quicquid optatur boni, & maximè rem tantam nouerat expetendã,indicto ieiunio, & celebrata ſupplicatione publica cum omnibus ſibi commiſſis, ab eius clementia demonſtrari ſibimet poſtulauit, quonam ordine pro adipiſcenda re deſiderata deberet inſiſtere. Vndè fidem eius benignè reſpiciens,dignatus eſt ei reuelare,quòd ad Cenomanicam vrbẽ Gallię remdiù optatam petitum ab Epiſcopo loci mittere deberet: ibì dandum votis eius effectum proſperũ fore. Ex hac reuelatione indubia ſpe animatus, accelerare negociũ ſtuduit. Epiſcopus q̃ pfatam vrbẽ eo regebat tempore, Aldricus nomine fuit. Ad hunc ergo cum conſenſu & pręcepto Ceſaris Ludouici, nuncios deſtinandos elegit, ex Clero quidem ſuo probabiles perſonas, & in ſacris ordinibus religioſam vitã ducentes: necnon & quoſdam laicos nobiles,quorum fidem & induſtriam ad tale opus idoneam nouerat. Clericorum verò,quibus id negocij commendatum eſt,præcipuus erat quidã preſbyter, Ido cognomine, q̃ omnem ſuæ profectionis hiſtoriam & ſigna, quæ in ea diuinitùs oſtẽſa perſpexerat, partim viua voce intimata, partim literis breuiter annotata,ad noſtram fecit venire notitiam.

Vide quid ſentiẽdum de ſanctorũ reliquijs & interceſſione.

Diuinitùs habeẽ Epiſcopus petere ex Gallijs ſacras reliquias.

Igitur anno Dominicę incarnationis octingenteſimo trigeſimoſexto, Indictione ãiij,cùm pręfatus Ludouicus tertiũ & vigeſimũ in imperio annũ ageret, legati Paderbornenſes de Saxonia pfecti,ad vrbẽ Cenomanicã quarta kalendarũ Maiarũ die venêre: inſinuantesq́; Epiſcopo cauſam, p̃ qua miſſi fuerant, benignè ab eo ſuſcepti, omnẽ Clerũ, p̃ſente quoq; ſuo coëpiſcopo, Dauid noïe, tractare cũ eis diligenter cœpit, qualiter miſſorũ de tã lõginqua regione venientiũ, religioſis precibus decẽter in hoc poſſet annuere vt ſancti alicuius integros, vt petebãt, artus accipere mererẽtur. Erat ibidèm ſanctorũ corporũ magna copia: inter q̃ ſancti Liborij quõdàm præſulis eiuſdẽ vrbis p̃cipuè glorificatũ miraculis habebaꝰ inſigne. Quod cùm epiſcopus pfatis nũcijs dare diſponeret, reniti primò cœpêre plurimi, dicẽtes ſe illis pignoribus pretioſius nil habere. Tãdèm vix omniũ impetrato cõſenſu, aſſumptis ſecùm ſacerdotibus & cuiuſcunq; gradûs clericis,ſacri miniſterij veſtibus ornatis, miſſos quoq; qui ſanctos artus accepturi erãt, adeſſe p̃cipiens, pceſſit ex vrbe ad eccleſiã, in qua ſanctiſſimũ beati Liborij corpus digno cũ honore conditũ habebatur. Erat aũt eadẽ eccleſia iuxta ciuitatẽ poſita, & in honore duodecim Apoſtolorum dedicata, quã pri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

En reuerentiã priscorũ Christianorũ erga sacras reliquias,

mus eiusdem sedis præsul, nomine Iulianus, condidisse fertur. Ad hãc itaq; memoratus Episcopus, denunciato priùs ieiunio, cum sacro illo comitatu humiliter ac deuotè, vt ad tale opus decebat, perrexit, vicissim psalmos, litanias, hymnosq; decãtans. In quam cùm ipse & plures secùm, sacros artus de mausoleis leuaturi, cõuenissent, miẽ dictu, sensêre cũcti inæstimabilis odoris suauitate totã domũ repentè cõpletam. Qui dissimilis odoramẽtis omnibus, quæ in terris vel natura vel arte fiunt, clarum cælestis cuiusdã præsentiæ dedit indiciũ. Ità eñ omniũ, q aderant, mẽres magis q̃ corpora ineffabili iucũditate immutauerat, vt velut in ecstasi positi, & aliarũ rerũ oblíti, tantùm ibi manẽdi delectatione tenerẽtur. Nec dubiũ, quin ipse tũc fuerit in medio multorũ fideliũ, in suo noĩe congregatorũ, q paucis quòdàm discipulis tãtam suæ visionis dulcedinẽ p̃buit, vt primus eorũ dicerer: Domine, bonũ est nos hîc esse. Nec erat incongruũ, vt eorũ meritis odoris fragrãtia testimoniũ daret, cum quibus Apostolus dicit: Christi enim bonus odor sumus Deo. Erant aũt in eodem loco aliorũ quoq; mẽbra sanctorũ, in sarcophagis honestè reconditorũ, maximè Episcoporum ciuitatis illius. Ex quibus tunc simul cum beati Liborij mẽbra de tũba leuata, in feretro locãda componebantur, p̃dictus odor nunq̃ defuit: quò minùs dubitaretur illi operi ministeriũ præbuisse, quo cœpto, inchoauit: quo finito, non diutiùs mansit.

Matt. 17.

2. Cor. 2.

Vide odorẽ è sacris reliquijs.

Dum hæc in tẽplo agerẽtur, foris quoq; aliud signũ cadẽ contigit hora. Nam mulier quædam ab annis plurimis cæca, in conspectu populi, qui satis frequẽs pro foribus stabat, interuentu ipsius, cuius corpus interiùs ad efferendũ parabatur, lumen recepit. Et quoniam eius tam prioris ærumnæ, quàm nouę sanitatis oẽs ferè, qui aderant, testes erant, adeò multitudinis animos res gesta cõmouit, vt oẽs simul in laudem Dei, elata in excelsum voce, prorũperent. Quod audientes q̃ cum Episcopo erant intra clausas oratorij ianuas, statimq; miraculo quolibet populũ in tãtæ gratulationis clamorẽ excitatũ intelligentes, & ipsi pro viribus diuinę pietati gratias agere, ac præ gaudio flere cœperunt. Cumq; suas vtrinq; voces, qui intùs & foris erãt, recognoscerent, vno oẽs affectu mirabiliter inspirati, in tãtum erupêre planctũ, vt vix quisquam cõtinere lachrymas posset. Sed Episcopus vidẽs cantum diuinę laudis fletu exigente intermissum, cœpit rursùm antiphonas & psalmos sanctorũ gloriæ cõgruos cũ Clero psallere: arq; ità cõfusæ multitudinis clamorẽ cõpescuit. In ipso verò momento, priusq̃ illud særatissimũ corpus de ecclesia, in qua sumptũ est, efferretur, etiam tertio signo eius declarata sunt merita. Deniq; vir quidam horribiliter lõgo tẽpore vexatus à dæmonio, & multis iam fama ẽtæ miseriæ factus notissimus, quippè qui per multas ecclesias & monasteria ductus, nusq̃ suę remediũ calamitatis accepit: tãdem cum matre propria veniens ad ecclesiam, in qua sacer ille thesaurus adhuc intra cerdotum manus habebatur, cõfestim ità purgatus est, vt ne signum quidem vltrà talis perrulerit passionis.

Cæca recipit lumen.

Demoniacus sanatur.

Tum verò antistes, nẽ quam nuncijs memoratis moram faceret, eodem die venerandum illud corpus cum omni reuerentia suis & sacerdotum manibus deportari fecit in vrbem, ad principalem suæ sedis ecclesiam, vt hoc ibi coram populo his qui accepturi erant, honorificè commendaret. Comitabantur verò, nec vsquã decrant, velut præsentis Dei virtutis, sanctum suum mirificantis, indicia. Nam vbi primùm ecclesiæ, quam diximus, illatum est, ingressus pariter quidam claudus vtroque pede, & multis in hac debilitate detentus annis, mox vt caput ad orandum inclinauit, recepit integram sanitatem.

Claudo redit vsus pedum.

Transacto deindè paruo diei spatio, mutus quidam, diuturno inutilis linguæ damnatus silentio, subitò sibi vocis organa sentiens restaurata, omnipotentis Dei misericordiam, eiusq; confessoris & pontificis Liborij patrocinium plano coram omnibus sermone laudabat.

Mutus loquitur.

Sed cùm ità coruscantibus supernæ gratiæ beneficijs celeberrimus ageretur dies, postremò maiori quoquè miraculo nouum fidelibus gaudium, noua data est materia gratulandi. Licèt enim omnia Deo sint æquè facilia, magis tamẽ solemus mirari, cùm dantur noua & nunquã habita, quàm cùm amissa restaurantur. Hic eadem rursùs fiunt, quæ naturali ordine priùs facta fuerant: ibi mira Dei virtus tribuit, quod natura negauit. Vir quidam ab ortu natiuitatis intantùm à genibus deorsùm debilitatus, vt tibiæ cum pedibus arefactæ, graciles & contortæ, omnẽ ambulandi vsum penitùs de-

negarẽt, in p̃dicta ecclesia ante venerãda S. Liborij pignora deportatus est: atq; ilicèo vsuci vigore neruis venisq; infuso, & dissolutis antè cõpagibus solidatis, recto gressu cœpit incedere. Quo cognito, fit ingẽs admirãtis atq; gratulãtis populi circa cum obcursus. certatim oĩbus videre cupiẽtibus, quod paulò antè nunq̃ se visuros arbitrabant. Neq; enim velut infirmis aut titubãtibus vestigijs gradiebatur, sed corã oĩbus, q̃ẽ nũq̃ anteà sanis terrã plãtis tetigisse nouerãt, celeri motu currẽs & exiliẽs, Christo Dño ciusq; sancto cõfessori gratias referebat: Agebat hoc nimirùm ipse p successorẽ Apostolorũ, q per ipsos quòdàm Apostolos eodẽ modo claudũ à natiuitate, simili gratia sanari cõcessit. His ità gestis, cùm inclinata iam die Dominicæ noctis apropinquaret exordiũ, p̃cepit Episcopus Clerũ omnẽ ad vigiliarũ solẽnia maturiùs cõuenire, vt his statim pactis, primo diluculo p̃fatis nũcijs optatũ munus accipiẽtibus, redeũdi ad patriã opportunitas optata daret. Cõuénit aũt pariter laicorũ grandis numerus, quos ostẽsa priori die miracula ad q̃renda sanctorũ pignorũ patrocinia ingẽti delectatione inuitauerãt. Cumq; propè finito matutinę laudis officio, auroręq; ortus illucesceret, lux lucis & fons luminis illuminauit ciuẽ vrbis eiusdẽ, q cęcus genitus, vsq; in diẽ illũ coæuã sibi eã miseriã tolerabat. Sed qui in Euãgelio legitur per semetipsum hominem à pœna simili liberâsse, hunc quoq; per electum mẽbrum suũ à tenebris diuturnæ noctis eripiens, ignotam priùs lucem videre concessit.

Act. 3.

Cęcus à nativitate videt.

Ioan. 9.

Eadẽ hora eodemq; in loco, id est, in ecclesia corã Clero diuina carmina conciente, multisq; alijs fidelibus adspicientibus, arreptus quidã à dæmonio, vexari miserrimè cœpit. Diù nanq; ab eo torqueri antè solebat: sed rũ interuẽtu eiusdẽ cõfessoris, expulso hoste nequissimo, sospitatẽ mentis recepit, nec deindè vllũ in se larualis phantasmatis sensit horrorẽ. Ità illius diei exordio geminata lętitia cęlitùs illustrato, infinitã populi multitudinẽ sexũs vtriusq; atq; oĩs cõditionis & ætatis, tam ex ea regione, q̃ ex vicinis vrbibus tantorũ signorũ latè circunuolans fama cõtraxit. Celebratis verò Missarũ solẽnijs, accelerabat Episcopus sanctũ illud corpus his, qui ad patriã secùm delaturi erãt, cõmendare, ipsumq; cum honore debito ex vrbe deducere, anteq̃ aduenięs turbarũ immẽsitas, eorũ iter impediret. Ornatur itaq; clerus oĩs sacerdotalibus & ecclesiasticis indumẽtis, eleuatoq; feretro sanctorũ pignorũ in humeros sacerdotũ, sonãtibus quoq; signis omniũ p vrbẽ ecclesiarũ, ac præcuntibus, q sanctę ac viuificę Crucis vexilla, sanctorumq; Euangeliorũ libros & sacras reliquias in aureis argẽteisq; recõditorijs cum aromatibus p̃ferebant, deducitur cum ingenti cunctorũ veneratione, cum psalmis, hymnis & antiphonis in oratoriũ S. Vincẽtij, sitũ iuxta portã vrbis, p quam egressuri erant. Prosequebatur aũt maxima multitudo plebis: sed nõ minor ibidèm obuiauit, quæ signorũ rumore audito, vndiq; cõfluebat.

Cãpanę oẽs pulsant iam olim.

S. Crucis vexilla.

Tum verò nõ leuis oritẽ contra p̃sulem populi querimonia, clamãtibus plurimis, magni se patrocinij tuitione priuari, ablato à se corpore tãti cõfessoris, cuius interuentu, hûc honorẽ maximũ, hãc gloriã singularẽ. Timere se meritò posse, nè trãslationẽ solerẽt ab omni aduersitate muniri. Hoc suæ regionis vnicũ post Deũ fuisse patronũ, eis venerãdis artub⁹, pariter noĩs eius in breui veneratio memoriaq; neglecta, indignos eos ipsius interuẽtu apud Dñm faceret. Arbitrari sese, pastoris potiùs officio cõuenire, sanctorũ pignora ad munimentũ gregis sibi cõmissi vndecunq; adquirere, q̃ eorũ, q̃ haberẽt, preciosissima quęq; in alias mittere nationes. Cõmotus aliquantùm his vocibus antistes, & maximè lamẽtantis turbæ acclamatione, tãdèm facto silentio, populũ in eadẽ ecclesia S. Vincentij ità breuiter allocutus est: Nõ est, inquiẽs, æquũ, fratres, quenquã vestrùm putare, me intantùm aut cõmissæ mihi solicitudinis, aut vestrę simul meæq; salutis oblitũ, vt hęc nostri perpetualis patroni pignora sine certa ratione ex hoc loco trãsferri p̃mitterem. Si enim, cùm apud nos sanctorũ corpora Deo miserãte satis abũdent, illi populo, q nupèr ad fidẽ vocatus, & eorũ aut partem, aut nihil penitùs habens, à nobis huius suæ necessitatis solatiũ humiliter postulat, omninò assensum p̃bere. dedignamur, fatendũ est, nos Euãgelici Apostolicíq; præcepti contemptores, cõtra ius charitatis fraternæ, claudere à fratribus viscera nostra. Absit verò hic error procùl à cordibus vestris, vt putetis electos Dei iã cum ipso regnãtes, ibi tãtùm, vbi corporaliter eorũ habenẽ reliquię, intercessionis suę p̃stare beneficiũ posse. Quin potiùs credendũ, eius patrocinij in hac ecclesia, quã in carne positus fideliter rexit, & in qua finẽ vitę mortalis accepit, oĩbus piè quærentibus in per-

Vide antiq; populi deuotionẽ erga Sanctor.

Reformat gressus ab vtero ambulare nescienti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

petuum non defuturum. In illo enim populo, nouiter ad Deum conuerso, nouos sibi seruitores & veneratores acquiret, ad quos corporali præsentia suorũ pignorum accedet: sed à vobis spiritalis eius protectio nũquàm recedet. Sciendum quoq; quòd
Rom. 13. serenissimus Imperator idipsum fieri præcepit. Cuius quicunq; potestati resistit Dei nimirùm ordinationi resistit. Præterea luce clariùs ostensum est, Dei pariter & huius ipsius sancti patroni nostri Liborij placere volũtati, vt ad illã, in qua cũ summo cunctorũ desiderio expectatur, regionẽ adueniat. Quod si non ità esset, ab inchoato heri istius trãslationis exordio, vsq; ad hãc horã tanta nequaq̃ miracula coruscarẽt. Cùm enim placatus poriùs, q̃ iratus, Deus dona cælestia largiatur, quisnã existimare potest, ꝙ si hoc opere offenderetur, tantis illud signorũ beneficijs illustrãsset? Quocirca fratres ab hac intentione desistite, nè diuinæ dispositioni comprobemini palàm resistere voluisse.

Cùm his & multis alijs admonitionibus, & maximè Dei nutu sedata plebis cõmotio quieuisset, ꝑcepit põtifex eos, ꝙ per totũ biduũ à varijs debilitatibus, seu ab immundis spiritib⁹ liberati fuerãt, in vnũ cõgregatos, ad conspectũ multitudinis nouiter adueniẽtis adduci: vt eorũ oẽm & pristinæ calamitatis, & nouæ reparationis historiam pandẽs, diuinã clementiã faceret ab omnibus vnanimiter collaudari. Vbi primùm ver-
Immensæ Deo laudes & grates ob morbidos curatos redditur à populo. rò populus coadunatũ illud recẽns sanatorũ agmẽ adspexit, & quos nudiustertiùs diuersis passionibus affectos, iam tunc sanissimos esse cognouit, subitò ex omni patet infinitæ multitudinis vox magnæ gratulationis exoritur. Nec datur vllus Episcopum loquentẽ audiendi locus: sed nemine tacẽte, nemine aliũ expectante, ꝑ se quisq; quà poterat, Deũ voce laudabat. Cumq; etiã clerus, Episcopo incipiẽte hymnũ, Te Deum laudamus, & quędã aliæ tãtæ lætitiæ cõuenientia decãtaret, immensę illius iubilationis sonus, inexplebili supnæ laudis delectatiõe, in lõgum diei spatiũ ꝓtelatus est. Quo tandèm finito, aduocatis Baduradi sæpè memoratis Episcopi missis, beatæ memoriæ
Paderbornẽsibus dat corpus S. Liborij. Aldricus antistes preciosissima illa, q̃ suprà diximus, pignora corã omni Clero & populo cõmendauit sub obtestatione grauissima, vt cum digno semp honore tractarentur, nec eis vnq̃ oĩs reuerẽtia cultûs ecclesiastici à quolibet Episcopo Paderbornensi & Clero suo quolibet tẽpore subtraheretur. Dehinc inter vtriusq; ecclesiæ, Cenomanicę videlicet & p̃fatæ Paderbornẽsis cõgregationis firmata charitate ꝑpetuæ fraternitatis, ad patriã eis redeũdi licentiã dedit. Quos tñ vnà cum multitudine extra ciuitatem aliquandiù prosecutus, cum paucis suorum redijt: quoniam à tam glorioso comitatu vix quisquam nisì inuitus separabatur.

Et illi quidem, annuente ꝑspicua Dei clemẽtia, voti sui se compotes effectos summoperè gratulãtes, kalendis Maij ab vrbe Cenomanica profecti, cum omni studio ad patriã festinare cõtendunt. Cuius itineris gloriã ac lętitiã quis dignè valeat enarrare? opportunũ tamen credimus, viã oẽm celeri stylo percurrere, annotatis tantùm locis, in quibus p̃cipua sunt, eademq; certissima gesta miracula. Nam oĩa, quæ sacrum illud iter cælesti quodam lumine illustrãrunt, ne illorũ quidem aliquis, q̃ prę sentes fuerũt, dicere aut memoria potuit retinere. Illis itaq; ꝓficiscentibus, prędicta die iuxta locũ, vulgò Pontleuua nominatũ, secutus eò quidam ex familia, ꝓtinente ad seruitiũ ecclesiæ ipsius S. Liborij, quem & sensum audiẽdi, & sermonis vsum nunq̃ habuisse magna pars populi nouerat, dominũ suum vt suì misereretur, quia voce nõ poterat, gemitu & lachrymis precabat. Cumq; crebrò caput inclinatũ, expãsę manus, leuari modò ad
Surdi & muti sanatio. cælũ, modò ad sacrũ feretrũ oculi, satis internũ eius affectum indicarẽt, nec iam prælassitudine sequi lõgiùs posset, tãdèm à pœna secùm genita relaxatus, eo primùm die cœpit & audiri loquens, & loquentes audire.

Indè cœpto itinere, ꝓperantes, cùm ad ecclesiã quãdam, S. Medardi memoria celebrẽ, ꝓpinquarent, ibì in via quædam mulier à longa infirmitate curata est, quam per omne tẽpus vitæ suæ priùs tolerãsse ferebatur. De qua id quanuis incredibile, multorum tamẽ relatione asserebatur, ꝙ nullũ alimenti genus vnq̃ gustare potuerit: sed co-
Item mortibidę mulieris. chlearũ more, suo victitans succo, noxio tãtùm aleretur humore. Quod nequaq̃ afficiens, id tãtùm dicimus, quod verũ nouimus, eam ad sancti Liborij patrocinium &
* Symphoriani puto legendum. Hinc ad basilicam S.* Symphorij aduenientes, ibidèm sunt recepti hospitio, vbì nocte illã splendor pietatis diuinæ clarè fecit illucescere. Nam fœmina quędã diù ma-

lignorũ spirituũ se vexantiũ, miserabile receptaculũ facta, ad sępè memorati cõfessoris implorandũ ꝓ ea suffragiũ, in ecclesiã adducta est. Finitis verò matutinis ex more vigilijs, cùm facto iam silẽtio plebs egressura esset, cœpit subitò horrorem dirę vocis emittere, vlulare, mugire, sibilare, ac ꝓ oĩa belluinos imitari sonos: vt nisì p̃siens videretur, nihil minùs q̃ mulier putaretur. Terrore cũcti, q aderant, simul & miseratione ꝓmori, teneri eã, & ad sanctorũ feretrũ ꝓpiùs inuitã trahi, fecerũt. Deindè vnanimes ꝓ illa preces fundẽtes, citò exaudiri meruerũt. Deniq; statim à dęmonũ violẽtia libe-
Liberatur dęmoniaca. rata, sobria mente ac voce gratias & laudes Deo referens, cuntes eos indè diù cum populo sequebatur.

Exindè festinato cursu monasterio S. Sulpitij appropinquãtes, vidẽt eminùs adducẽ & pollices vtriusq; manꝰ erãt in mediũ palmę incuruati, & reliq digiti supra ipsos pollices extẽsi, ità eos stringebãt, vt vngues radicibus palmarũ hærerẽt infixi. Reliquũ corpus adeò velut in sphęrã rotundatũ videres, vt genua pectori, summitates pedum
Miserabili. ter cõtracti, sanatur mirabiliter. renibus iungerẽtur. Sed quãto eius fuerat miserabilior pœna, tãto secuta est mirabilior medicina. Interueniẽtibus nanq; beati Liborij meritis, cuius opẽ integra fide implorabat, erectis in momẽto ac sanatis oĩbus simul mẽbris, ꝓsilijt de paruo illo, quo vehebat, curriculo, & celeriter ad loculũ sacri corporis currẽs, ibidèm se in terrã prosternit, cum ingẽti affectu corde simul & ore gratias agens. Mirari populus, Deumq; iubilatis in cęlũ vocibus collaudare, ꝙ nõ videretur circa viuentem hoĩem amplioris virtutis opus sub cælo fieri potuisse. Pergentes verò ad ecclesiã quandã, in honore S. Petri Apostoli dedicatã, subitò dæmoniacũ, q eos aliquãdiù sequebatur, cõspiciũt in via media cecidisse. Ad quẽ erigendum cùm aliq ex plebe cucurrissent, iacuit omninò sine motu aliquo, vt ab oĩbus esse mortuus nõ dubitaretur. Post paululũ tñ erectus ad
Dęmoniacus penè mortuus curatur. sedendum, cœpit sensìm quasi reuiuiscere: & sequenti die coram populo laudes Salutatori suo rependens, sanus apparuit, acsì nunquàm à maligno spiritu fuerit vexatus.

Proindè cùm tãris diuinorũ beneficiorũ donis, velut cęlestibus radijs micantẽ viã læti carperẽt, q̃ plus quotidiè gaudij, q̃ fatigationis offerret: contigit, vt ad ciuitatem Carnotẽsem, satis amplã & populosam, deuenirẽt. Cuius vrbis Episcopus, Bernuinus
Bernũinus Epiſc. Carnotẽſi. tẽpore synodũ in vrbe celebrabat. Cui cùm nũciatum esset, qualiter & quo ordine assumptũ Cenomanis corpus p̃fati cõfessoris, suæ iam vrbi appropinquaret, statìm cum omni illo sacro sacerdotũ collegio, totoq; Clero suo & populo ꝓcessit in eius occursus excepit, iussitq; vt deferrẽt ꝑ viã, q̃ ducit extra muros ciuitatis ad oratoriũ, in quo
Et hic nota prisca deuotionem. sancti Carauni mẽbra requiescũt. Cumq; cateruatim sequenti grandi multitudine ad memorarũ locũ honorificè ducerẽt, sonãtibus signis p totã vrbẽ, & populo excelsa ad Deũ voce ꝓclamante, vt tantã sibi gratã esse deuotionẽ Dñs declararet, multa ibidèm g B. Liborij fieri signa cõcessit. Ex quibus vnũ p̃cipuum hoc loco memorare decrevimus, reliqua, virãdæ ꝓlixitatis causa, intermittẽtes. Puella, q̃ ab exordio miserandæ natiuitatis, mẽbris ferè oĩbus curua, & velut in globũ cõtorta, nunq̃ vel mentũ à genibus leuare, vel plãtas pedũ à femoribus remouere valebat, ante loculũ sanctorũ cinerũ deportata, singulorũ officia mẽbrorum cum integerrima sanitate suscepit. Sed
Mirè cõtracta restituit. quoniã breuis illa vestis, qua contractũ priùs corpusculũ facilè tegebatur, iam erectè stari nõ sufficiebat, quin ex parte nuda videret: citissimè fideles quiq; (nam in ecclesia corã Clero & populo res gesta est) raptis fœminarũ facitergulis eã contexẽre, donèc allatis sibi congruis indumentis vestiretur. Ibì ergò cum spiritali lætitia noctem illam
Facitergulis, pro sudarijs. transigentes, primo manè optatum iter arripuẽre.

Appropinquãtes verò Parisiẽsi ciuitati, quam fluẽtis Sequanę cinctam, Iulius Cæsar cõdidisse, & ob similitudinẽ insulę maris, Isius nominatæ, Parisius fertur appellâsse. Similimodo ab Episcopo loci illius Ercãrado noĩc, omniq; populo, vltra pontem
Ercanradus Epiſ. Pariſiẽſ. stratum sup memoratũ fluuiũ occurrẽte, susceptì, & in principalẽ ciusdẽ vrbis ecclesiam deducti sunt. Erat aũt dies Dominica. Cumq; Missarũ ibidèm solennia celebrarentur, deducebatur in mediũ fœmina quædã, de vicinia eiusdẽ loci oriũda: quę cum
Iſthuc nescio vndè habeat Author de ętymologia ciuitatis Parisiẽsi. pœna grauissima nata, in cadẽ prę teritũ vitæ suæ tẽpus exegerat. Muta eñ à natiuitate & surda, tertiò insuper tormẽto subiacebat, ꝙ videlicet mẽte capta, spiritu agita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

batur immundo. Hæc in conſpectu omniũ ad Miſſas circumadſtantium vehementer anxiari cœpit & ſudare: poſtremò in pauimentum ruit. Poſt celebrationem myſteriorum ad mãſionem deportata eſt, & ad veſperũ rurſùs in eccleſiam delata. Ibi cum multis alijs pernoctabat. Statimq; vt albeſcente polo roſeum auroræ iubar illuxit, iuxta magnæ miſericordiæ Dei, effugatis ab ea tenebroſis tortoribus, & auditûs illi & vocis facultatem condonauit. Obſtupuêre magnoperè cũcti, qui aderant, videntes eam in vno momento ità immutatam, vt & vacua eſſet à dæmone, quo plena erat, & plenum haberet membrorũ officium, quo vacua fuerat. Euntibus autem illis iuxta monumentum martyrum, cùm eſſent iam à dextro latere inſignis monaſterij ſancti Dionyſij, occurrit ibidèm ſeruulus quidã de familia eiuſdem martyris, quem & ſacerdotes & cuiuſcunq; gradûs clerici, necnon & plures laici, cõteſtati ſunt ab exordio natiuitatis ſuæ auditûs pariter & loquelę vſu penitùs caruiſſe. Qui appropinquans ſacris pignoribus, vbì vidit plures è populo pro ſua quenq; facultate in honorem ſancti Liborij, ad eius loculũ iactare munuſcula, & ipſe quoq; ſatis deuotè aliquid de veſtimẽtis proprijs illuc offerre nitebatur. Cuius extẽplò adiutus interceſſione, apertis auribus & ſoluto vinculo linguæ, in eadem hora Dei laudes canentem populum audiuit, & ipſe ſimul cum gaudio decantauit. Interìm feſtinantes cum ſumma alacritate iter ſuũ perage-rc, deuenerunt ad villam, quæ Gebaloha nominatur. Vbì ſicut anteà multorũ fides & deuotio remunerata, ſic etiã quorũdam contumacia digna eſt correptione caſtigata. Contigit nanq; ibidèm, vt fluuiolũ quendam tranſire deberent. Quò cùm proximarent, hi qui ſanctum feretrum portabant, quatuor, qui poſteriora eius tenebant cornua, recto tramite per vadum aquæ incedere volebant. Totidem autem reliqui, partem eius partem geſtantes in humeris, pontem magìs, per quem tranſirent, quærere ſe velle aſſerebant, in tam præclaro ſanctorum obſequio calceamenta ſua madefacere dedignantes. Qui cùm ad pontem quẽdam veniſſent, & venerabilem theſaurũ ſecum portantes, ſuper eum tranſirent, repẽtè rupto ſub pedibus eorum inſtrumẽto ligno-rum, oẽs illi, qui in vado vel pedes intingere aſpernabãtur, ex alto cadentes, in ꝓfundo flumine ſubmerſi ſunt: meritis tñ ſanctorũ artuũ, quos ferebãt, illęſi euaſêre. Illud verò ſacratiſſimũ feretrum ab ea parte, qua ab illis, anteq̃ caderent, tenebatur, mirum dictu, nemine cõtingente, in aëre pendebat immobile, donèc accurrere poſſent, q̃ illud accipientes, ad vadum reueherent: atq; ità demùm, cœpto itinere, perrexerunt.

Dæmoniaca ſurda & muta, redit ad ſanitatẽ.

Puniuntur parùm religioſi.

Nota rem miram.

Ex quo loco non longum iter emenſi, conſuetum virtutis Dei teſtimonium ad cõprobanda merita electi ſui videre meruerunt. Idipſum tamẽ, quod factum eſt, quo appelletur noïe, non ſatis occurrit. Euentum fuiſſe dixerim? ſed non ſoler res talis cauenire. Miraculum nominem? ſed id non magnoperè quiſquam admirabatur. Quis enim velut nouum miretur, quod ſæpiùs intuetur? mulier à dęmonio liberata eſt. Magna Dei pietas, magnum confeſſoris eius meritum, rem alibì raram, in illo itinere fecit eſſe vſitatam. Quæ tamen mulier tunc à valdè diuturna vexatione ſaluata, (nam quindecim annis ea laborauerat) haudquaquàm ingrata ſuo extitit Saluatori. Cùm enim eſſet de caſtello, quod Bauaca nominatur, non infimis orta natalibus, relicta patria & parentibus, Deo & ſancto Liborio ſe, dum viueret, ſeruituram deuouit. Secutaque ſancta pignora vſque ad locum, in quo hactenùs requieſcunt, in eorum ſeruitio reliquum vitę ſuæ ſpatium tranſegit. Circa hæc eadem loca & alia plurima ſunt in via oſtenſa miracula: ſed nobis feſtinantes illos ad patriam ſtylo proſequentibus, non vacat in ſingulis immorari.

Dæmon pulſus.

Cùm ad Rhenum fluuium peruenìſſent, erant in ſancto illo comitatu prouinciarum occidentalium populi infinitæ multitudinis: qui de longinquis locis illuc ſecuti, iam neceſſariò reuerti ad propria debuerunt. Occurrit verò non minor mortalium numerus ex nationibus, orientalem eiuſdem fluminis ripam incolentibus, & maximè Saxones noſtri: quorum confinia non longè ab amne memorato diſtant. Ipſi enim nupèr aduocati, audita tantorum fama ſignorum, gregatim ex ſuis vndiquè locis eò confluxêre. Stabant igitur in vtroque litore turbæ innumerabiles, diuerſo nimis affectu ſeſe inuicèm contemplantes. Siquidem ſuſcepturis precioſum illum theſaurum quantum gratulationis & gaudij, dimiſſuris verò quantum mœroris & gemitûs hora illa attulerit, quis vnquàm exprimere poterit? Denique ſtatim vt ſancti corporis baiuli nauem introiêrunt, vniuerſa plebs, quæ diutiùs ſequi non valebat, vnanimiter ſeſe in terrã proſternẽs, cum ingenti gemitu & intenta ſupplicatione beati Liborij ſe patrocinio commẽdabat, teſtes quodãmodo affectûs ſui largos lachrymarũ imbres effundens. Pari modo & hi, qui in citeriore litore expectabant, terræ aduoluti, ſacra pignora cũ omni, quo poterãt, honore ſuſcipiẽtes, & gratias agentes Deo, læti cum laudibus deduxêre. Igitur ingreſſi Saxoniã, prę nimia ſibi obuiante turba, vix gradũ mouere poterãt. Totis tamen niſibus iter accelerantes, tandèm die tertio, id eſt, quinto Kalẽdarum Iuniarũ, quo tunc ſacra Pentecoſtes ſolennitas agebatur, ad deſideratã diù Paderbornẽſem eccleſiã peruenerũt. A qua cùm adhuc tribus diſtarent millibus, iuxta fluuiũ quendã Hedraha vocatum, ob immẽſam multitudinẽ, quę vſq; ad memoratũ locum ſequi nõ poterat, in medio campo Miſſarũ celebrauêre ſolennia. Quæ antequàm finirẽtur, in eodẽ loco quinq; pariter homines à varijs debilitatibus liberati, cauſam immenſæ admirationis & lætitiæ tantã Dei virtutem vidienti populo præbuêre. Inſupèr eadẽ hora in ſæpè memorata Paderbornẽſis monaſterij eccleſia, cui talis gloriæ decus per tanta terrarũ ſpatia afferebatur, contigit quoddã clarum valdè miraculũ, velut inſigni præconio beati Liborij aduentũ annuncians. Nam puer quidã, de eadẽ oriũdus parochia, qui à die natiuitatis ſuæ ſurdus erat & mutus, ibidèm auditũ pariter percipere meruit & loquelã. Agebat hoc nimirũ diuina diſpoſitio, vt in die aduentûs ipſius tot ſigna coruſcãtia indicio eſſent, eundem locum ad hoc fuiſſe cælitùs electum, vt tanti confeſſoris corpore illuſtraretur. Quod cùm innumeris vndiq; ſtipatũ turbis monaſterio paulatìm appropinquare cœpiſſet, Epiſcopus quidẽ nequibat occurrere, (nam apud palatium tunc morabatur) ſed tamẽ Clerus omnis cum vniuerſis eccleſiaſtici cultûs ornamentis ꝓceſſit obuiàm, ſequẽte populo, q̃ vel de longinquis venerat, vel ex eodẽ oppido & vicinis locis illuc ad audiendã Miſſarũ ſolennia in tanta feſtiuitate fuerat congregatus. Cũq; ſibi non paruo ab oppido interuallo vterq; populus, ſequentiũ videlicet venerabile corpus arq; excipiẽtium, obuiaſſet, hi q occurrerunt, ter cuncti ſimul ſolo ꝓſtrati, ſumma illud cum veneratione ſuſceperunt. Cũq; Clerus in hymnis & confeſſionibus Deum benediceret, & ſpiritualium carminũ melodiam, ſanctorum laudi congruã, cõcineret, populus verò Kyrieleïſon ingeminaret, cum ineffabili iubilo erectis ad Deũ mẽtibus ſingulorũ, nihil eius laude dulcius videbatur: ità vt in huius vitæ exilio ſimilitudinẽ quandã beatitudinis, quę in patria ſperatur, pręguſtaſſe viderẽtur, de qua dicitur: Beati q̃ habitãt in domo tua Domine: in ſecula ſeculorũ laudabunt te. Quẽ illis tantum diuinæ laudis amorẽ, eius meritis credimus inſpiratum, in cuius tũc exequiarũ honorẽ fuerant cõgregati: quoniã & ipſius ſola in cælis beatitudo, vita & gloria, non nisì laus Dei eſt, in cuius charitate perfecta ad tantũ ipſe ſanctitatis culmẽ aſſcendit. Itaque cùm ſensim magis ac magis in altum ſublatæ populi voces attollerẽtur, etiã circunquaq; gaudentium, pſallentiũ, Deo gratias agentiũ & iubilantium illi in voce exultationis per totã vicinià ſonit' intonaret, cũ tali honore ſacratiſſimũ corp' in eccleſiã delatũ, & in loco, in quo hacten' requeſcit, collocatũ eſt. Vbì quãtis poſtmodũ miraculis effulſerit, quãta ſanitatũ dona ꝓſtiterit, alibì dicẽda reſeruamus, hìc ꝓſenti libello terminũ imponẽtes.

Hæc deniquè ſecundùm tuum præſul venerande pręceptum, noſtrumq; ꝓpoſitum de his, quæ in tranſlatione eius geſta ſunt, non quidẽ vt voluìmus, & tantę rei conueniebat, ſed vt potuimus & ſciẽtia ſuppetebat, deſcribere curauimus: non magnipendentes in ſermonũ qualitate repręhẽdi, dum tantùm integrę veritatis fide ſeruata, diuinæ operationis inſignia ſilentio tegi nequaquã ꝑmitteremus. Noſtri enim ꝓpoſiti neceſſitas admonet, vt in huiuſmodi operibus nobis iniunctis id omnimodis elaboremus, vt ſi nos imperitia facit ineloquẽtes, deuotio tamẽ oſtendat obedientes. Nec infructuoſo nos ſudore laborâſſe confidimus, ſi alicuius lectoris hæc in manus ſumere dignantis, vel cuiuſcũq; audiẽtis animus in laudẽ largitoris tantarũ virtutũ fuerit exoratus. Meritò nãq; laudes illi & grates toto corde referimus, q̃ nos inter tot ęrũnas ſeculi laborãtes, tantorũ patronorũ ſuffragijs tueri dignatur. Qui ꝑ viſibiles corporũ curationes ad internã nos animarũ ſalutẽ quęrendã ꝓuocantes, ſpem tribuunt ꝑ eorum exẽpla & interceſſiões ꝓueniendi illuc ex hac valle lachrymarũ, vbì abſterget Deus omnẽ lachrymã ab oculis ſanctorum. Quò qui iam ſanctum ſuum Liborium feliciter perduxit, nos quoq; licèt indignos, eius interuentu venire concedat: qui in Trinitate perfecta vnus & verus viuit & gloriatur Deus per infinita ſecula, Amen.

Vide hic rurſùs antiquã deuotionem.

V. Morbidi reualeſcũt.

Eccleſia Paderbornẽſis, ſolim monaſterium.

Puer ſurdus & mutus curatur.

S. Liborij corpus in eccleſia Paderbonẽſi conditum.

ſanctorum patrocinia nos tuẽtur.

Apoc. 7.

Saxones dicit, quos nũc Weſtphalos vocant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA S. BIRGITTAE VIDVAE, MVLTIS REVELATIONIBVS CLARISSIMAE. HABETVR HAEC

Vita etiam typis iampridèm excusa, & suffragatur ei Bulla Canonizationis eius, vt vocant, edita à Bonifacio eius nominis IX. Pontifice Maximo. Stylum in gratiam Lectoris mutauit passim F. Laur. Surius, omissis nonnunquàm breuitatis studio, quæ ad historiam non multùm attinerent.

Iulij 23. Illustris ei⁹ prosapia.

SANCTA Birgitta in regno Suædiæ orta, non tantùm parentes habuit nobiles, & tum coram Deo, tum coram mundo potentes, verumetiam auos, proauos & abauos excellentes, legem Dei feruenter inquirētes, & peregrinationes suscipientes, cæteraq; pia opera auidissimè exequentes. Omnis enim cognatio, eius & stirps, vti etiam

Tob. 14. beati Tobiæ, bonam vitam & sanctam conuersationem

Gen. 12. sectata est: adeò vt tam Deo, quàm hominibus, & cunctis habitantibus terrā, accepti & chari essent. Auus enim, &

Eccl. 44. proauus atq; abauus patris eius, exempla Abrahę & aliorum priscorum patrum, peregrini esse voluērunt in hoc mundo, tametsi erant diuites in virtute, pulchritudinis studium habentes, pacificantes in domibus suis. Nam sacramenta Dominicæ passionis ad memoriam reuocantes, peregrè profecti sunt in ciuitatē sanctā Hierusalem, & ad alia loca, quę Christus Iesus corporali prę{s}entia sua illustrauit, idq; non sine multo sumptu & labore. Eorum autem & exitum & introitum Dominus misericorditer custodiuit. Sed & pater S. Birgittæ Birgerus, in illorum vestigijs insistens, multa loca

Pietas patris eius. Sanctorum, putà S. Iacobi, & alia circa mare Australe, deuotissimè inuisit, paratus etiā vlteriùs proficisci ad terram sanctam, nisi Apostolicę sedis consilio, propter causas rationi consentaneas, retardatus fuisset. Idem ipse singulis sextis ferijs peccata sua solebat humiliter confiteri, sæpissimè his vtens verbis: Ità me qualibet sexta feria compa-

Eccl. 5. rare volo erga Deum, vt quicquid cæteris diebus ille mihi præstiterit, ferre æquo animo possim. Memor erat sententię illius: Non tardes conuerti ad Dominum, & nè differas de die in diem. Fecit consimiliter filius eius, quoàd vixit, qui etiam post confessionem secretò acerrimis flagellis cædebat corpus suum, vt paratus in flagella, Christum flagellatum in suo glorificaret corpore, & cum vitijs & concupiscentijs iugiter crucifigeret carnem suam.

Mater eius multas condit sacras ædes. Euadit mortem. Mater quoq; beatæ Birgittæ, Sigridis, nobilis & religiosa fuit, cuius pater sanguine regio procreatus erat, diligens decorē domūs Dei, ità vt multas extruxerit ecclesias, & pro magnificētia sua amplissimos reditus dotis nomine eis assignārit. Porrò ingressius beatę Birgittę sponsę Christi, in hūc mundū, fuit quasi diluculū diuinitùs prę{p}aratus. Nam cùm adhuc materno gestaretur vtero, accidit vt mater eius in quodā maris sinu naufragium faceret: cumq; multi vtriusq; sexûs submergerētur, Dux regni Henricus, frater regis Suediæ, videns illam in periculo versari, modis omnibus, quibus potuit, eam viuam ad litus perduxit. Eádem autem nocte illi adstitit persona quædam, vestę luculenta induta, dixitque ad eam: Salua euasisti propter bonum illud quod habes in vtero. Itaq; nutri illud pro Dei amore, sciens specialiter id tibi diuinitùs esse donatū.

Visio sacerdotis. Nata aūt puella, sacerdos quidam vicinioris ecclesiæ, vitæ integræ & prouectæ ætatis, qui posteà factus est Episcopus* Aboënsis in Suedia, inter orādum nocte vidit nubem lucidam, & in nube sedentem virginem, in manu sua librum habentem. Admirans igitur, audiuit vocem eiusce modi: Nata est Birgero filia, cuius vox mirabilis toto orbe audietur. Ab ipso aūt ortu suo triennium ferè permansit elinguis infantula, nec vllum edidit sermonem. Sub finē verò triennij tam perfectè loqui cœpit, vt iam nō infantium balbutientiū more, sed cōtra eius ætatis vsum, absolutè sua verba enūciaret.

Interea mater eius eleemosynis & bonis operibus semper dedita, morbo corripitur, & aliquot diebus antè prædicit obitū suum. Cūq; iam esset migratura à corpore, maritū suum & alios eius morte dolētes, ità cōpellat: Quid ità doletis? Sufficiat hucusq; proro-

gâsse vitā. Gratulari potiùs mihi debetis, quòd ad potentiorē Dominum euocata sum. Indè accitis filijs, cū omnibus valedixisset, obdormiuit in Domino. Ea defuncta, filiola eius Birgitta, à patre tradita est nutrienda materteræ suæ, matronæ insigni prudentia & religione. Et cùm septennis ferè esset, vidit quodam tempore euigilans, eregionè lectuli sui altare, & super illud Dominam indutam vestibus splendi- Visio S. Birgittę ad huc septennis.
dis, & in manu ferentem coronam magni precij, ipsique dicentem: Birgitta, veni. Surgenti illi & ad aram properanti, dixit Domina: Vísne habere coronam hanc? Illa annuente, imposuit eam capiti eius, ità vt sentiret puella caput suum tanquàm circulo quodam ambiri. Sed cùm ad lectulum redijsset, visio illa disparuit, cuius tamen nunquàm potuit obliuisci.

Deindè ad annum ætatis decimum accedens, instàr purissimi lilij, totius honestatis candorem retinens, & à radice labentis mundi, ad cælestium pulchritudinem sese erigens, munditiam animi & corporis ceu thesaurum absconditum conseruabat. Abundauit in ea totius forma virtutis: sobrietas cum modestia, simplicitas cum verecundia, humilitas cum obedientia, iucunda conscientia, hilaris patientia, charitas indefessa. Decimo ætatis anno cùm audiuisset in templo concionantem de passione Domini, nocte sequente vidit in somnis Christum, quasi eádem hora cruciatum, sibique dicentem: En vt excruciatus sum. Illa existimans eádem hora recèns id factum, ait ad eum: Ecquis isthuc tibi fecit Domine? Christus respondit: Illi, qui me contemnunt, & charitatem meam negligunt. Tum illa ad se reuersa, vsqueadeò fuit affecta erga passionem Christi, vt eius mysteria rarò sine lachrymis ad memoriam potuerit reuocare. Nota virtutes teneræ puellæ. Alia visio eius.

Cùm duodennis iam esset, cum puellis suis coætaneis acu pingebat ex serico & auro. Animo autem anxia, ità vt operi intendere non posset, oculos mentis ad DEVM referebat. Eccè autem visa est illi assidere virgo quædam ignota, eam in eo opere adiuuans. Interrogata deindè, quænam ipsi assedisset, respondit se neminem vidisse. At matertera eius opus, quod tum præ manibus habuerat, non ab illa tam tenera puella, sed diuinitùs potiùs elaboratum considerans, inter reliquias fideliter illud asseruabat. Nocte autem quadam eadem materrera in eius cubiculum latenter ingressa, inuenit eam, cæteris dormientibus, in silentio clàm ante lectum suum, nudam adorare cum lachrymis Crucifixum. Suspicata autem, leuitate quadam puellari id fieri, virga eam percussit, sed ea in minutissimas partes dissilijt. Admirans igitur, dicit ad eam: Quid egisti Birgitta? Num te docuerunt fœminæ preces quasdam fallaces? Illa cum lachrymis respondit: Non, domina mea: sed surrexi è lecto, vt laudarem eum, qui me semper solet adiuuare. Sciscitante materā, quis ille esset, respondit: Crucifixus est, quem pridèm conspexi. Ab illo ergò die matertera eius cœpit eam & amare impensiùs, & ampliùs venerari. Orat nocte coram Crucifixo.

Non diù pòst ludens cum puellis Birgitta, vidit diabolum tanquàm centimanum & centipedem, horrenda specie deformem. Perterrita igitur, cucurrit ad lectulum suum, humiliter se CHRISTO commendans. Vbi rursùs ei teter ille spiritus appārens: Nihil possum, inquit, nisà permittat Crucifixus. Animaduertens autem pater eius, quòd virgo iam nubilis, & tanta morum elegantia spectabilis, ceu altera quædam Esther, posset generi suo magnum adferre splendorem & dignitatem, & instàr parui fontis in maximum excrescens fluuium, plurimis aquis redundare: ipsam licèt summoperè in virginitatis proposito permanere cupientem, cuidam adolescenti diuiti, illustri, cordato & prudenti despondit. Erat is Nericiæ princeps, & Vipho de Vlphaso dicebatur. Vixerunt autem pariter annum vnum & eo ampliùs pudice & continenter, obnixè rogantes Deum, vt si ei visum esset, vt inter se concumberent, talem ex ijs prolem procrearet, quæ ipsius seruitio manciparetur. Postquàm autem iam inter se conuenerant, semper in Quadragesima, & diebus solennibus & quālibet sexta feria, à carnali copula abstinebant. & tum illa clàm induta vestibus, extra lectum cubabat in pauimento vel assere, tapete instrato. Porrò ambo simul, adspirante spiritu Dei, matrimonium honestissimè coluerunt, & tam Deo quàm hominibus chari, in venusta morum integritate & maturitate felices habuēre progressus. Filios suos Birgitta cum multa solicitudine & diligentia educauit: eosque ceu aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans. vnguibus, castigationis & fa- Horridissima specie ei apparet Sathan. Esther. 10. Nubit VIphoni, & toto anno viuunt continenter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sanæ doctrinæ, radijs Solis iustitiæ obiecit, adhibens illis præceptores, qui eos in fide & moribus instituerent. Apparuit quandoquè ei beatissimus Iohannes Baptista,& ait: Quandoquidem plorâsti,quòd filius tuus offendit me,non ieiunans in vigilia festi mei,mâllesque eum seruire mihi,quàm regia dignitate excellere: idcircò ego illum adiuuabo,& armis meis communiam.

Loca,leuitates, & personas omnes, vndè posset aliqua nota adspergi, declinabat, semperque honestas ancillas & comites omni morum honestate conspicuos apud se retinebat,nè cuiquam obtrectandi occasionem præberet. Et quia à primis æratis initijs diuina erat gratia perfusa,diuini amoris calore incensa, sursùm toto desiderio ferebatur in Deum, & ardentissimè cælestia meditabatur. Nè quam autem satanæ tendi materiam offerret, ab ocio valdè abhorruit, bonisque & sanctis exercitijs semper vacans, nunc operi manuum incumbebat cum famulabus suis, diuino cultui & proximorum vtilitati profuturo: nunc Sanctorum vitas & sacra Biblia,quę Gotthico idiomate sibi scribenda curârat, & legebat: nunc ecclesiarum limina terens, diuinis officijs libenter intererat: nec pepercit labori corporis: sed suaue & delectabile illi videbatur, pedibus suis ire ad monasteria & ecclesias cathedrales, tum ob indulgentias siue condonationes promerendas, tum ob audiendas doctorum virorum conciones. Ieiunijs quoquè, vigilijs & orationibus feruenter intenta, docebat carnem parére spiritui: atque à delicatioribus escis abstinens,ea cautione id faciebat,vt à marito & alijs non aduerteretur. Semper autem interdiù ad corpus, & noctù, absente marito,veste dura & aspera vtebatur.

Ociũ summoperè vitat.

Pauperum magnã curam gerit.

Iam verò infirmorum, morbidorum & pauperum felix & inclyta mater, elemosynas largissimas præstabat. Habebat autem magnas ædes pauperibus deputatas, & in ijs fœminas, quæ illorum ministerio semper occuparentur. Sed & ipsa cum multa humilitate non rarò illis inseruiebat,lauans & osculans pedes eorum. Quanquè in partu ea periculosè laborante, matrona quædam, alba serica veste induta, ad eam ingrediebatur,singula iacentis membra palpans. Cumque rursùs egrederetur, illa mox sine vlla difficultate peperit. Non dubium, quin beata Maria fuerit, sicut posteà per reuelationem ei indicauit. Maritus autem eius, cùm esset vir strenuus & potens,& ex præcipuis regis consiliarijs,perspecta tanta eius virtute & gratia, illius sacris & salutaribus delectabatur sermonibus & consilijs, ità vt spretis omnibus mundanæ vanitatis honoribus & pompis, ab aula regis prorsùs se subduceret, suauique iugo Domini se totum humiliter submittens, quicquid esset æquum & iustum, quicquid bonis moribus & honestati consentaneum, in gloriam & laudem Dei efficaciter exequî conaretur. Didicit verò etiam à beata Birgitta legere preces horarias beatissimæ matris DEI. Ambo igitur feruentes spiritu, vt se liberiùs à mundi vanitatibus expedirent, è patria sua exeuntes, non sine multo labore & sumptu, profecti sunt in Hispaniam ad Sanctum Iacobum: & tandèm multis peragratis Sanctorum locis, cùm iam essent in reditu, maritus cœpit apud Atrebates pessimè valere. Increscente autem morbo, cùm beatam Birgittam magni tenérent angores, Sanctus Dionysius eam consolatus est, ità dicens: Ego sum Dionysius, qui ab vrbe Roma in Gallias véni prædicare verbum DEI. Tu ergò, quæ me singulariter amas, scire debes, per te velle DEVM mundo innotescere, teque meæ curæ commissam esse. Cuius rei hoc habebis signum, quòd maritus tuus iam non morietur. Transactis indè aliquot eo in loco diebus, vidit in spiritu admiranda quædam, quemadmodùm itura esset Romam, & Hierosolymam, & è corpore migratura.

Suscipit peregrinationes cũ marito.

S. Dionysius ei appáret.

Rursùs aliquot euolutis diebus, cùm vir eius conualuisset, in patriam rediérunt, ipsaque DEO dilecta maritum suum sanctis adhortationibus perfectè ad Deum conuertit,& tum precibus,tum exemplis suis, eum ad perpetuæ continentiæ studium perduxit. Cumque votum ille nuncupâsset Deo, quòd monasticum veller viuendi genus arripere,septem liberis procreatis,diù seruata continentia, in monasterio Aluastra Ordinis Cistertiensis, feliciter à vita decessit. Eo defuncto, sancta & pudica matrona ad secundas nuptias non accessit,sed mundo valefaciens,facultatibus suis inter proles distributis, habitũ mutauit & vitam. Fecisset autẽ maiora, nisi peregrinari diuinitùs iussa fuisset. Vidisses deindè eam ceu alterã Iudith,virtute castitatis

Maritus eius fit monachus.

tatis insignem,erga proximum officiosam,piam erga Deum:& quemadmodùm Apostolus docet,quasi verè viduam & desolatã,spem suam in Domino collocantem. Cùm aũ quodam tempore plùs satìs anxia esset de mutatiõe statûs sui, vt Deo liberiùs seruire posset,mentis ecstasin passa, vidit nubem luculentam, & ex nube vocem audiuit ipsi dicẽtem: Ego sum Dominus Deus tuus,qui tecum loqui volo. Tu eris sponsa mea & canalis meus. Ijs verbis illa territa,quòd putaret illusiõem esse,rursùs audiuit: Noli timere, quia ego sum conditor oũium, non impostor: nec tua vnius causa loquor, sed propter salutem multorum. Audi ergò,quæ ego loquor,& deindè refer ea ad magistrum Matthiam, qui sua experientia didicit spiritum veritatis ab illusionis spiritu discernere. Is Matthias vir magna fuit in Deum deuotione, & Sacræ Theologiæ Doctor celebris: cui beata Birgitta in omnibus obediuit, quemadmodùm ei tum diuinitùs præceptum fuit,cùm cælestes primùm cœpit habere reuelationes. Specialiter verò à DEO hoc illa obtinuit, vt annis vigintiocto, postquàm eas habuit reuelationes, * nunquàm profecta fuerit, nunquàm alicubi hæserit, nisi monente eam spiritu Dei.

1. Tim. 5.

Doctor Matthias spiritalis pater S. Birgittæ.

Instituit autem nouum monasticum ordinem, & regulam siue Canonem ex ore Christi ipsi dictantis conscripsit, quem monialibus cœnobij * Vuastenæ seruandum reliquit. Interim propter subitariam vitæ mutationem & habitûs vilitatem à nobili. bus,vitam eius non alio,quàm insaniæ loco habentibus,contemnebatur: sed eis illa dicebat: Nec propter vos incepi, nec propter vos desistam. Stratui autem apud animum meum verba tolerare. Orate vos pro me, vt perseuerare queam. Non enim ignorabar, sicut malam conscientiam non sanant laudantium præconia, ità nec bonam lædere viruperantium conuicia.

Nouus ordo S. Birgittæ.

Triginta annis ab obitu mariti vestibus lineis vsa non est, nisi duntaxàt in capitis velaminibus: sed aspero induta cilicio, carnem suam excruciabat. Ante lectum suum iusserat poni taperum simplex vel pallium, & puluinar exiguum pro capite: sicq; cubare solebat. Interrogata, quinam sic somnum capere posset in acerrimis frigoribus, quibus ex regiones Aquilonares rigent, respondit: Ego tantum intrà me sentio ardorem, vt frigus externum me non valdè anxiam habeat. Nocte & die toties flectebat genu, toties sese inclinabat & osculabatur humum, vel Venias, vt dici solet, capiebat, vt mirum videretur tam nobilem & renere habitudinis matronam, tantos posse perferre labores. Sextis ferijs cõsueuit ardentis cerei guttas ignitas in nudam deponere carnem, ità vt vulnerum vestigia relinquerẽtur: quæ si sua sponte ante proximam sextam feriam nonnihìl curata essent, suis vnguibus ea lacerãs, renouabat, nè corpus ciuus vulnerum afflictione vacaret. Habebat etiam nodosa & asperrima ligamina ad corpus suum, quæ neq; noctù, neque interdiù à se remouit. Qualibet sexta feria propter Saluatoris passionem,& felleum potum ipsi in cruce oblatum, amarissimam herbam quandam ore retinebat: idque itidèm alijs quoquè diebus faciebat, si quod verbum inconsideratè protulisset. Et quia spreta mundanæ lætitiç falsa pulchritudine, cor illa præclara vidua Noëmi: Nè vocetis me pulchram, sed vocate me amaram: qa amaritudine valdè repleuit me omnipotens. Obedientiæ adeò studiosa fuit, vt nullibi esse voluerit sine præceptore. In facienda confessione, humilimam, & ad quæuis ipsi iuncta promptissimam, se exhibuit. Ab infantia pro more habuit, singulis sextis ferijs confiteri peccata sua. Sed sæpiùs, eo minimè contenta, quolibet die crebrò confitebatur etiam leuicula verba & cogitationes.

Valdè cruciat carnem suam.

Ruth. 1.

Crebrò cõfitetur.

Ex obedientia in domibus, monasterio Aluastræ vicinis & contiguis morabatur, nõ vt aboleret canonẽ monasticum illis fratribus præscriptum, nec vt nouum quendam morem, cùm ipsa esset mulier, eò inueheret: sed vt opus Dei mirabile eo in loco certiùs ostenderetur. In illo monasterio frater quidam fuit ex ijs, quos conuersos vocant, Gerekinus nomine, qui intrà annos quadraginta nũquàm è monasterio egressus fuit: sed die ac nocte vacans orationi, eam à Domino obtinuit gratiam, vt nouem Angelorum ordines inter orandum quasi continenter videret, & sub elenatione sacræ hostiæ Christum in forma pueruli crebrò conspiceret. Cùm aũt sancta Birgitta ad illud veniisset monasterium, illic moratura, hìc frater secùm tacitus admirabatur, dicens: Cur hæc domina in monachorum cœnobio residet, contra regulam no-

Cilicio vti.

Non sentit frigus præ animi ardore.

Gerekinus conuersus sanctissimus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

noſtram,nouam huc conſuetudinem introducēs? Raptus igitur in ſpiritu,audiuit vocem perſpicuè dicentem: Noli mirari. eſt enim hæc amica Dei,atq; ea cauſa huc venit, vt in hoc monte flores colligat, è quibus multi etiam vltra mare & in extremis orbis partibus degentes,accipient medicinam: putà Teutones,& alij in Oriente, Occidēte & ad Auſtrum morantes. Ità in hac reuelatione id præſignificatū eſt, multos in hiſce locis victitantes, aduersùm exitialia peccatorum vulnera habituros medicinam, ex dictis S. Birgittæ. Prætereà vidit idem frater beatam Birgittam à terra eleuatam,& de ore eius tanquàm flumen egrediens, dictumque eſt illi: Hæc mulier à finibus terræ veniens,innumeris gentibus propinabit ſapientiam. Et hoc erit tibi ſigni loco, quòd ipſa indicabit tibi finē vitæ tuæ, exulrabisq;in aduentu & ſermonibus eius, citiusque complebitur deſiderium tuum, vt non videas mala, quæ illaturus eſt DEVS domuiſti.

Viſiōes cuiuſdam, de reuelationibus S. Birgittæ dubitantis.

Prior quidam Dominicanus ægrè poterat adduci, vt beatæ Birgittæ reuelationibus fidem commodaret. Is cùm aliquandò dormiret, vidit ignē à cælo in eam deſcendere. Stupefactus ea viſione,putabat ſibi illudi. Itaq; expergiſcēs, rurſùs obdormiuit, viditq; ignem illum ex ore S. Birgittæ prodeuntem,multos circa illam ſtantes inflammare: ſimulque audiuit vocem dicentem: Quis prohibere poteſt ignem hunc,vt non egrediatur? Ego enim Deus omnipotens mittam hunc ignem ad Orientem & Occidentem,ad Aquilonem & Auſtrum,& incendet multos. Deincèps Prior ille credidit reuelationibus S. Birgittę, easq; tuendas ſuſcepit. De hoc fratre habetur ſexto libro Reuelationum,cap. 30. Duobus ferè expletis annis in memorato monaſterio, Chriſtus iuſſit S. Birgittam laborem peregrinationis ſuſcipere,dicens ei familiariter: Proficiſcere Romam. illic enim plateæ ſunt auro inſtratæ,& Sanctorum ſanguine rubricatæ: ibi propter condonationes ſiue indulgentias, quas promeruēre Sancti, compendiò venitur ad cælum. Manebis autem illic, donèc videas ſummum Pontificem & Imperatorem. Quod quidem ità euénit,miſitque illa vtrique reuelationes,ipſi præſtitas de reformatione Eccleſiæ. Hoc Chriſti mandato accepto,illa,vtpotè obedientiſſima,non vllas nectit moras,ſed confeſtim aures parat auditui,linguam voci, pedes itineri, manus operi,totamque ſe intùs colligit, vt mandatum conficiat imperantis. Egreſſa igitur è paterno ſolo,crebris eſt diuinitùs recreata conſolationibus: cumque Romam veniſſet, cum ſumma deuotione & multa aſſiduitate, nec mediocri labore viſitabat loca Sanctorum,nec facilè colloquia miſcēs inter eundum, niſi fortè interrogata eſſet: & tunc verbis pauciſſimis ſciſcitanti ſatisfaciens.

Nota Chriſti de Roma teſtimonium.

Studiū paupertatis.

Paupertas voluntaria adeò illi cordi fuit, vt omnes res & facultates ſuas cuidam commiſerit diſpenſandas: & quotiès aliquid indè vel in ſuos, vel aliorum vſus conuerti cuperet, cum ſumma humilitate in nomine Ieſu Chriſti id ſibi dari petierit,perindè àc ſi nunquàm eas poſſediſſet. Solebat autē in eiuſmodi petendis rebus aliorum, qui cum ipſa erant, vtilitatem ſuæ anteferre,& propriam celans indigentiam, orare vt illis præberentur neceſſaria, licèt ipſa plùs cæteris ijs careret: vti ſic proximum purè diligeret ,pter Deū. Poſt annos aliquot iuſſa eſt ire Neapolim & in Siciliā. Fecit illa,& à regina Siciliæ multisque nobilibus, propter vitæ eius ſanctitatem & ſynceritatem multis eſt aucta & honorata muneribus & xenijs. Viſitatis autem in Sicilia Sanctorum locis, Neapolim venit: vbi moram fecit,& inſtàr puriſſimi ſpeculi,virtutum deſe exemplà omnibus exhibuit,intrepideque doctos pariter atque indoctos verbis & exemplis ad viam veritatis reuocauit. Reuelationem quoquè ipſi factam de populo ciuitatis illius,ipſi Archiepiſcopo,doctis Theologis,alijsq; & clericis & laicis ſapientibus exponens, abſq; metu quenlibet reprehendit.

Honorificè accipitur in Sicilia.

Poſt annos multos,cùm Romæ ſolito feruentiùs Sanctorum limina viſitâſſet, vnigenitus Dei filius præcepit,vt iret Hieroſolymam. Prætexente illa incommodam valetudinē & ætatem,Dominus reſpondit: Ecquis eſt naturæ conditor? Ego addam tibi vires: ego ,ſpiciam de itinere: ego te ducā & reducam in locū hūc: deniq; ego ero cuſtos tuus,quocunquè perrexeris: nec dimittam, donèc compleuero vniuerſa, quæ dixit. Veniens Hieroſolymam, mira audiuit à Domino de ſtatu regnorum, de natiuitate & paſſione eius,& de vocatione gentiū. Dicebat ei Dominus: Verba mea diù antè annunciari & audiri debent,ſed poſteà ſequentur opera & ſigna. Nóueris itaq;, multos neqdùm editos in hanc lucem, hæc mea verba recepturos: & beati, qui audient verba

It Hieroſolymam.

verba mea, & ea opere perficient. Poſt obitum tuum complures verba mea, quæ tu ſcripſiſti,complectentur,& ſuauiter ea ſequentur.

Porrò loca omnia,in quibus pro peccatoribus pati voluit Dominus Ieſus, ipſa deuotiſſimè viſitauit,& quaſi columba nidificans in foraminibus petræ,ſuauitatem vulnerum eius meruit deguſtare,& diuinis intrinſecùs viſitationibus crebriùs illuſtrari. Antèautem,quàm à Hieroſolyma rediret, febri & ſtomachi infirmitate laborare cœpit, eamque terra & mari inter labores & dolores ſuos integrum annum patientiſſimè tulit.

Chriſtus ei appāret.

Vbi Romam redijt,morbus increuit, & tandèm illius vi extincta eſt. Cumq; imminēret dies obitûs eius,quinque diebus antè rurſùs apparuit ei Dominus IESVS ante altare, quod erat in conclaui eius, iucunda facie & corporeis eius oculis viſibilem ſe præbens,eique dicens: Ego ſic tibi feci, quemadmodùm ſponſus ſolet,ſubducens ſe ad tempus à ſponſa,vt ardentiùs deſideretur. Non viſitaui te diuinis conſolationibus, quandoquidem tempus erat, quo probareris. At nunc probata ſatis, procedè & præpara te. Tempus eſt enim,vt ſicut pollicitus tibi ſum,coram altari meo monaſtico habitu induaris,& deincèps non modò ſponſa mea,ſed etiam monacha & mater in Vaſthena voceris. Attamen ſcias te corpus hìc Romæ poſituram, donèc veniat ad locum ipſi præparatum. Placet Deo,parcere tibi à laboribus: accipit ille voluntatem tuam pro opere. Deindè ſubiūxit: Quinto ab hinc die manè ſumptis ſacramentis,conuoca ſingulatìm,quas tibi indicaui,& facienda illis demanda: atque ità vetēris ad monaſterium tuum,id eſt,in gaudium meum. porrò corpus tuum in Vaſthenā reponetur. Ex his licet animaduerti,beatam Birgittam,dum eſſet in corpore, monaſtico habitu indutam non fuiſſe, neque illius Ordinis veſtibus, quem ipſa inſtituit: ſed emigrantem à corpore, à Chriſto ſponſo ſuo accepiſſe ciuſmodi habitum incorruptibilem,ſicut ei in reuelationibus ſuis promiſerat. Itaq; pingitur plerunq; vt monacha. nam tametsì non fuit monacha, dum vixit,attamen perijt veſte eiuſmodi indui,qua nunc vtuntur moniales Ordinis eius: ſed eam accepit in cælis.

Felicitſſimè exit è corpore. Sap. 6.

Die quinto ſub ortum Solis Chriſtus iterùm ei apparens,conſolabatur eam. Miſſa celebrata,perceptisque ſacramentis,inter manus earum, quas paulò antè diximus, ſpiritum reddidit piiſſimo Saluatori, quem toto pectore amauit. O ineffabilem in- creatæ Sapientiæ benignitatem,eos,qui ipſam concupiſcunt,præoccupantem,vt illis prior hilariter ſe oſtendat. O ſponſæ ſingularem gloriam, quam ſponſus in fide & miſericordia ſibi deſponſans, verbis blandiſſimis conſolatur. O felicem nimiū,quæ poſt multiplices toleratos labores & miſerias, iam ſedet in pulchritudine pacis & requie opulenta. Felix obitus eius,non obſcuris argumētis declaratus eſt. Quidā enim bonæ & venerabilis vitæ vidit quendam parari lectum, & à perſonis albis veſtibus indutis, ferri in ſublime: dictumq; eſt illi admirāti: Perſona illa, quam in hoc lecto vides, ſponſa Dei eſt, quæ in mundo contempta à multis, nunc tranſit de morte in vitam ſempiternam. Eadem autem hora illa obijt: porrò corpus eius ſumma cum laude ad monaſterium S. Laurentij deportatum,& illic honorificè ſepultum eſt. Obijt anno ſalutis milleſimo, tricenteſimo, ſeptuageſimotertio, decimo calendas Auguſti. Anno autem proximo, poſt multorum miraculorum coruſcationem, & oſſium eius ſubitā & vltra modum mirabilem purgationem & exiccationem, ab vrbe Romana, multis in itinere editis miraculis, ad monaſterium Vaſthenæ duodecimo Iulij die cum ingenti populorum frequentia & gaudio per ſanctam filiam eius Catharinam tranſlata eſt: vbi mirisque ſignis & multiuarijs miraculis eam ornat & illuſtrat Dominus Ieſus Chriſtus. Præſtatur cæcis viſus,ſurdis reformatur auditus,muti loquuntur,paralyticis membra diſſoluta confirmantur: & vt paucis multa expediam,morbidi omnes,deuotè illic Chriſtum inuocantes,meritis ſponſæ eius ab eo curantur.

Multa ad eius miracula.

Id vbi innotuit Imperatori, regibus, reginis, prælatis & principibus, multisque diuerſarum nationum Chriſtianis, apud Romanos Pontifices multis modis inſtiterūt, vt dominam Birgittam in Sanctorum album referrent. Deniquè ad Bonifacium nonum re tota deuoluta, cùm is deintegrò accuratiſſimè in eius vitam & geſta inquiri curâſſet, ad eius canonizationem, vt vocant, ſolenniter ſe contulit,eamq; de conſilio & conſenſu Cardinalium & prælatorum omnium, qui tum in Romana curia erant, Sanctorum catalogo adſcripſit. Multum & operæ & ſumptuum poſuerat filia eius Ca-

Sanctorum Catalogo adſcribitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Catharina,id vt fieret. Cùm sint autem innumera ferè miracula beatissimæ Birgittæ, nos pauca duntaxàt annotabimus.

Eunte illa ab Vrbe Roma Hierosolymam,Latinus de Vrsinis,pro magna erga illam beneuolentia & animi deuotione,extra Vrbem non paruo itineris spatio illam deduxit. Postquàm ergò Hierosolyma Romam redijt,cum confessario suo domino Petro adijt eius domini Latini ædes : cumque in eas ingressa esset, manu ad nares admota, nihil loquebatur. Scisciranti illi ab eius confessario,quid id sibi vellet, quòd nihil loquens, manum naribus applicaret, respondit: Te non tam rectè animo constitutum inuénit,atquè tum eras,cùm à te recederet. Admiratus dominus Latinus: Ecquid, ait, designaui? Verum quidem est, habuisse me litem cum quibusdam subditis meis. Ibat quandoquè sancta Birgitta Romæ cum filia sua Catharina,& Petro Confessario,& Magno capellano,ad ędes Iordani de Marino,volens inuisere eiusdem Iordani vxorem. Qua præsente, tantum ex actibus eius sensit fœtorẽ,vt vix ferre posset. Admirante ea causa non mediocriter Magno, quem diximus,& è Petro confessario eius percontante,quid hoc sibi vellet, ille respondit: Nóueris pro certo, quandocúq; coram ea quispiam mortifero peccato obnoxius stat,aut loquitur fraudulenter, aut quo Deus offendatur,illam mox sentire immodicum sulphuris fœtorem.

Valdè ei fœtent peccato mortifero obnoxij.

Cùm esset sancta Birgitta in quadam Cypri vrbe, postquàm Hierosolyma discessit, fama illic ferebatur, habere eam certas quasdam reuelationes de Cypri regno. Erant autem per id tempus in Cypro monachi quidam, carnales potiùs quàm spirituales, inflati scientia, & spiritu vani. Ij irridebant & detrahebant beatæ Birgittæ tanquàm fieri non posset, vt per eiusmodi sublimes reuelationes loqueretur Deus cum indocta muliercula. In ijs erat frater Simon Dominicanus, Confessarius Principis Antiochiæ, patrui regis Cypri, qui insignis Theologus & Astronomus habebatur, nôsséque cursus siderum & planetarum, sed non seipsum. Is venit ad domum, in qua erat beata Birgitta, non rectè tum corpore valens. Cœpit itaque sub ouina specie verbis blandis eam compellare, præsente domino Alphonso & alijs, percontarique ex ea de gratia cælestium visionum, quas ipsa diuinitùs haberet. Illa columbina simplicitate respondit ad omnia humiliter & simpliciter : sed interim tantum fœtorem ab illo proficisci sentiens, vt vix posset subsistere. Ipsa quoque,si quod verbum incautè protulisset, aut parùm aliquid in factis suis seculariter secessisset, ingentem fœtorem sulphureum & magnam amaritudinem in lingua & gutture suo sentiebat. qua de re mira habentur in Reuelationibus eius. Prædixit verò mala euentura Cypro & eius ciuitati Famagustæ propter hominum peccata, quæ etiam postcà,vt prædixerat, acciderant.

Simon quidam Theologus arrogans, malè de ea sentit.

Circa Ecclesiam Lateranensem Romæ multos conspiciens peregrinos, vnum ex ijs vidit tenentem puerum infirma valetudine,& eleemosynam petentem : dixitq; ei: Quomodò ausus es tenere hunc puerum,quem tu, cùm sit Iudæi filius,furatus es? Audiens ille,obstupuit, & in pedes se coniecit : retentus est autem à circunstantibus peregrinis,dixitque palàm cunctis audientibus,puerum illum Iudæum esse, & se eum furatum esse. Accepit autem S. Birgitta puerum ad se, curauitque eum baptizari anno Christi millesimo tricentesimo sexagesimo. In regno Suediæ militem quendam à dæmone liberauit. Dicebatur is Iohãnes Scoberinus,& apud Ostrogotthos iuri dicundo vel sontibus puniendis præerat. Roganti S. Birgittæ pro Algotio Dominicano, Sacræ Theologiæ Doctore, qui iam senex orbitate oculorum & calculi doloribus cruciabatur,respõsum est:Ille stella micans est, nec expedit sanitate corporis obscurari animam eius. Certauit, & cursum consummauit : nihil iam supereſt, nisi vt à me coronetur. Et hoc tibi signum erit,quòd ab hac hora miteſcent dolores corporis eius. Iam enim anima eius prorsùs ardet igne diuini amoris. Non diù pòst Theologus ille è vita decessit.

Arguit quẽdam furti.

Sanat dæmoniacum.

Proficiscẽs quandoq; S. Birgitta à rege Suediæ,venit ad Aluastræ monasterium,inuenitq; filium suum,quem iampridèm ęgrotum reliquerat,in extremis agentẽ. Luxit igitur multùm,ꝙ tam diuturno ille morbo tenererur, verita propter peccata parentum eius id accidere. Apparuit autem ei Satan,& dixit: Quorsùm attinet,mulier,tantam te vim lachrymarum profundere? Debilitas ea re aciem oculorũ, nec quicquam efficis. Putas tum lachrymas tuas cælos penetraturas? Eadem hora etiam Christus in humana specie ei appárens, dixit: Huius pueri ægritudo non habet causam suam ex aliis,vt stulti asserunt,neq; à peccatis eius, sed ab ipsius naturæ conditione, & vt insigniis in cælis coronetur. Sicut ergò hucusquè dictus est Benedictus filius Vlphonis: ità deincèps vocabitur filius lachrymarum & precum, & ego iam finem imponam angoribus eius. Quinto indè die auditus est velut auiũ cantus gratissimus inter pectum & parietem,& ille felicissimè decessit. Dictum est autem diuinitùs ad S. Birgittam: En,quid possint lachrymæ. Iam filius lachrymarum abijt ad requiem inconcussam & incommutabilem. Potest hinc animaduerti, quàm molestæ sint dæmoni lachrymæ piorum,ex diuino amore nascentes.

Felix obitus filij ei⁹.

Habuit S. Birgitta filiam sanctimonialem in monasterio Risabergensi. Eam vt dicit ex nuncio mortuam, mirificè lætabatur, aitque ad Dominum : O Domine Iesu Christe, ô amor meus:benedictus tu sis, quòd vocásti eam antè,quàm mundi laqueis implicaretur,moxque surgens,& ad templum abiens, tam multas fudit lachrymas, & traxit alta suspiria, vt etiam ab alijs posset audiri. Dicebantque illi: En,vt plorat filiam suam. Apparuit autem ei Christus,& ait : Mulier, quid ità ploras? Etsi enim ego noui omnia, tamen harum lachrymarum causam ex te audire volo. Respondit illa: Equidem non ex causa ploro Domine, quòd filia mea defuncta est : immò verò ea causa lætor potiùs. Si enim vixisset diutiùs, maior illi apud te ratio reddenda fuisset. Sed hoc lugeo,quòd eam non institui conuenienter mandatis tuis, & quòd superbiæ exempla ei de me præbui, & remissiùs correxi peccantem. Christus ait : Illa mater, quæ plorat peccata filiæ suæ, & instituit eam, quantùm optimè nouit, ea vera est mater charitatis & lachrymarum:& filia eius,filia Dei est propter matrem. Quæ autem genitrix lætatur filiam suam ità se comparare, vt solent * mũdis deditæ,nec curat eam bonis moribus imbuere, sed id solùm expetit, vt fiat sublimis in mundo, ea non germana mater est,sed noucrca. Itaque propter charitatem & bonam voluntatem tuam, filiæua compendiò pertinget ad coronam.

Lætatur obitu filiæ suæ.

Puer quidam decem annorum,nomine Esau,nepos magni Senescalli reginæ Siciliæ,Neapoli degentis in aula eiusdem reginæ, hectica febre adeò fuit confectus & exhaustus,vt medici de tota vita eius planè desperarent. Eum mater eius Lapa duxit ad S. Birgittam,suppliciter eam deprecans,vt puerũ tangeret, aut saltem Crucis signum illi imprimeret. Mox illa puerum tetigit, & tactum repentina salus consecuta est.

Febrem hecticam pellit à puero.

Carolus miles,filius S. Birgittæ,Romam è Suedia venit anno salutis millesimo,tricentesimo,sexagesimoquinto. Vt aũt in ædes fuit ingressus, in quibus mater degebat, ascendẽre ea in solariũ,mater eius è cubiculo suo egrediens, vidit illũ corpore nõ recte valere. Tetigit itaq; pectus eius,quędam orationis verba pronuncians. Confestim ille multum vomuit sanguinem,ità vt loqui non posset,& restitutus est. Diù pòst proficiscens S. Birgitta Hierosolymam, prædixit se vnum prę cipuè charum è comitibus suis perdituram.& ità factum est. Cùm enim venisset Neapolim, filius eius Carolus, miles egregius,morbo correptus,desijt esse in humanis. Etsi autem presens moriẽti adesset mater eius,nihil tamen se loco mouit, & neq; voces querulas,neq; lachrymas fudit:sed cum admirabili patientia & reuerentia gratias agebat Deo. Et licèt tum regina ipsa,tum multi principes regni Neapolitani,& ciuitatis primarij viri ac fœminę omnes cum multo planctu corpus eius ad sepulcrum cum illa deducerent,nunquàm tamen illa fleuit,sed cum gratiarum actione animam eius commendabat Deo. Fuit ea res non mediocri admirationi tam reginæ, quàm cæteris omnibus, quòd tantam in principe fœmina animi fortitudinem viderent.

Sanat filiũ.

Carolus infignis filius eius decedit.

Cùm autem S. Birgitta esset Hierosolymis, quidam Franciscanus, qui erat reginæ Cypri à secretis,& cùm S. Birgitta à Famagusta Hierosolymã veneratur, humiliter eam rogauit,vt pro ipso Dominum instanter deprecaretur,quô certum ipsi modum & rationem ei seruiendi ostenderet. Oranti S. Birgittæ Christus apparuit, & quadam ei reuelatione ostendit, quemadmodùm S. Franciscus regulam à Christo acceperit, & vt primi fratres eius secundùm illam sanctè vixerint:atque vt diabolus eum Ordinem contaminârit : postremò quæ gloria maneat in cælis regulæ illi conuenienter viuentes,quæ pœna apud inferos illam transgredientes. Hanc reuelationem cùm ille Franciscanus legisset, mox vbi Famagustam redijt, libros, vasa argentea & aurea,aliaque ornamenta & pecunias suas distribuit pauperibus, deincèps victurus in sanctæ regulę obser-

Reuelatio diuinitùs ei facta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

obſeruãtia. Dicebatur is Antonius ab Aragonia: poſteà verò factus eſt guardianus in Bethleem. Habetur hæc reuelatio lib. 7. cap. 20. & eam obtulit dominus Alphonſus Gregorio XI.

Habetur in Extrauagãtibus reuelat. Cap. 105.

Fuit etiam beatæ Birgittæ diuinitùs facta reuelatio de Abbate quodam, cuius erat vita exitioſa. Dixit ei Chriſtus minitabundus: Tu Abba debebas eſſe ſpeculum monachorum, & eccè caput es meretricum. Debebas eſſe exemplum pauperum & ſuſtentator inopum: & eccè ex eleemoſynis magnum te dominum exhibes, potiùs habitans in caſtris, quàm in monaſterijs. Debebas eſſe doctor & verus pater fratrum tuorum: & tu illorum ſeductor es & vitricus. Te in delicijs & pompa verſante, illi afflicti murmurant tota die. Sed nisi reſipueris, deponam te de caſtris, & nec cum infimis fratribus tuis habebis conſortium, nec ad patriam, vt tibi perſuades, redibis tuam, nec in meam ingredieris. Ea quidem omnia poſteà illi Abbati ità acciderunt.

Cùm eſſet S. Birgitta Romæ, & quodam die propter ſtatiõem loca ſacra inuiſeret, caſu inuénit pauperculam fœminam quandam è regno Noruegiæ, ante ſanctæ Prexedis eccleſiam ſolam iacentem, propè ſemimortuam. Miſerta illius, cœpit tentare ex multa humilitate, num poſſet ipſa eam ferre ad domum hoſpitalem S. Antonij. Sed cùm non poſſet, voluit vt dominus Magnus capellanus eius iuuaret ipſam: atque ita ambo ſimul deportârunt eam ad domum illam: cuius præfecto numerauit ipſa pecuniam, vt curã eius gereret. Interìm crebrò viſitabat eam, donèc eatenùs curata fuit, vt iam commodè poſſet per vrbem ingredi. Poſteà verò cùm eam acciuiſſet ad ædes ſuas, re accuratiùs inueſtigata, comperit eam laborare morbo comitiali. Itaq; feruenter pro illa orans, ad coilum eius piè admouit aliquot lapillos ſui, vt vocant, rolarij, ad quos preces dicere ſolebat. Mox illa reualuit, nec vnquàm cum morbum deinceps experta eſt, licèt diù ſuperuixerit.

Xius in fœminã pauperculã humanitas.

Sanat morbum caducum.

Monachus quidam Ordinis Ciſtertienſis, Robertus nomine, præ immodica abſtinentia mente captus fuit. Oranti pro eo S. Birgittæ Chriſtus apparuit, dicens: Homo conductus fuit, vt vineam coleret: cumque haberet multorum dierum negocium, ille ductus cupiditate pecuniæ, vt totam mercedẽ vno die lucraretur, vſqueadeò ſe confecit labore, vt in morbum grauem incideret. Tum verò magna ex parte vinea manſit inculta, cùm ille laborem nullum ferre poſſet. Sed opere ceſſante, merces ei perſoluta non eſt. Ità accidit huic Roberto, pro quo tu deprecaris: veruntamen hoc incommodo is liberabitur, quod etiam euénit poſteà.

Pellit dæmones ab obſeſſis.

Habuit S. Birgitta curſorem, quem dæmon arripuit, ſed ea illum ab homine profligauit. Itèm in regno Suediæ fœminam dęmoniacam ipſi oblatam, priſtinę ſanitati, cùm ei Crucis ſignum impreſſiſſet, reſtituit. Expulit etiam dæmonem è domo quadam, multa aduentantibus reſponſa dantem, multaque prædicere conantem, hominumq; res occultas prodentem. Quidam per incantationes capiebat multos piſces. Eum S. Birgitta hortabatur, vt à nefario opere ceſſaret. Sed ille ſpernens admonitiones eius, mortuus inuentus eſt. Fratrem etiam quendam, ex dæmonis tentatione immodica fame laborantem, curauit. Capellanum ſuum, grauiſſimè dolentem caput, tactu ſuo ſanauit. Multa alia & in vita, & in morte, quæ propè fidem excedere videantur, operata eſt, quæ vitandæ prolixitatis cauſa omittimus.

Cùm S. Birgitta Romæ degeret, Catharina filia eius permiſſu mariti, qui erat cognatus regis Suediæ, Romam venit anno Chriſti milleſimo, tricenteſimo, quinquageſimo, qui Iubileus erat. Venêre cum illa multæ aliæ dominæ & peregrinæ & familia magna, vt poſſent Romę obtinere condonationes ſiue Indulgentias Iubilei, & vt ipſa matrem ſuam inuiſeret. Cùm iam aliquid lapſum eſſet temporis, nec Romæ quicquã ſciretur de obitu mariti Catharinæ, S. Birgitta diuinitùs edocta de morte eius, ait ad illam: Filia mea, nóueris è vita exceſſiſſe virum tuum. Elige igitur aut ſecundas nuptias, aut viduitatem. Sic enim diuinitùs iuſſa erat tentare illam, quòd eſſet iuuencula nobilis, potens & opulenta in regno Suedię. Illa, audiens obiiſſe maritum, viduitatem complexa, ſtatuit matri adhęrere.

Multi è Suedia veniunt Romam propter condonationes.

DE

DE S. CHRISTINA VIRGINE ET MARTYRE, EX ADONIS TREVIRENSIS ARCHIEPISCOPI *Martyrologio*.

APVD Italiam in Tyro, quæ eſt circa lacum Vulſinum, natale S. Chriſtinæ virginis: quæ in Chriſtũ credens, deos aureos Vrbani patris ſui præfecti contriuit, & pauperibus diſtribuit. Ob hoc, iubẽte patre, alapis afflicta, verberibus dilaniata, ferro onuſta, in carcerem coniecta eſt. Iulij 24. Chriſtina, iubente patre, diuè cęditur.

Poſt hoc cùm diutiſſimè & crudeliſſimè dilaniaretur, de carnibus ſuis patri in faciem proiecit. Cumq; alligata rotæ, igni ſuppoſito, & fuſo deſuper oleo torreretur, erumpens flamma mille gentilium interfecit. Iterùm carceri tradita, Angelo viſitante, ſanata eſt & refecta. Torretur ignibus.

Deindè cum magno ſaxi pondere in lacum Vulſinum iactata, Angelico præſidio liberata eſt. Quam ſucceſſor patris eius Dion multis iterùm ſupplicijs afflixit: ſed orante illa, ſimulacrum Apollinis, quod Dion adorare videbatur, in fauillam ſubitò redactum eſt. Quo miraculo triaginta millia hominum ad fidem Chriſti conuerſa ſunt. Nouiſſimè ſucceſſor prædicti Iolianus, poſt fornacem candentem, vbi quinque diebus illęſa permanſit, poſt ſerpentes à venefico immiſſos, ſed Chriſti fide ſuperatos, poſt abſciſſionem linguæ, ſagittis eam configi præcepit: ſicq; martyrij curſum conſummauit. Multis ſupplicijs affligitur.

Sagittis cõfecta obiit.

VITA ET MARTYRIVM S. CHRISTOPHORI, PER F. LAVRENTIVM SVRIVM EX DIVERSIS *compendiò deſcripta*.

CHriſtophorus illuſtris martyr, ex Cananæa fertur duxiſſe originem. Diuinitùs autẽ à Chriſto illuminatus, in Lyciam venit eo animo, vt CHRISTVM paſsìm confiteretur & prædicaret. Id vt poſſet efficaciùs, preces ad DEVM continenter fundebat. Cùm eſſet autem ſtatura corporis procérus, paſsìm omnes in illum oculos conijciebant. Virgam geſtabat manu: quam cùm in terram defixiſſet, & illa repentè non ſine ingenti miraculo vireret, multi ſua nomina CHRISTO dedêre. Confirmabat Chriſtus prædicationẽ fidelis ſerui ſequentibus ſignis. Iam fama ſancti viri peruenerat ad Dagnum, qui per id tempus in Lycia rerũ potiebatur. Is moleſtiſſimè ferebat CHRISTVM IESVM illic annunciari. Miſit igitur milites, qui Chriſtophorum ad ipſum adducerent. Poſtquàm aduenit beatus vir, à fide eum auertere nitebatur Dagnus. At ſanctus Chriſtophorus & ſpiritu & corpore magnus, fidem ſuam præclarè confitebatur & nomen: dicens ſe anteà quidem Adocimum, id eſt, reprobum, dictum fuiſſe: nunc verò Chriſtiana religione initiatum, Chriſtophorum appellari. Et rectè ſanè dictus eſt Chriſtophorus, qui Chriſtũ ſacra prædicatione Euangelij cunctis eum expetentibus adferret. Iuhj 25. Venit in Lyciam. Multos conuertit.

At prophanus homo Dagnus, gentiliſmi tenebris & erroribus occæcatus, Chriſti religionem ſtultitiam vocitabat, Chriſtophoro egregiè reſpondente, eam deorum veram eſſe ſtultitiã, cæca, ſurda, & muta dæmonũ ſimulacra adorare: illã veram eſſe ſapientiam, illum ſolũ Deum colere & adorare, qui cęlũ, terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, creârit, qui nos quoquè condiderit, & ab æterno igne poſſit liberare. Abductus inde eſt in carcerem Chriſtophorus, donèc apud ſe tractaret Dagnus, quo ſupplicij genere eum tolleret è medio. Et primò quidem id illi conſultiſſimum viſum eſt, vt duæ ad eum meretrices in carcerem intromitterentur, quæ eum ad res venereas prouocarent, & ità faciliùs ad idololatriam deuolueretur. Sed ſimulatquè In carcerẽ intromittuntur ad eũ duæ meretrices.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in carcerem venêre impudicæ fœminæ, adeò sunt diuinitùs exterritæ & illuminatæ, vt & facinus suum agnoscerent, orarentque Christophorum, vellet pro ipsis Dominum deprecari. Respondit Christophorus se libenter Dominum rogaturum, modò ipsæ velint, repudiato impuro Ioue & Apolline, Christi religionem profiteri. Illis prompto animo assentientibus, Dagnus quid actum esset percepit, accitasq; Nicetam & Aquilinam, (sic enim vocabantur) iubet dicere rem totam. Dicunt illæ intrepidè. Dagnus præcipit, vt in fanum ducantur, & idola adorent. Veniunt in templum, irridentdæmonum statuas, vt quæ nec ratione, nec sensu, nec vita præditæ sint: nec hoc contentæ, zonas in caput Iouis injiciunt, & illum magnum dæmonem trahunt per templi pauimentũ, pedibus benè largiter eum conculcãtes. Irascente magistratu, respondebant illæ, non se deos conculcare, sed ligna & lapides. Et ô miseros, inquiebãt, deos illos, qui se à fœminis patiuntur in solum deturbari. Cùm ea autem constantia niterentur, grauissimis affectę cruciamentis, adextremùm capite punitæ sunt.

Meretrices conuersæ, irridentdæmonum simulacra.

Ante illas Dagnus etiam viros quadraginta, Christophori doctrina conuersos, capite cædi iusserat. Indè iubetur fortissimus Christi miles Christophorus sisti rursùs coram Dagno: sed cùm inuicta animi virtute in verbo gratiæ perstaret, nec ab illo vellet vlla ratione deficere, cui in baptismo iurârat, multiuarijs est pœnis crudelissimè excarnificatus. Interìm plerique nobiles credebant in Christum, & cùm Dagnum obiurgarent, citò Christi martyres effecti sunt, sanguine pro pietate effuso. Iussit verò tyrannus in caput S. Christophori galeam ignitam imponi, cùm priùs atrociter esset virgis cæsus. Deindè ad scamnum ferreum, quod corporis eius staturam æquabat, cum alligari, ipsumque scamnum, multo suppositò igne inflammari, simulque beatissimum martyrẽ exuri, & corpus eius feruenti oleo perfundi: illo interìm dicente ad tyrannum: In nomine Iesu Christi tormenta tua non sentio. Tandèm modo admirabili liberatus, Christum populo prædicauit, & multos ad Christi ouile traduxit. Fuit id valdè inuisum Dagno, iussitque sanctum virum ad palum alligari, & milites sagittis eum conficere: sed inanes sagittarum ictus erant, mansitque ab illis vir sanctus prorsùs illæsus. Adextremùm caput illi præcisum est, cùm priùs rogâsset Dominũ, vt vbicunq; humatũ esset corpus eius, ibì nec grando, nec ignis, nec fames, nec pestis noceret. Testantur antiqui manuscripti codices, ad hominum millia octo & quadraginta, beati Christophori prædicatione in Dominũ credidisse. Testatur verò etiã antiquissimum Græcum Martyrologium, S. Christophorum pro Christi confessione capite punitum. Præfatio quoq; Ambrosiana præclarè huius beatissimi viri meminit, cuius verba huc adscribemus:

S. Christophori multiplices pœnæ.

Capite cæditur.

48000. hominum conuertit.

Christophoro tantæ virtutis cumulum & doctrinæ gratiam Domine contulisti, vt quadraginta octo millia hominum, de gentilitatis errore ad Christiani dogmatis culturn corusc antibus miraculis reuocaret. Quique Nicetam & Aquilinam, publico lupanari longo tempore sub meretricia sorde famulantes, ad castitatis habitum reuocauit, easdemque coronam percipere edocuit. Præterea inter igneum rogum ferreo scamno constrictus, nimium calorem non timuit, atque per diem integrum omnium militum sagittis transfigi non potuit. Cæterùm vna ex his, carnificis oculum collisit: cui tamen beati martyris cruor, mixtus terræ, lumen restituit, & corporis cæcitatem tollendo, illuminauit & mentem. Nam & apud te veniam impetrauit, atque vt morbos & infirmitates repellat, suppliciter obtinuit.

Hactenùs Ambrosius.

VITA

VITA ET MARTYRIVM S. CVCVPHATIS, 355
EX VETVSTIS MS. LIBRIS, MVTATO PAS.
sim stylo per F. Laur. Surium, descriptum.

Authoris nomen non habent Codices: sed consentiunt antiquissima Martyrologia.

PRAEFATIO AVTHORIS, STYLO MVTATO.

GLorioſos Sanctorum triumphos laude & prędicatione efferre, & scriptis ad posterorum notitiam transmittere, multis modis probatur esse vtilissimum ac cumprimis salutare: maximè quòd in illorum gloria ille celebratur, qui mirabilis in Sanctis suis, illustri militum suorum certamine ab hoste triũphato victoriam reportat. Cuius laus vsque adeò salutaris est, vt in ea singulari quodam priuilegio iter sit, quo pertingatur ad societatem angelicam, & salutare Dei Iesum Christum Dominum nostrum, qui caput est membrorum fidelium, id est, omnium electorum suorum. Tum etiam ex cognitione inuictæ & insuperabilis constantiæ martyrum Christi, repidæ tentes nostræ, conscię fragilitatis suæ, ingemiscunt, & ad pœnitentiæ lamenta sese fermenter excitant, quòd prauis operibus propter viles, momentaneas, prorsùsque inutiles voluptatum carnalium illecebras illum offenderunt, cui beati martyres per immanissima tormenta fidem, amorem, & obedientiam conseruârunt: simul etiam diuinæ gratiæ adiutorium per multa hortamenta sibi proponentes, ad eorum imitationem se accendunt. Psal. 67. Psal. 49.

Hucaccedit, quòd fidelis mens quos plura & acerbiora pro Christo supplicia pertulisse intelligit, eos maiori etiam in cælis honore potiri, & proindè etiam faciliùs, si quid perant, obtinere, scriptura teste, nouit: quosq; propinquiùs fonti pietatis & totius misericordiæ Saluatori nostro, (quanquàm ipse propè sit omnibus inuocanti. Psal. 144. bus ipsum in veritate) velutì singulari quodam priuilegio inhærere confidit, eos propensiores etiam esse & paratiores ad humilitatis nostrę exaudienda suspiria, diuinęq; clementiæ offerenda, & dignissimis precibus suis commendanda haud sanè inaniter credit. Vndè etiam repudiata omni segnitie & desidia, cùm cuiuslibet eorum martyria & agones percipit, eos obsecrat, sibique quibuscunque potest officijs conciliare contendit. Indè verò fit, vt & illos habere propitios mereatur: cùm absurdum, immò & impium sit, existimare eos, qui suis persecutoribus & ingratis beneficia pietatis impenderint, ipsos inuocantibus benignitatis suffragia negaturos, vt sacrosanctis eorum intercessionibus id impetrent, vt & hîc vitam transigant in studijs DEO gratis, & postea omnis pœnę expertes, ipsorum consortijs adiuncti, gloriam obtineant sempiternam.

VITAE HISTORIA.

BEATI Cucuphatis clarissimi martyris tanta sunt merita, tanta in certamine fortitudo, vt humanam, eorum inprimis fidem videatur excedere, qui non credunt diuinæ potentiæ, & omnia possibilia esse credẽti. Ortus fuit in Scyllitana vrbe nobilissimis parentibus, & inter suos singulari magnificentia opulentissimis natalibus. Sed ille fide & moribus longè se nobiliorem præstitit. Erat in eadem ciuitate Felix quidam, eque illustri prosapia. Cum illo profectus est Cæsaream, quę est ad Mauritanię litus sita, vt liberalibus literis operam nauaret. Vbì autem peruulgata fama compererũt, persecutionis immanitatem nimio æstu feruere in Oriente sub satanæ administris Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, illi cum multis nauibus, non mediocris precij mercibus & opibus onustis, in Occidentem profecti sunt, mercatorum prę se habitum & formã ferentes: vt erant reuerà negociatores Domini nostri Iesu Christi. Iulij 25. Mar. 9. S. Cucuphatis patria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sequissima Christiano. rũ pſecutio sub Diocle. tiano,

Cumq; Barcinonem appulissent, repererũt vſqueadeò dictorũ principũ impietatem vſquequaquè malè grassari, vt nec in occiduis Orbis partibus supereſſet ciuitas, municipium, vicus vel poſſeſſio, vbi non esset statutum idolum: cui quisquis nollet thura ponere, illi fas non erat quippiam emere, nec beneficium vel commodum aliquod aut accipere, aut conferre. Itaque animaduertentes deuoti cultores Dei, tempus iam aduentare, quo virtus D E I & Domini nostri Iesu Christi manifestaretur, breui tempore in lachrymis seminârunt, vt in gaudio sempiterno meterent: cœperuntq; operibus pietatis & eleemosynis, quibus sedulò assuéuerãt, etiam largiùs præstandis vacare, fide, castitate, sobrietate, mansuetudine, eximia charitate, erga omnes benignitate, deniq; virtutum omnium splendore ceu clarissima cœli luminaria coruscare, omniũ se mentibus & amori officiosissimè insinuare: tum quoquè verbum salutis priuatim & per domos ad ipsos confluentibus prædicare, donèc res suas omnes, quas eò attulerant, misericordiæ officijs impendissent, atq; ità adextremum, Dominum Iesum publica voce confitentes & annunciantes, seipsos, vt rei declarauit euentus, superimpénderent.

Cucuphas Barcinone multis claret miracu. lis,

Porrò communicato inter ipsos consilio, beatus Felix Gerundam abijt, & illic pro Christo sanguinem fudit. Cucuphas autem Barcinone vrbe populosissima remanẽs, præter constantissimam & insuperabilem veræ fidei prædicationem, etiam miraculis egregiè ornatus est. Non enim potuit diù in tenebris latére tantum lumen. Deniquè ità in omnium gratia curationum excreuit, vt nemo fideliter ab eo petens aduersùm quosuis morbos & molestias remedium, non sine mora in nomine & virtute Domini nostri Iesu Christi id consecutus sit. Dæmones etiam solo expulit verbo, & virtutem Christi confitentes, à credentium finibus exturbauit. Audiens verò hæc Galerius proconsul, milites misit, qui eum ad ipsum adducerent: ac deindè ad tribunal assistenti dixit: Ecquod numen colis rebellis insanissime, qui, vt audio, inuictissimorum principum iussa contemnis, & maximorum deorum omnipotenti maiestati cultum impéndere non vis? Respondit sanctus Cucuphas cum ingenti constantia: Itáne mortalium omnium insipientissime ea me iubes simulacra adorare, eosque deos colere, qui non veri Dei voluntate, sed fraude & versutia malorum dæmonum & stultissimorum, tuique similium hominum vecordia & amentia inuenti & conflati sunt? Ea responsione incredibili mentis furore inflammatus proconsul, tortoribus ait, vt donèc spiritum ab illo extorquerent, non cessarent atrocissimè illum flagellare. Ac-

Flagellis crudelissi. mè cęditur,

cedunt igitur per vices duodecim milites, & exquisita crudelitate ità eum flagellis laniant, vt dirupto corpore viscera eius conspicerentur. Tum vir sanctus magna voce clamauit: Domine Iesu Christe, qui omnia tuo præcepto fundâsti, qui me de limo fragili solidam substantiam & rationalem creaturã finxisti: pſta mihi seruo tuo, vt virtutem tuam intelligens, hæc propter te & possim, & ardenter concupiscam tolerare, qui cernis omnia, & pro sancto nomine tuo cum diabolo & ministris eius, & cum ipsius quoquè carnis meæ doloribus me certantem vides. Ostende virtutem tuam incredulis, qui nomen tuum persequuntur: vt videntes mirabilia tua, credant & conuertantur: aut certè pereant, & destruantur. Porrò impijssimum Galerium, qui tanta rabie sæuit in seruum tuum, si non est prædestinatus ad vitam, diuino citiùs gladio interfice. Cùm hæc dixisset, & milites viderent viscera eius in terram profusa, cæcitate percussi sunt, & Galerius Proconsul cum omnibus idolis suis, quibus electum Christi martyrem sacrificare cogebat, repentè consumptus est. Ipse verò martyr, visceribus intrà ventrem restitutis, dicto citiùs operatione diuina sanatus est.

His ità gestis, expansis in cælum manibus, dixit: Gratias tibi ago omnipotens Deus & mundi Saluator, qui es ab ęterno, & permanes in omnem æternitatem: qui in te credentium preces non despicis, qui cùm sis vbiquè totus, mihi hîc adesse dignaris: qui ea manu potentiæ, qua me primò plasmâsti, iam denuò omnipotenti gratia instaurâsti, tuique nominis hostes perdidisti.

Multi Christum confitentur.

Tunc verò populus omnis dedit laudem D E O, & toto pectore voces in cælum tollens, dixit: Tu es verus D E V S, quem sanctus Cucuphas colit: tu es Deus, neque est alius extra te, qui facis hæc mirabilia: tu es Deus viuus & verus, regnans in secula seculorum, Amen.

Tunc

Tunc sanctus Cucuphas silentium indicens, cùm cessâssent eiusmodi populi clamores, ait: En vosipsi videtis, quàm admirandas res faciat verus Deus, quem ego prædico vobis. In illum ergò credere debetis, & illum adorare. Itaque fratres mei abijcite idola, hominum manibus facta, quibus nec vox, nec auditus, nec gustus, nec sensus vllus, nec vlla virtus inest: quæ nec sibi possunt consulere, & iuí cultores mittunt in iguem æternum.

Interea perlata sunt hæc ad Præsidem Maximianum, qui iussit, vt sacratissimum Domini testem, atrocissimè vinctum, coram se sisterent. Itaq; Niloximus & Hactaximus, viri & potestate & crudelitate cæteris, qui erant in officio, insigniores, grauissimo catenarum pondere fatigatum, ad Maximianum Præsidem perduxerunt: dixitq; ei Præses: Vndenàm es tu? inquilinus ne, an peregrinus & alienigena? S. Cucuphas respondit: Quid scisciteris de patria & genere meo, quæ tibi Deus indicare noluit? Maximianus ait: Quem tu ergò Deum colis? S. Cucuphas respondit: Quid ità sub dubio de Deo interrogas, quasi aut plures dij sint, aut Deus ipse dissectus sit? Eqdem alium Deum non noui, præter eum, qui est Deus viuus & verus: qui fecit cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt, quem corde credo, & ore confiteor, atque omni studio prædico. Maximianus dixit: Si verus est Deus, quem tu dicis, veniat nũc, & eripiat te de manibus meis, & de supplicijs tibi præparatis. S. Cucuphas dixit: Quæ verò mihi parata sunt sceleſtissime? Ego & te, & patrem tuum diabolum, cum omnibus exquisitis supplicijs, quæ mihi vt satanæ administer irrogaueris, irrideo, ijs plane insulto, & per virtutem nominis Domini I E S V CHRISTI ea despicio. Maximianus ait: Video, miser, multa te esse animi pertinacia, qui etiam maleficis artibus tuis deos nostros contriuisti. S. Cucuphas subridens, dixit: Putaui, miser, aliquam saltem in te scientiæ particulam residere: sed, vt video, summæ dementiæ es & extremæ insaniæ: qui cùm dereliqueris, velis nolis, deum tuum, dæmonum statuas adoras, ijsque, secundùm scripturæ diuinæ imprecationem, similis factus es, quorum dux est diabolus princeps vester: putasque minis frangere te posse seruum Dei.

Constantia s. martyris.

Pſal. 113.

Tum Maximianus, satanico furore correctus, iussit beatum martyrem in craticula assari, & ambustum, sinapi & aceto perfundi. Sed sanctissima hostia, inuictissimus Christi miles, psallebat: Exaudi Domine iustitiam meam, intende deprecationem meam. Auribus percipe orationem meam, non in labijs dolosis, & reliqua vsque in psalmi finem.

Assatur in craticula.

Pſal. 16.

Cumque Psalmum absoluisset, ità est sanitati redditus, acsì nihil perpessus esset: pœnarum autem administri, ab igne consumpti sunt. Postquàm hæc Maximianus audiuit, furorem furori adiungens, præcepit Christi athletam ferro onustum suis adspectibus præsentari, dixitque illi: Multa vis est pręstigiarum tuarum: sed per deos magnos, atrocissimis ego tormentis te interficiam. S. Cucuphas respondit: O virulenta lingua diaboli, quid ità procaciter absque opere minaris? Age, quod acturus es: prorsùs enim nullius apud me ponderis sunt minæ tuæ. Iussit ergò Maximianus ignem copiosum extra vrbem accendi, vt sanctum D E I martyrem concremaret. Cumque eum officiales coniecissent in ignem, sublatis in cælum oculis, dixit: Adesto nunc mihi Domine Iesu Christe, qui in ardenti fornace tribus fidelibus pueris tuis adfuisti, & in te credentibus, æternos & intolerabiles gehennæ ignes tuo sanguine extinxisti, ad quos ire non metuit impijssimus pręses Maximianus: qui perspecta modò potentia tua pudefiat. Prece completa, ità ignis omnis extinctus est, vt nec tepor quidem incendij superesset, & vir beatissimus ab omni flammæ vapore illęsus & intactus, in has diuinę laudis voces erupit: Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Vbi id vidit Maximianus, pudore affectus, dixit custodibus: Ferro vinctũ reducite eum in custodiã, donèc excogitemus noua genera pœnarum.

Dan. 3.

Pſal. 65.

Retruditur ergò sanctus Dei martyr in carcerem, & grauissimo ferri atque catenarum pondere oneratur. Cumque vesperì ingrederetur in carcerem, psallebat: Dirigatur, Domine, oratio mea sicut incensum in cõspectu tuo: eleuatio manuum mearũ sacrificium vespertinũ. Clauso autem ostio carceris, tantus in eo splendor refulsit, vt eo conspecto, custodes carceris crediderint in Christum. Post multam verò fidei doctrinam, beatus Cucuphas gratias agens D E O: Satia, inquit, Domine I E S V

Pſal. 140.

ani-

Universidad de Deusto
Biblioteca

animas esurientium & sitientium sanguinis tui recreatione. Hæc sancto martyre orante, manè admodùm transmissis apparitoribus, Maximianus cum sibi iussit præsentari, dixitque ad eum: Adhuc perseueras in insania tua, nec vis redire ad sanitatem? S. Cucuphas respondit: Te planè obtinet insania, qui patris tui diaboli iussa capessis, nec vis cognoscere verum Deum: tecumque pariter hanc multitudinem perdis. Iis verbis grauissimè commotus Maximianus, dixit militibus: Cædite eum virgis ferreis & taureis, vt exterminetur caro eius. Dum autem cæderetur, suspiciens in cælum vir sanctus, cum multis lachrymis dixit: Gratias tibi ago, omnipotens Deus, Domine Iesu Christe: appropinquabit enim mihi gratia tua. Exaudi Domine preces serui tui, & pudefac impijssimum Maximianum: vt omnes, qui credunt in verum Deum, videant mirabilia tua, & corroborentur in fide sua. His dictis, vox cælitùs audita est: Quicquid petieris, dabitur tibi secundùm fidem tuam. Tum beatus Martyr ità orauit: Confirma Deus hoc, quod operatus es in nobis. Corrobora cor meum, & da vires seruo tuo ad superanda tela omnia nequissimi hostis. Ego enim cognosco te verum Deum. Quòd si iusto iudicio tuo periturus est Maximianus, fac vt celeriter intereat cum patre suo diabolo & omnibus dæmonum idolis. Iusserat autem Maximianus, ornari aras, vt dæmonibus sacrificia offerret cum pōtificibus. Cumq; assensō curru eò tenderet, in medio foro nutu DEI in terram décidit, crepuitque miserè, & extinctus est. Porrò idola, quibus volebat immolare, pariter collapsa, & in puluerem redacta sunt.

Taureis cædítur.

Præses Maximianus perit.

Quæ vt vidit populus, summa vocis contentione dixit: Magnus est Deus Cucuphatis, & verus est Deus Christianorum, eorumque potentissimus liberator. S. Cuphas ait: Tibi laus Domine Iesu Christe, tibi gratiarum actio, tibi omnis debetur honor & adoratio. Tibi Deus omnipotens gratias ago, te intùs & foris glorifico, qui incredulos euertis, & te diligentes extollis. Tum Ruffinus quidam, qui ciuitati præsse videbatur, ità populum affatus est: Quid ità à paterna religione & cultu degeneratis, & hac perfidia generi vestro ignominiam affertis, relictis magnis dijs, ignorum adorantes? Responderunt omnes: Cur nos hortaris illos colere, qui non sunt dij sed opera manuum hominum? Aequum est, in illum potiùs nos credere, illumque adorare, quem S. Cucuphas confitetur & colit. Ait autem Ruffinus ad Christi martyrem Cucuphatem: Improbissime, cur tantæ multitudini persuades deos maximos blasphemare, & nescio cuius Christi nomen confiteri? S. Cucuphas respondit: Nos confitemur viuentem, & adoramus immortalem: vos autem illos adoratis, quibus nec vox, nec auditus est, perituri hauddubiò cum illis in iudicio sempiterno. Tum Ruffinus ait speculatoribus: Nunquàm hunc rebellem superabimus, nisi gladio in illum animaduertamus. Dictauit ergò hanc in eum sententiam: Cucuphatem aduersus principes nostros rebellem, & dijs magnis sacrificare contemnentem, gladio feriri iubemus.

Mortis sententia pronunciat in martyrē.

Ea lecta sententia, speculatores eum extra vrbem abduxerunt ad locum, qui * Tiganus dicitur, octauo ab vrbe milliario, vt illic eum capite punirent. Orauit autem eos S. Cucuphas, vt breue precandi spatium ipsi præberent. Illis annuentibus, humi se prosternens, dixit: Deus omnipotens, Domine Iesu Christe, qui fecisti omnia in virtute tua, & regnas cum patre & spiritu sancto: fac misericordiam cum me seruo tuo, & suscipe animam meam in pace. Scis enim Domine, quòd toto corde desiderauí te. His dictis, caput ei amputatum est. Porrò Christiani rapuerunt corpus eius, & cum digna veneratione sepelierunt octauo Calendas Augusti. In eo autem sepulturæ eius loco virtus Domini nostri Iesu Christi per sanctum suum martyrem petentibus benignas præbet aures, & pijs precibus præstat effectum in laudem & gloriam nominis sui Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat DEVS per omnia secula seculorum, Amen.

Capite punitur.

Passus est beatus Cucuphas pro glorioſa confessione nominis Christi, & sepultus apud Barcinonem octauo, vt diximus, Calendas Augusti. Indè verò posteà translatū est venerabile corpus eius à Fulcado reuerētissimo & religioso Abbate cœnobij sanctorum martyrum Dionysij, Rustici & Eleutherij 14. Calendas Martij, in Cellam eiusdē cœnobij, quā idē Fulcadus in suo ꝓprio munificētia diuinę memoriæ Caroli Imperatoris constructit, & patrono suo eximio Dionysio tradidit: quæ quidem sita est in saltu Vosago, diciturq; Lebcaha. Vbi cùm aliquandiù ità, vt allatum erat, inhumatum iacuisset, religiosi patris & eiusdem monasterij Abbatis Hilduini expeditiori consilio, solerti studio & ingenti desiderio (vt erat Dei & sanctorum eius amator & cultor) in crypta ad pedes beatissimi Dionysij sociorumque eius, quam idem Hilduinus in honorem Dei, & sanctæ atq; intemeratæ eius genitricis & sanctorum omnium extruxerat, Dominicæ incarnationis octingentesimo tricesimoquinto, octauo Calendas Septembris, humatum est.

Corpus eius transfertur.

VITA S. GLODESINDIS VIRGINIS, CVIVS AVTHOREM QVIDAM CODICES HABENT *quendam Bernardum Abbatem, alij Arbertum monachum. Stylum, vbi visum est, nonnihil mutauit F. Laur. Surius.*

PRAEFATIO AVTHORIS.

VIta iandiù prece sanctitatis vestræ, sorores in Christo charissimæ, me paulò immoderatiùs perurgēte, nè quid vestræ negarem dilectioni, id demum effecit, quòd id, quod petebatis, non modò honestum, sed etiam omninò pium & religiosum est: idque me perpetuò recusare, cùm indignum, tum verò etiam periculosum sentiebam. Etsi enim pares tantæ rei vires me putabam adferre non posse: at rursùm animum subibat, quo difficiliora suscipiuntur propter charitatem, quæ non sua, sed quæ proximorum sunt, cogit spectare, eo faciliores p eamipsam successus obtineri. Neq; in ijs rebus, quę Dei sunt, verendum est illi, qui eas curandas suscipit, illum propter ipsum operanti defuturum: modò nè fide vacillet. Cogitis itaque, vt sacratissimę virginis Christi Glodesindis, cui deuotas continenter excubias defertis, quę conuersationis initia, qui totius sequentis vitæ actus, quis demùm è vita excessus fuerit, quantùm ex scriptis, quæ ad nostram ætatem qualibuscunq; literis annotata habentur, colligi liceat, stylo prosequi attentem. Quod sanè tam longo tempore, tam multa instātia flagitantibus vobis cùm indecorum sit abnuere, ope eiusdem præstantissimę virginis, Deo puro spiritu inhærentis, tum vestris quoquè fretus orationum subsidijs, etsi non sine rubore quodam, vt qui proprij ingenij tenuitatem agnoscam, ocyùs iam tandèm absque longis ambagibus narrationi me accingam.

VITAE NARRATIO.

IVLIVS. EMporibus * Childerici Francorum regis in Gallia Belgica virgo Domini Glodesindis egregijs orta natalibus, patre illustrissimo, eodemque duce clarissimo, qui Vuintro dicebatur, matre Gudila, non impari generis nobilitate: ab ineunte ætate multa virtutū dote insignis, multisq; de se castitatis exempla præbitura, vita & moribus clara enituit. Cumq; in parentum domo in puellaribus annis integrè & omni cura ac studio esset educata, vbi tempus aduénit, quo ad nuptias traderetur, iuueni cuidam, Oboleno nomine, à parentibus ex more sponsa decernitur: sed Christo illam vbiquè protegente, non minùs corpore, quàm animo, intacta seruatur. Erō miram semp Dei miserētis erga electos eius benignitatem & custodiam. Cùm post desponsationem iuuenis virginem, vt fit, à parentibus accepisset, domum eam cum grandi frequentia, nuptias paraturus, abducit. Sed quia sancta virgo cælesti sponso iam corpus & animam suam cōsecrauerat, non sine nutu Dei iubente rege euocatus iuuenis, ad palatiū eius cum festinatione cōtendit. Vbi cò peruénit, multis ei nefarijs illatis criminibus, rex grauiter in eum commotus, arctæ cum custodiæ iussit tradi, & integro anno, ità vt dignus erat, carceris squallore confectus, eductus tandèm, lata in eum sententia, capite plexus est. Ità sancta virginitas, dum totis viribus carnalem respuit voluptatem, cunctamque gloriæ temporalis pompam prò nihilo ducit, Domi-

Parentes S. Glodesindis.

spōsus eius capite punitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Domino Iesu Christo, quem omnibus rerum labentium præferebat illecebris & oblectamentis, pro ipsa decertante, cui vni, vt semper optauerat, corde & corpore inhęrebat, lęta & victrix de corruptione triumphat.

Sed neque sic tamen aduersę potestatis defecêre doli & machinæ. Pater, nece spō-
si prioris accepta, puellam venerabilem rursùs compellit cogitare de nuptijs. Illa re-
Respuit alterum spōsum. rò, quæ iam sponsum Christum ipsis animi medullis imbiberat, modis omnibus re-
cusat, nec animum semèl virturi addictum, qualibet inductione ad consensum incli-
nari sustinet. Iam aduentabat dies, quem parentes nouis nuptijs pręstituerant, & sanc-
ta virgo præ eius specie, quem oculis interioribus incorruptibilem, immarcescibi-
lem, immortalem contemplabatur, nouum sponsum, post paululum putredinem &
vermem futurum cogitans, patre piè contempto, ad D E I & sanctæ matris Eccleſiæ
* Rothilda perfugium se recepit. Erat patri eius soror memorandæ sanctitatis, * Rodindis nomine, apud Treuiros propter religiōis famam celeberrima. Ad eam pater volebat Glo-
desindim secùm adducere, vt vel eius persuasione animus puellæ emollitus, paternis non detrectaret parére consilijs. Sed quid contra lumen æternitatis cæca molitur in-
stantia? Sancta virgo, posthabitis paternis iussis, Metim Mediomatricum vrbem, po-
pulis, potentia & antiquitate memorabilem, profecta est. In ea vrbe basilica habetur
beatissimi protomartyris Stephani, multis miraculorum signis illustris. In eam ancil-
Fugit Metim, & intrà eccles. am latitat. la Christi, cùm iam res propè ad vim spectaret, ingressa, intrà altare & confessionem vbi cum eiusdem præclari martyris sanguine, plurimorum Sanctorum reliquiæ con-
tinentur, se profugam abdidit. O seculis omnibus castitatis studium meritò efferen-
dum. Quò enim fluxa mortalitas, natura per peccatum vitiata trahente, capriua de-
scendit: hoc puella, spiritūs vigore ipsam fortiter retinente, quasi immanis præcipitij
voraginem perhorrescens, cùm non patéret alia euadendi via, fugæ præsidium capta-
uit. Nec sanè infimæ sortis, non egeni aut quilibet è plebe erant, qui cogerent. Ni-
mirùm Dux præpotens pater erat, qui & ipsis locupletibus terrori esset, & cum co-
hors minax & terribilis stipantium satellitum comitabatur. At virgo pudicè mori pa-
ratior, quàm florem virginitatis & clarissimę integritatis splendorem prodere, nec
minis concussa, nec blandimentis illecta, tanquàm in portu tutissimo interrita ma-
nebat. Discant virgines præsenti exemplo, non pulcherrimum ipsis esse maritalibus
implicari vinculis: nec possessionum amplitudine, nec seruorum ancillarumque gre-
gibus, non ornamentorū diuersi generis apparatu, non quorumcunq; obsequētium
cuneis delectentur: maximè quòd sciant hæc omnia variis casibus non sine multo
dolore, si sint amata, posse eripi, nec quicquam ex ijs sequi aut comitari à corpore ex-
cedentes, morte omnia dissipante. Quinpotiùs beatæ integritatis, Deo angelicisque
agminibus vnicè charæ, prę omnibus mundi huius vilibus & caducis oblectamentis,
sancto & immaculato ferantur desiderio, illius eximia pulchritudine illectæ.

Parentes eam persequuntur fugientem. Sed vt cœpta prosequamur, parentes puellam fugientem cuestigiò insecuti, tum
cius facto obstupefacti, tum ira inflammati, pręsertim quòd sponsalium administri se
delusos cōquesti, acrioris doloris stimulis vrgerentur, ancillam Christi ex sacro per-
fugij loco omni arte adhibita extrahere conabantur. Itaq; fit iugis ante fores aulis
sacræ pernoctatio, intenta diù noctuque obseruatio, vt qualibet fortasis oblata fa-
cultate, vi eam possint abducere. At puella venerabilis, robusto spiritu animoq; ob-
firmato immobilis perseuérans, sacrosancto adhęrebat altari, nec vlla indè ratione
vel puncto temporis aliquatenùs potuit auelli: & quod dictu mirum est, sex perge-
Sex dierum inedia. tuos in ecclesia dies permanens, non modò nusquàm egressa est, sed etiam omni pror-
sùs cibo potuque abstinuit. Verùm is, qui dat escam omni carni, & implet omne ani-
Psal. 135. & 144. mal benedictione: famulam suam humanis frustratam, diuinis recreauit alimentis,
camque precibus assiduis cælo intentam, angelica refectione sustētauit. Intereà tam
constanti fide perseuerantiæ suæ remunerationem exigente, lux gratissima diuinæ
Diuinitùs ei sacrū velamē imponitur, & ità cessāt ei molestiā exhibere parentes. consolationis repentè emicuit, quæ omnem illam mœroris nubem dissiparet. Insta-
te enim iam die septimo, qui erat Dominicus, vir qdam vultu angelico, duobus pue-
ris formosissimis sequentibus, sub omnium conspectu aduenit, partemq; altaris, qua
virgo sacratissima pudoris tuendi causa celabatur, rectà ingressus, velamen, quod est
sanctæ religionis specimen, cunctis cernentibus, in eius caput imposuit. Moxq; cum
duobus pueris ab eorum oculis sublatus, rei magnitudine & nouitate omniū animos obstu-

pefecit, atque adeò propè mentis inopes effecit, vt neq; proloqui quicquā, neq; quinam aut vndè illi essent, qui eò aduenerant, sciscitari possent. Cùm verò ea visio-
ne ablata, ad se redijssent, & sanctam virginem ità velatā conspicerent, facilè animad-
uerterunt angelos illis apparuisse, totumq;, quod viderant, diuinitùs fuisse. Itaque nō
se vltrà opposuêre virgini, sed ad eius vestigia humì prostrati, omni feritatis tumore in
supplices gestus mutato, pro irrogatis iniurijs veniam petiêrunt. Nec verò apud eius
animum, cui spiritus pietatis & rex mansuetudinis præsidebat, difficilis fuit ea veniæ
impetratio: sed confestim perindè ac si nihil esset perpessa molestiæ, in integram cum
parentibus & cæteris gratiam redijt.

Attendant hìc virgines, & castitatis thesauro discant nihil Deo gratius, nihil an-
gelis familiarius. Virginitati Christus inter omnia adest discrimina: spiritus cælestes,
vt sponsæ Imperatoris sui, deuotissimi obsequuntur. Ea sola agnum vbiquè sequitur, Apoc. 5.
immaculata immaculatum: quantoque ei arctiori necessitudine coniungitur, tanto
in precibus suis propensiùs exauditur. En quàm præstò huic ancillæ suæ gratia illa in-
æstimabilis adfuit. Verè propè est Dominus omnibus, qui obtriuerunt cor: & prope Psalm. 33.
timentes eum salutare ipsius. Quo verò ore tum eam puras in laudes sui erupisse cre- Psal. 84.
atoris? aut cuiusmodi voce hymnum inæstimabili cum iubilo fudisse, cùm oculos il-
lius lucis inuisibilis tam placidè in se cōiectos, & aures illas secretissimas voci suæ tam
celeriter admotas, tamque facili via preces suum habuisse effectum cognouit, idque
adeò, vt angelum Dei sub ipsis mortalium oculis ad se exhilarandam & consolandam
præpotenti maiestate aduenisse gratularetur? Nimirùm iam sponsa cælestis regis effe-
cta, prophetica exultatione dicere poterat: Induit me Dominus vestimento salutis, & Esa. 61.
indumento iustitiæ circundedit me. Itemque voce vniuersæ Ecclesiæ, ex vtroq; sexu Ibid. iuxta 70.
collectæ, vni capiti suo dicere gratulabunda: Sicut sponso imposuit mihi mitram, &
sicut sponsam ornauit me ornamento (vel mundo.)

Cùm ergò, vt diximus, sancta virgo viscеribus pietatis affluens, cunctis ipsi paulò
antè infestis libenter ignouisset, & parentibus deincèps comiter se submisisset, ad su- *Rotlindę,
pradictam amitam suam * Rothildam, magnæ probitatis fama insignem, quam tum, * Rodindē.
cùm de secundis nuptijs ageretur, fugerat non mente contumaci, sed pudori metuēs,
in gratia percepta non minimum fidutiæ gerens, Treuiros spontè contendit. Ibi verò
pro modo conuersationis tempore non multo exacto, cunctis bonorum morum stu-
dijs ad cælestis disciplinæ & æqui ac honesti præscriptum plenissimè imbuta, vrbem
propter diuina patrocinia ipsi amicam Metim repetijt, atque illic quamprimùm vitæ
arctioris institutum, cui iampridèm sanctus eius spiritus toto pectore inhiabat, an-
cillārum Christi grege collecto, magno studio complexa est. Est intrà eius vrbis mœ-
nia locus quidam, hæreditario iure tunc parentum eius ditioni subiacens, religioso Construit monasteri-
viuendi instituto admodùm opportunus. Eum sancta virgo dono dari sibi petijt, di- um, & mul-
uinis vsibus applicandum. Non est negatum ei, quod petijt, moxque puellarum Dei tis illic præ-
monasterium, in hunc vsque diem insigne, multa operis elegantia construxit, sed ele- est virgini-
gantiori virtutum decore præclarè gubernauit. In quo vsque ad centenarium nume- bus.
rum Christo famulantes collegit, quibus etiam omni sedulitate inuigilauit.

Quæ verò eius ibi deincèps in sancto certamine cōuersatio fuerit, quæ omnis ge-
neris spiritalis profectus accessio quotidiana, quo disciplinæ rigore seipsam continu-
erit, & cæteris, quibus dux cælestis itineris facta erat, in se, quod sequerentur, exhibu-
erit, sicque eis potiùs, quàm sibi, vixerit: id ego sanè cogitandū alijs relinquere, quàm
scripto prosequi, mâlim. Nam attentiùs consideranti perspicuum fit, sanctam virginē
ob oculos cordis semper versantem cælestem illam & angelicam visitationem, non
minùs opere exteriori strenuam, quàm spiritu feruentem, fuisse. Deniquè cùm mo-
nasterium illud totidem annis, quot diebus in mirabili inedia in ecclesia durauerat,
feliciter gubernâsset, Deo hominibusque chara, vita quoquè & miraculis insignis, in Abit in cæ-
proposito sanctitatis cursu fideliter peracto, coronam iustitię perceptura à Domino, los.
sponsoque diù desiderato in cælesti thalamo socianda, immaculata ab hoc seculo mi-
grauit. Totum vitæ suę spatium triginta annis fertur confecisse. Nec id quicquam
sanctitati eius derogare debet, cùm quicquid fructuum annosę senectuti fuerit acces- sap. 4.
surum, nihil indè breuì consummata iuuentus diminuerit. Vt enim in Sapientię li-
bro habetur, Cani sunt sensus hominis, & ętas senectutis vita immaculata. Quin po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiùs magno Dei munere, iusti in æternam quietem recipiẽdi, mundo prouidè subtrahuntur, nè videntes mala, quæ fiunt sub sole, aut ab internis retardentur delicijs, aut vitijs mortalis vitæ, quorum ipse quoquè noxius est conspectus, cõtactu assiduo corrumpantur. Raptus est, inquit Sapiẽtia, nè malitia mutaret sensum eius, aut fictio deciperet animam illius. Funus virginis debito honore curatum est, & ex more ab ea in illo monasterio iamindè ab initio instituto, ad sanctorum Apostolorum basilicam haud procùl ab vrbis mœnibus versùs meridiem exportatum, atque illic in crypta admodùm depressa ad sinistrum latus depositum est. Ità enim ipsa viuens iusserat, quod per id tempus sanctarum eius loci puellarum cœmeterium in Apostolorum ecclesia esset, & necdùm corpus glorioßissimi confessoris Christi Arnulphi, quem post multa indè tempora magnis vitæ & virtutum insignibus enituisse cõstat, eadem ecclesia augusto, vt nunc cernitur, tumulo suscepissет. Vndè etiam posteà nomen illi ecclesiæ impositum est, nec vllius alterius Sancti, præterquàm ipsius beati antistitis, apud vulgum illic memoria notata est. Manßit autem sacræ virginis venerabile pignus annis circiter vigintiquinque in eodem loco humatum, spiritu inter præmia æternitatis, omni iam temporis mutabilitate subacta, illi, qui verè solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, adhærente, vitaq; immortaliter & immutabiliter cum illo perfruente, cui immortali, inuisibili, soli Deo honor & gloria in secula seculorũ, Amen.

Ibidèm.

Ex hoc loco conijcio, in principio historię mẽdosè legi Childericũ regem.

1. Tim. 3.

MARTYRIVM S. HYACINTHI, EX MS. CODICIBVS, QVIBVS ADSTIPVLANTVR

antiquiß. Martyrologia. Stylum nonnihil hincindè elimauit F. Laur. Surius.

IVLII. 26.

Egregium responsum martyris.

SAnctum Hyacinthum Luxurius tradidit Leontio consulari. Eum ergò intromissum sub præconis voce interrogauit Leontius: Ecquis vocaris? Respondit ille: Hyacinthus dicor. Leontius consularis ait: Seruus es, an ingenuus? Hyacinthus dixit: Seruus sum. Consularis Leontius ait: Cuiusnam? Hyacinthus respondit: Domini mei Iesu Christi. Leontius dixit: Domini nostri Imperatores iusserunt, vt qui nolint sacrificare dijs, eos diuersis pœnis & supplicijs afficiamus. S. Hyacinthus ait: Pœnæ vestræ diuersæ esse possunt, æternæ esse non possunt. Itaque cùm nõ tam diuersa ego supplicia timeam, quàm æterna: nec te audio iubentem, nec tuum principem comminantem. Hodiè enim ira vestra & exardescit, & euanescit: & cùm eritis vita functi, deincèps nihil eritis. Tum Luxurius exclamans, dixit ad Leontium: Audis Hyacinthum cum principum iniuria verba iactantem, & adhuc cessas eum pœnis subdere? Leontius consularis respondit: Ecquænam in eum ferenda sententia est? Luxurius ait: Vt comburatur igne, & deindè corpus eius in torrentem præcipitetur. Beatus Hyacinthus dixit: Me quidem igne concremâsti, at aqua, quæ me regenerauit, quasi filium suum ex se renatum suscipiet: ipsaque mox martyrem me efficiet, quæ priùs fecit Christianum. Te autem, Luxuri, hodiè comedet coluber, vt cognoscat omnis hæc regio, quòd vindicet Deus sanguinem serui sui, quẽ tu iussisti ignibus concremari, & pro tua libidine in aquas iactari.

Ab igni & aqua nihil lædtur.

Cùm ergò in ignem missus esset beatus Hyacinthus, illo quidem die nec ignis, nec aqua illi potuit prævalere: sed confestim extinctus est ignis: aqua verò, in quam iectus fuit, ad litus incolumem eiecit, in quo Luxurius iacebat, totus inflatus ab ictu serpentis. Equo enim sedens, solus properabat ad sumendum prandium in villa. Cumque arborem præteriret, inter collum & capitium tunicæ eius coluber illapsus, ventrem eius suis morsibus lacerauit, ad cor vsque pertingens. Iacens verò ità tumefactus, priusquàm spiritum redderet, vidit oculis suis iuxta aquas deambu-

Luxurium lacerat coluber.

ambulantem martyrem Christi, & ità psallentem: Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Nunciantur hæc consulari Leontio, & ille mittit speculatorem cum permultis militibus, vt eum compræhendant, capitalem in eum sententiam subitò pronuncians. Duxerunt ergò eum milites non longè ab vrbe, illicque eum gladio percusserunt. Porrò matrona quædam religiosa, Iulia nomine, veniens ad vrbem Romam, nocte cum seruis collegit corpus eius, & inprimis honorificè sepelijt in prædio suo, quod erat in eodem loco: vbi etiam cubiculum sibi construxit iuxta sepulcrũ beati martyris: vbi consequuntur beneficia omnes credentes in Christum: qui regnat in secula seculorum, Amen.

Psal. 65.

S. Hyacinthus capite plectitur.

DE BEATISSIMA ANNA, CHRISTI AVIA OPVSCVLVM CONSCRIPSIT IOHANNES TRITTENHEMIVS Abbas, ad quod lectorem remittimus. Extat de eadem etiam Sermo Fulberti Episcopi Carnotensis, ante quingentos annos conscriptus. Nemo mirari debet, de matrona sanctißima tam parùm inueniri, cùm vix pauca de incomparabili Virgine Maria eius filia, multisque alijs præcipuis Sanctis, habeamus.

DE SEPTEM MARTYRIBVS, QVOS DORMIENTES VOCANT, EX GREGORIO

Turonens. De gloria Martyrum Lib. 1. cap. 95.

IVLII. 27.

*ratio

Eorum nomina.

SEptem germanorum, qui apud vrbem Ephesum requiescunt, hæc est *historia: Tempore Decij Imperatoris, cùm persecutio in Christianos ageretur, septẽ viri compræhẽsi sunt, ducti coram principe. horum nomina hæc sunt: Maximianus, Malchus, Martinianus, Cõstantinus, Dionysius, Iohannes, Serapion: qui diuersis verbis tentati, vt cederent, nequaquàm acquieuerunt. Imperator verò pro elegantia eorum, nè in momento perirẽt, spatium tractandi indulget. At illi in vnam se speluncam cõdunt, ibique per multos dies habitauerunt. Egrediebatur tamen vnus ex eis, & comparabat victus, & quæ necessaria erant, exhibebat. Reuertente autem Imperatore in eandem ciuitatem, isti petiêrunt à Domino, vt eos ab hoc periculo dignaretur ẽruere: factaque oratione, prostrati solo, obdormiêrunt. Cumque Imperator dixisset eos in hoc antro morari, nutu Dei iussit os speluncæ magnis lapidibus oppilari, dicens: Ibi intereant, qui dijs nostris immolare noluerunt. Quod dum ageretur, quidam Christianus in tabula plumbea nomina & martyrium eorum scribens, clàm in aditu cauernæ, priusquàm oppilaretur, inclusit.

Hæresis Sadducæorũ tempore Theodosij iunioris.

Post multorum verò annorum curricula, cùm, data ecclesijs pace, Theodosius Christianus obtinuisset imperium, surrexit hæresis immunda Sadducæorum, qui negant resurrectionem futuram. Tunc quidam ciuis Ephesius, dum caulas ouibus secùs monten ipsum facere déstinat, ac lapides diuoluit ad coaptanda earum septa, ignarus quæ agerentur introrsùm, patefecit ingressum eius: non tamen cognouit arcanum, quod habebatur intrinsecùs. Dominus autem immisit septem viris spiritum vitæ, & surrexerunt: putantesque, quòd vna tantùm nocte dormissent, miserunt puerum vnum, qui cibos emeret. Cumque veniens, supra portam ciuitatis vidisset Crucis gloriosæ signaculum, audissetque per Christi nomen iurare populum, obstupuit: prolatisque nummis, quos à tempore Decij habebat, à mercatore compræhenditur, dicẽte sibi, Quia absconditos antiquitùs thesauros reperisti. At ille negans, deducitur ad Episcopum aciudicem ciuitatis. Cumque ab his argueretur, compellente necessita-

Reuiuiscũt 7. fratres.

Universidad de Deusto
Biblioteca

te,absconditum mysterium reuelauit,& deduxit eos ad speluncam, in qua virierant. Cumque ingrederetur Episcopus, inuenit tabulam plumbeam, in qua omnia, quæ pertulerant,habebantur scripta: locutusque cum eis, nunciauerunt hæc curiù rapido Imperatori Theodosio. At ille veniens,adorauit eos pronus in terra: qui tali colloquio cum eodem vsi sunt principe:

Theodosi⁹ Imper. cum eis loquitur

Surrexit glorioſe Auguſte hæresis,quæ populum Christianum à Dei promissionibus conatur auertere,vt dicant non fieri resurrectionem mortuorum. Ergò vt sicas,quia omnes,iuxta Apostolum Paulum, repræsentandi erimus ante tribunal Christi,idcircò iussit nos Dominus suscitari,& tibi ista loqui.Vide ergò,nè seducaris,& excludaris à regno Dei. Hæc audiens Theodosius Imperator, glorificauit Dominum, qui non permisit perire populum suum. Viri autem iterùm prostrati in terram,ob-

2.Cor.5.

Obdormiût in Dño.

dormierũt. Quibus cùm Theodosius Imperator sepulcra ex auro fabricare vellet,per visum prohibitus est,nè faceret. Viri autem vsq; hodiè palliolis sericis aut carbasinis cooperti,in ipso loco requiescũt. Quod passio eorum, quam Syro quodam interprete,in Latinum transtulimus,plenius pandit.

DE IISDEM EX SIMEONE METAPHRASTE, QVI HANC HABET INSCRIPTIONEM:

Commentarij septem adolescentium,qui Ephesi dormierunt.

IVLII. 27.

Feruor Decij Impera. erga cultũ dæmonum.

Enente Decio Romani Imperij principatum,accidit, vt ipse ex Cartagenna ciuitate in Ephesum,multo furore percitus,descenderet. Tunc omnis finitima regio in eam vrbem conuénit,vt vanis & falsis dijs immolaret. Eorum verò, qui Christi fidem sequebantur, ecclesiæ dispersæ sunt. Christiani enim tam sacerdotes,quàm laici,metuebant tyranni adspectum. Qui cùm ingressus esset Ephesum,animo elato in media vrbe cœpit idola erigere:cuius illis totus esset addictus, præcepit vrbis optimatibus, vt vanis illis dijs secùm vnà victimas offerrent. Itaque victimarum sanguine loca illa replebantur, & omnes turbæ vndiquè ad idolorum, quæ erant Ephesi, celebritatem confluebant. Fama enim per fines illius regionis diuulgabatur,quòd scilicet victimarum nidor ex vrbe media in altum prosiliret.

Cùm igitur diem festum suorum deorum Decius ageret,atq; ipsius iussu vniuersa multitudo ob eam celebritatem ad templa idolorum, quæ erant Ephesi, ex omnibus locis impigrè confluret,ac dijs libaret, cumque tota illa vrbs sacrificia redoleret, fideles homines tristes erant,ijdem & ab idolorum cultoribus opprimebantur. Itaque partim persequentium ora fugiebant, nè comprehendi possent: partim sese occultabant. Tribus autem diebus posteà Imperator edictum proposuit, vt Christiani omnes caperentur: quo tempore gentiles ac Iudæi vrgebant milites. Paísim igitur Christiani homines trahebantur ad turbas,quæ in vnum locum conuenerant,vt vnà cum Imperatore idolis sacrificarent. Tunc nonnulli tormenta formidantes, excidebant à fide, & coram turba illa miseri ad idolorũ sacrificia decidebant. At qui ex animo Christi fidem sequebantur,cùm audirent aliquos lapsos fuisse, illorum casum magnoperè dolentes,miserorum hominum animas lugebant, qui propter metum ad idolorum sacrificia delapsi fuerant. Quicunque verò ex eorum numero in Christi fide stabiliores inuenti sunt, mentem atque cogitationem firmam conseruantes, neque tyranni minas extimescentes,sed nequissimi diaboli tela suis corporibus libenter excipientes, cruciatus omnes forti animo perferebat.

Christiani fuga & latebris se tuentur.

Christiani quidam deficiunt.

Multi atrociter cruciantur.

Itaque sanctorum martyrum carnes multis varijsque tormentis lacerabantur,ità vt ex illorum vulneribus multus sanguis defluret. Quorum corpora in vrbis mœnibus ac turribus suspendebantur: capita verò palis affixa, erigebantur ante portas. Itaque corui,vultures,& eiusmodi aues,mœnia illa circundantes,sanctorum martyrum carnes dilaniabant. Quæ res Christianis hominibus mœrorem afferebat. Tale tantumq;

tantumque certamen propositum erat his, qui Christi fidem confitebantur. Tales erant minæ terroris plenæ,omnibus planè formidolosæ: tales ærumnæ, lapides ferè ipsos commouentes. Sanctorũ martyrum cadaueribus vrbis plateæ coarctabantur. Flebant autem fideles,quòd sancta illa corpora in terris deiecta, viderent à volucribus lacerari. Quæso,quodnam facinus tantoperè dolendum? Quæ cędes sic immanis & acerba? Tunc Christiani homines,manibus in cælum erectis, precabantur Deum, vt eriperentur è manibus Tyranni. Patres filios,filij patres abnegabant. Calamitates ipsæ amicissimos viros à se vicissìm disiungebant. At *Maximilianus,Iamblicus,Martinus,Iohannes,Dionysius,Exacustadius & Antoninus, simul versantes, omnesque pariter in Christi fide stabiles,& Christi passiones in corporibus suis gestantes, cùm viderent quæ quotidiè contra Christianos efficerentur,fletu,gemitu,ieiunijs ac precibus assiduè se communiebant. Erant autem illustrium virorum & optimatium vrbis filij.

Vide vt se cõmuniant aduersùs persecutionem.

Cùm verò Imperator turbas Gentilium ad inanium idolorum sacrificia congregãsset, tunc sancti viri, quos paulò antè nominauimus, in vnum locum conuenerunt,simulque ad Christianorum ecclesiam ingressi,prostrauerunt se in terram, & puluere capita sua conspergentes, ante Deum gemitus & lachrymas effundebant. Quod cùm facerent, obseruati sunt à speculatoribus quibusdam,q̃ scilicet tempore illo,quo sacrificia dijs offerebantur,ipsi ad Christianorum ecclesiã secederent. Cũq; singuli diligenter exquirerentur,vt dijs sacrificarent, accesserunt qui homines illos obseruauerant,& Imperatori dixerunt: Viuas,Imperator,æterno tempore. Tu eos, qui longè absunt,cogis sacrificijs præstò esse, & qui propè sunt, contemnunt Imperium tuum,& iussa tua pro nihilo faciunt, Christianorum obseruantes religionem. Erat autẽ * Maximilianus ipse Præsidis filius,item alij cumprimìs illustres in exercitu. Tunc Decius Imperator ira percitus, illos ad se vinctos duci iussit. Quibus ductis, Quarè,inquit,non permansistis nobiscùm,vt dijs sacrificaretis,qui totum orbem terrarum ad sibi obediendum conuocârunt? Accedite igitur,& debitum dijs sacrificium offerte,quemadmodùm omnes facere consueuerũt. Tunc *Maximilianus respondit: Habemus, Imperator, Deum in cælis habitantem, cuius gloria cælum & terra plena est,cui sacrificium confessionis nostræ offerre soliti sumus, atque nostrarum orationum libamine coram Deo exultamus omni tempore. Nos enim nidorem ac fumum vestrorum sacrificiorum istis idolis non offerimus,quãdoquidem nostras animas labefactare nolumus.

His auditis,Decius non ampliùs loqui voluït,sed iussit militares zonas ab eis auferri. Cuius rei causam esse dixit,quòd deorum potentiæ aduersarios ipsos deprehenderat. Præterea illos à deorum munificentia repellendos, atq; ab Imperij militia procũl arcendos esse decreuit,quoàd opportunè de illorum religione inquirere posset. Non enim æquum videri sibi,aiebat,illorum iuuentutem tormentis consumi: itaque misericordia motum,temporis spatium se illis concedere,vt interea resipiscerent, ad deos reuerterentur,& viuerent. Hæc dixit Imperator,& præcepit ferreis vinculis illorum colla exui,atque à suo conspectu remoueri. Tunc Decius in alias vrbes profectus est,vt faceret quæ in animo habebat, eo tamen consilio, vt Ephesum repeteret. Itaque sanctis viris,quos diximus,concessum fuerat ab Imperatore, vt per aliquot dies liberè versari possent.

Militares zonæ auferuntur 7. martyribus

Cùm igitur opportunum tempus inuenissent,& in Christi fide perseuerare constituissent,iustitiæ operibus incumbebant: cumque aurum & argentum ex paternis facultatibus collegissent, pauperibus multam pecuniam distribuerunt: & inter se cõsilium ineuntes,vicissìm se his verbis adhortabãtur: Secedamus parumpèr ab hac vrbe,& subeamus speluncam illam magnam,quæ vergit ad Orientem. Illic quietè viuẽtes,Deum nostrum attentis & assiduis precibus oremus, vt tales effici possimus, qui ante Tyranni adspectum constanter stare valeamus: neque desinamus Dei gloriam collaudare, vt Deus ipse ope sua nos adiuuet, quô rectam eius confessionem seruemus,coronamq; illam incorruptam his paratam, qui eius fidem custodiunt, & Christum agnouerunt,accipere possimus. Itaque cùm tantum argenti sumpsissent, quantum illis ad sumptum satis esse posset,asscenderunt in speluncam in monte sitã,(mons Oehlon appellatur) quo in loco multos dies transegérunt, Deum ipsum orantes, &

Abdunt se in speluncã 7. martyres

Universidad de Deusto
Biblioteca

salutem animarum suarum semper ab eo postulantes. Iamblico autem, qui omnibus alijs erat natu minor, & obeundis ministerijs aptior atque expeditior, impositum fuit negocium, vt in vrbem descenderet, & si quid fieri opùs esset, ipse faceret. Erat autem iuuenis ille valdè prudens. Itaque cùm ad vrbem descendebat, nè agnosci posset, vestem mutabat, & vnus aliquis è numero mendicorum videbatur: cumque pecuniam secùm haberet, partem aliquam pauperibus distribuebat: dabat etiã operam, vt subauscultaret, quidnam de Imperatore diceretur.

Post aliquot dies redijt Imperator Decius in vrbem Ephesum: & statim iussit optimates cum his, qui Achillidem sequebantur, & alijs, qui erant illic, sacrificia vanis idolis offerre: de falsis enim dijs suis erat valdè solicitus, cùm eorum vanitatem nõ cognosceret. Quamobrèm Christianæ fidei sectatores timore magno afficiebantur. Hæc cùm Iamblicus audiuisset, egressus est ex vrbe, paucos panes secùm ferens, & ad montis speluncam, vbì erant socij, reuersus est. Narrauit Iamblicus, quæ in Tyranni palatio ad eius ingressum audiuerat, & quemadmodùm quæsiti fuerant & ipsi, vt vnà cum alijs ciuibus, præsente Imperatore, sacrificarent. His auditis, timuerunt illi, & multo cum gemitu ac lachrymis DEVM precati sunt. Apposita est igitur illis mensa, & panes, quos Iamblicus emerat, vt cibum sumerent, & ad Tyranni certamen sustinendum promptiores fierent. Consedêre igitur in media spelunca, & sole Occidente cibum sumpserunt. Cùm verò tristes sederent, & inter se colloquerentur, dormire cœperunt: erant enim eorum oculi propter mœrorem grauati.

Obdormiũt in spelũca.

At clemens & benignus DEVS, qui seruis suis semper prouidet, fecit illos mortis genus quoddam obire, vt per eos miracula quædam opportuna fierent. Itaque cùm sopore omnes correpti essent, in terra iacentes obiêrunt, animas suas Deo reddentes, & diuinam gloriam concelebrantes. Argentum autem, quod habebant in suis marsupijs, apud illos eo in loco, in quo iacebant, remansit. Postridiè manè Imperator inter optimates iussit iterùm septem illos adolescentes requiri. Qui cùm non inuenirentur, ad optimates conuersus: Magnoperè, inquit, doleo propter adolescentum illorum calamitates, eô quòd illustribus & claris parentibus orti sunt. Opinor enim illos, arbitratos imperij nostri maiestatem sibi valdè iratam esse, propter pietatis nostræ religionem ab eis violatam, aufugisse. Sed Imperij nostri benignitas non succenset his, qui resipiscunt, & ad deorum nostrorum clementiam animos reducunt. Hæc dixit Imperator. Cui optimates responderunt: Quòd ad illos adolescentes pertinet religionis desertores, Imperij tui maiestas nequaq̃ doleat, neque resipuisse illos arbitretur. adhuc enim in pristina sua ignorantia perseuérant, & vt audiuimus, eo ipso tempore, quod ipsis præscriptum fuit ad mutandum consilium, pertinaciores facti, obstinatam voluntatem retinent. Itaq; argentum & aurum pauperibus per vrbis plateas dispositis distribuerunt, neq; ampliùs quisquam eos vidit. Si placet igitur maiestati tuæ, parentes illorum capiantur, & tormentis cogantur dicere, vbinàm eorum filij lateant.

Hæc audiens Imperator, ira pércitus iussit adolescẽtum parentes accersiri. Quos cùm præsentes vidisset: Et vbinàm, inquit, sunt filij vestri, Imperij & iussorum nostrorum contemptores? Propterea vos etiam insolentiæ ipsorum causa interfici iubeo. Tunc illi dixerunt: Precamur te, benignissime Imperator, vt nostram causam audias. Nos Imperij & maiestatis tuæ iussa non violauimus, neque propitia deorum numina deseruimus. Quarè igitur nos illorum, qui desertores sunt, causa moriemur? Quòd verò ad argentum & aurum pertinet, illi à nobis pecuniam subripuerũt: quam cùm pauperibus distribuissent, aufugerunt in montem, & ibi delitescunt in spelunca. Siue igitur viuant, siue mortui sint, nos ignoramus. Hæc audiens Imperator, viros illos dimisit, & multùm secùm cogitabat, quidnam faceret adolescentibus. Benignus autem DEVS in eius mentem iniecit, vt speluncæ illius aditum lapidibus obstrueret, quô sanctorum martyrum corpora sepulta illic iacerent, neque sanctæ reliquiæ amouerentur, sed vsque ad resurrectionem ipsam seruari possent.

Deci-

Decius ergò Imperator sententiam contra illos adolescentes talem pronunciauit: Quoniam nostris edictis parére noluerunt desertores adolescentes, & nostrorum deorum numen contempserunt, propterea & ipsi benignitate nostri imperij prius non uentur, neque ampliùs in conspectum hominum appáreant. Quamobrèm speluncæ aditus saxis magnis obstruatur, & sigillorum munimine imprimatur, vt viui obruantur, & in ciusmodi carcere moriantur. Existimabat enim tam Imperator, quàm tota ciuitas, adolescentes illos adhuc viuere. Theodorus verò & Barbus, qui fuerãt à cubiculo Imperatoris, & ministri admodùm fideles, cùm essent & ipsi Christiani, propter persecutionem sese occultauerant. Tum inter se ità dicebant: Scribamus martyrium septem adolescentum in plumbeis tabulis, quoniam propter Christi fidem mortui sunt, & martyres facti sunt. Quæ autem scripserimus, in æreis loculis reponamus, & loculos ipsos sigillo munitos, inter lapides, qui sunt in eo loco, ponamus: (fortasis enim Dominus ante nouissimi aduentûs diem Martyres visitabit) vt si quo tempore spelunca hæc patefacta, & sanctorum martyrum corpora in apertum prolata fuerint, ex literarum monumentis illorum facta disci possint. Fecerunt igitur Theodorus & Barbus, quod inter se communicauerant.

Decij in illos sententia.

Temporis interuallo mortuus est Decius Imperator, & tota ætas illa interijt. Successerunt autem Imperatores suo quisque tempore, quoàd Theodosius Imperator sceptrum tenere cœpit. Qui cùm religiosè & Christianè imperaret, surrexerũt quidam hæretici, qui negabant mortuorum resurrectionem, quam Christus ipse in sua sancta Ecclesia firmiter credi voluit. Milites enim quidam idolorum cultores, cùm in palatio Imperatoris versarentur, apertam persecutionem aduersùs aliquos apud Imperatorem commouerunt. Quinetiam episcopi quidam rectas Dei semitas pertuertere cupientes, in ecclesijs multarum præuaricationum erant authores. Quorum princeps & malorum omium caput habebatur Theodorus Aeginensium episcopus, simul cum ijs, quos secùm habebat: qui ne nominari quidem debent, cùm Dei ecclesiam persecuti fuerint. At Imperator Theodosius in dies magìs perturbabatur ac dolebat, cùm sanctarum ecclesiarum fidem fluctuantem videret. Itaque à DEO ipso eius mali curationem poscebat. Erant enim, qui dicerent mortuis hominibus consolationem nullam futuram. Alij affirmabant corpus vetustate consumptum, ipsum quidem consolationem nullam habiturum, sed solam animam immortalis vitæ participem futuram. Eiusmodi homines vanis opinionibus decepti sic errabant, neque animaduertebãt infantem puerum nunquàm in ventre matris fuisse sine carne, neq; carnem è vulua exijsse sine anima vitali. Item claudentes mentis oculos, sacras literas non considerabant, in quibus scriptum est: Audient qui sunt in monumentis, vocem filij hominis, & viuent. & alio loco: Et multi de ijs, qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt: alij in vitam æternam, & alij in opprobrium: cùm illud etiam in eis scriptum inueniatur: Eccè ego aperiam sepulcra vestra, & educam vos de sepulcris vestris, populc meus. Hæc sunt diuinarum literarum testimonia. Sed hæretici homines à recta vitæ semita deuiantes aberrabant, & fidei synceritatem oblitis suarum animarum cogitationibus peruertebant.

Hæretici resurrectionem negãtes existunt sub Theodosio.

Theodorus pseudoepiscopus.

Errores sub Theodosio.

Imperator igitur Theodosius eam rem molestè ferebat, ob idque mœrore afficiebatur. Verùm cùm clementissimus DEVS neminem velit à fidei via errantem perire, fecit, vt resurrectionis mysterium omnibus patefieret. Immisit enim in monumentem cuiusdam hominis, qui dicebatur Adolius, eius montis & speluncæ dominus, vbi sancti martyres dormiérant, vt ouile quoddam suis pecudibus construeret. Eius igitur serui vnà cum his, qui operi faciendo vacabant, lapides pro ædificio ex eius speluncæ ostio reuoluebant.

Iohan. 5. Dan. 12. Ezec. 37.

Tunc Domini nostri IESV CHRISTI iussu sanctis illis viris, qui in spelunca dormiérant, vita restituta est, & vox illa, quæ Lazarum è monumento excitauit, eadem & sanctis martyribus vitæ spiritum restituit. Surrexerunt igitur, & Deum laudantes consederunt, &, quemadmodùm quotidiè consueuerant, se vicissìm salutabant, quoniam nullum in eis signum existebat, ex quo mortuos se fuisse indicare possent: nam & vestes tales erant, quales & anteà, quàm obijssent: corpora etiam ipsa florebant, hilaritatem præ se ferẽtia: deniq; tales erant, vt si pridiè vesperi somnũ ce-

Iohann. 11. Reuiuiscũt dormiẽtes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pissent, & postridiè manè experrecti fuissent. Adhuc & de idolorũ superstitione soliciti,à Decio Imperatore se inquiri existimabant: ob idq; multa cura affecti, vertebãt oculos ad Iamblicum procuratorem,& ab eo denuò quærebant, quænam pridiè vesperì audiuisset de ipsis in ciuitate. Quibus Iamblicus respondit: Quemadmodùm vobis dixi herì vesperì,& nos vnà cum reliquis ciuibus quæsiti fuimus, vt dijs immolaremus coram Imperatore: qui,nisì eius iussui obtemperauerimus, tormenta se nobis allaturum constituit. Quid autem facturus sit,nescio.

Tunc respondit *Maximilianus: Agitè, fratres, parati simus prodire in conspectũ Imperatoris illius terribilis & veri Dei Iesu Christi, neq; timeamus mortalem istum Imperatorem. Tu verò,Iamblice,da operam, vt paretur nobis cibus ad horam constitutam. Accipe argentum,ingredere in vrbem,eme panes multos: pauci enim fuerunt, quos herì vesperì attulisti,ob idq; esurimus. Eadem opera discas, quid Decius Imperator de nobis decernat. Cogitabant enim se nocte superiore cubuisse,& postridiè manè experrectos fuisse. Tunc igitur benè manè surrexit Iamblicus, & argẽtum sumpsit ex loculis, quemadmodùm consueuerat. Erat autẽ moneta illa vetere nota impressa, quæ partim quadraginta, partim sexaginta nummorum precio pẽdebatur veterum Imperatorum temporibus,cùm sancti viri, de quibus verba facimus, priùs viuebãt. Præterierant autem trecenti & septuagintaduo anni, ex quo dormierãt vsq; ad eum diem, quo resurrexerunt. Diuturnus somnus,

Cùm igitur illuxisset, exijt Iamblicus ex spelunca, & vidit lapides ante speluncam positos, atque obstupuit: nihil enim de lapidibus illis cognouerat. Descendens autẽ de monte,timebat deambulare. Itaque in via totus trepidabat, metuens in vrbem ingredi, nè quo modo agnosceretur, & ad Imperatorem Decium vinctus duceretur: quippe ignorabat eius Tyranni ossa in sepulcro putrefacta esse. Cùm verò in vrbem ingrederetur,& venerandæ Crucis signum ante vrbis portas erectum vidisset, sic obstupuit, vt à mente ferè exciderit: atque in quancunq; partem oculos vertisset, rerum nouitate perculsus, magis obstupescebat. Accessit ad aliam vrbis portam, & illic etiam Crucem ipsam supra muros erectam vidit. Cumque omnes portas obijsset, venerandæ Crucis figuram locatam adspiciens, præ stupore mutus factus est. Vide antiquissimum S. Crucis vsum.

Itaque cùm ad primam illam portam se contulisset,ità secùm loquebatur: Quidnã hoc est? Herì vesperì huius Crucis signum in latibulis seruabatur, & nunc apertè in ipsius vrbis foribus erectum videmus. Veréne hoc video,an spectri alicuius illusione decipior? Cùm hæc diceret, & Crucis figuram vbiq; fixam videret,animo magis cõfirmato,in vrbem aperto capite ingressus est. Cumque longiùs progrederetur,audiuit multos per Iesu Christi nomen iurare. Quarè magis perculsus, Quid hæc sint, inquit,ignoro. Herì vesperì nemo liberè Christum nominabat,& nunc tam multis linguis Christi nomen celebratur. Rursùs secùm ambigens, dicebat: Fortasse vrbem Ephesum nõ video,quoniam eius ædificia omninò mutata sunt, & ipsius lingua, alia quædam est Christum edocta: quod in nulla alia vrbe fieri vidi, nisì in hac sola. Progressus igitur,quæsiuit à quodam ciue, quo nomine vrbs illa vocaretur. Ephesus,inquit ille,hæc vocatur. Non credidit Iamblicus,sed secùm cogitans: Deceptus,inquit, certè sum, locorum oblitus,totaque mente aberrans. Eundum igitur mihi est ex hac vrbe, nè magis errem.

Cùm ergò solicitudine magna teneretur, & illinc exire vellet, priùs voluit panes emere, & argentum sumpsit,vt precium daret. Qui verò panem vendiderant, cùm monetam illam magnam & diuersam vidissent, mirati sunt, & vicissim eam sibi ostendebant. Per manus igitur tradita,moneta illa per omnes,qui panem vendebant, trãsijt. Qui vicissim in aurem insusurrantes,& Iamblicum intuentes,dicebant: Verè homo iste thesaurum inuénit, veterem illum quidem,& multis ab hinc annis recondi. tum. Iamblicus cùm illos susurrantes videret, cœpit timere: existimabat enim se ab illis agnosci, & Decij imperio tradendum esse. Cùm verò multi accessissent, & eius formam nequaquàm cognoscere possent, in medio foro illum detinebant. Itaq; turbæ multæ confluxerunt, & sermo hic per totam ciuitatem vulgatus est, adolescentem quendam compræhensum fuisse, qui thesaurum inuenerat. Turbæ autem ad eum congregatæ, dicebant: Homo iste peregrinus est, neque vnquàm illum vidimus. Hæc dicebant, & intentis oculis magis magisque ipsum intuebantur. Volebat Iamblicus causam suam agere, quòd falsum esset,quod de thesauro inuento dicerent: sed stupore detentus,id facere non poterat. Cumque omnes turbas circunspiceret,neminem agnoscebat,& nemini notus erat,licèt claro & illustri genere apud vrbem Ephesum natus esset. Quapropter admiratione maxima detinebatur, quòd pridiè vesperì omnibus notus fuisset, & postridie manè neminem agnosceret omninò & ipse ignotus. Dabat operam, vt inter turbam illam, patrem vel aliquem ex fratribus inueniret, neque quenquam videbat.

Tũc ea res per totam vrbem vulgata,vsq; ad Episcopi aures peruénit. Diuina quoquè prouidentia factum est, vt eius vrbis Proconsul illa ipsa hora veniret ad Episcopum. Qui dum diceret de thesauro,quem ab adolescente illo inuentum cogitabat, ea res fecit, vt mortuorum resurrectio patéret omnibus. Iusserunt enim tam Proconsul, quàm Episcopus,adolescentem illum benignè tractatum custodiri, & ad se duci cum argento,quod secùm habebat. Cùm igitur Iamblicus ad ecclesiam traheretur, putabat ad Decium Imperatorem se trahi. Itaq; huc & illuc circunspiciebat,vt aliquẽ suorum videret,vel consanguineorum,vel eorum,quibus notus fuerat. Adolescentẽ ità circunspicientem turba,vt insanũ aliquem,irridebat: itaq; violẽtiùs ad ecclesiam impellebatur. Iam verò Proconsul & Stephanus Episcopus monetam illam in manus sumptam inspicientes,admirabantur. Tunc Proconsul Iamblicum interrogans: Vbinàm,inquit,est thesaurus,quem inuenisti? Moneta enim hæc è thesauro subrepta est. Minimè, inquit Iamblicus,thesaurum inuéni,quemadmodùm me vos insimulatis. Illud vnum certò scio, ex paternis meis pecunijs argentum hoc esse,eius monetæ nota impressum, quæ huic vrbi consueta est. Sed certè miror,neque cogitare possum,vndenàm tentatio hæc mihi acciderit. Ad hæc Præses: Vndenàm, inquit, es tu? Illi aquit Præses. Est ne aliquis, qui te agnoscat? Veniat, & testimonium dicat pro te,& credemus tibi. Protulit Iamblicus patris & fratrum suorum nomina: neque quisquam nouerat, quos diceret. Tum Præses: Vera,inquit,non sunt,quæ dicis. Hæc audiens Iamblicus, perplexo erat animo,nec habens quid responderet, silebat. Quem cùm ità perplexum ac tristem vidisset: Fortasse,inquit,insanus est. Alij dicebant: Nequaquàm insanus est,sed insaniam simulat, vt pericula effugiat. Acerbioribus verbis Præses cum increpans: Qua ratione,inquit,te ferre possumus,aut tibi credere,argentum hoc ex paternis pecunijs ad te peruenisse, cùm moneta hæc ex inscriptione & nota significet, quòd trecentis & octoginta annis ante nos fuerit, ac priusquàm Decius imperaret,neque vlla ex parte similis sit illi, quæ nunc in vrbe impenditur? Num parentes ità veteres,& ante trecentos annos genitos habere potes tu, qui adolescens es? An putas te sic astutum esse,vt senes & Ephesinæ vrbis sapientes decipias? His dictis iubeo te in vincula conijci, & flagellis verberari, donec confitearis,vbinàm sit thesaurus iste. Iamblicus trahitur ad Episcopum & Proconsulem. Durè accipitur à Proconsule.

Hæc audiens Iamblicus, & timens, faciem in terram prostrauit, & his verbis illos affatus est: Precor vos, vt mihi non grauemini dicere, quod quæsiero: omnia enim liberè vobis confessus fuero. Decius Imperator, qui erat in hac vrbe, viuit ne, an non? Ad hæc Stephanus Episcopus: Non est,inquit,fili,qui hodiè in hac regione Decius Imperator nominetur. Tunc Iamblicus: Venite,quæso, mecùm, & ostendam vobis in spelunca montis Ochlon socios meos,vt ab illis discatis verum esse,quod dico. Certè scio ab Imperatore Decio nos illuc fugisse: quem Decium & ego herì vesperi in vrbem Ephesum ingredièrem vidi. Sit autem nec ne vrbs ista Ephesus,nescio. Tunc Episcopus Stephanus in eam cogitationem veniens, quòd Deus per iuuenem illum aliquid eis reuelare vellet: Eamus, inquit, & videamus. Statimque Episcopus & Proconsul cum Optimatibus & turbis multis ascenderunt in montem ad speluncam, quam Iamblicus antecedens demonstrauit. Dum autem Episcopus, & qui cum eo erant, ingrederentur in speluncam, in eius ostio arculam quandam æream inuénit Episcopus, inter duos lapides positam, & duobus argenteis sigillis impressam: quam coram Præside & Optimatibus aperiens, duas plumbeas tabulas in ea inuénit, in quibus scriptum erat, à Decio Tyranno fugisse Maximilianum Eparchi filium, Iamblicum, & reliquos adolescentes, & ipsius Decij Tyranni iussu speluncæ illius aditum obstructum fuisse. Erat & eorum martyrium in earũdem tabel- Arcula ærea, continens martyrium 7. dormientium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tabellarum latitudine conscriptũ. Quo lecto, admiratione affecti sunt, & Deũ ipsum, qui tanto miraculo adolescentes illos ꝓsecutus fuerat, summis vocibus collaudârũt.

Ingressi verò in speluncam, sanctos illos sedentes inuenerunt: quorum facies instàr luminis effulgebat. Ad eorum igitur pedes se abijcientes, eos venerati sunt, & Deo gratias egérunt, qui tanti miraculi spectaculum ipsis concesserat. Cæterùm sancti martyres de omnibus, quæ sub Decio facta fuerant, eos docuerunt. Statim verò Episcopus & Proconsul miserunt literas ad Imperatorem in hanc sententiam: Celerimè iubeat maiestas tua huc aliquos venire, & videre miracula, quæ Deus ostendit in Imperij tui tẽpore: quandoquidẽ futuræ in extremis temporibus resurrectiõis figuram nostra ætate mundo ipsi ꝓmonstratum est, in sanctorum virorum corporibus, quæ nunc resurrexerunt. Ea re gauisus est Imperator, & Dei gloriã laudabat. Quin etiam ad eum locum ex vrbe Cõstantinopoli cum multis hominibus ꝓfectus est: eique tota ciuitas Ephesina obuiàm processit. Ilicò autẽ ab episcopo, procõsule & optimatibus deductus, in speluncam ingressus est: cumq; adolescentes salutâsset & amplexus esset, flere cœpit: & Dei gloriam celebrans, toto animo exultauit. Cui Maximianus vir sanctissimus: Ex hoc, inquit, tempore Imperium tuum propter fidei tuæ stabilitatem firmum erit, & IESVS Christus filius Dei viui custodiet ipsum in nomine suo ab omni tentatione. Mihi credas, tuî causâ fuisse nos à Deo ipso exuscitatos.

Theodosius venit Ephesum ad 7 dormientes.

Imperator, & Episcopus, & tota turba hunc sermonem audientes, mirum in modum lætabantur. Sancti verò martyres cùm sua capita in terram declinâssent, & Deum precarentur, dormiêrunt, & ità diuino nutu suos spiritus Domino tradiderunt. Imperator igitur iussit septem aureas arcas componi, quibus septem illorum iuuenum corpora conderentur. Nocte verò illa iuuenes in somnis apparuerunt Imperatori, eique dixerunt, vt in spelunca, in qua fuerant supra terram, eos requiescere faceret. Quamobrèm Imperator vsque ad hodiernum diem illic eos esse voluit. Deinde magnus episcoporum cœtus illic conuênit, & diem festum celebrauit, virosq; beatissimos, vt ipsorum dignitas postulabat, debitis honoribus omnes prosecuti sunt. Ad hæc Imperator illius regionis pauperibus multa dedit, & qui erant in carcere, eos dimittì iussit. Quo facto, Theodosius lætus redijt in vrbem Constantinopolim multo comitatu. Omnes autem exultãtes, Christum Deum nostrum collaudabant, sanctos suos mirè glorioſos efficientem: Cui cõuenit gloria, honor & adoratio nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Rursùs obdormiũt in Domino.

VITA ET MARTYRIVM SANCTI ET INSIGNIS MARTYRIS PANTELEEMONIS, EX SIMEONE *Metaphraste. Latina Martyrologia Pantaleonem vocant. Simul etiam habetur hic martyrium Hermolai, Hermippi & Hermocratis martyrum.*

IVLII 27.

Patria & parentes S. Pantaleõis.

VM idolorum caligo diffusa esset per totum orbem terræ, quandò Maximianus tenebat sceptra Romani Imperij, tunc cognitus fuit Nicomediæ admirabilis & magnus inter martyres Panteleemon. Ex ea enim sui generis ducebat originem: & vocabatur quidem Pantoleon: erat autem filius Eustorgij, opibus quidem insignis, impietate autem clariotis. Erat enim deditus superstitioni gentilium, & ardenti zelo in eam erat incensus. Erat verò illi mater fidelis, quæ, quòd ad religionem attinet, cũ marito pugnabat ex diametro: & benè affecta erat Eubula (id enim erat ei nomen) in res Christianorum. Cùm à tali ergò matre & magistra bonus educaretur filius, corporali simul & spiritali eius priuatur nutrimento, lege mortis & communis naturæ, imperfectam & immaturam agens ætatem, cùm parùm, proh dolor, esset vsus materna illa curatione.

Immaturus obitus matris eius

Postquàm autem vidit pater eum per ætatẽ esse aptum disciplinis, tradit Grammatico:

deindè præceptoribus & institutoribus. Postq̃ verò fuit in Græcis satìs doctus disciplinis, docetur medicinam, in ea arte illo tempore viro excellentissimo, nomine Euphrosyno, traditus in disciplinam. Ille autem celeritate ingenij, tãquàm auis quædam secans aërem, magna facilitate omnia peruasit, parùm indigens eorum, qui eum adiuuarent, laboribus, propter vires ingenij. Sicq; breui æquales omnes à tergo reliquit. Erat autẽ & moribus modestus, & sermone iucũdus, & pulchritudine insignis. Quæ quidem faciebant, vt cum magna voluptate esset in ore omnium, & haberetur ab omnibus in admiratione: adeò vt ipse Maximianus, cùm illum aliquandò vidisset (ventitabat enim in Regiam, sequens magistrum) non silẽtio prætẽrierit: sed eum accersens, de ipso inquisierit, cuiusnam esset filius, & vndè, & alia rogauerit: quinetiam præceptori mandauerit, vt eum, quàm citissimè fieri posset, in omni exerceret medicina: eius enim moribus & flore virtutis delectabatur, & statuit illum habere in regia.

Illo autem tempore quidam senex religione Christianus, nomine Hermolaus, erat absconsus in quadam do nuncula cum alijs Christianis. (Id enim faciebat metus Imperatoris.) Qui cùm videret Pantoleonem euntem ad præceptorem, & externa testa animaduerteret celari margaritam, considerans quisnam esset eius incessus, quis motus, quis adspectus, quanta esset eius oculorum serenitas & trãquillitas: Hæc, inquã, cùm ille videret, &, sicut generosum quendam equum ij, qui tenent harum rerũ scientiam, etiamsi sit adhuc pullus, iudicant fore optimum: aut ex tenera adhuc planta arborem aptam ad fructum: cognouisset per spiritum fore, vt ex Pauli sententia ceneretur vas electionis, magni ducebat & plurimi hoc faciebat, si talem illam venatus esset animam. Cùm eum itaque prætereũntem aliquandò accersijsset, rogauit, vt ingrederetur in illam, in qua latebat, domũculam. Ille autem ingressus est. Quem cùm propè fecisset sedere, rogauit de genere, & parentibus, & cuiusnam esset religionis, & deinceps singula. Pantoleon verò statim omnia refert, vt rei habebat veritas: & quòd mater quidem iam esset mortua, quæ erat religione Christiana: pater autem viuens sit mortuus, Gentilium sequens superstitionem.

1. Tim. 2.

Venit ad Hermolaum senem Christianũ.

Deindè cùm adiecit senex: Tu autem, bone fili, cuiusnam vis esse partis, & vtrius religionis? Pantoleon verò: Mater quidem, inquit, cùm esset adhuc superstes, suasit, vt assentirer eius religioni. quod quidem mihi placebat: Pater autem, vt qui sit fortior, cogit me religioni suæ dare operam: vult enim me referre in numerum Palatinorum. Quænã verò est ea, cui studes, disciplina? ait senex. Aesculapij, inquit, & Hippocratis, & Galeni. Nam hoc quoq; visum est patri meo. Quinetiam ipse nobis affirmauit magister, quòd si eam accuratè didicero, potero curare omnem morbum humanum, & eam, vt fortiorem, obijcere cuiuis affectioni. Hermolaus autem ex illius verbis occasione accepta & semine, tanquàm pulcherrimum nactus receptaculũ, cœpit diuinum fidei fluentum in id effundere: Crede mihi, dicens, ô optime adolescens, vera dicenti. Hæc Aesculapij, Hippocratis & Galeni parua sunt, & parùm possunt prodesse ijs, qui eis vtuntur. Quinetiam dij ipsi, quos colit Maximianus, sunt vana omninò fabula, & leuiorum mẽtium deceptio. Vnus autẽ solus verus Deus est Christus: in quem si credideris, eius sola inuocatione omnes morbos solues & fugabis: qui cæcis quidem lucem, mortuis autem vitam, leprosis dedit purgationem: qui eos, quà à Maximiano adorantur, dæmones solo verbo & iussu expulit ab hominibus: cuius etiam vestimenti fimbria, cùm eam solùm tetigisset mulier, statìm stitit canales sanguinis, qui duodecim annos integros fluxerat. Et quid opùs est, res illius dicere? perinde enim est, ac arenam, stellas, & aquæ guttas dimetiri, eius miracula enumerare & magnalia. Et nunc quoq; adest suis adiutor inexpugnabilis, consolans in molestijs, dilatans in afflictione: in rebus, inquam, aduersis, & ijs, quæ præter nostram volũtatem accidunt, preces minimè expectans, sed præueniẽs ipsum quoq; motum cordis. Qui etiam ijs, qui ipsum diligunt, maiora quàm ipse fecit, præbens facienda miracula, donat deinde vitam, quæ nullum habet finem.

Hermolaus Christũ prædicat.

Matt. 9.

Hæc verba cùm Pantoleon, tanquàm bona terra corde accepisset & absconditisset, credebat, & vera esse iudicabat, & ab eis omninò pẽdebat, & suauiter in eis meditabatur, & dicebat Hermolao, se ea sæpè audiuisse à matre, & vidisse eam orantem, & Deum, quem ipse prædicat, inuocantẽ. Volebat autem hæc quoquè suo magistro significare. Quotidiè ergò ibat Pãtoleon ad senẽ, & se pulchris his fluẽtis oblectabat, & ad veram

Credit in Christum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

veram fidem paulatim confirmabatur: & ad magistrum quotidiè ventitans, non prius domum redibat, quàm suas aures oblectâsset verbis senis. Aliquādò itaq; reuertès à præceptore, cùm parùm à via propter vsum aliquem declinâsset, videt infantem mortuum, quem momorderat vipera, & ipsam belluam prope eum stantem, & velut ostendentem, quisnam cædem fecisset. Eum ergò, cùm id vidisset, inuasit timor, & secessit paululùm. Deindè cùm rursùs seipsum collegisset, est reuersus, & stetit iuxta puerum. Iudicabat enim hoc esse sufficiens signum eorum, quæ senex dixerat, si vera essent. Surget enim, inquit, puer eius verbo, & id patietur bellua, quod ipsi fecit. Hoc ei in mentem venit, & precibus petiuit, & simul visus est infans viuus, & bellua mortua, & quæ apud eam erat, ea, quæ intelligentia apprænditur, bellua multò magis perdita & enecta.

Mortuum puerum excitat.

Cùm ad perfectionem ergò fidei in Christum sic peruenisset Pantoleon, statim adspexit in cælū externis & internis oculis, & Deo, qui eum vocauerat à tenebris interitùs ad lucem veritatis, benedixit cum multa animi trāquillitate. Deindè cùm fere non posset lætitiam, ad senem accedit Hermolaum, & exponit id, quod acciderat, & venerandum ab eo petit baptismum. Ille autem (sciebat enim quidnā cuinam largiatur) in hoc libēter inseruit, & eum, qui erat luce dignus, diuino perficit baptismate. Cùm verò septē dies mansisset apud senem, poculētis ipsius verbis cor eius irrigatur, & pinguefit anima, vēterq; diuinis impletur fluminibus. Sicq; vixit sub bono spiritu, multis conseruatus vtilitas & illuminatio. Cùm fuisset autem dies octauus, venit ad patrem. Ille verò: Vbi eras, inquit, fili prioribus diebus, & me coniecisti in magnā animi ægritudinem? Nunquid tibi accidit aliquid præter expectationem? Is verò: Ad quendam, inquit, ex ijs, qui versantur in aula regia, graui morbo laborantem, profecti eramus ego & magister, & quoniam is erat gratus Imperatori, & dignus cuius magna cura gereretur, non erat omninò facile nobis illinc recedere, sed perpetuos ptem dies illic fuimus præsentes, donèc ille sanitatem purā est consecutus. Hæc dixit, non dicens mendaciū, sed mysticè verba dispensans in iudicio œconomiæ, non autē mali alicuius consilij causa.

Baptizatur ab Hermolao.

Itidèm cùm sequenti quoquè die venisset ad magistrum Euphrosynum, (quoniam ille quoquè eadem interrogauit) ad eum simili vsus est excusatione: Pater, dicēs, eminus agrū, & me eum iussit accipere, à quo non est mihi ocium discedēdi, donèc eius omnia attentè inspexero, & ijs, quibus oportet, curam illius tradidero. Est enim magni precij, & qui cum nulla alia potest conferri possessione. Hoc verò dicebat, tacitè inuens gratiam diuini baptismatis. Porrò autem magnum adhibebat studium & diligentiam, vt patrē ab errore abduceret, & efficeret, vt pietati assentiretur, eum, qui ipsum genuerat secundùm carnem, ipse per spiritum studens regenerare. Quocircà nunquā cessauit ipsum sapienter aggredi, & proponere interrogationes, quæ non facilè solui possent, & sic eius in falsos deos superstitionem conari dissoluere. Quanā enim de causa dicebat, ô pater, qui ab initio quidem stabant, nunc adhuc stant, sedendi nunquā memores? Quicunq; autem rursùs sedent, sic manent perpetuò, & nunquàm visi sunt surgere? Hæc, & alia similia pater audiens, hæsitabat in eorum solutiōe, & iam in ijs de dijs opinione labascebat, & erat ancipitis sententiæ. Quod quidem videns Pantoleon, Christi nomē magnis laudibus efferebat, & magnas ei agebat gratias, quòd patrem suum saltem reddidisset dubitantē, & (quod diuinus ait Osee) cor diuidentem. Quocircà nec eum videbat, vt solebat, frequentia & opima offerentem sacrificia.

Multùm nauat patri conuertendo.

Osee 10.

Cùm itaq; primò voluisset conterere & destruere patris simulacra, quæ in eius cubiculo erant multa, se continuit. Is enim honorare patrem magni faciebat. Dicebat enim: Ego eum potiùs inducam persuasione, lenitateque & manſuetudine ethicam, vt Christo credat: & sic ambobus ea licebit deijcere. Et ideò is, qui patrem præceptor honorare, illius magnam amplectens pietatē, aptam præbuit occasionem: quæ fecit, vt eius pater planè & placidè crederet: & procurauit, vt ille magnā sibi pararet mercedem. Hæc cùm cogitaret Pantoleon, accedunt quidam, cæcum, qui manu deducetur, adducentes. Cùm fores autem pulsâssent, rogabant, an adesset Pantoleon medicus. Cùm verò adesse intellexissent, expectabant. Ille autē cùm audijsset, cum maximo studio egreditur, patrem quoq; simul assumens. Cùm autem vidisset cæcū, rogauit quonam opùs haberet. Ille verò: Luce, inquit, qua sum priuatus, & qua nihil est homi-

Exod. 20.

hominibus iucundius. Misericordia ergò motus meæ calamitatis, da, nè sic viuam imperfectè, & velutì ex dimidio: sed videam solem, videam cælum. Nam nos quidē sic viuentes, nihil differimus ab ijs, qui sunt apud inferos. Et cùm facultates omnes medicis præbuerimus, modicum quoq; lumē, quod erat nobis reliquum, amisimus: hoc solum à præclaris illis medicis assecuti, quòd cum facultatibus luce quoq; simus priuati. Pantoleon autem: Cùm alijs, inquit, medicis tuas dederis facultates, & nullā acceperis vtilitatē, si rursùs adspexeris, quid mihi dabis? Ille verò: Quæ sunt, inquit, reliqua ex meis facultatibus, exoluā ꝓmpto & alacri animo. Deindè Pantoleon: Donum quidem, inquit, lucis per nos tibi dabit pater luminum: Tu autem, quæ mihi es pollicitus, vade, & da pauperibus.

Cæco restituit visum, & pater eius credit.

Hæc cùm audijsset pater, cum à cœpto abducebat: Noli, dicens, ô charissime, nè tu etiam irridearis. Quid enim plus poteris, q̄ priores medici? Pantoleon autem: Nemo, inquit, ex alijs medicis scit hunc hominem tractare, vt ego sum tractaturus. Multum enim interest inter eos, & eum qui nos docuit. Cùm putâsset autem pater eum hæc dixisse de Euphrosyno: Illum quoq;, inquit, fili, audio in hoc curando suam adhibuisse diligentiam, & nihil profecisse. Pantoleon verò: Expecta, inquit, pater, & ipsa res indicabit. Hæc cùm dixisset, & cæci oculos tetigisset, & magnū Christi nomē vocâsset, & ab ipso precibus petijsset illius curationem, statim illi quidē oculorum, patri autem soluit tenebras impietatis, & effecit, vt apertè confiteretur pietatem: vel potiùs cæco duplicem dedit medelam. Carnis enim & animæ cæcutiebat oculis, vt qui esset adorator idolorum, & per lucē iam corpoream apertos cordis habuisset oculos. Ambos ergò, cùm credidissent, diuino dignatur baptismate, & refert in numerū fideliū. Sed non eousquè sisti poterat Eustorgij studium pietatis, vt qui esset pater magni Pantoleonis: sed aptissimè ostendens se errorem habere odio, cùm contriuisset idola, quæ erant in cubiculo, ea iacit in fossam, vt quæ essent obliuione & profundo vere digna.

Facultates suas elargitur pauperibus.

Haud ità magnum intercedit spatium, & moritur pater Pantoleonis. Moritur autem morte corporis: nam à morte animæ iam erat omninò liberatus per fidem & diuinum baptismū. Quocircà Pantoleon cùm inuenisset tempus opem ferre volūtati, famulos quidē liberat à seruitute, & eis satis dedit pecuniæ: alia autē habuerunt manus pauperum. Deindè eos etiam, qui erant in carceribus, & qui tormentis vexabantur & morbis, circumiens curabat, & ea præbens, quæ erant necessaria: vt non solùm morbi videretur medicus, sed etiam egestatis. Qua ex re quidnam accidit? Vniuersa ferè ciuitas, cùm alios iussisset valere medicos, accedunt ad Pantoleonem, & ab eo liberantur ab ijs, quos vnusquisque habebat, morbis: vt qui sibi quoq; opem ferentem haberet boni spiritûs gratiam. Hoc eum apud medicos in magnam vocat inuidiā: & cùm aliqñ præueniret, qui priùs fuerat cæcus, cuius videndi facultatis restitutio erat opus pietatis Pantoleonis, ægrè ferebant, & inter se dicebant: Non est hic cæcus, qui nostram arguit artem, vt q̄ nihil ei profuerit? Quis est ergò is, qui eum curauit, & qui potest talem præbere medicinam? Cumq; eum aduocâssent, rogabant. Ille autem nō celauit eum, qui fuerat medicatus.

Multorum curat morbos.

Postq̄ verò intellexerūt eum fuisse Pantoleonē, Euphrosyni discipulū: Magni, aiūt, magistri magnus est reuerà discipulus. Sic ignorātes de Christo prophetabant. Atq; quærebatur quidē à medicis occasio ꝓpter inuidiam, vt de eo detraherent apud Imperatorē. Cùm autē inuenissent ex cōfessoribus quendā ab ipso curari, accedēres ad Maximianum, dixerunt: O Imperator, quē tu iussisti omni studio discere medicinā, vt esset tuæ potentiæ vtilis, is, vt videtur, & metum & beneuolentiam tuā parùm curans, obit eos medicans, qui sunt in deos contumelioſi, & eadem, quæ illi non solùm sentiens, sed alios quoq; ad eadem colenda attrahens: cui nisi citò vitam ademeris, tibi non paruam afferes molestiam, vt qui multos quidem videas ab illo abduci à debitis non faciendam eorum, quæ dicta fuerant, rogabant, vt accederet is, qui aliquādò fuerat cæcus: eum autem curārat Pantoleon. Postquàm verò auditi sunt, & is adstitit: Quomodò, dixerunt, Pantoleon tuos curauit oculos? Ille autē: Christo, inquit, inuocato: idque cùm nec breue quidem tempus mecùm esset moratus, vt aliqua cogitatio artis nobis posset in mentem venire: sed inuocationem propemodùm præcesſit

Medici ex inuidia deferunt eum apud Imp.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit visio oculorum. Tibi autem quid videtur? inquit Imperator: Christum esse dicis, qui te curauit, an deos? Qui verò curatus fuerat: Imperator, inquit, huius rei iudicia est rebus ipsis permittendum. Hi quidem, quos vides, medici cùm pro me multùm laborâssent, sibi quidem profuerunt, vt qui meas attonderint facultates: mihi autem nihil, immò verò etiam obfuerunt, vt qui modicam lucem, quam habebam, corruperint. Quemnam ergò oportet existimare adiutorem? Aesculapiũ ne, qui à multis fuit vocatus, & nihil profuit: an Christum, qui à solo Pantoleone inuocatus, charã mihi lucem statim donauit? Hoc, ô Imperator, quonam modo aliter dixerim? Nam hoc ipsum est vel cæco, vt dicitur, euidens.

Ad hæc Maximianus cùm non haberet, quod diceret, & quodammodò solo iussu ei posset persuadere: Noli, inquit, te stultè gerere, & ne Christum quidẽ omninò nominare: apertè enim dij tibi lucem donârunt. Is autem ad veritatem, non ad potestatem, omninò adspiciens, & liberiùs loquens, quàm cæcus Euãgelij: Tu, inquit, te stultè geris, qui eos, qui sunt cæci, vocas datores lucis, quibus consimiliter tu quoquè cæcus permanes, qui talia opinaris, & non potes intueri ad lucem veritatis. Propter hæc Tyrannus fuit ira incitatus. Quomodò enim omninò aures, quæ emarcuerũt & corruptæ sunt assentationibus, asperiorem, quæ ex veritate dicitur, sustinuerint orationem? Statimq; vera esse iudicans, quæ ei priùs dicta fuerant à medicis, iubet amici Christi caput amputari, pœnam veritatis ei mortem inferens, & inuitus efficiens, vt pulchras Christo referret gratias, qui eum curauerat, nempe confessionem. Bonus autem Pantoleon ne sic quidem neglexit ea facere, quæ tempori & rebus conueniebant. Sed cùm martyris corpus emisset ab ijs, qui interfuerant, id cum patre suo sepelit, vt qui per suam in Christum confessionem, eum sibi proprium esse duxisset, & cognatione sanguinis eum reputâsset longè coniunctiorem.

Iohan. 9.

Cæcià Pãtoleone curati caput amputatur

Deindè Imperator ad se accersijt Pãtoleonem. Ille verò cùm abduceretur, labris canebat psalmum tempori conuenientem: Deus, dicens, laudem meam nè tacueris: quoniam os peccatoris & dolosi in me apertum est. Locuti sunt aduersùm me lingua dolosa, & verbis odij circundederunt me, & oppugnauerunt me gratis. Pro eo vt me diligerent, calumniabantur: ego autem orabam. Et reddiderunt mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione mea. Sed fer mihi opem, Domine Deus meus, & saluum me fac secundùm tuam misericordiam. Induantur, qui me calumniantur, confusiõe, & amiciantur, tanq̃ diploide, ignominia sua: Seruus autẽ tuus lætabitur in te. Cùm finita autem esset eius precatio, stetit coram Rege, aut, vt meliùs dicam, non coram illo, sed coram immortali, & eo, qui est in æternum. Coram eo enim verè stabat, & mente conuersabatur. Cui ille primùm placidè & benignè: Non bona sunt, ô Pantoleon, ea quæ de te audiuimus, à te magnum quidem esse contemptui habitum Aesculapium, & alios, qui sunt apud te, deos: in illum autem Christũ, qui malè perijt, te tuã spem posuisse, & eum solum Deum nominare. Quanquàm non ignoras ominnò, si ego te benignis adspexerim oculis, & quemadmodùm, cùm ego te in meam adsciuissem familiã, præceptori tuo Euphrosyno diligenter mandauerim, vt te quamprimùm faceret in medicina præstantissimum, vt mihi ea in re posses esse vsui. Tu autem *. Sed omninò homines multa falsa dixerint & inania. Et ideò te accersij, vt illa, quæ à me sunt audita, arguantur esse vana, & inuidorum alioquì hominum calumnia: & maximis dijs, vt par est, offeras sacrificium,

Pfal. 108.

Sistitur Pantoleon coră Imp.

Ad hæc Pantoleon: Facta, inquit, ô Imperator, sunt verbis magis credibilia & fortiora, & ante omnes quidem res alias præcedere oportet fidem & veritatem. In Deũ autem pietas, quo est excelsior, eo maiori perfectione & absolutione indiget. Atque is quidem, qui à me colitur & adoratur, cælum fecit, terram cõstituit, mortuos suscitauit, cæcis visum reddidit, leprosos curauit, paralyticos erexit: idque sola voluntate & verbo. Qui autẽ à vobis dicũtur & coluntur dij, nescio an aliquid tale fecerint, aut possint omninò facere. Et si velis, id nunc re ipsa experiamur. Accedat huc aliquis ex ijs, qui laborant immedicabiliter, & quorum curationem desperat ars humana & manus. Accedant autem etiam, qui sunt apud vos sacerdotes. Deindè ab eis quidem sunt primùm dij illorum inuocandi: à me autem is, quem colo. Et qui nominatus morbum fugauerit, is Deus solus reputetur & colatur: alios autem in malam rem amandemus, eos magna obruentes obliuione. Placuerunt hæc Imperatori. Erat enim hoc

Præclarè respondet Tyranno.

hoc Dei & diuinæ eius prouidentiæ consilium, vt sic recta fides vel apud ipsos inimicos esset citra controuersiam, & in aperto magis vinceret veritas.

Adducitur itaque in medium vir paralyticus, qui iam longo tempore decumbebat in lecto, & qui propemodùm non poterat magis moueri, quàm qui eum tenebat lectus. Cùm itaque accessissent vanorum deorum sacerdotes, & ij, qui versati fuerant in medicina, alij quidem Aesculapium, alij verò Iouem, alij autem Dianam, alij verò alios deos inuocabant, amentes ijs rebus supplicantes, quæ mente & sensu carent, & maximè in re tam magna, & quæ vsqueadeò superabat naturam. Erat enim æquè difficile, & ipsum conualescere, & videri illorum deos sensu & ratione prædictos. Quænam enim adeò muta & leuia possunt alijs vllam præbere curationem? Ergo nec præbuerunt: sed cùm multa petijssent ij, qui dicti sunt, hoc ipsum, quod erãt, nempe lapides, ijs, qui rogabant, apertè apparuerunt. Rogantes autem videns Pantoleon, inanem eorum laborem decorè subridẽdo, subsannauit. Postquàm verò ipse quoq; iussus fuit inuocare, tollit quidem in cælum oculos, cum ijs autem extollit vocem, Et, Domine, inquit, exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat. Nè auertas faciem tuam à me: in quacunq; die tribulor, inclina ad me aurem tuam. In qua die inuocauero te, celeriter exaudi me: & ostende ijs, qui te ignorant, & eos, qui non sunt, deos colunt, te omnia posse, ô Rex tua potentia. Nihil est autem, quod à te non possit fieri. Sic dixit: & cùm tetigisset manum eius, qui iacebat, dicit: In nomine Christi, qui erigit eos, qui sunt confracti, esto sanus, & sanè vtere membris tuis: Dixit, & verbum effectus est consecutus: neque ampliùs lectus paralyticum, sed eius pedes sustinebant, audacter ingredientem, & propemodùm exilientem, & statim cum magna voluptate domo egredientem.

Pfal. 101.

Pfal. 144. & 145.

Sanat paralyticum.

Neque verò ad eum vsque constitit curatio, sed ipse quidem corpore, multi autem alij animo paralytici, & morbo impietatis eneruati, cùm vidissent quod tactum fuerat, surrexerunt & erecti sunt: & postremò priori errore condemnato, verum Deum coluerunt. Sic enim Dominus & illuminat cæcos, & scit erigere confractos. Atq; sceleratos quidem sacerdotes & medicos, qui sua sponte erant immedicabiles, nõ subijt lumen veritatis: sed cùm à malis rebus liberari non possent, vt qui essent ijs diù assuefacti, accedentes ad Maximianũ, ad iracundiam prouocârunt eum aduersùs sanctum: Si fueris illum viuere, dicebant, & dij simul tibi peribunt & sacrificia: & apertè fabula, nostra videbitur religio & sacra orgia: Christiani autem nos profusè ridebunt, & res illorum magis florebunt, & erunt nostris multò validiores. Hæc cùm dixissent, ille facilem eis aurem præbuit, & paruit. Sanctum itaque accersit Imperator, & tanquàm escam benignitatis ei Imperator, porrigens admonitionem: Crede mihi, inquit, Pantoleon, & dijs offer sacrificium. An non vides, quòd quibuscunque non est persuasum, vt facerent quod dictum fuerat, ij grauissima supplicia & mortem habuerunt incredulitatis remunerationem? Horum est testis, qui nupèr miserè vita priuatus est, Anthimus ille senex: Ego autem curam gero tuæ iuuentutis, neque volo te tam malè perire. Scito enim, fore vt te multa & grauia excipiant supplicia, si eandem sequaris inobedientiam.

Multi credũt in Dominum.

Pfal. 145.

Pantoleon verò, vitans quidem admonitiones, tanquàm apertam fraudem, minas autem contemnens, tanquàm ipsis somnijs imbecilliores: Nè existimes, inquit, ô Imperator, fore vt me persuadeas admonitionibus, nec vt me minis terreas. Quid enim me vel ex bonis mundi capiet, vel terrebit ex rebus terribilibus, qui non solùm mortem contemno, sed eam etiam optandam arbitror propter Christum? Pro eo autem tormenta tantum abest vt extimescam, vt etiam magnum damnum existimem, si nõ sint plura & grauissima, & in ijs clementiam quauis crudelitate duco esse grauiorem. Egregium certè Anthimum, non vt tu miserum, sed valdè etiam beatum esse iudico, & eius mortem cuiuis vitæ præfero: quòd tali fine talem ornauit senectutem, & candidè alborem sanguine cruentauit martyrij. Quòd si ille, qui erat tam prouectę ætatis, adeò fortem & constantem se ostendit, me, qui sum adhuc iuuenili ætate, quæ nõ oportet grauia sustinere, vt ijsdem, quibus senex, coronis dignus habear? Non ergò persuadebis, non expugnabis, non nos ab hac abduces confessione: non per sacra mihi & diuina signa, quibus ego factus sum certior de veritate. Patriam enim pudore affecerim, & matris, quæ me peperit, pietatem, à qua in ijs, quæ ad pietatem pertinẽt,

Eę blandiẽtem & terrẽtem Tyrannum cõtemnit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pulchrè priùs fui informatus,& cum qua in æternis tabernaculis propero requieſcere. Hæc dixit Pantoleon, & paucis oſtendit, qualem virum offendiſſet is, qui de ſeptris, & throno ſe iactabat. Quamobrèm cùm neſciret, quanam poſſet ratione perſuadere, expertus eſt per tormenta: quod erat poteſtatis, non autem ſapientiæ & prudentiæ.

Multis affi. citur ſupplicijs.

Et primùm quidem in ligno fuit appenſus,& ferreis martyr laniabatur vnguis. Prætereà autem ignis quoquè lampades lateribus eius admouebantur. Ille verò non plagis & vſtionibus, ſed ei, qui poteſt opem ferre, attendebat, & oculos in cælum

Chriſtus ei appáret.

rollens, orabat: & idcò ſtatìm adfuit liberator, & Chriſtus appárens in habitu Hermolai ſenis, eum verè ac germanè cõſolabatur & recreabat: Ego enim ſum tecùm, diligens, in omnibus, in quibus propter me patiẽs, te fortiter geris. Quòd autem adeſſet, non procùl abfuit probatio. Nam ſimul laxatæ fuerunt manus lictorum, extinctæ quoquè ſunt lampades, & à caſtigando abſtinuit Imperator, & planè dubitabat quid ageret. Iubet ergò eum demitti de ligno, nõ quòd miſereretur, ſed potiùs quòd planè neſciret, quid ageret. Deindè propiùs accedens: Quænam eſt, inquit, ô Pantoleon, ars præſtigiarum, quæ tibi extinxit lampades, & ſatellitibus vires & vigorem abſtulit? Ille autem, Meæ, inquit, præſtigiæ eſt Chriſtus, qui etiam adeſt mihi hæc operans. Si ergò, inquit, maiora tibi tormenta infligam, quidnam facies? Quid aliud, inquit martyr, quàm ipſe quoquè maiores conſequar remunerationes? Audiuit improbitas, & voluit experiri. Neque enim bonis nouerat credere, neque abſtinebat à malis. Iuſſit ergò afferri lebetem ferreum, cui inerat plumbum, ipſumque igne infernè ſuccendi, & in eum athletam inijci.

In plũbũ liquidum immittitur.

Poſtquàm autem diligenter factum eſt, quod iuſſum fuerat, cùm duceretur martyr ad ſupplicium, rurſùs orationem tanquàm ad extinguendũ comparatam, & conſolatiõem, quæ ſatìs poſſit eum refrigerare, ſumit in ore, & eam in terribili illo cecinit lebete: Exaudi Deus vocem meam, dicens, dum oro ad te: à timore inimici libera animam meam: Protege me à conuentu malignantium, à multitudine operantium iniquitatem. Sic orauit, & rurſùs in forma ſancti ſenis Hermolai Chriſtus ab eo viſus eſt, & lebetem vnà cum eo eſt ingreſſus, & ignis protinùs eſt extinctus, & plumbum in naturalẽ mutatum eſt frigiditatem. Et rurſùs oratio, & pſalmus opportunè ab eo canebatur: Ego ad Deum clamaui, & Dominus exaudiuit me. Veſperè & manè, & meridiè narrabo & annunciabo, & exaudiet deprecatiõem meam.

Pſal. 61.

Pſal. 54

Atque ex ijs quidem, qui aderant, alios omnes cepit admiratio ſolus autem Imperator validè in ſuo hæſit errore: qui apud ſe cogitabat, quonam ſupplicio Chriſti puniret martyrem, & aut eum à pietate traduceret, aut malè vita priuaret. Cùm autem conſulerent, qui aderant, vt in profundum maris iaceretur ſanctus, (Nam etiam poſt deceſſum, Chriſtianis eius inuidebãt reliquias) audiens Imperator eſt perſuaſus, & iubet grauiſſimum lapidem eius collo alligari, & ſic in mare immitti. Curæ autem fuit miniſtris, vt citò id, quod eis imperatum fuerat, exequerentur: Deo verò, vt manum præberet adiutricem ei, qui propter ipſum patiebatur. Quod quidem etiam ſactum videre licuit. Nam illi quidem cùm ad mare veniſſent, & eius collo lapidem alligáſſent, in profundum tranſmittunt. Chriſtus autem cùm in priore Hermolai forma rurſùs apparuiſſet, effecit, vt lapis quidem, non ſecùs atquè folium arboris, mari ſupernataret: illum verò, non ſecùs atquè magnum priùs Petrum, manu deducens, fecit pedibus ambulare ſuper fluctus. Ipſe enim, qui redimebat & ſeruabat, ipſe erat, cuius in mari viæ, & in multis aquis ſemitæ & veſtigia, vt diuinus ait Dauid, nõ ſunt cognita. Ingrediebatur ergò Pantoleon ille admirabilis, & iam erat in litore, laudem contexens ei, qui ſeruauerat, dignam pia illius anima, & rebus admirabilibus. Quem cùm ſic vidiſſet ſaluũ præter ſpem Imperator: Quid hoc eſt, inquit, Pantoleon? mare quoquè tuis ſuperâſti præſtigijs? Ille autem, Etiam mare, inquit, fecit, quod iuſſum eſt à Domino. Ei etenim cedit mare & terra, & quæcunque ſunt, ei magìs cedunt, quàm tibi Imperatori, qui nunc ad tempus ſeruiunt.

Miſſum in mare Chriſtus eripit.

Matt. 14. Pſal. 86.

Ad hæc Tyrannus, volens potiùs malè perſuadere, quàm benè perſuaderi & ſalutariter, iubet omne genus feras produci aduersùs virum egregium. Quæ cùm adductæ eſſent, & illum propè ſtatuiſſet, partìm quidem ei metum incutiens, partìm autem fingens ſe moueri miſericordia, & in omnem ſe partem verſans, vt perſuaderet: Hæ,

Hæ, inquit, ô Pantoleon (ei feras oſtendens) adductæ ſunt propter te & tuum interitum. Si tui ergò vlla mouéris miſericordia, (ego enim tuæ curam gero formæ & ætatis) velis perſuaderi, & videri eſſe prudens & cordatus, vt qui poſſis vitam morti præferre, lætitiam doloribus, ignominiæ gloriam & delicias. Cui ſanctus: Si antequàm eſſem expertus Dei, quam meî ſuſcipit defenſionem, à tuis verbis non potui perſuaderi: nunc ex quo ſum tantum conſecutus auxilium, perſuadebor? Cur me ferarũ crudelitate perterrefacere quæris, ô Imperator? Qui enim ſatellitum tuorum ad torquendum pararas manus inutiles effecit & imbecillas, & ignem reddidit frigidum, & plumbum in aquam tranſmutauit, & ipſum mare conſtrinxit compedibus, poterit omninò feras quoq; manſuefacere, & eas nobis efficere ouibus manſuetiores.

Cùm ergò non párens Chriſti martyr, eſſet oppugnaturus cum beſtijs, vt qui leuius eſſe reputâſſet, tradi beſtijs, quàm adorare dæmones, confluxit quidem vniuerſa ciuitas ad videndum id quod fiebat, tam pulchrum ſcilicet iuuenem, & corpore & animo præſtantem, qui nihil mali feciſſet, malè paſſurum, & feris tradendum beſtijs. Abductus eſt autem iuſtus confidens vt leo, ſicut canitur, & nihil molle ac remiſſum intuens, aut quod moueret ad miſericordiam. Quomodò enim id erat facturus, cùm rurſùs in conſpectum veniret Hermolaus, & iuberet eum eſſe bono animo? Deindè cum beſtiæ iam cum athleta eſſent congreſſæ, ſic iubente Tyranno, qui aderant quidem, putabant fore, vt ſanctus ſtatìm diſcerperetur, perindè àc ſi non eſſet qui ſeruaret & eriperet: ſed de viro pio non ſic ſtatuerat is, qui dicit: Altiſſimum poſuiſti refugium tuum: Non accedent ad te mala, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Et, Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Itaq; nec ſpem fefellit eius, qui crediderat. Tãtum enim abfuit, vt feræ ſanctò malefacerent, vt eæ propemodùm ne feræ quidem viderentur. Feræ, dixi, immò nec, vt ſemèl dicam, animantia ratione carentia, & vi intelligendi priuata: ſed rãquàm prudentia, & ex numero eorum, quæ ſunt ratione prædita, cum magna reuerentia accederent ad martyrem, ſuauiter blandientes, benignaque & medicante lingua pedes tangentes: & alioquì inter ſe contenderent, quænam prima ad eum accederet, & non priùs recederet, quàm martyr ei manum impoſuiſſet, & ei benedixiſſet.

Prou. 28.

Pſal. 90.

Feræ manſuefunt martyri, eiq; blandiuntur.

Licebat ergò videre rem maximè nouam, & longè iucundiſſimam, homines quidem mutatos in ferarum ſæuitiam, rurſùs autem videri feras tanquàm ratione præditas, & credi humanam habere manſuetudinem. Ij certè, qui aderant, admirati id, quod factum fuerat, clamabant: Magnus eſt Deus Chriſtianorum, qui quidem eſt ſolus & verus: &, Dimittatur iuſtus. Quid igitur? Qui verè erat ferus & crudeliſſimus Imperator iram infert in beſtias, & omnes ſtatìm tollit de medio, perindè àc eis inuidens prudentiam, & non potens ferre earum repræhenſionem. Ille autem cùm ſic eſſent interfectæ, multos dies manſerunt à nullo comeſæ ex carniuoris, Deo in hoc quoq; athletam honorante, & ad pietatem alios hortãte: adeò vt cùm hoc ſtultus reſciuiſſet Imperator, eas iuſſerit infodi, ſic multis fidem confirmans. Sic ergò dubitans Maximianus: Quid faciam, dicebat Pantoleoni? Iam enim, vt videtis multos abduxit à deis. Illi autem: Fiat, aiunt, rota, & ea in altum locum feratur. Deindè cùm ei fuerit alligatus Pantoleon, per decliue mittatur. Accidet enim omninò, vt cùm deorsùm feratur, ipſe per partes & membra cõteratur, & ſic malus malè pereat. Et hæc quidem illi prompti ad malum inueniendum, & qui nihil æquè benè faciebant, àc lædebant. Deus autem, qui ſemper protegit eos, qui illum diligunt, ne nunc quidem deſerit Pantoleonem: ſed eum rurſùs defendit, ſicut charum filium.

Tyrannus fæuit in beſtias.

Atque interim quidem manſit in carcere, donèc conſtructa eſſet rota. Cùm verò ea eſſet iam conſtructa, rurſùs concurrente magna multitudine, vtpotè quòd Imperator ipſe adeſſet ſpectator, alligatur martyr rotæ, & ipſe deſupèr per decliue dimittitur. Et illi quidem pſalmus mouebat labra, & preces, quæ potentem vocabãt ad auxilium. Ille autem protinùs aderat, eum confirmans: & ad oſtendendam præſentiam, rumpebantur vincula, martyr relaxabatur, & erat ab omni malo integer. Rota autẽ non tam contra illum, quàm pro illo acta, occidit multos infideles: & ſic fit pœna vltrix eo modo, qui dici nequit: & cognoſcitur Deus iudicia faciens, & Deus vltionũ liberè agit. Propter hoc timor inuaſit ciuitatem, Imperatorem admiratio. Et cùm eſſet adhuc craſſus vitio, nec poſſet lucem ſuſcipere veritatis, rogauit ſanctum: Quid

Diuina virtus mirè liberat martyrem.

Pſal. 9. Pſalm. 93.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæc sibi volunt? & quousquè ex nostro populo alios quidem à dijs abduces, alios autem morti dedes, vt horum quidem detrimentum patiamur, illos autem etiam nobis habeamus aduersos? Deindè etiam rogauit, quemnam habuisset doctorem, & ex quo didicisset Christianismum.

Christi verò martyr confidenter confitetur Hermolaum, vt qui nō posset eum celare, qui non erat angulo dignus & obliuione, sed luce. Cùm autem iussisset, vt ei produceretur in conspectum, minimè distulit martyr, vt qui didicisset experientia, qualis esset apud eum lingua & ingenium, quæ faciliùs capere possent, quàm capi. Abiens ergò ille iussus simul cum tribus militibus, quibus credita fuerat eius custodia, venit in domum, in qua latebat diuinus Hermolaus. Quem cùm ipse adspexisset: Cur huc venisti, fili, & quanam de causa? rogauit. Ille verò: Te vocat, inquit, Imperator, domine mi senex. Is verò dixit, se hoc scire, quoniam adest rempus patiendi & moriendi pro Christo, vt ipse ei significauerat illa nocte. Postquàm ergò illi constiterunt ante Imperatorem, ille rogauit, Quisnam esset, & quod esset ei nomen. Is verò & nomen dixit, & non celauit se esse Christianum. Deindè cùm rogâsset Imperator, an etiam secùm alios haberet Christianos, ille, cùm esset verax, dixit, Hermippum & Hermocratem, quos habebat. Cùm eos ergò iussisset etiā sisti cum Hermolao, vbi affuerunt: Vos estis, inquit, qui Pantoleonem à cultu deorum abduxistis*: Illi autem, Eos, inquiunt, qui ipso digni sunt, Christus scit ad lucem vocare. Imperator autem: Missis, inquit, nugis, si vultis ab hac priore culpa absolui, & ijs, quà nobis amantur, & primos honores à nobis consequuntur, annumerari, efficite, vt ei persuadeatur dijs sacrificare. Illi verò: Quomodò, inquiūt, hoc fecerimus, q primùm nobis persuaserimus Christum non deserere, nec surdis simulacris offerre sacrificium? Hæc dixerunt, & sensus & mentis oculos in cælos sustulerunt. Sic precantibus autem appáret Saluator: & totus statim locus agitatur & mouetur.

Hermolaus adducitur ad Imperatorem. item Hermippus & Hermocrates.

Emotæ autem re vera mentis Imperator dicebat, deos indignatos mouisse terram. Cui martyres prudenter admodùm & fortiter: Si contigerit ipsos quoquè deos tuos, inquiunt, vnà cadere? Nondùm finita erat oratio, & quidam ex ministris Imperatoris accessit ad illum, nuncius calamitatis: Dij, dicens, ô Imperator, ceciderunt, & contriti sunt. Sic illi terribiles & terram quatientes, iacebant in terram deiecti triſti casu, ijs, qui non erant æquè cæci & planè lapides, ridiculi. Atque alius quidem, qui vel parùm habuisset prudentiæ, & non ei sola forma obstaret, nè apertè crederetur esse pecus, Deum verum agnouisset, & qui posset hæc facere. Sed non ille: qui quantùm melior euasisset, & quantam vtilitatem ex pietate percepisset, statim ex rebus ipsis aperit. Statim enim tres illos sanctos, postquàm eos multis affecisset supplicijs, damnat capitis. Magnum autem Pantoleonem interim mittit in carcerem. Atque martyrum quidem sic interfectorum corpora curæ fuit Christianis, tollere, & ea, vt par erat, sepelire.

Post multas pœnas decollātur.

Pantoleonem autem cùm Imperator vocâsset è carcere: Putàsne, inquit, te posse viuum meas manus effugere, si non accedens priùs dijs sacrificaueris? idque cùm doctor tuus Hermolaus, Hermippusque & Hermocrates id, quod bonum est, mutati iam didicerint, & dijs sacrificium obtulerint, qui etiam à nobis obedientiæ acceperunt remunerationem, vt sint primi in palatio? Si ergò tu sacrificaueris, eorum pulchram imitatus mutationem, tunc videbis, Pantoleon, quàm ego, qui sum grauis in puniendis ijs, qui non párent, sim liberalis & munificus in benefaciendo ijs, qui párent. Hoc autem dicebat malignè & malitiosè (quod attinet, inquam, ad sanctos) ad illi persuadendum. Quomodò enim, quos iam antè interfecerat? Sed vt inescaret eum, qui à Deo illuminabatur. Quamobrèm nec latére potuit: sed, eos ipse quoquè videam, inquit, ô Imperator, ante tuam adstantes faciem. Maximianus autem nondùm cessans fraude agere, (posuit enim ipse quoquè spem mendacium, vt dicam cum magno Esaia, & statuit se mendacio tegere) Non adsunt hîc, dixit, sed aliqua necessaria de causa missi sunt à nobis in aliam ciuitatem. Martyr autem: Vel inuitus, inquit, verum dixisti, cùm diligas mendacium: sunt enim nunc in cælis, degentes in ciuitate DEI.

Esa. 22.

Sancti degunt in cælis.

Cùm verò nullum non mouisset lapidem, lapidum adorator: videret autem eum nihil de sua remittere constantia, & neque cedere assentationibus, nec verborum suasionibus, nec donorum promissis, nec suppliciorum minis, neque aliquo alio ex ijs, quæ vel delinire, vel perterrere possunt, abduci à pietate, vbi eum adhuc flagellis vehementer cecidisset, non quòd speraret se aliquid posse efficere, sed vt expleret suam animi libidinem, vt gladio mortem subiret, eum condemnat: & deindè post mortem pulchrum corpus igni mandari: is, inquam, condemnat, qui æterno igne verè erat dignus. Ducebatur itaque athleta ad locum consummationis, commissus manibus lictorum. Quò quidem cùm venisset, & esset eius animus plenus gaudio, (sciebat enim ex quibus afflictionibus quales eum essent excepturæ voluptates) psallebat hoc Dauidicum: Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea: etenim non potuerūt mihi: Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam: Dominus iustè concidet ceruices peccatorum. Deindè facit hîc quoquè Deus miraculum non minus prioribus miraculis. Oleæ enim plantæ eum alligant, collum autem eius quidam ense ferit. Statìm autem ferri quidem conuersa est acies ceræ similis: mansit autem collum sicut erat ab initio, sectionis nullum penitùs habens signum.

Flagellis dirè cæsus, capite punitur Pantaleon.

Psal. 128.

Ea de causa tremor inuasit occisores, & accedētes ei fiunt supplices, quem priùs existimabant ne dignum quidem esse apud eos viuere: cuius etiam pedes speciosos prædicantes, quid non dicebant, quid non faciebant, audaciæ petentes veniam, & in CHRISTVM fidem apertè confitentes? Ille autem non solùm, quòd ad se attinet, remittit, sed etiam eis à Christo perfectam petit remissionem. Quamobrèm vocem quoquè audijt de cælis confirmantem, consummanda ea, quæ petiuerat: eumque non ampliùs esse vocandum Pantoleonem, sed Panteleemonem. Res autem, dicebat ea vox, nomini conueniet. Plurimi enim per te consequentur misericordiam: Hanc vocem cùm ille audijsset, & de ijs, quibus dignus erat habitus, certior factus esset: conuersus, iussit lictores facere, quod eis imperatum fuerat Illi autem reluctabantur, & iudicabant hoc esse minimè tolerandum. Cùm verò instaret martyr, vt facerent, quod à Tyranno eis imperatum fuerat, apertè dubitantes, & quid facerent ignorantes, seipsos vtrisque diuidunt, nempe pietati, & sancti viri iussui. Et cùm omnia priùs membra essent deosculati, quamque eum reuererētur & colerent, satìs testati essent, beatū eius caput deindè ense amputant vicesimoseptimo Iulij. Quod quidem, vt arbitror, non potuissent, si ille non annuisset, vt qui nollet à martyrij magna dignitate excidere.

Diuinitùs ei nomen mutatur.

Suntque rursùs miracula miraculis consequentia, eo, qui glorificabatur, glorificante eum, qui propter ipsum hæc pati delegit. Lac enim fluxit protinùs pro sanguine, & planta oleæ, cui fuerat alligatus, conspecta est tota fructu onusta. Quod quidem cùm venisset ad Tyranni notitiam, iubet plantam excindi, & corpus martyris igni tradi, sicut etiam priùs iusserat. Atque milites quidem, qui crediderant, non ampliùs reuersi sunt ad Imperatorem, eum condemnantes magnæ crudelitatis, & quod Magi Herodi fecerunt, imitantes: Deum autem, & eius martyrem perpetuò glorificabant. Quinetiàm cùm quidam fideles conuenissent in eoipso loco extra ciuitatem, in quo martyr subijt consummationem, sacrum illud corpus in suburbano cuiusdam scholastici (erat autem ei nomen Adamantius) sacrosanctè deponunt: In

Nota insignia miracula.

Matt. 2.

gloriam patris, & filij, & spiritus sancti, * qui est vna diuinitas, & regnum: Cui conuenit honor & adoratio in secula seculorum, Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA SANCTORVM VRSI ET LEVBATII ABBATVM, AVTHORE S. GREGORIO TVRONENSI, lib. de Vita Patrum, cap. 18.

IVLII. 28.

Egiferi vatis oraculum cùm de Principio principiũ fandi sumpsisset, & Dominum extendisse cęlos dextera maiestatis fuisset effatus, ait: Et fecit duo luminaria magna, & stellas, & posuit eas in firmamento cæli, vt præessent diei ac nocti, vt lucerent in firmamento cæli. Sic & nũc mentì humanæ, sicut priorum sanxit authoritas, luminaria magna dedit, Christum scilicet, & Ecclesiam eius, quæ lucent in tenebris ignorantiæ, & illuminent sensus humanitatis nostræ: sicut Iohannes Euangelista de ipso Domino ait: Quia hic est lux mundi, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Posuit etiam in eo & stellas, Patriarchas videlicet, Prophetas, Apostolos, qui vel doctrinis nos erudiant, vel mirabilibus suis illuminent, sicut in Euangelio ait: Quia vos estis lux mundi: &, Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui est in cælis. Hi enim Apostoli meritò pro tota accipiuntur Ecclesia, quæ non habens rugam aut maculam, impolluta subsistit, sicut ait Apostolus: Quia ipse sibi exhibuit Ecclesiam mundam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusce modi. Ex horum ergò doctrina & vsque ad nostra fuerunt tempora, qui in hoc seculo, quasi astrorum iubar, non solùm meritorum radiantes luce, verumetiam dogmatum magnitudine coruscãtes, orbem totum radio suæ prædicationis illustrauerunt, euntes per loca singula prædicando, ac monasteria ad diuinum cultum locando, docendoque homines à curis secularibus abstinere, & relictis tenebris concupiscẽtiæ, Deum verum sequi, per quem facta sunt omnia: sicut de Vrso Leubatioque Abbatibus fidelium fratrum relatio signat.

Gene. 1.

Duo lumi. naria mystice.

Iohan. 1.

Item Stellę

Matth. 5.

Ephes. 5.

Vrsus cõdit monasteria

Igitur Vrsus Abbas, Cadurcinæ vrbis incola fuit, ab ineunte ætate religiosus, & in Dei amore deuotus. De quo egressus loco, Bituricum terminum est ingressus, fundatisque monasterijs apud Tausiriacum, Oniam atque Pontiniacum, stabilitisque Præpositis sanctitate honorificis & prudentibus, ad Turonicum territorium in locum, quem Senapariam vocitari priscus instituit author, accessit, ædificatoque oratorio, monasterium stabiliuit, & commissa Leubatio Præposito summa regulæ, monasterij aliud statuit, quod nunc Locis vocant, situm scilicet super fluuium Angerem in recessu montis, cui nunc castrum supereminet, ipso nomine vt monasterium vocitati. Illic adiuncta congregatione, statuit apud animum suum, ne vltrà alium proficisceretur in locum: sed in eo cum omni cõgregatione manibus proprijs operari, & victum à terra in sudore vultûs exigere: illud fratribus inter reliqua prædicationũ dona commendans, quod Paulus Apostolus ait: Labora manibus, vt habeas, vndè possis tribuere necessitatem patientibus. Et illud: Quia qui non laborat, nec manducet. Dedit autem ei Dominus gratiam curationum, ità vt insufflatis energumenis, protinùs dęmonia ejicerentur à corporibus obsessis. Sed & alias per eum Dominus dignatus est operari virtutes. Erat autem abstinens à cibis & potu, indicens monachis sine cessatione auertere oculum & cogitationem ab omni luxuria.

Ephes. 4. 2. Thes. 3.

Abstinẽtia S. Vrsi.

Dum autem hæc ageret, ac fratres molam manu vertentes, triticum ad victûs necessaria comminuerent, pro minuendo labore fratrum, visum est ei, molendinum in ipso Angeris fluuij alueo stabilire. Itaque defixis per flumen palis, aggregatisque lapidum magnorum aceruis, excluſam fecit, atq; aquã in canale collegit, cuius impera rota fabricæ in magna volubilitate verti cœpit. Hoc opere laborem monachorum releuans,

releuans, atque vni fratrum delegans curam, opus necessarium implebatur. Hanc autem fabricam Sichlarius quidam Gotthus, qui magno ab Alarico rege amore diligebatur, æmulus monasterio concupiuit, dixitque Abbati: Dona mihi hoc molendinũ, vt sit sub ditione mea, & quod voluëris repensabo. Cui ille: Cum grandi, inquit, labore hoc paupertas nostra statuit, & nunc non possumus ipsum donare, nè fratres mei fame pereant. At ille: Si vis, inquit, ipsum bona voluntate tribuere, gratias ago: sin autem, vi ipsum auferam, aut certè faciam aliud, cuius ex Clusis aqua retrorsùm cõuersa, rotam tuam verti ampliùs non permittam. Abbas respondit: Non facies, quod Deus non voluërit: nam à nobis ipsum penitùs non accipies. Tunc Sichlarius feruens felle, similem fabricam infrà adaptauit. Cumque aqua retrorsùm cõuersa, sub huius operis rotam inundans, gurgitem fecisset, restitit prorsùs, nec omninò verti potuit, vt consueuerat: Venit igitur custos eius ad Abbatem media (vt ferunt) nocte, illo in oratorio cum fratribus vigilante, & ait: Surge Abba, deprecare attentiùs Dominum, restitit enim rota molendini ab inundatione canalis alieni, quod Sichlarius fecit. At ille hæc audiens, misit confestim fratres singulos ad monasteria illa, quæ statuerat, dicens: Prosternite vos in oratione, & non sit vobis opus aliud, donèc iterùm ad vos dirigam. Sed & ipse non egressus ab oratorio, deprecans Dominum attentè, ac præstolans aduentûs eius misericordiam, sic fecit per integros duos dies, totidemq; noctes. Tertia iam illucescente die, accessit iterùm monachus ille, qui custos fuerat, nuncians rotam fabricæ suæ iuxta consuetudinem priorem in summa verti velocitate. Egressusque Abbas cum fratribus de oratorio, accedit ad litus, conspiciensque versùs molendinum, quod Sichlarius fecerat, non reperit: accedensque propiùs ad litus, & fundum aluei intuens, nullum indicium de eo accepit, non quicquam ligni, non lapidis, non ferri, nec vllius *vnquàm genus indicij potuit ostẽdi, nisi quòd cõijci potuit ipso, quo fabricatum fuerat, loco virtute diuina absorptum, atq; ab oculis hominum ablatum. Tunc misit nuncios ad fratres, dicens: Requiescite iam à labore, quia vltus est Deus iniuriam fratrum nostrorum.

Nota vim precũ eius & fratrum.

*vsquàm

Obitus eius

His, & talibus virtutibus præditus, consummato cursu vitæ, migrauit ad Dominũ. Ad cuius tumulum postèà & energumeni sanati, & cæci illuminati sunt. Post eius verò obitum Præpositi, qui per monasteria erant, Abbatum officium, Episcopis largientibus, susceperunt. Sed & Leubatius apud Senapariam monasterium, quod intrà terminum Turonicum erat, Abbas instituitur, in summa sanctitate ac senectute perdurans: ibique obijt ac sepultus est.

Itemq; S. Leubatij.

CERTAMEN SANCTI MARTYRIS CALLINICI, AVTHORE SIMEONE *Metaphraste.*

IVLII. 29.

VIM simulacrorum inualesceret insania, & omnia exederet & corrumperet, malis quidẽ dæmonibus diuinus honor attribuebatur: DEO autem creatori & opifici vniuersorum neque animum volebant adhibere, qui erant deditiimpietati, neque ei, quem par est, honorem tribuere. Nam cùm mutilatis essent animis ij, quibus obtigerat vt fierent ad Dei imaginem, veritatis quidem lucem auersabantur, conniuentes oculis ad eius, qui illos fecerat, agnitionem: currebant autem ad tenebras erroris, neq; volentes illustrari splendore suæ gratiæ, neq; omninò contrà intrueri, & adspicere vbique diffusum radium cognitionis. Nam cùm multam & tenebricosam effudisset malignus in homines ignorationem, & eos omninò in suam redegisset potestatem, à vero quidem & solo DEO disiunxit & abduxit: surda autem & muta simulacra turpissimè persuasit colere & adorare: vt sic eos omninò expugnaret & subiugaret. Sed qui nos custodit & seruat Dominus, non concessit ei, vt omninò suum in nos impleret odium: neque se adeò impudenter gereret, vt nos omnes conculcaret.

Mortalium miserorum cæcitas & impietas.

Multi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Martyrum præclara virtus.

Multi enim eum vicerunt,& omnes eius vires perdiderunt. Domini enim amore inflammatis eorum animis,& totis eius,qui est potens, charitate confirmatis, ad bellũ gerendum aduersùs inimicum strenuè & audacter processerunt, omnibus quidem membris lacerati,& carnis compagibus resoluti,recreationem autem ac delicias ea, quæ magnos dolores afferunt,tormenta existimantes: quos adhuc certaminum sanguine distillantes accepit Christus Agonotheta. Puræ nanque ei oblati sunt hostiæ,& victimæ voluntariæ. Propter quæ communis superatus inimicus,cecidit admirabili quodam casu illis spectantibus. Cum eo congressus magnus quoquè athleta,& corona redimitus Callinicus, cuius luctam & certamina in præsenti persequitur oratio, vsqueadeò derisit ea,quæ sunt eius terribilia,vt tanquàm infantem prima statim lucta prostrauerit,& humi affixerit. Sed eius quidem egregij viri omnia singulatim dicere & referre nec vlla posset oratio,nec quæ ab eo gesta sunt,auditione fuerunt accepta ab omnibus,vt possint omnia proferri ab omnibus. Quædam autem pauca,& quæ eorum,qui audiêrunt,minimè fugiunt memoriam,(etenim interfuerunt quidẽ,cùm decertaret martyr,& viderunt nonnulla eorum,quæ fiebant) præsenti oratione tradẽtur memoriæ.Sic enim & nostro satisfaciemus desiderio, & athletæ afferemus bre-

Callinicus à puero Christian⁹.

uem laudem martyrij.

Hic ergò diuinus & magnus Callinicus in bona,& omnium rerum fertili Ciliciæ regiõe natus,fuit præclarè educatus,Deum quidem omnium Saluatorem & effectorem ab infantia confitens & honorans:simulacra autem,nullo sensu prædita & planè surda,abhorrens & habens odio. Qui cùm etiam vellet pietatem vbiquè disseminare,

Multis Christum annunciat.

vsus est multis & longis peregrinationibus,vitam quidem dignam religione exercés, vitæ autem institutum exornans religione.Fidem enim in Christum nõ solùm infunderre,sed etiam publicè prædicare,pium esse existimans,cognitus fuit à multis magister veritatis: quos perindè ac quidam magnes trahebat ad seipsum, & auertebat ab errore. Ab eius enim, tanquàm alicuius Sirenis, dulcissimo verborum capti sono ij, qui audiebant,statim deducebantur ad fidei agnitionem, pulchra ei effecti præda.

Cùm verò multos vicos & ciuitates obiens,peruenisset Ancyram Galatiæ ciuitatem magnam,& populo frequentissimam,(erat autem verbum diuinum in ea explicans & diuidens) & multi ex ijs,qui tunc illic erant, fuissent eius doctrinæ participes, accensa est ab aliquibus in eum inuidia & odium inconsideratum. Qui enim diuinas

Matth.13.

insolenter despiciebant admonitiones, & auersati quidem erant veritatem, tanquàm terra autem petricosa,semen verbi non admittebant, fidei præconem'accusant apud

Sistitur cora Præside.

eum,qui tunc erat Præses ciuitatis, virum quidem plenum impietate, plenum ire & crudelitate. Ei autem erat nomen Sacerdos. Ad quem cùm productus esset athleta, & venisset in eius cõspectum: Quid,inquit audax & arrogans Præses sancto, aduersùs tantam potentiam audes solus ex alijs te insolenter gerere,idq; cùm sis aduena, & nõ nostrâs,omnibus se submittentibus,& dijs sacrificia offerentibus, & eos studentibus habere beneuolos ac propitios,per quos nobis donantur, quęcunq; sunt optima & pulcherrima? Sed tu quidem non solùm non accedis dijs sacrificaturus, & eos placaturus:sed eos etiam ab instituto dimouens,qui volunt accedere,verbis ad inducendũ accommodatis decipis,neque corporis fretus magnitudine, neque authoritate vlla aut dignitate. Cui martyr Christi sic mansuetè respondit & placidè.

Egregium eius respõsum.

Ego quidem me fateor esse hominem specie humilẽ & pusillum : circunfero autẽ in hoc meo vase fictili preciosum meum thesaurum,& margaritam Christum Dominum meum & Saluatorẽ Iesum,cuius sum seruus: cui proiectus sum ab vtero, qui est mihi diuitiæ,gloriatio & virtus,per quę sunt mihi delectabilia & longè iucundissima, quæcunq; sunt in vita aspera & molesta.Non est ergò mirum,ô Præses, si cùm talis sit

Iacob. 5.

mihi Dñs,contendo & decerto,vt & ipse me à vitij rubigine expoliem, me integrũ & syncerum,quoàd eius fieri potest,conseruans,& quemadmodùm ab errore idolorum eos,qui sunt decepti,auellam,& adducam ad veritatẽ. Qui enim abducit peccatorem ab errore viæ suæ,(vt dicunt diuinitùs inspirata eloquia) seruabit animam à morte,& operiet multitudinem peccatorum. Atq; vtinàm tu quoq; à me persuadereris presentem quidem relinquere deceptionem,ad veritatis autem lucem accedere. Tunc enim re vera cognouisses,quid sit vniuersorum quidem Deus & Dominus : quid autẽ, quæ sunt apud vos simulacra,quæ reuerà sunt animæ exitium & interitus. Hæc

Hæc cùm mala audijsset anima,& quæ ea,quæ sunt honesta, habet odio,quę contineri non poterat, ira fuit repleta, & sanctum toruè intuens: Mihi, inquit, vidéris mortem vitæ præferre iucundissimæ,& ideò aduersùs deos verbis vsus es insolentibus,& amentiam tuam significantibus,hęc puerilia & inania cõtexens, & *vno spiritu proferens: sed scias futurum,vt nihil horum tibi profit,neq; te aliquis ex meis membris eripiat,ne is quidem, quem tu profiteris Deum & Saluatorem. Omnia enim tua membra contrectabo,& quodcunque est acerbum,tibi inferã supplicium : vt ipsa scias experientia, quantum sit malum non parére ijs, qui dominatum obtinent, & quàm multis sint pœnis obnoxij ij,qui deos subsannant, & eorum cultum repudiant. Quem martyr audaciùs fixis intuens oculis:Noli,inquit,differre,nec protrahere : sed

Magna eius constantia.

citò para omnia tormentorum instrumenta. Veniant flagella,ensis,ignis,rotę,& quęcunq; alia excogitata fuerũt ad supplicia. Est enim mihi vnum solum terribile & formidandum,nè quid timeatur plusquàm Deus,& ab ea,quæ illic est, seperer beatitudine. Alia autem omnia,quæ meo corpori intuleris,voluptatem mihi potiùs reputabo, quàm cruciatum, propter meum in Deum amorem.

Neruis cædi⁹ditur.

Tunc Præses cùm desperâsset fore,vt mutaretur, iubet ei totum corpus cædi neruis crudelissimis. Qui cùm cæderetur, clamabat præco : Agnosce deos,Callinice, & eosinnoca,vt te ab hoc tormento eximant.Ille autem tam leniter plagas accipiebat, vt ne videretur quidem omninò pati: tantum abest, vt concideret,aut flecteretur, ad Deum solum totam mentem dirigens,& ei constanter agens gratias,pro quo hęc patidelegerat. Et quo magis videbat corpus sanguine diffluere, eo magis subsannabat eos,qui verberabant,quòd non plures & vehementiores ei plagas inferrent. Sunt cæ enim,inquit,longè minores & imbecilliores, quàm ego expectaui, & quàm sim tolerare paratus. Propter quæ maiori furore percitus Sacerdos, iubet eum pendére à li-

Ferreis laceratur vnguli.

gno,& ferreis laniari vngulis. Quẽ cùm etiam circunstetissent lictores agrestes & crudeles,scrutati sunt totam compagem corporis, nulli corporis parti parcentes. Dixisses eum habere naturam lapidis,aut aliquam aliam eorum,quæ sunt dura & repugnãtia,cùm vidisses eum nulla affici molestia,nec vllo frangi dolore. Sic eum mutauit eius amor in Christum,vt eius,quam habebat,obliuisceretur naturæ. Tantum enim abfuit,vt summo tormento succumberet,vt voce libera irrideret & ludificaretur Tyrãnum.Qua de causa videbatur hic quidem inexpugnabilis,ille autem pudore affectus, & sola quadam inani se exultatione iactitans.

Clauis confixi calcei ei adhibetur.

Cùm autem omninò desperâsset stolidus,ad hoc vltimum conuersus est supplicium,quod solus,vel cùm admodùm paucis excogitauit & inuénit : quod quidem erat signum eius furiosæ & amentis animæ. Nam cùm crepidas clauis acutis confixisset, iubet alligari pedibus martyris,& imperat ijs,qui eum abducebant,lictoribus, vt traeius iniret viam Gangram vsque. Vt autem maiores & acriores ei afferrentur dolores ex perforatione clauorum, cùm alios lictores collocâsset in equis pernicissimis, cogebat ante eos currere athletam clauis confixum. Omninò vel ad solum spectaculum fractus esset omnis animus,ne apertis quidem oculis hæc ferens adspicere. Sed nõ ille immanis, & corde planè lapideo aut natura,est vllo modo commotus, aut dolorem reputauit insuperabilem: sed tanquàm ijs,quæ gerebantur, insultans, præsidebat superbus, impiam suam animam implens talibus spectaculis. Qui etiam iussit lictoribus,vt simulatquè dictam ascendissent ciuitatem, vehementissimam fornacem accenderent,& sanctum in eam inijcerent:vt etiam,qui illic sunt,aiebat, viderẽt eius inobedientiam,atque contumaciam: quoniam in ea quoq; ciuitate multos, vt accepimus,abduxit à cultu deorum.

Vide vim diuinę gratiæ.

Ille ergò magnus Christi athleta per hanc viam ductus laboriosam, habebat supernam gratiam eum confirmantem & sustentantem:à quo etiam perficiebatur cursus celeriùs,quàm ab illis equis,quantunuis pernicibus.Nam perindè leuis,àesi fuisset ad cursum expeditus,cum illis ferro alligatis percurrebat crepidis,psallens illa Dauidis: Expectans expectaui Dominum,& attendit mihi.Et eduxit me à lacu miseriæ,& à luto fæcis. Et statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Et illud: Dominus illuminatio mea & Saluator meus.quem timebo? Dominus protector vitę meę.à quo trepidabo? Postquàm autem currens peregit sexaginta stadia,& peruénit

Psal.39.

Psal.26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nit ad quendam locum, qui dicebatur Matrica, facit in eo quoddam insigne miraculum. Nam cùm lictoribus, qui eum abducebant, linguę siti horrerent & æstu immodico, (erat enim mensis Iulius) & propter vię molestiam propemodùm deficerent, & nec aqua alicundè apparéret, qua sitim sedarent, & se exanimatos recrearent, & nec alia inueniretur ratio, qua malo afferrent remedium, omni spe abiecta, ad solum sanctum conuersi sunt, ad eius pedes prouoluti, & hæc ei dicentes cum lachrymis: Nè respicias, corderis nostrorum malorum, ô sancte, nec veniant in mentem nostræ in te cõtumeliæ. Sed eorum omnium oblitus, fer nobis opem periclitantibus, & da aquam sitientibus animabus, & quæ sunt vi æstûs liquefactæ: consumptus enim est nobis humor naturalis. Defecit vt vides, virtus: æstus imminet capiti. Nos omnia simul opprimût mala, quæ tuum est solius mutare & curare.

Hęc dicentibus lictoribus tenui & imbecilla voce, eorum mouetur misericordia vir maximè misericors: & cùm se conuertisset ad preces, inuocauit Deum, qui iniurarum & malorum obliuiscitur, nè eos despiciat tanta oppressos necessitate: sed miseratur, & aquam eis bibendam præbeat, sicut olim populo, qui erat in solitudine, & eos consoletur, qui sunt adusti siti. Simul autem cum sancti inuocatione & precibus (ô miraculum) aqua ex quadam petra effluens, & tanquàm ex fonte copiosè scaturiens, & lictorum torrida ora refrigerauit, repleta illo nouo & copioso fluento, quod posteris est conseruatum plenum & perenne. Non enim defecit fluens ab eo tempore, & nunquàm est consumptum. Talis fuit martyris ad DEVM fidutia & virtus. Dat eos, qui glorificant ipsum, Deus glorificat. Qui enim Solem suum oriri facit super iustos & iniustos, & nutrit omnes tam malos, quàm bonos, quid mirum, si his etiam victoris, licèt sint moribus sæui, & cædem spirantes, abundè suppeditârit suam misericordiam? Qui cùm etiam, vt diximus, abundè bibissent ex illa aqua, quæ affluxerat, & suos recreâssent ac erexissent animos, perrexerunt iter facere, sequente eos quoquè martyre. Quod cùm totis septuaginta stadijs confecissent, Gangram peruenerût, sicut eis imperatum fuerat.

E petra suis hostibus à Deo aquâ impetrat. Matth. 5.

Cæterùm lictores non lubentes quidem, (habebãt enim ante oculos Martyris beneficium) sed victi metu eorum, qui obtinebant dominatum, (habebãt enim animos molles & flexibiles, & hiantes ad ea sola, quæ videbantur) festinârunt facere id, quod iussi fuerant, eos maximè incitante martyre, vt abiret celeriùs ad eum, quẽ cupiebat. Quocircà cùm fornacem succendissent, & sanctum propè statuissent, iam lætantem & exultantem in eam iniecerunt. Qui cùm etiam vltimis verbis Deum laudâsset, & certaminis consummatione egisset gratias, in manus Domini tradidit spiritum, & eam, quæ illic est, transijt beatitudinem, vigesimonono mensis Iulij.

In fornace reddet spiritum.

Sed tu quidem, ô beate martyrum decus & ornamẽtum, sic è vita egressus, & præmiorum stigmatibus decoratus, nunc purus sedes cum Christo sponso purissimo, ita hoc te oblectans & exhilarans, & corona gloriæ ab eo coronatus. Memento autem nostrî quoquè deincèps, qui te colimus, & hoc sacrum tuum festum celebramus: & da nobis, vt æquabiliter & sine vlla offensione transigamus vitæ asperitatem: vt cùm non obruti enatauerimus ex hoc mari tentationum, in portũ quietis appellamus, ipsum habentes gubernatorem tuis intercessionibus Dominum nostrum & Saluatorem Christum: Quem decet omnis honor & adoratio in secula seculorum, Amen.

Festus dies eius.

VITA

VITA SANCTI ET IVSTI EVDOCIMI,
AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

EVdocimi, qui conuenienter suo nomini ex Deo laudem est assecutus, vitam bonum est exponere. Hinc enim simul voluptas & vtilitas non redit solùm ad expositores, sed multò magis ad auditores: non solùm quòd se ostenderit vehementem amatorem virtutis, & quod est honestum, statim elegerit ab ineunte ætate: cum multis cẽ alijs fuit hic vitæ zelus ei communis: sed quòd in illo pcipuum & penè singulare, vel omni, vel magna ex parte excelluit, eius in mundo fuit supra mundũ vita: & quòd cùm viueret in medio tumultuum, & harum rerum instabilium, quę omnibus tempestatibus sordibusque plenę sunt, puram & tranquillam, & minimè inquinatam suam conseruauerit animam: & ostenderit esse timidi & pusilli animi, mundi fugam persequi, & adiutrice vti solitudine: perindè ac si quis in maris tranquillitate nauigãs, & absque vllis fluctibus ventisque vehementibus, velit vocari peritus nauigationis, & intelligens eorum, quæ ad mare pertinent. Quoniam ergò illius vita est exemplar sufficiens, cùm omnibus, vt semèl dicam, qui virtutis studium sibi vendicant, tum ijs, qui in mundo viuunt, & mundo (vt cum diuino Paulo dicam) vti solùm, non abuti eligunt: dicantur res illius, & virorum bonorum animis apponatur mensa diuina, & obsonia, quæ nunquàm consumuntur. 29. Iulij. 1. Cor. 7.

Eudocimi parentes illustres.

Sanctus ergò Eudocimus genus quidem duxit ex Cappadocibus, piorum parentum pia soboles. Quorum alter quidem Basilius, Eudocia autem nomine, quæ genere insignes, opibus abundantes, illustresque authoritate. Patriciorum erat, erant enim dignitate clarus erat Basilius. Cùm tam præclaros autem generis fontes haberet filius, non tam visus est nobilis ex parentibus, neq; tantam ex eis accepit gloriam, quantam ipse præclaris suis factis ex se nobilitatem suis attulit parẽtibus. Nam filios quidem, qui ex claris orti sunt parentibus, permultos inuenies: parentes autem taliũ filiorum, qui in medio mundo vitam nulli repræhensioni affinẽ transegérunt, admodùm paucos. Ille ergò doctrinæ & disciplinis iussus attendere, magnum in his posuit studium, non verberibus, non terroribus, non aliquo alio indigens ex ijs, quæ possunt puerilem ad res honestas excitare socordiam: sed ipse erat sibi stimulus ex propensione & animi alacritate ad ea, quæ bona sunt. Multò autem magis inuigilabat lectioni diuinorum eloquiorum, & assiduè in eis versabatur, adeò vt ipse quoq; caneret cum diuino Dauide: Exultabo ego super eloquia tua, vt qui inuenit spolia multa. Et: Quàm dilexi legem tuam Domine: tota die meditatio mea est. Propterea ei reputatum est supra millia auri & argenti, iuxta diuinum prophetam, dico Dauidem. Et Dei eloquia dulcia gutturi eius fuerunt, & supra mel ori eius. Dat operã literis. Psalm. 118. Ibidem.

Vacabat autem diuinis templis, & assiduè ad ea veniebat. Et cùm eius æquales & familiares dediti essent venationibus, & equorum cursibus, & alijs adolescentum studijs, ille ea ægrè ferebat, & ab eis minimè mouebatur, & nulli cedebat ex ijs, quę iuuenilibus blandiuntur cupiditatibus. Iucundè verò & lubenter versabatur Eudocimus, aut in domo orationis, aut in lectione diuinorum eloquiorum, per quæ studebat sepe ipsum reddere templum Deo dignum, vt qui nihil ostenderet iniucundum, nihil turpe ex deformitate animi perturbationum, & in eas collato studio. Non res aduersæ, non secundæ, non aliquid ex ijs, quæ animum possunt aut efferre, aut deprimere, fuit satis validum ad eum à suo instituto dimouendum: sed dexteris & sinistris armis (vt dicit Paulus) dexterè vtebatur, & ea materiam faciebat philosophiæ. Quinetiam cùm viam sępè ingrederetur, tam quę ferebat ad regiam, quàm quę in vllum alium locum, mentem simul & linguam habebat intentam operi: hanc quidem canentem psalmos Dauidis, illam autem attendentem, & quæ dicebantur intelligentem, & iubenti ipsi Dauidi parentem. Non enim id ei, quod multis, vsu veniebat, qui psallunt quidem, 2. Cor. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed non intelligunt: quiq́ue cùm ijs,quæ dicunt, ipsi priùs pugnanr,& re ipsa apertè contradicunt,cùm procùl ab ijs,quæ dicuntur,aberret eorum animus. Temperantiam autem,quæ verè pulchra est,& pulchritudine alias excellit virtutes, sic amauit, & ab ea ità apertè est superatus,vt eam in vita sociam,& quæ secùm habitaret,delegerit, & audacter cùm Iob diceret non hoc solùm : Oculum meum non est cor consecutum:sed etiam,quod illo est maius,pactum fecisse cum oculis, nullo modo intellexisse super virginem:& vsqueadeò vitauerit cum muliere colloqui, vt soli matri non esset prohibitum ad eum accedere,quam in magna habebat veneratione: vt qui nō Iùm maternis,sed virtutis etiam cederet legibus: Præter eam autem nulli licebat mulieri cum eo omninò loqui, aut ad eum adire.

Magnũ castitatis stu dium. Iob 31 Ibidẽm.

Cum temperantia verò cõiunxit etiam eleemosynam,cum pulcherrima eam, quæ est maximè hilaris:adeò vt illius quidẽ lumine illustraretur facies, huius autem oleo cor pinguefieret,esserq́; & mũdus & misericors:adeò vt altitudo,quę procedit expuritate,ad proximum (vt par est) ex consensu se inclinans,in tuto esset. Tam splendidè autem attendebat eleemosynæ,& eam ità amplectebatur,vt non solùm superfluis,sed etiam necessarijs se piè gereret:& non parcè seminaret,sed in benedictionibus:& non solùm pecunijs,sed etiam carnibus,si ex ijs pauperibus dari posset auxilium, minimè parceret, idque admodùm hilari, promptoque & alacri animo, motus dilectione in Deum & proximum. Fructus enim charitatis,est in fratrẽ misericordia, adeò vt ipse promptior esset ad dandũ, quàm ille ad accipiẽdum, qui opùs habebat misericordia: & cùm dedisset,ipse magis lętaretur,& plùs se iuuari crederet,quàm is,qui acceperat, quomodò res verè habebat. Maiores enim sunt diuinæ gratiæ, quàm humanæ, quas ipse larga manu emebat largiùs illinc scaturientes. Et, vt semèl dicam,orphanorum erat pater Eudocimus,curator viduarum,indumentum nudorum, panis esuriẽtium, animarum,quæ ægritudine grauabantur,solatium.

Eleemosynę valdè est deditus.

Is cùm & ab Imperatore honores,&,quæ est ad tempus,gloriam assequeretur propter virtutẽ,nihil ex eo lædebatur, vt cuius nec calor animæ tepesceret, neq; ad cursum spiritalem fieret impetus hebetior:sed potiùs eam quoquè Deo asscribens gratiam, hinc sumebat occasionem maioris in ipsum desiderij, & cum colendi promptiùs & alacriùs. Certè cùm esset electus,vt prędesset parti exercitûs Cappadocum,& moraretur circa id,quod vocatur Charsianum,gerebat magnam curam populi:vt qui non solùm de eis esset paternè solicitus,sed eas etiam,quæ erant inter se inuicèm,vt soler, controuersias solueret, nullam in partem propendente trutina iustitiæ : & iudicans orphanum(vt dicam cum Esaia)& viduam iustificans, & omnibus idem appărens per æqualem in omnes beneuolentiam. Et quid opùs est,vt dicam singula? Erat virtute perfectus Eudocimus:erat insignis charitate in Deum, & insignis charitate in proximum.Quamobrèm eius exitium & interitum,proximo,inquam,clanculùm detrahere,adeò odio habebat, vt non solùm ipse nihil tale faceret, sed etiam si alius vellet fãcere,minimè sustineret non honestis verbis aures præbere: &,quòd ad se attineret,illas quoquè conseruaret peccatis superiores.

Fit præfectus militũ Cappadociæ.

Esai. 1.

Obtrectationes ferre nõ sustinet.

Illum sic viuentem, piumq́ue vitæ institutum exercentem, & rectè se gerentem communis in regione aliena finis occupat, cùm esset trigintatres annos natus,& necdùm quidem canis capillos albefecisset,multorũ aũt canos superaret prudentia.Malè autem habebat Eudocimum, non quòd absolutè moreretur, vt qui per totam vitam id esset meditatus,& quam cùm egisset vitam,quænam sors esset eum consecutura: & alioqui cùm esset sapiens, non ignorabat omninò, qualis esset lex inter compositæ: nempè quòd cùm accepisset principium,necesse esset finem quoquè cõsequi: quamobrèm non eum conturbabat corporis separatio:sed quòd cùm matrem non vidisset charissimam,longè esset peregrinatus. Quomodò autem est mortuus? Est enim hoc simul philosophiæ & vtilitatis particeps. Aegrotabat quidem vir ille, & morbus eum iam cò deduxerat,vt vltimũ ageret spiritum. Ipse verò cùm suos accersijsset familiares, primùm quidem diligenter mandauit,& eos iureiurando adegit,vt eum mandarent sepulcro sic indutum, & nequaquàm in ipsum obseruarẽt, quæ solẽt in mortuis. Deindè cùm oẽs iussisset extra fores egredi,ipse solùm inclusus dat orationi. Oratio autem erat,(audita enim fuit à quodam,qui prope fores auscultabat) vt eius ad Deũ excessus esset obscurus,& nulli cognitus, quomodò etiã tota ferè eius vita nulli euasit

sit manifesta.Cùm verò alia quoquè adiecisset orationi,& egisset gratias,& postremò dixisset,In manus tuas commẽdo spiritum meum:verè sanctam emisit animam. Quidam autem ex ijs,qui sepulturę eius inseruiebant,magis rusticè,quàm piè,in hoc mãdato exequendo affecti, non solùm cum vestimentis & calceis, quibus erat indutus, sed etiã cum stragulis,in quibus iacebat,in lignea capsa sic impositum,humi condunt eum,qui nihil habebat dignum tenebris,nube omninò solem,aut lignum modio,aut potiùs,si mâuis,in cella penaria precioſissimum thesaurum, & qui non potest consumi.Sed ille sic quidem fuit conditus:Deus autem non passus est eum latére, sed eum reddit manifestum causa multorum vtilitatis.Sic autem facit:

Pſal.30. Eius è vita excessus.

Vir quidam à spiritu vexabatur dæmoniaco, Elias nomine, cùm post mortem sancti non multi dies præterijssent. Repentè accedit ad sepulcrum, multa quidem dicens,multa autem faciens,quæ solet facere nequitia dæmonum in damnum humanæ naturæ, quæ desupèr bello ab eo appetitur. Dæmone quidem moto à sancto, aut à Christi potiùs virtute, vt cum manifestum faceret & honoraret:mouente autem & torquente,& maxima tempestate hominem conturbante, cùm tanquàm mortuum Eliam humi iecisset, sceleratum illud dæmonium statìm abijt, vt quod fuerat hominis veluti quædam disciplina,& medicamentum ad expianda peccata ijs,quæ Deus monuit,iudicijs.Atq; Elias quidem sic fuit liberatus à dæmone: Deus aũt non coeusquè fecit consistere sui serui gloriam : immò verò cùm tanquàm tuba valdè clamans,in multos esset dispersum miraculum,multitudinem eorum, qui laborabãt varijs morbis,vocauit ad sepulcrum, sepulcrum,inquam, ex quo admirabiliter multis scaturiebat vita & curatio.

Dæmonia'. cus fit liber ad tumulũ eius.

Item alij morbidi.

Ex his verò vna mulier,quę habebat filium,cuius solutæ erant manus,quiq; eas ferebat non secùs atquè lapis ac statua, cùm ardenter accessisset ad sepulcrũ, non longa opùs habuit mora,non negocijs,non diebus:sed cùm primùm venit,ei opem tulit ad liberandum à morbo filium,oleum sumptum ex lucerna beati sepulcri: quo cùm illa filij manus vnxisset,vidit statìm eum rorum illæsum, & vtẽtem manibus simul liberis, & suo fungẽtibus officio . Alius aũt puer eodem quidem modo affectus, in hoc verò solo differens,ꝙ priori quidẽ manus,ei aũt pedes erant immobiles:Is ergò simili fide oblatus,similem quoq; consecutus fuit curationem. Nam cùm is quoq; vnctus esset in pedibus oleo lucernæ,protinùs exilijt,& fuit causa magnę gratiarumactionis,quæ offerebatur ipsi sancto,qui curauerat,& Deo,qui prębuerat gratiam curationum.

Oleo lucerna eius sanãtur quidam.

Dæmoniaca libera-tur,

Rursùs aũt mulier vexata à dęmone,liberata est à maligno spiritu eam vexãte,cùm solùm accessisset ad sepulcrum, & pulchrè didicisset,quemadmodùm lux persequitur tenebras, & quàm sit terribilis,bonus & gratus seruus malo seruo & fugitiuo, ꝓpter eam,quæ ei cum Dño intercedit,coniunctionẽ & familiaritatem.Porrò aũt alij quoquè mulieri,quæ graui morbo laborabat,fuit mirabilis curatio solus sepulcri puluis sumptus cum fide,deindè aqua consperſus, aut, vt meliùs dicam, eius lachrymis, & impositus parti corporis,quæ malè se habebat. Et ideò cùm seminâsset in lachrymis feruẽtis in Deum fidei, messuit exultatiõem curationis. Non paucis quoq; alijs malè affectis,qui longè aberant,fide aũt non erant longè,hìc puluis ad eos allatus,visus est aptum in omni morbo medicamentum, & quod multis quoq; alijs modis erat iucũdissimum.Nam cum eo,ꝙ curabat certissimè, habebat etiã celeritatem, & cum celeritate,molestiæ vacuitatem,& cum molestiæ vacuitate, ꝙ nulla erat omninò soluenda merces,& nihil penitùs damni accipiebatur. Deficiet me tempus & oratio : defectq; erunt manus scriptionis operi seruientes, si voluẽrimus omnia comprehendere,quæ & priùs ille,vbi fuit sepultus,& nunc huc quoq; translatus,facit miracula.

Nota de puluere sepulcri eius.

Quoniam aũt translationis meminit oratio,de ea quoq; tractandum est, quemadmodùm facta sit,& quænam fuerit causa,ꝙ illius corpus sepultum in finibus Charsianis,sit in hanc Regiam translatum ciuitatem. Magna & velox eius miraculorum fama in omnes partes peruadebat,& implebat aures omnium : & natura quidem sic habebat,nunc aũt velocior quoq; facta est propter rei nouitatem. Vbì enim sperauerit qspiam,hominem in mundo viuentem,& qui populi susceperat administrationem, & qui singulis horis tantis agitabatur fluctibus,posse per se quiescere,& interiorem hominem habere nulla vexatum molestia,illęsosq; & manifestos in se conseruare typos Dei memoriæ,& eius metu cor custodire mundũ ab omnibus sordibus.Nam pietatẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem exercere, & amplecti honestatem, virtutisq; aliquantisper & Dei meminisse mandatorum, in multis fortasse inuenies ex ijs etiam, qui in mundo viuunt. Nō enim eos omninò virtute nudabimus, & tanquàm propriam possessionem eis solis tribuemus, qui sunt à mundo seperati. Sed ad tantam impatibilitatis & virtutis esse euectum altitudinem, vt consequatur quis gratiam & splendorem miraculorum, id eorum solùm dixeris, qui mundo & mundanis omnibus multam salutem dixerunt, & solitudines magis, quàm ciuitates, & deserta, & longè esse remotum ab amicis propter Christum sunt amplexi, eorumque paucorum: siquidem paucorum nouimus eam, quę est pro viribus, perfectionem.

Cùm sic ergò fama eius mortis & miraculorū esset dispersa, eius parentes (eis enim adhuc viuētibus est mortuus) & maximè mater, quæ maximo & germanissimo amore, vt filios solent matres, eum prosequebatur, magnum ignem habebant in visceribus, simul quidem & vt filium desiderantes, & cupientes conspici parentes eius, qui adeò clarus erat miraculis. Mater ergò non ferens cordis impetum, arbitrata, esse qd paruum & nihili faciendum, & non satis firmam pię matri excusationem viæ longitudinem & senectutis imbecillitatem, horum omnium nullam ducens rationem, profecta Byzantio ad id, quod iam priùs diximus, Charsianum incredibili perueńit celeritate. Deindè cùm adspexisset eorum multitudinem, qui assiduè accedebant ad sepulcrum, & donum, quod assequebantur, qui multis & varijs laborabant morbis & affectionibus, & quàm celerem adipiscebantur curationem, ipsorum, inquam, malignorum spirituum, morborumq; & affectionū, vt q perindè àc si horribilem terrorem & accedere non permittentem, eis incutiat sepulcrum, non possint permanere: vel potiùs vt hostes quidam & inimici, qui fortis Imperatoris ne possint quidē ferre cōspectum, sed eos, quos ceperunt, statim dimittant, & in fugam se conijciant. Hæc cùm illa vidisset, & sepulcro fuisset circunfusa, iucundè & canorè deflebat, partim quidem filium lugens vt mortuum, partim autem vt ex Deo viuentem, & tantis dignatum miraculis admirans: & vt quæ ipsa quoquè gratia & gloria frueretur, & eo nomine gloriaretur.

Fili, voce dicebat altiore, fili, lux æterna meorum oculorum, fili arcanum quoddā & ineffabile bonum parentibus: vndenàm tibi hæc clara & magna lux curationum? Vndenàm copiosa fluxit gratia spiritūs? An sunt hæc omninò piæ vitæ remuneratio, & occultorum laborum? An potiùs non solùm remuneratio, sed arrha & proœmium bonorum, quæ te post hæc manent? Sum ego reuerà beata inter matres, quæ digna sum habita, quæ essem & vocarer mater talis filij. Non tibi ampliùs contexo lamentationes maternas tanquàm filio, sed tanquàm Dei amico hymnos cano spiritales.

Iohan. 1. Non ampliùs te voco filium, & fructum ventris mei, sed filium Dei per gratiam, non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, sed reuerà natum ex Deo. Quem cùm ipsa genuerim carnaliter, ab ipso rursùs vicissìm generor spiritaliter. Nec erubesco eum vocare patrem, cuius verus pater est ille cælestis: cognati autem, Angeli & sanctorū omnium chori, bonorum operum communione, & æqualitate remunerationis, Cu-

Mater ad sepulcrum eius orat. ram gere parentum, quibus est grauius tuî desiderium, quàm senectus. Atqui, ô charissime, pulchrè carnali tuæ matri referes gratiam pro datis alimentis, si spirituali tuo patri tuis intercessionibus eam reddas familiarem. Pulchrè quoquè patri tuo referes gratiam, quòd te ad hoc, vt esses, produxerit, si ad eius senectutis & imbecillitatis requiem sinus Abrahæ petieris. Hæc nunc à te contendunt & patris cantries, & matris in partu dolores, & vbera, quæ tu, qui es omni ex parte perfectus, suxisti, cùm esses adhuc infans. Curam gere parentum, curam gere cognatorū. Lætabitur, sat scio, Deus, quem tu honorandum censes in parentibus, quos iubet illius præceptum honorare,

Exod. 10. vtpotè quòd per ipsos honor ad illum feratur. Nam & primus omnium est pater, & opifex, & causa, vt ad hoc, vt sint, producantur.

Illustre miraculū in eius corpore exanimi & vestibus. Hæc dixit, & iubet tolli lapidem, & capsam trahi extra monumentum. Quod cùm factum esset, vbi ea iubente, apertus est loculus, cernitur miraculum, & ad videndum diuinissimum, & ad dicendum iucundissimum, & ad ea, quæ præcesserunt, confirmanda validissimum. Decem & octo menses præterierant post mortē, & qui tot ante dies erat mortuus, nullum habuit signum, non corporis fluxionem, non compagis solutionem, non carnis consumptionem, non nigrorem, non aliquid, quod esset euanidum,

dum, aut quod emarcuisset, & esset liquefactum: sed totus videbatur recens, perindè ac si nupèr eum reliquisset anima. Propemodùm videbantur esse membra cum motu, genæ cum rubore, labra cum flore, os cum anhelitu. Existimâsses te eum omninò videre non mortuum, sed potiùs dormientem, aut seipsum colligentem, & diligentiùs aliquid meditantem. Porrò autem ipsæ tunicæ, ipsæ vestes stragulæ adeò erant integræ & illęsæ, & nullo detrimento affectæ, (quòd attinet ad sepulturā) atquè si fuissent positæ in arca, & diligenter custoditæ. Est mortuis corporibus ex se quid iniucūdum ac tetrum. Est vestibus quoquè, quæ longo tempore iacuerunt, & alijs eiusmodi malus quidam odor, & qui offendit odoratum. Illic autē nihil eiusmodi, sed bonus odor, & gratia & delectatio, tanq̄ non aliquod sepulcrum & loculus, sed hortus esset apertus. Probantur ea, quæ dicta sunt, & quòd corpus esset adhuc integrum & recens, ex hoc, quod sequitur:

Hęc sunt sanè admiratiõe digna. Quidam monachus, Ioseph nomine, sacerdos, & qui pietati studebat, cùm tūc adesset, subiectis manibus, & amplexus mortuum, conabatur erigere. Ille autem cedebat, & videbatur parére, & seipsum tradere. Erectus itaque fuit vir ille admirabilis, articulis & compagibus rectè inter sese habētibus. Quod cùm vidisset presbyter, & metu esset repletus, rogauit, vt permitteret ea auferre, quibus erat indutus. Ipse autem rursùs paruit, & manus remisit presbytero & pedes, vt ijs vteretur vt vellet. Exuit ergo eum sacerdos tunica, & eum altera induit. A pedibus verò amouet non solùm calceos, sed ea etiam, quæ intùs erant ex serico imposita pedibus. Hæc ergò omnia tam facilè fecit, & citra vllum laborem, perindè àc si ille opem ferret sacerdoti, & se traderet, vt eo commodè vti posset. Deindè eum rursùs reclinat in ea, qua priùs erat, figura: adeò vt id totum diuino factum sit consilio, quòd sic sepultus fuerit, vt erat antea: vt vel ex hoc esset manifestum omnibus, q̄ post sepulturam manserit corpus potentius interitu & dissolutione. Quod quidem visum multis dæmonibus & morbis causa fuit, vt fugerent: & meritò: si enim etiam cùm esset absconsum, erat eis terribile, posteaquàm appāruit, quomodò non esset eiusmodi, vt non posset omninò sustineri?

En quanti olim fiebāt sacrę religę. Quid post hæc est consecutum? Contendebat mater, sacro sublato corpore, domū reuerti. Hęc enim, dicebat, stella ex meo ventre orta est. Qui autem in ea habitabant regione, contendebant non concedere, vt id aggrederetur. Nam etsi, dicebant, ex te proceſſit illa stella, cernitur tamen apud nos occidisse. Quomodò ergò eum à nobis auferes, qui miraculorum tales ostēdit radios? Ex te pulcher quidem germinauit palmes, sed apud nos produxit botros miraculorum, & ei placuit, vt nos frueremur multo gratiarum & curationum. Non erat Deo difficile, si vndè processit, eum voluisset illuc rursùs diuertere. Nè videaris ergò repugnare iudicio Dei & voluntati, neq; nobis diuinas gratias inuideas. Nè nos fonte priuaueris, qui non nobis solis, sed etiam communiter omnibus est ad fruendum propositus. Ad gloriā tibi sufficit, q̄ eius mater apparuēris, de cuius etiam mortuo corpore tanta est contentio. Nos priùs ex hac expelles patria, quàm hoc bono nobis à Deo dato nostram priues patriam. Illa postq̄ hæc audijsset, sciens esse sibi aliquod sapientius capiendum consilium, quieuit. Deindè autem cùm iussisset omnes valere, domum reuertitur. Ille verò pius inprimis monachus & sacerdos, de quo priùs diximus, cùm remansisset, & dierū multitudine oēm expulisset suspicionem, & in eo custodiendo effecisset custodes socordiores, noctù ingressus, diuinum suffuratus est thesaurum, & cum furto aufugit. Sed odor miraculorum ostēdit vnguentum, quod celabatur, & morborum curatio fuit furti accusatrix.

Dęmoniacę sanatio. Mulier enim quædam, dum is in via ferretur, & qui eum ferebant in quodam, vt est consentaneum, vellent loco requiescere: illa, inquam, cùm à maligno vexaretur spiritu, in loculum irruit, & gratiter insilijt, & veluti à magno fluctu fuit exagitata. Deinde cùm sanctum turpissimis esset insectata maledictis, non illa quidem omninò, sed q̄ eam inhabitabat, quem aduersarium dixeris, fortis ille ab eo percussus recessit, abiēs in loca, ad quę à Deo fuerat condemnatus. Illa autem sana domum rursùs est reuersa. Non longum tempus intercesserat, & virgo quædam prę fecta monasterij, quod vocabatur Mantineum, cùm secreto quodam & graui morbo laboraret, & non posset graues, quos sentiebat ex eo, ferre dolores, cùm resciuisset illud mortuū vitam afferēs corpus afferri, & magna fide & animi ardore ei facta obuiàm, tāquàm viuenti & audienti sancto, ad loculum ei morbum dixisset, ardentis fidei mercedem, celerē inuenit

Universidad de Deusto
Biblioteca

curationem. Eiusmodi miracula faciens, & eam à Deo gloriam adipiscens, Byzantiũ tandèm introducitur corpus parentibus iucundissimum, mortalibusq; vtilissimum malis spiritibus potentius, ægritudinibus & morbis validius, medicamentũ vere inexpugnabile: neque valens solùm aduersùs vnum morbum, sed, vt semèl dicam, resistens omnibus.

Mater ergò læta tali reditu filij, & simul caput in Christo tollens, splendoremque & magnificentiam in tempore ostendens, argenti magno sumptu capsam induit: nõ solùm id faciens, tanquàm in gratiam filij, sed eum etiam studens honorare, tãquàm Dei amicum: vt illud quidem esset naturæ, hoc verò pij animi, & mentis Deum amantis. Cùm sic ergò capsam argento parẽtes optimi circundedissent, hoc verè sacrum templum deponunt in pulchro templo, quod ipsi Deiparæ construxerant, cõmunes hominibus effecti benefactores, dato dono, quod extenditur in sempiternum: per quem dæmones fugantur, morbi soluuntur, & Deus in omnibus, & per omnia glorificatur. Qm̃ eũ decet oĩs gloria, honor & adoratio, nũc & semper & in secula seculorũ, Amẽ.

Si placet, legatur aliquanto superiùs, pagina videlicet 381. vers. 7. cuius Exclusis

VITA S. LVPI TRECENSIS EPISCOPI GRÆCE VITER CONSCRIPTA. HABETVR IN ANTIquis MS. codicibus. *Stylum F. Laur. Surius passim elimauit.*

Iulij 29.

Patria & pater S. Lupi.

Traditur literis.

Ducit vxorem.

Postèa continenter viuunt.

BEatissimi & Apostolici viri, antistitis Lupi vitam vel breuiter cõmemorare operæprecium est. In eius enim præclaris operibus multiplex sese dicẽdi materia offert. Ortus est in Leucorum oppido, nobili inprimis familia patre Epirochio. Quo ex hac luce subtracto, traditus est Alistichio patruo suo, multa generis nobilitate æquè conspicuo. Eius opera scholis adhibitus, rhetorũ studijs est imbutus. Deindè verò iam apprimè eruditum, florentis eloquij fama per regiones diuulgauit. Iũcta autem est matrimonio Pimeniola, sancti Hilarij Episcopi Arelatensis soror illustris memoriæ, quæ in ipsa iuuentute sensûs maturitate pollens, pudicitiæ semper amore flagrabat. Cùm iam septimus coniugij annus volueretur, instigante Domino, se ad conuersionem mutuis adhortationibus contulerunt. Itaq; superni spiritûs vigore incitatus Lupus, ad animi cultum transferens vestium splendorem, relicta paterna domo, cunctisq; mundanæ cupiditatis vinculis dissiparis, Euangelicæ perfectionis seruens desiderio, eximiæ claritudinis & virtutis virum beatum Honoratum alacri animo statuit inuisere. Erat is Abbas primæ habitationis Lirinensis monasterij.

Vbi ad eum peruénit, eius institutioni ceruicem vltrò subdens, Dominicę seruitutis suaue iugum mansuetissimis humeris accepit, omnigenis vigilijs & ieiunijs sese afficiens. Cumque annum vnum illic egisset, magno fidei calore regressus est ad vrbẽ Matisconensem, vt ea, quę ipsi remãserant, pauperibus elargiretur. Et eccè deimpreuiso ad vrbis Trecensis episcopatum rapitur. Fuêre autem hæc eius promotionis primordia, vt ciuibus suis viam salutis semper concionibus sacris explicaret, & imperitos populi sensus diuina lectione instrueret. Porrò clerum quoquè suum, gratia præeunte, habenis iustitię strenuè moderabatur.

Fit Episcopus.

Exacto verò biẽnij spatio, cùm esset pollens ingeno, clarus eloquio, sanctitate præcipuus, cum S. Germano, totius perfectionis & gratię spiritalis pleno, contra hæresin Pelagianam, quę sanam oppugnabat fidem, in Britanniam profectus est. Qui vno spiritu iuncti, & pari voluntate concordes, terribiles oceani fluctus, temporibus hybernis inexplorato mari se committentes, orationũ gubernaculis mitigârũt. Inter ipsas autem vndarum minas cùm ad rutam stationem appulissent, crebris virtutum signis aduentùs sui nuncios præmittebant. Ad vrbis enim cuiusdam mœnia vt propinquarunt, omnes se illis obuiàm effudêre, quibus ipsi admirãdis signis admirationi fuerũt. Erant verò sine intermissione intenti ad capiendos homines: eaq; causa ægris curationes adhibebant, spiritus immũdos palàm ex obsessis ejiciebant. Deniq; omnes ad sanctæ fidei confessionem ab errore reuocârunt, cùm iam totam ferè Britanniam Pelagiana pestis occupâsset.

It in Britãniam contra Pelagianos.

Non

Non longa post tempora Hunni erumpẽtes & per omnẽ Galliam diffusi, partìm simulatæ pacis arte tentabant vrbes, partim vi expugnabant. Vbi ad Trecensem infesto agmine venêre ciuitatem, patentibus campis sitam, & nec armis munitã, nec muris, solicitus pius antistes, ad vsitata se recipiens præsidia, solis ad Deum fusis precibus, supernæ opis auxilio eam defendit. At immanis ille & ferus Attila, fidem sancti viri aliori sensu suspiciens, pro sua exercitusque sui salute & incolumitate secũ eum vult proficiscì ad Rhenum vsque, pollicens vbi eò ventum sit, se ipsum dimissurum. Mox copia offertur ab eo loco reuertendi, non negatur reditus, iter quoquè indicatur: orat tyrannus obnixè sanctum virum, vt velit pro ipso DOMINVM deprecari, interprete vsus Hunigasio. Reuersus autem vir DEI, vt vidit se desperatione suorum turbatum, ad montis perfugium Latisconẽ cæteris solertior festinauit, vt eò transferret plebem, quam orationum suarum suffragijs discrimini subiacentem inter excidia publica & hostilia arma defenderat. Illud perfugium distat ab vrbe milliaribus quinque & quadraginta. Manens verò illic biennij spatio, offensus raritate suorum eò venientium, Matisconem sibi censuit experendam. Illuc cuiusdam mulier iuxta* Alisiam, corpore prostrata in aggere publico, se paralyticam magna voce significauit. Orauit pro ea vir sanctus, & mox sanitati se restituram sensit.

Hunni vastant Gallias.

S. Lupus precibus suam tuetur vrbem.

* basilicam Sanat paralyticam.

Cùm iam autem in Matisconensi prædio degeret, circa horam sextam oblata est ei puella, ex dæmonis infestatione linguæ officio destituta. Confestim signũ Crucis illi imprimens, & media nocte pro more surgens, psalmodia absoluta, inuocato nomine sacrosanctæ Trinitatis, loquendi facultatem ei impetrauit. Etsi verò ex pluribus gestis eius pauca iam perstrinximus, at operæprecium tamen videtur vitæ eius historiam breuiter pertexere. Annis plùs minùs viginti, lectuli quietem nesciens, in tabula cubauit. Vestis eius perpetuò cilicium fuit. Præter illud, vnius tunicæ vsu semper contentus, in orationibus alternis noctibus peruigil perdurabat. Biduanis ieiunijs defatigato corpusculo, libidinis incentiua prosternens, flectibus ora, semper in futura intentus, indefessè rigabat. Iugi etiam districtione & seueritate sabbatum omne non nisì panis hordeacei esu transmittebat. Nec sacræ immemor legis, census suos pauperibus captiuisque redimendis humanissimè impendebat, sciens eleemosynis cælorum nos posse regna mercari. Permultos, quos nouerat desperatione teneri, celeri visitatione refouebat: atque in ijs clarissimum virum Claudium, filium spectabilis Germaniani, quem iam deficiente membrorum vigore, obtinebat vicinæ mortis pallor, hiatusque frigidi indicabant robur extinctum. Eum ferè exanimem intrà corpusculi hospitium oratione retinebat, iamque morientem reuocabat ad vitam, in viscera refuso, qui iam abscesserat, calore vitali, languentibusque venis suos motus recuperantibus, & spem viuendi ipso etiam vultu promittente.

Iterùm mutã.

Eius cubile.

Vestis.

Vigiliæ.

Ieiunia.

Eleemosynæ.

Penè mortuum restituit.

Nec minoris miraculi res est, vno eodemque tempore & alibì ostendisse virtutem. Nam clarissima materfamiliâs, germana soror sancti & venerabilis presbyteri Rustici, quam lethalis iampridèm vexabat defectio mẽbrorum, ità vt decem mensibus neque pes, neque manus suum faceret officium, ab illo visitari peroptans, vt eum venientem intuita est, precibus adiungens lachrymas, palmas vtrasque extendit, dicens: Si vis, potes me sanare. At ille bis terque in preces incumbens, lachrymarum imbre perfusus, compellauit ægroram. Ea verò mox sublata voce clamauit, nihil se dolere, iam abscessisse languorem omnem. Cumque omni cibi appetentia hactenùs caruisset, quam primùm sibi petijt alimoniam apportari.

Iterùm pariter lyticam.

Iam illud singularis gratiæ beneficium, quod ei inter mundi proceres diuinitùs collatum fuit, non patitur solicitudo silentio præteriri. Omnes quidem gentium reges ei præstabant reuerentiam, sed specialiùs tamen à rege* Gebauulto eximia ei fuit exhibita obedientia. Nanque Brionenses, quos olìm captiuos abduxerat Alemannorum immanitas, literis à beato viro acceptis, non illectus cupiditate, non præda hominum captus, non auri pondere nec precio victus, sed regia dignitate sublimis, libertati restituit, hostili seruiture absolutos, & nimiæ iam dominationis acerbitate pressos, tanquàm deuotus reipublicæ minister, in eum statum, quem * legibus omnes emiserant, reuocauit, pristina dignitate donatos.

Reges ofa cum venerantur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eius aliquot insignes discipuli.

Multos autem habuit vir beatissimus præclara virtute discipulos, insigni miraculorum gloria illustres. In S. Polychronio, Virdunensis ecclesiæ Episcopo, gratia curationum præfulsit, ità vt religatis post tergum manibus, dæmonibus imperaret, prætsi sensum perciperent obsessi, quàm corporũ suorum collisionem. S. Seuerum, Treuerensi ecclesiæ ordinatum Episcopum, primæ Germaniæ gentibus prædicantem, non ambigimus inter Apostolos suum habere consortium. Sanctum quoq; Albinum, Catalaunensem antistitem, diuturnæ sanctitatis prærogatiua eminentem, non debemus taciti omittere, quàm ille crebrò permultis locis dæmones ab hominibus profligârit. Nec immeritò dum tantorum virorum celebramus præconia, eximij magistri laudes depromere videri debemus. Successit autem ei dignus illo honore sacerdos Camelianus, eius morum imitator. Iam annis quinquaginta & duobus S. Lupus, gloriosæ memoriæ antistes, sacerdotio functus erat, cùm vitæ præsentis debitum persoluens, spiritum misit ad superos, dignis in terra laudibus celebrãdus. Indè ergò nunc nobis, quod sublimis euectus est, præsidium impendat: Præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est gloria & potestas per omnia secula seculorum, Amen.

Diutur nus valdè Episcopatus ei & obitus.

VITA S. VVILHELMI EPISCOPI BRIOCENSIS IN MINORI BRITANNIA, AVTHORE GODEFRIDO Caluo Bituricensi Archiepiscopo, qui ei multùm familiaris fuit.

PROLOGVS AVTHORIS.

SCRIPTVRVS vitam beati antistitis Vuilhelmi, inhabitatorem eius inuoco Spiritum sanctũ: vt qui ei virtutes largitus est, mihi ad narrandum eas sermonem tribuat, & de sua clemẽtia vires præbeat, quas mea petat facundia ad huiusmodi sancti viri miranda opera, prout concet, depromẽda, inductus tamẽ tam deuotione, qua ipsi sancto ex pluribus beneficijs & suffragijs per eum receptis obligor, quàm requisitione quorũdam virorum valdè solennium, quibus obtemperare ex charitate compellor, ipsius gesta, non quidem omnia: quia non omnia didici, aut scire potui: sed aliqua, quæ partim in eius domo & societate existens, oculata fide perspexi: partim à quibusdã viris fidedignis auditu percepi, ad Dei & sanctissimi viri gloriã explanare conabor, sermone quodam licèt rudi ac simplici, breui tamen admodùm & veraci. Vt aũt quæ sequuntur, facilius se offerant inquirenti, septem infrà positis capitulis sunt distincta. Agitur enim primò de ipsius nobili origine & sanctæ vitæ inchoatione. Secundò, de orationis gratia, & eius ad diuina reuerentia. Tertiò, de mira ipsius sapientia, & scientia, & discreta prudentia. Quartò, de eius feruida charitate, vitæ austeritate & pietate. Quintò, de ipsius profunda & admiranda humilitate. Sextò, de eius felici obitu & consummatione. Septimò de mirabili eius canonizatione & translatione.

VITAE HISTORIA.

Iulij 29. Iob. 7.

SANCTVS Vuilhelmus à primæuo iuuentutis suæ flore senile cor gerẽs, nulli voluptati animũ dedit: sed ciuitatis militiam esse vitam hominis super terrã, in sanctitate & iustitia corã Deo seruire disposuit omnibus diebus vitæ suæ. Qui in carne ambulãs, non secundùm carnis desideria militauit, sed eam spiritui seruire coëgit. Quod in suo obitu cuidam confessori suo, cui cordis arcana tanquàm domestico cõmittebat, reserauit, dicens: Frater, age gratias pro me Deo, qui me vsq; hodiè mundum à peccato carnis per suam gratiam custodiuit. Veruntamẽ humani generis inimicus, qui & eo, quòd à iusto contemnitur, magìs ad scandala ,puocatur, tanquàm leo rugiens, quærens quem deuoret, per mulierum astutias ipsum seruum Dei corrumpere pluriès attentauit. Cũ enim idẽ adhuc iuuenis, & in minori officio cõstitutus, in domo cuiusdã diuitis

Luc. 1.

Carnis integritatem seruauit.

1. Pet. 5.

diuitis fuisset hospitatus, mulier quædã fornicationis spiritu stimulata, radios igneos in ipsum Dei virum procaciter vibrabat. Non enim solùm Deo sanctitatis merito, sed etiam cunctis eum videntibus corporis elegantia, verborum facũdia, & conuersationis gratia placens erat, Postquã autem immundus spiritus cor illius mulierculę fallaciter occupauit, donèc conceptum in animo virus peccati effunderet, non quieuit. Die verò cedente tenebris, cæteris dormientibus, captato noctis silentio, perrexit ad beati viri cubiculum dormientis, & ad latus eius se proiecit coluber tortuosus. Porrò vir Dei ad tactum mulieris insolitum excitatus, non solùm scelus abhorruit, verùm etiam de lecto statim, quasi de medio ignis exiliens, à facie colubri se absondit: sicut patriarcha Ioseph, qui fugit oblatam libidinem, pallio derelicto. Verè ergò beatus Vuilhelmus, qui inuentus est sine macula: qui potuit transgredi, & non est transgressus: & facere mala, & non fecit.

Impudica mulier eũ infestat.

Gen. 39.

Alio quodam tempore, cùm B. Vuilhelmus pontificali officio fungeretur, quædam nobilis mulier de territorio Briocensi, tam viri, quàm amicorũ auxilio viduata, super debitis & alijs negocijs in Episcopi curia plurimũ vexabatur. Tandèm quid ageret, nesciens, ex muliebri nequitia cogitauit, quòd si posset amore polluto pontificis gratiã obtinere, suos faciliùs aduersarios superaret, & causam suam fauore iudicis fine prospero terminaret. Quadã igitur die deductũ in partem Episcopũ cœpit blandis sermonibus & plenis illecebris ad commiscendũ secũ in obscœno libidinis prouocare. Sed vir Dei spiritu sancto prænunitus, causam eius & intentionẽ cordis sordidã intelligẽs, tale fertur mulieri dedisse responsum: O mulier infelix, cur pastorẽ tuum, pontificẽ, patrem & dominũ huiusmodi verbis seducere voluisti? Et excutiẽs manu tunicã lineam ante pectus, qua more pontificis vtebatur, quasi de sinu cordis ignẽ excluderet, cũ indignationis indicijs hæc adiecit: Vide misera, qa Dei Episcopus sum & sacerdos. Tunc increpationis viri Dei stimulis sauciata, pallio confusionis operuit vultũ suum, & tacta dolore cordis intrinsecùs, de domo protinùs est egressa. Sic tanquã aurũ in fornace probauit Dominus sanctũ suũ, & sicut holocausti hostiã accepit eũ merito castitatis.

Iten alia.

Sap. 3.

Præter hæc castitatis insignia, aliud in eius obitu virginitatis apparuit argumentũ. Nam cùm corpus eius à ministris ecclesiæ lauandum digna cum reuerentia tractaretur, illius membra inferiora non pudenda, sed quasi puerilia sunt inuenta. Virginitatis ergò aureola decoratus, qui cũ mulieribus non est coinquinatus, meritò sequitur agnum Dei. Non solùm aũt lumbos p̃cinxit fortitudine castitatis, verùm etiam lucernas ardentes tenuit in manibus per opera charitatis. Ipse enim tanquàm pater pijssimus pauperes nutriebat, miserorũ miserias releuabat, & cætera pietatis opera misericorditer indigẽtibus exhibebat. Nec satis erat sibi, quod per bursarium pauperibus ministrabat: quinimmò de bursa, quã ad hoc portare consueuerat, ipsemet indigentibus manum misericordiæ porrigebat. Tãto siquidẽ circa pauperes ardebat cõpassionis affectu, quòd quandò ciborum reliquiæ dabantur pauperibus congregatis, ipse p fenestram aliquã super dantes & accipientes intuitũ dirigebat, nè quispiã eleemosynam defraudaret, néve pauper aliquis lęderetur, vel expers muneris remaneret. Si verò multitudini pauperũ non sufficerẽt eroganda, defectũ protinùs suppleri faciebat.

Apoc. 14.

Benignitas eius in miseros.

Tempore quodã caro, cùm B. Vuilhelmus videret fame pauperes cruciari, totum bladum suum eis exposuit dispergendũ. Sed cùm inter tantos minimè sufficeret, præsertim cùm vsq; ad messem magnũ adhuc temporis spatiũ supereesset, precibus suis Canonicorum bladũ accepit mutuò, pauperibus erogandũ. Verè beatus est iste sanctus, qui post aurũ non abijt, nec sperauit in pecuniæ thesauris: sed sicut iucundus homo miseris miserans, sua Domino cõmodauit. Sic enim in villicatione sua fidelis extitit, quòd omnibus ferè necessitati pauperum distributis, vndè testamentũ faceret, nihil omninò supereesset. Mâluit enim in cęlo thesaurũ sibi creditum collocare, vbi nec ęrugo, nec tinea demolitur, nec fures effodiunt, nec furantur: quàm in terra cum seruo pigro Domini sui pecuniam occultare, aut alienis relinquere deuorandam. Sic lucerna beati Vuilhelmi non solùm luxit exteriùs ad Dei gloriam: verùm etiam arsit interiùs in affectu, cuius ardor fuit in ipso tripliciter ordinatus, ad Deum scilicet, seipsum, & proximum. Nam in amore DEI totus, deuotis precibus vacando, exardescebat cum Propheta, dicente: Concaluit cor meum intrà me, & in meditatione mea exardescet ignis. Quanuis enim cum Martha circa curã regiminis multis negocijs

Magna liberalitas in caritate anonæ.

Matt. 6. Matt. 25.

Psal. 38. Luc. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quotidiè legit Psalterium.

cijs esset occupatus: illud tamen Marię necessarium, diuinis sermonibus vacans & deuotis orationibus, nullatenùs omittebat. Præter enim horas Canonicas & alias orationes consuetas, diebus singulis Psalterium, quòd sciebat cordetenùs, lectitabat. Ite-

Luc. 12.

rùm quo ad seipsum, arsit in eodem igniculus charitatis, de quo dicit Dominus: Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat? Ignis enim incinerat & consumit.

Hebr. 12.

DEVS autem noster ignis consumens est. Cuius ardor beati viri animam per humilitatem incinerauit, corpus per fragilitatem attenuans, vtraque pari fœdere Dei seruitio mancipauit, sicut in Leuitico scriptum est: Vtranque partem consumpsit ignis. Beatus verò Vuilhelmus quanto maior erat, eo magis humilis apparebat, & humilitatis opera faciebat. Nam aliquandò ad sufflandum ignem pro calefaciẽdo cibo pauperum, caput suum dicitur inclinâsse.

Vide humilitatem.

Die quadam ad domum eius, nuncius quidam venit, commodatò postulans balnearium vas pro muliere paupere, in puerperio decubante. Nam pro huiusmodi pijs operibus vascula talia reseruabat. Cumque causam eius itineris Episcopus didicisset, nec quisquam de suis famulis, præter Capellanum, præsens esset, nec, negauit ei, nec distulit quod petebat, sed cum adiutorio Capellani sui vas, quod blado plenum erat, euacuans, imposuit in humeros nuncij proprijs manibus ad portandum.

Quadam autem nocte lectus cuiusdam monachi in Episcopi cubiculo factus erat: cumque vadens dormitum Episcopus, lectum monachi prope terram cerneret, suum verò propter Pontificalem excellentiam ac reuerentiam loco superiori: non est passus inferiorem se iacére monachum: immò fecit iterùm lectum sterni, & alterum alteri coæquari. His & alijs huiusmodi meritis & exemplis beatus iste Vuilhelmus Pontifex exaltationis æternæ gloriam est adeptus. Non solùm autem cor eius incinerauit ignis Dominicę charitatis, sed & corpus per pœnitentiam cremauit. Quanuis enim suæ, necnon & aliorum dignitatibus, vel meritis deferendo, magna sæpè conuiuia

Aquâ bibit.

præparari faceret, seruata tamen modestia, semper parùm gustans de carnibus, reliquum in eleemosynam pauperibus erogandum reseruabat. Aqua pura vel cum vino mixta largiter vtebatur, quanuis à pluribus vinum & pinguia diligere putaretur.

Sæpè cubat humi.

Præterea cùm lectus eius, sicut decebat Pontificem, sterneretur, & serui crederent ipsum super mollia quiescentem, spreto cubili, terræ duritiam ad orandum & dormiendum sæpiùs eligebat.

2. Cor. 11.

Quantùm verò ad proximum, in eo charitas ignescebat. Nam quotiescunq; desolatum aliquẽ vel afflictum cerneret, aut infirmum, infirmabatur & ipse secundùm illud Apostoli: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror?

Humanitas in fœminam miseram.

Die insuper quadã, dum ipse beatus vir staret in medio domûs suæ, quædã hydropica ac paupercula mulier eleemosynã postulans, stetit ante eum. Erat aũt infirmitate sic inflata, quòd vix corpus suum capere poterat tunicæ latitudo. Quam intuens pius pater, qui super afflictos pia semper gestabat viscera charitatis, præcepit eleemosynam ei dari: necnon de theriaca, quam habebat, poculum ei ministrabat, piè credẽs ipsam per antidorum huiusmodi posse consequi sanitatem. Accepto poculo, mulier abijt via sua. Hora verò prandij memor fuit Episcopus illius, & ferculum suum, de quo parùm gustauerat, per nuncium illi misit. Quam per vicos & plateas nuncius diù quærens, tandèm inuenit in lectulo passione nimia laborantem, & fini suo eam appropinquantem. Quod cùm Episcopo retulisset, timens ille, nè per theriacam, quam ei miserat, iussisset, mortis periculum incurrisset, oraturus pro eo ad Dominum, in ecclesiam festinauit: vbi flens largiter & rugiens à gemitu cordis sui, reum se mortis eius humiliter accusando, tandiù misericordiam Domini inuocauit, donèc nunciatum est ei, quòd mulier surrexit, & ab infirmitate sua dimissa penitùs esset. Quod Episcopus audiens, fecit eam præ gaudio sibi præsentari. Quam videns sanitati plenariè restitutam, admirans vix credere potuit, quòd hæc esset, quam quasi monstrum viderat ipso die. Quis autem dubitet, mulierem hanc de portis mortis, sancti viri fuisse precibus & meritis reuocatam?

Nota vim precũ eius.

Alio quodã tempore, cùm ex pressura præliorum, quæ inter Francos & Britones agitabantur, ducatus Britanniæ turbaretur, & Briocensis ciuitas, irruentibus in eam alternatim hostibus, damnis multis & iniurijs grauaretur, beatus Vuilhelmus, tanquã bonus pastor, cum fletu magno per ciuitatem circumiens, dispersas oues conabatur paternis

paternis affectibus consolari. Sæpè etiam prædonum in medium se magnanimiter ingerens, animã suã pro ouibus suis ponere non formidabat. O quotiès in ipsum ouicu-

Obijcit se periculis pro ouibus suis.

las pregentrem, viri sanguinũ manus sacrilegas iniecerunt, & in ceruicẽ eius vibrantes gladios, ipsum minis & cõtumelijs affecerũt? Ipse verò cùm hæc omnia pateretur, nõ comminabatur, sed tanquã agnus mansuetissimus, corde tacito patientiã seruabat. Et si quandò propter clericorum instantiã necessitas ipsum compelleret ferre excõmunicationis sententiã in maleficos & prędones, nè remissus & negligẽs videretur, cũ dolore cordis & multis lachrymis vim clauium exercebat, cùm malefactores huiusmodi sententiæ gladio feriebat. Quanto charitatis ardore dilexit proximos, qui sic luxit, vt Dauid & Samuel, inimicos? Sic virga sancta de radice Iesse, quod interpretatur incendium, pcedebat. Nã virga correctionis, de incendio debet egredi charitatis. Ezechiel

2. Reg. 1.
1. Reg. 15.
Ezech. 1.

aũt loquens de quatuor animalibus, de igne vidit in spiritu fulgur egrediens. Ex igne verò fulgur egreditur, cùm excommunicationis sententia, non ex ira vel odio, sed ex charitate profertur. Interea graui persecutione per tyrannorũ malitiã in ecclesia Britannica sęuiente, B. Vuilhelmus zelo iustitiæ viriliter inflãmatus, ferocitati tyrannicę resistere satagebat. Quam ob causam minis & iniurijs ab ipsis tyrannis & eorum complicibus est adstrictus: nihilo minùs tamen murum se pro domo Domini, quantũ potuerat, opponebat. Renuẽs igitur in præiudiciũ libertatis Ecclesiasticæ principũ acquiescere voluntati, compulsus est exire Britanniam, & in exiliũ proficisci. Sed vir iustus,

Pellitur in exilium.

tanquam leo confidens in Domino, sciensque quòd dignitas nominis Christi omnia possidet in omni possessione, & quòd omne solum forti patria est, vt piscibus æquor: damna, minas, exilium & contumelias propter spem æternæ beatitudinis sustinuit patienter. Nam Dominus dicit: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam:

Matt. 5.

quoniam ipsorum est regnum cælorum.

Tunctẽporis verò Pictauensis Episcopus, continuis laborãs infirmitatibus, impotens & debilis erat factus, ità quòd officiũ sibi competens exercere penitùs non valebat: qui beatũ Vuilhelmũ, obstinatę psecutionis impetũ fugientẽ, venerabiliter susci-

Pictauensis Episcopi suscipit operam vicariam.

piens & deuotè, gregis sui curã ipsi cõmittere dignũ duxit. Beatus igitur Vuilhelmus, assumpta cura vicaria Pictauẽsis diœcesis, ibi per annos aliquot sanctissimè conuersatus in his, quæ ad suum officiũ spectabant, ordines celebrãdo, ecclesias dedicando, altaria consecrando, pueros confirmãdo, necnon & alia pontificis officia solicitè ministrando, apud Deum & homines gratiosum se exhibuit & famosum. Cùm aũt placuit Deo ferocitatis hostiũ impetũ eneruare, relictis ouibus alienis, bonus pastor ad oues

Redit ad sedem suã.

propias, ob ipsius absentiam nimiùm desolatas, reuersus est cum gaudio valdè magno. Circa curã itaq; propriarum ouium, non solùm spiritualiter sanctæ conuersationis exemplo & doctrinę pabulo: verùm etiã temporaliter humanę necessitatis subsidio, sicut dictum est, solicitè vigilabat. Hoc enim triplici cibo præcepit Dominus Petro sua-

Iohan. 21.

sique successoribus pascere plebẽ suam. Et quanuis gregis sui curã præponeret omni negocio temporali, fabricã tamen Briocensis ecclesiæ cathedralis, si posset in pace vivente, propponebat consummare iam inceptam. Circa quod opus cùm die quadam vigilantiùs cogitaret, spiritu prophetico repletus, dixit: Certè viuus vel mortuus ædificiũ huius ecclesię consummabo. Dominus aũt ipsius prophetiam pcessu temporis adimpleuit. Nam cùm ipse viuens feliciter, victurus in perpetuũ, præsentis vitæ cursum feliciter consummãsset, corpus eius sanctissimum in ecclesia cathedrali digna fuit cum reuerẽtia tumulatũ. Quod cùm ibidèm duobus annis, antequã coruscaret miraculis, tanquã lapis preciosus latuisset, Philippus Episcopus successor eius studuit nihilo minùs fideliter ipsius pposita circa fabricã ecclesiæ fieri psecutor. Oportebat autẽ pro fundamento quęrẽdo secundũ dispositionẽ operis, corpus beati Vuilhelmi de loco in quo positũ fuerat, trãsferri. Factum est aũt, cùm ad effodiendũ thesaurum illũ Clerici cum populo cõuenissent, ipsum corpus cũ omniũ membrorũ integritate mirabiliter est repertũ, & quasi preciosissimis fuisset aromatibus conditũ, optimo odore eos, qui aderãt, adimpleuit: ità vt ex cõuersatione, quam viderãt, & mirabilibus, quę videbãt, ipsum pculdubiò crederent esse sanctũ, cùm corruptibile corpus, quod quidẽ per biennium in sepulcro latuerat, cernerẽt incorruptũ. Quid aliud dicere poterãt, nisi qp à Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris? Mirabantur pręterea, nec mirum, quomodò cadauer hominis, quod tandiù iacuerat sub terra, odoris suauissimi

Felix obitus eius.

Corpus eius post biennium inuenitur incorruptum.

Psal. 117.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uissimi redolentia species aromaticas superaret? Sed ille, cui integer à peccato ser-
uierat carnis, ex incorrupti inuentione corporis, sanctitatis ipsius lucernam de
sub modio super candelabrum exaltari disposuit, vt luceret omnibus, qui in domo
sunt, odor suauitatis ex ipso Domino, suauiter omnia disponente, mirificè procede-
bat: vt qui vitæ in vitam bonus odor fuerat, bonus odor sanctitatis, odorem miracu-
lorum prodigijs diffunderet vsquequaquè. Ab illo enim die cœpit crebrioribus co-
ruscare miraculis, per quæ sanctitatis eius notitiam, non solùm per vniuersam Britan-
niam, verùm etiam per circùm adiacentes & remotas prouincias Dominus dilatauit.

Miracula ad tumulũ eius.

Quotquot itaq; diuersis oppressi languoribus eius tumulum visitârunt, salutis ab eo
beneficia fidenter postulantes, recuperata sanitatis optatæ gratia, lætantes ad pro-
pria sunt regressi. Quamobrèm cateruatim currunt vndiquè populi, cernere cupien-
tes, necnon in seipsis experientes miracula, quæ per eum mirabilis in sanctis suis Do-
minus misericorditer operatur. Quorũ eleemosynis & deuotis oblationibus eccle-
sia, quam sanctus in vita vel post mortem dixerat se structurum, opere precioso susce-
pit complementum, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei.

Cùm igitur beatus Vuilhelmus tot & tantis miraculorum radijs, non solùm Be-
tanniam, verùm etiam diuersas mundi prouincias illustraret, Philippus bonæ mem.
riæ Briocensis Episcopus, successor eius, indignum arbitrans, si tantum lumen intra
vel subtus modium celaretur, ad dominum Papam Innocentium 4. Lugduni tunc
temporis residẽtem, cum firmissimis miraculorum testimonijs & testibus ꝓpter hu-
usmodi negocium properauit. Quibus auditis rumoribus, exultans in gaudio Pre-
summus, miraculorũ inquisitionem Cardinali cuidam cõmittere dignum duxit. Sed
quod accidit ipsa die, propter huiusmodi negocium assignata, nõ minùs est miraculo
deputandum. Nã præter testes idoneos, quos adduxerat dictus Episcopus Briocensis,
alij quãplurimi de alijs mundi partibus subitò confluxerunt, de sanctitate beati Vuil-
helmi ꝓbatissima phibentes, eó quòd tam in se, quàm in alijs ipsius inuocata suffraga
pro diuersis infirmitatibus sensisse firmiter asserebant. Probatis itaq; miraculis, & re-
summi Pontificis audientia recitatis, necnon ab eo & cunctis Cardinalibus aliisque

Refertur ab Innocentio 4. in nume. rum sanctorum.

ecclesiarum prelatis, q aderant, approbatis, idẽ summus Pontifex de cõmuni fratrum
consilio Vuilhelmum Briocẽsem Episcopum in sanctorum catalogo, meritis eius con-
gentibus, decreuit firmiter conscribendum, & celebri memoria venerandum. Ipsius
autem sancti mirabilia, pauca tamen, quia non posset aliquis singula quęq; scripto ex-
plicare, breuiter enarrabo.

Hydropicę curatio.

Mulier quædã Briocensis diœcesis, quę tribus & eo ampliùs annis per totum cor-
pus fuerat hydropisi sic inflata, quòd sanitatẽ posse consequi nullatenùs credebatur.
facto voto, super beati Vuilhelmi tumulum quarto Calẽdas Augusti, die videlicet, quo
beatissimus confessor migrauit à seculo, requieuit: & post horam diei primã, cùm di-
uinum officium in ecclesia cantaretur, quasi de somno euigilans, sublato tumore,
beati Vuilhelmi meritis restituta est subitò pristinæ sanitati.

Item contracti.

Homo etiã quidã languidus apud sanctum Briocum ante ianuã alterius hominis se-
debat in sterquilinio, sic contractus, quòd pro victu suo quærendo per villã super pal-
mas & genua se gerebat. Cuius passioni mulier quędam compatiens, dixit ei: Alane, in
nomine Domini nostri Iesu Christi voueo te beato Vuilhelmo, q suis meritis & pre-
cibus tibi conferet sanitatẽ. Et appræhendens eũ ad manus mulier & eius filius, super
pedes suos erexerunt. Qui protinùs consolidatis membris, ad ecclesiã cum multis eũ
sequentibus, & Deũ in beato Vuilhelmo laudantibus, iter arripuit, omnipotenti Deo
gratias referens & suo sanctissimo confessori.

Mulieris horridus morbus pellitur.

Alia insuper mulier tantam lateris corrosionẽ patiens, quòd intestinis ferè paten-
tibus, cum horrore magno fœtorẽ nimium emittebat, per vnã noctẽ super sepulcri
sancti requieuit. In crastino verò circa horã primã multis præsentibus, ab hac horro-
bili passione sic extitit liberata, quòd nulla remanserunt prædictę passionis vestigia.

Cùm præterea puer quidã, velut annorum octo, circa ripã ludens cuiusdã fluminis,
in ipsum subitò cecidisset, populis clamãtibus, pater eius prę dolore cucurrit ad locũ
citiùs quęrens eũ. Quẽ cùm multis eũ iuuantibus minimè reperisset, ingeminatis cla-
moribus cœpit insanire. Adstans verò populus ei cõpatiens, dixit: Voue filiũ tuũ san-
cto Vuilhelmo, ad cuius inuocationẽ Deus miracula operatur. At ille cõsilio cor-

intendens præ dolore, protinùs sic clamauit: Sancte Vuilhelme, cõfessor Domini be-
nedicte, tibi meum filium voueo & commendo. Vix votum finierat, & eccè puer sub
aqua mortuus est inuentus, & de profundo fluminis extractus. Quem mortuum pa-
ter inspiciens, iteratò clamare ad beatum Vuilhelmum cœpit lachrymabiliter, & eũ
inuocare, dicens: Sancte Vuilhelme, redde mihi filium meum viuum, quẽ mihi ostẽ-
dere dignatus es sic defunctum. Mater autem pueri tunc temporis ad beatum Vuil-
helmum profecta peregrè pro eodem puero, quia eidem infirmitas quędã acciderat,
ad eius tumulum nocte præcedenti aderat. Dum igitur pater voto & orationi deuo-
tus existeret, in conspectu adstãtium statim est puero vita restituta.

Mortuus puer reui. uiscit.

Item alius puer.

Alius insuper puer quasi annorum trium de Dolensium finibus, in quoddam fossa-
tum cecidit, per quod faciebat mare transitum. Vbi cùm parentes eius cum dolore
quærentes filium, annuente Domino, peruenissent, resupinum in aqua puerum repe-
erunt, & de fouea extraxerunt. Cumque in eo nullum vitæ comperissent indicium,
ipsum cum clamore valido & dolore vouerunt beatissimo confessori. Ad cuius inuo-
cationem puer aquam euomens cum sanguine, respirauit.

Sanantur vitia cor. poris teter. rima.

Rursùs homo quidam per sex annos & ampliùs duo foramina in ventre habuerat
& habebat, adeò pernicioſa, quòd quicquid per os suum secundùm viam nutrimenti
sumebat in corpus, relictis naturæ purgatorijs locis, per illa duo foramina turpiter
emittebat. Qui ante Vuilhelmi tumulum requiescens, ad inuocationem eiusdem san-
cti, à tã enormi passione curatus est. Cuidam etiam mulieri est candidior solito mam-
milla subitò restituta, quam sibi præ nimio infirmitatis dolore miserabiliter ampu-
tauerat.

Alia mira. cula.

Viro præterea cuidam est repentè consolidata ruptura, per quam ipsius viscera se
aspectibus hominum horribiliter offerebant. Quędam rursùs puella, cuius adeò pe-
des & tibiæ vlcerosæ erant ex quadam passione, quam medici fistulã nuncupant, quòd
cisola tibiarum abscissio, nè per eam, synceram corporis partem corrumpi continge-
ret, pro consilio præstolabatur, ad plenũ est à prædictis vulneribus liberata. Alia quo-
que puella, ignis incendio intercepta, fuit in medio carbonum reperta. Cui eiusdem
sancti meritis ignis, vim suæ virtutis oblitus, nullum impressit vestigium læsionis.

Nautę è periculo eripiuntur.

Quadam etiam die, cùm quidam nautę peregrè profecti ad beatum Vuilhelmum,
per mare vellent ad propria remeare, facta est tempestas in mari valida, adeò vt ruptis
funibus fractisque remigijs, fluctus naiculam operirent. Qui nimirùm de vita despe-
rantes, beatissimi Vuilhelmi auxilium inuocando, dixerunt: O beate Vuilhelme, con-
fessor Domini glorioſe, succurre nobis in supremo mortis periculo constitutis. Sta-
timque ad eius inuocationem sani nautæ, cum naicula fluctibus operta, ad portum
prosperum sine humano remige peruenerunt. Quid plura? Per beati Vuilhelmi con-
fessoris glorioſissimi merita restituit Dominus cæcis visum, surdis auditum, mutis lo-
quelam, claudis gressum: sicut probant baculi, lectiq; lignei, quos ante sepulcrum eius
salutis beneficia consecuti, redeuntes ad propria, reliquerunt. Possessi à dæmone libe-
rantur, paralytici reparantur, quamplurimi vi febrium laborantes, sanitatem celerem
consequuntur. Hæc & alia multa & magna mirabilia, quorum non est numerus,
præsertim cùm illius miracula finem non habeant, per beatissimum confes-
sorem suum Vuilhelmum Dominus omnipotens operatur: ad lau-
dem & gloriam nominis sui, Amen.

SS. ABDON ET SENNES, QVORVM NATALIS INcidit in 30. *Iulij diem, habentur in S. Laurentij martyris historia.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

IVLIVS.
BEATI PETRI DAMIANI SERMO DE SANCTO RVFFINO MARTYRE.

30. Iulij.

NOSTIS, fratres charissimi, sicut ex Catholicæ fidei magistro didicistis, quia in vltimæ discussionis examine, omnes simul & peccatores & iusti ante tribunal æterni Iudicis cum suis sunt corporibus exhibendi, Apostolo testante, qui ait: Omnes nos oportet manifestari ante tribunal CHRISTI, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum, siue malum. Et reprobi quidem ad hoc, vt quia hîc cum carne simul & anima Conditoris sui præcepta calcauerint, cum eadem illic vtraq; subibunt. dum viuerēt, prauis suis delectationibus ex vtroq; deseruiebant. Electi autem, vt quia carnem suam nunc cum vitijs & concupiscentijs crucifigere non desistunt, cum ipsis suis corporibus, quibus videlicet tanquàm tabernaculis in diuina militia vsi sunt, ad supernæ claritatis gloriam prouehantur: vt soluto principium, qui ad vnum peruenêre per communia bella triumphum: & quibus vna fuit pugna, eadem sit nihilominùs & corona. Istud planè erit sabbatum nostrum, ille spectamus legis annus, ille veraciter Iubileus. Sabbatum quippè feriatum esse præcipitur, & æterna per illud requies figuratur. Sub eiusdē quoquè quietis æternæ vel resurrectionis designandæ mysterio, in septimo anno libertas redditur. In Iubileo autem tuba clangitur, vt vnusquisque ad possessionem propriā reuertatur. Canet enim tuba, &c. ut dicit Apostolus, & mortui qui in Christo sunt, resurgent. Ad possessiones ergo proprias omnes tunc reuertuntur: quia in illo vltimo resurrectionis die vnusquisq; primum corpus recipit, in quo, dum præsentem vitam duceret, habitauit. Tunc Adam tunc Noë, tunc omnes antiqui patres, immò omnium mortalium animæ ad amissas carnis suæ terram redeunt: quia recepta corpora sua in perpetuū possidebunt, & perducti in libertatem filiorum Dei, iam securè gaudebunt omnes, seruili vinculo corruptionis humanæ soluti. Cùm ergò sanctorum corpora tantæ futura sint dignitatis & coronam vitæ perpetuæ, & immortalitatis stolam cum suis animabus sint communiter receptura: quid mirum, si nunc omnipotens Deus apta illis loca prouideat, & eorum tumulos non passim, vel per casum fieri, sed ex suæ voluntatis electione disponat? Enimuerò & illud sæpè non ociosè quæritur, Cur Abrahā, qui se ex parte coporis puluerem esse confitetur & cinerem, tam ambitiosam sepulturæ suæ prouidentiam habuit, vt ex omni peregrinationis suæ latitudine solam Hebron, Chananitidis videlicet regionis, eligeret, in qua etiam non parua summa speluncam sibi duplicem compararet. Iacob quoquè filios, & Ioseph fratres suos obtestantes adiurant, vt eorum ossa ad eandem speluncam post obitum transferāt. Quid est ergò, quòd sancti rapiunt, qui & præsentem, & omnem mundi gloriam sublimi mentis arce despexerant, tam cupidè, tam anxiè, tam studiosè de loco, vbi eorum conderentur cineres, litigabant, nisi quia per Prophetiæ spiritum nouerāt, Saluatorem mundi illic de suo semine nasciturum, & sanguinem, qui mū di peccata dilueret, in illa specialiter regione fundendum? sicut per Psalmistam dicitur: Quia Deus noster ante secula, operatus est salutem in medio terræ. Quod nimirùm quanquàm de ipso Domini corpore specialiter possit intelligi, de regione tamen illa quoq;, vbi patì dignatus est, quæ certè mundi medium est, non incongruè dici videtur. In Chananæa igitur terra sancti Patres nostri tumulos elegerunt, vt indè illi mererentur quandoq; resurgere, vbi ille videlicet surrectionis author Christus, primogenitus viuorum & mortuorum, in se dignatus est resurrectionis gloriam declarare. Et quid ampliùs dicam de honore, quem bonorum remunerator Deus sanctorum suorum corporibus exhibet, quandò ipse DEVS omnipotens Moysi corpus dignatus est sepelire, & Elisei cadauer mortuum legitur

Gen. 18.
Gen. 24.
Gen. 49. & 50.
Deut. 34.
4. Reg. 13.
Deut. 15.
Leuit. 25.
1. Cor. 15.
Psal. 73.
1. Cor. 5.

suscitâsse? Immò, vt verum fatear, quod in carne viuentibus sanctis minimè contulit, hoc sæpè diuina dispēsatio mortuis prærogauit. Quod in Abdo scilicet viro Dei liquidò perpenditur, quem viuentem quidem leo potuit occisurus inuadere, sed cadauer eius nequaquàm permissus est aliquatenùs violare. Preciosa nimirū in cōspectu Domini, mors sanctorum eius. Non ergò mirum, si diuina dispensatio congrua Sanctorum corporibus loca distribuit, & ea nunc quasi quoddam depositum terræ commēdat, quæ postmodùm in regnis cælestibus transferenda restituat. Sed iam ꝓpter quod ista præmisimus, de beati Ruffini miraculis breuiter aliqua perstringamus.

3 Reg. 13.
Psal. 115.

Beati igitur huius martyris corpus de suburbio Assisiensis oppidi, vbi antiquitùs fuerat positum, intrà mœnia postmodū fuit gentilis impetûs terrore translatum. Labrum autem lapideum, in quo prædictum corpus antè iacuerat, per longum tempus extra muros fuerat derelictū. De quo nimirùm inter populū & Hugonē, eiusdem tūc sedis Episcopum, grauis est orta seditio. Episcopus siquidē ad ecclesiam beatæ Mariæ semper virginis, quę eius loci prima sedes est, deferendū esse censebat, eo nimirū consilio, vt quod mater Ecclesia corpus martyris nō haberet, quodam saltem vacui sepulcri solatio compensaret. Econtrà populus asserebat, inter sacras reliquias & propriū tumulum diuisionē fieri non debere, nec humanis nunc adinuentionibus permutandum, quod ab ipso glorioſi martyris cōsummato triumpho videretur diuinitùs institutum. Taliter igitur hinc atq; indè certantibus, labrum mœnibus vrbis infertur, & ab vtriſq; simul partibus ad biuij cuiusdam compitum peruenitur. Illic itaq; cùm fautores Episcopi ad sanctæ Mariæ, reliqua autem pars populi ad beati Ruffini basilicam sacrum vasculum pertrahere molirentur, his atq; illis in diuersa nitentibus, crescente iurgio, cò vsque processum est, vt furentes arma corriperent, & mutuos inter se ictus, amissa placidę mentis ratione, miscerent. Vibratis itaq; gladijs, cominùs vtrinq; concurritur, & acres ardentibus animis ad infligenda mutuò vulnera debacchātur. Sed ô prædicanda diuina clementia, quæ humanis miseretur erroribus, & sæpè nostris pravis voluntatibus ità obuiat, vt ad bonos exitus ipsa etiam malè cœpta perducat. Quid multis morer? Nullus illic vulneratur, nulla deniq; nec tenuis quidem gutta sanguinis funditur, atq; vt mirabilibus adhuc mirabiliora succedant, sexaginta ferè viri ex parte Episcopi prędictum vasculum ad Ecclesiam beatæ Mariæ conabantur attrahere, sed nullis illud nisibus de loci sui fixa potuerunt statione mouere. Illi igitur cùm iam præ lassitudine fracti, omninò deficerent, & vehiculum lapidis funditùs desperarent, tunc ex altera parte vix septem homines vrnā corripiētes, ad S. Ruffini basilicā tanta illam permissi sunt celeritate peruehere, vt non lapidem, sed palearū potiùs viderentur fasciculum deferre. Illicò populi clamor exultātis attollitur, gratiarū actio fautori Deo læta psoluitur, & quia pius Deus vnū cum populo suo senserit, ab omnibus alacriter diuulgatur. Tunc deniq; probatum est, verum esse quod dicitur: Vox populi, vox Dei.

En quātus in prisco populo amor reliquiarum.

Accessit autem ad rei certitudinē, & presbyter quidā, ab ipso videlicet beato Ruffino ad Episcopum missus. Nam cùm præfatus Episcopus aduersùs eos, qui sibi restitere-rant, non leuiter cōmotus esset, arq; illi pararēt sibi dignè satisfacere, & deuota illum humilitate placare, presbytero, quem diximus, per visum beatus martyr apparuit, eiq; dixit: Vade, & dic Episcopo, si me non vult offendere, satisfactionem quamlibet à populo non recipiat: sed gratis ei puram sui amoris & benedictonis gratiam reddat: Mea siquidem hoc gestum est voluntate, vt vasculum illud ad meam deferretur ecclesiam, quatenùs meum in eo corpusculum denuò recondatur. Nouerit etiam, quia nisi ego illis tumultuantibus interfuissem, meq; eorum telis oppositissem, magna hominum strages fusa iacéret. Sed cùm Episcopus adhuc hæsitans, ne his quidem verbis presbyteri fidem accōmodare disponeret, eccè quidam, qui contractus fuerat, gaudēs & exultans eodē die à beato se Ruffino fatebatur erectū, sibiq; ab eodē beato martyre hoc mandatum perhibebat iniūctum, vt hæcipsa cuncta per ordinem, quæ presbyter asserebat, ipse quoq; nihilominùs Episcopo nūciaret. Tandèm Episcopus omni scrupulo dubietatis amoto, quod sibi imperatum est, incunctanter exequitur, atque in gratiam suo populo donatis offensionibus fœderatur. Sed nè apud aliquem forrasis Episcopus næuum repræhensionis incurrat, quia ab ecclesia sua ad horam discedens, contra Dei iudiciū sentiebat, Isaac ad memoriā reducēdus est, qui non Esau, à se videlicet electū, sed Iacob potiùs, ab vxore suppositū, benedixit. Et illic ergò carnalis vxor,

Vide an sācti nesciant res humanas.

Contracti sanatio.

Gen. 27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& hîc ſpiritualis ſponſa viris ſuis in propriæ ſententiæ diuerſitate præualuit: quia qui
1. Co. 1. 2. Reg. 7. mundi infirma elegit, vt confundat fortia, Deus vtriq; conſenſit. Prophera quoq; Da-
uid conſtruere templum voluit, ſed hoc illi ſuperna diſpoſitio non permiſit. Inter
Act. 15. Paulum quoquè & Barnabam pro Iohanne quodam legimus interueniſſe diſſidium:
propter quod tamen non ſolùm vtriuſq; Apoſtoli non imminutum eſt meritum, ſed
ipſe quoq; diſcipulus ab Apoſtolicæ diſciplinæ linea non errauit. Non ergò mirum, ſi
nunc homo aliquandò inſcius à veritate diſſentiat, cùm & ipſis Apoſtolis & Prophetis
humanitùs aliquid accidiſſe, ſcripturarum authoritas probet. Sed hæc aliàs. Nunc ad
Cæci vidēt. propoſita redeamus. Porrò eodē die, duo cæci ad altare beati martyris illuminati ſunt.
Sed & alius debilitatus membris & gibberoſus, erectus eſt, & ſaluti per omnia reſtitu-
tus. De quibus porrò miraculis, duntaxàt quid factum ſit, nobis referre ſufficiat, nè ſi
qualiter facta ſint ſingula, per rei geſtæ ordinem referre contendimus, auditores for-
taſsè (quod abſit) lacinioſi ſtyli prolixitate grauemus. Ipſa quoq; miracula enumeran-
do perſequi cuncta negligimus, ſed velut ex magno quodam flumine cyathum hauri-
entes trahimus, quem ſuper menſam Chriſti conuiuantibus ſalubriter propineмus:
nè mentis ſtomachus ingurgitatione grauari, ſed ſobrio potu tantummodò ſitis poſ-
ſit auferri. Ad alia igitur adhuc enarranda miracula, quæ per eundem beatiſſimū mar-
tyrem diuinitùs ſunt oſtenſa, pergamus:

Per idem itaq; tempus vir quidam non ferendæ veſanię crudelis & rigidus, pauper-
culę mulieri de ſui iuris agro chartulam fecerat, quam tunc cum magni furoris impe-
tu contumaciter requirebat: vndè & bouem ſibi, & vnam ſecurim violēter abſtulerat,
robur videlicet domeſticæ facultatis, & ſpem regendę familiæ. Quod illa prę dolore
non ferens, cum contribulati amaritudine ſpiritûs eccleſiā beati Ruffini feſtinanter
ingreditur, ante altare, pſternitur, atq; vt ſibi in tātæ calamitatis articulo ſubueniret,
lachrymabiliter deprecatur. Quid plura? Adeſt tandèm diuina miſericordia, & mox vt
Nota non neſcire Sanctos res nostras. ab oratione conſurgit, iacére in pauimento ſecurim ſuam ante pedes attonita con-
ſpicit. Illicò mœror nimirùm in lætitiam vertitur, & digna Deo gratiarū actio à cun-
ctis, qui aderant, vnanimiter exhibetur. Sed eccè raptor negocium adhuc ſuæ puerſi-
tatis exequitur, & prefatę mulieri, nisì monimentum redderet, ſupplicium comminā-
tur: qui tamen mox vt ſecurim tam mirabiliter redditam didicit, confuſus & obſtupe-
factus expauit, bouem reddidit, pœnitentiam egit, atq; omnem querelam, quam cate-
nùs aduersùs eam habuerat, ſedata animi feritate, ſopiuit.

Præterea duodecim fures inuicèm conſpirantes, in domū cuiuſdam ruſtici hoſtili-
ter irruerunt. Qui ligantes eum primò, deindè boues & cætera domûs animalia diri-
pientes, protinùs abiêrunt. Interea ruſticus lachrymabiliter vociferabatur, & geme-
bundus aiebat: O ſancte Ruffine, adſpice miſerū, reuela calamitate depreſſum, nec pa-
ceat tibi, vt prædones & nequiſſimi homines meæ facultatulæ paupertate ditētur. Ad
hanc ergò vocem (mira res) cùm iam raptores animalia, pſequentes, duodecim milli-
arijs ferè tranſmiſſis procùl abiſſent, eccè omnes, qui direpti fuerant, greges, balantes
& mugientes accurrunt, & intrà caulas ſe ſolito more recipiunt. Sicq; factum eſt, vt &
illi quæ prę manibus habere videbantur, repentè ſublata congemerent: & iſte quę de-
flebat amiſſa recipiens, verſis vtobiq; vicibus, exultaret. Viſis itaque tot virtutibus, &
tam euidentibus miraculorum ſignis, ꝑdictus Hugo, venerabilis eiuſdē ſedis Antiſtes,
de parua baſilica, in qua ſanctū corpus fuerat antè receptū, magnā conſtruxit eccleſi-
am, & iuxta poſſibilitatem ſumptûs, non ignobiliter decorauit. Deindè beati martyris
corpus in ipſo alueo, qui certaminis materia fuerat, condidit, & cū magna totius diœ-
Multa mi. racula fiūt. ceſanæ plebis frequentia altare deſupèr conſecrauit. Porrò aurē quanti illic deincèps
cæci fuerint illuminati, quanti à dęmonibus erepti, quanti ex varijs languoribus libe-
rati, perlongum eſt vel apicibus tradere, vel ſermone proferre.

His itaq; trāſactis, cœpit non parua inquiſitio fieri, quo die inuictiſſimi triumpha-
toris Chriſti Ruffini deberet martyrium celebrari. Nullis ſiquidem apud eos extanti-
bus hiſtoriæ monimentis, ſola erant eatenùs annuę dedicationis ſolennitate conteci.
Tandèm authore Deo, reperta paſſionis hiſtoria, conſtituit venerabilis Pontifex iu-
xta tenorem videlicet, quem literæ teſtabātur, vt tertio Calendas Auguſti eiuſdē glo-
rioſi martyris feſtiuitas coleretur. Nonnulli verò aduersùs Epiſcopum inuidiæ faci-
bus accenſi, & veſaniæ ſpiritu implacabiliter incitati, tumultuabantur, onerosùm eſſe
dicen-

dicentes, populum geminatis vnius ſancti ſolennitatibus feriari, ſuperſtitioſumq; eſſe
domeſticis adinuentas ſtudijs feſtiuitates nouiter introduci: ad ſummā, non fabricatā
hoc religionis amore, ſed ardore pecuniæ. Præſertim autem quidam proterui homi-
nes, qui à vocabulo loci, quem incolunt, Inſulani vocantur, ipſo præclaræ feſtiuitatis
die irreuerenter abutentes, cœperunt cum ſuis mulierculis non modò textrinis ope-
ribus audaciter inſiſtere, verumetiā ruralibus exercitijs liberiùs inſudare. Sed proti-
nùs illos ſententia diuinæ animaduerſionis vlciſcitur, & flagellis eruditi, ad cor rede-
unt, qui cor habere in proſperitate noluerunt. Vt eis apriſſimè congruere videatur, Obſerua vl-
quod per Prophetā dicitur: Redite prævaricatores ad cor. Illud etiam: Et nunc ignis tionem in
aduerſarios conſumit. Nam caſas eorum repentè flamma corripuit, & non ſolùm do- violatores
meſtica quęq;, ſed & quæ in agris erant, omnia globis inextinguibilibus conflagrauit, feſti.
adeò vt infelices illi in extremis iam periculis conſtituti, ad amnem hinc indè confluc-
rent, & in ipſum gurgitis alueum accenſa quæq; iactarent. Sed vt perſpicuè probare-
tur hoc non caſum, ſed diuini furoris eſſe indicium, quicquid mergebatur, extingui
non poterat. Miro itaq; modo elementum illud vires ſui iuris & partim tenebat, &
ex parte perdiderat. nam & liquida erat aqua, vt immerſa quæq; fluctu dehiſcente re-
ciperet: & quodammodò humida non erat, vt ardentia extinguere poſſet. Sed quid
minimis immoror, cùm & ipſa hominum membra flamma proſiliens occupauerit, &
extinctionis remedium, quocunq; ſe verterent, innenire non valerent? Tandèm vſtu-
lati, fumigati, & in modum torris combuſti, cum magnis vlulatuum ſtridoribus ad be-
ati Ruffini altare confugiunt, indulgentiā petunt, & commiſſi piaculi decæterò emē-
dationem per pœnitentiā pollicentur. Precibus igitur beatiſſimi martyris ab incen-
dij doloribus liberati, incolumes ad propria ſunt reuerſi. Ab illo itaq; tempore abſq;
vllo cunctationis obſtaculo, beati Ruffini martyrium colitur, & die, quam prædixi-
mus, cum magnę deuotionis inſtantia ad eius eccleſiam à populis vndiq; conuenitur.

Illud quoquè prætereundum eſſe non arbitror, quòd viri quidam trabem de ſylua
operoſis exercitijs leuigatam, ad beati Ruffini vectare eccleſiam conabantur: quibus
nimirùm quidam Peruſinorum violentiam ingerentes, lignum hoſtiliter extorſerūt.
Sed cùm raptores arborem inſtantiſſimi conatûs anxietate protraherent, & iam- Pœna ſacri-
tamē, Peruſinis mœnibus vno vix interiacente milliario propinquarent, repentè ve- legij.
hiculum hæſit, nullisq; virium niſibus impelli vlteriùs potuit. Interea contigui quiq;
homines ad auxilium confluunt, non pauci etiam iugati boues adduntur. Ordinant
diligentiùs machinam, inuicèm exhortantur, in robur ſe colligunt, armos obijciunt,
vociferanter impingūt, lignum tamen immobile permanet, àc ſi fixum radicibus te-
neretur. Demùm magiſtra neceſſitas docuit, quod cæca hominū prauitas ignorabat.
Mens nanq; eorum perpetrati criminis conſcia, licèt ſerò, liquidò cognouit, quia qui
de beati martyris ſubſtantia rapinā fecerāt, meritò illis diuina virtus obſtabat. Muta-
to itaq; repentè conſilio, Aſſiſium versùs ilicò vehiculum dirigunt, & accelerandi fa-
cultate percepta, beatiſſimo martyri, quod ſuperbè rapuerant, humiliter reddunt.

Agamus igitur Saluatori noſtro Chriſto gratias, & digna laudum præconia refe-
ramus: qui dum per ciues ſupernæ Hieruſalē talia nobis beneficia prærogat, tanquàm
per exiguas micas ac tenues, ad plenum nos conuiuium menſæ cæleſtis inuitat: &
dum illos iam poſt laborem quieſcentes in patria vbertim ſatiat, nos etiam in huius
peregrinationis itinere, quasì quibuſdam ciborum reliquijs vtcunq; ſuſtentat: immò
qui illos ſolido ſuæ viſionis cibo reficit, quandò nos ſignorum ſuorum lacte tan- Epheſ. 4.
quàm paruulos nutrit, donèc occurramus omnes in virum perfectum, in
menſuram ætatis plenitudinis Chriſti: Qui cum Deo Patre
& Spiritu ſancto viuit & regnat in ſecula
ſeculorum, Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EIVSDEM HYMNVS DE IPSO SANCTO RVFFINO, BREVITER EIVS MARTYRIVM COMPRÆHENDENS.

Cæditur os lapidibus &c.

MAgnum Ruffini meritum turba canat fidelium,
Quo mundi victor extitit, & liber astra petijt.
Bellator inuictissimus præbet ora lapidibus,
Sed verbis grando verberum non indidit silentium.
Plumbatis indè cæditur: iamiàm obîsse creditur:
Sed qui putatur mortuus, surgit in arma promptiùs.
Detruditur in clibanum, furentem flammis ignium.
Mittitur in caminum. Caminus sed incendij, sit nemus refrigerij.
Nam flammis crepitantibus clarus immersit Angelus,
Ad cuius mox imperium perdit vires incendium.

DIVISIO HYMNI.

Certat martyr egregius, vt leo vinci nescius:
Cuncta pœnarum genera mente calcat intrepida.
Mergitur in aquas. Saxum collo suspenditur, sic fluctibus immergitur.
Quem aqua Christo genuit, per hanc ad ipsum peruenit.
Nunc carnis liber onere, rubro vestitur podere.
Corona plexus capite de precioso lapide.
Te martyr alme petimus mentis pronæ visceribus,
Nos tua soluant merita, quos nostra grauant debita.
Sit Patri laus ingenito, sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili maiestas summa Flamini.
AMEN.

MARTYRIVM SANCTARVM MAXIMAE, DONATILLAE ET SECVNDAE VIRGINVM, AVthore Adone Archiepiscopo Treuirensi.

Iulij 30.

APVD Aphricam ciuitate Tuburbo Lucernariæ, natalis sanctarum virginum Maximæ, Donatillæ & Secundæ quæ persecutione Gallieni sub Anolino iudice passæ sunt. Qui interrogatione facta, distulit audientiã, & beatas virgines sorores Maximam & Donatillam, adj ciuitatem Tuburbitanam perduci iussit: quibus nec panem, nec aquam submini strari præcepit, sed aceto & felle potare. Videns autem beatissimarum fidutiam, exarsit in ira, & iussit vt vrgerentur ambulare.

Aceto & felle iubentur potari.

Tunc erat quædam puella in superioribus domûs suæ constituta, annorũ duodecim, nomine Secũda: cui dum multæ nuptiarũ conditiones offerrentur, omnes contemsit, & vnum Deum dilexit. Hæc accensa spiritu Dei, cùm videret commartyres suas Maximã & Donatillã transennntes, (fuit enim in superioribus domûs eius mœniano, vbi stabat) & sanctarum virginum pulchritudinẽ oculis fidei consideraret, cogitauit & decreuit ad similem gratiam peruenire, &, nè aliquis prohiberet, honestè descendere. Vtq; omnia impedimenta vitaret, nec opes, nec nationem suam contemplata est, nec patrem carnalem curauit: sed relictis omnibus, vnum authorem castitatis Deum quæsiuit, quem inæternùm possedit & tenuit. Cùm ergò egrederentur beatæ martyres & procederent, Secunda festina clamabat post eas: Nolite me dimittere: veniam vobiscùm, & simùl cum eis in ciuitatem Tuburbitanam ingressa est. Alia die

Secundæ puellæ exima virtus.

die, hora tertia Anolinus proconsul pro tribunali consedit, & Maximam & Donatillam sibi præsentari præcepit, & ad tormenta elidi. Et cùm cæderentur, iussit calcem super plagas earum spargi & fricari. Deindè in eculeo extendi & torqueri, & statuam ad libandum offerri. (alij codices legunt, statiuam ad bibendum offerri) Deindè in craticula & ad carbones igneos sterni, prunasque ardentes super comam capitis earũ adijci. Postmodùm in theatro ad delubrum deponi, & ab hominibus conculcari. Dirè cruciantur.

Tunc ex officio dictum est, esse cum eis puellam aliam, nomine Secundam: quã suo iudicio Anolinus proconsul applicari præcepit. Cumque adesset, ait: Christiana es, an pagana? Secunda dixit: Christiana sum. Statim Anolinus cum Maxima & Donatilla ad bestias eam damnauit: easque ferro vinctas ad spectaculum populi adduci præcepit. Quæ cum inducerentur, in media arena osculatæ sunt se inuicèm, vt martyrium pace complerent. Vrsus ferocissimus ac sæuissimus ilico eis laxatus, in mansuetudinẽ versus, earum vestigia linxit potiùs, quàm momordit. Iratus Anolinus, quia se furente, bestias mites vidit, locutus cum concilio, sententiam ex tabella recitauit: Damnãtur ad bestias. Vrsus mansuescit.

Maximam, Donatillam & Secundam, in superstitione sua perdurantes, quæ diuersas pœnas pertulerunt, & bestijs obiectæ sunt, & dijs nostris sacrificare noluerunt, gladio animaduerti iussi. Maxima, Donatilla & Secunda dixerunt: Deo gratias. & consummatæ sunt 3. Calend. Augusti. Cçduntur gladio.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI CHRYsostomi Encomium sanctorum duodecim Apostolorum.

MErito hodiè quoquè aduentu sancti spiritus impleta est hæc sagena Piscatorũ, nobis rationis compotibus piscibus in eam nostra sponte insilientibus. Sermo enim verbi, qui eruditos illiteratos, & eos, qui erant tardæ & impeditæ linguæ, linguis acuit igneis, traduxit eorum artem ad id, quod est diuinius, dicens: Venite post me, & faciam vos piscatores hominum. Dixit: Venite post me, & mutati statim sunt in id, quod est melius. Duodecim electi fuere athletæ, & nullus eorum mansit non coronatus. Vna enim gratia erat omnibus socia certaminis, & cum eis consurrebat, & vnijscuiusque victoriam reddebat magis probatam. Solus miser Iudas seipsum à tali chorea separauit, cùm osculo lupis ouem ostendisset, & triginta argenteis vendidisset Dominum, cuius sanguis emit mundum. Iulij 30. vt vult Metaphrastes. Matth. 4. Matth. 26.

Sed ô beatum & præclarum vestrum, ô Apostoli, cœtum, quòd omnia facti estis omnibus Dei gratia: non arundine, sed sermone greges hominum peritè capientes. Vos enim estis immobiles columnæ rectæ fidei, sceptra Ecclesiæ, & huius maximè Paradisi vigiles defensores, morbi humanitatis gratuiti medici, & nostræ ad Deum pœnitẽtiæ susceptores misericordes. Cùm eñ essetis velutì quædã animatæ incudes, dum verberaremini, eos, q verberabãt, fabricati estis ad agnitionem. Hinc Petrus Romam accipit in disciplinam, Paulus illinc mundo annunciat Euangelium. Andreas corrigit Græciæ sapientes. Simon Barbaros Deum docet. Thomas baptismate dealbat Aethiopes. Iacobi cathedram honorat Iudæa. Marci thronũ, quæ est ad Nilum, complectitur Alexandria. Lucas & Matthæus scribunt Euangelia. Iohannes, qui vel post finem adhuc tractat Theologiã, tanquàm viuus curat Ephesum. Bartholomæus erudit Lycaonas ad tẽperantiã. Philippus faciẽs miracula, seruat Hieropolin. Petrus Romæ docuit.

Non cessant omnes omnibus vbiquè benefacere. Puluerẽ immortalem relinquerunt in sepulcris: nunc quidem pij cultores, paulopòst autem sedẽtes mundi Iudices. Cùm huic appropinquàsset claudus, reuersus est sanis & integris pedibus. Cùm in illum incidisset paralyticus, iussus est ferre grabatũ. Alius vocabat mortuos: illi verò ci statim obtẽperârũt. Alterius autẽ vmbra sola fugabat morbos. Alterius inuocationẽ exhorrebãt dæmões, & eorũ sudaria distillabãt medicinã. Erãt eñ discipuli illi, cui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt.9. fimbria furto surrepta contactu eius, quæ sanguinis laborabat profluuio, exiccauit rubrum mare sanguinis.

Sed ego reuertor ad principes Apostolorũ,& memini vocis illius propheticæ: Ecce quàm bonum & quàm iucundum,habitare fratres in vnum. Inchoet ergò Petrus

Psal.132. orationem,quoniam is quoquè fuit conductus prior in vinea Domini. Petrus gregis boni pastoris ouis primogenita. Petrus qui ex lacu transijt in cœlum:Qui relictis nau-

Matt.16. tis,dignus fuit habitus,vt loqueretur cum Angelis:Qui relicta naue oneraria,guber-nandam assumpsit Ecclesiam:Qui electus est clauiger cœlorum,& in terra accepit po-testatem ligandi & soluendi: Qui est veloxad vocationem, & in fide minimè dubitãs,

Ibidèm. & magistri feruidus defensor in omnibus: Qui dixit,Tu es Christus filius DEI viui.

Matt.26. Qui vnà cum Domino mori proposuit, & vsque ad atrium Caiphæ vnà vadit cum re-demptore. Qui etiam negans,fuisti dignus venia: & pœnitentia ductus, admirabilis. Neque enim tam fuisti repræhendendus propter negationem, quàm beatus censen-dus propter pœnitentiam.

Nobis enim fuit errans quoquè vtilis, quòd cùm citò fleuisset,obruit delictum: & parùm labefactatus,inuentus est in æternum fundamentum fidelium. Si enim consi-deraueris,ô dilecte, id quod tunc erat tempus,non inueneris in Petrum magnam ca-dere reprehensionem. Quandò enim sol fugiebat, cælum absondebatur, terra mo-uebatur,petræ frangebantur, vt quę ferre non possent contumeliam eius, qui crea-uerat,tunc primus cęspitauit,tunc princeps negauit,& ratione vacuum diei nuncio, inuenit statim probationem eius,quæ prędicta fuerat, negationis, Priusquàm gallus

Iohan.20. cantet,ter me negabis. Sed cùm primus negâsset, primus cucurrit ad sepulcrum: pri-

Luc.24. mus vitę datorem vidit resurrexisse à mortuis, cùm è Maria didicisset, & quod ei non erat ausus dicere Angelus,qui sedebat supra lapidem.

Sed post eum in medium veniat Paulus sapientissimus orator orbis terræ, qui fa-

Actor, 9. ctus est ex lupo agnus,ex spinis botrus, ex zizanijs frumentum,ex inimico amicus,ex Hebræis manens firmus ac stabilis: Qui apud illos Saulus cædem spirans & minas, apud nos autem Paulus seruus Iesu Christi,vocatus Apostolus: ex blasphemo Theo-logus,ex persecutore Euangelista,ex prędone gubernator, ex proditore miles. Qui cum Petro Romam sortitus est ad sepulcrum, & cum eo hanc quoquè Sichem non despiciebat: Qui in Beniamin fuit frater Ioseph, & in Thecla,& filijs pater, & magi-ster:Qui ante Damascum cæcus, & in vnaquaque ciuitate oculus prędicationis: Qui è cælo est vocatus,& raptus fuit in cælum: Qui adspexit paradisum, antequàm hinc

2.Cor.12. abiret,& victoriæ coronam accepit adhuc luctans, & rursùs,vt dicit,ei debetur. Quid

2.Tim.4. enim dicit? Quam reddet mihi Dominus in illo die. Paulus qui ex vltimis primus: Qui ex abortionibus vir perfectus: Qui etiam persequens est suauis, & dum patitur per-secutionem, dulcis: Qui est Romanus,& Pharisæus, & omnia omnibus factus pro-pter fidem.

Ioan.21. Christus enim, qui dixit Petro,Oportet te pati: de Paulo etiam dixit, Quàm mul-ta oporteat eum pati pro nomine eius: vt ille quidem crucifixus, hic autem trunca-tus capite,cùm vnam fidem prędicauerint,vnum cursum consummauerint,in vno se-pulcro habitauerint,sint veri testes resurrectionis eius, qui passus est & mortuus, & resurrexit eo modo,quo nouit,& venit in sinum patris, quem quidem nunq̃ reliquit.

Psal.47. Quos ipse Dominus alloquitur propheticè: Circundate hanc nouã Sion, & com-prehendite eam,hoc est, seruate, confirmate & munite precibus, vt quandò in tem-pore irascar,& mouebo vniuersam terram,adspiciens vestrum, quod non desinet,se-pulcrum,& quæ vestra sponte simul propter me fertis stigmata, vincam iram clemẽ-tia,& propter hanc vestram percipiam intercessionem. Sacerdotium enim & regnũ

Esa.37. quandò videro lachrymans, statim tanquàm misericors inflector ad misericordiam, & memini illius meæ vocis: Protegã hãc ciuitatẽ ppter Dauid seruum meũ,& Aarõ sanctũ meũ.Qui quidẽ cùm sicut vos fide essent cõcordes, & volũtaria humilitate re-xissent authoritates,& vestitu ostendissent animi abiectionẽ,multas mihi obtulerunt

Matt.7. myriadas discipulorum, me ferentes, & à me mundo petentes placationem. Dixi enim: Petite,& dabitur vobis: quęrite,& inuenietis.Domino sit gloria in secula secu-lorum, Amen.

DE

DE SANCTO FABIO MARTYRE CAESA- 405
REENSI, EX ADONE TREVIRORVM
Archiepiscopo.

Aesareæ passio S. Fabij martyris: qui cùm ferre vexilla 11.Iulij
prætidialia recusaret, primùm diebus aliquot in carcerẽ Caput ei
trusus est. Deindè productus,sistitur ante tribunal. In- amputatur.
terrogatus semèl & iterùm,in Christi confessione per-durat,& mox à furibundo iudice capitali sententia con-demnatur. Post hæc inhumatum corpus custodiri iu-betur: quod post triduum reticulo insutum, in maris profunda, seorsùm caput, seorsùm cadauer,immergi- Insigne mi-
tur. Sed Domini virtute resciso reticulo,membra capi- raculum.
ti reuocantur, & scapulis ceruix cum indicijs passionis adiungitur. Atque ità suæ integritati redditum corpus, digno cultu à fidelibus in basilica vnda blandiore ad Caternitanum litus euectum,& con-tumulatum est.

VITA SANCTI GERMANI EPISCOPI ANTI-
SIODORENSIS, AVTHORE CONSTAN-
tio presbytero.

Epistola Constantij presbyteri ad sanctum Patientem, Lugdunensem Episcopum.

Omino beatissimo Apostolico,& mihi in æternum pa-trono Patiẽti,Cõstantius peccator. Meritò inter oẽs Obedientię
virtutes obedientia vendicat principatum,quę facit ple- præstantia.
rosq; tentare,quod nequeunt. Et ideò dignę deuotio-nis laude habendi sunt, qui considerata sui impossibili-tate,iubentibus obsequuntur.Itaq; papa venerabilis,dũ & sanctum virum illustrare virtutibus suis desideras, & profectui omnium miraculorum exempla largiri:impe-rasti sępissimè,vt vitã sanctissimi Germani Episcopi ob-umbratam silentio,qualicunq; stylo vel præsentibus,vel posteris traderem. Quod dum audaciter aggredior, præ-sumptionis reum esse me sentio: sed date veniam. Nam penè est,vt etiam iudicium vestrum quædam culpa respergat,qui tantæ materię rela-torẽ magis dignum debuissetis eligere. Sed quia vterq; charitati operã damus,dum & vos me putâstis posse,quod nequeo,& ego authoritati vestræ libẽs pareo,orate vt mi-nisterium meum gratiam,quam sui merito non potest obtinere, vestra intercessione mereatur. Vale longùm in Christo,meique semper memor beatissime præsul.

Item eiusdem Epistola ad sanctum Censurium Antisiodorensem Episcopum.

Omino beatissimo, & mihi Apostolico honore venerabili Censurio papæ, Constantius peccator.

Prima mihi cura est,pudorem conscientiæ humilis custodire: cui-us cancellos si in aliquo fortè transgredior, inbentum magis culpa, quàm mea est. Itaque vt vitam gestaque beatissimi Germani Episcopi vel ex parte perstringerem,fratris vestri sancti antistitis fecit autho-ritas.

Cuius præceptioni,si non vt debui,vt potui tamen, paruĩ. Cumque obedientia mea ad beatitudinis vestræ notitiam peruenisset, vt iteratò in temeritatem pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

prorumperem,præcepistis iubēdo,vt paginula, quę adhuc intrà secreti vicinia tenebatur, longiùs me authore procederet, essemque ipse reatûs mei quodammodò accusator & proditor. Manifestè enim condemnatio in me manebit, si verborum meorum abiectio doctorum afferatur auditui. Reiecto itaque pudoris velamine, obtemperans iussioni, transmisi vobis impensę deuotionis obsequiũ, pro fiducia charitatis deposcens, vt duplici me fauore tueamini: quatenùs & legentum examen euadam, & ministerium meum per intercessionem vestram domini mei sancti Germani sensibus intimetur.

PROLOGVS EIVSDEM AD LECTOREM.

PLerique ad scribendum, solicitante materia vberiore, producti sunt, dum per multiplices sensus locupletari creduntur ingenia. Sed mihi illustrissimi viri Germani antistitis vitam gestaque vel aliqua ex parte dicturo, incutitur pro miraculorum numerositate trepidatio. Et sicut solis splendor, humanis illatus obtutibus, hebetata oculorum acie lumen confundit ex lumine: ità animi mei infirmitas oblatum prœconiorum cumulum, quem implere non potest, expauescit. Sed rursùs intrà sedem pectoris mei contentio alterna confligit: Hinc resistit impossibilitas conscientiæ illine commemorare aliqua vel proferre, & religionis contemplatio, & innumerabilium miraculorum exempla compellunt, quæ agnitioni vel profectui omnium impiè per obductum silentium subtrahuntur. Idcircò mâlui verecundiã meam negligere, quàm virtutes diuinas vsquequaquè obliuione veterascere. Excusat materia Dictorem, & cui verborũ abiectio displicuerit, sensus placebit. Nec vereor *persuasorẽ me huiusce ministerij iudicandum. Tanta enim temporum fluxêre curricula, vt obscurata per illentium vix colligatur agnitio. Et verè mâluissem relatores tantorum bonorum alios potiùs, quàm me, fuisse: quia quicunq; illi, me fuerant digniores. Quod quia non contigit, me mâlo esse, quàm neminem.

*for. perua-sorem

VITAE LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Iulij 31.

Patria.

GITVR Germanus, Antisiodorensis oppidi indigena fuit, parentibus splendidissimis procreatus, & ab ipsis infantiæ rudimentis, studijs liberalibus institutus. In quo doctrinæ collatio cum ingenij vbertate consentiens, eruditissimũ duplicato bono, id est, naturæ & industriæ, reddiderunt. Atque vt in eum perfectio literarum plena confluueret, post auditoria Gallicana, intrà vrbem Romam iuris scientiam plenitudini perfectionis adiecit. Deindè tribunalia præfecturæ, professione aduocationis ornauit. In quo actu dũ multiplici laudis luce resplenderet, sublimẽ genere, diuitijs & moribus, sortitur vxorem. Quem quidem togæ præconijs prœminentem, protinùs res publica ad honorũ prœsumpsit insignia, ducatûs culmẽ & regimen per prouincias conferendo. Erudiebatur profectò Diuinitatis occulto iudicio, nè quid perfectionis deesset Apostolico pontifici mox futuro. Parabatur eloquentia prędicationibus, iuris doctrina iustitię, vxoris societas ad testimonium castitatis.

Magna eius eruditio.

Fit aduocatio.

Dnzit vxorem.

Dux constituitur.

CAPVT II.

FO nanq; tempore territorium Antisiodorensis vrbis visitatiõe propria gubernabat. Cui mos erat, tyrũculorum potiùs industrijs indulgere, quàm Christianę religioni operam dare. Is ergò assiduè venatui inuigilans, ferarum copiam insidijs atq; artis strenuitate frequẽtissimè capiebat. Erat autem pirus arbor in vrbe media, amœnitate gratissima, ad cuius ramusculos ferarum ab eo deprehensarum capita, pro admiratione venationis nimię, dependebant. Quem cœlebs vir, eiusdem tunc ciuitatis Amator Episcopus, his frequẽs compellabat eloquijs: Desine, quæso, vir honorate rum

S. Amator cum reprehendit.

rũ splendidissimè hæc iocularia, quæ Christianis offensa, paganis verò imitanda sunt, exercere. Hoc opus idolatriæ culturæ est, non Christianæ elegantissimæ disciplinæ. Et licèt hoc indesinenter vir Deo dignus perageret, ille ramen nullo modo admonẽti se acquiescere voluit, aut obedire. Vir autem Domini iterùm atq; iterùm cum horrabarur, vt non solùm à consuetudine malè arrepta discederet, verumetiam & ipsam arborem, nè Christianis offendiculum esset, radicitùs abstirparet: sed ille nullatenùs aurem placidam applicare voluit admonenti. In huius ergò persuasionis tempore, quadam die Germanus in prædia sui iuris ex vrbe secessit. Tunc beatus Amator opportunitatem opperiens, sacrilegam arborem cum caudicibus abscidit. Et nè aliqua eius incredulis esset memoria, igni concremandam ilicò deputauit. Ossilla verò, quæ tanquàm trophæi cuiusdam certaminis vmbram dependentia ostentabant, longiùs à ciuitatis terminis proijci præcepit. Protinùs aũt fama gressus suos ad aures Germani retorquens, dictis animũ incendit, atq; iram suis suasionibus exaggerans, ferocem effecit, ità vt oblitus sanctæ religionis, cuius iam fuerat ritu atque munere insignitus, mortem viro beatissimo minitaret. Et nè ei aliquo modo quorundam Christianorum conuentus furenti resisteret, turbam suorum secùm adunans, ciuitati improuisus aduénit. Hæc omnia, dum à quibusdam cognita, Amatori sanctissimo panderentur, ait: Ego indignum me esse iudico, testem fieri fuso sanguine Saluatoris: hoc est, quod Græci appellant martyrem. Diuina ergò reuelatione suæ discessionis tempus agnoscens, & Germanum sibi futurum successorem præuidens, Heduam profectus est, vbi Iulius reipublicæ rector ac Galliæ gubernator præsidebat.

Amputat arborẽ, quæ erat offendiculo.

CAPVT III.

TVnc Simplicius, vir summæ simplicitatis atq; charitatis, eiusdẽ ciuitatis Episcopus, rumore aduentûs eius prœuentus, ei cum ordine clericatûs, necnon & cum Iulio præfecto, officij sui turmis stipato, ire obuius non neglexit. Quem ritè salutatũ, atq; debitæ venerationis assentatione puriùs honoratum, ad Heduam ciuitatem perduxerunt. Ex hinc postera die sanctus Amator ad prętoriũ Iulij se velle ingredi asserit. Cuius aduentũ Iulius cognoscẽs, citus in occursum eius profectus est, & quemadmodùm decebat, fidelissimum Dei cultorẽ obsequijs intrà rectum inducit, & more Christianissimi filij, ipsius se postulat benedictionem suppliciter promereri. Suppleta ergò oratione, sic sacerdos reuerentissimus prefectum alloquitur: Finem meum, Domino mihi innotescente, cognoui. Et quia non est alter, qui regimẽ sanctæ Ecclesiæ suscipiat, nisi illustrissimus Germanus, sicut mihi Domin' Deus meus reuelare dignatus est, posco ecsitudinem tuam, vt licentiam tribuas mihi roganti, eundem Germanũ tonsurare. Cui præfectus: Licèt, inquit, necessarius sit atque vtilis reipublicæ nostræ, tamen quia Deus sibi illum elegit, sicut tua beatitudo testatur, contra Dei præceptum venire non possum. Tunc voti compos, cum lætitia suæ est iterùm redditus ciuitati.

Nota priscorum ergà Episcopos reuerẽtiam.

CAPVT IIII.

INquam cùm venisset, præcepit vniuersum populum in atrium domûs eius adesse. Qui cùm venissent, his eis concionatus est affatibus: Animo attentiores estote, filij dulcissimi. Est operæprecium vestris sensibus alligari, quæ meæ mentis recessus parturiunt. Deo reuelante, diem transitûs mei de seculo euidentissimè scio atque cognoui. Propterea hortor vnanimitatem vestram, vt diligentiùs perscrutantes, ex cœtu vestro virum firmissimum eligatis, qui speculator sit domui DEI. Illi autem hoc audientes, conticuerunt, & nullus eorum ei verbum respondit. Tunc ille videns, quòd omnes silerent, iter direxit ad sanctam Ecclesiam, in cuius comitatu omnis congeries profecta est populorum. Subeunte autem illo Ecclesiam, cùm & populus ingredi voluisset, ità eum allocutus est, dicens: Exonerate, filij charissimi, iaculis manus, & arma ab humeris vestris reijcite, & sic domum DEI ingredimini: quoniam hæc domus est orationis, non Martis statio petulantis. Illi verò hæc audientes, dicto citiùs quicquid chalybis gestabant, forinsecùs posuerunt. Tunc beatus Amator videns Germanum illustrissimum nihil oneris truculẽti portantem, præcepit ostiarijs, Ecclesiæ fores vt clausstris arctarent. Ipse verò glomerata secùm turba Clericorũ atq; nobilium, inijciens manus, Germanũ apprehendit, & inuocato nomine Dñi, cęsariem eius capiti detrahens, habitu religionis, reiectis secularibus ornamẽtis, cũ promotionis honore induit, talibus cum verbis exhortãs atque cõfirmans:

Germanus ab S. Amatore tonderetur, & in Clerum adscitur.

Sata-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Satagere te oportet,frater charissime & venerabilis, quô incontaminatum atq; immaculatum custodias honorem tibi commissum: quia me decedente, tibi omnipotens pastorale commisit officium.

CAPVT V.

DEindè verò incipit beatissimus Amator obitûs sui incitamentis vrgeri. Et licèt fuisset ægritudine saucius,nunquàm tamẽ omisit prędicationibus populũ confirmare,& dicere:Filioli,hanc Dominus meus,à quo hucusq; fueram peregrinus,animam meam suscipiet:obsecro,vt vnanimes atq; concordes fratrem Germanum loci mei faciatis adipisci officium. Cui omnis turba consentiens,ad confirmationem persuasionis eius respondit,Amen:non tamen sine lachrymis,neq; sine dolore. Omnis nanq; ętas atq; ordo vel sexus lamentationibus afficiebatur, quia talẽ amittebat pastorem. Erat tamen in eis inter hęc solatij genus,quòd non dissimilem forent recepturi pontificem. Igitur Calendarum Maiarum quarta feria acriùs cœpit corporis dissolutione fatigari. Sed nec sic quieuit etiam inter dolores à salutari prędicatione, sed omnibus salubrem admonitionem inculcans,ità loquebatur: Prohibete lamenta sonare,vetate populos flere. Ibi profectò luctuosę voces emittendę sunt,vbi meliori deterior fuerit successurus: hîc verò incassùm lachrymas funditis,vbi optimis meliora succedunt. Istius nanq; vobis prędestinati pontificis non solùm vita proderit,verumetiam mors. Hoc dicens,pręcepit se ad sanctam ecclesiam prouehi,vt ibi spiritum datori redderet,vbi die ac nocte eidem consuecuerat profiteri. Progreditur cum eo dextra lęuaq; frequẽs populi multitudo. Prędit clericorum chorus, matronarum caterua subsequitur. At vbi ecclesiam est ingressus,pontificalem thronũ assendens, ferè hora diei tertia emisit spiritum. Et continuò chorus sanctorum, quod est adscendum mirabile,successit,& spiritum eius cum hymnis & laudibus in specie columbę vehebat ad cælum. Hoc multis cernentibus & narrantibus est confirmatum.

B. Amator in cælos proficiscit.

CAPVT VI.

EXindè ad locum,qui appellatur Autricus, ad sepulturam deducitur. Vndè dum redeunt,eccè prospiciunt quendam hominem paralyticum,qui iam triginta annis ipso morbo detinebatur,ceruicibus hominum baiulari. Erat autem ex territorio Biturico,quem sanctissimi Amatoris opinio de locis proprijs vehi ac peregrinari compulerat. Accedunt hi,qui portabant,propiùs, viri Dei sospitatem inquirunt,cognoscunt ipsius esse,quam cateruatim ex vrbe viderant proficisci, funeris pompam. Tunc languidus exorat,vt vel aquis paululùm frui mereretur, quibus perfusum fuerat illius sacratissimum corpus. Hoc comperiens reuerentissimus Germanus, tunc presbyter,admirans fidem illorum,iussit ex eádem aqua paralytici membra perfundi. Mox autem,vt deliburi corporis lympha,ægroti est membris allata,protinùs languor omnis discessit,& membrorum compages morbida resolutione ilicò carens, suis est consolidata medullis,atq; neruis vigentibus reparata.

Nota vim aquę,qua perfusũ fuit corpus S. Amatoris,

CAPVT VII.

TVm subitò diuina procedit authoritas,quam consensus vniuersitatis exequitur. Nam clerici omnes,cunctaq; nobilitas, plebs vrbana vel rustica in vnam venêre sententiam: Germanum Episcopum omnium vna vox postulat. Bellum ciuile indicitur poreſtati. Cuius subiectio facilis fuit,cùm eriã ab his,quos pro se parauerat,vinceretur. Suscepit sacerdotiũ inuitus,coactus,addictus:sed repentè mutatur ex omnibus. Deseritur mundi militia,cælestis assumitur. Seculi pompa calcatur, vxor in sororem ex coniuge mutatur,substantia dispensatur in pauperes,paupertas ambitur.

S. Germanus coactus suscipit Episcopatũ.

CAPVT VIII.

IAm verò enarrari non poreſt,qua hostilitate vim sibijpsi conciuerit,quęve supplicia corporis sui psecutor induerit. Breuiter tamen,iuxta veri fidem, vniuersa perstringam. Ex ea verò die,qua sacerdotij sumpsit exordium,vsq; ad terminũ vitę,tanta obstinatione & tabe corporis animam suam pauit,vt nunq̃ panem frumenti,non vinum,non acetum,non oleum,non legumen,nunquàm vel salem ad vsum condiendi saporis acceperit. Sanè die resurrectionis vel natiuitatis Dominicę,potiones singulę sumebantur:in quibus ità vini sapor aquis nimijs diluebatur, vt aceti austeritas solet largis permixtionibus temperari. In refectionibus primùm cinerem prębibit,deinde panem hordeaceum sumpsit,quem tamẽ ipse excussit & moluit. Et cùm hic cibus grauior

Nota mirã vitæ austeritatem.

grauior ieiunijs indiceretur,nunquàm nisi in vespere:interdùm tamen in hebdomada media,plerunquè die septimo, ponebatur.

CAP. IX.

Vestes eius.

INdumentum,cuculla & tunica indiscretis fuêre temporibus. Nam neque hyeme accessit adiectio,neque æstate leuamen admissum est. Quod vtrunque tam diù vsui fuit, nisi fortè donatum est, donèc attritione nimia solueretur, cilicio semper interiùs inhærente.

CAP. X.

Lectus.

SPatium verò lectuli sui trabeculæ dolatiles ambiebant, iniectos cineres vsque ad marginem continentes. Qui tamen quotidiana impressione densati, inconfecti loli duritiam præferebant. Stratum omne, subiecto cilicio & superpositro vno tantùm sagulo, fuit. Caput ab humeris per ceruicis confinium nulla subleuauit adiectio,ità pronus prostrata per terram membra damnauerat. Noctibus nunquàm vestitum,rarò cingulum, rarò calceamenta detraxit. Redimitus loro semper, & capsula sanctorum reliquias continente. Iugis gemitus, oratio perseuerans. Longum enim tempus somnum capere inter tormenta non poterat. Dicat quisque quod senserit: cæterum absolutè definio,beatum Germanum inter tot cruces longum traxisse martyrium. O quàm præclara Dei nostri virtus & pietas, qui famulum suum in via veritatis fideliter gradientem, duplici remunerauit donatione, vt & præteriti, si qui fuerant,decoquerentur errores, & celeriter defæcata sanctitas præstaretur. Quique præteritis forsitan peccatis tenebatur obnoxius, inciperet fœnerator esse virtutum.

Nullũ habet ceruical.

CAP. XI.

Eius hospitalitas.

HOspitalitatem peculiari obseruatione seruauit: omnibus enim, sine vlla exceptione personæ,domum prębuit. Et conuiuium ieiunus pastor exhibuit,pedes omnibus,manibus suis lauit, Dominicæ institutionis minister & custos.

CAP. XII.

ITaque vir beatissimus,quod est difficilimum, inter frequentias populorum, solitudinis vitam & eremum in seculi conuersatione seruauit. Qui duplicem viam Christo ad profectum religionis instituens,in conspectu Antisiodorensis oppidi, interposito leuna flumine,monasterium collocauit:vt ad fidem catholicam populi, ad congregationem monachorum & ecclesiasticam gratiam raperentur, præsertim cùm tali pontifice vel magistro,accedentibus miraculis,fides succensa ferueret. Et vt ad tenamenta virtutum crescentibus meritis veniretur,nõ præsumptionis, sed misericordiæ principium fuit.

CAP. XIII.

ERat illo tempore vir bonis moribus,Ianuarius nomine. Qui cùm princeps prędiali militaret officio,exactos à prouincialibus solidos ad iudicem deferebat. Is cùm causa visendi eum ex itinere diuertisset, sacculum perdidit quem ferebat. Nullo; de circunstantibus intuente,casu is reperit,qui vexari inimica infestatione consueuerat. Tandemque in se reuersus, damnum viator agnouit. Implet questibus ciuitatem,& à beatissimo sacerdote non aliter,quàm si ipsi tradidisset,pecuniam requirebat. Quam in Dei nomine reformandam,quasi verus debitor,repromisit. Ea tum dies sabbati fuit,qua per totã vrbem solicita indagatione percucurrit. Et cùm nihil inuentum,post triduum is, qui solidos requirebat, lachrymans genua sacerdotis amplectitur,cõtestans *appetiturum se supremæ mortis occasum,nisi pecunia fuisset inuenta. Indicit Episcopus patiẽriam, pollicetur securitatem. Nec multùm post,priusquàm proderetur admissum, exhibere secretè ad se vnum ex his, qui patiebantur, præcepit. Fortuitù is,qui furti author fuerat,præsentatur. Quem cùm districta examinatione discuteret,dicens fieri non posse,vt admissum facinus lateret, inimico,per quem praua fieri consueuerant,imperat, vt veri fidem celeriter fateatur. Sed neque spiritus crimen ac malitiam,quam commiserat, denegauit. Tum verò pia commotio sacerdotis produci inficiantem præcepit in populum. Nec mora: Missam celebraturus egreditur. Præmissaque in plebe salutatione solenni, in oratione tota corporis strage prosternitur. Statimque infelix inimici & captiuus pariter & minister in sublime suspenditur:ecclesia eius clamore completur, plebs vniuersa turbatur. Et quasi flammis circundatus, cum voce maxima nomen inuocat sacerdotis:crimen,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mira efficacia precum eius.

quod commiserat,confitetur. Tandemque vir beatissimus ex oratione consurgens, accedit ad podium,euocat æstuãtem,omnia discutit,vniuersa cognoscit. Solidi de latebris proferuntur,clamor popularis attollitur,& vnà Germani meritum, & diuinitatis potentia prædicatur. Eodemque miraculo & deceptus pecuniam,& obsessus recepit sospitatem. Plures quidem iam antè curauerat,sed semper secreti obumbratione notitiam suppressit. Hoc verò factum ideò memorabile, quia publicum fuit.

CAP. XIIII.

QVodam tempore conspiratione terribili beato viro quoddam bellum dæmones intuletunt. Quem cùm multiplici infestatione tentatum, indutum fidei lorica inexpugnabilem reperissent, conceptam machinam ad plebis excidium contulerunt. Nam primùm paruuli,deindè maiores natu,repentè tumefactis intrinsecùs faucibus,interibant: sic vt irruente morte,ægritudinis spatium vix triduo traheretur. Ità more furentis gladij populus delebatur: nihil humana prouisio conferebat opis. Et penè serò plebs trepida ad diuinum præsidium per antistitem decucurrit. Qui prætinùs oleum benedixit,cuius tactu ità intrinsecùs tumefacta tabescebat infirmitas, vt meatus peruius statim & anhelitum & cibum deficientibus ministraret,tantaque celeritate remedium cæleste succurrit,quanta irruerat illata pernicies. Quod admissum malignorum spirituũ infestatione contigisse, vnus ab obsessis,dum à sancto viro purgatur,cuomuit,omnesq; in fugam versos eius oratione confessus est.

Multi moriuntur è plebe eius.

Oleo benedicto pellit morbum.

CAP. XV.

ERat autem familiare beatissimo viro,alternis vicibus nunc ecclesiã, nunc monasterium,quasi dux cælestium militum,visitare,vt certantibus studijs æmulãtes,ad perfectionis gloriam prouocaret. Quadam vice occupatione detentus, cùm ad monasterium rogaretur,excusauit aduentum. Nec multò pòst absolutus morarum nexibus,insperatam fratribus sui præsentiam deferebat. Contigit,vt hora eadem in monasterio vnus ex his,qui pati consueuerat,vexaretur. Qui subitò cũ summa voce proclamat: Germanus ad flumen est,sed sine nauigio non poterit transmeare. Diù Abbas fidem dictis negauit,dum & nequam spiritum fallere, & illum non adesse, quia exsauerat,iudicauit. Cumque in eadem vociferatione persisteret, missus vnus ex fratribus,veridicum fuisse dæmonem nunciauit. Nauigiũ mittitur,transit sacerdos, & cum ea,qua solebat,gratulatione susciputur. Incumbit sine mora orationi: cõgregatio prosternitur. Cùm subitò per inane aëris,inuisibilibus nexibus hostis religatus appellitur,& id tantum morarum fuit,dum de oratione consurgeretur: nihilque aliud precatus est,quàm vt cum aliqua corporis debilitate discederet. Quo interdicto, facta relinquens vestigia,cum eo,quo erat dignus, fœtore discessit. Hoc itaque monasterium,iter sequens magistri,semper virtutibus floruit,& sanitatum miraculis longè lateque refulsit. Qualiter sanè Mamertinus ab idolorum cultura conuersus, diuina reuelatione percepta,beatum virum eodem cœnobio degentem expetierit, cõmodum huic operi videtur inserere. Quod tamẽ eiusdem Mamertini verbis melius censuimus intimandum. Verùm ob quenq; cupidum plenæ narrationis, libellum de huc ipsa reuelatione ex ordine editum,hîc ponere disposuimus.

Dæmonem eijcit.

Monasteriũ eius.

Mamertinus feruentissimus dæmonũ cultor.

Reuelatio sancti Corcodemi,& qualiter Mamertinus ad baptismum peruenit.

CAP. XVI.

QVanta sit diuinæ misericordiæ pietas,quantamque bonitatis eius generi humano patientia gratiam largiatur,nemo Christianorum ignorat. Ità igitur suarum manuum figmentum diligit,vt ad declarandam operis sui in eo doctrinam, indifferenter omnium bonorum malorumq; referet linguas. Quid nanq; interest inter horum seruorum Dei reuelationem,& Apostolorum,ignorantibus gentibus, manifestationem? Hi igitur,quorum vitam innotescendam auribus ratum duximus populorum,dum ipsi soli Deo,qui eam largitus fuerat,in notitia esset: humanam verò penè omnem creaturam latuisset, à pagano medelam vulneris quærente, nescientibus panditur,& Pauli Barnabæq; gentibus ignota spiritualis prudentia,per immundum spiritum publicatur. Igitur cùm hi Deo placiti diuturno tempore in suis lucifluis iacuissent sepulcris,per Mamertinum, qui eorum nunc spirituale narrat negocium, in omnium cognitionem deuenerunt. Eram itaque ego ipse Mamertinus idolis seruiẽs, & Iouis templi vel cæterorum falsorum deorum frequentissimus cultor, ità vt nullo modo

modo vel tempore possem simulacris eorum euelli. Et cùm eorum instantissima deuotione nefandas statuas venerarer,cæcitatem vnius oculi pertuli,& ariditatem manûs promerui. Eram ergò & debilitatus corpore, obsecundans stationibus nefandis, & quasi reatûs mei incursu, ipsis iratis plagatus fuissem,crebriùs eis lachrymosas preces effundens,rogabam vt delictis meis veniam tribuissent. Cumq; hoc continuatis momentis tristior perpetrarem,eunte me ad præfatum dæmonum habitaculum,obuius mihi fuit quidam Sauinus nomine,tonsus capite, & vestibus religiosis amictus. Quem dum percontarer,quis & vndè esset,vel quò pergeret,& propter hanc causam interrogationum adinuicem sermocinaremur,ait præfatus vir: Vndè tibi talis accidit morbus,vel cuius religionis es tu? Cui ego: Cultor sum deorum maximorum, Iouis, Mercurij, Apollinis,vel omnium numinum. Propterea indifferenter aras eorum lachrymans pulso,vt mihi reconciliati,quæ abstulerunt indignati, reforment propitij. Hæc audiens ille,respondit: Erras,nescіens veritatem: propterea in talibus malis inuolueris, & crudeliter flagellaris. Illi si alicuius scientiæ vel intellectûs regerentur doctrina,non perpetuò cæci,muti,surdi,odore priuati, gressibus impediti, manibus truncі,ferro aut plumbo inhærerent colligati. Nónne ipsi sunt,de quibus sacratissima canit scriptura: Os habent,& non loquentur: aures habent,& non audient: nares habent,& non odorabunt: manus habent,& non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non clamabunt in gutture suo: neque enim est spiritus in ore ipsorum? Et subsequitur,de vobis loquens Propheta: Similes illis fiant, qui faciunt ea,& omnes, qui confidunt in eis. Vides pœnam statuarum cultoribus præparatam? Vides comparationem veridico ore prolatam? Festina igitur,si vis amissi oculi visionem,& aridæ manûs sanitatis percipere viriditatẽ,obedire meis eloquijs. Est enim in ecclesia Antisiodorensi vir sanctissimus,nomine Germanus,cuius ego sum clericus, timens Deum,& recedens à malo: cui seipsum Christus facie ad faciem demonstrat,& per eum inenarrabiles ostẽdit corporum sanitates. Si vis ergò sanus fieri,relicta seruitute idolorum,qua es miserabiliter irretitus,ipsius tibi præsentiæ posce præsidium. Quo audito,agens gratias,rogaui præfatum virum, vt iter mihi, quo ad eum, de quo indicaueram,Episcopum possem peruenire,ilicò demõstraret. Ille autem lætitia plenus, propter quod me suis vidit obedire præceptis,antetulit gressum, & de alto aggere, quod est, *monte Matogene,ostẽdens planitiem viæ,reuertitur. Ego verò perseuérans, læsus iter carpebam. Erat autem eodem die tempestiuus imber ab ortu solis vsq; ad occasum. Et licèt fuissem madida veste grauatus, nequaquàm tamen restiti fatigatus. Ecce autem labenti iam die hora penè vndecima,aduentante nocte,factæ sunt tenebræ, pluuialibus imbribus mixtæ,ità vt nullus posset nec sui itineris comitẽ adspicere. Vix tandem peruẽni ad cœmeterium,in quo sancti Amatoris Episcopi dicebant esse corpusculum. Et quoniam imbres vibrato fulgure iugiter descendebant in terram, cœpi anxiari & nimiùm esse solicitus: quia non inueniebam, in quo me reciperem habitaculo. Crebris ergò micantibus ignibus ex æthere,parua cellula ostẽditur oculis meis, in qua vnus erat sarcophagus. Quid plura? Ingredior obliqui aëris flãmis perterritus. Tunc non inueniens,vbì requiescerẽ,super ipsum me iactaui sarcophagum,ignorans quis in eo requiesceret sepulcro. Ingresso autem me,repentina lux in eodem habitaculo ità per ſudum refulsit,vt existimarem solis radios reducis terram suo tempore illustrãsse. Supponens ergò capiti meo sportam, quam baiulabam, & lateri baculum, vtpotè lassus atq; nimiùm humectatus, somno indulsi. Intempesta verò nocte euigilans,respexi iuuenem vestibus dealbatum, in præfatæ cellulę vestibulo, in qua iacebam,lucifluè illustratum. Ego verò insolitam latiùs maiestatem adspiciens, territus me supra illam, in qua dormiebam, prostraui memoriam. Eram autem intrà me orãs, timore perterritus, & dicens: Deus Christianorum, cui est purè deseruiens Germanus Episcopus, cuius ego sanctitatis atque operis bonitatem nunc sequor, ẽrue me de tali, in quo tremebundus iaceo, citò terrore. Me talia prosequente, adolescens, quem ante ostium stare præuideram, emittit vocem dulcifluam, dicẽs: Sancte Corcodeme, sancte Corcodeme Leuita Christi. His auditis, beatissimus vir Corcodemus de sepulcro, supra quod procubueram, respondit: Scio qui sis, & vocem tuam audio: tantùm die, quid me velis Florentine frater. Surge, inquit, velociter. Beatus Peregrinus Episcopus cum cæteris fratribus, pro nocturnis excubijs celebrãdis, in ecclesia sunt con-

Tempestiuus, pro, tẽpestuoso.

Sauinus clericus eũ arguit erroris.

Psal. 113.

Visio offertur Mamertino.

Inuocat Christum adhuc pagauus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gregati: propterea te quoquè sanctus Amator admonet, vt venias', & interfis sancto conuentui. Tunc beatus Corcodemus ait: Regredere citiùs dulcissime frater ad sanctum ac beatissimum Episcopum, mea reportans mandata. Hac igitur nocte non possum de hoc tabernaculo egredi, quoniam hospitalitatem præbui alicui peregrino. Scio enim, quę hîc sit obsidens turba catulorum, & insidias hospiti præparans, quò me egresso, miserum deuoret ac dilaniet. Et si egressus fuero, venenosos in eum dentes infiget. Me suis Deus excubijs non fraudat: quoniam sunt mecum fratres subdiaconi duo, id est, Alexander & Iouianus, necnon & Iouinianus lector. Ergò obsecro te, vt sanctis Episcopis hæc, quæ tibi locutus sum, referas, & ab his impetres mihi venia. Antefatus igitur iuuenis, accepto responso, egressus est. Me autem tanta cognoscendi mysteria, medullitùs formido inuasit: indè soporifero cesserunt languida somno membra. Et eccè in ecstasi raptus, adesse existimabā rursùs iuuenem, priusquàm gallus cantarent, ad ianuam, & clamâsse rursùm eo nomine, quo antè clamauerat. Et illo iterùm respondente, & interrogante quid vellet, tunc ille dixit: Sancti Episcopi Peregrinus & Amator, priusquàm discedant, Missas sunt votiuas celebraturi: & propterea te quoquè miserũt inuitare, vt ministerium tui officij peragas. Si verò formidas propter præfatum hospitem, aiunt, vt vice tua Alexander ei custodiam prębeat. Sed & illud iusserunt, vt tecùm Iouianum subdiaconum & Iouinianum lectorem, qui alleluia decantent, adducas. His peractis, videbam egoipse aperto sepulcro egredientem ex eo virum, adspectu miræ pulchritudinis decoratum, & vestimentum eius niueum tanquàm byssum. Illo egresso, quemadmodùm videbam, reperit tres ante ostium stantes in veste candida, & salutauit eos, nomine vnumquenque vocans, Tunc dicit Alexandro: Reuerentissimi antefati Episcopi Peregrinus & Amator, iusserunt me vsque ad eos venire. Qui iterùm iusserunt te huic cellæ præponi, propter hospitem conseruandum & custodiendum à catulis, matre & filijs septem, qui ad necem eius deliteſcunt. Post hęc rursùs contemplabar, quemadmodùm tenuerit dexteram meam reuerendissimus diaconus, & dixerit: Veni nobiscùm hospes ad Missas. Pergentibus itaque nobis, vidi quinque stantes ante crepidinem altaris, speciosissimis indutos stolis, & videbam me interrogantem beatissimum Corcodemum, qui essent illi, qui coram altario assistebant. Et dixit mihi: Ille, qui in medio stat, est sanctus Peregrinus Episcopus & martyr, cum quo à Romana vrbe ego quoquè missus sum imperio Papæ Sixti. Illi duo, qui dextro adhærent lateri, sunt Amator & Marcellianus Episcopi. Qui sinistro, Elladius est & Valerianus sanctissimi, qui beatissimo Peregrino gradatim successerũt. Discedens igitur à me Perspicuus Diaconus, ipsorum est redditus vultibus. Tum demùm quasi me coram audiebam sanctum Amatorem episcopum dicentem diacono: Præbe silentium frater, quò possimus, remoto strepitu, votorum compotes fieri. Festinat enim Peregrinus frater ad proprium habitaculum Baugiacum reuerti, & oportet nos propter eum paulò *temperiùs sacrificium consummare. Indicto itaque silentio, & catechumenorum denunciata discessione, ego mirabar intrà me, tantę nouitatis contemplans mysterium. Non tamen ausus fui post catechumenorum deniationē ad locum, vbi Missæ celebrabantur, pedem attollere: sed videbar mihi in eodem loco, in quo reuerentissimus me diaconus cõstituerat, stare. Itèm videbatur mihi interrogâsse diaconum beatus Peregrinus, ac dixisse: Quis homo hic est, qui recùm hanc basilicam est ingressus? Et respondisse diaconum: Hic est hospes meus, custodia me, nè vestris dudùm parérem imperijs, retinebat. Ego iterùm velut indignum videbam me stare iuxta ipsos, & non solùm per vultum, sed & vestiũ qualitate discretum, admiransque dicebam: Cur hi niueis sunt vestibus omnes induti, & ego nigris induor tegumentis? Cùm hæc & talia mecùm ruminâssem, vox delata est in aures meas, ad Corcodemum diaconum, ex ore episcoporũ emissa: Segrega ista ter hospitem tuum à nostris cœtibus, & foràs ab ecclesia expelle: quoniam indignus est gratiæ particeps esse, propter quod idolis Iouis deseruit. Quorum quasi præceptis deseruiens, pellere me foràs sæpedictus diaconus nitebatur. Tunc cadere quasi ad pedes eius, & his eum affatibus exorare videbam, & dixi ad reuerentissimum diaconum: Amice Dei, deprecor te, vt apud præsentes episcopos intercedas, vt mecùm misericordiam faciant, & ritum dæmonum, quo teneor obligatus, disrumpant. Ad quam supplicationem motus, videbatur me eis præsentâsse, & ab illis accepto mandato, mihi manum

Missæ votiuæ.

Peregrinus Episcopus & martyr.

Missio catechumenorum sub Missa.

manum imposuisse. Post impositionem iterùm manûs, videbam me sanctis Episcopis præsentatum, & instructum ab eis, quę amplecterer, & à quibus cęremonijs separarer. Et rursùm audire me putabam Episcopos, quemadmodùm delegauerint sancto diacono, dicentes: Amantissime frater, reduc tecùm hospitem, & mone illum, vt Lucifero exorto, fratri repræsentetur Germano: quia ipsi est à Christo Deo directus, vt per eum omni plenitudine spiritualis gratiæ impleatur. Deindè videbam meipsum supplicare illis, & ipsos me alloqui, & exhortari ad perficiendam in me doctrinam fidei. Videbam etiam illis discedentibus, præfatum diaconum tenentem manum meam, & restituentem me ad suam, de qua eduxerat me, cellulam. Itèm videbam, priusquàm ingressi essemus cellulam, procidere me ad pedes eiusdem diaconi, & ità dixisse: Nè, quęso, irascatur dominus meus, si adhuc locutus fuerit in conspectu tuo famulus tuus. Qui quasì respondebat: Dic, quæ te remordent, cum fidutia. Et ego: Obsecro te, quot temporum lapsa sunt curricula, ex quo in hoc habitaculo requiescis? Qui respondit: Post martyrium beatissimi Peregrini die tertio passionis eius, non quidem eo tempore, de seculo migraui. Optaueramus quidem participes fieri passionis ego cum fratribus meis, sicut fueramus vnius quoquè baiulatores mandati: sed non post multum temporis Imperator est ordinatus, doctrina Christiana refulgens, qui persecutione remota, cunctas clausas ecclesias patefecit, & eis catholicos præpositos ordinauit. Propterea non potuimus, quæ voluimus, consequi. Fratres autem mei erant hi: Marsus presbyter, Alexander & Iouianus: & sepultus sum in hoc loco ab ijsdem fratribus meis. Ipsi autem, vt mihi diuinitùs reuelatum est, cõfessores obiêrunt. Iouinianus vero lector, Deo procurante, martyrium consummauit. Cumque hæc omnia in excessu mentis vidissem, sopore fugato, experrectus sum, & continuò gallum cantauit. Ego autem memor mei, ostenso mihi signaculo frontem muniui. Tunc ego planctigerum cubitalarum emittens, supra sepulturam tāquàm super aram procubui Dominicā. Quam irrigans lachrymis, preces fundebam, & dixi: Domine Deus Israel, qui in altis habitas, & humilia respicis, & alta à longè cognoscis: præter quem non est alius Deus: qui ob reparationem generis humani in terram venisti, & cum hominibus conuersatus es: cuius nutu ac misericordia ego indignus in hac nocte mea saluationis secreta nôsse promerui, concede mihi, vt celeriùs famuli tui Germani contempler adspectum, *cui me recto itinere perduxisti. Completa oratiõe, prostratum corpus erexi: & cùm acicm oculorum ad basilicam sancti Amatoris dirigerem, adspexi lucem immensam, intùs foris que fulgentem, ità vt crederem, repulsa noctis caligine, sui temporis metas solem continuò repleuisse. Dehinc ex eodem itèm loco vox canora atque hymnigera ad meos est auditus delata. Cõtinuò ego in eodem, quo audiĕram, loco substiti, quousque quæ cantabantur, audirem. Prima ergò antiphona, quæ ad aures meas venerat: Confundantur omnes, qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulacris suis. Secunda hæc erat: Saluum fac seruum tuum Deus meus sperantem in te. Tertia: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Et cùm hęc audissem, reuerĕus sum ad me, prostrauiq; me septiès in supradicto sarcophago, orans & dicens: Deus sancti Corcodemi, suscipe festinantem ad te, & nè confundas me ab expectatione mea. Tua enim pietate & gratia ad hoc delatus sum habitaculum, per quod meorũ contagia cognoui errorum. Rursùs consurgens, illuc ad ipsam basilicam eleuaui meos obtutus, & audio iterùm antiphonam, meæ saluti atque conuersioni consonam: Exaudiat te Dominus in die tribulationis, protegat te nomen Dei Iacob. His sanctis affatibus confortatus, tertiò me in oratiõe prostraui. Terna igitur obsecratione perfecta, surgens videbam eam, quam priùs videram, lucem ablatam à facie oculorum, in quibus antè fulserat, & repentinæ ilicò tenebræ circunsepserunt me. Ego tamen iam mysterio edoctus, fronti meæ Dominicum infixi vexillum. Dum hæc geruntur, vulgaris lux terris reddita radiauit. Mox iterùm atque iterùm salutis meæ characteres confirmans, sancto hospiti grates exoluēs, ad ducem cælestis Imperatoris citiùs propetrauit. Explorāti ergò, vbi sanctissimus Germanus Episcopus eo die habitaret, inclæ ciuitatis dixerunt: Non est hîc. Monasterium habet proximum, & illuc frequentissimè gratia visitationis cymba portatur. Tunc deprecatus sum eos, qui mihi indicarent, vt ad ipsum monasterium ducentem viam demonstrarent. Qua arrepta, quò tendebam, peruēni: & me paululùm ante ostium immorante, subitò vir beatissimus

Psal. 137.

Psal. 96. Psal. 85. Psal. 31.

Psal. 19.

Vide quàm solenne in prima Ecclesia, Crucesse consignare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Germanus egreditur: quem, prócidens in terram, adoraui. Ille autem non euentu, sed admonitus, egrediebatur in occursum meum. Deus enim omnium conditor reuelauerat famulo suo & meam necessitatem, & quorum fuissem ad eum iussiõe directus, sicut posteà comperi. Cutuatus ergò solotenùs, obsecrabam virum Dei, vt me benediceret. Qui extenta manu, eleuauit me, dicens: Habe fiduciam: nè terrearis. & apprehendẽs mentum meum, osculatus est me. Cui ego: Nè facias vir sanctissime, quoniam adhuc ab osculis ararum dęmonum, os meum non est mundatum. Cui sanctus Germanus: Agnoui ego nocte transacta, ab omnibus illecebris te mundatum fuisse. Quo audito, obstupui, steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit. Tunc egregio viro inhærente manui meę, pariter ad monasterium ingressi sumus: Ego verò intrà meipsum mouebar, dicens: Quis huic indicauit, quæ clàm gesta sunt noctis præteritæ spatio? Et me talia cogitante, introducit me in cellulam suam, & sedens, dixit· Obsecro fili, te quæcunque gesta sunt, & ad tuam notitiam nocte præterita peruenerunt, mihi innotescere non demoreris. Tunc ego incipiens, à prima origine vsque ad eundem protectum meî, singulatìm exposui, reticens de turba catulorum. Mox ille ait: Nónne obsecraui te, vt omnia narres, & nihil mihi de ostẽsis tibi mysterijs celes? Et cur partem, penè cuncta miraculis excedentem, mysterij reticuisti? Prosequere & expone nobis insidias, quæ te circumadstabant catulorum. Ego verò hæc audiens, dixi: Quid narrem domino meo puluis & cinis? Vbi diuinitùs fit allocutio, cessèt incognita mortalium linguarum narratio. Video enim te Deo plenum, & cùm sis localis, vbiquè quæ aguntur, cognoscis. Ille subridens, dixit: Verè quicquid propter te actum est à viris venerabilibus Episcopis vel à diacono, cognoui, & præsens fui. Nè formides: fidem tuam te saluum fecit. Hæc audiens, declinans me in faciem, ingemui, & appræhẽdens genua eius, reliqua, quæ ad perficiendam fidei Christianę potentiam superfuerunt, rogaui vt per ejus dexteram implerentur. Tunc demùm pari comitatu ad ciuitatem processimus. Ingressis autem nobis in ecclesiam, vocatis clericis & quibusdam laicis, dixit mihi: Repete, quæso, quæ dudùm in monasterio, me interrogante, narrâsti, vt & hi audiant, qui ignorant. Cui ego, tremulus & timore prostratus, respondi: Quid dicam, quod non beatitudo tua antè præsciat? Et Episcopus: Propter adstantes dixi tibi, non propter me. Ego autem iterùm repetens omnia, illis quoquè innotui. Qui infinito gaudio exhilarati, Deo laudes & gratias referebant, dicentes: Gratias tibi Deus, quia hoc tibi vas electionis ante mundi constitutionem prædestinâsti, per quod virtutes tuæ virtutes omnibus & sine fine demonstrares. Tũc beatus Episcopus inducit me in locum, vbì remissio fit omnium peccatorum, & de more sacerdotali aquis benedictis baptismum mihi tradidit, replens circa me & in me vniuersa officia gratiæ spiritualis. Ad quem ego: Domine, sicut animæ recessus saluâsti, ità & corporis debilitata membra restitue sanitati. Da solitam lucem vtrisque parentibus oculis adspicere, & gemmis manibus consueta opera attrectare. Hæc audiens antistes, dixit mihi: Credis hoc me posse in te operari? Respondi: Credo domine, & propterea ad tuam profectus sum pietatem. His auditis, accepto oleo consignans oculum atque manum, officijs prioribus repulso morbo, restituit sanitati. Hi qui adfuerant videntes, rursùm opera Dei laudauerunt, quæ per virum probatissimum atque sanctissimum Germanum fiebant Episcopum. Tunc ait turbæ, quę cum eo erat: Pergamus cum hoc homine ad locum, in quo hospitatus est nocte, & videamus, si adhuc serpens ibì est cum catulis septem. Qui dixerunt: Quicquid præcipis, fiat. Ego autem exiens de medio eorum, præcedebam, illis cum Episcopo subsequentibus vsque ad locum. Cumque venissemus ad locum, oratione celebrata, dixit Episcopus: Dic mihi iuuenis, vbì vidisti adstantem virum vestibus niueis circundatum? Et ego: Domine, hìc in vestibulo. Iterùm dicit: Super quod sepulcrum inclinatus es nocte? Ego autem digito ostendens, monstraui sepulcrum. Tunc sanctus Episcopus dixit: Remouete lapidem de hoc sepulcro, vt interiora eius inspiciamus. Remoto itaque lapide, visi sunt serpentes octo: primus immanissimus, cæteri verò septem paulo inferiores. Visis ergò hominibus, ille colubet capite erecto circunspiciebat omnes, plùs tamen Germanum Episcopum. Cui præfatus vir: Serpens nequissime, adhuc non deserens calcaneum humani generis, audes post præuaricationem tuam & deuictionem, gyros super membra reuerentissimi Cor-

Aeneid. 3. vers. 48.

Mamertinus S. Germano, quid viderit, exponit.

S. Germanus eius oculos & manus sanat oleo.

Mamertinus baptizatur.

Corcodemi tuos extendere? Viuit Dominus, quoniam morte cum omnibus tuis fueras dignus: sed quoniam obedisti præfati fratris imperio, & abstinuisti veneni. feros voratus tuos à præsentis hospitis corpore, egredere sospes, & vlteriùs vbì conuersatio hominum est, recumbere non audeas. Sit autem habitaculum tuum sylueſtre gremium, vel eremi vastitas. Quos autem itineris tui in circuitu habitato. res repereris, nè noceas aut lædas. Non ego, sed Christus per me tibi imperat. Tunc serpens, velut iniquitatis suæ mole grauatus, submisso capite, septiès suarum spirarum ter 'ens volumina, tanquàm valedicens & gratias agens beatissimo Germano, pectoris tractu graditur: cuius post tergum turba minor sequitur. Visa enormitate corporis eius, cuncti trementes beatissimi Germani comites fugam arripiunt. Stabat tamen ille immobilis, fidutiam habens beatissimæ sanctitatis. Tunc redarguens populum fugientem, dixit: State, & videte mirabilia Dei, quæ operatur in nobis indignis. In ipso autem tractu æstimatus est serpens habere longitudinem cubitorum septem. His miraculis ostensis, illa cellula beati Corcodemi diaconi, quæ propter densitatem veprium, nulli nisì tantùm antistiti Germano fuerat nota, facta est Deo operante omni sexui cognita: & non solùm omnium notitiam promeruit, sed & culturam. Omnes igitur ex hoc tempore eidem cellulæ votiuam gerentes deuotionem, alacriter frequentabant. Mamertinus igitur, per quem, & in quo Deus virtutum suarum ostenta depalauit, videns hæc, non solùm à gentilitate & errore, sed etiam à cæcitate ac ariditate clementissimè liberatus, & à serpentum morsibus Dei nutu ereptus, consecrauit se monasterio sancti Germani episcopi aut imperio, aut comitatu illectus Cuius sancta conuersatio ità doctrina spirituali floruit, vt defuncto Archimandrita Alogio, qui eum monachum fecerat, ipse hæreditariæ sanctitatis cius officium susceperisset.

Nota quid possint sã. ti adhuc mortales.

Serpens 7. cubitorum.

Mamertinus fit monachus.

CAP. XVII.

QVodam enim tempore, cùm hyeme iter ageret, & diem totam in ieiunio ac fatigatione nimia duxisset, commonetur, vt, cogente vespere, quocunquè succederet. Erat eminùs domicilium absque tectis, iampridèm sine habitatoribus seminarum, quod etiam per incuriam vulgaris habitatoris arbusta contexerant, vt penè esset melius, noctem sub nudi aëris rigore durare, quàm in illo periculo & horrore succedere: præsertim cùm duo senes, propter infestationem terribilem, hanc ipsam domum inhabitabilem prædixissent. Quod vt vir beatissimus comperit, horrentes ruinas quasì amœnitates expetijt, ibique inter multiplices, quæ quondàm fuerant, mansiones, inuenta vix vna est, quæ instar haberet habitaculi. Illic claues & faccinulæ & paucissimi comites collocantur, quibus breuis cœnula esui fuit, episcopo, penitùs abstinente. Deindè alta iam nocte, cùm vnus ex clericis legendi suscepisset officium, ille ieiunio & fatigatione confectus, sopore superatus est. Tunc subitò ante os legentis adstitit vmbra terribilis, & paulatìm sub oculis intuentis erigitur. Parietes etiam saxorum imbribus colliduntur. Tunc verò deterritus lector, præsidium sacerdotis implorauit. Qui statìm prosiliens, effigiem terribilis imaginis intuetur, & præmissa obsecratione nominis CHRISTI, imperat, vt quis esset, quidve illic ageret, fateretur. Qui protinùs terrifica vanitate deposita, voce humili more supplicantis eloquitur, se vel comparem suum, authores fuisse multorum criminum, insepultos iacére, & ob hoc inquietare homines, quia ipsi quieti esse non possent. Rogat, vt pro eis Dominum precaretur, quatenùs recepti, requiem mererentur. Ad hæc vir sanctus indoluit, imperatque, vt locum ostenderet, quo iacérent. Tum verò, cereo præcedente, dux vmbra progreditur, & inter difficultates maximas ruinarũ, intempesta nocte locum, in quo proiecti fuerãt, indicauit. Vt verò mundo redditus est dies, circuniectos incolas inuitat, hortatur ipse operis maturator assistens. Rudera tumultuariè superiecta ad tempus, rastris aulisa purgantur. Inueniũtur corpora fusa sine ordine, ossa ferreis adhuc nexibus illigata. Ad legẽ sepulturæ fossa dirigitur, mẽbra exuta vinculis, linteis ambiũtur.

S. Germanus intrepidus moratur in loco infesto.

spectrum terribile mox illi submittitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Humus superiecta componitur, oratio intercessionis impenditur, obtinetur defunctis requies: ità vt post eandem diem, sine vllo terroris indicio, domicilium frequentato habitatore floruerit.

CAP. XVIII.

NEque illud omittendum videtur, quòd in eodem itinere post dies aliquot, noctis cæcitate compulsus, mediocrium personarum successit hospitio. Nam id maximè, ambitum fugiens, requirebat. Cumque in diuino opere solito pernoctasset officio, lux orta est, nullis gallorum cantibus nunciata, cùm earum auium copia, in ijsdem domibus non deesset. Causam nouitatis explorat: agnoscit multũ iam tempus esse, quo tristis taciturnitas naturale gallicinium damnauisset. Ab omnibus exoratus, mercedem mansionis exoluit. Acceptum enim triticum benedictione conduit. Quo pastæ auiculæ, auditus habitantium vsq; ad molestiam frequentatis cantibus fatigabant. Ità virtus diuina etiam in rebus minimis maxima præminebat.

Nota vim benedictionis.

CAP. XIX.

EOdem tempore ex Britannijs directa legatio, Gallicanis episcopis nunciauit, Pelagianam peruersitatem in locis suis latè populos occupâsse, & quamprimùm fidei catholicæ debere succurri. Ob quam causam Synodus numerosa collecta est, omniumque iudicio duo præclara religionis lumina vniuersorum precibus ambiuntur, Germanus ac Lupus, Apostolici sacerdotes, terram corporibus, cælum meritis possidentes. Et quanto laboriosior necessitas apparebat, tanto eam promptiùs heroës deuotissimi susceperunt, celeritatem negocij fidei stimulis maturantes.

CAP. XX.

QVibus territorium Parisiacæ vrbis itineris continuatione permeantibus, vicus quidam, cui Metodori vetustas vocabulum indidit, fatigationi eorum humanitatem hospitij ministrauit. Ciues loci, tantorum virorum agnito superuentu, permixta vulgi multitudine, obuiàm procedunt, benedictionem expetunt, debitam sanctis venerationem impendunt. Cumq; beatissimus Germanus confluentẽ multitudinem salutaris verbi hortatione refoueret, ad medium circunstantis populi longè porrecto intuitu, puellam quandam Genouefam nomine, inter adstãtes eminùs conspicatur. At vates diuinus, nescio quid in ea cæleste & angelicum auspicatus, è proximo hanc iubet suis sisti conspectibus. Obstupuêre omnes, intentisque animis propheticam de puella sancti viri sententiam expectabant. Cuius caput venerabilis pontifex sacri oris exosculatione demulcens, inter castos amplexus, quibus esset orta parentibus, vel quo censeretur nomine, ab adstãtibus scisciatur. Mox puellæ editur nomen: parentes quoq; euocati, in præsentiam adducuntur episcopi. Interrogati de puella, suam esse filiam profitentur. Tum Germanus, vt erat ipsius semper diuinitatis conscius, prophetico intonans spiritu, tali electam à DEO puellam præconio extulit, in hunc modum virginis genitores affatus: Beatos, inquit, vos dies illa fecit, qua tantæ prolis vos contigit esse parentes. Cuius ortus natiuitatis, ipsis quoq; Angelis lætitiam peperit salutarem. Erit enim precioſi apud Deum meriti, ac spiritualis perfectione propositi, ipsis etiam viris aliquatenùs imitanda.

De S. Genouefa virgine quid virtutis Dei testatus sit.

CAP. XXI.

PLurima quoq; alia, quæ prolixitas explicare non patitur, in laudem virginis prosecutus, tandèm versus ad puellam, iterata hanc benignitate complectitur, senerosque annos, qua tantus vir poterat, affabilitate consolatur. Atq; inter deosculantis lenia blandimenta, nè sibi animi sui secretum pandere erubescat, hortatur. Pollicitatur, si vitæ sanctimonialis cælibatum velit suscipere, ac Christi sponsalitio titulari. Illa tanti sponsi nomine delectata, titulum virginitatis complectitur, seque huius professionis iandudùm adstringi desiderio profitetur. Exorat, vt si id dignum ipse duceret, sanctitatis eius benedictione voti sui compos redderetur. Rursùs in amplexus virginis sacerdos incumbit, & vt constantis esset animi, exhortatur. Interea grefsum diuertit ad ecclesiam, maximo populorum agmine prosequente. Ibiq; inter diuinos psalmorũ concentus, ac plixam orationis continuationẽ, beatus Germanus dexteram sup caput virginis indefessè tenuit. Expleta solẽniter oratiõe, cibũ vnà cum gratiarũ actione sumpserũt. Tum cõmendans eam parentibus, in crastinũ redire præcepit. Subeunte diluculo, maturè adest Genouefa. At beatus Germanus, vtrũ pridianæ pro-

professionis esset adhuc memor, virginem percontatur. Illa spiritu animata diuino, constanter se suæ sponsionis reminisci fatetur, atq; in eius obseruantia perpetuò se manere decernere. Vt autem id fieri posset, superno auxilio quàm maximè & beati patris intercessionibus indigere. Atque vt ipsam diuinitatem cerneres amborũ votis euidentissimè fauere, Germanus vultum in terram defixit. Moxq; æreum nummũ diuina, vt credo, allatum sententia, impressione Crucis exsculptum inspexit, inspectumque protinùs à terra collegit. Quem loco muneris Genouefæ tradidit, atq; semper collo suspensum ob suî memoriam ferre præcepit. Hoc, inquit, me recedente, pignus mei amoris præ oculis iugiter gestare memento. Cæterùm vniuersa alia mundialis pulchritudinis ornamenta, auri gemmarúmve compacta fulgoribus, nunquàm tuis vel collo vel digitis inseri patiaris. Habeãt hæc, quæ seculo militãt: tu, quæ sponsa Christo adscripta es, ornamenta spiritualia concupisce. Ità fatus, virgini valefecit, atque vt suî semper esset memor, admonuit. Commẽdansque eam iterùm parẽtibus, iter quod ceperant, perrexerunt.

Interdicit S. Genouefæ, Deo se virginem dedicanti, omnia mũdi ornamẽta.

CAP. XXII.

HItaque Oceanum mare, Christo duce & authore, conscendunt, qui famulos suos inter discrimina & tutos reddidit, & probatos. Ac primùm de sinu Gallico Iberis ieubus nauis in altum prouecta deducitur, donèc ad æquor medium peruenit: vbi porrectis in longum vilibus, nihil aliud videretur, quàm cælum, maria. Nec multo pòst occurrit in pelago legionis inimica vis dæmonum, qui tantos ac tales viros pertendere ad recipiendam populorum salutem, liuidis iniquitatibus inuiderẽt. Opponunt pericula, procellas concitant, cælum diemque nubium nocte subducunt, & tenebrarum caliginem maris atque aëris horrore congeminant. Ventorum furorem vela non sustinent, & Oceani moles fragilis cymba vix tolerat. Cedebant ministeria victa nautarum, ferebatur nauigium oratione, non viribus. Et casu dux ipse vel pontifex, fractus corporis lassitudine, sopore resolutus est. Tum verò quasi repugnatore cessante, tempestas excitata conualuit, & iam nauigium superfusis fluctibus mergebatur. Tunc beatus Lupus omnesque turbati, excitant seniorem, elementis furentibus opponendum. Qui periculi immanitate constantior, Christum inuocat, Oceanum increpat, & procellis sæuientibus causam religionis opponit. Statimque assumpto oleo, in nomine Trinitatis leui aspergine fluctus sæuientes oppressit. Collegam commoner, hortatur vniuersos: oratio vno ore & clamore profunditur. Adest diuinitas, fugantur inimici, trãquillitas serena subsequitur. Venti contrarij ad itineris ministeria vertuntur, nauigium famulatrix vnda prosequitur. Decursisque immensis spatijs, breui optati litoris quiete potiuntur. Ibique conueniẽs ex diuersis partibus multitudo, excepit sacerdotes, quos venturos etiam vaticinatio aduersa prædixerat. Nunciabant enim siniſtri spiritus, quod timebant. Qui imperio sacerdotum dum ab obsessis corporibus detrudũtur, & tempestatis ordinem, & pericula, quæ intulerant, fatebantur, victosque se eorum meritis & imperio non negabant.

Horrida maris tempestas.

Vide mirã sancti viri virtutem.

Pelluntur dæmones ab obsessis.

CAP. XXIII.

INtereà Britannorum insulam, quæ inter omnes est vel prima, vel maxima, sacerdotes Apostolici, raptim opinione, prædicatione, virtutibus impleuerunt. Et cùm quotidiè irruente frequentia stiparentur, diuinus sermo non solùm in ecclesijs, verumetiam per triuia, per rura, per deuia diffundebatur: vt passim & fide catholici firmarentur, & deprauati viam correctionis agnoscerent. Erat in illis Apostolorum in. fiãr gloria & authoritas per conscientiam, doctrina per literas, virtutes ex meritis. Accedebat prætereà tantis authoribus assertio veritatis. Itaque regionis vniuersitas in eorum sententiam prompta transierat. Latebant abditi siniſtræ persuasionis authores, & more maligni spiritũs, gemebant perire sibi populos euadẽtes. Adextremum, diuturna meditatione concepta, præsumunt inire conflictum. Procedũt conspicui diuitijs, veste fulgentes, circundati assentatione multorum: contentionisque subire aleam maluerunt, quàm in populo, quem subuerterant, pudorem taciturnitatis incurrere, nè viderentur se ipsi silentio damnauisse. Illic planè immensæ multitudinis numerositas, etiam cum coniugibus ac liberis excita conuenerat. Aderat populus spectator futurus & iudex: adstabãt partes, dispari cõditiõe dissimiles. Hinc di-

Magnos faciunt fructus in Anglia.

uina

Universidad de Deusto
Biblioteca

Suscipitur disputatio cum Pelagianis.

uina authoritas,indè humana præsumptio:hinc fides,indè perfidia: hinc Christus,indè Pelagius author. Primo in loco beatissimi sacerdotes præbuerunt aduersarijs copiam disputandi,q̃ sola verborum nuditate, diù inaniter & aures occupauit, & tempora. Deindè antistites venerãdi torrentes eloquij sui cum Apostolicis & Euangelicis tonitruis ꝓfuderunt.Miscebatur sermo ꝓprius cum diuino,& assertiones violentissimas lectionũ testimonia sequebãtur. Cõuincitur vanitas, perfidia cõfutatur: ità vt ad singulas verborũ obiectiones reos se, dum respondere nequeunt, faterentur. Populus arbiter vix manus continet: iudicium cum clamore testatur.

Hæretici confutantur.

CAP. XXIIII.

CVm subitò vir tribunitiæ potestatis cum cõiuge procedit in *medio, decem annorum filiam cæcam finibus ingerens sacerdotum: quam illi offerri aduersarijs præceperunt. Sed illi conscientia puniente deterriti, iungunt cum parẽtibus preces, & curationem paruulæ à sacerdotibus precantur. Qui expectationem populi & inclinatos aduersarios intuentes, orationem breuiter fundunt. Ac deindè Germanus plenus spiritu sancto,sanctã inuocat Trinitatem, & ꝓtinùs adhærentẽ lateri suo capsulã, cum sanctorũ reliquijs collo auulsam, manibus cõpræhendit, eamq̃; in cõspectu omniũ puellæ oculis applicauit.Quos statim euacuatos tenebris, lumine veritatis impleuit. Exultant parentes,miraculo populus contremiscit. Post quã diẽ ità exanimis hominum persuasio iniqua deleta est, vt sacerdotum doctrinam sitientibus deinde rijs sectarentur.

Nota hæc de reliquijs sanctorum.

Hæresis ex Anglia ꝓfligatur.

CAP. XXV.

COmpressa itaq; peruersitate damnabili,eiusq̃; authoribus confutatis,animisque omnium fidei puritate compositis, sacerdotes ad beatũ Albanum martyrẽ, vtthori Deo per ipsum gratias acturi,properabant.Vbi Germanus,omniũ Apostolorũ diuersorumq̃; martyrum reliquias secùm habẽs,facta oratione iussit reuelli sepulcrũ, preciosa ibidẽm munera cõditurus: arbitrans opportunũ, vt membra sanctorum, ex diuersis regionibus collecta,quos pares meritis receperat cælum,sepulcri quoq; vnus teneret hospitium. Quibus depositis honorificè atq; sociatis,de loco ipso,vbi beati martyris effusus fuerat sanguis, massam pulueris secùm portaturus abstulit. In qua apparebat,cruore seruato, rubere martyrum cædem, persecutore pallente. Quibus ità gestis,innumera hominum eodem die ad Dominum conuersa est turba.

En quanti facit vir tantus etiã pulueremartyris.

CAP. XXVI.

INdè dum redeunt,insidiator inimicus casualibus laqueis præparatis, Germani pedem lapsûs occasione contriuit,ignorans illius merita, sicut Iob beatissimi,afflictione corporis ꝓpaganda. Et dum aliquandiù vno in loco infirmitatis necessitate constringitur,in vicinia,qua manebat,casuale exarsit incẽdium. Quod cõsumptis domibus,quæ illic palustri arundine tegebantur,ad habitaculũ,in quo idem iacebat,flabris stimulantibus ferebatur. Concursus omnium ad antistitem conuolauit, vt eleuatis manibus periculum, quod imminebat,euaderet. Qui omnibus increpatis, moueri ie fidei præsumptione non passus est.Multitudo omnis desperatiõe perterrita, obuiàm occurrit incendio. Sed vt potentia Dei manifestior apparéret, quicquid custodire tentauerat turba, consumitur: quod verò iacens & infirmus defenderat,reseruatur. Hospitium sancti viri expauescens flamma transiliuit,vltrà citraq̃; desæuiens, & inter globos flammantis incendij, incolume tabernaculum, quod habitator incluſus seruabat,emicuit. Exultat turba miraculo,& victam se diuinis virtutibus gratulatur. Excubabat diebus ac noctibus ante tugurium pauperis turba sine numero, hi animas curari cupientes, hi corpora.

Iob 2.

Flãma non audet attingere sancti viri hospitum.

CAP. XXVII.

REferri nequeunt, quæ Christus operabatur in famulo, qui virtutes faciebat infirmus. Et cùm debilitati suæ remedij nihil adhiberi pateretur, quadã nocte candentem niueis vestibus vidit sibi adesse personam, quæ manu extensa iacentem videretur attollere, cumq̃; consistere firmis vestigijs imperabat. Post quam horam ità sugatis doloribus recepit pristinam sanitatem,vt die reddito, itineris laborem subiret intrepidus.

Diuinitùs curatur eius pes læsus.

CAP. XXVIII.

INterea Saxones Pictiq̃; bellũ aduersùs Britones iunctis viribus susceperunt, quos eadem necessitas in castra cõtraxerat. Et cùm trepidi partes suas penè impares aduerterent, sanctorũ antistitum auxilium petiêrunt. Qui promissum maturantes adue-

tum, tantũ securitatis ac fidutiæ contulerunt,vt accessisse maximus crederetur exercitus.Itaq; Apostolicis ducibus Christus militabat in castris. Aderant etiã Quadragesimæ venerabiles dies,quos religiosiores reddebat præsentia sacerdotũ, intantùm, vt quotidianis prædicationibus instituti,certatim ad gratiam baptismatis conuolarent. Nam maxima exercitus multitudo vndam lauacri salutaris expetijt, Ecclesia ad diem resurrectiõis Dñicę frondibus contexta componitur,& in expeditione campestri instar ciuitatis aptatur. Madidus baptismate procedit exercitus, fides feruet in populo,& contempto armorum ꝑsidio,diuinitatis expectatur auxilium. Interea hæc institutio vel forma castrorũ hostibus nunciatur. Qui victoriã quasi inermi exercitu præsumẽtes,assumpta alacritate festinant. Quorũ tamẽ aduentus exploratione cognoscitur.Cumq̃; emensa solennitate Paschali,recẽs de lauacro maior pars exercitus arma capere & bellũ parare tentaret, Germanus ducem se prælij profitetur. Elegit expedi-tos, circunsecta percurrit,& è regiõe,qua hostiũ sperabatur aduentus, vallẽ circũdatam editis montibus intuetur. Quo in loco nouum cõponit exercitũ, ipse dux agminis.Etiam aderat ferox hostium multitudo,quam appropinquare intuebãtur in infidijs constituti. Cùm subitò Germanus signifer vniuersos admonet,& prædicit,vt voce vno clamore respõdeant:securisq̃; hostibus,qui se insperatos adesse considerẽt, Alleluia,tertiò repetitum,sacerdotes exclamant. Sequitur vna vox omniũ, & eleuatum clamorem repercussio aëre montium inclusa multiplicant. Hostile agmẽ terrore ꝑterritur,& ruisse super se nõ solũ rupes circundatas,verũetiam ipsam cæli machinã cõtremiscunt. Trepidatiõiq̃; iniectæ vix sufficere pedũ pernicitas credebatur. Passim fugiunt,arma ꝓijciunt,gaudentes vel nuda corpora eripuisse discrimini. Plures etiam timore præcipites,flumen,quod sensim venientes transierant,deuorauit. Vltionem sua innocens intuetur exercitus,& victoriæ præstitæ ociosus spectator efficitur. Spolia colliguntur exposita, & prædam cælestis victoriæ miles religiosus adipiscitur. Triumphant pontifices,hostibus fusis sine sanguine:triumphat victoria fide obtenta,nõ viribus. Compositа itaq; opulentissima insula securitate multiplici,superatisq; hostibus,vel spiritualibus, vel carne cõspicuis: quippè qui vicissent Pelagianistas & Saxones, cùm rotius *numero regiõis reditũ moliuntur : tranquillã nauigatiõem merita ꝓpitia & intercessio Albani martyris parauerunt, quietosq; antistites suorum desiderijs felix carina restituit.

In fugam cõpellit hostes,dum Alleluia clamat cũ suis.

for. *mœrore

CAP. XXIX.

ITaq; reditu venerabilium sacerdotum exultant Galliæ, gaudent ecclesiæ,dæmões contremiscunt. Certè expectatio propriæ ciuitatis beatum Germanũ ꝓtis duplicibus ambiebat,quã & apud maiestatẽ diuinã,& inter mundi ꝓcellas seruare consuerat.Tributaria enim functio ꝓter solitũ,& necessitates innumeræ ciues suos quasi pupillos orbatos parente, depressérant. Recipiunt præsidium destituti, cautas agnoscit, mœroribus congemiscit. Et pro quiete vel requie quæsiturus remedia ciuitati, post marina discrimina labores terrenæ expeditionis ingreditur.Itaq; Gallias illustraturus,paruissimo comitatu & exigua cuectione progreditur, qui pro largissimis thesauris Christum ferebat in pectore.

Quadragesimæ venerabiles dies

CAP. XXX.

OPeræprecium puto mãdare memoriæ,etiã eius iter clarũ fuisse virtutibus.Necdùm territorium suæ ciuitatis excesserat, viã leniter carpens, eratq̃; imminente iam vespera dies pluuius,cùm subitò comitatui suo nudus pede,cucullo vacuus, missus expeditus, viator accessit, cuius etiam nuditati condoluit. Qui dolosè inhærens cõtubernio,iungitur mansioni, & inter innocentes occupatosq̃; custodes, qui Deo, non animalibus,vigilabant, iumentũ, quo senior vehebatur, prædo nocturnus arripuit. Die reddito,amissio cuectionis agnoscitur. Et vt sacerdoti animal non deesset, vnus ex clericis in peditem mutatur ex equite.Dum itaq; agitur iter, circunsecti comites intuentur beatũ virum extra morẽ,conceptã lætitiam vultûs obumbratiõe velantem. Quod cùm ab omnibus videretur,vnus ex reliquis authoritate cõcepta,cautam lætitiæ ꝓcontatur. At ille inquit: Paululũ remoremur : quia infelicis illius labor & irrideũdus est,& dolẽdus,quẽ mox videbitis æstuantẽ. Cumq̃; delapsi animalibꝰ sub flatisset,paulopòst eminùs intuẽtur peditẽ post se manu captũ animal deducentẽ. Qui breuiadiũgitur:dũ accelerat,immoratur. Statimq̃; vestigijs ꝓuolutus,crimẽ quod cõmiserat,cõfitetur,& ità totius noctis spatio irretitũ esse se retulit,vt longiùs ꝓdire nõ posset,nec euadẽdi viã aliã repisset,nisi vt abductũ animal reformaret.ad hęc vir beatꝰ:

Pœna hominis nequam, qui furto abstulerat iumẽtum viri Dei.

Si

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si hesterna, inquit, die nudo tibi tegimen dedissem, furãdi necessitas nõ fuisset. Quod deest, accipe: reforma, quod nostrum est. Itaque confessor criminis pro pœna commissi non solùm veniam, verumetiam præmium cum benedictione susceptit.

CAP. XXXI.

Matt. 5. QVærebat vir Deo plenus secretum & abiectionem oculi, cùm virtutibus prodiretur, in quo verè Euangelica sententia probatur, ciuitatem supra montẽ positam latére non posse. Vitabat suorum solatia, extraneorum declinabat occursus: sed obscurari non poterat maiestatis luce circundatus. Nam vici omnes, municipia, ciuitates, quotquot sese per itineris eius tramitem porrigebant, in occursum cum coniugibus ac liberis cõuolabant. Et continuatũ plerunq; agmen, dum occurrentes iungebant, prosequẽtibus cohærebant.

CAP. XXXII.

Vxor ante sacerdotiũ, postèa sor. PRæteriri silentio impium puto, in Alisiensi loco quantum virtutis absens operatus est. Erat illic presbyter, Senator nomine, natalibus nobilis, religione nobilior. Coniunx illi Nectariola nomine, similis sanctitate: quos præteriens, pro studio antiquæ charitatis expetijt. Aduenienti præparant mansionem, & quãto maior persona aderat, tanto minor impenditur apparatus. Matrona furtìm stramen in lectulo subdidit sacerdotis, quo ille insciꝰ cubitauit. Deductaq; nocte oratiõe vel psalmis, die reddito, iter, quo agebatur, ingreditur. Illustrato hospitio, familia tota gaudebat. Strati reliquias fidelis matrona recollegit & condidit. Accidit post dies aliquot, vt Agrestius quidam benè ingenuus, habens vxorem, filios & parentes, possessiones, ret inuadentis inimici, suorumque omnium fletibus, non minùs Germani absentia, quàm infelicis captiuitas lugebatur. Et cùm nihil remedij posset adhiberi, præsumpsit virtutem fidei matrona venerabilis. Stramen conditum profert, quo furiosus circundatus colligatur. Qui per spatium noctis vnius, quasi appositio vallatus incendio, inclamato semper nomine sacerdotis: qui cùm abesset præsentia, virtute non deerat: diuino purgatur auxilio, neq; vnquàm posteà in oñi vitæ suæ spatio periculum tentationis incurrit.

Nota virtutem straminis, in quo vir sanctus cubauerat.

CAP. XXXIII.

ITaq; sanctus Germanus Arelatum petens, ad Lugdunensium vrbem, Arari flumine deuectus est. Vbi certantibus populi studijs, indiscreta ætas & sexus vno occurrit officio. Omnes benedictionem flagitant, tactum requirunt, & quod superest multitudini, releuat vel vidisse. Diuersæ infirmitates passim benedictione sanantur, prædicationibus ciuitas recreatur. Et licèt festinus abscesserit, sitientem populũ rationem doctrinæ fontibus irrigauit. Si itinera eius cuncta percurrã, si vniuersa commemorem, parabit prolixitas congesta fastidium. Sed dabit Dominus veniam, quòd sequens plura prætereo. Itaque aduenientem beatissimum virum vrbs Arelatensis religiosa gratulatione susceptit, Apostolicum instar sui temporis sacerdotem suscipiens. Illustrabatur eo tempore ciuitas Hilario sacerdote, multimoda virtute precioso. Erat enim fidei igneus torrens, cælestis eloquij & præceptionis diuinæ operarius indefessus. Qui venerabilẽ sanctum Pontificem affatu, vt patrem: reuerentia, vt Apostolũ sublimabat.

Hilarius episcopus Arelatẽsis reuerenter excipit eũ.

CAP. XXXIIII.

AVxiliaris etiam tum regebat per Gallias apicem præfecturæ: qui præsentium sacerdotis duplicata gratulatione susceptit, quòd & insignem virtutibus virum desiderabat agnoscere, & quòd vxor eiusdem longo iam tempore quartano rabescebat incommodo. Ingredienti longissimo præter consuetudinem famulatur occursu, simulq; admiratione defigitur. Ità enim dignitas vultûs, sermonis eruditio, prædicationis authoritas stupentis animum compleuerunt, vt meritò fama eum minorem fuisse cognoscerer. Inuentus est enim rebus maior esse, quàm nunciis. Offert munera, ingerit beneficia, ambiturq; à beatissimo viro, vt dignaretur accipere, quod tradebat. Incommodum confitetur vxoris: qua visitata, ità vis passionis extincta est, vt tremor præcedens & febris subsequens deleretur. Redditaque pristinæ sanitati fidelis matrona, remedium cæleste susceptit, quo & corpus salubritate, & anima conualuit credulitate. Acceptis itaq; ex voluntate beneficijs, optatum leuamen propriæ detulit ciuitati, licèt in se, maximum ciuibus & remediũ referret & gaudiũ.

Febris quartana profligatur.

CAP.

CAP. XXXV.

DEniq; dum multa peragraret, & salutaris doctrinæ pabulo audientiũ corda mẽtesque reficeret, peruenit quodam tempore ad Briuatensem vicum, vbì sanctissimi Iuliani martyris corpus honorabiliter habebatur humatum. Ibì nanq; plebs vicina mœsta pendebat, eò quòd ignoraret diem, in qua beatissimus martyr deberet pro virtutis ac passionis gloria honorari. Factum est autem, dum ibidèm aduentaret, vt scisciteretur ab incolis, quo tempore huius sacra solennia celebrarentur. At illi se nescire fatentur. Tunc ille: Oremus, inquit, & fortassè nobis hæc Domini potẽtia reuelare dignabitur. Aduenientè autem noctis tempore, rediêrunt quiq; ad sua. Tunc idem sanctissimus pontifex more solito in oratione pernoctauit. Redeunte verò matutino tempore ac sole orto, conuocatis senioribus loci, si cui fortè Dominus aliquid depalauerit, inquit. At illi: Minimè, inquiunt, Domine. Et ille: Quinto Calendarum mensis septimi celebrandam esse scitote solennitatem. Nam vt mihi diuinitùs est ostensum, hac die hic ab infidelibus extinctus, sanctorum martyrum est socierati coniunctus. Tunc deuotus qui aderat populus, vota præsuli reddens, optatam refert corporis & animæ medicinam.

Nota antiquam deuotionem erga sanctos.

VITAE LIBER SECVNDVS.

CAP, I.

INtereà ex Britannijs nunciatur, Pelagianam peruersitatem iteratò paucis authoribus dilatari. Rursumq; ad beatissimum Germanũ preces omnium deferuntur, vt causam Dei, quam priùs obtinuerat, tutaretur. Quorum petitioni festinus occurrit, dum & laboribus delectatur, & Christo se gratanter impendit. Cessit tandèm inimici inuidia, victa virtutibus, nec tentare ausus est, quem Dei amicũ esse iam senserat.

CAP. II.

Seuerus Treuirorũ episcopus. ADiuncto itaque Seuero episcopo, totius sanctitatis viro, qui tunc Treuiris ordinatus episcopus, gentibus primæ Germaniæ verbum vitæ prædicabat, Parisios iterato dum expetit, totius plebis plausu, vt tantum virum decebat, excipitur. Benedictionem postulatus, vbertìm omnibus impertitur. Intereà pignoris ibidẽ dudùm à se specialiùs commendati non immemor, de puella Genouefa, qualiter se haberet, attentiùs scisciteatur. Credo sanctum virum minimè latuisse, quæ & qualia post eius discessum ab obloquentibus virgo beata pertulerat, infamias, probra, criminationes, cunctas postremò, quæ à liuidis manare assolent, simultates. Atque vt eorum irreuocabilẽ in malo pertinaciam par esset agnoscere, iniquæ mentis virus, & iamdudùm concepta molimina nec in ipsa sancti viri præsentia aliquatenùs potuêre supprimere. Verùm ille, cui meliùs, quàm ipsis suis etiam esset parentibus nota, obtrectãtium garrulitate posthabita, ad virginis se diuersorium contulit, atque hanc non sine ingenti stupore intuentium, adeò humiliter salutauit, vt aduerteres eum in illa ipsius diuinitaris, cuius erat templum, præsentiam fuisse veneratũ. Et nè aduentus Pontificis beati sacræ virgini nil contulisse videretur, néve eius inter improbos persona inexpurgata remaneret, habito sermone ad populum, prima conuersationis eius auspicia declarans, cuius & quanti meriti esset apud Deum, cunctis euidenter exposuit. In argumentum tantæ rei arentem terram, cui orans superiacere consueuerat, frequẽtem pastorali assertione compositis, iter præmaturans inceptum, mare Christo authore conscendit. Ad itineris tranquillitatem elementa consentiunt, nauigium uenti, fluctus aëra prosequuntur.

Iniuriæ irrogatæ S. Genouefæ.

Eius sanctitatẽ prædicat S. Germanus.

CAP. III.

INtereà sinistri spiritus peruolantes per totam insulam, Germanũ venire inuitis vaticinationibus nunciabant, intantùm vt Elaphius quidam, regionis illius primus, in occursum sanctorum sine vlla manifesti nuncij relatione properauerit, exhibens secum filium, quem in ipso flore adolescentiæ debilitas dolenda damnauerat. Erat enim arefcentibus neruis contracto poplite, cui per siccitatem cruris, vsus negabatur vestigij. Hunc Elaphium prouincia tota subsequitur. Veniunt sacerdotes, occurrit inscia multitudo: confestìm benedictio & sermonis diuini doctrina profunditur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Recognoscit populum in ea, quam reliquerat, credulitate durantem. Intelligunt culpam esse paucorũ: inquirunt authores, inuentosque condemnant.

CAP. IIII.

CVm subitò Elaphius manibus aduoluitur sacerdotum, offerens filium, cuius necessitatem ætas & debilitas, etiam sine precibus, allegabant. Fit communis omnium dolor, præcipuè sacerdotum, qui conceptam misericordiam ad diuinam clementiam contulerunt. Statimq; adolescentem beatus Germanus sedere compulit, attractat poplitem debilitate curuatum, & per tota infirmitatis spatia medicabilis decurrit. Salubrẽ tactũ sanitas festina subsequitur: ariditas succum, nerui officia receperunt, & in conspectu omnium filio incolumitas, patri filius reformatur. Implentur populi stupore miraculi, & in pectoribus omnium fides Catholica firmabatur. Prædicatio deinde ad plebem de præuaricationis emendatione conuertitur, omniumque sententia prauitatis authores expulsi ab insula, sacerdotibus adducuntur, ad mediterranea deferendi: vt & regio absolutione, & illi emendatione fruerentur. Quod intantùm salubriter factum est, vt in illis locis etiam nunc fides integra perduret. Itaque compositis omnibus, beatissimi sacerdotes ea, qua venerant, prosperitate reuersi sunt.

Contractũ sanat.

Hæresis recrudescens in Anglia extirpatur.

CAP. V.

VIx domum de transmarina expeditione remeauerat, & iam legatio Armorici tractûs, fatigationem beati antistitis ambiebat. Offensus enim superbia insolentia regionis vir magnificus Aërius, qui tum rempublicam gubernabat, Eochaptione permiserat, quæ ille auiditate barbaricę cupiditatis inhiauerat. Itaq; gentibus omnibus, Christi præsidio, maior & fortior. Nec mora, festinus egreditur, quia imminebat bellicus apparatus. Iam progressa gens fuerat, totumque irrer eques ferratus impleuerat, & sacerdos noster obuius ferebatur, donec ad ipsum regem, qui subsequebatur, accederet. Occurrit in itinere iam progresso, & armato duci inter suorum cateruas ponitur: medioque interprete, primùm precem supplicem fundit, deinde increpat differentem: adextremùm manu iniecta, freni habenas inuadit, atque in eo loco vniuersum sistit exercitum. Ad hæc rex ferocissimus admirationem pro iracundia, Deo imperante, concepit. Stupet constantiam, veneratur reuerentiam, authoritatis pertinacia permouetur. Apparatus bellicus armorumque commotio, ad consilij celeritatem, deposito tumore, descendit: tractaturque, qualiter non quod rex voluerat, sed quod sacerdos petierat, compleretur. ad stationẽ quietam rex exercitusq; secedit: pacis securitatem fidelissimã pollicetur ea conditione, vt venia, quam ipse precatur, ab Imperatore vel ab Aëtio peteretur. Intereà per intercessionẽ & meritum sacerdotis rex compressus est, exercitus reuocatus, prouincię à vastationibus absolutæ.

Totũ Germanorum exercitum sistit vir Dei.

CAP. VI.

EXindè Italiam petiturus egreditur, cui id solùm suffecerat, nè vnquàm labore vacuus, quiete frueretur: sed, vt Propheta ait, ambulabat de virtute in virtutem. Nam dum præterit, ex consuetudine pietatis, familiarem suum Senatorem presbyterum iterùm visitauit, à quo illi annorum viginti circitèr muta offertur puella. Cuius os, frontem, vultumq; totum cum olei attrectatione benedixit. Deinde poculũ conditum præcepit offerri, in quo tres particulas panis proprijs manibus comminutas infudit. Vnamque in os puellæ ipse inseruit, imperans, vt priusquàm acciperet, benedictionis petitionem ediceret. Quam statim clara voce, antequàm panem sumeret, postulauit. ac deincèps vsus loquendi, natus ex mirabilibus, in reliqua eius ætate permansit. Deinde profecturus, solito affectuosiùs in amicũ irruit: os, frontem osculatur. Inhæret amplexibus, & huiusmodi verbis salutatum reliquit: Vale in æternùm, frater charissime: vale animæ meæ portio. Tribuat Deus, vt nos in die iudicij sine confusione videamus. Cæterùm in hac luce mutuo nunquàm fruemur adspectu.

Psal. 83.

Muta puella loquitur.

CAP. VII.

ERat iter illius comitatu proprio solitarium, sed occurrẽtibus ab hominibus cõstipatum, intantùm, vt per omnes aggeres quos in itinere suo illustratos reliquit, viq; in hodiernum diẽ vbicunq; aut orauit, aut docuit, oratoria, cellulæ, & signa Cruc-

cis elata præfulgeant. Territorium sanè Augustudunense dum præterit, aduenienti multitudo indiscretæ ætatis & sexûs occurrit. Qui dum loca sanctorum ex more circumiret, tandèm peruénit ad tumulum sancti Cassiani pontificis. In quo ità diuina virtus apparuit, vt in Pario lapide contrarius color Crucem exprimeret, & salutare signum varietas distincta monstraret. Quod dum Germanus sanctissimus fuisset intuitus, fusis ex more Christo precibus, ait: Quid hîc agis frater gloriose? At ille statim è tumulo, cunctis, qui aderant, audientibus: Dulci, inquit, in pace quiete potior, & aduentum redemptoris expecto. Cui Germanus mutua sermonis voce dixit: Quiesce per longum in Christo frater tempus. Vt autem diuinæ tubæ cantũ, & exoptati clangoris sonum ac sacræ resurrectionis gaudia obtinere mereamur, & pro nobis & pro hac plebe attentiùs intercede ad Dominum nostrum Iesum Christum.

Crucis signum appáret in lapide.

Sancti pro nobis orãt.

CAPVT VIII.

MIranda est in sancto viro principalis miraculorum eminentia, cui cuncta imis etiam sepulcris abdita, famulabantur ad votum. Et singula quidem, quæ ab eo mirabiliter sunt gesta, præcipua sunt admiratione suscipienda: Hoc verò eo mirabile, quo infrequens est. Cuius enim animum admiratio non percellat, duos non incelebres viros, quos nulla vnq̃ mutui conspectûs alternitas præsentauerat, alterum à viuentibus, à sepultis alterum seruisse colloquia? Vterque nimirùm beatæ illius & supernæ Hierusalem ciuis erat, cuius pars iam cælo fruitur, pars adhuc in terris peregrinatur. Quod factum est, vt is, qui iam patriam obtinebat, exulantẽ licèt adhuc commilitonem agnosceret, agnitiq; votis atq; colloquio responderet. Illic in conuentu omnium prostrati parentes in terram, filiam in annis nubilibus obtulerunt, cui debilitas pœnam sequissimã temporis accessione generauerat. Ab ortu enim natiuitatis suæ ità contractis neruis in palmam digiti curuabantur, vt crescentibus introrsùm nimiè vnguibus, cedente carnis teneritudine, tot inciperent esse vulnera, quot digiti. Et nisi insistenti acumini ossa obiecta aliquatenùs restitissent, palmam totam vlcera interiùs immersa transfoderent. Huius dexteram comprahẽsam dum attrectat sacerdos, tactûs salubritate benedixit: appræhensoq; singulatim digitos, cedentibus neruis, in vsum flexibilem reuocauit. Redditurq; ministerio manus, quæ inferebat sibi ipsa perniciem: insuper id pietatis adiungit, vt sanctis manibus, directis iam digitis, excessum vnguium ad formam communis consuetudinis resecaret.

Nota eximiam humilitatem tanti Pontificis.

CAP. IX.

DEcursis itaq; ciuitatibus Gallicanis, dum Alpes, Italiam ingressurus, exuperat, casu artificibus, ex opere mercenario domum redeuntibus, itineris collatione sociatur. Qui dum grauati iniustis fascibus, iuga nubibus inserta conscendunt, torrente obuio tenebantur: qui in illis præruptis præcipitijs neque animalium, neq; hominum vestigia fideliter hærere patiuntur. Erat ex illis viator vnus, & claudus, & senior. Huius fascem vir beatissimus humeris suis inter vastos gurgites deportauit, eumque exoneratum, iterato transitu, subiecta ceruice transposuit. Libet hîc parumper subsistere, & admiratione tanti viri aliquandiù spatiari. Verè Dominus in sanctis suis potens, verè omnipotens, verè fons benignitatis eius, nullis verborum suffragijs explicandus. Cerneres, si adesses, in sancto viro ingenuam quandam spiritûs carnisque palæstram, inuictam dico animi fortitudinem, imbecillitati corporeæ concertantem. Is certè, cuius facies squallida, cuius inediam septimus plerunq; dies pane tantùm hordeaceo recreabat, cuius somnũ stratus mollior nunq̃ exceperat, quem continui itineris quotidiana fatigatio distrahebat, qui deniq; semetipsum ferre vix poterat, tantam subitò charitatis concepit animo corporeque virtutem, vt nec ponderis quantitate addictus, nec torrentis obuij impetu territus, senem ætate pariter & debilitate grauissimum, fasce priùs trãspositio, sanctis in humeris vectitaret. Et vt plùs miseris negocium, animaduerte hoc à nobili & clarissima persona patratum, quod nec infimus quisq; nostri temporis facere dignaretur. Re enim vera ab operibus misericordiæ alienum se reddere non poterat, in cuius sacro pectore humilitas virtutũ mater, charitas quoq; ac misericordia gratissimum cubile collocauerat. Et cùm studiosissimè sui agnitionem abiectione velaret, Mediolani, quis aut quantus esset, celare non potuit.

Nota admirabilem cibi abstinentiam.

CAP. X.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sanctorum solennitas. Missæ celebratio.

ERat enim dies sanctorum solennitate venerabilis, qui in vnum plurimos collegerat sacerdotes. Et dum Missa sacris mysterijs celebratur altari, incognitus & improuisus ingreditur. Statimq; vnus è populo captiuus inimici, cum ingenti vociferatione proclamat: Cur nos in Italia Germane persequeris? Sufficiat tibi, quòd nos de Gallijs exclusisti: sufficiat, quòd nos & Oceanum mare oratione superâsti. Quid vniuersa perlustras? Quiesce, vt nos quieti esse possimus: Fit admiratio & terror in populo. Quis esset Germanus, dum alter alterum intuetur, inquiritur. Et licèt habitu despicabilis videretur, vultus tamen dignitate cognoscitur. Consultus gradum aut ordinem, non negauit. Episcopi omnes sanctum Dei digna humilitate venerantur. Exorant, vt furiosum, qui nomen eius confessus fuerat, visitaret. Quem non præsumptionis cothurno, sed obedientiæ studio præcepit exhiberi, remorumque in lacrario celebri absolutione purgatum, ad conuentum publicum reuocauit incolumẽ. Hoc primum virtutis suæ signum in Italia per famulum suum Christus operari dignatus est. Concurrebat diuersa populi multitudo, benedictionem expertæ sanitatis opperiens: lunctisque cum prædicatione miraculis, & animas curabat, & corpora.

Sanat dæmoniacũ.

CAP. XI.

Videbe. gnitatẽ in pauperes.

EGressus vrbe opulẽtissima, dũ iter sensim horis felicibus carperet, occurrũt pauperes eleemosynam postulantes. Consulit diaconũ, quantum esset in sumptibus. tres tantùm aureos esse respondit: totosq; statim præcepit erogari. Ad hæc diaconus: Vndè victuri hodiè sumus? Respondens ait: Pascet Deus pauperes suos: tu quod habes, præsta pauperibus. Diaconus quasi ,puidus, duos erogat, reseruat vnũ. Dumq; agitur iter cœptum, intuentur post se equites concitatos. Qui breui adiuncti, statim desiliunt, & prouoluti genibus, huiusmodi precem fundunt: Dominus noster vir spectabilis Leporius, non longè ab hinc domicilio fruitur: qui cum familia sua implicitus diuerso tenetur incommodo, vt & propria & suorum infirmitate succumbat. Cuius ad vos lachrymas deportamus: infirmum, si dignum ducitis, visitate. Si verò precem nostram vestræ occupationis necessitas vincit, orationem intercessionis impendite: Mereatur benedictionem, si non meretur adspectum. Ad hæc vir beatissimus, repletus misericordia, & relicto itinere, ea via rectior iudicatur, quæ meretur boni operis præparabat. Diuertit, reclamantibus suis, & desideratum perenti. bus præstat aduentum, dicens: Nihil mihi prius est, quàm præcepta Domini complere. Tum illi cum exultatione, cum gaudio ducentorum solidorum munus, quod transmissum fuerat, obtulerunt. Deindè conuersus ad diaconem, ait: Accipe, quæ traduntur, & intellige te fraudem fecisse pauperibus. Nam si totum, quod dedi, indigentibus contulisses, remunerator noster trecentos hodiè reddidisset. Contremuit diaconus, secretum reatûs sui innotuisse pontifici.

O præclarã sancti viri vocem.

CAP. XII.

INtereà gradum accelerant: peruenitur. Et tanquàm manifesta sanitas fuisset ingressa, ità omnium animos sancti releuauit aduentus. Notas proferr & exerit medicinas: Christum prostratus exorat, suisque lachrymis gaudia mercatur aliorum.

Multos morbidos sanat.

Visitantur domini, visitantur & famuli, ac sine vlla discretione personæ tugutia eircumit, cubilia vniuersa perlustrat. Et interposito vnius diei spatio, ità cælestes medicinas obtinuit, vt egrediens die tertia, domũ totam reliquerit incolumitate gaudentem, prosequente eum domino, quem lectulo inuenerat decumbentem. Præcedebat enim venerabilem virum fama laudabilis, exigens, vt nũciati desideretur agnitio.

CAP. XIII.

FErebatur iam per ora Rauennatium populorum, & aduentûs sui moras præuius accusabat effectus. Tandèm diù expectatus excipitur. Prouiderat quidem, vt nocturno ingressus tempore, secreta obscuritate tegeretur: sed desiderantium exubias vitare non potuit. Illic Petrus tum pontifex, Christi ecclesiam Apostolica institutione retinebat.

CAP. XIIII.

Honorificè Rauennæ ab Imperat. excipitur.

REgebat etiam Romanum imperium Placidia regina cum filio Valentiniano iam iuuene: qui ità fidem catholicam diligebant, vt cùm omnibus imperarent, Dei famulis sublimi humilitate seruirent. Qui omnes venerabilem sacerdotem certantibus studijs prouido amore suscipiunt. Ambiunt principes, occurrunt proceres, eccle-

sia cum exultatione amplectitur. Ad diuersorium sacerdotis regina venerabilis vas argenti amplissimum, refertum cibis delicatioribus, sine vlla carnis admixtione trãsmisit. Quod susceptum, ea ratione distribuit, vt cibos ministris suis traderet: ipse verò vindicaret argentum, remittens loco muneris patinulam ligneam, panem hordeaceum continentem. Quod illa vtrunque cum gaudio ingenti complexa est, quòd & argentum suum transmisisset ad pauperes, & illam escam beati viri cum ministerio abiecti vasculi suscepisset. Nam & lignum posteà auro ambijt, & panem multis remedijs & virtutibus reseruauit.

Nota quãti fecit regina vasculum sancti viri.

CAP. XV.

QVadam die, dum plateam latissimam turbis angustatus ingreditur, carcerem refertum vinctis, supplicia & mortem expectãtibus, præteribat. Qui agnito transitu sacerdotis, vnum clamorem collatis vocibus sustulerunt. Causam requirit, agnoscit: custodes euocat, subtrahuntur. Diuersæ enim potestates palatij, miserorum turbam in ergastuli illius noctes damnauerant. Quò se verteret misericordia non habebat. Tandèm ad notum recurrit auxilium, & quod difficile erat ab hominibus impetrare, à maiestate deposcit. Gressum diuertit ad carcerem, cernuus in orationem membra prosternit. Tum verò Dominus noster adstantibus populis gratiam quam famulo suo tribueret, ostendit. Clausura vinculis & sera constricta disfoluitur: repagula ferratà dissiliunt. Diuina pietas reserat, quod meditatio humanæ crudelitatis arctauerat. Procedit ad libertatem turba de vinculis, exhibẽs vacua onera catenarum, tenens nexus, quibus anteà tenebatur. Relinquitur carcer innocens aliquandò, quia vacuus: & præcedente pietatis triumpho, turba miserorum gremio ecclesiæ gaudentis infertur.

Carcerem precibus pa tefacit.

CAP. XVI.

CRescebat quotidiè admiratio & fama pontificis: occurrebant populi, sanabantur infirmi: Christusque gratiam, quam contulerat, dilatabat. Assidebant iugiter obsequentes sex venerabiles sacerdotes: qui non minùs abstinentiæ eius cruces sine interpolatione durantes, quàm virtutes assiduas, mirabantur. Hi testes operum illius multis fuêre temporibus.

CAP. XVII.

VOlusiani cuiusdam filius, qui tum patritij Segisiaulti cancellis præerat, succensus igne febrium vexabatur: & ità æstuantis vaporis accensio adolescentiæ medullas corpusque consumpserat, vt desperatio conclamata sequeretur. Medici manus & promissa iam subtrahuntur, luctusque solus parentibus reseruatur. Ad beatũ virum spes tarda conuertitur: parentes cum amicis omnibus & propinquis sancti genibus implicantur. Additur etiam intercessio sacerdotum, cum quibus festinus expetijt ægrotantem. Euntibusque occurfor obuius, adolescentem iam mortuum nunciauit, nec esse causam, qua se vir venerabilis fatigaret. Insistunt tamen antistites, supplicant vt cœptum misericordiæ impleret officium. Inueniunt corpus exanime, & vitæ calore repulso, mortis frigore iam frigidum. Depositaque pro animæ requie oratione, remeabant, cùm subitò multitudinis luctus attollitur: inhærent seniores sui manibus sacerdotis, vt pro parentum orbitate & defuncti reditu Domino supplicaret. Diù restitit, sancto pudore confusus: cessit tandèm misericordiæ & charitatis imperio, fidei arma concutiens. Turbas eiecit, mortuoque in oratione prostratus adiungitur. Rigat lachrymis terram, cælo alti gemitus porriguntur, vocat planctibus Christum. Interea mouetur exanimis, & paulatim membris emortuis vitaque redduntur officia. Oculi lucem quærunt, micant digiti. Lingua iam resurgit: vteraque consurgit, iste de oratione, ille de morte. Germanus manu alleuat dorientem: residet, respirat, reficitur, respicit, paulatimque vigore concepto, integram recipit sospitatem. Redditur parentibus filius, luctus conuertũtur in gaudium, & vno clamore populorum virtus maiestatis extollitur. Continuat Christus virtutes in famulo, & mox recipiendum in requiem, miraculorum laude sublimat.

Mortuum reuocat ad vitam.

CAP. XVIII.

ACholij eunuchi, tum præpositi regalis cubiculi, alumnus, iam iuuenis liberaliter institutus, huiusmodi dæmonio vexabatur, quòd per menstruum tempus, redeuntibus incrementis lunaribus, captiuos suos caduca allisione prosternit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota eius in dæmones potestatem.

Interuentu reginæ vel procerum, sancto viro præsentatur & traditur. Quem diù examinatum purgare eadem die distulit, cùm soleret furiosissimos dæmones primâ manûs impositione depellere. Ità enim miserandi iuuenis medullas & interiora penetrauerat, vt quasi vas proprium certis temporibus possideret. Recludi ergò eum secùm nocte constituit. Tum verò ex interioribus latebris manifestus erupit, & quasi inter tormenta compositus, tempus indicat, quo ab incunte ætate ceperat innocentem. Itaque iussus egreditur: purgatusque adolescens, post diem alterum palatio reformatur. Causam sanè Armoricanæ regiõis, quæ necessitatẽ peregrinationis inierat, obtenta venia & securitate perpetua, ad proprium obtinuisset arbitrium, nisi titubationis perfidia mobilem & indisciplinatum populum ad rebellionem prius nam reuocâsset. Quo facto, & intercessio sacerdotis euanuit, & imperialis crudelitas circunscriptione frustrata est. Qui tamen pro calliditate multiplici, breuì pœnas perfidiæ temeritatis exoluit.

Dæmonem profligat.

CAP. XIX.

Prædicit obitum suũ

GErmanus igitur quadam die, matutinali solennitate perfecta, dum cum episcopis sermones de religione conferret, mœstissimam protulit mentionem, inquiens: Commendo vobis, fratres charissimi, transitum meum. Videbar mihi per nocturnum soporem à Domino nostro viaticum peregrinaturus accipere. Et cùm exactam peregrinationis inquirerem, Nè metuas, inquit: ad patriam, non ad peregrinationem, te dirigo, vbi habebis pacem & requiem sempiternam. Deriuabant intelectu alio somnium sacerdotes, sed ille studiosiùs commendabat extrema, dicens: Benè noui, quam patriam Deus suis famulis repromittit. Factum est, vt post dies 20 quot sequeretur incommodum. Quo ingrauescente, ciuitas tota turbatur. Accelerabat transitum, qui vocabat ad gloriam, & festum à laboribus Dominus inuitabat ad præmia.

CAP. XX.

Felicissimè decedit beatissimus vir.

REgina Placidia, depositio imperij supercilio, occurrit pauperi, requirit infirmi, tribuens quicquid ab ea beneficij postulat. Peculiariter sanè petijt, quod illa inuita concessit, vt gleba corporis sui patriæ redderetur. Visitantum verò tanta fuit diebus ac noctibus multitudo, quantã aut admisit aditus, aut domus recepit. Templus omne choris psallentibus tenebatur. Septimo incommodi die ad cælos anima felix & beata transfertur.

CAP. XXI.

*reliquijs

HAereditas deincèps relicta diuiditur: partem præsumpsit imperium, partẽ vendicant sacerdotes. Et quod fieri de opibus solet, nascitur de exiguitate contentio, dum deest quod capiant. Solius benedictionis hæres capsulam cum *sanctis regina suscepit. Cucullam cum interiori cilicio Petrus episcopus vsurpauit. Sex verò antistites, vt aliquid monimenti ex successione sanctitatis acciperent, diffrumpere quod superfuerat, maluerunt. Vnus pallium, alter cingulum accepit: duo tunicam, duo sagulum diuiserunt.

CAP. XXII.

Funus eius honorificè curatur.

DEindè apparatu defuncti feruent studia conferentium, accusantium cur parua expensa mortuo deberetur. Acholius corpus aromatum constrictione solidauit, regina vestiuit. Quibus omnibus ritè perfectis, expensis & euectionibus instruit Imperator, ministrosq; eius copiosa largitione prosequitur. Sacerdotes religionis obsequium, & in præsenti instruunt, & ordinatione præmittunt, vnumque agmen reformatur ad Gallias.

CAP. XXIII.

*Placentiã

Paralytica sanatur.

P*Lacentium corpus dum præterit, cæca iam nocte peruenit. Quod in Ecclesia collocatum, dum vigilijs sanctæ deuotionis excolitur, matrona quædam loci eius paralysi dissoluta, ità vt nullum membrum suo fungeretur officio, precariò deposcit, vt feretro cotporis subderetur: ibique vsque ad lucem extenta decubuit. Maturè corpus attollitur: surgit, & mulier viuificata per mortuum, mirantibus populis, propri-

Ex-

Galli summo studio corpus eius excipiunt.

EXcipiunt Galliæ patronum proprium famulatu maiori, quippe vbì reuerentiæ iungebatur affectus. Omne hominum genus diuerso occurrit officio. Alij vias præruptis depositis molliunt, & pontium innouatione continuant: alij expensas integerunt: alij psalmis intonant: alij colla supponunt. Refulgebat repercusso solis radio, splendorem sibi eriam per diem vindicans luminum multitudo, totoque ministerio charitatis, propriæ redditur ciuitati, vbì sepultus corpore, quotidianis miraculis viuit & gloria.

Nota de luminibus.

CAP. XXV.

EGo duplicem veniam lector à te exposco: Primùm, quòd solœcismis & abiectiõe verborum aures tuas vulnero: deindè, quòd prolixior pagina videtur parere fastidium. Sed non pigeat recensere, quod Christum præstare non piguit. Qui dum sanctos suos glorificat, nos inuitat exemplo. Et tamen Deum testor, conscium secretorum, me plura de domini mei Germani factis agnita & probata tacuisse. Ex quo reum me esse fateor, supprimendo quod mirabiliter ad profectum omnium diuina virtus operata est: & ideò in scribendo succinctum magìs me arbitror fuisse, quàm nimium.

Hoc verò dolẽdũ est.

Fulgida fulgentem
Florida florentem
Cælica cælestem
Splendida splendentem
} Germanum {
sidera captant.
millia plaudunt.
carmina cantant.
gaudia pangunt.

Sedit autem idem dominus & Apostolicus noster, sanctissimus Germanus in Episcopali cathedra annos xxx. dies xxv. Obijt verò plenus spiritu sancto apud Rauennam Italiæ ciuitatem, pridiè Calend. Augustas, Valentiniano adhuc iuuene imperãte cum Placidia matre, à quibus ibidèm pro admiratione sanctitatis ac assiduitate miraculorum honorificè susceptus, Domino sibi apparente, obitum suum prænoscens, obtinuit, vt propriæ redderetur ciuitati. Cuius sacratissimum corpus honorifico agmine, comitantibus virtutum operibus, suam est delatum ad vrbem. Ibique sub die Calendarum Octobrium, à proprijs ciuibus celeberrimo cultu condignè est sepulturæ traditũ: vbì innumerabilibus virtutibus pollens, summa excolitur gloria, Amen.

Eius sepultura honorificentissima, & innumera miracula.

FINIS IVLII MENSIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AVGVSTVS.

SERMO IN ADORATIONEM VENERABILIVM CATENARVM ET GLADII, SANCTI ET APOSTOLORVM PRINCIPIS Petri, authore S. Iohanne Chrysostomo Archiepiscopo Constantinopolitano. Habetur in Simeone Metaphraste.

1. Augusti. Dies festus S Petri ad vincula.

QVICVNQVE diuino Apostolorũ summi Petri amore allecti, ad eius panegyrim ac diem festum celebrãdum parati, & eius diuinis retibus capti, incolumesque seruati illius Theologię lumine illustrati sumus, communem prędicationis negyrim hodiè celebrantes, ad eiusdem laudum prędicationem linguam nostram dirigamus. Multis quidẽ de causis beati Apostoli Petri memoriam die festo & laudatiõe dignam esse censemus, non minimè autem propter Apostolicæ dignitatis gradum, & Euangelicæ prædicationis curiosam ac doctrinam admonitionesque, quibus in dispersione gentium versantes Iudæos instruebat: illos enim eò maiore cura & solicitudine prosequebatur, quòd ex illis originem duxerat. Quæ omnia cùm ad laudum materiam suppeditandam idonea esse iudicentur atque assumantur, omninò valent ad Apostolum ipsum summo laudationis præconio extollendum. Sanctum enim ac iustum est, eò quòd ex his, quæ in lege dictana scripta sunt, cum, qui ad salutem nobis conferendam in mundum vénit, tanquàm in speculo quodam perspexerit, summis & meritis honoribus Apostolum ipsum prædicari: omnium verò maximè, quòd in extremis temporibus Deũ ipsum viderit, vnigenitum, inquam, Dei filium secùm vnà versantem ac loquentem, & humanæ carnis, qua se induit, spectandæ, mysterijq; cognoscendi facultatem præbentẽ: in quo & suam Ecclesiam pro diuinæ illius vocis præmio, qua ipsum Dei filium esse prædicauit, ædificaturum se prædixit, & cælorum claues eius in se fidei arrhabonem se illi daturum, & eorum, quæ ab ipso in terris ligata aut soluta fuissent, in cælis sententiam confirmaturum promisit. Adde quòd vocanti fratri, & ad Messiam sequendum inuitanti libenter obediuerit, & vocationem illam sequens, ad Christum venerit, & Cephæ appellationem, velut quoddam suæ in ipsum fidei signum atq; imaginem acceperit: quodq; ex eo tempore totus à magistro suo pendére, & eius amore inflammatus esse cœperit: ob idq; beneuolentiæ ardorem multis in rebus ac sæpè talem ostenderit, qualem nullus alius ex discipulis ostenderat.

Matt. 16.

Iohan. 1.

Hæc etsi tam magna sunt, vt humanas cogitationes exuperent, & orationis facultate maiora videantur, non tamen talia omninò sunt, vt aditum nobis & viam obstruant. Ad nostram enim vsque imbecillitatem & humilẽ captum se demittit omnium Apostolorum summus, non solùm propter commiserationem, qua præ cæteris nos homines prosequitur: sed etiam quòd magistrum suum imitatur, qui cùm vsque ad serui formam se demiserit, eo ipso discipulos suos edocuit, nõ elatos, sed modestos esse, & eum humilibus submisse atq; humiliter se gerere. Hilaris quidem dies ille festus est, & multo sancti Spiritus lumine illustris, qui eius martyriũ nobis repræsentat, hoc est, crucem fixam, & Apostolum prompto animo ad eam ascendentem, manus ad extensionem vltrò expansas, & Dominicę passionis imaginem prę se ferentes, figuram crucifixionis non rectam, sed capite in terrã deuoluto: quæ res eius in Magistrũ reuerentiam significauit, cùm semper summus ille Apostolus Magistro suo reuerentiã & primas, vt par erat, concesserit, suamq; humilitatem illius celsitati subiecerit, atq; eo modo humilia & infima magis, quàm summa & sublimia optauerit. Nihilo autem hæc ipsa hilaritate inferior est hodierna celebritas: quippe quę eorũ causas præmonstrat, quæ postremò Apostolus passus est, & non minùs, quàm crucis eleuatio, ea, quæ antè passus fuerat, hęc indicat. quarè & crux ipsa iucundior illi fuit, atque cæteris omnibus

Dies festus martyrij S Petri.

bus rebus optabilior. Hic enim dies venerandas eius catenas manifestas ostendit, & earum adorationem proponit, quibus Apostolus ipse deuinctus, multiplices eius, qui est malorum omnium origo, nodos ac machinas dissoluit, & quos diabolus adstrictos tenebat, eos ereptos à morte sempiterna liberauit. Nota quæ hic dicit.

Hæc pro dici festi argumento habentes, cùm crucifixionis causam his rebus conciliatam fuisse cognoscamus, & in vno eodemque Apostolo tam hæc, quàm illa facta & coniuncta contemplemur, ob id præsentem celebritatem à sacro martyrij die alienam nõ existimabimus. Itaque ex vtraq; re vnam componentes, orationis laudibus & fidei ardore, quàm maximè possumus, hodierno die celebritatẽ ipsam illustremus, eamque vt omni ex parte insignem & sacram, atque vniuerso mũdo lumen conciliantem, & Dei voluntatem in Apostolo suo decorando præ se ferentem, sacris cantibus exornemus hanc denique vt sancti Spiritus gratiã & lumen in animas illas, quæ sunt idoneæ, conferentem pro viribus nostris laudemus. Ità enim fieri poterit, vt si Apostolicarum laudum sumus amatores, illum ipsum, quem honore prosequimur, ad misericordiam attrahamus, & nostræ laudationis, quam de illo instituimus, adiutorem habeamus. Eius enim linguæ gratiam mihi dari exopto, quam Spiritus sancti virtus lumen afferens concinnauit, & cęlesti atque arcanarum rerum doctrina ità repleuit, vt gentium nationes multis in locis dispersas, in propriam sagenam magnificentissime concluserit.

Hoc autem loco, in Apostolicarum rerum pelago mentis aciem infigens, totus vertigine ac tenebris repletus, & in meipsum cõuersus, clarissimi Esaiæ verba illa pronuncio: Miser ego, qui impurus sum, & labia impura habens, purissimas materias tractem, nulla ope mihi ad hæc ipsa rectè aggredienda spem afferente. Quamobrèm ad Apostolicæ misericordiæ perfugium recurrens, tenui hac lingua de eius laudibus dicere conabor. Omitto nunc de eius ortu, de patria & parentibus aliquid dicere. Honesta quidem illa sunt, & auditu digna: sed mentem tamen obruerent, neque sinerent orationem longiorem de his rebus habere, quæ præstantissimæ sunt, & quarum memoria vtilis est ac salutaris. Diuinorum profectò signorum Apostoli huius, & miraculorum multitudo magna extitit: aliaque omnia, quæ Spiritus sancti gratia in illo habitans effecit, tot tantaque sunt, vt si velim singula scribere, (Decet enim de ipso dicere, quod Theologus quidam scripsit) nostrarum orationum vis satis esse non possit, quanuis ad eam rem tractandam audacter se ingerat. Esa. 6.

Hic Apostolus, postquàm vnigenitus Dei Filius supra humanam conditionem in paterno solio arcano quodam modo consedit, vnà cum reliquo Apostolorum cœtu erat ac viuebat, & communem cum illis Euangelij prædicationem exercebat, ac modò tribunali, iudicijsque vnà præsto erat, modò ignominias & verbera vnà cum alijs Apostolis à Iudæis ipsis patiebatur: neque vnquàm ab Apostolorum societate aberat, sed cum illis in ærumnis perferẽdis communicabat. Liber ille, qui Apostolorũ * scripta continet, multa eius pericula percurrit, in quæ Apostolus ipse incidit, & quibus derentus fuit, multorumque miraculorum mentionem facit, quemadmodùm admirabili quodam modo claudum illum sanauerit, & Ananiæ ac Saphiræ mortem inuitabilem seuerissimè intulerit, Tabithamque puellam à mortis ipsius laqueo ereptam vitæ restituerit, atque Cornelium Centurionem Angeli præsentia edoctum instruxerit, & ad Christi fidem traduxerit: quẽadmodùm per vmbram corporis infirmos homines firmos reddiderit: quot deniquè ærumnas sustinuerit, quàm sæpè compræhensus, & ante tribunalia constitutus, & pro Christo ipso flagellis verberatus gauisus fuerit, quòd dignus habitus sit, qui pro nomine Iesu multas ignominias pateretur. Licet ex eodem libro discere, q̃ libera oratione apud Iudæos sæpè vsus fuerit: & quemadmodùm ipse idiota ex illiterato ore sermones diuina sapientia refertos protulerit: vt precibus suis terram commouerit, ac turbam, quæ illuc conuenerat, ad Christi fidem attraxerit. Hæc, inquam, & quæcunq; alia deinceps passus est & effecit, cùm tam multa sint, vt facilè narrari non possint, oratio nostra summatim perstringens, ad vnum illud periculum enarrandum se conferet omnium grauissimum, & vitatu difficilimum. nam in eo effugiendo diuino quodam miraculo opus fuit. Quæ res & multã Iudęorum aduersùs Apostolum immanitatẽ, & diuini auxilij celeritatem declarauit. Act. 5. for. 4 actus Act. 12. 3. 4. 5. 9. 10. 5. Act. 2.

Hero.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Herodes ille eius viri progenies, qui primus Hierosolymorum Rex fuit, cùm è Iudaico semine ortum duceret, & Iudaicum cultum teneret, zelo quodam excitabatur ad patrias institutiones ac leges defendendas, easq; dissolui non patiebatur, quę Apostolorum doctrina tolli ac funditùs euerti videbantur. Ille igitur Iudæorum iracundis vocibus inflammatus, vt illis gratum faceret, furorē ac rabiem in Apostolos ipsos magìs effundens, primùm Iacobum fratrem Iohannis, gladio interfecit. Quo loco diuinæ literæ eius ferociam atque inhumanitatem eo ipso significârunt, quòd gladio Apostolum Iacobum ab eo interfectum dicunt. Poterat enim alio mortis genere Apostolum interimere, vel cruciatibus morti similibus subijcere. Sed vt Herodis mens feris etiam ipsis immanior, Apostoli verò Iacobi animus ad cædem illam subeundam æquissimus cognosceretur, instàr ouis, quæ ad cædem trahitur, gladio interfectus, martyrium perfectè obijt. Ità igitur sacer Iacobus consummatus fuit, & martyrij morte Apostolicum cursum consignauit, calicem bibens, quem olim DEI sapientia illi bibendum prædixerat, & proprio sanguine baptizandum anteà signiſicauerat.

Act. 12.

Matt. 20.

Act. 12. Cùm autem videret gratum esse Iudæis, quod faceret, prætereà & Petrum ipsum capere aggressus est. Quem cùm cepisset, in carcerem coniecit, & tradidit quatuor quaternionibus militum, qui eum seruarent, eô quòd essent dies Azymorum, volens post Pascha producere eum populo. Omnibus his historiæ scriptor verbis vsus est, vt Herodis in effundendo sanguine studium, eiusque in patranda cæde voluptatem innueret. Nihil enim, quod iustum esset, ante oculos propositum habebat, nihil honestum aut laudabile, sed quæ nationi suæ grata esse intelligebat, quæque ad profanam Iudæorum voluntatem alliciendam spectabant, ea tantùm ab illo dicebantur & fiebant. Quòd enim Apostolum ipsum tenuerit, & in carcere custodiendum tradiderit, mortemque ipsam præsentem constituerit, totum hoc eò spectabat, vt Iudaicis votis satìs omninò faceret. Nanque putabant illud futurum, vt si Petrum Apostolum de medio sustulissent, facilè reliquos Apostolos superarent. Ille enim erat, qui contrarias voces emittebat, quique in concilijs, in iudicijs & in synagogis cum aduersarijs certabat, & Iesu nomen palàm prædicans, inuocato eius nomine, præcipua quædam miracula perficiebat. Licet autem illud considerare, quemadmodùm & Herodes ipse studuerit similis esse scribis & Pontificibus, qui aduersùs Christum insaniam & rabiem

Matt. 26. effuderunt. Nam sicut illi dicebant, nè in die festo Iesus comprehenderetur, nè tumultus fieret in populo, vt post diem festum omninò in crucem acturi: ità & hoc loco post Pascha mortem Petro Herodes inferre constituebat. Cùm igitur hi, ad quorum gratiam hæc faciebat Herodes, eadem senserint, quæ & illi, quos suprà diximus, iisdem & verbis, & operibus aduersùs Apostolũ vsi sunt, quibus & aduersùs illius Magistrum superiores vsi fuerant.

In quatuor autem quaterniones militum custodiam distribuit, non vno in loco, sed pluribus, & paulùm à se distantibus, vt custodia ipsa tutior ac munitior fòret: vt si fortè Apostolus ipse à vinculis effugisset, & custodes, qui propiùs manerent, latuisset,

Act. 12. ab alijs deprehendi & capi posset. Sed Petrus, inquit, erat in carcere, dormiens inter duos milites, & ligatus catenis duabus: Oratio autem fiebat assiduè pro ipso ab Ecclesia. Quænam fuit causa, vt tot diebus custodiretur, & non statìm, adhuc furore Iudæorum efferuescente, & Petri Apostoli mortem sitiēte, cædes ipsa Principi Apostolorum allata fuerit? Scriptoris quidem sententia hæc est, mortem propter dies azymorum prorogatam fuisse, quibus Iudęi seipsos purgantes, & ab omi turpi atque in-

Exod. 12. honesto facinore abducentes, diem festum Paschæ celebrabant, puris manibus sacrificium, quod in lege scriptum erat, contrectantes. Sed erat & alia eius rei causa. Cùm enim Herodes ipse infinita rabie contra Petrum Apostolum redundaret, pluribus debus eum detineri voluit, vt diuturniore cruciatu, mœroribus, inquam, ærumnis, catenarũ pondere, ac morte, quam à fame ipsa inferendã sperabat, eorum deniq; militũ,

Quæ passus sit S. Petrus in carcere. qui vnà dormiebãt, inhumanitate grauiùs affligeretur. Quot enim per illos dies vertiba temeritatis & minarũ plena, quàm multa conuicia & contumelias credimus à militibus illis in Apostolum iniectas fuisse, partìm vt cognatorum Iudæorum dogmata

peruertentem, partìm vt præceptis regalibus aduersantem? Modò autem, vt seditiosum, & causam tumultûs: modò vt Mosaicis legibus contrarium conuiciabantur: nonnunquàm pugnis & alapis eum percutiebant: neque quisquam illud dubitare potest, quin catenis illis vehementiùs ac laboriosiùs Apostolum constringentes, ità coarctauerint, vt ex omnibus his maiorem doloris sensum percipiens, celeriter ab hac vita migraret. Sed omnia illorum studia & facta, inania extiterunt, perindè ac si quis in aqua ipsa literas imprimat, vel aërem verberet. Quo enim diutiùs in carcere Apostolus detentus est, eo firmior atque constantior effectus fuit, & acerbis illis ærumnis, quibus vndiquè affligebatur, vt quibusdam stimulis, excitatus & erectus: tantum abe-

Act. 12. rat, vt rebus his infirmior fieret ac deficeret, vt custodes illi, Apostoli Petri iucunda & secura hilaritate confusi, in ruborem conuerterentur.

Hæc cùm ità se haberent, preces ab Ecclesia missæ, in cælos penetrârunt. Itaq; statim Angelus illuc missus est, & in carcerem veniens, illum compleuit lumine, vt Apostolorum summus miracula, quæ fierent, apertè intueretur. Percusso autem eius latere: Surge, inquit, velociter. Ac nè quid absurdi in Apostoli mentem veniret, (quippè

2. Cor. 11. quòd Satanas etiam ipse interdùm in Angelum lucis se transformare, & figuræ ipsius specie sensum subripere soleat) cùm primùm verba illa prolata sunt, Surge velociter, catenæ è manibus ipsius deciderunt, vt verba ipsa factis cõfirmarentur, neque potentiam aliquam ex earum numero, quæ Deo ipsi rebelles extiterunt, neque quod visum fuerat, inane aliquod spectrum esse crederet: sed verum & cælestem Angelum, visionem, inquam, veram esse sciret, ac certa fide comprobatam. Hæc cùm ità processissent Apostolo, quoniam adhuc metu & tremore detinebatur, non solùm re visa dubius atque anceps, verùm etiam qua ratione dispositas militũ custodias pertrãsiret: quippè qui multa diligentia & cautione, multisque vigilijs in eo custodiendo vtebantur: propterea Angelus: Indue te, inquit, sandalia tua, & præcingere vestimento tuo, & sequere me. Quoniam, inquit, Regis & Iudæorum timore adhuc detentus es, ac eorum militum vigiliæ, qui circunstantes te custodiunt, horrorem ac stuporem tibi attulerunt, ob idq; nõ his, quæ à me dicuntur, fidem habes: tanto te auxilio ac præsidio munitum esse facio, sicque omnem merum à mente tua excutio, vt & pallio ipso fine timore aliquo, & sandalijs indui possis. O celerrimum Dei auxilium. O Apostoli in Deum fiduciam atque gratiam. O maximas & ex corde ipso prolatas preces, quę tanquàm à funda quadam, ab ipsius Ecclesiæ ore prolatæ, atque in cælos emissæ, Herodis animum lethaliter vulnerârũt, & Apostolorum principem ab eius manibus incolumem eripuerunt. Proh quanta est Apostolica gratia, & spes firma & vera, quibus diuinum numen propitium, & ad audiendum promptum habens, à mortis laqueo Petrus ipse ereptus est.

At si quis dubitaret, & à nobis illud quæreret, curnàm Apostolum ipsum eius magister Iesus à Iudaicis manibus non eripuit, quo tempore ab illis comprehendebatur: sed & vinculis, & custodia, diebus aliquot eum vexari, atque affligi permiserit: qui hoc obijcit, is consideret, non ità inimicos ipsos fuisse miraculum illud cognitu. ros, si Apostolum statim, cùm comprehenderetur, Dei auxilium eripuissent: quemadmodùm cùm eorum manibus detentum, catenis vinctum, & à custodibus cautè ser-

Cur nõ statim liberatus sit S. Petrus, cum comprehẽderetur.

uatum, è medijs atque incuitabilibus illis retibus liberauit. Tunc enim his, à quibus comprehendebatur, fortasse id veneficio & magicis artibus factum videri potuisset, quò minùs ab eis comprehensus esset: itaque Apostoli miraculum irrideri ab illis potuisset. Nunc verò cùm & catenis vinctus, & quatuor quaternionibus militum custoditus, & inter duos milites cubans, omnibusque his rebus paratis, quæ mortẽ conducere hominibus afferre solent, ità superno auxilio dignus habitus sit, & contra omnium opinionem admirabilem liberationem assecutus fuerit, tanto hoc admirabilius, & contra opinionem omnium fuit, quanto è medijs malis seruari maius est, quàm illa non attigisse.

At Apostolus ipse vel post tanti miraculi potentiam, & Angeli adhortationem nesciebat verum esse, quod fiebat per Angelum: sed videbatur sibi visum videre. Adhuc enim arguebatur humanæ naturæ infirmitas, quodque supra naturam eo modo, qui explicari non potest, efficiebatur, cum naturali ordine ac viribus comparatum, tale perindè, ac si inane aliquod visum esset, æstimabatur. Sed quidnam Angelus ipse?

Quo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Act.12. Quoniam illum vidit adhuc animo fluctuantem, visioni fidem non habere, neq; quicquam ex ijs, quæ fiebant, re vera factum admirabiliter existimare, primam & secundam militum custodiam ità sine strepitu cum Apostolo pertransijt, vt custodes ipsi eorum transitionem ne senserint quidem, diuino nutu somno ipso illorum palpebras detinente, quò minùs factum illud sentire possent. Cùm verò ad portam ferream venissent, quæ ad ciuitatem ducebat, illa vltrò aperta est, Deo ipso & hoc loco miraculum faciente, & Apostoli formidinem paulatim subtrahente, vt ad ea, quæ deinceps futura erant, promptior fieret.

Posteà verò, quàm exeuntes processerũt vicum vnum, Angelus quidem ipse auolauit, neque ampliùs apparuit: Ille verò cùm miraculi sensum cepisset, atque considerâsset tam ea, quæ priùs in carcere mirabiliter effecta fuerant, quàm quæ nunc supra naturam prodigiosè facta viderat, atque hæc cum illis conferens, & vtraque vicissim comparans, de visione ipsa certior factus fuisset, quòd videlicet non inane aliquod Ibidem. spectrum, sed verum illud fuerat, quippè quod manifesto rerũ euentu confirmatum videbat: gratias Deo agens, talem emisit vocẽ: Nunc scio verè, ꝙ misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum. Quidnam est, quod dicis, Apostolorum princeps? Nunc te sciuisse ais? Nunc credidisti? Nunc gaudes miraculo? Quonam abijt feruor ille tuus? Quonàm auolauit Matt.16. certa illa spes? Quonàm effluxit illa tua vehemens confessio? Vbinàm sunt claues regni cælorum? Vbinàm appellatio, qua Ecclesiæ firmamentum nominaris? Vbi ardens illud desiderium, & coniunctio ad mortem vsque inseparabilis? Nunquid tantæ fidei argumenta, inania extiterunt? An talis & tam multa spes in ventos dissoluta est? An Matt.14. non sensisti, quæ à Magistro tuo prodigia sunt effecta? Oblitus es maritimæ illius fluctuationis, quemadmodùm dextera sua te, qui submergebaris, incolumem seruauit? An non aures tuas vocibus illis adhuc habes personantes: Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ille faciet, & maiora his faciet? Nónne scis, quemadmodùm è mo- Iohan.14. Matt.28. numento exurgens, custodes ipsos velut mortuos prostrauit, & ea, quibus monumentum signatum fuerat, intacta seruauit? Nónne præsens fuisti, cùm mortuos homines suo iussu exilire fecit? cùm cæcis hominibus videdi facultatem præbuit? cùm tibi per sancti Spiritûs aduentum miraculorum potentiam impartiuit? cùm in porta speciosa Act.3.5. claudum hominem, cùm Aeneam, cùm Thabitam, alterum integrum pedibus, & ad currendum velocem, alterum diuturno morbo liberum reddidisti, huius animã, quæ auolauerat, in corpus reduxisti? Cùm tantorum & talium miraculorum particeps effectus fueris, quorum alia videris, alia ipse feceris, cùm deniq; multam ipsius Dei potentiam expertus fueris, nunc te scire dicis, quod ais: Misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis? Si tot præteritis miraculis adductus nõ fuisti, vt credideres, quomodò vni huic credes? Si tantorum miraculorum multitudo veritatis cõfirmationem non attulit, quî poterit vnum hoc fluctuantes cogitatiões tuas sedare? Maximè, inquit ille: non enim talia sunt diuinæ potẽtiæ opera, vt facilè comprehendantur, & fidem afferant: facilis enim compræhensio non solùm non auget miracula, sed etiam illa imminuit atque extenuat, & eorum, quæ facilè compræhenduntur, formas ex animo delet. Quod verò examinatione & varijs cogitationibus sæpè probatum fuerit, plus veritatis, quàm opinionis, ingignit, eó quòd animæ ipsius dubitatio atque infirmitas, ad ea, quæ sensum superant, & ardua sunt, compræhendenda minimè idonea, post fluctuationem multam & cogitationum varietatẽ, demùm certam fidem ac veritatem in animos ipsos immittere, atq; altiùs infigere solita est.

Act.12. Cùm deindè Apostolus ad eam domum accessisset, in qua fideles homines congregati erant, & ianuam pulsâsset, ab ancilla quidem ipsa, cùm agnosceretur, nuncius ijs est, qui intùs erant. Sed quod ancilla nunciabat, tã incredibile videbatur, vt insana esse crederetur, & non Apostolum, sed eius Angelum præsentem vidisse putaretur. Cùm verò patefacta ianua Apostolus ipse ad eos ingressus esset, omnes stupuerunt, insperatam eius liberationem videntes. Tum ille statim narrauit, quemadmodùm ab Herode compræhensus, & in carcere detentus, & ferreis catenis vinctus fuerit, quodque per Angeli visionem catenę ipsæ è manibus cecidissent, ipse verò Angelum sequens, eorum, à quibus seruabatur, custodias præterisset, & portam sponte patefactam transisset. Quibus rebus perterrefacti, & admirabili narratione illa perculsi, apud

apud seipsos non ampliùs esse videbantur, gaudio cum admiratione coniuncto, & duobus his affectibus illos obsidentibus. Tales enim sunt res, quæ à Deo proficiscuntur: quippè qui neque lætitia nimia homines ipsos dissolutiores fieri, neque propter miraculum ad nimium stuporem labi permittit: sed gaudio animum erigit, & ad iucundiorem statum traducit: admiratione autem ac stupore cohibet, nè vlteriùs progrediatur: denique vtraque re hominem ipsum in composito statu cõseruat. In miraculis suis qd Deus efficiat in hominibus.

Hoc loco velim consideres Apostoli mentem ab omni superbiæ & ambitione alienam, eiusque modestiam animaduertas: quippè qui miraculo illo non ità elatus est, vt ipsum tuba cecinerit, quod fortasse alius fecisset: non præclara illa facta ostentans, supra tecta prędicauit: non præ lætitia rem ipsam omnibus velut triũphans propalauit, aut cum peregrinis & notis hominibus ea communicauit: sed manu silentiũ indicens, his solis, qui in Ecclesia erant, summissa voce factum significauit, per quos Iacobo & ijs, qui cum eo erant, rem nunciandã curauit: vt cùm audiuissent, qualibus vinculis præter spem ereptus fuerat, magis magisque ad fidei prædicationem incumberent, miraculorum spe corroborati: quique à Iudaica infidelitate ad Christi fidem nuper conuersi, & diuinæ cognitionis lumine illuminati fuerant, illi eadem opera cõfirmati, & si quam de Dei fide in animo latentem dubitationem haberent, ab illa reuocari possent, & in bonarum rerum perseuerantia firmiores essent. Sed ô animi excæcationem, quæ Herodis mentem corripiens, totum illum ità oppressit, vt obstinato animo, miraculorum, quæ per Apostolum effecta fuerant, potensiam non cõsideraverit. Decebat enim admirabilem Apostoli Petri liberationẽ ex custodibus, ex catenis, denique ex foribus sigillo impresso clausis certa fide prosequi, neque negligentia aliqua factum credere, vt id accideret: sed animo commoueri, atque erubescere, & resipiscere: & si non apertè propter Iudæorum in Apostolum ipsum furorem atque insaniam, saltem animo miraculum illud prodigiosum secùm admirari atque obstupescere, & à cædendis custodibus desistere. Verùm ille, vt eius ferocitas atque inhumanitas magis cognosceretur, innocentes homines mortis sententiæ subiecit, idque cùm illi in Apostolo cautiùs custodiendo nihil aberrâssent. Cùm enim Herodes ipse furorem suum in Apostolum effundere, & ferocem animum Apostolica cæde satiare non potuisset, quod proximum fuit, in custodes illos, ità vt erat insanus, mortem intulit. Modestia S. Petri. Hęrodis cęcitas. Milites suos Herodes interficit.

Quòd si Apostolus illos ipsos, qui eius causa condemnati fuerant, miraculo aliquo facto à morte non liberauit, quæstio hæc duobus modis solui potest: Primùm, quòd inhumanè ac ferociter custodes illi aduersùs Apostolum se gesserant: quippè qui vnà cubantes, verborum plagas vinculis acerbiores infligebant, ac nihilò minùs, quàm Herodes, rabiem suam & prauos affectus in beatum Petrum effundebant: deinde verò quòd non solùm aduersùs Apostolorum Principem tanta ferocitate abusi fuerant, (benignitatem enim impetrare potuissent, si in eum solum peccâssent) sed etiam contra reliquos Apostolos eandem rabiem exercuerunt, & multos alios fideles homines persecutionum pœnis, & omnigenis cruciatibus subiecerant, ac mortis retia vndiquè eis parauerant. Hac de causa morti addicti sunt, vt veteris & insanabilis malitiæ, in qua educati fuerant, pœnas exoluerent. Hoc fuit Petri Apostolorum summi contra diabolum illustre trophæum, hoc miraculorum omnium, quæ in eundem Apostolum à Deo collata sunt, maximè admirabile. Quid enim primùm in hoc Apostolo admirabimur? Eius´ne in Christum ardẽtem beneuolentiam? An reuelationem è cælo à Patre ipso concessam? An quòd cum magistro suo mori paratus erat, neque à mortuo auelli poterat? Quid, quòd post Christi resurrectionem tertiò interrogatus fuit? Quarè non solùm Iesus Christus singularem, & summum in se Petri amorem declarauit, sed mortis etiam genus iuuentutis senectutisque nomine præmonstrauit, & eoipso, quòd ab alio cingendus esset, illum capite ad terram verso, in crucem tollendum esse indicauit. Mat.16. Iohan.21.

Hic propter fidei abundantiam cùm reuelationem à Deo & Patre accepisset, Filium Dei viui Christum apertè prædicauit, & duarum naturarum veritatem certa fide testatus est. Hic Magistri desiderio ac beneuolentia inflammatus, cùm Iesus ipse longè antea se cruciatus passurum indicâsset: Propitius, inquit, tibi sis, Domine: non erit hoc tibi. Quod cùm diceret, quasi humanum quippiam, non diuinum, sentiens, repręMat. 16. Luc.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lucæ 5. hensus, silere docebatur. Hic è nauigio Magistrum aliquandò repellebat, cùm mira-
culi magnitudinem obstupesceret: quodque illum à se repelleret, eius rei causam ei-
Matt. 17. se dixit, quòd se peccatorem agnosceret. Hic præsens fuit, cùm Christus alia forma in
monte apparuit, & tria tabernacula construere se paratum esse aiebat, vt Iudæorum
Matt. 26. ad inferendam cędem paratos ac scelestos animos vitaret. An non hic cum Christo
se moriturum promisit, & homicidæ illius auriculam gladio amputauit, in omni re
fidei suæ zelum atque ardorem ostendens? An non hic est, qui nè valdè immisericors
& durus esset, in Magistri sui negationem incidere permissus fuit, & fletu multo pec-
catum purgare? Quid dicam alia? Missam facio timiditatem, fugam, duritiem, &
Luc. 24. Iohan. 21. in sepulcrum ingressionem, mulierum vnguēta ferentium læta nuncia: quemadmo-
dùm etiam Christus ipse illi seorsìm apparuit, & in mare Tyberiadis miraculum esse-
cit: itèm alia quæcunque antequàm passus est, & post resurrectionem, tam non ex-
dente, quàm credente discipulo illo, Iesus perfecit. Quæ omnia non fruſtrà ità dispo-
sabantur: sed (quantùm hominis mente comprehendi potest) modò Apostoli remi-
sum & infirmum animum Christo ipso recreante: modò austeram & duram eius me-
tem leniente, & vtraq; re illum docente, neque aliquid sibi, quod humana infirmitate
maius sit, polliceri: neque animo decidere & obstupescentem horrere, quo tempore
oportebat in cruciatibus perferendis cum magistro communicare, & seruiturum di-
scipulo conuenientem ostendere: sed intrà mediocritatis fines consistere, vt & abiu-
1. Pet. 5. siderato feruore, & ab humili atque abiecta timiditate pariter distaret.

Ego verò non verebor hoc de illo dicere, quòd testis, vt ipse ait, Christi passionum
agnoscitur, & eius gloriæ, quæ reuelanda est, cōmunicator: quoniam ad eos Iudæus,
qui dispersi erant, congruentes & diuinas admonitiones per epistolas scripsit, quibus
2. Pet. 2. charitatem & Christianæ fidei confirmationem suggessit, Christiq; aduentum omni-
nò futurum sperari docuit, ac in illis ipsis & ex hoc tabernaculo nos migraturos esse
2. Pet. 3. prædixit: eaque ratione ad zelum, & diuinorum præceptorum obseruationem nos
ipsos magis excitat, facitque vt maiore metu ac terrore afficiamur, diluuij, & eorum
angelorum, qui peccauerunt, condemnationis exemplum afferens, quos & in tarta-
rea loca detrusos fuisse affirmat. Ad hæc & alterum Christi aduentum significat, quo
tempore cælos transituros dicit, & elementa ipsa comburenda dissolutum iri. Hunc
Matt. 16. vnigenitus Dei filius beatum prędicauit. Hunc Deus ipse ac Pater corona donauit.
Hunc paracletus Spiritus sanctum reddidit, & instrumentum quoddam diuinas res
Petrus os Apostolorū spirans effecit. Hunc cęlestes Angelorum ordines collaudârunt, & Apostolorū cho-
rus valdè admiratus, tanquàm os suum, amplexatus est ac celebrauit. Hunc qui Chri-
sto crediderunt, ducem & magistrum sequentes, ad infidelitatis scopulos non offen-
dunt. Hunc ad cęlum vsque peruenientem, & valdè illustrem spiritualis Israēlis co-
lumnam, & animarum in perfidiæ pelago fluctuantium gubernatorem appellamus.
Hunc vt vmbræ legis expulsorem valdè honoramus. Quique nos ad veritatis lumen
traduxit, eum laudibus atque hymnis prosequimur.

Nota quæ hic tribuat S. Petro. Verè hic est Apostolorum firmamentum, & sacratus cælorum magister, arcano-
rum interpres, nutantium confirmator, lapsos erigens, firmos conseruans, pœniten-
tiæ dux ardentissimus: Petrus denique magnum illud orbis terrarum miraculum, Ec-
clesiæ iactatio, discipulorum decus, & eorum, qui rectè sentiūt, ornamentum, Theo-
logorum pulchritudo, Christi os, mens cælestis, Trinitatis purissimum tabernaculū,
lapsorum reconciliator, honestè viuentium ductor, rectè currentium propugnator,
omni cælesti & humana laude, omni præconio dignissimus. Cuius si vmbra & linteo
Actor. 5. morbos profugabant, certè catenæ, quæ venerandum Apostoli corpus attigerunt,
quanto propiorem tactum habuerunt, tanto abundantiorem miraculorum vim par-
Catenę S. Petri vene. randę, & earū mira præconia. ticipârunt: catenæ, inquam, illę omninò venerandæ ac preciosæ, quæ Apostolicum ilu-
lud ac beatum corpus colligârunt, quæ manus illas miraculorum effectrices, adstrin-
xerunt, quæ diuina gratia ab ipsis repletæ sunt, ex quibus miracula abundè scaturiū,
quæ ægroros homines à morbis liberant, quæ homines illos sanctos efficiūt, qui cum
fide ad eas accedunt: à quibus animarum maculæ mystico quodam modo expurgan-
tur, & morbidę influentiæ reprimuntur: quę deniquè in aëream celsitatem extenię, &
vsque ad cælos ipsos peruenientes, à Dominico illo & diuino solio tanquàm ab an-
cora quadam, extenduntur. Has catenas potentiarum, quæ à Deo ipso defecerunt,

princeps

princeps exhorruit, & nunc etiam exhorret, ac multo cum timore illas subrefugiens comprimitur. Has aërea spirituum multitudo metuens ac tremens, iaculisque indè immissis percussa, longiùs profugatur. Non enim ferre potest Spiritus sancti gratiam, has ipsas catenas obumbrantem, neque scintillas ex diuino illarum igne exilientes sustinet: sed ab ipsis incenditur atque comburitur. Has composuit Dei Patris Verbum, eiusdem æternitatis & principij particeps, vt eius de Deo confessionis præmium essent. Illas ignitas reddidit carbo ille, ab Esaia anteà visus, & ad Deum intuendum effi- Esa. 6. cacissimus. Spiritus sanctus paracletus suo afflatu ignem, è carbone illo exilientem, ad opus perficiendum maximè idoneum reddidit. Dęmones illas timēt.

Quamobrèm licèt ferreæ sint naturæ, diuina tamen gratia & potentia plenę sunt. Ab his dęmonum praui spiritus illigati enecantur. Ab his princeps mundi huius pertractus, captiuus ducitur, à fidelibus hominibus illuditur, hoc est, ab ijs, qui anteà peccatorum laqueis constricti, soluti & liberati sunt, & mortis retibus anteà circundati, ad vitam transiērunt. Hæ diuinę hæreditatis terminos cingentes, & vndiquè munientes, faciunt nè ab hostibus expugnari possint. Eædem Christianorum vertices coronantes, ab illorum hostium insidijs, qui corporeis oculis non cernuntur, intactos seruant. Nam etsi à malignis hominibus pro tormenti genere aduersùs Apostolam sunt adhibitæ, tamen ad eos propellendos, qui malum aliquod inferre volunt, idoneæ sunt effectæ, non magis cruciantes, quàm venerandum illud Apostoli corpus vndiquè seruantes ac munientes. His catenis Apostolus ornabatur, his exultans ac gestiens se oblectabat, & tanquàm regalem aliquem ornatum circunferens, animo exultabat. Has & pœnę instrumentum cognoscebat, & coronę multæ conciliarrices existimabat. His & nunc sanctissima, omniq; ex parte incorrupta ac pura Christi spō- Eccè quanta iā olim S. Ecclesia catenas has venerata sit sa Ecclesia, tanquàm splendido monili, & aureo quodam ornatu indura, velut coro- na quadam ex intractis floribus contexta, decorata est, & ad dexteram sui sponsi partem assistit. Has, inquam, catenas & nos copiosissimus Christi populus hodierno die amplexamur. Has reuerentes veneramur & colimus, & pro animarum emendatione habemus. His omnem sensum & membrum admouentes, illarum sanctitate implemur, & per mentis intelligentiam sancti Spiritus gratiam in animos ipsos admittimus. Deceret certè, deceret, non solùm catenas, quæ manus illas adstrinxeruut, magnoperè venerari: sed etiam indicia omnia, ad quæ Apostoli membra accesserunt, singulatim amplecti ac reuereri, & in illis singulis diem festum ac panegyrim celebrare.

Consentaneum autem & illud fuit eius prouidentiæ, & in nos benignitati, pro quibus laborauit, & quotidiè certamina & pugnas subijt, propter quos catenarum pondere adstrictus fuit, & crucis mortem libenter suscepit: consentaneum, inquam, fuit seipsum his, qui per eum Christo crediderunt, distribuere atque impartiri: & veteri quidem Romę venerandi sui corporis depositionem ac sepulturam largiri: huic aūt S. Petrus Romę sepultus regali & nouę vrbi eorum, quæ passus est, symbola atque insignia relinquere, & sacratissimi corporis loco, suauissimarum catenarum munere vrbem hanc afficere. Quas catenas qui in eandem pręclaram vrbem venisse crediderit, non aberrabit, neq; aliquid Deo & veritati cōtrarium crediderit. Verus quidem sermo, & in libris ipsis conscriptus ad nos vsque peruēnit, non longè ab Herodis Tetrarchæ regia Petrum Apostolum in carcere, sed in propinquo quodam loco militaribus cohortibus obseruatum. Nam illi metuebant, nè Apostolus ipse ab aliquibus solueretur è vinculis, & miraculum fuisse videretur. Illic igitur seruabatur, vt tum propter regalis palatij vicinitatem, tum ob militum custodias & catenas, quibus ipse erat constrictus, nullam effugiendi facultatem haberet. Quoniam verò multi ex ijs, qui Petri Apostoli opera Christo crediderant, in regia illa erant, atque illic viuebant, & Regis ipsius ministeria Nota quę admodūm S. Petri catenę asseruatæ sint, obeuntes, suam in Christum & eius Apostolum beneuolentiam in animis occultam seruabant, cum admirabili illo modo Apostoli Petri liberatio per Angeli præsentiā allata est, & Apostolus ipse per portam exijt, quæ ad vrbem ducebat, catenas illas in carcere derelictas, ipsi Herodis ministri, quibus diuinę cognitionis lumen effulserat, clàm sustulerunt, & apud seipsos velut thesaurum quendam eas conseruârunt. Quod verò à patre suo, vt dicitur, traditum, & de catenis illis narratum sibi quisque accepe-rat, posteris suis deincèps tradebat, & tuto in loco catenas illas occultas seruabat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoàd & Iudaica natio bello deuicta, captisque Hierosolymis, ad nihilum redacta est & superstitiosæ idololatriæ cęcitate & errore sublato, Romanorum sceptra ad Imperatores, qui Christi fidem sequebantur, translata sunt. Quibus Christi & Apostolorũ facta omni honore prosequi studentibus, hæc etiam Apostoli Petri catena manifesta facta est, & ab illis ad vrbem hanc regiam translata, in Apostoli Petri sacro templo iure optimo reposita est: quam, vt eius ipsius miraculorum effectricem, & veneramur, & amplectimur: hanc enim videntes, illum ipsum mente inspicimus: hanc tangentes, illum à nobis rangi existimamus.

Vt Constãtinopolim translatæ.

De gladio S. Petri. Matt. 26.

Sed quidnam gladius? Neque enim hic despiciendus est, quoniam & ipse Apostolica manu eductus, toram sancti Spiritûs gratiam ac diuitias illinc attraxit. Hoc gladio Petrus, cùm Iesus ipse à Iudęis caperetur, Pontificis seruum percussit, & eius aurem amputauit: qua re suæ in Magistrum fidei ardorem ostendit, suamque in eum quam in animo accensam habebat, affectionem & beneuolentiam patefaciens, magnum quiddam effecit, non suis viribus fretus, sed Magistri potentiam spectans: per quam auris illa, quæ abscissa fuerat, homini percusso restituta est, vt ex hoc ipso furens & à sua in Christum rabie desistens, ab eo prodendo absineret, ac re ipsa eiusipsius, q prodebatur, vim illam omniporentem & diuinitatis magnitudinem cognosceret: deniquè vt Pontifex ipse à seruo illo miraculum factum ediceret, atque cognoceret eum, qui percussus fuerat, ità celerem curationem minimè assecuturum fuisse, nisi verus Deus esset ille, qui ab eo quæsitus iudicabatur. Aderat autem Apostolo gladius ille, nõ, vt aliquis diceret, ad proprios vsus, & manuum opera explenda sumptus, (Quomodò enim hoc fecisset is, qui Magistri sui præceptis obtemperans, nõ peram, non zonam, non gladium ferebat, sed expeditus, & omni vitæ apparatu liber ab his cognoscebatur, qui eius prędicationem accipiebant?) sed quoniam rempus illud expectabatur, quo Christus passurus erat, & discipulorũ de Magistro cogitationes aduhuc fluctuantes vacillabant. Partìm enim credebant, partìm non credebant: quapropter neque sublimius aliquid cogitare poterant, neque ad humiliorem omnino & abiectum sensum deueniebant. Illis autem adhuc imperfectioribus rutum non erat Christum apertè significare, & prędicere, quæ passurus esset. Cùm igitur eorum timiditatem Dominus Iesus perspiceret, manifestè, quod futurum erat, non explicauit: sed eorum, quæ passurus erat, mentionem obscurè fecit, dicens: Et qui non habet gladium, emat.

Lucæ 22. Lucæ 10. Lucæ 22.

Verba hæc non sunt illis consentanea, quæ anteà dixerat, cùm non peram, non gladium possidendum præceperat. Quid est igitur, quòd gladios nunc emendos esse iubet? Maximè, inquam, ob eam causam, quòd tunc quidem, cùm illis inopiæ semina insereret, vt ad Euangelij cursum conficiendum leuiores & agiles atque expeditos redderet, gladiorum & aliarum rerum possessionem interdixit: hoc autem loco, tempore illo imminente, quo salutaris eius passio futura erat, tacito & mystico quodam modo indicare volebat, non dormiendum, neque animo decidendum: sed quasi contra Iudęos armari oporteret, & aduersùs cæsores, tanquàm in acie aliqua contrariis standum esse, & ijs resistendum, qui Deum interficere parati erant, eiusque sanguinem ac mortem sitiebant. Nunc non est, inquit, doctrinæ tempus, non curandorum ægrotantium locus, neque miraculorum opportunitas. Armis opùs est, gladijs & huiusmodi propugnaculis ad arma illa repellenda, quibus homicidæ scelestissimi ad meam cædem vtentur. Hac igitur ratione Petrus gladium attulit, cuius licèt feruentem beneuolentiam, & ardens studium Iesus ipse cognosceret, quodque eo gladio aurem illam abscissurus erat, non tamen prohibuit nè fieret, vt & eius in Magistrum suum ardor aperiretur, & curationis opus ad ingratos illos, qui Deum interficere aggrediebantur, redarguendos patefieret. Quòd autem non ad oppugnandum, aut vlciscendum Dominus Iesus discipulis suis gladiorum possessionem præceperit, sed ad eorum, quæ passurus erat, significationem, licet hoc apertè cognoscere ex Euangelij verbis, cùm ipse dicit: Mitte gladium tuum in vaginam: quasi diceret: Non est mihi hoc optabile. Nam si deceret, & mihi opem ferri vellem, possem rogare Patrẽ meum, & daret mihi plusquàm duodecim legiones Angelorum. Sed quoniam voluntariè meipsum ijs tradidi, propterea & gladiorum possessionem ad ea significanda, quæ

Lucæ 22. Luc. 10. Matt 26. Iohan. 18.

passurus sum, vobis indicaui. Si enim permisi paululùm te, Petre, gladio vti, ob eas causas feci, quas prædixi, & vt discipulos ad pericula subeunda promptos efficerem. Sed conuerte gladium in vaginam, quòd mihi fas non est gladijs vti ad imminentes cruciatus auertendos. Nam licèt anteà gladios emendos Dominus præcepisset, & discipuli se duos habere dixissent, satisque illos esse Magister ipse respondisset, ea re significauit passionis suæ tempus propè esse, quasi gladijs vtendum esset ad inuasores repellendos.

Lucæ 22.

Irà igitur gladium Petrus possidens, secùm & in prędicatione afferebat, tum vt ficubi opùs esset, illo vteretur, tum vel maximè, vt ipsum videns, ad magistri admonitionem memoria tenendam reuocaretur, & eo modo tempus illud, quo Iesus Crucem passus est, & ea, quæ posteà secuta sunt, secùm cogitaret, inuidiam scilicet, odium, insidias, proditionem, iniustum iudicium, iniustiorem mortis sententiam, Crucem, sepulturam, & reliqua omnia, quæ homicidæ Iudæi facere ausi sunt. Hæc, cùm gladium illum Apostolus videret, contemplabatur: hæc assiduè animo reuoluebat: hæc secùm repetens, meditabatur, gladio ipso memoriam suggerente, & ad prędicationem exequendam illum alacriorem efficiente. Hoc gladio & ad omne periculum pro Christo subeundum armabatur Apostolus, & ad pericula omnia suscipienda, tum vel maximè ad sacras illas catenas induendas, & iniquorum hominum carcerem habitandum: denique ad crucis martyrium subeundum firmior ac promptior effectus est. Quamobrem hic gladius, vt res quædam preciosa, & omninò veneranda, Apostolicisque manibus deseruiens, ac eas tangens, eodem honore & veneratione, qua & catenæ ipsæ in regali palatio, vbi Apostolo Petro sacrum templum erectum est, velut sacratus quidã & cælestis thesaurus, in intimo loco repositus seruatur, vt scimus: qui fidelibus imperatoribus & fidelium virorum multitudini ad sanctitatem proponi solet. Cælestem enim gratiam confert, variarum curationum copiam suppeditat, sui cultores saluta-riter custodit, seque amplectentes erigit, animas ipsorum eleuans. Quòd si breuis & informis videtur gladius ille, non est propterea despiciendus. Apostolicam enim miraculorum vim & potentiam secùm continet. Nam hunc Apostolus, vt potentis Dei frameam possedit, & vt ancipitem gladium cognouit. Sic & aliæ Apostolicæ vestes atque indumenta, multùm illa quidem vilia sunt atq; abiecta: sed si quis eorum decorem & magnificentiam, quæ mente comprehẽditur, inspexerit, diuina & cælesti gratia repleta esse, & Apostolicis miraculis nihilo inferiora inuenier. Sed perindè valet, cùm quis hęc ipsa recordatur, àc si Apostolum inuocet. Ego & carcerem ipsum, in quo Apostolus custoditus est, omni prędicatione dignum censeo, quippe qui omni venerationi plenus est: dignus enim habitus fuit, qui tantum sanctitatis domicilium intrà se acciperet. Ego & solum illud, in quo decubuit, & vinctus dormiuit, sanctitate decorum existimo, & Apostolica gratia refertum.

Vide antig popũli de uotionem.

Nota hęc de S. Petri gla. dio.

Sed dubitat aliquis, num hæc ità se habeant: neque hæc tanti esse credit, vt gratiam illam, quæ in Apostolo fuit, participârint. Persuadeat huic vmbra ipsa, & semicinctia: quorum illa quidem ex corporis oppositione ad Solis lucem composita, & ab Apostolorum Principis tactu longè distans: hæc autem à Pauli corpore delata, & diuinam ex illo gratiam participantia, pari & miraculorum effectrici potentia repleta sunt: quodque admirabilius est, per secundam participationis consecutionem, & gratiarũ translationem, sibi adhærentibus impartita, eandem miraculorum potentiam, & nihilo minorem abundè suppeditant. Considerandum igitur est: Si quibus gratia impertita est, ea talia sunt: qualisnam is est, qui vim illam impertiuit? Ac si participantes res, talium miraculorum gratiam prębent: quantum existimare oportet eum esse, à quo hæc impertita sunt? Maius enim est id, per quod aliquid fit, quàm in quo efficitur: vt causa maior est eo, cuius est causa, cùm superiorem & digniorem gradum contineat.

Lucæ. 5. Actо. 19.

Si quis autem mihi daret, vt & sandalia & vestes, quibus ab Angelo se induere iussus est, ipse videre possem, illa certè apertis vlnis exciperem atq; amplecterer, & vt cęlesti donum in cordis mei penetralibus conderem. Hunc igitur sacratum gladium eũ sacris & Apostolicis catenis cõnectentes, Petrũ ipsum mẽte inspicere nobis videmur: & vtraq; tangentes, Apostolum à nobis tangi existimamus, neq; vllo modo ambigimus, eó q hæc loco ab Apostolo ipso disiuncta sint: sed & hæc, & illum mente for-

Obserua hæc Chrysostomi voces.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mantes,& per fidem ipſam in vnum copulantes,ad eum ipſum, qui per hęc paſſus eſt, totum referimus. Hæc amplectentes,illum videre nos credimus: atque illum cogitantes,hæc, quæ illius fuerunt,videre nos arbitramur. Iraq; non omninò ipſius gratiarum expertes conſtituti ſumus. Nam etſi in vetere vrbe Roma diuerſatur per corporis ſepulturam,quam vrbs illa ſortita eſt: non tamen à nobiſipſis abeſſe vult,quòd pertinet ad illius gladium & catenas. Adeſt enim & apud nos, qui partem hanc vt totum corpus continentes,ab eius coniunctione non ſeparantur:ſed cùm vna eademq; ſit gratia,quę per eius corpus,catenas,veſtes & gladium miracula operatur:nemo dubitauerit,quin præſens ſit in ſingulis,perfectus atque integer,& ijs,qui cum fide accedunt,& hæc amplectũtur,pro diuino eorum deſiderio atq; ardore mercedem remediatur. Hic & vnus eſt, & multis impertitus,non imminuitur: quinetiam totus in ſe manens,omnem & eandem vim oſtendit: & quanuis eorum, quæ paſſus eſt, ſymbolis non in vno,ſed in multis locis diuiſus ſit: idem tamen eſt, qui in Apoſtolica Eccleſia prodigia & miracula ingentia perficit. Ità nihil ex ijs,quæ in ſummo illo Apoſtolo inſunt,inane eſt & actionis expers,nihil gloria & diuinis miraculis vacuum.

Petrus petra Eccleſiæ.

Tu verò ô Petre,Chriſti Eccleſię petra & firmamentum, ſumme Apoſtolorũ vertex,qui verus & ardens fuiſti Chriſti diſcipulus: qui prę̃ter cæteros orationis libertate apud eum vſus es,viui Dei filium illum prędicando,cuius manibus regni cælorum

Matt. 16. claues tibi traditæ ſunt, vt quæ à te in terra ligata aut ſoluta eſſent, eadem ligarentur & ſoluerentur in cęlis: qui Chriſtum Deum & hominem fuiſſe clariſſima voce prędi-

Actor. 12. câſti: qui ex circunciſione, quæ in lege præcipitur, ad præputium diuinæ fidei cognitionem tranſtuliſti: qui propter Chriſtum omnia dereliquiſti,vnum illum pro omnibus diuitijs poſſidere cupiens,à quo & mortis, & vitæ afferendæ poteſtatem accepiſti: cui Deus cęleſte myſterium reuelauit: qui columna quædam es è terra vſq; adęcelos extenſa,eos ducens,qui ad manſiones illas feſtinant: qui rudis & inſcius artificiſam Græcorum orationem expugnâſti: qui diuino Spiritu loquens, & verbo tantum gentes ipſas in ea conuertens, quę voluiſti, acerbam illam crucifixionem ſuſtinuiſti, vt nulla in re à Magiſtri cruciatibus diſtares: qui catenas has inſtàr ſceleratiſ hominis pertuliſti,& curationum fontem illas reddidiſti: tu, quęſo, adeſto hodiè miInuocat S. Petrum. ſertus noſtri,& hoc in loco ſpiritu verſare. Adſis huic templo miraculorum promptuario,quod ſancta nominis tui appellatione prę̃cipuè honoratur: in quo veneradas catenas tuas,vt theſaurum quendam,reponi voluiſti: in quo hasipſas, vt preciſiſſimas res,ſeruandas eſſe iudicâſti: vbi catenę ipſę propoſitæ, & ab omnibus Chriſti fidem colentibus inſpectæ,miraculorum deriuationes non corporeis oculis,ſed mẽte ipſa perceptas, abundè à teipſo quærentibus ſuppeditant. His catenis noſtrarum animarum vulnera,quæſo liges. His tumores & inflationes,à delictis illatas, reſecęs, & diuinis medicamentis eas cures. His,vt ſcuto bonæ voluntatis,Chriſti gregem conrones. His barbaros ipſos deuincias,captiuos ducas,& ciuitati te veneranti hoſtiles illorum exuuias conferas. Omnium maximè pium & fideliſſimum Imperatorem noſtrum,pro telis militaribus,his catenis armes,munias,cuſtodias, victorijs & trophęis corones,hoſtibus terribilem, & ſubiectis benignum atque optabilem,facias: vt pace fruentes ſub eius regno ſimus, & ab eo gubernati, tranquillam & quietam vitam ducamus,veri Dei noſtri gloriam celebrantes, quem tu in omni re gloriosè & magnificè celebrâſti: quandoquidèm conuenit omnis honor & adoratio æterno Patri, cognato Filio, & eiuſdem ſubſtantiæ participi Spiritui ſancto, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

SAN-

Habetur in Simeone Metaphraſte,in quo cùm nullus certus ei aſſignatus ſit dies,nos hoc loco repoſuimus.

1. Auguſti. Martyrum dies feſtus.

PAVCI hodierno die noſtrę concioni præſentes ſunt. Quænam cauſa eſt,quamobrèm id facere debeatis? Martyrum diem feſtum & memoriam celebramus, & nemo nobis occurrit? Sed omninò vię ſpatium ſegnes illos reddidit: immò verò non interuallum viæ, ſed ſegnities ipſa eos impediuit. Sicut enim ſolertẽ virum, animo & ꝓpoſito alacrem,nulla res detinere poteſt, ità ſegnẽ & remiſſum hominẽ omnia poſſunt impedire. Martyres,p veritate ipſa ſanguinẽ ſuum effuderunt: & tu ne breuẽ quidem viã ſubire potes? Illi pro Chriſto capita ſua expoſuerũt: tu verò eiuſdem Chriſti cauſa neq; extra vrbẽ vis egredi? Domin⁹ ipſe ꝓpter te mortuus eſt: & tu ſegnẽ te oſtẽdis? Martyrum celebratur memoria:tu verò piger es, & iacentem animum habes, quem oporteret hic præſentẽ eſſe, & diabolum ſuperatum, martyres verò ipſos ſuperantes videre, necnon Dei gloriam celebratam, Eccleſiamq́ue martyrij corona inſignitam?

Feſti dies ab omnibus celebrandi.

Sed iſtorum excuſatio talis eſt: Peccator, inquit,ſum,idcirco feſto diei occurrere non poſſum. Maximè,inquam, ob hanc cauſam,quoniam peccator es,occurrere debes diei feſto,vt iuſtus efficiaris. At ſi iuſtus es,occurre,nè à iuſtitia éxcidas. Ecquiſnã ex hominibus ſine peccato eſt? Propterea ſacrificium & eccleſia, propterea preces ac ieiunia: & quoniam multa ſunt animæ vulnera, propterea medicamenta ipſa inuenta ſunt,quæ ſingulis animæ vulneribus congruẽtem medicinam afferunt. Habes eccleſiam & ſacrificium,quod perficitur: habes patrum orationes, habes Spiritũs ſancti donum, & ſanctorum congregationem, multaq; alia,quæ ſunt eiuſmodi, quæq; poſſunt tea peccatis ad iuſtitiam reuocare. Cùm res ità ſe habeat,tu tamen ad Martyrum preces occurrere noluiſti. Dic agè, quam peccati veniam habere poteris? Nihil mali in via poſitum fuerat,& tamen detentus es, quô minùs ad Martyrum concordiam celebrandam conuenires.

Sed dices,vnam aliquam ex ijs,quæ huius vitæ ſunt,curam te detinuiſſe. Maius certè hoc crimen eſt, cùm ne breuem quidem horam DEO ipſi conferre voluëris, vt integram totius diei mercedem reciperes. Peccator,inquis,ſum,& non poſſum facere,quod dicis. Quia peccator es,propterea magis hoc debes. An ignoras eos etiam, qui altari aſſident,peccatis eſſe affixos? Carne enim ſunt induti,& ſanguine atque oſſibus compoſiti. Nos etiam ipſi, in cathedra ſedentes,& alios docentes, peccatis quidem complicati ſumus. Non propterea tamen de benignitate diuina deſperamus, neque duritiem aut inclementiam aliquam DEO ipſi affigimus. Omnes, inquam, homines ſumus, ijſdem clementis compoſiti, neque correptionem recuſamus, immenſum diuinæ in humanum genus benignitatis pelagus conſiderantes. Et vobis quidem, ſi poſt peccata commiſſa in eccleſiam ingreſſi fueritis, non tantum crimen eſt: ſub magiſtro enim viuitis. Nos verò quanto dignitate præſtamus, eo maiori culpæ ſumus obnoxij. Aliud enim eſt, eum peccare qui docetur: aliud,doctorem ipſum delinquere. Non ob id tamen docendi locum recuſamus, neque ſubmiſſionis prætextu ad ſegnitiem decidimus. Nam & hoc diuina quadam diſpenſatione factum eſt, vt ſacerdotes etiam ipſi peccatis ſubiecti ſint. Audi, quæſo, quomodò res ſe habeat. Si doctores & ſacerdotes ipſi non peccarent, neque vitæ huius affectibus ſubiecti eſſent, certè inhumani, & à venia alijs danda eſſent abhorrentes. Sed propterea ipſos etiam ſacerdotes affectibus ſubiectos eſſe DEVS voluit, vt eorum, quæ ipſi patiuntur, ſenſum habentes, alijs etiam veniam darent. Ità DEVS mundum optimè gubernat, quippè qui & illoſipſos, quorum fidei Eccleſiam & populum commiſſurus erat, permiſit peccato ſubijci, vt à ſuorum erratorum conſcientia

Universidad de Deusto
Biblioteca

admonerentur in alios esse benigniores. Nam si ipsi non peccâssent, nullam peccantibus veniam daturi essent: sed inhumanitate ducti, omnes ab Ecclesiæ corpore abscidissent.

Quòd autem res ità se habeat, neque temerè aut coniectura ductum me hoc dicere existimetis, agè rebus ipsis consideratis, probemus quod dicimus. Petro apostolo orbis terrarum Ecclesiæ, & populorum multitudines eius fidei committendæ erant, vel potiùs creditæ sunt illi claues regni cælorum. Quid enim ait illi Dominus? Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in*cælo. Erat autem Petrus non mitis, sed admodùm seuerus, & aliquanto durior. Quòd si ad eius naturam illud etiam accessisset, vt nullis peccatis subijceretur, quæso, quã veniã habituri fuissent, qui ab illo docẽdi erãt? Propterea hoc egit Dei gratia, vt paululùm ab ipso descisceret Petrus, & peccato alicui subijceretur, quô ex his, quæ ipse passus fuerat, disceret humanior esse in alios. Sed vide, cuiusmodi peccato permisit subijci Petrum illum, talem ac tantum virum, Apostolorum verticem, fundamentum immobile, petram stabilem, & quæ frangi non posset, Ecclesiæ principem, portum inexpugnabilem, turrim firmam, & quæ non posset concuti. Hic, inquam, fuit Petrus ille, qui dixit Christo: Etiam si oportuerit me mori tecùm, non te negabo. Petrus ille fuit, qui diuina reuelatione doctus, veritatem confessus, ait: Tu es Christus filius Dei viui. Hic cùm nocte illa, qua seipsum tradidit Christus, staret ad prunas & calefieret, ait illi puella quædam: Et tu cum Iesu Nazareno eras. Tum ipse: Neq; scio, neque nóui quid dicas. Hem Petre, modò dicebas: Si oportuerit me mori tecùm, non te negabo: & nunc eum negas, & ais: Non nóui hominem istum? Nondùm tormenta, nondùm flagella proposita tibi sunt, sed simplex vilis cuiusdam puellæ verbũ audisti, & ad negationem prolapsus es? Negasne Petre? Nulla tibi tormenta, nulla flagella, nullæ plagæ, nullus furor, nulli principes, nulli gladij acuti, nulla iussa, nulla edicta, nulli reges minantes, nullæ deniq; instantes aut mox futuræ mortis minæ tibi obiectæ sunt: nondùm carceres, & præcipitia, & mare, nondùm aliquid tale terrorem tibi attulit, & Dominum negans, ais: Non nóui hominem istum?

Petro Apostolo, orbis terrarum commissus. Matt. 16.

Matt. 26.

Matt 16. Matt. 26.

Rursùs puella cœpit dicere circunstantibus, quia hic ex illis esset. At Petrus: Non nóui, inquit, hominem istum. Quisnam est, Petre, qui te negare facit? Non vnus, inquam, aliquis ex grauioribus, sed fœmina, eaque ostiaria, abiecta & captiua quædam puella, nullius precij mulier. Talis, inquam, est, quæ te interrogat, & tu confestim negas? O rem nouam & admirabilem. Puella momento temporis illius Petri fidem conturbauit. Petrus illa Ecclesiæ columna ac propugnaculum, puellæ vnius non minas, sed vnicum verbum non sustinuit. Locura est illa, & ipse statim quassatus est. Verbum puellæ processit, & columna illa concutiebatur. Illa locuta est, & propugnaculum fluctuauit. Quemnam vidisti, Petre, vt CHRISTVM negares? Puellam vilem, & ianuæ custodem contemnendam. Hanc vidisti, & Christum negas? Verùm quanuis Petrus negauerit, humani tamen generis amator DEVS peccatum illi condonauit. Nouit enim illum, vt hominem, humanum quiddam passum fuisse: cùm ob eam maximè causam, vt dixi, ipsum peccare permisisset, quòd populorum multitudo illi credenda erat, nè seuerus & innocens, à venia proprijs fratribus impartienda esset alienus. Succubuit igitur peccato, vt delictum sublum & Domini veniam considerans, condonaret & alijs benignitatis causa, iuxta dispositionem DEO congruentem. Permissus enim est peccare is, cui Ecclesia credenda erat, illa videlicet Ecclesiarum columna, & portus fidei. Petrus orbis terrarum magister, peccare permissus fuit, vt eius indulgentia, humanitatis argumentum alijs proponeretur.

Petrum cur labi permiserit Deus

Sed quamobrèm hæc à nobis dicta sunt? Quoniam & nos sacerdotes in cathedris sedentes, peccatis colligari sumus. Propterea enim non Angelo, neque Archangelo sacerdotium commissum est, (liberi enim illi sunt à peccandi libidine) nè videlicet eos, qui ex populo peccarent, fulguribus transfigerent: sed homini à Deo cathedra hæc commissa est, qui & ipse libidine & peccatis colligatus est, vt si quem peccantem inuenerit, suorum peccatorum conscius, in eum, qui peccat, benignus efficiatur. Nam si Angelus sacerdos fuisset, & aliquem adulterium committentem inuenisset, statim eum de medio sustulisset, cùm ipse huic libidini subiectus non sit. Si

Sacerdotium cur hominibus, non Angelis, commissum.

Si Angelus potestatem accepisset, peccantes homines non doceret: sed in iram mortiferam concitatus, repentè illos perderet. Itaq; ob id homini commissa est Ecclesia, quòd sciat se delinquere, & peccata expertus, ijs, qui peccant, veniam dare possit: nè irascente illo, Ecclesia inanis fiat.

Sed curnàm tam minutis orationibus de Petro loquens, ad aliam personam sermonem non transfero? Agè in medium proferamus prophetam illum Eliam, terrestrem Angelum, & cælestem hominem, qui humi quidem ambulabat, & ea quæ in cælis sunt, mente animoque versabat. Erat trium cubitorum staturæ homo, & per sublimem aëris regionem perambulabat, & vsque ad ipsa cæli fastigia protendebatur: ille, inquam, aquarum custos, cuius lingua aquarum fuit thesaurus, & clauis cælorum: ille idiota & philosophus: pauper & diues: pauper, quòd propter DEI charitatem ac studium, relictis terrenis rebus, maiora sibi comparare studuerit: diues, quòd cælestes nubes lingua sua detinuerit. quippè qui durior erat ad condonandum peccatoribus, ità vt DEVM orârit, nè daret pluuiam. Viuit (inquit) Dominus, si erit pluuia, nisi per os meum. Quid agis, Elia? Cur sic pronuncias: Viuit Dominus, si erit pluuia, nisi per os meum? Vbinàm sunt hæretici, qui dicunt, filium DEI orare? Miser homo & impudens, quid ais? Elias pronunciat, & DEI filius orat? Seruus iubet, & Dominus obsecrat? Neque cum honorem Dei filio tribuis, quem & Eliæ? An non vis parem saltem dignitatem Domino concedere & seruo? Non orat, neque precatur Elias: sed veritatis sermonem proponit, & cælum ipsum claudit. Non orat: sed quidnam facit Elias? Scio, inquit, quòd me audiat Dominus meus: zelo enim impulsus hoc facio.

3. Reg. 17.

O rem nouam & admirabilem. Vidisti Dominum serui benevolentia superatum? Etenim Elias ipse multo zelo impulsus hoc fecit. Videbat enim absurda multa fieri. Videbat vitia ipsa multa cum libertate propagari. Atra siquidem nox orbem terrarum oppresserat: itaque omnes in tenebris illis offendebant. Erat orbis terrarum naufragium, non aquarũ, sed intemperãtiq. Propulsata enim temperantia, incontinentia ipsa dominabatur. Virtus expellebatur, & vitia, tanquàm res aliqua legitima, colebantur. Colles, montes, saltus & viæ, atque aër tenebris contegebatur, itaque obfuscato sole, cælum erat calliginosum. Omnis natura propter idolorum culturam coinquinabatur. Ergò tanquàm in nocte aliqua omnes ambulabant, rebus creatis, non tanquàm creatis, animum adhibẽtes. Videbant lapidem, & tanquàm Deum adorabant. Videbant ligna, & illa similiter colebant. Altissima igitur nox illos oppressos tenebat, cùm creatorem despicerent, & res creatas venerarentur. In tam multis tenebris solus Elias virtutis lucernam tenens, & tanquàm in quodam montis vertice, in sapientiq fastigio sedens, virtutis quidem facem præferebat, sed splendorẽ præferens, nihil tamen eos iuuabat, eô quòd illorum mens tenebris oppressa erat, & idolatriæ scelcribus detinebatur. Excãdescebat igitur Elias, animo dissecabatur, lamentabatur, & multis verbis illos ab erroribus reuocabat: sed nemo tamen eum loquentem audiebat. Precabatur, sed nemo illi obtemperabat. Zelo igitur commotus, illos erudire voluit, vt fame ipsa tabefacti, preces suas tandèm ad creatorem transferret, ac fames pietatis materies illis fieret. Nihil, inquit, aliud homines istos erudire potest, nisi fames: vt vel sic angustijs vndiq; coarctati, ad omnium creatorem Deum reuertantur.

Naufragiũ intemperantiæ Eliæ ætate.

Zelus Eliæ.

Quid igitur Elias? Viuit Dominus, si erit pluuia, nisi per os meum. Prolata fuit vox hæc, & statim aër mutatus est. Cælum æreum factum fuit, non naturam mutans, sed facultatẽ suam refrenans. Statim elemẽta, tanquàm in aliam quandam figuram conuersa sunt. Prophetæ oratio, tanquàm flãma quædam, ad terræ viscera demissa est, & omnia statim exarescebãt, omnia vastabantur, omnia destruebantur: statimq; videre licebat herbas ipsas arefactas, itèm arbores ac plantas, tam fructum ferentes, quàm quæ fructum non ferunt: tam quæ in campis, quàm quæ apud mare consitæ erant, omnia simul arefacta, omnemque ætatem iamiàm destruendam, puerorum lamentationem, matrum eiulatum, & desperationem multam. Vna fuit Prophetæ oratio: sed vide quàm multa effecerit. Omnes igitur feræ moriebantur, iumenta, pueri, viri, animalia, volucres omnes, denique orbis terrarum erat naufragium, & calamitas ipsa totam terram occupârat. Nemo seruabatur, sed vniuersi propter aqua-

Mira eius apud Deum potestas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aquarum penuriam moriebantur: areſcebant plantæ, arbores, fontes, fluuij, ſtagna & paludes, omnia denique perire videbantur, & vniuerſale quoddam naufragium vniuerſam terram derinebat: cælumque ipſum ſiccitate claudebatur. Itaque *detentum erat, & naturam omnem mutauerat. Omnia igitur moriebantur, & ira pœnaque à DEO miſſa perdebantur vniuerſa: ſed nihil tamen Elias hæc ipſa curabat. nam præzelo tanquàm ebrius, efferueſcebat contra eos, qui DEVM non quærebant. Ergo & immatura ætas extinguebatur. Quid agis, Elia? Eſto, iuuenes peccârunt: curin. fantes caſtigantur? Eſto, homines deliquerunt: cur iumenta ipſa vnà cum illis moriuntur? Tantáne immanitate indutus es, vt homines nihil cures? Non habes vxorem, non infantes: ob id pereuntes homines tibi curæ non ſunt? Quid igitur DE-
3.Reg.17. VS ad Eliam? Vade, inquit, ad fluuium Corazijn, & præcipiam coruo, vt te nutriat illic.

Libenter hoc loco quæſiuerim ab homine Iudæo, vt oſtenderem ipſi, quemadmodùm lex ea, quæ legis ſunt, enertat, & ipſa ſecùm pugnet, firmitatem non habens: quippè quæ non erat veritas, ſed vmbra: nam in lege ipſa continebatur vmbra. hæc autem noſtra lex ſine dubio continet veritatem: res illæ figuram, noſtræ facta exprimunt. Elias iſte, quem veneraris, quem venturum expectas, quem multa oratione celebras, quem Prophetam appellas: ille, inquam, Elias quomodò à coruo nutriebatur?
Leuit.11. Deut.14. Coruus in lege impurum animal habetur. coruum, inquam, lex ipſa præcepit impurum eſſe animal: quomodò igitur ab impura volucre nutriebatur? Nam ſi lex ipſa coruum impurum eſſe dicit, omninò qui à coruo nutriebatur, eum quoquè impurum fuiſſe oportet. Sed caue hoc dicas: caue, inquam, hoc ſentias, cùm diuinus Elias à coruo nutritus fuerit: nihil enim ex ijs, quæ à DEO creata ſunt, impurum eſſe
3.Reg.17. exiſtimo. Interuallo autem temporis factum eſt, vt fluuius ille exareſceret. Eliam igitur DEVS illinc excitans: Surge, inquit, vade in Sareptha Sidoniorum, & præcipiam mulieri viduæ, vt te nutriat illic. Hoc autem qua diſpenſatione DEVS effecerit, velim audias: quoniam videlicet neſciebat Elias, quo modo apud alias nationes res ſe haberet. Cùm enim in vno certo loco ſederet, neque orbis terrarum calamitatem videre poſſet, quomodò omnia arefacta eſſent, paludes, fontes, fluuij, plantæ, arbores, fructus, tam maturi, quàm immaturi: tam quæ ferunt, quàm quæ nullos ferunt fructus: tam quæ apud fontes, quàm quæ apud paludes aquarum: cùm, inquam, hæc ignoraret, & volucrum aliarumque rerum omnium interitum, puerorum mortem, & matrum vlulatus, tantam deniq; orbis terrarum calamitatem neſciret, excitàs illum Deus, fecit, vt multam terram peragraret, illinc ad Sidonem vſque proficiſceretur, vt cùm vidiſſet Elias, quo pacto res ſe haberent, rogaret deinceps Dominum ſuum, vt pluuiam dare vellet.

Cur Elias miſſus ad viduam.

Excitauit igitur illum ob hanc rationem ad iter tam longum aggrediendum, non quòd non poſſet eum illic nutrire, ſed vt Eliæ oculis calamitatem illam ſubijceret, qua ad pluuiam ab ipſo rogandam alliceretur. Poterat quidem Deus ſine Elia hoc facere: ſed nolebat tamen proprium famulum contemnere, nè malorum conciliatorem Eliam, bonorum autem Deum fuiſſe diceres. Itaque ſerui ſui obſecrationem expectabat. Sed neque ſic ille ad miſericordiam flectebatur: quinimmò duritia quadam vſus, neque cuiuſquam rationem habens, viam illam ingreſſus eſt. Zelo enim (vt prædixi) ebrius erat. Cur, Elia, tanta inhumanitate indutus es? Expecta pauliſpèr, & redarguéris etiam ipſe peccato eſſe obnoxius. Propter eorum peccata, qui terram habitant, ſqualorem à DEO ipſo impertrâſti, cælum clauſiſti, terræ frenum impoſuiſti, & naturæ curſum retinuiſti: neque pro his, quæ fiunt, DEVM orare vis? Non tuntò poſteà & ipſe peccato ſubiectus eſſe redarguéris, benignitatemque ac veniam a Domino impetrabis: vt tu quoquè in conſeruos tuos mitem arque humanam te oſtendas.

Cur nõ Angeli, ſed homines facti ſacerdotes.

Sed quamobrèm hodierno die harum rerum narrationem exponendam ſuſcepi? Vt ſcilicet vobis oſtenderem, propterea non vnum aliquem ex Angelorum numero in terris ſacerdotem præfectum fuiſſe, ſed hominem ex homine genitum: nè, ſi peccatorum omninò eſſet expers, peccantes homines ſine miſericordia puniret. Sed propterea homo creatus eſt ſacerdos, vt ex proprijs affectibus diſceret humanæ naturæ conſortibus veniam largíri. Itaque in medium protuli magnos illos viros, quibus cùm

cùm populos multos crediturus eſſet DEVS, eos peccato ſubijci permiſit: ſed poſteà peccatum illis condonauit, vt ex ijs, quibus ipſi eruditi eſſent, benigni fierent. Primò Petrum tantum illum Apoſtolum adduxi, qui cùm peccare permiſſus fuiſſet, diuina benignitate adiutus, pœnitentia peccatum deleuit. Deindè venimus ad Eliam, cuius erratum iamiàm exponemus, vt & impetratam veniam oſtẽdamus: quoniam volebat quidem Deus Eliam benignitate vti, ſed ille nolebat. Volebat Deus pluuiam dare, ſed petitionem à ſeruo requirebat.

Cùm igitur totum iter perfeciſſet Elias, venit in Sareptha Sidoniorum, & vidit mulierem viduam ligna colligentem. Quid expectas ampliùs, Elia? Cur accurris ad viduam? Vidiſti paupertatis exordia. Nè interroges quanta ſit eius tenuitas, nihil quæras de his, quæ intrà domum ſunt, cùm paupertatis ingreſſum iam víderis. Quid eſt, quod in eius domum introire velis? Vidiſti ligna colligentem, & ab ea nutriri poſtulas? Sed habebat ille, tanquàm pignus quoddam, Domini ſermonem. Abijt igitur illuc, vt cum vidua loqueretur. Sed quidnam ait? Da mihi, inquit, paululùm aquæ, vt bibam. Animaduerte ſapientiam Eliæ, quemadmodùm non ſtatim ad maius aliquid perendum vénit, ſed ad id, quod erat vilius. Non dixit, Da mihi panem: ſed, Da mihi aquam. Priùs aquam petijt, coniectura colligens, quòd ſi aquæ facultatem habuerit, poſſit & panis facultatem habere. Da mihi, inquit, paululùm aquę. Abijt vidua, aquam tulit: quam cùm ille bibiſſet, animũ auxit, & ait: Sume mihi & buccellam panis, vt comedam. Cui reſpondit vidua: Viuit Dominus, ſi eſt mihi panis cineritius, nisi pugillus farinæ hydria, & paululùm olei in lecytho: quæ cùm confecero, comedam ego & filij mei, & moriemur. Quid ad hæc Elias? Vade, inquit, & fac mihi ſubcineritium panem ſeorsùm, & comedam: & poſteà facies liberis tuis, & comedent.

3.Reg.17.

Quid ais, Elia? Eſto, panem petis: cur ſeorsùm & primùm tibi dari vis? An non gratias acturus eſſes, ſi vnà cum filijs viduæ comederes? Tu vis panem comedere, & eius filios fame necari? Scio, inquit Elias, quàm copioſa ſit Domini mei liberalitas. Hæc ille. Vidua verò, non eius ſermone obſtupuit, neque tale quippiam abſurdum cogitauit, aut dixit: Tu es, qui famem hanc intuliſti, & ex reliquijs huius famis à me nutriri poſtulas? Non dixit: Tam magnam orbis terrarum partem prætergreſſus, ad me venisti, vt liberos meos fame corrumperes, ipſe author famis exiſtens? Nihil tale dixit, ſed Abraham illum imitata, ingreſſa eſt domum, & fecit ſicut à Propheta dictum fuerat. Quinimmò licebat videre viduam illam magis quàm Abraham, hoſpitalitatis amantem. Ille enim cùm eſſet locuples, Angelos hoſpitio accepit: at hæc poſt famem mortem expectans, Prophetam accepit. Itaque videre licuit naturam contemptam, & hoſpitalitatem honoratam. Licebat videre eius viſcera proiecta, & prophetam ſuſceptum, cùm integram filiorum multitudinem mandauit. Quantùm enim fuit in viduæ propoſito, omnes eius filij mortui ſunt. Sed Dei benignitate factum eſt, vt viuerent & incolumes eſſent.

Gen. 18.

Viduæ Sareptanæ inſignis hoſpitalitas.

Neſcio certè, quibus verbis huius viduæ laudes compræhendam, quemadmodùm ſeipſam & filios contẽpſerit, & hoſpitalitatis ſtudium ſecuta fuerit: quemadmodùm eius natura non tabuerit, & viſcera non diſſoluta ſint, cùm videret integram filiorum multitudinem iamiàm fame perituram. Sed illa animum gerens omnibus his rebus ſuperiorem, accepit Prophetam hoſpitio. Cùm verò Propheta ipſe panem accepiſſet & comediſſet, deinceps mercedẽ retribuit. Hoſpitalitatis ſementẽ vidua ſparſit, & ſtatim florentem atq; copioſam hoſpitalitatis meſſem collegit. Quid enim Elias ait viduæ? Viuit Dominus: hydria farinæ non deficiet, & lecythus olei non immi-
3.Reg.17. nuetur. Facta eſt viduæ dextera torcular, & ſiniſtra facta eſt area, & manipuli frumenti in ipſa neceſſitate reddentes, ac propter Prophetæ dicta viduam illam nutrientes. Torcular & area effecta eſt domus viduæ. Non imber, non pluuia, non ver, non autumnus, non æſtas, non æſtus, non ventorum vis, non temporum mutationes, ſed verbum vnum ex illius Prophetæ ſententia prolatum, abundantem rerum copiam viduæ ſuppeditauit.

Eius viduæ encomium.

Poſt hæc (vt orationem concidam) abijt illinc ad regem Achab. Dicam iam nunc
3.Reg.18. eius rectè facta, vt cùm peccantem víderis, diſcas ex DEI gratia bona omnia profiſci. Sed quidnam Eliæ dixit Achab? Tu, inquit, es, qui peruertis Iſraëlẽ? Cui Elias reſpondit: Non ego id facio, ſed tu, & domus patris tui. Vidiſti liberam Prophetæ ora-

Universidad de Deusto
Biblioteca

4. Reg. 1. orationem, quemadmodùm Regem ipsum redarguit? Post hæc cùm sederet in monte, venit ad ipsum quinquagenarius, & ait: Homo Dei, descende: quia Rex te vocat. Cui Elias: Si homo Dei, inquit, sum ego, descēdat ignis de cælo, & deuoret te, & quinquaginta tuos. Deindè venit alius quinquagenarius, & ait: Homo Dei, descende, quia rex te opùs habet. Si homo Dei sum ego, inquit Elias, descēdat ignis de cælo, & deuoret te, & quinquaginta tuos. Ad hæc venit ad orationis conuentionē: cumq; sacerdotes illos infames Baal prouocâsset: Oremus, inquit: & addidit: Facite vos seorsùm altare, & eligite duos boues, & imponite ligna super vnum bouem, & ignem nō imponite: & ego idem faciam. Posteà inuocate nomen deorum vestrorum, & ego nomen Dei mei: & qui Deus exaudierit ignem mittendo, hic erit verus Deus. Fecerunt sacerdotes infames altare, & cœperunt inuocare Baal, dicentes: Exaudi nos, Baal, exaudi nos. Cùm verò, multo clamore edito, nemo esset qui exaudiret, (non enim erat vox neque auditio) expectabat Elias, patientiam retinens, donèc illi orarent. Cùm autem vidisset multam esse illorum moram, & intensos clamores, neque quenquam exaudire, irridens illos: Clamate, inquit, quàm maximè potestis: nam fortè dormit deus vester. Post hæc cùm iam meridies esset, & tempus processisset: Concedite, inquit Elias, vt faciam holocaustum meum: cumque fecisset altare, & imposuisset ligna, dixit: Afferte aquam circa altare: Afferte, inquit, bis tantum, & tèr tantum. Fecerunt hoc ministri.

3. Reg. 18.

Erroris quàmos sit. Velim consideres, quarè ab Elia hoc factum sit. quoniam erroris mos est, veritati propria vitia obijcere, id quod faciunt meretrices. anticipant enim ipsæ, & ingenuas fœminas meretrices vocant, vt non habeant illæ, quid conuicij obijciãt. Propterea etiam in hac re sapienter se gessit Elias. Attende, quæso, quod dicturus sum. Video enim ipse, quod dicam. In idolorum altaribus foramina quædam sunt ex inferiore altaris parte, & fouea quædam obscura: descendunt autem erroris artifices in foueam illam, & ex foraminibus, quæ diximus, ignem sufflant ad sacrificium conficiendum, ità vt multi decepti, cælestem esse ignem illum existiment. Nè igitur & Elias in suspicionem veniret, quòd & ipse aliquid tale machinatus esset, aquam effudit, vt aqua illa nulla esse infra altare foramina ostenderet. Vbi enim foramen aquæ inuenerit, illic aqua non consistit, sed per foramina ipsa defluat necesse est. Impleuit igitur altare, & his verbis Deum orauit: Exaudi me, Domine, hodiè in igne. Exaudisti me in aqua, exaudi me & in igne. Vidisti elementorũ aurigam, & gubernatorem Eliam? Et eccè, inquit, cùm ipse inuocâsset, celeriter ignis descendit de cælo, & consumpsit sacrificium, & lapides, & aquam deleuit ignis. Tunc ille: Compræhendite, inquit, sacerdotes istos infames, & nemo seruetur ex ipsis. Compræhenderunt, & interfecerunt ipsos, quadringentos scilicet & quinquaginta sacerdotes Baal, & quadringẽtos sacerdotes sublimium montium.

Fraus idolatrarum.

3. Reg. 19. Audiuit Iezabel vxor Regis Achab, quæ facta fuerant, & misit ad Eliam, dicens: Hæc faciant mihi dij, & hæc addant, nisi circà hæc ponam animam tuam, vt animam vnius ipsorum. Cùm hæc audiuisset Elias, aufugit. Vbinàm, quæso, est Elias ille talis tantusque vir? Propositum enim mihi est ostendere, quòd peccato succubuerit. Hoc autem dico, non accusans virum illum iustum, sed salutis materiam tibi procurans: vt cùm sanctos quoquè peccantes videris, & de sua salute non desperantes, sed diuinæ benignitatis compotes factos, tu etiam si peccaueris, salutem valeãs sperare. Cùm igitur dixisset Iezabel: Hæc faciant mihi dij, & hæc addant, nisi circà hæc ponam animam tuam, vt animam vnius ex ipsis: audiuit Elias, & fugit itinere dierum quadraginta. Pròh facinus. Quanta fuit hæc timiditas? Mulieris vnius audiuit verbum, & aufugit quadraginta dierum itinere: idque fecit non post vnum, aut alterũ, aut tertiũ diẽ: sed cùm primùm mulieris sermo ad se platus est: ac præ metu nescius quid ageret, tantam fugam corripuit. Quid hoc est, Elia? Tùne ille es, qui cælum clausisti, pluuiam refrenâsti, aëri iussisti, & ignem ex alto euocâsti, sacerdotes interfecisti, & Regi Achab dixisti: Tu es, qui peruertis Israëlem, & domus patris tui: item illud: Viuit Dominus, si erit pluuia, nisi per os meum: qui deniquè domum viduæ copiosam quandam aream & manipulos effecisti, & eius filium mortuum suscitâsti? Talis, inquam, tantusque vir, mulieris verbo audito, aufugisti, & mulier vna captiuum te ducit?

Sentit peccasse Eliã, dum fugit Iezabelis minas.

Duo

Duo illa propugnacula & arces, à duabus mulieribus sunt redargutę. Petrus puellã extimuit, & Elias Iezabel formidans, in simile incidit peccatum, & fugit itinere dierum quadraginta. Vbinàm est ille feruor tuus, Elia, cùm dicebas: Viuit Dominus, si erit pluuia, nisi per os meum: cùm Achab Regem redarguebas, & ignem è cælo euocans, tot & tanta fecisti? En vt mulieris vnius sermonem non sustinuisti. Vbinàm est illa tua constantia, cùm DOMINVM rogare noluisti, vt pluuiam daret terræ? Manifestis enim quibusdam demonstrationibus te prouocabat, quasi illud diceret: Pete à me, Elia, vt terræ dem aquas. Poterat ille quidem id facere sine te: sed nolebat tamen, vt quemadmodùm mala per te inuecta fuerant, ità & bona per te conciliarentur. Tu quidem facinus commisisti crudelitatis plenum: at DEVS calamitatem tantam misertus est, quoniam ipse omnium rerum creator & opifex est. Cumque omnium esset curator, volebat ille quidem inhumaniatem tuam lenire, tu verò in illa permanebas. Dicebat ille: Nóui ego præsentem calamitatem, nóui matrum eiulatus, & puerorum vlulatus: video terræ illius, quam ipse feci, speciem immutatam. itaque volo benignè cum illa agere: sed nolo tamen te contemnere, & sine tuo consensu pluuiam emittere, nè malorum causa tu sis, & bonorum expers existas. Honoris igitur tui gratia id facio. O summam Domini nostri benignitatem. Hæc quidem Deus faciebat: sed Elias tamen multùm arrogantiæ habebat, quasi ipse peccare non posset. Nunc autem & illum peccato succubuisse ostendimus, cùm hoc Deus permiserit, ac prouiderit: vt quarum rerum indulgentiam ipse impetrauit, eam & in alios exerceret. Fugit, inquit, Elias itinere dierum quadraginta. Cùm vellet Deus declarare, miracula illa, quæ ostensa fuerant, non ab Elia, sed à sua ipsius potentia facta esse, vide quid faciat. Quo tempore Deus ipse operabatur, reges, principes & populi Eliæ succumbebant. Cùm verò Deus abscessisset, etiam mulier vna Prophetæ illi terribilis visa est. Abscessit Deus, & natura humana redarguta fuit.

Sed nihilominùs tamen cùm fugisset Elias diebus quadraginta, & dormiret in loco quodam, venit ad eum Deus, Dominus ad seruum, suam in humanum genus charitatem, vti creator, exercens. Sed quidnam ait? Sciebat ille quidem, quamobrem Elias illuc venerat: interrogauit tamen illum his verbis: Quid tu hîc Elias, qd, inquam, hic agis? Hæc dicens, fugam illius innuebat, quasi diceret: Cur aufugisti? Vbinàm est illa tua in loquendo libertas? vt discas viribus tuis non confidere. Respondet Elias, alia in mente habens, & alia dicens: Domine, Prophetas tuos interfecerunt, altaria tua suffoderunt, & ego relictus sum solus, & quærunt animam meam, vt auferant eam. Quid ad hæc DEVS? Statim illum redarguens: Non propterea, inquit, fugisti, Elia: non enim tu solùs es Baal non adorans. Subiungit autem eum redarguens: Reliqui mihijpsi septem millia virorum, qui non curuauerunt genu ante Baal. Redarguit igitur illum, quòd non ob eam causam fugisset, sed propter mulieris timorem.

3. Reg. 19.

Exiguunt fuit Eliæ peccatum: & ità inter-

Sic mulier vna talem tantumque Prophetam Eliam fugitiuum effecit, vt dicas, cùm aliquid admirabile feceris, illud non tibi, sed DEI potentiæ tribuendum esse. Vidisti quemadmodùm, discedente gratia diuina, redarguta est natura humana? Fugit enim Elias itinere dierum quadraginta. O timorem nimium, ô formidabilis vehementiam. Non vno, aut altero, aut tertio, sed quadraginta diebus aufugit, & ad regionem omninò desertam se contulit, non nutrimentum, non cibum aliquem secum ferens, nam tanquàm ebrius præ metu, cætera nihil curabat: sed desertas tantùm regiones sequebatur. Quemadmodùm enim ventus zephyrus, cùm vehementer flat in velum aliquod, nauigium ipsum cum impetu transmittit: ità mulieris oratio in Prophetam irruens, multo cum impetu ad solitudinem desertam eum compulit.

Vbi nunc est, Elia, tua illa in loquendo libertas? Vbinàm os illud terribile? Vbi lingua, imbrium atque ignis gubernatrix, & quæ elementis imperabat, modò cælum claudens, nè pluuiam dimitteret: modò ignem ad sacrificium aduocans? Sed, vt supra dixi, hæc faciebat Elias, Dei gratia operante: quocircà & à Deo postmodùm redarguitur. Vides quemadmodùm in peccatum, exiguum illud quidem, permissus est descendere Elias, vt integram benignitatis formam se induceret? Deinceps enim erudítus est, vt benignus esset, quemadmodùm & eius DOMINVS: & quam indul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pretanda sunt, quæ superiùs videntur dunùs dici

gentiam in se fuerat expertus, eandem & in alios ostenderet. Vidistis quemadmodùm Deus permiserit in peccatum, quanuis exiguum, incidere columnas illas, propugnacula & turres: nè, si omninò fuissent isti à peccatis liberi, omnes ab Ecclesia excideret. neque cùm viderēt aliquem peccantem, immites & inhumani essent: sed suorum etiam peccatorum memores, quam illi à Domino benignitatem impetrârunt, eam & ipsi libenter alijs impartirent.

Hæc diximus, non vt iustos illos viros reprehendamus, sed vt salutis viam vobis præparemus, vtque cùm peccaueritis, de vestra salute non desperetis, viros ipsos memoria repetentes: qui cùm deliquissent, per pœnitentiam honorem non aliquo ex parte imminutum, sed integrum, qualem anteà possidebant, recuperârunt. Diximus primùm, quantæ fuerint illorum virtutes, & deindè protulimus peccata illa tenuia, in quę lapsi sunt. Ergò & tu, quanuis peccator sis, ab ecclesia abesse noli. Quanuis etiam iustus sis, noli abesse: vt scripturarū cognitione aures tuæ personent, & illus permaneas, memoria repetens, quæ pertinent ad regnum cælorum, & bona illa, quę præparauit Deus diligentibus se: quoniam gloria Patri, Filio & sancto, bono & vitæ datori Spiritui in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTARVM MVLIERVM, SOPHIAE ET EIVS FILIARVM, FIDEI, SPEI ET CHARITATIS, *authore Simeone Metaphraste.*

1. Augusti. Adriani Imperatoris superstitio.

POSTQVAM fuisset salutaris prædicatio vbique annunciata, & omnia essent repleta cognitione Domini, velutì quædam sceleris reliquiæ Adrianus Romanorum administrans Imperium: in falsos deos, qui nominantur, ostendebat plurimam, si vllus alius, superstitionem, alios quidem alliciens blanditijs, alios autem etiam minis territans. Illo autem tempore mulier quædam pia & religiosa, nomine Sophia, clara genere, bona natione, cùm esset viduata marito, cum tribus filiabus solis vitam agitabat. Ea cùm simul cum virginibus, quæ erant valdè honestæ, & elegantes animo & corpore, Romæ versata esset, non fuit errore seducta, neque adimpij Imperatoris declinauit religionem, factis ipsis pulchrè suam ostendens approbationem, quæ nomen verè sumpsisset à superna sapientia, & diceretur Sophia.

Iacob. 3. Quæ est enim desupèr sapientia, inquit diuinus Iacobus, primùm quidem pudica est, deindè pacifica, modesta, obediens, plena misericordia & fructibus bonis. Eo enim, quòd virtutis fructus apud eam agnoscebatur, adaptauit filiabus suis appellationes: & illę rursùs eas in se ostendebant esse veras: neq; habebant aliquid rami, quod discrepaaret aut esset alienum à radice.

Antiochus præfectus accusat Sophiam & filias.

Cùm autem celebraretur apud omnes & illarum prudentia & virtus, & in CHRISTVM religio, non ferens pater inuidiæ, per inuidos oculos cuiusdam Antiochi, cuius fidei commissa fuerat Præfectura Vrbis, significat Imperatori earum pietatem, & eas defert lingua dolosa impius & verbis odij. Protinùs ergò illę citò percitus inconsiderata, eos, quos solent vocare apparitores, mittit ad eas adducendas. Illæ autem cùm didicissent causam eorum aduentûs, cumque corporibus essent inseparabiles, magis etiam coniungerentur spiritu, nihil ostendentes filiæ, quod non cum matre conueniret: vt quæ inueniebantur inter se fraternè consentire, & erant veluti corona sibi æqualis, quæ per ipsas & matrem complebatur, alacriter iuerunt. Postquàm autem sederunt pro tribunali Præfecti Vrbis, cùm ipsę eum, qui dixit, non esse timendos eos, qui occidunt corpus, & pollicitus est à se dandam esse ia-

Sistuntur coram tribunali Matt. 10. Luc. 21.

Nota de crucis figura.

pientiam, Dominum inuocâssent, & se Crucis figura munijssent, omni rimore depo-

sito, steterunt cum forti & generoso animo. Iudex autem, coniectis in eas oculis, cùm vultum vidisset liberalem, mentemque magnam & præclaram, cui ferebat testimonium oculorum & habitûs modestia, mittens fungi munere Iudicis, conuersus est ad admirationem.

Cùm autem matrem propè curâsset sistendam, & illas semouisset: Non parua sunt, inquit, ô mulier, quæ aduersùs te deferuntur. Siquidem non parua res est, morum à parentibus traditorum & religionis negatio. Cur ergò Romanorum regionem impleuisti tumultu & dissensione, omninò non esse deos, sed eos esse solùm nomina, quæ rebus ipsis careant, asserens? Dic ergò quamprimùm patriam, genus, nomen & religionem. Illa autem: Primum quidem, inquit, mihi est præcipuum nomen, ex Christo appellari: Sophia autem, est mihi impositum nomen à parentibus. Genus duco ex ijs, qui primos magistratus gesserunt in Italia, in qua etiam sum nata. Inter omnia verò, vt à me dictum est, glorior inuocatione mei CHRISTI & Domini, cui fui oblata continuò ab ortu, & cui obtuli fructum mei vteri: propter quem etiam vénimus in hanc Romanorum ciuitatem, vt cùm rectam fidem vsque ad mortem conseruauerimus, pulchrum viaticum afferentes, pro Christo susceptam decertationem, & transeuntes à morte in vitam, hæredes simus bonorum, quæ sunt illic promissa.

Præclarum Sophiæ responsum.

Horum verborum libertatem, & cum libertate sapientiam admiratus est impius. Vsque autem iam primo facto periculo esset superatus, tunc quidē distulit virginum interrogationem: apud quandam autem mulierem ordinis senatorij, nomine Palladiam, jubet eas cum matre seruari, imperans, vt eas tertio die produceret ad examinationem. Illæ autem ocio, quod eis datum fuerat, rectè vtentes, animum adhibebant matri, quæ eis suadebat ea, quibus erat opùs. Dicebat enim eis: Ego quidem, ô dilectæ filiæ, cùm vos secundùm carnem genuissem, omni doctrina & sacris literis erudij. Quoniam autem tempus vos vocat ad certamen, meorum verborum fructus qualis sit, in vobis appareat: & diù à vobis meditatam virtutem, quæ vobis breui est inferenda, non vincat iniuria: neque erroris imbecillitas re qualibet fortiorem superet veritatem. Mihi est suspecta ætas vestra iuuenilis & tenera: sed non extimescat periculum. Vobis enim opem feret inuictum CHRISTI auxilium. Dare ergò meæ senectuti, date, vt vestris certaminibus iuueniliter exultem, firmā & stabilem seruantes vsque ad finem Christi confessionem: qui & manu coronabit immortali, & quæ non possit marcescere, vobis præbebit coronas, post quas in secula choros simul ducetis, & fruemini delicijs, in quas non cadit interitus: & consequemini diuitias, quæ non possunt surripi: &, quę nunquàm desinit, voluptate potiemini. Est ergò prudentium, paruis permutare maxima, instabilibus permanentia, fluentibus ea, quæ non exinaniuntur. Est enim omnium negociorum hoc longè præstantissimum, pauco sanguine emere regnum cælorum. Et hæc quidem Sophia.

Sophia eōfirmat filias suas.

Matri autem congruentes filiæ: Tu quidem, inquiunt, ô veneranda mater, nos maternis precibus prosequere, eas nobis præbens bonum tutamen: Dominus autem, qui dixit: Nè soliciti sitis, quomodò aut quid respondeatis, quandò ducemini ad reges & præsides: is omninò, vt qui sit verax, non mentietur: vt qui sit autem potens, præmissum implebit, præbens nobis sapientiam, per quam poterimus verè stultam sapientiam & quæ exinanitur, vincere, & aduersùs impietatem apertè trophæum erigere. Cùm tres ergò præstituti dies iam præterijssent, ducuntur sanctæ ad interrogationē. Deindè iudex cùm esset callidus, & considerâsset quidnam tenerarum adolescentularum animum maximè remittere & emollire posset, eas multis aggressus est blanditijs: & cùm videā, inquit, ô puellæ, vestram pulchritudinem, & quæ ex hac forma effluit, voluptatem, non existimo vos ex humana processisse natura, sed è diuiniore aliqua esse editas, ad eorum, qui vos cernunt, admirationem. Et ideò in vos paternam ostendens benevolentiam, rogo vos, charissimæ, nè amanti patri velitis omninò esse inobedientes: sed primùm quidem cogitate, qua sit ætate mater vestra, cuius necesse est flagelletur senectus, si vos non paruēritis. Deindè animo versate vestram tenerā ætatem, florem pulchritudinis & speciem, quæ non potest verbis exprimi: quam quantùm admiror, tantùm puniam etiam inuitus, si vos non parendo molestiam afferentes, me ad iram prouocaueritis. Et tunc, proh dolor, malè peribitis, quandò vos

Matt. 10.

Blanditur puellis vesipellis iudex.

Miscet minas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

maximè oporteret gaudere, felices esse, diuitijs & gloria, & Imperatoria frui benevolentia, ipsisq; temporis & ætatis vos explere delicijs. Sed hæc quidem iudex.

Constantia virginum.

Dixerunt autem virgines, Sophiæ germina: Nos neque promissa, quæ tu dixisti, cupimus: neque minas, nec tormenta curamus. Amamus enim bona, in quæ non cadit interitus, & sponsum, qui non perit, humana omnia contemnentes. Quòd autem minaris matrem te esse flagris cæsurum, tanquàm hoc modo nos territurus propter naturalem inter nos inuicèm consensionem, nescis te nobis & illi annunciare bonorum perfectionem. Quid enim Christianis potest esse iucundius, quàm pati pro Christo? Eriamsi non haberemus tales, quæ sperantur, remunerationes, quam nec gloriæ præstantiam superat, pati pro eo, qui nos formauit? Quandò autem nobis etiam paratum est regnum cælorum, & diuitiæ, in quas non cadit interitus, & perceptio bonorum æternorum, conari nos traducere à nostra sententia promissione bonorum, quæ sunt ad tempus, est aperta insania. Nè fallaris ergò Iudex. Neq; enim assentans tralles, neque puniens nos conuertes: sed tunc maiorem afferes molestiam, si parcens huic, quam tu magnifacis, iuuentuti & pulchritudini, non sis graues illaturus cruciatus. Nos enim damno afficies maiorum bonorum remunerationis. Postquàm audiuit Iudex hanc firmam & constantem defensionem, statuit eas separare à se inuicèm, & singulatim eas adducere ad examinationem: vt sic quoquè eas maiore afficeret molestia, & eis vteretur imbecillioribus. Cùm autem interrogâsset de ætate & nominibus vniuscuiusque, & à matre accepisset, vnam quidem vocari Fidem, & iam agere annum duodecimum: alteram autem duobus annis esse priore minorem, quæ vocatur Spes: tertiam autem nominari quidem Charitatem, vno autem anno esse secunda minorem: prima m iussit primùm produci: &, Sacrifica, dixit, Dianæ, ô adolescentula: Non hoc tibi nouum imperamus, sed quod à nobis quoquè fit iandiù.

Præclara vox.

Illa autem tanquàm eoipso vellet ostendere, eos frustrà ipsas separâsse, voletes ex tribus contextam comminuere catenâ, vt qui ignorarent esse ei ex alto audaciam & doctrinam, quonam scilicet modo oporteat respondere: O vestram, dicebat, quæ in profundum vsque penetrat, cæcitatem, qui tam miserè cæcutientes, alijs etiam vtis esse viæ duces: & cogere vultis, vt procedamus vobiscùm ad eandem viam interitûs. Quisnam autem homo, si sapiat, persuadebitur à vero quidem Deo recedere, eius manuum opera sunt cæli & terra, & omnia, quæ sunt in eis: ad opera autem manuum hominum, tanquàm ad deos, accedere, & ijs, quæ sunt mentis expertia, & surda, eliget cultum offerre? Fuerit hoc summus stupor, & tam eorum, qui iubent, quàm qui parent, amentia. Fac ergò quod vis, & ijs, quibus vis, nos trade malis. Melius est enim priùs pati omnia, dum sapimus, quàm persuaderi, vt talia faciamus. Quæ dicta fuerant, replent ira Iudicem: & cùm non posset persuadere, ad vim faciendam se contulit. Iubet ergò ei adimi vestem, & manibus ponè vinctis, eam virgis verberari grauissimis. Cùm autem experientia maiorem ostenderet constantiam & vehementiores spiritus, & martyr, non vt quæ virgis cæderetur, sed vt quæ rosis spargeretur, potiùs esset affecta, ne vibicibus quidè in corpore eius apparentibus, incitabatur magis Iudex ad crudelitatem, & iubet ei mamillas excindi. Tum licebat in ea videre rem nouam & prodigiosam. Ei enim pro sanguine fluebant riui lactis. Quod quidem Iudici maiorem adhuc iram accendebat: & supra candentem focum eam iussit imponi. Sed quomodò ille cùm esset malus, facilè excogitabat supplicia: ità etiam bonus Deus per ea, quę intentabantur, Sanctam non cessabat glorificare. Quod hîc quoquè visu venit. Nam cùm ignis eam appræhendisset, conseruabat illæsam, amissa propria operatione. Deindè rursùs quoquè illinc sublatam, iubet inijci in sartaginem pice accensam & bitumine. In cuius stans medio, constanti & minimè turbato vultu supernum inuocauit auxilium. Et continuò ignis non erat ignis, & ardor mutatus fuit in frigiditatem: adeò vt videretur in roscido prato & in molli herba Sancta requiescere.

Fidei egregiù responsum.

Fidei cædiuntur virgis acerrimè.

Excinduntur eius vbera.

Nihil læditur ab igne.

Sic ergò omnibus, quæ inferebantur, supplicijs martyrem quidem Christi nihil lædentibus, eos autem, qui adspiciebant, mouentibus ad admirationem, nescientes quid ageret maligni minister germanus, in eam mortis gladio inferendæ pronunciat sententiam. Quod cùm esset ei renunciatũ, apertũ erat, gaudio plenam esse martyrẽ. Quæ matrem est precata, vt oraret ꝓ filia: & sorore sest exhortata, vt non dubitaret mori ꝓ consequendo brauio æternæ vocationis: Scitis, dicens, cui nomen dedimus, & cu-

& cuius sumus signatæ signaculo. In eius ad finem vsq; persistere confessione, nè ignauia adductæ dubitemus. Vna mater nos genuit, eadem tres aluit, ab vna sumus educatæ tam corporali alimento, quàm spiritali: Sit vnus finis etiam tribus, sororibus sint etiam sororiæ & germanæ voluntates. Sit prima domesticum exemplar ijs, quæ eam consequentur. His verbis confirmatæ sorores, cùm martyrẽ alloquentes, extremum ei vale dixissent, rogârunt vt pro se communem precaretur Dominum, vt sine offensione cursum ei parem peragerent, vt pares quoquè consequerentur coronas.

Generosa autem mater, non illiberaliter, neq; pusillo & effœminato animo se gerens, sed perindè ac erubescens aliquid facere, aut dicere, quod esset abiectum & indignum tali filia, erat omninò magni & excelsi animi, hanc solùm animo accipiens molestiam, nè videret alias primæ exemplum non assequi, & veniret in periculum, nè vnius solius, & nõ triũ videretur esse mater germana. Quocircà filiam dignis verbis prosequebatur: Ego quidẽ, ô filia, te genui, dicẽs, & ꝓpter te tuli partûs dolores, & te nutriens deduxi ad hanc vsq; ętatẽ: sed nunc accipio mercedẽ alimentorũ, accipio laborum remunerationes, easq; multiplicatas. Nam etsi nullus possit parẽ gratiã referre parentibus, (quomodò enim, cùm ab ijs ipsum, quod sumus, acceperimus?) tu tamen mihi omnia abundanter reddidisti, cùm tu me talis filiæ matrem esse ostẽderis, & tam magnificè pro Christo decertaueris. Ad quem vade, filia, vade, tuo sanguine pro eo effecta purpurea, quo tuo sponso cõspiciéris, quo coram ipso sistéris, quouis colore & flore colorata speciosiùs. Hæc cùm illa à sororibus & matre audiuisset, porrecta continuò ceruice, ei caput amputatur: & sustollitur ad Christum, qui est caput omnium.

Fides capite punitur.

Impius autem iudex non ferens ignominiam, ex se partæ victoriæ damnum cogitabat ex alijs reparare: multo autem magis per eas quoquè victus apparuit. Continuò ergo accersita ea, quæ erat secunda: Crede mihi, inquit, filia, & cùm maximam deam Dianam adoraueris, læta discede. Illa autem, Spes reuerà, quæ pudore affici non potest: Quomodò, inquit, credidisti me esse sororem præcedentis, cuius iam fecisti periculum: ità tuo sit etiam animo persuasum, fore vt constantia conspiciar, eius soror: & nihil esse omninò nec lætum, nec molestum, quod me ab hac traducat constantia. Hæc cùm ille audiisset, conuertitur continuò ad puniendum, producere interrogationem, inane esse iudicans & superuacaneum. Veste ergò nudatam, iubet ipsam quoquè, sicut primam, crudis boum neruis flagellari. Cùm autem par supplicium sustinens, ei quoquè parem ostenderet fortitudinem, maior ira Iudici est excitata: & iubet fornacem valdè accensam, venerandam excipere martyrem. Sed Deus sororis, eius quoquè curam gerebat similiter. Idipsum autem nunc quoquè accidit, quod in flamma Babylonica: nam ingressam martyrem flamma nequaquàm eam tangebat. Propterea ergò Spes emittebat voces, quibus simul & gratias ageret, & supplicaret. Agebat enim gratias, quòd in malis illæsa fuisset conseruata: supplicabat autem propter ea, quæ erant futura, vt in omnibus illius nomen glorificaretur, & pudore afficerentur impij.

Spes crudis neruis cęditur.

Dan. 3.

Ignis eam non cõsumgit.

Eam ergò non reueritus impius, quam ipse quoquè ignis visus est reuereri, iubet eam ligno suspendi, & ferreis laniari vngulis. Illa autem tunc quoquè eandem præ se ferebat animi magnitudinem, quam in malis præcedentibus ostenderat. Quamobrẽm liberalis quidem gratia illustrabat oculos: membris verò dilaceratis quidam odor suauis aderat. Leniter autem summis labris subridens: Tu quidem, inquit, ô sanguinarie, putas robur meum eneruare supplicijs. Ego autem à meo Christo confirmata, confido fore, vt te infirmum reddam & imbecillum, & irritos efficiam tuos conatus, qui cum fœmina bellum gerere sis aggressus, idq; cùm sim iuuẽcula, & ad opem mihi ferendam nihil habeam paratum, nisi quòd in Deo vero confido. His ad furorem incitatus, iubet lebetem pice & resina plenum, & vehementer accensum Sanctæ subijci. Deo autem de more operante, lebes quidem dissoluebatur tanquàm cera à facie ignis: quod verò in se habebat incensum, repentè diffusum, non paucos perdidit ex ijs, qui circunsistebant, infidelibus. Sed ne sic quidem potuit ille mente cæcus intelligere, quænam esset hæc virtus, quæ faciebat miracula. Vndè etsi in omnibus, quæ fecit, superatus fuisset, nesciens tamen quid ageret, in eam mortis per gladium inferendæ, æquè atquè in eius sororem, pronunciat sententiam. Rursùs autem ea quoquè in decessu preces implorabat maternas: postremam autem post ipsam

Vngulis laniatur.

Irridet tyrannum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sororem excitabat ad certamina, seipsam pulchrum & certum exemplar præbens, & ex eo,quod passa sit,orationem faciens fidedignam. Deindè ad iacentes sororis accedens reliquias,eas amplectebatur: & partim quidem ex eo commota, quòd esset horror,ad lachrymandum attrahebatur à cognatione: partim autem intelligens martyrem eam esse,quæ iacebat,reliquias honorabat,tanquàm sanctas,& ad gaudium retrahebatur. Quomodò enim propter Sanctã lachrymaretur,ad quam lubenter pari modo mortis iam tendebat? Suscipit ergò ipsa quoquè mortem gladio,& pulchram viam ingreditur,viam verè beatam, & quæ est expetenda quidem omnibus Christianis, sed quam pauci ineunt.

Honorat sororis sanctas reliquias.

Iniquus autem Iudex cùm ad extremam venisset dubitationem,& non posset apertam ferre ignominiã in extrema tamen sorore adhuc spe tenebatur. Eum enim mouebat valdè tenera illius ætas,quæ ei existimabatur fore expugnatu facilis. Postquàm autem adhibuit interrogationes,& mouit verba,quę poterant persuadere: Nè te decipiat,inquit Charitas,ætas mea tenera, vt quæ facilè possit decipi,& à tuis verbis alici. Te enim docebit mox experientia,me esse ramum eiusdem radicis, & fœtum illius vnius vteri, cuius iam duorum germinum & filiarum fecisti periculum. Non enim, quantùm in me erit, priores pudore afficiam, neque degenerabo ab eadem nobilitate:sed tantum superabo fortitudine, quanto maiorem habeo experientiam, vt quæ Christi auxilium in eis didicerim. Hanc libertatem nõ tulit sceleratus: sed trahi iubet suspendi Charitatem, & omni ex parte extendi loris, adeò vt membrorum compages vehementi illa contentione diuellerentur à naturali sua compositione. Sed Deus virtus,quæ aliarum sororum curam gesserat,cum ipsa quoquè erat,illam illæsam seruans à malis. Accenditur ergò,ei quoquè fornax ex omnis generis materia, cùm is,qui iubserat,priùs vehementi ira fuisset incensus. Vides,dicit ille martyri,ignem,qui contra te mouetur. Non poteris aliter minas eius effugere, nisi quod imperatur, minime tergiuersans,effectum reddere studueris. Ego autem te vtar etiam benigniùs. Dic enim solùm, Magna Diana: & statim ab omni criminatione liberaberis. Illa autem: Absit, inquit, vt vel solo verbo faciam aliquid impium & indecorum, & linguam talli polluam locutione,quæ est aliena à pietate in eum,qui creauit.

Charitatis puellæ mira constantia.

Dirè extenditur loris.

Quid deindè? Verbis relictis,fecit,quod ei iubebat ira,& iussit eam iaci in ignem. Illa autem non solùm eos,qui ipsam erant compræhensuri, sed propemodùm ipsum etiam iussum præueniens,in mediam flammam insiluit, tanquàm in aquas calidas & lauacra suauissima. Protinùs ergò flamma quidem diffundebatur,& apprehendebat eos,qui circunstabant. Tetigit autem ignis ipsum quoquè Iudicem, tum vt vlcisceretur impietatem:tum vt ipse minimè dubitaret,sed vteretur seipso teste diuinæ potentiæ. Sic ergò res quidem impiorum afficiebantur dedecore:glorificabatur autem Deus per suam martyrem. Iudici autem malè se habebat ea pars corporis, quam flamma tetigerat:& mittit quosdam,qui Sanctam adducerent. Qui autem missi fuerant,videt quosdam candidis indutos vestibus,eleganti & honesta specie, qui vel sola forma poterant adducere in admirationem. Qui etiam sæpè visi fuerant cum beata versari in fornace,& simul cum ea preces fundere. Cùm autem eis Sanctam conantibus capere solutæ essent dexteræ,non valentes aliquid ampliùs facere: Egredere,clamabant, ancilla Dei: vocat te Iudex. Quæ etsi ex igne egressa esset illæsa,cùm ei omninò non nocuisset ignis,& impius corpus haberet adhuc semiustulatũ, & ex ipso posset intelligere:crassam tamen nubem ferens in oculis,erat planè insipiens. Propterea in eam rursùs alia induxit supplicia,& iubet eius membra transfigi terebris. Cùm autem martyr habens omninò mentem ad Deum sublatam,parùm aut nihil curaret tormenta, eam morte condemnat. Quod quidem cùm audijsset adolescentula,cuius non erant pusilli & muliebres spiritus,& reputâsset hoc esse velutì signaculum & firmitatem suæ in Deum confessionis,magnas Deo egit gratias: Ago tibi gratias,dicens,diuina Trinitas, vna diuinitas, vna gloria, vna potentia, quòd te & tuis martyribus meis sororibus dignam me,quæ sum minima,reddidisti. Concede autem, vt mater mea post meum decessum tandiù sit in hac misera vita superstes, vt tuis ancillis iusta faciat.

Insilit in ignẽ illæsa.

Dirum supplicium.

Cùm sic precata esset beata Charitas, admirandæ filiæ mater admirabilis pro ea est precata,non vt eam videret viuam,& longo tempore viueret,mortẽ effugiens,& eam solã haberet consolationẽ & spem senectutis, cùm ab alijs esset deserta filiabus: nihil horum

horum est precata,aut voluit: hęc enim iudicabat esse matrũ illiberalis & pusilli animi,& quæ intuentur solùm ad id,quod adest,& quod videtur: sed vt cõuenienter eius proposito acciperet consummationem,& bona facta bonus sequererur exitus. Quãobrẽm ad mortem ei addens animum,& ad finem cursûs confirmans: Eugè, dicebat, ô filia,O mei vteri re vera felix planta,O quę honorauisti parentes, O quæ Deum in tuis glorificâsti membris. Quis non tuam laudabit fortitudinem? Quis non animi robur & constantiam? Vade ad communem Dominum,ad thalamum,in quem non cadit interitus, ad quietem reuerà beatam,laborum acceptura remunerationes. Vt vidione appræhendo coronam, quæ dextera Domini porrigitur. Vt video angelos lætantes,& expectantes tuam consummationem. O quibus ego tribus filiabus honorauì Trinitatem: Qualia dona,quales ei obtuli suffitus? Tales preces, talia verba cùm egregia mater filiæ prębuisset viaticum,prosecuta est ad viam desideratam. Collum itaque porrigens beata,prompto & alacri animo subijt mortem pro Christo. Cuius corpus mater simul cum magna affectione & pietate est amplexa: faciensque, quod volebat ratio & natura,cùm ipsum suffijsset, & vt decebat matrem & martyrum amatem,splendidè & magnificè composuisset, & ea fecisset, quæ de more fiunt in rebus huiusmodi,id quoquè in templo deponit simul cum sororibus, quod illa priùs præclarè excitauerat,rem magnam & thesaurum,qui consumi non potest, verè amans Christi fœmina largita Christianis medelam animæ, medelam corporis, inoffensam vitæ transactionem,Deo coniunctionem,& qui potest magna bona prębere.

Caput amputatur S. Charitati.

Deindè cùm tres integri dies intercessissent post illius consummationem, egressa hęc egregiarum filiarum mater pro sacrosanctis filiabus peractura commemorationem,accedens ad loculum reliquiarum: Preciosæ, dixit,apud Deum hostiæ,consummata & pulchrè litata sacrificia,accipite vestram matrem contubernalem in vestris, quæ habitatis, tabernaculis. Hæc dixit, & simul cum his verbis abscessit mulier egregia, & somno, qui iustis congruit,obdormijt,mater addita filiabus, & communiter rursùs choro sanctorum. Cùm autem piæ conuenissent fœminæ, ei quoquè iustis factis, deposuerunt in communi loculo filiarum. Oportebat enim, quomodò animarum,ità etiam corporum esse vnam habitationem: Ad gloriam patris, & filij,& spiritûs sancti,vnius diuinitatis: Quam decet omnis gloria, honor & adoratio,nunc & in secula seculorum, Amen.

S. Sophia obdormit in Dño.

DE S. EVSEBIO EPISCOPO VERCELLENSI, QVEM CONSTANTIVS IMPERATOR IVSSIT ABIRE IN EXILIUM, CÙM CONSTANTER ADUERSÙM ARRIANOS FIDEM CATHOLICAM TUERETUR.

Epistola S. Eusebij Episcopi Vercellensis, dum esset in exilio, ad presbyteros & ad plebes quasdam Italiæ transmissa, qua de statu suo & vita illos commonefacit.

Habetur in codice antiquo, Mediolani typis excuso.

1. Augusti.

Dilectissimis fratribus,& satis desideratissimis presbyteris, sed & sanctis in fide consistentibus plebibus, Vercellensibus, Nouariensibus, Hipporegiensibus, necnon etiam Dertonensibus, Eusebius Episcopus in Domino æternam salutem.

Licèt nos multis Dominus noster à vobis corpore seiunxerit,& vestrâ admodùm in aduentu paratos foueret bonis,& vestram admodùm in aduentu & visitatione plurimorũ fratrum nobis presentiam exhiberet: tamẽ mœsti ac tristes, & sine lachrymis nõ eramus: quia longo tẽporis interuallo vestrę sanctitatis nõ accipientes scripta,verebamur nè qua vos aut accepisset diabolica subtilitas, aut potestas humana infidelibus subiugâsset. His ergò dum afficimur cogitationibus,& omnem consolationem fratrum,q ad vos è diuersis

Solicitudo veri pastoris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

veniebant prouincijs,ad dolorem magìs absentiæ vestræ, quàm ad lętitiam vertere-
mus: hoc pręstare dignatus est Dominus,vt id,de quo eram solicitus, non solùm lite-
ris synceritatis vestræ,sed & prędentia charorum nostrorum,Syri diaconi & Victorini
exorcistæ,cognoscere potuerim. Agnoui itaq; fratres charissimi,vos vt desiderabam,
esse incolumes. Et quasì subitò raptum omni longinquitate terrarum, (vt Habacuc
Dan.14. factum est,qui per Angelum portatus fuit vsque ad Danielem) sic me iudicaui ad vos
peruenisse. Dum autem singulorum literas accipio, dumque sanctos animos vestros
& amorem in scriptis vestris percurro, miscebantur mihi cum gaudio lachrymæ, &
auidus ad legendum animus,occupatione lachrymarum tenebatur. Et erant vtraque
necessaria,vt singuli sensus in hoc complementum desiderij sua dilectionis officia cu-
perent prævenire. Sic per dies in occupatione hac vobiscùm me famulari iudicans,
præteritos labores obliuiscebar. Ità enim vndiquè circundabant me gaudia, hinc sta-
bilem fidem,hinc dilectionem, hinc fructum porrigentia, vt in tot & tantis constitu-
tus bonis,subitò me(vt superiùs dixi)non in exilio,sed vobiscùm esse iudicarem.

Gaudeo itaque,fratres charissimi, de fide vestra : gaudeo de salute, quæ fidem se-
quitur: gaudeo de fructibus,quòd non solùm illic constituti,sed & longè pergitis. Vt
enim agricola arbori bonæ inseruit illi,quę fructuum causa non securim patitur,non
ignibus mancipatur: ità & nos vestræ sanctitati non solùm seruitium secundum car-
nem volumus & cupimus exhibere, sed & animas nostras pro vestra salute impen-
dere.

Extendistis,vt dixi,firmos fructu ramos, & per tam longa terrarũ spatia ad me per-
tingere laborâstis. Gaudeo agricola,& libens nostri laboris poma decerpo,quia fe-
cum facere voluistis:nec solùm ego,vel qui mecùm sunt sanctissimi nostri presbyteri
Philip.4. & diaconi,vel cæteri fratres,sed & omnes, qui desiderantes sumus. Replêstis enim,
vt Apostolus beatissimus dicit, viscera mea, cùm complêstis mandata diuina: quæ
complere Christianos in Episcopum vel ecclesiasticos viros decet, quos in exilio si-
dei causa nóstis laborare. Complêstis,quæ oportebat fratres fratribus facere, & patri
filios exhibere.

Sed cùm nos secundùm mandata diuina,vobis volentes de terrenis cęlestes,de ca-
ducis stabiles,de fragilibus sempiternos fructus facere, cœpimus per necessitatem
patientes quotidiè seminare: gaudebant de vestris fructibus pauperes, glorificabant
Deum,non solùm ciuitatis ipsius homines, sed & omnes : qui autem videre potue-
runt,quam mecùm dilectionem haberetis, ex ipsis fructibus videntes glorificabant
Deum,& omni nos honore cum vestra benedictione nominabant.

Videns hoc diabolus,innocentium hostis, iustitiæ inimicus, contrarius fidei, quia
Diabolus q. bus non po. test ꝓsuade re,iis vim admouet. in hoc opere benedicebatur Deus, inflammauit aduersùm nos Arriomanitas suos
(qui iam longo tempore suspirabant) non solùm de hoc opere, sed & de sua infideli-
tate,ad quam nos persuadere non poterant, vt existerent violenti, more hoc, quo
semper est vsus, vt quos persuadere non poterat,vi & potestate terreret.

Congregauit itaque suorum multitudinem,qui nos ad officinam infidelitatis sug
rapiunt & eludunt, & totam hanc potestatem traditam sibi ab Imperatore di-
cunt.

His ergò multa dicentibus, & de sua potestate gloriantibus, in hoc illis ostendere
voluï,quia nihil erant,nec poterant, dum tacens vt carnificibus corpus tradidi, quod
S. Eusebius vexatur ab Arrianis. Dominus dicebat posse in persecutionibus tradi. Quàm libero autem fuerim animo,
dum ab ipsis patior & recludor,& per quatriduum seruor,& diuersorum increpatio-
nes & persuasiones audio,in hoc ostendi, quia nec vnum sermonem dixi. Addere vo-
luerunt ad malitiam suam, vt à me cessarent fratres, id est,presbyteri & diacones: sed
& cęteros dicebant se esse prohibituros,nè ad me accederent. Ego nè ab infidelium
1.Cor.5. manibus,vel potiùs transgressorum,quod deterius est, infidelium, vt Apostolus di-
cit,manducarem cibum,libellum ad ipsos hoc more feci.

Exemplar libelli facti ad Patrophilum cum suis.

Seruus Dei Eusebius cum conseruis suis,qui mecùm fidei causa laborant,Patro-
philo custodi cum suis.

Qui

Qui me in multorum furore non solùm tractum per terram, sed interdùm nuda-
to corpore supinum portâstis de hoc hospitio,quod mihi per vestros & agentes in re-
bus dedistis,me nunquàm nisì cum vestra violentia egredi passi fuistis. Et Deus scit,&
ciuitas nouit,nec vos hìc & in futuro negare potestis. Ideò Deo causam reseruo, vt
quemadmodùm ipse ordinauerit, finem possit accipere. Interìm hoc me decreuisse
sciatis (vt ratio nunc,& in futuro, & hìc possit stare) in hospitio, quo me clausum te-
netis,in quo me post primam portationem retrudentes crudeliùs, ausi fuistis indè
eodem modo portare,& in vnam cellam reficere, non panem manducaturum,neque
aquam bibiturum,nisì antè singuli professi fueritis, non solùm verbo, sed & manu,
vos non prohibituros fratres meos, qui mecùm hæc fidei causa libenter patiuntur,
de hospitio,quo manent,necessarias escas offerre, nec eos, qui me dignati fuerint re-
quirere. Oportuerat quidem exire de corpore,nè tantum scelus, quod contra ius di-
uinum & publicum commisistis, sæpè scire volentibus cogeret dicere. Sed nè quis
de infidelibus vos in nobis crudeles appeller,& ignorantes diuina prędepta,putet nos
confusionem potiùs vitare noluisse, quàm Domino parére, ideò hoc voluisse prę-
mere: iterùm dico,quòd nisì professi & verbo & conscriptione fueritis, eritis homi-
cidæ prohibendo. Nouit hoc omnipotens Deus : nouit & eius vnigenitus, inenarra-
biliter de ipso natus filius,qui salutis nostræ causa Deus sempiternę virtutis hominẽ
perfectum induit, parì voluit, morte triumphata,tertia die resurrexit, ad dexteram
patris sedet,venturus iudicare viuos & mortuos: nouit & Spiritus sanctus: testis est
Ecclesia catholica, quę sic confitetur: quia non ego in me reus ero,sed vos, qui con-
seruos meos necessaria ministraturos prohibere voluistis. Et si hoc putaueritis vos
debere contemnere, non quasì mortem timentem,sed nè post excessum meum dica-
tis,me voluntaria morte exire voluisse, & quandam vobis nebulam excusationis in-
ueniatis, conuenturum me scitore ecclesias,quas clausus interim literis possim per-
tingere,conuenturum & Dei seruos, vt in ipsis cõcurrentibus, orbis terrarum, quid
fides integra,quæ ab vniuersis catholicis Episcopis comprobata est, ab Arriomanitis
patiatur,quos antè damnauit,possit agnoscere. Itèm subscripsi ego Eusebius episco-
pus.

Adiuro te qui has literas légeris,per patrem,filium & spiritum sanctum,vt non sup-
primas,sed alijs legendas tradas.

Hi ergò vix quarta die ad hunc libellum mitigati,ieiunos ad hospitium, in quo mã-
seramus,reuertere nos compulerunt. Viderunt in terra, quemadmodùm nos reuer-
Arrianorũ inhumanitas. terentes populi cum gaudio susceperunt. Lucernis nostrum hospitium circundede-
runt.Cœpimus,annuente Domino,iterùm egentibus ministrare. Non hoc sustinuit
ipsorum inhumanitas,& nostrum amorem in suum odium peruiderunt. Vix ferè vi-
ginti & quinque tolerare potuerunt dies. Erumpunt denuò, & cum perdita multo-
Eusebij includitur in custodia cũ alijs rum manu ad nostrum hospitium veniunt,armati fustibus, per aliena claustra parie-
tem rumpunt,& ad nos violentes perueniunt. Iterùm rapiunt, & in arctiori custodia
cum solo charissimo Tegrino presbytero recludunt. Nostros quoquè fratres, id est,
presbyteros & diacones, omnes rapiunt & includunt. Post triduum potestate sua per
loca diuersa in exilium mittunt. Alios fratres,qui ad nos venerant visitandos,in car-
cere publico mittunt, per plurimos dies recluses tenent. Aduolantes iterùm ad ho-
spitium,omnia,quę aut in sumptu, aut pauperibus fuerant comparata, diruunt. Sed
quia hoc publicum ipsorum facinus ab omnibus ciuibus notabatur, argumento hoc
visi sunt, vt aliqua redderent leuiora,& se nobis nostra reddidisse iactarent. Sumptus
verò apud se tenuerunt : & post tantum scelus quærebant, si fieri possit, sic negare, vt
nullum de meis ad me venire permitterent, qui escas corpori necessarias afferrent.
Vix sexta die clamantibus sibi diuersis, vtum venire permiserunt: quantùm ad se fuit,
Arriani eru deliores ido latris. offenderunt homicidæ animos: quem primùm (nè à malignitate cessarent) quarta
die dimiserunt: Postmodùm sexta vix, deficientibus nobis,olim cum victu venire per-
miserunt. Hæc itaque sunt Arriomanitarum opera.

Videte sanctissimi fratres,si non est persecutio,dum hæc patimur,qui fidem catho-
licam custodimus: & altiùs cogitate, num valdè etiam deterior sit,quàm illa,quæ fie-
bat per hos, qui idolis seruiebant. Illi mittebant in carcerem, non tamen prohibe-
bant ad se venire suos.

Quan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quantùm ergò ſatanas eccleſias vulnerauit per Arriomanitarum crudelitatem? Io cuſtodia publica mittunt, qui liberare debent. Violentiam faciunt, qui vt patiantur
Matth. 5. iuſtitiæ cauſa, diſcunt. Aliena diripiunt, qui ſua direpta nè repetant, de diuina lege docentur. Prętereà quanta illos inuaſit crudelitas, dum facultatibus temporalibus gaudent? In carcere latronibus clauſis, à quæſtionarijs vel à iudicibus non denegatur facultas videndi ſuos: à nobis & noſtri prohibentur, & deuoti fratres nè veniant, non ſolùm ab hoſpitio arcentur, quo tenemur, ſed nè adeant, carcerum comminatione
Epiſcopi q- dã, nè hono rẽ pderẽt, fi- dem perdi- derunt. terrentur. Sic cunctos ſubiugauerunt, vt manifeſtiſſimè agnouerim, ab Epiſcopis incipiam, dum honorem quidam timent amittere, ipſos fidem perdidiſſe: dum ſuæ facultates terrenas & immunitates nolunt perdere, cæleſtes theſauros & veram ſecuritatem nullam iudicâſſe. Sic quoquè ducti cęteri, dum Epiſcopos hæc timentes perdere vident, amare cœperunt, quæ ſemper habere non poſſunt. Sic Arriomanitæ diuites terrent, dum his proſcriptionem minantur: ſic pauperes, dum poteſtatem in carcere recludendi habent. Et quanta inſania eſt? In loco quo tenemur, non ſolùm ros, qui nobis ſeruiunt, in carcerem mittunt, ſed & puellas ſanctimoniales ſine vllo
Dan. 13. diuino timore in cuſtodia publica recludunt. Sed vt gauiſi non ſunt ſeniores mali, ſi pudicitiam Suſannæ violare quęrebant: ità nec hi gaudebunt ſemper, qui Eccleſiam perſecutione varia, & depreſſione nimia ſuæ infidelitati conantur ſubijcere. Dixit eis
Ibidèm. ſanctus Daniel ad illos: Sic timentes filiæ Iſraël concumbebant vobiſcùm. Sed recedat, ſanctiſſimi, humanus timor à veſtris animis, cùm habeatis Domini conſolationem,
Matth. 10. qui dicit: Nolite timere illos qui corpus occidunt, animam autem occidere non poſſunt. Tempus eſt probationis, tempus eſt, vt probati innoteſcant manifeſti. Ideò acceperunt humanum adiutorium, quia diuinum non habent: quod ſi haberent, haud quàm poteſtate terrena innocentium ſibi animas ſubiugarent.

Multa de illorum malis, quibus non ſolus ego, ſed plurimi deprimimur, debuta-
mus ſcribere: ſed nè poſſemus hoc facere, & ipſorum crudelitatem literis intimare, arctiſſima cuſtodia ſeruamur ab ipſis. Ideò ad nos & alij, & noſtri amici prohibentur accedere. Sed conceſſit Dominus mihi hanc epiſtolam per chariſſimum noſtrum ad vos Syrum diaconem mittere, quem in poteſtate mittendi habui: quia prouidentia Domini noſtri eo tempore ad videnda loca ſancta acceſſerat, & cum cæteris fratribus inuentus non eſt.

Cæterùm vix hanc epiſtolam quomodocunquè conſcripſimus, Deum ſemper poſtulantes, vt cuſtodes in horas refrenaret, & concederet, nè ad vos Diaconus nuncij magis laboris noſtri, quàm qualeſcunque ſalutationis literas ferret. Propter quod ſatis vos peto, vt cum omni vigilantia cuſtodiatis fidem, ſeruetis concordiam, orationibus incumbatis, noſtrî memores ſine intermiſsione ſitis: vt dignetur Dominus Ec-
* per, legẽ dum puto. cleſiam ſuam liberare, quæ * ſuper vniuerſum orbem laborat, & vt nos qui deprimimur, poſsimus vobiſcùm liberati gaudere: quod pręſtare dignabitur Dominus, perentibus vobis, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui eſt ſecùm benedictus à ſeculis & in omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Iterùm peto, & vos per miſericordiam Dei rogo, vt vnuſquiſque in hac epiſtola ſalutationem ſuam nuncupet: quia ſingulis, vt ſolebã, faciente neceſsitate, ſcribere non potui. Ità in hac vos omnes, fratres, ſed & ſanctæ ſorores, filij & filię. omnẽ ſeruum appello, omnem ætatem peto, vt hac contenti ſalutatione, noſtro obſequio etiam hos, qui foris ſunt, & nos dignantur diligere, ſalutare dignemini. Salutant vos fratres noſtri, qui mecùm ſunt, preſbyteri & diacones, ſed & omnes noſtri: qui vnà mecùm ſatis petunt, vt noſtri memores, omnes veſtros noſtro dignemini obſequio ſalutare. Tranſmiſi prætereà literas, quas ad Patrophilum cuſtodem meum feci, vt ex his agnoſcatis, nos Arriomanitarum nec minis poſſe terreri, neque ipſorum ſerpentina blanda ſubtilitate poſſe ad ipſorum ſocietatem perduci. Diuinitas vos ſproręgat, florentesque viuere & hîc & in futuro faciat cum omnibus veſtris, fratres chariſſimi, & ſatis deſideratiſſimi.

DE

DE EODEM S. EVSEBIO VERCELLEN. ITEM QVE
Dionyſio Mediolanenſi Epiſcopo, ex Lib. 10. Epiſt.
82. *S. Ambroſij Epiſcopi.*

Bigamino admittendi in Clerum.

PRiximus quid legis eſt, dicamus etiam quid rationis: ſed priùs cognoſcamus, non ſolùm hoc Apoſtolum de Epiſcopo & preſbytero ſtatuiſſe, ſed etiam Patres in concilio Niceni tractatûs addidiſſe, neque clericum quenquam debere eſſe, qui ſecunda coniugia ſortitus ſit. Quomodò enim poteſt conſolari viduam, honorare, cohortari ad cuſtodiendam viduitatem, ſeruandam marito fidem, quam ipſe priori coniugio non reſeruauerit? Aut quid intereſſet inter populum & ſacerdotem, ſi ijſdem adſtringeretur legibus? Debet prępõderare vita ſacerdotis, ſicut pręponderat gratia. Nam qui alios præceptis ſuis ligat, debet ipſe legitima prępcepta in ſe cuſtodire. Quàm reſiſtebam, nè ordinarer? poſtremò cùm cogerer, ſaltem ordinatio prorelaretur: ſed
1. Tim. 3. non valuit pręſcriptio, pręualuit impreſſio. Tamen ordinationem meam occidentales Epiſcopi iudicio, orientales etiam exemplo probârunt: & tamen neophytus probabetur ordinari, nè extollatur ſuperbia: Si dilatio ordinationi defuit, vis cogẽtis eſt: ſi non, deeſt humilitas competens ſacerdotio: vbi cauſa non hæret vitium non imputatur.

Quòd ſi in alijs eccleſijs tanta ſuppetit ordinandi ſacerdotis conſideratio, quanta cura expetitur in Vercellenſi eccleſia, vbi duo pariter exigi videtur ab Epiſcopo, monaſterij continentia, & diſciplina eccleſiæ. Hęc enim primus in occidentis partibus diuerſa inter ſe Euſebius ſanctę memorię coniunxit, vt & in ciuitate poſitus, inſtituta monachorum teneret: & eccleſiam regeret ieiunij ſobrietate. Multum enim adiumenti accedit ad ſacerdotis gratiam, ſi ad ſtudium abſtinentię & normam integritatis inuentutem adſtringat, & verſantes intrà vrbem, ábdicet vſu vrbis & conuerſatione. Hinc illi proceſſerunt viri, Elias, Heliſeus, Iohannes: qui pelliceis tunicis & capriis exuuijs induti, inopes atq; egentes, anguſtijs & doloribus afflicti, in ſolitudinibus errabant, inter alta & condenſa montium, inuia rupium, ſpelũcarum horrida, foucarum vadoſa, quorum conuerſatione dignus orbis terrarum nõ erat. Hinc illi Daniel, Ananias, Aſarias, Miſael, qui in aula regia paſcebantur ieiunio, alebantur tanquàm in deliciis cibo aſpero, potuque obuio, meritoq; regij ſeruuli, regi pręualuerunt, & captiuitatem decuſſo iugo contempſerunt, poteſtates ſubegerunt, elementa vicerunt, naturam ignis extinxerũt, euitauerunt flammas: obtuderunt aciem gladij, ſtrinxerũt leonum ora, & vbi infirmiores fieri exiſtimabãtur, ibi fortiores reperiebantur: non refugebant ludibria humana, qui cæleſtia ſperabant præmia: non horrebant tenebras carceris, quibus æterni luminis gratia refulgebat.

Nota hæc de S. Euſebio.

Hebr. 11.

Dan. 1.

Dan 3. Dan. 6.

Hos ſecutus Euſebius ſanctus, exiuit de terra ſua, & de cognatione ſua, & domeſti co otio peregrinationem prætulit, Pro fide quoquè, exilij dura pręoptauit atque elegit, coniuncto ſibi ſanctæ memorię Dionyſio, qui poſthabuit Imperatoris amicitiam exilio voluntario. Itaque memorabiles viri, circundati armis, vallati exercitu, cùm raperentur de eccleſia, maiore triumphabant de imperio: quia contumelia terreſtri mercabantur mentis fortitudinem, regni potentiam: quibus militaris armorum ſtrepitus extorquere non potuit fidem, ſubegerunt beſtialis animi feritatem, quæ nocere ſanctis nequinit. Ira enim regis, ira leonis, vt in Prouerbijs habes. Confeſſus eſt victũ ſe eſſe, qui rogabat vt mutarent ſententiam: ſed illi validiorem calamum ſuum ferreis gladijs arbitrabantur.

Euſebius & Dionyſius in exilium miſſi.

Prouer. 18.

Deniq; vulnerata eſt perfidia, vt occideret: non eſt vulnerata ſanctorum fides, nõ deſiderârunt patrium ſepulcrum, quibus reſeruabatur cęleſte domicilium. Errauerunt toto orbe, vt nihil habentes, & poſſidentes omnia. Quocunquè miſſi eſſent, locus deliciarum purabatur. Neque enim illis quicquam deerat, quibus fides locuples abundabat. Deniquè locupletabant alios ipſi inopes ad ſumptum, opimi ad gratiam: tentabantur, ſed non mortificabantur, in ieiunijs, in laboribus, in cuſtodijs, in vigilijs. Euaſerunt de infirmitate fortes: non expectabant deliciarum illecebras, quos ſaginabat fames: non adurebat eos torrida æſtas, quos refrigerabat

2. Cor. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bat æternæ spes gloriæ. Non frangebant glacialis plagæ frigida, quibus feruenti spiritu vernabat deuotio. Non verebãtur vincula hominum, quos Iesus soluerat. Non desiderabant redimi à morte, qui præsumebant à Christo resuscitari.

Denique sanctus Dionysius exegit votis, vt in exilio vitam poneret, nè regressus, confusa institutis & vsu infidelium studia plebis aut cleri inueniret. Meruitque hanc gratiam, vt pacem Domini tranquillo affectu secùm referret. Itaque vt Eusebius sanctus prior leuauit vexillum confessionis, ità beatus Dionysius in exilij locis proprio martyribus titulo vitam exhalauit.

Obserua q̃ hic dicũtur de Clericis & Monachis.

Hæc igitur patientia in sancto Eusebio monasterij coaluit vsu, & durioris observationis consuetudine hausit laborum tolerantiam. Nanque hæc duo in attentione Christianorum deuotione præstantiora esse quis ambigat, clericorum officia, & monachorum instituta? Ista ad comitatem & moralitatem disciplina, illa ad abstinentiam assuefacta atque patientiam. Hæc velut in quodam theatro, illa in secreto. Spectatur ista, illa absconditur. Ideò bonus athleta ait:

1. Cor. 4.

Spectaculum facti sumus huic mundo. Dignus sanè, qui spectaretur ab Angelis, cùm luctaretur, vt ad Christi brauium perueniret: cùm certaret, vt in terris vitam angelorum instrueret, in cælo nequitiam angelorum refelleret. Colluctabatur enim nequitijs spiritualibus: meritò mundus cum spectabat, vt mundus imitaretur. Hæc ergò vita in stadio, illa in spelũca. Hęc aduersùm confusionem seculi, illa aduersùs carnis appetentiam. Hæc subijciens, illa semet fugiens corporis voluptates. Hæc gratior, illa turior, Hęc seipsam regens, illa semet ipsam coërcens. Vtraque tamen se abnegans, vt fiat Christi: quia perfectis dictum est:

Matt. 16. Galat. 2.

Qui vult post me venire, abneget seipsum sibi, & tollat crucem suam, & sequatur me. Sequitur ergò Christum, qui potest dicere: Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Christus.

VITA BEATI FRIARDI RECLVSI, AVTORE S. GREGORIO TVRONEN. EPISCOPO,

Lib. de Vita Patrum, cap. 10.

Augusti 11.

Pſal. 83.

Pſal. 126.

Vlti varijque sunt gradus, per quos ad cælorum regna conscenditur, de quibus, vt opinor, & Dauid dicit, quia ascensus in corde posuit. Accipiuntur ergò hi gradus, diuersorum operum ad cultum diuinum profectus: & nullus in his gressum figere potest, nisi fuerit, sicut sæpè testati sumus, Dei adiutorio prouocatus. Sic enim Psalmographus in illo mediæ perfectionis gradu loquitur, dicens: Nisi Dominus ędificauerit domum, inuanùm laborant, qui ędificant eam. Quod adiutorium nõ modò martyres, verùm etiam & illi, quos sacræ vitæ celebrauit authoritas, iugiter inquirentes, ad hoc, quod sitis desiderij spiritalis promebat, alacres peruenerunt. Nam ad martyrium mens accensa est, huius adiutorij opem poposcit martyr, vt vinceret. Si ieiunij obseruantiam adhibere studuit, vt ab eo confortaretur, afflictus est. Si caliginati artus reseruare voluit impollutos, vt ab illo muniretur, orauit. Si post ignorantiam pœnitendo conuerti desiderauit, vt ab eo nihilominùs subleuaretur, cum lachrymis flagitauit. Et si quid operis boni exercere eorum quispiam est meditatus, vt ab hoc adiutorio iuuaretur, expetijt.

Diuinę gratiæ auxilij ad omnia necessarij.

Per hos ergò scalę huius ascensus tam difficiles, tam excelsos, tam arduos, cùm sint diuersi, ad vnum tantùm Dominum, per ipsius adiutorij opem conscenditur. Ideòque semper ille poscendus, ille quærendus, ille inuocandus erit, vt quod de bono mens concipit, adiutorio suo ipse perficiat. De quo & nobis sine fine oportet dicere: Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram: sicut & ille beatissimus, de quo nunc nobis futurus est sermo, qui inter diuersas vel tentationes, vel cruces seculi, semper eius adiutorij munimen expetijt.

Pſal. 123.

Fuit igitur apud insulam Vindunitam vrbis Nanneticæ vir egregiæ sanctitatis, Friardus

ardus nomine, reclusus: de cuius vita parumpèr ad ædificationem Ecclesiæ dicere delectat animum, quia ignoro, an ab aliquo sit scripta. Hic ab infantia sua semper Deo deuotus fuit atque pudicus: factus autem vir, semper in Dei laudibus, semper in oratione, semper in vigilijs degebat, victûs necessaria proprijs manibus exigens à terra: & si in opera inter reliquos properaret, nunquàm ab oratiõe cessabat: quod vicinis, aut extraneis, vt mos rusticorum habet, ridiculum erat. Quodam verò die cùm, reliquis in segete culmos incidentibus, manipulos colligaret, examen mirabilium atque seuarum muscarum, quas vulgò vespas vocant, reperiunt. Cumque acerrimè messores emissis aculeis lacerarent, vndiquè circumeuntes messem, locum illum, in quo hę adunatæ erant, transiliunt, atque irridendo beatum Friardum alloquuntur dolosè, dicentes: Veniat benedictus, veniat religiosus, qui orare non desinit, qui Crucem auribus & oculis semper imponit, qui vijs itineris sui salutaria vexilla præmittit: ipse metat super examen, ipse *illum sua oratione mitescat. Tunc quasi ad confusionem Dominicæ virtutis hæc verba suscipiens, prouolutus terræ, orationẽ fudit ad Dominum: & accedens, facto desuper signo Crucis, ait: Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram. Ad hanc eius orationem confestim omnes vespæ se intra antrum, vndè egressæ fuerant, abdiderunt. Ille verò spectaculum omnium factus, messem statim illæsus collegit. Quod non sine miraculo irridentibus fuit, eò quòd Dominus in se sperantem, ad confusionem eorum sic dignatus fuerit roborare.

Exercitia S. Friardi.

Crucis signo & presibus pellit examen vesparum.

Deniquè post hæc cùm in arborem pro quadam necessitate ascendisset, subitò, colliso sub pedibus ramo, ruere cœpit, cadensque deorsùm per singulos, quos percutiebat, ramos, Christi beatissimum nomen inuocabat, dicens: Christe omnipotens, salua me. Cumq; peruenisset ad terram, nihil est læsus, sed aiebat semper: Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram. His & alijs virtutibus animarus, cœpit intrà secreta cordis tacitus cogitare, dicens: Si Crux Christi, & inuocatio nominis eius, atque adiutorium postulatum ab eo, tantam potentiam habet, vt aspera quęque mundi deuincat, periculosa obruat, tentationum atra depellat, & omnia, quæ sunt seculi huius, oblectamẽta pro nihilo reputet ac fastidiat: quid mihi & mundo, nisi vt relictis omnibus, quæ eius sunt, in illius vacare solius debeã obsequijs, cuius nominis inuocatione à periculis sum saluatus iniquis? Et egressus ab hospitiolo suo, obliitus parentes & patriam, eremum petijt, nè in seculo habitanti impedimẽtum aliquod in oratione mundi solicitudo conferret. Ipse igitur, simul & Abbas Sabaudus, qui quondàm regis Clotarij minister fuerat, pœnitentiã accipientes, Vindunitensem Nannetici territorij insulam sunt aggressi. Habebant autem secùm & Secundellũ Diaconum.

Cadit exarbore illęsus.

Petit eremum.

Abbas verò, ablata de aratro Domini manu, ab insula discedens, ad monasterium redijt, nec multò pòst, occultis causis, gladio est peremptus. Sanctus verò Friardus cum Secũdello Diacono in supradicta insula stetit immobilis: habebat tamen vterq; eorum propriam cellulam, sed procùl inter se positam. Cumque strenuè in oratione perfisterent, nocte Secundello Diacono apparuit tentator in specie Domini, dicens: Ego sum Christus, quẽ quotidiè deprecaris: iam enim sanctus es, & nomen tuum libro vitæ cum reliquis sanctis meis ascripsi: Egredere nunc ab hac insula, & vadens fac sanitates in populis. His & ille illectus deceptiõibus, discessit ab insula, nec socio nunciauit: tamen cùm infirmis in nomine Christi manus imponeret, sanabantur. Regressus autem post multum tempus ad insulam, venit ad socium cum vana gloria, dicens: Abij extra insulam, & virtutes multas in populis feci. Cumque conterritus ille interrogaret, quid hoc sibi vellet, cuncta, quæ gesserat, simpliciter pandit. At senior obstupescens, suspiransq; ac lachrymans, ait: Væ nobis, inquantùm audio, à tentatore deluse es: vade, age pœnitentiam, nè vltrà tibi prævaleant eius doli. Quod ille intelligens, & perisse se timens, cùm fletu ad pedes eius prosternitur, rogans vt pro se Dominum deprecaretur. Cui, Veni, inquit, & pariter eius omnipotentiam pro salute animæ tuæ poscamus: non est enim difficilis Dominus se confitentibus misereri, cũ ipse per Prophetam dicat: Nolo mortem peccatoris, sed vt cõuertatur, & viuat. Orantibus autem illis, aduenit iterùm tentator in simili specie ad Secundellum diaconum, dicẽs: Nonne præceperam tibi, eò quòd oues meæ morbidę essent, & pastore indigerent, vt egredereris & visitares, atque opem sanitatis eis tribueres? Et ille: In veritate comperi,

Illusio dæmonis, Secundellum è cellula extrahentis.

Resipiscit Secũdellus.

Ezech. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd seductor sis, neque te Deum credo, cuius te speciem mentiris habere. Tamen si Christus es, crucem tuam, quam reliquisti, ipsam ostende, & credam tibi. Cumq; non ostenderet, Diacono Crucem Domini in os eius faciente, confusus euanuit. Rursum verò ad eum veniens cum multitudine dæmonum, tanta illum cæde afflixit, vt vix paterentur euadere posse: & discedens, nusquàm comparuit. Idem posteà Diaconum in summa sanctitate perdurans, die debito defunctus est.

Ad signum Crucis fugit dæmon.

Beatus verò Friardus cùm magnis virtutibus effulgeret, quadam vice effractum à vento ab arbore ramum, quem, vt ferunt, ipse inseuerat, collegit, compositumque baculum sibi exindè, quem manu gereret, fecit. Post multũ verò tempus, iam arectam virgam in terra plantauit, infusáque aqua sæpiùs, baculus ille frondes emisit & poma, atque intrà duos aut tres annos in magnam arboris proceritatem distentus excreuit. Quod cùm grande miraculum populis cernentibus haberetur, & quotidiè ad hanc visendam magna turba confluueret, ità vt etiam ipsam remotionem insulæ virtus prædita publicaret: sanctus Dei, nè vanæ gloriæ labe subrueret, arborem arrepta secure succidit. Rursusque sanctus alterius arboris ruinam cernens, quę acta venti violentia, floribus plena corruerat, misericordia motus, orauit dicens: Nè pereat, quæso, Domine, huius arbusculæ fructus, quæ te iubente florum ornamenta produxit: sed potiùs ad te incrementum reparationis indultum, fructuum mereatur adipisci effectum. Et hæc dicens, accepta secure, amputauit arboris columnam super radices, quæ adhuc hærebant, columnamque ipsam in modum sudis fecit acutam, ac eam terræ defixit. Mox ligatis sine radice ramis, & ad pristinum restitutis statum, flores, qui aruërant, virue-runt. Ipso quoquè anno hæc arbor fructus cultori suo restituit. Credo ego de misericordia Dei, quod miraculum præsens exigit loqui, quia obtinere potuit hic oratione sua vitam mortuis à Domino impertiri, qui obtinuit arbores aridas in rediuiua viriditate frondescere.

Virga arida crescit in arborem.

Insigne miraculum.

Idem cùm plerunquè transitum suum fratribus prædiceret, quadam die tactus à febre, dicit suis: Ite ad Felicem Episcopum, & nunciate ei discessum meum, dicentes: Frater tuus Friardus dixit: Eccè consummato cursu vitæ huius, de hoc mundo absoluor: & vt certior sis de hoc verbo, die Dominica transitum accipio, & vado ad requiem, quam mihi promisit Rex æternus Deus. Veni, obsẽcro, vt videam te, priusquàm obeam. Cumque ille occasione nescio qua detineretur, mandatum misit, dicens: Rogo, si fieri potest, vt me modicùm expectes, donèc moris actiõum dissolutis, ad te vsq; perueniam. Reuertentibus verò nuncijs, & ista dicentibus, cùm iam lectulo decubaret, ait: Surgamus ergò, & sustineamus fratrem nostrum. O virum sanctitate ineffabilem, qui quanquàm festinaret dissolui & cum Christo esse, non tamen oblitus charitatem, obtinuit apud Dominum adhuc esse in mundo, vt fratrem cerneret corporali intuitu. Sed nec illum infimi reor fuisse meriti, ꝓ cuius aduẽtu Dominus huius sancti dilatare dignatus est diem: nam de illius tarditate accepto nuncio, protinùs quiescente febre, sanus surrexit à lectulo. Post multum verò tempus aduenienti Episcopo, à febre corripitur, ingressumq; ad se salutat, & osculatur, dicens: Grandes mihi moras de itinere debito facis, ô sancte sacerdos. Quibus vigilãtibus nocte, quæ erat Dominica, manè facto, tradidit spiritum. Eo autem emisso, mox omnis cellula ab odore suauitatis repleta, tota contremuit. Vndè indubitatum est, Angelicam ibi affuisse virtutem, quæ sancti meritum signans, cellulam diuinis faceret aromatibus effragrare. Cuius glorioſum corpus sacerdos ablutum recõdidit in tumulo, & Christus animam suscepit in cælo, relinquentem terrigenis exempla virtutum.

Obitũ suũ prædicit.

Precibus obtinet dilationẽ sui obitus.

Abit è vita.

MAR-

IN Hispanijs ciuitate Gerunda, natalis S. Felicis martyris, qui de Scyllitana ciuitate oriundus, cùm persecutiones in Hispanijs aduersùs Christianos agi comperisset, assceṅsa mercatorum naui, amore martyrij ocyùs accurrit: & cùm aliquandiù apud Barcinonam, Empurias & Gerundam verbum Dei prædicãs, plurimos in fide confortâsset, & fama eius longè lateque crebresceret, iubente Daciano, repentè à Ruffino officiali tẽtus est. Cumq; nomen Christi confidentissimè fateretur, primò fustibus cæsus, & in ima carceris trusus: deindè manibus pedibusque ligatis, negato cibo & potu, in loco squallido proiectus, post hæc etiam catenis grauioribus vinctus, per totas plateas ab indomitis mulis tractus, & penè in frusta discerptus est.

1. Augusti.

Felix it in Hispaniã.

Fustibus cæditur.

Dirè cruciatur.

Deindè missus in carcerem, nocte ab Angelo visitatus atque sanatus, facto die, ad certamina reuocatur. Tunc vngulis excoriatus, capite inuerso, ab hora tertia vsque ad vesperam suspensus, nullum penitùs sensit dolorem. Deindè in carcerem Ruffinus cum trudi præcepit, vbi per totam noctem splendor copiosus effulsit. Sed & voces Angelorum psallentium auditæ sunt in cælo. Quod cùm nunciatum fuisset Ruffino à custodibus, iussit eum, manibus post tergũ ligatis, in maris profundo mergi. Ibi continuò vincula eius dirupta sunt, & angelis ipsius manus tenentibus, super vndas deambulans, ad litus venit. Tunc Ruffinus iussit iterùm cutem eius vngulis detrahi, ac deindè vsque ad ossa laniari, & tandiù vulnera vulneribus instaurari, vsquedùm inuictum Christo spiritum reddidit. Corpus eius Gerundæ in monumento, quod ipse sibi præparauerat, conditum est Nonis Augusti.

Vngulis laniatur.

Crudelissimè lacerat⁹, mortiꝫ.

VITA S. ETHELVVOLDI VVINTONIENSIS EPISCOPI. EIVS SANCTI VIRI VITAM SCRIPSIT *quidem Vuolstanus Vuintoniensis monachus, eius alumnus: sed Codex MS. quo vsus sum, testabatur esse contractam. Quam igitur nos edimus, eam non nisi Epitomen illius esse suspicor. Stylum plerunquè mutauimus.*

PARENTES S. Etheluuoldus ingenuos & Christianos habuit, Vuentanæ vrbis ciues. Floruerũt autem sub Eduuardo seniore Anglorum rege, mãdatorum Dei seduli cultores. Felix eius genitrix, cùm eum in vtero ferret, intempesta nocte somnium vidit eiusmodi: Videbatur sibi sedere præ foribus domũs suæ, & quoddam sublime vexillum ipsius obtutibus offerri, cuius suprema pars cælum contingeret: idemque modestè se submittendo ad terram, suis fimbrijs circumplecti ipsam grauidam: rursusque valdè sublimiter sese erigere, & inflexibili firmitate cõsistens, cælum, à quo se depositum erat, repetere. Expergefacta mulier, iterùm sopore deprimitur, & eccè repentè videt ex ore suo exilire & auolare quasi auream quandam miræ magnitudinis aquilam, quæ volitando cuncta Vuentanæ ciuitatis ædificia auratis alis obtegeret, & in alta cælorum se súbrigens, ab eius se adspectu subduceret.

1. Augusti.

Somnium matris eius

Solenni quodam die, cùm ex more nutrix illius ad ecclesiam se conferre, precibus illic incubitura, decreuisset, tanta vis imbrium è cælo proruit, vt extra eius loci limen, vbi puer asseruabatur, pedem efferre non posset. Cumque eo nomine acerbissimè

Universidad de Deusto
Biblioteca

simè fieret, omnipotentem Dominum deprecatura, caput humiliter deposuit. Et ecce nullam tempestatis molestiam sentiens, subitò inuenta est cum infantulo residere in templo, quò ire constituerat: & quod nulla ratione credere potuisset vt fieret, factum vehementer expauit.

S. Ethelwuoldus discit literas.

Cùm autem creuisset puer, traditus est sacris literis imbuendus. Erat enim natura agili, & acri ingenio, adeoque tenaci memoria, vt quicquid didicisset, retineret. Vbi verò adoleuit, & famam eius rex Ethelstanus percepit, celeriter eum ad se accitum, apud se manere voluit, curauitque eum sacerdotio initiari. Per id tempus Elphegus Episcopus simul ordinauit Dunstanum, Etheluuoldum & Ethelstanū, peraduoq; Missarum solennitate, dixit: Hodiè coram Deo tribus viris manus imposui, quorum duo ad pōtificiam euehētur dignitatem, tertius per lubrica voluptatum blandimenta ad miserabilem deuoluetur vitæ finem. Tum verò Ethelstanus scisitabatur extēcto antistite, ipsius cognato, num ipse is futurus esset. Cui sic ille respondit: Non est tibi pars in ordine isto, nec in hac veste diù permansurus es. idque ità euenit. Nam paulò pòst ad lubrica seculi prolapsus est. Etheluuoldus porrò Glosconiam petijt, & sub Abbate Dunstano habitum monasticum induit, vigilijsque & precibus incumbens, & abstinentia corpus suum édomans, semper ad ardua virtutum culmina adspirauit. Cumque ab omnibus amaretur, & Abbas eum monasterij Decanum constituisset, nulla animi superbia intumuit: sed tantæ humilitatis & subiectionis de se prædita subditis exempla, vt quotidiano manuum opere hortum coleret, & fratribus ad prandium poma ac diuersi generis legumina præpararet.

Initiatur sacerdotio.

Accipit habitum monasticum.

Fit Decanus monasterij.

Postquàm autem rex Edredus eius sanctitatem cognouit, hortante eum matre sua Edgina, locum quendam, quem Abendoniam vocant, ei tradidit, in quo antiquitùs exiguum fuerat monasterium, sed tum neglectum ac desolatum cernebatur. Ad instaurandas eius domos præbuit ei rex de thesauris suis, & mater eius etiam largius munera ei donauit. Itaque loci eius Abbas effectus, monachos congregauit, eosque in multa vitæ sanctitate gubernauit. Vénit autem rex quodam die ad monasterium, & mensus est omnia fundamenta monasterij propria manu. Rogante autem eum Abbate, vt cum suis apud ipsos prandium sumeret, rex annuit, & iussit Abbas omnibus hydromeli (vulgò medonem vocant) abundè bibendum inferri. Hauserunt igitur tota die ministri, & omnibus largiter bibentibus, liquor ille vix ad palmę mensuram imminutus fuit.

Creatur Abbas.

In eo monasterio erat frater quidā Elstanus nomine, vir simplex & magnæ obedientiæ, cui Abbas dederat negocium cibos procurandi monasterij artificibus. Cocquebat ille quotidiè carnes, & operarijs sedulò ministrabat, focum accendens & aquam apportans. Accidit autem, vt quodam die Abbas illum cerneret stantem iuxta cacabum feruentem, simulque adspiceret omnia vasa munda & pauimētum coquis repurgatum. Itaque hilari vultu ait ad eum: O frater mi Elstane, hanc obedientiam tu mihi suffuratus es. Sed si eiusmodi miles es CHRISTI, immitte manum tuam in bullientem aquam, & partem vnam ex imo cacabo mihi impiger extrahe. Ille incunctanter mittens manum, ab imo lebete bullientem partem excepit, aquæ feruorem minimè sentiens. Is postmodùm Abbas creatus, etiam Vuiltoniæ Episcopus fieri meruit.

Magna obedientia Elstani monachi.

Fuit Etheluuoldus templorum diuersarumque structurarum fabricator egregius. Sed communis hostis solitas suæ malignitatis ei terendit insidias, vt si qua posset ratione, eum extingueret. Cùm enim quandoquè vir Dei in ædificio quodam laboraret, ingens postis super eum cecidit, & in foueam quandam eum detrusit, omnibus ferè costis vnius lateris confractis. Quòd si fouea illum non suscepisset, membris omnibus contritus fuisset. Sed virtute præpotentis Dei vir sanctus breui restitutus est. Tandèm iubente Edgaro rege, vir Dei à beato Dunstano Vuintoniensis Episcopus consecratur. Erant tunc in veteri monasterio Canonici moribus valdè depraua-

Consecrat Etheluuoldus Episcopū Vuintoniæ.

tis, elatione, insolentia, luxuria fœdi, ità vt quidam ex ijs nollent suo ordine Missas celebrare: repudiatisque vxoribus, quas præter ius fasque sibi copulauerant, alias ducebant, crapulæ & ebrietati perpetuò vacabant. Id minimè ferens Episcopus, annuente rege Edgaro, expulit eos, & in illorum locum introduxit Abendonienses monachos,

nachos, ijsque ipse se & Abbatem, & episcopum exhibuit. Misit autem rex quosdam è suis, qui Clericis præciperent, vt aut quamprimùm loco renunciarent, aut monasticum habitum susciperent. Illi nimio pauore conterriti, cùm vitam monasticam execrarentur, monachis ingredientibus, statìm loco cessêre. Posteà tamen tres ex illis, monachorum habitum complexi sunt. Ad id enim temporis in gente Anglorum non erant monachi, nisì in Glascenia & Abendonia. Porrò Clerici illi, stimulante inuidia & liuore, venenum præsentissimum Episcopo obtulerunt. Quo hausto, statim facie in pallorem mutata, viscera illius cruciabantur. Surrexit ergò à mensa, & in lecto se reponens, dixit tacitus apud se: Vbi nunc est fides tua? vbi sunt cogitationes mentis tuæ? An non vera sunt verba CHRISTI, quibus in Euangelio pollicetur, si mortiferum quid biberint credentes, non eis id nociturum? An non præsens est diuinitate, qui hæc loquitur, etsì corpore absens est? Ille proculdubiò virus hoc in te eneruare potest. His dictis, totam illam lethiferam potionem, quam hauserat, fide sua mox inefficacem reddidit, pulsoq; dolore, hilari vultu surrexit. Aduente autem rege Edgaro, de nouo monasterio, quod nunc Hidam vocant, Canonicos expulit, & Abbatem cum monachis in illud introduxit. Is Abbas ab eo constitutus, fuit Ethelgarus, qui posteà Austrialium Saxonū Episcopus factus, sancto Dunstano in Archiepiscopatu successit.

Venenum oblatū hausit, sed nihil læditur.

Marc. 16.

Apud Vuintoniam quoquè monasterium virginum construxit in honorem beatissimæ matris Dei. Locum etiam quendam, quem modò Heli vocant, in fiscum regium redactum, non modico precio emit: monachos illic collocauit: Britnotum præpositum suum, Abbatem eis præfecit, ædificiaque instaurauit. Emit quoquè à regelocum Modeshanstede, qui nunc Burg dicitur, basilicamque congruis structuris ornatam, in honorem beati Petri consecrauit: monachos congregauit, Eadulphum eis Abbatem constituit, qui post sanctū Osuualdum, Eboracensis ecclesiæ cathedram adeptus est. Terrium quoquè locum precio comparauit, qui propter spineta circunquaquè increscentia, Torneia dicebatur: monachosque illic colligēs, Godmannum Abbatem eis dedit. Sicque factum est, consentiente rege, vt partim Dunstani consilio & actione, partim Etheluuoldi sedula cooperatione, monasteria virorum & fœminarum vbiquè apud Anglos construerentur.

Constructt monasteria

Visitat monasteria.

Circuiuit autem vir Dei singula monasteria, mores conformans & instituens, obedientes hortans, vt in bono magis magisque proficerent: stultos & obstinatos, vt à malo recederent, etiam verberibus adigens. Erat sanè improbis & peruersis terribilis instàr leonis, humilibus & morigeris ceu agnum mansuetissimum se exhibebat: ità serpentinæ prudentiæ temperans seueritatem, vt columbinæ simplicitatis non amitteret lenitatem. Quòd si nonnunquàm zelus rectitudinis eum compelleret disciplinæ iura subditis adhibere, furor ipse non de crudelitate, sed de amore proficiscebatur: atque intùs paterna benevolentia complectebatur, quos foris tanquàm persequens castigabat. Pater erat & pastor monachorum, sanctimonialium & virginum protector perugil, viduarum consolator, peregrinorum susceptor, ecclesiarum patronus, corrector errantium, recreator pauperum, pupillorum & orphanorum adiutor.

In magna fame magna eius liberalitas.

Accidit quandoquè, vt acerba fames vniuersam Britanniam vehementer opprimeret, & multi præ nimia inopia dira clade extinguerentur. Tum ille pecuniam suam omnem in pauperes elargitus est. Deficiente pecunia, tolli iussit ornamenta, quæque, & permulta vasa argentea ex ecclesiæ thesauris confringi. Ijs in pecunias redactis, cum multo cordis gemitu testabatur, se æquo animo ferre non posse, muta metalla durare integra, hominem verò ad imaginem DEI factum, pretioso CHRISTI sanguine redemptum, mendicitate & inedia confici. Sustentauit itaque innumeram pauperum multitudinem: qui periculum famis euadere cupientes, ad eum vndiquè confugiebant. Illos ipse in plateis, omni solatio destitutos, refocillabat, singulis necessaria præbens: donèc misericordia Dei de cælo in terram prospiciens, & humano generi solita benignitate subueniens, malum inopiæ temperaret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prou. 3. Heb. 12. Verùm quandò, ſcriptura teſte, Dominus quem diligit, corripit, & flagellat omnem filium, quem recipit: vir Dei crebrò laborabat viſcerum doloribus, cruciatum tumores patiebatur, noctes plerunquè inſomnes ducens præ doloribus, at nihilo minùs interdiù, tanquàm nihil moleſtiæ ſentiret, ambulans, non tamen ſine voluntis pallore, memor illius Apoſtolicæ conſolationis, virtutem in infirmitate perfici: & 2. Cor. 12. quod idem dicit: Quandò infirmor, tunc potens ſum. Libenter itaque gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus CHRISTI. Etsi autem permoleſtis afficeretur doloribus, nunquàm tamen carnibus veſci voluit, niſi ſemel grauiſſimo compulſus morbo, idq; iubente beato Dunſtano Archiepiſcopo, & paulò in ea infirmitate, qua deceſſit.

Clericus quidam ſancti Epiſcopi, cui erat ſacri chriſmatis cura demandata, nùs acceperat olei, quàm res poſcere videbatur, atque illud ipſum in itinere amiſirat. Epiſcopo verò pueros confirmare volente, nec habente Clerico ampullam ſacri olei, turbatus & anxius repetit iter, quo venerat: & huc illucque accuratè oculos aduertens, reperit ampullam in via iacentem, oleo plenam, cùm paulò antè nec media ſuî parte plena fuiſſet. Ea igitur accepta, cum timore & gaudio reuerſus eſt. Confirmatiõis ſacramentum.

Monachus quidam furti ſe crimine obſtrinxerat. Mandauit Etheluuoldus, vt qui rem abſtuliſſet, quamprimùm eam redderet cum ipſius benedictione: aut in talem locum proijceret, vbi poſſet inueniri. At induratus ille facere hoc neglexit. Venit ergò Epiſcopus in domum Capitularem, & ait: Noluit ſacrilegus pecuniam, quam furatus eſt, reddere cum benedictione: reddat ergò eam nunc cum omnipotentis Dei maledictione, & ſit ligatus non in anima duntaxàt, ſed etiam in corpore noſtra authoritate. Et eccè monachus ille ſedens, inuiſibiliter ligabatur, brachijs inter ſe ſub cucullo cohærentibus, cùm interìm reliqua membra ſuo poſſent officio fungi. Tandèm exiens ille poſt Epiſcopum, confeſſus eſt facinus ſuum: ſed quòd ita eſſet colligatus, id ſubticuit. Epiſcopus blandis verbis ei reſpondit: Vel nunc ſalrem benè feciſti, licèt ſerò, confitendo peccatum tuum. Fruere ergò benedictione noſtra Mox illius ſoluta ſunt brachia, Epiſcopo neſciente. Monacho maledicit, & ille diuinitùs punitur.

Magno ſtudio in veteris eccleſiæ inſtaurationem vir ſanctus incumbebat, & fratres ſæpè laborabant. Interim accidit, vt frater quidam à ſummo culmine in terram decideret. Sed mox vt terram attigit, ſtetit incolumis, nihil quicquam mali extanto præcipitio paſſus.

Nocte quadam beatus vir lectioni operam dans, præ nimijs vigilijs obdormiuit, & candela ardens incidit in codicem. Cõſumpta tandèm candela, & Epiſcopo expergefacto, liber illæſus repertus eſt. Cãdela ardet in Codice, ſed nihil adurit.

Cùm S. Dunſtanus eſſet Abbas Glaſconiæ, vidit in ſomnis quandam miræ proceritatis arborem, quę ramos ſuos extenderet in Orientem & Occidentem, Septentrionem & Meridiem totius Britanniæ. Eius autem arboris rami innumeris erant onuſti cucullis magnis & paruis. In ipſo autem arboris ſummo cacumine vnus erat prægrandis cucullus, qui amplitudine manicarum ſuarum cæteros protegebat, & ingenti ſublimitate alios excedens, ipſum contingebat cælum. Vir autem Domini Dunſtanus attonitus, interrogabat eum, qui hæc illi oſtendebat, qui erat angelico capillo, ſed canus: Quæſo, inquiẽs, venerande ſenior, quænam eſt hæc robuſta & prælſa arbor, cuius rami longè lateq́ue diffuſi, tam innumeros cucullos ſuſtinent? Reſpondit ille: Arbor, quam vides Abba Dunſtane, huius inſulæ ſitum deſignat. Magnus cucullus, qui eſt in huius arboris vertice, monachi tui Etheluuoldi eſt, qui in hoc monaſterio CHRISTO religiosè famulatur. Reliqui cuculli, qui ramis inhærent, multitudinem ſignificant monachorum, qui eius eruditione inſtruentur, & vndiq; in hac regione ad Dei ſeruitium congregabuntur, eiusq́ue ductu venturi ſunt ad gloriam regni cælorum, & ad ſocietatem beatorum ſpirituum cum CHRISTO regnantium. Viſio S. Dunſtani.

Vidit etiam ipſe Etheluuoldus ſomnium, idq́ue quibuſdam monachis ſuis ita enarrauit: Videbar mihi ſtare ad litus maris, vbi prægrandis quædam nauis viſcebatur, copioſam piſcium multitudinem, præcipuè anguillarum, ab imo vſque ad ſummum intrà ſe retinens. Cumq́ue mecùm tacitus cogitarem, quid ſibi vellet hæc viſio, repen- Viſio Etheluuoldi.

repentè audiui vocem dicentem mihi: Etheluuolde, Etheluuolde, hoc tibi mandatum à DEO cælitùs miſſum eſt, vt excites hos piſces, quibus hæc nauis plena eſt, & orationibus tuis efficias, vt ſint homines, ſicut anteà fuerunt. Cuius iuſſioni mox ego obtemperans, preces pro illis fudi, & lachrymarum perfuſus imbre, dixi cum gemitu: Domine IESV CHRISTE, cui nihil eſt impoſſibile, reſpice propitius ad animas diabolica fraude deceptas, quæ humanæ rationis ſenſu deſtitutæ, inſtàr pecudum in lubrico mundi huius cœno miſerabiliter volutantur. Nè, quæſo, permittas bone IESV, vt de eis triumphans, glorietur humani generis inimicus: ſed ſancti nominis tui virtute redeant ad vitam, vt à ſomno mortis ereptę, te verum & vnicum mundi Saluatorem agnoſcant: & deincèps ſemper ad tranquillum ſalutis portum confugientes, ab omnibus mundi perturbationibus ſint immunes, & ſub tua gubernatione permaneant. Tuum eſt enim, Chriſte, mortuos reuocare ad vitam, & imaginem tuam, quam creâſti, ad priſtinum decorem reformare, qui veniſti in hunc mundum peccatores ſaluos facere, & dira mortis ſupplicia paſſus in Cruce, fundere dignatus es ſanguinem tuum precioſum pro ſalute omnium noſtrùm. Cùm hæc & his ſimilia compuncto corde & ſpiritu humilitatis effunderem, eccè quos anteà piſces videram, ſubitò homines effectos, & à morte excitatos vidi, qui celeriter ad terram properabant, multi ſanè numero, quorum non paucos agnoui. Vnus autem ex ijs in terram retrorsùm cadens, rursùs in anguillam verſus eſt: ille videlicet Ethelſtanus, qui mecùm quondàm presbyter fuerat ordinatus, quem deincèps nemo excitare, nec ad humanam formam reuocare potuit. Cæteri omnes, ſublatis in cælum vocibus, plaudebant manibus, & gratias agebant DEO, quòd ineffabili eius clementia, & meæ exiguitatis interceſſione, meruiſſent à morte ad vitam reduci, & humanæ rationi, quam amiſerant, reſtitui. Ego verò gaudens in Domino, & congratulans illis, euigilaui: & hanc viſionem vobis filioli idcircò refero, vt & vos cum bonorum operum fructu in ſancto propoſito perſeueretis: quò per gratiam DEI poſſitis in eorum numero computari, qui mihi, licèt indigno, commiſſi ſunt. Ethelſtani casus horrendus.

Obijt ſanctus epiſcopus Calendis Auguſti, anno ſalutis nongenteſimo octogeſimoquarto, Epiſcopatûs ſui viceſimoquarto, regnante Ethelredo rege. Corpus eius ſubita immutatione fuit renouatum, lacteo candore perfuſum, roſeoq́ue rubore ſuffuſatum, ità vt quodammodò ſeptennis pueri vultum præ ſe ferre videretur. Est autem Vuintoniæ in veteris monaſterij crypta ad Auſtralem ſancti altaris plagam, ſicut olim cælitùs ei monſtratum fuerat, perquàm honorificè tumulatum. Obitus S. Etheluuoldi.

Anno ab obitu ſuo duodecimo cuidam cæco apparuit, præcipiens, vt iret Vuintoniam, ad ipſius tumbam viſum recuperaturus: addiditq́ue: Ea cauſa te nunc inuiſo, & quæ tibi euentura ſunt, prædico, vt tuæ ſalutis ſignum, id omnibus teſtatum efficiat, quòd oporteat me eleuari ab eo tumulo, in quo nunc conditus ſum. Dicente cæco, ſe locum tumbæ eius neſcire, ſanctus reſpondit: Cùm eò véneris, monachum Vulſtanum ad te acciri cures: qui vbi verba tua audierit, mox ad meum te adducet ſepulcrum, & ibi recuperabis amiſſum lumen. Fecit ille, vt erat iuſſus, & integra recuperata ſanitate, ad ſua reuerſus eſt. Translatum autem eſt corpus beati viri 4. Idus Decembris, & in choro eccleſiæ repoſitum, vbi eius meritis vſq; in hodiernum diem multa Deus miracula effecit. Puer quidam paruulus in infantia oculorum lumine orbatus, cùm ad ſancti ſepulcrum eſſet adductus, mox depulſa eſt caligo omnis, & oculos eius ſplendor lucis aperuit. Ad eius tumulum cæcus illuminatur. Item alius.

Furem quendam ob multiplices culpas S. Elphegus epiſcopus flagellis cæſum, cippo conſtringi iuſſit, acrioribus ſupplicijs cruciandum. Cùm ſic ergò diù ille iacuiſſet in pœnis, quadam nocte apparuit ei S. Etheluuoldus, dicens: Miſer, cur tanto tempore in hoc ligno diſtineris? Reſpondit ille: Dignas Domine pœnas luo, quia nõ ratõ in furto depræhenſus, nolui reſipiſcere, ſed ſcelus illud iterùm atq; iterùm repetiui. Dixit ei ſanctus: At vel nunc ceſſa à furtis, abeasq́ue, ab his compedibus abſolutus. Cõfeſtim ille ſurgens & exiens, prócidit ad pedes S. Elphegi epiſcopi, narrauitq; ei ordine rem geſtam. Ille verò pro tanti patris honore permiſit eum illæſum abire. Soluitur cõpeditus.

In Chronicis annotatũ legimus, inter profuſa conuiuia, q̃tũc in Anglia ab Dano-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum aduentu exercebantur, pane & aqua hunc sanctum virum vsum esse. Erat sanè per omnia beatissimæ matri Dei & S. Cuthberto deuotus, cuius sedem post eius obi-

for. *dominando, tum nunquàm potuit aliquis impunè * dormitãdo premere, quin tetris imaginibus territus sese abdicaret, increpantibus illis cur sedem episcopi indignus vsurparet.

Pœna Comitis. Orta erat simultas anxia inter illum & Goduuinum Comitem: quæ cùm sedari non posset, iratus episcopus recedendo dixit: Per Dominam meam sanctam MARIAM malè ei erit. Ab ea autem hora à viscerum torminibus nullam comes intermissionem habuit, donèc ab episcopo esset benedictionem adeptus.

Tandèm Dunelmum profectus est, atq; illic, quod magnæ videbatur audaciæ, reuulso sepulcri operculo, cum S. Cuthberto quasi cum amico loquebatur: depositoque apud illum amoris munere, recessit.

MARTYRIVM SANCTISSIMI STEPHANI ROMANI PONTIFICIS, ET EORVM, QVI VNA CVM ILLO ROMAE PASSI SVNT, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE, *qui ea videtur ex Latinis codicibus Græco stylo propè ad verbum descripsisse.*

2. Augusti,

Præmium eorum qui deferrent Christianos.

VO tempore Valerianus & Gallienus impietatis sectatores imperabant, Christianorum quamplurimi, acerbissimos Tyrannos declinantes, latitabant. Non deerat tamen, qui fidei certamen subeuntes, martyrij palmam assequerentur. Erat enim lex proposita, vt quicunque Christianum hominem latitantem detulisset, omnes eius facultates ipse haberet, & quoscunque honores in excitu petijsset, obtinere posset. Illo igitur tempore beatus Romanæ vrbis Episcopus Stephanus, cùm totum clerum congregâsset, sic eum affatus est: Audistis fratres & commilitones mei, crudelissimum edictum diaboli, vt si quis Christianum deprehenderit, omnes eius facultates ipse possideat. Moneo igitur vos, fratres, vt terrenas diuitias contemnatis, quô cælestis regni hæreditatem percipere possitis. Nolite huius mundi principes extimescere: sed DEVM cæli & terræ DOMINVM, eiusque vnigenitum filium IESVM CHRISTVM adorate, illum colite, ad illum confugite, qui potest nos omnes eripere de manibus inimicorum nostrorum, & de diaboli malitia liberatos, sua gratia corroborare.

Tunc presbyter quidam nomine Bonus: Nos, inquit, terrenas nostras facultates relinquere in animo habemus: quinimmò sanguinem ipsum propter Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, & eius nominis confessionem effundere parati sumus, vt illum assequi digni efficiamur. His dictis, omnes clerici ad beatissimi Pontificis pedes prostrati, significârunt, quot quisque gentiles domi suæ haberet, qui baptizari optarent. Itaque à Pontifice quærebant, num aliò, an ad eum illos ducturi essent, quò baptizari possent. Iussit igitur beatissimus episcopus, vt postero die ad cryptam, quæ appellatur Nepotiana, omnes conuenirent. Cùm igitur ad eam cryptam conuenissent, inuenti sunt illic tam mares, quàm fœminæ, centum & octoquos illo ipso die Pontifex in nomine Domini nostri IESV CHRISTI, sanctissimo baptismate & alijs diuinis mysterijs consecrauit, & vt illis placatum ac propitium DEVM redderet, sacrificium obtulit: sicque omnes Sacramentorum participes facti sunt.

Baptizantur homines 108.

Sacrificiũ Missæ offertur.

Eo autem die, qui deinceps secutus est, beatus Stephanus ordinauit tres Presbyteros, & septem Diaconos, ac sexdecim Clericos: & sedens, omnes illos docebat de Regno DEI, ac de sempiterna illa vita, quæ futura est. Mox cœperunt populi ex Græcis & reliquis gentibus ad eum venire: qui Diuinos sermones audientes, à Stephano Pontifice baptizabantur. Interea venit quidam Tribunus militum, Nemesius nomine, cui erat filia vnica, quæ ab incunabulis apertos quidem oculos habuerat, sed nihil omninò adspiciebat. Ille se ad beati pontificis pedes prostrauit, ac dixit: Oro te, Pontifex, vt me & filiam meam baptizes, quô & ipsa illuminetur, & animas nostras ab æternis tenebris eripias, quoniam ad hanc vsque diem semper in ærumnis & doloribus propter huius filiæ meæ cæcitatem versatus fui. Tunc beatus episcopus: Si credis, inquit, ex toto corde, omnia tibi credenti concessa fuerint. Ad hæc Nemesius Tribunus: Ego ad hanc vsque diem toto animo credidi, & nunc credo Dominum IESVM Christum Deum esse, qui aperuit oculos cæci nati: neq; enim humanis consilijs impulsus, sed eiusipsius vocatione, ad sanctitatem tuam veni. Iohann. 9.

His auditis, statim beatus Pontifex hominem illum adduxit ad locum quẽdam, qui vocatur Titulus Pastoris: cumq; & ipsum, & eius filiam catechismo instruxisset, quẽadmodùm Christianæ fidei Canones & ordo postulat, iussit eos ieiunare vsq; ad vesperam. Cùm autem venisset hora vespertina, benedixit aquæ in eo loco, quem Pastoris titulum vocatum fuisse diximus: itaq; Nemesium in aquam demisit, & baptizauit in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs sancti. Cùm verò ex piscina exijsset, cœpit ipsius filia clamare: En hominẽ video, qui tetigit oculos meos, in cuius circuitu magnæ lucis splendor appáret. Tunc Stephanus & ipsam Nemesij filiam baptizauit, quæ Lucilla vocata est. Ex hoc tempore multi cœperunt ad pedes beati Pontificis Stephani se prosternere, & cum lachrymis baptismum ab eo petere. Illo itaque die, quo Lucilla baptizata est, mares & fœminæ sexaginta duo baptizati sunt. Sic igitur, diuina gratia & ope adiuuante, multi viri Deum metuentes ex gentibus, beatum Pontificem Stephanum adierunt, vt ab illo Christi baptismum acciperent. Mox ille sanctissimus Pontifex, Spiritûs sancti gratia refertus, cœpit Christianorum multitudinem in vnum locum conuocare, diuinaque officia celebrabat in martyrum latibulis, quæ cryptæ appellantur: quo tempore Nemesium patrem Lucillæ ordinauit Diaconum. Nemesius tribunus baptizatur. Itẽ alij 62.

Impietatis verò sectatores quidam cùm hæc audiuissent, insuper & Nemesiũ Tribunum cum tota familia Christi fidem sectari, baptismoque & fidei lumine adiutũ, cæcitatem pristinam abiecisse, rem detulerunt ad Glabrionem & Maximum Consules, homines scilicet impietatis valdè studiosos. Tunc illi de ea re consultantes, præceperunt, vt quocunque in loco Nemesius Diaconus inueniri posset, omninò grauissimis supplicijs affligeretur. Cùm autem Nemesius ipse quodam die per viam Appiam iter faceret, & esset prope Martis templum, & Valerianum ac Maximum impios homines videret, qui vt anteà consueuerant, fœdissima dæmonibus sacrificia offerebant, ità Deum ipsum flexis genibus orauit: Domine Deus creator cæli & terræ, dissipa consilia & machinas, quibus diabolus humanas mentes peruertit: dissipa eas, quæso, per nomen Domini nostri Iesu Christi filij tui, quem misisti in hũc mundum. Contere satanam, vt miseri & infelices isti ab eius laqueis, quibus irretiti sunt, eripiantur, ac humanis manibus fabricata simulacra derelinquentes, agnoscant te omnium rerum creatorem, Deum & Patrem omnipotẽtem, & vnicum Filium tuum Dominum IESVM Christum. Illa ipsa hora impius Maximus à dæmone correptus, voce magna cœpit clamare: Nemesius nunc factus Christianus, me incendit. Ecce illius oratio me cruciat. Ex illa igitur hora egressi è templo, iusserunt Nemesium detineri. Cùm verò qui eum tenuerant, verberibus pulsarent, repentè Maximus Consul efflauit animam. Precatio Nemesij.

Itaq; Nemesius statim ductus est ad Valerianum in palatium, quod Claudij nomine appellatur. Quem sic affatus est Valerianus: Et vbinàm est, ô Nemesi, prudentia illa tua, quam semper in te cognouimus, tum in consilijs ineundis, tum in rebus gerendis firmissimam? An ignoramus nos, quid optimum, quidve pessimum sit, quippe qui non aliud te adhortamur vt facias, nisi quod vtilitatem tibi afferre possit, vt scilicet quæ vera sunt amplectens, deos ipsos non deseras, quos omni tempore à pueritia coluisti & veneratus es? Ad hæc Nemesius Diaconus: Ego, inquit, sceleratissimus veritatem ipsam dereliqueram, & sanguinem innocentem effuderam, & ad hoc vsque tempus peccatis oneratus fueram: sed Christi Domini & DEI misericordia modò adiutus, tandèm creatorem meum cognoui, cuius baptismo illu- Nemesij egregia oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illuminatus sum, qui & cordis mei oculos aperuit,& corporeis filiæ meæ pupillis lumen restituit. Hunc adoro, hunc timeo, huic cultum & preces supplex offero, cuius auxilium semper implorabo,& simulacra omnia,quæ dæmones esse cognoui, & ipsa, & eorum cultores auersor & execror. Tunc ait Valerianus: Nota mihi sunt venefi-cia tua, quibus humanas cædes patrare ausus es, quippe qui & Maximum Consulem tuis præstigijs de medio sustulisti:quinetiam adhuc contra nostram & Reipublicæ salutem,temerè Christianorum causa talia veneficia exercere non desistis.

His dictis, Valerianus ira percitus, iussit illum in priuato carcere detineri, quem, cùm opùs fuisset, sistendum præcepit. Iussit etiam Sempronium Nemesij famulũ, domino suo fidelissimum,illic præstò esse, à quo eiusdem Nemesij tum facta,tum bona omnia inquirerentur:cuius etiam filiam Lucillam custodiri præcepit apud scelerati quandam mulierem,nomine Maximam. Postero autem die iussit iniquissimus Valerianus Sempronium tradi cuidam Tribuno, qui vocabatur Olympius, vt torqueretur,& de domino ipsius per eum inquireretur. Illum igitur Olympius his verbis aggressus est:Nouisti ne, qua de causa hîc ante nos constitutus es? Hæc ille ait. Ad quæ Sempronius nihil respondit. Sed nihilominùs Olympius: Auscultа,inquit, Sempronii, & fac quod iubent Imperatores nostri: sin minùs, multis & varijs tormentis cruciaberis. Ostendas igitur nobis Nemesij domini tui facultates: deindè verò propitijs deorum nostrorum numinibus sacrifices. Ad hæc Sempronius: Si facultates domini mei Nemesij requiris,scito illas à me Christo fuisse oblatas:non enim nostra,sed illius erant bona. Quòd verò dicis & me hortaris, vt dijs tuis sacrificem, nullo modo faciam: Christo enim sacrificio Dei viuentis filio sacrificium laudis & confessiõis, cui & dominus meus Nemesius seipsum obtulit. Cùm hæc dixisset Sempronius, furore accensus est Olympius,& satellitibus dixit: Prosternite hominẽ istum, & virgis percutite. Afferte ante illum deum Martem ac tripodem, vt vel dijs ipsis thura offerat, vel sine intermissione aliqua virgis percutiatur. Allatum igitur aureum Martis idolum vnà cum tripode,in conspectu Sempronij locatum fuit. Quod cùm Sempronius vidisset: Cõterat,inquit,te Dominus Iesus Christus Filius Dei viui. Hoc dixit Sempronius,ac repentè idolum illud sic liquefactum est, quasi cera igne admoto. Quod cùm vidisset Olympius, stupore perculsus obmutuit: mox verò domi suæ illum custodiri iussit, dicens: Hac nocte omnia tormẽta tibi afferam,& miseris modis te consumam. Hæc dixit, & Sempronium custodiendum tradidit Tertullo cuidam, domûs suæ gubernatori. Exuperiæ autem coniugi Olympius ipse narrauit, quemadmodũm Sempronius Iesu Christi Dei sui nomine inuocato, Martis idolum comminuerat.

Tunc Exuperia vxor: Si tanta,inquit, est Christi potentia, quãtam dicis, fatiùs nobis est dehinc illosipsos deos relinquere,qui neq; sibi, neq; nobis opem ferre possunt. Quæremus igitur virum illũ, qui Nemesiæ tribuni filiæ lumen restituit. Tunc Olympius Tertullo præcepit,vt mitiùs se gereret cum Sempronio, siquidem Nemesij pecunijs inquirendis ipse operam dare vellet. Hoc mandatum executus est Tertullus. Olympius verò cum coniuge Exuperia,& vnico filio Theodulo,illaipsa nocte venerunt,& ad pedes Sempronij prostrati, dixerunt: Nos paulò antè Christi potentiam cognouimus,verum scilicet Deum illum esse,qui Nemesiæ tribuni filiæ oculorum lumen dedit. Quamobrèm te precamur,vt cures nobis dari salutare baptisma in nomine Iesu Christi, quem tu prædicas. Respondit Sempronius:Si pœnitentiam agitis ex toto corde vestro, benignus est Deus meus, & accipiet vos pœnitentiam agentes. Tunc Olympius:Iamiàm,inquit,faciam, vt credas me toto corde Christi Dei fidem sequi. Hæc dixit,& statim cubiculum patefecit, in quo habebat multa & varia idola. Quibus ostensis,En, inquit,Semproni,hæc omnia simulacra in potestate tua sunt:fac illis, quicquid lubet. Cui Sempronius: Agè, simulacra ista omnia manibus proprijs contere,auroque & argento,ex quibus confecta sunt, igne conflatis, pauperes congrega,& illis hæc distribue. Fecit omnia, quæ Sempronius dixerat, Olympius, nihil prorsùs dubitans. Repentè verò audita est vox è cælo,dicens: In te,Semproni, requieuit spiritus meus. Audiêrunt vocem illam Olympius & eius vxor, & in fide ipsa facti sunt firmiores,ob idque ad salutare baptisma promptiores. Itaq; Sempronii precabantur, petentes vt sigillum Christi acciperent, & per aquam ac Spiritum denuò nascerentur.

Sempronius famulus Nemesij sistitur coram Olympio.

Eius constantia.

Olympius cum vxore credit.

Idola sua confringit.

Iohann. 3.

Omnia

Omnia hæc Sempronius Nemesio domino suo retulit. Quæ cùm Nemesius accepisset, celeriter adijt ad beatissimum Pontificem Stephanum, eique rem omnem exposuit. Ille verò Christo Deo nostro gloriam dedit, & proxima nocte Olympij domum adijt. Quo viso, statim Olympius ,pstrauit se ad Pontificis pedes vnà cum vxore Exuperia,& filio Theodulo. Erexit autem illos sanctissimus Pontifex,atque interrogauit, an crederẽt in Dominum nostrum IESVM CHRISTVM. Cui omnes concordi animo responderunt: Credimus, pater sanctissime, in Patrem,& Filium,& Spiritum sanctum. Tunc Pontifex eos baptizauit in nomine sanctæ,consubstantialis & indiuiduæ atque viuificantis Trinitatis. Ostenderunt autem illi & idola, quæ prius manibus comminuerant. Qua de re sanctissimus Pontifex gratias egit Deo, & pro illis sacrificium obtulit benigno & salutis nostræ authori Domino IESV Christo, cosque sanctæ oblationis participes fecit. Itaque tota illa domus gaudio magno & hilaritate repleta est.

Olympius cum suis baptizatur.

Tertius dies prætereirat, cùm Valerianus & Gallienus Imperatores valdè impij hæc audierunt,qui furore accensi, iusserunt Nemesium & eius filiam Lucillam, indicta causa, torqueri. Sed cùm nullis tormentis de sententia moueri possent,illos obtruncari iusserunt. Et quia cupiebant Lucillæ patri persuadere, vt sententiam mutaret, præceperunt Lucillam priùs obtruncari. Cùm verò & Nemesij propositum stabile atque immobile cognouissent,illum etiam securi percuti iusserunt in loco illo, qui est inter duas vias,Appiam & Latinam, non longè ab Vrbe Roma. Postera die nefarius Valerianus iussit Sempronium,publicè audiendum,sisti. Cui dixit: Quarè nõ consulis tibijpsi,& dijs te subijcis, per quos vniuersa natura regitur & gubernatur? Christus me regit & gubernat,inquit Sempronius, qui & hanc sentẽtiam mihi confirmauit. Tunc iussit Valerianus Sempronium in ignem conijci. Milites igitur cùm iguem multum accendissent, sanctum illum virum Sempronium, vinctis post terga manibus,in mediam flammam coniecerunt. Itaque beatissimus martyr Sempronius in media flamma positus, spiritum IESV Christo Domino commendauit. Preciosæ autem ipsius reliquiæ intactæ permanserunt. Venit autem beatus Pontifex Stephanus cum clericis & viris religiosis, sanctique Sempronij reliquias collegit, & illas cum Olympij & sociorum,qui priùs propter Christum interfecti fuerant, sanctissimis reliquijs collocauit.

Torquetur cum filia, & occidi-tur Nemesius.

Sempronius in igne reddit spiritum.

Post multos dies Valerianus & Gallienus cœperunt beatum episcopum Stephanum & eius clerum inquirere:quinetiam edicto proposito iusserunt,vt vbicunq; inuenti fuissent, post multa & varia tormenta, morte acerbissima necarentur. Itaque detenti sunt clerici duodecim, quorum nomina hæc sunt: Faustus, Maurus, Primitiuus, Columnius, Iohannes, Exuperantius, Cyrillus, Honoratus, Theodosius, Basilius, Castulus, Donatus: qui cùm multis cruciatibus torquerentur, neque adduci possent, vt facerent, quod iussi erant, postremò Imperatores iusserunt illos obtruncari in via,quæ appellatur Aquæductus. Quorum veneranda corpora curauit Tertullinus, qui fuerat Olympij seruus, quanuis adhuc esset gentilis, & corũ reliquias reposuit prope corpora sanctorum Iuuini & Basilei,in via Latina Calẽdis Augusti.

12. è clero trucidãtur.

Hæc cùm audiuisset beatus Stephanus Pontifex, iussit ad se accersiri Tertullinũ, quem multis hortationibus ad Christianam fidem cõuersum, docuit de Regno Dei, & sempiternæ vitæ mysterijs initiauit, sanctissimoque baptismate purgauit, atque illam adhuc alba veste indutum,ordinauit presbyterum. Quem cùm docuisset de sanctorum martyrum reliquias diligenter inquiras. Cùm hoc mandatum accepisset Tertullinus, post duos dies quàm presbyter ordinatus est,à Marco Tribuno comprehensus,ad Valerianum ducitur. Cui Valerianus:Agè,inquit, domini tui pecunias huc affer: *secùs, interficeris. Ad hæc Tertullinus respondit: Si pecunias domini mei & tu habere cupis, æternam vitam assequi poteris: nam ille pro CHRISTO moriens, DEO ipsi facultates suas obtulit, in futuro illo æuo eas recepturus. Si ergò & tu verè in DEVM credideris, mutaque ac sensûs expertia idola execratus fueris,misericors & clemens Deus te pœnitentiam agentem amplectetur. Tunc dixit Valerianus: Ergò domini tui pecuniæ æternam vitam illi afferunt? Maximè,

Nota hæc de alba veste baptizatorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ximè, inquit Tertullinus, & non solùm æternam vitam, sed perpetuum etiam Regnum conciliant.

Tertulli nus imma niter fla gellatur.

His auditis, Valerianus ad eos sermonem dirigens, qui aderant: Delirat, inquit Tertullinus iste. Prosternatur igitur in terram, & multis virgis percutiatur. Itaque cùm beatus Tertullinus sine misericordia verberaretur, voce magna dicebat: Gratias ago tibi, Domine IESV Christe, quòd non disiunxisti me à domino meo, & fecisti

Igni aduri. tur.

uo tuo Olympio, qui & me anteceſſit martyrio functus. Cùm itaq; inter verbera & plagas hoc diceret, iussit Imperator eius lateribus ignem subijci. Cui nefarij atq; impij homines hoc sæpè inculcabant: Tertulline sacrilege, redde pecunias domini tui. Beatus verò Tertullinus constanti animo atque hilari vultu dicebat Valeriano: Agè miser, fac celerrimè quicquid vis, vt per incendium & flammas istas me sacrificiũ Deo gratum offerre possim. Tunc iussit Valerianus Tertullinum non ampliùs verberari, sed tradi Sapritio vrbis præsidi, cui dixit: Agè, require ab isto pecunias Olympij domini sui: deindè coge illum dijs libare: quod nisi fecerit, varijs tormentis crucietur.

Cùm hoc mandatum accepisset Sapritius, statìm tribunal sibi pararì iussit in eo loco, qui Mamertini domus appellatur: præcepitque adduci ad se martyrem, præconi sic indicente: Adducatur huc sacrilegus Tertullinus. Adductus itaque fuit Tertullinus, quem Præses interrogauit, quo nomine vocaretur. Cui Tertullinus: Peccatorum, inquit, sum ego, seruus seruorum Iesu Christi. Tunc Sapritius Præses sic eum affatus est: Considera quæ nunc tibi præcipiũtur, & sine mora facias, quod dico, vt viuas. Età igitur dijs sacrifica, & redde, quæ iubemus, bona Olympij domini tui: sin minùs, tormentorum supplicijs consumptus fueris. Ad hæc respondit Tertullinus: Semper ses æternæ vitæ felicitatem, non esses de præsenti seculo anxius ac solicitus, ea cuias

Facies eius lapidibus tunditur.

quæ à dæmonibus, quos vos colitis, suggeruntur, & tibi & tuí similibus æternos cruciatus afferent. His auditis, Sapritius Præses iussit Tertullini faciem lapidibus colli di. Sanctus verò Tertullinus Deo gratias agens, dixit Præsidi: Tu meum os confringi iussisti, & Dominus meus Iesus Christus, quem ego colo, te ac diabolum idololatriæ authorem conteret. Tunc Præses dixit his, qui præsentes erãt: Curnàm iste meratur Olympij pecunias reddere? Et ad eum conuersus: Agè, inquit, affer pecunias, quas debes, & dijs sacrifica, nè capite obtruncatus, vitam amittas. Respondit Tertullinus: Ego in Domino meo Iesu Christo, cui credidi, confirmatus ità sum, & ità illum habere cupio, vt præsentem hanc vitam pro nihilo ducam, cuius nullos certos fines constitutos video.

Neruis diù cæditur.

Hæc audiens Sapritius, furore accensus, iussit Tertullinum in ligno extendi, & nervis diù verberari. Cùm igitur neruis cæderetur Tertullinus, clamabat: Dũc IESV Christe, nè deseras seruum tuum, qui fidem & spem suam in te collocauit: sed da vires, vt in sancta & recta confessione tua perseuérem. quoniam tu es spes mea, Filì Dei vi-

Suspendi tur in rotà.

ui. Mox iussit Sapritius Tertullinum in rota suspendi. Dum igitur in rota penderet, beatus ille, Spiritũs sancti auxilium inuocabat. Cùm autem ipsius animum ac propositum ità firmum & stabile vidisset Sapritius, vt moueri non posset, retulit Valeriano Tyranno, Tertullinum nullis minis, nullis adhortatiõibus, nullis deniq; cruciatibus aut machinis adduci posse, vt vel dijs immolet, vel domini sui facultates ac pecunias in medium afferat. Tunc Valerianus sententiam ferens, iussit Tertullinum obtruncari. E` rota igitur depositus, ductus est per viam Latinam ad secũdum Vrbis lapidem,

Capite trũ catur.

quo in loco fuit capite obtrũcatus. Eius autem reliquias beatus Stephanus collegit, & sepeliuit in crypta, quæ arenosa dicitur, *pridiè Calendas Augusti.

*Postridiè legendum arbitror.

Postero autem die Valerianus misit cohortem, quæ beatum Pontificem Stephanum cum multis clericis, presbyteris ac diaconis comprænderet. Cùm igitur Pontifex & eius clerici cum eo comprænsi essent, plurimi Christiani lugentes alongè illos sequebantur. Posteà verò quàm beatus Stephanus iussu Valeriani ante ipsius

Stephanus pontifex sistitur corã Valeriano.

tribunal stetit: Tu´ne, inquit sceleſtissimus Imperator, es ille Stephanus, qui Rempublicam nostram perturbare ac dissoluere aggressus es, quique consilijs & præstigiis tuis suades populo, vt à deorum cultu desciscat? Ad hæc sanctus Episcopus Stephanus respondit: Ego Rempublicam non perturbo, sed admoneo & hortor omnes homines, vt derelictis dæmonibus, qui adorantur in istis vestris idolis, ad verum Deum se conuertant. Ergò, inquit Valerianus, tu statìm interficiẽdus es, vt alij exemplo tuo perterrefacti, resipiscant & viuant. His dictis, iussit in templum Martis Stephanum Pontificem duci, atque illic sententiam de illo pronunciari. Ductus est igitur beatissimus Pontifex à satellitibus extra mœnia & portam Appiam ad templum Martis. Quo in loco episcopus ipse, omnibus spectantibus, oculos in cælum erexit, ac dixit: Gen. 11.
Domine Deus pater Domini nostri IESV CHRISTI, qui euertisti turrim confusionis apud Babylonem, destrue, quæso, nunc & locum hũc, in quo diaboli superstitio per idolorum cultum exercetur. Cùm hæc dixisset Pontifex, repentè facto to-

Templum Martis corruit.

nitru & fulgure maximo, templum Martis magna ex parte corruit. Quod videntes milites, perterrefacti aufugerunt, ac reliquerũt beatissimum Stephanum cum omnibus Christianis, qui eum secuti fuerant. Itaque illa ipsa hora beatus Stephanus abijt cum omnibus Christianis, quos secùm habebat, ad cœmeterium beatæ Lucillæ, vbi multis adhortationibus Christianos consolabatur, ipsos hortans & corroborans, nè Tyrannorum minas & tormenta formidarent, cùm Dominus ipse dicat: Nolite ti- Matt. 10.
mere eos, qui possunt occidere corpus, animam verò nõ possunt occidere: timete illum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. His adhortationibus bonus ille pastor proprias oues confirmans, obtulit Christo Deo omnipotenti oblationem.

At impius Valerianus, cùm & Martis templum euersum fuisse, & Christianorum multitudinem cum Pontifice Stephano esse audiuisset, misit milites longè plures his, quos anteà miserat. Qui cùm venissent, inuenerunt beatum Pontificem Stephanum Deo sacrificium offerentem. Illorum autem aduentu sanctus episcopus nihil pertur-

Occiditur S. Stephanus

batus est: sed tranquillo & quieto animo Christo Deo sacrificium obtulit, atq; ibi. dem capite obtruncatus est, quarto Nonas Augusti. Christiani verò, qui erant illic cùm se tali pastore orbatos vidissent, multas lachrymas effuderunt. eius autem venerandum corpus in illa eadem crypta deposuerunt, vbi & eius sanguis effusus fuerat, in via Appia, in qua martyr ille multa cum pace requieuit.

Eodẽ die milites idolorũ cultores Diaconũ quendam inuenerunt, Tharsitium nomine, qui purissimum Christi corpus ferebat. Comprænderunt igitur illum mili-

Nota hæc de vero corpore Christi in Eucharistia.

tes: cumq; curiosiùs ab eo inquirerent, quidnam secùm ferret, & ipse indignum iudicaret, ante porcos margaritas proijcere, nulla ratione adduci potuit, vt sanctissimum ac purissimum sacramentum impuris hominibus reuelaret. Virgis igitur & lapidibus eousquè Tharsitium contuderunt, quoàd spiritum efflauit. Cùm verò eius corpus exanime per terram volutaretur, curiosi & sacrilegi milites neq; sub vlnis intrà manicas, neque sub vestibus aliquid inuenire potuerunt. Relicto igitur sic, vt erat, venerando illo Tharsitij corpore, multo cum stupore aufugerũt, & ad Appiæ viæ portam venientes, Christianos multos inuenerunt. Mox Valeriano rem omnem exposuêre. illo autem ipso die Christiani venerandum glorioſi martyris Tharsitij corpus in cœmeterio Calisti in via Appia deposuerunt.

Post hæc Christianorum Ecclesia in vnum collecta, in sanctissimi Stephani Pontificis & martyris locum, Xistum Romanæ vrbis episcopum constituerunt nono Kalendas Septembris, tertio anno Valeriani, & Gallieni secundo: in nobis autem regnante Domino nostro IESV Christo: Cui sit gloria & imperium nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

EPISTOLA AVITI PRESBYTERI, DE RELIQVIIS BEATI PROTOMARTYRIS STEPHANI.

3. Augusti.

DEatissimo dilectissimoque semper in Domino Papæ Balchonio, atq; vniuerso Clero & plebi ecclesiæ Vracarẽ, Auitus presbyter salutem in Domino æternam. Memores meí esse vos cupio & deprecor, sicut & ego, inquantùm valeo, memoriam vestrí habere non cesso, tribulationibus vestris meo dolore compatiens, & pro dissidio patriæ nostræ in locis sanctis incessabiles lachrymas fundens: vt aut vobis Dominus restituat libertatem, quos admonere voluit: aut illis tribuat mansuetudinem, quos prævalere permisit. Et ego quidem, beatissimi fratres, (teste Domino no-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stro IESV CHRISTO loquor) frequenter voluī venire ad vos, vt vobiscùm vel mala tolerarem, vel bonis fruerer: sed impeditum est desiderium meum, per totas iam Hispanias hoste diffuso. Veritus enim sum, nè & sancta loca relinquens, & ad vos fortè non perueniens, vbicunquè interceptus, irrationabilis audaciæ pœnas luerem. Sed quoniam misericors Deus meo voto vestroque merito procurare dignatus est

Orosius presbyter.

indulgentiæ suæ gratiam, primùm vt dilectissimus filius & compresbyter meus Orosius vsq; ad has partes ab Africanis episcopis mitteretur, cuius mihi charitas & consolatio vestram omnium præsentiam reddidit. Deindè, vt in diebus ipsis, quibus iam ipse reditum incredibili desiderio parabat, beatus & verè sanctus, corona gloriæ nostræ in Christo IESV primus martyr Stephanus, se reuelare & manifestare signis & virtutibus euidentissimè sequentibus dignaretur: quem ego tantarum rerum ostensorem Dei occasione perceptum, dignius duxi charitati vestræ præmittere, vt ipse

S. Stephanus aduocatus & patronus ipsi obsequentium.

præsens aduocatus & patronus obsequentium sibi petitionibus dignetur assistere, qui cùm pateretur, etiam pro inimicis orare dignatus est.

Itaque beatissimi dilectissimique fratres, memoriam vestrî incessabiliter agens, & tam congruētem ordinantis Dei dispositionem videns, promptus fui de presbytero, cui reuelatum fuerat, partem aliquam inuenti corporis promerēri, quam festinato expetitam, secretoque perceptam, ad vos dirigere non distuli. Quamobrèm misi vobis per sanctum filium & compresbyterū meum Orosium, reliquias de corpore beati Stephani primi martyris, hoc est, pulueres carnis atque neruorum, & quod fideliùs certiusque credendum est, ossa solida, atque manifesta suî sanctitate nouis pigmentis vel odoribus pinguiora. Vt autem nulla possit esse dubitatio, ipsam ad vos subditam scriptis meis, sancti presbyteri, cui hæc reuelata sunt, epistolam conscriptionemque transmisi, quam me pro fide veritatis pleniùs cognoscendæ rogante & experente, dictauit Græco primùm ipse sermone, sed per me posteà in Latinum versa est. Quæ & vos sancti & beati fratres, quàm veraciter gesta sunt, tam fideliter suscepta habeatis, imploro: Certus sum enim, quia sicut ipse beatus martyr dignatus est

Vide quid præstent sancti ipsos venerātibus.

nunciare, & pro salute mundi periclitantis se manifestare, auxilio & præsentia tanti patroni, si vos tale pignus digno studio diligatis, tuti ex hoc quietique viuatis. Gratia Domini nostri IESV CHRISTI & sancti spiritûs vobiscùm dilectissimi in Domino, Amen.

EPISTOLA LVCIANI PRESBYTERI, DE REVELATIONE BEATI STEPHANI ET ALLorum Sanctorum.

3. Augusti.

LVcianus misericordia Dei indigens, & omnium hominum minimus, presbyter ecclesiæ Dei, quæ est in villa Caphargamala, in territorio Hierosolymorū, sanctæ ecclesiæ & omnibus sanctis, qui sunt in Christo Iesu in vniuerso mundo, in Domino salutem.

Iohan. 3. Act. 5. & 22.

Visio, quæ apparuit meæ pusillitati à Deo tèr, de reuelatione reliquiarum beati & glorioſi protomartyris Stephani & primi Diaconi Christi, & Nicodemi, qui in Euangelio scriptus est, & Gamalielis, qui in Actibus Apostolorum nominatur, necessarium duxi pandere vestræ in Christo dilectioni, implorātus ac magis iussus à sancto Dei cultore Auito presbytero, vt secundùm fidem consummatam interroganti quasi filius obaudiens, sicut cognoui, cum omni simplicitate impiger, integrè indicarem omnem veritatem.

Die igitur parasceue, hoc est, sexta feria, tertio Nonas Decembris, consulatu Honorij deciès, & Theodosij sexiès Augustorum, aduenientē nocte, dormiente me in cubili meo, in loco sancto baptisterij, in quo consuetudo mihi erat dormire, & custodire ecclesiastica, quæ erant in ministerio, hora tertia noctis, quæ est prima custodia vigiliarum, quasi in ecstasi effectus semiuigilans, vidi virum senem, longum, Ieroprepē, hoc est, dignum sacerdotem, canum, barbam prolixam habētem, palliarum albā stolam, cui inerant gemmulæ aureæ, habentes intrinsecùs sanctæ Crucis signum. Et virgā auream in manu tenens, vēnit & stetit ad dexteram meam, & aurea virga pulsauit me,

Visio oblata Luciano

tèr vocās me nomine meo, dicēs: Luciane, Luciane, Luciane: & dixit mihi Græco sermone: Vade in ciuitatē quæ dicitur Aelia, q̄ est Hierusalem, & dic sancto Iohāni, qui est in ea episcopus: Quandiù clausi sumus, & non aperis nobis? & maximè, quia temporibus tui sacerdotij oportet nos reuelari? Aperi nobis festinanter monumentum, vbi in negligenria positæ sunt reliquiæ nostræ, vt per nos aperiat Deus & Christus eius & spiritus sanctus ostium clementiæ suæ in hoc mundo. Periclitatur enim seculū ex multis casibus, qui fiunt in eo quotidiè. Et non tantùm solicitus sum pro me, quantùm pro his, qui sunt mecùm positi, sancti & multi honoris digni.

sancti moleste ferunt suas negligi reliquias.

Et respondi ei, dicens: Quis enim es tu domine, & hi qui tecum sunt? Respōdit mihi: Ego sum Gamaliel, qui Paulum Apostolum Christi nutriui, & legem docui in Hierusalem. Et qui mecùm in Orientali parte monumenti iacet, ipse est dominus Stephanus, qui lapidatus est à Iudæis & principibus sacerdotū in Hierusalem pro Christi fide foris portam, quæ est ad Aquilonem, quæ ducit ad Cedar. Ibi die ac nocte iacuit proiectus, vt sepulturæ non daretur secundùm mandatum impiorum principū, vt à feris consumeretur corpus eius. Ex Domini autem voluntate non tetigit eum vnum ex his, non fera, non auis, non canis. Ego Gamaliel compatiens Christi ministro, & festinans habere meredem à Domino, & partem cum sancto viro fidei, misi per noctem quantos poteram religiosos Christianos, & in Christo IESV fideliter credentes, habitantes Hierusalem in medio Iudæorum: & hortatus sum eos, & necessarias substantias ministraui, ac persuasi illis ire occultè, vt portarēt corpus eius meo vehiculo in villam meam, hoc est, in Caphargamalam, quod interpretatur, villa Gamalielis, viginti millia habens à ciuitate. Et ibi feci illi planctum fieri diebus septuaginta, & poni eum in meo monumento nouo in Orientali theca, & præcepi meis, vt quæcunque necessaria erant pro eius planctu, de meo darent.

Hæc citatur à Beda lib. Retract. in Act. Apostol. cap 8.

Ipse etiam dominus Nicodemus in alia theca positus est, qui venit ad Saluatorē IESVM nocte, & catechizatus est ab eo, audiens: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest intrare in regnum cælorum. Et iens, baptizatus est à Christi discipulis. Et cognoscentes Iudæi, amouerunt eum à principatu suo, & anathematizauerunt eum, & de ciuitate exiliauerunt. Tunc ego Gamaliel, quasi persecutionem pro Christo passus, sustuli eum in meum agrum, & aluī & vestiui vsque ad finem vitæ eius, & defunctum honorificè sepeliui iuxta dominum Stephanum. Similiter & Abibas filius meus dilectissimus, qui mecùm baptismum Christi accepit ab eius discipulis, viginti annorum existens, ante me mortuus est, in tertia theca excellenti iacet, in qua & egoipse posteà defunctus, sum applicitus. Mea verò vxor, Ethna habens nomen, & Sedemias primogenitus meus, quia noluerunt esse Christi fidei cultores, in alia villa matris suæ sepulti sunt, hoc est, in Capharsemelia.

Iohan. 3.

Interrogaui autem ego humilis Lucianus presbyter, dicens: Vbi vos quæremus? Qui dixit: In medio proastio, quod potest intelligi, suburbano, pximus de villa ager, qui dicitur Delagabri, id est, virorum DEI. Et euigilaui, & deprecatus sum Dominum, dicens: Domine IESV CHRISTE, si est hæc visio ex te, & non est illusio, fac vt iterùm & tertiò appareat mihi, quandò vis & quomodò vis. Cœpi ergò ieiunare, & siccas escas sumere vsque ad aliam parasceuen. Et iterùm dominus Gamaliel eadem similitudine eodemque schemate apparuit mihi, sicut in prima visione, dicens: Quarè neglexisti ire, & dicere sancto episcopo Iohanni? Et ego respondi: Timui domine mox ire à prima visione, & hæc nunciare, nè viderer seductor esse. Deprecatus sum autem, vt si à Domino missus fuisses ad me, denuò ac tertiò apparéres mihi. Dixit autē ad me: Acquiesce, acquiesce, acquiesce mihi. & iterùm ait mihi: Quoniam requisisti de reliquijs singulorum, quomodò & vbi positæ sint: appone sensum, & vide diligenter, quæ ostēduntur tibi. Et dixi: Etiam domine. Et statim attulit quatuor calathos, tres aureos, & vnum argenteum. Tres eorum pleni erant rosis: duo albas rosas, tertius rubicundas habebat coloris sanguinei. Quartus verò calathus, qui erat argenteus, plenus erat croco benè olente. & posuit eos ante me. Et ego dixi ei: Quid sunt isti, domine? & dixit mihi: Lipsana nostra sunt. Qui rubeas habet rosas, ipse est dominus Stephanus, qui à dextris positus est ad Orientem ab introitu monumenti. Secundus calathus, dominus Nicodemus est, positus contra ostium. *Tertius

Eadem visio offertur Luciano etiam secundò.

Aliàs *Ter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tius verò calathus, ipse est meus. Quartus autem calathus ille argenteus, Abibas filius est meus, qui immaculatus &c.

tius calathus ille argenteus, est Abibas filius meus de vtero testimonij, id est, iteratus in lege, & immaculatus ex vtero matris suæ, excessit è mundo: propterea in similitudinem argenti mundissimi apparuit. Nunquid non vides crocum, qui in ipso est, suauissimi esse odoris? Et ipse coniunctus est meo calatho in excelso loco, vbi ambo positi sumus quasi gemini. Et cùm hæc dixisset, denuò ex oculis meis euanuit.

Tertiò videt eadem Lucianus.

Cumque expergefactus fuissem, gratias egi Deo omnipotenti, & confuetis iesunijs operam dedi vsque ad tertiam reuelationem. In tertia igitur septimana, eadem die & hora venit supradictus vir cómminans & fremebundus, & dixit mihi: Quare vsq; nunc dissimulâsti, & noluisti pergere & dicere episcopo Iohanni, quæ tibi dicta sunt & ostensa? Quam excusationem habebis apud Deũ, aut quam veniam pro hoc contemptu sperabis in die iudicij? Nunquid non vides, quanta siccitas est & tribulatio in toto mundo, & tu negligenter agis? Nunquid non consideras, quia multi meliores te sint per eremum sancti viri, quos prætereuntes, per te voluimus innotescere? Ideò nanq; te ex alia in hac villa voluïmus esse sacerdotẽ, vt per te manifestaremur.

Sanctorum intercessio.

Exurge igitur & vade, & dic illi, vt aperiat nobis & faciat locum orationis, vt intercessiõe nostra misereatur Dominus populo suo. Et cùm ad verba eius intremuissem, dixi: Non negligens fui, domine mi, sed præstolabar tertium aduentum tuum. Nunc verò siue crastina die pergam, omnia, quæ mandâsti mihi, dicturus. Et cùm indignans aduersùm me staret, videbar mihi quasi in altero mentis excessu deuenisse Hierolymis, & quasi in conspectu adstarem episcopo Iohanni, narrans ei omnem visionem à quo videbar audire: Si hæc sic se habent, vt dicis, charissime, & Dominus tibi reuelauit hæc temporibus nostris, oportet me colligere de possessione illa bouem illum maximũ aratorem, qui & carro & aratro aptus est, & dimittere tibi possessiõem cum omnibus cæteris. Ad quem aio: Vt quid mihi possessio Domine mi, si non habeo bouem, per quem regatur & aretur possessio? Et dixit mihi episcopus: Ità placuit, charissime, quoniam ciuitas nostra vehiculis ministratur, & vnum bouem illum maximum ad carrũ minùs habemus, quẽ tu diceris in possessiõe tua celare. Oportet nũq; vt in ciuitate celeberrima sit magis, quàm in paruula possessione. Nunquid non tibi sufficiunt duo residui boues minores ad excolendam terram vehiculi tui? Cumque hoc in ecstasi, hoc est, in excessu mentis audissem, statim expergefactus, benedixi Deminum, & perrexi ad ciuitatem ad sanctum Iohannem episcopum. Et cùm illi omnia, quæ videram, nunciâssem, reticui de visione bouis, expectans quid audirem ab eo. Intellexeram enim, quia S. Stephanus ipse esset bos maximus: quia carri illi, de quibus dicebat, sanctæ essent ecclesiæ: & Sion prima ecclesia, ipse esset carrus maior. Et quia habebat sanctus episcopus à me petere benedicti Stephani reliquias, ideò de visione bouis episcopo dicere nolui.

Actor. 6. & 7.

Cumque hæc audisset Iohannes episcopus, lachrymatus est præ gaudio, & dixit: Benedictus Dominus Deus, filius Dei viui. Si hæc, vt dicis, charissime, & audisti, & Deus tibi reuelauit, oportet me indè transferre beatũ Stephanum, primum martyrem & Archidiaconum CHRISTI, qui primùm aduersùm Iudæos Dominica bella belauit, & DEVM in sua maiestate, in terris positus, in cælo vidit stantem, & tanquàm angelus in concione hominum apparuit. Hæc autem omnia vt vidi, ità euenerunt, & consona sibi apparuerunt vniuersa. Dixit autem mihi sanctus episcopus: Vade, fode in acerno, qui est in ipso agro: & si inueneris, nuncia mihi. Et ego dixi ei: Perambulaui agrum, & vidi aceruum minutorum lapidum in medio, vbi arbitratus sum eos esse. Et dixit mihi Papa: Iam dixi tibi: Vade, fode, & si inueneris, sedens, custodi locum, & manda mihi per diaconum, vt veniam ad locum. & ità me dimisit. Et cùm venissem in villam, misi præcones, vt omnes habitatores villæ diluculo consurgerent, & foderent in aceruo. Eádem verò nocte apparuit ipse dominus Gamaliel cuidam

Nugetius monachus visum videt.

monacho, nomine Nugerio, innocenti & simplici viro, eádem similitudine, qua mihi apparuit, & dixit ad eum: Vade, dic Luciano presbytero: Vanè laboras in aceruo illo: modò ibi non sumus: sed tunc ibi positi fuimus, cùm lamentarentur nos secundùm consuetudinem antiquorum. Propter quod ibi aceruus, in testimonium planctûs, factus est. Sed quære nos in alia parte, quæ est Bocan, & loco, qui dicitur Syra lingua Dabatalia, quod interpretatur in Græco, Ἀνδρῶν ἀγαθῶν, quod nos possu-

possumus dicere, Virorum fortium. Diluculò verò consurgens ad hymnos, inuéni monachum prædicantem omnibus fratribus. Hymnis deindè dictis, cœpi dicere: Eamus ad aceruum illum, & fodiamus in illo. Tunc quidam dixerunt mihi: Audi primùm, quid dicat monachus Nugetius. Et aduocato monacho Nugetio, exquisiui ab eo, quid esset, quod vidisset. Ille autem vniuersa signa, quæ videram, domini Gamalielis dixit mihi, & quemadmodùm vidisset contrà Austrum agrum situm, & monumentum in eo quasi neglectum & ruinosum, vbi vidisset tres lectos aureos stratos, & vnum ex eis altiorem cæteris, in quo erant duo iacentes, vnus senex, & vnus iuuenis: & in alijs duobus lectis erant singuli. Et respondit, qui erat in excelsiori lecto, & dixit mihi: Vade, dic presbytero Luciano, quoniam nos domini loci istius fuimus. Si vis magnum & iustum inuenire, ipse ab Orientali plaga positus est.

Et hæc audiens à monacho, glorificaui Dominum, quoniam inuentus est alius testis in reuelatione. Nos igitur iuimus ad aceruum, & fodientes, nihil inuenimus. Conuertimus autem nos ad monumentum illud, vbi monacho ipsa nocte apparuerat: & fodientes, inuenimus tres thecas, secundùm quod apparuerat mihi in typo calathorum. Inuenimus igitur altissimis literis scriptum lapidem obrutum, habentem ità: Celiel, quod interpretatur, seruus Dei: & Apaan, Dardan, quod interpretatur Nicodemus, & Gamaliel. Hoc interpretatus est papa Iohannes, sicut audiui ab ipso sancto Episcopo. Statìm ergò renũciaui episcopo, cùm esset in Lidda, q̃ est, Diospolis, synodũ agens. Qui assumpsit secùm duos alios episcopos, Eleutheriũ de Sebaste, & Eleutheriũ de Iericho, & venerũt ad locũ. Qui cùm aperuissent dñi Stephani thecã, statim terræmotus factus est, & tanta suauitas & fragrãtia odoris indè egressa est, quãtam nullus hominum se meminit vel audisse, vel sensisse: ità vt putaremus, nos in amœnitate paradisi esse positos. Multitudo nanque populi aderat nobiscùm, inter quos erant plurimi infirmi varijs languoribus. Et ipsa hora mox de odore suauitatis eius, septuagintatres animæ curatæ sunt, ab alijs fugati dæmones, aliarum fons restrictus est sanguinis: alij à strumis & furunculis liberati: alij à * stringio sanati, alij à tertianis & quartanis: alios febris reliquit, alios morbus regius: alij à cephalea curati, & hemicrania: nonnulli à viscerum occulto dolore liberati. Et multas alias curationes senserunt homines, quas enumerare longum est. Et osculantes sanctas reliquias, iterùm clausérunt. Et tunc cum psalmis & hymnis portauerunt reliquias beati Stephani in sanctam ecclesiam Sion, vbi & Archidiaconus fuerat ordinatus: derelinquentes nobis de membris eius paruos articulos: immò maximas reliquias, terram cum puluere, vbi omnis eius caro absumpta est: cætera absportauerunt.

Inuenitur sacræ reliquiæ S. Stephani &c.

Multi curantur odore illarum. * stringio

Ex his ergò reliquijs transmisi beatitudini vestræ: quas cùm susceperitis, orate pro exiguitate mea, vt dignus inueniar in conspectu Domini, fultus beatissimi martyris Stephani meritis, & vestris orationibus. Translatæ sunt autem reliquiæ ipsius martyris * 8. Calend. Ianuarij, & tunc in tempore iugis & infinita siccitas erat: sed eadem hora pluuia magna descendit, & abundanter inebriata est terra, & omnes glorificabant ibi Dominum propter sanctum eius Stephanum, & propter cælestem eius thesaurum misericordiæ & pietatis, quem perclitanti seculo aperire dignatus est IESVS Christus Dominus noster, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

* 7

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE S. VALENTINO PATAVIENSI EPISCOPO

SCRIPTA QVAEDAM ANTE ANNOS AMPLIVS QVA-dringentos, sed nomen authoris MS. Codices non habent. Stylum F. Laurent. Surius hincindè nonnihil expoliuit.

Augusti. 4.

Inuenitur corpus S. Valentini Episcopi.

OStro æuo, temporibus Calixti Pontificis Maximi, anno Dominicæ incarnationis 1090. (sic habent duo MS. libri, sed vel in pontificis nomine mendum est, vel in numero annorum, legendumq; 1120. aut circiter) Patauij inuentum est corpus sanctissimum venerandi confessoris Christi & Episcopi Valentini, idq; ab eiusdem sedis venerabili antistite Dedalrico. Quod quidem sacrum corpus olim eò translatum à Longobardorũ gente è castro Magiensi, iussu venerandi Ducis Tassilonis, Dei beneignitate propriæ sedi restitutum est. Prima verò trãslationis eiusmodi fuit occasio. Cùm beatę memoriæ S. Corbinianus Episcopus Frisingensis Romã aliquandò proficisceretur, captus est à ministris Grimoaldi Longobardorum principis, qui in Alpibus excubabant, perductusq; est in Magiense castrum. Vbi cùm maneret sanctissimus vir, accessit ad monumentum S. Valentini, Patauiensis quondàm Episcopi, quod in eodem castro in Alpibus sito, idem beatus antistes Valentinus extruxerat: in quo postquàm gentibus prædicauerat, & multos ab ethnicismo ad Christi religionem traduxerat, postobitum suum humatus, requieuit in pace. Vbi verò iussu Grimoaldi Principis Corbinianus Episcopus dimissus est è custodia, Romam ire perrexit, atq; indè prospero cursu ad eundem locum reuersus est. Cumq; non mediocriter doleret sancti pontificis Valentini corpus à propria ecclesia longiùs semotum, rogauit Tassilonem Ducem, patrem Grimoaldi ducis, vt per ipsum propriæ sedi quãdoq; vel mortuus restitueretur. Eius verò precibus annuens Tassilo, præcepit, vt corpus beati Valentini à castro Magiensi Patauium, vndè quondàm ab improbis hæreticis, Arriana perfidia infectis, expulsus fuerat, honorificè deportaretur. Itaq; hunc in modum translatum est corpus sanctissimi viri à Magiensi castro Patauium, positumq; inter duos muros ante fores ecclesiæ beati Stephani protomartyris, vbi Episcopi sedes est.

Corpus eius transfertur Patauium.

De literis cum sacro corpore inuentis.

IPso autem sanctissimi Valentini pontificis inuento corpore nostris temporibus in ecclesia Patauiensi, iuxta illud reperta est tabula plumbea, in qua continebantur scripta strictim, & vt vix possent intelligi, eius sanctissima gesta, tum etiam quis fuerit, quemadmodùm ecclesiæ Patauiensis Episcoparum administrârit, vt expulsus, in locis montanis vitam suam exegerit, vt deniq; post mortem reductus sit. Quæ quidè scriptura tum vetustate, tum terræ putrefactione dissipata, & ab inuentoribus in vnũ collecta, rerum gestarum ordinem ægrè hunc in modum manifestat: Venit ab Oceano vir humilis, Valentinus nomine, in Norici vrbem Patauium, idq; animo apud illos prædicandi. Sed quia id hominum genus ferum ac belluinum nimis erat, exiguũ apud illos animarum fructum capere potuit. Videns autem terræ eius opportunitatem, & quorundam hominum frugalitatem, regionemque iam albam ad messem, ità intrà se cogitabat: Non debet concionandi munus quisquam sibi vsurpare, nisi ex Apostolicæ authoritatis iussione, sicut scriptum est: Quomodò prædicabunt, nisi mittantur? Hæc dicens, adijt pontificem Romanum. Qui eum honorificè & reuerenter excepit, libenterq; eũ audiuit, & Apostolica authoritate eius studium prædicandi confirmauit. Reuersus ergò ille Patauium, tentauit illic prædicare verbum vitæ, sed nihil profecit: nondùm enim tempus miserendi eius aduenerat. Rursùs autem cogitauit adire Romanum pontificem, vt ab eo vel in aliã prouinciam mitteretur, vbi animas Christo lucrifaceret, & suæ quoquè salutis acciperet incrementa. Venit ad Pontificem, interrogatur ab eo, quid ità citò reuerti voluërit, respondet in hunc modum: Domine mi, pater charissime, obstante infelicitate mea, nõ potui vllum fructum facere. Rediij ergò ad te, orans vt ad aliam gentem me mittas, vbi fructum animarum, Christo iubente, colligam, nec minorem animæ meæ profectum percipiam. Respondit Pontifex: Insta frater opportunè, importunè, & beatus erit fructus laboris tui: si possis tãtùm vti constantia, donec frangas feritatem diù reluctantis populi. Quòd si verò iam tertiò conando nihil effeceris, authoritate Apostolica licebit tibi ad alias gẽtes prædicandi causa commigrare. Atque ità imponens ei manum, ordinauit eum Episcopum, dataque benedictione, à se dimisit. Ille celeriter reuersus Patauium, prædicauit verbum salutis & fidem sanctæ Trinitatis. At homines illi videntes eius prædicandi instantiam, vnà cum Arrianis restiterunt ei, nec sine læsione eiecerunt eum è finibus suis. Ille verò, vt erat homo patiens, excusso puluere pedum in eos, egressus ab vrbe, ad montana se contulit, vbi ex Dei prouidentia ingentem attulit animarum fructum, cum magno suæ salutis augmento: & tandèm Deo & hominibus charus, feliciter in CHRISTO defunctus est. Hucusquè in tabula plumbea habetur.

Ordinatur Episcopus.

Obitus eius

S. Valentinus prædicat Patauij.

Vide quid tribuat Romano Pontifici. Rom. 10.

Sequuntur quædam de gestis eius, eodem authore, qui superiora huius historiæ scripsit.

Fuit itaque beatus Valentinus Episcopus in Alpibus, in locis nemorosis & syluestribus, in quibus ethnici multi, & feri ac belluini homines morabantur, prædicans ac docens verbum Dei, & virtutes multas efficiens, ità vt ab obsessis corporibus dæmones pelleret, sanaret infirmos, & multos malè habentes à diuersis languoribus curaret. Erat enim vir sanæ doctrinæ, & fidei catholicæ regula perfectè imbutus: non palpans vitia hominum, sed pungens: aculeatis sermonibus vtens aduersùs flagitiosos, & tanquàm clauis quibusdam in altum defixis, abstinens se ab omni fratre ambulante inordinatè. Versutias hæreticorum toto studio declinabat, ità vt nec audire vellet.

Prædicat in Alpibus.

Edit miracula.

Vitat hæreticorũ communionẽ.

Quæ etiam ei partim causa fuit montana expetendi, vt nulla ipsi daretur alicuius cum eis commercij occasio, aut communicandi necessitas offerretur. Arriana perfidia, inter cæteras hæreses per totum orbem peruaserat, & instàr serpentis suo veneno infecerat limites, quos olim doctrina Apostolica ad CHRISTI fidem adduxerat. Nè ergò vir sanctus, & catholicæ religionis firmitate roboratus, hæreticorum, quibus præ multitudine resistere non poterat, tumultuosos clamores audiret, ad montana se contulit: vbi cùm sanæ doctrinæ & veritatis prædicationi vigilanter incumberet, multum Domino populum lucratus est. Audientes enim eum populi multi, qui non modò in montanis, sed etiam vicinis locis & circa Alpes cõtra Italiam & Insubres degebant, sacrum ab eo baptisma percipiebant.

Multos Domino lucratur.

Quidam etiam ab erroribus, quos ab hæreticis hauserant, resilientes, beati Valentini orthodoxa prædicatione instituti, sanam fidem complectebantur, confitentesque peccata sua, & abstinentes se ab omni opere malo, glorificabant DEVM patrem omnipotentem, & filium eius Dominum nostrum Iesum Christum, redemptorem & Saluatorem mundi, & spiritum sanctum paracletum, illuminatorem & consolatorem animarum, veram & sanctam Trinitatem, diuini nominis & confessionis vnitatem. Non est in hac Deitatis confessione diuisio, non est in personis inæqualitas. Pater æqualis & consubstantialis est filio & spiritui sancto: at tamen alia persona patris, alia filij, alia spiritûs sancti: sed vna Deitas & consempiterna maiestas: quę cuncta creat, cuncta vegerat, cuncta gubernat.

Eam fidem constantissimè prædicabat beatus Valentinus Episcopus, & in hac sanctæ Trinitatis confessione perdurabat. Hac fide multos ab errore diabolicæ prauitatis liberabat, multorumque animas à præcipitio æternæ damnationis eripiebat. Quos verò subtraxit diabolo, illos adduxit ad Christum: quosque cõuertit ad fidem, saluti restituit animarum.

Docebat autem eos resistere vitijs, pugnare cum mundi huius prauis cupiditatibus, pristinos errores prorsùs abijcere, cũctis vanitatibus valefacere. Docebat populũ Dei rectè credere & benè operari, spernere lenocinia blandientis seculi, perfectèq; ambulare in via Domini, & quæ fide recta compræhenderent, ea bonis operibus complere. Cumq; hæc alios doceret, nequaquàm seipsum neglexit, sed dabat operam, vt posset ipse quoquè dicere cum Apostolo: Castigo corpus meũ, & in seruitutẽ redi-

Ei optimę institutiões

1 Cor. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

go,nè fortè alijs prædicans,ipse reprobus efficiar. Erat eius doctrina sale sapientiæ condita,non declinans neque ad dextram, neque ad sinistram, id est, nec aspera nimium,nec plùs satis remissa. Sic extirpabat vitia, vt virtutes pariter non euelleret, conuenienter illi sententiæ de Domino Saluatore: Linum fumigans non extinguet, & arundinem quassatam non conteret. Linum fumigans extinguere, est peccatores quosque & sceleratos seu criminosos propter fumum fœtoris eorum despicere, & ad reconciliationem diuinæ miserationis per beneuolentiam prædicationis non reuocare. Non extinguere verò,est,nè desperent,per lenitatem ad fiduciam salutis æternæ alliciendo temperare. Arundinem quassatam cõterere,est anxias,exacerbatas,& propter iniquitatis suæ instabilitatem afflictas mentes,ad constantiam & fiduciam spei,ta tæ æternæ promissionibus non erigere, sed seueritate maledictionis & desperationis conterere. Quod beatus Valentinus prædicator egregius nõ fecit, sed ità potiùs peccatoribus prædicabat veniam,vt seipsum etiam peccatorem diceret, summum illum verbi Dei præconem Paulũ imitatus,qui dicit: Christus Iesus vénit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum: sed ideò misericordiam consecutus sum, vt in me primò ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum,qui crediturí sunt illi in vitam æternam. Ità nimirùm S. Valentinus Episcopus dulcis erat eloquio, pro concione suauis,nõ multiplex,nec profusus nimiùm in verbis,non profundus sensibus,non vafer neque implicatus sententijs: sed humilis voce, lenis exhortatione, conspicuus bonitate, vniuersa morum honestate præclarus.

Esai 42.

1. Tim. 1.

Eius multæ preces.

Erat apud illum in more positum, noctes & dies ruminare psalmos, tota animi attentione hymnos depromere,preces multas fundere, tota compunctione ad Dominum suspirare, & cum Psalmista crebrò ingemiscere & dicere: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est:cum Apostolo cupere dissolui,& esse cum Christo:frequentissimè in precibus suspirare ad Dominum, & cum lachrymis atque singultibus dicere: Quandò veniam & apparebo ante faciem Dei? Igitur beatus vir, athleta fortissimus, cùm permultos in fide Christi & catholicæ religionis professione cõfirmasset, delegit vitam solitariam, vt tanto securiùs, quanto secretiùs Deo adhæreret, diuinis contemplationibus vacans,& cælesti dulcedini animum intendens. Fecerat sibi iampridèm oratoriolum seorsùm ab hominum tumultu, in quo crebrò pernoctabat in orationibus, vigilijs & ieiunijs insistebat, sæpissimè lachrymarum imbribus perfusus,ardentissimè ad Deum suspirabat. Diebus verò orationi,lectioni,contemplationi vacabat,eleemosynis, cæterisque, quibus poterat, bonis operibus intentus erat, Deoque soli in secreto cordis sui pura conscientia indefessus militabat.

Psal. 119.
Philip. 1.
Psal. 41.

Eius exercitia.

Post tot vitæ huius labores,post tot bonorum operum sudores,post tantas corporis molestias & vigilias, hæreticorumq; vexationes & insidias, Deus omnipotens, cui soli iam longo tempore inhæserat,volẽs ei reddere mercedem & amplissima præmia, in spiritu ei reuelauit horam, qua esset abiturus à vita: Tum verò ille præmunuit se vigilijs & precibus, vt posset lætus audire à veniente iudice: Eugè serue bone & fidelis,quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Cumque labores laboribus,vigilias vigilijs,ieiunia ieiunijs,preces precibus cumularet, alijsque pijs operibus incumbendo, diem vocationis suæ cum lachrymis expectaret, in grauem morbum incidit, quo etiam extinctus est. Sed licèt magnis affligeretur corporis molestijs, attamen scutum patientiæ, & obedientiæ virtutem tenens fortiter, non multùm contristabatur, sed gaudebat potiùs, credens à Domino se diligi, quandoquidem tam acriter ab illo castigaretur. Non erat immemor scripturæ, dicentis: Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris,dum ab eo arguëris. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit,& post flagella in hæreditatem patriæ cælestis introducit. Eiusmodi sancti spiritus consolationibus confirmatus vir Dei, non timebat mori, sciens se à Domino celeriter à mortis cruciatu liberatum iri. Vocatis igitur fratribus & commilitonibus suis, indicauit eis propè adesse suum è vita decessum, cunctosque his compellauit sermonibus: Fratres charissimi, confirmate Ecclesiam in fide Christi, conseruate fidem, pacem, vnitatem, spem, charitatem & religionem catholicam: & Deus pacis & dilectionis erit vobiscùm vsque in finem. Deindè cum lachrymis

Matth. 25.

Prou. 3.
Hebr. 12.

Prædicit obitũ suũ.

chrymis ità precatus est: Domine Deus, Pater Domini mei Iesu Christi, qui per spiritũs sancti gratiam omnes gentes in vnitate fidei congregâsti,collige Ecclesiam tuam vinculo veræ fidei & Christianæ religionis. Libera eam à prauitate hæreticæ peruersitatis: custodi eam à scissura diabolicæ falsitatis. Domine Iesu Christe, fili Dei omnipotentis patris,defende & erue oues tuas de ore luporum, pro quibus fudisti pretiosissimum sanguinem tuum.

Hac oratione finita, pariterque exhortatione fidissima, vir sanctus proprijs manibus accepit corporis & sanguinis Domini sacramentum, ità dicens: Domine IESV CHRISTE, mundi conditor & redemptor, qui es dux & illuminator animarum nostrarum: obsecro te per mysterium sacratissimæ passionis & resurrectionis tuæ, vt suscipias animam meam, & perducas eam in regnum tuum,quod præparâsti diligentibus te. His dictis, tradidit spiritum in manus Angelorum, ad Christum in paradisum perferendam. Corpus autem eius in Alpibus in ecclesia, quam ipse condiderat, humatum est. Post aliquantum verò temporis, consopita perfidia hæreticorum, à fidelibus Christianis Patauium translatum est,& in ecclesia beati Stephani protomartyris honorificè tumulatum. Cumque multis temporibus clarescceret locus ille signis & virtutibus, quas fecit per illum Deus, oblatæ sunt multæ visiones nostris temporibus viris religiosis de corpore eius, ex diuina voluntate ad locum celebriorem transferendo. Inuentum est ergò corpus sanctissimi viri inter duos muros basilicæ sancti Stephani, & eleuatum cum magno tripudio & populorum conuentu à venerabilibus viris & religiosis Episcopis, collocatumq; in maiori ecclesia ad sedem pontificis, vbi etiamnùm plurima fiunt miracula, quæ facit per illum Deus & Dominus noster Iesus Christus, qui in sanctis suis est mirabilis & glorioſus in secula seculorum, Amen. Celebratur autem festum eius in ecclesia Patauiensi cumprimis solenniter & honorificè pridiè Nonas Augusti,& fit ibi conuentus multorum hominum, quærentium auxilium & defensionem ab illo: percipiuntque multi dignè postulantes, mentis & corporis sospitatem per Christum Iesum Dominum nostrum.

Sub mortẽ accipit Eucharistiam.

Feliciter obdormit in Dño.

Inuentio corporis eius & trãslatio.

Festũ eius.

HISTORIA S. AFRAE, ANTEA QVIDEM MERETRICIS, SED POSTEA SANCTISSIMAE MARTYRIS, *vt habetur in antiquis MS. libris, quibus suffragantur vetustissima Martyrologia. Stylum mutauit F. Laur. Surius in gratiam lectoris.*

5. Augusti. Narcissus Episcopus venit Augustam.

ASurgente persecutione in Christianos, Narcissus Episcopus Augustam Vindelicorum vénit profugus,& cùm nesciret, quò diuerteret, ad meretricem Afram ingressus est cum Felice Diacono suo. Illa videns honestos viros, sibique persuadens, non nisi turpitudinis studio ad se diuertisse,parat cœnam & omnia,quæ pro more cum tribus impudicis puellis suis apparare consueuerat. Porrò Episcopus veniens ad sumendum cibum, primùm orare cœpit & psallere. Tum Afra, quæ nunquàm eiusmodi vel vidisset,vel audijsset,stupefacta, inquisiuit quis esset: didicitque Episcopum Christianorum eum esse. Mox ad eius pedes aduoluta, dixit: Domine, mulier indigna sum, nec in hac vrbe me potest vlla alia turpior inueniri. Narcissus Episcopus ait: Saluator noster ab impurissima tactus,inquinari non potuit. Illius enim sanctitas sordes omnes diluit & expiauit, nec potuêre sordes, Domini claritatem inquinare. Nec hoc mirum,quandò splendor solis,in cloacas & lutulenta loca se diffundens,ipse in se incontaminatus pérmanet. Et tu ergò filia suscipe lumen vitę, lumen fidei, vt ab omni sorde peccati repurgata, possis ad meũ introitũ perpetua claritate gaudere. Dicit ei

Ante cibũ orat more Christiano.

Luc. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ei Afra : Quæ plura admiſi flagitia, quàm ſint capilli capitis mei, qua ratione à tot poſſim ſordibus expiari? Epiſcopus Narciſſus reſpondit : Tantummodò crede & baptizare,& ſalua eris.

Tum Afra aduocat puellas ſuas, dicitque eis: Hic homo,qui ad nos vénit, Chriſtianorum Epiſcopus eſt,& dixit mihi: Si credideris, & baptizata fueris, ab omnipotes emundari peccato. Ecquid vobis videtur? Reſponderunt Digna, Eunomia & Eutropia: Tu domina noſtra es, & ſicut te ſectatæ ſumus ad expetenda inquinamenta facinorum, ità etiam ſequemur ad impetrandam peccatorum veniam. Tu caput noſtrum es:quocunquè ſe transfert caput,eò neceſsè eſt membra ſequi. Dum hæc inter

Tota nocte orat.

ſe conferunt,nox aduentat,& Epiſcopus cum Diacono ſuo totam noctem orando & pſallendo tranſegit: fecit idem Afra cum puellis & ſodalibus ſuis. Manè, ſole orto, Afra à ſatellitibus ludicis,his verbis compellatur: Vbì ſunt viri, qui nocte ad te venerunt? Illa reſpondit: Amatores mei fuêre,abiêruntque ſacrificatum. Id illi audientes, putárunt eos ad templum ſe contuliſſe,ſicque diſceſſerunt. Manſit tamen vnus exilis, isque dixit Afræ: Ego nóui Chriſtianos eos eſſe. ſemper enim frontes ſuas conſignabant Cruce,in qua Chriſtus eorum paſſus eſt. Dicit ei Afra: Itáne ad ſcortum illi ingreſſuri erant, ſi Chriſtiani fuiſſent? Ad me non veniunt, nisì ſimiles mei. Abijt ille, & renunciauit ludici omnia,quæ dixerat Afra. Porrò Afra cùm abſcondiſſet Sanctos Dei in domo ſua,abijt ad matrem ſuam Hilariam,dixitque ei : Epiſcopus Chriſtianorum vénit ad me, neſciens quò ſe conferret. Tota nocte expandens manus ſuas ad Deum ſuum,& pſallens ei,nos vnà ſecùm voluït orare. Sub pullorum cantum autem extincta eſt candela, & ego properabam vt eam accenderem, ſed non potui. Dixit mihi Diaconus eius: Noli expetere lumen, quod extingui poteſt: videbis modò lucem, quæ extingui non poſſit. Et dixit Epiſcopus: Veni lux mea cælitùs : oſtende faciem tuam,& ſalui erimus. Mox apparuit fulgur è cælo,vt ſolet ad tonitrua, permanſitque lux illa, donèc aurora prodiret. Cumque ille ſuas abſoluiſſet preces, inſiſtere nos dicere,Amen: ſicque ſensim ſe ſubduxit ſplendor ille ab oculis noſtris : dixique ego ad eum: Magna te iniuria affeciſti domine,quòd ad me diuertiſti. ſum enim pec catrix, & impura nimìs. Illc reſpondit: Quò me miſit Dominus meus, illuc ingreſſus ſum.

Lux cælitùs lapſa, diù morabatur in ædibus Afræ.

Deindè manè circa tertiam horam prodiderunt ſe mihi quidam, qui ante lucem inſidias retenderant,vt exeuntes è domo mea,cõprænderent & necarent. Sed cùm non prodirent, dixerunt mihi, vt eos producerem Iudici ſiſtendos. Ego verò ſub lino abſcondi eos, ſed timeo mater, nè impij carnifices ſcrutentur locum illum, & comprænſos trahant ad ſupplicia. Si iubes domina mater, eos huc ad te adducam. Promiſit enim mihi Epiſcopus,quòd me velit efficere Chriſtianam,& ità omnia peccata mea in baptiſmo expiatum iri. His auditis,exhilarata eſt Hilaria, aitque: Præſtet mihi Chriſtianorum Deus,vt hæc mihi ſalus obtingat, vt per Epiſcopum illum anima mea à peccatorum ſordibus repurgetur, baptiſmi ſacramentum adepta. Afra dixit: Ego nocte eum mittam huc ad te. Reſpondit Hilaria : Fac quod dicis filia: quòd ſi ille nolit, roga eum. Veſperì orauit Narciſſum Afra, vt ad matris ſuæ domum ſe transferret. Fecit ille libentiſſimè: cumque eò veniſſet,ingẽs illic gaudium extitit & compunctio cordium,Hilaria diù admodùm ſancti Epiſcopi pedes tenente atque dicente : Obſecro te domine, vt cures me mundari à peccatis meis. Cui ſic reſpondit S. Narciſſus: Beata eſt fides tua, quæ antè etiam, quàm audires verbum Dei, credidiſti, ipſámque veritatem Dei, quam per verba prædicationis vix cognoſcunt homines, in tua mente fundâſti. Atque idcircò, quia video vos eſſe capaces verbi Dei, hodierna die ſimul ieiunare incipite, vt ſeptimana vna ieiunijs & precibus vacantes, puro corde audire poſſitis verba vitæ æternæ, quæ veſtris animabus ſalutem afferant ſempiternam. Eo ieiunio exacto,die octauo expiabimini à cunctis peccatis & ſceleribus veſtris : & runcitis inſtàr infantium, omnis peccati prorsùs expertes. Dicit ei Hilaria : Si iubes,dicimus quid coluërimus : tu verò profligato errore noſtro, doce quid porrò colere debeamus. Sanctus Narciſſus Epiſcopus ait: Ità nimirùm conſtabit poſſe te ſuſcipere, quod colere debeas,ſi priùs exponas,quid hactenùs coluëris. Dic igitur cultũ tuum, & confitere Domino iniquitatem tuam.

Confert ſe ædes Hilariæ S. Narciſſus.

Septimana vna ieiunijs & precibus baptiſmũ das vacare iubet.

Hila-

Hilária dixit: Parẽtes mei Cyprij fuêre,atque indè huc venerunt cum ſacris Veneris. Venus autem coli non poteſt, nisì ab illis fœminis, quæ ſe ſcortationi dent. Ea cauſa ego filiam meam ſacris Veneris dicaui, & tanquàm deæ Veneri ſeruituram, & de opere meretricio gratam ei futuram, in lupanari eam voluï manere, ità mihi perſuadens, propitiam mihi fore Venerem, ſi filiam meam ſacris eius operibus occupâſſem. Nam quo plures ſibi amatores conciliare poteſt mulier Veneri ſeruiens, eo gratiorem eam eſſe Veneri ſacerdotes eius affirmant. Audiens hæc vir Dei Narciſſus, ingemuit, & fundens lachrymas, dixit ad Diaconum ſuum : Surge frater, ploremus talem cultum: rogemus Dominum, vt vbì abundauit iniquitas, ſuperabundet & gratia. Cumque pariter orâſſent Epiſcopus & Diaconus, & lachrymas ad Dominum fudiſſent, apparuit Aethiops quidam, coruo nigrior,nudus & horridus, lepræ ſanie toto corpore ſcatens. Is cum magno quodam mugitu ait : O ſancte Narciſſe Epiſcope, quid tibi rei apud mihi addictas, apud ancillas meas,quæ in meo ſemper ſeruitio fuêre? Deus tuus mundas animas & pura corpora amat, & ſacrificia impolluta diligit. Hæ verò meæ ſunt, nec alterius eſſe poſſunt. Vbì caſtitas regnat, illuc ego non introeo. Vbi munditiæ & caſtitatis ſpiritus adeſt, illic locum ego non inuenio. Tu verò quid huc aucuparis, vbì nullus caſtitati & munditiæ locus eſt? Cur huc ingredi voluïſti, vbì inquinata ſunt corpora,& animi polluti?

Impuriſſimæ Veneris cultus impurus.

Rom. 5.

Dæmon appáret.

Sanctus Narciſſus,edito ſigno Crucis,dixit ad dæmonem: Præcipio tibi,immunde ſpiritus, per nomen Domini mei IESV CHRISTI, vt reſpondeas mihi ad ea,quę ſciſcitatus ero. Dic mihi damnate,ſcis Chriſtum Deum ac Dominum meum, Nazarenum, natum ex virgine, baptizatum, à ieiunio tentatum, proditum, comprænhenſum, flagellatum, conſputum, ſpinis coronatum, irriſum, ligatum, Cruci affixum, felle & aceto potatum, vulneratum,mortuum, ſepultum, tertia die ſurrexiſſe à mortuis? Reſpondit dæmon: Optimè ſanè omnia hæc nóui, atque vtinàm neſcire licuiſſet. Nam ab ea hora, qua crucifixus eſt princeps veſter CHRISTVS IESVS Nazarenus, princeps noſter ab illo aufugit, & in templo Dei ſe abſcondit : ſed cùm velum templi ſcinderetur, timuit, ferre non ſuſtinens virtutem ipſum perſequentis: cuius virtute etiam ſaxa ſcindebantur,& monumenta aperta ſunt,& qui tum ſurrexerunt, viderunt principem noſtrum à Crucifixo teneri, & catenis igneis colligari. Sanctus Narciſſus ait: Quod eſt nomen principis veſtri? Dæmon reſpondit : Satan vocatur. Sanctus Narciſſus dixit : Ecquid peccauit Dominus noſter Ieſus Chriſtus, vt tanta pateretur? Dæmon reſpondit : Nunquàm peccauit, nec inuentus eſt dolus in ore eius.

Matt. 27.

1. Pet. 2.

Sanctus Narciſſus ait: Si ergò nunquàm peccauit, cur tanta perpeſſus eſt? Dæmon reſpondit: Non pro ſuis peccatis paſſus eſt, ſed pro alienis. Sanctus Narciſſus dixit: Ex ore tuo condemnaberis immunde ſpiritus. Cùm enim ſcias Dominum Ieſum non ob ſua, ſed aliena demerita paſſum & occiſum, recede ab his fœminis. Nam & pro ijs paſſus eſt, quæ ad eius fidem & gratiam confugerunt. Dæmon ait : Lex vetat rem alienam tollere. Tu igitur, qui ſanctus & iuſtus es, cur res meas tibi vſurpas? Cur mihi aufers animas, quas multo tempore lucratus ſum? Immò non eas ſolas habui, ſed earum opera multos alios in meam ſeruitutem redegi. Sanctus Narciſſus eum increpans, dixit: Fur & latro ab initio tu es, damnate & inueterate : qui etiam has animas à Deo creatore ſuo ſeparâſti. Ego te modò furem teneo, & creatori ſuam reſtituo creaturam. Reſpondit dæmon: Et ego creatura eius ſum: me quoquè illi reſtitue. Sanctus Epiſcopus ait: Tuipſe ore tuo confeſſus es, CHRISTVM ob peccata hominum paſſum eſſe. Quòd ſi ille ſic propter dæmonum flagitia perpeſſus eſſet, vt eſt propter hominum peccata, equidem te illi reſtituerem. At nunc quandò ità pro hominum iniquitatibus paſſus eſt, vt principem veſtrum religârit, tu abi ad principem tuum. Tum dæmon lachrymabundus ait ad eum: Vtere hac in me clementia, vt vel vnam animam ex his permittas poteſtati meæ: alioquì non ero auſus redire vacuus ad principem meum. S. Epiſcopus dixit: Si animam vnam dedero tibi, quid ea facies? Reſpondit dæmon: Ego interficiam eam, & mihi vendicabo. Sanctus Narciſſus ait: Manè prima luce dici ego tibi faciam hanc poteſtatem, vt id facias. Dæmon dixit: Dic mihi in veritate coram DEO tuo, daturum te mihi animam in corpore manentem, quam ego mihi lucrari queam. Sanctus Narciſſus ait : In veritate

Exod. 20.

pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

promitto tibi coram Deo meo, daturum me tibi animam in corpŏre degentem, animam manducantis & bibentis, concoquentis, dormientis, vigilantis. Dæmon dixit: Iube me hîc manere hac nocte. S. Episcopus ait: Si potes nobiscùm manere, mane hîc. Dæmon dixit: Si non extenderis manus in cælum, psallens Deo tuo, potero hîc manere. Sanctus Episcopus ait: Nunquàm tibi benè sit, spiritus immunde. Non ego duntaxàt, sed & isti omnes mecum tota nocte Domino Deo omnipotenti flectant genua, & laudes ei indefessas persoluent, fundentes lachrymas & preces pro criminibus suis. Tunc dæmon diræ vocis vlulatum teterrimum emittens, nusquàm comparuit.

Odit dæmõ nec ferre sustinet preces piorum.

Post eius recessum sanctus Episcopus iussit ieiunantes fœminas reficere corpora sua, Afram & Hilariam matrem, cum puellis suis. Illæ verò trementes propter ea quæ viderant & audiërant, cum profusis lachrymis humì prostratæ, à Domino auxilium postulabant. Eas verò sanctus Episcopus precibus & admonitionibus suis egregiè confortauit, cum Felice Diacono nihil alimoniæ sumens, sed tota nocte in ieiunio, psalmodia & oratione perseuérans, sciens se denuò cum dæmone manè luctaturum. Orto sole, adest dæmon, horribiliter clamans & dicens: Memor esto sancte Episcope iuramenti, quod coram Deo præstitisti, & da mihi animam, cuius corpus occidam, & eam mihi véndicem. Sanctus Narcissus ait: Et tu iura mihi in nomine Domini mei, te ilicò perempturum eum, quem tibi permisero: ità vt si id non feceris, Deus te iubeat ire in abyssum. Dæmon dixit: Per eum, qui nos cum principe nostro vt cit: si non statìm interfecero, quem mihi dederis, iubeat me repentè abire in abyssum. Sanctus Narcissus ait: Ito igitur ad fontem, qui est in Iulijs Alpibus, ex quo nemo potest potare aquam, non homo, non pecus, non fera vlla, quòd draco ingens illic maneat, à cuius flatu omnes, qui ad fontem accedunt, moriuntur. Eum ergò dirconem interfice, & animam eius vendica tibi. Dæmon exclamauit: O mẽdacem Episcopum. Animas, quas longo tempore hîc possedi, vi abstulit, & ab hac mea habitatione me expulit: tum prætereà iuramento me constrinxit, vt occídam amicum draconem, qui tam multos interfecit. Et nisì id faciam, eundum est in abyssum. Tandem post vlulatum & mugitum teterrimum dæmon abijt, & occídit draconem: fonsque illic liberatus est, & vsque in præsentẽ diem manat purus & mundus in vsum omnium illic degentium.

Egregiè illudit dæmoni S. Narcissus.

Permultos autem dies beatus Narcissus verbum Dei docuit Augustæ, & complures ethnicos in domo Hilarię conuertit ad Dominum, qui clàm ad eum veniebant præ timore persecutorum. Baptizata autem est Hilaria cum Afra filia sua & puellis eius Digna, Eunomia, & Eutropia, & cum omni cognatione sua, cunctisque amicis suis: & sanctus Narcissus domum Hilariæ mutauit in ecclesiam, dedicans eam in honorem sancti Saluatoris, & sanctæ Mariæ matris eius. Collectaque illic ecclesia fidelium, ordinauit eis Episcopum Dionysium, auunculum Afræ, qui posteà multas animas lucratus est CHRISTO, & ibidèm martyrio coronatus est. Sanctus verò Narcissus Episcopus, primus genris illius Apostolus, rebus omnibus perfectis & benè constitutis, quæ Dei erant, post nouem menses in Hispaniam redijt ad ciuitatem Gerundam: in qua multum populum trium mensium spatio Domino acquisiuit, & ità demùm ad martyrij palmam, cum sancto Diacono suo Felice, feliciter peruénit. Cuius passiõis & agonis seriem proprio libello describendã, hic ptermittimus: porrò fructum doctrinæ eius in Afra & consodalibus eius, Deo annuente, prout potuimus, explicandam suscipimus.

Multos gẽtiles conuertit.

Dionysius Episcopus Augustan⁹ ordinatur.

S Narcissus & Felix obeunt martyrium.

Sæuiebat Augustæ atrocissima Christianorum persecutio, & omnes vnius DEI cultores pro Christi nomine varijs supplicijs afflicti, ad sacrificia trahebantur. Tum verò etiam Afra, quæ iam publicè propter meretricias actiones nota erat, à persecutoribus comprehensa est: cumque esset oblata iudici, ab illo agnita, sic compellata est: Dic mihi Afra, quidnam rei accidit tibi, vt post habitis sacris Veneris, in nouam superstitionem te sinas abduci? Cur non potiùs sacrificas, quàm me iubente in tormentis deficias? Consultius sanè tibi fuerit cum honore viuere, quàm cum magna ignominia interfici. Afra respondit: Sufficiunt mihi peccata mea, quæ perpetraui, ignorans D E V M. Itaque quod tu me iubes facere, id ego nunquàm facturа sum. Gaius iudex dixit: Accede ad Capitolium, & sacrifica. Afra respondit: Capi-

Capitolium meum Christus est, qui mihi ob oculos versatur, cui quotidiè peccata & crimina mea confiteor.

Et quia indigna sum, vt ei sacrificium immaculatum offeram, meipsam, licèt peccatricem, pro eius nomine cupio sacrificare, vt corpus, per quod peccaui, dum pœnas luit, abluatur. Iudex dixit: Scio meretricem te esse, & idcircò longè alienam à sacrificio Christianorum. Afra respondit: Dominus meus Iesus Christus dixit se propter peccatores descendisse è cælis: & cum peccatoribus & publicanis ea causa comẽdit & bibit, vt eius misericordiam nemo desperaret. Euangelia quoquè eius testantur peccatricem mulierem lachrymis rigâsse pedes eius, & impetrâsse veniam: mulierem in adulterio deprehẽsam, dimissam ab eo esse, ità tamen, vt deincèps nõ peccaret. Quid. ni igitur & ego peccatrix sperem per eius misericordiam posse me salutem adipisci? Iudex dixit: Sacrifica, vt te ament amatores tui, vtì hactenùs semper, & multæ tibi ab illis pecuniæ adferantur. Afra respondit: Pecunias execrabiles posthàc nunquàm accipiam. Nam & quas habui, iam expendi, & Deo votum nuncupaui, nunquàm me tales habere velle. non enim possunt salua haberi conscientia. Ego, inquam, pro amore Domini mei IESV Christi omnia, quæ habui & malè acquisiëram, in pauperes distribui: & aliquot etiam fratres meos Christianos nolentes accipere, rogaui vt dignarentur accipere, & pro peccatis meis Deo preces offerre. Si ergò ea, quæ habui, abiecì: qua potest ratione fieri, vt iterùm cupiam ea consequi, quę nemo sine peccato potest habere? Iudex dixit: Christus te se indignam censet. frustrà ergò colis eum, quite non agnoscit suam. Meretrix enim dici Christiana nequaquàm potest. Afra respondit: Christiana quidem ego dici non mereor: sed misericordia Dei, quæ non promerito meo, sed pro pietate sua iudicat de me, ad hoc nomen me admisit.

Matt. 9.

Lucæ. 7.

Iohan. 8.

Afra ofa sua dat pauperibus.

Gaius iudex dixit: Vndè nôsti, nomen isthuc cælitùs tibi obtigisse? Afra respondit: Ex hoc ego intelligo me non esse proiectam à facie Dei, cuius nomen accepi, quòd ad gloriosam sancti nominis eius confessionẽ permittor accedere, per quam me credo omnium scelerum meorum veniam consecuturam.

Iudex Gaius dixit: Hę nugę sunt: potiùs sacrifica dijs, per quos salutem consequaris. Afra respondit: Salus mea Christus est, qui in Cruce pendens, latroni confitenti Paradisum promisit.

Lucæ 23.

Iudex Gaius dixit: Posthabitis sermocinationibus istis, sacrifica dijs. Quod si non feceris, in conspectu amatorum tuorum, qui tecum turpiter vixerunt, caromis cædi te iubebo. Afra respondit: Me pudore nihil afficit, nisi peccata mea. Iudex dixit: Meipsam iniuria afficio, quòd tot horis tecùm certo. Itaque si non sacrificaueris, occidéris. Afra respondit: Hoc est, quod cupidè peropto, si tamen merear, per hanc confessionem ad requiem pertingere sempiternam. Iudex ait: Sacrifica, vt dixi: alioquin te iubebo torqueri, & sic viuam concremari. Afra respondit: Corpus meum, per quod peccaui, multis subdatur pœnis, prout impiè gessi. Animam autem meam nunquàm patiar dæmonum sacrificijs inquinari.

Iubetur viua ignibus cõcremari.

Tunc iudex impijssimus dictauit sententiam hanc: Afram publicam meretricem, quę se Christianam profitetur, nec vult cum sacrificijs deorum quicquam habere commercij, viuã incendi mandamus. Mox rapta est à ministris, & ducta in insulam Tiberi, quem Licum vocant, ibique expoliata, ad palum religata est.

Matth. 9.

Ezec. 18.

Ita verò sursùm erectis luminibus, cum lachrymis sic precabatur: Domine Iesu Christe, verè omnipotens Deus, qui non venisti vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam: cuius promissio verax est & manifesta, qua tu dignatus es dicere: Quacunque hora conuersus fuerit peccator ab iniquitatibus suis, non te memorem fore peccatorum eius: accipe nunc passionis meæ pœnitentiam, & per hunc ignem temporalem, qui corpori meo paratus est, ab illo me libera igne æterno, qui animas & corpora exuret.

His dictis, vndiquè circa illam sarmenta congesta sunt, & supposito igni, vox eiusdi ab eius ore audita est: Gratias ago tibi Domine Iesu Christe, qui me dignatus es pro tuo nomine hostiam habere. Tibi Domine, qui pro toto mundo solus oblatus es in Cruce, iustus pro iniustis, bonus pro malis, benedictus pro maledictis, suauis pro amaris, mundus à peccato pro peccatoribus vniuersis: offero meipsam in sacrificium, qui cum Patre tuo & sancto Spiritu regnas in secula seculorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Orans emittit spiritũ.

Hæc dicens, reddidit spiritum. Stabant autem iuxta ripam fluminis Digna, Eunomia & Eutropia, ancillæ beatę Afræ, quæ simul cum illa impurè vixerant, & vtà cum illa baptizatæ erant à sancto Narcisso Episcopo. Hæ rogabant milites è nauicula, quæ transuecti erant, in insulam descendentes, vt ipsas eò traducerent, vbi dominam earum ex iudicis decreto morte mulctârunt.

Corpus eius nihil læsit ignis.

Quod cùm esset factum, inuenerunt corpus sanctę martyris integrum. Puer ergo qui cum eis erat, transnatauit, & indicauit Hilariæ matri eius, corpus illius ab igne nocũ mãsisse illæsum. Illa verò * nocte venit cùm sacerdotibus Dei, & tulit corpus eius, & posuit secundo milliario ab Augusta in memoria, quam sibi suisque construxerat.

His ità gestis, nunciatum est iudici Gaio, Christianas fœminas cum sacerdotibus rapuisse corpus beatæ Afræ, & apud ipsas humatum, vigiliarum excubijs prosequi, & solenniter excolere. Confestìm ille mittit milites ad locum illum, iubens vt mereces illas compræhendant: & si obtemperent, cum honore eas ad se perducant, pturas ab ipso amplissima munera. Sin verò in sententia sint pertinaces, nec vllis tione velint in sacrificia consentire, locum illum cremijs impleant, & eas illic incendant, sicque admoto igne simul omnes concrement, nè qua possit effugere. Abeunt ad illas milites, agunt primùm blanditijs, mox terroribus pulsant. Sed vbi contemnunt ab omnibus iudicis præcepta contemni, complent locum sarmentis, fœno, ac dis spinis, clausoq; extrinsecùs ostio, & igne subiecto, recedunt. Ità factum est, vt

Eius tres ancillę & mater comburuntur.

mul beatæ mulieres Hilaria, Digna, Eunomia & Eutropia, martyrij coronam accepissent. Nam passione beatæ Afræ die, perciperent, & quæ pariter in Christum credîderant, ipsius ad illum cum palma martyrij peruenirent: Ipso præstante, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

GESTA QVAEDAM S. OSVVALDI REGIS ANGLORVM, AVTHORE VENERABILI BEDA

presbytero lib. 3. Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum.

Augusti. 5. Ex cap. 1.

NTerfecto in pugna Eduino, susceptit pro illo regnum Deirorum (de qua prouincia ille generis prosapiam primordia regni habuerat) filius patrui eius Elfrici, vocabulo Osrichus, qui ad prædicationem Paulini, fidei erat sacramentis imbutus. Porrò regnum Berniciorum (Nam in has duas prouincias gens Nord Humbrorũ antiquitùs diuisa erat) susceptit filius Edelfridi, qui de illa prouincia generis & regni originem duxerat, nomine Eanfridus. Siquidem tempore toto, quo regnauit Edwinus, filij præfati regis Edelfridi, qui ante eum regnauerat, cum magna nobilium iuuentute apud Scotos fuerat, Pictos exulabant: ibique ad doctrinam Scotorum catechizati, & baptismatis gratia sunt recreati. Qui vt mortuo rege inimico, in patriam sunt redire permissi, accepit primus eorum, quem diximus, Osrichus regnum Deirorum: secundus verò Eanfridus regnum Berniciorum: qui vterque rex, vt rerum cognì insulas sortitus est, ità sacramenta regni cęlestis, quibus initiatus erat, anathemati tizando perdidit, ac se priscis idololatriæ sordibus polluendum perdendumque reddituit. Nec mora: vtrunque rex Britonum Cedualla impia manu, sed iusta vltione, peremit. Et primò quidem proxima ætate Osrichum, dum se in oppidi municipio temerariè obsedisset, erumpens subitò cum suis omnibus, imparatum cum toto exercitu deleuit. Deindè cùm anno integro prouincias Nord Humbrorum, non vt rex vsector possideret, sed quasi tyrannus fœuiens disperderet, ac Tragica cęde dilaceraret Eanfridum inconsultè ad se cum duodecim electis militibus postulandæ pacis gratia venientem, simili sorte damnauit.

Nota pœnã regum apostatarum.

Infaustus ille annus & omnibus bonis exosus vsque hodiè permanet, tam propter apostasiam regum Anglorum, quia fidei sacramentis se exuerant, quàm propter vesanam Britonici regis tyrannidem. Vndè cunctis placuit, regum tempora computantibus, vt ablata de medio regum perfidorũ memoria, idem annus, sequentis regni

id est, Osuualdi viri Deo dilecti, regno assignaretur. Quo post occisionem fratris Eanfridi superueniente cum paruo exercitu, sed fide Christi munito, infandus Britonum dux cum immensis illis copijs, quibus nihil resistere posse iactabat, interemptus est in loco, qui lingua Anglorum Denises burna, id est, riuus Denisi vocatur.

Ex cap. 2. Signum S. Crucis erigit Osualdus rex.

Ostenditur autem vsq; hodiè, & in magna veneratione habetur locus ille, vbi ven. rarus ad hanc pugnam Osuualdus, signum sanctæ Crucis erexit, ac flexis genibus Deum deprecatus est, vt in tanta rerum necessitate suis cultoribus cælesti succurreret auxilio. Deniquè fertur, quia facta citato opere Cruce, ac fouea præparata, in qua statui deberet, ipse fide feruens hanc arripuerit, ac foueæ imposuerit, atque vtraque manu erectã tenuerit, donèc aggesto à militibus puluere, terræ figeretur: & hoc facto, elata in altum voce, cuncto exercitui proclamauerit: Flectamus omnes genua, & Deum omnipotentem ac verum in communi deprecemur, vtì nos ab hoste superbo & fero ce suæ miseratione defendat: scit enim ipse, quia iusta pro salute gentis nostræ bella suscepimus. Fecerunt omnes, vt iusserat. Et sic, incipiente diluculo, in hostem progressi, iuxta meritum suæ fidei victoria potiti sunt. In cuius loco orationis, innumeræ virtutes sanitatum noscuntur esse patratæ, ad indicium videlicet ac memoriam fidei regis. Nam & vsque hodiè multi de ipso ligno sacrosanctæ Crucis assulas excidere solent: quas cùm in aquas miserint, eisque languentes homines ac pecudes potauerint, siue aspersserint, mox sanitati restituuntur. Vocatur locus ille lingua Anglorum Heofonfeld, quod dici potest Latinè, cælestis cãpus: quod certo vtiq; prãgio futurorum antiquitùs nomen accepit: significans nimirùm quòd cæleste ibidẽ erigendum trophęũ, cælestis inchoanda victoria, cælestia vsq; hodiè forent miracula celebranda.

Nota hęc de miraculis Crucis.

Est autem locus ille iuxta murum illum ad Aquilonem, quo Romani quondàm ob arcendos Barbarorum impetus, totam à mari vsque ad mare præcinxêre Britanniam, vt suprà docuimus. In quo videlicet loco consuetudinem multo iam tempore fecerunt fratres Hagustaldensis ecclesiæ, quæ non longè abest, aduenientes omni anno pridiè, quàm posteà idem Rex Osuualdus occisus est, vigilias pro salute animæ eius facere, plurimaque psalmorum laude celebrata, victimam pro eo manè sacræ oblationis offerre. Qui etiam crescente bona consuetudine, nupèr ibidèm ecclesia constructa atque dedicata, sacratiorem & cunctis honorabiliorem locum omnibus fecêre. Nec immeritò: quia nullum, vt comperimus, fidei Christianæ signum, nulla ecclesia, nullum altare in tota Berniciorum gente erectum est, priusquàm hoc sacrę Crucis vexillum nouus militiæ eductor, dictante fidei deuotione, contra hostem immanissimum pugnaturus, statueret.

Preces & sacrificia pro defunctis.

Nec ab re est vnum è pluribus, quæ ad hanc Crucem patrata sunt, virtutis miraculum narrare. Quidam è fratribus eiusdem Hagustaldensis ecclesiæ, nomine Bothelmus qui nunc supereſt, ante paucos annos, dum incautus fortè noctù in glacie incederet, repentè corruens, brachium contriuit, ac grauissima fracturæ ipsius cœpit molestia fatigari, ità vt nec ad os quidem adducere ipsum brachium nullatenùs, dolore arcente, valeret. Qui cùm die quadam manè audiret, vnum de fratribus ad locum sanctæ Crucis ascendere disposuisse, rogauit vt aliquam sibi partem de illo ligno venerabili rediens afferret: credere se dicens, quia per hoc, donante Domino, salutem posset consequi.

Fecit ille vt rogatus est, & reuersus ad vesperam, sedentibus iam ad mensam fratribus, obtulit ei aliquid de veteri musco, quo superficies ligni erat obsita. Qui cùm sedens ad mẽsam non haberet ad manum, vbi oblatum sibi munus reponeret, misit hoc in sinum suum. Et dum iret cubitum, oblitus hoc alicubi deponere, permisit suo in sinu permanere. At medio noctis tempore cùm euigilaret, sensit nescio quid frigidi suo lateri adiacere. Admotaque manu requirendo quid esset, ità sanum brachium manumque reperit, àc si nil vnquàm tanti languoris habuisset.

Ex cap. 3.

Idem ergò Osuualdus mox vbi regnum susceptit, desiderans totam, cui præesse cœpit, gentem fidei Christianæ gratia imbui, cuius experimenta permaxima in expugnandis barbaris iam ceperat, misit ad maiores natu Scotorum, inter quos exultans ipse baptismatis sacramenta cum his, qui secùm erant militibus, consequutus erat, petens vt sibi mitteretur Antistes, cuius doctrina ac ministerio gens, quam regebat, Anglorum Dominicæ fidei & dona disceret, & susciperet sacramenta. Neq; aliquãto

Universidad de Deusto
Biblioteca

tardiùs,quod petebat,impetrauit. Accepit nanq; pōtificem Aïdanum,summæ manſuetudinis & pietatis ac moderaminis virum, habentemque zelum Dei, quamuis non plenè ſecundùm ſcientiam. Nanque diem Paſchæ Dominicum, more ſuæ gentis, cui⸗us ſępiùs mentionem fecimus,à quartadecima Luna vſque ad vigeſimam obſeruare ſolebat. Hoc etenim ordine ſeptentrionalis Scotorum prouincia, & omnis natio Pictorum,illo adhuc tempore Paſchæ Dominicam celebrabat,æſtimans ſe in hac obſeruantia ſancti ac laude digni patris Anatolij ſcripta ſequuntur. Quod quidem an ve⸗rum ſit,peritus quiſque facilimè cognoſcit. Porrò gentes Scotorum, quæ in auſtra⸗libus Hyberniæ inſulæ partibus morabantur, iandudùm ad admonitionem Apoſtoli⸗cæ ſedis Antiſtitis, Paſcha Canonico ritu obſeruare didicerunt.

Venienti igitur ad ſe Epiſcopo, Rex locū ſedis epiſcopalis in inſula Lindisfarne⸗ſi,vbi ipſe degebat,tribuit. Qui videlicet locus accedente ac recedente reumate, bi⸗quotidiè inſtàr inſulæ maris circunluitur vndis: bis, renudato litore, contiguus red⸗redditur. Atque eius admonitionibus humiliter ac libenter in omnibus auſcultatis, eccleſiam Chriſti in regno ſuo multùm diligenter ædificare ac dilatare curauit. Vbi pulcherrimo ſæpè ſpectaculo contigit, vt euangelizante antiſtite, qui Anglorum lin⸗guam perfectè non nouerat, ipſe Rex ſuis ducibus ac miniſtris interpres verbi exiſte⸗rer cęleſtis: quia nimirùm tam longo exilij ſui tempore linguam Scotorum iam ple⸗nè didicerat. Exindè cœpêre plures per dies illos de Scotorum regione venire in Britanniam,atque illis Anglorum prouincijs, in quibus regnauit Oſualdus, magna deuotione verbum fidei prædicare, & credentibus gratiam Baptiſmi, quicunque ſa⸗cerdotali erant gradu prędi ti, miniſtrare.

In Anglia condunt ec⸗cleſiæ & monaſteria.

Conſtruebantur ergò eccleſiæ per loca : confluebant ad audiendum verbum DEI populi gaudentes: donabantur munere regio poſſeſſiones & territoria, ad inſtruc⸗da monaſteria: induebantur prędceptoribus Scotis paruuli Anglorum vnà cum ma⸗ioribus,ſtudijs & obſeruatione diſciplinæ regularis. Nam monachi erant maximè, qui ad prędicandum venerant : monachus & ipſe epiſcopus Aïdanus, vtpotè de inſu⸗la,quæ vocatur Hydeſtinatus, cuius monaſterium in cunctis penè Septentrionalium Scotorum & omnium Pictorum monaſterijs non paruo tempore arcem tenebat, re⸗gendisque eorum populis præerat: quę videlicet inſula ad ius quidem Britannię per⸗tinet, non magno ab ea freto diſcreta,ſed donatione Pictorum, qui illas Britanniæ plagas incolunt,iandudùm monachis Scotorum tradita, eó quòd illis prędicantibus fidem Chriſti perceperunt.

Ex 4. Cap.

Siquidem anno incarnationis Dominiçæ quingenteſimo ſexageſimoquinto, quo tempore gubernaculum Romani Imperij poſt Iuſtinianum Iuſtinus minor accepit, venit de Hybernia preſbyter & Abbas,habitu & vita monachi inſignis, nomine * Co⸗lumba,Britanniam, prędicaturus verbum Dei prouincijs ſeptentrionalium Picto⸗rum,hoc eſt,eis,qui arduis atque horrentibus montium iugis,ab Auſtralibus eorum ſunt regionibus ſequeſtrati.Nanque ipſi Auſtrales Picti, qui intrà eoſdem montes ha⸗bent ſedes, multo antè tempore, vt perhibent, relicto errore idolatriæ, fidem verita⸗tis acceperunt,prędicante eis verbum Nyma Epiſcopo reuerendiſſimo, & ſanctiſſi⸗mo viro de natione Britonum,qui erat Romę regulariter fidem & myſteria veritatis edoctus: cuius ſedem Epiſcopatûs, ſancti Martini Epiſcopi nomine & eccleſia inſi⸗gnem, vbi ipſe etiam corpore vnà cum pluribus ſanctis requieſcit, iam nunc Anglo⸗rum gens obtinet: qui locus ad prouinciam Berniciorum pertinens, vulgò vocatur Ad candidam caſam,eó quòd ibi eccleſiam de lapide,inſolito Britonibus more,fece⸗rit.

* Columbanus,

* Columba, nus,

Venit autem Britanniam * Columba, regnante Pictis Bridio filio Meilochon, re⸗ge potentiſſimo,nono anno regni eius, gentemque illam verbo & exemplo ad fidem Chriſti conuertit. Vndè & præfatam inſulam ab eis in poſſeſsionem monaſterij fa⸗ciendi accepit. Neque enim magna eſt, ſed quasi milliarium quinque iuxta æſtima⸗tionem Anglorum: quam ſucceſſores eius vſque hodiè tenent: vbi & ipſe ſepultus eſt cùm eſſet annorum ſeptuagintaſex, poſt annos circiter triginta & duos, ex quo ipſe Britanniam,prædicaturus,adijt. Fecerat autem priuſquàm in Britanniâ veniret, mo⸗naſterium nobile in Hybernia, quod à copia róborum de Armach lingua Scotorum, hoc eſt,campus róborum cognominatur. Ex quo vtroque monaſterio plurima ex⸗indè

indè monaſteria per diſcipulos eius, & in Britannia,& in Hybernia propagata ſunt. In quibus omnibus idem monaſterium Inſulanum, in quo ipſe requieſcit corpore, principatum tenet.

Permulta monaſteria conditur in Britânia & Hybernia.

Habere autem ſolet ipſa inſula rectorem ſemper Abbatem preſbyterum, cuius di⸗tioni & omnis prouincia,& ipſi etiam Epiſcopi,ordine inuſitato debeant eſſe ſubiecti, iuxta exemplum primi doctoris illius,qui non Epiſcopus, ſed preſbyter extitit & mo⸗nachus. De cuius vita & verbis nonnulla à diſcipulis eius ſeruntur ſcripta haberi. Verùm qualiſcunque fuerit ipſe, nos hoc de illo certum tenemus, quòd reliquit ſuc⸗ceſſores magna continentia, ac diuino amore regularique inſtitutione inſignes : in tempore quidem ſummę feſtiuitatis dubios circulos ſequentes, vtpotè quibus longè vltra orbem poſitis, nemo ſynodalia Paſchalis obſeruantiæ decreta porrexerat : tan⸗tùm ea,quæ in propheticis,euangelicis & Apoſtolicis literis diſcere poterant, pieta⸗tis & caſtitatis opera diligenter obſeruantes.

Permanſit autem huiuſmodi obſeruantia Paſchalis apud eos tempore non pauco, hoceſt, vſque ad annum Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimum decimumſe⸗ptimum, per annos centum quinquaginta.

Egbertus Epiſcopus corrigit er⸗rorem Pa⸗ſchæ.

At tunc veniente ad eos reuerendiſſimo & ſanctiſſimo patre & ſacerdote Egber⸗tho, de natione Anglorum, qui in Hybernia diutiùs exulauerat pro Chriſto, eratque doctiſſimus in ſcripturis,& longæua vitæ perfectione eximius, correcti ſunt per eum, & ad verum canonicumque Paſchæ diem tranſlati. Qui tamen & antea non ſemper in luna quartadecima cum Iudæis, vt quidam rebantur, ſed in die quidem Dominica, alia tamen,quàm decebat, hebdomada celebrabant. Sciebant enim, vt Chriſtiani, re⸗ſurrectionē Dominicam, quæ prima ſabbati facta eſt, prima ſabbati ſemper eſſe cele⸗brandam: ſed vt barbari & ruſtici, quandò eadem prima ſabbati, quæ nunc Domini⸗ca dies cognominatur, veniret, minimè didicerant. Verùm quia gratia charitatis fer⸗uere non amiſerunt, huius quoquè notitiam rei ad perfectum percipere meruerunt, iuxtà promiſſum Apoſtoli, dicentis : Et ſi quid aliter ſapitis, & hoc quoquè vobis Deus reuelabit.

Phil. 3.

Ab hac ergò inſula, ab horum collegio monachorum, ad prouinciam Anglorum inſtituendam in Chriſto, miſſus eſt Aïdanus, accepto gradu epiſcopatûs: quo tempo⸗re eidem monaſterio Segenius Abbas & preſbyter pręfuit. Vndè inter alia viuendi documenta, ſaluberrimum abſtinentiæ vel continentiæ clericis reliquit exemplum. Cuius doctrinam id maximè commendabat omnibus, quòd non aliter, quàm viue⸗bat cum ſuis, ipſe docebat. Nihil enim huius mundi quærere, nil amare curabat. Cun⸗cta quæ ſibi à regibus vel diuitibus ſeculi donabantur, mox pauperibus qui occurre⸗rent, erogare gaudebat. Diſcurrere per cuncta & vrbana & ruſtica loca, non equo⸗rum dorſo, ſed pedum inceſſu vectus, nisì ſi maior fortè neceſſitas compuliſſet, ſole⸗bat: quatenùs vbicunquè aliquos vel diuites vel pauperes incedens adſpexiſſet, con⸗feſtim ad hos diuertens, vel ad fidei ſuſcipiendæ ſacramentum, ſi infideles eſſent, inui⸗tarer: vel ſi fideles, in ipſa eos fide confortaret, atque ad eleemoſynas bonorumque operum exequutionem & verbis excitaret, & factis. Intantùm autem vita illius à no⸗ſtri temporis ſegnitia diſtabat, vt omnes, qui cum eo incedebant, ſiue attonſi, ſiue lai⸗ci, meditari deberent, id eſt, aut legendis ſcripturis, aut pſalmis diſcendis operam da⸗re. Hoc erat quotidianum opus illius, & omnium qui cum eo erant fratrum, vbi⸗cunquè locorum veniſſent. Et ſi fortè euenisſet, (quod tamen rarò euénit) vt ad Re⸗gis conuiuium vocaretur, intrabat cum vno clerico aut duobus, & vbì paululùm re⸗ficiebatur, accelerabat ocyùs ad legendum cum ſuis, ſiue ad orandum, egredi.

Cuius exemplis informati tempore illo religioſi quique viri ac fœminæ, conſuetu⸗dinem fecerunt per totum annum, excepta remiſſione quinquageſimæ Paſchalis, quarta & ſexta ſabbati ieiunium ad nonam vſque horam protelare. Nunquàm diuiti⸗bus honoris, ſiue timoris gratia, ſi quę deliquiſſent, reticebat, ſed aſpera illos inue⸗ctione corrigebat. Nullam potentibus ſeculi pecuniam, excepta ſolummodò eſca, ſi quos hoſpitio ſuſcepiſſet, vnquàm dare ſolebat. Sed ea potiùs, quæ ſibi à diuitibus donatria pecuniarum largiebantur, vel in vſus pauperum, vt diximus, diſpergebat, vel ad redemptionem eorum, qui iniuſtè fuerant venditi, diſpenſabat. Denique mul⸗

Ex cap. 5.

Optimi do⸗ctoris exẽ⸗plum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tos,quos precio dato redemerat,redemptos,postmodùm suos discipulos fecit,atque ad sacerdotalem vsque gradum erudiendo atque instituendo prouexit.

Fertur autem,quia cùm de prouincia Scotorum Rex Osuualdus postulâsset Antistitem,qui sibi suæque genti verbum fidei ministraret,missus fuerit primò alius austerioris animi vir. Qui cùm aliquandiù genti Anglorum prædicans, nil proficeret, nec libenter audiretur à populo,rediërit in patriam,atque in conuentu seniorum retulerit,quia nihil prodesse docendo genti, ad quam missus erat,potuisset, eò quòd essent homines indomabiles,& duræ ac barbaræ mentis. At illi, vt perhibent, tractatum magnum in concilio, quid esset agendum, habere cœperunt, desiderantes quidem genti,quam perebant, salutem esse,sed non recepto,quem miserant, prædicatore delentes. Tunc ait Aidanus (nam & ipse concilio intererat) ad eum, de quo agebatur, sacerdotem:Videtur mihi,frater,quòd durior iusto indoctis auditoribus fuisti,& non
1.Cor.1. eis,iuxta Apostolicam disciplinam, primò lac doctrinæ mollioris porrexisti, donec paulatim enutriti verbo Dei, ad capienda perfectiora,& ad facienda DEI sublimiora præcepta sufficerent. Quo audito, omnium qui consedebant, ad ipsum ora & oculi conuersi,diligenter quid diceret, discutiebant, & ipsum esse dignũ episcopatu, ipsum ad erudiendos incredulos & indoctos mitti debere decernunt, qui gratia discretionis,quæ virtutum mater est, ante omnia probatur imbutus. Sicque illum ordinantes,ad prædicandum miserunt. Qui vbi tempus accepit,sicut priùs moderamine discretionis, ità postmodùm & cæteris virtutibus ornatus apparuit.

Discretio, mater virtutum.

Huius igitur reuerendissimi Antistitis doctrina Rex Osuualdus cum ea, cui præerat,gente Anglorum institutus,non solùm incognita progenitoribus suis regna cælorum sperare didicit, sed & regna terrarum, plusquàm vlli Maiorum suorum,obtinere. Denique vno omniporenti Deo, qui fecit cælum & terram, consequutus est. Denique omnes nationes & prouincias Britanniæ, quæ in quatuor linguas,id est, Britonum, Pictorum, Scotorum & Anglorum diuisæ sunt,in ditione accepit. Quo regni culmine sublimatus, nihilominùs, quod mirum dictu est, pauperibus & peregrinis semper humilis, benignus & largus fuit.

Ex cap.6.

Magna potentia Osuualdi pij regis, & magna humilitas.

Deniquè fertur, quòd tempore quodam, cùm die sancto Paschæ cum præfato Episcopo consedisset ad prandium, positusque esset in mensa coram eo discus argenteus, regalibus epulis refertus, iamque essent manus ad panem benedicendum missuri, intrauit subitò minister ipsius, cui suscipiendorum inopum erat cura delegata, & indicauit regi, quia multitudo pauperum vndecunquè adueniens maximas per plateas sederet, postulans aliquid eleemosynæ à Rege. Qui mox dapes sibimet appositas,deferri pauperibus iussit: sed & discum confringi,atque eisdem minutatim dividi precepit. Quo viso, pontifex qui assidebat,delectatus tali facto pietatis, apprehendit dexteram eius,& ait : Nunquàm inueteriscat hæc manus. Quod & ità iuxta votum benedictionis eius prouénit. Nam cùm interfecto illo in pugna, manus cum brachio à cætero esset corpore resecta, contigit vt hactenùs incorrupta perduret. Deniquè in vrbe regia,quæ à Regina * quondàm vocabulo Bebba cognominatur,loculo inclusæ argenteo, in ecclesia sancti Petri seruantur,ac digno à cunctis honore venerantur.

Benedictio mensæ.

Insignis benignitas in pauperes.

Huius industria Regis, Deirorum & Berniciorum prouinciæ, quæ eatenùs ab inuicem discordabant, in vnam sunt pacem & velut vnum compaginatæ in populum. Erat autem nepos Eduini Regis ex sorore Acha: dignumque fuit, vt tantus præcessor talem haberet de sua consanguinitate & religionis heredem,& regni.

Excap. 7.

Eo tempore gens Occidentalium Saxonum, qui antiquitùs Geuissi vocabantur, regnante Gynigilso,fidem Christi suscepit, prædicante illis verbum Birino Episcopo, qui cum consilio Papæ Honorij venerat in Britanniam, promittens quidem se illo præsente in intimis vltra * Anglos partibus, quò nullus doctor præcessisset, sanctæ fidei semina esse sparsurum. Vndè & iussu eiusdem pontificis per Asterium Genuensis Episcopum in episcopatûs consecratus est gradum. Sed in Britanniam peruenies,ac primùm Geuissorum gentem ingrediens, cùm omnes ibidèm paganissimos inueniret, vtpote lucus esset ibi potiùs verbum Dei prædicare, quàm vltrà progrediendo, eos quibus prædicare deberet,inquirere.

Birinus Episcopus.
* Anglorũ
Asterius Genuensis Episcopus.

Itaque

Itaq; euangelizãte illo in præfata prouincia,cùm Rex ipse catechizatus, fonte Baptismi cum sua gente ablueretur,cõtigit tunc temporis sanctissimũ ac victoriosissimum Regem Nord Humbrorum Osuualdum affuisse , eumque de Lauacro exeuntem suscepisse. Sicque pulcherrimo prorsùs & DEO digno consortio, cuius erat filiam accepturus in coniugem,ipsum priùs secunda generatione DEO dedicatum,sibi accepit in filium. Donauerunt ergò reges ambo eidem Episcopo ciuitatem, quæ vocatur Dorcinca,ad faciendam inibi sedem episcopalem: vbi factis dedicatisque ecclesijs, multisque ad Dominum pro eius labore populis aduocatis,migrauit ad Dominum.Sepultus est in eadem ciuitate,& post annos multos Hedde episcopatũ agente,translatus indè in Ventam ciuitatem,atq; in ecclesia beatorum apostolorum Petri & Pauli positus est.

Defuncto autem & Rege,successit in regnum filius eius Cenuualch, qui & fidem & sacramenta regni cælestis suscipere renuit, & non multò post etiam regni terrestris potentiam perdidit.Repudiata enim sorore Pendam Regis Merciorum, quam duxerat,aliam accepit vxorem : ideoq;,bello petitus, ac regno priuatus ab illo, secessit ad Regem Orientalium Anglorum,cui nomen erat Anna:apud quem triennio exulans, fidem cognouit ac suscepit veritatis. Nam & ipse, apud quem exulabat, Rex erat vir bonus, & bona ac sancta sobole felix,vt in sequentibus docebimus.

Cùm verò restitutus esset in regnum Cenuualch,venit in prouinciam de Hybernia Pontifex quidam,nomine Agilbertus, natione quidem Gallus, sed tamen legẽdarum gratia scripturarum in Hybernia non paruo tempore demoratus : coniunxitq; se Regi,sponte ministerium prædicandi assumens. Cuius eruditionem atq; industriam videns Rex, rogauit eum, accepta ibi sede Episcopali, suæ gentis manere Pontificem. Qui precibus eius annuens,multis annis eidem genti sacerdotali iure præfuit. Tandem Rex, qui Saxonum linguam tantùm nouerat, pertæsus barbaræ loquelæ, subintroduxit in Prouinciam alium suæ linguæ Episcopum, vocabulo Vuini, & ipsum in Gallia ordinatum : diuidensq; in duas parochias prouinciam,huic in ciuitate Venta, quæ à gente Saxona Vintancestir appellatur,sedem episcopalem tribuit. Vndè offensus grauiter Agilbertus, quòd hoc,ipso inconsulto,ageret Rex, redijt in Galliam : & accepto episcopatu Parisiacæ ciuitatis,ibidèm senex & plenus dierum obijt.

Agilbertus Episcopus Parisiensis.

Non multis autem annis,post absessum eius à Britannia,transactis, pulsus est Vuini ab eodem Rege ab Episcopatu, qui secedens ad Regem Merciorum, vocabulo Vulfheri,emit precio ab eo sedem Londoniæ ciuitatis,eiusque Episcopus vsque ad vitæ suæ terminum mansit. Sicque prouincia Occidentalium Saxonum tempore non pauco absque Præsule fuit. Quo etiam tempore Rex præfatus ipsius gentis grauissimis regni sui damnis sæpissimè ab hostibus afflictus, tandèm ad memoriam reduxit, quòd eum, quem pridèm perfidia regno depulerit, fides agnita Christi in regnum renocauerit. Intellexitque quòd etiam tunc destituta pontifice prouincia, rectè pariter diuino fuerit destituta præsidio.

Misit ergò legatarios in Galliam ad Agilbertum, submissa illum satisfactione deprecans,ad episcopatũ suæ gentis redire. At ille se excusans,& venire non posse contestans,quia episcopatu propriæ ciuitatis ac parochiæ teneretur adstrictus: nè tamen obnixè petenti nil ferret auxilij, misit pro se illo presbyterũ Eleutherium nepotẽ suum,qui ei,si vellet,ordinaretur Episcopus,dicens, quòd ipse eum dignum esse episcopatu iudicaret. Quo honorificè à populo & à Rege susceptο, rogauerunt Theodorũ, tunc Archiepiscopum Dornuernẽsis ecclesiæ,ipsum sibi Antistitem consecrari. Qui consecratus, in ipsa ciuitate multis annis episcopatum Geuissorum ex synodica sanctione solus sedulo moderamine gessit.

Eleutherius consecratur Geuissorum episcopus.

Regnauit autem Osuualdus Rex Christianissimus Nord Humbrorum nouem annis,annumerato illo anno, quem & feralis impietas Regis Britonum, & apostasia dementis Regum Anglorum,detestabilem fecerat.Siquidem,vt suprà docuimus,vno animo,omniumq; consensu firmatum est,vt nomen & memoria apostatarum de catalogo Regum Christianorum prorsùs aboleri deberet, neq; aliquis regno eorum annus adnorari.Quo completo annorũ curriculo,occisus est,commisso graui prælio, ab eadem gente pagana, paganoq; rege Merciorũ, à quo & prædecessor eius Eduinus peremptus fuerat, in loco, qui lingua Anglorum nuncupatur Maserfelth, anno ætatis

Cæditur S. Osuualdus rex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suæ trigesimooctauo,die quinto mensis Augusti. Cuius quanta fides in Deum, quæ deuotio mentis fuerit,etiam post mortem virrutum miraculis claruit.

Miracula post obitū eius.

Nanque in loco,vbi pro patria dimicans, à paganis interfectus est, vsque hodiè sanitates infirmorum & hominum, & pecorum celebrari non desinunt. Vndè contigit, vt puluerem ipsum, vbi corpus eius in terram corruit, multi auferentes, & in aquam mittentes, suis per hoc infirmis multum commodi afferrent. Qui videlicet mos adeò increbuit,vt paulatim ablata exindè terra, fossam ad mensuram staturæ virilis altam reddiderit. Nec mirandum,in loco mortis illius infirmos sanari,qui semper, dum viueret, infirmis & pauperibus consulere,& eleemosynas dare,opemq; ferre non cessabat. Et multa quidem in loco illo, vel de puluere loci illius facta virtutum miracula narrant:sed nos duo tantùm,quæ à maioribus audiuimus, referre satis duximus.

Non multo post interfectionem eius exacto tempore, contigit vt quidam equo sedens,iter iuxta locum ageret illum. Cuius equus subitò lassescere, consistere, caput in terram declinare,spumas ex ore dimittere, & augescente dolore nimio, in terram cœpit ruere. Desiliuit eques, & stramine substrato, cœpit expectare horam, qua aut melioratum reciperet iumentum,aut relinqueret mortuum. At ipsum diù graui dolore vexatum,cùm diuersas in partes se torqueret, repentè volutādo deuēnit in illud

Insigne miraculum.

loci,vbi Rex memorabilis occubuit.Nec mora,quiescente dolore, cessabat ab insanis membrorum moribus,& consueto equorum more, quasi post lassitudinem in diuersum latus vicissim sese voluebat:statimq; exurgens quasi sanus,per omnia vireta herbarum auidiùs carpere cœpit. Quo ille viso,vt vir sagacis ingenij, intellexit aliquid miræ sanctitatis huic loco, quo equus est curatus, inesse.

Et posito ibi signo, non multo pòst ascendit equum, atque hospitium, quò proposuerat,accessit. Quò dum aduenisset, inuenit puellam ibi neptem patrisfamiliâs longo paralysis morbo grauatam. Et cùm familiares domûs illius de acerba puellæ infirmitate ipso præsente quererentur, cœpit dicere ille de loco, vbi caballus suus

Paralytica sanatur.

esset curatus. Quid multa? Imponentes carro,duxerunt ad locum illum, ibidemque deposuerunt.At illa posita in loco,obdormiuit parumpèr,& vbi euigilauit, sanatam se ab illa corporis dissolutione sentiens,postulata aqua,ipsa lauit faciem,crines composuit,caput linteo cooperuit,& cum his,qui se adduxerant,sana pedibus incedendo reuersa est.

Ex cap. 10. Eo tempore venit alius quidam de natione Britonum, (vt fertur)iter faciens iuxta ipsum locum,in quo præfata erat pugna completa. Et vidit vnius loci spatium cætero campo viridius ac venustius : cœpitque sagaci animo conijcere, quòd nulla esset alia causa insolitæ illo in loco viriditatis, nisi quòd ibidèm sanctior cætero exercitu vir

Vide priscā erga reliquias veneration.

aliquis fuisset interfectus. Tulit itaque de puluere terræ illius secùm, illigans in linteo, & cogitans quod futurum erat, quia ad medelam infirmantium idem puluis proficeret : & pergens itinere suo, peruénit ad vicum quendam vesperè, intrauitq; in domum, in qua vicini cœnantes epulabantur : & susceptus à dominis domûs, refedit & ipse cum eis ad conuiuium, appendens linteolum cum puluere, quem attulit, in vno poste parietis. Cumque diutiùs epulis atque ebrietati vacarent, accenso grandi igne in medio,contigit,volantibus in altum scintillis,culmen domûs, quod erat virgis contextum atque fœno tectũ,subitaneis flāmis impleri. Quod cùm repentè conuiuæ terrore confusi conspicerent, fugerunt foràs, nil ardenti domui, & iamiamque perituræ prodesse valentes. Consumpta ergò domo flammis, postis solummodò,in quo puluis ille inclusus pendebat,tutus ab ignibus & intactus remansit.Qua

Nota rē sanè miram.

visa virtute,mirati sunt valdè:& perquirentes subtiliùs, inuenerunt quòd de illo loco assumptus erat puluis, vbi Regis Osuualdi sanguis erat effusus. Quibus patefactis ac diffamatis longè latèque miraculis,multi locum frequentare illum, & sanitatum ibi gratiam capere sibi suisque cœperunt.

Ex cap. 11. Inter quæ nequaquàm silentio prætereundum reor, quid virtutis ac miraculi cælestis fuerit ostensum, cùm ossa eius inuenta, atque ad ecclesiam, in qua nunc seruantur, translata sunt. Factũ est autem hoc per industriam reginæ Merciorum Offridæ, quæ erat filia fratris eius Osuuini, qui post illum regni apicem tenebat, vt in sequentibus dicemus. Est

Est monasterium nobile in prouincia * Lindissi nomine * Beardanam, quod eadem regina cum viro suo Adilredo multùm diligebat,venerabatur,excolebat: in quo desiderabat honoranda patrui sui ossa recondere. Cumque venissent carrum, in quo eadem ossa ducebantur,incumbente vespera,in monasteriũ prefatum noluerunt ea,qui erant in monasterio, libenter excipere:quia etsi sanctum eum nouerant, tamen quia de alia prouincia ortus fuerat, & super eos regnũ acceperat, veteranis eum odijs etiã mortuum insequebantur. Vndè factum est, vt ipsa nocte reliquiæ allatæ,foris permanerent,tentorio tamen maiore supra carrum,quo inerant,extenso. Sed miraculi cælestis ostensio,quàm reuerenter ea suscipienda à cunctis fidelibus essent,patefecit. Nã tota nocte columna lucis,à carro illo ad cælum vsque porrecta,omnibus penè eiusdẽ * Lindissæ prouinciæ locis conspicua stabat. Vndè manè facto fratres monasterij illius, qui pridiè abnuerant, diligenter ipsi petere cœperũt, vt apud se eædem sanctæ ac Deo dilectæ reliquiæ conderentur. Tota igitur ossa intulerunt in thecã, quã in hoc præparauerãt,atq; in ecclesia iuxta honorẽ cõgruum posuerũt. Et vt regia viri sancti personã memoriam haberet eternã, vexillum eius super tumbã ex auro & purpura cõpositũ apposuerũt, ipsamque aquã, in qua lauerunt ossa,in angulũ sacrarij fuderunt. Ex quo tempore factum est, vt ipsa terra, quæ lauacrum venerabile susceperit, ad abigẽdos ex obsessis corporibus dęmones, gratię salutaris haberet effectum.

Columna lucis ad ossa S. Osuualdi.

Nota vim admirãdam terræ &c.

Deniquè tempore sequente,cùm præfata regina in eodem monasterio moraretur, venit ad salutandam eam Abbatissa quædam venerabilis, quæ vsq; hodiè supereſt, vocabulo Edilhilt,soror virorum sanctorum Edeluini & Aldeuuini, quorum prior Episcopus in * Lindissi prouincia,secundus erat Abbas in monasterio, quod vocatur Petarraneu, à quo non longè & illa monasterium habebat. Cùm ergò veniens illuc, loquerẽtur cum regina,atque inter alia,sermone de Osuualdo exorto,diceret, quòd & ipsa lucem nocte illa supra reliquias eius ad cælum vsque altam vidisset : adiecit regina,quòd de puluere pauimẽti,in quo aqua lauacri illius effusa est, multi iam sanati essent infirmi. At illa petijt sibi portionem pulueris salutiferi dari, & accipiẽs illigatum panno,condidit in capsella,& redijt.

Transacto autem tempore aliquanto,cùm esset in suo monasterio, venit illuc quidam hospes,qui solebat nocturnis sæpiùs horis repentè ab immundo spiritu grauissimè vexari.Qui cùm benignè susceptus,post cœnam in lecto membra posuisset,subitò à diabolo arreptus,inclamare,dentibus frendere, spumare, & diuersis motibus cœpit membra torquere. Cumque à nullo vel teneri vel ligari potuisset, cucurrit minister, & pulsans ad ostium,nunciauit Abbatissæ. At illa aperiens ianuam monasterij,exiuit ipsa cum vna sanctimonialium fœminarum ad locum virorum : & euocans presbyterum,rogauit secùm venire ad patientem. Quò venientes,viderunt multos adesse: qui vexatum tenere,& motus eius insanos comprimere conati,nequaquàm valebant. Dicebat presbyter exorcismum, & quæcunque poterat, pro sedando miseri furore agebat:sed nec ipse,quanuis multùm laborans,proficere aliquid valebat. Cumque mil satis furenti superesse videretur, repentè venit in mẽrem Abbatissæ puluis ille præfatus. statimq; iussit ire ministram, & capsellam,in qua erat,adducere,& secùm afferre. Quæ cùm intraret atrium domûs,in cuius interioribus dæmoniosus torquebatur, conticuit ille subitò,& quasi in somnum laxatus,deposuit caput,membra in quietem omnia composuit. Conticuêre omnes,intentiq; ora tenebant, quem res exitum haberet,solicitè expectantes. Et post aliquantum horæ spatium, resedit qui vexabatur, & grauiter suspirans:Modò,inquit,sanum sapio, recepi enim sensum animi mei. At illi sedulò scisciabantur, quomodò hoc contigisset. Qui ait: Mox vt virgo hęc cum capsella,quam portabat, appropinquauit atrio domûs huius, discesserè omnes, qui me premebant,spiritus maligni,& me relicto, nusquàm comparuêrunt. Tunc dedit ei Abbatissa portiunculam de puluere illo: & sic data oratione à presbytero, noctem illam quietissimam duxit,neq; aliquid ex toto nocturni timoris aut vexationis ab antiquo hoste pertulit.

Puluis, in quem effusa fuit aqua, qua s. Osuualdi ossa ablata fuere, sanat demoniacum.

Sequente dehinc tempore fuit in eodem monasterio puerulus quidam, longo febrium incommodo grauiter vexatus. Qui cùm die quadam solicitus horã accessionis febrium expectaret,ingressus ad eum quidam de fratribus, Vis,inquit,mi nate, doceam te,quomodò cureris ab huius molestia languoris? Surge, ingredere ecclesiam, & acce-

Ex cap. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

accedens ad sepulcrum Osuualdi,ibi reside,& quietus manens,adhęre tumbæ:vide nè exeas indè,nec de loco mouearis,donèc hora recessionis febriũ transierit. Tunc ipse intrabo,& educam te indè. Fecit vt ille suaserat:sedentemque eum ad tumbam sancti, infirmitas tangere nequaquàm præsumpsit: quia intantùm timens aufugit, vt nec secunda die,nec tertia,nec vnquàm exindè eum auderet contingere.

Febris pellitur,

Quòd ità esse gestum qui referebat mihi frater indè aduenies, adiecit quòd eo adhuc tempore, quo mecùm loquebatur, superesset in eodẽ monasterio iam iuuenis ille,in quo tunc puero factum erat hoc miraculũ sanitatis. Nec mirandũ, preces regis illius,iam cum Domino regnantis,multũ valere apud eum,qui tẽporalis regni quondàm gubernacula tenẽs,magis ꝓ æterno regno semper laborare ac deprecari solebat. Deniq; ferũt,quia à tempore matutinę laudis sępiùs ad diem vsq; in orationibus pstiterit, atq; ob crebrũ morem orandi, siue gratias agendi Domino, semꝑ vbicunq; secederet,supinas super genua sua manus habere solitus sit. Vulgatũ est hoc,& in cõsuetudinem ꝓuerbij versum,ꝙ etiã inter verba orationis vitã finierit. Nanq; cùm armis & hostibus circunseptus, iamiamque videret se esse perimendum,orauit ad Dominum pro animabus exercitũs sui. Vndè dicunt in prouerbio : Deus misere animabus,dixit Osuualdus cadens in terram.

S. Osualdi crebræ & prolixę preces,

Ossa illius trãslata & condita sunt in monasterio,quod diximus. Porrò caput,& manus cum brachijs à corpore præcisas,iussit rex,ꝙ occiderat,in stipitibus suspendi. Quò post annum deueniens cum exercitu successor regni eius Osuuinus,abstulit ea : & caput quidem in cœmeterio Lindisfarnensis ecclesiæ,in regia verò ciuitate manus cum brachijs condidit.

Nec solùm inclyti fama viri Britãniæ fines lustrauit vniuersos,sed etiã trans Oceanum longè radiũ salutiferæ lucis spargẽs, Germanię simul & Hybernię partes attigit. Deniq; reuerendissimus Antistes Acca solet referre,quòd cùm Romam vadens,apud sanctissimum Frisonum gentis Episcopũ Vuillibrordum cum suo Antistite Vuilfrido moraretur, crebrò eum audiuit de mirandis reliquijs eiusdem reuerendissimi regis, quæ in illa prouincia gesta fuerint,narrare. Sed & in Hybernia cùm presbyter adhuc peregrinam pro æterna patria duceret vitam, rumorem sanctitatis eius in ea quoquè insula longè lateque iam percrebuisse ferebat.E quibus vnum,quod inter alia retulit, miraculum præsenti nostræ historiæ inserendum credidimus.

Tempore,inquit,mortalitatis,quę Britanniã Hyberniãq; lata strage vastauit,ꝓcessus est eiusdẽ clade pestis inter alios scholasticus quidã de genere Scotorũ, doctus quidẽ vir studio literarum, sed erga curã perpetuę suę saluationis nil omninò studij & industrię gerẽs. Qui cùm se morti ꝓximum videret, timere cœpit & pauere,nè mox mortuus,ob merita scelerũ ad inferni claustra raperetur. Clamauitq; me cùm essem in vicino posit⁹,& inter ęgra tremẽs suspiria,flebili voce talia mecùm querebatur: Vides, inquit,quia iam crescẽte corporis molestia,ad articulũ subeũdę mortis cõpellor.Nec dubito me post mortẽ corporis statìm ad ꝓpetuam animę mortẽ rapiẽdũ,|ac infernalibus subdendũ esse tormentis:ꝙ tempore non pauco inter studia diuinę lectionis vtiorũ potiùs implicamentis, quàm diuinis solebã seruire mãdatis. Inest aũt animo⁹ mihi pietas supna aliqua viuẽdi spatia donauerit) vitioso⁹ mores corrigere, atque ad imperiũ diuinę volũtatis totã ex integro mentẽ vitamq; transferre. Verùm nóui,non hoc esse meriti mei,vt inducias viuendi vel accipiã,vel me accepturũ esse confidã,nisi fortè misero mihi & indigno,veniã ꝓ auxiliũ eorum, ꝙ illi fideliter seruierũt, ꝓpitiari dignatus fuerit. Audiuimus aũt, & fama est celeberrima,quia fuerit in gẽre vestrarẽ mirandæ sanctitatis,vocabulo Osuualdus: cuius excellentia fidei & virtutis, etiã post mortem virtutum frequentiũ operatione clarueri. Precor igitur,si aliqd reliquiarũ illius penès te depositũ habeas,afferas mihi, si fortè mihi Dominus ꝓ eius merita misereri voluerit. At ego respõdi:Habeo quidẽ de ligno,in quo caput eius occisi à paganis infixum est: & si firmo corde credideris,potest diuina pietas ꝓ tanti meritũ viri,& huius vitę spatia lõgiora cõcedere,& ingressu te vitę perẽnis dignũ reddere. Nec moratus ille,integrã se in hoc habere fidẽ respõdebat. Tunc benedixi aquã, & assũtã laboris ꝓfati immittẽs,obtuli ęgro potandã.Nec mora,meliùs habere cœpit & conualescẽs ab infirmitate,multo deincèps tẽpore vixit:totoq; ad Deũ corde & opere conuersus,omnibus,vbicunq; ꝓuenicbat, clementiã pij conditoris, & fidelis eius famulũ gloriam prædicabat.

Væ impijs, qui sancto. rum tã illustribus miraculis fidẽ denegant.

VITA

VITA BEATISSIMI PATRIS DOMINICI, ORDINIS PRAEDICATORII PRIMI INSTITVTO.

ris, Authore F. Theodorico de Appoldia Dominicano: sed stylum passim correxit F. Laur. Surius. Author totum opusculum in octo partes distinxit: nos libros vocamus.

MANDATVM MVNIONIS MAGISTRI ORDINIS *Fratrum Prædicatorum, ad F. Theodoricum de Appoldia, in quo nihil mutauimus.*

Dilecto sibi in CHRISTO Fratri Theodorico de Appoldia, domûs Erphordensis prouinciæ Teutoniæ, Frater Munio, Magister Ordinis, licet indignus, salutem & augmentum continuum cælestium gratiarum. In remissionem peccatorum, & in augmentum nihilo minùs meritorum vobis iniungo, quatenùs dictandi Legendam Sancti Dominici patris nostri, secundùm datam vobis gratiam, de qua gero fiduciam in Domino pleniorem, meritum subeatis, vt non in vacuum Dei gratiam videamini accepisse. Hæc inter alia diligentiùs attendes,vt sis veritate firmissima, integritate completa,gratiosa docere. Volo autem,quòd Prior vester, qui pro tempore fuerit,vobis adsit auxilijs,consilijs & solatijs consolationibusq; opportunis.Valete & orate pro me.Datum in Vrbe veteri,Idibus Aprilis.

Hic Munio fuit 7. Magister Generalis.

Epistola F. Theodorici de Appoldia, ad Nicolaum Magistrum Ordinis, in qua itidem nihil mutauimus.

Is Nicolaus fuit 9. Magister generalis.

PAtri filiorum amabili Nicolao, Magistro fratrum Ordinis Prædicatorum venerabili,F. Theodoricus de Teutonię Prouincia,per prosperitatem* prouincialium meritorum pertingere ad ęternorum præmia gaudiorum. Libellum,quem de patre diuino Dominico, & Ordine ab ipso instituto compositum,sibi deferri vestra dignatio imperauit,in abiectis quidem schedulis & petijs primùm iam senex cõscripsi propijs manibus, oculisque caligantibus, & compegi:de cuius materia prooemium vos instruet & docebit. Reperto igitur ex Chronicis tempore,quo sancti huius parentes extiterunt, ea, quæ circa ortum & progressum & exitum vitæ ipsius gesta sunt, secundùm decursum temporis disponere curaui : ità tamen, quòd propter conuenientiam materiæ, postmodùm quæ acta sunt, præposui,& quæ antè, postposui subiungendo. Legi sanctorum Patrum Bernardi & Frãcisci vitas, cum multa integritate editas, eleganteque stylo compositas, insigni synceraque deuotione probatas: nostrique eximij patris præfulgentem & prælucidam valdè dissimiliter scriptam vitam.

* temporalium, puto legendum.

Cupiens igitur statum Ordinis nostri plenaria certitudine non carere,posterisque nobilitatem auiti generis intimare, paternæ sanctitatis ingenuitatem, prout potui, verbis simplicibus detignaui. Multa de verbo ad verbum, sicut in exemplaribus repperi,posui:quandoque tamen propter consequentiam aliquid immutaui. Cumq; ex ijs, quæ ad manum habebam, exemplaribus omnia consummâssem, allata sunt mihi ad petitionem meam quædam scripta, quæ & precio comparani, propter quæ opus præteritum, vt illa insererem, penitùs dissipaui. Erant enim illa magnæ authoritatis, vipotè dicta testium iuratorum, quæ Papa Gregorius IX. approbauit,magnorumque meritorum & exemplorum, sanctitatis præcipuè expressiua. Præuenit præterea me litera venerabilis patris fratris nostri Munionis,tunc Magistri Ordinis,mihi istum laborem iniungens & studium pro peccatis. Non vt volui, nec vt debui, feci tamen quod potui,vt videtis. Verùm vos reuerẽdissime pater,quod vestrum est,manum pertitamapponite,& de hac informi materia opus,sic vt scitis,perficite gloriosum. Decreuerã certè huic operi superaddẽdo, detrabẽdo,immutãdo, ornãdo,ordinãdo vltiorẽ diligentiam adhibere, si facultas expensarũ & opportunitas temporũ adfuisset.

Quibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quibus deficientibus, destiti, & vt adspicitis, derelíqui. Veruntamen quandiù vino, his laborē impendere, si requiritur, non recuso. Ignoscite, obsecro, mihi pro nomine Iesu Christi. Expaui & dolui primùm, quòd ad aures vestras mea imperitia pertingere debuit, nec credidi hoc futurum. Spiritus Dei sanctus spiritum vestrum dirigat & infundat, vt sanctitatis in hoc libello descriptæ deuotus æmulator efficiaris & executor, & in Ordine, vestro regimini commisso, fidelis inueniamini executor.

Iordani libellus de primis patribus Prædicatorij Ordinis.

Sciendum, quòd, venerabilis pater noster beatus Iordanus, secundus nostri Ordinis Magister, successor S. Dominici dignissimus, libellum de initio Ordinis composuit, in quo primorum patrum & fratrum sanctorum gesta glorioſa & mirabilia operæ conscripsit, nè in obliuionem venirent patres tam excellentes, eorumque exempla tam eximiæ sanctitatis. De quo libello prima sancti Dominici Legenda conscripta est. Posteà de mādato Ioannis Episcopi, qui quartus à sancto Dominico Magister extitit, F. Constantinus secundam Legendam edidit, multa insignia superaddens. Succedens sanctus pater Humbertus, Magister Ordinis V. ex prædictis tertiam conflauit Legendam, multis superadditis, non modicùm ampliauit. Qui etiam librum, qui Vitasfratrum dicitur, sua deuotione & diligentia compilauit. Tandèm dilectus pater noster F. Gerardus, Prior prouincialis Teutoniæ, rediens de generali Capitulo, in Luca celebrato, detulit quædam præclara gesta sancti Dominici de Bononia, quæ ex ore sororis Cæciliæ Romanæ, quam beatus Dominicus ad Ordinem receperat, conscripta sunt. Quæ sicut vidit & audiuit, plena fide sýncerissimè enarrauit, quæ vsque ad annum Domini millesimum ducentesimum nonagesimum, religiosissimam & honestissimam vitam duxit. Prætereà dicta illustrium virorum, videlicet nouem fratrum, quorum testimonio credibilia facta sunt nimis, authoritate Domini Gregorij IX. approbata, & iam alijs proferenda, patris nostri eximiam prædicant sanctitatem. Accedunt ad hæc Reuelationes sanctorum, quæ spernendæ non sunt: Reuelationesque veterum fidelissimæ, & omni credulitate dignissimæ, per quas & Prædicatorum Ordinis authoritas, & Fundatoris eiusdem inclyta merita declarantur.

Partitio opusculi huius.

Ex his omnibus præsentis Opusculi materia sumpta, in vnum libellum conscripta est fideliter & compacta, cui authoritatem præstat gestorum veritas, sine qua nulla valet authoritas. Quis verò prædictis patribus authoritatem audeat derogare, quorum hîc sententiæ, & plerunquè verba de verbo * posita sunt? Distinctus est autem hic libellus in octo particulas, & subdistinctus per capitula, vt quod quærit quis, facilius inueniat, & legendo distincta, ampliùs delectetur. Est autem ex hoc libellus iste prolixior, quòd gesta Magistri Reginaldi & obitum eius, & quorundam aliorum patrum, & quæ ad commendationem Ordinis spectant, pleniùs inserta continet & adscripta. Fareor, hæc omnia ornatiùs & ordinatiùs exprimi poterant & conscribi, sed condescendum est mihi: quia in his compingendis mihi nullus adfuit, nec propter hunc laborem aliquid, quod regularis obseruantia exigit, intermisi. Feci autem hanc exdiuersis collectam compositionem, vt cum quanta gloria & religione Prædicatorum institutus sit Ordo, & sanctorum patrum eundem fundātium eximia deuotio & præclara discretio posteris innotescat. Nec volo, quòd Legendæ vocabulo censeatur, sed Libellus de vita & obitu & sancti Dominici miraculis, & de Ordine fratrum, quem instituit, nominetur. Pleraque sicut in prænominatis exemplaribus reperi, de verbo ad verbum hîc posui, pauca propter continuationem immutans & prolationis decorem. Oro autem & desidero, vt ad vtilitatem sint legentium: cupioque vt omnis pius lector & deuotus auditor, attento studio hæc corrigat & emendet.

Prologus Authoris in Vitam S. Dominici, mutato passim stylo.

Matt. 20. Matt. 22.

MVltifariè multisque modis olim Deus electos suos ad æternum inuitans conuiuium, nouissimè diebus istis, id est, ad horam vndecimam, misit seruum suum dicere inuitatis vt venirent, quia parata iam sunt omnia. Seruum hunc, Ordinem Prædicatorum sanctus Pontifex Gregorius interpretatur, nouissimis mittendū temporibus, vt hominum animos de propinquo Iudicis aduentu admoneat. Nouum enim quandoquè Prædicatorum Ordinem futurum scriptura innuit, quandò sub finem mundi cum mittendum ità luculenter exprimit: Misit, inquiens, seruum suum hora cœnæ. Hora cœnæ, finis est mundi. Nos autem sumus, in quos fines seculorum deuenerunt. Missus est igitur hora cœnæ, id est, diebus extremis Ordo nouus: nouus, inquam, pariter & antiquus. Nouus institutione, antiquus authoritate. Nouus, immò nouissimus spatio, officio primus. Cùm enim primo manè, tum etiam hora tertia, sexta & nona, ex denarij conuentione conducti fuerint vineæ cultores, hora restat, immò iam adest vndecima, qua postremi cultores multiplicentur. Hi sunt Prædicatores, quorum Ordinem horum nouissimorum temporum periculis diuina dispensatio prouidit: vt apropinquante iudicio illius, cuius in humilitate iudicium sublatum est, testium numerus augeretur. Itaque multiplicantur nunc in senecta vberi, vt benepatientes annuncient, quoniam rectus DOMINVS DEVS noster. Hæc sunt tintinnabula, quibus pontificalis podéris extremitas ornatur. Hi sunt equi fortes & varij in quadriga nouissima, è medio duorum montium æreorum egressi, vt perambulent omnem terram. Huius Ordinis primus institutor & pater inclytus fuit beatus Dominicus, cuius vitam virtutibus plenam, Deoque gratissimam, obitum quoquè & nonnulla miracula, atque ipsius Ordinis in occiduis mundi partibus & occiduo temporis orientis exordium rudi quidem, sed veraci stylo perstringemus, opitulante nobis gratia IESV CHRISTI.

Homil. 36. in Euange. liai Luc. 14. 1. Cor. 10.

Sequebatur hîc alius Prologus, quem omisimus, nè Lectori tædium adferamus.

VITAE S. DOMINICI LIBER I.

DE PIETATE ET HONESTATE PARENTVM S. Dominici. Cap. I.

IN nomine patris & filij & spiritûs sancti, Dominicus humilis seruus IESV CHRISTI, segregatus in Euangelium Dei, sobriè & iustè & piè conuersatus, dignus factus in partem sortis sanctorum in lumine, verè est lux mundi. Qui velut stella matutina in medio nebulæ coruscus appárens, innocentiæ, pudicitiæ, verecundiæ, simplicitatisque radijs omnes à se puerilis stultitiæ, lasciuientis adolescentiæ, petulantis concupiscentiæ tenebras depulit: studijsque sapientiæ, operibus misericordię, & canonicę religionis perfectione, vt lux splendens, procedens instàr lunæ plenæ, in diebus suis & se & proximos suos illustrauit: & tanquàm Sol oriens, atque ad perfectum excrescens diem, ad celsissima D E I dona Prædicatorum Ordinem prouexit. Qui rutilans in virtute sua, per omnia prospexit, opaca illuminans, sterilia fœcundans, frigida calefaciens, & tepida accendens, nunc à claritate in claritatem transfiguratus à spiritu D E I, gloriosus splendet in patria, qui in hac peregrinatione admirabiliter refulsit in gratia, cùm priùs humiliter ipso suæ natiuitatis ortu fulsisset in Hispania. Tempus, quo voluit Dominus huius clarissimi sideris radios in homines diffundi, sequentia declarabunt. Præsidente Romæ in cathedra sancti Petri magno patre, domino Alexandro III. & Friderico Imperatore, huius nominis primo, Imperij habenas moderante, in Hispaniæ oppido Callaroga Oxonensis diœcesis, anno Dominicæ incarnationis millesimo centesimo septuagesimo, fuit vir quidam, Felix nomine, qui sibi matrimonio iunxit vxorem Iohannam. Erant ij tum secundùm seculi conditionem satis honesti, tum erga D E V M Christiana pietate deuoti. Anteuertente autem illos diuinæ dispēsationis benignitate, benedictionem cæleſtem in prolis sanctissimæ fœcunditate adepti sunt. Peperit enim Iohanna marito

Augusti 5. tametsi obijt 8. Idus Augusti.

Patria & parentes S. Dominici.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Duo fratres eius viri egregij.

suo duos filios, qui literis imbuti, & vitæ integritate conspicui, sacerdotio initiati sunt. Alter ex ijs in domo quadam hospitali ministerio pauperum se mancipans, gratia humilitatis, operibus misericordiæ, alijsque virtutibus in vita sua clarus fuit, & vt fertur, post obitum miraculis coruscauit. Alter verò mundo valefaciens, vitam monasticam complexus est, & in ea multo tempore Domino laudabiliter seruiens, vir sanctus & contemplationibus diuinis deditus, beato fine quieuit. Nimirùm tales fructus progignit terra bona: quorum alter, dum est in misericordiæ studia intentus, gratia redolet: alter, dum veritatis speculationi addictus est, æternam beatitudinem prægustat.

Visio matris eius.

Adiecit autem adhuc Dominus benedictionis suæ cumulos. Namque sublimioris gratiæ filium paritura mater, antè quàm conciperet, cælesti visione docta est de partu futuro. Vidit nanque se vtero gestare catulum, ardentem ore faculam ferentem: egressumque ab vtero, totum mundum flammis ab eius ore prorumpentibus illuminare eam fecit, sacra eius genimina multiplicans. Tandèm vbi pariēdi tempus aduenit, filium peperit, fratrum decus & matris gaudium, exultantis in Domino, quod in visione ostensum, suo gremio contineret. Catechizatus ex more infantulus, sacerdotali benedictione sanctificatur, salutarique; chrismatis vnctione consignatur, baptizatur in nomine patris & filij & spiritus sancti, & nutu eius, cuius est nomen Dominus, Dominicus appellatur. Matri quoq; eius spirituali, cuidam nobili fœminæ sacræ infans Dominicus in visu appáret, stellam luculentam in fronte ferens, cuius immodico splendore totus orbis irradiabatur. Videamus nunc præclarum infantulum. Gignitur à Felice patre, editus in lucem, nutritur, fouetur à Iohanna matre, per gratiam renascitur, accipit Dominici nomen, gratiæ alumnus, diuinitatis amans & cultor, æternæ felicitatis hæres futurus. Necdùm natus, non dubio signo ostenditur redemptus, nomine insigni cohonestatur: sacro splendore micāris stellæ declaratur, ardorem præ se fert faculam, cuius multo igni totus inflammetur orbis: fit nomine ipso celebris, vt aduersarijs sit terrori: lumine tam illustris, vt peccatorum tenebras illuminet, & inter cæli astra eximiè refulgeat, feruore charitatis igneus, famosa authoritate grauis, luce scientiæ inclytus. In ipso quoq; ortu suo infans beatissimus præclarus enim prædicatio, cor peccatoris ad agendam pœnitentiam inflammans, ardens catulus facula est: authoritas gratiam concilians, potentiæ nomen est: doctrinæ claritas, alios ad sapientiam perducens, fulgor stellæ est. Nimiùm sanè errat, quisquis hæc ab omni æternitate non credit præordinata, sicut cælitùs hîc præsignata referuntur.

Pietas adhuc ferè infantis.

Porrò mater puerpera accuratè enutrit filium, lactat & ablactat & lætabunda sensìm ad incrementa perducit. Cumque iacéret aliquandò in cunis, Examen apum circa os eius volitans, linguam eius diuinæ sapientiæ melle * affluentem indicabat. Ablactatus verò à lacte, & auulsus ab vbere, mox cælestis gratiæ cœpit mamilla nutriri. Itaque quamprimùm potuit, infantiæ annos necdùm egressus, exemplo piorum parentum templa crebrò adire, Deumque colere studuit, lectulum quoquè in ea ætatis teneritudine sæpiùs reliquit, & eius mollitiem declinans, in nuda humo infantilia membra reposuit, quod posteà in diebus suis infatigabiliter obseruauit. Creuit igitur, religiosorum parentum cura religiosè educatus, quem etiam specialiter in puericiæ annis quidam venerabilis Archipresbyter, eius auunculus, inprimis diligenter instituens, enutriuit. Atque horum prudenti & religioso consilio traditus est sanctus puer Ecclesiastico præcipuè officio imbuendus: adfuitque pijs votis diuina benedictio & promotio, cœpitque esse puer ingenioſus & docilis, vtpotè sortitus animam bonam, vasculum gratiæ, scientiæ receptaculum. Proficiens autem in diuini cultûs institutis venerabilis puer, morabatur in ecclesijs, cum Clericis psalmos promebat, hymnos concinebat, altaria circumibat, sacris mysterijs deuotus assistebat, CHRISTI ministris & sacerdotibus seruiebat, & velut testa recens animus puerilis, per hæc exercitia odore est sanctitatis imbutus, quem ille posteà perpetuo tenore seruauit. Cœpit iam tum manus summi opificis formare sibi ex illo vas electionis, in quod suæ benedictionis chrismata effunderet. Custodiuit electus puer innocentiam, dilexit munditiam, conseruauit disciplinam, pudi-

Exercitia pietatis in pueritia.

Zius præclara encomia.

Psal. 22.

pudicus sensibus, verecundus actione fuit. Hæc & alia in altero ætatis septenario, quemadmodùm vnctio spiritûs illi suggerebat, adhuc puerulus obseruabat, nil puerile præ se ferens in homine exteriori. Iam enim senile cor ei inerat, & sub tenello vultu canities animi verecunda latebat. Ab ipsis nanque incunabulis tam erat excellenti indole, vt eximium quiddam in eo futurum tam insignis infantia, tamq; sancta pueritia testaretur.

Quòd & philosophica, & theologica scientia non mediocriter eruditus sit.
Cap. 2.

CVM viderent autem pij parentes eius continuam & ætatis & gratiæ in sancto puero accessionem, illum studiorum causa Valentiam miserunt. Ibi enim tunc florebat studium generale, vt vocant, abundans tam discipulorum frequentia, quàm præstanti doctrina magistrorum. Itaque prudens adolescens non segnitiem sectatus est, sed in discendas literas, propter quas illuc missus erat, accuratè incubuit, adeò vt gratia diuina illi opitulante, breui spatio multos coætaneos superârit. Contemptis nanque rebus ineptis & friuolis, quibus ea ætas diffluit, necessarijs dabat operam, noxiæ sodalitatis, inprimisque fœminarum viscosa & lubrica contubernia declinans. Cum ludentibus non se miscuit, neque cum ijs, qui in leuitate cordis * pro carnis desiderijs ad res curiosas, insanias fallas & inanissima spectacula se confere. bant, participem se præbuit. Respuebat mundi blandientis & fallentis gaudia, carnisque spurcitias immaculati affectûs pede calcans, virginitatis decus & florem illibatum DOMINO conseruauit. Itaque copiosè in eius purum intellectum, animumque sordibus liberum, liberales disciplinæ, quæ puris intellectibus capiuntur, influebant. At verò angelicus adolescens his humanæ sapientiæ disciplinis non nimiùm capiebatur, quippe quòd in CHRISTVM DEI sapientiam, cui inhiabat, non cerneret. Non enim vllus philosophorum eam sapientiam tradidit, nec aliquis principum huius mundi cognouit. Nè ergò vires florentis iuuentutis vanè consumeret, sed sitim eam qua ardebat, posset extinguere, ad fontem Theologicæ sapientiæ se contulit, hausturus indè, quod auidè apperebat. Inuocans ergò per preces Christum Patris sapientiam, inclinauit cor suum disciplinæ, & sacræ paginæ magistris aurem suam: erantque eloquia illa super mel & fauum dulcia pectori eius. Ijs sanè addiscendis pius iuuenis quadriennio tanta animi contentione & studio incubuit, vt penè noctes insomnes duceret, quietisque tempora vigilijs largiretur. Porrò auditam veritatem pro affectu humiliter complectens, & suauiter animo affigens, etiam opere efficaciter exequi nitebatur. Atque vt è fonte sapientiæ salutaris haustum percipere mereretur, decem annis vino, in quo est luxuria, castitatis amator sibi penitus voluit interdictum. Mirum profectò id fuit, nec minùs gratiosum, videre hominem annorum paucitate iuuenem, conuersationis maturitate & morum constantia senem. Iuuenilia fugiebat desideria: sectabatur verò iustitiam: vagosque cauens discursus, domum matris ecclesiæ & sanctæ quietis tabernacula non reliquit. In templo aut orans, aut studijs intentus, assiduè morabatur. Cùm igitur præcepta DEI tam eximio complecteretur amore, impleuit eum Dominus spiritu sapiētiæ & intellectûs, vt etiam difficiles quæstiones facilè penetraret.

Mittitur Valentiam studiorum causa.

Admodùm religiosè viuit.

foras ambulantes, pro

1. Cor. 2.

Studet Theologiæ.

X. annis vino abstinet.

Et quia toto corde diligebat DEVM, qui fecit illum, non potuit non amare & proximum, quem vult DEVS diligi in se. Videre erat in illo erga proximorum calamitates & miserias pijssimam commiserationem, & affectum beneuolentiæ & misericordiæ transferri in operis cuidentes effectus. Nam cùm Valentiæ daret operam literis, omnem ferè Hispaniam immanis oppresserat fames. Deficiebant præ fame & siti pauperes, nec erat qui reficeret: moriebantur miseri & inopes, nec erat qui curaret: clamabant pupilli & viduæ, paruuli & debiles, nec quisquam attendebat. Inter hæc affligebatur spiritus iuuenis Dominici, & compatiebatur miseris cors anima eius pauperum multitudini. Itaque Euangelici consilij non surdus auditor, immò perfectionis sectator egregius, distraxit libros & omnes res suas,

Commiseratio erga proximos.

Libros & res suas vē.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit,& pretium dat pauperibus.

preciumque in pauperes expendit. Ità gratissimus CHRISTI iuuenis, obediens verbo Saluatoris, proximorum periculis medebatur, intuentesque præclaro pro-

Psal.118.

uocauit exemplo. Auxit in eo concupiscentia sapientiæ, non minuit, opera iustitiæ: nec retraxit à perfectione studium scientiæ, sed consummauit in virtute. Sciebat enim, quemadmodùm oporteret ipsum scire. Intelligebat super senes, quod mandata Domini quæsiuisset: & beatus planè fuit, opere efficiens, quod cognitione compræhenderat. Agebat autem hæc & alia præclara angelicus inuenis, necdùm habitu vel conuictu à mundo separatus: immò, vt dicamus quod res est, non ille, sed Dominus & habitans in eo virtus CHRISTI, fecit hæc omnia, præueniens eum in benedictionibus dulcedinis, mirificans eximijs eius infantiam sacramentis, sanctificans innocentem pueritiam munditiæ rudimentis, adolescentiam solidissimis Philosophicæ & Theologicæ scientiæ fundamentis, morumque suauium ornamentis confirmans. Nec cessabit misericordia DEI, donèc perficiat & consummet eum ad extremum vsque diem bonorum operum & virtutum omnium incrementis.

Vt venerabilis Didacus Episcopus eum fecerit Canonicum regularem in Ecclesia sua.
CAP. 3.

Didacus Oxonien. Episcopus.

PER id tempus erat vir vitæ venerabilis, Didacus nomine, Ecclesiæ Oxoniensis Episcopus, quem & sacrarum peritia literarum, & generis nobilitas, & ingenijs morum insignis honestas ornarent. Is adeò totus amore inhærebat DEO, vt seipsum contemnens, & sola, quæ sunt IESV CHRISTI, quærens, in id summoperè cura & cogitatione esset intentus, quemadmodùm multas Domino animas lucrifaciens, talẽtum sibi creditum cum vsura multiplici ad illum reportaret. Quam obrèm vbicunquè reperire potuit viros vitæ & morum integritate conspicuos, eos quibus poterat modis ad se adiũgebat, & in Ecclesia, cui præerat, ecclesiasticis beneficijs donabat. Porrò subditos illos suos, quorum esset propensa in virtutẽ & sanctitate voluntas, animus à mundo abhorrens, vt religiosorũ hominum institutum completerentur, & verbis hortabatur, & exemplis inuitabat. Indè adeò accidit, vt canonicis suis crebris id adhortationibus persuadere niteretur, vt ad præscriptum regulæ beati Augustini, in canonicæ religionis obseruantiam consentirent. Tanta verò cura & diligentia id egit, vt eorum animos, tametsi non deessent qui obluctarentur, ad suam voluntatem inclinârit. Ad eius autem notitiam peruẽnit celebris & odorifera beati Dominici fama, & cùm accuratè de illo esset percontatus, remque certam comperisset, accersitum eum fecit in sua Ecclesia Canonicum regularem, ex hocipso beatum se putans, quòd & sibi de tali filio, & Ecclesiæ suæ de ministro tam idoneo prouidisset.

Fit canonicus regularis S. Dominicus.

De eius religione, perfectione & admirabili sanctitate.
Cap. 4.

HAbitum igitur Canonicæ religionis indutus extrinsecùs seruus CHRISTI Dominicus, per DEI gratiam nouum hominem intrinsecùs induit, moxque in DEI timore ad totius sanctitatis studium conuersus, in seipso priùs exprimere curauit, quod erat alios posteà docturus. Satagens igitur perfectorum imitari vestigia, & ad virtutum fastigia contendere, nouitius Canonicus solicitè de antiquis seniorib⁹ inquirebat, vt sciret quæ esset via bona, vt ambularet in ea. Vndè librum illum, qui Collationes Patrum inscribitur, studiosè legendum suscepit, deditque operam, vt lecta, intelligentia compræhenderet, affectu sentiret, effectu & re ipsa fortiter exequeretur. Didicit enim ex eo puritatem cordis, contemplationis viam, omniumq; virtutum perfectionem, idque vnctione magistra. De huiusmodi enim liber ille agit. Itaque abijciens & despiciens seipsum in cordis humilitate, reuerentiam Canonicis & honorem exhibebat. Inuitatus ad æterni sponsi nuptias, nouissimum re-

Ierem.6.

Collationes Patrum legit.

Luc. 14.

nuit

nuit locum, se infimum, cæteros sanctiores existimans. In oratorio versabatur noctù diuque, orationi sine intermissione, lectionique & meditationi assiduè vacans. Externa solatia paruipendit, euagationes vanas prorsùs vitauit, contemplationique tempus concilians, extra septa monasterij vix vnquàm visus est. Ità sanctus DEI inter canonicos illos ceu iubar eximium emicuit, miraque celeritate de virtute in virtutem progrediens, omnium in se amorem & affectus prouocauit. Mirantur omnes tam subitam religionis perfectionem, & licèt inuitum, suum cum voluit esse Suppriorem. Tum verò quasi lucerna super candelabrum posita, & ciuitas super montem, factus est omnibus vitæ speculum, sanctitatis exemplar. Erat in oratione assiduus, charitate præcipuus, commiseratione anxius, contemplatione suspensus, & ipsis quoquè subditis suis cum multa humilitate subiectus. Vigil ei cor & sensus erat ad DEVM, nec rarò in precibus pernoctabat: erantque preces eius feruentes, & cum lachrymis coniunctæ: rugiebat à gemitu cordis sui, nec continere se poterat, quin plangentis vox pijssima procùl etiam audiretur. Macerabat corpus ieiunijs & abstinentia multa, vix sustentandæ naturæ necessaria alimenta percipiens. Vinum, quod decennio non gustârat, propter afflictam stomachi valetudinem, iubente Didaco Episcopo, sumere cogebatur. Quod tamen & exiguum, & aqua dilutum, bibebat. Ferebat in eius pectore vehemens desiderium salutis animarum, eamque vt procurare reipsa dignus foret, crebris orationibus & votis specialibus à DOMINO flagitabat. Optabat se totum impendere saluti proximorum, tunc se reuerà CHRISTI fore membrum existimans, si eius se exemplo animabus lucrandis prorsùs manciparet, nec fraudatus est desiderio suo. Semen enim fratri suo defuncto, nempè Christo crucifixo, suscitauit, verbum illius disseminans, & instituens prædicatores. Et ecce grana seminis DEVS multiplicans, auxit frugum iustitiæ incrementa. Plenum erat sanctissimis affectionibus pectus eius, atque erga omnia tum prospera, tum aduersa proximorum, mira pietate mouebatur, afflictorum rebus duris cruciabatur, pauperum penuria & miserorum calamitatibus torquebatur, atque inprimis pereuntium animarum zelo mirè angebatur & mente sauciabatur. Ità nimirùm instar Prophetæ, Dominicus peccata hominum & afflictorum miserias contemplans, æstuabat animo intrinsecùs, & flens largissimè, latentem commiserationis affectum per lachrymas prodebat foris. Hanc enim excellentissimam charitatis gratiam speciatiter habebat à DEO donatam, flendi scilicet pro peccatoribus, & miseris atque afflictis omnibus condolendi. Sed quantum illi angoris & mœroris afferebat erga calamitosos condolentia, tantum profectus piorum hominum, quibus mirè gratulabatur, ceu quædam pigmenta odorifera eum consolabantur. Inter hæc quæ fursùm iunt, quærens, agebatur in Deum homo diuinus, gloriam sanctorum contemplans, & ad illam veram patriam anhelans, lugebat profusè diuturnum sui exilij incolatum.

Fit Suppriorem, licèt nolens.

Matt. 5.

Feruet animarũ zelo.

Luget hominũ peccata, & miseris condolet.

De societate & mutua charitate inter S. Dominicum & Didacum Episcopum.
Cap. 5.

CVM verò tot tantisque virtutum floreret ornamentis angelicus Dominicus, à venerabili Didaco Episcopo suo, miro diligebatur affectu. Erat enim in animis eorum quædam spiritus similitudo, & charismatum consonantia: siquidem pari zelo domus Dei ad procurandam animarum salutem, sancto eos spiritu impellente, ferebantur. Postquàm ergò visum est Deo in eis reuelare gratiam suam, vt vtriusque virtus prodiret in publicum: ità eos in ministerium illud, quod voluit, assumpsit, vt ipsi etiam, licèt sancti, diuinæ erga se prouidenriæ consilium ignorarent. Ecce enim Alphonsus rex Castellæ rogauit Didacum Episcopum, vt vellet ipsius esse legatus apud *Marchiam. Profecturus ergò ob regis negocia conficienda prudens antistes, ecclesiæ suæ Suppriorem, dilectum Dominicum sibi comitem adiunxit, vt & exsocietate eius ornamentum, & ex sanctis colloquijs solatium haberet. Vbi autem ventum est Tolosam, & S. Dominicus cognouit hæreticorũ fraudibus ciues deprauatos,

Hæresis Albigensiũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ingemiscens spiritu turbatur. Vt verò etiam hospitem suum hæreticum sensit, multa tum affabilitate, tum ratione hominem conuicit erroris, & ad catholicæ fidei veritatem reduxit. Erat hic primus manipulus, quem diabolo ereptum, ad aream Domini reportauit. Expeditis tandèm apud Marchiam regis negocijs, & per nuncium ad regem responso remisso, Episcopus cum suis ad Romani Pontificis curiam profectus est, expositoque Pontifici suo desiderio, petijt ab Episcopi functione absolui, vt animabus conuertendis se posset impéndere, sed non impetrauit. O verè felicem præsulem, qui tanta esset humilitate præditus, vt cuperet dignitate exui: tamque feruebat sublimi charitate, vt pro salute proximorũ & periculis & morti se obijcere optaret. At verò diuina prouidentia pro suo beneplacito pium Episcopi desiderium aliter implere constituerat. Est ergò redire compulsus, suis quidem frustratus precibus, sed obedientiæ & charitatis gratia plenus, nec quicquam de salutari proposito remittens. Reuertens autem, Cistertiense cœnobium inuisit, vbì, multorum seruorum DEI sancta conuersatione & religionis sublimitate illectus, habitum monasticum accepit, atque indè monachos aliquot secùm abduxit, è quibus disceret mores illius instituti, & ordinis disciplinam. Equidem felicem dixerim electum Dei Dominicum, qui tanti pontificis & viri Apostolici meruerit societate & amicitia decorari, à quo dubium non sit, illum sanctitatis exempla & religionis institutiones hausisse.

Didacus Episcopus vult absolui Episcopatu, sed non impetrat.

Apud Cistertienses habitũ monasticum induit.

De prædicatione eius aduersus hæreticos & de libello, ab igne nihil læso. Cap. 6.

CVM Montem Pessulanum essent prætergressi, offenderunt duodecim Abbates Cistertiensis Ordinis, contra Albigenses hæreticos ab eodem Pontifice Innocentio missos, ibidèm cum Episcopis & alijs Prælatis concilium celebrantes. Ij cognito Didaci Episcopi aduentu, cum multo gaudio ipsum accersiunt, honorificè accipiunt, consilium ab eo petunt, & libenter párent illi. Erat enim vir iustus & sanctus atque maturus, & zelator fidei Christianæ: cumque animaduertisset eos non rectè ambulantes ad veritatem Euangelij, vt erat miræ circunspectionis & gnarus viarum DEI, dixit ad eos: Non sic, fratres, non sic arbitror procedendum. Mihi enim impossibilem rem moliri videtur, qui solis verbis putat homines istos reduci posse in viam: operibus & exemplis potiùs reuincendi sunt, qui vitæ suæ merita iactant impudenter. Dicunt illi: Quid igitur nobis das consilij, pater? Quibus ille: Quod me, inquit, videritis facere, facite. Moxque familiam & equitatum atque apparatum omnem, quem copiosum habebat, à se remisit, statuens in illa regione aliquandiù hærere. Eius verò exemplo cæteri permoti, itidèm fecerunt. Et ecce diuinum miraculum, & iucundum spectaculum. Duodecim illos patres coniunxit sibi verbo & exemplo, ipse tertiusdecimus factus pater patrum & patriarcha, quem tanquàm dominum & magistrum vnanimiter sequebantur. Assumpsit autem & alios virtute & gratia instructos viros, comites laboris & fideliter ipsi adhærentes. In quibus præcipuus, omnique sanctitate conspicuus, vir angelicus Dominicus, illi præ cæteris charus, dictis & factis ceu sidus splendidissimum rutilabat. Hi omnes sine expensis pedites discurrebant, in paupertate voluntaria CHRISTVM pauperem prædicantes. Ecce formam CHRISTI, instaurantis Ecclesiam initio: figuramq; Ordinis Prædicatorum, mox secuturi hoc extremo tempore. Tum verò hæretici inuidia correpti, ediuersò cœperunt importuniùs concionari: sed tam insigne fulgebat in Episcopo Didaco morum decus, vt & incredulorum illorum, & omnium, cum quibus versabatur, sibi vendicaret affectus.

Optima ratio hæreticos in viam reuocandi.

Fiebant tunc crebræ conciones ad populum, & disputationes cum hæreticis sub iudicibus deputatis. Nec destitit DEVS miraculorum signis Ecclesiam illustrare suam. Permulti quoq; catholici libellos conscribebant in fidei defensionem. Scripsit quoquè beatus Dominicus librum fidei suæ, sacris Authoritatibus & Diuinis rationibus munitum: qui etiam præ cæteris approbatus, ab omnibus receptus est. Idemque ad confutandam hæreticam falsitatem, & Catholicæ fidei confirmandam veritatem, post longam disputationem apud Fanum Iouis habitam, cum libello cuiusdam hæretici in ignem iniectus est. Verùm hæretici libellus, à flammis correptus, mox in cineres redactus est: libellus confessoris Christi Dominici ex igne prosilijt procùl, idque etiam secundò & tertiò in ignem reiectus, scriptoris sui sanctitati & Christianæ fidei veritati præclarum reddẽs testimonium. Stupebant omnes: lætabantur pij, impij corde compungebantur. Erant illis in locis nobiles aliquot, qui inopia adacti, filias suas tradebant hęreticis nutriendas & eruiendas, immò verò erroribus pestiferis corrumpendas. Earum exitiale opprobrium miseratus Dei seruus beatus Dominicus, monasterium quoddam, in quod reciperentur, instituit in loco, quem Prulianum vocant: vbì ancillæ Christi perpetuò inclusæ, admirandas constitutiones & obseruantias, arctumque silentium sectarentur, & laborantes manibus suis, in conscientiæ puritate creatori suo iucundum exhiberent famulatum. Exacto indè in prędicationis labore biennio, memorabilis præsul Didacus, suam volens reuisere ecclesiam, socijs ad prędicandum remanentibus pijssimum DEI sacerdotem Dominicum præfecit, vt ad illum omnia referrentur. Magnum enim aliquid in eo cernebat, quæ illi causa erat illum eximiè diligendi. Valedicens deindè omnibus, multo labore pedibus suis iter agens, tandèm Oxoniam peruénit, vbì correptus morbo, iactura vitæ temporariæ, aditum inuénit in vitam sempiternam, fruiturus deincèps gloria cælesti: claruitque post obitum miraculis, qui in vita sua insignis fuerat operibus sanctis & virtutibus multis.

Liber ab Dominico scribitur cõtra Albigenses.

Is liber ab igne nihil læditur.

Obitus Didaci Episcopi.

De ijs, quæ post obitum Didaci Episcopi euenerunt, & de miraculis eius. CAP. 7.

CONstituerat dilectus Deo & hominibus Didacus Episcopus, ad susceptum redire prædicationis ministerium, institutoque de summi Pontificis assensu viros, qui verbis & exemplis hęreticæ prauitati resisterent: tum etiam monasterio illi, quod sanctus Dominicus in Pruliano construxerat, absoluendo quędam subsidia adferre. Sed his alijsque pijs ardens desiderijs, migrauit à corpore, victurus semper in Christo.

Eius autem morte comperta, omnes qui in illa regione prędicationis causa remanserant, tanquàm non habentes ducem aut principem, ad propria sunt reuersi. Tum verò confessor CHRISTI verus, beatus Dominicus, eius in Domino filius, in eius successit locum, adiuuabantq; eum meritis & precibus fratres eius, coniuncti patri suo, qui in cęlis est, & præliabantur prælium fidei cum lætitia. Similis factus est leoni in operibus suis, erantque arma militiæ eius non carnalia, sed spiritualia. Congregatus est ad eum cœtus fortis viribus Cruce signatorum, & eorum, qui fugiebant à malis: additique sunt illis Catholici omnes, voluntarij in fide Christiana, & facti sunt illis in firmamentum. Ex mandato enim summi Pontificis Innocentij III. contra illos Albigenses hæreticos Crux prędicabatur, eaque consignabantur fideles.

Crux prædicat cõtra Albigenses.

Accessit ad hęc Christianissimus & fortissimus princeps, dominus Simon, Comes Montis fortis, pater orphanorum, defensor viduarum, pupillorum tutor, pauperum sustentator, protector ecclesiarum, & aduersùs hæreticos catholicæ fidei constantissimus propugnator. Is princeps clarissimus cernens Christi athletam Dominicum coram Deo & hominibus innocenter & laudabiliter versari, sanctitatem eius multo & amore complectebatur, & honore ac veneratione prosequebatur. Circumibat enim vir Dei Dominicus vicos & castella & vrbes, prædicans verbum Dei: eratque vitiorum acerrimus castigator, hæresum oppugnator egregius, fidei zelator strenuus, Catholicorum diligentissimus exhortator. Verba eius instàr facularum ardebant. Itaque inuidia tabescebant hæretici, & fremebant aduersùs iustum, irridebantque simplicem veritatis doctorem, phlegmata, lutum, aliaque vilia iactantes in eum, & ad dorsum eius paleas alligantes. At ille ibat gaudens & exultans spiritu, quòd dignus habitus esset pro nomine Iesu contumelias pati.

Simon Comes insignis.

Multa ab Albigẽsibus patitur S. Dominicus

Accidit eo tempore, vt celebris disputatio cum hæreticis institueretur: ad quam cum Episcopus loci cum multa pompa esset iturus, dixit ad eum humilis præco

Universidad de Deusto
Biblioteca

CHRISTI Dominicus: Non ſic,mi domine pater, non ſic aduersùs filios ſuperbiæ eſt progrediendum:ſed humilitatis, patientiæ, religionis,aliarumq; virtutum exemplis reuincendi ſunt hoſtes veritatis,non faſtu elationis & oſtentatione gloriæ ſeculares.

Armemur ergò deuotis precibus, & humilitatis inſignia prę nobis ferentes, detractis calceis,contra illos procedamus. Aſſenſit Epiſcopus conſilio pietatis, & omnes à ſe calceos amouerunt. Cumque de itinere eſſent incerti, obuium quendam hæreticum habuêre, quem catholicum putabant. Is promiſit quidem ſe illos rectà perducturum ad locum, ſed perfidus in ſyluam quandam malitiosè eos abduxit, vbi inter vepres & ſpinas pedes eorum ſauciabantur & tibiæ ſanguine conſpergebantur.

Magna eius patientia.

Tum verò beatus Dominicus cum omni patientia id ferens, & in iucundas DEI laudes erumpens, ad collaudandum DEVM & comiter ferendas moleſtias, illos omnes adhortabatur, ità dicens : Confidite in Domino,chariſſimi, quia de cælo manet nos triumphus & victoria. Iam enim peccata noſtra ſanguine expiantur. Certè autem veterator ille miram illorum & iucundam patientiam, optimis beati viri ſermonibus compunctus,malignitatem ſuam confitens, hæreſin abiurauit.

Venientibus indè illis ad locum, rectis corde orta eſt lætitia, peruerſis verò mœror & ignominia. Quamobrèm diſſecabantur impij cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in ſeruum Dei, necemque ei molientes, eius occidendi conſilia agitabant, vt condemnarent ſanguinem innocentem. Dominus autem irridebat eos, nec tradidit eum in manus eorum: immò verò etiam admirandis operibus illuſtrauit ſeruum ſuum.

Cùm ſic autem prędicando diſcurreret, crebrò fluuiolum Aregiam pedibus tranſibat, Accidit autem,vt libri, quos in ſinu ferebat, dum ſe ſuccingeret, in mediis aquas laberentur.

Libri eius in aquis nihil accipiũt detrimenti.

Tum ille benedicens Deum, cuidam religioſæ matronæ id indicauit. Tertio die piſcator capiendis illic piſcibus intentus, cùm ſe ſperaret grandem piſcem hamo extracturum, libros illos extraxit vſqueadeò inuiolatos, acsi in bibliotheca aſſeruati fuiſſent.

Quod miraculum ea res mirificè amplificat, quòd nec pannum, nec quicquam munimenti habebant codices, præter beati viri merita. Eos matrona cum ingenti gaudio Toloſam miſit ſeruo Dei. Traiecit quandoquè in ijſdem partibus aquam quandam cum multis alijs euangelizandi cauſa. Is autem,qui eos tranſuexerat,importunè denarium ab illo pro naulo exigebat. Reſpondit ei vir Dei: Seruus Dei ſum, & diſcipulus Ieſu Chriſti. Argentum & aurum non eſt mihi : mercedem regni cælorum tibi promitto. Quod miſer ille vilipendens, inſtitit acriùs, & ſanctum virum percullum trahens,Aut cucullum,inquit,hîc relinques, aut denarium perſolues. Tum ille ſublatis ad cælum oculis,parumpèr intrà ſe orauit:moxque in terram adſpiciens, denarium diuino nutu illic iacentem vidit,aitque homini: Eccè frater,tolle quod petis,& me liberum in pace dimitte.

Aliquandò iter facienti ſeruo Dei adiunctus eſt ſocius, conuerſationis quidem ſanctitate domeſticus, ſed alterius prorsùs linguæ & idiomatis. Dolens itaque non poſſe ſe mutuam ex pijs & diuinis colloquijs captare conſolationem, à Domino precum ſuarum inſtantia,vt alius alium intelligeret,impetrauit.

Loquitur cũ alterius linguę homine.

Atque ità per triduum,quo ſimul iter capeſſebant, alternis ſermonibus inuicèm ſe recreabant, Domino gratias agentes. Reuerà conuenienter omninò dono ſancti ſpiritûs,varijs loquitur linguis lingua placabilis, & doctrina ſalutaris mundi,clauis ſcæli, & reſeratio portæ ſempiternæ. Benigneque cælitùs miſſo nautæ precio honoratur, qui cogitatum ſuum omnem in Dominum iactârat. Et qui corpus & animam illius immaculata ſeruauit à carnali concupiſcentia, illeipſe libros eius illæſos cuſtodiuit in vndis. Donum ergò linguæ, illuſtrat fidei prædicatorem : ſolutio precij, honeſtat Chriſti pauperem : integritas codicum,pudicitiæ venuſtat florem.

De mira eius patientia,& deſiderio martyrij obeundi.

CAP. 8.

Man-

MAnſit apud Toloſanos multo tempore Dei ſacerdos Dominicus,vir per omnia Apoſtolicus,propugnans veram fidem,& expugnans hęreſim tum verbis, tum exemplis,& Eccleſiam confirmans.

Toloſæ diù pugnat cũ hæreticis.

Inſurgebant verò in eum teſtes iniqui, ſynagoga ſatanæ, & fortes quærebant animam eius. Sed cùm ad id vſque amentiæ prorueren, vt etiam cædem ei minarentur,cum multa fidutia ait ad illos: Non ſum ego dignus martyrio : nondùm mortem merui iſtam. Et tamen ſitiebat ardore inæſtimabili calicem paſſionis haud ſecùs, atquè ceruus deſiderat ad fontes aquarum.

Itaque tranſiens per loca,vbì illi ſtructę ferebantur inſidiæ,cantans & alacer ingrediebatur. Ea re in admirationem adducti ſatellites Antichriſti, dicebant ei : An non mortis horrore tu afficeris? Quid acturus eras, ſi nos te compræhendiſſemus? Tum ille martyrij amore flagrãs, Rogâſſem,inquit,vos,nè breui compendio mortem mihi celerem adferretis, aut repentinis me conficeretis vulneribus : ſed paulatim ſingula pręciſa membra corporis mei oculis meis contemplanda obijceretis:atque ad extremum eulſis luminibus, ſineretis ità mutilatum corpus in ſuo ſanguine volutari, vel prorsùs pro veſtro arbitratu vita omni priuaretis. Verè beatiſſimam animam,cuius non ſolùm perfecta charitas foràs miſit timorem mortis,verumetiam in cruciatibus durandi cunctis,inauditum ſuppeditauit deſiderium.

Mora infinem animi fortitudinẽ

Nec minùs paratus erat pro ſalute proximorum ponere animam, Chriſtum in hoc imitari geſtiens. Cùm enim quendam hæretica prauitate euerſum conaretur ad fidem reducere, dixit ille: Res vitæ degendæ neceſſarias, quas aliundè non habeo, ab iſtis accipio: ità fit,vt eis adhærere compellar. Quibus auditis,vir ſanctus toto pectore hominem miſeratus, ſeipſum vendere propoſuit, vt eius in tanto periculo conſtituti inopiam ſubleuaret,& redimeret venundatum ſub peccato. Quis dubiter illum reuerà tuliſſe crucem Chriſti, qui pro eius amore tam cupido animo morti ſe expoſuit: & pro ſalute proximi, perpetuæ ſeruituti incunctanter addici peroptauit? Flagrabat in eius pectore charitas, qua nemo habet maiorem, cupiens ad Dei accedere ſimilitudinem quandam,& conformis effici imagini filij Dei. Satagebat igitur totis viriſque hominis viribus,votis, gemitibus, vigilijs,ieiunijs, orationibus, concionibus, laboribus diù noctuque,opportunè,importunè inſiſtendo, vt ex Dei benignita. te dignus fieret,qui ſe penitùs impénderet,& ſuperimpendit pro animarum ſalute,& quandoquè martyrio conſummari mereretur. Qua etiam cauſa vltra mare proficiſci decreuerat, ſi fortaſsis poſſet illi randèm obtingere, vt in Dei voluntate moreretur, quod tantoperè deſiderabat.

Magno flagrat martyrij deſiderio.

At verò omnipotens Deus,qui pia adſpirat vota, ſic timentium ſe deprecationem exaudit, & voluntatem clementer facit, vt tamen à ſua inſcrutabili diſpoſitione non recedat. Occultus itaque omnium moderator, & maximè fidelium cuſtos & amator electorum ſuorum,ità ſanctum vas electionis ſuæ in domo ſua magna in honorem & vtilitatem conſtituit,vt ex illo pocula vitalis gratiæ præberet, multorumq; ſaluti ſic ille proficeret,vt tamen corona martyrij non fruſtraretur. Sicut enim diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus,Iohannes Euangeliſta præcipuus,calicem Domini bibit,tamen ſanguinem non fudit,quòd animo mortis ferendæ prompta voluntas non deeſſet: ità S. Dominicus propter ardentiſſimum patiendi deſiderium, palmam martyrij nõ amiſit.Tacco,quòd quotidiè crucifigebat carnem, & mortificabat membra ſua immodica auſteritate,ſpiritum affligebat dolore & commiſeratione erga animas iugiter pereuntes.

Zelus ingẽs ſalutis proximorum.

Inerat enim pectori eius mira quædam & penè incredibilis ſalutis omnium æmulatio. Ea de cauſa apud nobiles quaſdam fœminas,hæretica ſimulatione deceptas,vt eas ad Eccleſiam reduceret,hoſpitio vſus eſt:atq; imminente Quadrageſima clàm ab illis cilicia accepit, quibus ipſe & ſocius eius induebantur. Et cùm lectus eis appararetur: Non ſic, inquit , ſed ſuper aſſeres cubabimus. Somno verò breui contenti,ꝑ more noctẽ vigilijs occupabant. Atq; hũc in modũ totũ illud ſacræ Quadrageſimæ tẽpus,rigida ꝑ aliorũ peccatis agenda pœnitẽtia,homo innocẽs trãſmiſit, ſoloq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

Multa vitæ austeritate in Quadragesima suscepta, cõuertit hæreticas fœminas.

loque pane & aqua frigida contentus, vsque ad Pascha quotidiano se ieiunio macerauit.

Indè verò id consecutum est, vt, Christi gratia suffragante, fœminę illæ sancti viri meritis adiutæ, erroribus propudiatis, ad catholicæ Ecclesię fidem reuerterentur.

Cùm in Tolosæ partibus apud castrum, quod Fanum Iouis vocant, prędicaret vir Dei, & aliquandò fidem catholicam egregiè adstruens, hæreticorum perfidiam multis modis confutâsset, absoluta concione, more solito in ecclesia precandi causa remansit.

Et eccè nouem matronæ nobiles ex illo castro veniunt, intrant in templum, cadunt ad pedes eius, & dicunt: Serue Dei, adiuua nos. Si vera sunt, quæ hodiè pro concione dixisti, iampridèm mentes nostras necesse est spiritus erroris vt excęcârit. Nam istis, quos tu hæreticos vocas, nos homines bonos appellamus, vsque in prędidimus & adhęsimus toto corde: nunc verò prorsùs animis fluctuamus. Serue Dei, adiuua nos, & ora Deum tuum, vt notam nobis faciat fidem suam, in qua viuamus, moriamur, & saluæ fiamus.

Tum vir Dei stans, & aliquandiù intrà se orans, paulò pòst dixit ad eas: Constantes estote, & expectate intrepidæ. Confido enim in Domino Deo meo, quòd ille, qui neminem vult perire, iam declarabit vobis, cuiusmodi domino hactenùs adhęseritis.

Nota cui dño seruiãt hęretici.

Moxque viderunt è medio sui felem teterrimum prosilire, canis magnitudine, crassis oculis & igneis, lingua oblonga, lata, sanguinolenta, & vsque ad vmbilicum producta, cauda breui & in sublime erecta, ità vt loci eius turpitudinem, quocunque se verteret, hominum oculis ostenderet, fœtore intolerabili indè exhalante. Cumque apud matronas illas sese hora vna huc illucque agitâsset, ad restim, quę à campana pendebat, insiliens, & per eam sursùm scandens, tandèm disparuit, fœda post se vestigia derelinquens. Conuersus autem ad matronas sanctus Dominicus, nimiùm territas consolabatur, ità dicens: En ex eo, quod coram oculis vestris, Deo volente, apparuit, potestis animaduertere, qualis sit ille, cui hucusq; seruijstis. At illę gratias Deo agentes, ad fidem catholicam integerrimè sese receperunt: & quędam ex eis apud sorores de Pruliano, religionis habitum inducrunt. Ità nimirùm seruus Christi, Euangelicè se gerens & laborans in omnibus, superiores fœminas exemplo seueriſſimę pœnitentiæ, has posteriores verbo fideliſſimę doctrinæ, & diabolicæ impostury detectione, ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium reuocauit.

Ix. matronę nobiles ab hęresi resipiscunt.

De multiplici eius pugna cum hæreticis, & multis miraculis perpetratis. CAP. 9.

DEcem annis beatus Dominicus in diuersis Narbonensis prouinciæ locis moratus, inprimis verò apud Sonam & Fanum Iouis, hæreticos oppugnando, catholicam fidem promouit: animarumque saluti parandæ addictus, totus concionandi officio vacabat, multas interim contumelias, multum suî contemptum & abiectionem, multas angustias hilariter perferens propter amorem Domini nostri IESV CHRISTI.

Per id verò tempus dominus Simon, Montis fortis illustris princeps, ferro persequebatur hæreticos, quos Christi confessor Dominicus gladio verbi Dei. Itaq; multa inter eos amicitia & familiaritas contracta fuit. Vt enim in eius principis gestis legitur, cùm catholici die quodam cum hæreticis disputâssent, sanctus Dominicus quędam fidei documenta scripsit in chartula, tradiditque eam hæretico, vt de obiectis deliberaret. Ea nocte hæretici consederunt ad ignem: prolata est chartula viri DEI, dictum est ab hæreticis: Mittatur in ignem schedula, vt veritas comprobetur. Mox proiecta in ignem, post aliquantam moram indè nihil lęsa prosilijt. Tum vnus obstinatior, Mittatur, inquit, secundò, & patebit veritas. Obtemperatum est illi, sed iterùm charta resilijt. Stupentibus illis, obduratus hæreticus etiam tertiò idem vult fieri: sed nihil chartulæ officit. Tãto aũt viso miraculo non sunt cõpuncti misereri illi, sed inter se grauissimè ꝓhibuêre, nè qsquã id catholicis indicaret. At tñ miles quidã, g rei co-

Chartula viri Dei non potest igne absumi.

O hęreticã pertinaciã.

corâm interfuit, fidei ex parte consentiens, insigne miraculum ad catholicorum notitiam perduxit.

Venit aliquãdò seruus omnipotẽtis Dei, cum Conuerso quodã Cistertiẽsis ordinis valdè religioso, ab hæreticorum conflictu ad ecclesiam quandam vespertino tempore, camque clausam inuénit. Orant igitur ad ostium, & mox clausis ianuis miro modo se intrà templum conspiciunt introductos. Gratias igitur agentes Deo, totam illam noctem in eius laudibus exegerunt.

Clausis ostijs in tẽplum recipitur.

Concionanti quandoquè beato viro in quadam parœcia oblatus est dæmoniacus, iampridèm à nequam spiritu vexatus. Orauit pro illo vir sanctus, & curatus est. Alios quoquè diuersis pressos morbis, fusis ad Deum precibus, sanauit. Adductus ad eum fuit quidam multis obsessus dæmonibus. Accepto ergò orario, quod stolam vocant, priùs suum, indè dæmoniaci collum illo cinxit, prępicipiens dęmonibus, vt ab hominis infestatione deincèps cessarent.

Multos sanat.

Viro Christianissimo Comite Montis fortis cum Crucesignatis obsidente Tolosam, venerunt peregrini ex Anglia, S. Iacobi limina visitaturi. Ij propter excommunicationem vitantes Tolosam, in nauiculam se contulerunt, vt fluuium transirent. Præ multitudine verò hominum, qui erant ferè quadraginta, depressa est nauis, & omnes submersi sunt, ità vt nec capita ab aquis extarent. Orabat tum in vicina ecclesia S. Dominicus, clamoreque pereuntium & circunstantis exercitûs permotus, festinus eò accurrit: cernensque præsentissimum periculum, commiseratione affectus, toto corpore prosternitur, expansis in Crucis formam manibus, flens acerbissimè clamat ad Dominum, vt suos peregrinos seruet à morte. Paulò pòst surgens ab oratione, conuersus ad fluuium, cum multa in Deum fidutia ità ait: Præcipio vobis, vt omnes ad litus euadatis.

Homines fere 40. pẽnè submersos seruat.

Mira res, sed ab illo facta, qui facit mirabilia magna solus: Confestim ad eam vocem omnes, qui tandiù sub aquis pressi latuerant, cunctis cernentibus, qui ad illud triste spectaculum confluxerant, super vndas emerserunt. Mox vndiquè accurrentes, porrigentesque eis lanceas & hastas, vniuersos è fluctibus incolumes eduxerunt, clementiam Saluatoris, & almi eius confessoris Dominici merita, laude & prędicatione efferentes.

De celebri beati viri fama, & contemptu dignitatum. CAP. 10.

VIr Dei inclytus, predicator eximius, gratia Dei plenus, omni virtute conspicuus & perfectus Dominicus, apud homines fama & existimatione sanctissimus habebatur. Inuidebant autem ei hæretici, & illum irridebât, atq; cõtumelia afficiebant. Porrò fidelium omnium erga illum deuotio crescebat, & apud Archiepiscopos, Episcopos aliosq; ecclesiarum prælatos siue prefectos, qui in illis locis erant, pro suæ excellentia sanctitatis omni dignus honore ducebatur: Fuit sanè à tribus cathedralibus Ecclesijs Episcopi ei oblata dignitas.

Tres Episcopatus respuit.

At ille mâlens humiliari cum mitibus, Christi paupertatem regnis & sedibus antepositi, nec illas cathedras voluit conscendere. Optabat enim liber esse ab omnibus, vt posset omnium seruus esse. Diuitibus & pauperibus, Iudæis & gentilibus, quorum est non parua copia in Hispanijs, amabilem se exhibuit, atque ab omnibus amabatur, prętercquàm ab hæreticis & Ecclesiæ hostibus, quos disputationibus conuincebat, & concionibus oppugnabat: nec minùs tamen eos vt resipiscerent, humaniter & benignè adhortabatur.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De eius abstinentia & spiritu prophetiæ.
CAP. II.

CVm apud Carcasonam demoraretur in ædibus Episcopi, per Quadragesimam in conciones ardentiùs incubuit, & demandatas sibi Episcopi vices accuratiùs executus est.

Itaque egressus ex Episcopi palatio, ad quoddam venit monasterium, quod Castris vocabatur: vbì ab Abbate inuitatus ad sumendum cibum, intrauit. Sed cùm hora edendi protraheretur, pro sua consuetudine vir sanctus in ecclesiam se, oraturus, cõtulit. Cumque attentiùs Deo preces funderet, spiritu in Deum sublato, corpus pariter à terra eleuatum est.

Orãtis corpus à terra eleuatur.

Vbì cibi capiendi aduénit hora, perquirebatur vbinàm esset, qui fuerat inuitatus: & cùm diuersis in locis quæsitus non inueniretur, vnus ex Clericis, qui Abbati adhibebant, illum quęsiturus exijt, & casu in ecclesiam veniens, vidit sanctum virum inter cælum & terram mirabiliter eleuatum. Valdè igitur stupefactus, stabat admirans & expectans, quem exitum esset res tam insolita habitura. Tandèm cœpit paulatim corpus se demittere, & ad sensus externos spiritus, à supernis ad se rediens, sese accommodare.

Tum accedens ad virum Dei Clericus ille, Domine, inquit, hora reficiendi corporis iam præterijt, & dominus meus Abbas vestrum aduentum sustinet. At vir sanctus, tanquàm è suaui somno expergefactus: Eccè, inquit, præstò sum ego. Postea Clericus ille, relictis omnibus, cum secutus est. Verè colendam Dei prouidentiam, quæ virum hunc admirabili consilio ad illa loca transmisit, in quibus tanquàm lucerna ardens & lucens in caliginoso loco, frigescentem charitatem in multorum cordibus inflammaret, & tenebrosam hęreticorum vanitatẽ fidei veritate & doctrinę Euangelicæ luce perlustraret. Egregium tum fidei catholicæ propugnatorem se præstabat illustris Montis fortis Comes Simon: sed Comes Tolosanus, regis Aragonum fretus auxilijs, homini acriter resistebat, ità vt non parùm hęretici prævalere videantur.

Porrò conuersus quidam Cistertiensis illic præsens, ad sanctum Dominicum ait: Magister Dominice, nunquámne finem habitura sunt hæc mala? Vir autem Dei respicens, illo importuniùs instante, tandèm præsente fratre Stephano, ità respondit: Finem certè habebit isthæc Tolosanorum malitia: sed procùl adhuc abest ille finis. Multus interìm fundetur sanguis, & rex quidam in hoc bello occidetur. Illis formidantibus, nè rex Franciæ is esset, qui recèns Albigense negocium susceperat, beatus vir ait: Alius planè, quàm Franciæ, rex erit, eiusque vitam varij belli huius casus extinguent.

Eius prophetia de excidio Albigensium.

Proximo anno cęsus est rex Aragonum, atque vtinàm, arma ferens aduersùs Ecclesiam, non æternam oppetierit mortem. Non dubium, quin hæc ità euentura prophetici spiritùs illustratione sanctus vir & prævideriit, & prędixerit: nec immeritò quidem. Tota enim illa Quadragesima iciunans, pane solo & aqua vixit, neque cubauit in lecto suo. Aduenientè autem Paschate sancto, & viribus erat robustior, & facie elegantior. Inuisibili enim intùs pastus erat alimento, & sicut adipe & pinguedine diuina suauitas eum repleuerat: è cuius redundantia corpus infirmum confirmabatur, & animi acies purgabatur, vt posset cernere mysteria futurorum.

Rex Aragonũ, Albigẽses defendẽs cæditur.

Hærerici quidam apud Tolosam capti & conuicti, cùm redire nollent ad sanitatem, iudici ciuili traditi sunt. Sed in ijs vnum conspiciens secretorum Dei conscius Dominicus: Hunc, inquit ad aulę officiales, reseruate, nec cum cæteris comburatur. Deindè illum comiter & blandè compellans: Scio, inquit, fili, scio, tardè quidem, sed tamen quandoquè, fore te virum bonum & sanctum.

Res stupenda planè: Dimissus ille, viginti ferè annis in hæretica cæcitate permansit: sed tandèm ad Ecclesiam rediens, institutum siue ordinem Prædicatorum complexus est: in quo sanè & vixit religiosè, & cursum suum fideliter absoluit.

A morteli berat hęreti cũ, quẽ nouerat se correcturum.

Diximus iam crebrò de Comite Montis fortis. Is tanta animi beneuolentia, tanto honore & reuerentia sanctum Dei virum prosequebatur, vt ab illo voluerit baptizari filiam suam, & nuptias filij sui benedici. Annuẽtibus etiam hęredibus suis, prin-

cipe digna munificentia dedit ei, & qui eum essent secuturi, castrũ insigne, quod Castrum uel siue Fanum Iouis appellatur: itemque alia, vndè se suosque sustentare potuisset. Porrò Episcopus Tolosanus, vir bonus & sanctus, zelator fidei, sanctum Dominicum impensè amans, lætus nouam oriri salutem, consentiente collegio suo ad libros aliaque necessaria comparanda, sextam decimarum omnium partem ei donauit. Obtulerunt se etiam illi duo Tolosani boni viri, frater Thomas homo facundus & gratiosus, & frater Petrus de Salare, qui insignes ædes, quas Tolosæ habebat, ei largitus est. Tum verò, qui cum beato Dominico erant, cœperunt se ad religiosorum siue monachorum mores accommodare. Necdùm enim Prędicatorius Ordo institutus erat, sed quædam iam concepta erant, & de illo instituendo deliberabatur.

Multa ei donantur.

Fulconem dicit.

Multa certè multi de hoc sacro Ordine futuro, Domino eis reuelante, prævidebunt, & congratulantes Ecclesiæ, præsago spiritu prædixerunt. Teste enim scriptura, cùm insigne quippiam facturus est Dominus, solet electis seruis & prophetis suis multifariè multisque modis per spiritum suum id manifestare. Ità de hoc quoquè electorum lectissimo instituto quædam dignatus est mirabiliter præmonstrare: è quibus nonnulla inserere operæprecium mihi visum est.

Amos 3.

De reuelationibus, quibus Ordo Prædicatorius diuinitùs est præmonstratus. *Cap.* 12.

VEnerabilis igitur Aurasicensis Episcopus, Ordinis albi, vir multæ religionis & magnorum operum, pro sancto à populis colebatur. Isque concionandi dexteritate & feruore fidei, non solùm in sua diœcesi, sed alijs etiam locis singulariter excellebat. In quadam autem publica concione ità ait: Ego verbum Dei, vti noui, ità annuncio vobis: sed breui existent, qui vobis re vera prædicabunt, quippe & ministerium, & scientiam, & nomen, & vitam habituri. Congruum inprimis erat, vt Episcopus & concionator feruens, de Prædicatorum Ordine tam præclarè prophetaret. Magnus quoquè pater Stephanus, Prior Carthusiæ Lugdunensis diœcesis, vir eximia sanctitate, fratribus suis Prædicatorium Ordinem futurum prædixit, peculiariter eos oraus, vt eum Ordinem omni amore & reuerentia prosequerentur: quod etiam præstitum est ab illis.

Auraficeñ Episcopi vaticinium de Prędicatoribus.

Abbas & institutor Florensis monasterij, de Prædicatorum Ordine in multis libris & locis scripsit. Ipsum autem institutum & habitum describens, monuit fratres suos, vt post decessum suum illo existente Ordine, piè & honorificè eius professores exciperent. Itaque venientibus primò ad ipsos fratribus Dominicanis, cum processione & Cruce obuiàm exiêrunt. Perpendant iam huius instituti fratres, quàm solicitè in eo viuere ipsos oporteat, cùm diuina prouidentia voluërit etiam extraneos tantam ei præstare reuerentiam. Perpendant pariter, qua grauitate, quàm sublimi functione & sanctitate prædíti fuerint, quorum nimis credibilibus testimonijs, Prædicatorij Ordinis dignitas & vtilitas confirmatur.

Accedant verò his etiam alia nõ minùs vera fidelium hominum testimonia. Ante Ordinis institutionem monachus quidam fuit honestæ vitæ. Is aduersa correptus valetudine, raptus extra se, sine sensu & motu externo triduo permansit. Indè ad se reuersus, nulli explicare voluit, quid vidisset. Cùm autem nonnihil temporis iam prę-terijsset, videns in ecclesia sua fratres Dominicanos, accuratè ex eis scisitabatur ipsorum officium, professionem & nomen, absolutaque concione, seorsùm eos duens coram honestis viris, dixit eis: Ea, quæ mihi Deus pro sua benignitate reuelauit, & tamen hactenùs silentio pressi, non debeo diutiùs reticere. Olim raptus in ecstasin, per triduum vidi dominam nostram Dei matrem Mariam, flexis genibus & iunctis manibus filium suum pro humano genere deprecantem, vt eius sustineret adhuc pœnitentiam. Ille verò piam matrem crebrò nõ audiens, tandèm insistenti sic ait: Mater mea, quid vel possum, vel debeo porrò huic mundo facere? Misi Patriarchas & Prophetas pro illorum salute, & parùm sese correxerunt. Vẽni ego, misi Apostolos meos, sed & me & illos sceleratè occiderunt. Misi martyres, doctores & confessores permultos: at nec illis obtemperârunt. Quandò tamen fas non est, vt tibi aliquid negem, dabo eis Prædicatores meos, quorum opera illuminentur & ad meliorem frugem se recipiant. Quòd si verò id illi non fecerint, vlciscar me de eis, & veniam contra illos.

Visio cuiusdã boni monachi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eo tempore, quo suprà diximus duodecim Abbates Cistertiensis Ordinis, ad prædicandum contra Albigenses hæreticos, à Pontifice Innocentio III. missos, quidam à morte reuocatus ad vitam, cùm eum vnus ex illis Abbatibus interrogaret, quidnam vidisset, respondit: Vidi Dominam nostram virginem Mariam, tribus diebus cõtinuis flexis genibus coram filio pro populo deprecantem. Cui filius beneficia, quæ mundo ipse contulisset, & maleficia, quæ mundus ipsi reddidisset, commemorans, ait: Ecquid porrò facere possum tam ingrato? Tum Virgo mater: Bone, inquit, fili, non pro illorum malitia, sed pro mansuetudine tua ages. Victus tandèm matris precibus filius: Vt vis, inquit, ità faciam adhuc clementer cum eis. Mittam eis Prædicatores, qui eos ad agendam pœnitentiam hortentur. Et si quidem recesserint à sceleribus suis, eorum nulla apud me erit recordatio: sin minùs, non parcam eis.

Item cuiusdam à mortuis excitati.

Romæ Cõcilium generale.

Anno Christi millesimo ducentesimo decimoquinto, cùm ex omnibus Orbis partibus ad Concilium generale Romam proficiscerentur Episcopi & prælati, venerabili & sancto viro Fulconi Tolosano Episcopo eò contendenti, pijssimus Christi minister Dominicus adiũctus est: quos ità charitas inter se colligârat, & spiritus ferè moderabatur, vt salutem animarum ardentissimo zelo sitirent. Tempus igitur opportunum rati se adeptos, quod iampridèm conceptum & deliberatum erat de instituendo Ordine Prædicatorum, summo Pontifici explicare statuerunt. Cumque ea qua par erat, humilitate & reuerentia Pontifici sua vota exposuissent, visus est inisse nonnihil se opponere Domini dispensator. Proxima nocte videt idem Christi Vicarius in somnis, Ecclesiam Lateranensem grauem minitari ruinam. Tremefactus igitur & mœrens, videt ediuersò virum Dei Dominicum accurrentem, & suis humeris totam illam ruinosam fabricam sustentantem. Eius visionis nouitatem admiratus piens Pontifex, & quid ea sibi vellet, sagaciter animaduertens, oblatas ipsi preces liberaliter admisit, & pium propositum commendauit. Hortabatur verò beatum Dominicum, vt ad suos rediret fratres: communicatoque cum eis consilio, Regulam quandam approbatam deligeret, quam Ordo inchoandus sectaretur: atque ità ad ipsum rediens, confirmationem Ordinis pro voto reportaret. Absoluto generali Concilio, reuersus ad suos vir Dei, Pontificis verba eis enarrauit. Illi inuocato spiritu sancto, Regulam beati Augustini, concionatoris egregij, ipsi quoquè cõcionatores sue prædicatores futuri, vnanimiter elegerunt, adiunctis quibusdam arctioris vitæ constitutionibus. Et nè prædicationis officium impediretur, decreuerunt tum terrenas possessiones abijcere, & temporarijs redditibus carere. Mox Tolosæ in ecclesia S. Romani, quam felix ille Fulco, eius ciuitatis Episcopus, illis attribuerat, extructum est monasterium, & in eo Cellæ studijs accommodæ, satisque aptum dormitorium. Erant tunc fratres numero plùs minùs sedecim.

Visio Innocentij.

Monasterium Dominicanũ Tolosę extruitur.

Apud Tolosam in Theologia præerat magister quidam, genere, scientia & fama præclarus. Is quodam manè, cùm ante lucem ad prælegendum se pararet, leui oppressus somno, caput ad cathedram paulispèr reclinauit, & dormire cœpit. Videbatur autem illi, quòd septem stellæ coram ipso exhiberentur. Admirante illo eam rem, subitò vis æ sunt stellæ in eam molem & splendorem excrescere, vt totam regionem, immò & orbem vniuersum illuminarent. Confestim excitatus à somno, vidit solem ortum, accitisque famulis, qui libros eius ferrent, in scholam ingressus est. Et eccè beatus Dominicus & sex socij eiusdem habitûs, ad eum humiliter accedunt, indicant se fratres esse, qui in territorio Tolosano fidelibus Euangelium prędicent aduersùs hæreticos: simul etiam exponunt ei, quòd velint eius adire scholam, & prælectiones cupidissimè auscultare. Indè multo tempore Magister ille eos septem fratres familiares sibique addictos habuit, & vt discipulos instituit. Rediensque in memoriam suprà dictæ visionis, beatum Dominicum & socios eius lucidas illas stellas interpretatus est: cumque eos immenso famæ & scientiæ lumine subitò videret augeri, summa veneratione eos prosecutus est, & multo amore perpetuò complexus.

Visio Theologi cuiusdam.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

De confirmatione Ordinis Prædicatorij, per beatissimam Dei matrem impetrata. Cap. 1.

POstquàm vir Dei Dominicus ex mandato Pontificis ad fratres suos de deligẽda Regula retulit, iterùm Romam profectus est, Domino illum comitante, & in omnibus dirigente. Interim verò Innocentius III. Pontifex desijt esse in humanis, & ei succedens Honorius, Apostolicæ sedis dignitatem obtinuit. Egit itaque apud illum seruus Dei, vt contra hostes Ecclesiæ Prædicatorium Ordinem confirmaret. More autem suo nocte in ecclesia orans vir Dei, sedentem ad patris dexteram filium surgere vidit iratum, vt interficeret omnes peccatores terrę, & dispergeret omnes operantes iniquitatem. Stabat verò in æthere, adspectu terribilis, & contra mundum in malitia positum, tres lanceas vibrabat: vnam, qua superborum erectas ceruices traijceret: alteram, qua cupidorum viscera configeret: tertiam, qua carnis voluptatibus deditos confoderet. Cumque eius iræ nemo posset resistere, occurrit clementissima mater eius, & pedes illius complectens, rogabat, vt parceret eis, quos suo sanguine redemisset, & iustitiam misericordia temperaret. Cui filius: An non vides, inquit, quantæ mihi irrogentur iniuriæ? Iustitia mea tot mala ampliùs non patitur impunita. Contrà mater: Tu qui omnia, inquit, nósti, benè perspectam habes viam, per quam illos ad te reducturus es: Habeo seruum fidelem, quem mittes in mundum, vt verba tua annunciet eis: sicque conuertentur ad te omniũ Saluatorem. Habeo etiam alium seruum, quem ei adhibebo adiutorem, vt similiter operetur. Filius dixit: Eccè placatus suscepi faciem tuam: at tamen velim videre eos, quos tanto muneri desiginásti. Obtulit ergò mater filio beatum Dominicum, & ait Dominus: Benè & accuratè is faciet, quæ dixisti.

Visio 5. Dominici terribilis valdè.

Porrò beatus Dominicus socium suum in hac visione diligenter contemplans, ad id vsque tempus ignotum sibi, postera die in ecclesia inuentum agnouit, ruensq; in sancta oscula & synceros amplexus, ait: Tu es socius meus: tu mecùm pariter curres. Stemus simul, & nullus aduersarius vincet nos. Visionem quoquè, quam iam diximus, enarrauit ei. Atq; ab eo die fuit illis cor vnum & anima vna in Domino, quod etiam à successoribus suis iusserunt perpetuò obseruari. Huius visionis seriem & notitiam per S. Franciscum accepimus, cui beatus Dominicus ante Ordinis confirmationem, eam patefecit.

Is fuit beatissimus pater Franciscus.

Ea verò visione animatus certiorque effectus beatus Dominicus, ad Pontificem accedens, quemadmodùm ab ipso & fratribus erat cõceptus, Ordinis Prædicatorij, & omnium, quæ obtinere voluit, confirmationem impetrauit anno salutis 1216. Sanè si quis magnæ huius rei successum accuratè expenderit, multa admiratione afficietur, quòd vir tam humilis atque extremè inops, nullo humano fretus auxilio, apud Apostolicam sublimitatem & illustrissimum Cardinalium collegium, tam arduum negocium tam efficaciter solus expedire, tamque faciliter ad effectum perducere potuerit. Sed reuerà non humana iudustria, sed potens Dei sapientia per humilem seruum suum perfecit hæc omnia, impetrante id matre Dei sanctissimis precibus suis: cuius, oro, potentiam, clementiam & studium paulispèr consideremus. Quid illa potentius, quæ omnipotentis iudicis iram, qui iam, vt fulgur exacuerat gladium suum, & artipuerat iudicium manus eius, supplici prece retinere potuit, nè effusa eius ira deuoraret impios sicut stipulam, & arderet vsque ad inferni nouissima? Clementiam eius abundè testatur, quòd pro perituris tam humiliter, tam benignè, tam instanter interpellauit. Eius clementiam ambiunt peccatores, nè pereant: iusti, vt proficiant. Porro studium, curam & diligentiam tuam erga nos, ô Domina nostra, in his planè

Confirmatur à Pontifice Ordo S. Dominici.

B. Mariæ encomiũ.

Deut. 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

experimur, quòd non modò potentissimi furorem ardentem iudicis intercipis, & pro nobis apud filium clemens intercedis: sed etiam quòd omnium salutis ministros egregios exhibuisti filio tuo: nempe viros lectissimos Dominicum & Franciscum, quos tu Virgo mater filio offerens, præclarè commendas: & filius acceptans, veritatis testimonio approbat, & perindè vt agnos à se missos inter lupos, firmissimis præsidijs tuetur ac munit. Benedicamus ergò fratres charissimi patrem cum filio & spiritusancto, cuius super nos inscrutabile videmus consilium, & benignissimum sentimus affectum. Benedicamus & matrem Dei, cuius precibus placatus filius, misericordiæ memor fuit, cùm esset iratus peccatis hominum, relinquens nobis semen diuinum, sine quo sicut Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha perissemus. Ex eo verò nos enati benedicto semine, mittamus radices deorsùm, & faciamus fructum sursùm: vt sit in nobis agnitio propriæ vilitatis, & animus incommutabili intentione addictus æternitati. Nos enim sumus semen seruorum eius, cum quo bona permanent: semen, cui benedixit Dominus, vt crescat, & hæreditate capiat terram viuentium cum beatis mitibus, & portas possideat inimicorum suorum, id est, dæmonum. Amplectamur amanter, & imitemur constanter tantorum Patrum clarissima exempla & exactas virtutes, vt digni efficiamur, qui cum eorum semine in D E I filijs numeremur.

Esai. 37.

Sed iam ad historiam se nostra recipiat oratio. Cùm in basilica S. Petri beatus Dominicus coram Deo preces funderet pro conseruatione & propagatione Ordinis, quem per ipsum dextera eius plantârat, confestim facta super ipsum manu Domini, vidit beatissimos Apostolos Petrum & Paulum ad se venientes. E quibus Petrus scipionem, Paulus librum ei tradere videbatur, simulque dicere ad eum: Vade, concionare, diuinitùs ad id ministerium electus. Mox temporis momento vidit filios suos toto orbe dispersos, binosque & binos verbum Dei populis annunciantes.

Visio S. Dominici.

De fratrum Prædicatorum per Ecclesiam dispersione, & eorum profectu. Cap. 2.

ITaque Tolosam reuersus, vbi fratres reliquerat, cum illis pariter inuocauit Spiritum sanctum: aitque hoc sibi animo esse constitutum, vt eos omnes, licèt paucos etiamnùm, per mundum dispergat, tanquàm grana multam segetem allatura. Didcerat enim ex Apostolica reuelatione Deum id velle, vt ità dispergerentur. Illi verò omnes mirabantur tam repentinum eius ipsos ità in diuersa loca dimittendi consilium. Porrò illustris Comes Montis fortis dominus Simon, & venerabilis Archiepiscopus Narbonensis, & Episcopus Tolosanus, alijque ecclesiarum præfecti & prælati, pro humana industria & prudentia viro Dei sese opponentes, tam paucos fratres nè ità subitò à se ablegaret, eum hortati sunt. Quibus ille Dei spiritu plenus, fidenter respondit: Nolite patres & domini mihi obluctari. Ego enim probè nóui, quid faciam.

Fratres ad diuersa loca amãdat.

Fratribus autem dixit, vt studijs & prædicationi vacarent, monasteria conderent, nec quicquam formidarent, omnia prospera habituri. Tum illi, quòd eum haud vulgariter amarent, perspicuæ sanctitatis eius authoritati promptiùs obtemperârunt, tanquàm Deo per hominem ipsis imperanti. Cogitabant per id tempus Tolosani Comiti Montis fortis arma inferre, idque per reuelationem beatus Dominicus cognouit. Monstrata ei in visione est arbor proceritate sublimis, venustate grata admodùm, in cuius ramis permultæ aues commorabantur. Euersa autem est arbor, & diuersis gentes in ea volucres auolârunt. Intellexit vir sanctus, amico suo, magno & sublimi principi, è propinquo mortem impendére: vti etiam rei probauit euentus.

Alia visio de eade Comitis Simonis.

Anno à Christo nato 1217. assentiente beato Dominico, electus est in Abbatem F. Matthæus, qui cæteros gubernaret. Sed eius nominis prælatus nemo alius in Prædicatorio Ordine extitit. Qui enim toti Ordini præst, Magister Ordinis: ceteri inferiores prælati, Priores & Suppriores vocantur. Voluit autem beatus Dominicus hanc Abbatis institutionem fieri, quòd decreuisset proficisci ad Saracenos,

Primus idemq; postremus Abbas apud Dominicanos.

nos, vt eis verbum D E I prædicaret: perurgente eum charitate Christi, salute proximorum, & desiderio martyrij obeundi. Ea causa aliquandiù barbam nutriuit. Cœpit eum in agro Ecclesiæ electa seminare grana, quæ fructum plurimum, vndè cœlestis pater glorificatur, adferrent: misitque in Hispaniam quatuor fratres, Gnomenicium, Petrum, Michaëlem, & Dominicum: in quibus Dominicus hic, quem postremum nominauimus, corpore quidem fuit exiguus, sed sanctitate, scientia & virtute magnificus. Sunt etiam Parisios missi F. Matthæus electus Abbas, cum F. Bernardo, qui in seipsum fuit homo rigidissimus, & carnis suæ castigator seuerissimus, sanctique Dominici in multis imitator eximius, cuius etiam aliquandò itineris comes fuerat. Hi cum literis summi Pontificis Lutetiam sunt missi, vt Prædicatorum institutum cõfirmatum palàm annunciarent. Adiuncti sunt eis alij duo studij causa, F. Iohannes & F. Laurentius, cui multa de cœnobiorum habitatione & situ, de multorum Fratrum receptione diuinitùs reuelata fuerunt: quæ sicut futura prædixit, ità res ipsa confirmauit. Seorsùm autem missi sunt & alij tres, putà F. Manes, germanus S. Dominici frater, vir contemplator & sanctus: itemque F. Michaël Hispanus, & F. Otherius conuersus. Hi omnes Parisijs congregati, conduxerunt domum contra fores Episcopi, in qua primùm habitârunt. Anno sequenti, rogante id Pontifice Maximo Honorio, data est eis domus S. Iacobi à magistro Iohanne Decano S. Quintini, & ab Vniuersitate Parisiensi: quam illi ingressi sunt octauo Idus Augusti. Eodem verò anno, quo vir sanctus ità emisit filios suos, ipse Romam profectus est, vbi per eum Deus ad honorem nominis sui, & corroborationem nupèr inchoati Ordinis, mira sanè operatus est, sicut sequentia declarabunt.

Parisijs obtinent Dominicani domum S. Iacobi.

De gratia concionandi, de populi erga illum veneratione, & de duobus mortuis excitatis. Cap. 3.

VBi Romam venit vir sanctus, concionandi munus, ad quod diuinitùs accitus, & ab Apostolica Sede institutus fuerat, in præcipuo Apostolicæ authoritatis loco cœpit frequenter, humiliter & piè exercere. Diffundebatur gratia in labijs eius, eratque D E V S in ore illius, & audiebantur verba eius cupidissimè. Sermo enim eius & prædicatio non in persuasibilibus humanæ sapientiæ, vel inanis Philosophiæ verbis erat, sed in animi pietate, & ostensione spiritûs & virtutis: cooperabaturque ei Dominus, & sermonem eius sequentibus signis confirmabat. Erat Romæ matrona quædam, ciuis Romana & vidua, Gutado ea dicebatur, miraque erga beatum Dominicum deuotione ferebatur. Habebat autem filium vnum paruulum, mala affectum valetudine. Cumque vir Dei in Ecclesia S. Marci Concionem habiturus esset, matrona hæc desiderio audiendi verbum Dei ex ore eius, relicto filio, venit ad cõcionem. Ea finita, domum reuertens, filium exanimem inuénit: sed immodicum dolorem ex eius morte conceptum silentio premens, & tum de Dei virtute, tum de beati Dominici meritis fiduciam concipiens, assumptis ancillis suis, tulit filium suum ad Ecclesiam S. Sixti, vbi tum vir sanctus cum fratribus morabatur. Et quia domus illa tunc recipiendis sororibus apparabatur, alij artificum occasione intrabant cum illa. Inuénit autem virum Dei stantem ad fores domûs, quam Capitularem vocant, tanquàm ibi aliquem expectaret. Vt verò illum vidit, misit filium defunctum ad pedes eius, & prostrata coram illo, cum lachrymis orabat, vt ipse filium restitueret. Dolens ergò ex animo vicem eius vir misericors, secessit paululùm ab ea, humique se abijciens, breues D E O preces obtulit. Mox surgens, accessit ad mortuum: Crucis in eum signum expressit, manuque eius apprehensa, sanum & incolumem erexit, reddiditque matri eius, præcipiens nè hoc ad vllius notitiam perferret. Illa verò cum ingenti gaudio discedens, beneficium D E I, quod in suscitato filio acceperat, iucunda & glorians in Domino, alijs indicauit, sic vt etiam ad Pontificis aures perueniret. Qui sanè exultans, & donis D E I gratulans, quæ ipsius tempore extitissent, decreuit vt omni populo id pro concione exponeretur. Sed verus humilitatis cultor Dominicus obstitit, protestans, si id fieret, se mare transmissurum, nec vnquàm deinceps in hisce regionibus moraturum. Remisit igitur Summus Pontifex decretum suũ. At quanto vir Dei profundiùs sese abijcere nitebatur, tanto præpotens

S. Dominicus Romæ cõcionatur.

Excitat vita functum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus eum sublimiùs erigere pergebat. Atq; ab eo tempore, quòd suam gloriam non venaretur, Pontificis & Cardinalium, qui eum etiam anteà charum habuerant, affectum & beneuolentiam erga illum longè propensiorem excitauit, vt & impensiùs eũ amarent, & ampliori honore prosequerentur. Omnium etiam aliorum tanta erga illum extitit reuerẽtia, vt tum magnates & proceres, tum plebeij homines mira illum charitate colerent, atq; ceu Angelum Dei sequerentur, beatosq; se existimarent, qui vel contingere eum possent, vel quippiam ex rebus eius adipisci. Itaque cucullus & capitium eius adeò ab illis conscindebantur, vt vix sufficerent genibus obtegendis. Cumque fratres eos arcere vellent, nè sic vestes eius secarent, vir Dei ait. Sinite illos suæ deuotioni satisfacere. Adeò enim illorum fidei congratulabatur, vt truncato habitu contemptibilis videri, pro nihilo putaret. Adfuerunt in his sancto Patri nostro viri probati, Tancredus, Ottho, Gregorius, Henricus & Albertus: quorum idcircò hîc nomina expressimus, quòd tanti Patris contubernio ornati, Prædicatorij Ordinis sacra quædam fundamenta, & viui preciosique lapides fuêre. Irà & in scriptis diuinis Maiorum nomina memoriæ causa exprimuntur.

Multa eum omnes reuerentia prosequuntur.

In eodem autem loco fratribus in structura laborantibus, architectum quendam conductitium in crypta moles supernè dissoluta contriuit, & sub tanto pondere diu iacentem penitùs extinxit. Concurrunt Fratres ad miserabile spectaculum, summo dolore affecti. At pius pater Dominicus & inopinatæ mortis casum vehementer miserans, & filiorum mœrentium afflictionem non ferens, extinctum cadauer è cauerna ad se iussit deportari, fusisq; precibus, mox illum & viuum & incolumem restituit, & tristes filios gaudio & consolatione affecit.

Aliũ mortuum reuocat ad vitã.

Vt Pontifex ei mandârit de coniungendis Vrbis Sanctimonialibus. *Cap.* 4.

PER id tempus, consentientibus Cardinalibus, constituerat Honorius Pontifex, omnes Sanctimoniales, per diuersa vrbis loca dispersas, modò id fieri posset, in vnum redigere, vt & faciliùs possent regi, & cautiùs custodiri. Si sint enim in vnum collectæ, hauddubiò minùs difficilis est earum custodia. Porrò illas ità adunatas decreuerat apud sanctum Sixtum, propter antiqui loci reuerentiam & opportunitatem, collocare. Cernens verò beatum Dominicum per omnia virum religiosum & ad omnes gratiosum, illi pium hoc opus committendum censuit. At ille nihil Pontificis voluntati resistens, id vnum à Pontifice modestissimè petijt, quandoquidem tam grande opus ipsius vnius vires sustinere non possent, adiutores idoneos vt ipsi largiretur. Adiuncti sunt igitur ei à Pontifice tres Cardinales, Hugolinus Ostiensis, qui posteà fuit Pontifex maximus, Stephanus de Fossa noua, Nicolaus Cardinalis, Tusculanus Episcopus: quorum hac in re exequenda fideli & opera & consilio vsus est. Tentabant ergò summa cum modestia & moderatione, quod Pontifex mandârat: sed inueteratæ libertatis mala consuetudine transuersùm actæ, Pontificis voluntati & nutu eorum eius persuasionibus siue adhortationibus parére, stulta quadam audacia & muliebri pertinacia, omnes pariter detrectârunt.

De monialibus S. Mariæ trans Tyberim. *Cap.* 5

ERat tum in Vrbe insigne quoddam monasterium Sanctimonialium, quod sanctæ Mariæ trans Tyberim, dicebatur, in quo venerabilis & omni honore dignissima eiusdem Virginis matris seruabatur imago, quam beatissimus Lucas Euangelista ad vultûs eius & habitûs similitudinem ad viuum planè creditur depinxisse. Quę quidem pijssima imago nescio quo casu illi ecclesiæ sublata fuerat, sed illi cælesti miraculo fuit restituta. Eam verò, vt par est, illius monasterij sorores, & Romani omnes ineffabili studio venerabantur. Ad hunc ergò locum vt beatus Dominicus accessit, Abbatissam & sorores omnes, vna tamen dẽpta, ad Pontificis voluntatẽ inflexit: cunctæq; in manus ei obedientiã promiserunt, se indè migraturas, si illa dulcissima imago cum ipsis vellet trãsferri. Eã conditionẽ libenter accepit S. Dominicus, illud adijciẽs, si illa desi-

Imago S. Mariæ, à B. Luca picta.

derabilis imago, vti olim, ad suam rediret ecclesiam, & ipsæ pariter essent ab hac obedientia absolutæ. His ità gestis, prohibuit eis, nè posthàc è monasterio exirent vi, sitatum parentes vel alios quoscunq;. Vbi resciuerunt earum cognati & amici, quidnam fecissent, & quibus assensissent, multo furore perciti, ad eas venêre, dureque obiurgârunt, quòd ad persuasionem hominis ignoti, tam celebri loco derelicto, alio se transferre vellent: nec à contumelijs sancti viri abstinebant, eum sacrilegis linguis hominem nequam & scurram appellantes. Itaque perturbatis illis & fœmineo timore perterritis, nõ paucæ ex eis, rei benè gestæ quadam irrationabili ductæ sunt pœnitentia. Hæc autem omnia vir Dei, licèt absens, eo spiritu, quo regebatur, reuelante cognouit. Sustinens autem ad breue tempus, quodam die manè venit ad locum, & post oblatum Missæ sacrificium, concione peracta, dixit ad illas blandè & leniter: Filiæ meæ, iam quidem de sanctitatis proposito, perindè atquè de maleficio, multùm doletis, & vultis à bona via pedem retrahere, & à tergo Domini recedere. Sed cùm apud Deum grati illi sint & accepti, qui voluntariè ei sacrificant, & ivltrò se ei offerunt: si qua in vobis est timens Deum, & audiens vocem serui eius, spontè, vti cõuentum est, huc ad me accedat, Domino obedientiam oblatura. Tunc Abbatissa cum oĩbus alijs, sicut iam antè fecerant, denuò in eius manus voluntariam obedientiam promiserunt. Quæ enim abierant retrò post satanam, sancti Patris meritis sunt reuersæ. Deindè vir prudens quosdam Conuersos, viros religiosos & solertes adhibuit, qui monasterium perpetuò custodirent, & sororibus necessaria ministrarent: abstulitq; claues omnes, & totius monasterij administrationem in se recipiens, non permisit, vt deinceps vel propinquis, vel alijs, sine arbitris loquerentur.

Reformat sanctimoniales, sed ea causa fert contumelias.

Vt Napuleonem iuuenem excitârit. *CAP.* 6.

POsteà fidelis Domini seruus & prudens, ex consensu trium Cardinalium, quorum regebatur & muniebatur auxilijs, id constituit, vt apud sanctum Sixtũ quarta feria ipsi quatuor conuenirent, & ibidẽm Abbatissa, quam diximus, cum monialibus omnibus præsens, administrationem & iura omnia monasterij Cardinalibus & ipsi resignaret, vtì etiã factum est. Eccè aũt sedẽte viro sanctissimo cum illis Cardinalibus in media Capitulari domo, Abbatissa verò cum monialibus adstante, vt ea res diutiùs gesta, euidenti miraculo declararetur: vir quidam eiulans & comam vellens, voce horribili exclamat: Eheu, eheu. Cũctis exterritis & scisitantibus, quid haberet, respondit: Nepos Stephani Cardinalis ab equo cadens, mortuus est. Dicebatur is Napuleon. Ea re prorsùs inopinata & miserabili Stephanus Cardinalis patruus eius attonitus & angustatus, in beatum Dominicum caput reclinauit: alij verò excipientes, sustulerunt eum. At sanctus pater surgens, aquam benedictam in Christi nomine ei adspersit. Porrò frater Tancredus dixit ad virum Dei: Vbi est pietas tua, pater? vbi nunc fides in Dominum? Cur pro salute adolescentis non oras Deum? Tum vir Dei egressus, ibat ad cadauer, miseranda concussione & immodica dissipatione horribiliter deturpatum. Iussit autem illud in quasdam ædes inferri: porrò F. Tancredo & alijs qui cum ipso erant, dixit, vt pro sacrificio offerendo altare ipsi præpararent. Ibant ergò Cardinales cum suis, & Abbatissa cum Sanctimonialibus ad locum, vbi vir beatus erat hostiam salutarẽ immolaturus. Cùm aũt iam adstaret ad aram cum summa, vt solebat, reuerentia, immenso perfusus est lachrymarum imbre, spiritu sancto flante: cumq; corpus Christi purissimis manibus in altum eleuaret, cunctis qui aderant, spectantibus & stupentibus, ipse pariter cubiti vnius altitudine à terra eleuatus est, corpus terrenum & graue animi deuotione & spiritu gratiæ sursùm attollente. Oblatione indè ministerio pijssimè peracto, vir beatissimus ad corpus defuncti, Domini misericordiam imploraturus, accessit. Sequebantur eum Cardinales cum famulis suis, itemque Abbatissa cum sororibus suis, cum mœrore & fiducia, quid in sui nominis gloriam Dominus facturus esset, penitùs ignorantes.

Offert Miss. se sacrificã. um cũ multis lachrymis.

Corpus eius eleuatur.

Stans autem vir pijssimus ad corpus extinctum, caput & cetera membra conquassata, ipsosque pedes manu sua contrectauit, suis locis accuratè & comiter omnia componendo. Deindè ad preces iuxta feretrum se contulit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cumque hunc in modum secundò & tertiò feciſſet, ſurgens ab oratione, ſigno Crucis eum conſignauit: ſtansque ad caput defuncti, ſublatis in cœlum manibus, diuina virtute ipſe quoquè plùs quàm cubito vno ſuſpenſus in aëre, magna voce clamauit: Adoleſcens Napũleon, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti tibi dico, ſurge. Confeſtim videntibus cunctis, qui ad tam grande ſpectaculum confluxerant, ſanus & incolumis ſurrexit, dixitque ad virum Dei: Pater, da mihi quod edam. Moxq; vir pius dedit ei cibum & potum, ſanumque & hilarem, nec vllum contriti corporis veſtigium habentem, reddidit venerabili viro Stephano Cardinali. Iacuerat exanimis à manè vſque ad horam nonam. Quantùm autem poſſum coniectura aſſequi, decimoſexto Calendas Martij excitatus eſt.

Tertium vitæ reſtituit.

De fratrum Prædicatorum ad S. Sabinam, vbi nunc manent, commigratione.

CAP. 7.

AD hoc vſque tempus in Vrbe Fratres Prædicatores apud S. Sixtum manſerant, vbi hæc & plura alia admiranda omnipotens Saluator per S. Dominicum operatus eſt. At Pontifex Honorius, qui virum Dei haud vulgariter amabat, eccleſiam S. Sabinæ eis tradidit incolendam, vbi hodieque Pontificum beneuolentia perfruebantur. Eò libros & omnia, quæ hactenùs apud ſanctum Sixtum habuerant, tranſtulere. In ea eccleſia S. Sabinæ beatorum martyrum Alexandri Papæ, Euentij & Theodoli corpora quieſcunt. Is Alexander, à beato Petro Apoſtolo ſeptimus, & huius nominis primus Romanæ ſedis Pontifex, ſub * Adriano principe poſt vincula, carceres, eculeum, ignes & vngulas, punctis creberrimis per tota membra peremptus eſt: Euentius & Theodulus preſbyteri, poſt longam carceris tolerantiam ignibus examinati, adextremùm capite cæſi ſunt: eorumq; illuſtribus titulis hic Fratrum Prædicatorum locus ornatur. Extat verò ibidèm titul' inſignis S. Sabinæ, cuius Cardinalis fuit Hugo Ordinis Prædicatorij, vir doctiſſimus & cumprimis religioſus: cuius doctrina, ſcriptisq; præclaris hodieq; Eccleſia eruditur. In Germaniam etiam Apoſtolicæ Sedis miſſus à Latere legatus, cum multa moderatione, prudentia & religione, omni calcata auaritia, ſuæ legationis functus eſt munus, ità vt vſque in præſens eius iuſtitia illic commemoretur. Et nunc quoquè eiuſdem tituli, nominis, religionis, doctrinæ & pietatis vir paterque venerandus, eundem locum cunctis reddit venerabilem.

* Traiano potiùs legendum.

Hugo Cardinalis.

De commigratione Monialium S. Mariæ trans Tyberim, ad S. Sixtum.

CAP. 8.

AD quem ſanè cùm ſe contuliſſent, vt diximus, Fratres cum omnibus rebus ſuis, agente beato patre Dominico, tempus ab illo præſtitutum eſt, quo deberent ſorores in eccleſiam ſancti Sixti, vbi Fratres hactenùs habitauerant, ſuccedere. Anno igitur à naro Saluatore 1219. 12. Calendas Martij, in quem diem tunc inciderat prima Dominica Quadrageſimæ, Abbatiſſa cum ſororibus S. Mariæ Tranſtyberinæ poſſidendam accepere eccleſiam ſancti Sixti, ibique habitare cœperunt, Domino perpetuò ſeruituræ. Erat inter illas puella quædam Cæcilia, annos nata decem & ſeptem. Ea in ipſo portæ ingreſſu prima ante omnes habitum Ordinis induit miniſterio beati viri, in cuius manus tertiò obedientiam promiſit. Poſt eam Abbatiſſa cæterq; ſorores & mulrę aliæ eum habitum ſimpliciter ſuſcepêre & profeſſionem fecêre: quæ omnes erant numero quatuor & quadraginta. Porrò Romani illam inſignem beatiſſimę matris Dei imaginem, quæ apud Moniales trans Tyberim fuerat, indè tolli nolebãt, ꝙ facilior illic eis ad illã contẽplandam aditus pateret. Iraq; vir ſanctus nocte ſequẽti, duobus Cardinalibus, Nicolao Tuſculano Epiſcopo, & Stephano, cuius neporẽ ad vitã reuocârat, comitãtibus, & cum pmultis alijs, ſimul etiã magna lumiñ copia tum præcedente, tum ſubſequente, nudis pedibus incedẽtibus, illam cunctis optatiſſimam & dulciſſimam virginęę matris imaginem, proprijs humeris reuerentiſſimè deportauit: quam ſanè ſorores nudis pedibus, orantes, expectabant, & cum

Cum multa reuerentia transfertur imago B. Mariæ.

lachrymis, multaque animi exultatione exceperunt: permanetque ea apud illas vſque in hodiernum diem.

Hæc eſt imago illa veneranda, quam beatus Gregorius Pontifex ob ſæuientem peſtem profligandam, quodam Paſchali tempore in proceſſione cum litanijs per vrbis circuitum reuerenter deferri iuſſit, cui etiam tota aëris ceſſit infectio, eius præſentiam ferre non ſuſtinens. Mira autem ſucceſſit ſerenitas, & auditæ ſunt voces in aëre iuxta imaginem, ità canentes: Regina cæli lætare, alleluia: quia quem meruiſti portare, alleluia: reſurrexit ſicut dixit, alleluia. & beatus Gregorius ſubiunxit: Ora pro nobis Deum, alleluia. Repoſita eſt ergò reuerenter admodùm per beatum Dominicum & duos Cardinales apud virgines imago Virginis matris, & in ea vultum eius deprecantur omnes diuites plebis, adorantes in matre filium, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Nota de hac imagine.

Pſalm. 44.

De ſororum inſtitutione, & miraculis apud illas patratis.

Cap. 9.

PRimum hoc ſororum monaſterium author & architectus Prædicatorij Ordinis Dominicus inſtituit, eiusque Sanctimoniales ſummo ſtudio in diſciplina monaſtica conſeruans, erudiuit, ſæpè pro illarum conſolatione conciones & collationes fratribus audientibus habuit, de Ordinis diſciplina paternè docuit, quippe cui ſingularis gratiæ virtus affatim multa ſuppeteret. Coram illis & in illis per eum virtus altiſſimi miracula multa euidenter declarauit. Concionabatur quandoque vir beatus apud S. Sixtum Dominica ſecunda Quadrageſimæ, aderat etiam populi frequens auditorium: & eccè dæmoniaca quædam, eius concionem interturbans, crebrò dictitabat: Sceleſte, ſceleſte, tuis impoſturis quatuor, quæ meæ erant, mihi abſtuliſti. Meæ, inquam, erant, & tu eas mihi eripuiſti. Populo verò indignè ferente eam concionis interpellationem, ſæpè ei beatus vir dixit: Obmuteſce, obmuteſce. Reſpondit dæmon per os fœminæ obſeſſæ: Non nos hinc eijcies: noſtra eſt hæc, necindè emigrabimus: Septem ſumus, & hoc pacto in eam ingreſſi ſumus: cœperuntque ſinguli, quomodo in eam intrâſſent, diuerſis vocibus enunciare. Creſcente autem populi commotione & tumultu, vir Dei ſublata manu edidit Crucis ſignum, & ait: In nomine IESV CHRISTI præcipio vobis, vt exeatis, & eam deincèps minimè vexetis. Continuò mulier horribili corporis diſtenſione compacta, magnam carbonum molem euomuit, tanta ſanguinis copia ſequente, vt quaſi mortua videretur. Iuſſit autem vir ſanctus eam ex eccleſia educi, & curam eius haberi, donèc pleniùs ſanaretur. Reddita ſanitati, Chriſto ſe dicauit, eamque beatus Dominicus dici voluit ſororem Amatam. Vixit ea diù poſteà ſana & incolumis in operibus bonis. Factum eſt hoc inſigne miraculum die octaua ab ingreſſu ſororum in eccleſiam S. Sixti: quæ ſanè vt viderunt eum in publica concione tãta authoritate dæmonibus imperantem, ſtupentes timebant valdè.

Primum cœnobium ſanctimonialium S. Dominici Romæ.

Eijcit ſeptẽ dæmones ex vna fœmina.

Alio tempore pijſſimus vir de filiarum ſalute ſolicitus, acceſſit ad locũ, & è ſororę Conſtantia Rotularia (ſic enim vocant eam, quæ reddit reſponſa aduentantibus) ſciſcitatus eſt, num rectè valerent ſorores Theodora & Thedramia. Reſpondente Conſtantia febribus illas vexari, & Theodoram iam ex paroxyſmo decumbere, vir miſericors ait ad eam: Abi, & dic eis me iuſſiſſe, nè deincèps febricitent. Fecit illa, vt iuſſa erat, & mox omni morbo expeditæ ſorores, incolumes extitêre, alijs ſororibus videntibus, & ad tantum miraculum ſtupentibus. Reuerſa ad virum Dei Conſtantia, (expectabat enim eam) indicauit rem totam. Ille gratias agens Deo, abſceſſit.

Duas febricitantes mirè ſanat.

De eius ſolicitudine erga ſalutem animarum & Ordinis propagationem. Cap. 10.

CVm ſic Romæ concionaretur vir ſanctus, tanquàm palmes in vite manẽs, vberes animarum fructus attulit, ità vt duo præclara, alterũ frarrũ Prædicatorũ, alterũ ſororum, monaſteria, plena religioſiſſimis & Deo deuotiſſimis hominibus, inſtituta ſint. Sanctus enim erat, & qui cum eo cõuerſabantur, ſancti fiebãt. Sic ergò, vt ſemp optã-

Universidad de Deusto
Biblioteca

optârat, fructificans profecit, nec tamen animo eius charitate dilatato suffecit. Diffusa enim erat in corde eius charitas per spiritum sanctum, qui habitabat in eo, & cupiebat omnes esse in visceribus IESV CHRISTI. Hæc nanque pijssima affectio, & Deo gratissimum desiderium sanctissimum pectus eius sibi vendicârat, vt animas proximorum lucrarctur, & suo coniungeret creatori. Hoc lachrymis & precibus à Domino contendit: hoc feruentibus concionibus, & perfectissimis studijs egit: & præclaris per eum Dominus miraculis compleuit. Optabat impendi & superimpendi pro animarum salute, idque exemplo Saluatoris, qui seipsum tradidit pro animabus nostris. Nihil vel tam laboriosum, vel terribile potuit accidere, quod pro salute proximi refugeret: nihil tam carum aut adeò precioſum offerri, quod nō charitati posthaberet, & eius causa exponeret. Ea igitur cura & solicitudine cum stimulante, vt & animas Domino adduceret, & Ordinem suum propagaret, ab Vrbemi. fit Bononiam fratres Iohannem & Bertrandum, anno Christi 1218. Deindè illis adiunxit fratrem Christianum & Conuersum quendam. Ij Bononiæ degentes, magnas paupertatis angustias perpessi sunt.

Rom. 5.

Eximia sitis animas lucrandi.

Matt. 20.

Vt magistro Reginaldo habitum Prædicatorum beata virgo ostenderit.
Cap. II.

EOdem anno Romam venit Aurelianensis episcopus, & cum eo magister Reginaldus Decanus, vir per omnia laudabilis, fama celebris, eruditione conspicuus, qui eriam Parisijs annis quinque in Iure Canonico prælegerat. Is vbi admissus fuit in familiare cum quodam Cardinali colloquium, indicauit ei hoc se esse animi proposito & voluntate, quòd velit per mundum discurrere, & pauper pauperem Christum prædicare. At tamen qua id ratione possit aggredi, nondùm satis animo occurrere. Tum Cardinalis: En, inquit, quemadmodùm desiderat anima tua, nouus existit Ordo, in quo prædicandi munus & voluntariam paupertatem profitentur. Eius verò fundator intrà hanc degit vrbem, concionibus vacans. His exhilaratus vir prudens, beatum Dominicum ad se acciuit, eiusque sanctitatis adspectu delectatus, verborumque comitate & veritate illectus, mox deliberauit eius complecti institutum. Eccè autem quamprimùm sancti propositi examinatrix aduersitas graui eum corporis ægrotatione affligit. Morbo ingraueſcente, natura succumbens deprimitur, & salus à medicis desperatur. Confidens autem in DEI virtute beatus Dominicus, ad preces se conuertit. Illo orante, magistro Reginaldo vigilanti, & ardore febrium admodùm æstuanti, regina cæli, Virgo mater apparuit visibiliter cum duabus speciosissimis puellis, dixitque ei: Pete à me quod vis, & dabo tibi. Deliberanti quid peteret, altera ex puellis illis suasit, nè quid peteret, sed se totum beatissimæ matris Dei permitteret voluntati. Ille salubri párens consilio, illius se penitùs subiecit arbitrio. Tum mater Dei extendens manum virgineam, ægri oculos, aures, nares, os, manus salutari, quam attulerat, vnctione liniuit, proprias verborum formulas ad singulas vnctiones proferens. Portò ad pedum vnctionem ità dixit: Pedes tuos in præparationem Euangelij pacis perungo. & ad renes dixit: Stringantur renes tui cingulo castitatis. Omnem quoquè Prædicatorij Ordinis habitū ei demonstrans: Hic est, inquit, habitus Ordinis tui. Atque ità & ab ægrorantis oculis cælestis illa visio, & à toto corpore morbus omnis ablatus est, stupentibus medicis, quorum iudicio vita eius desperata fuerat. Nihil horum latebat beatum Dominicum, quippe cuius meritis & intercessione Reginaldo contigisset ea visio. Tertio indè die, cùm assideret Reginaldus beato Dominico, rursùs adfuit clementissima virgo, & vt erat pollicita, vnctionem illam in Reginaldo iterauit. Aderat tum religiosus quidam ex Ordine hospitali, qui testabatur se vidisse beatissimam virginem totū Reginaldi corpus sua manu perungentem. Illa salutaris vnctio corpus eius ab omni concupiscentia adeò purgauit, vt quemadmodùm ipse fassus est, nec primi in eo motus postea exciterint. Verùm hæc omnia beatus Dominicus, ab eo adiuratus, non priùs reuelare voluit, quàm ille è vita excessisset.

Reginaldo insigni viro appáret beatissima Maria.

Eum sanitati restituit.

Omnem in eo libidinē extinguit.

De commendatione magistri Reginaldi & Ordinis.
Cap. 12.

Acce

ACcepit indè Reginaldus habitum, ipsi diuinitùs præmonstratum, à beati Dominici manibus. Prædicatorum adhuc nouello adiūctus Ordini, & factus confors pauperum Christi. Fuit is vir insignis, scientia instructus, gratia præuentus, virtute robustus, sanctitate conspicuus, religione præcipuus, castitate mundissimus, beatissimæ matris Dei tactu sanctificatus. Qua sit autem pietate efferendus, & quāta veneratione prosequendus huius instituti habitus, qui à matre Domini eidem Reginaldo in visione ostensus fuit, Dominus posteà declarare voluit. Nam magister quidam apud Salamancam Hispaniæ vrbem, vbi tum literarum studia florebāt, Artium præfectus, manè quodam, die Dominico cum multis studiosis ad domum Prædicatorum vénit, vt concionem audiret. Subitò autem tanta extitit pluuiæ vis, vt è domo egredi non possent. Suppræfectus igitur siue Supprior domūs, cùm eum ad prandium inuitaret, nec retinere posset, induit eum fratris cuiusdam cucullo, nè pluuia vestes eius madefaceret. Eoque sic induto, coram multis Doctoribus & studiosis, qui illic aderant, dixit Supprior: Protestor ego hodiè, & vos omnes testes esse volo, magistrum Nicolaum habitum nostrum suscepisse. At ille magister ridens & irridens abijt, totoque die illo per plateas & ædes studiosorum discurrens, cum multo risu & cachinno omnibus deridendum propinauit habitum sanctitatis. Sed eccè eadem nocte acerrima eaque perpetua febre corripitur, & mirè cruciatur. Quod cùm & ipsi, & medicis non parùm formidinis adferret, tabescebat, sicut ipse ait, anima eius, & valde exterritus, anxias Domino preces fudit. Audiuit verò diuinitùs vocem ità dicentem: Putas ne me ipsas fratrum Prædicatorum personas duntaxàt velle honore & reuerentia affici? Ego verò id te scire velim, me & vestes eorum nolle debita veneratione fraudari. Quas cùm tu contumelia afficeris, nisi per pœnitentiam resipueris, non id feres impunè. Ea vox, vbi non dormientis, sed vigilantis auribus illata est, omnia eius viscera concussa sunt. Vocatis igitur fratribus, habitum, quem irridiculè & ludens gestauerat, cum reuerentia multa suscepit & solenniter induit, vt in eo expiaret, quòd perperàm admiserat. Beatos planè, qui his vestibus multiplicis gratiæ indui meruērunt, quas mulier fortis suis contexit domesticis, vt armis lucis induti, honestè ambulent, nè ab agni nuptijs excludantur. Verè felicem & inclytum Prædicatorum Ordinem, inter Ordines præcipuum, & Angelico Ordini similimum. Laudat enim, benedicit, & prædicat Deum, quæ sunt officia Angelorum. Purgat inflat Angelorum immunditiam peccatorum, inuitando reos ad pœnitentiam: illuminat infidelium & insipientium ignorantiam, scientiam salutarem docens. Perficit denique proficientes, excellentiorem eis viam demonstrans. Hæc est huius instituti ordinatissima religio, Deo gratissima professio, ab æterno profecta consilio, quam Virgo mater impetrauit à filio, extremis temporibus in populi salutem instituendā. Quam etiam fouet patrocinijs, attollit beneficijs, illustrat miraculis, tuetur in afflictionibus, conseruat in tentationibus, & à periculis omnibus tam potenter, quàm clementer eripit. Specialis quoq; charitatis argumento, singularisque gratiæ priuilegio huius sacri Ordinis filijs ipsa habitum tribuit, peculiari eos ornans indumento. Cùm enim inirio Canonicorum Regularium vestibus vterentur, nunc beatissimæ virginis vestitu amicti cælitùs, præ cæteris gloriantur. Custodi igitur summo studio fratrer charissime virginea, quibus induēris, vestimenta: maneant candida omni tempore. Sit munditia castitatis in corpore, lumen veritatis in opere, pura synceritas in corde. Intuere & imitare beatissimum patrem tuum Dominicum, munditiæ speculum, virginalis innocentiæ vasculum: pro cuius puritate Virgo mater, ex filij munere, omnem hanc Prædicatorio ordini impertit sanctitatem.

Reginaldus induit habitum S. Dominici.

Pœna habitum monasticum irridentis.

Pro. 31.

Is resipiscens, fit monachus.

Eccle. 9.

De reuelatione facta beato Dominico.
Cap. 13.

CVM enim beatus vir Romæ apud sanctam Sabinam in Ecclesia fratrum pro consuetudine sua pernoctaret, & iam media nocte oraret, cūctis fratribus quiescentibus, in dormitorium ingressus, in quadam eius parte constitit, Domino preces offerens. Eleuatis autem oculis, vidit ab alia parte tres admiranda pulchritudine virgines, in ijsque mediam forma incomparabili: cuius aliæ latus claudebant vtrin-

Visio B. Dominici.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtrinquè:& vna quidem ferebat situlam splendidam & elegantem: altera verò aspergillum porrigebat in medio gradienti reginæ. Transiens ergò regina cum virginibus per dormitorium,singulos fratres suis in lectis quiescentes conspergebat,cosq; Crucis signo consignabat. Vnum solùm præterijt, nihil ei huius gratiæ impertiens: vt discant posteri, quam religionis disciplinam, quod pudicitiæ studium velit in nobis extare etiam dormientibus, visitans nos omni tempore misericordiæ mater. Aduertit hoc beatus Dominicus, quid fratri accidisset: surgensq; à prece,reginæ processit obuiàm, vbi lampas dormitorij pēdebat,ad eiusque prostratus pedes: Obsecro,inquit, Dña mea, indica seruo tuo, quænam sis. Dicebat hoc, licèt eam spiritu cognosceret. Per id tempus antiphona, Salue regina,in cœnobio fratrum & sororum Romæ flexis genibus sine cantu dicebatur. Respondit ei Domina: Ego sum illa misericordiæ regina, quam quotidiè ad vesperam pijs mentibus inuocatis: cumque dicitis, Eia ergò aduocata nostra: prosterno me coram filio, orans illum pro Ordinis huius conseruatione: Tum ille concepta fidutia: Quæ sunt,inquit,ô Domina,virgines speciosissimæ, quæ te comitantur? Respondit illa: Cæcilia & Catharina. Rursùs ille: Cur mea Domina,ait, fratrem illum auersata præterijsti? Respondit Domina: Quòd non ità, vt decebat, se gereret. Deindè ad reliquos fratres pergens, cùm eos quoquè consperfisset & consignâsset, disparuit. Vir Dei autem ad locum redijt, vbi priùs constiterat: & eccè repentè extra se rapitur ante Deum, videtque sedentem Dominum, & à dextris ei assidentem matrem eius,indutam pallio coloris sapphirini. Circunspiciens verò, vidit ex omni natione spiritalium patrum,qui sacris institutis religionibus siue monasticis institutis, Christo filios & filias spirituales genuerant, magnã copiam,in conspectu Domini gloriantem. Sed nullum ibi suorum filiorum videns, pudore suffusus & intimo dolore compunctus,acerbissimè fleuit: atque à maiestatis diuinæ gloria exterritus, eminùs stetit, non ausus vultui DEI & Virginis excellentiæ appropinquare. Innuit autem ei mater Domini, vt ad ipsam veniret: at ille tremens & pauens, non audebat accedere, donèc etiam à Dño esset accersitus. Tum verò accessit corde compunctus, humilis spiritu, totus infusus acerbissimis lachrymis, & ad filij atque matris eius pedes cum summa humilitate se proiecit. Dixitque Dominus Iesus ad eum: Surge. cumque staret coram Domino,ait ad illum: Quid ità miserè iuges? Ille respondit: Quòd coram te omnium monasticorum Ordinum homines adeo conspicio: de meis verò ne vnum quidem. Ait Christus ad eum: Vis videre filios tuos? Respondit ille: Id vel maximè velim. Tunc Christus manum suam ponens super humerum matris,dixit ad eum: Institutũ siue Ordinem tuum ego commisi matri meæ. Sed illo instante & cupiente videre filios instituti sui, rursùs ait Dominus: Itáne planè eos videre vis? Respondente eo,se id modis omnibus cupere, mater Domini pallium, quo induta erat, expandit coram lachrymabundo Dominico, quod tantæ erat amplitudinis, vt totam cælestem Hierusalem suauiter circumplecti videretur. Atque sub hoc securitatis tegumento & pietatis sinu vidit ille cælestium arcanorum contemplator, fratrum Ordinis sui innumeram multitudinem, singularis cuiusdam protectionis cura & peculiaris amoris brachijs circumplexam. Itaque luctus mutatur in gaudium, lamenta abeunt in iubilum: & ille spiritu exultãs, prostratus agit gratias DEI filio & eius matri singulari. Mox ad se redit,& signo ad nocturnas preces fratres excitante, omnes surgunt. Illis precibus absolutis, ad domum Capitularem vir Dei fratres conuocat, prolixè ad eos concionatur, admoner vt ament matrem Dei, cuius erat mirificis consolatiõibus egregiè recreatus. Posteà fratrem illum, quem sanctissima virgo dormientẽ præterierat, blandè alloquens, illum commonuit à culpa prorsùs alienum: fatebatur tamen frater, se, cùm euigilâsset, nudato corpore fuisse. O quanta nobis indicta est necessitas seruandæ disciplinæ, tuendæ pudicitiæ,quandò etiam nesciẽtes & nolentes,illos pijssimos oculos à nobis auertimus, qui clementer intuentur eos, qui vias suas semper solicitè custodiunt. Quanta verò nobis veneratione colenda, quibus laudibus efferenda est beata Dei genitrix, cui à Diuina maiestate commissi sumus, sub cuius alis protegimur, cuius manu benedicimur,cuius gratiæ rore perfundimur, cuius intercessione dilatamur, conseruamur, & salui efficimur? Hæc est, quæ beatum Dominicum patrem nostrum,tanquàm seruũm fidelissimum filio obtulit, ei sæpè apparuit, illum blanditer allocuta est, ei in extremis adfuit,illum scala candidissima in cęlos venientem cum filio suo coronauit.

Eius alia visio, extra se rapti.

Summo studio etiam dormiẽtes debẽt pudicè se gerere.

De quibusdam miraculis. CAP. 14.

SOlebat beatus Dominicus visitare afflictos, inopes consolari. Erat autem Romæ in turri iuxta portam Lateranensem quædam solitaria fœmina, Bona nomine, magna religione & sanctitate. Eam morbus grauissimus infestabat, ità vt ex pectore & vberibus eius scaterent vermes innumeri. Sed illa tam horrendam vexationem adeò sedatè & patienter, tantaque ánimi gratitudine tulit, vt interdùm vermes excidentes colligeret,& in pectus suum reponeret. Visitabat eam sanctus Dominicus, eius confessionem recipiebat, & crebrò illi Eucharistiam porrigebat, Cumque die quodam tanti sacramenti eam feciſſet participem,& consolationis atque ædificationis verba ei loqueretur, sedens ad fenestellam eius, inter alia rogauit eam, vt locum tam immaniter corrosum ipsi ostenderet. Fecit hoc illa, viditque vir sanctus pectus eius vermibus plenum: multaque erga illam commiseratione affectus, Oro te, inquit, vt pro magno munere largiaris mihi vnum ex his vermibus. Noluit illa, nisi fidem daret vir sanctus,se vermem redditurum. Illo hoc promittente, tulit vermem à pectore,& per fenestellam ei tradidit. Is sanè magnus erat,atro capite. Vt verò illum beatus Dominicus accepit, & digitos suos vertit, eumq; inspexit, subitò versus est in gemmam elegantissimam. Ea re perspecta, non mediocriter admirabantur fratres, qui cum illo erant,dicebantque viro Dei,nè ei gemmam restitueret. Illa verò lachrymante & orante, vt sua gemma ipsi redderetur,vir Dei stans promissis suis, eam fenestellæ imposuit: eamque acceptam illa, cernente beato viro & socijs eius, ad suum pectus apposuit,repentè mutatam in vermem. Tum verò sanctus vir, cùm ei benè precatus esset,eamque consignâsset, ab ea discessit. Illo autem à turri descendente, vbera ab eius pectore deciderunt vnà cum vermibus, qui extincti sunt, pectusq; consolidatum,paulatim integrè restitutum est, omnisque illius horrendę putredinis dolorisopitus est. Post aliquot dies inuisit eam vir Dei, planeque incolumem & gaudentem reperit. Illa autem narrabat fratribus, quemadmodùm Dei gratia & sancti viri meritis eo morbo liberata esset.

Bona,eximię sanctitatis fœminæ.

Eius horrendũ morbũ sanat B. Dominicus

Fuit itidem Romæ inclusa quædam apud ædem S. Anastasiæ, Lucia nomine: quam, cùm ad S. Sixtum iret,subindè inuisere solebat vir Dei. Eius brachium adeò sæuissimus morbus corroserat, vt carne & cute exesis, totum os vsque ad cubitum nudum apparéret. Iubente autem viro beato, vt brachium ipsi ostenderet, illa paruit. At vir tanto dolore,vir pijssimus eius misertus, Cruce eam consignauit, eique benè precatus,abijt. Confestim illa meritis eius plenissimè sanata est. Huic rei interfuit F. Berandus, & complures alij.

Alterius brachiũ cõsignãs Crucẽ,mirificè reformat.

LIBER TERTIVS.

De aduentu F. Reginaldi Bononiam. CAP. 1.

VEnerabilis ille magister Reginalduś, cuius suprà meminimus,sanitate vtriusque hominis, meritis beatissimæ matris Dei, percepta,licèt iam professione esset obligatus ordini, at tamen cum bona venia beati Dominici, vt suum expleret desiderium, cum Episcopo Aurelianensi mare transijt. Indeque reuersus, Bononiam vénit anno partæ salutis 1218. 12. Calend. Januarij: cœpitque mox totus in conciones incumbere. Erat verò vehementer ignitum eloquium eius,sermoque eius ceu facula ardẽs, auditorum corda inflammabat, vt vix quisquam tam saxeo esset pectore,qui se absconderet à calore eius. Feruebat tum tota Bononia, quòd nouus videretur apparuisse Elias. Per id tempus multos recepit ad ordinem, siue in sui instituti sodalitatem,

Reginaldi feruentes conciones.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bononiæ valdè crescit Ordo Prædicatorum.

tem, auctusque est Prædicatorum numerus: multique ad eos adiuncti sunt, quorum prædicationis luce, permulti in Orbe instar stellarum radiant. Eam lucem futuram Deus antè præmonstrauit. Priusquàm enim venissent Dominicani fratres Bononiã, mulier quædam DEO deuota & chara, contra locum, in quo illi habituri erant, & nunc habitant, non rarò flexis genibus adorabat. Cumque eam perindè vt fatuam homines reprehenderent, illa dicebat: Vos potiùs miseri & fatui estis: qui si sciretis, quinam & qualia hîc futura sint, mecùm pariter adoraretis. Per eos enim, qui huius locum occupaturi sunt, totus illustrabitur orbis, Habitauerant anteà fratres apud ecclesiam de Vascarella, sed paulò post aduentum magistri Reginaldi, rogante Hugolino Ostiensi Episcopo, qui posteà factus est Pontifex maximus, Bononiensis antistes, ecclesiam sancti Nicolai illis assignauit. Cuius sacellanus & presbyter Rudolphus, vir bonus & pius, Dominicanorum habitum suscepit.

De iis, quæ Reginaldus præclarè gessit apud Bononienses. CAP. 2.

EVM locum priusquàm fratres Prædicatores essent ingressi, Deus angelicis concentibus, cœlestibus luminibus, & mirificis splendoribus prophetice ornârat. Ad hoc eorum asylum, domumque refugij Clericus quidam, satis quidem literis instructus, sed seculi vanitatibus plùs satis addictus, à Deo admonitus confugit. Vidit in visione, in campo tempestate valida vndiquè se occupari. Fugit ergò ad domum quandam: sed cùm esset clausa, pulsat fores, petit intrò admitti. Domina domûs respondit: Ego Iustitia hîc habito: non potes huc ingredi, cùm sis iniustus. Dolens ille, abiit, pulsat ædes, petitque recipi: sed audit ab hera domûs: Ego veritas sum: non te admitto. non enim liberat veritas se non amantem. Vidit tertias ædes: petijt & illic recipi: sed hera ait: Pax sum ego, non est autem pax impijs, sed hominibus bonæ voluntatis. Verùm quandò apud me sunt cogitationes pacis, & non afflictionis, salutare tibi præbebo consilium. Vltrà me degit soror mea Misericordia, quæ semper miseris fert opem. Ad eam accede, & fac quod illa iusserit. Eunti illi occurrit Misericordia, citóque ei: Si vis ab imminente seruari tempestate, ito ad sanctum Nicolaum, vbi fratres Prædicatores morantur. Ibi inuenies stabulum pœnitentiæ, præsepe continentiæ, doctrinæ pabulum, asinum simplicitatis cum boue discretionis, Mariam illuminantem, Ioseph proficientem, & Iesum te saluum facientem. Euigilat homo, penitet quid viderit, accommodat se ad Misericordiæ consilium, venit ad fratres, petit obtinere se recipi, & impetrat. Erat tunc magnus in fratribus charitatis feruor, erga omnes virtutis opus alacritas eximiæ deuotionis, vigilantia perpetua in precibus, strictilima eorum obseruantia, quæ ordo præscribit, ardens animarum zelus in concionibus & perpetuò audiendis confessionibus, conuersationis decus in sanctis moribus & exemplis, seueritas erga coërcenda vitia: nec tunc leuem culpam leuis vltio sequebatur.

Visio Clerici cuiusdã.

Esaiæ 48. Luc. 2.

Fratrũ Dominicanorũ magna sanctitas.

Seueritas Reginaldi in fratrem rebellem.

Quidam frater ex ijs, quos Conuersos vocant, tum deprehensus fuit vilem panem absque superioris permissu accepisse. Eum magnus pater Reginaldus acriter in fratrum conuentu castigauit, & pânum coram fratribus exussit. Sed misero illo murmurante, nec suam culpam agnoscente, neque ad pœnitentiam submittere se volente, vir Dei Reginaldus præcepit fratribus, vt eum ad virgarum accipiendam castigationem mox aptarent: erectisque in cælum luminibus, cum lachrymis ait: Domine Iesu Christe, qui famulo tuo Benedicto eam præstitisti virtutem, vt à monacho liuo virgarum ictibus pelleret dæmonem: da, quæsumus, vt huius castigationis vi ab anima fratris huius dæmonis tentatio profligetur. Cecidit autem vir sanctus tam seuerè illum fratrem, vt eius plagis fratres ad lachrymas prouocarentur, neq; id frustrà. Nam compunctus animo frater, lachrymans dixit: Gratias tibi ago pater: nam reuerà à me diabolum expulisti. Perspicuè enim sensi à renibus meis serpentem exire. Is frater posteà proficiens, bonus & humilis effectus est.

Alius frater iam fugam meditans, deprehensus coram magno patre Reginaldo Bononiæ, in domum Capitularem adductus est. Fatebatur autem culpam suam, & ad virgarum excipiendos ictus se humiliabat. Porrò

Porrò vir Dei grauiter illum cædens, ait: Abscede satan. vertensque se ad fratres: Orate, inquit, fratres: simul & precibus & verberibus volens abigere dæmonem. Cumque diù sic faceret, exclamauit frater: Audi me pater. Et ille: Quid vis, inquit, fili? Respondit ille: Planè iam recessit diabolus, & ego tibi stabilitatem promitto. Lætabantur fratres, & ille permansit in arrepto instituto constans.

Verberibus sanatur frater instabilis.

De illustribus viris Ordinis Prædicatorij. CAP. 3.

CVm adhuc exiguus esset fratrum numerus, in Conuentu seu cœnobio Bononiẽ. si quædam tentatio extitit, quibusdam è fratribus diffidẽtia fractis, inter se conferentibus, ad quæ monastica instituta se transferrent, quòd nouella Dominicani instituti plantatio, parùm firmiter constituta videretur. Et duo quidem ex illis literas à Legato, qui tum erat Bononiæ, impetrârunt, vt se possent aliò conferre. Eas verò inter fratres recitante magno Reginaldo, ortus est luctus ingens, & crescebat commotio. Itaque vir Dei Reginaldus ad cœlum suspiciens, corde DEVM deprecabatur. Mox frater Clarus, vir bonus & magna authoritate, vtpotè qui artium & Iuris Pontificij scholas rexisset, & Ciuilis quoquè iuris esset peritus: cœpit consolari fratres, mulsisque rationibus illorum animos confirmare. Vix sermonem compleuerat, & ecce magister Rolandus, qui tunc Bononiensi scholæ præfuerat, & erat fama celebri, spiritu Dei accensus, è mundo fugiens, solus venit ad fratres: & quia spiritu ebrius erat, nulla salutatione præmissa, simpliciter se petijt in illorum sodalitatem admitti. At magnus Reginaldus præ nimio gaudio vestes alias non expectans, suum sibi detrahens capitium, illo eum induit, pulsataque campana, & fratribus cantantibus, Veni creator spiritus: factus est virorum & mulierum concursus, commouebanturq; tum studiosi, tum ciuitas vniuersa. Vix autem cantare poterant fratres præ gaudio & copia lachrymarum. Ità ergò instaurata est pristina deuotio, & omnis error atque tentatio conquieuit: atque illi duo fratres in medium prosilientes, se malè egisse confessi sunt, literisque posthabitis, stabiles se fore promiserunt. Sequenti nocte apparuit Rudolpho, quem suprà diximus, Christus Dominus cũ matre sua & S. Nicolao: eiusq; capiti manum supponens beatus Nicolaus, Nè timeas, inquit, frater. omnia & tibi & Ordini tuo prospera euenient, Domina nostra vestrî curam gerente. Statim autem vidit nanque iuxta vrbem, plenam multis fratribus, dixitque illi beatus Nicolaus: Vides hos fratres? Nihil ergò reformides. Tot enim sunt, vt totum orbem impleturi sint. Accepit ex ijs consolationem frater, quem nõ mediocriter perturbârat ea commotio, quam diximus. Delectat valdè horum illustrium virorum commemoratio, perindè vt musica in conuiuio vini, & suauis odor aromatum. Quantus fuerit Reginaldus, & ex ijs quæ diximus, & quæ dicturi sumus, cerni licet. Frater Clarus, iuxta nomen suum, bonitate & sanctitate vitæ insignis & constans fuit, & eruditione clarus. Eum creârunt Priorem Prouincialem Romanæ prouinciæ, & Põtifex maximus eum suum pœnitentiarium & capellanum fecerat. Frater Rolandus Cremonensis, scholæ Bononiensis quondàm moderator, cùm apud se perpenderet vanitatem deliciarum & gloriæ, quibus affluebat, corde compunctus, factus est Dominicanus, primusque è fratribus Parisijs in Theologia prælegit, & multis annis Domino in sanctitate seruiuit, fama, scientia & vitæ integritate præclarus. Frater quoquè Moneta, qui tunc liberales artes profitens, in omni Gallia Cisalpina celeberrimus habebatur, in concione magni Reginaldi multa vi compunctus, non paucos cùm adhuc studiosus esset, ad Dominici institutum adduxit. Postquàm autem ipse habitum eius instituti accepit, quàm in omni sanctitate excreuerit, quantùm in verbo & hæreticis confutandis profecerit, non facilè possit scripto explicari. Nimirùm hi sunt viri religiosi, patres nostri & fratres, quos magnus pater Reginaldus per verbum Euangelij Domino cum multis alijs Bononiæ acquisiuit.

Tentatio dæmonis.

Rolandus vir magnus fit Dominicanus.

Eius cõuersiõe fratres cõfirmãtur.

F. Clarus.

F. Rolãdus.

F. Moneta.

De pane & vino cælitùs ministratis. CAP. 4.

DEtinuit, fateor, me scribẽtem dulcis & odorifera recordatio filiorum, & suspendit interim à cõmemorandis sancti patris egregijs facinorib⁹. Sed reuertor nũc

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad suauissimam radicem, vndè omnis hæc dulcedo germinauit. Interìm dum ea quæ retulimus, per venerabilem Reginaldum agerentur Bononiæ, omnipotens Deus per merita beati Dominici diuersis locis multa admiranda operatus est. Cùm enim Romæ apud sanctum Sixtum centum fratres cum illo sub Euangelica degerent paupertate, dic quodam missi sunt ab eo duo fratres, Iohannes Calaber & Albertus Romanus, vt eleemosynam peterent. Illis à manè vsque ad tertiam fruſtrà laborantibus, & iam reuertentibus occurrit quædam mulier, benè erga fratres affecta, deditque eis panem vnum, dicens: Nolim vos prorsùs vacuos redire. Eo accepto pane, quidam vir candidus & pulcher rogauit obnixè, vt darent ipsi eleemosynam. Illi excusant se, quòd non possint dare, cùm ipsi egeant. Vrgente illo, dederunt ei panem illum pro Dei amore: isque mox ab eis disparuit. Redeuntibus domum venit obuiàm pius pater Dominicus, qui per reuelationem iam didicerat omnia, quæ illis acciderant: dixitq; illis iucundo vultu: Iam nihil habetis filij? Illi narrauerunt ei omnia, & quòd panem dedissent pauperi. Ait vir sanctus ad eos: Angelus Domini is fuit, & Dominus pauit seruos suos. Eamus oratum. Egressus indè ab ecclesia, iussit fratres ad prandium adesse. Quibusdam dicentibus fruſtrà illos conuenturos, cùm nihil esset, quod posset apponi: ille sciens quid facturus esset Deus: Dominus, inquit, pascet seruos suos. Illis præ pusilla fide adhuc hæsitantibus & cunctantibus, vocauit fratrem Rogerum Cellarium, mandans ei, vt fratres ad mensam acciret, à Domino alimoniam habituros. Tandèm instructis mensis & scyphis appositis, dato signo ingressi sunt fratres in refectorium, & sanctus vir mensis benedixit. Cunctis sedentibus, legit ad mensas F. Henricus Romanus. Porrò vir Dei Dominicus, iunctis manibus, cœpit orare ad mensam. Et eccè, vt promisit, aderat prouidentia diuina, pastura seruos suos. Duo enim formosissimi adolescentes in medio refectorio apparuêre, panes candidissimos ferentes & ab infimis incipientes fratribus, singulis singulos apposuêre panes, vnus à dextro alter à sinistris. Vbi ad beatum Dominicum ventum fuit, illi quoq; panem præbuêre & submissis capitibus, ab eorum oculis ablati sunt. Dixit autem vir Dei: Comedite nunc fratres, comedite panem, vobis missum à Domino. Deindè ait ad illos, qui mesis ministrabant, vt vinum adferrent. Illis dicentibus se nihil vini habere, vir Dei plenus spiritu sancto: Ite, inquit, ad dolium, & de vino in illud à Domino infuso, nobis haurite. Eunt illi, inueniunt dolium optimo vino redundans, quod hausturn fratribus apportant. dixitque beatus Dominicus: Bibite fratres vinum vobis à Domino donatum. Comederunt itaque & biberunt indè die illo & sequenti. Tertio die post sumptum cibum quicquid fragmentorum superfuit, iussit beatus Dominicus dari pauperibus, nec quicquam indè voluit reseruari. Posteà vir sanctus hortabatur fratres spem suam in Domino collocare, nec in vlla necessitate de illius benignitate diffidere, vsus apud eos concione egregia.

Fratres Dominicani dant panẽ, cùm ipsi egerent.

Diuinitùs panes ministrãtur fratribus.

Itẽm vinũ.

Alio quoquè tempore Procurator fratrum eiusdem domûs, indicauit sancto viro deesse panes. Ille iucundo spiritu benedixit Deum, & exiguum illud, quod supererat, iussit particulatim in mensis apponi. Erant tum in monasterio fratres plùs minùs quadraginta. Fratres ad signum datum ingressi refectorium, post benedictionem singuli buccellas sibi appositas cum gaudio frangunt, moxque duo iuuenes eiusdem & formæ & habitûs, in refectorium multos panes important, ijsque beato viro tacitè oblatis, subitò recedunt, nec sciri potuit, quinam fuerint. Tum vir sanctus ad omnes manus extendens, Iamnunc, inquit, fratres comedite. O miram Dei benignitatem, talem se timentibus escam præparantem.

Iterùm panes diuinitùs præbẽtur.

De quadam beati Dominici prophetia, & iuuene in eius Ordinem recepto.
CAP. 5.

IN eadem domo vel monasterio vir Dei fratribus palàm prædixit, duos ex ipsis corpore, duos animo morituros. Nec mora, vt prædixerat, ità rei declarauit euentus. Frater Gregorius, vir pulcherrimus & admodùm gratiosus, primo, & F. Albertus, qui pro eleemosynis missus, panem angelo dedit, tertio die perceptis admodùm religiosè sacra-

Sacramentis, in DOMINO obdormiêrunt. Alij duo ab Ordine profugi, periêrunt.

Frater Iacobus Procurator quandoquè graui correptus morbo, illo magìs magisque inualescente, & natura succumbente, ad extrema deductus fuit. Aderant fratres, vt Sacra Vnctione & precibus animam emigrantem communirent. Dolebant non mediocriter, quòd frater tam necessarius ipsis tolleretur, quo neminem haberent notiorem in vrbe. Permotus autem vir Dei filiorum desolatione, exclusis omnibus & ostio clauso, fusis super eum precibus, iam egredientem spiritum potenter retinuit: accitisque fratribus cum incolumem reddidit, suo officio functurum. Dixit hoc palàm ipse frater Iacobus, tanto veriùs, quanto id in seipso certiùs expertus erat. Eo procurationis munus exequente, multiplicatorum panum miraculum suprà memoratum contigit.

S. Dominicus fratrem moribundũ reddit incolumem.

Admisit in sodalitatem suam beatus Dominicus iuuenem pulcherrimum, Henricum nomine, genere quidem nobilem, sed moribus nobiliorem, ciuem Romanum. Id indignè ferentes propinqui eius, eum è cœnobio extrahere nitebantur. Ea re animaduersa, vir prudens Dominicus, adiunctis ei itineris socijs, ad aliud cœnobium eum misit. Iam flumen iuxta viam Numentanam transmiserant, & eccè cognati eius vt eum rapiant, ad alteram fluminis ripam adsunt. Nouitius Deo & beati Dominici meritis se commendat, vt ex illorum manibus eripiatur. Mox, iubente DEO, in tantùm excreuit aqua, vt eam illi persecutores equis transire non possent. Id vbi viderunt, admiratione perculsi, abiêrunt, nihil molestiæ deincèps iuueni inferentes. Fratres id animaduertentes, redeunt ad fluuium, qui iam ità detumuerat, vt liberum illis transeuntibus iter præberet.

Insigne miraculum.

De diuersis viri Dei miraculis.
CAP. 6.

DIE quodam vir sanctus tardiùs venit ad sorores, & omnibus ad fenestram conuocari iussis, coram fratribus ità ait: Filiæ meæ, ego ex piscatione redeo, in qua Domino largiente magnum cepi piscem. Dicebat hoc de fratre Gandeone, vnico filio Alexandri magnifici viri Romani, quem in suam sodalitatem receperat. Indè cum eis conferens, multam eis consolationem attulit. Posteà dicit ad eas: Expedit sanè, vt parùm aliquid sumamus potûs: iussitque F. Rogerum Cellarium scyphum vino plenum adferre. Eum allatum benedixit vir DEI, primusque ipse bibit, indè cæteri fratres, qui erant triginta: nec quicquam de vino imminutum est. Tum vir DEI sororem Nubiam vocans: Abi, inquit, ad Rotulam, præbe scyphum hunc sororibus, vt omnes indè bibant. Tollit illa scyphum omninò plenum, vt erat, & ne guttula quidem indè fusa est, licèt per multorum manus & diuersa loca trãsferretur scyphus. Bibit primò Priorissa, bibunt sorores omnes post eam, hortante crebrò beatissimo viro, vt benè bibant. Erant sorores quatuor supra centum. Postquàm ergò fratres & sorores omnes ex illo charitatis poculo biberunt, omninò plenum mansit vino. His ità gestis, vir sanctus ait: Dominus vult, vt eam ad S. Sabinam, & consoler filios meos. Priorissa autem & sorores nitebantur eum retinere, quòd iam ferè media nox esset, nec consultum videretur, vt indè abiret. Sed ille non acquieuit eis, dicens Dominum planè velle, vt eat ad fratres, eumq; missurum cum ipsis Angelum suum. Itaq; assumpto F. Tancredo, qui erat Prior siue præfectus fratrum, abscessit. Et eccè ad portam iuuenis elegantissimus adest, manu virgam tenens, tanquàm ad iter accinctus, illosq; antecedit. Tum vir sanctus, socios fratres inter se, & illum voluit ingredi: ipse tertio loco sequebatur. Vbi ad fratrum portam ventum est, eam diligenter seris obfirmatã cernunt. Mox iuuenis, vię dux, ad quandam portæ eius partem se applicans, eam aperit: primusq; ipse ingreditur, sequuntur fratres, demùm post illos intrat vir sanctus. Sed iuuene rursùs egresso, porta clausa inuenta est. Scisciante autem ex beato viro F. Tancredo, quis ille iuuenis fuisset, S. Dominicus respondit: Angelus Dei fuit, ab illo nobis custodiendis delegatus. Indè cùm in ecclesiam, nocturnas preces cum fratribus persoluturi, intrarent, fratres mirabantur, quinam ianuis clausis eis aditus patefuisset.

Vinum magno miraculo, dum bibitur, nihil minuitur.

Angelus dux itineris eius.

Aperit ei fores monasterij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per id tempus quidam nouitius iuuenis, ciuis Romanus, Iacobus nomine, in eo cœnobio erat. Is importuna diaboli tentatione fractus, planè deliberauerat, simul atquè fores templi patefactę essent, ab Ordine discedere. Fuit hoc diuinitùs reuelatum beato Dominico. Itaque humanissimè admonet adolescentem, nè à tam sancto contubernio se reddat alienum. At ille nihil flexus eius verbis & precibus, habitum sibi detraxit, dicens se prorsùs decreuisse indè abire.

Precibꝰ suis iuuenem, è monasterio abire volentē, retinet.

Dolens vir mitissimus adolescentem ea tentationis vi pulsari, Expecta, inquit, parumpèr fili mi: posteà facturus, quod tibi visum erit. Confestìm ad preces prosternitur vir sanctus, orat Dominum pro filio in suam perniciem ruente. Ibi tum repentè licuit cernere, quid iusti valeat deprecatio, & quàm facilè possit, quod velit, obtinere. Necdùm preces finierat vir beatus, & adolescens totus infusus lachrymis, ad pedes eius se aduoluit, habitum quem reiecisset, sibi reddi petit, pollicetur se perpetuò in eo instituto Domino seruiturum. Eum vir pius blandè compellat, habitum ei restituit, hortatur vt perseueret. Vixit ille postmodùm, sui intercessoris meritis adiutus, multo tempore religiosè & piè. Manè reuersi ad sorores fratres, narrant rem gestam: ipse quoquè vir sanctus fatetur ità se habere, ait diabolum voluisse rapere ouem Christi, sed eum liberâsse illam de manibus eius.

De eius magna in dæmones potestate.
CAP. 7.

Demonis terriculamenta.

INgressus quandoquè beatus Dominicus cum multis fratribus in monasterium sororũ, de fraudibus & impostoris dęmonũ ad eas concionabat. Et eccè adest satan in specie lacerti mirè deformis & abominabilis, duo grădia ostētans capita: discurrit iuxta ripam, ad quam sedebant, caudam & alterum caput celerrimè attollit & deponit, facit impetum in sorores, tanquàm in illas inuasurus. At vir Dei agnoscens quis esset, in eum zelo Dei inflammatus, terribili vultu caput agitans, dicit: Inimice, inimice. Porrò ad sorores se vertens: Nè timueritis, inquit: nihil vobis officere potest. Sed quibusdam iam præ nimio terrore fugere volentibus, dixit vir Dei: Præcipio tibi hu-

Dęmonē cogit se in aquas demergere.

mani generis inimice, vt quamprimùm te demergas in hanc aquam. Fecit ille, vt erat iussus, nec vsquàm apparuit.

Quodam tempore ab Hispanijs reuertens beatus Dominicus, singulis sororibus singula cochlearia, è cupresso confecta, attulit. Cumq; ad fenestram sedens cum multis fratribus, sermonem haberet ad illas, malus dæmon in passeris forma propetetram, ità vt manu capi posset, supra sorores in aëre volitans, concionem interturbabat. Id vir Dei videns, dixit ad sororem Maximillam: Surge, & appræhensum illum adduc ad me. Illa sine difficultate comprẹhensum, per fenestram tradidit viro Dei. Is verò quamprimùm euulsit ei pennas, dicens: Inimice, inimice. Cumque lamentabiliter garrientem plumis omnibus, cunctis subridentibus, nudâsset, proiecit eum: Vade, inquiens, hostis humani generis: vola nunc, si potes. Strepitum quidem magnum concitabis, sed damnum irrogare non poteris. Ille per fenestram intrans, affcendit ad vas æneum, quod ante altare beatissimæ Virginis in catenulis pendebat, in quo erat lampas oleo ardens: ipsasque catenulas magno impetu concutiens, vas euertit: sed nec lampas è vase décidit, nec læsa quicquàm est aut extincta, sed versa hæsit in aëre, eos habens deorsùm, fundum sursùm. Sorores ad eum strepitum capita leuantes, videntes.

Dæmon in specie paſſeris.

Miraculũ in lampade.

lampadem sine adminiculo in aëre mirabiliter hærere, nullo prorsùs oleo indè distillante, nec furfure, qui in pelui erat sub lampade pro custodia, dispersò, sed cunctis illæsis & integris permanentibus: id quod vir DEI ore propheticò prædixerat.

Videns igitur etiam ipse vir sanctus quid gereretur, cum fratribus gratias egit Deo: porrò passer ille prorsùs euanuit, & lampas suo loco restituta est, iubente id beato viro.

Cùm vir Dei ibidèm in oratione vsque ad noctis medium vigilâsset, & de ecclesia egressus ad lumen candelæ in capite Dormitorij sedens scriberet, dæmon simiam se simulans, ridiculos gestus prę se ferebat, contorto vultu coram ipso inambulans. Tum vir sanctus manu ei innuit, vt fixo gradu consisterer, & candelam accensam co-

ram ipso teneret. Fecit ille sic quidem, at nihilo minùs pergebat ludicros exhibere gestus, cum quadam irrisione coniunctos. Intereà venitur ad candelæ extrema, simiæ digitus aduritur, eaque ceu præ dolore se torquendo lamentatur, cùm tamen gehennæ ignibus ardens, flammam non timeat corporeã. Nutibus verò sanctus coëgit eum sic persistere: mansitq; donèc index totus cõbustus est, magìs magisq; intereà se contorquens & lugens. Fecit hoc beatus Dñicus, vir fortis in fide, vt illudere tibi volenti illuderet: tandemq; ferula, quam semper apud se gerebat, eum fortiter percussit, dicens: Recede nequam. Is ictus talem reddebat sonum, qualem solet siccus vter plenus vento. Recedens autẽ nequissimus spiritus, fœtore post se relicto, declarauit quis esset. Meritò sanè inter Angelicas potestates coronandus est, qui tanta vi compressit & pudefecit diabolicas peruersitates. Hæc & permulta alia tum virtutum exẽpla, tum miraculorum signa per beatum Patrem Dominicũ virtus altissimi Romæ edidit Honorio Pontifice, qui Ordinem Prædicatorum confirmauit, & sanctum virum benigno fauore prosecutus est, omnique honore dignum existimauit.

Cecilia, prima sancti-monialis Dñicana.

Soror Cæcilia, cùm esset annorum septendecim, prima è manibus S. Dominici habitum Ordinis accepit: eaque Bononiam translata, vt illic S. Agnetis monasterium instauraret, ibidèm etiamnùm viuit in senectute bona & summa vitæ sanctitate. Hæc ea, quæ hìc memorata sunt, oculis suis vidit, & auditione accepit, bonaque fide alijs narrauit.

De ijs quæ fecit vir Dei in itinere. Cap. 8.

IN Hispania beatus Dominicus duo instaurârat Cœnobia. Itaque non quæ sua sunt quærens, sed quæ IESV CHRISTI, eò properauit proficisci. Cùm autem in Tolosę regione cum multis fratribus iter ageret, & die quodam ceu veri Christi pauperes, ad prandium non nisì vnum vini scyphum haberent, atq; essent inter eos qui in seculo delicati admodùm fuissent: eorum penuriæ pius vir condolẽs, iussit patrum illud vini, quod habebant, in magnum vas fundi, & aquam abundè multam illi superfusam, fratribus apponi, qui erant simul octo. Biberunt ergò aquam, in vinum valdè bonum mutatam, ad satietatem, Domino gratias agentes. Superfuitq; de vino, quod erat eis Christi beneficio ministratum.

Aqua mutatur in vi-num.

A Tolosa proficiscens Lutetiam vir sanctus, cùm ad Rupem Amatoriam venisset, ibidem in ecclesiá beatissimæ matris DEI vigilans pernoctauit, & itineris, & pietatis comitem habẽs F. Bertrãdum, virum sanctum, qui fuit Prouinciæ primus Prior Prouincialis. Altera luce iter agens, obuios habuit quosdam peregrinos Teutones: qui audientes eum cum socio psalmos & lectiones crebrò recitare, piè admodùm se illis adiunxère: & cùm ad pagum quendam venissent, inuitârũt sanctos, & more suo lautè eos acceperunt, eodem modo diebus quatuor eos tractantes. Quarto autem die ingemiscens beatus vir, dixit ad socium: Reuerà, frater, sentio me læsum in conscientia, quòd horum peregrinorũ carnalia metimus, cùm eis spiritalia nõ seminemus. Si placet ergò, flexis genibus rogemus Dominũ, vt det nobis cognitionẽ sermonis eorum, & vt possimus Germanicè loqui, & Dominũ Iesum eis annunciare. Orãt igitur, & stupentibus peregrinis, loquũtur Teutonicè: idq; alijs diebus quatuor, quibus cum eis gradiebantur, & de Dño Saluatore sermones miscebãt. Tandèm vbì Aureliam venerunt. Teutones ab eis recesserunt, illorum precibus se humiliter commendantes. Altero die beatus Dominicus dixit fratri: Iam frater ingredimur Lutetiam, & si cognouerint fratres, diuinitùs nos accepisse peritiã alicni sermonis, nos sanctos putabunt, cùm simus peccatores: ad seculares verò si diuulgatum erit, multæ patebimus vanitati. Quãobrèm pẽcipio tibi, nè cuiquã mortaliũ ante meũ obitũ id reueles. Ità latuit res, donèc sancto viro defuncto, per F. Bertrandum ad aliorum notitiã perlata est.

Diuinitùs accipit, vt possit loq Teutonicè.

Vide sancti viri modestiam.

Iste F. Bertrandus vir sanctus fuit, & primus, vt diximus, Prouinciæ Prouincialis Prior, solebatque ferè quotidiè Missam pro peccatis celebrare. Scisciţante autem ex eo F. Benedicto, viro prudente, cur rarò pro defunctis, sæpissimè pro peccatis sacrificaret, ille respondit: Vita functi, de sua salute certi sunt: nos in periculis fluctuamus. Ait illi F. Benedictus: Si sint duo mendici, alter sanis membris, alter ijs carens: vtri potissimùm opitulaberis? Respondit: Illi sanè, qui se minùs iuuare

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest. Tum Benedictus: Nimirùm, inquit, ij sunt defuncti, quibus nec os est ad confitendum, nec manus ad operandum: sed nostram opem postulant. Viui autem peccatores & os & manus habent, & possunt ijs sibi consulere. Sed cùm à sententia sua non deduceretur Bertrandus, sequenti nocte quidam terribilis defunctus apparuit ei, & fasce lignorum mirè eum compressit, atque deciès & eo ampliùs illa nocte eum excitans perterruit & vexauit. Igitur prodeunte aurora F. Benedictum ad se vocat, narrat totius noctis historiam: indè religiosè & lachrymabundus ad aram accedens, pro defunctis sacrificium obtulit, idemque deincèps sæpiùs fecit. Hic est, inquam, pater Bertrandus, vir sanctus & reuerēdus, cui beatus Dominicus præcepit, vt non sua, sed aliorum peccata ploraret. Nouerat enim illum, ob sua peccata, nimias à se pœnas repetere. Tantæ autem efficaciæ illa beati Dominici iussio apud animum F. Bertrandi fuit, quòd ab eo tempore, etiamsi vellet, pro suis culpis flere non potuit: ad aliorum lugenda errata, magna ei lachrymarum copia præstò fuit.

Redit ad vitā eius precibus puer extinctus.

Crucis signo pellit quartanam febrem.

Impetrat donum linguarum.

Alio quodam tempore B. Dominicus iter agens, obuium habuit quendam sanctum Dei hominem, sed alterius linguæ. Dolens ergò non posse se eum alloqui, cælestisque consolationis & fraternæ ædificationis flagrans desiderio, Dominum orat, vt præbeat facultatem cum illo viro Dei colloquendi. Præstatur vtriq; copia varijs loquendi linguis: & sic triduo spiritalibus colloquijs & diuinis sermonibus vicissìm recreati, tandèm à se separantur.

In multo imbre siccè ambulat cū socio.

Aliàs proficiscente eo cum F. Bertrando, ingens tempestas eis incubuit, quam multa pluuia secuta est. Ruente è cælo imbre & terram inundāte, vir beatus illi signum Crucis opposuit. Itaque in tanta aëris intemperie, virtute Crucis protecti, adeò nihil ex pluuia molestiæ tulêre, vt nec vestimentorum fimbria madefacta sit. Diuersùm verò aliàs accidit, cùm cadente pluuia, & viri beati & sociorum eius vestes maderent. Alijs ergò ob siccandas eas ad ignem remanentibus, beatus Dominicus sancti spiritùs igne feruens, more suo in ecclesiam, illic in precibus pernox futurus, se ità madidus recepit. Manè cùm aliorum, qui apud focum hæserant, vestimenta etiamnùm humerēta essent, eius adeò sicca reperta sunt, àc si tota nocte ad ignem iacuissent.

Recusat amplas possessiones.

Vt B. Dominicus Bononiam venerit. Cap. 9.

ANno reparatæ salutis 1219. beatus Dominicus Lutetiam veniens, in Cœnobio S. Iacobi triginta fratres inuenit. Apud quos ad breue tempus hærens, eis valedixit: & gratię Dei eos commendans, profectus est. Indè ad Castellionis castrum vbi accessit, Capellanus eum hospitio accepit, cuius nepos è solario cadens, à matre & alijs pro mortuo plangebatur. Eorum vicem dolens vir beatus, cum lachrymis ad preces se prosternit. Exaudit eum Dominus, puer incolumis redditur afflictæ matri, dolor omnis in gaudium mutatur. Tum sacerdos pueri auunculus, magno apparato conuiuio, multos pios homines inuitat. At pueri mater, quartana laborans febre, cęteris anguillas edentibus, eas vitabat. Videns id vir Dei, particulam exiguam anguillæ Cruce consignatam, illi offert cum his verbis: Comede in nomine Saluatoris. Comedit illa, & febris omnis abscedit.

Tandèm æstate beatus Dominicus Bononiam ingressus est, vbi iamtum apud S. Nicolaum magnus cum F. Reginaldo erat fratrum numerus: qui de aduentu beati viri gauisi, cum ingenti deuotione & reuerentia eum ceu patrem charissimum excepe-runt: manstque vir Dei in ea vrbe vsque ad supremum vitæ diem, dempto quòd Romam profectus fuit, & quædam Galliæ Togatæ, quam vulgò Lombardiam vocant, loca visitauit, itemque Venetias. Diligebat autem verus Iesu Christi imitator Euangelicam paupertatem præ cunctis mundi opibus. Offerebat ei & fratribus, cùm Bononiam venisset, Odericus quidam possessiones suas, quæ æstimabatur libris Bononensibus ampliùs quingentis: sed ille diuitiarum contemptor, prorsùs eas recusauit, conscriptamque indè coram Bononiensi Episcopo chartam, iussit rescindi. Nō enim voluit, vt fratres haberent possessiones, sed eleemosynis frugaliter victitarēt, contenti vilibus indumentis, & paruis atque humilibus ędibus. Absente eo, F. Rudolphus procurator Bononiensis cœnobij, paruas & vilissimas fratrum cellas nonnihil in sublime euehere cœpit. Reuersus autem vir DEI, vbi id conspexit, Procuratorem & alios

& alios dolens & gemens reprehendit, erumpensque in lachrymas: Itáne, inquit, tam citò vultis paupertatem abijcere, & magna palatia struere? Ipsoq; iubente, opus illud, quoàd vixit, mansit imperfectum.

Magna eius patientia.

In afflictionibus vir Dei non solùm patiens erat, sed lætabatur etiam: tametsì multa tum cum fratribus victûs & vestitûs inopia premeretur, qua ille non mediocriter delectatus fuit. Ordinis canonem & ipse seueriter & inregrè seruauit. & à fratribus inuiolatè voluit obseruari: & si qui id non fecissent, multa quidē mansuetudine & blandis verbis eos puniebat, ità vt nemo turbaretur, etiamsì esset grauis ei mulcta irrogata. Occurrit ei quandoquè frater à concione reuertenti. Aduertit autem vir sanctus, spiritu edoctus, illum secùs, quàm Canon præscriberet, viuere. Salutat ergò eum, rogat quò eat, num quid apud se habeat, quod nefas sit habere. Ille se cernēs deprehensum, erubescit, ferre se pecuniam humiliter fatetur. Eam vir religiosissimus mox iubet proijci, & fratrem indicta satisfactione emendat. Silētium statis horis semper tenuit: à verbis ociosis penitùs abstinens, semper de Deo loquebatur.

De obitu F. Reginaldi, & duobus ab illo ad Ordinem S. Dominici receptis. Cap. 10.

Reginaldus mittitur Lutetiam.

EOdem anno, quo beatus Dominicus Bononiam venit, F. Reginaldus ab illo Lutetiam missus est, vt Christum euangelizās, etiam illis aliquid gratiæ spiritalis impertiret. Affligebantur ea re non mediocriter fratres, quos Bononiæ Reginaldus collegerat, & paterno affectu consolatus erat. Paruit beato Dominico Reginaldus, veniensque Lutetiam, magno spiritûs feruore prædicabat Christum Iesum, idq; non verbis duntaxàt, sed etiam factis. Verùm non diù passus est Dominus eum manere in hac vita. Placita enim erat illi anima eius: propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum. Priùs tamen dedit ei duos filios egregios, insignem magistrum Iordanum, qui proximus fuit à beato Dominico Magister generalis eius Ordinis, & F. Henricum Colonienſem, vtrunque natione Germanum: de quorum ineffabilibus virtutibus mâlim sanè humiliter tacere, quàm parùm dignè eas commemorare. Et quis tandèm gloriam virtutis eorum poterit explicare? Per id tempus F. Matthæus, primus & vltimus huius instituti Abbas, Prior erat Parisiensis monasterij. Is quia nouerat Reginaldum olim Decanum Aurelianensem, apud homines eximium, celebrem & delicatum fuisse, aliquotiès ab eo pcontabatur non sine admiratione, an non molestus ipsi esset tam durus & asper habitus & modus viuēdi. Cui ille respōdit: Nulla mihi in hoc instituto videor merita colligere, quòd nimiùm illud mihi semper arrisit. Nimirùm cælesti vnctione vir iustus perfruens, iugum durum Euangelicæ pauertatis suauiter tulit: & graue onus monasticæ religionis, suauefragrans vnguenti eius odor admodùm tolerabile ei effecit. Iam breue tempus fecerat Parisijs, & morbus eum inuasit. Languebat corpore, spiritu roborabatur. Propinquans verò ad extrema, cùm eum admoneret F. Matthæus Prior de suprema Vnctione accipienda, quòd lucta mortis & dæmonum imminerer, ità respondit: Ego luctam hanc nihil reformido: immò etiam lætabundus & expeto & expecto. Mater misericordiæ, mater DOMINI mei IESV CHRISTI me Romæ vnxit, in qua equidem confido, & ad quam cum ingenti desiderio proficiscor. At tamen, nè Ecclesiasticam Vnctionem contemnere videar, placet mihi eam percipere, & oro vt mihi adhibeatur. Ea religiosè percepta, coram fratribus Dominum orantibus, feliciter à corpore migrauit. O verè beatum virum, in die obitûs sui benedictum, qui nec ad mortis acerbitatem, nec ad dæmonum immanitatem expauit: sed confidens in Domino & suauissima matre eius, ad illam æternam vitam cum gaudio festinauit. Humatum est corpus eius in ecclesia S. Mariæ de campis, quòd fratres nondùm haberent proprium cœmeterium, anno Christi 1219.

Sap. 4.

Iordanus & Henricus egregij viri fiūt Dominicani.

Reginaldus migrat ad Dominum.

Eo defuncto, Iordanus & Henricus, quos diximus, homines cumprimìs gratiosi, qui in eius manibus votum nuncupârant, in capite ieiunij Quadragesimalis, Fratribus cantantibus, Immutemur habitu, vestibus suis reiectis, sancti Dominici induti sunt. Hi sanè duo fontes sunt lympidissimi, qui, vt visio significârat, de obturato fonte mox scaturiêre. Erant corpore virginei & mundissimi, doctrina præstan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sap. 6. præstanti, moribus suauissimis. Hi sunt duæ oliuæ, pietatis & misericordiæ viscceribus affluentes, qui gratissimo odore totam Ecclesiam adsperserunt. Hi sunt candelabra, super quæ, clara, & quæ non marcescit Sapientia, lucem pedibus insipientium præbuit in hac vita, quæ etiam nunc lucentia coram Domino, augent gaudia sanctorum.

De eximia religione B. Dominici.
Cap. II.

ILlis diebus beatissimus Pater Dominicus, exemplar religionis & virtutum specu-
lum, Bononiæ degens, sicut oliua fructifera in domo Dei, virtutum & famæ flori-
bus redolēs, verbis & exemplis radians, gratia deuotionis pingueſcens, incomparabi-
les fructus attulit: & tanquàm lignum vitæ in medio paradisi, inter fratres constitu-
tus, Deo gratissimam, Angelicæ similem, hominibus admirandam, solis perfectis vix
imitabilem duxit vitam. Cuius excellentissimam vitæ sanctitatem, cùm pro dignitate
Catalogus virtutum S. Dominici. non possim, simplici oratione vtcunq; referre conabor. Fuit vir beatus cumprimis humilis, mansuetus, patiēs, benignus, tranquillus, pacificus, sobrius, modestus, in cunctis actionibus suis valdè maturus, regularis obseruantiæ prudens & discretus institutor, cultor præcipuus, executor strenuus & iustus, integrè & perfectissimè præ omnibus suum institutum siue Ordinem obseruans, in nullo sibi pareens, seueritatem communis vitæ consectans, in omnibus semper ad Canonis præscriptum se gerēs. In templo, refectorio, in cibo, potu & vestitu, in ieiunijs, vigilijs & alijs Prædicatorum regulam & institutum exactissimè custodiuit, & à fratribus quoquè accuratè voluit custodiri. Interdùm quidem alijs nonnihil rationabiliter indulsit, & Canonis gratiam fecit: sibijpsi verò supra humanum modum asper & rigidus, nullum penitùs voluit dare laxamentum. Alijs duo pulmenta edentibus, ipse vno contentus fuit, rara enim & excellēs erat in eo virtus abstinentiæ. F. Rudolphus procurator quandoquè etiam aliud ferculum, quod pitantiam vulgò appellant, fratribus apparabat. Id sentiens vir beatus, clàm ad se accito dixit: Cur vis enecare fratres, altero hoc edulio apponendo? Dicebat hoc, quòd ipse exigua alimonia contentus esset. Cùm idem Rudolphus ei
Precibus obtinet fratribus necessarium victum. annonæ inopiam indicaret, ad ecclesiam eum iussit abire, & deprecari Deū. Illo eunte, non rarò sequebatur vir Dei, obtinuitque precibus suis, vt semper fratribus supperet, vndè commodè sustentarentur. Apponente Rudolpho fratribus exiguum panis, quod supererat, (sic enim iusserat vir Dei) eius meritis ità augebatur, vt omnibus abundè sufficeret, Quodam ieiunij die cùm in refectorio fratres panem non haberēt, vir sanctus signo dato innuit Procuratori, vt panem eis apponeret. Illo dicente, panem non adesse, vir Dei alacri vultu erexit manus suas, & laudauit Dominum. Confestim in refectorium ingrediebantur duo, totidem caniſtra ferentes, alterum panibus,
Exech. 1. alterum siccis ficis plenum, quibus fratres abundè sunt refecti. Sanctos enim prædica-
Matt. 6. tores, spe & pennis contemplationis ad sublimia se subrigentes, & neq; serentes, neq; metentes, neq; in horrea congregantes, nihil solicitos, quemadmodùm Dominus iuber, quid comedant vel bibant, pater cęlestis pascit.

Eiusdem cœnobij Procurator dolens quandoquè, retulit ad virum Dei, non nisi duos panes haberi in monasterio, cùm magna esset fratrum multitudo. Ille panes iu-
Panes diuinitùs augentur. ber in minutas particulas scindi, easq; benedicit: & de Dei benignitate confidens, dicit ministro, vt singulis fratribus duas vel tres particulas apponat. Facit hoc ille etiam secundò & tertiò, & panes augescunt: atque abundat plus, fratribus iam saturatis, quàm fuerat ad mensas illatum. Solebant fratres eius cœnobij propter paupertatem initiò aquam plerunquè bibere: sed infirmis vndecunquè vinum, quoàd fieri potuit, conquirebatur. Eo quandoquè exhausto, frater, qui ægrorum gerebat curam, cum multa commiseratione id B. Dominico nunciauit. Is suo more ilicò ad precandū Dominum se contulit, hortans cæteros, vt & ipsi sic faciant. Porrò cœnobij Prior dixit
Item vinū. ægrotorum curatori, vt subleuaret vas, & quantùm liceret, è vino infirmis ministraret. Eo iussa capessente, vas reperit vino plenum, hauddubiò diuinitùs illi infuso.

De habitûs eius vilitate, & lecti duritia.
Cap. 12.

Nulla

NVlla beato viro solicitudo vel cura fuit vestitûs sui. Indumenta eius erant sanè vilia, atque indè in Domino gloriabatur, nec erubuit etiam apud magnos viros vili habitu apparēre. Nam breui quodam & abiecto aliquandò scapulari, vt vocant, indutus, noluit cucullo se tegere apud viros quosdam primarios. A superfluis omnino abstinens, hyeme & æstate solam tunicam sibi sufficere voluit. Nunquàm neq; domi, neq; foris lecto vsus est, siue sanus, siue ęgrotus esset. Humi cubabat, vel in scamno, Stratum eius. florea aut crate straminea, aut paleis, vel sacco: atque ita nocte dormiebat vestitus, vt interdiù ingrediebatur, nisi quòd saccos detrahebat pedibus. Semper ad lumbos ca- Catena ferrea ad lumbos. tenam habebat ferream: quam eo vita functo in eius corpore inuēnit F. Rolandus, ablatamque sibi renuit, sed posteà dono dedit patri Iordano Magistro Ordinis, beati Dominici sanctissimo successori. Post Completorium, vt vocant, & preces à fratribus communiter Domino oblatas, illos voluit se ad dormiendum conferre: ipse in eccle- Vigiliæ & preces eius. sia, precaturus clàm, permansit. Orabat aūt cum ingenti clamore & gemitu, in eumq; planctum & morum erumpebat, vt in propinquis locis dormientes excitarentur, & plerunquè ad lachrymas permouerentur. Ità orans, vsq; ad nocturnas preces pernoctauit, ac nihilo minùs cum fratribus eas preces persoluens, cantabat alacriter, & alta voce. Solebat etiam per vtranq; transire chori partem, voce iubilante monens & in- Eccl. 59. uitans fratres, vt psalmodiam altè & distinctè depromerēt. Post absolutas noctis preces tradens cor suum ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, ità in oratione perstitit, vt nunquàm visus sit in lecto dormire. At tamen inuentus est nonnunquàm præ lassitudine sedens, vel in assere aut terra iacens, obdormiuisse. Tam autem erat orationi intentus, vt propter tumultum vel strepitum qualencunq; nihil ab attentione reuocaretur. Nocte quadam ante aram ad preces prostratū malus dæmon interturbare volens, grandem lapidem è tecto ecclesiæ deiecit, idq; eo impetu, vt tota ecclesia eius casu circunsonaret. vsqueadeò autem capiti eius propinquus fuit lapis, vt ruens capitium eius contingeret. Sed viro Dei nihil se mouēre, hostis terribili voce eiulans, cum multa ignominia abscessit. Cernēs autem terroribus se illum frangere non posse, illudere ei voluit. Oranti enim post Completoriū in specie fratris Deum obsecrantis antè quoddam altare apparuit. Eum fratrem esse existimans vir Dei, signo quodam iussit ire cubitum. Ille caput inclinans, abijt. Posteà vir sanctus monuit fratres, nè quis post vltimum signū in templo permaneret. At ille fictus & commentitius frater, semèl atq; iterùm orare se simulauit. Accessit ergò ad eum vir Dei, & ait: Quę est ista inobedientia, quòd iam tertiò id facis, quod ego vetui, nè quisquā fa- Dæmon ei insultat, sed mox retunditur. ceret? Tum ille nequissimus cachinnum sustollens, Effeci certè, inquit, vt silentium frangeres. Cui vir sanctus: Noli miser, ait, lætitia efferri, ex re nihil tibi profutura. Ego positum silentium relaxare & loqui, vbi mihi expedire visum est.

Occulto sanè & iucundo quodam iudicio suo nequissimi hostis insidias & fraudes electis suis Deus facit ad meritum & salutem proficere. Vidit nocte quadam beatus Dominicus fratrum illum accusatorem ceu ferreis manibus tenentem chartam, & ad lumen lampadis eam legentem. Interrogante autem viro beato, quid legeret, respondit se peccata fratrū eius legere. Magna ergò authoritate præcepit ei vir sanctus, vt chartulam illic relinqueret. Fecit id ille virtute Christi compulsus. Inuenit aūt quędam in ea S. Dominicus, quæ filios suos admonuit vt emendarent. En vt capitur iniquus in insidijs suis, & pij ab angustijs extrahuntur. Dæmō annotat fratrū peccata.

Quodam tempore B. Dominicus nocte vigilans, & muros Hierusalem custodiens, 1. Pet. 5. vidit eum, qui circumit tanquàm leo rugiens, quærens quem deuoret, per omnia monasterij loca puagantem: dixitq; ad eum: Quid ità hîc circumis cruenta bestia? Ille re- Dæmones vbiq; insidiantur fratribus. spondit: Propter lucrum, quod hîc facio. Ait ei vir sanctus: Ecqd lucraris in dormitorio? Respōdit dęmon: Somnū necessariū eis aufero, quietē interpellando: efficioq; vt cunctabundi surgant, pigritia eos retinēte: horrorq; vt à diuinis officijs se subducant. Pręterea verò, si mihi id permittatur, nocturnas corporis inquinationes & libidinosos motus in dormiētibus excito. Indè vir Dei de tēplo interrogauit, qd in tam sancto lucraretur loco. Respōdit ille: Id ago, vt tardè huc veniāt, citò hinc recedant, suiq; immemores sint. De refectorio scisciтāti viro B. ait: Ecquis non plùs, qs non minùs? De colloquij loco interrogatus, cachinnatus dixit: Hic locus totus est meus. Hîc exiſtit risus, hîc vani referuntur rumores, & verba inania proferuntur. Postremò ad

locum

Universidad de Deusto
Biblioteca

locum Capitularem à beato patre ductus, cum horrore quodam refugit: Iste, inquiens, locus mihi tartarus est. Si quid enim alibi lucrifeci, eius hîc facio iacturam. Hîc nanque admonentur fratres, hîc confitentur, hîc accusantur, hîc verberantur, hîc absoluuntur. Qua causa locum hunc præ cæteris abominor, planeque detestor. Ità miser ille, cogente illum sancto viro altissimi virtute, malitiæ suæ detexit fraudes, vt videant iusti, & illum irrideant, sibique à laqueis eius caueant, nè irretiti capiantur.

Quàm fuerit B. Dominicus paupertatis & humilitatis amans. Cap. 13.

Studium paupertatis.

SVmmus fuit beatus Dominicus paupertatis amator, in cunctis actionibus & moribus suis illam præ se ferens, filios & fratres suos ad eam consectandam accurate inuitans admonitionibus & exemplis. Huius diuinæ & singularis discipulorum Christi virtutis studio possessiões, quas habebat, abiecit, oblatas recipere noluit, statuto perpetuò seueriter cauit, nè in ipsius Ordine haberentur. In structuris voluit magnos vitari sumptus. In templis quoquè curiositatem fugit, studuit paupertati. In cultu & ornatu vestium Ecclesiasticarum, sanctitatis & paupertatis voluit signa extare potiùs, quàm opes ostentari. Eam ob rem, dum viueret, multùm in id incubuit, nè fratres in altaribus Sericis vterentur vestibus, aut argenteis vel aureis vasis, demptis calicibus: sed sacra indumenta mâluit è panno simplici haberi.

Iniunxit quoquè fratribus, & ipse quoquè obseruauit, vt vilibus induti vestibus, nunquàm in itinere apud se pecuniam ferrent, sed vbiquè victitarent eleemosynis. Possessionibus suum institutum obscurari omninò noluit, idque in sua Regula scribi
Matt. 13. mandauit. Scribit vir prudens, spinas semen in ipsas coniectum suffocare. Itaque nè pungens diuitiarum solicitudo, & anxius rerum labentium amor, sanctitatis fructum
Matt 6. aut prædicationis semen opprimeret, paupertatem Euangelicam, quæ, reiecta solicitudine, de crastino non cogitat, amplexus est, mandauitque filijs amplectendam. Dum enim temporalibus curandis plùs æquo incumbitur, minor habetur curâ spiritalium, & plerunquè prædicandi ministerium omittitur. Longè hoc abfuit à beatissimo patre nostro Dominico, qui nunquàm sibi curæ esse voluit res temporarias: sed propter
2. Cor. 8. Christum & Euangelium, omnia detrimentum fecit, & vt stercora reputauit, Christi inopia diues effectus. Gaudebat ille inopia & penuria fratrum haud secùs, atquè lætari solent homines mundani rerum affluentia. Exultabat, quandò nunciabatur ei abundans gratia, & charitas non ficta. Plerunquè tunc fratres inopia pressi, cum sancto patre bibebant aquam, modicoq; cibo contenti, læti Domino gratias agebant. Animæ enim illorum sicut adipe & pinguedine cælitùs replebantur. Hæc profectò patrum nostrorum vita, perfectio Euangelica fuit: nos autem vita viuimus tantùm, &
Ostiatim petit eleemosyna S. Dominicus. non erit tale nomen nostrum. Beatissimus Pater Dominicus non semèl ostiatim petiuit eleemosynam, nec recusabat vir humilis porrectum sibi pro Christi nomine panem i nstàr mendici accipere. Impellebat verò eum ad hoc non cupiditas aut egestas, sed humilitas & charitas. Quandoquè sic mendicanti quidam integrum panem dedit, quem ille, flexis genibus, cum multa deuotione & humilitate, ceu munus à Deo oblatum, recepit.

LIBER

LIBER QVARTVS.

De primo Conuentu generali, Bononiæ habito. Cap. 1.

ANno Dominicæ incarnationis 1220. à confirmatione instituti Dominicani quarto, seruus Christi Dominicus pro eiusdem instituti siue Ordinis conseruatione decreuit, vt Capitula generalia (sic enim Conuentus patrum celebres vocant) haberentur. Acceperat enim à Sede Apostolica plenam potestatem de toto Ordine disponendi, constituendi, & corrigendi. Mandauit ergò ipse primus Ordinis generalis Magister, inclytus pater Dominicus per literas, vt Lutetia quatuor fratres mitterẽtur Bononiam ob celebrandum Capitulũ generale. Missus est ergò venerabilis F. Iordanus Teuto cum alijs tribus. Eo rempore Iordanus necdùm tres menses fecerat in illo instituto: sed erat gratia plenus, & ad omne opus bonum paratus & idoneus. In hoc Capitulo siue Conuentu, cui beatus Dominicus præsedit, consilio sancti spiritus & illustrium virorum, quos acciuerat, huius Ordinis vel instituti locata sunt fundamenta. Ibi paupertas Euangelica primarius lapis fuit. Abiecerunt enim statuto perpetuo possessiones & reditus temporarios, etiam illis renunciantes, quæ apud Tolosam habuerant, paupertatem Christi Aegyptiorum diuitijs præferentes. Dixitquè ad fratres beatus Dominicus: Ego dignus sum, cui hæc defunctio abrogetur. inutilis enim sum & remissus: & qui omnes sanctitate anteibat, multùm se in omnibus coram illis abiecit. Sed cùm cessionem eius fratres non sustinerent, ex eorum consensu constituit, vt deinceps crearentur diffinitores, qui haberent potestatem de ipso & toto Capitulo statuendi & ordinandi, durante eiusmodi Conuentu seu Capitulo, sal-
Bononiæ primũ generale Capitulum celebratur. ua postea manente Magistro generali ipsius reuerentia. Ità tum ob extirpandos vitiorum frutices & virtutes plantandas, sancitum est ab illis egregijs patribus, vt quotannis generale Capitulum celebretur. Cùm is autem Conuentus solutus esset, siue peractum Capitulum, F. Iordanus percepta beati Dominici benedictione, ei valedicens, redijt Parisios: vbi Euangelium secundùm Lucam tanta dexteritate & gratia fratribus prælegit, vt ex eius doctrina multùm proficerent in scientia & notitia veritatis, & pietatis affectu. Erat enim conuersatio eius sancta, & vita perfecta: vndè fiebat, vt doctrina eius & grata & fructuosa esset.

De obseruantia religionis, & fratrum benigna reprehensione. Cap. 2.

HActenùs beatus Pater Dominicus authoritate sedis Apostolicæ Ordinem suum multo studio gubernârat: at illustres patres, qui ad Conuentũ generalẽ Bononiam acciti fuerant, cum vnanimiter sibi & toti instituto præsse voluerũt. Creatus igitur ab eis magister & rector, erat inter eos tanquã vnus ex illis, nisi quòd rigore vitæ primus, abstinentia, vigilijs, castigationibus corporis sui præcipuus, sanctitate summus, humilitate altissimus fuit. Diù noctuq; intererat diuinis officijs, mẽsa fratrũ præ omnibus parcè vtebatur. Religiosæ institutionis cultor erat, custosq; præcipuus, omniquè studio id agebat, vt syncerè & integrè obseruaretur. Quòd si nonnũquàm, vt se habet humana infirmitas, aliquid neglectũ esset vel omissum, nõ sinebat inultũ abire: sed eã ramẽ fratribus corrigẽdis adhibebat rigoris moderationẽ, adeoq; sese erga illos & seuerè blandum, & blandè seuerum exhibebat, vt & meritas à reis pœnas sumeret, & illos tamen minimè pturbaret. Si vidisset fratrẽ aliquo delicto prẽoccupari, tanquàm non vidẽs dissimulabat: oblata verò rẽporis opportunitate, cum multa mãsuetudine dicebat illi: Frater, non rectè egisti, rem illicitã perpetrando: sed da gloriã Deo, & confitere peccatũ tuum. Porrò quẽadmodùm se patrem exhibebat verbera correctionis inferendo: ità sanè & matrẽ in spiritu lenitatis se declarare nouerat, vbera cõsolationis admouendo: eratq; consolatio eius suauis & efficax, ità vt quisquis ad eum veniret
S. Dominicus creatur primus Magister generalis. In fratribus puniendis moderatio. animo afflicto, non sine recreatione abiret. Seipsum & animas fratrum suorũ solicitè

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eccl. 19. custodiebat, diligenter curãs, vt honestè & religiosè in omnibus sese gereret. Et quia scriptum est, Amictus corporis, & risus dentiũ, & ingressus hominis enunciãt de illo: si quem vidisset fratrẽ, cuius habitus nec ad formã religionis, nec ad paupertatis nor-

Eius quotidianæ ad fratres exhortationes mirè efficaces. mam esset accommodatus, non tulit, donèc esset frater ille emẽdatus. Quotidiè ferè, nisi multùm fuisset impeditus, ad fratres concionẽ habuit vel collationẽ. Loquebatur aũt cum tanta animi deuotione & lachrymarum copia, vt fratres quoquè compuncti corde, in lachrymas erũperent. Atq; hic sanè parem non habuit, qui seruorem suo perindè fratres ad lachrymas & compũctionis gratiã emolliret. Si vidisset fratres aliqua oblata occasione mœstos & afflictos, totis visceribus cõdolebat eis, & oratione suarum præsidijs eos tuebatur. Multos sanè ꝑ suorum consolatione à morte ad vitam reuocauit, & à varijs liberauit morbis. Frater quidã Bononiæ infirmis custodiendis deputatus, reliquias carnium non rarò absque superioris bona venia comedebat. Fecit hoc idem ad vesperam diei cuiusdam, & arreptus à dæmone, horrendos edidit clamores. Fratribus accurrentibus, non defuit pius pater, dolensq; obsessi vicem, obiurgauit nequam spiritũ, ꝙ corpus fratris sui inuasisset. Dixit autẽ satan: Ingressum in eum, quòd ità commeruisset, vescens carnibus ęgrotorum contra tua decreta.

Profligat dæmonem. Respondit B. vir: Ego verò absoluo eum authoritate Dei à peccato, quod fecit: tibiq; præcipio in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt exeas ab eo, nec porrò molestus esis. His dictis, euestigiò frater curatus est.

De sanctitate eius, cùm esset in itinere constitutus. Cap. 3.

SI qua occasione exeundum esset viro sanctissimo, tum per se, tum per socios fratres proponebat verbum Dei, & aut disputãs, aut conferẽs, siue docens, vel orans, à diuinis eloquijs ꝑferendis non cessabat. Quandò autẽ loquendum vel orandum, vel alijs vacandum erat, dicebat socijs: Præcedite me: interim cogitemus de Saluatore

Animi trãquillitas. nostro. Tum verò audiebant eum ingemiscentẽ ad Dominum, medullitusq; suspirantem. Nunquàm visus est iratus, aut commotus vel turbatus labore itineris, aut

Nudis pedibus agit iter. quacunq; occasione: sed semper in rebus aduersis & duris patiens erat, & nudis pedibus iter agebat. Si per pagos aut vrbes eundum esset, induebat calceos: indè egressus, exuebat. Calceos ferebat in humeris, cucullumq; & alias vestes, nec volebat in his ferendis alium sibi vicarium substituere. Si ad lapidem aut res alias pedem offenderet, nihil motus, dicebat: Hæc est pœnitentia, sicq; alacri vultu ire pergebat. Ità nudis pedibus Roma proficiscens, vbi venit ad locum quendam acutis lapidibus asperum & scrupulosum, dixit socio: En ego miser quandoqnè coactus sum hìc calceos induere. Illo causam inquirente, beatus vir respondit: Multa pluuia rum extiterat, vndè riui & flumina magna acceperant incrementa. His dictis, iam lætabatur itineris incommoditate, laudansq; & benedicẽs Deum, alta voce cantabat hymnos, Aue maris stella, & Veni creator spiritus. Cumq; venisset ad inundantes aquas, Crucis signum contra illos edidit, aitq; socio multùm formidanti, vt transiret. Ille de obedientia patris bene

Cum socio Crucis expresso signo aquas penetrat. sperans, itemq; de signo Crucis ab illo expresso, cum eo per pericula tumescẽtis aquæ securè & feliciter penetrauit. Quandò cum socijs erat in itinere vir DEI, & ad hospitium diuertere oportebat, non pro suo, sed illorum arbitratu hospitium inquirere consueuit. Per vrbes & pagos ambulans, vix vnquàm à terra oculos attollebat. Innere constitutus, si posset haberi copia templi, quotidiè ferè sacrificium offerebat. Intersacrificandum autem multæ ab oculis manabant lachrymæ. Veniẽs ad hospitium, si esset illic ecclesia, semper eò se oratum conferebat. Quandò extra monasteriũ erat, audito primo signo nocturnarum precum, surgebat, & fratres excitans, cum multa deuotione totum diuinum officium absoluebat horis & tẽporibus suis, tum nocturnis, tum diurnis, nihil penitùs omittens. Persoluto Completorio, etiã in itinere ponitus cum socijs, silentium non minùs seruabat, quàm si esset in monasterio. Manè proficiscens, & ipse intrà silentium se tenebat, & fratres idem facere volebat vsq; ad horam tertiam. In palcis dormiebat vestitus & calceatus, perindè vt incedebat, nisi fortè socos detraheret. Iter faciens, nihil de continuo ieiunio remittebat à ferijs exaltatę S. Crucis vsque ad Pascha. Aestate quoquè omnia ab Ecclesia indicta ieiunia seruauit,

Abstinet semper à carnibus. semperǫne sextis ferijs ieiunare voluit. Quicquid esset appositum, patienter edebat, nisi quòd carnes noluit edere, nec cibos vllos carnibus admixtos vel sanguini, vbi id

id scire potuit. Si parùm & tenuiter esset appositum, gratulabatur in DOMINO. Ad fratrum monasteria veniens, illis accitis concionabatur, ꝓponens verbum Dei cum multa consolatione. Si illic mora esset faciẽda, in cibo & mensa fratribus se conformabat, seruabatq; Canonem monasticũ integrè & pfectissimè, idem à frattribus vt fieret, accuratè insistens. Erat vir sapiens, prudens, sobrius, iustus, patiens, valdè misericors, comis in primis & affabilis. Aliquandò Romã proficiscens, in itinere in grauem

Nec ægrotus vult soluere ieiunium. incidit morbum, nec tamen ea causa voluit ieiunium soluere, aut carnes edere, aut ferculum lautius admittere, ꝓtequàm ex pomis aut rapis confectum, quo interdùm est vsus, omnia Canonis monastici ieiunia haud secùs afflicta, quàm integra, valetudine obseruans. Idem fecit Viterbij & Mediolani morbo vexatus. Remittente se morbi dolore, cum fratribus de Deo miscebat colloquia, aut legebat ex libro, aut ipse sibi legi curabat, laudabatq; Dominum. Aegrotans lætabatur: quemadmodùm semper gaudere potiùs solebat in aduersis, quàm secundis & iucundis rebus.

De beati viri feruentibus Concionibus. Cap. 4.

MAgna in id cura incubuit primus hic Prędicatorũ dux & parens, vt seipsum exhiberet operarium inconfusibilem, rectè tractantem verbũ veritatis: nè quod lingua extrinsecùs sonaret, vita reprehensioni obnoxia deturparet. Curauit igitur ptiùs opere exercere, quod posteà alios docturus esset. Conciones crebrò habuit, nõ tacebat veritatem & salutare Dei, vt posset cum Propheta dicere: Iustitiam tuam non abscondi in corde meo. Sermo erat ignitus valdè, & qui auditores mirè permoueret. Sub concionibus multæ ex eius oculis distillabant lachrymæ, ità vt complures corde compũcti fierent. Concionabatur generatim ad omnes, ad populum, ad studiosos, ad sapientes & insipientes. Omnibus se debitorem existimans, non abscondebat à concilio multo veritatem & misericordiam Dei. Monasteria sua inuisens, ad fratres sermones habuit: hortabatur eos, vt summoperè curarent salutem animarum, & ad prædicandum alijs promptos paratosq; se exhiberent. Atq; vt in eo diuino ministerio liberiùs & expeditiùs versari possent, noluit vt apti & idonei ad conciones faciendas, ad easq; deputati, rerum temporalium cura ad alia distraherentur. Et initiò quidem decreuerat vir S. vt laici illiterati fratres tẽporalia administrarent: cęteri fratres orationi, meditationi, prædicationi vacarent. Sed ad ciusmodì administrationem non assensere illi prudentiores aliquot fratres, veriti nè quas ea pareret absurditates.

Hortatur fratres ad legẽda scripta diuina. Et quia sine sanctarum notitia scripturarum perfectus prædicator nemo esse potest, hortabatur fratres fideliter vir sanctus, ꝙt semper in noui & veteris Testamenti lectione essent: atq; ipse quoquè Euangelium secundùm Matthæum & Pauli Epistolas apud se ferens, multùm in eis lectitabat, vt propemodùm memoria retineret. Euangelicam enim & Apostolicam doctrinam & vitam amans & amplectens, philosophica figmenta non magnipendebat. Ad recipiendas peccatorum confessiones paratus & benignus fuit, ad consolandos afflictos omnes humanus & candidus. Optimè nouerat mederi tentatis & perturbatis omnibus, maximè fratribus suis, misericordiæ visceribus affluens, efficacibusq; & gratis verbis semper abundans.

Sacerdos quidam videns B. Dominicum & fratres eius in conciones feruenter incumbere, nulla terrenorum premi aut angi cura, cæteris posthabitis, non nisi studijs spiritalibus operam dare, eorum vitam pia quadam æmulatione appetijt, beatum se fore existimans, si aliquandò posset ad eorum imitationẽ se componere. Planè igitur apud se statuit, spretis omnibus, ad illos se adiungere, modò noui Testamẽti codicem haberet, quem ad concionandum necessarium putabat. Hęc illo cogitante, eccè iuuenis quidam adest, sub veste habens codicẽ venalem. Interrogatus à presbytero, cuiusmodi sit liber, indicat esse nouum testamentũ. Lætatur presbyter, eumq; mox sibi cõparat. Sed accepto libro, statim adfuit tentatio: hæsitare cœpit, num id ꝓpositum sum esset gratum Deo. Varijs interim cogitationibus exagitato visum est, ex illo codice diuinum petere oraculum: fusisq; Domino precibus, & forinsecùs ad librum expresso Crucis signo, & Dei nomine inuocato, codicẽ aperit, oculos ad locum primò ipsi offerentem conijcit, occurrit ille in actibus Apostolicis, vbi B. Petro de Cornelio legatis dicitur: Surge, descẽde, & vade cum eis, nihil dubitãs: qa ego misi illos. Mox

Act. 10. igitur tanquã diuino confirmatus oraculo, mundo nunciũ remittẽs, illos secutus est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De beati Dominici zelo erga animas lucrandas, & de fratrum ablegatione. Cap. 5.

NON ignorabat sanctus pater noster, pijssimum Deum humanas animas æterno amore prosequi. Itaque totus in eo erat, vt animas omnes illi adiũgeret. Inerat ei mira quædam & penè incredibilis salutis omnium æmulatio, zeloq; feruentissimo nitebatur molas iniqui dæmonis conterere, & de illius dentibus ẽruere prædam. Nec modò Christianorum, sed etiam gentilium appetebat salutem, quos etiã per seipsum adire constituerat, vt eis verbum fidei prædicaret. Tantus certè ille animarum zelator fuit, vt vix ea in re parem habere videretur. Nam cùm etiam adhuc iuuenis esset ætate, ea charitate plenus fuit, qua maiorẽ nemo habet. Quædam enim mulier in patria adhuc manenti conquesta fuit, fratrem suum à Saracenis teneri captiuum. Ille mox vendendum se obtulit pro captiui redemptione: vt, sicut Christus pro nobis animam suam posuit, ille pro fratre animam suam offerret. Cupiens etiam peregrè ꝓficisci, & pro salute proximorum exul degere, fratribus suum exposuit desiderium, ad exteras nationes abeundi, ità dicens eis: Cùm nostrum constituerimus institutum siue Ordinem, ad gentiles migrabimus, vt eos ꝑdicando adducamus ad Dominũ Iesum Christum. Interim exemplo Christi & Apostolorum eius, filios, quos dederat ei Deus, misit in diuersas regiones prędicare pœnitentiam in remissionẽ peccatorũ. Instruxit verò illos, vt spem suã in Domino reponerent, contenti piorũ hominũ eleemosynis. Egressi itaq; fratres, multam experti sunt penuriã, vias difficiles ambulantes. Contigit, quos ex illis iter agentes, cùm iam hora nona abijsset, inter se conferre, vbinàm necessariũ possent adipisci alimentum. Ieiuni enim erant & labore defessi: regioque illa inops & ignora eis erat. Derepentè autem ità solicitis adstitit vir quidam magnus in habitu pegrino, aitq; ad illos: Quid inter vos agitatis homines modicæ fidei? Primùm quærite regnum Dei & iustitiam eius, & omnia adijcientur vobis. Potuistis credere Deo, vt eius causa omnia relinqueretis: & nunc metuitis nè vos fame confici patiatur? Quidat iumẽtis escas ipsorum, non sinet inedia perire filios suos. Et hoc vobis erit signum. Transibitis hunc agrum, & in proxima valle pagum non magnum reperietis; in cuius ecclesiam vbi ingressi eritis, sacerdos vos inuitabit. Sed quidam superueniens miles, vt ab illo tollet vos. Illis autem ità piè concertantibus, patronus ecclesiæ & vos, & sacerdotem, & militem lauto conuiuio excipiet. His dictis, disparuit: fratribus autẽ omnia ità vt dixerat, euenerunt. Reuersi indè Parisios, fratribus qui tum pauci & pauperrimi illic erant, rem gestam indicârunt. bonus paterfamiliâs Dominus Iesus prophericum B. Dominici sermonẽ complẽs, hodieq; seruis suis largiter eleemosynas subministrat.

Est salutis animarum sitientissimus.

1. Ioan. 3.

Matt. 6.

Psal. 146.

Iac. 5.

Fratres eius fructum faciunt.

Paucos quidem à principio B. Dominicus fratres habuit, & nihilo minùs ablegauit eos, vt vbiq; concionarentur. Misit verò eos cum multa fiducia, nihil hæsitãs, tametsi erant in ijs simplices quidam & parùm literati. Nouerat placuisse Deo, per stultitiam prędicationis saluos facere credentes. Illis autem ꝓpter rei nouitatem & imperitiam scise excusantibus, ità dicebat: Ite, & fructũ facite: ad hoc enim vocati estis: hortamini eos, vt agant pœnitentiã propter ea, quæ & vos aliquãdò, cùm adhuc mũdi amor vos teneret, perpetrâstis. Qui enim conuerterit peccatorem ab errore viæ suæ, liberabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum suorum. ad debatq; vir S. Confidite in Domino, & nihil vobis deerit. Dicebat id securus de ꝓfectione Dei ęq, cui eos precibus commẽdabat. Ibant igitur illi, & spiritu humilitatis, zeloq; Dei ducti, non mediocrem adferebant fructum. Turbabantur omnes iniqui, quia virtus diuina multiplicabat eos. Sed quos B. Dominicus periculis obijciebat, dum sic eos mitteret, eos precum suarum clypeo protegebat.

Magna fiducia eius 1. Cor. 1.

Venerunt ex illis fratribus duo in quandam Germaniæ Abbatiam Ordinis Cisterciensis, cui religiosus præerat Abbas, Eberhardus nomine. Ei Dominus dormienti apparuit, dicens: Crãs mittam ad te equos meos: tu illorum pedes ferro munies. Euigilans vir sanctus, ommodã somnij interpretationẽ adferre nõ potuit. Altera die venerunt duo illi fratres ad monasterium, (erat aũt in diœcesi Constantiensi, & * Salem dicebatur.) Alter horum fratrum fuit vir illustris F. Iohannes Germanus, postèà in Hungaria Bornẽsis Episcopus, quartus in Magisterio Ordinis B. Dominici successor. Cùm autem ijs in locis etiamnùm incogniti essent Dominicani, Abbas Eberhardus roga-

rogauit ex ijs, cur codices, virgam & habitum varium circunferrent. Respondit ei accuratè vir prudens & doctus F. Iohannes: Prædicatores, inquit, sumus: & decet nos libro scientiæ esse instructos. Et quia Virgo mater virga est aromatica, & Crux Christi directionis virga est, ijs nos nitimur, & ranquàm quibusdam scipionibus sustentamur. Porrò iuxta prophetiam Zachariæ, quadriga vltima, è medio duorum mõtium æreorum egressa, equos habens fortes & varios, quadripartitam significat sancti Euangelij prædicationem: quæ è duobus confecta Testamẽtis, per viros varijs ornatos scientijs, virtutibus & miraculis, itemq; fortes aduersùm dæmonum, mundi & carnis infestationes, paratos quoquè ad discurrendum prædicando per omnes terras, hoc extremo mundi tẽpore in totũ infertur orbem terrarũ. Angelus enim magni consilij misit illos. His auditis, Abbas ad eorum pedes prócidit, eisque pia oscula affigens, Vos, inquit, reuerà estis equi illi, quos Dominus ad me misit. Statimq; lotis eorum pedibus, nouos calceos & vestes iussit illis proferri. Sunt autem eius monasterij fratres vsq; in præsens Prædicatorio Ordini addicti.

Cant. 3. Psal. 44.

Zach. 6.

De efficacia precum S. Dominici. Cap. 6.

DEcanus quidam Galliæ, Romam iter habens, B. Dominicũ Mutinæ concionantem vidit. A concione eũ adit, de salute animæ suę cum illo cõfert, inter alia dolenter commemorat ceu quoddam ineuitabile naufragium, quòd non possit carnis libidinẽ frenare: quę res cogat eum ceu desperatum, ab alijs bonis operibus abstinere. Misertus eius vir Dei, fide qua plenus erat, eum confirmat, dicens: Abi, deincèps age viriliter, nihil de Dei immensa misericordia desperans. Ego tibi carnis continentiam impetrabo. Dixit ille, & ità factum est. Qui enim anteà immũdus & lubricus fuerat, castus & pudicus effectus est. En quantum potest deprecatio iusti.

Decano lubrico impetrat continentiam.

Eo tempore, quo B. Dominicus Bononiæ morabatur, erat ibi Magister Conradus Teuto, quem suæ sodalitati adiungi summoperè optabant fratres. Intereà venerabilis quidam Cistertiensis instituti Prior illàc proficiscens, ꝓ singulari amicitia, quam cum beato viro Romæ contraxerat, eum Bononiæ inuisit: cumq; pridiè Assumptionis beatissimæ Mariæ de cælestibus dulcia inter se colloquia haberent, fiducia familiaritatis ait B. Dominicus ad amicum Priorem: Confiteor hoctibi, Prior, me nunquàm quicquam in hac vita postulauisse à Domino, quod non pro voto impetrârim. Nec tamẽ Idyllus vnquàm ex me resciuit, & tu quoquè illud tacitũ habebis, quoàd supstes ero. Ille admirans tam rarã in sancto viro gratiam, simul etiã non immemor, quàm ardenter cuperent fratres Prędicatores in suum contuberniũ perduci magistrũ Cõradum, ait ad eum: Roga ergò Deum, pater, vt tibi largiatur magistrum Conradum, quem intantùm expetunt fratres habere socium. Respondit illi vir beatus: Rem, frater, difficilem petis: at tamen si velim hac nocte Dominum deprecari, de solita eius benignitate nihil ambigo, quin sit nostras admissurus preces. Absolutis Completorij precibus, vir Dei præsente Priore illo & vidente, in oratione more suo mansit in ecclesia peruigil. Illucescente die, fratribus Primæ preces ꝓsoluentibus, & Cantore hymnum, Iam lucis orto sidere, inchoante, eccè nouũ reuerà sidus futurum magister Conradus ad pedes B. Dominici aduoluitur, admitti se in fratrem instanter & humiliter orat & impetrat. Is F. Cõradus vita religiosus, in prælectionibus dexter & gratiosus, & obitũ suum, & locum, in quo esset decessurus, ꝑdixit. Iamq; morte aduentante, Parthenopoli siue Magdeburgi degens, Priore & fratribus præsentibus, suauiter cecinit, Cantate Domino canticũ nouum, alleluia. Et cùm aliud non ꝓferret, fratres dicebãt septẽ Psalmos. Tum ille apertis oculis circunspiciens omnes, dixit: Dominus vobiscùm. Illis respondentibus, Et cum spiritu tuo, subiunxit: Fidelium animę ꝑ misericordiã Dei requiescãt in pace. Fratres responderunt, Amen, & cœperunt legere Psalmos quindecim graduum. Vbi ventum est ad ea verba Psalmi centesimi tricesimiprimi, Hæc requies mea in seculum seculi: sublato brachio & in cælum intento digito, ore iucundo & luculenta facie spiritum reddidit. Tum verò omnes pro reuerentia Saluatoris prostrati sunt, & quidam ex eis tantam sensêre dulcedinẽ, quantam nec credere, nec exprimere potuerunt. Illi etiam, qui defuncti corpus induerunt, miram odoris fragrantiam percepêre, quæ etiam in illorum manibus diù inhæsit. Verè beatas & efficaces sancti patris nostri preces, quæ talem gratiæ filium, & gloriæ cohæredem impetrare meruerunt.

Nihil vnquã petijst à Deo, quod nõ obtinuerit.

Mira efficacia precũ sancti viri.

F. Conradi felicissimus obitus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Recepit autem B. Dominicus Bononiæ in suum institutum etiam Thomam Apulum, quem propter simplicitatem & innocentiam vsqueadeò charum habuit, vt eius specialis filius diceretur. Hunc seculares socij eius per insidias è monasterio extracti, detracto religionis habitu, mundanis vestibus induerunt. Sed fratribus ad B. Dominicum concurrentibus, & dicentibus filium eius ad seculum pertrahi violenter: ille mox ad ecclesiam properat, postulaturus opem à Deo. Et eccè simulatquè lupi illi pacem fratri interulā vi induerunt, ille exclamauit: Ah totus exuor: nec potuit quietè frui, donèc redditis illi sanctæ religionis indumentis, ad cœnobium reduceretur. Is postcà diù superuixit, & multùm vtilis atque gratiosus fuit.

Precibus S. Dominicus eripit fratrē è manibus vi eū è cœnobio extrahentiū.

Iurisperitum quendam Bononiensem amici eius per vim è monasterio extrahere volebant. Fratres metu affecti, cogitabant nobiles quosdam, ipsorum patronos, in sui defensionem accire: sed B. Dominicus ait ad eos: Nō opùs est brachio seculari vel humano præsidio. Videō enim Angelos ampliùs ducentos circa ecclesiam, quos Dominus fratribus custodiēdis deputauit. Ità illi hostes, cælesti terrore perculsi, recesserūt.

De altero generali Conuentu vel Capitulo Bononiæ habito, & de morte F. Eberhardi. Cap. 7.

ANNO post natum Saluatorem 1221. duo fratres ibant Bononiam ad Conuentū, quem generale Capitulum vocant. Illis verò iunxit se quidam ad iter accinctus, cursoris speciem præ se ferens, dixitque ad eos: Quò vos iter intenditis? Illis Bononiam dicentibus, vt interessent generali Capitulo, ait: Ecquid ibi tractabitur? Respōderunt fratres: Constituetur illic, vt fratres euntes in mundum vniuersum, prædicent Euangelium omni creaturæ, & annuncient regnum Dei. Tum ille: Mittentúrne, inquit, nonnulli in Pannoniam? Fratres dixerunt: Volente Domino, multi mittentur. Tum commentitius ille cursor in aëra exiliens, terribili voce clamauit: Institutū vestrum, nostra ignominia est. & repentè ab eorū oculis subtractus est instàr fumi. Fratres aūt illi postquàm Bononiam venêre, narrauerunt omnia patri Dominico, & alii illic in nomine Domini congregatis. Eodem tēpore magister Paulus Hungarus, ris Canonici publicus professor, ad Prædicatorum sodalitatem se contulit. Peracto autem hoc secundo Conuētu generali, missi sunt fratres, qui pro monasterio suffice-rent, in Angliam, quibus præfectus est F. Gisilbertus. Misit etiam B. Dominicus Paulum quem diximus, in Pannoniam secundam, quam Hungariam vocant, cum socijs, è quibus vnus fuit frater Sadoch, vir magnæ perfectionis. In hocipso Conuentu vel Capitulo generali, venerabili viro Iordano absenti demādatum fuit ministerium Priorātûs Prouinciæ Galliæ Cisalpinæ. Per id tempus S. Dominici institutū Parisijs complexus est dominus Eberhardus Archidiaconus Lingonēsis, vir multa virtute, opere strenuus, consilio circunspectus, authoritate magnus. Quanto is celebrius nomen & existimationem obtinuerat, tanto plures sanctę paupertatis consectandę exemplo ad meliora prouocauit. Amabat impensè F. Iordanum, & cum eo profectus fuit in Galliam Cisalpinam, desiderio videndi B. Dominicum. Porrò per omnes Galliæ & Burgundiæ partes, per quas iter habebant, & in quibus erat notissimus F. Eberhardus, Christum egenum & pauperem in corpore suo circunferebat. Tandèm in morbum incidens Losannæ, cuius ciuitatis recusauerat Episcopatum, vitā hanc ærumnis plenam, celeriter qdem, sed omninò felicissimè finiuit. Paulò verò ante suum decessum, cùm iam certam de eo medici tulissent sententiam, idq; ipsum celarent, dixit ad Prouincialem: Si medicorum iudicio moriturus sum, cur id mihi subticetur? Non audite terreor: nihilq; timēdum ei, si terrestris hæc domus miseræ carnis dissoluatur, qui domum non manufactam, æternam in cœlis, felici commutatione expectat. Ità ergò migrauit à vita, corpusculum illic terræ commendans, spiritum creatori. De eo sic scribit magister Iordanus: Felicis defunctionis eius hoc mihi laudabile indicium fuit, q in exitu spiritus eius, cùm me crederem ad dolorē cordis & turbationem spiritūs cōcitandum, quadam econtrà deuotione atq; iucunda fum hilaritate perfusus, vt minimè flendum eum, qui migrâsset ad cælum, testimonio conscientiæ commonerer. Defuncto aūt apud Losannam F. Eberhardo, F. Iordanus ad Insubres peruēnit, demādatum ipsi per illam prouinciam ministerium executurus.

Vide vt' dæmones odcrint monachos.

Mittuntur fratres in Angliam & Hungariā.

a. Cor. 5.

DE

De forma & habitudine corporis B. Dominici. CAP. 8.

INterea B. Dominicus in fratrum monasterio Bononiæ degebat, propedièm de hoc seculo migraturus. In eius sanè vtroq; homine, id est, corpore & animo, tantus inerat decor & puritas, vt omnium in se & adspectum & affectum prouocaret. Erat statura mediocri, corpore gracili, pulchra facie & subrubicunda: barbæ & capillorum subrufus aliquantùm erat color. A fronte eius & supercilijs quidam lucis radij micantes vibrabantur, cunctos ad eius amorem & venerationem permouentes. Vultu erat semper hilari & iucundo, nisi ad commiserationem proximi afflictio eum inflexisset. Manus habebat longas & elegantes, vocem egregiam, suauem, canoram, & tubæ instàr. Caluus non fuit, sed coronam rasam prorsùs integram habebat, paucis capillis respersam. Ità corporis huius membra finxerat Omnipotens conditor, vt essent donorum eius receptacula, & organa spiritūs eius. Fuit reuerà corpusculum beati viri templum spiritūs sancti, quod nunquàm fœdauit mortiferi peccati labes vlla, nec inquinauit insanæ libidinis turpitudo.

Elegantia corporis S. Dominici.

Verè beata corporis huius membra, in quibus tanta fuit cordis & carnis, in Deum viuum exultantis, consonantia. Ad omnem enim sanctitatis perfectionem contenti, magnus aderat carnis cum spiritu consensus. Agebatur enim spiritu DEI, & carni liberrimè imperabat. In perpetrandis miraculis, in gratia sanitatum & morbis curandis, quibus donis Christus illustres & glorioſos reddit sanctos suos, nulli secundus inuenitur.

Nunq; admittit peccatū mortiferū.

Porrò, quod est miraculis excellentius, tanta morum pollebat honestate, tanto diuini feruoris impetu ferebatur, vt eum vas honoris & gratiæ, vas omni ornatum lapide precioso, meritò prædicemus. Inerat ei animi mira quædam & constans æquabilitas, nisi eā erga aliquem afflictum misericordia & condolentia nonnihil interpellaret. Et quia cor gaudens exhilarat faciem, tranquillam eius interioris hominis constitutionem externa vultūs iucunditas & serenitas perspicuè indicabat. Si quid secundùm Deum ad rectę rationis præscriptum facere constituisset, id tanta animi constantia prosequebatur, vt ne sermonem quidem vllum, semèl ab ore matura deliberatione prolatum, irritum fieri pateretur. Etsi autem, vt diximus, ex bono conscientiæ testimonio, multa semper eius vultum perfunderet hilaritas, at tamen illa vultūs eius lux non cadebat in terram. Iucundus enim erat secundùm faciem sanctorum, qua iucunditate fiebat, vt facilè omnium, qui eum adspicerent, sibi conciliaret amorem. Vbicunquè versaretur, siue in itinere cum socijs, siue in domo cum hospite & eius familia, vel apud magnates, principes & prælatos, semper sermonibus vtebatur ad pietatem facientibus & aliorum ædificationem, aderatque ei in promptu copia sacrorum exemplorum, quibus ad Christi amorem & mundi contemptum, auditores inuitarentur. Vbiquè virum Euangelicum dictis & factis se declarabat, omnes largo charitatis sinu excipiens: & cùm omnes diligeret, ipse quoquè ab omnibus diligebatur. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, admodùm peculiare ei erat. Affluens multa pietate, totum se in proximorum dilectionem & erga afflictos commiserationem effundebat. Et cùm piè erga omnia afficeretur, tamen propter hominum peccata & flagitia, miserandum in modum præ animi dolore tabescebat. Itaque vrbi vel pago propinquans, hominum miserias commemorans, totus in lachrymas soluebatur. Erat & aliud in beato viro, quod eum cunctis faceret amabilem, quòd simplici animo ingrediens, nullum vnquàm vel verbo, vel opere simulationis aut fictionis de se vestigium reliquit.

Prou. 15.

Eius dictorum factorumque constantia.

Iob. 29. 2

Rom. 12.

Cruciatur hominum peccatis.

Quàm perfectus in actione & contemplatione fuerit B. Dominicus. CAP. 9.

IN corpore degens vir sanctissimus, & inter peccatores versans, cum Deo & Angelis animo degebat: Deique præcepta seruans, & consilia consectans, torisq; viribus illi seruiens, mirificè lucebat in huius mundi horrida caligine, & innoxiam vitam, sanctissimæque conuersationis exempla in seipso exprimens, dies imperriebatur promittis, noctibus vacabat DEO. In die enim mandauit DOMINVS misericordiam

Conuersatio eius in cælis.

Psal. 41.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suam,& nocte canticum eius. Interdiù conciones habebat ad Clerum & populum, nec reuertebatur verbum eius vacuum,sed multos ab iniquitate auertit. Mirabantur eius doctrinam permulti. Quidam è Clero eum optimè concionantem audiens,& de scripturis luculenter & efficaciter differentem, quęsiuit ex eo, quorum librorum lectione tantam eruditionem sibi conflâsset. Respondit ei comiter vir sanctus: Ego, fili,maiorem dedi operam charitatis lectitando codici, quàm cæteris. Is enim liber docet de omnibus. Erat nimirùm eruditus paterfamiliâs, de thesauro charitatis proferens noua & vetera. Circumibat per vicos,castella & vrbes, prędicans verbum Dei, visitans ægrotos,consolationem adferens desolatis,morbos sanans.

Matt.13.

Post itineris laborem hospitium petens,ad fontem aliquem vel aquam priùs sedare solebat sitim, nè eius,ex labore itineris accensæ,occasione largiùs bibendo nocerent: tam incurreret:quod in omnibus summoperè euitabat. Per diem nemo apud socios aut proximos,aut fratres humanior & communior,nemo iucundior vel vtilior. Nocti-

Psal.29.

bus verò in vigilijs & precibus nemo modis omnibus instantior. Ità ad vespertinum demorabatur ei fletus,& ad matutinum lætitia. In ecclesijs pernoctans in oratione,

Mira precũ instantia.

modò in genua procumbebat, modò toto corpore prosternebatur, quantùm à corporis fragilitate extorquere potuit. Cumque randèm lassitudine victus, à somno interpellaretur,vel ante altare, vel alio quouis loco, aut certè ad lapidem cum Iacob

Gen.28.

patriarcha caput inclinans, paululùm quiescebat: rursusque euigilans, orationi & spiritûs feruori studebat. Circumibat tum altaria visitans, & Sanctorum imprecans patrocinia: atque ità se gerebat vsque ad noctis mediũ. Indè fratres dormientes cum summa modestia inuisens, si quos vidisset non opertos, operuit, & Cruce consignauit: mox ad orationem redibat. Atque ijs horis excubias agens in precibus, multas dæmonum infestationes tulit,multos quoquè ex eis virtute nominis Christi triumphos reportauit. Non paucæ animi illustrationes, supernæ visitationes, diuinęq; reuelationes,de quibus suprà dictum est,ei tum obtigêre. Deum enim desiderauit anima eius in nocte, & ad eum totis visceribus suspirans,vigilauit. Atque hæc illi erat vigilandi & orandi creberrima consuetudo.

Et quanuis fratres ad quietem capiendam accuratiùs hortaretur, ipse tamen vix vnquàm in lectulo se reponere voluit. Oratio eius munda & accepta fuit in conspectu Dei,quam cùm sine intermissione Domino offerret, nihil non ab illo impetrauit. Sicut enim ipse fassus est, nunquàm quicquam à Domino petijt, quod non pro

Matt.21.

voto sit adeptus. Credidit veritati promittenti, quòd quicquid peteret,acciperet: sicque Dei benignitate largiente,quæcunque petijt,obtinuit.

Non autem sat habuit vir Dei, perpetuis vigilijs carnem macerâsse suam,sed etiã quanuis innocentem & virgineam,multis verberibus & castigationibus attriuit. Sin-

Dirè se flagellat.

gulis enim noctibus tèr catena ferrea se flagellauit: primò pro seipso,tum propter peccatores in mundo degentes: tertiò pro animabus, pœnas in Purgatorio luentibus. Oculi eius quasi fontes quidam erant lachrymarum, flebatque vberrimè & iu-

Copia lachrymarũ.

gissimè: ità vt lachrymæ eius essent ei panes die ac nocte. Die quidem tum præcipuè, cùm Missæ quotidianum offerret sacrificium: nocte verò, cùm præ omnibus indefessus vigilaret. Erga Dominici corporis venerabile sacramentum eximia deuotione feruebat, & crucifixi Saluatoris excellentissimam in nos commemorans charitatem & immensam dulcedinem,quasi totus in eius amorem præ nimia deuotione absorptus videbatur. Nec rarò, dum in Missa Christi corpus eleuabatur, mentis est passus excessum,maiestatis diuinæ præsentia delectatus.

De contemptu mundani honoris & gloriæ, & quàm vitârit curiosa.

CAP. 10.

Dlues fide,mundi huius opes respuit,seculi pompas fastidiuit, humilitatem Christi & Euangelicam paupertatem illis longè anteponens. Electus enim in Cizi-

Recusat Episcopatũ.

censem Episcopum, prorsus recusauit, dicens se mâlle è terra exire, quàm vlli etiamodi electioni consentire. Mundus illi crucifixus erat, & ille mundo: quandò & ipse mundi contemnebat gloriam, & contemnendam docebat, & mundo de-

dediti,illum spernebant,& contemptibilem existimabant. Interrogatus cur in Carcassona diœcesi libentiùs moraretur,quàm in Tolosana, respondit: In Tolosana diœcesi multos inuenio,qui me honore afficiunt: in Carcassona omnes me oppugnant. En verum mundi contemptorem, Christique ger manum discipulum, qui proposito sibi gaudio sustinuit Crucem,confusione contempta. Magnus illi quoquè pauperta-

Gaudet cõtemptu sui. Heb.12.

tis amor inerat,& libenter vilibus vtebatur indumentis. Adeò omnem amorem suũ in Deum transtulerat, vt non solùm à magnis, sed etiam minimis rebus affectus suos cohiberet. Itaque vestes, calceos, libros, cultellos, zonas, aliaque pro corporis vsu necessaria, noluit habere preciosa & curiosa, sed humilia, monasticæque professioni & paupertati consentanea. Monebat etiam fratres, nè eiusmodi res appeterent, vel apud se haberent, quæ religioni & modestiæ non congruerent. In cibo & potu summa vtebatur temperantia,delicata vitans,simplicibus gaudens: sicque naturę necessitati faciebat satis,vt nunquàm cor eius crapula grauaretur,aut corporis refectio subtilem eius spiritum hebetaret. Ab ipsa ineunte ætate vsq; ad supremum vitæ diem carnem in spiritûs seruitutem redegit,innocensque & incontaminatum corpus suum vigilijs, inedia,precibus,flagellis,alijsque pœnitentiæ exercitijs castigauit. Quis verò illius virtutes omni ex parte imitari queat, quandò etiam illis commemorandis non sufficimus? Tantam in eius animum spiritus sanctus virtutum & charismatum infudit copiam, tanta erat cordis eius syncerita, in sermone veritatis authoritas, in actione charitatis & humilitatis sanctitas,vt humanam consuetudinem excederent, Deumq; eius habitatorem certissimè declararent. Mirari eius exempla possumus,& ex ijs pensare nostrorum temporum inertiam. Posse autem quod ille potuit, non humanę virtutis, sed singularis est gratiæ: nisi cui fortassis miserans Dei benignitas eam gratiam prærogare dignetur. Sed ad id quis idoneus?

De quibusdam,in superioribus prætermissis.

CAP. 11.

Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit seruum suum Dominicum omni benedictione cælesti,vt nihil ei defuerit in vlla gratia. Præparauit enim ille cor suum,in mente habẽs Deum,& quęrens eum totis viribus, & eum prouidens in conspectu suo semper. Visus est sæpenumerò contẽplationi vacans erectis sursùm manibus stare suspensus,ità vt vix terram contingere videretur. Vigilabat & orabat plùs cæteris. Verberabat ipsus sese,& ab alijs curabat verberari & cędi catena ferrea. Missam celebrans quotidiè domi vel foris, multas fundebat lachrymas, summaque deuotione stabat ad aram: & in itinere dicebat orationem Dominicam, vt intelligerent præsentes cælitùs eius pectori infusam gratiam. In precibus horarijs & psalmodijs, quas inprimis reuerenter absoluere solebat, facies eius crebrò visa est lachrymis irrigari. Coram hominibus quidem serenus & hilaris erat: in abscondito autẽ parrem cælestẽ illo orante, ceu torrentes quidam lachrymarum erumpebant ab oculis: sed eas,ab oratione euocatus,abstergebat. Cauebat diligentissimè, nè delinqueret lingua sua: & tam domì, quàm in itinere semper voluit aut de DEO, aut cum Deo colloqui, rarò aliâs loquens: testatique sunt viri perfecti, qui multo tempore apud illum vixerant,non fuisse dolum in ore eius,nec ab eo profectum fuisse vnquàm verbũ ociosum, aut noxium,aut obtrectatorium,vel adulatorium. Si quis ei maledixisset,ille contrà benedicebat: nec omninò vnquàm pro maledicto reddidit maledictum,quippe qui non solùm maledictis & conuicijs proscindi, sed etiam flagellis cædi & membratim secari pro Christi amore ardentissimè desideraret.

Sępè in oratione suspẽsus à terra fuit.

Oris sui custos attentissimus.

Vt autem fratres solis rebus spiritalibus semper essent intenti, vetuit nè negocijs monasterij se immiscerent,aut consilijs temporalium rerum tractandarum: ijs tamen exceptis,quibus id ex Superiorum voluntate incumbit. Prœerat fratribus multa charitatis solicitudine,attendens sibi & vniuerso gregi. Errata iustè quidem, sed tamen humaniter & clementer castigauit, animoque cruciabatur,illis condolens, quibus meritas irrogabat mulctas. Tanta erat eius comitas & affabilitas, vt per eum tum nouitij,tum complures alij,à varijs sint tentationibus erepti.

Volun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Voluntariam etiam, licèt permolestam, sibijpsi pœnitentiæ Crucem imposuit, vt iter agens, nudis pedibus ingrederetur. Erga proximos & afflictos omnes, maximè peccatores & infideles, multa ei inerat commiseratio, eorumq; salutem suis laboribus promouere, & à Deo precibus obtinere ardentissimè cupiebat. Sanctorum patrum monastica instituta vel Ordines religiosè venerabatur, & monasticæ vitæ homines præ cæteris impensiùs amabat, tanquàm ciues sanctorum & domesticos Dei: illorum statum & professionem multa laude & prædicatione efferebat, ceu cõfratrum suorum. Ob prolixas vigilias edendo & bibendo parcior fuit. Etiam iter faciens, si esset iciunandum, semper statam horam, purà Nonam, expectauit: socijs tamen vt eam anteuerterent, & bis se reficerent, permisit. Nunquàm propter cibum aut potum, aut lectum, siue sanus esset, siue ægrotaret, conquestus est: sed quoàd vixit, semper grauis egit. In itinere constitutus, vesperi priusquàm se quieti daret post absolutas Completorij preces, tandiù in oratione permansit, vt plerunquè suo eiulatu socios excitaret. Ordinis & Canonis monastici zelus ei inerat feruentissimus, statutorumque seuerus fuit conseruator. Atque interim fratrum adeò fuit benignus & pius consolator, vt in his non putetur parem habuisse successorem.

Monasticę vitæ homines præ cæteris amat.

Inter cætera doctrinæ suæ hortamenta, vitæque præclara exempla, tria præ cæteris à suis voluit solicitiùs obseruari. Primò, vt semper de Deo vel cum Deo loquantur. Secundò, vt iter habentes, non ferant apud se pecuniam. Tertiò, vt nullas vnquàm recipiant temporarias possessiones. Hæc enim sunt, quę cor mundum, & à curis liberum efficiunt, seruumque Christi ad meditanda diuina tractandaque spiritualia reddunt expeditum. Conemur igitur, fratres, imitari sancti patris admonitiones & exempla pro viribus, simulque gratias agamus pijssimo redemptori, quòd talem nobis ducem præbuerit. Per eum enim nos in huius conuersationis lucem regenerauit. Rogemus etiam patrem misericordiarum, vt illo nos regente spiritu, quo filij Dei aguntur, per terminos, quos posuerunt patres nostri, ad eam beatæ vitę immortalitatem, ad quam ille felicissimè peruénit, nos quoquè recto itinere pertingere valeamus.

Tria precipuè à suis vult obseruari.

Rom. 8.

Vt vocatus à Domino B. Dominicus, mortis suæ diem prædixerit.

CAP. 12.

CVM in omni sanctitate perfectus beatissimus pater Dominicus, cunctis fulgeret virtutibus, etiam prophetiæ gratiam à Domino accepit. Multa enim futura prænouit, diuinorum conscius arcanorum: eique Dominus ceu specialiter dilecto diē obitus sui indicauit. Qua enim ratione celaret eum mortem propriam, qui multorū aliorum à corpore migrationem ei reuelauerat? Erant ei lachrymæ eius panes die ac nocte præ desiderio videndi faciem Dei: & audiuit desiderium pauperis Dominus, ponens in conspectu suo lachrymas eius. Oranti enim, & cœlestium appetitione vehementer æstuanti iuuenis formosissimus adstitit, aitque ad eum: Veni dilecte mi: veni, ingredere in vera gaudia. O suauem & omni charitatis dulcedine plenam beati viri vocationem: qua non ad caduca & vana, sed ad solida semperque duratura gaudia vocatur. Verè felicem hominem, qui accitus, non petijt inducias, tanquàm iudicem reformidans: nec venire iussus ad cœnam magnam Agni, moras nexuit, temerè exusando: sed præcinctos habens lumbos, & lucernas ardentes in manibus suis, pulsanti incunctanter aperuit, venientique Domino multa alacritate obuiàm properauit. Gratulans itaque & gratias agens vir Dei de certa expectatione futuræ gloriæ, inuisit quosdam è Clero Bononiæ, admodùm ipsi charos & familiares: cumque de contemptu mundi, & vitæ huius præterlabentis vanitate cum eis contulisset, tandèm eis valefaciens, dixit: Vos quidem charissimi nunc me sanum videtis: sed ego ante illam celeberrimam beatissimæ matris DEI assumptionem, ad Dominum proficiscar.

Multa futura prædixit.

Lucæ 12.

Prædicit suũ è corpore decessum.

LIBER QVINTVS.

De extrema beati Dominici ægrotatione, & de ijs, quæ tum dixit & fecit.

CAP. 1.

POstquàm absolutus fuit secundus generalis Conuentus siue Capitulum, beatus Dominicus Hugolinum Ostiẽsem Episcopum, qui tum apud Insubres legatus erat Põtificis maximi, pro eius amore & promotione Ordinis sui inuisit. Reuertens autem ab illo sub finem mensis Iulij, Bononiam valdè fessus venit. Erat enim feruentissimus æstus, & laborem itineris permolestum susceperat. Interim nõ habita eius lassitudinis ratione, cum Priore domús, qui Ventura dicebatur, & cum F. Rudolpho vsq; in noctem de statu & rebus Ordinis loquebatur. Illi cubitum ituri, instanter orabant, vt daret membra fessa quieti, & matutinis precibus non interesset. Sed ille precibus eorum non acquiescens, in ecclesiam se contulit, & more suo illic pernoctauit, atque etiam ad matutinas preces venit. Ijs absolutis, dixit Priori, se dolere caput. Indè tum cœpit perspicuè laborare morbis, quibus ex hac vita subtractus est. Sed licèt illi sua caperent incrementa, mente confirmatus, spiritu Deo indefessus adhærebat, tanta animi tolerantia eas corporis molestias perferens, vt semper iucundus & hilaris appareret, tametsi eum & exhauriret dysenteria, & febris exureret. Sciens autem è propinquo mortis sibi imminere diem, iussit nouitios ad se adduci. Eos præsentes sereno vultu intuens, ad amorem Dei & Ordinis, ad deuotionem & instituti monastici obseruantiam verbis gratissimis inuitabat: moreque suo contentus sacco, etiam tam afflicta valetudine noluit in lectulo iacére. Indè accitis duodecim magis expertis fratribus, Priori domús F. Venturæ, multis sacerdotibus audientibus, omnia peccata sua generaliter est confessus, dixitque eis: En vsque in hanc horam carne incorruptum me Dei misericordia seruauit, illibatamque mihi virginitatis munditiam custodiuit. Quæ vt etiam in vobis inuiolata permaneat, fœminarum omnium suspecta vitare consortia. Ea retenta, seruus Christi vitæ paupertate gratus Christo, & bonæ famæ odore fructuosus erit proximis. Spiritus seruor semper maneat in vobis, & feruenti spiritu Deo perpetim seruite. Promouendo & propagando huic Ordini sitis intenti: stabiles in sanctitate, perseuerate in monastico instituto & virtutum omnium incremento.

Incidit in morbos.

Vide sancti viri in seipsum seueritatem.

Et quia ex diuina reuelatione didicerat se è corpore abiturum, fratribus coram se congregatis, testamentum fecit, quod nulli mutare fas est. testatoris enim morte cõfirmatum est. Hæc sunt, inquit, fratres & filij charissimi, quæ vobis hæreditario iure possidenda relinquo: Charitas sit in vobis: humilitatem sectamini, paupertati voluntariæ studete. Non erat illic argentum & aurum, aut quęuis terrenæ facultates, vndè testamentum conderet. Quod autem habuit fidelocuples, hoc illis legauit: nempe diuitias salutis, thesauros cœlestes, & opes nunquàm perituras, quibus illum abundàsse vita sanctissima testatur, docent exempla, miracula confirmant. Nè autem paupertatem Euangelicam, firmissimum huius instituti fundamentum, inimica Deo carnis sapientia euertat, quanta potuit seueritate prohibuit, nè quis possessiones temporales Ordini inuehat, omnipotentis Dei & suam maledictionem ei terribiliter intentãs, qui Ordinem Prędicatorum, quem vel maximè ornat paupertatis professio, terrenæ substantiæ puluere ausus fuerit obscurare.

Testamẽti eius mora.

De obitu beati Dominici.

CAP. 2.

IN dies ingraueſcente aduersa valetudine, filij de patris salute soliciti, illum ad sanctam Mariam in mõtem deportárunt, ea spe, quòd propter loci salubritatẽ posset reualescere. Sed ille magis etiã viribus destituru, cùm sentiret corporis dissolutionẽ imminere, Priorem ad se vocari iussit. Venit ille, & cum eo viginti fratres, patrem

ægrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

agrum inuisere cupientes. Quibus ille decumbens concionabatur egregiè. Cumque resciuisset, eius loci præfectum velle ipsum in sua ecclesia humare, cum multa humilitate & mansuetudine dixit: Absit, vt ego alibi sepeliar, quàm ad pedes fratrum meorum. moxque charitatis & pacis studiosissimus, cauere volens, nè vel optato fraudare. tur sepulcro, vel fortasis contentio ea causa oriretur: Foràs me, inquit, efferte, vt in vinea illa sub diuo moriens, possim in vestra ecclesia sepeliri. O verè beatum & fidelem patrem, qui incommodā potiùs & contemptam voluit mortem oppetere, quàm à filijs post mortem corpore separari.

Vult sepeliri ad pedes fratrū suorum.

Itaque fratres eum reportârunt ad monasterium Prædicatorum, sed interim valdè metuebant, nè in via animam ageret. Repositus est autem in quodam cubiculo, & administratum ei est Extremæ Vnctionis sacramentum. Cumq; aliquandiù illic fuisset, F. Adolphus caput eius sustentans, sudorem panno lineo à facie detergebat. Flebant verò fratres, qui aderant, videntes iam in agone versari charissimum patrem, cuius se dolebant consolatione destitui, nunquàm in ea consolandi gratia parem habituri. Eos vt vidit vir beatus lachrymis infusos: Nolite, inquit, flere charissimi, nec vos perturbet corporalis hic à vobis discessus. in eo loco, ad quem nunc proficiscor, vtilior vobis ero, quàm hîc fuerim: vitaque functus, plus aliquid vobis conferam, quàm hîc à me expectare possetis. Ingens hæc erat morientis fiducia, quando nec mori timuit, nec de vitæ æternæ aditu dubitauit, fidenter pollicens se in illa constitutum, filijs patrocinaturum. Quodam autem fratre ex illo percontante, vbi vellet sepeliri corpus suum, respondit se velle illud condi sub pedibus fratrum suorum. Ità inuitatus ad nuptias, elegit nouissimum locum, cùm iam summus paterfamiliâs ad superiorem, vtpotè amicum honoratum, eum transferet, coram simul discumbentibus in gloria sublimiter euehendum.

Consolatur fratres, dū ipse cū mor te luctatur.

Luce 14.

Conuocans autem ad se Priorem & fratres, dixit eis: Prœparate vos. Illis ad commendationem solenniter prœparatis, ait. Sustinete adhuc parumpèr, deindè ait Priori ad eum: Tu nôsti, pater, quàm nos deseras desolatos & mœrentes. Memento nostri vt ores Dominum pro nobis. Tum ille vir sanctissimus, totus in Deum absorptus, sublatis sursùm manibus, dixit: Pater sancte, tu scis, quia libenter perstiti in voluntate tua, & illos, quos dedisti mihi, custodiui. At nunc commendo eos tibi: tu illos serua & custodi. Ego ad te venio pater cœlestis. Deindè post paululùm ait ad fratres: Incipite iam. Qua verò deuotione, quibus lachrymis & singultibus peractū fuerit commendationis officium, non nescit ille, qui non spernit preces pauperum, & gemitus mœrentium non despicit.

Ille interea migrans, labia mouebat ad preces, licèt vox minimè sentiretur. Intrema commendatione fratribus pro more dicentibus: Subuenite sancti Dei, occurrite Angeli Domini, suscipientes animam eius, offerentes eam in conspectu altissimi: eleuatas tenens in cœlum manus, spiritum exhalauit: nec dubium quin Angelicis manibus exceptus, Domino sit præsentatus. Mansit autem corpus exanime in cinere iacens, mœrentium luctu miserabile, fidei pietate amabile, & pro eius sanctitate cunctis venerabile.

It in cœlos vir planè Angelicus.

De reuelationibus ad eius obitum factis.
CAP. 3.

ADfuit è corpore abeunti viro sanctissimo beatissima Dei mater cum filio suo, & Angelorum suauiter modulantium frequenti exercitu, spiritum eius in cœlos secùm abducens, quemadmodùm fideles quidam per reuelationem didicerunt. Quæ enim hora decessit, venerabilis F. Guuala, Prior Dominicanorum Brixiensium, posteà eius vrbis Episcopus, leni oppressus somno, vidit oculis interioribus cœlum aperiri, & ab illo submitti duas scalas candidissimas. Vnius cacumen tenebat Christus, alterius sanctissima mater eius. Angeli per vtranque sursùm deorsùm cursitabant. Inearum medio posita erat sedes humi: in qua sedebat quidam similis fratri Prædicatori, ad cœlestem Hierusalem proficisci volenti. Scalas tensim attrahebant Christus & mater eius: & sedes vnà attollebatur cum sedente, donèc psallentibus Angelis, in cœlum illata est. Receptis in cœlum scalis cum sede & sessore, cœlum clausum est, & visio finem habuit. Veniens posteà frater ille Bononiam, rem certam cogniturus, comperit, in eandem horam & sanctissimi viri obitum, & suam visionem incidisse: nec dubitauit, in Dei gloriam & sancti Dominici honorem, visionem illam palàm in concione populo indicare.

Visio F. Guualæ.

Eodem die, quo è vita abijt beatus vir, duo religiosi fratres Prædicatores, Tancredus & Raon, pariter iter agebant. Vbi ad hospitium vētum est, * Rao abijt sacrificium oblaturus. Mandauit autem ei Tancredus, vt charissimi patris Dominici, Bononiæ ægrotantis, memor esset. Postquàm sub sacrificio ad eum locum venit, quo solet haberi viuorum memoria, subitò fit extra sese, stat immotus ad aram, videt manifesta spiritûs visione sanctum Dominicum corona aurea ornatū, totumq; mirabili splendore radiantem, cum duobus reuerendis viris, vtrunque eius latus stipantibus, extra Bononiam regia via progredi. Doctus est autem à spiritu Dei, eodem die, nempe sexta feria, hora sexta, beatum Dominicum è corpore in cœlos abijsse. Hanc autem insignem visionem frater ille prę multa humilitate diù reticuit: sed posteà à Domino admonitus, quibusdam fratribus in Dei laudem & beati Dominici honorem enarrauit.

Alterius fratris visio.

De sacri corporis obuolutione, & exequijs ad illud celebratis.
CAP. 4.

CVM autem sacrum beati viri corpus Fratres ad sepeliendum inuoluerent, inuenerunt ad lumbos eius carenam ferream. Eam F. Rudolphus reuerenter asseruans, posteà Magistro Ordinis pro magno munere dedit. Deportatum indè est corpus, reuerēter & honorificè obuolutum, in ecclesiam non sine lachrymis multis: vbi illud fratres cum multa veneratione ambientes, psalmos & congrua cantica decantabant. Adfuit tum inter eos Albertus Prior monasterij sanctæ Catharinæ, quod est Bononiæ, vir religiosus & beato Dominico cumprimis familiaris & addictus. Is vt vidit fratres carmen lugubre in iubilum murâsse, cœpit & ipse gaudere cum gaudentibus. Enimuerò concepta de sanctissimi Patris beatitudine non inani fiducia, iubilârunt filij Dei, & Dominum laudauerunt pro cunctis, quas viderant, virtutibus, quibus mirificauerat Dominus sanctum suum. At Prior ille compunctus corde, ruit cum mœrore in pia oscula & amplexus sacri corporis, nec indè recessit, donèc mortis suæ indubitatum meruit habere responsum. Quo accepto, surrexit, aitque Priori fratrum iucundo & hilari vultu: Fidelis sermo & omni acceptione dignus: Magister Dominicus me complexans, dixit mihi: Hoc anno sequéris me ad Christum. quod & factum est. Eodem enim anno obijt vir ille iustus, sicut propheterauerat mortuum corpus sanctum.

Quidā religiosus pater ad fun. S. Dominici discit obitū suum.

De celebri sepultura B. Dominici, & fabrica sepulcri.
CAP. 5.

PER id tempus Hugolinus Ostiensis Episcopus, cuius crebrò suprà meminimus, Bononiam vēnit. Venère cum illo, ceu Apostolicę Sedis legato, etiam multi magni viri & ecclesiarum Prælati. Vbi cognouit autem de obitu S. Dominici, suis manibus corpus eius sanctissimum sepulturæ mādauit. Nouerat enim sanctam eius in Domino conuersationem, & haud vulgariter dilexerat viuentem. Interfuerat etiā, quando vir Dei, Stephani Cardinalis nepotem suis precibus ad vitam reuocauit. Aderat autem huic sepulturę etiam reuerēdissimus Patriarcha Aquilegiensis, nec pauci Episcopi & Abbates, cum alijs prælatis & multa populi turba. Obijt vir sanctissimus octauo Idus Augusti, humatus Bononiæ iuxta filios suos Fratres Prædicatores, quorum primus generalis Magister fuit & institutor. Annus autem erat Christi millesimus ducentesimus vicesimusprimus. Sarcophagus eius non quidem ex materia pretiosa, sed tamen pia deuotione & solerti studio confectus est F. Rudolphi, qui tū Prouincialis curator erat, cuius nutu omnia gerebātur. fabricata enim est arca lignea, & sacro corpore in ea condito, clauis obfirmata est. Ipse quoquè sepulcri locus magnis saxis, te-

S. Dominici honorifica sepultura.

Universidad de Deusto
Biblioteca

naci calce inter se coniunctis, vndiquè cinctus & communitus est. Verebantur enim Fratres, nè quid homines impij malo dolo molirentur. Ipsi quoquè tumulo impositum est ingens saxum, calce benè munitum & compactum. Dormit itaq; vir beatus in sinu matris suę, requiescens in pace: suauisq; est somnus eius, nec euigilabit, donèc rursùs excitatus, resurgat, cum electis Dei in parte dextera collocandus. Porrò anima eius vigilat, discussa tenebrarum caligine, apertis oculis optatissimam æternæ lucis contemplans claritatem. Vigilat, miserorum precibus & ęgrorum clamoribus patulas aures exhibens, eorumque calamitatibus nunquàm non remedium adferens. Omnipotens enim Dei virtus, & in obitu & post obitum eius, multa effecit miracula, hodieque in tota Ecclesia sua efficere non cessat.

De miraculis quibusdam, ad eius monumentum editis.
CAP. 6.

2. Cor. 4. NImirùm iacet pater sanctissimus, vt optârat, inter filios loco humili & depresso conditus, nullisque aromatibus conditus. At Deus bonus, qui facit de tenebris lumen splendescere, ex hoc obscuro tumulo iussit miraculorum fulgura coruscare.

Visio Clerici cuiusdã. Clericus quidam honestus Bononiæ de morte quidem sancti viri audierat, sed nescio quibus rebus impeditus, solenni sepulturę eius non potuit interesse. Nocte indè sequenti vidit in somnis B. Dominicum in ęde sancti Nicolai, residentem in cathedra, gloria & honore mirificè coronatum. Ait ergò ad illum: Tu ne es magister Dominicus, iam vita functus? Respondit ille: Non sum mortuus, fili: quia bonum Dominum habeo, apud quem viuo. Manè abijt Clericus ad ecclesiam Fratrum, & beatum virum eo loco humatum reperit, quo viderat eum in throno sedentem.

Non sunt mortui sancti, sed viuunt.

Eodem die ad sancti patris monumentum quidam dæmoniacus adductus est, qui vt in templum ingressus est, clamauit dæmon: Quid mihi vis Dominice? Cumque ibi crebrò repeteret, obsessus ad sepulcrum pertractus, curatus est. Eodem anno hyberno tempore odor suauissimus, idemque copiosissimus apud sepulcrum sancti viri extitit, & per omnem ædem se diffudit. Durauit verò dies non paucos, senseruntq; eum F. Ventura Prior, & Fratres alij. Vt cœperunt autem innouari signa & mirabilia multiplicari, Christiani fideles videntes verè in loco illo operari Dei virtutem, statuerunt pro reuerentia claudere sepulcrũ, & operire pannis Sericis. Sed id Fratres non permiserunt, veriti nè cupiditatis vel iactantię notam incurrerent, si aut facerent sic, aut fieri permitterent.

Dæmoniaci curatio.

De meritis & præmijs B. Dominici, diuinitùs reuelatis.
CAP. 7.

CVidam B. Dominicum haud vulgariter amãti Dominus multa de meritis & gloria eius, itemque de Ordine Prędicatorio reuelauit, quæ scriptis ad posterorum notitiam transmisit, inter alia etsi non verbis ijsdem, tamen eádem sententia sic scribens: Amicum meum peculiari quodam amore complector, arctiorisq; quãtùm est, dilectionis amplexibus stringo præ cęteris amabilem virum sanctum Dominicum. Itaq; in eius solennitate cùm Dominum pro Ordine Prędicatorum deprecarer, Dominum ipsum videre merui, amicum Dominicum mihi in gloria ostendentem, sicq; dicentem: En quæ ego exigere soleo à cunctis populi mei pastoribus, ijs fidelis seruus meus & bonus pastor Dominicus præclarè ornatus fuit. Cùm in vita mortali degeret, nullum vnquàm Fratrum suorum exacerbauit. non enim potuit de charitatis scaturigine amaritudo vlla emanare. Inerat illi tam larga benignitas & suauis pietas erga omnes, vt quæ ad corporis necessariam refectionem pertinẽt, non sat haberet fraterniter subministrâsse, sed etiam pro ratione temporis, quantùm potuit, Fratrũ commoditati studeret: nè vel adolescentior ætas inedia contabescens, ollas Aegyptias appeteret: vel confectæ senum vires, rebus necessarijs destitutæ, penitùs exhaurirentur. Ità omnes multa humanitate fouens, & ad omnes se accommodans, omnes tamẽ antecessit, egregio exemplo id docens, laude dignam esse modestiam, & abstinẽtiam iu-

Christi testimonijs de S. Dominico.

stitiam. Porrò misericordiam iudicio superexaltans in corrigendis Fratrum erratis, intrà regulares limites se continuit iustè parcens eius clementia, & piè sæuiens disciplina. Hæc dilectus dixit ad me de dilecto. Et vidi, & eccè dilectus meus erat vestitus multicoloribus, & varietate admirabili circũtectus. Habebat amictum cãdoris niuei, purpurei decoris, coloris viridis. Illa enim qua operitur, vestis immortalitatis, tincta est virgineæ puritatis candore elegantissimo, primæ veritatis virore amœnissimo, qui cęlestes oblectat & reficit mentes, geminæ charitatis colore purpureo, qua olim & per commiserationem iungebatur proximo, & propter Christum fundendi sanguinem flagrabat desiderio.

Et adiecit Dominus loqui ad me de sancto suo, dicens: Quandò ridere solebat hic electus meus, ille risus è suauitate spiritus mei proficiscebatur. Risus eius verax erat, aliique risu os veracis decebat impleri. Cùm orans lachrymas funderet, totius Ecclesiæ causas & angores, speciatìm verò filiorum Ordinis sui, in thuribulo deuotionis suæ cum grandi fide meo conspectui repræsentabat. Cõsiderauit accuratè pius pastor vultum pecoris sui, idque adspectu benigno, sancta deuotione, discretione prudenti: Docebat sapientes scientiam suam columbina simplicitate ornare, conueniẽter seruentiæ Saluatoris. Simpliciores monebat eam, quæ desursùm est, sapientiam pudicam & modestam, ante omnia quærere & amare. Tentatorum pericula & turbulentas molestias paterna commiseratione in arcano sacri pectoris ferebat, piè eiusmodi consolans, prudenter illis consulens, & eos suis precibus sustentans. Hortabatur iuuenes, vt intrà perpetuum silentium se tenerent propter obtinendam sapientiam & custodiam disciplinæ. Aegros & debiles summa fouebat humanitate, eis res necessarias solicitè suppeditans. Itaque eius præsentia lætabantur vniuersi: eiusque suauissimæ conuersationis grata societas, tolerabilem eis reddebat omnem paupertatis inopiam, & rotius laboriosę vitæ asperitatem & duritiam mitigabat. Agamus ergò gratias Domino Deo nostro, & gloriemur in laude eius, qui talem nobis huius peregrinationis ducem ac principem dedit, cuius sanctitas eximia, ipsius summæ veritatis ore probata est. Gloriemur de illo in Domino, Amen.

Iob. 8.

Matt. 10.

Iacob. 3.

LIBER SEXTVS.
De primo statu sanctorum Patrum & Fratrum instituti Dominicani.
CAP. 1.

ANno à partu Virginis 1222. beatissimo Dominico iam in cęlos translato, habitus est Parisijs tertius Conuentus generalis, quem Capitulum vocant, in quo vir vitæ venerabilis F. Iordanus, natione Saxo, Deo volente, totius instituti Dominicani creatus est Magister generalis. Is beatissimo patri Dominico non tam in administratione regiminis, quàm in æmulatione iustitiæ & rectitudinis successit, intentionis, feruoris ac religionis paternę perfectissimum se præbens sectatorem: Deoque dilectus & hominibus, quæ fuit bona genti suę, & dilatauit gloriam Ordinis sui, amplificans eum prouincijs, cœnobijs & copia optimorum Fratrum. Multi enim generis nobilitate & honoribus conspicui, complures opibus & sacerdotijs seu beneficijs Ecclesiasticis locupletes, pleriq; diuersarum artium & facultatum magistri & Doctores, innumeri delicati adolescentes & literati studiosi, eius mellitis sermonibus compuncti, omnia Christi & Euangelij causa relinquentes, Dominicanorum se instituto addixêre. Crescebant tum filij Dei, & quasi germinantes multiplicati sunt, & roborati nimis, impleuerunt terram. Illud nanq; purissimum tritici granum, mortuum in terra latens, sed in cælo viuens, beatissimus pater Dominicus in hanc pulcherrimam & copiosissimam segetem pullulans emersit.

F. Iordanus creatur Magister generalis.

Suis cõcionibus pmulcos egregios viros efficit Dominicanos.

De perfecta Fratrum conuersatione, & vera cordis contritione.
CAP. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ERat profectò tunc tempus acceptabile diesque salutis, cùm tot illustres viri sua aliorumque procuranda salute odoriferum Domino sacrificium præpararent, & in conspectu eius holocaustum gratissimum offerrent. Erant tum reuerà dies immaculatorum, quos dies nouit Dominus, qui spiritu feruentes, Domino seruiebant in sanctitate & iustitia coram ipso. Miserat enim tunc Deus ignem de excelso in cordibus eorum, & ardore charitatis illorum pectora vehementer inflammauerat. Diffundebat autem illa se flamma foràs in luculenta opera & efficacia exempla. E quibus, cum sint innumera, pauca quædam annotabimus sanctitatis & perfectionis studia, vt quæ hodiè sunt, illis ad meliora prouocentur. Qui per Dei gratiam tum peccatis & mundi voluptatibus nuncium remittentes, ad meliorem frugem se recipiebant, ob male perpetrata compuncti corde, tota animi contentione ea expiare nitebantur, contriti sacrificium Domino offerentes, peccata sua confessarijs exactè & puriter explicantes, omnes conscientię latebras & recessus accuratè explorantes, nè vel parùm aliquid illic hæreret, quod animum pungeret, aut eius munditiam obfuscaret. Nam benè constituta & syncera conscientia non solùm mortiferis, sed etiam minutis culpis affligitur & mordetur. Discutiebantur tum assiduè pectoris arcana, ficbant confessiones quotidiè, idque non semèl, sed vesperi, aut manè, & meridiè, quotiès quid occurreret, quod piam conscientiam perturbaret. Contra omnes dæmonis tentationes viriliter instructi & armati, vel primos sensisse motus, indignum arbitrabantur. Eos verò admittere, aut in eis moram facere, id fœdissimum cēsebant. Quid anteà in seculo negociorum, commodorum, voluptatum experti essent, eius nulla apud eos erat commemoratio, nulla mentio: in hoc vnum solicitè intenti erant vt sua plangerent peccata, rebus diuinis vacarent, sese intrà se continerent, corpus suum despicerent, & in spiritùs redigerent seruitutem, in Deum omnia reijcerent, illi vni adhærerent. Cumque animaduerterent Ordinis seu instituti sui honestatem & decorem, animoque & verbis id efferrent, hoc solùm querebantur, quòd tam tardè ad seruiendum Deo & illud vitæ genus suscipiendum se contulissent.

Psal. 36.

Feruor primorũ Prædicatorum.

De accurata nouitiorum institutione, & exacta silentij obseruatione.

CAP. 3.

Nouitios instituendi ratio.

MAgna tum cura adhibebatur nouitijs probè instituendis & consolandis, eorumque conseruandæ ac tuendæ valetudini, nè nimietate immodici laboris fracti & debilitati, deindè ad potiora inutiles & inepti redderentur. Et quemadmodùm tepidis & remissis quidam admouendi sunt stimuli: ità rum oportebat nimio ardore feruentibus, moderationis frenum adhibere: & vt pleriq; hodiè vigilantia excitantur à somno, etiamsi tundas eos: ità tum in diuersos sese angulos abdentes, cùm essent inquisiti & in precibus deprehensi, vix compelli poterant, vt somno indulgerent.

Silentium quoddã religionis fundamentum.

Pro seruando silentio, quod sacrę religionis quoddam fundamentum est, seuera quędam exercebatur censura, cura religiosa, & studium ingens. Nisi enim grandis necessitas, aut ingens periculum immineret, nefas erat silentium frangere. Frater quidam Bononiæ ante altare prostratus post Completorium, vt vocant, Dominicam precabatur. Illum malus dęmon pede appręhensum, in mediam ecclesiam pertrahebat. Clamante eo, accurrerunt Fratres ampliùs triginta, qui in templi latibulis delitescentes, orationi vacabant. Videntes autem trahi quidem Fratrem, nec tamen trahentem cernentes, conabantur eum retinere, sed fruſtrà. Itaque non mediocriter territo aquam sacram illi adspergebant: nec id tamen curante dęmone. Vnus autem exiguis oribus eius retinendi causa illi inhærens, cum alio pariter trahebatur. Multo tandem conatu ad aram sancti Nicolai perductus est: quò accedens venerabilis pater Reginaldus, eius audiuit confessionem: qua absoluta, quamprimùm ab ea satanæ vi & molestatione liberatus est. Latuerat enim nescio quid mali in pectore eius, quod per confessionem non reiecerat. Mira quidem virtus puræ confessionis, & prædicanda atque imitanda Fratrum obseruantia regularis. In tanta enim Fratrũ vexatione, ne vnus quidem extitit, qui silentij legem violaret. Inter illos ergò fuit pro-

Vis cõfessionis purę.

Silentij arctissima custodia.

procul dubiò pax, quãdò frenabatur lingua loquax. Sicut enim cibani ore obstructo, calor intrinsecùs confouetur: ità seruato silentio, gratia sancti spiritùs in animo conseruatur. Id illi non ignorantes, ponebant custodiam ori suo, vt non delinquerent in lingua sua. Quid porrò indè consecutum est? Concaluit cor eorum intrà ipsos, & in meditatione eorum exarsit ignis ille, vitia consumens, nempe Deus noster. Et hunc quidem silentij cultum sanctus Dominicus diuinitùs instituit, & suo exemplo confirmauit: qui sanè nullum vnquàm obtrectatorium, nullum adulatorium, nullum pernicioſum verbum de suo passus est ore proficisci. Atque adeò etiam in itinere constitutus, vsque in horam Tertiam silentij fuit obseruantissimus, idem volens à socijs cuſtodiri: nec os sibi aperiendum putauit, nisi aut de Deo, aut cum Deo loqueretur.

Psal. 38. Hebr. 12.

De diuini officij frequentatione, & oratione assidua.

CAP. 4.

PRæces matutinæ, Missæ officium, & omnes preces horariæ, statis horis absoluebãtur solenniter & distinctè: ijsque semper intererat beatus Dominicus, diligenter in eam curam incumbens, vt psallerent Fratres alacriter & deuotè. Aderant vnà cum illo viri reuerẽtissimi, huius instituti Patres primarij, & in vniuersum Fratres omnes. In quorum ille medio stabat, qui se promisit congregatis in nomine suo non defuturum. Prætereà verò rarò ecclesiæ vacabant orantibus, rarò templa illorum sine Fratribus visebantur: vbi sanè, si quæsiti essent, crebriùs inueniebantur: quippe qui ab illis non discederent, die ac nocte in preces intenti. Vidisses ibi alios pœnitentiæ gemitus & suspiria, internosq; animi dolores Domino offerentes, suaq; & aliorum peccata nonnunquàm etiam non sine clamore, quem dolor exprimeret, deplorantes: Alios centiès, vel ducentiès per diem & noctem procumbentes in genua, adorare diuinam maiestatem non absque corporis sui afflictione indè nascente.

Matth. 18.

Post persolutas ea, qua par est, obseruantia & religione preces Canonicas diurnas, Fratres ceu rem valdè optatam Completorium expectabant, atque ad illud haud secùs atquè ad solenne quoddam festum sese preparantes, mutuis se precibus commẽdabant. Dato autem campana signo, ex omnibus monasterij locis ad ecclesiam properabant. Expleto Completorio, salutataque beatissima Dei matre, singulari Ordinis nostri patrona, per Antiphonam, Salue regina, Fratres se subijciebant virgarum ictibus, quos disciplinas vocant. Deindè domesticos Dei, patronos suos. iam in patria beatos, quorum in oratorijs altaria habebantur, ceu peregrini quidam, non habentes hic manentem ciuitatem, animo & corpore visitantes, & eos procùl adspicientes, officiosissimè salutabant. Interim ex eiusmodi pia Sanctorum cõmemoratione cogitatio purgabatur, affectus inflammabatur, tranquillabatur conscientia, animus in Deum erigebatur, & luce gratiæ in eos radiante illorum compungebantur corda, & commotis visceribus, crumpebant lachrymæ, nec poterant contineri, quin etiam ab illis, qui foris stabant, voces plorantium expreisè audirentur, putarentque illic funus adesse, quod ità ab illis plangeretur. Multi ea re compuncti sunt, & quidam etiam habitum Ordinis induerunt. Nec tamen his exercitijs contenti, in quoslibet monasterij angulos se recipiebant, actusque suos seuero examine discutientes, nodosis loris corpora sua dirè lacerabant. Ex ijs autem feruentissimæ deuotionis exercitijs ceu ignis inflammati, & instàr thuris ardentes, alij sub precibus inter cælum & terram aliquandiu visi sunt manere suspensi, igne spiritùs molem corpoream sursùm impellente. Alij pœnitentię ardore incensi, in fauilla & cinere iacentes, dabant gemitus, ponentesque in puluere os suum, nolebant oculos leuare ad cælum, donèc ardor per lachrymas doloris ebulliens, ipsos irrigaret. Alij præamoris impatientia quiescere non valentes, nolebant indulgere somno, quousquè gratiam sentirent nouam ipsos calefacientem. Iam perpendat pius quisque, post eiusmodi exercitia quantum noctis spatium, ad capiendam quietem, seruis Dei potuerit superesse.

Sanctorum pia inuocatio quid præstet.

Thren. 3.

Sõnus Fratrũ parcissimus.

Cùm ad matutinas preces surgerent, Officium Virginis matris reuerenter, &, vt moris est, stantes persoluebant, & ad eius altare deuotè accurrebant, nè tantillum tempus orationi subtraheretur. Absolutis Matutinis & Completorio, idem altare

Universidad de Deusto
Biblioteca

triplici nonnunquàm ordine ambiebant, vt meritò dici posset: Circundabant eam flores rosarum & lilia conuallium: nempè pœnitentes verecundia rubicundi, & innocentes virginali pudicitia candidi. Post maturinas pauci ad lectionum studia, pauciores ad lectum se conferebant: plerique in precibus pernoctabant. Aduentante autem luce & ad sacrificia Missarum signo dato, vix inueniebatur, qui non ante Missam per confessionem se expiaret. Tum verò ad vnum sacerdotem accurrebant plurimi, ei ad sacrificium ministrare cupientes: eratque inter illos pia quædam contentio, quis potissimùm id ministerij expleret.

De Fratrum abstinentia, & mutuæ charitatis officijs. CAP. 5.

POst tantos diuinis officijs impensos labores, ad mensam accessuris plerunque cibus, panis & potus deerat. At tamen Christi benignitas siue per merita Patrum mirabiliter, siue ex eleemosynis fidelium clementer eis prouidit, ità vt in ipso sperantibus & fidentibus nihil deesset. Et quanuis mensa Fratrum per se satis frugalis & lauta esset, at tamen non par ùm illi addebat ornamenti quorundam mira abstinentia. Alij enim ad dies octo potu prorsùs sibi interdictum volebant: alij cibo appositum aquam frigidam infundebant: multi, nè notam singularitatis contraherent, modo ab hoc, modo ab illo edulio sibi temperabant, de appositis sibi quippiam subtrahentes. Quidam tota Quadragesima interdiù non bibebant, nec loquebantur nisi interrogati. In conuentu lecturis & seruituris multi certatim suam offerebant operam, vt sese fidissimi amici suis in prælio congressuris. Nimirùm tanta fuit in his charitatis officijs deuotio, vt non hominibus, sed angelis seruire viderentur: tantamq; nonnulli sensere suauitatem, vt præ cordis iubilo etiam scutellas clàm exoscularentur. Alacritatem sanè & promptitudinem eorum in his charitatis ministerijs nemo facilè explicare verbis poterit. In subleuandis Fratrum oneribus & necessitatibus mira erat omnium commiseratio, & indefessa atque efficax sermonis & operis consolatio. In suscipiendis Fratribus à labore venientibus, humanissima in eis visebatur iucunditas, ingerebantque se passim eorum abluendis pedibus, & seruitijs impendendis. Atque adeò hi quis commiseratione erga infirmos benignior, in hospitibus accipiendis hilarior, in eorum lauādis pedibus humilior, in monasterij seruitijs sedulior esse posset, is apud Deum beatiorem existimabat. Non rarò sibijpsis detrahebant tunicas, cucullos, scapularia, vt vocant, & vel peregrinis Fratribus, vel alia occasione indigentibus dabant. Permulti etiam ex Fratribus non contenti habitûs monastici asperitate, clàm induebant cilicia, carnem edomantes suam, & lumbos zonis ferreis stringebant.

Mira quorundā abstinentia.

Insignis charitas.

De deuotione & veneratione Fratrum erga sanctissimam matrem DEI. CAP. 6.

INter id genus corporis castigationes & afflictiones, quod longè præstabilius est, etiam veræ virtutes in hoc instituto & religione munda & immaculata, atque pura innocentia relucebant. Nam quodam egregio fratre referente comperrum est, eũ ipsum intrà breue tempus centum Fratrum generales audiuisse cõfessiones, qui integra mente & corpore inuiolato virginitatem conseruâssent. Quòd si vnus sacerdos in confessione tot potuit inuenire homines sanctos & puros, quantam putabimus in toto Ordine latére sanctimoniam? Nimirùm de florigero Prædicatorij instituti horto, Virginis matris manu plantato, hæc lilia colligit flos Virginis & filius Dominus noster Iesus Christus. In hunc hortum, regio cultu & opera consitum, regina mundi, cæli stipata proceribus & virginum choris, sese oblectatura proficiscens, extirpat vitiorum lolium, plantat virtutum omnium germina, spargit semina, & gratiæ stillis irrigat omnia.

Eximia vitæ puritas & innocentia.

Hic cum filio spõso Ecclesiæ, eiusq; sodalibus, delicijs affluẽs, delectatur amœnitate florũ, odorũ fragrantia, saporum suauitate. Flores, accipe mores sanctos: odores, preces:

ces: sapores, cõ solationes spiritales. Atq; his in hoc horto refecta virgo sacratissima libenter in illo inambulat, & Dei præsidijs septum circundat & protegit. Nec summis duntaxàt & præcelsis eius cedris, putà sancto Dominico, mellifluo Iordano, & Reginaldo doctissimo, suam voluit exhibere præsentiam: sed etiam hyssopum, rosas, lilia, violas & nardum non recusat coràm inuisere. Hæc indulgentissima hortulana in laboribus, in tentationibus, in periculis, in supremo vitæ spiritu constitutis Fratribus visibiliter appárens, afflictionem, angores, timores omnes abstulit: in rẽplo, in cellis, in dormitorio, in Completorio, in itinere positis, præsentia sua gaudium & consolationẽ attulit: quæ omnia alteri & ocio & operi reseruantur, vno duntaxàt non omisso hoc loco, quod quanto magìs extraneum, tanto chariùs amplectendum videtur.

Fœmina quædam pia, in Gallia Cisalpina solitariè degens, vbi comperit nouum Dominicanorum institutum enatum, quosdam eius pfessores videre cupiuit. Interim duo Fratres Dominicani per eam regionem concionãtes, pficiscebantur: eiq; ad eam diuertentes, more Ordinis sacris verbis eam compellabant. Scisitante illa, quinam & cuius Ordinis essent, respondérunt se noui instituti Prędicatorij alumnos esse. Videns autem illa formosos eos & sic satis benè vestitos iuuenes, contẽpsit eos, putans quòd ea ratione non possent huius improbi seculi inquinamẽta euitare. At nocte proxima Virgo mater commoto vultu ei appárens, ità dixit: Hesterno die non mediocriter me offendisti. Itáne persuasum tu habes, non posse me seruos meos, licèt iuuenes, per mundum discurrentes animarum causa, seruare illæsos? Vt autem noueris me illorum specialẽ curam gerere, en iam ostendã eos tibi, quos herì despexisti. Expansoq; pallio, ostendit ei magnam Fratrũ turbã, atq; in ijs etiam illos, quos ea spreuerat. Tum verò religiosa fœmina corde compũcta, Fratres deinceps ex animo charos habuit, & hæc ordine recitauit. Sanè pallium Virginis matris, insignis habitus est sacri Prędicatorij Ordinis, quem cum religiosa charitate in vera humilitate gestamus, & sub alis protecti eiusdem sacrosanctæ Virginis, in adiutorio altissimi habitamus. Porrò ab hac die tanta extitit Fratrum omnium erga Virginem matrem deuotio & reuerentia, tantum eius laudandę & colendæ studium, tam sedulę ac feruẽtes ad eam preces, tam ingens amor, tanta eius patrocinij fiducia, tam auida & insatiabilis eius contemplatio, vt humano sermone non possit explicari. Proindè habebant in cellulis suis imagines Virginis, filium gestantis in vlnis, itemq; Saluatoris à Cruce pendentis, quarum intuitu memoria dormitans excitaretur, sensusq; exteriores, in vanas res propensi, spiritali robore confirmarentur.

Corripitur diuinitùs Sãcta fœmina, quòd temerè contempsisset Dominicanos quosdam.

Imagines sacræ quid conferãt.

De crebris eisque feruentibus Fratrum concionibus. Cap. 7.

QVodam tempore, cùm Fratres cœnobij Bononiensis frequentes adessent, Apostolicę Sedis legatus, Episcopus Portuẽsis, Conradus nomine, vir religiosus, pfessione Cistertiensis monachus, eò aduénit, & apud Fratres honorificè susceptus est. Inerat eius animo scrupulus quidam de instituto Dominicano, quidnam sibi vellet noua isthæc & inaudita pfessio vel religio, atq; vtrùm ex Deo esset, an ex hominibus. Posita cathedra in templo, resedit, petijtq; aliquẽ sibi codicem exhiberi. Oblatus est ei Missalis liber: quẽ, cùm expressisset Crucis signũ, aperuit, & in primę paginę supremа parte legit, Laudare, benedicere, prędicare. Atq; ea re tanquàm cælesti quodã oraculo exhilaratus, omnem à se hęsitationem reiecit. Deindè quasì totis visceribus Fratres amplexans, ait: Ego quidem tamersì alterius professionis habitum extrinsecùs fero, at vestrum intùs animo indutus sum: nec ambigere debetis, quin totus vester sim. Vestri Ordinis sum: vobis me tota deuotione committo.

Et reuerà congruenter huius instituti viris laudatio, benedictio & prędicatio ceu ex diuino oraculo accommodatur, vtpotè in quorum ore semper resonat Dei laus, quem totà die benedicunt, eiusq; virtutem & magnitudinẽ populis pdicant. Illa enim quatuor sancta animalia, quę B. Iohannes Apostolus in Apocalypsi ceu Prędicatorum typum describit, non cessant noctes & dies clamare, Sanctus, Sanctus, Sanctus. Prędicatores enim sancti diuinæ maiestatis gloriam & magnificentiam laudare, benedicere, pdicare nõ cessãt. Admirãdi enim feruoris gratiã sanct⁹ spiritus eorũ adspirauerat cordibus, vt verbũ Dei annunciare, & Christũ Iesum pdicare cupidissimè appeterent. Cumq;

Apoc. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cumque scirent Ordinem suum, potissimùm ob habendas cõciones, & vt animarum saluti consulerent, Fratres institutum, nonnulli simplici quodam zelo permoti, ad sumendum cibum alacres non accedebant, nisi priùs aliquam multis, aut certè vni verbum Dei prædicâssent. Prædicabant sanè illi cum Apostolo, non vt ederent: sed vt prædicarent, edebant.

Quædam hoc loco referam, quæ de his sanctis Prædicatoribus Dominus voluit reuelàre. Fuit ea tempestate in Tuscia in monasterio S. Galgani Cistertiensis Ordinis monachus, Iacobus nomine, multæ & simplicitatis, & gratiæ, & famæ, quippe cui oranti sæpè Dominus apparéret. Venerunt ad eum duo Fratres Dominicani, seque suumque Ordinem totum illi obnixè commendârunt. Post preces nocturnas cogitanti illi, quid pro Prædicatoribus oraret, apparuit Dominus, & quasdam illum preces docuit, quas funderet pro eis. Eas ille publicauit, & Romanus Pontifex approbauit, permisitque vt sub sacrificio dici queant. Erat enim monachus ille propter sanctitatem suam Pontifici charus, & ad eius curiam sæpè vocabatur, vir simplex & rectus. Solebat crebrò audire Fratris cuiusdam conciones, viditque, Domino reuelante, beatissimam Dei parentem librum expãsum coram illo tenere, vndè ille totam suam deprómebat concionem. Alterius quoquè Prædicatoris, argumentum non præmeditatum tractantis, cõcionem auscultans, vidit sacratissimã Virginẽ comiter illi adstantem, & quæ diceret, liberaliter suppeditantem. Ex ijs autem Prædicatorum sermonibus multa salus animarum consecuta est: quippe matre Verbi virtute multa verbum euangelizantibus subministrante. Itaque vir sanctus dilexit Ordinem nostrum, Fratresque sequebatur, optãs vt omnes sui Ordinis & alij literati Clerici, Prædicatorum instituto essent adiuncti, ob curandam animarum salutem.

Conciones fratrũ feruentes & assiduæ.

Erant tum Fratrum conciones feruentes, assiduæ & voluntariæ. Deus autem, cui placuit per stultitiam prædicationis saluos facere credentes, effectu gratiæ suæ supplebat in eis scientiæ defectum, vt multos lucrarentur, & ad agendam pœnitentiam permouerent. Cùm irent ad habendas conciones, non nisi S. Matthæi Euangelium & septem Canonicas Epistolas secùm ferebant. Diuinus enim Pater Dominicus prudenter id statuerat, vt ea apud se haberent, & eorum sermones tum Euangelica authoritate confirmarentur. Irà simplices filij Dei scientiam principum huius mundi, quæ destruitur & inflat, contemnentes, per charitatem, quæ ædificat, & per scientiam Sanctorum, quæ stultissimos hominum facit, ibant, & fructum adferebant, & fructus eorum manet. Ardebant animi eorum diuini amoris igne: atque indè manantia verba, Auditorum animos inflammabant. Nec solùm ille ardor in sermonibus inerat, sed magis etiam in actione feruescebat. Cùm enim vel in generali, vel prouinciali Conuentu siue Capitulo de mittendis vltra mare vel ad Tartaros aut certè ad alias barbaras nationes Fratribus mẽtio fieret, dici nõ potest, quàm multi humi pstrati, cũ multis lachrymis & attentissimis precibus sese offerrent. Flagrabat enim in eis ardens desiderium tum salutis animarum, tum pro Christo martyrij obeundi. Eum ignem amoris sui miserat Dominus in corda Fratrum nostrorum, vt arderet & accenderetur, & tenebrarum huius mundi præclara lux & illustratio esset. Ibant igitur accincti virtutibus, & sancti spiritûs flammis ardentes: eratque adspectus eorum, vt carbonum ignis ardentium, & ignito vehementer eloquio DEI compungebant & incendebant frigidos peccatores, pios & Deo deuotos illustrabant, surgumque flamma amoris eos impellente, erant cæteris mentibus puriores & humilitate sublimiores. Vtinàm recalescat ille ignis, &, qui nunc prohdolor est in nubilo, feruoris Sol: vt nos accensos deuoret, sicut ignis cælitùs missus absumpsit olim sanctorum Patrũ mystica holocausta.

1. Cor. 8. Prou. 30.

Ardens desiderũ animas lucrãdi, & martyriũ obeundi.

2. Mach. 1.

Ibidem.

O Domine, Domine, perfunde crassa illa tuæ benedictionis aqua, de absconditò sacri ignis loco concepta, iandudùm siccos aut gelidos huius structuræ primarios & dignitate maiores lapides, vt accensa ex eis flamma, tenebrosos illuminet, & tepidos rursùs accendat, vt quemadmodùm olim, seruiant tibi cum feruore, & tuî ardeant amore.

Legatur aliquanto superiùs, pagina videlicet 540. vers. 1. ægrum inuisere

LIBER

LIBER SEPTIMVS.

Cuius non nisi parua fragmenta habebantur in MS. codice, quem vnicum obtinueram.

De miraculis B. Dominici. Cap. 1.

CVM beatus Pater Iordanus alijque religiosi Fratres, tanquàm stellæ radiantes, vt dictum est, luce concionum suarum & sanctæ conuersationis exemplis peregrinantem in huius mundi tenebris Ecclesiam illustrarent, beatissimus Dominicus iam in regno claritatis æternæ fulgens instàr Solis, charitatis igneos de se radios vibrans, beneficiorum spargebat fulgores, & miraculorum fulgura diuina virtute continenter diffundebat, ità vt cordibus fidelium & admirationem & amorem adueheret. sicut enim in hac mortali vita positus, nulli vnquàm charitatis & benevolentiæ præcluſit sinum: ità nunc de fonte pietatis ebrius, omnibus ipsum inuocantibus præstat quod cupiunt, summæ maiestatis potentia fretus. Cuius virtute & beati viri meritis salus ægris, lumen cæcis, surdis auditus, sermonis facultas mutis, gressus claudis restituitur. Item corpora paralysi dissoluta, ariditate tabescentia, contractis membris monstrosa, putredine diffluente sordida, febribus languida, varijs afflicta morbis sanantur. E quibus pleraq; accurata inquisitione discussa, coram Pontifice Gregorio IX. recitata & ab illo approbata sunt.

Miracula post obitũ S. Dominici.

De translatione corporis beati Dominici, ex Capite 9. & fortassè etiam alijs quibusdam.

CVmque tota Italia per beati viri merita increbrescerent tam illustria miracula, æquum planè visum est fidelibus, vt corpus eius, hactenùs humili loco conditum, ad altiorem honorificè ac reuerenter transferretur. Indignum enim erat, vt eius ossa humus tegeret, mortalium pedibus substrata, cuius sanctissima anima in cælis sublimiter coronata regnabat. Postquàm igitur & dies & hora & modus præfinita fuére, qui huic rei sanctissimæ exequendæ & inspiciendæ sunt idonei iudicati, conuenerunt: nempè Archiepiscopus Rauennas, & alij complures Episcopi, itemque Ordinis Magister humanissimus Pater Iordanus cum Capituli diffinitoribus. Adfuit etiam Magistratus Bononiensis, cum multis eius vrbis aliarumque ciuitatum honoratis viris, cum Fratribus deniq; tum clericis, tum laicis. Qui omnes sepulcrum beati viri ambientes, pariter constitére: atque coram illis sublatum est saxum monumento impositum, simulque prodijt è monumento odor suauis & delectabilis, vt non tam sepulcrum, quàm cella aromatica patére videretur. Erat autem is odor ingens, omnium nares totamque ecclesiam complens, planè incognitus & aromata omnia superans, diuersus ab omni odore naturali. Tum verò Magister Ordinis alijq; Fratres cum multa deuotione & reuerentia è veteri capsa tollentes sacras reliquias, in noua reposuerunt, eamque clausam & obsirmatam, illius clauim Magistratu Bononiensi retinente, idem Magister & Prouincialis Stephanus coram omnibus in sepulcrum marmoreum transtulerunt. Remansit autem odor ille gratissimus multo deinceps tempore in priori monumento, & in rebus, quæ in illo positæ erant, itemq; in vestibus & manibus eorum, qui sacras reliquias contigerant: & in præsens quoquè in sacris ossibus mirabiliter sentitur. Facta est hæc translatio anno Christi millesimo ducentesimo tricesimo tertio, Indictione sexta, Pontificatûs Gregorij IX. anno sexto: ab obitu beati Dominici tertio decimo. Sit per omnia benedictus DEVS, Amen. Collocatis verò sacris reliquijs honesto loco & venerabili, singuli ad sua sunt reuersi, Christum Dominum in eius fideli seruo Dominico collaudantes.

E sepulcro eius profluit suauis odor.

Tanta

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tanta autem per id tempus tum gratia prædicationis, tum operum mirabilium efficacia & per Italiam,& in alijs prouincijs meritis beati viri in eius Fratribus extitit, vt totus Orbis stuperet, & in Saluatoris amorem & laudem exardesceret. Nam F. Iohannes Vincij, vir vtiquè Deo deuotus,& verbi Dei præco eximius, professione Dominicanus,cœpit tum Bononiæ præclaris fulgere miraculis: idque adeò,vt virtute fidei,diuina gratia efficiente, decem vita functos ad vitam reuocârit, aliaque permulta stupenda miracula per eum Dominus potenter & benignè effecerit. Porrò eodem anno, quo beatissimi Patris Dominici corpus translatum est, Gregorius IX. Pontifex Maximus spectabiles viros, itemque inquisitores authoritate Apostolica misit,qui de vita,conuersatione, decessu & miraculis sancti viri accuratè perquirerêt. Illi testes plena fide testimonium dicentes audiêrunt,& dicta eorum sedes Apostolica rata habuit & approbauit. Quibus, quod longè præstantius est,etiam ipsius Dei testimonium accessit. Pater enim,& Verbum,& Spiritus sanctus,vnus Deus,qui facit mirabilia magna solus,testificatur in Ecclesia signis & prodigijs,verè sanctum fuisse Dominicum fidelem seruum suum.Itaque Pontifex,qui iam antè non nesciebat sanctam eius in Domino conuersationem, cumque dum viueret, haud vulgariter charum habuerat, vnà cum Cardinalibus eum censuit in Sanctorum album referendum in hac Ecclesia militante, quem non dubitaret cum illis felicissimè regnare in Ecclesia triumphante. Itaque anno à partu Virginis millesimo ducentesimo tricesimoter. tio Romanus Pontifex,Pater Patrum,præsentibus Archiepiscopis, Episcopis,alijsq; Ecclesiarum Præpositis non paucis,itemq; Fratribus & permultis Laicis,fidelè Christi seruum Dominicum Perusij in Sanctis numerandum pronunciauit, & eius diem festum ab omnibus celebrari voluit. Misit etiam literas per omnem Ecclesiam,quibus eius in Sanctos relationem, vitæque integritatem bona fide declarauit.

F. Iohannes Vincij stupendis claret miraculis.

Psal.135.

S. Dominicus adscribitur catalogo Sãctorum.

LIBER OCTAVVS.

Cuius itidèm non nisi exiguum quiddam extitit in Codice M S.

NNO salutis millesimo ducentesimo vicesimoprimo,cùm magister Paulus, qui tum Iuris Canonici publicus erat Bononiæ professor, ad sancti Dominici sodalitatem se contulisset, eodem anno ab eodem sanctissimo Patre cum alijs quatuor Fratribus missus est in Hungariam. Qui cùm in ciuitatem *Lauriensem veniissent, ad eorum Concionem multa hominum frequentia, tanquàm ad nouum quoddam & inauditum spectaculum confluebat. In ipsa verò Concione tres pij pueri scholastici,sancti Dominici institutum amplexi sunt.Sed cùm necdùm illic locum haberent, indè egressi, in Panoniam profecti sunt : vbi eadem nocte Fratri Sadoch, qui erat vnus è quatuor, viro magnæ perfectionis,multa dæmonum turba apparuit, alta voce &cũ multo ciulatu clamitãs:Venistis huc priuare nos iure nostro.cõuersiq; ad illos tres nouitios,dicebãt: Eheu per eiusmodi paruulos nos pudefacitis. Precibus matutinis absolutis,F.Sadoch hæc socijs indicauit.

F. Paulus cum socijs mittitur in Hungariã.

Ea tempestate duo fratres in eádem Prouincia ad pagum quendam ea venerunt hora, qua solet Populus Christianus ad audiendam Missam conuenire. Ea celebrata, cunctis ad sua recedentibus, & custode ecclesiam occludente, soli Fratres in atrio remansêre, nec erat, qui humanitatis officio prosequi eos vellet. Vidit autem eos quidam piscator pauper, & licèt misericordia moueretur erga illos, non tamen ausus fuit eos ad suas inuitare ædes,quòd non haberet, vndè eos reficeret. At nihilo minùs domum properè abiens,indicat vxori propensum animum suum,dicitq; : Vtinàm suppeteret nobis, vndè duos Fratres alere possemus. Non mediocriter torquent animum meum duo peregrini Fratres, qui stant in atrio templi, & à nemine inuitantur. Respondit mulier : Non habeo,nisi parùm milij. Iussit autem vir eius, vt marsupium excuteret,in quo præter spem omnem duos nummos reperit. Itaq; mirificè exhilaratus homo : Abi,inquit,celeriter,& altero nummo panem,altero vinum eme: deindè milium & pisces coquito. Fecit mulier, vt iussa erat. Vir autem eius abijt ad templum, & eodem, quo reliquerat,Fratres loco stantes inuénit, secumq; lætus ad suas adduxit ædes. Qui posteaquàm in mensa paupere charitatis fercula sumpserunt, gratias agentes,abiêre,hospiti suo vt Dominus retribueret,deprecantes. Itaque reddidit illi Dominus mercedem pro humanitate, quam ijs impenderat,ità vt ab illo die non defuerint ex crumena eius nummi duo,quibus emeret necessaria domui suæ. Nã simulatquè duos expendisset nummos, mox alios duos sibi comperit redditos. Locupletatus est igitur agris & ædibus,habuitque oues & boues & alia multa. Accepit etiam à Domino hæredem. Postquàm autem intantùm eius excreuerant opes, vt iam pro illius statu sufficerent,deindè ea gratia subtracta est illi. Porrò deinceps & amauit Fratres,& libenter hospitio accepit.

Pauperis piscatoris liberalis animus.

Humanitatis & hospitalitatis egregia remuneratio.

Crescente verò Fratrum numero,missi sunt quidam ex ijs à F. Paulo in ciuitatem Futiensem,cuius habitatores palàm schismatici & hæretici erant. Ibi Fratres illi multa perpessi,cùm reualuissent,multos ab hæresi ad sanam fidem, à schismate ad Ecclesiæ vnitatem reuocârunt. Cumque non essent immemores deuotionis & zeli beati Patris Dominici,quodque ille Cumanos adire constituisset,homines Dei prorsùs ignatos,diuino eos spiritu permouente, quosdam spectata virtute Fratres ad eos mittere constituerunt.Sed illi miris modis & penè suprà quàm credi possit,ab ea gente afflicti, atque etiam repulsi, sine fructu coacti sunt ad suos se recipere. At tamen sancto eos inflammante spiritu, & zelo animarum incitante, denuò ad eos profecti, per multa itinerum discrimina ad flumen eius regionis,quod *Deneper vocant,peruenêre.Sed rursùs crebrò fame,siti & multiuaria persecutione vexati sunt, alij abducti in captiuitatem,duo interfecti. Qui autem superfuêre, illi incolumes in cœpto concionandi studio constanter perseuerârunt. Et tandèm pijssimus Deus respexit labores eorum & constantiam,præstititque vt barbari homines audirent illos: baptizatusque est ante omnes Brutus dux eorum cum quibusdam è familia sua. Qui post aliquot annos, in veræ fidei confessione perseuérans,obdormiuit in Domino, cùm priùs confessus esset peccata sua, & more Christiano sacram percepisset communionem à Fratribus, atque in beatissimæ Mariæ sacello quod Fratres illic degentes, vt quandoquè ibi se colligerent,ædificârant, honorificè sepultus est.

Cumanis est quædam Tartarorũ regio.

Brutus dux Cumaniæ cum alijs credit.

Deindè verò nobiliorem Ducem Benborch cum mille ferè ex familia eius conuerterunt, quem è sacro baptismatis fonte non absque magno gaudio suscepit serenissimus Hungariæ rex. Cumque posteà supremum traheret spiritum,dixit ad Fratres, qui illi morienti aderant: Discedant à me Cumani omnes,à fide Christi alieni. Video enim circa illos dæmones teterrimos. Soli Fratres maneant, & Cumani baptizati. Conspicio enim apud me Fratres martyrio affectos,qui me expectant,vt secùm perducant ad gaudia,quæ prædicauerunt. Atque his dictis,cum ingenti lætitia spiritum tradidit,humatusque est in sacello memorato. Ità nimirùm profecêre Fratres in illis regionibus concionibus suis,tum hæreticos, tum gentiles conuertendo, Domino cooperante,& sermonem signis efficacibus confirmante. Infinita enim miracula virtus diuina meritis beati Dominici in compluribus cœnobijs nostris in Hungaria effecit, quorum certus numerus iniri non potest.

Item dux Benborch.

BASI.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AVGVSTVS.

BASILII EPISCOPI SELEVCIAE ISAVRIAE ORATIO, DE TRANSFIGVRATIONE DEI ET *Saluatoris nostri Iesu Christi. Habetur in Symeone Metaphraste.*

6. Augusti.

SOL in terram modò emittens radios, stellarum quidem choros contegit, Lunæ autem lumen obscurat, insigni splendore impediens, nè cernanturluminaria: noctis autem cursum reprimit, luce tenebras separans: omnia autem veluti nigra veste exuens, ea lucis gratia induit, & ostendit terga continentis coronata floribus, & mare purpuræ speciem præ se ferens: & cùm sit vnus, creatæ,quæ cernitur, naturæ illustrat faciem. Verum enimuerò etsi sit tantus, ad summam vsque lucem nondùm peruenisse arguitur. Nam & mortales oculi eum audent intueri, & sæpè subtercurrens nubes splendorem discutit, & vmbrosa arbor fulgorem prohibet, & nox frena lege eius, qui eam creauit,in æquilibrio tempus cum Sole partitur. Quoniam enim vita hominũ est & laboriosa,& constringitur laboribus:propterea diem quidem extendit Creator ad operandum:nox autem aduentans & defessos inueniens,eos tradit lecto relaxationis, membra quidem somno soluens, dans autẽ naturæ præfinitum tempus virium paulatim colligendarum.

Dici & noctis officia.

Magna est igitur, vt dixi,& splendida lux Solis, sed quæ vsibus solùm hominum æquali respondet proportione.Non est autem huiusmodi lux Domini. Non est enim fas,creatam naturam conferre cum creatore. Neque enim ex collatione radiorum solis honoratur,neq; noctis successione occultatur:sed ea est hominibus admirabilis, & Angelis ad eam non patet aditus. Hac luce indutus Christus Dominus, tanquàm trophæum gestans,vénit è cælo in secundo suo aduentu ad homines. Tunc enim mutata belli figura, veste victoris induitur. Sic enim dicit Propheta,describens belli figuram: Quæ sunt rubra vestimenta tua? Ius enim belli eius,qui bellum gerit, vestem eruentauit. Quoniam enim Deo totius sui consilij & œconomiæ is est scopus, qui eius in homines declaret benignitatem,variè perficit voluntatem, & ad vsum hominum humiles figuras induit. Sic in paradiso ambulans eum, qui primus formatus erat, ne absconderentem hominem vocat ad colloquiũ. Sic inter eũ ad homines loquẽtem nubes intercessit: & cùm in nouissimis diebus appræhendisset humanitatem, semper apparet conuenienter legibus naturæ ex ijs, quæ patiebatur, naturæ assumpræ fidem fecisse. Huiusmodi sunt,præsepe,partus,fasciæ, circuncisio, purificatio, & lege constituti precij solutio : crux post hæc,passio & mors. Sed sic quidem fuit prima carnis susceptæ œconomia, humili figura se ad vsum hominum accommodantis. In tempore autem secundi aduentûs mutat figuram, non ampliùs humilem, vt priùs, sed terribilem faciens & præclaram.

Esa. 63.

Scopus diuini officij. Gen. 3. Psal. 98.

Illius ergò aduentûs gloriam volens aperire discipulis, dicebat : Sunt quidam ex vobis, qui mortem non gustabunt, donèc viderint filium hominis venientem in gloria patris sui. Atque vos quidem intuentes ad eam,quæ nunc est,figuræ humilitatem, propter ignorationẽ rationis, eius, quę celatur, sapientiæ non speruidetis profunditatem,& mẽsura cognitionis à vobis sumitur ex mensura adspectûs. Tanto enim tempore sum vobiscùm,& non cognouistis me. Aperiam ergò vobis aliquã partem eius, quod spectari non potest,spectaculi,& spem futuram deducam sub adspectum. Locutus sum vobis de passione,& obtorpuit animus. Dixi oportere me crucifigi, & illius consideratione metu fractus est animus. Dixi, Si quis vult post me venire, abneget seipsum,& tollat crucem suam,& sequatur me. Afflictionem enim prebat Crucis ignominia:sed memoria passionis robur quoquè soluebatur. Dixi, Quid enim prodest hominis,si totum mundum lucretur ? & eo sermone vestrum timorem non amoui, sed ira manst animi perturbatio, quasi amoueri non possit. Rursùs introduxi iudicem, qui non

Mat. 16.

Ioan. 14.

Luc. 9.

Ibidem.

non corrumpitur muneribus,qui donis non condonat delicta, dicens : Quod enim precium dabit homo pro anima sua? & apud vos fuit dubia oratio. Dixi, Veniet filius hominis in gloria patris sui:& existimâstis me narrare fabulas. Quoniã ergò fuit inefficax oratio, res docebunt. Sunt aliqui ex ijs,qui hìc stant, qui mortem non gustabunt, donèc viderint filium hominis venientem in gloria patris sui. Futuri mei aduentûs nondùm est tempus. Oportet enim fixam esse Crucem,vinci inferos,mortuis proponi decreta libertatis,cùm ex mortuis resurrexero,in cælos ascendere,omnibus proponi certamen prędicationis,per prædicationem,dominatum obtinere Euangelium,& tunc apparère eum, qui in Euangelio annunciatur. Sed vobis meis discipulis iudeo priùs donare imaginem mei aduentûs,vt cùm ante tempus spectaculum oculis hauseritis,ea,quæ præcesserint,vobis fidem faciant futurorum.

Sunt aliqui ex his, qui hìc stant. Quinam? Non enim omnes. Non enim nunc publico spectaculum: maneat id, quod visum fuerit mysterium, etiam postquàm visum fuerit. Hæc cùm dixisset,inquit,assumit tres discipulos suos, Petrum,& Iacobũ,& Iohannem.Hos adhibẽs spectatores,alios reliquit auditores.Et cùm duxisset in montem excelsum: Rectè excelsum:vt etiã mons haberet descensûs ex cęlo imitationẽ.In montibus cælo vicinis(vt Paulus prędicabat) rapiemur in nubibus in occursum Domini in aërem. Nunc quoquè quęrit locum, qui vnà cum nubibus extollitur. Atque spectatores quidem erant parati: oculi autem erant ,pter spem aperti, & anima cum timore parturiebat spectaculi desiderium. Cùm sic autem futurũ expectarent, repẽtè transfiguratur Christus coram discipulis, & mutatur eius forma: & cùm lucis induisset tunicam,fulguris prę se ferentẽ speciẽ ostẽdit adspectum.O miraculũ. Ex humana forma ferebãtur radij,qui emittebãtur diuinis operationibus.Vidit Sol,quę nõ priùs didicit,vt qui doctus sit abscondi alterius luminis illustratione. Cõstitisti Sol aliquãdò, victoriam expectans Hebraicã. Reueritus es Iesum ducẽ, qui imperauerat, in consono honorans Domini appellationẽ.Nunc vidisti lucem,quam non priùs videras. Hoc spectaculum narrantes scriptores Euangeliorum, alius aliò trahit dictionem,vt qui verbis non possit exprimere spectaculum. Alius enim dicit vtiq;, Resplenduit facies eius,sicut Sol. Alius verò, Resplenduerunt eius vestimenta,sicut lux. Ijs enim,inquit, quę videmus,assimilamus. Vnà autem vincatur creata quoquè natura, non inueniẽs similitudinem eius,quod cernebatur. Testãtur oculi:lingua enim dicere non didicit. Spectaculum autem splendore eorũ,quę videbantur, fulguris instàr pręstringẽs oculos,significauit orbis terrę futurum Iudicem. Visæ sunt autẽ vobiscùm præsentes eæ, quæ sunt viuorum & mortuorum ad virtutem primitiæ,vt viuorum simul & mortuorum Iudicem Dominum prędicent pręsentibus. Moyses enim virtutis dux & legislator,morte excedit è vita: Elias aũt diuino zelo accensus,ignis auriga efficitur: & cùm curfu vectus esset per aërem,leges naturæ transilijt,viam inueniens morte superiorẽ.

Matt.17.

1. Thes. 4.

Iosue 10.

Deut.34. 4. Reg. 2.

Cùm in hunc locũ pueneris,fac vt in memoriã reuoces Domini rogata,& responsa discipulorũ : cùm alij quidẽ Eliam, alij verò vnũ ex Prophetis,alij verò Prophetam nominarẽt: viderent aũt eum adorari à Prophetis.Moyses supplicat,Elias se inclinat: & Dominum esse,non seruum,testantur eum q aderat. Sed Petrus etiãsi hęc videret, nondùm docetur,vt cuius esset obstupefacta ratio magnitudine miraculorum. Nam ppter spectaculi desideriũ, omnium obliuiscitur, & loco alligatur superatus à nimio gaudio.Faciamus,inquit,tria tabernacula:tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum. Arguit suam ignorationem, Dominum vnà cum seruis enumerans. Existimauit subiectos,esse Domino æquales honore. Sed non mansit Petrus in hoc vitio ignorantiæ. Nam cùm tonitru desuper erupisset, cum timore curat ignorationẽ, propemodùm cum strepitu hoc exclamans: Cur seruos cum Domino comparatis? Vultis scire differentiam ? Hic est filius meus dilectus: Illos creaui seruos, hunc filiũ ex mea genui essentia.Meus est filius,etiãsi serui forma propter vos est indutus. Habet lucẽ,ad quam accedi non potest,etiamsi propter vos habet moderatos radios.O beatos oculos,qui Christum contemplantur indutum instàr sponsi.O beata lumina, quæ terribilẽ diem iudicij in miti cernunt specie. Quæ enim cernent trementes Angeli,ea lęti viderunt homines.Quenam enim vis oculorum potest diem terribilem subire iudicij, quandò terra quidem mouebitur,& mare, quod hominum ex Adam orta ebulliet corpora:

Matt.16.

Matt.17.

1. Tim. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apoc.6. quatientur verò cæli cum Angelis, timorem non ferentes? Complicabitur enim cælum, tanquàm Rege transeunte: repentè verò contrahent satellites vestibuli peristyl

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt.17. mortem,donèc videant filium hominis veniẽtem in Regno suo. Et post dies sex assumit Iesus Petrum,& Iacobum, & Iohannem fratrem eius, & ducit illos in montẽ excelsum seorsùm,& transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius,sicut Sol:vestimenta autẽ eius facta sunt alba,sicut nix. Et eccè apparuerunt illis Moyses & Elias, cum eo loquentes. Respondens aũt Petrus,dixit ad Iesum: Domine,bonũ est nos hic esse:si vis,faciamus hîc tria tabernacula:tibi vnum,Moysi vnum,& Eliæ vnum. Adhuc eo loquẽte,eccè nubes lucida obumbrauit eos.& ecce vox de nube,dicens: Hic est filius meus dilectus,in quo mihi benè cõplacui:ipsum audite. Et audiẽtes discipuli,ceciderunt in faciem suam,& timuerunt valdè. Et accessit Iesus,& tetigit eos,dicens: Surgite,& nolite timere. Leuantes autem oculos suos,neminem viderunt, nisi Iesum solùm. Et descendentibus illis de monte præcepit Iesus, dicens: Nemini dixeritis visionem hanc,donèc filius hominis à mortuis resurgat.

Mar.9. Porrò autem Marcus quoquè magna ex parte conuenit cum Matthæo,& verbis & sententijs cum illo congruens, & habẽs eodẽ spiritu inspiratam animã, mentemq; informatam. Quòd si paululùm discrepare ab vno, vel à duobus visus fuerit, non propterea,nec illi vni,nec alijs cõtrarius est,vel repugnat. Aut enim alio modo, quòd ad phrasim ptinet, (vt paucis de his disserã)res gestas verè illi narrauerũt:aut quę ab hoc fortassè,vel ab illo Euangelista sunt prętermissa,vnus, aut plures tradẽtes,videntur dissentire: sicut nec omnes communiter eodem ordine, nec vllus separatim ex quatuor scripsit omnia,quæ inexplicabili dispensatione in carne fecit Verbum,factum quidem caro,sed non desinẽs esse Deus: etsi vnum scopum,nempe veritatem ipsam,haberent omnes quatuor,& totum vi ac potentia per partem compræhensim simul expenerẽt, vt sæpè accidit propter eloquiorum inter se spiritûs consensionem & conueniẽtiam, & membrorum instàr in vno corpore commissuram & compositionem, quæ habet continuationem indissolubilem. Eorum autem, quæ dicuntur, veritati ferunt testimonium non ea solùm, quæ separatim apud ipsos,aut apud quosdam eorum inueniuntur:sed illud etiam,quod excelsus Iohannes in ipso fine Euangelij scripsit. Ità enim Iohan.21. habet: Sunt & alia multa,quę fecit Iesus:quæ si scribantur singulatim, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos,qui scriberentur, libros.

Vndè in Euangelistis quædã videatur dissonãtia.

Luc. 9. Eadem autem de Luca quoquè dici possunt : qui quidẽ exponens gratiã transfigurationis,ea etiã,quę visibiles res excedunt, mysticè innuit, & paulò ꝓgressus,à Marco & Matthæo dissentire videtur:quanuis in eo,quod verũ est,enarrãdo,cum vtroq; conueniat. Is enim scribit,Saluatorem ità ad discipulos suos locutũ fuisse: Dico aũt vobis verè,sunt aliqui hîc stantes,q non gustabunt mortẽ, donèc videãt regnũ Dei. Factum est aũt post hæc verba,ferè dies octo. Sed qd dicemus,cùm Marcus & Matthæus vno ore loquentes hęc dicãt: Et post dies sex assumit Iesus Petrũ, & Iacobum,& Iohannem fratrẽ eius,& ducit illos in montem excelsum seorsùm, & transfiguratus est ante eos? Ad hæc responderet B. Lucas: Nihil ex ijs,quę à me & ab illis dicta sunt,potest esse magis in omnibus vnitũ & coniunctum. Verè enim inter nos conuenimus,& eandem vim habent, quæ à me & ab illis dicuntur. Illi enim die ptermisso, quo id, quod paulò post erat à verbo faciendũ, Apostolis communiter est prædictũ : & illo rursùs, in quo id,quod prędictum est, Verbũ fecit admirabiliter, eos, q sunt inter duos,primum, interquam,& vltimũ,vel potiùs inter primum & octauũ,numerãt:q quidẽ sunt apertè loca, quibus si duos coniunxeris, principiũ & finem coniungens medio, id quod quęritur, habebis sine contradictione, & nostrarũ scripturarum inter se conuenientiã videbis Sole clariùs & puriùs elucescere,cùm veritas ipsa singulari resplẽdeat pulchritudine.

Conciliat dicta Euangelistarum.

Sed posteaquàm quod Lucas de hac re scripsit,id cum alijs conuenire & congruere docuimus,ãgè iam in adyta ipsa ingredi ausi,mysticorum,quę in verbo sunt abscondita,spectaculorũ decus aperiamus eo, quod appáret, tanto clarius,secretius ac perfectius,quanto est spiritus carne excelsior. Sitis aũt mihi priùs purgati & auribus, & cogitatione,ô chari, mysterijs Verbi eruditi atq; initiati, & rerum honestarum ſtudioſi, spiritu omnia purgante & illuminante,vt vobiscùm ranquàm cum familiaribus, coalescens,Verbum habeat consuetudinem, & ijs,qui non didicerunt,perfectiorẽ ostendat mysteriorum rationẽ. Sed nunc quoquè mihi adsis,ô Euangelista & doctor veritatis,qui Euangelicorum verborum & sententiarũ eam,quæ est inter vos inuicèm, concordiam & cõsensionẽ oratione ostendisti & adaptâsti:qui Christũ in Paulo loquentẽ

Auditores rerum diuinarum quales esse debeãt.

2. Cor. 13.

intrà teipsum quoquè attraxisti spiritu,& Pauli imitatione,ab ipso prędicatum Euangelium,litera & spiritu cõstituisti,magna tuba pietatis effectus, & circũsonans omnes fines orbis terrarum. Nescit enim vno loco circunscribi, quæ non potest circunscribi,gratia. Et sis mihi dux ô vir laudatissime,in hac sacra contemplatione, mentẽ meam transmittens ad occulta & verè beata Christi Regni spectacula. 2. Cor. 3.

Quid ergò dicimus,fratres, & quodnam est hoc verborum conuiuium & contemplatio,ad quam vos prouocamus hodiè, & ad quam vos volumus accedere cum spiritu? Senarium numerum dicunt ij, qui sunt in his rebus exercitati, solum intrà denariũ numerum esse perfectũ, vt qui ex suis partibus constet & compleatur. Christus enim, qui est Dei sapientia & virtus,qui verbum insigniter bonum, qui vnigenitus filius,qui est in sinu patris,sex quidem diebus fabricatur id totum, quod apparet: Quinetiã hominem,q constat ex immateriali anima,& materia corporis. Porrò autem charitatis quoquè, qua nihil est ex bonis excelsius, neq; cum ea comparandum, sex ipse apertè enumerat species,in quibus in seipsum apertè susçipit eam, quę in egentes exercetur, benignitatẽ. Misericordibus enim misericordia repensans misericordiã, & vt munificus tribuens dona eius, quæ illic est,beatitudinis,eis, cùm iam digni habiti fuerint, vt sient à dextris,dicet: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi. Esuriui enim,& dedistis mihi mãducare : Sitiui,& dedistis mihi bibere : Hospes eram,& collegistis me: Nudus,& operuistis me: Infirmus,& visitâstis me:In carcere eram,& venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti,dicentes : Domine, quandò te vidimus esurientẽ,& pauimus? Sitientem,& dedimus tibi potũ? Quandò autem te vidimus hospitẽ,& collegimus te? Aut nudũ,& cooperuimus te? Aut quando te vidimus infirmum,aut in carcere,& vénimus ad te ? Et respondens Rex, dicet illis:Amen dico vobis,quandiù feciſtis vni de his frarribus meis minimis, mihi feciſtis. Cùm ergò tot sint & tales charitatis species,sicut in Euangelijs ipsa apertè clamat veritas:per charitatẽ autem,in proximum conferantur: p quam etiam ea, quæ speratur, beatitudine dignus efficitur, qui eius verè intẽsam habet appetitionẽ :cumq; in duobus mandatis pendeat tota Lex & Prophetę,vt Verbum asserit in Euangelijs,hinc patet charitatem esse rem, quæ omnia bona maximè continet,& est summa omniũ, quæ per sanctam declarãtur scripturã. Neq; est vlla virtutis species, per quam homo Deo fiat familiaris,& ei coniungatur, & sit supernæ gloriæ & Regni hæres, nisi dependeat à charitate, & ab ipsa compræhendatur, inexplicabili ratione contenta & custodita. Quocircà summam inter homines perfectionem & puritatem eius,quę in agẽdo versatur,Philosophiæ:cuius finẽ dicunt esse bonum,quod quidem est ipse Deus,sola perfectè charitas, quæ per senarium suarum partium numerum rectè perficitur,constituit. Quo facto,Deo quoq; hominẽ coniungit insigniter,ignẽ accendens Theologię. Matt. 22. Charitas, diuinę scripturæ summa.

Sed quanam de causa dicta sunt hæc? Dico,quòd si quis voluerit in excelsum contemplationis montem,ranquàm discipulus vnà cum Verbo extolli, & illius Regni, ad quam adiri non potest, gloriã spectare, eiusq; dignus haberi ea apparitione, quę tam sensu,quàm intelligentia pcipitur:ille,inquã, postquàm audierit Christum prædicentem, fore vt breui veniat eius Regnũ : (hoc enim innuit Transfigutatio,per quam is, qui est immutabilis,plusquàm Sol, ꝙ ad nos quidem & nostra attinet,resplẽduit) nutriet quidem & potabit Christum,qui esurit & sitit omnium salutẽ : nutriet, inquam, & potabit illũ per egenos, habitantẽ in omnibus, qui eum per fidem accipiunt. Col. 3. Ephes.3. liget aũt hospitem, induet nudum, curabit ægrotum, & eum, qui est inclusus in carcere,non despiciet:sed visitabit,benefaciendi vehementi motus desiderio: Immò per laudabilem honestarum rerum insatiabilitatẽ,non consistet in ijs,quę videntur: neq; ea, quę est in res exteriores,benignitate circunscribet suam in benignum Dominum benignitatẽ:(hoc enim audeo dicere,hęc verba considerãs: Quodcunq; vni horũ minimorum feciſtis,mihi feciſtis)sed etiam ꝓcedet vltra id, quod apparet, & animarum possessiones curabit,& conuenientẽ medicinam excogitabit: & in loco quidẽ pascuæ collocabit animalia ratione prædita,& nupèr formata ad pietatẽ: Super aquam refectionis aũt ea educabit:& eum quidem,qui peregrè à sua profectus est patria,versatur verò & errat in terra aliena,eum reueritus,qui propter nos hospes factus est,in domũ suam,quęcunq; ea sit, lubenter deducet, abducens quidem à terrena vita, & quæ posterò diuidi,ad vnicum autem & cælestem sanctorum cœtum traducẽs, in quo versatur Opera misericordiæ corporalia. Psal.22. Item spiritualia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Phi. 4. Paulus,& ij,qui timent Dominum. Quinetiam videns alium paternis nudatum facultatibus,& exutum veste incorruptionis,quę est in libero animi arbitrio,nuditatē miseratus,rursùs induet eam, quæ est secundùm Deum,& est beata,vitam introducens. Quid autem? cùmne,qui est fide infirmus,& in eorum,quæ sunt facienda, discretione puerili se gerit cogitatione, pręteribit silentio? Nequaquàm, sed ad desideratam lanitatem, & propriū finem illum reuocabit citissimè, veritatis verbo fugans affectiones irrationabilitatis,& innatam rationem proprio restituēs principio, iram & cupiditatem,bigam partis animæ patibilis,secūdùm rationem *subiungens rationi, erigens & mouens spiritu ad ea,quæ oportet. Ad hæc eum quoquè,qui est conclusus tenebris ignorantiæ, phibetur autem videre lucem * inerrātis cognitionis, *prouidè ad locū veniens tenebrosum,tanquàm per quendam * angelum, per rationem, quę mentem illuminat, disruptis vinculis ignorationis, deducet ad lucem eius, quæ est secundùm Christum,libertatis & institutionis,neq; seruitutis iugo deincèps alligatum, neq; ad cælestem pulchritudinem mente libera ascendere prohibitum.

*pro, non errantis. *pinde for. *angulū

Duplex hominis curatio necessa. rio.

Et hæc omnia, & quæ sunt huiusmodi, probabili ratione & modis probabilibus, charitatis facibus in animo accensis,ostendet dupliciter. Cùm nos enim simus duplices,vt qui constemus ex anima & corpore, duplex quoquè est curatio, qua ipsi & oēs homines indigemus : etiamsì ille quidem plùs,hic verò minùs, quandiù fuerit mutationi subiectum liberum arbitriū,& ex se acceperit materia id, quod est inordinatum & inæquale,externisq; molestijs & difficultatibus fuerit obnoxia. Quāobrèm oportet nos nobis vti inuicèm benignè & humaniter,vt alioquì nosipsos afficiamus beneficio. Beneficium enim cùm seipso maius euaserit, apud eum, qui accepit, ad benefactorem reuertitur copiosiùs. Eo aūt euidenter homo Deum imitatur. Imitatio verò est familiaritas & coniūctio. Coniunctio autē est assimilatio. Illa verò est summū bonorum. Vides quantus sit fructus benignitatis ? Sic enim aliquis,cùm pfecto mandatorum senario seruilem omnē timorem expulerit,& praua vitiorū molestia se,quoad eius fieri poterit, expurgauerit, & in charitate fuerit consummatus, præmiū virtutis recipiet per naturalem,quæ est in spiritu, cōtemplationem, certam scilicet cognitionem eorum,quę sunt tempori & naturæ subiecta, intelligens mundum materialē, & qui videtur,ex diebus constantē,esse figuram eius,qui senium transcendit: & per eum qui videtur,pulchrè videns eum, qui non videtur: apteq; & concinnè ad earū rerum, quæ intelligentia percipiuntur, & plurima luce illustrantur, speciem traducens pulchritudinem eorum, quæ apparent. Et sic creatam naturam ad suum authorem eius mentem,perducentem habebit,adeò vt per vtraq;, actionem, inquam, & contemplationem post eam, quæ est in vtrisq;, perfectionem, quæ per diuinorum mandatorum senarium,& per dies etiam significatur,in quibus constitutus fuit mundus, qui cernitur,posse purè intelligere octauæ diei mysterium. Quod quidem per Lucæ mysticam doctrinam (vt mihi quidem videtur) patefactum viderit aliquis ex ijs, qui sunt dediti contemplationi,& qui sensum superârunt. Id autem, quod dicitur,& ea,quæ sunt futuri status, veram extra carnem & mundum gustantes cognitionem, quòd eius fieri potest, hic etiam ex ijs,quę sunt experti, didicerunt.

Mundus materialis typus mundi inuisibilis.

Sed hæc quidem,quòd attinet ad iter muniendum gloriæ & gratiæ,quæ est in monte aperienda ijs, qui sunt perspicaciores. Quandò autem cum Iesu intrà nubem fuerint,tunc longè apertiùs & excelsiùs,per verbi vestes, quæ tanquàm nix dealbatæ fuerint,& resplenduerint sicut lux,digni habebuntur mystico eorū, quæ priùs dicta sunt, spectaculo,iam signis veritati cedentibus. Verbi autem vestes, secundùm spiritalem considerationē,intelligi possent tam illæ, quibus contegitur, quàm quibus detegitur: quod est profectò admirabile,& præter opinionem. Quomodò? Per vnam quidē speciem,quæ anagoge dicitur, (vt mihi quidem videtur) significant ea, quæ à Saluatore nostro dicta & facta sunt, in illa vita impolluta, immaculata, altissima, integra & incorrupta,quę mūdo apparebat per carnis susceptæ dispensationē: quæ ab omni quidē improbitate erat libera citra comparationē: omnis autē puritatis & sanctitatis nostrę causa,& exemplar naturæ: quod is,qui supersubstantialis est,cùm verè ad substantiam nostram venisset,& supra substantiæ conditionem substantiam humanam susceptilæ, cum hominibus versans,nobis reliquit: qui etiā in monte insigniter coruscauit: non vt qui seipso euaserit clarior aut excellior : Absit : sed qui id etiam, quod priùs erat, discipu-

Vestes Christi mysticè.

discipulis,qui in altioribus initiabantur mysterijs,verè cerneretur. Ea ergò, per quæ illa vita constitit,verba & facta, quibus etiam infinita in nos dispensationis altitudo Verbi ostenditur, non absurdè pro vestibus Saluatoris accipientur, aut illa per eas significabūtur, *spiritu purgatione vtraque tanquàm lux resplendentia,propter perfectam puritatem & summam claritatem. *spiritūs

Alio autem modo Verbi vestes intelligi possent, (quę res,vt arbitror, non indigna esset spiritu) eorum scilicet, quę ab ipso verba procreata, & ad essentiam producta sunt,magnificentia: quinetiam sacra scriptura : Illa quidem, vt quæ creatorem & authorem, purè aperiat latentem, quippe qui neque oculis cerni, neq; loco capi possit. Hæc autem,vt quę verbum,quod mysticè ac libenter in ea versatur & resonat, ostendat ineffabiliter ijs, qui sunt digni spiritu. Vtraque enim per spiritum expurgantur & illustrantur,& talia puritate ostenduntur rerum diuinarum amatoribus,& ijs qui delectantur contemplatione, qualia non potest fullo dealbare in terra. Spiritus enim, inquit,omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Atque sic quidem per vestes, quod intrà eas celatur, Verbum seipsum aperit, & cognitionis suæ lucem immittit, illis scilicet,qui, vt Petrus,Iacobus & Iohannes,perfecti sunt spiritu. Ex quibus ille quidem, vt Petrus,supra petram stabiliter fundatus,& fidei fundamentum, & eam, quæ fit per virtutes, Ecclesiæ dispensationem in se suscipit : His autem, vtpotè filijs tonitru,excelsæ Theologiæ mystica contemplatio creditur, & vt qui basim habeant solidam, & quæ non potest labefactari,nempe petram immobilem. Et ille quidem profundum, hi verò latitudinem,vt arbitror, & altitudinem fidei significant,quæ eo, quod cōprehendi non potest,mysterio æqualiter omni ex parte omnem excedunt infinitatem. Sed rales quidem sunt Saluatoris vestes, & sic effulgentes. 1.Cor.2. Marc.3.

Faciem verò supra modū coruscantem,pulchritudinē insignem,quæ omnibus rebus amabilibus est altior & preciosior: q̄ ijs,qui vidēr, cōciliat lętitiā indissolubilem: quæ quatenùs cōprehendi videtur,eoipso manifestatur : quippe quæ vel extrinsecùs occultè appareat,quæ est diuinissima,& omniū recētissima:quę mēs,aut oratio inspiciet,aut explicare poterit? Si em̄ tales sunt vestes ꝓpter splendorē intrinsecùs scaturientē,certè quod à vestibus tegitur, vt quod visum superet & cognitionē, si ipsum ꝓ se solū fuerit,omni spoliatū integumēto,(quid hoc dico?)si vel in sola sancta sua veste fuerit,quam cùm ex virgineis sanguinibus cōstruxisset,sibi p spiritū mysticè coagmētauit:qs id esset visurus? Non est,inquā,non est aliquis ex creata natura, qui eius summum splendorē possit capere. Nā etsi bonū est eiusmodi, vt nulli ex omnibus sit incōmunicabile,nō totum tn̄ id,quod est, sed quātùm, & quatenùs assequi possunt ij,q̄ sint participes,capi potest:idq; ꝓpter summā eius bonitatē,infinitis ad oīa procedit & ꝓfunditur illuminationibus. Cuius rei demonstrationē affert id,quod beato & celeberrimo quodā modo passi sunt sancti Apostoli in mōte, quandò ad quam adiri nō potest,& est temporis expers,lux propriā carnē insigni propriæ lucis scaturigine trās formās,illustrauit eos supereſſentialiter. Nam cùm ab omni macula alienæ illius carnis radium ferre non potuissent,qui oriebatur ex Verbi diuinitate,qui erat carne vnitus in hypostasi,& per eam supra naturam emanabat,proni cadunt in faciem. Deus quatenùs capiatur à creaturis.

O miraculum: Propter verissimam naturæ ecstasim graui somno & metu correpti, obstructis sensibus, cùm omnem intelligendi motionem & apprehensionem omninò amisissent,ità in diuina illa, & lumen exuperante, & quæ in adspectum non cadit,caligine cum Deo versabantur, eō quòd omninò non viderent, verè ipsum videre acquirentes:& per id,quod est eiusmodi, vt nulli cognosci possit, insignem sibi parantes ignorationem,omniq̄ue intelligenti attentione excelsiorem vigilantia per somnum illum mysticè initiati. Fit autem admirabiliter in re admirabili vigilantia somnus, vel potiùs somnus ipse vigilantia : cùm cognoscendi apprehensionibus quiescentibus,rerum supernaturalium notitia credita illis fuerit. O quis mihi dederit tantam, quantam cuperem,eloquentiam ? Quis est, qui pro dignitate possit vnā extolli cum ipso mysterio? Quisnam intelligentiæ motus, si ad hoc solùm adspexerit, non protinùs omninò extinguitur,cedens miraculo, ad quod adiri non potest? Hoc Dauid quoquè, cùm procùl, vt arbitror, animaduertisset spiritūs receptaculum, regale & propheticum instrumentum, diuino ore clamauit ad DEVM vniuersorum, dicens: Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt. Caligo' diuina lucē superat. Psal.88.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid verò? quale & quantum foret reuerà mysterium Transfigurationis, propter quod exultaturi essent Thabor & Hermon, vt quod nec verbis exprimi, nec mente comprehendi possit, silentio honorauit: quippe quod ab ijs, qui ea re digni essent, & experientia ipsa (si fas est) didicissent, cognoscendum foret.

Postquàm autem ad hunc locum peruéni, ea quoquè, quæ à Petro dicta sunt, consentaneum mihi videtur tractando declarare oratione: quę, nescíens quid diceret, à sancto spiritu professus, præ gaudio est elocutus. Ea enim, quæ facta fuerat, apparitione luminis, & Diuina contemplatione supra naturam lætatus & delinitus Petrus, & Deo totus afflatus, cùm motum animi verbis explicare non posset, & rursùs silentiò diffluere gratiam non pateretur, non stultitię, nec stoliditatis (vt existimauerint alii qui) verba loquitur: sed ea verba effatur, quæ sunt genita & producta ab illo ineffabili mysterio, & illa planè diuina operatione. Quid autem dicit? Domine, bonum est nos hic esse. Quamobrèm, Petre? Vt à turbulenta, inquit, hominum vexatione liberati, & anima & sensu per separationem à turbis (quomodocunq; eę intelligantur, aut dicantur) purgati, inexplicabili tuæ Diuinitatis apparitione hic fruamur sine intermissione, ó Domine. Eo autem quidnam fuerit melius? Quid verò ijs, qui sapiunt, desiderabilius atque amabilius? Quamobrèm, si velis, Domine, faciamus hic triabernacula: tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum. Est enim honestum, vt à litera legis, quæ occidit, quæ per Moysen significatur: & viua lex naturæ, quam ostendit viuus Propheta, hic apud te habitet. Verbum, qui homo factus es, & habitâsti inter homines: qui verè es requies, qui vitæ & mortis Dominus, cui omnes sancti viuunt, quanvis à membris humanam concretionem componentibus segregati, naturalem mortem passi sint: qui es Rex vniuersorum, & qui omnia contines, & es author omnium: vt diffusa tua, ad quam accedi non potest, luce ipsi quoquè illustrati, te, qui in eis habitas & inambulas, Verbum mundo faciant manifestum, priorem quidem suam vitam deponentes, solam autem tuam, quæ tuo spiritu & igne diuino constat, Euangelicam admittentes gratiam: quę est excelsa & immaterialis, quæ nunquàm desinit, neq; consenescit, aut interit: sed semper feruore spiritûs ad id, quod est maius & diuinius, procedit, & extollitur per gratiæ infinitatem.

Mast.17.

2.Cor.3.

1.Tim.6.

Iam verò cùm de nube quoquè, & de ijs, qui cum Iesu simul loquuntur, conuenię-
ter ei, quę latet in abdito, sententiæ, pro viribus perscrutari fuerimus, nè simus prę-
cùl remoti ab ea, quæ significatur per ipsa, cõtemplatione. Est ergò nũbes lucida no-
stro Verbo conuenienter, ex qua etiam procedit vox Patris, quisnam sit, & vndenàm
sit transfiguratus, clarè prædicans, columba illa, quæ in Iordanem pauloantè deuola-
uerat: spiritus ille sanctus, qui in columbę specie descendit ex superis, & mansit super
illum ipsum, qui baptizabatur & baptizat, conuenienter testimonio Iohannis, in spi-
ritu & igne: in quo etiam habet inseparabilem (si ità dicere oporteat) mansionem, per
eam, quę est inter ipsos inuicèm personarum collocationẽ. Hęc de nube sentire do-
cemur à magno Apostolo, quem in his magistrum habemus. Hic scribens ad Corin-
thios: Nolo, inquit, vos ignorare fratres, quòd patres nostri omnes sub nube fuerunt,
& omnes per mare trãsiẽrunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube & mari. Na-
be spiritũ, mari aquã figurari sentiẽs, ex quib' & p q̃ est fons baptismi, regenerationis,
vel potiùs diuinę gnationis maximũ donũ & pulcherrimũ. Neq; eñ potest aliter aut
in filio pater, aut in patre filius inspici, nisi in sancto spiritu: q à patre quidẽ procedit,
in filio autem per essentiam versatur & quiescit, vt qui sit eiusdem cum vtrisq; essen-
tiæ, & sede honoreq; æqualis. Hic igitur idem, quod in Iordane, Trinitatis declaratur
mysterium, quod admirabili vnione & planè vnitate eius, quæ omne superat princi-
pium, & principio caret, diuinitatis continetur, & appáret per eadem verba. Addam
autem per res quoquè ei, qui diuinè considerat, & transcendit omnem creatam na-
turam ductu spiritûs.

Nubes lucida. Spiritus sanctus. Matt.3. Luc.3.

1.Cor.10.

Hoc autem est, per quod nube illuminati, & luce vultûs Domini omni videndi pri-
uati visione, ij, qui prælati fuerant cæteris Apostolis, vt Transfigurationis in monte
essent inspectores & testes, fuerunt extra omnia, quę videntur & intelliguntur, atque
adeò etiam sęipsos: vt, quod omnem Deificationem, & ablationem insigniter exupe-
rat, per verbi apparitionem, & spiritûs adumbrationem, & quę ex nube desùpèr fere-
batur, Patris vocem, perq; visûs priuationẽ & ignorationem, sùpessentiale docerẽtur my-

mysterium. Sub hac nube sunt Moyses & Elias, & vnà cum Iesu colloquentes cernuntur, & eius prędicantes excessum, qui futurus erat per Crucem. Ex quibus ille quidem scriptam, vt priùs dixi, legem, hic autem legem significat naturalem, vt qui per vtrosq; multifariàm multisque modis (vt Apostolicè dicam) legitur & prædicatur Verbum, huius quidem effector, illius verò perfector cognoscatur: & vni quidem seipsum beatum finem imponat: alteram autem iam inueteratam, & quæ ijs, qui erant ratione prædíti, propter rationis egestatem effluxerat, renouaret spiritu: & cùm vtriusque legis homines ad seipsum collegisset, & ad spiritalem & materiæ expertẽ redegisset gratiam, ostenderet eos in se nihil omninò inter se differre: qui etiam euanescunt abditi sole Euangelij, vel potiùs illuminati, & in altum sublati: &, vt dicam id, quod est magius, ad illum ipsum Solem in vnum congregati, cedentes ei, quod est præstantius, & omninò ab eo superati.

Luc.9. Lex scripta. Lex naturæ. Heb.1.

Est autem beatus, qui, cùm contactu Verbi carne crassa induti, & subiecti ei, quem nos habemus, sensui, eorum, quæ mysticè apparuerunt, acceperit cognitionem, gratiam non affecit contumelia, ostendens seipsum indignum spiritu: sed ipsum vel solùm maximè legem putat: quinetiam seipsum facit illuminatione spiritûs eum, qui lege diuina & humana nouo quodam modo vitam nobis instituit. Nobis enim, quibus etiam homo factus est, vixit: qui donum quoquè in hanc vitam intulit, nempe institutum vitæ supramundanum. Quod cùm etiam accepisset vita hominum, effecta est in gignendo copiosa, ac multiplex in ijs, quę sunt spiritûs, deposita sterilitate, quæ ei inerat ex peccato. Quocirca deincèps cum Angelis choreas ducunt homines, Deum communiter laudantes, & dicentes: Gloria in excelsis DEO, & in terra pax, hominibus bona voluntas.

Luc.2.

Habes ergò, ó dilecte, rationem mysterij, etiamsi longè tua spe minorem, viribus tamen nostris non inferiorem. Eam autem, quæ est excelsior & magis mystica, ab ipso Verbo quæsieris, qui etiam propter te carnem tulit, & Crucem sustinuit. Quem apud te acceptum, omni studio conserues, nequaquàm proferendum, & arcanum, Verbo párens, donèc ipse, qui carne passus est, Dominus, cùm in te, victa morte, ex mortuis resurrexerit, & te vnà fecerit resurgere, qui à peccato morte affectus fueras, Deum faciat spiritu. Est enim tempus (vt videtur Salomoni & Veritati) omni rei. Hæc ergò cùm scias, ô homo, te nequaquàm arguas indignum gratia: neque per tuam in vita agenda negligentiam damno afficiaris in rebus cælestibus, & quæ nulla agitantur seditione: sed omni animæ repulsa socordia, & ea, quę est ad materialia, excussa affectione, esto purus, & totus omninò deditus melioribus & cælestibus: Nosque omnes vnà contemperemur cum eo, qui desideratur, gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi: Per quem & cum quo Patri gloria, & sancto ac viuifico Spiritui, nunc & semper & in sęcula sęculorum, Amen.

Eccles.3.

SAN-

Universidad de Deusto
Biblioteca

SANCTI PATRIS NOSTRI EPHRAEM SYRI ORATIO DE TRANSFIGVRATIONE DOMINI & DEI & SALVATORIS NOSTRI IESV CHRISTI.

Est in Simeone Metaphraste.

6. Augusti. Scripturę diuinę feritas.

EX agro messes & lætitiæ, & ex vinea fructus esculenti,& ex scripturis doctrina viuifica. Ager habet vno tempore vindemiam: ex scriptura autem semper scaturit doctrina viuifica. Ager, quãdò est messis,minuit:& vitis,quando fuerit vindemiata,efficitur abiecta & humilis. Scriptura autem quotidiè metitur, & spicę interpretum in ea non deficiunt. Quotidiè vindemiatur, & botri eius, quę est in ipsa, vineæ nunquàm consumuntur. Accedamus ergò ad hunc agrum,& viuificis eius sulcis fruamur, & ex eo metamus spicas vitæ, nempe verba Domini nostri Iesu Christi,qui dixit: Sunt hîc viri, qui non gustabũt mortem, donèc viderint filium hominis venientem in gloria sua. Et post sex dies assumit Iesus Simonem Petrum,& Iacobum, & Iohannem fratrem eius,& duxit eos in montem excelsum valdè, & trãsfiguratus est coram ipsis. Et resplenduit facies eius sicut Sol,& vestes eius fuerunt albæ sicut nix.

Matt.16.

Matt. 17.

Viri enim,quos dixit non esse gustaturos mortem, donèc vidissent locum eius profectionis,sunt hi tres Apostoli. Et cùm assumpsisset,duxit eos in montem, & ostendit eis quomodò sit venturus in die nouissimo in gloria sua. Duxit autem rursùs eos in montem, vt ostenderet eis, qualis sit filius iste,& cuius. Quandò enim interrogauit, Quemnam me dicunt homines esse filium hominis? dicunt ei: Alij quidem Eliam, alij verò Mosem,aut vnum ex prophetis. Propterea eos rursùm ducit in montem,& ostendit eis se non esse Eliam,nec Mosem; sed Deum Eliç, & qui sanctificauit Mosem in vtero matris: neque vnum ex Prophetis, sed Dominum Propherarum, & qui eos miserat. Et rursùs ostendit eis se esse effectorem cęli & terræ, & se esse Dominum viuorum & mortuorũ.Ei rursùs eos duxit in montem,vt eis ostenderet se esse filiũ Dei.

Matt.16.

Si enim dixisset eis,Ego sum filius Dei,non eis persuasisset propter carnem, quam gestabat,& quòd cum eis conuersabatur. Videbant enim Mariam, quæ cum peperat,& quòd Ioseph, qui aluerat,nomine vocabatur pater eius, & quòd quidam vocabantur fratres eius.Et rursùs similiter esurijt & comédit,sitit & bibit,laborauit & requieuit,& dormitauit,& dormijt,& timuit & sudauit. Hęc autem diuinę naturæ minimè conueniebant. Propterea eos ducit in montem,vt pater loquatur, & ostendat eis cum esse suum filium in veritate: & vt ostendat eis regnum suum ante mortem suam,& gloriam suam ante ignominiam: vt quandò captus fuerit & crucifixus à Iudæis,sciant cum non fuisse ab eis crucifixum propter eius impotentiam: sed quòd ei ità placuisset propter suam gratiam,ad mundi salutem. Et rursùs suam eis ostendit gloriam ante suam resurrectionem,vt quandò resurrexerit à mortuis in gloria naturæ suę diuinæ,sciant eum accepisse tanquàm mercedem sui laboris gloriam, vt qui ea indigeret:sed eum illam iam olim habuisse ab æterno cum patre, & cum spiritu eius: sicut dixit: Pater,glorifica me gloria,quam habui,antequàm mundus esset,apud te.

Iohan.17.

Hanc gloriam suæ diuinitatis, quæ erat obscura & ignota sub humanitate, ostendit Apostolis suis in assensu montis. Facta est enim facies eius, sicut Sol, & vestimẽta eius alba,sicut * lux. Duos Soles in monte videbant oculi discipulorum, vnum ex consuetudine, & alterum præter consuetudinem. Vnum,qui eis lucebat, & mundum totum illuminabat in firmamento: & vnum qui eius illuminabat faciem, Iesum,in quam. Hoc autem dixit, Facta sunt vestimenta eius alba. Etenim ostendit, quòd ex toto eius corpore eius gloria scaturijt,& ex tota eius carne resplenduit eius facies, & ex totis eius membris resplenduerunt radij. Non enim sicut Mosi, eius facies resplenduit extrinsecùs: sed ex ipso scaturiebat eius gloria, & in eo manebat. Ex ipso oriebatur lux eius, & in eo cogebatur. Neque enim abijt in alienam partem, &

* nix.

Exod.34.

& ipsum dimisit: quoniam non vénit ex alio obliquo, & cum exornauit. Neque eam vtendam pro tempore accepit. Totam tamen abyssum diuinitatis suæ eis minime ostendit,sed quantùm poterant contemplari pupillæ suorum oculorum.

Moses & Elias quid locuti cum Domino Iesu.

Et apparuerunt eis Moses & Elias simul cum eo loquentes, & sermones eorum, quos cum eo loquebantur,ij erant: Agebant ei gratias, quòd vera fuissent verba Prophetarum in eius præsentia, & offerebãt ei adorationem pro salute, quam fecerat in mundo propter genus humanum, & quòd mysterium, quod ipsi priùs descripserant, ipse re ipsa implêsset. Fuit ergò lætitia Prophetis,& Apostolis in ipso assensu montis. Lætati sunt Prophetæ,cùm vidissent humanitatem eius, quam non nouerant. Lætati sunt autem Apostoli quoquè,cùm vidissent gloriam diuinitatis eius,quam non cognouerant.Et cùm audijssent vocem Patris ferentis filio testimonium, per ipsam cognouerunt fuisse ab eo susceptam humanitatem: quæ quidem erat apud eos obscura: eisque fidem fecit cum voce Patris,gloria corporis eius,quæ apparuit,ex ea quę in eo fuit vnita diuinitate immutabiliter & inconfusè. Et signatum fuit trium testimoniũ, in voce paterna, Moseque & Elia, qui quidem illi adstiterunt tanquàm serui: & adspiciebant alter alterum: Prophetæ Apostolos,& Apostoli Prophetas. Viderunt illic alter alterum principes veteris,principes noui. Vidit Moses sanctus Simonem sanctificatum. Vidit œconomus Patris procuratorem filij. Ille quidem scidit mare, vt populus ambularet in medijs fluctibus: hic autem excitauit tabernaculum, vt ædificaret Ecclesiam. Vidit virgo veteris,virginem noui, Elias Iohannem. Qui ascendit currum ignis,cum qui recubuit super pectus flammæ. Et factus est mons in figura Ecclesiæ. Et vnijt in eo Iesus duo testamenta,quæ suscepit ecclesia. Et nobis significauit ipsum esse datorem duorum. Vnum accepit eius mysteria: alterum manifestam reddidit gloriam suorum factorum.

Exod.14. 4.Reg.2. Iohan.13.

Dixit itaq; Simon: Bonum est nos hîc esse,Domine. O Simon,quid dicis? Si hîc mãserimus, quis implebit verba Prophetarum? Quis obsignabit verba prœconum? Quis peraget mysteria iustorum? Si hîc manserimus,illud, Foderunt manus meas & pedes meos,in quo implebitur? Diuiserunt sibi vestimenta mea,& super vestem meam miserunt sortem,cui adaptabitur? Dederunt in cibum meum fel,& in siti mea potauerunt me aceto, cui accidet? In mortuis liber, quis confirmabit? Si hîc manserimus, Adæ chirographum quis scindet? & eius debitum quis exoluet? & indumentum gloriæ eius quis restituet? Si hîc manserimus,quæ dixi tibi,quomodò fient? Ecclesia quomodò ædificabitur? Claues regni cęlorũ quomodò à me accipies? Quem ligabis? Quem solues? Si hîc manserimus,cessabunt omnia,quæ dicta sunt per Propheras.

Pſal.21. Ibidem. Pſal.68. Pſal.87. Matt.16.

Dixit rursùs: Faciamus hîc tria tabernacula: tibi vnum, & Mosi vnum, & Eliç vnũ. Simon missus est ad ædificandam in mundo Ecclesiam, & faciet in monte tabernaculũ. Modò enim Iesum humanè attendebat. Et nũc seipsum collocat cum Mose & Elia. Illicò autem ei ostendit, se non opùs habere eius tabernaculo. Ipse enim erat, qui patribus eius fecerat tabernaculum nubis in solitudine. Eis enim adhuc loquentibus, eccè lucida nubes eos * adumbrauit. Vides, Simon,tabernaculum sine labore? tabernaculum,quod arcet æstum, & non habet tenebras? tabernaculum, quod fulgurat & resplendet?

* adumbrauit.

Admirantibus autem discipulis, eccè vox, quę à Patre extitit, è nube est audita,dicens: Hic est filius meus dilectus,in quo mihi benè complacui: ipsum audite. Cum voce Patris reuersus est Moses in locum suum,& Elias reuersus est in regionem suam,& Apostoli proni ceciderunt in terram, & Iesus stetit solus, quoniam vox illa in illo solo implebatur. Fugiebant Prophetæ,& Apostoli in terram ceciderunt: quoniam vox Patris non implebatur in eis,quæ ferebat testimonium,dicens: Hic est filius meus dilectus,in quo mihi benè complacui: ipsum audite.

Docuit eos Pater fuisse impletam Mosis dispensationem, & ab eis esse audiendum filium. Ille enim tanquàm seruus locutus fuit,quę iussus fuerat: & ea prędicauit, quæ ei dicta fuerant.& omnes itidèm Prophetæ,donèc venisset is,cui repositum est, nempe Iesus,qui est Dominus,non seruus: Dominans, & non párens imperio: legislator, & non is,cui lex datur: filius,non verna: natura, & non adoptione. Apostolis itaq; id quod erat obscurum,effecit Pater in monte manifestum. Qui est,cum qui est,significat,Pater aperit,& declarat filium.

Gen.49.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad hanc vocem, Apostoli proni ceciderunt in terram. Erat enim tonitru terribile. Quamobrèm voce eius terra tremuit, & ij ceciderunt in terram. Ostendit eis patrem appropinquâsse, & eum vocâsse filium. Voce sua eos etiam excitauit. Quomodò enim vox Patris eos deiecit, sic etiam vox filij in virtute suæ diuinitatis eos fecit surgere: quę quidem cùm in eius carne habitet, & in ea sit vnita immutabiliter, ambo in vna hypostasi & vna persona inconfusè manent citra diuisionem. Non enim, sicut Moses, decorus fuit intrinsecùs: sed tanquàm Deus, fulgebat in gloria. Moses enim faciei eius apparitione vnctus fuit decore: Iesus autem toto suo corpore, tanquàm Sol suis radijs, resplenduit gloria suæ diuinitatis.

Clamauit autem Pater: Hic est filius meus dilectus, eum audite: non separatus à gloria filij diuinitatis. Vna est enim natura pater & filius cum sancto spiritu, vna potentia, & vna essentia, & vnum regnum, & in vnam clamauit vocem in vili corpore, & Luc.2. in gloria terribili. Et Maria ipsum vocabat filium, non separatum corpore humano à gloria eius diuinitatis. Vnus est enim Deus, qui in corpore apparuit in mũdo: Gloria eius significauit diuinam gloriam, quæ est ex patre: Et gloria eius significauit humanam naturam, quæ est ex Maria: ambas naturas, quę conuenerunt, & vnitæ sunt in vna hypostasi. Vnigenitus ex Patre, & ex Maria vnigenitus. Et qui diuidit, diuidetur à regno eius. Et qui confundit eius naturas, peribit à vita eius. Qui negat Mariam Deã peperisse, non videbit gloriam eius diuinitatis: & qui negat eum gestâsse carnem peccato non obnoxiam, eijcietur à salute, & à vita, quæ data est per eius corpus. Ipsę restantur, & diuinæ eius virtutes docent eos, qui possunt discernere, eum esse verum Deum: & eius perpessiones significant, eum esse verum hominem. Et si hoc non perfuasum habent, qui sunt mente imbecilla, luent pœnas in terribili eius die.

Luc.1. Luc.2. Matt.2. Si non erat caro, cur Maria in medium est producta? si non erat Deus, Gabriel Dominum quemnam vocabat? Si non erat caro, quisnam recumbebat in prę sepi? Si non erat Deus, Angeli descendentes quemnam glorificabant? Si non erat caro, quis inuoluebatur fascijs? Si non erat Deus, Pastores quem adorabant? Si non erat caro, Luc.2. Matt.2. Osee 11. Ioseph quem circuncidit? Si non erat Deus, stella in cælo in cuius honorem cucurrit? Si non erat caro, Maria quemnam lactauit? Si non erat Deus, Magi cui munera obtulerãt? Si non erat caro, Simeon in vlnis quẽnam gestauit? Si non erat Deus, cui dixit, Dimitte me in pace? Si non erat caro, Ioseph quemnam accepit, & fugit in Aegyptũ? Si non erat Deus, illud, Ex Aegypto vocaui filium meum, in quo est adimpletum?

Matt.4. Iohan.2. Si non erat caro, Iohannes quem baptizauit? Si non erat Deus, Pater è cælo cui dixit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui? Si non erat caro, quis icunauit & esurijt in deserto? Si non erat Deus, descendentes Angeli cui ministrabant? Si non erat caro, quis fuit inuitatus ad nuptias in Cana Galilęæ? Si non erat Deus, quis immutauit aquam in vinum? Si non erat caro, panes in cuiusnam manibus erant? Si non erat Deus, quinque millium hominum turbam, pręter mulieres & pueros, in solitudine quis pauit quinque panibus & duobus piscibus?

Matt.8. Luc.7. Si non erat caro, quis dormijt in naue? Si non erat Deus, quis ventos & mare increpauit? Si non erat caro, Simon Pharisæus cum quo comedit? Si non erat Deus, peccatrici delicta quis condonauit? Si non erat caro, supra puteum ex itinere defessus quis sedebat? Si non erat Deus, aquam viuam quis dedit Samaritanæ, & eam arguit, quòd habuisset quinque maritos? Si non erat homo, quis gestabat indumenta hominis? Si non erat Deus, quis faciebat virtutes & miracula? Si non erat caro, quis Iohan.4. Iohan.9. Iohan.11. spuit in terram, & lutum fecit? Si non erat Deus, ex luto oculos cæcorum quis coęgit adspicere? Si non erat caro, in Lazari monumento quis flebat? Si non erat Deus, mortuum iam quatriduanum quis iubendo eiecit? Si non erat caro, super pullum quis sedit? Si non erat Deus, cuinam cum gloria ibant turbę obuiàm?

Si non erat caro, Iudæi quem apprehenderunt? Si non erat Deus, quis terræ impe-
rauit, & eos pronos humi iecit? Si non erat caro, quis colaphis cædebatur? Si non
erat Deus, abscissam auriculam à Petro quis medicatus est, & restituit in locum suum?
Si non erat caro, cuiusnam facies sputa accipiebat? Si non erat Deus, quis spiritum
Sanctum insufflauit in faciem Apostolorum? Si non erat caro, quis stabat coram Pi-
lato in iudicio? Si non erat Deus, quis Pilati vxorem terrebat in somnis? Si non erat
caro, cuiusnam vestes exuërunt & diuiserunt milites? Si non erat Deus, Sol quomodò

dò fuit obscuratus in cruce? Si non erat caro, quis erat in cruce suspensus? Si non erat Deus, quis terram mouit à fundamentis?

Si non erat caro, cuiusnam pedes & manus fuêre clauîs confixi? Si nõ erat Deus, templi velum quomodò scissum est, & petræ ruptæ sunt, & sepulcra sunt aperta? Si nõ erat caro, quis clamauit, Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquisti? Si non erat Deus, quis dixit, Pater ignosce illis? Si non erat caro, quis in cruce pependit cum latronibus? Si non erat Deus, quomodò dixit latroni: Hodiè mecùm eris in paradiso? Si non erat caro, fel & acetum cuinã obtulerunt? Si non erat Deus, Infernus cuiusnã voce audita contremuit? Si non erat caro, cuiusnam latus pupugit lãcea, & exijt sanguis & aqua? Si non erat Deus, quis portas inferorum contriuit, & vincula disrupit? & cuiusnam iussu mortui è sepulcro egressi sunt?

Si non erat caro, Apostoli quemnã viderunt in cœnaculo? Si non erat Deus, quo- Iohan.12. Iohan.20.
modò clausis foribus est ingressus? Si non erat caro, cuiusnam clauorũ & lanceæ plagas Thomas contrectauit manibus? Si non erat Deus, cuinã clamauit, Dominus meus, & Deus meus? Si non erat caro, in mari Tyberiadis quis comédit? Si non erat Deus, in cuiusnam iussu impletum est rete? Si non erat caro, quemnam viderunt Apostoli assumi in cælum? Si non erat Deus, cælũ cuinam fuit apertum? & potestates quẽnam in tremore adorârũt? & pater cuinã dixit, Sede à dextris meis, & quæ sequũtur? Si non erat Deus & homo, falsa est decæterò nostra salus: falsæ sunt etiam voces Prophetarum. Sed veri fuerunt Prophetæ, & à mendacio aliena eorum testimonia. Dixerunt enim ea, quæ iussi fuerant. Spiritus sanctus per eos est locutus. Actor.1. Psal.109.

Quocirca castus quoq; Iohãnes, q sup pectus flãmæ recubuit, cõfirmans voces Prophetarum, de diuinitate differens, in Euangelijs docuit, dicens: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Qui est ex Deo Deus Verbum, & ex patre filius vnigenitus: Qui est eiusdem cum patre essentiæ: Qui est ex eo, q est Verbũ ante secula, ex patre genitus sine matre ante omnia secula ineffabiliter, idem in nouissimis diebus nascitur ex filia hominis, ex Maria vrgine sine patre carne indutus, ex ipsa carnem gestans, & homo effectus, quod quidem non erat, manens Deus, id quod erat: vt mundum saluũ faceret. Et ipse est Christus Dei filius, vnigenitus ex patre, & ex matre vnigenitus. Iohan.1.

Confiteor eundem esse perfectum Deum, & perfectum hominem, qui in duabus naturis, in hypostasi seu persona vnitis cognoscitur, & citra diuisionem, confusionẽq; & mutationem, carnem induit animatam, & animam ratione præditam & intelligẽtem, factus est omninò ijsdem, quibus nos, obnoxius affectionibus, præter solum peccatum. Idem terrenus & cælestis, temporalis & æternus: qui cœpit, & q est sine principio, expers temporis, & subiectus tempori: creatus, & increatus: patibilis, & impassibilis: Deus & homo: in vtrisque perfectus, vnus duo, & in duobus vnus. Vna persona Patris, & vna persona filij, & vna persona spiritũs sancti, vna diuinitas, vna potentia, vnum regnum in tribus personis seu hypostasibus.

Sic glorificamus sanctam vnitatem in Trinitate, & sanctam Trinitatem in vnitate. In quo pater clamauit de cęlo: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Hæc suscepit sancta DEI Ecclesia catholica. In ipsa sancta Trinitate baptizat in vitam æternam. Eam sanctificat honoris æqualitate. Eam confiretur citra diuisionem & separationem: & eam adorat non errans, & glorificat. Ipsam in tribus personis vnitatem decet gloria, gratiarum actio, honor, potentia, maiestas, Patrem, & filium, & sanctum spiritum, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CYRILLI ARCHIEPISCOP. ALEXANDRIN. ORATIO DE TRANSFIGVRATIONE DOMINI *& Dei & saluatoris nostri Iesu Christi.*

Extat in Simeone Metaphraste.

6. Augusti.

QVi benè quidem sciunt decertare, Spectatorum delectatur plausibus, & spe præmiorum excitantur ad eam, quæ illos decet, victoriam. Qui autem diuina dona assequi desiderant, & spei sanctis paratæ sitiunt participationē, quæ pro pietate in Christum susciuntur certamina, libenter quidem admittunt: in vita autem se rectè gerunt, nihil præferentes ocium, quod nullam consequitur mercedē, neq; ignauam amātes timiditatem: sed se strenuè & viriliter gerentes aduersùs omnem tentationem, & persecutionum insultus plurimifacientes, & pro ipso Domino pati, magnas reputantes diuitias. Meminerunt enim beati Pauli, qui scribit non esse condignas passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ est reuelanda in nobis.

Rom.8.

Vide ergò pulcherrima dispensatione nunc vsum Dominum nostrū Iesum Christum, ad vtilitatem & ædificationem sanctorum Apostolorum. Nam eis quidem dixit: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui enim vult animam suam saluam facere, perdet illam. Qui autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Et salutare quidem est præceptum, & decens sanctos, & quod supernam gloriam conciliat, & alacritatis animi & gaudij sortem comparat. Eligere enim pati propter Christum, minimè caret mercede: immò verò efficit æternæ vitæ & gloriæ participes.

Matt.16.

Sed Discipulos, qui virtutem ex alto nondùm acceperant, consentaneum erat vtique in humanas incidere imbecillitates, & tale quid apud se cogitantes, dicere: Quomodò negabit quis seipsum, aut quomodò qui suam perdidit animam, eam rursùs inueniet? Quod autē ijs, qui hoc passi fuerint, erit præmium, quod ei respōdeat? aut etiam quorumnam erit donorū particeps? Vt tales ergò cogitationes & verba eis adimat, & eos velut transfundat & transmutet ad animi magnitudinem, eius, quæ ipsis donata est, gloriæ ingenerans desiderium: Dico vobis, inquit, sunt quidam ex ijs, qui hic stant, qui non gustabunt mortem, donèc viderint regnum Dei. Num eis eousq; vitæ extenditur mensura, vt ad illa perueniat tempora, post quæ in consummatione seculorum descendens de cælis, restituet sanctis paratum eis regnum? Sed ipse quidem hoc præstare poterat. Omnia enim potest: nec est aliquid, quod non possint efficere eius potentissimi nutus.

Ibidem.

Regnum autem dicit ipsum gloriæ spectaculum: in qua ipse quoquè videbitur illo tempore, in quo resplendebit in terra. Veniet enim in gloria Dei patris, & non in ea, quæ est in nobis, humilitate & abiectione. Quomodò ergò fecit miraculi spectatores eos, qui promissum acceperant? Asscendit in montem, habens ex eis tres electos. Deindè transmutatur in quendam excellentem & diuinum splendorem, adeò vt eius vestis videretur resplendere instàr luminis. Deindè Moses & Elias Iesum circumsistentes, de eius decessu inter se loquebantur, quem erat adimpleturus in Hierusalem, hoc est, eius quę est cum carne œconomiæ mysterium, & salutarem passionem, quæ, inquam, futura erat in Cruce.

Matt.17.

Luc.9.

Verum enim est, quòd lex Mosis, & sermo sanctorum Prophetarum, Christi pròs ostenderunt mysterium: illa quidem in figuris & vmbris ipsum propemodùm describens in tabula: hi autem multifariàm multisque modis prędicentes, quod in tempore videbitur in nostra forma, & quòd pro salute & vita omnium non recusabit pati mortem in ligno. Quòd autem Moses & Elias aderant, & simul loquebantur, id fiebat hoc consilio, vt ostenderetur, legem & Prophetas esse veluti satellites Domini nostri Iesu Christi, vt qui ab ipsis fuerit ostensus Dominus, per ea, quæ significarunt, quæ erant inter se conuenientia. Non enim dissident à lege ea, quę dicuntur per prophetas. Et hoc est, vt arbitror, quod inter se colloquebantur Moses sanctissimus, & Prophetarum optimus. Is autem erat Elias. Potest autem aliud quoquè considerari. Quoniam ex turbis alij quidem dicebant eum esse Eliam, alij Ieremiam, alij verò vnū ex Prophetis: ✱ ducit eorum principes, vt vel ex hoc videant, quid interfit inter Dominum & seruum.

Heb.1.

Moses & Elias cur visi cum Christo.

Matt.16.

Post hanc autem alia quoquè potest ✱ dici consideratio: Quoniam enim eum assidue accusabant, quòd legem transgrederetur, & existimabant eum esse blasphemum, vt qui sibi vendicaret eam, quæ ei non conueniebat, nempe gloriam Patris: & dicebant: Hic homo non est ex DEO, quoniam sabbatum non seruat. Et rursùs: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia. Et, quòd homo cùm sis, facis teipsum DEVM: vt ostenderentur vtraque crimina profecta esse ex inuidentia, & eum neutri eorum esse affinem: & neque id, quod à se fit, esse legis transgressionem, neq; vendicationem glorię non sibi conuenientis, quòd dicat se esse æqualem patri, eos, qui in vtroq; eorum clari fuerunt, producit in medium.

Iohan.9. Ioan.10.

Etenim Moses dedit legem, & poterant considerare Iudæi, quòd legem non neglexisset conculcatam, vt ipsi existimabant: neque eum, qui ipsam transgrediebatur, & erat inimicus ei, qui ipsam tulerat, honorâsset. Porrò autem Elias Dei gloriæ zelo erat incitatus, Qui, si Christus fuisset Dei hostis, & seipsum quidem dixisset æqualem Patri, non fuisset autem id, quod dicebat, si denique non faceret, vt oportebat, non ei assensisset ipse, & obedijsset. Potest verò cum ijs, quæ dictæ sunt, alia quoquè causa dici. Quænam autem ea est? Vt sciant eum vitæ & mortis habere potestatem, & superis & inferis dominari. Propterea in medium adducit eum, q viuebat, & eum, qui erat mortuus. Apparentes enim non tacebant: sed loquebantur de gloria, quam erat impleturus in Hierusalem, nempe passionem & Crucem: in his autem etiam resurrectionem.

Sed beati quidem Discipuli parùm dormitant, vtpotè quòd Christus vacaret orationi. Certo enim consilio & certa dispensatione humanis necessitatibus seruiebant. Deindè cùm essent experrecti, fiunt spectatores tam venerandæ & tam admirabilis mutationis. Arbitratus autem fortassè beatus Petrus aduenisse tempus regni Dei, in monte quidem versari deligit: dicit autem tria esse facienda tabernacula, nescions qd diceret. Non erat enim tempus consummationis seculi, neque in presenti tempore sunt sancti futuri participes spei eis promissæ. Dicit enim Paulus: Qui transformabit corpus humilitatis nostræ, vt sit ipsum conforme corpori gloriæ eius, Christi scilicet.

Philip.3.

Cùm ergò dispensatio adhuc esset in principio, & nondùm esset finita, quomodò erat consentaneum, Christum, qui venerat propter charitatem in mundum, desinere pro eo velle pati? Seruauit enim eam naturam, quæ est sub cælo, cùm subijsset mortem secundùm carnem, & eam deleuisset per suam à mortuis resurrectionem. Nesciebat ergò Petrus, quid diceret.

Matt.17.

Cæterùm præter admirabile & arcanum Christi gloriæ spectaculum, aliquid quoquè aliud factum est vtile & necessarium ad confirmandam in se fidem, non solis discipulis, sed etiam nobisipsis. Desuper enim ex alto extitit vox Dei & Patris, dicentis: Hic est filius meus dilectus, in quo benè mihi complacui: ipsum audite. Et dum facta est, inquit, vox, inuentus est solus Iesus. Quid ad hæc dicit duræ ceruicis Iudæus, qui est contumax & repugnās, & cor habet, quod nullam suscipit admonitionem? Eccè presente Mose Pater iubet sanctis Apostolis, vt eum audiant. Quòd si eos voluisset sequi præcepta Mosis, dixisset: Seruate legem. Nunc autem ne hoc quidem dicit Deus & Pater. Sed cùm adesset Moses & eius Propheta Elias, iubet eos ipsum audire potiùs.

Nè autem calumniarentur aliqui veritatem, dicentes quòd pater eos iusserit audire Mosem, & non omnium nostrùm Saluatorem Christum, necessariò Euangelista annotauit, dicens, quòd cùm vox illa extitit, inuentus est Iesus solus. Quandò ergò sanctis Apostolis Deus pater, tanquàm ex nubibus desuper præcepit, dicens: Ipsum audite: aberat quidem Moses, Elias autem non aderat: solus verò erat Christus.

Rom.10. Ioan.5.

Iussit ergò ipsum audire. Ipse est enim finis legis & Prophetarum. Propterea Iudæorum populum allocutus est, dicens: Si crederetis Mosi, crederetis vtiquè & mihi. Ille enim de me scripsit. Quoniam autem & per sapientissimum Mosem datum præceptum contemnere, & quę per sanctos Prophetas dicta sunt, nihil ducere perpetuò persecuerârunt, iure sunt abalienati & exturbati à bonis, quæ promissa sunt ipsis patri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Reg.15. Eccles.4. bus. Obedientia enim melior est, quàm sacrificium: & auscultatio, quàm adeps agnorum: sicut scriptum est. Et ità quidem se habent res Iudęorum. Nobis autem, qui eius aduentum agnouimus, omnia omninò bona aderunt per ipsum & in ipso. Christo. Per quem, & cum quo, Deo & patri gloria & potentia, cum sancto spiritu in seculorum, Amen.

De Sixto Papa & martyre quærat Lector infrà in gestis sancti Laurentij martyris.

VITA BEATI ALBERTI DE MONTE DRE-PANO CARMELITAE, AVTHORE, NI FALLOR, IO. hanne Maria Politiano. Is enim scripsit beati viri vitam, sed MS. codex eius nomen non habebat: id quod sæpè non sine dolore videmus in eiusmodi libris. Scripsit verò etiam Baptista Mantuanus Vitam eius Carmine Sapphico. Stylum simplicem mutauimus in gratiam Lectoris.

7. Augusti. A tempestate, qua serenissimus rex Petrus regnum Cateloniæ & Siciliæ obtinuit, fuit Benedictus quidam, nobili stirpe progenitus, dictus Adalbatibas, quæ est praclara apud Siculos familia. Duxit verò vxorem Iohannam generis nobilitate ipsi non imparem, in Castro mōtis Drepani ortam: apud quem montem est monasterium fratrum Ordinis beatissimę matris Dei, qui Carmelitę nuncupantur. Dicitur autem Drepanense monasterium. Porro istorum coniugum erat coram Deo vita integra & mores inculpati. Cumq; in matrimonio pariter annos ferè sex & viginti exegissent, nec prolem vllam procreassent, tandèm communicato inter se consilio, beatissimæ Marię virgini votum mente syncera nuncupârunt, si ipsa pro solita humanitate & benignitate sua eis prolem impetraret masculinam, eam se ipsius Ordini perpetuò consecraturos. Eo voto facto, in ieiunia, preces, eleemosynas incumbunt, vt dicta facta confirment. Nec verò multi præterière dies, & præpotens Deus annuens votis illorum, Iohannæ præstitit, vt è suo marito se sentiret grauidam. Porrò Benedictus ni eius, vidit in somnis cereum mirificè radiantem, è iuę coniugis vtero prodeuntem, nec dissimilis visio eius coniugi oblata fuit: mutuoq;, quid vidissent, sibi indicârunt. flexis genibus gratias agentes Deo & sanctissimę Virgini: dixitque postcà Iohanna: Si ea, quæ videre nobis licuit, suum habitura sunt effectum, magnus erit profectò his puer coram Domino. Vbi deindè partûs aduenit tempus, filium peperit, cui sacrilptismatis fonte abluto, Alberti nomen imposuit, non sine instinctu diuino, cùm apud Siculos hactenùs vix quisquam ità esset appellatus.

Votū parẽtū Alberti.

Voti illius effectus.

Ad studia literarū adhortatur puer Albertus.

Religio matris eius.

Post quàm autem nonnihil creuit puer, liberalium artium studijs est admotus. Ille verò sancti spiritûs gratia ornatus, literis benè eruditus, & optimis moribus instructus, parentibus charus, ciuibus acceptus & amabilis fuit. Iam annum octauum attigerat, & quidam pręcipuę nobilitatis viri, eum poscebant sponsum addici puellæ cuidam, quæ regio stemmate nata videretur. Pater eius, illorum tandèm flexus precibus, rem ad vxorem refert, putans eam non alienam fore ab eius rei consensu. At illa postea quàm audiuit maritum talia dicentem, valdè obstupescens, ait ad eum: Miror prudentiam tuam vel in animum inducere potuisse, vt ea proponeres, quæ fieri nefas sit. An verò iam prorsùs immemor es benignissimi Creatoris tui, qui nos tanto voluit afficere beneficio, intercedente pro nobis sacrosancta Virgine Maria? An non damus nobis opera est, vt Deo & sanctissimæ matri eius persoluamus id, quod polliciti sumus? Albertus filius noster non fœminæ, sed Deo coniungendus est, & sacrę religioni copulandus. His auditis, pater Benedictus, diuino permotus timore, obticuit, nec vllam voluit eius rei deincèps facere mentionem. Non debet autem mirum videri Lector, quòd diximus, Albertum puerum tenellum, sponsum à quibusdam expetitum.

Eiusmodi enim matrimonium, per verba de futuro contractum esset, quod apud eius regionis nobiles frequens est.

Porrò mater Iohanna beatum puerum Albertum in cubiculum acciuit, & omnia ei exposuit, tum de conceptione eius, tum de visionibus parentum: simul etiam indicans, quid Domino promisissent. Ille verò cùm verba matris probè cepisset, humiliter ei respondit: Ego, mater, non sum mei iuris, sed parentum meorum iugo salutari me sentio contineri. Quid igitur, mea mater, me vis facere? mundo ne seruire, & tēporarijs perfungi honoribus, vel potiùs amare Christū, & illi in sacra religione perpetuum exhibere famulatum, vt possim æterna apud illum vita frui? quod quidē vos illi promisistis. Respondit Iohanna mater: Equidem, mi fili, votum, quod nuncupauimus, nolim esse irritum: immò verò toto pectore oratum te velim, vt quod polliciti sumus, exequamur, & dicta factis compensemus. Ait illi Albertus puer: Faciā, mea mater, quod hortaris. Cumq; pater venisset domum, & cum vxore ad mensam accūberet, coram illis dixit puer Albertus: Non comedam, nisi mihi benè precemini. Tū illi pio animi affectu dixerunt: Benedicat tibi Deus, & dirigat gressus tuos. Ea perceptā benedictione parentum suorum, abijt ad monasterium Drepanense fratrum Carmelitici instituti, à castro montis Drepani ad duo distans milliaria. Quò cùm peruenisset, petijt sibi donari habitum eius instituti, optās illic apud fratres commorari. At Prior siue prefectus cœnobij, ijs pueri sermonibus acceptis, non sine multa admiratione, quòd non nesciret generis eius nobilitatem, noluit eum in fratrum sodalitatē admittere. Itaq; pius puer ad parentum ædes mœstus se recepit. Nocte proxima, cùm parentes eius sopori se dedissent, beatissima Virgo eis apparuit, seuereq; eos obiurgans, minitabunda dixit: Vos id quod mihi polliciti estis, non redditis, & rem alienā apud vos detinetis. Filius vester è vestra quidem carne genitus est, sed mihi voto peruotò obligatus. Quòd si vos illum famulum meum mihi nō reddideritis, breui mortē fœdissima vos extinctos sentietis. Ex his nimio illi terrore consternati, expergiscūtur: confestim ad monasterium illud properant, Priori & fratribus, quid viderint & audierint, exponunt: filium votiuum vltrò illis exhibent, orant vt intrà paucos dies habitu monastico induatur.

Puerul⁹ petit monasterium.

Si quid voūisti Deo, nè moreris reddere.

Is dies postq̄ aduénit, putà quo vestes erat monasticas accepturus Albertus, nobiles omnes ad tam pium spectaculum confluunt. sanctus puer Albertus ex more sanctum habitum induit: vestes suas, quibus hactenùs vsus erat, proprijs manibus pauperibus elargitur, vitam mox viuere incipit sanctissimam. Id verò cernens antiquus hostis, arte veteratoria cum à salubri proposito nititur reuocare, in ipsis primis conuersionis initijs, pœnitentię studijs incumbentem & precibus inhærentem, sub elegantissimę mulieris forma aggreditur, & quandam vultu mentiens pietatem, non sine gemitu ità compellat: Me miseram, quidnam factura sum tuî amore vsqueadeò occupata, sed tuo consortiò destituta, cùm ego nihil optarem magis, quàm te habere maritū? Sed quæso te, nè me tam illustrem & speciosam puellam deseras: nec tibi fas est tam vili & abiecto vti habitu, cùm sis nobilis: planè redeundum est ad seculum. Ego tam decora & amabilis, præcipuę nobilitatis stirpe progenita, opibus & copijs huius mundi, in quibus est multa vitæ securitas & felicitas, egregiè abundo & affluo. Quid igitur in his sordibus perpetuò decreuisti permanere, cùm certum sit, non posse te hoc asperum & acerbum vitæ genus, tantumq; pondus perferre? Oro & obsecro, iuuenis formosissime, quem ego præ omnibus vnicè diliùo, redi ad paternos lares, iungere mihi legibus matrimonij, & omnibus bonis mecum perfruere. Sentiens Christi seruus à satana eas proficisci suggestiones & persuasiones, signo sanctę Crucis se communiens, ità ait: Abi serpens tortuose in flammas tuas, meque missum facito. Non enim vera hæc est, quam præ te fers, hominis effigies, sed maledicta est commentitia species tua. Ad has serui Dei voces ille satan euanuit, nec quicquam mali ex ea visione Albertus perpessus est.

Induit monachi vestes & sua dat pauperibus.

Diaboli fallacia.

Indè anno absoluto, palàm se monastica professione obligauit, quam animo iamdum fecerat, quandò habitum religiosum susscepit. Fuit porrò vita eius valdè seuera & aspera, insignis patientia, multaque de se virtutis exempla præbebat. Ferijs secundis, quartis & sextis, egregio cilicio carnem domabat suam, eam assiduis ieiunijs macerabat, in palmitibus, nudo corpori admotis, cubabat, rudi panno tegebat corpus,

pfitetur palàm monachatum.

Asperitas vitæ eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vestes viles ferre non erubescebat. A vino abstinens, aquæ potum illi præferebat, nè vinum blandè ingrediens, luxuriæ fomenta suppeditaret. Sextis feriis pani suo absynthium immiscuit, & vestibus asperis vexabat carnem, nè quas illi aduersùs spiritum delectationes parturiret. Ocium semper fugit, in bona opera perpetuò intentus, vt eum malignus hostis semper bonis rebus occupatum inueniret. Castitatis fuit perquam studiosus, obedientiæ sanctæ constanter & integrè addictus. Paupertate & humilitate facilè omnes superabat, doctrinam ecclesiasticam moribus ornatissimis illustrabat. Omne patrimonium suum in pauperes fratres distribuit. Diuina quoquè perfusus sapientia, intrinsecùs semper cœlestibus fruebatur delectationibus. Infideles Iudæos concionum suarum radijs mirificè illustrabat, nec rarò eos ad CHRISTI religionem quosdam traduxit.

Exercitia eius.

Vt verò perfectiùs opera diuina exequeretur, diem naturalem, hunc in modum distribuebat: A prima noctis hora vsque ad tertiam, vacabat precibus. Indè corpori nonnihil somni indulgens, post somnum reuertebatur ad exercitia, quibus eum castigaretur. Posteà ad matutinas preces persoluendas se conferebat, Deumque cum lachrymis orans, ad ortum auroræ, ibat ad offerendum sacrificium. His ablutis, vt esset ad eiusmodi pietatis officia & exercitia aptior atque paratior, à Tertijs vsque ad Vespertinas preces, quippiam suis manibus operabatur.

Porrò Horarijs siue Canonicis precibus studiosissimè expletis, ad consueta pernitentiæ studia se conferebat: quæ quidem tam præclara in eo extitêre, vt etiam miraculorum gloria à patre luminum meruerit cohonestari. Porrò ad sacerdotium promouendus cùm esset, testabatur se inuitum illo initiari. Non enim fas est, inquit, vt indignus tantum mysterium administret populo, nec ego me talem reperio, qui possim pro dignitate isthuc exequi ministerium. Verumenimuerò nihil moti precibus id genus sermonibus eius, compulerunt eum proficisci Messanam, vbi sacerdotij munus cum multa humilitate & deuotione suscepit: moxque in eadem vrbe haud vulgari admiratione digna miracula per eum Dominus perpetrauit.

Inuitus initiatur sacerdotio.

Quodam enim Dominico die, viro DEI media nocte coram altari in ecclesia feruenter orante, lampadis luce templum illustrante, satan illic adfuit, eum volens à sancto opere auocare. Legebat enim tum Psalterium, & ad eum vsque Psalmum peruenerat, cuius initium est, Eripe me de inimicis meis Deus meus. Cernens autem impurus dæmon sancti viri perseuerantiam, conabatur lampadem coram illo extinguere, vt terrore fractus, à cœpto pœnitentiæ labore resiliret. Sed vbi cum vir DEI conspicatus est iuxta lampadem adstare, mox ei adfuit virtus diuina, nec passa est quicquam indè molestiæ ei accidere, lampademque ex dæmonis impulsu cadentem ità seruauit illæsam, vt nec luminis, nec olei vllam faceret iacturam. Accidit hoc sub illustrissimo Cataloniæ & Siciliæ rege Iacobo, qui Petro successerat.

Psal. 58.

Lāpas à dæmone euersa, nihil detrimenti accipit.

Circa annum salutis millesimum ducentesimum & octogesimum Fridericus Dux, nomine Iacobi regis, quem iam diximus, administrabat Siciliæ regnum. Qui anno CHRISTI millesimo ducentesimo octogesimosexto, aut circitèr, in regem coronatus est.

Eius tempore Robertus rex Neapolitanus Messanam Siciliæ vrbem fortissima pressit obsidione, eo consilio, vt & eam ciuitatem & totum Siciliæ regnum sibi subiugaret. Interim dira fames vexabat vrbem, nec videbatur vllo humano consilio quenquam illi posse mederi. Tum Rex eam iussit flammis exuri, nè in hostis potestatem veniret. Ipse verò fugam meditabatur in castra Cataloniæ & Castiliæ. Itaque conuenêre ciues frequentes, multíque nobiles & satrapæ, homines doctissimi, nec pauci comites & barones, bellicæ rei peritissimi. Ij omnes gemebant, & dicebant, melius esse sperare in Domino, quàm sperare in principibus, quandoquidem non solet Deus in se sperantes relinquere: vilumque est eis, vt ad virum Dei Albertum accederent, rogarent eum, vt præpotenti DEO & sanctissimæ matri eius Preces adhiberet pro populo & ciuitate Messana. Itum est ergò ad eum, & cùm esset occupatus offerendo sacrificio, obnixè eum deprecabantur, vt eis apud Dominum ferret opem, sicque dicebant: Iam fame intolerabili perimus, serue DEI. itaque nè

Messana obsidetur à Roberto rege Neap.

nè desis nobis præsidijs tuis, ad te confugimus. Ora pro nobis clementissimum Deum & eius virgineam matrem, vt in tantis periculis nos ab hostibus tueantur, & fame pressos releuent, nec vlciscantur nos propter peccata nostra. Has illorum voces & gemitus vt audiuit vir Dei, inter sacrificandum lachrymatus est, & flexis humiliter genibus, sic orauit: Domine Deus vniuersorum, qui non auertis faciem tuam abillis, qui toto animo & pectore tibi confidunt: respice de excelso cælorum habitaculo super populum hunc tuum ad te clamantem, & effunde in illum misericordiam tuam. Pasce fame laborantes, qui olim in eremo manna pauisti esurientes. Extende brachium dextrum, & protege hanc ciuitatem, vt non modò non diffidat de te, sed certò confidat, sine tuo consilio non posse ipsam saluâ consistere: sciatque non in multa exercitûs copia spē collocandā, sed in tuo nomine. Succurre Domine miseris, iuua eos, qui pusillo sunt animo, nè lætetur satan perditione tot animarum. Hac oratione completa, mox ingens extitit tonitruum, vndè vox instàt tubæ audita est, ità dicens: Exaudiuit DEVS preces tuas. Hanc vocem non sine multa admiratione omnes audiêrunt, mirificeque exhilarati, dixêre: Tibi Domine gratias agimus, qui meritis huius sanctissimi patris nostri Alberti admisisti clamores populi tui. Simul autem in vrbis portu visæ sunt tres triremes onustæ, licèt hostes vndiquè & portum & vrbem obsiderent. Eæ triremes virtute & beneficio diuino in ciuitatem penetrârunt, atque ex ijs annona & commeatus in oppidum nocte cunctis lætantibus, importatus est, & pro cuiusque necessitate distributus. Deindè verò nusquàm conspectæ sunt illę triremes: neque earum patroni cuiquam noti erant. Creditum est à multis, earum gubernatores fuisse Angelos Dei. His verò animaduersis, rex Siciliæ tanto miraculo non immeritò obstupefactus, cum satellitibus suis & populo ad sanctum virum accessit, eique ait: Tibi sancte Pater gratias agimus, quòd tam humaniter pro nobis peccatoribus intercedere voluisti: planeq; nobis persuademus, tuis sanctis meritis nos hodiè liberatos esse. Gratijs actis, cùm eius manū essent exosculati, læti abiêrunt. Creuit indè apud populum opinio sanctitatis eius, sentiebatque non posse deinceps ab hostibus vrbem propter eius merita expugnari.

Magno miraculo annona Messanensibus importatur.

Per id tempus quidam monachus è cœnobio sancti Saluatoris apud Messanam, apostemate in gutture adeò premebatur, vt medici omnes spem salutis omnem, haud secùs atquè extincto, præciderent & auferrent. Vt audiuit autem, Messanæ esse virum DEI Albertum, misit quosdam è Fratribus, qui rogarent, vt ad ipsum in tam præsenti periculo constitutum, venire non grauaretur. Abiêrunt illi, & cùm ad eum peruenissent, ea, quam par erat, reuerentia illi præstita, dixerunt: Frater noster apostematis molestia miserè afflictus, orat vt ipsum velis inuisere, & tuis precibus malum, medicorum omnium artem & operam eludens, profligare. Misericordia permotus vir DEI, iuit cum illis, & intrans in cubiculum ægroti, ait: Non debuisti ad me mittere, frater charissime, qui infirmus sum & peccatis obnoxius. Sed quandò tamen & salus & morbus diuino párent imperio, bono animo esto, & spem tuam in Deo repone. Deindè cùm illum Crucis signo cōsignâsset, eius apprehensâ dextra, ait: Confidis, frater, in Domino IESV & pijssima matre eius? Plānè, inquit ille, confido, & tuæ sanctitati me commendo, incurabili morbo oppressum. Quæ cùm ab illo dicta essent, mox apostematis rupti per os saniem teterrimam reiecit, & pristinæ saluti restiturus est. Ea res sanctitatem beati viri vbiquè diuulgauit.

Exod. 16.

Signo Crucis sanat apostema exitiale.

Perlatum quandoquè est ad virum DEI, quandam nobilem matronam habere filiam, à dæmone vexatam. Tum ille ingemiscens, Et quanam, inquit, authoritate hoc facere ausus es impure satan? Statim è fratribus quidam indicauit matronæ illi, virum DEI Albertum adesse. Illa cum ingenti charitatis feruore dixit ad hominem Dei: Spero tuis sanctis meritis diuinitùs mihi consolationem adfuturam. Vnica filia mea, diabolica infestatione miserè fatigatur. Quæso vt eam inuisere dignetis. Tum vir pius commiseratione affectus, ingreditur ad puellam, eamque salutans, dixit: Pax tecùm. impressoque fronti eius Crucis signo, ab illa in dextera maxilla percutitur. Ille nihil motus, dixit: Præbe mihi alteram, pater omnium superborum. At malus dæmon sancti viri humilitate pudefactus, atque eius meritis enerua-

tus, ait: Hei mihi, quantùm crucior sanctis meritis tuis, præsentiam tuam ferre non

Universidad de Deusto
Biblioteca

sustinens. Respondit vir Dei: Ille, qui te creauit, & propter scelus tuum è cælis te extur-
bauit, ex hac nobili puella te compellat exire. Ijs autem auditis, puella cõtremuit,
dixitque vir Dei: Egredere è corpore puellæ, Christi nomine consecrato. Et cùm rur-
Crucis si- sùs eam Cruce signâsset, & aqua benedicta aspersisset, diabolus magno quodã instãr
gno & aqua sacrata pel- tonitrui excitato sono, cum ignominia recessit: sensitq; se puella rectè habere, & cum
lit dæmo- Deo, tum sancto viro cum gaudio & lachrymis gratias egit. Eius miraculi rumor, ad
nem. proceres & prælatos regni allatus est.

Iuuencula quædam Drepani in partu laborabat diebus sex, idque tanto cum pe-
riculo, vt iam ceu morti propinqua, à medicis relinqueretur. Aderat illic vir DEI,
quem fœminæ illius mater, licèt immodico consternata animi dolore, tamen in Do-
mino confidens, adiunctis sibi cognatis & propinquis, lachrymabunda rogauit, vt fi-
liæ tam desperatè laboranti præsentiam suam, priusquàm è corpore abiret, non nega-
ret, addens eam diù illum videre peroptâsse. Ait ad eam vir beatus: Vbinàm habitat
Illa respõdit: Quorsùm attinet sciscitari, vbì sint ędes meę? Veni, quęso, & vide. Abijt
igitur cum illa, adiuncto sibi puero suo: veniensque ad ædes, vbi illa decumbebat, di-
xit: Pax tecum. Illa verò, quòd iam sensuum vsu destituta esset, nihil respondit. Tum
vir sanctus digitum suum eius oculo apponens, appellauit eam nomine suo, ità dicẽs:
Margareta, cur adeò doloribus occuparis, vt mihi non respõdeas? Profer sermonem,
vt matri consolationem adferas. His dictis, ventrem eius oleo vnxit, dicens: Sanet te
Sanat oleo Dominus noster Iesus Christus ob merita sanctissimæ matris suæ: & sicut illa absque
partu peri- damno virginitatis concepit, & sine dolore peperit: sic tu absque vllo mortis perícu-
clitantem. lo edas hanc prolem Domino consecrandam. Dixit, & fœmina ad se rediens, exclã-
mauit: Adiuua me amice Dei: simulque puellam enixa est inprimis speciosam, quam
postea Domino dedicauit.

Anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimoquinto, vir DEI erat
in terra sancta, vbi Iudæus quidam crebrò vexabatur morbo comitiali. Adductus
verò est à parentibus ad seruum Christi Albertum: qui ait ad eos: Ecquid vultis
Responderunt illi: Vt filius noster nobis incolumis restituatur. Ait vir Dei: Si vul-
tis credere in Dominum nostrum Iesum Christum, & matrem eius virginem fuis-
se & in partu & post partum, & cætera, quæ ad fidei symbolum pertinent, fiet quod
petitis. Illi responderunt: Si in nomine IESV Christi filio nostro reddideris sa-
nitatem, credemus, & eum quem prædicas, verum Deum confitebimur. Tum vir
Dei, edito sanctæ Crucis signo, in hominem comitialem hæc verba pronunciauit:
Sanat Iudę- Expellat à te CHRISTVS morbos omnes, si vera sunt, quæ ego de illo prædico.
um comiti- Vix ea dixerat, & euestigiò homo coram omnibus curatus est integerrimè, nec vl-
alem. quàm deincèps illo se sensit morbo infestari. Id vbì vidêre parẽtes eius, sacrum bapti-
sma cum illo à viro Dei perceperunt, & admodùm religiosè vixerunt. Filius verò fe-
cutus est virum beatum, & cùm vitam vixisset cumprimis piam, in Domino tandem
feliciter obdormiuit.

Eodem anno cùm vir sanctus proficisceretur Agrigentum, flumen quoddam
transmisit, quod vulgò Platanum vocant. Vidit autem iuxta fluuium quosdam Iu-
dæos transeuntes. Erat autem iter angustum, quippè inter montes excelsos. Iudæis
ergò iter agentibus, & viro DEI ab altera fluminis parte ambulante, subitò aqua ex-
crescit vltra modum, arreptosque Iudæos cogit natare. Illi cernentes in tam præ-
sens se coniectos discrimen, ad virum beatum, de quo iam auditione acceperant, ma-
gnis vocibus clamant: Adiuua nos domine virtute CHRISTI tui. Respondit illi:
Si in eius nomine baptizari vultis, & toto pectore cupitis effici Christiani, salus vo-
Ambulat bis præstò erit. Tum illi: Nos, inquiunt, credimus illis, quæ tu prædicas de Christo Na-
sup aquas, zareno, cupimusq; baptizari. Id illis dicentibus, vir Dei super aquas ambulat, ad eosq;
& mirabili- peruenit, in ipso flumine baptizat eos. Interìm cedebant aquæ, & illis diuisis, vir
ter seruat sanctus Iudæos baptismo iam expiatos, absq; vllo detrimento ex illo periculo in ter-
Iudæos. ram eduxit. Qui cùm ad suos reuertissent, omnia, quæ in via ipsis accidissent, narra-
runt Episcopo cum multa exultatione, virum Dei tum apud illũ, tum apud alios lau-
de & prædicatione efferentes.

Eo tempore, quo vir beatus egit Prouincialem Sicilię, quandoquè voluit visitare
prouinciam suam. Solebat autem cum scipione ingredi, & sociũ habebat, qui ferret vas

vas fictile, in quo erat panis & aqua, vndè in itinere sustentabantur. Accidit autẽ quo-
dam tempore illis iter facientibus, & iam ad monasterium quoddam appropinquan-
tibus, vt socij eius negligentia vas illud in terram caderet, & in multas particulas
frangeretur. Ea re valdè consternatus frater ille, non audebat ad virum Dei propius
accedere. Id spiritu cognoscens vir sanctus, vocat illum ad se, rogat cur solito tardiùs
& remotiùs sequatur, & quid habeat, vndè tam mœstus sit. Ille rem omnem treme-
bundus exponit: iubetque vir beatus, vt particulas omnes contriti valis ad se ap-
portet. Abit ille, vt vas adferat: & eccè cernit illud suæ integritati restitutum & aqua Vas fractũ
plenum. Itaque incredibili affectus gaudio, fert illud ad virum Dei, & porrò cum illo redintegra-
cœptum iter conficit. tum.

Alio tempore cùm vir sanctus quoddam sui instituti & prouinciæ monasterium vi-
sitaret, & quandoquè precãdi causa cum fratribus esset in Choro, spiritu didicit, quẽ-
dam fratrem multa erga sacratissimam Christi matrem Mariam animi pietate & de-
uotione feruere. Sed ei inuidens tortuosus coluber diabolus, ab ea deuotione eum
retraxit, animumque eius, cuiusdam fœminæ amore inflammauit. Ille verò se sen-
tiens animo saucium, postposuit pristinam deuotionem, & secum statuit cum ea
fœmina suam explere libidinem. Itaque quodam die loquitur cum ea, aperit illi vo-
luntatem suam, illa se promptam & paratam offert. Hæc verò non latebant virum
DEI. Clàm igitur ad locum secretum eum vocat, explicat ei omnia, quæ cum
muliere perpetrare deliberâsset. Tum ille à sancto viro veniam petit, & illo pro eo
orante, priorem erga CHRISTI matrem virgineam sibi sensit restitutam deuo-
tionem.

Volebat vir DEI hominum fugere frequentiam, & alicubi delitere. Itaque iter
ingressus est Messanam versùs, vbi est Episcopi sedes, atque apud illam in quoddam
tugurium sese abdidit orationis & deuotionis causa. Vbi cùm dies aliquot man-
sisset, & mortis suæ tempus aduentare cognouisset, graui correptus morbo roga- Latitat in
uit DOMINVM, vt ipsum ad se euocare dignaretur. Vtebatur autem hac precan- tugurio
di formula: Si proprio filio tuo non suam, sed tuam mandâsti facere voluntatem, quodam, vt
non mea, Domine, sed tua voluntas fiat. Ità ergò ille in orandi feruore positus, & posset vacã-
quasi mentis ecstasim patiens, audiuit vocem ciuscemodi: Anima tua in sancto- re Deo.
rum Confessorum consortium admittetur, gaudijs perpetuò duraturis fruitura.
Quanuis ergò magna esset anteà vsus precandi assiduitate, at nunc porrò diutiùs in
ea perseuerauit. Legebat prophetarum oracula, diuina in eis mysteria contem-
plans, dulceque illi erat cum sanctissima DEI matre miscere colloquia. Cernens
autẽ propè adesse extremum vitæ suæ diem, acciuit ad se Fratres, & exemplo sancto- Prædicit su-
rum Patrum, mitissima voce eos compellans, Cupio, inquit, dissolui, & esse cum um & soro-
CHRISTO: addiditque tanquàm vaticinans: Hocipso die spiritus meus è carnis ris suæ obi-
ergastulo liberabitur, & ad Dominum, qui creauit eum, dirigetur. Eodem autem tum.
temporis puncto mecum pariter emigrabit soror mea. Quæ quidem aberat à loco,
in quo tum erat vir sanctus, ad ducenta & sexaginta milliaria. compertumque est po-
stea, de eius obitu vera Albertum prædixisse. Deindè orante illo & grauiter laboran-
te, Fratres apud illum vigilabant, & precibus suis animam eius DEO commenda-
bant. Sub horam autem vespertinam sentiens imminere corporis dissolutionem, vir
sanctus in genua se submittit, & coram Fratribus sic orat: Domine Iesu Christe, qui
cuncta creâsti, & omnia pro tua voluntate dispositi, conseruasque ea sapientia & Psal. 55.
prouidentia tua, conserua animam meam ineffabili misericordia tua: tuere illam ab Psal. 30.
hoste maligno, & produc eam in consortium electorum tuorum. Deindè legit Psal-
mum: DEVS, in nomine tuo saluum me fac: cui adiunxit Psalmum, In te Domi-
ne speraui. Illo absoluto, cùm dixisset semèl orationem Dominicam, & bis Angeli-
cam salutationem, iterùm repetijt Psalmum, In te Domine speraui. Indè ad extre-
ma tendens, sublatis in cælum oculis, animam suam DEO & beatissimæ Matri eius Migrat ad
commendauit, eorum implorans opem: & paulò pòst alta voce dixit: In manus tu- Dominum;
as DOMINE commendo spiritum meum. Quibus dictis, à Fratribus oranti- *Colũbæ,
bus anima eius instar * nebulæ candidissimæ visa est vno volatu ex ore illius legendũ ar-
rectà in cælos contendere. Corpus eius præclaro cilicio indutum, in terra bitror.
felicitum est. Ad eius obitum campana, quam ille fieri curârat, per seipsam Campana
nullo edit sonum nullo mouente.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullo mouente,insonuit,& odor suauissimus,omnia vincẽs aromata, ab eius corpore manauit,adstantes omnes mirificè afficiens. Quamobrèm etiam omne mortalium genus,non modò Christiani,sed etiam Iudæi,tantæ rei admiratione permoti, ad illud confluebant.

Postquàm autem Fridericus Dux illustrissimus, frater Iacobi regis Cataloniæ, de eius decessu certior factus est, cum nobilibus suis venit ad funus, tantique patroni & aduocati orbitate omnes mœrebant & flebant. Quotquot verò illic aderant, sacrum corpus contingere nitebantur. exibat enim de illo virtus, & sanabat multos. Vestes eius, causa deuotionis ab omnibus lacerabantur & diripiebantur, singulis particulam aliquam indè sibi vendicare cupientibus, quòd multa admiranda per eas DEVS efficiat ob merita sancti viri. Cumque exequiæ celebrarentur, nobilis matrona Renetia de Pallatijs,prę multa deuotione orans ad corpus eius, à capite abstulit eam partem, quam almutium vocant, accuratèque custodiuit. Quidam enim imponentes illud capitibus suis, omni oculorum morbo liberantur. Iussit verò Dux Fridericus, vt literati omnes ad ipsum venirent, in quibus fuit etiam Episcopus Messanensis Vindericus,& alius quidam Episcopus,compluresque diuersorum ordinum. Vénit autem rex Siciliæ ad Episcopos & alios: simulq; omnes adunati,cùm communem suum pro tanti viri amissione dolorem testati essent, inter se consultabant, quid faciendum esset. Tum verò Archiepiscopus, sano vsus consilio, tridnanum indixit ieiunium omnibus, & vt interìm precibus & eleemosynis darent operam, & Missarum offerrentur sacrificia in omnibus ecclesijs,vt Deus in seruo suo dignaretur sua declarare miracula.id quod reipsa ità factum est.Nam cùm corpus beati viri summa populi deuotione in mediam maiorem ædem deportaretur, & exequiarum Missæ celebrandæ essent, odor longè suauissimus è corpore diffundebatur, cunctis non mediocriter id admirantibus. Multi enim morbidi eo odore sanabantur,ità vt corpus illud,quodam sanctitatis receptaculum à turbis omnibus pro certo haberetur.

Miracula ad corporis eius contactum.

Nota de vestibus eius.

Odor suauissimus ex eius corpore multos sanat.

Interìm lis orta est Cleri & populi de Missa celebranda, Clero dicente, defunctorum Missam dicendam esse: Populo contrà affirmante, de Sancto celebrandum esse sacrificium. Consulebant autem, qui de Clero erant,Ius Pontificium: populus verò ad preces se conferebat. Tandèm Archiepiscopus mandauit, vt diuinum expectaretur consilium, omnesq; Deum obsecrarent,vt indicaret ipsis, quomodò vellet honorari & ornari sanctum suum. Cunctis igitur in preces incumbentibus, subitò apparuêre in aëre duo pueri, albis amicti stolis, ijsq; auro intextis, dicebantq; excelsa voce cantandum esse, Os iusti meditabitur sapientiam. Et his dictis,mox ab omnium oculis ablati sunt. Tum verò tam insigni conspecto miraculo, Archiepiscopus & rex cæteríque omnes statuêre, Officium Confessoris anteponendũ esse officio defunctorum. Celebrata est igitur solenniter Missa Confessoris à Clero vniuerso. Ea finita, sub horam nonam,corpus ea,qua par erat, deuotione sepulturæ mandârunt. Deindè rex & alij omnes id planè decreuêre,beatum virum catalogo Sanctorum ab Apostolica Sede inserendum, idque opera & impensis regni. Ad eius enim sepulcrum properant etiam ex longinquis partibus ægri, claudi, cæci, leprosi, paralytici, & intrà paucos dies curantur. Modus autem curationis,eiusmodi est: Postquàm ad viri DEI tumulum tribus aut quatuor diebus ieiunijs & precibus vacârunt, & beati viri patrocinia implorârunt, media nocte lux splendidissima illos ambiuit, in cuius medio cernebatur vir DEI Albertus candida veste indutus, isque eis vigilantibus ad sepulcrum ipsius integram reformabat sanitatem. Tum illi voce magna laudabant præpotentem DEVM, qui talem potestatem & gratiam tribuit seruo suo. Idque vbi resciuit Dux, itemque Prælati & populus omnis, maiori erga eum deuotione affecti sunt, vsque in hodiernum diem coruscantibus miraculis in laudem & gloriam DEI, qui est mirabilis in sanctis suis. Obdormiuit autem in Domino vir Dei Albertus anno à partu Virginis millesimo ducentesimo nonagesimosecundo, 7. Idus Augusti.

Diuinitùs iubetur Clerus pro illo tanquàm Confessore cantare Missam.

Psal 67.

Eodem anno innumera hominum turba in regno Siciliæ ad arma cucurrit propter bellum illic enatum. Cumque vbiquè alij aduersùm alios confluerent, multi & nobiles & ignobiles eam castri partem,quam rex beato Alberto & fratribus dederat, vi occupârunt, & equos suos in templo, vbi humatum erat beati viri corpus, collocârunt. Id cùm illi ad dies aliquot facerent, & cum equis suis & exirent & redirent,equi subitò extincti sunt,& milites varijs correpti morbis, ità vt pauci euaderẽt. Quidam verò ex ijs, qui fugerant, ira incensi, cum suis equis per ecclesiæ habitacula dicurrebant,& beati viri arca, in qua corpus eius conditum erat, cecidit in imum sepulcri. Indè verò extractis arcæ illius partibus,& sancti viri corpore detecto, visum est illud in genua procumbere,tanquàm à Domino vindictam petens. Eádem autem horа omnes illi horrenda peste extincti sunt. Id alij,qui foris erant,conspicati,nunquàm deinceps illic habitare ausi sunt. Fratres verò ex eo loco recedentes,corpus absportârunt in eum locum,vbi nunc manet. Prior enim locus parùm opportunus erat. Tandem tamen communicato inter se consilio, partem inferiorem sacri corporis Messanæ reliquerunt,reliqua ad cœnobium Drepanense translata.

Nota diuinam vltionem in profanatores loci sacri.

Puer quidam,orto incendio,in medias flammas cadens, Sancte Alberte, inquit,adiuua me,simul etiam beatissimam Dei matrem inuocans. Exiuit ergò ab igne expers ignis,aitq; se beatissimę Virginis & sancti Alberti meritis flammas non sensisse. Portò largas eleemosynas pro facultate sua Ordini præstitit.

Sacerdos quidam audiens Priorem quendam pro concione dicentem, Albertum sanctum esse,stimulante inuidia, coram populo exclamauit: Tu verò turpiter mentiris,& falsa atq; commentitia sunt,quæ loqueris.Non est enim sanctus ille Albertus, quem tu dicis. Eodem momẽto viscera & intestina omnia maligni hominis, cunctis adspectantibus in eius genua prolapsa sunt. Accitus autem Chirurgus,ait ad eum:Nõ mea opera,sed sancti Alberti ope,si credere voles, liberaberis. His auditis, sacerdos coram multis lachrymabundus dixit summo animi cum dolore: O beate Alberte,fatsum ego locutus sum,tuæq; sanctitati per mendacium obtrectaui. Itaq; propter blasphemiam meam meritò hæc patior. Sed si me sanaueris, ieiunabo illo die, qui præcedit diem obitûs tui:ipsumque diem,quo è vita abijsti, pro festo habebo. Proximo die Sole illucescente, sentit sacerdos adesse sibi beatum Albertum, & corpus suum oleo perungere. Mox surgit sanus,properat ad monasterium, ostendit omnibus quid esset consecutus beneficij,& deinceps quod promiserat, præstare non omisit.

Poena sanctum virum blasphemia insectantis.

Vide vim voti.

Quædam nobilis matrona tribus annis morbum passa immedicabilem in vbere, tandem beato Alberto votum nuncupauit,se in illius honorem curaturam effici imaginem argenteam, & tres pauperes fratres vestituram. Nocte proxima in somnis audit sanctum Albertum ceu medicum sibi dicentem: Si vis sana fieri,mamillam S. Alberti oleo perunge. Surgit illa, confert se in sacellum beati viri,fusa prece oleo lampadis inungit mamillam,audit sacrificium de S. Alberto. domum repetens,in ipsa via trineris comitibus ostendit mamillam sanissimam, multos & gaudio & admiratione afficit.

Oleo lampadis sacelli sancti viri mulier sanatur.

Fratribus monasterij, ob populi deuotionem,beati Alberti commemorationem facientibus,quidam Clerici, malo dæmone instigante, voluêre nocte sequenti imaginem eius abolere & perdere. Iam illis euntibus, paralyticus quidam, quem morbus annis duodecim lecto affixerat, media nocte, quòd esset ecclesiæ vicinus, audit tumultum, dicit vxori vt surgat & inuestiget, quid rei sit: audiens ex ea collectos multos homines, qui velint sancti Alberti imaginem abolere, ait: Vtinàm sanus essem, vt possem isthuc impedire. additque: Alberte beate, libera me, staboque promissis meis, omnesque facultates meas cultûs tui augmentandi causa expendam. His dictis, obdormit, videtque sanctum Albertum tanquàm effigiem parieti affixam, manuque tenentem virgam inprimis luculentam, eaque ipsum tangentem, & dicentem: Sanet te omniporens DEVS. Mox euigilat æger,sentit se incolumem,magno animo progreditur hominibus obuiàm,aitque illis: Opera Dei vos conuenit facere,non sataną. Illi scisciantur quis sit, & qua ratione morbo, omnem medicinam respuente,liberatus sit. Refert ordine omnia. magno illi timore correpti, resipiscunt, laudantq; Deum in sancto suo. Primum tum in S. Alberti honorem sacellum conditum est.

Sanatur paralyticus.

In Castro Drepanensi quidam taxillarum lusu omnem rem suam perdidit tanto animi dolore,vt pariter à fide deficeret ad desperationem. Et eccè venit ad locum,vbi erant imagines beatissimę Virginis & S. Alberti. Eas intuens,dicit ad imaginem S. Alberti: Toties inuocaui te, & non me audisti in necessitatibus meis. Quid igitur causę

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa est,vt te sanctum prædicem, cùm nulla ratione me potueris iuuare? Absit, vt posthàc pro sancto te habeam. Tu quoquè Maria,quæ Mater gratiæ díceris, pias aures tuas occlusisti ad preces meas. Indè arrepto gladio, vtranque imaginem secat, & confestim ex ambabus distillat sanguis benè multus in terram. Vidit id quidam puer, sublataque voce clamat in sacrilegum. Ille audito clamore exit è templo, sed repentè horrendo existente tonitru, fulminis ictu totus in puluerem ad fores ecclesiæ redigitur. Reliqua miracula breuitatis studio omisimus.

Nota insig. hoc miracu lũ in sacris imagini. bus.

DE S. VICTRICIO EPISCOPO ROTHOMAGENSI, EX EPISTOLA SECVNDA S. PAVLINI *Episcopi Nolani, quam is scripsit ad illum.*

Augusti. 7.

NOTVM nobis fecit Titius, tunc charissimus frater & fidelis minister in DOMINO, non quidem te magis, quàm in te, DEVM prædicans, quanta Dominus per te lumina in obscuris antè regionibus accendisset: qui educens nubes ab extremo terræ, te quoquè in lucem populi sui de extimo orbis eduxit, & clarum fulgur in pluuiam vberem fecit. Sicut terra Zabulon, quondàm & Nephthalim, via maris trans Iordanem Galilææ, & qui sedebant in regione vmbræ mortis, lucem viderũt magnam: ità & nunc in terra Morinorum, situ orbis extrema, quam barbaris fluctibus fremens tundit Oceanus, gentium populi remotarum, qui sedebant in latebris, via maris arenosa, extra Iordanem, antequàm pinguescerent fines deserti, in ea orta sibi per tuam sanctitatem à Domino luce gaudentes, corda aspera Christo intrãte posuerunt: vbì quondàm deserta syluarum ac litorum pariter *in tota aduenæ barbaria, aut latrones incolæ frequentabant, nunc venerabiles & Angelici sanctorum chori, vrbes, oppida, insulas, syluas, ecclesijs & monasterijs plebe numerosis, pace consona celebrant: quòd quanquàm totius Galliæ populis & vbiquè gentium Christus offertur, qui totum orbem circumit, quærens dignos se, & per nationes in animas sanctas se transfert, & in vijs directionis ostendit se hilariter, & omni prouidentia occurrit amatoribus suis: tamen in remotissimo Neruici litoris tractu, quem tenui antehàc spiritu fides veritatis afflauerat, te potissimùm in vas electionis excerpsit, in te prima refulsit, clariùs inualuit, ardẽtiùs & propiùs apparuit: te, in quo sanctificaret illic nomen suum, & per cuius nomen etiam Solis ab occasu in omnẽ terram sonus eius exirer, assumpsit.

Esa. 9. Matth. 4.

*in totum aduenæ barbari,

Sap. 7.

Denique nunc Rothomagum, & vicinis antè regionibus tenui nomine peruulgatum, in longinquis etiam Prouincijs nominari venerabiliter audimus, & inter vrbes sacratis locis nobiles, cum diuina laude numerari haud immeritò, cùm totam illic, qualis in Oriente memoratur Hierusalem, faciem, Apostolorum quoquè præsentia, meritum tuæ sanctitatis adduxerit: qui peregrinam memorijs suis vrbem, affectu sanctorum Spirituum, & effectu operum Diuinorum, sedibus suis comparant, qui in te ipsum aptissimũ sibi diuersorium repererunt. Iuuat videlicet amicos Dei & principes populi veri Israël, id est, populi appropinquantis sibi in ea vrbe remorari & cooperari tibi, in qua cum Angelis sanctis continua diebus ac noctibus Christi Domini prædicatione mulcentur: in qua illis per deuotissima fidelium corda famulorũ plurimæ virtures amicę, gratam requiem & familiare metantur hospitium: vbì quotidiano spienter psallentium per frequentes ecclesias & monasteria secreta concentu, castitatis ouium tuarum & cordibus delectantur & vocibus: & nunc illos intemerata virginitas in sacri corporis templo tenet, vt in visceribus pudicis, requiescente Christo, hospites faciat. Nec minore eosdem voluntate sanctis operibus & pio ministratu inexpugnata noctù diuq; famulantium viduarum pascit integritas, vel subiugatorum D E O coniugum arcana germanitas, quæ orationibus sedulis lætum in operibus suis CHRISTVM ad visitationem, non iam maritalis tori, sed fraterni cubilis inuitat,

Vrbes sacratis locis nobiles.

Frequentia iam olim Rothomagi ecclesiæ & monasteria.

inuit at, cum ipso sanctisq; eius vicissim mixta, concubitu castitatis, spiritibus visitantium immaculato amore confunditur: nunc verò per misericordiæ viscera reficiuntur, & in filijs pietatis atq; iustitiæ conquiescunt, te in omnibus eruditionis tuæ filijs diligentes, & in te Christũ amantes, ac per hoc virtutes Dei, id est, potentiã in Christo suam in tua potissimùm ciuitate, vt consortem te suum testentur, operantes.

Gratia illi & gloria, qui opera manuum suarum non omittens, omnem hominem vult saluum fieri, & in agnitionem veritatis venire: & pedibus Euangelij toto orbe discurrens, te quoq; speciosum verbi sui pedem facere, in quo exultaret vt gigas ad currendam viam, & in præparationem Euangelicam pacis suæ vestigio calcearet diu gnatus est: vt per te quoquè super aspidem & basiliscũ ambularet, & conculcaret leonem & draconem. At nè tam illustris lucerna sub modio taciturnitatis obscura latitaret, sic te Apostolicæ Sedis euectu quasi super candelabrum sublime constituit, vt tota domo multorum illuminatione luceres. Sed quibus te itineribus ad viam suę veritatis adduxit? Carnalibus munijs ad spiritalia suæ virtutis instituẽs, creauit initiò militem, quem postèà elegit antistitem: & passus est militare te Cæsari, vt Deo disceres militare: vt dum labore castrẽsi corporis robur exerces, spiritalibus te prælijs roborares, confessioni spiritum firmans, & passioni corpus indurans. Quod diuinæ prouidẽtiæ circa te fuisse consilium ingens, postèa exitus tuus à militia, & ingressus ad fidem, docuit. Cùm primò Christi amore succensus, ordinãte ipso Domino, quandam operis sui pompam, per insignem concilio militari diem ꝓgressus in campum es, toro illo, quem iam mente respueras, muniminum bellicorum prœcinctus ornatu: cunctisq; militãtibus accuratissimos in te habitus, ac terribiles apparatus, repentè obstupefacto conuersus exercitu, ante pedes sacrilegi Tribuni militiæ sacramẽta permutans, arma sanguinis abiecisti, vt arma pacis indueres: contemnens armari ferro, quia armabaris CHRISTO. Et ilicò antiqui serpentis inuidia concitato in furias Tribuno, districtis in verbera, & vastis fustib⁹ fractus, nec tamen victus es, quia Crucis ligno innitebaris geminatas; mox corpori pœna, acuto testarum fragmine substratus es, laniata immanibus plagis membra tunc molliùs fulciẽte Christo: cuius tibi gremium lectulus erat, & dextra puluinar. Vndè ad maiorem hostem, necdùm vulneribus obductis, incenso potiùs illorum dolore, quàm fracta virtute reparatus, fortior prosiluisti: oblatusque Comiti, de potentiori inimico gloriosiùs triumphâsti. Nec ausus vltrà diaboli satellites superata ingerere tormenta, capitalẽq; sententiam meditãtibus, vt vel fine carnalis tuæ vitæ vinci desinerent, Dominus noster fortis & potens inuictus in prælio, conspicuis mirabilibus pectora quanlibèt obdurata confudit. Nã carnifex, qui in iteratum arringendi temeritate violauerat, quasi ictûs sui locum præcurrente gladium manu palpans, excussis ilicò oculis, cæcitate percussus est.

1. Tim. 2.

Pſal. 90.

Victricius quandoquè miles.

Mira S. Victrici) conuersio.

Dirè ab impio Tribuno cruciatur.

Pſal. 25.

Capite plectẽdus, magno miraculo liberatur.

O Christi ineffabilis bonitas, quantum in suos ostendit affectum? Iniuriam confessoris sui non tulit impunitã, qui suis crucifixoribus rogauit ignosci: contumeliã matyris statim vltus est, qui passionẽ suam noluit vindicari. Sed eaipsa ira, pietas est. Idcirco enim vnus cæcatus est, vt plures illuminarentur: & ipse forsitan, qui oculos carnis amiserat, lumina mentis acciperet. Statim deinceps maiore documẽto, qui feralis cuiusdiæ ministerium triste curabant, quas ipsi arctiùs innodatas, & ad ossa depressas vel exiguo, rogantibus vobis, beneficio relaxare noluerunt catenas, conuersa in conspectu ipsorum prece vestra ad Deum Christũ, sponte de manibus absolutis fluere viderunt: nec ausi renectere, quod Deus soluerat, ad Comitẽ pauidi cucurrerũt, veritatem Dei ꝑ confessoribus confitentes. Quod auditũ religiosè & creditũ, Comes principi suo cum testimonio militũ retulit. Et vt ipsius quoquè repẽtina ad clementiam de furore conuersio inter mirabilia Dei numeraret, factus est in te ꝓdicator Christi, in quo esse degouerat ꝓsecutor. Putà & ipsum, tanquàm Saulẽ aliquandò, spiritu sancto Dominus impleuerat: quia & te sicut Dauid suũ diligebat, vt sicut ille rex quondã, dum ad prophetas ꝓsequendos, ꝓficiscitur, affectus est: ità & Comes ille respersus gratia Domini, quę de fidei tuæ abundantia redundabat, ꝙad puniendum confessorẽ venerat, & ipse confessor abscederet. Credidit enim, & quos sęuiens prędamnârat vt reos, laudãs emisit vt sanctos: & testimonium perhibuit veritati, qui testes fidei punire cupiebat.

Luc. 23.

Eius vincula diuinitùs soluuntur.

1. Reg. 19.

Quid ergo miremur tam potentem te esse meritorũ, tam diuitem gratiarum, cùm hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc tibi fuerit virtutum in Christo rudimentum, quod longorum laborum paucis consummatio est? Dubitemus etiã nunc, an perfectus sis, qui de perfectione cœpisti? & si legitimè coronandus sis agone decurso, cùm currere cœperis à corona? Quis dabit nobis pennas sicut columbę, & volaremus ad te, & requiesceremus in conspectu sanctitatis tuæ? coràm in ore tuo Christum admirantes atq; venerantes, tergeremus capillis pedes illius, tuis pedibus, & lachrymis rigaremus, & in illis cicatricibus tuis
Prou. 27. quasi Dominicæ passionis impressã vestigia lamberemus. Suauiora enim sunt vulnera amici, quàm oscula inimici. Væ mihi misero peccatori, immunda labia habenti, cui fructus iste non contigit, cùm in manu fuerit. Meminisse enim credo dignaris, quia sanctitatem tuam olim Viennæ apud beatum patrem nostrum Martinum viderim, cui te Dominus in ętate impari parem fecit. Ex illo igitur licèt breui notitia te attigerim, tamen magna dilectione complexus sum, & quanta tunc licuit copia veneratus sum sanctitatem tuam, & me ac meos, qui te absentes, tamen quia iungêre Christo vnum sumus, per me videbãt, commendaui inæternùm tibi: gaudeoq; nunc, quòd hoc saltem mihi gloriari licet, quia faciem tuam in carne viderim: sed lugeo negligentiam infelicitatis meæ, quòd occasionem tanti boni ignarus amiserim, & contemnebrantibus me illo tempore, non solùm peccatis, quibus etiam nunc premor, sed & curis huius seculi, quibus nunc, propitio Deo, liber sum, sacerdotem te tantum, quod in medio erat, viderim, & quod inerat insignius, martyrẽ viuũ videre nescierim.

Memineris, quæso te, nostrî in illa die, qua te innumera meritorum tuorum comhorte comitatum, ornamentisq; felicibus comptum, & infulis pariter arq; adorea coronatum, & niueas sacratorum antistitum vittas, & floridas confessorum purpuras, occurrentium manus afferent Angelorum: teq; ipsum, vt argentum igne examinatum, & aurum in fornace seculi huius probatum, ipse summus auri sui argentiq; purgator accipiet, & vt preciosam diadem ati suo margaritam rex ęternus aptabit: nec tuarum tibi tantùm præmia se debere virtutum iudex iustus agnoscet, vides innumeros circa te sanctorum vtriusq; sexûs greges, quos illi quotidiè institutis tuis generas,
*Codex excusus habet, ostendit, sed mẽdosè, vt arbitror. formulam omnibus perfectæ virtutis & fidei, sicut & Frater Paschasius, * ostendens. In cuius gratia & humanitate quasi ęmulandam virtutum gratiarumque tuarum lineam, velut speculo reddente, collegimus. Verè tu beatus, tot beatorum parens, tantæ meSis sator, cẽtesimum & sexagesimum ac tricesimũ fructum Deo fœcunditate tuę terrę
Matt. 13. afferẽs, & mensurã parem de varijs partuũ tuorũ fructibus recepturus. Te altissimus inter regni sui maximos nominauit, cui concessit facto æquare sermonem: vt & doctrina tibi vitæ ruæ sit, & vita doctrinæ. Quo fit, vt nemo se audeat excusare discipulus, velut difficultatis imperio, cùm priùs adstringatur exemplo.

De S. Cyriaco Martyre videat Lector in primo Tomo Gesta S. Marcelli Papæ, 16. Ianuarij.

MARTYRIVM SANCTORVM SECVNDIANI, MARCELLIANI ET VERIANI, VT HABETVR IN MS. Codicibus. Suffragantur antiquiss. Martyrologia. Dictionem paulò latiniorem reddidit F. Laur. Surius.

Augusti 9. DECIO Cæsare, & Valeriano præfecto, Christianorum fuit atrox persecutio. Erat tum togatus quidam Secundianus nomine, vir eloquentissimus, assessor Valeriani Præfecti, omnium disciplinarum cognitione instructus, ità vt inprimis charus esset viris illustribus. Cùm autem similis esset Valeriano Prefecto, & ei aduersùm sanctos martyres suasor adesset, ità secùm cogitare cœpit: Quid causæ est, vt tanto perè cupiant Christiani ob Christi nomen vitam potiùs perdere, quàm eum tuerię? Vtque accuratiùs ea de re perquireret, & ad veri cognitionem peruenire, cùm didicisset famã Marcelliani, viri sap ientia præclari, sed tamẽ hostis Christianorum, acciuit eum ad

ad ædes suas, summa vtriusq; animi voluptate. Itaque inter se philosophicè conferentes, illum Virgilij locum deuoluuntur, vbi ille ait: Ecloga 4.

Magnus ab integro seclorum nascitur ordo:
Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna:
Iam noua progenies cælo demittitur alto.
Tu modò nascenti puero, quo ferrea primùm
Desinet, ac toto surget gens aurea mundo,
Casta faue Lucina &c.

Cùm ergò inter se disquirerent, de quo hæc dixisset Poëta, Secundianus ait: Redeamus ad simplicis doctrinæ cõsultationem. Sciscitante Marcelliano, quam ille diceret simplicis doctrinę consultationem, Secundianus respondit: Videamus de Christianis, qui tanto ardore Christiani haberi volunt, & præ Christi amore, vitæ mortem anteponunt. Marcellianus ait: Equidem ex eorum responsis non semèl tu didicisti, qua ipse & charitate inflammati, propter Christum mori cupiant potiùs, quàm vita hac frui. Secũdianus dixit: Dicunt illi resurrectionem futuram, & iudicium post mortem, vitamque immortalem, omnis doloris expertem, omnibus rebus bonis affluentem. Christus verò, quem illi colunt, odit & execratur idola & simulacra, quæ nos adoramus. Marcellianus ait: Ecquid verò est Christus? Secundianus dixit: Vnctum eum possumus dicere. Marcellianus ait: Quî tandèm vnctus? Secũdianus dixit: A Deo vnctus. Marcellianus ait: Si est ergò à Deo vnctus, cur etiam Deum eum esse volunt? Secundianus respondit: Miror equidem prudentiam tuam. Non te meministi legisse libros Christianorum, cùm ambo daremus literis operã? Eius historiographi Matthęus & Lucas scribunt eum cæcos illuminâsse, leprosos mundâsse, mortuos excitâsse, dæmones quoque ipsos cõfessos eum filium Dei esse. Hoc igitur est, quod Christianos perurget, vt mortem vita habeant chariorem & antiquiorem. Et ego quoquè in hanc planè sententiam concedo, aut Deum esse Christum, aut filium Dei, cui Deus è cælo loquitur, quem occisum, Pontij Pilati iussu crucifixum, lancea confossum, mortuum, sepultum, indè tertia die rediuiuum, immò & manducantem vidêre multi, atque post aliquot dies in cælos asscendentem. Quandò verò de nostris dijs auditum est, eos quippiam eiusmodi fecisse? quos nos, colimus quidem, nec ignoramus tamen vixisse turpiter & flagitiosè. Marcellianus dixit: Planè memini me istęc omnia legisse. Secundianus ait: Vel nunc ergò agnoscamus, iustum esse Christianorum amorem, pro Christi nomine mori cupientium.

Cur Christiani mãlint, p Christo mori, quàm viuere.

Cùm hæc & his consimilia inter se conferrent, venit ad eos Verianus, amicus eorum, iisque salutatis, ex literis prophanis quęstionem illis mouit. Ait verò ad eum Secundianus: Heu me miserum & infelicem, qui semper colui idola falsa & muta: quid facturus sum, qui tam multos sanctos excruciaui, vt Valeriano gratificarer? Verianus dixit: Forsitan ego amens effectus sum, qui aliter atquè hactenùs, docere videam magistrum & amicum principum. Sed nè, quæso, isthuc prodere in publicum velitis, quandoquidem huius doctrinæ professores vos persecuti estis. Secundianus ait: Audite me, & credamus Christum Iesum esse Deum, idq; vel eorum exemplis permoti, qui vsqueadeò cupiunt huius vitæ iacturam facere, vt æternam lucrentur. Verianus respondit: Si est aliquid æternum, par est illud nos inquirere. Secundianus dixit: Ego id, dum multorum fundo sanguinem, cognoui.

Timotheus presbyter.

Eádem hora miserunt ad Timotheum presbyterum de titulo Pastoris. Eum ad ipsos intrantem salutant: ille respondet, Pax vobis: sperans ad martyrij certamen inuocandum accersitum se esse. At verò Secundianus quamprimùm se abiecit ad pedes eius, ità dicens: Oro te per Christum, quem prædicas, nè mihi moras nectas, sed baptizes me in eius nomine. Idem rogârunt Marcellianus & Verianus. Itaque beatus Timotheus cùm eos catechesi instruxisset, baptizauit eos: accitusq; beatus Sixtus Episcopus, consignauit eos. Ab ea autem die cœpêre facultates suas erogare in pauperes. Porrò post menses duos Valerianus præfectus de Secundiano inquisiuit, quem didicerat Christiana religione initiatũ, & cum illo simul Marcellianum & Verianũ scholasticos. Ait autem Valerianus: Equidem Secundianum putaui constantem fore: sed si vera sunt, quę audio, certè imbecillus est. Scripsit verò ad eũ tanquàm amicitiæ causa, epistolam eiusmodi: Fratri Secundiano togato Valerianus præfectus: De amicitia

Catechesi imbuuntur & baptizãtur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostra solicitus, quòd præter morē non ades consilijs nostris, multùm admiror. Sed quęso, vt venias ad nos. sunt enim, quæ tecùm de republica tractare velimus. Maturā fac ad nos accedas. Hanc epistolam vbi legit Secundianus, dixit ad Marcellianum & Verianum: Viri fratres, en tempus nostrum adest. Accingamus nos ad bellum: iam armis fidei communiti, ponamus metum omnem. Ego solus ibo ad Valerianum. Respondeunt illi: Et nos tecùm ibimus, quicquid randèm euenturum sit nobis.

Secundiani constantia.

Iuerunt igitur diluculò omnes tres absque mora ad Salustij palatium, vbi tum Valerianus erat cum Decio. Sedente autem Valeriano in basilica Asclepij, cùm ad eum intraret Secundianus, subitò mutatus est vultus eius, vt planè Angelicus videretur. Ait verò ad eum Valerianus: Vir eloquentissime, & artium omnium peritissime, Secundiane, quidnam est isthuc, quod audisti? Valerianus ait: Didici ex alijs, te mentis inhil tibi dixi: quid est autem, quod audisti? Valerianus ait: Didici ex alijs, te mentis impem esse. Secundianus respondit: Ego verò sapiens effectus sum. Valerianus dixit: Audio te Christianum velle appellari. Secundianus ait: Et tu, si saperes, idem velles. An nō memoria tenes, quales & quot domini mei, mundū & opes omnes contēpsere, ut possent vitam adipisci sempiternam? quos ego miser, tuæ oblecundans voluntati, eruciabam & affligebam in meum dedecus & ignominiam æternam: sed credo tamen & spero veniam me impetraturum à Domino meo Iesu Christo, quandoquidem ignorans feci. Valerianus dixit: Istáne ergò Christianus effectus es? Respōdit Secundianus: Et verò Christianus. Subridens Valerianus p̄fectus, dixit: Nōli te vel à nostra, vel Cæsaris amicitia alienum efficere. Secundianus respondit: Sit tibi tua amicitia, quam, etiam est, inimicam esse creatori nostro. Valerianus p̄fectus ait: Num qua tibi à me hactenùs irrogata est iniuria? Ego veterem amicitiam tuam non contemno, sed te curatum cupio. Deindè iussit eum in custodia seruari. Cùm autem ducerentur ad carcerem, Marcellianus & Verianus clamabant: Cur includitis hominem innocentem? Quòd si causa nominis Christi id facitis, & nos Christiani sumus. Mox relatum est ad Valerianum præfectum de his duobus. Ille verò iussit eos pariter custodię mancipari.

Marcelliāi & Veriani præclara confessio.

Indè ad Decium Cæsarem ingressus, inuénit eum lætissimum, dixitque ei: Suggero pietati tuę, Secundianum togatum, virum sapientissimum, ad Christianorum cōsuetudinem accessisse. Respondit Decius: Id prorsùs incredibile est, cùm ille hactenùs pœnis affecerit omnes qui Christi nomen inuocarent. Valerianus ait: Ego illum examinatum iussi in custodia haberi. Decius Cæsar dixit: Maturiùs ad me adducatur. Postera ergò luce coram Cæsare exhibitus est, qui sic ait ad eum: Quid ità mutatus est vultus tuus Secundiane? Respondit ille: Puto meliorem & luculentiorem eum esse. Videns autem Cæsar Decius vultum eum Angelicum præ se ferre, subridens ait: Adhibe in consilium priscam sapientiam tuam. Secundianus dixit: Immò stultitiam, Deo inimicam. Decius ait: Quem ergò te profiteris? Secundianus respondit: Christianum.

Itemq; Secundiani.

Decius Cæsar dixit: Facessat hæc insania pectoris tui, & viuas. Secundianus respondit: Tu potiùs recede ab insania tua, & viuas, qui reuerà viuens mortuus es. Iratus Decius iussit Secundianum, Marcellianum & Verianum in exilium deportari: Valeriano p̄fecto sciscitante, quem in locum relegari eos vellet, Decius respondit: Ducantur Centumcellas ad Consularem Promotum, isque compellat eos dijs sacrificare.

Ducti sunt ergò eodem die Centumcellas à militibus, & traditi Quarto Promoto consulari. Eo iubente truſi sunt in custodiam, cùm ei mandatum esset, nè eos viuere pateretur, si nollent dijs offerre sacrificia. Deindè iussit sibi apparari tribunal in foro, atque illic coram se statui simulacrum Saturni in tripode, simulque Secundianum, Marcellianum & Verianum adduci, ijsque ità ceu egregijs Christi athletis præconio voce dici: Introducantur huc in Cæsares contumaces, & erga deos obstreperi & rebelles. Illis introductis Promotus ait: Cur nō obtemperâstis edictis principum, & diuinis ceruices vestras atq; animos submisistis? Secundianus respondit: Nos omnipotentis Dei iussa capessimus, non diaboli. Promotus dixit: Audi me vir sapientissime, & sacrificate dijs. Martyres responderunt: Si digni simus, nosipsos cupimus Deo offerre hostiam, non dæmonibus sacrificare: cum quibus vos & principes vestri iam æternū damnati, ad tempus facitis ea, quę illorum sunt benè grata voluntati. Tum Promotus iussit eos expoliatos fustibus cædi. Illi verò dum verberarentur, clamabant: Gloria tibi Domine, quòd meremur admitti in requiem tuam. Indè præcepit eos Promotus erigi

Sancti martyres fustibus cædun tur.

erigi, dixitque eis: Sacrificate dijs: en hîc præstò est simulacrum. In quod cùm illi expuissent, subitò illud corruit, & comminutum est.

In eculeo vngulis laceratur.

Id cernens Promotus, ira commotus, voluit vt in eculeis suspenderentur, & eorum latera vngulis raderentur. Interìm dicebat eis, vt dijs sacrificarent. At illi sursùm erectis luminibus, aiebant: Gratias tibi agimus Domine Iesu Christe. Tum Promotus iussit ad eorum latera flammas admoueri: dumque illi sic torrentur, repentè vnus ex carnificibus extinguitur: alij à dæmonibus arrepti, clamant: Cur nos torquetis sancti Dei? Tulit verò in eos sententiam Promotus, vt capite punirentur, & corpora eorum in mare iactarentur. Ducti sunt igitur in locum quendam sexagesimo secundo milliario ab Vrbe Roma, illicq; decollati sunt, & corpora proiecta in mare. Eādē nocte quidam Christi seruus, Deodatus nomine, à maris litore ea abstulit, & mandauit sepulturę apud eum locū, quo capite cæsi sunt, quinto Idus Augusti, vbi illorum vigēt orationes, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Flammis latera vruntur.

GESTA PRAECLARA ILLVSTRISSIMI MARTYRIS ET ARCHILEVITAE LAVRENTII, QVIBVS

continentur multorum aliorum egregia certamina, putà, Sixti Papæ, Polychronij, Abdon, Sennes, Hippolyti &c. Ex his gestis B. Ambrosius non pauca ad verbum ferè descripsit. Quòd sub Decio autem passi scribuntur Sixtus Papa & Laurentius cum plerisque alijs, id docti viri putant indè accidisse, quòd quidam confuderint Decium cum Valeriano. Sed tamen hac in re puto nihil temerè pronunciandum. Stylum, vbi expedire visum est, modicè expoliuimus. Extant verò multi sanctissimorum Patrum Sermones, qui confirmant hanc historiam.

Augusti rota.

ORTA tempestate sub Decio, multi Christianorum necati sunt. Præsidente in Vrbe Galba, pergit Decius ad Persas, cùm illorum bello vrgeretur. Veniens autem ad ciuitatem Ponticam, sedit in ea, licèt bello premeretur. Ascendit autem in montem Medorum: & cùm conflixisset cum Persis, obtinuit victoriam, & è Persis multos interfecit, occupauitq; Babyloniam, Bactrianā, Hyrcaniam & Assyriam. Vbi cùm multos inuenisset Christianos, eos supplicijs & afflictionibus vexatos necauit. Erat tum Babyloniæ Episcopus Polychronius cum presbyteris Parmenio, * Elima, Chrysotelo, & Diaconis Luca & Muco. Quos cùm comprehendisset, protinùs iussit duci ad sacrificandum idolis. At Polychronius constanter dixit: Nos Domino Iesu Christo nosipsos offerimus: dęmonibus verò nunquàm nos submittemus, nec vanis idolis manu tactis. Tunc Decius iussit eum cum Clero suo in custodiam trudi, ædificauitque in ciuitate templum Saturno, eiusque simulacrum ex gypso fecit, & inaurauit: scripsit quoque epistolam Valeriano præfecto eiusmodi: Illustri & magnifico viro Turtio Apollonio Valeriano præfecto Decius Cæsar: Vestro declaramus amori & competentiæ, quia beneficio deorum victoria nos prosecuta est. Illustris iraq; & charissime, id nobis gratum esse cognosce, vt frequēter deos nostros placare festines sacrificijs & odoramētis thurificationum, quorum beneficio nos semper victores congratulare. Admonemus quoquè, vt si quos prophanos Christianos inuēneris in Vrbe, protinùs ad tormenta trahere non differas, si nolint dijs nostris humiliari, & sacrificia offerre: vt possimus eos placatos habere, & victores vbiquè existere, & Romana possit libertas augeri. Vale charissime.

Decius Cęsar vincit Persas.

Polychronius Babyloniæ episcopus.

Eodem tempore perfecit templum Babyloniæ Saturno, iussitq; præsentari sibi Polychronium Episcopū cum diaconis & presbyteris suis, eumq; sic appellauit: Tùne es Polychronius sacrilegus, qui neq; deos, neq; principū prędepta obseruas? Polychro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Parmenius presbyter.

nius verò ne verbum quidem illi respondit. Dixit ergò Decius ad Clerum eius: Principes vester obmutuit. Respõdit ei Parmenius presbyter: Non obmutuit pater noster, sed præcepto Domini nostri Iesu Christi, æterni creatoris, conuenienter se gerit, ne

Matt. 7.

polluat os sanctũ, quod à creatore nostro purificatum est. sic enim præcepit Dominus noster Apostolis suis: Nè miseritis margaritas vestras ante porcos, nè conculcent eas pedibus suis, & conuersi elidant vos. Iustúmne tibi videtur, quod semèl purificatũ est,

Loquitur præcisa lingua.

stercore inquari? Decius dixit: Itáne ergò nos stercora sumus? iratusq; iussit eius præcidi linguã. Cumq; eius esset præcisa lingua, exclamauit, dicens: Ora p me beate pater Polychroni: video enim regnantẽ in te spiritum sanctũ, & sacrũ os tuum consignantẽ,

for. tibi Polychronius reddit spiritum.

& * mihi fauum mellis in os instillantẽ. Decius dixit: Polychroni, sacrifica dijs & cliò noster amicus, habeasq; & nos & templum cõmendatũ. Polychronius nihil ei respondit. Iratus Decius, iussit os eius contũdi. At ille in cælũ sublatis oculis, emisit spiritum. Reliquit aũt Decius corpus eius ante templũ, & ꝓfectus est Cordubã. Eádem aũt nocte venerunt duo subreguli, qui erãt occultè Christiani, & rapuerunt corpus eius, & sepeliérunt iuxta mœnia portę vrbis Babylonię. Iussit autem Decius presbyteros & diaconos, vinctos catenis, secùm duci. Cùm autem ducerentur, cadebant vincula de collo & manibus eorum.

Veniens verò Decius in ciuitatẽ Cordubã, cum furore iussit sibi præsentari presbyteros & diaconos, cosq; præsentatos sic aggreditur: Et vos stulti optatis perire? Eccè

Parmenij constantia.

admoneo vos, vt sacrificetis dijs immortalibus. Respondit Parmenius presbyter clara voce: O te miserũ, q nos manufactis idolis cõpellis humiliare. At tu infelix humiliare debebas Christo omniũ saluatori, nõ dijs manufactis. Peribis enim tu pariter cum

Sine lingua crebrò loquitur.

dijs tuis, quos iniustè colis. Tũ Decius præcepit vt oẽs in eculeis suspẽderẽtur: & cùm neruis traherentur, grattas agebãt Deo, dicebãtq; Parmenio presbytero: Benè precare nobis. dixitq; Parmenius presbyter: Det nobis Deus pater Domini nostri Iesu Christi consolationẽ spiritũs sancti, q regnat in secula seculorũ. Respondẽrũt presbyteri & diaconi omnes clara voce, Amẽ. Iratus Decius, ait: Hominẽ sine lingua loqui, argumentũ magicę artis est. Respõdit Parmenius presbyter: Dominus noster Iesus Christus, q mutũ loqui fecit, ipse mihi peccatori præstitit, vt possim excisa lingua loqui. Tacerno dum loqueris, obmutescis. Tum Decius iussit eos ignibus exuri. Cùm aũt incenderentur, vox cælitùs audita est: Venite ad me humiles corde. Decius ait: Nimirùm

Capite cæditur cum sociis.

isthuc artis magicæ est: voluitq; vt laminæ ardentes ad latera eorum applicarentur, & vngulis lacerarẽtur. Deindè iussit eos de eculeo deponi, & capite truncari. Cæsis aũt eorum capitibus, corpora proiecta iunt in publicam viam, adhibita custodia, nè quis ea sepeliret. Audientes autem subreguli, viri religiosi, Abdon & Sennes, venerunt noctù, & collegerunt corpora sanctorum presbyterorũ Parmenij, Elimæ & Chrysorei, & diaconorum Lucæ & Muci, condiderunt q; ea in prædio suo iuxta Cordubam.

Eodem tempore Decius curiosè inquisiuit Christianos, misitq; authoritatem

Matt. 5.

suam in vniuersam Persidem. Et quia non potuerunt abscondi lucernæ ardentes sub modio, positæ tunc sunt super candelabrum, vt lucerent omnibus, qui in domo Dei sunt. Venerunt enim quidam ad Decium, eique dixerunt: Eccè quibus victor vitam donásti, corpora cæsa Christianorum colligunt, & in suo prædio recondunt: & neque

Abdon & Sennes sistũtur corã Decio.

dijs fiunt supplices, neque tuis iussis pãrent, vt sacrificia offerant. Decius ait: Quinam sunt isti prophani? Dictum est: Abdon & Sennes. Confestim edixit Decius, vt ipsi præsentarentur. Cumq; in eius conspectum venissent, dixit eis: Adeóne vos stulti estis, vt vobis in mentem non veniat, ea causa vos traditos esse in manus Romanorum & nostras, quòd deos non colitis? Respondit Abdon: Immò verò hac causa nos potiùs victores euasimus, fauente Deo & Domino Iesu Christo, qui regnat in-

Mittuntur in carcerẽ.

ternùm. Decius iratus ait: Nescitis vitam vestram esse in manu mea? Abdon respondit: Nos Deo patri & Domino Iesu Christo submittimus nos & humiliamus, qui nostræ salutis causa dignatus est ad terras venire, & humiliari. Iussit indè Decius arctè eos custodiæ includi, vinctos catenis. Dixit autem Abdon ad Sennen: Eccè gloria, quam semper sperauimus à Domino.

Olympiadis & Maximi certamen.

Eodem die oblati sunt Decio Olympiades & Maximus, viri nobilissimi & Christiani: quos ille inauditos iussit fustibus cædi, ità dicens: Isti digni sunt morte afficì, nec audiri debent, qui deos deserunt, & colũt hominẽ mortuum. Maximus dixit: Benè

benè dixisti, mortuum: sed cur non etiam dicis eum resurrexisse? Decius ait: Pródite nobis facultates vestras. Olympiades dixit: Nostrę opes, nostræ gemmæ, nostrum aurum & argentum Christus est. Discе autem miser, quia corpora nostra tibi tradimus, contemptis facultatibus terrenis atque perituris. Quòd si teipsum benè consideres, supplex fieres Deo creatori tuo, & filio eius Domino Iesu Christo. Honores enim & diuitiæ ad tempus sunt, alijs quidem pro gloria, tibi verò ad pœnas sempiternas. Decius ait ad milites suos: Cædite eos fustibus, quia mentis inopes sunt. Cùm autem deficerent qui eos cædebant, Maximus exclamabat: Gloria tibi Domine Iesu Christe, qui nos dignatus es in seruis tuis numerare. Decius furore percitus, iussit eos plumbatis cædi, præcone dicente: Deos blasphemare nolite. Sed cùm cæderentur, magis confortabantur, & vultu alacri dicebant: Fac, quod facis: noli cessare: munda quod sordidum est. Decius dixit ad milites: Leuate eos à terra, & proponite coram eis lectos ferreos, & linteamina & aquam, vt sacrificent: curaque eis adhibeatur, vt extendantur in lectis ferreis super prunas, vt sic deficiant. tradiditque eos Vitellio Anisio vicario, qui dixit ad eos: Non estis nescij, quid iusserit excellentissimus Cæsar Decius: vt qui sacrificant & seruant præcepta principum, honorentur, sintque amici principum, & augeantur diuitijs, honoribus & dignitatibus: qui verò nolunt assentiri, diuersis affecti pœnis, spiritum exhalent. Maximus respondit: Quot verò horarum sunt tormenta vestra? breui sanè & vos spiritum exhalabitis. Nos quidem tormenta vestra non modò non formidamus, sed appetimus etiam. Aeterna autem supplicia metuimus, quæ torquebunt vos & patrem vestrum diabolum. Vitellius Anisius vicarius furore plenus, iussit eorum capita securibus tundi. Quod cùm diù fieret, reddiderunt spiritum. Præcepitque Vitellius, vt corpora eorum canibus relinquerentur. Itaque dies quinque ità iacuerunt, sed canes non solùm non attigére corpora eorum, sed etiam quosdam iuxta ea mugitus dederunt. Post diem quintum Christiani quidam nobiles, cognati Abdon & Sennes, collegerunt ea & sepeliérunt in domo sua duodecimo Calendas Aprilis.

Feliciter abeunt è corpore.

Eodem tempore nunciatum est Decio Galbam mortuum, & Romam profectus est: quò post menses quatuor vénit, secùm adducens beatissimos subregulos Abdon & Sennen, catenis vinctos pro nomine Domini nostri IESV CHRISTI: quos seruârat Decius in suam gloriam, quòd nobiles essent, & Romani populi spectaculum.

Sixtus Papa cũ Clero in carcerem includitur.

Iussit autem Valerianus publica authoritate omnes Christianos compræhendi & includi. Ita que tenuerunt beatissimum Sixtum Romanum Pontificem cum omni Clero suo, incluserunt que eos in custodia publica: vbi fuêre multis diebus. Veniebant autem ad eos multi Christiani, vt sacramenti benedictionem ab eis acciperent, quia tempus persecutionis vrgebat: afferebantque in carcerem filios & propinquos suos, ex paganis conuersos, & baptizabantur à beato Sixto Episcopo. Iussit autem Decius omnem Senatum conuocari, fecitque conuentum in Tellude cum Valeriano præfecto * quinto Calendas Augusti. Ibi tum eo mandante, præsentati sunt ei Abdon & Sennes subreguli Christiani, quos de Perside adduxerat, diuersis pœnis maceratos, dixitque Decius ad Senatum: Audiat cœtus vester, Patres Conscripti: Dij deæque tradiderunt nobis hostes ferocissimos, inimicos reipublicæ & Imperij Romani. Erant tum Abdõ & Sennes ornati auro & lapidibus preciosis, vinctiq; catenis. Eos vt vidit omnis Senatus, admirati sunt in adspectu eorum. Tantam enim gratiam contulit Deus seruis suis, vt dolor potiùs eorum obtineret animos, quàm furor. Iussit verò Decius adduci Claudium pontificem Capitolij, isque tripodem secùm attulit. Tum Decius ait ad Abdon & Sennen: Sacrificate dijs, & estote subreguli Romanę libertatis, possideatisque omnia vestra, & fruamini pace Romani Imperij, auctique diuitijs & honoribus, consulatis vobisipsis. Abdon & Sennes responderunt coram omni Senatu: Nos ex meritis peccatores, semèl obtulimus Domino Iesu Christo nosipsos oblationẽ & sacrificium. porrò dijs tuis tu sacrifica. Decius dixit: Istis acerrima tormenta parata sunt: iussitque vrsos feroces & leones produci. Dixerunt autem Abdon & Sennes: Quid moraris? Fac, quod facturum te putas. Nos securi sumus de Domino Iesu Christo, qui potest omnes cogitationes tuas, & teipsum quoquè destruere.

* sexto

Abdõ & Sẽnes certant egregiè.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Altera luce nunciatũ est Decio, vrsos & leones omnes in caueis mortuos esse. Iratus Decius, præcepit sibi in amphitheatro editionẽ munerum parari. Cùm autem id factum esset, & ad amphitheatrum venissent, Decius noluit introire, sed Valeriano præfecto dixit: Si non adorauerint deum Solem, ferarum morsibus lacerentur. Valerianus dixit ad Abdon & Sennen: Consulite natalibus vestris, & thura ponite deo Soli. Quod si non feceritis, peribitis morsibus ferarum. Abdon & Sennes respondent: Iam diximus tibi, nos Dominum Iesum Christum adorare: nec vnquàm manufactum simulacrum colemus. Mox ergò nudatos furibundus adduxit ad simulacrum Solis iuxta amphitheatrum, præcepitque militibus, vt compellerent eos sacrificare. At illi contemnentes, expuerunt in simulacrum, dixeruntq; Valeriano: Iam fac, quod facturus es. Tum Valerianus sub præconis voce iussit, vt plumbatis cæderentur, dicens: Deos blasphemare nolite. Indè præcepit, vt in amphitheatrum introducti, ferarum morsibus consumerentur. Ingressi autem Abdon & Sennes, dixerunt coram Valeriano: Nomen Domini nostri Iesu Christi, ob quod accedimus ad coronam, interdicat tibi immunde spiritus. Expressoq; signo Crucis, introierunt in amphitheatrum in conspectu Valeriani, nudi quidem corpore, sed Christum induti. Dixit autem Valerianus: Dimittantur leones duo, & vrsi quatuor. Ij dimissi, venerunt rugientes ad pedes sanctorum, nec indè recedebant: sed potiùs custodiebant eos. Dixit ergò Valerianus: Hîc appárer illorum magica ars. Nemo verò ad illos accedere poterat propter impetum ferarum. Itaque Valerianus ira inflammatus, præcepit vt gladiatores ad sanctos introirent, & eos interficerent. Cùm ergò eos percussissent, ligatis pedibus, iussu Valeriani extraxerunt eos, & proiecerunt ad Solis simulacrum prope amphitheatrum, vbi in Christianorum exemplum tribus diebus iacuerunt. Post triduũ vénit quidam Christianus Cyrinus subdiaconus, qui apud amphitheatrum morabatur: colligensq; noctù corpora, condidit ea in arca plumbea in domo sua, tertio Calendas Augusti. Latuerunt autem corpora sanctorum Abdon & Sennes vsq; ad tempora Constantini: quo imperante, diuinitùs reuelata sunt, & à Christianis eleuata, atque in cœmeterium Pontiani translata.

Cęduntur plumbatis.

Feræ illis mansuescũt.

Gladio trucidantur.

Eodem tempore Decius Cæsar & Valerianus prefectus iusserunt sibi Sixtum Episcopum cum Clero suo præsentari noctù in Tellude. Itaque Sixtus apud Athenas natus & doctus, priùs quidem Philosophus, posteà verò Christi discipulus, ità dixit ad Clerum suum: Fratres & commilitones mei, nolite pauescere. Scitis quæ tormenta passi sint sancti omnes, vt securi vitæ æternæ obtinerent palmam. Ipse Christus Deus & Dominus noster passus est pro salute nostra, vt nobis exemplũ relinqueret. dixitq; clara voce: Nemo terroribus frangatur. Dixerunt diaconi Felicissimus & Agapitus: Et nos sine patre nostro quò ibimus? Præsentatus est ergò noctù coram Decio & Valeriano cum duobus diaconis, dixitque ei Decius Cæsar: Scis quamobrèm compræhensus sis, nobisque presentatus? Sixtus Episcopus respondit: Scio, & probè scio. Decius ait: Si ergò nósti, fac vt omnes nórint, vt & tu viuas, & Clerus tuus augeatur. Sixtus Episcopus respondit: Reuerà ego id & studui, & studeo, vt Clerus meus augeatur. Decius dixit: Ergò sacrifica dijs immortalibus, & esto princeps sacerdotum. Beatus Sixtus respondit: Ego semper sacrificaui, & sacrifico Deo patri omnipotenti, & Domino nostro Iesu Christo filio eius, & spiritui sancto, hostiam puram & immaculatam. Decius ait: Senectuti tuæ nos consulimus, itaque consule & tu tibi & Clero tuo. Beatus Sixtus respondit: Vsqueadeò ego consului & mihi & Clero meo, vt de profundo mortis æternæ conor omnes mecùm eripere & liberare. Decius ait ad milites suos: Ducite eum ad templum Martis, vt illi sacrificet. Quòd si noluerit, includite eum in priuata custodia Mamertini. Duxerunt ergò eum ad templum Martis, vrgebantque vt sacrificijs se contaminaret. Dixit autem beatus Sixtus Episcopus: O infelices, qui cùm lugere deberetis, adoratis idola vana & manufacta, surda & mura, quę nec sibi, nec alijs prosunt. Sed audite me filij, & liberate animas vestras ab ęterno supplicio, neque reformidetis hæc tormenta, sed illa æterna: agatisque pœnitentiam, quòd nescientes vanis idólis sacrificâstis. Illi verò iussu Decij duxerunt eum in priuatam custodiam Mamertini cum Felicissimo & Agapito diaconis.

Sixtus Papa cum socijs præsentatur Decio.

1. Pet. 2.

Traditur custodiæ.

Ambrosius Lib. 1. Officiorũ, ca. 41.

Cùm autem audisset beatus Laurentius Archidiaconus beatum Sixtum Episcopũ iterùm in custodiã reduci, his verbis eũ appellare cœpit: Quò pgrederis sine filio pater? quò sacerdos sancte sine diacono properas? Tu nunquàm sacrificâsti nec offerre consueueras sine ministro. Quid in me ergò displicuit paternitati tuæ? Nunquid degenerem probâsti? Experire certè, vtrùm idoneum ministrum elégeris. Cui commisisti Dominici sanguinis consecrationem, cui consummandorum consortium sacramentorũ credidisti, huic sanguinis tui consortium negas? Vide, nè periclitetur iudicium, dum fortitudo laudatur. Abiectio discipuli, detrimentũ est magistri. Quot illustres præstantesq; viri, discipulorum certaminibus magis, quàm suis, vincũt? Denique Abraham filium obtulit, Petrus Stephanum præmisit: & tu pater ostende in filio virtutẽ tuã, & offer quem erudisti, vt securus iudicij tui, comitatu nobili peruenias ad coronam. Sixtus Episcopus respondit: Non ego te fili desero, neq; derelinquo: sed maiora tibi debentur pro fide Christi certamina. Nos quasi senes, leuioris pugnę curium recipimus: te quasi iuuenem manet glorioſior de tyranno triũphus. Post me venies: fiere desiste: post triduum sequéris sacerdotem Leuita. Hic medius numerus decet. Non erat tuum sub magistro vincere, quasi adiutorem quæreres. Quid consortiũ passionis quæris? Totam hæreditatem tibi dimitto. Quid præsentiam meam requiris? Elias Eliseum reliquit, sed virtutem non abstulit. Accipe facultates Ecclesię vel thesauros, & diuide quibus tibi videtur. Atq; ità beatissimus Sixtus Episcopus tradidit beato Laurentio Archidiacono omnes Ecclesiæ facultates.

Gen. 22.

Actor. 7.

4. Reg. 2.

S. Laurẽtius Ecclesię thesauros confert in pauperes.

Ea verò accepta potestate, beatus Laurentius cœpit per regiones curiosè inquirere, vbinàm sancti Clerici vel pauperes essent abscõditi, afferensq; thesauros, vnicuiq; prout opùs erat, subministrabat. Veniens autem in Cæliũ montem, inuénit ibi quandam viduam, quæ fuerat cum viro suo annis vndecim, in viduitate autem permanserat annis triginta duobus. Ea in domo sua multos habebat Christianos, & presbyteros & Clericos abscõsos. Id cùm audisset beatus Laurentius, tulit vestes & thesauros, & noctù venit ad eam. Dicebatur autem Cyriaca: cœpitq; beatus Laurentius omniũ Christianorum pedes lauare. Cyriaca autem mittens se ad pedes eius, dixit: Per Christum te coniuro, vt manus tuas imponas capiti meo. Multas enim patior capitis infirmitates. Beatus Laurentius, cùm dixisset, In nomine Domini Iesu Christi, filij Dei omnipotentis, ponam manum meam super caput tuum: edito signo Christi, impositi capiti eius manum suam, & manibus eius linteum, quo extergebat pedes sanctorum: & mox omnis dolor capitis discessit ab illa.

Cyriacam sanat.

Eádem nocte abijt indè, & perquisiuit vbì congregati essent Christiani, siue in domibus, siue in cryptis. Vénit autem in vicum, qui dicitur Canarius, reperitq; multos Christianos in ædibus cuiusdam Narcisci Christiani collectos: ingressusq; in eas cum lachrymis, pedes eorum lauit, deditq; eis de thesauris, quos beatus Sixtus Episcopus ei tradiderat erogandos. Inuénit autem illic etiam Crescentionem cæcũ, cum lachrymis ipsum rogantem, & dicentem: Pone manũ tuam super oculos meos, vt videã faciem tuam. Beatus Laurentius lachrymans dixit: Dominus noster Iesus Christus, qui aperuit oculos cęci nati, te illuminet. Impressoq; signo Christi in oculos eius, vidit lumen & beatum Laurentium, sicut petijt.

Iohan. 9.

Signo Crucis cæcum illuminat.

Exiens autem indè beatus Laurentius, audiuit in vico Patritij multos Christianos in crypta Nepotiana adunatos. Eò accedens cum rebus, quæ essent sanctis necessariæ, cõperit ibi esse homines promiscui sexûs fermè septuagintatres: intransq; cum lachrymis, pacem omnibus impertijt. Erat illic Iustinus presbyter, à beato Sixto ordinatus, ad cuius pedes se misit beatus Laurentius, & ambo in pauimento volutabantur, atque inuicem osculabantur pedes: dixitq; beatus Laurentius ad beatissimum Iustinum: Comple votum meum, & lauentur pedes sanctorum & vestri per manus meas. Iustinus presbyter dixit: Hoc Dominicum præceptum est. Fiat voluntas Domini nostri Iesu Christi. Et accepta pelui, misit aquam in eam, & lauit omnium virorum pedes: veniensq; ad beatum Iustinum, primò osculabatur pedes eius, deindè lauit. Lotis omnium pedibus, commendauit se beato Iustino.

Iohan. 13.

S. Sixtus iterùm sistitur corã Decio.

Eádem hora illo indè exeunte, beatus Sixtus ducebatur in Telludem, vt audiretur, & cum eo Felicissimus & Agapitus. Aderant illic Decius & Valerianus: dixitq; Decius furore plenus ad S. Sixtum Episcopum: Nos quidem consulimus senectuti tuæ: itaque audi præcepta nostra, & sacrifica. Respondit beatus Sixtus: Tibijpsi consule miser, & noli blasphemare: sed age pœnitentiam propter fusum sanguinem

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanctorum. Decius furibundus ait ad Valerianū: Hic si extinctus non fuerit, non erit vllus cuidens timor. Valerianus respondit: Capite puniatur. Felicissimus & Agapitus dixerunt: O si audiretis miseri monita patris nostri, tormenta æterna euaderetis, q̄ vos cruciabunt. Valerianus præfectus dixit: Quid ità diù viuunt isti, qui nobis tormenta minantur? Reducantur ad templum Martis, vt sacrificeent. Quòd si noluerint, eodem loco capite truncentur. Ducti ergò sunt extra muros portæ Appiæ, dixitque beatus Sixtus: Eccè idola vana, surda, muta & lapidea, quibus miseri se inclinant, vt perdant vitam æternam: & ait ad templum Martis: Destruat te Christus filius D E I viui. Christianis omnibus dicentibus, Amen, subitò corruit & comminuta est pars quædam templi.

Porrò beatus Laurentius exclamauit: Noli me derelinquere pater sancte. iam cū expendi thesauros, quos tradidisti mihi. Tunc milites audientes thesauros, tenuerunt beatum Laurentium Archidiaconum: sanctum verò Sixtum Episcopum, & Felicissimum atque Agapitum diaconos, duxerunt ad cliuum Martis ante templum, vbi pariter decollati sunt octauo Idus Augusti, & corpora eorum relicta in platea. Noctu autem venerunt Clerici, presbyteri & diaconi, & plurimi è plebe Christiana, atq; eorum corpora colligentes, beatum Sixtum Episcopum & martyrem sepeliérunt in cryptа in cœmeterio Calixti eadem via: sanctos verò Felicissimum & Agapitum martyres in cœmeterio Prætextati, octauo Idus Augusti.

S. Sixtus cū socijs decollatur.

Porrò milites Decij beatum Laurentium duxerunt ad Parthemium tribunum. Is verò mox indicauit Decio, Laurentium Sixti Archidiaconum, qui haberet thesauros reconditos, in custodia teneri. Gauisus est Decius, & iussit sibi Laurentium præsentari, aitque illi: Vbi sunt thesauri Ecclesiæ, quos apud te cognouimus reconditos? Beatus Laurentius ne verbum quidem illi respondit. Decius ergò tradidit eum Valeriano præfecto, dicens: Perquire diligenter de thesauris Ecclesiæ, & fac, vt sacrificet. Quòd si nolit, diuersis pœnis eum interfice. Valerianus itaque tradidit illum Hippolyto cuidam vicario in custodia asseruandum: isque inclusit eum cum multis aliis. Erat autem quidam gentilis in custodia, qui, cùm diù illic mansisset, plorando amisit oculorum lumen. Dixit verò illi beatus Laurentius: Crede in filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, & baptizare, & ille te illuminabit. Respondit Lucillus: Ita eñ vocabatur: Ego semp desideraui baptizari in nomine Domini nostri Iesu Christi. Beatus Laurentius dixit: Credis totò corde? Respondit ille cum lachrymis: Ego credo in Dominum Iesum Christum, & idola vana respuo. Hippolytus interim patienter sustinebat sermones eorum. Tum beatus Laurentius catechizauit Lucillum, & accepta aqua, dixit ad eum: Omnia in confessione lauantur. Tu autem me pronūciante, respondе, Credo. benedixitque aquam, & cùm expoliâsset eum, fudit super caput eius, dicens: Credis in Deum patrem omnipotentem Lucille? Respondit ille, Credo. Et in Iesum Christum filium eius? Respondit, Credo. In eum, qui mortuus & sepultus est, & tertia die resurrexit? Respondit, Credo. Et ascendit in cælum, vndè venturus est iudicare viuos & mortuos & seculum per ignem? Respondit, Credo. Sanctus Laurentius ait: Et is te in corpore & anima illuminet. Respondente illo cum lachrymis, Credo, S. Laurentius eum induit linteamine, apertique sunt oculi eius, & exclamauit: Benedictus Dominus Iesus Christus, Deus æternus, qui me illuminauit per beatum Laurentium, qui semper cæcus fui, & nunc video. Audientes id multi ceci, venerunt ad beatum Laurentium flentes, isque in Hippolyti custodia imponebat oculis eorum manum suam, & illuminabantur.

S. Laurētio Decio offertur.

Lucillus cę cus recipit lumen.

Itęque plures alij cęci.

Cernens id Hippolytus, dixit ad beatum Laurentium: Ostende mihi thesauros Ecclesiæ. B. Laurentius respondit: O Hippolyte, si credis in Deum patrem omnipotentem, & in filium eius Dominum Iesum Christum, & thesauros tibi ostendo, & vitam æternam promitto. Dicit ei Hippolytus: Si dictis facta compensas, faciam quod hortaris. B. Laurentius ait: Audi me, & fac citiùs, quæ hortatus sum: idola enim mura, surda & vana sunt. Tu saltem baptizare. Deindè more solito catechizauit eum, accepta aquaque benedixit, & baptizauit eum. Et cùm eum ex aqua eleuaret, dixit Hippolytus: Vidi animas innocentiū lætas gaudere: porrò ad B. Laurentium lachrymabūdus ait: Adiuro te per Dominum Iesum Christū, vt oīs domus mea baptizetur. Et præclarè baptizati sunt in domo eius promiscui sexûs decem & nouem. Ecce

Hippolytꝰ post catechesin baptizatur.

Eccè autem mandat Valerianus Hippolyto, vt Laurentium ad palatium adducat. Dixit ergò Hippolytus ad B. Laurentium: Valerianus iubente Decio p̄cipit, vt te ad illum perducam. Beatus Laurentius ait: Eamus: & mihi enim, & tibi gloria paratur. Cùm veniſſent ergò ambo simul in conspectum Valeriani, Valerianus dixit ad B. Laurentium: Pone iam pertinaciam, & profer thesauros, quos apud te didicimus repositos. B. Laurentius dixit: Da mihi bidui aut tridui inducias, & proferam tibi thesauros. Dixit autem Valerianus Hippolyto: Tua fide habeat trium dierū inducias. Collegit ergò B. Laurentius cæcos, claudos, debiles & pauperes, & abscondit eos in ædibus Hippolyti. Valerianus verò nunciauit Decio, B. Laurentium, triduanis acceptis inducijs, promisisse se thesauros prolaturum. Post triduum præsentauit se B. Laurentius in palatio Salustiano, dixitq; ei Decius coram Valeriano præfecto: Vbi sunt thesauri, quos te exhibiturum pollicitus es? B. Laurentius, collecta multitudine pauperum, introduxit eos in palatium, dicens clara voce: Eccè isti sunt thesauri æterni, qui nunquàm minuuntur, sed crescunt: qui in singulos diſperguntur, & in omnibus inueniuntur. Valerianus præfectus dixit: Quid per multa vagaris? Sacrifica dijs, & abijce artes magicas, quibus confidis. B. Laurentius dixit: Quid ità premit vos diabolus, vt Christianos iubeatis sacrificare dæmonijs? Vos ipsi iudicate, iustum´ne sit nos cerui-ces nostras inclinare dæmonibus potiùs, quàm Deo, visibilium & inuisibilium omniū creatori, & vtrùm debeat adorari is, qui fecit, an qui factus est. Decius Cæsar dixit: Quis vel factus est, vel fecit? B. Laurentius ait: Deus & pater Domini nostri Iesu Christi conditor est vniuersæ creaturæ, hominum, volucrum, bestiarum, iumentorum, piscium, cæli & terræ: & tu dicis, Sacrifica lapidibus, & adora rem surdam & mutam?

S. Laurentius scorpionibus cædituꝛ.

Decius Cęsar iratus, iussit eum in conspectu suo nudatum cędi scorpionibus, ipso Decio clamante: Deos blasphemare noli. B. Laurentius in ipsis tormētis dicebat: Ego quidem gratias ago Deo meo, qui me dignatus est adiungere seruis suis: tu autem miser torqueris insania & furore tuo. Decius Cæsar dixit: Eleuate eum à terra, & subijcite oculis eius omne genus tormentorum.

Mira animi fortitudo.

Allat ę igitur sunt laminæ ferreæ, & lecti, & plumbatæ, & cardui, & dixit ei Decius Cæsar: Sacrifica dijs, alioquì omni hoc genere tormentorum corpus tuum vexabitur. Beatus Laurentius dixit: Infelix, has ego epulas semper optaui. Hæc enim tibi q̄dem tormenta sunt, nobis verò gloria. Decius Cæsar ait: Si ergò hæc vobis gloria sunt, dic nobis, vbi delitescant similes tuí prophani, vt simul epulemini. B. Laurentius respondit: Illi iam semèl dedêre nomina sua cęlo, & eorum tu es indignus conspectu. Tum Decius Cæsar iussit beatum Laurentium vinctum carenis in palatium Tiberij duci, & illic eius gesta audiri: sibi verò in basilica Iouis tribunal parari, atq; beatū Laurentium præsentari, cui & dixit: Indica nobis prophanos omnes, vt ciuitas repurgetur: & tu sacrifica dijs, nec velis confidere in thesauris, quos habes absconditos. Beatus Laurentius ait: Ego verò confido, & securus sum de thesauris. Decius Cęsar dixit: Putas´ ne thesauris & pecunia te à tormentis redemptum iri? B. Laurentius respondit: Ego Christi famulus, securus sum de thesauris cælestibus. Decius Cęsar ira inflā-matus, iussit eum nudum fustibus cædi. B. Laurentius cùm cæderetur, exclamans ait ad Decium: Eccè miser, vel modò cognosce, quia triumpho ex thesauris Christi, nec sentio tormenta tua. Decius Cæsar dixit: Augete fustes, & ad latera eius applicate laminas ferreas candentes.

Cędituꝛ fustibus.

Laminæ ardentes vrūt latera eius.

Tum verò ait beatus Laurentius: Domine IESV CHRISTE, Deus de Deo, miserere mihi seruo tuo: quia accusatus, non te negaui: interrogatus, te Dominum IESVM CHRISTVM confessus sum. Decius Cęsar præcepit, vt à terra leuaretur, dixitque ei: Video in te artem magicam: sed tandèm sacrifica. Scio illudere te tormenta arte magica, sed mihi non illudes. Testor deos deasque, aut sacrificabis, aut diuersis pœnis te interficiam. Beatus Laurentius ait: Ego in nomine Domini nostri Iesu Christi non reformido tormenta tua, quæ ad tempus sunt. Fac, quod facis: noli cessare. Decius immani furore percitus, iussit eum plumbatis diutissimè cædi. B. Laurentius dixit: Domine Iesu Christe, qui pro nostra salute dignatus es formam serui suscipere, vt nos à seruitute dæmonum liberares, accipe spiritum meum. Et eccè audita est vox, ipso etiā Decio audiente: Adhuc multa certamina tibi debentur. Decius furore correptus, dixit clara voce: Viri Romani & cœt° reipublicę, audîstis vt dęmo-

Cędituꝛ plūbatis.

nes

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scorpionib⁹ flagellatur.

nes consolentur sacrilegum, qui nec deos, nec principes vestros timet, nec exquisita tormenta formidat? Extendite eum, & scorpionibus flagellate. B. Laurentius in ca-
tasta prostratus, subridens, & gratias agens Deo, dixit: Benedictus es Domine Deus,
pater Domini nostri Iesu Christi, qui nobis immerentibus impendisti misericordiam
tuam. Et tu Domine, propter pietatem tuam largire nobis gratiam tuam, vt cogno-
scant circunstantes, quòd tu consoleris seruos tuos.

Eádem hora vnus ex militibus, Romanus nomine, credidit Domino Iesu Christo, verbis beati Laurentij permotus, dixitque ad illum: Video ante te hominem pulcher-
rimum stantem cum linteo, & extergentem membra tua. Quamobrèm adiuro te per
Christum, qui tibi misit Angelum suum, nè me derelinquas. Tum Decius furore &
dolore percitus, ait ad Valerianum: Arte magica victi sumus. iussitque beatum Lau-
rentium solui à catasta, & eleuari. Porrò Romanus vrceum afferens cum aqua, o-
portunitatem captabat, qua eum offerret beato Laurentio. Cœpit autem animo

Romanꝰ militi credit, & baptizatur.

æstuare Decius, & præcepit beatum Laurentium reddi Hippolyto tantùm in palatio. Tum Romanus accessit, & aquam offerens, misit se ad pedes beati Laurentij, roga-
uitque cum lachrymis, vt baptizaretur. Et acceptam aquam benedixit, & baptizauit
eum. Decius id audiens, voluit vt cum fustibus ipsi exhiberetur Romanus. Qui vbi in

Capite damnatur.

Decij conspectum venit, etiam non interrogatus, clamauit magna voce: Christianus sum. & iubente Decio, eádem hora capitalem excepit sententiam: ductusque extra
portæ Salariæ muros, decollatus est quinto Idus Augusti. Venit antè lustinus presby-
ter noctù, collectumque corpus eius sepeliuit in crypta in agro Verano.

Eádem nocte iussit Decius vnà cum Valeriano Præfecto apparari sibi tribunal in thermis Olympiadis, iuxta Salustij palatium: ad casq; noctù veniens, mandauit bea-
tum Laurentium sibi offerri. Hippolytus autem mœrore affectus, flere cœpit: cui B.
Laurentius ità dixit: Noli flere, sed lætare potiùs & tace, quandoquidem ego proh.
cisco ad gloriam. Hippolytus ait: Quarè ego non vociferor, Christianus sum, & re-
cùm occumbo? B. Laurentius respondit: Absconde potiùs Christum in interiori ho-
mine: & cùm post paululùm ego clamauero, audi & veni. Interim iubet Decius
omne genus tormentorum exhiberi ad tribunal suum, plumbatas, fustes, laminas, vn-
gues, lectos, batilla, seditque in thermis pro tribunali. Adducitur autē nocte ad De-
cium & Valerianum beatus Laurentius, dicitque ei Decius Cæsar: Iam facessat peri-
dia artis magicæ, & edic nobis genus tuum. B. Laurentius respondit: Quòd ad genus
attinet, Hispanus sum: Romæ autem nutritus & eruditus, atq; à cunabulis Christia-
nus, doctus omnem legem sanctam & diuinam. Decius Cæsar ait: Reuerà diminutus
quia nec deos cogitas, nec tormenta formidas. B. Laurentius dixit: In nomine Domi-
ni nostri Iesu Christi tormēta tua non timeo. Decius Cæsar dixit: Sacrifica dijs: alio-

Præclara vox S. Laurentij.

quin nox ista in te supplicijs expendetur. B. Laurentius respondit: Nox mea obscurā
non habet, sed omnia in luce clarescunt. Tum iussit Decius os eius lapidibus contun-
di. Ille verò magis confirmabatur, & ridens, dicebat: Gratias tibi ago Domine, quia

In craticula affatur.

tu es rerum omnium Deus. Cæsar Decius dixit: Afferre lectum ferreum, & in eo cu-
bet Laurentius; conrumax. Allatus est lectus ferreus instàr craticulæ, & in eo nudus
extensus B. Laurentius coram Decio & Valeriano, & prunæ ei substratæ, furcisq; fer-
reis illum compresserunt, dixitque Decius Cæsar ad eum: Sacrifica dijs. B. Lauren-
tius respondit: Ego me obtuli Deo sacrificium in odorem suauitatis. sacrificium en-

Psal. 50.

Deo est spiritus contribulatus. Interea carnifices vrgentes, iactabant carbones sub
cratem, furcis ferreis eum comprimentes. Dixit autem B. Laurentius: Discè miser,
quòd carbones tui mihi refrigerium præstant, tibi autem supplicium æternum: quia

Inuicta eius constantia.

ipse Dominus nouit, quòd accusatus non negaui: interrogatus, Christum confessus
sum: assatus, gratias ago. Valerianus præfectus dixit: Vbi sunt ignes, quos tu dijs mi-
nabaris? Beatus Laurentius ait: O vestram insaniam: Infelices, non cognoscitis ve-
stros carbones mihi non ardorem adferre, sed refrigerium? Omnes verò, qui illic
aderant, mirabantur præcepisse Decium, vt viuus assaretur. At ille vultu eleganti-
mo dicebat. Gratias ago tibi Domine Iesu Christe, quòd me confortare dignatus es,

Felicissimꝰ eius obitus.

eleuansque oculos suos in Decium, ait: Eccè miser, assâsti vnam partem: versa aliam,
& manduca. gratiasque agens Deo, dixit: Gratias ago tibi Domine Iesu Christe, quòd
merui ianuas tuas ingredi, atque ità reddidit spiritum. Eá-

Eádem nocte Decius cum Valeriano indè abijt ad palatium Tiberianum, relicto corpore beati Laurentij in craticula. Porrò summo manè rapuit illud Hippolytus, & eius facultatibus condiuit aromatibus & linteis, significauitq; Iustino presbyte-
ro, quemadmodùm super prunas beatus Laurentius egisset animam, & Decius atq;
Valerianus pudefacti abijssent ad Tiberij palatium, & magna crudelitate sanctum
corpus in craticula super carbones reliquissent. Itaq; beatus Iustinus presbyter &
Hippolytus, plorantes & multùm tristes, tulerunt corpus eius, venientesq; in prædi-
um viduæ Cyriacæ via Tyburtina, ad quam beatus martyr nocte venerat, eiq; linteum
dederat, quo pedes sanctorum exterserat, cùm sacrum corpus ablussent, vsque in
vesperam illic deposuerunt. Hora autem vespertina sepeliērunt illud in crypta via
Tyburtina in eodem Cyriacæ viduæ prædio, in agro Verano, quarto Idus Augusti, ie-
iunantesq; celebrârunt vigilias noctis triduo cum multa Christianorum frequentia,
nec cessârunt à luctu & lachrymis. Beatus verò Iustinus presbyter obtulit sacrifici-

Hoc est, Missæ sacrificium.

um laudis, & participes eius facti sunt omnes.

Reuertens autem Hippolytus, post diem tertium venit in domum suam, impertiensq; omnibus pacem, etiam seruis & ancillis suis communicauit de sacrificio altaris
beati Laurentij martyris. Positaque mensa, priusquàm cibum sumeret, venerunt mi-
lites & tenuerunt eum, perduxeruntque ad Decium Cæsarem. Eo viso, subridens De-

S. Hippolyti os lapidibus verberatur.

cius Cæsar, ait: Nunquid & tu magus effectus es, qui corpus Laurentij abstulisse dice-
ris? Respondit Hippolytus: Equidem id feci, non vt magus, sed vt Christianus. Decius
Cæsar furore correptus, iussit os eius lapidibus tundi: expoliataque veste, qua ceu
Christianus vtebatur, ait: Sacrifica dijs, obsecundansq; præceptis nostris, viue & frue-
re militiæ ornamētis. Hippolytus dixit: Non me expoliasti, sed potiùs vestire cœpisti.
Decius Cæsar ait: An non es cultor deorum? Quid ità insipiens factus es, vt non eru-
bescas nuditate tua? Hippolytus respondit: Ego verò & sapiens, & Christianus effe-
ctus sum: nam ignorantia tum laborabam, quandò feci quod tu credis. Decius Cæsar
dixit: Sacrifica & viue, nè pereas per tormenta, sicut Laurētius. Hippolytus ait: Vti-
nàm exemplum fieri merear beati Laurentij Martyris, quē tu miser ausus es ore pol-
luto nominare. Decius Cæsar dixit: Extendite eum, & fustibus cædite. Quod cùm diù

Fustibus cęditur.

fieret, ait: Gratias ago Deo meo, Decius dixit: Deridet fustes Hippolytus: carduis cæ-
dite eum. Cædentes autē eum, deficiebant: porrò Hippolytus magna voce clamabat,
glorificans Deum, & dicens: Christianus sum. Decius Cæsar ait: Leuate eum à terra.
Cumq; esset leuatus, iussit eum habitu militari indui, quo gentilis vsus fuerat, dixitq;
ad illum: Memor esto militiæ tuæ, & sis amicus noster, atque in conspectu nostro fru-

Constantia eius.

ere militia pristina, vt semper consueuisti.

B. Hippolytus dixit clara voce: Militia mea hæc est, vt me constanter Christianum militem declarem. Itaque cupio celeriter ad palmam cum fructu peruenire. Decius
ira feruēs, dixit ad Valerianum præfectum: Accipe omnes facultates eius, & eum cru-
deli examinatione interfice. Eodem die Valerianus in omnes eius facultates inqui-
rens, inuēnit in domo eius omnem familiam Christianam, eosque in suum conspe-
ctum præcepit adduci. Erat in ijs etiam nutrix beati Hippolyti Concordia cum mari-
to suo. Valerianus præfectus dixit ad eos, præsente Hippolyto: Attendite annos ve-

Concordia nutrix eius cęditur plūbatis, & expirat.

stros, nè simul pereatis cum Hippolyto domino vestro. Respondit Concordia: Nos
cum domino nostro optamus potiùs pudicè mori, quàm impudicè viuere. Valeria-
nus præfectus ait: Genus seruorum non nisi verberibus emendatur: iussitque Con-
cordiam plumbatis cædi. Ea dum cæderetur, emisit spiritum, præsente Hippolyto, q
exultans, dixit: Gratias tibi ago Domine, quòd nutricem meam præmisisti ante con-
spectum sanctorum tuorum. Valerianus præfectus ait ad eum: Adhuc tu confidis ma-
gicis artibus, & nec honoras deos, nec præceptis principum obsecundas? Iratusque
præcepit, vt educerent eum cum familia extra muros portæ Tyburtinæ. Hippolytus
verò omnes suos confirmabat, ità dicens: Fratres, nolite metuere: ego & vos vnum
Dominum habemus.

Familia Hippolyti decollatur.

Iussit autem Valerianus, vt inspectante Hippolyto, omnes capite truncarentur, decollatique sunt promiscui sexûs decem & nouem. Porrò beatum Hippoly-

Ipse quoq; reddit spiritum.

tum voluit pedibus ad colla indomitorum equorum ligatum, per carduos & tribu-
los raptari. Quod cùm fieret, ille migrauit ad Dominum: relictaq; sunt corpora san-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctorum in campo iuxta Nympham,ad latus agri Verani,Idibus Augusti.Nocte eádem vénit Iustinus presbyter, collectaque eorum corpora eodem loco sepeliuit. Cœpit verò curiosè inquirere diebus multis corpus beatę Concordiæ martyris: & cùm ad inueniret,mœrore affectus,non cessabat lachrymas fundere. Tertiodecimo autem die ab Hippolyti passione, Porphyrius miles vénit ad cloacarium quendam,sperans se in vestimentis beatæ Concordiæ aurum, argentum & gemmas reperturum,dixitq; cloacario: Si possis tacitum apud te habere, indicarem tibi quiddam non parùm tui arti quæstuosùm. Cloacarius respondit: Secretum apud me erit: tu modò dicas ver. tatem. Ait Porphyrius: Ante hos dies iussit Valerianus prefectus coram se Concordiam quandam è familia Hippolyti Christiani plumbatis interfici, & eius mortuę corpus proijci in cloacam. Eam ego puto in vestibus suis habere margaritas & aurum.Cùm esset autem cloacarius fidelis & occultè Christianus,dixit ad Porphyrium: Demonstra mihi locum,& ego nocte quęram eam: atque vbi inuenero, nunciabo tibi. Dicebatur verò Cloacarius ille, Irenæus: vénitque ad Iustinum presbyterum, & narrauit ei omnia,quę fecisset & indicâsset Porphyrius.Beatus Iustinus presbyter gratias agens Deo omnipotenti & Domino Iesu Christo, flexis genibus, cum lachrymis dixit: Eamus nocte fili ad cloacam. Respondit Irenæus: Sine, vt prius accedam ad Porphyrium.B.Iustinus presbyter dixit. Vide fili,vt sacramentum tibi creditum conserues.Abijt Irenęus ad Porphyrium,isque indicauit ei locum, vénitque cum illo nocte,& inuénit sacrum corpus incontaminatum: quærentes autem in vestibus eius,nihil repererunt.Fugit ergò Porphyrius: Irenæus verò vocauit ad se Abundium Christianum,& cum illo attulit corpus beatę Concordiæ ad Iustinum presbyterum:quilud susciṕiens,gratias egit Deo, & sepeliuit apud corpora sanctorum Hippolyti & ceterorum.

Irenæi & Abūdij martyrium.

Altera die Valerianus id audiens, Irenæum & Abundium compræhensos,iussit vuos in cloacam demergi: atque ità necati sunt septimo Calendas Septembris. Eorum corpora beatus Iustinus presbyter indè extracta, sepulturæ mandauit iuxta corpora beati Laurentij in crypta in agro Verano, vicesimoseptimo die à passione sanctorum supradictorum.Iussit verò Decius Cęsar in amphitheatro editionem munerum apparari: sedensque in carruca aurea cum Valeriano præfecto, descendit vt in amplitheatrum introirēt,multorumque martyrum funestas cædes exhiberent. Ecce autem exclamat Decius Cęsar,arreptus à dæmonio:O Hippolyte, tanquàm captiuum catenis horridis vinctum me ducis. Valerianus quoquè exclamat: O Laurenti, igneis catenis me trahis: eádemque hora,præsente Decio,expirauit. Decius autem rediens in palatiū,triduo perpetuo vexatus à dæmonio, clamabat die ac nocte: Adiuro te Laurenti,vel parùm cessa à tormentis. Orto autem luctu magno in palatio, vxor Decij Tryphonia pagana crudelis, videns Decium à dæmone exagitari,iussit sanctos omnes qui clausi erant,dimitti. Eádem hora mortuus est Decius: Vxor autem eius Tryphonia vénit ad beatum Iustinum presbyterum,& cum filia Decij Cyrilla misit se cum lachrymis ad pedes eius,orans vt baptizarentur. Eas cum gaudio excepit B.Iustinus presbyter, indixitque illis ieiunium ad septem dies. Die septimo expleto, baptizauit eas: quæ res toto orbe diuulgata est. Altera die Tryphonia orans, reddidit spiritum, & corpus eius beatus Iustinus presbyter in ea sepeliuit crypta, in qua humatus est S. Hippolytus,quintodecimo Calend. Nouembris.

Diuina vltio in Deciū & Valerianum.

Tryphonia & Cyrilla baptizātur.

Ab illa die B.Iustinus accuratè peruestigauit, sicubì corpora sanctorum abscondita essent,promisitque præmium militibus. Audientes autem milites Tryphoniā Decij vxorem cum filia Cyrilla Christo nomen dedisse, ad sex & quadraginta venerunt ad beatum Iustinum presbyterum cum vxoribus suis: prostratique ad pedes eius, petierunt se baptizari. Deindè beatus Iustinus,collecto omni Clero, perquisiuit quis in locum beati Sixti subsṫituendus & ordinandus esset. Et ordinauerunt venerabilem virum Dionysium,eumque consecrauit Maximus Ostiensis Episcopus. Obtulit autem ei ad baptisṁum Iustinus presbyter quadraginta sex milites, & ab eo baptizati sunt in nomine sanctæ Trinitatis. His auditis, Claudius princeps iussit comprehendi Cyrillam filiam Decij Cæsaris & milites, ducique eos ad sacrificandum dæmonibus.Sed illi omnes,contempto eius præcepto, ipsum pariter irriserunt. Iussit ergo eos in custodiam recipi,Cyrillam verò sibi præsentari, eique dixit: Sic tibi visum est præ-

Milites 46. credunt.

Dionysius succedit Sixto.

præcepta & morē clarissimorū parentum, regiamq; educationē negligere? Cyrilla respondit: Ego Christiana sum,ancilla Christi,respuoque dæmonia,quę vos perducent ad supplicia ęterna,cum illis pariter ęturos Claudius dixit: Assentire nobis,& sacrifica dijs,nubasq; viro qui respōdeat natalibus tuis. Cyrilla respōdit: Ego iam nupsi viro, qui me veram docuit sapientiam,nempe Dominū Iesum Christum, cui semel tradita sum. Claudius ira feruescens,præcepit vt iugularetur. Cumq; necata esset gladio, voluit corpus eius in platea canibus relinqui. Collegit autem corpus eius beatus Iustinus presbyter,& sepeliuit cum matre eius,vbì iam antè posuerat corpus beati Laurentij,quinto Calendas Nouembris.

Cyrilla iugulatur.

Eodem tempore iussit Claudius exercitum armatum in palatio Salustij includi, militesque baptizatos sibi præsentari. Præcepitq; exercitui, vt educerent eos extra muros portæ Salariæ in ciuitatem Figlinam,vt illic capite plecterentur. Ità decollati sunt omnes quadraginta sex pro Christi nomine,cum vxoribus suis. Corpora illorum Iustinus presbyter & Iohannes nocte collegerunt,& sepeliērunt in crypta,multis presentibus Christianis,in via Salaria,in cliuo cucumeris, octauo Calendas Nouembris: vbi florent orationes eorum vsque in hodiernum diem, cum alijs cētum viginti martyribus: inter quos fuerunt quatuor milites Christi,Theodosius, Lucius, Marcus & Petrus: qui,vt viderunt armatos ad se venire milites, rogabant vt ipsi primi ante oēs decollarentur,ea feruentes intentione,vt mâllent læti mori pro Christo, quàm malè viuere. Atq; ità profecti sunt ad Dominum, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Milites 46. decollātur cū vxorib⁹.

120. Martyres.

PASSIO SANCTI LAVRENTII MARTYRIS, AB AVRELIO PRVDENTIO SCRIPTA.

Est Hymnus 2. in lib. περὶ στεφανῶν.

Antiqua fanorum parens,
Iam Roma Christo dedita,
Laurentio victrix duce,
Ritum triumphas barbarum.
Reges superbos viceras,
Populosque frenis presseras:
Nunc monstruosis idolis
Imponis imperî iugum.
Hæc sola deerat gloria
Vrbis togatæ insignibus,
Feritate capta gentium,
Domaret vt spurcum Iouem.
Non turbulentis viribus
Cossi, Camilli, aut Cæsaris:
Sed martyris Laurentij
Non incruento prælio.
Armata pugnauit fides,
Proprij cruoris prodiga:
Nam morte mortem diruit,
Ac semet impendit sibi.
Fore hoc sacerdos dixerat
Iam Xistus,adfixus cruci,
Laurentium flentem videns
Crucis sub ipso stipite.
Desiste discessu meo
Fletum dolenter fundere:
Præcedo frater: Tu quoquè
Post hoc sequēris triduum.
Extrema vox Episcopi,
Prænunciatrix gloriæ,
Nihil fefellit: nam dies
Prædicta palmam præstitit.
Qua voce,quantis laudibus
Celebrabo mortis ordinem?
Quo passionem carmine
Dignè retexens conciname?
Hic primus è septem viris,
Qui stant ad aram proximi,
Leuita sublimis,gradu
Et cæteris præstantior.
Claustris sacrorum præerat,
Cęlestis arcanum domûs
Fidis gubernans clauibus,
Votasque dispensans opes.
Versat famem pecuniæ
Præfectus vrbis regię,
Minister insani ducis,
Exactor auri & sanguinis,
Qua vi latentes eruat
Nummos, operta existimans
Talenta sub sacrarijs,
Cumulosque congestos regi.
Laurentium sisti iubet:
Exquirit arcam ditibus
Massis refertam,& fulgidæ
Montes monetæ conditos.
Soletis,inquit,conqueri,
Sæuire nos iusto amplius,
Cùm Christiana corpora
Plusquàm cruentè scindimus.
Abest atrocioribus
Censura feruens moribus:
Blandè & quietè efflagito,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod ſpontè obire debeas.
Hunc eſſe veſtris orgijs
Moremque & artem, proditum eſt:
Hanc diſciplinam fœderis,
Libent vt auro antiſtites.
Aurei cali-ces antiquitùs in Eccleſiæ ſacrificio. Argenteis ſcyphis ferunt
Fumare ſacrum ſanguinem,
Auroque nocturnis ſacris
Adſtare fixos cereos.
Tum ſumma cura eſt fratribus,
Vt ſermo teſtatur loquax,
Offerre, fundis venditis,
Seſtertiorum millia.
Addicta auorum prædia
Fœdis ſub auctionibus
Succeſſor exhæres gemit,
Sanctis egens parentibus.
Hæc occuluntur abditis
Eccleſiarum in angulis,
Et ſumma pietas creditur,
Nudare dulces liberos.
Deprome theſauros, malis
Suadendo quos præſtigijs
Exaggeratos obtines,
Nigrante quos claudis ſpecu.
Hoc poſcit vſus publicus,
Hoc fiſcus, hoc ærarium:
Vt dedita ſtipendijs,
Ducem iuuet pecunia.
Sic dogma veſtrum eſt, audio,
Suum quibuſque reddito.
En Cæſar agnoſcit ſuum
Numiſma nummis inditum.
Quod Cæſaris ſcis, Cæſari
Da: nempe iuſtum poſtulo,
Ni fallor, haud vllam tuus
Signat Deus pecuniam.
Nec cùm veniret, aureos
Secùm Philippos detulit:
Præcepta ſed verbis dedit,
Inanis à marſupio.
Implete dictorum fidem,
Quæ vos per orbem venditis:
Nummos libenter reddite:
Eſtote verbis diuites.
Nil aſperum Laurentius
Refert ad iſta, aut turbidum:
Sed vt paratus obſequi,
Obtemperanter annuit.
Eſt dies, inquit, non nego:
Habetque noſtra Eccleſia
Opumque & auri plurimum,
Nec quiſquam in orbe eſt ditior.
Is ipſe tantum non habet
Argenteorum ænigmatum
Auguſtus, arcem poſſidens,
Cui nummus omnis ſcribitur.
Sed nec recuſo prodere
Locupletis arcam numinis:
Vulgabo cuncta, & proferam
Precioſa, quæ Chriſtus tenet.
Vnum ſed orans flagito,
Induciarum paululùm,
Quo fungar efficaciùs
Promiſſionis munere,
Dum tota digeſtim mihi
Chriſti ſupellex ſcribitur:
Nam calculanda primitùs,
Tum ſubnotanda eſt ſummula.
Lætus tumeſcit gaudio
Præfectus, ac ſpem deuorat:
Aurum velut iam conditum
Domì maneret, geſtiens.
Pepigêre tempus tridui:
Laudatus indè abſoluitur
Laurentius, ſponſor ſui,
Et ſponſor ingentis lucri.
Tribus per Vrbem curſitat
Diebus: infirma agmina,
Omnesque, qui poſcunt ſtipem,
Cogens in vnum & congregans.
Illic vtriſque obtutibus
Orbes cauatos præferens,
Baculo regebat præuio,
Errore nutantem gradum.
Et claudus infracto genu,
Vel crure trunco ſemipes,
Breuiórve planta ex altera,
Greſſum trahebat imparem.
Eſt, vlceroſis artubus
Qui tabe corrupta fluat:
Eſt, cuius arens dextera
Neruos in vlnam contrahat.
Tales plateis omnibus
Exquirit: aſſuetos ali
Eccleſiæ matris penu,
Quos ipſe primus nouerat.
Recenſet exin ſingulos,
Scribens viritim nomina,
Longo & locatos ordine
Adſtare pro templo iubet.
Præſcriptus en iam fluxerat
Dies: furebat feruido
Iudex auarus ſpiritu,
Promiſſa ſolui efflagitans.
Tum martyr: Aſſiſtas velim,
Coramque diſpoſtas opes
Mirere, quas noſter Deus
Prædiues in ſanctis habet.
Videbis ingens atrium
Fulgere vaſis aureis,
Et per patentes porticus

Structos talentis ordines.
Ir ille, nec pudet ſequi:
Ventum ad ſacratam ianuam:
Strabant cateruæ pauperum,
Inculta viſu examina.
Fragor rogantum tollitur:
Præfectus horreſcit, ſtupens
Conuerſus in Laurentium,
Oculisque turbatis minax.
Contrà ille, quid frendens, ait,
Minitaris? aut quid diſplicet?
Num ſordida hæc aut vilia?
Num deſpuenda exiſtimas?
Aurum, quod ardenter ſitis,
Effoſſa gignunt rudera,
Et de metallis ſquallidis
Pœnalis excudit labor.
Torrens vel amnis turbidis
Voluens arenis implicat:
Quod terrulentum ac ſordidum,
Flammis neceſsè eſt decoqui.
Pudor per aurum ſoluitur,
Violatur auro integritas,
Pax occidit, fides perit,
Leges & ipſæ intercidunt.
Quid tu venenum gloriæ
Extollis & magni putas?
Si quæris aurum verius,
Lux eſt & humanum genus.
Hi ſunt alumni luminis,
Quos corpus arctat debile,
Ne per ſalutem viſcerum
Mens inſoleſcat turgida.
Cùm membra morbus diſſecat,
Animus viget robuſtior:
Membris viciſsim fortibus,
Vis ſauciatur ſenſuum.
Nam ſanguis in culpam calens,
Minus miniſtrat virium,
Si feruor effœtus malis
Elumbe virus contrahat.
Si fortè detur optio,
Mâlim dolore aſperrimo
Fragmenta membrorum pati,
Et pulcher intùs viuere.
Committe formas peſtium,
Et confer alternas lues:
Carnis ne morbus fœdior,
An mentis & morum vlcera?
Noſtri per artus debiles
Intùs decoris integri,
Senſum venuſti innoxium
Languoris expertes gerunt.
Veſtros valentes corpore
Interna corrumpit lepra,
Errorque mancum claudicat,
Et cæca fraus nihil videt.
Quenuis tuorum diuitum,
Qui veſte & ore prænitet,
Magis probabo debilem,
Quàm quis meorum eſt pauperum.
Hunc, qui ſuperbit ſerico,
Quem currus inflatum vehit:
Hydrops aquoſus lucido
Tendit veneno intrinſecùs.
Aſt hic auarus contrahit
Manus recuruas, & volam
Plicans aduncis vnguibus,
Laxare neruos non valet.
Iſtum libido fœtida
Per ſcorta tractum publica,
Luto & clo acis inquinat,
Dum ſpurca mendicat ſtupra.
Quid ille feruens ambitu,
Sitique honoris æſtuans,
Merſis ne anhelat febribus,
Atque igne venarum furit?
Quiſquis tacendi intemperans,
Silenda prurit prodere,
Vexatur & ſcalpit iecur,
Scabiemque cordis ſuſtinet.
Quid inuidorum pectorum
Strumas retexam turgidas?
Quid purulenta & liuida
Malignitatum vulnera?
Tute ipſe, qui Romam regis,
Contemptor æterni Dei,
Dum dæmonum ſordes colis,
Morbo laboras regio.
Hi, quos ſuperbus deſpicis,
Quos execrandos iudicas,
Breui vlceroſos exuent
Artus, & incolumes erunt.
Cùm carne corruptiſſima
Tandèm ſoluti ac liberi,
Pulcherrimo vitæ ſtatu
In arce lucebunt patris.
Non ſordidati aut debiles,
Sicut videntur interìm:
Sed purpurantibus ſtolis
Clari, & coronis aureis.
Tum, ſi facultas ſuppetat,
Coram tuis obtutibus,
Iſtos potentes ſeculi
Velim recenſendos dari.
Pannis videres obſitos,
Et muculentis naribus,
Mentum ſaliuis vuidum,
Lipposque palpebra putri.
Peccante nil eſt tetrius,
Nil tam leproſum aut putridum,
Cruda eſt cicatrix criminum,

Peccati turpitudo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oletque vt antrum tartari.
Animabus, inuersa vice,
Corrupta forma infligitur,
Quas pulcher adspectus priùs
In corpore oblectauerat.
En ergò nummos aureos,
Quos proximè spoponderam,
Quos nec fauillis obruat
Ruina, nec fur subtrahat.
Nunc addo gemmas nobiles,
Nè pauperem Christum putes,
*luminis, Gemmas corusci *numinis,
Ornatur hoc templum quibus.
Cernis sacratas virgines,
Miraris intactas anus,
Primique post damnum tori,
Ignis secundi nescias.
Hoc est monile Ecclesiæ:
His illa gemmis comitur:
Dotata sic Christo placet,
Sic ornat altum verticem.
*talentum Eccum*talenta suscipe,
Ornabis vrbem Romulam,
Ditabis & rem principis,
Fies & ipse ditior.
Ridemur (exclamat furens
Præfectus) & miris modis
Per tot figuras ludimur:
Et viuit insanum caput?
Impunè tantas furcifer
Strophas cauillo mimico
Te nexuisse existimas,
Dum scurra saltas fabulam?
Concinna visa vrbanitas,
Tractare nosmet ludicris?
Egon'cachinnis venditus
Acroama festiuum fui?
Adeóne nulla austeritas,
Censura nulla est fascibus?
Adeon'securim publicam
Mollis retundit lenitas?
Dicis, libenter oppetam:
Votiua mors est martyri,
Est ista vobis, nouimus,
Persuasionis vanitas.
Sed non volenti impertiam,
Præstetur vt mortis citæ
Compendiosus exitus,
Perire raptim non dabo.
Vitam tenebo, & differam
Pœnis morarum iugibus:
Et mors inextricabilis
Longos dolores protrahet.
Prunas tepentes sternite,
Nè feruor ignitus nimis
Os contumacis occuper,
Et cordis intret abdita.
Vapor senescens langueat,
Qui fusus afflatu leui,
Tormenta sensim temperet
Semustulati corporis.
Benè est, quòd ipse ex omnibus
Mysteriarches incidit:
Hic solus exemplum dabit,
Quid mox timere debeant.
Conscende constratum rogum,
Decumbe digno lectulo:
Tunc, si libebit, disputa,
Nil esse Vulcanum meum.
Hæc fante præfecto, truces
Hincindè tortores parant
Nudare amictu martyrem,
Vincire membra, & tendere.
Illi os decore splenduit,
Fulgorque circunfusus est:
Talem reuertens legifer Exod. 34.
De monte vultum detulit,
Iudæa quem plebs aureo
Boue inquinata & decolor
Expauit, & faciem retrò
Detorsit, impatiens Dei.
Talemque & ille prætulit Actor. 6. 7.
Oris corusci gloriam
Stephanus, per imbrem saxeum
Cœlos apertos intuens.
Illuminatum hoc eminùs,
Recèns piatis fratribus,
Baptisma quos nupèr datum
Christi capaces fecerat.
Ast impiorum cæcitas,
Os óblitum noctis situ
Nigrante sub velamine
Obducta, clarum non videt.
Aegyptiæ plagæ in modum:
Quę cùm tenebris barbaros Exod. in Sap. 18.
Damnaret, Hebræis diem,
Sudo exhibebat lumine.
Quin ipsa odoris qualitas,
Adusta quam reddit cutis,
Diuersa vtrosque permouet:
His nidor, illis nectar est.
Idemque sensus dispari
Variatur aura: aut afficit
Horrore nares vindice,
Aut mulcet oblectamine.
Sic ignis æternus Deus,
(Nam Christus ignis verus est)
Is ipse complet lumine
Iustos, & vrit noxios.
Postquàm vapor diutinus
Decoxit exustum latus,
Vltrò è|cataста iudicem Com.

Compellat affatu breui:
Conuerte partem corporis
Satis crematam iugiter,
Et fac periclum, quid tuus
Vulcanus ardens egerit.
Præfectus inuerti iubet.
Tunc ille, Coctum est, deuora,
Et experimentum cape:
Sit crudum, an assum, suauius.
Hæc ludibundus dixerat:
Cælum deindè suspicit,
Et congemiscens obsecrat,
Miseratus vrbem Romulam.
O Christe numen vnicum,
O splendor, ô virtus patris,
O factor orbis & poli,
Atque author horum mœnium:
Qui sceptra Romæ in vertice
Rerum locâsti, sanciens
Mundum Quirinali togæ
Seruire, & armis cedere:
Vt discrepantum gentium
Mores & obseruantiam,
Linguasque & ingenia, & sacra
Vnis domares legibus.
En omne sub regnum Remi
Mortale concessit genus:
Idem loquuntur dissoni
Ritus, idipsum sentiunt.
Hoc destinatum, quo magis
Ius Christiani nominis,
Quodcunque terrarum iacet,
Vno illigaret vinculo.
Da Christe, Romanis tuis
Sit Christiana ciuitas:
Per quam dedisti, vt cæteris
Mens vna sacrorum foret.
Confœderentur omnia
Hincindè membra in symbolum:
Mansuescat orbis subditus,
Mansuescat & summum caput.
Aduertat adiunctas plagas
Coire in vnam gratiam:
Fiat fidelis Romulus,
Et ipse iam credat Numa.
Confundit error Troicus
Adhuc Catonum curiam:
Veneratur occultis focis
Phrygum penates exules,
Ianum bifrontem & Sterculum
Colit senatus: horreo
Tot monstra patrum dicere,
Et festa Saturni senis.
Absterge Christe hoc dedecus,
Emitte Gabriel tuum:
Agnoscat vt verum Deum
Errans Iüli cæcitas.
Et iam tenemus obsides
Fidissimos huius spei:
Hîc nempè iam regnant duo
Apostolorum principes.
Alter vocator gentium,
Alter cathedram possidens Cathedra primatiæ Romæ.
Primam, recludit creditas
Aeternitatis ianuas.
Discede adulter Iupiter,
Stupro sororis oblite:
Relinque Romam liberam,
Plebemque iam Christi fuge.
Te Paulus hinc exterminat,
Te sanguis exturbat Petri:
Tibi id, quod ipse armaueras,
Factum Neronis officit.
Video futurum principem
Quandoquè, qui seruus Dei
Tetris sacrorum sordibus
Seruire Romam non sinat.
Qui templa claudat vectibus,
Valuas eburnas obstruat,
Nefanda damnet limina,
Obdens ahenos pessulos.
Tunc pura ab omni sanguine
Tandèm nitebunt marmora,
Stabunt & æra innoxia,
Quæ tunc habentur idola.
Hic finis orandi fuit,
Et finis idem vinculi
Carnalis: erupit volens,
Vocem secutus, spiritus.
Vexére corpus subditis
Ceruicibus quidam patres:
Quos mira libertas viri
Ambire Christum suaserat.
Repens medullas indoles
Afflârat, & coëgerat
Amore sublimis Dei
Odisse nugas pristinas.
Refrixit ex illo die
Cultus deorum turpium:
Plebs in saecllis rarior:
Christi ad tribunal curritur.
Sic dimicans Laurentius,
Non ense præcinxit latus:
Hostile sed ferrum retrò
Torquens, in authorem tulit.
Dum dæmon inuictum Dei
Testem lacessit prælio:
Perfossus ipse cóncidit,
Et stratus æternùm iacet.
Mors illa sancti martyris,
Mors vera templorum fuit:
Tunc Vesta Palladios lares

Universidad de Deusto
Biblioteca

Impunè ſenſit deſeri.
Quicquid Quiritum ſueuerat
Ornare nænias Numæ,
Chriſti frequentans atria,
Hymnis reſultat martyrem.
Ipſa & Senatûs lumina
Quondàm luperci & flamines,
Apoſtolorum & martyrum
Exoſculantur limina.
Videmus illuſtres domos,
Sexu ex vtroque nobiles,
Offerre votis pignora
Clariſſimorum liberûm.
Vittatus olìm pontifex
Adſcitur in ſignum Crucis:
Acdemq; Laurenti tuam
Veſtalis intrat Claudia.
O ter quaterque, ô ſeptiès
Beatus vrbis incola,
Qui te ac tuorum cominùs
Sedem celebrat oſſium.
Cui proptèr aduolui licet,
Qui fletibus ſpargit locum,
Qui pectus in terram premit,
Qui vota fundit murmure.
Nos Vaſco Iberus diuidit
Binis remotos Alpibus,
Trans Cottianorum iuga,
Trans & Pyrenas ninguidos.
Vix fama nota eſt, abditis
Quàm plena ſanctis Roma ſit:
Quàm diues vrbanum ſolum
Sacris ſepulcris floreat.
Sed qui caremus his bonis,
Nec ſanguinis veſtigia
Videre coràm poſſumus,
Cælum intuemur eminùs.

Sic ſancte Laurenti tuam
Nos paſſionem quærimus:
Eſt aula nam duplex tibi:
Hìc corporis, mentis polo.
Illic inenarrabili
Afflictus vrbi municeps,
Aeternæ in arce curiæ
Geſtas coronam ciuicam.
Videor videre illuſtribus
Gemmis coruſcantem virum:
Quem Roma cæleſtis ſibi
Legit perennem conſulem
Quæ ſit poteſtas credita,
Et muneris quantum datum,
Probant Quiritum gaudia,
Quibus rogatus annuis.
Quod quiſque ſupplex poſtulat,
Fert impetratum proſperè:
Poſcunt, litantur, indicant,
Et triſtis haud vllus redit.
Ceu præſtò ſemper aſſies,
Tuosque alumnos vrbicos
Lactante complexus ſinu,
Paterno amore nutrias.
Hos inter, ô Chriſti decus,
Audi poëtam ruſticum,
Cordis fatentem crimina,
Et facta prodentem ſua.
Indignus agnoſco & ſcio,
Quem Chriſtus ipſe exaudiat:
Sed per patronos Martyres
Poteſt medelam conſequi.
Audi benignus ſupplicem
Chriſti reum Prudentium:
Et ſeruientem corpori,
Abſolue vinclis ſeculi.

[Martyres patroni ſanctiſ.

DE SANCTO LAVRENTIO MARTYRE BEATI PETRI CHRYSOLOGI ARCHIEPISCOPI *Rauennatis Sermo, qui eſt in opere eius, 135.*

HOdiernus dies beatiſſimi martyris Laurentij corona illuſtratur: cuius egregij martyris merita, nulla pars Romani orbis ignorat. Paſſus eſt in ipſo capite gentium, id eſt, in ipſa vrbe Romana. Ibi enim diaconus miniſtrauit, & in ipſo iuuentutis ſuæ flore decorem iuuentutis ſuæ ſanguine purpurauit.

Paſſio eius inſignis eſt, multumque mirabilis: hanc breuiter Domino adiuuante, narrabo. Illo tunc Archidiacono, beatus Sixtus erat Epiſcopus: cuius triumphus martyrij ante triduum fuit. Cùm ergò ſanctus Laurentius Epiſcopum ſuum Sixtum pergentem ad martyrium ſequeretur, fide fultus, triſtis affectu, non quia ille patiebatur, ſed quia ab illo ipſe deſerebatur, reſpexit venerabilis ſenex venerabilem iuuenem, & ait illi: Noli eſſe triſtis fili: poſt triduum me ſequéris. Tunc ebibita prophetia, iam corde paratiſſimus, è ſpiritu ebrius, certum ſperauit futurum, quod prædixerat ille, qui nouerat. Deindè appræhenſus, eſt adductus: & quoniã erat Archidiaconus, apud illud eſſe vtiq; credebantur opes Eccleſiæ, quas deſiderabat perſequutor, non tam auarus, quàm furioſus, oderat, quem occidebat: ſed amabat apud eum. Erat quod ille contemnebat.

Erat autem ſanctus Laurentius pauper opibus, diues moribus: non ſe negauit Eccleſiæ habere diuitias: ſed vt eas oſtenderet, tridui dilationem petijt: deindè mãdauit congregari agmina pauperum. Tunc deindè ipſo die coronæ ſuæ præſentatus examini, tanquàm demonſtraturus quod ille quærebat, demonſtrauit quod habebat. Tunc ait perſequutor: Vbi ſunt Eccleſiæ facultates? At ille manum extendens in pauperes: Hę ſunt, inquit, Eccleſię facultates. Verũ dixit, ſed amarum. Quid aũt mirum, ſi veritas auxit odium? Irriſum ſe dolens crudelis tyrannus, & auarus inimicus, qui forte mitiorem pœnam cogitauerat, ferro interficere venerabilẽ iuuenem, parari flammas præcepit. Plùs ardebat, quàm vrebat: vrebat in carne, ardebat in corde. Supplicium eius tanto erat grauius, quanto interius. Tunc oblata eſt torrenda, & vt veriùs dicam, aſſanda martyrio nobilis illa Laurẽtij craticula: adſtrictus eſt ferro, ſed ille craticulã ſupplicij, lectum quietis putabat: ſupplicium dixi, ſecundùm animum punientis, non ſecundùm conſcientiam patientis. Nullum eſt enim ſupplicium damnati, vbi non eſt pœna peccati. S. Laurentius pauper opibus, diues moribus.

Itaque beatiſſimus martyr oſtendens, quàm quietè iacéret in illo ignito ferro, ait circũſtantibus: Iam me verſate, & ſi vna pars cocta eſt, vorate. Miramur patientiã: donum Dei miremur. Ibi fides non ſolùm non arſit, ſed & conſolabatur ardentem. Quarè fides conſolabatur ardentem? Quia fidelem tenebat promittentem. Vt fides nõ deficeret, vt ſpes non auerteretur, vt charitas inter pœnas igneas corporales plùs accenderetur, Dei dona erant. Eximia animi virtus.

Fratres mei, nemo arroget potentiæ ſuæ, quod non dat niſi Deus. Meritò Apoſtolus alloquẽs martyres, vt in epiſtola eius hodiè, cùm legeretur, audiſtis: Vobis, inquit, donatum eſt pro Chriſto, nõ ſolùm vt credatis in eum, ſed etiam vt patiamini pro eo. Phil. 1.

Ergò martyrum merita velut Dei dona laudemus, amemus, ſubinferamus voluntatem noſtram: voluntas enim ſequitur, non præuenit. Sed tamen non deeſt charitas, ſi non deeſt voluntas: ipſa enim ardens voluntas vocatur charitas. Quis eſt, qui timeat volens? quis eſt, qui amet nolens? ferueat oratio, & feſtum martyris celebretur: Sed vt non ſit inanis, qui celebrat, imitemur.

GESTA ILLVSTRIA S. SVSANNAE VIRGINIS: QVIBVS ETIAM QVORVNDAM ALIORVM, *putà Gabinij, Claudij, Præpedignæ & filiorum eius, & Maximi, martyria ſunt compræhenſa. Putantur à Notarijs Rom. Eccleſiæ conſcripta. Conſentiunt vetuſtiſſima Martyrologia. Stylum nonnihil expoliuimus, vbi viſum eſt opportunum, maximè quòd multis locis obſcurus eſt hiſtoriæ ſermo.*

Emporibus Diocletiani & Maximiani Auguſtorum fuit quidam preſbyter, nomine Gabinius, de vrbe Roma, frater vterinus Caij vrbis Romę Epiſcopi, doctus in diuinis literis, amator tam diuinę ſapiẽtię, quàm mundanarum literarum. Is verò crebrò conferebat cum Caio germano ſuo, ſcribebatque libros contra paganos: quippe eruditus omnigenis artium mundanarũ literis. Cumq; nobili ortus eſſet pgenie, fama latiſſimè cognoſcebatur. Nam & Diocletianum Auguſtũ ſanguine attingebat. Caius quoq; ſimiliter vulgabatur. Habebat autẽ idem Gabinius filiam vnicam, eamq; chariſſimam & pulcherrimam, quam ipſe enutriẽrat in ſtudijs prophanæ literaturæ, ſiue mundanarum literarum: poſteà verò etiã diuinis ab eo literis imbuta, boni ingenij ex illo particeps effecta eſt. Audiẽs aũt Diocletianus puellã & pulchritudine & ſapiẽtia pollentem, miſit ad Gabiniũ, & petijt eã *Maximino Auguſto filio ſuo coniugẽ. Miſit autem Claudiũ conſobrinũ ſuũ, virũ nobilẽ, vt oĩa pacificè à Gabinio preſbytero obtineret. Veniens itaq; Claudius ad Gabiniũ, ſic eum appellat: Etiãſi occurrẽte die feſto me non compuliſſet præceptum dominorum noſtrorũ Auguſtorum, qui me amãter ad vos dirigere voluerunt: tamen vos non debuiſtis longè recedere ab agnitione ſuauiſſi- Augusti II. Gabinij presbyteri eruditio. *Maximia-no.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suauissimorum parentum vestrorum. Quid verò melius possis eligere aut optare, quàm vt generis tui nobilitatem instaures ac repares coniunctione & claritate Augustorum? Gabinius presbyter respondit: Nos humiles vndenā dignì sumus cognati dici maiorum? Claudius dixit: Sancte frater, nunquid tu non es filius Maximini, cuius & Caius Episcopus, vester frater, cognati famosissimi Senatoris & Consulis, patrui nostri & consobrini Augusti domini nostri? Gabinius respondit: Ità est: at tamen nos extremi his temporibus non sumus digni tales dici. Claudius ait: Fruere * natione communi consilio sapientis. Hocigitur præcepit Dominus & princeps noster Diocletianus Augustus, vt filiam tuam, quam didicimus omni sapiētia eruditam, filio suo * Maximino Augusto coniungas. iustum est enim, vt à firma radice nata virgulta non separentur: quod quidem etiam in votis nobis esse hilariter speramus. Gabinius presbyter respondit: Inducias mihi date, vt animum puellæ charitate obligem. atque ità, cùm se salutâssent, discessum est.

Susannam vult Diocletianus iun. gi filio suo.

* Maximiano.

Gabinius autem presbyter veniens ad filiam Susannam, dicit ei: Cupio te ad sanctum patrem & germanum nostrum, tuum patruum, Caium Episcopum perduci, vt quod tibi contulit spiritus sanctus, non fiat irritum & inane. Eodem tempore rogauit sanctum Caium Episcopum, vt ad ipsum veniret, eique narrauit quicquid gestum erat: simulque intrantes domum, dixerunt puellæ cum lachrymis: Diocletianes Augustus direxit ad nos Claudium consobrinum nostrum, qui nobis indicauit, ipsum Augustum petere te, nobis charissimam filiam, Maximino filio suo vxorem. Susanna patri & patruo respondit: Vbi est nunc sapientia tua? Certè euanuit. Si non scires me Christianam esse, sicut & vos doctores estis, posses ità loqui. At nunc quarè inquinâsti os tuum & aures, pollutos audiendo sermones, vt ego coniungar crudeli pagano, quem vos propter fidem Domini non timuistis negare esse cognatum vestrum? Sed gloria omnipotenti Deo, qui me dignatus est iungere corporibus sanctorum. sic enim credo in Dominum Iesum Christum, me huius contemptu ad martyrij palmam peruenturam. Respondit Gabinius presbyter: Ergò filia, constans esto in fide, quam tenes, vt & nos fructum oblationis mereamur offerre Domino Iesu Christo, ex constantia tua: scio enim pietate propendere in omnes homines, & misericordem esse Dominum Iesum Christū. Susanna dixit & patri & patruo: Domini mei, ego nouì ab ore patris mei semper me ità esse institutam, vt seruandæ castitati studerem, & pudicitiam Domino Iesu Christo exhiberem. In cuius ergò timore iam constituta, nunquàm amoris studio coinquinabor virili complexu: sed cui me tu pater semèl tradidisti, illi seruio, illi confido: nouit enim ille conscientiam meam. Caius Episcopus dixit: Si ergò iam semèl oblata es Deo, custodi præcepta eius. Ille enim nobis seruis suis per doctrinam Euangelicam dignatus est declarare vias suas, ità dicens: Cùm stabitis ante reges & præsides, nolite præmeditari, qualiter respondeatis. dabitur enim vobis in illa hora, quid dicatis: quia non vos loquimini, sed spiritus sanctus loquitur pro vobis.

Mira virtus Susannæ.

Susanna nō vult nubere vlli.

Matt. 10.

Susanna cum lachrymis respondit: Equidem spero in Domino Iesu Christo, quòd orationibus vestris templū Dei efficiar, sicut beatus Paulus Apostolus ait: Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Nemo vos seducat. Cùm hęc inter se tractarent, subitò venit Claudius ad eos post dies tres, & cum gaudio introiuit in domum Gabinij presbyteri, multis cum militibus pro officio comitantibus: è quibus tamen, neminem permisit secùm ingredi, sed ipse solus intrauit. Itaque gaudium illis attulit aduentu suo, seque coràm mutuò amplexi sunt, pacis oscula sibi inuicèm præbentes. Dixit verò clarissimus vir Claudius: Non ignorat sanctitas vestra, quæ me lætitia pœnitentiæ xerit ad vos. Caius Episcopus respondit: Etiamsì nulla alia causa ad nos veniendi supereret, vel solius tamen generis & consanguinitatis ratio sufficeret, vt mutuo adipectu & cognitione fruamur. Claudius ait: Nouerit ergò sanctitas vestra, dominum nostrū Diocletianū Augustū summoperè desiderare, vt vobis possit amicitia & affinitate coniūgi. Et ego moneo & rogo sanctitatē vestrā, vt obsecūdetis volūtari domini & principis totius mūdi, eiusq; animā gaudio compleatis. Gabinius presbyter respodit: Expone sancto Episcopo Augusti ꝑceptionē. Claudius dixit: Ego verò gaudēs & gratulabūdus id faciā: ait q;: Domin⁹ noster clemētissimus August⁹ filiā vestrā, neptē meā, coniugē experit Augusto & Cęsari filio suo Maximino, ℣ multa audierit de eruditione eius.

1. Cor. 3.

eius. Nihil verò prestabilius nobis putamus, quàm vt genus nostrum in imperij affinitatem se insinuet, & tanta sublimitate augeatur. Gabinius presbyter respōdit: Nihil nos extraneum vel obscuret, vel impediat. At tamen exploremus simul animū puellę.

Accitam igitur coram illis Susannam, nullo alio presente, Claudius lachrymās amplecti voluit, & amanter osculari: sed illa ait ad eum: Noli contaminare os meum. nouit enim Dominus meus Iesus Christus, os ancillæ suæ nunquàm à viro contactum esse. Claudius respondit: Equidē charitatis affectu voluì osculari te dominam neptem meam. Susanna dixit: Non ob aliud ego recuso osculum tuum, quàm quòd os tuum sacrificijs idolorum pollutum est. Claudius ait: Ecquid verò faciam, vt hac immunditia purgetur os meum? Susanna respondit: Pœnitētiam agere debebis, & baptizari in nomine patris & filij & spiritūs sancti. Claudius dixit Caio Episcopo: Vos igitur me purificate, si quidem melior est homo mundus, credens in Christum, quàm deos colens. Ego dijs sacrificia obtuli, quibus & principes nostri flectunt ceruices. Caius Episcopus ait: Frater Claudi, ausculta me: nam bonū est, cuius ego te admoneo. Tu quidem efficere rem istam apud nos cogitâsti, sed Dominus te redimere vult per preces puellæ, vt saluum sit genus nostrum. Ipse enim dignatus est dicere in Euangelio: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Nullum sanè peccati onus grauius & peius est, quàm idolorum cultu pollui hominem, quem Dominus Deus creauit, cuius causa dignatus est ad terras descendere, & nasci ex Virgine, & humiliari, & mori: quem, resurgēdo ab inferis, relenauit, cùm teneretur constrictus vinculis peccatorum, idolis seruiens: vt erectus, vsque ad cæli terminos eueheretur.

Pudicitia castissimæ virginis Susannæ.

Matt. 11.

Claudius hæc omnia cum gaudio suscipiens, dixit Caio Episcopo: Omnia, quæ prædicas, faciam vir reuerendissime, modò nè petitio Diocletiani Augusti retardetur. Caius Episcopus ait: Tu frater priùs fac id, quod nos petimus, & omnia fient tibi bona precanti. Claudius respondit: Explicate mihi omnia, quæ seruare debeam, & faciam quod iubetis. Interim tamen, quid expectandum sit Diocletiano Augusto, quamprimùm significate, vt sciam quæ ad eum responsa referre oporteat. Caius Episcopus dixit: Vtere mi frater consilio meo, & esto fidelis D E O, & age pœnitentiam propter fusum abs te sanguinem sanctorum, susciplasque baptismum, & omnia præstabuntur tibi. Sic enim Dominus noster Iesus Christus nos dignatus est admonere: Cùm stabitis ante reges & præsides, nolite cogitare, quomodò aut quid loquamini. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri. Claudius respondit: Cùm ergò baptismum percepero, expiabuntur omnia scelera cordis mei? Caius Episcopus dixit: Omnia diluentur facinora tua: tu tantùm vide, vt fideliter credas.

Matt. 10. Luc. 21.

Eádem hora misit se Susanna ad pedes Caij Episcopi, dicens ei: Domine, per Christum te coniuro, nè differas baptizare eum, sed redime eum. Caius Episcopus respondit: Accuratè inquiramus, num toto corde velit credere: Claudius ait: Ego ad vestrā pollicitationem credo, si omnia mihi peccata donantur. Caiu Episcopus dixit: In nomine Domini Iesu Christi & Dei omnipotentis, omnia tibi peccata relaxantur. Tum abiecit se ad pedes Caij Episcopi, & volutans sese, capitiq; puluerem aspergens, dixit: Domine Deus, lumen æternum, remitte mihi omnia, quæ feci aduersùm sanctos tuos: quia nescíens feci: & idola, quibus sacrificia obtuli miser, inanis & vacuus, ignorans colui. Reple me gratia tua, vt sciant omnes filij mei & vxor, quòd tu saluos facis eos sperantes in te. Fecit ergò eum Caius catechumenum, & cùm porrexisset ei medicinam, dimisit eum. Ille domum veniens, narrauit omnia vxori suę, quemadmodùm precibus puellę neptis suę ad gratiam Domini accessisset. Vxor verò eius Prępedigna id audiens, obstupuit, aitque ad illum: Quis te hortatus est, vt ità faceres? Claudius respondit: Caius Episcopus frater meus, & Gabinius presbyter, & puella virgo, prępcipua in omnibus.

Medicinam pro salutari doctrina & eruditione.

Eádē hora Prępedigna ascendit Basternas, vénitq; ad ędes Gabinij presbyteri, & ad Caium Episcopū sola intrauit. Eam Caius Episcopus vidēs, graties egit Deo. Illa autē submisit se ad pedes eius, eosq; tenēs & exosculās eum lachrymis, ait: Salua famulū & famulā tuam, & filios meos. Audiēs hoc Susanna, exijt è cubiculo suo, & Prępedignā cum gaudio amplexata est. Nocte subsecutus Claudius cum duobus filijs, vénit ad domum Gabinij presbyteri, iactansq; se ad pedes eius, dixit: Per Dominū Iesum Christū

Prępedigna credit.

te

Universidad de Deusto
Biblioteca

te coniuro,nè me cuncteris cum vxore & liberis baptizare. Fecit ergò Gabinius presbyter pro consuetudine vxorem & filios eius Alexandrum & Cuthiam catechumenos,deditque eis sapientiæ medicinam. Atque eádem hora catechesi eos instruxit, & Claudius baptizatur. cùm aquam benedixisset pro Dei timore,baptizauit Claudiũ,ità ei dicens: Credis toto pectore in Deum patrem omnipotentem? Claudius stans super ligneam pelui, respõdit: Credo. Rursùs dixit ei: Et in Iesum Christum Dominum nostrum? Respondit, Credo. Iterùm ait: Qui natus est de spiritu sancto ex Maria Virgine? Respondit: Credo. Gabinius ait: Et ego famulus Dei & sacerdos,baptizo te in aqua, in remissionem peccatorum & carnis resurrectionem. Sublatusque ex pelui,dixit Claudius: Vidi lumen Sole splendidius, illuminans me. Itaq; integrè credo Dominũ Iesum Chri- Chrismatestum Deum Dei filium. Eádem hora beatus Caius Episcopus liniuit eum chrismate, liuntur. Præpedibaptizauitq; eius vxorem Præpedignam & filios Alexandrũ & Cuthiam: quos Gabi- gna cum filiis baptizatur. nius presbyter è baptismo suscepit Obrulit verò pro illis sacrificium in eadem domo, & consecrauit corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, & lac, & mel, & fontem,participauitque cum omnibus mysterium Dei.

Ab eadem die cœpit Claudius distrahere omnes facultates suas, Christianisq; pauperibus erogare:& inquirens loca abdita & secreta,in quibus Christiani morarentur, pecunias & tegumenta distribuebat. Veniẽs etiam in custodias,quoscunque ipse reliquerat præcepisset,cũ metu & vestimẽtis ad eos accedẽs, relaxabat, abijciẽsq; se ad pedes singulorum,pœnitentiam agebat,& prout suppetebat, cum gaudio illis quotidiè nocturnis horis omnia subministrabat. Post mensem autem & dies sedecim perquisiuit de illo Diocletianus Augustus propter puellam Susannam. Renunciatumque est illi, Claudium morbo teneri. Misit ergò Diocletianus ad eum fratrem eius Maximum, Comitem rei priuatæ,vt inuiserer illum, & loqueretur cum eo de Susanna puella ne. pte sua.Is vbi vénit ad Claudium,inuénit eum in cilicio orãtem:subitoq; ingens eum tremor apprehendit,aitq; ad Claudium: Frater amantissime,qui me incredibili amore à cunabulis educâsti,quid causę est,quòd tam tenuis effectus es? Claudius respõdit: Si me vis audire,dicam tibi eius rei causam. Maximus cum complexus,ait: Enarra mihi domine laborem corporis tui. Claudius dixit: Equidem pœnitentiã ago,quod præceptis principis seruiens, effudi sanguinem innocentium, & Christianos exercuiaui, tametsi id ignorans feci. Maximus dixit: Dominus meus Diocletianus princeps eò te direxit, vt Cæsari & Augusto Maximino filiam Gabinij fratris nostri vxorem asciscerem. Hoc igitur ego cum gaudio inquirere cœpi, quandoquidem tantũ nobis beneficium offertur,vt genus nostrum possit augeri sublimitate, nè separetur à cognatione communi.Tu verò nunc talia mihi commemoras? Claudius respondit: Ego charissimam dominam & neptem meam, de qua mandata habui à Diocletiano Augusto, accessi & appellaui:sed inuéni eam sanctam, præclarè sapientẽ, pulchritudine insignem, & Deo æterno dicatam:atq; per eam redemptus sum à peccatis meis. Et vt scias Deum omniporentem posse omnes homines saluare, eamus ad domum fratris nostri Gabinij presbyteri vna nocte, & videbis lumen æternum. Maximus ait: Quid mihi dixeris,faciam.

Maximus cum Claudio venit ad Gabiniũ. Eadem nocte venerunt ad arcus portæ Salariæ iuxta palatium Salustij, vbi manebat Gabinius presbyter:cui etiam nunciatum est,Claudium & Maximum fratres eius ibre præ foribus,cum salutare cupientes. Gabinius presbyter illis mox occurrit, & introduxit in domum suam.Cumque ingressi essent, dixit: Oremus:illisque humi prostratis,ait:Domine Deus,qui dispersa congregas,& cõgregata respicis,respice in opera manuum tuarum,& illumina omnes in te credentes:quia tu es lumen verum in secula seculorum. Responderunt omnes,Amen. surgentesque à terra,mutuò se complectuntur & osculantur. Claudius autem cum gaudio osculabatur pedes Gabinij, cernens Maximus,admirabatur,orabatque vt Susanna in ipsius conspectũ veniret. Ingressus igitur Gabinius in eius cubiculũ,vocauit eam. Illa egrediens & Dominum adorans,dixit patri suo: Impertire nobis benedictionem. Ad eius ergò aduẽtum rursùs orauit Gabinius presbyter,ità dicens: Pax nobis donetur à Domino Iesu Christo,qui viuit & regnat cum Deo patre omniporente in secula seculorum. Omnes respõderunt,Amen. Maximus autem cernens in Susanna constantiam humilitatis & verecundiæ, eius apprehensas manus osculabatur. Illa verò id respuebat. Cumque diù præ

gaudio flerent,nunciatũ est S.Caio Episcopo,qui iuxta habitaculũ ecclesiæ,quam ipse condiderat prope Salustij palatium, morabatur. Caius Papa mirè fertur desiderio Martyrij.

Ille,quòd speraret ad palmam martyrij se vocari,citò properauit ad Gabinij ædes, easq; tanto cum desiderio ingressus est, vt ad eius conspectum omnes caderent in pauimentum.Dixit autem ad illos: In nomine Domini animo constantes estote.& benedixit:Oremus:Domine Deus pater Domini nostri Iesu Christi, qui omnibus ad salutem & vitam æternam misisti Dominum nostrum Iesum Christum,vt nos è mundi tenebris eruëres: da nobis seruis tuis constãtiam fidei, quia tu regnas in secula seculorum.Omnes vno animo dixerunt, Amen:& sedentes,audiebant verbum à beato Caio Episcopo.Susanna verò nunquàm cum eis sedere voluit,sed stans orabat. Caius Episcopus dixit: Gratias ago Deo meo frater Maxime,q̃ dignatus es nos visitare.Maxim' respõdit:Ego qdem immeritus véni ad vos,at tamẽ osculabor pedesvestros. Quia enim causa huc venerim, tu meliùs nósti.Caius Episcopus dixit: Immò verò tu nobis id enarra.Maxim' ait:Diocletian' August' parẽs vester,direxit me ad Claudiũ germanum meũ, q̃ audiuisset eũ ægritudine teneri. Miserat enim eum ad petendã filiã sanctum presbyteri Gabinij, vxorẽ filio suo adoptiuo Maximino Cæsari. Ità ego ausus fui venire ad vos.Habes causam aduentũs mei. Caius Episcopus dixit:Puella hęc iã Christum habet coniugẽ à Deo patre omnipotente: quod te scire volumus. Maximus respondit:Quicquid à Deo datur,sempiternum est. Caius Episcopus dixit: Ergo accipe & tu sempiternam vitam. Maximus ait: Et quæ est vita sempiterna? Claudius respondit: Ea,quam ego iam cognoui. Maximus dixit: Verùm id quod tu cognouisti,& ego nósse desidero.Interìm tamen non debet familia nostra se abalienare ab Augustorum sublimitate.Caius Episcopus dixit:Nos verò te admonemus,vt credas Dominum Iesum Christum Dei filium sempiternum. Hæc enim sublimitas, quam vidémus, temporaria est:ea autem,quam nos prædicamus,æterna est & innoxia & amabilis. Susanna Christo desponsa.

Audiens hæc Maximus,cum gaudio suscepit.Dixit autem ad eum Caius Episcopus: Nosti frater omnia,quę dereliquimus,quę & quãta fuerint, & modò nihil aliud quærimus,quàm Dominũ nostrum Iesum Christũ,p quẽ viuimus & gloriamur. Maximus respõdit: Nè tardetis nunc domini mei:sed quod nóstis expedire mihi,sicut vobis,celeriter faciatis. Indixit ergò illi Caius Episcopus ieiuniũ,iussitq; cũ domũ redire. Veniens ille domũ, nihil cuiquam aperuit, sed tantùm magno tenebatur fratrum Caij Episcopi & Gabinij presbyteri amore, qui etiam intantùm excreuit, vt morte contẽpta,Dominũ confiteretur. Porrò consultũ est ei ab illis,vt intrà quinq; dies venundaret facultates suas,& distribueret pauperibus Christianis. Post quinq; dies veniens misit se ad pedes Caij Episcopi,& ait:Adiuro te domine meus p ipsum,per quẽ illuminãsti fratrẽ meum Claudiũ,nè me differas illuminare. Sensi enim in corde meo compunctionẽ Domini nostri Iesu Christi,quem tu prędicas, idq; ab illo die, quo mihi digratus es sermonẽ ædificationis imptire. Dixit ei Caius Episcopus:Ergò inclina cor tuum ad inuocandũ Dominũ Iesum Christũ. Maximus respõdit: Ego miser & infelix ero sanctimoniã vestram,vt saluetis animã meam,& ẽruatis me de ꝓfundo idolorum & renebrarũ,atq; ad veram lucẽ pducatis. Caius Episcopus dixit:Audi me frater: Credis toto corde,& abrenũcias pompis & angelis satanæ?Maximus respõdit: Ego semèl abrenunciaui:quia vestro exemplo viuere volo. Tum Gabinius presbyter catechizauit eum,& omnia Christi sacramenta ei explicauit. Porrò sanctus Caius Episcopus, vt habet consuetudo,baptizauit eum,& è pelui eleuatum, chrismatis sacramento linitum,obtulitq; pro eo sacrificium Domino,& eius omnes sunt participes effecti. Nota hic primò catechesin, indè baptismum, tum confirmationem, postèà Eucharistiam,quæ omnia sacramenta consummantur.

Ab eo die cœperunt omnes simul habitare cum gaudio & hymnis. Maximus autem singulis noctibus vendebat facultates suas per quendam amicum togatũ, nomine Thrasonem,virum Christianissimum, qui occultè assidebat in publico, asseruãs in corde suo cum reuerentia Christianam religionem, quem ante multos annos Caius Episcopus baptizauerat. Qui etiam gesta sanctorum martyrum colligens, ornabat ea,& omnia sua nocturnis temporibus in pauperes Christianos erogabat,circuens per vicos & carceres & custodias. Thrasō gesta martyrum ornat.

Eodem tempore post dies quindecim diuulgata est fama per Maximianum quendam,hominem paganum,adiutorem Comitis rei priuatæ,nomine Arsitium,Diocletiano Augusto adulari volentem,eique dicentem: Sacratissime princeps & semper Augu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Auguſte, magna exiſtit fama de famulo veſtro Comite rei priuatę, quòd multis egenis miniſtret alimoniam. Multi enim, vt habet fama, eius humanitate fouẽtur. Diocletianus Auguſtus dixit ad eũ: Perquire mihi, vndè has pecunias habeat. Arſitius reſpõdit: Sacratiſſime ſemp Auguſte victor, ſi licet loq, ſuggero. Diocletian⁹ dixit: Loquere ſi dẽter. Arſitius ait: Facultates ſuas tranſigendo venũdat: idq; ea cauſa facere videtur, g

Serena Auguſta occultè Chriſtiana.

Chriſtianus eſt effectus à Caio Epiſcopo & Gabinio preſbytero. Audiens id Diocletianus Auguſtus, apud ſe ſecretum habuit: indicauit tamen Serenæ vxori ſuæ, eò quòd filiam Gabinij poſtulâſſet vxorem Maximino. Serena vbi audiuit, magis confirmata eſt, & dedit gloriam Deo, cùm eſſet etiam ipſa occultè Chriſtiana. Ait autem Diocletianò: Quod tibi imperatum fuerit à ſuperna maieſtate, fac.

At verò Diocletianus Auguſtus, contempta vxore ſua, vocauit ad ſe Iulium quendam paganum crudelẽ, & cõmunicato cum eo conſilio, dixit ei: Miſi chariſſimos meos ad quendam, vt peterent filiam eius vxorẽ filio meo. Illi aũt contemnentes preces ſuas, dixerunt: Omnes principum pta mea, cùm eſſent mei, Chriſtiani effecti ſunt. Iulius reſpondit: Omnes principum contrẽptores, etiamſi illi iniuſta præcepta ꝓponant, puniuntur. Pietas autem veſtra prudentia, quod iuſtum fuit, imperauit, & illud erat faciendũ. Itaq; ſine retractatione puniantur contemptores. Iuſſit ergò Diocletianus, vt Iulius mitteret milites, qui eũ cõprẽhenderent, ſolo Caio Epiſcopo excepto. Miſit ille milites, & comprẽdentes Gabinium preſbyterum & Suſannã filiã eius. Claudium autẽ cum vxore Præcepto-

Multi ſancti concremantur.

& filijs Alexandro & Cuthia, itemq; Maximum, in exilium iuſſit deportari, & flamma concrematos, apud Oſtiam in aquas iactari. Porrò Gabinium preſbyterum cum filia Suſanna cuſtodiæ voluit mancipari.

Poſt dies autẽ quinq; & quinquaginta iuſſit Diocletianus, vt Serena vxor ipſius ad ſe adduceret Suſannã, & eius propoſitum mutaret. Vidẽs igitur Suſanna milites ad ſe venientes, orauit Dominum, & ait: Domine, nè derelinquas ancillã tuam. Adductam indè ad Serenã Auguſtam, in eius introitu ipſa Auguſta adorauit: Suſanna aũt proſtrauit ſe in pauimẽtum, dixitq; Serena ad eam: Gaudeat in te Chriſtus Dominus noſter.

Perpetuæ preces Suſannæ.

Audiens Suſanna Auguſtã Chriſtum inuocantẽ, dixit: Gratias ago Deo meo, quia in omni loco ille dominatur. Fuit verò Serena Auguſta cum Suſanna multis diebus, quibus Suſanna non ceſſabat iugiter, etiã noctibus, hymnis & orationibus vacare, & Deo gratias agere. Imperator aurẽ Diocletianus ſemper ſperans Suſannę perſuaſurã Serenam, vt in filij Maximini coniugiũ conſentiret, miſit quendã familiarem ſuũ Curtium ad Serenam, hęc verba ꝓferentem: Fiat tua induſtria, vt iungatur puella filio meo Maximino. Serena Curtio dixit: Nisì voluntas adſit, non poteſt hęc coronę fieri coniunctio. Ego ſanè nõ animaduerto puellę animũ in filij tui conſortiũ ꝓpendere. Interea Suſanna diù noctuq; lachrymabiliter non deſinebat pſalmos canere in laudẽ Domini ſui, vti conſueuerat etiã Gabinius preſbyter, pater illius. Vbì id renunciatum eſt Diocletiano Auguſto, ille multo furore incenſus, præcepit Maximino, vt reduceretur Suſanna in domum patris ſui Gabinij preſbyteri, ità dicens: Non polluatur palatiũ noſtrum: ſed in paternis ædibus vtere illa pro voto, & ſic relinque eam.

Demiſſa eſt igitur Suſanna, & ait Serena Auguſta ad eã: Qui quondàm priorẽ illam Suſannam famulã ſuam liberauit, is te quoquè liberet, ſitq; tibi auxiliator, gloriolam pacem tibi tribuẽs. Deindè Suſanna cum duabus fœminis ingreſſa in domũ ſuã, iactauit ſe in pauimentũ, orauitq; Dominũ Ieſum. Eádẽ nocte venit Maximinus ad eam, & intrans in cubiculum, vbì Suſanna orabat, vidit Angelũ Domini ſupra illã cum multa claritate. Ea re perterritus, cursìm fugit ad palatiũ, nec attigit eam: narrauitq; omnia patri ſuo Diocletiano Auguſto, q ait: Non eſt hoc, nisì magicę artis. Miſit indè Curtium, q in domo eius audiret eã, & vt fierẽt geſta ampliſſima. Veniẽs eò Curtⁱ, magis ac magis pauere cœpit. Diocletianus verò cum vxore ſua Serena contrẽdebat de aduentu Chriſti, & de cultura idolorum. Sed cùm ab ea ſuperatus eſſet, Suſannæ mentionẽ intulit, airq; ad Auguſtã: Quid ità egiſti, vt non conſentiret ſapiẽs & ſpecioſa puella in coniugiũ filij mei? Serena reſpondit: Illa elegit, quod melius eſt: quod etiã nouit filius tuus dicere, qui lumen æternũ apud illam ſe vidiſſe commemorat, nec te illud celauit.

Dan. 13.

Maximini libidinem Angelus coërcet.

Diocletianus Auguſtus iratus, Macedonio homini ſacrilego & pagano præcipiens dixit: Coarcta eam intrà domũ ſuam, vt ſacrificia dijs offerat: occultè tamen, nè mansuetudo noſtra inuidia laboret. Abijt Macedonius, veniensq́ue in regionem Saluſtij, intra-

ſtrauit in ædes eius, cœpitq́ue vrgere eam, vt ſacrificaret. Habebat enim apud ſe ſtatuncũlam auream Iouis, & mẽſam, & tripodem. Quæ vt vidit Suſanna, inſufflauit, flexisq; genibus ſic Dominum precata eſt: Domine, non videant oculi mei dæmonum thecas, ſed cõſolare ancillam tuã. Macedonius dixit ad eam: Erige te à terra, & adora deum Cæſaris. Illa caput ſuum erigẽte ad cælum, repentè ſimulacrum nuſquàm comparuit. dixitq; Macedonius: Auri cupído te ſe duxit, & impetu ſuo claram te reddidit. At tamen gratias ago tibi. non enim furata eſſes ſimulacrum, nisì deos amares. Suſanna conſignans pectus ſuum, Dominus, inquit, miſit Angelũ ſuum, qui abſtulit Iouem à facie mea, nè polluerentur oculi mei. Eádẽ hora vnus ex ſeruis Macedonij nuncia-

Antiquiſſima conſuetudo Cruce ſe conſignandi.

uit ei, Iouem aureum in platea ante palatium Saluſtij iacére. Tum Macedonius ira commotus, manibus ſuis eam expoliatam, fuſtibus cecídit. Suſanna autẽ gaudens, dixit: Gloria tibi Domine. Macedonius ait: Conſule tibi, & ſacrifica. Illa conſignans pectus ſuum, dixit: Ego Deo meo meipſam cupio ſacrificium offerre.

S. Suſanna gladio percuſſa, abit in cælos.

Tum verò Macedonius rem geſtam ſignificauit Diocletiano Auguſto, & vt Iouis ſimulacrum ſublatum, & in platea confractum ſit. Iuſſit ergò Diocletianus, vt intrà domum ſuam gladio puniretur. Itaq; percuſſa gladio, reddidit ſpiritum. Id vbì reſciuit Serena Auguſta, cum gaudio noctù veniẽs, collegit corpus ſanctæ martyris, & ſanguinem eius illic fuſum, ſuo velamine exterſit, poſuitq́ue in capſa argentea in palatio ſuo, vbì diù noctuq́ue furtiuis vicibus orare non ceſſabat. Corpus quoquè S. Suſannæ ipſa manibus ſuis ornauit linteis & aromatibus, poſuitq; iuxta corpora ſanctorum in cœmeterio Alexandri, in arenario in crypta iuxta S. Alexandrũ, tertio Idus Auguſti.

Nota reuerentiã erga reliquias Sanctorũ.

Eodem die beatus Caius Epiſcopus in eam domum, vbì illa percuſſa eſt, ingrediẽs, ſacrificia Domino Deo ſuo obtulit pro commemoratione beatę Suſannæ. Caij enim Epiſcopi domus, beati Gabinij preſbyteri domui iuncta erat. Atque ex illo tempore Chriſtianorum ſtatio deputata eſt in duabus ædibus vſq; in hodiernum diem. Factum eſt hoc Romæ in regione ſexta apud vicum* Mammuri ante Saluſtij forum: regnante in vniuerſo mundo Domino noſtro Ieſu Chriſto cum patre & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

*Mamurtini

VITA S. GAVGERICI EPISCOPI CAMERACENSIS, INCERTO QVIDEM AVTHORE, SED *fideliter conſcripta. Stylum nonnunquàm elimauit* F. *Laurentius Surius.*

Auguſti 11. S. Gaugerici patria & parentes.

BEatus Gaugericus Iuodio (Euoſio habet codex manuſcriptus) Galliarum oppido diœceſis Treuirenſis, patre Gaudentio, matre Auſtridiola, etsì pro elati ſanguinis faſtu nec ſummis, nec infimis, Chriſtianis tamen & ingenuis atque orthodoxis, parentibus editus eſt. Cumque procedente ætate in Dei rebus iam creſceret, puer traditus eſt ſacrarum literarum ſtudijs: vt futurus pontifex limina ſapiẽtium tereret, & cum Maria ad pedes Domini ſedens, verba ex ore illius audiret. Contigit interea, Epiſcopum Treuirenſem Magnericum, merito & nomine canonicis ſanctionibus obtemperantem, paroeciam ſuam circumire, & ad eius caſtri eccleſiam pro conſuetudine puenire. Cumq; ex more ſacrum perageret miniſterium, ex loci illius ſacerdote

Luc. 10.

Magnericꝰ Treuirenſis Epiſcopus.

pquiſiuit, num ritè illic ſe haberet ordo Eccleſiaſticus, qui & quales ipſi eſſent in Dei ſeruitio adiutores. Tum ille: Habemus, inquit, illos & illos in Chriſti famulatu miniſtros altaris: in quibus pollet Gaugericus quidam, ætate quidem adoleſcens, ſed cæteros ſacris ſtudijs & ſanctitate antecellens. Sacrarum ille literarum eruditioni adhibitus, primis adhuc literis imbuitur: verùm tyrocinij ſui tempus morũ integritate iam in emeritam ætatem tranſtuliſſe videtur. Audito enim ſigno, quo ad laudes Dei horis canonicis inuitamur, ille mẽte deuotus, relicto domicilio, nec illis etiam, quæ in manibus ſunt, abſolutis, ad eccleſiam properat, alios maturè anteuertens. Inter laſciuos eſt continens, inter impudicos verecundia & pudore honeſtus, ſuauis eloquio, parcus

Gaugerici adhuc pueri virtutes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in victu, vigilijs deditus, eleemosynis largus, in precibus perseuerans, animo virtutibus, operibus bonis ætatem suam vincere contendens. Cæteris eius coætaneis, vt ea potiti ætas, cibum capientibus, ille velut alter Daniel in aula Babylonica abstinentię studet, & prandium cum cœna cõmutat: quodq; suo corpusculo subtrahit, pauperibus elargitur. Sub noctem, inedia & maceratione attritus, modicum sumens cibum, sustentato potiùs, quàm nutrito corpusculo, ad similia se studia confert.

Dan. 1.

His auditis, venerandus antistes, Nostris, inquit, actutùm exhibeatur adspectibus adolescens. Adductus ille, blandè ac leniter ab Episcopo compellatus, & præclarè indolis animus suaui oratione confirmatus est. Deindè suis cum manibus, fusa sup eum benedictione, idem Episcopus totondit, regiaq; ac sacerdotali corona Domino peractò famulatũ insigniuit. Interim verò interrogauit eum, quam nupèr prælectionem à magistro illi reddendam accepisset. Respondit adolescẽs: Prælectionis eius hoc est exordiũ: Postula à me, & dabo tibi. Lætatus venerabilis Episcopus, ait: Vbi ad hunc locum fili rediẽro, vide vt totum mihi possis Psalteriũ reddere memoriter. Dixit hoc præsul, vt rei posteà probauit euentus, ad sacros illum volens Ordines promouere. Ille igitur saluberrimo præcepto instructus, vigil & sobrius, studijs & spiritalibus exercitius instanter operam dedit, & macerando ventre, sensum tenuem fouit. quodque alij sub crepantibus ferulis vix longo efficiunt tempore, ille vna duntaxàt admonitiũcula incitatus, breui assecutus est, ità vt intrà paucos dies totum Danidicum Psalterium sacræ memoriæ commendaret. Nec enim multò pòst ad idem castrum beatus antistes reuersus, memor præceptionis suæ, Gaugericum in suos voluit conspectus venire; præsentiq; mandauit, vt quod iussus erat, quamprimùm expleret. Pàret ille paternæ voluntati, totumq;, Episcopo audiente, psalterium de memoria depromit.

Tondetur à Magnerico Episcopo.

Psal. 2.

Psalterium breui discit memoriter.

Tum verò Episcopus pio eum animo complectẽs, nè lucerna talis lateret sub modio, sed super candelabrum posita, omnibus in domo Dei agentibus lucret, Diaconum illũ ordinauit, gratias agens Deo. Ille Leuitico sublimatus ministerio, facilè omnes qui in Clero erant, virtute & gratia antecedebat. Cumq; in dies semper bonis operibus augeri contenderet, & quodam tempore loca orationis more suo adiret, quendam obuium habuit vtriusq; hominis lepra laborantem, corporis externa superbiens luridum & horridum, & gentilissimi fœdis erroribus animo corruptũ ac squallidum. Cognoscens autem vir beatus corporis deformitatem à peccatorum putredine procedere, hominem aggreditur, & nihil iam mortale sonans, verbum Dei illi proponit, fectam, vt conuersus ad Dominum, tum à peccatis absolui, tum à lepræ fœditate repurgari mereretur. Ille mox, visitante eum gratia D E I, ad viri D E I adhortationem credidit, & diabolo atque omni idolorum spurcitiei renuncians, Christianum se fore promisit. Itaq; quamprimùm eum ad sacerdotem, tanquàm Naaman ad Iordanem, adduxit, vndis salutaribus expiandũ. Vbi simulatq; baptizatus est, quòd peccatis iam vacuus esset, ipsa externa corporis habitudo ostẽdit, tanta in illo mũditia apparẽte, vt nunquàm lepra infectus fuisse videretur. Eum verò Christi seruus Gaugericus è fonte sacris manibus susceptum, & posteà literis imbutũ, coronæ fratrum religiosorũ sociauit. Deindè Episcopus factus, per singulos gradus vsq; ad sacerdotij culmẽ cũ euexit.

4. Reg. 5.

Leprosus gentilis, dũ baptizatur, fit sanus.

Matt. 5.

Increscente autem beati viri fama, & odore sanctæ existimationis eius longè lateq; sese diffundente, etiam procùl degentibus nomen eius cum multa laude innotuit, dicente Domino, ciuitatem super montem positam non posse abscondi. Interea diem suum obijt Vedulphus Cameracensis Episcopus, exemptusq; rebus humanis, ad meliora commigrauit. Igitur grex eius, pastore destitutus, spiritalis patris solatia & ecclesiæ orbaræ rectorem experens, diuino instinctu, comperta iam viri sancti fama, vno animo & pari voluntate tum Clerus, tum populus à Childeberto * Austrasiorum rege, beatum Gaudericum sibi Episcopum ordinari postulârunt. Rex confestim missis literis ad Aegidium Rhemensem Episcopum, voluit populi votis satisfieri, vt bonæ existimationis Leuita Christi Gaugericus, Cameracensi ecclesiæ præsul ordinaretur. Id vbi cognouit antistes Aegidius, cunctis acclamantibus beatum Gaugericum Episcopi honore esse dignissimum, incunctanter illum in Cameracensis ecclesiæ sede collocauit. Felicem sanè populum, sanctumque Clerum, qui talem à rege superno defensorem & patronum habere meruerunt.

Ordinatur Diaconus.

* Francorũ

Ordinatur Episc. Cameracensis S. Gaugericus.

Ordinatus igitur Episcopus Gaugericus, cùm inuisere vellet oues ipsi à Domino com-

commissas, atq; à Clero & populo obuiàm festiuè procedente, officiosissimè excipere-tur, carceris cuiusdam ostium præterijt, vbi duodecim homines noxij ferreis vinculis constricti detinebantur. Id percipiens vir pius, more suo misericordia permotus, multis precibus egit apud * Vualdonem, eius loci Comitem, vt miseros illos ipsi donaret. At ille superbia tumidus, & mundanæ potentiæ fastu inflatus, beati viri preces contempsit. Sentiens vir Dei ab illo se repulsum, cùm humanum auxilium non supperet, totum se ad deprecandum Dominum contulit, orans, vt è carceris squallore erepti illi, in ea ecclesia, quam ipse petebat, sub totius populi conspectu inuenirentur. Mox diuinitùs manicæ ferreæ confringuntur, compedes dissoluũtur, & in ecclesiam, ad quam vir sanctus deducebatur, illi iam nexibus liberi, Angelo eos perducente, celeriter ingrediuntur. In quam intrante etiam beato Gaugerico, Clero populoque spectante, qui paulò antè vincti fuerant, flexis poplitibus, dicunt ei: Nos illi sumus, pater sanctissime, qui ex interiori ergastulo tuis precibus sanctæ matri Ecclesiæ modò sumus restituti. Audiens hoc vir pius, gaudio repletur: & gratias agens Deo, dicit Comiti, qui cũ cæteris huic spectaculo admirabundus intererat: Iam vel expertus agnosce, vir generose, potentiorem esse Dei misericordiam, compeditos soluentem, quàm tuam seueritatem, hos in vinculo coniectos perdere volentem. Deindè salutaribus eos monitis instructos, vt deincèps emendatiùs viuerẽt, ad sua quenq; liberos reuerti permisit.

* Vualdonium,

Multos è carcere liberat miraculosè.

Confirmatus porrò in sede sua, sacris habendis concionibus dabat operam, nec modò pluebat verbis, sed etiam miraculis coruscabat. Cumq; pro Galliarum cõsuetudine litaniæ, id est, supplicationes vel Rogationes triduano conuentu fierent, atq; vir sanctus veneratione plenissima iciunijs, eleemosynis & psalmodijs eas excoleret, atq; basilicas cum suo Clero psallente & Cruces deferẽte, multo populo prosequente, visitaret ac circumiret, contigit eum transire obitèr carcerem, in quo tres viri tenebantur, iussu Vualacharij Tribuni, vinculis implicati. Solita igitur humanitate Trib uno præsenti supplices obtulit preces, vt miseros illos ipsi ad meliorem frugem reuocandos largiretur. Negat ille. Gaugericus ante fores carceris prosternitur, orat aliquantisper, vt omnipotentis Dei clementia præster, quod iudex superbus & ira ebrius recusat. Surgit indè ab oratione, & protinùs vincti nutu præpotentis Dei nexibus suis expediuntur. Adhibet tum illis venerandus præsul animarũ medicinã, & sic mẽte atq; corpore absolutos, & vt posthàc emendationi vitę studeãt admonitos, ad propria remittit.

Dies Rogationum.

Tres alios vinctos etiam.

Dum sic igitur crescit, & tum publicè, tum priuatim diuulgatur beati antistitis fama celebris, ad Clotarij regis aures ptingit. Is comperta eius sanctitate, de domo æternitatis secùm pertractãs, in saluberrimã incidit cogitationẽ, vt p manus tanti viri eleemosynę pauperibus Christi distribuerentur. Mox igitur illum iubet ad se perduci. Audiens ille, quid rex mandaret, cùm non esset nescius potestatibus sublimioribus parẽ- Rom. 13. re nos oportere, sine mora ꝓfectus est ad eum, & quę ille in pauperũ vsus contulerat, liberali manu distribuenda suscepit. Interim apud se ꝓquirebat, quomodò ea sic posset expendere, vt indè consolatio prœcipua ad inopes rediret, conuenienter illi sentẽtiæ: Desudet eleemosyna in manu tua, donèc inuenias iustũ, cui tradas eã. Venit autẽ illi in mentem, vt ad beatissimi Martini limina ꝓperaret, ibiq; ꝓ suis & suorũ erratis, tãti viri interuenietibus meritis, Dominũ deprecans, ꝓut dignũ videretur, etiã in vsus sanctorũ pauperũ daret. Cùm ergò itineri se dedisset, ꝓpe Turones cęcus quidã triginta annis lumine orbatus, vt audiuit B. Gaugericum transire, clamauit obsecrãs, vt per sanctitatis eius preces, à sole iustitiæ Christo Domino illuminari mereretur. Itaq; vir sanctus diuinę misericordię confidẽs, dextera sua oculis cęca caligine diù pressis, sanctæ Crucis signum impressit, & cæcitatem omnem sancta manu deterfit. Tum eius gratias agens Deo pro collato sibi tanto beneficio, domum se recepit, multisque posteà & videns & incolumis superuixit annis.

Cæci signo Crucis illuminat.

Porrò beatus Episcopus cœpto insistens itineri, ad sancti Martini sepulcrum peruenit: ibiq; à fratribus magno gaudio acceptus, peracto opere, cuius causa eò venerat, ad suam ecclesiam redire ocyùs voluit. At tamen visum est illi, possessiones ecclesiæ suæ, quas ea in Petragoricẽsi territorio habebat, inuisere. In illo autem itinere ad monumentũ beati Frontonis, deprecaturus Dominũ, accessit. Interim scipionẽ, quo sustẽ-

Vide mira.

Universidad de Deusto
Biblioteca

culum in scipione.

sustentabatur,retrò porrexit ministris tenendum.Sed illis ad alia intentis, nemo fuit qui scipionē seruandum susciperet. Nolens autem pius Dominus fidelis serui sui preces vel illorū incuria,vel scipionis cadentis strepitu,etiā ad breue temporis spatiū impediri,immò verò,cuius ille esset meriti,hominibus indicare volēs,angelicis,vt equidem sentio,manibus scipionē illū,pindè acsì radicitùs terrę infix' esset, immotū iussit retineri. Absolutis precibus,vir S.exurgēs,vidit scipionē stantem, tanquā rem mentis compotem,& ad ei prestanda officia paratam. Gratias ergò agens Deo,qui semper & vbiquè adest ipsi famulantibus,ad patriam honorificè & prosperè reuersus est.

Morante viro Dei apud sanum Martis in dicœcesis suæ territorio, pro sanctionis Ecclesiasticæ solicita executione,negociator quidam pueros captiuos, vinculis constrictos,per eum locum venundandos duxit.Id vbi comperit sanctus Episcopus,valdè eum rogauit,vt pro obtinenda peccatorum suorum remissione vinctos illos dimitteret, atque in supremo illo sanè horrendo mundi die,eius operis mercedem æternam expectaret. At mercator ille, auaritiæ mancipium, obstinato animo quibus potuit modis sese excusauit,nec sancto antistiti obsequi voluit. Orat ergò beatus præsul clementissimum Deum,vt ipse sua immensa virtute præstet, quod mercator ille lucri

Vincti alij liberantur.

somno grauissimo opprimitur. Id verò cernentes captiui, nexibus dissolutis, ad Episcopum confugiunt. Indè expergefactus mercator,videt non adesse vinctos:suspicatur eos beati antistitis precibus sibi ereptos esse : properè accedit ecclesiam, in qua erat vir Dei:inuenit,quos quærebat,sui liberatione lętantes,& qui priùs noluit spontè obtemperare Gaugerici precibus,diuinę potentiæ vel inuitus cessit.

inhians negabat. Abit interea negociator ad hospitium suum, & eccè nutu diuino

Obtinuit cathedram suam beatus Episcopus ad annos plùs minùs triginta nouem, virtutibus insignis,miraculis celebris,fide integer,operibus bonis perpetuò intētus. Et licet animum instàr arcūs semper haberet intensum,at tamen corporis viribus deficientibus,iam ætate prouectus, plenus dierum in senectute bona,in pace sanctę Ecclesiæ Dei tertio Idus Augusti obdormiuit in Domino. Sepultus est autem in basili-

Obdormit vir sanctus in Domino.

ca,quæ est in montis vertice,ab ipso in honorē S. Medardi constructa: qui locus haud procùl abest Cameraco, olim dæmonum cultui ab idololatris in animarum exitium dedicatus.Sed vir Dei Gaugericus idola exterminauit,lucū succidit,& locum ipsum tijs addictum, in orationis & sacrificij ædem mutauit: Et iam locus ille & beati viri memoria est venerabilis,& nundinis celeberrimus:præstanturq; illic vsque in præsens beneficia diuina in laudem Domini nostri Iesu Christi: Cui est honor & gloria in seculà seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTI EVPLII, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE. LATINI MARTYROlogi eum Diaconum fuisse testantur.

12. Augusti, secundùm Latina Martyrologia.

Iocletiano & Maximiano imperantibus, idolorum sacrificatorio ità per omnes regiones & insulas celebrabatur,vt idola omnia erigerentur, & Christiani vniuersi gladio interficerentur. Miserunt igitur Imperatores ipsi hominem quendam,Pentagurum nomine,in fines Prouinciæ Siciliæ,vt quencunque inuenisset,qui Christum confiteretur,eum pessimis modis interficeret. Itaq; vēnit Pentagurus in vrbem Catinam. Caluisianus autem cùm in ea Præsidem ageret, iussit turbas ipsas, quæ in vrbe erāt,obuiàm prodire, prout consueuerāt his, qui ab Imperatoribus mittebātur. Ingressus igitur Pentagurus in eam vrbem, iussit Caluisianum constituere tribunal in loco illo,qui dicitur Achillius, & præcones mittere per plateas & vicos vrbis, qui iuberent omnes ad eius nefarium tribunal conuenire.

Itaq; cùm Pentagurus in illa nefaria sede vnà cum Caluisiano præsideret, vniuersus populus stetit ante tribunal. Tunc Pentagurus dixit Caluisiano: Num omnes

isti deorum nostrorum religionem obseruāt? Maximè,inquit Caluisianus,omnes isti, quos vides,religiosissime Prędes,deorum nostrorum religionem obseruant. His auditis,valdè gauisus est,& iussit turbas dimitti. Tunc Pentagurus Imperatorum edicta Caluisiano illi ostendit, eumque vrbis Præsidem confirmauit, & edicta ipsa ei tradidit,vt Christianos homines inquireret. Tunc ipse in alias vrbes iter suum dirigebat, quas omnes peragrans,studium omne ad Christianos inquirendos adhibebat. Cùm hæc ille ageret,interea Caluisianus à patre suo diabolo elatus, & impijs edictis Imperatorum confisus,magnoperè intumescebat,ingentes spiritus & superbiam præ se ferens. Vocatis igitur ministris: Agitè,inquit,vos exite ad vrbis plateas & finitimas regiones, ac si quem inueneritis, qui Christum confiteatur, vinctum ad me ducite. Si enim hoc feceritis,vobis annona & victus publicè suppeditabitur. Ad hæc honores multos à me percipietis.

Euplius producitur.

Cùm hæc ille diceret,vnus ex eorum numero, qui illic stabant : Est, inquit, in hac vrbe homo quidam, Euplius nomine, librum secùm habens, quo populos & multitudinem ipsam circunuenit, affirmans magnum esse Deum Christianorum. His auditis,valdè perturbatus est Caluisianus, & ait : Adducite vinctum ad me hominem istum,adducite. Statim satellites per vrbis plateas Euplium perquirentes,inuenerunt eum in cellula quadam morantem,& Dei Euangeliū docentem. Quem subitò comprehensum,manibus post terga colligatis,ad Caluisiani Præsidis tribunal adduxerūt.

Adducitur vinctus ad Caluisianū.

Tunc impius & nefarius Caluisianus, cùm ambas eius manus & pedem alterum ad ipsius genu colligari fecisset: Tu ne, inquit, es deorum nostrorum desertor, & Imperatorum contemptor,qui neque ipsorum edictis obtemperas,neq; prępotentes deos adoras? Respondit Euplius: Quinam sunt isti vestri dij,vt eos adorem? Iupiter, inquit Caluisianus, Aesculapius & Diana. Ad hæc Euplius ait: Cæcus es tu, Dominum Iesum Christum non cognoscens,qui cęlum & terram effecit, & hominem è terra formauit,quiq; nos Christianos induit veste immortalitatis,precioso videlicet,insigni,sanctissimo,terribili & illustri suo baptismate. Tunc ait Caluisianus: Propterea tam superbè loqueris,quòd nondùm tormenta expertus es. Ad hæc sanctus Euplius respondit: Tormenta ista tua mihi quidem coronæ,tibi verò sunt tenebræ.

His verbis valdè perturbatus Caluisianus, & à patre suo diabolo concitatus, iussit lignum in terra defigi, & in eo virum illum sanctum suspendi, ferreisque pectinibus dilaniari. Quo facto,ille, erectis in cælum oculis, sic DEVM orauit: Domine Iesu Christe,indue me veste immortalitatis:fac,quæso, nè istorum tormentis superari valeam. Tunc vox audita est è cælo, quæ dixit : Esto, Eupli, bono & forti animo : vera enim vestis tibi parata est. Hæc ait vox illa. At impius Caluisianus: Etiámne, inquit, ab istis tuis nugis adhuc non destitisti? Quin potiùs in templa ingredere, & dijs sacrifica,vt peccatorum veniam consequaris,& ab inuictis Imperatoribus bona multa percipias. Insuper amicitiam nostram habebis, atque argenti & auri copiam multam. Ad hęc Euplius respondit : Ex hoc ipso,perditissime homo, minister diaboli & eius consors,intelligere potes, omnes istos auro adduci, vt idola venerentur: eaius rei indicium ac ratio in illo terribili die à teipso exigetur. Caluisianus his verbis accensus,iussit ferreis malleis eius maxillas & crura verberari. At ille cùm verberaretur: Insane,inquit, insipiens & mentis lumine obcæcate, cur mihi tormenta istatua inferri iubes, quæ, Dei mei auxilio munitus, tanquàm aranearum telas contemno? Si potes igitur,alia tormenta his grauiora excogites : hęc enim tanquàm ludibria quædam corpori meo sunt.

Ferreis pectinibus lacerātur.

Malleis ferreis cędituꝛ. Mira fortitudo eius.

His auditis,impius Caluisianus iussit beatum Euplium deuinciri, & sanctum Euangelium in eius collo alligari,& tāquàm in pompa aliqua sic duci, & in carcerem conijci. In quem cùm beatus Euplius ingressus fuisset, prœcepit iniquus Caluisianus, carceris fores eius annulo signari,& milites constitui, qui carcerem ipsum diligenter custodirent,nè quis ad eum introire permitteretur,néve panem aut aquam illi daret. At beatus Euplius cùm in carcere dies septem & totidem noctes transegisset, ac siti laboraret,erectis in cælum manibus, sic Deum orauit: Domine Iesu Christe, qui es verus DEVS noster, qui das escam omni carni, qui per Mosem seruum tuum aquis filios Israëlis satiasti, qui ex maxilla quadam olim aquam eduxisti, & Samsonem refrigerasti, qui nos lætos atque hilares effecisti precioso & incorrupto

Conijcitur in carcerē.

Psal.135. Exod.17. Iudic.15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

baptismate tuo nos induens: tu, inquam, Domine fac, quæso, vt aquę fons scaturiat, & sitis mea leuetur, vt cognoscant omnes, non esse Deum alium præter te. Complecuit preces Euplius, & repentè aquarum copia in carcere scaturiuit. Itaq; martyr ipse Deo gratias agens, bibit, & sanctam, eiusdemque substantiæ consortem, & vitę omnium effectricem, Trinitatem collaudauit, immensam D E I charitatem psalmis & hymnis concelebrans.

Aquã diuinitùs impetrat.

Cùm verò dies septem pręterijssent, iussit Caluisianus duci beatum Euplium ad secretam eius domum. Caluisiani autem satellites, cùm patefacto carcere, illam aquarum copiam repentè affluentem vidissent, perterrefacti sunt. Euplius verò, manu extensa, quasi aquam ipsam increpauit, & statim illa euanuit. Viderunt satellites, quod factum fuerat in carcere, & inter se dicebant: Certè magnus est Deus ille, quem colit homo iste. Beatum verò Euplium eductum è carcere, ad secretam Caluisiani Tyranni domum adduxerunt. Qui oculos in beatum Euplium conuertens: Saltem nunc, inquit, dijs sacrifica, priusquàm gladio caput tuum abscindatur. Tunc illi Euplius, Peruersę & excæcate minister atque collega diaboli, quisnam est, qui velit lucem relinquere, & in tenebris ambulare? Turbatus est his verbis Caluisianus, & iussit Euplium ligari, eiusque aures ferreis vncis auelli, & ad tribunal duci. Cùm igitur illuc agerentur, vniuersus populus, tam eorum, qui Christi fidem sequebantur, quàm qui erant infideles, ad eius rei mirabile spectaculum conuénit. Tunc nefarius ille Præses Caluisianus iussit sedem suam locari prope carcerem ante lauacrum, quod erat vicinum carceri, ad meridiem vergens. Illic igitur sedens, iussit beatum Euplium gladio percuti. At ille rogabat Præsidem, vt tantum temporis sibi concederet, quoàd Deum orare posset. Aperto igitur sancto illo Dei Euangelio, cœpit Domini nostri Iesu Christi miracula recitare. Ex qua re factum est, vt multi ex ea turba, veritatis lumine sint illustrati. Cumq; beatissimus martyr Deum precaretur, audiuit vocem è cælo demissam, ac dicentem: Esto bono animo, Eupli: beatus es tu: agè, veni, & cum ijs requiesce, qui ex omnibus seculis mihi grati extiterunt. Deincèps ex Caluisiani sententia Euplius gladio percussus, martyrium compleuit.

Magna eius dicendi libertas.

Gladio interficitur.

Quidam verò homines religiosi, & Christi amatores, pretiosas illius reliquias collectas, in loco quodam insigni reposuerunt, vbi morborum curationes ad hodiernum vsque diem efficiuntur. Eius autem martyrium & sancta confessio completa est vndecimo die mensis Augusti, Imperatoribus Diocletiano & Maximiano, impijs & nefarijs hominibus: in nobis autem regnante Domino nostro IESV CHRISTO: Cui sit gloria in secula seculorum, AMEN.

De S. Hilaria & sociabus martyribus, videat Lector superiùs 5. Augusti, historiam S. Afræ martyris.

VITA

VITA S. CLARAE VIRGINIS, SANCTITATE ET MIRACVLIS CLARISSIMAE, IVSSV *Alexandri Pontificis Maximi conscripta, cùm eam in Sanctas retulisset, anno ab eius obitu secundo.*

Is est Alexãder IIII.

Prologus Authoris, cuius nomen necdùm comperi.

QVasi veterata mundi senecta vrgente, fidei caligabat visus, morũ nutabat gressus, marcescebat virilium operũ fortitudo: quinimmò fæces temporum, fæce commutabantur etiam vitiorum, cùm amator hominum Deus, ex suæ pietatis arcano sacrorum Ordinum suscitans nouitatem, prouidit per eos & fidei fulcimentum, & reformãdis moribus disciplinam. Dixerim certè modernos patres cum viris sequentibus, luminaria orbis, viæ ductores, vitæ magistros: in quibus meridianus fulgor mũdo ad vesperam consurrexit, vt lumen viderent, qui in tenebris ambulant. Nec decuit infirmioris sexũs adiutorium sibi deesse: quem libidinis gurgite interceptum, nõ minùs ad peccandum trahebat voluptas, & magìs satìs fragilitas impellebat. Suscitauit propterea pius Deus virginem venerabilem Claram, atque in ea clarissimam fœminis lucernam accendit: quam & tu Papa beatissime pater super candelabrum ponens, vt luceat omnibus, qui in domo sunt, virtute percogente signorum, Sanctorum catalogo adscripsisti. Horum Ordinum te patrem colimus, te nutritiũ scimus, te protectorem amplectimur, te dominum veneramur: quem sic permaximæ nauis regimen vniuersale solicitat, vt paruæ quoquè nauiculæ curam singularem & solicitam nõ excludat. Sanè placuit Dominationi vestræ, meæ paruitati iniungere, vt recensitis actibus S. Claræ, Legendam eius formarem: opus certè, quod mea multùm ruditas formidabat, nisi pontificalis authoritas verbum coràm posito, iterùm atque iterùm repetisset. Igitur me colligens ad mandatum, nec rutus per ea procedere, quæ defectiua legeram, ad socios beati Francisci, atque ad ipsum collegium virginum Christi perrexi, frequenter illud corde reuoluens, non licuisse antiquitùs historiam texere, nisi ijs, qui vidissent, aut à videntibus accepissent. Ijs, inquam, veritate præuia cum timore Domini pleniùs instruentibus, aliqua colligens, & plura dimittens, plano stylo transcurri: vt quia magnalia virginis, virgines legere delectabit, rudis intelligentia non inueniat, vbi pro verborum ambitu tenebrescat. Sequantur ergò viri viros, Verbi incarnati nouos discipulos. Imitentur fœminæ Claram, Dei matris vestigium, nouam capitaneam mulierum. Vobis autem, sanctissime pater, sicut in his corrigendi, subtrahendi & addendi plena manet authoritas: ità mea per omnia subiacet, concordat, flagitatque voluntas. Valere vos faciat Dominus Iesus Christus nunc & in æuũ, Amen.

Vtilitas ordinũ monasticorum.

VITAE HISTORIA.

De parentibus & ortu S. Claræ. CAP. I.

ADmirabilis fœmina, Clara vocabulo & virtute, de ciuitate Assisij claro satis genere traxit originem. Beato nanque Francisco primùm fuit conciuis in terris, conregnans postmodùm in excelsis. Pater eius miles, & tota vtroque parente progenies militaris. Domus abundans, & copiosæ, iuxta morẽ patriæ, facultates. Mater eius, nomine Hortulana, fructiferam in horto Ecclesiæ plantulã paritura, fructibus bonis & ipsa non mediocriter abundabat. Nam quãuis maritali iugo subdita, quãuis curis familiaribus alligata, vacabat tamen pro posse diuinis obsequijs, insistebat operibus pietatis. Vltra mare siquidem cum peregrinantibus deuota transiuit, & loca illa perlustrans, quę Deus homo sacris vestigijs consecrauerat, tandèm cum gaudio remeauit.

Augusti 18. tamẽtsi obijt Augusti 11.

Pietas matris S. Claræ.

Item

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ità ad S.Michaëlem Archangelum causa orationis accessit,& Apostolorum limina deuotiùs visitauit. Quid plura? Ex fructu arbor cognoscitur, & fructus ex arbore cõmendatur. Præcessit in radice diuini copia muneris,vt in ramusculo sequeretur abundantia sanctitatis. Prægnans deniquè mulier,& partui iam vicina, cùm ante Crucem in ecclesia Crucifixum attentè oraret,vt eam de partûs periculo salubriter expediret,vocem audiuit dicentem sibi : Nè paueas mulier : quia quoddam lumen saluum parturies,quod ipsum mundum clariùs illustrabit. Quo edocta oraculo, natam infantulam sacro baptismate renascentem, Claram vocari iussit, sperans promissi luminis claritatem,pro diuinæ beneplacito voluntatis,aliqualiter fore complendam.

Oraculũ de futura S. Clarę sanctitate.

De exercitio virtutum in eius infantia.
CAP. 2.

EDita mox in lucem paruula Clara, tempestiuè satìs in vmbra seculi cœpit clarere sancto lumine, atq; intrà teneros annos morum splendere sancta probitate. Docili corde primùm ex matris ore fidei rudimenta suscepit, & spiritu interiùs confiante pariter & formante, vas feuerà purissimum,vas innotuit esse gratiarum. Extendebat sancta Clara libenter ad pauperes manum suam,& de abundantia domûs suæ supplebat inopias plurimorum. Et vt suum sacrificium gratius esset Deo, proprio corpusculo delicata subtrahebat cibaria, clamque per internuncios mittens, reficiebat viscera pupillorum.

Benignitas in pauperes

Sic ab infantia secùm miseratione crescente,mentem compassiuam gerebat,miserorum miserias miserantem. Sanctæ orationis studium habebat amicum: vbi sæpiùs odore bono respersa, paulatim vitam cælibem actitabat. Et quia signacula non habebat, quorum euolutione diceret Orationes Dominicas,congerie lapillorum suas oratiunculas Domino annumerabat. Vbi ergò sancti amoris stimulos primitùs sentire cœpit, mundani floris picturam instabilem iudicat contemnendã, & spiritûs vnctione prędocta,vilibus rebus precium imponere vilitatis. Sub vestibus nanque precioſis ac mollibus, ciliciolum gerebat absconditum, mundo exteriùs florens, Christum interiùs induens. Deniquè suis eam nobiliter maritare volentibus, nullatenùs acquieuit: sed dissimulata in posterum mortali coniugio, virginitatem suam Domino promittebat. Talia fuerunt in domo materna delibamenta virtutis, tales primitiæ spiritûs,talia prędudia sanctitatis. Tantis itaque redundans vnguentis, velut cellam aromatum,licèt clausam,ipsa sua fragrantia manifestat. Ore quidem vicinorum laudari nescia cœpit, & secretos actus veridica fama prodente,rumor bonitatis eius vulgabatur in populo.

Preces.

Virginitatis votũ nũcupat Deo.

De mutuo colloquio beati Francisci & S.Clarę virginis.
CAP. 3.

AVdiens verò tunc celebre nomen Francisci, qui velut nouus homo, obliteratam in mundo viam perfectionis nouis virtutibus renouabat,mox alloqui eum desiderat & videre,suadente hocipsum patre spirituum, cuius iam vterq;,licèt differenter,acceperat primitiua.Nec minùs ille tam gratiosæ puellæ celebri fama pertutus,videre hanc & alloqui cupit,si quo modo qui totus inhiabat ad prædam, regnũq; mundi depopulaturus aduenerat, nobilem istam prædam, seculo nequam posset eripere,suoq; Domino vendicare. Visitat ille istam,& sæpiùs ista illum,visitationum suarum tempora moderantes,quibus diuinum illud studium nec percipi ab homine posit,nec rumore publico detrectari. Nam vnica tantùm familiari socia comitante, paternos lares puella egrediens,clandestinos ad virum Dei frequentabat accessus, cuius sibi verba flãmantia,cuius vltra hominẽ opera videbantur. Hortatur am pater Franciscus ad mundi contemptum: speciem seculi aridã & spem deceptiuã viuo sermone demonstrat:Instillat auribus eius dulcia cõnubia Christi, suadẽs virginalis pudicitiæ margaritã beato illi sponso,quem amor humanauit,fore seruandã. Quid immoretur multis? Instante patre sanctissimo, & more fidelissimi paranymphi solerter agente, non

S. Frãciscus viã perfectionis instaurat.

non trahit in longum virgo consensum. Aperitur ei protinùs æternorum intuitus gaudiorum,quorum cõspectu mundus ipse vilesceret, quorum desiderio à semetipsa liquesceret,quorum amore ad supernas nuptias anhelaret. Cælesti nanq; igne succẽsa,terrenæ gloriam vanitatis sic ex alto contempsit, vt nihil iam de mundi applausu eius affectibus inhæreret. Carnis quoquè illecebras perhorrescens, iam torũ in delicto se nescituram proponit, soli Deo de corpore suo templum facere cupiens, & magni regis connubia virtute promereri contendens. Extunc Francisci consilio se totam committit,ipsum post Deum statuens suæ directionis aurigam. Pendet exindè anima eius ad sacra illius monita, & de bono IESV calido excipit pectore, quicquid promit ille sermone. Molestè iam fert secularis ornatûs decorem, & quasi stercus arbitrabatur omnia,quæ foris applaudunt,vt Christum lucrifacere possit.

S.Clara verbis S. Francisci mirè inflãmatur.

Vt consilio beati Francisci mundum reliquerit.
CAP. 4.

PRotinùs, nè speculum illibatæ mẽtis mũdanus puluis vlteriùs inquinet, aut contagio secularis vitæ azymam fermentet ætatem, properat Clarã educere pius pater de seculo tenebroso. Instabat Palmarum diès solennis,cùm ad virum DEI puella feruido corde se confert,sciscitans de sua conuersione, quid & qualiter sit agendum. Iubet parer Franciscus,vt in die festo compta & ornata procedat ad palmam cum frequentia populorum,ac nocte sequenti exiens extra castra,mundanum gaudium conuertat in luctum Dominicæ passionis. Die itaq; Dominico veniente, in turba dominarum splendore festiuo puella præradians, cum reliquis intrat ecclesiam. Vbi illud digno præsagio contigit,vt cęteris ad ramos currentibus, dum Clara prę verecundia sua in loco maneret immota,pontifex per gradus descendens, vsq; ad eam accederet, & palmam suis in manibus poneret.Nocte sequenti ad sancti mandatum se præparãs, optatam fugam cum honesta societate aggreditur. Cumq; ostio consueto exire non placuit,aliud ostium, quod lignorum & lapidum pondera obstruebant, miranda sibi fortitudine proprijs manibus reserauit. Igitur domo, ciuitate & consanguineis derelictis,ad sanctam Mariam de Portiuncula,festinauit:vbi fratres,qui in aula Dei sacras excubias obseruabant,virginem Claram cum luminaribus receperunt. Mox ibi reiectis sordibus Babylonis,mundo libellum repudij tradidit : ibi manu fratrũ crines deponens,ornatus varios dereliquit. Nec decuit alibi florigeræ virginitatis Ordinẽ ad vesperam remporum excitari, quàm in eius aula, quę prima omnium atque dignissima,sola extitit mater & virgo. Hic locus ille est, in quo noua militia pauperum, duce Francisco,felicia sumebat primordia,vt liquidò videretur, vtranq; religionem mater misericordiæ in suo diuersorio parturire. Cùm autem coram altari beatæ Mariæ sanctæ pœnitentriæ suscepisset insignia,& quasi ante torum huius Virginis,humilis ancilla Christo nupsisset,statim eam ad ecclesiam S. Pauli sanctus Franciscus deduxit, donec aliud prouideret altissimus in eodem loco mausoleum.

Fugit, cõsilio S. Francisci,parentes & patriã

Tondetur.

Induit habitum mõasticum.

Vt à consanguineis impugnata, constans permanserit, vtque ad ecclesiam sancti Damiani venerit.
CAP. 5.

AD cõsanguineos aũt rumore volante,dilacerato corde,factũ & ꝓpositum virginis dãnant:& conglobati in vnũ,currũt ad locũ, tẽtant quod obtinere non possunt.Violentię impetũ,venena consiliorũ, blãditias adhibẽt ꝓmissionũ,suadentes ab huiusmodi vilitate discedere,ꝙ nec generi cõgruat,nec exemplũ habeat in cõtracta. At illa pãnos apprehendens altaris, caput denudat attonsum,firmans se nullatenùs à Christi seruitio vlteriùs auellendã. Crescit animus bello crescẽte suorũ, viresq; minitrat amor iniurijs lacessitus. Sic sic ꝑ plures dies cùm in via Domini obicem patretur,& sui se opponerent eius proposito sanctitatis, non collapsus est animus, nõ fortior remissus : sed inter verba & odia ad spem animum tandiù reformat, donèc propinqui,retusa fronte,quiescunt. Paucis interiectis diebus,ad ecclesiam sancti Angeli de Panso,transiuit:vbi cùm non plenè mens eius quiesceret, tãdèm ad ecclesiã S. Damia-

Constantia eius ab amicis infestatę

Universidad de Deusto
Biblioteca

miani,beati Franciſci conſilio, commigrauit. Ibì mentis ancoram quasì in certo ſi-
gens,non iam pro loci mutatione vlteriùs fluctuat, non pro arctitudine dubitat, nec
pro ſolitudine reformidat. Hæc eſt illa eccleſia, in cuius reparatione Franciſcus miro
deſudauerat ſtudio, cuiusq; ſacerdoti pecuniam obtulerat pro opere reparando. Hęc
eſt,in qua dum Franciſcus oraret,vox ad eum de ligno Crucis dilapſa,inſonuit: Fran-
Apud S. Damianũ ſe includit. ciſce,vade,repara domum meam,quæ,vt cernis,tota deſtruitur. In huius locelli er-
gaſtulo,cęleſtis amore ſponſi,virgo ſe Clara concluſit. In hac ſe à mundi tempeſtate
celans,corpus,quoàd viueret, carcerauit. In huius cauerna maceriæ, columba dear-
Colligit multas virgines. gentata nidificans, virginum Chriſti collegium genuit, monaſterium ſanctum inſti-
tuit,pauperum dominarum Ordinem inchoauit. Hîc in via pœnitentiæ glebas mem-
brorum texit: hîc ſemina perfectæ iuſtitiæ ſeminat: hîc inceſſu proprio ſignat veſti-
gia ſecuturis. In hoc arcto recluſorio per quadragintaduos annos diſciplinæ flagellis
frangit ſui corporis alabaſtrum, vt domus Eccleſiæ repleatur fragrantia vnguento-
rum. Vbì quàm gloriosè conuerſata ſit, tunc demùm apertè narrabitur, ſi quot &
quantæ animæ per eam ad Chriſtum venerint,primò narretur.

De fama virtutum eius circunquaquè diffusa.
CAP. 6.

Ecce quàm ingens fructus ab vnius exẽplo proficiſcitur.

SPargitur enim paulò pòſt opinio ſanctitatis virginis Claræ per proximas regio-
nes,vt in odorem vnguentorũ eius vndiquè mulieres currãt. Feſtinant virgines
eius exẽplo Chriſto ſeruare,quod ſunt: maritatæ caſtiùs agere ſatagunt: nobiles & il-
luſtres,amplis contemptis palatijs,arcta ſibi monaſteria conſtruunt,atq; pro Chriſto
in cinere & cilicio viuere,magnam gloriam ducunt. Concitatur nihilo minùs ad co-
inquinata certamina iuuenum impetus, & ad carnis aſpernanda ludibria per infir-
mioris ſexũs exempla prouocatur. Plures denique matrimonio iuncti, mutuo con-
ſenſu continentium ſe lege vincientes, viri ad Ordines, vxores ad monaſteria tranſe-
unt. Mater filiam,filia matrem inuitat ad Chriſtum: ſoror ſorores allicit,& amita ne-
ptes. Omnes æmulo feruore Chriſto ſeruire deſiderant. Omnes vitæ angelicæ,quę
per Claram inclaruit, fieri participes optant. Innumeræ virgines, Claræ rumoribus
excitatæ,dum ad clauſtralem vitam tranſire non prędualent, in patrijs domibus ſine
regula regulariter viuere ſtudent. Tanta hîc ſalutis germina virgo Clara ſuis parru-
Eſa.54. riebat exemplis,vt in ea videretur impleri propheticum illud: Multi filij deſertæ ma-
gis,quàm eius,quæ habet virum.

Vt rumor ſanctitatis eius etiam in longinquas abierit regiones.
CAP. 7.

INtereà nè cęleſtis huius benedictionis vena, quæ in valle Spoletana ſcaturijt, bre-
ues intrà terminos concludatur,ſic diuina prouidentia deriuatur in amnem,vt flu-
Pſal.45. minis impetus totam Eccleſię lætificet ciuitatem. Nam tantarum nouitas rerum lõ-
gè lateque tranſiuit in orbem,& vbiquè animas cœpit lucrifacere Chriſto.

Clauſa manens Clara, toto clareſcere mundo
Incipit,& laudum titulis præclara,refulget.

Replet fama virtutum eius cameras dominarum illuſtrium, attingit duciſſarũ pa-
latia,ipſarum quoquè penetrat penetralia reginarum. Flectitur nobilitatis apex ad
eius ſectanda veſtigia,& à ſuperbi ſanguinis linea generata, ſancta humilitate degene
rat. Nonnullæ ducum ac regum matrimonio dignæ, Claræ inuitante præconio, arctã
pœnitentiam faciunt, & quæ potentibus nupſerant, Claram ſuo modulo imitantur.
Multa condũtur S. Claræ monaſteria. Ornantur monaſterijs innumeræ ciuitates: ipſa quoquè campeſtria & montana,hui-
us cæleſtis ædificij fabrica decorantur. Multiplicatur caſtitatis cultus in ſeculo, Cla-
ra ſanctiſſima præcedente,& rediuiuus ordo virgineus in medium reuocatus eſt. His
beatis floribus,quos Clara parturijt,feliciter hodiè vernat Eccleſia,quibus & ipſa ful-
Cant.1. ciri poſtulat,dicens: Fulcite me floribus,ſtipate me mâlis,quia amore langueo. Sed
iam ad propoſitum ſtylus redeat,vt,eius conuerſatio qualis fuerit, innoteſcat. De

De eius ſancta humilitate.
CAP. 8.

HAEC ſui Ordinis lapis primarius ac nobile fundamentum, in fundamento ſan-
ctæ humilitatis,virtutum omnium fabricam ab ipſo principio ſtuduit collocare.
Promittit obedientiã S. Fráciſco. Beato nanq; Franciſco obedientiam ſanctam promiſit, & à promiſſo nullatenùs de-
uiauit. Triennio verò poſt ſuam cõuerſionem, nomen & officiũ Abbatiſſę declinãs,
humiliter ſubeſſe voluit potiùs, q̃ præeſſe, & inter Chriſti ancillas ſeruire libentiùs, q̃
ſeruiri. Cogitur eſſe Abbatiſſa. Cogente autem B. Franciſco, ſuſcepit tandèm regimen dominarum: de quo in
corde ſuo timor, non tumor, exoritur: nec libertas, ſed ſeruitus augmentatur. Quo
enim iam aliqualis prælationis ſpecie altior cernitur, eo reputatione propria vilior,
obſequio prõptior, cultu deſpectior reperitur. Nullos iam famularum reſpuit actus, Magna humilitas.
adeò vt plerunquè ſororum manibus aquam infunderet, ſedentibus aſſiſteret, come-
dentibus miniſtraret. Inuita valdè aliquid præcepit: ſpontanea verò facit, magìs eli-
gens per ſeipſam facere, quàm ſororibus imperare. Infirmarum ſedilia ipſa lauabat,
ipſa tergebat, ſuo illo nobili ſpiritu nec ſordida fugiens, nec fœtida perhorreſcens.
Pedes famularum deforis reuertentium ſæpiùs abluit, & ablutis oſcula imprimit. La-
uabat ſemèl cuiuſdam ſeruientis ſororis pedes: quos dum deoſculari properat, illa
tantam humilitatem non ferens, pedem ſubtrahit, dominamq; ſuam pede in ore per-
cuſſit. At illa pedem famulę blandè reſumit, & ſub ipſa planta ſtrictum oſculum figit.

De eius ſancta & vera paupertate.
CAP. 9.

PAupertati ſpiritũs, quæ vera humilitas eſt, & paupertas rerum omnium conue-
niebat. Primùm in ſuæ conuerſionis initio paternam hęreditatem, quæ ad eam
Totã hereditatẽ ſuam dat pauperibus. peruenerat, diſtrahi fecit, ſibiq; de precio nihil reſeruans, totum pauperibus eroga-
uit. Hinc ſeculo foris relicto, mente intùs ditata, poſt Chriſtum ſine ſacculo exonera-
ta percurrit. Tantum deniq; cum ſancta paupertate fœdus iniit, amoremq; contra-
Matth.13. xit, vt nihil præter Dominum Ieſum vellet habere, nihil filias ſuas poſſidere permit-
teret, nil ꝑter neceſſariũ victũ & veſtitum à ſororibus recipi, vel in poſterũ reſeruari.
Nequaq̃ cęleſtis deſiderij precioſiſſimam margaritam, quam venditis omnibus com-
parárat, arbitrabatur cum temporali mordaci ſolicitudine poſſidendam. Inculcat
ſuis frequenti ſermone ſororibus, tũc acceptabile Deo illud fore collegiũ, cùm pau-
pertate fuerit opulentum: & tunc perpetuò ſtabile permanſurum, ſi altiſſimæ pau-
pertatis fuerit ſemper turre munitum. Hortatur eas in paupertatis nidulo Chriſto
pauperi conformari, quem paupercula mater in arcto præſepio paruulũ reclinauit.
Hoc enim peculiari recordatorio quaſi monili aureo ſuũ ſubornabat pectus, nè ter-
renorum puluis ad interiora tranſiret. Volens deniquè religionem ſuam intitulari
Priuilegiũ paupertatis petit à Papa titulo paupertatis, à bonæ memorię Innocentio tertio, paupertatis priuilegium po-
ſtulauit. Qui vir magnificus, tanto virginis feruori congratulans, ſingulare dicit eſſe
propoſitum, quòd nunquàm tale priuilegium à ſede Apoſtolica fuerit poſtulatum. Et
vt inſolitæ petitioni fauor inſolitus arrideret, Pontifex ipſe cum hilaritate magna pe-
titi priuilegij primam notulam ſua manu conſcripſit. Felicis recordationis dominus Is fuit Gregorius IX.
Papa Gregorius, vir ſicut ſede digniſſimus, ità & meritis venerandus, paterno affectu
ſanctam iſtam arctiùs diligebat. Cui cùm ſuaderet, vt propter euentus temporum &
pericula ſeculorum aliquas poſſeſſiones aſſentiret habere, quas & ipſe liberaliter of-
ferebat, fortiſſimo animo reſtitit, & nullatenùs acquieuit. Ad quam reſpondente Põ-
tifice. Si votum formidas, nos te à voto abſoluimus: Sancte pater, ait, nequaquàm à Nota lector
Chriſti ſequela in perpetuum abſolui deſidero. Eleemoſynarum fragmina panumq;
minutias, quas eleemoſynarij deportabant, valdè ſuſcipiebat hilariter, & quaſi mœ-
ſta de panibus integris, exultabat potiùs in fragmentis. Quid multa? Satagebat pau-
peri Crucifixo paupertate perfectiſſima conformari, vt nulla res peritura amantem
abſamiato ſecluderet, aut curſum eius cum Domino impediret. Occurrunt eccè duo
mirãda, quæ paupertatis amatrix meruit operari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De multiplicatis panibus. CAP. 10.

VNicus erat in monasterio panis, cùm iam instarent & fames & hora edendi. Dispensatrice vocata, iubet sancta panem diuidere, partemq; fratribus mittere, partem intùs pro sororibus retinere. De quo retento dimidio iubet, quinquaginta fieri, iuxta dominarum numerum, incisuras, & eis in mēsa paupertatis apponere. Cui cùm deuota filia responderet, necessaria hic fore antiqua Christi miracula, vt modicū panis quinquaginta reciperet sectiones, respondit mater & dixit: Fac filia secura, quod dico. Properat filia matris implere mandata: properat mater ad Christum suum pia cum filiabus destinare suspiria. Crescit diuino munere inter frangentis manus parua illa materia, & cuilibet de conuentu suo extitit portio copiosa.

Panis exigu⁹ diuinitùs augetur.

De oleo diuinitùs ei ministrato. CAP. 11.

DIe quodam Christi ancillis sic ex toto defecerat oleum, vt nullum adesset saltem pro debilibus condimentum. Accepit domina Clara vasculum vnum, & humilitatis magistra suis manibus lauat, ponit vas vacuum seorsùm, vndè frater eleemosinarius illud accipiat, & vocatus est ipse frater, vt pro acquirendo oleo vadat. Accelerat deuotus frater, vt succurrat inopiæ tantæ, & ad sumendum vasculum currit. Non enim volentis est, neq; currentis, sed miserentis est Dei. Etenim solo influente Deo, vas illud plenum oleo reperitur, præueniente S. Claræ oratione fratris obsequium in solamen pauperum filiarum. At verò frater prædictus, quasi frustrà vocatus fuisset, submurmurans, dixit: Derisoriè me istæ fœminæ vocauerunt, cùm eccè vas plenum existat.

Rom. 9.

Vas vacuū miraculosè oleo implet.

De mortificatione carnis, & austeritate vitæ eius. CAP. 12.

DE miranda carnis maceratione silere magis, quàm loqui, forsitan expediret, cùm talia fecerit, in quibus audientium stupor cum veritate rerū contendit. Nonnullum magnum, quòd simpla tunicula & vili mantello de rudi panno, tegebat potiùs, quàm fouebat corpusculum. Non magnum erat, omni tempore continuare ieiunia, nec vili lectulo sine pluma. In his em̄ dum reliquas in suo clausтro habuit similes, laudes fortasse non meruit singulares. Sed quæ cōuentio carnis virgineæ ad vestem porcinam? Procurauerat enim sibi virgo sanctissima vestem de corio porci, quam, versa ad carnem hispida tonsura pilorum, secretò sub tunica deferebat. Vtebatur nonnunquam duro cilicio, de pilis equorum nodosè conserto, quod hinc indè chordulis rudibus stringebat ad corpus. Hanc vestem vni de filiabus dum petenti accommodâsset, illaq; se vestisset, tanrę protinùs asperitati succumbens, non tam hilariter petijt, quàm celeriter post triduum resignauit. Nuda humus, & interdùm sarmenta vinearū erant pro lectulo, lignumq; durum præstabat sub capite officium puluinaris. Processu verò roboris corium debilitato corpori strauit, & capiti modicam palcam clementer indulsit. Postquàm autem corpus tam seuerè tractatum longa cœpit occupare infirmitas, iubente beato Francisco, sacco pleno paleis vsa est. Porrò in ieiunijs tantus erat rigor abstinentiæ suæ, vt de viatico tenui, quod sumebat, vix corporaliter viueret. Nec eam virtus alia sustentaret. Sanitatis nanq; tempore maiorem Quadragesimā & Quadragesimam S. Martini, quotidiè in pane & aqua ieiunans, solis diebus Dominicis vinum, si habebat, gustabat. Et vt mireris, auditor, quod imitari non potes, tribus diebus in hebdomada, secunda videlicet, quarta & sexta feria, nihil in illis Quadragesimis sumebat in cibum: Sic alternatim dies penuriosæ refectionis, & dies acerbę mortificationis sibi inuicèm succedebant, vt vigilia perfectę inedię, quasi in festum solueretur panis & aquæ. Non mirum, si tanta rigiditas multo tempore obseruata, Christiram infirmitatibus subdidit, si vires consumpsit, si vigorem corporis eneruauit. Cōpatiebantur propterea sanctæ matri deuotissimæ filiæ, ac mortes illas, quas quotidiè

Porcino corio carnem affligit.

Item cilicio

Duriter cubat.

Mira eius abstinentia.

voluntariè sustinebat, lachrymis deplorabant. Prohibuêre tandèm beatus Franciscus & Episcopus Assisij, S. Claræ illud trium dierum exitiale ieiunium, præcipientes, vt nullum transeat diem, quin sālrem vnciam & dimidiam panis sumat in pastū. Cumq; grauis afflictio corporum, afflictionem ex more generet animorum, longè aliter effulgebat in Clara. Seruabat enim in omni sua mortificatione vultus festiuos & hilares, vt vel non sentiret, vel deridere videretur angustias corporales. Ex quo liquidò datur intelligi, quòd sancta lætitia, quæ interiùs abundabat, exteriùs redūdabat: quoniam flagella corporis, leuigat amor cordis.

De exercitio sanctæ orationis. CAP. 13.

QVæ verò sic in carne præmortua, sic erat à mundo penitùs aliena, continuè sacris orationibus & diuinis laudibus animum occupabat. Feruentissimam interni deliberij aciem fixerat iam in lucem, & quæ globum transcenderat terrenarum voluminum, sinum mentis latiùs expandebat imbribus gratiarum. Longis post Completorium tractibus cum sororibus orat, & lachrymarum profluuia, dum in ipsa erumpunt, in cæteris excitantur. Postquàm verò cæteræ fessa membra duris adibant refouere cubilibus, in oratione peruigil & inuicta manebat: vt tunc venas diuini susurrij furtinè susciperet, quādò sopor cæteras occupâsset. Sæpissimè ad orationem prostrata in faciem, terram infundit lachrymis, osculisq; demulcet: vt semper suum Iesum tenere videatur in manibus, in cuius pedes lachrymę illę fluant, & oscula imprimantur. Lachrymanti semèl profunda nocte adstitit angelus tenebrarum in forma nigri pueri, & ipiam monuit, dicens: Nè tantum plores, quoniam cęca fies. Cui cùm ilico respondêret, Cæcus non erit, qui Deum videbit: confusus ille discessit. Eádem nocte post maturinum orante Clara, & irrigno solito balneata, monitor fraudulentus accessit. Nè tantum, inquit, fleueris, nè tandiù resolutum cerebrum per nares emunxeris: quoniam adhuc tortum nasum habebis. Qua celeriter respondente, Torturā nullam patitur, qui Domino famulatur, statim elapsus euanuit. Quantam sui * mutationem in fornace feruentis orationis accipiat, quantum sibi in illa fruitione bonitas diuina indulcescat, solita indicia probant. Cùm enim ab oratione sancta cum iucunditate redibat, calida verba & quæ sororum pectora succendebant, de igne altaris Domini reportabat. Mirabantur enim quandam dulcedinem ex eius ore procedere, & clariorem solito faciem apparére. Parauerat certè in dulcedine sua pauperi Deus, & in ērem, quam in oratione lux vera repleuerat, exteriùs corporaliter exemplabat. Sic in mundo labili sponso suo nobili non labiliter iuncta, continuè deliciatur in superis: sic in rota versatili virtute stabili fulta, & in vase fictili thesaurum gloriæ claudens, carne in imis, mente permanet in excelsis. Mos erat ei ad matutinum prævenire iuuenculas, quas per signa silenter excitans, prouocabat ad laudes. Sæpè, cæteris dormientibus, lampa des accendebat: sæpè campanam proprijs manibus ipsa pulsabat. Nullus erat torpori, nullus in suo clausтro desidiæ locus: vbi orandi & Domino seruiendi pigritiam aspera inuectio stimulabat.

Fallacia dæmonis.

*munitionem,

Pſal. 67.

Animo vertatur in cælis.

De admiranda precum eius vi: & primò de Saracenis mirabiliter fugatis. CAP. 14

LIbet hîc orationum eius recitare magnalia, sicut veritate fidelissima, sic & venerationę prędigna. Illa tempestate, quam sub Imperatore Friderico in diuersis mūdi partibus sustinebat Ecclesia, Vallis Spoletana de calice iræ frequentiùs imbibebat. Erant in ea pro depopulatione castrorū, pro ciuitatum expugnatione, Imperiali iussu cōstitutæ acies militum, & Saracenorum sagittariorum examina velut apum. Cumq; in Assisium peculiarem Domini ciuitatē hostilis semèl furor irrueret, & iam ipsis portis excreitus appropinquaret, Saraceni gens pessima, qui sanguinem sitiunt Christianum, & omne nefas impudentiùs audent, apud sanctum Damianum intrà loci terminos, immò intrà clausтrum virginum, confluxerunt. Liquescunt dominarum cor-

Fridericus Imperator Ecclesiam vexat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

da timoribus,tremunt formidine verba,& ad matrem referunt fletus suos. Quæ impauida corde,se infirmam ad ostium duci iuber, & ante hostes poni, præcedente eam capsa argentea,intrà ebur inclusa,in qua Sancta sanctorum deuotissimè seruabantur, sacratissimum scilicet corpus Christi. Cumque se totam in oratione coram Domino prostrauisset,Christo suo cum lachrymis ait: Placet,mi Domine, inermes ancillas tuas,quas tuis amoribus innutriui, manibus eccè tradere paganorum? Custodi Domine,precor,has famulas tuas, quas ipsa in præsenti articulo custodire non possum. Mox de nouæ gratiæ propitiatorio vox quasi pueruli ad eius aures insonuit: Ego vos semper custodiam. Mi Domine,ait,& hanc,si placet,protege ciuitatem, quia nos pro tuo amore sustētat. Et Dominus ad eam: Grauamina sustinebit,sed meo munere defenderur. Tunc virgo lachrymosam erigens faciem,flentes confortat, dicens: Fideiubeo vobis filiolæ,quòd nihil patiemini mali,tantùm in Christo confidite. Nec mora: statim canum illorum repressa pauescit audacia,& per muros, quos ascenderant, celeriter exeuntes,orantis virtute deturbati sunt. Confestim Clara illis, quæ vocem prædictam audierant, studiosè interminatur, dicens: Cauete per omnem modum, charissimæ filiæ,nè vocem illam, dum corpus ago,cuiquam referatis.

Præsens Christus in asseruata Eucharistia

Saraceni diuinitùs terrentur.

De Assisio liberato.
CAP. 15.

ALio quoquè tempore Vitalis de Auersa, vir gloriæ cupidus & in prælijs animosus, Imperialē exercitum,cui capitaneus præerat,admouit contra Assisium. Terram itaque nudauit arboribus,adiacentia cuncta vastauit, & sic in ciuitatis obsidione resedit. Firmat verbis minacibus se indè nullatenùs recessurum, donèc ipsam haberit ciuitatem. Iamque ad id deuentum erat, vt de ciuitatis periculo in proximo timeretur. Quod cùm audisset Clara famula Christi, vehementer ingemuit, & fororibus ad se vocatis, ait: Ab ista ciuitate, charissimæ filiæ, multa quoridiè bona suscipimus, impium valdè est,si non in tempore opportuno ei, prout possumus, succurramus. Iubet afferri cineres,iubet capita nudare sorores. Ac primùm suum exopertum caput cinere multo conspersit: deindè super illarum capita cinerem ponit. Pergite,inquit,ad Dominum vestrum,& liberationem ciuitatis totis affectibus postulate. Quid singula narrem? Quid virginum lachrymas,quid preces repetam violentas? Facit misericors Deus sequenti nocte cum tentatione prouentum,vt toto dissoluto exercitu, & superbus homo contra vota discederet,ac terram illam vlteriùs non vexaret. Nam & ipse dux belli paulopòst interemptus est.

Agnes soror eius se totā Deo consecrat.

Assisiū suis & suarū precibus liberat S. Clara.

De conuersione Agnetis sororis eius.
CAP. 16.

VErùm nec illa suæ orationis virtus mirifica debet silentio sepeliri, qua in ipso conuersionis initio vnam animam ad Deum conuertit,cōuersam defendit. Habebat nanq; sororem, æuo teneram, carne ac puritate germanam: cuius conuersionem desiderās,inter precum primitias,quas Deo plenis affectibus offerebat, hoc postulabat obnixiùs, vt sicut cum sorore habuerat in seculo cohærentiam animorum, ità iam in Dei seruitio fieret inter eas vnitas voluntatum. Orat igitur instāter patrem misericordiæ, vt relictæ in domo sorori Agneti mundus desipiat, dulcescat DEVS, camque sic à proposito carnalium nuptiarum ad sui amoris copulam transferat,quatenùs vnà secùm in virginitate perpetua sponso gloriæ nubat. Mirandus enim vtriq; insederat mutuus amor,qui nouam diuulsionem,licèt affectu dissimili, vtriq; fecerat dolorosam. Fauet celeriter diuina maiestas egregiæ oratrici: primùm illud donum, quod præcipuè postulat,quodq; magis Deum exhibere delectaret,festinantiùs elargitur. Nam post sedecim dies à conuersione Claræ,Agnes diuino afflata spiritu, properat ad sororem Claram,eiq; suæ voluntatis reserat arcanum, dicens se velle penitùs Domino deseruire. Quam illa gaudenter amplectens: Gratias, inquit,ago Deo dulcissima soror, quòd me de te solicitam exaudiuit. Miram conuersionem latis est miranda defensio subsecuta. Cùm enim felices sorores apud ecclesiam sancti Angeli de Pāso, Christi vestigijs inhærerent, atq; illa, quæ plus de Domino sentiebat,suam eruditet nouitiam & germanam, repentè contra puellas noua consanguineorum prælia suscitantur. Audientes enim Agnetem ad Claram transisse,currunt ad locum sequēti die duodecim viri furore succensi, & conceptam malitiam dissimulantes exteriùs, pacificum prætendunt ingressum. Moxq; ad Agnetem conuersi, (Nam de Clara iam anteà desperauerant) Quid tu,inquiunt,ad locum istum venisti? Festina quantocyùs domum redire nobiscùm. Qua respondente, nolle se à sorore sua Clara discedere, irruit in eam miles vnus animo efferato, & pugnis calcibusq; non parcens, eam per capillos abstrahere conabatur,cæteris impellentibus, & suis brachijs leuātibus eam. At iuuencula dum quasi à leonibus capta,de manu Domini raperetur,exclamat,dicens: Adiuua me soror charissima,nec me Christo Domino tolli pmittas. Cùm ergò violenti prędones adolescentulam renitentem per deuexum montis abstraherent,vestes abrumperent,vias crinium laceratione complerent, Clara cum lachrymis in orationem procūbens, petit sorori mentis constantiā tribui, petit vires hominū diuina potentia superari. Confestim verò tanto pondere corpus illius in terra iacentis figi videtur,vt illam plures homines, suis conatibus annitentes, nequaquàm valeant vltra quendam riuulū absportare. Accurrentes etiam aliqui de agris & vineis,auxilium illis præstare contendunt,sed corpus illud de terra leuare nullatenùs possunt. Dumque in suo conatu deficiūt,verbo lusorio miraculum extollunt,dicentes: Tota nocte plumbum comēdit: ideò si ponderat,non est mirum. Nam & dominus Monaldus patruus eius,cùm in tanta rabie constitutus, vellet eam lethaliter pugno percutere, manum, quam leuauit,subitò dirus dolor inuasit,eamq; vsque ad plura tempora doloris anguilia cruciauit. Eccè autem post longum agonem Clara pergens ad locum, rogat propinquos,à tali conflictu discedere,& Agnetem seminecem iacentem, suæ solicitudini commendare. Quibus infecto negocio cum amaro animo recedentibus, Agnes iucūda surrexit,& iam cruce Christi gaudens,pro quo hac prima pugna certauerat, se diuinis seruitijs perpetuò mancipauit. Siquidem & beatus Franciscus manu sua ipsam torondit,& vnà cum sorore in via Domini erudiuit. Verùm quia magnificam eius vitæ perfectionem sermo breuis explicare non posset,intendatur ad Claram.

Grauis tentatio Agnetis à cognatis.

Insigne miraculum.

Vt precibus suis dæmones incenderit, & quantum illis tribuerit Gregorius Papa. *CAP.* 17.

MIrum non est,si contra malitiam hominum Claræ oratio valeat,quæ etiam dæmones incendebat. Mulier enim quædam Pisanę diœcesis, deuota semèl vēnit ad locum, vt Deo & sanctæ Claræ gratias ageret, pro eo quòd meritis eius à quinque dæmonijs liberata fuisset. Fatebantur autem in sui expulsione dæmonia, quòd ipsa orationes S. Clarę incenderent, & ex possesso vasculo deturbarent. Non sine causa dominus Papa Gregorius in huius sanctæ orationibus fidem habebat mirabilē, quarum virtutem senserat efficacem. Sæpè quidem noua,vt assolet,emergente difficultate,& cùm esset Ostiensis Episcopus, & postquàm ad culmen Apostolicum esset eucctus,supplex eidem virgini per epistolam factus,poscit suffragium,sentit auxiliū. Res certè sicut humilitate conspicua,sic toto studio imitanda: quandò Christi Vicarius à Christi ancilla opem efflagitat,& suis se virtutibus recommendat. Sciebat sanè,quid poreſt amor,& quàm liber aditus puris virginibus pateat ad consistorium maiestatis. Si enim rex cęlorum seipsum feruenter amantibus tribuit, quid est, quod deuotè orantibus,si expedit, non conceditur?

Mulier à 5. dæmonibus liberata.

Pōtifex eius preces magnipendit.

De eius eximia deuotione erga Eucharistiam sacrosanctam.
CAP. 18.

QVantus beatę Claræ ad altaris Sacramentum fuerit deuotionis affectus,effectus ostendit. In illa graui infirmitate,quæ eam grabato adscripserat,faciebat se erigi, & fulcimētis appositis sustētari: & sedens,filabat delicatissimos pānos: de quibus vltra quinquaginta paria Corporaliū faciens,& ea sericis vel purpureis thecis includens,per plana & montana Assisij varijs ecclesijs destinabat. Corpus verò Domini su-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Reuerentia eius erga Eucharistiã.

sceptura, calidis primò lachrymis irrigabatur: & accedens cum tremore, non minùs formidat in Sacramento latentem, quàm cælum terramque regentem.

Vt audierit officium fratrum in ecclesia beati Francisci.
CAP. 19.

SIcut enim in infirmitate, Christi sui memoria memor erat, sic & Christus eam in suis languoribus visitabat. In illa natiuitatis hora, quandò paruulo nato mundus cum Angelis iubilat, omnes dominæ ad matutinum in oratorium pergunt, & matrẽ infirmitatibus pressam, solam relinquũt. Cumq; de paruulo IESV cogitare cœpisset, & multùm doleret, quòd eius laudibus interesse non posset, suspirans ait: Domine Deus, eccè sola relicta sum tibi in loco isto. Et eccè repentè mirabilis ille concentus, qui in ecclesia S. Francisci fiebat, suis cœpit auribus intonare. Audiebat iubilum fratrum psallentium, harmonias cantantium attendebat, ipsum percipiebat sonitum organorum. Nullatenùs tanta erat loci propinquitas, vt hæc attingere posset humanitùs, nisi vel illa solennitas ad eam fuisset ampliata diuinitùs, vel eius supra humanũ modum vigoratus auditus. Verùm quod totum hoc excellit oraculum, ipsum digna fuit Domini præsepe videre. Manè ad eam venientibus filiabus, dixit Clara: Benedictus Dominus Iesus Christus, qui me, vobis relinquentibus, non reliquit. Audiui reuerã per gratiam Christi tota illa solennia, quæ in ecclesia sancti Francisci hac nocte celebrata sunt.

Videt præsepe Domini in spiritu.

De eius feruentissimo erga Christi passionem amore.
CAP. 20.

FAmiliaris ei planctus Dominicæ passionis, quæ ex sacris vulneribus nũc myrrhatas affectiones exhaurit, nunc dulciora gaudia sugit. Hanc lachryma Christi passi vehementer inebriat, & quem cordi suo profundiùs amor impresserat, frequẽter memoria repræsentat. Docet nouitias Christum plangere Crucifixũ, & simul quod verbis docet, factis exemplat. Nam sæpè cùm in secreto ad ralia hortaretur, præueniebat verborum exitum, irriguũ lachrymarũ. Inter horas diei, Sexta & Nona maiori compunctione afficitur, vt cum immolato Domino immolctur. Nam & semèl hora Nona orantem in cellula diabolus in maxilla percutiẽs, oculum sanguine, genam liuore suffundit. Vt autem Crucifixi delicijs absq; intermissione pasceret mentem, orationem de quinque plagis Domini frequentiùs ruminabat. Officium Crucis, prout Crucis amator Franciscus instituerat, didicit, & affectu consimili frequentauit. Chordulam tredecim nodorum scopulis annulatam, subtùs ad carnẽ cingebat secretò, in memoriale vulnerum Saluatoris. Aduenerat quodã tempore dies sacratissimæ Cœnæ, qua Dominus in finem dilexerat suos. Serò appropinquante Domini agonia, Clara contristata & mœsta, in cellæ secretario se recluſit. Cumque orantem Dominum oranstem illa & die sequenti sic absorpta, sic à seipsa permanet aliena, vt irreuerberatis circa prosequeretur, & tristis vsque ad mortem anima tristitiæ illius hausisset affectum, iam comprahẽsionis & totius illusionis memoria debriata, lecto resedit. Tota igitur nocvnum semper intenta luminibus, confixa CHRISTO ac prorsùs insensibilis videretur.

Verbis & exẽplis docet, Crucifixi passionẽ cõmemorare.

Chordula nodosa cingit nudum corpus.

Raptꝰ eius diuturnus.

Redit quædam familiaris filia sæpè ad ipsam, si fortè aliquid velit, & semper eodem modo se habere reperit. Nocte verò diei sabbati veniente, deuota filia candelam accendit, præceptum sancti Francisci ad matris memoriam signo, non verbo, reducit. Præceperat enim sanctus Franciscus, nè vllum sine comestione transiret diem. Illa igitur assistente, Clara quasi aliundè rediens, hoc protulit verbum: Quæ candelæ necessitas? Nunquid non dies est? Mater, ait illa, nox abijt, & dies transiuit, noxque altera redijt. Cui Clara: Benedictus sit iste somnus, charissima filia: quoniam diù optatus, tandèm donatus est mihi. Sed caue, nè somnum istum cuiquam referas, dum vixero ipsa in carne.

Vt complura miracula signo Crucis effecerit.
CAP. 21.

Amanti,

AManti, vicem Crucifixus amatus rependit: & quæ circa Crucis mysterium tanto amore succenditur, Crucis potentia in signis & miraculis illustratur. Signũ enim viuificę Crucis dũ morbidis applicat, morbos ab eis mirabiliter fugat. Tangã ex multis aliqua. Fratrẽ quendam, nomine Stephanũ, furiæ morbo laborantẽ, B. Franciscus ad dominã Claram transmisit, vt sup cum faceret signum sanctissimę Crucis. Magnã enim sciebat eius perfectionẽ, & magnam in ipsa venerabatur virtutẽ. Cõsignat eum obedientię filia patris iussu, & in loco, vbi ipsa orare solita erat, parumpèr dormire sinit. At ille post modicũ somnũ solutus, sanus exurgit, & ad patrẽ liber ab insania redit.

Pisce ex his efficacia S. Crucis.

Puer quidam annorum trium, nomine Matthiolus, de ciuitate Spoleti, lapillum quendam incautè suis intruserat naribus. Nemo illũ ex eius naso valebat educere, nec ipse puer proijcere. Periclitatus angustia magna, ducitur ad dominã Claram: & dum signo Crucis ab ea esset signatus, statim proiecto lapide liber efficitur.

Alius puer de Perusio, totum habens oculum macula coopertum, ad sanctam Dei famulam adductus est. Quæ tacto pueri oculo signum Crucis impressit, & dixit: Ducite eum ad matrẽ meam, vt ipsa sup eum signum Crucis ingeminet. Mater, inquam, eius domina Hortulana, suam secuta plantulam, post filiam ad religionem transierat, & in horto concluso cum virginibus vidua Domino seruiebat. Signo autem Crucis ab ipsa recepto, illicò pueri oculus à macula expurgatus, clarè & lympidè vidit. Asserit ergò Clara, puerum ipsum suæ matris merito liberatum: declinat pondus laudũ mater in filiam, se tantæ rei fatetur indignam.

Mater eius, sanctimonialis effecta.

Vna de sororibus, nomine Beneuenuta, plagam fistulæ sub brachio duodecim ferè annis perpessa fuerat, quæ per quinq; foramina saniem emittebat. Cui compassa virgo Dei Clara, peculiare illud suum signi salutiferi admouit emplastrum. Statimq; ad Crucis designationem, perfectam recepit annosi vlceris sanitatem.

Signo Crucis pellit hydropisin, febrim &c.

Alia de numero sororum, Amara vocabulo, tredecim mensibus aggrauata hydropisi, febre insuper & tussi & lateris dolore confecta, iacebat. Super quam domina Clara pietate permota, ad suę nobilis physicę recurrit experimentum. Signat eam Cruce in nomine Christi sui, & statim restituit plenariæ sanitati.

Alia Christi ancilla de Perusio nata, vocem per duos annos ità perdiderat, quòd vix exterius poterat formare sermonem. Cumq; in nocte Assumptionis Dominę nostræ sibi fuisset in visione monstratum, quòd domina Clara liberaret eam, diem cum desiderio expectabat. Qua illucescẽte, ad matrem festinat, signum Crucis expostulat, vocem mox signata recuperat.

Eodẽ sorori restituit vocem.

Soror quædam nomine Christiana, magno tempore in vna aure surditatem perpessa, multas contra malum illud, frustrà tamẽ, fecerat medicinas. Cuius caput domina Clara clementer signat, aurem contrectat, auditũsq; virtutem illicò reparat.

Alteri auditum.

Magna erat in monasterio sororum, multitudo languentiũ, diuersis doloribus afflictarum. Ingreditur Clara locum ex more cum sua medicina solita, & signo Crucis quinquiès facto, quinq; statim releuat à languore. Ex his profectò patet, in pectore virginis plantatam esse arborem Crucis, cuius dum fructus reficit animam, præbent exteriùs folia medicinam.

De quotidiana sororum institutione. Cap. 22.

SAnè quia erat magistra rudium, & quasi in magni regis palatio præposita puellarum, tanta eas disciplina informabat, tantoq; fouebat pietatis amore, quòd sermo nullus explebit. Docet primò strepitum omnem de mentis hospitio pellere, vt solius Dei penetralibus valeant inhærere. Docet iam carnaliũ ꝓpinquorum amore non afici, domumq; patriam, vt Christo placeant, obliuisci. Hortatur exactiones contẽnere fragilis corporis, carnisq; nugas imperio restringere rationis. Monstrat insidiosum hostem occultos puris mentibus inijcere laqueos: aliter sanctos, aliter tentare mundanos. Monet ad actiuam, certis horis eas hortans ità operari manibus suis, vt protinùs ad conditoris desiderium per orationis exercitium recalescant, & torporem negligentiæ deserentes, igne sancti amoris frigus indeuotionis deponãt. Nusquàm maior censura silentij, nusquàm amplior & color & tenor omnis honesti. Non ibi fluida loquela fluidum loquitur animum, nec verbi leuitas leuẽ prodit affectum. Ipsa nanq; magistra parca in verbis, abundè mentis vota sermonis breuitate coarctat.

Optimè instituit sanctimoniales.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De desiderio audiendi verbum Dei. Cap. 23.

PRouidet filiabus per deuotos prædicatores alimoniam verbi Dei, ex qua filiã deteriorem non efficit partem. Nam tanta in auditu sanctę prędicationis exultatione perfunditur, tanta sui IESV familiaritatis dulcedine deliciatur, vt prædicante aliquandò fratre Philippo de * Adria, speciosissimus quidam puer virgini Claræ assiste-ret, & per magnam prædicationis partẽ suis eam gratulationibus oblectaret. Ex cuius apparitionis intuitu illa, quæ de matre videre talia merebatur, suauitatẽ inexplicabilem sentiebat. Licèt aũt literata non esset, literatorũ tamẽ gaudebat audire sermonem, rata q̃ in testa verborum nucleus lateat, quem ipsa attingebat subtiliùs, & sapidiùs degustabat. Nouit de cuiuslibet sermone loquentis elicere, quod animæ prosit: sciens non minoris esse prudentiæ, de rudi quandoquè spina flores decerpere, quam fructum ex arbore nobili manducare. Cùm semèl dominus Papa Gregorius prohibuisset, nè aliquis frater ad monasteria dominarum sine sua licentia pergeret, dolens pia mater cibum sacræ doctrinæ rariùs habituras sorores; cum gemitu dixit: Omnes nobis auferat decæterò fratres, postquàm vitalis nutrimenti nobis abstulit prædito-res. Et statim omnes fratres ad Ministrum remisit, nolens habere eleemosynarios, qui panem corporalem acquirerent, postquàm panis spiritalis eleemosynarios non haberet. Quod cùm audiret Papa Gregorius, statim prohibitum illud in generalis Ministri manibus relaxauit.

*Andera,

Libẽter audit literatorum Conciones.

Mirabilis zelus audiendi verbi Dei.

De studio eius erga sorores humaniter fouendas & moderandas. Cap. 24.

NON autem venerabilis Abbatissa filiarum suarum solas animas diligit: immò & ipsarum corpusculis miro studio charitatis inseruit. Nam sæpiùs in frigore nocte propria manu cooperit dormientes, & quas ad rigorem communem seruandam cernit inualidas, remissiori moderamine vult esse contentas. Si quam turbaret tentatio, si quam, vt assolet, inuaderet mœstitudo, secretò vocatam cum lachrymis consolatur. Aliquandò se ad pedes prosternit mœrentium, vt maternis blanditijs alleuiet vim doloris. Cuius beneficijs filiæ non ingratæ, seipsas tota deuotione rependunt. Complectuntur siquidem affectum dilectionis in matre, reuerentur in magistra prælationis officium, sectantur in pędagoga rectitudinis gressum, & in DEI sponsa prærogatiuam mirantur omnimodæ sanctitatis.

Magna prudentia in sororibus moderãdis.

De eius infirmitatibus & languoribus. Cap. 25.

QVadraginta annis in stadio cucurrerat altissimæ paupertatis, cùm eccè iam ad brauium supernę vocationis, prędcedente languore multiplici, appropinquabat. Vigore siquidem carnis in annis prioribus austeritati pœnitentiæ succumbente, posteriora tempora occupauit infirmitas, vt quæ sana ditata fuerat merito operum, infirma ditaretur meritis passionum. Etenim virtus in infirmitate perficitur. Cuius mira randa virtus qualiter fuerit in infirmitate perfecta, hinc maximè liquet, quòd in vigintiocto annorum lãguore diutino non murmur resonat, nõ querimonia: sed semper ab eius ore sanctum colloquium, semper procedit actio gratiarum. Licèt autem ægritudinum pondere prægrauata, festinare videretur ad finem: placuit tamen Deo, ad tempus illud ipsius obitum reseruare, quo ab Ecclesia Romana, cuius erat factura & filia specialis, dignis valeret honoribus exaltari. Summo nanq; Pontifice cum Cardinalibus moram trahente Lugduni, cùm Clara prę solito vrgeri morbo cœpisset, filiarum mentes ingentis doloris gladius trucidabat. Mox cuidam Christi ancillæ, virgini Deo deuotæ de monasterio S. Pauli, Ordinis S. Benedicti, huiusmodi visio demonstratur: Videtur sibi vnà cum suis sororibus apud S. Damianum dominę Claræ infirmanti assistere, ac eadem Clara in lecto precioso iacére. Flentibus autem, & cum lachrymis beatę Claræ pręstolantibus exitum, formosa quædam mulier ad lectuli caput apparens, lachrymantibus loquitur: Nolite, inquit, ô filiæ plorare victuram: quoniam mori non poterit, quousquè Dominus cum suis discipulis veniat. Et eccè post modicum tempus venit Curia Romana Perusium. Audito verò eius infirmitatis augmento, properat de Perusio dominus Ostiensis inuisere spõsam Christi, cuius fuerat officio pater, cura nutritius, affectu purissimo semper deuotus amicus. Pascit infirmã Dominici corporis sacramẽto, pascit & reliquas salutaris exhortationis sermonibus. Supplicat illa tãto patri cũ lachrymis, vt suam & aliarũ dominarũ famulas pro Christi

2. Cor. 12.

In diuturno morbo eximia eius patientia.

Christi nomine habeat cõmendatas. Verùm illud super omnia rogat, vt priuilegium paupertatis à Domino Papa cum Cardinalibus sibi impetret confirmari. Quicquid fidelis ille religionis adiutor verbo promisit, opere adimpleuit. Reuoluto anno, dominus Papa cum Cardinalibus de Perusio transiuit Assisium, vt de transitu Sanctæ præostensa visio sortiretur effectum. Ipse nanq; summus Pontifex, vltra hominem, citraq; Deum existens, personam Domini repræsentat: cui in templo militantis Ecclesiæ familiariùs hærent, velut discipuli, domini Cardinales.

Ro. Põtifex Christi personã repræsentat.

Vt summus Pontifex cum Cardinalibus eam visitârit. Cap. 26.

ACcelerat iam diuina ꝓuidentia suũ de Clara implere ꝓpositum: accelerat Christus pauperem peregrinam superni regni palatio sublimare. Cupit iam illa, & toto desiderio suspirat liberari de corpore mortis huius, & in æthereis mãsionibus Christum videre regnantem, quẽ fuerat toto corde in terris pauperẽ paupercula prosecuta. Artubus itaq; sacris veteri morbo detritis, noua cumulatur debilitas, quæ & ꝓximam vocationẽ ad Dominũ indicat, & sanitatis ꝓpriæ viã parat. Festinat sanctę memoriæ dominus Innocentius IIII. vnà cum Cardinalibus visitare Christi ancillam, & cuius vltra fœminas nostri temporis ꝓbauerat vitam, mortẽ non dubitat Papali præsentia venerandam. Ingressus monasteriũ, pergit ad lectulũ, & infirmantis ori manum applicat osculandam. Quam illa gratissimè suscipit, & pedem Apostolici summa cum reuerentia osculandum exposcit. Assenso ligneo scabello, curialis dominus dignanter pedem accõmodat: super quem illa sursùm & deorsùm inculcans ora, vultrum reuerẽter aeclinat. Petit exindè à summo Pontifice vultu Angelico remissionẽ omnium peccatorũ. Qui cùm diceret, Vtinã ego tanta venia indigerẽ: pfectę absolutionis manus & amplæ benedictionis gratiã imptirẽ festinat. Recedentibus aũt omnibus, quia die illa de manu ꝓuincialis Ministri sacrã receperat hostiam, subleuatis in cęlum oculis, & iunctis ad Deum manibus, cum lachrymis ait suis sororibus: Laudate Dominum filiolę meæ: quia tale beneficiũ hodiè Christus mihi est dignatus tribuere, quod cælum & terra non sufficeret compensare. Ipsum hodiè recepi altissimum, & eius Vicarium videre commerui. Circũstant matris lectum filiæ quamcitiùs orphanandæ. quarum animas acerbi doloris gladius ꝓtransibat. Non somnus eas reuocat, nõ fames ipsas diuellit: sed lectulorum oblitas & mensæ, nocte ac die solùm plãgere delectabat. Inter quas Agnes virgo deuota, lachrymarum inebriata salsugine, sororem efflagitat, nè, se relicta, discedat. Cui Clara respondit· Placet Deo, soror charissima, quòd discedam: sed tu flere desiste, quoniam post me ad Dominum festinè peruenies: & magnã, inquit, consolationem tibi faciet Dominus, priusquàm moriaris.

Innocẽtius Papa eã inuisit decũbentem.

Prædicit Agnetis obitum.

De eius felicissima à corpore migratione, & magna morientis fiducia. Cap. 27.

VIdetur tandèm in extremis plurimis laborare diebus, qbus fides gentiũ & deuotio populorum excrescit, Cardinaliũ quoquè & prælatorũ visitatione frequẽti, vt verè sancta, quotidiè honoratur. Quod verò est auditu mirabile, cùm decẽ & septẽ diebus nullum cibum sumere posset, tanta est à Domino fortitudine vigorata, vt oẽs ad se venientes, in Christi seruitio confortaret. Nam cùm vir benignus, frater Reinaldus in tantarum infirmitatum longo martyrio ad patientiam hortaretur, liberrima et voce respondit: Postquàm Domini mei Iesu Christi gratiam per illum seruũ suum Franciscum agnoui, nulla pœna molesta, nulla pœnitentia grauis, nulla mihi, frater charissime, infirmitas dura fuit. Domino autẽ propitiùs agente, & iam quasi ad ianuam stante, iubet & vult sibi sacerdotes & spiritales fratres assistere, passionem Domini & sancta verba recitare. Inter quos dum appáret frater Iuniperus, egregius Domini iaculator, qui calida sæpè verba de Domino eructabat, noua hilaritate pfusa quęrit, si aliquid noui de Domino haberet ad manum. Qui aperiens os suum, de fornace feruidi cordis flãmantes verborum scintillas emittit, arq; in eius parabolis virgo Dei magnum solatiũ sumit. Lachrymantes tandèm se vertit ad filias, quibus paupertatem Domini recommendans, beneficia diuina laudando commemorat. Benedicit deuotos deuotasq; suas, & omnibus dominabus monasteriorũ pauperũ, tam præsentibus, quàm futuris, largã benedictionis gratiam imprecatur. Cętera fine fletu quis referat? Adfuãt illi duo B. Frãcisci socij benedicti: quorũ vnus Angelus mœrẽs ipse, cõsolatur

Nota sanctissimæ virginis exitum sanctitatem.

F. Iuniperi feruor.

mœren-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mœrentes:alter Leo,recedentis lectulum osculatur. Plangunt filiæ destitutæ piæ matris recessu,& quã vltrà visuræ non essent, ꝓsequuntur cum lachrymis recedentẽ. Dolent amarissimè totũ earum solatiũ cum illa migrare,seq; in valle lachrymarũ relictas, non iam à sua magistra vlteriùs consolãdas. Vix à dilaceratione corporũ solus pudor continet manum, & doloris ignẽ illud efficit acriorẽ, ꝙ exteriori planctu non finitur vaporare. Imperat claustralis censura silẽtium, extorquet vis doloris gemitum & singultum. Tument lachrymis facies,& nouas adhuc aquas mœrebundi cordis imperus submiuistrat. Ad se autem conuersa virgo sanctissima,suam animam silenter alloquitur: Vade secura,quia bonum habes conductum itineris. Vade,quoniam qui te creauit,sanctificauit,: & custodiẽs te semper,velut mater filiũ, tenero amore dilexit. Tu, inquit,Domine benedictus sis,qui me creâsti. Quã cùm quædã ex sororibus interrogaret,cui loqueretur,illa respondit: Ego loquor animæ meæ benedictæ. Nec ille gloriosus cõductus lõgè distabat. Nã ad quandã filiã se cõuertens, Vides tu,inquit,ô filia regẽ gloriæ,quem ego video? Sup aliam quoq; facta est manus Dñi,& corporalibus oculis felicẽ inter lachrymas excipit visum. Iaculo quidẽ ꝓfundi doloris cõfossã, verùs portã domûs aciẽ dirigit oculorũ: & eccè in vestibus albis turba ingreditur virginum,quæ oẽs aurea serta suis capitibus deferebãt. Graditur inter eas vna pclarior cæteris,ex cuius corona,quæ in summo sui,fenestrati thuribuli speciẽ ꝓtendebat,radius splẽdor irradiat,vt noctẽ ipsam in diei lucẽ intrà domũ cõuertat. Procedit ad lectulum,vbi spõsa filij decubat,& amãtissimè se sup eã inclinãs, amplexũ dulcissimum ꝓstat. Proferẽ à virginibus mirę pulchritudinis palliũ, ac certatim deseruiẽtibus cunctis,& Clarę corpus tegitur,& thalamus adornatur. In crastino igitur beati Lauretij,egreditur anima illa sanctissima,prẽmio ꝑpetuo laureãda: temploq; carnis soluto,spiritus feliciter migrauit ad astra. Benedictus talis exitus de valle miseriæ, qui introitus ei beatæ factus est vitæ. Iam ꝓ tenui viatico mẽsa lętatur ciuium superum:iam ꝓ vilitate cinerum,regno beata cęlico,ætern ę stola gloriç decoratur.

Talẽ fiduciam prẽstat non sola fides,sed vitæ optimè transactæ conscientia.

Videt Christum sub mortem.

Visio cuiusdã virginis.

Eius felicissimũ decessus.

De eius celeberrimis exequijs,præsente Pontifice Innocentio IIII. cum tota curia &c. Cap. 28.

RVmor incõtinenti de trãsitu virginis totum stupẽdo auditu cõcutit populum ciuitatis. Cõfluunt viri, cõfluunt mulieres ad locum, atq; in tãta multitudine gentes inundãt,vt sola videatur ciuitas remanere. Omnes sanctã, oẽs Deo charã ꝓclamãt,& inter laudũ verba nõnulli fletibus manãt. Accurrit potestas cum caterua militũ & multitudine armatorũ,seroq; illo ac tota nocte custodias adhibet diligẽtes, nè fortè de precioso thesauro, qui iacebat in medio, pati contingeret detrimentum. Commouetur sequenti die curia tota: Christi Vicarius cum Cardinalibus accedit ad locum, totaq;ciuitas versùs S. Damianum dirigit gressus suos. Ventum erat ad celebrandum diuina,cùm fratribus incipientibus officium mortuorum, repentè dominus Papa officium de Virginibus,non de mortuis,fieri debere proloquitur: vt priùs eam canonizare videretur, quàm corpus traditum esset sepulturæ. Respondente autem viro eminentissimo domino Ostiensi, morosiùs in his fore agendum, Missa de mortuis celebratur. Considente postmodùm summo Pontifice, Cardinaliũ quoq; & prælatorũ cœtu, Ostiensis Episcopus,de vanitate vanitatum sumpta dicẽdi materia, vanitatis egregiã contemptricẽ nobili sermone commẽdat. Circũdant ilicò sanctã funus deuota dignatione presbyteri Cardinales, & circa virginis corpus solita officia complent. Tandemq; nec tutum esse censetur,nec dignum,vt tam preciosum pignus tam longè distet à ciuibus. Leuatur cum hymnis & laudibus,cum tubarũ clangore ac iubilatione solenni ad S. Gregorium honorificè deportatur. Nam & hic locus ille est, vbi S. Patris Francisci corpus primò conditum fuerat: vt qui viam vitæ viuenti parauerat,etiã morienti locũ quodã præsagio ꝓpararet. Factus est proindè cõcursus populorum ad tumulum virginis,laudantium Deum atq; dicentium: Verè sancta,verè gloriosa regnat cum Angelis,quę tantum honorem ab hominibus sumit in terris. Intercede pro nobis ad Christum primiceria pauperum dominarũ,quę innumeros ad pœnitentiam,innumeros cõduxisti ad vitã. Paucis interiectis diebus, Agnes ad Agni nuptias euocata,sororẽ Clarã ad æternas delicias subsecuta est:vbi ambę Siõ filię, naturæ,gratia & regno germanę, Deo iubilãt sine fine. Et verè consolationẽ illã,quã Clara repro-

Exequiæ valdè celebres virginis Christi amore pauperimæ.

repromiserat,Agnes,antequàm migraret,accepit. Nam sicut sorore præuia, de mundo ad Crucem transierat: sic dum Clara signis & miraculis rutilaret, Agnes post ipsam de luce finibili maturè volauit ad Deum: Prestante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritusancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Obitus sororis eius Agnetis.

De miraculis post obitum eius. Cap. 29.

ILla sunt sanctorum signa mirifica,illa miraculorũ testimonia venerãda,quę in morum sanctitate & operum ꝓfectione consistunt. Iohãnes quidẽ signum fecit nullũ, non tamen sunt vel erunt Iohanne,q signa faciunt,sanctiores. Ideoq; sufficeret sanctæ virgini Clarę ad testimonium sanctitatis,ꝓfectissimę suę vitę pręconiũ,nisi interdùm aliud expoſceret partim tẽporum,partim deuotio populorum. Clara itaq; dum viueret,meritis,& iam in abyssum absorpta ꝑpetuæ claritatis,nihilominùs adhuc miraculorum luce per mundi cardines mirificè declaratur. Cogit syncera atq; iurata veritas multa conscribere:cogit multitudo quàm plura transire. Puer quidã,nomine Iacobinus de Perusio,non tam infirmus,quàm dæmonio pessimo videbatur obsessus. Nũc enim in ignem sese desperatè ꝓijciens,nunc in terra collidens, vsq; ad dentiũ fractionem lapides mordens,laniabat miserimè caput suũ, & corpus sanguine cruentabat. Ore distorto linguã foris ꝓijciens,mẽbrorum machinã tam facilè glomerabat, vt sæpè crus suũ poneret super collũ. Singulis diebus ꝑ duas vices puerũ ipsum ꝑdicta vexabat insania: nec illi duę personę obsistere poterãt,quin ꝓpria exueret vestimẽta. Peritorũ medicorũ iuuamẽ requiritur, sed nullus q sciat consulere, inuenitur. Pater eius, Guidolotus nomine, postq; infortunij tanti remediũ apud homines nullũ inuenit, ad S. Clarę merita se conuertit. O virgo,inqt,sanctissima,ô mundo venerabilis Clara, tibi miserũ natũ deuoueo, à te sanitatem eius tota supplicatione deposco. Festinat ad sepulcrum eius fide plenus, & allarum puerum super tumbam virginis ponens, protinùs opem,dum poscit,acquirit. Statim enim puer ab illa infirmitate liber efficitur, & iam vlteriùs nulla consimili lęsione vexatur.

Iohan. 10.

Dæmoniacus puer sanatur.

Alexandr'a de Fracto Perusinæ diœcesis, dęmonio nequissimo vexabatur. Quã dæmoniũ in suã redegerat potestatẽ,vt faceret ꝑ excelsam rupẽ, q̃ in crepidine fluminis eminebat,sicut auiculã volitare:ꝑ tenuissimũ quoq; arboris ramũ,fluuio Tyberis impendentẽ,faciebat descendere,atq; eã ibidẽm quasi ludo vacare: suorũ quoq; merito peccatorũ cùm latus sinistrũ penitùs amisisset,& manũ contractã haberet, medicinis sæpè tentatis nihil,ꝓficiebat: venit ad tumbã gloriosę virginis Clarę corde cõpuncta, eiusq; meritis inuocatis,cõtra suũ illud triplex periculũ vnius remedij salutarẽ sumit effectum. Cõtracta quidẽ manus extenditur, latus sanitati redditur, possessa à dęmonio liberatur. Altera mulier eiusdẽ loci,ꝑ dæmonio & multis doloribus, eodẽ tempore ante sepulcrum Sanctę,munus liberationis accepit.

Item dęmoniacæ duæ.

Puerum quendã Francigenã,q curiam sequebatur,furiæ morbus inuaserat, q̃ ipsi & loquelæ abstulerat vsum, & corpus mõstrosè fecerat inquietum. Detineri ab aliquo minimè poterat,sed potiùs intrà manus detinere volentium horribiliter se frãgebat. Ligatur funibus lectulo mortuorum, & à compatriotis ad ecclesiã S. Clarę defertur inuitus,ante sepulcrũ eius deponitur,& statim ꝓ fide offerentium ꝑptimè liberatur.

Item puer furiosus.

Valentinus de Spello, caduci morbi ruinæ intantùm erat obnoxius, quòd sex per diem vicibus indifferenter vbilibèt corruebat. Cruris etiã cõtractione plagatus, liber ambulare non poterat. Ducitur asello vectus ad S. Clarę sepulcrum: vbi duobus diebus & tribus noctibus iacet: die tertio, nullo tangente, crus eius fragore magno personuit, & ab vtraq; infirmitate sanatus ilicò fuit.

Comitialis homo liberatur.

Iacobellus dictus filius Spoletinę,duodecim annorũ cęcitate pcussus,ducẽ itineris sequebatur, nec sine ductore quoquã poterat, nisi in p̃cipitiũ, ambulare. Nã & semèl à puero parũpèr dimissus,in p̃cipitiũ actus,brachij fracturã cũ vulnere capitis reportauit. Hic cùm iuxta pontẽ *Vernij quadã nocte dormiret, apparuit ei dña quędam in somnis,dicẽs: Iacobelle,quarè tu ad me nõ venis Assisiũ,vt libereris? Qui manè cõsurgẽs, duobus alijs cęcis tremebũd' recitat visionẽ. Respõdent illi: Dominã quandã nup audiuimus in Assisij ciuitate migrâsse,cuius sepulcrũ ꝓ sanitatũ munera & per multa miracula manus Domini dicitur honorare. Quo audito,impiger factus cõcitè ꝑperat,& nocte hospitatus apud Spoletũ,candẽ cernit iterùm visionẽ. Ocyùs aduolat,totũ se ꝓtæ amore luminis ad cursum pręcingens. Peruenies aũt Assisiũ,tantas ante virginis mau-

* Cũnarini

Ingens morbꝰ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dorũ concursus ad sepulcrum S.Claræ.

mausoleum gentium concurrentium reperit turbas, vt ipse intrare nullatenùs posset ad tumbam. Supponit lapidem capiti suo, & cum fide magna, dolens tamen, quòd introitum habere non posset, somnũ capit præ foribus eius. Et eccè tertiò vox ad eum: Benefaciet tibi Dominus, Iacobe, si poteris introire. Euigilans ergò, rogat cum lachrymis turbas, clamans & preces ingeminans, vt ei propter diuinam pietatem viam præstare dignentur. Data sibi via, calceamenta proijcit, vestes exuit, collum corrigia cingit, & sic humiliter sepulcrum contingẽs, lentum somnum incurrit. Surge, inquit ei beata Clara, surge, quia liberatus es. Extemplò surgens, omni cæcitate discussa,

Cæcus videt.

omni oculorum caligine relegata, dum clarè per Claram videt, luminis claritatem Deum laudando clarificat, vt pro tanti mirificentia operis, ad benedicendum Deum omnes gentes inuitat.

Perusinus quidam, vocatus Bonus Iohannes, cum suis ciuibus contra Fulginates perrexerat. Cũq; hinc indè cõcertatio incepisset, grauis ictus lapidis eius manũ dura quassatione perfregit. Expendit in medicos pecuniam multam sanitatis amore, sed nullo potest medicinali suffragio intantùm iuuari, quin ipsam manum portet inutilem, & ad omne opus penitùs impotentem. Dolens itaque illius quasi non suæ dextræ pondus ferre, vsu carere, optat sibi pluriès esse truncatam. Audiens verò, quæ per famulam suam Claram Dominus dignabatur ostendere, votum vouens, ad sepulcrum

Manus incurabilis restituitur.

virginis properat, affert ceream imaginem manûs, & super tumbam S. Claræ incumbit. Statim, priusquàm ecclesiam exeat, manus eius perfectè restituta est sanitati.

* Petronus quidam de castro Bitone, trium annorum infirmitate consumptus, totus ferè diutini languoris tabe desiccatus apparuit. Cuius violentia morbi adeò contractus erat in cruribus, vt curuus semper & ad terram reflexus, vix cum baculo pergere posset. Explorat pater pueri multorum solertiam medicorũ, illorum præcipuè, qui fractis ossibus medendi peritiam habebant. Paratus erat omnia bona sua expendere pro recuperanda pueri sanitate. Cumque responderetur ab omnibus, nullius attis ope illi morbo posse succurri, ad nouæ Sanctæ suffragia, cuius audiebat magnalia,

Puer contractus restituitur.

se conuertit. Portatur puer ad locum, vbi preciosa virginis spolia requiescunt, & non diù ante sepulcrum iacens, perfectæ sanitatis gratiam sumit. Confestim nanq; rectus & sanus exurgit, ambulans & exiliens, & laudans Deũ, & ad S. Claræ laudes populum confluentem inuitat.

Erat puer decem annorum in villa S. Quirici Assisinatis diœcesis, claudus ex vtero matris suæ, tibias habebat exiles, pedes in transuersum iactabat, & tortuosè deambulans, vix poterat surgere, cùm cadebat. Mater eius beato Francisco pluriès eum deuouerat, nec vllius meliorationis opem acceperat. Audiens verò beatam Claram nouis

Item claudus puer.

coruscare miraculis, ad sepulcrum eius puerum deportauit. Post aliquot dies sanatis ossibus tibiarum, ad rectitudinem sunt membra reducta, & quod S. Franciscus multis precibus exoratus nou tribuit, sua discipula Clara virtute diuina concessit.

Ciuis Eugubinus, nomine Iacobus de Franco, puerum quinquennem habens, qui debilibus pedibus nunquàm ambulauerat, nec poterat ambulare, tanquàm ostentum suæ domûs & opprobrium suæ carnis deplorabat. Cubitabat in solo, reptabat in cinere, voluens se quandoquè ad scamnum, nec potens erigere: cui natura gradiendi desiderium dederat, negauerat facultatem. Vouent puerum parentes eius meritis S. Claræ, atque vt ipsorum verbo dicatur, volunt esse hominem sanctæ Claræ, si per eam sa-

Item alius.

nitatem fuerit consecutus. Protinùs voto emisso, virgo Christi suum hominẽ sanans, liberæ ambulationis officium in oblato sibi puero reparauit. Ilicò parentes ad virginis tumulum cum puero properantes, eum subsilientem & gaudentem Domino obtulerunt.

Mulier quędam de castro Menanij, Pleneria nomine, diù contractionem renum perpessa, non nisi baculo sustentata poterat ambulare. Adminiculo tamẽ baculi non curuũ erigebat corpus, sed nutantes vtrunquè trahebat gressus. Deferri se fecit quodam die Veneris ad tumulum S. Claræ: vbi preces ad eam deuotissimè fundens, celeriter obtinuit, quod fideliter postulauit. Sequenti nanque sabbato, integra sanitate

Item contracta fœmina.

obtenta, propriis pedibus est reuersa, quæ fuerat per alios adducta.

Tumores gutturis, quos vulgari sermone scrofulas vocant, puella quædam Perusina cum dolore multo diù portauerat. Viginti quidem glandulæ numerabantur in guttu-

gutture, vt ipsum puellæ guttur satìs capite crassius videretur. Duxit eam sæpè mater eius ad memoriam virginis Claræ, vbi ipsius sanctæ beneficium deuotissimè implorabant. Cumque tota quadam nocte ante sepulcrum puella iacéret, prorumpente sudore, strumæ illæ mollificari cœperunt, atque de suo loco paululùm commoueri. Processu verò temporis, per S. Claræ merita sic euanuerunt, vt nulla penitùs vestigia remanerent.

Puellę strumosæ sanatio.

Consimile malum vna de sororibus, Andrea nomine, dum adhuc in carne virgo maneret, portabat in gutture suo. Mirum certè, quòd in medio lapidum ignitorum anima tam frigida latitabat, & inter prudentes virgines despiciebat imprudens. Hæc siquidem nocte quadam guttur suum vsque ad præfocationem constrinxit, vt globum illum per buccam proijceret, volens de seipsa diuinam supergredi voluntatem. Sed hoc incontinenti per spiritũ Clara cognouit. Curre, inquit vni, curre velociter in interiorem domum, & ouum calefactum sorori Andreę de Ferraria sorbendũ prębe, simulque cum illa ascende. Properans illa, reperit dictam Andream loquela priuatam, propriæ manûs iniectione suffocationi propinquã. Releuat eam, vt potest, & secùm ducit ad matrem. cui & dixit famula Dei: Misera, cogitationes tuas Domino confitere, quas & ego benè cognoui. Eccè quod sanare voluisti, sanabit Dominus Iesus Christus. Sed vitam muta in melius, quoniam de infirmitate alia, quam patieris, non conburges. Ad cuius verbum spiritum compunctionis accepit, & vitam satìs egregiè mutauit in melius. Post modicum ergò sanata de scrofulis, de alia infirmitate migrauit.

Item strumosæ mortalis.

Crudelium luporum feralitas sæua * Contractam vexare solebat: qui in ipsos homines irruentes, humanis sæpè carnibus pascebantur. Mulier ergò quædam, nomine Bona, de Monte Galliano Assisinatis diœcesis, duos filios habens, vnius, quem lupi rapuerant, vix planctum compleuerat, cùm eccè ad secundum consimili ferocitate festinant. Stante nanque matre in domo, & aliquid rei familiaris agente, puero deambulanti exteriùs lupus dentes infigit, ac per ceruicem mordens, cum tali præda ad sylnam quantocyùs tendit. Audientes autem pueri stridores homines, qui erant in vineis, ad matrem clamant, dicentes: Vide, si filium tuum habes: quoniam ploratus insuetos pauloantè persensimus. Cognoscens mater filium à lupo direptum, clamores in excelsum leuat, & vlulatibus aërem complens, virginem Claram inuocat, dicens: Sancta & gloriosa virgo Clara, redde mihi miserum filium meum. Redde, ait, redde infelici matri natellum. Quod si non feceris, meipsam aquis necabo. Currentes itaq; vicini post lupum, reperiunt infantulum à lupo in sylua dimissum, & canem iuxta pucrum eius vulnera delingentem. Ceruici primos iniecerat morsus bestia fera: dehinc vt prędam leuiùs ferret, ipsius pueri renibus suas impleuerat fauces, & vtrobiq; non leuis attractûs signa reliquerat. Voti compos effecta mulier, cum suis vicinis ad suam properat adiutricem, & pueri varias plagas omnibus videre volentibus monstrans, Deo & S. Claræ gratias copiosas exoluit.

Infans è lupi faucibus eripitur.

Puella quędam de castro *Cannarti, clara die in agro sedebat: in cuius sinu mulier altera reclinauerat caput. Et eccè lupus hominum rapax, furtiuos ad prædam concitat gressus. Quem tamen puella vidit: sed quia canem credidit, non expauit. Cumque infantula cœpto intenderet scrutinio capillorum, efferatur in illam bestia truculenta, eiusq; vultum suo vasto hiatu concludens, prædam portabat ad syluam. Surgit protinùs mulier stupefacta, & S. Claræ memor, clamores suscitat, dicens: Succurre sancta Clara, succurre: tibi in hac hora puellam istam commendo. Ipsa deniquè, mirabile dictu, quæ lupi dentibus portabatur, contra lupum inuehitur, dicens: Portabis me tu latro vlteriùs, tantæ virginis commẽdatam? Qua inuectione confusus, puellam statìm in terram molliter posuit, & quasi latro depræhensus, festinè discessit.

*Ceranarii.

Ite puella.

De S. Claræ in Sanctas relatione. Cap. 30.

Residente aũt in sede B. Petri clementissimo domino Alexandro IIII. viro totius sanctitatis amico, qui & religiosorũ tutela, & religionũ firma colũna erat, dum horum mirabilium relatio curreret, & de die in diem fama virtutum virginis latiùs insonaret, canonizationẽ tantę virginis ipse iam mundus cum desiderio expectabat. Dictus itaq; Pontifex, tantorum turba signorum quasi *re insolita excitatus, de canoniza-

*in rem solitam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nizatione eius vnà cum Cardinalibus cœpit habere tractatum. Committuntur personis solennibus & discretis examinanda miracula, vitę quoquè magnalia discutienda traduntur. Inuenitur Clara, dum viueret, omnium virtutum exercitio clarissima: inuenitur post transitum veris & probatis miraculis admiranda. Die enim ad hoc statuta, cùm cœtus Cardinalium conuenisset, Archiepiscoporum & Episcoporum conuentus adesset, Cleri concio ac religiosorum, sapientum quoquè & potentum plurima multitudo assisteret: summo Pontifice illud salubre negocium in medium proponente, ac Prælatorum iudicium scisitante, vniuersi prompto fauore propensiùs annuentes, Claram dicunt clarificandam in terris, quam Deus clarificauit in excelsis. Instante verò die migrationis eius ad Dominum, duobus annis ab ipsius transitu revolutis, Prælatorum & totius Cleri multitudine conuocata, sermone quoquè præmisso, felix Alexander, cui hæc à Domino fuerat gratia reseruata, cum celebritate permaxima sanctorum catalogo Claram reuerenter adscripsit, festum eius solennitèr in tota Ecclesia celebrandum instituit, atque ipse priùs cum tota Curia solennissimè celebrauit. Acta sunt autem hæc apud Anagniam in ecclesia maiori, anno Dominicę incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimoquinto, Pontificatûs Domini Alexandri Papę IIII. anno primo: ad laudem Domini nostri Iesu Christi, qui cum patre & spititu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Asscribitur catalogo Sanctorũ.

De S. Hippolyto martyre, & Concordia nutrice eius, atque aliis 19. è familia S. Hippolyti, videat Lector Gesta S. Laurentij martyris

10. *Augusti.*

VITA ET PASSIO SANCTI CASSIANI MARTYRIS, PER AVRELIVM PRVDENTIVM descripta.

Habetur in eius Peri Stephanòn. Augusti 13.

Imago S. Cassiani.

YIla forum statuit Cornelius: hoc Itali vrbem
Vocant ab ipso conditoris nomine.
Hîc mihi, cùm peterem te, rerum maxima Roma,
Spes est oborta, prosperum Christum fore.
Stratus humì, tumulo aduoluebar, quem sacer ornat
Martyr dicato Cassianus corpore.
Dum lachrymãs mecùm reputo mea vulnera, & omnes
Vitæ labores, ac dolorum acumina:
Erexi ad cælum faciem, sterit obuia contrà,
Fucis colorum picta imago martyris,
Plagas mille gerens, totos lacerata per artus,
Ruptam minutis pręferens punctis cutem.
Innumeri circùm pueri, miserabile visu,
Confossa paruis membra figebant stylis:
Vndè pugillares soliti percurrere ceras,
Scholare murmur annotantes scripserant.
Acdituus consultus ait: Quod prospicis hospes,
Non est inanis, aut anilis fabula.
Historiam pictura refert: quæ tradita libris,
Veram vetusti temporis monstrat fidem.
Præfuerat studijs puerilibus, & grege multo
Septus, magister literarum sederat.
Verba notis breuibus comprendere cuncta peritus,
Raptimque punctis dicta præpetibus sequi.
Aspera nonnunquàm pręcepta, & tristia * iussa
Impube vulgus mouerant ira & metu.
Doctor amarus enim discenti semper ephebo,
Nec dulcis vlli disciplina infantiæ est.

S. Cassian⁹ ludimagister.

*visa

Ecce

Ecce fidem quatiens tempestas sęua, premebat
Plebem dicatam Christianæ gloriæ.
Extrahitur cœtu è medio moderator alumni
Gregis, quòd aris supplicare spreuerat.
Pœnarum artifici quærenti, quod genus artis
Vir nôsset, alto tam rebellis spiritu.
Respondent: Agmen tenerum ac puerile gubernat,
Fictis notare verba signis imbuens.
Ducite, conclamat, captiuum, ducite, & vltrò
Donetur ipsis verberator paruulis.
Vt liber illudant, lacerent impunè, manusque
Tingant magistri feriatas sanguine.
Ludum discipulis, volupe est, vt præbeat ipse
Doctor seuerus, quos minis * coërcuit.
Vincitur post terga manus, spoliatus amictu.
Adest acutis agmen armatum stylis.
Quantum quisque odij tacita conceperat ira,
Effundit ardens felle tandèm libero.
Conijciunt alij * fragile, sinúque ora tabellas
Frangunt: relisa fronte lignum dissilit.
Buxa crepant cerata, genis impacta cruentis:
Rubetq; ab ictu curua * humens pagina.
Indè alij stimulos & acumina ferrea vibrant,
Qua parte aratis cera sulcis scribitur.
Et quia secti apices abolentur, & æquoris hirti
Rursùs nitescens innouatur area:
Hinc foditur Christi confessor, & indè secatur:
Pars viscus intrat molle, pars scindit cutem.
Omnia membra manus pariter fixêre ducentæ,
Totidemque guttæ vulnerum stillant simul.
Maior tortor erat, qui summa pupugerat, infans,
Quàm qui profunda perforârat viscera.
Ille leuis, quoniam percussor morte negata
Sæuire solis scit dolorum spiculis.
Hîc quanto interiùs vitalia condita pulsat,
Plus dat medelę, dum necem propè applicat.
Este precor fortes, & vincite viribus annos:
Quod defit æuo, suppleat crudelitas.
Sed malè conatus tener infirmusque laborat:
Tormenta crescunt, dum fatiscit carnifex.
Quid gemis? exclamat quidam: tute ipse magister
Istud dedisti ferrum, & armâsti manus.
Reddimus eccè tibi tam millia multa notarum,
Quàm stando, flendo, te docente, excepimus.
Non potes irasci, quòd scribimus: ipse iubebas,
Nunquàm quietum dextera vt ferret stylum.
Nunc perimus, totiès te præceptore negatas,
Amare doctor, iam scholarum ferias.
*Pungere puncta libet, sulcisque intexere sulcos,
Flexas catenis impedire virgulas.
Emendes licet inspectos longo ordine versus,
Mendosa fortè si quid errauit manus.
Exerce imperium: ius est tibi plectere culpam,
Si quis tuorum te notauit segniùs.
Talia ludebant pueri per membra magistri:
Nec longa fessum pœna soluebat virum.

Sistitur coràm iudice.

*animis

Ludibriis nefarij pueri exagitãe martyrem.

*Pingere

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tandèm luctantis miseratus ab æthere Christus,
Iubet resolui pectoris ligamina:
Difficilesque moras animę ac retinacula vitæ
Relaxat, arctas & latebras expedit.
Martyris illustris mors. Sanguis ab interno venarum fonte patentes
Vias secutus, deserit præcordia,
Totque foraminibus penetrati corporis exit
Fibrarum anhelans ille vitalis calor.
Hæc sunt, quæ liquidis expressa coloribus hospes
Miraris: ista est Cassiani gloria.
Suggere, si quod habes iustum vel amabile votum,
Tibi si qua spes est, si quid intùs æstuas.
Martyres audiũt preces nostras. Audit, crede, preces martyr prosperrimus omnes,
Ratasque reddit, quas videt probabiles.
Páreo, complector tumulum, lachrymas quoquè fundo.
Altar tepescit ore, saxum pectore.
Tunc arcana mei percenseo cuncta laboris:
Tunc quod petebam, quod timebam, murmuro:
Et post terga domum dubia sub sorte relictam,
Et spem futuri fortè nutantem boni.
Audior, Vrbem adeo, dextris successibus vtor,
Domum reuertor, Cassianum prædico.

EIVSDEM S. CASSIANI MARTYRIS HISTORIA, A QVODAM ANTIQVO SCRIPTORE

ex Prudentio prosa reddita, cuius quidem Beda venerabilis meminit in prologo in vitam S. Felicis Nolani, sed nomen eius non exprimit, sicut nec peruetustus Codex MS. vndè hæc descripsimus.

PRudentius, sicut notum est, vir religiosus, fidei dogmata poëmatis etiam iucunditate commendans, & hoc quoquè ad cultum religionis adiungens, vt antecessorum Martyrum certamina sacra percurreret, adorandam Cassiani martyris passionem sub hoc ordine voluit ad posteritatis memoriam peruenire. Quam ideò vtilem est communi sermone describere, vt quæ tenentur libris, recenserentur & populis, vt scientiæ nota doctorum, auribus quoquè omnium non essent ignota fidelium. Cuius ideò in præsenti lectione nomen insertum est, vt passionem sancti martyris Cassiani, quam traditione colimus, tanti quoquè viri commendatam authoritate credamus. Nam licèt merita eius virtute prodãtur, & Dominus noster sanctum suum quotidiana eius operatione glorificet: nunquàm tamen religiosus vir Prudentius passionis eius ordinem per se voluisset agnosci, nisi fidem oportuisset adhiberi. Scripsit ergò sermone competenti, dum apud Cornelij Forum S. Cassianum, venerabili tumulo aduolutus, oraret, erectos ad cælum oculos suos, in huiusmodi imaginẽ martyris incidisse, in qua ipse esset laceratus omnibus membris, plagis mille perfossus, minutis rupta cute vulneribus, & circunstantes pueri stylis paruulis membra fodientes. In quo cùm miratus esset adspectu, dixisse custodem: Hospes, non est fabula, quod cernis. Historia est, quę libris tradita, monstrat vetusti temporis veritatem. Magister hic pueros paruulos literis imbuebat, doctus, notis breuibus verba comprehendere. In quem discipulorum suorum ira propterea, quòd ad discendum cogebantur, exarsit. Non enim latet, quanuis vtilia sint scientię bona, dura tamen semper esse infantię.

Passionem sancti martyris traditione colimus.

Dum ergò eodem tempore catholica fides persecutorum tempestate laboraret, beatus Cassianus est productus ad medium, vtpotè qui cum persecutoribus colere impia sacra noluisset. A quo cùm esset quæsitum, quid artis, aut quid haberet officii, respon-

sum est, quòd pueros literis erudiret. Statim ergò à persecutove, quem spreuerat, ipsis pueris, quos in se exasperauerat castigando, per sententiam animi furentis addictus est, vt ipsi in magistri sanguine, cum corporis eius laceratione, sæuirent. Durus, inquit, discipulorum suorum & seuerissimus doctor, eorum, quos terruit, feritate crucietur. Statuitur ergò spoliatus vestibus, manibus post tergum ligatis, circunstante armato stylis agmine puerorum: qui quantùm dum discerent, doluêre, tantùm ea accepta libertate sæuirent. Itaque in faciem & ad caput magistri tabulæ & buxa cerata franguntur, & præacutis stylis confessor Christi nunc foditur, nunc secatur: & alijs summa vulnera, alijs altiora figentibus, dum leuiores manus grauiores fiunt, morte dilata, humili confessor voce precabatur, vt essent viribus fortiores, & annos virtute transcenderent, vt ætatis infirmitatem suppleret sæua crudelitas, & se velocitas amaritate mortis absolueret. Sed illi non contenti sola feritate tortoris, sic magistri sui vulneribus illudebant: Tu armâsti manus nostras, & ferrum hoc, quod gerimus, tu donâsti. Duriores reddimus, quàm sensimus, plagas, & in te districtionem, accepta libertate, punimus. Tandèm pius Deus martyris sui tormenta miseratus, mortis vincula dissoluit, & per venas totius corporis sanguis effusus, piam animã Creatori secutum reddidit & coronam. Per Christum Dominum nostrum.

Impius persecutor sanctorũ martyrem puerìs tradit lacerato crudeliatu necandum.

Videtur locus mẽdosus.

VITA S. RADEGVNDIS REGINAE, DVOBVS LIBRIS COMPRAEHENSA: QVORVM PRIOREM

*scripsit Fortunatus Episcopus: posteriorem * Bandomina ad Abbatissam Didymiam, supplens ea, quæ à Fortunato erant prætermissa: cuius posterioris stylum, vbi expedire visum fuit, nonnihil elimauit F. Laur. Surius. Fuit autem ea Bandomina S. Radegundis æqualis, & monasterij eius monacha vel sanctimonialis.*

* Bandonia

In priorem librum Prologus Fortunati.

REdemptoris nostri tantùm diues est largitas, vt in sexu muliebri celebret fortes victorias, & corpore fragiliores, ipsas reddat fœminas virtute mentis inclytæ gloriosas. Quas habentes nascendo mollitiem, facit Christus robustas ex fide: vt quæ videntur imbecilles, dum coronantur ex meritis, à quo efficiuntur fortes, laudem sui cumulent creatoris, habendo in vasis fictilibus thesauros cęli reconditos. In quarum visceribus cũ suis diuitijs ipse rex habitaturus est Christus. Quę mortificantes se seculo, despecto terræ consortio, defęcato mundi contagio, non confidentes in lubrico, non stantes in lapsu, quærentes viuere Deo, ad gloriam redemptoris sunt copulatæ paradiso. In quo est pariter numero, cuius vitæ præsentis cursum, licèt sermone ptiuato, ferre tentauimus in publicum: vt cuius est vita cum Christo in gloria, memoria relata celebretur in mundo.

Coronari ex meritis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITAE LIBER PRIMVS.

13. Augusti.

for. *altitudinem

S. Radegūdis captiua.

BEatissima igitur Radegundis, natione barbara, de regione Turinga, auo rege Basino, patruo Herminefrido, patre rege Berchario: quo*altitudo seculi tangit regina de germine, celsa licèt origine, multùm cellior actione. Quæ cum suis parentibus breui cōmanens tēpore, tempestate barbarica Francorum victoria regione vastata, vice Israëlitica exit & migrat de patria. Tunc inter victores, cuius esset præda regalis puella, fit contentio de captiua: & nisi reddita fuisset transacto certamine, in se reges arma mouissent. Quæ veniens in sortem præcelsi regis Clotarij, in *Viromandensem dicta, Atheias in villa regia nutriendi causa custodibus est deputata. Puella data laboribus, q̄ conueniūt sexui, inter opera reliqua fit ex barbaris literata, frequēter loquens cum paruulis, si cōferret sors tēporis, martyr fieri cupiēs.

Adhuc puella fert persecutiones, & mirā exercet pietatem.

Indicabat adolescens iamtunc merita senectutis, obtinēs pro parte, quod petijt. Deniquè dum esset in pace florens Ecclesia, ipsa est à domesticis persecutiones perpessa: iamtunc id agens infantula, vt quicquid sibi remansisset in mensa, collectis alijs paruulis, lauans capita singulis, compositis sellulis, porrigens aquā manibus, ipsa intererat, ipsa miscebat infantulis: hoc etiam præmeditans cum Samuele paruulo clerico, facta Cruce lignea, præcedentem subsequens psallendo ad oratorium grauitate mira.

Facitergiū & sudario.

Simul paruuli properabant: ipsa tamen cum sua veste pauimenta nitidans, circa altare verò cum facitergio iacentem puluerem colligens, foris cum reuerentia recondebat potiùs, quàm verrebat.

Quam præparatis expensis, cùm voluïsset rex prædictus accipere, per berarcham ab Atheias nocte cum puellis elapsa est. Deindè Suessionis cùm eam direxisset, vt in reginam eligeret, fugit, euitans pompam regalem, nè seculo cresceret. Sed cui debebatur, & humana gloria non mutatur. Nubit ergò terreno principi, nec tamē separatur à cælesti. At dum sibi accessit secularis potestas, magis quàm permitteret dignitas, se plùs inclinauit voluntas, subdita semper Deo, sectans monita sacerdotum: plùs participata Christo, quàm sociata coniugio. Illo verò sub tempore tentamus patefacere de multis pauca, quę gesserit. Igitur iuncta principi, timens nè à Deo degradāsset, cùm mundi gradu proficeret, se cum sua facultate eleemosynæ dedicauit. Nā cùm sibi aliquid de tributis accideret, ex omnibus, quæ venissent ad eam, antè dedit decimas, quàm recepit. Deindè quod supererat, monasterijs dispensabat: & quò ire pede non poterat, misso munere circuibat. A cuius munificentia nec ipse se abscondere potuit Eremita. Sic nè premeretur à sarcina, quod acceperat, erogabat. Apud quā nec egent vox inaniter sonuit, nec ipsa surda p̄terijt, sępè donās indumēta, credēs, sub corporis veste, Christi se mēbra tegere: hoc se reputans p̄dere, quicqd pauperibus nō dedisset.

Clotarius rex eam inuitā ducit vxorem.

Largæ eius eleemosynæ.

Adhuc animo tendēs ad opus miser icordiæ, Atheias domū instruit: quò, lectis cultè compositis, congregatis egenis, fœminas ipsa lauans in thermis, morborū curans pūtredines, virorū capita diluens, ministeriū faciens, quos anteà lauerat, eisdē sua manu miscebat, vt fessos de sudore, sumpta potio recrearet. Sic deuota fœmina, nata & nupta regina, palatij domina, pauperibus seruiebat ancilla. In mēsa verò subocculte, nè cognoscerēt ab aliquo, antepositō cū legumine ferculo, inter epulas regū, more triū puerorū, faba vel lēticula delectabiliter vescebatur. Decursū verò decantādo, etsi sederet in prandio, excusans se regi aliquo casu, vt Deo redderet debitū, se subducebat cōuiuio, quò egressa, Domino psalleret, & curiosè requireret, quali cibo pauperes foris refecissent. Itidē nocturno tēpore, cùm reclinaret cū principe, rogās se p̄ humana necessitate velle cōsurgere, & leuans, egressa cubiculo, tandiù antè secretim orationi incūbebat, iactato cilicio, vt solo calēs spiritu, iacéret gelu penetrata, tota carne p̄mortua: tuā nō curās corporis tormentū mens intēta paradiso, leue reputās quod ferret, tantùm nè Christo vilescerer. Indè regressa in cubiculū, vix tepefieri poterat vel foco, vel lectulo. De qua regi dicebatur, habere eum potiùs iugalē monachā, q̄ reginā. Vnde & ipse iritat us, p̄ bonis erat asperrimus. Sed ipsa pro parte leniens, pro parte tolerabat mo-

Dan. 1. Vide abstinentiam.

Nocturnę preces eius.

Mira humilitas & humanitas.

modestè rixas illatas à coniuge.

Diebus verò Quadragesimæ satìs est scire, qualiter se redegerit inter vestes regias singulariter pœnitentē. Igitur appropinquāte ieiunij tempore, ad religiosam monachā, nomine Piā, mittebat, cui ad sanctū propositū illa dirigebat veneranter in linteo sigillatū ciliciū. Quod sancta induēs, ad corpus p̄ totā Quadragesimā subter vestē regiā, dulcē portabat in sarcinā. Transactis aūt diebus, similiter sigillatū retrāsmittebat ciliciū. Si aūt rex deerat, quis credat, qualiter se orationi diffundebat, qualiter se tanq̄ p̄sentis Christi pedibus alligabat, & quasi repleta delicijs, sic longo ieiunio satiabatur & lachrymis? Cui, despecto ventris edulio, tota refectio & tota fames erat in Christo. Illud qua pietate peragebat solicitè, vt quæ p̄ oratoria vel loca venerabilia tota nocte plucerent, cādelas suis manibus factas, iugiter ministraret? Pro quarū mora serotina, dum sibi nūciaretur tardè, q̄ se ad mēsam rex quęreret, circa res Dei dum satagit, rixas habebat à cōiuge: ità vt multis vicibus princeps p̄ munera satisfaceret, q̄ ei per linguam peccāsset. Ad cuius opinionem si quis seruorū Dei visus fuisset per se vel per alium vocatus occurrere, videres illam cęlestem habere lætitiā. Et hora noctis decursa, cum paucis pergēs & intimis per niuem, lutū vel puluerem, aqua calida parata, ipsa lauabat & tergebat venerāda vestigia, ac reliquias seruo Dei, ei propinabat in patera. Sequenti die domūs curam commendans creditarijs, ipsa se totam occupabat circa viri iusti verba, circa salutis instituta, circa despiciendi mundi intuitum, & vitæ cælestis commercia retentabatur per dies. Quem videns lætificata, remuneratum relaxabat ipsa tristis ad propria.

Tota Quadragesima vtitur cilicio.

Ieiunio satiatur & lachrymis.

Seruos Dei mirè veneratur.

Illud quoq; q̄ prudenter totum p̄ sua *parte prouidebat in pondere? Quotiès quasi mafortem nouū linteum, auro vel gēmis ornatū, more vestiebat de barbaro, à circunstātibus puellis si laudaretur pulcherrimū, indignam se adiudicās tali cōponi linteolo, mox exuēs se vestimento, dirigebat loco sancto, quisquis esset in proximo, & p̄ palla ponebatur diuino super altario. Qualiter verò si quis pro culpa criminali, vt assolet, à rege deputabatur interfici, sanctissima regina moriebatur, cruciabatur, nè designatus reus moreretur in gladio? Qualiter concursabat p̄ domesticos, fideles seruiētes & proceres? Quibus blandimentis mulcebat animum principis, donèc mitigata ira regis, vndè processerat sors mortis, indè curreret vox salutis?

*salute

Anxiè intercedit pro morti adiudicatis.

His igitur beatis actibus occupatam, intātùm p̄uexit diuina clementia, vt etiā adhuc in palatio laicā, Dño largiente, declararentur p̄ eam miracula. Deniq; in Perona villa post prandiū dum ambularet p̄ hortum sanctissima, rei retrusi pro crimine, succurri sibi succlamabāt, vociferantes de carcere. Ipsa quid esset interrogat: mentiūtur ministri, q̄ mēdicorum turba quæreret eleemosynam. Credens hoc illa, transmittit quo indigebat inopia. Intereà à iudice compelluntur tacere, qui tenebantur in compede. Cùm verò nox superuenisset, dum solitum cursum diceret, fractis vinculis soluti, occurrunt Sanctæ de carcere. Quo cognito, reos se viderunt, qui Beatæ mentiti sunt, dum qui rei fuerant, de catenis soluti sunt. Et quoniam frequenter aliqua occasione, diuinitate prosperante, casus cedit ad salutem, vt hæc religiosiùs viueret, frater interficitur innocenter. Directa igitur à rege, veniens ad beatum Medardum Noniomum, p̄plicat instanter, vt ipsam mutata veste Domino consecraret. Sed memor dicentis Apostoli, si qua ligata sit coniugi, nè quærat dissolui: differebat reginam, nè veste tegeret monacham. Adhuc beatum virum perturbant proceres, & per basilicam grauiter ab altario retrahebant, nè velaret regi coniunctam, nè videretur sacerdos, q̄ præsumeret principi subducere reginam, non publicanā, sed publicam. Quo sanctissima cognito, intrans in secretariū, monachæ veste induitur: p̄cedit ad altariū, & beatissimum Medardum his verbis alloquitur: Si me consecrare distuleris, & plùs hominem quàm Deum timueris, de manu tua pastor ouium animam requirat. Quo ille contestationis concussus tonitruo, manu superposita, consecrauit diaconam.

Soluuntur compediti diuinitùs.

1. Cor. 7.

Fit mona. cha ex regina.

Mox indumentum nobile, quo celeberrima die solebat, pompa comitante, regina p̄cedere, exuta ponit in altare, & oblatis gemmis, ornamentis, mensam diuinę gloriæ tot donis onerat per honorem. Circulum auri ponderatum, fractum dat in opus pauperum. Similiter accedens ad Cellam S. *Nimeris die vno, quo se ornabat felix regina cōposità, sermōe vt loquar barbaro, *stibionē, camisias, manicas, cofias, fibulas, cūcta auro, quædam etiam gemmis exornata p̄ circulum, sibi p̄futura sancto tradidit

Eius munera liberaliter ecclesiæ donata.

*Enmeris *scapionē

Universidad de Deusto
Biblioteca

altario. Indè procedens ad Cellā venerabilis Daddonis die, quo debuit ornari p̄ſtan-
ter in ſeculo, quicquid induere poterat, cenſu diuite fœmina, Abbate remunerato,
*Atq; ter totū dedit cœnobio. * Acquiter ſancti Gundulphi, pòſt facti Metis Epiſcopi, ægrella
receptaculo, nō minori laboratu nobilitauit * Sinergiū. Hinc felici nauigio Turones
appulſa, q̄ ſuppleat eloquentia, quantùm officioſam, q̄ ſe monſtrauerit munificā, quid
egerit circa S. Martini altaria, tēpli baſilicā, flēs, lachrymis inſatiata, ſingula iacēs p̄li-
mina? Vbi Miſſore vocato (aliàs miſſo Reuocato) veſtibus & ornamēto, quo ſe clario-
ſor. *ſcna- ri cultu ſolebat ferre in palatio, ſacra cōpoſuit altaria. Hinc cùm in vicū Condatēſem,
tor quo glorioſus vir Martinus, & Chriſti ſatis intimus * ſanator migrauit à ſeculo, ancil-
la Domini pueniſſet, dedit nō inferiora, Domini creſcēs in gratia. Hinc cùm in villa
Seindas Pictauo territorio, iuxta p̄dictum vicū decēter accederet, itinere p̄ſperante,
qualiter ſe geſſit p ſingula, qs numeret infinita? Nanq; in mēſa ſub ſladone ſiligineum
* infirmita- panē abſcōſum, vel hordeaceū, mādducabat occultè, ſic vt nemo p̄ciperet. Nam ex illo
tem, Nota mirā tēpore, quo beato Medardo cōſecrante velata eſt, vſq; ad * finē, p̄ter legumē & olera,
abſtinentiā, nō pomū, nō piſcē vel ouū, vel aliud quid edit. Potū verò, p̄ter aquā mulſam atq; *py-
in tanta re- ratiū, non bibit: non vini puritatem, non medi decoctionem, ceruiſiq́; turbedinem.
gina. Tunc more S. Germani, iubet ſibi molā ſecretiſſimè deferri, ex qua tota Quadrageſi-
Oblationes, ma, inquantùm quatriduana refectio poſtulauit, ſua manu commoluit: Oblationes
dicit hoſtias, vt vulgò etiam ſuis manibus faciens, locis venerabilibus inceſſabiliter diſpenſauit.
vocant.

Ergò qa apud ſanctam nō minùs vſus miſericordiæ, q̄ erat concurſus de plebe: nec
deeſſent q̄ peterēt, nec deficeret quæ donaret, mirādum, vt omnibus ſatisfaceret, vn-
dè theſauri tot exuli, vndè tot diuitiæ peregrinæ. Quanta expēdebat diurna redēptio,
quæ ſola ſciebat, quę pet ētibus deportabat? Nam p̄ter quotidianā mēſam, qua refo-
uebat matriculā, duobus ſemp diebus ſabbati, quinta & ſabbato, balneo parato, ipſa
ſuccincta de *ſabacro, capita lauans egenorū, defricās quicquid erat cruſtæ, ſcabiei, ri-
*lauacro neæ, nec purulēta faſtidiēs, interdū & vermes extrahēs. Purgās cutis putredines, ſin-
Vide humi- gulatim capita pectebat ipſa, quæ lauerat. Vlcera verò cicatricū, quæ cutis laxa dete-
litatē & of- xerat, aut vngues exaſperauerant, more Euangelico, oleo ſuperfuſo mulcebat morbi
ficia ſummę contagiū. Mulierū verò deſcendētiū in tinā, ipſa cū ſapone à capite vſq; ad plantā mē-
humanita- bra ſingula diluebat. Egrediētibus exindè, ſi cui veterata indumēta ineſſe conſpiceret,
tis. Luc. 10. tollēs raſa, noua reddēs, antè pānoſos, faciebat cultos venire ad prādium. Quibus cō-
gregatis, miniſterio parato, ipſa aquā ſiue mappā ſingulis porrigebat, & inualidis ipſa
manus pariter & os tergebat. Hinc tribus ferculis illatis, farcitis delicijs, ſtās ante prā-
dentes iciuna, p̄ſens cōuiuis ipſa incidebat panē, carnem vel qcquid apponeret. Lan-
guidis aūt & cæcis nō ceſſabat cibos cum cochleari porrigere. Hoc p̄ſentibus duabus
Lucæ 10. adſpiciētibus, ſed ſe ſola ſeruiēte, vt noua Martha ſatagebat, donèc purulēti fratres ſe-
ruierēt cōuiuijs. Tūc illa remouēs ſe loco, vt ablueret man^, iam benè culto cōui-
uio, tota gratificabat, ſi quid audiret fremitūs: iubebat rñ, vt ſederēt, donèc vellēt af-
ſurgere. Venerabili verò omni Dominico die hoc habebat in canone vel æſtate, vel
hyeme, vt pauperibus collectis, primùm merum ſua manu de potu dulci porrigeret,
puellæ poſteà cōmittens, vt omnibus illa p̄pinaret: qa ipſa feſtinabat ad oratiōnē re-
currere, quò & curſum cōſummaret, & ſacerdotibus ad mēſam inuitatis occurreret:
quos adhuc regali more, ad p̄pria cùm redirēt, ſine munere nō laxaret. Hāc quoq; rē
intremiſcēdam qua peragebat dulcedine? Cùm leproſi veniētes ſigno facto ſe p̄derēt,
iubebat adminiculæ, vt vndè vel quanti eſſent, pia cura requireret. Qua ſibi renunciā-
Officioſiſsi- te, mēſam parari iuſſit, itēq; cochlearia, cultellos, cānas, potum & calices. Sola ſubſe-
mè tractat quēte, intromittebantur furtim, quò eos nemo perciperet. Ipſa tum mulieres, varijs
leproſas. lepræ p̄fuſas maculis cōp̄hendens in amplexibus, oſculabatur vultus, toto in DEO
diligens aīo. Deindè mēſa poſita, ferens aquā calidā, facies lauabat, manus vngens &
vlcera, & rursùs adminiſtrabat ipſa, paſcens p ſingulas. Recedentibus p̄bebat auri vel
veſtimenti, vix vna teſte, munuſcula. Miniſtra tamen præſumebat, etsi non ſine blan-
dimentis, ſic appellare ſanctiſſimā: Domina, qs te oſculabitur, q̄ ſic leproſos ampleċte-
ris? Illa reſpondebat benevolè: Verè ſi me non oſculeris, hinc mihi cura nec vlla eſt.
Nota vim S. Crucis. Quę tamen, p̄ſtante Deo, diuerſo fulſit miraculo. Deniq; ſi quis puſtulę deſperaret
de vulnere, offerebat miniſtra ſanctę foliū pampini, mentiens ſibi opùs hoc eſſe. Sicq;
vix obtēto ſignaculo, portabat ad deſperatū: vulneri ſuperpoſitū mox occurrebat re-
me-

medium. Itidèm frigoreticus q̄ veniſſet, aut lāguens, dicēs in ſomnis ſe vidiſſe, vt p̄ ſita Frigoretic⁹ pro febrici-
ſalute fœminę ſanctæ occurreret, offerebat candelā alicui ex miniſtris. Qua accēſa p̄ tante.
noctē, morbus accipiebat mortē, morbidus ſanitatē. Quotiès aūt cognouit decubā- Morbido,
tem in lectulo, portās poma peregrina, dulce ſimul & calidū, reficiebat ægrotū: & q̄ ſanat.
nec decimo iam die aliqd p̄cepiſſet cibi, ipſa mox adminiſtrāte, languidus accipiebat
cibum pariter & ſalutem. Quod tamen ipſa imperabat, nè quis proferret in fabula.

Tanta verò congreſſio popularis extitit die, qua ſe ſancta deliberauit recludere, vt
quos plateę nō caperēt, aſſcendētes tecta cōplerent. Quid aūt ſanctiſſima ieiunij, ob-
ſequij, humilitatis, charitatis, laboris & cruciatūs frequēter indepta ſit, ſi qs cūcta p̄- Nota in tā-
curreret, ipſam p̄dicaret nō tam confeſſorē, q̄ martyrē. Ergò venerabilē p̄ter diē Do- ta fœmina
minicū, fuit ſacratiſſimæ oībus diebus ieiuniū, lēticulę vel oleris propè ieiuna refe- tā rarā ab-
ctio: nō aūt piſcē, vel pomū, nec ouū habens in eduliū. Panis verò deliciarū, ſiliginis ſtinentiam.
fuit aut hordei, quē abſcōſum ſub ſladone ſumebat, nè quis p̄ciperet. Fuit etiā potio,
aqua, mulſum *pyratiū, ſed modicè libata ſitibūda potatio. Prima Quadrageſima, qua *piracium,
ſe recluſit in cellula, donèc fuiſſet tranſacta, panis nō ſumpſit cibaria, niſi die Domi- Eius ariditſ-
nico tātùm. Radices herbarū aut olera de malua, ſine olei gutta, ſine ſale cōpoſita ſu- ſima ſitis.
mebat in cibū: verùm ex aqua toro ieiunio nec ſumens duo ſextaria. Hinc tāta ſiti la- Lectus.
borabat, vt faucibus deſiccatis, vix pſalmū diceret arida. Ciliciū etiam habēs ad cor.
gus p̄ linteo iugiter, curſum decārans p̄agebat vigilias: ante ſe cinere ſtrato, ſuperie- Paupertas.
cto cilicio, vtebat pro lectulo. Ipſa eam requies fatigabat, cui parùm videbatur hoc
ſuſtinere corpuſculū. Nō illam aliquandò mollis pluma fulciuit, neq; linteaminis ni-
tor inſtruxit. Manicā, qua brachiū indueret, non habebat, niſi quòd de caliga ſua ſibi
duas fecit manicas. Sed ità ſe tractabat, vt hæc nec Abbatiſſa ſentiret. Humilitas.

Adhuc monachabus omnib⁹ ſoporātibus, calceamēta tergēs & vngēs, tranſmitte-
bat p̄ ſingulas. Alijs Quadrageſimis aliquid relaxās, quinta feria ſumebat, deindè die
Dominica. Nam & reliquo tēpore, præter dies Paſchales ac ſummæ feſtiuitatis, donèc
infirmitas permiſit, in cinere & cilicio ſemp vitā duxit auſterā, priùs ſe leuās, vt pſalle-
ret, q̄ congregatio ſurrexiſſet. Nam de officijs monaſterialibus nihil ſibi placuit, niſi
prima ſeruiret: & ipſa ſe caſtigabat, ſi bonū feciſſet poſt alteram. Ergò ſuis vicibus ſco-
pans monaſterij plateas ſimul & angulos, quicquid erat fœdū purgās, & ante ſe ſarci-
nas, quas alius horreret videre, non abhorrebat euehere. Secretū etiam opus purga- Vilitate ſer-
re non tardans, ſed occupāter ferēs fœtores ſtercorū, credebat ſe minorē ſibi, ſi ſe nō uitij ſe ſen-
nobilitaret ſeruitij vilitate: ligna ſupportās brachijs, focū flatib⁹ & forcipibus admo- tit nobilita-
nēs, calens nec lęſa ſe retrahebat. Extra ſuā hebdomadā infirmātibus ſerniēs, ipſa ci- ri.
bos decoquens, ægrotis facies abluens: ipſa calidum porrigens, viſitabat quas foue-
bat, iciuna rediens in cellulam. Illud quoq; quis explicet, quanto feruore excitata ad
coquinā cōcurſitabat, ſuā faciēs ſeptimanā? Deniq; nulla monacharū de poſticio, ni-
ſi illa, quantū ligni opùs erat, ſola ferebat in ſarcina. Aquā de puteo trahebat, & diſ-
penſabat p̄ vaſcula. Olus purgās, legumē lauās, focū flatu viuificans, & vt decoqueret
ſicas, ſatagebat exęſtuās. Vaſa de foco ipſa leuās, diſcos lauans & inferēs. Hinc cōſum-
matis cōuiuijs, ipſa vaſcula diluēs, purgās, nitidās: de coquina, qcquid erat fęculentū, * p̄ egrotā-
foràs in locū deſignatum ferebat, ima etiā purgamina. Indè * p̄ ægrotātes inferens ne- tibus!
ceſſaria, ibat nō repida. Et priuſq̄ acciperet Arelatēſem regulā, hebdomada ſub tranſ-
acta, ſufficiēter ad oēs calidā faciebat aquā, humilitate ſanctiſſima, pedes lauās & oſcu-
lās: & adhuc omnibus proſtrata, deprecabatur veniam negligentia pro cōmiſſa. Itaq;
poſt tot labores quas ſibi pœnas intulerit, & ipſe, q̄ voce refert, perhorreſcit. Quadā Vide genus
vice dū ſibi trāſlatos tres circulos ferreos, dieb⁹ Quadrageſimę collo vel brachijs in- voluntarij
nexuiſſet, & tres catenas inſerēs, circa ſuū corpus alligāſſet ſtrictius, incluſit durū fer- martyrij.
rū caro tenera ſupercreſcēs. Et trāſacto ieiunio, cùm voluiſſet ſub cute clauſas cate-
nas extrahere, nec valeret, caro p dorſū atq; pectus ſup ferrū catenarū eſt inciſa per
circulū, vt ſanguis effuſus, adextremùm exinaniret corpuſculū. Itidèm vice ſub altera
iuſſit fieri laminā in ſignū Chriſti aurichalcā. Quā accēſam in cellula, locis duobus Corpus ſuū
corporis altiùs ſibi impreſſit, tota carne depicta. Sic ſpiritu flāmante, mēbra faciebat adurit.
ardere. Adhuc aliquid grauius in ſe ipſa tortor excogitans, vna Quadrageſimarum
ſuper auſterum ieiunium, & ſitis torridum cruciatū, adhuc lima cilicij tenera mem-
bra ſetis aſperis diſſipante, iubet portari aquimanile, ardentibus plenū carbonibus.

Hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hoc, discedentibus reliquis, trepidātibus mēbris, animus armatur ad pœnā, tractans, qa nō essent pſecutionis tēpora, à se vt fieret martyr. Inter hæc vt refrigeraret tā fœtuentē animam, incendere deliberat corpus: apponit ęra candentia, stridunt membra cremantia, consumitur curis, & intima, quò ardor attigit, fit fossa. Tacens tegit foramina: sed computrescente carne, riuus sanguinis, quod vox non prodiderat, prodebat in pœna. Sic fœmina pro Christi dulcedine tot amara libēter excepit. Hinc actum est, vt quod ipsa abdiderat, hoc miracula non tacerent.

Miro feruore spiritus carnem cōcremat.

Itaq; matrona Gisla hadi proceris, nomine Bella, sed longa cęcitate miserrima, rogauit se de Francia Pictauos ad sanctæ duci deuotè præsentiam. Quam licèt tarde exoratam, sibi fecit occurrere per terrę noctis silētia. Prostrata ad eius genua, vt dignaretur oculos eius signare, vix impetrauit. Quæ mox vt in nomine Christi signū Crucis impressit, cęcitas fugit, lux redijt, & nocturno sub tēpore orbę diù dies illuxit, ità vt tracta cùm venisset, nullo ducente recederet. Itē puella Fraisledis, inimico instigante dū torqueret nequiter, sacras inter manꝰ sanctę, nec data dilatiōe, curari ꝓmeruit.

Signo Crucis cæcam sanat.

Curat dæmoniacam.

Nec illud ꝓtereatur tēpus beatæ, salutē in quo ꝓstitit. Fœmina quędā Leubila, dum vexaretur more ab aduersario grauiter, sequēti die orāte sancta, noua Christi cura-

Item alterā

tione, in scapula crepante cute, & verme forās exeunte, sana est reddita publicè, & ipsum vermem calcans pede, liberatam se retulit.

Illud quod gessit in secreto, ꝓferatur in publicū. Monacha quædā toto anno in die gelida frigore, ꝓ noctem cremata igni, sex mensibus nec gressum mouēs, cùm iacēret exanimis, sanctæ de eius infirmitate soror altera nunciauit: & quia perinanis esset, tepidam fieri pręcepit, ipsaq; ægrotā facit ad se in cellulam portari, & in tepidam deponi. Hinc iubet oēs remoueri, remanente tātùm sola simul ęgrota cum medica fere g horas duas. Quantùm est corporis forma, à capite vsq; ad plantas infirma mēbra cōtabuerant. Dehinc quò manus attingebat, fugiebat dolor de languida. Quam diu deposuerant, exit salubris de tepida. Quæ vinum nec odorabat, accipit, bibit & ✶ reficit. Quid plura? Sequenti die, cùm iam expectaretur migrare de sęculo, salua processit in publicum. Adijciatur laudi, quod non deperijt merito. Mulier quædā dum inimici inuasione grauiter laboraret, & vix ad sanctam potuissent hostem rebellē adducere: imperat aduersario, vt se suo cum tumore pauimento prosterneret. Mox ad beatę sermonem se in terram deijciens, qui timebatur, extimuit. Cui sancta plena fide dum calcâsset in ceruicem, fluxu ventris egressus est.

Restituit monachā penè exanimem.

Pellit dęmonem.

Est in rebus minimis magna gloria Creatoris. Ergò casu cùm glomus, quem sancta filauerat, penderet de camera, veniens sorex vt tangeret, antequàm filum incideret, mortuus in morsu pependit.

Inferatur operi res tam digna miratione. Florcius quidā nomine homo, ciuisdē sanctæ ꝓ piscatione in mari dū satageret, oborto ventorū turbine, fluctuū surgēte mole, nec tam nauta sentinātē, q̄ vnda superuergēte, cùm nauis plena submergeretur, in extremitate clamat: Sancta Radegūdis, dum tibi obedimus, nō subsidamus naufragio: sed obtine apud Deum, vt liberemur de pelago. Quo dicto, mox fugata nube, reddita serenitate, vnda cadente, prora surrexit. Goda puella secularis, pōst Deo monacha seruiens, dum longo sub tempore lecto flebilis decubaret, & impenso multo medicamine plùs langueret, facta cādela ad mensurā suæ staturæ, Domino miserante, in nomine sanctę fœminę, qua hora frigus speraret, lumen accendit ac tenuit. Cuius beneficio antè fugata sunt frigora, quàm esset candela consumpta.

Sentinante, pro, sentinā exhaurięte.

Nota de cādela.

Si propter breuitatem multa ꝓtermittimus, plùs peccamus. Igitur purgatis velociter reliquis, dilato remedio, carpētarij cuiusdam vxor dum plurimis diebus energumena torqueretur, venerabilis eius Abbatissa ioculariter dicit ad sanctam: Crede mihi, excōmunico te, si intrā hoc triduū mulier hæc ab isto purgata nō redditur. Dixit planè, sed fecit sanctā mulierē occultè refectionis tēpore pœnitentē. Quo nè moremur, quid actū sit, altera die sancta precante, aduersarius rugiens, per aurem egredięs, inuasum vasculum deserit: mulier cum marito sospes redit hospitio.

Sanat ob. fessam.

Nec illud prætereatur, quod est actu similimum. Rogat beatissima de loco suo euelli arborem validam lauri, & ad suam cellulam pro iucunditate transferri. Quo facto, transplantata, non adhærente radice, fit tota folijs arida. Cui Abbatissa ioculariter imputat, nisi exoraret, vt arbor terræ adhæreret, se de cibo suspenderet. Quod nō in-

Arida arbor reflorescit.

aniret dictum est. Nam folijs, sancta intercedēte, ramis, radice laurus siccata, reuiruit.

De monachabus quędā sibi familiarior, cuius ex humore sanguis contexerat oculum, appręhensa herba absynthio, quam sancta circa pectus, vt refrigeraret, habuerat, cùm super oculum posuit, dolor & cruor mox effugit, & de viriditate herbæ puritas lucis emicuit.

Reuocetur memoria, quod tacitum penè prętericit. Anus de rebus agens beatissimæ, cùm sibi filij nascerentur, quos vt videret, mox ꝑderet, & cogitaret sepelire mater tristis, dum pareret, exanimem infantem lachrymosi parentes iactant in sanctę cilicium. Qui saluberrimam vestem mox vt panni nobilis attigit, ad officium vitale redijt infans de funere, & rubens leuat de pallio pallor vicinus ad tumulum.

Ecce tibi cilicij ciꝰ mirā vim.

Quis numeret mirabilia, quæ Christi misericordis operatur clementia? Anna monacha dum tantùm hydropis morbo tumefacta tenderetur, vt salus esset in vltimo, & deputatæ sorores expectarent, quo momento exhalaret spiritum: visa est ei per soporem cum veneranda Abbatissa beata Radegundis in balneum sine liquore nudam iubere descendere. Deindè manu beata visa est oleum ægrotæ super caput effundere, & noua veste contegere. Quo peracto mysterio, euigilanti de sopore, de morbo nihil apparuit, ità vt nec sudaret, & intùs aqua consumpta sit. Quo nouo sub miraculo nō reliquit in vtero nec morbi vestigium. Nam quæ credebatur præceps deferri ad tumulum, leuatur ad cursum de lectulo: vt olei testimonio odor inesset capitis, & ventris nulla pernicies.

Hydropica curatur admirabiliter.

Proferatur in medium, quo gratuletur religio. Quadam vice, obumbrante iam noctis crepusculo, inter choraulas & citharas dum circa monasteriū à secularibus multo fremitu cantaretur, & sancta duabus testibus perorâsset diutiùs, dixit quędam monacha sermone ioculari: Domina, recognoui vnum de meis canticis à saltātibus prædicari. Cui respondit: Grande est, si delectat coniunctam religioni, audire modulationem seculi. Ad hæc soror pronunciat: Verè domina, duo & tria hic modò mea cāntica audiui, quæ tenui. Sancta respondit: Testor Deum, me nihil audisse modò seculari de cantico. Vndè manifestum est, vt carne licèt in seculo, mente tamen esset in cælo. Prędicetur in laudem Christi, more beati Martini, tempore præsenti antiqui normā miraculi. Cùm beatissima fœmina reclusa esset in cellula, audit fletum de monacha: & signo facto, venientem, quid illud esset, interrogat. Quæ mortuam sororē nūciauit infantulam, & frigidam, qua lauaretur, paratā esse iam calidam. Cōdolens sancta tunc imperat, vt cadauer ipsius suam deferret in cellulam. Quod sibi deportatum excepit manu propria, reclusa post se mox ianua, iubens lōgè discedere, nè quis sciret quid ageret. Sed quod occultè gessit, celari diù nō potuit. Inter hæc dum defunctæ exequiæ pręparantur, ferè per horas septem mortuum tractat corpusculū. Sed Christo vidente fidem, cui negare non potuit, reddita prorsùs salute, surgit hæc ab oratione, resurgit illa de funere: & se tunc subleuat vetula, cùm surrexit infantula. Quæ tacto iterùm signo, lætificata reddit viuam, quam flens acceperat mortuam.

Nota, ꝙ fuerit mundo mortua, & Deo intēta.

Infantulam mortuā excitat.

Commemoretur & illud factū per somnium. Tribunus fisci, cognomēto Domolenus, dic, qua sanctissima migrauit de sęculo, dum grauiter suffocationis totus lāguore deficeret, videbatur ipsi, ꝙ sancta in vicū eius dignabiliter accederet. Currit, salutat, interrogat quid sancta requireret. Tūc ipsa dicit, ꝙ ad eum ibi visendū pucnerit. Et qa votū plebis erat, vt B. Martini oratoriū cōderent, appræhēdit Tribuni manū beatissima, dicēs: Hoc loco sunt cōfessoris venerādę reliquiæ: ꝓ hūc ędificare templum, quod sibi ducat dignissimū. Quale Dei mysteriū? Fundamentū & pauimentū repertum est, quo basilica facta est. Adhuc in ipso sopore manū trahit ꝓ fauces eius, gulam diù deliniēs, insuper & hoc dicēs: Veni, vt tibi melior à Deo sanitas cōferatur. & videbatur sic rogare: Per meā vitā ꝓpter me relaxes illos, quos habes in carcere. Euigilās Tribun', refert, quod viderat, cōiugi, dicēs: Verè credo, ꝙ hac hora exijt sancta de sęculo. Dirigit ad ciuitatem, vt ꝓ hoc vera cognosceret: trāsmittit ad carcerē, q̄ septē homines ibi retētos admonitus relaxaret. Redeūte trāsmisso, refert eam horā, qua migrauerat iusta de sęculo, & triplici mysterio, carcere relaxato, Tribuno sano reddito, ædificato templo, sanctę probauit oraculum.

Emigrans è corpore, apparet Tribuno, eiusque morbū sanat.

Sed de beatę virtutibꝰ sufficiat exiguitas, nè fastidiaꝝ vbertas: nec reputetur breuissimū, vbi de paucis cognoscit in miraculis amplitudo. Quę pietate, parcitate, dilectiōe, dul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dulcedine,humilitate,honestate,fidei feruore sic vixerit,vt ad huc ipsam post obitum glorioſi transitûs mirabilia prosequantur.

Prologus Bandominæ (vel Bandoniniæ) in librum secundum.

*Bãdoninia

DOminabus sanctis, meritorum gratia decoratis, Didymiæ Abbatissæ * Bandomina humilima omnium: Iniungitis mihi, vt opus suscipiam non minùs impossibile,quàm sit digito cœlum tãgere:nempe vt de vita dominæ Radegundis aliquid dicere attentem. Sed isthuc ab illis exigi oportebat,qui præstant eloquentia, ità vt quicquid illis iniunctum sit,carmine copioso & facili vena vbertim explicare queant. Qui eò angusto sunt intellectu,nec habent eloquij copiam affluentem,qua vel alios reficere, vel piæ siccitatis possint inopiam temperare,ij non solùm sua sponte nihil dicere appetunt, sed etiam si quid eis iniunctum sit,pertimescunt. Id quod equidem in me experior, quæ sum & animo pusillo, & intelligentia atque eloquentia pertenui. Quàm verò vtile est,doctos ad dicendum procedere,tam expedit indoctis, tacere. Illi enim proferre. Ità fit,vt quod ab alijs expetitur,id alij reformident. Cùm sim ergò minimarum omnium ego minima,quam ab ipsis incunabulis ante sua vestigia peculiarem vernulam familiariter enutriuit,dum impensi muneris memor,de eius præclaris operibus etsi non omnia,saltem nonnulla commemorare aggredior, vt sui gregis auctissimæ vestræ voluntati me obsecundante, depromantur, vestris orationibus adiuuari me peto,quæ non tam doctrinæ fiducia, quàm deuotione,permoueor. Neq; verò ea,quæ vir Apostolicus Fortunatus Episcopus de beatę vita conscripsit,iteramus: sed ea scribenda suscipimus,quæ ille ob prolixitatem omisit. Sic enim ipse habet in libello suo: De beatæ virtutibus sufficiat exiguitas, nè fastidiatur vbertas : nec reputetur breuissimum, vbi de paucis agnoscitur in miraculis amplitudo. Itaque diuina nobis fauente potentia,cui beata Radegundis placere studuit in seculo, vt cum eo regnaret post seculum, non polito, sed rustico tentamus sermone ex multis pauca eius gesta annotare.

Bandomina à S. Radegũ de enutritur

VITAE LIBER SECVNDVS.

QVandoquidem priori libro indicata est eius regia origo & dignitas, nullus ignorare potest, quemadmodùm sese gesserit, quandò cum terreno principe, eodemque iuge,rege præcelso Clotario,conuersabatur: Ex regali enim progenie nobile germen erupit:quodq; accepit ex genere,plùs fide ornauit. Coniuncta quidem erat terreno principi nobilis regina,cęlestis potiùs,quàm terrena: sed & ipso coniunctionis breui tempore ità se sub coniugis specie nupta comparauit, vt Christo maiori deuotione seruiret,& hoc ageret adhuc in laico habitu, quod imitari religiosa mente appeteret,iam animo præuidens futurę conuersationis aduentum. In ipso enim seculari habitu iam ad religionis exempla se conformabat, & nulla huius mundi compede captiua,in seruorum Dei ministeria semper accincta erat, in redimendis captiuis solicita,in præstandis eleemosynis profusa: ità vt hoc solum se possidere & proprium haberę putaret,quod ab ipsa pauper accepisset.

Iuncta regi, Christo est deuotissima

Liberalitas in captiuos & egenos.

Cùm esset adhuc cum rege,habitu quidem mundano, sed mente in Christum intenta,(teste Domino loquor,cui etiam ore tacente pectora confitentur : cui,etiamsi lingua taceat, conscientia nihil occultat : quia quod audiuimus,dicimus, testamur,) inuitata ad prandium à * Sifrede matrona,dum iter ageret, pompa comitante, fanũ quoddam,quod à Francis colebatur,ab eius itinere milliario vno aberat. Illa audiens coli illud à Francis,iussit ministris,vt igni iniecto illud comburerent:iniquum cęlestem Deum

Deum cæli contemni, & diabolo cultum ac venerationem adhiberi. Vbi id Franci comperiunt,collecta non parua manu suorum,cum gladijs, fustibus & multo satanico fremitu fanum tueri conantur. At sancta regina immota perseuerans, & Christum in pectore gestans, equum,cui insidebat,non antè è loco promouit, quàm fanũ illud profanum,euersum esset,ipsaq; orante, populus inter se mutua pace copulatur. Eo impetrato, reginæ virtutem & constantiam omnes admirantes, Dominum benedixerunt.

Fanũ,dæmonũ cultus.

Postquàm verò,diuina agente potentia,à rege terreno pro voto discessit, dum in villa * Suades, quam rex ipsi dederat,resideret, primo anno conuersionis suæ vidit in visu nauem humana specie,per cuius membra omnia homines sederent : ipsa verò in eius sederet genu: audiuitque ab eius ore vocem huiuscemodi : Modò in genu meo sedes: sed posteà in pectore meo residebis. hocipso futuram illius gratiam voce illa significante. Visionem eam illa secretiùs fidelibus suis retulit,obtestans, nè,ipsa viuente,quisquam resciret. Explicare verò quis possit, quàm fuerit in sermone cauta & circunspecta, quàm in omni actione deuota? In prosperis & aduersis,in lætis & tristibus eodem semper animo permanebat: non frangebatur aduersis rebus,non secundis efferebatur. Cùm etiamnùm in ea, quam diximus, villa hæreret,rumor ad eam peruenit,quòd rex vellet ipsam ad se reuocare : quippe qui tanquàm magnũ passus dãnum, doleret se talem ac tantam reginam permisisse à suo latere amoueri : diceretq; ipsam quoquè vitam sibi molestam fore,nisi eam ad se reduxisset. Idilla audiens, nimio terrore consternata, maiori se afficit cruciatu, cilicium asperrimum tenerrimo corpusculo inijcit,ieiunio se macerat,noctibus peruigil totam se in preces effundit, paternam despicit sedem, coniugis affectum negligit, mundi huius amorem à se prorsùs exciudit,optat exul fieri,nè sit à Christo peregrina.

Visio eius.

Animi eius magna æquabilitas.

Habebat tum apud se regium quoddam ornamentum, ex auro fusile,gemmis & margaritis conspicuum,mille solidos appendens. Hoc per nonnam suam Fridouigiã, quam inter fideles proximam habebat & coniunctissimam, venerabili viro Iohanni apud castellum Cainonense incluso transmisit, petens, vt Dominum pro ipsa oraret,nè rursùs ad seculum reuerteretur: tum etiam vt vestem cilicinam ipsi mitteret, quã corpus suum excruciaret: simul etiam certiorem ipsam redderet, si quid spiritu didicisset de ea re, quam ipsa formidaret:hoc etiam addens, si regis ea esset voluntas, se mãlle tolli è medio,quàm iterùm regi terreno iungi, quandò iam in regis cælestis esset admissa amplexus. Remisit autem ad eam ille vir Dei pannum cilicinum, vndè ipsa sibi interius & superius effecit indumentum. Porrò totam noctem idem vir sanctus in oratione peruigilans, ex diuino instinctu in crastinum mandauit ei, regis quidem eam esse voluntatem,sed non permissurum Deum, vt ea fiat : antè enim regem, Dei iusto iudicio pœnas daturum,quàm eam coniugem recipiat. Id vbi illa cognouit,animo ad tranquillitatem reuocato, ex diuina inspiratione & Christi adiutorio, Pictauis sibi monasterium construxit, Clotario rege iubente, vt id fieret. Qua in re accelerandæ diligẽtem ei nauârunt operam, iussu regis, Apostolicus Episcopus Pientius & Austrapius dux. In illud monasterium sancta regina, mundi fallaciosa blandimenta respuens, hilariter ingressa est,vt perfectionis sibi ornamenta illic compararet. Magna autem puellarum frequentia, Christo sponso immortali ibidem collecta, Abbatissam constituit:& tam seipsam,quàm omnia sua illius permittens potestati,nihil sibi reseruare voluit,vt expedita per Christi vestigia cursitaret:tantoq; maiores sibi opes pararet in cælo, quanto sibi amplius de mundo subtraxisset.

Pictauis sibi constituit monasteriũ.

Fit monacha, & multas sibi adiungit.

Ibi sanè sancta illius conuersatio feruebat studio magnæ humilitatis, charitatis vbertate,castitatis splendore,abstinentiæ pinguedine:adeoq; totã illic se cęlesti amori impendit,vt Deum mundo corde complectens, Christum sui habitatorem sentiret. At bonis omnibus inuidens, & humani generis inimicus diabolus, cui ne tum quidẽ obsequi voluit,cùm adhuc in seculo degeret,eam persequi non cessauit. Vt enim per internuncios iam didicerat,præcelsus rex Clotarius cum filio Sigeberto Turones venit sub deuotionis prętextu,vt indè faciliùs Pictauos adiret,ipsam reginam repeturus. Qua re illa comperta, literas scripsit cum diuina obtestatione ad virum Apostolicum, Germanum Parisiensem Episcopum, qui tum cum rege erat: casq; p Procalum agentẽ suum,secretiùs misit cum xenio & eulogijs. Eas literas vbi perlegit vir

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deo plen⁹, cum lachrymis se ꝓstrauit ad pedes regis apud B. Martini sepulcrū, grauiter eum obtestans, vt literis ei erat indicatū, nè Pictauū adiret. Tum rex animo commotus, intelligens reginæ eas esse preces, pœnitentia ducitur, & malis consiliarijs co-

Clotarij⁹ rex dolet se eā voluisse à monasterio ad se reuocare.

natus suos imputans, secū indignū iudicans, qui talem reginam diutiùs apud se habe-ret, itidèm se prostrauit ad pedes beatissimi Germani ante S. Martini limina, orans vt à B. Radegunde veniam ipsi peteret, vt illa condonaret, quòd in eam, à malis consilia-rijs persuasus, peccâsset. Et eccè vltio diuina repentè illos ipsos malos cōsultores persequitur. Sicut enim Arrius catholicam fidem oppugnās, intestina sua omnia in cle-acam effudit: ità & istis accidit, beatam reginam infestantibus. Porrò Clotarius rex,

Diuina vltio in eos, q id cōsuluerant.

cùm non ignoraret reginam etiam apud ipsum commorātem, semper magis diuinæ, quàm ipsius voluntati paruisse, diuinum iudiciū metuens, rogat beatum Germanū, celeriter vt Pictauos proficiscatur. Obtemperat regi vir Apostolicus Germanus, venit Pictauium, intrat in monasterium, in oratorio beatæ Mariæ ad sanctæ reginæ pe-des se abijcit, regi veniam precatur. Illa gaudens se è seculi ereptam faucibus, clementer ignoscit, seque ad Dei famulatum applicat, iam expedita ad sequendum Christum, cum quo semper ierat, quem semper amauerat.

Itaq; eiusmodi studijs intenta, auctis vigilijs, perindè atquè carceris se fecit sui corporis pernoctando custodem: & cùm esset erga alios misericors, in seipsam seuera & rigida fuit: alijs indulgens & liberalis, sibijpsi dura abstinendo & parca: ità vt non ita-

Vitæ seueritudo & exi-mia sanctitas.

haberet corpus affecisse inedia & ieiunijs, nisi etiam de illo triumpharet. Id genus exercitijs occupata, eo casu, qui primo libro indicatus est, meruit eò pertingere, vt non Deo liberè vacare posset. Atq; ab illo tempore sortioribus indutis armis, sine cessatione in preces, vigilias, lectionem incubuit. Ipsa cibos ad mēsam inferebat: ipsa suis manibus lauit & exterſit infirmorum pedes. Non famulæ sibi passa est adhiberi solatium, sed ipsa deuota curſitabat ad præstanda seruitia. Multa se abstinentiæ districtione afflixit, quandiù licuit per aduersam valetudinem. Mente enim Deo intenta, terrenum cibum non requirebat. Lectum permolestum ipsa sibi effecit, quem etiam ante fuisse-ptum religiosum habitum non aliquandò molli fulciuit pluma, non lintea minis ex-tor instruxit. Cinis & cilicium loco vestium eius tenera membra domabant. De abstinentiæ & seruitutis eius rigore multa habet primus liber.

Intantùm autem propter Deum se pauperem fecit, quô cæteris præberet exēplum, vt manicas, quibus brachia indueret, non haberet. Itaq; de caliga sua duas sibi conci-

Virtutū ei⁹ catalogus.

cit manicas. Sed paupertatem suam adeò celabat, vt eam etiam Abbatissa non senti-ret. Quis verò eius patientiam, quis puritatem, quis charitatem, feruorē spiritus, discretionem, benignitatem, zelum sanctum, perpetuam nocte ac die diuinæ legis me-ditationem dignè poterit explicare? Cessanti illi à psalmorum meditatione vel præ-dicatione, monacha aderat, quæ coram illa lectitare non desisteret. Denique viqueadeò ab eius corde & ore laus Dei non recedebat, vt cùm quandoquè videret monasterij ostiariam præterëuntem, (dicebatur autem illa quoquè Radegundis) vellet quæ eam nomine proprio appellare, pro Radegunde diceret Alleluia. Atq; id sanè crebrò fecit. Nunquàm autem ab eius ore detractio, nunquàm mendacium, nunquàm maledictum contra qualencunq; hominem profectum est: & non modò ipsa nemini detraxit, sed neq; detrahentem æquo ferre animo potuit. Pro suis persecutoribus semper orauit, & alios orare docuit. Congregationem, quam in Dei nomine magno pietatis affectu collegit, tanto amore prosecuta est, vt neq; parentes reges, neq; maritum regem se habuisse cogitaret: crebroq; dum ad nos sermonē haberet, ità dicebat: Vos elegi filias: vos mea lumina: vos mea vita: vos mea requies, totaq; felicitas: vos pa-

Hinc aduertis authoris etatē & historiæ fidē.

uella plantatio. Agite mecùm in hoc seculo, vndè gaudeamus in futuro. Plena fide, plenoq; cordis affectu seruiamus Domino in timore. In simplicitate cordis quæramus eum, vt cum fiducia ei possimus dicere: Redde Domine quod promisisti, quia fecimus quod iussisti. Nunq̄ cuiquā faciendū alqd imposuit, quod nō prior ipsa fecisset.

Vndecunquè quispiam Dei seruus aduenisset, solicitè ex eo percontabatur, qua ratione ipse Domino seruiret: & si quid noui ab eo didicisset, quod ipsa non faceret, cū multa alacritate id ipsa primò faciendum suscepit, atq; deindè etiam alias suæ cōgregationis monachas verbo docuit, quod exemplo suo faciendum ostendebat. Coram illa cessantibus per vices psalmis, nunquàm intermittebatur lectio, non die, non nocte,

non dū vel paululùm corpus reficit. Cùm legeretur aūt, illa pia solicitudine animarū nostrarū curā gerens, dicebat: Si nō intelligitis, quod legitur, cur nō solicitè requiritis speculū animarū vestrarū? Quòd si ꝓ reuerentia nō ausæ essent interrogare, illa materna cura & affectu, quod lectū erat, in salutē animarū suis verbis & ꝑdicatione explicare nō cessabat. & sicut apis è diuersis florum generibus mel sibi colligit, ità illa sua inuitatione etiā inuitis studiū retinēdi extorquebat. Noctibus vel vnius spatio horæ illa somnū captāte, semper corā ea legebatur. Cùm aūt putaret ea, q̄ legebat, iam obdormiuisse, & ꝓpterea cessaret legere: illa mēte Christo intenta, tanq̄ diceret, Ego dormio, & cor meū vigilat: aiebat legēti: Cur taces? pge legere sine intermissione. Medijs noctibus, quādò surgēdi aderat hora, licèt ipsa iā curſum cōpleuisset, & vix somnū sensisset, prōptè surgebat è strato, parata ad seruitiū Dei depēdendū, idq; aūo iucūdo, vt posset dicere cum fiducia: Media nocte surgebā ad confitendū tibi Domine. Sēpè autem & dormire visa est, & sub ipso sopore decātare psalmum, vt rectè & ex sententia posset dicere: Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.

Perpetua psalmodia & lectio.

Sōnus brevissimus.

Cant. 5.

Cursum, id est preces horarias. Psal. 118.

Psal. 18.

Eximiā eius erga mortales oēs charitatē quis vnq̄ possit imitari? Elucebāt in ea virtutes oēs: modestia cōiuncta cū verecundia, prudētia cum simplicitate, seueritas cum māsuetudine, doctrina cum humilitate: deniq; vita immaculata, vita in quā non cadaret reprehēsio, vita semp equabilis. Adeò verò se rebus suis oībus nudauit, vt si alicui ex fororibus vinū dari voluisset, nō esset ausa è suo cellario promere. Id vbi sensit Abbatissa, dedit ei vas quoddā octo modiorū, quod illa Felicitati expendendū cōmendauit. Indè verò à vindemia in vindemiā diebus singulis, vbicunq; sancta iussisset, Felicitas ꝓmebat vinū, nec tū quicq̄ ei⁹ imminutū fuit, sed eadē semp copia ꝓmansit. Postq̄ nouū aduēnit vinū, & cella vinaria plena erat, illa se satisfecisse credebat. Citiùs aūt vasa alia exhauriebātur, q̄ illud, quod in omnibus sanctę parebat voluntari. Dominus Iesus quinq; panibus & duobus piscibus quinque hominum millia pauit: & eius ancillā, vbi aliquem indigere vidit, ex hoc modico toto anno refecit.

Vinum non minuitur.

Matt. 14.

Erat semp de pace solicita, de patri q̄ salute curiosa & anxia. Cùm mutua inter se pacē regna gauderēt, illa, q̄ reges oēs diligeret, ꝓ omniū vita Deū precabatur, & nos sine intermissione pro illorū salute & stabilitate orare docebat. Audiens verò mutuas inter reges ortas simultates & animorū acerbitates, tota cōtremuit: scripsitq; indissimiles ad eos literas, qbus hortabatur eos abstinere ab armis & bellis, pacē cōfirmare, nè patria periret. Scribebat quoq; eorū proceribus, rogans, vt ꝑcelsis regibus salutaria ꝑberent consilia, vt eis regnātibus, subditi & ditiones eorum florerent. Porrò cōgregationi suæ assiduas indicebat vigilias, cum lachrymis sanctimoniales adhortās, vt sine intermissione ꝓ eis orarēt. Quis verò dicēdo possit cōsequi, quo illa se tū cruciatu affecerit? Ipsa intercedente, pax inter reges, belli mitigatio, patriæ salus conciliabatur. Cumq̄; de pace apud regē cælorū victoriam obtineret, magis ac magis DEO se deuotam exhibebat, & omniū seruitijs mācipabat. Nec curę illi erat cuinam inseruiret, quæ omnibus seruire parata erat, pedes omniū suis lauās manibus, suis manibus extergens, & suauiter deosculans. Quòd si verò permissum illi esset, instār Marię capillis eos suis extergere non cūctabatur. Itaq; ꝓ tot rectè factis & beneficijs, quæ diuino munere collata ei erāt, Dominus virtutū largitor eam miraculis clariorē in Francia reddidit. Cùm adhuc regnare videretur, vt se cælesti potiùs regno ꝑpararet, oratorij sibi cōdidit, vt quotiès à rege se subduxisset, semp illic cęli Dām inuocaret. In quo sanè oratorio diuina præstātur beneficia ad eius nominis inuocationē, q̄ ibi assiduas solebat Dño offerre preces. Postq̄ aūt in monasterio se inclusit, matrona, Mannieris nomine, oculum suum cōtingere volens, sordes in eum intulit. Eius vna vox, vnus dolor, vnus clamor diù noctuq; fuit, vt famulæ suæ Radegundis meritum ipsam sanando Dominus declararet. Etsi autem illa corpore ibi non esset, ad sui tamen nominis invocationem benigna adfuit. Diuinitùs em̄ ꝓmota fuit matrona illa, vt ad eius oratorium se conferret, eamq; inuocans, se salutem adepturam crederet. Postquàm ergò fœmina doloris plena, ità vt manibus seruulorum suorum sustentata, vix ad oratoriū illud perduci posset, acerrimo affecta dolore, in pauimentum se abiecit, cœpitq; clamare: Domina Radegundis, credo te famulam Dei esse, cuius voluntas tibi potior & antiquior fuit, quàm hominis: bona domina, domina pijssima, miserere mei, subueni infelici, ora pro me, vt mihi reddatur oculus: graui enim cruciatu & dolore affligitur

Reges anxiè hortatur ad pacem.

Omnibus seruit.

Luc. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oculũ affli-ctũ cuiusdã matronæ sanat.

anima mea. Tum illa, quæ dolores omnium in se transtulit, dum in corpore maneret, donèc eis mederi posset, benignè exaudit se inuocantem, & Domino miseratte, ad eius intercessionẽ dolor fugit, salus reuersa est. Oculũ, quẽ iam pdidisse se credebat, non nisì dolorẽ sentiens, sanum matrona recepit: quæq; tot diebus nec cibũ sumpserat, nec lumen cæli viderat, pedibus suis absq; vllius adminiculo incolumis domũ redijt, Domino vsq; in præsentem diem gratias agens.

Ecce horrẽdũ suppliciũ famulæ, in eius defunctæ sede residentis.

Adijciatur & aliud in laudem Christi. Vinobisga, vna ex famulabus eius, ausũ temerario in cathedra beatę reginæ iam defunctę, sedere non dubitauit. Mox diuino iudicio ità arsit, vt cũctis cernentibus, fumus ab ea in sublime proficisceretur. Tum illa coram omni populo proclamat, ream se confitetur, se propterea ardere dicit, q in beatę Radegundis sede resedisset. Tribus diebus & noctibus totidem continuum passa incendium, vociferans clamabat: Domina Radegundis, peccaui, perperàm egi: ignosce, refrigera mẽbra diro cruciatu ardentia: quæ es larga misericordia, & bonis operibus illustris & gloriosa, quæ misereris omnium, meî miserere. Tantam autẽ eius pœnam cernens omnis populus, pro ea precatur beatam Radegundem, tanq; si presens adesset: (vbicunq; eĩ ex fide inuocatur, adest) Bona domina, parce ei, nè tãto cruciatu infelix deficiat. Itaq; ad preces omniũ illa beatissima benignè condonauit, ignem furentem compescuit, sospes misera ad domum suam redijt. Eius verò pœna omnes fecit cautos ac deuotos.

Studiosissimè vndiquè cõquirit sacras reliqas.

Cùm in villa * Sedas esset, deuoto ac fideli animo Domino Iesu inhærẽs, reliquias sanctorum omniũ habere plena deuotione cupiebat. Et ecce illa orante, aduenit venerabilis presbyter Magnus cum reliquijs B. Andreæ & aliorum pmultorum. Ijs ipse altare positis, illa nocte deuotè vigilãs, dum se in orationẽ ꝓsternit, breui somno corripitur, vt Dominus eius animi votũ illi declararet, q etiã dixit ad eam: Nõ ueris beneficta, nõ has modò reliquias, quas Magnus presbyter attulit, sed etiam oẽs illas, quas in villa Atheias cõgregâsti, parirer hîc adesse. Illa aperiens oculos, 'videt virũ spẽdidissimum, hæc ipsi annũciantem. Itaq; gaudens benedicit Dñm. Quantã illa, posteaq; in monasteriũ se cõtulit, sanctarum reliquiarũ multitudinẽ precibus fidelissimis aggregauerit, testatur Oriẽs: Aquilo, Auster & Occidẽs cõfitetur. Vndiq; eĩ gẽmas precio-sas, cælo recõditas, & quas paradisus habet, & munerib' & precibus, vt adipisceretur, effecit. Apud illas verò sine intermissiõe meditari psalmos & hymnos sibi deprome videbat. Perlatũ est ad eã, Mãmetis martyris sacros artus Hierosolymis quiescere. Illa instàr hydropicæ mirè sitiẽs, auidè hæc hauriebat. Sicut eĩ q hydrope laborãt, quãto plus bibunt, tanto maiori ardent siti: ità & ipsa rore Dei perfusa, magis incaluit. Itaq; virum venerabilem Reculum presbyterum, qui tum secularis adhuc erat, & hodieq; superest, ad patriarcham Hierosolymitanum trãsmisit, petens beati Mãmetis pignora sibi donari. Eius preces vir Dei benignè admittẽs, orationes populo indixit, cupitæ nõsse Dei voluntatem. Tertio die Missa celebrata, ad beati martyris sepulcrum cum omni populo accessit, altaq́ue voce & plena fide dixit: Obsecro te cõfessor & martyr Christi, si vera est ancilla Dei beata Radegundis, innotescat gentibus potentia tua, permittasq; de pignoribus tuis mentem fidelẽ accipere, quod poscit: Oratione completa, cùm populus omnis respondisset, Amen, venit ad sepulcrũ, semper beatissima pronuncians, contrectat sacra membra, scire cupiens, quænam ipse martyr beatissimus dominæ Radegundi donari velit. Tangit manũs dextræ singulos digitos. Vbi ad minimũ ventum est, leni attactu è manu amotus est, vt beatæ reginæ desiderio satisfaceret. Eum ergò digitum vir Apostolicus eo, quo par erat, honore B. Radegundi misit. Ab Hierosolymis verò ꝑ Pictauos vsque in eius honorẽ semper diuinæ laudes promebantur. Quis verò pro dignitate explicet, quàm ardenti animo, quàm fida deuotione, tantum illa munus expectans, sese abstinẽtiæ mancipârit? Postquàm autem hoc cæleste donũ cum multa animi alacritate accepit, tota hebdomada cum vniuersa congregatione psallẽtium vigilijs & iciunijs se accomodauit, Deũ benedicens, quòd tale munus consequi meruisset. Sic Deus suis fidelibus, quæ postulant, non negat.

Ecce quanti fecit regina sanctissima digitũ martyris.

Crebrò autem & suauiter & quasi ænigmaticè dicere illa solebat, nemine intelligente, quid sibi ijs vellet verbis: Cui animæ suæ salus curę est, summoperè timere debet, si miracula ꝑ ipsum fiãt. Sed quanto studiosiùs ea vitare volebat, tãto magis virtutũ & miraculorũ author Deus eam sibi in omnibus fidelẽ declarabat: adeò vt mor-

bidi omnes, quocunque essent affecti morbo, si eam inuocarent, sanarentur. Leo vir illustris, ad synodum euocatus à viris Apostolicis Leontio & Eusebio Episcopis, cùm iter ageret, oculis eius magna incidit caligo, sanguinis nube eos obtegente, ità vt nisi famuli eum ducerent, viam ꝑsùs non videret. Ingressus ergò in beatæ Radegundis monasteriũ, vbì filias suas ei deuotè tradidit Domino seruituras, ad oratoriũ beatiss. Mariæ virginis se cõtulit, & post oblatas preces, fide plenus, super sanctę cilicium se ꝑstrauit, eamq; inuocãs, tam diù illic pmansit, donèc dolor abscederet, dissipataque caligine, sanguis concretus in venas, vndè manârat, se reciperet. Ità qui alienum sustẽtatus manibus eò aduenerat, oculis sanis abscessit: & q de cilicio beatę lumen receperat, lætus atq; incolumis ad Synodũ ire prexit. Isthuc aũt, ipso referente, vniuersa deindè synodus cognouit, & cùm reuertisset, suo ore nobis quoq; enarrauit. Deuotione itaq; incitãte, dominæ Radegundis basilicæ fundamenta iecit, & in fabricæ vsus centum est solidos largitus.

Cæcus sanatur, in eo cilicio orãs.

Innumeri curantur.

Ecquis verò certũ illorum numerum inire queat, qui aduersa correpti valetudine, ad eius inuocationẽ curati sunt? Quis aũt vnq; eam vidẽs, terrestrẽ hominẽ credidit? Equidẽ ꝑ Deũ cæli fidẽtet & verè dico, omniũ oculis ità semper animũ eius in vultu illi' resplẽduisse, vt nõ immeritò extrinsecùs cerni liceret, qd intrinsecùs illa gereret.

Post cõgregatas aũt Sanctorũ reliquias tanto complebatur gaudio spiritali, acsì ipsum Dñm è sublimi sede maiestatis descẽdentem visibiliter apud se haberet: quem tñ licèt corporeis non cerneret oculis, aĩo sedulis precibus intẽto contẽplabatur. Et q̃a Dominus nõ priuabit bonis eos, q ambulãt in innocẽtia, & q toto corde, tota anima, tota mẽte illũ inquirũt, sicut hæc beata fecit, ꝑ sua benignitate & clemẽtia illi inspirauit, qppe q in eius pectore ppetuum haberet domiciliũ, vt instàr beatę Helenæ, sapientia & timore Dei atq; operibus bonis plenæ, lignum illud salutare pquireret, à quo precium mundi ꝓ nostra salute pepẽdit, vt nos è potestate sathanæ eriperet. Quo reperto, ambabus beata Helena plaudens manibus, flexis humì genibus Dñm adorauit, atq; ex mortui resurrectione declarato, exclamans dixit: In veritate tu es Christus filius Dei, qui in mundum venisti tuos captiuos, quos creâsti, precioso sanguine redimere. Quod igitur fecit sancta Helena in Oriẽte, hoc fecit B. Radegundis in Gallijs. Sed quia sine cõsilio nihil facere voluit, quãdiù vixit in hoc mũdo, literis ad Sigebertum excellentissimũ regẽ datis, petijt ab eo, vt cum eius bona venia liceret ipsi ꝓ totius patriæ salute & regni eius stabilimẽto, lignũ salutaris Crucis Domini ab Imperatore expetere. Illo clemẽtissimè sanctæ reginæ precibus annuente, deuotione plena cum multo desiderio ad Imperatorẽ nõ munera' misit, quippe q̃ causa amoris Christi pauperẽ se fecerat: sed Sanctos iugiter implorãs, nũcios suos ablegauit, Sanctorumq; suffragijs, quod optabat, adepta est. Imperator eĩ & beatũ lignũ Crucis Domini, auro & gẽmis ornatũ, multasq; Sanctorũ reliquias, quas Oriens obtinebat, ei per legatos transmisit, vnà cum Euangelijs, auro gemmisque decoratis.

Ab Imperatore petit & obtinet lignũ s. Crucis & reliquias Sãctorũ.

Vt aũt salus mũdi in Pictauorũ vrbem cum sanctorũ reliquijs aduénit, loci q; antistites cum omni populo deuotè ea vellet excipere, inimicus humani generis ꝑ satellites suos egit, vt preciũ mundi repelleretur, nec illud intrà vrbẽ vellẽt recipere, aliud ꝑ alio Iudaico more asserẽtes. Quid sanè egerint, non est nostrũ cõmemorare: ipsi viderint. Dominus nouit, quinã rei sint. At B. Radegũdis feruens spiritu, aĩo certans, ad clementissimũ regẽ scripsit, orans vt in ciuitatẽ lignũ Dominicũ recipi iuberet. Interim donèc eius nũcij à rege redirẽt, Turonico suo virorũ monasterio, quod ipsa condiderat, cùm psalmodijs & cãticis sacerdotũ Crucẽ Domini & Sanctorũ pignora cõmendauit. Vbì tñ non minorẽ iniuriã sancta Crux ppessa est stimulãte inuidia, q̃ Dominus ipse, cùm ante p̃sidem & iudices iniquos maligna oĩa patienter pertulit, nè id quod creauerat, periret. Id verò sancta fœmina animaduertens, magnis sese cruciatibus dedit, ieiunijs, vigilijs, ꝓfusioni lachrymarũ se addicens cum tota cõgregatione sua, donèc respexit Dominus humilitatẽ ancillæ suæ, adspirauitq; eam mẽtem regi, vt in populo faceret iudiciũ & iustitiã. Misit enim deuotus rex virũ illustrẽ Iustinũ ad vicem Apostolicũ Euphroniũ Episcopũ, p̃cipiens vt cum honore cõdigno gloriosam Domini Crucem & Sanctorũ reliquias, in monasteriũ dominę Radegundis inferret. Quod vt factum est, exultauit mirificè beata illa cum omni congregatione, tale sibi donum cælitùs collatum, quod propitium Deum effecturum esset suæ cõgregationi,

Is fuit antecessor Gregorij Turonen. Episc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam in Dei seruitium collegisset: nimirùm spiritu præsentiens, post decessum suum quàm esset exigua monasterij eius futura facultas, licèt ipsa cum cæli rege gloriare-tur. Vt ergò illi subueniret, instàr optimi prouisoris & pastoris boni, nè oues viduæ quaquè desereret, precium mundi de pignore Christi, è longinqua regione expetiit, in loci eius honorem & populi salutem suo in monasterio reliquit: vbi diuina agente virtute, cæcis redditur lux, aures surdorum patescunt, mutorum linguis suum reddi-tuitur officium, claudi ambulant, dæmones profligãtur. Quid multa? Quisquis mor-bo laborans, quicunq; tandèm ille sit morbus, ex fide eò accedit, p sanctæ Crucis vir-tutem recedit incolumis. Pro quo ineffabili dono, quod in hanc vrbem beata inha-bitat, quisquis ex fide viuit, eius nomini benedicit.

Multa mira cula efficit lignum S. Crucis.

Porrò clarissimis regibus, & serenissimæ reginæ Brunechildi, quos haud vulgariter dilexit, atq; etiam sacrosanctis ecclesijs & eorum Episcopis cum diuina obtestatione suum commẽdauit monasterium. Pro cœlesti aũt hoc munere misit supradictum pre-sbyterum cum alijs, gratias vt agerent Imperatori: Quibus redeuntibus, mare fluc-tibus cœpit agitari, ità vt multis illi obiecti periculis, ciusmodi procellas & tempestates nunquàm se vidisse fatereꝰtur. Quadraginta diebus & noctibus in medio mari in sum-mum vitæ discrimen coniecti, cùm vitam planè desperarent, & mors eis ob oculos versaretur, inter se mutuò conciliati, pelago illos iamiamq; absorbere cupiente, vo-ces in cœlum dabant, ità dicentes: Domina Radegundis, subueni seruis tuis, vt qui tibi obediuimus, sine subsidio non pereamus. Libera nos de præsentissimo submersionis periculo. Vbicunq; ex fide inuocaris, misereri soles: adiuua ergò etiam tuos, nè pereã-mus. Ad has voces in medio mari columba ad eos veniens, nauem ter circunuolauit. Cumq; tertiò id faceret in noĩe sacrosanctæ Trinitatis, quã B. Radegundis semper in suo habuit pectore, famulus eius Benesarus manum extendens, è cauda eius tres ex traxit pennas: quas mari intingens, tempestatem sedauit. Ità ad sui nominis inuoca-tionem beata Radegundis in columbæ specie appãrens, suos ex ipsis mortis faucibus reduxit ad vitam. Facta ergò tranquillitate in mari, illi alta voce exclamabant: Adiu-nisti bona domina, pietate plena, vt tuos captiuos eriperes, nè fluctibus absorberen-tur. Nec illi soli liberati sunt, sed etiam alij omnes meritis beatæ illius. Eas pennas ad nos attulêre ij ipsi à tanto periculo educti, & per loca sancta piè distribuerunt.

Eccè etiã in corpore ma nens & ab-sens, dũ in-uocatur, ↑ opitulatur S. Radegũ-dis.

Itaq;, vt diximus, vbicunquè inuocatur beata Radegundis, benignè exaudit. Si-bricitans quispiam, aut pustula vexatus, aut alia quauis afflictus infirmitate, in lõgin-qua positus regione, ob itineris prolixitatẽ ad eam venire non potuit, candela in eius nomine accensa, omnem febrem depulit. Quanto amore congregationem suam fo-secuta sit, nemo vel centum linguis explicare queat. Instituit ipsa, vt mensæ illius ad-dentibus, semper lectio adhiberetur: nè solæ fauces haurirent cibum, sed aures etiam susciperent Dei verbum. Quicquid aut alijs præcepit faciendum, aut ipsa fecit, seq. p causa Christi id egit. Ità etiã ↑ qcquid vetuit alias facere, aut sibi ipsi interdixit, non ni-si Dei impellente zelo id fecit, nihil secundùm carnem aut faciens, aut sapiens. Et qa nunquàm ab opere D E I ociosa esse voluit, insistebat orationi, lectioni, eleemosynis & prædicationi sine intermissione, vt nè qua posset ignorantiæ prætextu se tueri. Tanta in ea fuit diuinę gratiæ largitas, vt humilitatis magistrum Dominum Iesum, qui à cœlesti solio in terras descendit, imitando, eum spiritu secuta sit, quocunque iussset. Cùm sanctimoniales omnes cubitum irent, illa pernoctans in oratione, & sancta dextera sua Crucis signum exprimens, totam seruabat congregationem. Cùm aliquandò ità Crucis signum ederet, soror quædam vidit supra murum innumeras dæmonum cateruas caprina specie: qui mox omnes fuga dilapsi, nusquàm apparu-re. Stabat quandoquè nocte ante cellam suam, corde & ore preces Canonicas de-promens: cumque nocturna auis, hominibus inuisa, in medio monasterio ab arbore clamitans, ei infesta esset vlulatu suo, vna ex adstantibus dixit ad eam: Domina, si ha-bes, tuis verbis abigam auem hanc. Illa respondit: Si noxia est, abi, & eijce eam in no-mine Domini: interìm verò Crucis signum in eam edidit. Vénit illa ad auem, & dixit: In nomine Domini Dei nostri Iesu Christi iubet domina Radegundis, si non es missa à Domino, vt hinc recedas, nec ausa sis hîc edere clamores. Aufugit mox auis haud aliter, quàm si ipsius ore Dei verba illa prolata fuissent. Et meritò quidem illi obe-diebant aues & bestiæ, quæ semper diuinis præceptis obtemperâssẽt. Quan-

Nota de cã-dela accen-sa.

Crucis si-gno dæmo-nes abigit.

Aues & be-stiæ ei obe-diunt.

Quandò inualetudinis causa nonnũquàm membra quieti dare volebat, spiritu vi-gilans ait, tanquàm admonens qui psalmum diceret: Agè, dic. Vndè dubium non est, quòd aut specialiter cum Sanctis tum psalleret, aut certè minimè dormiret. Mẽte ad Christum erecta, non rarò, etiam dormiens, de futuro iudicio & æternis præmijs lo-quebatur: & expergiscens, dicebat nobis: Colligite, colligite Dominicum triticum. Reuerà enim dico vobis, non diù vobis pręstò erit hęc colligendi opportunitas. At-tendite quod dico, Colligite. Quæsituræ enim estis hoc tempus, reuerà verè quæsitu-ræ estis dies istos cum ingenti desiderio, nec aderunt vobis. Quod quidẽ etsi tum præ ignauia oscitanter accepimus, at nunc tamen euenisse cõperimus, quod illa dicebat. Impletum est in nobis illud vaticinium: Emittã famẽ in terrã: famem, inquit, nõ panis & sitim aquæ, sed audiẽdi verbum Dei. Etsi enim nõ desunt p̃dicationes, quas ipsa in-stituit, at tamẽ desideratur illa incessabilis vox, optata adhortatio, dulcis affect⁹. Qua-lem enim vultum, Deus plasmator bone, qualẽ faciem, qualem psonam in ea amisi-mus? Quis vnquàm possit esse satìs ad isthuc explicãdum? Eius meminisse, supplicij in-stàr est. Nos planè humiles desideramus eius doctrinã, formã, vultum, psonam, erudi-tionẽ, pietatẽ, benignitatẽ, dulcedinẽ: quę quidẽ præ cęteris illi videbatur specialiter à Domino indita, Quàm sancta erat vita illius, tam syncerus & suauis adspectus.

Dormiens cõcionatur.

Amos 8.

Visio eius.

Anno vno ante obitum suũ vidit in visione locum sibi præparatum. Vénit ad eam iuuenis prędiues, idẽq; formosissimus. Qui cùm comiter eã attingeret & blãdè com-pellaret, illa zelo permota pudicitiæ, eius blanditias respuebat. Tum ille ait ad eam: Quid adeò meî ardens desiderio cum tot lachrymis me rogas, me gemebunda requi-ris, me profusis precibus expetis, mea causa tam duriter te habes, tam multo cruciatu te afficis, cùm ego tibi nunquàm non adsim? Tu gẽma nobilis, nóueris te in diadema-te capitis mei esse è gemmis primarijs vnã. Nulli dubium est, ab illo visitatã esse, cui se toto pectore addixerat: indicatamque ei adhuc in corpore manenti gloriam illam, qua esset fruitura in cælis: Eam visionem duabus benè fidelibus secretò cum obtesta-tione reuelauit, grauiter interdicens, nè ipsa superstite vlli aperirent. Sunt multa alia, nec ea vulgaria, quæ tamen prætermus prolixitatis vitandæ causa. Sanè quotiès eius amoris, nutricationis, charitatis, prædicationis, omnis sanctæ conuersationis recordamur, dolore torquemur, mœrentesque diductis oculis requirimus tantam pietatem & humanitatem, & non conspicimus. O duram sanè conditionem nostram, in quam infelices incidimus. O pissima domina, debebas obtinere à cæli Domino, vt te antecederent oues tuæ, quas collegeras: & tu instàr boni pastoris gregẽ subsequẽs, eum Domino exhiberes.

Matt. 10. & 24.

Felicissima regina ad sponsum re-gem Chri-stũ feliciter pficiscitur.

Sed veniamus nũc ad eius felicissimã à corpore emigrationem, quam sine profusis lachrymis referre non possumus. Fluũt lachrymę ab ipsis intimis medullis, gemitusq; prorumpunt, nec tamen vlla percipitur indè consolatio. Sed si sic lachrymis indulge-amus, vt interìm de eius fideli deuotione minùs dicamus, maiori sanè culpæ nos ob-noxias reddimus. Vsq; ad diẽ illum, quo hinc excessit, nũquàm quicquã de Cursu, quẽ susceperat, imminuere voluit, memoria retinẽs, nõ q cœperit, sed q pseuerauerit vsq; in finẽ, eũ saluũ fore. Vbi iã ad vitę finẽ puénit sanctum eius corpusculũ, lõga, p Christi amore ducẽs martyria, & multiplices ppessum cruciatus, oẽs sanctimoniales lugẽtes & flẽtes, eius lectulo assistebãt: ciulãtesq; & duris pugnis atq; lapidibus pectora verbe-rantes, voces ad cœlum dabãt, clamantes & dicẽtes: Domine, nè pmittas nos tã graui dãno affici. Lumẽ nostrũ tollis à nobis: cur nos in tenebris relinqs? Et qa illa, qcquid facere cõstituisset, id die natalitio Saluatoris facere solebat, eius quoq; beatus decess-sus ità euénit. Quarta feria manè Idibus Augusti clausi sunt eius oculi, & nostri obscu-rati. Vę nobis, qa peccauimus: afflictũ est in dolore cor nostrũ. Flemus & plãgimus, q re diutiùs, vita nostra, habere nõ meruimus. Eo ipso manè, quo nobis tantũ mali acci-dit, vna voce, vno plãctu, vno clamore cœlos penetrãte, lapidicidę, q in mõte operabãt, in aere audiêrũt loquẽtes, & vnũ qdẽ dicentẽ cęteris, Quid facitis? dimittite eã adhuc. hæ enim voces ad nostras vsq; aures ptingunt. Angeli verò eã ducentes, respõderunt: Iam factũ est: qd iterùm faciemus? Eam iã paradisus recipit, vt glorietur cũ Domino. Credimus nõ desertũrã eã illas, quas ei placere voluit. Flẽda ergò nobis iã nõ est, sed reuerẽda. Amisimus qdẽ in p̃senti seculo dominã & matrẽ, sed ad regnũ Christi p̃mi-simus intercessorem. Magnũ illa gaudiũ excitauit in cęlis: intolerabilem nobis dolo-rem in terris reliquit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gregorius Turonensis Episcopus sepelit eã. De gloria Confess. cap.106.

Migrante sancta eius anima è sęculo ad Christum, Episcopus Pictauensis non erat domi. Abijt ergò nũcius ad virũ Apostolicũ, dominum Gregoriũ Turonẽsem Episcopum. Ille mox aduénit, & quantùm suis ipse conspexit oculis, antequã eam sepeliret, eius virtutes in libro miraculorũ inseruit. Veniens autem ille ad locũ, vbi sanctum iacebat corpus, sicut ipse post sacramẽtum lachrymans dicebat, in forma humana vultum vidit Angelicũ. Facies enim illius instàr rosæ & lilij nitebat. Vndè haud secùs ille contremuit & extimuit, atquè si ipsam Domini Iesu sanctissimã matrẽ sibi adstantem videret. Expectabatur interìm vir deuotus & Deo plenus Pictauorum antistes, vt eam quo par erat honore sepulturæ mandaret. Sanctimoniales oẽs apud eius torũ stabant psallentes: si verò psallentium voces vel paululũ reticerent, mox planctus audiebatur intolerabilis. Triduo expectatus præsul, qui tum suam diœcesin visitabat, cùm non veniret is, quem diximus, vir Apostolicus Gregorius, de eius humanitate præsidens, (psecta enim charitas foràs mittit timorẽ) in basilica S. Mariæ, vbi sacra eius monasterij virginum corpora conduntur, eam inprimìs honorificè tumulauit. Cumq; corpus eius sub muro cum psalmodijs deportaretur, quandoquidẽ instituerat illa, vt nulla vi-

1. Iohan. 4.

uens extra monasterij fores egrederetur, tota congregatio in muro lamentans, ità vt planctus eius superaret psallentium voces, pro psalmo lachrymas, pro cantico mugitum, pro alleluia gemitũ reddebat. Orabant supernè, vt sub turre nonnihil quiescerent feretrum, in quo beatæ corpus portabatur, grauiter ferentes eius absentiam.

Cæcus ad feretrũ eius illuminatur.

Ibì tum, vt Dominus fidelem famulam suam declararet, corpore eius in medio populi depositò, cæcus quidam lumen recepit: qui multorum annorum passus cæcitatem, vbi ad corpus accessit, ità sanatus est, vt nunquàm luminibus orbatus fuisse videretur. Viuit hodieque clarè videns.

Cùm iam humata esset à Gregorio Episcopo, operculum tumulo eius non est abilo impositũ, donèc rediret Pictauensis antistes. Itaq; liberè cereos ad eam adferebant omnes, sepulcrum circunstãtes, & singulę suis cereis nomina sua inscripserãt, dabãtq; cereos omnes per ordinem vni è famulis. Et eccè existit contentio in populo, alijs dicentibus cereos illos in eius sanctum sepulcrum mittendos esse, alijs id negantibus. Interìm è pueri cereos tenentis brachio vnus exiliens, & populum omnem transcendens, in sepulcrum ad pedes beatæ se demisit, litem omnem eoipso dirimens. Inspecto cereo, inuentum est nomen Caluæ in eo scriptum. Ea re perspecta, Episcopus & plebs omnis, beatæ Radegundis virtutem admirantes, Dominum benedixerunt.

Infinita ei⁹ post obitũ miracula.

Quæ verò post eius decessum eo in loco declaratæ sint virtutes & edita miracula, quot dæmoniaci liberati, quot pulsis febribus curati, quis vel numerare sufficiat? A Burgundia cum Episcopo quodam venit Pictauium eius Abbas, Abbo nomine. Is magno illic dolore dentium vexatus, nocte & die clamores edebat, mortem aduentare cupiens, vt posset tanto leuari cruciatu. Incidit autem eius animo, Deo inspirante, vt se curaret in sanctæ Radegũdis basilicam perduci. Ingressus introò, cum fide se ante sepulcrum humì prosternit, mortem præ oculis habens, operimentum siue pallam tumuli mordicùs apprehendit, & qui septem diebus nec cibum sumpserat, nec somnum

Abbas quidam liberatur dẽtium dolore acerrimo.

capere poterat, ab illo morsu somno corripitur, doloreq; fugiente, sanus abit ad hospitium. Multi hoc posteà ab eius ore acceperũt, cùm ille palàm testaretur, se dominę Radegundis virtute ab ipso mortis aditu reuocatum.

Habet hoc cõsuetudo, vt in ferijs beati Hilarij Episcopi reliqua monasteria circùm adiacentia, in mediam vsq; noctem illic vigilias celebrent: à media verò nocte singuli Abbates cum suis fratribus ad sua reuertantur monasteria, nocturnas preces persoluturi. Itaq; cùm in beati antistitis basilica vigilarent, toto illo noctis spatio energumeni clamabant. In ijs duas fœminas dirè exagitabat malus dæmon, vnam præsertim, ad cuius fremitum tota basilica tremebat. Abscedente autem indè venerabili Arnegisio, Abbate basilicę beatę Reginæ Radegundis, & cum suis monachis ad suã basilicam redeunte, fœminæ illæ clamabant post eos, & ingressæ in basilicam, vociferantes orabant, vt domina Radegundis ipsis parceret. Cùm ergò matutinæ preces dicerentur, altera sanata est, quam dæmon ter quinis occupauerat annis: altera ad Tertiam ante

Duę dęmoniacæ purgantur.

basilicę fores liberata: nec posteà eis nequissimus spiritus nocere potuit.

Quàm larga est & diues misericordia Dei, vt suos faciat trepidare, & loca sanctorum inquirere? Virtutũ largitor p suos fideles dispensatìm suã declarat potentiã. Alij enim libe-

liberati sunt in basilica sancti viri, alij in basilica dominæ Radegundis: vt quorum erat par gratia, virtus quoq; indissimilis ostẽderetur. Quisquis etiã vsq; ad virę desperationem malè habet, si pallam inferiorem altaris in aquæ calicem intingat, potumq; illum hauriat, mox somnus ei accedit, morbus abscedit, Christo largiente. Multæ illic quotidiè fiunt virtutes & miracula in Christi nomine. Nos sanè fideli deuotione & debita sedulitate veneramur eam in terris, cuius animã confidimus, gaudemus & gloriamur præfulgere in cælis: illo præstante, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in sęcula sęculorum, Amen.

Nota insignę miraculum.

VITA ET INSTITVTIO SANCTAE MATRIS NOSTRAE ATHANASIAE, EIVSQVE MIRACULA, *à quodam viro pio narrata, qui partìm ea vidit, partìm à mulieribus ipsius matris familiaribus audiuit. Ex Simeone Metaphraste.*

14. Augusti.

Apostoli Pauli præceptum est, vt Sanctorum memorijs communicemus. Eorum verò vitam atque institutionem conscribere, & ea legentibus communem vtilitatem proponere, illud certè laudabile est ac salutare. Beatæ igitur fœminæ Athanasiæ vitam conscribere conabimur, pauca quædam eorum, quæ ad illam pertinent, oratione percurrentes: nè temporis diuturnitate res ipsæ obliuioni traditæ, plurimis hominibus damnum afferant.

S. Athanasiæ parẽtes & patria.

Hæc fœmina laude digna, & immortalitatis nomine prædita, quæ vitam ipsam benè transegit, Deique vniuersorum Domini optimam ancillam se præbuit, patre Niceta, matre verò Irene, orta est, parentibus sanè genere præstãtibus, & Deum valdè timentibus, qui domum in insula Aegina possidebant: è quibus genita, & ad vitam humanã promota, vtilissimum quoddam sanctissimi Spiritũs vas extitit. Illa cùm esset annos septem nata, breui tempore Psalterium edidicit, & diuinis literis prompto animo operam nauabat.

Visio eius.

Cùm igitur quodam die sederet, & sola telam texeret, vidit stellam quandam valdè splendidam, ad suum vsque pectus descendere, seque ab illa multùm illustrari, ac stellã ipsam posteà ex oculis suis euanescere. Ex ea igitur re cùm eius anima multo lumine illustrata esset, omninò vitæ huius vanitatem odisse cœpit. Cumque sibi proposuisset ad monasticam institutionem se conferre, eius parentes inuitam & nimiùm recusantem, multam ei violentiam adhibentes, cum viro collocârunt: quo cum sexdecim solos dies habitauit, ac repentè vidua remansit. Cùm enim Maurisij barbari homines in illas regiones irrupissent, atq; Athanasię vir ad prælium egressus esset, iudicijs illis, quę Deus nouit, factum est vt gladio interficeretur.

Inuita nubit.

Marite eius cæditur.

Cùm igitur multum temporis præterijsset, & Athanasia secùm ipsa certaret, & ad monasticam vitam mentem dirigeret, regale quoddam edictum repentè prolatum est, vt mulieres, quæ nuptæ non erant, seu viduæ, ijs viris, qui essent ex natione, collocarentur. Ex eo igitur factum est, vt Athanasia non anteà monasticam vitam aggredi posset, quàm eius parentes eam ad alterum virum ducendum impulerint. Quæ res quanuis facta sit, illa tamen, vt consueuerat, propriam salutem curabat, psalmorum cantibus & diuinis lectionibus diligenter vacans, neque vllarum bonarum rerum aut studiorum mutationem accipiens: sed mansuetudine ornata, cordis humilitate sanctissimè fulgebat, ità vt ab omnibus, qui bonos ipsius mores audiuissent, laudatissima illa fœmina dilecta valdè fuerit. Eleemosynæ verò tantoperè studebat, vt quæ domi habebat, quanuis plurima illa essent, ad copiosam tamen manũs ipsius distributionem minimè sufficerent. Omnes enim Monachos, qui vndique peregrè venie-

Cogitur ad alteras trãsire nuptias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eius largæ eleemosynæ.

veniebant, benignè accipiens, viduis, pupillis & omnibus indigentibus abundè suppeditabat, quæ vitæ sunt necessaria.

Cùm verò aliquandò fames esset, omnesque inopia premerentur, illa non solùm ijs, qui eiusdem fidei homines erant, nutrimenta copiosè largiebatur: sed alicui etiam, qui Atthingani appellabantur, fame tunc oppressis, & ad eam accedentibus, misericordia commota, victum impertiebat. Illud enim Domini præceptum

Luc. 6. Matt. 5.

obseruabat: Estote misericordes, vt pater vester cælestis: qui facit solem suum oriri super malos & bonos, & pluit super iustos & iniustos. Neq; solùm nutrimenta illis tribuebat, verùm etiam vestibus eos fouebat, & alijs donis consolabatur. Dominicis verò & festis diebus vicinas omnes amanter ad se congregans, diuina scripta illis legebat, earum mentem aperiens, & ad Domini timorem ac desiderium diuino quodam modo illas erigens.

Cùm igitur in his, quæ DEI sunt, ità proficeret, & virtutibus ipsis, vt campus multis floribus, abundaret, coniugi suo persuasit post aliquot annos conuictûs, quem

Maritus eius fit monachus.

cum illo habuerat, vt admonitionibus suis cedens, mundo & his omnibus, quæ in eo sunt, renunciaret, & ad sacram monachorum institutionem se conferret. In qua cùm sanctè versatus esset, & in ea excelluisset, posteà dormiuit in Domino. Beata igitur illa fœmina, libertatis tempus nacta, se totam per omne tempus Deo ipsi dedicauit. Nam cùm & alias mulieres valdè religiosas inuenisset, quæ & idem propositum habebant, & spiritu ipso ardentes erant, illis concordi animo adhærens, quam primùm ex huius mundi confusione se remouit. Cumque omnia, quæ possidebat, pauperibus distribuisset, vnà cum moribus & mundi habitum mutauit cum illis ipsis honestis mulieribus, quas suprà diximus. Itaque cùm quodam in loco quieram vitam ducere cœpissent, cuiusdam viri sancti & virtute prædíti adhortatione, qui & eas totondit, post tres aut quatuor annos Athanasia earũ mulierum, quæ cum illa erant, principatum etiam inuita suscepit, prima quidem ab illis nominata, sed omnium nouissimam, quòd ad mentis sensum pertinet, seipsam existimans, vt illud DOMINI

Athanasia fit præfecta monacharum.

Matt. 20.

præceptum seruaret: Qui vult in vobis esse primus, sit omnium nouissimus & vltimus.

Multa eius humilitas.

Sed quænam oratio, aut quæ lingua humilitatis & summissionis, qua fœmina illa excellebat, celsitatem explicare posset? Neq; enim vnquàm passa est, ab aliqua earum mulierum, quæ cum ipsa erant, ministerium sibi præberi, vel aquam in manus dari per totum vitæ suæ tempus: quemadmodùm quæ cum ea vixerant, post sanctum eius obitum, omnes illius regionis homines de ea re certiores fecerunt. Illa enim se indignam

Magna abstinentia.

putabat, quæ vnà cum ipsis versaretur: tantum abest, vt sibi tanquàm præsidenti, ab illis ministrari vellet. Cùm etiam abstinentia multùm valeret, paulũ panis & aquæ post nonę horę tempus gustabat, caseo & pisce omninò abstinens: quæ in solo die festo Pasche, Deo gratias agens, gustare solita erat. Sanctæ verò Quadragesimæ diebus post

Lectus eius.

biduum sumens cibum, crudis tantùm oleribus contenta erat, in illis sanctis diebus omninò potum non gustans. Cumque dormiret, non in latus, sed in vnum quendam lapidem, ad id ipsum accommodatum, sese inclinans, parùm somni capiebat. Neque solùm in sancta & magna Quadragesima, sed etiam in sanctorum Apostolorum, & sanctissimi dici natalis Christi Saluatoris nostri temporibus, eandem exercitationis & vitæ regulam seruabat. Eius verò stratũ, ex magnis lapidibus in solo ipso compositũ,

Pſal. 6.

parua quadam & aspera veste desuper tegebatur: quo loco in ipso quietis tempore cubans, lachrymis per singulas noctes, vt Propheta dixit, stratum suum rigabat. Cùm enim diuinus amor intùs abundè ipsam accenderet atq; inflammaret, lachrymę ipsæ

Copia lachrymarũ.

tum in psalmis canendis, tum in precibus ad Deum mittendis ità copiosè profundebantur, vt fontem potiùs vidisses aquis destitutum, quàm sanctos & assiduè Christum spectantes eius oculos, lachrymarum expertes esse.

Vestes.

Indumentum illi erat interius quidem asperum, ipsius carnem asperitate affligens: exterius verò tegumentum pannis constabat ex ouium lana contextis. Atque

Vigiliæ.

terior illa vestis ignota erat: exterior autem corpus contegens, ab hominibus cernebatur. Ad hæc vigilabat se colligens, & Dauidis psalmos meditans, singulisque sessionibus orationem animo valdè sobrio atque attento ad Deum fundens. Die autem

Preces.

modò secùm, modò cum alijs, quæ cum illa erant, psalmorum versus recitans, dabat

operam, nè vllo tempore aut hora, eius os aut mens à Dei gloria celebranda vacaret, vt sacrorum carminum author Dauid cecinit: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo.

Pſal. 33.

Ex quo autem die monasticam vitam fœmina illa ingressa est, ad illud vsque tempus, quo ad Deum migrauit, nullos omninò fructus degustauit. Cumque multas ærumnas pateretur, & sororibus præesset, earumque curam haberet, ob animi summissionem, qua excellebat, nulli vnquàm increpationem adhibuit, neque contumelioſum aliquid ex eius ore honestissimo, ne aduersùs minimum quidem aliquem, aut magnum, seruũ, aut liberum hominem profectum est: præsertim cùm sæpiùs audiret, diabolica tentatione illa omnia se facere. Omnes igitur mansueto animo & recto corde perferebat, ad futuram illam mercedem semper animũ attentum habens. Cùm verò quatuor anni præterijssent, ijs, quæ cum illa erant, persuasit, vt è loco in quo manebant, exurgerent, & ad priuatum & omninò remotum montem secederent, in quo possent solitariam vitam degentes, Deo ipsi operam dare, & ab omni humana consuetudine separari.

Mansuetudo & patientia.

Cùm igitur quæcunq; ad proprios vsus possidebant, ea omnia pauperibus distribuissent, ardenti animo ad id, quod sibi proposuerant, se præparabant. Adierunt igitur virum quendam virtute præditum, & Dei amantissimum, Matthiam nomine, presbyterij honore decoratum, & eorum, qui se in vita monastica exercebant, ouili præsidentem. Ille cùm vitæ honestæ esset studiosus, & earum mentis ardentem affectum vidisset, beatæ Athanasiæ dixit: Tuũ quidem & earum, quæ tecùm sunt, bonum est & valdè laudabile propositum: sed quoniam vos video ità exercitatione afflictas, vt infirmissimæ sitis, moneo nè durissimis vitæ legibus vosipsas tradatis. Itaque si meum consilium suscipitis, vos in quendam locum perducam, in quo poteritis ità, vt decet, versantes, benè vobisipsis consulere. Habebitis etiam me infirmitati vestræ opitulantem, vobisque toto animo & omnibus viribus ea, quibus indigetis, ministrantem. Hæc cùm dixisset, sanctæ mulieri, & ijs, quæ cum illa erant, persuasit, vt cum promptissimo animo sequerentur. Cùm verò prope locum accessissent, cum beata illa mulier contemplata, valdè hilaris cœpit dicere: Hunc ego locum iampridèm mentis lumine contemplabar, &, vt opinor, hîc in posterum viuemus, vitæq; finem excipiemus.

Matthias egregius monachus.

Erat in loco illo sanctum protomartyris Stephani templum, tum gloria, tum vetustate clarissimum. Beatus igitur ille Matthias, nutu eius Episcopi, qui regioni præfidebat, illic mulieres illas collocauit, omnemque curam eis adhibuit. Insuper virtutis exercitationi valdè studebat, continentiæ, inquam, & vigilijs multis, cùm per totam noctem & psalterium recitaret, & preces quamplurimas ad Deum funderet, dormiensque non suprà latus, sed sedens, somnum, quantùm satis esset, caperet. Tanta etiam erat illius viri compunctio, tum in psalmis canendis, tum in offerendo diuino & incruento sacrificio, vt qui eum videbant, multam ex ea re vtilitatem perciperent. Veste autem aspera contentus erat: quam cùm vnicam ferret, carnem ipsam horribiliter domabat. Cùm verò Iohannis Apostoli, qui recubuit super pectus Domini, esset valdè studiosus, & eius die festo ac memoria instante, incruenti sacrificij ministerium celebraturus esset, maxima compunctione affectus, vni ex ijs, qui præsentes erant: Nũ, inquit, aliquis est dignus hodierno die, qui Ephesum pficiscatur, & sanctum Apostolum Iohannem contempletur? Cumque hæc dixisset, fontes lachrymarum ex oculis emittens, gemitum è corde proferebat. Res igitur oblata est, eius fide & in discipulum Domini charitate digna. Nam ab initio sacrę illius mysteriorum celebrationis, quoàd res diuina completa est, sanctissimum Apostolum Iohannem in ara illa sancta secùm vnà stantem videbat: neque solus ipse eum cernebat, sed duo etiam alij, qui vnà prę sentes erant, cùm incruentũ sacrificium celebrabatur. Ad tertium igitur vsq; diem permansit ità compunctione illa se oblectans, vt humani cibi particeps fieri non posset.

Dies festus sancti Iohannis.

S. Iohannes adest sacrificãti Matthiæ.

Ad hunc beatum Matthiã accessit homo quidam, totius corporis cõpages remissas & dissolutas habens: cuius misericordia commotus vir ille, chlamyde, qua indutus erat, seipsum exuit, & in eius humeros eam imposuit. Quo facto, eius compages

Sanat paral. lycũ, &c.

cùm stridorem magnum emisissent, statim homo ille sanus factus est. Cuidã verò alij faci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

faciem habenti,diabolo authore,peruersam, honoratæ manûs suæ signaculo curatio-
nem attulit. Quinetiam vetulæ mulieri,impuro spiritu detentæ, & ad beatum illum
virum Matthiam accedenti,illius precantis perseuerãtia factum est, vt Deus ipse pau-
cis diebus sanitatem conferret. Alia quædam mulier,habitu monastico indutа,impu-
ro spiritu vexabatur,& ad monasterium accessit. Cùm igitur ille ingressus,eam solam
vidisset in ecclesia prauo spiritu laborantem, misericordia commotus, in cælum ma-
nus erexit:cumque,quantum satis esset, orauisset, & ad eam conuersus esset, tèr Cru-
cis signaculum ipsi adhibuit. Quo facto, prauus ille dæmõ aufugit,& fœmina illa sana
deincèps permansit.Hæc nos perstrinximus, vt vitæ, quam vir ille tenebat,præstanti-
am declararemus, & signorum gratiam à Deo illi cõcessam, omnibus manifestam fa-
ceremus.

Sed nescio quomodò factum sit,vt cùm sanctus ille homo,& Deo ipsi dicatus,na-
uem conscendisset, & ad regiam ac magnam vrbem nauigaret,iudicijs illis,quæ solus
Deus nouit, acciderit,vt vnà cum socijs nauigationis fluctibus marinis suffocaretur.
Ecce quid antiquitas sentierit de reliquijs. Quamobrèm & illius sancti corporis expertes facti sumus, neq; sacras illas & beatas
reliquias repositas habemus, quæ nos maximè iuuare possent. Omninò enim San-
ctus quemadmodùm,cùm in corpore erat, curationes abũdè conferebat, multo ma-
gis,postquàm excessit,his,qui eius reliquias attigissent, easdem afferre posset. Huius
ministerio alius quidam presbyter successit, eunuchus natura, qui vocabatur Ignati-
us. Ille cùm ijsdem moribus,quibus & is, quem suprà diximus, excelleret, sanctè ad-
modùm & Domino Deo gratus migrauit: cuius sepulcrum fulgoribus quibusdã de-
monum turmas prosternit,& curationes affert. Sed ad narrationis ordinem reuerta-
mur, sanctæ matris nostræ Athanasiæ facta perstringentes.

Hæc igitur beata fœmina cùm multam, vt diximus, humilitatem, magnamque &
singularem mansuetudinem in se haberet,sæpè Deum precans, atque in cælum intu-
ens,stupore atque excessu quodam implebatur: nubem autem lucidam, Solis radios
Visio S. Athanasiæ. emittentem,videbat,& in eius medio virum speciosum,formaque ità effulgentem, vt
eius species singularis existeret. Cumque hoc sæpè vidisset, & eius viri adspectum ob-
stupesceret,secùm ipsa dicebat : Ecquisnam virum hunc tam multo decore atque or-
natu repleuit?Et quænam virtus ità splendidum ac speciosum effecit? Cùm hæc cogi-
taret ac diceret,sibi visa est vocem hanc audire:Virum hunc,cuius speciem tu admira-
ris, humilitas & mansuetudo ità splendidum reddiderunt : quæ cùm & ipsa mirum in
modum imiteris, te quoquè illustrem futuram manifestò scias. Quotidiè igitur hæc
Mansuetudinis & humilitatis est studiosissima. contemplans,ità duabus virtutibus se ornauit, vt in illa iræ aut superbiæ ne vestigium
quidem vllum apparéret. Quæ verò ad earum virtutum celsitatem asscenderat,quę;
cælestem visionem puro cordis lumine inspexerat,mirum non est,si admirabilibus il-
gnis Deus eam ornauit.

Etenim cùm quodam die ipsa sederet,& Deo operam daret,ad eam vénit homo
quidam oculos multùm dolens, eamque rogans, vt pro ipso Deum precaretur. Illa
verò humilitatem suam ostendens, quasi eum consolaretur : Et mihi, inquit, huius-
modi morbus molestiam attulit. feras igitur,& Dominus te curare poterit. Ille verò
cùm nequaquàm discederet, sed curationis se compotem fieri cum fide multa postu-
Iohan. 9. Cæcum sanat, laret,beata illa mulier manum suam super ipsius oculos imponens: Ille,inquit, Chri-
stus, qui cæcum natum curauit, det tibi, frater, perfectam istius morbi curationem.
Hæc cùm ille audîsset, & firma fide accepisset, statim illo ipso tempore optatam sani-
tatem assecurus est.

Posteà verò,quàm Athanasia prope templum illud protomartyris Stephani suprà
dictum,alia tria templa ędificauit,celeberrimę Dominæ nostræ & Dei genitricis Ma-
riæ,Iohannis præcursoris,& Nicolai illius diuini præconis,necessitate postulante, ad
regiam Vrbem profecta fuit, ibique in monasterio sex vel septem annos morata est.
Quod molestè ferens:Exul,inquit,facta sum è templo illius,quæ Deum peperit: quo
derelicto,en hîc moror. Cùm igitur diuina quædam visio illi oblata esset, ausa est ijs,
quæ cum illa versabantur, dicere : Tempus iam instat,vt ad eum locum abeamus, vbi
olim nos sedebamus:Vidi enim in mentis excessu templi Dominæ & sanctissimæ Ma-
riæ, quæ Deum genuit,fores patefactas,nosque illuc introire iussas. Cumque hæc di-
xisset,ex Vrbe illa regia migrauit,& Dei verè preciosum illud vas ad desideratũ locum
vénit,

vénit, qui vocatur Timia,nomine ipso ab honore deducto : dicebat enim, honestum
locum illum eius præsentia honorari,& appellationem veram,ac factis ipsis compro-
batam, habere, vt à quodam perspicacissimo viro ac patre multis annis anteà præui-
sum fuerat.Hic, quem dixi,Iohannitius fuit ille laudatus & insignis vir, cuius gloria Iohannitius vir sanctissimus.
per totum orbem terrarum celebratur. Hic, inquam, diuinus vir, cùm per eum lo-
cum transiret,prophetico spiritu pronunciauit, decere locum illum honorari quo-
rundam sanctorum corporum collocatione.Id quod posteà factum fuit.

Cùm igitur beata mulier eò peruenisset, & paucos quosdam dies illic vixisset, gra-
uissimo quodam morbo correpta est, & duodecim diebus, antequàm è vita discede- Visio alia S. Athanasiæ.
ret,de ea re mysterio quodam edocta fuit. Vidit enim viros duos,albis vestibus indu-
tos, ad se venientes,& paginam quandam ei tradentes,in qua hæc scripta erant: En li-
bertas tua hæc est:sume hanc. & lætare.Beata verò mulier cùm ad se redijsset,& vnam
e sororibus ad se vocâsset, singulatim ei omnia narrauit. Totis igitur illis duodecim
diebus mansit assiduè contemplationi dans operam, neque cibi, neque potûs parti-
ceps fiebat,nihilque aliud,nisi hoc dicebat: Psallite,sorores meæ,psallite, & Deum as-
siduè laudate,vt propitius sit peccatis nostris. Cùm igitur duodecimus dies venisset,
sancta mulier alias,quę cum illa erãt,affata:Succurrite,inquit,quæso infirmitati meæ,
& in ædem sacram ingressæ, versus, qui mihi dicendi essent , vos Deo reddite : non
enim possum ampliùs psalteriu m complere, cùm omninò vis mea deficiat. Illæ ve-
rò cum clamore & lachrymis respondentes : Ad quemnam, inquiunt,psalmum ipsa
peruenisti, & vndenàm, quod reliquum est, nos incipiemus? Illa sensim respon-
dens:Nonagesimum,inquit, psalmum in ore habeo:sed infirmior facta, vlteriùs pro-
gredi non possum. Illæ cùm hæc audiuissent,ad ædem sacram ingressæ,reliquos psal-
mos compleuerunt. Cumque exijssent,in faciem ceciderunt,& vlulatum magnum
emittentes,sibi preces à sancta muliere impartiri postulârunt. Illa verò omnibus qui-
dem pariter precata est: Marinam autẽ & Euphrasiam vlnis suis honoratis amplexa:
En,inquit, sorores meæ dilectæ, ex hoc ipso die à nobis separamur : sed in futuro illo
seculo rursùs nos Deus coniunget:det autem vobis pacem, charitatem & concordi-
am, & impleat vos omnibus bonis suis. Hæc & alia cùm dixisset, eius facies instàr
luminis effulsit,ità vt qui ad eam videndam eò venerant, admiratione & stupore affi-
cerentur.

Quoniam verò dies festus aderat,quo sanctissimæ D E I genitricis Assumptio Dies festus Assumptionis beatæ Virginis.
celebratur, omnes sic admonens : Videte,inquit, nè quid eorum, quæ ad diem fe-
stum pertinent,infectum prętermittatis:itaq; & psalmorum ordinem,& ministerium
in ipsos egentes pro viribus diligenter excquamini:deindè post diuinũ rei sacræ mini-
sterium humile hoc corpus meũ terrę mãdetis. Hæc cũ pcepisset,&duas sorores,quas Migrat ad Dominum:
suprà diximus, amplexata esset, in pace dormiuit ac requieuit : ità vt qui eam vide-
runt, communi somno requieuisse crederent. nam ore atque oculis clausis, minimè
illi opùs fuit,qui hæc honestè componeret. At sorores,ad sanctas eius reliquias se
abijcientes, & suam orbitatem deplorantes : Quonàm, inquiunt, nunc abijsti, ma-
ter nostra sancta,& immortalitatis cognomẽ habens? Quomodò nos ità orbas dere-
liquisti,è nostro conspectu euanescens?Vbinàm posthàc angelicã faciem tuam adspi-
ciemus? Vbi vocem illam tuam audiemus, qua nostra corda exhilarentur, & ad bo-
norum operum studia excitentur? Extinctum est nostræ spei fomentum. Tu nunc
dormis, & nos in segnitia, velut mortuæ, iacemus. Non ampliùs te nobiscùm vnà
versantem habebimus : elegit enim te D O M I N V S, & ad mansiones illas æternas
vocauit.

Cùm hæc & his similia lamentatæ fuissent, & consuetum officij canonem in ea
compleuissent, post mysteriorum tempus,sacrũ illud corpus in loculis repositum, in
terra congruenter condiderunt. Quæ verò mulier in eius locum successit, prope se-
pulcrum permanens, neque nocte, neque die illinc discedebat, lachrymans, & beata
illa fœmina se orbatam lugens. Cui Athanasia in somnis apparens: Esto, inquit, bo-
no animo, & certò fore scito, vt completis quadraginta diebus post meum obitum,
recipiam quod à Deo ipso receptura sum. Hæc igitur cùm in somnis vidisset, exper-
recta dubitabat,quidnam hoc visum,& sanctæ mulieris verbum,significaret. Cumq;
quadragesimus dies venisset, quæque sorores monasterium habitabant, id oblitæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

(vt sæpè vsu euenire solet) post duos dies illum quadragesimum diem futurum existi-
Quadrage. simus dies defunctorũ iam olim obseruat⁹.
marent, eius diei vespere sorori, quę supradicta est, Athanasia beata illa fœmina se offerens: Cur, inquit, ità quadragesimos dies meos neglexisti, neque quæ ad pauperum, distributionem, neque ea, quæ ad amicos benignè accipiendos pertinent, præparâsti? Hoc viso illa perculsa, & ad se rediens, ac diligenter dies numerans, cognouit tempus illud vesperam esse quadragesimi diei, quo sacra psalmorum cantio celebrari deberet.

Cùm igitur dies illuxisset, & diuinum officium celebrari cœpisset, duę, quæ illius sacri & monastici chori principem locum tenebant, quarumque cordis oculos DEVS aperuerat, vt horribile illud visum animaduerterent, duos quosdam viros contemplatæ sunt specie terribiles, habitu effulgentes, & beatam Athanasiam medi-
Visio de gloria S. Athanasiæ.
am habentes: quam cùm duxissent, & ante sacram aram constituissent, purpuramque preciosis lapidibus ac margaritis ornatam protulissent, regali habitu eam induerunt, & corona, Crucem & antè & retrò habente, caput eius cinxerunt: cumque virgam gemmis ornatam in manus ei dedissent, eam ad diuinam aram perduxerunt. Hæc igitur visio cùm quadragesimo die contigisset, loculus, in quo sanctæ mulieris reliquię infra terram iacebant, stridorem emittere cœpit: idque assiduè per totũ anni tempus faciebat.

Cùm verò anniuersarius dies, quo sancta illa mulier obierat, iam venisset, ecce viri duo adstiterunt, & cum ipsis misera quædam mulier, prauis spiritibus vexata: qui spiritus supra sanctæ illius mulieris reliquias debacchantes, redarguti sunt. Manibus igitur tegumentum illud, quod supra sanctæ Athanasiæ reliquias impositum fuerat,
Dæmoniaca sanatur.
amouentes, arcam è monumento extraxerunt. Quo facto, mulier illa spiritu malo agitata, curationis statim compos facta est. Sacri verò illi viri arcam illam inspicientes, eam viderunt vndiq; suauissimi odoris vnguento diffluentem. Cùm igitur diligenter eã patefecissent, Athanasiam inuenerunt ità decorè positam, vt recèns mortua
Nota rẽ admirandam.
fuisse videretur. nam & eius oculi luminis speciem præ se ferebant, & labra, & totum illud beatum corpus sanum, integrum & intactum videbatur, teneris adhuc carnibus & manibus in rectum protensis, neque aliqua ex parte impeditis. Cùm illud igitur venerati essent, & lachrymas effudissent, arcam munierunt, & in omnium conspectu ponendam esse, sanctè iudicârunt.

Posteà verò quàm in aliam arcam translata fuit, in qua & nunc beata illa reposita est, monachæ ipsæ veste priore illã exuẽtes, alia quadam sericis filis contexta, & colore cæruleo induere cupiebant: sed minimè Athanasia sancta eis obtemperabat, ma-
Viuũt Sancti, & nõrũt res nostras.
nus ipsas tenens pectori adhærentes, & vestem illam renuens. Vna igitur è choro illo, quę omnibus virtutibus effulgebat, & sancti Spiritũs vas quoddam erat valdè precium, flexis genibus sic eam precata est: Quemadmodùm quo tempore nobiscùm versabaris, obedientiam sine aliquo discrimine præstitisti: ità & nunc libenter nobis obedire velis, & humilem tunicam tibi oblatam te indui patiaris. Hæc illa cùm perindè ac si viueret, audiuisset, manus statim relaxauit, & tunicã, quam diximus, accepit, ac deindè ad sanctam illam arcam se reclinauit.

Operæprecium verò est pauca quædam, quæ posteà facta sunt, miracula commemorare, & ità orationi finem imponere. Cùm non multi dies præterijssent, puella quædam, annos ferè duodecim nata, impuro spiritu derenta, cadens, & spumam emittens, ad sacræ mulieris sepulcrum adducta est: cumque illic quadraginta dies permansisset, diuina ope adiuta, sana redijt. Alius quidam puer, annos ferè octo natus, in manu ipsa dæmonem habebat. Hunc vt passerem quendam nigrum ad manum suam venientem, & illic sedentem videbat, à quo & manus ipsa commouebatur. Quarè miserabiliter afflictus puer ille, cùm totos septẽ dies apud diuinas sanctæ mulieris reliquias permansisset, sanctissimi Spiritũs ope curatus est.
Dæmon à puero depellitur.

Alius quidam conditione seruus, fide verò liber, occulto dæmone vexatus, & insuper aqua intercute totum corpus, instàr vtris, tumefactum habens, ad monasterium illud venit, & sanitatis compos fieri supplex postulabat. Illi ergò beata Athanasia in somnis apparens: Expecta, inquit, frater, paululùm, & ego tibi, diuina ope adiuuante, curationem afferam. partem enim quandam mei corporis ad te mittam, qua morbo isto liberaberis. Audiuit hæc vir ille, & fuit bono animo: & post mẽsem vnum nocte

nocte quadam in mentis stuporem incidens, seipsum vidit vndiquè à templi tecto aqua defluente madefieri, & omnibus candelis extinctis, ad sanctas beatæ mulieris reliquias confugere: stridoreque magno ex arcula emisso, vocem ad se venientem audire sibi videbatur, quæ ità diceret: Aperi citò os tuum, aperi. Quod cùm ille fecisset, hilaris, quod missum fuit, excepit, simulque sanitatem recuperauit. Cùm verò dies illuxisset, omnibus, quæ in monasterio erant, curationem suam clara voce præ-
Per visum hydropicus idemq; dæmoniacus sanatur.
dicabat. Cumque omnes concursu magno illuc venissent, & causam eius rei edi-
Manus aridа restituitur.
scere cupiuissent, tum ille donum, quod acceperat, è sinu protulit, vnguem videlicet magni digiti è sanctæ mulieris pede missum, ac paruo quodam panno innolutum. Abijt igitur vir ille sanus, diuinam gratiam, & sanctæ mulieris gloriam celebrans.

Aliquandò cùm eius sancta memoria celebraretur, & multus populi concursus factus esset, mulier quædam, nomine Theodota, manum arefactam habens, curationem assequi supplex poscebat. Vna igitur è sororibus, cùm eam appræhendisset, & maxillæ sanctæ mulieris, quæ in arca erat, admouisset, sanam atque integram DEI
Dæmoniaca iubetur à S. Athanasia confiteri peccatũ suum, & ità sanatur.
ope illinc extulit. Alia verò quædam mulier cùm occulto spiritu vexaretur, & multos dies illic permansisset, re infecta ac tristis domum suam reuersa est. Vidit autem sanctam fœminam talia sibi dicentem: Tu fraudem viro tuo fecisti, & animam tuam in grauem mortem iniecisti. Vade igitur, & erratum tuum proferas, & ego mali dæmonis vexatione te liberabo. Hæc cùm mulier audiuisset, & ea, quæ audiuerat, fecisset, diuina ope adiuta, sanata est. Alia quædam mulier infantem puerum mammam sugentem ferens, cui tum dexter oculus extinctus, tum manus & pes torpens, & motionis expers erat, ad sanctæ illius sanitatis datricem arcam cum adduxit. Post paucos verò dies illum sanum receptum, in propriam domum gaudens retulit.
Alia miracula.

Alia quędam tam malè oculorum morbo laborans, vt ei tanquàm poma aliqua oculi penderent, ad eius arcam accessit, & capite supra sanctas reliquias impositio, sanitatem assequi precibus postulabat. Cùm igitur duobus aut tribus diebus permansisset, Dei ope adiuuante, sana facta est, eius oculis ad priorem statum restitutis. Puer verò duodecim ferè annos natus, cùm manus & pedes torpentes haberet, ad eius sepulcrum accessit. Cumque nondùm pauci dies præterijssent, diuina visione puer ille dignus factus, & proprijs pedibus inambulans, domum suam reuersus est. Quod miraculum per beatam mulierem editum omnes obstupescebant. Collum puellæ cuiusdam, quæ Maria vocabatur, & in monasterio habitabat, graui morbo laborabat. Cui beata Athanasia in somnis apparens: Asperam, inquit, tunicam meam accipias, & morbo admoueas. Id cùm illa è somno excitata fecisset, statim curationem ipsam admirabiliter assecuta est.

Marina verò, cuius suprà mentio facta est, multo tempore graui morbo ex ventre laborauerat. Cùm igitur lauri folium sumpsisset ex ijs, quæ tunc super arcam illam posita erant, & supra morbi locum tribus diebus reliquisset, perfectam sanitatem accepit. Hæc, quantùm vobis religiosis monumentum esse possint, mediocriter à nobis dicta sunt. Singulatim enim omnia persequi, non solùm supra vires meas est, sed neq; ijs facile erit, qui & vita meliore sunt, quàm ego, & orationem vitæ parem habẽt. Ego verò cùm ingenio sim valdè tenui, & sublimioris orationis omninò expers, prouinciam hanc suscepi, non vana secutus figmẽta, sed quæ tum ipse proprijs oculis vidi, tum
Fides huius historiæ.
à sanctis mulieribus, cùm hæc dicerent, audiui, è quibus fuit & felicissima mater nostra. Quæ omnes cùm per totam vitam rebus gestis excelluerint, & Athanasiæ beatæ mulieris facta cuncta benè nouerint, illis ego credidi. Earum autem vitam, & optimam maximæq; vtilitatis conciliatricem institutionem, alijs suo tempore scribendam prætermittamus.

Tu verò beata, & immortalitatis appellatione prædita, diuinorumque Angelorum contubernalis Athanasia, quæ propter Christum benè paupertatem exercuisti, & diuinis muneribus diues facta es: quæ assiduè lugens, consolationem istam tibi comparâsti: & mansuetudine oblectata, mansuetorum terram recepisti: & in fame & siti vitam ducens, perennes delicias inuenisti: misericordemque animam habens, à DEO ipso misericordiam magnoperè consecuta es: tu, quę corde puro splendorem

Universidad de Deusto
Biblioteca

sancti Spiritûs excipiens, & in animo pacem habens, eiusdem sancti Spiritûs diuersorium, &, vt summatim dicam, omnium bonorum thesaurus, ob idque maximo lumine digna facta es, cum sanctorum turmis simul versans, & cum iustorum choreis hilaris, vnà chorum ducens: sis nostrî memor, qui factis tuis lætamur: cura sororum gregem, quem proprijs laboribus congregâsti: respice vitam nostram, multis huius mundi fluctuationibus agitatam: vt per tuas preces sanctè viuentes, & laqueis diaboli fortiores redditi, tecùm vnà sempiternis bonis digni efficiamur, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cum quo patri simul cum sancto Spiritu sit gloria, honor & adoratio nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Author inuocat S. Athanasiã.

ORATIO, QVAE TRACTAT A VENERANDO ORTV ET EDVCATIONE SANCTISSIMAE NOSTRAE

Deiparæ, & ortu Dei nostri, & quæcunque contigerunt ad viuificum eius decessum. Et præterea quomodò in apertum prolata sit preciosa eius vestis: Et quemadmodùm hæ magnæ opes fuêre Christianis reconditæ: Authore Simeone Metaphraste, qui grauissimorum Patrum vtitur testimonijs.

15. Augusti.

De quibus dicturus sit Author.

Portebat re vera Virginem, sicut ipsa DEI ad homines venturi inuenta est dignum & Deo conueniens habitaculum, ità nunc illam ad encomij argumentum nobis proposítum, dignam linguam esse consecutam, quæ res eius eleganter narraret, & conuenientem ei laudem afferret. Sed quoniam quo hoc est maius, eo difficilius explicari potest, pro viribus saltèm alacri animo danda est opera, vt texamus eius laudationē. Scit enim ipsa quoq; filij cedens legibus, gratum habere id, quod fit pro viribus. Dicendum est ergò, & diligenter narrandum, & vndè orta sit, & quos parentes habuerit, deque educatione eius, & fine vitæ: quinetiam quæcunque illi contigerunt ex diuina prouidentia, & arcanis rationibus. Quòd si oratio alia quoq; comprehendit, & necessariò persequitur, non est à ratione alienum, quod factum est omnia enim ad eam referuntur, eiusque sunt gloria & encomia. Quorum narratio non erit nobis absque fidedignis testibus, nec sumetur ex personis quibuslibet: sed quam viri, quibus iure credendum est, & qui simul cum doctrina egregiam quoquè vitam attulerûs, diligenter composuerunt: Gregorius, inquam, Nyssenus, Athanasius Alexandrinus, Dionysius Areopagita, & multi alij, qui nec sunt vulgaris, vt diximus, eruditionis, & sunt vita admirabiles: Et, quod maius est, quam ipsum quoquè diuinum refert Euangelium.

Quibus testibus vsurus.

Ex Gregorio Nysseno.

Iam enim diuinus Gregorius in oratione, quæ de ortu Christi ab ipso est composita, hæc de ea tractat: Audiui, dicens, arcanā quandam & occultā historiam de ea fœnarrantē: Erat insignis in accurata vitæ, quæ est ex lege, institutione, & inter optimos apprimè notus, pater Virginis. Consenuerat autem sine liberis, quòd non erat eius coniunx apta ad procreandos filios. Erat verò ex lege quidam honor matribus, quem non adipiscebantur, quæ carebant filijs. Imitatur ergò ea quoquè illa, quæ narrantur de matre Samuelis. Et cùm fuisset intrà templa sanctorum, sit supplex Deo, rogans, nè exciderет ab ea, quæ est ex lege, benedictione, cùm in legem nihil peccaret: fieret autem mater, & Deo consecraret id, quod pareret. Cùm nutu autem diuino consummata esset ad gratiam, quam petierat, postquàm peperit puellam, eam quidem nominauit Mariā: vt vel ipsum nomen significaret, à Deo datā esse gratiam. Cùm verò iam creuisset puella, vt nō ampliùs opùs haberet fugere mamillā, eam Deo tradidit, & promissum impleuit, & ad templum adduxit. Sacerdotes autē interim quidem, ad similitudinem Samuelis, inter sanctos educabant puellam.

1. Reg. 1.

Nascitur S. Maria.

Offertur templo.

Cùm

Cùm verò creuisset, consilium ceperunt, quidnam sacro illi corpori facientes, in Deum non peccarent. Eam enim legi naturę subiungere, & eam dare in seruitutem ei, qui illam duceret, videbatur absurdissimum. Existimatū est planè sacrilegium, si diuini donarij homo fieret dominus: quandoquidem à lege est constitutum, vt maritus esset dominus coniugis. Vt autem in templis versarentur mulieres cum sacerdotibus, & inter sanctos viderentur, neque lege permitrebatur, nec res erat honesta. Eis verò de his consultantibus, à Deo datur consilium, vt eam quidem dent viro nomine desponsationis: Is autem talis esset, qui ad virginitatis aptus esset custodiam. Inuētus est Ioseph, qualem quærebat ratio, ex eadem tribu, ex qua erat virgo: & ex consilio sacerdotum sibi desponsat Virginem. Coniunctio autem processerat vsq; ad desponsationem. Tunc Virgini à Gabriele aperitur mysterium. Erant autem verba mysterij benedictio. Aue gratia plena, inquit, Dominus tecùm. Contraria illi primæ voci, quæ facta est mulieri, nunc verba fiunt Virgini. Illa doloribus in partu condemnata fuit propter peccatum: In hac autem per lætitiam expellitur tristitia. In illa partum præcesserunt dolores: Hîc verò lætitia est obstetrix partûs. Nè timeas, inquit. Quoniam enim omni mulieri metum affert partûs expectatio, metū expellit dulcis partûs promissio. In vtero concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum.

Gen. 3.

Despōdetur S. Ioseph.

Gen. 3.

Quid autem Maria? Audi puram vocem Virginis. Angelus partum annunciat, & illa adhæret virginitati, non corrumpi, iudicans esse præstantius, quàm apparitionem Angeli. Et neq; potest Angelo non credere, neq; discedit ab ijs, quæ statuerat. Est, inquit, mihi prohibita cum viro consuetudo. Quomodò erit mihi hoc, quoniam virum non cognosco? Hæc vox Mariæ, est demonstratio eorum, quę arcanè & occultè narrantur. Si enim eam Ioseph acceperat in matrimonium, quemadmodùm ei visum est alienum, & partum ei antè significaret, si ipsa omninò expectabat fieri mater lege naturæ? Quandoquidem carnem, quæ Deo fuerat consecrata, velutì quoddam sanctum donarium, intactum conseruari oportebat: propterea, Etsi sis Angelus, inquit, etsi de cælo venias, etiam si sit super hominem id, quod appāret, non potest tamē fieri, vt virum cognoscam. Quomodò ergò ero mater absque viro? Nam Ioseph quidem nouit sponsum, virum autem non cognosco. Quid ergò paranymphus Gabriel, qualē thalamum parat puro & impolluto matrimonio? Spiritus, inquit, sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. O beatam illam carnem, quæ propter insignem puritatē, animæ bona ad se attraxit. In alijs enim omnibus vix anima pura sancti Spiritûs aduentum acceperit: hîc autem fit caro spiritûs receptaculum. Quinetiam virtus Domini obumbrabit tibi. Quid hæc per arcana significat oratio? Christus Dei virtus, & Dei sapientia, inquit Apostolus. Altissimi ergò Dei virtus, q̄ est Christus, per aduentum sancti Spiritûs formatur in Virginitate. Quomodò enim vmbra corporum cōformatur figurę eorū, quę p̄cedunt: ità etiā character & signa, quibus filij Dei cognoscitur diuinitas, apparebūt in eius, q̄ paritur, virtute, vt qui imago & signaculū & adumbratio, & splendor primi exēplaris, per admirabiles ostendatur operationes. Et hęc quidē diuinus Gregorius. Alia autē & sacrum Euangelium, & alij viri pij, ac Dei amantes, quos nominauimus, & quorum nominatim non meminimus, verè docent.

Studium virginitatis.

Saris hinc liquet, S. Mariā vouisse virginitatem.

1. Cor. 1.

Hæc ergò postquàm Virgo audiuit, statim mente illustrata à spiritu, qui ei inhabitabat, lubenter accepit promissum: &, Eccè ancilla Domini, ait Angelo, Fiat mihi secundùm verbum tuum: simul & ad Angeli vocem ea vtens, qua par est, cautione, & postquàm fide digna visa essent ea, quæ dicta fuerant, noluit ampliùs esse incredula: sed illo quidem euasit primę matris deceptionem, hoc autem vitauit Zacharię incredulitatem, quę vltrà, quàm deceret, processit.

Fides & prudentia S. Mariæ.

Luc. 1.

Ibidēm.

Atque Angelus quidem ab ea recessit. Consecuta est autem paulopòst & Mariæ cum studio ad montana aduentus, & eius in domum Zacharię ingressus. Magno enim studio contendit gratulari Elisabethæ, vt quæ ab Angelo didicisset nouam eius conceptionem. Accedit ergò, & benignè salutat. Fit autem salutatio dulcis exultatio infantis, qui erat in vtero Elisabethę. Iam enim ex ventre sciebat seruus Dominum, qui erat in vtero: & cùm sensisset eius in mundum aduentum, mirandum in modum lætabatur. Hoc enim apertè significabat illa exultatio. Non te autem lateat Elisabethæ reuerentia & submissio, cum prædictione admirabili. Virginis enim aduentum admiratur, quippe qui eius superaret conditionem: Vndè hoc mihi, dicēs: sicut etiam illius

Inuisit Elisabetham.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt. 3. filius de Domini aduentu in tempore baptismi. Iam verò hanc quoquè matrem & do-
minam suam nominat, sed etiam benedictam dicit in mulieribus, & eum, qui in vtero
gestabatur, fructum ventris vocat admirabiliter, vt qui cum viri semine nihil habuis-
set commune.

Cuiusmodi verò est illa quoquè rursùs admirabilis Mariæ prędictio, fore vt cele-
braretur ab omnibus generationibus? Nō enim se beatā prędicat vana mota arroga-
tia, neque lingua communi hæc loquitur: sed diuino spiritui seruiens, & id quod fit in
æternum, diuinans. Magnificat autem Deum Maria, se & credere ostendēs, ppter vo-
cem Elisabethæ: Beata enim, inquit, quæ credidit fore, vt ea perficiantur, quæ ei dicta
sunt à Domino: & se ei tam magnæ rei inseruire. Sed hæc quidem sic habent. In domo
autem Elisabethę circa tres menses habitauit Maria. Deindè sic, inquit, reuersa est in
domum suam. Sic enim me docet Euangeliū. Quid autē sibi voluit Mariæ hæc man-
sio? Fortasse quidem, vt eius rei admirabilis videret exitum, de qua non mediocri te-
nebatur admiratione. Est autem in more positum, vt virgines secedant, cùm, quæ fert
vterum, est paritura. Oportet enim hoc quoquè considerare. Ea de causa cùm iam
instaret tempus, vt pareret Elisabeth, etsi re vera esset prægnans, recedit tamen, tan-
quàm virgo, & in domum suam reuertitur. Postquàm autem reuersa est, nusquàm qui-
Luc. 2. dem alibi, sed domi deincèps degebat, donèc cognouit iam tempus adesse partūs.

Matt. 1. Cæterùm Iosephum tumens virginis vterus (nesciebat enim id esse opus sancti
Spiritūs) in dubias induxit cogitationes, & ideò eam clanculùm dimittere habebat
in animo: Vt qui esset iustus, inquit, & eam nollet traducere: adeò iustus, vt non so-
Leuit. 20. lùm nollet punire, etiam si hoc lex iuberet: sed neque rem vellet propalare, & in pu-
blicum proferre. Hoc enim sibi vult illud, traducere. Cùm hæc autem, inquit, cogi-
tāsset, venit Angelus, promptè soluens dubitationem. Nihil enim probri nec contu-
meliæ eam subire oportebat, quæ ab omni probro & dedecore erat longè purissima.
Matt. 1. Qualis autem fuit vox Angeli ad Iosephum? Ioseph fili Dauid, nè timeas accipere
Mariam vxorem tuam. Filium Dauid illum vocans, quidnam vult aliud, quàm ei re-
uocare in memoriam, vndenàm sit Christus processurus? Dicendo autem, Ne timeas,
causa, Vxorē tuam, purè nominat, tollens suspicionem. Neq; enim si ei omninò fuis-
Spōsas scri- set allarum vitium, vxor illius diceretur. Quòd autem vxorem hìc dico sponsam, tibi
ptura vocat vxores. persuadeat scriptura, quæ ante matrimonium generos vocat sponsos. Quomodò
verò præcipit accipere eam, quæ iam erat accepta, & quæ intùs manebat? Clarum est,
quòd in animo suo iam dimissa fuerat, & erat extra fores. Visus est ergò ille eam An-
Iohan. 19. geli voce Iosepho modò tradere, qui etiam eam posteà in Cruce tradidit discipulo.
Quod enim (ait) in ea est genitum, ex spiritu sancto est. Ex redundanti quadam copia
soluit eius angorem. Non solùm, inquit, virgo est intacta à coitu illegitimo, sed eti-
am natura est præstantior, & hominem superat conceptio. Quamobrèm non est
solùm soluendus metus, sed etiam oportet esse plenum lætitia. Tua sunt hæc magna-
lia, ó Virgo: & te glorificans, qui potens est, fecit dispensationem rerum admirabilium
& supernaturalium.

Gen. 49. Verumenimuerò quomodò exitum habuit prophetia, quæ non defecturum Prin-
cipem, ex Iuda, neque ducem ex femoribus illius, donèc venerit, cui est repositum:
ipsum aūt esse expectationē gētium, (de Christo videlicet hoc dicit) explicare aggre-
dimur. Tunc enim ille aduénit, quādò deincèps defecerāt Iudaici principes, & Roma-
nis erant sceptris subiecti. Simul enim & Christus nascitur, & fit illa prima descriptio:
Luc. 2. cùm Romani scilicet dominatum obtinerēt in gentē Iudęorum, & eos suo subiunxis-
sent Imperio. Antipater enim pater Herodis, qui posteà princeps fuit in Iudęa, vxo-
rem duxit ex Arabia, Cyprim nomine: q̄ eum patrē effecit quatuor filiorū, quorū erat
hic vnus Herodes. Satiùs est autem, vt quàm apertissimè possumus, rem declaremus.
Cùm enim Hyrcanus frater Aristobuli, post interemptum Aristobulum Pontificem,
qui etiam diadema regium sibi impositum erat, vinctus à Pompeio duce Romanorum
cum filijs Romam turpiter esset transmissus (quo tempore constitutum quoquè est, vt
Iudæi tributa pénderent) cumq; posteà Hyrcanus ipse creatus Pontifex ab eodē Pom-
peio, à Parthis fuisset postremò captus, & Antipater dolo fuisset interēptus, q̄ erat pa-
ter Herodis, qui fuit posteà Rex Iudææ, & nemo esset, qui res Iudæorum obtineret, hic

Herode. fit rex Iudęorū hic Herodes Antipatri filius, cùm dedisset plurimas Romanis pecunias, & fœdus cum eis iniuisset, obtinet imperium. Quænam autem huius rei data sit ei occasio, dicemus quàm fieri potest breuissimè:

Augustꝰ cæpit Aegyptū & Cleopatram. Cùm Augustus Cæsar in Aegyptum cum maximis copijs iret, ad bellum, inquam, Cleopatræ, (Erant enim in eius potestate res Aegypti, vt quæ genus traheret ex Ptolemęis, sicut etiam videtur Iosepho) accedit ad eum hic Herodes, & exercitus & impenias ei suppeditando, non mediocri fungens apud eum munere. Cùm autem & Cleopatra & Aegyptus essent in manibus Augusti, qui iam duodecim annos impe-
rauerat, ipse Romam reuertens, memor, vt est consentaneum, officij, quo in eum vsus fuerat Herodes, senatusconsulto Iudæę eum Regem elegit, ei quoquè imposito dia-
demate. Qui cùm venisset Hierosolyma, quoniam sciebat Iudæos non esse benè in eum affectos, sed quòd esset alienigena, & alioqui asper & difficilis, eius ægrè ferre im-
perium, eorum quidem nonnullos occidit, plurimis autem malefecit, ciuitatemque & Dei templum stolidè & improbè redegit in seruitutem. Ille ergò malè vtens po-
testate, quiddam insigniter sceleratum adijcit, & quod erat sui vitij apertū indicium.

Herodes scripturas publicas Iudæorū exurit. Tribuum enim & familiarum, quæ erant in Iudæa, publicas scripturas à tempore Esdræ, rem faciens inuidia plenam & insania, igni tradit. Scopus autem erat impro-
bissimus: nempe, nè notum esset Iudæis, ex quanam ij sunt tribu, & quinam ex eis sunt indigenæ, & quinam ex ijs, quos ipse solebat appellare γνῶριμοι, id est, aduenas. Præter
alia autem, cùm sacerdotalem vestem in quodam vase reposuisset, viris indignis, pecu-
nijs (proh dolor) emptum mandabat Pontificatum. Et hæc quidem iste.

Luc. 2. Cùm autem Cęsar Augustus quadragesimum secundum sui Imperij ageret annum,
exit ab eo edictum, vt fiat descriptio vniuersi orbis terræ. Abijt itaque vnusquisque in
suam ciuitatem, vt ibì describeretur. Oportebat enim in descensu eius, qui regnat in
cælis, terrę quoquè principes conferre munera. Quoniam autem edictum, scilicet de-
scriptionis, vnumquenque in suam compellebat patriam, Ioseph quoquè ei pārens,
ex Galilęa, ex ciuitate, inquam, Nazareth, vénit in Iudæam, in Bethleem ciuitatem,
quæ est ciuitas Dauid. Causa verò erat, cô quòd esset (inquit) de domo & familia Da-
uid, hoc est, cognatione. Ibidem.

Vénit autem ad descriptionem cum hac ex mulieribus maximè admirabili Maria,
quæ erat grauida. Etenim Galilæa quidem est quædam regio Palęstinæ: Nazareth au-
tem est ciuitas Galilęæ. Rursùs autem Iudæa est quædam, quæ sic dicitur, regio: Beth-
leem verò ciuitas Iudęæ. Atque CHRISTVM quidem omnes Prophetæ, non ex Na-
zareth venturum dicebant, sed ex Bethleem, & fore, vt illic parereretur. Ecce enim ti- Mich. 5. Matt. 2.
bi euestigiò, proposita est prophetia: Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquàm es mi-
nima in principibus Iuda. Et quæ sequuntur deincèps, tibi declaret Euangelium.

Quoniàm ergò manifestum erat omnibus, CHRISTVM venturum ex
Bethleem: idcircò Iosephū & Mariam: qui, etsi ciues essent Bethleemitæ, ea terra di-
missa, (quod multis sæpè accidit, vt dimissis ijs, quæ ipsos tulerunt, mâlint in aliena ha-
bitare ciuitate) ipsi quoq; habitabāt in Nazareth: cōpellebat, vt dictum est, eos vel in-
nitos in Bethleē edictū, Deo admirabiliter & p̄ter opinionē hęc dispēsante & versāte.

Christi pau- pertas. Cùm illic ergò fuissent propter descriptionem, Impleti sunt, inquit, dies vt virgo
pareret: & parit filium suum primogenitum: & fascijs inuoluit eum, qui nullis po-
test terminis circunscribi: & propterea quòd non esset eis locus in diuersorio, (O tuā
ineffabilem, Christe, propter me paupertatem) in præsepi reclinat eum, qui omne
alimentum suppeditat: eum, qui nequaquàm capi potest, ea, quę ipsum arcana ratio-
ne ceperat. Cùm enim multi ex multis locis ad descriptionem confluerent, (vt est cō-
sentaneum) & loca scilicet pręoccuparent, & ex eo eos, qui postremi veniebāt, in ma-
gnas abducerent angustias, illum sic cum alijs loco egentem, præsepe suscipit: illum, Luc. 2.
inquam, qui paupertatem elegit ab initio, & eam honorauit in seipso. Sed pastores
quoquè, inquit, erant in hac regione, agentes in nocte custodias. Ad quos Dei quo-
que aduenit Angelus, & eos Domini gloria circunfulsit. Cùm autē exterriti fuissent
spectaculo: Timuerunt enim, inquit, timore magno: Angelus timorem, vt qui non
decenter eos inuasisset, expellit: Nolite timere, dicens: Ecce enim annuncio vobis
gaudium magnum, quod erit vniuerso populo, non Iudæis solis, sed omnibus.
Adijce adhuc apertiorem gaudij significationem: Quoniam, inquit, natus est

Universidad de Deusto
Biblioteca

vobis hodiè Saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate Dauid. Vt autemà Deo profecta & vera vox iudicaretur, eius statim sequitur confirmatio. Repentè enim cum Angelo laus quoquè auditur à multitudine Angelici exercitûs, dicentis: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Quęnam verò erant ea, quæ tu admirabilis conseruabas Maria, & in tuo corde conferebas? Num omninò & id, quod tibi dixerat Angelus, & quęcunque rursùs dixerunt pastores? Hęc ipsa in tuo corde componens, & cum illoipso conferens, videbas omnia ad vnum conuenire, quòd Deus re vera sit is, qui est ex te natus, & te fecit Luc.2. miraculum, quod cęlo & terra non capitur. Qui etiam suscipit circunciſionem, confirmans suam cum Iudæis cognationem, nè illis occasionem præberet eum negandi. Circunciditur autem octauo die, seu die Dominico, quo fuit etiam resurrectio: Et Luc.1. Iesus nominatur. Significat verò hoc salutem populi. Quod etiam Virgini prędixit Matt.1. Angelus ante conceptionem: Et vocabis, inquiens, nomen eius Iesum. Idemque Io- Luc.1. sepho posteà, atque subiungit: Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.

Deindè etiam rursùs expectat tempus purificationis. Postquàm enim impleti sunt, inquit, dies purgationis eius secundùm legem Moysi, (implementum autem dierum, Exod.13. erat dies quadragesimus) tulerunt infantem Iesum in Hierusalem, vt sisterent eum Num.8. Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur: & vt darent hostiam, secundùm quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

Sed satiùs fortassè fuerit id soluere, quod videtur repugnare inter Euangelistas. Matt.2. Matthæus nanque dicit IESVM, postquàm natus esset, profectum in Aegyptum: hic autem, diuinus scilicet Lucas, ipsum post quadraginta dies venisse Hierosolymam. Sed nihil dicunt, quod inter se discrepet, neque quod rei obstet consequentiæ. Cùm enim, postquàm natus esset, secundus annus prętęrijsset, Christus abducitur in Aegyptum. Lucas ergò ea, quæ interim facta sunt, & quæ prętermisit Matthęus, circuncisionem scilicet tractat, & purificationem. Et ecce, dicens, homo erat in Hierusalem, cui nomen Simeon, & homo erat iustus, & spiritus Domini erat in ipso. Quinetiam venit, inquit, in spiritu in templum, & ei vlnas prębuit ad eum suscipiendum. Quod nam est autem salutare, quod senex suis vidit oculis? Ipse, qui desiderabatur, Iesus. Hoc enim nomen quoquè significat. Paratum verò fuerat eius mysterium omninò ad ta- lutem, non solis Iudæis, sed mundo etiam vniuerso. Hoc enim sibi vult illud, Omnium Luc.2. populorum: sicut etiam illud, Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam populi tui Israël. Vide verò, quàm accuratè loquitur Euangelista. Erant autem, inquit, Io- seph & mater eius admirantes propter ea, quę de ipso dicebantur. Matrem quidem dicens, vt quæ verè esset, & ab ipsa vocans habitudine: illum autem nudo nomine, vt qui videretur quidem pater, non esset autem re vera. Ea quoquè ratione ambobus Ibidem. quidem benedixit Simeon: relicto autem Ioseph, alloquitur Mariam solam, vt quæ fuisset ministra diuini consilij: Eccè enim, inquit, hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum, & in signum, cui contradicetur. Quomodò autem à te, studiosè auditor, accipitur illud, Et tuam ipsius animam pertranslibit gladius? Quidnam ergo existimare oportet hunc esse gladium? Num dubitationem, offensionem, tentationem, quę in tempore Crucis tuam, ô Virgo, peruaserunt animam? Te ergò ipsam quoquè etiamsi desupèr Domini pulchrè res didicisti, attinget aliquid? Concentius est autem, quòd dolorem ipsum gladij nomine significauerit, qui quidem tem- Quis gladius penetrârit aſam S.Mariæ. pore passionis eam inuasit. Nam id, quod dicitur, Vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes, ad discipulos magis, quàm ad eam pertinere videtur: nempe quòd post tentationes & dubitationes, quæ cor eorum concusserunt, non multum temporis intercessit, & velox quædam illuxit à DEO curatio eorum animos replens tranquillitate, & ad fidem suam confirmans magnitudine resurrectionis.

Sed id, quod cœpit, persequatur oratio, & rursùs accipiat ea, quæ prętermisit. Matt.2. Cùm enim, inquit, natus esset Iesus in Bethleem Iudæ, in diebus Herodis Regis. Vides? Et tempus nobis Euangelista, & locum, & authoritatem similiter significat. Authoritatę quidem, vt eum ab altero Herode discernat ac distinguat, q̃ nem-

nem interfecerat. Ille enim erat Tetrarcha, hic autem Rex. Locum verò & tempus, Matth.14. nos transmittens ad prophetias. Quarum alteram quidem prædixit Michæas: Et tu Bethleem, dicens, terra Iuda, nequaquàm es minima in principibus Iuda. Alteram Matt.2. verò Iacob Patriarcha: Non deficiet enim, inquit, princeps ex Iuda, & dux de femo- Gen.44. ribus eius. Quomodò autem Magis venit in mentem, vt tãtum iter conficerẽt, & venirent ad adorandum infantem, qui erat adhuc in fascijs: idque cùm esset eius mater pauper & nullius nominis, & quæ nihil habebat præter solum tugurium? Nunquid Magorum virtus. planum est, Deum eorum animos ad hoc mouisse? Vide enim eorum quoquè claram fuisse virtutem, non solùm eô quòd venerint, sed etiam quòd audacter & liberè loquantur. Nè enim existimarentur fuisse suppositi, & viæ ducem ostendunt: Vidimus enim, dicentes, eius stellam: Et viæ magnitudinem, In Oriente scilicet. Deindè etiam addunt insignem fiduciam, cùm dicunt: Et vénimus ad eum adorandum. Neque iræ populi, neque Regis tyrannidis vllam ducunt rationem. Quę cùm audijsset Herodes, conturbatus est, inquit. De imperio enim eum metus ceperat. Et ideò ad se quoquè congregat pontifices & scribas populi, & eos diligẽter interrogat, vbinàm Christus nasceretur.

Considera autem admirabilem rerum dispensationem, & quemadmodùm veritas etiam suorum inimicorum vtitur auxilio. Cùm enim interrogarentur Iudæi, vbinàm Christus nasceretur, ij, In Bethleem Iudæ, vt res se habebat, dixerunt: & statim testem Mich.5. adduxerunt prophetam, qui & Bethleem magnificat, & ex ea ducem exiturum, & populum Israëliticum ab eo esse pascẽdum prædicit. Sic ij, qui erant re vera inimici, necesse habebant vel inuiti aperire prophetiam, etsi non omnem. Quod enim deinceps Fallacia Iudæorum. sequitur, reticuerunt, quod est: Egressus eius ab initio, à diebus æternitatis. Cur sic fecerunt? quòd regi loquerentur ad gratiam. Ille autem quid facit? Clanculùm vocat Magos, diligenter perscrutatur stultus tempus stellæ, quæ apparuit eis, iam aggredies de medio tollere id, quod natum fuerat. Quod quidem non solùm erat amentiæ, sed etiam insaniæ. Cuiusmodi enim erant ea, quæ clàm cum Magis vocatis loquitur? Ite, & diligenter inquirite de puero: postquàm autem inueneritis, renunciate mihi, vt ego quoquè veniens, eum adorem. Euidens & aperta insania. Si enim vera quidem sunt verba, & non insidiosa, cur cum eis latenter congrederis? Sin autem vis aliquid siniſtrum celare & dolosum, quomodò ne hoc quidem potuisti perspicere, quòd sicà Magis deprehenderis malignè & sceleratè gerere, quòd quæras latère? Hinc cùm stella eis rursùs apparuisset, eis dux efficitur, sicut ab initio. Absconsa enim erat, postquàm apparuerat ad Orientem: vt cùm illi ducem perdidissent, necessariò Iudæos interrogarent, & sic res euaderet manifesta omnibus. Postquàm verò vel ipsos inimicos habuêre magistros, eis rursùs appáret.

Vide autem, à quàm multis fit eius rei fides. Nam nunc quidem stella, nunc populus Iudæorum, deindè etiam Regis insidiæ, & prætereà propheta, docent id, quod quærebatur. Deindè cùm eos rursùs stella accepisset ex Hierosolymis, postquàm cum Rege collocuti essent, deducit in Bethleem, non simpliciter vadens, sed eos trahens, & ducens meridie: vt vel ex eo notum esset omnibus, eam non esse stellam vnam è multis, neque omninò similis cum alijs ordinis. Ideò enim vadẽs ex Hierusalem, non prius consistit, donèc ad ipsum venerit pręsepe. Postquàm autem stetit supra puerum, statim constitit. Et propterea quòd nunc quidem absconderetur, nunc autem appareret, & deindè cùm apparuisset, rursùs staret, ostẽdebat se esse maioris virtutis, q̃quæ in stellam caderet, & eis faciebat accessionem fidei. Certè longè maxima afficiuntur lætitia, quòd & inuenissent id, quod quærebatur, & iter non frustrà confecissent, & quòd fœtus esset diuinus, & quòd fuissent nuncij veritatis. Quæ quidem omnia sunt illius admirabilis puellæ encomia propter Deum, qui ex ipsa natus est: & eorum ma- Matt.2. gnitudine illam, vt præcipuam, eximunt à mulieribus.

Postquàm aũt fuerunt intrà domum, viderunt, inquit, infantem cum Mariâ matre eius. Quid aũt magnum viderunt, q̃ eum adorârunt, cùm oĩa essent eiusmodi, vt nihil posset esse viliusq̃ spelunca mne, pręsepe, fascias: an matrem, quæ tanta erat simplicitate? Quid ergò eos tãta affecit admiratione, vt non solùm adorarent, sed etiã dona Munera Magorũ quid significarint. offerrent, eaq̃ huiusmodi, quæ ipsum esse Deum & Regem significarent? Hoc enim sibi volunt, nempe Regem quidem aurum, thus verò DEVM, myrrha autem prę-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſignificabat mortem, quam pro me erat ſubiturus. Quidnam ergò eos mouit? Illud, quod etiam effecit, vt domo excitarentur, & tantum iter conficerent: ſtella omninò, & quæ eorum animis inerat à Deo illuminatio.

Sed quid conſentaneum erat animo verſare matrem, hæc cernentem? Cuiuſnam filij eſſet mater, ad quem viri tam inſignes ſic acceſſerant, ſtella duce vrentes: qui eum adorabãt in faſcijs, & dona offerebant, tanquàm ei ſe conciliare ſtudentes, & ſibi aliquid magnum, quod hinc erat ſecuturum, procurantes. Vel quantùm eam gaudere par erat ac quantùm illuſtrari, quantæque ſpei fructum iam percipere non ex his ſolùm, ſed ex illis etiam, quæ præceſſerant, admirabilia colligente? Hæc puer ille dat ei proœmia: ſic opponit humilibus ea, quę ſunt illuſtria: nè ſolam videns ſpeluncam, & tugurium, & præſepe, & viles faſcias, parua, vt conſequens videbatur, opinaretur, & diſtraheretur cogitationibus: ſed vt & hæc magna conſiderans, rursùs in altũ extolleretur, & propter hunc nouum partum ſe poſſe beatam ducere. Quod enim ab initio conſueuit Dominus facere, vt quæ ſunt vilia & humilia, extollat præter opinionem: ſicut econtrà, vt ea, quę ſunt ſuperba, deprimat: hoc quidem certè videtur etiam facere in ſeipſo.

Matt. 2. Matth. 1. Sed cur Magis eſt imperatum, nè rursùs redirent ad Herodem? Et quorsùm illa abiecta & minùs decora in Aegyptum fuga Chriſti, perindè ac ſi non poſſet aliter eſſe ſaluus? Futurũ eſt em̃, inquit, vt Herodes quærat puerum ad perdẽdum eum. Num vt per hæc parua & humana, & cerneretur ipſe carnem ſumpſiſſe, & diſpenſationis illius crederetur magnitudo? Maximè: propterea nec primò ſtatuit in omnibus facere miracula. Quæ enim ab initio facta ſunt, propter matrem omninò facta ſunt, propter Ioſeph, propter paſtores, propter Magos. Qua de cauſa Magis quoquè datum eſt reſponſum, nè reuerterent ad Herodem, vt & Doctores citò mitterentur in Perſarum regionem, & Tyranni furor interrumperetur, ſciretque ſe ea aggredi, quę effici non poſſent. Quòd ſi non euaſit melior, non in eum, qui hęc prouidit, & qui hæc eo ſecit conſilio: ſed in ſummam illius inſaniam culpa eſt conferenda. Prętercà vt tu quoquè, qui ex Chriſto viuere elegiſti, non paruas ad philoſophiam ex eo inuenias occaſiones: nempe vt & ſtatim ab initio expectes tentationes, & ſis paratus aduersùs inſidias.

Ibidẽm. Iubetur autem aſſumere puerum & matrem eius, & fugere in Aegyptum. Non ſicut priùs. Nam tunc quidem dicit, Vxorem tuam: nunc verò hanc vocat matrem, cùm eſſet egreſſus partus, & mota ſuſpicio. Fugæ autem cauſa, eſt metus inſidiarum. Vide ergò rursùs, cum magnis & ſuſpiciendis coniungi humilia, & cum iucundis ea, quæ ſunt moleſta. Poſt illam per ſtellam deductionem, poſt illorum tanquàm Regi, vel potiùs tãquàm Deo exhibitam adorationem, & donorum oblationem, in eo fuit metus mortis, & fuga occulta. Et de quo priùs renunciatum fuerat, fore vt ſaluum faceret populum, ne ſe quidem videtur poſſe ſaluum facere. Quę quidem quomodò rursùs animum Virginis affecerunt? Et quid conſentaneum eſt eam interea cogitãſſe? Sic etiam in omnibus ſanctis conſequenter inuenies, cum ijs, quę ſunt ex animi ſententia, miſceri quoquè moleſta. Verumenimuerò ſic quidem Chriſtus venit in Aegyptum.

Sanctis in hac vita p-mixtim iucũda & moleſta euẽniunt.

Herodes autem cùm à ſcopo aberrâſſet, in infantes, qui nullam fecerant iniuriam, tota ira erumpit, eo modo eos vlciſcens, qui illum illuſerant: vel potiùs propter ſuam in Chriſtum inſaniam, quam concepit ob metum regni, communiter aduersùs oẽm irruit naturam, & interficit omnes infantes, qui erant in Bethleem, in hac vniuerſa cæde infantium exiſtimans ſe & vnum illum omninò aſſecuturum, & vt ille ſolutus eſſet à metu, omnes lugere procurans immiſericorditer: quod vel in rebus inanimatis abſtinuiſſet facere alius, & teneras plantas adſpiciens, miſericordia ductus, eas noluiſſet excindere. Sed videte vos, qui imperium amatis, & eſtis à vana ſuperati gloria, in quantam ea inſaniam adigat amatores, & quonàm eos ferri perſuader, & quęnam eos cogit facere. Hanc autem infantium cædem Hieremias quoquè multis antè annis prænunciat, & prędicit tragœdiam, & introducit Rachelem flentem ſuos filios, & conſolationem minimè admittentem. Quocircà non ignorante ſcilicet DEO hæc fiebant, ſed & ſciente, & valente quidem arcere, permittente autem arcanis quibuſdam rationibus. Sed Herodes quidem percipiens eorum

Matt. 2. Matt. 1.

Ambitio à permitioſa. Ierem. 31.

tum, quæ fecit, fructus conuenientes, diuinitùs immiſſa plaga, toto corpore ſaucia-tur, & verè malus malè perit, eius regno in quatuor partes diuiſo: Archelao quidem imperium obtinente in Iudæa, Herode autem, & Philippo, & Lyſania, illo quidem Galilęæ, hoc verò Ituręæ & Trachonitidis, poſtremo autem, tetrarchatum ſortito Abilinæ. Herodes mi. ferè perit. Luc. 3.

Poſtquàm autem exceſſit Herodes ex humanis, Angelus rursùs in ſomnis Ioſepho appáret in Aegypto, & iubet infantem accipere, & proficiſci in terram Iſraël. Quàm multæ, ô Chriſti mater, fuerunt tibi caſuum inæqualitates? quàm multæ rerum mutationes? Eccè enim rursùs quidem fuiſti ſoluta ab exilio, & ad propriam reuerteris regionem, & eum, qui tibi malè facere aggreſſus fuerat, ipſa potiùs eum vidiſti malè perijſſe. Cùm domum autem veniſſes, rursùs inuenis malorum ſucceſſionem, & vides filium Tyranni, qui fuit tui filij (proh dolor) inſidiator, pro eo regnantem. Sed rogauerit quiſpiam ex ſtudioſis, quomodò Archelaus Iudæę imperabat, Pontio Pilato tunc præſidente? Num quòd nupèr deceſſiſſet Herodes, & nondùm in multa regnum eſſet diuiſum, illius filius intereà habebat imperium. Non eſt autem Euangeliſtæ ſuperuacanea patris quoquè adiectio. Pro Herode enim, inquit, patre eius: vt ſcilicet eum à fratre diſtingueret, vt qui ipſe quoquè Herodes vocaretur ſimiliter. Matt. 2.

Venit ergò Ioſeph Nazareth, vt qui in ſomnis reſponſum accepiſſet, (ità enim diuinus ait Matthęus) ſimul & periculum fugiens, & volens habitare in patria. Vt autem poſſet magis confidere, reſponſum accipit ab Angelo. Atquì non dicit Lucas, illum veniſſe ex reſponſo: ſed cùm omnem implêſſent purificationem, ſtatuiſſe rursùs reuerti Nazareth. Ibidẽm. Luc. 2.

Quomodò ergò eſt à nobis ſoluenda controuerſia? Quòd tempus, quod fuit ante deſcenſum in Aegyptum, narrans Lucas (neque enim ante purificationem eos illuc duxiſſet, vt nihil omninò fieret contra legem) hæc dicit. Erat enim omninò purificandus, deindè venturus Nazareth, & tunc deſcenſurus in Aegyptum. Deindè cùm ſic ex Aegypto rediiſſent, iubetur rursùs in Nazareth venire. Anteà enim, nullo accepto reſponſo, vt illuc venirent, ſed cùm lubenter habitarent, vt diximus, in patria, ſua ſponte hoc faciebant. Cùm enim aſſenſus non fuiſſet propter aliam cauſam, quàm propter deſcriptionem, & nuſquàm ſtare poſſent, eo impleto, propter quod venerant, deſcenderunt in Nazareth. Angelus certè, qui poſteà eos reddebat quieti, domi reſtituit: Nec hoc ab re, ſed cùm prophetia hocipſum multis ante annis ſignificáſſet. Vt enim, inquit, implereretur, quod dictum fuerat à Prophetis, Nazarenus vocabitur. Puer autem, vt ait Lucas, creſcebat & inualeſcebat, ſpiritu repleLuc. 2.
tus ſapientiæ, & gratia DEI erat in ipſo. Hęc accipienda ſunt, vt dicta ſint, quòd attinet ad humanitatem.

Cùm autem eſſet natus annos duodecim, aſcendit quidem ſimul cum parentibus Ibidẽm.
Hieruſalem, feſtum Paſchæ celebraturus. Cùm verò illud finem accepiſſet, ipſi quidem reuerſi ſunt: Ieſus autem manet eos latens. Et illi quidem quærebant, hic verò tres dies latuit. Deindè eis fit manifeſtus, in templo quidem ſedens, ſimul autem audiens Doctores, & cum illis diſſerens, & in reſponſis auditores afficiens admiratione. In hoc enim implebatur, quod de illo ſcriptum eſt, Quòd puer con- Ibidẽm.
fortabatur ſpiritu, & proficiebat ſapientia & gratia apud Deum & homines, eò quòd multis talis eſſe declararetur. Latet autem parentes, nè ab eis prohiberetur diſſerere cum iuriſperitis: vt qui ſcirent eum non didiciſſe literas, & cauerent, nè laberetur in ſermone: aut fortaſsè cauens, nè videretur parentes habere contemptui, eò quòd non parentibus pareret iubentibus ea, quę ſunt hominibus conſequentia. Vide autem, quemadmodùm ea facit, quæ puero conueniunt. Non enim docet legiſperitos, etiamſi eſſet ſuppeditator ſapientiæ, ſed audit & interrogat: vtrunque cum magna ſapientia. Sed cur non primò, nec ſecundò, ſed tertiò inuenitur, qui quæritur à parentibus? Hinc fortaſsè ſepulturam, & quæ poſt tres dies futura erat, reſurrectionem præſignificans. Tunc enim, cùm ſ[illegible] ego contectus eſſet, appáret. Modeſtia pueri Ieſu.

Sed quomodò rursùs mater admirab[illegible]dem eam cuis victa viſceribus, & cum magna affectione vocat filium, & tanquàm re[illegible]ns, adducit eam, quæ cum dolore ſibat, inquiſitionem? Eccè, dicens, pater tuus & ego, dolentes quærebamus te.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et ideò cùm illa dixisset de patre, tanquàm de eo, qui videbatur, Christus velutì corrigens id, quod dictum fuerat, dicit de eo, qui est verè pater, ei veritatem reuocans in memoriam, & prouidens, vt non humi serpat, sed in altum extollatur: Nescitis, dicens, quòd me oportet esse in ijs, quæ sunt patris mei? Sic se ostendit Deũ esse naturæ, siquidem filius eiusdem est naturæ cum patre. Quoniam autem illud templum patris erat, in ijs, quę sunt patris, ille versabatur. Quod verbum nondùm manifestum illis erat. Ille autem descendit cum eis in Nazareth, & mansit eis subiectus, ex se docens honorare parentes, & quod ipse iusserat, hoc primus implens. Honorare autẽ omnino post Deum, illisque esse præferendum Dei cultum. Ideò enim eis relictis, in templo remanserat, ostendens Dei amorem naturali & paterno validiorem esse debere.

Obedientia Iesu erga parentes.

Sed mihi rursùs vide mulierum sapientissimam Mariam, matrem eius, qui est verè sapientia & arcana cognitio. Conseruabat enim, inquit, omnia verba hæc in corde suo: sicut enim priùs in aduentu pastorum, & ijs, quæ illi visa & audita narrabant. Et tunc Lucas similiter hæc omnia dixit Mariam conseruare. Non enim ei, tanquàm alicui infanti attendebat, sed quæ dicebantur, plurimi faciebat: & nihil erat ex ijs, quę ab ipso dicebantur & fiebant, quod non ea magno studio dignum duceret, & corde diligenter celaret, diuinarum quarundam rerum & arcanarum ea esse semina, easque illis præmonstrari rectè iudicans.

Luc. 2.

Post hæc baptisma, post quod miracula quoquè: Sed (vt diuinus dicit Iohannes) quod primùm fecit (in nuptijs, inquam, aquæ in vinum mutationem) fecit matre præsente. Illa quidem certè prima admonet vinum deesse, filio præbens occasionem & materiam faciendi miraculum. Is autem quanuis ægrè ferre videatur, & ideò recusare: facit tamen ea, quæ à matre suggerebãtur, honorans omninò vt matrem, & vtì ei reddens mercedem, quòd ipsum in aluo gestauerit. Vide autem hic quoquè Dei matris insignem moderationem & prudentiam. Nec enim iubet audacter, tanquàm mater filio, vt faciat miraculum: sed eum solummodò admonet, idque cum quadam magna reuerentia & submissione, & quantùm sufficeret ad suam declarandam voluntatem. Quid enim est, quod dicit filio? Vinum non habent. Nam etsi ea illum esse filium cognoscebat filium, non ignorabat tamen eum esse suum quoquè effectorem. Et ideò simul quidem volens ostendere, cuiusnam esset mater, & simul etiam referre gratiam ijs, qui inuitauerant, prudenter ei suggerit miraculi effectionem. Deindè etiam ministris: Quodcunque dixerit, inquit, vobis, facite, hoc dicens de filio: iam enim vebat ad notitiam virtutis filij, vt quæ vidisset multa admirabilia, quæ etiam paulatim in corde conferebat, vt rectè cognouimus ex ijs, quæ præcesserunt.

Iohan. 2.

S. Marię erga filium reuerentia.

Quoniam autem non aliò spectat argumentum propositum, quàm solùm ad ostendenda Virginis magnalia, erit hoc quoquè ex ijs, quę illius sunt bona & præclara, ostenderimus eam fuisse perpetuò versatam cum filio, & ei semper assedisse, & nec in tempore quidem rerum aduersarum, nec in passione fuisse ab eo separatam, quando & discipuli, & amici, & omnes noti, alij qdem ipso omninò relicto, se in pedes cõiecerunt: alij verò, cùm paululùm expectâssent, negauerunt. Itaque quoniam hæc ità habent, alijs relictis, nos ea dicamus.

Cùm enim tempus iam adesset passionis, & ille seipsum traderet, & staret in medio eorum, qui in eum cædem spirabant, & iam abduceretur ad Pilatum, & ante Caiphã sisteretur, & ad Herodem mitteretur examinandus, & tandèm in eum ferretur sententia, & Cruce condemnaretur, mater, sicut in alijs superabat mulierem, ità etiam hic quoquè videtur pluspuàm mulier, quæ ab illo minimè recedit, sed propiùs sequebatur, nihil timens, quod esset formidabile: non quòd tantùm maternis vinceretur visceribus, quàm quòd potiùs diuino inducerentur iudicio, adeò vt alias quoquè duas mulieres, duas, inquam, Marias, vt docet Euangelium, ad hoc adhortata sit, & vehcùm versarentur, persuaserit: vt quæ essent fortes & generoso animo, & vellent adhærere huic sponso, qui non videtur, & tamen cùm non cernatur, appropinquat. Erant enim, inquit, mulieres quoquè, quæ consequebantur à Galilæa, & ministrabant ei. Ea ratione videtur ne abfuisse quidem & vt mysteriorum: sed cum duodecim quidem minimè accubuisse, fuisse tamen discipulos quidem, cùm mysteri & Sed ùs consequenter participes. Nam diuinam traderet doctrinam, vnà habuit accumbentes: matrem autem i crere mulierum, quę ministrabant, quàm

Luc. 23.

S. Maria filio patienti cõstantissimè adhęret

Marc. 15.

quàm per eam ipsas benignè accipiens, & adimplens officium humanitatis, & simul cum eis vescens, & sic pro ministerio eis referens gratiam.

Sic autem vnà quoquè ingressa est in atrium Annæ & Caiphæ, cernens vnumquodque eorum, quæ gerebantur: & apud eum quidem manens, dum iudicaretur: vnà autem proficiscens, dum abduceretur ad mortem, eorumque, qui ibant, egressus & ingressus considerans, & omnium ora attendens, vt sciret, quænam in eum ferretur sententia: quinam verò erant ij, qui ei assentiebantur, aut qui reprehendebant. Nulli enim obscurum est, eam hæc vidisse omnia, quãdoquidem in Cruce quoquè vnà adesset, quandò ab ipso Crucifixo filio fuit commendata discipulo. Et ideò licet considerare, cuiusmodi illa esset, quæ hæc difficilia cernebat & molesta, illusiones, flagella, alapas, purpuræ amictum, coronæ impositionẽ, contumeliosam traductionẽ. Oportet quoquè considerare, quemnam haberet animum, siue ex filio eam simpliciter iudices, naturalem ferentem vim passionis, siue quòd eum cognosceret homine superiorem, admirans summam eius tolerantiam: aut potiùs vtrinquè, adeò vt & naturali affectione, & miraculo afficeretur.

Iohan. 19.

Vt affecta fuerit ista Cruce.

Postquàm autem sceleràti venerunt in locum Caluariæ, & fixa quidem fuit Crux, in ea verò pendebat eius filius, quomodò erat animo affecta, cum videns sic patientem? Quomodò videbat eum nudatum vestibus, qui cælum tegit nubibus? Quomodò habentem putas carnes clauis confixas? Quomodò non in eius potiùs carnes tela immittebantur? vt etiam hinc finem acciperet, quod dixerat admirabilis Simeon. Tuam quoquè ipsius animam pertransibit gladius. Quomodò sanguinis guttis cifluentibus non acerbiores lachrymarum aquęductus fluebant ex illius oculis? Quomodò illum tulit videre in Cruce distensum, ipsam, & eos qui aderant, adspicientem adspectu benignissimo? Quid verò irrisiones, quid impia transeuntium scommata, ingratorum subsannationes, probra eorum qui circunstabant? Quæ quidem omnia eam transuerberabant profundiùs, quàm vlli claui. Et innumerabilibus quidem plagis sauciabatur: stimulis autem confodiebatur innumerabilibus. Hoc verò erat ei omnium molestissimum, quòd ad illum quidem accedere, & eum alloqui sitiebat, repellebatur autem à multitudine canum eam circundantium. Sic enim diuinus ille pater eos priùs nominauit.

Luc. 2.

Eiusmmẽ. si dolores.

Psal. 21.

Postquàm autem quęcunque volebant, impleta fuerunt à Dei parricidis, & nõ exspectabant ampliùs, fore vt ab eis euaderet: cùm proximi quidem amici effugissent, aut potiùs (vt dicam cum Propheta) à longè starent, ipse autem esset clauis confixus, custodia ab eis omninò negligebatur: tunc verisimile est, Deiparam, sibi data facultate, ad eum accessisse, & intemeratos quidem eius pedes, & impressas eis plagas lubẽter esse deosculatam, & sanguine miscentem lachrymas, oculos & genas attriuisse, cũ maximo autem animi motu eum adspicientem dixisse: Quid hæc sunt, ô Domine & Deus? sunt´ne hæ remunerationes tuæ inexplicabilis in homines clementiæ? Est´ne hęc retributio tuę benignitatis? Ij´ne, quos tu affecisti beneficio, tales tibi gratias rependêre? Te purpura induunt irrisionis, quos tanquàm filios pater ornâsti stola gloriæ, & tanquàm aquila nidum tegens, alis expansis suscepisti, & in dorso tuo portâsti. Cumeliæ coronam tibi imposuerunt, quos bonę voluntatis armis ipse coronâsti, & vt aduersùs inimicos caput tollerent, confirmâsti. Clauis tibi dolores afferunt, qui à laboribus Aegyptiacæ seruitutis, & ab innumerabilibus afflictionibus sunt liberati. Arundine tuum caput feriunt, quibus mare virga percussum cessit fugientibus. Sed loquere aliquid modicum ad tuam matrem recreandam: non fero enim dolores, quę te peperi sine dolore. Vbi te videbo posteà? Quod erit mihi solatium? Quis meî curam geret, ac defendet?

Psal. 37.

Deut. 32.

Cùm eam vidisset tam acerbè affectam, & stantem propè dilectum discipulum, illud (sicut erat consentaneum) est omninò elocutus, quod diuinum narrat Euangelium. Eam enim primùm adspiciens: Mulier, inquit, eccè filius tuus, ostendens discipulum. Sic vel cruci affixus, curam gerebat matris, & eam commendauit dilecto discipulo, nos docens, non negligere parentes vsque ad extremum spiritum: quanquàm priùs videbatur etiam repellere, vt quæ non in tempore ei esset molesta. Quid enim mihi & tibi (in nuptijs inquit) mulier? Et posteà, Quę est mater mea? Hîc autem apertam ostendit dilectionem, & discipulo quidem eam commendat, sic consolans: illum au-

Iohan. 19.

Parẽtũ perpetua cura habenda.

Iohan. 2.

Matth. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem magìs honorans commendatione, & quòd valdè eum diligeret, hoc vtens testimonio, (Quid enim aliud faciens, aut dicens, illum tali honore est dignatus? simul quoquè quòd permansisset, ei referens gratias. Deindè cùm etiam adspexisset discipulum: Eccè, inquit, mater tua. Hoc autem erat coniungentis ad dilectionem, & simul etiam ostendentis amborum authoritatem. Ab eo ergò tempore, inquit, discipulus eam accepit in propria, intelligens quorsùm tenderet oratio, & Domini voluntati syncerè inseruiens.

Iohan.19. Postquàm autem finem acceperunt omnia: Sitio, inquit Saluator. Qui verò erant veloces ad malum, & ingratorum ingratissimi, ei acetum felle commixtum, qui aqua

Exod.17. Deut.32. (proh dolor) in sitis æstu in terra arida sunt potati: & qui melle saturati fuerunt, sed porrigunt: Quorum vua, vua fellis: & ira, draconum domus. Sed quomodò rursùs illam hæc videntem, oportebat cruciari animo? Quandò autem mortuum quoquè vidit, quomodò tulit? quomodò non etiam ipsam vnà abrupit animam? Quomodò sustinuit videns inimicos, qui ne post mortem quidem adhuc erant reconciliati filio,

Iohan. 19. sed eçdem adhuc in eum spirabant, & gladio eius latus confodiebant? Sed hæc quidem diuinum narrat Euangelium. Dicuntur autem hæc quoquè à linguis, quæ plurimi faciunt veritatem, quòd cùm hæc noua & admirabilia perceptra essent oculis Deiparę, & post mortem filij, pindè àc si viueret, ex eius latere aqua & sanguis scaturiret, illa eum quidem haurit reuerenter & diligenter.

Deindè ea sic se totam dedit parandæ sepulturæ, & quemadmodùm diuinum illud corpus è ligno deponeretur, & aptum monumentum consequeretur. Cùm autem non posset hæc per se efficere, eius mentem mouet omninó eius filius, vt scrutaretur

Luc.23. in loco Caluariæ. Quod cùm factum esset, concedit vt eius scopus facilè succederet. Inuenitur enim quoddam monumentum recentissimum & pulcherrimum, & elegãs locus, in quo erat situs, illo quidem nequaquàm dignus: Quid enim omninò ex rebus terrenis? sed non indignus eius, quæ quærebat, desiderio. Atque erat quidem sepulcrum planè, vt dixi, nouum & omninò intactum, vt in quo nullum adhuc esset sepultum: nè, si alia posita fuissent corpora, dubitaretur quodnam resurrexisset: & locus in

Iohan.19. optimo aëre positus, & in horti speciem ornatus. Postquàm autem scisitata intellexit, non solùm esse amicum horti dominum, sed etiam discipulum, verùm occurrum, (hoc enim docet Euangelium) vt qui Dei timeret parricidas, venit ad eum Virgo, & verbis ei suader accommodatis, vt in suo monumento, tanquàm in aliquo armario, magnam vim opum reponat, & sic domum custodientem apud se vitam habeat. Finem enim, inquit, acceperunt res aduersariorum, & maximè probrosam hi mortem Magistro attulerũt, nulla, quantunuis magna, iniuria & ignominia in eum priùs præmissa. Cæterùm nunc quoquè in ligno iacet mortuus & nudus, mihi & creatę naturæ horrendum spectaculum, vt quem potiùs irrideant, quàm eius misereantur. Da ergò mihi gratiam, & communi, inquam, huic magistro. Audacter pete illius corpus, vt deponatur, & mandetur sepulturę, si non etiam post mortem sit illis Iesus inuisus.

Psal.37. Sic nobis omnibus magnam afferes consolationem, qui in omnem redacti sumus egestatem, & quorum nemo mouetur misericordia. Amici enim mei & propinqui mei, ex aduerso appropinquauerunt & steterunt, & proximi mei à longè steterunt. Ex me non possum quicquam facere, vt vides, cùm sim sola & hospita, & cum vno solo ex discipulis attenta sim Crucifixo. Sic mihi sistes dolorem, sic reprimes lachrymas,

Mar.15. Cùm Iosephum Deipara talibus verbis inflexisset & incitâsset, emittit ad Pilatum. Ille autem expulsa omni timiditate, & ab illo, qui mortuis vitam inspirat, mortuo audacia inspiratus, audacter (inquit Marcus) ingreditur ad Pilatum, & ijs vsus, quibus opùs erat, verbis, petitum accipit diuinum illud corpus, & cui nihil poterit exçquari, ostendens animum, Iudæ tanquàm ex diametro contrarium. Nam ille quidem cùm haberet, tradidit ijs, qui erant interfecturi: hic autem ab ijs, qui interfecerant, petijt & accepit. Verumenimuerò rursùs persequatur oratio, quomodò mater

S. Maria vt erga filij mortem se gesserit. se haberet. Dicunt enim ij, qui de his rebus tractârunt, eam ab initio vsque ad finem se fortiter & constanter gessisse, honestè quidem, & non indecorè vtentem moru animi: factis tamen ostendentem se esse matrem, sed omninò matrem illius, qui amico mortuo & ostendit amorem, & motum animi certis finibus continuit. Mortuum itaque videns filium ea, motu animi vsa est, vt oportuit. Quinetiam in eo à Cruce deponendo maternis manibus inseruijt, & clauos, qui extrahebantur, suo sinu accepit, & membra illius amplexa est, partim quidem vlnis stringens, partim autem suis quoquè lachrymis plagas emundans, deindè etiam tota toti corpori circunfusa. Eccè tibi ab omni seculo præfinitum mysterium ad finem vsque venit, ô Domine, placida voce dicit: Et Iosepho in manu tradens sindonem: Tibi autem, inquit, deinceps erit curæ, vt in hac eum honestè componas, myrrhaque pulchrè condias, & ei iusta facias.

Cùm sic ergò nouo monumento diuinum corpus tradidissent, Ioseph, & qui cum eo erat Nicodemus, & alij, qui cum eis aderant, ipsi quidem statim recedunt à sepulcro: mater autem sola remansit sepulcro adhęrens, minimè dormientibus oculis p- Matt.27. seuerans. Nam ersì Mariam Magdalenam Matthęus ex aduerso cum altera significauit assedisse, solùm tamen ad videndum venisse innuit, neque ausas esse accedere eo tempore, quo mandabatur sepulturæ. Certè nanque eis succurrit, vt recederent pro- Matt.28. pter metum Iudæorum, & aduentum custodię. Inquit enim ipse Matthęus: Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene & altera Maria videre sepulcrum. Non dixisset autem venisse, quæ remansissent, nisì eę quoquè similiter vt cęteri, recessissent à monumento. Atque alij quidem alteram, quæ dicitur, Mariam, quam ipse dixit, qui prœcessit, & Marcus clarè aperit, dicens: Maria autem Marc.15. Magdalene, & Maria Ioseph, adspiciebant vbì ponerent: alij verò Mariam, quæ appellata est Iacobi, existimârunt esse Deiparam, non rectè, neq; accuratè veritatem consectantes. Vbiquè enim in Euangelijs ipsa post arcanum illum ortum apertè & pro- Matt.2. prię nominatur Mater, & hanc omninò maximè notam habet appellationem. Accc- Iohan.2. pit, inquit, infantem, & matrem eius. Et rursùs: Erat mater Iesu illic. Et, Dicit ma- Ibidem. ter eius ministris. Et, Descendit in Capharnaum ipse, & mater eius. Et, Mater tua & Matt.12. fratres tui steterunt foris. Quinetiam, Steterunt ad Crucem Iesu mater eius, & soror Actor.1. matris eius. Habes, si vis, etiam Lucam in Actibus suffragantem ijs, quæ sunt proposita: Hi omnes erant perseuerantes in oratione cum mulieribus, & Maria matre IESV. Et in summa difficilimè inueniri potest, eam esse aliter nominatam, aut ex patre, aut ex aliqua alia cognationis habitudine, vt diximus. Quocirca nulla ex his illa est.

S. Maria pertuò adsidet sepulcro filij. Nam alię qdem tota nocte ad sepulcrũ ingressę sunt & egressę, & ea, quę fiebãt, Apostolis nunciârũt. Quãobrèm nec eis contigit videre plura miracula resurrectionis. Illa autem, quę indiuulsa assidebat sepulcro, omnia vidit apertè, & non statim, sed postea protulit in lucem, & renunciauit. Nam quomodò simul terræmorum, & Angeli in momento temporis descensum, & lapidis reuolutionem, & custodum profundum soporem, & expergefactionem, & quorundam in vrbem reuersionem, potuissent abeuntes mulieres, & rursùs reuertentes, integrè perspicere? Sed clarum est, hæc fuisse materni & ardentis amoris, quæ perpetuò assidens, & acriore spiritu vigilans, omnia perfectè vidit, vt se habebant, quòd ne tantillùm quidem, vt diximus, à sepulcro recesserit, donèc ipsam viuificam vidit resurrectionem. Nam lapis quidem reuolutus, & Angelus ei insidens, ab alijs quoquè visus est mulieribus. Marc.16.

Quandò autem, & quemadmodùm hæc facta sunt, illæ quidem omninò nescibant: ipsa verò sola, vt quæ assideret, omnia accuratè perspexit. Videntur ergò ei primæ esse datæ boni nuncij resurrectionis, & quoàd eius fieri potuit, ab ea conspectus fuisse splendor filij.

S. Maria prima videt resurgentẽ filium. Sed sic quidem Dei mater & ipsa clariùs adspicit filij resurrectionem, & eius prędicatores de ea magis confirmat, quàm eæ, quæ vnguenta attulerunt: etiamsì, dum loquerentur de Domini resurrectione, nullam eius mentionem fecerint, cauentes forsitàn matrem afferre testimonium, nè videretur suspectum, & propter coniunctionem fides ei minùs haberetur. Sed Deipara, cùm filij resurrectionem & visu, & interuis oculis sic accepisset, posteà habitauit cum dilecto discipulo, expectans tempus Christi assumptionis.

Postquàm autem finem accipere oportebat, quæcunq; ad carnis susceptæ pertinebant œconomiam, & ità in cælum extolli, quod assumptum fuerat, amicis appárens Saluator, (Non enim sępè post resurrectionem spectabilem se illis præbebat) & multa alia cum eis differit, & boni spiritûs aduentum annunciat. Deindè etiam cùm edu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

xisset parùm extra ciuitatem,& illos,vt eum decebat,impertijsset benedictione, vidit. Luc.24.
tibus ipsis,in cælum extollitur. Sed nè ea res ipsis afferret molestiam, & dolorem ea
procrearet magistri priuatio, eius quoquè curam gessit bonus pastor. Ad eos mittit
Actor.1. Angelos,qui & illius assensum explicarent, & eos ineffabili & admirabili implerent
consolatione. Cùm autem adorâssent,rursùs domum lęti sunt reuersi,simul quidem
agentes in superiore cœnaculo,sicut constitutum fuerat,& paracleti expectantes ad-
uentum. Erant autem in oratione vnanimiter perseuerantes,sicut etiam Lucas Euã-
Ibidem. gelista narrat. Cùm enim nominatim Christi enumerâsset discipulos, deindè subiũ-
git: Et hi omnes perseuerabant vnanimiter in oratione & precatione, cum mulieri-
bus,& Maria matre Iesu,& cum fratribus eius. Semper enim ipsa quoquè cum eis
conuersabatur,à rebus pulcherrimis & honestissimis nunquàm omninò desistens.
Actor.2. Postquàm autem in tempore Pentecostes Apostoli impleti diuina gratia paracle-
ti,ad Euangelij doctrinam alius aliò mittebantur, & iam prędicatio fidei annunci-
batur,Virginem, vtpotè dilecto discipulo & virgini commẽdatam, quæ erat in Sion
eius domus,eam habebat illic degentem: Cui tanquàm matri Dei honor ab omnibus
exhibebatur. Cùm verò & mortis eam participem fieri necesse foret,(cur enim hoc
passura non esset, quanuis Dei filius ex ea genitus re vera esset homo?)cùm,inquam,
ætate prouecta ad multam senectutem peruenisset,& peregrinationis tempus prę-
esset, per Angelum,se migraturam esse,à filio edocta est,sicut & anteà, quo tempore
in eius ventrem ingressurus erat,nunciatum illi fuerat. Cùm igitur excelsùs sui ma-
sterium didicisset, eam rem lætitiæ tantæ, quanta verbis explicari non potest, maxi-
mam iudicans,(Quid enim illi suauius euenire poterat,quàm cum filio suo esse,& vna
regnare?)statim iussit plurima lumina domum afferri: Idque factum est. Tota vero
domus mundata est. Lectus item, & thalamus ornabatur: & conuocabantur quo-
quot erant cognati & vicini,vt cum ea lętitiæ fierent participes. Deindè parata erant
omnia ad excessum. Significat itaque ijs,qui conuenerant,id quod ei filius per Ange-
lum nunciauerat. Ostendit autem brauium, quod sibi ab eo datum fuerat. Id vero
Iohan.12. erat ramus palmæ,vt linguæ assuefactæ vera loqui de eo dixerant: signum victoriæ
mortis,& vitæ imago immortalis: Sicut etiam Hebręorum pueri,id eius faciebant,
lio,inspirati diuinitùs. Illi enim appropinquanti ad passionem, ij ramos palmarum
offerebant,eum futurum victorem mortis antè significantes. Cùm autem iam ades-
set tempus excelsùs,illa quidem veræ vitę mater in Sion iacebat in grabbato: aderat
verò is,qui eam domo exceperat, Iohannes. Aderant etiam, quicunque erant electi
in Hierusalem,amicæque & cognatæ simul adstabant. Virgo ergò ad Iohannem ad-
spiciens virginem,cùm pauca cum eo esset locuta,deindè,Duas, inquit, tunicas quas
toto vitę tempore habui tegumentum mei corporis,eas dari iubeo hisce duabus mu-
lieribus. Hæc illa quidem dixit: Qui aderant verò, videntes signa decelsùs, ex oculi
Apostoli adsunt migranti Virgini suæ charissimæ. multas fundebant lachrymas. Quis enim tali priuari muliere tulisset sine dolore?
Deindè è cælo quidem descendit eius filius,illius diuinam assumpturus animam: Per-
nubem autem suos congregat discipulos, vt venerandum eius corpus mandarent se-
pulturæ.

Postquàm verò vidit eos Deipara, cognouit autem causam, propter quam omnes
statim accersiti fuerant, & vniuscuiusque audijt petitiones, eos quidem, vt par erat,
impertijt benedictionibus. Cùm verò omnibus dixisset verba,quę in decessu dici so-
Iesus lent: Vos,inquit, valete filij: meum autem hinc decessum nè fuctu, sed lætitia potius
prosequamini: quandoquidem vobis est persuasum,nos transire ad gaudium:& vide-
te,vt corpus meum mandetis sepulturæ in hac figura, in qua ego me composuero.
Hæc est enim,inquit, mea voluntas. Accersit autem Petrum, deindè alios: & cùm lu-
cernas ipsi accendissent, illa in spiritu exultans,diductis labris: Benedico tibi, inquit,
datori omnis benedictionis, causæ luminis, qui meum ventrem inhabitâsti. Benedi-
co tuę charitati, qua nos dilexisti, Domine: & magnifica verba tua, quæ nobis data
Dñs Iesus venit ad matrẽ,è corpore migraturam. sunt in veritate: & credo mihi affutura,quæ dixisti. Cùm sic dixisset, se reclinat in le-
cto,& manibus in altum sublatis, cùm nulli reprehension i affine suum corpus in ho-
nestam & decoram figuram composuisset,& os venerandum aperuisset,(enim vide-
bat iam Dominum ad ipsam venientem cum multitudine Angelorum) rora imple-
tur gaudio & voluptate. Et cùm rursùs dixisset,Fiat mihi, Domine,secundùm verbum

tuum: emittit tanquàm in somno spiritum, & eum in amicis deponit filij manibus. Felicissimè illa obdormit.
Nèautem videatur esse inane,quod dictum est de congregatione Apostolorum, quæ
facta est in dormitione Virginis, satiùs fuerit ea summatim addere, quæ à Dionysio
Areopagita dicuntur in tertio libro. Et caput quidem,Quæ sit vis orationis,& de be- De diuinis Nominibus cap.3.
ato Hierotheo,de pietate & de Theologica inscriptum est conscriptione. Dicuntur
autem ea cuidam Timotheo Ephesi Episcopo. Ea verò sunt in hoc capite sic ad ver-
bum posita:

Quandoquidem apud ipsos quoquè nostros à Deo afflatos sacrorum principes,
quãdo nos quoquè, vt ipse nõsti, & multi ex nostris sacris fratribus ad videndũ cor-
pus,quod vitæ principium dedit,& Deum susceptt,conuénimus,(aderat autem DEI
quoquè frater Iacobus,& Petrus,qui erat Theologorũ suprema & antiquissima sum-
mitas)visumque est,vt post illud spectaculum, omnes sacrorum principes hymnum
canerent, & laudarent, prout poterat vnusquisque, infinitam bonitatem diuinarum
virium: post Theologos ille, vt scis, vicit omnes alios mystas sacrorum, vt qui planè
excederet,& à se omninò abduceretur, & in ea, quam hymnis celebrabat,afficeretur
societate & cõmunicatione,& ab oĩbus,à qbus audiebatur & videbatur,& cognosce-
batur,& nõ cognoscebatur, iudicaretur esse à Deo afflatus & diuinus scriptor hymnorũ.
Et qd tibi ampliùs dixerim de ijs, quæ illic de Deo diuinè dicta sunt? Etenim nisi sum
mei quoq; oblitus,scio multos à te audijsse quasdã partes illorum Deo afflantium hy-
mnorum. Sed hęc quidem sacer Dionysius. Nobis autem pergat oratio ad ea,quę de-
incèps sequuntur.

Cùm autem in orbem sanctum Virginis corpus circũdedissent Apostolorum cho-
rus, & quicquid erat electum ex viris & mulieribus, & hymnis honorabant, qui illud
deducebant,& omnia membra reuerenter simul & amanter amplectebantur,non so-
lùm suum ostendentes desiderium, sed vel ex tactu credentes percipere vtilitatem. Fi-
dẽ aũt cõsecuta quoq; est operũ demõstratio. Cæcis oculi illuminabant, surdis aures Miracula ad sacratiss. simũ corpus eius.
apiebantur, claudis bases pedũ confirmabãtur,& quodlibet morborũ & ægritudinũ
genus facilè dissoluebatur. Cur non dico,quæ sunt perfectiora? Aër quidem & eę-
lum assensu spiritûs sanctificabatur: terra autem similiter depositione sacri corpo-
ris. Cęterũ nec aquę qdem natura erat exps benedictiõis: sed ipsa quoq; lauacro,pu-
rissimi corporis fuit particeps sanctificationis. Neq; cm illud habebat opùs purgatio-
nis, (quis cm hoc diceret, nisi emotæ mẽtis?)sed suo cõtactu potiùs sanctificabat id, Honorificẽtissimũ fuerus eius.
quod attingebat. Deindè quid? Mũdis sindonibus mundũ corpus inuolutum, rursùs
in lecto ponitur. Deindè cum lucernis & vnguentis, intelligentibus quidem desuper
laudantibus virtutibus, Apostolis autem & diuinis patribus DEO digna cantica ca-
nentibus,diuina arca ex Sion vecta Apostolicis manibus & humeris, ad Gethsemane
sacrum prædium exportatur, Angelis, vt est consentaneum, præcurrentibus, circun-
cursantibus,sequentibus, Angelicis pennis adumbrantibus, longè, inquam, splendi- 2.Reg.6. 3.Reg.8.
diore & venerabiliore facta deductione, quàm propter translationem veteris illius
arcę testamenti Domini,vt sacra narrant eloquia.

Accidit huic pulchræ & diuinæ rei graue quidem quid & odiosum, non tamen si-
lentio,sed memoriæ mandandum: & ad gloriam quidem & laudem piorum,dedecus
autem improborum,qui infidelitatis malum semper sectantur. Cùm hoc sacrum &
impollutũ corpus in Gethsemane efferretur, vbi sepulcro tradi Deipara ipsa præce-
perat, ludæis, qui semper fuerunt repleti inuidia, ne in hoc quidem succurrit tacere,
sed ad eius,quod fiebat, splendorem claudere oculos, & ad eis innatum motum ani-
mi erumpere. Qui erat ergò alijs insanior & impudentior, is cùm venerandum por- Vltio diuina in sacrilegũ Iudęũ.
tarecur grabatum,in id irruit plenus inconsideraro impetu & furore. Eius autem sco-
pos erat,hunc sacrum lectum in terram allidere, & tali afficere iniuria, vt qui esset vir
insigni audacia. Non neglexit autem diuina iustitia: sed manus, quæ grabatum ap-
prehenderant, ex vlnis protinùs fuerunt abscisę. Verùm quæ in partu gaudio totum
orbem terrarum repleuerat, non erat vlli omninò in morte futura causa molestiæ.
Cumque qui passus fuerat,esset quidem improbus, non tamen omninò eius impro-
bitas videretur insanabilis, ex his quæ erat passus, iustam eorum, quę malè senferat,
petijt pœnitentiam.

Et quoniam carebat manibus,nec eas poterat ad preces extendere,emittit lachry-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mas ex oculis,& sic petit curationem. Disciplinam autem vide, simul & medicationem. Statim enim ij quidem, qui lectum ferebant, constiterunt: accedit verò is, qui passus fuerat sectionem: & quę amputatæ fuerant, partibus vlnis applicatis, (hoc autem iusserat Petrus) statim consecuta est manuum curatio.

Sepelitur corpus sanctissimum Virginis.

Hinc ad sacratissimum abducitur Gethsemane, & illic sanctissimum quidem corpus mādatur sepulturæ. Quidni enim, cùm etiam qui erat Deus, eius filius, more hominum sepelitur? Per ipsum autem ad cælestia & diuina transmittitur tabernacula. Quod dicimus, confirmat Iuuenalis, diuinus Hierosolymorum Episcopus. Fuit autem hic vir sanctus, & à Deo inspiratus, qui ab antiqua & vera traditione narrationem dicens ad se sic fuisse deductam, ait: Quòd tres totos dies ad sepulcrum sanctum permanserunt Apostoli, diuinas hymnodias ex alto audientes: Deindè post tertiam diem, cùm vnus ex Apostolis tardiùs venisset ad exequias, vel quòd ità contigisset, vel quòd diuinum ità prouidisset consilium, vt nota esset omnibus translatio admirabilis, tunc & ipse quidem accessit, &, vt est consentaneum, magnum ex eo cepit dolorem, quòd tanti boni mansisset expers, idque omninò tolerare non poterat. Sanctaque ordo Apostolorum non iustum esse iudicans, vt ipse quoquè viuificum illud

Corpus eius in cælos assumptum.

corpus non videret & amplecteretur, iubet statim aperiri sepulcrum. Et illud quidem fuit apertum: thesaurus autem nequaquàm erat in eo: sed solæ erant vestes, in quibus fuerat conditus, quomodò etiam eius filij in resurrectione. Quas cùm ipse esset amplexus, & qui cum eo aderant, & repleti essent inexplicabili odore & gratia, rursus quidem claudunt sepulcrum. Miraculum autem posteris filius à patre accipiens deincèps tradit. Atque viuifici quidem corporis diuinæ sepulturæ ità se habet narratio. Siquidem quod ex ea natum erat, totam eam Verbum ad se transtulit, & voluit eam apud se & esse, & perpetuò simul viuere. Verumenimuerò pro eius impolluto corpore suam vestem, boni nostri magnam semper ducens rationem, veluti quandam

Tunica eius thesaurus sacrosancta, vt venerit Constantinopolim.

huic ciuitati hæreditatem. Quemadmodùm autem hoc factum sit, & quomodò tum illud donum ad nos venerit, & sacrosancto hoc thesauro ditata sit Constantinopolis, iam declarabit oratio.

Leo ille magnus, qui illo tempore optimè Romanorum administrabat imperium, duos sub se habebat, qui curam gerebant exercitùs: quorum vni quidem erat nomen Galbius, alteri autem Candidus, fratres genere, fratres virtute, & vt semel dicam, in cæteris quidem valdè insignes & paucis similes: sed vnum eis deerat, idque maximum. Siquidem non rectam habere fidem, est laborare in rebus maximis & præcipuis: Arrianæ enim pestis erant participes, cùm ex paterna fortè traditione malum hoc, tanquàm quędam hæreditas ad eos venisset. Dicebantur enim fuisse proximi genere Ardaburio & Aspari, qui illis temporibus in regia obtinuêre tyrannidem: quos cum Arrio sensisse, apertè arguit veritas. Verumenimuerò Galbium & Candidum, qui alioquì se rectè gerebant, & Deo placebant, non fuit diuina gratia non esse illuminatos in eo, quod est præcipuum salutis: sed eos ab errore traduci ad veritatem, adeò constanter & stabiliter, vt non solùm rectè se haberent, & turi essent, quòd attinet ad pietatem: sed etiam alios, quos nôssent non recto pede ingredi ad veritatem, studerent pro viribus efficere, vt eiusdem essent secum sententiæ. Ij cùm piè essent affecti, magno quoquè & excelso animo se dedunt misericordiæ exercendę in pauperes, vt qui pro agnitione veritatis satagerent Christo reddere gratias. Calliope suam vestem, volens suæ largiri ciuitati, vt hoc fiat, per dilectos illos viros promisima ergò mater illius magni Dei & Saluatoris nostri, sacrosanctum thesaurū, nempe suam vestem, boni nostri magnam semper ducens rationem, veluti quandam dōdet quodam modo diuiniore. Modus autem ità habet:

Immittit eis desiderium adorandi sancta loca, quæ sunt Hierosolymis. Quod planè & ab illis factum est. Cumque Leoni & Verinæ rem aperuissent, comitatum non exiguum eorum familiarium & amicorum secùm adduxerunt. Cùm autem iter ingressi essent, & iam venissent Palestinam, viam, quæ ducit in Galilæam, præferunt maritimæ pluris facientes contemplari Nazareth & Capernaum, quàm maritimis frui delectationibus. Ex quibus illa quidē fuit sacrū Deiparæ habitaculū, & in ea multo tempore vidit Deum Verbum ex se genitum: Hæc autem, eius filij charum & consuetum diuersorium. Cùm hîc ergò fuissent, vt diximus, quoniam non permittebat tempus, vt vlteriùs progrederentur, (Iam cm erat vespera, & nox obscura: puluium aūt omni-

omninò hoc quoquè fuerat diuinitùs) vicus quidem eos excipiebat, isque paruus. In eo autem habitabant & alij non pauci, & mulierecula quoquè quædam insignis castitate, & planè honestissima & moderatissima: quæ propter profundum quidem senium & canos honorata, sed propter magnum virtutum ornamentum longè honoratior erat. Apud eam autem vestis, diuinus fuerat hic thesaurus reconditus. Quomodò verò fuisset illa tantæ rei custos, nisi & virtutum fuisset ornata pulchritudine, & animi puritate? Quanquàm enim Hebræa quidem erat illa mulier, (est nanque amica veritas) illius tamen animam locum dixisses, qui est in præsentia quidem obscurus, aptus est autem ad lumen excipiēdum, & valdè accommodatus. Diuinum verò erat in hoc quoquè apertè consilium, vt res apud eam mulierem recondita, quæ sic affecta erat, vt eam totis viribus eclare studeret, posteà in lucem prolata, maiorem fidem haberet.

Tunica illa apud anum Iudæam recondita.

Vide ergò, quàm eleganter processerit diuinum consilium. Nam apud eam venientes, excipiuntur hospitio Galbius & Candidus sapientes, eos sic diuina deducente gratia. Erat verò propter id solùm, quod in ea latebat, domus admirabilis: alioquì autem nihil habebat magni, sed erat planè vilis & abiecta. Cùm eos autem tempus vocaret ad cœnam, vbì accubuissent, videt interiùs aliam domunculam: quæ multo quidem lucernarum lumine illustrabatur, multis verò suffitibus & vnguentis suauè spirabat: in ea autem sitam magnam ægrotorum multitudinem. Ex quo diuinum quidem quippiam suspicabātur esse & venerabile, rei tamen veritatem omninò excogitare non poterant. Inuitant itaque ad cōuiuium egregiam illam aniculam, cupientes ex ea aliquid scire eius, quod desiderabant, illa autem hoc recusabat, causans religionem, & quòd non fas sit ei, cùm sit Hebræa, vesci cum Christianis. Illi verò, cùm propter magnam sitim cognitionis eius, quod erat propositum, nihil de propenso suo studio remitterent, eam adhuc inuitant ardentiùs, & illius non parendi pertinaciæ obijciunt aliud validius: Quid, dicentes, obstat, si cùm tu acceperis cibos, quibus pro more veseeris, nobiscùm quidem colloquaris, sola autem tuis alimentis vtaris? His itaque pāret mulier, & congreditur.

Multa miracula fiūt apud illam sanctissimā vestem.

Postquàm autem comedissent, apud eam viri illi precibus egērunt, vt eis id significare nō recusaret, quęnam essent ea, quę fiebant in domo interiori. Existimabāt enim esse aliquid legale, & ex vmbratilibus illis & veteribus. Illa autem ea quidem dicit, quę fiebant: causam verò, quamobrèm ea fierent, minimè persuadetur vt aperiat. Videtis enim, inquit, ô viri diuinissimi, ægrotorum multitudinē. Etenim cùm Deo ità videantur, in hoc quidem loco dæmones expelluntur: cæcis autem vt liberè videant, claudis vt ambulent, surdis vt audiant, & mutis vt loquantur, efficitur mirabiliter: & alij morbi, & corporum mutilationes, quæ medicorū artibus nullo sint modo medicabiles, curantur facilè. Illi autem (Non enim erant imprudentibus hominibus similes, neq; quod interrogare oportebat, ipsi præ simplicitate prætermittebant) Vndenàm verò, rogabant, principium cepit locus talia operandi? Illa verò, Apud nos, inquit, Hebræos à patribus tradita habetur narratio, quòd Deus in hoc loco visus sit cuidam ex patribus: ex quo factum est, vt loco hæc seruaretur gratia. Hæc cùm ea diceret, illi ei corde minimè assentiebatur: sed videbātur eis mulierecula, sicut res erat, probabilium verborum pulchra specie celare veritatem. Ipsi ergò eam quidem adhuc rogabāt vehemētiùs, vt eis rem, vt se habebat, aperiret, respiciens, si nihil aliud, laborem saltem tanti itineris: qui nulla alia de causa erat susceptus, nisi vt viderent sancta loca, & audirent ea, quæ à pijs & sanctis dicuntur hominibus. Illa autem ne sic quidem cedebat, sed manebat, vt statuerat, apertū religionis existimans esse dedecus, si aperiretur veritas, & dicens se nihil scire ampliùs, quàm quòd locus sit plenus diuina gratia.

Luc. 24.

Cùm autem illi pulchrè sensissent eam optimè quidem scire, vitare autem, nè eam scire esset apertum, & ideò præ se ferre ignorationem, euadunt auidiores inueniendi eius, quod quærebatur. & sicut Cleophas & ille alius discipulus, corde cœperunt ardere. Eos enim virgo beatissima incitabat, volens Byzantinis diuinū hunc & sacrosanctum largiri thesaurum. Omnem ergò statìm mouebant lapidē, vt mulier remittens immobilem hanc occultationē, eis id quod tacuerat, in apertū proferret. Quinetiā * iusiurandi necessitatem adhibebant, eiusque adeò validi, vt animum quantumuis inexpugnabilē suo possent loco mouere. Cùm sic eā omni ex parte adstrinxissent,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& tanquàm incuitabilia ei vincula imposuissent, vix tandèm persuadent, vt eis rem aperiat. Cùm itaque ex alto, & cum lachrymis suspirâsset, & in terram fixisset oculos, perindè ac si eam puderet enunciare: O viri, inquit, nunquàm in hodiernum vsque diem, diuinum hoc mysterium viro euasit manifestum. Quæ enim in genere meo mepręcesserunt, iureiurando adhibito, vni mulieri, eique virgini, ità tradiderunt, vt sin-gulis ætatibus ea res sic traderetur. sed quoniam video vos esse viros reuerendos & pios: & alioquì (nam hoc quoquè vobis significabo) ad me vsque redactæ sunt mei generis fœminæ, nec vlla supereſt alia post me virgo, cuius fidei à me credi possit cognitio mysterij, rem modò vobis aperiam. Existimo enim fore, vt quod à nobis dicetur, apud vos conseruetis. Mariæ illius Deiparę (hoc enim est nobis ab alto traditum) hic custodita sita est vestis. Obstupuerunt viri illi, cùm solùm rei audijssent principium. Deindè adijciens mulier: Etenim hæc, inquit, Deipara vitam finiens, duabus mulieribus virginibus duas suas vestes donauit loco benedictionis. Ex quibus vna fuit ex meis generis Maioribus, quę id accepit, quod donatum fuerat, & in arca deposuit: & omnino iussit ijs, quæ erant sui generis, vt esset virgo vnaquæque, quæ eam acciperet. Eit ergò arca recondita in interiore domo, quã nñc videris: & quę in ea est vestis, est causa omnium, quæ fiunt, miraculorum. Hæc, ô viri, est vera narratio eius, quod à vobis quæritur: Et videte, vt ad vos vsque solùm deducta sit cognitio, & nemo sciat ex ijs omnibus, qui sunt Hierosolymis.

Nota, non nisi fœminas, easque virgines, ac seruâsse vestem matris Dei.

Cùm hæc audijssent, adhuc maior metus viros subijt & lætitia. Metus quidem, propter magnitudinem eorum, quæ audita fuerant: lætitia autem, quòd essent participes talium sacramentorũ. Quid ergò deincèps cõsequitur? Viri seipsos humi deijciunt, & pedes illius præhensantes: Nulli quidem, inquiunt, ex ijs, qui sunt Hierosolymis, notum erit id, quod nobis dictum est: nè dubites domina: dominam enim iam te vocamus, quæ sis talibus dignata mysterijs: ipsam tibi huius rei testem citamus Deiparã. Vnum autem aliud concede nobis rogantibus: Rogamus verò, vt dormiamus in eo loco, in quo hic diuinus reconditus est thesaurus. Cùm hoc autem statim concessisset mulier, stragulæ quidem vestes portatæ sunt in eum locum: Illi verò non se somnodederunt, sed cùm nocturnum accepissent silentium, totam noctem perseuerabant in oratione, & cum lachrymis agebant gratias Deiparæ, quòd talibus auditionibus & spectaculis digni essent habiti. Cùm autem eos, qui ægrotabant, vidissent somno oppressos, metiuntur ex omni parte ambitum arcæ, in qua erat diuinum repositum in-dumentum: ipsamque ligni speciem & habitudinem, ex quo erat arca, accuratè admodùm & diligenter considerant. Deindè manè egressi, & honestam salutârunt mulierem, & cùm rogâssent, vt audacter iuberet, si quid sibi opùs esset Hierosolymis: se enim rursùs ad ipsam venturos per eandem viam: inierunt iter rursùs Hierusalem, cùm illa dixisset, se nullo alio egére, nisì eorum precibus, & vt eos rursùs lętos videret & alacres.

Vide antiquã deuotionẽ erga sacras reliquias.

Cùm fuissent itaq; Hierosolymis Galbius & Candidus, & partìm quidem Deo preces fudissent, partim autem pauperibus & egentibus liberaliori dextera eleemosynam erogâssent, secretè vocant quosdam fabros lignarios, quibus iubent, vt eis construãt arcam, & forma, & figura & magnitudine illi, quam viderant, similem: mandãtes pręterea, vt formaretur etiam ex ligno veteri, quò nihil in ea cerneretur, quod non esset omni ex parte simile p̃dict̃ę. Excogitãt deindè aliqd aliud idoneũ ad celandũ id, quod erat futurum. Cõparant sibi auratum operculum, vt eo arca tegeretur. Postquàm autem & precatio, & erogatio eis satìs benè habere visa fuit, eo accepto, quod fuerat fabrefactum, redeunt in vicum sani & alacres: aromatibusque & suffitibus aprisad fabricium, vengrandam donant mulierem. Et illa quidem rursùs viros, tanquàm sibi familiares, iucundè accipit. Illi autem rursùs ab ea petunt, quod priùs, vt scilicet in eadem cro habitaculo totã noctẽ transigerent. Illa verò rursùs quoquè p̃mittit, nihil omnino suspicãs. Qui ingressi, summo ocio vtebantur precibus ad inculpatam, & ab omni repræhensione alienam Dei matrem, eas tãquàm sacram hostiam lachrymis pinguefacientes: Non ignoramus nos serui tui, dicentes, ô diuinissima, & in primis illustris Domina, quænã olim Ozię euenerint, qui ausus est tangere arcam, quę erat secũdùm legẽ. Quomodò ergò nos, q sumus multis obnoxij peccatis, te nõ iubẽte, ausi fuerimus solùm

2. Par. 26.

Priscorum Christianorum

solùm tangere profanis manibus, sed etiam eam aliò transferre? Annue ergò volun- erga reli-
tati nostrarum animarum, ô boni filij bona mater. Ad tuam enim ciuitatẽ est transla- quias reuo-
tio, quę est omnium aliarũ Regina, & te semp magno studio statuit honorare. Ad eam rentia.
nos hoc diuinum donum exportare statuimus, ad eius tutelam & gloriam, quæ nunquàm extinguatur. Hæc tota nocte dicentes in oratione, & solum lachrymis madefacientes, repentè implentur fiducia, fiducia, inquam, contemperata reuerentia. Deindè ad diuinam accedunt arcam, simul læto & tremẽte animo, & cùm omnes, qui illic erãt, efficeret somnus nullo sensu præditos, (O beatas manus, ô furtum, in quod nulla potest omninò cadere repræhensio) hanc accipiunt, eis quoquè omninò hac in re fauente gratia. Et eam quidem sic tollunt: apponunt autem, quam Hierosolymis ad eius similitudinem fabricati fuerant, cùm ei etiam imposuissent operculũ. Quod quidem erat aureum, vt diximus.

Cùm primùm autem illuxisset, sanctam mulierem quidem iubent valere, & rogant, vt non cesset pro eis orare, & eorum facere commemorationẽ. Deindè ei quoq; digito ostendunt operculum, quasì veram illam tegeret & primam arcam, quod mulieri quoquè visum est ab illis allatũ esse honoris gratia. Et cùm prætereà ijs, qui fuerant inuenti, pauperibus suppeditâssent, quæ erant necessaria, valdè læti protinùs iter ingressi sunt, domum reuersuri. Postquàm autem venissent Byzantium, non honestũ esse statuerunt, ijs, qui illo tempore erant, Imperatoribus mysterium priùs communicare, quàm Patriarchæ. Eos enim subibat timor, nè quod ipsi suum esse bonum statuerant, eo ab illis priuarentur. Cùm ergò multa consultâssent, eis hęc visa est optima sententia, latenter eos ad hoc quoquè monente Deipara. Erat eis prædium apud muros ciuitatis, propinquum marini sinũs cornũ. (Huic loco nomen erat Blachernæ) in eo extruunt quidem domum oratoriam. Cùm autem eis magnę esset curæ, vt latetẽt, Hymnodia, suffitus, lucerna antè quàm in templis.
Petri Apostolorum principis & Marci domum nominant. Cùm in eo certè sacrum illum thesaurum posuissent, omne statim studium adhibuerunt, vt in templo esset perpetua hymnodia, perpetuus odor aromatum, & assiduus splendor luminum. Et sic quidem longo tempore hoc diuinum mysterium, fuit semper re vera mysterium.

Quoniam autem ei, quæ per ipsum honorabatur, & cuius erat ille amictus, visum est, tantum bonum ad solos duos testes non debere contrahi, & tanquàm profundo aliquo contegi silentio, & communes diuitias esse eorum tantùm proprias, & communi epulo eos se solos explere: mouet ipsos ad id, quod tacuerant, proferendum in lucem: & accedentes, annunciant ijs, qui tunc erant, Imperatoribus, & aperiunt quale sit miraculum, & declarant quemadmodùm sit allatum. Eos autem, cùm audijssent, magnum inuasit gaudium: & protinùs fit publicum, quod fuerat occultum. Et beati quidrm inter omnes reputantur Galbius & Candidus propter tale ministerium, & publicis honorantur honoribus: Diuina autẽ ędes in eo loco regijs impensis Deipare ædificatur: & capsa ex argento & auro constructa, sacrum illum thesaurum excipit: & plurimis alijs muneribus & donis domus honoratur. Leo verò & Verina (ij enim tũc imperabant, quorum tempore hoc quoquè magnum & reuelatur mysterium, & ad regiam vrbem exportatur) cùm pulchrè & piè imperâssent, & Galbius & Candidus, q hoc ministerium pulcherrimè obiêrunt, transferuntur posteà ad senectuti non obnoxiam vitæ conditionem. In capsa argentea & aurea reponitur vestis S. Mariæ.

Cùm ergò hæc sacra arca nobis contineat, non quasdam tabulas, manu Mosaica politas, sed vestem planè diuinam, & summè venerandam, quæ non solùm intemeratum & ab omni labe alienum corpus texit: sed in qua (vt audacter dicam) cùm esset infans, Deus verbum fuit inuolutus & auctus: adeò vt ea sæpè conspersa sit guttis lactis venerabilis, quo nutritus fuit is, qui est omnium alimentum & vita: ad eam quidem verè laudãdam nulla sufficit oratio: sola autem gratiarum actione res est prosequenda: & ipsi Deiparæ sunt agendæ gratiæ, & eius filio communi Saluatori & Regi, qui omnia ad nostram vtilitatem & salutem dispensat: Ei gloria & potentia Vestis pia. nè diuina & veneranda.

nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

SAN.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SANCTI PATRIS NOSTRI ANDREAE CRETENSIS, ARCHIEPISCOPI HIEROSOLYMITANI

Encomium de dormitione sanctißimæ Deiparæ.
Habetur in Simeone Metaphraste.

15. Augusti. Festũ dormitionis Virginis Deiparæ.

MYsterium est festum præsens, cuius argumentum est Deiparæ dormitio, orationis facultatem superans: mysterium (inquam) quod non apud multos quidem iam celebrabatur, apud omnes autẽ nunc honoratur & amatur. Et hoc est nostrum festum, mysterij declaratio seu explicatio. In qua re nos vellemus quidem silentium præferre orationi, cogimur tamẽ à desiderio: quibus parùm quid dicere conceditur, quanuis cõfidere non possimus, & nostram imbecillitatem non ignoremus. Non igitur committendum est, quô minùs longi silẽtij secretum compensemus. Celebrandumq; est donum, & non obruendum obliuione: non quòd recenter sit inuẽtum, sed quòd sit suo decori restitutum. Non enim quoniam à nonnullis, qui nos præcesserunt, non fuit cognitum, iam etiam est tacendum: sed quod non omninò effugit, id est sanctè prædicandum.

Luc. 1. Sit ergò hodiè vnum commune festum cælestium & terrestrium, & cum Angelis collætentur homines: omnisq; lingua choros ducat, & Deiparę ỏccinat, Aue. Hoc Gabriel priùs sumpsit exordium mysterij, quandò id, quod est totius Theologiæ clarissimum, diuina Iesu secundùm nos formatio, ineffabili consilio & dispositione nouaquadam & præclara ratione effingebatur in virginali naturæ officina. Et nos quoquè rursùs oportet hoc tanquàm comparatum ad agendas gratias, offerre Reginæ generis. Illi enim etiam post excessum conuenit dicere illud χαῖρε. Sola enim nobis introducto gaudio, expulit dolorem primæ parentis.

Psal. 80. Tubis ergò canamus in Sion. Accipiamus psalterium & citharam. Canamus matri Dei nostri, canamus, non epithalamium, sed funebre canticum. Rogauerit autem meritò quispiam eorum, qui diligenter considerant: Quanam de causa Sion fecisti mentionem, ỏ qui canis hymnum sacræ præsentis lætitiæ? Sed non ab instituto est hoc alienum, ei ego dixerim, si memini sanctissimæ Sion. In ea enim peractum est hoc magnum Deiparæ mysterium. In ea sacrorum castissimi corporis genuum inflexiones, tanquàm clara voce testantur tabulæ, quæ sunt humi constratæ. Toto enim tempore incolatús in ea est versata: & illic naturæ seruiens legibus, vitæ finem accepit. Hic quoquè latuit principem tenebrarum, quomodò in pariendo ea effugit, quæ accidunt matribus, illa sanctissima & à Deo vocata, quæ gloria & gratia cælum & terram impleuit magnitudine diuinæ suæ translationis.

Summatim perstringit matris Dei ornamẽta. Cuius si omnia vellem deincèps persequi, quomodò extiterit, aut concepta vel nata sit, non inuenerim tempus, quod respondeat orationi: aut dicendi facultatem, quæ factis exæquetur: nisi quòd præclara eius omnia quæ narrantur, possunt summatim recenseri. Dico autem generis claritatem: parentum vtrinquè insignem nobilitatem, qui hinc sacerdotalem, illinc regiam nacti erant dignitatem: liberorum egestatem & sterilitatem: pro ea frequentes interpellationes, & crebra sacrificia: in quibus D E V M rogabant, orabant, supplicabant, vt vincula solueret sterilitatis, & vt qui carebant liberis, fœcundi fierent ex sterilibus, & ex infertilitate datum fructum producerent.

Deindè amotionem sterilitatis, implementum promissionis: & paulò antè ea quæ visa sunt in somnis, & quæ re vera audiuerunt, & quęcunq; ambo cõmuniter & priuatim, visione præstãtioribus diuinis exauditis vocibus, diuina illuminatione sancti accepêre responsa. Deindè ad generandum aptitudinem, & ad eam progressionẽ: faciendo as, aduẽtum ad Dei templũ: quomodò sit pulchrum munus Deo dedicatũ, quomodò in adytis, tanquàm in aureis vecta thalamis, immortalem, non autem communem cibum

cibum sumebat. Deincèps verò educationem, & quomodò crescens, à puerili ætate peruenerit ad adolescentiam: & quæcunq; declarant perfectam illam conditionem, quibus vt par est pubescens, augebatur conuenienter ijs, quę sunt supra naturam.

Mitto dicere occulta plusquàm ignotæ conceptionis mysteria, & supra modum admirabilem & ineffabilem partum IESV apparitionis: vt verbi causa, quòd ea non fuerit corrupta: quòd sine dolore & obstetrice pepererit: quòd ea fuerit sine macula: quòd inuiolatum fuerit claustrum virginis: quòd nouo & admirabili modo lac produxerit: quòd ex lege fuerit purgata, & quę in templo fuêre prophetias, quibus à prophęta, qui legem & Deum suscipiebat, Simeone prædicta sunt futura. Deindè rursùs Luc. 2. perfectiones: fugam in Aegyptum: ex Aegypto reuersionem: quemadmodùm cir- Matt. 2. cumierit, & in terra morata sit: quę ante Crucem probra subierit: quos iuxta Crucem passa fuerit dolores: quos post Crucem terrores: & postremò, quæcunque ab ea in vita & facta, & dicta sunt. Quæ cùm esset immaculata & impolluta, & supra modum plena purissimę castitatis, eum, quem totus mundus neque capere, neq; verbis explicare poterat, conseruauit perpetuò arcanum & ineffabilem, tanquàm Regis mysterium, quæ ex eo exprimuntur, ijs solis nota faciens, qui diuina diuinè conferre didicerunt. Quibus maximè purgatis ea, quæ est ad Deum, appropinquatione, per eloquendi egestatem, & ignorationem eo modo, qui omne superat silentium, intelligentẽ cutem aperiens sanctissima, ostendit aliquam partẽ occulti, qui intùs latet, mystici splendoris. Vtinàm autem nobis quoquè, qui sumus præsente splendore illuminati, liceat longè clarissima dignatis effusione luminis, purè videre, aut modicè accipere radium mysticæ contemplationis, & ità imbui, si non in ijs, quæ ad planè inexplicabilem illam vitam pertinẽt, (sunt enim ignota) at vt doceamur saltem, quoàd eius fieri potest, ea, quæ hodierno die dicenda suscipimus.

Adeste ergò, O verbi chari mystę, & rerum honestarum amatores & spectatores. Vos enim voco magno & alto pręconio, vt orationis aperta contemplatione, quę est velis adhuc tecta symbolicis, vobis ostendamus eum, qui est intùs, decorem, qui Solis superat splendorem pulchritudine nitoris. Postquàm autem ad hunc locum peruenit oratio, non alienum arbitror nonnullos ex ijs, quæ hìc sunt, præmunire, nè fortè illotis, vt dicitur, aut immundis pedibus sancta adeant. Nõ enim ex æquo ab omnibus ingrediendus sanctorum locus: sed ab ijs, qui propter mentis puritatem transscendérunt omnia materialia, & transiliêrunt omnia, quæ cadunt sub sensum: quibus maximè sanctissimum Dei verbi tabernaculum parans, ingressum concedit liberaliter. Si enim ijs, qui ad Sina montem indignè progredi audacter contendebant, imminebant fulgura, & tonitrua, & terrores, & sonitus tubarum, & minæ horribiles: si autem templi quoquè parietes non erat tutum vulgo tangere, & ideò secundis extrinsecùs opùs erat parietibus: magnaque res erat ante sanctorum contactum priùs expiari, & ante sacra, quę peragebantur, præparari, idq; cùm adhuc Deum colebant in vmbra, & à velis dependebant typicis: quanto magis oportet eos, qui veritatis lucem habent resonantem, studium adhibere, vt ad hoc magnificum & lõgè maximum Dei gratiarum tabernaculum accedant diligenter? In quod cùm ineffabili quodam, & qui non cognoscitur, & intelligentiam omnem superat, modo se demisisset ad exinaniendum, in terris est versatus: & is, qui nusquàm capi potest, nullis compressus angustijs, habitauit in vtero virginis, quæ vniuersam, q̃ est in generatione, naturã superauit puritate: & hinc, tanquàm ex sacris quibusdam adytis, suæ carnis peregit mysterium. Quis autem? Is, qui nullo indiget, & sibi attribuit omnes fines humanos. In hoc à Deo formato tabernaculo vniuersa lex, & Prophetæ re ipsa sunt adimpleti, & in eo adumbratæ typicorum characterum formę, fuêre delatæ, speculis veritate dissoluris.

His autem oratione satìs iam præparatis, agè typo dimisso, ad ipsam accurramus veritatem, vel in ipsa potiùs adyta ingrediamur. Quousquè enim in verbi immorabimur vestibulis, eam, quæ est ante ingressum, admirãres pulchritudinem, cùm liceat ingredi vnà cum matre verbi, & velo discisso introspicere Sancta sanctorum, & initiari in ijs, quę sunt maiora & perfectiora? Si enim sunt talia sanctorum vestibula, & templi porticus excellunt pulchritudine, mentis oculos præstringentes: qualis fuerit locus adytorum, & eorum, quæ non licet adspicere, & ad quæ non datur aditus, intimaęquæ solis illis oculis & labris adspici & dici possunt, qui gloriam Domini contemplantur

Illotis pedibus non sunt diuina adeunda. Exod. 19.

cui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esa. 6. euidentissimè, & quæ carbone calculi Seraphici sunt expurgata, & ad summã p erue-
nerunt impatibilitatem.

Si mihi ergò rectè vobis consulenti credatis, iubentes quidem valere carnis per-
turbationes, cùm & materialem omnem amicitiam, & quæ est infernè, commixtio-
nem expurgaueritis, & deindè eius, quæ ex alto procedit, diuinæ illuminationis luce
vos circundederitis, accurratis simul ad Deiparam. Iam enim illustratos, & actione
oratione{que, & virtutum pulchritudine omni ex parte refulgentes, Christus ipse, qui
est purum mysterium, lux semper viua, ex Sole, hoc est, patre sine principio, & absque
egressione, tanquàm ex luce radius, refulgens, volet nos simul congregatos mystico
conuiuio accipere.

Quales debeãt esse, qui velint de matre Domini tractare.

Hoc autem apertè ostendit ex eo, quòd suam matrem semper Virginem: ex cu-
us vtero suprà, quàm verbis dici possit, cùm esset Deus, formatus est, (quòd ad nostrã
conditionem pertinet) hodiè è terræ locis, vt humanæ naturæ Reginam transtu-
non prædicabilem quidem, sed nõ omninò incommunicabilem relinquens vim my-
sterij. Neque enim præter terminos, qui nobis desupèr fixi sunt, neq; noua præter na-
turam lege deducta est ad generationẽ, aut vixit, quatenùs versata est nobiscùm san-
ctissima in ijs locis, quæ sunt supra terram. Etiamsi in hoc quoquè, sicut in alijs, ha-
buerit rationem valdè admirabilem: vt quæ nobis præstantiùs vixerit, & concepe-
& tandèm hinc excesserit, & reuerà omnes superauerit, qui sunt in generatione, na-
turæ magnitudine.

S. Maria, humanæ naturæ regina.

Sed iam abeamus, eo modo, qui tempori conuenit, festum celebraturi. Omnia
cum celebritate pulchrè concurrunt, & simul exultant. Eccè enim quilibet audito-
eorum, quæ à me dicuntur, talis est, qualia quæ nunc cernuntur. Regina tribuum, Ec-
clesia fidelium, Reginæ generis, quæ à Deo Rege, omnium Principe, in cæli regiam re-
galiter hodiè assumitur, pompam celebrat, & ex se dono ei offert, quicquid est pul-
cherrimum atque iucundissimum. Quæ pulcrem reddidit cęlestem, puluere exuitur-
& quod à generatione acceperat, deponit operculum: & terræ reddit id, quod est ei
cognatum. Quæ cùm vitam conciliâsset, in vitalem statum denuò reuertitur: & in lo-
cum introducitur, ex quo vitæ ducitur principium, & qui vinci non potest, & qui ab
omni materiali & patibili disiunctus est positura ac habitudine. Et in summa ex iis,
quæ appárent, id, quod appáret, assurgit: & cum eo, quod intelligentia percipitur, ju-
telligendi ratione cõgreditur, ijs rationibus, quas nouit is, qui priùs colligauit & di-
uit, deindè rursùs colligauit.

Nisì fortè nimia sum ego audacia, qui ea attingo, quæ non licet assequi. Quibus
nemo sit, qui non credat, aut qui de eis dubitet, Eliam & Enoch in animo cogitato.
Qui postquàm ea, quæ videntur, superârunt, obstructis sensibus à carne & mundo re-
moti, ille quidem in curru, hic verò sublimis raptus est, non dissũctis eis partibus, non
dissolutis: sed eousquè productis vitæ eorum terminis, quos nobis, quæ omnia sapi-
enter definit, fixit prouidentia. à qua & quæ olìm fuêre, & quæ nunc sunt, similiter
simul & conuenienter formantur & deducuntur. Quòd si hæc parua videantur, si
conferãtur cum exẽplo eius, quæ à nobis laudatur, ipsa certè sibijpsi sufficiet, sua con-
ferens & assimilans.

4. Reg 3. Gen. 5.

Considerandum autem est, an inter miracula inueniendum sit maius eo, quod a-
mirabiliter & præter opinionem in ea factũ fuit. Depræhensum est, legem naturalem
cuasisse imbecillam, quæ vix tandèm cóncidit. Omninò aboletur & euertitur acerba
mortis condemnatio: solura est vis maledicti. Sed nemo vicerit ea, quæ olìm à DEO
fuêre definita: nisì sit Deus secundùm naturam, qui omnia mutat & transformat nu-
tu suæ bonitatis. Ei autem conuenienter nunc quoquè decuerit ea in matre innoua-
re. Sic enim ostendet eam non solùm esse matrem suam secundùm naturam: sed eti-
am confirmabit eam, quæ est ex ipsa, dispensationem: per quam maximè eas, quæ sunt
in ipsa, magìs mysticas rationes modo excellenti extollimus, quo Verbum vitæ prin-
cipium ea ratione, quæ compræhendi non potest, eius subijt vterum, & naturam ho-
minis susceptam supereſſentialiter induit. Propterea ea, quæ olìm quidem in ea facta
sunt, à nobis autem nunc celebrantur: etiamsì videantur esse vtiq; admirabilia, & præ-
ter opinionem, & longè esse remota à naturæ legibus: si tamen considerentur, quæ
naturã superat, inexplicabilis ratio conceptionis, ad eam relata, facilìùs erit illa assẽ-

Erat

Erat ergò tunc quoquè Verbum præsens, & legem fecit cessare, legem, inquam,
mortis, cui nil poterat afferri detrimenti. Erat autem spectaculum verè nouum, &
quod non poterat consequi cogitatio. Mulier, quæ cælorum superauerat naturam
puritate, in adytorum, quæ sunt in cælis, sancta commeans & ingrediens. Virgo, ipso-
rum Seraphim ipsam vincens naturam miraculo Dei generationis, prima natura
proximè accedens ad Deum, opificem omnium generationis: mater, quæ ipsum vi-
uere pepererat, consecuta vitæ finem partui non absimilem, & miraculum Deo & fi-
de dignum. Sicut enim non fuit corruptus parientis vterus, ità mortuæ caro non in-
terijt. O miracula: Partus effugit corruptionem, & sepulcrum nõ admisit interitum.
Sanctos enim non attingit. Quomodò potest hoc demonstrari? Vultis dicam? Nemo
autem ex ijs, qui adsunt, me irrideat. Quomodò est monumentum inane? Vos enim
alloquar. Quomodò corpus euanuit? Quomodò non sunt in ea vestes, in quibus est
sepulta, nisi effugisset interitum id, quod sepultum fuerat, si trãslatus non fuisset the-
saurus? Quòd si ità est, quomodò non est vera, & à mendacio aliena translatio? Nã alia
quoquè concurrerunt, animæ à corpore separatio, carnis depositio, compositionis
solutio, partiũ disiũctio, resolutio, adiunctio, concretio, & eò discessio, vt nihil appá-
reat. Stat enim sepulcrum inane vsque in hodiernum diem, quod & testimonio est ap-
probatum, & approbat factam translationem.

S. Maria cũ corpore aſ. sumpta est in cælum.

Nescio autem an id factum sit partibus rursùs inter se collatis, & concretis in vnã
compositionem, (de his enim parùm philosophabor) cùm sic fortè visum esset Crea-
tori, arcano hoc excogitato modo honorare parentem: an vno ex his alteri impositi-
to, & vno quidem extra, altero verò intrà fines sortito constitutionem, postquàm fu-
erunt à se inuicèm separata: an noua quadam & aliena consequentia supernaturaliter
in ea concurrente: vt sint re vera omnia noua, quæ ad eam pertinent, appositè admit-
tentia rationem, quæ superat naturam, vt quibus cedat omnis ratio & cognitio. Nos
ad hoc spiritale conuocat verborum conuiuiũ, quæ est Verbi mater secundùm carnẽ.

Proponuntur autem hodiè hæ mysticę epulæ, & verborum argumentum diuinis
abundans mysterijs. Harum ego sum hodiè epularum conuiuator, qui sum hospes &
peregrinus expositor sublimium spectaculorum. Nemo autem intuens ad nostram
humilitatem & abiectionem, renuat conuiuium. Non enim à nobis, sed ab ipsa Deipa-
ra, sunt diuinarum harum contemplationum mysticæ paratæ narrationes. Quarum
quoniam plena est mensa, spiritales inuitans conuiuas, eamus conuenienter dignitati
spiritũs, ad profunda spiritũs. Iam enim sapientiam, quæ ipsam sapientiam secundùm
carnem genuit, appositè imitans, cùm totam seipsam, tanquàm mensam mysticam
cælestemq; parauerit, eos qui mente sunt in diuinis initiari mysterijs, benignè inuitat
ad conuiuium, non victimas mactans, aut crateri liquores infundens: cuiusmodi fue-
runt olìm beatę illę victimę & crater ille, qui beatum illud & à Deo perfectum nectar
suscepit: sed suorum mysteriorum illa planè admirabilia, & diuina reuerà spectacula.

Ad quæ quidem maximè eos, qui sunt congregati, inuitans festi Domina, sapientiæ
quidem domum, quantacunq; sit, hinc nobis ex seipsa ostendit. Ostendit autem suam
quoquè sanctissimam mensam, vtpotè quæ ipsum totum viuificum panẽ Dominum
nostrum Iesum, qui est vita æterna, qui creatam continet naturam, ex fermento Ada-
micæ conspersionis panẽ factum, in vtero gestauit œconomicè: qui eos, qui sanctè
ad eum accedunt, reducit ad vitam recentiorẽ, & reddit in Deo perfectos. Quo qui-
dem modo eos quoquè expurgat, & reddit immortales, qui participatione nouæ illi-
us & pulchræ eius communionis ei coniunguntur, fiuntque familiares.

Quæ autem suis amatoribus in conuiuio apponit, hæc sunt apertè, per quæ vita il-
la constat excellens & ineffabilis, qua nihil ex ijs, quę cõsiderantur in natura, est excel-
sius: per quam is, qui omnem superat Theologiam, per arcanã exinanitionem, homi-
nis, cuius curam gerebat, flexus misericordia, vt qui vniuersa produxerit, se consultò
demisit ad nostram vsque mendicitatem, & implicatus fuit in nostra conspersione, &
similiter atquè nos, fuit particeps carnis & sanguinis: Qui nullo indiget, q est summè
plenus & diues: Qui non recedendo à sua supereſſentiali diuinitate, elegit eam, in qua
non erat, subsistantiam, integras in se seruans, etiã post vnionem inexplicabilem, ratio-
nes eorum, quæ conuenerunt, nulla vtiquè intercedente confusione, aut diuisione.
Qui ne supermundanis quidem cælestium ordinũ præfectis significauit, quidnã esset

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod ab eo fieret, præterquàm vni ex primis Angelis, qui ministrauit in progressione cælestis mysterij.

Sic enim, qui erat incorporeus, intercedente mente & carne, nobiscùm est versatus, vt omninò commixtus toti nostræ cõsperſioni, renouaret id totum, quod ex nobis sumpserat. Hæc quidem est, vt mea consequitur scientia, & vt res sic in promptu offert, intelligens mensa diuino mysterio traditæ sapientiæ. Talia sunt etiam, quæ in ea mysticè peraguntur, quæ sunt à Deo tradita arcana: in quibus meritò oportet adnotare præsentis quoquè diei mysteria, in quo Dei mater, nullo murato ex ijs præceptis, quæ sunt secundùm naturam, nostrę legi seruijt: & sub eisdem, quibus nos, terminis, quæ in carne erat, vitam finijt, miraculo plenum mundo relinquens suum ortum & decessum. Si quid ergò, quod nos superat, in ipsa à diuina dispensatũ est natura, nemo miretur, intuens ad nouum & explicabile, quod in ea peractum est, mysterium, ab omni infinitate infinitiès infinitè exemptum.

Ortus & decessus S. Mariæ miraculo plenus.

Et sint hæc quidem perpetuò complicata, & arcana, & habentia suam rationem immobilem. Nos autem sanctissimæ, ex quo principium vitæ ductum est, corporis sepulturæ memoriam splẽdidi splendidè celebremus. Ad quam, cum eo quod est adspectabile, quicquid percipitur intelligentia, & quicquid est cæleste & terrestre simul congregatum, Reginam honorat, & deducit ante tabernaculum. Ex quo commune hoc propitiatorium, quod ex ea absq; manuum sectione tanquàm templum effectum, Deminicum & salutare acquisijt corpus, eius qui tam naturalis, quàm intelligentis motionis, cuius nos, est particeps, excepto solo peccato. O miraculum. Quæ Deum, qui est infinita magnitudine, & ab omni circunscriptione seiunctus, in paruo sui vteri spatio cepit supereſſentialiter, ei hodiè circunscripto lecto vectæ, sanctis manibus insistiunt. Quæ in suo sinu habuit collocatum eum, qui tergis vehitur Cherubicis, insidẽtę petrę finibus sepelitur. Et cuius partum admirati sunt Angeli, huius tabernaculi deducunt Angeli, choros ducentes.

Et quis eorum, quæ illic peracta sunt, rationes fuerit interpretatus? Quis prodignitate in hoc extolletur mysterio? Quis menti dabit alas, vt vnà volet cum miraculo, & eius accipiat communionem? Quis (vt aliquid dicam magis mediocre, & forsitan ex ijs, quæ sunt secunda) nostræ concretionis fluxionem descripserit & affluxionem? Quam cùm non posset consequi natura, & quam comprædere non poterat, superet constitutionem, appetitione conuersa in admirationẽ, ea, quę Dauid, diuino spiritu afflata eloquitur ad Deum vniuersorum: Mirabilis facta est, dicens, scientia tua ex me: valida effecta est: non potero ad eam: propemodùm nostrã admirans compactionem, vel compositionem, aut contrà, eam, quæ fit in membris, disiunctionem. Quietiã quod huic intemeratæ & clarissimæ Reginæ eius matri cõiectu difficilimũ factũ est miraculũ, tanquàm diuinum celebrans, quod communiter in nobis & propriè in ipsa, ipsi soli, vt omnium opifici & talium operatori, ante secula est agnitum.

Psal. 138.

Hoc est nostra formatio, hoc concretio, hoc solutio, quod etiã hodiè celebramus. Hinc ego me reprimens ac contrahens, & metu honorans mysterium, cum eo, qui ex omnibus Prophetis maxima voce vtitur, Esaia simul loquor: O miser ego, dicẽs, quòd sum compũctus, quòd homo cùm sim, & habeam labra immunda, audeo aliquid dicere de pura & impolluta, & quæ summè plena est omni sanctitate: & ¦eam aggredior celebri laudare oratione, cuius nubes tegunt assensum ad contemplationem: intelligens autem quædã caligo circunfusa est theologicis, quæ sunt circa ipsam, conuersionibus, quæ non sinunt apertè explicari complicatam mysterij compræhensionem, quã est Dei tantùm laudare pro dignitate, qui, quas ipse nouit, rationibus in ea fecit miracula. Tãtum abest, vt sit meum, qui humì iaceo, & nihil ampliùs scio, quàm quod est ante pedes, quòd desit mihi egregius ad res honestas animus. Non erubuerim igitur, quæ sunt supra facultatem meam, etsì non possum pro dignitate, ea dicere, cùm reijciendum non sit, quod fit pro viribus. Itaque loquendo silentium amouimus, Deo sermonem dedicantes: Cui gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

Esa. 6.

ANDRE.

ANDREAE ARCHIEPISCOPI CRETENSIS HIEROSOLYMITANI ALIVD ENCOMIVM DE DORmitione sanctissimæ Dominæ nostræ Deiparæ. Est etiam in Simeone Metaphraste.

AD concionem nos rursùs vocat continuatio orationis: & oportet nos omninò ijs, quæ deincèps coniungentur, ea, quæ iam dictis deerant, supplere: vt sit perfecta & indissolubilis oratio, vt quæ nihil disiunctum vlla ex parte habeat. Atque in ijs quidem, quæ præcesserunt, quoàd eius fieri potuit, paucis à nobis est dictum de admirando illius corpore, ex qua vitæ processit initium. Dico autem de virginali Dei matris tabernaculo. Restat, vt dicamus, quisnam sit hymnus, & quænam sint ea, quæ in eo laudantur. Nemo autem mihi nunc inurat labem arrogantiæ, aut audaciæ, quòd aliquid audeam, quod sit vastæ magnitudinis: non enim ex dicendi facultate, sed ex sola precum promissione incitatus, hanc composui orationem, quæ nunc est in manibus, submissionis & modestiæ semper curam gerens pro viribus. Sed non ideò vult mysterium minuere oratio, etiamsi hoc tanquàm non tritum, & minimè exercitatum, ex arrogantia id sit primùm aggressa. Si quid autem ex ijs, quæ non sunt à multis cõsiderata, hæc nunc est habitura oratio, nemo miretur. Ex coniectura enim, & vt mens ea potuit cõijcere, (rem enim ipsam exactè vix Angeli potuerint consequi) hęc sunt à nobis conſiderata. 15. Augusti.

Iam ergò illa innumerabilis eorum, qui Deum honorant, classis, sicut priùs diximus, frequens erat congregata: & vniuersus supermùdanarum potestatum, qui intelligentia percipitur, pulchrè instructus cœtus, à nullo cõspectus, desupèr aduolans, ad spectaculum confluebat admirabile. Aderant quoquè sanctorum, quas Deus, vt arbitror, inspirauerat, animæ, choros ducentes circa lectum: quas liber Canticorum vocat adolescentes ex mystica contemplatione. Oportebat enim cum Regina naturæ vnà adesse diuinas eorum, qui vixerant, animas in exitu præcedentes, & eam deducere, & ea canere cantica, quæ cani solent exeuntibus. Erat ergò in medio propositum illud tricubitale & luminosum corpus Deiparæ, quod Dei Verbi totam capiebat plenitudinem. Quod quidem dum videbatur in lecto, vnguenti sanctificationis suaui odore perfundebat totam creatam naturam. Quæ mens, & quænã lingua eorum, quæ illic fuêre conſpecta, rationes inuestigauerit? Omnia enim plùs, quàm in infinitum, inuaserat omnis ignoratio & videndi egestas. Hinc certè factum est, vt diuinorum sapientũ præcipui, à diuino spiritu arrepti, ex insigni lætitia diuini tunc oblectantis splẽdoris, id quod supererat illuminationis in ecstasim traducẽtes, illos hymnos diuinit ùs, inspiratos, illã, inquã, quæ est in hymnis tropologiam, vt poterat vnusquisq;, attingerent, alius alium excipiens. Erant autem ea, non qualia ipsi inducimur, vt mente agitemus, aut vt quis fortè descripserit: sed vt eos ad dicendum informabat spiritus, & audire iubebat: ità & ipse hymnus, & quæ in hymno celebrabantur, ab ijs, qui hymnos dicebant, dicebantur & exaudiebantur: quæ ab inferiore quidem & nostra harmonia & consonantia, erant infinito interuallo seiuncta: parùm autem, aut nihil aberant à sono Angelorum, qui in cælis festum celebrant. Quorum altitudinem & profunditatem & infinitam pulchritudinem, non est nostrum, velle temerè describere, qui in tali dulcedine nullo modo sumus exercitati: sed silentio potiùs honorare, vt quæ nec possint compræhendi, nec verbis explicari. Ea autem sola tutò possumus aggredi, quæ & iucundum est assequi, & si non assequaris, nullum est periculum: quæ neque scienti afferunt molestiam, neq; rudem cruciant. Hymnus autem & quæ hymno celebrabantur, etiamsì nostram effugiant compræhensionẽ, quantùm tamẽ possumus assequi, vt rem vtcunquè exprimam, sint eiusmodi:

Oẽs beati spiritus adsunt Virgini matri hinc emigranti. Cant. 1. & 6.

Dionysius Areopagita Lib. de Diuinis Nomi. Cap. 3.

Hic est finis testamentorum, quę nobis fecit Deus: Hęc est declaratio occultorum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mira sanctissimæ Virginis præconia.

& profundorum diuinæ in compræhensibilitatis. Hic est scopus, qui excogitatus fuit ante secula. Hæc est summa diuinorum oraculorum. Hoc est ineffabile, & quod planè cognosci nō potest, eius, quę est ante principium, curationis hominum, consiliū. Hę sunt primitiæ communionis & coniunctionis omnium genitoris DEI cum suo figmento. Hæc est diuinarum reconciliationum, quæ pignore dato fit, fideiussione: Eximia pulchritudo: A Deo sculpta statua: Rectè descripta diuini Archetypi imago: Totius contemplationis & assensûs sustentaculum: Sanctissimum Verbi omnium creatoris tabernaculum: Qui Deum suscipit, sapientiæ, quæ non potest exinaniri, vrciter: Vitę, cui nihil potest auferri, penarium: Fons, qui non potest exhauriri, diuinarum illuminationum: Potentia, quæ nequit labefactari: quatenùs nequaquàm vincebatur ab animi perturbatiōibus, vt quæ erat puritate omnibus superior. Per hanc fuêre nabis data pignora salutis. Et quòd vsq; ad nostram quidem processerit mensuram, quæ fuit habita in tanta admiratione, & commune exoluerit debitum, est proprium natiræ. Quòd autem ità viueret, vt non haberet omninò easdem, quas nos, propietates, erat proprium eius, quæ illi cum DEO intercedebat propinquitatis: quinetiam aperta quoquè est probatio summæ eius impatibilitatis. Quid enim ex ijs, quæ fiunt

S. Maria præclarissimis aucta Dei donis.

longè maxima, non in ea processit cum maxima virtutis abundātia? Quid verò ex iis, quæ spectant ad ostendenda miracula, non productum est admirabile? adeò vt omnium miraculorum, quæ quomodocunquè facta sunt, aut fiunt, eam esse effectricem omnium resonet auribus. Quorum pars est extrema id, quod nunc adest: etiamsi ante omne tempus id fuerat prædesti natum, cùm diuinum consilium sic altiùs decreuerit vniuscuiusque nostrûm transitum.

Et ô prouidentiam, ad cuius extrema nemo venit eorum, qui nati sunt, aut poterit inuenire vestigium. Cuius opus est etiam, quod nunc peragitur, virginis mysterium. Est enim mysteriū, etiamsi circa nostrum finem consideratur. Et hoc est pars, quæ ab initio hominis naturæ sorte est attributa. Sed ô quomodò dississa est sepes, quæ peccato fuerat colligata? Quomodò diuulsum est vinculum, quod complexum fuerat transgressione? Quid, quòd contemptui mors est habita, tanquàm diei somnium? Abit metus, non ampliùs terrens eos, qui sunt in Christo, infantes. Sed nunquid nisi mortuū fuisset DEI receptaculū, non dissoluta fuisset corruptio, quę seminata fuerat inobedientia? Dissoluta certè fuit, Christo priùs mortuo. Iam enim excesserat natura à condemnatione, quæ erat in corruptione, susceptō statu, qui est per incorruptionē. O nouas remunerationes. O diuinas pmutationes. Produxit natura liberum arbitrium spinis obseptum. Ipsa contrà produxit eum, qui impleret paternam voluntatem. Peperit natura ex obedientia mortem volūtariam. Ipsa contrà peperit eum, qui mortem sustulit per obedientiam. Sola enim, sola præter naturam fuit electa ad naturam renouandam: Sola seruijt opifici vniuersæ naturæ.

Quoniam ergò nunc proponitur hæc diuina capsa eius, quod à Deo sumpsum est, tabernaculi, quæ tanquàm larga bonorum largitrix, inuitat eos, qui sunt honesti studiosi, nemo cunctetur vocatus. Non indiget enim labore gratia, præterquàm voluntate. Eat ergò prompto & alacri animo vnusquisque, qui certam & minimè dubitantem habet fidem: eat ad thesauri Virginis repositorium, & discat experientia euentum eorum, quæ desiderat. Propositum est hoc commune reconciliatorium. Omnes Deo reconciliemini. Eccè fons immortalitatis, qui non potest exinaniri. Venite, qui morte affecti estis, haurite: Eccè vitæ fluuij perennes. Adeste omnes, effecti mini immortales. O filia Adam, & mater Dei. O mater sine viro, & virgo quæ filium paris. O opus eius, qui in te factus est temporaliter, & non excessit à sua æternitate. De te resonârunt omnes spiritûs interpretes. Moyses primus cùm vidisset rubum, te prædixit: Transiens, videbo magnam hanc visionem. De te DEI pater David CHRISTVM rogauit, dicens: Exurge Domine tu, & arca sanctificationis tuæ. De te idem, ruum præfigurans egressum, prædixit: Vultui tuo supplices erunt diuites populi. Eccè enim, inquit, omnis gloria filiæ Regis intrinsecùs, in fimbrijs aureis, circumamicta varietate. Te Canticorum sanctus liber prædescribens, mystícè præsigni-

Exod. 3.
Psal. 131.
Psal. 44.

ficauit.

Quæ est hæc, quæ ascendit ex solitudine, tanquàm rami fumi, suffita myrrha & thure ex omnibus pulueribus vnguentarij? De te rursùs idē priùs scripsit liber: Eccè dicens,

Cant. 3.
Ibidem.

dicens, lectus Salomonis. Columnas eius fecit argentum, & reclinatoriū eius aurum: ascensus eius purpura est intrà ipsum, constratus charitate ex filiabus Hierusalem. Et rursùs: Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in corona, qua coronauit eū mater eius, in die despōsationis suæ, in die lętitiæ cordis sui. Videte eam filiæ Sion, & beatam eam prædicate Reginæ, & pellices laudate eam: quoniā odor vestimentorum eius est supra omnia aromata. Te prævidens diuino spiritu afflatus, exclamauit Esaias: Eccè virgo in vtero concipiet: & erit radix Iesse, & flos de radice ascendet. De te magnus prædixit Ezechiel: Eccè porta, dicens, in oriente: & erit porta clausa, & nemo ingredietur per eam: & Dominus Deus solus ipse ingredietur, & egredietur: & erit porta clausa. Te quoquè prophetans vir ille desideriorū, magnum vocauit montem, & lapidem sine manibus viri ex te sumptum, non excisum: ablatum, non diuisum patri nos reconciliauit. Tu es thesaurus absconsi ante secula mysterij. Tu es liber verè viuus eius, qui in te tacitè fuit inscript*, verbi paterni, viuifico calamo spiritûs. Tu es la verè es noui testamenti volumen, à Deo scriptum, quod Deus antè fecit cum hominibus. Tu es ille deciès mlle millibus multiplicatus Dei currus, quæ millia locupletum adduxisti ad eum carne tectum. Tu es mons Sion, mons coagulatus, mōs pinguis, in quo beneplacuit Deo habitare. Ex quo in carnem concretus, quæ, sicut nos, est intelligenter animata, is fuit coagulatus, qui est supereessentialis. O diuinum templum, & homo terrestris. O columna mortua, & columna viuifica: non carnalem per lucem deducens Israëlem, qui fugatur: sed spiritalem, qui deducitur ad inerrantem lucem cognitionis, diuinis illuminans facibus. O nubes tota lucida, & mons vmbrosus, non adumbrans ingratum populum Iudæorum, sed electum Dei populum, gentem sanctam maternis tuis tædis illustrans. O quouis auro purior, & quauis sensili & immateriali natura. O terra virginalis, ex qua secundus & vetere antiquior processit Adam.

Ibidem.
Cant. 4.
Esa. 7.
Esa. 11
Ezech. 44.
Dan. 2.
Psal. 67.

Quodnam sepulcrum te teget? Quænam te terra accipiet, qui cæli & cælorum naturam superâsti sanctitate? Quænam erunt vestes, quibus sepeliēris? Quænam fasciæ? Qui amictus? Quibusnam autem vnguentis vngent tuum corpus odoriferum, impolutum, & plenum sanctificatione, ex quo scatet remissio, ex quo manat immortalitas, ex quo est Deificatio, in quo est perfectio? Tu enim verè es, quæ es reuerà pulchra, & macula non est in te. Paruum quid tibi quoquè accinat diuinissimus Salomon: Formosa, vt Hierusalem, & odor vestimentorum tuorum, tanquàm odor Libani. Tu es noua theca vnguenti, quod minimè exinanitur. Tu es olei vnctionis exultatio. Tu es aromatum, quæ intelligentia appræhenduntur, suffitus. Tu es flos incorruptionis: Terra, quæ fers aromata: Lucerna luminosa: Quæ à Deo es contexta purpura: Indumentum regale: Amictus à Deo variatus: Aurea specie diplois: Verbi purpuræ, quæ intelligentia percipitur, quæ non potest nominari tinctura. Manu non factum regni diadema: Thronus excelsus: Porta sublata supra cęlos cælorum: Regina omnis humanæ naturæ, Quæ habes non comparabilem cum alijs appellationē: Quę excepto Deo solo, es omnibus altior. Quænam te manus ad sepulcrum component? Quibusnam vlnis portabimus eam, quæ eum portauit, qui minimè potest contineri? Quasnam sepulcrales preces in te fundemus? Quibusnam te ducemus cāticis? Quibusnam autem labris tuū laudabimus decessum? Qua voce, quibus verbis magnalia tua ornatè enunciabimus? Quamobrèm pro omnibus tales tibi voces offerimus:

Cant. 4.
Cant. 6.

Beata es in mulieribus, & benedicta in generationibus: benedicta in cælis, & glorificata in terra. Te enim gratè omnis lingua glorificat, matrem vitę prædicans. Impletum est, quicquid est creatum, tua gloria. Sāctificatum est vniuersum vnguento boni odoris. Per te deleta est peccati occasio: transmutata est in lætitiam primæ parentis execratio. Omnes propter te nobiscùm canunt: Gloria in cęlo, pax in terra: Te nequaquàm potest habere sepulcrum. Corpus enim Dominicum non delent ea, quæ intercunt. Aduersùs te non valebunt inferi. Animam enim regiam non attingunt ea, quæ seruiunt cum alijs. Abi ergò, abi in pace. Migra ex ijs, quæ sunt in natura

Luc. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sanctiſsima Dei genitrix, totius mũdi commune poſt Chriſtũ propitiatoriũ.

creata manſionibus. Placa Dominum pro communi figmento. Nam quandiù quidem verſabaris in terra, te habuit parua terræ portio. Ex quo autem tranſlatus es terra, te vniuerſus mundus continet commune propitiatorium. Supra Enoch magnificare. Supra Eliam in altum extollere, in lætitia, in gaudio ineffabili, in æterna luce: vbi eſt verè viuere, regnum totum lucidum, perpetua Angelorum chorea. Præterea fruere pulchritudine filij tui: exple te delicijs, quæ nõ poſſunt exinaniri, & beatitudine, in quam non cadit ſenectus: illic vbi eſt torrens æternarum deliciarum, vbi fluenta incorruptionis, fontes vitæ æternæ, fluenta lucis, quæ ex Deo ſcaturit fluenta ſemper viuentis lucis effuſionis. Illic eſt finis eorum, quæ ſunt ſperata, & quæ nunc ſperantur: propalatio corũ, quæ occulta fuerunt, & tunc ſolùm conſpiciuntur: comprehenſio omnium bonorum: vltimus finis, vltra quem nihil eſt omninò. Illic pater adoratur, & filius glorificatur, & ſpiritus ſanctus laudatur, vnica natura vnius, quæ eſt in Trinitate, diuinitatis. Hęc & quę ſunt huiuſmodi, arbitror, diuinos illos viros diuino ſpiritu afflatos tunc & dixiſſe, & hymnis celebrâſſe, & quę etiam ſunt his ſuperiora. Neſcio enim quid dicam ampliùs, cùm ſim terra & cinis, & in ſumma putredo, & mouear ſecùs atquè ſerpentes ſerpam ſuper ventrem.

Atque orationis quidem debitum pro viribus eſt à me exolutum, nullo, vt arbitror, ex ijs prætermiſſo, quæ ad preſens feſtum pertinent. Quòd ſi quis his aliquid ſublimius conferat, & ad nos hoc contulerit, & is feſto fuerit conducibilis. Cùm pauca autem dixero, ſiſtam remos huius orationis. Atque vt pro dignitate quidem rem exequamur, ex æquo nullus aſſequitur. Vt autem præſtet, quod poſſit pro viribus, eſt vſuſcuiuſq; par alacritas. Scio autem fore, vt hanc noſtram ſuſcipiat orationem ea, quæ verbum peperit: & reddet non ea quidem, quæ petimus, ſed quæ meremur accipere.

Sancta Maria pro minimis reddit maxima.

Soleat enim ſanctiſſima, vt quæ ſit munificentiſſima, maxima reddere pro minimis. Et hæc quidem ità ſe habeant. Vos autem, ô clariſſimi & illuſtriſſimi cœtus, vos rurſus voco ad concluſionem orationis: agè in ſacra virginalis theſauri deductione præcuntes, canamus carmina funebria, & eam quę feſto præeſt, quibus poſſumus, coronemus honoribus. Vt hoc verò fiat inſigniùs, adſit hodiè omnis cœtus terreſtriũ & cæleſtiũ, & vnà mecùm compleat hymnum deceſſui accommodatum, qui conſtat his verbis:

Hymnus Authoris de Aſſumptione Virginis.

Mota ſunt caſtra Dei à tabernaculis Cedar, ad materię exptia &* rediuina tabernacula. Tabernaculum legis exemplar accepit arcam ſupermundanam, cuius figura erat arca legalis. Attollatur id, quod eſt ſupra ſupernas fores, vt ſummã cęli portam cęleſtium regia* regiè ſinu accipiat. Hanc excipite cãdidis veſtibus induti Angeli: Laudate cælites glorificate terrigenę. Attollite ciuitatem Dei, Regis magni. Plaude terra, proſequere laudibus: narra quæ ſunt glorioſa Virginis, partus, faſcias, ſepulcri miracula, quomodò ſit ſepulta, quomodò tranſlata, quemadmodùm cernitur inane ſepulcrum, quod adoratur. Iudæa, congrega tuos filios: Prædica eam, quę eſt ex Iuda, Reginam: eſto beno animo: noli timere: celebra tua feſta. Hieruſalem exclama, iubila, deduc Dei matrem ſponſi. Sponſæ præcedite eam, quę inter adoleſcentulas ſponſa quidem fuit, ſed planè incorrupta: & ſola ſine dolore peperit eum, qui non poteſt comprehendi. Steriles & viduę plaudite, eam deducentes, quę virum non eſt experta, & liberorum egeſtatis effugit vincula. Filiæ exultate, eam, quę filium peperit, proſequentes incorruptione. Benedicite gentes, * linguę beatam prędicate. Cãtate matri Dei omnes tribus terræ: cantate, deducite cum canticis & cymbalis, iubilate, magnificate, pſallite. Tolle, tolle Maria tympanum, & procede ante virgines, moue lyram Dauid, extolle vocem tuam, lauda reginam, duc chorum, extolle modos citharæ, voca virgines, congrega choros canentium, ordina choreas. Poſt lectum currant, ante lectum cum lecto prędecedant, circa capſam choreas ducant. Ecce enim D E I gloriæ noua arca, in qua eſt vrna aurea & virga Aaron, quæ germinauit, & tabulę teſtamenti. Ecce ſummam, de qua clamat Gen. 28. runt oracula Prophetarum. Ecce ſcalam, quam vidit Iacob, qui in diuinis erat initiatus, in qua vidit Angelos Dei aſſcendentes & deſcendentes: quicunque is eſſet aſſcenſus & deſcenſus. Hęc eſt porta cęlorum, de qua dixit ille: Quàm terribilis eſt locus iſte. Non eſt is aliud, quàm domus Dei: & hæc eſt porta cæli. Ecce propitiatoriũ, quod ſanctum ſupra ſancta eſt poſitum myſtici tabernaculi & adytorum: tunc quidem alis adumbratum Seraphicis: nunc autem noſtra peccata expians per myſticam Ieſu contemplationem. Legalis ſeruitutis iugum non ampliùs vero imponitur Iſraëli, cùm Chriſtus nobis ſua manu adſcripſerit libertatem per cultum, qui eſt in ſpiritu, in corpore, quod ex Deipara ſumpſit, tanquàm in charta. Non ampliùs anniuerſarius Pontificum curſus ſanctis applicatur. Ipſe enim magnus Pontifex Chriſtus, qui cælos aſſumpta carne peruaſit, quæ habebat animam ratione prędităm & intelligentem, tanquàm in templo, in Virginis ſanctuario nos adiens, ſuffir & ſacrificat, & ſacrificatur: & offerens oblationes, offertur: & pro nobis ſeipſum ſanctificans, ſanctificat eos, qui ipſum ſanctificant.

Ibidem.

Talia ſunt, ô Deipara, ſupermundanę tuæ dormitionis myſteria. Hęc ſunt ſacrę tui, cui Deus iuſta facit, tabernaculi deductionis epitaphia. Hi ſunt hymni & laudationes, quæ celebrantur in deceſſu. Hæc quæ ante & poſt ſepulturam fiunt, monimenta ad proſequendam eam, quæ planè ignoratur, tranſlationem. Hæc ſunt diuinarum & beatarum, quæ in te fiunt, illuminationum ſimulacra per ænigmata. Non enim poteſt mens noſtra plura aſſequi, quàm ea, quæ dicta ſunt. Hæc breuis tibi à nobis elaborata eſt oratio, quæ eadem ſimul agit gratias, & ſupplicat. Si habeat quidem aliquid dignum tua maieſtate, pro eo tibi ſunt agendæ gratiæ, quæ dediſti promptum & alacre animi ſtudium. Sin autem (quod neceſsè eſt omninò contingere ijs, qui aggrediuntur de te aliquid dicere) longè abfuerit, vt pro tua dignitate rem tractauerit, ignoſces omninò, cùm tibi ſit omninò innatum miſereri, pro ea, quæ tibi cum filio & curatore omninò intercedit, propinquitate. Accipies autem hanc, ſatis ſcio, orationem vt donum pulcherrimum, à me ex pauperibus compoſitum laboribus. Nihil enim vltrà habui, quod offerrem excellentiſſimæ omnium matri Verbi, nisi orationem, quæ ex arcanis fontibus gratiæ, quæ eſt in te, promanat, ô Deo gratiſſima. Atq; tuæ quidem, quæ nunquàm ſeneſcet, beatitudinis venerãdus & planè ignotus ſtatus, vt qui nec omninò diſcerni, nec dici poſſit, honoretur ſilẽtio. Aequum eſt enim, cùm noſtrum non ſit ea aggredi, quæ ſunt ſupra nos, & quę proprerea, quòd comprehendi nequeant, arceant omnem perſcrutationem.

Nemo poteſt par eſſe prædis matris Dei laudibus.

Atque tibi quidem, ô ſanctiſſima, ter regina, Dei genitrix, quę à nobis debebantur, qui à te & tuis liberis ad Deum precibus informati ſumus arcanis tuis rationibus, hęc nunc ſunt à nobis mediocriter compoſita pro viribus. Nobis autem quis præbebit vocem & dicendi vires, quæ æquali proportione reſpondeant altitudini & magnitudini longè glorioſiſſimorum de te cogitatorum? Sed, ô omnium hominum Domina, & capax ipſius ſapientię, & Verbi quod cõſiſtit, quod eſt primum & principale, & cauſa omnium; ô vitæ ſuppeditatrix, & vita viuentium, & cauſa vitæ: ô ſancta, & ſanctis ſanctior, & omnis ſanctitatis ſanctiſſime theſaure: ô pars, quę inſolubiliter & non per diuiſionẽ Deo vnijſti hoïem, ô regnũ, è terrenis qdem ſumptũ, ſed ex ſuperna gloria potentiã habẽs inexpugnabilẽ: ô Chriſtianorũ fidei propugnaculum, & ꝓpugnatrix eorum, qui in te ſpem collocârunt: accipe à nobis, qui veritatis lucem per te accipimus, ea, quæ de te honorificè dicimus, quæ ex obſcuris imaginibus à no-

S. Maria ꝓpugnaculũ fidei, & ꝓpugnatrix in ipſa ſpe-rantium.

Sepulcrũ eius adoratur.

Pſal. 113.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bis, quoàd eius fieri potuit, sunt mysticè considerata. Nobis autem, qui te, ô Dei mater, ornamus, da vicissim hanc parui doni remunerationem, nempe, vt habeamus quibusuis thesauris & diuitijs pretiosiores & splendidiores, ad filium tuum, & nostrum Dominum & Regem & Deum, preces supplices: Per quas & peccantes Deum placamus: & nos rectè gerentes, ad nos meliùs attrahimus: Per quas arma barbarorum, infantium tela ducimus, lanceaque & galea & iaculatio, inutilia manent & inefficacia: Et (vt in summa dicam) per quas omne bonum rectè geritur à Christianis, & quæ fit Deo assimilatio.

Vide quid possint preces eius.

Habes, ô dilecte, rationem mysterij, etiam si spe longè inferiorem, qua tamen nihil maius præstare potuit promotum nostri animi studium. Magis autem mysticam & sublimiorem quæsieris à Verbo, qui propter te fuit exinanitus, & carne incrassatus, & te totum sibi propter suam vnijt clementiam, & vt meliùs dicamus, homo quoquè factus est, vt te totum Deum faceret spiritu, & id, quod est deterius, eo quod melius est, consumeret, & humo ad se attolleret, & in spiritalibus sedibus collocaret. Ad quem semper erigaris per puram vitam & contemplationem, vitam agens in diuinis sermonibus & moribus, Deumque videns, quoàd eius fieri potest, & visus. Qui quidem vt tibi manifestus euadat, stude ijs, quę per contemplationem fiunt, illuminationibus, & in virtute ascensionibus, vt vtrinq;, exactione, inquam, & contemplatione, sis perfectus & solidus, euadens in vnum absolutissimum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Cui gloria & potentia in secula seculorum. Amen.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS MONACHI ET PRESBYTERI DAMASCENI SERMO

de dormitione sanctissimæ dominæ nostræ Deiparæ.

Vt habetur in Simeone Metaphraste.

Augusti 15.

NEmo quidem homo est, qui possit pro dignitate laudare sacrosanctum decessum Dei matris: non si linguæ innumerabiles, neque si totidem essent ora. Sed neque si conuenerint omnium linguæ hominum, multis in locis dispersorum, laudes, quas decet, assequentur. Superat enim omnem legem encomiorum. Quoniam autem Deo gratum est, quod pro viribus ex desiderio & zelo offertur, & bona voluntate: matri autem DEI grata sunt, quæ filio sunt chara & iucunda: agè encomia rursùs aggrediamur, vestris iussis parentes, ô pastores optimi, & Deo inprimis beneuoli, qui ex ipsa carnem susceptt, Deum Verbum inuocantes: qui implet omne os, quod ad ipsum aperitur: qui ei solus fuit ornamentum & gloriosum encomium: vt qui sciamus, quòd quandò laudes incipiemus, debitum exoluemus, & cùm id exoluerimus, debere rursùs incipiemus. Sit autem propitia ea, quæ à nobis laudatur, quæ res omnes creatas superat, quæ omnibus dominatur operibus: vt quæ sit Dei mater, qui est creator & opifex, & omnium Dominus.

S. Maria superat creaturas oēs.

Ignoscite autem vos quoquè, ô cœtus, qui diuinos audiēdi sermones tenemini desiderio, & promptitudinem qdem accipite, & desiderio applaudite: imbecillę autem mi screat orationis. Quomodò enim si quis Imperatori, & cui sunt à Deo credita cōtribulium gubernacula, q plenam quidem semp habet mēsam, & omnigenis cibis affluentem, regiam aūt sumptuosorum vnguentorum delinitā exhalationibus, rēpore non consueto offerat violam purpurę concolorem, aut rosam, spinæ germen odoris suauissimi, quæ viride habet floris receptaculū, & ex eo procedentem florem gemini coloris, & peruenientem ad ruborem speciosum & elegantē: aut maturum aliquem fructum dulcissimum: non attendet Imperator vilitatem muneris, sed considerabit, quàm

Elegans similitudo.

quàm id sit nouum & alienum, & admirabitur quòd sit inusitatum, optimè iudicans & rectè intelligens: magnis autem & gratis donis agricolam remunerabitur: Ità nos quoquè, qui hyeme dictorum flores Reginæ offerimus, & quæ iam consenuit, dicendi facultatem ad suscipienda certamina encomiorum armamus, & menti desiderio tanquàm ferro lapidem affricamus, atque immaturo botro expresso, nempe mente, quæ parit narrationem, exiguam quandam orationis scintillam vobis tribuimus, quibus placent orationes, & qui audiendi tenemini desiderio, lōgè magis admittemur. Verbi enim matri quid aliud offeremus, quàm sermonem? Simile enim simili delectatur. Et id ei quidem certè gratum est, quod sit pro viribus. Iam ergò orationum apertis carceribus, orationem tanquàm equum aliquem, parùm laxatis habenis, ad cursum dirigentes emittamus. Sed mihi fer opem, ô Dei Verbum, & effice vt mea cogitatio, quę est expers rationis, sit ratione prędita, lenemq; & planā ei facsemitā, & eius cursū dirige ad hoc, vt tibi placeat, ad quod quidē dirigit sapiētis oratio oīs & cogitatio.

S. Maria virginitatis studiosissima.

Hodiè sancta & sola virgo supermundano & cælesti templo offertur: quæ virgini. tatem adeò desiderauit, vt ab ipso tanquàm ab aliquo igne purissimo qualitatem acceperit. Quæuis enim virgo partu amittit virginitatem: Ipsa autem & ante partum, & pariens manet virgo, & post partum. Hodiè sacra & animata arca Dei viuentis, quę suum in vtero gestauit artificem, requiescit in templo Domini, quod nullis est excisum manibus, & Dauid exultat eius parens, & cum eo choros ducunt Angeli, virtutes glorificant, principatus simul exultant, potestates collætantur, gaudent dominationes, throni festum celebrant, laudant Cherubin, gloriam eius prędicant Seraphin. Non parùm enim glorificant, qui matri gloriæ gloriam attribuunt. Hodiè sacratissima columba, pura & innocens anima, & diuino consecrata spiritui, ex arca euolans, ex corpore, inquam, quod Deum suscepit, & viræ dedit principium, inuénit requiem suis pedibus: vt quæ peruenerit ad mundum, qui percipitur intelligentia, & in immaculata terra supernæ hæreditatis fixerit tabernacula. Hodiè Eden, noui Adami paradisum iuscipit rationalem, in quo soluta est condemnatio, in quo plantatum est lignū vitæ, in quo operta fuit nostra nuditas. Non sumus enim ampliùs nudi, & veste carentes, & non ferentes splendorem diuinæ imaginis, & copiosa priuati gratia spiritūs. Nō ampliùs tragicè veterem deflentes nuditatem, dicemus: Exuī me tunica, quomodò me ea induam? In eum enim non patet aditus serpenti: cuius cùm falsam appetijsse. mus diuinitatem, cum eo facti sumus similes iumentis insipientibus. Ipse enim Dei filius vnigenitus, cùm esset Deus, & eiusdem cum patre essentiæ, ex hac virgine & pura terra seipsum formauit hominem. Et factus quidem sum Deus, qui eram homo: qui mortalis autem, euasi immortalis, & pelliceis sum exutus tunicis: exuī enim corruptionem, & indutus sum incorruptione, amictu diuinitatis.

Gen. 3. Cant. 5. Psal. 48.

Hodiè Virgo intemerata, quæ non est versata in terrenis animi perturbationibus, sed fuit in cælestibus educata cogitationibus, non abijt in terram: sed animatum verè cęlum appellata, in cęlestibus collocatur tabernaculis. Quis enim eam cęlum vocās, à vero aberrauerit? Nisì fortè dixerit aliquis rectè intelligens, ipsam extolli incomparabiliter supra cælorum excellentiam. Nam qui cælos est fabricatus, & omnia continet tam mundana, quàm supramundana, & quæ sub adspectum cadunt, & quæ non cadūt, cuius nullus est omninò locus: si quidē locus definitur id, quod q insunt continet: in ea est à seipso fabricatus infans sine semine, & eam effecit spatiosum receptaculum eius, quę oīa implet, & à nullo circūscribi potest, diuinitatis, totus in ea cōtractus impatibiliter, & tot⁹ manēs extrinsecus, & sibi habēs locū, q nō potest cōpræhēdi. Hodiè vitæ thesaurus, gratiæ abyssus (nescio quomodò dicā audacib⁹, & nō tremētibus labris) vitali morte tegit, & ad eā sine metu accedit illa, q eū peperit, q ipsam fregit & dissoluit: si mortem tñ vocare oporter, eius sacratissimū & vitalē è vita excessum. Quæ cm̄ omnibus eam, q verè est vita, edidit, quēadmodùm morti fuerit obnoxia? Sed cedit legi latę ab eo, quem pepit, & tanq̄ filia quidem veteris Adam, paterna soluit debita: Nam eius quoquè filius, qui est ipsa vita, ea nō recusauit: Vt quæ autem fuerit mater Dei viuentis, indignè ad ea adducitur. Si cm̄ dicit Deus: Nè si manum extenderit is, qui primus est formatus, & acceperit de ligno vitę, & gustauerit, viuat in æternum: quomodò quæ vitam ipsam accepit, quę caret principio & fine, quę neque principij, neque finis seruiuit terminis, non viuet in infinitum seculum?

Vide q̄ rectè rētet loquitur vir sanctus de dormitione Virginis. Gen. 3.

Olim

Universidad de Deusto
Biblioteca

Olim quidem Dominus Deus eos, qui fuerunt principes humani generis, & se impleuerunt mero inobedientiæ, & magnitudine transgressionis cordis clauserũt oculum, & peccati crapula grauatos habuêre mentis oculos, & somno in mortem fuêre sopiti, exterminauit ex paradiso Eden. Nunc autem hanc, quæ omnis vitij repulit insultus, & produxit germen Dei patris obedientiæ, & vniuerso generi fuit vitæ principium, non suscipiet paradisus? non cœlum gaudens portas aperiet? Maximè. Nam Eua quidem, quæ aures præbuit nuncio serpentis, & inimici audijt suasionem, & falsæ deceptricisq; voluptatis insulcu fuit delinita sensibus, accipit sentẽtiam doloris & morte, & partûs subit dolores, & cum Adamo mortis damnatur supplicio, & in inferorum collocatur penetralibus: Hanc autem omni ex parte beatam, quæ aures incluauit Dei verbo, & repleta fuit operatione spiritûs, & per Archangeli hymnum spiritalem, & patris volũtate, absque voluptate & viri coniunctione, concepit omnia implentem Dei Verbi personam, & apposità peperit absque doloribus, & tota Deo fuit vnita, quomodò mors deuorauerit? Quomodò susceperint inferi? Quomodò audebit interitus in corpus, quod vitam suscepit? Sunt hęc aliena, & omninò remota à diuina anima & corpore. Hanc mors tantùm adspiciens, extimuit. Eius enim filium aggressa, didicit ex ijs, quę passa est: Et cum ipsa didicisset experientia, fuit castigata. Et clausum quidem & obseptum fuit iter tenebrosi descensûs inferorum: recta autem, plana & trita parata est via, quę ducit in cælum. Si enim, Vbi ego sum, illic sit meus minister, inquit Christus, qui est vita & veritas: quemadmodùm non mater cum eo habitabit? Priusquàm dolorem sensisset, peperit, absque dolore fuit eius quoquè à vita excessus. Mors peccatorum est mala. In qua autem mortis stimulus, nempe peccati, fuit morte affectus, quid eam dicemus aliud, quàm vitę principium perennis & melioris? Verè quidem venerãda est mors sanctorum Domini à Dei potestatibus: Longè autem magis veneranda est matris Dei migratio. Nunc lætentur cęli, & plaudant Angeli. Nunc exultet terra, & prę gaudio exiliant homines. Nunc prę lætitia resonet aër canticis, & nocti obscuræ auferantur atræ tenebrę & deformes, caque dici splendorem alacriter imitetur, procedentibus ex igne fulgoribus. Viuẽs enim ciuitas Domini Dei exercituum sublimè attollitur, & Reges ex templo Domini gloriosæ & illustris Sion, ad supernam Hierusalem, quę est libera, & sua mater, munus offerunt preciosissimum, qui sunt constituti principes ab vniuersa terra: Apostoli, inquam, DEI matrem semper virginem.

Iohan. 12.
Iohan. 14.
Psal. 33.
Gal. 4.
Psal. 46.

Non videtur autem mihi alienum pro viribus describere, & figura vtcunq; exprimere, quę ab hac sacrosancta Dei matre facta sunt miracula: quæ moderatè & valdè considerate, filius à patre, vt dicitur, ex alto reperita accepimus. Videor enim mihi videre hanc sanctis sanctiorem, & sacris sacratiorem, & pijs magis piam, dulcem manæ vrnam, aut, vt veriùs dicã, fontem, super aliquem lectum recumbentem in diuina & inclyta ciuitate Dauidis: in qua lex quidem fuit impleta Prophetarum, pronunciata autem fuit lex spiritûs: in qua typicum pascha peregit Christus legislator, & verum pascha, qui Deus est veteris & noui testamenti, tradidit: in qua cœnam mysticam suis discipulis, Agnus Dei, qui mundi tollit peccatum, celebrauit, & eis seipsum, tanquàm vitulum saginatum, sacrificauit, & veræ vineæ botrum calcauit, in qua Christus adipiscitur ab Apostolis surgens à mortuis, & fidem facit Thomæ, & per eum finibus terræ, quòd sit Deus & Dominus: duas in se ferens naturas, etiam postquàm surrexit à mortuis, & eis conuenienter duas operationes & liberas voluntates, quæ durabunt in seculum infinitum. Hæc est arx Ecclesiarum: Hęc est habitaculum Apostolorum. In hac sanctissimi spiritûs in varijs sonis & linguis, & in specie ignis effusus fuit aduentus Apostolis. In hac cùm ille Theologus accepisset Deiparam, subministrabat ei ea, quibus opùs habebat. Hæc est mater Ecclesiarum, quę sunt per vniuersum orbem terrę. In hac vitam egit Dei mater, postquàm filius surrexit à mortuis. In ea ergò beata Virgo iacebat super aliquem felicissimum lectum.

Iohan. 1.
Luc. 15.
Iohan. 21.
Actor. 2.
Ioan. 19.

Sed cùm ad hunc locum peruenit oratio, (vt enunciem meum animi motum) ardentissima accensus face desiderij, à quodam horrore occupor & lachrymis, quę pariunt lętitiã, ipsum beatũ & amabilem lectũ amplectẽs, q est plenus miraculis: q accepit tabernaculũ, quod est vitæ principiũ, & eius accessione fuit particeps sanctificationis: Ipsum

Ipsum sacrum, atque adeò sacratissimum tabernaculum, & spectatu dignissimum, mihi videbar proprijs complecti manibus, oculos. & labra, & frontem, & collum, & genas membris admouens. Et contactum sensi, perindè acsi constaret ex præsenti corpore. Sed cùm essem contemplatus, non potui videre oculis, quod desiderabam. Quomodò enim, quod sublime raptum est in templa cęlestia? Et hæc quidem nunc.

Quinam autem ei habiti sunt honores ab eo, qui lege sanxit esse honorandos parentes? Eos quidem, qui dispersi erant per vniuersum orbem terræ, multiplicibus & varijs, sed numerosis linguis spiritus, & verbi sagena captos homines deducebant ex profundo erroris ad spiritalem & cælestem mensam cœnæ mysticæ: sacri, inquam, cõiuuij spiritalium sponsi cælestis nuptiarum, quas pater filio, qui est eiusdem naturæ & potentiæ, splẽdidè celebrat & planè regiè. Eos, inquam, iussus diuinus, nempe nubes, tanquàm quoddam rete, vrgebat ex finibus terræ, velutì quasdam aquilas cogens & congregans. Vbì enim cadauer, illic congregandas esse aquilas, dixit veritas. Nam et si de ipsius, qui hæc dixit, magno & glorioso aduentu id prædictum fuit: non absurdè tamen, tanquàm quoddam condimentum orationis, hìc quoquè assumetur. Aderant ergò ij, qui Verbum & ipsi viderant, & ei seruiẽrant, eius quoquè matri, vt debebant, ministraturi, & tanquàm præclaram & preciosam hæreditatem ab ea hausturi benedictionem. Cui enim dubium est, eam esse fontem benedictionis, & omnium bonorum scaturiginem? Simul autem aderant eorum quoquè assecłæ, & successores, & ministerij & benedictionis simul futuri participes. Quorum enim labor communis, coueniens erat, vt fructus quoquè essent communes. Aderat verò eorum quoquè, qui erant in Hierusalem, quicunque erat cœtus à Deo electus. Oportebat autem iustos quoquè & Propheras, qui olim fuêre, vnà sequi, futuros huius sacri conuentûs participes: qui priùs annunciârunt, fore vt ex ea, propter nos carne susceptа, benignus Deus Verbum nasceretur. Sed neque cœtus Angelorum aberat. Quicquid enim Regi sua sponte obediebat, & ideò ei assistendi honore dignum habebatur, id tanquàm satellites adesse oportebat, ad honorandum eius matrem secundùm carnem. Et oẽs aderant, resplendente face spiritûs, & præclaris illustrante splendoribus eos, qui reuerentia, & metu, & immobili desiderio synceros mentis oculos in eam defigebant. Nullus enim ordo ex ijs, qui in cælo sunt, qui non vnanimiter affuerit, nec quisquam inuentus est, qui eô quòd in supernis versaretur, & cum inferioribus non comparandus esset, descendere, & omnia, quæ diximus, munera obire recusârit.

Exod. 20.
Congregãtur diuinitus Apostoli ad S. Matrę decessũ. Matt. 24.

Hìc fuerunt verba, inspirata & dicta diuinitùs. Hìc hymni diuini qui dicuntur in decessu. Oportebat enim propterea quoquè laudare Dei plusquàm infinitam bonitatem, & quę est omni magnitudine superior, magnitudinem, & infinitam potentiam, & quę omnem sublimitatem & altitudinem exuperat, eius in nos moderationem, plusquàm infinitas diuitias eius, quæ comprehendi non potest, benignitatis, inexplebilem abyssum charitatis, quemadmodùm à sua maiestate non discedens, ad eam, quæ in altum extollit, descendit exinanitionem, id cum eo, Patre quoquè comprobante, & spiritu, quemadmodùm qui est superior essẽtia, ex vtero mulicbri substantialiter accepit essentiam: quemadmodùm Deus est, & homo factus est, & similiter manet vtrunque: quemadmodùm neq; excessit ex essentia diuinitatis, & similiter atquè nos fuit particeps carnis & sanguinis: quemadmodùm qui implet omnia, & est super omnia, & vniuersa simul fert verbo oris sui, habitauit in loco angusto: quemadmodùm materiale, & quod erat instàr fœni, corpus insignis huius Virginis, accepit consumentem ignem diuinitatis: & tanquàm aurum purum, & minimè adulteratum, nequaquàm consumptum fuit, Deo hæc volente. Nam si Deus quidem velit, possunt omnia fieri: Sin autem nolit, minimè possunt.

Heb. 12.

Diõys. Areopag. li. de diuinis Nõ. cap. 3.

Post hæc aũt inter eos quoq; mota est dicẽdi cõtentio, non vt se inuicèm superent (hoc eñ est mẽtis laborãtis vanæ gloriæ cupiditate, & procùl remoræ à diuina volũtate) sed vt de prõpto & alacri animi studio & viribus nihil remittentes, Deũ celebrarent, & matrem eius honorarent. Tunc tunc Adam & Eua, nostri generis primi parẽtes, exultantes clarè suis labris exclamârunt: Tu beata filia, deleuisti pœnas nostræ transgressionis. Tu cùm quod corrumpi poterat, tanq̃ hæreditarium, corpus à nobis accepisses, in vtero nobis gestâsti indumentũ incorruptionis. Tu cùm à nobis oriundã duxisses, vt benè simus, vicissìm reddidisti, dolores partûs soluisti, mortis fascias per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pfregisti,nobis antiquũ restituisti habitaculũ.Nos clausimus paradisum:Tu ligni vitæ viã aperuisti. Per nos ex ijs, quæ bona erãt, venêre quę erãt molesta: Per te ex ijs,quę erant molesta,redière quæ erant meliora. Et quomodò morti es obnoxia, quæ ex intemerata? Tu es pons ad vitam,& scala ad cęlos. Tibi mors quodammodò erit cymba, qua traijciaris ad immortalitatem, verè beata inter mulieres & vndiquè beanda. Equisnam talis,nisi verbum hoc passum, quatenùs fuit oblatum, quoddum patet. tur, * mentem ipsum vicit? Plaudebat vniuersus quoquè chorus sanctorum, dicens: Tu nobis adimplêsti prędictiones. Tu nobis eam, quæ expectabatur, adimplêsti lętitiam. Per te enim soluti sumus à vinculis mortis. Agedùm huc ad nos veni, O diuine, & qui vitam affers,thesaure. Veni ad nos desiderantes, quæ finem nostro impositi desiderio. Sed non paucioribus verbis eam vicissim retrahebat multitudo sanctorũ, qui adhuc erant in corpore,dicens: Mane nobiscùm, quæ es nostra consolatio, quæ es nobis vnicum in terra solatium. Nè nos relinquas orphanos,quæ es mater misericordiæ,venientes in periculum. Habeamus te laborum requiem,& sudorum refrigerationem.Tibi si velis manere,in tua est potestate: & si velis recedere, nihil est impedimenti. Si recedis,quæ es Dei tabernaculum,nos quoquè recedemus,qui vocati sumus tuus populus propter tuum filium. Te solam in terra relictam habemus tectionem.Tecum viuente simul viuere,& cum moriente mori est beatum. Quid autem dicimus, Moriente? Nam tua quidem est vita, mors,& vita es melior, & hanc vitam superâsti incomparabiliter. Nobis autem quemadmodùm erit vita vitalis,si te non habeamus, cum qua versemur? Hæc mihi videntur Apostoli cum tota Ecclesiæ congregatione dicere beatæ Virgini.

S. Maria scala ad cęlos.

for. * mortem ipsam

Sed cùm ad excessum è vita festinantem,& illum desiderantem vidissent DEI ma- trem,conuersi sunt ad hymnos, qui dicuntur in excessu, diuina impleti gratia, & accommodantes spiritui & à carne excedentes, & vnà cum emigrante Dei matre emigrare cupientes, & quoàd eius fieri poterat, vehementi animi studio præmigrantes. Postquàm autem omnes desiderio simul & debito satisfecerunt,& ex multis floribus, varijsque hymnis contextam sacram contexuêre coronam,benedictionem,tanquàm aliquem à Deo datum thesaurum,accepêre:quę in exitu postrema dicuntur,verba decentes. Ea autem,quantùm ego possum scire, fluxam & inanem vitam prędicentê eiciabant,& quæ erant occulta,in apertum producebant futurorum mysteria. Deinde quędam his conuenientia & consequentia tũc videntur esse facta. Aduênit enim Rex, vt mihi quidem videtur,ad suam parentem,diuinisque & ab interitu alienis manibus suscepit eius puram & nulli culpæ affinem animam. Et ea quidem dixit, vt est conuenientium: In manus tuas,fili, commẽdo spiritum meum: suscipe tibi charam animam, quam conseruâsti alienam ab omni reprehensione. Meum corpus tibi trado, & non terræ. Custodi saluum, quod tibi placuit habitare, & cùm natus esses, conseruâsti virginem.Tu me ad te transfer,vt vbi tu es,fœtus meorum viscerum,ego quoquè tecum degam. Ad te ẽm propero, qui ad me ventitâsti citra vllam spatij distantiam. Tu meis filijs maximè desiderabilibus,quos tibi placuit vocare fratres, esto mei discessus solatium. Benedictioni eorum adijce benedictionem, per mearum manuum extensionem. Deindè cùm manus sustulisset,vt erat consentaneum,eis benedixit,qui erant congregati. Cùm hęc autem feciſſet,& audijsset à filio: Veni,benedicta mater mea,in requiem meam: Audi,surge propinqua mea,pulchra inter mulieres. Ecce hyems præterijt,recessit tempus purationis. Pulchra es propinqua mea,& macula non est in te. Odor vnguentorum tuorum supra omnia aromata· Hæc, inquam,cùm audijsset sancta,deposuit spiritum in manibus filij.

Hymni etiã olim apud decedentes dicti.

Christus accipit animã matris suæ.

Can.2.
Can.4.

Quid deindè fit? Elementorum, vt mihi quidem videtur, factus est motus & alteratio,vocesque & strepitus: Laudesque dignas canebant Angeli, præcurrentes,deducentes,cõsequentes: partim quidem sanctissimam, & nulli culpæ affinem animam comitantes,& simul assendentes, donèc regali throno stitissent Reginã: partim autem diuinum & sacrum corpus circundantes,& canticis,quę Angelis digna erãt, Deiparem celebrantes. Quid verò ij, qui aderant sanctissimo & sacratissimo corpori? Metu & desiderio, & lachrymis exultationis diuinissimum & sanctissimum circunstentes tabernaculum,amplectebantur,osculabantur,omnibus membris os admouebant,ex contactu repleti sanctificatione & benedictione. Tunc autem morbi quidem fu-

fugiebant,fugabantur turbæ dęmonum, omni ex parte compulsę ad sola loca subterranea. Aër,æther, & cęlum assensu spiritus sanctificabatur, terra autem depositione corporis. Sed neq; aquę natura erat expers benedictionis. Lauatur enim aqua pura, quæ non eam mundabat,immò verò ipsa sanctificabatur. Hic surdis quidem perficiebatur auditus, claudis autem integer reddebatur ingressus: firmęq; & solidæ fiebant bases pedum, cæcis restituebatur visus, accedentibus peccatoribus disrumpebantur chirographa.

Deindè quid? Mundum in mundis inuoluitur sindonibus,& in lecto rursùs Regina imponitur. Deindè lampades,& vnguenta,& hymni, quibus eam prosequebantur. Angelis quidem suis linguis canentibus hymnum eis conuenientissimum: Apostolis autem, & à Deo inspiratis patribus, Deo grata canentibus cantica & quibus applaudebat spiritus. Tunc tuncarca Domini sublata ex monte Sion,vecta inclytis humeris Apostolorum,in cęleste templum transmittitur per mediã ciuitatem, tanquàm quædam sponsa speciosa,decorata splendore spiritus,ad quem non patet aditus:& sic fertur in sacratissimum prædium Gethsemane,Angelis præcurrentibus, consequẽtibus, alis contegentibus: & Ecclesiæ tota congregatione. Et quomodò rex Salomon,propter arcæ requiem in templo Domini,quod ipse construxit,omnes seniores Hierusalem vocauit ad concionem in Sion,vt transferret arcam testamenti Domini de ciuitate Dauid, quæ erat Sion: & sustulerunt Sacerdotes arcam, & tabernaculum testimonij: Ipsi verò,& Leuitæ,& Rex, & vniuersus populus ante arcam sacrificabant boues & oues innumerabiles,qui & intulerunt ipsam arcam testamenti Domini in locũ eius,in Dabir domos,in sancta sanctorum, sub alas Cherubin: Sic tunc propter regem arcę intelligentis, nõ testamenti Domini,sed ipsi* hypostasis Dei Verbi,ipse nouus Salomon,qui est princeps pacis, & vniuersi optimus architectus, mentium cęlestium supermundanos ordines,& noui testamenti proceres,Apostolos,inquam,cum vniuerso populo sanctorum, qui erat Hierosolymis,hodiè congregauit: & animam quidem per Angelos in sancta sanctorũ, quę sunt exẽplaria vera & cælestia, introcit, sub ipsas alas quadruplicis formæ animaliũ,& suo stitit throno in interiori tabernaculo, in quod præcursor ipse Christus ingressus est corporaliter: Portatur autem corpus manibus Apostolorum, Rege Regum id tegẽte splendore suæ, quę sub adspectum non cadit,diuinitatis,& toto cœtu populi pręcurrente,& sacras voces emittente,& sacrificante sacrificium laudis,donèc in sepulcro,tãquàm in thalamo,& p ipsum in delicijs Eden, & in cęlestibus repositus fuit tabernaculis.

1. Reg. 8.

Heb. 6.

Aderant autem fortè ex Iudęis nonnulli. Operęprecium est enim,tanquàm obsonio condimentum,id quod multorum labris profertur, admiscere narrationi. Aiunt cùm fuissent in descensu montis ij,qui tollebant beatum corpus Dei matris, Hebręũ quendam seruum peccari,& qui fœdus iniuerat cum errore, imitantem seruum Caiphæ,qui Dominico & diuino Christi Dei vultui impegit colaphum, cùm effectus est ler instrumentum diaboli, audaci & inconsiderato impetu & infelici impressione irruisse in diuinissimum illud tabernaculum,ad quod timẽres accedunt Angeli: & cùm ambabus manibus furiosè grabatum apprehendisset,id in humum deijcere voluisse, inuidia illius,qui est author malorum. Et hoc quidem fuit eius facinus. Sed laborem præuênit fructus,& amaram collegit vuam,& dignam sui animi instituto. Aiunt enim ei defecisse manus. Et licebat videre eum,qui sua manu audax & nefarium fecerat facinus,repentè carere manibus,donèc mentem conuertit ad fidem & pœnitentiam. Cùm primùm enim constitissent ij,qui grabatum portabant,& mutilata brachia imposuisset infelix tabernaculo,quod vitæ dedit principium,& peperit admirabiliter,ex manco manibus,sanus & saluus euasit. Solent enim magna ex parte calamitates quoquè sapientia & salutaria parere consilia. Sed reuertamus ad propositum.

Iohan. 18.

Punitur diuinitùs Iudęus,volens euertere fe- retrum S. Mariæ.

Hinc ad sacratissimam deducitur Gethsemane. Rursusque amplexus, & r ursùs encomia,hymni sacri, & genuum inflexiones, & lachrymæ,& ex animi mœrore & desiderio fudorum fontes circunfluentes. Licebatque videre fudores & lachrymas de fluxu contendentes. Sic igitur sanctissimum corpus præclarissimo imponitur monumento.Sed hinc tertio die ad cursus cælestes in cælestia transfertur curricula. Non oportebat enim hoc diuinum habitaculum, fontem, qui non potest exhauriri, aquæ remissionis,cælestis panis terram inarabilem, botri ambrosiæ terram inirrigabilem,

Corpus S. Marię trãf- fertur in cęlum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

semper florentem & fertilem oleam paternæ misericordiæ,coërceri in sinu terræ:sed quomodò quod ex ea constitit, Verbi Dei corpus sanctum & integrum & intemtum minimè obnoxium,tertio die surrexit ex monumento: ità etiam eam eripi è sepulcro decebat,& matrem transferri ad filium: & quomodò ipse ad eam descendit, ità etiam eam illi dilectissimam ad ipsum extolli in maius & perfectius tabernaculum, nempe in ipsum cœlum. Oportebat eam, quæ Deum Verbum in suo vtero hospitio excepe-
Luc.2. rat,collocari in diuinis sui filij tabernaculis : & quomodò dixit Dominus debere
Psal.86. esse in ijs,quæ sunt sui patris: ità etiam matrē oportebat habitare in regia filij, in domo Domini,& in atrijs domûs Dei nostri. Si enim in ipso est habitatio omnium, qui lætantur,vbi est causa lætitiæ,oportebat eius, quæ in pariendo integram conseruauit virginitatem, incorruptum conseruari corpus etiam post mortem. Oportebat eam, quæ Creatorem in sinu gestauit infantem,in diuinis versari tabernaculis. Oportebat sponsam,quam Pater despondit,degere in thalamis cælestibus. Oportebat eam,quæ suum filium in cruce adspexerat,& doloris, quem in partu effugerat, gladium in corde acceperat,videre sedentem cum patre. Oportebat Dei matrem possidere ea, quæ
Eccl.1. sunt filij,& tanquàm Dei matrem & ancillam, adorari ab omni creata natura. Nam etsi semper quidem à parentibus ad filios descendit hereditas, nunc (vt dicit quidam sapiens)ad fluuiorum caput fontes procedunt.Filius enim vniuersam creatam naturam redegit in matris seruitutem.

Dei matris diē festū celebremus.

Agedùm ergò nos quoquè hodiè Dei matri diem festum celebremus, qui soler in decessu, non tibias aliquas ferentes, & Corybantes, & matris fallorum, qui vocātur, deorum,vt ipsi dicunt,peragentes orgia : quam etiam multis filijs fœcundam filiam confingunt, sermo autem veritatis ostendit carere filijs. Dæmones sunt hęc aduersa, brata spectra,qui id quod non sunt,temerè simulant ac repręsentant,eorum, qui deluntur,ignorationem habentes adiutricem. Quemadmodùm enim gignit ex cōiunctione id,quod est incorporeum,& quonam modo coibit ? & quis deus est id,quod priùs quidem non erat,deducitur autem ad generationem? Quòd autem dæmonum genus sit incorporeum,est cuiuis manifestum, vel ijs etiam, qui mentis oculis cęcutiunt. Alicubi enim dicit Homerus,se dignorum deorum statum exponens:

Non esca ijs panis, calidum nec potio vinū est. His deest hinc sanguis, immortalesque vocantur.

Non est eis, inquit, esca panis, neque quod calefacit, vinum est eis potus: Ea de causa deest eis sanguis: hoc est,non habent sanguinem, & nominantur immortales. Prorię autem & verè dixit illud,Vocantur. Nam vocantur quidem immortales, nō sunt autem id,quod vocantur. Sunt enim mortui morte vitij. Nos verò, quibus est verus Deus id,quod colitur' Deus,qui non ex ijs,quę sunt,productus est ad hoc, vt esset,sed qui semper est ex eo,qui est semper, supra causam,& rationem, & notionem temporis & naturæ:matrem Dei colimus & veneramur, non eius diuinitatis ex ipsa deiectentes generationem,quę est sine tempore, (Dei enim Verbi ex Deo generatio est sine tempore,& patri coęterna) sed secundam confitentes generationem, per voluntariam carnis susceptionem,atque eius causam & scientes,& dicentes. Carne enim induitur is,qui est sine principio, sine corpore, propter nos, & propter nostram salutem,vt simile seruet simili. Et cùm carnem suscepisset ex hac sacra Virgine sine coniunctione, nascitur ipse manens totus Deus, & totus factus homo, ipse totus Deus cum carne sua, & totus homo cum eius plusquàm diuina diuinitate.

Sic Dei matrem cognoscentes hanc Virginem, celebramus eius dormitionem:nō hanc Deam appellantes (Absit:est enim gentilium nugarum, hæc fabulari: nam eius quoquè mortem annunciamus) sed D E I carne induti matrem cognoscentes, hanChristi matrē sacris prosequūtur cāticis, q̄ sunt Christi populus.

hodiè sacris prosequimur canticis, nos, qui hoc adepti sumus, vt Christi populus & simus,& dicamur. Hanc nocturnis honoremus stationibus: Hanc animi & corporis castitate oblectemus,quę reuerà post Deum casta est supra omnes. Solent enim naturaliter similia gaudere similibus.Hanc colamus egenorum commiseratione. Si enim Deus nulla re æquè colitur,atquè misericordia : quis contradicet matrem quoquè non lætari similibus? Hęc publicauit ineffabilem Dei in nos abyssum. Per eam nobis cum eo magno plausu inita fuit reconciliatio, paxque & gratia fuit donata: & simul cum Angelis choreas ducunt homines,& filij D E I sumus effecti, qui priùs eramus contemptui, & notati infamia. Ex hac botrum vitæ decerpsimus. Ex hac collegimus

germen incorruptionis. Hęc nobis bona conciliauit. In hac Deus quidem homo,& homo Deus factus est. Et quid hoc admirabilius? quid beatius? Caligo metu, timens Exod.15. id quod dicitur. Cum Maria Prophetissa,ô animæ iuuenes, choros ducamus cū tympanis,mortificantes membra,quæ sunt super terram. hoc enim est mysticum tympa- Tympanum mysticum, carnis mortificatio. num. Iubilemus in arca Domini Dei animæ iubilationis,& muri cadent Hierichunti. ni,contrariarum,inquam,potestatum infestæ munitiones. Post Dauid exiliamus spiritu. Arca Domini hodiè requieuit. Clamemus cum Gabriele, qui primum locū obtinet inter Angelos: Aue gratia plena,Dominus tecùm. Aue gaudij pelagus,quod nō potest consumi.Aue vnicum molestiarum leuamen. Aue medicamentum, quod mederetur cordis doloribus. Aue,per quam mors quidem fuit expulsa, vita autem introducta.

Tu verò ô sacrorum sepulcrorum sacratissimum,post Domini quidem sepulcrum, quod vitæ dedit principium, quod fuit fons resurrectionis, (etenim loquar tanquàm cum animato)vbi est aurum purum,quod manus Apostolorum in te recondiderunt? Vbi sunt diuitiæ,quæ consumi nequeunt? Vbi est,qui Deum susceperit, thesaurus? Vbi est mensa animarą? Vbi est nouus liber, in quo ineffabiliter Deus Verbum inscriptus fuit sine manibus? Vbi est abyssus gratiæ? Vbi est pelagus curationum? Vbi est valdè desiderabile & amabile corpus Deiparæ?

Quid quæritis in sepulcro eam, quæ ad cælestia translata est tabernacula? Curà me custodiæ rationem exposcitis? Non licet mihi iussis diuinis reluctere. Corpus sacrū & sanctum,relictis sindonibus, cùm me impertijsset sanctificatione & vnguento bonoque odore repleuisset,& remplum diuinum effecisset, abit raptum sublime, comitantibus Angelis & cęlestibus omnibus. Nunc me defendunt Angeli. Nunc diuina me habitat gratia. Ego euasi officina medicinæ ægrotantibus. Ego sum fons perennis curationum. Ego remedium aduersùs dæmones. Ego sum refugium omnibus cōfugientibus. Fide populi accedite,& tanquàm ex fluuio haurite charismata,fidem habentes non hęsitantem. Accedite,qui sititis: venite ad aquam,(iubet Esaias) & qui nō habetis pecuniam,properate,emite sine precio. Ego omnibus exclamaui Euangelicè: Qui sitit morborum medicinam,à perturbationibus animi liberationem, peccatorum absterśionem, ab omne genus insultibus alienationem, regni cælorum requirem,ad me fide veniat, & hauriat fluentum gratiæ, quod magnę est virtutis & vtilitatis.Quomodò enim aquę operatio,quæ est simplex & vnica, terræ quoquè,& aëris,& solis omni ex parte lucentis,mutatur vnicuique eorum, qui eam participant, conuenienter eorum naturæ: & in vite quidem fit vinum,& in olea oleum: ità etiam gratia, licèt sit simplex & vna, variè tamen & habita ratione vsûs vniuscuiusq;, beneficio affecit eos,qui sunt participes. Ex mea natura non habeo gratiam. Sepulcra fœtere solent,tristitiam conciliare, lætitiæ esse aduersa : Ego autem euasi vnguentum pretiosum,& boni odoris particeps: vnguentum,inquam, tam odoriferum, & tantæ efficaciæ,vt vel parua suî portione donet defensionem,quæ auferri nequeat. Sunt enim reuerà eiusmodi charismata diuina,vt ea nullam vnquàm inducant pœnitentiam. Lætitiæ fontem excepi hospitio,& diues remansi perenni eius scaturigine.

S. Marię cor pus in cęlis: vide qđ tribuamus ei⁹ sepulcro. Esa.55.

Videris amici patres & fratres,quæ nobis porrigit sepulcrum glorioſissimū? Quòd autem hæc ità se habeant,in Euthymiacę quoquè historiæ libro tertio,capite quadragesimo,his verbis scriptum est : Superiùs quidem dictum est, quòd Constantinopoli multas Christo erexit ecclesias sancta Pulcheria. Ex his autem vna est,quæ in Blachernis fuit ædificata,in principio imperij diuinæ memorię Marciani. Ij ergò,scilicet Pulcheria & Marcianus,cùm illic ædificâssent domum venerabilem maximè celebrandæ & sanctissimæ Deiparæ, & semper virgini Mariæ, & eam omnibus exornâssent ornamentis,quærebant eius sanctissimum corpus, quod Deum susceperat. Et cùm accersiussent Iuuenalem Hierosolymitanum Archiepiscopum,& Palæstinę Episcopos,qui in regia vrbe versabantur propter synodum,quę tunc facta est Chalcedone, dicūt eis: Audimus esse Hierosolymis primam & egregiam sanctissimæ Deiparæ & semper virginis Mariæ ecclesiam in prædio,quod vocatur Gethsemane,vbi eius, quod vitā porrauit,corpus fuit in loculo depositum. Volumus ergò eius huc adduci reliquias ad custodiam huius regiæ ciuitatis. Excipiens autem,respondit Iuuenalis: In sancta quidem & diuinitùs inspirata scriptura de decessu sanctæ Deiparę Mariæ nihil traditur.

Ex hist o Euthymiaca de assūpta S. Maria cū corpore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota q̃ hîc dicũtur à Iuuenali Episcopo.

Ex antiqua autem & verissima accepimus traditione, quòd tẽpore gloriosæ eius dormitionis, vniuersi quidem sancti Apostoli, qui orbem terræ ad salutem gentium obibant, momento temporis sublimè sublati, conuenerunt Hierosolymis. Et cùm apud eam essent, eis visio extitit Angelica: & audita fuit diuina hymnodia præstantiorũ potestatum: & sic cum diuina gloria & supercelesti, in manus Dei sanctam tradidit amplexam ratione quadam ineffabili. Quòd verò Deum susceperit eius corpus, cum Angelica & Apostolica hymnodia elatũ, iustis ei factis, in loculo fuit depositum Gethsemane. Quo in loco Angelorum chorea & hymnodia mansit tres dies perpetuos. Post tres dies autem, Angelica cessante hymnodia, qui aderant Apostoli, cùm vnus absset, & post tertium diem venisset, & quod Deum susceperat corpus adorare voluisset, loculum aperuerunt: sed intemeratum quidẽ *, & omni ex parte laudandum corpus nequaquàm inuenire potuerunt. Cùm ea autem sola inuenissent, in quibus fuerat compositum & positum, & ineffabili, qui ex ijs proficiscebatur, essent odore repleti, loculum clauserunt. Qui mysterij obstupefacti miraculo, hoc solùm poterant cogitare, quòd cui placuit in propria persona carne indui, & ex sacrosancta Virgine homo fieri, & nasci in carne Deus Verbum, & Dominus gloriæ, & post partum, eius incorruptam conseruauit virginitatem: ei quoquè visum est, postquàm ea è viuis excessit, intemeratum eius & impollutum corpus honorare translatione, ante communem & vniuersam resurrectionem.

f. * omn ex parte, &

Tunc autem aderant cum Apostolis sanctissimus Timotheus Apostolus, & primus Episcopus Ephesiorum, & Dionysius Areopagita, sicut hic ipse magnus testatur Dionysius in ijs, quæ de beato Hierotheo, qui ipse quoquè tunc aderat, conscripsit ad diuinum Apostolum Timotheũ, sic dicens: Nam etiam apud ipsos à Deo afflatos sacrorũ Antistites, quandò nos quoquè, sicut ipse nôsti, & multi ex sacris nostris fratribus, ad spectaculum corporis, quod vitæ principium dedit, & Deum susceperit, conuenimus: (Aderat autem & Domini frater Iacobus, & Petrus suprema & antiquissima Theologorum summitas) & postquàm eam vidissemus, visum fuit vt omnes Sacerdotes hymnos canerent, & laudarent, prout poterat vnusquisque, infinitam bonitatem diuinarum virium: post Theologos, ille, vt scis, vicit omnes alios mystas sacrorum, vt qui planè excederet, & à se omninò abduceretur, & in ea, quam hymnis celebrabat, afficeretur societate & communione, & ab omnibus, à quibus audiebatur & videbatur, & cognoscebatur, & non cognoscebatur, iudicaretur esse à Deo afflatus, & diuinus sertor hymnorum. Et quid tibi amplius dixerim de ijs, quæ illic diuinè dicta sunt? Etenim nisi meî quoquè sum oblitus, scio me sæpiùs, multosque alios à te audijsse quandam partes illorum Deo afflantium hymnorum. Hæc cùm audijssent Imperatores, petierunt ab ipso Archiepiscopo Iuuenale, vt sanctus ille loculus cum vestibus clarissimæ & sanctissimæ Deiparæ Mariæ, sigillo munitus, ad eos mitteretur. Quæ cùm missa fuissent, ea deposuerunt in veneranda æde, quæ ædificata fuerat in Blachernis. Et hęc quidem sic.

De diuinis Nomin. c. 3.

Hierotheũ dicit.

Loculus & vestes S. Mariæ transferũtur Constantinopolim.

Quid nos autem dixerimus sepulcro? Tua quidem gratia est perennis, nec vnquàm deficit. Sed non diuina virtus ijs circunscribitur, neque Dei matris beneficia habitant in solo monumento. Si enim solo sepulcro circunscriberentur, donum paucis suppeteret diuinitùs. Nunc autem in omnibus mundi finibus est abundè distributum. Nostram ergò memoriam efficiamus repositorium Deiparæ. Hoc verò quomodò erit? Ea fuit virgo, & amatrix virginum: Ea fuit casta, & amatrix castorũ. Si ergò cum corpore mentem quoquè castam habuerimus, inhabitantem eius gratiam possidebimus. Fugit enim omnem limum, & omnes cœnosos declinat animi motus. Abhorret inquinamenta, fugit, tanquàm fœtus viperarum. Turpia verba & scurrilia repellit, cantica & vngluenta meretricia reijcit. Odit irę rumores, inhumanitatem, & inuidiam, & lites non admittit. Auersatur vanam gloriam, quę ponit studium in rebus inanibus. Ampullis superbię hostiliter aduersatur. Odium & iniuriæ acceptæ recordationem odit, vt lutis aduersariam. Omne vitium reputat, tãquàm virus lethiferum. Delectatur autem horum contrarijs. Contraria enim contrarijs curantur. Iucundum est ci iejunium, & continentia, & Psalmorum cantica. Castitati & virginitati, moderationiq; & temperantiæ assentitur, & cum eis pacem agit perpetuam, & eas benignè amplectitur. Me-

S. Maria q̃ amet, & oderit in nobis.

deratum & mansuetum diligit & fouet animum. Charitatem & misericordiam & humilitatem in honore habet, tanquàm suas nutrices. Et (vt semèl dicam) molestum quidem est ei omne vitium: omni autem virtute delectatur, vt quæ sit ei nota & familiaris. Si ergò quæ priùs quidem dicta sunt, omni animi impetu declinauerimus: virtutes autem omni studio dilexerimus, & eas habuerimus nobis familiares, veniet frequenter ad suos famulos, omnium bonorum cœtum secùm simul attrahens: & Christum suum filium, & omnium Regem & Dominum vnà assumet, vt in nostris cordibus inhabitet: Cui gloria, honor, potentia, maiestas & magnificentia, cum patre principij experte, & sanctissimo & viuifico spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. ARNVLPHI SVESSIONENSIS EPISCOPI, AVTHORE LISIARDO, EIVS SVCCESSORE Episcopo: Cuius sermo, nè eruditos Lectores offenderet, per F. Laur. Surium passim nonnihil expolitus est: modestè tamen propter authoris reuerentiam.

Prologus Authoris ad Radulphum Rhemensem Archiepiscopum.

Venerabili & charissimo patri & domino Radulpho, DEI gratia sanctæ Rhemẽsis ecclesiæ Archiepiscopo, omniũ Episcoporum infimus Lisiardus salutem & omniũ bonorum plenitudinem. Frequens & celeber te videndi & audiendi vsus multis patefecit, & in ijs etiam mihi, scientiæ tuæ pelagus immensum, eximiam prudentiam, & in omnibus moderationem & discretionem, amorem quoquè & studium prouehendæ sanctæ Ecclesiæ, atq; in corrigendis *, disciplinę tenorẽ. Itaq; tot virtutum tuarum adminiculis fretus, veridicorum etiam testium multiplici ac diuturna relatione informatus, rerum quoquè magnitudine incitatus, ausus fui imperitus opusculum conscribendum suscipere, quod doctis scriptoribus meritò seruari oporteret: non tamẽ elationis typho, sed vtilitatis causa permotus, vt meæ exiguitatis opera vtcunq; in publicum proferrentur magna opera Dei, quæ sapientes & docti hactenùs à profundo silentio & hominum obliuione vindicare neglexerunt. Cùm autem ad hæc pro viribus exaranda animum intenderem, palpitabam (fateor) præ pauore: sed cùm accuratiùs pensitarem, illum timorem meum fore vtilitati fraternę obstaculo, referebam animum ad tuæ moderationis contemplationem, sciens proculdubiò facilè veniam patére temeritati, quæ accidit germanæ charitati inseruire cupienti. Det itaque tua Paternitas veniam præsumptori, qui hoc conatu per omnia tuo studuit seruire decori. Det tua authoritas gratiam & pondus isthęc propalanti, nè pro sua vilitate rubore afficiatur. De veritate horum, quæ dicturi sumus, nulla cuiusquam mens ambigat: quippecùm ea tam diligenter inquisita, & ad liquidum comperta sint ab ijs, qui interfuerunt, vt certò constet, omnia esse verissima. Et quia mihi perplacet ante omnia te in id intentum esse, vt Ecclesia prouehatur, quicquid in his minùs comptè prolatũ erit, tuæ tuorumque sapientiæ curę sit, vt nobili Rhemensis eloquij acumine elimetur, quod mea socordia mansit impolitum. Vitæ igitur sanctitatem & virtutum opera, quæ Christus Dominus modernis temporibus militi suo Arnulpho largitus est, vel aliqua ex parte narraturus, omnium bonorum artificem inuoco Spiritum paracletum, vt ad ea referenda benignus repleat os meum laude sua, qui, vt ea efficeret, huius serui sui præcordia sua luce illustrauit.

Typhus, superbia & fastu, frequens est apud S. Augustinum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITAE HISTORIA.

De patria S. Arnulphi, & præsagijs ortûs eius. CAP. 1.

Augusti 15.

DER id tempus, quo Flandriæ regio, Balduini Comitis & Adelæ coniugis eius, regimine ornabatur, regnum Francorum moderãte Henrico filio Roberti, & apud Anglos regnãte Eduardo pio rege, fuit vir nobilis, Fulbertus nomine, in pago Brabantiæ apud fluuium Scaldem in villa, quam vocãt Thidengem, qui non solùm genere, sed etiã mundanarũ rerum copia locuples, inter cęteros cõterraneos & animo & carne modis omnibus eminebat.

Patria & parentes S. Arnulphi.

Porrò nobiliũ more, digno matrimonio inito, ex nobilissima coniuge * Meinsinde filium elegantem sustulit. Is iam adultus, & armis gestandis aptissimus, ex hac luce est subtractus. Eius verò mors grauissimũ parenti vtriq; omniq; familiæ dolorem attulit, ità vt toto anno illum plangerent sine intermissione. Iam menses aliquot in illo dolore consumpti erant, cùm eccè in somnis appãret illi matronæ vir speciosus, & multa luce splẽdidus, ità dicens ad eam: Quid ità reipsũ mœrore afficis, & tristitia deprimis propter filium, tam vtiliter mortuũ? Quem ità talem spiritum ex te accepisse nósses, non immeritò lugeres à te factum & conditum. At nunc, quandò eum supernus conditor incomprehenso quidem, sed tamen æquissimo iudicio ex hac vita sustulit, quo pacto lugere ausa es? Quòd si vitæ illi spatia longiora concessa fuissent, prædo lubricus reuerà fuisset. Nullum igitur propter eius obitum deinceps tuo cordi patiaris inesse dolorem: immò verò summoperè exultes, quòd in ciro gestes puerum, qui superna prædestinatione magnus est futurus. Quem vbi in lucem protuleris, Christophorum vocari curabis: quãdoquidem reuerà in hoc illi destinatus est, vt verbis & factis suo in pectore Christum ferat. Et vt certò noueris hanc ità diuinitùs præfinita, abi ad ecclesiam, & eo loco, quo soles orare, fodi iubeas. Humo fossa, inuenies lapidẽ, in quo grandibus literis insculpta cernes, quæ tibi filij tui & nomen & meritũ prodant. Matrona tantæ laudis percepto oraculo, summo manè coepit gilans, cum ingenti stupore & mirabili gaudio visionem narrauit marito: atq; vt cęlestium verborum probaret fidem, assumpsit famulos, & abiens ad ecclesiam, eo loco, vbi preces facere solita erat, fodere cœpit: & eccè lapidem quadratũ inuẽnit, in cuius profundè Christophori nomen exaratum. Eo reperto, maiori est affecta lętitia, & cura iam de prolis sanctitate, quam anteà nesciẽrat se concepisse, alacriter expectabat diuinæ operationis munus tam præclarum. Indè opportuno tempore peperit filium te susciendum direxerunt pro more ad Arnulphum Aldenardensem, virum diuinitùs promissum, cum multo gaudio patris & propinquorum, eumq; è sacro fonte susciendum direxerunt pro more ad Arnulphum Aldenardensem, virum diuinitùs & potentia insignem. Is hilarirer excipiens infantem, festinauit impertiri illi sacrum regenerationis lauacrum. Porrò præ nimio propinquitatis amore & fastu quodam, non permisit eum Christophorum vocari, sed voluit à se Arnulphũ dici. Etsi autem non accepit nomen Christophori, at virtus tamen Christum ferendi, in dies in illo excreuit. Cùm enim studiosè & accuratè satis nutriretur, die quodam superuenit peregrinus, multa canitie conspersus: qui infantulo benedicens, & quasi balba loquentine alludens, ait ad nutricem eius: Hunc paruulum magno studio & summa munditia enutrito: Christus enim Dominus cor eius inhabitaturus, virtutem operum suorum per eum populo suo annunciare decreuit. Tantis igitur ac talibus auspicijs, agente Deo, merita illius & futura gloria declarabantur ac propalabantur, & antè, quàm faceret opera Domini, iam qui facturus erat, diuini fauoris laude & laudabili fama anticipabatur.

Mansuẽ. de

Visio matris eius.

S. Arnulphi ortus.

Eremitę de eo vaticinũ

De eius præclara iuuentute, & armorum strenuitate. CAP 2.

ADultus verò, cœpit esse blãdus alloquio, acutus ingenio, prõptus obsequio, opere alacer, efficax & fortissim⁹ mẽbrorũ robore. Tãta sanè virũ excellẽtia & corporis agilitate eminebat, vt quatuor aut quinq; coętaneorum vires excederet, ità vt omnes

Magnũ corporis eius robur.

oẽs eum fortem Arnulphũ nominarent. Et pater qdem ac mater cupiebãt illum tradere studio literarum, sed propinqui summoperè illis resistebant, maximè verò suprà dictus Aldenardensis Arnulphus, ex paterno sanguine cognatus. Eius enim materna protapia ex Comitum genere deriuabatur, nempe Ducis Louanien sis & Comitis Namurcensis, Losnensis, Dulacensis atq; Mõtensis. Tanta nobilitate ornatus Arnulphus Christophorus, (Sic enim eum mater ex diuina sponsione mâluit appellare) quicquid in se habuit elegantiæ & splẽdoris, totum appetijt in Dei famulatum redigere. Optabant verò propinqui eius in bellicis rebus illum habere tyronem potius, quàm gradibus ecclesiasticis accõmodatum. Ità factũ est, vt secularis militiæ cingulũ eum mul- Militiæ dat operam.
tã cognatorum exultatione acciperet, spiritalia arma postmodùm viriliter correptu- Eius virtutes.
rus. Itaq; ꝑ voto amicorum & nobilium consuetudine militię arreptis signis, pietatis opera exercere studuit, pius in subditos, erga pauperes ꝑfusus, in iudicijs rectus simul & misericors, auscultandis diuinis officijs maximoperè intentus, in amandis paribus mirè gratus, in Dei timore firmus, erga parentes honorandos valdè solicitus, & apud omnes, qui illum nouerant, gratiosus & charus.

De quibusdam ab eo fortiter gestis. Cap. 3.

ADostendendã corporalem eius fortitudinẽ licẽt plura suppetãt, nos tamen non nisi duo succinctè expediemus. Cùm enim opera Domini vniuersa sint bona valdè, illius quoquè roboris seu virtutis cognitio, materia erit laudis Dei, q eã illi cõtulit: simul etiã accedit ad cumulũ glorię sancti huius, q ea non ad mundi vanitates & insanias falsas, cùm posset, abusus est: sed contẽptor eius, & quæ ex illa cõparatur, mũdanæ gloriæ, totus ad Dominũ conuersus est. Enimuerò in sanctis etiam corporalia Dei dona prædicantur, nobilitas cõmendatur, opulentia extollitur: non ꝙ hęc beatitudinem illis contulerint, sed ꝙ eorum contemptu, quibus ad malum potenter abuti poterant, sed noluerunt, gloriosiores & illustriores euaserint. In aula igitur Imperatoris apud Traiectum frequens erat conuentus secularium, mundano fastu tumentium, & in ijs Comes Flandriæ, inter præcipuos summus. Is cùm exoccupatus quibusdã hora opportuna occurreret, vt iuuenilis feruor assoler, p captrando inani fauore mira facilitate agi, exurgit hincindè militaris cohors, iactandisq; lanceis non sine virũ attenuatione alius alium vincere summoperè contendebat. Inter hos conatus animosi & audaces arcus frangũt, & Imperatorijs militib⁹, in hoc conflictu ferè superioribus, dum Flandrenses nihil egregiũ, quod celebris eorũ virtutis quoddã esset, pbamentum siue documentum, efficiunt, parùm absunt ab opprobrio & ignominia. Aderat tũ in comitatu Flandrensiũ vir egregius Arnulphus, q ætate quidem iuuenis, sed senili pru- Grauitas eius inter sodales le-
dẽtia & grauitate pollẽs, nulla instàr illorũ leuitate mouebatur. Quidã igitur virtutis ues.
eius, cui nulla in Germanorũ regno cõparari poterat, consci, ipsum adeunt, & vt ludicro certamini apponat manum, non tam rogant, quàm cogunt. Addũtur precibus præcepta maiorum & seniorum: quibus ille coactus, in re etsi ipsi nihil profutura, nõ tamen cuiquam nocitura, obediẽtiam pertinaciter negare, friuolum ducens, lignum, quod in vertice máli positum, velum continet, afferri curauit. Allato ligno, quod lanceis multo & longius & crassius esset, ille cunctis stupentibus assurgit, & molem illam atque pondus potiùs, quàm lanceam, vi multa concutiens, procùl conijcit. Mox strepitus & clamor omnium in laudem viri existit, & Flandrensibus eo in ludo sine vllo periculo victoria cedit. Nam iuxta illud Poëtæ:

Ludus enim genuit trepidum certamen & iram:
Ira truces inimicitias & funebre bellum.

Eiusmodi in aulis regis fiebant conflictationes, ioco quidem initiò susceptæ, sed perspicuè in luctum & homicidia desinentes. Quod idem profectò leuibus hominibus & mutuo tumore inflatis facilè etiam hîc euenire potuisset, si non hunc ludum virtutis Arnulphus diremisset.

De fœni plaustro, facilè loco moto. Cap. 4.

CVM seniore suo Arnulpho Aldenardẽsi quãdoq;, vt crebrò solebat, proficiscens, aditer arctissimũ puenit, vbi plaustrũ fœno onustũ viç angustias occupãs, omnẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mouet loco fœni plaustrum.

transitum prohibebat. Itaq; socijs eius aliò se conferentibus, solus cum armigero suo mansit illic, partemque fœni in terram abijciens, & aliam cum plaustro manu subuolens, in eum locum, quem vepres & spinæ obsidebant, & iter angustum efficiebant, longiusculè transposuit, atq; ità viæ obstacula iter agentibus, non minùs facilè, quàm benignè, amouit.

De eius conuersione. Cap. 5.

OMnia ille militiæ exercitia & studia percurrit, Imperatorijs atq; regijs bellis interfuit, Flandriæ & Brabantiæ lites & rixas compescuit: rectis & probis omnibus vbiquè charus & amabilis, prauis & improbis terribilis & inuisus. Nam vt erat validus & formidabilis ad exercendam vindictam: ità ediuersò pro causarum ratione & merito, pro loco & tempore, mitis erat & profusus ad clementiam. Sed cùm tot & tanta virtutum germina, quæ diuina in illo gratia seminauerat, non possent vberes proferre fructus, neque sese diffundere, terrena militia illum retardante, salutari apud se consilio statuit laborem & curas militiæ in aliquid melius commutare, vndè illa posset stipendia expectare, quæ vitæ & laudis nullum sentirent finem. Itaque conuocatis duobus armigeris suis, iubet quamprimùm omnia armorum genera expediri, vt cum eximio ornatu & pompa, Francorum regis aulam possit adire. Parent armigeri imperanti, præparant equos, arma componunt, omniaque strenuo milite digna comparant. Tum Arnulphus matri valedicens, (iam enim pater obierat) arripit iter versùs Franciam: & neglecta regis Philippi aula, festinus expetit ecclesiam almi confessoris Medardi, quæ est sita apud muros vrbis Suessionensis. Erat tunc in illo monasterio præclara monachorum congregatio, quorum honesta celebrabatur institutio, digna Deo immolans laudum sacrificia sub Abbate Reinaldo. Eius loci fratres prudentes, & tum diuina, tum humana solertia præditi, coram Deo & hominibus cum Apostolo bona prouidentes, (Neque enim esse poterant moribus inculti, qui totius Franciæ & Romanæ atque Rhemensis curiæ crebra visitatione afficerentur) Arnulphum deuotione præcipua ad Christum properantem, ità vt par erat excipiat, atque militiæ cingulum respuentem, armaque cum vestibus cultissimis, quas attulerat, ecclesiæ conferentem, tondent, & tonsum habitu regulari & Crucis Christi mortificatione induunt. Iam verò monachum effectum, & re vera huic mundo crucifixum, literis erudiunt, legibus & præceptis Dominicis informant, cunctisque monasticis sanctionibus imbuunt: quæ ille omnia in interioris hominis cella adeò recondidit, vt semina verbi Dei nec secus viam, nec in petrosa, nec inter spinas cecidisse, sequens eius * via prodiderit.

Infigne monasteriũ S. Medardi.

Rom. 12.

Tõdetur S. Arnulphus, & fit monachus.

Matt. 13.

De obedientia eius & vitæ austeritate. Cap. 6.

IAM annuum cursum in regulari tramite exegerat, & propter eius animi deuotionem & obediẽtię, ꝓbationẽ, iniungitur ei cura eleemosynę ꝑstandę, & alendorũ pauperũ solicitudo. Dignũ planè erat, vt ei cura egenorũ demandaretur, q̃ misericordiæ viscęribus afflueret, & liberalis ꝓ omnia haberetur. Huius ministerij causa cùm quadã die prędiũ illi charitati deputatũ solus inuiseret, canes oẽs pagi adiacentis in eum subitò insiliẽrunt, dẽtibus rabidis illum dilacerare cupiẽtes. Quibus ille manu extẽsa inuitis, vt ipsum sequerentur. Parẽt canes, & rabiẽ in obsequiũ mutantes, ci se comites placidos ꝓbent: & quandiù illic mansit, cũ illo manserunt, tandẽq; illo reuertẽte rediẽrũt, nec aliquẽ, eo præsente, morsu vel latratu insectati sunt. Cœpit interea multa se carnis mortificatione cõstringere, vigilijs & ieiunijs operã dare, in preces ꝓlixas cũ lachrymis incũbere, atq; in omnibus ꝓbabilem se exhibere. Atq; vt funditùs risum omnẽ & lætitiæ mũdanę motus cõprimeret, asperrimo & nodoso tribuli ramo corpus sub veste cinxit, mẽbra viriliter lacerãs, & mentẽ ad cęlestia dirigẽs, at nihilo minùs vultum hilarẽ & iucundũ omnibus exhibens. Quodã die in cõuentu fratrũ quippiã ꝓlocutus, non potuit more Francorũ exactè verbum exprimere. Dixit ergò ei Abbas, vt ad horam sileret, nè vtilitas causæ differretur, si latiùs indè tractatum esset. Quod silendi mandatum ille corde simplici & verę obedientiæ zelo per mẽses aliquot obseruauit, nulli verbum ꝓferens, nulli reddens respõsum, donèc à fratribus nunciatũ est Abbati, cum

Rabidos canes mirè fedat.

Corpus durè castigat.

Mira obediẽtię simplicitas.

eum prorsùs obmutuisse. Abbas ergò eum ad se vocans, perquirensq; cur sic perpetuò taceret, audit ab eo, diuturni causam silentij fuisse, quòd ipse eum tacere iussisset. Admirans Abbas renouatam in eo Pauli eremitæ simplicitatem, gratulansq; ei, quòd esset ergà obedientiam præstãdam feruore, præcepit, vt ædificationis causa interdùm fratribus officium mutuæ collocutionis exhiberet.

De monacho solitario vel incluso, qui ei post obitum apparuit: & vt ipse ei successerit, multique eius exemplo conuersi sint. Cap. 7.

Ereboldus vir sanctissimus.

INillo monasterio per id tẽpus monachus erat Ereboldus, causa amoris Dei inclusus vel solitariè degens. Is è Flandria ortus, duram & asperã agebat pœnitentiã, diuinæ contẽplationi ꝓpetuò inhærens. Ei autem Arnulphus solicitè inseruiebat: non q̃ deesset famulantium copia, sed vt ex eius longa consuetudine & familiaritate, religiosè viuendi ab illo exempla hauriret. Cùm autem post multos continentiæ agones ille ad vitæ mortalis finẽ tenderet, viribus corporis admodùm cœpit destitui, & multo angore premi & vrgeri. Rogauit ergò amicabilẽ Arnulphum, ipsi indefessè ministrantem, vt parùm lactis adferret, quo imbecille corpus vel ad punctum refocillaret. Arnulphus ocyùs id exequi volens, tulit panem vnum ex ijs, q̃ erant pauperibus destinati, emit lac, & obtulit seruo Dei. Sumpsit ille, sed parùm indè profecit. Nam & morbus & ætas grauiter illum premebant: immò verò dispensatio cælestis ad requiem capessendam prolixioribus flagellis adaptabat. Flagellat enim Dominus omnem filium, quem recipit. Orauit ergò eum Christi miles Arnulphus, vt post obitum suum quo in loco & statu anima eius esset, ipsi reuelaret. Ille verò, quod fidei calore eũ petere nouerat, se facturum fideliter ꝓmisit. Cumq; à seculo emigrãsset, iuxta ꝓmissionem serui Dei Arnulpho iucundã de se ꝑbuit visionem, alacrẽ & gaudentẽ, beatęq; requiei sẽ compotẽ blãdissimè demonstrãs. Ait aũt ad eum Arnulphus: Quid agis, pater, & quomodò habes? Pœnã ne aliquã culpæ alicuius ꝓtulisti? Ille respõdit: Lactis illius causa, quod tu mihi ministrãsti, & ego comedi, nõnihil pœnarũ ꝓpessus sum, q̃ illud lac pauperum substantia cõparãsses. Sed tum hoc, tũ cætera peccata omnia mihi remissa sunt, & nunc fruor gaudijs beatorũ. Hac visione venerabilis Arnulphus admodùm inflammatus est ad diuinæ seruituris studiũ & cultũ, nec deincèps cessauit à precibus, donèc impetraret quod optabat, vt posset eandẽ secretę cõuersationis rationẽ sectari, & ità incluſus degere. Eo aũt potitus desiderio, factus est Christi bonus odor in omni loco, & eius exemplo ꝓuocati multi in ꝓpinquis & longinq; locis, monasticã cõuersationem certatim expetebant. Eodẽ enim tempore Theobaldus nobilis adolescens, eius exemplo incitatus, clàm fugiẽs sodales suos, exul & inops Domino militauit, & laborum præmia atq; coronã breuì assecutus, victoriã, qua nunc fruitur, multorũ mẽtibus affixit. Et quis, oro, audiens Arnulphum, nuper prępotentem militem ac valdè celebrent, mundi pompã respuisse, non cõtinuò mundi à se amorẽ omnem abijciat? Quis satis mirari posset, hominem genere nobilem, amicis præpotentibus fultum, statura ꝓcerum, vultu decorũ, cui mundus applauderet, cui omnis mũdi gloria faueret, tam repentè cõuersum, vt à summis diuitijs ad infimã pauperratẽ deductus, Christi amore seipsum planè contẽneret & abijceret? Multi sanè è Brabãtia & Flandria tam Clerici, quàm laici, ad sacrum B. Medardi monasterium aduolârunt, q̃ illic ordo monasticus floreret, & venerandi alumni eius Arnulphi iam incluſi amor eos mirificè attraheret.

S. Arnulphus degit incluſus.

Mira eius conuersio.

Multi eius exẽplo conuertuntur.

De S. Arnulphi vita durissima & diuturno silentio. Cap. 8.

ILle verò de virtute in virtutem quotidiè ꝓficiscens, & quæ hactenùs egisset, ꝓ nihilo ducens, cellulæ angustias, intrà quam sese incluserat, delicias paradisi æstimabat, continuãq; corporis afflictionẽ non dolorẽ putabat aut tristitiam, sed gloriam & voluptatem. Quamobrèm cellam egrediens, foris sub dio foſſam effecit, atque in ea residens, stillicidia à tecto ecclesiæ super caput & collum eius decidentia excepit: nec mutauit illam foſſæ habitationem & sessionem etiam pluuia & niue cadente, frigus atq; gelu minimè declinans: sed ad omnem cæli iniuriam & incommoditatẽ perseueranter orans & psallẽs, gemens & plorans, atq; interdũ lectioni vacans, ꝑdurabat.

Vide durã vitæ.

Tri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diuturnum silentium.

Tribus etiam annis & mensibus sex nulli mortalium vllum locutus est verbum, intrà perpetuum sese silentium continens, & cælestium contemplatione atq; assidua verbi Dei delectatus meditatione, quam solus sedens & legens, ex diuinorum copia librorum vbertim hauriebat. Cuius instantia proficiens, & diuinæ gratiæ auxilio præcedente multùm abundans, non mediocriter sapiens euadebat, prudenter intelligens & efficaciter capiens diuinæ scripturæ mentem & sententiam, tanto Deo propinquior, quanto ab humanis rebus remotior. Dedit quoquè operam, vt scribendi peritiam obtineret: librosque componendi non contemnendam adeptus est gratiam. De cibo verò & potu quid referam, cùm diuturnis ille ieiunijs plùs delectaretur, quàm delicatis ferculis. Panis ex hordeo semirrito & rarò & parcè in cibum sumebatur, alius nullus quàm: aqua squallens erat potus. nec ea tamen quotidiè apponebatur, neq; apposita sic capiebatur, vt sufficeret.

Mira abstinentia.

Vt Abbas creatus aufugerit. Cap. 9.

INtereà defungitur Abbas Reinaldus, & instigante ambitionis spiritu, Pontius quidam pseudomonachus, gradu comparatiuo, non secundùm Grammaticã, sed iuxta Simoniam, à Rege Francorum Philippo nomen & sedem Abbatis adipiscitur. Is Pontius nimiùm ꝓfusè & dapsiliter victitans, omnem loci substãtiam breui exhausit, ecclesiæ ornamenta, quæ iam præcipua erant, in vsus militum ipsum stipantiũ expendit, & penè omnia, quę ad domũs Dei decorem pertinerent, vesanus profudit. Quibus plurarũ Fame & inedia fratres premente, diuinæ laudis officia in ecclesia defecêre, aræ illa tam famosa beati Medardi basilica, ad tempus facta est opprobrium vicinis locis. Fratres ergò sanioris consilij, in vnũ congregati, inter se cõferunt, quid remedij tanto perniciei adhibẽdum sit. Reperiunt consultum fore, vt assumpto Episcopo Suessionensi cum loci primarijs, à regia maiestate petant, vt cœnobij prisca nobilitate cõgnita, cui, at nũc ꝑ Pontiũ destructi, clemẽter misereatur, precioſorũ martyrũ confessorũq; corpora illic quiescentia reuereatur, iubeatq; vt electo Pontio, non Abbare, sed pastore dignus pater & pastor ouili Dominico prouideatur. Ità ergò faciunt, & facile regis animum ad clementiam inflectentes, communi consilio fratrum, fauente Clero & populo, eligunt sibi Abbatem Christi seruum Arnulphum. Mox antistes Theobaldus cum fratrum caterua abit ad inclusum, & prẽmissa oratione solenni, appellat eum, rogans & obsecrans, monens & imperãs, vt voris fratrum acquiescat, Abbatis ministerium locumq; in Christi nomine suscipiat. At ille, qui iam triennij & sex mensium silentium tenuerat, nimiùm expauescens, arrepta tabella, tale responsum scribit: Rogo vos, patres charissimi, parcite mihi, & me peccatorũ mole prægrauatũ, finite aliquem Deo offerre pœnitẽtiæ fructum: nec me hominem insulsum, vllo modo eligaris ad tale onus suscipiendum. Quòd si modò non vultis cedere precibus meis, ducias vel vsq; manè mihi detis, vt possim hac in re explorare Dei voluntatem. Et respõso perlecto, Episcopus cum Clero aduertit eum quippiam animo callidè versare. datis tamen inducijs, custodes, nè noctũ fugiat, in cellæ circuitu disponunt. Verùm ille altis suspirijs crebrisque gemitibus noctem trahens peruigil, vbi aduertit custodes optato sopore correptos, scalam ascendit [& per murum aufugit. Cùm autem fugiendo erraret, nec sciret quò fugeret, tandèm peruénit in pagum iuxta *pontem Laudunensem, atq; illic in pauperis cuiusdam hospitium ingressus, quieuit. Hora autẽ cœnæ aqua deficiẽte, ille non iussus arripit amphorã: currens ad puteum, haurit aquã, infert in domum, omnibus inseruit, sed mutus omninò perseuerat. Sub vesperam redit humo ab vrbe Suessionensi, atq; inter cœnandũ commemorat, vt vulgo referente peceperat, multum rumorem multãq; turbationẽ extitisse in populis ob discessum cuiusdam serui Dei, quem dicerent aufugisse, nè fieret Abbas S. Medardi. Permulti interìm ablegantur in regiones, vt sanctum virum quærant per syluas & montes, edicto etiam proposito, nè quis reficiatur, donèc vir Dei repertus sit.

Põtij pseudoabbatis ꝓdigalitas.

Arnulphus creatur Abbas.

Eccè modestiam.

Aufugit clã noctù.

*montem

Lupo præeunte, redit nescius ad vrbem Suessionensem, & compellitur esse Abbas. Cap. 10.

Hæc

HAEC vbi audiuit heros reuerendus, toto animo satagit euitare quærentiũ manus. Itaq; prima noctis hora surgens è strato, abit ad pagi eius ecclesiam, & ante ianuam ꝓstratus, clamat ad Deũ cũ multo ploratu, eius maiestatẽ deprecans, nè onus regiminis, quo se prorsùs indignũ censebat, vllo modo sibi patiatur imponi. Cumq; diù multumq; id orâsset, putaretq; preces suas à Deo exauditas, deliberauit fugere ad remota deserti loca. Et eccè subitò lupus ingens abimprouiso aduenies, illi se itineris comitẽ adiungit. Ille ratus ex lupi comitatu se faciliùs ad auia loca puenturum, illum præcuntẽ sequitur. Ità duce lupo, vel potiùs authore Deo, nocte redit ad vrbem Suessionẽsem, sedensq; in cliuo ei ꝓpinquo, orto sole, vbi esset agnouit. Animo ergò anxius & mœrore cõfectus, eminùs videt fossam in rupe, in qua lapides quadrabãtur: atq; in eã, illic latitaturus descẽdit. Aduenientes aũt agricolę & lapicidę, vt viderunt hominẽ in veste humili & nihil loquentẽ, renunciauerunt in ciuitatẽ. Quale verò gaudium, quanta celebritas mox in vrbe extiterit, nõ putamus fieri posse, vt ab vllo homine referatur. Iuuenes & virgines, senes cũ iunioribus laudabãt nomen Domini, ꝙ nõ esset passus eos frustrari inuentiõe patris optati. Exeũt Monachi cũ Clericis, nobiles cum vrbanis, & ligatũ fugitiuum suum ꝓtrahunt ad B. Medardi ecclesiã, inuito demãdantes munus locũq; Abbatis. Vix tãdèm ille ora resoluẽs, Reuerà, ait, nisi diuinis nutibus resistere formidarẽ, quod imponitis ꝓrsùs abnuerẽ. Consensit itaq; vel inuitus, sicq; illi cœnobio ꝑfectus, sancti Ordinis instaurator lõgè optimus, studuit praua corrigere, vitia funditùs extirpare, mores fratrum suaui sermone, exẽplo ꝑcunte, assuescere cõponere, & quicquid monasticę regulæ aduersabatur, ocyùs ꝓfligare. Credi vix possit, q̃ breui tempore totius cœnobij status ad primę integritatis & honestatis formam reductus sit. Ornamenta ecclesiæ reuocata sunt, vita monastica & regularis observatia restituta & redintegrata, conducibilia quęq; reparata, absona & noxia dissipata. Gaudebat ijs in locis nobilitas omnis, ꝙ celebre illud & regale monasteriũ primo honore & cultu non diù caruisset. Exultabat illa regio, ꝙ magni cæli senatoris eximijq; martyris Sebastiani, aliorũq; martyrum & confessorum pignora, à diuersis regibus & Episcopis illic congregata, congruis laudũ solẽnijs diutiùs nõ priuarẽtur.

Imperterritus cum turpo gredi. tur.

Inuitus cõpellitur esse Abbas.

Optimi Abbatis exemplum.

Vt asellum suum mirè curârit, & ab homine feroci, res sui monasterij recuperârit. Cap. 11.

LAbores & fatigationes, quas in eo regimine ꝓtulit, cõmemorare par est, vt rectoribus optimũ imitãdi specimẽ ꝓponatur. Godefridus Florinensis, vir non minùs superbus, q̃ potens, & q nec Deũ nec hominẽ vereretur, ꝑdium quoddã, in pago Sambrico sitũ, ecclesię S. Medardi fratribus multis annis eripuerat, & in suos vsus vtilitatemq; praua volũtate cõuerterat. Et qa potestas eius omnibus terrori erat, nemo antistitũ coràm illũ appellare ausus erat, eiusq; intolerabilẽ malitiã nõ ignorãtes, nullo modo canonicè illũ rentare volebant. Fratres igitur vnanimiter orãt Abbatem & ꝓcuratorem suum vigilantissimum Arnulphũ, vt charitatis studio laborẽ susciꝑat virũ illum prępotentẽ adeũdi, & vt res ecclesię ipsorũ ablatas restituat, grauiter admonẽdi. Assentit fraternis precibus, feruens zelo domũs Dei, vir beatus, iubetq; parari itineri opportuna. Ersì autem ille mundi gloriam & fastum summoperè deuitaret, at tamen quidam familiares eius, quorum adhuc erat infirma mens, ꝓptabant vt pomposè ageret, delicatè se gereret, instãr aliorum Franciæ Abbatum ambitiosè cõuiuaretur, & viueret deliciosè: humilitatem sancti viri, quã ille perpetuò sectabatur, ignominiæ loco ducentes Itaque asellum eius, quo solebat iter facere, clàm debilitârunt, vt illo amoto, spumanti equo deincèps sublimis veheretur. Indicârunt autem illi, vt caballum comparari iuberet, cuius opera vteretur. Ille hoc audiens, cùm pro obfirmatæ humilitatis constantia ab equestri vectione abhorreret, cum paucis discipulis adit stabulum, in quo asinus iacebat debilis, aitque placida voce, & affectu placidiori: Omnipotens DEVS benè scit, quo animo hoc iter aggredi velim: non vtiquè iactantiæ supercilio, sed studio Deo obsequendi, & fratrum vtilitati consulẽdi. Et quia postquàm secularem militiam valere iussi, deliberatum mihi est equi tergo minimè insidere, idq; non pro aliqua vanitate, sed Domini mei IESV CHRISTI imitatione: si iam placet illi, vt abeam, placeat oro, vt sanetur pes huius asselli: vt hu-

Mũdi fastũ semꝑ vitat.

Non vsus equo vehã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Signo Crucis & prece sanat asellũ suum.

humili gestatus vehiculo, seruitium eius lætus exequar. Hæc dicens, simul signũ Crucis contra asellum edidit, & recessit. Mox asinus restitutus, surrexit, rotusq; fospes & alacer, famuli Dei vectionẽ & susceptt, & perfecit. Vbi aũt ventũ est in conspectũ imperbissimi illius & opulenti Godefridi, dici nõ potest, quàm benignè & comiter eum

Recuperat monasterij res, diù ab homine potente occupatas.

exceperit, quàm propenso amore illi obediërit. Nã simulatquè eum allocutus est vir sanctus, ilicò detumuit fastus eius, & deposuit sese illa ferox & elata ceruix, redditaq; est ecclesię prisca hæreditas: & q hactenùs fuerat ecclesię deuastator, deincèps factus est deuotus conseruator.

Multi ægroti, pane vel vino ab eo benedicto, itemque pomis eius curantur. Cap. 12.

MVlier quædam nobilis, nomine Hasplendis, charitatis causa ad virum Dei profecta, conquerebatur suum quendam domesticum esse lunaticum, & menstruis casib' ꝑsepè dirè torqueri. Ille fragmẽ panis, quo vesci ipse solebat, benedixit, dedit q; ei, dicens: Mox vt domum rediëris, aliqud huius panis ante omnem cibum cum

Nota vim panis benedicti.

mere compelle, & Deo iubente, passio, qua laborat, curabitur. Fecit illa, vt docta erat, sed malignus inuasor non permisit, vt eius panis quicquam contingeret, haud secùs atquè ignis, eius tactum pertimescẽs. Sed diuturna fame tandèm compulsus, sumpsit ex eo, & sanatus est. Habebat seruus Dei ante fores cellę suę quasdam arbusculas: quarum poma eius iussu ægroti edentes, mox pulsis languoribus erigebantur. Ad inf-

Multos sanat admirabiliter.

mos etiam longiùs positos crebrò transmisit panem vel vinũ, sua benedictione conditum: coq̃ gustato, illi confestim meliùs habebant.

De sanatione hominis edere non valentis, itemque cæcæ mulieris. Cap. 13.

EA, quam diximus paulò suprà, matrona nobilis Hasplendis, crebrò virum Dei intuens, indicauit ei in supradicto prędio manere hominẽ quendam, qui prę nimia morbi acerbitate omnẽ edendi facultatẽ & vsum amisisset, & miserã vitam squalentis edulio ducens, in pœnis tabescerer. Is verò ità precatus erat hanc fœminam: Quæso mea domina, vbi ad hominem Dei accesseris, significes ei certa visione crebrò monetum me esse, si de pane eius ꝑcipere merear, statim edendi panis vsum me recuperaturum: oresq̃ illius humanitatem, vt mittat ad me optatam sui panis benedictionem. Hæc vt audiuit vir sanctus, pro eximia miseratione homini compatiens, cum lachry-

Pane benedicto sanat hominem.

mis Deo preces libat, & hora refectionis suæ panis appositi partem profusiùs benecens, per ministrum dat fœminæ illi ad ægrotum deportandam. Ex quo pane mox vt infirmus quippiam in os intulit, non solùm redijt edendi facultas, sed etiam auiditas accessit, ità vt in dies robur corporis instauraretur, quod lõga fame attritum videbatur. Inuisit indè aliud monasterij prędium Vinceredium, ad Mosam flumen situm: vbi cùm paucis diebus fuisset, quædam eius ruris mulier, iam decem annis cæca, accessit ad monachos, itineris eius socios, & ait: Ante cõplures dies meã mihi calamitatem deploranti appáruit quædam in somnis visio, certissimè promittens, si aquam manuum suarum ablutione sanctificatã, ad diluendos oculos meos hic homo Deo charus mihi largiri velit, illius meritis Dominum amissum diù oculorum lumen ilicò redditurum. Precor igitur, vt vos illo manus lauante, aquam seruetis, vt possim absolui te-

Aqua, qua manus abluit, cæca curatur.

nebris tam diuturnæ cæcitatis. Cùm ergò seruus Dei manus abluerer, illi aquam forminibus orbatę offerunt, eodemque temporis puncto, quo eam oculis admouit suis, visum mulier recepit. Sed vbi vir Dei id comperit, nõ tulit ęquo animo, celeriter indè abicedens, vt pro tantæ virtutis signo populares applausus declinaret.

Virum nobilem ægrotum, & eius vxorem è partu laborantem sanat, prædicitque calamitatem alterius nobilis viri. Cap. 14.

NON longè ab vrbe Suessionensi degebat vir nobilis, militiæ actibus implicatus, Guido nomine. Eius vxor Ermegardis, pietatis cultrix erat. Ambo autem &

diuitijs & bonis operibus abundabant. Porrò Guido in grauem incidens morbum, dormiendi & manducandi facultate amissa, à suis desperabatur, & tanquàm mortuus ab amicis plangebatur. Eodem ferè tempore coniunx eius, vicini partús doloribus & angustijs premebatur, dupliciq; attrita timore, hinc suam, indè mariti mortem formidabat. In tot malis hoc vnum sibi credidit superesse remedium, si suos & mariti casus orationibus sancti Arnulphi commendaret. Mittens itaque ad eum domesticum Clericum, & suum & viri periculum lachrymabunda ei exponit. Ille futurorum mirè

Eius vaticinium.

præscius, cùm priùs orâsset, ità ait Clerico illi: Abi frater, & charissimæ sorori nostræ hæc responsa accuratè & celeriter reporta. Duæ tibi imminent graues angustiæ, quas propitio Domino feliciter superabis: sed his tertia accedet, quam tu quidem ignoras, sed ea tanto erit grauior, quanto ab omni remedio alienior. Maritus enim tuus reualescet, & firma incolumitate gaudebit. Tu quoquè pariendi periculum euades, & hac nocte ante nocturni officij datum signum, paries filium gratulabunda. At tertia calamitas, quæ tibi ne in mentem quidem adhuc venit, & prolixiores est dolores allatura, eiusmodi erit: Albricus frater tuus, Codiciati castri dominus, coniugis suæ Anelinæ consilio iam proditus est, & nisi citò & cautè sibi prospexerit, turrimq; suam & totum castellum diligenter communierit, crás ante vesperam ab hostibus capietur, exturbabitur, & damno irreparabili afficietur. Mitte ergò ocyùs soror mea, & tam vxoris malitiam, quàm hostium insidias iam ingruentes, fratri tuo denuncia. His dictis, nuncius ab eo recedens, celeriter properat ad dominam: refert mandata sancti viri: matronæ animus vno eodemque tempore & gaudio & pauore afficitur: mittit

Albrici vir nobilis, negligẽs sancti viri prophetiam, in magnas incidit calamitates.

properè nuncium ad fratrem, perspicuè indicat vxoris eius machinas, & hostium illa ducę conatus atque molitiones. Albricus, his acceptis, credit quidem sorori, sed tamẽ coniugi perneganti maiorem commodat fidem. Itaque dum sibi non cauet, castellum non munit, diluculo ab hostibus inuaditur, capitur, expellitur, & ante vesperam alterius diei eius castri possessione nudatur. Eádem autem nocte Ermegardis è partu laborans, antequàm in beati Medardi ecclesia nocturnæ synaxis primum signum ederetur, filium enixa est. Eccè autem sequenti die deprænditur infans absque oculis esse editus in lucem. Ecquid verò tum facerent obstetrices? Valdè animis consternatæ plangunt, clàm mussitabundæ condolent, & modis omnibus dant operam, nè mater filij cæcitatem resciscat. Euolutis sex diebus, ex ancillarum murmure animaduertit matrona quippiam puero accidisse, quod fateri non auderent. Accersit pedissequas, sciscitatur num pueri res omnes saluæ sint. Præ pauore non audent illæ indicare puerum cæcum natum, nè noui doloris accessio illi interitum adferat: sed rem salutarem comminiscuntur, aiunt se idcircò conturbari, quòd infans ille, vtì parerat, ante baptismum non sit oblatus serui Dei Arnulphi obtutibus. Matrona illis assentitur, mittit infantulum ad hominem Dei, orans & postulans, vt suis eum manibus tangat & benedicat. Páret ille maternis votis, perq; fenestram ad se recipit infantem, fundit super eum preces, tangit illum & benedicit, saliua oris sui linit oculorum sedes, mox oculi cæci patescunt, & in ipsius serui Dei ora primos suos vibrant radios. Redditur indè eis, qui eum attulerant: ab illis ad matrem deportatur, exultantibus quòd recèns nato, noui essent collati oculi. Tum verò magna admiratio inuadit matrem, cui contigisset scire filium priùs illuminatum, quàm cognouisset cæcum natum. Ipsa quoquè, vt vir Dei promiserat, à partús angoribus citò & integrè absoluta, viri incolumitatem paulò pòst conspexit. Hæc autem omnia ità, vt diximus, gesta esse, ipsemet testatur, olim quidẽ cęcus natus, & à viro Dei curatus, nũc verò homo pfectę ętatis & Archidiaconus Petrus, vno capitulo quatuor miracula complexus, ante prouisam Albrici, pditionem, coniugis eius opera structam, Guidonis sanationem, puerperæ liberationem, & quod ijs præstãtius est, nouos oculos oratione serui Dei potiùs, quàm naturæ debito, impetratos.

Cæcus puer videt.

Prædicit obitum cuiusdam nobilis. Cap. 15.

EST illud quoquè commemorare operæprecium, vndè aduerratur, quàm subtiliter & promptè ille quadam Dei prærogatiua futura præuiderit. Coniuges illi, quos iam diximus, iampridèm filiam genuerant vultu decoram, quæ per id tẽpus nubiles habens annos, ab illis militi cuidam natalibus non impari fuerat desponsata. At

Universidad de Deusto
Biblioteca

illa, vt se habet puellaris lasciuia, quendam alium, rebus & genere inferiorem, plùs diligens, recusabat spõsum à parentibus delectum, crebrò iurans, quòd seipsam interficeret, nisì cupitis amplexibus potiretur. Ea incõmoditate parentes affecti, virum Dei Arnulphum consulunt, scire cupientes, quid in ea afflictione ipsis faciendũ foret. Ille auditis eorum querimonijs, opportunũ quidem & planè diuinum eis respõsum dedit: Canonũ, inquit, authoritate cauetur, nè puella cui nõ vult iungatur. ideoq; præcipio vobis, vt puellã ei quẽ amat, collocetis matrimonio. Vt enim ob vestræ religionis meritum nobis ostensum est, paulò pòst videbitis eam illum sponsum ardenter expetere, cuius à se coniugium tam studiosè iam conatur amouere. Permittatis filiæ vestræ sua hac in re vti voluntate: & ità fiet, vt res ad vestrã cedat honestatem. Credunt illi viri bis sancti viri, nuptias optatas honesto apparatu celebrant, sinuntq; filiam dilecti viri frui contubernio. Ille verò, cùm in id valdè esset intentus, vt posset miles celebris & famosus haberi, atq; ea causa nũquàm vellet abesse, vbì milites inter se cõgrederẽtur, dum auidiùs fertur in arma, ab armatis perimitur, & ex noua sponsa breuì efficit viduam. Ità iuxta viri Dei sermonem puella se contulit ad amorem prioris sponsi, eique coniuncta, alterius iacturam moderatè tulit.

Puellæ non sunt collocandæ viris quos nolũt.

Rhombum piscem fratribus importunis non sine miraculo procurat: sed prædicit importunitatis eius pœnam. Cap. 16.

IN eodem beati Medardi monasterio erat crypta versùs Orientẽ, cuius anniuersarius dedicationis dies solenniter quotannìs agebatur. Illo aũt die prisca loci nobilitas esum rhõbi piscis requirebat. Eã aũt cõsuetudinẽ nouus Abbas ignorabat, donec ipsa solennitas iam præ foribus esset, & Abbati nihil prorsùs indè cogitanti, alijsq; curis occupato, quandã necessitatẽ repentinò imponeret. Eius enim dici hora tertia exœconomo perquirunt fratres, num rhombus præstò sit. Illo negante, & verba eorum admirante, stomachabundi dixêre, se Missarum celebrationem minimè inchoaturos, donèc rhombus in culinam esset illatus. His auditis, quidam è senioribus adeunt Abbatem nihil tale suspicantem, exponunt fratrum sententiam. Ille, vt vir sagacissimus, tam puerile fratrum propositum cognoscens, & parumpèr apud se tacitus deliberãs, tandèm respondit: Si hunc morẽ pridèm perspectũ habuissemus, licuisset p ociũ illum piscem inquirere. At nunc quandò deimprouisò eum discimus, potest Dei omnipotentia eum largiri nobis, vt fratribus tollamus scandalũ, & sancta celebritas alacriter peragatur. Et nunc ocyùs abeat minister cum puero ad pontem Axonæ, & rhombum illic cõparet, coquinęq́ue fratrum repræsentet. Porrò ad seniores conuersus, aite charissimi, nunciate fratribus, non defuturũ illis rhombum, & vt solennitatẽ Domini hilariter peragant: simul aũt indicate eis, siue ego viuam, siue moriar, definitum hoc esse, vt viginti annis hoc die careant rhombi ferculis. Qui autẽ missus erat, præter omnem spem rhombum inuenit, emit, mensis fratrum coctum curat inferri. Sed fratres, qui huic rei interfuêre, sub diuini nominis obtestatione asserebant, deincèps per annos triginta piscẽ eiusmodi illo die nullo modo potuisse inueniri. Mirũ sanè, quòd tam præsens ei aderat spiritus Dei, vt quicquid diceret, veritatis constãtia firmaretur.

Odo, sancti viri æmul.

Punitur diuinitùs fratrũ importunitas.

Abdicat se Abbatis functione, nolens cum rege in bellum proficisci armatus. Cap. 17.

SED quia ratum hoc est inter mortales, nihil esse ex omni parte beatum, erat tum temporis in illo monasterio Odo monachus, honestatis vsurpator, virtutis deprauator. Is Arnulpho viro Dei mirè inuidebat, putabatq́; se illo digniorẽ loci eius administratione. Itaq; perpetuò ille animo voluebat, qua ratione posset eum ab Abbatis functione amouere. Indicauit aũt per internuncios regi Francorũ Philippo, vt cõtra hostes arma sumpturus, Abbatẽ S. Medardi secùm in militiã pficisci iub eret. Annuit rex consilijs Odonis, & cùm exercitum pmouisset, missis legatis, monuit dominũ Arnulphum, vt cum armato milite secùm in expeditionẽ iret. At ille, q quo ndà in seculo strenuè se in militia gessisset, & militare cingulum in D E I famulatum commutãsset, vehemen-

vehementer ab ea re abhorrescens, prorsùs recusauit id genus officij regi præstare. Egõne, inquit, relicta causa Dei, rursùm militibus stipabor, cum militibus rursùs arma tractabo? Grande profectò id nefas fuerit. Mâlim sanè Abbatis & loco & nomine perpetuò caruisse, quàm sub huius dignitatis prætextu iterùm seculo inseruire. Id vbì cõperit Philippus rex, à malis consiliarijs deprauatus, misit legatos, qui dicerent Abbatiam magnis opibus & possessionibus instructam, militibus, qui regis essent beneficiarij, circunfultam, qui antiquitùs consueuissent cum Abbate regiæ expeditioni adesse. Faceret ergò, quod mos haberet antiquus, aut loco cederet, quô regis iussa complearitur. His auditis, vir eximius cellam repetit, sese in ea includit, pro nihilo ducens illud culmen honoris: ac deincèps longè & meliùs & feruentiùs in summæ maiestatis famulatu sese exerceret.

Mâlũt Abbatis carere dignitate, quàm ire in bellum cum rege.

Geraldum sibi substituit, & reginæ illum expellenti futuram calamitatem prædicit. Cap. 18.

VErùm quandò illa nobilis animi ingenita prudentia nequaquàm ferre potuit, vt grex eximius absque spiritali rectore, diù fluctuaret, conuocatis ad se præstantioris ingenij & sanioris consilij fratribus, salubri vsus consilio, elegit sibi successorẽ virum non minùs dignũ Geraldum, scientia scripturarũ egregiè instructum, & omni honestate conspicuum. Eo Abbate ocyùs instituto, derepentè aduolat supradictus ille Pontius, vesanus monastici Ordinis temerator, ducens secùm reginã Bertradam, quæ authoritate regia Geraldum expelleret, & Pontium contra fas in sancti loci administrationem intruderet. Id vbì resciuit Christi seruus Arnulphus, è cella egreditur, reginam furibundam blanditer appellat, submissè rogat, vt licèt regina sit, memor tamẽ muliebris conditionis, memor diuinorum iudiciorum, contra leges Ecclesiasticas venire formidet, ab iniuria tanti viri verecundè sibi temperet. Cùm autem ea præ regio fastu & tumore viri sancti monita non admitteret, prophetico spiritu dixit ei: Crede, si lubet, ô regina fratri Arnulpho, immò potiùs crede spiritui sancto. Nam si tu fratrẽ Geraldum hinc eieceris, Deo vindice, tu quoquè ante obitum tuum à regno extrudéris, contemptaq́ue & ærumnosa moriéris. Eam viri D E I prophetiam, luce clarius est, completam esse, quandò omnes nôrunt, reginam illam post annos aliquot regis animum adeò offendisse, vt conciliari prorsùs nollet: amoramq́ue à regni consortio, & in pagum Pontinum translatam, post diuturnam calamitatem illic plebeio more defunctam & sepultam. Geraldus autem ab ea pulsus, dedit locum iræ, abijtq́ue in Aquitaniam: vbi à duce humaniter acceptus, in sylua maiori illustre cœnobium cõstruxit: in quo ad finem vitæ Deo seruiuit, & tandèm feliciter in Domino obdormiuit. Eius & vita & mors virtutum signis effulsit.

Prædicit reginæ temerarię futurã calamitatẽ.

Sanctitatis eius fama permultos etiam nobiles inuitat ad captanda ab eo salutaria consilia. Cap. 19.

ARnulphus ergò amica Cellæ inclusione potitus, perindè acsì tum primò incipe-ret, quotidianis sese ieiunijs alacriter macerabat, vigilijs affligebat, orationi assiduè vacans, & magna animi contentione diuinæ contemplationi insistens. Ità ergò se comparans, & eiusmodi virtutum studijs & exercitijs in dies excrescens, magnam à Domino consecutus est gratiam, & in Francorum regno fama eius longè lateq́; diffusa est, adeò vt totius regni nobiles, eius benedictionibus frui peroptarent, & omnes in dignitate positi, eius colloquium ardenter expeterent, tum de pace Ecclesiæ, tum de animarum salute ab illo consilia petẽtes. Felicem se credebat, quisquis vel sermonem eius audire potuisset. Fama verò sanctitatis eius etiam per omnes prouincias dimanabat, atque ad eius colloquium diuersæ & ætatis & dignitatis personas vndiquè adnocabat. Opportunum equidem reor hoc loco commemorare, quæ signa & miracula ediderit, quæ prophetiçè enunciârit.

Exercitia eius inclusi.

Multi ad eũ cõfluũt.

Absentis hominis nobilis mortem indicat. Cap. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PER hos dies venit ad eum maritus sororis eius, ex quo post mutua de animæ salute colloquia scisciţabatur, viuerétne ipsorum quondàm sodalis & cõmilito Israël, & quidnam ageret. Illo respondente, sospitem eum esse & rectè valere, atq; in omnibus prosperè agere, vir Dei prophetico plenus spiritu, ait: Non est ità, vt dicis, nanque ille & corpore & animo mortuus est. Hesterno enim die cum multa præda rediens domum, sub vesperam in scamno apud focum in concubinę suæ gremium caput deposuit, & repentina morte extinctus perijt. O mortem sanè horrẽdam, ô crudeles exactores, à quibus infelix eius anima æternis cruciatibus punienda, in tartarum abducta est. Hæc audiens affinis eius, valdè perterritus est, & priusquàm domum rediret, omnia sic comperit Israëli accidisse, vt vir Dei nunciârat.

Horrenda mors nobilis cuiusdã.

Piscem sibi oblatum, diuinitùs cognoscit veneno ab hostibus infectum. Cap. 21.

ALio tempore venit ad eum soror eius Adzela. Ea ad fenestrã cellulæ eius sedẽte, & quo pacto vitam animæ inter tot mundi procellas seruare posset inquirente, hora meridiana minister piscem frixum attulit, (erat enim dies celeberrimus) & coram illo posuit in fenestra. Ait ergò soror eius: Iam mihi, sancte frater, recedendũ est: cibo enim allato, te refici par est. Respondit vir Dei: Huius cibi causa ego, mea soror, te non patior hinc abire. Non enim licebit mihi ex hoc pisce edere. Est enim veneno ab infesto nobis hoste infectus, vt mihi exitium adferat. Sed spiritui sancto agamus gratias, qui suo instinctu docuit nos, nè sumpto toxico, inimico gaudium adferamus. Mox ad se coruũ vocat, quẽ micis quibusdã collectis in fenestra pascebat: imperat ei, vt rostro correptũ piscem, in eum locum transferat, vbi à nullo possit mortaliũ inueniri. Hæsitat aliquantisper coruus, tandèm mordicùs apprehensum absportat. Porrò vir sanctus terribiliter interdicit sorori hæc cernenti, nè, ipso viuẽte, cuiquã reuelet.

Piscem veneno infectũ, cælitùs cognoscit.

Eidem sorori suæ indicat mortem filij eius. Cap. 22.

HAbuit eadẽ ipsa filium adolescentẽ, quem cuidã homini potenti cõmendârant, vt ab illo arma acciperet. Interrogauit ergò eã vir Dei, vbi esset filius eius, & quid ageret. Respondit illa, missum eum esse saluum & incolumem ad quendam propinquum consanguineum, vt apud eum sit, donèc militiæ ornamenta accipiat. Vir sanctus ait: Vanam de eo coniecturã fecisti nupèr in initio Quadragesimæ, q̃ moriturus nõ esset, quandoquidẽ calceus in altum ꝓiectus, trabem excessisset. Illo enim in loco ęgrorãs, tali die, taliq; hora mortuus & sepultus est. Tum illa suprà, quàm dici possit, admirãs, cum multo pauore discessit, & antè, quàm domũ rediret, nũcius mortui filij ipsam anteuertit, & locum, & diem, & horam obitûs eius eodem modo exponens, quo antè fecerat vir Domini Arnulphus, diuinitùs edoctus.

Mortẽ absentis matri eius indicat.

Sanat mutum puerum. Cap. 23.

SOlenne martyriũ clarissimi Leuitę Laurẽtij annua celebritate festiuè agebatur, & populi frequentia cãpos & plateas in circuitu monasterij B. Medardi cõpleuerat: cùm eccè quędã mulier cũ filio annorũ tredecim, ab ipso ortu ꝓrsùs muto irrũpit ad fenestrã cellę serui Dei, & cũ multo animi mœrore orat, vt filij sui misereatur. Iungit ille dolorẽ dolori, & lachrymas lachrymis ei⁹, & fusa oratiõe, acceptũ p fenestrã puerum, signo sanctę Crucis cũ diuini nominis inuocatiõe cõsignat: idẽ signũ labris eius imprimit, digitis linguã cõtrectat, eumq; interrogat: Quod est nomẽ tuũ? Ille confestim lingua soluta, planè & apertè respõdet: Iohãnes: & sic deinceps inoffensè verba formãs, loquendi beneficiũ accipit. Ea res mox innotescit multitudini, & magnis votis p fidei ardore Dei laudes ꝓmunt. Sed cùm in illis laudibus eriã viri sancti nomẽ celebrarent, ille molestissimè ferens, ait: Valdè erratis, q̃ Christi opera mihi peccatori adscribitis. Quod Dominus fecit, Domino tribuatis, & illustri martyri Laurentio, cuius hodiè sacra solennitas celebratur. Animã enim lædit meam, quisquis tale opus meæ credit esse virtutis. Sic laudes hominum cauens, & summoperè intùs puram lectuans humilitatẽ, factus est apud Deũ meritis gloriosus, & apud homines laude dignus.

Mutꝰ puer, Cruce ab eo cõsignatus loquitur.

De profligato immundo spiritu ab adolescente. Cap. 24.

ADolescens quidam infestissima dæmonum obsidione correptus, vinculis & catenis colligatus, non potuit domari: sed quotquot contingere poterat, morsibus lacerabat. Tandèm à multis vtcunquè superatus & constrictus, cum multa vi pertractus est ad S. Medardi ecclesiam, vbi viro Dei indicatum est de eo. Qui miseratus pessimè captiuum, iussit eum ad se adduci. Cumq; propiùs accessisset, mox vt vir Dei illum vidit, signum Crucis edidit, dicens illis, qui eum trahebant: Dissoluite illum. Illis respondẽtibus, se id nullo pacto facere audere, nè fortè ab illo perimerẽtur: vir Dei ait: Iam dixi vobis, Dissoluite eum, nihil metuentes. Tum illi ægrè sanè manus apposuunt, hominemq; à vinculis absoluunt. Ille solutus, mox pronus corruit in terram, & adorauit. Iam enim, postquàm Christi seruum viderat, & ab eo fuerat consignatus, vis inimici in illo fracta quieuit. Vir autem sanctus iussit eum à terra surgere, & ad cellæ fenestram se adiungere. Illo propiùs assistente, vir Dei ait ad eum: Dic mihi, fili, quandò & qua ratione tibi hæc accidit inimici infestatio? Respondit ille: Charissime pater, fuit mihi quidam consobrinus elegãti corporis forma & insigni robore. Eius animũ cuiusdam viculi homunciones offenderant, ità vt adunatis sodalium & amicorũ turbis, in eum viculum irruere, & eius habitatoribus trucidatis, iniuriam suam crudeliter vindicare tentaret. Sed cùm viculus ille vndiquè sylua cingeretur, & vallo esset munitus, atq; eius incolæ viriliter resisterent, cõsobrinus meus nihil effecit: immõ etiam lancea vulneratus, viscẽribus patefactis, citò extinctus est. Eum mortuum miser ego apprehendi, & scapulis meis eius ralos imponens, per mediũ saltũ traxi extra cædis locum. Nox tetra tum erat: & eccè circunsistunt me antè & retrò malorum dæmonum turbæ innumerabiles, vlulantes & sibilantes, subindè etiam cachinnãtes. Itaq; timor & tremor horrendus me inuadit, & quędam aduersaria vis me medullitùs concutit. Cumq; ignorarem quid facerem, tandèm mortuum cadauer nescio quẽ in locum abieci, moxq; sensu perdito, emotaq; mente, talis effectus sum, qualem me iam tua cernit beatitudo. Famulus Dei ait: Vis agere pœnitentiã, quòd tanto facinori tuã operam commodâsti? Ille respõdit: Et pro hoc, & alijs omnibus, quibus Deum offendi, volo sanctè pater dignam Deo offerre pœnitentiã, & deinceps pro viribus ab omni malo abstinere. Tum vir Dei, irrogata illi pœnitentiæ mulcta, sanum & incolumẽ sanaq; mente præditum, à se dimisit, non solùm legione dæmonum, sed etiam humani sanguinis hauriendi innata crudelitate liberatum. Nisi enim hac ratione impeditus esset, omnes eius viculi incolas in consobrini vltionem iugulâsset.

Diuinitùs punitur horribiliter quidã vindictæ cupidus.

Eum sanat vir sanctus.

Rumorem de Danorum aduentu sparsum, cælesti reuelatione edoctus, vanum ostendit. Cap. 25.

FAma tempestate sæuus rumor vrbem Suessionũ, eiusq; suburbana & villas adiacẽtes quorundã rumigerulorũ opera perturbârat, in vulgus spargẽtium hostilẽ Danorum aduentum, affirmãtiumq; gentem illam, totã Franciã breui occupaturã & vastaturam, non senibus, non infantibus, nõ ecclesijs vllo modo parciturã. Is rumor infaustus intantùm creuit, vt Theobaldus Episcopus Suessionensis virum Dei Arnulphum, tanq̃ diuinorum secretorũ consciũ, hac de re solicitè consuleret, & multũ anxius rogaret, à Domino sibi reuelari vt peteret, num è ꝓpinquo tanta calamitas immineret. Christi seruus simulatq; audiuit hos rumores, pro vanis habuit: nè tamen leuitatis arguereţur, spatiũ perijt vsq; in crastinũ, quò per alta noctis silẽtia supnam maiestatẽ ꝓlixiùs precaretur, aliquod eius rei manifestum indicium sibi exhiberi. Manè redit solicitus Episcopus ad modernam spiritalis testamenti arcam, reperitq; ab Arnulpho de re ipsi hesterno die exposita cæleste oraculũ. Tum vir Dei, vt erat à Domino edoctus, Nè paueas, inquit, venerande præsul: donèc enim nos ambo hoc mortale geremus corpus, neque Dani, neque quæuis aliæ barbaræ gentes regnum Franciæ vastabunt.

Cælesti reuelatiõe discit falsum rumorem sparsum.

Hoc loco in MS. exemplari sequuntur quinquaginta quinque versus heroici rhythmici, quibus eadem de falso aduenientium Danorum rumore historia repetitur: quos breuitatis studio omisimus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Arnulphus cogitur inuitus esse Sueßionum Episcopus. Cap. 26.

INtereà Theobaldus Sueßionum antistes, Deo iubente, è vita excessit: in cuius locum quidam vir nobilis Geruasius, pro quadam Palatini seruitij compensatione fratrem suum Vrsionem curauit subrogandum. Erat ille Vrsio habitu quidē monachus, & à puero literis eruditus, sed ad ciusmodi munus parùm idoneus. Vitæ eius cordia & ignauia, & cathedræ Sueßionensis non canonica vsurpatio, non diù post Gregorij 7. peruénit ad aures Gregorij Pontificis Romani: qui mox datis literis ad Hugonē Diensem Episcopum, & tunc apud Gallias Legatum, admonuit, vt vita & promotio Vrsionis canonicè discuteretur, & quicquid in ijs pugnaret cum sacris canonibus, synodali sententia rescinderetur. Itaq; Hugo, fauente & opitulante Theobaldo Comite, S. Arnulphus eligitur Sueßionū antistes. in Meldensi vrbe, quæ est ad Mátronam fluuium, indicit synodum, & ex decreto Pontificis Gregorij, permissa Vrsioni se purgandi facultate, cùm ille legitimè citatus, & canonicè dilatus, se præsentare contemneret, iudicio Episcoporum reus est pronunciatus, & etiam condemnatus. Facta proindè Clero & plebi Sueßionensi idem præsolanti noui antistitis eligendi copia, pars sanioris consilij eligunt sanctæ religionis cultorem eximium Arnulphum, & vt is quamprimùm ipsis donetur, instanter postulant. Ità facta & conscripta cōcordi electione, Hugo Legatus mox è Concilio mittit quosdam ad S. Medardi cœnobium, per epistolam monens & mandans, vt Arnulphus è cella exeat, & ocyùs se conferat ad Meldensem synodum: nî id faciat, anathemate se plexū nórit. Páret iubenti Legato, q̄uis ęgrè, Arnulph⁹: venit in Cōcilij. postq̄ assedit, confestim relegitur petitio Cleri & populi Sueßionēsis, Arnulphum sibi Episcopū eligentis. Indè vox exitit Episcoporum, Arnulphum omni sanctitate ornatum, sibi collegam dari poscentium. Mox trahitur, & nec ad momentum excusandi dato spatio, infula ei imponitur, simulq́ue in conspectum Episcoporum adducitur. Afflicto autem & mœrenti, Hugo Legatus in virtute sanctę obedientiæ præcipit, vt deinceps Christi Ecclesię in Pontificali officio seruiat. Hoc ille mandato constrictus, cessit eorum voluntati, & designato consecrationis loco & tempore, ad monasterium S. Medardi redijt, vt itineri necessaria præpararet. Quibus copiosè paratis, non suo typho, sed fidelium voto, profectus est cum quatuor monachis, & electis è Clero, venitq; in Campaniam ad castrum, quod Virtutes appellant.

Seuerè castigat fratrem, cuius culpam spiritu reuelante cognouerat. Cap. 27.

POrrò Comes Theobaldus, eius cognito aduētu, cum magno militū & nobilium comitatu hilariter eum excepit, & officiosè in ędes introduxit. Hora aūt vespertina in quodā remotiori cubiculo vir Dei secretiùs residebat, aderatq; ei Comes iam dictus cum ppaucis nobilibus, de animę salute ex illo scisitans: cùm subitò mutato vultu & quasi spiritu incitante, Vocate mihi, ait, duos illos fratres nostros, Euerolphū & Ostermarum. Est enim, quod illis dictum velim. Confestim vocantur, & veniunt. Nota vitæ innocentiā. cumq; starent ante illū, ait Ostermaro: Postquàm Deo miserante secularis militiæ fluctum reliqui, p viribus operam dedi, nè vlli ex fratribus iniuriā aut quanlibet contumeliam irrogarē: quodq; ego solicitè obseruaui, à cunctis mihi adhęrētibus solicitius obseruandū curaui. Nóui enim pœnā diuino ore constitutā in eum, q vnum è pusillis Matt. 18. scādalizet. Quę cùm sint verissima, qua fronte ausus es frater Ostermare fratrē Euerolphū afficere cōtumelia, & neq; timori diuino, neq; nostro pudori deferre? Abiigitur, & reuertere ad monasteriū tuū. post tantā enim stoliditatē nō patior te sociū itineris mei. Volo enim comites meos esse placidos, mites, benеuolos, in mutua officia paratos, nō refractarios & nō subditos. His ille frater supra modū cōsternatus, trementi voce respōdit: Vbinā ego, domine pater, aut refractari⁹ fui, aut alicui cōtumeliā fecisti fratri Euerolpho, mālle te, vt caput eius mergeret in latrinam, q̄ tu us cabal⁹ soli. Absens nouit, qd alibi geratur. to maiori annona fraudaretur? Crede mihi, nunq̄ id ausus fuisses dicere, si nostrę gratiæ vlla tibi cura fuisset. Tum verò omnes, qui aderant, mirè obstupuerūt, quomodò ille

rem occultam & quasi tacitè prolatam, tàm perspicuè scire posset. Longo enim, interuallo distabant illud cubiculum, in quo sedebat vir sanctus, & equorum stabulū: neque dictum hoc erat, nisì cùm equis annona distribuererur. Tandèm frater ad viri Dei pedes aduoluitur, & cum illo pariter cæteri fratres, suppliciter illi veniam petēres. Quibus ait vir sanctus: Ignoscat illi Deus: mihi verò non erit posthàc huius itineris comes. At ille præ nimio mœrore plorans, Eheu, inquit, sancte pater, quînam ego solus à te regrediar, aut qua ratione huius repulsæ meæ dedecus ferre potero? Putabunt omnes nefarium aliquod facinus me perpetrâsse, & ea causa à te reiectum. Parce, obsecro, pudori meo, & dona mihi veniam, nè me ppetuus mœror occupet. Tum vir pius eius dolorem miseratus, & fratrum precibus se accōmodans, ait: Tu quidem ob hanc tuam stoliditatem prorsùs domum redibis: sed nos per Dei gratiam aliquod ciusmodi negocium expediendum tibi demandabimus, vt nulla possis è reditu ignominia notari. Sed tamen rem, quam tibi mandaturi sumus, apud te tacitam habebis, nec vlli pandes, nisì cui eam volumus indicatam. A nobis ergò recedens, Parisios venies, & reginam Bertradam nostro nomine salutabis, lætumque ei nuncium afferes, Prędicit reginę nascituri ex ipsa Ludouicū. quòd in vtero habeat filium, quem in sacto fonte vocatura sit Ludouicum, post patris obitum regni Francorum regem futurum. Illa verò vix tibi credet, quandoquidem infans necdùm vitalem habet motum: sed tu illi dicas, vt fidēter credat, post breue tempus certo experimento rei veritatem compertura. His frater ille valdè exhilaratus, Parisios proficiscitur, reginæque iucundum affert nuncium. Illa præ stupore palleſcit, regemque Philippum venationi intentum, per celeres nuncios euocat. Venit rex, auditaq; tam fausta relatione, quòd tādiù optata prole esset potiturus, & gaudio & mœrore afficitur, atq; inter vtrunq; fluctuat. Gaudet qdem, si ità se res habeat: metuit verò, nè sit inanis promissio. Tandèm in regio pectore vincit fiducia, prudenterq; apud se statuit, non posse esse superuacaneum, quod tantus vir DEI prophetâsset. Nouerat enim multimoda experientia, cuius sanctitatis & veritatis esset, qui istud fore prædixerat. Paucis indè euolutis diebus sentit mater palpitantem fœtum, & cum gaudio illius expectans natiuitatem, præ amore prolis contempsit partūs dolores. Tandèm editum filiolum in Paschæ peruigilio Episcoporum manibus obtulit ad baptismum, & iuxta beati viri vaticinium, Ludouici nomē ei curauit imponi. Atq; is est Ludouicus, qui modò regni Francorum habenas moderatur, bella intestina p viribus compescit, hostilia fortiter exagitat: quantùm quidem in ipso est, pacis est stu- Ludouicus rex laudatur. diosus, in armis strenuus, in verbis cautus, prudens consilio, in bello imperterritus, bonorum amans, eius, quæ regem decet, probitatis & integritatis cultor. Cui tamen, si quid regiæ perfectionis deest, non tam illi, quàm regni proceribus, id imputandum est, Verùm his obitèr commemoratis, ad Arnulphi res gestas explicādas reuertamur.

Vt sit consecratus Episcopus. CAP. 28.

COnfecto tādèm itinere, peruenit ad Hugonem Legatum, qui sanè eius inopinato aduentu & lætatus est, & perturbatus. Lætatus quidem, q talem virū excepiret: perturbatus verò, q ad eum consecrandum nulli Episcopi adessent. Interim tamen totum Deo committēs, repētino nūcio exhilaratur, & anxietas omnis abcedit. Nam postridiè veniūt ad eum tres Episcopi, nulla qdem necessitate eos cogente, sed tacito instinctu, vt ipsi palàm asserebant, ad Legatum inuisendum eos permouente. Atq; ità omnibus patuit diuini consilij arcanū, & quòd diuinę maiestatis voluntate decretum esset, vt Arnulphus Episcopus cōsecraretur. Itaq; proximo die Dominico cōsecratus est Episcopus decimoquarto Calendas Ianuarij, & multa omnium gratulatione & lętitia ad sedem Sueßionensem dimissus est. Nec latuit Viennenses eius fama præclara, collectiq; in vnum, mutuò se hortabantur, vt illum vi caperent, suæq; vrbis Archiepiscopum crearent. Vacabat enim tum Viennensis sedes. Sed vbi rumor ille spargi coepit, vir DEI è finibus eorum properè excessit, ad eam excolendam vineam, animasque pascendas festinans, quę eius curæ specialiter commissę erant.

Cōsecratur Episcopus S. Arnulph⁹. Viennenses cupiūt eum habere suū Archiepiscopum.

Cluniaci ab Hugone Abbate honorificè excipitur. CAP. 29.

Universidad de Deusto
Biblioteca

for. * eum

COnstituerat autem vir sanctus Cluniacum, monachorum deuotione conspicuũ cœnobium, clàm perlustrare: sed fama virtutis comes, nõ permisit *eam latere. Nanq; Abbas Hugo vir cumprimis religiosus, eius cõperto aduentu, collecto monachorum exercitu, admodùm honorificè ei obuiàm ꝓcessit, & cum multa veneratione eum excepit, nõ tam ꝓpter Episcopatũ, quàm superioris vitæ merita, ipli nõ ignora. Sedulus aũt explorator eũ illic manẽtem obsẽdit, nõ ex curiositate, sed sanctæ charitatis feruore, è scripturis quæstiones ei ꝓponens, carũq; solutiones ab ore eius ciẽs: vt hac ratione posset cognoscere, vtrùm prõptus esset ad ꝓferenda de thesauro suo noua & vetera, nè cõmissa illi ecclesia, minùs, q̃ par esset, spiritali doctrina aleretur. Deniquè id indè consecutũ est, vt quem pius Abbas Hugo zelo charitatis idoneum & agrestẽ esse anteà ꝓmuerat, eũ doctrinæ fructibus abũdare, & oratoris facũdia non mediocriter pollere, non sine multo gaudio expertus sit. Liber aũt eius Hugonis vel breuissimã hoc loco historiã inserere: Fuit corpore & animo castissimus, eleemosynis & orationi iugiter intẽtus & addictus, monasticæ disciplinę custos & ꝓmotor instantissimus, perfectorum monachorum & personarum ecclesiastico cultui idonearum nutritor perpetuus, sanctæ Ecclesiæ procurator & propagator mirè feruens.

Hugonis Abbatis Cluniacen. virtutes.

Vt verum se pastorem etiam cum vitæ periculo declarârit, vtque vi repulsus ab ecclesia sua, patienter tolerârit. CAP. 30.

OCcupabat tum sedem Suessionũ ille nõ matris ecclesiæ electione, sed palatij ore Episcopus Vrsio, Geruasij regij dapiferi germanus frater, vtebaturq; interim rebus Episcopi, fretus regis fauore, quem ei frater conciliârat. Venienti ergò Arnulpho Episcopo, & Suessionũ vrbem ingredi volẽti, fit obuius Geruasius cum turba armatorum, monetq; eum, nè in ciuitatẽ intret, nisi mori velit. Ei vir Dei cõstanter rẽspõdet: Apostolus Iohãnes dicit, ꝓfectam charitatẽ foràs mittere timorẽ. Et qa mihi viuere Christus est, & mori lucrum, obedientiã p̃cepto Apostolico mihi iniunctã implere conabor, nè si nõ obediã, à Domino merear reprobari. Habeat me Dñs Deus martyrẽ, si interficior: aut confessorẽ, si euado. Charitas cũ Christi vrget nos. Irã citius cens, animal, cui insidebat, vrget calcarib⁹, vt ocyùs se in vrbẽ recipiat. Sed Geruasius iniecta manu in frẽnũ iumẽti, illud cum sessore retrahit, cogitq; retrocedere. Tũ vir Dei statim cessit obsistẽti: atq; ità quãtùm licuit, obedientię mãdatum impleuit, sedẽsq; quam nõ cõcupierat, trãquillo animo interim deseruit, pietate eam excolens, quam videbatur corpore reliquisse.

1. Iohan. 4.

In presens vitę discrimen se conijcit obedientię studio

Verumenimuerò cùm sedes non faciat Episcopũ, sed Episcopus sedẽ, & virtus manifestatis p loca non scindatur: in quodam castello eiusdem diœcesis, quod Vlciacũ vocant, fouẽre illũ Comite Theobaldo, mãsionem & sedẽ sibi constituit: vbi cõuenientibus ecclesiarũ p̃latis & senioribus è Clero, accurrẽtibus etiam ꝓmiscuis populorũ turbis, pœnitẽriam cõfessis, & lapsis reparationẽ multa auiditate fideliter actrenuè procurabat. Aduolãt populorũ cateruæ, sanãtur ægroti, aduẽtantibus frequẽs prędicatio impenditur, animarũ & corporum vlcera curantur, ecclesiæ passìm consecrantur, diuinæ laudis officia sacrosancta egregiè instaurantur. Lætantur omnes ecclesiæ reformatum decus & venustatem, quæ Vrsionis incuria non mediocrem iacturam fecerat.

Sanat moribundum.

Mira in sancto viro futurorũ prænotio.

Curat Euerolphum presbyterum morti propinquum, eique futura prædicit. CAP. 31.

COmmorãte viro Dei in illo castello, Euerolph⁹ monach⁹ & presbyter, sancto Episcopo valdè deuotus & impẽsè charus, in morbũ incidit grauissimũ: cũq; se moriturũ crederet, rogauit Episcopũ, vt sacri olei Vnctionẽ ipsi imprimeret. Episcopus verò ait ad eum: Intrẽpestiua sunt, quæ postulas: quibus ego ea causa nõ annuo, q̃ sciam contraria dispositioni diuinę. Nõ cm̃ ego te aut vngã, aut sepeliã: sed tu me alio & loco & tempore vnctionis & sepulturæ sacris officijs prosequẽris. Illo dicente, fieri id non posse, cùm Episcopi vel Abbates Episcopum debeant sepelire, vir Dei respondit: Scias certissimè ad me vngendum & tumulandum nullum adfuturum antistitem vel Abbatem: sed tuę charitatis ministerio, quicquid eius est, circa me complerum iri. Sic locutus, manum ægroto imponit, & pulso morbo, reddit incolumem. Cuius-

Cuiusdam furtum spiritu prophetico prodit. CAP. 32.

MVltis ad eum turbis confluentibus, quarum ille morbis curandis sedulã nauabat operam, quodam die è loco superiori per fenestrã prospiciens, videt in platea hominẽ sub planca, quam ferebat, mirè sudantem: mox ait ad circunstantes: Plancam istam rapuit hic homo. Aiunt illi: Vndè hoc scire potuisti domine? Respõdet vir Dei: Pro comperto habeo raptu eam partam esse, nam dęmon author rapinę, collo eius insidens, eum miserè premit. Mox vnus ex illis, celeri cursu abit ad hominẽ, sciscitatur vndè habeat plancam, quam ità anhelus baiulet. Ille fatetur apud pagum Nãtolium in quadam se congressione adfuisse, & eam ad se plancam rapuisse. His auditis, festinus reuertitur ad eos, qui illum miserant, nunciatq; ipsis stupentibus vera dixisse Episcopum.

Videt dęmonem premẽtem furem.

Quinque panibus & totidem vini mensuris satiat plùs quàm septingentos homines. CAP. 33.

QVodam tempore cuiusdam pagi ecclesiam dedicaturus, ait ad famulos suos: Tali, quæso, itinere ad eam ecclesiam nos perducatis, vt populus nesciat, quà veniturí simus. Nonnihil quoquè alimentorum vobiscùm feratis, vt fessa ex itinere corpora possimus vel paululùm recreare. Itaq; iter lõginquum & deuium arripitur, nec tamen potest ardor populi compesci. Breui temporis spatio grandis ad eum multitudo confluit. Id cernens vir Dei, in Dei laudes erũpens, ait familiaribus suis: Quid escarum habetis, proferte, vt post laborem vires reparemus. Confestim exhibentur quinque panes monastici, quos vulgò crudas micas vocant, & totidem vini mensuræ, vt habet censura monastica: stratisque in herba tapetibus, vir Domini resident, profusa illum turba vndiquè ambiente: benedicit panes illos, paucos quidem numero, sed numeri mysterio multos, iubet omnibus præsentibus ex illis distribui, vinũ quoquè ad satietatem porrigi. Accidit tum res admiratione digna. Nanque panes illi & vinum tam abundè omnibus suffecêre, vt se benè refectos & ãbundè satiatos sentirent. Et tamen præter Episcopum & comites eius, illi, qui manducârunt, amplius septingenti fuêre.

Miro modo pauci panes sufficiũt hominib⁹ amplius septuagentis.

Robertum Flandriæ Comitem inexorabilem conciliat quibusdam ab illo proscriptis. CAP. 34.

RObertus Flãdriç Comes infestus fuerat qbusdam gentis suę primarijs & ditioribus viris: q perræsi onerũ, quibus ab illo premebantur, inter se tractabant, vt illo ꝓfligato, humaniorẽ sibi principem adsciscerent, nẽpe Balduinũ Comitẽ Mõtis Castrorũ. Id vbi resciuit Robertus, summo conatu intercipit illos ceu ꝓditores, atq; alios exijs ꝓscribit, alios perimit, nonnullos rebus & honoribus nudatos, iubet in exilium proficisci. Inter eos etiam Arnulphus Morinorum Archidiaconus & ecclesiæ S. Audomari Prępositꝰ, omni dignitate sua priuatus, multo tẽpore vixit ꝓfugus: sed tãdem ad se rediẽs, Gregoriũ Romanũ Pontificẽ adit, qua calũnia gradu & honore suo spoliatꝰ sit, lachrymabũdus ei exponit. Tantã verò eius calamitatẽ miseratus Põtifex, literis suis ferocẽ & truculẽtũ Roberti animũ statuit lenire, vt illis, quos suspectos habebat, aut planè ignosceret, aut certè facultatẽ sese purgãdi nõ negaret. Sed cùm nemo posset inueniri, q Põtificis literas tã offenso principi exhibere ausus esset, res diù ꝓtracta est. Tãdèm animo succurrit cõstãtia sanctitatis & feruor charitatis Arnulphi Suessionũ antistitis, cuius tum in curia Põtificis celebris fama innotuit, & q̃ is ꝓculdubiò incũctanter oblaturus esset Roberto Comiti scripta Põtificis. Tum verò animatus Põtifex, Arnulpho diploma mittit, mandans ei, vt literas intercessorias & pro nas de qbus agebat, ad Robertũ Comitẽ secùm adducat, illisq; vel veniã, vel saltem se purgãdi copiã obtineat ꝓ sedis Apostolicæ honore. Ità ille vir pietate fortis, gemina instigãte iustitia, obedientiæ & fraternæ condolentiæ, cum quibusdam ex illis venit ad Insulam ciuitatem, atq; illic reperto Comiti obtulit sacras Pontificis literas. Quæ cùm legerentur, illi, quorũ res agebatur, clàm se submittẽtes, eius tenuêre pedes. Sed ô furorem & rabiem, ô fellis acerbam commotionem, quæ tum in fronte, oculis & toto Comitis vultu visebatur: quandò sensit eos quos oderat, suos appræhendisse pedes

Universidad de Deusto
Biblioteca

Flectitur eius presentia Comes inexorabilis.

pedes. Ecquid verò illa ferocitas in sancti viri præsentia faceret? Adfuit cõtinuò gratia Dei, & tum sanctitatis eius contemplatione, tum pro Apostolicæ Sedis reuerentia, salus, vita, res & facultates illis donatæ sunt. Laude dignis, laudabiliora succedũt.

Componit atroces aliquot Flandriæ ciuitatum dissensiones & cædes mutuas. CAP. 35.

EOdem enim tempore quibusdam Flandriæ locis quotidianæ fiebant cædes, & insatiabilis grassabatur sanguinis humani fundendi libido, qua totius regionis pax & quies perturbabatur. Itaq; permulti nobiles magnis precibus vix obtinuerunt à viro Dei, vt loca, in quibus atrocior sæuiebat crudelitas, adiret, & Flandrorum indociles cruentosq; animos, ad pacem & concordiam vtcunquè permoueret. Itaque sæuam illam rabiem, qua Brugenses, Furnenses & Altenburgenses in mutuas cædes ferebantur, vir Domini verbo mellitæ prædicationis & paternæ adhortationis instantia, propemodùm ad mansuetudinem redégit, hominumque illorum crudeles animos ad concordiam, licèt immenso labore, reuocauit. Et vt paucis multa expediam, quod mille argenti libris impetrari non potuisset, id gratia DEI per seruum suum in illa regione efficere dignata est.

Sedat atroces simultates.

Cæcam mulierem in multorum præsentia sanat. CAP. 36.

PER id quoq; tempus Rogerus Comes Porcensis, missa ad beatum Arnulphũ fida legatione, summoperè rogauit, vt veniret ad dedicandam ecclesiam, quam in castro, quod Caluũ montem appellant, ipse condiderat in Rhemensi territorio: pollicens se multa in eius ecclesiæ vsus collaturum, modò sanctus præsul velit consecrationis explere ministerium. Vt autem more comparatum est, Cleri consilio dies dedicationi statutus est, & per loca opportuna publica voce populis denunciatus. Nec verò dici satis potest, quanta populi frequentia eò aduenerit. Venit autem etiam ex pago Cauniaco mulier, quindecim annis cæca, quę, imperrante Comitissa, se ad beati viri vestigia prostrauit, clamans & dicens: Serue Dei, miserere meî, & digitis sacræ dextræ tuæ oculos meos continge. credo enim tuis meritis me curatum iri. Aderãt ibi nobiles & illustres psonæ, à Comite Rogero inuitatæ, in quibus erat Ingelrannus Archidiaconus, posteà Laudunensis Episcopus, Rudolphus Viridis, posteà Rhemorum Archiepiscopus, nonnulli item Abbates & proceres: ad quorum præsentiam vir Domini pro sua modestia nonnihil verecundatus, submissè ait ad fœminam: Quid tibi, mea soror, contactus noster prodesse valebit? Illa fidei calore succensa: Permultùm, inquit, tuus mihi tactus proderit: tantùm velis, quęso, digitos tuos in oculorũ meorũ cauernulas in Christi nomine immittere. Hac voce ille victus, & quasi vim patiens, signo sanctæ Crucis edito, digitos misit in oculorum eius loculos, ità dicens: Fiat tibi secundùm fidem tuam. Mox illa, apertis oculis, clarè vidit. Ea re Clerus multùm exhilaratus, in præpotentis Dei laudem cantauit, Te Deum laudamus.

Signo Crucis & manus cõtactu restituit cæcę visum.

De Gerico viro nobili, sed valdè flagitioso, sancti viri precibus animo & corpore sanato. CAP. 37.

CVm adhuc militiæ actibus implicatus esset vir Dei Arnulphus, sodalẽ habuit Gericũ militem: q. illo se seculo abdicante, totũ se rapinis addixit, & nec Deũ timẽs, nec hoĩes, viduas & pupillos ppetuò oppressit. Eã illius flagitiosam vitã vbi comperit vir Dei, Christũ deprecabat, vt aliqua occasione cogeret eũ corrigere pessimos mores suos, & Dei timorẽ cogitare. Intereà Gericus mũdi prosperitate florẽs, Iuditham, ipsi nobilitate parem, ducit vxorẽ, procreat liberos, & annis pmultis eum tota domo sua mira felicitate potitur. At posteà morte tolluntur filij, & intrà paucos annos nec vnus manet superstes. Illum quoquè vehemens corripit morbus, qui eum ad menies quadraginta sic lecto affixit, vt quotidiè mors illi ob oculos versaretur. Porrò cognati, cernentes eum prole carere, eius terras & beneficia sibi cupiũt vẽdicare, vxorẽ eius Iuditham omni dote priuare, & à tota mariti hæreditate extrudere. At illa sentiens omni se solatio destitutam, conuersa ad Dominum, eius opem implorat: & recordata

Efficacia precũ eius.

serui Dei Arnulphi, cum multo gemitu ait ad maritum moribũdum: Charissime coniunx, eccè mortui sunt filij tui, & cognati inhiant facultatibus tuis, & iam sermonem malignum sibi firmauerunt, vt te sepulto, me turpiter eijciant, nec coniugẽ me tuam agnoscant. Quæso igitur, audi consilium te impensè amantis coniugis tuæ, & animo promittas Deo, te curaturum, vt hac nocte lectica veharis ad Arnulphum fidelem seruum eius, & tuum quondàm sodalem & amicum. spero enim ità fore, vt pater miseriarum & dolores tuos, & meum mœrorem respiciat. His auditis, ille, parumpèr cogitans, Sapienter, inquit, isthuc consulis, & ego optimo consilio libenter párens, polliceor me ità ocyùs facturum. Mox igitur lectica equestri vehitur Suessiones, & vbi viro Dei in sua Cella commorãti eius aduentus innotuit, lætabatur ille adesse hominem, cuius olim in militia sodalitate amanter vsus esset, iubetque illum ad se perduci, aitq; ad eum, amicissimè illum obiurgans: Frater Gerice, tu miles optimus tuis, pessimus tibi, qui tandiù iritâsti præpotentem Deum, in rapinas incumbens. Crede mihi, parùm abfuisti ab interitu, nimis diù in faucibus Leuiathan hæsisti: sed gratias ago Domino Iesu Christo, quòd non despexit lachrymas meas, teque hac ægritudine impediuit, nè plùs satis rapinis incrassatus, fieres esca tartarico draconi. Nóueris ergò diuturnis precibus à Domino me impetrâsse, vt hic morbus te corriperet, vt vel inuitus cessares ab opprimendis pupillis & viduis, & rapinis consectandis. En quanto te immensę misericordiæ suæ beneficio affecit Deus, vt agnoscas te nequiter egisse, & tor flagitiorum infamia celebris, dentes leonis posses euadere. Sed dices fortassis: Cuiusnam leonis? Audi Petrum Apostolum, immò Christum in Petro loquentem: Aduersarius vester diabolus, tanquàm leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret. Huius leonis rictus sola Dei benignitate euasisti. Iam porrò da operam, vt ab eius tyrannide prorsùs libereris. Respondit Gericus: Equidem, mi pater, eo voto eaque deliberatione ad tuam sanctitatem properaui, vt ad præscriptum consilij tui, mea deinceps vita componatur: nec aliud faciam, quàm quod tibi visum erit. Tantùm pro mea miseria & calamitate Dominum instanter ora, vt possim corporis adipisci sanitatem. nam quòd ad animæ salutem attinet, sanctè polliceor, me posthàc nihil scientem admissurum contra leges diuinas.

Vide quomodo sanctus virum orét pro malis.

1. Pet. 5.

Deindè Iuditha vxor eius lachrymabunda in has prorupit voces: Serue Dei, audio etiam meos casus, & fer opem miseræ ac destitutæ. Vir Dei respondit: Dum audio voces tuas, agnosco necessitatem tuam: sed promitto tibi in Christi nomine, aduentum ad me vestrum, non fore inanem & infructuosum vobis. Itaque certò nóueris, respexisse Dominum contritionem tuam, eumque te exhilaraturum propter fidelem operam, quam nauâsti marito tuo in doloribus eius. Is enim, quia iniquitati nunquam remisit, iam perfectè curabitur, & tu ex illo filium concipies Lambertum, iubente Deo, hacipsa hora anno euoluto nasciturum. Is in paternam hæreditatem succedet, tuamque nutriet & fouebit senectutem: nec moriéris, donèc videas sobolem illius. Volo igitur & hortor, Gerice charissime, vt deincèps viam iustitiæ insistas, Ecclesiam Dei & sacrum Clerum honores, pauperibus nihil auferas, immò etiam ablata restituas, eleemosynas largas assiduè præstes, decimas tuas nũquàm apud te retineas, agros tuos colas, principi tuo & æqualibus fidem serues & veritatem, ex iustis possessionum tuarum redditibus vitam sustentes, colonis tuis humanum & clementem te præbeas, pro collatis beneficijs DEO perpetim gratias agas, diuinis officijs quotidiè intereſſe coneris. Ità tibi facienti aderit gratia Dei, dabitque pacem rebus tuis, & bono fine potiéris. Qui verò lectica huc apportatus es, Deo fauente, eques hinc recedes benè sanus. O diuinæ bonitatis incompræhensam benignitatem & clementiam, fidelem seruum suum tot virtutum donis ornantem, vt & conuersatio eius in cælis sit, & vitæ meritum etiam alijs prosit. Quantùm enim licet intelligi, Gericus iste ob suam peruersitatem mortuus fuisset, nisi eum assiduæ beati Arnulphi preces conseruâssent. Deniquè, propitio Deo, recessit sanus: domum reuersus, anno elapso, eodem die filium ex coniuge suscepit, qui ei hæres successit, matremque humaniter sustentauit, consuquè, vt erat à viro Dei prędictum, in corpore manentem, donèc ex legitimo matrimonio ipsius filios procreatos videret.

Predicit astricte matrone ipsam filiũ parituram &c.

Optimę institutiones nobilium.

Adolescentem conciliari hostibus nolentem, à dæmone arreptum vir sanctus sanat. CAP. 38.

Quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVo tempore vir Dei inter Flandros pacem componere nitebatur, in pagũ Turholt venit, agente dæmone, contentionum & rixarum flãmis ardentem. Hortãte aũt sancto viro propinquos eius, cuius sanguis fusus erat, vt pacem amplecterentur, & satanæ incendia sopirent, adolescens quidam Herradus, Herradi presbyteri filius, malebat surda aure pacis consilia contemnere, quàm vel se, vel alios ad pacis studiũ accõmodare. Ea causa ex atrio ecclesiæ, in quo stabat Episcopus, exire voluit, nè salutares eius admonitiones audiret: dictumq; est Episcopo, abire illum, q̃ vel maxima pars esset turbæ huius. Confestim illum sequitur sanctus Episcopus vsq; ad Comitis stationem, atq; ibi in humum sẽ abijciens coram illo, humiliter orabat, vt pacẽ non respueret. At ille iuuenili arrogantia tumidus, noluit illic consistere, sed veritus, nè ab alijs detineretur, celeriter aufugit. Eccè autem fugientem arripit malignus spiritus, ità vt amentia affectus, seipsum dentibus & vnguibus laceraret. Id conspicati amici & affines eius, vinctum pertrahunt ad virum Dei, plurimùm obsecrantes, vt sibi perbo & fatuo ignoscat, & iniuriam illatam voluntaria obliuione conterat. Vir DEI respondit: Iniuriam pro veritate irrogatam libèns amplector, sed cordis eius duritie me dolore afficit. Si ergò vultis, vt pro eius liberatione Dominum exorem, fidẽ este tam detis, vos omnes, velit nolit ille, pacem firmam conseruaturos: & si quas ille rixas aut seditiones excitârit, neminem è vobis suppetias ei laturum. Omnes vna voce dixerunt: Anathema erit inter nos, quisquis illi opem tulerit, nisi in ijs, ad quę rumoris hortaris. Illa promissione flexus Episcopus, aquam cum exorcismis consecrauit: qua adolescens ille consperfus, mox malo dæmone liberatus est, & mentis benè compos effectus, pacem & concordiam sanctè coluit.

Eximia sanè tanti viri humilitas & charitas.

Aqua benedicta sanat dęmoniacũ

Meritis sancti viri, quidam ab hoste percussus, mortem euasit. CAP. 39.

ACcidit in eodem pago Turholtensi aliud quiddam non minùs admirandũ. Miles quidam Altenburgensis, Vuilhelmus nomine, statura & cognomine Lõgus, filium adultum habuit, in rapinis plùs satis præcipitem & propensum. Is cùm vellet aliquandò cuiusdam res diripere, ab illo interfectus est. Eius cædem pater Vuilhelmus vlcisci volens, percussori struebat insidias, sed fruſtrà, donèc circa S. Iohannis festũ accõmodare. Ea causa ex atrio ecclesiæ, in quo stabat Episcopus, exire voluit, nè salutares eius admonitiones audiret: dictumq; est Episcopo, abire illum, q̃ vel maxima pars esset turbæ huius. Confestim illum sequitur sanctus Episcopus vsq; ad Comitis stationem, atq; ibi in humum sẽ abijciens coram illo, humiliter orabat, vt pacẽ non respueret. At ille iuuenili arrogantia tumidus, noluit illic consistere, sed veritus, nè ab alijs detineretur, celeriter aufugit. Eccè autem fugientem arripit malignus spiritus, ità vt amentia affectus, seipsum dentibus & vnguibus laceraret. Id conspicati amici & affines eius, vinctum pertrahunt ad virum Dei, plurimùm obsecrantes, vt sibi perbo & fatuo ignoscat, & iniuriam illatam voluntaria obliuione conterat. Vir DEI respondit: Iniuriam pro veritate irrogatam libèns amplector, sed cordis eius duritie me dolore afficit. Si ergò vultis, vt pro eius liberatione Dominum exorem, fidẽ este tam detis, vos omnes, velit nolit ille, pacem firmam conseruaturos: & si quas ille rixas aut seditiones excitârit, neminem è vobis suppetias ei laturum. Omnes vna voce dixerunt: Anathema erit inter nos, quisquis illi opem tulerit, nisi in ijs, ad quę rumoris hortaris. Illa promissione flexus Episcopus, aquam cum exorcismis consecrauit: qua adolescens ille consperfus, mox malo dæmone liberatus est, & mentis benè compos effectus, pacem & concordiam sanctè coluit.

Nota quantũ Comes tribuat meritis sancti viri.

Quinque morbidos miserè decumbentes, precibus & aqua sacrata sanat. CAP. 40.

IN parœcia Gistellensi est quædam terræ vena nigerrima, interdùm rubra, quę ebris paludibus intermixta, non facilè poterat adiri. Atq; in ijs locis moratur genus hominũ atrocissimũ, qui oẽm gentis huius ferocitatẽ, innata eis audacia animi, superare videntur. Ad ea ergò loca vir Domini pertractus, vt eorum sæuitiam nonnihil mo-

moderaretur & comprimeret, à quadam fœmina compellatur, cum lachrymis & singultu ità dicente: Serue Dei, miserere meî, & nè recuses venire in tugurium paupertatis meæ, visurus multiplicem materiam doloris & calamitatis meę. Iacebant enim in lectulis quinq; filij eius, vno eodemq; languore affecti, nec poterant mutuam sibi vlla in re operam præstare, aut aliquid ferre subsidij. Ait ergò mulier: Vide serue DEI, quanta sit miseria mea, quis me dolor obtineat, quo animi mœrore occuper. Seruio iola quinq; viris, propero ab alio ad alium, & tamen nõ possum satisfacere ministrando. Tum vir sanctus præ multa commiseratione ingemiscens, orauit Dominum: deindè aquam consecrans, totam domum & ægrotos illos conspersit, aitq; ad eos: In nomine Domini nostri Iesu Christi properè facessat morbus iste, & vos quamprimùm reualescentes, matris vestræ vsqueadeò afflictæ ministerio nõ egeatis. Derepentè adest virtus Saluatoris, & omnes prorsùs incolumes è lectis surgunt.

Folcardus quidam, nolens audire virum Dei, à dæmone vexatur: sed à sancto viro purgatur. CAP. 41.

FOlcardus quidam Gistellensis homo, alacer & robustus, sed non tam vtilis, quàm arrogans & superbus, beatum præsulem contemnendum putauit, nec audire voluit, de pace concilianda loquẽtem. Cùm ergò viri Dei cõspectum fugeret, mox vltori spiritui traditus est, & ab illo miserè discerptus ac dilaceratus, ità vt ab amicis & propinquis vix posset coërceri. At tamen non sua fide, sed aliorum precibus per beatum pontificem dæmone purgatus, didicit ex ea vexatione, quo erga sanctum virum amore & reuerentia vti debuisset.

Purgat ob. festum.

Nobilis vidua respuens sancti viri de pace cõsilia, repentina domûs suæ eversione perit, saluis alijs omnibus, qui erant in domo. CAP. 42.

APud castrum Furnense habirabat vidua quędã nobilis & opulenta, nomine Eregarda: cuius maritum & filium hostes atrociter peremerant, & propter eam cædem magnas inimicitias susceperant. Earum autem amoliendarum causa accersitus sanctus præsul Arnulphus, vti semper consueuerat, vbi de pace & concordia esset agendum, spontè prompteq; eò properabat. Venit ergò asello vectus ad domũ illius viduæ, quam illa Apostolica perstringebat vox, Vidua, quæ in delicijs est, viuens mortua est: sed ea nullo pacto ferre voluit, vt ad ipsam ingrederetur: ponteq; pensili adducto & suspenso, aditu eum prohibuit, nè posset efficere quod volebat. At ille tamen nori destitit admonere, arguere, obsecrare, vt mariti & filij percussoribus veniam daret pro animarum eorum refrigerio, & quos immani odio prosequebatur, eos ad amicitiæ fœdus admitteret. Illa verò nec preces, nec admonitiones eius audiens, tumenti animo Christi seruum contemptim irrisit, & contumeliosè à se repulit: sed nõ impunè. Nam cùm ab ea Præsul gemebundus recederet, diuina eam animaduersio terribiliter persecuta est. Post paululùm enim, cæli serenitate manente, quidam leuis turbo domum eius concussit & euertit, eamque repentina morte oppressit. Accidit tum res sanè multa admiratione digna. In eádem enim domo aderant famuli & ancillæ, aderant porci, canes, magnus columbarum grex, anseres, gallinæ: & tamen illis omnibus saluis & illęsis, sola procax mulier interijt.

1. Tim. 5.

Vidua pro. cax terribiliter à Deo punitur.

Funditùs extincta, docuit non dogmata ficta,
Quæ monuit sanctus, vindictæ pondere tantus.
Fœmina sic fortis, iustè fit filia mortis.

Sanctus vir prædicit sororem suam, licèt auidè id expetentem, ipsum viuum non conspecturam. CAP. 43.

HAbuit venerandus antistes sororem Odam, quæ ab infantia sacris eruditionibus instituta, in virginitate voluit permanere. Ea iam grandæua & Deo sacrata permanens, magno Hierosolymæ, toties in scripturis memoratę, pia deuotione inuisendæ desiderio accensa est. Cumq; eò peruenisset, per nuncios, quos habere poterat, sępè obsecrauit fratrem suum beatum Arnulphum, vt à Domino impetraret, nè priùs

Universidad de Deusto
Biblioteca

alter eorum morereturquàm mutuo conſpectu potirentur. Cùm ergò vir ſanctus poſtremò Altenburgi maneret,& obitum ſuum cælitùs didiciſſet, qdam nuncius ad. ueniens, ait ſororem eius iam redeuntem ſuperâſſe Alpes, & valdè accelerare iter, vt poſſit ipſius conſpectu frui. Tum vir ſanctus ait : Oda ſoror noſtra & germana in Do. mino,quantunuis properet,fruſtrà id nititur conſequi,quod fieri non poteſt. Videat & contempletur actus noſtros, diuinij; timoris ſtudium: nam faciem noſtrã in cor. pore deincèps nunquàm viſura eſt. Illa interìm pudiciſſima fœmina mirè feſtinans, quandò Altenburgũ eſt ingreſſa,iam octo diebus vir ſanctus ſepulcro tenebatur:ſicq; tanto conatu fruſtrata, virili animo ad illam ſe viſionem extendit, quę nullo dierum numero finitur. Nos quidem tantã futurorum pręſcientiã in beato viro admiramur.

Prophetica ſancti viri vox.

De campanis admirabiliter ſuo loco reſtitutis. CAP. 44.

AMabant medullitùs virum Dei omnes eius loci incolæ, & ſummoperè cupiebãt illum apud ſe perpetuò retinere. Itaq; modis omnibus diſquirunt, quonàm loco honeſtè apud ipſos poſſit reſidere. Erat Altenburgi eccleſia,in B. Petri & omnium Apoſtolorum honorem antiquitùs fundata,diuinis miraculis'celebris. Eam ergò Iacorum dominio priùs expeditam & liberam, per manus Radbodi Tornacẽſis Epiſcopi conferunt viro Dei Arnulpho,vt illic ſibi habitationem paret,& futuri monaſterij fundamenta primaq; initia inchoët.Habet ſeniorum traditio,eam eccleſiam ſub Dagoberto rege Francorum à beato Vrſmaro conditã,quam etiam diuina maieſtas multis reuelationibus & miraculorum ſignis crebrò illuſtrauit. Ibì enim cæci receperãt viſum,claudi & contracti erecti ſunt, mutis inſtaurata loquela, ſurdis auditus reſtimatus eſt.Porrò anno Dominicæ incarnationis milleſimo octogeſimoprimo ſanctã Dominici natalis nocte vehemens ventus exiſtens, turres vrbium & tecta domorum & permulta eccleſiarum ædificia concuſſit,fregit,euertit, campanariũ eccleſiæ S. Petri à ſuis cardinibus euulſum,in tectum turris, in qua fuerat, ad orientem impulit,ſtavt ſex noctes & dies ſic pendulum cerneretur, tãquàm ſemper eſſet ruiturum. Mãloci incolæ celeriter conuocant architectos,proponũt præmia, ſi poſſint illud in ſuum locum reuocare. Multa illi promittunt, reſtes pręparant, multa inter ſe ligamina colligant: & eccè dum populus illorum molitiones ſuſtinet, quibus ſperabatur campanarium reſtitutum iri, pridiè Calendas Ianuarij ante noctis medium ſub ignis ſpecie quędam à cęlo virtus aduenięs,campanarium quidem in ſuas ſedes firmiſſimè reportuit,templum verò intùs & foris miro lumine compleuit. Hæc quidem ego referre auſus non eſſem,nisì teſtes ampliùs mille ea ſe vidiſſe affirmâſſent.

Ecclesia Altenburgi à B. Vrſmaro extructa.

Nota miraculum.

Fœminam ſanat manûs impoſitione &c. CAP. 45.

SOlebat vir ſanctus, Catholicę fidei propugnator, ęgrotis ad ipſum remedij causâ accedentibus,mox edito ſigno Crucis,manum imponere, & verba Dominica proferre,tertiò ſic dicens: Super ægros manus imponent,& benè habebunt.quibus protinus latis,fugiebant morbi,ſanitas redibat. Id verò non ignorans quędam mulier Altenburgenſis, cùm nimijs premeretur doloribus, vénit ad eum, & cum lachrymis quęſiuit eſt,quid pateretur. Epiſcopus ergò manum ei imponens,ait : Secundùm fidem tuam fiat tibi,ſimulque ei benedixit,mox dolor omnis abſceſſit.

Mar.16. Morbidos vt curârit.

Redit ex Flandria ad Sueſsiones, & rursùs viuit ſolitarius in multa aſperitate. CAP. 46.

EVm locum,quem paulò ſuprà diximus canonica traditione illi donatum, fratribus quibuſdam ex ijs, qui ei aderant, commendauit repurgandũ & inſtaurandũ, atq; vt monaſtica ibì poſſet vita inſtitui,cõmodis ædificijs inſtruẽdũ. Porrò ipſe ad ſedẽ Sueſſionẽſem ſe recepit,vbì ſanè ab omnibus cupidè acceptus, & multo fauore & ſtudio tractatus eſt. Peruenit autem ad eius notitiã regis Philippi in quibuſdam culpanda vita, & perpetua diſſimulatio eorum, quæ cum coërcere oporteret, indiffera quo-

quoquè Epiſcoporum & Abbatũ promotio. Itaq; magno afficiebatur tædio propter ea mala,quæ paſsìm fiebant,nullo rempublicam moderante gubernatore,& illa quoquè nobili Rhemorum moderatione tepeſcẽte,propter metropolitani iuris ereptionem: ità vt conſultius putarent homines pij abdere ſe in ſolitudinem, quàm multorũ contentiones & tumultus excitare. Illam ergò compunctionis nutricẽ, illam vigiliarum & pſalmodię regulam,illam quietis & diuinæ contemplationis amicam incluſionem repetijt vir beatus, eligens abiectus eſſe in domo Dei ſui, magis quàm abire, ſtare,ſedere in qualibet diuinæ legis tranſgreſſione. Nouerat eñ potentes potenter torqueri,tertiò ſic dicens: Super ægros manus imponent,& benè habebunt.quibus promenta paſſuros.eam ob rem declinauit à malis,vt totis viribus faceret bona, eſſetque paratus & peruigil ad confeſtim aperiendum Domino pulſanti.In ea autem incluſione ne vitam vixit valdè arduam, & virtutum ſtudijs addictus, fame & ſiti, ieiunijs multis, frigore & nuditate ſe afflixit,ſemper occupans mentẽ ſuam ſcientia Dei, charitate nõ ficta,verbo veritatis,in virrute Dei,in longanimitate,in ſuauitate,in ſpiritu ſancto.

Impẽsè doleret plerasq; non rectè fieri.

Sap.6. Pſal.36. Luc.12. 2. Cor.6.

Redit accitus in Flandriam, & in itinere reuelatur ei obitus ſuus. CAP. 47.

RVrsùs autem emergentibus quibuſdam rebus importunis, nobiliores quiq; Altenburgenſes cum Euerolpho preſbytero ſtatuerunt ire ad virũ Dei, & omnem lapidem,vt eum reducerent in Flãdriam, rebus illis & cauſis finem modumq; impoſiturum. Annuit eorum votis vir ſanctus, & quidem libens,crebroq; ait ad illos: Quòd ego nunc, filioli, in Flandriã proficiſcor, non tam veſtræ eſt voluntatis, quàm diſpoſitionis diuinæ. Cùm autem Atrebatum veniſſent,vidit vir Dei non lõgè ab vrbe agellum virẽtem,in quo ſe ait parũpèr velle quieſcere. Celeriter ergò ab equis deſiliunt comites,& ſtratis humì veſtibus,quietis captandæ locum ei parant. Poſt breuẽ quietem ſurgit ille,ſolito alacriùs ſanctum nomen Domini benedicit,eiusq; alacritatis cauſam exponens, ait:Noueritis chariſſimi, me poſthàc nũquàm in Franciã reuerſurum.Nam ſub hoc breui ſpatio, quo coram vobis dormitaui, oſtendit mihi Dominus, vbi Altenburgum venero, me paulò pòſt moriturum, & in S. Petri eccleſia locũ ſepulturæ,à Domino deſtinatum,habiturum. Eæ voces multo ſtupore & gemitu eos, qui aderant,complcuerunt: at tamen illo præſente nulli fas erat aut immodico mœrore contrahi, aut inepta lætitia diſſolui. Tantum enim illi homini Dei & authoritatis & gratiæ inerat,vt illum videre & alloqui omnes appeterent,cùm tamen illum aliqua re offendiſſe,grandis piaculi loco haberent.

Diuinitùs ei reuelatur obitus ſui.

Graui morbo correptus,non vult ſacram Vnctionem accipere, certus de die obitûs ſui, & ideò differens eam Vnctionem in tempus opportunum. CAP. 48.

MEnſis Iulij die decimooctauo incolumis & virtutum fama celebris vénit Altenburgum,& ſeptem diebus illic benè ſanus euangelizauit regnum Dei. Indè verò acri morbo correptus, decubuit vno & viginti diebus. Cumq; iam in extremis poſitus videretur, ſuggeſſerunt fratres,vt ſacris officijs ſe curaret præmuniri,nè ſine ijs è vita exiret. Quibus ille mitiſſima voce reſpondit: Nõ vos iſthuc ſolicitos habeat,chariſſimi filij: ſatis eñ ex Dei benignitate ſentio,quid vel quandò mihi expediat. Nòui tempus & horam,& eius vos opportunè commonefaciam. Viceſimo indè die, poſtq; decubuit,qui tum erat ſexta feria, ſub noctis mediũ cella,in qua iacebat, mirabili tremore & horrifico fragore tertiò concuſſa eſt,ità vt à fundamento euerti videretur,& monachi cum famulis,qui apud illum excubabant, intolerabili perculſi timore, celeq; ruinam formidantes, aufugere percuperent. At illos vir Dei blandis verbis conſolans,hortabatur vt ſe quieti darent, certi nihil ipſos incommodi paſſuros. Ait autẽ ad eum Euerolphus preſbyter:Domine mi,terra contremiſcit,cella colliditur,oſtium iam tertiò à me diligenter obſeratum,pareſcit:turbarum murmure locus circũſonat: & quìnam inter tot terrores nos poſſimus ſomnum capere? Reſpondit vir Dei : Nè paueas,dilecte frater.ſunt enim hæc omnia diuinæ maieſtatis ſigna. Porrò poſt pau-

Cella eius decũbentis multo fragore concutitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lùm dicam tibi, quæ vis cellam quassauerit & hunc terræmotum effecerit.

Sub obitum cælestibus visionibus fruitur. CAP. 49.

Sancti illi morituro apparent.

PRoximo indè sabbato, sentiens mortem imminere, dixit fratribus: Parate iam fu. neri necessaria. nam sub noctis initium decedam, vti mihi Dominus, cui pro viri. bus seruire conatus sum, hesterna nocte reuelauit, cùm ille terræmotus & aëris con. cussio fragorem cellæ excitaret. Sub prima enim quassatione beatus Petrus Apostolus ad me vénit, significans mihi peccata remissa, & vitæ ianuã patére. Aderat illi beatorum frequens cœtus, laudes diuinas continenter modulantium. Sub altera quassatione cum multis Angelicis spiritibus sanctus Michaël me inuisit, pollicés, se duce, me ad beatam viram ingressurum. Tertia cõcussione adfuit Domina nostra, vera misericordiæ mater, multis stipata sanctarum virginum agminibus, benignissima voce me certiorem efficiens de anima mea, inter Assumptionis eius gaudia in cælos transferenda. Sed vos omnes obtestor, fratres mei, per Christi misericordiam, nè, dum hic sum, cuiquam ista referatis.

Feliciter à corpore migrat in cælos. CAP. 50.

Accipit extremã Vnctionem.

VIcesimo & primo die ęgrotationis suæ, q erat sabbati dies & vigilia Assumptionis gloriosæ Dominæ nostræ Dei genitricis semperq; Virginis Mariæ, vocatis ad se discipulis cum ecclesiæ vicinæ Clericis, sacro oleo voluit inungi, dans cõfessionem coram omnibus, & omniũ preces humiliter expetens. Ait autem ad illos: Crãs de resurrectione Domini gaudium erit in cęlis, & de assumpta regina mundi, lętitia sanctis Angelis duplicabitur. Christo largiente, tertia quoquè materia aderit, vndè gaudia illa triplicentur. Itaq; prohibeo vobis, nè die crastino mihi sepulcrum fodiatis, sed in

Eius sub morte prædictiones.

secundam feriam id differatis. Ità enim cælitùs definitũ est, vt in die S. Arnulphi Metẽsis Episcopi, huius peccatoris Arnulphi corpus terræ reddatur. Multa proindè prædixit tam de regni statu, quàm de Episcoporum & principum casibus futuris: quæ ôia

Eucharistiã percipit.

etiam ità euenerunt. Sub horam autem vespertinã corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi summa cum deuotione percepit, omnibusq; benè precatus, orabat re sibi quoquè omnes benè precarentur: sicq; ad requiẽ adspirans, sanctæ Crucis signo se consignauit, & in ipso Dominicę noctis ingressu de lectulo se subrigens, in pauimento, cinere & cilicio strato, feliciter obdormiuit, & in regionem viuorũ, Domino coniungendus, ingressus est, decimooctauo Calẽdas Septembris, anno Christi millesimo octogesimoseptimo. Postquàm obitus eius populis innotuit, mirum dictu, quãta alacritate & deuotione plebs vndiquè confluens, omnia in circuitu compleuerit, Clericis psalmos concinentibus, alijs pauperum refectionem apparantibus, nonnullis laminaria comportantibus, plerisq; omnibus exultantibus, quòd tantis exequijs interesse meruissent.

Obitus eius

Defunctus porrigit manum, quæ iam obriguerat, vt annulus digito inseratur. CAP. 51.

CVmq; beati viri corpus pro more compositum, & pontificali habitu ornatũ, in templum illatum esset, veritus frater Euerolphus, nè inter tot promiscuas turbas rapax quispiam aureum annulum à manu eius abstraheret, abstulit illum. Hora autem sepulturæ aduenientę, cùm vellet annulum digito rursùs adiũgere, frigida manus & contracti digiti adeò rigebant, vt id efficere non posset. Ea re amor erga illum fidelium indoluit, orabantq; cum gemitu, nè Dominus sineret illud sacrũ corpus sine

Præclarũ & illustre miraculum.

cultu carere. Et eccèillis piè conquerentib⁹. manus dextera à pectore se erigit, digitos disp̃licat & diducit, & annulũ digito inserendi magnam præbet opportunitatem. Inserto annulo, ad pristinum sese locum retrahit, & digitos, vt antea, intrà volam contrahit. Nemo sanè vnquàm possit scripto explicare, quantus amor, quantaq; lætitia p

Nõ nesciũt sancti res nostras.

omnium mentes peruaserit, cùm cernerent hominem Dei, corpore mortuũ, viuentis sensum exhibere, & ipsi inseruientium affectu tam piè moueri. Contemplandũ certè hic

hic est, & fideli mente retinendum, quãtis laboribus & corporis macerationibus hic Christi seruus eam meruerit virtutis efficaciam, vt etiam membra defuncti gloria miraculorum polleant. Nimirùm non gulæ & ventri seruiendo, non opibus aut honoribus aucupandis tale munus à Christo accepit, sed corpus mortificando, mandatis diuinis inuigilando, veræ charitati inhærendo, & in via iustitiæ quotidianis augmentis crescendo & perseuerando. Cùm enim cubile cordis eius, corpore edomito, præclarè esset repurgatũ, placuit spiritui sancto glorificare glorificãtem se, sibiq; puram exhibentem seruitutem, apud omnes gratiosum, amabilem & laude dignũ effícere. Sibi autem prudens lector obseruet, quàm verax fuerit viri Dei vaticinium, quo multis annis antè prędixerat, funeri eius curando nullum Episcopum vel Abbatem adfuturum, sed per Euerolphum monachum & presbyterum id curatum iri. Talis enim occupatio vicinos Abbates, duos Gandauenses, & vnum Bergensem detinuit, vt quãvis solicitè inuitati, & adesse peroptantes, nullo pacto id possent consequi. Vndè est id admiratione dignum, quòd sanctus præsul tanta fuit rerum futurarum prouidẽtia, tanta sancti spiritùs illustratione præditus, vt haud aliter res euenirent, quàm ipse prędixisset. Celebratis porrò Missarum solennijs, à multis quoquè in pauperes distributis largissimis eleemosynis, quo die S. Arnulphi Metensiũ Episcopi feriæ celebrantur, eodem in ecclesia beati Petri Apostoli, huius sancti viri corpus apud Altenburgẽses humatum est in eius basilicę parte Aquilonari. Posteà rogatus Regemarus, sancti Bertini monachus, eiusmodi epitaphium composuit:

S. Arnulphi Epitaphiũ.

Miles in hoc mundo, modò puluis in hoc monumento,
  Militiam mundi spreuit amore Dei.
Cuius tutela, qua viuitur absque querela,
  Primùm deuotus Suessionis monachus,
Et mox angustæ deuotior incola cellæ,
  Et per pauperiem, frigus & esuriem,
Atque per insomnes in fletibus & prece noctes,
  Virtutum studijs extulit & meritis.
Abba dein factus & præsul, vtrunque coactus,
  Quę dignè subijt, digniùs excoluit.
Huc veniens demùm, Domino donante, supremum
  Claudens morte diem, transijt ad requiem.
Transitus eius ei prouénit fine dici,
  Quam sequitur celebris, orbe colente, dies:
Qua cæli Dominam de mundi valle Mariam
  Intulit astricolis cælica turma choris.
Præsulis Arnulphi quo festa dies celebratur,
  Prędsulis Arnulphi corpus humo tegitur.

De miraculis post obitum eius. CAP. 52.

POstquàm vir beatus humanis rebus exemptus est, multa ad eius exuuias diuinitùs sunt miracula declarata, multi morbi & languores curati. Nũc verò ab Oriente & Occidente permulti assiduè confluunt, & puluerem eius tumulo propinquum colligentes, ad suos morbidos eum absportant, atq; indè salutare remediũ illi celeriter obtinent. In calce libelli mihi meus cudendus est apologeticus, vt quorum relatu hæc didicerim, quibúsve vrgentibus hæc scribenda suscipere ausus fuerim, omnibus pspicuum fiat. Primus ex ijs, fuit is, quem sæpè diximus, Euerolphus, in eius seruitio perseuerans, qui cùm præsens res eius certiùs cognouisset, mecùm Altenburgi manens ad dies aliquot, cuncta, quæ nouerat, mihi in cera exaranti, ordine enarrauit. Alter Arnulphus, sancti viri ex sorore nepos, & primus Abbas Altẽburgensis, quæ ceris impressera̅m, mihi adiumento fuit, vt ea atramento in chartis conscriberem. Tertia deniquè, soror eius Adzela, quę illi fuit familiarior, multa de eo nobis indicauit.

Nota mirã vim pulueris, apud eius sepulcrum collecti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Huic narrationi, vt hoc loco in Simeone Metaphraste annotauit reuerendissimus Veronæ Episcopus Aloysius Lipomanus, minimè dubia fides habēda est: tum quòd apud Graecos, vt ex eorum Minæis constat, celebratur festum exportationis ipsius IMAGINIS ex Edessa ciuitate ad vrbem Constantinopolitanam tempore Romani Imperatoris: cuius filij fuēre duo, præsens scilicet author Constantinus, & Romanus: qui etiam, dum pater viueret, appellabantur & ipsi Imperatores: tum quòd & Euagrius in Ecclesiastica sua Historia, & secunda Nicena Synodus, ipsam Euagrij Historiā & alios super hoc in V. Actione allegando, abundè tractant. Hæc Aloysius. Videat etiam Lector Adrianum I. Pontificis Maximi scriptum, quod habetur Tomo tertio Conciliorum postremæ editionis, cap. 18.

16. Augusti.

NON solùm cōprædendi non poterat patri coęternū Dei Verbū: sed eius quoquè plurima, vel omnia potiùs eius opera tegūtur eadē caligine incōpręhensibilitatis: neq; ea solùm, q̄ constituit, hoc vniuersum architectās: sed etiā, quę, in assumpta p œconomiam massa nostri corporis nobiscùm versatus, fecit per primam illam & vniuersam potentiā suæ diuinitatis. Vndè oportet omninò eum, q̄ seipsum non ignorat, & q̄ sunt supra ipsum, se nescire cognoscit, non gloriari in immensum, neq; stolidè ingredi p inane, nec contendere se oīa scire, neq; ignorare, q̄ipiam non cōpręhendat. De hac igitur expressa forma eius, qui fuit Deus & homo, quæ impressa fuit siue pictura, admirabili eius qui fecit voluntate, in contexta veste, quę eam suscepit, & tūc quidem misa fuit ad Abagarum ad eius curationem: nūc autem Edessa ad hanc vrbiū reginā, certo omninò Dei consilio & prouidentia ad eius salutem & custodiam est translata, vt ex ijs, quę sunt pulchra & honesta, nihil ei deesset, cùm debeat oēs vincere in omnibus existimo oportere eū, q̄ est pius & iustus auditor & spectator, singulorū q̄dem historiam singulatim vt sciat, postulare, & antiquæ narrationis velle certam & nō dubiā accipere sententiā: Causam aūt, quomodò ex gutta humida absq; coloribus & arte picturæ, impressa fuit forma vultūs in panno ex lino cōtexto, & cur quod eſt cōtextum ex materia, in quam tam facilè cadit interitus, interitū tēpore nō accepit, & quęcūq; alia is, q̄ res aggreditur naturaliter, solet diligēter pscrutari, relinquere Dei sapientiæ, ad quam nō potest accedi: vt q̄ sciat, q̄ si quis accuratè oīa cōtenderit appręhēdere, exturbatus in pfectam ignorationē, & p̄cipitatus in profundū incōpręhensibilitatis, veniet in periculū, nè in ijs, q̄ sunt p̄cipua, patiat iacturā, pauca nolēs cōcedere. Quot ergò in fide recti, & ardētiore zelo huc cōueniſtis, agitè adeste, & narrabo vobis ea, q̄ qua oportuit pscrutatus examinatione, & nō sine labore versat⁹ in inquirēda veritate, tam ex ijs, qui historias conscripsêre, quàm ex ijs, qui illinc ad nos venêre, quæ tanq̄ in arcanis dicebant apud eos conseruari, memoria exactè potui cognoscere.

Imago Christi, Edessa Cōstantinopolim trāslata.

Cùm Dns & Deus & Saluator noster Iesus Christus, ad genus nostrū erigēdū apud nos versaret, erat, vt dicit Propheta, multitudo pacis in terra, & fuerat dissipatus multorū principatus, & administratio, cùm tanquàm ab vna zona, Romano Imperio cinctus esset vniuersus orbis terræ, & subiectus esset vni gubernatori. Ideo erat omnium cum omnibus sēcura cōgressio: neq; sibi videbantur homines terrā habitare diuillam, sed vt quæ ab vno Domino possideretur, & esset tota vnius opificis: & collū primo illi seruo inclinātes, pacem inter se agitabant. Quāobrèm qui tūc quoquè erat Edessæ Toparcha Abagarus, erat Aegypti Pręsidi notus & amicus, & alterius ad alterum ve-niebant vtrinquè ministri. Quocircà illo quoquè tempore, quo Dominus noster & DEVS paternam implens voluntatem, salutarem doctrinam proponebat hominibus, & p̄ insignia miracula, ad fidem in eum habendam conuertebat homines; accidit vt

Psal. 71.

Abagarꝰ toparcha.

vt quidam ex ministris Abagari, nomine Ananias, in Aegyptum vadens per Palæstinam, in Christum incideret, & eum procùl contemplaretur, verbis ab errore atrahentem multitudinem, & quę omnem superabant opinionem, facientem miracula. Postquàm ergò iter suum confecisset in Aegyptum, & ijs, quæ mandata fuerant, tractatis rediret, cùm recordaretur dominum suum diuturno articulari morbo tyrannicè vexari, & nigra lepra consumi, & dupliceм calamitatem, vel multipliceм potiùs morbum sentire, quòd & articulorum affligeretur doloribus, & lepræ malis cruciare. tur, (aderat autem pudor quoquè deformitatis, propter quam ab hominibus nō erat adspectabilis: & neq; solummodò erat ferè semper in lecto, sed amicos etiam, qui veniebant ad eum adspiciendum, præ pudore celabat) propterea hæc laborauit scire diligentiùs, vt posset certè renunciare domino suo, quò ille quoquè fortè per eum sanitatem consequeretur. Inuénit ergò rursùs Dominū in eisdem locis mortuos excitantem, cæcis visum donantem, claudos ad ingrediendum integros efficientem, sanosque & firmos reddentem omnes, qui aliqua laborabant infirmitate.

Nigra lepra laborat.

Postquàm ergò persuasum habuit, & apertè cognouit hæc fieri à Domino, ea Abagaro reuersus significauit: & pluribus ea, quæ viderat & audierat, edocuit. Quamobrèm vt qui rem in transitu comparâsset maiorem, quàm quæ ei commissa fuerat, & vt q̄ bona afferret nūcia, benignissimè fuit exceptus, & habitus fuit vnus ex maximè benеuolis. Et quoniam qui alicuius rei desiderio tenetur, tanquàm rapinam existimat, si quod promissum fuerit, differatur, re, quæ narratur, & spe ipsa hominem excitante: vehementiq; studio incitatur ad venandum id, quod significatum fuerit: idcircò Abagarus est excitatus, vt literis eum accerseret, qui talia diceбatur posse curare. Et protinùs scripsit ad Dominum eam, quæ vbiq; circunfertur, epistolā: Abagarus Topar-cha Edessæ, Iesu Saluatori, qui bonus exortus est medicus in ciuitate Hierosolymorū, salutē. Auditione accepi de te, & de tuis curationibus, vt quæ à te fiant sine medicamentis & herbis: &, vt fertur, cæcos facis videre, claudos ambulare, leprosos mundas, immundos spiritus & dæmones expellis, & eos curas, qui diuturno fuēre morbo vexati, & mortuos excitas. Cùm hęc autem omnia de te audiuissem, duorum alterum mihi vénit in mentem vt cogitarē, vel te esse Deum, & cùm è cęlo descenderis, hęc facere: vel te esse filium Dei. Propterea ergò ad te scribēs rogaui, nè graueris ad me venire, & morbum, quo laboro, curare. Etenim audio Iudæos aduersùs te murmurare, & velle tibi malefacere. Est autem mihi ciuitas minima, & honesta, quę vtrisque nobis sufficiet, vt in pace in ea habitemus. Quoniā ergò Ananias & suę in dominum benеuolentiæ aperta prębuerat indicia, & viam rectè sciebat, & pingendi artē callebat, per eum ad Iesum talem misit epistolam, mandans ei, vt si literis Christo persuadere non posset, vt ad ipsum veniret, eius quidem certè formę similitudinem accuratè describeret, & ad eum afferret, vt in vmbra saltem disceret, non solùm per auditum, sed etiam per visum, qualis sit hic magnorum horum opifex miraculorum.

Abagari ad Christum Epistola.

Cùm autem qui missus fuerat, peruenisset in Iudęam, inuénit Christum sub dio differentem cum populo, qui confluxerat, & prodigios è facientem insignia miracula. Cùm verò propter multitudinē eorum, qui propter diuersa, quibus opùs habebāt, venerant, non posset Ananias Iesu appropinquare, in quandam petram, quæ parùm eminebat à terra, nō procùl à loco, in quo Iesus versabatur, asscēdit & assedit. Et cùm ei fuit manifestus Iesus, quē populus abscondebat, cęterosq; superemineret, stans in illum quidem oculos, in chartam autem manum defigebat, & eius qui cernebatur, describebat similitudinem. Hęc autem cognouit Iesus spiritu, & cùm Thomam accersiuisset: Vade, inquit, in illum locum, & hominem, qui sedet supra petram, & mea formam describit, adduc ad me, afferentem etiam, quam habet ad me epistolam, vt id impleam, quod præcepit is, qui misit. Vadens ergò Thomas, & agnoscens Ananiam ex eo, quòd audierat quid eum esset inuēturus facientem, duxit ad Iesum. Priusquàm autem ab eo acciperet epistolam, dixit ei Christus causam cur ad se veniſſet, & quid contineret epistola. Deindè cùm eam accepisset, & perlegisset, alteram epistolam rescripsit ad Abagarum his verbis: Beatus es, ó Abagare, qui in me credidisti, cùm me non videris. De me enim scriptum est, quòd qui me viderunt, in me non credunt: & qui non viderunt, ipsi credent & viuent. Quod autem ad me scripsisti, vt ad te veni-am, oportet me hîc omnia implere, propter quæ huc sum missus. Et postquàm impleſ-

Christi Epistola ad Abagarum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

impleuero,assumi ad eũ,qui misit me, patrem. Postquàm autẽ fuero assumptus, mittam ad te vnum ex meis discipulis, qui tuum morbum curabit, & vitam æternã & pacem tibi præbebit:& tuæ ciuitati cauebit, vt nullus eam possit superare inimicus.

Christ⁹ suã imaginem implimit mantili.

Cùm Ananiæ Christus eam tradidisset epistolam,quoniam videbat eum solicitum, vt alterum domini sui exequeretur mandatum, nempe vt ad eum deferret illius formæ similitudinem, cùm aqua faciem abluisset, deindè humorem, qui ex ea descendebat,in dato ei mantili absterſisset,diuinè prouidit, & supra rationem, vt eius figura in eo imprimeretur,& cùm eam tradidisset Ananiæ,iussit reddi Abagaro, vt & eius solatium desiderium,& morbum reprimeret. Postquàm ergò cum his reuertens Ananias, peruénit ad ciuitatem Hieropolitanorum, quæ Saracenorum quidem voce dicitur Membich, Syrorum autem Mabuc, cumque extra eam ciuitatem diuertisset adolescens, in cumulo tegularum recenter factarum, qui illic iacebat, sacrum illum pannum occultauit. Circa mediam verò noctẽ,visus est ignis plurimus illum locum in orbem circundare, adeò vt intrà ciuitatem viderẽtur omnia circũcircà ardere,& de se iam timentes,exirent,vt inquirerent de eo,quod videbatur,incendio. Illic autẽ inuentum compræhenderunt adolescentẽ,vt qui hoc admisisset facinus,& de re eum sunt scisciatati,& quisnam ipse esset,& quò iret,& vndè veniret, sunt percontati.

Cùm verò dubius animi esset adolescens propter alienam criminationem, tunc declarauit,vndenàm esset,& vndè veniret,& quid afferret:& significauit se deposuisse in tegulis id,quod afferebat,vndè etiam visa est flamma accendi. Statim autem volentes illi scire veritatem eorum,quæ dicebantur,cùm locum essent perscrutati, inuenerunt non solùm id,quod ab adolescente Anania illic erat repositum, sed etiam in vna, quæ propè erat,tegula, diuinam aliam expressam effigiẽ, admirabiliter & suprà quàm posset consequi intelligentia,cùm quæ descripta non fuerat forma,in testa ex contexta tela descripta fuisset. Quod cùm vidissent,pleni stupore & admiratione,propterea quòd ardens ignis nusquàm esset inuentus,sed ex claritate, quæ erat in forma, flamma visa est emitti, tegulam quidem, quæ in se diuinam expressam habebat effigiem, apud se detinuerunt,tanquàm aliquem sacrum & preciosum thesaurum : vt qui ex eo quod viderant,coniecissent diuinam,quę in ea erat,operationem:primum autem exemplar & eius ministrum veriti retinere,miserunt ad Abagarum. Et tunc conseruatur, & in honore habetur apud eius oppidi habitatores, forma quæ est in regula, non descriptæ formæ non descripta,& non manufactæ non manufacta. Ananias autem cùm confecisset iter sibi propositum,aperuit domino ea,quę interim facta sunt,ei etiam redditis salutaribus, quæ afferebat, symbolis.

In tegula miro modo Christi imago expressa certatur.

Luc.22.

Et hoc quidem est, quod dicitur à pluribus,quod neque remotum est à probabilitate,neque bonis eget testibus. Cæterùm hoc quoquè exponam, nè quis suspicetur,me,dum ego id ignorarem, tenuisse alterum. Neque omninò est mirum, in tanto tempore sæpè errare historiam. Nam in eo, quod est hac in re præcipuum, omnes consentiunt, & confitentur ex facie Dominica admirabiliter in lintreo fuisse formam expressam:in nonnulla autem rei circunstantia, seu in tempore differunt. quod quidem nihil lædit veritatem,seu priùs factum sit,seu posteriùs. Sic autem habet alterum quoquè,quod dicitur : Cùm,inquiunt, esset Christus iturus ad salutarem passionem, quandò humanam ostendens imbecillitatem,visus est animo anxius, & orans,quo tempore eius quoquè sudorem tanquàm guttas sanguinis distillâsse significat Euangelium, tunc dicunt eum, cùm accepisset à quodam ex discipulis hoc, quod nunc videtur, frustum lintei, stillantes imbres in eo absterſisse, & statim fuisse expressam hanc,quæ videtur,diuinæ illius formæ effigiem. Quod cùm apud Thomam deposuisset,postquàm ascendit in cęlos,per Thaddęum iussit mitti ad Abagarum,implens id,quod erat ei literis pollicitus. Postquàm ergò assumptus esset in cælos Dominus noster Iesus Christus,dans Thomas Thaddæo non manu descriptam Domini nostri facici effigiem,misit ad Abagarum.

Thaddæus venit ad Abagarum.

Cùm ergò Thaddæus peruenisset Edessam, mansit primùm apud quendam, qui illic erat, Iudęum, cui nomen erat Tobias. Et ante sermones ex factis volens Christi discipulus seipsum notum reddere Abagaro, eos, qui erant ægroti illius ciuitatis,curauit sola Christi inuocatione. Quamobrèm cùm fama citò pualisset,(quod quidem solet euenire in ijs, quæ sunt ciusmodi:Res enim, quę sunt admirabiles & præ-

rer opinionem,multos habent,qui eas renuncient)peruénit etiam ad Abagarum, per quendam ex eius proceribus,qui vocabatur Abdu, illic scilicet esse Christi Apostolum. Cùm itaque statim apud se cogitâsset ex ea spe, quæ in ipso habitabat, hunc illum esse,quem Iesus literis suis pollicitus est se ad eum missurum : & cùm de Thaddæo ipso didicisset perfectiùs, iussit vt ad se adduceretur. Veniens ergò Tobias, significauit hæc Apostolo. Ille verò cùm dixisset se in virtute ad eum esse missum, deinceps venit ad Abagarum. Cùm autem esset ante conspectum eius appariturus,in sua fronte, tanquàm in columna, appensa ea Domini Iesu, quam diximus, similitudine, sic ingressus est ad Abagarum. Is verò cùm ipsum procùl vidisset venientem, visus est videre lucem maiorem, quàm vt eam ferre posset adspectus, radiosque emittentem,* quæ ex eius vultu exiliebat. Prodibat autem ab effigie, quæ erat ei imposita. Quamobrèm insigni luminis splendore obstupefactus,& veluti eorum, quæ sibi accidebant,oblitus,& diuturnæ membrorum paralysis,è lecto exilijt, & resoluta membra coëgit ei currere obuiàm. Eique idem accidit,sed alio modo, quod ijs, qui in monte Thabor resplendentem formam Domini viderant. Cùm ergò ab Apostolo eam accepisset effigiem, & capiti, labris & oculis eam imposuisset, & nec alias quidem partes corporis eo contactu priuâsset, ilicò cognouit omnia membra mirandum in modum roborari,vt quæ mutationem in melius susciperent, lepramque expurgatam & fugientem, etiamsì in fronte eius aliquæ adhuc paruæ rèstarent reliquiæ. Cùm autem verbum veritatis ab Apostolo didicisset apertiùs, & de CHRISTI, quæ opinionem superant, miraculis diuinisque passionibus, & sepultura, & resurrectione à mortuis, & assumptione in cælos,perfectè audisset, & confessus fuisset Christum verum esse Deum, eum rogauit de forma in linteo impressa,quandò quidem propiùs adstans,cognouit eum non consistere per colores materiales:& stupebat eam,quę in ipsa erat,virtutem,quæ fecit,vt admirabiliter è lecto surgeret,& connumeraretur inter sanos. Adhæc Thaddæus declarauit tempus angoris animi, & eam, quę ex sudore sine colore facta est,transformationem,& vt ad ipsum veniret,iussum Domini, & alia quæcunque præcedens narrauit historia.

* q ex eius vultu exiliebant.

Matt.17.

Imaginis cõtactu lepra curatur.

Postquàm ergò & ex his, & ex impositione manuum Thaddæi in nomine Iesu Christi ea, quæ dolorem afferebant, recesserunt, & quæ erant dissoluta, quodammodò constringebantur : & deformitas dispergebatur, & omnia redibant ad sanitatem: Abagarus in maximam omni ex parte adductus admirationem : Reuerà, inquit, verus es & germanus IESV filij DEI discipulus, qui curabat sine medicamentis & herbis : Et ego tanta in eum sum deuinctus charitate & fide,vt nisi ego vererer summam Romanorum potentiam,qui non permittunt ijs,qui sunt subiecti eorum imperio,contra se inuicèm arma capere, fortiter aduersùs Iudæos, qui crucifixerunt Dominum,arma mouissem,& eos subegissem. Nunc autem quoniam didici eius passionem fuisse voluntariam,& persuasum habeo, quòd nisì voluisset, ingrati in eum nullam habuissent potestatem,nihil quæro ampliùs. Rogo autem, vt diuinum quoquè consequar baptismum, & cum tota domo Domino Christo reddar familiaris. Cùm itaque multa priùs effecisset miracula Domini Apostolus, & omnes curâsset à morbis suis,inter quos is erat etiam, qui primus de eo famam retulit ad barbarum, quem liberauit à podagra, adduxit Abagarum ad diuinam piscinam:& cùm in eo ea fecisset, quę sunt de more,baptizauit eũ,& vxorem,& filios,& omnes,qui erant in eius domo. Et egressus est ex diuina hac aqua expiationis totus mundus & sanus, repentè deletis ijs quoquè paruis lepræ reliquijs,quæ erant in eius fronte. Hinc factum est,vt omnibus modis colens & adorans hanc formæ Domini effigiem, hoc quoquè alijs adiece. rit Toparcha.

Abagarus cũ multis baptizatur.

Antiquissimus imaginum vsus & cultus.

A veteribus Edessæ habitatoribus imago cuiusdam dei insignis ex dijs gentilium,posita erat ante portam publicam ciuitatis, quam necesse erat adorare omnem, qui volebat ingredi ciuitatem, & quasdam preces reddere constitutas, & sic intrare vrbis vias & vicos. Hanc ergò cùm tunc diruisset Abagarus, & omninò deleuisset, in eo loco, vbi ea erat posita, hanc non manu factam Domini nostri IESV Christi imaginem, cùm in tabula conglutinâsset, & hoc,quod nunc videtur, auro ornâsset, posuit,hęc verba in auro inscribens:CHRISTE DEVS, qui in te sperat,à spe non excidit. Et statuit, vt quicunque per illam portam erat transiturus, pro illa veteri

inutili

Universidad de Deusto
Biblioteca

inutili columna, cum quem par erat, cultum & honorem qui debetur, & adorationem tribueret longè admirabili & miraculorũ effectrici Christi imagini, & sic ingredetur ciuitatem Edessæ. Itaque conseruatum est hoc huius viri pietatis expressum monimentum, & Deo dedicatum donarium, donèc in hoc vitę incolatu manuit Abagarus, & eius filius, qui regni simul & pietatis paternæ fuit successor. Cęterùm eorum filius & nepos, fuit quidem successor paterni & auiti imperij: non fuit autem hæres etiam pietatis: sed in pietatem calcibus, vt ità dicam, insultauit, & ad dæmones & idola transfugit. Quamobrèm dęmones quoquè velutì remunerans, voluit, quoniam eius auus idolicam illam deleuit imaginẽ, eandem afferre condemnationem Domini imagini. Sed quod captabat, minimè est assecutus vir fraudulentus. Nam cùm hoc præsciuisset loci Episcopus, ea, quæ ipsi licuit, vsus est prouidentia. Et quoniam locus, in quo sita erat imago, seruabat figuram hemisphærij, speciem cylindri referentis, accensa ante imaginem lucerna, & imposita regula, cum calce & coctis lateribus obstruxisset loci ambitum, redégit murum in planam superficiem. Cùm igitur non videretur diuina forma, destitit ille impius à conatu. Ideò autem, vt arbitror, statuerunt est à sacerdote, vt ante imaginem poneretur regula, nè aliqua putrefactio, quæ fit ex situ ædificij, & ex humore calcis, inesset in linteo imaginis receptaculo, & ex diuturnitate temporis aliquid damni acciperet.

Christi imago absconditur, nè ab impio rege destruatur.

Fluxit itaque interìm multum temporis, & ex hominum effluxit memoria sacræ huius imaginis in columna erectio, ac eiusdem absconsio. Postquàm autem suo tempore Chosroë Rex Persarum, Asiæ ciuitates diripiens, venit etiã Edessam, & ante eam castrametatus, omnem mouit machinam, & omne comparauit instrumentum apud ad oppugnandam ciuitatem, (fabricatus est nanq; omnia, quæ pertinent ad emittenda tela, conquassandos muros, & confringendas portas) in tantum periculum adẽcti Edesseni, ipsi quoquè excogitabant, quæ poterant, ad suî defensionem. Miserunt autem legatos quoquè ad petendum auxilium à ducibus Romani exercitûs. Illorò, qui tunc præerat Romanis copijs, & p se vexabatur ab hostibus, non poterat Edessenis mittere auxilium: Literis autem addebat animum, epistolam Domini reuocans in memoriam, & veram, quæ est in ipsa prolata, sententiam, per quam dicitur & creditur fore, vt conseruetur non direpta ciuitas. Persæ autem cum aperta inuasione coactas quoquè moliebantur insidias. Et cùm procùl cœpissent fodere, cogitabant per cuniculos ingredi ciuitatẽ. Cùm verò perindè ac quidam vrinatores sub terra essent intrà muros, ex tali causa contigit, vt manifestæ fierent insidiæ ijs, qui erant intrà vrbem. In illa enim vrbis parte habitabat faber æris intrà muros, cuius vasa æn ea in domo sublimia sonitum emiserunt, Persis sub terra pulsantibus, & puluerem effodientibus. Cùm ergò planè essent inopes consilij, & essent ad extremam redacti desperationem Edesseni ciues, ad Deum confugiũt, & cum dolore cordis & lachrymis ipsum exquirũt. Noctù autem appáret Episcopo (Erat verò is Eulalius) mulier quædam honesta & moderata, præstantior, quàm vt homo esset, ei consulens, vt Christi nonfactam acciperet imaginem, & cum ea faceret supplicationem: foreq; dixit, vt Dominus omninò sua ostendat miracula. Episcopus autem dicebat se omninò ignorare, an sit apud ipsos, an apud alios ea imago. Tunc dicit ei, quæ in muliebri apparebat habitu: Supra portam ciuitatis, in hoc loco, hoc modo absconsa fuit hæc imago.

Chosroë obsidet Edessam.

Visio offertur Eulalio Episcopo.

Nota hæc lector.

Manè ergò Episcopus euidenti visione fretus, ad locum veniens cum precibus, & perscrutans, inuenit hanc diuinam integram & incorruptam imaginem, & lucernam, quæ tot annis non fuerat extincta: & in regula ante lucernam imposita ad eius cultodiam, aliam expressam similitudinem similitudinis, quæ in hodiernum diem conseruatur Edessæ. Cùm ergò sumpsisset in manus hanc diuinam Christi, qui est Deus & homo, effigiem, meliori spe concepta, venit ad eum locum, in quo Persæ fodientes, ex æris sonitu deprehensi fuerant. Et cùm cœpissent ciues fodere intrinsecùs, vbi sibi inuicèm appropinquârunt, ex illa lucerna oleum instillantes in ignem, qui fuerat eis paratus aduersùs inimicos, & immisissent contra Persas, qui erant in cuniculo, omnes perdiderunt. Et cùm hinc liberati essent ab insidijs, eádem vsi sunt experientia aduersùs machinas, quę erant extra muros, & eas repentè combusserunt, & multos cõsumpserunt ex ijs, qui erant in eis, hostibus.

Iam

Iam autem effecti fidentiores, lapides quoquè è muris emiserunt, à quibus ducem quendam exercitûs hostium contigit interimi, & alios multos cum eo. Nec id solùm, sed etiam ea, quæ extrinsecùs à Persis accensa fuit, pyra aduersùs eos, qui erant intùs, quam olearum & multarum aliarum, quas immiserant, arborum alebat infinita materia, effecit diuinę imaginis auxilium ferentis virtus, vt contra ipsos esset, qui accenderant. Postquàm enim ex alto Eulalius eam è muro suis explicâsset manibus, & obiret ciuitatem, repentè cùm peruénit ad hunc locum, ventus vehemens excitatus, aduersùs eos, qui hunc rogum accendebant, flammam conuertit: quæ eos persecuta fuit & exussit, sicut olim Chaldæos.

Magna vis sacræ imaginis.

Dan. 3.

Non sunt hæc miracula nullis approbata testibus, aut oratione composita ad aures oblectandas, aut à nobis conficta deceptio: sed tres simul Patriarchæ, Iob Alexandrinus, Christophorus Antiochenus, & Basilius Hierosolymitanus hęc scripserũt, & hæc ità se habere significârunt Theophilo Imperatori, qui sacras imagines iniuria affecerat: quandò multis ostendentes, quàm sint sacræ & venerandæ imagines, de hoc quoquè tractârunt. Licet autem ei, qui velit, ipsam prolixam legere epistolam, & id discere. Sed Euagrij quoquè ecclesiasticam si quis diligenter legerit historiam, sciet omninò, quænam de hac sacra imagine narret in quarto libro. Scribit enim, quòd cùm alijs de causis Chosroë, tum ob eam potissimùm rationem exercitum duxerit, vt apertè ostenderet esse falsum, quòd à Christianis de Edessa iactabatur ciuitatem non posse expugnari ac diripi. Qui cùm magnam lignorum struem & penè infinitam, breuì multa manu militum coëgisset, & ea circumcirca fixisset aduersùs muros ciuitatis: deindè terram in medium eorum iniecisset, & alium murum ei exaduersò ædificâsset, fuit altior muris Edessę. Et sic ex superioribus locis, & supra modum dexteris, erat mox tela emissurus aduersùs eos, qui pericula adibant pro ciuitatis defensione. Quod quidem cùm viderent Edesseni, apertè velutì montem excitari aduersùs mœnia, per quem tanquàm ex plano, credebant hostes esse ingressuros ciuitatem, etsì planè essent perplexi, & nescirent quid agerent, machinantes tamen, ipsi quoquè, quę poterant, aggrediebantur ducere fossam ante murum illum recenter factum, vt si possent attingere vallos, qui erant ante aggerem, terram in fossam attraherent, & sic magnus ille murus, tanquàm somnio effictus, citò pessundaretur & diffluueret. Postquàm autem absoluta quidem esset fossa, ignem verò in ligna immittentes, à scopo aberrarent, nec posset ignis, propterea quòd terra esset constipata, & ligna adhuc viridia, aliquid appræhendere, cùm hanc sacram imaginem in illam recenter ductam fossam tulissent, & ex ea aquam sanctificâssent, eaque rogum & ligna adspersissent, effecerunt, vt ignis esset efficax. Et fidei eorum, qui hæc fecerunt, opem ferente diuina virtute, facta est aqua igni tanquàm oleum, & accendit flammam, & consumpsit quicquid appræhendit. Tunc ergò rex Persarum desperans fore vt vrbs caperetur, cùm didicisset vndenàm haberent auxilium, processit ad ineundam cum eis conuẽtionem: & percusso fœdere pacis, reuersus est in suam regionem.

Videat lector 2. Nicenæ Synodi actione 5.

Erat autem ipse quoquè haud ità longo pòst tempore beneficium assecuturus ab hac sacra imagine, quę hostes eius beneficio affecerat, & suos de medio sustulerat. Eius enim filia, quam dæmoniacus inuaserat spiritus, & excesserat à statu, qui est secundùm naturam, assiduè clamabat ab eo vexata: Nisì venerit Edessa imago non manu facta, id, quod in ea habitat, non esse egressurum. Quod cùm Rex audijsset, & quæ in obsidione euenerant, considerâsset, (neque enim eum latuit, quæ repentè extitit virtus admirabilis, & audacia Edessenorum) scribit statìm ad prę sidem ciuitatis, & ad Metropolitanum Eulalium, & ad commune ciuitatis, vt statìm ad eum mitteretur diuina & maximæ virtutis effigies: adijciens etiam causam, nempè filiæ calamitatem, & omninò rogans & instans, nè frustraretur petitione. Illi autem Persicos mores suspectos habentes, & timentes, nè rex Persarum vellet eorum vires dolo surripere, & ea uentes, nè eam, in cuius erant tutela, & quæ eos beneficio afficiebat, perderent, nec eo prætextu initam pacem soluerent, capiunt consiliũ prudens & eis vtile. Cùm itaque omninò æqualem, &, quoàd eius fieri potuit, similem non depictæ depictam effinxissent imaginem, mittunt ad eum, qui petierat. Postquàm autem fuerunt intrà fines Perũdis ij, qui afferebant imaginem, statìm per filiam regis exclamauit dæmon, se

Chosroë rex Persarũ perit fibi mitti Salutaoris imaginem.

Ecce mirã imaginis vim.

Universidad de Deusto
Biblioteca

se statim exiturum,& mutaturum esse habitationem propter eius, qui venit, potentiam,si modò reuertatur,quæ accersita fuit,imago, & non appropinquet regiæ, neque ciuitati Persarum. Quod à Rege magnoperè contendebat, & ab eo supplex petebat. Cùm Rex autem esset pollicitus, egresso è puella dæmone, & Regis filia sanitati restituta, Chosroë, siue implere volens dæmonis petitionem, & confirmare quod erat pollicitus, siue eius, qui veniebat, extimescens potentiam propter malos & sceleſtos suos mores, misit qui iuberent, vt hæc imago reuerteretur in suam ciuitatem, è qua exierat, adiectis à se missis donis ad eos, qui eam miserãt. Erant ergò apud Edessenos hæ pretiosæ opes, thesaurus, qui non potest exinaniri, imago illa primaria, & non depicta, quæ semper ab eis honorabatur, & eos vicissim custodiebat.

Romanus, Imperator Romanorũ.

Postquàm autem ad hanc vrbium reginam vndiquè confluxerant, quæ sunt optima & pulcherrima, eratque Dei voluntas, hanc quoquè sacram imaginem hic reconditam alijs thesauris: Romanus, qui erat Romanorum dominus imperij, studium adhibet, vt per ipsum ciuitatum regina hanc consequatur. Diuersis verò temporibus mittens Edessam, petebat, vt ea cum epistola, quam Dominus sua manu scripserat, ad eum mitteretur: & promittebat, se contrà eis daturum in permutatione Saracenos numero ducentos, & argenti signati duodecim millia. Edesseni autem dicebãt sibi non conducere, suę ciuitatis custodem & conseruatricem argento & hominibus mortalibus permutare. Cùm autem ille sæpè petendo instaret, illi verò sæpè preces reijcerent, tandèm sexiès millesimo quadringentesimo quinquagesimosecundo anno aboriginе mundi, misit Ameras Edessenus, rogans vt, scripta cautione per aureum signaculũ, quod haberet firmitatem, fideiuberet Imperator, nõ esse Romanorum exercitus hostiliter inuasuros quatuor ciuitates: dico autem Rhocam, quam vox barbara vocat

*Charran, Edessam, *Charam, Sarotze & Samosata: neque ex eorum agris prædas esse acturos, aut eos, qui in illis habitant, redacturos in captiuitatem: tradendos autem esse sibi ducentos Saracenos ex contribulibus cum ea, quæ priùs fuit promissa, quantitate pecuniæ. Quod si faceret, sciret se ad eum esse missurum illam, quæ quærebatur, imaginem & Christi epistolam. Imperator verò, eius boni desiderio concedens omnia, quæ fuerant proposita, cùm dedisset ea quę petebãtur, misit Abramium Deo charum Samosati Episcopum, qui illo tempore hîc agebat, ad diuinam illam suscipiendã imaginem, & Christi Dei nostri epistolam. Aduertens autem & qui misit, & qui erat minister, nè in ea tradenda callidè deciperetur, & ꝓ non descripta & vera, traderetur ea, quæ tunc fuit descripta propter Persicum casum, has ambas cum alia, quæ celebratur in Ecclesia Nestorianorum, quæ ipsa quoquè, vt est verisimile, sumpta fuerat ex prima, quæsita accepit ad fidem faciendam. Quæ rursùs sunt redditæ, retenta sola principali & vera. Sed hoc quidem posteà.

Vide priscorũ Christianorum deuotionẽ erga sacras imagines.

Tunc autem excitabatur magnus tumultus à fidelibus, qui erant Edessæ, vt qui non sinerent à se auferri, quæ erant pretiosissima, & propugnacula eius, quæ ipsos tuerat, ciuitatis: donèc præfectus Saracenorum, alijs quidem persuasis, alijs verò coactis, alijs verò etiam minis mortis territis, effecit, vt ea traderetur. Cùm autem tonitrua & fulgura cum pluuia vehementissima, diuina prouidẽtia subitò erupissent, dum Edessã esset exitura imago, & Christi Epistola, rursùs mouebantur ij, qui ea priùs retinebant, & affirmabant Deum ijs, quæ fiebant, significare, Diuina voluntate non fieri rerum sanctissimarum ex eo loco translationem. Sed cùm præfectus Saracenorum, penes quem erat vniuersa potestas, statueret standum esse conuentis, & implẽdum esse promissum, egreditur è ciuitate effigies pretiosissima, & epistola à Deo scripta, & huc afferebatur. Et viam quidem conficientes ij, qui ea ferebant, peruenerant ad Euphratem: & rursùs tumultus excitatur, nullo priorum minor, Edessenis dicentibus, quòd nisi diuinitùs ostensum fuerit signum aliquod, nullo modo dimittent id, quo contenetur eorum securitas. Datur ergò eis signum, cùm essent infideles, & tentarent. Nauis enim, cum qua erat eis propositum transmittere Euphratem, cùm adhuc esset in portu in partibus Mesopotamiæ, vbi eam solùm ingressi sunt Episcopi, diuinam Imaginem afferentes & epistolam, cùm seditiosi tempestate adhuc retinerentur, repentè sine remigibus, sine eo, qui gubernaret aut traheret, appulit in terram, quę erat ex aduerso, gubernata sola diuina voluntate. Quod quidem omnes, qui conuenerant, stupore impleuit & admiratione, & persuasit, vt non inuiti concederent emissionem.

Nota miraculum.

Hinc

Hinc peruenerunt Samosata ministri eorũ, quę ferebãtur. Erant autem Samosatorum & Edessæ Pontifex, & eius primus presbyter, & alij quidam religiosi Christiani, cum quibus vnà erat etiam minister Ameræ, qui Romam reuertebatur. Hîc cùm aliquot dies essent morati, multis illic factis miraculis, rursùs iter sunt ingressi. Et rursùs in via innumerabilia fiebant miracula à sacra imagine & Christi Epistola. Cęci enim, improuisò adspiciebant: & claudi, reddebantur sani & membris integri: saltabant, qui longo tempore in lecto decubuerant: & sani fiebant, quibus erant manus aridę: & (vt semel dicam) fugabatur omnis morbus & infirmitas: & qui sani erant, Deum glorificabant, & laudabant eius admirabilia.

Innumera miracula Imaginis & Epistolæ Christi.

Cùm autem multum iam viæ confecissent, veniunt etiam ad sanctissimæ Deiparæ monasterium, quod vocatur Eusebij monasterium, quod quidem est in loco, qui dicitur Optimatum. In templo verò huius monasterij, quo par fuit honore reponitur capsa, quæ miraculorum effectricem tegebat imaginem: & multi, qui accesserunt pura & syncera affectione, curati sunt à suis morbis. Quò etiam venit quidam vexatus à dæmone: quo tanquàm instrumẽto vtens malus spiritus, & multa per ipsum eloquẽs, quæ pertinebant ad laudem Imaginis & Epistolæ, (Nam olìm quoquè, Nouimus quis sanctus Israël, dicebãt, qui erãt earundẽ cum illo partium) tandèm hæc quoquè est quasi vaticinatus: Accipe, dicens, ô Constantinopolis gloriam & lætitiam, & tu Constantine Porphyrogenite tuum imperium. His dictis, fuit homo curatus, & statim liberatus à vexatione dæmonis. Horum autem verborum fuêre multi testes. Nam cùm Imperator misisset obuiàm ei, quod desiderabat, magistratus & primos totius senatûs: & multi ex satellitibus simul cum eis exiuissent, accidit vt magistri & patricij cum inferioribus ordinibus ea audirent, & de ipsis ferrent testimonium. Et quoniam quæ dicta fuerant, citò euenerunt, iurè est dubitandum, vndenàm præscientia accesserit ad dæmonem. Non enim creduntur eam ex se habere, cùm à diuina gloria excident, & pro luce dicti fuerint tenebræ. Sed clarum est, quòd quomodò diuina virtus vsa est Balaamo, ministro eius, quæ tunc fuit, prædictionis, & aliàs alijs sæpè ea re in dignis, sapienti quodam & solerti consilio, ità nunc quoquè virtus, quæ erat in diuina effigie, vsa est dæmone. Et ideò per eum præsignificauit, quæ mox erant euentura. Sed cùm hoc quidem sic euenisset, eius meminisse interim non fuit fortasse alienum. Pergemus autem ad ea, quæ sequuntur, narranda.

Marci 1. Luc. 4.

Num. 23. & 24.

Festũ Assũptionis sanctissimę Marię Virginis.

Decimoquinto mensis Augusti, Imperatoribus de more festum celebrantibus semper Virginis & Dei matris Mariæ in venerabili templo, quod est in *Blachermis, circà crepusculum illuc peruenerunt ministri harum rerum pretiosarum. Et repositа est in superiore oratorio diuini huius templi arca, quæ intùs habebat Imaginem & Epistolam. Quò venientes Imperatores, eam extrà reuerenter adorauerunt. Deindè cùm honorificè magno comitatu & multis lampadibus ad regiã eam portãssent trirem em, cum ea venerunt in regiam, & in templo, quod illic est & nominatur Pharos, propterea fortasse, quòd sicut vestis splendida, id sit egregiè ornatum, eam reposuerunt, die sequenti, qui erat mensis sextusdecimus, piè & reuerenter salutantes eã rursùs, & adorantes. Illic sacerdotes, & iuuenes Imperatores (senex enim domì manserat propter corporis infirmitatem) cum psalmis & hymnis & copioso lumine, ꝓ descensum ad mare, ea in triremi regia rursùs imposita, prope vrbem remigantes, vt quodammodò vrbem conseruaret per ipsum in mari ingressum, appulerunt extra tumultum ciuitatis, qui est ad Occidentem. Quo in loco egressi è naue, pedibus ingredientes Imperatores, & totus senatus, & sacrorũ Antistes cũ tota ecclesiæ cõgregatione, eo quo par fuit comitatu prosecuti, tanquàm aliam arcam, vel potiùs supra eam, vas deducebant, quod illa sanctissima & pretiosa custodiebat: Et cùm quæ erant extra murros, transmisissent vsque ad portam auream, deindè ingressi ciuitatem cum psalmodijs & hymnis sublimibus, & canticis spiritalibus, & infinito lumine lampadum publicam celebrantes deductionem, iter faciebant per mediam ciuitatem, sanctificationis & roboris per hoc esse participem ciuitatem credentes, illæsamq; & inexpugnabilem esse in æternum conseruandam.

Obserua quàm honorificè Saluatoris Imago habeatur.

Ociosa autem turba concurrente ad spectaculum, homo quidã paralyticus & imbecillus, & qui iam longo tempore suis innitebatur famulis, surrexit, vt videret diuinam imaginẽ transeuntẽ, qui simulatquè eã adspexit, præter opinionẽ sanus effectus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Miraculũ. cùm cognouisset esse confirmatas & corroboratas bases suorum pedum, accurrit ambulans ipsis pedibus, & osculatus est capsam imaginis,& DEVM magnificauit, narrans quod in se factum fuerat miraculum. Quem cùm vidissent omnes, qui simul aderant,&verba eius audiuissent, emiserũt gloriãDeo vniuersorũ,qui semp facit admirabilia. Tam multæ autem lachrymæ præ gaudio sunt profusæ, & tam multæ ad Deum preces & gratiarum actiones factę sunt ab vniuersa ciuitate,diuina Imagine & veneranda Epistola transeunte per mediam ciuitatem, vt verbis explicari nequeant, vtpotè quòd quæ vidit oculus,non possit consequi oratio. Res enim, quæ sunt excellentes,pulchrius est videre,quàm audire:solentq; talia relinquere à tergo orationem. Cùm ergò ad forum,quod est ante Augustium,venissent duces huius celebritatis,& à via recta parùm declinâssent ad sinistram,veniunt ad clarissimum templum sanctæ Sophiæ:& intrà adytorum propitiatorium reponunt preciosam Imaginem & Epistolã. Cùm hîc autem adorâsset tota Ecclesiæ cõgregatio,& vt par est,honorâsset,illinc rursùs egressi sunt cum sancto onere,qui peragebant processionem : & cùm venissent in regiam,in atrio,quod cognominatur Triclion,super thronum imperatorium,in quo consueuerunt respondere de rebus magnis, tunc diuinam collocant Imaginẽ, cuthedram omninò sanctificari imperatoriam,& simul iustitiam & benignitatem eis planè largiri,qui in ea sedebant,non immeritò credentes. Intẽsa autem de more facta oratione, post eam impletam hinc sublata fuit diuina Imago, & in prædicto Phari templo,in dextera parte,quæ vergit ad Orientem, conseruata fuit & reposita ad gloriam fidelium, ad custodiam Imperatorum, & ad tutelam totius ciuitatis, & statũs Christianorum.

Sãcta Imago Saluatoris Constantinopoli asseruatur.

Sed ô diuina similitudo eius, quæ mutari non potest,patris similitudinis. O character characteris paternæ substantiæ. O venerandum & omni honore dignum signaculum primariæ pulchritudinis Christi Dei nostri, (Tecùm enim loquor tanquàm cum re animata)conserua & custodi semper eum,qui piè & moderatè nobis imperat, &tui aduentũs memoriam luculentè celebrat. Quem cùm tua benignitate ad auitam & paternam sedem extulisti,conserua eius germen ad generis successionẽ,& sceptrorum perpetuitatem : Statum pacificum præbe Reipublicæ. Concede, vt hæc regina ciuitatum maneat inexpugnabilis : & vt nos placentes Archetypo tuo Christo Deo nostro,admittamur in eius regnum cæleste,eum glorificantes & celebrantes:Quoniam eum decet gloria & adoratio, in secula seculorum, Amen.

DE S. ARSACIO CONFESSORE, QVEM LATINA MARTYROLOGIA VRSATIVM VOCANT:

ex Sozomeni Historia Ecclesiastica, Lib.4.cap.15,interprete Iohanne Christophorsono Anglo.

16.Augusti. Arsacius ex milite fit monachus.

CIuitas(Nicomedia) tam exiguo temporis momẽto terræmotu concussa est, vt qui cuperent aliò confugere, nõ possent:sed prima periculi aggressiõe,quo quisq; stetit loco, in eo magna ex parte aut seruat' est,aut periit. Est prætereà multis in ore, Arsacium hanc antè vidisse calamitatem,quàm acciderit. Qui genere Persa fuit,& ex milite, q Imperatoris leones nutriebat, insignis confessor regnante Licinio factus,relictaq; militia, in arce Nicomediæ, intrà murum monasticam disciplinam exercens,habitauit. Quo in loco diuina visio ei oblata,fuit ex vrbe egredi,quò vitaret cladem, quæ esset eam posteà occupatura. Qua re confecta,maturè ad ecclesiã gressus, dat mandatum Clericis, vt Deo preces supplices sedulò adhibeant, vt orationes ad eum placandum faciant,quo clades, quam vrbi minatus fuerat, ab ea depelli posset. Vbi autem illis frustrà persuadere conatus est,& pro ludibrio habitus, simul vt calami-

calamitatem eos necopinantes oppressuram præsignificauerat, ad arcem reuertitur, & humi in faciem proiectus, Deum precatus est.

Terræmotus Nicomediæ multos oppримit. Interea temporis vrbe terræmotu concussa,complures obtriti periẽrunt: q autem supererant,in agros & solitudinẽ,pfugerunt. Siquidẽ in ciuitate opulẽta &ampla,singulis in ædibus ignis accensus fuit:in focis, furnis & caminis balneorum, & eorũ, qui eas exercent artes,quibus igni opùs sit : adeò vt tectis ædium terræmotu disturbatis, flamma eorum materiem occuparet,lignisq; aridis,vt est verisimile,admixtis,&rebus oleo & pinguedine perfusis,quæ facilè incendi solent, áffatim nutrita creseceret : atq; in omnes partes serpens,ac tandèm velut in vnum confluẽs,efficeret, vt tota vrbs instãr vnius(penè dixerim)rogi videretur. Et quoniã in hac clade ad ædes accedi nõ possent,q incolumes ex terræmotu euaserant,ad arcem procurrerunt. Arsacius aût in turri,quę steterat inconcussa,pronus decumbens, sicut se, cùm orare cœpisset, extenderat,mortuus repertus est. Fama verò est,eum à Deo precibus contendisse, vt ante eladem mortem oppeteret: moriq; maluisse, quàm calamitatem oculis cernere vrbis illius,in qua primùm Christum cognouerat,& Ecclesiastica disciplina imbutus fuerat.

Arsacius mortuus repertus.

Sed quoniam ad hunc virum nostra delapsa est oratio,intelligendũ est,eum p amore,quo Deus illum cõplexus est,potuisse dæmones abigere,&homines ijsdẽ agitatos, illis purgare.Nam cùm quidam vexatus dęmonio, per forum gladio stricto curreret, omnesq; fugerent ab eo, & tumultus vrbem occuparet: Arsacius factus illis obuiàm, Christũ nominauit,verbo hominẽ deiecit,eum extemplò dęmone purgauit,& ad sanam mentẽ reduxit. Edita sunt etiã ab illo multa alia opera,q̃ supra facultatẽ humanã artemq; putanda sunt. Quorũ hoc vnum fuit:Erat fortè draco,vel aliud serpentis genus,quod viatores,q illàc transirent,antè flatu suo perémit, quàm oculis eorũ cerneretur.nam in quodam specu propter viam oblituit. Ad quem locum accedens Arsacius,orauit:serpens autem sua sponte egreditur è specu, & capite bis ad terram allisso, se ipse interfecit. Atque ista commemorârunt hi,qui dicebant se ab illis audiuisse, qui ipsum Arsacium oculis adspexissent.

Profligat dæmones.

Draconem interficit precibus.

VITA S. ARNVLPHI METENSIS EPISCOPI, A QVODAM EIVS FAMILIARI AMICO CONSCRIPTA.

Puto autem eam esse,cuius meminit Paulus Diaconus de Gestis Longobardorum Lib.6.cap.5.Stylum,vbi visum est, modicè expoliuimus.

Præfatiuncula Authoris.

IN omniporentis Dei nomine, & Christi Iesu Domini nostri filij eius, vitam & actus sanctissimi antistitis Arnulphi,adiuuãte nos spiritu sancto,qui in eo requieuit,scribere aggrediar,eius ope fretus,q ait: Aperi os tuum,& ego implebo illud.Neq; enim reticenda sunt,quę diuulgata, alijs bonæ actionis exemplum præbent,eorumque sectatoribus id proculdubiò conferunt,vt sint cum sanctis ciues patriæ cælestis. Psal.80.

VITA.

Augusti 16. Quo die eius festum celebratur, propter trãslationẽ illius. BEatus igitur Arnulphus Episcopus, Francorũ prosapia ortus, altus sanè & nobilis parentibus, atq; rebus seculi opulentissimus fuit : sed nobilior posteà & sublimior in Christi fide permansit. Huius ego res memorabiles & laude dignas, nonnullas ab eius familiaribus didici, plerasque per memetipsum cognoui. Et quidem operępreciũ mihi videtur,ab ipsius natali die scribendi initium sumere. Erat peregrinus quidũ seruus Dei, Stephanus nomine, qui ab Italiæ partibus veniens, in loco vicino morabatur. Ei cùm reuelata fuissent natiuitatis eius exordia,aliquantisper apud se reticens,tandèm tanquàm cæleste editurus oracullum, præfaga voce ait : Scitote

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eremitæ prophetia.

omnes & attendite, quòd puer iste iam natus, summis honoribus perfuncturus, & apud Deum & apud homines magnus erit. Quod ità postmodùm certus rerum probauit euentus. Deindè cùm esset præclara indole, & plenus gratia Dei, opportuno tempore literarum studijs imbuendus, traditus est præceptori. Apud quem inter cæteros contubernales suos sagaci ingenio & memoria capaci gratiosus & amabilis extitit: Christoque in ipso habitante, cunctis quidem fuit subditus, sed fide & charitate omnes antecessit.

S. Arnulphus adhiberur literis.

Degit in aula regis.

Cumque iam benè edoctus, ad robustam peruenisset ætatem, Gundolpho subregulo, siue palatij rectori vel magistro, regioque consiliario, in bonis actibus exercitandus oblatus est. Quem ille per multa deincèps experimenta probarum, Theodeberti regis ministerijs applicauit. Ecquis verò illius in armis & bellicis rebus strenuitatem satis enarrare queat, quandò ille sæpè aduersarum gentium phalanges suo ferro abegit? Itaque Christo Præsule, demùm effectus est omnium summus, qui dudùm pene omnium infimus videbatur: ità vt sex prouinciæ, quas nunc totidem curant reges domestici, sub illius administratione, eius solius arbitrio regerentur. Fuit autem sedulus in oratione, in ieiunijs, in misericordia pauperibus exhibenda: & sicut scriptum est, reddebat Deo, quæ Dei sunt, & quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Porrò amicis & parentibus ipsum cogentibus vix cedens, ex inclyta & nobilissima gente, DEO sic volente, duxit vxorem, puellam præclaris moribus ornatam. Præstititque illi Deus speciale munus, ceu duarum gemmarum splendidum decus, vt ex eadem egregia femina duorum filiorũ gaudia susciperet. Inter hæc diuersis in palatio honoribus & ministerio primus floruit: sed iugis eius meditatio circa monasteria & loca sancta versabatur.

Magnis honoribus potitur.

Matt. 22.

Ducit vxorem.

Per id tẽpus erat in regis ministerio Romaricus, vir egregius, qui eius cognito desiderio, sancto & familiari ei affectu iungebatur. Itaq; communicato inter se consilio iuxta præceptum Domini, dicentis: Vade, & vẽde omnia, quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me, & habebis thesaurum in cælo: relictis omnibus, ad *Lirinense monasterium propter Christum peregrè proficisci statuunt. Sed hac in re vtriusq; deliberio altissimi voluntas obstitit. Neq; enim fas esse censuit omnipotens Deus, vt hi duo viri, qui postmodùm ceu lampades duæ fulserunt in seculo, sub modio occultarẽtur, dicente scriptura: Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio: sed sup candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Cùm ergò ijs, quæ diximus, bonis studijs tanquàm auriga potens & strenuus inuigilaret, fortè euenit, vt vrbs Metẽsis præsule careret. Tum vna vox populorum Arnulphum, regis domesticũ & consiliarium, dignum esse episcopatu acclamat. Ille cernẽs Deo sic visum esse, compulsus, cũ lachrymis eam vrbem gubernandam suscepit: ità Pontificalem ferens infulam, vt quamuis nolens, cogeretur etiam curã & solicitudinem, qua tenentur regis domestici, itemq; palatij primatum siue magisterium retinere.

Matt. 19.

*Lerinum

Matt. 5.

Creatur Metensis Episcopus.

Benignitas eius in pauperes.

Humilitas.

Abstinẽtia.

Mox autem tanta illi accessit, tamq; profusa in pauperes munificentia, vt fama perferẽte, etiam de longinquis regionibus & ciuitatibus innumera pauperum multitudo ad S. Arnulphum antistitem refocillanda festinaret. Erat ille iugiter solicitus, & bonis operibus, præsertim suscipiendis monachis & peregrinis, deuotissimè intẽtus: ità vt quos hospitio recepisset, eorum suis manibus ablueret pedes: illosq; vestitos & cibo potuq; refectos deducens, mox alios refocillandos exciperet. Porrò abstinentię eius modum explicare quis possit, cùm præsertim ille interdùm post triduana vel plurima ieiunia, pane hordeaceo & aquæ potu victitârit? Indutus quoquè licèt clam, cilicio, eius perpetuo vsu exesis & maceratis membris, geminum addebat vigiliarum & inediæ cruciatum.

Dæmoniacã purgat.

Multa eius miracula extant, sed ego non nisi pauca commemorabo. In locis * Vosago propinquis est prædium sancti Stephani. In eo cùm esset vir sanctus, quędam mulier, Bertila nomine, nequiter à dæmonio arrepta, cum vitæ suæ discrimine sæpè fortiter quatiebatur. Accidit tum, vt coram sancto præsule baccharetur. At ille ductus pietate, quę erat semper in eo eximia, Heu miserrimũ, inquit, humanũ genus, qd adeò prævaluit inimicus, vt vbi Christus debuit habitare, ibi infelix ille suum habeat domicilium? Nocte proxima iubet mulierem esse in vigilijs: eumque pro ea Dominum oraret, mox dæmonium abscessit, clamans & eiulans. Lætantur omnes. Episcopus fœminam iubet abire incolumem & hilarem, quam paulò antè inimicus diuexârat.

Dies rogationum.

Eo tempore, quo triduanum ieiunium Ecclesia vniuersalis celebrare consueuit, vir sanctus extrà ciuitatem cum Crucibus atq; promiscua plebe, orandi gratia, iuxta morem processit: & eccè è media hominum frequentia, fœmina à dæmone arrepta, clamare incipit. Eam vt vidit Episcopus, Crucis vexillo iniecto, quamprimùm eam ab hoste liberauit.

Alia dęmoniaca cura.

Alio tempore intrà vrbẽ precandi studio ad basilicam sanctæ Crucis accessit, ibiq; puellã miserè à dęmone exagitatã inuenit. Motus ergò misericordia, ait Archidiacono suo: Hac nocte, frater, p hac misera orationũ vigilias celebremus, & crãs diluculò huc pariter reuerramur. Postridiè reuersi, puellam à dæmone liberatam conspiciunt ità factum est, vt eius sanctitas etiam absentes & procùl positos curaret.

Itẽm alia.

Temporibus Dagoberti regis, cùm in eius palatio esset vir sanctus, quidam leprosus elamauit ad eum, victum & vestitũ ab illo petens. Ille mox iubet eum duci in hospitiũ: vbi cùm suo more humaniter eum tractaret, scisitabatur ex eo, (erat aurẽ barbarus) num sacra baptismatis vnda ablutus esset. Ille confestim respondet: Nequaquàm domine mi. Quis enim mihi infelici, & à populis excluso & abiecto, baptismi gratiã conferret? Ait ad eũ vir Dei: Nè timeas, frater. Fieri enim potest, modò tu credas in Christum, vt & corporis & animi fruaris sospitate. Postquàm ergò à sancto viro pcepit baptismi sacramentũ, celeriter ab eius corpore lepra discessit, fuitq; deincèps in vtroq; homine sanus, qui priùs in vtroque fuerat contaminatus.

Leprosus mũdatur.

Mos planè barbarus.

Profectus quandoquè cum eodem rege in Turingiam, incidit in nobilẽ quendam Noddilonem puerum, & parentem eius, ipsi valdè charum, supremis lachrymis prosequentem. Erat enim & sanguine & amicitia ei admodùm coniunctus. Rege aũt ocyùs ex illo pago abire properante, nihil aliud homini afflicto consilij aderat, nisi vt more gentilium, languentis præfecto capite, cadauer flammis exureret. Sed vt credimus, omnipotentis DEI nutu & voluntate factum est, vt sanctus Arnulphus, Episcopus à mansionibus necdùm est egressus: Eo comperto, Noddilo celeri gradu ad eum abit, & infelicitatem suam singultibus potiùs, quàm verbis, ei exponit. Itaque vir egregius properè venit ad ægrotantis lectulum, & illic humi prostratus, orat diutissimè: indè semiuiuum hominem suo more ità alloquitur: Pœnitcat te, inquit, fili, si quid fortè fecisti mali, vt duplicem accipias medicinam. Ille hominem Dei venisse exultans, vix verbis exprimit, quod animo voluebat: quippe qui iam supremum penè spiritum traheret. Quid plura? Calida affertur aqua, & propr.jis manibus vir sanctus ægroti faciem, manus & pedes ingenti studio abluit, & oleo benedicto corpus eius perungit. Et eccè eodem die, tanquàm nullam perpessus infirmitatem, cum cæteris lætus & incolumis è villa profectus est.

Semiuiuũ restituit.

Alio quoquè tempore ab eo perpetratum miraculum, silentio premendũ non est. Noddo quidam, homo scelestus, cibo benè fartus, & vino æstuans, cum cõplicibus suis non verebatur obtrectare sancto Episcopo, dicens illum non Dei esse cultorẽ, sed hominem potiùs voluptati addictum, ad cuius lectũ non solùm rex, sed etiã regina, tanq; consiliũ captantes, nocturnis horis pperarent. Cùm ergò cubitũ iuisset cum socio detractore, iubente Domino, omnia illorũ vestimẽta flãma corripuit. Itaq; exiliens, magnis vocib⁹ aquã expetit. Sed aqua iniecta, flammã diuinitùs immissã nõ extinxit. Ardebant acriter circa nates & verenda interulę illorũ, nec poterãt ardẽtes vestes exuere. Quid multa? Cùm nõ possent aliud, foràs exiliunt, & instàr porcorũ in luto sese voluentes volutant: sed magìs magisq; in eorum mẽbra genitalia ignis sæuit. Impletũ est in illis, vt reor, quod in Psalmo habetur: Detrahentem occultè proximo suo, hunc persequebar. Iusto igitur Dei iudicio illis in locis pœnas luerũt, de quibus illi sanctum virum sua obtrectatione infamare voluêre. Nec diù pòst Noddo ille in ciusmodi flagitijs depræhensus est, vt regia animaduersione iure illi vita adempta sit: & nè solus moreretur, filius eius mox eádem sententia punitus est.

Vltio cælestis in eius obtrectatores.

Psal. 100.

Per id tempus, cùm iam penè thesauros omnes in pauperum vsus erogâsset, adhuc ei supererat discus argenteus librarũ septuagintaduarum. Eum Hugo quidã, primus inter proceres, datis alimonijs & ijs, quæ pauperibus essent necessaria, cõparauit. Sed non est passus omnipotens Deus, vt homo laicus eo frueretur, qui beati protomartyris honori iam olim consecratus esset. Illo enim Hugone repentina morte sublato,

Universidad de Deusto
Biblioteca

discus ad Clotarium regem allatus est: qui cùm cōperisset eum à S. Arnulpho Episcopo alendorum pauperū causa venundatū fuisse, mox admirabili instinctu ceu diuini. tùs impulsus, iubet eū, adiunctis centū aureis, celeriter ad sanctum Pontificē Metim referri. Ità factum est, vt & matricularij & cæteri pauperes Christi haberēt alimēta, & res sanctorum, quibus semèl data fuerat, absque vllo dispendio restitueretur.

Expetit loca solitaria. Psal. 45.

Cùm autem id genus multæ virtutes per eum in populo crebrescerent, remotiora à vulgi strepitu & fragoribꝰ loca expetijt, quibus crebrò ceu ergastulo incluſus, soli Deo sacris offerendis precibus studiosissimè vacaret, conuenienter illi diuinæ admonitioni: Vacate & videte, quoniam ego sum Deus. Ità sæpiùs in villa Dodimiaca, quæ est apud Vosagū: interdùm Calciaci, non longè ab vrbe in cellulam retrusus, cælum diurnis nocturnisq; precibus pulsabat. Sed cùm in his athleta Christi cōtra diabolum sanctissimè & fortissimè dimicaret, conscientiæ religione motus, nè plebs ipsi à Domino credita, illo sic remoto, æternæ vitæ pabula minùs acciperet: intentissimè cœpit principē flagitare, vt præsulem successorem ipsi daret: mittensque epistolas per internuncios, se eo munere indignum, se peccatorem asseuerabat: orans, vt talem eligerent pontificē, q verbo prædicationis in populo seminando esset magis aptus & ideneus. Ijs literis relectis, Clotarius rex non modicis correptus angoribus, & omni cōsilio destitutū queritans, si sanctus Episcopus à palatij frequētia abesset, inter cetera sic illi rescribit: Quòd scribis, domine & pater, vt tuo loco aliū eligamus Episcopum, id quidē nos nulla ratione facere ausi sumus. & rursùs: Quātum deuotione tua, quam ex admonitione diuina esse confidimus, gauisi sumus, dum scribis re à Domino admonitum: tantum rursùs doloris sensimus, quòd præter spem tuo conspectu carere debeamus. Immò verò, domine & pater, si qualibet impellēte deuotione, ob exercenda bona opera aliò te conferre deliberâsti, petimus, vt nos sine pace & communione tua, pro Dei amore, nequaquàm relinquas.

Clotarius rex quanti cū fecerit.

Multa sanè Clotarius rex virum sanctū fide & amore prosequebatur, adeò vt etiam tū, cùm iam Dagobertū filiū suū ad principatūs culmen euexisset, illi & regnū gubernandum, & ipsum Dagobertum erudiendū tradiderit. Quē ille acceptū, tam præclarè & sapienter instituit, vt in gente *Sicambrorum nullus ei rex similis fuisse feratur. Sed cùm insuperabili desiderio vir beatus ad eremum adspiraret, rex Dogobertus, vt erat prudens, suspicatus se eum minis absterriturū, nè illius consilijs & solatijs destitueretur, ait ad eum: Charissimi filij tui ob admissum facinus caput amputabo, si nobiscùm nolis permanere. At vir sanctus ei respondit: Filij mei vita in manu Dei est. Tu verò compos vitę non eris, si insontium vitam perdere voluēris. Tum iratus rex, ensem manu corripit. At beatus Episcopus regis morituri iram parui pendens, constanter ait: Quid facis miserrime? Itáne mala pro bonis vis reddere? En habes me paratum. Exerce arma tua in sanguinem meum, quantùm collibitum est animo tuo. Ego pro illius mandatis mori non dubito, qui & vitam mihi dedit, & pro me mortuus est. Tum verò vnus è proceribus dixit: Noli bone rex cōtra teipsum impiè agere. An non vides sanctum virum obeundi martyrij cupidum esse? Cur non pertimescis Christi seruum iniuria afficere? His verbis, iubente Deo, regis ira nonnihil repressa est. Intereà regina adest, & ambo agnoscentes culpam suam, simul ad pedes sancti præsulis corruunt, orantque cum lachrymis. vt ipsorum misereatur. aiuntque ad illum: Abi domine ad eremum pro arbitratu tuo: tantummodò te placatum habeamus, quem iniuria affecimus.

for. * Francorum

Constantia sancti viri.

Itaque vir sanctus, data illis venia, à palatio egreditur, & eccè præ foribus conspicit claudorum, cæcorum, omnis generis pauperum, viduarum & orphanorum innumeram propè multitudinem, lamentabili voce dicentium: Cur nos miseros sānē pastor derelinquis? Quisnam deincèps nostrī miserebitur? quis nobis victum & vestitum præbebit? Te amoto, omnes moriemur, fame & nuditate consumpti. Obsecramus per CHRISTVM, nè nos derelinquas. Tum ille lachrymans, blanda voce ait ad eos: Deus vobis pastorem dabit, qui vos pascat in multa misericordia. Faciem verò meā non diù visuri estis. Vos autem quærite primùm regnum DEI, sicut Christus docet, & iustitiam eius, & hęc omnia adijciētur vobis. Sitis inuicèm humani, benigni, misericordes: vt post huius paupertatis & miseriæ angustias, in futura vita cum Christo felices regnare merea mini. Lazarus mendicus in sinum Abrahę ab Angelis

Matt. 6.

gelis portatus est. Et vos ergò quærite Dominum, & hîc & in æternum viuet anima vestra. His dictis, statìm ad orationum pergit certamina. Posteà non multo interiecto tempore, viro iusto, iugi intentione id experenti, sanctus Goëricus, cognomento *Abbo, successor eligitur, Domino id agente, vt sancto sanctus substitueretur. Id vbi percepit vir egregius Romaricus, à partibus *Vogasi egressus, ad beatum Arnulphum vénit, & vtroque in id consentiente, in vasta eremo aptum illi locum præparauit.

Luc. 16. Psal. 68.

Goericus electus surrogatur.
* Abbo
* Vosagi

Sed quid proxima ab eius aduentu nocte à beato antistite miraculi intrà vrbem perpetratum sit, silere non debeo. Casu accidit, vt regis promptuarium vorax ignis vexaret, & indè erumpens excelsissima flamma, domos vndiquè vicinas minaciter lamberet. Repentè existit ciulatus & clamor totius ciuitatis ad tam præsens exitium. Quod nos audientes, celeri gressu imus ad domum beati viri, pro suo more perpetuo psalmodiæ melos promentis. Illicò apprehensa manu eius, Romaricus ait: Egredere domine, en adsunt præ foribus equi nostri, nè, quod absit, te in hac vrbe ignis absumat. Respondet vir sanctus: Nequaquàm, charissime: immò verò perducite me illuc, vt videamus immane hoc, quod grassatur, incendium. Me verò ponatis iuxta illud. Si vult Deus vt ardeam, habet me in manu sua. Tum nos apprehensis eius sanctis manibus, ad larem vénimus, & mox illo iubente in orationem prostrati, capitulo dicto, surreximus omnes. Ille verò manum eleuans, contra ingentes flammas signum Crucis expressit. Confestim miro modo tāquàm cælitùs percussus, nihil alibi nocēs, intrà parietes in semetipsum totus contortus ignis interijt: nosque iam deincèps securi, pro depulso periculo gratias agentes Deo, dictis maturinis, ad lectulos nostros remeauimus: vbi tum vni ex fratribus talis apparuit visio: Intuens cælum, vidit instàr flammæ ignis, Crucis signum depictum, factaque est vox de cælo à crucis latere, ità dicens: Cernis hoc signum? Hac nocte Arnulphus Episcopus per illud totam hanc ciuitatem ab incendio liberauit. Mirantibus nobis omnibus virtutem, quam vidimus in igne prostrato, frater ille visionem hanc enarrauit.

Hic habes statē authoris huius.

signo Crucis comprimit ingētes flammas.

Posteà verò beatus Arnulphus, relictis cunctis seculi rebus, & benè atq; integrè in pauperes erogatis, securus iam de thesauro in cælis recondito, cùm pauci fluxissent dies, pauper quidem in seculo propter Christum effectus, sed diues Domini virtute, ceu nouus Elias ad eremum properans, inter bestias & feras syluestres, exiguis constructis domicilijs, quotidiana meditatione laudes Deo deprompsit. Assitis enim nonnullis monachis, atque etiam leprosis, suis manibus fidissimam operam & seruitutem eis iugiter impendebat, calceamenta à pedibus detrahens, eaque detergens, capita & pedes illorum crebrò abluens, lectos illorum quotidiè studiosissimè componens, à coquinæ etiam seruitio non abhorrens, idem & Episcopus & cocus, sæpè ipse esuriens, suos cōtubernales pascebat. Lectus verò eius, vilis in oculis hominum, elegantissimus in obtutibus Angelorum, spretis mollibus & preciosis operimentis, cilicijs ornabatur.

Abit in eremum.

Videtanti viri humilitatem.

Lectus eius.

In his igitur & alijs bonis innumeris vitam Angelicam agens, Deo volente athletam suum ad destinatum vocare brauium, ad extremū cœpit vrgeri diem. Quo comperto, præstò illi fuit vir religiosissimus Romaricus cum cæteris monachis, felicē eius e corpore egressum præstolaturus. Eum igitur electus Dei & sacratissimus antistes allo loquens: Bone vir, inquit, & Deo amabilis, ora Christum pro me. Iam ēm adest dies, in quo iudici meo præsentabor. Quid faciam? Nil equidem gessi in hoc seculo, omnibus sceleribus & peccatis vallatus coarctor: quorum vt veniam merear, quæso, Dominum pro me depreceris. Dixit hoc vir sanctus conuenienter illi sententiæ scripturæ diuinæ: Iustus in primordio sermonis, accusator est sui. Iam aderat hora, vt illa sancta anima manibus sanctorum Angelorum ad Christū deferretur. Ea igitur è corpore abeunte, fit proculdubiò gaudium magnū supernis Virtutibus in cælo, & ingēs nascit luctus paupibus Christi & monachis in terris. Adest iuxta morē sacro sanctum Euangeliū, quod lector inter psallentiū luctus & cātus recitet. Porrò vir egregi* Romaricus eius sanctissimū corpus quo potuit honore in castello sepulturæ mandauit. Indè anni fermè exactis spatijs, vir lectissimus successor eius Goëricus Episcopus, cōmunicato cū alijs cōsilio, collecta Cleri & populi multa frequētia, accitis quoq; duobus Episcopis, abijt in eremum: atque illic reuerenter excubias pariter agētes, sancta

Prouer. 18.

Obitus eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Trãsfertur eius sacrum corpus.

mẽbra in feretro reponũt, & cum gaudio ad vrbem ea trãsferunt, suaui interim odore è sacris illis membris emergente, & omnium illorum nares implente.

In illo itinere quæ facta sint miracula, vt potero, iam exponam. Cùm ventum esset ad quendam riuum, cuius ripæ, scissa tellure, euntibus lubricum præbebant transitũ: posteriores feretri portitores casu corruunt: sed, vt reor, Angeli statim eum casum excipiunt. Priores enim sine vllo gradiendi impedimento, feretro in aërem sublato, pergunt liberè & expeditè: surgentesque illi, qui lapsi fuerant, cùm ea loca humilio. ra cuasissent, ad collegas sese adiungunt.

Huic miraculo mox aliud accessit. Homo quidam in pago Caluomontensi, Cunitanomine, incestus fuit. Eum vir sanctus sæpè admonuerat: sed cùm ad pœnitentiæ emẽdationem perducere non posset, priùs excessit è vita, quàm ille se corrigeret. In eius villa oratorium erat: itaque opportunum illis iter agentibus videbatur, vt mansio illic pararetur, vel eo præcipuè nomine, quòd sanctum corpus oporterer in ecclesia vi.

Nota priscã pietatem.

gilijs honorari. Vt ergò ventum est ad fines telluris hominis incesti, derepentè figũtur gressus feretrum portantium, ità vt nulla illis facultas supperet sacra membra vlteriùs transferendi. Anguntur animis sacerdotes & populus omnis, quòd nescirẽt,

Res mira.

ad quam mansionem diuerterent, præsertim die iam ad vesperam inclinante. Tum verò Noddo dux, qui cum alijs exierat, ait: Cernitis virum sanctum nolle in incesti huius terram ingredi? Est autem, licèt procùl, villa mea, ad quam peruenire non poterimus ante solis occasum. Deest ibi quoquè potus & res aliæ, quibus tantam multitudinem possim reficere. In vno tantùm, vt audio, vasculo parùm cereuisiæ habetur. His auditis, vniuersus populus iter eò intendit, tantaque omnes celeritate ferunrur, vt ij, qui feretrum gestabãt, portari se potiùs, quàm portare, sibi viderentur, & adhuc luce diei manente, ad destinatum peruenirent locum. Ait autem Noddo ad illos: Nũc

Insigne miraculum.

hac nocte pascat vos beatus Arnulphus. quod enim deest nobis, illo intercedente, testè suppetere. Et eccè quàm primùm exiguus ille potus in tantam copiam excrescit, vt abundè satiatis omnibus, etiam altera luce superesset.

Indè iam cum multa prosperitate & lætitia ad vrbem pueniunt, mox ciuitas omnis cum Crucibus & cereis, ingentique gaudio & admiratione obuiàm procedit, pastoremque suum, quem pridèm ceu fugitiuum amiserat, in cælo iam regnantem recipit, & sacrum corpus illius in basilica sanctorum Apostolorum cum reuerentia & in-

Vide antiquã Christianorũ erga sacras reliquias deuotionem.

genti exultatione sepulturę tradunt. Ab ipsa autem sepultura, quid apud Christum in eremo sibi comparâsset, suis ciuibus per miracula ilicò declarauit. Nam mulier quædam, Iulia nomine, luminibus olim orbata, ad sepulcrum eius accessit, illicq; cum fide prostrata orans, absque mora lumen multis annis optatum recuperauit, eccle-

Cęca videt.

nensque iam viam, quam sine aliena manu ingredi anteà non poterat, absque duce redijt ad diuersorium.

Aliud miraculum nupèr ex viro religioso Aringisilo Abbate cognoui. Mulier quædam, Ceucerella nomine, in suburbano Mediomatricum degens, ausa fuit die Dominico operari. Itaque celeriter diuinitùs castigata, vtraque manu contracta est. Illa in

Punitur diuinitùs fœmina ob violatũ Dominicum diẽ.

magnas coniecta angustias, ad Aringisilum Abbatem venit: eòque iubente, ad sepulcrum beati antistitis cum fide properè abit. Sed cùm ostia obserata inuenisset, ante valuas sanctæ basilicæ se prosternit, orãs cum lachrymis sanctum Episcopum, vt ipsam sanet. Mox digiti palmis fortiter affixi, laxato rigore, ad pristinum reuocãtur statum, abitque ad propria mulier læta & incolumis, quæ tristis & contracta aduenerat.

Per idem tempus Ciaro homunculus pedibus contractis, gemino suffultus scipione, vix pedetentim, idque cum ingenti iniuria, ingrediebatur. Is ad monumentum

Claudus ambulat.

sancti viri cùm se in preces prostrauisset, laxatis neruis, surrexit sanus & hilaris, & ad domicilium suum firmo gradu reuersus est, qui eò baculis sustentatus accesserat. Hęc nos pauca è plurimis huius beati viri miraculis & operibus bonis, pro nostra facultate in scripta retulimus. Quòd si verò bona omnia, quæ ille gessit, stylo exarare vellemus, vastum opus & ingens lectori exhiberemus. Voluimus autem è multis saltem aliqua narrare, nè lectori & auditori fastidium pareremus: freti auxilio omnipotentis Dei & redemptoris nostri Iesu Christi, qui est benedictus in secula, AMEN.

Item

Item de eodem beato Episcopo ex Gestis Metensium Pontificum. Antiquus MS. codex non habet nomen Authoris: sed non dubito esse Paulum diaconũ, qui eo loco, quẽ suprà annotauimus, se testatur de Episcopis Metensibus scripsisse. Itaq; hic nihil de stylo mutauimus.

POst Pappolum Episcopum ad regimen ecclesiæ (Metensis) beatissimus Arnulphus vicesimusnonus assciscitus est, vir p omnia lumine sanctitatis & splendore generis clarus. Qui ex nobilissimo fortissimoque Francorum stemmate ortus, ità Dei ecclesiæ prefuit, vt & palatij moderator existeret. Hic deniquè & in corpore permanens, simul & post vitæ exitum multa admiranda patrauit. Quæ si quis nôsse desiderat, libellum, qui de eius specialiter actibus conscriptus est, legat. Vnum tamen eius admirabile factum referam, quod satis miratus sum, quo ordine prætermiserit is, qui eius contexuit vitam. Hic deniquè, cùm pœnitentiam pro aliquibus excessibus ageret, contrigit, vt per Mosellæ fluminis pontem transiret. Cumque subterfluentium aquarũ profundos nec visu penetrabiles gurgites cerneret, nõ dubię spei fiduciã mẽte gerẽs, extractũ digito annulũ in illã aquarũ profunditatem piecit: Tũc, inquiẽs, me purabo culparum nexibus absolutum, quando istum, quem proiici o recepero annulum.

Post aliquot verò annos, cùm ad Episcopatus assendisset officium, ei die quadam piscator quidam piscem attulit: quem ille sibi, quia carnibus abstinebat, ad refectionem vespertinam iussit præparari. Cumque eius minister officij more solito eum exenterâsset, eundem annulum intrà ipsius piscis intestinum reperit. Ille factum admiratus, sed rem nescius, beato Arnulpho detulit. Quem ille vt vidit, statim recognouit, ac Deo omnipotenti, iam de remissione peccatorum fidus, gratias retulit: ac deinceps non remissius vitam duxit, sed maiori se potiùs abstinentia coarctauit. Nec dissimiliter puter hic venerabilis, quàm olim Gedeon ille signum à Domino popo-

Non vescẽtur carnibꝰ.

Miri quidã dam.

Iudic. 6.

scit. Ille etenim indicium per vellus in area positum capere voluit, vtrùm in bello victoriam de inimicis habere potuisset: iste annulum in profundissimum fluminis gurgitem proijciens, experiri cupit, vtrùm de inimicis iam victoriam cepisset. Fortes quidem erant, quos ille deuicerat: sed hi, quos iste superauerat, fortiores.. Hæc ego non à qualibet mediocri persona didici, sed ipso totius veritatis assertore, præcelso rege Carolo referente, cognoui: qui de eiusdem beari Arnulphi descẽdens prosapia, ei in generationis linea trinepos extabat.

Hęc nõ obscure ꝓfert Paulꝰ Diaconũ author; q ppe Carolo adhuc dum familiarem.

Nam venerandus iste vir. vt ad superiora redeam, iuuentutis suæ tempore ex legitimi matrimonij copula tres filios procreauit, id est, * Anchisum, Vualachisum, & Clodulphum. Cuius Anchisi nomen ab Anchise patre Aeneæ, qui à Troia in Italiam olim venerat, creditur esse deductum. Nam gens Francorum, sicut à vetcribus est traditum, à Troiana prosapia trahit exordium. Cùm igitur hos tres, de quibus præmisimus, venerabilis Arnulphus filios haberet, quoniam erat misericors & ad pietatis opera semper intentus, ꝑdictis filijs suis cœpit suadere, vt ei assensum præberent, quatenùs oẽs suas facultates ad vsus pauperum dispertiret. Tunc vnus filius, id est, Clodulphus se hoc posse facere, id est, vt portionem sibi debitam, patri largiretur, omnimodis denegauit. At verò alter filius, id est, Anchisus, fidens de Christi pietate sibi plura condonari, ad omnia, quæ pater vellet, se libenter obedire promittit. Agit venerandus pater gratias filio, & ꝑdicit ei, plura ipsum, quam reliquerat, habiturum. Insuper benedixit eum, cunctamq; progeniem nasciturum in posterum, factumque est ità. Nam & plures Anchiso, quàm reliquerat, diuitiæ accesserũt, & ità in eo paterna est constabilita benedictio, vt de eius progenie tam strenui fortesque viri nascerentur, quòd non immeritò ad eius prosapiam Francorum sit regnum translatum.

* Hùc alij Ansegisum vocant.

Vide Paulũ Aemylium.

S. Arnulphi posteritas.

Et vt agnoscere hoc possis, paucis animaduertere docebo. Anchisus genuit Pipinũ, quo nihil vnq̃ potuit esse audacius. Pipinus genuit Carolũ, viris omninò fortissimis conferendũ: q inter cętera & magna bella, quæ gessit, ità ꝑcipuè Saracenos detriuit, vt vsq; hodie gẽs illa truculenta & pfida, Francorũ arma formidet. Hic porrò genuit Pipinum, sapientia nihilominùs & fortitudine satis clarum: qui inter reliqua, quę patrauit, Vascones, iamdudùm Frãcorum ditioni rebelles, cum Vuaifario suo principe felicitate mira debellauit & subdidit. Huius itèm filius, magnus rex Carolus extitit, qui Francorum regnum, sicut nunquàm anteà fuit, dilatauit. Deniquè inter plura & miranda, q̃ gessit, Longobardorũ gentẽ, bis iam à patre deuictã, altero corũ rege, cui

Desi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Desiderius nomen erat, capto: alteroq;, qui dicebatur Adalgisus, & cum genitore regnabat suo, Constantinopolim pulso, vniuersam sine graui prælio suæ subdidit ditioni, & quod rarò fieri assolet, clementi moderamine victoriam temperauit. Romanos præterea, ipsamque vrbem Romuleam, iampridèm eius præsentiam desiderãtem, quę aliquandò mundi totius domina fuerat, & tunc à Longobardis depressa gemebat, duris angustijs eximens, suis addidit sceptris, cunctaq; nihilominùs Italia miti dominatione potitus est. De quo viro nescias, virtutem in eo bellicam, an sapientiæ claritatem, omniumque liberalium artium magis admireris peritiam.

Res à Longobardis ereptas Romanę Eccle siæ, restituit Adriano Papę. Vide Eginhartum & alios.

Hic ex Hildegarde coniuge quatuor filios & quinque filias procreauit. Habuit tamen ante legale connubium ex Himmiltruda nobili puella filium, nomine Pipinum. Natorum sanè eius, quos ei Hildegardis peperit, ista nomina: Primus dictus est Carolus, scilicet patris ac proaui vocabulo nuncupatus. Secundus itèm Pipinus, fratri atque auo æquiuocus. Tertius Ludouicus, qui cum Clotario, qui biennis occubuit, vno partu est genitus. Ex quibus iam, Deo fauente, minor Pipinus regnum Italię, Ludouicus Aquitaniæ tenent. Mortua autem Hildegarde, rex excellentissimus Carolus Fastradam duxit vxorem.

Porrò Hildegardis apud vrbem Metensem in beati Arnulphi oratorio requieuit. Pro eo deniquè, quòd à beato Arnulpho iam dicti reges originem ducerent, suorum ibi charorum defuncta corpora posuêre. Nam ibi humatæ sunt duæ regis Pipini filiæ, quarum vna * Rothaidis, altera Adelhaidis appellata est. Ibi quoquè & iunioris regis Caroli duæ nihilominùs natæ sunt tumulatæ, scilicet Adelhaidis & Hildegardis: quæ Hildegardis materno nuncupata nomine, matrem morientem citiùs subsecuta est.

MARTYRIVM SANCTI MARTYRIS MAMANTIS,

Authore Simeone Metaphraste.

17. Augusti secundùm Latinos.

S. Mamãtis parentes & patria.

MAmas magnus & insignis martyr Christi, patriam quidem habuit Paphlagoniam: erat autem clarus & pietate, & genere. Nam erat ei quidem pater Theodotus, mater verò Ruffina, religione quidem ambo fideles, genere autem insignes, vt qui orti essent ex patricijs: & qui nonsolùm in filijs, sed etiam in omnibus, qui erant sui generis, conseruarent nobilitatem. Hi, cùm esset vehemens eorum amor in Christum, & nec possent quidem internum continere desiderium: sed & liberè profiterentur pietatem, & multos ad eam excitarent, accusantur apud Alexandrum, qui tunc erat legatus ciuitatis Gangræ, & cui mãdatum fuerat ab Imperatore, vt deorum quidem cultum omni studio augeret & extolleret: qui inuenirentur autem, Christianos multis subijceret supplicijs: Quòd si in sua perseuerarent religione, etiam morti traderet.

Alexander ergò diuinum Theodotum, productum ante suum tribunal, cogebat sacrificare simulacris. Sed ille ne aurem quidem prębebat ijs, quæ dicebantur. Legatus autem, cùm esset paratus eum punire, prohibebatur à dignitate parentum. Non enim ei permittebatur cõtumelia afficere filios patriciorum, nisi Imperator permitteret. Eum itaq; mittit in Cappadociæ Cęsaream ad Faustũ Præsidem. Ille autem, qui quo erat in impietate ardentior, eo erat ęquior, cùm accepisset Theodotum, cum statìm conijcit in carcerem. Eius verò coniunx, etsi esset grauida, maritum tamen est secuta, & cum Theodoto ingrediente carcerem, vnà quoq; est ingressa. Interim autem dum simul degerent, Theodotus & sciens carnis imbecillitatem, & non ignorans tyranni sæuitiam, statuit ad Deum confugere: quem precabatur, vt ipse potiùs moreretur cum vxore, quàm aliquid accideret eorum mente indignum, dum non possent sustinere vehementiam suppliciorum. DEVM itaque rogabat, dicens: Domine DEVS virtutum, dilecti filij tui pater, tibi benedico, & te glorifico, quòd velin carcere habitare propter nomen tuum sum condemnatus. Sed te rogo, Domine, susci-

Nota preces sancti Theodoti.

pe animam meam in his vinculis, qui meam nõsti imbecillitatem: nè aliquandò inimicus glorietur inimicus. Hæc ergò is est precatus. Qui verò finxit singularim corda nostra, qui intelligit omnia opera nostra, mente ante opera susceptа, posti finem orationis, ei mortem affert euestigiò. Atque sic quidem excessit Theodotus, corpore mortuo relicto in custodia. Psal. 32.

Coniunx autem eius Ruffina, non ferens afflictionem carceris, cùm ipsa quoq; intempestiuè peperisset filiũ, vtpotè quòd magna illa afflictio effecisset, vt pareret prętèr naturam, distrahebatur multis ac varijs animi perturbationibus. Eam grauiter angebat mors mariti, premebant grauissimæ de infante solicitudines, & Prędis crudelitas efficiebat, vt extrema timeret & contremisceret: & tamen à nullo horum vincebatur: sed Deo quidem infantem commendat & dedicat: ipsa autem assidens mariti reliquijs, & partim quidem miserabiliter deflens solitudinem, partim autem non sustinens coniugi relictam esse superstitem, in lachrymis & suspirijs hæc dicebat DEO: Qui finxisti hominem, & ex eius latere Euam es fabricatus, concede vt ego quoquè eãdem via ingrediar, qua maritus, & liberata ab his rebus caducis & fluxis, transeam ad ea, quę sunt apud te tabernacula & mansiones, quæ sunt æternæ, & in quas non cadit interitus. Hæc Deum precata est Ruffina, & voti facta compos, perindè ac preces consequens, ipsa quoquè decedit. Gen. 2. Obit Ruffina mater S. Mamantis.

Ea ergò beatum illud ad Deum iter ingrediente, solus infans iacebat viuus inter parentum reliquias. Protinùs autem quædam diuina visio in habitu & figura adolescentis, appàret cuidam mulieri claræ & genere & opibus, neque minùs pietate ac religione: vocabatur autẽ Ammia: & ei iubet, vt petat quidem à Prędide corpora sanctorum, qui dormierunt in carcere: tollat autem infantem quoquè qui iacet inter eos, & eum sibi adoptet in filiũ, & magnam eius curam gerat. Illa verò (carebat enim liberis, & erat vidua) sicut ei mãdauit somnium, ad Prædidem citò accedens, habuit eum facilè annuentem eius petitioni. Nam eum quoquè morem gerentem effecit diuina gratia. Statìm enim reddidit, quæ Ammiæ iussa fuerant. Quamobrèm cùm & sancto-rum corpora & infantem exportãsset, illa quidem splendidè simul & magnificè in suo horto sepelit: infantem autem sibi éducat in filium, & non secùs, atquè si ipsa eum peperisset, eum alebat & erudiebat, atque adeò maiorem, quàm si fuisset mater eius, curam gerebat. Mamas adoptatur à vidua opulenta.

Peractus autem iam erat annus, ex quo fuerat adoptatus: & quo magis puer crescebat, eo magis procedente tempore, simul quoquè crescebat in eum amor Ammię. Eũ enim videbat, tanquàm fructum sui vteri, & existimabat se eum habiturum, qui ipsam pulchrè in senectute aleret. Iam secundum annum infans attingebat, & lingua tenęra Ammiam vocat mammam. Hoc autem lingua Romanorum significat matrem. Itaque prima infantis balbuties, proprium nomen ei tribuit, & Mamas vocabatur ab omnibus, & decæterò agnoscebatur. Cùm fuisset autem quinque annos natus, eum commendat Ammia magistris literarũ. Ille verò mouebatur earum vehementi amore, & in doctrina ac disciplinis erat longè suis æqualibus superior: eratq; eius animus totus intentus, & planè defixus in eruditione. Adhibentur scholæ.

Romanorum autem sceptra tunc tenebat Imperator Aurelianus, qui cogebat oẽs sacrificare dæmonibus, non solùm viros & mulieres, sed etiam pueros. Maximæ autem ei curæ erant pueri. Existimabat enim se facilè eos esse inducturũ propter ætatis teneritatẽ. Sed alij quidem pueri re vera cedebãt volũtati Imperatoris: qui aũt cum Mamante ventitabãt ad ludũ literarium, imitabãturipsi quoq; eanam pueri prudentiã, & nec verba quidem audire necesse habebãt. Quotidiè eũ docebãtur honesto illo pulchri Mamãtis spectaculo & exẽplo, solum verũ agnoscere Deũ vniuersi opificẽ, & ei rationale animorũ offerre sacrificiũ: eos aũt, qui ab impijs & colũtur & adorantur dij, nugas existimare, & plenos probro & dedecore. Fausti aũt Cæsareæ Prædidis successor creatus Democritus, vir valdè spirans impietatem, & accensus vehementi eius æmulatione, cùm primùm ascendit Cæsaream, bonum Mamantem ad eum statim deferunt, quòd non solùm ipse deos non coleret, sed suos quoquè æquales & cõdiscipulos ad errorem suum omnes induceret. Mamas autem iam quintumdecimum agebat annum ætatis: & honesta matrona (hoc enim erat Ammiæ epithetum) mortę priuatus, fit successor & hęres eius facultatum. Mamantis pueri mira pietas.

De-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mamas puer,sistitur ad tribunal.

Democritus ergò cùm hæc audisset de Mamante, fuit protinùs efferatus in pue-
rum. Et cùm effecisset, vt ad suum tribunal sisteretur, primùm quidem interrogat,
an esset Christianus: deindè,an ille esset,qui neq; ipse dijs sacrificat, & persuadet con-
discipulis,nè pareant Imperatori. Ille autem maiorem, quàm ætas patiebatur, præ se
ferens animi constantiam,& nihil conturbatus: Ego, inquit, vestram valdè condẽno
canitiem, quòd tanta circunfusi sitis erroris caligine, vt nec possitis quidem adspice-
re ad radios veritatis: sed vero & viuo DEO relicto, accessistis ad dæmones inanimos
& surdos. Nam ego quidem à meo Christo nunquàm recedam,& quoscunq; poterò,
ad eum adducam. Admiratus est Democritus pueri dicendi libertatem: & statim ab
initio desperans se posse eum inducere, simul & minatus est adolescenti, & ijs, q eum
circunstabant,iussit ducere puerum ad aram Serapidis,vt vel inuitus deo sacrificaret.
Ille autem nihil à minis effœminatè affectus & illiberaliter: At non licet, inquit, tibi
me punire, qui sum educatus à matre maxima & clarissima, & luculentam ab ea acce-
pi hæreditatem, & maximas diuitias, adijciens nomen Ammiæ. Cùm hæc autem au-
dijsset Democritus, & ab ijs,qui circunstabant, de beata matrona & Mamante accu-
ratè omnia didicisset,& cognouisset se non posse eum punire, ferreis vinctum vincu-
lis Aegas eum mittit ad Imperatorem,omnia vt se habent, significans literis Impera-
tori.

Offertur Imperatori, & ab eo variis modis tentatur.

Ille autem cùm literas accepisset, & eas perlegisset, puerum variè aggreditur: &
cùm eum in suum conspectum adduxisset, nunc quidem minabatur,& magnum re-
rorem intendebat: nunc autem promissis inuitabat, & ei proponebat munera & ho-
nores,& dicebat: Si ad magnum accedens Serapidem, ei sacrificaueris, ô pulcher pu-
er,eris nobiscùm in palatio: & primùm quidem aléris regaliter, deindè te multi mi-
rabuntur & laudabunt, beatusque eris decæterò, & cui possit inuideri. Hoc au-
tem faciebat Aurelianus, & hæc duo simul, nempe & minas proferebat,& promissa vel minis eum terreret,& extremum ei metum afferret,aut promissis eius solidã trã-
geret constantiam, & in summa eum molliret,eiusque oculos præstringeret, & adsce-
ret ad impietatem. Hęc autem magis acuebant alacre & promptum studium adole-
scentis:&, Absit, respondit, O Imperator,vt has,quæ à vobis honorantur,statuas in
honore habeam,aut earũ vllam ducam rationem, quæ sunt surdæ & inanimæ, & quæ
arguunt,quàm sitis crassi & nullo sensu prædití, quòd ea colere & in honore habere
omninò sustinetis. Desine ergò minas intentare terribiles, vt tibi videntur, & mar-
ma polliceri. Nam puniens quidem, benefacies: benefaciens autem, damno afficies
maximo. Pro Christo enim mori, est mihi quouis honore & lucro præstantius. Hæc

Cęditur flagris.

vehementer iritatus Aurelianus, iubet corpus pueri cædi flagris. Atque adolesce-
ti quidem prudentia cano cædebatur tenerum & modò florens corpus: ille verò per-
indè afficiebatur,atquè si pateretur in somnis.

Cùm autem Imperator eoipso tempore ,quo torquebatur puer, ei adularetur,
& cum omni ratione conaretur emollire,dicebat enim: Dic vel sõlis labris te sacrifi-
caturum: & statim liberaberis ab omni supplicio: Non ego,inquit Mamas,ô Impera-
tor,solùm mihi verum Deum & Regem Christum, neque labris,nec corde negauc.
rim,etiamsì præsentibus longè grauiora excogitaueris. Quinetiàm magnas tibi ha-
beo gratias,quòd me per hæc tormenta ei, quem desidero, concilies: & opto solùm,
nè manus defatigentur tortoribus, quæ iam, vt vides, mihi magna bona procurant:
sed robustæ potiùs reddantur & valentes. Aurelianus autem postquàm vidit eum ram
parùm curare verbera, iubet ei nudatum corpus totum torreri lucernis ignis: vt cùm
carnes paulatim eliquarentur & diutiùs versaretur in tormento, & dolores sentiret
grauiores. Et hoc quidem deductum est ad effectum, & admotæ sunt lucernæ corpo-
ri martyris. Sed & ignis reuerebatur athletam, & in milites spirabat vehementiùs.
Atque martyr quidem sine dolore admittebat lucernas: illæ autem magis vrebant
animum persecutoris. Nam cùm ne minimùm quidem corpus martyris attingerent,
eo illi maiorem flammam excitabant insaniæ. Deindè iubet martyrem verberari
lapidibus. Ille autem perindè erat affectus, atquè si adspergeretur rosis, & spe futuri
lętabatur.

Constantia eiꝰ eximia.

Ignibus torretur,sed nõ sentit.

Verberatur lapidibus.

Cùm itaque valdè animi dubius esset omni ex parte Aurelianus, & nullum supplí-
cij genus posset excogitare,quod cor Mamantis attingeret,iubet globum plumbeum

eius collo alligari: & sic in medium mare ductum martyrem,proijci in profundum. Et
iussus quidem deductus est ad effectum: sed ne tunc quidem,ô Mama, Deus tui est ob-
litus. Angelis enim suis mandat de te,vt te custodiant. Et statim Angelus in forma hu-
mana in orbem circumiens,terrorem quidem affert ijs, qui ipsum ducebant, & eos
vertit in fugam,iubet autem martyrem venire in montem,qui est Cęsareæ,& illic de-
gere. Cùm fuisset ergò in monte,& toros quadraginta dies mansisset ieiunus,fit hic
alius Moses. Ei in manus nouum traditur testamentum, quod non tunc quidem
primùm esse cœperat,sed iam fuerat datum patribus. Et quod tunc deerat Mosi, hoc
nunc adimpletur in martyre. Nam Moses quidem solummodò è cęlo accepit tabu-
las: ad hunc autem & vox,& virga ab alto descendit. Cùm autem virgam accepisset,
& vt vox significabat,ea terrã dissecuisset, quomodò priùs mare Moses, accipit Euan-
gelium editum è terræ visceribus.

Psal. 90.

Angelus cõhortat.

Exod. 31.

Quid opùs est ea dicere, quæ sunt posteà consecuta? Non amplius nobis martyr
Moses,sed fit alius Paulus prędicans Euangelium. Cùm quoddam autem templum
construxisset, in quo orare consueuerat,quoniam oportebat eum, sicut Paulus,ope-
rari manibus,diuina virtute ad se ducit omnes feras: & lac mulgens fœminarum,quę-
cunque id scilicet prębent poculentum hominibus, efficiebat caseum: & eius qui-
dem parùm sibi relinquebat & reponebat: reliquum autem,descendens Cæsaream,
distribuebat egentibus. Quoniam autem magnus Mamas fama & sermone multo-
rum celebrabatur, Alexander quidam alius,non is,quem priùs diximus,nunc creatus
prędes Cappadociæ,vir crudelis,si vllus alius,& contendens in impietate à nemine su-
perari,cùm de eo omnia intellexisset, mittit quosdam equites ad eum quærendum,vt
cùm inuenissent,ad eum adducerent. Cùm illorum itaq; aduentum pręsciuisset mar-
tyr,sit eis obuiàm. Illi autem postquàm simul conuenissent, neque scirent hunc esse
illum,rogabant eum; vbinàm,& in quo loco esset Mamas. Ille verò: Vos quidem,in-
quit,ô amici,oportet nunc ex equis descendere,vt eamus ad cœnam: posteà autem
ostendam vobis Mamantem. Hi ergò ab eo hospitio accepti,caseum & panem luben-
ter comederunt. his enim egregius eos accepit Mamas,dominus conuiuij.

1. Cor. 4.

Nota rem miram.

Interìm autem ad martyrem accedunt,vt consueuerant, fœminæ animantes,vt
vnaquęq; suo lacte mulgeretur. Quod cùm vidissent equites, eos inuasit stupor & ti-
mor: & cœna relicta, confugiunt ad martyrem. Ille verò cùm metum eis ademisset,
& eos bono & fidenti animo esse iussisset,deindè vellet etiam eorum animos à cura li-
berare,dixit se quidem verè eum esse, qui quærebatur, Mamantem, nè amplius eum
quærerent. Eos ergò dimittit, pollicitus seipsum quoquè mox venturum. Deindè
cum equites protinùs recessissent, (tali enim viro credebant, neque in eo poterant
vllum suspicari mendacium) cùm vnum ex ijs, qui erant in monte, leonibus, martyr
nutu adse vocâsset,iubet eum, postquàm ipse ingressus fuerit stadium, cursìm perge-
re ad Græcos & Iudæos, qui lingua maledica nomini vnigeniti detrahunt, & id male-
dictis incessunt,& eis afferre interitum. Hæc cùm iussisset ferę, à monte proficiscitur:
& accedit ad equites,qui eum expectabant ad portam ciuitatis. Cùm ij itaque eum as-
sumpsissent, ducunt ad Alexandrum. Ille autem protinùs: Tũne es,inquit, ille, qui es
magia insignis? Martyr autem Mamas prudenter dicit: Ego sum Christi seruus: qui eis
quidem,qui credunt in ipsum,& faciunt eius voluntatem, dat salutem: magos autem
& incantatores,& eos,qui adorant idóla, igni tradit æterno. Sed quanam de causa me
accersijsti? Quòd nec possum quidem, inquit Prędes, perspicere, quibusnam vrens
præstigijs & incantationibus, viribus inexpugnabilia & fera animalia inducis, vt cum
eis degas,& apud eas verseris: imperes autem propemodùm,tanquàm ratione prædi-
tis. Respondens autem martyr: Qui seruit,inquit, Deo meo, qui solus viuit, & est ve-
rus, ne vel parùm quidem sustinuerit versari & vitam agere cum idolatris & malefi-
cis. Quamobrèm ego mihi duco esse præstantius, versari simul cum feris, quàm vo-
biscùm habitare. Nam illę quidem non nostris inducuntur,vt putas,incantationibus,
& ideò mihi redduntur cicures & domesticæ: neque enim scio, quid sibi velit vel so-
lum nomen incantationis: sed etsì sint prudentiæ expertes & rationis, sciunt tamen
ipsæ quoquè meum reuereri Dominum,& in honore habere eius famulos. Vos verò
estis longè,quàm ipsæ,minùs participes rationis, quòd cùm illas habeatis exemplar
honorandi Domini,ne sic quidem intelligitis.

Sistitur corã Alexandro prędde.

Præclarum eius responsum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præses autem cùm aduersùs hæc ne posset quidem contradicere, conabatur aperte vim afferre. Cur autem eò, aiebat, processisti stultitiæ & audaciæ, vt insurgas quidem aduersùs Imperatorum constitutiones, impudenter autem nos quoquè afficias contumelijs? Sed tormenta te vel inuitum omninò ea, quę oportet, docuerint. Et statim iubet eum suspensum valdè cædi. Ille autem, etsi adeò acerbè laceraretur, perindè erat affectus, atquè si nullum dolorem sentiret penitùs. Neque enim tortores adspexit effœminatè, nec se mollem præbuit in tormento, non humile & illiberale aliquid est locutus: sed rectà in cælum suos defixerat oculos, & consolationem expectabat à superis. Cùm verò Præses suppliciorum & dolorum acerbitatem intenderet, & instaret, vt martyr laniaretur vehementiùs, vox quędam diuina, quę extitit ei quidem leuat magnam partem doloris: confirmat autem & corroborat illum quod laborabat, & reddit eum quibusuis tormentis superiorem. Eam cùm multi audijssent ex fidelibus, firmiores & constantiores euaserunt in pietate. Alexander autem postquàm vidit generosum Mamātem nihilifacere ferreas illas vngulas, quibus laniabatur, corde magis lacerabatur ab insania: & ipsum quidem illinc deducit: accendit autem fornacem ignis, vt athleta in eum iaceretur. Atque iam quidem accendebatur fornax ignis: Præses verò, quoniam tunc erat occupatus in alijs, satiùs esse putauit, parumpèr martyrem tradere in custodiā. Quadam enim spe ducebatur, spe temporis daretur, vt apud se esset, & consideraret accuratiùs, fore vt & experientia malorum, quæ præcesserant, & metu futuræ fornacis, accederet mollior ad secundas interrogationes, & non parùm priorem suam mutaret sententiam. Atque ille quidem vir generosus conijcitur in carcerem: ad quadraginta autem Christianos, quos eo priùs detinebantur, ibi inuentos liberat à vinculis: & cùm carceris claues & vectes labefactâsset sola precatione, & totas portas aperuisset, eis quidem concedit, vt sine labore exeant: relinquitur autem ille solus in custodia, in qua Angeli præsentia exhortabatur & confirmabatur ad futura certamina.

Celesti voce cōfirmatur.

Ducitur in custodiam.

Liberat inde 40. Christianos.

Intereà ergò iam accensa erat fornax: & Præses, abiectis alijs curis, rursùs prodijt martyrem ad tribunal, & dicit: Tanta omninò nostra in rebus maximè necessarijs occupatio, & diuturna in illis mora, præbuerunt tempus ineundi consilij, quod esset tibi vtile. Sin minùs, tu vides, quàm sit alta fornax: nihil tamen dicam, donec inconsiderata hæc tua constantia effecerit, vt te multùm deplores. Ille autem vir egregius: Iam tibi, ô Præses, priùs meam aperui sententiam: cur de ijsdem rebus tibi rursùs exhibes negocium? Cùm inceperis, finem impone: nè differas ea, quæ mihi minatus. Præses autem eum protinùs immittit in fornacem. Sed qui pueris, qui erat in Assyria, fornacem aliquandò rore adsperserit Deus, is hìc quoquè aderat, auferens ignis operationem. Martyr autem versabatur in flamma, tanquàm in prato floride. Toto certè tempore, quo in igne est moratus, canebat hymnos ad Deum. Atque tres quidem dies eum tenuit fornax. Deindè cùm flamma cessâsset, & essent in cinerem dissoluti carbones, iubet Præses lictoribus, vt efferant, si quid sit reliquum ex ossibus martyris. Illi autem cùm veniissent ad fornacem, illius vocem apertissimè audiunt Deum laudantem. Illi verò protinùs reuersi, Præsidi renunciant rem illam admirabilem. Ille verò: Per magnum, inquit, Serapionem, & alios omnes deos, hoc est aperte incantatio & præstigiæ. Et multa alia nugatus est aduersùs veritatem: adeò erat attonitæ & planè emotę mentis. Populus autem, quicunque, inquam, paululùm potuerant intueri ad veritatem, cùm nec ignis vestigium, neque vllam fuliginem adspexisset ferre athletam, illius Deum laudabant, & ei soli adscribebant miraculum.

Mittitur in fornacem illæsus.

Ferę illū reuerentur.

Stolidus autem Præses, postquàm ex fornace rursùs adstitit martyr sanus & salutis ante illius tribunal, cùm nec eius quidem pilum ignis attigisset, longas in eum effudit nugas, eum insimulans magicæ & veneficij, & hæc vocans dæmoniaca. Ille autem nec responso quidem eum est dignatus. Et Præses quidem eum deduxit ad certamen, futurum, vt putabat, cœnam bestijs. Ille autem sequebatur subridens. Et in martyrem quidem immissus fuit pardus, & sæuus vrsus. Sed vrsus quidem eum reuerenter adorabat, & ad eius pedes procumbebat. Dixisses, si vidisses, cum amplecti illius vestigia. Pardus autem leuis & mansuetus, in eius humeros citra vllam insiliens molestiam, lingua abstergebat eius sudorem, & eum demulcebat, perindè ac eum deliniens, & ægrè ferens ea, quæ patiebatur.

Et

Et quæ à Præside quidem immissæ sunt bestiæ, sic, vt videtis, meum tractârunt athletam. Sed non sic leo, qui ab illo signum accepit, quem ipse armauit aduersùs impios, vt priùs diximus. Nam dentibus stridens, & iram spirans, propere descendit de monte: & cùm conturbâsset theatrum, & in partes dissecâsset, ex eis quidem multos discerpsit dentibus & vnguibus. Quo quidem tempore innumerabilis multitudo infidelium, intelligentes virtutem diuinam, quæ erat in martyre, eius DEVM magnificè extollebant. Hæc, quæ vel ipsos poterant mollire lapides, reddebant Præsidem duriorem: & leonem rursùs in ipsum immittit. Ille autem quantùm qui præcesserat, efferatus fuerat in impium theatrum, & eis quauis morte vitam affecerat acerbiorem, tantùm hic accessit mitis & mansuetus ad martyrem: adeò vt multis videretur immissus esse à Præside ad eum consolandum, non autem ad puniendum.

Cùm itaque spem omnem abiecisset impudens ille Præses, rogat quendam ex ijs, qui ei parebant, vt in pręclari huius martyris viscera ferreum adigat tridentem. Et ille quidem eum ambabus manibus torquet in Martyrem. Martyr autem sanguine manantia fert intestina, adeò vt quædam mulier ex ijs, quæ beneuolæ erant martyribus, quamprimùm accurrens, cratere guttas sanguinis susceperit: & lætus ingreditur per medium theatrum: magnam enim à vinculis securitatem præbebat ei finis, qui mox expectabatur: & egreditur lætus è ciuitate, onere, quod gestabat, sibi placēs, dum internam naturę compositionem in manibus suauissimè circunferebat, vt qui gauderet, quòd ea oblata esset hostia ei, qui formauerat, & grato animo reddita esset ei, qui dederat.

Grauiter vulneratur.

Reddit spiritum.

Cùm ergò duo stadia peruasisset, & Christo agonothetæ visum esset eum satìs laborâsse, recumbit in quadam spelunca, & adspicit ad eas, quæ illic sunt, coronas. Vox autem desupèr existit, vocans athletam ad æterna illa tabernacula & prędmia, ad eum qui illic est splendorem & delicias, ad quas transit protinùs, ab illis exceptus secundo mensis Septembris. Quę detur omnibus nobis consequi gratia & benignitate Domini nostri IESV CHRISTI, Cum quo patri simul cum sancto spiritu gloria, honor & potentia, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTYRIVM SS. PAVLI ET IVLIANAE, QVI APVD VRBEM PTOLEMAIDEM *illud susceperunt, Authore Simeone Metaphraste.*

17. Augusti.

Vide antiquissimum morē Crucē se signādi.

VRelianus Imperator per totum orbem terrarum cōtra Christianos edictum proposuit, vt omnes idolis sacrificarent: qui verò id facere noluissent, vita pessimè priuarentur. Ille igitur cùm in Isauriam venisset, in vrbē Ptolemaidem se cōtulit, vt omnes Christianos cogeret idolis sacra facere. Cùm verò beatissimus Paulus vnà cum sorore sua Iuliana Imperatorem in vrbem ingredientem vidisset, Christi signo frontem notauit, & ad fororē conuersus: Esto, inquit, bono animo, soror mea, neq; timeas. dico enim tibi, magnam quādam tentationem Christianis imminere.

Vidit Aurelianus, cùm Paulus Christi signo frontem notauit, & misit qui illum corriperent. Quem cùm in media turba stare iussisset: Miserrime, inquit, homo, quidnam tibi proposuisti, vt, me in vrbem ingrediente, frontem signare auderes? An ignoras edictum contra Christianos propositum? Respondit Paulus: Audiui equidem edictum tuum, sed nemo vnquàm poterit tantum timorem nobis injicere, vt Christum verum Deum abnegemus. tua enim tormenta breuia sunt, neq; eòs lædere possunt, qui Deum meruunt. At Dei tormenta, sempiterna illa sunt. Eodem modo voluptas & gloria, quam Deus Christianorum generi largitus est, æterna est. Quis igitur tam amens est, vt viuentem Deum derelinquat, & surda atque muta ista vestra idóla colere velit, cùm ipse author nostræ salutis Iesus Christus dixerit: Quicunq; negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui in cælis est?

Matt. 10.

Cernis, inquit Aurelianus, quandiù te nugantem passus sum ac sustinui? Accede iam, & dijs sacrifica, nè pessimo mortis genere consumaris. Ait Paulus: Ego nullum alium Deum cognoui, nisi Dominum Iesum Christum, quem colui semper indè à patribus meis puro corde atque animo. Tum Aurelianus dixit: Suspendite hominem istum, & acriter torquete, donèc venerit Dominus ipsius, & eum liberet. Suspenderunt igitur illum carnifices, & cruciatibus affligere cœperunt. Cumq; affligerentur, voce magna Deum inuocans, dicebat: Domine Iesu Christe, vera DEI veri & Patris progenies, cuius ortum nemo comprehendere potest, non Angeli, non Archangeli, non Throni, non Dominationes, non Principatus, non Potestates, non Virtutes, non Cherubini & Seraphini, nisi Pater solus: tu, inquam, afferas opem mihi humili & abiecto seruo tuo, & ex manibus Aureliani me líberes. Deus autem protinùs ità crucitus illos leues effecit, vt beatus Paulus nihil sentiret.

Paulus suspensus cruciatur.

Non sentit pœnas.

Sancta verò Christi sponsa Iuliana, cùm fratrem suum ità cruciari vidisset, cucurrit ad tribunal, & voce magna clamans: Aureliane, inquit, tyranne, cur ità crudeliter fratrem meum innocentem crucias? Tum Aurelianus: Deregite mox istius mulieris caput, & eius genas vehemēter percutite, nè sic temerè loquatur: istum verò nefarium hominem constanter cruciate, eó quòd Christi, quem dicit, patrocinium & adiumentum se habere ait. Risit Iuliana, &, Miror, inquit, quomodò Imperator cùm sis, deliras, neque potentiam Christi cognoscis, quemadmodùm scilicet tormenta his hominibus, qui eum inuocant, leuiora efficit. Aurelianus ad suos conuersus, dixit: Muliercula ista ex mea clementia maiorem in modum elata est. Itaque illam torquè intuens: Accede, inquit, & dijs immola. non enim manus meas te euafuram confidere debes. Ad hæc Iuliana: Ego neque tua tormenta extimesco, neque minas tuas ad me pertinere arbitror: est enim Deus in cælis, qui poterit eripere nos de iniquis manibus tuis. Quæcunque igitur habes torquendi instrumenta, mihi admoueas, vt ex hisipsis Dei & Saluatoris Iesu Christi opem mihi præsentem esse cognoscas. Hæc

Iulianę cōstantia.

Hæc dixit Iuliana. Cui Aurelianus: Video, inquit, pulchritudinem tuam talem esse, vt illius rationem habens, te perdere nolim. Te igitur adhortor, vt dijs sacrifices, quò legitimam mihi vxorem te deligere possim, & mecum vnà regnes, Imperio meo omni tempore fruens. Quinetiam fratri tuo iniuriam compensabo, & faciam, vt amplissimum dignitatis gradum apud me habeat. Erexit Iuliana oculos suos in cælum, & Crucis signo cùm frontem notâsset, risit. Cui Aurelianus: Cur, inquit, Iuliana, multā benignitatem meam cōtemnens, risisti? Non, inquit illa, cōtempsi benignitatem tuā: sed rideo, gaudens, quòd sponsus meus cælestis, qui vult omnes homines saluos fieri, 1. Tim. 2. sedet in solio sancto suo, eiusque diuinitatis pulchritudinem contemplor: qui etiam me hortatur, vt certamina ipsa libenter sustineam, te verò vt nugacem & futilem hominem contemnā: quippe qui, cùm te Imperatorem appellari facias, & ligna & lapides adoras. Audiens hæc Aurelianus, bili pércitus: Suspendite, inquit, mulierem istā, eamq; constanter cruciate, vt intelligat se ante Imperatoris tribunal consistere. Cœperant iam carnifices illam cruciare, cùm Paulus eius frater eam intuens: Nè timeas, inquit, soror, Tyranni cruciatus, neq; ipsius minas formides. Sustineamus paulispèr, vt perpetuò requiescere possimus. Infligite huic, ingt Aurelianus, cruciatus assiduos, eiq; inculcate, nè superba & stulta verba effutiat. Audiens hæc Iuliana, iterùm risit, & ait: Aureliane Tyranne atque inique, Dominus Iesus Christus facit, vt neque labores, neque tormenta hæc sentiam. Tunc Aurelianus: Quanuis, inquit, multas nugas effundas, & simules te cruciatus non sentire, faciam tamen, vt diutiùs crucieris, & doloribus succumbas. Non sinet, inquit illa, Christus ipse, me vnquàm à te superari. Ille est, qui mihi opem affert, & nunc, & semper ad finem vsque opitulabitur, quò ipsius potentiam, & nostram Christianorum patientiam cognoscere possis. Te verò ipse Deus meus æterno igni puniet: exiget enim à te animas, quas perdidisti.

Iuliana quoquè suspenia torquetur.

Nec ipsa sentit dolores.

His verbis magis exarsit Aurelianus, & iussit lebetem afferri, ac picem in eum conijci, atque ignem multum infra lebetem accēdi, ità vt nemo propiùs accedere posset. Iussit autem in illum conijci Paulum & Iulianam. Qui cùm fuissent coniecti, oculos in cælum erigentes, ac tanquàm vno eodemq; ore precantes, hæc dicebant: Domine Deus patrum nostrorum, Abraham, Isaac & Iacob, qui descendisti in fornacem ignis ad Sidrach, Misach & Abdenago in Babylonis regione, neque illos igne lædi permisisti: tu, Domine Iesu Christe, lux illa immensa, Patris mysterium & gloria, Deiq; altissimi dextera, qui homo factus propter peccata nostra, inter homines versatus es, da salutem animabus, quas inimicus diabolus miserrimè deceptas & corruptas, vsque ad infimam tartaræ sedis voraginem detrudere conatur: quemadmodùm Aurelianus iste, ipsius diaboli discipulus, nunc facit. Hęc cùm illi precantes dixissent, pix efferuescens, in gelidam aquam conuersa est, ità vt qui præsentes erant, Dei potentiam admirarentur.

Mittūtur in picem. Dan. 3.

Pix frigescit, in aquā mutata.

Nihilominùs tamen Aurelianus proprio furore oppressus, Deo gloriam non reddebat, sed magicis artibus ea fieri existimabat. Iussit posteà è lebete illos extrahi, in quibus nec picis odor aliquis inerat: quin etiam neq; in lebete ipso picis aliquid inuentum est, sed tantùm frigida aqua. Tunc Aurelianus, Existimatis ne, inquit, eos, qui pręsentes sunt, à vobis circunueniri, & adduci, vt putent auxilium à Deo vestro vobis allatum, & non magicis potiùs artibus hæc facta esse? Non ità, per deos ipsos, res se habebit: faciam enim, vt cruciatibus affecti, igne consumamini, nisi dijs ipsis victimas obtuleritis. Ad hæc Paulus respondit: Minimè nos possumus viuentem Dominum Deum relinquere, cæli & terræ creatorē, qui nos è tenebris eripuit, & à manibus tuis eòdem liberauit. Nunquàm igitur, Aureliane Imperator, nobis persuadere poteris, vt lapidibus & statuis vestris, voce, auditu & anima carentibus, cultū præbeamus. Itaq; decæterò tormenta, quęcunq; vis, nobis admoueas, vt Dei nostri vim cognoscas.

Iussit Aurelianus duas ferreas sedes illuc afferri, & è balneis publicis carbones congeri, & sedes illas vehementer succendi: suum verò abdomine illitos martyres ipsos supra candentes sedes imponi. Quod cùm mox factum esset: Iam, inquit Aurelianus, artibus vestris omnibus superatis, potestis discere, quisnam sit Aurelianus Imperator. Veniat nunc Christus vester, si potest, & vobis laborantibus opem afferat. Respondit statim Aureliano Iuliana: Nobiscùm hoc in loco Christus est, nobis opem affert, neque finit ab igne nos tangi. Tu verò illum non vides, cùm eius visione indignus

Ignitas sedes imponuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sis. Moneo te, Aureliane, vt insaniam istam omittas, & ad CHRISTVM accedas. nam si ei credere voluëris, te resipiscentem amplectetur, cùm benignus sit ac misericors, & humana peccata condonet. Quòd si non credideris, æterno igne puniéris.

Vide insaniã Tyrãni

Magis iratus est Aurelianus, & iussit carnifices capite truncari, quasi pecunias à Christianis accepissent, vt illis parcerent. Cùm verò ad mortem ducerentur carnifices, hortabatur eos Paulus his verbis: Nolite timere. neque enim in æternum moriemini, sed Sanctorum participes futuri estis, & cælestis regni hæredes. Hæc cùm audissent carnifices, constiterunt, ità Deum orantes: Domine Iesu Christe, quem Paulus & Iuliana prædicant, adesto nobis, & in cõfessione tua fac nos perfectos esse: quoniam nihil mali fecimus, & morimur. Hæc cùm dixissent, obtruncati sunt. Eorum alter, Quadratus: alter, Acacius dicebatur.

His igitur martyrio consummatis, iussit Aurelianus alios carnifices ignem afferre, & supra carbones sal adspergere, vt ignis ipse vehementer accenderetur. Tum Iuliana: Aureliane, inquit, Tyranne & nefarie, cur teipsum affligis? Video enim te cruciari, & omnibus modis furore detentum affligi, deniquè vt serpentem aliquem exibilantem, venenum contra nos effundere: sed nihil tamen proficies, cùm Deus ipse nos corroboret, vt prauas tuas cogitationes sustinere possimus. Itaq; cùm aduersùs nos nihil efficere potueris, magis erubesces, & à nobis ipsis abstinebis. Aurelianus iussit illos exolui, & in carcerem detrudi, atque ligna quædam maximi ponderis in eorum ceruices imponi, pedes etiam compedibus ligari, catenis manus deuinciri, & ferreos clauos sterni, vt illis configerentur, neq; Christianorum aliquem permitti ad eos ingredi, nè cibus afferretur.

Ducũtur in carcerẽ, & pessimè habentur.

Illos igitur carnifices in carcerem duxerunt, quęque ab Aureliano iussi fuerant, effecerunt. Cùm verò media nocte martyres Deum precarentur, lux quædam magna effulsit in carcere, & Angelus coram illis stetit, eisq; dixit: Paule & Iuliana serui Dei altissimi, surgite & Deum orate. Hæc dixit Angelus, & ad eos accessit: ac statim instrumenta, quibus eorum colla constricta erant, tetigit, statimq; tam illa, quàm reliqua ferrea & lignea vincula confracta, de iustorum martyrum corporibus exciderunt: domus autem sedes pannis stratæ, & mensa coram ipsis illicò apposita est, omnigenis ferculis plena: eisq; Angelus dixit: Venite, requiescite, & cibum sumite, quem misit vobis Iesus Christus.

Diuina cõsolatio.

Paulus & Iuliana ea re lætati, discubuerunt. Cumque panem ipsum in manus sumpsissent, & oculos in cælum erexissent, Deo ipsi gratias egérunt, & cibi participes facti sunt. Viderunt carceris custodes lucem illam magnam: cumque ad eos repentè introiuissent, quod factum fuerat didicerunt, ipsos insuper comedentes, & hilares factos viderunt. Itaque cum illis recumbentes & ipsi comederunt, Deoque laudem & gloriam dederunt, qui talem gratiam filijs hominum contulisset, ità vt plerique ex ipsis Deo crediderint, & Christiani euaserint.

Tertio pòst die Aurelianus, cùm in tribunali sedisset, iussit sanctos martyres Paulum & Iulianam illuc duci, quibus ait: An nondùm tormenta ipsa vos docuerunt, vt ab ista insania vestra discedatis, & deos adeuntes, illis victimas offeratis? Hæc, inquit Paulus, stultitia mihi sit, & omnibus, qui Deum ipsum diligunt. Quod enim stultum est Dei, sapientius est hominibus: & sapientia hominum, stultitia est apud Deum. Desipiens profectò & insanus essem, si à Deo ipso deficiens, dæmones vestros colerem. Denuò Aurelianus bili percitus, iussit illos in ligno suspendi, & cruciari. At illi Deum orantes, hæc dicebant: Domine IESV CHRISTE, fili Dei viuentis, lux Christianorum, & fides, quæ neque concuti, neque ab aduersarijs expugnari, aut dissolui potest: ostende faciem tuam, & nobis opem feras, neque nos destituas propter sanctum nomen tuum. Cùm igitur carnifices diutiùs illos cruciarẽt, & Christus eorum cruciatus subleuaret, nihil omninò martyres tormenta illa sentiebant.

1. Cor. 1.

In ligno suspensi cruciantur.

Vnus verò è carnificibus, nomine Stratonicus, cùm staret ad sinistrum Iulianæ latus, & tormẽta in eã inferret, eius pulchritudine captus, manus ab ea cõtinebat. Cuius sensum atque animum cùm beata & sancta Iuliana cognosceret, sinistrum pedem extendit, & calce illum verberans: Stratonice, inquit, fac quod iussus es à Tyranno Aureliano, neq; manus à me contineas mihi parcẽs: ego enim habeo Regem meum Dominum IESVM CHRISTVM, Deum æternum, & animæ meæ curatorem, qui corporeis laboribus me subleuat, atque ità præsentes cruciatus non sentio. Hęc cùm Stratonicus audiuisset, statim ensem, quem manu tenebat, abiecit: cumque ad tribunal Aureliani cucurrisset, clamãs: Aureliane, inquit, tyrãne & temerarie, curnàm hæc facinora contra Christianos patrare audes? Quidnam homines Deo seruientes commiserunt, vt ità crudeliter & immaniter eos crucies? An quia Christum omnium dominatorem venerantur? Hęc cùm audiret Aurelianus, ità obstupuit, vt hora vna mutus remanserit. Tandèm respondens: Túne etiam, inquit, Stratonice, istorum stul. titiæ arq; insanię particeps factus es? An Iulianę pulchritudo te decepit, & eius iucundis sermonibus allectus es? Stratonicus cùm in cælum oculos erexisset, dein Paulum ac Iulianam in ligno suspensos circunspexisset, Crucis signo munitus, illorum adspectus tales vidit, quales Angelorum Dei facies esse solent. Mox accurrit, & deorũ aram calcibus conculcauit, eamq; euertẽs, ait: En & ego Christianus sum, facias licèt, quicquid libet. Furore accensus Aurelianus, iussit eius caput abscindi. Cumq; sententiam Imperator tulisset, vénit ad eum locum, in quo martyrium obiturus erat: vbi cùm genua inclinâsset, ità orauit: Domine Iesu Christe, quem Paulus & Iuliana confitentes, inuicti permanẽt, à diuinitate tua seruati, & Aureliani tyrannidem confundentes: tu, quæso, & animam meam accipe in cęleste regnum tuum, meam, inquam, animam, qui breuissimæ horæ spatio nomen tuum confessus sum, præsente Aureliano tyranno. His dictis, ille caput extendit, & à carnifice obtruncatus est. Venerunt autem Christiani, & eius reliquias collegerunt.

Stratonicus carnifex fit Christianus.

Crucis signo munitus, deorũ aram euertit.

Capite plectitur.

Paulus verò & Iuliana cruciatus fortiter sustinebant. Tunc Aurelianus Iulianam affatus: O sceleśta, inquit, & impia muliercula, quomodò in tormentis existens, carnificem decipere potuisti, eiq; mortis causam afferre? Non ego, inquit Iuliana, illum decepi, vel mortis causam attuli: sed qui me assumpsit Iesus Christus, illeipse & hunc dignum fecit, ac vocauit: nisi enim dignus fuisset, nunquàm ad martyrij palmam peruenire potuisset. Illum igitur in regno cælorum requiescentem adspicies: te verò in gehennæ flamma puniri senties. Tunc quidem pectus tuum infelix percuties, cùm inferiorem hominem, teipso apud Christum præstantiorem videbis, & dolore affectus, clamabis, Dei misericordiam implorans, quam tamen impetrare non poteris. Postea iussit Aurelianus illos è ligno detractos, in carcerem interiorem concludi, & oẽs veneficos ac præstigiatores vocari, qui feras omnes, quascunque haberent, acerbissimas, hoc est, viperas, aspides, cerastes ac dracones, afferrent, vt vnà cum Paulo & Iuliana in carcere concluderentur. Cùm igitur feras attulissent, quemadmodùm à Tyranno iussi fuerant, simul cum Paulo & Iuliana eas concluserunt. Serpebant autem feræ illæ, & ad pedes beatorum martyrum assidebant, intentis quidem oculis eorum facies adspicientes, sed nihil tamen nocentes. Paulus autem & Iuliana sedebant psallentes, & Deum collaudantes.

Nihil lædũtur à viperis &c. Paulus & Iuliana.

Manserunt autẽ serpentes illæ tres dies & tres noctes cũ martyribus clausæ. Tertio autem die misit Aurelianus sub noctis tẽpus, vt disceret, an à serpentibus cõsumpti essent. Venerunt, qui missi fuerant ad eum locum: cumque ad ianuam accessissent, eos, psalmos canentes & Deum laudantes, audiuerunt. Cùm verò accuratiùs scire vellẽt, quo pacto res se haberet, ascenderunt in locum quẽdam superiorem. Vndè per fenestram speculati, viderunt Paulum sedentem simul cum sorore sua Iuliana, & Angelum Dei stantem in conspectu ferarum, neque permittentem feras accedere. Cucurrerũt igitur illi, & Aureliano omnia, quæ viderant, nunciárunt. Surrexit Aurelianus diluculo, & sedit pro tribunali, & iussit veneficos feras suas illinc euocare, & martyres duci ad tribunal. Accesserunt venefici ad ianuam, & feras eo modo, quo solebant, vocare cœperunt. Cùm verò feræ ipsæ illis non obedirent, ianuam patefecerunt, & feræ vno impetu omnes exiêrunt, & quoscunq; infideles homines prope ianuam inuenerunt, statim interfecêre, & ad deserta loca aufugerunt.

Carceris autem custodes Paulum & Iulianam ad Aureliani tribunal duxerunt. Tyrannus igitur eos intuens, ac ridens: Beatum, inquit, me hodiè existimo, quòd vestra consuetudine fruor. fortasse enim magnum aliquid à vobis lucrifaciam: & per deos ipsos, si quidem mihi verum dixeritis, multa & magna dona à me percipietis, & regni mei potestas penès vos erit. Nunquìd vos deum Apollinem præsentem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& vobis opitulantẽ, vt audiui à quibuſdam ſpeculatoribus, vidiſtis? Nos, inquit Paulos, nullum Apollinem cognouimus: nam ſumus ex eorum numero, quibus Deus ſalutem dedit. Tua verò anima ad mortem vſque perdita eſt, non enim ſapis, neque reſipiſcere vis: quinimmò multus tyrannidis tuæ furor ad blaſphemiam te conuertit, quippe qui Angelum, quem miſit Dominus Ieſus Chriſtus ad obturanda ora ſerpentum, quæ tua eſt arrogantia & temeritas, Apollinem fuiſſe dicis. Tunc iratus Aurelianus, iuſſit plumbeis glebis Pauli maxillas contundi, atq; illi dici: Nè ità inſipienter & arroganter loquaris, cùm ſcias te Imperatori aſſiſtere.

Iuſſit poſteà è tribunali Paulum abduci, & Iulianam eius ſororem coràm ſiſti, quam his verbis aggreſſus eſt: Quæſo, animæ meæ domina Iuliana, quæſo, inquam, & te hortor, nè fratris tui inſaniam imiteris. Videre puellam prudentiſſimam, multa ſapientia refertam. Obtempera conſilijs meis, & columnas aũreas per totum terrarum orbem, tuo nomine inſcriptas, erigam. Tunc illi Iuliana: Minimè, inquit, me decipies, Aureliane tyranne & impie. Non circunuenies Dei altiſſimi ſeruam. Nè mihi æternam mortem ſuggeras. Vis ne me priuare Dei gloria & cæleſti regno, quo tu indignus es & alienus? Iuſſit Aurelianus Iulianam ſemoueri, & Paulũ reduci: cui dixit: Eo, Paule, ſoror tua promiſit mihi ſe dijs ſacrificaturam: quæ idcircò mihi vxor erit, totiusque regni mei domina. Fac igitur & tu quod dico, & ſinas tibi perſuaderi, vt dijs ſacrifices. Ad hæc Paulus: Verè, inquit, mentitus es, idq; tuo malo: ſed nihil alienum feciſti à patris tui diaboli diſciplina, cùm id facias, quod ille ſolet: neque enim aliquem ſubripere poteſtis, niſi mendacia confingendo. Sed fruſtrà laboras, nanq; nos non decipies, ne ſi totius quidem orbis terrarum imperium nobis pollicereris. Minimè, inquam, nos circunuenire poteris.

Iuliana ſoror titer tyrãni blãdimẽta contẽnit.

Quouſquè tandèm, inquit Aurelianus, iniuriam nobis facis? An non erubeſcis, nugator & inſipiens? Per deos ipſos ego vos omnium generum tormentis affligam, & nemo è manibus meis vos auferre poterit. Iuſſit igitur ignẽ afferri, & quatuordecim virgas ferreas, easq; in ignem conijci, & valdè accendi: tum Pauli manus & pedes ligari, ferreumq; vectem inter manus & pedes inijci, & in terram defigi, ac ſic virgis ignitis binis per vices Paulum percuti: Iulianam verò iuſſit in lupanari conſtitui. Itaque multi è turba illa, quæ circunſtabat, ſceleſti & nefarij homines, certatim contendebant, quis ad eam primus ingrederetur. Erant enim velut equi hinnientes, eius pulchritudine frui vellent, Angelus excuſſit è pedibus ſuis puluerem, & in eorum oculos iniecit, ità vt eos excæcârit. Quapropter neque ampliùs cernebat, vbi eſſent, aut quò irent, neque ad illam accedere poterant. Id cùm turbæ vidiſſent, quod admirabiliter factum fuerat, vno animo clamabant: Magnus eſt Deus Pauli & Iulianæ, qui vbiquè eos ſeruat & protegit, qui illum timent. Qui autem excæcati fuerant, flexis genibus ſupplices eius opẽ implorabant, dicentes: Iuliana, ſerua Dei altiſſimi, peccauimus quidem contra te, cùm ſtultè atq; inſipienter nos geſſerimus: ſed tu da, quæſumus, nobis veniam, vt Dei ſerua: & precare Chriſtum tuum, vt nobis viſum reſtituat. Eorum miſericordia commota Iuliana, paululùm aquæ accepit: & cùm oculos in cælum extuliſſet, Deum inuocauit, ità dicens: Domine Ieſu Chriſte, author omnium ſalutis, exaudi me, & nunc etiam oſtende miracula & prodigia, quæ facis propter nos filios hominum. Reſtitue his viris facultatem videndi, vt ſanctum & glorioſum nomen tuum celebretur. Hæc cùm dixiſſet, aquam ſupra turbas illas infudit, & omnes, qui excæcati fuerant, viſum receperunt. Tum illi ad terram proſtrati, gratias DEO reddebant, pœnitentiam agentes. Cumq; peccata ſua confeſſi eſſent, Chriſtiani facti ſunt.

Sæuiſſima tormenta Paulo admouentur: Iuliana deducitur in lupanar.

Angelus tuetur Iulianam.

Cæcos Iuliana illuminat.

Paulus verò, de quo dicebamus, cùm à carnificibus cruciaretur, virgis illis ferreis diutiùs percuſſus vociferabatur, hæc dicens: Aureliane tyranne & nefarie, quidnam mali commiſi, vt ſic crudeliter & impiè me crucies? Verùm me quidem à tormentis Dominus meus IESVS Chriſtus ſubleuat: te verò manet hæreditas æterni illius ignis, qui paratus eſt tibi, & diabolo hæc aduersùs nos ſuggerenti, Et vbinàm, inquit

inquit Aurelianus, Paule, eſt Iuliana ſoror tua, quam ais eſſe temperantẽ & virginem? En illa ad lupanar ducta eſt. Num putas adhuc eſſe virginem? Ad hæc Paulus: Scio, inquit, illum ipſum Deum, qui ſemper à tuis prauis cogitationibus me liberauit, ſororis etiam meæ propugnatorem fuiſſe, & intactam ab omni labe conſeruâſſe. Miſit enim Angelum ſuum è cælo, vt eam cuſtodiret. En vt ſine macula, & virginitatẽ puram habens, reuertitur, vt videat vincula mea. Miſerat enim Aurelianus, vt Iuliana duceretur. Quæ cùm veniſſet ad tribunal, & Paulus eam vidiſſet, multo gaudio plenus riſit. Aurelianus verò: Num, inquit, Iuliana, amatores tui pulchritudine tua ſatiati ſunt? At illa dixit: Mea pulchritudo, meum ornamentum & decus Chriſtus eſt, qui miſit Angelum ſuum, & me abiectam atque humilem ſeruam protexit: quoniam fidem & ſpem meam in illo fixam habeo. Quapropter gratias illi ago, & ſanctum eius nomen collaudo, quòd ipſe eſt, qui facit mirabilia ſolus, & non eſt alius Deus præter ipſum. Pſal. 71.

Iuſſit deinceps Aurelianus Paulum exolui, & foueam quandam effodi, tam longam, quanta eſt trium hominum ſtatura: tum ligna & ignem afferri, atque in fouea illa ſuccendi. Fecerunt carnifices, quod iuſſum fuerat, admodùm ſtudioſe. nam & foueam ſtatim effoderunt, & ignem vehementer accenderunt. Itaq; Aurelianus iuſſit Paulum & Iulianam in ignem illum conijci. Sancti verò martyres Deum collaudantes, Saluatorem ac Dominum Ieſum Chriſtum inuocabant ad opem ſibi ferendam. Cùm autem ad eum locum veniſſent, ſua membra Crucis Chriſti ſigno muniêrunt, & ſponte ſe in ignem coniecerunt. Erant autem in igne illo Deum laudantes, & eius gloriam prædicantes. Eccè autem Angelus Domini deſcẽdit de cælo, & fumum vnà cum igne foràs excuſſit, neq; permiſit ſanctos martyres vel paululùm ab igne perturbari. Strabãt itaq; in fouca illa rectis corporibus, diuinas laudes proferentes in hãc ſententiã: Benedictus es Domine Deus Rex ſeculorũ, qui memor fuiſti humilitatis noſtræ, & præſentia tua ignis flammam extinxiſti propter bonitatem tuam, quę facit, vt peccata noſtra nõ recorderis. Tu nos indignos, ſaluos atq; incolumes eripuiſti à cogitationibus tyranni Aureliani, qui ſuo Imperio ità intumeſcit, quasi futurus ſit immortalis. Hæc cùm martyres precarentur, multi ex Græcis, Dei potentiam contemplantes, animo compuncti, ab idolorum ſuperſtitione defecerunt, & Chriſti fidem ſecuti ſunt: multi etiam carnifices, qui eos verberauerant, cùm Dei tanta in illos beneficia collata vidiſſent, mutato conſilio, Chriſti fidem amplexi ſunt. Mittuntur in foueam igne ardentem. Nihil vrũſt. Multi credunt in Chriſtum.

Perlata verò ſunt hęc omnia ad Aurelianum, qui iuſſit illos, ità vt erant, in foueam lapidibus obrui. Sed eccè repentè tonitrui ſonitus cum multis fulguribus, & nubes huc atque illuc agitatæ, & ignis plenæ, vſque ad Aureliani conſpectum deuenerunt, & ignem illum in terram effuderunt, voxque hæc è cælo ad eum demiſſa eſt: Aureliane, ingredere in abyſſum gehennæ ignis, paratam tibi & patri tuo diabolo. Hęc cùm facta eſſent, miſit Aurelianus, & iuſſit athletas & Chriſti martyres ex fouea illa extrahi, & in carcerem conijci. Itaque ſancti martyres Dei gloriam laudabant in omnibus his, quæ Deus ipſe mirabiliter illorum cauſa fecerat. Septimo die poſteà diluculò Aurelianus ſedit in tribunali, & iuſſit ſacerdotes afferre quotcunque idola habebãt argento & auro confecta, ac precioſis lapidibus ornata. Quæ ſacerdotes ipſi mox in conſpectu Aureliani conſtituerunt, cùm ſtrauiſſent ſub eius pedibus purpuram regalem. Tum Aurelianus: Vocate, inquit, Paulum & Iulianam. Quos cùm vidiſſet ante tribunal conſiſtentes, animo & vultu valdè irato illis minatus, dixit: Ite nunc, & dijs ſacrificate: nolim enim exiſtimetis, manus meas vos euaſuros. Subriſit Paulus, & ait: Nunquàm, Tyranne, DEVM noſtrum dereliquimus, qui cælum & terram effecit. Nè putes ampliùs, idolis tuis cultum nos allaturos. Tum Aurelianus: Violenta, inquit, morte dignus es. Idolane tibi hæc videntur? Neque intelligis, quæ vis in illis ſit?

Ad hęc Paulus: Iupiter iſte, quem tu deum eſſe dicis, homo quidam fuit fugitiorum filius, qui artem magicam benè edoctus fuerat: cumque præter cæteros homines eſſet incontinentiſſimus, & libidini maximè deditus, ac quorundam pulcherrimas vxores atque filias adamâſſet, ſe continere non potuit, quin cum illis commiſceretur. Qui modò in taurum mutatus, modò aui ſimilis, aquilæ ſcilicet, ac cygno, mulieres nonnullas ex iam dictis circunuénit, & à mente alienatas in eam miſeriam impulit, vt Iouis facta libidines.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt ipsum,tanquàm deum,colerent. Ad hæc & alias mulieres per formæ mutationem & prestigias decepit,in aurũ cõmutatus. Et nè alia eius libidinosa facinora hoc loco narrem,(Scio te ad iracundiam concitari:sed licèt irascaris,dicam tamẽ nihil veritus) Apollo ex Iouis adulterio natus? iste, qui prope Iouem positus est, & Apollo dicitur, an non ex adulterio genitus est è muliere quadam, quæ Latona dicebatur, quæque illum peperit inter duas arbores, qui & ipse opera nefaria commisit, patrem Iouem imitatus? Eodem modo & Dionysius vester ille deus,an non & ipse ex adulterio genitus est ex Semele Cadmi filia? Nugator,inquit Aurelianus,& sceleste, an non ex Iunone deorum matre Bacchus genitus est? Risit Paulus,& ait: Est'ne deus, qui ex muliere genitus incipiat esse deus, aut qui vxorem habeat? Tunc Aurelianus: Quousquè,inquit,multas nugas effundens dis maledices? an non est vester Christus,quem vos Christiani Deum cœlestem esse dicitis,ex muliere genitus est? Respõdit Paulus: Non es tu dignus,qui Dei mysterium audias. Verùm nè oratione tua multos eorum,qui præsentes sunt, circunuenias, necesse est aperire id,quod quæris.

Gen 1. Initiò Deus ipse cùm cælum & terram,mare & omnia, quæ in ijs sunt, effecisset, hominem effinxit ad imaginem & similitudinem suam: purum enim à malitia,innocentem, iustum, pietate præditum creauit illum Deus,& in paradiso deliciarum pleno eum collocauit. Pater autem vester diabolus non ferens tantam hominis felicitatem, Euam seduxit, & per illam, Adam ad diuini præcepti transgressionem impulit. Gen. 3. Quo factum est,vt & Adam ipse tanquàm transgressor è paradiso expulsus sit,& genus omne humanum morti & peccati pœnæ obnoxium euaserit. Quamobrèm cœlestis Pater & omnipotens Deus misericordia motus, humano generi subuenire volens, misit filium suum, vt humanam carnem susciperet, & Adam solueret, eosque qui ab iniusto detinebantur. Ipse igitur Deus, Verbum Dei, ac Patris filius, ante secula omnia Luc. 1. est sapientia ipsius,& potentia & dextera: qui per Archangelum Gabrielem annũciatus fuit sanctæ illi Virgini, puræ atq; honestissimæ, ex prophetico & regio genere originem ducenti. In cuius vtero Deus ipse, hoc est, cæleste Verbum, quod oculis corporeis non cernitur, habitans, suscepit corpus, cùm Gabriel ità Mariam ipsam affatus esset: Aue gratia plena: Dominus tecùm. & paulò pòst, Spiritus sanctus superueniet in Ibidẽm. te,& virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.

Genitus igitur fuit Deus & cæleste Verbum per Virginem, omni labe purissimam,corpore, tanquàm veste quadam, indutus propter humanæ salutis dispensationem. Nemo enim poterat Deum verum,ità vt est, præsentem videre, cùm Deus ipse Heb 12. Exod. 33. sit ignis consumens,neque homo aliquis viuens Dei faciem videre possit. Huius igitur dispensationis causa Deus noster, quòd ad carnem pertinet, genitus fuit, & vt infans lacte nutritus est,cùm esset tamen diuinitate perfectus. Insuper factus est puer,& iuuenis, cumque hominibus,vt homo,conuersatus est annos triginta tres, vrbes, regiones & castella orbis terrarum pertransiens, & benefaciens omnibus, ac liberans Act. 10. eos, qui à diabolo vexabantur. Posteà in ligno Crucis suffixus est, vt salutem daret mundo,qui perierat diaboli violentia & fallacia. Idem corpore mortuus est. Cumq; ad inferos descendisset vnà cum sancta anima illa sua,contriuit portas æreas,& vectes Psal. 106. ferreos confregit: atque in caliginosa inferorum penetralia ingressus, eripuit eos,qui vinculis detinebantur,& ex carcere diaboli illos in superiorem regionẽ eduxit. Quod totum ipsius benignitati acceptum refertur.

Cùm verò ità post tres dies à mortuis resurrexisset, apparuit suis Discipulis atq; Apostolis, & alijs multis, qui verè in eum crediderant: & cùm aliquotiès comedisset Act. 1. & bibisset cum Apostolis per dies quadraginta, sic posteà in cælum assumptus est, & sedet ad dexteram patris cum corpore illo, quod ipse Deus Verbum sibi copulauit. Nunc igitur diabolus dolore affligitur,illum enim Christus ipse Christianorum pedibus conculcari fecit,qui per sanctum ipsius nomẽ ingrediuntur in regnum cælorum: à quo regno tu alienus es. habes enim sortem & partem, æternam ignis gehennam, hæreditatem diaboli patris tui percipiens.

His auditis, Aurelianus præ furore vultu mutatus est, & dentibus stridere cœpit, exardescens in illum, cui & respondens: Multas, inquit, nugas te modò effunden-tem passus sum, patientiam in te, nugax & sceleste, audiendo retinens. Tu verò quandiù

quandiù perges me contemnere, & dijs maledicere? Nunc igitur nisi dijs immolaueritis,pessimis modis vos perdã,ità vt nemo possit è manibus meis vos eripere. Tum Paulus & Iuliana concordi animo & magna voce clamantes: Nos,inquiunt,Christiani sumus,& in Christo ipso spes nostras collocatas habemus: dæmones nõ adoramus, idolis tuis non seruimus, tormenta tua non timemus. Excogita igitur quoscunq; vis cruciatus. fidem enim in Deo habemus, fore vt à nobis superaris, quemadmodùm pater tuus diabolus à Christo superatus fuit, qui nos etiam robustos facit, & prauas artes tuas expugnat. Hæc cùm audisset Aurelianus, iussit lignum quoddam magnum afferri. Quod cùm allatum fuisset, fecit Paulum in eo alligari. Carnifices verò eius ma- Paul⁹ igne nus colligârunt. Tunc Aurelianus præcepit accensas lampades afferri, & in eius facie adurit⁹. injici, præcone ità vociferante: Nè in orbis terrarum dominos cõtumeliosus sis, néve in deos ipsos maledicta conijcias.

Iuliana cùm fratrem suũ igne comburi spectaret, summa voce clamauit: O tyranne & sceleste, quid mali frater meus commisit, vt ità crudeliter eum crucies? Iussit Aure- Item Iulia. lianus & Iulianam in ligno alligari,& accensas faces in os eius,& in totum corpus adhiberi: cui & dixit: Impudentissima mulier, erubesce, quemadmodùm mulieres decet. Tum Iuliana ridens: Verè, inquit, Aureliane, te admonentem acceptum habeo, eò quòd dixisti, Cùm sis mulier, erubesce: reuereor enim, & erubesco Christum Dei viuentis filium, qui est ante faciem meam, neque illum possum derelinquere, & dæmones colere. Furore accensus est Aurelianus, cùm se ab illis irrisum videret. Itaque iussit carnifices ignem per totum corpus illorum circũferre. Quod cùm illi mox fecissent, tota ciuitas, quæ sanctorum martyrum spectaculo intererat, voce magna clamabat: Imperator Aureliane, iniustè iudicas, iniustè illos crucias. Si nolunt dijs sacrificare, sententiam contra illos feras. Tum Aurelianus, cùm metueret, nè populus seditionẽ aduersùs ipsum concitaret, sententiam tulit, vt eorum capita truncarentur, & corpora canibus ac feris & volucribus cæli proijcerentur.

Itaque decimoseptimo die mensis Augusti exiêrunt simul lætantes, atque versum Psal. 43. hunc psalmi cõcinentes: Saluâsti nos, Domine, ab affligentibus nos, & odientes nos confudisti. Cùm verò ad locum martyrij venissent extra vrbem, Paulus rogauit carnificem, vt Iulianam priùs, quàm ipsum, securi percuteret. Iuliana verò, cùm faciem suam Christi signo munisset, admodùm læta collum extendit, eamq; spiculator securi Nota quàm frequens apud pri. percussit. Paulus igitur cùm sororem Christi martyrio perfunctam vidisset, oculos in fos Crucis cõsignatio. cælum erexit, & Deo gratias egit, ac Crucis signo se itidem muniens, collum suum extendit: quem & spiculator mox obtruncauit.

Erant illorum corpora extra vrbem iacentia, cùm è loco illo ea tollere Christiani prohiberentur. Milites enim, ità vt iusserat Aurelianus, obseruabant, nè quis reliquas illas auferret. Veniebant autem in eum locum lupi, canes & volucres, & circa sanctorum martyrum corpora sedentes, illa custodiebant: cumque muscas & eiusmodi animalia supra corpora illa sedentia viderent, aues ipsæ alis ea expellebant, non permittentes, vt in sanctis illis corporibus insiderent. Itaq; septem dies & septem noctes feræ ac volucres cæli circa martyrum reliquias consederunt. Cæterũ nunciata sunt omnia hæc à militibus Aureliano. Qui cùm ea audiuisset: O furorem, inquit, pessimum Christianorum istorum, quos ne mortuos quidem superare potuimus. Misit igitur, & milites ipsos noctù illinc abduxit: neque enim volebat de die eos illinc remouere, nè à Christianis irriderentur. Cùm verò dies illuxisset, exiêrunt Christiani, & martyrum corpora curantes, sumptuosè in pace condiderunt, regnante Domino nostro Iesu Christo: Cum quo patri simul & sancto spiritui sit gloria, honor & imperium nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

PAS-

Universidad de Deusto
Biblioteca

PASSIO BEATISSIMORVM SEPTEM MARTYRVM, QVI APVD CARTHAGINEM PASSI SVNT

Sub Hunerico rege, Authore Victore Episcopo Vticensi. Sunt autem hi martyres, Liberatus Abbas, Bonifacius diaconus, Seruus & Rusticus subdiaconi, Rogatus & Septimus monachi, & Maximus puer monachus.

Augusti 17. secundùm Martyrologia.

PRAEdicaturus triumphos martyrum beatorũ, ad enarranda q̃ gesta sunt, auxilium exposco diuinũ: vt qui illis prestitit superandi victoriam, mihi indigno & immerito quantulacunque verborum porrigat ornamenta. Tunc etenim valebo, quæ desiderata sunt, indicare, si ipsi dignentur pro me Domino supplicare. Septimus namque agebatur annus crudelissimi atq; impijssimi Hunerici, & eccè antiquus hostis, veternosus vtiquè anguis, trisulcæ linguæ venena vibrans, Cicila quodam Arriomanitarum episcopo ministro vsus est, subuertens & obtinens animũ regis cruenti, vt ità suaderet non posse cum pacatum atque longæuum obtinere regnum, nisi nomen perderet innocentum.

Vltio diuina in Arrianum Ciciliã.

Qui tamen Dei iudicio post non multos dies turpissima morte præuentus, scatens vermibus, expirauit. Insectari cœpit ore cruento omnem Catholicorum multitudinem, quæ per totam prouinciam Africanam in modum,

Gen. 22.

sicut prædictum est Abrahæ patriarchæ, arenæ maris fuerat multiplicata: vt eam re-

Gne. 94.

baptizationis sauciaret machęra, atque stolam illam singularis & puri baptismatis, quam Christus vino carnis suæ purificans, prelo exprimẽs Crucis, fecerat dealbatam, tetræ nigredinis turparet illuuie sordidulenta.

Accipiens quoquè tyrannus, vt erat ducibilis & ferus serpentinam suggestionem, feralibus edictis vno tempore totam cœpit Africam commouere. Primò sacerdotum & ministrorum copiosissimam & maximam turbam, in longinquis & extremis regionibus exilio crudeli detrusit. Quibus bis acutum genus frumenti, quod iumentis so-

Scuitia Hunerici in Clerum.

lis edere concessum est, nequaquàm industria molari contritum, sed manente furfuris cortice loricatum, pro miseratione dare præcepit. Pòst verò, crescente impietatis insania, etiam hoc auferri crudelissimus imperauit. Post modicum quoquè temporis vniuersas simul ecclesias, præiudicatis venerabilibus portis, cæmentis ingentibus

Monasteria omnia largitur Mauris cum habitatorib⁹.

claudi manda uit. Vniuersa nanque monasteria virorum vel puellarum sanctarum, gentibus, id est, Mauris cum habitatoribus donare præcepit. Vnus fuit omnibus eius latus, vnus pro Christo moriendi iuteger & plenus affectus. Paria currebant flumina

Psal. 79.

lachrymarum, quia permiserat Dominus cibari eos pane lachrymarum, & potari eos

Gen. 3.

in lachrymis mensurarum, aut forsitan sine mensura. Ersi reperta est exiens de arca, inhians cadaueribus mortuis, pars aliqua pereuntium coruorum, maior est tamen in

Multi martyres.

nomine Trinitatis numerus felicium columbarum. Quanti nobiles & optimi viri, ampli & lati cæspitis domini, terram cum cælo commutauerunt, & simul corpus cum substantia tradiderunt: atque delicatæ & nobilissimæ fœminæ, contra verecundiam naturę spectãte vulgo, virgis cæsæ, variisq; tormentis cruciatæ, victricia trophæa portârunt. Quanti infantuli irridentes edicta feralia, antè mundũ contempserunt, quàm illecebrosam eius semitam introirent?

Tunc apprehensi sunt & septem fratres, quantùm pertinet ad concordiam Domi-

Psal. 132.

nicæ seruitutis, in monasterio habitantes in vnum: quia bonum est & iucundum, habitare fratres in vnũ: Id est, Bonifacius Diaconus, Seruus subdiaconus, Rusticus subdiaconus, Liberatus Abbas, Rogatus monach⁹, Septimus monachus, & Maximus monach⁹, in numero scilicet Machabęorũ germanorũ. Quos vnà mater Ecclesia catholica genuerat, & p viscera fontis ęterni salubriter pepererat, de territorio Capsẽsis ciuitatis, cui prefuit S. Vindemialis sacerdos egregius, & Christi fidelis antistes. Quib⁹ attractis ad vrbem Carthaginensem, primò eis illecebrosis blandimentis serpens voluit

Septem è monasterio fratres trahũtur Carthaginem.

Tentantur blãdimẽtis.

fibi. fubilare, promittens honores caducos, & diuitias ingentium voluptatum, necnon & regis amicitias, vel alia multa, quæ solent insipientium animas aucupante diabolo, visco mundiali captare. Sed hęc omnia milites Dei, acsi contagia, respuerunt, clamãtes vno ore: Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma. Nec poterit in nobis, adiuuante Domino, iterari, quod in sancto Euangelio semèl præceptum est dari: quia qui semèl lotus est, non habet necesse iterùm lauari, quia mundus est totus. Facite quod vultis, inferte pœnas corporibus nostris. Melius est temporalia ad modicũ sustinere supplicia, quàm æterna péndere & subire tormenta. Habete quæ promittitis, cum ipsis diuitijs post paululum perituri. Nobis verò nullus de postibus frontium valebit euellere, quod in vno baptismate artifex Trinitatis dignatus est titulare.

Respuunt. Ephes. 4. Iohan. 13.

Quid multa? Dum tali constantia diuinitùs munirentur, iussi sunt carcerali custodiæ mancipari. Er ità crudeliùs onerati ferri ponderibus, tenebrosis deputati sunt locis, vbi nulla miseratio arrideret lenitatis. Sed populus ille memoratæ vrbis, in Domino semper fidelis, dato munere carcerarijs, die ac nocte Christi martyres frequentabat, & ità ab eis doctrina & virtute fidei roborabatur, vt talia etiã ipsi pro Christi nomine plena delectatione perferre cuperent, & capulo psequentis facilia supponerent colla. Hoc autem tyrannicas peruenit ad aures. Qui ebrietate furoris accensus, iubet eos adhuc inauditis supplicijs adigi, & maioribus vinculis onerari, nauimq; imperat lignorum aridorum manipulis adimpleri, atque in eadem omnibus alligatis, in medio pelago igne supposito concremari. Eductisq; illis de custodia, multitudo populi Dei, bellatores Trinitatis quasi agnos innocuos ad victimam deducebat, & rigentiũ ponderа catenarum quasi quædam monilia peruidebat: quia non fuerunt illa vincula, sed potiùs ornamenta. Incedebant itaq; cum fiducia ad supplicium, quasi ad epulas con-

Traduntur in carcere.

Luc. 2.

currẽtes, vna voce p ambitus platearũ Domino decantantes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominib⁹ bonę volũtatis. Votiua nobis hęc dies est, & omni festiuitate festiuior. Eccè nũc tẽpus acceptabile, eccè nũc dies salutis, quando p fide Domini Dei nostri perferimus præparatum supplicium, nè amittamus acquisitæ fidei indumentũ. Sed & populis publica voce clamabãt: Nè timeatis ô populi Dei, neq; formidetis minas atq; terrores præsentium tribulationũ: sed potiùs moriamur p Christo, quomodò ipse mortuus est pro nobis, redimens nos precio sui sanguinis salutaris. Vnum tamen vehementi conatu, qui inter eos infantulus videbatur, nomine Maximũ, cupiebant authores malorum à sanctorum consortio separare, dicentes: Infantule, quid festinas ad mortem? dimitte eos, insaniunt, & audi consilium nostrum, vt possis inuenire vitæ remedium, & tanti regis adire palatium. Tunc ille ætate quidem puerili, senili tamen maturitate clamabat: Nemo me separat à sancto patre meo Liberato Abbate, & fratribus meis, q me in monasterio nutriẽrũt. Cũ ipsis sum in timore Dei conuersatus, cum ipsis desidero passionem susc̃ipere, cum quibus credo me & futuram gloriam inuenire. Nolite putare, quia potestis seducere pueritiam meam. Simul nos Dominus septem voluit congregare, simul dignabitur omnes vno martyrio coronare. Quomodò nemo perire potuit de septenario illo numero felicium Machabæorum, ità etiã septenus nostrę cõgregationis numerus, nullum inueniet detrimentũ. Nam si negauero eũ, & ipse negabit me. quoniã ab ipso dictũ est: Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui est in cælis. Et qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui est in cęlis.

Monachi pueri mira constantia.

Matth. 10.

Perducti itaque cum festinatione ad nauale supplicium pro volũtate infandi regis, vel crudelium ministrorũ, extensis manibus & pedibus, clauati feruntur potiùs, quàm ligati. Qui dum ignis fuisset lignis iniectus, statim imperio diuino, videntibus cunctis, extinctus est. Et dum sæpiùs renouaⁿtur nutrientibus pabulis, iterũ atque iterùm extinguebantur rogus globo flammarum. Et cùm exindè magis tyrannus furore simul & rubore repletus, iussit eos remorũ vectibus enecari, & ità singulos in modum canum cerebris comminutis extingui. Qui tali genere mortis, debitum spiritum fecerunt Domino reddiderunt. Nec expauerunt lignis quatientibus mortificari, quibus semper fuit spes omnis in ligno. Sed cùm in mari venerabilia corpora iactarentur, illicò (quod contra naturam est æquoris) eadem horа illæsa corpora pelagus litoralia atq; terrores præsentium tribulationũ: sed potiùs moriamur p Christo, quomodò ipse mortuus est pro nobis, redimens nos precio sui sanguinis salutaris. Vnum tamen vehementi conatu, qui inter eos infantulus videbatur, nomine Maximũ, cupiebant authores malorum à sanctorum consortio separare, dicentes: Infantule, quid festinas ad mortem? dimitte eos, insaniunt, & audi consilium nostrum, vt possis inuenire vitæ remedium, & tanti regis adire palatium. Tunc ille ætate quidem puerili, senili tamen maturitate clamabat: Nemo me separat à sancto patre meo Liberato Abbate, & fratribus meis, q me in monasterio nutriẽrũt. Cũ ipsis sum in timore Dei conuersatus, cum ipsis desidero passionem susc̃ipere, cum quibus credo me & futuram gloriam inuenire. Nolite putare, quia potestis seducere pueritiam meam. Simul nos Dominus septem voluit congregare, simul dignabitur omnes vno martyrio coronare. Quomodò nemo perire potuit de septenario illo numero felicium Machabæorum, ità etiã septenus nostrę cõgregationis numerus, nullum inueniet detrimentũ. Nam si negauero eũ, & ipse negabit me. quoniã ab ipso dictũ est: Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui est in cælis. Et qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui est in cęlis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecce vete. rem morē tumulandi Christiano. rum corpo. ra, præcedē. te videlicet clero, & cū hymnis so. lennibus.

licèt impœnitens, vt fertur, expauit. Gaudens autem quæ aderat multitudo, corpora sanctorum martyrum diligenti tradidit sepulturæ, præeunte clero venerabili Cartha. ginensis ecclesiæ. Vbi etiam & prędicandi diacones, tertiò iam confessores effecti, Sa. lutaris & Muritta, geruli reliquiarum affuerunt. Humatæ sunt igitur cum hymnis so. lennibus lipsanæ beatæ sanctorum, in monasterio Biguæ, continuo basilicæ, quæ dici. tur Celebrinę. Et sic in cōfessione Trinitatis beatissimi martyres passi sunt, & specio. sum cursum certaminis sui, coronante Domino, perfecerunt: Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Qui contra hoc faciunt hodiè, ipsi se hęreticos esse ꝓdunt.

DE S. HELENA, MATRE CONSTANTINI MAGNI IMPERATORIS, EX EVSEBII CAESARIENSIS *Episcopi de vita eiusdem Constantini, Lib. 3. interprete Iohanne Christophorsono Angliæ Episcopo, Cap. 41.*

Augusti. 11.

HElena mater Constantini, cùm Deo omnium gubernatori debitum piæ mentis & affectionis munus impertire in animo haberet, & pro fi. lio suo, tanto & tam præclaro Imperatore, proque liberis eius Cęsari. bus, Deo charissimis, suis nepotibus, gratias per preces esse agendas

Grandæua S. Helena visitat terią sanctam.

putaret: ætate iam ingraviescente, singulari quodam consilio & prouida animi cogitatione, vereq; regia, adducta, properè instàr adolescen. tulę venit, tum sacrosanctam terram oculis lustratura, tum gentes Orientem incolen. tes, plebemque pariter ac populi multitudinem conspectura. Ac postea quàm in loco,

Psal. 131.

in quibus Seruatoris erant impressa vestigia, debitam venerationem adhibuerat, ibi conuenienter prophetico sermoni, dicenti: Adorabimus in loco, vbi stetерunt pedes eius: pietatis suæ monimenta, quibus post se relictis, posteris hominibus prodesset, statim fabricare aggreditur. CAP. XLII.

Duo illic templa condit.

NAm Deo, quem adorauerat, duo dicauit templa: quorum alterum ædificauit in monte, vbi ascenderat: alterum, ad obscurū illud antrū natiuitatis eius. Erenim nobiscùm Deus in terris nasci (locus autem illius natiuitatis, proprio nomine apud Hebræos Bethleem appellatur) pro nobis sustinuit: ac propterea Imperatrix sanctissi. ma, Deipare partum eximijs monimentis exornare, & sacrum illud antrum varijs cui.

Vide studiū ornandi templa.

usque generis insignibus illustrare studuit. Imperator autem paulò pòst eundem lo. cum ornamentis regalibus honorare, & monimentis exauro & argento, varijsq; ar. læis matris suæ magnificentiā adaugere cœpit. Rursùs eius mater, quò omnium no. stri Seruatoris in cælos ascensionis memoriam celebraret, excelsa quædam ædificia in monte Oliuarū extruere parat. Ac primùm in summo totius montis vertice san. ctuarium ecclesiæ Dei erexit: tēplumq; inferius etiam exędificauit in eoipso antro, in quo, vt vera & sacrata Dei testantur eloquia, discipuli & Apostoli à Seruatore omni. um, arcanis mysterijs initiati fuerunt. Imperator quoquè ibidèm varijs monimentis &insignibus regem magnum Deum veneratus est. Ista igitur duo tēpla, memoria pe. petua celebranda, augusta & eximia, in duobus obscuris quasi antris & mysticis, He. lena Augusta, pij Imperatoris pia mater, suæ pię mentis tanquàm indicia, Deo Seruatori fundauit, filio suo ei opem per regiam suam potentiam & authoritatē porrigen. te. Itaq; illa, neq; adeò multò pòst, præmia digna laboribus reportauit: Nam cùm iam planè grandis esset, inq; omnium bonorum affluentia omne vitæ suæ tēpus ad extre. mam vsq; senectutē obijsset, & tum verbis, tum rebus ipsis veros pietatis fructus, quos præcepta Seruatoris præscribunt, extulisset, atq; ità vitam suam florentem & experte cuiusq; molestię, valenti corporis simul & animę virtute transegisset: deinceps eximiā pietatis suę exitum, & præclaram rectè factorum à Deo remunerationem, etiā in hac vita consecuta est. CAP. XLIII.

Mira eius liberalitas & beneficē. tia.

POrrò aūt dum regiarum opum magnificentia instructa, omnē Orientē peragrat, cùm vniuerso populo, quasq; ciuitates incolēti, simùl: tū priuatim singulis eorū, q ad ipsam accedebant, infinita munera largita est. Infinita etiā ordinibus militaribus, quasi plena manu distribuit. Quę verò pauperibus, omnib' rebus nudatis, omniq; ope & auxilio destitutis dispertierit, vix enumerari possunt: quippe in alios grādem pecu.

Eximia humanitas.

niarum vim cōferre, alijs corporis integumenta, plixè & largiter suppeditare, vinculis eripere alios, alios tū laboribus in metallis effodiendis afflictatos, tū fraude & iniuria oppres-

oppressos liberare, denique ab exilio alios in patriam reuocare dignata est.

CAP. XLIIII.

Ornat templa vbiquè.

QVAE quidem, licèt eiusmodi rebus esset insigniter nobilitata, alia tamē in Deum pietatis munera minimè neglexit. Nā vbiquè cernebatur in ecclesiā Dei intrare, templaq; splēdidis exornare monimentis: inq; ędes sacras vel in minimis vrbibus ex. tructas, suā benignitatē ostendere licebat: prętereà eam & decoro eximioq; apparatu admirabilem, videre sæpè versari cum multitudine, & verum cultum erga Deū omni. bus pijs vitę officijs declarare. CAP. XLV.

Condit testamētum.

DEmùm verò, cùm naturā satietate viuendi expleuisset, & ad meliorē statum euo. caretur, octogesimūq; ferè ętatis suę annum cōfecisset, & ad extremū vitę exitū propè venisset: decreuit secùm, statuitq; coram Imperatore filio suo, vnico principe mūdi potentissimo, huiusq; liberis Cęsaribus, nepotibus suis, testamentū suū facere: & singulatim nepotibus suas, quæ sibi in toto orbe terrarum supperterent, facultates dispertire. Quibus rebus ad hunc modum constitutis, suo filio, tanto tamque eximio Imperatore, ipsi præstò assistente, sedulò inseruiente, & manus illius tenente, finē ità viuendi fecit, vt beatissima quidem iure optimo non mori prudentibus videretur, sed vitā caducā & fragilē cum cęlesti & æterna reuerà commutare. Animus igitur corpo. ris cōpagibus solutus, ad immortalē & Angelicam naturam, atq; adeò ad ipsum Ser. uatorem assumptus est. CAP. XLVI.

Obit felici. ter.

Humatur Constanti. nopoli.

FLus autē tabernaculum, splendidis est exequijs decoratum. Nam maxima satellitū turba ad ciuitatē, quę principem locum tenet imperij, deportatum fuit, ibiq; re. gali sepulcro conditū. Sic igitur Imperatoris mater diem suum obijt: quę quidem est immortali planè memoria celebrāda, non modò ꝓpter pia vitę officia, sed etiā ꝓpter eximium illud & admirabile germē ab ipsa editum, Constantinū dico: quē qdem cùm ob cęteras res oēs, tum ob pietatem in parentem & ꝓcreatricem suam, beatum iudi. care par est: qui illam, cùm iam anteà pietate minimè esset imbuta, ità piam reddidit, vt à primo tempore ætatis, ab ipso communis omnium Seruatoris ore instituta fuisse videretur: ità etiā honore regio exornauit, vt cùm apud omnes gentes, tum apud eos, qui aliquo gradu militari collocati essent, Augusta & Imperatrix nuncuparetur, aureaq; numismata eius imprimerentur effigie. Iam verò thesauro regio pro arbitratu vtēdi, proq; animi sententia, & vt sibi cōmodissimum fore putaret, singula liberè dispensan. di, filius liberam ei fecit potestatem, quò etiam in his omnibus eam & splendore exi. miam, & amplitudine admirabilem efficeret. Quarè inter ea, quæ ad eius memoriam illustrandam faciant, ista etiam non sine causa repetita sunt: quæ dum propter singu. larem pietatis præstantiam in matre colenda exercebat, præcepta etiam diuina, quæ honorem parentibus decenter impertiendum tradunt, accuratè expleuit.

Constanti. nus suā ma. trem cone uertit.

Exod. 20.

ITEM DE EADEM S. HELENA, EX THEODORITI HISTO. riæ *Ecclesiasticæ lib. 1. cap. 18. eodem interprete.*

Seruit offi. ciosissimè sacris vir. ginibus.

ILlustrissima illa, & maxima digna admiratione Imperatrix Helena, ali. ud facinus, quod posteriorum memorię meritò commendari debet, obijt. Nam mulieres, quæ toto vitę tēpore virginitatē excolebant, pri. mùm oēs in vnū cōgregari, & sedibus ꝓparatis accumbere iussit, Dein. dè illa ipsa ancillæ munus exequi, apponere cibaria, pocula illis porri. gere, fundere vinum, & gutturniū cū malluuio afferre, aquā deniquè earum manibus, dum lauant, ministrare non dedignata est. Quas res atq; similes hisce cùm confecisset, redijt ad filium: atq; non multò pòst lęto animo ac tranquillo, vbi fi. lio de pia viuēdi ratione plurima præceperat, & eum benedictionibus, quæ ab exeun. tibus è vita dari solent, muniuerat, hinc ad alteram vitam demigrauit. Cui post mor. tem talis tributus est honos, qualis ei, quæ Deum omnium moderatorem tam assiduo atque adeò ardenti studio coluerat, meritò tribuendus erat.

Quomodò ab eadem beatissima Imperatrice inuenta sit Crux & claui Saluatoris nostri, Lector videre potest in S. Crucis Inuentione, de qua agitur Tomo 3. die Maij 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTYRIVM S. ANDREÆ, DVCIS EXERCITVS ET SOCIORVM, AVTHORE SIMEONE

Metaphraste. Vocatur autem hic Andreas etiam Magnus.

19. Augusti

Multa præclara facinora & victoriæ S. Andreæ.

Mperatore Maximiano, homine valdè impio, persecutionem quædam magna contra Christianos commota est, præcipuè autem in regionibus Syriæ. Erat tempore illo Antiochus quidam, superstitioni plurimùm deditus, militares ordines sub imperio suo regēs: qui propter idolorum insaniam, contra pios homines furorem acrem spirabat. Sub eo viro, quem Antiochum nominarū, maximus, multi Tribuni militares eiusdē erroris participes numerabantur. Inter quos velut rosa florebat inter spinas, & inter graueolētes odores fragrās aliquis vapor, delissimus Dei seru' & martyr Andreas: q latuerat quidem anteà, sed posteà manifestè apparuit. Hic ,pter ardorem zelum atque pietatem, magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi opem allectus, aduersantium bellorum hostes superabat, & multis egregijs ac strenuis facinoribus excellebat.

Tempore illo accidit, vt Persicarum copiarum pars quędam fines transiliret, & bellum aduersùs Antiochum suscitaret. Quòniam igitur repentina hostium incursio, & eorum multitudo non mediocriter ipsum perturbauit, Andreæ tunc Tribuni militarem peritiam & strenuitatem recordatus, illum ad consuetos ordines accersiri iussit, hortans eum, vt forti animo esset. Vtens autem his sermonibus: Tuæ, inquit, fortitudinis facinora quæque aduersùs hostes, & mihi, & ei, qui sceptra Imperij tenet, maximè nota sunt, & admodùm manifesta: quapropter & dignitatis istius gradum forsitan es. Iraq; magnum hoc & repentinum bellum fortitudini tuę cōmitto, vt p præsentis certaminis occasionē, ad gloriam tuam superiorē maior cumulus accedat. Hos cùm audisset sermones optimus Christi miles Andreas, non copijs, nō armis aut curribus, sed solo prepotente Deo fretus, magnū illum Gedeonem æmulatus est, & eos quosdam milites ad eiusmodi aciē assumpsit. Eos enim solos, quos manifestè celestis gtatia ei designauit, secùm habens, oppositis hostibus prælium intulit.

Iudic. 7.

Iam verò cùm esset congressurus cum hostibus, eorum ingentē multitudinem diuinę cognitionis argumentum suis militibus ,pposuit: nondùm enim Christi Dei nostri fide donati fuerant. Hęc igitur illis enarrabat: Præsens opportunitas, cęlestis & diuinę cognitionis conciliatrix nobis erit: statìm enim cognoscetis, ꝙ dij gentium verè

Psal. 95.

dęmonia sunt, quodq; verus Deus ille est, quem ego colo, qui cęlum & terram effecit. Ipse igitur, cùm omnia possit, opem affert ijs, qui eum inuocant, eosq; fortes in bello efficit, & hostium cohortes facit terga vertere. En igitur, vt videtis, hostes ipsi ergionè nobis sunt oppositi, copijs innumerabiles, & nobis validiores. Sed agitè errorem idolorum omittentes, mecùm vnà Deum, qui verè Deus est, inuocate, ac statim videbitis hostes ipsos, velut fumum quendam aut puluerem, coram vobis deficientes. Hæc ille dicebat. Cui milites credentes, & cum multa fiducia irruentes, oppositas

Insignis victoria diuinitùs ei collata.

phalanges in fugam conuerterunt, & illustrem de hostibus ipsis victoriam deportarunt. Milites autem eius illos prędij victores, reiq; admirabilis supra omnium opinionem testes, sanctus vir Dei Andreas, vt electos Christi viros, perfectè, quantùm in illo erat, confirmauit, & ad Dei cognitionem adduxit.

Ea re putatísne parùm aduersarium diabolum conturbatum, qui victoriam illam contra se trophæum quoddam erectum cogitauit, neq; aliquid aliud eam rem fuisse, nisi propriæ poreſtatis casum, existimauit? Cęterùm maximus Dei Athleta, ad stadium progredi paratus, quasi pignora quędam cęlestia, præstantia dona ab ipso Deo peteret, cùm & eijciendorum dæmonum miraculis abundaret. Multos igitur in singulos dies impuris spiritibus perturbatos liberabat, ficque lethale vulnus diabolo inflictum gebat, & inuidum & superbum hostem maximè subijciebat. Cùm verò quæ ad bellum pertinebant, viro sancto ex sententia processissent, & aduersùs Persas trophæum statuisset, vénit cum suis militibus in vrbem Antiochiam. Statìm autē illum milites quidam ex ijs, qui cum ipso fuerant, inuidia & liuore incitati, cùm bonum illud non vodum ex ijs, qui cum ipso fuerant, inuidia & liuore incitati, cùm bonum illud non voluntariè delegissent, apud Antiochum detulerunt, quòd Deum Dux confiteretur & celebraret, qui in Cruce suffixus fuerat. Ea res maximam iram Antiocho attulit, & misit quosdam ex ordine militari, qui ab eo discerent, quod verum erat, & planum facerent. Cumq; per eos, qui missi fuerant, rem ità se habere certò audiuisset, apud eum per internuncios partim assentationibus, partim minis, partim admonitionibus vsus est: commemoransque suum in Christianos odium & acerbitatem, per ipsos internuncios ei dicebat: Cùm, nóueris, quemadmodùm & qualibus tormentis sustulerim Eutychium Polyeucti filium, & multos eorum, qui vnà cum illo Christi fidem secuti sunt, ac quemadmodùm neminem ipsorum misericordia prosecutus fuerim, tu quo nunc consilio, aut qua spe hominis in Cruce suffixi mentionem proponis?

Ad hæc Andreas respondit: Maximè istis verbis, quæ dicit, constantiam meam Antiochus corroborat. Nam si omnes, quos nominatìm protulit, grauibus tormentis ab illo subiecti, victores ipsius extiterunt, & Christo Deo coronati athletæ adstiterūt, quarè non & ego studere debeo amicus, vel potiùs Domini mei Iesu Christi seruus, omni tempore permanere, vt eadem, quæ illi, consequar præmia? Has voces per eos, qui celeriter, quæ dicebantur, excipiebant, & literis mandabant, à sancto viro prolatas accepit Antiochus ille arrogans, & à Dei pietate abhorrens, cumque vinctum ad se duci iussit, & omnibus audientibus interrogari, & apertè fateri, num Imperatoris edicto, an suo Deo, parére vellet. Ille autem prędictis hominibus, Angelis, & to-

Præclara eius confessio.

ta spectabili & creata natura, distinctè, apertè & confidenter CHRISTVM confessus est. Itaque superbissimus Præses acerbissimum supplicium aduersùs illum excogitabat, & ironia quadam vtens: Quoniam, inquit, multum laboris Andreas in bellis perpessus est, & victorijs non paucis coronatus fuit, remissionis & requici viam ac ratione ipsi excogitauimus. Iussit igitur ęreum lectum componi: qui cùm valdè accensus fuisset, sanctum virum Andream supra illum poni iussit. At ille prędicti & alacri animo in lectum illum, tanquàm in molle aliquod stratum, insiliuit, & in illo decubuit, statimque vehementem cruciatum sensit, cùm totum eius corpus combureretur, & vndiquè ignis ardore feruescceret. Mox verò propter eximium fidei suæ feruorem, requiem & recreationem habuit, cùm ignis ipse relaxatus esset. Dignis, quadratam figuram habentibus, suffigi iussit: ridensque ab eis quæsiuit, num ea res esset illis voluptati. Repentè illi animo valdè prompto sibi eam rem iucundissimam esse affirmárunt, hæc addentes: Vtinàm CHRISTI simus imitatores, qui propter nos in ligno Crucis suffixus fuit. Deinceps ad diuinum Andream Tyrannus interrogationes suas conuertens, periculum faciebat, num talem cruciatum expertus, sententiam mutàsset, & à Christianorum fide animum auertisset. Sed cùm is respondisset se coronam illam, quam, qui ad finem vsque patientiam retinent, adipiscuntur, à DEO expectare, neque vnquàm ab ijs, quæ rectè & firmiter statuta sunt, se decessurum, iussit tyrannus Andream è loco illo eductum, in carcere diligenter custodiri, verbo quidem, quòd martyri tempus dare vellet, vt rem suam melius consideraret, & sententiam mutare posset: re autem vera hoc faciebat, vt ipse interea scire posset, quænam esset super Andrea, cæterisque militibus Christianis, Imperatoris sententia.

Iucūdo animo insilit in ignitum lectum æreum.

Sociorū militum cruciatus.

Mittitur in custodiam.

Statìm igitur ad Maximianum literas misit, & rem illam significauit. Maximianus cùm de Andrea & ijs, qui cum illo erant, certior factus est per eas literas, quas suprà diximus, existimans non parùm perturbationis & tumultús ad eum peruenturum, si tam insignem & clarum Ducem exercitús, torque & tantos viros, qui cum ipso erant, militēs optimos gladio percuti iuberet, rescripsit ad Antiochum, vt artificio aliquo aut versutia viros latenter ad id, quod vellet, perficiendum alliceret, neq; rerum nouandarum, aut seditionis occasionem toto exercitui præberet. Hæc scripsit Imperator, illud considerans, quòd si, cùm aliquibus obscuris hominibus, quorum crimina sunt incerta, pœnam iudex inferre vult, ad illorum causam defendendam plerique

Universidad de Deusto
Biblioteca

propensi sunt,eo magis in hoc viro id fieret, qui & dignitatis gradum tenebat, & non vulgares labores,multorum virorum testimonijs comprobatos,pertulerat, ac ordini militum non contemnendo præerat. Quamobrèm in suis ad Antiochum literis adiunxit: Placet mihi,huiusmodi viros à carcere liberari, quasi anteactarũ rerum venia ijs concessa: paulò autem posteà,nisi resipuerint, tanquàm ob aliud crimen delatos, illosipsos grauiter puniri.

Dimittuntur martyres per simmã fraudẽ.

Antiochus igitur cùm has literas à Maximiano accepisset, fecit quod Imperator iusserat, & insignem Dei seruum Andream, & omnes qui cum ipso erant, ex vinculis eduxit,& libero ac securo animo vitam degere permisit. At sanctus Dei minister Andreas,eiusmodi fallaciæ inuentum diuinitùs sibi patefactum cognouit: & eos, qui cum ipso laborauerant, eiusque admonitionibus ad diuinam cognitionem perducti fuerant, secùm habens, in Ciliciam ad Tarsum metropolim se contulit: iamdudùm enim propositum habuerat,per Petrum,qui tempore illo religiosè & sanctè præsidebat iamdictæ metropoli, & multis egregiè factis præstabat,Deoque ipsi gratus erat, ad salutarem baptismum perduci.Nam etsi fuerat ab initio, vt suprà dictum est,fidelissimus Dei minister, & eius donis refertus,nondùm tamen diuini baptismatis participeps factus erat. Antiochus cùm Andreæ, & eorum qui cum ipso erant, discessionem cognouisset, furore accensus, consiliarios suos, & quibus vti consueuerat, accersiuit, quæque Andreas fecerat,cum illis communicauit, & literas misit ad Seleucum,qui in Ciliciæ administratione, quòd ad militare opus pertinebat, eius vicarius erat. Literæ autem illæ ità se habebant: Puto te audiuisse de Andrea, qui olim dux fuit in exercitu maximorum Imperatorum, quòd nunc non solùm seipsum amentiæ tradidit,sed plurimos etiam militum,quos secùm habebat, concitatos, ad eam sentrenti. am impulit,vt regalibus & diuinis edictis aduersarentur.Quoniam verò cognouimus clàm hinc ipsum discessisse,& in Cilicum prouincia nunc existere, æquirati tuæ placeat regiæ voluntati obtemperanti, & Andream,& eos qui cum ipso sunt,persequi, ac detentos & vinctos,nostris manibus tradere. Quòd si aduersati fuerint, aut fugere iam cœperint,militaribus gladijs confice.

Seleucus cùm eiusmodi literas accepisset, expeditos & probatissimos milites, quos Romani Ordinarios appellant,quamplurimos secùm habens,(erat enim & ipse contra Christi seruos nimio furore percitus)ad Tarsensium vrbem properauit, cùm sanctorum hominum cateruam illic esse didicisset. Andreas verò sanctus vir, cùm id præcognouisset,petijt à beato Petro Episcopo sanctissimum baptisma. Quod multo cum desiderio & certandi ardore susceptum vnà cum fidelissimis militibus, quos secùm habebat. Erat autem cum Petro Episcopo & Nonnus Episcopus Beroeæ. Post hæc Andreas celeritate vsus, exijt in locum, qui dicitur Taxanite, non metu id faciens, sed vt præceptum Domini seruaret, quod ità definit: Cùm persecuti vos fuerint,ex vna ciuitate fugite in aliam. Seleucus verò cùm audiuisset diuinum illum virum ex ea vrbe migrauisse,solicitudine & confusione quadam affectus, & præ tristitia vultum mutatum habens, intento cursu & ipsum, & eius socios insequebatur. Porrò Andreas,cùm & è loco Taxanite discessisset,totum montem Taurum peragrauit vsque ad fines eius regionis,quæ Tamalme dicitur. Cùm venisset autem ad castellum,quod dicitur Orchesum, in Armeniorum prouincia sirum prope Melitinensium illustrem metropolim,peruénit indè ad Cha usorij & Charauatinensium regiones. Id cùm nesciret Seleucus, neque rationem aliquam inire posset, qua sciret,per quam viam sanctus ille vir iter fecisset,venit accurrens ad eum homo quidam,Martinus nomine, qui significauit, Andream ad Taurum montem peruenisse, & per eum ad alia loca transijsse.Tum persecutor ille, cùm id didicisset,celeriter venit ad locum, qui dicitur Capsurius. Celeberrimus autem martyr vnà cum fidelissimis illis militibus secùm versantibus,properauit ad eam regionem,quæ dicitur Androcaloni, & in Tauri montis angustias se deiecit. Causam verò quarè angustiæ vocentur, eius loci figura declarat. Duo enim montis juga vicissìm sibi oppolita, ac paulatim coëuntia, ferè inter se copulantur:sed flumine præterfluente distincta,angustias quasdam efficiunt,quæ ferè inuiæ sunt:hiatum verò præcipitem inter se habent,magnum illum quidem,& vel ijs,qui ipsum adspiciunt,terribilẽ.Hac de causa eius loci situs, talem appellationem accepit.

Baptizatur à Petro Tarsensi Episcopo.

Matt.10. Fugiunt,nõ metu, sed certa ratione.

Tauri mõtis angustiæ.

Magnus

Magnus ergò & celeberrimus martyr, cùm ex diuina prædictione loca illa suo & eorum omnium,qui cum ipso erant,martyrio præfinita esse cognouisset, (Oportebat enim eum,qui diuinum cursum conficiebat,& per angustam & arctam viam ambulabat,ad cœleste Dei regnum ingredi) vlteriùs progredi destitit. Tunc Seleucus vénit,& vidit loca,in quibus viri illi à Deo ducti constiterant: in eos autem exercitum, quem secùm habebat, immisit. Id cùm sensisset Dei minister, & se & socios suos ad preces excitans, ait: O amici & cõmilitones,ac filij mei, nunc est tempus acceptabile, nunc dies salutis: perstemus in Dei amore,resistamus animo æquo & forti,quemadmodùm præcepit nobis Deus: manus nostras non ad vlciscendos persecutores, sed ad Deum precandum,eique gratias agendum erigamus: quòd nobis concesserit, vt ad horam hãc venire potuerimus, quô partem & sortem cum omnibus ijs,qui sanctitate præditi sunt,assequamur. Supplices ab illo postulemus, quod martyrum primus celeberrimus Stephanus, cùm lapidibus obrueretur, à Deo petiuit, dicentes & nos: Domine IESV CHRISTE, accipe spiritus seruorum tuorum, quos in manus tuas commendamus. Actor.7.

Cùm verò in medio ipsorum constitisset, manibus atque oculis in cælum erectis, Deum orauit, hæc dicens: Domine Deus, qui magnus es & omnipotens, accipe mei peccatoris & indigni serui tui preces, eorumque omnium, qui mecùm sunt, & fidem tuam immobilem seruauerunt:omnibusque his,qui necessitatis tempore nostra, qui sumus indigni,nomina inuocauerint, præsta petitiones illas, quæ ad salutem pertinent: quique ad locum hunc confugerint, eos protege, & à malo ac necessitate libera,largiens ipsis sanitatem animæ & corporis :& quo loco humilis sanguis noster effusus fuerit, fiat illic curationum fons, & spirituum impurorum redargutio ac liberatio,vt terribilis & sancti,benedictique nominis tui, vnigeniti etiam Filij tui Christi Dei nostri sanctissimi,& vitam dantis Spiritus sancti gloria celebretur in secula seculorum, Amen. Completis his precibus,adstiterunt statim persecutores,feris immitibus crudeliores. Ipsi verò,tanquàm agni simplices ad immolandum ducti,mansuetè & leniter seipsos illorum manibus tradiderunt, communem omnium Dominum imitantes. Orat S. Andreas pro ipsos inuocaturis.

Profani igitur illi & nefarij persecutores,ferociter & cum quodam (vt ità dicam) dætium stridore ac fremitu irruentes, strictis gladijs beatissimos viros interfecerunt, & illorum multo sanguine præterlabentem fluuium impleuerunt. Statim autem, quemadmodùm sanctus martyr precibus suis postulauerat, locus, in quem venerandus sanguis ille defluxerat,fons quidam effectus est, omnigenarum ægrotationum sanitatem afferens: qui fons ad hodiernum vsque diem gratijs redundat, & curationem singulis accommodatam largitur. Quamobrèm non ad eos solùm, qui propè,& in eo loco ac finitima regione sunt: sed ad ipsos etiam, qui longè absunt,& ab illis locis multùm distant,huius viri sancti fama celeriter peruénit: quæ facit, vt omnes tam parui, quàm mediocres & summi viri, concursu magno illuc proficiscantur, & miracula,quæ illic fiunt,gloriosè celebrent. Cursum igitur martyrij sui beatissimus Andreas cum tota sua forti & à DEO electa phalange perfecit decimonono die mensis Augusti,die Dominico,hora secunda. Cæduntur sancti martyres. Nota rẽ miram.

Perrus verò, Tarsensis vrbis Episcopus,qui diuino baptismatis lauacro eum purgauit,Nonnus Episcopus Beroensium,Theodulus & Synesius Diaconi,Marinus & Nicolaus, Eusebius & Lamyrion Lectores, cùm Andreas ipse, & ij qui cum eo erant, certamen perpessuri essent, è longinquo sequebantur, cupientes eorum finem cognoscere,quem & cognouerunt, communem,inquam,illorum omnium in Domino consummationem: quorum & venerandas reliquias reposuerunt, congruentem venerationem adhibentes. Viderunt & fontem illum venerandum, & multorum miraculorum effectorem, ex iusti & magni martyris defluente sanguine scaturientem: qui fons cùm primùm scaturijt, repentè curationum gratiam emisit: statim enim vnum ex Lectoribus, quos diximus, Lamyrionem, à spiritu quodam prauo & impuro perturbatum, neque ad illum vsque diem liberatum, inprimis curauit, qui cum alijs Lectoribus sanus redijt. Idcircò illi DEVM hymnis celebrârunt, qui verè in sanctis suis gloriosus efficitur. Cæterùm in Ciliciam ampliùs redire noluerunt,quoniam Petrum Tarsensis vrbis Episcopum, qui martyrem Andreã cum Reliquiæ eorũ reuerẽter habẽtur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

socijs, vt dictum est, baptismate purgauerat, Seleucus capere studebat. Abiērunt igitur, diuina prouidentia ducti, in Isauriam, laudantes, simul & benedicentes Domino Iesu Christo: Cum quo patri simul & sancto spiritui sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum, AMEN.

VITA S. BERTVLPHI ABBATIS BOBIENSIS, AVTHORE IONA ILLO, QVI ETIAM VI. tam S. Columbani Abbatis conscripsit: sed stylum F. Laur. Surius ferè mutauit in gratiam Lectoris

Augusti 19.

Genus S. Bertulphi.

QVàm præclara sint monimenta iustorum, per temporum vicissitudines docti homines studuēre ad posteritatis notitiam pferre. Ità ergò & nos, quæ nostris sunt gesta temporibus, nequaquàm debemus silētio premere, & negligentia atq; desidia prætermittere. Sicut enim nobis præcedentium exempla, vberiora adferunt religionis studia & incitamenta: ità ijs, qui post nos futuri sunt, eorum patrum, qui nostra ætate fuēre, res gestę ad cōsectandas virtutes calcar addent. Et nos quidem dum alijs imitanda proponimus, nobis quoquè crebrò commemoranda apponimus. Quis igitur quantusq; fuerit venerabilis Bertulphus, Bobiensis cœnobij Abbas, non debemus committere, vt taciti præterijsse videamur. Et primò quidem dicendum est, qualis eius fuerit in seculo conuersatio. Genere sanè nobilis fuit, at tamen gentilis, sanguine coniunctus beato Arnulpho Metensi Episcopo: quem cùm post mundi huius honores, pompasque & insulas, ad religionis cultum & studia anhelare conspiceret, conatus est etiam ipse, calcatis rebus caducis & terrenis, cælestibus inhiare. Posthabito itaq; patre, neglecto natali solo, spretis seculi pompis, conuenienter voci Euangelicæ, amissis

Matt. 19. Luc. 7.

omnibus suis facultatibus nudus, crucem tulit suam, seque sibimetipsi abnegando, secutus est CHRISTVM, adiungens se ad eum, quem diximus, Arnulphum præsulem.

Cùm autem apud eum aliquandiù mansisset, ad venerabilem virum Eustasium Luxouiensem Abbatem se contulit, atq; illic monasticæ regulę & religioni subditus diù permansit, omnibus charus & gratus. Aduenientе autem eò beato Attala ex Ausonię partibus, cum bona pace & voluntate venerabilis Eustasij, ei se adiunxit. Erat eis ei cum Eustasio cor vnum & anima vna, nec quicquam discordiæ intercessit, vt qui simul mutuò subiecti essent. Abijt ergò cum venerabili Attala, Ausoniæq; finibus reconditor beatum patrem Attalam ex his seculi ærumnis ad cælestia regna cuexisset, omnis concio monachorum, vocibus animisque coniunctis, paterni honoris successorem Bertulphum acclamauit, quippe qui annis tredecim omni studio & diligentia plebem salutaribus monitis instituere non omisisset.

Fit mona. chus Luxouiensis.

Abit ad monasteriū Bobiense.

Fit Abbas,

Sed hîc memoriæ tradendum est, quid hisce annis ille fecerit. Cùm enim bonitate, disciplina & scientia instructus, optimis moribus plebem imbueret, antiquus serpens inuidit, & Cleronensis vrbis pontificem, vt aduersùs eum primates linguis, pontifices verò prauis muneribus commoueret. Cumque is iunctum sibi gauderet regem, illum adijt animo persuadendi, quod optabat. Regnabat enim eo rempore * Aurioualdus Longobardus. Sed cùm nihil aliud à rege responsi tulisset, nisi vt Ecclesiastico iure probaret, cœnobia procùl ab vrbibus posita, episcoporum debere parere dominio, ille omnes, quos potuit, in suam sententiam pertraxit.

* Arioald⁹

Cumque hæc agerentur, quidam ex aula Bertulpho indicauit, quid rerum gererē-

tur. Misit ergò Bertulphus quosdam ad regem explorandi causa, quibus Auriouualdus rex ait: Non est meum, sacerdotum causas discernere, sed synodalis examinatio ad purum debet cuncta excutere. Illis scisitantibus, num Episcoporum velit fauere consilijs, ità respondit: Nequaquàm ego illis fauebo, qui DEI famulo vellent creare molestias. Cernens ergò Bertulphus ità se gerere, quanuis barbarum & Arrianæ sectę addictum, regem, poscit vt publico supplemento fultus, Romam ad sedem Apostolicam peruenire queat.

Nota respōsum quōuis barbari regia.

Regio igitur subsidio Romam veniens Bertulphus Abbas, cuius obsequio ego interfui, Honorium Papam accessit: cumque ei causam aduentūs sui patefecisset, ille deindustriā quærit, quæ sit regularis consuetudinis disciplina. Postquàm ille omnia alacri animo Pontifici explicauit, placuit beato Honorio, vt regularis series religionisque cultus, humilitatis indicia teneret. Porrò aliquandiù quotidianis colloquijs Bertulphum roborare nitebatur, vt cœpti itineris laborem non abijceret, & Arrianæ pestis perfidiam Euangelico mucrone feriret. Erat enim venerabilis præsul Honorius sagax animo, vigens consilio, doctrina clarus, comitate & humilitate pollens: lætabaturque è gentibus socium se inuenisse, qui suauis esset eloquio: nec prorsùs ferre sustinuit, vt citò ab eius consortio separaretur. Cùm autem æstus vehemens longa quiescendi spatia præberet, optatum illi munus impertijt, priuilegijs sedis Apostolicæ eum afficiens, nè quis Episcoporum in eius monasterio quodliber sibi dominij ius vendicaret. Illud peropratum munus adepti, ad nostros remeare studuimus: Vbi autem confecto itineris spatio, Tuscana arua & Apennina rura attigimus, & prope castrum Bismantum vénimus, tanta vis febrium Bertulphum oppressit, vt omninò moriturus crederetur. Aeger enim ab Vrbe excesserat. Omnes itaque mœror occupauit, non tam ob iter prolixum, quàm laborem ægroti patris: nullaque nobis de eius salute spe relicta, tenso tentorio in locis asperis, admodùm nos premente tristitia, sospitate spe relicta, tenso tentorio in locis asperis, admodùm nos premente tristitia, commorati sumus. Erat tum Vigilia passionis beatorum Petri & Pauli Apostolorum.

Venit ad Papā Honorium.

Honorij Papę encomiū

Bobiēse cœnobium exornatur.

Atra indè nocte irruente, ille inter ignes febrium me accersiuit, curque mens curis dedita esset, sciscitatus est. Me autem respondente, omnia iam rectè esse constitura, ille ait: Et tu hîc apud stratum meum tota nocte, donèc illucescat, excubato. Me igitur vsque ad intempestam noctem vigilantem tantus sopor oppressit, vt sursùm caput attollere non valerem: omnesque qui circa tentorium ad sarcinas vel equos excubabant, simili sunt sopore correpti. In tanto igitur omnium silentio beatus Apostolorum princeps Petrus aduenit, & supra stratum ægri patris stans, Surge, inquit, & sospes abi ad sodales. Illo inquirente, quis esset, Petrum se esse respondit, cuius tum sacra toto orbe solennia celebrarentur. His dictis, abscessit. At Bertulphus timore perculsus, anxio & trepido corde sciscitabatur, quid rei esset: putabat enim & audiuisse me vocem, & visionem vidisse. Vt autem comperit me nihil neq; vidisse, neq; audijsse, Non cernis, inquit, fuluam lucem, qua Petrus Apostolus proficiscitur? Me respondente, nequaquàm eam me videre, siluit. Tum verò ego animi dubius, quid rei secùm versaret, vix tandèm precibus obtinere potui, vt mihi panderet veritatem: quam ille planè reticuisset, si me audiuisse & vidisse nouisset.

Sacra Apostolorū festiuitas totō orbe celebratur.

Cùm quodam tempore, expleto psallendi officio, vnà cum fratribus hora diei secunda è beati Petri ecclesia egrederetur, obuium habuit hominem, Viatorem nomine, dæmonis rabie plenum. Eo viso, sublatis ad cælum oculis, conditorem rogauit, vt suis votis faueret, hominemque plenum malo dæmone, flexus precibus suis curaret. Exaudiuit precantem Dominus, & vis rabida dæmonis profligata est, nec prorsùs ausus est satan Dei imaginem contaminare: sed miserabiliter hominem discerpens, fugit ab eo. Protinùs autem salus consecuta est, & homo sospes ab ecclesia cum fratribus egressus, permanēsq; incolumis, gratias persoluit creatori, quòd famulo suo tam facilè fauendo, eiusq; orationibus obtemperando, ipsius abstulisset cruciatus. Interiecto indè tempore, alius sæua dæmonis infestatione vexatus infantulus, (Dominicus is dicebatur, filius Vrbani cuiusdam) ad eum salutis causa productus est. Diù ergò ille dæmonem increpans, coëgit ab homine exire.

Dęmoniacū purgat.

Itèm aliū.

Alio tempore qdam multa lepra perfusus, qui nulla vnq̄ medicorū opera se saluatē cōsecuturū speraret, ad venerabilē virū Bertulphū venit, orās, vt precib⁹ ipsius pos-

set

Universidad de Deusto
Biblioteca

set Dei misericordiam experiri. Eum vt adspexit vir fiducia plenus, indoluit hominem tam graui vltioni subiacére: imperauitque, vt apud ipsum donèc curatus esset, permaneret. Itaque mens virtutum conscia, cælos penetrans, suis precibus conditorem omnium excitauit: peractoque biduano ieiunio, oleo perfudit lepra obsitum: moxq; didicêre membra post viscerum putredinem redire ad sanitatem, pristinumq; recuperare decorem. Ità nanque sanus ille effectus est, vt nec vestigium lepræ in eius corpore appareret. Sic nimirùm præpotens Deus propenso fauore opitulatur famulis suis, vt multo virtutum vigore roborati, calcent fluxa & labentia, semperque suspirent ad cælestia.

Sanat leprosum.

Hic sequuntur aliquot aliorum facta memorabilia.

PLeroſque verò monachos itidèm experti ſumus virtutes patrare, puramuſq; nos facturos operæprecium, ſi ex ijs nonnullas his interſeramus. Cùm tempore quodam Blidulphus preſbyter ab *Attala Ticínum miſſus eſſet, & in media eius vrbis via ambularet, obuium habuit Arioualdum, Ducem Longobardorum, hominem genere nobiliſſimum, Agilulphi generum, Adulualdi cognatum, ſectæ Arrianæ ſtudioſum, qui poſt Adulualdi obitum regnum Longobardorum obtinuit. Is ergò vt vidit Blidulphum, De Columbani, inquit, monachis eſt iſte, qui nobis ſalutantibus non dignatur ità, vt par eſt, reſpondere. Cumque iam haud procùl abeſſet, irridiculè ſalutauit eum. Reſpondit Blidulphus: Precarer equidem ſalutem tibi, niſi tu ſeductoribus tuis & doctrinis à veritate alienis faueres: diceresque eos ſacerdotes, qui per mendacium hoc ſibi nomen vſurpant. Præſtaret verò, ineffabilem Trinitatem in vna Deitate confiteri: non tres poteſtates, ſed tres perſonas: nec vnam trium nominum perſonam, ſed tres in vnitate patris & filij & ſpiritûs ſancti perſonas, vna poteſtate, voluntate, eſſentia: Hęc ille pauliſpèr audiens, & indè progrediens, querebatur ſe non habere eius crudelitatis adminiſtros, qui cæca noctis caligine reuertentem illum monachum fuſtibus vel ſudibus cæſum enecarent. Tum verò vnus cæteris veſanior, ait ſe ad id facinus perpetrandum paratum, modò ipſe iubeat. At ille: Si hoc, inquit, feceris, poſtera luce ego te muneribus afficiam. Progreditur ergò, & alium ſuî ſimilem adiungit ſibi ſceleris ſocium, viamque petris impeditam in tenebris obſidet. Redeunti quodam Chriſtiano inuitatus fuerat, & necopinatò in ſatellites incidit, percuſſuſque interijt, cerebro & omni corporis compage fuſtibus & ſudibus contuſa, nec tamen vllo è populo id ſentiente. Erat enim abditus locus, nec clamare ille poterat, & loco & ictibus præpeditus. Diù ergò exanime, vt putabant, cadauer cædentes, memorato illi ſceleris authori patratum facinus nunciant. Cumque Iuſtus preſbyter, qui Blidulphum inuitauerat, euentum rei neſciens, timeret nè in Arrianorum manus ille incideret, arrepto baculo & pane, abit poſt eum, reperitque iacentem, & tanquàm ſomno preſſum excitare conatur. Tum ille tanquàm è lecto ſurgit incolumis, vix plagarum veſtigijs apparentibus: abeuntque pariter ad hoſpitium: vbi inquirenti Blidulphus, quid ei accidiſſet, reſpondit nihil ſibi vnquàm euenisſe ſuauius, nec dulciori ſomno ſe potitum eſſe. Illo rursùs interrogante, num quos ſentiat membrorum dolores, reſpondet ſe nunquàm rectiùs habuiſſe, prorſusque neſcire quippiam ipſi aduerſi accidiſſe. Expeditis indè rebus neceſſarijs, ad monaſterium redijt. Porrò is, qui ſe vltrò ad hoc deſignandum facinus obtulerat, mox poſt diſceſſum monachi à Ticino, arripitur à dæmonio, & diuerſarum pœnarum incendijs flagellatur. Facinus quoquè ſuum exitiabiliter confitetur, clamatque ad omnes, Si quis aliquid eiuſmodi, quale ego feci, Bobienſibus monachis intulerit, pari vltione plectatur: & qui Arrianorum perſuaſionibus fidem commodat, talem iuſti iudicis iram experiatur. Id vbi conſpexit miſer Arioualdus, putà flagitium illud diuinitùs manifeſtatum, conſusus & metuens, nè quid ſimile ipſi accideret, illum, qui tam dirè torquebatur, cum ſocijs ad beatum *Attalum miſit. orans pro ſe, vt admiſſum crimen condonet, affirmansque ſe paratiſſimum ad præſtanda illis officia, ſi eius dona recipere velint. Videns autem beatus *Attala membri ſui iniurias diuinitùs vltas, rogat vt cuncti pro pe-

Blidulphus presbyter & monachus.

Dirè cędit Blidulph⁹.

Diuinitùs mirè curat.

Vltio diuina in eius percussorē.

pestifero orent, vt vis aduersæ potestatis à misero homine pellatur. Porrò impij hæretici munera nunquàm se accepturum respondet. Cunctorum ergò orationibus Dominus placatus, ad tempus homini pepercit. Statim enim reualescens, sospes abijt, at tamen lucis huius vsura non diù fruiturus: Nam sedens in hospitio suo, cùm ab alijs obiurgaretur, quòd id fecisset, insultantis voce respondit: Etsi verò id spontè fecissem, quid tum posteà? Mox correptus febrium ardoribus, inter pœnas incendij & calamitates vita priuatus est. Eum sanè haudquaquàm iuxta aliorum sepulcra humare ausi fuêre, sed procùl ab hominibus in quodam loco omnium oculis exposito, vt prętereuntes dicerent: Hîc iacet ille miser, qui in Bobienses monachos sua petulantia crudelitatem exercuit.

Eodem tempore alius monachus, Meroueus nomine, à beato *Attala Dertonam vrbem missus, & causa eius negocij, propter quod venerat, longiùs ab vrbe progressus, ad quandam villam Yræ fluuio adiacentem accessit: vbi fanum quoddam arboribus constitum videns, allatum ignem ei admouit, congestis in modum pyræ lignis. Id verò cernentes fani cultores, Meroueum appræhensum, diuque fustibus cæsum & ictibus contusum, in flumen illud demergere conantur. Sed vnda monachum non ausa fuit suscipere, licèt ille eius rei, quam gesserat, nomine mori paratus esset. Cernentes ergò illi non posse eum mergi, quem Domini clementia seruaret, manè inter se communicato consilio, super vndas eum prosternunt, materiamque super eum coaceruant, vt immani pondere deprimeretur. Cumq; id scelus se iam confecisse putarent, relicto, vt putabant, cadauere, ad litus redeunt. Illis abeuntibus, Meroueus nihil molestiæ sentiēs, incolumis à fluuio surgit, diruptis nexibus, sospes Dertonam ingreditur, ac posteà ad monasterium redit. Eccè autem repentè diuina vltio in eius aduersarios animaduertit. Quotquot enim in eo fuêre contubernio, diuersis sunt calamitatibus affecti: alij cęcitate, alij ignis adustiõe, quidam *publica cõtractione, plerique omnium membrorum debilitate: ità vt diuersi diuersas sentirent pœnas. At vbi compererunt Meroueum sospitem ad Bobiense monasterium reuertisse, quidam ex eis eò adducti sunt: & perpaucis quidem pœnitentiæ medicina remedium attulit, reliqui omnes ea vltione perière.

Meroueus monachus nõ potest submergi.

Puniuntur diuinitùs eius persecutores.

Ità sanè mirificum famulis suis Deus munus impertit, cùm post damna corporis, & post irrogatas iniurias, & in præsenti vita adiutorio suo eos roborat, & in futura post certamina coronando glorificat, quos hîc propter nomen suum illatam iniuriam spontè excipere sentit. Vidimus nos in eodem Bobiensi monasterio etiam aliorum monachorum felicem vitam, felicioremque exitum, qui multa virtutum de se exempla præbuêre, è quibus nos aliqua saltem referemus, vt viuentibus, eorumque vitam imitari cupientibus, vberior adhortatio accedat. Monachus quidam, Agibodus nomine, qui beati *Attali tempore monialiũ monasterium gubernârat, in extremis angoribus positus, sui exitûs expectabat horam. Cumque iam fratres adstarent, qui animæ è mundo emigranti suprema officia persoluerent, atque de more ad psallendi munus sese præpararent: elapsa è corpore anima, vidit ęternam lucem sibi paratam, solemque miro fulgore micantem. Cùm autem ea visione stuperet, diceretque se nunquàm talem solem vidisse, vel claritatem, quæ ei posset æquiparari, vnus è cęlicolis accedens, scisciatur quid sic attonita intueatur. Illa respondet: Solem micantem se intueri, cui nunquàm alium similem viderit. Ait cælicola: Nòueris te hodiè venturam ad nos, & in hac admirabili luce habitaturam, septiesque vincentem Solis lumen, iustorum choris inserendam. Reuersa igitur, vale dic fratrum collegio, atque ità porrò redibis ad nos. Reuersa igitur anima in corpus, Agibodus fratribus vltimum vale dixit. Quodam autem è fratribus percontante, quandiù in eo ancipiti exitu moratus esset, ei indicauit quid vidisset, & quanta ipsi esset claritas promissa, quoque eadem hora obiturus sit, postquàm viaticum perceperit, & fratribus valedixerit. Sumpto indè sacratissimo Domini corpore, omnibus oscula præbito, orat vt charitatis officia corpori impendant. Itaque promissionem cælestem mox finis prosecutus est, felicemque obtinuit exitum, magno sui desiderio superstitibus derelicto. Hunc enim sanctorum remunerator posteris voluit exemplo esse, vt qui eius coronam ante exitũ ꝓmissam cognouissent, eius puritatis & religionis in omnibus imitatores se pręberent.

Agibodus reuelat fu. turæ ipsius beatitudo.

Fue.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Virtutes Agibodi monachi. 1. Cor. 14.

Fuerat is à puero sub disciplina regulari eruditus, sub Columbano à seculo conuersus, simplex, & omni bonitate inter fratres conspicuus, obedientia & religione pollens, deniquè iuxta Pauli sententiam, malitia omninò paruulus. Quid enim sibi vult, quòd clementissimus Deus exeunti de mundo monstrare voluit, qualis postea futurus esset, nisi vt ostendat eos, qui simili simplicitate viuant, & obedientiæ ac mortificationi voluntariè subijciantur, similem expectare remunerationem, & æterni luminis esse claritate potituros?

Thedoaldi monachi beatus obitus.

Vidimus & alium, huic obedientia, pietate & mãsuetudine similem Thedoaldum, feliciter ex hac vita abeuntem, & summa animi exultatione ad æterna gaudia properantem. Cùm enim lętus in suo strato decumberet, rogat vt fratres omnes ad ipsum veniant: ijsq; omnibus supremum vale dicens, se eadem hora ait è corpore egressurũ. Qua autem ratione exitum suum cognouerit, nobis haudquaq̃ voluit indicare. Cumque iam omnibus valedixisset, viaticum poposcit. Quo accepto, antiphonam

Psal. 83. ipse imposuit, ità dicens: Ibunt sancti de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion. Absolutaque antiphonæ melodia, lætus & summa hilaritate refertus, animam reddidit creatori: vt nobis, qui præsentes eramus, apertè liceret intelligere, cum de gloria cæleſti & promisso præmio vsqueadeò exultâsse.

Alius monachus sub Abbate Bertulpho, nomine Baudacharius, cùm tempore vindemiæ deputatus esset vineæ custodiendæ, nè ea ab auibus & bestijs aliqua iniuria vel detrimento afficeretur: euénit vt triginta fratres eiusdem vineæ tuendæ causa eò aduenirent. Ille ergò charitate plenus orat, vt illic post laborem fessa membra reficiãt, cùm nihil aliud haberet, quàm parùm panis, quem in suos vsus secùm attulerat. Obiurgante autem eum Præposito, dicentreque nè quid tale attentaret, quandoquidem panes conficere non posset: ille ait: Largæ mecùm dapes sunt, quibus possint etiam plures satiari. Præposito scisciante, quænam illæ sint dapes, respondet anatem sibi

Anate Baudacharius monachus reficit 30. fratres. Domino datam. Tum verò Præpositus: Fac, inquit, sicut dixisti. Diuisit itaq; anatem triginta fratribus, atque adeò illi exatiati sunt, vt dicerent se nunquàm ità cibo expletos fuisse. Auxit enim fides, quod dapibus deerat.

Leopardus quoquè monachus alio tempore vineæ tuendæ deputatus, inuénit vulpeculam botrum vorantem: quam obiurgans, minis intentatis iussit, nè amplius vineam attingeret. Sed cùm ille abijsset, furax bestiola redijt ad carpendas vuas: quas vbi contra illius prohibitionem gustauit, hærente in ore cibo vetito, extincta est: moxque Leopardus monachus vineam studio circumiens, reperit vulpem mortuam, in ore prohibitos tenentem cibos.

Alio tempore, eodem Leopardo cum Merouco, cuius suprà fecimus mentionem, septa vineæ ex Abbatis imperio defendente, arborem securi succiderunt, & ramis sepem densârunt. Cumque arborem totam ramis nudâssent, inter se statuerunt humi prostrati Dominum rogare, vt ipse vires suppediter, quibus possint arboris truncum integrum ad sepem absportare. Indè ab oratione surgentes, inuocato sanctissimo nomine omnipotentis Dei, truncum corripiunt, & in locum destinatum perferre co-

Truncũ ingentẽ duo fratres faciẽt absportãt nantur. Et eccè quem vix multi eò pertrahere potuissent, duo homines fide armati, leui motu portant. Posteà verò multi fratres simul collecti, eundem truncum mouere volentes, leuare nequibant: atque ità omnipotentis virtutem agnouerũt, quam duo illi fratres nulli indicare voluërunt, sed secretò alij alijs patefecerunt. At nos fortassis rodet quispiam & carpet, quòd hęc inferere hoc loco voluimus: sed nos tamen, quæ ad DEI gloriam faciunt, silere nequiuimus. Ille verò dijudicet, recipiendane sint, vel reijcienda hæc Dei dona, qui talia non abnuit, nec abijcienda sentit, quæ fidei canon admittit.

DE

Ohannes Episcopus, seruus seruorum DEI, venerabilibus fratribus, vniuersis Archiepiscopis & Episcopis, ac dilectis filijs Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis & alijs ecclesiarum rectoribus per vniuersum orbem cõstitutis, salutem & Apostolicam benedictionem. Sol oriens mundo in altissimis Dei, Deus Dei filius, ex patero vtero ante Luciferum genitus, Deus Verbum, qui rerum in principio fundans terram in sapientia, cælos prudentia stabiliuit: adornando cælos sideribus, germinantibus cunctis terram: quique in fine temporum pro humani generis salute nostram assumendo naturam, texit nube nostrę carnis fragilis semetipsum: nunc hora instãte nouissima, illuminando per cuncta respiciens, opus pduxit mirabile, claritate gloriæ suæ plenum, bonitatem suam monstrans magnificè, sponsamq; suam sanctam matrem Ecclesiam reddens nouitate tam claræ sobolis lætabundam. Nam qui facit mirabilia magna solus, dilectum suum, confessorem eximium, beatum videlicet Ludouicum, puritate candidum, charitate feruida rubicundum, electum ex millibus, produxit nouiter vt exemplar præfulgidum, cunctis fidelibus imitandum, eius vitæ singularis excellentiam signis probans & prodigijs coruscantibus, crebris miraculis manifestans.

Augusti 19.

Prou. 3.

Psal. 135.

Igitur lætentur cæli & exultet terra, iucundetur pariter totus orbis. Nam qui effulsit in templo, dum viueret, in medio nebulæ suæ carnis vt matutina stella ac luna plena solari lumine, velutì vt sol refulgens, in sua formosus stola, in virtute multa repentinè ad summa graditur, regalibus dignus adspectibus, vt candens lilium, ac odoris suauissimi rosa rubens. Huic cœli præstant hospitium, cæli ciues vt sibi conformem & comparem, ad suum hunc consortium admittunt in supernis: Christus hunc recipit, idemipse prandium & conuiua. Hic felix sanctus ex regali prosapia, parre videlicet claræ memoriæ Carolo rege Siciliæ: matre verò, charissima in Christo filia nostra, Maria Siciliæ regina ex Hungaria, originem suam trahens, altum sui generis recusauit sapere, humilia semper diligens & amplectens. Sciebat nanq;, quòd excelsus Dominus, alta de longinquo prospiciens, humilia è vicino contemplatur. Quanquàm autem singula præclara opera lucidæ vitæ suæ verbis paucis enarrari non possent, aliqua tamen de quamplurimis ad vtilitatem legentium referemus: vt ex his Deum patrem glorificent, & in his reperiant viuendi regulam, quam sequantur.

Genus & parentes S. Ludouici.

Psal. 137.

Sanctus iste, sicut probatum est testimonijs fidedignis, in ætate existens tenera, sub magistri religiosa diligentia cum suis fratribus tenebatur. Ipse tamen ibì maturis intendendo moribus, sub tenello pectore gestare se senilem animum ostendebat. Ductus in Cataloniam, cum duobus è suis fratribus datus obses pro liberatione antè dicti regis, tam feruenter dedicauit se studio, quòd infra septennium, quo etiam ibì obses fuit, sub instructione fratrum Minorum, quos secùm habebat in socios, in primitiis scientijs & sacra pagina sic profecit, quòd vir Dei pollens ingenio, de prędictis scientijs non solùm publicè ac priuatè subtiliter disputare valeret, sed & solenniter Clero & populo proponere verbum Dei: vt putaretur scientia hæc infusa sibi magis deuinitùs, quàm humanitùs acquisita.

obses mittitur in Hispaniam.

Multũ profecit in litteris.

In orationibus sedulus & deuotus, mentem ad Deum eleuatam tenuit: profectò sciens, quòd oratio humiliantis se nubes penetrans, pro exauditionis suffragio Deum adit. In tempore nanque dicto, sacramentali confessione præmissa, Missas audiebat deuotè. In magnis verò festiuitatibus, cum præparatione multa corpus sumebat Dominicum. Factus autem sacerdos, diebus singulis celebrabat. Audientiæ verbi Dei insistebat attentè. Pro pastu verò animæ, in scripturis deuotus studens, habebat ad hoc pro solatio sanctos libros. Castitatis autem amor à puero affecerat eius men-

Eccles. 35.

Quotidiè sacrificat.

Studiũ castitatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem adeò, quòd ob ipsius fidam custodiam, mulierum consortia fugiebat omninò,
Eccl.7. intantùm quòd nisi forsan cum matre & sororibus, solus cum sola nullo vnq̃ tempore
in re loquebatur. Mulierem nanque amariorem nouerat esse morte. Verba etiam in-
honesta horrebat audire, ac loquentes talia grauiter arguebat: attendens prudenter,
1.Cor.15. quòd corrumpunt mala colloquia bonos mores. Fratres nihilominùs duo, & inter-
dùm quatuor, in sua iacebant camera, in suæ testimonium nitidæ puritatis. Cum Apo-
2. Cor.9. stolo Paulo, sobrietate cibi & potûs, corpus suum castigabat assiduè, seque frequen-
Catenis fer- ter manu sua, quandoquè autem alicuius fratris consocij, cum catenis ferreis disci-
reis se cędit. plinans, vestiendo pro camisia rude stamen, & deferēdo ad nudum pro cingulo chor-
dam grossam, ipsam carnem in seruiturem redigebat. Summo etiam studio terrena
1.Iohan.5. cuncta calcare studuit ex desiderio æternorum. Considerans etiam sanctus iste, quòd
1.Iohan.2. mundus totus sit positus in maligno, quodque cum concupiscentia sua transit, ipsum
fugiendo deseruit totaliter & contempsit. Nam rediens de Catalonia cum rege præ-
dicto, votum, quod de intrando Ordinem fratrum Minorum in obsidione fecerat, in
conuentu eorundem fratrum de Monte Pessulano, voluit adimplere. Sed videns,
quòd timore dicti regis ipsum fratres recipere non audebant, votum ipsum solenni-
ter iteravit.

Psal.75. Et quia vouentibus præceptum nouerat de reddendo, suadenti felicis recordatio-
nis Papæ Bonifacio prædecessori nostro, quòd assensum præberet prouisioni de se fa-
ctæ ecclesiæ Tolosanæ, nullatenùs consensit, quoadusquè votum dictum, quod fece-
Fit mona- rat, compleuisset. Cuius deuotioni annuente prædecessore nostro prædicto, habitum
chus Fran- Ordinis prædicti suscipiens, in presentia bonæ memoriæ Iohannis Episcopi Portuen-
ciscanus. sis, tunc eiusdem Ordinis generalis Ministri, expressam professionem flexis genibus in
for. *eius manibus * suis fecit: sicque prouisioni prædictæ suum præbendo assensum, manda-
Item Epi- tis Apostolicis obediuit. Et quanquàm de iussu prædecessoris eiusdem, dictum habi-
scopus To- tum velatum portauerit vsque ad festum beatæ Agathę tunc vicinum, in dicto tamen
losanus. festo in præsentia duorum Cardinalium recepit publicè: ac sic extunc portauit con-
tinuè, atque ipso die ad sanctum Petrum patenter detulit prædicando. Miranda res,
& aliàs insueta. Vir nanque virtutum positus in sublimi, iuri primogenituręq renun-
ciauit & regno, regalis solij spreta pompa, pro regno corruptibili, æternum ac ple-
num delicijs regnum mercans.

Benignitas Mira verò compassione ad pauperes ferebatur, quibus largas tam priuatas, quàm
eius in pau- publicas, eleemosynas faciebat. Vndè iam factus Episcopus Tolosanus, per vnum
peres. suum familiarem secretarium mandauit inquiri de suorum quantitate reddituum,
quantumque sibi sufficeret pro moderatis expensis faciendis & rationabilibus: re-
liens quòd totum residuum in sustentandis pauperibus poneretur, quanquàm præ-
tus tam magnus esset, & filius tanti regis. Cùm autem iret * Parisius, pauperem quen-
dam nudum reperit: cui multùm compatiens, absconditè cappam contulit, quam
portabat, sibique fecit aliam secretè apportari. In hoc, etiam Christi imitatione, ni-
Iob 5. hilominùs humilitas vera fulsit. Attendit nanque, quòd Deus, qui mœrentes sospi-
tate erigit, ponit humiles in sublimi. Ipse enim vigintiquinque pauperes in domo
Insignis hu- sua reficiebat quotidiè, aquam in manibus fundebat, manuque sua ipsis ferculà appo-
militas. nebat ac panes scindebat, eisdem etiam genu flexo, in ipsis Christo seruire, & ipsum
Matt.11. recipere se delectans. Hospitalia pauperum aliquotiès visitabat. Sciens deniquè
quòd qui vestiuntur mollibus, in hoc à Domino non laudātur, post Diaconatûs sum-
ptum ordinem, semper veste humili vsus fuit. Post ingressum verò prædicti Ordinis,
vili habitu ac bruno colore in tapetijs, cortinis & lecti coopertorijs vteba-
tur.

Officiū boni Pontificatûs etiam officium exercebat cum diligentia seruus hic CHRISTI
Episcopi. fidelis & prudens, Missas dicendo assiduè, deuotissimè Ordines celebrando, Clericos
quibus de beneficijs prouidere volebat, examinando de virtutibus & vitijs & articu-
lis fidei, vita & moribus diligenter. Iudæos & Gentiles, zelo feruens DEI, inducebat
sedulè ad baptismum, ac quosdam eorundem sacro de fonte leuauit. Demùm glo-
riosus iste sanctus, cursu vitæ consummato, feliciter ad DEVM fontem viuum,
quem auidè sitiërat, migraturus, infirmitate decumbens vltima, deuotissimè sum-
psit corpus Dominicum, quanuis debilis, de lecto exiliens in occursum Domini Sal-
uatoris. Cruce autem sibi data per quendam ex socijs, deosculabatur illam, genuflexus in lecto, vt potuit, ac in oratione deuota & silentio postmodùm diù mansit. In Felicissimus eius obitus.
Cruce nanque Domini nostri Iesu Christi, & non in alio, didicerat gloriari. Tandèm
gloriosam resolutus in mortem, qui hîc viuus ambulauit in innocentia in medio do-
mûs suæ, ad Deum suum contemplandum in gaudio, facie reuelata in sua innocentia
est ingressus. Verùm quia decebat multùm diuinæ magnitudinem bonitatis, quòd il-
lum, quem in terris, ipsum præclaris adornando virtutibus, suæ imagini fecerat tam
conformem, secùm ostenderet regnare in cælis virtutis suæ testimonijs: quædam per
eum miracula operari dignatus est, quæ ad sancti huius declarandam gloriam præ-
sentibus duximus annotanda. Miracula post eius obitum.

Quædam nanque duorum annorum puella, quæ vi febris, quam passa fuit duobus
mensibus, expirauit: facto voto per patrem sancto isti, quòd ipsi imaginem de cera of-
ferret, si vitam à DEO filiæ suæ impetraret, resuscitata, vbera matris suxit.

Quidam etiam quinque annorum puer, vehementia febris continuę vita functus,
facto voto per patrem, est vitæ pristinæ restitutus, nec dictæ febris in eo apparuit vl-
lum signum.

Quędam puella annorum septem, quæ per septimanas tres febrem passa conti-
nuam, expirauit, facto ad dictum sanctum voto per suos, spiritum recuperauit, & re-
uixit.

Quædam deniquè mulier, quæ duas conceperat filias, vna illarum in vētre mortua,
ex casu dictæ matris de asino, & in eius ventre ex mora diutina putrefacta, cœpit pu-
erperio laborare. Cumque dictus partus iam putridus per frusta fuisset extractus, &
alia filia mortua, iam educta esset obstetricum ministerio violenter, & proiecta in
diabulo super fimum: emisso ad ipsum sanctum voto, quòd si partus ille resurgeret,
vnam sibi ceræ imaginem præsentaret, puella palpitare cœpit, & baptizata, septem
mensibus superuixit.

Quidam etiam puer ætatis annorum septem, dum sub lecto, in quo cum suis iace-
bat parentibus, repertus mortuus, rigidus & frigidus aliquo tempore permansisset,
facto per parentes ad hunc sanctum voto, fuit diuinitùs suscitatus. Mulier mortua re-
uiuiscit.

Mulieri cuidam, quæ propter vehementem infirmitatem diem extremum clause-
rat, emisso per suos ad sanctum istum voto, eius meritis reddita fuit vita. Quæ-
dam puella nobilis, quę ex casu ad terram de nutricis brachijs, per octo menses passa
fuerat surditatem, facto voto ad prædictum sanctum per patrem, à dicta surditate ad Surda au-
plenum extitit liberata. Quidam nanque, cùm post fortem febrem continuam per- dit.
didisset loquelam, & sic mutus per mensem integrum permansisset, adductus ad sepul- Mutus lo-
crum sancti huius, fuit ibidèm loquelæ, finita Missa, restitutus. quitur.

Mulier quędam, quę subitò muta & impotens de vno brachio facta fuit, hac infir- *patrem,
mitate sibi per mensem durante, emisso voto per * matrem, statim ad sanitatem pri-
stinam est reducta. Quædam etiam mulier, dum ex partu quodam violento de pue-
ro morruo, & in eius vtero transuersato, contracta in manibus & pedibus & femori-
bus biennio permansisset: facto voto ad sanctum prędictum, quòd si curaretur, scopa-
ret in tota vita ecclesiam, in qua iacet, dormire cœpit, & expergefacta, à morbo præ-
dicto penitùs est curata.

Vir quidam passus annis sex guttam in manu & brachio, ventre ac humero, facto
voto, quòd eius limina visitaret, statim fuit sanitatis beneficium consecutus.

Quidam deniquè presbyter passus guttam in latere, quæ ipsum afflixit grauiter die-
bus septem, facto voto ad memoratum sanctum, diligentiùs eius tumulum visitando, Comitialis fœmina sanatur.
recepit continuò sanitatem.

Quędam mulier, quæ per octo annos morbo epilentico quasi quotidiè grauaba-
tur, emisso voto, quòd sepulcrum eius, si curam reciperet, annis singulis visitaret, cu-
ram recepit, sicque extunc de morbo ipso penitùs nihil sensit.

Monialis quædam, quæ post febrem longam, quam passa fuerat, dolorem incurre-
bat in omnibus membris eius, intantùm quòd in duodecim diebus nisi alieno adiu-
torio de lecto non poterat se mouere: portato sibi pedali panno, qui quondàm sancti Nota quid cōferat etiā viles panni sanctorum,
huius dicebatur fuisse, ac sibi applicato ad carnem, sana & incolumis est effecta.

Cùm homo quidam, qui miraculis istius sancti detrahere nitebatur, reuersationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

faciei & oculorum turpiter incurrisset, ficque manens per dies sex, huic sancto cum deuotione, qua poterat, se deuouisset, ad sepulcrum eius veniēs, & offerens caput ereum, antequàm exiret ecclesiam, perfectè reperit se curatum.

Hæc sunt mirabilia opera solius altissimi, quibus & alijs quampluribus mirificare voluit sanctum istum, ac toti mundo reddere venerandum. Laudetur igitur magnificè Deus noster, cuius dextera huic Episcopo conferr stelliferum regni diadema. Applaudant & isti pariter cæli ciues, quorum cœtibus sanctus hic sole iplendidior est insertus. Canant quoquè altissimè Franciæ, Siciliæ ac Hungariæ regna felicia, de quorum horto candoris niuei flos erupit, quorum vitis germinat dulcem vuam, cuius liquor cælos lætificans, abundè funditur in calice summi regis. Lætetur insuper ciuitas Tolosana, tanto ditata præsule, quem apud Deum aduocatum habet sedulum & patronum: Verè felix es ô tu Marsilia, facta diuinorum aromatum tam sancti corporis apotheca. Sed & fratrum Minorum Ordo conspicuus, nouæ laudis canticum promere non desistat, in aula cęlesti tam pręclarum alumnum diuinis festiuè conspectibus repræsentans.

Cęterùm quia cōuenit, vt quem Dominus in cælo magnificat, mundus colat, nos de sanctitate vitæ ac veritate miraculorum ipsius, inquiri fecimus diligēter. Et quia post inquisitionem solertem, & studiosam examinationem & discussionem solennem, supplicatione deuota & humili pręlatorum omnium, tūc apud sedem Apostolicam existentium, cum instantia requisiti, de fratrum nostrorum consilio & assensu, de omni-

In Sanctos referitur.

potentis Dei virtute confisi, authoritate quoquè beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, & nostra, ipsum septimo die Aprilis sanctorum Confessorum catalogo duximus adscribendum. Ideoque vniuersitatem vestram monemus & exhortamur attentè, per Apostolica scripta vobis præcipiendo mandantes, quatenùs quartodecimo Calendarum Septembrium festum eiusdem Episcopi & confessoris deuotè celebretis solenniter, & faciatis à vestris subditis deuotione congrua celebrari: vt piis eius intercessione hîc à noxijs protegi, & in futuro sempiterna gaudia consequi valeatis.

Et vt ad mirabile eius sepulcrum ardentiùs & affluentiùs Christiani populi confluat multitudo, ac celebriùs eiusdem confessoris colatur festiuitas: omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui cùm reuerentia illuc in eodem festo annuatim accesserint, ipsius suffragia petituri, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius authoritate confisi, duos annos & duas quadragenas: accedentibus verò ad prędictum sepulcrum annis singulis infra eiusdem festi octauam, vnum annum & quadraginta dies de iniunctis sibi pœnitentijs misericorditer relaxamus. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Datum Auinione 7. Idus Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

DE EODEM BEATO LVDOVICO QVAEDAM EX *egregio MS. codice, per F. Laurentium Surium mutato stylo descripta.*

LVdouicus Christi confessor, clarissimo stemmate prognatus, patrem habuit Carolum Siciliæ regem, & matrem Mariam, regis Hungarorum filiam. Cùm adhuc pucrulus esset, tanta Dei in illo emicuit gratia, vt posthabitis eius ætatis ineptijs, diuino se cultui manciparet. Vbi decimumquartum ætatis annum attigit, vt ranquàm lapis electus quadraretur, patris redimēdi causa ductus est obses in Cataloniam cum alijs quibusdam: cumque omnes militari custodia tenerentur, ipse eorum animos salutaribus adhortationibus erigebat & consolabatur. Oblato verò in eo exilio magna opportunitate, toto septennio se in fratrum Minorum, quos semper apud se comites habebat, tradidit disciplinam, vt ab eis literis institueretur: in quibus sanè intrà illud tempus tantas fecit progressiones, vt & promptus esset ad eloquendum, & benè idoneus ad concionandum, & admirabilis in disputationibus de rebus Theologicis fuscipiendis. Pro sola verò animi pietate & deuotione, non ex vllo debito vel obligatione,

ne, quotidiè Ecclesiasticum persoluebat officium eo ritu, quo solent fratres Minores. Legebat etiam extensis brachijs officium Dominicę passionis, vt crucifixo Saluatori posset saltem aliqua ex parte cōformari. In vigilijs, ieiunijs, pauperibus exhibēdis ministerijs sedulum se prębebat: crebrò percipiebat sacrosanctā Eucharistiā, sæpiùs apud se statuebat seculo valefacere.

Preces eius quotidianæ

Tandèm pace inter patrem eius & Aragoniæ regem confecta, eo tempore, quo celebrabantur nuptiæ sororis eius, quæ pacis causa agebantur, præsentibus duobus regibus, & totidem Apostolicæ sedis Legatis, palàm accepta tonsura Clericorū, in magna prælatorū frequētia publicè insignē habuit cōcionem die solēni omniū sanctorū. Inde Romam cum patre & fratribus profectus, & à Pōtifice Bonifacio honorifice exceptus, subdiaconus ordinatus est. At verò curię strepitum fugiens, Neapolim se contulit, atq; illic Diaconus & presbyter effectus est. Porrò quodam in loco fratrum Minorum se habitationi adiunxit, vt studiosè posset sacræ lectioni dare operam, & studiosiùs in pias preces incumbere.

Palàm accipit Clericj tonsuram.

Fit Subdiaconus.

Item Diaconus & sacerdos.

Interea sede Tolosana vacante, prudens pontifex Bonifacius animū adiecit ad prę-ficiendum illi Ludouicum, virum eximium, tametsi ille absens prorsùs id ignoraret, nec quicquam eiusmodi appeteret. Vbi autem comperit, quid Pontifex ea de re māsset, prorsùs assentiri noluit, nisi priùs ea occasione permissum ei esset & habitum fratrum Minorum induere, & in manibus Ministri generalis sancti Francisci institutum solenniter profiteri. Id posteaquàm fecit, inuitus tandèm in Episcopi cathedra se collocari sustinuit: in qua sanè quanto se vidit sublimiorem, tāto arbitratus est vilio-rem atq; abiectiorem. Nec deincèps pati voluit alijs se vestibus indui, quàm susceptis Ordinis vili habitu & cingulo nodoso. Iam enim oblitus erat se regis filium, nesciebat se Episcopum: solùm cogitabat se fratrem esse instituti Minorum. Canes venaticos, rapaces volucres, histriones & leuitates omnes à suis ædibus arcebat, vt psonis Ecclesiasticis ipsi assistentibus posset tanto expeditiùs diuina promere eloquia, & sanctę vitæ de se exempla præbere. Inter omnia diuina charismata, pręcipuè in eo relucebat eximia humilitas, haud aliter atquè carbunculus in aureo ornamento. Annis singulis die Cœnæ Dominicę duodecim pauperum abluebat manus, cibum potumq; illis apponebat, ac deindè in genua se submittens, eorum itidèm lauabat pedes. in quibus officijs tametsi prę se ferre videretur seruilem personam, at nihilominùs honorificans ministerium suum, pontificiā seruabat authoritatem. Erga miseros enim & calamitosos humanum & mansuetum se exhibebat ductus misericordia: erga superbos & tumidos peccatores iustitiæ seueritate vtebatur. Itaq; in illorū, quibus conferre debebat beneficia Ecclesiastica, mores & scientiam accuratè inquirebat, nullaq; habita ratione conditionis, precum aut fauoris, ijs prouidebat. Clericos quoquè peccantes, absq; respectu personarum regulari subdebat disciplinæ: cumq; id expedire cerneret, etiā beneficijs priuabat. Rarus omninò dies illi abijt, quo nō Missam celebraret.

Singularis eius humilitas.

Ecclesiastica beneficia quibus conferre solerit.

Et quia sicut esca corporea citò corrumpitur, nisi salis acrimonia seruetur, sic vitæ sanctimonia facilè labascit, nisi pœnitentiæ austeritate fulciatur: vir Dei victūs parsimonia, asperitate vestium, vigilijs, ieiunijs, curis & laboribus carnem domabat, & cogebat spiritui parére. Nodosa enim reste cingebat nudam carnem, & stamine aspero vtebatur pro interula. Vrgentibus ecclesiæ ipsius causis, vt aliò proficisceretur, diuersas Italiæ & Galliæ perambulans regiones, & vbiquè verbum Dei prędicās, vénit Lutetiam Parisiorum: atq; indè proficiscens, superatis Pyrenæis montibus, Hispaniam adijt, peragrataq; Catalonia, reuersus est in Prouinciam. Ad eius conciones audiendas tanta auiditate accurrebant homines, vt propter turbas sese inuicèm comprimētes, quidam in mortis discrimen adducerentur. Diuina tandèm dispensante clementia, cùm breuì explêsset tempora multa, sanctus antistes in eo loco, qui Brimonia dicitur, annos natus trigintatres, ardentium vi febrium correptus, anno salutis 1297. 14. Calendas Septembris, feliciter migrauit ad Dominum. Corpus eius Massiliæ humatum est in ecclesia fratrum Minorum: vbi, mirificante Domino sanctum suum, cæcis, surdis, claudis, mutis, paralyticis, hydropicis, cæterisque morbidis præstantur remedia ab eo, qui solus facit mirabilia, viuens & regnans per infinita secula, Amen.

Carnem domat.

Abit è vita.

Miracula ad sepulcrū eius. Psal. 71.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA S. PHILIBERTI ABBATIS, SCRIPTA AD ABBATEM COSCHINVM ET FRATRES Gemmeticenſis cœnobij.

Stylum mutauit F. Laur. Surius.

PRAEFATIVNCVLA AVTHORIS.

CVm priſca Patrum geſta commemoramus, ad noſmetipſos nos reuocamus, & velut in ſpeculo noſtros contemplamur vultus. Vt verò ſitiens potum, & famelicus panem appetit: ità ego diuinam imploro opem, vt præſtet mihi ſynceram animi deuotionem, & oris facundiam: vtì nè temeritati adſcribatur id, quod ego patris ſpiritualis Coſchini Abbatis, fratrumque omnium Gemmetici monaſterij iuſſu & voluntate ſuſcepi, cupientium mea opera habere monumentum aliquod rerum à patre noſtro Philiberto geſtarum: Quibus vt morem gererem, pauca excerpſi è multis, quæ ad animarum ædificationem faciant: vt nec lectoribus oneri, nec auditoribus faſtidio ſint, ſatisfiatq; piorũ precibus, quandoquidem fortis eſt vt mors dilectio. Sufficiant autem, queſo, pauca è pluribus, conuenienter illi ſententiæ: Cui pauca non ſufficiunt, multa nil proderunt. Can. 8.

VITAE HISTORIA.

Auguſti 20.

Venit ad aulã Dagoberti regis.

Audoenus poſtea Rothomagen. Epiſcopus.

Taque beatus Philibertus, Heliſano territorio ortus, ſecularis literaturæ minimè rudis, pro gentis illius more planè ſtrenuæ, in vico Iulij eſt educatus, ea potiſſimùm ratione, quòd patrem eius Philibandem, fauore regio laicę functionis miniſterio abſolutum, eius loci ciues ſibi Epiſcopum expetijſſent. Qui cùm iampridèm cognouiſſet adoleſcentem Philibertum bona ac liberali eſſe indole, eum regi Dagoberto commendauit, quẽ inter Francorum reges conſtat fuiſſe fortiſſimum. At verò Philibertus nobilitate conſpicuus, in Audoëni optimatis familiaritatem admiſſus eſt: qui ſanè, aureo licèt balteo cinctus, Deum impensè amabat, & inter alios aulæ proceres cumprimìs illuſtris habebatur: clariſſimisque vitę meritis inſignis, Rothomagenſis eccleſiæ factus Epiſcopus, virtutum ſignis modò egregiè coruſcat in terris.

Vbi verò Philibertus adoleſcens viceſimum ætatis expleuit annum, diuina præcepta audiens, apud ſe deliberauit Chriſti fieri diſcipulus, facultatibus omnibus derelictis. Nec tamen ſuo voluit viuere arbitratu, ſciens non debere illum præeſſe alijs, qui ſubeſſe non didicerit: nec à ſubditis exigere obedientiam, qui eam ſuperioribus non exhibuerit. Dedit ergò operam, vt alicubì reperire poſſet DEI ſeruum, eximia religione probatiſſimum. Comperit autem eiuſmodi eſſe Aglium, Raſbacenſis cœnobij præfectum: quod Cœnobium ſanctus Audoënus cum ſocijs quibuſdam in ſuo fundo condiderat, & hunc Aglium virum DEI, è Luxouienſi monaſterio accitum, huic ſuo cœnobio Patrem conſtituerat. Rebus igitur omnibus, quas habere poterat, in pauperes erogatis, ità vt nihil quicquam indè amicis aut parentibus impartiret, ſed haud ſecùs, atquè regia negocia ipſi credita, cautè & religiosè diſpenſaret, ad cœnobium Raſbacenſe ſe contulit: atque illic à beato Aglio amanter exceptus, capitis comam depoſuit, Chriſtiique iugum ſuaue & onus leue ſuſtulit, atque adeò in omni religione & ſanctitate excreuit, vt etiam perfecti viri in eo cernerent, quod meritò imitarentur.

Fit monachus Philibertus apud Raſbacenſes.

Iuſſus autem in prima menſa ſedere, omnibus miniſtrare ſtuduit, vt ipſa eius refectio, in fraterna ſeruitia & officia mutaretur: abſolutoque prandio vel cœna, à menſa minimè ſatur abiret. Cumque antiquus hoſtis, eius inuidens

abſtinentiæ, pulſaret animum eius, vt largioribus epulis indulgeret, volente DEO, fraus eius detecta eſt, nequiſſimo dæmone illi in ſomnis oſtenſo. Cùm enim nocte quadam cibo refectus eſſet, improbus ille ventrem eius palpans: Modò, inquit, hìc benè, modò hìc benè. Tum verò Chriſti miles agnoſcens ignita hoſtis iacula, Cruce ſe conſignat, ſtatuitque repetere priſtinum abſtinendi rigorem, & diuinum aduerſùs fallacis dæmonis machinas auxilium implorare. Nocturnis horis illo ad eccleſiam abeunte, tortuoſus coluber tribus modis eum voluit impedire. Prima nocte, ſumpta vrſi ſpecie, intrà eccleſiam eum terrere cùm vellet, & alia nocte candelabri ferro cõfodere niteretur, atq; tertia nocte tranſuerſim in eccleſiæ foribus ſtans, eum aditu arcere conaretur, cuncta hæc machinamenta virtute Chriſti Philibertus diſſoluit, Crucis expreſſo ſigno.

Abſtinentiam eius fraude diabolus nititur impedire.

Virtus ſigni Crucis.

Poſtquàm autem beatus Aglius obdormiuit in Domino, fratrum vnanimi cõſenſu Philibertus in eius locum ſubrogatus eſt. Quẽ tum videre licebat humilitate polleutem, hoſpitalitatis ſtudioſum, abſtinentiæ deditũ, prudentia eximiũ, charitate feruentem, zelo Dei inflammatum, domum ipſi creditã ſtrenuè gubernantẽ, nullius perſonam accipientẽ, vitia reperta radicitùs extirpantem. At verò quidã è fratribus, maligno ſpiritu eos impellente, excitata rebellione aduerſùs ſanctũ virum, cum non dubitárunt ex eccleſia extrahere. Sed vltrix manus præpotentis Dei, non paſſa eſt impunè id abire. Vnus enim ex eis, fulminis ictu interijt, alius inſtàr Arrij in ſterquilinium viſcera effudit, indignamq; vitam digna morte finiuit. Quę res cæteris metum attulit, ità vt veniam ab illo petentes, in priſtinum honoris gradum eum reuocarent, & dincèps amanter ei obedirent.

Creatur Abbas.

Vltio diuina in rebelles monachos.

Sed quia perfecti viri ſemper ad meliora contendunt, ſacerdos Chriſti ſanctorũ lu. ſtrauit cœnobia, vt poſſet aliquid haurire emolumenti ex illorum ſpecta ſanctitate. Itaq; inuiſit Luxouiẽſe, Bobienſe, & alia S. Colũbani inſtitutum cõplexa monaſteria: nec ea duntaxàt, ſed quęcũq; in Gallia, Italia, Burgundia extabant, ſolerti animi induſtria, inſtàr apis prudentiſſimæ, optima quęq; colligens viuendi inſtituta & exempla. Legebat ſtudioſè Baſilij præclaras conſtitutiones, Macarij regulam, Benedicti decreta, Columbani inſtituta ſanctiſſima: atque ità onuſtus virtutum aromatibus, ſectatoribus ſuis egregia de ſe exempla præbebat.

Multa perluſtrat monaſteria.

Quandò aũt viſum fuit omnipotenti Deo, lucernã tantã ponere ſup candelabrum, vt longè lateq; eius ſe lumẽ & virtutum radij diffunderẽt, eã illi voluntatẽ adſpirauit, vt ſua opera monaſteriũ extruendum curarer. Itaq; à rege Francorũ Clodoueo, & eius coniuge Baltilde locum in pago Rothomagenſi ſupplici prece obtinuit, quẽ antiqtùs Gemmeticum appellabant, arq; illic egregiũ cœnobium ędificauit. Congruè ſanè loceus ille Gẽmeticus eſt dictus, quippe q; inſtàr gemmarum, multiuario ſit decore conſpicuus. Videas illic arborum comas ſylueſtrium, multigenos arborum fructus, ſolum fertile, prata virentia, hortorũ flores ſuaueolentes, botris grauidas vites, humum vndiquè cinctam aquis, paſcua pecorum vberrima, loca venationi apta, auium cantu circunſonantia. Sequana fluuius illic cernitur latè ambiens, & deindè ſuo pergens curſu, vno duntaxàt cõmeantibus aditu relicto. Ibì mare nunc increſcẽs eructat: nunc in ſinum ſuum reuolutum, nauium fert cõpendia, cõmercia plurimorũ. Nihil illic deeſt: quicqd vehiculis pedeſtribus & equeſtribus, plauſtris & ratibus ſubminiſtratur, abunde ſuppetit. Illic caſtrum condidère antiqui: ibì ſtant in acie illuſtria caſtra DEI: ibì ptæ deſiderio paradiſi ſuſpirantes gemunt, quibus poſteà opùs non erit in flammis vitricibus nihil profuturos edere gemitus. Ibì denìquè almus ſacerdos Philibertus multiplici eſt laude & prædicatione efferendus, qui inſtàr Patriarchæ Iacob in animabus ſeptuaginta demigrauit in hanc eremum, addito grege ſeptemplici propter ſeptiformem gratiam ſpiritûs ſancti. Ibì enim eius prudentia conſtruxit mœnia quadrata, turrita mole ſurgentia, clauſtra excipiendis aduentantibus mirè opportuna. Intùs domus alma fulget, habitatoribus digna. Ab Euro ſurgit eccleſia Crucis effigie, cuius verticem obtinet beatiſſima virgo Maria. Altare eſt ante faciem lectuli cum dente ſanctiſſimi patris Philiberti, pictum gemmarum luminibus, auro argẽtoq; comptum. Ab vtroq; latere Iohannis & Columbani aræ dant gloriam DEO. Adhærent verò à borea Dionyſij martyris & Germani confeſſoris ędiculę. In dextra domûs parte facellum nobile extat S. Petri, à latere habens S. Martini oratoriũ. Ad Auſtrum

Condit Gẽmeticũ cœnobium.

Situs amœnus eius loci.

Gen. 46.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est sancti viri cellula, è petris habens margines. Saxis cinguntur claustra camerata. Is decor cunctorum animos oblectans, cum inundantibus aquis geminus vergit ad Austrum. Habet autem ipsa domus in longum pedes ducentos nonaginta: in latum, quinquaginta. Singulis legere volentibus lucē transmittunt fenestrę vitreę. Subtùs habet geminas ędes: alteras condendis vinis, alteras cibis apparandis accommodatas.

Psal. 33. In hunc locum conueniunt, Deo dignè seruire cupientes, nihil sibi ceu proprium vendicantes, nullo compendio indigentes. Sperantes enim in Domino non deficiēt
Psal. 118. omni bono. vereq; completur in eis illud scripturæ diuinę: Pax multa diligētibus legem tuam Domine, & non est illis scandalum. Mira illic fulget charitas, multa absti-
nentia, summa humilitas, præcipua castitas. Habent illic & suum è marinis belluis so-
Nota de marinis piscibus. latium vel compendium: quod mirum sanè est, & à seculo inauditū. Vncis enim, retibusq; & ratibus capiunt pisces maris, longos pedes quinquaginta: ex quibus nō solùm escas sibi parant fratres, sed etiam pinguedine illorum fouent lucernas. Faciunt hoc merita sancti Philiberti, & multorū aliorum illic quiescentium sanctorū fratrum: qui fideliter Domino seruiērunt, & tēpore pacis cum Christo Cruci affixi sua voluntate, martyrium obiēre, & cum Christo corpore mortui, expectant iudicij diem, magno. rum certaminum coronas recepturi. Et hæc quidem de situ loci breuiter diximus: nunc ad gestorum ordinem reuertamur.

Cùm ergò vir Domini eo in loco prędaris meritis & virtutibus augeretur, & quie-
quid sibi abstinentiæ studio subtraheret, in pauperes & hospites conferret: quodā die
Prou. 10. laborantibus fratribus panis defuit. Tum verò ille confirmans eorum animos, aiebat scriptum esse &, pmissum, non afflicturum Dominum fame animam iusti. Eccè autem
Panis fratribus eo carentibus præter spem offertur. repentè adest Francus quidam, septem panes & sex farinæ sata adferens, idq; ea hora, qua corpora reficere cogebat necessitas. Ea re corroborati fratres, & sibi ipsis indè sa-
tis accepēre alimoniæ, & aduentantibus hilariter obtulerunt. Porrò deinceps nun-
quàm eius loci habitatoribus frumenta necessaria defuēre.

Volebat vir Dei cuiusdā negocij expediendi causa (erat autem illud monasterij sui negocium) mittere ad Ebroinum Francorū principem: sed cùm eū cōperisset acri fe-
bre, pstratum, in virtute Christi negocium obedientiæ illi demandans, solo verbo ait ad eum: Abi, & reuertere, & desine hac febri laborare. Mox ille surgit incolumis, & si-
ne mora exequitur, quod erat iussus à sancto viro: cuius sermo & causam obtinuit, quam volebat, ab Ebroino, & morbum abegit à fratre.

Inciderat quandoq; discordia quędā, cuius causa properè Lutetiam se cōtulit. Sed
malignus dęmon, qui, vt suprà diximus, semp ei infestus esse conabatur, eius felicibus
Pœna furis improbi. actibus inuidens, quò lites procaces sereret, vnum è ciuibus incitauit, vt chirothecas beati viri surriperet. Ablatis igitur chirothecis, cùm eas postero die vir sanctus non
inueniret, suo more sedato animo id tulit. Sed infelix ille fur percussus à Domino, magnis cœpit clamare vocibus se ardere, nec quicquam aliud eloqui potuit, sed ex-
tensis manibus palàm omnibus indicabat sinum suum, in quem chirothecas abdide-
rat: atque paulò pòst vita functus est. Homines autem eius ciuitatis secuti virum Dei, ad monasterium eius chirothecas apportārunt.

Quadā nocte in basilica S. Petri illo vigilante & psallēte, quidā monachus intrinse-
cùs vigilās, subitò vidit oculos eius instàr lampadarū spiritūs sancti gratia splędentes.
Gratia lachrymarū in S. Philiberto. Habebat verò etiā gratiā lachrymarū, ità vt in preces incūbentis oculi, repētè multo lachrymarū imbre manarent: atq; summoperè id illi curę erat, vt nō antè ad sumendā cibum accederet, quàm illius pectus cōpunctionis gratia Christus visitâsset.

Quidā monachus ad extrema pductus, loquendi facultatē omnē amisit. Ingressus
ad eum vir beatus, blanditer hortabatur, vt si quod haberet occultū facinus, cuius eū
nondū pœnituisset, quodq; pœnitentia nō expiâsset, manū ipsius stringeret. Quod vbi
Fratri muto redditur loquela. ille fecit, vir Dei in beatiss. Marię virginis ecclesiā ingressus, Dñm deprecabat, vt ęgro-
to restitueret loquelā, nè mal⁹ dęmō animā illius, pter absconditū peccatū in tartarū
deportaret. Surgēti indè illi ab oratione, frater quidā nūciat posse loq fratrē illū, cu-
pereq; sua peccata cōfiteri. Itaq; confessus est, & accepta pœnitētia, animā reddidit, vt
neq; vir S. de Domini misericordia diffideret, nec ęger in desperatiōe à corpore exiret.

Die quodā fratribus fruges metentibus, & manipulis sparsim p agrū iacentibus, seua orta tēpestas est, & furētes extitêre ventorū turbines. Nè igit suo labore frustrarētur fratres,

fratres, extensis brachijs vir sanctus clamauit ad Dominum Iesum. Vt autem ab ora-
Sedat tempestatem. tione se erexit, cælesti virtute horrida tempestas in duas distracta partes, profligata est. Atque ità reddita serenitate, monachi Deo laudes gratesque egērunt.

Dies erat Dominicus, & vir Dei confecto itinere festinabat ad cœnobium, vt solē-
nitatem celebraret. vbi ad Sequanā ventum est, cum fratribus ingressus est in nauicu-
Vitio cęlestis in raptorem. lam, equis in pascuis derelictis. Porrò quidā regis forestarius conspecto equo, cui vir sanctus insederat, illū abegit. Postq; aūt cubitum iuit, repentè exurgens, videt totā do-
mum suam flāmis exitialibus cōflagrare. Cùm verò vxor eius flāmas nō videret, & eū anxiū cerneret, subitò etiā ipsa vidit, qđ priùs nō viderat, cœpitq; pcōtari, nū qđ ę reb⁹
seruorū Dei p fraudē sibi vēdicâsset. Illo rē, vt erat, exponēte, ambo pariter nullā sibi dedēre reqem, donèc & equus esset redditus, & accepta pœnitētia venia impetrâsset.

Monachus quidam, cui erat, p more ægrotorū cura damādata, cùm aduersa laborare
valetudine videretur, vir Dei, vbi id resciuit, ait ad eum: Habeto fidē, & ægrotis seruiens, liber esto ab hac infirmitate. Simulatq; audiuit iussionem patris monachus, mor-
bo absolutus, ad fratrum malè habentium ministeria se contulit.

Proficiscebatur quandoquè vir sanctus apud Isaram fluuium, & cùm Romanorum
Nauiculam precibus à Deo obtinet. attigisset portum, non inuento illic nauigio, ad supplices preces se prostrauit. Surgēs indè à terra, cernit nauiculam à Domino missam. In eam cum multa Dei laude ingres-
sus, cum socijs flumen transmisit.

Quædam religiosa fœmina in villa Pinuerno virum Dei in suo excepit domicilio,
orās, vt in cellarium ingressus, vas vinarium benediceret: simulq; cibo sumpto ea no-
cte apud ipsam permaneret. Assensit vir beatus, & p eius honore cunctis eius domūs
Vinū dum bibitur, nihil minuit. tum hospitibus, tum habitatoribus, largiter ex illo vino bibentibus, postquàm matu-
rè ille indè recessit, fœmina in cellarium descendit, idemq; vas adeò inuenit plenum vino, vt nihil indè haustum fuisse videretur.

Cellarius viri Dei è pustula adeò laborabat, vt iam mori cerneretur. Venit ad eum
vir sanctus, benedictionem ei impertit, vulnus ilicò in seipso tabescit, & citra vlla me-
dicæ artis fomenta, homo totus sit sanus.

Nauigante illo in Sequana, ex immodica tempestate summum nauibus periculum
imminere videbatur. Orat vir Dei, & eccè, cęteris nauibus remanentibus, ea sola, quę illum vehebat, ad litus appellitur.

Solebat vir pius ob animarū curandam salutē, fratres è monasterio ablegare, vt suis
Multi nobiles fiunt monachi. exhortationibus homines instituerēt. Itaq; confluebant ad eum viri nobiles & potē-
tes, ppriaq; calcata voluntate, Christi seruitio se mancipabant. Cumq; in monasterio fratrum numerus increuisset, aliud cœnobiū condidit, quod Pauliacū vocant, decimo
Cōdit monasterium virginum. milliario à Gemmetico: atque in eo habitare voluit sanctas fœminas, quibus præfe-
cit matrem prudentissimam, illustri familia ortam Austreberthā. Multa quoquè alia
eius exēplo cōstructa sunt monasteria in Neustria. Longū est enarrare p ordinem sin-
gula, quantumq; eius opinio creuerit, vt etiā Abbates alij sua monasteria relinquerēt,
vel, pbatissimos monachos suos ad eum ablegarēt, vt multo tēpore apud eum degen-
tes, eius vitā & conuersationē discerent, sicq; ad suos reuersi, rectiùs illis cōsulere pos-
sent. Eos omnes vir sanctus & in fide vera probè instituebat vel confirmabat, & vt
mutuam synceramque inter se charitatem retinerent, admonebat.

Multa tum ei pecunia à rege & fidelibus offerebatur: cuius ille decimam partē indè
septiès detraxit. Cumque id anno integro fecisset, semper plus ei pecuniæ accessisse
Humanitas eius erga captiuos & pauperes. comperit, quàm ipse indè abstraxisset. Eas verò decimas captiuis redimendis & alen-
dis pauperibus assignabat, idque adeò liberaliter, vt etiam monachos suos cum onu-
stis nauibus in regiones transmarinas mitteret, qui illic captiuorum greges redime-
rent. Si qua etiam pro fratrum vtilitate vellet opera fieri, plus mercedis solebat dare,
quàm seculares homines consueuissent. Atque ità lætante vicino populo, iustos labo-
Ebroinus taxatur. res dignis compensabat præmijs.

Porrò autem cùm pestifer ille Ebroinus, qui ob nimiam crudelitatem à Francorū
gente Palarino fuerat honore nudatus, & in Luxouiensi cœnobio tonsus, postèa vilis
apostata factus, malignitatis eum impellente spiritu, multa rabie ferri cœpisset in no-
biles Christi sacerdotes & Francos, multisque ei consentientibus, contra Dei manda-
tum pristinum recuperâsset honorem, S. Philibertus ad eum profectus, apostatam

eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eum seuerè corripit Philibertꝰ.

eum appellauit, asserens nullum hominem Christianum cum ipso communicare debere. Fecit hoc vir Dei, quòd speraret se ferro trucidatum, ad martyrij palmam perueniturum. Sed Dominus eum multorum profectui seruauit, qui eius opera vocandi erant ad regna cælorum.

At verò diabolus instàr rapacis lupi sæuiens, & animarũ greges immanissimis dentibus lacerare volens, quosdam in beatum virum Rothomagenses clericos inflammauit: qui vt inter eum & beatum Audoënum Rothomagensem præsulem discordiam sererẽt, apud illum Episcopum virum Dei falsò detulerunt, tantumq; efficere potuerunt, vt Philibertum, quem antèa præcipuè charum habuerat, iusserit in custodiã duci. Sed eccè dum vir Dei in illo ergastulo psalmos Dauidicos concinit, vespertiliones, q illic magno numero congregati erant, diuina virtute suauissimũ de se reddunt odorem. Indè è carcere literis Audoëni dimissus, ad Ansoaldum virum nobilem, Pictauorum Episcopum, monasterij construendi causa ꝓfectus est, ꝙ eorum hominum, q eius prædicationibus conuertebantur, multitudinem locus vnus capere non posset.

Falsò delatus, ducitur in carcerẽ.

Per id tempus seculari potentia plùs satìs florebat Ansoaldus. Itaq; vir Dei illum secretò repræhendit, multaq; ei futura prædixit, quę posteà rei ꝓbauit euentus. Cernes autem electus Dei sacerdos Ansoaldus virum beatum etiã prophetico pollere spiritu, & eximia sanctitate conspicuum esse, totum se illius consilijs cõmendauit, & sub eius religionis disciplinam, pontificiam cœpit potentiam inclinare. Cumq; cum vellet secùm in vrbe retinere, ille verò semper eremi vastitatem appeteret, in maris insula *Herio cœnobium constituxerunt, Ansoaldus ope & liberalitate, Philibertus religione, opere, doctrina & monachorum frequentia. In quem locum de Gemmetico fauomella commigrârunt cum animarum examine: atque eundem locum Ansoaldus vir Apostolicus, magnis muneribus ditauit ex rebus proprijs, facta etiam villarum commutatione cum ecclesia Pictauensi.

Multa futura prędicit.

Monasteriũ in Herio insula.

Intereà cùm S. Philibertus nec cum Ebroino cõmunionem iungere, nec in Neustriam redire vellet, sanctusq; Audoënus loco illius alium vellet constituere Abbatẽ, sed monachi fortissimi, absq; permissu rectoris sui, nec minis & terroribus, nec blanditijs possent ad consentiendum ꝓmoueri vt alium Abbatẽ admitterent, & fidem Philiberto datam infringerent: Crodobertus miser homunculus, cuius filium olim in seculo Philibertus è sacro fonte susceperat, quiq; posteà factus monachus, ei obedientiã ꝓmiserat: contra iustitię prescriptum, eius monasterij regendi curam suscepit. Sed eodẽ die diuinitùs ꝓcussus, tanta doloris acerbitate afflictus est, vt ex eius viuentis corpore ossa exciderent, & miserabilem vitam miserrima morte finiret. Succedens autem ei ex beati Audoëni voluntate Ragentrãnus Archidiaconus, Abrincatinæ ecclesię est præfectus: atque eodem tempore Ebroinus apostata interfectus est. Tum verò sanctus spiritus beati Audoëni pectus sua charitate inflammans, id effecit, vt is legatos suos mitteret ad Philibertũ, qui eum hortarentur redire, vt mutua inter ipsos posset concordia sarciri. Ità ergò recuperauit Philibertus cœnobium suum: gratulãte Neustria vniuersa præsentia tanti viri, & monachorum agmine obuiàm illi ꝓcedente cum laudibus & sacris reliquijs, cumq; intrà suum monasterium reducente. Cùm aũt duo illi eximij sacerdotes, Audoënus & Philibertus, in mutuos venissent cõspectus, veniam à se inuicèm precabantur, colla manusq; vicissìm osculabantur, & tanto inter se amoris ardore copulati sunt, vt nulla vnq̃ posteà inter ipsos dissensio intercesserit. Octauus tum erat annus, ꝙ à suo monasterio abfuerat, iamq; noni anni initia agebantur: quod quidẽ ità fore ipse anteà prędixerat. Nã cùm infelix quidã Diaconus monasterij Crucem furto abstulisset, idq; demũ noni diei initio fuisset deprehensum, vir Dei gbusdã secretò ait, tot annis monasteriũ illud pastore cariturũ, quot diebus Crucẽ amisisset.

Horrenda vindicta in vsurpatorẽ sanctionis eius.

Vt autẽ firma inter Audoënũ & ipsum charitas ꝓmaneret, cõuénit inter eos, vt vbicũq; visũ esset, Philibertꝰ degeret, atq; alijs suis monasterijs rectores ꝓficeret, quãdoquidẽ lõgo interuallo alia ab alijs distabãt. Manẽte aũt eo in Gẽmetico cœnobio, Ansoaldus ꝓsul eius inuisẽdi causa eò aduenit. Illisq; pariter eõsedentibꝰ nũcius allatꝰ est, quendã monachũ à maligno spiritu vexari. Cũq; simul abijssẽt ad eã domum, in qua æger iacebat, & ꝓ eo Dominum orâssent, mox fugit satã, & homo redijt ad sanitatem.

Dæmon à fratre depellitur.

Eodẽ tẽpore Vuaratto palatij princeps, in Caltino territorio oppidũ donauit S. Philiberto, vt in eo virginũ monasteriũ cõstrueret. Villare id appellãt: vbi hodieq; viget sacra

sacra religio. Vir Dei profectus Pictauium, cum multo gaudio ab Ansoaldo Episcopo exceptus est: abijtq; ad Quinciacum monasterium, egregio cõstructũ loco: quod monasteriũ monachis ille impleuit, cùm priùs veteres inde eliminãsset errores: atq; illic Christus ꝓ seruos suos assiduè laudatur. Voluit aũt, id alijs conijulentibus, Aichadrũ, virũ sanè idoneũ & electũ discipulum suũ, Gẽmetici monasterij administrationẽ suo loco suscipere. Etsì aũt fratres dolerẽt se destitutos patris Philiberti ꝑsentia corporali, tamẽ eius ꝙ gratiã ꝑsentis voluntati obtẽperantes, Aichadro obedientiã ꝓmiserunt.

Quinciacũ monasterium.

Ad eos visitandos vir Dei Philibertus veniens, sedulò hortabatur, vt temp religionẽ opere seruarẽt. Deindè cõmendans eos Domino, cùm eis esset benè precatꝰ, in insulã Heriot est reuersus: Quinciaco autẽ monasterio vnũ è suis monachis prępositꝰ. Manente autẽ eo in insula, quidam frater acerrimo dentiũ dolore cruciabatur: cui, ex fide eam petenti, oblata est aqua, qua beati viri pedes abluti erant: qua simulatquè lota cum dolentem attigit, repentè dirus ille dolor, Christi virtute profligatus, abscessit.

Vide quid præstet Dei Sanctis suis.

Frater quidã eodẽ loco febre afflictus, ad sancti patris mensam accessit. Cũq; vir Dei paululũ olei cũ panis fragmine ei porrexisset, adiũcto ꝑcepto nè deincèps eo modo laboraret: vbi ille panis oleatã buccellã comedit, euestigio se sensit diuinitùs curatũ.

Alius quoquè frater, dũ in culinę ministerio sedulò versãt, casu corruit, & brachio è sua iũctura moto, cũ dolore surgit: & iã penè deficiẽs, aduenientẽ virum Dei orat, vt brachij afflictũ locum Cruce consignet. Ille pietate motus, sub casula, qua erat indutus, signũ Crucis contra brachiũ ęgri exprimit, & dolore abeunte, brachiũ restituitur.

Crucis signi magna vis.

Ambulanti aliquandò in monasterio viro Dei, cellarius monasterij Sidonius, indicauit ei nõ suppetere ipsis oleũ, quo posset foueri lumen, ex more in ecclesia ardens. Interrogatus autẽ, num vel parùm aliquid supersit, respondit non nisì olei libtã dimidiam restare, quam in hospitum & ipsius vsum seruâsset. Iubet ergò vir sanctus, vt id olei mittat in lampades, forè promittens, vt mox accipiat tantam olei copiã, quę toto anno sufficiat. Indè in vesperam inclinante die, nuncius venit à portu maris, indicans ab vrbe Burdegalensi adesse nauim, quæ habeat quadraginta olei modios, ab amicis eius viro Dei missos. Atque ità cum prophetiæ spiritu fœcundauit eum Deus oleo lętitię præ consortibus eius.

E piscis pinguedine fouent lucernas.

Alio quoquè tempore cùm eiusmodi liquore lucernæ fratrum indigérent, beato viro Dominum instanter orante, vt ipsius munere fratrum inopia suppleretur: manè annunciauit e monachus, mare grandem piscem mortuum eiecisse in litus. Ex illo pisce fratres triginta modios pinguedinis ad lucernas fouendas extraxêre.

Accidit quandoquè, vt nautæ Britones eius monasterij iumentum furtim auferrẽt. Sed cùm vellent indè abire, mare intumescens, pręsens eis cœpit periculum minitari. Itaque quidam ex illis sanæ mentis, animaduertentes ob suum facinus in discrimen se conijci, cùm diligenter inquisijssent, repererunt pellem & carnes bouis. Reuersi ergò, vento impellente, ad monasterij insulam, ablata restituerunt, fidem dederunt, nihil se eiusmodi quandoquè facturos: & ità impetrata venia pariter & benedictione, ad sua cum pace abiêrunt.

Multos pisces non sine miraculo fratribus mare præbet.

Alio tempore Pictauense territorium magna annonæ caritate infestante, vir Dei pro fratrum necessitate solicitus, attentè in preces incubuit. Manè inueniunt fratres magnam vim piscium, qui simul erant ducenti triginta & septem, mari recedente, in litore hęsisse. Ij pisces toto anno non solùm fratribus solatio fuêre, sed etiam permultis monasterijs & pauperibus præbuêre alimoniam.

Hęrebãt quandoquè ad litus naues Britanicę, vento eas retardante, & interìm nautę ex fame in discrimen adducebantur. Humanitate permotus vir Dei, iuber eis duo animalia & farinã atq; panes dari: simulq; cum fratribus orans pro eis Dominum, optatum eis ventum impetrauit, cuius secundo flatu altera luce profecti sunt.

Eius prophetia.

Sedebat quodam, die cum fratribus, & prophetico repletus spiritu: Planè, inquit, fratres, gratias agamus Domino Iesu Christo. Propediẽm enim aderunt nobis è partibus transmarinis opportuna solatia. Non multò pòst aduentat quædam Scotorum nauis, diuersis onusta mercibus, fratribus vestes & calceos abundè suppeditans.

Psal. 146.

Nostra quidem facultas tanta non est, vt eius facta omnia commemorare possimus. Ille hoc potest, qui numerat multitudinem stellarum. Erat hoc in illo præclarum, vt quicquid alijs faciendum prædicaret, id ipse priùs re ipsa præsta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Catalogus virtutũ ei⁹.

præstaret. Erat multa in eo pietas, insignis humanitas & misericordia, prompta concionãdi facultas, magna ingenij & intellectûs perspicacia, in iciunando discretio, in colloquijs amabilis affabilitas, multus animi vigor, egregia hospitalitas. Erat redemptor captiuorum, mœrentium consolator, ædificator ecclesiarum. Permulti quoquè eius exemplis incitati, eum imitari nitebãtur. Mendacium haud secùs arquè virus exitiale vitabat: castitatem, sobrietatem, in omni opere bono perfectionem illius quis explicet? Semper in ore eius Christus, semper in eius pectore spiritus sanctus versabatur. Tandèm flentibus populis, lætantibus Angelis, anima eximij sacerdotis tertiodecimo Calendas Septembris, è mundi huius ludibrijs migrauit ad Christum, perceptura à Domino palmam glorię sempiternæ: Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

VITA S. BERNARDI ABBATIS, SANCTITATE ET DOCTRINA EXIMII, V. LIBRIS *compræhensa.*

Prologus Vuilhelmi Abbatis sancti Theodorici Rhemensis, in librum primum.

SCripturus serui tui vitam ad honorem nominis tui, prout tu dederis Domine Deus, ipsius, per quem Ecclesiam nostri temporis in antiquum Apostolicæ gratiæ & virtutis decus voluisti reflorere, eum inuoco adiutorem, quem iam olim habeo incentorem ad amorem tuum. Quis enim de amore tuo quantulumcunq; spiraculum vitę habens, & videns testimonium glorię & honoris tui tam præclarum, & tam fidele, temporibus nostris mundo insolitum effulsisse, non agat & satagat, non der operam quantamcunque potuerit, nè lumen à te accensum, tuorum quempiam lateat: sed quantùm humano fieri stylo potest, quod meliùs ipse tamen per virtutem operum facis, manifestatum & exaltatum luceat omnibus, qui in domo tua sunt? In quo cùm ego iam olim vellẽ, prout possem, qualecunq; ministerium agere vicis meę, seu timore, seu verecundia prohibitus sum vsque adhuc: modò quidem supra me iudicans esse dignitatem materię, & dignioribus opificibus reseruandam: modò etiam post obitũ eius, quasi superuicturus ei, meliùs hoc & cõpetentiùs deliberãs actiandum: cùm iam homo non grauaretur laudibus, & tutius id fieret, cùm iam securus esset à conturbatione hominum & contradictione linguarum: At ille vigens & valens, quanto infirmior corpore, tanto fortior fit & potens, non cessans agere digna memoriæ, & magna maioribus semper accumulans, quæ ipso tacente scriprorem requirant. Ego verò iam delibor, vrgentibus infirmitatibus & molestijs corporis huius, & mẽbris meis omnibus incipiẽtibus habere responsum vicinæ mortis, sentio instare tempus resolutionis meæ: plurimumq; timeo, nè serò me pœniteat tandiù distulisse, quod, priusquàm pereffluam, velim omnimodè peregisse. Sed & fratrum quorundam pia beneuolentia plurimùm ad hoc me impellit & cohortatur: qui cùm viro Dei iugiter assistunt, omnia eius nouerunt: ingerentes quædam diligenti inquisitione inuestigata, plura etiam, quibus, cùm fierent, interfuerunt, & viderunt & audierunt. Qui cùm multa suggerant & præclara, quæ per seruum suum Deus, ipsis præsentibus, operatur, & nota eorum religio & schola magisterij ab omni me liberet suspicione falsi: adhuc etiam ad testimonium sibi assciscunt probabilium authoritatẽ personarũ, Episcoporum, clericorum, monachorum: quibus fidem non adhibere nulli fidelium licet: quanquàm id superfluè dixerim, cùm totus ea nouerit mundus, & virtutes eius narret omnis Ecclesia sanctorum. Quapropter attendens diuinæ laudis mirificam materiam omnibus se offerentem, neminem verò suscipientem, dissimulantibus eis, qui meliùs hoc ac digniùs poterant: suscepi in ea agere ipse, quæ potero, non vanitate de se confidentis, sed præsumptione diligentis. Metiens tamen memetipsum in memetipso, & meipsum comparans mihi, nequaquàm totam vitam viri Dei suscepi digerendam: sed ex parte, experimẽta scilicet aliqua viuentis & loquentis in eo Christi, opera quædam exterioris cum hominibus conuersationis eius, quæ de ipso viderunt, quibus hoc datum est, & nos quoquè ex parte vidimus & audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt. Cùm enim hoc ipsum ex parte magna de seipso sentiendum sit, quod de eo, qui dicit: Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Christus. & alibi: An, inquit, experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus? non infirmabilem illam vitam viuentis & loquentis in eo Christi enarrare proposui: sed exteriora quædam vitæ ipsius experimenta, de puritate interioris sanctitatis & inuisibilis conscientiæ, per opera exterioris hominis, ad sensus hominis exterioris micantia: quæ sicut omnibus scire, sic etiam quibuslibet vtcunquè scribere in promptu est: præsertim cùm nec ipsa quasi accuratiùs digerenda, sed saltem in vnum congerenda & reponenda susceperim. nec edenda viuente ipso, sicut nec scribuntur ipso sciente. Confido autem in Domino, quoniam post nos & post obitum eius exurgent, qui meliùs ac digniùs perficient, quod nos conati sumus: qui etiam exteriora interioribus comparare poterunt, & preciosam in conspectu Domini mortem eius, vitę similem continuare scribendo, & de vita mortem, & de morte vitam commendare. Iam ergò, iuuante Domino, propositum aggrediamur.

Gal. 2. 2. Cor. 13.

VITAE LIBER PRIMVS.

CAP. I.

BErnardus ergò Burgundiæ oppido oriundus fuit, parentibus claris secundùm dignitatem seculi, sed dignioribus ac nobilioribus secundùm Christianæ religionis pietatem. Pater eius Tessel mus, vir antiquæ & legitimæ militiæ, fuit, cultor Dei, iustitiæ tenax. Euangelicam nanq; secundùm institutа præcursoris Domini, militiam agẽs, neminem concutiebat, nemini faciebat calumniã, contentus stipendijs suis, quibus ad omne opus bonũ abundabat: & sic cõsilio & armis seruiebat dominis suis temporalibus, vt etiam Domino Deo suo non negligeret reddere, quod debebat. Mater Aleth, ex castro, cui nomẽ Mons Barrus, & ipsa in ordine suo Apostolicam regulam tenens, subdita viro, sub eo secundùm timorem Dei domum suam regebat, operibus misericordiæ insistens, & filios enutriens in omni disciplina. Septem quippe liberos genuit, nõ tam viro suo, quàm Deo: sex mares, fœminam vnam: mares omnes monachos futuros, & fœminam sanctimonialem. Deo nanque, vt dictum est, non seculo generans, singulos mox vt partu ediderat, ipsa manibus proprijs Domino offerebat. Propter quod etiam alienis vberibus nutriendos committere illustris fœmina refugiebat, quasi cum lacte materno, materni quodammodò boni infundens eis naturam. Cùm autem creuissent, quandiù sub manu eius erant, eremo magis, quàm curię, nutriebat, non patiens delicatioribus affuescere cibis, sed grossioribus & communibus assuefaciens, & sic eos præparans & instituens, Domino inspirante, quasi continuò ad eremũ transmittendos. Hęc cùm, in ordine generandorũ filiorum, terrenum Bernardum haberet in vtero, somnium vidit præsagium futurorum, catellum scilicet candidum totum, in dorso rufum & latrantem, se in vtero habere. Super quo territa vehementer, cùm religiosum quendam virum consuluisset, continuò ille spiritum prophetiæ concipiẽs, quo Danid de sanctis prædicatoribus Domino dixit, Linguа canum tuorum ex inimicis ab ipso: trepidanti & anxię respondit, Nè timeas: benè es agitur. Optimi catuli mater eris, & qui domũs DEI custos futurus, magnos pro ea contra inimicos fidei editurus est latratus. Erit enim egregius prædicator, & tanquàm bonus canis gratia linguæ medicinalis, in multis multos morbos curaturus est animarum. Quo responso mulier pia & fidelis quasi à Deo susceptо, læta effitur, & iamtunc in amorẽ nondùm nati tota transfunditur, cogitans eum sacris literis erudiendum tradere, secundùm modum visionis & interpretationis, qua ei de illo

Augusti. 20.

Parentes S. Bernardi.

Luc. 3.

Ephes. 5.

Vide, nobilis matrona vt sua is educet proles.

Visio matris eius.

Psal. 67.

Prophetia de eo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam sublimia deitatis dona promittebantur. Quod & factum est. Mox enim, vt feliciter partu edidit, non modò obtulit Deo, sicut de alijs agere consueuerat: sed sicut legitur de sancta Anna matre Samuelis, quæ petitum à Domino & acceptum filium, in tabernaculo eius destinauit perpetuò seruiturum: sic & ipsa eum in Ecclesia Dei acceptabile obtulit munus. Vndè & quo citiùs id potuit fieri, in ecclesia Castellionis, quæ postmodùm, ipsius Bernardi ope, à seculari conuersatione in ordinem regularium canonicorum sublimata cognoscitur, magistris literarum tradēs erudiendū: egit quicquid potuit, vt in eis proficeret. Puer autem & gratia plenus, & ingenio naturali polleus, citò in hoc, matris desiderium impleuit. Nam in literarum quidem studio supra ætatem & præ coætaneis suis proficiebat: sed in rebus secularibus iam mortificationem futuræ perfectionis velut naturaliter inchoabat. Erat quippe simplicissimus in secularibus, amans habitare secùm, & publicum fugitans, mirè charitatiuus, parentibus obediens & subditus, omnibus benignus & gratus: & domi simplex & quietus, foris rarus, & vltrà, quàm credi possit, verecundus, & nusquàm multùm loqui amans, Deo deuotus, vt puram sibi pueritiam suam conseruaret: literarum etiam studio deditus, per quas in scripturis Deum disceret & cognosceret. In quo quantùm in breui profecerit, & quàm perspicacem in discernendo induerit sensum, ex eo, quod subiungimus, aduerti potest.

1. Reg. 1. Adhibetur literis. Virtutes eius adhuc pueri.

CAP. II.

CVM adhuc puerulus graui capitis dolore vexaretur, décidit in lectum. Adducta autem ad eum est muliercula, quasi dolorē mitigatura carminibus. Quam cùm ille appropinquātem sentiret cum carminalibus instrumentis, quibus hominibus de vulgo illudere consueuerat, cum indignatione magna exclamans, à se repulit & abiecit. Nec defuit misericordia diuina bono zelo sancti pueri: sed continuò sensit virtutem, & in ipso impetu spiritûs surgens, ab omni dolore se liberatum esse cognouit. Et quo cùm non parùm in fide proficeret, adiecit ei Dominus apparére, vt olim puero Samueli in Silo, & manifestare illi gloriam suam. Aderat nanque solennis illa nox nativitatis Dominicę, & ad solennes vigilias omnes, vt moris est, parabantur. Cumque celebranda nocturni officij hora aliquantisper protelaretur, contigit, sedētem expectantemque Bernardum cum cęteris, inclinato capite paululùm soporari. Affuit illico puero suo se reuelans pueri Iesu sancta natiuitas, reneræ fidei suggerens incrementa, & diuinæ in eo inchoans mysteria contemplationis. Apparuit enim ei velut denuò procedens sponsus de thalamo suo: apparuit ei quasi iterùm ante oculos nascens ex vtero matris virginis verbum infans, speciosus forma præ filijs hominum, & puerili facti in se rapiens minimè pueriles affectus. Persuasum est autem animo eius, & nobis nonnunquàm dicere consueuit, quòd eam credat fuisse horam Dominicę nativitatis. Sed facile est aduertere his, qui eius auditorium frequentauerunt, in quanta benedictione ea hora pręuenerit eum Dominus, cùm vsque hodiè in his, quæ ad illud pertinent sacramentum, sicut ipse quoquè fatetur, & sensus ei profundior, & sermo copiosior suppetere videatur. Vndè & postmodùm in laudem eiusdem genitricis & geniti, & sanctæ eius natiuitatis, insigne edidit opusculum, inter initia operū suorum seu tractatuū, quos postmodùm plures inuenitur edidisse, sumpta materia ex eo Euangelij loco, vbi legitur: Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilęæ, & cætera, quæ ibi sequuntur. Neque illud tacendum, quòd ab ipsis iam puerilibus annis, si quos poterat nummos habere, clandestinas eleemosynas faciens, & verecundiæ suæ morem gerebat, & pro ętate, immò supra ætatem, pietatis opera sectabatur. Cùm autem post hoc aliquanto tempore deuoluto, proficiens ætate & gratia apud Deum & homines, puer Bernardus de pueritia transiret in adolescentiam, mater eius liberis feliciter & fideliter educatis, & vias seculi ingredientibus, quasi peractis omnibus, quę sua erant, feliciter migrauit ad Dominum. De qua nequaquàm prætereundum est, quòd cùm multo tempore vixisset cum viro suo honestè & iustè secundùm iustitias & honestates seculi huius, & legem fidemque coniugij, & per aliquot ante obitum suum annos, in eo ad quod filios suos nutrire videbatur, prout potuit, & licuit mulieri sub viri potestate cōstitutæ, nec habenti ꝓprij corporis potestatem, omnes ipsa pręuenit. Etenim

Repellit puerulus fœminam carminibus medentem, 1. Reg. 3. Visio eius. Psal. 44. Luc. 1. Benignitas pueri in egenos. Obitus matris eius.

Etenim in domo sua & in professione coniugali, & in medio seculi, eremiticam seu monasticam vitam non paruo tempore visa est æmulari, in victûs parcitate, in vilitate vestitûs, delicias & pompas seculi à se abdicando, ab actibus & curis secularibus, in quantùm poterat, se subtrahendo, insistendo iciunijs, vigilijs & orationibus, & quod minus professionis assumptæ habebat, eleemosynis & diuersis operibus misericordiæ redimendo. In quo de die in diem proficiens, ad extrema deuénit, & perficienda in futuro in eo, in quo profecit, de seculo migrauit. Obdormiuit autem psallentibus clericis, qui conuenerant, & ipsa pariter psallens: vt in externis quoquè cùm iam vox eius audiri non posset, adhuc moueri labia viderentur, & palpitans lingua Dominum confiteri. Demùm inter litaniæ supplicationes cùm diceretur, Per passionem & Crucem tuam libera eam Domine: eleuans manum suam, signauit se, & emisit spiritum, ità vt manum non posset deponere, quam leuauit.

Mater eius in medio mundo vitā agit monasticam.

CAP. III.

EX hoc Bernardus suo iam more, suo iure victitare incipiens, eleganti corpore, grata facie præminens, suauissimis ornatus moribus, acri ingenio præditus, & acceptabili pollens eloquio, magnæ spei adolescens prædicabatur. Cui tanquàm ingredienti seculum, plures se viæ seculi ipsius offerre cœperunt, & omnes assurgere prosperitates vitæ huius, & magnæ spes vndiquè arridere. Obsidebant autem beni. gnum iuuenis animum, sodalium dissimiles mores, & amicitiæ procellosæ, similem sibi facere gestientes: quę si ei dulcescere perstitissent, necesse erat amarescere illi, quod in hac vita dulcius cordi eius insederat, castitatis amorem. Cui præcipuè inuidens coluber toruosus, sparg ebat laqucos tentationum, ac varijs occursibus calcaneo eius insidiabatur. Vndè cùm aliquandò matrona quædam, pulchritudine, diuitijs, cultu & alijs huiusmodi iritamentis concupiscentiæ & peccati præcellens, in secretiori domûs cubiculo eum aggressa, pertraheret ad peccatum, ille eam leuibus verbis demulcens, donèc è manibus eius & amplexibus elaberetur, fugit & euasit, & in medio ignis non est æstuatus, Altera autem vice, cùm curiosiùs adspiciendo, defixos in quandam oculos aliquandiù tenuisset, continuò ad se reuersus, & de semetipso erubescens apud semetipsum, in seipsum vltor seuerissimus exarsit. Stagno siquidem gelidarum aquarum, quod in proximo erat, collotenùs insiliens, tandiù inibi permansit, donèc penè exanguis effectus, per virtutem gratiæ cooperantis, etiam à calore carnalis concupiscentiæ totus refriguit: induens illum castitatis affectum, quem induerat, qui dicebat: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne quidem cogitarem de virgine.

Mundus blanditur S. Bernardo. Insidiatur diabolus pudicitię eius. Seuerissimè punit in se ipso incautum fœminæ adspectum. Iob 31.

Circa idem tempus, instinctu dæmonis, in lectum dormientis iniecta est puella nuda. Quam ille sentiens, cum omni pace & silentio partem ei lecticuli, quam occupauerat, cessit, & in latus alterum se conuertit, atque dormiuit. Misera verò illa aliquandiù iacuit, sustinens & expectans, & deindè palpans & stimulans, demùm etiam vnguibus eum lacerans & cruentans. Nouissimè cùm immobilis ille persisteret, illa, licèt impudentissima esset, erubuit, & horrore ingenti atque admiratione perfusa, relicto eo, surgens aufugit. Contigit itèm, vt cum socijs aliquot apud matronam aliquam Bernardus hospitaretur. Considerans autem mulier adolescentem decorum adspectu, capta est laqueo oculorum suorum, & in concupiscentiam eius exarsit. Cumque tanquàm honoratiori omnium seorsùm fecisset ei lectulum præparari, surgens ipsa de nocte, impudenter accessit ad eum. Quam Bernardus sentiens, nec consilij inops, clamare cœpit: Latrones, latrones. Ad quam vocem fugit mulier, familia omnis exurgit, lucerna accenditur, latro quæritur, sed minimè inuenitur. Ad lectulos singuli redeunt, & sit silentium, fiunt tenebræ sicut priùs: pausant cæteri, sed non illa misera requiescit. Exurgit denuò, & Bernardi lectulum petit: sed denuò ille proclamat: Latrones, latrones. Quæritur iterùm latro, latet iterùm, nec ab eo, qui solus nouerat, publicatur. Vsque tertiò improba mulier sic repulsa, vix randèm, siue metu, siue desperatione victa, cessauit. Cùm autem die sequenti iter agerent, arguentes Bernardum socij, curnàm totiès vna voce latrones

Eius exemia castitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

somniauerit, perquirebant. Quibus ille: Veraciter, inquit, latro aderat: quia quod mihi precioſius eſt in hac vita, caſtitatẽ videlicet, hoſpita nitebatur mihi auferre, * incomparabilem vtiquè theſaurum.

*irreparabilem

Inter hæc tamen cogitans & perpendens, quod vulgò dicitur, Non eſt tutum diù cohabitare ſerpenti, fugam meditari cœpit. Videbat enim mundum iſtum & principem eius, exteriùs ſibi multa offerentem, multa promittentem, & magnas res, ſpes maiores, ſed fallaces omnes, & vanitates vanitatum: veritatem verò ipſam interiùs iugiter audiebat clamantem, & dicentem: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum ſuper vos, & inuenietis requiem animabus veſtris. Perfectiùs verò relinquere deliberans, cœpit inquirere & inueſtigare, vbi certiùs & puriùs inueniret requiem animæ ſuæ ſub iugo CHRISTI. Inquirenti autem, prima, quæ animo eius inſideret, occurrit Ciſtertij innouatæ monaſticæ religionis noua plantatio, meſſis multa, ſed operarijs indigens: cùm vix adhuc aliquis conuerſionis gratia declinaret illuc, ob nimiam vitæ ipſius & paupertatis auſteritatem. Quæ tamen cùm animum verè Deum quærentem minimè terrerent, poſthabita omni hæſitatione ac timore, illuc vertit intentionem: poſſe ſe æſtimans omninò ibi deliteſcere, & abſcondi in abſcondito faciei Dei ab omni conturbatione hominum: maximeq; ad effugium vanitatis, ſeu de ſeculari generoſitate, ſeu de actioris ingenij gratia, ſeu fortè de alicuius nomine ſanctitatis.

Matt. 11.

Ciſtertiẽſis cœnobij origo & rigor.

Vbi verò de conuerſione tractantem fratres eius & qui carnaliter eum diligebant, perſenſerunt, id omnibus modis agere cœperunt, vt animum eius ad ſtudium poſſent diuertere literarum, & amore ſcientiæ ſecularis, ſeculo arctiùs implicarent. Qua nimirùm ſuggeſtione, ſicut fateri ſoler, propemodùm retardati ſuerant greſſus eius: ſed matris ſanctæ memoria, importunè animo iuuenis inſtabat, ità vt ſæpiùs ſibi occurrentem videre videretur, conquerentem & improperantem, quia non ad huiuſmodi nugacitatem tam tenerè educauerat, & non in hac ſpe eum dierat eum. Demùm cùm aliquandò ad fratres pergeret, in obſidione caſtri, quod Granceium dicitur, cum Duce Burgundiæ conſtitutos, cœpit in huiuſmodi cogitatione vehementiùs anxiari: inuentaq́ue in itinere medio eccleſia quadam, diuertit: & ingreſſus, orauit cum multo imbre lachrymarum, expandens manus in cælum, & effundens ſicut aquam cor ſuum ante conſpectum DOMINI DEI ſui. Ibi ergò firmatum eſt cor eius. Nec verò ſurda aure percepit vocem dicentis: Qui audit, dicat: Veni. Siquidem ab illa hora ſicut ignis, qui comburit ſyluam, & ſicut flamma comburens montes, hincindè viciniora quæque corripiens, poſtmodùm in vltiora progreditur: ſicut ignis, quem Dominus miſerat in cor ſerui ſui, volens vt ardoret, primò quinque fratres eius aggreditur, ſolo minimo ad conuerſionem minùs habili, ſeniori patri ad ſolatium derelicto. Deindè cognatos, & noros, & ſocios, & amicos, etiam de quibuſcunque poterat eſſe ſpes conuerſionis. Primùm omnium Galdricus auunculus eius abſque dilatione aut hæſitatione, pedibus, vt aiunt, iuit in ſententiam nepotis, & conſenſum conuerſionis, vir honeſtus & potens in ſeculo, & in ſecularis militiæ gloria nominatus, dominus caſtri in territorio Heduenſi, quod Tuillium dicitur. Continuò etiam Bartholomæus occurrens, iunior cæteris fratribus, & necdùm miles, ſine difficultate eádem hora ſalutaribus monitis dedit aſſenſum. Porrò Andreas Bernardo etiam ipſe iunior, nouus eo tempore miles, verbum fratris difficiliùs admittebat, donèc ſubitò exclamauit: Video matrem meam. Viſibiliter ſiquidem ei præſens apparuit, ſerena facie ſubridens & congratulans propoſito filiorum. Ipſe etiam continuò manus dedit, & de tyrone ſeculi, factus eſt miles Chriſti. Nec ſolus vidit Andreas tantorum matrem filiorum lætantem, ſed conſeſſus eſt & Bernardus, eandem ſimiliter ſe vidiſſe. Guido primogenitus fratrum, coniugio iam alligatus erat, vir magnus, & magnoperè in ſeculo radicatus. Hic primùm paululùm hæſitans, ſed continuò rem perpendens & recogitans, conuerſioni conſenſit, ſi tamen coniunx annuerit. Verùm id quidem de iuuencula nobili, & paruulas filias nutrienti, penè impoſſibile videbatur. At Bernardus de miſericordia Domini ſpem concipiens certiorem, incunctanter ei ſpopondit, aut conſenſuram fœminam, aut celeriter morituram. Demùm cùm omnimodis illa renueret, & vir eius magnanimus, immò ea iam fuentus virtute fidei, in qua poſtmodùm excellenter emi-

Apoc. 22.

Galdricũ auunculum conuertit.

Itẽm Bartholomæũ fratrẽ ſuũ.

Itẽm Andream.

Itẽm Guidonem primogenitũ fratrem.

emicuit, virile conſilium, DOMINO inſpirante, concepit: vt abijciens quicquid habere videbatur in ſeculo, vitam inſtitueret ruſticanam, laborare ſcilicet manibus proprijs, vndè ſuam ſuſtentaret & vxoris vitam, quam inuitam dimittere non licebat. Interim ſuperuenit Bernardus, qui vndiquè alios atque alios colligebat diſcurrens. Nec mora: Flagellatur prædicta vxor Guidonis infirmitate graui. Et agnoſcens, quia graue ſibi eſſet contra ſtimulum calcitrare, accerſito Bernardo, veniam deprecatur, & prior ipſa conuerſionis petit aſſenſum. Deniquè iuxta morem Eccleſiaſticum ſeparata à viro, interueniente parili voto caſtitatis, in cœtum ſanctimonialium tranſit fœminarum, religioſè vſque hodiè ſeruiens Deo.

Vxor Guidonis Chriſto ſe conſecrat.

Secundus natu poſt Guidonem, Gerardus erat, miles in armis ſtrenuus, & magnæ prudentiæ, & benignitatis eximiæ, & qui ab omnibus diligebatur. Qui cæteris, vt dictum eſt, primo auditu & prima die acquieſcentibus, vt eſt mos ſapientiæ ſecularis, leuitatem reputans, obſtinato animo ſalubre conſilium & fratris monita repellebat. Tum Bernardus, fide iam igneus, & fraternæ charitatis zelo mirum exaſperatus in modum: Scio, inquit, ſcio: quia ſola vexatio dabit intellectum auditui. Digitumque lateri eius apponens, Veniet, inquit, dies, & citò veniet, cùm lancea lateri huic infixa, peruium faciet iter ad cor tuum conſilio ſalutis tuæ, quod aſpernaris: & timebis quidem, ſed minimè morieris. Sic dictum, ſicque factum eſt.

Prædicit S. Bernardus Gerardo euentura.

Pauciſſimis interpoſitis diebus, circunuallatus ab inimicis, captus & vulneratus, iuxta verbum fratris, lanceam geſtans ipſi lateri, eidemque infixam loco, trahebatur, & mortẽ quaſi iam præſentem metuẽs, clamabat: Monachus ſum, monachus ſum Ciſtertienſis. Nihilominùs tamen captus & recluſus in cuſtodia eſt. Vocatus eſt Bernardus per celerem nuncium, & acquieuit aliquatenùs, vt veniret: Sciebam, inquit, & prædixeram, quòd foret ei durum contra ſtimulum calcitrare: nec tamen ad mortem ei vulnus hoc, ſed ad vitam. Et factum eſt ità. Siquidem de vulnere præter ſpem citò conualuit: propoſitum verò ſeu votum, quod vouerat, non mutauit. Cumque iam liber ab amore ſeculi, hoſtilibus adhuc vinculis teneretur, & hoc ſolum eſſet, quod conuerſionis eius propoſitum retardaret, in hoc etiam citò affuit miſericordia DEI. Venit frater eius, laborans vt ërui poſſet, ſed non profecit.

Demùm cùm nec loqui ei permitteretur, accedens ad carcerem, clamauit: Scito frater Gerarde, quia ituri ſumus in proximo, & monaſterium intraturi. Tu verò, quandoquidem exire non licet, hîc monachus eſto: ſciens, quod vis & non poteſ, pro facto reputari. Cumque Gerardus magis ac magis anxiaretur, paucis interpoſitis diebus, audiuit vocem in ſomnis, dicentem ſibi: Hodiè liberaberis. Percontanti modum, dictum eſt: Pater tuus & alius quidam te liberabunt. Erat autem ſanctorum Quadrageſimæ tempus. Circa veſpertinam itaque diei horam cogitans quod audierat, compedes ſuas tetigit: & eccè ferrum ex parte crepuit in manu eius, vt minùs iam teneretur, & aliquatenùs incedere poſſet. Sed quid ageret? Erat oſtium obſeratum, & pro foribus pauperum multitudo. Surrexit tamen, & non tam ſpe euadendi, quàm tædio iacendi, ſeu curioſitate tentandi, accedens ad oſtium ſubteranceæ domûs, in qua vinctus & clauſus erat, mox vt peſſulum tetigit, ſera tota interer manus eius collapſa eſt, & oſtium domûs apertum. Exiens pedetentim, ſicut homo compeditus, ad eccleſiam, vbi adhuc veſpertina celebrabantur officia, pertendebat. Porrò mendici, qui pro foribus domûs adſtabant, videntes quod fiebat, diuinitùs exterriti, in fugam conuerſi ſunt, nihil clamantes. Cumque iam appropinquaret Eccleſiæ, egrediens quidam de familia domûs captiuitatis ſuæ, germanus illius, à quo cuſtodiebatur, videnſque eum ad Eccleſiam properantem: Tardè, inquit, Gerarde veniſti. Expaueſcente illo: Feſtina, ait: adhuc ſupereſt, quod audias. Oculi quippe eius tenebantur, nec prorsùs, quid ageretur, agnoſcebat. Sed ad altiores gradus eccleſiæ cùm data manu Gerardum ſubleuâſſet, introeunte illo eccleſiam, tunc demùm, quid ageretur, agnouit: & conatus eum retinere, non potuit. Hoc ergo modo Gerardus à captiuitate amoris ſeculi huius, captiuitate filiorum ſeculi liberatus, votum quod vouit, fideliter perſoluit. In quo potiſſimùm notum fecit DOMINVS, à quanta perfectione ſanctæ conuerſationis gratiam iſte DEI famu-

Magno'miraculo Gerardus frater eius liberatur è carcere.

Gerardus ſe monachum fore polliceturr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lus ceperit, qui in eius spiritu, qui fecit quæ ventura sunt, quod erat futurum, videre potuit quasi iam factum. Præsentialiter quippe in latere fratris eius lancea apparebat, quando digitū in loco applicuit vulneris mox futuri, sicut ipse postmodum confessus est nobis.

Philip. 1.

Cùm autem cæteri, vt diximus, fratres prima die in eodem essent cum Bernardo spiritu congregati, manè intrantibus eis ecclesiam, Apostolicum illud legebatur capitulum: Fidelis est Deus, quia qui cœpit in vobis opus bonum, ipse perficiet vsque in diem Iesu Christi. Quod deuotus iuuenis haud secùs accepit, quàm si de cælo sonuisset. Exultans itaque iam spiritualis pater regenerandorum in Christo fratrum suorum, & manum Domini intelligēs secùm operantem, cœpit ex hoc palàm vbique prædicationi insistere, & quoscunque poterat, aggregare: cœpit nouum induere hominem, & cum quibus de literis seculi, seu de seculo ipso agere solebat, de serijs & conuersione tractare: ostendens gaudia mundi fugitiua, vitæ miserias, & celerem mortem, vitam, post mortem temporalem, siue in bonis, siue in malis perpetuam fore. Quid multa? Quotquot ad hoc præordinati erant, operante in eis gratia DEI & verbo virtutis eius, & oratione & instantia serui eius, primò cunctati, & deindè compuncti, alter post alterum credebant & consentiebant. Adiunctus est etiam et dominus Hugo Matisconensis, nobilitate & probitate morum, possessionibus & diuitijs seculi ampliatus. Qui hodiè merito religionis suæ & sanctitatis potiùs, quàm nobilitatis seu diuitiarum gratia, raptus à Pontiniacensi cœnobio, quod ipse ædificauit, Antisiodorensi ecclesiæ præest merito & honore Pontificis. Hic audiens de conuersione socij & amicicharissimi, flebat quasi perditum, quem seculo mortuum audiebat. Vbi autem primò data est vtrique facultas mutui colloquij, post dissimiles lachrymas & gemitus dissimilium dolorum, verba verbis cœperunt conferri, & res rebus cōparari. Cumq; inter ipsa verba familiaris amicitiæ Hugoni infunderetur spiritus veritatis, aliā iam faciem habere cœperūt verba mutuę collocutionis. Datis itaq; dextris in sodalitium nouæ vitæ, longè digniùs veriusque facti sunt cor vnum & anima vna in Christo, quàm in seculo antè fuerant. Post paucos autem dies nunciatur Bernardo, subuersum Hugonem ab alijs socijs, à proposito resilire. Opportunitate ergò inuenta, quòd magnus quidam Episcoporum conuentus illis in partibus haberetur, festinat vt reuocet pereuntem, iterumque parturiat. Obseruantes autem prædicti sodales & subuersores Hugonis, viso eo, prædam ambiunt suam, & omnem ei loquendi adimunt facultatem, omnem aditum intercludunt. At ille cùm loqui eis nō posset, clamabat pro eo ad Dominum. Quo orante cum lachrymis, subita & vehemēs inundatio pluuiæ mox erupit. Consederant autem in campo, eō quòd aër serenus esset, & nil tale sperarent. Dispersi ergò omnes ad repentinum imbrē, vicum proximū petunt. At Bernardus Hugonem tenens: Mecum, air, sustinebis huius pluuiæ guttas. Cumque soli remansissent, non fuerunt soli, sed Dominus fuit cum eis, reddens eis continuò & aëris & animi serenitatem. Ibi renouatum est fœdus, & propositum confirmatum, quod non potuit deincèps violari.

Multos adhortatur ad mundi contemptū & vitam monasticam.

Hugo vir nobilis & opulentus cōuertitur.

Resilit à proposito.

à B. Bernardo admonitus resipiscit.

Videbat ista peccator, & irascebatur: dentibus suis fremescebat & tabescebat: ipse autē confidens in Domino, gloriosè de seculo triumphabat. Iamque eo publicè & priuatim prædicante, matres filios abscondebant, vxores detinebant maritos, amici amicos auertebant: quia voci eius spiritus sanctus antè dabat vocem virtutis, vt vix aliquem aliquis teneret affectus. Crescente siquidē eorum numero, qui in hanc conuersionis vnanimitatem consenserant, sicut de primitiuis Ecclesiæ filijs legitur, Multitudinis eorum erat cor vnum & anima vna in DOMINO, & habitabant vnanimiter simul, nec quisquam aliorum audebat se coniungere eis. Erat enim Castellioni domus vna propria & communis omnium, vbi conueniebant & cohabitabant & colloquebantur: quam vix ingredi aliquis audebat, qui non esset de cœtu eorum. Sed & si quis intrabat, videns & audiens, quæ ibi gerebantur, sicut de Christianis Corinthijs Apostolus dicit, omnibus quodammodò prophetantibus, conuincebatur ab omnibus, dijudicabatur ab omnibus, & adorans DOMINVM, & confitens quòd verè DEVS esset in eis, aut ipse vnanimitati eorum adhærebat, aut recedens flebat semetipsum, illos autem beatificabat. Hoc enim

Act. 4. & 5.

1. Cor. 14.

enim illis temporibus & in illis partibus erat inauditum, vt alicuius adhuc in seculo commorantis conuersio præsciretur. Ipsi verò quasi mensibus sex post primum propositum in habitu seculari stabant, vt perindè plures congregarentur, dum quorundam negocia per id temporis expediebantur.

Cùm autem iam suspecta inciperet esse multitudo, nè quem de numero eorum subriperet is, qui tentat, placuit Deo super hoc, quod futurum esset, reuelare. Adspiciebat enim quidam in visione noctis, & videbat quasi eos omnes consedisse in domo vna, & per ordinem singulos quasi communicare de cibo quodam miri candoris & saporis. Quem cæteris omnibus optimè suscipientibus, & cum gaudio magno, duos ex omni numero illo notabat à cibi illius salutaris participatione vacuos remansisse. Alter nanque eorum nec sumebat: alter quidem sumere videbatur, sed tanquàm minùs cautè sumeret, spargebatur. Vtrunque verò posteà probauit euentus. Alter enim, priusquàm ventum esset ad rem, conuersus retrorsùm, in seculum redijt: alter cum cæteris cœpit quidem opus bonum, sed non bono fine concluſit. Vidi ego eum in seculo posteà vagum & profugum à facie Domini, sicut Cain, quantùm animaduertere potui, hominem humilimum, & miserabilis confusionis, & nimiæ pusillanimitatis. Qui tamen in vltimis Clarauallem redijt, infirmitate corporis & inopia cogente, cùm homo benè natus, ab omnibus cognatis & amicis proijceretur: ibique proprietati renuncians, sed non omninò propriæ voluntati, obijt non quidem intùs, vt frater & domesticus: sed foris, misericordiam postulans, sicut pauper & mendicus. Iam verò adueniente die reddendi voti, & complendi desiderij, egressus est de domo paterna Bernardus, pater fratrum suorum, cum fratribus suis, filijs suis spiritualibus, quos verbo vitæ Christo regenerauerat. Cumque exirent de mansione Guidonis prioris, quæ Fontanæ dicebatur, Guido videns * Niuardum fratrem suum mini. mogeniti, mum in platea puerum cum pueris alijs: Eià, inquit, frater Niuarde, ad te solum respicit omnis terra possessionis nostræ. Ad quod puer non pueriliter motus: Vobis ergò, inquit, cælum, & mihi terra? Non ex æquo diuisio hæc facta est. Quo dicto, abeuntibus illis, tunc quidem domi cum patre remansit: sed modico pòst euoluto tempore, fratres secutus, nec à patre, nec à propinquis seu amicis potuit detineri. Supererat de domo illa Deo dicata pater senior cum filia, de quibus etiam suo loco dicemus.

Visio vnius ex fratribus S. Bernardi.

Gen. 4.

*Vuinardū

Niuardus & quisquis monasterijs fr. & tres suos.

Eo tempore nouellus & pusillus grex Cistertiensis, sub Abbate degens viro venerabili Stephano, cùm iam grauiter ei esse tędio inciperet pauciras sua, & omnis spes posteritatis decideret, in quam sanctę illius paupertatis hæreditas transfunderetur, venerantibus omnibus in eis vitę sanctitatem, sed refugientibus austeritatem: repentè diuina hac visitatione tam lęta, tam insperata, tam subita lętificatus est, vt in die illa responsum hoc à spiritu sancto accepisse sibi domus illa videretur: Lętare sterilis, quę non pariebas: erumpe & clama, quę non parturiebas: quia multi sibi desertę magis, quàm eius, quę habet virum: de quibus postmodùm visura es filios filiorum vsq; in multas generationes: Nam anno priore vni ex eisdem Cistertiensibus primis fratribus in extremo iam posito, apparuit innumera hominum multitudo prope basilicā, ad fontem lauans vestimenta sua: & in ipsa visione dictum est ei, quia fons Ennon vocaretur. Quod cùm indicâsset Abbati, intellexit protinùs vir magnificus diuinā consolationem: & multùm quidem iam tunc de promissione, sed plurimùm posteà de exhibitione lętatus, egit gratias Deo per Iesum Christum: qui cum eo & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Esa. 54.

Visio fratris Cister. ticensis.

CAPVT IIII.

S. Bernardi ciuis sui fit monachi Cistercien.

ANno ab incarnatione Domini millesimo centesimo tertiodecimo, à constitutione domus Cistertiensis quintodecimo, seruus DEI Bernardus annos natus circiter viginti tres, Cistertium ingressus cum socijs fermè triginta, sub Abbate Stephano suaui iugo CHRISTI collum submisit. Ab illa autem die dedit DOMINVS benedictionem, & vineæ illa DOMINI Sabaoth dedit fructum

Universidad de Deusto
Biblioteca

suum, extendens palmites suos vsque ad mare, & vltra mare propagines eius. Quia verò ex prædictis socijs eius, vxorati aliqui fuerant, & vxores quoque cum viris idem votum sacræ conuersationis iniërant: per ipsius solicitudinem ædificatum eis cœnobium sanctimonialium fœminarum, quod Villetum dicitur, in Lingonensi parochia, Domino cooperante, magnificè satis excreuit, vsque hodiè religionis opinione celeberrimum, & personis ac possessionibus dilatatum: sed & propagatum iam per loca alia, & non cessans adhuc ampliorem facere fructum. Hæc quidem fuêre viri Dei conuersionis sancta principia. Conuersationis autem eius insignia, quomodò vitam Angelicam gerens in terris vixit, neminem enarrare posse puto, qui non viuat de spiritu, de quo ille vixit. Solius quippe donantis & accipientis est nosse, quantùm mox in conuersionis exordio præuenerit eum Dominus in benedictionibus dulcedinis suæ, & quanta repleuerit gratia electionis, quomodò ab vbertate domûs suæ inebriauerit eum. Ingressus est autem domum illam pauperem spiritu, & eo adhuc tempore absconditam & penè nullam, intentione ibidèm moriendi à cordibus & memoria hominum, & spe delitescendi & latendi, tanquàm vas perditum, Domino aliter disponente, & eum sibi in vas electionis præparante: & non solùm ad ordinem monasticum confortandum ac dilatandum, sed ad portandum nomen suum coram gentibus & regibus, & vsque ad extremum terræ. Ipse verò de se nil tale æstimans aut cogitans, potiùs ad custodiam * oris sui & propositi constantiam, hoc semper in corde, frequenter etiam in ore habebat: Bernarde, Bernarde, ad quid venisti? Et sicut de Domino legitur, quia cœpit Iesus facere & docere, à prima die ingressûs sui in cellam nouitiorum, ipse cœpit agere in semetipso, quod erat alios docturus. Postmodùm enim, cùm iam Claræuallis Abbas ordinatus esset, aduentantibus nouitijs & festinantibus ingredi, audire eum soliti sumus prædicantem & dicentem: Si ad ea, quæ intùs sunt, festinatis: hìc foris dimittite corpora, quę de seculo attulistis. Soli spiritus ingrediantur: caro non prodest quicquam. Quod tamen nouitijs, ad nouitatem verbi perterritis, parcens teneritudini eorum, clementiùs exponendo, dicebat carnalem concupiscentiam foris dimittendam. Ipse autem cùm nouitius esset, in nullo sibi parcens, instabat omnimodis mortificare non solùm concupiscentias carnis, quę per sensus corporis fiunt, sed & sensus per quos fiunt. Cùm enim iam interiore sensu illuminati amoris, dulciùs ac frequentiùs sentire inciperet desursùm spirantem sibi suauitatem, sensui illi interiori timens à sensibus corporis, vix tantum eis permittebat, quantum sufficeret ad exterioris cum hominibus conuersationis societatem. Quod cùm continui vsûs instantia in consuetudinem mitteret, consuetudo ei ipsa quodammodò vertebatur in naturam: totusque absorptus in spiritum, sæpè tota in Deum directa intentione spiritali, tota occupata memoria, videns non videbat, audiens non audiebat: nil sapiebat gustanti: vix aliquid sensu aliquo corporis sentiebat. Iam quippe annum integrum exegerat in cella nouitiorum, cùm exiens indè, ignoraret, vtrùm adhuc desuper celata esset domus ipsa. Multo tempore frequentauerat intrans domum ecclesiæ, cùm in eius capite vnam tantùm esse fenestram arbitraretur.

Curiositatis enim sensu mortificato, nil huiusmodi aduertebat: vel si fortè aliquandò eum contingebat videre, memoria, vt dictum est, alibi occupata, non sentiebat. Sine memoria quippe, sensus sentientis nullus est. Natura quoquè in eo non dissentiebat à gratia. Naturaliter enim iam ab initio hoc erat homo iste, quod legitur: Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam: & cùm magis esſem bonus, vèni ad corpus incoinquinatum. Ad contemplanda quippe spiritualia quęq; seu diuina, cum gratia spirituali, naturali quadam virtute pollebat ingenij: fortiusque in hoc etiam erat animam bonam, sensualitatem non curiosè lasciuam, nec superbè rebellem: sed congaudentem spiritualibus studijs, & in eis, quæ ad DEVM sunt, spontè subditam spiritui & seruientem. Corpus etiam nullius vnquàm contaminatum consensu flagitij, etsi neglectum minùs curaretur, quàm oportebat, ad seruiendum spiritui in seruitio DEI aptissimum instrumentum. Sed cùm caro in eo ex dono prœuenientis gratiæ, & adiutorio subsequentis naturæ, & vsu bono spiritualis disciplinæ, vix iam aliquid concupisceret aduersùs spiritum, hoc est, quod spiritum læderet: spiritus supra vires, supra virtutem carnis ac sanguinis, tanta aduersùs carnem concupiscebat, vt infirmum animal cadens sub onere, vsque in hanc diem non adijciat vt resurgat. Quid enim dicam de somno, qui in cęteris hominibus solet esse refectio laborum, & sensuum aut mentium recreatio? extunc vsque hodiè vigilat vltra possibilitatem humanam. Aliquandò dormit, sed somno tenuissimo, & qui nulli hominum, præter ipsum, qualemcunque refectionem conferre posset. Nullum enim tempus magis se perdere cõqueri solet, quàm quo dormit: idoneam satis reputans comparationem mortis & somni: vt sic dormientes videantur mortui apud homines, quomodò apud Deum mortui dormientes. Vndè etiam si quem fortè religiosum in dormiendo seu duriùs stertentem audierit, seu minùs compositè viderit iacentem, patienter vix ferre potest, sed carnaliter eum seu seculariter dormire causatur. In ipso nanque tenuem victum tenuis somnus comitatur. In neutro enim vllam indulget corpori suo satietatem, nisì quòd in vtroque sumpsisse aliquid, sat ei est. Quantùm enim ad vigilias, vigiliarum ei modus est, non totam noctem ducere in somnem.

Porrò ad comedendum vsque hodiè vix aliquandò voluptate trahitur appetitûs, sed solo timore defectûs. Etenim comesturus, priusquàm comedat, sola cibi memoria satur est. Sic accedit ad sumendum cibum, quasi ad tormentum. A primo siquidem conuersionis suæ anno, seu egressionis de cella nouitiorum, natura eius cùm teneræ nimis semper & delicatæ complexionis fuisset, ieiunijs multis & vigilijs, frigore & labore, durioribus & continuis exercitijs attrita, corrupto stomacho, crudum continuò per os solet reijcere, quod ingeritur. Quòd si quid naturali decoctionę digestum transfunditur ad inferiora, ibi nihilominùs partibus illis corporis non minoribus infirmitatum incommodis obsessis, non nisì cum graui tormento egreditur. Si quid autem residuum est, ipsum est alimentum corporis eius qualecunque, non tam ad vitam sustentandam, quàm ad differendam mortem. Semper autem post cibum quasì pensare solitus est, quantum comederit. Si aliquandò ad modicum mensuram solitam excessisse se deprehenderit, impunè abire non patitur. Sed & vsus parcimoniæ sic ei in naturam versus est, vt etsì aliquandò corporalis sibi cuiuslibet refectionis plus aliquid solito velit indulgere, non possit. Sic autem ab initio fuit inter nouitios nouitius, monachus inter monachos, spiritu validus, corpore infirmus, nil indulgentiæ circa corporis quietem seu refectionem, nil remissionis de communi labore vel opere sibi fieri aliquandò acquiescens. Cęteros nanque, sanctos esse arbitrabatur & perfectos: se verò, sicut nouitium & incipientem, nequaquàm emeritorum perfectorumq; indulgètijs & remissionibus indigere, sed feruore nouitio, & ordinis districtione, & rigore disciplinæ. Propter quod communis vitæ seu conuersationis feruentissimus æmulator, cùm opus manuum aliquod fratres actitarent, quod seu minor vsus ei, seu imperitia denegabat: fodiẽdo, seu ligna cædendo, & proprijs humeris deportando, vel quibuslibet laboribus æquè laboriosis illud redimebat.

Vbì verò vires deficiebant, ad viliora quæque opera confugiens, laborem humilitate compensabat, & mirum in modum is, qui tantam in contemplatione rerum spiritualium ac diuinarum acceperat gratiam, circa talia non solùm occupari pariebatur, sed & plurimùm delectabatur. Sed mortificata, vt dictum est, sensualitate, cuius seu curiositate, seu infirmitate, in huiusmodi laborum corporalium distractionibus perfectorum etiam quorunque mentes sæpè necesse est, etsì non intentione, certè memoria & cogitatione, ab interiore vnitate spiritûs aliquam pati dissolutionem: ipse priuilegio maioris gratiæ, in virtute spiritûs simul & totus quodammodò exteriùs laborabat, & totus interiùs Deo vacabat: in altero pascens conscientiam, in altero deuotionem. Laboris ergò tempore, & semper intùs orabat seu meditabatur, absque intermissione exterioris laboris: & exteriùs laborabat, absque iactura interioris suauitatis. Nam vsque hodiè quicquid in scripturis valet, quicquid in eis spiritualiter sentit, maximè in syluis & in agris meditando & orando se confitetur accepisse, & in hoc nullos aliquandò se magistros habuisse, nisì quercus & fagos, loco illo suo gratioso inter amicos dicere solet. Quantùm verò in scripturis valeat, palàm

Sanctimonialiũ cœnobium extruitur.

* cordis

Actor. 1.

Adhuc nouitius, mirè est tot⁹ Deo intentus.

Celata, pro Testudinata.

Sap. 8.

Naturę eius bonitas.

Mirus fer. uor spiritûs

Vigiliæ supra vires humanas.

Cibũ haud aliter atquè tormentum accipit.

Eximia eius perfectio.

Spiritu robustus, corpore infirmus.

Quercus & fagos habet magistros.

Universidad de Deusto
Biblioteca

palàm omnibus est,qui vel loquentem eum audire, vel aliqua, quæ scripsit,legere potuerunt.

Messis tempore fratribus ad secandum cum feruore & gaudio sancti spiritûs occupatis, cùm ipse quasi impotens & nescius laboris ipsius, sedere sibi & requiescere iuberetur: admodùm contristatus, ad orationem confugit, cum magnis lachrymis postulans à Deo donari sibi gratiam metendi. Nec fefellit simplicitas fidei, desiderium religiosi. Continuò nanque,quod petijt,impetrauit. Et ex illo die in labore præ cæteris peritum se esse cum quadam iucunditate gratulatur, tanto in hoc opere deuotior,quanto se in hocipso facultatem ex solo Dei dono reminiscitur accepisse. Feriatus autem ab huiusmodi labore vel opere, iugiter aut orabat,aut legebat, aut meditabatur. Ad orandum si se solitudo offerret, vtebatur: sin autem, vbicunquè seu apud se,seu in turba esset,solitudinem cordis ipse sibi efficiens,vbiquè solus erat. Canonicas autem scripturas simpliciter ac seriatim libentiùs ac sæpiùs legebat,nec vllis magis, quàm ipsarum verbis eas intelligere se dicebat: & quicquid in eis diuinæ sibi elucebat veritatis aut virtutis,in primæ sibi originis suæ fonte magis, quàm in decurrentibus expositionum riuis sapere restabatur. Sanctos tamen & orthodoxos earum expositores humiliter legens, nequaquàm sensibus eorum suos sensus æquabat, sed subijciebat formandos: & vestigijs eorum fideliter adhærens, sæpè de fonte, vndè illi hauserant,& ipse bibebat. Indè est,quòd plenus spiritu, quo omnis sacra scriptura diuinitùs est inspirata, tam confidenter & vtiliter ea vsque hodiè, sicut Apostolus dicit, vtitur ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum: & dum prædicat verbum Dei, quicquid de ea affert in medium, sic patens & placens efficit, & circa id,vndè agitur, efficax ad monendum,vt mirentur omnes,tam seculari, quàm spirituali præditi doctrina, in verbis gratiæ,quæ procedunt de ore eius.

Diuinitùs præstatur ei peritia metendi.

Legit reuerenter scripta Patrũ.

2. Tim. 3.

Magna dexteritate docet verbum Dei.

CAP. V.

CVm autem placuit ei, qui eum segregauit à seculo, & vocauit, vt ampliore gratia reuelaret in eo gloriam suam,& multos filios Dei,qui erant dispersi, congregaret in vnum: misit in cor abbatis Stephani, ad ædificandum domum Clarævallis mittere fratres eius,& cum eis alios viros religiosos. Quibus abeũtibus,ipsum etiam dominum Bernardum præfecit abbatem, mirantibus sanè illis, tanquàm maturis & strenuis,tam in religione,quàm in seculo viris: & timentibus ei, tum pro teneriore ætate iuuentutis, tũ pro corporis infirmitate,& minore vsu exterioris occupationis. Erat autem Clarauallis locus in territorio Lingonensi, non longè à fluuio Alba, antiqua spelunca latronũ: & antiquitùs dicebatur Vallis absynthialis,seu propter abundantis ibi absynthij copiam, seu propter amaritudinem doloris, incidentium ibi in manus latronum. Ibi ergò in loco horroris & vastę solitudinis consederunt viri illi virtutis, facturi de spelunca latronum,templum Dei & domum orationis. Vbi simpliciter aliquanto tempore DEO seruierunt in paupertate spiritûs, in fame & siti, in frigore & nuditate,in vigilijs & angustijs multis. Pulmentaria sępiùs ex folijs fagi conficiebant. Panis instàr prophetici illius,ex hordeo & milio & vicia: ità vt aliquandò religiosus vir quidam appositum sibi in hospitio, plorans vbertim, clàm absportauerit,quasi pro miraculo omnibus ostendendum, quòd indè viuerent homines, & tales homines. At virum Dei minùs ista mouebant. Summa ei solicitudo de salute multorum,quæ à prima die conuersionis suæ vsque ad hoc tempus, tam singulariter sacrum illud pectus nosci tur possidere, vt erga omnes animas maternum videatur gerere affectum. Erat ergò vehemens in præcordijs eius, sancti desiderij & sanctæ humilitatis conflictus. Modò enim seipsum deijciens, fatebatur indignum per quem fructus aliquis proueniret: modò oblitus sui, æstuabat flagrantissimo ardore, vt nullã nisi ex multorũ salute consolationẽ posse admittere videret. Sanè fiduciã charitas pariebat: sed eandẽ castigabat humilitas. Cõtigit aũt inter hæc,vt aliquandò tẽperiùs solito surgeret ad vigilias. Quibus peractis cùm vsque ad matutinas laudes superesset interuallum, egressus foràs, & loca vicina circumiens, orabat Deum, vt acceptum haberet obsequium suum & fratrũ suorũ: & in eo,quod diximus,spiritualis fructûs desiderio

Fit Abbas Clarçuallis.

Clarauallis quid loci fuerit.

Sũmam penuriã patiẽ cum suis in Clarauallẽ.

Cõflictus in eo charitatis & humilitatis.

derio constitutus, subitò stans in ipsa oratione, modicè intercluſis oculis,vidit vndiquè ex vicinis montibus tam infinitam diuersi habitûs & diuersæ conditionis hominum multitudinem in inferiorem vallem descendere,vt vallis ipsa capere non posset. Quod quid significauerit,iam manifestum est. Hac ergò vir Domini visione magnificè consolatur. Exhortatus est etiam fratres suos,commonens eos, de misericordia Dei nunquàm desperare.

Visio eius.

CAP. VI.

CVm verò ante instãtem hyemem Gerardus frater eius, cellerarius domûs,apud eum duriùs quereretur,ad necessaria domûs & fratrum, multa deesse, nec habere se, vndè ea coëmeret, & vrgente necessitate, iam nullam reciperet verborum consolationem: res autem in promptu non esset, quę daretur: Vir Dei,quantum ad præsentes interim anguſtias sufficere posset, inquisiuit. Ille verò vndecim libras respondit. Tunc dimittens eum,ad orationem confugit. Post paululum verò rediens Gerardus, mulierem quandam de Castellione,foris esse, & velle ei loqui nunciauit. Ad quam cùm egrederetur,prócidens ad pedes eius eadem mulier, duodecim libras benedictionem ei obtulit, orationum suffragia implorans viro suo periculosè ægrotanti. Quam breuiter allocutus, dimisit à se: Vade, inquiens, sanum inuenies virum tuum. Illa verò abiens in domum suam,sicut audierat,sic inuenit. Abbas verò consolans pusillanimitatem Cellerarij sui, ad sustinendum Dominum decæterò reddidit fortiorem. Nec tamen semèl ei hoc contigisse, certum est: sed sępè, cùm huiusmodi necessitas instaret, repentè vndè non sperabatur, auxilium ei à Domino affuisse. Propter quod viri prudentes,intelligentes manum Domini esse cum eo,teneritudinem mentis eius,à delicijs paradisi nupèr egressæ, rerum exteriorum solici tudine grauare cauebant, eas ipsi intrà semetipsos, vt poterant, digerentes, & tanquodam modò de interioribus & conscientijs suis,& causa animarum suarum eum consulentes. In quo tamen penè hoc eis contigit, quod filijs Israel legimus olim de Moysę contigisse, cùm diù conuersatus cum Domino in monte Sina, & de caligine nubis regredereturr & descenderet ad populum, & ex colloquio Domini facies eius cornuta appareret & terribilis,adeò vt fugeret populus ab eo. Egressus enim vir ille sanctus à facie Domini,qua in solitudine Cistertij, & sublimioris altitudine contemplationis in silentio aliquandiù fruitus erat,quasi de cælo afferens inter homines miraculum quoddam conquisitæ sibi apud Deum plusquàm humanæ puritatis, homines quos regere, & inter quos conuersari veniebat, penè omnes à se absterruit. Siquandò nanque de spiritalibus & ædificatione animarum sermonem ad eos habebat, loquebatur hominibus lingua Angelorum, & vix intelligebatur. Maximè aurem in his, quæ ad mores hominum pertinebant, ex abundantia cordis sui tam sublimia eis proponebat, tam perfecta exigebat ab eis, vt durus videretur sermo: intantùm non capiebant,quæ dicebantur. Rursùm cùm singulatim audiret eos confitentes sibi, & semetipsos accusantes super diuersis illusionibus cogitationum communium humanarum,quas nullus in carne viuens homo penitùs vitare potest:hoc potissimùm fuit, in quo luci illi ad tenebras illas conuentio esse non poruit,scilicet quòd homines ineueniebat, quos in hac parte Angelos æstimabat. Angelicam enim magna ex parte deguſtans puritatem,& ex conscientia iam olim acceptæ gratiæ à Deo singularis simplicitatis, præiudicans vniuersæ conditioni humanæ fragilitatis, in tentationes seu inquinationes cogitationum harum nullum religiosum virum posse incidere, vel si incideret, verè religiosum non esse æstimabat. Sed viri verè religiosi & piè prudentes, & in prædicatione sermonum eius venerabantur etiam quæ non capiebant, & in confessionibus suis, licèt ad nouum stuperent auditum, eò quòd seminarium quoddam desperationis præferre viderentur infirmis, tamen iuxta sententiam sancti Iob, nefas putabant contradicere sermonibus sancti: non excusantes, sed accusantes infirmitatem suam in conspectu hominis DEI, in quo nemo viuens iustificari potest in conspectu Dei. Vndè factum est,vt fieret magistra magistri,pia humilitas discipulorum. Cùm enim ad nutum arguentis humiliarentur, q arguebant: cœpit etiã spi-

Exod. 34.

Eius summa vitæ perfectio,principiò tractibus onerosa fuit.

Iob 6.

Psal 142.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Humilitas fratrũ, facit vt tẽperet zelũ suum.

spirituali magistro aduersùs fratres humiles & subiectos zelus suus esse suspectus, in-
tantùm, vt ipse iam potiùs accusaret ignorantiã suam, & defleret necessitatem, quòd
silere non liceret, cùm nesciret loqui: quòd non tam alta ad homines, quàm indigna
hominibus loquendo, læderet conscientias auditorum: quòd tam scrupulosè perfe-
ctionem à fratribus simplicibus exigebat, in quo se nõdùm inueniret ipse perfectum.
Cogitabat nanque, eos multo meliora & viciniora saluti suæ in silentio suo meditari,
quàm ab ipso audirent: deuotiùs & efficaciùs salutem suam operari, quàm ex eius ex-
emplo acciperent: ex prædicatione verò eius scandalizari potiùs, quàm aliquid exci-
pere ædificationis. Cumque super hoc vehementiùs conturbaretur & contristare-
tur, & diuersę cogitationes assenderent in cor eius, post multos cogitationum flu-
ctus & cruciatus cordis, decreuit ab exterioribus omnibus ad interiora sua recollige-
re se, ibique in solitudine cordis & secreto silentij continere, & præstolari Dominum,
donèc quocunque modo misericordiæ suæ super hoc ei suam reuelaret voluntatem.
Nec distulit misericordia Dei auxilium in tempore opportuno. Paucis siquidem die-

Visio eius.

bus euolutis, vidit in visu noctis puerum, claritate quadam diuina adstantem sibi, &
magna authoritate præcipientem fidutialiter loqui, quicquid ei suggereretur in aper-
tione oris sui: quoniam non ipse esset, qui loqueretur, sed spiritussanctus, qui loque-
retur in eo. Et extunc manifestiùs in eo & per eum loquens spiritussanctus, & sermo-
nem potentiorem ei, & sensum in scripturis abundantiorem suggerens, in apertio-
ne oris sui apud auditores quoquè gratiam ei addidit & authoritatem, & intellectum
super egenum & pauperem, & peccatorem pœnitentem, & veniam postulantem.

Cumque iam aliquatenùs didicisset inter homines conuersari, & humana agere
ac tolerare, iamque inter fratres suos quasi vnus ex eis & cum eis inciperet frui fru-
ctibus conuersionis suæ, pater quoquè, qui solus domi remansit, veniẽs ad filios suos,

Pater eius fit monach.

appositus est ad eos. Qui cùm aliquod tempus ibi fecisset, obijt in senectute bona.
Soror quoquè eorum, in seculo nupta, & seculo dedita, cùm in diuitijs & delicijs se-
culi periclitaretur, tandèm aliquandò inspirauit ei DEVS, vt fratres suos visitaret.

En vt se gerit erga sororẽ, cũ põpa ipsum inuisentẽ.

Cumq; venisset quasi visura fratrem suum venerabilem, & adesset cum comitatu su-
perbo & apparatu, ille detestans & execrans eam, tanquàm rete diaboli ad capiendas
animas, nullatenùs acquiescere voluit exire ad videndum eam. Quod audiẽs illa, con-
fusa & compuncta vehementer, cùm nullus ei fratrum suorum occurrere dignaretur,
cùm à fratre suo Andrea, quem ad portam inuenerat monasterij, publicè ob vestium
apparatum, stercus inuolutum arguueretur, tota in lachrymis resoluta: Etsi peccatrix
sum, inquit, pro talibus Christus mortuus est. Quia enim peccatrix sum, idcircò con-
silium & colloquium bonorum requiro. Etsi despicit frater meus carnem meam, nè
despiciat seruus Dei animam meam. Veniat, & præcipiat: & quicquid præceperit, fa-
cere parata sum. Hanc ergò promissionem tenens, exijt ad eam cum fratribus suis
frater eius. Et quia eam à viro separare non poterat, primo verbo omnem ei mundi
gloriam in cultu vestium, & in omnibus seculi pompis & curiositatibus interdixit, &
formam vitę matris suæ, in qua multo tempore vixit cum viro, ei indixit, & sic eam à

Sororis eius admiranda cõuersio & cõuersatio.

se dimisit. Illa verò obedientissimè parens præcepto, redijt ad propria, mutata repen-
tè secundùm omnipotentiam dexterę excelsi. Stupebant omnes adolescentulam no-
bilem, delicatam, subita mutatione in habitu & victu, in medio seculi vitam ducere
eremiticam, & instare vigilijs, ieiunijs & orationibus, atque ab omni seculo prorsùs
se facere alienam. Biennio posteà sic vixit cum viro suo: illo sanè, secundo maximè
anno, dante Deo honorem, nec temerare vlteriùs præsumente templum spiritussan-
cti. Qui etiam tandèm virtute eius victus perseuerantiæ, liberam à se dimittens iuxta
ritum Ecclesiæ, facultatem ei concessit seruiendi Deo, cui se probauit. Illa verò opta-
ta libertate potita, monasterium Villeiũ, cuius suprà meminimus, adiens, cum sancti-
monialibus inibi Deo seruientibus, reliquum vitæ suæ Deo vouit: vbi tantam ei gra-
tiam Dominus contulit sanctitatis, vt non minùs animo, quàm carne, illorum pro-
baretur virorum Dei esse germana.

CAP. VII.

CVm autem missus nouiter Clarauallem Bernardus, ordinandus esset in ministe-
rium, ad quod assumptus erat, & sedes Lingonensis vacaret, ad quam ordinatio ipsa

ipsa respiciebat: quærentibus fratribus, quò eum ducerent ordinandum, citò se ob-
tulit bona fama venerabilis Catalaunensium Episcopi, opinatissimi illius magistri
Vuilhelmi de Capellis, illucque eum transmittendum esse diffinitum est. Sicque fa-
ctum est. Abijt autem Catalaunum, assumpto secùm Elbodone, monacho quodam
Cistertiensi. Intrauit ergò prædicti Episcopi domum iuuenis exesi corporis & mori-
bundi, habitu quoquè despicabilis, subsequente monacho seniore, & magnitudine
& robore corporis eleganti, alijs ridentibus, alijs irridentibus, alijs rem, sicut erat,
interpretãdo venerãtibus. Cùm aũt quęreretur, qs eorũ esset Abbas, ꝑ piscop⁹ primus
oculos in eũ aptos habẽs, agnouit seruũ Dei, & suscepit eũ sicut seruũ Dei. Cùm enim
primò in priuato colloquio omni meliùs locutiõe prudentiã iuuenis magis magisq;
proderet verecundia loquendi, intellexit vir sapiens diuinam visitationem in aduen-
tu hospitis sui. Nec defuit hospitalitatis pia instantia, donèc vsque ad familiarem fi-
duciam & libertatem loquendi producto colloquio ad alterutrum, iam meliùs eum
commendaret conscientia sua, quàm verba vlla. Quid multa? Ex illa die & ex illa ho-
ra facti sunt cor vnum & anima vna in Domino, in tantùm, vt sępè alter alterum ho-
spitem deincèps haberet, & propria esset domus Episcopi, Clarauallis: Clarauallen-
sium verò efficeretur non sola domus Episcopi, sed & per ipsum tota ciuitas Catalau-
nensis: quinetiam & Rhemensis prouincia, & Gallia tota per eum in deuotionem ex-
citata est & reuerentiã viri Dei, ità vt huius temporis pręsensisse in eo gratiam videa-
tur homo tantę authoritatis, sic affectus erga ignotum monachum, & monachum
tantæ humilitatis.

Vuilhelmꝰ insignis Episcopus Catalaunẽsis.

Modico verò pòst tempore transacto, cùm eousquè infirmitas Abbatis ingraue-
sceret, vt iam non nisi mors eius, aut omni morte grauior vita speraretur, ab Episco-
po visitatus est. Cumque viso eo Episcopus se non solùm vitæ eius, sed & sanitatis
spem habere diceret, si consilio eius acquiesceens, secundùm infirmitatis suæ modum
aliquam corpori suo curam pateretur impendi: ille verò à rigore vel vsu consuetu-
dinis suæ minùs facilè flecti posset, profectus Episcopus ad Capitulum Cistertiense,

Vide insignẽ Episcopi humilitatẽ & charitatem,

ibi coram pauculis Abbatibus, qui conuenerant, pontificali humilitate & sacerdo-
tali charitate toto corpore in terram prostratus, petijt & obtinuit, vt toto anno vno
aliquo huiusmodi, circa eum nullam ei ibi teneri ordinis districtionem, nullam de to-
ta cura domús ad eum referri solicitudinem: sed sibi eum ibi viuere, secundùm mo-
dum ab eo præstitutum. Eodem tempore & ego Clarauallem, ipsumque frequenta-
re cœpi. Quem cùm ibi cum quodam Abbate altero visitarem, inuéni eum in suo
lito rugurio, quale leprosis in compitis publicis fieri solet. Inuéni autem ex præce-
pto, vt dictum est, Episcopi & Abbatum, feriatum ab omni solicitudine domús, tam
exteriori quàm exteriori, vacantem & Deo & sibi, & quasi in delicijs paradisi exul-
tantem. Ingressusque regium illud cubiculum, cùm considerarem habitationem
& habitatorem, tanta mihi (Deum testor) domus ipsa incutiebat reuerentiam sui, ac-
si ingrederer ad altare Dei: tantaque sum affectus suauitate circa hominem illum,
tantoque desiderio in paupertate illa & simplicitate cohabitandi ei, vt si optio illa
die mihi data fuisset, nil tam optâssem, quàm ibi cum eo semper manere ad seruien-
dum ei.

Cumque & ipse vicissim nos cum gaudio suscepisset, & quæreremus quid ageret,
quomodo ibi viueret, modo illo suo gratioso arridens nobis: Optimè, ait. Ego, cui
hactenùs homines rationales obediebant, iusto Dei iudicio, irrationabili cuidam be-
llæ datus sum ad obediendum. Dicebat enim de quodam homine rusticano & vano,
ad prorsùs sciente, ipsumque ab infirmitate, qua laborabat, curaturum se iactante:
cui ad obediendum ab Episcopo & Abbatibus & fratribus suis traditus erat. Ibique
cum eo manducantes, cùm arbitraremur hominem tam infirmum, tantæque proui-
dentiæ commissum, sicut oportebat, procurandum, & videremus ei, agente medico
suo illo, offerri cibos, quos sanus quis vix præ angustia famis attingeret: videbamus
& tabescebamus, vix regulari silentio nos cohibente, quin in illum, quasi in sacrile-
gum & homicidam, ira & contumelijs insurgeremus. Ipse autem, in quem hęc fie-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sũma eius patiẽtia & mortificatio.

bant, indifferenter cuncta sumens, æquè omnia approbabat: sicut qui sensu ipso corrupto & penè emortuo, sapore nil discernebat. Nam & sagimen crudum, per errorem sibi oblatum, pro butyro multis diebus nescitur comedisse: oleum bibisse, tanquàm aquam: & multa talia contingebant ei. Solam quippe aquam sibi sapere dicebat, eó quòd cùm eam sumeret, fauces & guttur ei refrigerabat. Sic ergò tunc eum inuẽni, & sic habitabat in illa solitudine sua vir ille Dei. Sed non erat solus, cum quo erat Deus, & custodia & consolatio sanctorum Angelorum. Quod etiam manifestis indicijs monstratum est.

Visio eius.

Nocte enim quadam solito attentiùs orando, effuderat super se animam suam: cùm tenuiter soporatus, voces audiuit tanquàm transeuntis multitudinis copiosæ. Euigilans autem, & voces easdem pleniùs audiens, cellam quoquè, in qua iacebat, egressus, circumspexit, & persequitur abeuntes. Haud procùl aberat locus densis adhuc spinarum vepribus umq; frutetis abundans: sed nunc longè ab illo mutatus. Super hunc aliquandiu stabant velut alternantes chori, hincindè dispositi, & vir sanctus audiebat & delectabatur. Cuius tamen mysterium visionis non priùs agnouit, quàm translatis postea quot annos ædificijs monasterij, eodem in loco posito oratorio cerneret, vbi eosdem cantus audisset. Mãsi autem ego indignus paucis diebus cum eo, & quocunque oculos vertebam, mirans videbam quasi cœlos mihi videre nouos, & terram nouam, & antiquorum Aegyptiorum monachorum, patrum nostrorum, antiquas semitas, & in eis nostri temporis hominum recentia vestigia.

Præclara initia Claraualle sis monasterij.

Erat enim tunc temporis videre Clarævallis aurea secula, cùm viri virtutis, olim diuites in seculo & honorati, tunc in paupertate Christi gloriantes, Ecclesiam DEI plantarent in sanguine suo, in labore & ærumnis, in fame & siti, in frigore & nuditate, in persecutionibus & contumelijs & angustijs multis, præparantes Clarævalli eam quam habet hodiè, sufficientiam & pacem. Neque enim se tam sibi, quàm Christo & fratribus, ibidèm Deo seruituris, viuere æstimantes, pro nihilo habebant, quicquid sibi deesset, dum relinquerent post se, quod illis sufficeret, & ad subsidium necessitatis, & ad aliquam conscientiam voluntariæ pro Christo paupertatis: primaque facies ab introëuntibus Claraualem, per descensum montis Deus in domibus eius cognoscereetur, cùm in simplicitate & humilitate ædificiorum, humiliratem & simplicitatem habitantium pauperum Christi vallis muta loqueretur. Denique in valle nimis plena hominibus, in qua nemini licebat esse ociosum, omnibus laborantibus, & singulis circa iniuncta occupatis, media die mediæ noctis silentium à superuenientibus inueniebatur, præter laborum sonitus, vel si fratres in laude Dei occuparentur. Locorò silentij ipsius ordo & fama, tantam etiam apud seculares homines superuenientes sui faciebat reuerentiam, vt & ipsi non dicam praua vel ociosa, sed & aliquid etiam quod ad rem attineret, ibi loqui vererentur. Loci verò illius solitudo inter opaca nemorum, & vicinorum hincindè montium angustias, in quo serui Dei latebant, speluncam illam sancti Benedicti patris nostri quodammodò repræsentabat, in qua aliquandò à pastoribus inuentus est: vt cuius imitabantur vitam, habitationis eius ac solitudinis formam aliquam habere viderentur. Omnes quippe etiam in multitudine, solitarij ibi erant. Vallem nanque illam plenam hominibus, vt dictum est, ratione ordinis charitas ordinata singulis solitariam faciebat: quia sicut homo inordinatus etiam cùm solus est, ipse sibi turba est: sic ibi vnitate spiritûs & regularis legis silentij in multitudine hominum ordinata, solitudinem cordis sui singulis ordo ipse deseruebat. Domibus & habitaculis simplicibus, victus inhabitantium persimilis erat. Panis non tam furfureus, quàm rerreus videbatur, duris fratrum laboribus vix deterra. deserti illius sterili productus: cætera quoquè cibaria vix erant aliquid saporis habentia, præterquàm fames seu amor Dei faciebat. Sed & ipsum nouitij feruoris simplicitas sibi tollebat, cùm quasi venenum arbitrantes, quicquid comedentem vtcunquè delectabat, recusarent dona Dei propter gratiam, quam in eis sentiebant. Cùm enim circa omne genus carnalis tolerantiæ cum adiutorio gratiæ Dei, studium spirituatis patris in eis hoc effecisset, vt plurima, quæ homini in carne constituto impossibilia priùs videbantur, iam non solùm constanter peragerent & sine murmuratione, sed etiam cum ingenti delectatione: ipsa delectatio aliam in eis peperierat murmurationem, & eo periculosiorem, quo eam æstimabant quasi remotiorem à carne, spiritui pro-

Magnũ studiũ fratrum.

Victus pretenuis & horridus fratrũ.

propinquiorẽ. Persuasum quippè habentes, & quasi cum testimonio conscientiæ suæ memoriæ fideliter commendatum, inimicam esse animæ omnem delectationem carnis: quicquid carnem cum qualibet delectatione nutrire videretur, fugiendum arbitrabantur. Quasi enim per aliam viam reduci se putabant in regionem suam, cùm præ dulcedine amoris interioris, amara æquè ac dulcia delectabiliter edendo, delectabilius viuere in eremo sibi viderentur, quàm priùs vixissent in seculo. Cumq; in hoc suspectam aliquatenùs haberent spiritualis patris quotidianam correptionem, quasi carni eorum plus quàm spiritui deferentem, aliquandò ad iudicium Episcopi, qui tunc fortè aderat, res delata est. Super quo vir ille potens in verbo, sermonem ad eos aggressus, ad eum finem perduxit, vt omnem hominem, qui quæcunque dona Dei receusarer propter gratiam Dei, inimicum esse gratiæ Dei, & spiritui sancto resistere pronunciarer. Adducta siquidem historia de Eiseo propheta, & filijs prophetarum, cum eo in desertis locis vitam eremiticam ducentibus, quomodò aliquando, cùm ad horam refectionis ventum esset, amaritudo quædam mortis in olla decoctionis eorum inuenta, per virtutem Dei & ministerium prophetę per infusionem farinulæ dulcorata est: Olla, inquit, olla illa prophetica, olla vestra est, nil in se, nisi amaritudinem habens: farinula verò, amaritudinem in dulcedinem conuertens, gratia Dei operans est in vobis. Sumite ergò securi & cum gratiarum actione id, quod cùm naturaliter minùs aptum fuerit vsibus humanis, ad hoc per gratiam DEI vestris est vsibus aptum, vt vtamini & comedatis. In quo si inobedientes & increduli permanetis, resistitis spirituisancto, & gratiæ eius ingrati estis.

Ecce quid facit amor Dei sed tamen indiscretus hic fuit

4. Reg. 4.

CAP. VIII.

HAEC ergò fuit in tempore illo sub Abbate Bernardo & magisterio eius in clarissima & charissima valle illa spiritualium schola studiorum: hic feruor regularis disciplinæ, omnia eo faciente & ordinante, & tabernaculum Deo in terris ædificante secundùm exemplar, quod ei in monte ostensum est, cùm in solitudine Cisterciensi cum Deo in nube habitaret. Et vtinàm post rudimenta primæ eius conuersationis cum hominibus, postquàm didicit aliquatenùs & consueuit homo cum hominibus esse, & intelligere super egenum & pauperem, compatiendo infirmitatibus hominum: vtinàm se circa semetipsum talem exhibuisset, qualem circa cæteros, tam benignum, tam discretum, tam solicitum. Sed continuò, cùm ab annuæ illius obedientiæ vinculo solutus, & sui iuris effectus est, velut arcus distentus, ad pristinum rigorem, & sicut torrens derentus & dimissus, ad prioris cursûs consuetudinem reuersus est: quasi reperens à semetipso pœnas diutinæ illius quietis, & damna laboris intermissi. Videres hominem imbecillem & adhuc languidum, conari & aggredi quęcunque veller, minùs considerare quid posset, & solicitum pro omnibus, circa se negligentem: omninò in omnibus alijs obedientissimum, sed de seipso vix aliquando seu charitati, seu potestati obedientem. Semper enim priora sua nulla reputans, maiora moliebatur, & ad non parcendum corpori, ad studijs spiritalibus robur addendum: corpus suum, varijs infirmitatibus per se attenuatum, ieiunijs insuper & vigilijs sine intermissione atterendo. Orabat stans die noctuque, donèc deficeret, donec genua eius infirmata à ieiunio, & pedes eius à labore inflati, corpus sustinere non possent. Multo tempore & quàm diù occultum esse potuit, cilicio ad carnem vsus est: vbi verò sciri aduertit, continuò illud abijciens, ad communia se conuertit. Cibus eius cum pane lac, vel aqua decoctionis leguminum, vel pultes erant, quales infantibus fieri solent. Cætera vel infirmitas eius non recipiebat, vel parsimonię studio ipse recusabat. Vino si quãdò vtebatur, raro & minùs modico, cùm magis aquam & infirmitati suæ, & appetitui comperere testaretur. Sic autem affectus & confectus, à communi fratrum labore, seu diurno, seu nocturno, vix se aliquandò patiebatur esse excusatum, seu ab occupationibus & laboribus ministerij sui. Videbant eum & conuersationem eius homines medici, & mirabantur, tantamq; vim eum in seipso cauisabantur inferre naturæ, acsi agnus ad aratrum alligatus, arare cogeretur. Nam cùm crebra illa ex corruptione stomachi per os eius indigestæ cruditatis eruptio alijs

Magna vitę sęueritas in B. Bernardo

Eius preces perpetuę.

Cibus eius.

Multã naturæ suæ vim infert.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inciperet esse molestior, maximè autem in choro psallentium, non tamen illicò collectas fratrum deseruit: sed iuxta locum stationis suæ procurato ac defosso in terra receptaculo doloris illius, sic aliquandiù, prout potuit, necessitatem illam transegit.

Propter stomachi cruditatem nimiã, cogit abesse à frũ cõuentu

At vbi nec hoc permisit intolerantia rei, tunc demùm collectas deserere, & seorsùm habitare compulsus est, nisi quantùm collocutionis siue consolationis gratia, siue disciplinæ clausralis necessitate, conuentui cum fratrum aliquandò interesse oportebat.

Et hæc fuit tristis illa necessitas, qua primò sancta illa fraternitas, sanctæ illius paternitatis iugi consortio carere coacta est. In quo dolemus quidem & plangimus infirmitatis eius tristem effectum, sed sancti desiderij & spiritualis feruoris affectum veneramur: quanquàm nec infirmitatis eius effectus vsquequaquè plangendus sit & dolendus. Quid enim, si voluit sapientia Dei per infirma potiùs illius hominis tot tantaque confundere fortia mundi huius? Quid verò aliquandò pro qualibet infirmitate eius remansit infectum, quod per eum secundùm datam gratiam fieri oportuit? Quis enim nostra ætate, quantunuis robusti corporis & accuratæ valitudinis, tanta aliquandò fecit, quanta iste moribundus & languidus, ad honorem Dei & sanctę Ecclesiæ vtilitatem? Quantum posteà numerum hominum verbo & exemplo traxit de seculo, non solùm ad conuersionem, sed & ad perfectionem? Quantas per totum Christianum orbem constituit domos seu ciuitates refugij: vt quicunque peccat

Universidad de Deusto
Biblioteca

tudo eum extolleret, accepisse diuinitùs videretur. Neque enim parcebant, verbis durioribus exagitantes teneram verecundiam eius, calumniantes etiam benè gesta, signa omnia annihilantes,& hominem mansuetissimum nihilq; contradicentem,frequenter vsque ad lachrymas improperijs & opprobrijs affligentes. Narrare solet venerabilis Episcopus Lingonensis Godefridus, sancti viri & propinquus sanguine,& in conuersione socius,& extunc per omnia indiuiduus comes,primo miraculo,quod per manus eius fieri vidit,prædictum germanum eius affuisse Guidonem. Erat enim eis transitus per castrum Nantonis in territorio Senonum, & inuenis quidam, cuius pedem fistula occupauerat, prædicti patris tactum & benedictionem cum multa supplicatione petebat. Signatus autem,statim conualuit: & post paucissimos dies regressi per eundem locum,sanum atq; incolumem inuenerunt. Cæterùm sæpè dictus beati viri frater,ne ipso quidem poterat compesci miraculo, quò minùs increparet eum, & præsumptionis argueret, quòd acquieuerit tangere hominem: tanta siquidem charitate pro eo solicitus fuit.

CAP. X.

CIrca idem tempus accidit,vt auŭculus eius Galdricus, qui & ipse zelo simili eius manſuetudinem,sicut prædiximus,duris increpationibus obruebat, grauissimis febribus laboraret. Demùm ingraueſcente morbo, ipsa doloris magnitudine superatus, Abbatem humili supplicatione compellit, vt sui misereatur, & opem sibi ferat, quam cæteris consueuit. A t ille, cuius spiritus super mel dulcis, primùm leniter breuiterque commemorans crebras super huiusmodi obiurgationes ipsius,& imponens ei, nè forrè hæc diceret tentans eum: persistenti tamen manum imponit, & febrem abscedere iubet. Nec mora: ad imperium eius reliquit eum febris expertum in semetipso, quod in cæteris arguebat. Et is quidem Galdricus cùm in Claraualle aliquot iam perageret annos,feruens spiritu,& totius boni æmulator,ex luce migrauit. Qui ante ferè vnam horam mortis, turbatus ad momentum, & toto corpore terribiliter motus,infremuit: sed ad pristinam statim serenitatem reuersus, deinceps vultu placidissimo expirauit. Noluit autem Dominus solicitum Abbatis animum huius rei cognitione fraudari. Siquidem post aliquot dies idem Galdricus apparens ei in vita noctis, cùm omnia erga se prospera esse sciscitanti responderet, & in magna se gratularetur felicitate locatum,demùm interrogatus est,quid sibi voluerit tam acerba illa in morte, tamque repentina commotio. Dicebat autem, quòd duo spiritus nequam velut in puteum horrendæ profunditatis eum præcipitare parâssent: vndè territus, ità contremuit: sed beato Petro accelerante ereptus, nihil sensit deinceps læsionis. Longum est cuncta enarrare, quæ super his, qui de hac vita discesserant, & eorum felicitate, seu etiam necessitate, diuina ei gratia reuelare ab ipsis initijs consueuit. Vnum tamen dicam, quod ob fratrum commonitionem aliquotiès etiam ipse commemorare solebat. Frater quidam bonæ intentionis, sed durioris erga cæteros fratres conuersationis, & minùs compatiens, quàm deberet,in monasterio defunctus est. Post paucos autem dies viro Dei apparuit vultu lugubri & habitu miserabili, significans non ad votum cuncta sibi succedere. Interrogatus quid sibi esset, quatuor lacertis sese traditum querebatur. Ad quod verbum continuò impulsus est, & quasi præcipitanter expulsus à facie viri Dei. Qui grauiùs ingemiscens,post tergum eius clamauit: Præcipio tibi in nomine Domini,vt qualiter tecùm agatur,post paucos dies mihi iterùm innotescas. Et conuersus ad orationem pro eo, & oblationem hostiæ salutaris, aliquos fratres etiam,quorum ampliorem nouerat sanctitatem, eidem similiter subuenire monebat. Nec verò destitit,donèc post aliquot dies, sicut præceperat, p aliam reuelationem cognita eius liberatione,meruit consolari.

Galdrici auŭculi S. Bernardi, obitus.

Nota pœnã fratris defuncti, erga alios,dũ viueret,seueritatis.

Vir reuerentissimus Hŭbertus,Igniacẽsis postea cœnobij ædificator,& primus pater,in Claraualle tã acriter morbo epilepsiæ laborabat,vt septiès corruẽs vna die,demùm etiã cerebro turbato,vix multorũ manibus fratrum colligatus,in lectulo teneret. Aduenies aũt venerabilis Abbas,& sic inueniẽs virũ, quẽ p̃ sua sanctitate speciali venerabatur affectu, repletus est zelo,& ait: Quid facimus? Eamus, oremus. Vt aũt ingressus oratoriũ genua flexit, p̃dictus vir inter manus tenentium obdormiuit. Qui

sequẽti die Dominica de manu eius sacramenta susc̃ipiens,perfectã adeptus est sospitatem,vt nihil tale vnquàm deincèps pateretur. Epilepticus sanatur.

Circa hoc tempus in regno Galliæ & finitimis regionibus fames inualuit: seruorum autem suorum horrea,Domini benedictio cumulauit. Siquidem vsque ad annum illum nunquàm eis laboris sui annona suffecerat:sed tunc post messem collectam,diligenter omnibus supputatis, vix vsque ad Pascha sibi sufficere æstimabant. Cùm autem emere vellent, sumptus non inuenerunt, quòd longè cariùs solito venderetur. Itaque à tempore Quadragesimali pauperum ad eos maxima multitudo confluxit: Quibus erogantes fideliter,quod habebant,Domino benedicente,ex modica illa annona vsque ad messem,ipsi pariter,& qui superueniebant,pauperes sustentabantur. Frumẽtum fratrum diuinitùs auget.

Virum pauperem, non longè à monasterio habitantem, vxor adultera malefijs cruciabat. Sicut enim ei in ira & furore fuerat comminata, ità egerat per malignas incantationes,vt miser homo consumptis carnibus nec posset mori,nec viuere permitteretur. Sæpiùs deniquè & vocis vsum,& sensum omnem corporis amittebat, iterumque redibat, non ad vitam, sed ad mortem prolixiorem crudeliter reuocatus. Adducitur tandèm homo ad virum Dei in monasterio demorantem, & ei tragœdia miserabilis explicatur. Qui vehementer indignans, antiqui hostis malitiam tantum sibi in Christianum vsurpãsse,vocans duos è fratribus,ante sanctum altare hominem deportari, ibique superposito capiti eius vasculo Eucharistiam continente,in ipsius sacramenti virtute à lesione Christiani iubet dæmonem prohiberi. Factum est,vt prę. cepit, & miserum hominem post tantos cruciatus fides perfecta perfectę reddidit sanitati. Eucharistia asseruata, pellit dæmonem.

CAP. XI.

FRat Robertus,eius sancti viri monachus,& secundùm carnem propinquus: qui in adolescentia sua quorundam persuasione deceptus, Cluniacum sese contulerat. Venerabilis autem Pater, postquàm aliquandiù dissimulauit, eundem fratrem statuit per epistolam reuocare. Quod dictante,venerabilis Gulielmus,Rieualensis postea monasterij primus Abbas, in membrana scribens, eandem excipiebat epistolam. Erant enim ambo pariter sub diuo sedentes: ad dictandum quippe secretius, sepra monasterij egressi fuerant. Subitò autem inopinatus imber erupit, & is, qui scribebat,sicut ipso referente didicimus,chartam reponere voluit. Ad quẽ pater sanctus: Opus,inquit,Dei est: scribere nè timeas. Scripsit ergò epistolã in medio imbre sine imbre. Cumq; vndiquè plueret,chartã expositã virtus charitatis operuit: & quæ dictabat epistolam, schedulam quoquè pariter conseruabat. Et hæc quidem epistola,ob tam grande miraculum,in codice epistolarũ eius à fratribus non immeritò prima est ordinata. Scribitur Epistola ei⁹ in imbre si. ne imbre.

Agebatur solennitas quædam præcipua, & frater aliquis,quem pro secreta culpa ab altaris sacra communione suspenderat, nơari timens, & ruborem non sustinens, ad manum eius cum cæteris, nimiùm præsumptuosus, accessit. Intuitus autem eum,quia causa latens erat, repellere hominem nolebat: sed intimo corde orabat DEVM,vt de tanta præsumptione melius aliquid ordinaret. Itaque sumens hono Eucharistiam, non poterat ad interiora traijcere: & diù multumq; conatus, cùm nullo modo prævaleret,anxius & tremebundus clausam ore seruabat. Expleta deniq; hora orationis Sexta,patrem sanctũ traxit ad partem: cuius pedibus aduolutus, cum multis lachrymis ei,quod patiebatur,aperuit, & aperto ore, ipsam quoquè Eucharistiam ostendebat. Increpãs autem eum confitentem absoluit, & extunc sine difficultate recepit Dominica sacramenta. Eucharistia temerè percipiens,gustare eam nõ potest.

In minimis etiam rebus magna per eum nouimus contigisse. Venerat aliquandò *Fusniacum, quæ est Abbatia vna de primis, quam ipse ædificauit, in Laudunensi territorio sita. Cũq; ibidẽm oratorij dedicatio pararetur,ità illud occupauerat musearum incredibilis multitudo, vt earum sonitus improbusque discursus gravem nimis introeuntibus molestiam generaret. Nullo ergò succurrente remedio,dixit sanctus: Excõmunico eas: & manè omnes mortuas inuenerũt. Cumq; pauimentũ * Fusciacũ Musœas excõmunicat, & omnes moriuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omne operuissent, palis eijcientes eas, ità demùm basilicam mundauerunt. Hoc autem tam notum & tam celebre fuit, vt inter vicinos quoquè, quorum ad dedicationem magna multitudo conuénit, muscarum Fuscinacensium maledictio in parabolam verteretur.

In eo quoquè monasterio, cui, Charus locus, est nomen, puerum quendam, qui incessabiliter flebat & vigilabat, vir sanctus osculo sanauit. Cùm enim per multos dies sine intermissione plorans, nullam reciperet consolationem, quod genus morbi medici non ignorant, miserabiliter deficiens tabescebat. Quem seorsùm alloquens Pater sanctus, monebat vt suorum confessionem faceret delictorum. Facta autem confessione, subitò vultum serenans, petijt à beato Patre osculũ sibi dari. Acceptoq; ex ore sancti osculo, in omni pace protinùs quieuit, & lachrymarum fonte siccato, lætus & incolumis regressus est in patriam suam.

Osculo sanat miserabilẽ puerũ.

Exeunte aliquandò Abbate post fratres reliquos ad laborem, filium claudum ei quidam pater obtulit, supplicans, vt ei manum imponere dignaretur. Intumuerant enim mirum in modum genua eius. Excusabat autem se vir Dei, dicens se non esse illius meriti, à quo talia beneficia deberent postulari. Claudis reddere gressum, Apostolicæ esse, non suę, virtutis. Victus tandèm patris instantia, signauit puerum ac dimisit. Qui ex ea hora conualuit, & infra paucos dies, omni tumore depositò, ab eodem iterùm patre cum multa gratiarum actione reductus, incolumis oblatus est viro Dei.

Diuertit aliquandò nobilium cohors militum Clarauallem, vt sanctum viderent Abbatem. Propè autem erat sacrum Quadragesimæ tempus: Et illi omnes ferè iuuenes, dediti militiæ seculari, circumibant quærentes execrabiles illas nundinas, quas vulgò torneas vocant. Cœpit itaque ab eis petere paucos illos, qui ante Quadragesimam supererant dies, nè armis interìm vterentur. Quibus obstinato animo eius acquiescere monitis renuentibus: Confido, ait, in Domino, quoniam ipse mihi dabit inducias, quas negatis. Et accersito fratre, iubet eis ceruisiam propinari, benedicens eam, & dicens, vt potionem biberent animarum. Biberunt ergò pariter, quidam tamẽ inuiti præ amore seculi, metuentes eum, quem posteà experti sunt, diuinæ virtutis effectum. Vt enim egressi sunt fores monasterij, mutuis sese cœperunt inflammare sermonibus, quia cor eorum erat ardens in eis. Inspirante ergò Deo, & currente velociter verbo eius, eádem hora reuersi, & conuersi à vitijs suis, spirituali militiæ dextras dederunt. Quorum quidam adhuc militant Deo: quidam verò regnant cum eo, viculis carnis absoluti.

Aliquot nobiles repentè conuersi, fiunt eius monachi.

Quid autem mirum, quòd deuotis hunc hominẽ colit obsequijs maior ętas, in cuius deuotione diuina virtus ipsam quoquè infantiam excitat, expertẽ adhuc rationis, & deuotionis ignaram? Nórunt multi illustrem iuuenem Vualtherum de Monte mirabili, cuius patruus frater Vualtherus inter eos, quos prædiximus, milites sacram in Claraualle militiam est professus. Hunc ergò Vualtherum minorem, cùm adhuc infantulus esset, & necdùm ab ortu suo mensem tertium expleuisset, mater sua benedicendũ obtulit viro Dei, gratulabunda & exultans, quòd in domo sua mereretur habere tam sanctum virum. Cumq; vir Dei, sicut semper & in omni loco facere consueuerat, de salute & ędificatione animarum ad circumpositos loqueretur: prædicti mater infantis, tenens eum in gremio, sedebat secùs pedes eius. Accidit autem, vt inter loquendum manum aliquandò protenderet, & appræhendere eam conaretur infantulus. Aduertitur autem conatus paruuli, cùm sæpiùs id fecisset, & mirantibus vniuersis, datur ei facultas, vt manum possit apprehendere, quam optauit. Tum verò mirum in modum cum reuerentia alteram manum suam supponens, altera tenens eam detulit ad os suum, & osculatus est eam. Neque id semèl tantùm, sed totiès faciebat, quotiès beatam manum tenere permissus est.

Infantulus admodùm reuerenter osculatur manũ eius.

CAP. XII.

INfirmabat aliqñ homo Dei, & velut riuulus quidã phlegmatis incessãter abeũte fluebat. vndè exhausto corpore vsquequaq; deficiẽs, paulominꝰ ad extrema deuenit. Conuenerũt itaq; filij & amici eius, velut ad exequias tanti patris, & egoipse inter

cæteros adfui, quòd me quoquè eius dignatio in amicorum numero reputaret. Cumque extremum spiritum iam trahere videretur, in excessu mentis suæ ante tribunal Domini sibi visus est præsentari. Adfuit autem & satan ex aduerso, improbis eum accusationibus pulsans. Vbi verò ille omnia fuit prosecutus, & viro Dei esset pro sua parte dicendum, nihil territus aut turbatus, ait: Fateor, non sum dignus ego, nec proprijs possum meritis regnum obtinere cælorum. Cæterùm duplici iure illud obtinens Dominus meus, hæreditate scilicet patris, & merito passionis: altero ipse contentus, alterum mihi donat: ex cuius dono iure illud mihi vendicans, non confundor. In hoc verbo confusus inimicus, conuentus ille solutus, & homo Dei in se reuersus est. Rursùs autem velut in litore quodam positus, videbatur sibi nauem, quæ se transueheret, expectare. Cumque applicuisset nauis ad litus, festinabat ingredi: & illa cedens, impingebat in aquam. Vsque tertiò ità faciens, tandem relicto eo, nauis ibat, & non reuertebatur. Intellexit autem protinùs, necdùm tempus suæ nauigationis adesse: adhuc tamen crescebat dolor, eo vtiquè magis molestus, quo minùs eum spes imminentis exitús solabatur. Contigit aurem aduesperascente iam die, vt cæteris fratribus iuxta consuetudinem accedentibus ad lectionem collationum, solus Abbas cum duobus fratribus sibi assistentibus remaneret in diuersorio, in quo iacebat. Cumque vehementiùs affligeretur, & supra vires dolor accresceret, aduocãs alterum è duobus, iubet citiùs oratum ire. Excusantem deniquè, & dicentem, Non sum ego talis orator: obedientię authoritate compellit. Itum est & oratum ad altaria, quę in eadem basilica erant tria: primum in honore beatę Dei genitricis: duo circumposita in honore beati Laurentij martyris, & beati Benedicti Abbatis. Eádem hora adfuit viro Dei prædicta beata virgo, duobus istis stipata ministris, beato scilicet Laurentio, & beato Benedicto. Aderant autem in ea suauitate & serenitate, quę eos decebant: & tam manifestè, vt ex ipso introitu cellulæ, personas discerneret singulorum. Imponentesque ei manus, & loca doloris attactu pijssimo lenientes, omnem protinùs ægritudinẽ depulerunt. Siccatus est enim ilicò phlegmatis riuus, & dolor omnis abscessit.

In spiritu raptus, accursantem ipsum diabolum mirè pudefacit.

Appáret ei beata Virgo cũ SS. Laurentio & Benedicto, & sanat eũ.

Cùm autem & ego ægrotarem aliquandò in domo nostra, & me iam nimiùm fatigãsset & attriuisset in longum nimiùm se protendens ægritudo, audiens hoc, misit ad me fratrem suum, virum bonæ memoriæ Gerardum, mandans me venire ad Clarauallem, spondens me ibi citò aut curandum, aut moriturũ. Ego verò quasi diuinitùs accepta vel oblata facultate, seu apud eũ moriendi, seu aliquandiù cũ eo viuẽdi quocunque modo, surrexi, & ad eum perrexi. Et reuera ad Clarauallem ueniens, ignoro: profectus sum statim illuc, quanuis cum labore nimio & dolore. Vbi factum est mihi, quod promissum fuerat: & fateor, sicut voluerum quid tunc maluerim, ignoro: sed sensim & paulatim vires corporis redierunt. DEVS enim bone, quid mihi boni contulit infirmitas illa, feriæ illæ, vacatio illa? Nam cooperabatur necessitati meæ toto illo tempore infirmitatis meæ apud eum infirmitas eius, qua & ipse tunc temporis detinebatur. Infirmi ergò ambo, tota die de spirituali physica animæ conferebamus, de medicamentis virtutum, contra languores vitiorum. Itaque tunc mihi differuit de Cantico Canticorum, quantùm tempus infirmitatis meæ permisit, moraliter tantùm, intermissis altioribus mysterijs scripturæ illius: quia sic volebam, & sic petieram ab eo. Singulisque diebus, quæcunque super hoc audiebam, nè mihi effugerent, scripto alligabam, inquantùm mihi DEVS donabat, & memoria me iuuabat. In quo cùm benignè & sine inuidia exponeret mihi & communicaret sententias intelligentiæ, & sensus experientiæ suæ, & multa docere niteretur inexpertum, quę non nisi experiendo discuntur: etsi intelligere non poteram adhuc, quæ apponebantur mihi, plùs tamen solito intelligere me faciebat, quid ad ea intelligenda deesset mihi. Sed de his hucusquè dixisse sufficiat. Cùm autem instante Dominica, quæ Septuagesima nominatur, vespera ipsa sabbati, Dominicam ipsam præcedentis, iam tantum conualuissem, vt valuissem de lecto surgere p me, & intrare possem & exire, cœpi disponere de reditu nostro ad fratres. Quod ipse auditum omninò prohibuit, & vsq; ad Dominicam Quinquagesimæ omnẽ mihi spem reditús & conatum interdixit. Accieui facilè, cùm quod præcipiebatur, voluntas non abnueret, & infirmitas reqrere videretur. Cùm aũt vltra Dominicã illã Septuagesimę à carnibus, qbus vsq; ad diẽ illã ipso

author huius historiæ curat ab eo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipso præcipiente, & necessitate infirmitatis cogente, vescebar, vellem abstinere, & hocipsum prohibuit. Super quo cùm nec prohibenti acquiescerem, nec rogantem audirem, nec obedirem præcipienti, sic vespere illo sabbati abinuicèm discessimus: ille tacitus ad completorium, ego ad lectum. Et eccè infirmitatis meæ rabies rediuiua, quasi resumptis viribus omnibus, cum tanta me vehementia & ferocitate inuadens corripuit, tantaque me malignitate tota nocte illa deuastando cruciauit supra vires, supra virtutem, vt de vita desperans, vix saltem vsque ad diem, vt vel semèl adhuc loquerer viro Dei, crederem me victurum. Cumque in dolore illo totam noctem duxissem, summo manè accer situs ille aduénit: non tamen afferens, quē solebat, vultum comparientis, sed quasi arguentis. Subridens ramen: Quid, inquit, hodiè comedetis? Ego verò, qui, hoc ipso tacente, hesternam inobedientiam certissimè interpretabar causam esse nocturnæ illius afflictionis: mox, Quicquid, inquam, præcipietis. Quiescite ergò, ait, non moriemini modò: & abijt. Et quid dicam? Confestim & omnis dolor abijt: nisi quòd fatigatus nocturno dolore illo meo, tota ipsa die vix de lecto surgere valui. Quis enim, aut qualis fuit ille dolor? non recolo similem me aliquandò fuisse perpessum. In crastino autem sanus factus sum, & vires recepi: & paucis interpositis diebus, cum benedictione & gratia bona boni hospitis mei, ad propria reuersus sum.

Abbas Vuilhelmi, dum sancti viri non obtemperat voluntati, in morbum recidit.

CAP. XIII.

CVmq; dilectus Deo & hominibus Bernardus in illa valle sua, & vicinis ciuitatibus & regionibus, quas aliquotiès eum inuisere domesticę curę ratio cogebat, tantis floreret virtutibus & miraculis, cœpit etiam seu communibus ecclesię necessitatibus, seu charitate fratrū, seu obedientia Maiorū, ad remotas pertrahi regiones, pacesq; desperatas inter dissidentes ecclesias & principes seculi reformare, causas humano sensui & cōsilio interminabiles, auxilio Dei pacificè terminare, & virtute potiùs fidei, quàm spiritu huius mūdi de multis huiusmodi impossibilibus possibilia faciēdo, quasi montes transferendo, in oculis omnium mirabilis & venerabilis magis ac magis apparére. Maximè verò intantùm in eo enitescere cœpit virtus prædicationis, vt dura etiam corda Auditorum sæpè ad conuersionem emolliret, & vix aliquandò vacuus domum rediret. Postmodùm verò feliciter proficiente, & vsu sermonis, & exemplo conuersationis, rete verbi Dei in manu piscatoris Dei, tam copiosas piscium rationabilium multitudines cœpit concludere, vt de singulis eius capturis nauicula domûs illius impleri posse videretur. Vndè factum est, vt in breui maiori miraculo, præ omnibus, quæ in hac vita gessit, miraculis, per vnum hominem languidum & semecem, tantummodò loqui valentem, obscura vsque ad illud tempus illa vallis, & re & nomine Clarauallis efficeretur, diuinę cuiusdam claritatis lumen, quasi de summo quodam apice virtutum, diffundens in deuexa terrarum: & extunc apud vallem illam, quæ priùs dicebatur Vallis Absynthialis & amara, cœperunt montes stillare dulcedinem. Quæ vacua fuit & sterilis ab omni bono, cœpit abundare frumento, & de rore cæli & benedictione Dei, intantùm pingueścere omnia deserta eius, & multiplicata gente magnificare lætitiam, vt implerum in ea videatur, quod olim per propheram dictum est ad ciuitatem Hierusalem: Adhuc, inquit, dicent in auribus tuis filij sterilitatis tuæ: Angustus est locus: fac locum, vt habitemus. Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? Ego sterilis, & non parturiens: & istos quis enutriuit? Iam enim de locis angustioribus vallis illius, domus clausţralis habitationis, non sine diuinis quibusdam reuelationibus, translatæ in locum planiorem & spatiosum, magnificatæ & amplificatæ sunt, & adhuc multitudini inhabitantium angustus est.

Multùm crescit opinio sanctitatis eius.

Vis concionum eius.

Amos 9.

Esa 49.

Iam domus Ordinis illius, filiæ domûs ipsius, citra & vltra Alpes & maria, deserta plurima impleuerunt, & adhuc sunt, & quotidiè confluunt, quibus locus quærendus est. Et petuntur vndiquè fratres, & mittuntur, cùm beatos se æstimāt reges gentium, & præsules ecclesiarum, ciuitates & regiones, quæcunq; de domo illa & disciplina viri Dei contubernium aliquod se gaudēt adipisci. Quid dico? Vltra homines vsque

Mirum in modum subillo auge. scit numerus monachorū &c̄c̄c̄ nobiorum.

vsque ad barbaras nationes, in quibus naturalis feritas naturam quodammodò exuit humanam, religio hæc ꝓfecta est, vbi per eam bestiæ sylvæ, homines fiunt: & cum hominibus assuetæ conuersari, discunt cantare Domino cāticum nouum. Quapropter piscator Dei, præcipiente Domino, non cessat laxare retia in capturam, & alijs abeuntibus, alijs succedentibus in locum eorum, nunquàm minuitur sanctę illius cōgregationis plenitudo. Hoc vsque nunc egérunt, & quotidiè agunt mirę eius capturæ, Catalaunensis, Rhemensis, Parisiensis, Moguntinensis, Leodiensis, & aliarum nonnullarum ciuitatum: Flandrię quoquè, Germaniæ, Italiæ, Aquitaniæ, & aliarum regionū, quascunque quacunque necessitate contigit aliquandò, seu adhuc vsq; hodiè cōringit virum Dei visitare. Cooperante siquidē gratia spiritus sancti, quocūquè vadit, pleniùs redit, & sua eum plenitudo vbiquè comitatur. Nec dimittit suos, quos à se transmittit, sed vbicunquè sunt, & ipse semper paterna solicitudine cum eis est. Et sicut ad locum, vndè exeunt, flumina reuertuntur: sic ad ipsum quotidiè seu lęta, seu tristia filiorum suorum. Sepè etiam sine omni relatione carnis & sanguinis, paternę eius solicitudini diuinitùs innotescit, quid circa aliquos eorum longè à se distantes agatur: si quid eis prouidendum, si quid in eis emendandum sit: tentationes & excessus eorum, infirmitates & obitus, & quarumliber secularium tribulationum incursus. Nam & ꝓ absentiū fratrū certis necessitatib⁹, ꝓsentibus circa se fratribus sepe orationē indicit: nōnunq; etiā moriētes in alijs locis, ad ipsum ꝓ visionē accessisse noscunt, benedictionē ei⁹ & licentiā postulātes: nimirū agēte hoc obediētia missorū, & charitate mittētis.

Ecclꝛ.

si homo in corpore degens, ità nouit res absentium: quanto magis sancti in cælis?

Veneram aliquandò ad eū, & dum loquerer ei, vidi & audiui, quod silere nō debeo: Aderat monachus quidā Fusniacensis, cōtinuò ad suos rediturus. Cumq; resp̄so accepto sup his, ꝓ quibus venerat, iam ab eo egrederet, in spiritu & virtute Elię reuocās eū propheta Dei, & nomine fratris cuiusdā de domo illa p̄missō, de occultis quibusdā, me audiēte, mādauit ei, vt corrigēda corrigeret: sin aūt, iudiciū Dei sup se in ꝓximo expectaret. Stupefactus ille, qs ei hęc dixerit, reqsiuit. Quisquis, inqt, dixerit mihi: tu vade, & dic, quę ego dico tibi, nè, si dissimulaueris, te quoquè inuoluat par pœna peccati. Mirabar super hoc: sed mirāti mihi, in simili causa mirabiliora de eo narrata sunt.

Nouit occulta peccata absentiū.

Guido nanque frater eius, maior natu inter fratres suos, cuius grauitatis & veritatis fuerit vir, omnes sciunt, qui scire eum potuerunt. Hic, cùm simul alicubi essemus, & de huiusmodi loqueremur, & quærerem ego ab eo, sicut iucundæ ad amicos collocutionis esse solebat: Fabulæ, inquit, sunt, quæ auditis. Cumque suo more & solito studio fraternas virtutes deprimeret, mihi tamen nollet esse molestus: Quæ, inquit, nescio, non dico vobis: sed vnum narrabo, quod scio & expertus sum, multa ei in oratione reuelari. Deindè narrauit mihi, quomodò cùm primò melliflua illa spiritualium apum aluearia, noua de se examina circunquaquè proferre, nouasque ex eis domos ordinis sui ædificare cœpissent: perente & agente domino Gulielmo Episcopo in Episcopatu Catalaunensi eam, quæ Trium Fontium dicitur, construxerunt. Ad quā cùm Abbatem cum monachis emisisset dominum Rogerium, virum nobilem secundùm seculum, sed nobiliorē sanctitate, & viros quosdam similis formæ cum eo: spiritualis pater filios, quos emisit, nō dimisit, sed paterna solicitudine & pia affectione cū eis erat. Vndè cùm die quadā simul soli essent Abbas & ipse frater eius, cuius hoc relatione didici, & de fratribus ipsis ad alterutrū loquerētur: subitò altiùs solito suspirās, durius aliqd solito de eis corde suo sibi respōdente: Vade, inqt fratri suo, ora ꝓ eis: & quicqd ostēderit tibi Deus, refer ad me. Ipse enim grauissimā valetudine ea hora laborans, in lectulo tenebatur. Ad quod ille vehementer expauescēs: Absit, inquit: nō sum, qui hoc modo nouerim orare, qui hoc merear impetrare. Perseuerante tamen eo in sententia, itum est & oratum. Ille igitur per singulos, inquantùm pręualuit, ꝓ singulis fudit ad Deū animā suam: tātaq; p singulos in orando pfusus est suauitate conscięticę, tantaq; impetrandi fiducia, & omni gratia spiritualis cōsolationis, vt in omnibus certa fide exauditum se exultaret spiritus eius, exceptis duobus, in quibus oratio tituba-uit, hæsitauit deuotio, fiducia defecit. Quod cùm retulisset ad eum, à quo missus erat, ille statim pronunciauit de illis duobus, quod posteà probauit euentus.

Prædicit futura de duobus fratribus.

Abbas autem Rogerius & aliqui, qui cum eo erant, ipsi fuerunt, quos vir Dei aliquandò de Catalaunensi traxit ciuitate, de quibus vel in quibus etiam tunc simile quid factum fuerat. Cùm enim gratia Episcopi Catalaunum frequentaret, rediens aliquan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquandò, traxit secùm multitudinem copiosam nobilium & literatorum, clericorum & laicorum. Quibus adhuc in domo hospitum demorantibus, dum nouellas plantationes cœlestibus irrigaret eloquijs, superuenit portarius monachus, nuncians Stephanum de Vitreio magistrum eorum, adesse ad renunciandum seculo, & cum eis commorandum. Quis alius de talis viri aduentu non exultâsset vehementer, cùm vallis illa huiusmodi frumento non multùm adhuc abundaret? Ipse verò, re-

Nota, pphe-ticam gra-tiam. uelante sibi spiritusancto insidias spiritualis nequitiæ, tacitus aliquantulùm ingemiscens, erupit in vocem audientibus vniuersis: Malignus, ait, spiritus huc eum adduxit. Solus venit, solus reuertetur. Obstupuêre omnes, qui priùs, audito eius aduentu, non se poterant capere præ lætitia. Veruntamen nè pusillos adhuc scandalizaret filios suos, susceptit hominem, & de perseuerantia alijsque virtutum studijs studiosè commonuit, & sciens & præuidens omnia promittentem, nihil acturum, cùm verè Deum quærentibus & perseueraturis, in cellam nouitiorum probandum intromisit. Sed de omnibus, quæ prædixerat, nihil cecidit in terram. Vidit idem Stephanus, sicut consessus est, cùm in cella nouitiorum adhuc demoraretur, Maurulum quendam puerum

Eccè tibi insidias Satanæ. ab oratorio se extrahentem. Vbi sex fermè mensibus degens, nouissimè tamen decessit, & vt de eo dictum fuerat, sicut solus venerat, sic solus recessit. Frustrata est autem versutia inimici, & quem nouitiorum parauerat in ruinam, de ipsius ruina ipsi confirmati sunt.

Priusquàm à Catalauno recedamus, cùm aliquandò pater sanctus indè rediret, frigore & vento tam ipse, quàm qui cum ipso erant, grauiter laborabant. Cumque præcedentibus multis, qui tunc fortè in comitatu eius erant, nec præ angustia frigoris ad eũ attendẽtibus, penè solus ipse sequeretur: contigit equũ vnius è duobus, qui cũ eo erant, incautè dimissum euadere, & excurrere per planitiẽ latè patentẽ. Quem cùm appræhendere non possent, & intemperies aëris ad hoc non permitteret vacare diutiùs: Oremus, inquit. Flexisque genibus in oratione cum fratre, qui cum eo erat, vix

Ingens vis precũ eius. adhuc Dominicã poterant orationẽ expleuisse, cùm eccè equus ille cum omni mansuetudine rediens, substitit ante pedes ipsius, & redditus est sessori suo.

Et vt à Catalauno ad Rhemensem ciuitatem pertranseamus, contigit aliquandò, dissentientibus Archiepiscopo & populo Rhemensi, ad conciliandos eos adesse virum Dei. Cumque in palatio eiusdem ciuitatis cum Iosleuo Suessionensi Episcopo consedisset, & magna Cleri plebisque frequentia replera domo, de pace tractaretur: Eccè misera mulier coram omnibus filium suum plenum, vt putabatur, dæmone ei offerens, misericordiam precabatur. Siquidem iam ipso die insurgens in matrem suam, penè eam occiderat, & mutus effectus, & surdus, & cæcus, apertis oculis non vide-

En quàm facilè curat tam miserũ hominem. bat, & stupentibus in eo sensibus omnibus, etiam sine intellectu permanebat. Compassus verò miseræ matri, quam maximè sensus doloris illius excruciabat, misero adolescenti blandiens, & pijs manibus caput eius & faciem demulcens, alloqui eum cœpit, & quomodò in matrem suam manus mittere præsumpsisset, sciscitari. Ille verò ad se reuersus, peccatum suum continuò recognouit, & deincèps emendationem promittens, incolumis restitutus est matri suæ.

In monasterio quoquè, quod Alpense dicitur, inter cæteros, qui curam requirebant, infirmos, venit ad eum mulier, quæ caduco morbo laborabat. Hæc in ipsa hora cùm staret coram eo, à repentino impetu mali illius corruit. Sed appræhensa manu

Epilepticã celerrimè sanat. eius, continuò erexit eam: nec tantùm in hora illa, sed perfectè omninò curata est ab infirmitate sua.

CAP. XIIII.

Præclara conuersio Ducisse Lotaringiæ. DVcissa Lotaringiæ, fœmina quidem secundùm seculum nobilis, sed ignobiliter nimis victitans, cùm vidisset aliquandò in somnis illum hominem Dei, serpentes septem horribiles de vtero eius manibus proprijs extrahentem, postmodùm ad religiosè viuendum commonitione & doctrina eius conuersa, vsque hodiè se esse, de qua septem dæmonia eiecerit, gloriatur. Nouì clericum quendam, Nicolaum nomine, seculo penè desperabiliter deditum, sed per eum de seculo liberatum: qui cùm in Claraualle monasticæ conuersationis habitum & ordinem susceptisset, videns eos, qui

qui de seculi illuc naufragio confugerant, naufragij sui damna continuis lachrymis redimere, idemq; ipse facere volens, nec valens præ duritia cordis sui: rogabat eũ cum magno cordis dolore, vt sibi impetraret à Domino gratiam lachrymarum. Orauit, tantamq; ei & tam cõtinuam impetrauit compunctionem cordis cum gratia lachrymarum, vt vix aliquandò inueniretur vultus eius in diuersa mutari, vel oculi sine lachrymis, cùm iret per viam, vel cum quolibet loqueretur.

Gratiam lachrymarũ impetrat cuidam ira-ti.

Tot sunt & tantę, quas in hunc modum de eo audiuimus & vidimus, virtutes & sanitates, & circa diuersas hominum necessitates diuersę opitulationes, vt si omnes vellen vel verbo vel scripto pronũciare, timeam nè fastidiosis incredulitatem, vel incredulis fastidium inueniantur generare. Aliquanta siquidem adhuc narrare volẽti, plura se offerunt, nõ solùm de ꝑterito, sed & de præsenti, quæ vsq; hodiè non desinit operari. In omnibus autem operibus suis quàm purus sit ei oculus intentionis, manifestè denunciat corpus lucidæ operationis. Summos quippe honores Ecclesiasticos, & secularium principum fauores, quasi dignum eum prosequentes, non iactãrer relpuendo, sed religiosè & rationabiliter declinando, quid in omni operatione sua semper quęsierit, quid ambierit, manifestè declarat. Mediolani, Rhemis, Clero eligente, populo acclamante, in Archiepiscopum nominatus est: Catalauni, Lingonis in Episcopum: & idipsum in multis iam alijs ciuitatibus actum fuisset, si consensus eius aliqua spes esse potuisset. Cumq; dignus esset vt cogeretur, nescio quo iudicio Dei & singularis reuerentia sanctitatis, iam olim apud omnes obtinuit, nè aliquãdò ad aliquid contra voluntatem suam cogatur. Sed cùm hoc modo huius mundi modò fugit honorem, omnium honorum non effugit authoritatem. Dignus in conscientijs omnium est, qui in timore & amore Dei timeatur & ametur: quo præsente, vbicunquè fuerit, nil cõtra iustitiã audeatur: cui, vbicunquè aliquid loqtur vel agit pro iustitia, ab omnibus obediatur. Et hac fultus authoritate, vbicunque necessarium est in Ecclesia Dei, cum obediẽtię vel charitatis vrget necessitas, nullam refugit incommoditatem laboris sui. Cuius enim voluntati tantum detulit, cuius consilio sic se humiliauit omnis tam secularis quàm Ecclesiasticæ dignitatis altitudo? Reges superbi, principes & tyranni, milites seculi huius & raptores, sic eum timent & reuerentur, vt videatur in eis impletum, quod in Euangelio Dominus legitur dixisse discipulis suis: Eccè dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. Porrò inter spirituales, & vbi spiritualia spiritualiter examinãtur, longè rei alia authoritas est. Sicut enim dicitur per prophetam de sanctis animalibus, quia cùm fieret vox super firmamentum, quod imminebat capiti eorum, stabãt & submittebant alas suas: sic hodiè vbiquè terrarum spirituales quique, loquente eo seu tractante, stant, cedendo præcedenti, & sensibus eius seu intelligentijs submittunt sensus suos omnes & intelligentias suas. Testantur hoc scripta eius, quæ vel ipse scripsit, vel alij scripserunt, sicut ex ore eius exceperunt. Tanta ergò virum illum sanctum vsq; hodiè & apud Deum & homines commendant sacrarum insignia virtutum, testimonia circunuallant sanctitatis, charismata sanctiſpiritûs illustrant: quodq; maius his omnibus & difficillimum est in humanis rebus, hæc ei omnia sine inuidia adesse videtur. Compescit autem ab eo inuidiam, quòd omni inuidia maior est, inquantùm nequitia cordis humani hoc sæpè cessat homini inuidere, quò non potest adspirare. Sed & ipse omnem inuidiam aut mortificat exemplo humilitatis, aut mutat in melius, prouocatione charitatis, aut si nequior aut durior est, obruit pondere authoritatis. Quis enim tam affectuosæ peritiæ hodiè inuenitur ad fouẽdam charitatem, vbi est: ad prouocandam, vbi non est? tam, ad quoscũq; potest, beneficus, ad oẽs beneuolus, tantã habens gratiam ad amicos, patientiam ad inimicos? Si tamen vllum aliquandò habere potuit inimicum, qui nulli aliquandò voluit inimicari. Sicut enim amicitia nõ nisi duorum est, nec nisi inter duos amicos haberi potest: sic nec inimicitia, nisi duorum inimicorum est. Qui enim odit diligentem se, non tam inimicus, quàm iniquus est. Sed qui omnem hominem diligens, nullum aliquandò inimicum habet virtute sua: nonnunquàm est tamen quod patiatur, inimicante sibi gratis iniquitate aliena. Charitas autem, quæ totum eum possidet, patiens est, benigna est, sapientia vincens malitiam, patientia impatientiam, superbiam humilitate.

Multos Episcopatus recusat.

Magna eius apud oẽs authoritas.

Luc. 10.

Ezech. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ea, quæ sequuntur, ad calcem primi Libri, eius authore defuncto, adscripsit Burchardus Abbas Balernensis.

PRæscriptum opus, quod de vita sanctissimi viri Bernardi Clarævallis Abbatis, à venerabili Vuilhelmo, pridèm sancti Theodorici Abbate, sed tunc iam monacho Signiacēsis cœnobij, ad quod desiderio solitudinis & quietis sese contulerat, conscriptum est, vsq; ad tempus schismatis, aduersùs Innocentium Papam à Petro Leonis conflati, dilectum esse cognoscitur. Fuit autem præfato fideli viro specialis causa scribendi, amicitia & familiaritas, quibus viro Dei multo tempore coniunctus erat. Vndè & tantam apud illum inuenerat gratiam, vt vix alter magis inueniretur intimus ad secreta communicanda mutuę dilectionis, ad spiritualium mysteriorum conferenda sacrosancta colloquia. Cuius familiaritatis gratia ex eo præcipuè vsque modò prodit ad manifestationem: quia plures epistolas idem sanctus scripsit ad illum, in quibus, quantum sentiat de illo, liquet manifestè legentibus illas. Scripsit etiam ad ipsum librum Apologeticum, & alterum De gratia & libero arbitrio. Fuit tamen eidem Vuilhelmo, speciali valentior, generalis causa scribendi, videlicet vtilitas totius Ecclesiæ Dei, nè cùm absconditur vas plenum thesauro desiderabili, ipse quoquè thesaurus pariter abscondatur. Vndè non immeritò conqueritur, qui exponi desiderat, dicens:

Eccl. 20. Thesaurus inuisus, & sapientia abscondita, quæ vtilitas in vtrisque? Exponit iste diuitias salutis, thesaurum desiderabilem, nè lateat cum gleba, quod gleba nō est, sed pretiosissima margarita. Accidit tamen ei contra desiderium suum: quia, sicut ipse in præfatione sua vereri se denunciauit, præoccupatus morte, non expleuit, quantum animo conceperat stylo mandandum. Itaque qui accedit ad lectionem operis huius, facilè satis intelliget, à qua perfectione pius puer & religiosus Bernardus, velut alter Benedictus, primordia conuersionis fuerit aggressus: qui & in vtero matris sanctificationem visus est accepisse, de qua concepta sunt præsagia futuræ sanctitatis illius, vtæ pariter & doctrinæ. Sicut refertur de illo, nunquàm suxit vbera nutricis, nisi matris: vt cum lacte piæ matris pietatem sugeret, non errorem. Sunt infantes, qui pedentes ad vbera matrum, vultu turbulento & toruis oculis præfigurant, quales sint futuri. Sunt & alij, qui lactentes, lactantium mammas pugnis & capitibus quasi funt si contundunt. At infans Bernardus bonæ indolis, exhibuit semper signa pietatis. De matris vtero exiērunt cum illo indicia bonitatis, facies gratiosa, vultus placabilis, oculi columbini. Quicquid fuit illi ad indicium bonitatis ex dono naturæ, per donum gratiæ transijt in virtutem. Infans, nondùm fans lingua, fari videbatur gratia iam accepta. Aulusus à lacte, & transiens iam in puerum, iam aliquid maturum præferebat, puerilia iura transcendens. Quid agere cœperit etiam adolescens, in præcto narratur opere, ac deincèps vsque ad virum perfectionis depingitur diligenter, quantùm, sicut iam dictum est, licuit optimo pictori, sed præoccupato.

Præfatio Bernardi Bonæuallis Abbatis, in secundum librum Vitæ beati Bernardi Clarauallensis Abbatis, Ordinis Cistertiensis.

VIrorum illustrium gesta nonnulli Scriptorum laudibus attollentes, verbis ea solennibus celebrârunt, quanrùm excellentis ingenij & diserræ linguæ potuêre conamina. Cumque tractator & opus, iunctis complexibus pari sunt fœdere coniugati, & ad propositum theorema, vt dictum est, ordinandum, ingenium & eloquentia conuenerunt, prosperè actum est, & ad quietum tranquillumque portum directo cursu materia dignè ordinateque disposita appulit. Vbi verò sublimiras negocij sub imperito artifice naufraga eliditur scopulis, & succumbente sensûs hebetudine, tractatoris lassatur præsumptio, serò de correctione initur consiliū: qa quæ in multos effusa

effusa sunt, nec reuocari possunt, nec corrigi: & dissonantiam scripti & operum venustius esset abradi, quàm emendari. Hęc ego mecùm reputans & reuoluens, omninò timeo, nè, sicut ipse multorū imprudentię soleo indignari, qui cùm scientia & facūdia careant, ad scribendum præcipites, cùm se vehementer emunxerint, eliciunt sanguinem: ità & ego, si quod supra me est, aggrediar, meipsum derisioni exponā. Quis enim ego sum, qui ad scribenda gesta sanctissimi viri Bernardi Clarçuallis Abbatis adspirem, qui nostris temporibus singulari religione floruit & doctrina, cuius odor exinanitus vniuersam repleuit Ecclesiā, cuius gratia, cooperante Domino, signis & miraculis declaratur? Quot in monasterium eius literatos viros, quot rhetores, quot philosophos seculi huius scholæ miserūt ad conuersationē theoricam & mores diuinos? Quæ non ibi floruit disciplina, vbi erant examina magistrorum, & egregij viri, exercitato intellectu insignes: qui adinuicèm diuinis studijs inhærētes, multis gratiarum authoramētis inuicem seipsos edocent & accēdunt? Quorum vnanimis vniuersitas cantat canticū graduum, & assendens cùm Iacob, in summitate scalę in decore suo Deum videt, radiante corona perspicuū. Debuerāt vtiquè viri illi, quibus nihil in aliqua gratia deest, hunc laborē assumere, & eorum esset, venerabili patri insculpere monimenta, vt esset eorum studio delectabilis pagina, quam quasi viuentē traderent legendam discipulis, & perpes foret consolatio, secùs positis reliquijs sacri corporis & sermonis. Sed extrema æmulari, & quæ homines lateant, Clarçuallis consueuit humilitas: & proferre in publicum aliqua suî indicia, viri illi nobiles erubescunt, & quietiores eos facit contemptus & abiectio, quàm quælibet oblatio dignitatis, in qua sibi professio humilitatis periclitari videtur. Ob huiusmodi causas sese intrà silentij cardines retinentes, magis in sacco eremi, quàm in serico palatij delectātur: nec iam in stylo, sed in cruce gloriam quærunt. In hoc ergò, sicut & in cęteris eiusmodi, negociorū suorum sarcinas alijs libenter imponunt. Et nunc sublato venerabilis memoriæ domino Vuilhelmo, qui eiusdem viri sancti & glorioſa primordia feliciter & deuotè conscripsit, ad meam exiguitatem huius operis deuénit petitio, & impositum mihi dilectæ Ecclesiæ charitas, vt coquam pulmentum filijs prophetarum. In quo si colocyntidas miscuero negligens, superiecta, vt confido, farinula amaritudinem condiet Eliseus: & excessus insipientiæ, obedientiæ bonitas condonabit.

Multi literati, rhetores, philosophi, facti monachi in Claraualle.

Nota humilitatem primorum monachorū Claraual. lenſ.

4. Reg. 4.

LIBER II.

CAP. I.

Obitus Honorij Papæ.

AD tempestate Honorius Papa, cuius adhuc instituta nitent & redolent, viam vniuersæ carnis ingressus est. Nec mora, in electione dissidentibus Cardinalibus, & diuisa Ecclesia, plures numero & seniores consilio, vita probabiles, viri virtutum, presbyteri, diacones, Episcopi, Innocentium elegerūt, cuius vita & fama & ętas & sciētia dignā summo sacerdotio habebatur. At verò pars altera, infames aususviolentia, nō ratione, corroborās, Petrum Leonis, ad hūc apicē adspirantē, fraudulentis machinationibus seorsùm & præcipitāter nominauit Anacletū, & cæteris renitentibus ordinauit. Qui verò in parte catholica erant, electum suum solenniter ordinatum collocārunt in cathedra, & per loca illa, in quibus sessiones habent ex antiqua consuetudine Romani Pontifices, circunduxêre, & ꝑ tempore honor debitus Apostolicæ affuit dignitati. Extunc sanè circa Lateranense Palatiū morabātur, nec erat eis iā tuta in domibus proprijs mansio, cùm eos acerrimè Petri satellites infestarent. Ibi etiā diù resistere non valentes, ꝑ confœderatos sibi quosdam ex nobilibus Romanis, ad tēpus in turribus eorū receptacula habuerunt. Sed nec in eis pseuerauit fidelitas: nā in breui aut fortitudine temeratiæ multitudinis, aut precio corrupti sunt. Nam Petro tam ꝑpria generis virtute, quàm adhęrentiū sibi affinitate, multitudo tanta erat, vt ferè cū tota ciuitas sequeretur, vel pecunijs, vel cōmodis obligata. Congregauerat sanè opes innumeras in exactionibus curię, & in legationū negociationibus, quas ad expectādas

Innocentius substituitur. Petrus Leonis Antipapa.

Persecutio eorum, qui Innocentiū elegerunt.

*paterni

nundinas reseruârat. Insupèr ex* paterna censûs ampla congerie, eatenùs sigillata, modò distributa in populum, ad fas, ad nefas venalē plebem armauerat. Quibus erogatis, donaria regum in ornamentis ecclesię ab ipsis euulsit altaribus: & cùm calices frangere, & Crucifixos aureos mēbratim diuidere ipsi prophani Christiani vel timerent, vel erubescerent, quæsiti sunt Iudæi, qui ad derisionē religionis nostræ, sacra vasa & imagines Deo dicatas, audacter cōminuerēt. Igitur quisq; pro modo suo secundum maius & minus conducti ad scelus, sacramētis generalibus publicè Petro vendiderūt assensum, & in omnē sanguinē manus exposuerunt & arma, & quotidianis congressibus partem, quæ cum Innocentio erat, maledictis insectabātur & gladijs. Habuēre igitur serui Dei consilium, & qui vi humana tueri se poterant, cedere elegerunt. Et prouocatis clàm nauigijs, de ore Leonis & de manu bestiæ per Tyberim in mare Tyrrhenum elapsi, prosperis ventis carbasa impellentibus, citò in portu Pisano feliciter appulerunt. Audito tantorum virorum aduentu, & cognita causa, propter quam deuenerant, gratulata est Pisa, quòd ad se Romani nominis gloria transferretur, & illis perpetuæ sibi infamiæ insculpentibus notam, sibi nominis æterni & perennis famę inscriptio pararetur. Occurrunt ergò honorati & consules, & domini Papæ pedibus aduoluti, gratias agunt, quòd eos tanto dignos iudicâsset honore, vt eorum eligeret vrbem, quam propria dignaretur illustrare præsentia. Tua est, inquiunt, ciuitas, nos populus tuus: nostris stipendijs famulamur tibi: immò in vsus tuos respublica, quicquid apud se repositum habet, exponet. Nihil duplicitatis inuenies in Pisanis: non modò adhęrebūt, modò resilient: modò iurabunt, modò iuramenta dissoluent. Non inhiat populus iste rapinis domesticis & cædibus intestinis. Non est gens nostra domi audax, nec extrà meticulosa. Nos nec serui sumus, nec domini: sed conciues & fratres, honore inuicèm pręuenientes, non seditiosis ausibus alterutrum provocantes. Domi mansuetudine vtimur: fortitudinem nostram sæpè extranei experuntur. Nos, Pœnis subactis, & Balearibus insulis subiugatis, terra mariq; de piratis & dyscolis triumphantes, Reges eorum captiuos in vinculis Pisam induximus, de quorum spolijs & varia supellectili hodiè in aduentu tuo ornantur compita & plateæ, & lætabunda ciuitas coronatur. Post huiusmodi verba populo obuiàm procedente, præ innumerabili multitudine vix patebat aduenientibus via: sed pedetentim procedentes, desideratam suî copiam prospicientibus per fenestras matronis & virginibus & paruulis Cardinales præbebant, & porrectis hincindè benedictionibus, vsque ad beatæ Mariæ canonicam, dominus Papa cum comitatu suo gloriosè deductus, & honorificè susceptus est.

Petri Leonis sacrilega barbaries in sacros calices & imagines Crucifixi.

Innocētius 2. Papa, inprimis honorificè Pisis excipit.

Pisani Pœnos & Baleares insulas subigūt.

Præmissi, antequàm de vrbe egrederetur, à domino Papa in Gallias fuerant nuncij, qui dissensiones & schismatis, à Petro facti, ordinem Gallicanæ intimarent ecclesię, & hortarentur Episcopos, vt in vltionem pręsumptionis huius accingerentur, & dānata parte schismatica, subscriberent vnitati. Necdùm verò ad plenū tenor operis innotuerat Episcopis, nec priuatìm quisquam commodare pręsumpsit consensum, donec collecto Stampis generali conuentu, in cōmune decernerent, quid reciperent, quid dānarēt. Neq; enim Francia, cęteris regionibus ,peculiubus ad schismata, aliquādò Guiberti vel Burdini susceptione fœdata est, nec malignorū acquieuit erroribus, nec fabricata est idolū in Ecclesia, nec venerata in Petri cathedra monstrū. Nec enim talibus in causis principalia aliquādò terruerūt edicta, aut generalib' vtilitatibus priuata cōmoda prtulerūt: nec declinātes in partē, psonis detulēre, sed causis. Sed si qd oportuit, fortiter pśecutionibus obuiārūt, nec dāna, nec exilia formidārūt. Cōuocato igitur ad Stāpas concilio, Abbas sanctus Clarauallēsis Bernardus, specialiter ab ipso rege & ꝑcipuis quibusq; pōtificibus accersitus, sicut posteà fatebatur, nō mediocriter pauidus & tremebūdus aduénit, periculū quippe & pōdus negocij nō ignorās. In itinere tamen cōsolatus est eū Deus, ostēdens ei in visu noctis. Ecclesiam magnā cōcorditer in Dei laudibus concinentē. vndè sperauit pacē sine dubio ,puenturā. Vbi verò ad locū ventū est, celebrato priùs ieiunio, & precibus ad Deū fusis, cū de eodē verbo tractaturi rex & Episcopi principesq; cōsedissent, omnium vnum consilium fuit, vna sententia, vt negocium Dei famulo imponeretur, & ex ore eius causa tota penderet. Quod ille, timēs licèt & tremens, monitis tamen fidelium virorum acquiescens, suscepit: & diligenter prosecutus electionis ordinem, electorum merita, vitam & famam prioris electi, ape-

Synodus Stampensis in Gallijs.

Visio S. Bernardi.

Vide quanti fit vir sanctissimus.

aperuit os suum, & spiritus sanctus impleuit illud. Vnus ergò omnium ore locutus, susciendum ab omnibus summum Pontificem Innocentium nominauit, & ratum esse omnes pariter acclamauerunt. Et decantatis ex more laudibus Deo, obediēriam deincèps polliciti, electioni Innocentij omnes pariter subscripserunt. Intereà dominus Papa, multis in Pisis & in Tuscia & in alijs ,puincijs potestatiuè dispositis, valefaciens Pisanis & gratias agens, in Prouinciā nauigio delatus est: & Burgundiam transiēs, Aurelianum peruénit. Vbì occurrentibus Episcopis, à rege pijssimo Frācorum Ludouico alacriter & honorificè susceptus est. Indè à Gaufredo Carnotensi Episcopo magnarū virtutū viro, Carnotū deducitur: vbì etiā Anglorū gloriosus rex Henricus cum maximo ei Episcoporum & ,peerum comitatu occurrit. Hunc quoquè regem venerabilis Abbas ad eum præmissus adduxit: quē vix persuasit Innocentium recipere, ab Episcopis Anglię penitùs dissuasum. Cùm enim omnimodis recalcitraret & detrectaret, ait: Quid times? Times peccatum incurrere, si obedias Innocētio? Cogita, inquit, quomodò de alijs peccatis respondeas Deo: istud mihi relinque: in me sit hoc peccatum. Ad hoc verbū psuasus rex ille tam potens, etiā extra regnum suum domino Papæ occurrit vsque Carnotum. Multa ibì dicta & facta sunt, multaque ibì secularia & ecclesiastica negocia definita. Reuersi de Germania legati domini Papæ, tam Episcoporum quàm regis consensum & literas detulerunt, & deprecationem publicam, vt ad eos transiens, suam eis desideratam exhiberet præsentiam. Facilè enim persuasi sunt recipere eum, quem iam cæteri recepissent. Sed detinuit eum dilectio & deuotio ecclesiæ Gallicanæ, & singuli & omnes visitationē Apostolicam expetebant. Perlustrata igitur Francia, Rhemis conuocauit concilium: in quo multis ad honorem Dei dispositis, regē Ludouicū, viuente patre, pro Philippo fratre coronauit in regem, & vnxit. In omnibus dominus Papa abbatē à se separari nō patiebatur: sed cū Cardinalibus rebus publicis assidebat. Sed & priuatim, quotquot habebant negocia, virum Dei secretiùs consulebant. Ipse verò audita referebat ad curiam, & oppressis patrocinia exhibebat. Igitur soluto concilio, Leodium dominus Papa Romanorum regi occurrit, & honorificè quidem susceptus est, sed velociter obnubilata est illa serenitas. Siquidē imtunè idem rex instirit, tempus se habere reputans opportunum, Episcoporum sibi restituì inuestituras, quas ab eius prędecessore Imperatore Henrico per maximos quidē labores & pericula multa, Romana Ecclesia vendicârat. Ad quod verbum expauēre & expalluēre Romani, grauius se apud Leodium arbitrati periculū offendisse, quàm declinauerant Romę. Nec cōsilium suppetebat, donèc murum se opposuit Abbas sanctus. Audacter enim resistēs regi, verbū malignū mira libertate redarguit, mira authoritate compescuit. Rediens autem à Leodio, Clarauallē dominus Papa ꝑ semetipsum voluit visitare. Vbì à pauperibus Christi, non purpura & byssо ornatis, nec cum deauratis Euangelijs occurrentibus, sed pānosis agminibus scopulosam baiulantibus Crucem: nō tumultuantiū classicorū tonitruo, nō clamosa iubilatione, sed suppressa modulatione affectuosissimè susceptus est. Flebant Episcopi, flebat ipse summus Pōtifex, & oēs mirabantur congregationis illius grauitatē, ꝙ in tam solenni gaudio omnium oculi humì defixi, nusquàm vagabunda curiositate circunferrētur: cōplosis palpebris ipsi neminē viderent, & ab omnibus viderentur. Nihil in ecclesia illa vidit Romanus, quod cuperet: nulla ibì supellex, corū solicitauit adspectū: nihil in oratorio nisì nudos viderunt parietes. Solis moribus poterat inhiare ambitio: nec dānosa poterat esse fratribus huiusmodi præda, cùm minui non posset absportata religio. Gaudebant oēs in Domino, & solennitas non cibis, sed virtutibus agebatur. Panis ibì opicus, ꝙ simila: ꝙ careno, sapa: ꝙ rhōbis, olera: ꝙ quibuslibet delicijs, legumina ponebantur. Si fortè piscis inuentus est, domino Papę appositus est, & adspectu, nō vsu, in cōmune ꝓfecit. Inuidit diabolus, & seruorū Dei gloriā, quos tanti hospitis nobilitauit prędsentia, ferre nō valens, dum in choro alacriter psallerēt & deuotè, ꝓsentibus etiā nōnullis ex Cardinalibus, q in auditu & adspectu corū delectabātur, aliquātos fratrum horribili pauore turbauit. Nā & vnus prę cęteris occupatus, blasphema quędā verba locutus: Discite, inquiens, ego sum Christus. & alij plures territi & tremebūdi, ad beati patris vestigia confugerūt. At ille cōuersus ad cęteros: Orate, inquit: ac deinceps sub silēcio ipsos, qui turbati videbātur, eduxit atq; cōpescuit: vt nequissimus ille, qui conuentum pietatis trāsferre conabatur in theatrū, & scholā innocētię in derisum, nō, vt putabat,

Imperatorē cōpescit S. Bernardus.

Papa venit in Clarauallem.

æstimationem religiosorum hominum corrumpere posset, sed se proderet, & conatus suos experiretur infirmos. Tanta siquidem celeritate omnia sunt sedata, vt personas illas, quę propè adstabant, omninò latuerit quod acciderat, & malignus hostis velociter increpatus, non modò scādalum eis, quod parabat, inferre nequiuerit, sed nec ad illorum notitiam rem perferre: factumq; est ex eo, vt diligenti solicitudine & ampliori custodia se fratres munirent, & merito, & numero, & possessionibus deinceps crescerent Clarauallis: & multiplicatis conuentibus, ferè p omnē latitudinē loci illius dilataret religio, ipse etiam Abbas sanctus ampliùs solito miraculis clareret & signis.

CAP. II

Innocentiū Papā Imperator reducit in vrbē

LOngas in Gallijs facere moras dominus Papa non potuit: sed sicut inter se & regem Lotarium condixerant, Romam ei occurrit, & vi exercitûs in Lateranense palatium deductus est. Multi etiam ex nobilibus Romanis, fideles Ecclesiæ, eum honorificè susceperunt. Verùm Petrus Leonis, non ponens DEVM adiutorem suum, sed cōfœderatorum stipatus malitia, in editioribus & rutioribus turribus manes, Lotarij ludificauit virtutem: & interdicens suis congressus publicos, nec sibi securitatis suæ fecit periculum, nec causas conflictûs hostibus dedit: sed tamen liberum eorum discursum machinis superioribus & obstaculis varijs impediuit. Vitauit etiā obstinatissimè Imperatoris colloquiū, nec minis, nec blandimētis flexus est, nec de statu suo consilium cuiuslibet personæ admisit. Relicto igitur Romę Innocentio, aliàs Imperator digreditur. Petrus verò post eius discessum crebros mouens per vrbem discursus, fideliū cędibus inhiabat. Intelligens igitur Innocētius Romā sibi infructuosam eo tēpore, ad horam cessit, nè præsentia sua illius bestiæ rabiē efferaret: Et rursùs Pisas reuertitur, ibiq; aggregatis totius Occidentis Episcopis, alijsq; religiosis viris, magnæ gloriæ synodus celebratur. Affuit p omnia & cōsilijs & iudicijs, & diffinitionibus omnibus sanctus Abbas, impendebaturq; ei reuerētia ab omnibus, & excubabant ante limina eius sacerdotes: non p fastus, sed quòd multitudo communē p hiberet accessum: & alijs egredientibus, alij introibant, ità vt videretur vir humilis, & nihil sibi de his honoribus arrogans, non esse in parte solicitudinis, sed in plenitudine potestatis. Actiones concilij longum est p sequi: summa tamen in excōmunicatione Petri, & irregressibili * factorum eius deiectione cōstitit, & vsq; hodiè hæc sentētia pseuerat.

Petri Leonis pertinacia.

Crudelitas.

Concilium Pisanum præsente Pontifice.

* fautorum

Soluto concilio, ad Mediolanenses reconciliandos dominus Papa Abbatem Clarævallis, quem multis supplicationibus experiērant, & Guidonē Pisanum, & Matthæum Albanensem Episcopū à latere suo direxit, q schisma p Anselmum in cādē vrbe factum, abluerent. Abbas ergò cum p dictis viris, quos à Domino Papa collegas acceperat, addidit consortio & cōmuni consilio virum venerabilē Gaufredū Carnotensem Episcopum, cuius innocentiā & synceritatē in multis p bauerat. Et visum est Cardinalibus bonū, vt tanto adiutore negocium tanti pōderis fulciretur. Transcenso itaq; Apēnino, vbi audiērunt Mediolanenses Abbatē desiderarum suis finibus p pinquare, longè à ciuitate milliaribus septem omnis ei populus obuiat: nobiles, ignobiles, equites, pedites, mediocres, pauperes, quasi de ciuitate migrarent, proprios lares deserūt, & distinctis agminibus, incredibili reuerentia suscipiunt. Omnes pariter delectantur adspectu: felices se indicant, qui eius possent frui auditu. Deosculabantur pedes eius vniuersi: & licèt hæc ille molestè acciperet, nulla porerat pronos & deuotos ratione compescere, nulla interdictione repellere. Vellicabant etiam pilos, quos poterant, de indumentis eius, & ad morborum remedia de pannorum lacinijs aliquid derrahebant: omnia sancta, quæ ille tetigisset, iudicantes, & se eorum tactu vel vsu sanctificari. Præcedentes itaq; & subsequentes, lætabundis acclamationibus applaudebant Abbati, & diù inter agminum spissamenta detentum, tandèm solenni reddidère hospitio. Et cùm tractatum esset in publico de negocio, proprer quod tam vir Dei, quàm Cardinales aduenerant, oblita fortitudinis suæ ciuitas, omni feritate deposita, se ità Abbati substrauit, vt obedientiæ eorum non incongruè ille posset aptari poētę versiculus: Iussa sequi, tam velle mihi, quàm posse, necesse est.

Mediolanēsium erga S. Bernardum mirum studium & reuerentia.

Mediolanēses concilian. p eum.

Pacatis omnibus recōciliata ecclesia, formatis inter plebes cōcordię pactionibus, alia cœperūt nasci negocia, & insanienti diabolo, & in quibusdā obsessis corporibus debacchanti oppositū est vexillū Christi, & increpāte viro Dei, de possessis atrijs superueni.

ueniente eminentiori virtute, territa & tremebunda diffugêre dęmonia. Eccè noua legatio, non Romanum pragma circunferens, sed diuinis legibus fidei pragma allegās, prolatis in medium literis, sanguine Christi conscriptis, & bulla Crucis impressis: quę figura authoritate sua terrestria & inferna sibi subdit & curuat. Inaudita est nostris temporibus tanta populi fides, tanta in homine virtus: inter quos religiosa erat contentio, cùm signorum gloriam Abbas credulitati eorum, illi verò sanctitati Abbatis asscriberent, & hoc de eo indubitanter sentirent, vt quicquid à Domino peteret, impetraret.

Adducunt ergò ad eum nihil hæsitantes mulierem omnibus notam, quam septem annis immundus vexauerat spiritus: & postulant supplices, vt in nomine Domini dæmoni imperet fugam, & mulieri restituat sospitatem. Quæ populi fides non minimam verecundiam viro Dei ingerebat, & humilitate magistra conscius sibi, inconsueta experiri non pręsumebat: & instante petitione populi, erubescebat, si charitati postulantium obstinatiùs resisteret: & videbatur ei, quòd offenderet Deum, & omnipotentiam eius diffidētia obnubilare videretur, si à fide populi fides propria dissentiret. Aestuabat igitur secùm, & licèt signa non fidelibus fieri oportere assereret, ausus tamen suos spiritui sancto committit: & orationi incumbens, cęlitùs elapsa virtute, famem in spiritu fortitudinis increpat & fugat, mulierem reddit incolumem & quietam. Lætabantur qui aderant, & leuantes manus ad sidera, Deo, qui de excelso eos visitauit, gratias agunt. Auditum est verbum, & percrebuit fama, & repentè totam perculit vrbem, per ecclesias, per prætoria, per compita omnia. Conueniunt vndiquè, de viro Dei sermo habetur vbiquè: dicitur publicè, nihil ei impossibile esse, quod à Domino postulet, & ad preces eius apertas Dei aures credunt, & dicunt, & prędicant, & affirmant. Nec possunt adspectu eius vel auditu vllo modo sariari: irruunt alij in præsentiam eius: alij, donèc exeat, præ foribus præstolantur. Cessatum est ab officijs & artibus: tota ciuitas in hoc spectaculum suspensa est. Concurrunt, postulant benedici: & tetigisse eum, singulis salutare videtur.

1. Cor. 14.

sanat dæmoniacam, admiranda populi gratulatiõe & applausu.

Tertia die ad ecclesiam sancti Ambrosij, diuina celebraturus mysteria, seruus Dei procedit. Vbi expectante innumera populi multitudine, inter ipsarum Missarum solennia, dum clericis cernentibus ipse secus altare sederet, paruulam ei puellam offerentes, quam vehementi impetu vexabat diabolus, orant vt miserę subueniat, & diabolum in ea debacchantem elidat. Audita supplicatione adstantium, intuitus personam dentibus frendentem & stridentem, vt etiam intuentibus esset horrori: compassus est ætati, & vehementiæ anxietatis illius condoluit. Patenam igitur calicis, in quo diuina celebraturus erat mysteria, postulat: in qua digitis superfuso fatice, intrà se orans & de Dominij virtute confidens, ori puellę salubrem potum applicat, & corporis eius stillam medicinalem infundit. Nec mora: quasi vreretur satanas, infusionis illius virtutem ferre non potuit: sed vrgente intrinsecùs Crucis antidoto, festinanter egrediens, vomitu sordidissimo tremebundus erupit. Sic persona purgata, diabolo profugo & confuso, laudes debitas canit ecclesia, & post acclamationes lætabundas placet populus ibidem, donèc diuina compleantur mysteria, immobilis perseuerat. Sub adspectu itaque omnium incolumis puella à suis domum reducitur, & vix tandèm à populo dimissus, ad hospitium vir Dei reuertitur. Nescio quo DEI iudicio, ea tempestate in Mediolano, iuxta illud Esaiæ verbum, piloси clamabant alter ad alterum, & occurrebant onocentauri dæmonia, & effrenaris discursibus plurimos infestabant, nec erat, qui insolentiæ eorum resisteret, cùm diù sub Anselmi schismate, qui Petri fautor extiterat, sacerdotes gementes, virgines squalidæ, sanctificationes maledictæ, altare pollutum, iram Dei in populum prouocâssent. At verò in viri Dei aduentu, abdicatis indè Anselmi præstigijs, & ad Sedis Apostolicæ obedientiam sub Innocentio reuocata ecclesia, impedita illa dæmonum licentia, quotidiè ad preces viri Dei diffugiebat diabolus, & si quandò resistere conabatur, in ipso conflictu succumbens, gloriosiùs pellebatur.

Aqua digitis suis infusa curat puellā dęmoniacam.

Esa. 34.

Nota Schismate licentiā dęmonū & sęuitiam apud Mediolanenses.

CAP. III.

INter eos ergò, qui vexabantur, mulier grandæua, ciuis Mediolanensis, & honorata quondàm matrona, vsque ad ecclesiam beati Ambrosij, post beatum virum à mul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis tracta est. In cuius pectore pluribus annis diabolus sederat, & iam ità suffocauerat eam, vt visu & auditu & verbo priuata, frendens dentibus, & linguam in modum proboscidis elephantinæ protendens, monstrum, non fœmina, videretur. Sordida ei facies, vultus terribilis, flatus fœtidus, inhabitatoris satanæ colluuia testabantur. Hanc cùm adspexisset vir DEI, nouit inhærentem ei & inuisceratum diabolum, nec facilè egressurum de domo, quam tanto possederat tempore. Cõuersus igitur ad populum, cuius innumera aderat multitudo, orare iubet attentiùs, & Clericis ac monachis, secùm iuxta altare consistentibus, mulierem ibidèm iubet constitui & teneri. Illa verò reluctans, & vi diabolica, non naturali virtute, recalcitrans, non sine aliorum iniuria ipsum Abbatem pede percussit. Quem diaboli ausum mansuetè ille contempsit, & in eius expulsionem, non indignatione iræ, sed pacifica & humili supplicatione, Deũ inuocat adiutorem, & ad immolationem hostiæ salutaris accedit. Quotiès tamen eandem hostiam signat, totiès ad mulierem conuersus, eodem signo Crucis edito, spiritum nequam fortis athleta impugnat. Nam & ille malignus, quotiès aduersùs eum signum Crucis intenditur, percussum se indicans, acriùs sæuit: & recalcitrans contra stimulum, quidnam toleret, prodit inuitus. Expleta autem oratione Dominica, efficaciùs hostem aggreditur vir beatus. Patenæ siquidem calicis sacrum Domini corpus imponens, & mulieris capiti superponens, talia loquebatur: Adest, inique spiritus, iudex tuus, adest summa potestas: iam resiste, si potes. Adest ille, qui pro nostra salute passurus: Nunc, inquit, princeps huius mundi eijcietur foràs. Hic illud corpus, quod de corpore Virginis sumptum est, quod in stipite Crucis extensum est, quod in tumulo iacuit, quod de morte surrexit, quod videntibus discipulis assendit in cælũ. In huius ergò maiestatis terribili potestate tibi spiritus maligne præcipio, vt ab hac ancilla eius egrediens, contingere eam deincèps non præsumas. Cumque eam inuasisset deserens, & vltrà manere non valens, atrociùs afflictaret, tam magnam iram, quàm modicum tempus, habens: rediens sanctus pater ad altare, fractionem hostiæ salutaris ritè compleuit, diffundendamque in populo pacem ministro dedit: & confestim pax & salus integra reddita est mulieri, & iniquus ille viuifica mysteria quantæ sint efficaciæ & virtutis, non cõfessione, sed fuga coactus, ostendit. Fugato diabolo, mulier, quam in tantorum sartagine tormentorum carnifex pestilens tanto tempore fixerat, mentis suæ compos effecta, redditis cum ratione sensibus, reuoluta intrà fauces lingua, confessa Deum, gratias egit, & intuita curatorem suum, pedibus eius aduoluta est.

Nõ ferẽt signũ Crucis improbus dæmon.

De corporali Christi præsentia in Eucharistia, habes hic exẽplũ memorabile. Iohan. 12.

Alia dæmoniaca restituitur.

Ingens per ecclesiam attollitur clamor: omnis ætas iubilat Deo: personant armenta: benedicitur ab omnibus Deus: excedit veneratio modum, & seruum Dei supra hominem, si dici fas est, liquefacta charitate ciuitas veneratur. Audiebantur hæc, quæ Mediolani fiebant, & per totam Italiam viri Dei discurrebat opinio, & diuulgabatur vbiquè, quòd surrexisset propheta magnus, potens in opere & sermone: qui inuocato nomine Christi, & infirmos curaret, & obsessos à dæmonibus liberaret. Maxima quidem ei erat in curationibus ægritudinum gratia, sed in dæmonibus eliminandis frequentior operatio erat: quia copiosior vexatorum numerus ad experta subsidia currebat, & maiorum operatio virtutum, minores obscurabat effectus. Iam verò præ frequentia populi, qui à manè vsque ad vesperam foribus assidebat, oppressiones vulgi propter corporis imbecillitatem non ferens, ad fenestras domũs procedens, se eis conspiciendum præbebat, & eleuata manu benedicebat eis: panes quoque & aquam deuehebant secùm, quibus benedictioni eius suppositis, domum ea pro beneficijs sacramentalibus referebant. Ex vicinis sanè castellis, & vicis, & vrbibus multi ad virum Dei confluxerant, & communia tam aduenarum quàm ciuium in Mediolano studia erant, prosequi sanctum, expetere beneficiũ, audire verbum, videre signum: & doctrina ac miraculis vltrà, quàm credibile est, delectabantur.

En quãti facit religiosa plebs Mediolanẽ. panẽ & aquã à vito Dei benedicta.

Aderat inter eos quidam ex suburbanis, qui puerũ dæmoniacum illuc adduxerat. Qui repentè coram omnibus, ad signum Crucis quod vir Dei edidit, de baiuli sui brachijs ruit, & elisus humi, quasi mortuus sine vllo sensu immobilis visus est: neq; vox, neq; halitus erat in eo: tãtùm circa pcordia exiguus ei superat vapor. Dãt ei cæteri locum, vt posset procedere & admitti ad virum Dei seminecis pueri baiulus, & attonita multitudo, tam miserabilis casûs præstolabatur euentum. Ingressus igitur ad virum

DEI

Dei homo est, & puerum stupidum, nec aliquid sentientem ante pedes Abbatis exposuit, & ait: Puer iste, domine pater, quem ante pedes tuos posui iam triennio est vexatus à dæmonio acerrimè, & quotiès vel ecclesiam ingreditur, vel salibus exorcizatis adspergitur, vel signum ei Crucis imponitur, vel Euangelium audire compellitur, vel diuinis interest sacramẽtis, offenditur habitator eius diabolus, & torquetur atrociùs. Dumque modò cum cęteris ego pro foribus expectarem, signum sanctæ Crucis figurante te, & extendente in populos manum, sacramentalium signorum virtute exacerbatus diabolus, vehementiùs solito totus ad pueri vexationem se contulit, & sicut vides, totum corpus eius occupans, ferè etiam ei vitalem spiritum intercluſit. Sed & ipse puer, cùm audita esset apud nos gratiæ, quã à Deo accepisti, opinio, ex aliorũ curationibus suam sperans salutem, rogauit me, vt ad te eum adducerem. Obsecro igitur per misericordiam Dei, vt & laboribus meis, qui in eius custodia operam damnosam & periculosam impendo, & illius miseriæ, quæ tanta est, quantam ipse oculis prospicis, pio & consueto affectu subuenias, & rabiem dæmonis non vsquequaque proceras patiaris. Flebat igitur, & lachrymis ora perfusus, præsentes quoque commouit, vt omnes pariter supplicarent.

Nota quibus rebꝰ crucifer diabolus, & eius administri hæretici.

Tunc vir Dei, confidere eos in Dei misericordia iubens, baculo arundineo, cui innitebatur, collum pueri leniter tangit. Sed & frater eius Gerardus, volens experiri, quæ à rustico dicta fuerant, latenter dorso eius signum Crucis impressit. Cumq; priùs sine motu & sensu, nec videns nec audiens, ante pedes Abbatis diù extensus pauimento hæsisset, ad tactum baculi & ad signum Crucis infremuit, & turbatus ingemuit. Iubet igitur Abbas super proprium lectum eum poni. At ille, quasi ex iniuria offensus, recessit se in pauimentum, & stridebat dentibus, & mordebat procuratorem suum: & capillis eorum, qui aderant, manus injiciens, quo poterat conatu, se ab eorum manibus abstrahebat, & ab eis vix teneri poterat. Eià (inquit Abbas) ad lectum nostrum eum reducite. Orante itaque Abbate, & fratribus in oratione prostratis, quasi arreptum tradit Abbati: Huic, inquit, qui minimè beneficium consecutus, tibi vt recederet, obediuit, tu nè claudas viscera misericordię: quinpotiùs tu obẽdi, & virtute obedientiæ, me iubente, adstrictus, fac quod postulat, largire quod petit: & confidens in eius virtute, per quem expetit sanitatem, postula, & impetrabis: vt & tu de Dei munere, & ille de optata glorietur salute. Ad præceptum Episcopi Abbas appræhensa manu pueri, inuocauit Dominũ, & exaudiuit eũ: & signo Crucis edito, nerui, q̃ obrigueràt, extensi sunt, & caro, quã assidẽs cõgelauerat morbus, redeũte sospitate ità mobi-

Vide quàm torqueatur diabolus aqua benedicta.

Multos curat morbidos aqua benedicta & Crucis signo.

Manũ aridã ecclesiæ sanat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bilis facta est & flexibilis, vt dicto citiùs languidum diù membrum conualuerit. Obstupuit Episcopus, tam repentinæ virtutis admirans effectum, & mira extunc veneratione virum Dei coluit, & miraculorum eius ipse testis extitit & relator. Coëgit igitur Abbatem, vt secùm ea nocte cœnaret: Cuius rei assensum vix & cum magna difficultate obtinuit, ea duntaxàt ratione suasum, quòd intolerabilis populus vndiquè expectaret, nec sine periculo egredi posse videretur. Inter cœnandum verò paropsidem, in qua Abbas comederat, Episcopus ministro familiari seruandum tradidit, & præcepit, vt seorsùm reconditam, cum omni diligentia custodiret. Elapsis exindè aliquot diebus, idem Episcopus febrium vehementi ardore corripitur: & recordatus hominis Dei, familiarem iubet accersiri ministrum: Discum, inquit, Abbatis, quem nupèr tradidi conseruandum, huc aduehere nè cuncteris. Cumque ille obtulisset allatum: Infunde, inquit, aquam in eo, & panis exiguas buccellas conscinde. Quod cùm factum esset, confidens in Domino, & Abbatis precibus se commendans, comédit & bibit, & absque dilatione conualuit.

Nota lector de paropsi de, vndè vir Dei comederat.

Augebatur aduentantium numerus, & mirifica opera populos ad se inuitabant, nec vsquàm viro Dei dabatur requies, dum ex lassitudine eius alij sibi requiem procurarent. Abeuntibus occurrebant aduenientes, & succedebant sibi beneficia mendicantes. Inter quos miles quidam in vlnis suis puellam ad virum Dei attulit, quæ ità exosam habebat lucem, vt semper clausis palpebris, etiam brachium opponeret oculis, nè aliquo modo aliqua lucis particula se ei ingereret. Auellebãtur aliquandò opposita brachia violenter, & cùm ei lumen se infunderet, clamabat & flebat: & erat ei claritas pro cruciatu, & lux visa quasì aculeos eius cerebro infigebat. Benedicit infantulæ vir Dei, & signaculum Crucis faciens super eam, tranquilliorem dimittit: & dum domum referretur, vltrò aperit oculos, & pedes sine vectore ipsa reuertitur. Et ipso in loco mulieri à dæmonio vexatæ, multis adstantibus, à patre misericordiarum idem sanctus obtinuit sanitatem.

Signo Crucis sanat oculos puellæ.

Item dęmoniacam.

CAP. IIII.

IAm Papiam aduenerat, & fama virtutum aduentum eius præcesserat, & cum debito gaudio & apparatu tantę gloriæ virum ciuitas lætabunda suscepit. Et nè diù populi desiderium dilatio suspenderet, qui, sicut Mediolani miracula facta audierat, signum ab eo optabat videre: aduénit post eum repentè rusticus quidam, qui de Mediolano secutus eum fuerat, vxorem dæmoniacam secùm adducens, quam ante pedes eius, lachrymabili voce intrinsecas protestans anxietates, deposuit. Nec mora: in contumeliam Abbatis per os miserę mulieris diabolus locutus est, & irridens seruum Dei: Non me, inquit, de anicula mea hic, porculos edens & brassicas deuorans, expeller. Multa in hunc modum in virum Dei iactabat conuicia, vt blasphemijs prouocatus, impatienter ferret opprobria, & confunderetur in præsentia populi, cùm lacessiri se indignis audiret sermonibus. Sed vir Dei astutias eius intelligens, irrisorem irritat, & vltionem ipse non expetens, sed ad Deum remittens, ad ecclesiam sancti Syri dæmoniacam duci præcepit. Voluit quippe curationis illius gloriam dare martyri, & primitias operationum virtuti eius ascribi. At verò sanctus Syrus ad hospitem suum remisit negocium, nec in ecclesia sua quippiam sibi deferens, intactum opus reduci ad Abbatem voluït. Reducitur igitur mulier ad Abbatis hospitium, garriẽte per os eius diabolo, & dicente: Non me Syrulus eijciet: non me expellet Bernardulus. Ad hęc seruus Dei respõdit: Non te Syrus, nec te Bernardus eijciet: sed Dominus Iesus Christus. Et conuersus ad orationem, pro salute mulieris Domino supplicabat. Tunc verò spiritus nequam, velut priori improbitate mutata: Quàm libèns, inquit, egrederer ab hac anicula mea, nil in ea sentiens, nisì molestiam magnam: quàm libèns egrederer, sed non possum. Interrogatus causam: Quia necdùm vult magnus Dñs, inqt. Cui sanctus: Et qs est magnus Dñs? Et ille: Iesus Nazarenus. Ad quem rursùm vir Dei: Vadè eñ Iesum nôsti, aut si vnq̃ eum vidisti? Vidi, inquit. Vbinàm eum vidisti? In gloria. Et

Procacitas dæmonis.

Et tu in gloria fuisti? Fui quidem. Et quomodò indè exísti? Cum Lucifero, inquit, multi cecidimus. Hæc autem omnia voce lugubri per os vetulæ, audientibus omnibus, loquebatur. Respondente autem sancto Abbate: Nunquìd in illam gloriam redire velles, & restitui in gradum pristinum? Rursùm voce mutata, & miro modo cachinnans: Hoc, inquit, tardum est. Et nihil vltrà loquens, orante attentiùs viro DEI, nequissimus ille victus abscessit, & mulier sibi reddita sanitate, quantas potuit gratias egit. Reuertitur ergò vir cum muliere, per totam viam incolumitati eius congaudens: expectantibus amicis, domui suæ redditur. Lætabantur omnes, qui ordinem rei gestæ audiêrant: sed repentè gaudium vertitur in mœrorem: quia vbi domûs suæ limina attigit, rursùs intrat diabolus in eam, & infestior solito, miseram discerpit atrociùs. Quid faceret miser maritus, quò se verteret, nesciebat. Cohabitare cum dæmoniaca, molestissimum: relinquere, impium videbatur. Surgit igitur, & assumpta sequitur donèc ipse sequatur. Itaque memor promissi, circa noctis crepusculum, cæteris dormitum euntibus, ipse, vno tantùm prosequente, ecclesiam ingreditur, & tota nocte illa orationi vacans, obtinuit à Domino, quod petebat: & impetrata mulieri sanitate, iubet eam securè reuerti ad propria. Sed cùm reditum ad se diaboli, sicut iam experta fuerat, formidaret, collo eius alligari chartulam, hæc verba continentem, præcepit:

Eijcit nequissimum dęmonem.

Rursùs in fœminã dęmon reuertitur.

Iterùm à S. patre expellitur.

In nomine Domini nostri Iesu Christi pręcipio tibi dæmon, nè hanc amodò pręsumas mulierem contingere. Quod mandatum cum tanto timore susceperit diabolus, vt mulieri regressæ ad propria, nunquàm deinceps appropinquare præsumpserit. Erat etiam in eadem ciuitate quidam dæmoniacus, cuius passio multos ad risum commouebat, cùm alij, qui seuerioris animi erant, clementissimo ei compaterentur affectu. Hic ità latrabat, vt, si audires, nec personam videres, canem crederes. Hunc ad se adductum, vir Dei cùm latrantem audisset, ingemuit: qui eo modo latrabat, quo solent percussi & obruti canes irasci & fremere in percussores: sed in præsentia viri Dei anhelans & latrans, acriùs solito turbabatur. Increpato itaque diabolo, & in virtute Christi expulso, homini imperat vt loquatur. Purgatus homo intrat ecclesiam, interest sacramentis, Crucis signo se munit, audit Euangelia, confitetur & orat, & cętera sanę mentis officia Deo reddit, & consecrat.

Dęmoniacus purgatur.

Cùm secundò per Mediolanum eodem anno pater sanctus transiret, oblata est ei dæmoniaca mulier. Nam eo tempore aberat, quo primùm vir Dei ciuitatem prędictam sua illustrauit prędsentia. Hanc possidebat dæmonium, quod modò Italica, modò Ibera lingua loquebatur: nec satis certum erat, vtrùm vnus esset bilinguis, vtriusq; sermonis idiomate vtens, an duo: sed tam propriè modò hæc, modò illa sonabat, vt diceres: *Hic qui loquitur, Ligur est: *hic, Hispanus. Hæc etiam genuum passione & poplitis tremore turbabatur. Hæc cùm ad virum DEI adducta fuisset, saltu concito scamnum, in quo sedebat, inopinata celeritate transilijt. Reducta & interrogata, quid sibi vellet saltus & fuga, & vndè ægrotanti & vetulæ tanta virtus & velocitas venisset, respondit hanc sibi agilitatem ex prędsentia inesse diaboli, vt currentes comprẽhenderet equos, & eorum dorsa sine adminiculo transiliret. Hęc sequenti die dum in ecclesia diuinis, quę ille celebrabat, officijs interesset, crudelissimè & diutissimè coram omnibus vexata est. Compassus Abbas mulieri, iam sæpè in talibus expertus Dei clementiam, imperat diabolo, vt recedat. Ille ad imperium serui Dei tremebundus, euanuit: mulier verò non solùm ex vexatione, sed etiam à neruorum contractione, in momento conualuit.

*Hic

Dęmoniaca sanat.

Hæc & alia multa intrà Alpes constituras, operatus est vir DEI, & diuersa loca perlustrans, benefaciebat his, qui infirmabantur, illuminando cæcos, erigendo debiles, curando febricitantes, maximè oppressos à diabolo diligentiori studio purgans: & quę malignus fœdauerat spiritus pectora, templa DEO acceptabilia consecrabat. Multa in hunc virum probabilia & laude digna concurrunt: & alij quidem doctrinam, alij mores, & alij mirantur miracula. Ego quidem con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

congruum his omnibus honorem defero, sed præ omnibus, quantùm in me est, hoc sublimius duco, hoc propensiùs prædico, quòd cùm esset vas electionis, & nomen Christi coram gentibus & regibus ferret intrepidus, cùm obedirēt ei principes mundi, & ad nutum eius in omni natione starent Episcopi, cùm ipsa Romana Ecclesia singulari priuilegio veneraretur eius consilia, & quasi legatione generali concessa, subiecisset ei gentes & regna, cùm etiam, quod glorioſius iudicatur, dicta eius & verba confirmarentur miraculis, nunquàm excessit, nunquàm supra se in mirabilibus ambulauit: sed semper de se humiliter sentiens, venerabilium operum non se authorem crediđit, sed ministrum: & cùm esset omnium iudicio summus, suo sibi iudicio constitit infimus. Soli DEO, quicquid fecit, asscripsit: immò nihil boni aut velle aut posse se, nisi inspirante Deo, & sensit, & dixit. Sed aderat vis diuina in tempore accepto, & in die salutis, segregans in Euangelium suum seruum suum, cuius humilitatem respexit, cuius animam spiritu sanctus ornauerat: & quia synceritatem eius nulla maculabat duplicitas, nec interrumpebat bonum eius quæli-bet conspersio falsitatis, in loco suo idem spiritus manebat immobilis. Qui vt semper splendidior esset & purior, quotidiè in fornace probabatur: & nè quid ei rubiginis obreperet, crebris malleorum ictibus in incude tundebatur, flagellabatur & arguebatur, non ad pœnam pro crimine, sed ad gloriam pro virtute. Nunquàm ei defuit stimulus ægritudinis: & cùm sciret virtutem in infirmitate perfici, sufficientem sibi in hoc experiebatur gratiam, quod videret suos omnes, quantuluncunquè extraordinarios, motus, lima illius quotidianæ afflictionis abradi. Erat quippe caro infirma, sed spiritus promptus: & quia in corpore delectari non poterat, totus delectabatur in Domino: nec aliqua seculi huius ambitione pulsabatur, qui solis cælestibus inhiabat. Quot ecclesiæ pastoribus destitutæ, sibi eum in Episcopum elegerunt? Elegit eum domestica Lingonensis ecclesia, elegit Catalaunensis: intrà Italiam ciuitas Laguensis & Mediolanum, metropolis Ligurum, hunc optauerunt & pastorem & magistrum. Rhemis nobilissima ciuitas Franciæ, secundæ Belgicæ prouinciæ caput, eius dominationem ambiuit. Omnibus his vocationibus postpositis, nō solicitauit animam eius honor oblatus, nec motus est pes eius, vt inclinaret se ad gloriam: nec magis eum delectabat tiara & annulus, quàm rastrum & sarculus. Perentibus se non aliquandò negabat, quod petebant, nec concessit: sed dicebat eis, se non esse suum, & quod obedientia iuberet, facturum vt seruum. Aiebat autem se venisse non ministrari, sed ministrare, & à ministerij seruitute, cui obligatus esset, nisi fratrum voluntate, non posse absolui. Quæ res cùm referretur ad fratres, respondebant: Nos omnibus, quę possidebamus, venditis, inuentam preciosam margaritam comparauimus. Ad patrimonia distracta redire non possumus. Quòd si precium & appreciatum nobis perierit, & substantijs ac margarita priuati fuerimus, expectationi nostræ malè prouisum est: si oleo nostro effuso, clausis ianuis, sicut fatui, mendicemus. Prouiderant enim sibi ex consilio sanctissimi fratres, & domini Papæ authoritate muniti erant, nè quis gaudium eorum tollere posset ab eis, & aliorum consolatio, eis fieret tribulatio, & eorum inopia, aliorum plenitudinem cumularet. His alijsque rationibus serui Dei expugnauerant petitores, & iam diuulgatum erat vbiquè, Abbatem sic statutum esse in Ecclesia à Deo, sicut in Hebræorum populo Moyses fuit: qui, cùm non esset pontifex, Aaron tamen vnxit & sacrauit pontificem, & dispositionibus eius tota Leuitica successio omni tempore paruit.

In S. Bernardo quid præcipuè sulpiciendum.

Viri sancti perpetuæ ægritudines

2. Cor. 12.

Mulrę eccle siæ cū eligūt sibi Episcopum, sed renuit.

Amor fratrū Claraualle. erga S. Bernardū.

Matt. 25.

Leuit. 8.

CAP. V.

IAm Alpes transcenderat, & descendebant in occursum eius de summis rupibus pastores & armentarij, & agreste hominum genus, & conclamabāt à longè, benedictionem petentes, & reptabant per fauces montium, regredientes ad caulas suas, colloquentes ad inuicèm & gaudentes, quòd sanctum Dei vidissent, & manu sua super se extensa, opratæ benedictionis gratiam accepissent. Tandèm Chrysopolim veniēs, vsq; Lingonas solenniter deducitur: circa quos fines fratres ei Clarauallenses occurrunt. Prouoluti pedibus, surgunt ad oscula, & vicissim ei colloquentes, Clarāuallem eum deducunt alacriter. Assunt fratres in vnum congregati, & mira deuotione dilectum

Chrysopolis.

Fratres reuertentem amātissimè excipiunt.

lectum patrem suscipiunt: Agitur sine tumultu cum omni grauitate lætitia: facies quidem purior, hilaritatem dissimulare non poterat, sed castigatus actionum & locutionum modus, metas proprias non transgrediebatur, & cohibebant se affectiones ipsæ, nè quid agerent, in quo dissolutionis nota, religionis maturitatem offenderet. In tanta Abbatis mora, nihil in Claraualle potuit diabolus texere, nihil interim rubigo nis synceris affricuit mentibus, nec aliqua parte domus DEI supra petram fundata, mota est. Ità opus suum seruus Dei absens corpore, præsens spiritu, orationum instantia muniērat & solidārat, vt nec ruina aliqua in tantis constructionibus dehiscere videretur. Nullæ in aduentu eius lites seruatæ sunt, non odia nutrita, in præsentia iudicis eruperunt. Nihil iuniores aduersùs priores de austeritate aut duritia: nihil priores aduersùs iuniores de dissolutione aliqua vel remissione causati sunt. Integer vniuersorum status, consors societas, mira vnitas: omnes vnius moris in domo DEI, in pace & sanctimonia inuenti sunt, ascendentes scalam Iacob, & festinantes ad inuitum Dei, cuius delectabilis adspectus in superioribus eminebat. Abbas autem videns Satanam sicut fulgur cadentem de cęlo, eo humilior & subiectior Deo erat, quo intelligebat desiderijs suis Deum adesse propitium. Nec de hoc in se gloriabatur, quòd subijciebantur ei dæmonia: quin potiùs in Deo gaudebat, quòd nomina fratrum suorum scripta videbat in cælo, quorum vnanimitas immaculatam se custodiret ab hoc seculo.

Gen. 28.

Luc. 10.

Aderant ei in consilijs suis venerabiles fratres sui, aderat Godefridus Prior eius. dem loci, propinquus eius & carne & spiritu, vir sapiens & constans, qui etiam religionis & prudentiæ merito, posteà in ecclesia Lingonensi factus Episcopus, & sanctitatis formam retinens, & dignitatis, in qua est, honorem non minuens, vsque hodiè egrediens & ingrediens, laudabiliter perseuerat. Hi ergò atque alij plures viri prouidi, & de communi vtilitate soliciti, virum Dei, cuius conuersatio in cælis erat, aliquandò descendere compellebant, & indicabant ei, quæ domūs necessitas exigebat. Insinuant itaque ei locum angustum & incommodum, in quo confederant, nec capacem tantæ multitudinis: & cùm quotidiè cateruatim aduentantium numerus augeretur, non posse eos intrà constructas recipi officinas, & vix oratorium solis sufficere monachis. Addunt etiam, se considerare inferiùs aptam planitiem, & opportunitatem fluminis, quod infrà illabitur: ibique locum esse spatiosum ad omnia, quæ ad monasterij necessitates conueniunt, ad prata, ad colonias, ad virgulta, ad vineas: etsi ex vna parte syluę videatur deesse clausura, facilè hoc parietibus lapideis, quorum ingens ibi est copia, posse suppleri. In primis vir Dei non acquieuit consilio: Videtis, inquit, quia multis expensis & sudoribus domus ista parata est, sublimis est ecclesia, domus lapideæ consummatæ sunt, aquæ ductus cum maximis sumptibus per singulas officinas traducti. Si hæc omnia confregerimus, poterunt homines seculi de nobis malè sentire, quòd aut leues sumus & mutabiles, aut nimiæ, quas tamen non habemus, diuitiæ faciant nos insanire. Cumque certissimum vobis sit, penès nos non esse pecunias, verbo Euangelico vobis dico, quia ædificaturo turrim, futuri operis necessè est supputare expensas. Alioquin cùm cœperit & defecerit, dicetur ei: Hic homo fatuus cœpit ædificare, & non potuit consummare. Ad hæc fratres respondent: Si consummatis his, quæ ad monasterium pertinent, habitatores cessaret mittere Deus, stare posset sententia, & cessandum ab operibus rationabilis foret censura. Nunc verò cùm quotidiè gregem suū Deus multiplicet, aut repellendi sunt, quos mittit, aut prouidenda mansio, in qua suscipiantur. Nec dubium est, qui parauit mansores, quin præparet mansiones. Absit autem, vt pro diffidentia sumptuum, confusionis huius incurramus discrimina. Audiens hæc Abbas, fide & charitate eorum delectatus est, & aliquandò tandèm consilijs eorum acquieuit, plurimis tamen super hoc ad Deum precibus suis fusis, nonnullis quoquè reuelationibus præostensis. Gaudij sunt fratres, vbi verbum effusum est in publicum. Audiuit hoc sanctæ memoriæ nobilissimus princeps Theobaldus, & multa in sumptus dedit, & ampliora spopondit subsidia. Audiēruntque Episcopi regionum, & viri inclyti, & negociatores terræ, & hilari animo sine exactore, vltrò ad opus Dei copiosa contulêre suffragia. Abundantibus sumptibus, conductis festinanter operarijs, ipsi fratres per omnia incumbebant operibus. Alij cędebant ligna, alij lapides conquadrabant, alij muros struebant, alij fundabant ec-

Luc. 14.

Ecce tibi vere piorum hominū erga monasteria cōstruēda liberalitatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cleſiam,alij diffuſis limitibus partiebantur fluuium, & extollebant ſaltus aquarum ad molas. Fullones, & piſcatores,& coriarij, & fabri, alijq; artifices, congruas aptabant ſuis operibus machinas, vt ſcaturiret & prodiret, vbicunquè opùs eſſet, in omni domo ſubterraneis canalibus deductus riuus vltrò ebulliens, & demùm congruis miniſterijs per omnes officinas expletis,purgata domo, ad locum cardinalem aluei reuerterentur,qui diffuſi fuerant,& fluuij propriam redderent quantitatem. Inopinata celeritate conſummati ſunt muri,totum monaſterij ambitum ſpatioſiſſimè amplectentes. Surrexit domus, & quasì animam viuentem atque mobilem haberet,nupèr nata eccleſia,in breui profecit & creuit.

CAP. VI.

Aquitaniæ princeps ſequit Pontificis fautores.

LAborabat ea tempeſtate ſub ſchiſmaticorum oppreſſione, tota Burdegalenſis eccleſia,& non erat in Aquitania,qui poſſet reſiſtere principi, cuius animam induxerat Deus: qui, annuente Gerardo Engoliſmenſi Epiſcopo,& inſtillante in cor eius diſſenſionis ſemina, factus eſt ſchiſmatis defenſor & auctor. Quicunque ſuſceptioni Petri Leonis nō ſubſcribebant, perſecutionibus expoſiti, alij damnis,alij proſcriptionibus mulctabantur: alij à ſedibus proprijs pulſi,exulare compellebantur. Sibilabat in auribus Comitis illius crebris perſuaſionibus, quasi ſerpens, antiquus veterator ille,qui diù in partibus illis Sedis Apoſtolicæ fuerat legatus, & nunc à magiſtratu tanto deiectus,non poterat ſe pati ſuæ ſolius eccleſiæ Epiſcopum, qui ſe videbat totius Aquitaniæ principem & magiſtrum. Erubeſcebat enim ad primam domum redire, cuius potentatui & Turonica,& Burdegalenſis,& Anxienſis prouinciæ ſubiectæ fuerant,& quicquid à collibus Iberorum vſque ad Ligerim complectitur & claudit Oceanus, paruèrat eius imperio. Conſuetus igitur prædari prouincias, & ſub titulo iuſtitiæ de cauſis emergentibus facere quæſtum, infinitas aggregauit pecunias, quæ ſibi erant in idolum,& in apoſtaſię ſimulacrum. Videns igitur periſſe ſibi exactionum authoritatem, & ſolam domum,quæ nupèr multis ſtipata clamoribus,iam caterebat ærarijs,impatienter ferens,quòd manus eius non implerentur muneribus,homo ſerpentinę aſtutię feſtinatò ad Petrum Leonis miſit, vt ei legationem concederet, & ipſe ei fidelitate iurata obediret: inſupèr & principem terræ, & quoſcunque poſſet, ad eius imperium inclinaret. Gauiſus homo perditionis, quia locum, in quo dilataret malitiam ſuam,ſe inueniſſe putauit, citò annuit, & libenter ei in adſtipulationem erroris Gilonem Tuſculanum Cardinalem Epiſcopum, qui ſolus de Romanis cum Petro Portuenſi Epiſcopo ei adhæſerat, celeriter delegauit. Porrò Gerardus, qui priùs ſe mutilatum dolebat,reſumpſit cornua,& deincèps cœpit ſecurior & audacior apparére. Nam & quod antè non fecerat, publicè procedebat mitratus, vt ipſa ſacri officij inſignia ampliorem ei reuerentiam in populos vendicarent. Aggreditur ergò Comitem multis pecunijs, inuadit animam eius rationibus venenatis, & hominem promptum facilè ſeducit & corrumpit. Inprimis ab vrbe Pictauenſi Vuilhelmus Epiſcopus,vir honeſtus,homo catholicus, in ſocietate & defenſione vniuerſalis Eccleſiæ ſtabilis, violenter expellitur,& à Gerardo & Cardinale adiutore ſuo,quia Petrum abdicabat,damnatur. Erant & aliæ familiares cauſæ, pro quibus ei à multo tempore Comes infenſus,data occaſione, libentiſſimè eum perſequitur & abiurat. Viſum eſt autem tam Gerardo, quàm Comiti, vt ad confirmationem partis ſuæ,ſine mora Pictaui crearent Epiſcopum: & inuenerunt hominem ambitioſum, nobilem quidem genere,ſed degenerem fide: quem, vt genus ſuum cum eo in cauſa ponerent,quibusdam ex clericis conſentientibus elegerunt:& prophanas ei imponentes manus, execrabile caput eius non tam vnxerunt, quàm contaminauerunt. Simile huic monſtrum in Lemouicenſi eccleſia inſtruxerunt, Ramnolphum quendam Dorotenſem Abbatem, quem non multò poſt vltio diuina ſecuta eſt: & cadens reſupinus de equo in via plana,vno tantùm lapide vltore, qui ad hoc ibi erat relictus, infixo capiti eius, quaſſato cerebro,expirauit.

Gerard⁹ Engoliſmenſ. Epiſcopus, fouet partes Antipapę admodùm flagitiosè.

Legitimis exturbatis Epiſcopis, ſubſtituuntur pſeudoepiſcopi.

Vltio diuina.

Audiens hæc & huiuſmodi vir venerabilis Gaufredus Carnotenſis Epiſcopus, cui à Papa Innocentio Aquitaniæ legatio fuit commendata, vehementer indoluit, & ſuc-

ſuccurrendum periclitanti Eccleſiæ, poſtpoſitis alijs negocijs, ſine dilatione vlla deceuit. Abbatem ergò Clarauallenſem petit & obſecrat, vt ſibi ad tanta mala eliminanda ſuccurrat. Aſſenſit vir DEI, & ſe in proximo congregationem monachorum in Britaniam in locum, quem iuxta Nannetum Comitiſſa Ermengardis parauerat, ducturum intimat, & promittit, diſpoſita illa domo ſecundùm genus & ſpecies ſuas, ſe cum eo in Aquitaniam profecturum. Ibant igitur ſimul, & nè multis ambagibus vtar,ſimul Nannetum venerunt. Erat autem in regione illa miſera mulier,quę à quodam petulante diabolo vexabatur. Apparuit autem ei laſciuus ille diabolus in ſpecie militis, valdè pulchri adſpectu, & in amorem ſuum intùs ſuggeſtione latenti,extrà locutione blandienti,animum eius fallaciter inclinauit. Cumque aſſenſum mulieris obtinuiſſet, expanſis brachijs, pedes eius ſuper vnam manuum ſuarum poſuit, altera verò manu caput eius operuit, ſibiq́ue eam huius fœderis ſigno dotauit. Illa quidem virum habebat ſtrenuum militem, ſed huius execrabilis commercij penitùs ignarum.

Diabol⁹ mirè abutitur vxore militis cuiuſdã.

Abutebatur ergò ea, etiam in eodem loco cubante marito, inuiſibiliter impuriſſimus ille adulter,& incredibili vexabat libidine. Sex annis tantum latuit malum, nec detexit mulier perdita tanti criminis probrum. Septimo verò anno confuſa eſt in ſeipſa,& expauit,tum propter colluuionem tam continuæ turpitudinis, tum propter timorem Dei,cuius iudicio ſingulis momentis timebat intercipi & damnari. Confugit ad ſacerdotes,& piaculum confitetur. Peragrat loca ſancta, & ſanctorum implorat ſuffragia: ſed nulla ei confeſſio,nulla oratio,nulla eleemoſynarum largitio ſuffragatur. Quotidiè,vt priùs, & importuniùs,à dæmone infeſtatur. Deniquè in publicum tantum ſcelus effuſum eſt. Quo audito & cognito, maritus eius contubernia execratur. Intereà ad locum prædictum vir Dei cum comitatu ſuo aduenerat: cuius vt audiuit aduentum infelix mulier, ſe ad pedes eius tremebunda proiecit. Aperit ei lachrymis perfuſa paſſionem horribilem, & ludificationem inueteratam, & quòd ei nihil profeciſſent,quæcunque feciſſet ſibi à preſbyteris imperata. Addit ſibi ab oppreſſore ſuo aduentum eius prædictum, & minaciter ei interdicit,nè ante eius veniret præſentiam: quia nihil ei prodeſſet,& ipſe, recedente Abbate, qui fuerat amator, crudeliſſimus ei fieret perſecutor. Audiens hæc vir DEI, blandis verbis conſolatur mulierem,& de cęlo promittit auxilium: præcipitq́ue, vt die altera (iam enim nox inſtabat) confidens in Domino reuertatur. Reuerſa manè,cùm viro Dei blaſphemias & minas,quas eadem nocte ab incubo ſuo audierat, retuliſſet: Nè cures, inquit vir Dei,minas eius: ſed tolle baculum hunc noſtrum,& pone in lecto tuo, & ſi quid poteſt,agat. Egit mulier quod iuſſum fuerat, & recubans in lecto ſuo, ſigno Crucis munita,iuxta ſe baculum ponit. Adeſt ille continuò, ſed nec ad conſuetum opus, nec ad ipſum cubile preſumpſit accedere: tamen minatur acerrimè, quòd diſcedente viro Dei, ipſe in eius ſupplicia reuerteretur. Inſtabat dies Dominica, & voluit vir Dei per ſe ipſe in ecclęſiam accerſiri. Cumque ipſa die maximus populus ad eccleſiam conueniſſet, inter Miſſarum ſolennia, comitantibus Epiſcopis Gaufredo Carnotenſi,& Brictio Nannetenſi, ipſe ad ambonem conſcendit, & vt omnes, qui in eccleſia erant,accenſas candelas in manibus teneant, locuturus edicit. Quod & ipſe cum Epiſcopis & clericis faciens,inauditos diaboli auſus publicè aperit,& foedictum Epiſcopi populum in eccleſiam accerſiri. Cumque ipſa die maximus popu-

Eccè quid valeāt etiā viles Sācto. rum res.

Proſtigat mirabiliter impuriſſimū dęmonem à fœmina.

execratorem ſpiritum, qui in tam horrenda inquinamenta etiam contra naturam ſuam nicatorem ſpiritum, qui aderant, ſubſcriptione anathematizat,& auexarſerat, cum omnium fidelium, qui aderant, ſubſcriptione anathematizat,& authoritate Chriſti tam ad illam, quàm ad omnes mulieres deincèps interdicit accęſſum. Extinctis itaque ſacramentalibus illis luminibus, extincta eſt deincèps tota vir. tus diaboli, & mulieri poſt confeſſionem communicanti, nunquàm poſteà apparuit inimicus, ſed irregreſſibiliter eliminatus aufugit.

His itaque patratis,ſimul Abbas & legatus ingrediuntur Aquitaniam. Interim Gerardus, aſſenſu Comitis, Burdegalenſem Archiepiſcopatum occupauerat, & ſimul Burdegalenſem & Engoliſmenſem detinebat eccleſiam. Sed effluentibus pecunijs, quas in aſſentatorum manus iniecerat,magis ac magis cognita veritate: iam defluebant ab eo ſubſidia principum, & perfidiæ eius timebant exiſtere defenſores. Moratur itaque in locis illis,in quibus ſecuriorem ſe putabat, nec iam facilè ſe conuenibus præſentabat. Vt enim priùs geſta breuiter repetamus, vbi primùm cœpit audiri,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid aduersùs Ecclesiam Dei Gerardus ille machinaretur, ab Innocentio Papâ, adhuc in Gallijs demorante, missi sunt Abbas noster Clarauallensis, & Iosseuus venerabilis Episcopus Suessionensis, & Pictauum vsque venerunt, vt tam ipsum quàm prædictum principem conuenirent. At ille, iam eodem principe persuaso, impudenter in ecclesiam catholicam, à qua se præcidebat, conuicia cœpit iaculari, & pollicitam priùs innocentio obedientiam subtrahere, Anacletum suum electum digniorem, & quicùq; ei non obedirent, erroneos & acephalos nominare. Vndè factum est, vt animari & armati in insaniam Clerici, publicè ex ea die persecutionem catholicis intentarent. Priùs tamen, quàm ab vnitate seipsos taliter præcidissent, obtulerat Abbas sanctus in eorum ecclesia sacrificium Deo. Post cuius discessum, decanus eiusdem ecclesiæ altare, in quo diuina mysteria celebrârat, impiè quidem, sed non impunè, confregit. Siquidem post breue tempus percussus à Deo, cùm spiritum exhalaret, domum, in qua moriebatur, plenam videbat dæmonibus, & se à dæmonio iugulari clamitans, cultellum à circũstantibus postulabat, quem immergeret gutturi suo, vt extracto dæmone viueret. Sed diabolus, cui datus erat, cum inter hæc verba extinxit, & pestilentem animam in infernum demersit. Archipresbyter quoquè, qui Petri inuasoris Pictauè. sis ecclesiæ synodum denunciabat, coram ipsis, quos ad conuentum perfidiæ inuitabat, à diabolo correptus est. Sed & in alios multos, qui in schismate illo seruentiores extiterant, manus diuina manifestam exercuerat vltionem. Propter hæc & alia huiusmodi, ante homines confundi cœperat Gerardus, & timens opponi sibi, quæ negari non poterant, conuentus publicos euitabat. Significatum est interim Comiti per viros illustres, qui ad eum securiùs audebant accedere, quòd Abbas Clarauallis & Episcopus Carnotensis, alijque Episcopi & religiosi viri, colloquium eius expeterent: quorum etiam studium esset, vt secùm de pace Ecclesiæ, & de malo removendo tractarent: persuasumque est illi, nè tantorum virorum deuitaret colloquium: quia poterat fieri, vt communicato cum eis consilio, & facile esset, quod modò videbatur difficile: & quod videbatur impossibile, repentino prouentu possibile redderetur.

Gerardus Episcopus schismaticus Catholicos persequitur.

Terribilis vindicta in decanũ, & alios schismaticos.

Itaque apud Pertinacum hinc indè conueniunt, & inprimis de diuisione Ecclesiæ & de scissura & obstinatione, quæ infra Alpes in sola Aquitania quasi nebulæ corruptela consederat, multis modis & rationibus à seruis DEI Comiti intimatum est, quòd Ecclesia vna est, & quicquid extra eam est, quasi extra arcam, iudicio Dei necesse est interire & dilui. Adducta quoquè exempla Dathan & Abiron, quos reatu schismatis terra viuos absorbuit: nec tanto malo vindictam Dei aliquando defuisse, monstratum est. His auditis, Comes ex parte sano vsus est consilio, & respondit, in obedientiam Innocentij Papæ posse dare consensum: sed in restitutionem Episcoporum, quos de sedibus suis expulerat, nulla ratione induci: quoniam implacabiliter eum offenderant, & iurauerat, se nullo tempore eorum pacem aliquando suscepturum. Dùm per internuncios protractus est sermo, & dum vicissim verbis se mutuò occupant, vir Dei efficaciora sibi arma arripiens, ad altare sanctũ oblaturus & supplicaturus accedit. Intrauerãt ecclesiã, quibus licebat diuinis interesse mysterijs, Comes sustinebat pro foribus. Peractis itaque consecrationibus, & pace data ac diffusa per populum, vir Dei iam non segnis, vt hominem, corpus Domini super patenam ponens, igneæ facie & flammeis oculis, non supplicans, sed minax, foràs egreditur, & verbis terribilibus aggreditur Ducem: Rogauimus te, inquit, & spreuisti nos: Supplicauit tibi in altero, quem iam tecùm habuimus, conuentu seruorum Dei ante te adunata multitudo, & contempsisti. Eccè ad te processit filius Virginis, qui est Caput & Dominus Ecclesiæ, quam tu persequeris. Adest iudex tuus, in cuius manus illa tua anima deuenit. Nunquid & ipsum spernes? Nunquid & ipsum sicut seruos eius contemnes? Lamentabantur vniuersi, qui aderant, & orationibus intenti, præstolabantur exitum rei, & omnium suspensa expectatio nescio quid diuinum cælitùs fieri expectabat. Videns Comes Abbatem in spiritu vehementi procedentem, & sacratissimum corpus Domini in manibus ferentem, expauit & diriguit, membrisque tremebundis metu & dissolutis, quasi amens solo prouoluitur. Eleuatus à militibus, rursùm in faciem ruit, nec quippiam alicui loquens, aut intendens in aliquem, saliuis per barbam defluentibus, cum profundis efflans gemitibus, epilepticus videbatur. Tum vir Dei ad eum pro-

Num. 16.

Nota historiã memorabilẽ, & de corporali Christi in Eucharistia præsentia.

propiùs accessit, & pede pulsans accliuem, surgere iubet, & stare supra pedes, & DEI audire sententiam. Præsens est, inquit, Pictauensis Episcopus, quem ab ecclesia sua expulisti. Vade, & reconciliare ei, & in osculo pacis iungito fœdera, & ipse ad Sedem tuam eum reducito: & satisfaciens Deo, redde pro contumelia gloriam, & in vniuerso principatu tuo diuisos & discordes ad charitatis reuoca vnitatem. Subdere Innocentio Papæ, & sicut ei omnis obedit Ecclesia, tu quoquè electo à DEO tanto patre Pontifici. Audiens hæc Comes, authoritate spiritussancti & sanctorum sacramentorum præsentia victus, nec audebat respondere, nec poterat: sed statim occurrit, & in pacis osculo recepit Episcopũ, & eádem, qua eum abiurauerat, manu cum totius exultatione ciuitatis, ad propriam sedem eum reduxit. Sed deinceps Abbas cum Comite iam familiariùs & suauiùs loquens, paternè eum monuit, nè ad impios & temerarios ausus vltrà exurgeret, nè Dei patientiam in tantis iritaret flagitijs, nè pacem sanctam in aliquo violaret.

Huius Guilhelmi Comitis mirè cõuersi vita habes Tomo 1. X. Februarij.

Pace itaque omni Aquitanicæ ecclesiæ reddita, solus Gerardus perseuerat in malis: sed non multò pòst adueniente die iræ, in domo sua miserabiliter extinctus est. Et cùm dicat scriptura, Est peccatum ad mortem: pro eo non dico, vt roget quis: impœnitens & subito mortuus, sine confessione & viatico de corpore egredientem spiritum diabolo reddidit, cuius minister vsque in finem extiterat. Corpus eius à nepotibus suis, quos in ecclesia illa honoribus sublimauerat, inuentum in lecto suo examine & enormiter tumidum, in basilica quadam humatum est. Sed posteà à Gaufredo Carnotensi Episcopo, sedis Apostolicæ legato, indè extractum, aliasq; proiectum est. Nepotes quoquè eius ab eádem ecclesia posteà eliminati sunt, & omnis progenies & plãtatio à radice euulsa, per extera regna, tanti iudicij circunferens querimonias, exulauit. Tanto ergò malo obruto, & schismate Gerardi redacto in cineres, vir Dei cum magno gaudio Clarãuallem reuertitur. Assunt fratres circunfusi pedibus eius: gratias agunt Deo, qui bonis initijs feliciores prouentus accumulat, & vbiquè Abbatis sui humilitatem glorificat & exaltat. Nactus verò vir DEI aliquod quietis tempus, aliijs se negocijs occupauit: & secedens in casulam, pisatijs torquibus circuntextam, solus meditationibus diuinis vacare disponit: & repentè occurrunt ei in diuersorio humili, quasi ad præsepe Domini consistenti, amatoria Cantica, & spiritualium fercula nuptiarum. Considerat & expauescit, quòd sponsus speciosus forma præ filijs hominum, in quem etiam Angeli desiderant prospicere, fuscam adamauerit sponsam, & decoloratam à sole, tanto extollat præconio, vt dicat eam totam formosam, nec vllam in ea maculam esse. Ipsam quoquè sponsam dilectione languere miratur, & inquirit diligenter, quæ sit illa charitas, cuius oscula dulciora sunt vino, ad quorum delibationem tanto affectu anima impatienter anhelat: cumque sponsus multis laudibus sponsam attollat, non tamen in omnibus plenam ei sui copiam præbeat, nec vsq; ad plenitudinem satietatis se sponsę desideranti concedat: quæsitus aliquandò non inueniatur, & post longos circuitus repertus, teneatur, nè fugiat. Multo tempore in harum meditatione rerum animam suam effudit, & multipliciter hæc exponens, quãtum in se profecerit, qui quotidiè in illis epulabatur delicijs: quantùm in nobis, quibus illius benedictionis reliquias in scriptura seruauit, manifestum est legẽtibus eam.

Pfal. 44. Cant. 1. &c.

Exponit Cãtica Canticorum.

CAP. VII.

INterea literæ Apostolicæ virum Dei vocant, & vt assit laboranti Ecclesię, supplicãt Cardinales. Intermittũtur studia, & quę modò cõtinua erant, interpolatis discursibus resumuntur. Nulla vacatio superest: seruus Dei aut orat, aut meditatur, aut legit, aut concionatur. Videns ergò excusationes frustrà expendi, & necesse esse obedire mandatis, cõuocatos à multis partibus fratres, diù profundeq; suspirãs, affatur: Videtis fratres, in quantis tribulationibus laboret Ecclesia. Pars quidem Petri & in Italia & in Aquitania, authore Deo, elisa, iam non parturit, sed abortit. Euasati sunt in his regionibus schismatis defensores: Romę magna pars nobiliũ Innocentium sequitur, & fauent ei multi fidelium: qui tamen temerarię multitudinis impetũ formidant, non audent publicè confiteri, quem Innocentio firmauêre, consensum. Coniuratos habet Petrus homines perditos, quos corrumpit pecunia: & munitionibus eorũ occu-

Literis Põtificis euocãtur ad Vzhè, vt adsit laboranti Ecclesiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

occupatis, nō Simonis Petri fidem, sed Simonis magi repræsentat præstigias. Contra vnam gentem, Occidente edomito, supereſt lucta. Orantibus vobis & iubilantibus, Iericho corruet: & cùm extenderitis cum Moyse manus ad Dominum Amalech victus aufugiet. Ioſue pugnat, & vt ad conſummationem victoriæ dies ſufficiat protelata, ſoli vt ſtet, non tam orat, quàm imperat: & meretur fides tam ſolis obedientiam, quàm de hoſte proſtrato victoriam. Nobis ergò pugnantibus, vos ferte preſidium, & auxilium de cœlo ſupplicibus animis implorate. Agite, quæ agitis, & ſtate in gradu, quo ſtatis. Et licèt vobis nihil conſcij ſitis, iudicio tamen veſtro non æſtimetis vos iuſtos: quia ſolus Deus quos iuſtificat, iudicat, & perfectiſſimus quiſque iudicij diuini diſtrictum examen ignorat. Iudicari autem ab humano die non multùm curetis, neq; quempiam iudicantes, aliquandò extollamini: nec aliorum curantes iudicia, excidatis in nugas. Singula verò proſequentes, vos ſeruos inutiles reputetis. Eundum autem eſt nobis, quò nos obedientia vocat: & huius domûs fraternitatem & veſtrî cuſtodiam, Deo, pro quo hunc aſſumimus laborem, confidentes de eius clementia, tradimus & commendamus.

Exod. 17. Ioſue 10.

Hęc dicens, & benedicens, flentibus vniuerſis, diſceſſit: & cum multa reuerentia vbiquè receptus, demùm Romam peruénit. In cuius aduentu tam dominus Papa, quàm fratres lætati ſunt: & communicatis cum eo conſilijs, ſecundùm rerum prouentus & ſtatum cauſarum, Abbas in opus egreditur: nec in curribus, nec in equis ſpem ponens, ſed colloquia quorundam ſuſcipiens, ſciſcitatur, quæ ſit eorum facultas, qui fautorum animi: vtrùm errore, an malitia ſeducti, tantum ſcelus protrahant & protelent. Intellexit ex ſecretis, Clerum, qui cum Petro erat, de ſtatu ſuo ſollicitum, ſcire quidem peccatum, ſed non audere reuerti, nè perpetua notatus infamia, vilis inter cæteros haberetur: & mâlle ſub vmbra honeſtatis interìm ſic eſſe, quam expelli à ſedibus ſuis, & publicæ mendicitati exponi. Eorum, qui de Petri erant proſapia, hæc erat reſponſio, quia iam credi eis à nemine poſſet, ſi dimembrarent genus ſuum, & eum relinquerent, qui cognationis ſuæ caput eſſet & dominus. Cęteri iuramento fidelitatis excuſabant perfidiam, nec aliquis ex ſana conſcientia parti illi conferebat ſuffragia. Denunciabat itaque Abbas eis, colligationes impietatis eſſe tacrilegas, & prophanas conſpirationes, legibus & canonibus condemnatas, iuramentis non poſſe muniri: nec poſſe nec debere veritatis ſacramenta mendacio ſuffragari: inſanire autem eos, qui rem illicitam ſacramenti patrocinio conſtare exiſtimant, cùm oporteat extraordinarias pactiones, quocunque religionis obtentu ſancitas, reuocari in irritum, & authoritate diuina diſſolui. Auditis his & alijs viri Dei ſermonibus, defluebant à Petro, & quotidiè partis illius diſſociatis agminibus, vincula rumpebantur: ipſius quoquè Petri animâ tabeſcebat, quia ſe quotidiè minui, Innocentium verò creſcere minimè dubitabat. Defecerant pecunię, contabuerat curiæ amplitudo, aruerant miniſteria domûs, rarus mēſas eius frequētabat conuiua, deliciæ in plebeia cibaria mutatæ, cultus obſequētiū vetuſtate obſcurus, macri & acuti ſtipēdiarij, ære alieno oppreſſi, & tota domûs effigies pallida, diſſolutionē proximā indicabat.

Venit Romā, Pōtifice & Cardinalibus gratulantibus.

Intereà rex Siciliæ Rogerus, qui ſolus iam ex principibus obedire Papæ Innocentio detrectabat, ad eum mittit epiſtolas, petens, vt Aimericum Cācellarium ſuum & Abbatem Claræuallis ad ſe mitteret, nihilominùs à Petro Leonis idem petens, vt Petrum ſibi Piſanum à ſuo latere delegaret. Aiebat autem, ſe diſſenſionis huius, quę iam diù indurueràt, velle ſcire originem, & cognita veritate, aut corrigere errorem, aut ſancire ſententiam. Mittebat autem in dolo: quia audierat Petrum Piſanum eloquentiſſimum eſſe, & in legum & in Canonum ſcientia nulli ſecundum: putabatque, ſi eloquentiæ eius in publico conſiſtorio audientia præberetur, declamationibus rhetoricis ſimplicitatem Abbatis poſſe obrui, & ſilentium ei in verborum & rationum pondere imponi. Nè diù morer, venit pars vtraque Salernum: ſed militauerat vltio, & præuenerat tanti ſceleris machinamentum. Parato nanque ad bellum innumerabili exercitu aduerſùs Rannulphū Ducē, idem rex in cāpum armatas, pduxerat acies, cùm ſubitò viſo Duce, audacter obuiàm pcedente, territus fugit, effuſumque exercitū prędæ & cædibus expoſuit, & innumeris militibus captis & interfectis, inuitus Ducē ditauit opibus, & gloria ſublimauit. Quæ quidem ei omnia iuxta verbum viri DEI con-

Rogerus Siciliæ rex, ſolꝰ detrectat obedire Innocentio Papæ.

Magna eius regis calamitas.

contigerunt. Cùm enim primus eorum, qui vocati fuerant, Abbas ſanctus aduenięns, regem in caſtris poſitum inueniſſet, per multos dies vicinas acies, nè committerent, impediuit, denuncians regi, quia ſi conflictum inieris, victus & confuſus abibis. Nouiſſimè verò cùm eiuſdem regis plurimùm creuiſſet exercitus, ignorans, quod non in multitudine foret euentus belli, virum ſanctum quærentem ea, quę pacis erāt, vlteriùs audire contempſit. At ille ducem Rannulphum & catholicorum aciem verbis potentibus adhortans, ſicut regi fugam, ſic illis victoriam pollicitus eſt & triumphum. Cumq; ad proximam villulam declinâſſet, & inſtaret orationi, repentè fugientium & inſequentium clamor auditur. Siquidem per eundem locum fugientem regis exercitum Rannulphus perſequebatur. Egreſſus itaque frater quidam ex his, qui cum Abbate erant, vni ex militibus occurrit, & quid accidiſſet interrogabat. At ille (ſi quidem literas nouerat) Vidi, inquit, impium ſuperexaltatum & eleuatum, ſicut cedros Libani: & tranſiui, & eccè non erat. Nec mora, Dux ipſe ſecutus, mox vt monachum vidit, ſicut erat armatus, equo deſilijt, & eius pedibus aduolutus: Gratias ago, inquit, Deo & fideli ſerno eius: quia non noſtris viribus, ſed fidei eius collata hæc victoria eſt. iterumque inſiliens equo, hoſtes inſequebatur. Pſal. 36.

Nec tamē hac plaga ſibi inflicta cęlitùs, correctus eſt animus regis, nec detumuit procella, quam cōglomerauerat prauę mētis elatio: ſed poſt fugā reuerſus, q euaſerant, ſimulans alacritatē, regio ſe ornatu attollens, ſtipata militibus curia, vtranq; partē iubet accerſiri: & priùs inſtructo Petro, & multarum promiſſionū authoramētis accenſo, de cauſæ ſuæ rationibus eloqui iubet. Prior Petrus electionem domini ſui canonicam aſſerit, & verba ſua multis canonum aſſertionibus munit. At verò vir Dei non in ſermone, ſed in virtute regnum Dei eſſe intelligens: Scio, inquit, te Petre, virum ſapientem & literatum eſſe, & vtinàm ſanior pars & honeſtiora te occupâſſent negocia. Vtinàm te patronum cauſa iuſtior obtineret, & ſine dubio * rationalia eloquentem, nulla poſſet impedire facundia. Et nos quidem agreſtes, ſæpiùs ligonibus, quàm pragmaticis aduocationibus aſſueti, ſi cauſa fidei non eſſet, inſtitutum ſilentium tenere-mus. Nunc autem cogit nos charitas eloqui, quia tunicam Domini, quam in tempore paſſionis nec ethnicus præſumpſit ſcindere, nec Iudæus, Petrus Leonis lacerat & diſrumpit. Vna eſt fides, vnus Dominus, vnum baptiſma. Nos neque duos dominos, neq; geminam fidem, nec duo baptiſmata nouimus: vt ab antiquis ordiar, vna arca temporis diluuij fuit. In hac octo animę, cęteris omnibus pereuntibus, euaſerunt: & quotquot extra arcam inuenti ſunt, periērunt. Arcam hanc typum tenere Eccleſiæ, nemo eſt qui ambigat. Arca alia nupèr fabricata eſt: & cùm ſint duæ, alteram neceſsè eſt eſſe adulteram, & in profundum demergi. Arcam, quam regit Petrus, ſi ex DEO eſt, neceſsè eſt, vt arca quam regit Innocentius, obruatur. Peribit ergò Orientalis Eccleſia, peribit Occidens totus, peribit Francia, peribit Germania, Iberi & Angli, & Barbara regna in profundum pelagi demergentur. Religio * Camaldrenſis, & Carthuſienſis, & Cluniacenſis, & Ciſtertienſis, & Præmonſtratenſis, aliaque innumerabilia ſeruorum Dei & ancillarum collegia, neceſsè eſt, vt ſub vno turbine corruant in abyſſum. Epiſcopos, & Abbates, & reliquos Eccleſiæ principes, collo præcipiti mola aſinaria alligata pelagus vorax excipiet. Solus ex principibus mundi arcam Petri intrauit iſte Rogerus, & cæteris omnibus enecatis, ipſe ſolus ſaluabitur? Abſit, vt totius mundi religio pereat, & ambitio Petri (cuius vita, palàm eſt, qualis extiterit) regnum cælorum obtineat. 1. Cor. 4. Iohan. 19. Ephes. 4. Gen. 6. 1. Pet. 3. Obſerua, quinam paſcant Romano Pontifici.

Ad hæc verba non vltrà ſe poterant, qui præſentes aderant, continere: ſed abominati ſunt & vitam Petri, & cauſam. Abbas autem tenens manum Petri, eleuauit eum, & ſimul ipſe ſurrexit: Turiorem, inquiens, ſi mihi credis, intrabimus aream. Et ſicut iampridèm mente conceperat, ſalutaribus illum aggrediens monitis, cooperante gratia Dei, protinùs perſuaſit, vt ad vrbem rediens, Innocentio Papæ reconciliaretur. Soluta concione, rex necdùm voluit obedire: quia ſancti Petri patrimonium, quod in Caſſinenſi & Beneuentana prouincia ampliſſimum eſt, cupidus occupauerat: putabatque huiuſmodi ſuſpenſionibus aliqua extorquere priuilegia, per quæ in ius proprium deincèps ſibi ſtabiliretur hæreditas. Sic Herodes videns Sal. Luc. 23. natorem, contempſit: & quem deſiderauit abſentem, contempſit præſentem. Sed omnipotens DEVS claritatem, quam accepit à patre, dedit hominibus: Iohan. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& contemnentes se facit inglorios, & erigit in sublime humiliatos. Igitur circa curationem cuiusdam viri nobilis, & in vrbe Salernitana notissimi, succumbentibus medicis, quorum præcipuè ibi ars viget & studium, eidem vitam de medicorum auxilio desperanti, noctù quidam per somnium apparens, intimauit aduenisse Salernum virum sanctum, & in curationibus efficacem. Hunc inquirere iubet, & de lauacro manuum eius bibere. Quæsiuit, inuénit, aquam petijt, bibit, conualuit. Hoc verbum per totam vrbem diuulgatum, ad aures regis & procerum eius peruenit. Cùm omnium igitur populorum fauore, solo rege in malitia permanente, Abbas Romam reuertitur: prædictum verò Petrum Pisanum & quosdam alios reconciliauit Ecclesiæ, & Innocentio Papæ confœderat.

Hominē à medicis desperatū sanat aqua, qua abluit vir Dei manus suas.

Aduenerat tempus, in quo completa Amorrhæi malitia, Angelus percutiens, gladium iam vibrabat, & pertransiens domos, quarum superliminaria agni sanguis imbuerat, ad domum Petri Leonis veniens, salutare in ea non reperit signum. Percussit ergò miserum: nec tamen ilicò defungitur, sed datur per triduum pœnitentiæ locus. Ille patientia Dei abutitur, & in peccato suo moritur desperatus. Miserabili pompa corpus eius effertur, cadauer eius in latebris sepelitur, & vsque hodiè fouea illa à catholicis ignoratur. Attamen pars illius, Papam sibi pro illo alterum statuerunt, non tam ex pertinacia schismatis, quàm vt opportuniùs per aliquam tēporis moram Papę Innocentio reconciliarentur. Quod sine mora p manus serui sui effecit Dominus. Nam & ipse ridiculus pontifex, Petri Leonis hæres, ad eundem virum Dei nocte se contulit, & ille eum nudatum quidem vsurpatis insignibus, ad domini Innocentij pedes adduxit. Quo facto, gratulabunda ciuitas lætatur, Innocentio Ecclesia reddit, Romanus populus, vt pastorem & dominum, Innocentium veneratur, Abbas Clarævallis mira reuerentia habetur, ab omnibus author pacis & pater patriæ prædicatur. Procedentem viri nobiles prosequuntur, acclamat populus, matronæ sequuntur, & omnes ei prompto animo obsequuntur. Sed quandiù gloriam illam tolerauit? Quandiù pace fruitus est post tam diuturnum laborem? Nec diem pro anno recipere acquieuit. Sedatis omnibus & compositis, vix quinque dies tenere potuit, qui septem annis & vltrà pro resarcienda eádem scissione sudauit. Exeunti autem vniuersus populus occurrit, lachrymantur post eum, & se ab eo postulant benedici, & orationibus eius cum omni deuotione se commendant.

Exod. 12.

Antipapa diuinitùs percussus perit.

Viri Dei opera schisma tollit.

Accepta igitur ab Innocentio licentia, confirmata pace, vir DEI egreditur, & maximum domì reportans gaudium, à fratribus cum gratiarumactione deuotè suscipitur. Interea à Romæ Innocentius potestatiuè agenda disponit, vndiquè visitatores occurrunt: alij cum negocijs, alij gratia congaudendi aduenium: processiones per ecclesias celebrantur: depositis armis, ad audiendum verbum DOMINI plebes accurrunt, post multifarias egestates, ciuitas in breui opulenta refloret. Quę discordiæ tempore distracta fuerant, pax solidata reducit & reuocat: arantur solitudines, pingueſcunt deserta. Requiescunt singuli sub vite & ficulnea sua, nocturnæ silent excubiæ, & apertis ianuis, omnis timor excluditur. Dato tempore, Innocentius Ecclesiæ ruinas restaurat, recolligit exules, ecclesijs antiqua seruitia, depopulatas colonias expulsis restituit, insuper & dona congrua largitur per singulos. Monasteriū etiā apud Aquas Saluias, in sancti martyris Anastasij honore constituit: quod quidem ibi fuerat priùs, sed hoc tempore solus in ecclesia deerat habitator. Constructis itaque cœnobialibus mansionibus, & reformata Ecclesia, affignatis etiam ad alimonias domibus, agris & vineis, à Claraualle Abbatem & conuentum fratrum sibi mitti dominus Papa voluit & obtinuit. Mittitur ergò Bernardus, Pisanæ olim Ecclesiæ vicedominus, & religiosi cum eo fratres, qui secundùm beati Benedicti Regulam, in eodem loco DOMINO deseruirent. Cirò profecit illa plantatio, & associatis sibi viris indigenis, seruorum DEI multiplicatus est numerus, & pinguibus ac congruis nutrimentis incolume & multiplex in breui produxêre peculium.

Mittūtur à Claraualle monachi, qui Romæ degant in monasterio S. Anastasij.

CAP. VIII.

Abbas

ABbas sanctus ad studia sua reuersus, dilectū amplectitur epithalamiū. E diuersis etiam regionibus, odore religionis illius vbiquè diffuso, fratres ad fundāda monasteria inuitantur: Fundara quoquè & statuta, se ditioni eius subijciunt, & arctioris ineunt regulas disciplinę. Sed & diuersarum regionum ciuitates ex hoc collegio meruêre Episcopos. Inprimis Roma summo ornatur Pontifice: Prænestę Stephanū habuit totius modestiæ virum: Ostia virum magnum Hugonē. In ipsa quoquè Romana curia Henricus & Bernardus, alter presbyter, alter diaconus ordinati sunt Cardinales. Prope vrbē Romam Nepa quoquè sub Huberto refloruit. In Tuscia Pisis, natalis soli gloria & magnū Ecclesiæ lumen, Balduinus effulsit. Citra Alpes Lausannę datus est Amedeus, Seduno Garinus, Lingonis Godefridus, Antisiodoro Alanus, Nannetis Bernardꝰ, Beluaco Henricus, Tornaco Giraldus, Eboraco Henricus. In Hybernia duo Episcopi, re & nomine Christiani. In Alemania ciuitate Curia Algotus, sapientia, ætate & gratia reuerendus. Hęc luminaria, de Claraualle assumpta, fulgore puro p̄dictas vrbes sua illustrauêre presentia, & pastoralis officij elucidātes gloriā, exemplū cęteris Episcopis facti sunt doctrinę & vitę, & in altitudine sua semper humiles constiterunt.

Episcopi complures è Clarauall. le creati.

Defuncto siquidē Innocētio Papa, & successoribus eius Cęlestino & Lucio quamuelociter cōsummatis, Bernardus, quē priùs apud S. Anastasiū Abbatē diximus ordinatū, Papa vrbis efficitur, & Eugenius tertius appellatur. Hic seditione orta in populo, puluerē pedū in litigantes excussit, & relictis eis, in Franciā venit. Cumq; Romæ se comederent ac morderent, & se inuicèm consumerent, expectauit in pace, donèc fatigati conflictibus, & dānis afflicti, eius præsentiā cuperent & optarent. Qui interim celebrato Rhemis Concilio, Claraualle humiliter visitat, & gloriā pontificatūs Romani pauperū repręsentat adspectibus. Mirantur in tanta altitudine humilitatē immobilē, & in tam excellenti culmine, p̄positi sancti pmanere virtutē: vt altitudini sociata humilitas, pro officio exteriùs fulgeat, & pro virtute nequaquàm interiùs inanescat. Adhærebat carni eius lanea tunica, & diebꝰ ac noctibus cuculla vestitus, sic ibat, sic cubabat. Intùs monachi habitum retinens, extrà se Pontificem & moribus & vestibus exhibebat: rem difficilem agens, diuersarum in vno homine proprietatem exhibens personarum. Segmentata ei circunferebantur puluinaria: lectus eius pallijs opertus, cortina ambiebatur purpurea: sed si reuolueres operimenta, inuenires superiectis laneis complosa stramina & paleas conglobatas. Homo in facie, Deus vider in corde: ipse verò bona coram Deo & hominibus prouidebat. Alloquitur fratres non sine lachrymis, miscens sermonibus auulsa à corde suspiria, hortatur & consolatur, & se inter eos fratrem & socium, non dominum, exhibet, vel magistrum. Cumque eum ibi morari diutiùs non pateretur magna eum prosequens comitantium multitudo, salutatis fratribus, iter in Italiam dirigens, abscessit, & ad Vrbem peruénit. Scripsit ad eundem Papam vir sanctus multæ subtilitatis librum, in quo acutissima indagatione tam ea, q̄ circa eum, quàm infra sunt, p̄sequens, etiā ad ea, quæ supra ipsum sunt, assc̄ndens, tanta de natura diuina disseruit, vt videatur in tertio cælo assumptus, audisse quædam verba, quæ non licet homini loqui, & regem in decore suo vidisse. In his, quæ infra, & quæ circa ipsum sunt, morum societas, naturæ æqualitas, officiorum distantia, consideratio meritorum, dijudicatio prouectuum subtilissimè distinguitur, & singulis in suo genere suî cognitio intimatur. In his, quæ supra hominem sunt, speculatur cælestia, non eo modo, quo Angeli, qui semper adhærent Deo, considerāt: sed eo modo, quo potest homo puri animi & mentis syncerę diuina contingere, & conformari Hierarchiæ cælesti sacerdotium temporale. Cùm enim in cælesti militia consster alios alijs principari, & ministeriales spiritus ad nutum superiorum potestatum ad diuersa officia delegari: quidam viciniùs assistentes, ab ipso accipiunt, quæ alijs vel agenda vel intelligenda insinuent. Cumque exigat homo præpositurę suæ reuerentiam exhiberi, ad honorem summæ potestatis cuncta referri necesse est: quia cùm sit subditus homini homo, vel spiritui spiritus, subdi maximè oportet DEO, de cuius munere datur ista prælatio, & quo docente fit, vt pateat homini tam cognitio sui, quàm per fidem & spem ad diuinam contemplationem pro modo data & indulta accessio. Dictabat vir DEI, & nonnunquàm scribebat in tabulis cereis, non patiebatur perire inspirata sibi diuinitùs: sed dabat lites Ecclesiarum, & appellationes importunas, quas inter se clerici discordes conci-

Eugenius 3. fit Rom. Pontifex.

Concilium Rhemense. præsente Eugenio.

Nota in Pōtifice strati duritiam. 1. Reg. 16.

Libri sancti Bernardi de consideratione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Comitis Theobaldi erga virum Dei summũ studium & insignis liberalitas.

concitabant, blando spiramine componebat. Interdùm etiam duriùs increpante eo, redibat tranquillitas, & detumescentibus procellis, qui seditiosi ante eũ venerant, & bile diffusa scaturientes declamationibus, pacifici reuertebantur. Adhęsit ei p̃ omnibus Comes Theobaldus, & dilectionẽ beneficijs p̃secutus, & se & sua in subsidia Clarævallis exposuit, & in manibus Abbatis posuit animã suam, deposita altitudine principalí, se inter seruos Dei conseruũ exhibens, non dominũ, ità vt obediret ad omnia, quæcunq; domûs illius infimi imperâssent. Emebat ergò fundos, cõstruebat domos, Abbatijs nouis prębebat impẽsas, & vbicũq; serui Dei extẽdissent, ppagines, delegabat pecunias: non vnã domum, sicut Salomon Hierosolymis statuens: sed vbicunq; huius schematis cõsedissent p̃sonæ, satagebat eis ministrare necessaria, quasi Christo in terris præsenti, ppriam faceret mansionẽ. Sed & hoc in arbitrio viri Dei posuit, vt quibuscunq; egentibus, eo mandãte, ad opus Dei sumptus p̃beret. Videns ergò Abbas promptum principis animũ, pietatẽ pietate accendit, & maximè quidẽ domesticis fidei voluït esse eum obnoxiũ, & immortalia tẽpla fundare cõsuluit, & eleemosynas ea sagacitate disponere, vt semper fructificantes, rediuiuis & renascentibus accessionibus noua semp eleemosynas parturirẽt. Deindè egenis, quos hàc atq; illàc, quasi vespę puncentes, stimuli paupertatis exagitãt, omnimodis docuit misereri: alijs indumẽta, alijs alimenta largiri monuit: & suggessit, vt per seipsum Xenodochia visitaret, nec horreret adspectus languentiũ: quia in hoc duplicaretur clementiæ bonum, si videret & foueret, si consolaretur & reficeret. Humiliare pauperum oppressores, defendere pupillum & viduam, misereri & cõmodare, sermones suos in iudicio disponere, prouidere quieti Ecclesię, rationem gladij intelligere, quasi elementarium instruxit, summam principalis officij ei intimans, & hoc exquiri à principe ex debito, vt laudi bonorũ & vindictæ malorum intendat. Hęc & alia huiusmodi salubria monita homo rationabilis reuerenter accipiens, luxum curiæ & fastum altitudinis in humilitatem & honestatem conuertit: nec erat, qui in præsentia eius auderet aliquid indecens vel agere, vel loqui: sed in hoc etiam ei placere studentes, siue ficto, siue puro animo, ea in quibus dominum suum delectari videbant, ipsi quoquè sæpiùs facitabant. Introducebãt igitur ad eum, qui familiariùs ei assistebant, pauperes patientes calumniam: nunciabant, languentes in plateis iacentes, & quosq; in amaritudine & miseria constitutos: & ipse oblata sibi occasione clemẽtię lętabatur, & altiori gratia amplectebatur, quos de huiusmodi rebus videbat esse solicitos. Deniquè duos religiosos viros, de Præmonstratensi Ordine euocatos, eleemosynæ suæ prępositi, ad quorũ curam spectaret circumire castella & vicos, in quibus ipse maneret, & de propria mensa languentes & leprosos omnes, qui ibi manebant, quandiù in illis locis esset, abundanter refici iussit: sed & alijs pauperibus largas & congruas eleemosynas siue in cibis, siue in vestibus, eorum ministerio donari instituit. Et illis quidem tãtum in domo sua voluït esse dominium, vt potestatiuè pincernis & pistoribus & cocis, & reliquis ministerialibus, quæ vellẽt, iuberent quæ placerent, tollerent: nec esset, qui aliquid prohibere auderet vel referre ad Comitem, si in aliquo prodigi viderentur. Hi duo, quos prædixi, timentes Deum, & Comiti placere volentes & Deo, nec magnificentiam principis minuebant, qui charitatis plenitudinem de suis impleri præceperat: nec Deo ingrati esse volebant, si inuenirentur desides & auari, quos promptos & expeditos dispensatores esse tam voluntas Dei, quàm principis sufficiens bonitas iniũxisset. Erat prætereà horum officio deputatum, vt monachis & religiosis viris, quos ad curiam diuersa mittebant negocia, hospitia prouiderent, & de penu & horreo Comitis necessaria ministrarent. Circunferebant etiam, rigente bruma, aptatis sarcinis, pauperum indumenta & peles, & birros, & calceamenta, in quibus nec axungia deerat, quæ per vicos indigis erogabant. Nullum in Comitatu illo clementiæ opus deerat: ad portum illum naufragi omnes tutum habebant refugium. Temporibus famis non sicut Pharao frumenta venundedit populo, nec in seruitutem sibi erogatis annonis subiecit Aegyptum: sed Abbate sancto, quasi altero Ioseph, diuiniore vsus consiliario, gratis egenis apertis horreis, nec exhausit populum pecunia, nec astu circunuénit afflictos, nec repulit horrea, nec exhausit populum pecunia, nec astu circunuénit afflictos, nec republica ad se translata, priuatos in terra cumulauit thesauros: sed in cælo potiùs thesaurizans infatigabilis distributor, cum magna alacritate & pecunias distribuit, & annonas.

Officium Principis.

Theobaldi Comes, ex emplum optimi principis.

Gen. 47.

Nec

En princeps longè optimus in quã horrendam incidit tentationem.

Nec defuit viro inhianti cælestibus, magni ponderis & horrenda tentatio: sed aggressus est eum tam rex quàm principes, & commota est & contremuit terra, & quasi iratus esset ei Deus, rapinis & incendijs ferè omnia ad eum pertinentia depopulato. ribus exposita erant, & operuit faciem terrę regis exercitus, & passim omnia vastabãt. Nec erat ei tutum resistere vel obuiare persecutoribus: quia & sui deseruerunt eum, manifestè infestantes: & qui remanserant, in insidijs, non ad subsidia, erant: & erant vndiquè angustię graues: quia nec domi sibi cauere, nec extrà poterat congrua, p̃uidere, qui omninò, qui sui essent, nescire: & tam de perfidia refugarũ, quàm de duplicitate suorum, prorsùs diffideret. Inter has angustias conuersus ad Dominum, de cælo quę. fuit auxilium: & accito viro Dei, cuius consilio maximè vtebatur, non desperans de misericordia Dei, hoc ex eius respõso accepit, vt intelligeret, qa flagellat Deus omnẽ filium, quem recipit, & huiusmodi correptiones vel purgant, vel probant animam: & gloriosiorem fuisse Iob, cùm sederet in sterquilinio, quàm fuisset, cùm circũstante exercitu, sedisset illæsus in solio. Ostendit ei vir sanctus Salomonem peccâsse in ocio, & abusum bono pacis, defluxisse in vitia: cùm Dauid pater eius, Absolon filio pśequente & vniuersо Israële, permansisset in gratia. Intimauit etiam, quomodò ipsum sataпas colaphizauit Apostolum: in qua tribulatione immobiliter perseuerans, illud meruit audire: Quia virtus in infirmitate perficitur: & quia in præsenti segniores nos faciunt prospera, & circunspectiores aduersa. Hęc audiens venerabilis Comes, magnificè animatus, duo immensi ponderis & miri operis vasa aurea, in quibus preciosissimę gemmæ habebantur inclusæ, quæ in solennitate coronæ suæ rex Anglorum Henricus auunculus eius, ad ostentationem diuitiarum suarum & gloriæ suæ, in mensa coram se habere consueuerat, sub omni celeritate proferri iussit in medium: & à corde suo delectationem huiusmodi auellens, gemmas à retinaculis suis abstrahi iussit, & aurum confringi pręcepit, vt venũdarerur, & de precio eorum dilecta Domino super aurum & topazion tabernacula fundarentur. Nec desistebat Amalech ab infestatione Israël, sed Moyses eleuatis in cælum manibus, potitus est victoria: & retrahentibus se hostibus, Abbas sanctus sequester solicitus, clamantibus ad Dominum & domi ploratibus fratribus, irrupit in acies, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio: & allegationibus diuinis intercurrentibus, derumuére procellæ, & reuersa est inter regem & principem tranquillitas, & pacis desiderata serenitas.

Prou. 3.

Iob 2.

2. Reg. 15. &c.

2. Cor. 12.

Prologus domini Ganfridi monachi Clarauallensis, & quondàm beati Bernardi notarij, in tres vltimos libros de vita eiusdem.

*Gofridi.

LArissimi patris nostri Bernardi Clarauallensis Abbatis memoriam, viri insignes ad laudem Christi & multorum ędificationẽ literis commendârunt. Inuẽta sanè materia vberi, prout cuiq; licuit, & certior ei gestorum innotuit veritas, non eam totam, sed partes aliquas digessẽre. Videtur aũt nonnullis, quòd multo minùs eum silere debeat puer sanctitatis ipsius, dignationis filius. benignitatis alumnus: quẽ ab eius vberibus post annos circiter tredecim, quod sine singultu nec meminisse debeo, nec proferre queo, sola tandèm, quę sola potuit, mors auulsit. In quo tibi vtinã sic cõplaceat etiam nunc, pater sancte, sicut aliquandò videbatur & aliquandiù cõplacere. Et quis alter tibi tam debitor, quis tam obnoxius, quis tam tuus? Momordit, fateor, momordit mors improba, sed non totum pariter deglutiuit. Amputauit, non extirpauit: sine misericordia portionem, quę se cõtingebat, accepit. Tulit adspectũ, tulit eloquium, corporale etiã tulit obsequiũ: sed non rapuit fidẽ p̃sentis etiã nunc opitulationis, tionem absorbuit spem futuræ aliquãdò visionis, nõ deniquè filialis absumpsit deuotiõis affectũ. Cęterùm mihi quidẽ, vt optimè nouì, præsertim tanto idonea operi, nec sciẽtia, nec eloquentia suppetit. Sed tua sanè magnalia & tuas dignè eloqui laudes, non Origenis ingeniũ, nõ Ciceronis lingua sufficeret. Nec desperandum tamẽ, p̃ tuorum magis operũ fructus carpere prudẽs lector, q̃ verborũ nostrorũ folia indigna, debebit:

vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt illorum magis suauitate gustata, quàm illorum ariditate culpata, non tam nequiter ista mordeat, quàm illos delectabiliter edat. Nam & securiùs & syncériùs visa solent, quàm audita, narrari: & in tertium vas transfusa, faciliùs coacescunt. Sed & dulciùs ea bibitur aqua, quæ exiguo licèt alueo fontis hauritur, quem confestim repleuerit vena scaturiens: quàm quæ ex riuo tollitur, longiùs iam progresso, vel ex flumine iam copioso. Indè est, quòd intactis eorum libris, qui de eiusdem beatissimi patris nostri inijs seu etiam medijs conscripserunt, nè tanquàm super alienum ædificâsse videar suntdamētum: circa ea potissimùm noster sermo versatur, quibus penè omnibus præsens adfui: interdùm etiam, licèt pauca interserens, quæ fidelissima fratrum, qui aderant, relatione cognoui. Veruntamen opus istud libellis tribus, partitum lector inueniet: quorum quidem primus ea maximè, quæ ad habitum, mores atque doctrinam huius beati patris visa sunt pertinere: secundus autem virtutes multas, per eum factas, eloquitur: tertius in eiusdem beato fine completur. Illud etiam admonendum, in rerum narratione gestarum, cohærentiam similitudinis magis, quàm temporis obseruari. Siquidem nec signa ipsa, nec opera quædam eo ordine scripta, quo facta sunt: sed interdùm aliqua, prout occurrere locis opportunioribus videbuntur, inserta. Firmior enim videri, & haberi acceptior solet oratio, quę suis innititur & illustratur exemplis, velut fabrica quædam, idoneis fulta columnis. Nonnulla quoquè transportata sunt, vt similibus alijs iungerētur, & quæ erant eiusdem generis, sibi aptiùs cohærerent. Verùm hæc in duobus quidem libellis prioribus. nam in tertio, penè per omnia ordini ipsi ipsius temporis, series narrationis obsequitur.

LIBER III.

CAP. I.

Catalogus virtutum beatissimi Bernardi.

Nnumeris quidem signis atque miraculis, vt orbis comperit vniuersus, fidelem famulū suum Bernardum Clarauallensem Deus glorificauit Abbatem, sicut gloriosus semper in sanctis suis, & in sua mirabilis est maiestate. Cæterùm, sicut Malachiam sanctum idemipse commendat, primum maximumque miraculum, quod exhibuit, ipse fuit: serenus vultu, modestus habitu, circunspectus in verbis, in opere timoratus, in sacra meditatione assiduus, in oratione deuotus: & sicut alios ipse monebat, crebra siquidem experientia persuasus, de omni re magis fidens orationi, quàm industriæ propriæ vel laboris. Magnanimus in fide, lōganimus in spe, perfectus in charitate, summus in humilitate, precipuus in pietate. In consilijs, quidus, in negocijs efficax, nusquàm tamen minùs, quàm in ocio otiosus. Iucundus inter opprobria, inter obsequia verecundus, suauis moribus, meritis sanctus, miraculis gloriosus, plenus denique virtute & sapientia & gratia apud Deum & homines. Cuius sanctæ animæ adiutorium simile sibi fecerat Deus, & speciali præuentum benedictione corpus aptauerat. Apparebat in carne eius gratia quædā specialis, spiritualis tamen potiùs, quàm carnalis: in vultu claritas præfulgebat, non terrena vtiquè, sed cælestis: in oculis Angelica quædam puritas, & columbina quędam simplicitas radiabat. Tanta erat interioris eius hominis pulchritudo, vt euidētibus quibusdam indicijs foràs erumperet, & de cumulo internæ puritatis & gratiæ, copiosè perfusus homo quoquè exterior videretur. Corpus omne tenuissimum & sine carnibus erat: ipsa quoquè subtilissima cutis in genis modicè rubens. Illò nimirùm, quicquid caloris inerat naturalis, assidua meditatio & studium compunctionis attraxerat. Cęsaries ex flauo colorabatur & candido: barba subrufa, circa finem vitæ eius respersa canis. Statura mediocritatis honestæ, longitudini tamen vicinior apparebat. Aliàs autem thesaurus iste in vase fictili erat, contrito penitùs & conquassato. Laborabat siquidem caro eius multiplicibus infirmitatum incommodis, vt in eis virtus animi perficeretur. Quarum periculosior quidem

Dotes corporis eius, & formę habitudo.

Multiuarijs morbis laborat.

quidem in meatu arctissimi gutturis, nil penitùs siccum, vix solidum aliquid admittentis: molestior erat stomachi defectus, viscerum corruptio. Hę continuæ illi, præter alias sæpiùs incidentes. Summū eius studium, fugere admirationem, & tāquàm vnum sese agere cæterorum. At persequebatur gloria fugientem, sicut eregionè captantes sese alios fugere consueuit. Prouerbium illud in ore ei frequenter, semper in corde: Qui hoc facit quod nemo, mirantur omnes. Quo nimirùm intuitu vitam regulamq; communē ampliùs æmulabatur, nil in suis actibus præferens obseruantiæ singularis. Ob hoc denique & cilicium, quod pluribus annis occultè gestauerat, deponere mâluit, quàm vt ferre sciretur: minimè illum latére vellecontestans, qui cum cæteris eiusdem professionis sibi communia non sectatur. In ipsis tamen communibus erat illi singularis puritas, & deuotio non communis. Nihil negligens, & minima quæque cum studio & intentione tractabat, ex propria siquidem experientia diffinire solitus sapientem, cui quæque res sapiunt, prout sunt.

Fugienda monacho singularitas.

Sapientis definitio.

A primis ferè annis sic euasit illecebras gulæ, vt ipsam quoquè saporum discretionem ex magna parte perdiderit. Quotiès pia sibi ministrantium fraude deceptus, liquores alios pro alijs sumpsit? Nam & oleum sibi per errorem aliquandò propinatum bibit, & penitùs ignorauit: nec priùs id cognitum, quàm superueniens quidam labia eius miraretur inuncta. Cibus eius buccella panis, in aqua calida penitùs emolliti, exigua sorbitiuncula erat. Modicus ille quidem, sed non modicam partem eius erudam reijcere stomachus solebat nè qua illi foret in cibo voluptas: quem sumere, periculum: sumptum tenere, dolor: reijcere, miseria. Sic nimirùm fideli seruo iuxta desiderium cordis sui dispensatio diuina prouiderat, vt nec fructus ei deesset abstinentiæ singularis, & odiosam admirationem declinaret sub vmbra necessitatis. De vino quidem aliquandò nobis ipse dicebat, decere monachum, quandò sumere oportet, sic gustare illud, nè exinanisse calicem notaretur. Quod sic ipse seruabat, quoriès sibi vinum patiebatur apponi, vt non modò post vnum potum, sed post qualecunque prandium, suum vasculum, in quo ei ꝓpinabatur, vix aliquādò videretur minùs plenū à mensula reportari. Minùs quidē stare poterat, sed erat sedens penè iugiter, & rarissimè mouebatur. Quotiès subtrahere se poterat negocijs, aut orans, aut legēs, aut scribens, aut insistens doctrinę erat & fratrū ędificationi, aut in sacra meditatione ꝑsistēs. In quo nimirùm studio spirituali obtinuerat gratiā singularē, vt nō tędiū in illo, non difficultatem aliquandò sustineret, liberè secùm habitans, & deambulās in latitudine cordis sui, & ibi exhibēs Christo, vt monere alios ipse solebat, cœnaculū grāde stratū. Omnis ei ad meditandū hora breuis, locus omnis cōgruus erat: frequēter tamē licèt sic affectus, diuino vrgēte metu, immò regente spiritu, studiū hoc lucris vberioribus posꝑonebat, doctus quærere non quod sibi erat vtile, sed quod multis. Alioquin in quolibet cœtu hominū vel tumultu, nisi eius intentionē causa deposceret, tota facilitate animum colligens, interiori quadàm, quam vbiq; ipse sibi circūferebat, nsolitudine fruebatur, nil prorsùs attendens, quod sonaret vel apparéret exteriùs.

Exercitia eius.

Cùm iam DEI famulus annos aliquot in Claraualle peregisset, subijt animum eius, vt sanctum Hugonem Gratianopolitanum Episcopum & Carthusienses fratres deuotionis gratia visitaret. Quem prædictus Episcopus tam grataṅter & tam reuerenter suscepit, diuinam intelligens in eiusdem hospitis visitatione præsentiam, vt prostratus solotenùs adoret. Videns autem seruus CHRISTI Episcopum ętate grandæuum, celebrem opinione, sanctitate conspicuum, coram se procidentem, vehementer expauit: & ipse quoquè corruens ante eum, ità demùm susceptus in osculo pacis, humilitatē suam tanti viri veneratione confusam, non sine graui gemitu causabatur. In cuius pectore singularē obtinuit ex eo tēpore locū, vt fierent deincèps duo illi filij splendoris, cor vnum & anima vna, & se inuicèm fruerentur in Christo. Sicut enim regina Saba de Salomone testatur, vrerque in altero lōgè ampliùs, quàm fama vulgāssęt, inuenisse gratulabatur. Carthusię quoquè à viro reuerentissimo Guigone Priore, & à cęteris fratribus eodē affectu & eadē veneratiōe susceptus est seruus Christi, exultantibus illis in gaudio, quia qualem eum ꝑ epistolā priùs nouerant, talem inuenerunt & præsentem. Cæterùm cùm in reliquis omnibus ędificarentur, vnum fuit, quod prędictum Priorē Carthusiensem aliquatenùs mouit, stratura videlicet animalis, cui idem vir venerabilis insedebat, minùs neglecta, minùs prę ferens paupertatem.

Inuisit sanctum Hugonem Gratianopolitanum Episcopum.

Vinum ità bibit, vt vix bibisse videatur.

3. Reg. 10.

Item fratres Carthusianos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nec silentio pressit æmulator virtutis, quod mente conceperat: sed locutus vni è fratribus, aliquatenùs moueri sese confessus est & mirari. Cumque ille ad patrem sanctum, quod audierat, retulisset, nō minùs ipse miratus, qualis illa esset stratura, quærebat: quòd ità scilicet à Claraualle Carthusiam vsque venisset, vt nunquàm eam vidisset, nunquàm considerâsset, & vsque in horam illam, qualis esset, omninò nesciret. Neque enim suum erat animal illud, sed à quodam monacho Cluniacensi, aunculo suo, & in sua vicinia demoranti, fuerat commodatum: & erat, sicut sibi sternere ille solebat. Quod verbum sæpè dictus Prior audiens, in eo potissimùm mirabatur, quod sic ille DEI famulus foris oculos circuncidisset, intùs animum occupâsset, vt quod ipsum primo offenderat visu, hoc ille tanti itineris spatio non vidisset, non considerâsset omninò. Iuxta lacum etiam Lausanum totius diei itinere pergens, penitùs eum non vidit, aut se videre non vidit. Cùm enim vespere facto de eodem lacu inter loquerentur, interrogabat eos, vbi ille lacus esset: & mirati sunt vniuersi.

Vide rem admiratiõe dignam.

CAP. II.

DEsiderauerat tamē ab initio omnimodis subtrahere se negocijs, & nusquā egredi, sed in monasterio residere. Quod & postmodùm, ex defectu corporis occasionem inuenisse se reputans opportunam, aliquandò statuit, & aliquandiù tenuit, donec illum exire coëgit necessitas Ecclesiæ DEI, & summi Pontificis atque omnium Abbatum sui Ordinis iussio: quibus per omnia tanquàm patribus deferebat, ipse omnium Pater. Ex quorum etiam mandato, præter tunicam & cucullam, laneo panno in modum chlamydis decurtatæ, & pileo simili vtebatur, inter tantos languores corporis & labores, nullis vnquàm vti pellibus acquiescens. In vestibus ei paupertas semper placuit, sordes nunquàm. Nimirùm animi fore indicium, aiebat, aut negligentis, aut inaniter apud se gloriantis, aut foris humanam gloriam affectantis. Incessus eius & habitus omnis, modestus & disciplinatus, præferens humilitarem, redolens pietatem, exhibens gratiam, exigens reuerentiam, solo visu lætificans intuentes. De risu dicimus, quod ex ore eius frequenter audiuimus, dum cahinnos religiosorum hominū miraretur, non meminisse se à primis annis suę conuersionis aliquando sic risisse, vt non potiùs ad ridendum, quàm ad reprimendum sibi vim facere oporteret, & risui suo magis stimulum adhibere, quàm frenum. Vocem illi in inualido corpore validam satis intelligibilemque contulerat, qui in opus prædicationis segregauerat illum ex vtero matris suæ. Sermo ei, quotiès opportuna inueniebatur occasio, ad quascunque personas de ædificatione animarum, prout tamen singulorum intelligentiam, mores & studia nouerat, quibusque auditoribus congruens habebatur. Sic rusticanis plebibus loquebatur, àc si semper in rure nutritus: sic cæteris quibuslibet hominum generibus, velut si omnem inuestigandis eorum operibus operam impendisset. Literatus apud eruditos, apud simplices simplex, apud spirituales viros perfectionis & sapientiæ affluens documentis, omnibus se coaptabat, omnes cupiens lucrifacere Christo. Cautus erat artificiosissimè obseruare, quod ad Eugenium Papam scribens, de sui cordis plenitudine eructauit:

Præclara eius obedientia.

Nunquàm vtitur pellibus.

Nota quàm fuerit à risu alienus.

Sermonem sui accommodat auditoribus.

Lib. 2. De Consideratione, sub finem.

CAP. III.

NVgæ si incidant, interdùm, inquit, ferendæ fortassis, referendæ nunquàm. Interueniendum cautè & prudenter nugacitati. Prorumpendum sanè in serium quid, quod non solùm vtiliter, sed & libenter audiant, vt supersedeant ociosis. Quātò verò placabilem & persuasibilem, quamque eruditam linguam dederit ei DEVS, vt sciret, quem & quandò deberet proferre sermonem, quibus videlicet consolatio vel obsecratio, quibus exhortatio congrueret aut increpatio, nôsse poterunt aliquātenùs, qui ipsius legerint scripta: etsi longè minùs ab eis, qui verba oris eius sæpius audiērunt. Siquidē diffusa erat gratia in labijs eius, & ignitū eloquiū eius vehementer: vt non posset ne ipsius quidem stylus eximius, totam illam dulcedinem, torum retinere feruorē. Mel & lac sub lingua eius, & nihilominùs in ore eius ignea lex, iuxta illud Cantici Canticorum: Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Indè erat, quòd Germanicis etiam populis loquens, miro audiebatur affectu, & ex

Cant. 4.

sermone eius, quem intelligere, vtpotè alterius linguæ homines, non valebant, magìs quàm ex peritissimi cuiuslibet post eum loquentis interpretis, intellecta locutione ædificari illorum deuotio videbatur, & verborum eius magìs sentire virturem. Cuius rei probatio certa, tunsio pectorum erat & effusio lachrymarum. Vtebatur sanè scripturis tam liberè commodeque, vt non tam sequi illas, quàm præcedere crederetur, & ducere ipse quò vellet, authorem earum ducem spiritum sequens. Quem nimirùm, vt in medio Ecclesiæ aperiret os eius, sic spiritu Deus impleuerat sapientiæ & intellectûs, vt, secūdùm quod in libro Iob legitur, profunda quoquè fluuiorum scrutaretur, & abscondita proferret in lucem. Nam & confessus est aliquotiès, sibi meditanti vel oranti, sacram omnem velut sub se positam & expositam sibi apparuisse scripturam. Cæterùm q̄ gratìs euangelizauerit, quis dignè prædicet? quis dignè miretur? Minus fore credidit, nullas sibi ab auditoribus transitorias petere facultates, nisì oblatas sępiùs refutaret etiam Ecclesiasticas dignitates. Parùm illi fuit, nulla quærere stipendia militantem: ne insignia quidem recipere acquieuit. Denique velut alter Dauid processurus ad bellum, bellica arma sibi grauiora causatus est, vtpotè quibus multos, suo præsertim tempore, cerneret prægrauari: & in simplicitate sua gloriosiùs triumphabat. Tantam enim gratiam virtus diuina ei contulerat, vt licèt abiectus esse elegisset in domo Dei, vberiùs tamen fructificaret in ea, quàm alij quilibet in sublime porrecti: ampliusque luceret Ecclesiæ velut de sub modio humilitatis suæ, quàm cæteri supra candelabra constituti. Nimirùm quo humilior, eo semper vtilior fuit populo DEI in omni doctrina salutari: in quo tamen nunquàm tenere voluit locum doctoris. Beatus planè, qui, sicut ipse de quodam sanctorum ait, legem dilexit, & cathedram non affectauit. Quàm feliciùs siquidem in virtutum cathedra sedere meruit, dum sedere noluit in cathedris dignitatum. Denique sicut iustus & fortis in prædicatione Euangelica laborauit, sic prudens & temperans cauit sibi semper ab Ecclesiastica prælatione. Nec enim contumaciter vnquàm renuit, sed frequenter & ad maximos electus honores, prudenter egit, diuina sibi cooperante gratia, nè cogeretur aliquandò. Moyses quidem sanctus Pontificium concessit Aaron fratri suo, quia linguæ erat impeditioris: Bernardum nostrum, non ab opere Euangeliæ necessitas aliqua, sed ab honore solo, sola humilitas reuocauit. Meritò progressum apud DEVM & homines obtinuit gratiam singularem, qui non modò sine sumptu, verumetiam sine gradu dignitatis, non autem sine fructu fraternæ salutis, Euangelium posuit, & populo Dei semper prodesse studuit, nunquàm præesse sustinuit. Rarò tamen, nec nisì ad loca proxima, vt prædicaret, exiuit: sed quotiès eum necessitas aliqua traheret, seminabat super omnes aquas, publicè & priuatim annunciāns verbum Dei. Quod tamen ipsum ex mandato summi Pontificis actitabat: ad nutum quoquè Præsulum cæterorum, vbicunquè eorum aliquem contigisset adesse, similiter faciebat. Nimirùm quantò magnus erat, humiliabat se in omnibus: & eo magis sacerdotibus omnibus deferebat, quo plenìus intellexerat, quæ ministris Christi reuerentia deberetur.

Omnis diuinæ scripturæ sensus, ei diuinitùs explicatur.

1. Reg 17.

Respuit multas sibi oblatas dignitates. Exod. 3.

Eccl. 9.

CAP. IIII.

NEC tacendum, quòd ex prædicatione itineris Hierosolymitani graue contra eum quorundam hominum vel simplicitas, vel malignitas scandalum sumpsit, cùm tristior sequeretur effectus. Quod tamen verbum dicere possumus ab eo quidem initium non sumpsisse. Cùm enim multorum iam animos permouisset audita necessitas, à rege Francorum semèl & iterùm propter hoc expetitus, Apostolicis etiam literis monitus, non sic acquieuit super hoc loqui, vel consilium dare: donèc per ipsius tandèm summi Pontificis generalem epistolam iussus ab eo est, tanquàm Romanæ Ecclesiæ lingua, exponere populis atque principibus. Cuius epistolæ tenor fuit, vt in pœnitentiam & remissionem peccatorum iter arriperent, aut liberaturi fratres, aut suas pro illis animas posituri. Hæc & huiusmodi super hoc poterant veraciter dici: sed dicendum potiùs id, quod potius fuit. Euidenter enim verbum hoc prædicauit, DOMINO cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Sed quantis & quàm multiplicibus signis? Quanta numerare, nè dicam narrare, difficile foret. Nam & eodem tempore scribi cœperant: sed ipsa demùm scriptorem

Innumeris claret miraculis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

numerositas scribendorum, & materia superauit authorem: nimirùm cùm aliquan-
dò vna die viginti seu plures ab incommodis varijs sanarentur, nec facilè ab huius-
modi dies vlla vacaret. Deniquè plures eo tempore CHRISTVS per seruì sui ra-
ctum & orationem, ab ipsis etiam matris vteris cæcos videre, claudos ambulare, ar-
dos conualescere, surdos fecit audire & mutos loqui, mirabiliùs restituente gratia,
quod minùs præstitum fuerat à natura. Nec tamen ex illa profectione Orientalis Ec-
clesia liberari, sed cælestis lætari meruit & impleri. Quòd si placuit DEO tali occa-
sione plurimorum quidem eripere, si non Orientalium corpora à paganis, Occiden-
talium animas à peccatis: quis audeat dicere illi, Quid fecisti sic? Aut quis certè sapi-
ens illorum sortem magis non doleat, qui ad priora, vel fortè ad peiora prioribus fce-
lera redierunt, quàm eorum mortem, qui in fructibus pœnitentiæ purgatas varijs tri-
bulationibus animas CHRISTO reddiderunt? Alioquin quanlibet dicant Aegy-
ptij, dicant filij tenebrarum, qui veritatē nec videre valent, nec proferre, Callidè edu-
xit eos, vt interficeret in deserto: patienter tolerat CHRISTVS Saluator oppro-
brium, quod tantarum animarum salute compensat. Meminit huius verbi ipse
quoquè venerabilis Pater, inter cætera dicens: Si necesse sit vnum fieri ex duobus,
mâlo in nos murmur hominum, quàm in Deum, esse. Bonum mihi, si dignetur me vti
pro clypeo: libens excipio in me detrahentium linguas maledicas, & venenata spi-
cula blasphemorum, vt non ad ipsum perueniant. Non recuso inglorius fieri, vt non
irruatur in Dei gloriam. Hoc siquidem ille in Libro de Consideratione.

Accidit autem, vt vbi primùm de eiusdem exercitûs dissipatione lamentabilis
intrà Gallias insonuerat rumor, vt illuminandum Dei famulo cæcum filium offerens
pater, multis precibus vinceret excusantem. Et imponēs sanctus puero manum, ora-
bat ad Dominum, quatenùs si ab eo verbum prædicationis illius exiërat, si prædican-
ti spiritus eius affuerat, in illius illuminatione ostendere dignaretur. Dum verò pon
orationem orationis præstolaretur effectum, Quid facturus sum? ait puer. Video
enim. Attollitur ilicò clamor adstantium. Plures enim non modo è fratribus, verum
etiam è secularibus aderant: qui vt puerum vidêre videntem, multipliciter consolati,
Deo gratias referebant.

Illud etiam iucundè satis credimus considerâsse nonnullos, quòd eádem hebdo-
mada, qua felicissima anima eius carne soluta est, ecclesia Hierosolymitana magnifi-
cè satis fuerit diuino munere consolata, sicut sæpiùs nouerāt illum promisisse. Siqui-
dem capta est Ascalon illa munitissima, paucis à sancta ciuitate milliarijs distans, &
periculosè instans calcaneo eius. Aduersùs hanc quinquaginta annis & eo amplius
nihil profecerant Christiani laborantes. nam & tunc non humana virtute capta est,
sed diuina. Nec incongruñ nunc ipsius interserere verba, quæ eodem scripserat anno
ad virum optimum militem templi, tunc ministrum, nunc etiam magistrum milita
templi, qui ipsius secundùm carnem auunculus erat: Væ principibus nostris, ait. In
terra Domini nihil boni fecerunt: in suis, ad quas velociter redierunt, incredibilem
exercent malitiam, & non compatiuntur super contritione Ioseph. Confidimus
autem, quia non repellet Dominus plebem suam, & hæreditatem suam non derelin-
quet. Porrò dextera Domini faciet virtutem, & brachium suum auxiliabitur ei: vt
cognoscāt omnes, quia bonum est sperare in Domino, quàm sperare in principibus.
Sed de his hactenùs.

Ascalon capit, diuina potiùs quā humana virtute.

Psal. 117.

CAP. V.

IAM & illud propter posteros memorandum, quàm multipliciter viri sancti doctri-
na Ecclesiæ sanctæ profuerit in catholicorum moribus corrigendis, in schismat.
corum furoribus reprimendis, in hæreticorum erroribus confutādis. Siquidem præ-
ter eos, quos docuit sobriè & iustè & piè viuere in hoc seculo, quantos etiam perfe-
ctiùs valedicere seculo persuaserit, vel ex hoc liquet, quòd non cessauit, quandiù vixit,
deserta seculi, seculi desertoribus implere. Cuius ministerio videtur propheticum il-
lud etiam corporaliter exhiberi: Posuit deserta in stagna aquarū, & terram sine aqua
in exitus aquarum: Et collocauit illic esurientes, & constituerūt ciuitatē habitationis:
Et seminauerunt agros, & plantauerūt vineas, & fecerūt fructū natiuitatis: Et benedi-
xit eis, & multiplicati sunt nimis, & iumenta eorum non minorauit. Sanè in diebus
schismatis generalis, quàm fideliter seruus Domini stetit in contractione in cōspectu

Psal. 106.

eius, vt auerteret iram eius: quàm efficaciter stetit & placauit, cessauitque quassatio:
quàm deniquè euidenter in tēpore iræ factus est reconciliatio, non modò latiùs pro-
sequendum. Sufficere interìm potest, si ipsius super hoc scribentis ad eum Innocentij
Papæ verba ponamus: Quàm firma, ait, quàm perseuerantiq; constantia causam beati
Petri & sanctæ matris tuæ Romanæ Ecclesiç, incandescente Petri Leonis schismate,
seruor tuæ religionis & discretionis susceperit defensandam, & se murum inexpugna-
bilem pro domo Dei ponens, animos regum ac principū, & aliarū tam ecclesiasticarū
quàm secularium personarum ad catholicę ecclesiæ vnitatē, ac beati Petri ac nostram
obedientiam frequentibus argumentis & ratione munitis inducere laborauerit, ma-
gna, quæ Ecclesiæ & nobis, puenit, vtilitas manifestat. In quibus autē pro fide quoquè
magnificè egerit seruus fidelis & prudens, breuiter annectendum est.

Innocentij Papæ litteræ ad S. Bernardum.

Fuit in diebus illis Petrus Abailardus, magister insignis & celeberrimus in opi-
nione scientiæ, sed de fide perfidè dogmatizans. Cuius cùm blasphemijs plena gra-
uissimis volitare vndiquè scripta cœpissent, prophanas nouitates vocum & sensuum
execrati viri eruditi atq; fideles, ad hominē Dei retulerūt. Qui nimirū solita benigni-
tate & bonitate desiderans errorem corrigi, hominem non cōfundi, secreta illum ad-
monitione conuēnit. Cum quo etiam tam modestè, tamque rationabiliter egit, vt il-
le quoquè compunctus, ad ipsius arbitrium correcturum se promitteret vniuersa.
Cæterùm cùm recessisset ab eo Petrus idem, consilijs stimulatus iniquis, & ingenij sui
viribus plurimoq; exercitio disputandi infeliciter fidens, resilijt à proposito sanio-
ri. Expetens deniquè Senonensem metropolitanum, eò quòd in eiusdem ecclesia ce-
lebrandum foret in proximo grande concilium, Clarauallensem causatur Abbatem
suis in occulto detrahere libris: additque paratum se esse in publico sua defendere
scripta, rogans vt prędictus Abbas dicturus, si quid haberet, ad concilium vocaretur.
Factum est, vt postulauit: sed vocatus Abbas, venire penitùs recusauit, suum hoc non
esse renuncians. Posteà tamen, magnorū virorum monitis flexus, nè videlicet ex ipsi-
us absentia & scādalum populo, & cornua erescerent aduersario, demùm pergere ac-
quieuit, tristis quidem nec sine lachrymis annuens, sicut in epistola ad Innocentium
Papam ipse testatur, vbi pleniùs lucidiusque omne negocium prosequitur.

Petrus Abailardus, vir doctissimus, sed hæreticus, spargit impia dogmata.

Concilium Senonense.

Affuit dies, & Ecclesia copiosa conuēnit, vbi à Dei famulo Petri illius in medium
scripta prolata sunt, & erroris capitula designata. Demùm illi optio data est, aut sua
esse negandi, aut errorem humiliter corrigendi, aut respondendi, si posset, obijciēdis
sibi rationibus pariter & sanctorum patrum testimonijs. At ille nec volens resipisce-
re, nec valens resistere sapientiæ & spiritui, qui loquebatur, vt tempus redimeret, se-
dem Apostolicam appellauit. Sed & posteà ab egregio illo catholicę fidei aduocato
monitus, vt vel iam, sciens in personam suam nihil agendum, responderet: tam libere
quàm securè, audiendus tantùm & ferendus, hoc quoquè omnimodis recusauit. Nam
& confessus est posteà suis, quia ea hora maxima quidem ex parte memoria eius turba-
ta fuerit, ratio caligauerit, & interior fugerit sensus. Nihilominùs tamen Ecclesia, quę
conuenerat, dimisit hominem, mulctauit abominationem, à persona abstinēs, sed do-
gmata praua condemnans. Quandò verò Petrus ille refugium inueniret in sede Pe-
tri, tam longè dissidens à fide Petri? Et ipsum ergò authorem eadem sententia cum er-
roribus suis Apostolicus Præsul inuoluens, hæreticumque denuncians, scripta incen-
dio, scriptorem silentio condemnauit.

Petrus Abailardus, li. cèt hæreticus, tamen agnoscit Ro. Pontificis authoritatem.

Damnatur à Ro. Pontifice.

Fuit item Gillebertus, quem cognominauêre Porretanum, Pictauorum Episcopus,
in sacris libris plurimùm exercitatus, sed sublimiora se etiam sępè ad insipientiam sibi
scrutatus. Siquidem de sanctę Trinitatis vnitate, & de diuinitatis simplicitate nō sim-
pliciter sentiens, nec fideliter scribens, discipulis suis panes proponebat absconditos,
furtiuas ꝓpinabat aquas: nec facilè, quid saperet, immò quantùm desiperet, personis
authenticis fatebatur. Timebat enim, quod apud Senonas Petrum dixisse ei ferunt:

Gilleberti Porretani errores.

Concilium Rhemense, præsente Eugenio Pontifice.

Nouissimè tamen, cùm iam fideliū super hoc inualesceret scandalum, creseeret mur-
mur, vocatus ad mediū est: & librū tradere iussus, in quo blasphemias euomuerat, gra
ues quidē, sed verborū quodā inuolucro circunseptas. In concilio igitur, quod in vrbe
Rhemorū Papa venerabilis Eugenius celebrauit, egit cominùs aduersùs hunc Gille-
bertum Ecclesię sanctę suo tēpore singularis athleta Bernardus, primò quidem totū,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod ille verborum cauillationibus occultare nitebatur, eliciens: Deindè verò tam suis ratiocinijs, quàm sanctorum testimonijs biduana disputatione redarguens: cõsiderans sanè nonnullos ex his, qui pfidebant, iam quidẽ animaduertentes blasphemiam in doctrina, adhuc auertentes tamen iniuriam à persona: accensus est zelo, & domesticam sibi ecclesiam seorsùm conuocat Gallicanã. Communi denique cõsilio à patribus decem prouinciarum, alijs aũt Episcopis & Abbatibus plurimis, dictante viro Dei, nouis dogmatibus opponitur symbolum nouum. Cui etiam subscribuntur nomina singulorum, vt eorum videlicet omnium, sicut fides irreprehẽsibilis, sic irreprehensibilis zelus innotescat. Ità demùm Apostolico iudicio & authoritate vniuersalis Ecclesiæ, error ille damnatur: Episcopus Gillebertus, an eidem damnationi consentiat, interrogatur: consentiens, publicéque refutans, quæ priùs scripserat & asserebat, indulgentiam ipse consequitur: maximè quòd ab initio cautus fuisset ea lege eandem ingredi disceptationem, vt promitteret sine vlla obstinatione sese pro lege Ecclesiæ sanctæ arbitrio correcturum liberè suam opinionem.

Gillebertus agnoscit errore suũ, & impetrat veniam in Concilio.

In partibus Tolosanis Henricus quidam, monachus olim, tunc apostata vilis, pessimę vitæ, perniciosissimæque doctrinæ, verbis persuasibilibus gentis illius occupauerat leuitatem, & vt prædixit Apostolus de quibusdam, in hypocrisi loquens mendacium, fictis verbis de eis negociabatur. Erat aũt hostis Ecclesiæ manifestus, irreuerẽter Ecclesiasticis derogãs sacramẽtis pariter & ministris. Nec mediocriter in ea iam malignitate profecerat. Sicut enim de eo scribẽs venerabilis pater ad principẽ Tolosanũ, inter cętera ait: Passim inueniebantur iam ecclesiæ sine plebibus, plebes sine sacerdotibus, sacerdotes sine debita reuerentia, sine CHRISTO denique Christiani. Patrum excommunicationes, fidelium peregrinationes, basilicarum ædificationes, diuinorum solennium vacationes, chrismatis & olei consecrationes, & omnes denique institutiones Ecclesiasticæ spernebantur.

Nota de Henrico monacho apostata, typo hæreticorũ nostri tẽporis. 2. Tim. 4.

Hac necessitate vir sanctus iter arripuit ad ecclesiam regionis illius, sæpiùs iam anteà rogatus, & tũc demùm à reuerẽdissimo Alberto Ostiẽsi Episcopo & Legato sedis Apostolicæ persuasus, pariter & deductus. Veniens autem, cum incredibili deuotione susceptus est à populo terræ, acsi de cęlo Angelus aduenisset. Nec moram apud eos facere potuit, eò quòd irruentium turbas nemo reprimere posset: tanta erat frequentia diebus ac noctibus aduentantium, benedictionem experentium, flagitantium opem. Prædicauit tamen in ciuitate Tolosa per aliquot dies, & in cæteris locis, quæ miser frequentâsset ampliùs, & grauiùs infecisset, multos in fide simplices instruens, nutantes roborans, errantes reuocans, subuersos reparans, subuersores & obstinatos authoritate sua premens & opprimens: vt, non dico resistere quidem, sed nec appetere præsumerent. Cæterùm etsi tunc fugit Henricus ille & latuit, ità tamen interpeditæ sunt viæ eius, & semitæ circunsepræ, vt vix alicubi rutus, posteà tandèm captus & catenatus Episcopo traderetur. In quo itinere plurimis etiam signis in seruo suo glorificatus est Deus, aliorum corda ab erroribus impijs reuocans, aliorum corpora à languoribus varijs sanans.

Impurissimi hæretici commenta vir sanctus profligat è populo.

Est locus in regione eadem, cui Sarlatum nomen est: vbi sermone completo, plurimos ad benedicendum panes, sicut vbiquè fiebat, DEI famulo populus offerebat. Quos ille eleuata manu & signo Crucis ediro, in DEI nomine benedicens: In hoc, inquit, scietis vera esse, quæ à nobis: falla, quæ ab hæreticis suadentur, si infirmi vestri, gustatis panibus istis, adepti fuerint sospitatem. Timens autem venerabilis Episcopus Carnotensis, magnus ille Gaufridus, (siquidem præsens erat & proximus viro DEI) Si bona, inquit, fide sumpserint, sanabuntur. Cui pater sanctus, de Dei minui virtute nihil hæsitans: Non hoc ego dixerim, ait: sed verè, qui gustauerint, sanabuntur: vt proindè veros nos & veraces DEI nuncios cognoscant. Tam ingens languentium multitudo, gustato eodem pane, conualuit, vt per totam prouinciam verbum hoc diuulgaretur, & vir sanctus vicina per loca regrediens, ob concursus intolerabiles declinauerit, & timuerit illò ire.

Benedicto pane sanat plurimos.

CAP. VI.

Cele-

CEleberrimum sanè miraculum, quod per seruum suum in partibus Tolosanis Christus exhibuit, paralytici cuiusdam clerici curatio fuit. Hunc in domo regularium clericorum sancti Saturnini, quorum ipse vnus erat, ad petitionem Abbatis & fratrum visitans homo Dei, moribundum inuenit hominem, qui extremum spiritum trahere videretur. Consolatus itaque miserum, & data benedictione egrediens, sicut posteà confessus est, loquebatur in corde suo fidelis seruus Dei, ad Dominum tam fidutialiter, quàm fideliter dicens: Quid expectas Domine Deus? Generatio hæc signum quærit. Alioquin minùs apud eos nostris proficimus verbis, nisi abs te fuerint confirmata sequentibus signis. Eádem hora exilijt paralyticus ille de grabato, & accurrens, secutus & consecutus est eum, sacra vestigia deuotione, qua debuit, amplexatus. Cui subitò procedenti obuians ex concanonicis vnus, expauit & exclamauit: siquidem phantasma putabat. Quandò enim de lectulo crederet surgere potuisse? Egressam magis à corpore eius animam phantasticè sibi apparuisse arbitratus, ausus est demùm ipsa tam ei, quàm cęteris, rei veritas fidem fecit. Egreditur exindè sergit: sed mo inter fratres, currit ad spectaculum tam iucundum, ipse etiam inter primos accurrit Episcopus & Legatus: indè pergitur ad ecclesiam eo ipso, qui conualuerat, prę-cunte, & conclamatur in laudes Dei, eodem pariter concinente: ruit vndiquè populus, & benedicitur Deus, triumphat fides, infidelis quisque confunditur, exultat pietas, & impietas contabescit. Porrò vir Dei cellam, vbi manebat, ingressus, diligenter omnes obseruari aditus, obserari ianuas iuber, nè quis pateat accessus populo concurrenti. Sanè is quidem Bernardus, qui sanus factus est, (hoc enim clerico nomen erat) corporali beneficio non ingratus, magisque solicitus pro remedio spirituali, secutus est seruum Christi, monasticum in Claraualle ordinem profitens, & habitum sumens. A quo etiam missus ad partes iterùm Tolosanas, & Abbas illic constitutus, hodieque monasterio præest, quod Vallis Aquæ dicitur.

Paralyticus morbũdus tepẽtè curat.

Cùm autem per totum ab eadem prouincia reditum viri sancti magis magisque signa crebrescerent, & multiplicarentur in dies, non prętercundum, quidnam ipse animi inter hæc gereret, qui à Christo humiliratem cordis & mansuetudinem didicisset. Disputans enim secùm in cogitationibus suis, & ex ipsa demùm locutus abundantia cordis sui, domesticis sibi religiosis quibusdam fratribus aiebat: Plurimùm miror, quidnam sibi hæc miracula velint: quid visum sit Deo, talia actitare per talem. Nil mihi videor in sacris paginis super hoc genere legisse signorum. Siquidem facta sunt aliquandò signa per sanctos homines & perfectos, facta sunt & per fictos. Ego mihi nec perfectionis conscius sum, nec fictionis. Scio enim sanctorum mihi non suppetere merita, quæ miraculis illustrentur: confido autem nec ad eorum sortem me pertinere, qui virtutes multas in nomine Domini operantur, & à Domino ignorantur.

Vide inter tot miracula humilitatẽ sanctissimi viri.

Matth. 7.

Hæc & huiusmodi crebriùs secretiusq; cum viris spiritualibus conferebat. Nouissimè verò opportunum sibimet visus exitum reperisse: Scio, inquit, huiusmodi signa non ad sanctitatem vnius, sed ad multorum spectare salutem: nec Deum in homine, per quem talia operetur, perfectionem considerare, sed opinionem: vt in eo commendet hominibus, quæ illi creditur inesse, virtutem. Neque enim pro eis fiunt hęc, per quos fiunt: sed pro eis fiunt magis, qui vident illa vel sciunt. Nec eo fine per eos ista Deus operatur, vt ipsos probet cæteris sanctiores, sed vt cæteros magis amatores & æmulatores faciat sanctitatis. Nihil ergò mihi & signis istis, quandoquidem meæ illa famæ magis, quàm vitæ, nouerim exhiberi: nec ad meam fieri commendationem, sed ad cõmonitionem potiùs aliorum. Satis nimirùm huius viri mirabitur animum, quisquis hæc diligenti consideratione pensauerit: nec præstantius reputabit æstimator quisque fidelis, signa atque prodigia mirabiliter operari, quàm perpetrata taliter interpretari. Sibi quoquè non minùs vtile iudicabit, imitandos eius affectus, quàm mirandos actus, & morum insignia, quàm operum signa cognoscere. Sed ad hæc quis idoneus?

Mira in eo puritas & suauitas morum.

In huius siquidem pectore viri Dei puritas suauitasq; consederãt pari fœdere: satis quidẽ vtraq; mirabilis, sed mirabilior vtriusq; cõplexus. Indè nimirùm tã singulariter

Universidad de Deusto
Biblioteca

in vnum hominem totius orbis vota pariter concurrebant, quòd puritatem suauitas amabilem faceret, suauitatem puritas acceptabilem: vt difficile fuerit æstimare, gratiæ ne an reuerentiæ amplius obtineret. Quis enim tam rigidæ conuersationis, qui Clarauallensem non reuereretur Abbatem? Quis tam dissoluræ, qui non erga eũdem dulciter afficeretur? Dulcissimis enim affectibus plenũ pectus ipse gerebat: sed quàm liberè eos, quotiès causa posceret, coërcebat. Humanissimus in affectione, magis tamen fortis in fide. Et vt breue aliquod huius rei proferamus exemplum, sicut ipse quoquè testatur in sermone super Cantica Canticorum vicesimosexto, siccis oculis germani sui, & germani tam necessarij, tam dilecti, Gerardi videlicet, celebrauit exequias, siccis oculis corpus eius tradidit sepulturæ, nè affectus fidem vincere videretur. Nam extraneum quenlibet vix aut nunquàm sine lachrymis sepeliuit. Talem sibi illum, vberiùs proindè fructificaturum, manus diuina formauerat, vt austeritatem suauitas morum tolleret, authoritatem sanctitas conseruaret. Cui enim vel tanta benignitas esset oneri, vel tanta bonitas non esset honori? Legimus de Salomone, quòd omnis terra desiderauerit videre vultum illius. Grande præconium: sed forsitan in hac parte non minus, quàm Salomon, hic. Neque enim satis credibile est, Salomonem illum in omni gloria sua tam vniuersalem orbis obtinuisse fauorem, quàm hunc in sua humilitate. Immò verò difficile omninò videtur, ex historijs aliquibus inuenire hominum vnum, conuersantem adhuc cum hominibus, in vniuersa terra tam celebre & amabile obtinuisse nomen, à solis ortu & occasu, ab Aquilone & mari. Vt enim illas memoremus prouincias, ex quibus vsq; hodiè monimenta certiora supereſſe noscuntur, & in Ecclesia Orientali, & apud soles occiduos Hybernorum, & à meridie in remotissimis finibus Hispaniarum, & ab Aquilone in insulis, quæ procùl sunt, Daciæ Suediæque opinio eius celeberrima fuit. Crebras vndiquè ei xenia mittebantur, vndiquè eius benedictio petebatur. Postremò debat. Vndiquè ei xenia mittebantur, vndiquè eius benedictio petebatur. Postremò quasì vitis abundantissima, eius opinio suos vndiquè palmites propagauit, excepto quòd in terram Hierosolymitanam, quanuis locus esset à rege paratus, ob incursus paganorum & aëris intemperiem, non acquieuit mittere fratres suos. Neq; verò Episcopus ille incongruum aliquid vsurpâsse videtur, qui post sacrum eius obitum, dum fratres consolaretur, inter cętera hoc quoquè in ipsius prosecutus est laudem: quia in omnem terram exiuit sonus eius, & in fines orbis terræ verba illius. Vincebat tamen sublimitatem nominis, humilitas cordis: nec tantùm poterat vniuersus mundus eum erigere, quantùm se ipse deijcere solus. Summus reputabatur ab omnibus, infimum ipse se reputans: & quem sibi omnes, ipse se nemini præferebat. Deniquè sicut nobis sæpiùs fatebatur, inter summos quosque honores & fauores populorum vel sublimiũ personarum, alterum sibi mutuatus hominem videbatur, seque potiùs reputabat absentem, velut quoddam somnium suspicatus. Vbì verò simpliciores ei fratres, vt assolet, fidutialiùs loquerentur, & amica liceret semper humilitate frui, ibi se inuenisse gaudebat, & in propriam redisse personam. Innata ei à puero verecundia, vsque ad diem perseuerauit extremum. Indè erat, quòd licèt tam magnus esset & excelsus in verbo gloriæ, nunquàm tamen, sicut sæpè audiuimus cum protestantem, in quantibèt humili cœtu sine metu & reuerentia verbum fecit, tacere magis desiderans, nisi conscientiæ propriæ stimulis vrgeretur, cum timore DEI & charitate fraterna.

Facilè im-perat affectibus suis.

3. Reg. 10.

Celeberrima fama B. viri.

Perpetua ei verecundia vsq; ad obitum.

Eius in perpetuis molestijs eximia patientia.

Patientiam eius maximè quidem Dominicis flagellis exercitatam nouimus & probaram, qui nimirùm ab ipso suæ conuersionis initio vsque ad diem sacræ depositionis tanta sustinuit, vt vita eius his, qui nouerant, non nisì quædam mortis protelatio videretur. Cæterùm erga homines quoquè, ersì rarior ei occasio minora forsitan patientiæ poruit experimenta præstare, dicendum tamen vel breuiter, ne huius quidem apparuisse cum virtutis immunem. Et quia genus hoc patientiæ solitus erat dicere tripartitum, videlicet ad verborum iniurias, ad damna rerum, & ad corporis lęsionem: de singulis singula saltem proponamus exempla, quæ interim nobis occurrunt. Scripserat aliquandò DEI famulus ad Episcopum aliquem de curia & consilio regis, monens eum super quibusdam negocijs regi suadere & consulere meliora. At ille vehementer exacerbatus, amarissimam condidit epistolam, directens in salutatione prima, Salutẽ, & non spiritũ blasphemiæ: tanq̃ videlicet vir sanctus (quod

(quod horror est dicere) ex blasphemiæ spiritu illa scripsisset. Ad quod verbum mansuetissimus Christi seruus, memor Dominicæ responsionis, Ego dæmonium non habeo: sicut hodieque extans eius epistola continet: Minimè quidem, ait, spiritum blasphemiæ me habere credo, sed nec maledixisse cuiquam, aut maledicere velle me scio, præsertim principi populi mei. Nec minùs posteà charum, nec minùs familiarem eũdem Episcopum habuit: sed elogium illud prædictum sic fuit, quasì non dictum.

Iohan. 8.

Abbas Farcensis conuentum fratrum à Clarualle vocauerat, monasterium eis ædificaturus: sed Romanus impediuit Antistes, & sibi rollens eos, in alio loco ordinauit. Vndè plurimùm dolens prędictus ille vir magnus & magnæ deuotionis, collectam pecuniam sexcentarum ferè marcarum argenti, deposuit sub chirographo: quam, ad Dei hominem veniens, obtulit ei, rogans, vt quod non meruerat in partibus suis, vel citra Alpes nouum exindè cœnobium conderetur. Missum est pro argento, & prorsùs torum amissum. Nec respondit aliud homo Dei, cùm ei nunciaretur, quàm, Benedictus Deus, qui nobis pepercit ab onere. Nam & illis, inquit, qui abstulêre, leuiùs indulgendum: sunt enim Romani: & pecunia videbatur immanis, ac vehemens fuit illa tentatio. Gratulari autem consueuerat, decem circiter monasteria, vel ędificandis monasterijs loca congrua numerans, fraudulenter sibi & violẽter ablata, dum contendere nollet, & magìs eum vinci, quàm vincere, delectaret.

Ingẽtis pecuniæ iactura fert placidissimè.

Item decẽ monasteriorum.

Veniens aliquandò Clarauallem clericus quidam ex his, quos Regulares canonicos vocant, importunè satis instabat, vt in monachum reciperetur. Suadente patre sancto, vt ad suam reuerteretur ecclesiam, nec acquiescente recipere eum: Vt quid ergò, ait, in libris tuis perfectionem tantoperè commendâsti, si eam desideranti, opem renuis exhibere? Et maligno spiritu iracundiæ vehementer instigatus, sicut postmodùm euidenter apparuit: Iam, inquit, si illos tenerem, discerperem libros. Cui vir Domini: Puto, ait, in nullo illorum legisti, non posse te in tuo claustro esse perfectum, Morum correctionem, non locorum mutationem, (si benè memini) in libris omnibus commendaui. Tum verò impetum faciens homo, velut insanus, in eum, percussit maxillam eius, idque tam grauiter, vt succederet statim rubor ictui, tumor rubori. lam qui aderant, in sacrilegum inuolabant: sed præuenit eos famulus Domini, clamans & adiurans per nomen Christi, nullatenùs eum tangere, sed educere cum cautè, & curam eius habere, nè ab aliquo ei vel in aliquo noceretur. Quod tam districtè prę-cepit, vt miser ille timens & tremens, absque omni iniuria eductus sit & deductus.

In maxillã graniter percussus, grauissimè interdicit, nè qd mali fiat percussori.

Et quidem in libertate spiritũs Dei famulus excellenter eniruit, cum humilitate & mansuetudine tamen, vt quodammodò videretur & vereri neminem, & omnem hominem reuereri. Increpatione rariùs vtebatur, monitis & obsecrationibus potiùs agens.

Quàm verò inuitus, & non ex cordis amaritudine, verbum proferret amarum, ex eo maximè animaduerrebatur, quòd perfacilè eiusmodi impetum cohiberet. Siquidem mirabatur hominum improbitatem, quos aliquandò fortè turbatos, excusationem quanlibèt rationabilem, satisfactionem quanlibèt humilem admittere, grauat: quòd ipsa suæ turbationis passio miseros sic delectat, vt oderint omne remedium, vt contineant aures, claudant oculos, obijciant manus, & omnimodis satagant, nè sermòl orta commotio, sedari valeat & sanari. Eius tamen obiurgationem non minùs facilè aliquandò compescebat grauis & turbulenta responsio, quàm humilis & modesta, vt ab aliquibus proindè diceretur cedenti insistere, cedere resistenti. Dicebat enim, vbì resonat vtrinquè modestia, dulce esse colloquium: vbì vel ex parte altera, vtile: vbì ex neutra, pernicioſum: Vbì enim hinc indè duritia sonat, iurgium est, non correctio: nec disciplina, sed rixa: vt deceat magis dissimulare prælatum interim, & commotione sanata, vtiliùs castigare subiectos: aut certè, si ità res exigit, obseruare consilium sapientis, Quia stultus non corrigitur verbis. Loquitur ipse de increpationibus, minùs vtilirer, minùs patiẽter acceptis, in Sermone super Cantica Canticorum quadragesimosecundo, dicens inter cætera: Vtinàm neminem obiurgare necesse sit: id enim melius. Sed quoniam in multis offendimus omnes, mihi tacere non licet, cui ex officio incumbit peccantes arguere: magìs autem vrget charitas. Quòd si arguero, & fecero quod meum est, illa autem procedens increpatio minimè, quod suum est, faciat, neque ad quod missi illam, sed reuertatur ad me vacua, tan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanquàm iaculum feriens & reſiliens, quid me animi tũc habere putatis fratres? Nónne angor? nónne torqueor? Et vt mihi vſurpem aliquid ex verbis magiſtri, quia de ſapientia non poſſum, coarctor prorsùs è duobus, & quod eligam neſcio: parcere ne mihi in eo, quod locutus ſum, quoniam quod debui, feci: an pœnitentiam agere ſuper verbo meo, quia quod voluï, non recepi. Et infrà: Dicas forſitan mihi, quòd bonum meum ad me reuertatur, & quia liberaui animam meam, & mundus ſum à ſanguine hominis, cui annunciaui & locutus ſum, vt auerteretur à via ſua mala, & viueret. Sed etsi innumera talia addas, me tamen minimè iſta conſolabuntur, mortem ſibi intuentem: quasi verò meam illa repræhenſione liberationem quæſierim, & non magis illius. Quæ enim mater, etiamsi omnem, quam potuit, curam & diligentiam ægroranti filio adhibuiſſe ſe ſciat, ſi demùm ſe viderit fruſtratam, & omnes labores ſuos eſſe penitùs inefficaces, illo nihilominùs moriente, proptereà vnquàm à fletibus temperabit? Et hęc hactenùs.

Philip.1.

Exech.18.

Eximia ei⁹ mãſuetudo & tranquillitas.

Decæterò, tantus æmulator erat manſuetudinis & pacis, vt ſi fortè improbus quiſque petitor duriùs extorſiſſet à negante reſponſum, haud facilè deincèps cum eadem repulſa dimitteretur inanis. Siquidem velut naturaliter, vt fatebatur, oderat omne ſcandalum: & grauamen cuiuſlibet hominis ſuſtinere, ei admodùm graue: non ſentire, impoſſibile erat. Ideò neminem ſpreuit, nullius hominis ſcandalum paruipendit, etsi veritatem Dei iuſtitiamq; prætulerit. Nam & quotiès oporteret noxios aliquorum vel repræhendere actus, vel impedire conatus, tam conſideratè fiebat, vt abundanter ipſi quoquè, qui læſi viderentur, haberent, vndè ſibi pro eo ſatisfacerent in cogitationibus ſuis. Sanè vidimus ex ipſis nonnullos, & de quibus id minùs videbatur poſſe ſperari, ampliori deuotione eius poſtmodùm vel obſequijs deſeruiſſe, vel etiam adhæſiſſe veſtigijs. Dicitur tamen & inuidos habuiſſe, vt haberet meritum & ex eis. Cęterùm tam ſingulariter eminebat gloria nominis eius, vt peſtis illa magis deſperatione, quàm liuore, tabeſceret, & timeret agnoſci. Quinetiam humilitate eius & mãſuetudine vincebatur, beneficijs ſuffocabatur, obruebatur obſequijs. Nimirùm doctus erat vincere in bono malum, ſicut ad quoſdam fratres ſcribens, inter cætera ait: Adhærebo vobis, etsi nolitis: adhærebo, etsi nolim ipſe. Inuitis præſtabo, ingratis adijciam, honorabo & contemnentes me. Vſqueadeò ſiquidem omnes homines germano amplectebatur affectu, vt eorum ſcandalo (ſicut ipſe fari ſolebat) grauiùs vreretur, quibus nullam videretur occaſionem ſcandali præbuiſſe. Plùs enim piſſimum pectus, gratuitum alterius affligebat ſcandalum, quàm propriæ immũnitas conſcientiæ ſolabatur. Siquidem minùs ſperabat poſſe ſanari, quod, vndè procederet, non videbat: magnum ſibi eregionè ſolatium fore perhibens, quotiès inueniret vndè ſatisfacere poſſet vel homini pro ſe, vel Deo pro homine, non ſine occaſione turbato. Erga omnium quidem hominum ſpirituale commodum incommodúmve ampliùs afficiebatur: & ſummum ei deſiderium, ſummum gaudium erat, animarum fructus, conuerſio peccatorum. Et corporeas tamen quorunlibet hominum neceſſitates pijſſimo miſerabatur affectu: cuius tanta erat humanitas, vt non modò hominibus, ſed irrationalibus etiam animantibus, auibus & feris, compateretur, nec compatienti deerat virtutis effectus. Contigit enim aliquotiès, vt iter agens, fugitantem, &, vt videbatur, protinùs capiendum vel lepuſculum à canibus, vel auiculam ab accipitribus, ſigno Crucis edito mirabiliter liberaret: diceretque ſequentibus, fruſtrà ſeſe conari, nec vllatenùs ſe præſente eiuſmodi exercere poſſe rapinam.

Inuidiã vt vicerit.

Sũmum ei⁹ gaudiũ, ſal⁹ animarum.

CAP. VII.

HAEC nos quidem de ſacris moribus patris noſtri, pro modulo noſtro, ſub breuitate perſtrinximus. Cęterùm longè eminentiùs in ſuis ille libris appáret, & ex bonis proprijs innoteſcit. In quibus ità ſuam expreſſiſſe videtur imaginem, & exhibuiſſe quoddam ſpeculum ſuî, vt illud quoquè Ambroſianum meritò illi poſſe videatur aptari: Laude ipſe ſe ſonet, & laureatus ſpiritu, ſcriptis coronetur ſuis. Si quis eũ nóſſe deſiderat, q̃ ſolicitus ab initio ſuîipſius dijudicator & ſcrutator extiterit, primũ opus illius de Gradib⁹ humilitatis inſpiciat. Indè ſi quęrit̃ pię mẽtis religioſa deuotio, tr̃aſcundũ ad Homilias in laudib⁹ Virginis matris, & illũ, quẽ De diligẽdo Deo edidit, libellus aliquanta narrabit.

Ex ſcriptis ſuis vt poſſit agnoſci.

librum. Si feruens contra ſuorum vel aliorum vitia zelus, legatur is, quem Apologeticum vocat. Si vigil in zeló cordis & circunſpecta diſcretio, de Præcepto & diſpenſatione diſſerens audiatur. Quàm verò fidelis cuiuſlibet piæ conuerſationis commendator extiterit & adiutor, Exhortatorius ad milites tẽpli ſermo declarat. Quàm non ingratus gratię DEI, ex his liquet, quę de gratia & libero arbitrio tam fideliter quàm vtiliter diſputauit. Quàm liber in voce, quàm diſertus, & in rerum ſuperiorum pariter inferiorumque ſcientia locuples, in his, quæ ad Papam Eugenĩũ de Conſideratione ſcripſit, diligens conſiderator agnoſcet. Quàm deuotiſſimus prędicator alienæ ſanctitatis, tam diligenter Epiſcopi ſancti Malachiæ vitam proſecutus oſtendit. Nam & in ſermonibus ſuper Cantica, & myſteriorum inueſtigator, & morũ ędificator magnificus innoteſcit. In Epiſtolis, quas ad diuerſas perſonas ob negocia diuerſa dictauit, prudens lector aduertet, quo feruore ſpiritũs iuſtitiam omnem dilexerit, omnem æquè oderit iniuſtitiam. Fidelis etenim ſeruus Chriſti non quęrebat aliquid ſuum: quicquid tamen erat Chriſti, ſic curabat vt ſuum. Quæ enim ſcelera non arguit? quæ odia non extinxit? quæ ſcandala non compeſcuit? quæ ſchiſmata non reſarciuit? quas hæreſes non confutauit? Quid verò ſanctum, quid honeſtum, quid pudicum, quid amabile, quid bonæ famæ, quid virtutis aut laudabilis diſciplinæ, ſuis ortum in qualibet religione diebus, non roborauit eius authoritas? non fouit charitas? diligentia non promouit? Quid antè promotum, dilatari ampliùs non optauit? quid fortè collapſum, non totis pro loco & tẽpore viribus egit, vt repararetur? Quis malitiam quancunq; diſponens, eius zelum & authoritatem nõ timuit? Quis proponens quodcunq; bonum, eius, ſi potuit, non conſuluit ſanctitatem? non conſiderauit fauorem? opem non flagitauit? Quis ad ſacrum in eius pectore habitantis templũ diuinitatis, de quacunq; tribulatione fideliter clamaturus acceſſit, & ineſficaciter laborauit? Mœſtus ab eo ſolatium, afflictus auxilium, conſilium anxius, æger remedium, pauper ſubſidium reportabat. Ità ſeſe omnium fecerat ſeruum, àc ſi toti genitus orbi: ità tamen liber ex omnibus, conſcientiæ ſuæ ſolicitudinem gerens, tanquàm ſoli deditus curæ & cuſtodiæ cordis ſui. Et quidem diuiſiones gratiarum cõmendat Apoſtolus, & ſi quis diligenter quærat, inueniet diuerſos ab initio Dei famulos in diuerſis enituiſſe muneribus. Legimus enim viros in fide magnificos, multiplicibus claruiſſe miraculis: alios ſpiritum habuiſſe propheticum, & futura quaſi præſentia, occulta velut ſub oculis poſita mirabiliter cognouiſſe. Alios nihilominùs antiquorũ literę proteſtantur grauiori abſtinentiæ deditos, parſimoniam coluiſſe: alios in humilitatis poſito, ſpretis dignitatibus huius ſeculi, authori ſeculi plurimùm placuiſſe: alios in doctrina verbi ad ſalutis ſciẽtiam plurimos erudiſſe, vt ſecundùm promiſſionem ſcripturæ ſanctæ, luceant quaſi ſtellę in perpetuas æternitates. Alij quoquè in ędificandis cœnobijs laborantes, amplificauerunt nomen ſanctitatis: alij in ſedandis ſcandalis & turbinibus huius ſeculi, promouendisque Eccleſiæ Dei negocijs efficaciter occupati, vtiles in actione: alij in ſacris meditationibus ſpiritualiter feriati, ſublimes in contemplatione fuerunt. Quid horum noſtro videbitur deſuiſſe Bernardo? Immò quid horum tam inſigne in eo non fuit, vt ad commendationem ſatis eſſet, etiamsi cæterorum aliquid non adeſſet? Nam etsì multiplicibus Eccleſia ſui temporis, tam in ſuprà memoratis negocijs, quàm in alijs pluribus, actionis eius vtilitatem meruit experiri: magnificè tamen etiam gratia contemplationis in eo tam ex viſionibus & reuelationibus Domini, quàm ex ſcriptis ſuis, quæ ſpiritalibus exuberant ſenſibus, eluceſcit. Porrò monaſteriorum fructus, quę per eum Dominus ordinauit, tam copioſus & euidens, humanis ſeſe ingerit oculis, vt nullis egeat literis commendari. Magis autem ex ipſa quoquè eorundem multitudine cœnobiorum, omnis deincèps generatio certum capere poterit documentum, quantos collegerit ad ſeruitium Chriſti, qui tam multos vndiquè propagauit. Quòd ad reliqua ſpectat, de humilitate eius, & dignitatibus refutatis, ſed & de tenuiſſimo victu, ſuperiùs proſecutí: ex his, quæ ad prophetiam pertinent, oſtenſionemque virtutum, ſub alio quidem principio curabimus annotare perpauca de multis. Et nuncigitur iam ſuper his, quæ in ſignis exterioribus & multiplici virtutum exhibitione conſiſtunt, ſecundus, vt præmiſſum eſt in prefatione, libellus aliquanta narrabit.

Perſequitur vitia.

Fouet virtutes.

Omniũ ſe ſeruũ facit.

1.Cor.12.

Diuerſa ſanctorũ hominum charismata.

Dan.12.

LIBER

Universidad de Deusto
Biblioteca

LIBER QVARTVS.

CAP. I.

SIcut Sermone ſuper Cantica Cãticorum viceſimoq uar to ſeruus Domini Bernardus Clarauallenſis, gratulatur & gratias agit illi, tertiò quidem reditum ab Vrbe ſuum clementior è cęlo reſpexit oculus: quia ſerenior tandèm vultus arriſit, eò quòd quieuiſſet rabies Leonina, acce. piſſet finem malitia, recepiſſet pacem Eccleſia. Tanta ve- rò exultatione eccleſia illum Gallicana recepit, vt non minorem videretur de ſuo reditu exhibere, quàm de pace reddita lætitiam nunciare. Vndè etiam mirari ipſe, ſę- piusque cauſari ſolebat, quòd dum ſibi poſt tam graues frequentias hominum & tumultus, velut ab exordio va- riendum ſacræ propoſitum conuerſationis, tunc potiſſimùm vberioribus ſuſcipere- lefaciendum ſeculo iudicaret, & tanquàm de nouo ado- tur gaudijs, obſequijs coleretur. Rediens autem pater ſanctus ab Vrbe, ex ſanctorum Apoſtolorum martyrumque corporibus xenia ſecùm tulit precioſa, haud modicum hunc ſibi reputans fructum eſſe laboris. Inter quæ beati Cęſarij dentem quonam modo receperit, memorãdum. Cùm enim integrum ei prædicti martyris caput Gręci monachi, in quorum baſilica repoſitum eſt, exhiberent, vt tolleret indè, quod vel- let, dari ſibi perijt dentem vnum. Fruſtrà verò aliquandiù fratres, qui cum eo vene- rant, laborantes, conceſſum ſibi trahere penitùs non valebant. Fractis enim cultellis duobus aut tribus, quos applicuerant, nihilominùs dens immobilis permanebat. Tunc ille: Orandum eſt nobis, ait. Nec enim habere poſſumus, niſi martyr ipſe con- cedat. Facta denique oratione, reuerenter accedens, incredibili facilitate duobus di- gitis, quod ferreis anteà moueri non poterat inſtrumentis, accepit.

Sacras ab Vrbe religuas gratulabũdus abſportat.

Ecce tãtus vir quãti faſcit dentem vnũ ſancti martyris.

Fratres autem Hieroſolymitani templi, fidelis militiæ profeſſores, cùm nouam habere eo tempore domum in Vrbe cœpiſſent, redeunte prędicto patre ſpecialiq; pa- trono ſuo, tunicam eius pro eximia benedictione ſeruabant. Apud quos eodem an- no ſacerdos quidam grauiſſima febre correptus, deſperabiliter ægrotabat. Vt autem omninò deficiens, deueniſſe viſus eſt ad extrema, portari ſeſe in oratorium, & prædi- ctam beati viri ſuperponi ſibi tunicam fecit, in ſola poſitus expectatione exitùs mor- tis. Cùm ſubitò raptus in quendam mentis exceſſum, ac veluti carne ſolutus, vide- re ſibi viſus eſt corpus ſuum eodem, quo iacebat, in loco exanime iam circundatum multitudine ſacerdotum, apertos tenentium libros, & celebrantium exequias exmo- re ſolennes.

Tunica eius pro inſigni benedictione ſeruat.

Nec mora, in vultu habituque prędicti patris ſancti reuerenda quędam perſona prodiens exaltari, manu illis innuit, vt tacerent, voce pariter prohibens, nè mortuum reputarent, cuius vitam Clarauallenſi Abbati donauerat Deus. Confeſtim denique ad ſe rediens, ſanum ſe reperit, & quod viderat, fratribus indicauit. Qui quidem, vt à fidelibus viris nupèr accepimus, hodieque ſuperſtes, & in partibus Aquitaniæ degẽs, beneficium, quod accepit, ſedulò confitetur in eius præconium, cuius merito viuit. Si quis hoc minùs miratur, animaduertat de beato Nicolao ex innumeris, quibus de- coratus eſt, miraculis in natalis eius annua commemoratione tanquàm eximium commendari, quòd Imperatorem Conſtantinum ab interitu quorundam, longè conſtitutus, per viſum deflexit. Nec illud diſſimile eſt, quod annectimus:

Illa tunica vitę reſtituit hoſtem morbũdũ.

Abbas Gerardus proximum Claræualli monaſterium, quod Mores dicitur, re- gens, teſtatus eſt nobis, vidiſſe ſe eum aliquandò pſallentium fratrum circumire cho- ros, & ſicut frequenter agebat, excitare torpentes, ità vt affectuoſiùs & virilìùs pſal- leretur, quod reliquum fuit vigiliarum. Cumque die ſequenti apud eum familiariter cauſaretur, tardiùs illum, quàm oportuerat, ea nocte viſitâſſe pſallentes: Ego, ait, no- cturnis horis corporeo grauiter occupabar incommodo: ſed quod non potuit cor-

Abſens corpore, ſpiritu pręſens, excitat dormitantes in Choro.

pus, ſpiritus fecit. Expauit ille, audiens non fuiſſe in corpore, quem tamen diù cor- poreo ſpectâſſet intuitu circumeuntem vtrunque chorum, & dormitantes quoſque, vt conſueuerat, excitantem, & manum ſingulis imponentem.

Tempore, quo pater ſanctus apud Vrbem morabatur, contigit fratrem quendam, Robertum nomine, in Claraualle grauiter infirmari. Huic apparuit iuuenis quidam, ſimilis fratri infirmario, præcipiens vt ſequeretur ſe. Viſum eſt, quòd ſequeretur præ- cuntem, venitque ad montem excelſum, in quo Dominum inuenit Ieſum cum Ange- lis ſuis, audiuitque eum illi ductori ſuo dicentem: Cuſtodi mihi iſtum. Iamque miſit etiam Dominus in cor ipſius infirmi quędam verba, quę ſuæ Clarequalli per illum mã- dauit. Facto ergò manè, reſedit, qui moriturus illicò putabatur, mirantibusq; omni- bus, dominum Godefridum, tunc Priorem, nunc Lingonenſem Epiſcopum, vocari fecit. Cui præſenti inter cętera dixit: Mandat vobis Dominus, vt domos amplas fa- ciatis, quæ gentem poſſint capere, quam ipſe multam miſſurus eſt vobis: fratribusque grangiarum mandate, vt honeſtè ſe habeant, formamque boni exempli hominibus ſecularibus prębeant: quia væ ei, per quem vnus retrò abierit. Poſt dies fermè vigin- ti, cùm eádem adhuc valetudine deſperabiliter laboraret, admirabilis pater Bernar- dus corpore abſens, ſed ſpiritu præſens, Clarauallem aduénit, languentem viſitauit, matutinos hymnos circa eum cum ingenti fratrum multitudine decantauit, no- ctemq; illam ibidèm iuxta illum fecit, & manè facto, idem frater ſanus apparuit, mo- dum etiam ſuæ liberationis fratribus indicauit.

Viſio fratris Roberti

Adeſt S. Bernardo ſpiritu fratri mo ribũdo, & ſanat cum.

Ad multorum aures famam credimus peruenìſſe viri venerabilis Guilelmi, qui olim Montis Peſſulani dominus, nunc verus Chriſti pauper & humilis monachus, degit in cœnobio, quod Grãdiſſylua vocatur. Ipſius enim relatione didicimus, quod dicturi ſumus, ſicut ab eius ore, cui contigerat, ſe accepiſſe dicebat. In ciuitate Auxi- tanorum, quæ metropolis eſt Vaſconiæ, miles quidam infirmabatur. Cuius cùm in- feriores corporis partes à renibus & deorsùm morbus ſæuiens occupâſſet, erat die- bus multis lecto decubans, non modica parte præmortuus. Compunctus deniquè & confiſus de miſericordia Dei, ad ſeruum eius, cuius circunquaquè tam celebris ſeſe virtutum fama diffuderat, quocunque labore ſe prępcipit deportari. Iam per dies ali- quot proceſſerat, profeceratq; non minùs in fide & deuotione, quàm in itinere ipſo: cùm miſeratus hominem Deus, mirabiliter ſatis & infirmitati eius ſubuenire digna- tus eſt, & parcere fatigationi. Occurrens enim quidam in via, quiſnam eſſet, aut quò tenderet, inquiſiuit. Acceptaque itineris eius neceſſitate: Ego, ait, ex parte illius ſan- cti prącipio tibi, vt reuertaris, ſciens quòd vbi domum véneris, ſanus eris. Perſuaſit illi Deus, vt crederet, cuius nimirùm diſpoſitione omnia gerebantur. Redijt, redi- ensque, paulatìm recepit eam, quę ſibi promiſſa fuerat, miſericordiam, vt non priùs domum pertingeret, quàm plenariæ donum perciperet ſoſpitatis.

Vir nobilis miro modo redit ad ſanitatem.

Anglorum quoquè regina Mathildis, tantum huic famulo Dei exhibuit aliquan- dò deuotionis affectum, vt venienti Boloniam, extra vrbem cum populo pedes oc- curreret, grauida tamen ipſa, multumque iam grauis. Quæ poſt dies aliquot, vt pa- riendi tempus aduénit, tam grauiter eſt afflicta, vt tam ipſa, quàm domus omnis, de vi- ta eius penitùs deſperarent: iamque omni reliqua ſupellectili pauperibus & eccle- ſijs delegata, veſtis etiam regia pararetur, in qua ſepeliretur, tanquàm protinùs mori- tura. Tum ſubitò recordata hominis Dei, & nomen illius inuocans plena fide, in ipſa protinùs inuocatione ſine periculo partum edidit deſperatum. Nec diſtulit legatum deſtinare fidelem, per quem gratias ageret celeri ſubuẽtori, ipſum ſic natum, non im- meritò natum eius appellans. Verùm ille, quotiès tale aliquid contigiſſet audire, non minùs humiliter, quàm iucundè refutans, dicere conſueuerat: Hoc certè mihi ſic eſt imputandum, ſicut ei, qui conſcius omninò non fuit.

Regina Anglię in ſummo periculo abſentẽ viro Dei inuocans, mox liberatur.

In monaſterio, cui nomen eſt Belleuallis, prope vrbem Chryſopolim, homo qui- dam à dæmone vexabatur, mira eo inſtigante faciens, mira loquens. Poſt multas igi- tur orationes fratrum, cùm improbè perſiſteret illa nequitia ſpiritalis, recordatus eſt venerabilis Abbas loci illius Pontius, hodieque ſuperſtes, habere ſe ſtolam, qua ali- quandiù beatus parer vſus fuerat in oblatione hoſtiæ ſalutaris. Nec cunctatus, tulit protinùs arma potentia Deo, fidutialiterque aggreſſus eſt inimicum. Vix limen attri- gerat cellulæ, in qua miſer homo iacebat, cùm ſubitò malignus ille horridis vocibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Insigne miraculum.

victum se profitens: En, inquit, egredior, recedo protinùs, manere vltrà non possum. Respondente autem Abbate, Per nomen Domini, & ipsius beati viri meritum, cuius hæc stola fuit, tibi præcipio, exi citiùs, nè moreris: continuò dæmon fugatus ab homine, homo liberatus est. Quis alter non periculosè forsitan exultâsset, vsq; adeò sibi spiritus esse subiectos, vt cederent & absenti? Verùm ille, Abbate ipso nunciante, nil motus, magisque subsannãs eos, quos videbat magna super hoc admiratione moueri, hæc eadem verba respondit: Quidni facilè nos duo prævaluissemus in vnum? Leuter illum eijcere potuit Deus, præsertim cùm ego, vt dicitis, socius ei datus sim & adiutor. Huiusmodi nempe responsis in huiusmodi rebus sæpiùs vtebatur. Nouerat siquidem verus & verax, non ostentator, sed æmulator humilitatis, efficaciùs diffuderi posse hominibus, quod stupebant, obliqua quadã & artificiosa obiectione, quàm aperta excusatione: quæ humilitatem magis prædicabilem præferẽdo, æstimationem non minueret hominum, sed augeret. Vndè quodam loco ex propria loquens experientia: Verus, inquit, humilis, vilis vult reputari, non humilis prædicari.

Serm. 16. in Cantica.

CAP. II.

ILlud quoquè notissimum fuit, quòd adhuc in carne degens, appárens autem in spiritu, fratri cuidam obitûs sui prænunciauerit diem. Infirmabatur nouitius quidam frater in Claraualle, bonæ conuersationis & bonę indolis adolescens: Nec longè aberat dies, qua post annuam ex more probationem nouum induceret hominem, si non priùs hominem exuisset. Siquidem consummatus in breui, expleuit tempora multa. placita enim erat Deo anima eius. Quinto igitur die ante vltimum diem suum, visitante se fratre Gerardo, qui hodiè Abbas est monasterij Longipontis, idem nouitius exhilaratus plurimùm, inter alia spiritalis gratiæ verba: Eccè, inquit, quinta die moriar. Hodiè enim pater noster dominus Abbas mihi apparuit cum multitudine monachorum, & blanda consolatione refouens, quinta die morituram me esse dicebat. Exijt sermo inter fratres, & antequàm impleretur, diuulgatum est verbum. Expectabatur ab omnibus dies illa, sed multo magis ille beatus in expectatione sua fuit. Iam dies quinta inclinabatur ad vesperam: illius autem spiritus magis eleuabatur ad Deũ. Demùm circa vndecimam horam in ipso agone mortis positus, obducto prorsùs, vt assolet, lumine oculorum, & nemini iam intendens, ad exitum festinabat. Interim visitans eum pater sanctus, velut ab alto somno reuocat, & quasi retrahit commentem, nec insalutatum abire permittit. Ad cuius vocem aperiens oculos, & mirum in modum facie serenata, aliquandiù intendebat in eum. Mirabamur omnes mortalem hominem, immò iam morientem, eatenùs triumphare de morte, vt in ipso mortis articulo exultaret in gaudio, nobis exhibens illud Poëtę:

Appárent vir sanctus nouitio, & ei ꝓdicit diem obitûs sui.

Ecl. 4. Buc. Virgilij.

Incipe parue puer risu cognoscere matrem.

Tunc verò consolans eum pater beatus, nil timere iubet, sed recto protinùs cursu pertingere ad Dominum Iesum Christum, & offerre ei humilem pauperis suæ familiæ salutationem. Ad hanc vocem, qua potuit capitis inclinatione & motu annuens labiorum, iterùm clausit oculos, & eádem hora in pace quieuit. Multa quidem huic Dei famulo reuelata per spiritum, multa sine præcedenti reuelatione mirabiliter ab eo prædicta cognouimus, ex quibus exempli gratia pauca subnectimus.

Nouitij felix obitus.

Cùm esset aliquandò pater sanctus in vrbe Nouiomensium in domo Episcopi Simonis, adductus est ad eum Herueius de Baugenceio, puer admodùm gratiosus, ortus ex regio sanguine, & prædicti Episcopi nepos. De quo sequenti nocte famulo suo Christus ostendit, quod erat post longa tempora futurum. Siquidem videbatur sibi tanquàm in Missarum celebratione Angelo cuidam pacis osculum dare, quod ad puerum deferretur. Nec dubius de reuelatione, eundem Herueium renunciaturum senescenti sibi ad omnes arguentis conscientiæ stimulos semper occurrere, impossibile esse, vt post viri sancti tale promissum in seculari habitu moreretur. Nec fraudatus est à spe sua. Siquidem venerabilis Gualerannus, Vrsicampi cœnobij primus Abbas,

Prędicit Herueiũ nobilẽ puerũ monachum futurum.

monachum illum fecit, & Angelico functus officio, pacem, quam ex ore patris sancti ipse susceperat, communicauit Herueio. Cuius talis postmodùm apparuit conuersatio, vt tali dignus oraculo videretur. Nam & prædicto Gualeranno in regimine monasterij Vrsicampi ille successit, & nouissimè obitum suum imminentem sanus adhuc & incolumis, eodem Gualeranno per reuelationem sibi annunciante, præsciuit atq; prædixit.

Appárent ei frater eius & auúculus

Apparuerunt aliquandò viro Dei in Trecensium vrbe posito venerabiles eius fratres, iam quidem carne soluti, Galdricus & Gerardus: quorum eriam secundùm carnem alter germanus, alter auunculus eius extiterat. Cumque velut acceleranres, ciliij, tiùs pertranſirent, reuocanti & retinere volenti respondebant, eundum sibi pro fratre Gaufrido monacho, qui eorundem à prima conuersione socius, strenuè satis in multis cœnobijs extruendis militauerat Deo. Continuò excitatis fratribus pater sanctus accelerari iubet, & ad monasterium veniens, ipso die, sicut eis prædixerat, eundem Gaufridum iam positum reperit in extremis.

Infensus aliquandò rex Francorum senior Ludouicus quibusdam sui regni Episcopis, suis eos sedibus & ciuitatibus exturbauit. Vndè etiam hic vir reuerendus plures scripsit epistolas, pro eorum pace laborans, quarum hodieque exemplaria perseuerant. Accidit autem, vt præsente eodem patre sancto, Episcopi multi, indignationem regis flectere cupientes, tota humilitate prostrati solotenùs, eius tenerent vestigia, & nec sic gratiam obtinuerent. Qua ex re vir Dei religiosa animositate permotus, die altera regem duriùs increpans, quòd Domini sacerdotes spreuisset, liberè quoquè denunciauit, quod eadem sibi nocte fuerat reuelatum. Hæc, inquit, obstinatio primogeniti tui Philippi regis morte mulctabitur. Vidi em te cum minore filio tuo Ludonico ad pedes Episcoporum, quos heri contempseras, inclinatum, & protinùs intelexi, Philippo celeriter facto de medio, pro Ludouici substitutione ecclesiam, quam nunc opprimis, te rogaturum. Quod quidem non longè pòst miserabilis casus implenuit: & decedente Philippo, egit pater, vt is, qui feliciter hodiè regnat, Ludouicus iunior vngeretur.

Diuinitùs punitur rex ob cõtẽptos sacerdotes.

CAP. III.

FIdelissimum principem Theobaldum Comitem, in magna tribulatione probatũ, non minùs mirabiliter, quàm misericorditer Dominus liberauit. Is nimirùm potentissimus & secundus à rege, diuersos & immensos renens in regno Franciæ principatus, totus tamen eleemosynis deditus, & studio pietatis intentus, omniumque sermorum Dei, sed specialiter Bernardi Clarauallensis, amator deuotissimus erat. Quem eatenùs impugnari & affligi passus est Deus, vt rege pariter & vicinis potentibus ferè cunctis coniurantibus aduersùs eum, vsqueadeò de eius euasione desperaretur, vt publicè quoquè iam insultaretur religioni, pietati detraheretur, eleemosynis derogaretur. Monachi & Conuersi, inutiles eius milites & balistarij dicebantur. Necnon & apud extraneos, sed in ipsis quoquè eius ciuitatibus & castellis, eiusmodi iam blasphemiæ personabant. Deniquè congregatis aliquandò Episcopis pluribus, alijsque personis, presente etiam viro Dei, dum super his agerent & colloquerentur, Episcopus quidam, eo tempore ætate & opinione prudentiæ celeberrimus, aiebat: In manu regis est Comes Theobaldus: non est qui possit eum eruère. Respondente alio quodam antistite, Est qui possit liberare eum: multùm ille miratus, quisnam crederetur posse, quærebat. Demùm audiens, quia potest eum eripere, qui omnia potest, Deus, non parùm substomachans: Potest, inquit, si manifestus appareat, si clauam teneat, si hincindè percutiat: sed hactenùs ista non fecit. In tanta igitur desperatione, cùm prædictum principem vehementer vrgerent extranei, grauiùs tamen impugnarent, qui ab eo defecerant, omnes ferè homines sui, nec minùs eum affligerent pauci, qui residui videbantur, ex aliorum defectu ipsi quoquè suspecti: Lingonensis Episcopus Godefridus frequenter & familiariter Dei hominem consulebat, quidnam sibi Dominus super his reuelaret. Cui ille cùm iam sæpiùs respondisset, nihil sibi apparére, nisi tribulationem super tribulationem: demùm aliquandò scisciranti, ait, quia quinto mense pax erit. Sanè vltima die quinti mensis reformata est pax, ipso quidem & oran-

Theobaldi Comes potentissimus & pijssimus mirè vexat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

te, & cooperante, vt non esset ambiguum, cius potissimùm studio simul & merito, illum principem pijssimum, à tam grauibus imminentibusque periculis liberatum.

Post annos aliquot inter eundem regem Francorum & Gaufridum Comitem Andegauensium, exercebantur inimicitiæ graues. Causa erat, quòd virum nobilem Gerardum de Monasteriolo, rege prohibente, in munitissimo oppido suo Comes obsidens, compræhenderat cum vxore ac liberis & propinquis, ipsamque diruerat munitionem. Tractabat ergò vir sanctus de reformanda pace, multis ad hocipsum Episcopis & principibus cõgregatis: cùm subitò Comes ille, amaritudinis felle commotus, insalutatos omnes relinquens, equo insilijt, & recessit. Confusis deniquè omnibus, iam conuentus in desperatione pacis soluebatur: & prædictus Gerardus accedens ad hominem Dei, licentiam postulabat, velut in mortem & carcerem rediturus. Sub obsidibus enim ad colloquium illud erat adductus. Cumque vir Domini consolaretur eum, grauiùs ille flens & eiulans: Meam, inquit, minùs doleo sortem: meos omnes lugeo pariter morituros. Compassus itaque vir beatus: Nè timeas, ait: certus esto, quia Deus tibi tuisque subueniet, idque celeriùs, quàm valeas vel sperare. Siquidem recordatus visionis, quam veniens ad id colloquiũ viderat, tanquàm lecturum se Euangelium, à sancto Episcopo Malachia petere benedictionem, confisus est pacem sine dubio prouenturam. Necdùm Gerardus ille limen domûs attigerat, à facie eius egrediens, cùm subitò quidam occurrens, redire Comitem nunciauit. Mirati sunt omnes, tam celerem audientes promissionis effectum. Eádem etenim hora Comes redijt, & pariter pax desiderata prouénit. Erat autem idem Comes pro eodẽ negocio ex mandato summi Pontificis anathematis vinculis innodatus, sed absoluendus, humiliari vt debuit, vel culpam super hoc fateri suam, penitùs recusauit: magis autem, vt erat plurimùm animosus, Deum sibi culpam huiusmodi nunquàm remittere imprecabatur, innocentem se reputans & iniustè ligatum. Quamobrèm discessit pater sanctus non parùm tristis ab illo, dicens ei: (siquidem literas nouerat) In qua mensura mensus fueris, remetietur tibi. Eádem autem die, causantibus super hac improbitate personis quibusdam, & principem illum grauiter errâsse dicentibus, accensus zelo DEI famulus, aiebat: Grauiter satis hæc temeritas punietur. Fieri omninò non potest, quin hoc eodem anno Comes ipse aut moriatur, aut euidentem aliam diuinæ indignationis sentiat vltionem. Hoc verbum & ex ipsis & ex alijs audiére nõ pauci. Quod tam celeriter est impletum, vt Comes idem infra diem quintumdecimum moreretur.

Prædicit mœstissimo nobili futurã eius consolationẽ.

Mat. 7.

Ecce vltio diuina in contẽptorẽ anathematis.

Ingressus aliquãdò seruus Christi Germaniæ regnum, festinabat ad partes Moguntinorum, pacem reformaturus inter regem Lotarium & prædecessoris eius Henrici regis nepotes, Conradum scilicet, qui Lotario posteà successit in regnum, & Friderico, patrem huius Friderici, qui post Conradum electus, obtinet hodiè principatum. Venerabilis autem Metropolitanus Moguntinorum Albertus, honorabilem clericũ quendam, nomine Mascelinum, viro Dei obuiàm misit. Hic igitur Mascelinus cùm à domino suo missum se esse diceret ad seruiendum ei, paulisper intuitus illum vir Dei: Alius, inquit, Dominus ad sibi seruiendum te misit. Expauit Teutonicus, & miratus quid dicere vellet, firmiùs asserebat à Domino suo Mogũtino sese Archiepiscopo destinatum. Econtrà seruus Christi: Falleris, ait: maior est Dominus, qui misit te, Christus. Tunc demùm intelligens homo, quorsùm vellet vibrare sermonem: Putas, inquit, quòd monachus fieri velim? Absit à me: non cogitaui, nec ascendit super cor meum. Nihilominùs tamen, renuente illo, Dei famulus affirmabat omnimodis fieri oportere, non quod ipse de se cogitauerat, sed quod de eo dispositum erat Deus. In eodem deniquè itinere conuersus ad Dominum, seculo valefecit, & cum alijs pluribus literatis honoratisque personis, quos collegit eo tempore seruus Christi, ipse quoquè, sicut sibi prædictum fuerat, secutus est eum. Henricum quoquè, germanum regis Francorum, qui Beluacensem hodiè cathedram ornat, nõ dissimili Dominus conuersione mutauit.

Prædicit nihil minùs cogitanti Clerico, ipsum monachũ futurum.

Multi literati & honorati fiũt monachi.

Accidit enim, vt veniens idem Henricus ad hominem Dei, super quodam seculari negocio locuturus, conuẽtum etiam fratrum visitans, eorum sese orationibus commẽdaret. Cui pater sanctus inter verba sanctæ exhortationis: Cõfido, ait, in Domino,

nequaquàm te in eo statu moriturum, in quo nunc positus es: sed velociter experimento proprio probaturum, quantùm tibi istorum prosit oratio, quam expetisti. Quod eodem postmodùm die non absque multorum admiratione completum est, & de tãti iuuenis cõuersione cœnobiũ omne exultatione repletũ. Lugentibus autem socijs, & familia omni, acsi mortuum illum cernerent, eiulante, præ cæteris Andreas quidam Parisiensis Henricum ebrium, Henricum insanum vociferabatur, nec conuicijs, nec blasphemijs parcens. Econtrà sanè Henricus pro illius potissimùm conuersione, Dei hominem dare operam precabatur. Cui vir sanctus, audientibus multis: Dimitte, ait, hominem modò: anima enim eius in amaritudine est: nec pro eo multùm solicitus sis, quia tuus est ille. Cumque ampliùs spe concepta Henricus instaret, vt loqueretur Andreæ, seueriùs intuitus eum vir Dei, ait: Quid hoc est? Nunquid non iam dixi tibi, quia tuus est ille? Andreas audiens hæc, (siquidem præsens erat & ipse) sicut & plurimùm improbus erat, & à sacra conuersione vehementer abhorrens, talia secùm, vt posteà confessus est nobis, tacita cogitatione voluebat: In hoc nunc falsum scio te esse prophetam. Hoc enim certus sum, quia locutus es verbum, & non fiet. Hoc tibi ego coram rege & principibus in celebri quocunque conuentu improperare non parcam, vt tua in omnibus falsitas innotescat.

Hẽricus frater regis fit monachus.

Nota gratiã prophetică.

Cæterùm quàm mirabilis Deus in consilijs super filios hominum, ridens eorũ vana conamina, vt propositum suum, quandò & quomodò ipse voluërit, impleatur. Sinquidem die altera ibat Andreas, mala omnia imprecans monasterio, vbi dominum dimittebat, ipsam quoquè desiderans vallem funditùs subrui cum habitatoribus suis. Nec parùm moti sunt & mirati, qui prædictum viri sancti de ipso audiërant verbum, cùm taliter videretur abire. Sed non diù pusillanimitatem eorum & fidem modicam tentari passus est Deus. Illa tantùm die procedens & repellẽs quodammodò gratiam Dei, nocte proxima victus & quasi vinctus, trahente se & vim faciente spiritu DEI, diem expectare non potuit: sed exurgens ante diluculum, velociterque ad monasterium rediens, alterum nobis Saulum, vel magis de Saulo Paulum alterum exhibebat.

Inter cæteros, quos de vana conuersatione seculi per ministerium serui sui Christus eripuit, de partibus Flandriæ multi aliquandò sapientes, multi nobiles & literati viri, sub ipsius magisterio sacram professi sunt seruitutem. Quorum primus videbatur Gaufridus ille de Perona, qui postmodùm in Claraualle Prioris officio functus est, & in eo defunctus. In quibus euidentissimè vidimus euangelicum illud impleri: Multi dicent vobis, Eccè hîc est Christus, eccè illic. Plurimis enim persuasionibus actum est cum eis, vt aliam magis eligere professionem & loca alia debuissent, donec occurrit Dei famulus iam propè dispersis, & in verbis gratiæ, quę procedebant de ore eius, pristina omnis hæsitatio facta est de medio, & omnium pariter in ipsius consilio irrefragabiliter est firmata voluntas. Quod quidem factum est non sine subita peniturs quorundam ex ipsis mutatione animorum. Denique cùm iam virum Dei ad monasterium sequeretur prædictus ille Gaufridus, grauissima cœpit tentatione pulsari. Intuitus autem illum vnus è fratribus, Quid est, inquit, quòd facies tua exterminata, & tristitiæ quodam nubilo obuoluta videtur? Cui Gaufridus: Scio, inquit, scio, quòd nunquàm ampliùs lætus ero. Quod verbum cùm ad famulum DEI idem frater satis anxius retulisset, videns ille basilicam prope viam, per quam gradiebantur, diuertit, & ingressus orabat. Cæteris autem deforis præstolantibus, Gaufridus ille grauatus tædio, super lapidem obdormiuit. Demùm cùm ambo pariter surrexissent, ille de oratione, iste de somno, apparuit idem Gaufridus tanto iucundior & hilarior cæteris, quanto tristior priùs. Cumque ei prædictus frater verbum mœstitiæ, quod locutus fuerat, amicabiliter improperaret: Etsi tîc, inquit, dixi, Nunquàm ampliùs lętus ero: sed nunc dico, Nunquàm ampliùs tristis ero.

Multi nobiles & literati fiũt monachi.

Matt. 24.

Vide ærã. tionẽ inuidi satanæ.

Mira vir precũ B. viri

Idem quoquè Gaufridus primo tempore tyrocinij sui, pro patre suo viro nobili & potenti, quem in seculo dereliquerat, filiali pietate solicitus, patrem sanctum pro eius conuersione rogare Dominum affectuosiùs exorabat. Cui vir Dei: Nè timeas, inquit, ego illum probatum monachum manibus meis in hac Claraualle sepeliam. Vtrunque secutum est: & perfectus monachus factus est, & à patre sancto, sicut prædixerat ipse, in Claraualle sepultus est. Tanquàm enim mori illo absente non posset,

Eius appheta de conuersione nobilis viri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quinque mensibus infirmatus, & creberrimum, immò continuum in seipso mortis responsum habens, sustinuit donèc pater sanctus rediret, qui, vt olim promiserat, eum traderet sepulturæ.

Regina Franciæ, supradicti Ludouici iunioris vxor, plures cum eo fecerat annos, & sobolem non habebat. Erat autem vir sanctus apud regem pro quadam pace laborās, & regina in contrarium nitebatur. Cumque eam moneret desistere cœptis, & regi suggerere meliora, inter loquendum illa cœpit conqueri super sterilitate sua, humiliter rogans, vt sibi partum obtineret à Deo. At ille: Si feceris, inquit, quod moneo, ego quoquè pro verbo, quod postulas, Dominum exorabo. Annuit illa, & pacis non tardauit effectus. Qua reformata, prædictus rex (nam verbum ei regina suggesserat) à viro Dei promissum humiliter exigebat. Hoc autem tam celeriter est impletum, vt circa idem tempus anno altero eadem regina peperit. Dominus Abbas Rainardus Cistertiensis, quem ex Clarauallе assumptum, pater sanctus & vt filium amplectebatur, & reuerebatur vt patrem, ob quorundam monasteriorum ordinationem Prouinciæ partes intrauit. De quo vir Dei in Clarauallе consistens, dum fratri cuidam loqueretur, subita inspiratione permotus: Dominus, ait, Cistertiensis aut mortuus est, aut in proximo moriturus. Nec parùm ille frater miratus est, audiens verbum: magis tamen obstupuit, cùm eiusdem Abbatis post dies paucos audiret obitum nunciari.

Impetrat pacem regine Franciæ.

Abbatis Cistertiensis mors ei diuinitùs reuelatur.

Eodem anno, quo de hac vita pater sanctus fuerat exiturus, tres adolescentes de proximo oppido, quod Barrum dicitur super Albam, monasterium Clarævallis gratia conuersionis intrauerant, quorum tertius, suadente maligno, ad vomitum est reuersus. Qua ex re pro duobus alijs magis soliciti fratres, ipsis quoquè præsentibus, patri sancto super hoc loquebantur. At ille intuens in eos: Hic, inquit, nulla vnquàm tentatione laborabit: iste verò multa, sed tamen prævalebit. Vtrunque sicut audiuimus, sic vidimus, adeò vt frequentiùs alteri obijceremus, cùm aliquotiès in tentatione penè deficeret, & inciperet iam abire, impossibile esse vt vinceretur, quem vir sanctus dixerat nulla tentatione vincendum.

Pernoctabat aliquandò Dei famulus in oratione, in suo Clarauallensi cœnobio constitutus, & solita intentione Dominum deprecabatur. Contigit autem eádem hora pauperem quendam, & verè pauperem spiritu, in cella hospitum mori, cuius animam cum vocibus canoris in cœlum deferri pater sanctus audiuit: & interrogatis manè fratribus, qui affuerant, illam fuisse horam obitûs eius comperit, qua prædictas audiërat in sublime tendentium voces.

Audit voces Angelicas ad obitû cuiusdam.

CAP. IIII.

CVM beatus Episcopus Malachias, cuius vitam virtutibus plenam pater sanctus studiosè descripsit, iuxta desiderium cordis sui in Clarauallе beatam cælo animam reddidisset, offerens pro eius transitu venerabilis Abbas hostiam salutarem, gloriam eius, Domino reuelante, cognouit, & eodem inspirante, sacrificio iam expleto, formam mutauit orationis, & collectam intulit, quæ ad sanctorum pontificum celebritates, non ad commendationes pertinet defunctorum, ità dicens: Deus qui beatum Malachiam pontificem, sanctorum tuorum meritis coæquâsti, tribue quęsumus, vt qui precioſæ mortis eius festa agimus, vitæ quoquè imitemur exempla. Deinde reuerenter accedens, sacra eius vestigia deuotissimè osculabatur. Modum tamen aut seriem visionis nec cuiquam aperire, nec in eiusdem Episcopi vita scribere acquieuit: hoc tantùm respondens, cùm plurimùm super hoc rogaretur, nimis ad propriã suijpsius pertinuisse personam. Nec sanè dubium, plura eum similia occultâsse similiter, quęcunque videlicet passus est Dominus occultari. Nam & Virduni aliquandò, quæ est ciuitas Lotaringorum, cùm ad tumulum reuerendissimi viri Alberti Episcopi Ostiensis, nouiter antè defuncti, pro commendatione eius sacrificium laudis offerret, Collectam similiter in fine mutauit: de quo tamen quid vidisset, nec interrogatus est, nec confessus, cùm sine certa reuelatione id fecisse minimè videatur.

Reuelat ei gloria S. Malachiæ Episcopi.

Super

Super his, quæ ad gratiam pertinent sanitatum, tam multa per hunc famulum suum operatus est Christus, vt in eo quoquè videretur exhiberi, quod de ipso Iohannes Euangelista testatur. Si enim omnia scriberentur, ne ipsum quidem mundum capere eos arbitror, qui scribendi fuerant, libros. Cæterùm nos saltem pauca de pluribus exempli gratia proferamus. Castrum Villanum accolæ vocant, quod à Claraualle, vt aiunt, sex milliarijs distat. Vbi mulier prægnans, rempus omne transierat pariendi, & aliquot mensibus iam decursis, cùm necdùm pareret, ampliùs mirabatur. Cuius cousquè dilatus est partus, vt tam sibi, quàm cæteris quibusque vicinis, moribus potiùs videretur, nec iam crederetur prægnans esse, sed tumens. Quis enim credere posset infantulum anno integro viscеribus posse teneri maternis? Desperata igitur mulier, ad monasterium viri D E I ducitur, sic se habens. Sistitur ad portam misera, & portario fratri causa tam miserabilis intimatur. Rogatus ille & inauditò compassus incommodo, supplex adijt patrem sanctum, fideliter ei indicans necessitatem mulieris, fideliter explens negocium susceptæ legationis. Et ô mira diuinæ virtutis operatio, mirabiliùs accelerantis, quod mirabiliter tardabatur. Tanquàm enim hoc solùm tempore tanto nasciturus expectauerit infans, hora eádem fœmina peperit, & præcurrente remedio, ad portam rediens frater ille, incommodum, quod nunciauerat, non inuenit.

Iohan. 21.

Facilimè impetrat partum desperatę mulieri.

Alio tẽpore in territorio Antisiodorensi apud oppidũ, quod Cona vocatur, mulier quædam mirabiliter laborans, periclitabatur multis diebus, eò quòd venisset filius vsque ad partum, & vires non haberet parturiens. Cumque superuenisset interim sertuus Christi, postulanti benedictionem, aquam benedictam misit. Gustauit mulier, & confestim natus est puer. Quem venerabilis Episcopus Carnotensis Gaufridus baptizauit, Bernardi ei nomen imponens.

Ecce vim aquæ benedictæ.

In eodem itinere & in territorio eodem, dum febricitantium multitudo, sicut vbiquè solebant, à DEI homine panem peteret benedictum, Gerardus quidam clericus ex castro cui nomen est Clamyteium, malè sciolus & subsannans fidem populi, blasphemabat. In ipsis autem verbis blasphemiæ grauissima febre correptus, vsque Antisiodorum abeuntem sequi coactus est virum D E I, & pœnitentiam agens apud eũ, ipsam, cui detraxerat, multis obtinuit precibus benedictionẽ. Tã multis verò gustata eiusmodi benedictio reddidit sanitatem, vt solius D E I, cuius hæc virtute fieret, posset notitia compræhendi. Vidimus in Meldensi territorio militem deuotissimas referentem gratias viro D E I, quòd ad primum gustum panis ab eo benedicti, plenam receperit sospiratem à febre quartana: qua sic grauiter laborauerat mensibus fermè decem & octo, vt in hora accessionis quasi phreneticus, nec matrem agnosceret suam.

Pœna irridentis miracula viri Dei.

Nota miraculũ benedicti panis.

Virum quoquè venerabilem, Gerardum Lemouicensem Episcopum testantẽ audiuimus, iuuenem quendã de familia sua lethaliter in capite saucium, cùm iacéret spumans & impos mẽtis, immissa sibi in os buccella panis, quem benedixerat homo Dei, tam celerem sensisse virtutem, vt incolumis surgeret ipsa hora. Neq; illud tacendum, quòd ipsam quoquè substantiam panis ab omni corruptionis iniuria eadem benedictio vendicabat, adeò vt plures viderimus, qui per septennium & vltra eosdem seruauerant panes, nec colore nec sapore mutato.

Item aliud.

Efficacia benedictionis viri Dei.

Ante hos paucos dies venerabiles Abbates Gerardus & Henricus de Suediæ partibus venientes, dum super his conferremus, testati sunt nobis, panẽ ante vndecim annos eius benedictione signatum, manere adhuc apud se penitùs incorruptum. Nec diffimilem apud aliquos nostrũm vsq; hodiè nouimus, & apud alios multos credimus esse repositum. Et nunc idoneum satis & euidens testimonium huius rei proferamus.

Vir magnus & magnificè honorandus Danorum Archiepiscopus Eskillus patrem sanctum vnico venerabatur affectu, vnica deuotione colebat, Nec contentus est in filijs eum videre, cùm nouum cœnobium extruxisset, & impetrâsset ab eo desideratum sacræ congregationis examen. Prævaluit apud eum desiderium vehemens, vt homo tantæ authoritatis, & in insulis illis tam ecclesiastica quàm seculari authoritate singulariter potens, expositis suis omnibus, eriam semetipsum periculis multis traderet & labori. Nam de expensis dicere non est magnum, quanuis eundem autem dicerimus protestantem, quòd expenderit in itinere ipso argenti marcas ampliùs quàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eskillus Archiepi. scopus Lũdensis venit in Claraullem.

quàm sexcentas. Venit igitur Claraullem persona humilis & sublimis, quam à finibus terræ non curiositas audiendæ sapientiæ, sed fidei zelus & plenitudo deuotionis attraxit. Vbì quantùm fleuerit, qualem sese non modò erga eum, quem tam vnicè diligebat, sed etiam erga minimos quoslibet fratrum exhibuerit, non est facile dictu. Demùm rediturus ad propria, vt benedictum à DEI famulo panem ferre posset, & diutiùs conseruare, humano sensu præcepit, vt in clibano recoquatur, sicut solent, qui maria transeunt, panem referre bis coctum. Audiens autem sanctus, non est passus errare hominem tam deuotum: sed amicabiliter arguens, in hac parte fidem eius modicam inueniri: Itáne, inquit, non poterit benedictio ipsum panem magis, quàm recoctio, conseruare? Et non acquieuit benedicere illum: sed commanem sibi panem præcipiens exhiberi, benedixit & dixit: Eccè hunc tolle tecùm, nihil deincèps de corruptione solicitus. Tulit, & ad suos per multa quidem prosperè rediens, vsq; hodiè gloriatur fidei suæ defectum euidentissima rei veritate conuinci. Nec enim passus est patris sancti non visitare sepulcrum, nec minùs nunc erga eum afficitur, nec minùs, quàm olim in viuente, confidit, nimirùm quem veriùs viuere non ambigit. Confessus est etiam nobis de pane, quem retulit, quòd nunc usque, cùm iam tertius annus transierit, illæsum ei beati viri fides & benedictio custodiuit.

Narrauerunt etiam nobis idem reuerendus Antistes, & qui cum eodem Archiepiscopo venerant viri religiosi, miraculum dignum memoria, nupèr factum in cœnobio, quod, vt suprà meminimus, in terra sua ipse fundauit. Erat enim, inquit Archiepiscopus, in eadem regione nostra adolescens nobilis, meus quoque secundùm carnem propinquus, sed ob multa sua flagitia minùs charus. Correptus autem ægritudine, vix impetrauit visitationem meam, & per manum meam ad prædictum sese contulit monasterium, vbì & cum maxima cordis contritione renuncians seculo, per dies aliquot in humili & fidelissima confessione persistens, magis ac magis eadem ægritudine laborabat. Qua demùm inualescente, exitum sibi imminere cognoscens, Abbatis & fratrum præsentiam miro amplectebatur affectu, mira eos deuotione monebat, vt spiritualia arma arriperent, egressuram protinùs animam sibi commendatam efficaciter protecturi, & exhibituri fideliter necessarium prorsùs interimminentium hostium crudelissima tela conductum. Cumque in huiusmodi supplicatione diuinis iam sacramentis munitus, & de eorundem seruorum DEI protrocinio & DOMINI miseratione pijssima deuotione præsumens, ac proindè circunstantibus omnibus multam suæ salutis relinquens fiduciam, expirâsset, offerebant fratres pro commendatione animæ eius, quamdeuotissimè poterant, Dominici corporis salutarem hostiam. Tum subitò inimicus humanæ salutis, ex eiusdem, sicut indubitabile videtur esse, liberatione animæ, quam ex multis diebus irreparabiliter sese occupâsse credebat, iram magnam concipiens, eandem, permittente DEO, crudeliter nimis exercens, vnum è fratribus repentino furore peruasit. Clamabat igitur horrendis vocibus miserabilis homo, & vix multorũ manibus tenebatur. Demùm cum maximo quidem labore absportatus, & in lectulo religatus, tam sua quàm adstantium membra dentibus appetens, dirissimè vexabatur. Nec illa, quam prius nôsset, lingua, sed noua quadam, quam nec adstantium quisquam nouerat, loquebatur. Et cùm nihil, quod diceret, intelligerent, tamen liberè tamen & sine offendiculo non inconcinnas eum audiebant edere voces, vt indubitanter crederent, quòd linguа aliqua loqueretur. Post aliquantas igitur horas, cùm vehementer confusi fratres, quid agere possent, anxiè cogitarent & studiosè conquirerent, vnus ex eis salubre consilium, DOMINO inspirante, concipiens, sacra pignora, à meipso nuperibidèm commendata, videlicet de capillis & barba & dentem vnum domini mei sancti Bernardi afferri monet, & eius pectori superponi. Quod vt factum est, Germanica lingua per os illius cœpit horrendis vocibus nequam spiritus exclamare: Tolite, tollite, amouete Bernardum. Et dicebat: Heu Bernarde, quàm oneroſus, quàm grauis, quàm intolerabilis factus es mihi. Cùm hæc & similia aliquandiù clamitans loqueretur, factum est breue silentium: & subitò frater idem, DOMINO miserante, purgatus, aperuit oculos, ac velut de somno euigilans, circunstantes fratres & sua plurimùm vincula mirabatur, verecundè satìs, quidnam sibi vellent hæc, vel quid accidisset, interrogans.

Eccè quàm torquetur diabolus exiguis reliquijs S. Bernardi.

Ex

Ex ea igitur hora pristinam sanitatem mentis & corporis per beati patris merita sancta recepit, nil penitùs, quod in illo tam graui casu tecerit, aut locutus fuerit, recordatus. Hæc quidem à nobis de testimonio viri reuerendissimi Eskilli Danorum Archiepiscopi, ex occasione panis, à DEI homine benedicti, non sine quadam anticipatione sunt dicta: decæterò iam ex ordine reliqua prosequamur. Non modò autem hominibus, sed pecoribus etiam & armentis tam frequenter eius benedictio profuit, vt monasterij sui cellerarium durè aliquandò increpârit, quòd sibi nõ indicans, mori animalia permisisset, vndè fuerãt Christi pauperes sustentandi. Dehinc, vt solitus erat, benedixit sal, & animalibus iussit apponi: & protinùs lues orta cessauit. Quod in alijs quoquè monasterijs vidimus & cognouimus, vt audiens fratrum animalia mori, interdùm etiam non rogatus, sed ipse prior admonens eos, eodem remedio subueniret. Salis ab eo benedicti virtus.

Gaudium dicitur locus quidam Casiacensium monachorum, vbi vir sanctus cùm aliquandò pernoctaret, exhibitum sibi iuuenẽ claudũ oratione & benedictione sanauit, ità vt post dies paucissimos p eundem locum redeunti incolumis & deuotus adstaret. In eisdem partibus in vico, cui nomen Algorrium est, mulierem phreneticam populus obtulit transeunti. Cui manus imponens & orans, sanam dimisit, & abijt. Hanc in eodem loco vidimus posteà viro Dei cum gratiarum actionibus occurrẽtem. Claudum sanat. Item phreneticam.

In remotis etiam regionibus, quocunquè eum Ecclesiæ sanctæ necessitas traxit, virtus est prosecuta signorum. Apud Viride Folium (sic enim dicitur castrum territorij Tolosani, quod, vt superiori libro meminimus, aliquandò pater sanctus introiens, multis ibidèm virtutibus claruit) puer mancus & claudus ex vtero matris suæ, ad cuiusdam memoriam martyris, vtriusque pedis & alterius manùs receperat sanitatem. Huius alteram manum adhuc inualidam, tanquàm diuinitùs sibi seruatam, pater sanctus benedicendo sanauit, vt sanctorum innotesceret particeps esse virtutis. Caturcium dicitur ciuitas Aquitaniæ, per quam viro Dei ipso tempore transitus fuit. Ibi præter alia beneficia, quæ præstitit infirmantibus multis, vnus de pueris Episcopi ciuitatis ipsius, qui ex vulnere graui, alterius oculi lumen amiserat, sub manu eius visum recepit. Oculum restituit.

In pago quoquè Engolismensi, loco cui nomen est Castellare, post oblationẽ hostię salutaris, adstantibus venerabilibus Episcopis, Lamberto Engolismensi & Gerardo Lemouicensi, puerum ex matris vtero claudum & mancum, cuius in modum pilæ cubiti cum genibus vmbilico, pedes autem natibus adhærebant, DEI famulo offerebant. At ille singula membra, edito priùs signo Crucis, attrectans, mira facilitate extendit protinùs, & sanauit. Appræhendens denique manum eius, erexit illum, & dimisit liberè gradientem. Populus autem pro tantis nimirùm virtutibus, magnis vocibus Dominum collaudabat. Nam & die sequenti in pago Lemouicensi, in vico, quem sancti * Germani nomine vocant, signa per eum plurima claruerunt. Vndiquè enim confluebant, qui incommodis varijs laborabant, & virtus erat Domini ad sanandum eos. Vbì inter cæteros puer fermè decennis, cæcus ex vtero matris suę, coram omni populo oblatus est viro Dei. Qui in digitos suos expuens, & liniens oculos eius, breuem fecit orationem, & in nomine Christi aperuit oculos cæci nati. Celerrimè curat misericòrditer puerum. * Geniani Itẽ cæcum natum.

Regnum quoquè Germaniæ cùm introïsset aliquandò vir beatus, tam excellenter enituit in gratia sanitatum, vt nec verbis exprimi, nec credi valeat, si dicatur. Nam & testati sunt, qui adfuêre, in territorio Constantiensi circa vicum, quem * Dognigen nigrem nominant, ex his, quæ diligentiùs inuestigârunt & viderunt oculis suis, vna die illuminatos ad eius impositionem manùs cæcos vndecim, sanatos etiam mancos decem, & claudos decem & octo. Cæterùm nè feciſse nos inopes copia virtutis est prosecuta signorum. Apud Viride Folium (sic enim dicitur castrum territorij Tolosani, quod, vt superiori libro meminimus, aliquandò pater sanctus introiens, multis ibidèm virtutibus claruit) puer mancus & claudus ex vtero matris suæ, ad cuiusdam memoriam martyris, vtriusque pedis & alterius manùs receperat sanitatem. Huius alteram manum adhuc inualidam, tanquàm diuinitùs sibi seruatam, pater sanctus benedicendo sanauit, vt sanctorum innotesceret particeps esse virtutis. Caturcium dicitur ciuitas Aquitaniæ, per quam viro Dei ipso tempore transitus fuit. Ibi præter alia beneficia, quæ præstitit infirmantibus multis, vnus de pueris Episcopi ciuitatis ipsius, qui ex vulnere graui, alterius oculi lumen amiserat, sub manu eius visum recepit. * Dõdingen Vno die sanat homines 39. Venit Constantiam.

In pago quoquè Engolismensi, loco cui nomen est Castellare, post oblationẽ hostię salutaris, adstantibus venerabilibus Episcopis, Lamberto Engolismensi & Gerardo Lemouicensi, puerum ex matris vtero claudum & mancum, cuius in modum pilæ cubiti cum genibus vmbilico, pedes autem natibus adhærebant, DEI famulo offerebant. At ille singula membra, edito priùs signo Crucis, attrectans, mira facilitate extendit protinùs, & sanauit. Appræhendens denique manum eius, erexit illum, & dimisit liberè gradientem. Populus autem pro tantis nimirùm virtutibus, magnis vocibus Dominum collaudabat. Nam & die sequenti in pago Lemouicensi, in vico, quem sancti * Germani nomine vocant, signa per eum plurima claruerunt. Vndiquè enim confluebant, qui incommodis varijs laborabant, & virtus erat Domini ad sanandum eos. Vbì inter cæteros puer fermè decennis, cæcus ex vtero matris suę, coram omni populo oblatus est viro Dei. Qui in digitos suos expuens, & liniens oculos eius, breuem fecit orationem, & in nomine Christi aperuit oculos cæci nati.

Regnum quoquè Germaniæ cùm introïsset aliquandò vir beatus, tam excellenter enituit in gratia sanitatum, vt nec verbis exprimi, nec credi valeat, si dicatur. Nam & testati sunt, qui adfuêre, in territorio Constantiensi circa vicum, quem * Dognigen nigrem nominant, ex his, quæ diligentiùs inuestigârunt & viderunt oculis suis, vna die illuminatos ad eius impositionem manùs cæcos vndecim, sanatos etiam mancos decem, & claudos decem & octo. Cæterùm nè feciſse nos inopes copia virtutis est prosecuta signorum. Apud Viride Folium (sic enim dicitur castrum territorij Tolosani, quod, vt superiori libro meminimus, aliquandò pater sanctus introiens, multis ibidèm virtutibus claruit) puer mancus & claudus ex vtero matris suæ, ad cuiusdam memoriam martyris, vtriusque pedis & alterius manùs receperat sanitatem. Huius alteram manum adhuc inualidam, tanquàm diuinitùs sibi seruatam, pater sanctus benedicendo sanauit, vt sanctorum innotesceret particeps esse virtutis. Caturcium dicitur ciuitas Aquitaniæ, per quam viro Dei ipso tempore transitus fuit. Ibi præter alia beneficia, quæ præstitit infirmantibus multis, vnus de pueris Episcopi ciuitatis ipsius, qui ex vulnere graui, alterius oculi lumen amiserat, sub manu eius visum recepit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Basilea, cùm ex more sermonem habuisset ad populum, vt impleretur in eo, quod
Mar.16. de sanctis Apostolis legitur, qui videlicet profecti, prædicauerunt vbique, Domino
cooperante,& sermonem confirmante sequentibus signis: oblata est ei fœmina mu-
Venit Spi. ta,& orante eo,locuta est: oblatus est ei claudus,& ambulauit: oblatus est cæcus,& vi-
ram. dit. Apud Spirensium ciuitatem, præsente Romanorum rege Conrado, qui Dei ho-
minem ab Ecclesia ad hospitium deuotissimè deducebat, offerebant puerũ claudum,
rogantes,vt ei manum imponere dignaretur. Quem signatũ protinùs erigens,super
pedes statuit,& liberè gradiebatur,in Dei laudem acclamantibus vniuersis.

Item in Capella Episcopi ciuitatis ipsius,rege ipso vidente,visum reddidit cęcę cui-
dam mulieri, & claudo nato gressum donauit. Multa quidem & alia in manu eius ibi-
dem Christus effecit,sed ad exemplum pauca sufficiant. Nonnullos cũ au perculos,
etiam pueros,rex ipse deuotus suis illi manibus offerẽs, de multorum curatione me-
Venit Frã- ruit gratulari. Necnon apud prædictam Spirensium vrbem,sed & apud Franckenfurt,
cofurtũ, & Moguntinę diœcesis locum,innumeris virtutibus idem DEI seruus effulsit. De re-
innumeris ta siquidem regione quot quot patiebantur,afferebant ad eum: & tantus erat concur-
claret mi- sus,vt prædictus rex, cùm aliquandò populum comprimentem coërcere non posset,
raculis. depositâ chlamyde, virum sanctum in proprias vlnas suscipiens, de basilica abspor-
tarit. Inter plurimos sanè,qui ibidem adepti sunt sanitatem, senex quidam paralyticus
de vicinia illa, homo notus & honoratus, multis suorum precibus & non sine multo
labore introductus est ad hominem Dei. A quo post breuissimam, vt solebat, oratio-
nem erectus protinùs, non modò incolumis,sed & fortis apparuit: vt posses credere,
si videres,non tam alteratum hominem esse,quàm alterum. Iamque eo viriliter pro-
cedente, parabant alij tollere lectum eius,in quo subuectus erat, cùm reuocans eum
Iohan. 5. vnus ex circunstantibus,Hugo Tullẽsis ecclesiæ Archidiaconus,Euangelici illius me-
mor paralytici,Non sic,ait,non sic vacuus reuertéris: tolle grabatum tuum, & ambu-
la. Et imponens in humeros eius,dimisit eum liberè procedẽtem. Sed & omnis plebs,
vt vidit,dedit laudem Deo. Ibidèm etiam surdus puer & mutus ex vtero matris suæ,
subleuatus per scalam, & in fenestra accedens ad virum DEI, sub manu eius aude-
tum recepit parirer & loquelam. Sed & quædam paralytica mulier de regione eádem,
Sanatur pa- dudes & honorata,ibidèm recepit amissam ex multo tempore sospitatem. Dumq; eos
ralytica. liens ambularet,omnes quidem lætati sunt,qui videbant: sed præ cæteris exultauêre
milites,qui attulerant & obtulerant eam. Nam & ipsius sibi particeps esse virtutis re-
ligiosa deuotio videbatur. Per idem tempus transeunte sancto viro prope vicum,in
litore Rheni positum,quem Bobardum vocant,& varios per vniuersam prouinciam
curante languores, oblatus est paralyticus in grabato. Audita siquidẽ fama virtutum
Itèm para- à pdicto viro,in occursum eius se fecerat apportari. Cui in medio populi manus im-
lyticus. ponens,erexit hominem,incolumemque remisit ad propria.

Treuirẽses Eodem anno ingredienti vrbem Treuirensium Christi seruo, ex more obuiam
honorificè ruit populus vniuersus. Offerunt autem ei sorores duas,quæ ab annis quatuor lumen
cum excipi- amiserant oculorum. Quarum ille vtrique imponens signum Crucis, visum reddidit
unt. lucis: & videntes virum Dei,cum cæteris sequebantur. In eiusdem basilica ciuitatis,
cùm ad altare beati Petri vir Apostolicæ gratiæ immortalem hostiam immolâsset, ob-
latus est ei claudus,& ambulauit: oblatus est cæcus,& vidit: oblata est surda mulier,&
audiuit. Hęc in somnis admonitam se esse dicebat, vt DEI hominem peteret, cuius
beneficio receptura esset auditum. Apud Confluentiam, Treuirensis diœcesis nobi-
le castrum,Mosellam fluuium,qui ibidèm in Rhenum labitur, DEI famulus pertran-
ibat. Cumque paululùm processisset,oblatum sibi & signatum hominem claudum,
deponi iussit & ambulare: sed non fuit,qui obediret. Nec mora: claudus idem retrà-
ctum priùs femoris neruum clamat spontè laxari, & dum nescit, extenditur velut ab
altero genu suum: quod, quanlibèt antè conatus, nullo modo potuisset. Mirantur
omnes: probatur sub omni velocitate, quod dicitur: deponitur ilicò, ilicò graditur,
Venit co- ilicò sanus & incolumis innotescit.
loniam, & Non est nobis Colonia transeunda. Magna est ciuitas: magna illic DEI
cum multa famulo virtus adfuit: magna illum deuotio coluit populorum. Ostenditur usque
deuotione hodiè in claustro beati Petri, sicut à personis veridicis nupèr accepimus, adole-
excipitur. scẽs olim claudus,nunc liberè gradiẽs: q oblatus viro Dei,ad impositionẽ manûs eius,
Sanat ibi claudum. gressum

gressum recepit. Vndè etiam filius eius publicè cognominatur. Abbas Henricus de Suedia, cuius suprà fecimus mentionẽ, nupèr retulit nobis, fœminam nobilem,ger-
mani sui olim vxorem, cùm post obitum viri sui præ dolore phreneśim incurrisset,
& multo tempore sic se habens, in vinculis teneretur, eidem patri sancto in ciuitate Itèm phre-
præfata oblatam,& vix tenuiter turba circunstrepente signatam, dum ex more ligata neticam.
reuehitur,mentem pristinam atque integram recepisse salutem.

In eadem etiã ciuitate filiã surdam eidem patri sancto parentes nobiles obtulerunt.
Hanc aiebant à pueritia traditam sanctimonialium monasterio fœminarum, ibidèm
prorsùs amisisse auditum,& annos plurimos in eodem incommodo peregisse. Cuius Et surdam
aures,signo Crucis edito,pater sanctus attrectans,protinùs & auditum ei, & parenti- puellam.
bus reddidit audientem. Accedens inter hæc mulier honorata, Colonienśis itidèm
ciuis, quæ alterius oculi lumen amiserat, plurima iam per quinquennium inutiliter Itèm cæcã.
sese in medicos expendisse dicebat. Et ipsam quoquè continuò per signum Crucis il-
luminans vir beatus,quod gratis acceperat,gratis dedit.

Sed & matronam alteram, in beati Petri basilica oblatam in lectulo, idem Christi Et contra-
seruus erexit protinùs, & incolumem suis pedibus abire præcepit. Huius ex multo ctam.
iam tempore nerui femorum fuerant sic retracti, vt nec erigi vllatenùs posset, nec
consistere pedibus suis. Nam ex personis alijs perhibebant, qui studiosiùs obseruã-
runt, ad eiusdem sancti viri orationem & manûs impositionem in ciuitate prædicta Atq; alios
infra triduum, quod ibi fecit, duodecim claudos erectos, mancos duos sanatos, & multos.
quinque cæcos illuminatos, loquelam redditam mutis tribus, & decem surdis audi-
tum. Aquisgrani sede regia,dum in illa famosissima toto Romanorum Orbe Ca-
pella vir beatus Missarum solennia celebraret, claudo homini gressum, & cæcis qua-
tuor visum sub manu eiusdem serui sui Rex regum summus, & vnicus Dominus do-
minantium reparauit, & potenti virtute restituit. Eodem etiam tempore intrà
Leodiensium fines, præter innumera alia, quæ breuitatis studio prætermus, iuxta
oppidum,quod Fontanas vocant, orante eo,aperuit Dominus oculos cęci nati. Hui-
us non modò oculi cæci, sed ipsę etiam palpebræ clausæ & emortuæ erant. Quas sa-
cratissimis digitis suis aperiens vir beatus,diuino munere & vigorem palpebris,& pu-
pillis præstitit claritatem. Confestim deniquè idem puer lucem miratus ignotam,
maxima cum exultatione clamabat. Video diẽ,video homines,video capillatos: plau-
dens quoquè manibus & tripudians: Deus, inquit, ex hoc iam non offendam ad lapi-
des pedes meos.

In vrbe etiam Cameraco celebranti Missarum solennia viro Dei,surdum & mu- Cameraci
tum à natiuitate puerum offerebãt. Quem audientem & loquentem qui propiùs ad- curat surdũ
erant, supra gradum ligneum statuêre, vt de loco eminentiori nouo sermone popu- & mutum.
lum salutaret. Nec mirum,quòd mira plebis deuotio,mira protinùs vociferatio fit se-
cuta. Et hæc quidem super his, quæ in regno Germaniæ in manu serui sui mirabili-
ter operatus est DEVS, è pluribus pauca sufficiant. Nam & in Hispanijs, vbi præ-
sens ipse non fuit, sanctitatis eius indicia claruerunt. Cùm enim fidelis seruus &
prudens,preciośum Crucis Dominicæ fructum vndiquè colligeret, iterumque pro-
pagaret vbiquè: contigit vt de filijs suis in Hispanias mitteret, in illis quoquè, sicut &
in cæteris gentibus, aliquem habere fructum desiderans. De quorum numero Al-
bertus quidam faber in loco, cui nomen Superadum, grauissima valetudine occupa-
tus,per multum iam tempus iacebat paralyticus in grabato. Interìm per Abbatem su-
um incommodum suum nunciat patri sancto,& vt sibi misereatur,exorat. Eadem au- Precibus
tem die, qua vir beatus in Claraualle pro eodem paralytico ad petitionem sui illius absentè re-
Abbatis orauit, currente velociter verbo virtutis, & virtute orationis, ille in Hispa- stituit pora-
nijs repentè conualuit,ranquàm vas plenum aqua suo sentiens capiti superfundi. Re- lyticum.
gressus siquidem Abbas, cùm prædictum fratrem incolumem reperisset, diligenter
scisitatus ab eo & modum & tempus suæ liberationis,certissimè comperit,orante in
Gallijs Dei famulo,illum in Hispanijs esse curatum.

Et quia semèl ad Hispanias vertimus stylum, illud quod contigit de viro reue-
rendissimo Petro Asturiensi Episcopo,prosequamur. Is quidem Petrus nobilis gene-
re,monachus,professione, pietate deuotus,in cœnobio quodam, quod eo tẽpore ipse
regebat,tam vehemẽti dolore capitis laborabat,vt nulla die regulã obseruare iciunij,
nulla

Universidad de Deusto
Biblioteca

nulla hora sine pellicijs posset aut pileis stare. Sic miserabilis homo aliquandiù victitabat, vel magis diù moriebatur. Audiēs autem celeberrimam virtutum famam, quæ per Dei hominem efficiebantur, per quendam fratrem legationem mittit suę supplicationis, & opem flagitat eius intercessionis. Cui vir sanctus laneum, quo ipse vtebatur, pileum misit, & promisit ęgro capiti de Domini virtute remedium. Suscepit ille missam sibi benedictionem maxima cum reuerentia & deuotione. Confitens enim, quàm solicitè potuit delicta sua, & stola sese induens sacerdotali, ità demùm velut Christi fimbriam tangens, serui Christi pileum sumpsit, & impositum capiti suo. Nec tardauit fidei fructus, & benedictionis effectus: sed miratus & ipse est, celerem protinùs sentiens medicinam: & extunc vsq; hodiè ab eiusmodi languore sanus & inco-lumis, annunciat omnibus, quam experiri meruit ipse, virturem. Nam & Episcopus factus, xenia illa diuisit, partem mediam suis secùm in scrinijs honorificentissimè seruans, mediam in monasterio sub eadem veneratione deponēs; nec locum scilicet, vndè vocatus: nec sedem, cui prælatus est, volens tanta benedictione fraudari.

Pileo suo sanat acerrimos capitis dolores.

Ex hoc nobis ad ea quoquè, quæ mirabiliter egit in regione propria, redeundum. Nam in eo fortè etiam plus, quàm propheta, dici posse videtur, quòd prophetica ei non defuerit honor in patria sua. Henricus quidam, vir magnus & potens in domo & familia Ducis Bauarorum, ex multo iam tempore, misero penitùs & miserabili quodam incommodo desperabiliter laborabat. Siquidem tanquàm viuum aliquid & mobile intrà præcordia sentiens, & ex magna parte phreneticus, nec consolari poterat, aut securus esse: nec quid timeret aut pateretur, agnoscere, nisi quòd dæmonium esse suspicabatur. Talis ad Dei hominē de Bauaria Clarauallem vsque perductus, eius oratione perfectam meruit sospiratē. Cui etiam formam vitæ & mandata, quæ deinceps obseruaret, idem sanctus imponens, incolumem remisit ad propria. Nam & vsque in præsentem diem, sicut certa relatione didicimus, tam obediēs persceuérat, vt non modò suis contentus sit stipendijs, sed operibus etiam pietatis intentus: ità vt mirabilior eius morum conuersio, quàm curatio, videatur. Musseium dicitur villa super Sequanam fluuium, paucis à Clarauallc milliaribus distans. Ex hac virum hydropicum ad Dei hominem adduxerunt. Cui manus imponens & orans, proprio quoquè cingulo suo tumentem enormiter vterum eius accinxit, prēcipiens, vt incolumitate recepta, priſtinum sibi cingulum reportaret. Nec tardauit sanitas, sed paulatim tumor abscessit. Deniquè circa vicesimum diem gracilis incolumisque reuersus, cingulum simul & gratias multas suo retulit curatori. Exeunti aliquandò alio tempore monasterij clausura, senem paralyticum ex proximo viculo, qui Mundiuilla dicitur, obtulerunt. Subsequens autem modicè, & breuiter orans, tetigit hominem, & incolumem suis pedibus abire præcepit. Quo abeunte, populus multus, qui in occursum viri Dei confluxerat, non sine lachrymis Dominum collaudabat. Item redeunti aliquandò de via, pro foribus monasterij oblatus est ei surdus & mutus. Expuens igitur, tetigit linguam eius, & digitos immisit in aures eius. Protinùs autem aurium eius obstacula facta sunt de medio, & solutum est vinculum oris eius. Maliuilla dicitur vicus, tribus circiter milliaribus à monasterio distans. Hunc quandoquè pertransiens vir beatus, mancam puellam retigit & curauit, quam nunc vsque superstitem & incolumem esse nupèr percepimus. Per idem tempus in finibus illis apud castrum, quod nominant Burdemontem, duo milites de beati patris virtutibus conferebant: sed minùs credulus alter, Si hunc, inquit, puerum sanauerit, extunc firmiùs credam. * Dicebat autem surdum quendam & mutum, qui apud eos nutritus, nec locutus fuisset aliquandò, nec audisset. Post dies paucos, transeunte propiùs patre sancto, ambo pariter puerum rogarunt & obtulerunt ei. Imposita igitur manu puero, & signans os illius & aures, allocutus est eum, & loquentem protinùs audientemque dimisit. Apud Riſnelmum oppidum regionis eiusdem, vsque modò cernere est adolescentem, Simonem nomine, satis notum, qui præfato Dei famulo oblatus est, & sub manu eius gressum recepit. Eodem etiam tempore prope viculum, cui nomen est Malenuilla, puella māca ad eius tactum sanata est: & vt nobis testati sunt, qui viderunt & nouerunt, etiam hæc incolumis vsq; hodiè perseuérat.

Medetur curiosā magni viri grauissimo incommodo.

Hydropici curatio.

Item paralytici.

Item surdi & muti.

Manca puella fit incolumis.

* Dicebat

Item surdus & mutus puer.

Barrum super Albam dicitur oppidum, tribus, vt aiunt, leucis distans à monasterio Clarę uallis. Ibi quoquè sępiùs per hunc hominē Dei, diuinæ virtutis opera claruerūt. Siqui-

Siquidem prętер ea, quę minùs diligenter curauimus inuestigare, eò quòd omnis nostra curiositas signorum multitudine vinceretur, quatuor illic claudos, ad ipsius orationem & manūs impositionem, diuersis temporibus Christus erexit, cæcos duos illuminauit, duobus ęquè surdis & mutis auditum prestitit & loquelam. Sed iuxta alterum Barrum super Sequanam, ad eius tactum illuminatus est cæcus, conualuit etiam paralyticus, gressum recepit puer claudus ex vtero matris suæ.

Cùm reuerendissimus Papa noster Eugenius tertius ex monacho Clarauallensi, & Abbate sancti Anastasij in vrbe Romana, ad Apostolicam assumptus cathedram, Gallias intrâsset, ibat cum eo vir sanctus: nec minùs Apostolica virtus in illo, quàm dignitas in illo præeminebat. Tantus enim ad beatum virum erat concursus incommodis varijs laborantium, vt cùm aliquandò summus Pontifex basilicam vbi ille Missarum solennia celebrabat, deuotus intrâsset, expleto sacrificio, & ex more accedentibus eis, qui curam desiderabant, paulominùs idem Papa comprimeretur à turbis, & vix poruerit per ministrorum manus educi. E plurimis sanè, quæ in eiusdem Apostolici viri facta sunt comitatu, duo scribimus, quæ nos obliuiſci ipsa, quam vidimus, magnitudo lætitiæ non permittit. Chaleta dicitur vicus, inter Prouignum canum & Sequanam fluuium constiturus, vbi puer fermè decennis ab anno priore paralyticus sic iacebat, vt nec ipsum caput flecterer, nisi ab altero moueretur. Quem aferentes in culcitra mater eius cæterique propinqui, offerebant viro sancto, prope eundem locum per stratam publicam transeunti. At ille sanatum erigens, statuit supra pedes suos, & ire præcepit. Nec mora: exilijt puer, & ambulabat, magnificans Deum. Qui tandiù sanctum prosecutus est abeuntem, donèc ille, inuitum licèt & renitentem, redire præcepit. Vbi non immeritò quidem magna admodùm facta est admiratio, magna exultatio omnium, qui videbant: sed præ cæteris frater iunior in ipsius, tanquàm rediuiui, oscula ruens, multos eorum ad lachrymas vsq; permouit. Hunc quidem puerum & post annos quatuor in eodem vico vidimus, quem beato viro magter offerens, sacros monebat osculari pedes: Hic est, inquiens, pater tuus, qui tibi vitam reddidit, & te mihi. Eodem anno apud Cistertium iuxta morem Abbatibus congregatis, prædictus Papa venerabilis adfuit, non tam Apostolica authoritate prę sidens, quam fraterna charitate residens inter eos, quasi vnus ex eis. Vbi cùm ad celulam, in qua iacebat, facto vespere & conuentu soluto, Dei famulus diuertisset, surdum ei puerum obtulerunt. Erat autem puerille de vicinia eádem, & sicut posteà dicimus, ex longo antè tempore vigilans in custodia gregis sui, subito terrore percussus, amiserat prorsùs auditū. Orans itaque pater sanctus, & puero manus imponens, vtrùm audiat, scisciratur. At ille mira deuotione proclamans, Audio, domine, audio: tam firmiter amplexatus est eum, vt vix ab eo posset auelli. Auditum est verbum, oblatus est puer summo Pontifici alijsque personis, celebertimumque hoc miraculum fuit.

Videmirabilem mortalium concursum ad virum Dei.

Eugenij Pontificis insignis modestia.

Surdus puer audit.

Venerat pater sanctus ad monasterium in diœcesi Bisuntina, cui nomen est Charus Locus, & erant cum eo ex Abbatibus sui Ordinis multi. Vbi matrona quædam de finibus illis, ex multo tempore iam clauda, in carro allata, oblata est ei. Orans verò breuiter, & signans eam in nomine Domini, erexit & sanauit, vt eádem hora incolumis remearet ad propria. Eodem tempore in monasterio, Morimundo, quæ est Cistertiensis Ordinis Abbatia vna de primis, monachus quidam iacebat vsqueadeò paralysi dissolutus, vt reliquis omnibus membris officio proprio destituris, in solo vigere videretur capite sensus, in solo deincèps pectore vitalis spiritus palpitare. Non manum mouere, non pedem: tantùm loqui poterat, & videre. Interea superueniens vir beatus, paralyticum visitat, manum postulatus imponit, & continuò opem sentit ægrotus. Vt tamen gratius esset miraculum, velut gradatim per aliquot dies ad singulas eius visitationes magis ac magis conualescens, iam mouebat manus, priùs alteram manum, posteà alteram recuperans: iam pedibus consistebat, iam paulatim gradiebatur, donèc fratrum collegio redderetur incolumis. Sicq; exindè profecturus Abbas sanctus, palliolo suo operuit postulantem, & sub eo in breui obtinuit etiam reliqui corporis sospitatem.

In monasterio Albęripæ monachus quidam adolescens vsum vocis amiserat, vt nec psallere inter fratres, nec à quoquam, nisi multùm proximo sibi, intelligi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Restituit vocem adolescenti.

posset, quid loqueretur. Cui vir sanctus, dum idem monasterium visitaret, aquam frigidam benedicens, potum dedit, & continuò frigidus ex pectore eius sudor erupit. Deniquè ipsa die ab eodem incommodo liberatus, psallere cœpit quasi vnus de cæteris fratribus: & hoc illi beneficium vsque hodiè perseuérat.

Epistola eius collo appēsa, pellit febrem.

Nórunt multi deuotum iuuenem, qui Lugdunensis olim ecclesiæ filius, modo monachus Cistertiensis, patrui sui sancti Hugonis Episcopi Gratianopolitani, cuius & nomen meruit, mores imitatur. Huius conuersione vir sanctus audita, gauisus est, quia patruo eius singulari fuerat charitate deuinctus, & consolatorias illi literas misit. Contigit autem, vt eodem tempore idem iuuenis febre correptus, grauiter laboraret. Susceptam igitur debita veneratione epistolam, fideli deuotione collo suo ob remedium salutis appendit, & vsque modò gratulatur perfectam se protinùs obtinuisse sospitatem. Cùm venisset aliquandò pater sanctus ad monasterium Trium Fōtium, oblatus est ei clericus quidam ex his, qui Regulares nominātur, homo grandæuus & cæcus. Imposuit ei manum, & breuem ex more fecit orationem, & eādem hora videntem illum remisit ad ecclesiam suam.

Cæcus videt.

In Trecensium vrbe multa per hunc D E I famulum miracula claruerunt. E quibus duo, quæ præsentibus Episcopis, Godefrido Lingonensi & Henrico Trecensi facta sunt, memoramus. Puellam curuam in prædicti Trecensis Episcopi domo, propinqui & noti cum multis ei precibus offerebant. Tantus verò concursus erat, vt cùm eam signatam D E I famulus, acsi molle lutum inter sacras manus mirabiliter formans erexisset, & erectam incedere præcepisset, locus non potuerit inueniri. Demùm supra mensam magnam, quæ propè posita erat, statuerunt illam, & erecta liberè gradiebatur, magnificè Dominum collaudantibus vniuersis. Hanc quoquè adhuc superstitem ab his, qui eam nouêre, nupèr audiuimus. In eadem vrbe filiam matam patri sancto obtulit mater, cui morbus epilepsiæ loquendi ademerat facultatem.

Mutæ vox reformat.

Nec mora: seruo Christi imponente ei manum, solutum est vinculum oris eius, & loquebatur rectè. In eiusdem vrbis diœcesi loco, cui nomen Domnamant, cum vir sanctus Missarum solennia celebrâsset, cæcum illi filium obtulit pater. Expuens autem in digitos suos, & palpebras eius liniens, eádem hora videntem illum reddidit patri suo. Nec longè ab eodem vico apud oppidum Argillerias, post Missarum solemniter celebrationem, fœminam claudam, quæ in præbenda Odonis, eiusdem cælitis domini, mendica viuebat, cùm basilicam egrederetur, signans & sanans, populum multum, qui vndiquè fuerat congregatus, admiratione & exultatione repleuit.

Cæco lumē redditur.

Claudus ambulat.

In exitu quoquè oppidi, quod Rosnaium vocant, paralyticum hominem sic extenuatum corpore, vt solam circunferre pallidæ mortis imaginem videretur, impositum plaustro transeunti offerunt viro DEI. Is quoquè, vbi signatus est, deponi & incedere iussus, plaustrum suum incolumis sequebatur, vehementer stupentibus & in DEI laudem acclamantibus vniuersis. Alio tempore proximum castrum Brenam transiens, obuium habuit populum multum, sicut vbiquè semper & vndiquè in ipsius occursum confluebat innumera multitudo. vbi, cernentibus cunctis, fœminam claudam ex eodem oppido tetigit & erexit: quam & ibidèm posteà vidimus occurrentem cum cæteris, & præ cæteris gratias referentem. In pago Senonico apud castrum, quod Triangulum vocant, intrà Missarum sacra solēnia, fœmina, cuius ibidèm per annos decem cæcitas omnibus innotuerat, sub manu viri Dei, mirantibus omnibus, visum recepit.

Itèm paralyticus.

Clauda itidèm.

Cæca videt.

Apud Monasteriolum quoquè, vbi Iona & Sequana confluunt, præsente pijssimo principe Comite Theobaldo, cuius suprà fecimus mentionem, alijsque adstantibus non paucis potentibus viris, offerenti diuina sacrificia viro DEI, paralyticam fœminam obtulerunt. Quam, expletis solennijs, tangens & erigens, ipsa hora sanam remisit ad propria: ità vt suis pedibus illa abeunte, grabatum, in quo fuerat apportata, in eádem basilica vacuum remansisse viderimus. Eiusdem quoquè Diœcesis castrum Iouinianum transeunti eidem famulo Christi, in strata publica fœminam exeam offerebant. Subsistit, & breuiter orans, eidem fœminæ manus imposuit, & Dominus aperuit oculos eius. Vt autem videre visa est, exultatio magna secuta est omnium, qui aderant: & clamantes alter ad alterum, Anna vider, Anna videt, (Hoc enim eidem fœminæ nomen erat) copiosiùs confluebant. Intereà vir sanctus accelerans, declinabat

Paralytica sanatur.

Itèm cæca.

nabat turbas, & egrediebatur, cùm iuuenis quidam, altero oculo cæcus ab vtero matris suæ, secutus & consecutus est eum. Qui quidem continuò & ipse ad eius benedictionem visum recepit, & geminata est lætitia populi prosequentis.

Et cæcus.

Antisiodorum aliquandò veniens vir beatus, orationis causa monachorum basilicam introiuit, vbi Confessor Domini gloriosus Germanus Episcopus requiescit. Cui post orationem regredienti mulier clauda, genibus repens & manibus, vt sui misereretur, supplicabat. At ille signo Crucis edito, appræhendit manum eius, & erexit eam: exiensque dimisit incolumem, & Deo gratias reddituram, ad prædicti confessoris memoriam misit, suis pedibus gradientem.

Claudа erigitur.

Chableia nomē est vico, qui eidem proximus ciuitati, insignem beati Martini basilicam habet. Nam & fundus ipse ad possessionem spectat Ecclesiæ Turonensis, vbi corpus iacet eiusdem gloriosissimi Confessoris. Hunc verò vicum Dei famulo transeunti, claudum adolescentem populus offerebat. Quem ad eius orationem erectum protinùs & liberè gradientem, ad prædictam beati Martini basilicam deduxerunt, magnificè Dominum collaudantes, qui Martini sui spiritum suscitauerat in Bernardo.

Item clau. dus.

CAPVT V.

NOnnullas etiam sanitates, quas per manus fidelis serui sui mirabiliter Christus effecit, per visum ei mirabiliùs præostendit: multas ipse, cùm fierent, animi virtute persensit: ad aliquas etiam, spiritu suggerente, non rogatus accessit. E quibus nè videatur in immēsum processisse narratio, exempla pauca subijcimus: illud etiam eregionè monentes, nè qs fortè tam breuiter scribi opera tanta miretur. Siquidem multa ex his in tam breui fieri vidimus, vt tam celeriter ea proloqui nequeamus: & cùm dici soleat, nil esse facilius dictu: huic tamen Dei famulo per gratiam, quam accepe-rat, signa facere magis facile videbatur, quàm nobis facta narrare.

Multa mala simul in vno puero curantur.

Egredienti aliquandò patre sancto monasterium, homo qdam de finibus illis occurrens, sanandum filium offerebat. Nam intrà monasterium quidem infirmis imponere manum, difficiliùs acquiescebat, nè videlicet, si cōcursus hominum illic fieret, quies cœnobij turbaretur, & disciplina periret. Erat autem prædictus puer ille fatuus & mentis inops, claudus quoquè, & surdus, & murus. Qui eádem hora per ipsius orationem & manūs impositionem ab omni simul incommodo liberatus, audiebat, & loquebatur, & ambulabat, & sanæ mentis effectus, à priore penitùs inquietudine & furore cessabat. Cumque eundem iam incolumem filium pater deuotus ad oratorium beatæ D E I genitricis cum gratiarum actione deduceret, loquebantur mutuò fratres, de tam multiplici vnius incommodo pueri conquirentes. Ad quos pater sanctus: Flagellum, inquit, Dei erat, & maligni spiritūs dira vexatio. Vidi enim nocte præterita hoc eodem in loco (erat enim iuxta fluuium Albam, vbi sanatus est puer) hic, inquam, vidi oblatum puerum talem, exeunte ab eo spiritu nequam, omnem recipere protinùs sospitatem vsumque membrorum. Addidit etiam vir beatus, de eádem scilicet visione: Cumque paululùm processissem in eodem itinere, quo nunc pergimus, iuxta proximum vicum (dicebat autem de eo, quem nominant Longumcampum) offerebatur mihi fœmina clauda, & Dominus ei gressus reddebat. Audiērunt & mirati sunt fratres, futuri magis attoniti expectatione miraculi, quàm recordatione præteriti. Quid enim vnquàm simile mundus audiuit? Ventum est ad locum, in-uenta ibi protinùs mulier clauda, expectans D E I hominem transiturum, & à simul transeuntibus iuxta verbum, quod prædixerat, expectata. Oblata igitur ab eis, qui attulerant eam, & sicut prædictum fuerat, signata ab homine Dei, ex Dei munere gressum recepit, & ibat gratias agens.

Spiritu præuidet quædam sua miracula.

Anno altero causa extitit, vt vir sanctus Lingonas peteret, inter Episcopum & Clerum ciuitatis illius orta grauí admodùm simultate. Vbi cùm prima die inefficaciter laborâsset, & manè facto, abire pararet, dicebat fratribus: Quia vidi per visum noctis, introëunti mihi ecclesiam offerri claudam fœminam, & sanari. Post vnam ferè horam, cùm iterùm Clerici conuenissent, præter spem omnium reformata pace, multis precibus coegerunt illum beati Mammetis martyris intrare basilicam, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Claudæ restituitur gressus.

quia fames inualuerat,populum ad eleemosynam exhortari. Vbi inter loquendum, sicut prædixerat, oblata est ei clauda mulier & erecta, mirantibus quidem omnibus, sed eis ampliùs,qui sicut videbant factum, ità se recordabantur audisse futurum.

In pago Treuirensi antiquum extat cœnobium, quod Rutinense vocatur: vbi celebrante aliquandò Missarum solennia viro DEI, innumerabilis aderat multitudo. Interea Guntrannus de Sura, quod est oppidum eidem proximum monasterio, claudam illuc fecit fœminam afferri. Hæc ex multo iam tempore repens humi, penitùs erigi non valebat: sed scabellula tenens manibus, pedes emortuos post se trahere consueuit. Cùm autem præ multitudine populi ad DEI hominem introduci fœmina non valeret, in basilica media repentè conualuit: & exiliens ambulabat, non sine lachrymis gratias agens Deo. Cuius scabellula populus iubilans tulit protinùs ad altare, vt sisteret ea DOMINO & Bernardo seruo eius. De cuius nobis curatione confessus est pater sanctus, quòd præcedenti nocte sibi præostensa fuisset. Videbatur enim sibi in eádem basilica in medio populi circunstantis clandestinus & ignotus eiusmodi fœminam tangere & transire, ac penitùs eam videre sanatam, plurimùm sibi ipse congratulans, & exultans, quòd agnitus non fuisset. Eádem etiam die rutilauit Rutinæ in beati viri præsentia lux cælestis, cuius benedictio alijs quoquè claudis duabus fœminis gressum, visum reddidit cæcis æquè duobus. Sæpissimè verò contigit, vt inter orandum indubitanter DEI seruus agnosceret virtutem adesse diuinam. Cuius tamen modum cognitionis se posse nullis verbis exprimere fatebatur. Nonnunquàm verò, cùm signâsset aliquos & transisset, sanatos esse dixit: & regressus aliquis ex his,qui audierant,sicut dictum erat,inuénit.

Item alteri.

Surdus audit.

Egressus aliquandò Basileam vrbem,surdum quendam signauerat & transierat. Cumque paululùm processisset, vocans Alexandrum Colonienſem: Reuertere, ait: quære, vtrùm audiat homo. Rediit, & illum reperit audientem. Similiter ipso die, cùm signâsset alium cæcum altero oculo,& abiret: DEVS, inquit, aperuit oculum eius. Hoc etiam prædictus Alexander cùm ad inquirendum reflexisset iter, ità esse cognouit. Iste est Alexander,qui in eisdem diebus ad viri DEI sacra monita ostensionemque virtutum, inter alios & cum alijs fermè triginta, seculo valefecit, & secutus est eum. A quo etiam deindè post modicum tempus promotus, Abbas vsque hodiè est ordinatus in monasterio Tolosanæ diœcesis, quod Grandissylua vocatur, cuius suprà fecimus mentionem. In Constantiensi quoquè diœcesi prope castrum Friburg, cùm homini cæco in via manum imposuisset, remisit qui videret eum: & iuentus est videns.

Cæco oculus restituitur.

Item tribus alijs.

Quod duobus alijs cæcis in pago Colonienſi prope monasterium, quod Bruuiler dicitur, similiter fecit: & cùm videre nunciarentur, confessus est se quoquè sensisse virtutem. Vtriusque rei, tam illorum illuminationis, quàm ipsius confectionis, vsque hodiè testis est Abbas de Campo, quod est cœnobium non ignotum parochiæ Colonienſis & Ordinis Cistertiensis. In territorio etiam Senonensi, in oppido, quod sancti Florentini nomine vocant, oblata est viro DEI mulier

Surdæ redit auditus.

surda. Cui manus imponens, per spiritum sensit virtutis effectum, cùm illa adhuc stupida & tumultuosa, vt est genus illud, & vt antè solebat, nihil se audire clamaret. Manè autem facto, cùm nec illa rediret, nec alter aliquid indicaret de ea, sciens sanctus diuinam misericordiam adfuisse, accersiri fœminam iubet. Inuenta igitur auditum recepisse, venit glorificans DEVM, & Dei famulo gratias agens.

Egrediebatur idem pater Metensium ciuitatem, & ex more deuotus cum populus deducebat cum eorum Episcopo Stephano, & fratre eius Reinaldo Barrensi Comite, alijsque personis tam ex clericali quàm ex militari ordine multis. Interim causa extitit, vt rogaret nobilem virum Henricum de Salmis super verbo quodam, quod ipse ei Episcopus & alij, qui conuenerant, suggerebant: vt videlicet Metensi ciuitati & populo pacem daret, cui grauiter inimicabatur. Ille verò renuere penitùs cœpit & abiurare, nec vllis precibus flecti. Inter hæc superuenientes alij, offerebant beato viro hominem surdum, obsecrantes, vt ei manum imponere dignaretur. At ille fidei zelo succensus, sicut interdùm ob causas necessarias terror quidam & authoritas supra hominem in eius facie rutilabat, conuersus ad militem: Tu nos, inquit, audire contemnis, quos continuò coram te audiet surdus. Et imponens

Nobilem quendam miraculo cogit pací studere.

ponens manum homini, signauit eum, & in aures eius digitos misit. Quo protinùs audiente,pauens Henricus & tremens,ruit ad pedes hominis Dei, humiliter satisfaciens,& liberè annuens,quicquid fuerat postulatus.

Cæcam illuminat.

Transiens aliquandò seruus CHRISTI Brenam oppidum, mendicantem in platea vidit fœminam cæcam. Quam aliquantisper intuitus,cùm ex more à transeuntibus eleemosynam flagitaret: Tu, inquit, petis argentum, & DEVS tibi donabit visum. Accedens ergò, tetigit eam, & oculos eius aperuit. Quæ beneficium sentiens insperatum, non minùs misericordiæ magnitudinem, quàm lucem insolitam mirabatur. Inter primas propagines, quas abundantissima vitis emisit, in Rhemorum parochia monasterium Igniacense plantatum, feliciter radicauit. Quod aliquandò visitans idem sanctus, vicum Mátronæ fluuio proximum, quem Riuolum nominant, pertransibat. Vir quoquè magnificus & deuotissimus eius amator Samson Rhemorum Archiepiscopus comitabatur illum, solita veneratione deducens. Senex autem claudus,ad mendicandum positus erat in via, cui vnus ex fratribus eleemosynam dedit. Secutus Abbas sanctus, cùm iam hominem pertransisset, conuertit se, & paulisper intendens in eum, quid patiatur, interrogat circunstantes, & sibi illum præcipit exhiberi. Suspicati homines, quòd esset ei amplius aliquid ipse daturus, Domine,inquiunt,claudus est,nec moueri potest: nos ad eum ferimus, quod voluëris dare. Quo repetente verbum,& dicente, Tollite eum,& afferte ad me,primò quidem præ admiratione mutuò sese intuebantur, ignorantes quid esset facturus. Demùm agnoscentes eum,clamabant adinuicèm: Abbas est Clarævallis, & protinùs illum sanabit. Nimirùm solitus erat, quotiès poterat, operam dare, nè in vicis agnosceretur,& interdicere socijs,nè cui ex occurrentibus manifestarent eum,aut de eo aliquid loquerentur: sed quærentibus quis transiret, dicerent monachos esse, aut aliquem de personis simul euntibus nominarent. Igitur agnito DEI famulo, ruunt vndiquè: & leuantes hominem, ferunt & offerunt ei: Qui imponens vtranque manum capiti eius, & in cælum suspiciens, ac breuiter orans, deponi illum iubet & ambulare. Excusante illo, & dicente, Non possum: Ego tibi, ait, in nomine Domini & eius virtute præcipio, Vade, sanus esto iam ab hac hora. Quid plura? Statim depositus, statim sanatus est, statim liberè gradiebatur, repletus stupore & ecstasi in eo,quod contigerat sibi. Sed & vicini eius & noti pariter congratulantes, Dominum collaudabant, qui miserabilis hominis & meritum simul & votum,abundantia suæ pietatis excessit. Vndè etiam vsque hodiè locus ab incolis demonstratur, vbi signum ram euidens diuinæ virtutis effulsit, vbi senex claudus ex multis annis, tota ingenioris corporis sui parte præmortuus, & à renibus deorsùm omni prorsùs membrorum destitutus officio, dum stipem postulauit, sanitatem recepit,oranti seruo sideli,& omnipotente DOMINO operante. Hic fuit viri sanctissimi nouissimus in Rhemorum partes ingressus: siquidem factum est hoc ante sacram eius depositionem corporis anno vno: de qua felicium eius actuum felicissima consummatione erit nobis iam,sed sub alia narratione, dicendum. Nimìs enim fallitur, si quis arbitratur huius sanctissimi viri facta mirifica posse cuncta narrari: & tam necessè est multa sileri,quàm impossibile omnia comprehendi.

Claudus restituitur gressus.

Ecce vt se cupit celatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AVGVSTVS.

LIBER QVINTVS.

CAPVT I.

VM post tantos & tam multos iam labores ac sudores, Dominus dilecto suo Bernardo Clarauallensi Abbati, diù desideratum preciosæ mortis somnum dare dispo. neret, & fidelem seruum in requiem introducere suam: cœpit magis ac magis promptus in *ipsum proficere spi. ritus,& caro infirma deficere. Cognoscēs enim vir sanctus propè esse iam brauium,solito currebat alacriùs,& terrestris suæ habitationis dissolutionem sentiēs immi. nere, votis vberioribus adspirabat ad habitationem ex Deo, domum non manu factam, æternam in cælis. In cuius purissimo pectore sacri sese desiderij flamma non capiens, crebris erumpebat indicijs,& ignitū eloquium vehementer feruoris interni vehementiam declarabat: sicut in sanctis animalibus per prophetam inter cætera describuntur & scintillæ, quasi adspectus æris candentis. Corpus lectulo decubans, varijs exercebatur incommodis: animus tamen nihilomi. nùs liber & potens,quæ Dei erant, exercebat inuictus, non cessans in medijs quoque doloribus meditari sacrum aliquid, aut dictare, & orare affectuosiùs, fratres studio. siùs exhortari. In oblatione hostiæ salutaris,quam vsque ad defectum vltimum vix ali. quando intermisit, artus sibi vix cohærentes vigore spiritûs sustentabat, semetipsum pariter offerens acceptabilem hostiam Deo in odorem suauitatis. Quo tempore ad auunculum suum Andream militem templi,qui & ipse regionis Hierosolymitanæ co. lumna maxima habebatur, Epistolam scribens,inter cætera ait: Ego enim delibor, nec puto me * longum facere super terram. In illis diebus causa extitit,vt fratrum aliquis in remotas Germaniæ partes pro quibusdam mitteretur agendis. Et missus est frater Henricus monachus, quem ante sex annos de Constantiensis diœcesis partibus cum pluribus alijs idem pater sanctus adduxerat. Hic ergò dum mitteretur, longioris iti. neris pericula timens,(nimirùm hyems erat) illud tamen maximè verebatur, nè con. tingeret,vt idem pater sanctus,priusquàm ipse rediret, ab hac vita migraret,& abiens ipse benedictionis extremæ participio fraudaretur. At ille benedicens ei, & dicens, Nè timeas:& incolumis reuertéris, & me quoquè, sicut desideras, inuenies, consola. tum illum emisit. Profectus idem frater, in territorio Argentinēsium adstrictum gla. cie fluuium pertransibat. Tum subitò fracta glacie, sub pedibus muli, quo vehebatur, corruit,& sub glaciem vehemens illum vnda trahebat. Quid faceret mersus flumine, glacie clausus? Recordatus est patris sui,recordatus est promissionis eius,quæ inanis esse non potuit. Continuò siquidem, vt hodiè quoquè faretur, patrem sanctum sibi visus est habere præsentem: tantaque suauitate perfusus est, vt nec impetum amnis, nec molestiam frigoris, nec vllum deniquè incommodum sentiret aut metum. Nec mora: contra fluminis impetum sine suo conatu diuina vir. tute reductus,ad ipsum, per quod ante eciderat, foramen se reperit, marginem arri. pit,exit intrepidus,illęsus euadit,expleto negocio redit incolumis,& fideli promissio. ne, sicut ipse promisit, inuenta, multiplices gratias agit, ad sacrum cuius tumulum tam deuotus hodieque persistit, quàm certus est eius sese meritis, velut de rumulo, & quidem satis horribili,reuocatum. Sed non est nobis super hoc declamandum. Alij antiqua miracula conferant: nec minùs hunc mirabiliter, quàm beati Benedicti puc. rum Placidum,nec minori afferent à periculo liberatum: qui etiam,si viderent,quem adstrictus glacie reddidit fluuius,ei comparatent,quem euomuit cetus:nobis sufficit breuis & pura narratio.

Inrereà dū adhuc pater sanctus in suo Clarauallēsi cœnobio,licèt lectulo decubās, cursum vitæ viriliter consummaret, grauis admodùm plaga Merensi populo super. uenit. Egressi enim in multitudine graui aduersùs vicinos principes, à quibus præ. ter morem lacessitā se esse tāta ciuitas indignabatur, traditi sunt multi in manus pau. ciss.

Exod. 1. Corpore lāguente, spiritus robustus fortiter diuina exercet.

Nota rem memorabilem de absente viro beato.

Ionæ 2.

cissimorum. Concluſi deniquè inter Frigidi Montis (ſic enim eum appellant) & Mo. ſellæ amnis angustias, ac mutuo ſeſe impetu collidentes, vna hora, ſicut dicebatur, * plus quàm duo millia corruerunt, quidam gladijs trucidati, plures amne ſubmerſi. Vehementi ergò indignatione concepta,nobilis illa ciuitas totis ad vltionem viribus parabatur,cùm eregionè aduerſarios quoquè & fortiores prędа copioſa, & audacio. res feciſſet euentus. ¶Imminebat totius prouinciæ certa vaſtatio, cùm venerabilis eo. rum metropolitanus * Hillius Archiępiſcopus Treuirenſis, dignam gerens ſuorum ſolicitudinem filiorum,vnicum in tanta neceſſitate petijt refugium,& expetijt virum Dei Bernardum. * Illius

Veniens ergò Clarauallem,ipſius atque omnium fratrum veſtigijs tota humilitate proſtratus,rogabat & obſecrabat, vt ſe tantis dignaretur opponere malis, quibus al. ter nemo modum poſſe ponere videretur. Dominus autem,ſicut ſemper fidelis ſerui ſui direxerat vias,& in pręcipuis quibuſque cauſis aptiſſimo vſus fuerat inſtrumento, ex paucis antè diebus ægritudinem corporis eius aliquatenùs releuârat. Quibus die. bus cùm ad literas venerabilis Hugonis Oſtienſis Epiſcopi reſcriberet,ait: Verum eſt, quod audiſtis. Infirmatus ſum vſque ad mortem: ſed interim, vt ſentio, ad mortem reuocatus,atque hoc, vt me ſentio,non diù. Vitam quippe mortalem, mortem ma. gis,quàm vitam reputans, non à morte,ſed ad mortem reuocatum ſe ſentiebat, cùm ab exitu reuocaretur, licèt præſentiens non diutiùs differendum. Et hoc quidem fæ. piùs erga eum prouidentia diuina diſpoſuit,in cuius manu placita erat anima illius, vt quoties eum grandis aliqua neceſſitas euocaret, vincenti omnia animo vires cor. poris non deeſſent,mirantibus,qui videbant, eum & robuſtos homines in tolerantia ſuperare. Expletis nāq; negocijs, velut in ſe rediēs, multiplicibus infirmitatibus labo. rabat,vt vix viueret feriatus, qui occupatus deficere neſciebat. Cui in opere nouiſſi. mo tam manifeſtè tamque magnificè, diuina adfuit virtus,vt ex laboribus vires cape. re videretur. Accidit autem,cùm in prædicti Moſellæ fluuij litore reſidentibus hinc. indè partibus,fidelis mediator rogaret,quæ ad pacem erant,vt pars altera nimis ęgrè ferret, quod exigebatur: ex tanta ſiquidem hoſtium ſtrage ferocior, & humiliari,vt erat neceſsè, non ſuſtinens: ſubitò deniquè, tanquàm agitati furijs, diſceſſerunt, vi. rum Dei inſalutatum, ſolam verò cæteris omnibus relinquentes deſperationem pa. cis. Nec ſanè ex contemptu aliquo,ſed ex metu reuerentiæ eius inière fugam. Siqui. dèm verebantur, nè præſentium quanlibèt improbas mentes facilè flecteret, mi. nùs conſiderantes, quid ille per ſpiritum nuſquàm abſentem, poſſet etiam in ab. ſentes. Vide Archiepiſcopi eximiā humilitatem.

Iam conuentus in magno turbine ſoluebatur, ſola vtrinq; meditabantur arma, ſo. la inibant conſilia malignandi: cùm vir ſanctus eos, qui ſecùm venerant, conſolatus fratres, Nè turbemini,inquit: licèt enim per multas difficultates, omninò tamen pax deſiderata proueniet. Quibus etiam,vndè id nôſſet,innotuit,dicens: Videbar mihi per noctурnum ſoporem Miſſam celebrare ſolennem. Cumque expleta paulominùs ora. tione prima, recordarer Angelicum ex more canticum,id eſt, Gloria in excelſis Deo, præcedere debuiſſe,erubui,& quod oblitus omiſeram,Canticum inchoans,vobiſcùm pariter ad finem vſque compleui. Iam medium noctis tranſierat, cùm vir ſanctus de prædictorum pœnitudine principum legatione ſuſcepta, iucundè ſatis conuerſus ad nos: Agnoſcite,ait,promiſſæ vobis canendæ gloriæ & cantici pacis præparationem. Interim ergò partibus conuocatis,per dies aliquot de pace tractatum eſt, & ob maxi. mas difficultates occurrentes vtrinquè,ſæpiùs deſperatum,niſi quòd omnes iam cō. ſolabatur,quæ omnibus innotuerat, Abbatis ſancti tam certa de reformanda pace, p. miſſio. Nec parùm ipſa dilatio profuit,ijs præſertim,qui varijs incōmodis laborantes, remedia conſequebantur in carne, ſeu etiam qui videntes ædificabantur in fide. Tan. tus eñ cōcurſus erat, vt multitudine pariter atq; importunitate ſua ipſum quoq; ne. gociū reformādæ pacis penè deſperabiliter impedirēt,donèc quæſita tādèm in medio flumine inſula, partis vtriuſq; primarij in nauiculis acceſſerunt. Vbi cōpoſitis omni. bus,ſecundùm quod fidelis arbiter diffiniuit,datis ſibi inuicèm dextris,reconciliati & confœderati ſunt in oſculo pacis. Visio ſancti viri.

Inter oēs ſanè,quas p manū ſerui ſui ibidèm pręſtitit Dominus, ſanitates, celeber. rima fuit cuiuſdā mulieris curatio. Hæc ab annis octo peſſima ægritudine laborabat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vehementi tremore & validis motibus vniuersa pariter membra concutiens. Cùm autem videretur, grauioribus ortis difficultatibus, propemodùm excidisse spes pacis, Domino disponente, venit mulier ità tremens, nec minùs horribilis, quàm miserabilis, & omnes pariter ad spectaculum conuenerunt. Orante deniquè Dei famulo, sub oculis omnium paulatim concussione sedata, perfectam adepta est protinùs sospitatem. Quæ res in tantam admirationem etiam durissimos quosque permouit, vt percutientes pectora sua, per horam ferè dimidiam cum lachrymis acclamarent. Tantus deniquè factus est impetus & concursus procidentium & deosculantium viri Dei sacra vestigia, vt propemodùm comprimeretur, donèc tollentes eum fratres, & imponentes in nauiculam, à terra modicè subduxerunt. Cumque accedentes ad se principes, vt cœperat, pro pace rogaret, suspirantes dixerunt: Oportet nos libenter eum audire, quem, vt ipsi cernimus, Deus diligit & exaudit: & audito eo multa facere, pro quo tanta facit Deus in oculis nostris. Quibus ille, vt semper cautus erat competenter huiusmodi gloriam declinare, Non propter me, inquit, sed propter vos facit.

Insigni miraculo multorũ compũgunt animi, & pax deplorata reformatur.

Simili quoquè miraculo, & in simili opportunitate, ipsa etiam die Metensium animos Dominus inclinauit ad pacem. Ingressus enim sanctus Metensium ciuitatem, Episcopum simul populumque ad ea, quæ pacis erant, vehementer vrgebat. Graui. ter autem vrebat eos vulnus acceptum. quibus enim validè satis rependere cogitauerant, secùs, quàm vellent, remittere cogebantur. In ipsa hora oblata est ei mulier paralytica in ciuitate eádem. Cui manus imponens, & orans, dignatus est palliolum quoquè proprium, quo vtebatur ipse, super eam extendere, tenendum Episcopo tradere adstanti, & sub eodem velamine debilia tangere membra.

Cæco celerimè reddit visum.

Expleta autem oratione, & benedictione data, erexit illam: omnibusque mirantibus, per medium illorum incolumis ibat, quam attulerant in grabato. In flumine quoquè prædicto Mosella dum ob intolerabilem concurrentium multitudinem vir Dei nauicula veheretur, vnus ex his, qui curam desiderabant, cæcus clamabat in litore, obsecrans vt duceretur ad eum. Cumque ille iam pertransiret, audiens homo nauigantem post eum haud procùl à litore piscatorem, diffibulatam protinùs chlamydem, qua erat opertus, porrigens illi, rogat vt in nauiculam reciperetur. Factum est: & vt peruénit ad sanctum, iuxta fidei suæ magnitudinem, magna velocitate sub manu eius visu recepto, miratus clamabat se videre colles, videre homines, videre arbores & cætera vniuersa.

Claudus reualescit.

Paucis ab eodem loco milliaribus distat cœnobium, quod sancti Benedicti nomine vocant: vbi puer claudus & à renibus infrà, omni prorsùs membrorum destitutus officio, solis ad mouendum manibus vtebatur & renibus, pedes emortuos simul cum tibijs post se trahens. Quem ex Burgundiæ partibus pater aduectum, ante annos quatuor ibi reliquerat, & extunc fratrum eleemosynis alebatur. Itaque cùm beati viri sanctitatem & virtutes, quas Dominus operabatur in ipso, per omnem prouinciam celebris fama vulgaret, impositum plaustro eundem puerum, prædicti cœnobij fratres adduxerunt ad eum, rogantes, vt solita pietate misero subueniret. Acquieuit, imposuit manus, orauit, & eádem hora sanum reddidit, liberè stantem, liberè gradientem. Deniquè sicut ab eiusdem loci Abbate nupèr accepimus, vsque hodiè fratrum pecora idem puer incolumis sequitur & custodit: & si quis scire desiderat, Iohannes est nomen eius.

Item alius,

Alter etiam claudus, in eiusdem monasterij vicinia degens, eodem tempore ad prædicti patris sancti benedictionem sanatus est, & gressum recepit. Sed & propè Leucorum vrbem loco, cui nomen est Gunderuilla, idem vir Dei fœminam cæcam illuminauit sub oculis plurimorum, qui de tota confluxerant regione. Cæterùm nimis difficile, aut omnimodis impossibile foret, itineris illius magnalia vniuersa complecti: sed neque propositi nostri est, eiusmodi modò prosequi signa, & narrandis virtutum operibus operam dare. Hic enim viarum tuarum, pater dulcissime, finis beatus, & hic labor vltimus fuit.

Cæca videt.

In hoc opere non minùs vtili, quàm difficili, nec minùs desperatæ, q necessarię pacis labores tuos gloriosè cõpleuit, q magnificè semp honestauit te in laboribus tuis, & re in

in suo nomine, & nomen suum in te glorificant, rex gloriæ DOMINVS DEVS tuus.

CAP. II.

Corripit vir sanctus graui morbo, & suauissimo spiritu tendit ad finẽ.

VT expleta Metensium reconciliatione, & prouinciæ illi pace reddita, pater sanctus ad monasterium redijt, graui admodùm iamiamque deficientis languore corporis occupatus, in tanta tamen suauitate & dulcedine spiritûs quotidiè propinquabat ad exitum, acsì in portu nauigans, paulatim vela deponeret. Euidenter quoquè fratribus aiebat: Hæc sunt verba, quæ loquebar ad vos, cùm prætérita hyeme ægrotarem, non vobis esse, quod adhuc timeretis: æstate proxima imminere mihi credite huius corporis dissolutionem. At quàm euidenter proprio didicimus experimento, quod de sanctis Apostolis Euangelia sacra testantur, quòd dum suam eis prædiceret Dominus passionem, erat verbum absconditum ab eis, & capere non valebant. Nimirùm quod tam vehementer horrebat animus, minùs facilè persuadebatur vt crederet: præsertim cùm & ipse compatiens filijs, eiusmodi verba supprimeret. Cæterùm factis quodammodò clamans, Opera consummaui, quæ dedit mihi pater vt facerem, ac magis & magis actus omittere, affectus retrahere, & sacrorum funibus desideriorum sedula intentione præiactis, vicino iam litori hærere firmiùs, comodiusque applicare. Deniquè cùm venerabilis antistes sedis Lingonicę Godefridus, de quibusdam eum solicitaret agendis, & minùs apponere animum miraretur: Nè mireris, inquit: ego enim iam non sum de hoc mundo.

Luc. 18.

Consolat & adhortatur vir pijssim⁹ fratres mœrentes.

Videns autem pater sanctus, compassionis & misericordiæ visceribus affluens, charissimos sibi fratres & filios miserabiliter admodùm tabescentes & arescentes præ timore & expectatione iamiamque imminentis desolationis grauissimę & lamentabilis orbitatis, dulcissimis eos consolationibus refouebat: & monens eos in tuto diuinæ clementiæ sinu spei fideique suæ ancoram per inconuulsibilem charitatem firmiùs radicare, se quoquè promittebat nec post mortem eis aliquandò defuturum. Propensiùs autem, quàm noster queat exprimere sermo, rogans obsecransque per multas lachrymas, timorem Dei & sacræ puritatis ac totius perfectionis amorem nostris immittere & imprimere animis conabatur. Sed & monebat, & eum lachrymis obtestabatur, vt si quid fortè virtutis aut exemplo nobis commendâsset, aut verbo, id æmularemur, id firmiter teneremus, & proficeremus in eo: alijs quidem verbis, sed eodem spiritu illud Apostolicum loquens: Rogamus vos & obsecramus in Domino Iesu, vt quemadmodùm accepistis à nobis, quomodò vos oporteat ambulare & placere Deo per omnia, sic & ambuletis, vt abundetis magis. Atque vtinàm tam efficaciter persuaserit, quàm affectuosè suasit.

1. Thes. 4.

Epistola ejus ad Abbatẽ Bonæuallis Arnoldum, quæ est in ejus Epistolis 310.

Modum autem ægritudinis eius si quis nôsse desiderat, extat Epistola, quam ad amicum quendam paucissimis diebus ante sacram à nobis profectionem suam ipse dictauit. Quam nimirùm huic narrationi nostræ duximus inserendam, quòd videlicet etsì aliena quoquè de ipso, ampliùs tamen nos ipsius de se verba, delectent. Suscepimus charitatem vestram in charitate, & non in voluptate. Quæ enim voluptas, vbi totum sibi vendicat amaritudo? Nisì quòd solùm nihil comedere, vtcunquè delectabile est. Somnus recessit à me, nè vel beneficio sopiti sensûs dolor vnquàm recedat. Defectus stomachi ferè totum, quod patior, est. Frequenter in die & in nocte exigit confortari modico admodùm qualicunque liquore. nam ad solidum omne inexorabiliter indignatur. Hoc parùm, quod dignatur admittere, non sine graui molestia sumit: sed timet grauiorem, si sese vacuum omninò dimiserit. Quòd si plusculum quid interdùm admittere acquiescat, id grauissimum. Pedes & crura tumuerunt, quemadmodùm hydropicis contingere solet. Et in his omnibus, nè quid lateat amicum, de statu amici solicitum, secundùm interiorem hominem, vt minùs sapiens dico, spiritus promptus est in carne infirma. Orate Saluatorem, qui non vult mortem peccatoris, vt tempestiuum iam exitum non differat, sed custodiat. Curate munire votis calcaneum nudũ meritis, vt is, q insidiatur, inuenire non possit, vbi figat dentem, & vulnus infli.

infligat. Hæc ipſe dictaui,ſic me habens, vt per notam vobis manum,agnoſcatis affectum.

Hoc exemplar Epiſtolæ,quam,vt nos diximus,& ipſa quoquè eius verba declarant, pater ſanctus exitu iam imminente dictauit. Ex cuius tenore poſſet nimirùm diligens lector ſacrum illius vel ex parte aliqua pectus agnoſcere, quanta illi in ipſa ſui ruina corporis tranquillitas mentis,ſerenitas animi, ſuauitas ſpiritûs, quanta ſub fidutiæ culmine radix humilitatis. Sed noſtrum ſub tam graui articulo inconſolabilem luctum aliquatenùs illi æſtimare ac ſibimet exhibere licebit, pallidasque,ſi pie ſenſerit, turmas imaginabitur filiorum, exterminatas facies, vultus exangues, genas lachrymis ſordentes, ſuſpiria quoquè pectorum ac ſingultus. Quis enim apud nos erat tumultus cogitationum,quod naufragium animorum,cùm theſaurus tam amabilis raperetur à nobis,& præſentibus & cernentibus, quia nec ſpes eſſet retinendi, nec facultas aliqua commeandi? Pater erat, ſed qualis pater,qui videbatur abire? Nobis quodammodò proprius,veriùs tamen toti mundo communis. Erat enim omnium & bonorum gloriatio,& malignantium metus : vt de eo non incongruè videretur eſſe pſallendum: Videbunt recti & lætabuntur, & omnis iniquitas oppilabit os ſuum. Quo præſente, ſanctitas omnis iucundabatur, præſumptio frenabatur, duritia compungebatur. Quo præſente, celebris quiſque conuentus velut quodam ſole reſplendebat:abſente,caliginoſus & quodammodò mutus apparuit. Quàm deuotè, quàm pie ſingulis noſtrûm & tunc hodieque clamandum, Pater mi, pater mi : currus Iſraël, & auriga eius. Tu fluctuantium portus,clypeus oppreſſorum,&, vt de ſeipſo beatus Iob loquitur,ceco fuiſti oculus,& pes claudo. Tu perfectionis exemplar, virtutis forma, ſpeculum ſanctitatis. Tu gloria Iſraël, tu lętitia Hieruſalem, tu deliciæ tui ſeculi,& vnicum tui temporis decus, oliua fructifera, vitis abundans, palma florida, cedrus multiplicata, platanus exaltata. Vas electionis,& vas honoris in domo Dei : vas auri ſolidum,ornatum omni lapide precioſo,fide & ſanctitate ſolidum, & varijs chariſmatibus tanquàm gemmis ornatum. Tu Eccleſiæ ſanctæ fortiſſima ſplendidiſſimaq; columna,tu vehemens tuba Dei,tu dulciſſimum ſanctiſpiritûs organum,pios oblectans, deſides excitans,debiles portans. Cuius medicinalis manus & lingua, morbos vtraq; curabat,illa corporum,iſta morum. Cuius erat ſimplex habitus, ſimplex vultus, dulcis facies, gratioſus adſpectus. Cuius deniquè vita fructuoſa, cuius mors precioſa: quia tibi quoquè Chriſtus viuere fuit,& mori lucrum. Quòd ſi nobis alterum ſortaſsis vtilius,ſed alterum multo melius tibi. Et quod tibi tam commodum, nobis,ſi piè ſapimus,non poteſt non eſſe iucundum. Cæterùm etsì pium eſt congaudere tibi,patter bone, qui in gaudium Domini tui feliciter introïſti : non tamen impium ſuper noſipſos flere,quos nimirùm,abeunte te,ſolito grauiùs horror geminus circuniſpſit, dum nobis eſt vita tædio,mors timori. Etsì pium congaudere tibi,qui beato tranſitu mortis,ad torrentem voluptatis, quem ardenter ſitiebas, acceſſiſti : noſtram tamen vicem dolere non impium, quibus & viuendi omnis pariter eſt ſublata ſuauitas,& moriendi necdùm collata ſecuritas. Etsì pia tibi impenditur gratulatio, felix anima, quæ in plenitudine lucis exultas: non tamen impia ſuper nos aſſumitur lamentatio, qui relicti ſumus: poſt mirificam, in qua hactenùs exultauimus, claritatem,horrere magìs tenebras ſubintrantes: poſt aurea,quæ paulò antè vidimus, ſecula, grauiùs ferre hoc planè ferreum,quod ſucceſſit. Sed reflectamus ſtylum ad ordinem narrationis,& paternum, quibus poſſumus, votis exitum proſequamur, exitum nobis lugubrem: nam illi potiùs triumphalem.

Ante patris huius exceſſum accedentes ad eum filij, quos per Euangelium ipſe genuerat, pijſſimum eius animum lachrymabili ſupplicatione pulſabant, & hæc atq; huiuſmodi loquebantur: Nunquìd non miſereris huic monaſterio pater? Nunquid non compateris nobis, quos tanto pietatis affectu maternis lactâſti vberibus, paterna cõſolatione fouiſti? Quõ ſic exponis labores tuos,quos in loco hoc laborâſti? quo modò tam dilectos hactenùs filios ſic relinquis? Tũc flens ipſe cum flentibus,& collabinos in cęlũ oculos porrigens,ac mente tota Apoſtolicũ illũ ſpiritũ cõcipiens,teſtabat ſe eſſe coarctatũ è duob⁹,& qd eligeret ignorãtẽ,diuinę totũ arbitrio tribuere pietatis. Nã & hinc paterna illũ vrgebat charitas,filiorũ votis ãnuere, vt maneret:& inde tra-

Ingẽs dolor nec ſanè immeritò,fratrũ ob ſancti viri deceſſum.

Pſal.106.

4.Reg.2.

Iob 29.

Pię fratrum preces & querimonię apud virum Dei ad extrema tendentem.

Philip.1.

trahebat CHRISTI deſiderium,vt migraret. Cui tamen ab olim iam & altiùs radicata in pectore eius humilitas perſuaſerat, vt ex intimo cordis affectu ſeruum inutilem ſe eſſe diceret, & arborem ſterilem reputaret, ex cuius vita nullus ſibi fructus, nullus alteri cuiquam proueniret. Nam & ſolitus erat in familiari collocutione fateri, vix credere ſe hominibus,quòd ſic eum ſibi vtilem crederent, vt dicebant. Sed nec paruum ſeſe in ſuis ſuper huiuſmodi cogitationibus perhibebat aliquando ſuſtinuiſſe conflictum,quòd nec tam veraces homines fallere velle,nec tam prudentes fallere poſſe veriſimile videretur,cùm alterutrum excuſare non poſſet. Quem enim totus mirabatur orbis,ſolus ipſe,quod erat mirabilius,non videbat,ſuæ videlicet operationis opinionisve ſplendorem:ſicut ille quondàm vir ſimplex & rectus, nec ſolem cùm fulgeret,nec lunam incedentem clarè,vidiſſe ſe memorabat.

Vide tanti viri humilitatem.

Iob 31.

Nouiſſimè cùm exterioris habitaculi vndiquè iam ſoluta compago, deſideranti animæ liberum præſtaret egreſſum, magnus dies ille illuxit, quo perpetuus illi ortus eſt dies. Ad cuius exitum,vicini Epiſcopi cum Abbatum multitudine copioſa & fratrum fuerant congregati. Hora autem diei penè tertia ſingularis lucerna ſuæ generationis, ſanctus ac verus Abbas Bernardus,à corpore mortis in terram viuentium feliciter, Chriſto duce, migrauit ex filiorum circunſtantium & inter graues ſingultus ac lachrymas vberes vtcunquè pſallentium choro, ad multorum, quos ipſe præmiſerat, cœtus tranſiens lætabundos, ad ſanctorum cuneos gratulantes, ad obuia agmina Angelorum. Felix anima,quam ſic leuabant excelſa ſuorum priuilegia meritorum, quam ſic pia filiorum proſequebantur inferiorum vota, ſic quoquè ſuperiorum deſideria ſacra trahebant. Felix ille & verè ſerenus dies, quo plenus ei meridies Chriſtus illuxit,dies cunctis diebus vitæ ſuæ tantis ab eo expectatus deſiderijs, expetitus ſuſpirijs,frequentatus meditationibus,orationibus præmunitus. Felix tranſitus de labore ad refrigerium,de expectatione ad præmium, de agone ad brauiũ,de mortę ad vitam,de fide ad notitiam,de peregrinatione ad patriam, de mundo ad patrem. De quo etiam tranſitu eius multa nouimus apparuiſſe quammultis, & quidem non indigna relatu: ſed difficile nimis,ſingula inueſtigare : & ſcribere omnia, nimis longum. Nam & vſque modò multifariè multisque modis paternus erga filios amor, verè etiam tunc,immò veriùs nunc viuens & vigens, crebris reuelationibus eorum dignatur ſolari lachrymas, releuare mœſtitiam : vt quo ei dulciùs congaudent, minùs anxiè doleant ſibi. Si qua tamen ex his, nimis prolixam deſiderantia narrationem,lector ſcire deſiderat,proprio magis nouiſſimoque capitulo credimus reſeruandа. Interim cętera proſequentes, quanta poſſumus violentia animos auertamus ab illo tam graui gemitu & rugitu,quo nimirùm grex miſerabilis,paſtore migrante,perplodamus aduersùs lachrymas illas, quibus in illo ſuæ claritatis abſceſſu vallis noſtra ſonuit. Parcamus paginæ, & quantùm poſſumus,ſtringamus oculos,palpebras compluebat,Eccleſiæ protinùs vniuerſæ calicem ſui propinatura mœroris, cui hactenùs conſueuerat ſtillare dulcedinem,gaudia fundere,fluere conſolationes.

Crebrò apparet fratribus.

Dum fidelis miniſter & ſacerdos altiſſimi ingreditur in locum tabernaculi admirabilis,ad altare Dei, ſacram ei & acceptabilem hoſtiam ſui ſpiritûs oblaturus, corpus etiam ritè paratum & ornatum ſacerdotalibus veſtimentis, oratorio beatæ Mariæ Dei genitricis infertur. Plurima quoquè nobilium & ignobilium de vicinis quibuſq; locis gemebunda protinùs turba conuénit, & vallem totam ploratus & vlulatus multus implebat: amariùs tamen pro foribus monaſterij lamentabatur ſexus miſerabilior mulierum, quòd accedentibus ad eius veſtigia viris, monaſtici Ordinis diſciplina inexorabiliter eis etiam tunc negaret ingreſſum.

Felicissimè obdormit in Dño vir beatissimus.

Gratia miri in vultu defuncti.

Biduo manſit in medio gregis paſtor extinctus, dum priſtina illa gratia dulciſſimi vultûs nil minorata, ſed aucta magìs, omnium in ſe figeret oculos, animos traheret, ſepeliret affectus. Creſcebat autem ſupra modum ruens vndiquè populi multitudo, & intolerabilis iam fiebat impetus concurrentium, ac deſiderabiles tenentium pedes, oſculantium manus,applicantium panes, balteos, nummos,& alia quæque, ſeruanda ſibi pro benedictione, & varijs neceſſitatibus profutura.

Maximè tamen parati in diem tertium, ſolennem per loca proxima præſtolabantur reponendi ſacri corporis eius horam,copioſiùs vndiquè conuenturi. Nam & ſecũda die tãtus circa meridiẽ populus fuerat cõgregatus,& tanto pietatis zelo ſtipati,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pati,vndiquè sacrum corpus obsederant,vt nulla penè Episcopis reuerentia,nulla fratribus haberetur. Vndè veriti,nè quid simile, aut fortè grauius accideret, die tertia præoccupantes horam,& manè diuina ex more sacrificia consummantes, sicut & biduum iam in celebratione Missarum & iugi fecerant melodia, purissimum illud balsamum vasculo commisêre, * sub lapide reponentes lapidem preciosum, optimam margaritam.

* in

Numer⁹ annorũ vitæ eius.

Consummatis ergò feliciter vitæ suæ diebus, & annis circiter sexagintaquatuor expletis,dilectus Domini Bernardus, Clarauallensis cœnobij primus Abbas,aliorum quoquè ampliùs quàm centum sexaginta monasteriorum pater, tertiodecimo Calendas Septembris,inter filiorum manus obdormiuit in Christo : sepulrus est autem vndecimo Calendas eiusdem mensis. Sed & pectori eius ipso in tumulo capsula superposita est,in qua beati Thaddæi Apostoli reliquiæ continentur,quas eodem anno ab Hierosolymis sibi missas, suo iusserat corpori superponi : eo vtiquè fidei & deuotionis intuitu,vt eidem Apostolo in die communis resurrectionis adhæreat. Priùs tamen, quàm sacratissimum illud corpus tumulo redderetur, vnus è fratribus, qui ex multis annis caduco morbo grauiter laborauit, plena fide opem flagitaturus accessit. Quem nunc vsque superstitem nouimus, & nihil vnquàm ex ea hora prædictę infelicitatis expertum.

160. monasteria condidit.

Comitialis frater sanat.

Facta sunt hæc eodem anno,quo beatus Papa noster Eugenius tertius, eiusdem patris sancti in sancta conuersatione filius,ab hac luce, vel magis ab hac caligine migrauit ad lucem: cuius merita in ipsa,cui tam insigniter præfuit, Vrbe miraculis pluribus illustrata coruscant, successore eius Anastasio Romanæ Ecclesiæ præsidente: regnantibus autem in Romanorum Imperio Friderico illustri,in Francorum regno pijssimo rege Ludouico, filio Ludouici : principatum Ecclesiæ vniuersæ, ac totius creaturæ visibilis & inuisibilis monarchiam tenente Dei filio Iesu Christo, anno ab incarnatione sua millesimo centesimo quinquagesimotertio : Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat DEVS in secula seculorum, AMEN.

Eugeni⁹ Papa post obitũ miraculis coruscat.

CAP. III.

IAm de suprà memoratis reuelationibus pauca dicturi, ab eo sumamus initium, quod prædictum est anno septimo antequàm fieret. Erant duo fratres in monasterio, de sacra beati patris vita & felicibus actibus eius colloquentes: quorum alter ab incunte adolescentia educatus ibidèm, ad alterum ait : Nósti, quot annis sit victurus hic beatissimus pater noster? Cui ille: Nescio, inquit. Et alter : Ego, ait, nóui cum sex aut septem annos adhuc in carne victurum. Hoc autem vndè sciret, minimè iam scire possumus : quia nec tunc indicauit, & ante patrem sanctum ipse decessit.

Porrò alterius hodieque superstitis relatione hoc verbum nobis innotuit, qui tunc primùm magis miratus est se audisse, quandò, vt ab olim audierat, ità vidit. Talis verò ille est, de cuius testimonio nec nos ambigimus, nec cuilibet alteri, qui eum nouerit, dubitandum credimus. Neque id solùm,sed quod non minori dignum admiratione videtur, nomen quoquè & personam successoris ipsius, indicante sibi eodem fratre, ex tunc innotuisse testatur. Manifestè enim eádem hora frater ille prædixit, quia dominus Robertus, qui hodiè Abbas est de Dunis, post hunc beatum patrem Abbas futurus est Clarævallis. Nam quòd disiunctiuè sex aut septem annos victurum dicebat, ad hoc pertinuisse videtur, quòd inuentus sit terminus idem vltra sextum annum, intrà septimum tamen.

Propè iam erat tempus, & festinabat sanctus pater ad metam. Infirmabatur enim, sicut in huius libelli principio memorauimus, adeò vt in illa iam infirmitate ipsius perfici virtus, iam imminere exitus videretur. Interea fratres institêre supplicationibus & obsecrationibus, quibus poterant, apud Deum. Vndè etiam sanctus ipse cognoscens, precibus eorum desiderium suum differri, cùm aliquanto meliùs secundùm corpus habere cœpisset, congregatis fratribus, hæc eadem verba locutus est: Quid tenetis miserum hominem? Fortiores estis, & inualuistis. Parcite,quæso, parcite: sinite me abire. Priùs tamen,cùm in summo periculo & timore fratres omnes in ora-

Fratrũ precibus dolet se in vita retineri.

orationibus humiliarent animas suas,vni eorum visio talis apparuit:Occurrebat cum multa exultatiõe viro Dei extra monasterij claustra innumerabilis multitudo.In qua processione solos quatuor præeuntes idem frater, qui videbat, agnouit, magnum illum dilectorem eius atque dilectum,cuius & ipse in libro quarto de consideratione cum laude meminit, Gaufridum Episcopum Carnotensem : Humbertum quoquè, qui Igniacensis cœnobij fuerat primus Abbas,& duos eius germanos, Guidonem scilicet & Gerardum. Exceptus itaque reuerenter, & post osculum amica diù collocutione, quia miscens pater beatus,cum his quatuor stabat, expectante seorsùm multitudine cæterorum. Nouissimè salutantes,eum prædicti viri, ex hoc sibi redeundum iam esse dicebant.

Visio fratris cuiusdã

Tum verò expalluit ille, & circunfusa sibi mœstitia internum declarans animi dolorem, Quid ergò,ait,sine me vultis abire? Et illi: Non possumus adhuc tuo nostroq; satisfacere desiderio, donèc veniat tempus nouorum. Dicebant autem tempus nouorum,quo fruges nouæ colligerentur,sicut euidenter postmodùm probauit euentus, dum in Augusto mense decessit. Manè ergò frater ille, cui hoc ostensum fuerat, consolatus est cęteros,velut iam imminentem patris obitum formidantes, & quod viderat & audierat,indicauit. Adhuc autem hyems erat.

Item alterius fratris visio

Eodem tempore altera quoquè visio,prioris confirmatio fuit,' nisì quòd euidentiùs iam vtriusque completa veritas probat, quam euidenter in vtraque, quod futurum erat, Dominus reuelauit. Videbat enim frater quidam, & ecce parabat vir beatissimus ascendere Hierosolymam: iamque ipso in procinctu itineris erat. Ad quem venerabilis Odo,qui à primis ferè annis strenuè satis & laudabiliter conuersatus in monasterio,absentium consueuerat Præpositorum supplere vices, reuerenter accedens,dicebat se præcessurum. Cuius visionis sic ostensa est veritas, vt prædictus vir Deo dignus, ad cælestem Hierusalem, vbi vera visio est pacis,parantem iam egredi,& paulò pòst secuturum patrem sanctum, felici functus legatione,pręiret.

Visio Abbatis cuiusdã.

Sed & Abbas quidam, satìs ei & loco & habitatione vicinus, nec minùs animo & affectione deuotus, paucis diebus ante felicissimum patris huius excessum, videbat eum precioſissimis ornatum sacerdotalibus indumentis, & excellenti perfusum gloria,cum ingenti solennitate ad altare deduci. Ad cuius introitum ecclesia magna,magnis exultans vocibus,exclamabat : Puer natus est nobis. Verè etenim ipse puer erat, mitis & humilis corde,& sicut paruulus accipiens regnum Dei : in cuius meritò gratulabunda natali Angelica multitudo,& omnis pariter sanctorum Ecclesia, dum nobis videretur mori, sibi illum nasci, dum hîc consummaretur, ibì incipere, non tam sonoris vocibus,quàm votis paribus cóncinens,exultabat. Si enim ad vnius pœnitentiam peccatoris,tota illa cælestis regio in lętitiam suscitatur:quænam illi gaudia exhibuisse credenda est, per quem tanta gaudia receperat de tam multorum conuersione peccatorum? Quis enim valeat æstimare, quantis in seculari habitu & conuersatione manentibus, compluribus vtriusque sexûs ad alias transeuntibus congregationes, per huius fidelis famuli ministerium dedit Dominus pœnitentiam ad salutem? Aut quis numeret eos,qui sub eius cura in centum sexaginta monasterijs,per Dei benignitatem ad pœnitentiam sunt adducti? Nam & his solis,qui speciales eius filij videbantur, præter eos, qui iam cursum vitæ feliciter consummauerant,præter eos, qui per alia loca fuerant propagati,ea die, qua felicissimus pater ex Clarualle montem ascendere meruit clariorem, reliquit inhabitantes in ea septingentas septuaginta feré animas,Domino seruientes. Quid igitur mirum,si gratus curiæ,si acceptus regi,si exceptus cum lætitia & exultatione credatur, in quo gratia vsqueadeò vacua nõ fuit, qui tam fideliter,tam efficaciter plùs omnibus sui temporis & multarum retrò generationum laborauit,qui talentum sibi traditum,tam copiosè multiplicauit,tanta denique lucra retulit de negocio? Sed de his hactenùs, nè quis nos arguat eius,quam pollíciti sumus,metas excedere breuitatis.

Nota magnũ numerũ fratrum Clarauallẽ. sub n. Bernardo.

Sanè in monasterio prędicti illius Abbatis, qui sic natalem eius pręuiderat, ea nocte,quam nobiscùm pater sanctus,manè profecturus, vltimam fecit, venerabili Præpositio eius appárens,valefecit illi, & ait: Nóueris, quia iam migro, nec vlteriùs hîc morabor. Quod vt suo indicauit Abbati, accelerans Abbas, & Clarauallem veniens, ipso die Abbatem sanctum,sicut prædixerat, reperit iam migrâsse.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Frater Vuilhelmus de Monte Peſſulano, cuius & ſuprà fecimus mentionem, vir magnificus olìm in ſeculo fuit, ſed magnificentior in ſeculi fuga. Hic in monaſterio Grandiſyluę monachus factus, patrem ſanctum deuotiſſimè viſitauit. Rediturus autem, lachrymabiliter querebatur, quòd non eſſet eum vltrà viſurus. Cui vir Dei: Nè timeas, ait: adhuc me ſine dubio videbis. Huius effectum promiſſionis deuotiſſimus ille Vuilhelmus expectans, ipſa nocte, cùm beatus pater ex hac vita deceſſit, in monaſterio Grandiſyluæ apparentem ſibi videre meruit, & dicentem: Frater Vuilhelme. Et ille: Eccè ego domine. Veni, inquit, mecùm. Ibant igitur pariter, & ad montem quendam altiſſimum peruenerunt. Interrogauit autem ſanctus, an ſcires, quò veniſſet: Ille verò ſe neſcire profeſſus eſt. Cui ipſe: Ad radices, inquit, montis Libani vénimus. Et nunc manebis hîc: ego autem aſcendam in montem. Interrogatus, qua de cauſa vellet aſcendere: Diſcere volo, inquit: Miratus ille: Quid, inquit, vis diſcere pater, quem nulli hodiè in ſcientia credimus eſſe ſecundum? Ad quem ſanctus: Nulla, ait, hîc ſcientia, nulla veri cognitio: ſursùm ſcientiæ plenitudo, ſursùm notitia veritatis. Et in hoc verbo dimittens eum, in montem altiſſimum ſubiit coram illo.

Vir ſanctus appáret fratri cuidam poſt deceſſũ ſuum.

Cumque intueretur euntem illum, expergefactus eſt, & protinùs occurrit ei verbum illud, quod ad Iohannem olìm de cælo ſonuit: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Vt ergò manè locutus eſt Abbati ſuo & fratribus, patrem ſanctum ex hac vita migrâſſe dicebat. Et notantes diem, ac diligentiùs inquirentes, vt audiérant, inuenerunt. Eugè pater ſancte, qui aſcenſiones in corde diſpoſuiſti in valle lachrymarum, feliciter iam aſcendiſti de Claraualle in montem Libani, montem candidationis, plenitudinem lucis, celſitudinem claritatis. Innocens manibus & mundo corde, aſcendiſti in montem Domini, ad diuitias ſalutis, ad theſauros ſapientiæ & ſcientiæ peruenìſti, vbì purè puram videas veritatem, vbì vnus tibi cum omnibus ſanctis magiſter eſt Chriſtus, vbi omnes iam docibiles Dei. Trahe nos poſt te, quærimus, & de monte excelſo miſericorditer reſpice vallem tuam. Adeſto laborantibus, ſubueni periclitantibus, manum porrige aſcendentibus. Dat fiduciam tua nobis ab olim experta, nec exinanita modò, ſed ampliùs cumulata benignitas: quinetiam viſio, quam ſubnectimus, ab eádem noſtra præſumptione non diſcrepat.

Apoc. 14.

Iohan. 6.

Proxima nocte, poſtquàm ſacrum corpus eius ſepulturæ traditum fuerat, quamadhuc pro filijs ſolicitudinem gereret pater ſanctus, & quomodò ſuos, quos in mundo dilexerat, in finem quoquè diligeret, euidenter oſtendit:

Appáret ite rùm poſt obitũ ſuũ in magna gloria.

Appárens cuidam fratri in multa gloria, & fulgore magno veſtis & vultûs, & deſiderantem tenere citò pertranſiens, aiebat, Quia pro quodam fratre ſimplici vénio. Audiêrunt hoc fratres, & mirabantur: ſed circa horam diei tertiam veritas comprobata eſt viſionis.

Alia eius apparitio.

Defunctus eſt enim quidam laudabilis admodùm ſimplicitatis frater, & ſicut omninò credibile eſt, animam eius tanto duce felicem, qui pro eo venire ſe dixerat, ſecùm tulit. Paucis quoquè expletis diebus alteri cuidam fratri magnificè ſatis apparens, & arguens de ſuo nos doluiſſe deceſſu, poſt verba multæ conſolationis & promiſſionem felicitatis æternæ in ſua perſeuerantibus obedientia & doctrina: Hoc etiam ſcito, ait, & dicito fratribus, cuiuſdam verè ſancti corpus, cuius & ego veſtem habeo, in oratorio eſſe ſepultum.

Nota de s. Malachia Epiſcopo.

Dicebat autem Epiſcopum Malachiam. Ipſius enim tunicam, in qua ſanctus ille feliciter obdormiuit, ad Miſſarum ſibi ſeruauerat celebrationem, & moriturus, in ea ſeſe iuſſerat ſepeliri, ſicut & ſanctum illum in ſua ſepeliërat veſte. Quod tamen verbum & ipſi fratri, & compluribus alijs, vſque ad viſionem iſtam, prorsùs erat ignotum.

Felix pontifex, cuius merita pater ſanctus & viuens prædicauerat, & defunctus, Felix charitas, quæ in morte non éxcidit: felix ſocietas, quam nec illud diuortium, cæteris tam crudele, diremit. Glorioſi ſiquidem Patres, quemadmodùm in vita ſua dilexerant ſe, ità & in morte non ſunt ſeparati. Nam & poſt dies circiter quadraginta, Abbas quidam ex maioris Britanniæ inſula, ſacræ illius ſocietatis virtutem feliciter experiri meruit in ſeipſo. Qui eodem tempore cum cæteris coabbatibus ſuis ex more Ciſtertium petens, in Claraualle remanſerat, gemino quodam deſperabili-

ter occupatus incommodo, pleuritidis ſcilicet & febris quotidianæ. Iamque eatenùs longa vexatione defecerat, vt ſolùm animæ eius exitum fratres, qui ei nunquàm deerant, obſeruarent.

Cumque animum eius angeret, non tam deſiderium vitæ præſentis, quàm abſentium deſolatio filiorum, quòd peregrè moreretur, obnixè petijt, vt ad tumulum ſancti deportaretur Abbatis. Vbi cùm orâſſet tota deuotione, qua potuit, beati quoquè Epiſcopi Malachiæ, in Aquilonari ipſius oratorij latere poſitum cogitauit viſitare ſepulcrum, auxilium flagitare: ſed fatigationem veritus, & quaſi iam ſecurus de incolumitate, quod cogitauerat, non impleuit.

Die altera manè iterum fratres aduocans, vt ad oratorium veniat, opem ſibi poſtulat exhiberi. Cauſantibus illis, (periculum ſiquidem verebantur) Omnimodis, inquit, oportet, vt ſancti Malachiæ tumulum petam. Cùm enim nocte præterita vix tenuiter obdormîſſem, expergefactus ſubitò, audiebam vocem dicentem mihi: Sanatus iam ab altera ægritudine tua, ſi ab altera vis ſanari, Epiſcopum pete. Fecerunt illi, vt ille voluit: & continuò factum eſt, vt dictum erat ad illum. Eodem die ſanus factus, poſt pauciſſimos dies iter arripuit, & incolumis reuerſus eſt ad ſuos. Tuum in hoc opere ſpiritum, tuum agnoſcimus dulciſſime pater zelum, tuam conſiderationem: tuum hoc opus, ſic deferre collegæ tuo, vt hunc quoquè ei communicares honorem & amorem, cum quo feliciter apud Dominum gloriæ gloriaris. Immò verò tui ſunt hæc omnia operis, tui muneris DEVS noſter. Tu enim repleſti ab initio temporis terram præſentia tuæ diuinitatis, omnem aliquandò repleturus gloria maieſtatis: cuius tamen partes interim quaſdam & æterno præelecta lo- ca conſilio excellentiùs viſitans, reples ſpeciali gratia ſanctitatis. Fac Domine ſpiritali ſemper abundare frumento Vallem, quam vt faceres tam re quàm nomine clatiorem, dignatus es tam eximiæ claritatis ſideribus illuſtrare duobus. Cuſtodi dotum: in qua tibi geminum hoc tam precioſum depoſitum cuſtoditur. Fiat nobis deniquè iuxta verbum tuum, vt vbi eſt theſaurus tuus, ibi ſit & cor tuum: ibi gratia, & miſericordia, & reſpectus aſſiduæ pietatis ſuper omnes, ibidèm in tuo nomine congregatos, quod eſt ſuper omne nomen, ſicut & tu ſuper omnia DEVS bene- dictus in ſecula, AMEN.

Nota quid huic Abbati contigerit.

Matt. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA S. STEPHANI PRIMI REGIS HVNGARORVM, QVI EOS AD CHRISTI RELIGIONEM TRADUXIT: *ab Episcopo Chartuitio conscripta, sed stylo mutato per F. Laur. Surium.*

Præfatio Authoris ad Colomannum regem.

Is Colomānus est S. Hungarorū rex. Matt. 25.

DOmino suo Colomanno, regi excellentissimo, Chartuitius Episcopus, spiritale ministeriū Dei benignitate adeptus, post huius vitę reminum, illud Eugè precatur sempiternum. Aggredior nunc opus, serenissime rex, iussu tuo mihi demandatum, à quo hactenùs ingeniolo mei imperitia abhorruit, ob id præsertim, quòd Priscianus Grammaticus, mihi olim sat benè perspectus & cognitus, procùl à me digressus, iam decrepito mihi, tāquàm caligine quadam septus, faciem exhibet obscurissimam. Sed cùm alia ex parte dignitatis tuæ attenderem authoritatem, vicit tandèm animentis dubitationem omnem, virtutum omnium lux & gemma, obedientia: cuius forti præsidio fretus, tamersì mihi vires cernerem haudquaquàm suppetere, operis inchoandi fiduciam concepi. Cùm sit autem plerunquè inuidiæ obnoxia, quæ bonis animi fiducia geruntur: supplex oro regiam sublimitatem tuam, vti opusculi huius iscipere nè grauetur patrocinium: nec offendatur parùm commoda dictione, aut ordinis & rerum gestarum confusione. Quòd si occurrat quippiam: quod fœdam inbeat offensionem, mâlim codicem ignibus absumi, quàm liuoris materiam cuipiam offerri. Et quia bona omnia ad nos ex diuina misericordia proficiscuntur, ipsius munere sic libet opusculum præsens auspicari.

VITA.

Augusti 20. quo die trāslatę sunt eius reliquiæ. Obijt verò 15. Augusti. Iac. 1. 1. Tim. 2. Alludit ad dictū Attilę

Geisa Dux Hūgarorū.

OMNE datum optimum & omne donum perfectum, desursùm est, descendens à patre luminum. Huius quidem patris datum optimum & donum perfectum, ad omnes largiter dimanans, (Neminem enim spernit, sed vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire) ad Hungaros vsque, quos olim Christianorum dudùm & quandò factum sit, styli officio ad posterorū notitiam transmittere visum est. Ea quidem tempestate, qua Hungarorum gens, Dei Ecclesiam populabatur, fuit in ea princeps quidam, quartus ab eo, qui Hungariā in Pannoniam ingressuris ducem se prębuit. Is Geisa dicebatur, seuerus sanè & crudelis homo in suos, potenter eis imperans: erga alios verò, præsertim Christianos, humanus, misericors & liberalis. Etsì autem paganismi adhuc erroribus esset implicatus, attamen cælestis gratiæ luce spiritali appropinquante, cum omnibus vicinis circunquaquè prouincijs de pace cœpit accuratè tractare, vt iam in illo liceret animaduerti, cuius optaret esse filius, dicente in Euangelio Domino Salua-

Matt. 5.

tore: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Edicto quoquè proposito, iussit Christianis omnibus, in ipsius ditionem siue Ducatum ingredi volentibus, hospitalis

Eius humanitas erga Christianos

tatis & publicæ fidei studium & curam impendi. Porrò Clericis & Monachis fecit potestatem in ipsius quoquè conspectum veniendi, eosque propenso animo audiuit; atque ità factum est, vt orthodoxæ fidei semen in pectoris eius horto satum, in fruges erumpere gestiret.

Credit in Christum.

Quid multa? Adest tempus cælitùs dispositum: credit ipse cum familiaribus suis; vndis salutaribus expiatus, omnes ditionis suæ homines pollicet se ad Christianismū perducturum. Cùm autem multùm esset solicitus de edomandis rebellibus, ritibus sacrilegis abolendis, ad sanctę Ecclesiæ profectum pro sua æstimatione statuendis, Epi-

Eius visio.

scopatibus, mira quadam visione nocte eum Dominus consolatus est. Misit enim ad eum iuuenem speciosissimum, qui diceret ei, Pax tibi CHRISTI electe: faceßat cura

istháec & solicitudo. Non fiet per te id, quod meditaris. Habes enim manus humano sanguine pollutas. Nascetur autem tibi filius, qui diuinæ prouidentiæ consilio id efficiet, quod tu animo cōcepisti. Erit is rex, & ex eorum regum numero, quos Dominus elegit, coronam regni temporarij æterna cōmutaturus. Tu verò hominē spiritali legatione apud te functurum, honorificè excipito: Exceptum, reuerenter habeto, eius adhortationibus syncerum pij pectoris assensum adhibeto. Experrectus princeps, stupens ad visionem, priùs secùm, deindè cum Christianis & suis hominibus pertractās, humi totus prostratus, expansis manibus humiliter gratias agit Deo, seque principatumque suum cum filio nascituro curæ illius, qui non dormit, neq; dormitat, lachrymabundus commendat. Psal. 120.

Admirāte autem eo de viro diuinitùs ipsi prędicto, nunciatur illi, beatū Adalbertū Boëmensis ecclesiæ antistitem, ad ipsum venire, ad Christianam religionē fidemq; nō fictam eum traducere, & ob fidei profectum Domino laudis hostiam immolare cupientem. Is nuncius nouis Christi tyronibus ineffabilem attulit lætitiam: Dux procedit obuiàm seruo Christi cum fidelibus quibusq;, honorificè eum excipit, & vt in visione erat admonitus, modis omnibus se obedientiæ filium fore demonstrat. Deinde iubente ipso, fit vbiquè cōgregatio indomitæ gentis, per sanctum Episcopum fiunt conciones. eius adhortationibus mox illi conuertūtur & baptizātur, multis locis ecclesiæ cōduntur. Lux enim illa, quę illuminat omnem hominem, pfligatis tenebris, cœpit in Hungaria enitére, & completum est in ea, quod propheta ait: Populus q ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Lux lucis inuisibilis Christus est, quem tūc gentiles videre meruerunt, quandò è tenebris reuocati, illum esse & verum Deum & hominem verum perfectè credidére. Adalbertus Pragensis Episcopus Hungaros conuertit. Esa. 9.

Non est autem silentio prætereundum, vt omnis ambiguitas tolleretur è medio, & nè parùm fidei haberet videretur visio Duci oblata, etiam vxorem eius, iam partui propinquam, eiusmodi diuinitùs consolatione affectam: Apparuit illi beatus Leuita & protomartyr Stephanus, Leuitici habitūs insignibus ornatus, ità eam compellans: Confide mulier in Domino, & certa esto te filium parituram, cui primo huius gentis & regnum & corona debetur. Tu verò illi nomen impones meum. Cùm autem fœmina non sine admiratione scisciteretur ex eo, quisnam aut esset, aut vocaretur, sic respondit: Ego sum Stephanus protomartyr, qui primus pro Christi nomine martyrium obiui. ijs dictis, disparuit. Nascitur itaque, vt prædictum erat, filius principi, nomine coronam significat. Et illum Deus voluit tum regni temporarij, tum futuræ beatitudinis redimire corona, vt vita & gloria pfruatur sempiterna. Oppido quidem Strigonienſi natus est, & illic quoquè puer præceptis Grāmatices ad plenum imbutus est. Visio vxoris Geisæ. Ierem. 1. Stephanus rex nascit.

Interea creuit accuratè educatus. cumq; iam excessisset pueritiæ metas, pater eius conuocauit Hungarię ,pceres & reliquos ordines, communicatoq; cum eis consilio, illum post se regnaturum cōstituit. Vtq; ea res firmior esset, singulos ad sacramentum adegit. Deindè iam grandęuus, anno à Christo nato noningentesimo nonagesimo septimo vitæ huius ærūnas cum cælestibus gaudijs commutauit. Eodem autem anno beatus Adalbertus, cùm in Prussiam, gentis eius conuertendæ causa, profectus esset, martyrij palmam adeptus est. Obit Geisę. Martyrium S. Adalberti

Post obitum patris, Stephanus, adhuc adolescens, principum & plebis fauore patri subrogatus, ardentiori animo in veritatis ,ppagationem incubuit. Nā rametsi etiamnūm esset adolescens, non tamē illi cor in ore, sed in corde os erat. Scriptrarū diuinarum, quarū amore impensè flagrabat, non immemor, iudicium & iustitiam semper ob oculos versabat, & pulchrè quadrabat in eum illud Salomonis: Audiens sapiēs sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit. Cumq; omnia Dei præcepta sedulò obseruare conaretur, apud se pertractabat, quemadmodùm populū suum ad vnius Dei cultum adducere posset. Animaduertens autem sine vicinarum gentium consœderatione id nequaquàm fieri posse, cum exteris prouincijs pacem fecit, fidemque inchoatam egregiè confirmauit, vt posset eo securiùs id quod animo constituerat, in Prouer. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hũgari seditiones mouẽt aduersùs suũ principem Stephanũ.

nouella plantatione efficere. Sed hostis totius boni & aduersarius diabolus, malignitate & inuidentia plenus, vt eius, sanctum propositum disturbaret, intestina ei bella excitauit. Eius enim instinctu populus gentilis, Christianæ fidei iugo colla supponere noluit, & cum principibus domini sui imperio subducere se molicbatur. Itaq; depopulabantur eius vrbes, prædia vastabant, possessiones diripiebant, ministros cędebant, & vt cętera taceam, etiam ipsi insultabãt. Cumq; ab huiusmodi improbitate reuocare se nollent, nec suo furori & amentiæ modum statuerent, Dux ipse, diuinę virtuti confidens, ad edomandam illorum rabiem, cum sui exercitûs copijs sub signis Deo dilecti Põtificis Martini, & clarissimi martyris Georgij, mouit in hostes, qui tum fortè vrbem obsidebant, quam vulgò Vesprinum vocant. Quod quidem illi in eius fecêre contumeliam, vt quem ad locum ille familiariùs consueuisset accedere, ibi ipsi considérent, essetque ex eo loco facilior ipsis aditus ad alia præsidia occupanda. At ille diuina fretus ope & clementia, illos aggressus est: & illis quidem suis armis confidentibus, ipso verò fide armato, vtrinquè congressi sunt. Victis tandem hostibus, & partim cæsis, partim raptis, Dux victor abscessit: & sapienter quidem de illorum villis & agris siue possessionibus statuens, non quemadmodùm olim Saul, qui superatis Amalechitis, contrà quàm Dominus iusserat, ex eorum spolijs optima quæque seruârat; sed quia Pannonia beatissimum Martinum apud se natum gloriatur, cuius etiam meritis vir Christo fidelis, vt iam dictum est, ex hostibus victoriam reportauit: nihil de rebus eorum in suos vsus conuertit: sed ex Dei amantium consilio, iuxta eiusdem sancti præsulis fundum eo loco, qui Sacer Mons dicitur, vbi sanctus Martinus, cùm in Pannonia degeret, precari solitus erat, sub eius nomine monasterium construxit, possessiones & redditus sufficientes ei attribuens. Idem verò de Episcopis constituit, ex illorum captiuorum facultatibus decimas persolui volens, idque adeò exactè, vt si quis decem haberet proles, decimam prolem S. Martini cœnobio daret.

Edomãtur ab illo.

1. Reg. 15.

Monasteriũ cõdit Stephanus.

Eius sancta studia,

Ità ergò hostibus sub iugum missis, Christi miles gaudio spiritali pfusus, omnẽ ingenij sui vim contulit ad cõsectandam doctrinam Euangelicam. Itaq; dabat operam eleemosynis, vacabat precibus, crebrò adhęrens ecclesiæ pauimento, cum lachrymis orabat Dominũ, vt animi sui propositum ipse ad effectũ pduceret: vt q sine illo nihil posset efficere, eius opitulante prouidentia, bona, quæ facere decreuisset, cum virtutum incremento etiam te ipsa exequi valeret. Cùm autem facilè intelligeret, ad hæc inchoanda & cõsummanda fidelium Christianorum consilium sibi esse necessarium, per nũcios & literas in partes oẽs suum declarauit votũ & desideriũ. Multi igitur presbyteri & Clerici, sancti spiritûs gratia cõpuncti, relictis sedibus suis, Christi causa peregrini esse voluêre. Abbates & monachi, nihil proprij habere cupientes, sub tam religioso principe statuerunt ad sui instituti præscriptum viuere: in quibus fuit Astricus Abbas cum discipulis suis: è quibus Bonifacius loco patris Abbas posteà creatus, & à beato rege in inferiores Hungariæ partes causa prędicationis missus, in vertice glaAstricus Abbas venit in Pannoniã.

dio peussus, etsi superuixit, non est martyrij corona frustratus. Venerunt etiam duo è Polonia, eremiticæ vitæ contemplationis causa studiosi. Ex ijs alter Andreas dictus, confessionis merito choris Angelicis est adiunctus, haud obscurè id declarantibus miraculorum signis, quæ per eum Dominus effecit. Alter Benedictus nomine, pro Christo sanguine fuso, insigniter est laureatus. Porrò Astricus Abbas cum suis honorificè acceptus, ad radices Montis Ferrei cœnobium in S. Benedicti honorem construxit, vbi hodieque monachorum est congregatio, regulari disciplina pollens, temporalium rerum copijs ex Ducis liberalitate superabundans, nullius indigens, nisi vt ad Euangelij præscriptum, suos aliorumque pedes quotidianis precibus & lachrymis lauet. Cum his Dei seruis princeps Christianissimus, modò communiter cum omnibus, modò separatim cum singulis colloquia miscẽs, vsqueadeò diuinis conspectibus gratum & acceptum se prębuit, vt p eum omnes militiæ eius comites ad veri Dei cultum adducti sint. Quos aũt alios deos colere animaduertit, eos minis & terroribus subiugauit, & cõuenienter doctrinę Ecclesiasticę illos instituẽs, in corũ ceruices disciplinę iugũ & legẽ imposuit, omnesq; dęmonũ spurcitias prorsùs eliminauit.

X. Hũgariæ Episcopat⁹.

Postcà verò, puinciam in decẽ Episcopatus distribuit, quorũ metropolim & magistrã esse voluit ecclesiã Strigoniẽsem. Nõ ignorãs aũt vir prudẽs Astrici Abbatis religionẽ, Episcopũ Colocẽsem cõstituit, canonica electiõe creatũ. Deindè quarto à patris

tris obitu anno, diuinitùs pmotus, eundẽ Astricũ præsulẽ, qui etiã Anastasius dictus est, ad sanctorum Apostolorum limina misit, à Petri Apostolorum Principis successore petiturum, vt recèns conuersæ Pannoniæ largam benedictionem impertiret, Strigonienſem ecclesiam sua authoritate metropolim constitueret, reliquos Episcopatus sua benedictione muniret, & ipsum Ducem regio diademate cohonestaret: vt eo fultus honore, quæ diuinæ gratiæ adiutorio cœpisset, ea magis magisque promouere & constabilire posset. Per idem tempus etiam Miesca Polonorum Dux, Christianam complexus fidem, legatos suos Romam miserat, vt Pontificis benedictionem & regium ipsi titulum impetrarent. Assenserat quidem Pontifex, & iam coronam egregio opere confici curârat, quam ei mitteret, sua benedictione adiuncta. Sed quia nouit Dominus, qui sint eius, qui etiam duobus ab Apostolis propositis, Matthiam sortio suo prætulit, & cum Apostolis annumerãdum curauit: illa corona Stephanum ornari voluit, posteà feliciùs gloria sempiterna coronandum. Nocte enim eius diei, quo statuerat Pontifex coronã Polonorum principi dare perferendam, apparuit ei Angelus Domini, aitq; ad eũ: Nóueris crâs hora diei prima ignotæ gẽtis nũcios ad te venturos, suo Duci coronam regiam & Apostolicę benedictionis munus abs te expetituros. Eam ergò coronam, quam parari iussisti, illis incunctanter tribue, ad ipsorum Duces. Eam ergò coronam, quam pararí iussisti, illis incunctanter tribue, ad ipsorum Duces

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem modò per seipsum, modò per alios accuratè inuestigans, desides arguebat, alacres & vigiles charos habebat. Canonicorum ministerium, Episcoporum moderatio.

1. Cor. 9. ni & circunspectioni sub Christi & Ecclesiæ testificatione commendabat, cum Apostolo omnibus omnia factus, vt omnes lucrifaceret.

Ea tempestate in monasterio sancti Martini erat monachus quidam, Sebastianus nomine, cuius vita probabilis, & in DEI cultu religiosa deuotio habebatur. Eum venerabilis rex miro cœpit amore complecti: (Quanto enim quisque esset religiosior, tanto illi quoquè charior erat) atque ob vitæ eius merita dignum eum censens, qui

Heb. 11. Episcopi dignitate polleret, Strigonien sis ecclesię Archiepiscopum eum esse voluit. Sed quia flagellat DEVS omnem filium, quem recipit, Sebastianum illum vt eius patientia probaretur, ad tempus vtriusque luminis orbitate afflixit. Nè verò nouellus grex, pastoris gubernatione destitutus, à recto itinere deflecteret & aberraret, Romano Pontifice assentiente, Astricum Colocensem Episcopum, cuius iam crebrò est habita mentio, in eius locum rex substituit. Triennio indè euoluto, Sebastianus ex DEI benignitate recuperauit visum: & Pontifice Romano approbante, Astricus cum pallio redijt ad suam Colocensem ecclesiam, Sebastianus Strigonien sem gubernandam recepit.

Erat sanè rex ille fidelis & integer in omnibus factis suis, Deo toto pectore dedi-

Mariæ Virginis apud Hungaros quanta veneratio. tus & addictus: seipsum quoquè & regnum suum per vorum & oblationem in perpetuæ Virginis Mariæ tutelā assiduis precibus contulit. Cuius sacratissimæ Virginis honor & gloria tam est celebris apud Hungaros, vt festum Assumptionis eius, tacito proprio nomine, sua lingua diem Dominę appellent. Atque vt rex pijssimus propensiorem tantæ Virginis defensionem & patrocinium posset promereri, in ipsa regiæ sedis ciuitate, quam Albam vocant, in eiusdem perpetuę Virginis laudem & honorem, gran-

Augustissimū B. Mariæ templū in Alba regali. dem & insignem atq; inprimis celebrem basilicam condidit, opere sanè mirifico celatis Chori parietibus, & pauimento marmore strato. Quam basilicam qui vidit, testimonium perhibet dictis nostris, innumera illic haberi palliorum & eorum, quæ parāmēta vocant, genera: tabulas altarium non paucas ex auro purissimo, preciosissimorum lapidum ordinibus conspicuas: Eucharistiæ ædiculam, quam ciboriū dicunt, arte mirabili supra Christi mensam extructā: conclaue, omni genere vasorū crystallinorū, onychinorum, aureorum & argenteorū abundè refertū. Tantę verò elegantię ecclesiam vsqueadeò rex sibi vni vēdicauit, adeoq; immunē esse voluit, vt nullus Episcopus quicquā in ea iuris haberet. Quibus aūt diebus absolutio esset pœnitentibus impendenda, aut sacrū Chrisma conficiendū, eum Episcopum voluit in ea & absoluere pœnitentes, & Chrisma cōficere, quē ipse vel presens id facere iuberet, vel quē absens eò mitteret: Diuina quoquè Missarū solēnia, rege illic p̄sente, eū dūtaxàt Episcopū celebrare, cui rex, cōsentiente cū fratribus Pręposito, id demādaret: absente aūt rege, abbate, Prępositi & fratrū bona venia, nullū Episcopū illic sibi vel Missas celebrādi, vel cuiusli-

Cœnobiū condit sanctus rex Hierosolymis. bet pōtificalis ministerij exercēdi licentiā vsurpare. Prętereà eius ecclesię populū tāta libertate & immunitate gaudere voluit, vt nulli omninò Episcopo decimas pēderet: sed soli Præposito & fratribus, prout ipse instituisset, seruitium exhiberet.

Quæcunque autem seruus DEI per id tempus acquirere potuit, ea in Christum refundere studuit, à quo illa profecta non ignoraret: vt qui eum mundi huius gloria & honore dignum fecerat, etiam cælestis patriæ ciuibus clementer adscribere digna-

Psal. 18. retur. Et in Prophetis quidem de Apostolis scriptum legimus, In omnem terram exiuisse sonum eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Non debet autem hoc de solis illis duodecim accipi, sed de omnibus, à DEO ad euangelizandum missis, quorum fide, verbis & moribus, Ecclesia suis auxerit incrementis. Ex eorum autem numero ille, de quo agimus, Christianissimus Rex non minimus fuisse putandus est, vt qui bonæ voluntatis & piorum operum famam, quam ecclesijs in propriæ ditionis amplitudine construendis sibi peperit, in longinquas regiones & vrbes celeberrimas diffuderit ac propagārit. Extruxit enim in ipsa Hierosolyma, vbi Dominus noster IESVS CHRISTVS in carne versatus est, monachorum cœnobium, idemque prædijs & vineis, vndè eis quotidiani victūs copia suppetat, ditauit. Romæ quoquè, quæ est mundi caput, sub protomartyris Srephani titulo, duodecim Canonicorum Collegium condidit, rebus necessarijs & ad eiusmodi colle-

Romæ Canonicorum collegium. gium attinentibus abundans: domos quoquè & hospitia Hungarorum, qui orationis causa Romam ad beati Petri Apostolorum Principis limina venirent, exædificauit, muro ea lapideo circundans. Tum quoquè vrbem regiam Constantinopolim noluit suæ liberalitatis esse expertem, mirifici operis in ea condens ecclesiam, rebus omnibus necessarijs ei adiunctis. Itaque non immeritò suæ ditionis Apostolus appellatus est. Etsi verò ille sibi euangelizandi munus non sumpsit, at tamen ceu quidam concionatorum dux & magister, defensionis & sustentationis solatia eis suppeditauit.

Ecclesiam Constantinopoli.

Inter omnia autem cælestis gratiæ munera, beato regi diuinitùs collata, illa vel præcipuè admiranda & scriptis commendanda videntur, quæ etiam ad promerenda æternæ vitæ gaudia primarium locum obtinent, putà misericordia & veritas. In cunctis enim felicibus factis suis hoc vel maximè sibi consectandum existimabat, quod in Euangelio scriptum, fidelibus interioris hominis oculis contemplatus erat, ipsa ve-

Matth. 5. Luc. 6. ritate ità dicente: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. & alio loco: Date, & dabitur vobis. Tanta igitur misericordia, benignitate & pietate pauperes CHRISTI, immò in pauperibus ipsum Christum complectebatur, vt nullum vnquàm hospitem & peregrinum absque aliquo solatio à se discedere pateretur, & ad recreandos egenos quotidianas expensas absque intermissione fieri iuberet. Iam verò etiam nocturnis horis multa alacritate & hilaritate abluebat fideliū pedes, & in sinu pauperum abscōdebat eleemosynas, Christum inopem membris omnibus refertissima, æternùm exultare mereretur.

Benignitas eius in egenos.

Quadam autem nocte, diuino permotus instinctu, nemine sciente, crumenam nummis plenam accipiens, pusillum CHRISTI gregem suo more solus inuisit. Et ecce pauperes cælestis thesauri distribuendæ pecuniæ nimiùm inhiantes, beati viri barbam euulserunt, ea improbitate illius meritis testimonium perhibentes. At ille gaudio perfusus ingenti, ad beatissimam creatoris omnium matrem se confert: humi prostratus, gratias agens, exclamat: Regina cælestis & mea, en quem illata esset iniuria, tuo fretus adiutorio, non sinerem eam inultam abire. At nunc sciens hinc mihi parari æternam felicitatem, impensè lætor, gratias agens illis pijssimi Saluatoris consolatorijs verbis, quibus discipulos suos confirmauit. Capillus, inquiens, de capite vestro non peribit. His dictis, cùm se vir DEI cælesti gratia & spiritali charismate perfusum sentiret, statuit nunquàm pectoris sui ostia opem

Magnā iniuriam fert hilariter.

Luc. 21. posscentibus claudere: atque deinceps per seipsum & alios, præcipuè tamen CHRISTI seruos & familiares, nempè Clericos & monachos, cælitùs sibi datas facultates pauperibus impertijt, in æternis thesauris per illorum manus reponendas. Eius rei permulti sunt testes, atque in ijs beatus Guntherus, ex seculari nobilitate conuersus, & eremita atque monachus effectus, cum illo nunc vitæ beatæ particeps. Is humanissimi regis tanta liberalitate illectus, è Boëmiæ regione crebrò ad illum ve-

B. Guntherus eremita. nire solebat. Quotiès autem sua præsentia eius aulam illustraret, curam regni ei demandabat rex. Tum ille rebus, quas in aula inuenisset, in peregrinos, egenos, viduas, pupillos, cœnobia & Ecclesias erogatis, breui illam exinaniebat. Ad eius quoquè nutum rex DEO deuotus monasterium, quod Beel vocant, inchoauit, bonis omnibus illud locupletans: in quo Gerardus monachus, qui Venetijs eò venerat, vitam duxit contemplationi addictam: & posteà diuina ordinatione creatus Episcopus, post obitum sancti regis, orta Christianorum persecutione, lapidibus oppressus, diuino munere, martyrum contubernio dignus effectus est. Nec hîc prætermittendum puto, quòd diuina virtus in beati viri vita demonstrare voluit, cuius meriti esset. Nam quotiès ad aures eius peruenisset, quempiam aduersa laborare valetudine, medicinæ loco misit ei siue panis, siue pomi, vel herbæ odoriferæ particulam, simul mandans, vt sanus surgeret. Mox verò, diuinæ misericordiæ fauore eius sermonem prosequente, incolumis ille efficiebatur.

S. Gerardus monachus, Episcopus & Martyr.

Post gloriosam in cælos assensionem, & mirabilem in paterna dextra confessum, Saluator noster paucis corporaliter apparuisse legitur: per visionem autem multos consolans, de rebus futuris eos fecit certiores. Idem verò prętitit etiam huic sancto

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæc Alba Iulia dicit.

Besſorũ ad. uẽtum præ dicit rex.

Precibus auertit à se immane bellum.

Eius tentorium ab Angelis in aëre ſubleuatur.

ſancto regi. Quadam enim nocte ex reuelatione experrectus, veredarium quendam intra diem & noctem iuſſit properè ire ad Albam Tranſſyluaniæ, & omnes rusticolas, vt ad vrbes munitas celerrimè ſe conferant, admonere, quòd ſuperuenturi eſſent Chriſtianorum hoſtes Beſſi, (qui tum Hungaris infenſi & infeſti erant) eorumque res deprædaturi. Vix nuncius compleuerat, quæ iuſſus erat: & eccè Beſſorum inopinata incurſio & impetus, incendijs & rapinis depopulatur omnia, corporibus hominum illæſis, quòd ex beati viri præmonitione in tutiora loca ſe recepiſſent.

Defuncto autem beati Regis amico, Romanorum Imperatore Henrico, Conradus ei in imperio ſucceſſit. Is pacis tranquillitate interturbata, totius Germaniæ viribus & copijs contractis, Pannoniæ infeſta ſigna inferre conatus eſt. Tum verò Rex Stephanus, Epiſcoporum & principum coacto conuentu, in patriæ defenſionem totius Hungariæ exercitum euocauit. At priùs tamen ſecùm perpendens, ſe nihil poſſe ſine CHRISTI adiutorio, manibus & corde ſursùm erectis, Dominæ ſuæ, perpetuæ Virgini & DEI genitrici, ſuas iniurias commendans, in eiuſmodi prorupit voces: Si placet tibi, Domina mundi, tuæ partem hæreditatis ab inimicis deuaſtari, & nouellam Chriſtianiſmi plantationem diſſipari: nè, quæſo, ſinas illud imputari diſſidentiæ meæ, ſed potiùs diſpoſitioni voluntatis tuæ. Si quid commeruit culpa paſtoris, ipſius luat: oues, quæſo, inſontes nè patiaris affligi. His dictis, tanquàm accepta conſolatione ab ea, fidenter mouit in hoſtes. Altera die nuncius venit ad ſingulos quoſque duces exercitûs Germanorum, ab Imperatore literas adferens, quibus iubebantur pedem retrò referre. Illis ergò diſcedentibus, ſanctus rex diuina miſericordia adiutum ſe ſentiens, humì ſe abiecit, gratiasque agit DEO & ſanctiſſimæ genitrici eius, cuius protectioni ſeque regnumque ſuum aſſiduis precibus commendare ſolebat. At Imperator ſuorum tam repentina defectione perterritus, ſciſcitatur quidnam rei ipſis accidiſſet: audienſque de nuncio, qui eos ipſius nomine redire iuſſiſſet, ſciensque illum à ſe haudquaquàm miſſum fuiſſe, non dubitauit conſilio & voluntate omnipotentis DEI rem geſtam ob fideliſſimi regis corroborandam ſpem: ſeq; deinceps ab eius inuadendo regno, timore illius iudicis æterni, cohibuit.

Porrò Rex pijſſimus, erga regni ſui politicam gubernationem religioſa ſollicitudine occupatus, diurnum tempus colloquijs & conſultationibus impendebat, nocturnis horis in vigilias, preces, lachrymas, rerum diuinarum cõtemplationem incumbebat, orans ſedulò iuſtum iudicem, vt ipſe ſua moderatione quotidiè diſcutiendis rebus & ferendis ſententijs adeſſe dignaretur. Quod quidem cùm ille magno ſpiritalis deſiderij ſtudio frequentaret, nocte quadam procùl à templo DEI, (deſcenderat quippe cum illo ſuo magno & nobili comitatu) in loco campeſtri fixis tentorijs, in cordis ſui cubiculum ſe recepit: & flexis genibus, ſolo labiorum motu, ad ſempiternæ miſericordiæ fores gemitibus & lachrymis pulſabat. Cumque diutiùs precibus inhærerer, DOMINI ſui, regis æterni miniſtris ad ſuſcipiendas preces eius aduenientibus, papilio ſuper eum extenſus, à terra ſublatus eſt: atque tandiù in aëre manſit ſuſpenſus, donèc vir DEI ad ſe reuerſus ab illa contemplatione, ſpiritum à precibus relaxauit. Quod licèt inuiſibiliter illi ſoli, qui res nouit antè, quàm fiant, & ſecretorum eius conſcijs Angelis eſſet cognitum: at tamen etiam cuidam magnæ ſimplicitatis & innocentiæ viro, qui tunc fortaſsis ſimili erat operi intentus, innotuit. Quem rex, DEI ſpiritu id reuelante, arcani ſui conſcium ſciens, ad ſe accerſitũ blandis primùm verbis appellat: rogat, quidnam viderit. Deindè ſeueriter interdicit, nè cui id, dum ipſe ſit in humanis, reuelet.

Fama nominis eius in multas gentes diuulgata, & iudicijs oris eius cum multa laude vbiquè ppalatis, ſexaginta Beſſi, quorũ ſuprà meminimus, cum vniuerſo apparatu ſuo, auri argentique copia, & multiuarijs ornamentis curribus onuſtis, è finibus ſuis egreſſi, ad regem venire volebant. Cumq; ad Pannoniæ fines acceſſiſſent, multi è ſeruis, quorum animi inſtàr ceræ facilè flectuntur in vitium, malignitatis ſuæ facibus inflammati, ijs exière obuiàm: & quotidam gladijs cædentes, illorũ res oẽs abluerunt, cosq; vacuos & ſemineces reliquerunt. At illi ea, quæ paſſi erant, ad regem relaturi, cœpto pergunt itinere: cumque in regis conſpectus veniſſent, ad eius genua pro-

prouoluuntur. Rex ijs viſis, percontatur quid mali perpeſſi ſint. Tum illi: Nos, inquiunt, ſerui tui, domine rex, nihil cuiquam mali machinantes, ad te properabamus, audituri iudiciorum tuorum diſciplinam. Quidam autem in nos incurrentes, pecuniam omnem, quam apud nos habebamus, nulla culpa noſtra abſtulère: atq; inſuper quoſdam apprehenſos è nobis cecidérunt. Deniquè vix compotes vitæ, huc acceſſimus, vt eam rem tibi indicaremus. Rex ijs auditis, vt erat prudens, neque vultu, neque verbis minatus eſt eis: ſed conuenienter illi ſententiæ Salomonis, Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus, ſapiens differt & reſeruat in poſterum: miſit ocyùs ad tribunal, ſub quo militabant illi, & ad certum diem iuſſit coram ſe ſiſti omnes. Factum eſt ità, & ad eius conſpectum adducti ſunt, ab illo diſcutiendi. Eos ergò ſic appellat rex: Cur poſthabita & contempta lege diuina, non eſtis vſi miſericordia, ſed homines innoxios tam malè mulctâſtis? Sicut ergò feciſtis, ità hodiè vobis coram me faciet DEVS. Legis enim tranſgreſſores feriri par eſt. Lata igitur in eos ſententia, eductiſunt, & ad omnes regni aditus bini ſuſpenſi. Quod ille credendus eſt zelo iuſtitiæ ità iuſſiſſe, vt exemplo ſuo perditi illi homines alijs terrorem adferrent. Cùm enim regnum ſuum exteris omnibus in illud aduentantibus, ceu portum quendam tutiſſimum & aſylum eſſe vellet, liberum quoquè in illud omnibus voluit patére ingreſſum, ità vt nemo auſus eſſet quenquam ex eis lædere aut moleſtiam ei exhibere. Quod etiam ſua authoritate conſecutus eſt, quandò illo viuente nullus quencunque hoſpitem in aliquo violare auſus fuit.

Prou. 29.

Seueritas eius in homines malignos.

Act. 14.

Nec tamen beatus & pius rex immunis fuit ab eo, quod Apoſtolus dicit, Per multas tribulationes oportere nos introire in regnum DEI: & quod habetur in Prouerbijs Salomonis: Quem diligit DOMINVS, corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi. Multis enim modis caſtigauit eum DOMINVS. Tribus annis perpetuò laborauit aduerſa valetudine. Qua cùm tandèm diuinæ miſericordiæ medicina eſſet liberatus, in obitu filiorum ſuorum, quos adhuc infantes mors rapuit, æterni iudicis flagella perſenſit. At tamen dolorem, ex ea orbitate concepti, amore filij ſuperſtitis, bonæ indolis pueri Emerici temperauit: quem ſanè ceu vnicum impenſiùs amans, quotidianis precibus CHRISTO & eius genitrici, Virgini perpetuæ commendabat, cumque ſibi ſuperſtitem, & regni hæredem voluntatis omnibus expetebat. Et vt idoneus ille foret tanti regni tenendis gubernaculis, Catholicorum virorum doctrinis quotidianæ lectionis vſum, & vtraſque tam animi, quàm corporis aures, eum voluit adhibere: atque inſuper paterni amoris impulſus ſtimulis, libellum ei compoſuit de morum inſtitutione, in quo illum verbis ſpiritalis adhortationis fideliter & accuratè compellat: docens eum, quemadmodùm ante omnia debeat retinere Catholicam fidem, confirmare ſtatum Eccleſiaſticum, honorem habere præſulum dignitati, principes & milites amare, iuſtitiæ tenax eſſe, in cunctis ſuis actibus ſtudere patientiæ, hoſpites benignè recipere, benigniùs alere & fouere, ſine conſilio nihil agere, Maiores ſuos ſemper ob oculos exemplum ſibi ſtatuere, precibus crebrò vacare, pietatem & miſericordiam cæterasque virtutes colere & conſectari. His & id genus alijs diſciplinis præclarus ille iuuenis imbutus, ex diuinæ voluntatis moderatione, cui omnia parére neceſsè eſt, Dominicæ incarnationis anno milleſimo triceſimo, vitam hanc corruptibilem cum ſempiterna commutauit, ſupernorum ciuium choris adiunctus. Eius animam eaipſa hora, qua deceſſit, cuidam Græcorum Epiſcopo, ſanctæ conuerſationis viro, diuinitùs reuelatum eſt, Angelicis manibus in cælos deportari. Cùm autem pro ſanctitatis ſuæ meritis ſummè ab omnibus diligeretur, omnium extitit luctus ingens, inprimis verò principum: inter quos pater, tanto accepto orbitatis vulnere, grauiter ſuſpirabat, & pietatis affectu ductus, dolebat ſe omni poſteritatis ſpe deſtitutum. At tamen ſciens ſcriptum eſſe, Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra DOMINVM: & illud in Canonibus, Nemi-

Libellus eius de morum diſciplina.

Emericus filius eius ſanctè obijt.

Prou. 3.

Eius multæ afflictiões.

Prou. 21.

nem propter obitum charorum nimiùm debere contriſtari: poſito animi mœrore, totum ſe contulit ad largam Dei miſericordiã promerendam. Cœnobiorũ enim & eccleſiarum miniſtris, monachis & Clericis multa elargitus eſt, multãq; ea beneficẽtia attulit conſolationem: quicquid verò ei ſuperfuit, peregrinis, viduis & orphanis erogauit. Exterarũ quoquè prouinciarũ monaſterijs regię munificẽtię dona innumera p

Munificẽtia Stephani regis.

nuncios

Universidad de Deusto
Biblioteca

Morũ grauitas. nuncios suos crebrò misit. Eam, quam in iuuentute susceperat, morum grauitatem ad supremum vsque vitæ diem præ se tulit. Vix vnquàm ridere visus est, sciens scriptũ,

Prou. 14. Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat: semper ità se comparans, acsì staret ad tribunal Christi, eius præsentiam oculis interioribus sereno vultu contemplans. Christum in ore, Christum in corde, Christum in cunctis actibus suis circunferebat. Extremum vitæ diem semper ob oculos mentis habebat, & magno cordis desiderio ad illam supernorum ciuium frequentiam adspirabat, quendam Angelicę conuersationis habitum præ se ferens. Deniquè cunctis ornatus virtutibus, in sanctitate & iustitia coram Deo omnibus diebus vitæ suæ viuere constituerat, vt in eo iam quædam futuræ gloriæ species elucere videretur.

Nec diù pòst in morbum incidit, qui ei posteà mortem attulit: diuturnaque eius morbi molestia increscente, pedibus insistere non potuit. Quod vbi aduerterunt ex

Quatuor viri primarij in eius necem conspirant. Palatinis nobilissimi quatuor, scilicet regem diù grauiterq; laborantem, cùm etiam nùm cordis perfidia tenerentur, iniquum inter se consilium inierunt, vt cum è medio tollerent. Iam die aduesperascẽte, antequàm in domo regis lucerna accẽderetur, vnus ex ijs audacior, cælo obscuro ingressus est, nudum ensem sub chlamyde ferens, quo erat regem pijssimum iugulaturus. Sed cùm eò inferret pedem, vbi rex quiesce-bat, cælesti reuerà impulsu gladius ei excidit, & inter cadendum tinnitum quendam edidit: quem rex statìm sentiens, quid is sibi vellet, perquisiuit, cùm iam diuinitùs id præsciret. Tum ille territus corruit, agnoscit consilium amentia plenum, dolet, accedit propiùs, procumbit in genua, regis pedes amplexatur, se peccâsse confitetur, petit tanti parricidij veniam. Rex pius ab eo faciem non auertit, propenso animo ignoscit. At verò iubet inquiri illos immanes parricidas: in repertos tanto sceleri congruẽtem mortis profert sententiam.

Dignus tandèm, qui centuplex cælestis regni brauium consequeretur, febre corre-ptus est: sentiensque adesse migrationis tempus, accersitis Episcopis & primoribus palatij, Christiano nomine gloriantibus, primùm tractauit cum eis de substituendo sibi rege. Deindè paternè monuit eos, seruare Catholicam fidem, quam accepissent, amare iustitiam, fraternæ charitati studere, humilitati dare operam, ante omnia verò nouellæ Christianismi plãtationi curam & solicitudinem adhibere. His dictis, manus & oculos in cælum erigens, Regina cæli, inquit, mundi inclyta reparatrix, tuo patrocinio sanctam Ecclesiam cum Clero & Episcopis, regnumque cum primatibus & populo tuis precibus commendo: quibus ego nunc vltimũ vale dicens, animam quoquè meam tuis manibus committo. Instabat tunc præcipua solennitas, celebris Angelis & hominibus Assumptionis beatissimæ Mariæ dies: in cuius gaudijs vt sui corporis fieret dissolutio, precibus à Domino contendit, lachrymis & gemitibus impetrauit, sperans cumulatioris misericordiæ se spem habiturum. Aderat ergò felix ille dies, eius

Sub mortẽ accipit extremã Vnctionem & eucharistiã. obitu mox felicitatis aliquam accessionem habiturus, circunstabant cum Clero Episcopi, cum ministris Principes & Comites. Rex in medio iacens, sacram percepit Vnctionem, sanctamque animam, corporis & sanguinis Christi recreatam viatico, anno Dominicæ incarnationis millesimo triceſimoquarto, in manus perpetuæ Virginis & sanctorum Angelorum, æternæ quietis beatitudini inferendam, tradidit.

Extitit mox planctus sanctorum haud vulgaris, Angelis lętantibus: sed planctus ille posteà mutatus est in gaudium perẽne tam præsentium, quàm futurorũ populorum. Ad exequias eius ex omnibus Pannoniæ plagis concursum est, corpus ad vrbem regiam, putà Albam, perductum: sed cùm ecclesia beatissimæ Virginis ab eo constructa, necdùm consecrata esset, communicato inter se consilio, priùs Episcopi statuunt sanctificandam basilicam, posteà in ea corpus humandum. Absoluta igitur dedicationis solennitate, sacrum corpus in media æde sarcophago è candido marmore confecto impositum est, vbi compluribus annis ob eius merita Dominus permultis malè ha-

Multa miracula post eius obitũ. bentibus, febribus vexatis, afflictionem & miseriam suam fatentibus, innumera præstitit beneficia. Sæpè quoquè illic noctibus Angelicæ melodiæ auditæ sunt à multis, sæpè odoris suauissimi fragrantia per templum sese diffudit.

Iacuit in eo loco sacrum corpus annis quadraginraquinq;, occulta quadam omnipotentis Dei dispositione, qui est mirabilis in sanctis suis, marmoris põdere pressum, & in puluerem redactũ, vt tempore præfinito digniùs declararetur, & in resurrẽctionis glo-

die glorioſiùs renouetur. Id verò quid significet, quãdò sine diuina ordinatione & diuino affectu factum minimè putamus, libet oculis interioribus speculari. Fortasìs nonnihil terreni pulueris, diuinæ examinationis igne purgandum, in illo remanserat, sine quo reges, magna potentia fulti, vitam præsentem vix, aut ne vix quidem transigere possunt. Illis ergò euolutis annis quinq; & quadraginta, cùm ad præstanda per eum mortalibus suæ misericordiæ beneficia, sancti sui iam vellet DEVS merita declarare, Romani Pontificis literis mandatum fuit, vt eorum corpora eleuarentur, qui in Pannonia Christianæ fidei semina iecissent, & sua vel prædicatione, vel institutione ad Dominum eam conuertissent. Itaque Ladislaus rex, qui tum ad Reipublicæ gubernacula sedebat, omni morum honestate conspicuus, & virtutibus illustris, diuino cultui & laudibus Dei totus addictus, sancto illum spiritu permouente, communicato cum Episcopis & proceribus, totiusque regni sapientibus viris consilio, triduanum cunctis ieiunium indixit: vt quod communi Catholicorum vtilitati, spiritús sancti muneribus, animarum & corporum salutem efficientibus, profuturum videretur, id communi omnium deprecatione, ieiunijs & eleemosynis fulcita, per signorum manifestationem expeteretur. Sed vt ostenderet Dominus, quanta misericordia rex adhuc manens in corpore, præditus fuerit, quàm etiam iam cum Christo * regnans præ cæteris operibus se approbare declararet, cùm triduo totis viribus in id incumberẽt, vt eius sacrum corpus eleuarent, nulla id arte loco mouere potuerunt. Eo nanque tempore ob hominum culpas inter eum, quem diximus, Ladislaum regem & fratrem eius Salomonem, grauis fuit orta simultas & seditio, cuius nomine captus Salomon, custodia tenebatur. Cùm ergò in corpore eleuando frustrà sudarent, quædam inclusa apud ecclesiam sancti Saluatoris, (Charitas ea dicebatur) cuius vitæ tum erat celebris opinio, ex diuina reuelatione mandauit regi, conatus eorum omnes irritos & inanes fore, nec posse transferri sancti regis corpus, donèc Salomon venia impetrata, liber è custodia dimitteretur. Illo igitur è carcere educto, & rursùs triduano exacto iunio, cùm ad sacras transferendas reliquias tertio die ventum est, grande saxum sarcophago impositum, tanta facilitate sublatum est, acsì nihil ponderis haberet. Absoluto autem eius diei vespertino officio, cunctis diuinæ benignitatis beneficia per beati viri merita præstolantibus, subitò Christo plebem suam visitante, per sanctæ ædis amplitudinem cælitùs miracula coruscant. Quorum multitudo quoniam ea nocte numerum excessit, libet hîc illud ex Euangelio dicere, quod Saluator Iohanni, per nuncios sciscitanti, an ipse esset, qui venturus sit, voluit responderi: Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiũt, leprosi mundantur, mali corriguntur, paralytici curantur. Sed tamen, quandò omnia non possumus, quædam ex eis annotabimus.

Non potest moueri sanctum Regis corpus.

Res memorabilis.

Matt. 11.

Paralyticus reualescit.

Iuuenis quidam, membris omnibus dissolutus, duodecim annis mansit paralyticus, manuum & pedum officio destitutus. Is parentũ opera eò perductus, totius corporis est incolumitate potitus, atque ad altare currens alacriter, omnium Christi laudes promentium gaudia cumulauit. Fuit hoc eius noctis primum miraculum.

Contractus puer sanat.

Alius septennis puer, ab ipso ortu contractus, genibus & manibus reptabat. Eum parentes plena fide ad beati regis sepulcrum adducunt, illicque prostrati, eius suffragia implorant. Mox voto potiti suo, mirantur contractos neruos in filij corpore laxari. Vident omnes eum solidatis plantis & genibus ambulantem, & Christi nomen in beati viri meritis laudabili clamore concelebrant. Porrò rex pius, præ nimio gaudio lachrymans, puerum è terra leuatum ad altare adfert, & in Dei laudes erumpens, pro tanto beneficio, illi puero collato, cum omnibus qui aderant, profusè gratias agit. Ità totam noctem illam Deus, pro famuli sui veneratione, multorum splendore signorum mirificè illustrauit: & populus, vigilijs & precibus vacans, singula miracula laudis & prædicationis vocibus prosequi non cessauit.

Nota miracula etiã in absentibus.

His verò illud quoquè adiungendum videtur, non solùm illic præsentes, sed etiam procùl positos, eius suffragantibus meritis, celerem salutis effectum adeptos esse. Cùm enim eius eleuandi fama passim increbuisset, varijs afflicti morbis, ex cunctis Pannoniæ finibus, quo quisque poterat modo, ad sanctum eius tumulum properârunt. Sed cùm alijs præcedentibus, alij maiori morbo retardati, simul eò pertingere non possent, eádem tamen misericordia innumeri in ipso itinere sanati sunt. Quamobrèm etiam ob perpetuam benefici Regis conseruandam, dddd propa-

Is. S. Ladislaus, fuit 7. Hungariæ Rex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

propagandam memoriam, complures eius meritis salutem adepti, in ijs ipsis, quibus curati sunt, itineris sui locis grandes lapidum aceruos effecerunt, qui posteà longo illic tempore permanserunt. Sed & mulier quædam exanimẽ corpus vnici filij sui, qui interìm spiritum exhalârat, apud sancti regis sepulcrum deposuit, DEI & sancti eius opem imploratura. Mira quidem res, & nostris temporibus stupenda: non priùs fe-mina orare destitit, quàm viuentem cerneret filium suum.

Mortuus reuiuiscit.

Manè diei, ab Assumptione beatissimę Virginis quinti, conuenientibus in eccle-siam cum rege principibus, cum Clero Episcopis, primùm Missa pro defunctis celebra-ta est: deindè sublata tabula marmorea, quæ erat pauimento eminentior. Postquam autem ad sarcophagum peruentum est, tanta indè suauissimi odoris fragrantia in omnium nares dimanauit, vt sibi in paradisum deliciarũ Dei rapti viderentur. Ipse verò sarcophagus plenus fuit aqua aliquantùm subrufa, & quasi oleo permixta, atque in ea, perindè atquè balsami liquore, ossa preciosa quieuêre. Quibus in mundissimum linteamen collectis, in ipso liquore diutissimè quæsiêrunt annulũ, sancti regis dexteræ insertum. Sed cùm non inueniretur, iussu regis aqua illa in argentea vasa effusa est, vt posset annulus certiùs reperiri. Sed modo sanè admirabili factum est, vt quo plus exhauriretur aquæ, eo magis sarcophagus impleretur. Id vbi animad-uersum est miraculi, aquam haustam suo restituêre loco: nec tamen, ea accedente, sar-cophagus magìs abundare visus est. Tum verò cooperto sepulcro, laudes & gratias egérunt diuinæ pietati. Porrò interìm dum ex inuento thesauro reparant beatissi-mæ matris Dei & perpetuæ Virginis altare, Deus, qui est mirabilis in sanctis suis, pro-fusis benignitatis suæ muneribus & euidentibus miraculorum signis se præsentem de-clarauit, intantùm, vt tempus illud, quo Saluator vixit inter homines, redijsse videre-tur, de quo scriptura diuina ait: Omnes, qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad Iesum, & curabantur. Hæc verò omnia virtus diuina, nõ solùm illo die, sed posteà quoquè longo tempore ob merita serui sui effecit, ità vt etiam ab exte-ris regionibus, cognita beati viri fama, salutis recuperandę causa permulti, varijs affe-cti morbis, ad sancti regis imploranda suffragia cupidissimè aduolarent.

Miri quidã de eius sarcopha-go.

Luc. 4.

Comitissa Mathildis, eximiæ nobiliratis matrona, tribus annis perpetuò viscerum dolore laborans, iam morti proxima videbatur. A suis verò ad monumentum beati regis allata, vbì illud attigit, paulatìm cœpit habere meliùs: breuique recuperata pri-stina valetudine, magnalia Dei per famuli eius merita in se renouata diuulgauit.

Mathildis Comitissa fit sana.

Matth. 5.

Alia miracula cælitùs perpetrata non idcircò prætermisi, quòd ea fastidiam: sed cùm non mihi vni pluat Dominus, qui solem suum oriri facit super bonos & malos: tan-tam beneficiorum eius copiam, omnium vtilitati consulere cupiens, innumeris sa-pientibus viris, quos Hungaria fouet & complectitur, stylo prosequendam relinquo. Illud solùm sub libelli finẽ adijcere libet, miro diuinæ benignitatis munere, diù quæ-situm & minimè repertũ annulum, cum ipsius beati regis dextera, post eius peractam translationem, inuentum esse.

Dextera sancti regis manus, plu-rimis annis mansit in-corrupta.

Nam monachus quidam, Mercurius nomine, (qui cùm esset Clericus, thesauri beatissimæ semperque Virginis Mariæ custos fuerat, & iam amore cælestis patriæ seculo valefecerat) ea hora, qua sancti regis tumulus apertus fuit, nè quid sacrarum reliquia-rum ad se raperet, obiurgatione regis procùl indè remotus fuit. Sedenti igitur in Choro tristi vultu, iuuenis quidam candido amictus habitu, pannum inuolutum tra-didit, ità dicens: Hunc pannum tibi seruandum commendo, opportuno tempore in lucem proferendum. Sacro indè explero ministerio, monachus in quodam angulo domûs explicat pannum, integramque pij regis manum cum annulo mirifici operis cernens, expauescit, nulloque conscio, ad monasterium suum, cui præfectus erat, ea absportat, tempus à iuuene ipsi memoratum præstolaturus. Et diù sanè thesauri il-lius in agro absconditi solus ipse custos peruigil fuit. Deindè monasterij eius funda-toribus rem aperuit. Postremò, appropinquante iam tempore, quo erat arcanum illud in publicum efferendum, ad regis quoquè notitiam perduxit. Is verò mox acci-tis Episcopis, & Hungariæ primarijs viris, cùm multa interim Christus miraculorum beneficia exhiberet, celebrem præfixit diem beati regis dexteræ eleuandæ. Sed quid sibi vult, fratres mei, quòd cæteris membris resolutis, & carne in puluerem redacta, solam dexteram manum cum eius cute, ossibus & neruis, Deus integram cõseruauit? Equi-

Equidem sic sentio, diuini consilij altitudinem id hac re demonstrare voluisse, elee-mosynæ studium omnes virtutum gradus transcendere. Quamobrèm etiam in Euan-gelio Dominus ait: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. itemque: Date, & dabitur vobis. & alio loco scripturæ diuinæ: Ignem ardentem extin-guit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Meritò igitur sancti regis dextera, corru-ptionis mansit expers, quæ semper misericordiæ floribus reuiuiscens, ad alendos pau-peres nunquàm muneribus distribuendis vacua fuit. Nanque pijssimus rex opem tu-lit calamitosis & indigis, liberauit oppressos captiuitatis iugo, vestes & hospitalitatis officia impendit peregrinis, viduarum & pupillorum miseriam & inopiam, suam pu-tauit. Mandatum Saluatoris de lauandis aliorum pedibus, quotidiè impleuit, pau-perum pedes abluens: eleemosynas præstitit non ex rapinis aut aliorum damnis, sed de suis facultatibus. Vt domos Dei locupletaret, sibijpsi interdixit habendi volunta-tem. Deniquè omnibus pro dignitate prodesse cupiens, carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifixit. Indè est ergò profecta corporis & dextræ manûs eius admiranda & iucunda veneratio: indè suauis & beata sempiternæ vitæ retributio: in-de optatissima supernorum ciuium cohabitatio: Vbì cunctos illustrat semper lucens, nec vnquàm deficiens splendor vnius summæque diuinitatis, patris & filij & spiritus-sancti per infinita secula seculorum, Amen.

Matt. 5. Luc. 6. Eccl. 3.

Iohan. 13.

MARTYRIVM S. PRIVATI EPISCOPI GAVALITANI, VT HABETVR IN ANTIQVIS MS. codicibus: cui fidem conciliat S. Gregorius Turonensis Lib. 1. De Historia Francorum, cap. 30. & 32. &c. Stylum hinc indè nonnihil elimauimus.

Augusti 21.

Aleriano & Gallieno Imperatoribus, Romanæ reipublicæ præsidentibus, sæua in Christianos persecutio mota est, adeò vt innumeris illorum edictis compulsi iudices, cum officio ac militari manu certatim vbique discurren-tes, captos DEI cultores custodijs manciparent, & ad iu-dicia pertractos, verberibus agerent, bestijs lacerandos obijcerent, ignibus torrerent, & diuersis tormentorum generibus excruciarent: vt posset etiam ab ijs mortis re-medium desiderari, quos constabat gratulabundos tor-queri. Ea tempestate Romæ Cornelius, Cyprianus Car-thagine, summi antistites, pro Christi nomine glorioso martyrio coronati sunt. Vndè factum est, vt tanta crude-litate prouocata Domini indignatio, tandèm sese declararet. Nam cùm per id tempus Romani Imperij status, pacatis hostibus, incolumis haberetur, repentè omnes penè barbaræ nationes, è suis sedibus erumpentes, aduersùs rempublicam quasi coniun-ctis animis arma tulêre: Orientemque & Occidentem vastantes, vrbes euerterunt, populos trucidârunt, omnia diripuerunt, & terras in quasdam horrendas redegêre solitudines.

Alij Cornelium sub alijs passũ aiunt.

E quibus tum Alemani, transmisso Rheno, Gallias petiêrunr, non tam virtute, quàm numero, prævalidi: quos regem *Scorconem illo tempore habuisse confirmat antiquitas. Illi igitur multitudine innumerabili, cùm instàr locustarum non solùm per Gallias peruagarentur, sed etiam obuia quæq; proterrerent, vt hodieque magna-rum vrbium ruinæ testantur, in Gaualitanæ regionis excidium animos atque arma conuerterunt. Quod cùm loci incolæ comperissent, in monrem Gredonensem pro rei necessitate confugiunt, expetentes præsidium montis excelsi, quem exteriùs non cura & ars muniërat, sed natura: adeò vt ad eius loci tutelam etiam peregrini populi concurrentes, intolerandam hostium fæuitiam se euasisse gratularentur. Ei verò regioni siue ecclesiæ tum præerat sanctus Priuatus Episcopus, sedem habens in viculo Mimarensi, quòd qui ante cum Episcopi illic fuerant, eo loco & commo-rati & sepulti essent. Is autem sanctus vir tum religionis studio feruens, tum de quiete

*Chrocum

Alemani vastãt Gal-lias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Manet sem/p in crypta.

solicitus, in eius mõtis supercilio, quod illi viculo supereminet, cryptam sibi grandi studio & eleganti opere confecit, in qua perpetuò manens, nunquàm indè prodijt, nisì cùm ad agenda pro more solennia egrederetur. Cùm se ergò iam dictę vrbis homines in Gredonensis montis munitione inclusissent, sanctum Priuatum Episcopum in eius, quam diximus, cryptæ receptaculo hostilis furor reperit: in qua ille degens, licèt Gredonensibus corpore non adesset, oratione tamen non defuit. Nam quos præsentia sua consolari non poterat, spiritu confouebat.

Intereà Barbari regionem omnem populabundi peruagantur, & tandèm ad Gredonensem locum confluunt, non solùm in eo indigenas, sed etiam exteros populos obsessuri. Cùm autem permultos primarios viros ex alijs regionibus, eò se conferentes, eádem obsidione premerent, non solùm omnem sibi expugnationis spem, sed etiam oppugnandi aditum, præclusêre. Itaq; incerti & planè desperabundi, feroces animos adhibuerunt, vt quos magno suo malo vallauerãt, diuturno tempore claustrarent: & qui vi expugnari non possent, vel fame compellente vincerentur. Dum autem in hac intentione pśistunt, fama ad eos perfertur, Episcopũ regionis eius nõ esse cum obsessis, sed in receptaculo, quod pacis tempore sibi fecisset, commorari. Eo cõperto, mox ad rapiendum illum hostes aduolant, ea vel maximè spe, ꝙ si ille veniret in manus ipsorum, idq; obsessi cognoscerent, continuò eorum animi frangerentur, atq; ad cam conditionem spontè descenderent, qua suum viderent antistitem teneri. Eunt ergò confestim ad cryptam, deponuntque sanctum virum in collem, qui erat inter monastem & ecclesiam, in quo quoddam est propugnaculum, cui Tutoris nomen veruſtas conditor imposuit. Et cùm ibì, vt barbarorum habet vel necessitas, vel consuetudo, per interpretem sanctus vir compellaretur, disceretque ea causa se *pertinaciter ceptum, vt suorum animos ad deditionẽ persuasione sua permoueat, plebemq; & Dei & loci beneficio tutã, ad spontaneã captiuitatẽ ipse captiuus adducat: respondit se hoc nequaquàm facturum, affirmans nec sacerdotẽ par esse tale suæ plebi præbere consilium, nec populum, loco tutissimo cõmorãtem, deditioni animos accommodaturum, satiusque fore, in quęuis ipsum discrimina conijci, quàm ad tale facinus præbere consensum.

Cõpræhenditur ab hostibus.

*perniciter

Ceditur fustibus, dum nõ vult Apostatare subditos.

Eo responso barbari commoti, statìm cum fustibus cædunt, multisque actum verberibus, ad vicum vsque perducunt, sibi persuasum habentes, eum vel post supplicia sententiam mutaturum. At ille in eádem voce persistens, hoc solùm adddidit, potuisse illis semèl dicta sufficere, si qua prudentia vel humanitate essent prædita: sibi verò, quod ab ipso poscerent, minimè licere. Tum illi maiori indignatione accensi, quippe rationis expertes, ad multo atrociora prosiliunt, tantę sanctitatis virum ad immolandum idolis compellentes: vt qui ciuium suorum malè suadendo hostis esse nollet, vel animæ suæ inimicus efficeretur. Itaque funesta sacrificia componunt, vtque ea offerat, multis intentatis minis vrgent, aiuntque eum aut ipsorum immolare idolis, aut

Nõ vult sacrificare dæmonibus.

tormentis confici oportere. Sanctus Episcopus sine cunctatione respondet: Minos vos qualemcunque antistitem ad tam execranda compellere. Si enim vlla vobis esset humana prouidentia, posset apud vos absque mea assertione constare, multo citiùs se rectius, loci mei hominem quenlibet etiam atrocissimæ mortis subire cruciatus, quàm plebem sibi creditam prodere, & dum ipse perit, illi perditionis authorem existere.

His auditis, illi quanuis barbari, tamen moderationem vtcunque fingentes, respondent: Num te ad illicita & solis barbaris vsitata compellimus? An non & Imperatores vestri, & eorum iudices idola colunt, & Christianos omnes sacrificare compellunt? Sanctus Episcopus dixit: Tametsì grauissimum id est, tamen agnosco verà esse quæ dicitis. Perspicua enim sunt Romanorum principum in gentili prophanatione non tam peccata, quàm crimina. Quod nisi ità esset, ad concutiendam & vexandam eorum Rempublicam non tantæ existerent barbararum nationum vires. Quicquid enim in perniciem nostram vos geritis, non à virtute vestra, sed nostrorum Imperatorum falsa religione, id proficiscitur. Sed est tamen Dei nostri, quem vos penitùs ignoratis, ea virtus & potentia, vt temporis momento & principes, quos nobis obijcitis, liberare possit ab errore, & idola vestra prosternere, & nobis, quos præsenti-

norum

norum æternorum, quæcunque mihi tormenta intuleritis, planè contemno.

Mox barbari immaniora proferentes supplicia: Aut sacrifica, inquiunt, sine mora, aut varijs tormentorum generibus te nóueris interficiendum, & in exemplum cæterorum, noua & execrabili morte periturum. At sanctus Episcopus ex Dei munere præsentem animum ad omnia toleranda afferens: Adhibete, inquit, cruciatus omnes, & finem mihi vitæ imponite. Ego in nomine Dei mei aliud, quàm sum, esse non possum. Melius mihi est, præsentes ferre pœnas, quàm vobis & dæmonibus vestris stultissimè seruiendo, ęternos gehennę experiri cruciatus. Hæc & id genus alia illo dicente, perindè acsì tum primùm inciperent, atrociter in eum barbari sæuiunt, acriùsque flagris, ardentioribus flammis, & nouis pœnarum vulneribus adeò eum exercent, vt exanimis putaretur. Eo ergò relicto, cùm se nihil proficere cernerent, ob id tantùm ad Gredonensem locum, vndè profecti fuerant, se retulerunt, vt ab incluſis pacem postularent.

Magna eius constantia.

Diriſſimè excruciat.

Ità ergò mutata rerum vice, obsessi præstant, quod rogare debuerant: vt illos potiùs crederes obsidione liberatos, qui datis multis muneribus, pacem & commercia ab obsessis impetrârunt. Id verò quis dubitet sancti pręsulis & confessoris meritis Deum præstitisse, vt mox ab eius passione hostes omnes ab obsidione discederent? Plebs vero egrediendi tandèm libertate potita, ilicò ad Episcopum & confessorem gratulabunda accurrit, alijque eius genibus aduoluuntur, alij suo ore eius sacro corpori infligunt vulnera, denique ab omnibus in domo Domini pro tantæ miserationis beneficio in commune gratiæ agũtur. Beatus verò confessor aliquandiù postea manſit in corpore: at tamen illis cruciamentis quassatus, non multo pòst è seculo excedẽs, ad gloriam & sedem ipsi debitam commigrauit. Et quia per id tempus, vt diximus, aduersùs Christianos vbiquè feruebat persecutio, & tanta erat persecutorum rabies, vt nec sanctorum cineribus parcerent, qups iniustissimè puniebant, assistente sancto antistite suo, salubriori eius consilio vsi, sepulturæ eius cryptam in loco subterraneo effecerunt, in eaque sanctum corpus eius cum summa veneratione condiderunt: vbì Dominus Deus noster virtutum suarum beneficia penè quotidiè, sancti martyris sui suffragantibus meritis, exhibere dignatur.

Decedit è vita.

DE S. SYMPHORIANO MARTYRE EX ANTIQVIS MS. EXEMPLARIBVS. CONSENTIVNT

vetustissima Martyrologia: & meminit historiæ huius Gregorius Turonensis, De Gloria Confessorum cap. 77. Stylum F. Laur. Surius passim nonnihil expoliuit.

AVreliano principe aduersùs Christianum nomen persecutionis diram procellam excitante, & ad abolendam Catholicæ legis religionem, imperij sui decreta conuertente,* Augustoduni erat Symphorianus, Fausti nobilis viri filius, Christiana familia ortus, literis & moribus probè institutus, ità vt primæ ætatis florentes annos, scitum mores & grauitatem præ se ferens, immaculatæ mentis synceritate superaret. Is itaque cùm puericiæ & adolescentiæ metis prætergressis, ad virilis ætatis robur peruenisset, tantam virtutum suarum omnibus bonis spem fecit, vt cum boni omnes iam cum supernis virtutibus meritorum consortium habere putarent, idq; non sine admiratione statuerunt. Illustrabat enim eum cælestis sapientiæ spiritalibus gemmis ornata simplicitas, & ipse iustum vitæ tramitem tenens, felicis gubernaculi moderatione seruatus, malè blandientis mundi naufragia vitauit. Per id tempus Heduorum ciuitas Augustodunum, antiquæ nobilitatis titulis & sacrilegæ religionis referta cæremonijs, erroriqué seruiens, diuersis gloriabatur idolorum templis, multoq; vanę

Augusti 22.

Patria & genus Symphoriani.

superstitionis tenebatur amore. inprimis autē Berecynthiæ, Apollinis, & Dianæ cultum studio propensiori complectebatur.

Berecynthia est, quā Cybelem vocant.

Conuenerat tum ad Berecynthiæ matris dæmonum profanam solennitatē multa populi frequentia. Porrò Heraclius consularis id tēporis in ea vrbe residebat, ad perquirendos discutiendosq; Christianos cumprimis sagax & curiosus. Adfuit & Symphorianus, & cùm nollet statuam Berecynthiæ, quæ carpento vehebatur, agminibus stipata populorum, per contemptum adorare, publicę seditionis prętextu cōprehensus tenetur, & Heraclio consulari offertur. Is verò pro tribunali sedēs, ait ad eum: Nomen tuum conditionemq; edicito. Ille respondit: Symphorianus dicor, Christianus sum. Iudex dicit: Christianus es? Nos igitur, vt video latuisti. Nobis huius nominis professio non magni momenti videtur. Sed cur deæ matris effigiem, profana abusione despectam, adorare noluisti? Symphorianus respondit: Paulò antè iam dixi, Christianus sum. DEVM viuum adoro, qui regnat in cælis. Simulacrum verò dæmonis non solùm non adoro, verumetiam, si permittis mihi, malleis illud mea authoritate comminuam. Iudex ait: Iste non solùm sacrilegus, sed etiam rebellis conatur existere. An non huius loci ciuis sit, dicat Officium. Dictum est ab Officio: Hinc est, & quidem ex nobili familia. Iudex ait: Applaudis tibi Symphoriane glorioſa indole, & hæc fama cœpit tibi sub ambiguo mendacium persuadere. Et forsitan ignoras, quid principum nostrorum decreta sanxerint. Ea ergò ab Officio recitentur. Lectum est ab Officio:

Decretum Aureliani.

Aurelianus Imperator administris & rectoribus suis: Comperimus ab his, qui sē nostris temporibus Christianos dicunt, legum præcepta violari. Hos ergò comprehensos, nisi dijs nostris sacrificauerint, diuersis pœnis subdite: vt habeat & districtio prolata iustitiam, & in resecandis criminibus vltio terminata iam finem.

Lectis Imperatorijs edictis, iudex ait: Quid ad hæc Symphoriane dicis? Num possumus nos principum decreta conuellere? Duplex tibi crimen intenditur: Videris & deorum contemptu sacrilegus, & legum abusione proteruus & contumax. Sed nisi iussis obtemperaueris, hæc tuo sanguine diluentur. Sanctus Symphorianus respondit: Nunquàm ego hanc statuam aliud, quàm diabolicæ persuasionis infaustum simulacrum, & publicæ perditionis execrandum dæmonem putabo. In chaos tartareum procliui semita prolabitur, quisquis Christianus, damnatis prioribus passionibus, ad mala deterioris vitæ conuertus, retrò respicit: statimque deuio gradu semita exorbitante iactatus, & parati muneris gratia destitutus, antiqui hostis retibus patet. Deus verò noster, vt nouit remunerare rectè facta, ità nouit etiam punire peccata. Nomini suo obedientes viuificat, rebelles interficit. In eius ergò confessione firma animi stabilitate duranti, longè mihi præstabilius est sempiterni regis tenere portum, quàm in mortiferum fæuientis diaboli naufragium conijci.

Præclarum s. Symphoriani responsum.

Cæsus ducitur in carcerem.

Vbi sensit Iudex, sanctum Symphorianum dictis suis minimè parére, iussit eum cædi à lictoribus, & indè carceri mancipari. Posteà ad certum diem rursùs eum iubet sisti coram se. Producitur ergò è tenebris filius lucis: ex illo feralis ergastuli latibulo, cum æterno rege semper victurus. Acriores nexus liuentium lacertorum, macie cutis attenuata laxauerat: dumque animum suum ad cælestia contemplanda gaudia sustolleret: inter beata supplicia non minus fuit consumpsisse sanguinem, quàm fudisse. Ait ad eum iudex: Quanto rectiùs faceres Symphoriane, si immortalibus dijs seruientem, ex ærario publico muneratum te præclaræ militiæ splendor ueheret. Si ergò hodiè venerandum deę matris simulacrum prostratus adorare vis, Apollinis quoquè & Dianæ sublimium numinum te cultorē venerabundum declarare, thure redolentia iubebo altaria sertis redimiri, & incensi odoribus sacrificia digna persolui. Symphorianus respondit: Non debet Iudex, cui Reipublicæ cura demandata est, ineptis & friuolis vti sermonibus. Quòd si periculosum est, ad animæ profectum non quotidiè aliquid adijcere: quanti periculi est, animæ salute posthabita, scopulis criminum naufragio vrgente illidi? Iudex ait: Sacrifica dijs, vt possis Palatij honoribus perfrui. Symphorianus respondit: Iudex Tribunal suum polluit, qui gladijs legum publicitùs latrocinatur: animæque suæ perpetuæ calamitatis mortem affert: & vita eus perennis opprobrij maledictis proscinditur. Nos vitam, quam CHRISTO solueturi sumus ex debito, quid.

ni ex voto soluamus? Sera pœnitudo est, ad sui iudicis timuisse conspectū. Munera vestra, furaci mellis permixta dulcedine, malè credulis mentibus venena parturiunt. At nostrę opes & diuitiæ semper in Christo sunt, quas nulla vnquàm vetustas, nulla temporis diuturnitas corrumpit. Cupiditas vestra, etiam omnia habendo, nil possidet: quādoquidem diabolicis obnoxia laqueis, infelicis lucri perpetuis vritur æstibus. Nobis verò nihil in hoc mundo aufert humanæ fragilitatis lapsura conditio. Gaudia vestra, instàr vitri, ad solis splendorem crepantis, dissiliunt. Quicquid finis interimit, casus inuoluit, & cum perenni mundi vertigine rapax tempus obducit. Solus Deus noster beatitudinem vendicat sibi. Eius glorię exordium cùm non fuerit illius conscia, rerum nescit antiquitas: eius quoquè terminum, qui nunquàm futurus est, scire non potest series inueterata seculorum.

Contemuit oblatos honores.

Iudex ait: Nimiùm te diù, Symphoriane, de Christi nescio cuius magnitudine & maiestate inaniter disputantē, patiētię meæ tenore sustinui: sed nisi deæ matri sacrificaueris, hodiè te pœnis omnibus excruciatū, capitali sententiæ subijciā. Symphorianus dixit: Ego Deum omnipotentē & viuū timeo, & illi vni seruio. Tu corpus meum ad tempus habes in tua potestate, animā non habes. At nūc in idoli huius cultu portētosam attēde superstitionē vestrā, quod tu ad opprobriū & exitiū tuum veneraris: in cuius sacris excisas corporū vires castrati adolescentes infaustæ imagini exultantes illidunt, & execrādum facinus p grādi sacrificio ducitis sacrilegi sacerdotes: vt quod immane scelus est, religionis prextu veletur. Vbi pstrepentes buxos & tibias, fanatici furoris inflati insania, vbi cymbala pulsant Corybantes. Apollinem verò istum quis nesciat apud Amphrysum fluuiū Admeti regis egisse pastorem? q voluptatū suarum illecebras recolens, laureis delectabaſ coronis, & p implicatas ambages mugiētes pecudes, formas dæmonū & voces Delphico miser recessu exercuit: vbi cùm crebrò falleret, fertur nō nunq; vera cecinisse. Dianā quoq; dęmoniū esse meridianum, sanctorū industria inuestigauit: quę p cōpita cursitans, & syluarum abdita plustrans, incredulis hominū mētibus zizania & tribulos sceleratis artibus suis inserit: dumq; in vijs tēdit insidias, Triuiæ sibi cognomē obtinuit. Hæc sancto Symphoriano psequente, iudex furore pcitus ait: Symphorianus publici criminis reus, q dijs nostris sacrificare detrectans, sacrilegio se obstrinxit, sacris etiā aris nefarijs vocibus iniuriā irrogauit, gladio vltore feriatur: vt dū crimina funesta coērcentur, deorū pariter & legum vindicetur iniuria. Ea plata sentētia, cùm vir beatus duceretur ad mortē, Christi victima futura, venerabilis mater eius de muro sedula illū voce & oratione ità exhortabaſ: Nate, nate Symphoriane, memēto Dei viui. Cōcipe fili, cōcipe animi cōstantiam. Timere non possumus mortē, q̄ citra dubiū pducit ad vitā. Sursùm, fili, erecto corde, adspice illū, q regnat in cælis. Hodiè tibi, nate, vita nō tollitur, sed mutatur in melius. Et quāuis angustus collis & iter durum atq; scrupulosum ærumnas & afflictiones adferat, at tñ hæc via est, in qua pcussorem tuum pstratus interficis. Facessat igitur metus omnis rerum nescit antiquitas: eius quoquè terminum, qui nunquàm futurus est, scire non potest series inueterata seculorum.

Irridet falsos deos.

Mater eius egregiè illū confirmat.

Iudex ait: Nimiùm te diù, Symphoriane, de Christi nescio cuius magnitudine & maiestate inaniter disputantē, patiētię meæ tenore sustinui: sed nisi deæ matri sacrificaueris, hodiè te pœnis omnibus excruciatū, capitali sententiæ subijciā. Symphorianus dixit: Ego Deum omnipotentē & viuū timeo, & illi vni seruio. Tu corpus meum ad tempus habes in tua potestate, animā non habes. At nūc in idoli huius cultu portētosam attēde superstitionē vestrā, quod tu ad opprobriū & exitiū tuum veneraris: in cuius sacris excisas corporū vires castrati adolescentes infaustæ imagini exultantes illidunt, & execrādum facinus p grādi sacrificio ducitis sacrilegi sacerdotes: vt quod immane scelus est, religionis prextu veletur. Vbi pstrepentes buxos & tibias, fanatici furoris inflati insania, vbi cymbala pulsant Corybantes. Apollinem verò istum quis nesciat apud Amphrysum fluuiū Admeti regis egisse pastorem? q voluptatū suarum illecebras recolens, laureis delectabaſ coronis, & p implicatas ambages mugiētes pecudes, formas dæmonū & voces Delphico miser recessu exercuit: vbi cùm crebrò falleret, fertur nō nunq; vera cecinisse. Dianā quoq; dęmoniū esse meridianum, sanctorū industria inuestigauit: quę p cōpita cursitans, & syluarum abdita plustrans, incredulis hominū mētibus zizania & tribulos sceleratis artibus suis inserit: dumq; in vijs tēdit insidias, Triuiæ sibi cognomē obtinuit. Hæc sancto Symphoriano psequente, iudex furore pcitus ait: Symphorianus publici criminis reus, q dijs nostris sacrificare detrectans, sacrilegio se obstrinxit, sacris etiā aris nefarijs vocibus iniuriā irrogauit, gladio vltore feriatur: vt dū crimina funesta coērcentur, deorū pariter & legum vindicetur iniuria. Ea plata sentētia, cùm vir beatus duceretur ad mortē, Christi victima futura, venerabilis mater eius de muro sedula illū voce & oratione ità exhortabaſ: Nate, nate Symphoriane, memēto Dei viui. Cōcipe fili, cōcipe animi cōstantiam. Timere non possumus mortē, q̄ citra dubiū pducit ad vitā. Sursùm, fili, erecto corde, adspice illū, q regnat in cælis. Hodiè tibi, nate, vita nō tollitur, sed mutatur in melius. Et quāuis angustus collis & iter durum atq; scrupulosum ærumnas & afflictiones adferat, at tñ hæc via est, in qua pcussorem tuum pstratus interficis. Facessat igitur metus omnis tormentorū, quandò breuissimo vitę curriculo ppinqua meta finē imponit. Si horum perduraueris, fili, ad cęlestē gloriā & supnam nobilitatē felicissima cōmutatione migrabis. Ità ergò sanctus Symphorianus extra muros eductus, à carnifice cæsus est, purpurei sanguinis sui vnda perfusus. Porrò hoīes religiosi eius corpus latenter indè sustuler ūt. Cōditus aūt est apud fontē, q est extra agrū publicū, in cellula parua, at tñ semp se suis virtutibus prodēs, ità vt ipsis quoq; gētilibus, ob miracula & sanitatū beneficia stupentibus, in maximo honore ea tēpestate haberetur, nō lōgè à basilica sua, quæ studio summo antistitis nostri celsum prulit ædificata fastigiū, fulgetq; non vno muneris sui ornata priuilegio, sed p̄cipuis patroni nostri Symphoriani martyris refertā virtutibus: Qui pteruolantis vitæ naufragia, dum de te diabole triumphat, exclusit, defensor factus patriæ suæ, dum ad verā festinat patriā: Apparuitq; turris fortitudinis contra facie aduersantis inimici, quam sanguinis sui effusione construxit. Inexpugnabilem murum auxilio corporis sui perennis patrocinij mediator attollit, innumeras curationes meritorum suorum virtute efficit. Deniquè per eum nobis apud Domnum Iesum Christum euidens misericordiæ panditur via, & in omnium votorum plenitudinem felix aperitur ingressus: Prestante Domino nostro Iesu Christo, qui est vita omnium sine fine sanctorum, & regnat cum patre in vnitate spiritus sancti DEVS, per omnia secula seculorum, Amen.

Capite trūcatur.

S. Symphorianus defēsor patriæ suæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE S. SIDONIO ARVERNORVM EPISCOPO, EX HISTORIAE FRANCORVM GREGORII *Turonen. Epiſcopi, Lib. 2.*

Auguſti 23.

Lib. 2 ca. 21.

Sidonij genus nobiliſſimum.

IGrante Eparchio Aruernorum Epiſcopo, Sidonius ex præfecto ſubſtituitur, vir ſecundùm ſeculi dignitatem nobiliſſimus, & de primis Galliarum Senatoribus: ità vt filiam ſibi Auiti Imperatoris in matrimonio ſociaret. Huius tempore, cùm adhuc apud vrbem Aruernam Victorius, cuius ſuprà meminimus, moraretur, fuit in monaſterio beati Cyrici vrbis ipſius Abbas, Abraham nomine, qui fide atque operibus Abrahæ illius prioris refulgebat, ſicut in libro vitę eius ſcripſimus.

Egregia S. Sidonij eloquentia.

CAP. XXII.

SAnctus verò Sidonius tantæ facundiæ erat, vt plerunquè eximprouisò luculentiſſimè quæ voluiſſet, nulla obſiſtente mora, componeret.

Contigit autem quadam die, vt ad feſtiuitatem baſilicæ monaſterij, cuius ſuprà meminimus, inuitatus accederet, ablatoque ſibi nequiter libello, per quem ſacrolancta ſolennia agere conſueuerat, is ità paratus ex tempore cunctum feſtiuitatis opus explicuit, vt ab omnibus miraretur, nec putaretur ab adſtantibus, hominem ibi locutum fuiſſe, ſed Angelum. Quod in præfatione libri, quem de Miſſis ab eo compoſitis coniunximus, pleniùs declarauimus.

CAP. XXIII.

Mira in pauperes liberalitas.

CVM autem eſſet magnificę ſanctitatis, atque, vt diximus, ex Senatoribus primis, plerunquè, neſciente coniuge, vaſa argentea auferebat à domo, & pauperibus erogabat. Quod illa cùm cognoſceret, ſcãdalizabatur in eum: ſed tamen dato egenis precio, ſpecies domui reſtituebat. Cumque ad officium Dominicum fuiſſet manci-

Duo presbyteri valdè eũ premũt.

patus, & ſanctam ageret in ſeculo vitam, ſurrexerunt contra eum duo Preſbyteri, & ablata ei omni poteſtate à rebus eccleſiæ, arctum ei victum & tenuem relinquentes, ad ſummam eum contumeliam redegerunt. Sed non longi temporis ſpatio inultam eius iniuriam diuina voluit ſuſtinere clementia. Nam vnus ex his nequiſſimis & indignis preſbyteris, cùm ante noctem minatus eum fuiſſet de eccleſia velle extrahere, ſignum ad matutinos audiens fuiſſe commotum, feruens felle, cõtra ſanctum Dei ſurrexit, hoc iniquo corde explere cogitans, quod die præcedente tractauerat. Ingreſſus autem in ſeceſſum ſuum, dum ventrem purgare nititur, ſpiritum exhalauit. Expectabat enim puer foris cum cereo dominum egreſſurum. Iamq; aduenerat lux, & ſatellites eius, id eſt, alius preſbyter mittit nuncium, dicens: Veni, nè tardaueris: vt quæ die hesterna nobis conuenerant, pariter expleamus. Sed cùm reſponſa dare differret exanimis, eleuato puer velo oſtij, reperit dominum ſuper ſellulam ſeceſsũs defunctum. Vndè indubitatum eſt, non minoris criminis hunc reum eſſe, quàm Arrium illum, cui ſimiliter in ſeceſſu fuerunt interna depoſita, per partes inferiores egeſta: quia nec illud ſine hæreſi poteſt accipi, vr in Eccleſia non obediatur ſacerdoti Dei, cui ad paſcẽdum oues commiſſę ſunt: & ille ſe ingerat poteſtati, cui neque à Deo, neq; ab hominibus aliquid eſt commiſſum.

Horrenda mors presbyteri.

Nota hanc ſentẽtiam.

Dehinc beatus ſacerdos, vno adhuc manente nihilominùs inimico, ſuæ reſtituitur poteſtati. Factũ eſt aũt poſt hæc, vt accedẽre febre, ęgrotare cœpiſſet: q rogat ſuos, vt eũ in eccleſiã ferãt. Cũq; illuc illatus fuiſſet, cõueniebat ad illũ multitudo virorũ ac mulierũ, ſimulq; etiã & infantiũ, plangentiũ atq; dicentiũ: Cur nos deſeris paſtor bone, aut cui nos quaſi orphanos derelinquis? Nũquid erit nobis poſt tranſitũ tuũ vitæ? nunquid erit poſtmodùm, qui nos ſapientiæ ſale ſic condiat? aut ad Dominici nominis timorem talis prudentiæ ratione redarguat? Hęc & his ſimilia populis cum magno fleru dicentibus, tandèm ſacerdos ſpiritu in ſe ſancto influente, reſpondit: Noli te timere, ô populi. Eccè frater meus Apruncꝰlus viuit, & ipſe erit ſacerdos veſter. Qui non intelligentes, putabant eum loqui aliquid in ecſtaſi. Quo migrante, presbyter ille nequam, alter ex duobus, qui remanſerat, protinùs omnem facultatẽ eccleſiæ, tanq; ſi iã Epiſcopus eſſet, inhiãs cupiditate ꝓoccupat, dicens: Tandèm reſpexit in me Deus, cognoſcens me iuſtiorem eſſe Sidonio, largitusq; eſt mihi hãc poteſtatẽ. Cũq; per

Prędicit ſucceſſurũ ſibi Apruncꝰlũ, & abit è vita.

per totam vrbem ſuperbus ferretur, adueniente die Dominico, qui imminebat poſt tranſitum viri, præparato epulo, iuſſit cunctos ciues in domo eccleſiæ inuitari, deſpectisque ſenioribus, primus recumbit in toro. Cui offerens pincerna poculum, ait:

Domine mi, vidi ſomnium, quod ſi permittis, edicam. Videbam hac nocte Dominica: & eccè erat domus magna, & in domo erat thronus poſitus, in quo quaſi iudex reſidebat, cunctis poteſtate præſtantior: cui aſſiſtebant multi ſacerdotum in albis veſtibus, ſed & promiſcuæ populorum turbæ innumerabiles. Verùm cùm hæc trepidus contemplarer, vidi inter eos beatum adſtare Sidonium, & cum preſbytero illo tibi chariſſimo, qui ante hos paucos annos de hoc mundo migrauit, attentè litigantem. Quo deuicto, iubet rex, vt in imis carceris anguſtijs retrudatur. Ablatoque iſto, contra te iterùm ſuggerit, dicens te in eo ſcelere, propter quod prior ille damnatus fuerat, fuiſſe participem. Verùm vbi iudex, quem ad te tranſmitterer, ſolicitè cœpit inquirere, ego me inter reliquos occulere cœpi, & à tergo ſtatui, tractans apud memetipſum, nè fortè ego, qui nefas ſum, homini mittar.

Dum hæc mecùm tacitus voluerem, amotis omnibus, remanſi ſolus in publico: vocatusque à iudice, propiùs accedo. Cuius virtutem atque ſplendorem contuens, cœpi hebes effectus titubare præ metu. Et ille: Nè timeas puer, inquit: ſed vade, dic preſbytero illi: Veni ad reſpondendam cauſam: quia Sidonius te accerſiri deprecatus eſt.

Et etiã alterius preſbyteri terribilẽ mortem.

Tu verò nè moram facias ad eundum, quia ſub grandi reſtificatione mihi præcepit rex ille hæc loqui, dicens: Si tacueris, morte peſſima morieris. Hæc eo loquente, exterritus preſbyter, elapſo de manu calice, reddidit ſpiritum, ac de recubitu ablatus mortuus, ſepulturæ mandatus eſt, poſſeſſurus infernum cum ſatellite ſuo. Tale iudicium ſuper contumaces clericos Dominus in hunc prætulit mundum, vt vnus Arrij ſortiretur mortem, alius, tanquàm Simon magus Apoſtoli ſancti oratione, ab excelſa arce ſuperbiæ præceps allideretur. Qui non ambiguntur pariter poſſidere tartarum, qui ſimul egerunt nequiter contra ſanctum Epiſcopum ſuum.

S. Apruncꝰlus, cedẽ ſibi paratam fugiens, fit Epiſcopus Aruernorũ.

Intereà cùm iam Francorum terror reſonaret in his partibus, & omnes eos amore deſiderabili cuperent regnare: ſanctus Apruncꝰlus, Lingonicæ ciuitatis Epiſcopus, apud Burgundiones cœpit haberi ſuſpectus. Cumque odium de die in diem creſceret, iuſſum eſt, vt clàm gladio ferirctur. Quo ad eum perlato nuncio, nocte à caſtro Diuionenſi per murum demiſſus, Aruernos aduenit, ibique iuxta verbum Domini, quod poſuit in ore ſancti Sidonij, vndecimus datur Epiſcopus.

MARTYRIVM SS. CLAVDII, ASTERII, ET NEONIS, ITEMQVE DONVINAE ET THEONIL.

Ex MS. codice, cui vetuſta Martyrologia adſtipulantur, per F. Laur. Surium mutato ſtylo deſcriptum.

Auguſti 23.

YſiasPræſes Lyciæ, apud Aegeam vrbem ſedens pro tribunali, dixit: Offerãtur examini meo Chriſtiani, q huius Vrbis magiſtratui traditi ſunt ab officio. Eulalius Commẽtarienſis dixit: Iuxta ꝑceptũ tuũ domine, quos huius vrbis magiſtratꝰ cõprehẽdere potuit, Chriſtianos offert tres pueros fratres, & duas fœminas cũ infantulo. Ex ijs vnus adſtat in cõſpectu claritatis tuæ. Ecquid de eo ꝑcipit nobilitas tua? Lyſias Præſes dixit: Quis diceris? Reſpõdit: Claudius vocor. Lyſias Præſes dixit: Noli florem iuuentutis tuę ꝑamentiã pdere: ſed accede, & ſacrifica dijs, quẽadmodùm iuſsêre Auguſti domini noſtri, vt poſſis parata tibi tormẽta vitare. S. Claudius ait: Deꝰ meus id genus

Claudius ſiſtitur coràm Lyſia.

nus sacrificijs non habet opùs: eleemosynis ille potiùs & vitæ sanctimonia delectatur. Dij autem vestri, impuri dæmones sunt, gaudentq; huiusmodi sacrificijs, quibus animæ illorum æternum sibi exitium conscisc unt, qui eos colunt. Nulla igitur ratio. Virgis cæditur. ne mihi poteris persuadere, vt illos colam. Lysias dixit: Ad virgas iste aptetur: non enim alia via eius poterit insania domari. Claudius ait: Etiamsi his grauiora adhibeas tormenta, me quidem prorsùs nihil lædis, tuæ verò animæ æterni ignis supplicia paras. Lysias Præses dixit: Domini nostri Imperatores iusserunt, vt Christiani dijs sacrificent. Si qui id nolint, eos puniri volunt: porrò obtemperantibus honores & Horrendi cruciatus. munera pollicentur. Claudius ait: Illorum munera, temporaria sunt: Christi autem confessio, æternam animarum salutem conciliat. Tum Præses eum iussit in eculeo suspendi, & eius pedibus flammas admoueri: particulas quoquè ex eius calceneis præcisas, illi offerri. Claudius ait: Qui Deum timent, nec ignibus, nec vllis tormentorum pœnis possunt lædi: immò verò cedent hęc eis ad salutem sempiternam, quòd propter Christum ea patiantur. Lysias Præses eum vngulis vexari præcepit: ille verò dixit ad Præsidem: Mihi hoc propositum est, vt ostendam tibi dæmonum re esse patronum. Mihi verò nec tantillùm nocebunt cruciatus tui, quibus animæ tuæ flammas inextinguibiles comparas. Præses ait: Testis asperrimis eius latera radite, & candelas ardentes applicate. Quod cùm fieret, Claudius ait: Ignis tuus & torMemorabilis Claudij sententia. menta tua saluam faciunt animam meam. Quę enim patior propter Deum, in magno lucro ponenda mihi sunt: atque adeò mors ipsa, Christi causa tolerata, diuitiæ putandę. Tum Lysias iratus, iussit eum ab eculeo depositum, in custodiam duci.

Eulalius Commentariensis dixit: Quemadmodùm præcepit potestas tua, domine Præses, Asterius adest frater secundus. Lysias Præses dixit: Vel tu fidem commoda dictis meis, & sacrifica dijs, non ignorans, quæ supplicia maneant rebelles. Asterius Psal. 137. respondit: Vnus est Deus, qui venturus est ad viuos & mortuos iudicandos: qui in cęlo habitans, in magna virtute sua humilia respicit. Hunc ego vt colerem & amarem, me mei docuêre parentes. Quos verò tu colis, quosque tu deos appellas, ij certum adferunt exitium & tibi, & omnibus tibi assentientibus. Eorum cultus, humana adinuentio est, non veritas.

Asterius in eculeo torquetur. Lysias Præses his auditis, iussit eum quoquè suspendi in eculeo, ità dicens: Vexantes latera eius, dicite: Vel nunc credens, sacrifica dijs. Asterius ait: Frater sum illius, qui paulò antè abs te interrogatus, respondit tibi. Mihi verò & illi vnus est animus, eademque confessio. Fac, quod potes. Habes in tua manu corpus meum, animæ facere nihil potes. Lysias dixit: Vngulas ferreas capesslite, & pedibus eius colligatis, fortiter eum torquete, vt sentiat & corporis & animi cruciatus. Asterius ait: Pedes eius vrũtur, corpus immaniter flagellatur. Stulte & insane, quam ob causam ità me excrucias, nec cogitas, quid pro his recepturus sis à Domino? Lysias dixit: Carbones ardentes pedibus eius substernite, virgis & neruis durissimis dorsum & ventrem eius conscindite. Id cùm factum esset, Asterius ait: Tu quidem planè cæcus es: sed ego hoc abs te peto, vt nullam corporis mei partem, vulneris expertem esse sinas. Asterius dixit: Custodiatur cum cæteris.

Eulalius Commentariensis ait: Adstat Neon, frater eorum tertius. Lysias dixit: Vel tu fili accede, & fac dijs sacrificium, à pœnis immunis futurus. Neon respondit: Si qua est virtus in dijs tuis, ipsi se tueantur ab illis, qui eos negant esse deos, nec tuum patrocinium requirant. Si verò malitiæ eorum socius es, multo equidem melior sum ego & te & dijs tuis, quandoquidem vobis non obrempero, sed vnum colo verum Deum, qui fecit cęlum & terram. Lysias dixit: Frangite ceruicem eius, & dicite: Noli blasphemare deos. Neon ait: Iráne tibi blasphemus videor, dum dico veritatem? Lysias dixit: Extendite eum, & carbones ardentes in eum conijcite, & neruis dorsum eius conscindite. Id cùm factum esset, Neon ait: Quod mihi vtile esse scio, & lucrum adferre animæ meæ, id ego faciam, nec possum ab hac sententia deduci.

Tres fratres crucifigũtur. Lysias dixit: Sub cura Eulalij Commentariensis & Archelai speculatoris, foris ante atrium hi tres fratres, vt digni sunt, Cruci affigantur, & corpora eorum auibus laceranda relinquantur.

Eula-

Eulalius Commentariensis dixit: Sicut iussit claritas tua, adstat * Donuina. Lysias ait: Cerne mulier, qui ignes & quæ tormenta parentur tibi. Si ergò vis illæsa abire, offer dijs sacrificia. Donuina respondit: Ego verò, nè in ignem æternum & tormenta semper duratura corruam, Deum colo & Christum eius, qui fecit cælum & terram, & omnia, quæ in eis sunt. Vestri autem dij, lapidei sunt & lignei, Donuina martyriũ. hominum manibus effecti. Lysias dixit: Vestibus nudatam extendite, & omnia eius membra virgis lacerate. Archelaus speculator ait: Per sublimitatem tuam, Donuina iam defecit. Lysias dixit: Iactetur corpus eius in fluminis locum profundum.

Eulalius Commentariensis ait: Præstò est etiam Theonilla. Lysias dixit: Vidi. Theonilla dirè cruciata, nõ cedit tyranno. sti mulier, quæ supplicia, quę flammæ eos excruciârint, qui ausi fuêre contradicere. Quamobrèm habeto honorem dijs, & sacrifica, vt possis ab his seruari pœnis. Theonilla respondit: Ego ignem æternum timeo, qui potest & animam & corpus perdere, cosque crematurus est, qui impiè defecêre à Deo, & adorauerunt idola & dæmones. Lysias dixit: Alapis faciem eius contundite, humique prostratam, ligatis pedibus eius, acriter excruciate. Theonilla ait: Num tibi æquum & bonum videatur, vt mulierem ingenuam & peregrinam his subijcias cruciamentis, tu nôsti. Nec latet Deum quid agas. Lysias dixit: Suspensam capillis, in faciem cædite. Theonilla ait: Non tibi sufficit, quòd me nudam statuisti, cùm ea re nõ me duntaxàt, sed etiam matrem tuam & vxorem ignominia affeceris? Omnes enim fœminæ, vnius generis corpus habemus, quod tu quoquè non ignoras. Lysias dixit: Habes maritum, aut vidua es? Theonilla respondit: Iam annos tres & viginti sum vidua, & propter Deum meum sic permansi, ieiunijs, vigilijs & precibus vacans, postquàm immunditijs valefeci, & cognoui Deum meum. Lysias dixit: Nouacula acuta radite caput eius, vt vel sic erubescat: cinctamque rubo campestri, ad quatuor palos extendite, & loro totum eius corpus proscindite. Carbones quoquè eius ventri imponite, atque ità moriatur. Eulalius Commentariensis & Archelaus speculator dixerunt: Domine, iam exanimata est. Lysias ait: Corpus eius culeo insutum, mittatur in mare. Eulalius Commentariensis & Archelaus speculator dixerunt: Quemadmodùm iussit celsitudo tua, ità fa. Diocletia. nus Augusto & Aristobulo iũs, cõsules fuere anno Christi 285. ctum est. Passi sunt sancti martyres apud Aegeam sub Lysia Præside, 10. Calendas Septembris, Augusto & Aristobulo Consulibus: regnante Domino nostro Iesu Christo: Cui est honor, gloria, laus & virtus in secula seculorum, AMEN.

IOSEPHI HVMILIS ET MINIMI LAVDATIO IN SANCTVM APOSTOLVM BARTHOLOMÆVM.

Habetur in Simeone Metaphraste.

Augusti 25. HVius concionis author, & diei festi iucunditatem spiritualem nobis afferentis hilaritas, est beatus Apostolus Bartholomæus: qui cùm diuinus sit Apostolus, & luminis splendore, purisque sancti Spiritûs fulgoribus tantùm illustretur, quantùm verbis explicari non potest: nobis etiam lumen suggerit, qui sacram & gloriosam eius memoriam celebramus.

Agè igitur, diuinis vocibus illum collaudantes quàm maximè possumus, diuina ipsius narratione delectemur, & laudationibus honoremus virum, quouis honore superiorem. Laudemus Apostolum, à DEO ipso laudatum. Beatum prædicemus eum, qui semper beatus est. Eius gloriam celebremus, quem extulit diuina gloria. Videamus, quisnam antè fuerit, & qualis postea euaserit: quemadmodùm qui priùs idiota erat, & pauperem vitam agebat, omni ex parte sapiens effectus, & omnium bonorum diuitijs ornatus fuerit: quemadmodùm è terrestri cælestis euaserit, è mi- Bartholomæus piscis piscator. nimo maximus, & ex piscium piscatore, hominum piscator factus sit.

Itaque

Universidad de Deusto
Biblioteca

Itaque cùm Deus ipse homo factus, propter misericordiæ suæ viscera nostrum corpus gestaret, & discipulorum delectum haberet, is, inquam, qui prænouit omnia, priusquàm generentur, celeberrimum Apostolum Bartholomæum delegit, amicumque sibi verum & fidelem cooptauit. O diuinæ vocationis præstantiam, ô magnam & singularem felicitatem, ô qualem hic inuenit Magistrum, qui maximis mysterijs cum initiauit, & sapientem effecit: ô beatam illam animam, dignam habitam, quæ cum Deo versaretur, cum Deo & omnipotente Domino cibum sumeret, & sacra doctrina, orationem & facultatem omnem superante, instrueretur.

Posteà verò, quàm Magistrũ suum in Cruce suffixum, eundemque sepultum, & post resurrectionem ad cælos ascendentem vidit, & sanctissimi spiritus dono æquè, ac reliqui Apostoli, donatus est, tanquàm generosus aliquis miles, validissimis armis vndiquè munitus, aduersùs hostile bellum prosiluit: & ipsos quidem hostes validissimè percussit, his verò, qui ad vitam ipsam venire studebant, salutem conciliauit. Tetendit orationis suæ retia, & gentes ipsas è profundo ereptas, illas quidem captiuas, sed ad vitam tamen ductas, conseruauit: euertit idolorum templa, & Dei ecclesias erexit: humana corda in sterilitatem conuersa, cœlestis doctrinæ aratro renouauit: eaque ità excoluit, vt tanquàm feraces campi, fructum ferre possent: accendit miraculorum facem, & affectuum humanorum caliginem profugauit: in quascunque partes permeabat, velut stella quædam iustitiæ solem prædicans, illustremque fulgorem emittens, fallaciæ tenebras destruebat: & oratione quidem dæmones ipsos fugabat, precibus autem morbos insanabiles curabat, leprosos mundos faciens, cæcis visum restituens, claudos ad currendum expeditos reddens, corda denique & animos imbecilliores confirmans.

Resà S. Bartholomæo præclarè gestæ.

Erat vnà cum Bartholomæo & beatus ille Apostolus Philippus, quo cum multo tempore diuinum Euangelium prædicauit. Hi cùm in vrbem Hierapolim venissent, cui priùs nomen erat Ophioryme, multas ærumnas & cruciatus non mediocres sustinuerunt, cùm eius ciuitatis homines violenti essent, & valdè inhumani: quippe qui viperam colere consueuerant, venenum pestiferum & lethale, tanquàm fructum aliquem percipientes. Illi cùm diuinos Apostolos vidissent, dicebant nouum quendam Deum ab illis nunciari, & à vetere cultu ipsos auerti, atque à paternis traditionibus abalienari. Quamobrèm cùm manus in eos iniecissent, admirandæ sanctitatis virum Apostolum Philippum cruce condemnauerunt. Diuinus autem Bartholomæus, instàr alicuius bouis aratoris, à suo compare separatus ingemiscebat, aclamabatur quidem, sed non desinebat tamen suauem illum sulcum ducere, qui animarum agricolæ Deo vberes fructus allaturus esset: quinimmò ità, vt consueuerat, huc atque illuc obibat, fidei sermonem disseminans, prauam zizaniam euellens, & quid salutare ijs esset, qui eum suscipiebant, diligenter declarans. O beatos illos pedes, Euangelicis gressibus speciosos factos, & ad infinitarum animarum adeptionem recta via progredientes: ô linguam illam diuinam, ex qua salutaris potus effluxit, qui ab impietatis æstu multos liberauit: ô manus, quæ violentos hostes expugnârunt, & animas ipsas è diaboli manibus eripuerunt: ô diuinos & illustres oculos, per quos multorum oculi patefacti sunt, qui erant perfidiæ tenebris obscurati.

Prædicat Hierapoli.

Viperã colunt Hierapolitani.

Cùm igitur regiones illas ità peragrarer, vénit ad vrbem quandam: cuius ciues cùm idolorum superstitione liberâsset, ab eius loci Præside crucis supplicio & ipse condemnatus est. Ad quam dum beatus ille accederet, totus gaudio perfusus: Salue, inquit, Crux, per quam humanum genus gaudio affectum est. Salue, eius Crucis imitatio, per quam mors mortem dissoluit, & mortales ipsos immortalitate donauit. Salue Crux, in quam cùm Christus ascendit, terrenos homines cælestes effecit. Salue Crux, quæ mihi hinc migranti vehiculum effecta es, quo ad cælos perduci possim: quæ deniquè mei præceptoris imitatorem me fecisti. Ad te ascendo, neque moram duco: iam enim tempus meum completum est. Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: opus, quod mihi Christus magister meus tradidit, perfeci. Hæc cùm dixisset, & Deum precatus esset, rogauit carnifices illos, vt verso in terram capite, in cruce suffigeretur: nec rectus, quemadmodùm eius Magister, in crucem ageretur: ità & in ipsis cruciatibus suam in Magistrum reuerentiam conseruabat. Quinetiam in cruce suffixus, cum fratribus loqui non destitit, quoàd sanctissimam illam animam Deo tradidit. Cuius ascensum Angeli applausu exceperunt, aër purgatus est, & diuinorum Apostolorum chorus exultauit.

S. Bartholomæus crucifigitur.

Cùm verò multum temporis præterijsset, eius regionis Tyranni, vitæ prauitatem exercentes, & multorum deorum ebrietate debacchantes, cùm viderent loculos illos, in quibus beati Apostoli Bartholomæi reliquiæ conditæ erant, splendida quædam & illustria miracula edere, & eos à morbis liberare, qui eò accedebant, prauum consilium & suo proposito dignum iniérunt. Venite, inquiunt, in profundum mare corpus hoc demergamus. Sed, ô miseri, eiúsne corpus in mare demergetis, qui profundum illum draconem in altum demersit, qui salutaris aquæ fontem aperuit, & abundè cælestia dogmata hominibus impertiuit? Venite, inquiũt, mari obruamus. Eúmne vos obruetis, qui veritatem anteà obrutam detexit, & infidelitatis falsedinem exterminauit? Venite, inquiunt, & temerarium furorem effundentes, in maritimas vndas hoc corpus proijciamus, nè ex eo, tãquàm è rationali aliquo flumine, salus ad eos defluat, qui morborum angustijs comprimuntur.

Vt eius reliquiæ in Liparim venerint.

Hæc cùm dixissent, quod cogitârant, aggressi sunt, & vnà cum quatuor aliorum martyrum loculis, beati Bartholomæi reliquias in mare deiecerunt. Martyres autem illi glorioſi, Apostolum Bartholomæum valdè inclytum, duo à dextera, & duo à sinistra parte, medium habentes, Pontum ipsum sine fluctuatione aliqua transmittebant. Cumque ad Bosphorum Thracium in Propontidem venissent, Hellesponti angustias transiérunt: deindè transmisso Aegeo & Ionio mari, ad Siciliam applicuerunt: & Syracusas ad sinistram derelinquentes, atque Occidentem versùs tendentes, ad insulam Liparim peruenerunt. Itaque celeberrimus ille Apostolus ad eam insulam deductus est. Diuini autem illi martyres cùm id compleuissent, quod DEVS voluérat, quamcelerrimè rediérunt in eam viam, in quam vnumquenque diuina prouidentia direxit. Statim autem is, qui Ecclesiam Liparis insulæ gubernabat, per diuinã reuelationem didicit, Christi Apostolum ad maris litus appulisse.

Erat eius Ecclesiæ gubernator Agatho ille, cuius gloria longè lateq; apud omnes celebrabatur. Cùm ille igitur properâsset, & loculos ad continentem appulsos vidisset, stupore & gaudio repletus, summa voce: Benè, inquit, quòd huc venisti, vt portus salutaris, ad eos, qui pelagi fluctibus periculosis agitamur. Benè quòd venisti, diuinum Spiritũs paracleti flumen, ex quo veritatis aquæ scaturiunt, & pieras multa redundat. In mari viæ tuæ, & semitæ tuę in aquis multis, & vestigia tua non cognoscentur. Veni, & animas nostras irriga, affectuum nostrorum feruorem reprime, cordium ianuas patefactas gratiarum tuarum muneribus repleas. Hoc à te Liparis insula supplex petit, quam habitare feliciter voluisti. Hæc, inquam, insula his verbis te alloquitur: Tu, qui multo lumine illustris es, & illius diuini Oriẽtis verè amicus, quomodò factum est, vt talis tantusque apud meæ paupertatis Occidentem diuersatus sis, ab Orientis partibus commotus, & per maritimos sinus nobis ostensus? Diues facta sum, quæ anteà paupertate laborabam, thesaurum magnum hodiè sum consecuta: neque vlla in re Roma illa ipsa vrbe decantata, beatos Apostolos Petrum & Paulum habitatores tenente, inferior ego sum: Bartholomæum enim habitatorem possideo. Omnes insulæ mihi gratulemini, omnes vrbes, quæ vbiquè estis, mecùm vnà exultate. In vobis multorum sanctorum corpora posita sunt: mihi satis est vnus pro omnibus. Psal. 76.

Sed, ô beatissime, & diuinis Angelis par factus Apostole, quis tua præclara facta pro dignitate laudaret? Quis pericula, pro Christo à te susceptra, enumerare posset? Quæ cùm quotidiè subires, à tristibus periculis mortales liberâsti. Tu verè sal illud es, quod corda illa, quæ euanuerant, atque insipida euaserant, condiuisti: & insciticæ falsedine purgata, putredinem ex multorum deorum superstitione contractam, expurgâsti. Tu es rationale illud flumen, ex diuina sede profectum, iuncorum plenum tortentem abluens, Ecclesiæ verò sulcos replens, prauitatis riuos exiccans, ipsius denique rerræ faciem irrigans. Tu es sagena illa solidissima, quæ rationales pisces, in eroris profundo natantes, comprehendisti, eosque supernæ illi mensæ obsonium obtulisti. Tu es aureum illud candelabrum, in quo paracleti Spiritũs ignis, tanquàm fax quædam, aduenies, multiplicis vitij zizania combussit, & diuinæ cognitionis splendorem emisit. Tu es diuini Solis lucidus radius, qui à summo cælo vsque ad ex- Matt. 5. Eximia S. Bartholomæi præconia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tremum percurrens, & erroris tenebras imminuens, & ijs, qui sedebant in vmbra mortis, hoc est, in malis lethalibus, effulgens, per lauacrum regenerationis, Dei filios, mortales homines effecisti. Tu es preciosus ille lapis, ab angulari lapide illo missus, in quo Ecclesiam Christus ipse ædificauit, quę nullo vnquàm tempore quassari aut concuti poterit. Tu es purissimum illud aurum, & cælestis Dei preciosissimum mu-nus, lucis columna, Ecclesiæ fundamentum, Spiritûs sancti diuersorium, magnilo-quentiæ præco, aquila in altum volans, suaue canens luscinia, cælestis cicada, Ange-lus denique in humano corpore versans, aurea columna, stella lucidissima, floren paradisus, Spiritûs sancti myrothecium, ægrotantium medicus, diuinæ gratiæ rudo vitis fœcundissima, olea fructifera, fluctuantium portus, peccantium patronus, de-fessorum recreatio, oppressorum refugium, miraculorum fons, dæmonum profliga-tio, Apostolorum gloria, Angelorum ciuis, qui Prophetis sublimior, & martyrum consors fuisti, eius denique gloriæ, quæ reuelanda est, particeps, sempiternorum bonorum hæres, mundi lumen, omnium (vt summatim dicam) bonorum the-saurus.

Itaque salue, Bartholomæe, illius magni tonitrui fulgur, quod in rota mundi hui-us apparuisti, & idolorum insaniam ac noctem extinxisti. Salue, Bartholomęe, il-
Psal.44. le Spiritûs sancti calamus celeriter scribens, qui legem in tabulis cordis pulcherrime descripsisti: Legem, inquam, illam non vererem, sed valdè nouã. Salue Bartholomæe, potẽtis Verbi sagitta acutissima, quæ hostium corda vulnerâsti, dæmonum per aërem vagantium turmas percussisti, & mortalium animas vitio vulneratas, sanas effecisti. Salue, Bartholomæe, qui idolorum templa solo adæquâsti, & homines ipsos viuen-tis Dei templa reddidisti. Salue Spiritûs sancti gladius, qui alienigenarum turmas sermonis acie, & omnes mentes ad Christi obedientiam captiuas duxisti. Salue con-cinna sancti Spiritûs paracleti cithara, rationalis tibia, Christi instrumentum, quod cælestia dogmata nobis ceciniſti, & prauæ impietatis modulationes confudisti. Sal-ue cælum perpulchrum, diuinis splẽdoribus illustre, in quo ille sol iustitiæ requiescit, & orationis dux, quo tu innixus, fallaciam omnem euertisti. Te quidem laudatio-nibus extollere vellem, sed rerum multitudine confundor, & dictionis infirmitate opprimor: nam vel hi, qui oratoria facultate maximè præstant, inferiores sunt, quàm vt te laudare possint: neque quisquam est, qui pro dignitate laudes tuas narrare va-leat.

Inuocat au-tqot s. Bar-cholomæũ. Tuis igitur precibus Deum ipsum nobis propitium facias, & peccatorum pertur-bationem, qua vexamur, sedare velis, quique tuum diem festum recolimus, nobis omnibus delictorum veniam, & cælestis gaudij participationem tuis oratio-nibus impetres, in CHRISTO IESV Domino nostro:

Cui gloria cum Patre & Spiritu sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, AMEN.

VITA

VITA S. AVDOENI EPISCOPI ROTHOMA-879
GEN. CVIVS ETSI MS. IDEM QVE PERVETV.

stus codex authorem non exprimit, puto tamen eam esse, quam scri-psit Anno salutis 956. Fridegodus, S. Odonis Diaconus. Stylum in gratiam Lectoris passim nonnihil correximus.

PRAEFATIO AVTHORIS.

COnditor mundi omnipotens Deus, sicut sphęram cælestem multis, sed diuersis, distinxit sideribus: ità Ecclesiam adhuc in terris peregri-nantem, quasi quibusdam luminibus illustrare non desinit: In quibus alij miraculis coruscant, alij doctrina salutari quasi pluuia corda pio-rum irrigant: plerique per martyrij gloriam rubent instàr rosæ: non pauci virginitatis integritate candent vt lilium: Hos prudentia pru-dentes, illos iustitia iustos, alios fortitudine fortes, nonnullos temperantia tempe-rantes reddit. Vnum tamen vinculum charitatis eos omnes & sibi inuicèm, & suo conditori coniungit & sociat: per quam & singularia vniuersorum, & vniuersa fiunt singulorum: & sicut hortus, diuersis herbarum vel aromatum generibus consitus, odorem suauissimum longè lateque diffundit: ità isti Deo & hominibus virtutibus suauiter redolentes, dicunt: Christi bonus odor sumus D E O. & illud: Alijs quidem sumus odor vitæ in vitam, alijs odor mortis in mortem. In qua sanctissima Dei Ec-clesia beatus Audoënus antistes, quasi quędam splendidissima stella, vel solidissima columna, vel etiam candidissimum lilium emicuit. Siquidem populos doctrinæ suæ radijs illuminauit, contra omnes impetus diabolicę atque hæreticę prauitatis vt co-lumna immobilis stetit, vt lilium virtute castitatis enituit. Tum etiam honore vir-tutis insignis, pudoris admiratione laudabilis, dignitate præclara excelsus, humilitate lucidissima submissus fuit. Vitia deniquè, quibus humana vexatur fragilitas, patien-tiæ virtute calcauit, inanes curas procùl abegit, animi motus validis constantiæ ha-benis ceu athleta insignis, mirabiliter compressit. Gemino nanque certauit agone, quandò & ciuibus suis verbum immortalitatis semper abundè suppeditauit, & saluti animæ suæ perpetuò consulere non destitit: tanto proindè nunc clarior & glorioſior apud Dominum, quanto priùs in certamine fortior. De cuius egregia vita vt aliquid dignè stylo exarare possimus, inuocanda nobis est summa maiestas sanctę & indiui-duæ Trinitatis: vt quę brutæ quõdàm asellæ id præstitit, vt humana posset voce loqui, nobis sensuum verborumque copiam tribuat ad enarranda munera diuina.

Diuersa do-nus sanctorũ hominum.

1. Cor. 2.

Num. 22.

VITAE HISTORIA.

CAP. I.

IMperantibus Clotarij clarissimi principis, filij Chilperici regis Francorum, anno plùs minùs vicesimo regni eius, pago Suessionico, quinq; milliaribus ab ipsa ciuitate di-stante, eo loco, quem Sanciacum vocant, orti sunt tres venerabiles viri, ex vno semine nobiles in seculo geniti, & gratia omnipotẽtis Dei cælitùs illuminati: putà, Ado, Dado, & Rodo. Nati sunt autem patre Authario, matre verò Aiga. Cùm essent aũt nobilissimi carnis origine, fuêre nihilo minùs erga Christianę religionis deuotio-nem perq̃ studioſi. Cuncta em̃, quę possidebãt siue in fun-dis, siue in diuitijs, in hospites, in pauperes, in peregrinos, in monachos summo studio conferebant: operãtes qui-dem, vt Apostolus docet, bonum in omnes, maximè tamẽ ad domesticos fidei. Erant ambo fidei integritate puri, longanimitatis spe præcipui, charitate non ficti, verbum vitæ aure percipere, & corde retinere sine fatigatione satagebant, idq; ab ijs, quorum

24. Augusti

S. Audoeni patria.

Parentũ ei⁹ religio & in tegritas.

Gal. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

doctrinam & fidei puritas, & morum ſanctitas commendaret. In eorum domo, non vt aſſolet in quorũdam ſecularium conuiuijs, mimorum vel hiſtrionum carmina fœda, ſed Euangelica, vel Apoſtolica, ſiue Prophetica perſonabant oracula: illum diem ſanctum, illum duxêre ſolennem, quandò aliquem diuini verbi pręconem hoſpitio recipere meruiſſent.

CAP. II.

S. Colũbanus venit in Gallias.

COntigit autem eo tempore, virum Deo dilectum Columbanum, genere Scotũ, cœnobiorum Luxouienſis in Gallia, Bobienſis in Italia fundatorem, ex Hybernia inſula in Gallias peruenire: qui relicto paterno ſolo, parentum domo, cunctiſq; quibus mundi amatores pro magno vtuntur, volũtariam paupertatem & ſaluberrimam peregrinationem, pro amore Chriſti & regni cęleſtis arripuit. Cuius viri doctrina vel vita qualis fuerit, qui ſcire deſiderat, ex libro, qui vitam moresque eius ornato ediſſerit ſermone, ſcire poterit. Accidit autem eiſdem temporibus, beatum Columbanum, inſignem Dei cultorem, de domo Hagnerici, ſummi conſiliarij regis Clotarij *Materne remeantem, ad villam quandam, in litore amnis * Mátronæ ſitam, Vuilciacum nominę, peruenire, ibiq; prædictum virum illuſtrem Autharium cum nobili coniuge ſua Aiga inuenire. Qui cùm virum Dei magno exultantes gaudio ſuſcepiſſent, & venerabilibus obſequijs ei gratificari ſtuderent: inter cętera ſalutifera beatorum virorum colloquia, religioſiſſima mater iam dictorũ trium puerorum ad benedicẽdum infantulos vero Dei cultori obtulit, obſecrans vt eis benè precaretur. Videſ autem eos vir ſanctus, pręſcius futurorum, ſecundùm piæ matris fidem infantulis benedixit, & prophetico ſpiritu prædixit eos futuros in Chriſtianæ religionis virtutibus eximios, horum & dignitate ſeculari claros, in aula etiam regum glorioſos. Nec potuit tanti viri benedictio, caſſa vel fortuita vlla ratione putari. Mox ergò, vt pubeſcere cœperunt, primùm Clotario, regi, deindè Dagoberto in cunctis inuẽti ſunt gratiſſimi. Sed illi ad cæleſtia tendentes, inter peſtifera mundi huius negocia, religioſa ſemper hominum ſanctorum conſortia amabant: & licèt ordine diuerſo, at ſingulos tamen promiſſionum eſt effectus conſecutus.

Prophetia S. Colũbani de Adone, Dadone, & Radone.

CAP. III.

NAnq; primogenitus Ado, cuncta mũdi huius obſtacula contẽnens, ſemetipſum abnegans, & proprijs voluntatibus renuncians, ex Dei beneficio in caſtris regis æterni perpetuò militare elegit: monaſticamq; appetens vitam, mortiferam mundi huius calcauit dulcedinem. Itaq; monaſterium Lodarienſe ad *Mátronę fluuium prę- clarè condidit in proprio ſolo, in quo ad pręſcriptum regulæ almi patris Columbani viuerent fratres, ad eam rem adiuuante eum beatiſſimo germano ſuo Audoẽno: di- tauitq́ue illud rebus & opibus omnibus, atq; etiam diſciplinis Eccleſiaſticis inſtruxit.

Monaſteriũ Lodarien. *Maternæ

CAP. IIII.

RAdo verò, qui extremum natiuitatis ordinem tenebat, theſaurorũ regaliũ ſummus procurator effectus eſt: quos ille theſauros iuſto diſpenſans ordine, fideliter & Chriſtianè cuſtodiuit. In ipſis autem ſeculi dignitatibus nihilominùs fuit ſanctę religioni ſubditus, erga Dei præcepta iuſtus & religioſus, dilectione amabilis, eleemoſynis largus, in militia prouidus: deniquè iuſtè ac piè viuendo, in demandatis ipſi palatinis faſcibus, fidum ac ſtrenuum ſeſe declarauit.

CAP. V.

Audoenus eſt regi Dagoberto à ſecretis: itẽq; ei* ſcriba vel Cancellarius.

POrrò ſanctus Audoënus, cognomento Dado, auricularij locum & munus in aula regis obtinuit: itemq; ad obſignanda ſcripta vel edicta regia, quæ ab ipſo conſcribebantur, ſigillũ vel annulũ regis cuſtodiebat. Erat verò ſenſu profundus, eloquio copioſus, cõſilio prudus, iudicio iuſtus, corporis ſtatura procérus, vultu decorus, & ante oĩa in Chriſti charitate fundatus: Regi verò etiã charus, cũctiſq; principibus & optimatib* fuit venerabilis. Ad illius nutũ oĩa palatij negocia gerebãtur: eius conſilijs optimates omnes, atq; ipſe etiam Dagobertus rex, ceu diuinis oraculis parebãt. Neq; eũ vllum erat aliud eius conſiliũ, niſi quod & regi & populo vtilitatẽ adferret. Er aſſiduè ſanè hortabatur regem, vt regem omnium Chriſtum, conditorem ac redemptorem ſuũ, ſine quo nemo iuſtè regnat vel imperat, diligẽdo, timẽdo, cũctiſq; eius mandatis obediendo piè coleret: ſubditorũ ſibi populorũ ſociũ ſe potiùs, q̃ dominũ exiſtimaret, ſubiectis parceret, debellaretq; ſuperbos: fines imperij ſui ab hoſtiũ incurſibus ſtre-

Optimè admonet eundẽ regem.

ſtrenuè defenderet, immò verò, ob abundantiorem Eccleſiæ Chriſti pacẽ, eoſdẽ fines etiã pferre ac dilatare cõtenderet: homines flagitioſos, putà fures, latrones, homicidas, maleficos, hęreticos, cęterasq; infames pſonas, è regno exturbaret. Admonebat deniquè, vt eccleſiarum & ſanctorum locorũ præ omnibus curã gereret, renouandorũ & conſtruendorũ cœnobiorũ ſtudio inſiſteret: pauperibus, peregrinis, viduis, orphanis, omnibusq; neceſſitatẽ patiẽtibus piè ſubueniret: hoc dicens iuſtũ eſſe, vt cunctorum, q̃ eius ditione tenerẽtur, neceſſitati condoleret. Rex verò Dagobertus aurẽ viro Dei libenter in omnibus, quæ hortabatur, accõmodabat: atq; eam ob rẽ & cunctis hoſtibus fuit fortior, & omnibus Francorũ regibus, q̃ ante ipſum regnauerant, felicior. Nam p id tẽpus nobiliſſima ſanctorũ virorũ examina, inſtàr apũ inclyta Frãcorum regio ptulit: quorũ melliſluo collegio idem vir Domini Audoënus apocriſarius regis, velut ſplendidiſſimũ ſidus, magnus Chriſti miles in Eccleſia quandoquè futurus, iam emicabat. Vndè nõ eſt mirum, ſi ille rex, malorũ infeſtatione ſubmota, potẽdis hincindè pſidijs pacis, tãta eſt vſus pſperitate, q̃ tã prudenti ſilẽtiario potiebat.

CAP. VI.

Eligius in aula regis Audoeni ſodalis.

FLorebat verò in aula regis etiã beati viri ſodalis Eligius, virtutũ ſanctitate mirãdus, quẽ haud ſecùs atquè animã ſuam diligebat: eratq; eis amor vnus, cor vnũ & anima vna: pariq; intẽtione ſub habitu adhuc ſeculari cęterno regi militabant, ambo fide Chriſtiana firmiſſimi, ambo Euangelica doctrina repleti. Ab eis omnes Francorum proceres capiebant exẽpla Chriſtianæ religionis, ab eis hauriebant monita doctrinæ ſalutaris. Nouerant illi animarũ ſalutẽ & patriæ cęleſtis beatitudinẽ & dulcedinem prædicare: & tanquàm duo fortiſſimi milites, paribus armis fidei, Chriſti Eccleſiæ ſeruiebant. Eorum arma hæreticæ prauitatis iacula tentare poterant, penetrare non poterant. Etsì aũt beatus Audoënus in palatio regis militari habitu tectus videretur, at tñ ab omnibus ferè monachus potiùs, quàm laicus habebatur. Nam ſæpiſſimè precioſis veſtibus & aureo balteo extrinſecùs ornatus, ſubtùs vrebatur cilicio: pſiſtebatq; infatigabiliter in orationibus, in vigilijs, in ieiunijs, in lectione diuina, in excipiendis hoſpitibus: pauperum verò & infirmorũ miniſterio penè ſemper dedi- tus erat. Terrena patria inſtàr exilij ei erat: cęleſtem vt propriã diligebat: illa vtebatur tanquàm exul, ad hanc ceu auis tendebat.

S. Audoenus in aula regis monachum repręſentat.

CAP. VII.

Monaſteriũ Raſbacenſe condit.

ITaq; in Brigienſis ſyluæ receſſibus Raſbacis fluuioli officinas perluſtrans, cũctiſq; Dei ſeruis neceſſarijs habitaculis inſtruens, in ſuo patrimonio monaſterium ſupradictæ regulæ, quod Hieroſolymam voluit dici, efficaciter conſtruxit: vbi non ſolùm pręſentem quietis pacem veris Chriſti cultoribus, verumetiam certam cęleſtis viſionis requiem ſuis ſectatoribus tum præſentibus, tũ poſteris feliciter cõparauit. Idem verò monaſteriũ opimis poſſeſſionibus, ornamentis eccleſiaſticis, libris atq; alijs diuerſis rebus, ad Dei ſeruitium & cultum pertinentibus, deuotus impleuit, & ſanctorum monachorum multitudinem illic congregans, Abbatem vnũ ex almi patris Columbani diſcipulis, virũ in diſciplinis regularibus apprimè eruditũ, Aglium nomine, eis pfecit. Iamq; meditabatur, vt cũctis ſeculi dignitatibus reiectis, ſoli Deo intrà monaſterij clauſtra abſq; impedimento ſeruiret: ſed reſiſtebant tam rex, quàm optimates omnes eius tam piæ voluntati, dicentes debere eum potiùs plurimorum vtilitati cõſulere, q̃ priuatæ ſuę deliberationi obſequi. Videns ergò vir Deo dilectus, ratione ſimul & authoritate ſe conſtrictũ, (ſciebat enim ſcriptũ omnibus, Poteſtatibus ſublimioribus ſubditi eſtote. &, Reddite, quę ſunt Cæſaris, Cæſari) ab hac intentione armidentem animũ ad rempus reuocauit: atq; interim diuina id agente prouidẽtia, eccleſiæ Rothomagenſis futurus ſeruabatur antiſtes, vt eius vrbis ciuibus viam ſalutis ſaceris admonitionibus aperiret, imperitosq́ue populi ſenſus luculentis exemplis inſtitueret.

Rom. 13. Matt. 22.

CAP. VIII.

Hęreſis Monothelitarũ

INterea verò defuncto Dagoberto rege Chriſtianiſſimo, filius eius Clodoneus in regnũ ſucceſſit: in cuius regni exordio hęreſis infanda totũ penè fœdauit Orientẽ: Conſtantinopolitanus Epiſcopus, & Alexandrinus quoq; intantùm vt ipſe etiã Paulus Cõſtantinopolitanus Epiſcopus, & Alexandrinus quoq; patriarcha, puerſo dogmate corrumperentur. Aſſerebat enim illa peſtis, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum nõ verã carnẽ ex Maria Virgine ſumpſiſſe. Cumq; ea de re à Paulo & cęteris infauſti dogmatis aſſertoribus, cum authoritate etiam Imperatoris Conſtantij tertij, nepotis Heraclij, B. Martino Pontifici Romano ſcripta dirigerẽtur, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipse huic sententiæ assentiret & subscriberet, gustum mortiferæ suasionis summa cum execratione respuit, ità dicens: Etiamsi totus orbis dogmata peregrina & à fide aliena complecti velit, se nec minis cuiusquam, nec blandimentis, nec morte ipsa, à doctrina Euangelica & Apostolica vllo pacto posse auelli.

Mox verò ad regem Francorũ legatos mittens, rogat vt viros in fidei puritate firmatos, verbo & sapientia prouidos, quamprimùm ad se mittat: vt cum illis & totius Italiæ præsulibus, Domino auxiliante, aliquam aduersùs tantæ prauitatis venena antidotum adhibere possit. Rex igitur cunctis regni sui sacerdotibus in vnũ coactis, quid Legati tanti Pontificis afferant, exponit: iubetq; vt ex semetipsis viros tales eligant, quos ad suscipiendum tantæ rei munus, puritate fidei & verbi sapientia idoneos nõrint. Tum illi vno animo beatũ Audoënum cum sancto Eligio ei rei destinandos eligunt. Tanta enim erat in viro Dei Audoëno sapientia, vt quanuis Ordinem sacerdotalem nondùm adeptus esset, tamen penè omnibus eius temporis Galliæ vel Francia sacerdotibus sapientia anteferretur, vel, vt moderatiùs dicam, æquaretur. Sed obstitit tunc quiddam, nè Romam mitterentur.

CAP. IX.

HAud multo pòst tempore quidam ipsius impij dogmatis assertor ex Asia pulsus, in Galliarum ciuitatẽ Heduam, quę nũc Augustudunũ dicitur, pfidus apostata perué nit. Cumq; in aula regis Francorũ relatũ esset, anguem tortuosum virus horrẽdum in ea ciuitate iam latè vibrâsse, multosq; ibidèm infecisse, ilicò synodalẽ conuentum sacerdotũ apud Aurelianensem vrbem adunari iussit: vbi sanè beati viri Audoënus & Eligius, illius hæretici versutijs obiectionibus validissimis restitère, cunctisque eius argumentis, quibus ceu foueis quibusdam se occulere nitebatur, detectis, omnibus qui illic aderãt, mortiferũ dogma & vitandũ & execrandũ, tũ manifesta ratione, tum diuina auhoritate pſuasère: interim tñ, modestię causa, eius victoriæ palmã B. Saluio Episcopo & martyri cõcedentes. Cõuictus aũt hæreticus, etiã è regni Francorũ finibus expulsus est. Id verò nõ cõtra hũc dũtaxàt, sed etiã hæreticos oẽs Audoënus facere solebat, vt quos in cõflictu supâsset, eos in lõginquas regiones confestim aufugere compelleret.

Synodus Aurelianẽsis.

B. Saluius Episcop. & martyr. Audoeni æqualis.

CAP. X.

POsteà verò tum regis voluntate, tum multorũ religiosorum hominũ, pcipuè tñ beatissimi Eligij, quẽ p cęteris singulari amore pſequebatur, consilio & hortatu, Clerici tonsuram accepit, vno eodẽq; tẽpore, etiã ipso Eligio viro Dei, comã ponẽte. Instabat porrò quotidiè magis atq; magis, vt Ecclesiæ fides intemerata cõseruaretur, & à recto tramite nulla prauitate abduceretur. Videṡ aũt Simoniacã hęresim nimiùm in regno Francorũ inualuisse, q̃ ab impiæ Brunihildis tẽpore cunctas penè Francorũ polluerat ecclesias: cœpit suadere regi & cũctis optimatibus, vt patriã ea tabe corruptã, salutari adhibita medicina liberarent, nec vlla ratione cõsentirent, vt quisquã sacros Ordines vel emeret, vel vẽderet: dicens, tale cõmercium diabolica fraude repertum, atq; idcircò ab Ecclesiasticę fidei puritate penitùs eliminandũ: potiusq; eligendos esse ad sacrorũ *Ordinũ fastigia, quos nõ aurum, sed fidei synceritas, doctrinę suauitas, & morum probitas commendaret.

SS. Audoenus & Eligius tõdem.

*Ordinationum

CAP. XI.

INtereà tẽporis defuncto Romano, Rothomagẽsis vrbis Episcopo veneratione digno, B. Audoënus cõsensu omniũ ad eius Episcoparũs subeundũ onus cõpellitur. Illũ em̃ solũ ea sede dignũ tã rex, q̃ pceres, itẽq; Clerus & populus, vna voce testabantur, qppe cuius & fides, & doctrina, & mores tãtæ sedi suscipiẽdæ cõuenirent. Ille aũt, licèt humiliter recusaret, sciens tñ, quantũ sit obediẽtiæ bonũ, voluntati ppriæ imperiũ ppositi plurimorum. Accepta aũt sede põtificia, nõ statim ausus fuit sacrũ Ordinem pceps pcipere, sciẽs videlicet cũ quãto piculo, & qbus fluctibus cõiuncta sit neophyti ordinatio: nè in superbiam elatus, in iudicium incidat & in laqueũ diaboli. Etsi autem à sancto viro elatio omnis esset alienissima, vt tamen posteris humilitatis exempla relinqueret, tantæ dignitatis gradum improuidè, vt dictum est, non sine quadam trepidatione, susçipere noluit.

Creatur S. Audoenus Rothomagen. Episc.

1. Tim. 3.

CAP. XII.

MOx verò penitùs valere iussis curis palatij, & propria sede relicta, ob verbum Dei gentibus procùl positis prædicandum, exulem se fecit. Transmissis nanque Sequana & Ligeri fluminibus, cunctos in ijs regionibus habitantes lumine verbi salutaris quasi Sol quidam illustrauit: in alijs fidei fundamenta ponens, alios in fide con-

Prædicat verbũ Dei in longinquis locis.

confirmãs: quosdã etiam hæresi deprauatos, ad normam Ecclesiasticę fidei reuocans. Cumque in Hispanias peruenisset, reperit populos illic commorantes, iamdudùm nimia siccitate laborare. Iam enim septem anni fluxerant, quibus nec exiguum pluuiæ stillicidium eas regiones irrigârat. Videns autem vir Deo plenus, si ea aëris incommoditas diutiùs perseueraret, non solùm periculum, sed etiam exitium portendere: gladium iam quodammodò in aëre pendentem, & ad feriendum paratum, auertere studuit. Itaque in preces se prosternens, obsecrat omnipotentem Dominum, vt qui quondàm Israëlitico populo propter idololatriam & impijssimam Iezabel annis tribus & mensibus sex cælum clausérit, randemq;, orante beatissimo Elia, pluuia copiosa reserauerit: nunc quoquè suæ misérationis dono populo, ob sua peccata iustè afflicto, largiri dignetur, pluuiaq; salubri terram siccitate squalentem irrigare non differat: vti per miraculum foris exhibitum, corda populorum in fide torpentia, in laudem creatoris fortiùs inardescant. Tum verò sine mora preces viri Dei tãta pluuiæ abundantia consecuta est, tantaq; aëris commoditas subitò reddita est, vt penè veterum malorum damna, præsens abundantia compensare videretur. Cernere tum licebat rorare cælos, imbres ruere, guttulis vberrimis distillare aëra, cælorum beneficijs arua cõpleri, scatere fontes, agros pinguescere, fructibus onerari arbores, plãtaria existere, campos passìm vestiri segetibus, colles vinetis affluere, purpurascẽtes proferre oliuas, rosarum liliorumq; suaues spirare odores, denique agricolas, resumptis viribus, iuuencorum fatigare terga. Nec mirum, Deo dilectũ virum, instãr Eliæ clausum cęlũ sacris orationibus reserare potuisse, quẽ constat, in multis virtutũ Elię sectatorẽ fuisse. Virginitatis enim priuilegio floruit, vt Elias: reges & potentes delinquentes asperè increpauit, vt Elias: nullius eũ neq; terrores, neq; blandimenta à rectitudinis & iustitiæ tramite abducere potuère, vtì nec Eliam: vestibus sępè asperis vtebatur, vt Elias. Atq; ità virtutes beatissimi viri plurimis celebrantur locis, & fidei eius meritum p orbẽ terrarum latè prædicatur. Porrò confirmatis Hispaniarum populis in fide verbis & miraculis, ad sedem propriam iam tandèm redire constituit.

Septem annorũ steritatẽ auertit suis precibus.

3. Reg. 17.

CAP. XIII.

CVM autem reuertendo, per Andegauensem regionem iter ageret, obuium habuit pauperculũ quendam: qui cùm Dominico die contra vsum Ecclesiasticum, opus seruile exerceret, atq; in mola farinam conficeret, manum, qua lapidem molarẽ circumagebat, repentè aridam & inutilem sensit. Nam pollex eius adeò affigebatur superiori illius parti, vt sanguis indè promanaret: ipsumque lignum, quo mola versabatur, inter pollicem & palmam tam strictè tenebatur, vt nullo pacto indè posset auelli. Procidẽs ergò pauper ille ad pedes sancti viri, miseriam suam lachrymabũdus ei exponit, simul etiam culpam suam & negligentiam confitetur. At vir beatus contractæ manui signum sanctæ Crucis imprimit, & pristinæ seruire consuetudini naturæque necessitate exerceat. Si enim Iudæi, inquit, decreta legis per Moysen darę, tanta diligentia custodiunt: quanto magis conuenit, Christianos pręcepta Euangelij per Christum promulgata, feruenter & audire, & custodire? Sicut ergò Iudæi nullum opus seruile faciunt in sabbato: ità Christiani in die Dominicę resurrectionis debent ad ecclesiam conuenire, verbum Dei auribus percipere, mente retinere, & ab opere seruili abstinere.

Pœna laborantis Dominico die.

Signo Crucis sanat manum læsam.

Die Dominicæ resurrectionis, dicit omnẽ diẽ Dominicum.

CAP. XIIII.

PErueniens indè Rothomagum, ordinem pontificalem ad præscriptum Ecclesiastici & Canonici dogmatis, vnà cum beatissimo Eligio suscepit, vno nãq; die apud Rothomagum ambo pariter ordinati sunt, sanctus Audoënus eiusdem vrbis Archiepiscopus, sanctus verò Eligius * Nouiomagensis Episcopus, anno Dominicæ incarnationis sexcẽtesimo tricesimoquinto pridiè Idus Maias, Dominico die ante Litanias. Suscepto verò Episcopatu, qualẽ se deinceps exhibuerit, quis, p dignitate explicare queat? aut qs tanta sermonis copia instructus est, vel cuius oratio tantę affluẽtię vberitate exundat, vt oẽs eius virtutes & rectè facta, ità vt par est, dicendo consequi possit? Idẽ semper robustus pmanẽs, & in virtutis studia continenter incũbens, in cœpto p̃posito constãtissimè pseuerabat. Eadẽ in corde humilitas, eadẽ in vultu grauitas erat.

* Nouiomagensis Episcopus, anno Dominicæ incarnationis sexcẽtesimo tricesimoquinto pridiè Idus Maias, Dominico die ante Litanias.

Videtur hic esse mẽdum in numeris annotatum.

Catalogus virtutum eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eandem pauperum curam & solicitudinem, quam priùs, retinebat. Eadem fraterna dilectio, eadem mentis constãtia illi permanebat: nisi quòd Episcopalis dignitas, quę alijs pompæ & fastûs fomenta subministrare solet, ei maioris abiectionis studium attulit: atq; vndè alij ad tempus videntur extolli, id ille maioris humilitatis sibi materiam effecit: Christo semper subditus, deuotione armatus, doctrina præcipuus, pontificio honore dignus, in eo verò recusando humilis, in suscipiendo morigerus, exspontaneus, fide plenissimus, erga Dei præcepta obediẽs, erga promissa credulus, peregrè locuples, industria solers, in opere docilis, spe longanimis, in colloquijs sapiens, consilio prudens, in castigandis hominum vitijs strenuus, in amando feruens, patiens in aduersis, fortis in periculis, mansuetus in disciplinis, largus in eleemosynis, in studijs assiduus, mortis meditatione solicitus. In timore DEI eximius, religione magnificus, in celebrandis exequijs deuotus, misericordia præclarus, ingenio excellenti præditus, iustitia insignis, seueritate terribilis, promptus ad gratiam, paratus ad ignoscentiã, humilitate summus, hospitalitate præcipuus, gregis sui nutritor pijssimus, pastor Ecclesiæ prouidus, dispensator fidelis, moderator insignis. Peccata nẽ ipse admitteret, cauebat: ab alijs admissa, haud secùs àc sua lugebat: plebi salutares adhibebat admonitiones, & CHRISTI eam præcepta docebat. Proteruos non armis vincebat, sed patientia: superbos Christi iugo suauissimo subdebat. Semper erga pauperes obsequiosus, erga peregrinos diligens erat: quibus certè eiusmodi præstabat humanitatis & charitatis officia, vt nisi quis fundatam in CHRISTO haberet mentem, non dignaretur vel æqualibus impẽndere, quæ ille perpetìm luridis & abiectis hominibus exhibebat. Deniquè omni Pontificio fastu posthabito, populorum agminibus neglectis, principum spreta frequentia, famulantium obsequijs postpositis, pauperum & captiuorum consortijs semper delectabatur. Sed quid his diutiùs commoramdis immoror, quandò, vt verum fatear, nũquàm quisquam ea tempestate in bonis inchoandis studiosior, nunquàm in inchoatis perseuerantior & constantior in Gallijs fuit? Posset enim quis vel rarò arripere, sed vix aut difficilè perpetuò tenere. Hic verò, quod semèl proposuit, perpetuò retinuit. Quod Deo primum vouit, id nullis mundi negocijs voluit obligatum. Quod initio arripuit, ad finem vsque perduxit: in ieiunijs assiduus, in vigilijs pernox.

Sũma humanitas erga pauperes & captiuos.

CAP. XV.

Eius abstinentiã, lachrymæ, corporis cruciatus.

RIgorem sanè nimiæ abstinentiæ ora pallida demonstrabant: maxillæ lachrymis humectæ, cordis contritionem prodebant. Lactea colla ferrei premebant circuli: ventrem & brachia ferrum èquè constringebat. Talia miles CHRISTI in suo corpore stigmata circunferens, voluptatum illecebras & diabolicas pſuasiones, Deo miserante, facilè contẽpsit. Sciebat enim, Dominũ Iesum Christũ, vt nos ab æternis pœnis liberaret, multo grauiora pertulisse: & multa martyrũ millia persecutionis tempore, vincula, carceres, ignes, bestias atq; innumera tormẽtorum genera Christi causa tolerâsse. Eius quoquè lectus, non ex mollibus plumis, pictúsve tapetis, sed ex aspe-

Lectus.

ris virgultis sternebatur. In eo corpusculũ, ieiunijs & vigilijs defessum, ceu acceptam

Rom. 12.

Deo victimam reponebat: secũdùm Apostoli præceptum, corpus suum exhibens hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem: illud quoquè eiusdem Apostoli decantans:

Rom. 8.

Non sunt condignæ passiones huius tẽporis, ad futurã gloriã, q̃ reuelabitur in nobis.

CAP. XVI.

Multa condit monasteria.

ARdebat verò summo studio monasteria & loca sacra per omnes Franciæ prouincias construendi, maximè verò in propria diœcesi: vbi sanè multa cœnobia, eaque ampla & nobilia, à fundamentis condidit: non pauca verò, priorum Antistitum & Abbatum desidia neglecta, instaurauit. Inprimis autem ipsam matrem Ecclesiam, præ omnibus, qui ante eum fuerunt, Episcopis, rebus, opibus, thesaurisque pluribus locupletauit, atque inter alia ornamenta lectum fecit auro inclusum, ob amorem

Ecclesiam Rothomagensem ornat egregiè.

perpetuę Virginis & sanctissimę genitricis Dei. Clerum quoquè plurimum adunauit, eumque Ecclesiasticis disciplinis mirabiliter imbuit, & in subministrandis alimentis rebusque necessarijs, largum se illi procuratorem exhibuit. Xenodochia quoquè & matriculas extruxit, annonam sufficientẽ illic habitãtibus suppeditãs. Eádẽ cura & diligentia vicos publicos & plebeias ecclesias fundauit, vel etiã reparauit: nec vlla diœcesis in cunctis Galliarum ꝓuincijs eius temporibus Rothomagẽsi diœcesi in pierate & de-

& deuotione erga Deum & religionem æquiparari, nedùm anteferri potuit. Tantus enim ibì erat numerus cœnobiorum diuersi sexûs, putà monachorum & monacharum, quæ ad eius institutionem tanquàm diuinæ sationis messes quædam, subitò enituêre, vt & multitudine & religione Aegypti monasteria, ab Antonio quondàm instituta, æquare viderentur. Ipse verò sine intermissione verbum Dei prædicabat, instãs, secundùm Apostolum, opportunè, importunè, arguens, obsecrans, increpans cum omni patientia & doctrina.

2. Tim. 4.

CAP. XVII.

Vuaningũ virum nobile sanat.

INter cætera autẽ virtutum miracula, quæ idem egregius præsul effecit, illud omninò prætereundum non est, quòd illustrem virum Vuaningum sua oratione optatæ sanitati restituerit. Fuit ille Vuaningus sanè prædiues & potens: sed morbo correptus acerbo, in ecstasi multa impiorum supplicia vidit. Cumque eodem morbo adhuc premeretur, beatus Audoënus antistes, cùm priùs orâsset, benedictionem ei impertijt, & reddita illi est pristina incolumitas. Hortabatur autem eum Audoënus, vt loeum illum D E O dicaret. Admonitus enim ille fuerat à beata Eulalia, vt in prædio suo Fiscano, vbì iamdiù decubuerat, ad sancti præsulis Audoëni iussionem cœnobium extrueret: simulque indicatum erat ei, viginti annis illum in corpore victurum. Itaq; vitæ redditus, & ad sese reuersus, clarissimum Pontificem Audoënum orat, vt ad se venire velit, vnà cum sacerdote Christi Vuandregisilo. Adfuit verò etiam Rex iuuenis Clotarius, Ludouici iunioris regis filius, insigne illud, quod in Vuaningo perpetratum erat, miraculum magno desiderio cernere cupiens: Non solùm autem rex, sed & cuncti pceres, & omnis populi multitudo, qui cum illo aderant, viderunt, & omnipotentis Dei elementiam collaudârunt, beatumque Audoënum colere & venerari cœperunt. Tum demùm S. Audoënus vnà cum Vuaningo iam DEO consecratum cœnobium, nobilissimamque & beatam virginem Childemarcham Abbatissam, cum multis Deo sacratis virginibus sancto viro Vuandregisilo, vt sub eius essent magisterio, tradidêre: quem olim sanctus Audoënus sacris ordinibus ornauerat, & cui à rege Clodoueo locum, qui Fontanella dicitur, ad monasterium construendum impetrauerat. Eius, inquam, operibus bonis & exemplis atq; regularibus disciplinis monasterium hoc docendum & instruendum commisêre. Atq; his virtutum miraculis fulgens idem Christi miles & beatus præsul Audoënus, cùm esset humilitate munitus, non nouerat extolli: immò verò oppida, rura, casas, vicos, castella peragrans, cunctis vitam annunciabat & mortem, tormenta impiorum & iustorum gloriam. Si qua autem illi esset à concionibus intermissio, orationi vacabat, & terrenis curis absolutus, mente cælestia contemplabatur. Et sæpissimè quidem in cubiculo eius lux immensæ claritatis cœlitùs effusa, à discipulis eius visa est. Sed quia in cœnobiorum mentionem incidimus, opportunum arbitramur, vt quemadmodùm locus, qui nũc Crux S. Audoëni dicitur, primitùs ei ostensus est, hoc loco commemoremus.

CAP. XVIII.

Videt Crucem luculentam in aëre.

CVM tempore quodam parochiam suam prædicando perlustraret, & per hunc ipsum locum iter ageret, curru vectus, (Nõ enim poterat nimio fessus senio, iam equo vehi) muli, qui currum trahebant, subitò subsistêre. Cumque auriga flagello eos vrgeret ad procedendum, nullo modo indè eos potuit amouere. Sentiens autem vir Dei, non sine nutu diuino animalia manere immota, confestim sursùm erectis lumenibus, vidit Crucis vexillum, multo splendore latè circunfusum. Cumque Domino reuelante intelligeret, cum locum suo illum seruitio & cultui destinâsse, mox reductis oculis, conspicit hominem quendam arantem. Accepto ergò eius stimulo, figuram S. Crucis efficit, eaque terræ infixa, & sanctorum reliquijs ei impositis, discedit. Sole indè ad vesperam terras relinquente, columna ignea in eo loco per totam noctem visa est tanto splendore, vt solis claritatem vincere videretur. Nec ea ab vno solo, sed à totius prouinciæ hominibus conspecta est. Itaq; confluxit cò hominum multitudo, offerentium D E O vota sua: diuersisque affecti morbis, illic pristinam sanitatem recuperârunt: cæci visum, surdi auditum, muti linguæ officium, leprosi mundationem. In quo etiam loco Leutfridus ecclesiam condidit, quæ in S. Crucis & reuerendissimi Audoëni Pontificis honorem dedicata est: vbi hodieq; monachi non pauci, ad monasticæ regulæ præscriptum Deo seruiunt.

Nota miraculum ad Crucis effigiem.

CAP.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP. XIX.

NEC illud intrà silentij latebras addendum est, quod de eó certum & compertum habemus. Iter illo quodã die per Rothomagensem paroeciam faciente, ad quendam locum venit, haud procùl à Sequana fluuio apud insulam Belcionacam situm. Visio eius. Ibi verò paululùm se dixit velle quiescere, diuino hauddubiè instinctu admonitus. Cumque sancto sopore esset oppressus, Angelicis est colloquijs fruitus, atque in eodem, quo quiescebat, loco, vt in beati protomartyris Stephani honorem basilicam ædificaret, admonitus. Accersito deindè Ansberto, qui per id tempus Fontanellæ coenobij, in cuius territorio locus ille esse videtur, Abbas erat, eius Ecclesiæ construendę ei negociũ dedit. Is verò clarissimi Pontificis votis fauens, sacram illic ædiculam eximio quidem, vt sese habet loci situs, sed eleganti tamen opere, fabricandam curauit. Porrò eximius pastor & egregius Pontifex Audoënus xenodochium pauperum ob memoriam nominis sui sempiternam ibidèm instituit, ac patrimonium quoddam, cui Childriaci vocabulum est, in Dunensi pago situm, pauperibus eius xenodochij gratuita benignitate largitus est, sciens scriptum, eam hæreditatem benè recondi, quæ Deo custode seruetur.

CAP. XX.

ALIO etiam tempore, cùm suas paroecias, verbũ Dei seminando circumiret, venit in pagum Constantinum. Vbi autem ad monasterium beati Marculphi accessit, rogatus est à Bernoino, eius monasterij Abbate, vt corpus S. Marculphi, in aliũ locum transferret. Eius precibus vir Dei satisfaciens, transtulit sacrum corpus in apsidem cum hymnis & congruo honore. Posteà verò petijt ab eodem Abbate, vt permitteret ipsi sumere quippiam de illo corpore. Abbate benignè assentiente, beatus Audoënus caput sancti Marculphi pro reliquijs secùm absportare statuebat. Sed eo isthuc meditante, abimprouisò reperta est in eius palma chartula cælitùs missa, quæ illum admonuit, nè caput sancti Marculphi à corpore separare ausus esset: sed alijs locis ex corpore eius reliquias pro voto acciperet. O virum DEO vsqueadeò dilectum, vt adhuc interris degenti, è cælis epistolam scribere dignatus sit.

Cælitùs chartula ei mittitur.

CAP. XXI.

CONtigit verò in eodem pago, vt quendam illic lapidem insigni forma videret: cumque accuratiùs eum esset intuitus, ait eum aptum & opportunũ esse eorum vsibus, qui equitandi curam gerant: atque ea causa optauit eum esse in Brisniacensi villa. Cumque eo indè recedẽte, quidam homo secularis, animo tumidus, id audisset, continuò misso plaustro, lapidem illum ad se adduci iussit. Veniunt eius famuli, saxum plaustro imponunt, eunt prosperè & expeditè vsque ad biuium illud, cuius vna pars ducebat in villam Brisniacensem, altera ad villam hominis secularis, qui illud saxum sibi vendicare voluit. Vbi eò ventum est, ne passum quidem vnum boues se mouere potuerunt. Iungunt illi multa boum paria, sed cùm nihil proficerent, tandèm amotis bobus, ad dominum suum casso labore reuertuntur. Postquàm verò id sancto Audoëno renunciatum est, vocat Anstardum famulum suum, in eádem domo seruientem, iubetque, vt saxum ad villam adducat. Illo dicente, se non nisi duas vaccas habere, eas iungere iubet. Páret ille iussis viri DEI, veniensque ad saxum, vbi illud plaustro imposuit, tanta facilitate peruénit ad villam, acsi nullum illi plaustro eius impositum esset. Cùm autem saxum collocatum esset in eum vsum, quem vir Domini priùs dixerat, aliquanto pòst tempore muliercula quædam exanimi leuitate in illo sedere ausa fuit. Obiurgabant autem eam vicinæ circunstantes, quòd non esset verita insidere saxo sancti Audoëni. At illa respondit: Audoënus homo fuit, sicut & ego. Nulla verò intercedente mora, vltio diuina verba superbiæ castigauit. Repentè enim oculorum eius orbes è suis sedibus excluſi sunt. In illo enim saxo nulla fœmina sedere consueuerat, posteaquàm à sancto viro, illic vt starueretur, iussum fuit.

Saxum moueri nõ potest.

Nota vltionẽ cælestẽ in fœminã, quæ virum Dei cõtempsit.

CAP. XXII.

ILlud etiam cur reticeam celeberrimum miraculum, quod per eius diœcesim multorum latè sparsit rumor & assertio? Quodã tẽpore permultæ ranæ inconditis vocibus religiosi antistitis auribus obstrepebãt. Iussit ergò sacerdos Dei, vt cõticescerẽt, ac reuerentiã sacrę oratiõi deferrẽt. Mox circũfusus ille strepitꝰ cõquiescit, licebatq; cerne-

cernere paludes tacitas, & irrationalia animantia per reuerentiã agnoscere, quod per naturam ignorabant: cùm ediuersò tanta hominum immodestia sit, vt pleriq; deferre nesciant mentium religioni, quod auriũ voluptati deferunt. His atq; alijs pmultis miraculis insignitus licèt Christi miles B. Audoënus, nescit tamen inflari. Inferiora enim despiciens, terrenorũ obliuiscens, alta cęlorum tota mẽtis intentione desiderãs, pangens nunc castitatis, nunc tẽperantiæ modulos, sobrietatis carmen, integritatis melos, q̃ retrò sunt obliuiscens, & ad anteriora se extendens, tendebat ad brauiũ supernæ vocationis. Quis verò, quãuis doctissimus, quanuis summa dicẽdi facultate instructissimus, vel scripto explicare, vel sermone cõmemorare queat, quanta diuinitùs illi collata sint miracula, Galliarum Francorumq; populo in exemplum relicta? Quis iter arduum & angustum, quo ille ad supernas properauit sedes, possit imitari? Quis enim decere ausus sit, illum vnquàm cibum aut potum ad satietatẽ accepisse, aut somno pluscułùm indulsisse, cuius Angelicus vultus, vigiliarum & ieiuniorum pallore cernebatur afflictus? Erat sanè erga omnes humanissimus, omnes miro complectebatur amore, adeò vt suum putaret lucrum, quicquid alijs gratiæ diuina benignitas contulisset. Aliorum profectibus lætabatur, aliorum pericula mœstissimum illi pariebãt luctum. Gaudebat, si quos didicisset ad summa ꝓficere: tristabat, si qui ad ima deuoluerẽtur.

Mira cibi potusque & somni parcitas.

CAP. XXIII.

ITaque post fundatam in fide ecclesiam, post doctrinæ fluenta, post tot ædificata monasteria, post tranquillatum totius Franciæ regnum, vrbem Romam, caput orbis & Christianæ religionis, quam Apostolorum principes suis corporibus ornant, martyrũ cateruæ sacris ossibus decorant, pontificatũ eius vrbis tunc in annum quartũ obtinẽre Adeodato Papa, adire tandèm constituit. Cumq; hoc longè lateq; fama vulgaret, vndiquè conueniunt ad virum Dei innumeri homines religiosi, auri argentique pondera multa ei afferentes, simulq; obsecrantes, vt ad corpora sanctorũ Apostolorum & martyrum pro redemptione animarum suarum, ea deferri iubeat, partem etiam pauperibus illic suis sacris manibus distribuat, ipsosque suis precibus Christo commendet. Multi etiam venerabiles viri & Deo deuoti, vnà cum illo proficisci sibi licere gratulabãtur. In quibus erat S. Sidonius, genere Scotus, extructor monasterij, quod nunc per metonymiam, sanctum Sidonium, appellant. Stipatus igitur vir Deo dilectus sanctorum comitum turba, eleemosynarumq;, benedictionibus onustus, ad limina sanctorum Apostolorum hilaris, vt quondàm vas electionis, cùm diuersarum ecclesiarum benedictiones in ministerium sanctorum Hierosolymam apportaret, peruénit. Ad singulas autem Apostolorum & martyrum memorias se prosternens, vota & supplicationes tam pro se, quàm pro totius Ecclesiæ Catholicæ pace, obtulit, lachrymas tamen vberiùs, quàm verba, fundens. Vbicunque enim in oratione pstratus iacebat, flumina lachrymarum pauimentum irrigabãt. Deniq; cùm ad beati Petri confessionem hunc versum inciperet, Exultabunt sancti in gloria: diuinitùs responsum est, Lætabuntur in cubilibus suis. Sed quis commemorare sufficiat, quanta liberalitate & munificentia per Romanas ecclesias & sanctorum memorias traditam sibi pecuniã distribuerit? Cumulabãtur altaria sanctorũ auro & argẽto, itẽq; pauperũ manus implebantur, gaudebat vrbs tota eũ, qui toto esset notus in orbe, ad se venisse. Et vt paucis expediam, adeò illius aduentu & beneficijs gratulabatur, acsi fidei suæ fundatores coràm oculis corporeis intueretur. Absolutis verò apud loca sanctorum diù optatis precibus, diuinis acceptis responsis, cum multarum reliquiarum suffragijs tandèm venerabilis senex, altissimis Alpium iugis transmissis, in Gallias reuertit.

Romam ꝓficiscitur.

Nota pri. scorũ Christianorum erga sacra loca & sanctos deuotionem, Rom. 15.

Pſal. 149.

CAP. XXIIII.

CVM autem ad suę diœcesis fines peruenisset, omnes tam ciues, quàm suburbani homines, maximo affecti gaudio, cateruatim illi occurrerunt cum Crucibus & lampadibus, gratias agentes Domino, q̃ proprium pastorẽ atq; pontificẽ ipsis incolumem restituisset. Iamq; velox fama volans, regis perfertur ad aulam. Itaq; rex & regina cunctiq; palatij proceres laudant creatorem, quòd tãtus antistes & rutor regni, ipsis saluus esset redditus. Quid hîc dicam de sacerdotibus & agminibus monachorũ? qui omnes vnanimiter, in cælum sublatis manibus, canebant: Gratias agimus tibi IESV Christe, fili DEI viui, qui exaudisti voces ad te clamantium, & reddidisti nobis pastorem animarum nostrarum, & corporum procuratorem.

Redit ad suos, & honorificè excipitur.

CAP.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP. XXV.

ITA ad sedem propriam reuersus, audit palatij Principes, quos authore Deo, Romam proficiscens, concordes reliquerat, instiganre diabolo, iam discordiæ peste correptos. Spiritalia igitur arma capessens, putà, vigilias, preces, ieiunia, spiritalem hostem è palatio pellere, & pristinam concordiam inter commotos principes sarcire conatur. Quàm verò multa, quàm grauia & alta suspiria duxit, quàm multas molestias & afflictiones beata senectus pertulit, vt inter se conciliaret, quos inuidia diaboli in mutuas animorum acerbitates coniecerat? Certè nè sanguis humanus fundere-
Iohan. 10. tur à Christianis, libèns ipse mortem erat oppetiturus, non immemor illius Euangelicæ sententiæ: Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis. Nec labor tanti viri cassus esse potuit. Principes enim, pulsa dissensione, libenter amplexi sunt amissam pacem.

CAP. XXVI.

IAM verò regnante Theodorico, qui beatum virum non minùs, quàm reges superiores, charum habuit, inter reliqua eius beneficia id ab eo præstitum est sancto Audoëno, vt in eius parœcia nec Episcopus, nec Abbas vel Abbatissa, neque Comes, neque alius quisquam iudiciaria potestate præditus, absque eius consensu rectorem vel successorem constituere auderet, nisi quem vir sanctus vel de suis, vel aliunde pro vitæ merito instituere vellet. Erat tum in eius, quem diximus, regis palatio primaria dignitate vir illustris Vuaratto. Is filium habuit strenuum & industrium,
Gisle marus suum parẽtem priuci patu deij. cit, sed animo ferum ac moribus asperum, & ipsi parenti suo insidiantem. Gisle marino. men erat illi: nec destitit à concepta malitia, donèc patrem suo principatu deiecit. Etsi verò obiurgaret eum beatus Audoënus, quòd tantam nequitiam aduersùs parentẽ exerceret, at ille tamen monita eius salutaria audire noluit. Sed non multò post à Deo percussus, impijssimam animam exhalauit, quemadmodùm ei vir Dei antè prædixerat.

CAP. XXVII.

Vir sanctus venit Coloniam. ORTA autem discordia inter Francos & Austrasios, vir beatus componendæ pacis causa Coloniam vénit. Vbi cùm martyrum monumenta perlustraret, atq; suo more reliquias ex eorũ monumentis ablatas, secùm magno cum honore abiportaret, obuium habuit mutum quendam, qui iam annis vndecim nullum cuiquam verbum fudisset. Permisit aũt Dominus tot annis illum sic permanere in famuli sui Audoëni honorem, vt per eum facultas ei loquendi restitueretur, & diù tacens lingua, in Christi laudes erumperet. Illi ergò muto vir Dei signum Crucis impressit, caput eius consignans: moxque locuta est lingua, tandiù tacens. Tum verò inter discordes populos instaurato pacis fœdere, indè discedens, in Neustriam, Virdunum peruénit.

CAP. XXVIII.

CVM autem in eius vrbis ecclesiam ingrederetur, mulier quędam dæmoniaca vexari cœpit miserabiliter: frendensque dentibus, in virum Dei rapido cursu inuehebatur. At vir beatus manu caput eius stringens, ilicò dæmonẽ eiecit, sanamq; illam
Curat dæmoniacam. parentibus reddidit. Indè ad palatium veniens, quæ de conficienda pace prosperè gessisset, cuncta explicauit. Sed iam tempus est, vt de preciosissimi viri obitu calamus noster quædam annotet.

CAP. XXIX.

ANno igitur *decimosexto regni Theodorici regis & * Cratildis reginę, res palatij administrante Vuarattone subregulo, apud villam Clypiacum, vbi tum vir beatus de pace inter Francorũ populos constituta nuncium attulerat, iã lõgæuæ ætatis senio confectus, in morbum incidit. Appropinquabat enim dies optatus, quo cupiebat dis-
1. Cor. 15. solui, & esse cum Christo: terraque relicta, penetrare cælos, & videre iam facie ad faciem, quod in ænigmate iampridèm vidisset. Cumque febribus corpus attenuare-
* Aubertũ tur, & obitum suum iam imminere cerneret, obsecrabat Dominum, vt suas oues idoneo pastori cõmittere dignaretur. Deniquè hortabatur regem, vt Abbatẽ * Aubertũ sibi faceret successorẽ: quod & factũ est. Postremò fusis ad Dominũ precib', gregem sibi creditũ illi deuotè commendauit, atq; ità spiritũ reddidit in manus creatoris, cælestibus choris sociãdum, & gloria sempiterna paradisi fruiturum. Rexit autem
Felicissimus obitus eius. Rotho-

Rothomagensem ecclesiam annos quadraginta & tres, menses tres, dies decem, Nonagenarius migrauit ad Dominum nono Calendas Septembris, die Dominico, anno ab incarnatione Christi sexcentesimo septuagesimoseptimo.

CAP. XXX.

Magnum eius decessus luctum affert. COmpletur interea luctu ingenti domus regia, omnis Palatina dignitas mœret, omnis sublimitas humiliatur, gaudium omne in lamentum vertitur, risus omnis excluditur, plangũt cuncti prudentissimum consiliarium, pacem populo Dei semper conciliantem, & humani sanguinis profusionẽ instantissimè amolientem, prędicatorem egregium, monasteriorum fundatorem, pauperũ consolatorem, monachorum patrem, pastorem clericorum, hæreticorum persecutorem, regni tutorem, & Ecclesiæ Catholicæ propugnatorem. Inter hæc verò patent iam beato pontifici cælorum palatia, secretorum arcana reserantur. Eius merita excedunt montium cacumina, eius sacerdotij dignitas superat altitudinem siderum. Sociatus iam choris sanctorum & legionibus Angelorum, glorificatus est inter arces apostolicas, collocatus inter patriarcharum & prophetarum turmas, & in lucidissimis beatorum castris muneratus. Plebs vniuersa pium plangit pastorem, & miles Christi cum fiducia in Christo liberalissimo remuneratore exultat. Rex, regina, palatij proceres, non cessant à lachrymis, & ille eius fine cunctatione contendit faciem intueri, cui in hac vita sedulæ seruitutis officia præstitit. Tristantur ciues & vicini, & Audoënus laboris sui mercedem accipiens, iucundissimè lætatur. Tunduntur manibus pectora, pijs ora rigantur lachrymis, & beatus antistes se mundi nexibus gaudet absolutum. Regni tutorem omnes expetunt, quem plateæ cælestis Hierusalem coronatum excepêre. O quãta fuit tunc plaudentium Angelorum lætitia: & tamen non mediocriter pium est fiere Audoënum, qui vt cælestem vitam duxit in seculo, ità modò rogatus gaudet in cælo, & in tabernaculis iustorum magna cum tranquillitate requiescit, stipatus frequentia Angelorum.
Funus eius honorificè curatur. Postquàm autem planctus paululùm quieuit, Episcopi, qui aduenerant, rex & regina, Maior domûs, siue magister equitum, cunctiq; palatij principes, beati viri corpus sc. retro imponentes, sacras exequias concelebrârunt. Lętabantur singuli, & in maximo lucro ponebant, si corpus sancti viri in humeros sustollere liceret. Cumque ad pontem Isaræ cum maximo honore, & digno funeris ornamento laudibus & hymnis decantandis peruenissent, noctem totam in Dei laudibus exegêre. Indè verò regia dignitas cum multo animi dolore redijt ad sua, cernens ablatam à se DOMINI margaritam.

CAP. XXXI.

TVm verò permultis Episcopis in vnum conuenientibus, adiunctisque venerabilibus Abbatibus, sacerdotibus, monachis & clericis, itemque viris illustribus & turbis populorũ, cum Crucibus & lampadibus atq; thymiamaterijs in Volcassinensem prouinciam sunt ingressi, summoque cum honore beatum corpus humeris gestantes, laudes & hymnos Deo canebant, non sine multis lachrymis respectantes ferentrum pastoris sui. Ità demùm Rothomagum cum sacro corpore peruenium, atque illic in beati Petri Apostoli Basilica, loco, quem ipse sibi præparauerat, decentissimè illud sepeliunt.

CAP. XXXII.

ILla verò basilica, in qua sancta eius membra quiescunt, miro opere quadris lapidibus Gotthica manu à primo Clotario Francorum rege, olim nobiliter constructa fuit, anno plùs minùs quarto & vicesimo regni eius, sedem Rothomagensem obtinente Flauio Episcopo. In qua etiam duæ eius vxores & reginæ conditæ sunt, Haldetrudis & Bertetrudis, itemque Dagobertus filius Sigeberti regis, quem torondit Grimoaldus: atque etiam Childericus rex, frater Theodorici, cum vxore Bilhilde & filia: quos ipse vir sanctus iam olim illic sepeliẽrat: qui satellitum suorum Amalberti & Vigoberti insidijs, vita atque regno priuati fuêre. Vbi Dominus Iesus Christus, me-
Ad sepulcrum eius multa edun tur miracu la. ritis beati præsulis Audoëni suffragantibus, multa virtutum signa vsq; in hodiernum diem efficere non cessat. Ibi enim cæci illuminantur, leprosi mundantur, claudorum reformantur gressus, dæmoniaci curantur, & diuersi languores sanantur. Nec in eius duntaxàt ea fiunt sepulturæ loco, sed in multis etiam prouincijs, quas vir Domini docendo peragrauit. Quæ si quis plenius nôsse velit, perlustret Galliam, Aquitaniam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hiſpaniam, Italiam, geſta regum Francorum, vitam & actus beatiſſimi Eligij epiſcopi, ab ipſo conſcriptos, vitas quoquè venerabilium Abbatum & confeſſorum temporis ſui, atq; illius ciuitatis ſcrinia, itemq; monaſteriorũ, q̃ reges & reginæ permultiq; alij viri religioſi, illo adhortante, conſtruenda curârunt, perlegat. Quibus in locis omnipotens Deus ad honorem nominis ſui, per merita ſancti pontificis, multa admiranda vſque in præſens operatur. Teſtãtur ergò loca, vbi ea fiunt miracula, patres matresq; docent liberos ſuos, magiſtri diſcipulos, ſenes iuuenculos, ob memoriam ad poſteros tranſmittendam. Requieuit autem beatiſſimi viri corpus in eodem loco, quo conditum fuit, annis tribus & menſibus nouem.

CAP. XXXIII.

POſteà autem viſum eſt antiſtiti ſucceſſori eius, vt in locum editiorem illud tranſferretur, nempe ad plagam orientalem altaris S. Petri Apoſtoli. Conuocatis igitur permultis monachis, omniq; clero & populo vrbis eius & totius prouinciæ, totam noctem in laudibus & hymnis peruigilem duxit. Finitis verò matutinis laudibus, cum choris modulantium, quorum vocibus cantuq; ſuaui omnia circunſonabant, corpus ſacratiſſimum à loco, vbi humatum fuerat, cum multa veneratione ipſo die Aſſenſionis Domini, tertio Nonas Maij, tranſtulit in locum prædictum, vbi nunc vſque honorificè illud homines venerãtur. Fuit enim tam ab omni corruptione alienum repertum, quàm olim fuerat virginea integritate conſpicuum. Fecit verò idem Epiſcopus ſuper eius ſepulcrum fabricam quandam mirifici operis, in quam contulit argenti talentum maximum, auri plurimum, gemmisq; optimis eam exornauit. Atque intrà illam condidit lectum, quem ſanctus Audoënus flagrantiſſimo ardore iuſſerat parari, atque intùs & foris auro mirabiliter includi, vt in honorem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ad ſanctam reſurrectiõem in Hieruſalem perferretur. Sed nè id fieret, ſanctæ eius voluntati multa tum fuêre impedimenta obiecta.

Transfertur ſacrum eius corpus, poſt triennium, adhuc incorruptum.

CAP. XXXIIII.

QVod autem ipſo tranſlatiõis eius die declaratum eſt miraculum, id paucis commemorandum eſt: Inciderat is, quem diximus, Epiſcopus in moleſtiſſimam corporis valetudinem, quam Tertianam febrẽ vocant. Cumq; non mediocriter is cum morbus infeſtaret, ità vt mortẽ ſibi præ foribus adeſſe ſuſpicaretur, ſubitò intrà Miſarum ſolennia, coram ſacerdotibus, Clero & populo febre omni profligata, priſtinæ ſanitatem recepit: Tum verò ſudarium de capite beati Audoëni, pro reliquijs manu ſua cum fide ſuſtulit, vndè & ipſi & quamplurimis alijs, Domino largiẽte, ſalus collata eſt. Fecitq; ob amorem ſanctiſſimi viri, omnibus opiparum conuiuium, & tanquàm Chriſto aſſiſtens, ambulando ſumebat cibum, & illis recumbentibus officioſè inſerebat. Porrò pauperioribus non ſolùm alimoniam, ſed etiam innumeram ſolidorum copiam diſtribuebat. Quanta autem veneratione proſequendus eſt hodiernus antiſtitis noſtri Audoëni ſacratiſſimus dies, quo ille iunctus Chriſto, Angelicis fruitur paradiſi delicijs, & à nobis magno cum honore atque officioſiſſimè colitur tumulatus? Pauperes ſanè in eius beatæ depoſitionis die in vnum collecti, laudabant Dominum, & gratias inceſſabiles agebant, quòd ipſorum bonus paſtor Audoënus, ſicut in vita duplicem ipſis alimoniam abundè præbuiſſet, ità poſt deceſſum ſuum tam magna eis prandia præpararet. Eius nos orationibus adiuti, conemur totis viribus illius vitam, fidem & mores imitari, vt mereamur ad coronam gloriæ, quam ipſe adeptus eſt, etiam nos quandoquè pertingere: Per Dominũ noſtrum IESVM Chriſtum, qui cum æterno patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat DEVS in Trinitate perfecta, in ſecula ſeculorum, Amen.

Tertiana febris profligatur.

Miracula ſudarij eius.

Debemus ſanctorum fidem & mores imitari.

MAR

MARTYRIVM S. GENESII ARELATENSIS, 891
AVTHORE B. PAVLINO NOLANO EPISCOPO.

Prologus Authoris.

PRoprium atque indigenam Arelatenſis vrbis beatiſſimum Geneſium martyrem, alumnum eiuſdem iure naſcendi, patronum virtute moriendi, celebrare iam à principio atque extollere, omnium fidelium ſtudia, omnes religioſorum literæ debuerunt: vt tanti meriti glorioſa documenta, conſignata ſcriptorum fide, & viuacibus commendata monumentis, illibata atque integra ad poſteros peruenirent, quæ admiratio ſemper faceret noua, & veneratio probaret antiqua. Sed quoniam ſuccedentes ſibi per incertum vitæ tempus ætates, tradere hæc inuicèm memoriæ mutuæ, quàm mandare literis, maluêrunt: vel nunc oportet eadem fidelibus ſcriptis in tempora ſecutura tranſmittere, nè ea, quæ adhuc viua recordatione rerum, vt ſunt geſta, referuntur, euaneſcente per tempus vel tradentium, vel accipientium fide, fabuloſa credantur.

HISTORIA.

SAnctus itaque Geneſius in iuuentutis flore primæuo, prouincialis militiæ tyrociniũ ſuſcepit, eam officij partem ſtudio & arte complexus, quæ patronorum verba vel noua ſignorum velocitate, vel dexteræ, ſonum vocis æquaret: ſpiritalem futuræ gloriæ imaginem præfigurans, vt qui præcepta diuina celeriter audiret, ea fideli- Auguſt. 25.
bus notis piæ mentis exciperet. Accidit autem, vt, cùm ante tribunal exceptoris fungeretur officio, iniuſto atq; ſacrilego mandato perſecutionis iuſſa ederentur, quæ deuotus DEO repudiaret auditus, & imprimere ecris manus ſancta reſpueret. Abiectis ergò tabulis ante pedes iudicis, miniſterium ſacrilegum ſacrata iam Domino mens refugit. Et vt in nullo à præceptis Euangelicis actus martyris deuiarent, quibus declinare perſecutionis impetum vel permittimur, vel iubemur, alia atque alia Matt. 10. Matt 26.
non ſolùm latebra, verumetiã ciuitate mutata, cùm & alio loco ſcriptum ſit, Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma: ab ira ſe furentis iudicis pauliſpèr occuluit. Qui cùm eum corripi protinùs offerriq; iuſſiſſet, neque inueſtigatio ad procuratam latebram perueniret, crudeliſſimis pœnæ miniſtris, vt vbi repertus fuiſſet, gladio eum interficerent, imperauit. Quod vbi beato Geneſio vel occultis nuncijs, vel rumore compertum eſt, diuerſa latẽdi loca, vt exitus docet, non infirmitate ſpiritus, ſed carnis trepidatione, mutauit. Atque interim, licèt ſuperfluò, de præſumptæ fidei confirmatione ſolicitus, quoniam nondùm erat ex aqua & ſpiritu ſancto renatus, per fidos internuncios à Catholicæ religionis antiſtite donum baptiſmatis poſtulauit. Sed ille vel temporis anguſtijs impeditus, vel iuuenili ætati diffidẽs, ardẽtia vota diſtulit, ac fideliter indicauit, quòd plenam conſummarionem etiam huius muneris daret prompta pro Chriſto cruoris effuſio. Et hæc quidem cunctatio ſacerdotis, diuino, vt æſtimo, prompta nutu atque iudicio prouocata diſpoſitaque eſt: vt circa eius ſolennem conſecrationem officia humana ceſſarent, cui vnius baptiſmatis duplex gratia, ex vtroque ſcilicet Chriſti latere & aqua & ſanguis parabatur. Ioan. 19.

S. Geneſius exceptoris fungitur officio, nec ſcribere vult edicta contra Chriſtianos.

Sed iam Dominus, qui per Spiritum ſanctum futuri martyris ſeruabat arcana, ſubcundæ conſtantiam paſſionis vel fecerat, vel videbat: neque patiebatur differri coronam, cùm videret paratam eſſe victoriam. Itaque percuſſoribus ſuis eum obtulit, & iis, quorum in eundem auida crudelitas inhiabat, oſtendit. Atque is vbi ſe perſpicit deprehenſum, inſtinctu Domini Rhodanum petijt, & ſancta fluuio membra commisit: vt eum illic à contagione mortali, velut alterius Iordanis vndis, occultus baptiſta purgaret: & mutuo alternoque myſterio & aquis corpus, & aquas corpore conſecra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth.14. Iohan.21. uit. Atque hæc causa profectò extitit, vt natandi adminiculo peruenirent: qui exemplo beatissimi Petri ad Christū tēdens, per summa gurgitum ambulare potuit. Transgressum continuò in vlteriora fluminis, & subeundi præmij passionis Christo sponsore securum, in eo loco, quem effusioni sanguinis glorioſi Dominus elegerat, quique nunc oratione assidua & votis nunquàm irritis frequētatur, percussor assequitur, eo-

Gladio percussus, abit ad Dñm. optatoque gladij ictu festinantem ad Deum animam vinculis corporis, quibus tenebatur, absoluit: & vtraq; substantia propriæ originis elementa repetente, terrena terrìm terris membra commendat, & cælestem spiritum emittit ad cælum.

Prouiderunt tamen fideles temporis illius Dei serui, vt vtranque fluminis ripam geminatis vrbibus ambiendam, vnius martyris tutela muniret. Nam in ipso beatæ passionis loco consecrati cruoris vestigia relinquentes, in alterum fluuij latus honoratas reliquias transtulerunt, vt vtrobiquè præsens S. Genesius, illic sanguine habeatur, hìc corpore. Hæc omnia fideliter, atque vt gesta sunt, vel comperta, vel dicta, libentibus deuotisque animis, qui nouceratis, recognoscite: qui ignorabatis, agnoscite, & gloriam tanti martyris, per singula annorum spatia crescentem, & in secula æterna

Apoc.6. victuram, mentis oculis contuentes, vnusquisque pro viribus ad similia, si ità fides desiderauerit, animos præparate, & vt beatus Genesius, throno Domini vsq; in vindictæ suæ tempus assistens, sacerdotibus, ministris, Clero nobisque omnibus, & ei, qui instructioni vestræ ista composuit, patrocinetur, orate: Amen.

Eiusdem beati Genesij insigne miraculum, à beato Hilario Arelatensi Episcopo conscriptum.

Tobiæ 12. OPera Dei narrare, honorificum est. Ergò operæprecium est, miracula diuini operis, ad sancti martyris Genesij gloriam referēda, narrare. Solennitas natalis enim ipsius die frequens ille in ciuitate Arelatensi casus, potris abrupti periculo, vrbem totam nimio tremore concussit, & animis subiti pauoris discrimine concussis, solennitatis lætitiam recepta

S. Genesij. salutis gratia, lætiorem reddidit, iucunditate duplicata. Nam cùm iuxta in hac celebritate plùs etiam, quàm suos, Arelas populus coēgisset, quorum in illa die gaudijs agēdis ipsa ciuitas angusta erat, semitę & spatia camporum, hærente in agmine, & laborātibus sua cunctis densitate, ibat in vlterioris fluminis ripam, in honorem martyris, Christo deuotus exercitus, cum charis cōiugibus, dulcibus pignoribus, plura simul beneficia habere festinās. Nec cōtentus vno in loco vota pfundere, in ecclesia peruigil, antelucanus ad locum cædis & sanguinis festinabat: itèm ad sepulcrum, gaudiorum immolans hostias, quasi occupaturus aures martyris properabat. Nec clericorum officia solenniter ordinata, nec ipsum deniquè lucis tempus expectabat. Splendor siquidem festiuitatis, collucente vrbe tota, omnem omnimodis pepulerat noctis horrorem. Interim via illa naualis, qua inter confœderatas sibi vrbes, illius

Põte rupto, multi ruunt in aquas. terribilis Rhodani terga calcantur, subitò aut sub iniusto fasce, aut nimio materiarum pondere, aut per obliquum amnis illapsum, prona diffusa est. Incertum est, quo casu: certum tamen, cuius insidijs precioſum onus, hoc est, fidelium turmam in medijs fluctibus malè pendula strata deposuit, adstante me, quod veraciter loquor, & pedem ab ipso, vt ità dixerim, ponte referente. Ingens ilicò fragor populi tam ruentis, quàm circunstantis, exoritur: pauor tota vrbe percurrit: hic coniugi, ille filijs, alius propinquis, alij amicis: omnes simul diuersis affectibus metuunt: qui parùm, ciuibus.

Inter hæc sanctæ recordationis antistiti Honorato, quo tunc ille populus pastore gaudebat, vni quidem pro omnibus metuenti, omne cladis pondus incumbit. Quos tunc illa pietas stimulos accepit? quàm subita animi ægritudine ægris ægrior fuit? Erectis confestim ad cælum oculis, intentione cordis luminibus exæquata, ità à nobis circunstantibus mentis * excessu totus abscessit, ne-

nemo dubitaret, quin tribunalibus Christi cum S. Genesio, opem præsentis mali impetraturus, adstaret. Agebantur interim grandi tumultu miseranda naufragia: mixti hominibus phalerati equi, impedito indignantes natatu, altis pectoribus crura iactābāt: quicquid obuium fuerat, seu admoniti periculo, seu pauidi instinctu, proculcantes pauida virtute: impliciti charis oneribus, matrum vlnam, & pressi caueis matronalibus famuli, & tota itineris sui immixta fragminibus pompa solennis. Nemo hoc loco malus interpres occurrat, nemo tantam Martyris gloriam maligna obtrectatione * obscuret, & ripæ vicinam turbam nullus alleget, nemo vadis exceptos assirat, quos palàm dextera diuina saluauit. Depressa peregrinorum mercibus quotidiè ijsdem ripis inæstimabilium onerum nauigia iunguntur: nauem illic ferendis pontibus tanq; iacere fundum desperaret aggeribus, ordinatio antiqua constituit. Tantum cum hoc vasto gurgite stipati populi pondus exposuit, quantum longissimis, validissimis, codemq; confractis pondere trabibus, acceperat.

Locus menda-sus. * dubitet

Occurrat nunc animis atq; oculis ista replicantium, simul totum, Rhodanus, ruina, naufragium, implicanda turba miserorum diuersa, in vnū diaboli insidijs conglomerata pernicies. Nihil periculo defuit, vt ad gloriam Martyris nil deesset. Quando enim alūnos ipsius mergeret fluuius, quē eodem die pijs natalibus consecrāsset? O magna Dei gloria. Erupit è vasto gurgite gloriosus exercitus. Iordanē iterùm crederes, rupto diuinitùs amne, patuisse: aut iterùm maria populo Dei, sicut sub Moyse quōdàm Du-

Iosuæ 3. Exod. 14. ce, in virgæ imperio iter inter fluenta solidū præbuisse. Neminē ruina quassauit, nemi-

Omnes illę si euadunt è flumine, martyris in tercessione. nē grauatū vestibus fluuius inuoluit, nemini haustū suū fluui' ingessit. Illęsos oēs atq; incolumes vernacula ac familiaris ripa suscepit. Pōpa oīs, sicut ingressa fuerat, egressa est. Matres familiàs ex pfundo famulorū suorū ceruicibus mobiliū cubiculorū secreta viderunt. Comptæ in honorem Dei virgines, nulla fluitantium moniliū detrimēta sensērūt: acus ipsæ, vt ità dixerim, sicut affixæ fuerāt maternis manibus, hęserunt. Nemo damnū aliquod rei, nemo dispēdium salutis accepit. Occurrūt pignora chara pignoribus: vnusquisque proximum suum, cui plurimùm timuerat, lætus amplectitur. Cuius hìc, nisì Christi per intercessionem Martyris sui, præsens virtus operata est? Conuénit vtiquè Episcopus Martyrem, & Dominum martyr. Ostensum est salute dignum fidelis populi officium. Et deniquè plurimi (quod mecùm forsitan & qui fecistis, agnoscitis) ilicò, nè vel leuiter turbare deuotionem sanctam liceret inimico, vestibus, vt erant, madidis nauigia conscendunt, & matutinum rigorem fluuij, spe feruente contemnunt: festini, quò intenderant, ad locum scilicet cædis, animo victore perueniunt, alacritate maiori post periculum recens vota fusuri. O dignæ audiri preces, quæ non fractæ iniurijs, imputare nesciunt, quòd periclitati sunt: grates referre sciunt, quòd euaserant. Omnes gaudio tripudiant: assistunt deniquè solennibus læti: interfuisse periculis iuuat: quia conspicabile, interfuisse miraculis: Tanti cuique fuit de salute dubitâsse, vt salutem suam mirabiliter acquireret. Integro suorum numero honoratus pastor exultat: qui quidem hæc manu politiori maioriq; gratia mansuris perpetuo seculo scriptis mandare potuisset, nisì diuini muneris conscius, in legatione sancti martyris particeps designatus, quòd se præsule Dominus hæc contulisset, inter sanctos martyris particeps designatus, quòd se præsule Dominus hæc contulisset, insolentiùs exultare timuisset. Et quidem ad nos beneficia per plures diffusa perueniūt: cæterùm quanti in se priuata cognoscunt? Quod soli Deo adscribimus, qui omnium conditor & cōscius, colitur & viuit cum filio & spiritusancto, per infinita secula seculorum, Amen.

ITEM DE EODEM S. GENESIO ARELATENSI, SERMO *ex ijs, qui Eusebio Emiseno Episcopo adscribuntur.*

HOdiè natale sancti Genesij celebramus, & meritum. Beatorum martyrum passiones, natales vocamus dies, quandò eos Martyrij vita, & gloriæ fides, dum ingerit morti, genuit æternitati, & perpetua gaudia breui dolore parturijt. Meritò planè dicendi natales dies, per quos illi, qui nati fuerant in hanc fragilitatis humanæ miseriā, subitò renascuntur in gloriam, vitæ perennis initium de mortis fine sumentes.

Passiones martyrum cur natales vocentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Etenim si istos dies natales vocamus, quibus in hanc lucem in delictis & dolori-
bus nascimur ad dolores, quibus in hunc mundum cum fletu infantiæ vagientes in-
gredimur, omnis homo quasi futuræ per totam vitam prophetia miseriæ, & infelici-
tatem naturæ prima illa lachrymabili voce testatur: siquidem primo statu vita na-
scentium, quæ ad omnem suspecta cursum, in tribulatione agitur: Iustiùs ergò isti ce-
lebrantur natales, quibus sancti ex corruptibili luce in nouam illam futuri seculi ve-
niunt claritatem, & filij hominum in adoptionem diuinæ paternitatis ascendunt, &
consortes pauloantè mortalium, subitò ciues incipiunt esse Angelorum.

Iustè celebrãtur sanctorũ festa.

Ex eorum numerò erat beatus ille, cuius hodiè præclarum glorioſi agonis cele-
bramus triumphum. Qui adhuc Catechumenus, adhuc à diuinis legibus peregrinus,
adhuc alienus, omnia in se subitò mandata pietatis, fidei plenitudine consummauit.
Catechumenus, ad confessionis certamina progreditur. Non tingitur fonte, sed ab-
luitur passione. Non viuificatur baptismate, sed morte regeneratur. Et quid tandem
crederet, vel quid pro eo redemptori suo deberet, profusione sanguinis confiteretur.
Nõ potest quidem dicere, Consepultus sum CHRISTO per baptismum in mortem:
sed potest dicere, Per mortem illi iungor in baptismo, id est, in morte. Ipse enim
Dominus morrem suam baptismum pronunciauit, dicens: Baptismate habeo bapti-
zari, quod vos non scitis. Beatus ergò & inclytus CHRISTI testis, hanc DO-
MINI sui mortem, etsi non edidit mysterio, plus est, quòd imitatur exemplo.

Luc 12.

Vis diuini amoris.

O quantum agit ille in pectoribus humanis diuinus ignis? Catechumenus
æternam comperit vitam. Nondùm profectus ad CHRISTI militiam, & iam
dignus ad amicitiam: nondùm assumptus ad famulatum, & iam idoneus ad testimo-
nium: nondùm intromissus in Ecclesiæ ianuam, subitò ipsam penetrat cæli regiam:
nondùm miles Dei, & iam cohæres: nondùm domesticus in domo Dei, & iam filius in
regno Dei. Et sanè hãc meruit gloriam inconcussa illa in tanto martyre animi virtus
& fidei magnitudo, occulto (dico) CHRISTI amore nutrita, & subitis approbata do-
cumentis. Nam cùm secretus adhuc DEI famulus in exceptorum ordine militaret, &
ante tribunal pagani Cæsaris assisteret, audiens eum in caput Christianorum cru-
entas pronunciare sententias, piam dexteram ab excipiendo ranquàm sacrificando
reuocauit: & implere sacrilega verba contremuit, quia Christum paginis cordis gere-
bat inscriptum.

Matt. 10.

Præclara virtus S. Genesij.

Proiectis itaque codicibus ante oculos prophani iudicis, nefarias eius voces &
edicta impia atque decreta, tota iam martyris libertate condemnat. Tormenta in
oculis erant, dolor eorum, quos pœna lacerauerat vsque ad metum carnificum, vsq;
ad tremorem torquentium perueniebat, & inter hæc ille Christianum se esse tota ex-
ultatione clamabat, tanquàm Christiani non ad supplicia, sed ad præmia quærerent-
tur. Quanta & quàm noua spectacula DEO atque angelis suis præbuit fides pio-
rum?

Eccè in sacrilegi tyranni ministerio militem suum Christus inuenit. Solebat
Ecclesia ad tribunalia persecutorum martyres mittere: eccè nunc stupendo genere
Ecclesiæ martyrem tribunal persecutoris emisit. Pronũciat itaque, Christianus sum:
& omnis insania persecutoris verso in illum furore consurgit: æstuat dolore & con-
fusione iudex cruentus: plùs erubescit, cultorem fidei de parte emersisse perfidiæ in-
cumbente itaque persecutiõis mole, insequentibus diaboli ministris, Rhodani se im-
mittit fluentis, in vlteriorem ripam, de ciuitate in ciuitatem, flumine obsequente,
transgreditur: non vt glorioſam mortem fugeret, sed vt martyrij ordini nil deesset, di-
cente ipso Domino: Si vos persecuti fuerint in ciuitate ista, fugite in aliam. Illic ap-
prehensus, Christo immolatur, & triumphali cruore perfunditur. Vnda precioſi san-
guinis, baptismi Sacramenta complentur: cadit in precium veritatis, hostis pietatis.

S. Genesius propugnator fideliũ perpetuus.

Sub ipsa itaque felicissimæ ciuitatis mœnia, fidelium humeris fũnus inclyti vi-
ctoris infertur, Vndè nunc inter vtrasque vrbis illius partes gemino honore glorio-
sus, illam ripam triumpho sanctificat, hãc sepulcro: illam sanguine illustrat, hanc cor-
pore. Fideles itaque populi peculiariùs exultãtes de perpetui propugnatoris auxilio,
ferunt ad tumulum vota, de tumulo vororum referunt gaudia. Pulsant hi precibus,
respondet ille virtutibus: vincuntur per quotidiana Martyris beneficia, alumnæ
vrbis obsequia. Vndè meritò in prosperis colunt, quem præsentem in periculis co-

cognouerunt. Frequentibus itaque tribulationibus approbârunt, quantùm apud
Deum possit apprius suffragator. Quàm precioſa sunt martyrum vulnera, quàm glo-
rioſa certamina, inter quæ tormentis viuentes, & mortibus triumphantes, vexati in
paucis, benè disponuntur in multis. Coram hominibus afflicti, coram angelis glori-
ficandi, breuem Deo vitam sub æternitatis commercio fœnerauerunt. Et ideò sicut
aurum in fornace ignis, ità illi in camino tribulationis probati, fulgebunt sicut sol.
De quibus per beatum Iohannem vox diuina testatur: Hi sunt, qui venerũt ex magna
tribulatione, & lauerunt stolas suas, & candidas eas fecerunt in sanguine agni, pro-
pter hoc stabunt in conspectu throni. Hos ergò charissimi ità miremur, vt homines
fuisse meminerimus: hos, inquam, ità miremur, vt eos nostrî similes nouerimus, &
sub eadem, qua nos sumus, carnis fragilitate vixisse: & per hoc sequamur, inquantùm
possumus, fidem illorum: sectemur animi virtutem, qua terrena & presentia respuen-
tes, vim regnis cælestibus intulerunt. Superauerunt illi corporum dolores, nos supe-
remus morum & cordium passiones: vicerunt illi tormenta, nos vitia. Illi sacrificari
dæmonijs horruerunt, nos malitiam, inuidiam, obtrectationes, contentiones, tan-
quàm prophana sacrificia, detestemur: vt inter huius mundi conflictiones, vitia, per-
secutores virtutis, probent esse nos martyres. Persequamur in nobis peccata, & ini-
quitates nostras: expugnemus superbiam, debellemus iracundiam: ipsi in nobis, &
persecutoris partes exequamur & martyrum, per castigationem vigiliarum, per con-
tritionem ieiuniorum, per custodiam viuentem, sanctam, placentem Deo, acquira-
mus nobis nouum, non carnis morte, sed carnalis vitæ mortificatione martyrium, vt
de nobis quoquè etiam viuentibus dici possit: Preciosa in conspectu Domini, mors
sanctorum eius.

Sap. 3.

Matth. 13. Apoc. 7.

Martyrum fidẽ & virtutes imitari debemus.

Psalm. 15.

Ergò inquantùm fieri potest, extinguatur in nobis, quicquid peccati est: mortifi-
cetur morti, quod seculi est, vt preciosa perficiatur in conspectu Domini mors viuẽ-
tium: vt animositates, cupiditates, atque præsentium blandimenta rerum, sicut ea
mors extorquebit inuitis, ità ea nobis veritas fidei & Dei auferat timor: vt non ne-
cessitas ea à nobis separet, sed voluntas: vt terminum vitijs, vt finem concupiscentijs
ac delictis nostris non interitus faciat, sed profectus.

DE S. GENESIO ROMANO MARTYRE, EX VETVSTIS EXEMPLARIBVS MS. QVIBVS CONSENTIVNT ANTIQUISS. MARTYROLOGIA. DICTIONEM NONNIHIL EXPOLIVIT FRATER LAURENTIUS SURIUS.

DIOCLETIANO Imperatore, cùm per annos quatuor Ecclesiæ omnes clausæ essent, Romæ mimus quidam fuit, Genesius nomine: Is cùm verum ignoraret DEVM, Christianos sæpissimè irridebat. Volens autem Diocletiano Imperatori, apud Christianos diuini secreta mysterij perscrutabatur: & cùm omnia accuratè didicisset, ad theatrum se contulit: ingressusque in scenam, salutauit discipulos suos, ab eisque resalutatus assedit, aitque ad illos: Scitis Imperatoribus nostris cumprimis inuisos esse Christianos? Illi responderunt: Adeò hoc omnibus compertum est, vt qui id nesciat, inueniri nemo possit. Genesius ait: Si ergò vultis, vt placeamus inuictissimo Imperatori, prodamus coram illo mysteria Christianorum. Illis libentibus animis eius sententiam approbantibus, docet eos diuina mysteria, diligenterque instituit, quid facere, quidve dicere debeant. Vbi autem aduenit spectaculi exhibendi dies, ille instàr ægroti lecto decumbit, dicitque ad socios: Eia nostri, grauem me sentio: equidem perquàm velim leuis fieri. Respondent illi: Qua nos ratione leuem te reddemus, si grauis es? Itáne fabros nos arbitraris, qui runcina leuiorem te efficere possimus?

Augusti 25. Genesius mimus.

Baptismi ritus scrutatur, & palàm irridẽdos exhibet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæc atque his similia illis dicentibus, & populi risum concitantibus, Genesius diuinitùs permotus, ait: Vesani, ego Christianus mori cupio. Respondêt collegæ: Quid ità? Genesius dicit: Vt in illa die ceu fugitiuus, in DEO inueniar. Ijs auditis, Diocletianus risum tenere non potuit. Illi porrò, vt constitutum erat, exorcistam & presbyterum ironicè repræsentant, ijque ingressi, dicunt ei decumbenti: Quamobrèm ad nos fili misisti? Genesius non iam simulatè, sed ex animo respondet: Cupio adipisci Christi gratiam, vt renatum me sentiens, liberer à præcipitio facinorum meorum. Fit clamor populi: cursores aduolant, adferunt munera ab Imperatore transmissa. Cùm iam autem omnia diuinorum mysteriorum secreta complera essent, indutus est vestibus albis, panemq; & dulciaria cereosque elargiebatur. Interea mox accurrunt milites, tanquàm ab Imperatore missi, correptumque eum, adducunt ad iudicem. Sed ille dum ad commentitiam & simulatam rapitur perpessiõem, ad veram & synceram confessionem accedit: atque adeò in albis vestibus ad illum contendit locum, vbi expectabat Imperator: ascendensque pulpitum, in quo erat Veneris statua, ità concionatur:

Diuinitùs bona mens ei præstatur.

Nota de vestibus albis baptizatorum.

Audi Imperator, & sapientes omnes auscultate. Antehàc quotiès ego Christianos nominari audiui, intolerabili implicatus errore, iungebam me illis, qui eos publicè trahebant, pariterque trahebam, & qui tormenta constanter perferrent, illis insultabam, furoremque populi in eos incendebam. Tantum verò eius nominis odium me ceperat, vt etiam parentes & affines ea causa reliquerim, maluerimque ægrotationum & egestatis molestias perpeti, quàm vlla ratione in patria manere apud Christianos. Visum autem mihi fuit hisce diebus, perscrutari res & mysteria Christianorum, non vt crederem, sed vt illis in publicum proferendis, populo risum mouerem. At verò simulatquè nudum me in conspectu vestro aqua illa perfudit, interrogatusque, respondi me credere ea, quæ proponebantur, vidi supra me manum cælitùs porrectam, atque Angelos DEI ignea radiantes facie, mihi propiùs assistentes, flagitiaque omnia, quæ à primis ætatis initijs vsque in præsens admisissem, è libro recitantes, atq; ità ad me dicentes: Aqua hæc diluit ea omnia, quæ te agnoscis perpetrâsse. Cumque vnda baptismatis tinctus essem, simul etiam liber ille perfusus, niue candidior apparuit, ità vt superioris scripturæ nulla prorsùs in eo vestigia cernerentur. Dixerunt que Angeli ad me: Noueris te ab omni culpa mũdatum: vide nunc, vt gratiam perceptam conserues. Iam tu igitur Imperator & vos alij omnes decernite, quid faciendum mihi sit. Ego enim dum volo vobis terrenis placere Imperatoribus, ad regis cælestis gratiam peruéni: dumque hominibus risum facere studeo, Angelos lætitia affeci. Nunc igitur ab hac ipsa hora, quemadmodùm vos omnes hactenus hisce mysterijs, perindè vt ego, nullam fidem adhibuistis, ignorantia seducti: ità iam vnà mecum credentes, deincèps ea irridere nè velitis, quandò ex me cognoscitis, apertum me vidisse cælũ, manumque cælitùs mihi impositam ea hora, qua aqua perfundebar: conspexisse etiam Angelos, peccata omnia prorsùs obliterata, cęleste lumen, adhortationesque audiuisse Angelicas, Dei gloriam cordi meo sensisse impressam, quæ me docuit, verum Deum esse Dominum Iesum Christum, eum esse lumen, veritatem, pietatem, salutem omnium, qui eius gratiam per baptismum sint assecuti. Audite, quæso, me vos boni Principes, & vos optimi viri, meumque erga vos amorem ità probate, vt studio salutis comparandæ, à me edocti, credatis Dominum nostrum Iesum Christum esse Deum verum. Quod tamen experiri non potestis, nisi vos vnda illa perfuderit, quã Pater & Filius & Spiritus sanctus nominis sui inuocatione sacrauerit.

Vide admirãdam baptismi vim, etiam irrideãtibus collati.

His à Genesio dictis, Dioclerianus immodico furore accensus, iubet coram se sisti eos omnes, qui eius ludi socios se illi adiunxissent, virgisque acerrimè cædi: putabat enim illos quoquè credidisse. At illi sanctum nomen blasphemantes: Domine Imperator, inquiunt, nos longè diuersa sumus animi sententia. Hic verò amentia correptus, contempta tum sua, tum pietatis tuæ & totius populi iucunditate & lætitia, Christianorum luctum complectitur. Quod ergò solus admisit, ipse solus luat. Tum verò Imperator incredibili in Genesium furore percitus, parùm abfuit, quin eius sanguinem biberet, ni horrore prohiberetur. Iubet verò, vt inspectante populo cædatur fustibus, animi sui sæuæ perturbationi obsecundans. Altero die præcipit Plutiano Præfecto, vt tandiù tormentis eum afficiat, donèc paratus sit idolis sa-

Diocletianus mirè excãdescit, dum videt conuersum Genesium.

Genesius fustibus cæditur.

crificare. In eculeo igitur suspenso dicit Plutianus: Insane & miserrime, sacrifica dijs, vt possis redire in gratiam cum dominis nostris. Genesius respondet: Ambiant horum regum gratiam & amicitiam, qui non timent illum regem, quem ego vidi, quem & adoraui, & adoro. Ille enim verus rex est, quem ego parentibus cælis conspexi, qui mihi dignatus est impertiri misericordiam suam, meque indignum & irrisorem & incredulum, illustrare mysterijs suis: vt qui planè cæcus eram, verum lumen adspicerem, & eius cognoscerem veritatem. Quamobrèm miserum me lugeo, quòd vobiscum hactenùs errauerim, & sanctum nomen in Christianis abominatus sim. Pro quo scelere supplicia omnia me commeruisse putabo. Satis enim serò ad verum adorãdum regem accessi. Dicit ei Plutianus: Quis est iste rex præter nostrum regem? Genesius respondit: Iste rex, quem tu dicis, homo mortalis est: At ille, quem ego adoro, Deus est. Tuus rex ad certum tempus terris imperat: Christus verò & in cælis, & in terris, & in mari imperat. Rex tuus habet sibi præfinitum tempus, certumque vitæ finem: At Christus semper glorioſus viuit & regnat in cælis.

In eculeo suspensus, lacerat ur & vritur.

Cùm sic ergò in eculeo suspensus diù vngulis laceraretur, lampadibus inflam. maretur, ac nihilo minùs in confessione inuicto animo perseueraret, dicereturque iudici: Etiamsi pœnas has vel centiès admoueas, etiamsi vel milliès me comburas, at CHRISTVM tamen mihi à corde auferre non poteris. Gesta omnia Plutianus Diocletiano in palatio legenda obtulit. Quibus perlectis, iussit eum Diocletianus capite puniri. Eam verò sententiam beatus Martyr Genesius hilariter excipiens, cæsus est propter nomen Domini nostri Iesu Christi: Cui est cum Deo Patre honor & virtus & potestas in secula seculorum, Amen.

Capite trũcatur.

DE CONVERSIONE, MIRACVLIS AC OBITV AREDII ABBATIS: EX HISTORIAE FRANCORUM *S. Gregorij Turonensis lib. 10. cap. 28.*

Augusti 25.

INTEREA fuit quidam nomine Aredius, qui hoc anno terras relinquens, vocãre Domino, migrauit ad cęlum. Lemouicinæ vrbis incola fuit, non mediocribus regionis suæ ortus parentibus, sed valdè ingenuis. Hic Theodoberto Regi traditus, aulicis & palatinis adiungitur. Erat autem tunc temporis apud vrbem Treueri. cam vir eximiæ sanctitatis Nicetius Episcopus, qui non solùm in prædicatiõe admirabilis facũdiæ, verumetiam in operibus bonis ac mirabilibus, celeberrimè habebatur in plebe. Qui intuens puerum in Regis palatio, nescio quid in vultu eius cernens diuinũ, præcepit ei se sequi. At ille, relicto Regis palatio, secutus est eum. Cumq; ingressi in cellulam, de ijs, quæ ad Deum pertinent, confabularentur, expetijt adolescẽs à beato sacerdote se corrigi, edoceri, instrui, ac in diuinis voluminibus ab eodem exerceri. Cumq; in huius studij flagrantia cum Antistite memorato degeret, tonsura capite, quadam die psallentibus clericis in ecclesia, descendit columba à cameræ: quæ leuiter volitans circa eum, resedit super caput eius, illud indicans, vt opinor, eum Spiritûs sancti gratia iam replerum. Quam cùm ille non sine pudore conaretur abigere, hæc paululùm circumolans, iterùm super caput eius aut scapulam residebat: quæ non modò ibi, sed etiam cùm in cellulam Episcopi ingrederetur, iugiter comitabatur eum. Quod per dies plurimos factum, non sine admiratione Episcopus animaduertebat.

Nicetius Episcopus Treuirensis instituit Aredium.

Pelagia mater Aredij.

Exindè vir Dei, Spiritu, vt diximus, sancto repletus, ad patriam, genitore ac germano defunctis, regreditur, consolaturus Pelagiam genitricem, quæ nullum consanguineum præter hanc sobolem spectabat. Vbi cùm ieiunijs atque orationibus vacaret, deprecatur eam, vt omnis cura domûs, id est, siue correctio familiæ, siue exercitium agrorum, siue cultus vinearum, ad eam adspiceret, nè sibi aliquod accideret impedimentum, quo ab oratione cessaret: vnum tantùm sibi priuilegium vendicans, vt ad ecclesias ædificandas ipse præesset. Quid plura? Construxit templa DEI in honorem sanctorum, expetiuitque eorum pignora, ac ex familia ppria tonsuratos instituit mo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota de monasterio ab Aredio constructo.

monachos, cœnobiumque fundauit, in quo non modò Cassiani, verumetiam Basilij & reliquorum Abbatum, qui monasterialem vitam instituerunt, celebrantur regulæ, beata muliere victum atque vestitum singulis ministrante. Nec minùs hæc tamen, impedita hoc onere, in Dei laudibus persistebat, sed assiduè in eis versabatur: & si quiddam operis exerceret, semper orationem Domino, tanquàm odorem incensi acceptabilis, offerebat. Intereà ad sanctum Aredium cœperunt infirmi confluere, quos, manus singulis cum vexillo Crucis imponens, sanitati reddebat. Quorum si singulatim nomina scribere velim, nec numerum percurrere valeam, nec vocabula memorare. Vnum tamen nóui, quòd quicunque ad eum æger aduénit, sospes abscessit. De maioribus verò miraculis parua proponimus.

Signo Crucis Aredius multos sanat.

Quodam tempore dum cum genitrice iter ageret, & ad sancti Iuliani martyris basilicam properaret, venerunt vesperè in quendam locum. Erat autem locus ille aridus, & absque fluentis currentibus infœcundus. Dixitque ad eum mater eius: Fili, aquam non habemus, & qualiter hîc nocte præsenti quiescere possumus? At ille prostratus in orationem, diutissimè preces fudit ad Dominum: & erigens se, defixit virgam in terra, quam manu gerebat, eamque cùm bis, aut tertiò vertisset ad se, lætus extraxit, moxque vnda aquæ secuta est tam valida, vt non solùm ipsis de præsenti, sed etiam pecoribus affatim deincèps pocula ministraret.

Aquam copiosam precibus impetrat.

Nuperrimo autem tempore, cùm iter carpere cœpisset, nimbus ad eum pluuiæ aduenire cœpit. Quod ille cernens, paululùm super equum, in quo sedebat, caput inclinans, manus extendit ad Dominum. Consummata verò oratione, diuisa est nubes in duas partes, ac in circuitu maxima descendit pluuia: super eum autem, ac socios eius nulla, si dici fas est, gutta descendit. Vistrimundo verò, cognomento Tattoni, cui Turonico, dentes grauem inferebant dolorem, ex quo etiam maxilla intumuerat. Quod cùm beato viro ostendisset, ille manum super locum doloris posuit: statimque dolor fugatus, nusquàm deincèps ad iniuriam hominis excitatus est. Hæc ipse, qui passus est, retulit. De his verò signis, quæ per virtutem sancti Iuliani martyris, Martiniique confessoris beati, in eius manibus Dominus operatus est, pleraq; in libris miraculorum scripsimus.

Pellit dentium dolorem.

Post has verò & multas alias virtutes, quas Christo cooperante compleuit, aduenit Turones post festiuitatem sancti Martini, ibique paululùm commoratus, dixit nobis, se aut longæuo tempore adhuc in hoc mundo retineri, aut certè velociùs dissolui. Et vale dicens, abscessit, gratias agens Deo, quod priusquàm obiret, sepulcrum beati Antistitis osculari promeruisset. Cumque ad cellulam accessisset, testamento condito, ordinatisque omnibus, ac sancto Martino, Hilarioque Antistitibus hæreditatis constitutis, ægrotare cœpit, ac dysenteriæ morbo grauari. Sexta verò ægrotationis eius die, mulier, quæ à spiritu immundo sæpiùs vexata, à sancto emundari non poterat, ligatis per se à tergo manibus, clamare cœpit, ac dicere: Currite ciues, exilite populi, exite obuiàm martyribus, cõfessoribusque, qui ad excessum beati Aredij conueniũt. Eccè adest Iulianus à Brinate, Priuatus ex Mimate, Martinus à Turonis, Martialisque ab vrbe propria. Adest Saturninus à Tolosa, Dionysius ab vrbe Parisiaca, nonnulli & alij, quos cælum retinet, quos vos vt Confessores & Dei Martyres adoratis. Hęc cùm in exordio noctis clamare cœpisset, à domino suo reuincta est. Quæ nequaquàm potuit retineri, sed rumpens vincula, ad monasterium cum his vocibus properare cœpit. Moxque beatus vir spiritum tradidit, non sine testimonio veritatis, quòd sit susceptus ab Angelis. Mulierem nanque in exequijs suis, cum alia mulierem nequiori spiritu vexata, vt est sepulcro tectus, à nequitia infesti dæmonis emundauit.

Nota sancti viri deuotionem.

Defunctus duas sanat dæmoniacas.

Et credo, quòd ob hoc, Dei nutu easdem in corpore positus non potuit emundare, vt exequiæ illius hac virtute glorificarentur. Post celebratum verò funus, mulier quædam rictu patulo sine vocis officio ad eius accessit tumulum: quo osculo delibato, elocutionis meruit recipere beneficium.

VITA

VITA S. HVNEGVNDIS VIRGINIS, AB EPI- 899
SCOPO QVODAM, VT APPARET, ANTE AN-

nos sexcentos conscripta, cuius nomen vetustus MS. Codex non habuit. Stylum obscuriorem mutauit passim Frater Laurentius Surius.

AVTHORIS PRAEFATIO.

BEatorum ac venerandorum Patrum scripta memorabilia, quibus membra & versutias callidi hostis, Euangelico accincti gladio, confecerunt, interiorem hominem nostrum diuinis perfundunt eloquijs: nec minùs exteriorem & corruptibilem, quadam sermonis difficultate impeditum, materna eademque virginea excitat & confirmat collatio. Ex his enim genus victoriæ extitit egregium, quo diabolus vnà cum suis armis, omni est dominatu exutus: quodque primis parentibus vitæ excidium attulit, per id rursùs in suî augmentum cælestis patriæ regnum profecit. Eadem planè natura, quæ viro obtulit gustum pomi exitialis, per sanctas virgines exempla præbuit à vitijs sese continendi: quæque primùm facilè consensit, vt caderet, est- Gene. 3.
que calamitatis & miseriæ mater: posteà per Christi gratiam fortiter restitit, vt prostrato malo dæmone, soror & mater Saluatoris, gratuita eius electione fieret. Ad hanc diuinæ gratiæ sortem admissa beatissima Hunegundis Virgo, ex immaculato diuini fontis vtero renata, & in Catholicæ matris Ecclesiæ sinu educata est. Cuius pauca quædam vitæ gesta scribenda suscepi, quemadmodùm à fidelibus hominibus accepi. Obsecro autem, vt me peccatorum principem, & vltimum sacerdotum, vestrarum precum suffragijs adiuuetis, vt sanctus mihi spiritus adesse dignetur, qui & facinorum nostrorum maculas diluat, & linguam ad explicandas virginis res gestas efficiat disertam.

VITAE HISTORIA.

SVMMA & incompræhensibilis diuinitatis prouidentia, cùm sua omnipotenti virtute mundi principem debellare, eiusque machinas prorsùs elidere & profligare institueret, non solùm potenter illum vicit, eiusque spolia abstulit: verumetiam ijsipsis spolijs pro sua misericordia eam præstitit fragrantiam, vt sordidissimi hostis dominia contriuerint, factaque sint præclara Christi luminaria, quæ fuerant antèà tenebrosa & obscura. Atque hoc ordine mundi Principis sceptra crudelissima mutantur, omnis portio tenebrarum cum suis satellitibus tanto iubare dissipatur, oritur per orbem terrarum noua lux & gaudium, submittunt mortales colla sua regi regum, paulatimque à solis ortu vsque ad occasum, Christi imperium propagatur. In quibus Francorum gens, multis egregijs facinoribus conspicua, nec paucis triumphis celeberrima, tametsi tardiùs ad Christi religionem accessit, vbi eius persensit clementiam, passim religione increscente, multam eamque sanctam D E O Patri prolem edidit: ex cuius sacratissima propagine, sancta mater & virgo, Christi Ecclesia dilatata est, quæ oblita populum suum & domum patris sui, Trinæ Vnitati sinum cordis aperuit, vndè sibi præpotens Dominus impollutam familiam consecraret. Atque in ipsa Franciæ tellure pagus Veromandensis seu Veromanduorum, quem clarissimi martyris Quintini suffragia ornãt, summoperè id expetebat, vt posset offerre Deo munus gratum, in odorem suauissimum.

Augusti 25.

Francia sanctorum hominum seax. Psal. 44.

Hodiè dicitur S. Quintini oppidum.

In eius pagi villa, quam Lembaidem vocant, sancta virgo Hunegundis nobili stirpe genita est, parentibus non modò genere claris, sed etiam Christiana religione ini-

Universidad de Deusto
Biblioteca

initiatis. Eam è sacro fonte ferunt susceptam ab Eligio Nouiomensi ac Veromandensi Episcopo: vbi immortalis sponsi accepit arrham, vestemq; preciosam, immortalitatis insignibus candidatam, passionisque triumpho illustrem, & castæ dilectionis regiam atque sacerdotalem, sed mysticam, coronam. Vbi etiam in septem baptisterij gradibus, septem adepta est dona spiritûs sancti, Episcopali benedictione confirmata, & sacro chrismate delibuta. Quibus vndiquè fulcita, ità per septena dierum curricula sancta puella viuere studuit, vt septiès septem auctis accessionibus, monade adiecta, iubilei fructum in præsenti vita perciperet: eoque corpore & anima duplicato, post peractum vitæ cursum, fructum carperet centesimum, sanctis virginibus consecratum.

Virginum fructus centesimus.

Cùm esset autem, vt diximus, claris orta natalibus, in ipsis incunabulis aiunt eam cuidam desponsatam fuisse, qui pari esset generis claritudine. Sed quia sponsus cælestis eam sibi seruare constituerat, occulto Dei iudicio, ille morte subtractus est. Postquàm autem sancta virgo adoleuit, essetque liberali atque eleganti vultu, Eudaldus quidam, homo nobilis, eam sibi despondit, multis ei collatis muneribus, mancipijs & villulis. Qua in re licèt à parentibus inuita cogeretur, at tamè vultu placido & mente casta id perferens, iam secùm animo meditabatur, quemadmodùm se & dotem sua am Christo sponso offerret, fieretque sanctimonialis in beatissimæ matris Virginis monasterio, capitis insignita velamine, vt cum veri regis sponsa, posset etiam ipsa illud ex Canticis dicere: Nigra sum, sed formosa, filiæ Hierusalem: ideò dilexit me rex, & introduxit me in cellaria sua. itemque illud: Nolite me cõsiderare, quòd fusca sim: quia decolorauit me sol. Talis intentio, tamque præclara cogitatio versabatur perpetim in puellari pectore, flosque virgineæ matris ex sancta redolebat virgine, multaq; virtutum charismata ex virgineis elucebant profectibus.

Priori sponso defuncto, alteri nolens desponderi Hunegundis.

Cant. 1.

Porrò autem cùm iam sanctum mentis suæ propositum in opus conferre vellet, sapienti vsa cõsilio, sponsum qua potuit arte tentauit blanditer emollire, & quadam mellita ingenij dexteritate, ab amplexibus omninò auocare, ità eũ blandissimè compellans: O dulcissime atque amãtissime sponse, quãdò Christianissimis & orthodoxis

Sponsum auocare à nuptijs. Psalm. 32.

sumus parẽtibus pgnati, non decet nos libidinosis cõmixtionibus pollui, perindè vt gentes, quæ ignorant Deum, & sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Placeat tibi, obsecro, salutare consilium meum, dictisque assentire meis, atque inter nos perquiramus, quemadmodùm possit Deo gratum effici coniugium nostrum, & non terrena ex nobis, sed cælestis soboles procreari. Mihi qdem hoc consultum videtur, nec dubito vtilitatis habere plurimum, si Apostolorum principem inuisamus, & loca sancta perlustremus, vt Apostolica munitis benedictiõe eueniat vita longa, salus continua, opulentia in rebus, fœcunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace. O te beatam virginem, ô superni regis sponsam: quæ cùm sis deuota Deo, optare te dicis, vt floreſcat tibi mundus, qui iam aruit in pectore tuo, quemq; toto animo contemnis, haud secùs atquè stercus putidissimum. Quid multa? Ità quidem sponsi solicitudo delusa est, & nuptiarum prorogatus dies: sumptusque apparandis destinati tam ætate quàm voluntate necdùm nubilis, sponsus verò Christum coleret, & animo religiosus esset, consensit virgini: cœpitque etiam ipse author esse & hortator itineris suscipiendi, sperans euentura ea omnia, quę illa commemorauerat.

Proficiscitur Romã cum sponso suo.

Omnibus igitur, quæ profecturis essent necessaria, cõparatis, gratias agentes Deo, dant se itineri: & sponsus quidem extrinsecùs lætabatur pompa seculari, virgo autem intrinsecùs longè vberiùs spiritali perfundebatur iucunditate: quòd cerneret Christum sponsum suum omnia sibi prospera tribuëre, cui iam fide vera, spe firma & integra charitate, se deuouerat perpetuò seruituram: quem etiam intrà se tacitis precibus pulsabat, vt cor & corpus ipsius seruaret immaculatum, nè illecebrosis mundi huius voluptatibus implicaretur.

Orabat mens immotis labijs, & protegentem se Dominum cordis oculis contemplabatur. Simul etiam gratissimis alloquijs beatorum legiones Angelorum, vt sibi opem ferrent, deprecabatur, & sanctos omnes, vt sibi adessent, cum lachrymis obsecrabat. Exaudit verò Christus sponsam suam, & sua illam prosequens misericordia, maiora illi solatia adhibet. Sentit virgo adesse sibi sacrosancta præsidia, quæ ab omnibus

bus incommodis defensam, cum omni corporis & fidei integritate ipsam Romam perducant. Quò cùm peruenissent, & loca Vrbis, orbis dominæ, perlustrarent, & sponsus quidem superbo apparatu, sodalibus vndiquè septus, diuersa sanctorum inuiseret pignora, illa vitans ambitiosum comitatum, sola ad Apostolorum limina accedebat. Sponso autem existimante eam præ multæ viæ lassitudine captare requiem, ipsa velut mente renouata & robustior effecta, omnia & intrà & extra Vrbem oratoria inuisebat. Ille ruitura quandoquè mœnia oculis corporeis contemplans mirabatur: Hunegundis verò lucidas illas æternumque duraturas cælestis Hierosolymæ mãsiones animo lustrabat: semperq; patriæ cælestis amore ad Apostolorũ limina in precibus, vigilijs, ieiunijs perseuérans, vix ad hospitium reuertebatur: spretisq; rebus caducis omnibus, relicto sponso & eius sodalibus, pernox in oratione manebat, corpus vigilijs & inedia macerans, & omnia, quæ habere poterat, pauperibus erogans.

Religiosè inuisit Rom mæ loca sacra.

Ità nimirùm monacha efficitur, quæ sponsa putabatur, terrestrisque copula cum pompa omni fastiditur, dum è supernis sedibus castitas virtutum regina diffunditur. Lætabatur interim, tanquàm iam possideret, quod diù concupierat: nec ad momentum indè abduci se passa est, quod tam celeriter esset adepta. Vbi verò dies aduénit Apostolicæ stationis, ad pedes Antistitis sanctæ & Catholicæ matris Ecclesiæ aduoluta, CHRISTO suam offert virginitatem, ab illo defensam, exemplum imitata perpetuæ Virginis & matris eius: oratque Pontificem, vt capitis velamen sibi imponat, sub eiusdem incomparabilis Virginis matris patrocinio & famulatu victuræ. Eius verò pijssimam intentionem & animi promptam deuotionem Pontifex cognoscens, mentemque eius diuinitùs illustratam intelligens, tantam in puella sapientiam admirans, cum lachrymis dixisse fertur: Benedictus es Domine DEVS omnium, qui in casti cordis & corporis virgineo toro tuum efficis domicilium, & in sexu fragili multa operaris admiratione digna. Te ergò laudent ora omnium. æquum est enim, laude & prædicatione pro huiusmodi efferre te Dominum vniuersorum. Equidem pro his te Domine æternùm laudabo, & glorificabo nomen tuum in secula. Indè conuersus ad castam DEI virginem, Quæso te, inquit, filia, quam ob rem aut quibus ab oris huc ad nos accesseris, tum quo voceris nomine, & quæ sit gentis tuæ fides & religio, nobis explicato. Puto enim te nobilissima stirpe editam, & ab ipsa infantia Ecclesiasticæ disciplinæ literis eruditam. Tum illa mente & facie serenissima, vultu submisso, ità respondit: Si de gente mea, Pater & domine, quæris, equidem Franca sum natione: dicor autem Hunegundis, & in pago Veromandensi nata, indè huc aduéni. Educata à parentibus Christianis, non solùm contra meam, sed, vt arbitror, etiam contra DEI voluntatem iuuenculo desponsa sum: quem ego fugiens & deuitans, Christi me charitate vrgente, Christo duce & fautore, corpore integra sum & mente impolluta. Illi verò me deuoueo, qui creator est omnium, & fidem, quam nôsse cupis, illi integram conseruo. Quam si audire libet, exponam pater optime. etsi enim natione barbara sum, at eam tamen nos confitemur fidem veram atque sanctam, quæ in fine seculorum ab hac sancta Sede Apostolica & Catholica matre Ecclesia ad nos allata est. Sed dum tua sanctitas à nobis fidem exigit, videtur instàr Saluatoris à Samaritana aquam petere: qui sanè illud fœminæ colloquium non respuens, clàm innuit, neminem à fide in quam libet regione excludi. Vndè etiam nos, quia fidem non erubescimus, non pudet Prouinciæ nostræ, cùm Dauid iubeat omnes gentes plaudere manibus, & iubilare DEO in voce exultationis. & alibi dicat: Reminiscentur & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ. & Dominus pro populo, qui vitulum adorârat, Moysi deprecanti responderit: Viuo ego, quia implebitur gloria mea vniuersa terra. & per Prophetam Malachiam testetur, A solis ortu vsque ad occasum, magnum esse nomen suum in gentibus. atque expressiùs etiam per Esaiam nos, quanuis belluinos & veneficos, se conuersurum promiserit: Nè memineritis, inquiens, priorum, & antiqua nè intueamini: quoniam eccè ego facio noua: Ponam in deserto viam, & in inuio flumina: Glorificabunt me bestiæ agri, dracones & struthiones.

Romano Põtifici exponit gentẽ & patriam suam &c.

A sede Apõstolica fides in Gallias peruénit. Iohan. 4.

Psalm. 46. Psalm. 21. Num. 14. Malach. 1. Esa. 43.

Proindè nos quoquè in DEI misericordia vocati, & eius gratuita pietate redempti atque renati, etsi patriam secundùm carnem nouimus, sed iam nunc non nouimus: quin potiùs semen Abrahæ fieri cupientes per fidem, terram nostram

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.Cor.5. omnemque cognationem antiquam respuimus, incolas nos & peregrinos fatemur in terra, sicut & Patres nostri. Itaque quandiù sumus in corpore, peregrinamur à Domino: quia regionem nostram, paradisum scimus esse, quem recuperauimus baptismate renouati, sanctæ & indiuiduæ Trinitatis confessione. Sed quia Apostolicis institutionibus admonemur, omnibus id poscentibus reddere rationem de spe & charitate, quæ in nobis est, gloriam fidei nostræ, tuæ beatitudini paucis exponemus. Credimus & confitemur absque principio & fine temporis, summum & incircunscriptum spiritum, vnum omnipotentem esse D E V M, iuxta illud, quod ait Moyses: Audi Israel: Dominus Deus tuus, Deus vnus est. Vnus est, inquam, Deus Pater ingenitus, vnus Filius vnigenitus, vnus Spiritus sanctus, ab vtroque procedens, patri & filio coæternus. Sed semper idem Pater Deus, Filius Deus, Spiritus sanctus Deus: ex quo omnia, per quem omnia, & in quo sunt omnia, & sine quo factum est nihil.

1.Petr.3. Confessio fidei. Deut. 6.

Non autem sicut tres personas, ità & tres deos credimus: sed in tribus personis vnã Deitatem confitemur. Trinitatem sanctam credimus in subsistentibus personis: vnitatem verò, in natura & maiestate ac substantia Deitatis. Omne igitur, quod est, in duo diuidimus: Quicquid enim extra sacrosanctam Trinitatem est in cælis, in terris & in mari, id creaturam esse dicimus: solum verò Deum, creatorem. Sed & filium Dei credimus in nouissimis temporibus conceptum esse de spiritu sancto, natum ex Maria virgine, carnemq; naturæ humanæ & animam suscepisse: in eaque carne crucifixum, sepultum, resurrexisse à mortuis, ascendisse etiam in ea carne, sed alterius gloriæ, in cælos, vnde eũ iudicem vẽturum expectamus viuorum & mortuorum. Carnis quoquè nostræ resurrectionẽ confitemur integram atque perfectam, in qua carne nunc viuimus & mouemur, atque in ea consecuturos nos vel pro rectè factis præmia iustorum, vel pro maleficijs & prauis operibus supplicia impiorum. Sed & peccatorum remissionem plenissima fide confitemur, & velut alteram gratiam suscipimus, de qua Apostolus dixisse videtur ad Corinthios: Voluï priùs venire ad vos, vt secundam gratiam haberetis. Hic est nostræ fidei thesaurus, quem Ecclesiastico symbolo consignatum custodimus, quod in baptismo accepimus. Ità coram Deo corde credimus, ità coram omnibus hominibus ore confitemur, vt hominibus fidem sua cognatio faciat, & imago sua Deo testimonium reddat.

Cant. 1. 2.Cor.1.

Hæc & alia permulta fidei sacramenta palàm omnibus exponens Hunegundis virgo pijssima, ijs absolutis, cõticuit. Tum venerabilis summę & Apostolicæ Sedis Pontifex, non hominem, sed spiritum Dei, in castis visceribus habitantem, ista prolocutũ sentiens, coram omnibus ità ait: Benedicta filia tu à Domino Deo exercituum, quæ in tua pura mente iucundum Deo præparâsti habitaculum. Non oportet ergò sanctũ contristari spiritum, cuius mens pudica sacrarium est. Et multùm in te venerandus est summus ille artifex, qui operatur omnia in omnibus, diuidens singulis, prout vult. Eià ergò virgo casta & pudica, suscipe quod æterno amori in te cumulando proficiat. Oblata tibi sub specie pietatis à corruptibili homine munera abiecisti: accipe nunc per nostram benedictionem tibi à Domino præstitam dotem, qua te Christi sponsam sempiternam cognoscas, & contemptis rebus labentibus, semper duratura gaudia apprehendas. Ille, qd tuo in animo geras, adspicit: quàm religiosè ipsius virgines imiteris, attendit. Itaque vt cum eius adolescentulis ab eo diligaris, summoperè contende, & in odorem vnguentorum eius curre vnà cum illis. Semper illi pro collatis beneficijs gratias age: pro conferendis humiliter deprecare. Sint, quæso, affixa animo tuo, & in eorum cogitatione versare, quæ in illa vita beata obtinere appetis: vt cuius te sponsam ,pfiteris in terris, eius amplexibus perfrui merearis in gloria sempiterna.

Mens pudica, sacrarium Spiritûs sancti. 1.Cor.12. Pontifex S. Hunegundi imponit velum, eamq; Deo consecrat.

His dictis, velum capitis & reliqua indumenta, corporis & animi castitatem, mundiq; contemptum sua humilitate significantia, super altare sanctum composita, sanctus Pontifex benedixit, & pro more eam consecrans, impertita ei benedictione, Christo eam, sicut poposcerat, seruituram dedicauit, orans Dominum hunc in modum: Respice Domine super hanc famulam tuam, vt sanctæ virginitatis propositum, quod te inspirante suscepit, te gubernante custodiat. Sit in ea, Domine, per donum spiritûs tui prudens modestia, grauis lenitas, casta libertas. Ferueat in charitate, & nihil extra te diligat. Laudabiliter viuere studeat, & laudari non appetat. Te timendo

do super omnia amet, & amando in omnibus timeat. Tu ei Domine sis gaudium, tu in mœrore solatium, tu in ambiguitate consilium. In iniuria sis defensio, in paupertate abundantia, in ieiunio cibus, in infirmitate medicina. Quod est professa, custodiat, vt & hostem antiquum deuincat, & vitiorum sordes expurget: quatenùs centesimo fructu cum decore virginali ac virtutum lampadibus exornetur, & ad electarum virginum consortium peruenire mereatur. Cumque omnes respondissent, Amen, sanctus Antistes deosculans caput sanctæ virginis Hunegundis, dimisit eam in pace.

Ephes. 4. 1.Cor.3. Spõsus eam deserit. Psalm.22.

At verò Eudaldus sponsus eius hæc audiens, cùm se cerneret à virgine cõtemptum, toto animo commotus, statuit eam gladio confodere. Sed veritus nè homicidij pœna plecteretur, simul etiam Apostoli sententia territus, quòd non sit contristandus spiritus D E I, cuius sancta virgo erat domicilium, & quòd eum, qui templum Dei violauerit, disperdet Deus: pœnitentia ductus, non fuit eam ausus contingere: sed missis nuncijs, separauit eam à consortio suo, solam illam relinquens, & etiam res tanto itineri conficiendo necessarias, ei subtrahens. At illa, humano destituta solatio, viriliter egit, & seipsam in Domino confortans: Dominus, inquit, regit me, & nihil mihi deerit. oransque, ait: Misericordia tua Christe, obsecro, præcedat & subsequatur me, vt merear peruenire ad optatum seruitium perpetuæ Virginis & Matris tuæ Mariæ. Atque ità solam se dedit itineri, in Gallias proficiscens, semperque sanctorum suffragia implorans. Ibat ergò per viam, perindè acsi iam in monasterio degeret, vel potiùs instàr eremicolæ, Christo in remota solitudine famulantis. Diebus festis solo pane, & aqua parcissima contenta: reliquis, pane cineribus permixto, & herbarum arborumque pastu defessum fouebat corpusculum.

Vide virginis abstinẽtiam.

Quod autem per eam Dominus voluit effiecre miraculum, non est nostro silentio tegendum. Cùm Eudaldus, vt diximus, ferret ægerrimè se ab illa contemptum, & veller quidem, sed non auderet, eam interficere: consilio cuiusdam comitis sui, cum magna celeritate ad paternam contendit domum, venditis & distributis illis, quæ possent suo ponderei ter retardare, vt citiùs rediret ad suos. Iam enim statuerat secùm, omne sanctæ Virginis patrimonium & res hæreditarias distrahere: quæ verò non possent vendi, ea prorsùs destruere, & cum omni supellectili & mancipijs dissipare. Ibat ergò cum equis velocissimis expedito itinere: sed Virginem non diù pòst Eudaldus secutus, rerum & facultarum eius omnium sibi dominium vendicat, nesciens eas iam diuino cultui & sanctissimæ Virginis Mariæ patrocinio mancipata & addicta. Vbi autem id comperit, in sese reuersus, secùm tacitus & mirari & venerari cœpit, animaduertens quanta per Virginem Dominus miracula fecisset. Mox igitur gratias & laudes D E O offert, quòd ipsum ab improbo conatu repressérit, nè peccaret in sanctam Virginem, quodque subita morte ipsum furentem non extinxerit. Dignos proindè pœnitentiæ fructus faciens, non potuit repetere, quibus vel laudibus Virginem afficeret, vel muneribus placaret, vt posset in eius admitti conspectum, & Christo illius precibus commendari. Tandèm cum multa cordis & corporis humilitate coram beatissimæ matris D E I altari prostratus, veniam ab ea popoſcit, orans, vt quem noluisset habere sponsum, dignaretur habere ser. Sponsus recipiscẽs, veniam petit, & multa ei largitur.

Omnia sua largitur Humolarieñ cœnobio.

vum: Quandoquidem, inquit, non me mortali aut corruptibili amatori postposuisti, nec mihi quemlibet vel potentem vel humilem sponsum, sed regem seculorum & creatorem omnium prætulisti, tibique cælestem sponsum in torum virgineum asseruisti, & meipsum & mea propenso animo illi offero, & quæ olim tibi munera nuptiarum nomine largitus sum, ea tu tradas sponso vero I E S V Christo, vt in sororum & pauperum cedant alimoniam. Ego verò, dum spiritus hos reget artus, in rebus externis fidum me tibi procuratorem exhibebo: cumque obiero, facultates meas omnes & mancipia huius testamenti mei authoritate volo cedere in ius &

Universidad de Deusto
Biblioteca

honorem omnipotẽtis Dei,& ſanctiſſimæ matris eius. Tu,quæſo, virgo caſtiſſima ſuſcipias hæc à me,& cadauer meũ hoc in loco tumulãdum curato,vt cùm te ſponſus & rex immortalis in ſuũ introduxerit thalamũ,ego quoq; nuptiali amictus veſte,& agni niueo vellere tectus, inter conuiuas menſæ eius vel vltimus merear inueniri. His dictis,poſtquàm impetrauit, quod voluit, cum ſancta animi deuotione incolumis diceſſit: præſtititq; illi Dominus gratiam benè viuẽdi,eiusq; vota ad optatum perduxit finem. Multo enim plura,quàm poſceret neceſſitas,ſacratiſſimę virgini ſuppeditauit, inſtituroq; xenodochio victum & veſtes præbuit. Fultus deindè multimoda Chriſti virtute,in huiuſmodi operibus vitam exigens ſuam,exutus eſt huius mundi cõtagijs, Matt.25. audiuitq; à Domino: Eugè ſerue bone & fidelis,intra in gaudium Domini tui. Pro cuius anima virgo Hunegundis per manus ſacerdotum ſacrificium Deo obtulit: corpus verò in monaſterio ſuo iuſſit ſepeliri.

Eo aũt vita functo, arctiori ſe & ſeueriori vitæ tradidit,etiam cogitatiões,haud ſecùs atquè mala opera,deplorãs & caſtigans,crebriſq; ieiunijs & vigilijs macerãs corpus deſeſſum, non ignorãs ad ſalutem ſatis non eſſe cœpiſſe benè, ſed qui perſeuerauerit vſq; in finem,illum ſaluum fore. Atq; in hac ſancta animi meditatione & deuota fidei operatione moriens mundo,& viuens Chriſto,totum vitæ ſuæ tempus duxit. Pſalm.119. Philip. 1. Cant. 2. ſe fertur,non rarò illud cum Pſalmiſta dicẽs:Heu mihi,quia incolatus meus prolongatus eſt: atque illud cum Apoſtolo:Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Introduxiſti enim me Chriſte in cellam vinariam,id eſt, in myſteria acerbiſſimæ paſſionis tuæ: & ordinaſti in me charitatem,dum per dilectiõem proximi, ad tuũ me amorem pertingere feciſti.Et quia læua tua,id eſt,præſens vita mihi ſubiecta eſt,amplexetur me (obſecro)dextera tua,id eſt,beatitudo æterna:vt & videri,& videre merear in Sion. Non defuit aũt ſanctis eius deſiderijs ſuperna pietas,ſed longanimem eius peregrinationem attendens,dum quodam die oraret extenſis manibus, corporis magnis ardoribus & moleſtijs eam affici permiſit.Non deerant aũt illi ſolatia Angelorum & ſanctorũ oĩm ſuffragia,quę etiam in illa afflicta valetudine implorare non ceſſabat. Aderant autem ei vtriuſque ſexũs permulti Chriſto ſeruientes, qui ex vicinis & longinquis locis ad tantæ matris & virginis deceſſum conuenerãt,multo dolore & luctu occupati, quod ſe tanto ſolatio deſtitui viderent:tamẽsi non ambigerẽt, eius ſuffragia in cælis nunquàm ſibi defutura. At illa conuerſa ad eos,qui illic aſſidebãt, preſbyteros, ſacræ Victionis oleum & Euchariſtiam ſibi petijt miniſtrari. Tandèm Dominici corporis & ſanguinis percepto viatico, roſeo vultu & facie decora, regum regi præſentanda in cæleſti thalamo,iubet circunſtantes pſalmos Dauidicos promere: atque ex cilicio & cinere caput erigens,inter cætera dicebat: Adſum ego Chriſte ancilla tua:veni, obſecro,rex pijſſime,& me benignè ſuſcipe. Cumque in huiuſmodi voce ab hora noctis media vſque in tertiam diei horam perſiſteret, repentè cum immenſo lumine odor ſuauiſſimus illic diffuſus eſt,ità vt præ ſplendore vix poſſent,qui illic aderant,pedibus ſuis conſiſtere,quanuis odoris illius mira fragrantia corroborati. Aiunt verò etiam vocem pariter auditam,quam tamen terrore cõſternati intelligere non potuêre. Interim illa ſancta anima 8. Calendas Septembris migrauit ad Dominum, qui eſt ſolus ſine principio,regnans in Vnitate & Trinitate perfecta,vnus idemque Deus, nunc & ſemper,& in omnia ſecula ſeculorum,Amen.

Felix obitus eius.

Quæ deinceps ſequũtur,nos in compendiũ redegimus.

Cùm autem diù ſacrum corpus eius ſub terra conditum iacuiſſet, quædam ſanctimonialis,Berta nomine,miræ abſtinentiæ,multæ patientiæ,paupertatis valdè ſtudioſa,eximię humilitatis,miſericordię operib' dedita,ieiunijs,vigilijs & precibus inſtẽta, ex diuina reuelatiõe locũ ſepulturæ eius cognouit anno ſalutis noningẽteſimo quadrageſimoſexto,Ludouico regnante.Cumq; immenſo affecta gaudio,tantũ theſaurũ ſubitò eleuare vellet, venerãdus preſbyter Giſo,ſanctorũ pignorũ Quintini & Victorici martyrũ cuſtos,caſu ſuperueniẽs,eã obiurgauit,dicẽs fas nõ eſſe,ſine authoritate Epiſcopi ſacrum corpus leuari. Ità ad dies triginta duos intactus manſit ſarcophagus iam apertus, apud quem diù noctuq́ue ſacris vigilijs incumbentes, Epiſcopi aduentum ſuſtinebãt. Quo ſpatio multa illic diuinitùs ſunt declarata miracula,atq; ingens ſplendor perpetuò ad ſacrum corpus permanſit,ità vt à pectore virginis & ſursùm, ꝑ ſordibus pulueris nitentia relucerent fragmina margaritarum,& quibuſdam clariſſimis

Nota de defuncto corpore virginis.

mis erumpentibus ſcintillis,adſpicientium reuerberarentur obtutus. Tãta etiam ibidèm ſentiebatur odoris fragantia, vt omnium nares ineffabili ſuauitate compleren-
tur. Quicunq; autem ſacrum illud corpus intueri poterant, quocunque eſſent affecti morbo,ilicò curabãtur. Porrò odoris illius ſemper increſcebat ſuauitas. Inter cætera aũt miracula, ipſo die eleuationis ſanctiſſimæ Virginis, cùm ſæuiſſimus morbus totũ illũ pagum adeò occuparet, vt vix eſſet domus,in qua nõ iaceret ægrotus,oẽs illi cum eleuato ſacro corpore ſimul è ſuis lectulis ſani ſurrexêre. Tãdèm enim accerſito Rodulpho,Nouiomẽſis Eccleſiæ Archidiacono, poſteà eiuſdem vrbis religioſo Epiſcopo, & ex collegio beatiſſimi martyris Quintini accitis Patribus, Giſone,Rotberto, alijsque plurimis, magna pietate viris, peractis Miſſarum ſolennijs,itum eſt ad tumulum,ibidèm etiamnùm circa caput & pectus ſanctæ Virginis illo,quod diximus,cæleſti lumine adeò coruſcante,vt nemo poſſet ad plenum intueri:leuatumq; eſt ſanctiſſimum corpus è ſepulcro, ſeptimo Idus Nouembris. Libet his pauca adiungere miracula.

Morbi oẽs viſo eius corpore curantur.

Eleuatur corpus eius.

Homines quidam improbi,ſuis viribus freti, audaci remeritate porcos ſuos in ſyluam monaſterij ſanctæ Virginis Hunegũdis adduxêre, apud pagũ Dediniacũ ingreſſi: & cùm porcos illos pauiſſent, nolebãt preciũ monaſterio pro datis damnis perſoluere. Eccè autem dum ſic liberè vagantur per ſyluam, ſancta Hunegundis illis appãret forma terribili, rogat quid ità auſi ſint ſyluæ ipſius fructus porcis ſuis deuorandos ꝑbere, concutit virgam, quam manu geſtabat,& oĩs ille porcorum grex præcipiti curſu fertur ad Humolarienſe monaſterium, atq; in pagum ingreſſi, per plateas & chortes ſeſe ſeparatim diffundunt: nec fuit quiſquam vnquàm, qui eos repeteret. Ità factum eſt, vt porci, quorum paſtum iuſto precio domini illorum compenſare nolebant, in ius cederent familiæ ſanctæ Hunegundis. Eius rei hodieque multi teſtes ſuperſunt.

Pœna illorum, qui iniuriam eius monaſterio introgãrunt.

Eodem ferè tempore nobilis quidam,Magenerus nomine,captus amore cuiuſdam ſanctimonialis eiuſdem monaſterij, more ſuo acceſſit ad monaſterium, vt ſuam cùm illa libidinem expleret. In ipſo autẽ cœnobij atrio viſibiliter ei apparuit S. Hunegũdis,& acerrimè illum obiurgãs,ſciſcitabatur,quò tenderet. At ille ad vocem eius pudefactus,ad tempus ſe ab illo facinore cohibuit. At monacha laſciua & petulans, cõtemptam ſe putans, callidè hominem ad ſe reuocat : ait non ſanctam Hunegundem ipſi apparuiſſe,ſed quandam ſuam æmulam id ſimulâſſe. His inflammatus vir ſpurciſſimus, alia via per apertum clàm oſtiolum ad eam ingredi conatur : ſed rurſùs adeſt ſancta Hunegundis, baculo eum verberat in inguine : fit miſer exanguis, & corruit: alienis manibus exportatus,cùm eius coxa intumuiſſet, in eo dolore vitam finit : ſed tamen anno priùs integro ante obirum coxa illa computruit. Pro eius curatione amici ampliſſima munera ſanctæ Virgini obtulerunt, quæ tamen haud ſecùs atquè putentiſſima ſtercora reiecta ſunt. Cùm enim plurimos illi nummos offerrent,repentinus turbo ità illos diſſipauit, vt ne vnus quidem vlli poſteà mortalium conſpectus ſit.

Videnum ignorẽt ſancti res humanas,ſimulq; obſerua pœnã volentis ſacram violare virginẽ.

Anno Dominicæ incarnationis nongenteſimo ſexageſimoquarto in ipſis feriis beatæ Hunegundis, in villa, quæ dicitur Saſnulphi chors, meſſores frumenta ſecabant. Eos preſbyter illorum Lantfridus crebrò repræhenderat, dicens ſe interfuiſſe ſynodo, in qua Rodulphus Nouiomenſis Epiſcopus iuſſiſſet, ſanctæ Hunegundis feſtum deuotiſſimè celebrari. At illi ſe excuſabant,quòd vicinos ſuos cernerent laboribus inſudare. Itaque Rorgildis puella, presbyteri huius, ſicut ipſe nobis retulit, ex ſorore neptis, colligebat ſpicas, quas illi meſſores relinquebant. Eccè autem dum ſe inclinat ad eas colligendas, eam, quam primam ſuſtulit, recenti ſanguine madentem conſpicit. Admirans, vndè ille eſſet ſanguis, reijcit ſpicam. Tollit altera, tollit tertiam, quartam, quintam,& multas alias, & omnes videt ſanguinolentas. Territa valdè, currit ad patrem ſuum, qui tum fortè in agrum exiĕrat, indicat quid ſibi acciderit. Pater ceu puellari leuitate ductam repræhendit, iubet redire ad cœptum opus. Illa verò trepidante, ſequitur eam pater, ſimulque plurimas colligunt ſpicas cruore madidas. Inquirunt, num quis ex meſſoribus digito ſaucio ſit.Illis obſtupeſcentibus, & ſanctè affirmantibus nullius eſſe læſam manum, quaſdam ſpi-

Hinc poteſt colligi ætas Authoris huius.

Nota rem prodigioſam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cas ad ecclesiam perferunt, offerunt presbytero, remque ei omnem exponunt. Ille ait, nisi certiora adferant documenta, se hominibus incredulis non ausum esse pro concione id indicare. Illo hoc dicente, quasi crassæ quædam lachrymæ, è spicis sanguineæ prorumpentes guttæ, in terram décidunt. Tum ille penè exanimis effectus præ timore, sicut priùs timuerat indicare illud populo, ità nunc multo etiam magis celare timet, nè sua negligentia tardiùs ad populi notitiam perferatur. Dato igitur signo, populum ad Ecclesiam conuocat, eius inobedientiam reprehendit, diuinum exponit miraculum. Illi audito tam insolito miraculo animis consternantur, ad agendam pœnitentiam se promptissimos exhibent. Denique ab ecclesia egressi, circunquaquè vicinis suis denunciant, nè deincèps vacèt operi, sed ad ecclesiam se conferant, rem statim pendam visuri. Exterrentur omnes, missa faciunt opera haud aliter, quàm si hostes imminentes fugerent: orant supplices, nè cælesti vltione plectantur. Intercà rusticus quidam, Rotbertus nomine, in eadem villa frumẽtum excutiens, dum hæc ad ipsum perferuntur, proijcit è manibus flagellum, ,pmittit se ab opere cessaturum. Sed homo ineptus, quasi id leuius esset, scopas arripit, conuerrit in area frumentum. Mox verò brachium eius obrigescit, humiq; prostratus, clamat se reum, & ilicò è vita abiturum. Ea res superiorem timorem auxit. Presbyter verò circunquaquè discurrens, sanguinolentas spicas vicinarum ecclesiarum presbyteris ostendit. Turbãtur omnes, conuocatisq; suarum parochiarum hominibus, cum Crucibus & cereis simul omnes nudis pedibus cum votis supplicibus, comitante etiam illo, cuius brachium obrigues rat, & puella spicas sanguinolentas ferente, ad monasterium perpetuæ Virginis Mariæ & S. Hunegundis, properè cõtendunt: ibique prostrati, fatentur culpam suam, petunt humiliter, vt fratres pro ipsis Dominum deprecentur: quod etiam factum est. Eant iam, qui non ẽredunt huic signo, & calumniẽtur illud pariter cum eo, quod idem in sanguine patratum est in Aegypto sub Pharaone. Nos verò benedicamus Deum, qui mirabilis est in sanctis suis, qui dat virtutem & fortitudinem plebi suæ. Benedictus Deus in secula, Amen. Hoc cruentarum spicarum miraculum testatur author se suis oculis vidisse, quem satis constat ante annos sexcentos ista scripsisse.

Vltio cælestis in eum, qui in S. Hunegundis festo laborauit.

Exod. 7.

Psalm. 67.

VITA SANCTI LVDOVICI, REGIS FRANCORVM EXIMII, EXCERPTA, VT OPINOR, EX ILLA, quam conscripsit Gaufridus de Bello Loco, ipsius regis Confessarius.

Dictionem nonnihil expoliuimus in gratiam Lectoris.

Augusti. 25.

BEATVS Ludouicus, Frãcorum pijssimus rex, patrem habuit Ludouicum Christianissimum regem, qui in Albigesio & Comitatu Tolosano hæreticos oppugnauit. In reditu autẽ lethali correptus morbo, die decimo ad Montem Pẽserium excessit è viuis mẽse Octobri, anno ab orbe redempto millesimo ducentesimo vicesimoprimo, vir vtiquè benè Catholicus & sanctus. Nunquàm corporis sui vllam admisit pollutionem, vnica vxore legitima contentus. Corpus eius exanime ad beati Dionysij Ecclesiam apportatum, iuxta patrem honorificè conditum est. In eius locum successit filius primogenitus Ludouicus, Rhemis ab Episcopo Suessionensi, quòd Ecclesia Rhemensis tum pastore orbata esset, regia corona insignitus & consecratus, annos natus duodecim, aut circiter. Eius coronationi complures è præcipuis nobilibus, licèt vocati essent, interesse noluerũt: quòd propter dolorem defuncti regis & regni desolati, lachrymis & luctui illic potiùs, q̃ lætitiæ & iucunditati, se darent.

Hæretici Albigenses.

Exemplum insignis cõtinentiæ in rege.

Blancha mater S. Ludouici.

At puer sanctæ indolis, strenuissimo patre orbatus, sub tutela & moderatione matris Blanchæ, regis Castellæ filiæ, permansit: quæ illum tenerrimè diligens, ex consilio religiosorum hominum, præsertim Dominicanorum & Franciscanorum, singulari cuidam magistro tradidit moribus ac literis instituendum. Ille verò pius

us puer, & velut alter Salomon, ingeniosus & bonam sortitus animam, præ suis coætaneis mirè profecit in vtrisque. A primis enim ætatis initijs, deditus fuit pietatis & sanctitatis studijs, ferturque vitam omnem absque mortiferi peccati perpetratione exegisse. Eius verò sanctitati gratulans Blancha mater: Mâllem, inquit, fili te mortuum cernere, quàm creatorem tuum mortali crimine offendentem. Quæ verba vsque adeò illius animo hæsêre vt diuina ipsum gratia protegente, nunquàm in se ciusmodi crimen admiserit.

Sap. 8.

Nota vitæ miram innocentiam.

Agẽte autem matre & proceribus regni, anno salutis millesimo ducẽtesimo tricesimoquarto duxit vxorẽ Margaretam, Comitis Prouinciæ filiam, quæ Lutetiam venit, intrà octauas Assensionis Christi, cùm priùs esset coronata apud Senones. Anno proximo dira fames afflixit Gallias, præsertim in Aquitania, ità vt homines instâr iumentorum, herbis agrestibus vescerentur. Nam frumenti sextarius apud Pictauos centum solidis veniebat. Sequẽti anno Arsacidas senior Assassinorum, misit nuncios in Franciam, quibus id mãdati dederat, vt regem Ludouicum interficerent. Sed Deo animum eius ad pacem & humanitatem inclinante, crudelis mandati pœnitentia ductus, misit alios celeres nuncios, qui Ludouicum regem admonerent, vt à primis legatis sibi caueat. Cùm autem priores nuncij diligenter inquirerentur, inuenti, ad regem Ludouicum adducti sunt. Ijs conspectis, rex lætatur, vtrosque nuncios muneribus afficit, regi Arsacidæ non pauca magni precij munera, quibus pacis & amicitiæ studiosum se declaret, per illos transmittit. Sed ab eo tempore plures suo corpori rendo custodes adhibuit, qui perpetuò clauas æreas ferrent.

S. Ludouici vxor.

Magna caritas annonæ.

Anno millesimo ducentesimo quadragesimosecundo, Ludouicus rex duxit exercitum in Hugonem Marchiæ Comitem, quòd is aduersùs regem rebellâsset, Henrici Angliæ regis & Richardi fratris eius auxilijs fultus: qui ambo habebant vxores filias Comitis Prouinciæ, sorores reginæ Franciæ: cùm Hugo Comes vxorem habebat ipsius Angliæ regis matrem. Anno quidem superiori Ludouicus multam regni sui militiam ad Saliminum conuocans, Alphonsum fratrem illic * militem creauerat, cui anteà Iohannam, filiam Tolosani Comitis, vxorem dederat, cum Aruerniæ, Pictauorum & Albigensium terris quibusdam. Voluit autem rex, vt Hugo Marchiæ Comes Alphonso se sacramento deuinciret: quod cùm ille detrectaret, ab vxore persuasus, regis in se animos concitauit, adeò vt is anno altero cum numerosissimo exercitu in eius ditionem ingressus, aliquot * castra expugnaret, & nobiles ampliùs quadraginta captos, cum multis alijs partim Parisios, partim aliò mitteret, in custodia asseruandos. Interea verò Comitis Marchiæ vxor, quosdam è suis, muneribus & promissis illectos, ad regis Ludouici aulam misit, qui regem & fratres eius veneno tollerent è medio. Sed illi à rege comprehensi, in carcerem abducti sunt. Commissum tandèm est prælium non sine multa strage Anglorum, qui Hugoni Comiti supperias ferebant. Nocte autem Angliæ rex cum Hugone Comite, relictis Santonibus, quò ex fuga se receperant, aufugêre, ciuesque eius vrbis manè claues Ludouico Regi obtulerunt. Eodem die Hugo filius Comitis Marchiæ primogenitus, ad Ludouicum regem venit, cum eo de pace tractaturus. Postera luce Comes Marchiæ cum vxore ad. uenit, cum lachrymis & suspirijs à rege veniam perit, & impetrat.

*Pictonum ducẽ, habet Aemilius.

*oppida

Comitis Marchiæ strages.

Anno Christi millesimo ducentesimo quadragesimotertio, natus est Ludouicus primogenitus Ludouici regis: atque altero indè anno in lucem editus est Philippus secundus filius. Indè circa Idus Decembris Ludouicus rex apud Pontisaram ex morbo decumbens, adeò extra se captus est, vt multi putarent eum iam planè obijsse. Sed ad se reuersus, mox transmarinæ militiæ Crucem petijt, & accepit. Operam sanè dedit rex ille pijssimus, vt proles suas & verbis & exemplis ad amorem Dei, ad mundi contemptum, ad suî cognitionem instituerer. Cùm enim per ocium liceret vacare si. bi, intuisebat liberos suos, & instâr Tobiæ monita salutis dabat eis: docebat ante oĩa timere Deum, & ab omni semper peccato abstinere. Serta, è rosis aut floribus confecta, aut alia id genus, nõ sinebat eos sexta feria in capitibus ferre, q̃ eo die Saluator noster in suo capite tulerit è spinis contextã coronã. Cumq; nõ ignoraret, à delicijs cauẽs: 1. Cor. 9. stitati, à diuitijs pietati, ab honorib⁹ humilitati magna impẽdêre pícula, sobrietati, humilitati, misericordię dedit animũ, à mũdi, carnis & satanę insidijs solicitè sibi cau-

Ecstasis S. Ludouici.

Optimè instituit liberos suos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vtitur cilicio. atque cum Apostolo corpus suum castigans, & in seruitutem redigens, multo tempore intima veste cilicina vtebatur: qua si non esset vsus, dehortante eum confessario propter nimiam imbecillitatem, volebat vt idem confessarius pro quadam compensatione diebus singulis quadraginta solidos Parisienses clanculùm in pauperes erogaret. Semper ieiunauit sextis ferijs, nec ijs diebus, præsertim in Aduentu & Quadragesima, piscibus aut fructibus vesci voluit, vigilijs, orationibus, & clandestinis abstinentijs perpetim se affligens.

2. Reg. 6. Quanto autem maior erat, tanto humiliùs & summissiùs, instàr Dauidis regis, se gerebat, & coram Deo propria existimatione vilior sibi videbatur. Quolibet sabbato

Humilitas eius. in loco secretissimo aliquot pauperum suis manibus abluebat pedes, lotos tergebat, tersos exosculabatur. Deindè lauabat etiam illorum manus, & singulis certam pecuniæ portionem largiebatur. Crebrò etiam centum viginti pauperibus, qui in eius au-

Multos alit paupares. la quotidiè abundè reficiebantur, atque certis quibusdam diebus & solennibus vigilijs ducentis pauperibus priusquàm ipse cibum sumeret, suis manibus cibos apponebat. Semper & in prandio & in cœna prope se tres habebat senes inopes, ijsque deapositis sibi ferculis humanissimè transmittebat. Interdùm scutellas & cibos, quos illi Christi pauperes manibus contrectauerant, offas præsertim, quibus libenter vescebatur, vt indè aliquid ederet, ad se reportari iubebat, Christum pauperem in eius pauperibus venerans, dum non abhorret à cibis, qui ipsis superfuerant. Vidit quandoquè vnum ex tribus illis pauperrimis nō benè edērem. Iussit igitur pius & humilis rex scurellam sibi propositam, cum cibo ad illum senem deferri: eamque, cùm satis ille indè comedisset, ad se referri. Ità nimirùm, vt interior animi eius humilitas, lius Dei cedebat honorem: irà exrerior morum & habitûs modestia & humilitas, cunctis mortalibus poterat esse virtutis incitamentum. Purpurea, aut viridi, aut alio, quì preciosa veste, vel pellibus varijs & magni precij, nolebat vti, maximè posteaq; primùm è locis transmarinis redijt. Fidei propagationem summoperè sitiebat. Itaq; si quid ab inquisitoribus, quod ad fidem pertineret, esset ad eum relatum, id, alijs negocijs omnibus posthabitis, audiebat, & instàr Phinees, magno zelo in Christianæ fi-

Num. 25. dei violatores animaduertebat. Ciuis quidam Parisiensis blasphemiæ reus, illo iubente, cauterio in labijs inustus fuit. Ea enim pœna decreta erat ab ipso in eos, qui sceleratè iurarent & blasphemarent. Eam rem cùm plerique carperent, & regem tyrannidis insimularent, ille ait: Equidem in meis labijs libens eiusmodi inustionem perpetuò feram: tantùm vt impia iuramenta è regno meo profligentur.

Decreuit quandoquè pius rex septennio peregrinari, & loca sancta inuisere. Vecrunt igitur Perusium ad S. Aegidium Franciscanum instàr pauperis peregrini & ignoti, vnà cum socijs suis. Ostiario autem monasterij indicante Aegidio, peregrinum quendam ipsius experete colloquium, ille spiritu docente agnoscens quis esset, properè accurrit, pariterque flexis genibus, in mutuos ruunt amplexus & oscula, sed nihil loquuntur, cùm vtrique alterius cor pateret.

Is S. Aegidius fuit ex primis socijs S Francisci.

Anno salutis millesimo ducentesimo quadragesimooctauo Crux prædicabatur in diœcesis Colonienſis pago, quem vulgò * Bedonfrisium vocant. Ibi tum mense Maio feria sexta ante Pentecosten tres Cruces visebantur in aëre, vna candida versùs Aquilonem, altera eiusdem coloris ad Austrum: tertia colore medio, in qua cernebatur suspensi hominis effigies extensis brachijs, & capite inclinato, atque in manus & pedes eius adacti claui. Eaque medium tenebat inter alias locum, in quibus nulla cernebatur hominis figura. Alio tempore in Enchusen Phrisiæ oppido, cùm illic prædicaretur Crux, alia Crucis forma iuxta solem apparuit colore cæruleo, quam multi viderunt. In Traiectensi quoquè diœcesi in Doccum, vbi S. Bonifacius martyr trucidatus fuit, Crux visa est in eiusdem martyris festo die, ingens sanè & albi coloris, perindè acsi trabi altera trabs transuersim artificiosè impacta esset. Creduntur autem vt Colonienſis prouincia ad trecentas ferè naues appararet.

Tres Cruces in aëre.

Magna S. Crucis portio Lutetiā venit. Anno Christi millesimo ducentesimo quadragesimoseptimo, petente Ludouico Christianissimo rege, magna Dominicæ Crucis portio Constātinopoli Parisios trāslata est. Proximo indè anno Rex Ludouicus sexta feria à Pentecoste, iter transmarinum

num suscepit, multis eum è Lutetia cum Processionibus vsque ad sanctum Antonium deducentibus.

Iuerunt cum eo Odo Tusculanus Episcopus, Apostolicæ sedis Legatus, & duo fratres regis, Robertus Comes Atrebatensis, & Carolus Andegauēsis Comes, cum vxoribus suis, & multis Franciæ Episcopis & nobilibus. Erat quidem etiam Alphonsus Comes Pictauensis, regis frater, Cruce signatus: sed eo anno, cum Blancha regina matre, ob regni tuitionem mansit domi. Die quinta & vicesima Augusti rex cum suis

Rex sanctus nauigat in Syriam. in nauim ingressus, biduo sustinuit ventos secundos. Vicesimooctauo Augusti die à portu soluens, Christo duce, prosperè nauigans, paulò ante beati Matthęi ferias nocte ad Cyprū appulit. Comitis Atrebatēsis cōiunx, q̄ esset prægnās, ab Aquis Mortuis in Franciam reuersa fuit. Rex verò consilio nobilium suorum & regni Cypri, quòd naues & triremes cum balistis necdùm aduenissent, tum etiam propter impendentem hyemem & quasdam alias res vsque in Paschales ferias distulit profectionem sutam. Interìm rex Cypri & omnes ferè regni eius nobiles & Ecclesiarum præfecti siue prælati, Crucis signum accipiunt, & se cum Franciæ rege, quocunquè ipsos ducere vellit, aduersùm Saracenos profecturos iureiurando confirmant.

Per id tempus Sulthanus Aegypti, qui per ditiones Christianorum Damascum petere decreuerat, regis Francorum cognito aduentu, consilium illud mutauit. Interceſserant enim illi inimicitiæ cum Damasci & Alapiæ Sulthanis. Ijsdem temporibus obijt Robertus Bellouacensis Episcopus, & comes Montisfortis, cum multis aliis eius expeditionis socijs. Porrò extremo ferè Decembri mense venerunt ad Ludouicum regem nuncij à quodam Tartarorum principe, qui ipsius nomine multa cum

Legati Tartari cuiusdā Christiani ad regem. salute impertirent. Ij ipso die Natiuitatis Christi fuēre cum rege Ludouico sub sacrificio in ecclesia, & ad prandium in aula eius: itidemque in festo Ephiphaniæ: nec poterat in eis animaduerti, quod à Christianorum more discreparet. Literæ autem iussu regis in sermonem Latinum conuersæ sunt. Cumque rex diligenter de ipsorum principe & rebus Tartarorum ex ijs percontatus esset, tandèm dimisit eos, adiunctis nuncijs cum literis & muneribus, quæ ad Tartarorum regem & ipsorum principem perferrentur. Misit etiam per eosdem nūcios suos regi Tartarorum, quem Cham vocant, tentorium è purpura elegantissimè confectum, in quo res gestæ Saluatoris nostri graphicè expressæ visebantur. Addidit etiam particulas Crucis Dominicæ, literis humanissimè & regem & principem adhortans, vt qui per gratiam suam eos vocāsset ad cognitionem nominis sui, illum accuratè colerent, & in eius amore semper permanerent. Misit vnà literas suas Odo Legatus Pontificis ad regem Tartarorum & principem supradictum, eorumque prælatos, ostendens eis, sacrosanctam Romanam Ecclesiam cupidissimè eos ceu filios charissimos complexuram, modò fidem orthodoxam constanter retinere, & Christi vicario morigeros se præbere velint. Eius legationis primarij, à rege Francorum missi, fuēre frater Andreas Dominicanus cum duobus alijs eiusdem instituti fratribus, litemque duo Clerici & totidèm ministri regis profectiq̄, sunt octauo Calendas Februarij cum ijs, quos diximus, nuncijs Tartarorum. Porrò F. Andreas, quem rex illis præfecerat, non multò pòst ad regem literas misit, quarum exemplum vnà cum principis Tartarorum literis, rex matri suæ Blanchæ in Gallias perferendas curauit.

Intereà Aegypti Sulthanus, quem Babyloniæ vocant, vbi comperit regem Ludouicum in Cypro hybernaturum, rursùs Damascum ire contendit, per Hierosolymam proficiscens, in eam curam intentus, vt posset Alapiæ Sulthanum & ei fœderatos, ad se adiungere: sed ille Aegyptij Sulthani malitiam non ignorans, non fuit ausus ei fidem adhibere. Scripserunt autē magister militum templi & Marescallus hospitalis Ludouico regi, Sulthanum Babylonicum cum magno exercitu venisse in loca Gazę propinqua, eo animo, vt sibi conciliaret Damasci & Alapiæ Sulthanos, metumque esse, nè Ioppē vel Cæsareā obsidiōe premat. Scripsit posteà iterùm magister ille regi, quendā Sulthani Babylonici Admiraldū ad se venisse percontatū de voluntate regis Francorū, q̄ domin⁹ ipsius cupet cū eo pacē cōponere. Ea verò res & regi & nobilib⁹ eius valdè molesta fuit, maximè q̄ magister diceret à Sulthano petijsse, vt Admiraldū ad ipsū mitteret. Mādauit ergò rex p̄ literas Magistro, nè deinceps eiusmodi nuncios in-

Marescallus qdā vocat magistrum stabuli ejus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iniussu suo admitteret, vel cum eis colloqui ausus esset. Affirmabant enim omnes, eo ingenio Syros esse, vt quantumcunquè oppressi, nunquàm primi velint inducia-rum mentionem facere, sed eousquè id differre, donèc multa instantia, vt eas faciant, inuitentur.

Eodem tempore quo rex cum regina Margareta coniuge sua, in Cypro mora-batur, Armeniæ rex, eius aduentu comperto, ad eum spectabiles nuncios misit, Ar-chiepiscopum Armenorum & alios aulicos, per literas eius se offerens voluntati: quos ille honorificè excepit. Cùm autē didicisset, inter eum & Antiochiæ principem discordiam extitisse, misit ad vtrunque legatos suos. Illis verò suos quoquè ad eum legatos mittentibus, duorum annorum pactæ sunt induciæ. Per id ferè tempus ca-pti sunt quidam, qui se dicerent à Sulthano Babylonico missos esse, vt regem Ludo-uicum & primarios eius exercitús viros veneno enecarēt. Tandèm permultæ venère naues, cum magna militum manu, qui in insulis hyemauerant. Indè sabbato post

Rex soluit à Cypro. DOMINI Ascensionem mandatum est, vt omnes ad Damiatam contenderent. Eo-dem die rex soluit à Cypro, sed vi tempestatis bis in Cyprum reiectus est: vbi tum se iunxit illi princeps Achaiæ cum magnis subsidijs, itemque Burgūdiæ dux. Tum verò dant vela ventis, & sexto die veniunt in Aegypti conspectum, ac paulopòst etiam Da-miatæ, in cuius portu naues ancoris fixêre. Sed cùm viderent in eo portu magna esse Turcorum præsidia, rex communicato cum proceribus consilio, iussit vt die altero summo manè exirent in terram, eamque eo loco occuparent, vbi inter ipsos & vr-bem fluuius interesset. Eo ergò die, omnibus in triremes & alias naues sese recipi-entibus, rex cum legato Pontificis sacrosanctam gestans Crucem nudam & apertam, in cymba vehebatur, iuxta eum præcedente in alia cymba beati Dionysij vexillo, fra-tribus quoquè illius & alijs nobilibus & sagittarijs comitantibus: atque ità in terram egressi sunt, multis in hostes contortis telis, qui eos arcere magna vi nitebantur. In ea concertatione penè nulli ex Christianis vulnerati sunt: permulti autem Saraceni & eorum equi interfecti, & in ijs tres proceres.

Eodem die profligatis Saracenorum triēribus, Christianorum triremes fluuij ostia occupârunt. Hisce tam prosperis initijs feliciores etiam successus Dominus ad-iecit. Perterritis enim, qui intrà vrbem erant, Saracenis virtute diuina, omnes in fu-gam versi, ex vrbe excesserunt, instructis priùs ignibus, quibus vrbs conflagraret. Mul-ti itaque è castris regis per pontem naualem, quem satis integrum reliquerant Sara-ceni, in oppidum ingrediuntur: rex quoquè certior factus, nonnullos è suis intromit-tit, fixis tentorijs suis ad pontem, vt si ità res posceret, suis suppetias ferret. Multus ibi commeatus repertus est, ità vt multi affirmarent, eam ciuitatem vi capi minimè potuisse. Prospexerant enim sibi in longum tempus Saraceni, ità vt diuino potiùs miraculo ea victoria tribuenda sit. Deindè verò ea ciuitate à mortuorum cadaue-ribus repurgata, igneque extincto, Legatus Pontificis cum patriarcha Hierosolymi-tano, cum Archiepiscopis, Episcopis, & magna parte eorum, qui conuenerant, itemq; Ludouicus Rex cum permultis alijs, nudis pedibus, præsente rege Cypri cum non paucis nobilibus, in vrbem ingressi sunt: cumque legatus ædem quandam pro-phanatam reconciliâsset, & gratias egissent D E O, in honorem sanctissimæ matris Dei, ab eodem Legato sacrificium oblatum est. Rex autem constituit, Deo benè vo-lente, illic canonicorum instituere collegium, qui Domino seruirent. Capta est Damiata, quam alij Eliopolim vocant, anno ab orbe redempto millesimo ducentesi-mo quadragesimonono: mansitque illic rex tota æstate cum exercitu Christiano, do-nèc fluuius detumesceret, qui exercitui periculum allaturus videbatur.

Damiata ca-pitur à Chri stianis.

Eodem anno sub finem mensis Iunij, Alphonsus Pictauorum Comes & regis Ludouici frater, matre Blancha ad regni defensionem relicta, iter ingressus est cum copioso milite, & sub finem Octobris ad Damiatam applicuit. Indè die Nouem-bris vicesimo rex Ludouicus, tam nauali quàm terrestri exercitu instructo, relicta Da-miata, contra Saracenos mouit, qui tum apud Masserā, quā quidam Pharamiā vocāt, frequentes conuenerāt. In eo itinere non parùm detrimenti illatū est Saracenis. De-indè cùm ventū est ad pugnā paulò ante Christi natalē, multi ex eis cæsi sunt, complu-res Nili aquis extincti. Posteà transmisso flumine nō sine ingenti periculo, rursùs cum eis

Cæduntur Saraceni,

eis Christiani confligentes, multos trucidârunt, neque sexui, neque ætati parcen-tes. At vbi Saraceni didicerunt nostros temerè progredi, resumunt animos, & in Christianos impetu facto, magnam etiam nobilium edunt stragem, in quibus fuit Robertus Atrebatensis Comes, frater Ludouici Regis. Tandèm tamen nostris eo die victoria cessit. Proxima luce, iubente Rege, plures è Christianis flumen transgres-si, Saracenorum euerterunt machinas, & pontes nauales instituerunt, vt possent nostri facilè fluuium transire. Non diù pòst Saraceni, collectis viribus, omni ex parte in Christianos summa vi & contentione irruunt, sed magno numero proster-nuntur. Post dies aliquot in castra eorum venit Sulthani Aegyptij filius, (iam enim pater eius obiērat) quæres auxit animos Saracenorum, At Christianorum res, occulto DEI omnipotentis iudicio, deteriores reddebantur, multis eorum morbo abs umptis, ità vt ex trigintaduobus millibus vix millia sex superessent. Magna enim commeatus penuria laborabant, nec pauci fame & inedia periêre, Saracenis itine-ra obsidentibus, nè posset à Damiata commeatus aduehi in Castra Regis. Ea res coēgit eos Damiatam repetere. Die quinto Aprilis, illis iam proficiscentibus, Sara-ceni cum maximis copijs in eos incurrunt, ipsum Ludouicum sanctissimum Regem & duos fratres eius Alphonsum & Carolū capiunt cum multis alijs, eosque in carce-res conijciunt, multo fuso Christianorum sanguine, DEO id fortassis propter quo-rundam peccata permittente, vel etiam vt pijssimi regis virtus & patientia illustrior apparēret.

Multa chri stianorum millia fame & morbo percunt.

Sanctus rex capitur.

Porrò autem sceleratissimi illi & impuri Saraceni, prætер contumelias in Sal-uatorem nostrum iactatas, Christianis inspectātibus, Crucifixi effigiem flagellis ver-berârunt, & per summam ignominiam impiè eā conspuentes, in Christianæ religiōis dedecus pedibus conculcârunt. Poterat sanè facilè elabi sanctus Rex, cùm illi ad ma-num esset nauis, sed spontè illis se capiendum obtulit, vt posset captiuos Christianos, quorum erat ingens numerus, redimere. Egit posteà apud Regem Sulthanus mi-nacibus verbis de pacisc endis inducijs, de restituenda Damiata, de præstandis damnis farciend: sque sumptibus, quos fecisset ipse à capta Damiata. Tandèm initæ sunt in-duciæ decennales, his conditionibus, vt Sulthanus regem Ludouicum & captiuos Christianos omnes è suis ditionibus liberos à se dimittat: vt Christiani reineant loca aliquot terræ sanctæ: porrò Rex Ludouicus restituat Damiatam, & pro factis in illud bellum impensis octo millia Byzantiorum, reddatque captiuos Saracenos omnes. His confectis inducijs, Sulthanus, dum cum exercitu Damiatam proficiscitur, à qui-busdam è suis, frustatim gladijs conciditur: moxque grandi numero properant Sara-ceni ad Regis Ludouici tentorium, illum & Christianos omnes iugulaturi. Sed immensa saluatoris virtus eorum animos fregit, mutataque scelerata voluntate, po-stulant à rege, vt stet pactis conuentis. Rex, cùm nulla esset seruandæ Damiatæ spes, mâluit pacisci cum illis inducias, quàm & se & Christianos omnes perdere. Itaque ad certum diem Damiata illis redditur, Rex & fratres eius & nobiles Franciæ, ditio-nis Hierosolymitanæ & Cypri, è carcere dimittuntur. Sperabat iam pius Rex, fore vt etiam reliqui captiui, vtì conuentum erat, à Saracenis dimitterentur: sed cùm diù ex-pectâsset, ex duodecim millibus, ægrè quadringentos recepit, impijs illis Saracenis fidem iureiurando firmatam violantibus: qui etiam de cæteris rebus nihil voluēre remittere, & quod est, longè immanius, egregios quosdam iuuenes Christianos è ca-ptiuis illis, coēgerunt impurissimi Mahometis profiteri sectam, Christiana religione abiurata. Imposuerant enim nudos enses ceruicibus eorum, & si qui nollent eis consentire, illos iugulabant. Exijs quidam imbecilliores, à C H R I S T O ad Mahometem defecerunt: alij coronas martyrij, contempta morte, reportârunt.

Acmilius habet, octo millia auri pondo.

Perfidia Sa racenorum.

Cernens autem Ludouicus Rex Saracenos venire contra inducias fidem, consuluit nobiles suos, & milites religiosos, quid agendum sibi ipsis videretur. Illis magna ex parte asserentibus, si quidem nunc recedant, terras illas & captiuos in sum-mum discrimen venturos: sin autem maneant ad tempus aliquod, posse indè vti-litatis nonnihil accidere Christianis, præsertim quòd inter Aegyptiū & Alapianum Sulthanos acerba extaret simultas: rex pius mâluit hærere in Syria, q̄ res Christiano-rū & ipsius Christi, in ea desperatiõe tãtoq; discrimine relinquere. Alphõsum verò & Carolū fratres suos ad reginā matrē cõsolandā remisit in Gallias. Acta sunt hęc anno Chri-

Nota quos duces sequū tur Icono-clastæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christi millesimo ducentesimo quinquagesimo. Quis verò hîc non agnoscat stupendum præpotentis Dei miraculum, gentem illam ferocissimam parére tanto regi? gentem cupidissimam regem opulentissimum soluere captiuitate pro lõgè minori pretio, quàm obtinere potuissent? Rex autem quinque deincèps annis mansit in Syria, nec ociosus sanè, sed multos Saracenos ad Christi religionem traducens, multos captiuos redimens, & vrbes aliquot & castra egregiè communiens. Offendit tum apud Sidonem permulta cæsorum Christianorum corpora iam putentia, non pauca à feris belluis lacerata. Ea proprijs manibus sepeliuit humiliter & deuotè, vsus opera quorundam è suis, qui illorum fœtorem vix ferre potuerunt. Quotidiè autem mane flexis genibus Dauidicum Psalterium recitabat. Postquàm autem resciuit de obitu matris Blanchæ, nobilibus ipsius id consulentibus, in Gallias reuersus est. Cùm ergò nauigarent, tertia nocte nauis, quæ regem habebat, bìs tanta vi appulsa est ad rupem vel terræ lingulam, vt nautæ & alij illicò submersum iri putarent. Ea concussione excitati sacerdotes, clerici & cæteri, sanctum regem inuenerunt coram sacrosancto Christi corpore deuotè orantem: omnesque in ea fuêre sententia, mortis tam præsens discrimen, eius meritis & precibus se euasisse.

Pio rex quinquenio hæret in Syria.

Precibus suis summum auertit discrimen.

Indè in Franciam reuersus rex, summa omnium gratulatione excipitur, atque ab eo tempore magìs magisque de virtute in virtutem proficiscens, ad omnimodam vitæ perfectionem peruenit. Etsi verò ab infantia cum illo creuerat miseratio, deinceps tamen euidentiùs eam declarauit in afflictos & inopes, quibus omnibus pro viribus opitulabatur. Iussit enim extrui domos hospitales, monasteria religiosorum, & in diuersis regni sui locis multas quotannis distribui pecunias ijs, qui maiori premebantur inopia videbantur. Multa Dominicanorum & Franciscanorum condidit cœnobia à fundamentis, multisque alijs pauperibus religiosis Ecclesias & ædificia opportuna construxit, largis additis eleemosynis. Cæcis in qualibet ferè ciuitate & castello regni sui, domos ipsis congruas & opportunas benignissimè attribuit, certos illis prouentus assignans: Non pauca diuersorum ordinum monasticorum cœnobia ex integro extruxit, & magnis ea redditibus instruxit: in quibus etiam non rarò miræ humilitatis & charitatis officia exhibuit, suis manibus humiliter ac deuotè seruiēs ægrotis. Cùm veniret Parisios aut ad alias vrbes, domos hospitales, in quibus magna erat malè hærentium copia, humanissimè inuisens, nulliusque morbidi deformitatem aut sordes refugiens, infirmis omnibus, flexis genibus fercula offerebat. In Abbatia Regij Montis, Cistertiensis Ordinis, quam ille magnificè inprimìs & condidit, & ditauit, vt res ipsa testatur, crebrò id genus officia præstitisse fertur. Erat ibì monachus quidam leprosus, quem fœdus ille morbus horridum & abominabilem reddiderat, naso eius & oculis planè corrosis & exesis. Ei sanctissimus rex prandenti in os cibum & potum inferebat, absque vlla abominatione officiosissimè illi inseruiens genibus flexis, jtà vt Abbas, qui tum aderat, & vix id intueri sustinebat, in gemitus & lachrymas prumperet. Quanuis autem nulli indigenti sua benignitate non ferret opem, at illis tamen, qui diuino cultui & saluti animarum vacarēt, liberaliùs & crebriùs eleemosynas præstabat: solebatque dicere nonnunquàm familiaribus suis de magnis illis eleemosynis, quas conferebat quotannis Parisijs in fratres Dominicanos & Franciscanos: O Deus, quàm benè collocatæ sunt hæ eleemosynæ in tot tantosque fratres, ex toto orbe terrarum Lutetiam aduentantes: vt quod hìc ex diuinis scripturis hauriunt, in totum mũdum effundant in honorem Dei & salutem animarum. Alias eius tum annuas, tum quotidianas eleemosynas quis vel enumerare queat?

Nota summā humanitatem & humilitatē.

Benignitas eius in pauperes.

Multa extruit cœnobia.

Præcipua verò deuotione sanctas venerabatur reliquias, cultumque Dei & horum sanctorum semper amplificare nitebatur. Parisijs in palatio regali sacellum elegantissimum extruxit, in quo sacrosanctam Domini Iesu coronam spineam, magnam sanctæ Crucis portionem, ferrumque lanceæ, quod Saluatoris latus fodit, admodùm reuerenter reposuit cum multis alijs reliquijs, quas à Constantinopolitano Imperatore immenso labore & magnis impendijs acceperat. Cùm in ecclesia diuina officia persoluerentur, nullius admittebat colloquium, nisi aut necessitas cogeret, aut euidens vtilitas id poscere videretur: sed neque sic tamen, nisi breuiter & succinctè, nè ipsius lachrymæ & pietas siue deuotio interturbarentur. Nam instàr Ieremiæ, in precibus suis & exercitijs pietatis lachrymarum fontem sitiens, suo confessario

Sãctarũ reliquiarũ veneratio.

Christi corona spinea Lutetiæ.

Ierem. 9.

rio quandoquè in familiari colloquio fatebatur, nonnunquàm sibi oranti diuinitùs datas fuisse lachrymas, quæ per genas in os influentes, non solùm cor, sed etiam os ipsius gustu suauissimo affecissent.

Nota tanti regis reuerentiã erga signum S. Crucis.

Tanta reuerentia sanctę Crucis signum prosequebatur, vt si illud humì expressum vidisset, calcare pedibus ausus non esset: exegitque à multis cœnobitis, nè deincèps in suis monasterijs permitterent illud in pauimento effingi: & sicubì iam humi effictum esset, id penitùs abolerent. Quàm verò reuerenter annis singulis in Parasceue ad adorandum sanctæ Crucis lignum, solutis capillis, flexis atque etiam nudis genibus accesserit, restantur eorum oculi, qui tunc eum sine lachrymis conspicere non potuerunt. Illum diem, in quo, vt pauloantè diximus, sacras reliquias à Constantinopolitano Imperatore acceptas, in palatij sacello collocauit, annua voluit solennitate celebrari, idque triduo, ità vt primo die diuina officia peragerent Dominicani, secundo Minores, tertio alij monachi: atque ad eam rem magnas à Sede Apostolica condonationes siue Indulgentias impetrârat. Cùm Saraceni ab eo exigerent, vt quæ cum ipsis pactus erat de numeranda pecunia pro suî & Christianorum liberatione, ea conditione firmaret, vt restaretur se velle Christi fidem abiurâsse videri, si non staret promissis: prorsùs abhorruit, dicens: Etiamsì corpus occidãtis, animam occidere non potestis. Sed cùm quidam è suis diceret, Sine peccato ità eum iurare posse: placidè respondit: Ego verò vsqueadeò hæc verba de neganda fide exhorreo, vt ea ore exprimere non possim. Orabant eum quidam, cùm esset in locis transmarinis, vt nobilem quendam Saracenum, qui recèns Sulthanum interfecerat, militem crearet: at ille respondit: Absit à me, vt vel pro seruanda vita, vel morte declinanda, quencunque à Christiana religione alienum, balteo militari donare velim.

Nota tanti regis reuerentiã erga signum S. Crucis.

In regni administratione eam prudentiam & authoritatem adhibebat, vt sine acceptione personarum, controuersijs quorumcunque diligenter excussis, iustam ferret sententiam. Consiliarij eius & regni proceres, cernentes eum sapientia D E I præditum, & syncerè atque ex animo diligebant illum, & non mediocriter verebantur. Cùm autem formidaret pius rex, causas pauperum non magnæ illic curæ esse, vt iuri consentanea esset, etiam magnatum maleficia castigabat. Et vt vsurarum immanis vorago obstrueretur, statuit, vt eos, qui per literas Iudæis aut alijs publicè vsuras exercentibus se obligâssent, non cogerent ad solutionem iudices. Et quia verissimè dixit Esaias, Erit opus iustitiæ, pax: DEVS iusto & pio regi pacem, & regno tranquillitatem præstitit.

Eius iustitia in ferendis sententijs.

Esa. 32.

Studiũ consiliandi discordes.

Habebat hoc peculiare à DEO munus, vt qui inter se discordia laborarent, cos vtplurimùm conciliaret. Quàm fuerit autem DEO grata tanti regis summa humilitas, Rex regum omnium CHRISTVS DEVS euidenti miraculo declarauit: Comes Gelriæ nuncium cum literis miserat Parisios, illicò rediturum. Ex eo reuerso scisitabatur Comes, num regem Franciæ Ludouicum vidisset. Tum ille subsannans, collumque contorquens: Vidi, inquit, vidi illum miserum papilardum Regem, ad scapulas capitium gestantem. Vix verba finierat, & facies eius retrorsùm acta, ità contorta permansit. Tandèm post multorũ annorum curricula, quibus se in omni virtute exercuit sanctus rex, certa ad eum fama allata de vastatione & periculis terræ sanctæ, instàr Matathię cum filijs suis mala gentis Christianæ & sanctorum ferre non sustinens, D E O ipsum permouente, alteram suscepit nauigationem cum tribus filijs suis comitibus, itemque cum regni Proceribus & Nobilibus, multaque populi frequentia. Cumque iam naues conscensuri erant, filios suos blando vultu adspiciens, & primogenitum speciatim appellans, ait: Vide, fili, vt ego iam grandæuus secundò hoc iter capessam, quandò iam etiam regina mater tua prouecta ætate est, & nos regnum nostrum, fauente D E O, absque vlla perturbatione obtinemus, diuitijs, delicijs & honoribus, quantùm fas est, affluentes. Vide, inquam, vt Christi & Ecclesiæ eius causa, non parcam senectuti meæ, nec me flectat desolatio matris tuæ, delicias & honores contemnam, opesque meas pro Christo impendam. Vide, vt te & fratres tuos & sororem primogenitam mecùm ducam, simul etiam quarum

Vltio diuina in eius irriserem.

1. Mach. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum filium ducturus, si aliquantò maturiori esset ætate. Hæc verò ideircò te audire volui, vt cùm post obitum meum ad regnum pertigeris, pro Christo & ecclesia atque fide Catholica tuenda, nulli rei parcas, non vxori, non liberis, non regno. Volui enim & tibi & fratribus tuis de meipso præbere exemplum, vt, si res postulet, vos similiter faciatis.

Itaque anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo, Calendis Martijs, Ludouicus rex Christianissimus, nihil fractus superiorum temporum laboribus & expensis, quas in priori expeditione fecerat, cum tribus liberis, Philippo, Iohāne, Petro, è Massiliæ portu soluit, adiuncto etiam sibi Nauarræ rege, & permultis ecclesiarum præfectis & nobilibus. Vt autem faciliùs terram sanctam recuperare possent, consultissimum eis visum est, vt regnum Tunetanum, quòd magna in Syriam nauigantibus obijceret impedimenta, ante omnia in suam redigerent potestatem. Iam expe-
*qui rant portum Carthaginis, * quæ Tuneto haud procùl abest, & eccè morbus, qui illo anno ijs in locis mirè grassabatur, in Christianorum exercitum inuadit, ex regis filio tollit Iohannem, tollit ipsum quoquè sanctissimum regem cum multis è nobilitate & plebe. Quàm sanctè autem & piè à vita migrârit Christianissimus rex, gener eius Nauarræ rex Tusculano Episcopo perscripsit. Nam correptus morbo, non cessauit laudare Deum, sæpè illam orationem interserens: Fac nos Domine prospera mundi despicere, & nulla eius aduersa formidare. & pro illis, quos secùm adduxerat, ità orat: Esto Domine plebi tuæ sanctificator & custos. Morti propinquus, voluit se corporis Christi sacramento muniri. Cumque sacerdos id ei ostenderet, perquireret que, num crederet ibi esse filium Dei, respondit minus id apud se habere dubij, quàm si videret Christum in ea forma, qua ascendit in cælos. Iam supremum trahens spiritum, intuens in cælum, ait: Introibo in domum tuam Domine, adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo. Quibus dictis, felicissimè obdormiuit in Domino.

Altera expeditione suscipit in Syriam.

Moritur pissimus rex cum multis alijs.

Nota certa eius fidè de Christi præsentia in Eucharistia.

Eius morte non mediocriter consternato Christianorum exercitu, & Saracenis lætantibus, Carolus Siciliæ rex, in bellis strenuus, cum multo milite aduenit, animosque Christianorum cōfirmauit. Etsi aūt longè plures essent Barbarorum, quàm Christianorum copiæ, nō tamen ausi fuêre cum nostris instructa vtrinquè acie confligere, sed leuibus prælijs & crebris excursionibus non mediocriter vexârunt Christianos. Tandèm obsidione pressi à nostris, coacti sunt pacem petere, quæ his potissimùm conditiōibus confecta est, vt omnes Christiani, qui in eo regno captiui tenebantur, abirent liberi: & vt Dominicanis & Franciscanis atque alijs libera esset facultas toto illo regno Christum prædicandi, credentesque baptizandi: vtque rex Tunetanus regi Siciliæ annuum tributum quadraginta millium aureorum persolueret.

Obijt autem pijssimus rex Ludouicus vicesimaquinta Augusti, & tum in vita, tum post obitum multis claruit miraculis. A Bonifacio Pontifice, eius nominis octauo, in sanctos relatus est. Robertus Gaguinus libro septimo de gestis Francorum testis est, in archiuis Caroli quinti regis Gallorum, repertam esse chartulam præceptorum, quæ hic sanctus rex filio suo primogenito, dum Tunetum obsideret, dictauit & scripsit: eamque ex Caroli thesauro receptam, Girardum de Mōtaguro regium scribam, Carolo exhibuisse anno salutis millesimo trecentesimo sexagesimoquarto. Ea præcepta & institutiones habentur etiam in manuscriptis codicibus, vndè nostra stylo mutato descripsimus.

Institutiones sanctissimæ, Philippo primogenito filio à S. Ludouico rege sub mortem propositæ.

Charitas. FIlli mi, ante omnia diligenter in eam curam incumbe, vt diligas Deum. nemo enim potest esse saluus, nisi Deum amet.

Odiū peccati. Caue, nè vnquàm admittas peccatum mortiferum: sed omnia potiùs ferre velis generosa tormentorum, quàm aliquam talem perpetrare culpam.

Patientia. Cùm aduersa accidunt, feras æquo animo, & cogites te commeruisse: atque ità lucrum tibi indè accedet.

Cùm

Cùm rebus prosperis frueris, humiliter agas gratias Deo, nè indè animo elatus, efficiaris deterior, vndè te oportuit fieri meliorem. Humilitas.

Crebrò confitearis peccata tua, deligasque tibi sapientes confessarios, qui te possint instituere & docere, quid agere, quid vitare te oporteat: & coram illis ità te compares, vt audeant syncerè te reprehendere, & vitia tua indicare tibi. Confessio.

Officium diuinum deuotè auscultes: faceſſant ibi fabulæ & nugæ, nec oculi huc atque illuc circunferantur: sed ores Deum ore, & etiam meditando corde, idque præcipuè sub sacrificio post peractam consecrationem. Precandi studium.

Animo sis pio & humano erga pauperes & calamitosos homines, illisque pro viribus opituleris. Misericordia.

Si quid angat animum, id mox explices confessario tuo, aut alicui viro bono: ità fiet, vt sciliùs id feras.

Da operam, vt quorum vteris consuetudine & familiaritate, ij sint homines probi & integri, siue religiosi illi sint, siue seculares, & cum illis libenter misce colloquia: porrò nequam & improborum virorum commercia deuita. Qui adsciscendi, itēq; vitandi.

Sermones, qui fiunt de Deo, publicè & priuatim lubèns audias, preces quoquè & condonationes siue indulgentias studiosè expetas. Conciones. Indulgētię.

Amato bonum, odito malum omne.

Vbicunquè fueris, nemo ausus sit quicquam eiusmodi te præsente eloqui, quod alliciat ad mortiferum peccatum, aut alterius famæ deroget: nec tu vnquàm de vllo malè loquaris obtrectandi animo. Obtrectationes cauendæ.

Non patiaris quenquam, te audiente, peruersè de Deo aut sanctis eius loqui, nec id sinas impune abire. Gratitudo.

Crebrò gratias agas Deo pro bonis omnibus ab illo tibi collatis, vt dignus fias potioribus eius beneficijs affici & augeri.

In administranda iustitia sis rectus & seuerus, & ità vt leges præscribunt, eam exerceas erga subditos, neque ad dexteram, neque ad sinistram deflectens: pauperumque querimonias non reijcias, donèc veritas innotescat. Iustitia.

Si quis habeat aduersùm te querelam aut cōtrouersiam, semper ab illo stes contra reipsum, donèc rem certam comperias. Ità enim fiet, vt consiliarij tui fidentiùs iustam ferant sententiam.

Si quid possideas rei alienæ, etiamsi id acceperis à maioribus tuis, incunctanter restituas iusto possessori, vbi certò id tibi constiterit. Sin aūt dubia res est, cura vt viri sapiētes accuratè & sine mora inqrant. Id enim vel maximè studere debes, vt qui sunt in ditione tua, pace & iustitia fruantur, inprimis homines religiosi, & qui in Clero sunt. Restitutio.

Parentibus tuis debes amorem, reuerentiam & obedientiam. Beneficia Ecclesiastica non conferas nisi benè dignis, & qui nulla eiusmodi beneficia habeant, idque ex consilio bonorum virorum.

Bellum, præsertim aduersùs quēlibet Christianum, sine multo consilio vide nè suscipias. Si necessitas cogat suscipere, ecclesias & insontes nullo patiaris dāno affici.

Si qua existat vel tibi, vel subditis tuis contentio, vel bellum, quoàd poteris, compone & sedare coneris.

Vide vt bonos habeas prætores & magistratus, & de illis solerter inquiras, vti se gerant. Reuerentia erga Rom. Pontificē.

Semper sis addictus & deuotus Romanæ Ecclesiæ, & eius Pontifici haud secùs, atquè spirituali patri, te morigerū præbeas.

Da operam, vt impensæ tuæ, moderatæ sint, & rationi consentaneæ.

Sub finem hortor & adiuro te fili mi, si me contigerit ante te migrare ex hac vita, vt toto regno Francię pro anima mea cures offerri Deo preces & Missæ sacrificia.

Ad extremum, fili charissime, quicquid boni potest bonus & pius parens precari filio suo, id ego precor tibi. Sacrosancta Trinitas & sancti omnes seruent te ab omni malo, præsterque tibi Deus gratiam rectè semper agendi, & ipsius faciendi voluntatem, ità vt ille per te honoretur, & nos possimus post hanc vitam pariter esse cum illo, eumque contemplari & laudare per infinita secula seculorum, Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTYRIVM SS. GEORGII DIACONI, AVRELII, FELICIS, NATALIAE ET LILIOSAE,

ab Eulogio quodam eorum contemporaneo, & vt equidem sentio, presbytero & martyre, non dubia fide conscriptum.

Augusti 27.

Extra Eccle siã non est salus.

VIt iuuenis quidam sub rege Abdirama apud Cordubã Hispaniæ ciuitatem, natalibus & rebus plurimos antecellens. Is in infantia matre Christiana, & patre gentili orbatus, tutela amitæ suæ fidelissimæ vsq; in adolescẽtiæ annos fouebatur, docebaturq; Christum credere Deũ, nec nisi in Ecclesia salutis viã & iter regni cælestis posse reperiri. Quam doctrinã venerabilis puerà puero imbibens, licèt Arabica demùm erudiendus literatura, studijs affinium traderetur, tamẽ affixã cælitùs animo fidei sanctæ notitiam nulla vanitatis figmenta mutare potuêre: sed corde semper Christianissmum retentans, cùm ad solam irrisionem meditationi perturarum insisteret literarum, eo ampliùs in amorem Christianæ fidei exardescebat, quo liquidiùs deliramenta peruersi dogmatis probans, subtilem dæmonum fallaciam aduertebat. Et cùm non posset publicè fidei suæ cultum exercere, at tamen vbiquè Dei sacerdotibus sese commendans, pro se ardentiùs orari poscebat.

Interea strenuus adolescens factus, cogitur adhortatione propinquorum, congruum suæ nobilitati cõnubium appetere. Itaq; crebris precibus cæleste numen orãs, petebat vt talis ipsi cõiunx daretur, quæ secretum ipsius tegere nósset, faueretq; mẽte & corpore cultori latenti. Hac igitur contemplatione tandèm reperit sibi honesto germine virginẽ, moribus comptã, rebus locupletem: quæ cùm præcipuo venustatis habitu extrinsecùs decoraretur, præstantiùs tamen intrinsecùs spiritali enitebat decore. Erat illa parentibus paganis progenita, & adhuc cunabulis incubãs, patre orbata est. Eius autem genitrix alteri viro nupsit, qui fidem Christi occultè retinebat: isque coniugis errorem corrigens, priuignam Christo assignare studuit, camq; ex sacro baptismate Nataliam appellauit. Etsi autem publicè admiscerentur paganis, gestabat tamen vterq; firmiori deincèps animo religionem. Hanc ergò puellam memoratus iuuenis sibi coniugem asciuit, completis sponsalium titulis: sicq; pari consortio per aliquod tempus fidem Christi clàm venerabantur.

Aurelius duxit vxorem Nataliam.

Fuit quoq; & ipsi proximus genere vir quidã, nomine Felix, * idemq; sancta dilectione cõnexus. Et is quoq; filiã occultè Christianorũ, Liliosam nomine, ducẽs vxorẽ, vnà cum illa Christum in abditis colebat. Itaq; mutuò sibi cohærentes, constantem inter se conseruabant familiaritatem & beneuolentiam, & nec prosperis, nec aduersis à se inuicèm separabantur, eratq; illis idem animus, eademq; sententia. Deniq; sanctæ huius deuotionis ardor tantam vtriq; fratri, putà Aurelio & Felici, charitatis perfectionem attulit, vt nec vita, nec mors diuideret, quos par religio consociârat. Non

Felix & Liliosa.

Martyrium Iohannis cuiusdam.

plurimis autem exactis annis, ad forum Aurelius profectus est eo die, quo Iohannes ille, cuius mentionem recolo me alibì habuisse, odio Christiani nominis vsq; ad necẽ verberibus fuit cruentatus, & instàr fœminæ sedere cõpulsus asello, immenso vinculorum pondere coarctatus ferebatur: cuius ponderis tanta erat immanitas, vt in partem illã iumenti instratũ inclinaretur, ad quam vis onerosa crurũ depẽdebat. Atq; irà præcedentibus illusorum præconibus, per totam circunductus vrbem, tandèm fatelitum ministerio ad spectaculum vulgi pertractus est. Poteras tunc audire, hinc indè

Mahometem dicit.

voces exprobrantium, atq; insultando dicentium: Nequaq̃ dignam sui sceleris pœnã persoluit hic homo, qui gentis nostræ vatem improba subsannatiõe non est veritus imperere. Hunc enim pseudoprophetam, cuius causa videbantur zelo accensi, limitarum gens solum in veneratione habet, tanq̃ per eum salutis didicerit viam.

Hoc ergò spectaculo futurus athleta, amore compunctus martyrij, & cœlesti quodammodo flamine adspiratus, credidit mox sua causa id contigisse, tanq̃ diuinitùs indè admoneretur, nè formidaret eos, qui corpus occidunt, cùm nihil detrimenti animabus possint afferre: sed illum potiùs timeret, qui potest corpus & animã perdere in

Matt. 10.

ge-

henam. Admirans verò stabilitatem & constantiam tantæ fidei: Verè, inquit, super Euangelicam petram tabernaculum credulitatis viri huius fundatum est, quod tanta vis tormentorum non impulit, nec labentium pœnarum aura concussit. Hæc cùm inter crebra suspiria cœpisset animo ruminare, regressus domum, retulit piæ sodali cuncta, quæ viderat, lætoque spiritu addidit: Tu semper dulcissima coniunx, cùm ego mihimet viuerem, & Deo mortuus essem, sedulò me tuo hortatu ad meliora inuitabas: instabas tota die, à seculi voluptatibus me nitens auellere, vt præferrem tenebrosis huius mundi affectibus felicitatem regni æterni. Labentia cuncta, & omne quod fine arctatur, cum omni festinatiõe suadebas vt despicerem: pdicabas monachos mũdo renunciantes: religiosarumque virginum conuersatione oblectata, vitam sæpiùs suspirabas sanctorum. Sed ego hæc audiens, differebam operibus exequi, licèt aliquãdò ea tenuiter animo meditarer. Nunc verò tempus est, charissima, vt assentiar omnibus quæ laudabas. Quamobrèm primò omnium munditiæ castitati studentes, vacemus oratiõi, quó faciliùs ad reliqua sanctitatis opera properemus. Fiat dehinc soror, quæ hactenùs coniunx fuit: & spreta conglutinatione corporum cœnosa, nouerit mens præstantior, sprero carnis oblectamento, perpetuæ incolumitatis producere germina, si quo modo digni reddamur martyrij præmio.

Aurelius cũ sua coniuge viuit continenter & sine concubitu.

Suscipit lætantibus animis venerabilis mulier pium viri consilium, gaudensq; multis modis in tam subita insperatæ salutis oblatione: Hæc sunt, inquit, quæ semper optabam audire, videlicet vt carne morientes, viuamus spiritu, vnum pariter effecti cum illo, sicut scriptum est: Qui adhæret Deo, vnus spiritus est. Quamobrèm mi Domine, quia hoc tibi non humanitùs inspiratum creditur, absoluamus nos cunctis famulorum vinculis, & studeamus desiderio vitæ perennis. Fit proindè vtrorunq; concinorum vinculis, & studeamus desiderio vitæ perennis. Fit proindè vtrorunq; communis in Dei seruitutem assensus. Diuiduntur concubitu, votis iunguntur Angelicis. Fulgent tori tulcra operimentorum colorumque varietate, quó suam conuersationem vulgo celẽt: sed in interioribus alterius cubiculi, extructis è crudis lateribus torris, ac hispidis tantùm adiectis è cilicio instratis, separatim cubant. Quod diuortium sancti, ppositi, diuino est tali decoratum miraculo: Quadam nocte cùm in huiusmodi stratis mẽbra quieti dedissent, iam noctis medio eccè subitò videt venerabilis mulier agmen candidatorum, patentibus foribus, in domum suã ingredi. Quæ turba cælestis dum pauimentũ linteis niueo candore micantibus sternit, sole clarior simul induitur splendor. Dehinc post paululũ subsecutus iuuenis, incõparabili nitore redimitus, quẽ nemo sine multo terrore humanis oculis intueri posset, accessit ad torũ notabilis Aurelij: muniensque illum signo Crucis vndiquè, dixit ibì quædam solẽnia verba, q̃ illa professa est præ nimio metu se intelligere nequiuisse. Posteà verò ad Nataliæ stratum accedens, celebrauit eadem, pariterq; cum ipso splendore recessit. Nos quidem, iuuenis tanto stipatus obsequio, quis fuerit, lectoris arbitrio censendum relinquimus: nõ tamen absurdè ille, qui in suo sancto Euangelio, pmittit, Vbì duo vel tres congregati sint in nomine ipsius, ibì se fore in medio eorum: suos milites, ad tantum agonem destinatos, visitâsse intelligitur. Si quis autem, quod minimè credimus, hoc fabulosum autumauerit, sciat testem esse cõditorem omnium & arbitrum, ità me ab illis accepisse, qui se illam hæc eadem sæpè audisse narrantem dicebant.

Nota lectu. loũ asperitatem.

Visio S. Nataliæ.

Matt. 18.

Alia eius visio.

Testabatur etiã eadẽ Christi electa, quia viderit nup domum penetrari eandẽ à turba monachorũ, dicentiũ: Eccè venit dña, Eccè venit dña. Cumq; hæc loquerent, ilicò successisse quandã virginẽ, inæstimabili specie cultuq; vestiũ nimis vernantẽ: quę cõfestim adiens virũ ipsius, arrisit ei, hincq; recessit. Hãc fatebat genitricẽ Dñi nostri Iesu Christi fuisse, quæ semp castitatis amatrix, cunctos huius gratiæ sectatores adiuuando circuit, fouet, ac blandè amplectitur. Igitur his tam magnis rebus animati, non elationis pmoti sunt stimulo, sed magis ac magis in dies in Dei seruitio feruebãt, ieiunabãt sæpè, orationi insistebant ex animo: & quæcunq; poterant ex scripturis diuinis discere audiendo, interiecto vigiliarum labore, ea meditabantur. Credebant enim posse se dæmoniorum fraudem talibus cuincere studijs. Gerebãt nihilominùs curam pauperum, & visitabant omni studio loca sanctorum. Et quoniam iussio regis egerat, vt post venerabilem beati Isaac necem, vel aliorum sanctorum, nonnulli ex presbyteris & diaconibus Ecclesiæ, carceri, in quo prædictus erat Ioannes, manciparentur, tanq̃ ipsi excitâssent eos ad martyrium: aderant illi frequenti discursu circa compeditos,

Exercitia Aurelij & Nataliæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ministrantes eis, prout poterant, de suis. Detinebantur quoq; his vinculis, quanquàm in alia parte separatim, duæ virgines, Maria scilicet & Flora, quarum vltima diris nupèr fuerat flagris pro Christo cruciata. Ibi etiam, cùm ego peccator Eulogius vnà cum alijs ex interiori iam eductus carcere residerem, non solùm ipsum sæpè nominatum virum Aurelium agnoui: sed &, fauente D E O, eius merui amicitiam obtinere.

Maria & Flora. Hic habes nomen authoris, qui posteà pro Christo occisus est.

Intereà cœpit deprecari se institui à nobis, quid ageret illis diuitiarum copijs, quibus multùm abundabat: num protinùs eas fisco inferendas relinqueret, & nihil de ijs ipse ordinaret. De filiabus etiam in ætate adhuc parua positis, quas vtiquè post suũ & coniugis discessum profano tradẽdas ritui altiùs dolebat. Cui cùm omnia intuitu regni cælestis & causa retributionis æternæ non solùm relinquenda, verumetiam fugienda esse potissimùm respondissem, confestìm subiũxi: At si prouida * facultas suppetit, qua hæc omnia, magistra discretione intercedente, ordinentur: vtilius primùm iudico, sobolem ad tutiorem transponi locũ, vbi Christo liberiùs assignetur: res quoquè iuxta mandatum Domini venditas erogare, quò expeditior vobis pateat deinceps post Christum ingressus. Sic enim ipsa veritas scisciti se iuueni, quèadmodum vitam æternam possideret, respondit: Si vis perfectus esse, vade: vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me, & habebis thesaurum in cælis. Sed etsi pars aliqua in subsidium relinquatur infantum, culpabile esse non poterit: quod multa Patrum insinuant documenta. Ideoq; si ad hanc dispensationem potestis attingere, optima res & perfectum opus erit, quod vos expensis omnibus expeditos, securiùs ad cælestem militiam faciat properare. Non enim cunctandum est spernere patrimonium, quod multo meliùs & latiùs in cælum, quò vos nitimini, proficisci constat. Nec filiarum affectus societati sanctorum præponendus, cùm & illas tueri possit in hoc seculo, cui prouida de omnibus cura est. Et reuerà non omnes paruuli fouentur parentum industria, nec educantur cuncti eorum labore. Nam etsi eorum solertia nonnunq; benè enutriuntur, solet tamen euenire, vt suo posteà deprauentur vitio, ponẽtes lucem tenebras, & dulce in amarum. Quapropter committite filias vestras diuinæ tantùm misericordiæ, vt votum vestrum nullius obligationis vinculo retẽtum, ea iuuante, consummare possitis.

* facilitas

Matt. 19.

Igitur cùm nos, quandiù illa horribilium claustra carcerum habuêre, non desistere visitare, frequentiùs tamen prudentissima eius coniũx locum illum, quo sanctissimæ virgines Flora & Maria detinebantur, non solùm die, verùm & noctù, quasi vna è compeditis, incoluit: vtì consolaretur eas, nè deficerent in pressuris, vel se affectui commendaret certantium. Instabat siquidem precibus, & laborabat obsecratiõibus, vt memores essent sui viri & ipsius, si quo modo mererẽtur ad palmam martyrij pertingere. Dant ad hæc fidutiam præstandi beneficium sanctæ virgines, quæ suas nouerant in nullo repulsam pati post victoriam preces: nec poterant suæ compartícipi quicquam negare, quæ se non dubitabant præstantiùs audiri post adeptum sponsi consortium. Cùm ergò peruenissent intrà breue spatium ad id, quod optabant, consummato agonis cursu per pœnam gladij, apparuerunt eidem Nataliæ quadam nocte in somnis, niueis amictæ indumentis, velut in medio candidatorum, in circuitu resplendentium. Hi videbantur phialas in manibus, & quorundam florũ manipulos vnà cum ipsis Deo dicatis virginibus tenere. Quas cùm illa, vt arbitrabatur dignum, humillima supplicatione ad sedendum vellet inuitare, nec auderet, territa maiestate cælicorum: vix tenui allocutione tandèm aggreditur eas, dicens: Quam fidutiam, ó sacratissimæ virgines, me iubetis habere in his, quæ mihi nupèr non estis dedignatæ polliceri, dum detineremini adhuc intrà carceris claustrum? & si votorum meorum commodis potitura sim, gratissimis, si placet, explicate responsis, nè vires mei conatũs vano consumantur labore, dum aliud intentio q̃rit, & aliud merita expectãt. Cùm enim Deus plùs meritis, q̃ precibus faueat, vereor nè meorum repellantur congesta precaminũ, quã nõ iuuat dignitas meritorũ. Quapropter dominę meæ, spõsæ Christi, si deincèps sustinẽdi premiũ spõsiõis vestrę spes nobis fida subsistit, enarrare studete, quõ prõptiùs ego & vir meus ad superna tẽdamus, ac validiùs in certamen roboremur. Tũc eam sanctæ Virgines alloquijs, cælestium diffusione gratiarũ præditis, demulcentes: Con-

Ss. Flora & Maria virgines cedũt gladio.

Apparent S. Nataliæ.

moda, inquiunt, vestri laboris in æthere reposita, tempore necessario vobis metenda seruantur: nec labatur eorũ merces in certamine, qa faciet insupèr athletas inuictissimos ire ad regnũ. Deniquè martyriũ vobis à cõstitutione mũdi diuinitùs præscitũ & prædestinatũ cognoscite: quod solito felicioribus insistentes sanctitatum studijs, post paululùm vos cõgruit implere. Qua in re libamina sacerdorũ laboribus vestris adsciscite, suffragia implorate sanctorũ, vbiq; vos precibus seruientiũ Christo cõmittite, votiuo venerãda Dei sanctuaria discursu incolite, & oĩm religiosorum experite obsequiũ onus ferre, quod se scirent pro Christo deponere debere. Non post multos autem dies, antequàm ad passionis certamen vocarentur, accidit vt sola Natalia domi residens, CHRISTVM, quibus posset suspirijs, obsecraret. Et eccè subitò adstare sibi miræ pulchritudinis cernit Virginem, Angelico decore venerabilem, primæ, vt videbatur, florem adolescentiæ ferentem. Cui cùm illa diceret, Tu quæ es, filia? &, si è vicino accedis, causas tui aduentũs edissere: protinùs spectabilis Virgo: Filia, inquit, sum amici tui Monteſi, quam tu mundi huius ærumnis olim scis exemptam, quamquè tu eádem hora, qua supremis laborabam angoribus, priusquàm propiùs visitares, reperisti exanimem: & licèt re in seculo degens minimè noueris, ipso tamen obitûs mei momento, quæ esses, Domino reuelante, cognoui. Et nunc, eo mittente, præuia nunciatrix palmæ tuæ accessi. Instat nanq; iam vobis tempus exequendæ victoriæ: adsunt dies publicè profitendi fidem Catholicam, hostemq; expugnandi teterrimum. Quo victo, cælorum vos aula coronãdos assumet, perpetua deincèps gloria potituros. His itaque dictis, agnoscit ilicò rem hanc ità, vt dixit puella, à se olim gestam, nec aliter se habere, quàm illa esset prosecuta. Vndè & de reliquis dictis certior effecta, cùm ei vellet grates, prout sibi dignum videbatur, exóluere, elabitur è conspectu ipsius illa virginalis species ætherei nuncij & index venturi certaminis. Fit prorsùs venerabilis mulier tali oraculo læta, &

Libamina sacerdotũ, dicit Missarum sacrificia.

Aurelius & Natalia præclarè se præparant ad martyriũ.

Tabenense cœnobium virorum ac fœminarũ.

Visio S. Nataliæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanto ſpe firmiori ad prælium excitatur, quanto patratæ actionis veritate cernitur informari.

Verùm vt attentiùs ſcopum deſtinationis ſuæ intenderet vterque, eſſentque non dubij de mercede repoſita, iuxta ſanctarum ſuperiùs memoratarum Virginum edictum, octo diebus antè, quàm compræhenderentur, promiſſus ille cœnobita conuernalis eorum aſſciſcitur, & inſeparabiliter illis quodammodò alligatur, vt felici martyrio ſub vno die pariter coronarentur. Debet autem hîc interſeri eiuſdem monachi hiſtoria: & quia vehementi admiratione ætatem noſtram eius cauſa concuſſit, ſucceſſuris quoquè generationibus relegenda mandetur, vt ex eo Catholicorum religio & pietas incremento fidei augeatur, in quo ſui redemptoris oraculum ſpeciali quodammodò veritate cernit eſſe impletum. Prædixerat quippe magiſter noſter & Matth. 8. Dominus, quòd multi ab Oriente & Occidente venientes, recumberent cum Abraham, Iſaac & Iacob in regno cælorum. Quod teſtimonium certis contuemur indiciis Hiſtoria S. Georgij monachi & martyris. in ipſo monacho & Leuita Georgio omninò perfectum: cui tellus Berhleemitica ortum, & incolatum peregrina Hiſpaniæ rura contulerunt. Hic, inquam, vir ab adoleſcentia ſua ſeruitutem Dei amplectens, viginti & ſeptem annis apud monaſteriũ ſanctorum Sabæ, quod ab Hieroſolymis in partem Auſtralem octo millibus diſpalatur, ſub regulari magiſterio conuerſatus eſt. Qui à venerabili Dauid Abbate eiuſdem cœnobij ob ſtipendium monachorum ad Aphricam directus, nullo modo tot interiacentium terrarum & marium diſtulit ſubire diſcrimina, quibus vtiquè incunctanter ſe fructi ſummæ virtutis, id eſt, obedientiæ, nouerat promereri. Sed cùm ibidèm vapulare Dei Eccleſiam incurſatione tyrannorum reperiſſet, atque ibidèm minimè ſe in iijs, pro quibus venerat, fratrum neceſſitatibus proficere cerneret, indè cum conſilio & hortatione Carthaginenſis Epiſcopi in Hiſpaniam proficiſcitur. Erat enim, vt de eo certiſſimè ſcitur, ſummæ humilitatis, magnæque abſtinentiæ vir. Apparebat iucundus ad- Eius ſermones. modùm & hilaris cum modeſtia. In omni aũt colloquio illius, timor Domini reſonabat, adeò vt os eius ſemper de corde puro charitatem exhauriens, fauum dilectionis Carnis mortificatio. promere videretur. Cum vitijs verò & concupiſcẽtijs mortificare iuuabat membra, vt in aduentu Dñi rediuiuo animatus vigore, glorioſior cum ipſo appareret. Et cùm hæc ſtudioſè videretur agere, nimiùm recuſabat videri iuſtus, vel dici. Reuerà dic, Veſtes. quo monaſterium petijt, vſq; ad finem vitæ ſuæ, vt ipſe qbuſdam ſecretiùs retulit, nec eſt vſus balneis, neq; aqua perfuſus. Veſtes aũt, quibus vtebatur, valdè erant viliſſimæ, Abſtinẽtia. vt vix duplici poſſent nummi eſtimatiõe penſari. Edebat ſanè ità parcè, vt magis abſtinentem iudicares, quàm comedẽtem. Nec purum vllatenùs vini calicem, ſed infuſam mero aquam, pro more habebat bibere. Inſipidus nanq; guſtus, nec bibere nimiùm, nec inebriari conuiuam ſinebat.

Preces & Vigiliæ. Feſtinabat ſedulè diuinã exorare clementiam, & vigilabat attentiùs: habebatq; illũ Pſalm. 33. Pſalmographi verſiculum in vſu decantare, ſi vel ad modicum daretur ei quies: Benedicam Dominum in omni tempore: ſemper laus eius in ore meo. Cordis verò compunctionem ex amore cæleſtis deſiderij cenſebat eſſe maximè requirendam. Sed quid opùs eſt iſta in longũ proſequi, & quaſi quiddãm virtutis homini Dei inculto ſermone adhibere, pſertim cùm qualis & quãtus extiterit, ipſe effuſus ꝓpter iuſtitiã eiꝰ eruor inſinuet? Et q̃ potiùs laus militẽ Dei valet extollere, q̃ vt ꝓ Chriſto nõ timeat mori, ſicut ille nõ dedignatus eſt ferre mortem pro ipſo? Vndè & Pſalmiſta cùm dixiſſet, Pſalm. 115. Quid retribuam Dño pro oĩbus, quæ retribuit mihi? protinùs ſubiunxit: Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Dñi inuocabo. Ergò beatus vir quomodò ad celſitudinẽ huius calicis propinquauerit, meliùs ipſius, q̃ noſtro, credimus eloquio explicãdum. Sed æſtimo primùm breuiter inſerendũ, quod tacitè in ſuis dictis præterijſſe videtur. Nam ante vnius ſeptimanæ euolutionẽ, non ſolùm adeſſe ſibi mortẽ pro Chriſto, verumetiam, qbus eſſet in eadem cõſociandus, prędixit. Sed & quãdiù nobiſcùm cõuerſatus eſt, nulli oĩnò ſui ordinis dignitatem reuelauit, nisi cùm iam detineretur carcere. Tunc etenim profeſſus eſt ſe Diaconum eſſe. Ibi etiam ſui itineris prolixitatem, necnon & martyrij oſtenſionem ſibi reuelatam, prout potuit, ſcribere curauit, ac fratribus ſuis cognoſcendam direxit. Erat autem peritus Græcæ linguæ & Arabicæ, qua Iſmaëlitæ vtuntur: Latinam verò nõ ſatis valebat exprimere: mâluit tamen eaipſa iuxta hunc modum in ſubiecto vti ſermone:

Epiſtola eius. In nomine Patris & Filij & Spiritũs ſancti, Glorioſis patribus ac fratribus congregationis ſancti Sabæ, quingentorum numero virorum, Georgius peccator, necnon monachus & Diaconus, perpetuam in Domino Ieſu Chriſto ſalutem. Cognoſcite, ô venerabiles, introitum meum in Hiſpaniam non fuiſſe alium, niſi gratia ſtipendij veſtri, qui ſub arctiſſima regula & regimine ſancti patris noſtri Dauid Hieroſolymæ degitis. A quo ad Aphricam miſſus, deinceps ad Hiſpaniam cõmigraui. Sed hancipſam regionem nimis affligtam reperiens, cœpi cogitatiõibus varijs æſtuare, ſi aut ꝓprium ſolum reuiſerem, aut regnum Chriſtianorũ, id eſt, Frãciam appeterem. Et cùm clariſſimos quoſdam amicos ſuper hac re cõſulerem, nõnulli peragrare me eam iubebant: pleriq; ad cœnobium reuerti inuitabãt. Hinc velut ebrius, diuerſo præpeditus tractu, cui me primùm cogitationi ſubmitterem, neſciebam. Sed tãdèm deliberans, qp ad patriam potiùs redire deberem, perrexi de Corduba ad Tabenenſe cœnobium, quatenùs fratrum & ſanctarũ ſororum ibidèm degentium benedictio iter meum potiſſet comitari. Vbi Abbas loci illius, vocabulo Martinꝰ, eiusq; ſoror Deo dicata Elizabeth, dixerunt mihi: Veni frater, & accipe etiã benedictionem itineri tuo ancillæ Dei Nataliæ. Quæ mox vt me intuita eſt, Promiſſus, ingt, noſter comes & collega hic monachus eſt. Ego verò agnita eius cauſa, & ratione penitùs comperta, ilicò pedibus eius aduolutus, pro me Dñm eam orare rogaui, ſi fortè ſpiritũs ſancti reſpectu illuſtratus, ad illa, quæ pollicebatur, peruenire meruiſſem. Et illa: Vndè hoc nobis, pater, vt cum peccatoribus pergas? Cumq; eadem nocte ibi manſiſſem, apparuit mihi in viſione noctis ipſa venerabilis mulier, neſcio quod genus odoramẽti precioſiſſimi accõmodans, referebatq;: Ditior mihi ab hoc theſaurus eſt. Manè aũt facto, deſcendimus ambo in ciuitatem ad virũ ſuum Aurelium. Quem cùm vidiſſem, ꝓſtraui me nihilominùs pedibus eius, petẽs ab eo, vt oraret etiã ipſe pro me, quatenus ad ꝓmiſſum Dei donũ vnà cum ipſis dignus accedere poſſem. Qui vt rogãdi vorum ſuſcepit, exarſit in me, fateor, vaſtus ignis cæleſtis amoris, ità vt iam deliberatũ reuertẽdi iter obliuiſcerer. Atq; extũc oẽs pariter in domo Aurelij congregati, reddebamus Dño cum iucũditate vota laudationis. Reperi etiam apud illos B. Felicem cum ſua coniuge Liliosa: qui & ipſi etiam oĩa ſua vendiderunt, & per loca ſancta ſeu pauperibus erogauerunt, parati omne genus tormentorum propter filium Dei & dilectionem eius ſuſcipere. Poſteà exiui ab eis, & cauſas, quibus ꝓpediebar, cum oĩ feſtinatione diſpoſui, & ſic ſecurior ad eos reuerſus ſum. Qui læti & exultantes de reditu meo, gratias Deo retulerũt, dicentes: Scimus, frater chariſſime, qa Dominus miſit te ad nos, vt palmam nobiſcùm martyrij dignus exciperes.

Hoc loco abrupta videtur Epiſtola. Matt 10. Prætereà omnes in commune dehinc cogitare cœperunt, quomodò ad deſidera. tam peruenirent coronam. Vndè, Domino diſpenſante, viſum eſt illis, vt pergerent vxores beatorũ Aurelij & Felicis reuelatis vultibus ad Eccleſiam, ſi fortè eos alligãdi daretur occaſio. Et hoc, nõ quaſi immemores præcepti Dñici, q ait: Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliã: ſed vt exemplum fierẽt illis, q pro fide Chriſti diuerſis erãt vinculis mancipati, nè quãdò ad martyrij palmã properare timerent. Nam reuerrẽtibus de eccleſia mulieribus, accidit vt quidã exactor malignus eis obuius eſſet: cumq; cauſam cultũs agnoſceret, ilicò, ſumpta occaſione, viros earũ quaſi neſcius interrogat, qd ſibi vellet talis fœminarũ progreſſus. Qui reſponderunt: Fideliũ, vt ſci. tur, mos eſt eccleſias viſitare, & atria venerabiliũ martyrũ piæ deuotionis humilitate requirere. Ergò & nos, qa eiuſdẽ religionis ſumus, ꝓtemur nos ac mulieres noſtras, eodem accenſos zelo, ipſius fidei ſanctũ geſtare vexillum. Statimq; delator iudicem aggrediens, ei oẽm eorũ rationem expoſuit. Intereà vadit dominus Aurelius ad iam dictum monaſterium, filias viſitaturus, ac ſanctorum ibi Deo ſeruientium ſe oratorio commẽdaturus. Quibus cum pacis oſculo valedicens, cæleſti virtute armatus, ad martyrij prælium cum ſocijs reuertitur. Nota antiquum morẽ Chriſtianorum.

Igitur cùm prolatam aduersùs ſanctos Dei iudex quæſtionem intenderet, ſciretq; authorem eſſe huius rei Aurelium, grauiùs ex hoc interiùs vulneratus, præcepit eos quamproperè ſuis cõſpectibus præſentari. Tunc milites rapido curſu domum ſancti Aurelij occupãtes, in qua omnes ſancti collecti erãt, in foribus adhuc clamare cœperunt: Exite miſeri, exite citiùs morituri: quibus eſt vita tædium, & mors pro gloria computatur. En iudex præſtò eſt, paratus iam decretũ vltionis in vos effundere. Pergite

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alacriter properant sancti ad martyriũ.

gite nunc debitum mortis malæ exoluere, & pendentem commissæ præuaricationis sustinere sententiam. Exin viri cum mulieribus suis quasi ad epulas læti prosiliunt, vt putares eos credere iam apud iudicem sua inuenire donaria, qui nihil aliud penè poterant habere, quàm tormenta. At sanctus Georgius, cùm minimè cerneret à lictoribus se teneri, ilicò superna fretus fidentia, cum exprobratiõe proclamat: Quarè molestiam hãc fidelibus irrogatis, & vanam sequi violenter cogitis sectam, quos sibi sancta fides proprios vendicauit? Vt quid alieni à Deo vero, perditioni vestræ agglomerare nitimini prædestinatos ad vitam? An non poteritis vos inferni clausira aditu, nisi nos comites habeatis? Nunquid non sine nobis æterna vos cruciamenta adurent? Vos, vos abite illuc, vbi simul cum duce vestro inferorum delicijs perfruamini. Quid nobis & tartaro, quem Christus Deus noster illæsus penetrauit, expoliauit, & vicit?

S. Georgius direpti verberatur.

Vix hunc sermonem compleuerat, & iam furens dextera satellitum in iniuriam monachi laborabat: quem diuersis laceratum stimulis allidentes, calcibus etiam pugnisque acerrimè tutuderunt. Cui cùm sancta Natalia feruore animi, quo semper ardebat, Surge pater, eamus, acclamaret: ille quasi nihil mali esset perpessus, ait: Hęc ipsa soror, commodis prosunt meritorum, augentque ampliùs, quàm minuant coronam, à Domino nobis reseruatam. Et ità eum seminecem à terra leuantes, vnà cum alijs iudici adstare fecerunt. Quibus oblatis, cùm primò ab eis blando affatu requireret, cuius rei intuitu, à suorum institutis recederẽt, vellentque temporariã felicitatem, multiplici deliciarum flore vernantem, quos vtique etiam in futuro, non solùm mulcebris oblectario admirabilis, verumetiam dignitarum & ferculorum copia demulcendos expectarent: protinùs quasi ex vno ore respondent: Nulla, ó iudex, temporalis affluentia lucris comparatur æternis: quorum gratia hãc vitam despicientes, per fidem IESV Christi, qua omnis operator bonus iustificatur, eandem, quæ in futuro sanctis promissa est, requiem nos adepturos cõfidimus, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Omnem verò cultum, qui à Christi pietate dissentit, nec profitetur sanctæ Trinitatis essentiam, & vnum Deum, vnam fidem, vnum baptisma, omninò reprobum iudicamus.

1 Cor. 2.

Martyres traduntur in carcerẽ.

Hæc & multa alia diffuso ore sanctis ante iudicem asserentibus, sectamque ipsius fortiter expugnantibus, in furorem maximum concitatus iudex, rapido cursu eos carceri mancipandos insinuat, & intolerabili vinculorum onere aggrauari iubet. Illi autem vt adierunt ergastulum carceris, cœperunt orationi cum gaudio insistere, laudes hymnosque virtute, qua poterant, Deo exoluere: quo fauente, credebant se maiora persecutionis argumenta superaturos. Hinc de palma securi manentes, & Christum, cui fideliter seruierant, cernere ocyùs anhelantes, dilatam vsque in quintum diem mortem, seram putabant. Vndè nè viderẽtur spe sua frustrari, ostensum est vni eorum, quam haberent sortem in cælis repositam. Visa est nanque miræ magnitudinis scala, cuius altitudo videbatur cælum attingere, dictumque est obstupenti ad illam, quia ipsa esset via, qua iurè haberent omnes simul tendere ad Christum. Reuelata sunt etiam eorum nonnullis, vt erant in carcere positi, & alia mira, quæ ego propter compendium meliùs censui non scribenda. Itaque cùm debuissent produci die adueniente, vt in foro prosternerentur, cœpit beata Natalia solitò sanctum Aurelium sanctis armare alloquijs. Sicut enim quondàm illa beati Adriani, ità & ista merito & nomine non dissimilis, suum non cessabat virum virtute, qua poterat, instruere ac confortare.

Visio.

Egregia libertas S. Georgij monachi.

Post hæc iussum est ex ꝑcepto iudicis duci eos in palatiũ, atq; sisti in conspectu consulum. Qui cœperũt eis primò minas & terrores incutere: deindè opes atq; fasces dignitatũ polliceri, quibus, si eorũ cederẽt consilijs, fruerentur. Ijs verò incõcussè duranibus in sua cõfessiõe, lictoribus eos assignãt perimẽdos. S. verò Georgiũ decernũt solummodò abire, prò eo, ꝙ ipsi optimates & priores palatij nil cõuiciorũ audissent eum ꝓferentem aduersùs vatem suũ. Illos cm̃ solos censent Saraceni interimendos, qui relicta eorũ secta, vertunt se ad Christianã fidem, vel qui blasphemias iactant aduersùs legislatorem suum. Sed ille egregius testis protinùs vt se comperit derelinqui, nec sub vno cum socijs ictu mucronis perimendum adiudicari: Num, ait, ô Principes, de professione mea, quam coram vobis nondùm protuli, dubitatis? Aut putaris me de magistro vestro discipulóque sarananæ, quicquam boni cogitare? Ego enim,

enim, vt veriùs agnoscatis illum, qui eidem præceptori vestro, transfigurãs se in Angelum lucis, apparuit, dæmonem fuisse credo, & hunc perfidum, cunctis abiectiorem hominibus sentio, vtpotè diabolo credentem, & Antichristi ministrum, ac viriorum omnium labyrinthum. Qui nõ solùm se in voraginem barathri immersit, verumetiam & vos pedissequos suos, per inania statuta æternis dedicauit incendijs. Tunc insania proceres concitati, pari eum simul cum cæteris sentẽtia necari præcipiunt. Cùm autem ducerẽtur, rursùs bellatrix Dei Natalia cœpit virum suum monere & alloqui his verbis: Aequo esto animo, domine meus, & sustine paululùm, sciens te mox palma martyrij potiturum, & coronam incorruptibilis vitæ adepturum. Non em̃ timendum est mori pro Christo, qui suis reuerà prædixit, Qui perdiderit animam suam ꝓpter ipsum, eum in vitam æternam custodire illam. Iohan. 12.

Hæc verò audientes lictores, commoti sunt ira, & cœperunt alter alteri dicere: Ista meretrix & impostrix suasit viro suo nostra deserere instituta, & adhuc nõ timet eum nobis præsentibus animare, nè dubitet hanc vitam propter Crucifixum amittere. Atque ità humì eam prosternentes, aulserunt capillos capitis eius, pugnis & calcibus immaniter eam cædẽtes, donèc eò peruenirẽt, vbi debebat cum socijs trucidari. Tum verò primùm beatum Felicem, deindè S. Georgium, pòst venerabilem Liliosam, atq; ad extremum egregios agonistas Aurelium & Nataliam gladio interemerunt. Quorum corpora Christiani noctù furantes, ac præ nimia infestatiõe malignorum, diuersa in loca ferentes, ea cum timore & reuerentia in ecclesijs sepeliẽrunt. Beatos verò Georgium & Aurelium condiderũt separatim apud cœnobium, quod dicitur * Pennamellensis, in oratorio Domini nostri Saluatoris. Prædixerat quippe idem martyr Christi Aurelius, quòd in eum locum esset deportandus post mortem, atque ibi tumulandus. Nam veniẽs eò causa orationis, tribus ferè diebus antè, quàm cõprahenderetur, vna ex ijs Deo sacratis fœminis, quæ ibidèm erant inclusæ, dixit ad eum: Domine Aureli, eccè habes nunc ad martyrium pergere. Quid ergò mihi dabis? Et ille: Non habeo, inquit, quod possim modò donare tibi: dabo tamẽ posteà memetipsum, annuente Domino. Factumque est, vt seculo mortuus, quod promiserat, iam viuens cum Christo, adimpleret: Præstante ipso, qui cũ patre & spiritusancto viuit & regnat Deus in secula seculorum, Amen. S. Natalia atrociter cęditur. Martyres capite plectuntur.

VITA S. CAESARII EPISCOPI ARELATENSIS, A CYPRIANO QVODAM EIVS DISCIPVLO CONSCRIPTA.

Scripta, qui se testatur pleraque ipsius Cæsarij relatione, multa visu, nonnulla ab eius presbyteris & diaconis didicisse. Stylum passim nonnihil expoliuit Frater Laurentius Surius.

PRAEFATIO AVTHORIS AD CAESARIAM ABBATISSAM & SOROREM S. CÆSARIJ.

QVia reuerenda nobis virgo Cæsaria, cum choro sodalium monacharum tibi commisso, petis à nobis, vt vitam & conuersationem beatæ memoriæ S. Cæsarij institutoris vestri, ab exordio repetentes, literis comprahendamus: per quam illius vitæ præmio fruitur, cuius beatitudo sermone mortalium non potest explicari. Etsi autem iam olim, ipso adhuc in terris degẽte, toto orbe eius vita honorificè fuit diuulgata, nefas tamen esse credimus tam sancto desiderio non parére: præsertim cùm id monasterio vestro, vel eius potiùs, illùm absentem quodammodò possit repræsentare: nosque dum de illo loquimur, cum nos propemodùm videre gratulemur. Deo igitur nos iuuante, aggredimur implere, quod postulâstis: & multa quidem ipsius domini Cæsarij nobis * relatione comperta, multa à nobilibus visa, nonnulla etiam venerabilium presbyterorũ & diaconorũ, eius discipulorum sermone didici. m⁹, ꝑcipuè verò Messiani presbyteri & Stephani diaconi, virorũ fidelissimorũ, qui ab adolescentia illi seruierunt. Commemorabimus aũt ea duntaxàt, q̃ minùs onerent, & ꝓlixitate aliena. Sed vnũ hoc in ꝑsentis opusculi deuotiõe à lectorib⁹ petim⁹, vt si sint à

* MS codex habet, rationem, sed mẽdose, opinor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

si casu aliquo simplicitas eloquij nostri ad eruditorum aures & censuram adducatur, non arguant, quòd stylus noster videtur pompam verborum & artis Grammaticę leges negligere. Nobis enim, actus & verba & merita tanti viri, bona fide narrantibus, lux sufficit operum eius & ornamenta virtutum. Nanque etiam ipse dominus Cæsarius, quem habemus in manibus, dicere solebat, plerosque rusticitatem sermonis vitare, sed à vitæ & morum vitijs non abhorrere. Meretur verò hoc etiam virginum Christi pura synceritas, vt nihil fucatum, nihil mundana arte compositum, vel oculis eorum offeratur, vel auribus: sed de fonte simplicis veritatis manantia purissimæ relationis verba suscipiant. Atque eam ob rem noster hic sermo integritatis religione contentus, mundanam fastidit pompam, respuitque cum eius operibus pariter mundanæ gloriæ iactantiam, málens ad piscatorum se accommodare eloquia, quàm rhetorum. Itaque det quisque operam, vt viuendo imitari velit, quod legendo cupit cognoscere.

VITAE HISTORIA.

27. Augusti.

SANCTVS ac beatissimus Cæsarius Arelatensis Episcopus, territorij Cabilonensis fertur fuisse indigena. Cuius parentes * æqua prosapia, quod est illustre & pręcipuum nobilitatis exemplum, præ cunctis ciuibus suis fide & moribus floruerunt. Cumque is sanctus puer septimum, aut eo ampliùs, ætatis ageret annum, ex vestibus, quas apud se habebat, incunctanter pauperibus impertiebatur. Sæpè autem seminudus domum reuertès, à parentibus seuerè examinabatur, quid suis fecisset restibus. Quibus ille hoc solùm respondebat, à prętereuntibus ipsi fuisse ablatas. Igitur sicut arbusculæ quædam nobili stirpe fructificare citiùs solent, quàm crescere, in quibus vtique quanto est ætas minor, tanto vbertas gratior: ità in illo sancto viro inter ipsa infantiæ rudimenta, lætum vernantis spei germen adeò erupit, vt priusquàm vnius anni præteriret spatium, ignorante familia & parentibus, ciuis cupiens regni cælestis effici, se illius temporis Pontificis S. Sylvestri vestigijs, præmissa supplicatione, prosterneret, petens vt ablatis sibi capillis mutatoque habitu, diuino ipsum ministres seruitio manciparet, nec pateretur vltrà se à parentibus ad prædium, affectusque pristinos revocari. Agète ergò Pontifice gratias Christo, nulla iniecta est votis optatis mora: cumque ibi biennio aut eo ampliùs sub hac inchoatione seruisset, diuinæ gratiæ instinctu permotus, deliberat arctiùs sese expeditiusque, conuenienter sancto Euangelio, diuino tradere cultui, & regni cælestis amore, non solùm parentibus, sed etiam patriæ se extraneum exhibere.

27. Augusti. for. *egregia

S. Cęsarius puer dat vestes suas pauperibus.

Fugit parentes, & tonderur mutato habitu.

Matth. 19.

Arrepta itaque salubriter fugiendi de seculi compedibus libertate, Lirinense monasterium tyro sanctus expetijt. Cumque iter cum vno tantùm famulo socio ageret, & coram inquisitoribus, ab eius matre missis, flumen transiret, visus ab eis nõ est. Diabolus verò in quendam miserũ ingressus, & eius iter insequens, sine cessatione à tergo illius clamabat: Cæsari, non vadas. Quem ille, porrecto ei bibenti poculo benedicto, statim curauit. Quod à memorato eius comite referente compertum, eamque constitit, illum primam fecisse virtutem, siue miraculũ. Susceptus igitur à S. Porcario Abbate & à cunctis senioribus, cœpit esse promptus in vigilijs, in obseruatione solicitus, in obedientia festinus, in labore deuotus, in humilitate præcipuus, in mansuetudine singularis: ità vt quem instituendum susceperãt in disciplinæ regularis initijs, perfectum se inuenisse gauderent in totius institutionis augmentis. Itaque post breue tempus in congregationis cellarium eligitur. Cœpit igitur attentè & studiosè illis velle largiri, quibus esset necessarium, etiamsi abstinentiæ amore nihil peterent: quibus verò cognouerat necessarium non esse, nihil dabat, quãuis vellent accipere. Vndè factum est, vt quibus inuisa erat sancta discretio & moderatio, Abbati supplicarẽt, vt eum à Cellarij functiõe remoueret. quod etiam factum est. Mox ea cura liberatus, vsquecadeò sese optata legendi, psallendi, orandi, vigilandi assiduitate macerauit, vt

Catalogus virtutũ eius adhuc nouitij.

Fit Cellarius.

imbecille adolescẽtiæ corpus, quod fouere potiùs, quàm cõficere & debilitare oportebat, immodica afflictione curuaret & frangeret, exigua oleris seu pulticulæ coctione, quam Dominica die parabat, vsque in aliam Dominicam contentus.

Immodica abstinentia pęnè conficit sese.

Atq; hæc in ipsis monasticæ vitæ exordijs meritorum eius bona fulsère, quæ deinceps p omnẽ vitã multiplicibus sunt aucta virtutibus. Corporis enim detriuit robur, vt virtutẽ spiritũs, spei & fidei soliditate firmaret, &, vt ait Apostolus, de seipso sibi triumphãs, coronã adipisci mereretur: interioriq; homini exteriorẽ subdẽs, pstãtis animi imperijs rebellia corporis incitamẽta domaret. Sed interim tamẽ stomacho satiẽte, in quartanã febrẽ incidit: cũq; sanct⁹ Abbas eius incõmoda valetudine admodũ doleret, & inter magistrũ & discipulũ quædã esset morbi partitio, illo animo, hoc verò corpore laborãte: cerneret aũt sanctus pater in cœnobio nullũ ei posse remediũ adhiberi: vbi etiãsi medicus adesset, tamen feruẽs adolescẽtis ad spiritalia exercitia consuetudo, nihil sibi pateretur de abstinẽtiæ frenis & vigiliarũ vigore laxari, iubet eum, immò etiã cõpellit Arelatẽ se transferre valetudinis curandę causa. Erat tum in ea vrbe Firminus vir illustris & timẽs Deum, eiusq; ppinqua Gregoria clarissima materfamiliãs: quorum studio, cura & benignitate erga Clerũ & monachos, erga ciues & pauperes, vrbs illa illustrior reddebatur. Vterq; enim pprias opes nõ in mundi huius luxũ conferebat, sed in paradisum pauperum manibus trãsmittebat. Illi verò sanctũ Cęsarium immediatè ad se receperunt. Erat autẽ illis admodùm familiaris Pomerius quidam, pfessione rhetor, Afer genere, quẽ ipsis singulariter charum Grãmaticę artis doctrina reddebat. Concipiunt igitur animo generosi homines, vt B. Cęsarius, tanta Dei gratia refertus, & tã insigni memoria ex Christi beneficio instructus, ei instituẽdus tradatur, vtì secularis sciẽtię disciplinis monastica eius simplicitas ornaretur. Sed eruditionis humanæ figmẽta nõ recepit, quem p se instituendũ diuina sibi gratia seruauerat. Itaq; codicẽ, quẽ ei magister ille legendũ obtulerat, casu vigilijs delassatus, in lectulo sub scapula reponit: cumq; ità obdormijsset, mox diuinitùs terribili visione pcellitur: videt scapulã & brachiũ, quo innitebatur codici, dracone colligãte, arrodi. Mox expgefactus, & ipso visu territ⁹, terribiliùs sese, p suo facto obiurgat, q̃ lumẽ salutaris regulæ, stultę mũdi huius sapiẽtię voluerit copulare. Ocyùs igitur illa contẽnit, sciẽs nõ deesse pfectę locutionis ornatum, in quibus spiritalis intelligentia emineret.

Firmin⁹ & Gregoria Arelatẽses, mirè beneigni in pauperes &c.

1. Cor. 9.

Post aliquot autem dies illi homines illustres, quos diximus, S. Eonio ciuitatis eius Episcopo indicârũt, esse quendã apud ipsos venerabilẽ monachum, & omni laude dignissimum, cuius ipse psonam familiari & priuato colloquio deberet cognoscere. Iubet igitur cum ad se pduci, ex oblato sibi accuratè scisciatur, cuius loci ciuis, & qbus sit parentibus ꝓcreatus. Illo & patriã & parẽtes indicãte, sancta alacritate illi gratulãs S. Episcopus, ait: Meus ciuis es, fili, pariter & propinquus. Nanq; & parentes tuos ego optimè nóui, & ꝓpter sanguinis coniunctionẽ paterno affectu cõplector. Cœpit ergò iuuenẽ, non iam vt peregrinũ vel extraneum, sed attẽtiori obtutu intimis cordis oculis cõtemplari: moxq; ab Abbate Porcharjo illũ expetijt, & licèt ab inuito, etiã impenicam monachi modulationem, nunquàm Lirinensium fratrum instituta relinquit, Ordine & officio Clericus, humilitate, charitate, obedientia, cruce monachus per manet. In ecclesiam matutinis alijsque conuentibus primus ingreditur, vltimus indè discedit. Non oculi, non aures eius animum à cælestium bonorum contemplatione auocant, ità vt in eius vultu nescio quid cæleste semper elucere videretur.

S. Cæsarius ordinatur diaconus & presbyter

Fit Abbas.

Defuncto autẽ in suburbana ciuitatis Insula Abbate, ab Episcopo Eonio cò Cæsarius rius mittitur, vt monasteriũ rectore destitutũ, ipse in eãdẽ reuerẽtię authorirate succedens, monastica disciplina informaret. Itaq; in suburbano monasterio libens eã cõplectitur vitę rationẽ, quã etiã intrà vrbẽ quotidianis semp studijs coluisset, & ꝓpetuis optâssęt votis. Ipsum verò monasteriũ ità quotidiana instantia & diuinis informauit officijs, vt hodieq;, Deo ꝓpitio, illic videre licet. Cùm aũt in ea insula vltra triennium Abbatis officio fungeretur, S. Eonius Episcop⁹ Clerũ & ciues aliquot allogtur, ipsosq; rerũ dominos p internũcios appellat, vt posteaq̃ ipse Domino volẽte decesserit, nullũ alium, quàm Cæsariũ, sibi substituant, vt Ecclesiasticum vigorẽ, quem querebatur, se aduersa impeditum valetudine, in multis esse laxatum, per Christi seruum Cæsarium in suum locum & statum fraternitas reuocatum gratuletur, sitque successoris labor,

Eonius Episcopus Arelatẽsis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquod decessoris emolumentum, & tali post se relicto Episcopo, in sanctissimi viri electione æternæ hæreditatis percipiat incrementum, nec desit etiam post obitū electionis socius voto suo, qui esset eius suo decreto author. Itaque his omnibus diuina ꝓuidentia fideliter constitutis, securus de successore, B. Eonius migrauit ad Dominū.

Vide honoris contemptum.

Cùm autem peruenisset ad notitiam patris nostri, de quo agimus, quòd esset ordinandus Episcopus, intrà quędam sepulcra sese abscondit. Sed latēre non potuit, quem detexit non culpa, sed gratia. Trahitur igitur è quodam sepulcro viuus, quē non mortuum, sed celatum, vitæ claritas ostendebat: cogitur Episcoparūs sarcinam suscipere.

Fit Episcopus Arelatensis.

Et ille quidem, ceu mansuetum Christi iumentum, impositum sibi onus modesto ferat temperamento: porrò de cunctorum profectibus solicitus & ꝓuidus pastor, mox instituit, vt quotidiè Tertię, Sextæ, & Nonę officium in S. Stephani basilica, Clerici cum hymnis persoluerent, vt si quis fortè secularium vel pœnitētium, sanctum opus exercere cuperet, absq; excusatione aliqua quotidiano posset officio interesse. Ipse verò,

Act. 6.

reiecta omni cura & solicitudine terrestri, instàr Apostolorū, culturę solertiā discutiens, non sine metu dicentem: Væ mihi erit, si non euangelizauero. Vide, nè, dum tu occupas cathedram, alius excludatur, qui te magìs sit idoneus: dicaturque illud ex Euangelio etiam de te: Tulerunt clauem scientiæ, & nec ipsi intrant, nec alios sinunt intrare: qui fortassis maiori cum fructu cathedram tenuissent.

Esa. 6. 1.Cor. 9.

Luc. 1.

Habuit hoc peculiare vir sanctus, Deo id in illo agente, vt dum suas quibusq; admonitiones proponeret, singulis ipsorum vitam omnē ob oculos statueret: vt qui eum audirent, non solùm cordium scrutatorem, sed etiam suæ quodammodò conscientiæ testem cōtinerentur. Sicut aūt erat erga sese seuerissimus, ità etiā circa alios corrigendos rigidus videbatur. Voluit verò, atq; etiā cōpulit laicos & populares homines psalmos & hymnos promere, altaq; & modulata voce instàr Clericorū alios Græcè, alios Latinè prosas & antiphonas decātare, nè illis spatium supperet ad fabulas in ecclesia effutiendas. Conciones pijssimas, & ad animos compungendos aptissimas, tempori & festis diebus congruentes introduxit & instituit. Aegrotis verò mirè consuluit, ampliſſimis eis assignatis ædibus, in quibus sine vllo strepitu diuina officia, quæ in basilica peragebantur, auscultare possent. Lectos quoquè & lecticas, sumptus & homines, q seruire & mederi eis possent, illis cōparauit. Locum & copiā, si quid vellēt, sugerendi captiuis & pauperibus non negauit: immò verò ministro suo semp dicere solebat: Vide, num qui pauperes sint præ foribus, nè ꝓ nostra fortassìs quiete, trepida & verecunda paupertas, non sine culpa nostra expectans, iniuria afficiatur. trahensq; ꝓ lixa ab imo pectore suspiria, dicebat: Reuerà Christus factus est mendicus, & garrulus, & surdus: & tamē rogat omnes, hortatur, admonet, contestatur. Addebat etiam: Nostris proculdubiò cumulandis profectibus in hoc seculo pauperes donati sunt, vt ijs Christo fideiussore commendemus in terris, quæ posteà nobis restituantur in cælis.

Aegrotorū saluti vt cōsuluerit.

Humanitas erga pauperes.

Nota quid nobis cōferant pauperes.

Accidit autē, vt sancti viri tranquillum animum post aliquot dies liuida satanæ malignitas infestaret: & cui non posset vlla corporis obijcere vitia, ei fœdā ꝓditionis notam inurere conaretur. Nam Licumannus beati viri notarius, homo nequam & pditus, non dubitauit talē se gerere erga virum Apostolicū, qualem olim Iudas aduersùs Saluatorē. Armatur improbus ille sæuæ delationis veneno: suggerit Alarico regi per eos, qui illi erant à secretis, beatissimum Cęsarium, è Gallijs genus ducentē, totis in id viribus incumbere, vt ditionē & vrbem Arelatensem Burgundionibus ꝓdat: cùm ille pastor præstantissimus, flexis genibus pacem gentium, vrbiū tranquillitatē diebus ac noctibus à Domino precaretur. Qua re magis etiā credendum est, diabolo instigante, in sancti viri exilium barbaram ferocitatem incitatam esse. Non enim gratus aut charus est hosti, qui id orat, quod cum eius factis & conatibus pugnet. Itaq; eis, qui tum aderant, instigantibus, nec innocentiæ fides attrēditur, nec accusationis veritas inquiritur: sed vana & iniqua delatione damnatus, ab Arelate extractus, cogitur apud Burdegalenses exulare. Sed nè obscura esset in illo gratia Dei, casu accidit, vt nocte quadā ea ciuitas voracibus vastaretur flammis. Tum verò ciues ocyùs accurrunt ad hominē Dei: Sancte Cæsari, clamitant, precibus tuis extinguas ignem sæuientem. Audiens id vir Dei, dolore pariter & pietate cōmotus, veniēti flāmę ꝓcedit obuiàm, humì ad preces prosternitur, mox igneos premit abigitque globos: concurrunt eò omnes, & diuinę virtutis consonis vocibus laudes celebrantur. Deincèps verò in tanta apud omnes admiratione fuit, vt in ea vrbe non solùm vt Pontifex, verumetiā instàr Apostoli haberetur, & persecutionis author diabolus pudefieret, cernens eum, quem proditionis reum peragere nisus esset, diuini operis miraculis clarere. Id verò ità gestum esse, vt diximus, fideli relatione comperimus.

Prodītiōis accusatur apud regē.

Mittitur in exilium.

Suis precibus incēdium compescit.

Cùm autem illic degeret, vtì semper & vbiquè consueuerat, Ecclesiam docuit reddere Cæsari, quæ sunt Cæsaris, & quæ sunt Dei, Deo: Obedire, iuxta Apostolū, regibus & potestatibus, quandò iusta præcipiunt: sed in Arriano principe contēnere dogmata, & prauitatem. Atq; ità, quemadmodùm testatur Veritas, non potuit lucerna abscondi supra candelabrum Domini posita: sed quocūquè accessit, omnes illuminauit. Posteà verò, quàm beati viri innocētiam comperit nefarius princeps, orauit, vt ad suam regis perfertur. Properat ilicò, & sua intercessione mâluit accusatorem suum seruare agendæ pœnitētiæ, quàm iusta animaduersione puniri: vt animā eius ꝓ pœnitentiam curaret, quam ipse iniqua delatione diabolo captiuam reddiderat, & hosti domestico clementer ignoscens, antiquum aduersarium in vna re conscientia pura bis vinceret.

Matt. 22. Rom. 13.

Matt. 5.

Delatorem suū seruat à morte.

Solebat verò sanctus vir id accuratè obseruare, vt nemo ex illis, q ipsi parebant, siue serui illi essent, siue ingenui, si pro culpa sua flagellandi essent, ampliùs trigintanouem ictibus ferirentur. Si quis verò in graui culpa depræhensus esset, permittebat quidem, vt post dies paucos iterùm vapularet, sed paucis: contestabaturq; ecclesię prępfectos, si quis iuberet quēpiam diutiùs flagellari, & ea verba illi mortē afferrent, vt is homicidij reum se sciret. Vbi aūt percrebuit apud Arelatenses hominem Dei reuerti, iamq; eum vrbi ꝓpinquare, omnes vtriusq; sexus cum Crucibus & cereis ei processēre obuiàm, psallentes, & ingressum eius opperientes. Cùm soleat autē Christus seruos suos illustrare virtutibus, & pfidos aperta mirabilitū operū luce confundere, ad aduentum sancti viri Dominus terram, longissima siccitate arentem, largissimo perfudit imbre, vt cum reuertente gratissimo dispensatore, fructuum quoquè vbertas sequeretur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Populũ vt in concione reti nuerit.

Cùm die quodam esset ad altare, animaduertit quosdam lecto Euangelio ecclesia egredi, ꝙ sancti viri conciones auscultare initiò detrectarent. Mox igitur aduolat, appellat his vocibus populũ: Quid facitis filij? quid ità foràs abscedit is mala ꝓfusio. ne subuersi? State ꝓ animabus vestris ad accipienda verba adhortationis nostræ, atq; auscultate soliciti. Non licebit id vobis in illo tremẽdi iudicij die. Moneo & clamo atq; contestor. Nè sitis, obsecro, vel surdi, vel profugi. Auditis oris mei buccinam, perindè acsì animas vestras suo mucrone satan iugulârit. Non ego taciturnitatis arguar. Hac de causa sæpissimè ostia lectis Euangelijs occludi iussit, donèc propitio Deo, ipsi gratularentur ea ∗ coërcione se profecisse, qui solebant esse fugitiui.

Constituit autẽ homo Dei, Domino id illi inspirante, vt non solùm magna Clericorum frequentia, sed etiam virginum choris, Arelatensis ornaretur ecclesia, & ciuitas muniretur: vt sic plenã segetẽ, nõ deses & infructuosus agricola, in cœlestibus horreis viuẽs conderet, & defunctus sui exẽpli imitatione doceret etiã alios id facere. Sed

Clodoueus occidit Alaricum regẽ.

hac in re conatus eius nonnihil retardauit inuidus serpens & hostis antiquus. Francis enim & Burgundionibus vrbem obsidentibus, Alarico rege à fortissimo Clodoueo rege in conflictu pempto, Theodoricus Italiæ rex, missis ducibus suis, in eã pugnaciam ingressus erat. In hac ergò obsidione, monasterium, quod sorori eius & cæteris virginibus construebatur, magna ex parte destructum est, tabulis & cœnaculis barbarorum ferocitate direptis & euersis. Cùm aũt vir Dei laborem, quem ipse accelerari iussisset, suaq; manu & sudore promouisset, subrui videret, gemino quodam dolore correptus est. Tum enim Clericus quidam, ciuis & cognatus eius, se captum iri metuens, iuuenili leuitate permotus, malo dæmone beati viri odio cum incitante, funiculo sese noctù à muro submisit, & proxima luce vltrò se dedidit hostibus, vrbem obsidione prementibus. Quod vbi Gotthi, qui erant intrà oppidum, compererunt, incurrunt in sanctum virum: populus & inprimis Iudæi imporenter insultant, motaque seditione, vociferantur antistitem vrbis prodendæ causa conciuẽ suum ad hostes noctù ablegâsse. Nullus hîc fidei, nullus probationi, nullus deniquè puræ conscientiæ relinquitur locus, Iudæis præsertim & hæreticis procaciter & sine intermissione clamantib⁹. Itaq; ex ecclesiæ domo extrahitur antistes, atq; in palatio arctissimę custodię tradi-

S. Cæsarius traditur in custodiam.

tur, vt noctù in Rhodanum demergatur, aut certè in castro Vgernensi detineatur, donèc exilio mulctatus, prolixiores det pœnas. Domus itaq; ecclesiæ & cubiculũ antistitis ab Arrianorum turbis occupatur: sed eccè dum Gotthus quidã, cæteris cõtrà dicentibus, in eius lectulo recumbit, diuinitùs percutitur, & altera die excedit è viuis, nè quisquam deincèps serui Dei locum polluta conscientia violare auderet.

Sed cùm ex vtraq; ripa ∗ drumonem, qui hostium obsidione iniectus fuerat, Gotthi Dei nutu erigere non valerent, nocte sanctũ virum in palatiũ reuocârunt, sed vsque adeò eius celantes ꝓsonam, vt vtrũ adhuc esset in viuis, nullus catholicorũ scire posset. Dum ergò diabolo exultante & Iudęis plaudentibus hæc geruntur, Iudęis etiã in nostros vbiquè, nulla cuiusquam habita ratione, ꝓfidię probra iactantibus, nocte quadã vnus ex illis ex eo loco, quẽ ad agendas in muro excubias sorte acceperat, ligatã ia-

Iudæi, dum insultant Christianis, pudefiunt.

xo epistolã, tanquàm in hostes illud vibrans, in castra illorum conijcere conatus est. In qua nomen suum religionẽq; exprimẽs, hortabatur, vt noctù eo loco, quo ipsũ excubarent, scalas admouerent, vrbẽ ingressuri ea conditione, vt ꝓ tanto beneficio id recederent Iudęis, nè quisquam eorũ aut caperet, aut rerum suarum iacturã faceret. Manè verò digressis nonnihil à muro hostibus, quidã è ꝓpugnaculo egressi, epistolam illam conspiciunt, tollunt, secum intrà vrbẽ absportant, cunctisq; in foro publicitùs ostendunt. Mox author epistolæ ꝓducitur, cõuictusq; punitur: sæua Iudæorum immanitas, Deo & hominibus inuisa, randèm euidentissimè confunditur. Daniel noster, id est, sanctus Cæsarius, è lacu leonũ educitur, satraparum accusatio publicatur, cõplectur in eorum authore illud propheticũ: Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam, quam fecit. Porrò Arelatẽ Gotthis cum innumera captiuorum turba reuertẽtibus, replentur sacræ basilicæ, repletur ecclesię domus infidelium multitudine, & cùm multa inopia laborarent, quę ad victũ vestitũq; ptinerẽt, affatim eis præbuit vir beatus, donèc oẽs ab ipso essent redempti eo argento, quod venerabilis Eonius antecessor eius ecclesię menśę reliquerat, obseruans illud, quòd Dominus in paropside intinxit panem non in vase argenteo, discipulisq; ꝑcepit, nè possiderent aurũ vel argentũ. Hos autem san-

Ecclesiæ opibus & sacris vasis multos captiuos redimit S. Cæsarius.

ctum opus ità persecutus est, vt etiam ab illis, quæ ad diuini ministerij dispensationem pertinẽt, non abstineret, thuribulis, calicibus, patenis pro eorũ redemptione danis, excussisq;, à cancellorum columnis, ornamẽtis argenteis. dicebat enim: Nè homo rationalis, Christi sanguine redemptus, amissa libertate & dura pressus seruitute, aut Arrianus efficiatur, aut Iudæus, aut ex ingenuo seruus, aut ex seruo liber. Ornauit igitur & defendit, non deformauit ecclesiam. Patére voluit filijs viscera matris, nõ præcludi, hoc sæpissimè dicens: Velim respondeant mihi pleriq; domini sacerdotes & reliqui è clero, qui nescio quo superfluitatis amore nolunt dare insensibile argentũ & aurum ex Christi donarijs pro mancipijs Christi: velim, inquam, dicant mihi, si quo casu ipsi in eam calamitatem inciderẽt, vellẽntne eiusmodi insensibilibus donarijs in libertatem vindicari, aut potiùs sacrilegij loco haberent, si quis eis ex diuinis munusculis subueniret. Equidem non puto id ingratum esse Deo, de suo ministerio redemptionem parari, ꝙ seipsum pro hominibus redimẽdis dedit. Sic ille: Nos verò videmus quosdã laudare in sancto viro, quod ità fecerit, nec tamẽ vllo pacto velle imitari. An non in vitro habetur sanguis Christi? An nõ à ligno suspensum fuit eius sacratissimũ corpus nostræ salutis causa? Nos qdem credimus & cõfidimus in Dño, misericordia, fide & precibus B. Cęsarij id effectum esse, vt ipsius temporibus ità obsessa sit ab hostibus ciuitas Arelatẽsis, vt tamen nec capi potuerit, nec prædæ patére. Atq; sic deindè à Visigothis in Ostrogorthorum ditionem peruénit: hodieq; in Christi nomine pàret clarissimo regi Childeberto: vt possit de ea quoq; dici: Transiérunt de gente in gentẽ, & de regno ad populum alterum, & nõ permisit Deus sub illo hominem nocere Arelatensibus suis. Psalm. 104.

Inter hæc aũt præcipuum illud monasterium, quod sorori suæ cõdere cœperat, instàr prioris instaurauit: & quasi alter quidam nostri temporis Noe, propter tempestates & procellas, in latere ecclesiæ fœminarũ extruxit cœnobium, tanq̃ arcam, euocatas; è Massiliẽsi cœnobio venerabili sorore sua Cæsaria, (quam idcircò eò miserat, vt discerent quod doceret, & priùs esset discipula, quàm magistra) in præparata domicilia cum duabus aut tribus sodalibus, eam introduxit. Confluxerunt aũt ad illam multæ virginũ cateruæ, rebus suis & facultatibus atq; ipsis etiã dulcissimis parẽtibus renunciantes, & rerũ labentium flores tum fallaces, tum caducos respuẽtes. Cæsarij patris & Cæsariæ matris expetebant gremiũ, vt cum eis accẽsis lampadibus ad cœlestis regni expectarẽt ianuam, & in eam ingressæ, Christi perpetuis mererẽtur amplexibus inhærere. Erant autem in illo loco adeò inclusæ, vt vsque ad supremam vitæ diem nulli carum fas esset extra monasterij ostium progredi. Condit monasterium fœminarũ. Matt. 25.

Sed hoc quoq; nomine in beatũ virum inuidiæ facibus inflãmatus satan, denuò in cum accusatione cõficta id effecit, vt Rauennã vsq; sub custodia perraheretur, vt imperaretur etiã in illo, quod habet scriptura diuina: Tanq̃ aurum in fornace probauit electos Dñs. Venit ergò in palatium ad Theodoricum regẽ, eumq; intrepidè salutat. Cernẽs rex eum nihil formidantẽ & adspectu venerabilẽ, reuerẽter ei assurgit, eumq; depositis capitis ornamẽtis, clemẽter resalutat. Deindè placidè scisciatur ex eo de labore itineris, de Gotthis suis & Arelatensibus. Posteà egresso sancto Pontifice, rex ad suos ait: Non parcat illis Deus, ꝙ tantæ sanctitatis & innocẽtiæ virũ fruſtrà cõpulerũt tam prolixum iter cõficere. Quantus enim ille sit, vel hinc licet animaduerti, ꝙ cùm ad salutandũ me ingrederetur, totus cõtremui, vidiq; in eo Angelicũ vultum, vidi virtũ Apostolicũ, ꝓinsuq; nefas puto de tam venerabili viro quicquam duriùs statuere, aut malè de eo sentire. Deindè beato viro in hospitiũ ingresso, misit magni precij discũ argenteum, librarũ plùs minùs sexaginta, & cum eo solidos trecẽtos, iussitq; illi sic dici: Accipe sancte Episcope: rogatq; te filius tuus rex, vt vasculũ istud pro munere tua beatitudo dignetur suis vsibus pro ipsius memoria reseruare. At vir sanctus, qui præter cochlearia, nihil vnq̃ argenti ad suæ mensæ vsum adhiberi passus erat, tertio indè die ꝓ ministros suos discũ priùs æstimatũ iussit publicè vẽdi, eiusq; precio multos redemit captiuos. Illicò regis satellites ad eũ referũt, se vidisse regiũ munus palàm ꝓstare, eoq; distracto S. Episcopũ multos è captiuis liberâsse. Tam enim ad eius hospitiũ ingẽs cõfluebat pauperũ multitudo, vt ꝑ miserorũ, suas ei calamitates exponentium, denstrate vix ad salutandum eum patéret accessus. Vidimus verò etiã per plateas miserorũ immensos greges cursitare, euntium ad virum Dei, atque reuertentium. Sap. 3. Theodorici regis erga cum reuerentia. Multos captiuos remisit.

Plurimi eũ facit Theodoricus rex & eius proceres,

Postquàm autem rem ab eo gestam comperit Theodoricus rex, tanta eam laude & admiratione prosecutus est, vt in eius palatio seruientes senatores ac proceres, certatim offerrent beato viro munera, quæ eius manibus dispensarentur, magno Dei beneficio id sibi præstitum affirmantes, ꝙ talem antistitem digni fuissent conspicere, qui ipsorum tẽporibus dictis & factis germanũ se Apostolorũ successorẽ & verè Apostolicum declararet. Et quia nihil fama velocius est, cùm in eiusmodi sanctissimo opere frequens esset vir sanctus, Romę celebris eius extitit opinio: tantoq; eius visendi desiderio arsêre omnes, Pontifex, Clerus, Senatus, proceres & populus, vt priùs eum iam animo cõplecterentur, quàm oculis cõspexissent. Intereà captiuos omnes vlrrà *Durẽtiam liberauerat, in Italia inuẽros, vt potuit, redemit: & vt pleniori gauderent libertate, exhaustos, curauit iumentis & plaustris impositos nõ sine suorũ solatio ad ꝓpria reduci.

*Durẽtiam

Erat tum Rauennæ vidua quędã, quæ filium habuit prędfecto ministrantẽ, & suis stipendijs ipsius inopiã sustentantẽ. Is subitò correptus morbo, iacebat exanimis. Cũq; nulla spes ab humana cura vel arte affulgeret, mater eius, illo relicto, ꝓperat ad virũ Dei: coram illo humì ꝓsternitur, mánant ab oculis lachrymarũ imbres, dat voces lugubres, & sola in ea vigente fide, cõplexa sancti Episcopi genua, exclamat: Credo diuina benignitate huc te adductum, sancte pater, vt filiũ reddas matri. Recusat paulisper vir pius: sed tamen durum existimans talibus lachrymis nõ moueri, solita miseratione ꝓmotus, vult quidẽ debitum charitatis affectum afflictę mulieri impẽndere, sed ità tamen in Dei nomine exercere virtutẽ, vt prorsùs effugiat vanitatẽ. Itaq; ad eius tugurium occultè accedit, atq; illic fusa prece, vbi suo more ꝓstratus, diuinã virtutẽ sụę vocationi per spiritum sanctum sensit adesse, abscedit: relictoq; illic Messiano, tunc eius notario, nunc venerabili presbytero, id dat negocij, vt cùm adolescens ad se redierit, quamprimùm id ipsi renunciet. Messiano igitur ad adolescentis lectulum excubante, intrà vnius horę spatium ille à mortis tenebris ad lucẽ reuocatur, moxq; oculorũ explicatis orbibus, matrem ità cõpellat: Curre mater mea ad seruum Dei, cuius orationibus & tibi & vitę sum redditus: eiq; gratias age, ꝙ meritis & virtutibus eius Deus effectum largitus est. Abit mater celerrimè, gratias agit non tam verbis, quàm lachrymis & vocibus ab animi exultatione expressis: simulq; orat, vt quẽ Deus ipsius precibus reuocauit ad vitam, in Gallias proficiscens, non sinat à suo discedere famulatu. At vir beatus altiori ingenio respondit, eam illi potiùs debere gratias agere, cuius virtus & clementia mœstis & calamitosis adesse consueuit. Hoc tam illustre miraculum non modò illam ciuitatem, sed prouinciam omnem, fidelium deuota relatione peruagatum est.

Excitat mortuum.

Elpidius Diaconus & medicus, regiæ potestati sedulis officijs cũprimis familiaris & intimus, diabolica infestatiõe nõ solùm diuersis vexabatur insidijs, sed saxorũ quoquè imbre, crebrò in suis ædibus appetitus est. Orat igitur sanctũ Cęsarium, vt suis precibus eas mali dæmonis iniurias à se auertat. Venit ad eius domum vir beatus, eámque sanctificaturus, benedicta aqua conspergit: moxque adeò omnis illa vexatio profligata est, vt deincèps nihil eiusmodi acciderit.

Aqua benedicta abigit dæmonem,

Venit ad Symmachum Papã.

Vsus pallij antiquissimus.

Sanat fœminam miseram.

Post hæc Romam veniens, beato Symmacho Pontifici, ac deindè Senatoribus exhibetur. Agunt omnes gratias Deo & regi, quòd licuerit ipsis corporeis oculis illum intueri, quem iamdudùm animi obtutibus conspexissent: virumq; Apostolicum non iam de fama, sed præsentia comprobantes, certatim diligere & venerari studebant. Atq; ipse etiam Pontifex Symmachus, præclara eius meritorum dignitate permotus, non solùm eum verissimè metropolitani honore prędditum voluit, sed etiam speciali quodam priuilegio pallij vsum ei permisit, & diaconos eius, perindè vt Romanæ Ecclesiæ diaconos, dalmaticis vti voluit. His ità gestis, sanctus vir Arelatem reuersus, excipitur cum psalmodijs & canticis: & qui in Italiam exulatum ierat, confecta captiuorum redemptione, octo solidorum millia ab Italia secùm reportauit. Qua autem die Arelatem ingressus est, daturus benedictionem, sub vesperam in ecclesiã se recepit. Ibi tum fœmina quædam tremore correpta, spumans, eiulans & clamitans, cunctis in ecclesia obstupescẽtibus, pripit sese: moxq; apprænsa, ad aram beato antistiti offertur: orat pro ea omnes, vt morbo pulso, reddatur incolumis. Tum suo more sanctus vir pro eius salute deprecaturus, humì se abijcit: deindè capiti eius imponit manum, sensus

sensus omnes & vultum sacro oleo perungit: fugit morbus: nec ausus est, in Christi nomine abscedere iussus, denuò molestus esse mulieri.

Magnũ studiũ erga captiuos redimendos.

Inter alia vel maximè ei studio & curę fuit redemptio captiuorũ, cui sanè tam præclaram & illustrẽ nauauit operã, vt nullius id possit oratione explicari. Cùm em̃ quodam tẽpore deesset sanctis manibus aurum & argentũ, rogaretur̃q; stipem à paupere, Quid tibi vis, inquit, faciam misselle? Equidem quod habeo, hoc tibi do. sicq; ingressus in cubiculũ suũ, casulam, qua in ꝓcessionibus vrebatur, & albã Paschalem indè ꝓfert, datq; egeno, iubetq; vt vẽdat vni ex Clero, & earũ precio redimat captiuũ suũ. Nec illi soli redẽpti sunt, ꝙ ab illo id expetiẽrũt: sed ipsemet Carcassonã ꝓficiscens, captiuos liberauit: nec rarò per loca diuersa Abbates, diaconos & Clericos misit, ꝙ miseros è captiuitate extraherent. Tot aũt in illo vno diuinæ gratiæ virtutes emicuẽre, quot vix in ꝑmultis Dei seruis cõspiciantur: & tamen adeò ille vnam aliquam virtutem excolere semper studuit, acsì illa sola ꝑditus esset: & tãdiù ꝑcedens virtus in eo formosissima & gratissima videbatur, donèc à sequentibus vinceret. Quis eius patiẽtiam, ꝙs puritatẽ, ꝙs charitatẽ, feruorẽ spiritũs, discretionẽ siue moderationẽ, benignitatẽ, zelũ sanctum, iugẽ die ac nocte in lege Domini meditationẽ enarrabit? Fuit ille egregius assertor fidei, forma sacerdotũ, ecclesiarũ decus, gratiæ ꝑdicator, iurgiorum ꝓfligator, charitatis seminariũ, disciplinæ norma, morũ castigator, & cẽsor, consilij libramentũ, defensor pupillorũ, captiuorũ redẽptio. Nunq̃ ab ore illius obtrectatio, nũquàm mendaciũ, nunq̃ maledictũ in queneũq; hoĩem ꝓcessit: nec modò nedum peccatũ tuũ: aboleat Deus peccata tua: castiget Dominus culpam tuam: nè in posterum vltio te maneat, hic Dominus corrigat errorem tuum.

Catalogus virtutũ eius

Eius hominem interiorem prodebat exterior. Nam vultu semp erat placido & Angelico, ità vt conuenienter diuinæ scripturę, corde lętante, vultus floreret. Vt autem nunq̃ in risu plùs æquo remissior, ità nunq̃ mœrore nimio oppressus fuit, nisi fortè aliena peccata lugeret. Nunq̃ aliquẽ odio habuit, nec ꝓ amicis duntaxàt, sed etiam ꝓ inimicis toto pectoris studio precabatur. Nec docuit verbis, quod factis & exẽplis nõ ꝓstaret. Nullam dici horã absq; diuinorũ eloquiorũ meditatione abire passus est, immò ne dormiẽs qdem. Sępè em̃ & dormiẽs meditari visus est. Cũq; à psalmorũ meditatione aut ꝑdicatione cessare putaret, lector aut notarius corã illo legere nõ cessabat, ità vt posset illud ex Psalmo verissimè dicere: Meditatio cordis mei in conspectu tuo semp. Cùm aliquandò circa Alpes iter ageret, vir venerabilis S. Eucherius Lugdunensis Episcopus cum illo erat. Accidit tum, vt in media via infelix & morbida mulier eis occurreret, manibus & pedibus contractis, ꝓ terram reptãs. Quam cùm esset intuitus beatus Cęsarius, interrogauit sanctũ Eucherium, quid hoc esset, quòd illa per terram ità se traheret. Eucherius interrogat fœminam, illa respondet se multis annis membris omnibus fuisse contractam. Beatus Cæsarius dicit sancto Eucherio: Descende, & consigna eam. Illo quasì trepidante & excusante sese, Cęsarius instat & vrget. Tandèm Eucherius descendit, & consignat eam, aitque: Ecce feci, quod iussisti. Dicit ei Cęsarius: Extensa manu apprænde manum illius, & erige eam. Ille respondet: Quicquid aliud iusseris, non recusabit Eucherius tuus: istud vt faciam, adduci non potero. Tuum hoc est facere, cui præstitit Deus gratiam & animas & corpora languentium curandi. Cæsarius ait: Tu interim facito, quod dico. Illo planè renitente, & cum multa modestia & lachrymis sese excusante, diuque facere detrectante, Cæsarius dicit: Tùne obedientiæ causa in ignem ingressurus es, qui nec misericordia adduci potes, vt facias quod charitas iubet? Mitte in nomine Domini manum tuam, & erige eam. Tum ille obediens, porrigit fœminæ manum, & subleuat eam. Illa verò mox integrè sanata, abijt ad hospitiolum suum.

Psal. 18.

Eucherius Lugdunen. Episcopus.

Mulier cõtracta sanaꝰ.

In agro suburbano monasterij B. Cęsarij, frequẽtes erant apri. Itaq; Comites & alij viri militares ex vrbe egressi, nõ sinebãt hoĩes in suis domib' habitare & laborare, sed miserè eos mactabãt, ꝙ apros auerterẽt & absterrerẽt. Illi verò tãdèm nõ ferẽtes iniurias & vexatiões illas, veniũt ad B. Cęsariũ, dicũtq; Fac nobis, qcqd visũ tibi est. Nos em̃ neq; seruire tibi, neq; durare hic possum'. Tũ ille solicitè ꝑgrit, quas habeãt querelas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota vim precũ eius.

Respondent illi: Propter apros veniũt Comites & Gotthi & diuersi venatores, nosq; interficiunt. Mox vir Dei, sublatis in cælum manibus & oculis, alta voce dicit: Domine Iesu Christe, nunquàm deincèps pateat illis belluis accessus ad hunc locum. Ab ea hora vsq; in præsentem diem nunquàm illic apri, vt antè consueuerant, pascũtur, nec quicquam conspicitur, quod venatores infectentur. Meritò sanè illi belluæ paruerãt, qui vitia omnia profligauerat, nec difficile illi fuit impetrare à Deo, qui eius præcepta nunquàm violauerat.

Oleo sacrato curat hominem.

Partherius patritius, qui cæteris seruis præfectus, apud dominum suum præcipuum gratiæ locum obtinebat, nequissimi spiritûs vexatione sæpiùs in terram, sensibus destitutus, corruebat. Cumq; is morbus, animi potiùs quàm corporis esse videretur, ex maligni dæmonis infestatione profectus, oleo beatissimi viri benedictione sacrato punctus est. Mox ità omnis illa satanæ tentatio compressa est, vt quem, cessante medici opera, Christus per seruum suum reddiderat sanitati, eum dominus eius in terroris exemplum, domui suę præponeret.

Pœna hoſis petulantis.

Non est silentio premendum etiam illud factum memorabile, quod plus admirationis & formidinis habet. Cùm vir sanctus diœcesin suam circumiret, in villa, quæ Lannico dicitur, ab eius loci dominis exceptus est. Postquàm autem discessit, Anatolius medicus, homo pestifer in illum lectum, quo vsus fuerat sanctus Episcopus, scortum sibi voluit adduci. Sed confestim ab incentore diabolo publica vexatione correptus, coram alijs in terram elisus est: dumque palàm confiteretur temeritatis suæ dare pœnas, & viri Dei virtutem, & suum facinus prodidit.

Insigne miraculum.

Multa quidem per intercessionem serui sui Dominum miracula fecisse scimus, sed ea omnia cõmemorare longum est. Vnus è nobis, qui hæc scripsimus, benedictum ab eo oleum petijt, ampullulam plenam accepit, diligenter secùm absportauit domum, & haud secùs atquè præclaras reliquias asseruauit. Non diù pòst tertianæ febris ardoribus afflictus, ampullulam illam cum multa veneratione, magni præsidij loco, ad caput suum iussit suspendi. Erat autem mundissimo inuoluta linteo, sed, vt arbitror, famulorum negligentia fracta fuit, interìm nihilo minùs oleo adeò intrà illam sese cõtinente, vt ne in ipsum quidem linteum quicquam indè distillaret. Vbi animaduersum est fractam esse, summa celeritate in aliud vasculum oleũ transfusum est, mox ampulula illa dissilijt: ab eo autem, qui hæc veracissimè commemorat, Domino adiuuante, febris quamprimùm abscessit.

Dexteritas scripturas exponendi.

In disserendis scripturis diuinis, & obscuritatibus elucidandis quanta in illo gratia enituerit, qs explicet? Erat illi summæ voluptati, si quis cum inuitaret ad obscura loca interpretanda: sed etiam ipse sæpissimè inuitabat nos, dicens nobis: Scio vos non intelligere omnia. Cur igitur non interrogatis, vt possitis cognoscere? Non semper vaccæ ad vitulos, sed plerunq; vituli ad vaccas properant, vt de maternis vberibus pol. sint famẽ explere suã. Quod quidẽ etiam vos omninò facere debetis, vt scisciṫãdo etiã nos exerceatis, dũ ea ratione cõpellimur pquirere, vndè vobis spiritalia mella ꝓmamus. Cernere in beato viro licebat virtutes omnes, virginitatẽ cum synceritate conmixtam, modestiam cum verecundia, prudentiam cum simplicitate, seueritatẽ cum

Hic Author prodit nomen suum.

mãsuetudine, eruditionem siue scientiã cum humilitate: deniq; vitam immaculatam, vitam nulli repræhensioni obnoxiam, vitam sui semper similem. Vę mihi misero Cypriano, qui ad discẽdum tam tepidus fui, vt modò & agnoscam & doleam, me detanti fontis vbertate non tantum hausisse, quantum mea postulabat ariditas. Ecquis vero charitatis eius eximię, qua morrales oẽs cõplectebatur, ardorem imitari queat? Erat illi hoc vel maximè & in ore, & in pectore, vt inimicos diligeremus, quò etiam nos tum sermonibus suauissimis, tum exemplis suis prouocabat. Denique biennio antè, quàm è vita excederet, merces pro rectè factis eius in cęlis reposita, in spiritu ei ostensa est, dictumque est illi: Lætare in Domino. ecce enim quę tibi parata sint pro labore tuo. Multa eius adhuc supersunt & præclara, quæ prolixitatis declinandæ causa omittimus.

Hoc loco desunt nonnulla in duobus MS. codicibus, quæ sola habuimus.

De S. Hermete martyre videat Lector 3. Maij. in Martyrio S. Alexandri Papæ &c. Tomo 3.

VITA

VITA S. AVGVSTINI EPISCOPI, PRAESTANTISSIMI ECCLESIAE DOCTORIS, EDITA A POSSIDIO, primùm eius discipulo, postea Episcopo Calamensi. 933

* Possidonio

PROLOGVS AVTHORIS.

INspirante rerum omniũ factore & gubernatore Deo, mei memor ꝓpositi, quo per gratiam Saluatoris, omnipotenti ac diuinæ Trinitati per fidem seruire decreui, & anteà in vita laicorum, & nunc in officio Episcoporum: studens ex qualicunque accepto ingenio & sermone ædificationi prodesse sanctæ ac veræ Christi Domini catholicę Ecclesiæ, de vita ac moribus prædestinati & suo tempore pręsentati sacerdotis optimi Augustini, quæ in eodem vidi, ab eodemque audiui, minimè reticere debeo. Id enim etiam ante nos factitatum fuisse à religiosissimis sanctæ matris Ecclesiæ catholicæ viris, legimus & comperimus: qui diuino afflati spiritu, sermone proprio atque stylo, & auribus & oculis scire volentium, dicẽdo & scribendo, similia studioſorum notitiæ intulerunt, quales quantique viri sancti ex communi Domini gratia in rebus humanis & viuere, & vsque in finem obitûs persęuerare meruerunt. Idcirco ipse quoquè dispensatorum omnium minimus, fide non ficta, qua Domino dominantium omnibusque bonis seruiendum & placendum est fidelibus, de prędicti venerabilis exortu viri & procursu & debito fine, quæ per eum didici & expertus sum, quamplurimis annis eius inhærens charitati, vt Dominus donauerit, explicandum suscepi.

Verùm summam quæso maiestatem, quô munus huiusmodi à me arreptum ità geram & peragam, vt nec patris luminum offendam veritatem, nec bonorum Ecclesiæ filiorum vlla ex parte fraudare videar charitatem. Nec enim attingam ea omnia insinuare, quę idem beatissimus Augustinus in suis Confessionum libris de semetipso, qualis ante perceptam gratiam fuerit, qualisque iam sumpta viueret, designauit. Hoc enim facere voluit, vt ait Apostolus: nè de se quisquam hominum suprà, quàm se esse nouerat, aut de se auditum fuisset, crederet vel putaret, humilitatis sanctæ more vtẽs, & iam nullum fallens: sed laudem non suam, sed sui Domini, de propria liberatione ac munere quęrens, ex ijs videlicet, quæ iam perceperat, & fraternas preces poscens de ijs, quæ accipere cupiebat. Sacramentum igitur regis, quod Angelica authoritate prolatum est, bonum est abscondere: opera autem Domini reuelare & confiteri, honorificum est.

2. Cor. 12.

Tob. 12.

NARRATIO.

CAP. I.

Augusti 28.

GItur beatissimus Augustinus ex prouincia Aphricana ciuitate Thagastensi, de numero curialiũ, parentibus honestis & Christianis progenitus erat, alitusq; ac nutritus eorũ cura ac diligentia impẽsisq;, secularibus literis eruditus apprimè, omnibus videlicet disciplinis imbutus, quas liberales vocant. Nam & Grãmaticam priùs in sua ciuitate, & Rhetoricã in Aphricæ capite Carthagine poſteà docuit. Cõsequenti etiam tẽpore trans mare in vrbe Roma, & apud Mediolanũ, vbi tunc tẽporis Imperatoris Valẽtiniani minoris comitatus fuerat cõstitutus. In qua vrbe tũc Episcopatũ administrabat acceptissimus Deo, & in optimis viris ꝑclarissimus sacerdos eximi⁹ Ambrosius. Huius intereà verbi Dei prædicatoris frequẽtissimis in ecclesia disputationibus adstãs in populo, intrẽdebat suspẽsus atq; affixus. Verùm aliqñ Manichęorũ apud Carthaginẽ adolescẽs fuerat errore seductus: & ideò cęteris suspẽsior aderat, nè qd vel ꝑ ipsa, vel cõtra ipsã hęresim diceret. Sed ꝓuẽnit Dei liberatoris clemẽtia, sui sacerdotis Ambrosij cor ꝓtractãtis, vt cõtra illũ errorẽ incidentes legis soluerẽtur ꝙstiones, atq; ità edoctus sensim atq; paulatim, hęresis illa miseratiõe diuina ei⁹ ex aĩo pulsa est.

5. Ambrosij encomion.

Augustinus Manichęus

Pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Protinusq; ipse in fide catholica confirmatus est. proficiendi in religione eidē amoris ardor tantus innatus est, vt propinquantibus diebus sanctis Paschæ salutis aquam perciperet. Et factum est, diuina præstante opitulatione, vt per illum talem ac tantum antistitem Ambrosium, & doctrinā salutarem Ecclesiæ catholicæ, & diuina Augustinus perciperet sacramenta.

Baptizatur ab Ambrosio.

CAP. II.

MOxq; ex intimis cordis medullis ad Deum conuersus, spem omnem, quam habebat in seculo, dereliquit, iam non vxorem, non filios carnis, non diuitias, nō honores seculi quærens: sed soli Deo cum suis seruire statuit, in illo & ex illo pusillo grege esse studens, quem Dominus alloquitur, dicens: Nolite timere pusillus grex: quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum: Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam: Facite vobis sacculos non veterascentes, thesauros non deficientes in cœlis. Et illud, quod iterùm dicit Dominus, idem vir sanctus facere cupiens: Si vis esse perfectus, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlis, & veni, sequere me: Et super fidei fundamentum ædificare desiderans, non ligna, fœnū, stipulam, sed aurum, argentum & lapides pretiosos. Et erat tunc annis maior trigenta, sola superstite matre, nomine Monica, sibiq; adhærente, & de suscepto eius proposito seruiendi Deo ampliùs, quàm de carnis nepotibus exultante. Nam eius pater, Patritius dictus, anteà defunctus erat. Renunciauit etiam scholasticis, quos Rhetoricen docebat, vt sibi magistrū aliū prouiderent, eò quòd seruire Deo ipse decreuisset.

Mira conuersio.

Luc. 12.

Matt. 19.

1. Cor. 3.

CAP. III.

ACplacuit ei, percepta baptismi gratia, cum alijs ciuibus & amicis suis, Deo pariter seruientibus, ad Aphricam & propriam domum agrosq; remeare. Ad quos veniens, & in quibus constitutus fermè triennio, & à se iam alienatis curis secularibus, cum ijs, qui eidem adhærebant, Deo viuebat, ieiunijs, orationibus, bonisq; operibus vacans, in lege Domini meditans die ac nocte. Et de ijs, quæ sibi Deus cogitanti atq; oranti intellecta reuelabat, & presentes & absentes sermonibus ac libris docebat. Contigit fortè eodem tempore, vt quidam ex ijs, quos dicunt Agētes in rebus, apud Hipponem regium constitutus, benè Christianus Deumq; timens, cōperta eius bona fama atq; doctrina, desideraret atq; optaret eum videre, ꝓmittens se posse mūdi huius oēs contēnere cupiditates atq; illecebras, si aliquandò ex eius ore Dei verbū audire meruisset. Quod cùm ad se fideli fuisset relatione delatum, liberare animā cupiens ab huius vitę periculis, morteq; ꝛeterna, ad memoratam vltrò atq; confestim venit ciuitatē, & hominē visum allocutus frequētiùs atq; exhortatus est, quātùm Deus donabat, vt quod Deo vouerat, redderet. Hęc se ille facturū de die in diem pollicebatur, nec tamen in eius tunc hoc impleuit præsentia. Sed vacare vtiq; & inane esse non potuit, quod per tale vas mundum, in honorem vtile Domino, ad omne opus bonum paratum, in omni loco diuina gerebat prouidentia.

Ordinat eū presbyterū S. Augustinus

CAP. IIII.

EOdem itaq; tempore in ecclesia Hipponensi catholica, Valerius sanctus Episcopatum gerebat. Qui cùm, flagitāte ecclesiastica necessitate, de ꝓuidendo & ordinando presbytero ciuitatis, Dei plebē alloqueretur, & exhortaretur: iam scientes catholici sancti Augustini ꝓpositum & doctrinā, manu iniecta, quoniā & idem in populo securus & ignarꝰ, quid futurū esset, adstabat. Solebat aūt laicus, vt nobis dicebat, ab eis tātùm ecclesijs, q̄ nō haberēt Episcopos, suā abstinere p̄sentiam. Eum ergò renuerūt, & vt in talibus consuetū est, Episcopo ordinandū intulerūt, oībus id vno cōsensu & desiderio fieri ꝓficiq; petētibus, magnoq; studio & clamore flagitātibus, vbertim eo flēte: nōnullis qdem lachrymas eius, vt nobis ipse retulit, tūc superbè interpretantibus, & tanq̄ eū cōsolantibus ac dicētibus, qa locus presbyterij, licēt ipse maiore dignus esset, appropinquaret tamen Episcopatui. Cùm ille homo Dei, vt nobis retulit, maiori consideratione intelligeret & gemeret, q̄ multa & quàm magna suæ vitæ pericula de regimine & gubernatione ecclesiæ impendére ac ꝓuenire spectaret, atq; ideò fieret. Et corū tunc, vt voluerūt, cōpletum est desideriū.

CAP. V.

Constituit monasteriū.

FActus ergò presbyter, monasterium intrà ecclesiam mox instituit, & cum DEI seruis viuere cœpit secūdùm modū & regulam, sub sanctis Apostolis cōstituta: Ma-

Maximè, vt nemo quicquam proprium in illa societate haberet, sed eis essent omnia communia, & distribueretur vnicuique, prout cuique opùs erat: quod iam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad sua remeāsset. Sanctus verò Valerius ordinator eius, vt erat vir pijssimus & Deum timens, exultabat & Deo gratias agebat, suas exauditas à Domino fuisse preces: quas se frequentissimè fudisse narrabat: scilicet vt sibi diuinitùs homo concederetur talis, qui posset verbo Dei & doctrina salubri Ecclesiam Dei ędificare: cui rei se homo natura Græcus, minusque Latina lingua & literis instructus, minùs vtilem peruidebat. Et eidem presbytero potestatem dedit coram se in ecclesia Euangelium prædicandi, ac frequentissimè tractandi, contra vsum quidem & consuetudinem Aphricanarum ecclesiarum. Vndè etiam ei nonnulli Episcopi detrahebant. Sed ille vir venerabilis ac prouidus, in Orientalibus ecclesijs id ex more fieri sciens, vtilitati ecclesiæ consulens, obtrectatorum non curabat linguas, dummodò factitaretur à presbytero, quod à se Episcopo impleri minimè posse cernebat. Vndè accensa & ardens, eleuata super candelabrum lucerna, omnibus qui in domo erant, lucebat. Et posteà currente & volante huiusmodi fama, bono præcedente exemplo, accepta ab Episcopis potestate, presbyteri nonnulli coram Episcopis, populis tractare cœperunt verbum Dei.

CAP. VI.

Fortunatus presbyter Manichęus.

SAnè tunc in illa Hipponensi vrbe Manichæorum pestilentia quamplurimos ciues & peregrinos infecerat & penetrauerat, seducente & decipiente eiusdem hæresis quodam presbytero, nomine Fortunato, ibidèm conuersante atq; morante. Interea Hipponenses ciues & peregrini Christiani, tam catholici, quàm etiam Donatistę, adunt Augustinum presbyterum, atque deposcunt, vt illum hominem Manichæorum presbyterum, quem doctum credebāt, videret, & cum eodem de lege tractaret. Quod idem, vt scriptum est, paratus ad responsionem omni poscenti se rationem de fide & spe quæ in Deo est, potensq; exhortari in doctrina sana, & contradicentes redarguere, minimè renuit: sed vtrùm etiā hoc Fortunatus fieri vellet, scisciatus est. At illi cōfestim ad ipsum Fortunatū id detulerunt, petentes & exhortātes ac flagitantes, quòd id minimè recusaret. Sanè quoniā idem Fortunatus iam apud Carthaginem sanctum nouerat Augustinū, adhuc in eodem secùm errore constitutum, cum eodem congredi pauitabat. Veruntamen suorum maximè instantia coactus ac verecundatus, promisit cominùs se esse venturum, certamenq; disputandi subiturum. Vndè condicto die & loco, conuenerunt in vnū, concurrentibus quamplurimis viris studiosis turbisque curiosis: & apertis notariorū tabulis, disputatio cœpta primo, & secūdo finita est dicta. In qua ille Manichæus præceptor, vt gestorum continet fides, nec Catholicam asser

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ dicebantur, excepta descripsit. Et indè iam per totum Aphricæ corpus præclara doctrina odorq; suauissimus Christi, diffusa & manifestata est, cõgaudente, hoc quo-
1.Cor.12. què comperto, Ecclesia Dei transmarina. Quoniam sicut dum patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra: ità etiam cùm glorificatur vnum membrum,
Hipponẽse Concilium. congaudent omnia membra. Per idem tempus coram Episcopis, hoc illi iubentibus, qui plenarium totius Aphricæ concilium Hippone agebant, de fide & symbolo presbyter adhuc Augustinus disputauit.

CAP. VIII.

ILle verò beatus senex Valerius, cæteris ex hoc ampliùs exultans, & Deo gratias agẽs de concesso sibi speciali beneficio, metuere cœpit, vt est humanus animus, nẽ ab alia ecclesia sacerdos probatus ad Episcopatum quæreretur, & sibi auferretur. Nã & id proueniisset, nisi & hoc idem Episcopus cognito, ad locum secretum eum transire curâsset, occultatumque à quærentibus minimè inueniri fecisset. Vndè ampliùs formidans idem venerabilis senex, & sciens se corpore & ætate infirmissimum, egit secretis literis apud Primatem Episcopum sedis Carthaginensis, allegans imbecillitatem corporis sui, ætatisque grauitatem, & obsecrans, vt Hipponensi Ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ cathedræ non iam succederet, sed cõsacerdos accederet Augustinus. Quę igitur beatus Valerius optauit & rogauit, satagens rescripto impetrauit. Post quam petitionem ad visitandum aduenientem ad ecclesiam Hipponensem tunc Primate Numidiæ Megalio Calamensi Episcopo, Valerius Antistes Episcopis, q̃ fortè tunc aderant, & Clericis omnibus Hipponensibus & vniuersæ plebi inopinatam cunctis suam insinuat tunc voluntatem: omnibusq; audientibus & gratulãtibus, atq; id fieri perficiq; ingenti desiderio clamantibus, Episcopatũ suscipere contra mo-
Cogitur esse Episcopus Valerio viuente, rem Ecclesiæ, suo viuente Episcopo, presbyter Augustinus recusabat. Dumq; id fieri solere ab omnibus suaderetur, atq; id ignaro trãsmarinis & Aphricanis Ecclesiæ exemplis probaretur, compulsus atque coactus succubuit, & Episcopatûs curam, & maioris loci ordinationem suscepit. Quod in seipso posteà fieri non debuisse, vt viuo suo Episcopo ordinaretur, & dixit & scripsit, propter concilij vniuersalis veritum, quod iam ordinatus didicit: nec, quod sibi factum esse doluit, alijs fieri voluit. Vndè etiam fategit, vt concilijs constitueretur Episcoporum, ab ordinatoribus deberi ordinandis, vel ordinatis, omnium statuta sacerdotum in notitiam esse deferenda.

CAP. IX.

ATque ità factum est, vt Episcopatu suscepto, multo instantiùs ac feruentiùs maiore authoritate, non adhuc in vna tantùm regione, sed vbicunq; rogatus veniret, verbum salutis æternæ alacriter ac suauiter, pullulante atq; crescente Domini Ecclesia, prædicaret, paratus semper poscentibus reddere rationem de fide & spe, quę in Deum est. Et eius dicta atq; excepta, maximè Donatistæ in eadem Hipponensi vel vicina manentes ciuitate, ad suos Episcopos deferebant. Quę cùm audissent, & econtrà
Pugna cum Donatistis. Philip.2. fortè aliquid dicerent, aut à suis refellebatur, aut eadem res ad sanctum Augustinũ deferebatur: eaq; comperta, patienter ac leniter, vt scriptum est, cum timore & tremore salutem omnium operabatur: Ostendens, quòd nihil illi refellere voluerint ac valuerint, quamq; verum manifestumq; sit, quod Ecclesiæ Dei fides tenet & docet. Et hęc diebus ac noctibus ab eodẽ iugiter agebantur. Nam & epistolas priuatas ad quoscunque eiusdem erroris Episcopos, & eminentes scilicet laicos dedit, ratione reddita admonens atq; exhortans, vt vel ab illa se prauitate corrigerent, vel certè ad disputationes venirent. Illi verò causa diffidẽtiæ nihil vnquàm rescribere voluẽrunt: sed irati
Nota sęuitiam Donatistarum. furiosa loquebantur, atq; seductorem deceptoremq; animarum Augustinum esse, & priuatim & publicè conclamabant, & velut lupum occidendũ esse, in defensionẽ gregis scilicet sui, dicebant & tractabant, omniaque peccata à Deo indubitanter esse credendum posse dimitti ijs, qui hoc facere ac perficere potuissent, nec Deum timentes, nec homines erubescentes. Et vt eorum causa diffidentiæ cunctis innotesceret, elaborauit: & publicis gestis conuenti, non sunt ausi conferre.

CAP. X.

Circũcelliõnum immanitas. HAbebant etiam ijdem Donatistæ per suas penè omnes ecclesias inauditum hominum genus, peruersum ac violentum, velut sub professione continentiũ ambulantes, qui Circuncelliones dicebantur. Et erat ingenti numero & turba, p̃ omnes ferè

ferè Aphricanas regiones constituti. Qui malis imbuti doctoribus, audacia superba & temeritate illicita, nec suis, nec alienis aliquandò parcebant, contra ius fasque * in causis interdicentes hominibus: & nisi obedissent, damnis grauissimis & cędibus affi- * incautis
ciebant, armati diuersis telis, bacchantes per agros villasq;, vsq; ad sanguinis effusionem accedere non metuentes. Sed dum verbum Dei sedulò prędicaretur, & cum ijs, qui oderunt pacem, pacis ratio haberetur, illi pacem loquentem debellabant gratis. Cumque aduersùs eorum dogma veritas innotesceret, qui volebant & poterant, se indè vel eripiebant, vel subducebant, & paci atq; vnitati Ecclesiæ cum suis, quibus poterant, cohærebant. Vndè illi sui erroris congregationem minui videntes, atque augmentis Ecclesiæ inuidentes, accensi exardescebant ira grauissima, & intolerabili & ministris aggressiones diurnas atq; nocturnas, direptionesq; rerum omnium vi inferebant. Nam & multos Dei seruos cædibus debilitauerunt: aliquibus etiã calcem cum aceto in oculos miserunt, aliosque occiderunt. Vndè etiam suis ijdem Donatistæ rebaptizatores in odium veniebant.

CAP. XI.

PRoficiente verò doctrina diuina, sub sancto & cum sancto Augustino in monasterio Deo seruiẽtes, Ecclesiæ Hipponensi clerici ordinari cœperunt. Ac deindè in- Nota cũ S. Augustino in monasterio vixisse seruos Dei.
notescente & clarescente de die in diẽ Ecclesiæ catholicę prædicationis veritate, sanctorumque seruorum Dei proposito continentiæ & paupertate profunda, ex monasterio, quod per illum venerabilem virum & esse & crescere cœperat, magno desiderio poscere atque accipere Episcopos & clericos pax Ecclesiæ atque vnitas & cœpit primò, & posteà consecuta est. Nam fermè decem, quos ipse nóui, sanctos ac venerabiles viros, continentes & doctissimos, beatus Augustinus diuersis ecclesijs, nonnullis quoquè eminentioribus, rogatus dedit. Similiterque & ipsi ex illorum sanctorum propositio venientes, Domini ecclesijs propagatis, & monasteria instituerunt, & studio crescente ædificationis verbi Dei, cæteris ecclesijs promotos fratres ad suscipiendum sacerdotium præstiterũt. Vndè per multos & in multis salubris fidei, spei, & charitatis Ecclesiæ innotescente doctrina, non solùm per omnes Aphricanas partes, verumetiam in transmarinis & per libros editos, atque in Græcum sermonem translatos, ab illo vno homine, & per illum multis, fauente Deo, multa innotescere meruerunt. Atque hinc, vt scriptum est, peccator videns irascebatur, dentibus suis frendebat & tabescebat: serui autem Christi, vt dictum est, cum ijs, qui oderunt pacem, erãt pacifici, & cùm loquerentur, debellabantur gratis ab eis. Psal.111. Psal.119.

CAP. XII.

ALiquoriès verò etiam vias armati ijdem Circuncelliones contra famulum Dei Augustinum obsederunt, dum fortè iret rogatus ad visitandas, instruendasque & exhortandas catholicas plebes: quod ipse frequentissimè faciebat. Et aliquandò contigit, vt illi succenturiati hactenùs perderẽt captionem: euénit quidem Dei prouidentia, sed ductoris hominis errore, vt per aliam viam cum suis comitibus sacerdos quò tendebat, venisset, atque per hunc, quem posteà cognouit, errorem manus impias euasisset. Et cùm in omnibus liberatori Deo gratias egisset, illi omninò suo more nec laicis, nec clericis pepercerunt, sicut publica testantur gesta. Interea silendum non est, quod ad laudem Dei per illius tam egregij in ecclesia viri studium, domusque Dei zelum, aduersùs prædictos rebaptizatores Donatistas gestum & perfectum est. Cùm fortè vnus ex ijs, quos de suo monasterio & clero Episcopus ecclesiæ propagauerat, ad suam curam pertinentem Calamensis ecclesiæ diœcesim visitaret, vt quę dicerat pro pace Ecclesiæ, contra illam hæresim prædicaret: factum est, vt in medio itinere, cùm eorum insidias incurrisset, ægrè cum omnibus se comitantibus euaserit, iniuria tamen, ablatis per vim iumentis alijsque rebus, grauissimè affectus. De qua re, nè pacis ecclesiæ ampliùs impediretur profectus, defensor ecclesię inter leges non siluit. Circũcelliones ei insidiantur. Is fuit Possidius.

Et præceptus est Crispinus, qui ijsdem Donatistis in Calamensi ciuitate & regione Episcopus fuit, prædicator scilicet falsus, & multi temporis doctor, ad mulctam tenebri aurariam, publicis legibus contra hæreticos constitutam. Qui resultans legibus, cùm præsentatus apud Proconsulem se negaret hæreticum, oborta est necessitas, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

illi,recedente Ecclesiæ defensore, à catholico Episcopo resisteretur, & conuinceretur cum esse,quod se fuisse negauerat: Quoniam si à Catholico dissimularetur, foret Catholicus Episcopus, qui erat hæreticus,crederetur,illo se,quod erat, negante,atq; ità ex hac desidia infirmis scandalum nasceretur. Et tunc memorabili Augustino antistite omnimodis instante, ad controuersiam ambo ipsi Calamenses Episcopi, Catholicus scilicet & hæreticus, venerunt,& de ipsa diuersa communione tertio conuentu secùm egérunt,magna populorum Christianorum multitudine causæ exitum,& apud Carthaginem,& per totam Aphricam expectante:atque ille Crispinus Procon. sulari & libellari sententia est pronunciatus hæreticus: Proque illo apud cognitorem catholicus Episcopus intercessit,nè auraria mulcta exigeretur, & ei beneficiũ est impetratum. Vndè cùm ingratus ad pijssimum principem prouocâsset, ab Imperatore est responsum & consequenter præceptum,nullo prorsùs loco hæreticos Donatistas esse debere,& eos ad vim legum omnium, contra hæreticos latarum, vbiquè teneri debere.Ex quo & idem Crispinus,& cæteri sibi compares hæretici, præcepti sunt decem auri libras fisci iuribus inferre. Sed protinùs opera data est per Catholicos Episcopos, præcipuè per sanctæ memoriæ Augustinum, vt illa omniũ condemnatio,mesmorati principis dimitteretur indulgentia. Et Domino adiuuante, perfectum est. Qua diligentia & sancto studio multùm creuit sancta Ecclesia.

CAP. XIII.

ET de his omnibus,pro pace Ecclesiæ gestis,Augustino Dominus & hîc palmã dedit,& apud se iustitiæ coronam reseruauit : ac sic magìs magisque iuuante Christo,de die in diem augebatur & multiplicabatur pacis vnitas, & Ecclesiæ Dei fraternitas. Et id maximè factum est post Collationem, quę ab vniuersis Episcopis catholicis apud Carthaginem cum eisdem Donatistarũ Episcopis postmodùm facta est, adiuuante gloriosissimo & religiosissimo Imperatore Honorio: propter quod perfidum,etiam à suo latere Tribunum Marcellinum ad Aphricam iudicem misérat. In qua controuersia illi omnimodis confutati,atq; de errore à catholicis conuicti, sententia iudicis notati sunt,& post eorum appellationem, pijssimi regis responso inter hæreticos condemnati sunt. Ex qua ratione solito ampliùs eorum Episcopi, cum suis clericis & plebibus communicauerunt, & pacem tenẽtes catholicam, multas eorum, qui catholicam aspernabantur fidem, persecutiones, vsque ad membrorum amputationem & internecionem pertulerunt. Et totum illud bonum, vt dixi, per sanctum illum hominem Augustinum, cõsentientibus coëpiscopis & pariter latagentibus, & cœptum,& perfectum est.

Collatio Catholicorũ cũ Donatistis apud Carthaginẽ

CAP. XIIII.

PORRÒ autem quoniam post illam,quæ cum Donatistis facta est, Collationem,nõ defuerunt qui dicerent,permissos non fuisse eosdem Episcopos apud potestatẽ, quæ causam audiuit,dicere omnia pro suis partibus,quoniam catholicæ cõmunionis cognitor suę fauebat Ecclesiæ:licèt hoc deficientes & victi,ad excusationem iactarent: quandoquidem & ante controuersiam ijdem hęretici catholicę cõmunionis eundẽ esse nouerant, & cùm ab eodem cõuenirentur publicis gestis, q̃ ad Collationem conuenirent,se esse facturos prosecuti sunt. Poterant vtiq; suspectũ eum habentes recusare congressum: tamẽ omnipotentis Dei præstitit auxilium,vt postea in Cęsarensi Mauritaniæ ciuitate constitutus venerabilis memoriæ Augustinus, quò eum venire cum alijs coëpiscopis Sedis Apostolicę literę compulerunt, ob terminandas videlicet alias Ecclesiæ necessitates: hac ergò occasione prouénit, vt Emeritum, ciuitatẽ loci Donatistarum Episcopum, quem suę sectæ prȩcipuum in illa Collatione habuerũt defensorem, videret, & cum eodẽ publicè in ecclesia, populo adstante diuersę communionis,ex hoc ipso disputaret, & prouocaret gestis Ecclesiasticis: vt quod forte, sicut dicebant,prosequi potuit in Collatione,sed p̃missus non fuerat, in præsentiarum alicuius potestatis prohibitione aut potentia,securus dicere minimè dubitaret, & in suа ciuitate,suis omnibus præsentibus ciuibus, fiducialiter propriã defendere communionem non denegaret.Ille nec hac hortatione, nec suorum parentũ & ciuiũ instanti petitione id facere voluit, qui ei pollicebantur se ad eius redituros cõmunionem,

Nota authoritatẽ Rõ. Põtificis.

Emeritus hæreticus vincitur.

nem,etiam cum discrimine patrimoniorum,salutisq; suæ remporalis,si modò catholicam superaret assertionem. At ille ampliùs dicere illis gestis nihil voluit, nec valuit, nisi tantùm,Iam illa, inquit, gesta cõtinentur apud Carthaginẽ inter Episcopos confecta,vtrùm vicerimus,an victi fuerimus. Et dum à notario alio loco, vt responderet, admoneretur & reticeret,eius cunctis manifestata diffidentia, Ecclesiæ Dei augmenta ac firmamenta prouenerunt.Quisquis ergò diligentiam & operam beatissimę memoriæ Augustini pro Ecclesiæ Dei statu cognoscere pleniùs voluerit, etiam illa percurrat gesta: & inueniet quæ vel qualia protulerit, quibus illum doctum, eloquẽtem & prædicatum hominem prouocârit,hortatusque fuerit, vt pro suæ defensione partis,quod vellet ediceret,illumque victum cognoscet.

CAP. XV.

SCio itèm non solùm ipse Possidius præsul,qui vitam hãc conscripsi, verùm etiam alij fratres & conserui,qui nobiscùm tunc intrà Hipponensem ecclesiam cum eodem sancto viro viuebant,nobis pariter ad mensam constitutis eum dixisse : Aduertis hodiè in ecclesia meum sermonem, eiusque initium & finem contra meam consuetudinem processisse:quoniam non tam rem terminatam explicuerim, quam proposueram,sed pendentem reliquerim? Cui respondimus : Ità nos in tempore miratos fuisse & scimus,& recognoscimus. At ille: Credo, ait, quòd fortè aliquem errantem in populo Dominus per nostram obliuionem & errorem doceri & curari voluerit, in cuius manu sunt & nos & sermones nostri. Nam cùm propositæ quæstionis latebras pertractarem,in alium sermonis excursum perrexi, atq; ità non concluſa vel explicata quæstione, disputationem terminaui, magis aduersùm Manichęorum errorem,vndè nihil dicere decreueram,disputans, quàm de ijs, quæ asserere proposueram. Et post hæc, nisi fallar,ecce alio die vel post biduum venit quidam, Firmus nomine,negociator,& intrà monasterium sedente sancto Augustino coram nobis, ad pedes eius genibus peruolutus,sese iactauit, lachrymas fundens,& rogans, vt pro eius delictis sacerdos cum suis Dominum deprecaretur, confitens quòd Manichæorum sectam secutus fuisset,& in ea quamplurimis annis vixisset,& propterea pecuniã multam ipsis Manichęis, vel eis,quos dicunt electos, incasùm erogâsset : ac se in Ecclesia per Dei misericordiam fuisse eius tractatibus nupèr correctum, atq; catholicũ factum. Quod & ipse venerabilis Augustinus,& nos,qui tũc aderamus, ab eodem diligenter inquirentes,ex qua re potissimùm in illo tractatu sibi fuerit satisfactum, & referente eo,nobisq; omnibus sermonis seriem recognoscentibus,profundum consilium Dei pro salute animarum admirantes & stupentes, glorificauimus sanctũ eius nomen & benediximus: qui cùm voluerit,& vndè voluerit,& quomodò voluerit, & per scientes,& per nescientes animarum operatur salutem. Ex eo ille homo propositi. to seruorum Dei adhærens,negociatoris dimisit actionem, & proficiens in Ecclesiæ membris,in alia regione ad presbyterij quoquè Dei voluntate petitus & coactus officium accessit,tenens atque custodiens propositi sanctitatem: & fortè adhuc vsque nunc in rebus humanis viuit trans mare constitutus.

Manichæus cõuertitur eiꝰ cõcione, nõ sine miraculo.

Felix Manichęus conuertitur.

CAP. XVI.

APud Carthaginem quoquè,dum per quendam domûs regię procuratorẽ,nomine Vrsum,fidei catholicę hominem, ad quosdam Manichęorũ, quos electos vel electas dicunt,blasphemis operibus præsentes pueniretur,atq; ad ecclesiã ab eodem deducerentur,& pducerentur ab Episcopis,ad tabulas auditi sunt. Inter quos etiam sanctæ memoriæ Augustinus fuit, q̃ prę cęteris illam execrabilem sectam nouerat,& eorum prodens eiusmodi damnabiles blasphemias,ex locis librorũ,quos illi accipiũt Manichæi, vsq; ad confessionem earundem blasphemiarum eos pduxit : & quę inter se illi suo more malo indigna & turpia facere consueuerunt, à fœminarum illarũ velut electarum ꝓditione, illis ecclesiasticis gestis declaratum est. Atq; ità pastorũ diligentia Dominico gregi & augmentum accessit, & aduersùs fures atque latrones defensio cõpetens procurata est.Cum quodam etiam Felice de numero eorũ,quos electos dicunt,ijdem Manichæi,quiq; Hipponem venerat,eundem seminaturus errorẽ, publicè in Hipponensi ecclesia notarijs excipientibus disputauit beatus Augustinus, fruſtrata populo adstante,& post secundam vel tertiam collationem ille Manichæus,

vanitate & errore illius sectæ, ad nostram conuersus est fidem atque Ecclesiam, sicut eadem relecta docere poterit scriptura.

CAP. XVII.

PRætereà cum quodam etiam Pascentio, Comite domûs regiæ Arriano, qui pauthoritatem suæ psonæ fisci vehementissimus exactor, fidem catholicam atrociter ac iugiter oppugnabat, & quamplurimos sacerdotes Dei, simpliciori fide viuentes, dicacitate ac potestate exagitabat & perturbabat, præsentibus honoratis & nobilibus viris, apud Carthaginem, ab illo prouocatus, coràm contulit. Sed idem hæreticus tabulas atq; stylum, quod magister noster & ante congressum & in congressu instantissimè fieri volebat, vt adessent omnimodò recusauit: & dum id pernegâsset, ilicens quòd legum metu publicarum periclitari tabulis scriptis nollet: interpositis fylo & tabulis, Augustinus Episcopus cùm suis, qui aderant, consacerdotibus id placere videret, vt absq; vlla scriptura priuatim disputarent, collationem suscepit, præcipuè quod postmodùm contigit, quòd post solutum conuentum esse cuiquam posset libere fortè dicere, nullo scripturæ documento se dixisse, quod fortè non dixerit, vel non dixisse, quod dixerit. Et sic miscuit cum eodem sermonem, atq; asseruit quid crederet: & ab illo, quid teneret, audiuit, & vera ratione atq;, authoritate scripturarũ probata docuit & ostendit nostræ fidei firmamẽta: Illius autem asserta, nulla veritate, nulla scripturarum sanctarum authoritate suffulta docuit & frustrauit. Et vt à se inuicem partes digressæ sunt, ille magis magisq; iratus & furens, mendacia multa pro fide sua falsa iactabat, victum esse à seipso proclamans, multorum ore laudatum Augustinum. Quæ cùm illum venerabilem virũ minimè laterent, coactus est ad ipsum scribere Pascentium, propter illius metum omissis nominibus conferentium: & in eis literis, quid inter partes dictum vel gestum fuerat, fideliter intimauit, ad ea, si negaret, probanda magnam testium habens copiam, clarissimos scilicet atq; honorabiles, qui tunc aderant, viros. Atque ille ad duo sibi directa scripta, vnum vix reddidit rescriptum: in quo magis iniuriam facere, quàm suæ sectæ rationem valuit declarare. Quod à volentibus & à valentibus legere comprobatur. Cum ipsorum quoq; Arrianorũ Episcopo quodam Maximino, cum Gothis ad Aphricam veniente, apud Hipponem quamplu-ribus volentibus atq; petentibus, & pręclaris interpositis viris, contulit, & quid singulæ asseruerint partes, scriptum est. Quæ si studiosi diligenter legere voluerint, procul dubiò indagabunt, & quid callida & irrationabilis hæresis ad seducendum & decipiendum profiteatur, & quid Ecclesia catholica de diuina teneat & pdicet Trinitate. Sed quoniam ille hæreticus de Hippone rediens ad Carthaginem, de sua multa incollatione loquacitate victorem se de ipsa collatione recessisse iactauit, & mẽtitus est, quæ vtiquè non facilè à diuinæ legis ignaris examinari & dijudicari possent: à venerabili viro Augustino sequenti tempore stylo, & illius totius collationis de singulis obiectis & responsis facta est recapitulatio: & quàm nihil ille obiectis referre & responsis contradicere potuerit, nihilominùs demonstratum est, additis supplementis, quę in rempore collationis angusto cuncta inferri & scribi minimè potuerunt. Id em egerat nequitia hominis, vt sua nouissima prosecutione multùm longissima, totum, quod remanserat, diei spatium occuparet.

Impudens Pascentij mendaciũ.

Disputat cũ Maximino S. Augustin.

CAP. XVIII.

ADuersùs Pelagianistas quoquè, nouos nostrorum temporũ hæreticos & disputatores callidos, arte magis subtili noxia scribentes, & vbicunq; poterant, publicè & per domos loquentes, per annos fermè decem laborauit, librorum multa condens & edens, & in ecclesia populis ex codẽ errore frequentissimè disputans. Et quoniam ijdem peruersi Sedi Apostolicæ per suam ambitionem eandem perfidiam pfundere conabantur, instantissimè etiam concilijs Aphricanis sanctorum Episcoporum gestum est, vt sancto Papæ vrbis Romæ, & priùs venerabili Innocentio, & postea sancto Zozimo eius successori persuaderetur, quàm illa secta à catholica fide & abominanda & damnanda fuisset. At illi tantæ Sedis Antistites, suis diuersis tẽporibus eorum notantes, atque à membris Ecclesiæ pręcidẽtes, datis literis ad Aphricanas, Orientis & Occidentis ecclesias, eos anathematizandos & deuitãdos ab omnibus catholicis consueuerunt. Et hoc tale de illis Ecclesiæ catholicę prolatum iudicium, etiam

Pelagiani dãnantur à Rõ. Pontificibus.

piissimus Imperator Honorius audiens ac sequens, suis eos legibus damnatos, inter hæreticos haberi debere constituit. Vndè nonnulli ex eis, ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium, vndè resiliérant, rediérunt, & adhuc alij redeunt, innotescente & pręualescente aduersùs illum detestabilem errorem rectæ fidei veritate. Et erat ille memorabilis vir Augustinus, præcipuum Dominici corporis membrum, circa vniuersalis Ecclesiæ vtilitatem solicitus semper ac peruigil. Et illi diuinitùs donatũ est, vt de suorum laborum fructu, etiam in hac vita gaudere prouenissẽt: priùs quidem in Hipponensi ecclesia & regione, cui maximè præsidebat vnitate ac pace perfecta. deindè in alijs Aphricæ partibus, siue per seipsum, siue per alios, & quos ipse dederat sacerdotes pullulâsse, & multiplicaram fuisse Domini Ecclesiam peruidens, illosque Manichęos, Donatistas, Pelagianistas & Paganos ex magna parte defecisse, & Ecclesiæ Dei sociatos esse congaudens. Profectibus quoquè & studijs fauens erat & exultans bonorum omnium, indisciplinationem piè ac sanctè tolerans fratrum, ingemiscensque de iniquitatibus malorum, siue eorum, qui intrà Ecclesiam, siue eorum, qui extra Ecclesiam sunt constituti, Dominicis, vt dixi, lucris semper gaudens, & damnis mœrens.

Magna scriptorum & operũ eius copia.

Tanta autem ab eodem dictata & edita sunt, tantaque in Ecclesia disputata, excepta atque emendata, vel aduersùs diuersos hęreticos conscripta, vel ex canonicis libris exposita ad ædificationem sanctorum Ecclesiæ filiorum, vt ea omnia vix quisquam studiosorum nôsse & perlegere sufficiat. Veruntamen nè veritatis auidissimos in aliquo fraudare videamur, statui, Deo præstante, in huius opusculi fine etiam eorundem librorum, tractatuum & epistolarum indiculum adiungere. Quo lecto, qui magis Dei veritatem, quàm temporales amant diuitias, sibi quilque, quod voluerit, ad legendum & cognoscendum eligat, & id ad scribendum vel de Bibliotheca Hipponensis ecclesiæ petat, vbi emendatiora exemplaria fortè potuerit inuenire: vel vndè valuerit inquirat, & inuenta describat & habeat, & petenti ad scribendum, sine inuidia etiam ipse tribuat.

CAP. XIX.

SEcundùm Apostoli quoquè sententiam, dicentis: Audet quisquam vestrûm aduersùs alterum negocium habens, iudicari ab iniquis, & non apud sanctos? An nescitis, quia sancti mundum iudicabunt? Et si in vobis iudicatur mundus, indigni estis iudiciorum minimorum? Nescitis quia Angelos iudicabimus, nedùm secularia? Seculariaigitur iudicia si habueritis inter vos, eos qui contemptibiles sunt in Ecclesia, hos collocate ad iudicandum. Ad reuerentiam vobis loquor. Sic non est inter vos quisquam sapiens, qui possit inter fratrem suum dijudicare, sed frater cum fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles? Interpellatus ergò beatus Augustinus à Christianis, vel à cuiuscunque sectæ hominibus, causas audiebat diligenter ac piè: cuiusdam verò sententiam ante oculos habens, dicentis se mâlle inter incognitos, quàm inter amicos causas audire: eó quòd de incognitis, pro quo arbitrata æquitate iudicaretur, amicum posset acquirere: de amicis verò vnum esset, contra quem sententia proferretur, perditurus. Et eas aliquandò vsque in horam refectionis, aliquandò autem tota die ieiunans, semper tamen noscebat & dirimebat, intendens in eis Christianorum momenta animorum, quantùm quisque vel in fide bonisq; operibus proficeret, vel ab ijs deficeret: atque compertis rerum opportunitatibus, diuinæ legis veritate partes docebat, eamq; illis inculcabat, & eos quo adipiscerentur vitam æternam, edocebat & admonebat: nihil aliud quęrens ab ijs, quibus ad hoc vacabat, nisi tantùm obedietiam & deuotionem Christianam, quę & Deo debetur & hominibus: peccantes coram omnibus arguens, vt cæteri timorem haberent. Et faciebat hoc tanquàm speculator à Domino constitutus domui Israël, prædicans verbum, atq; instans opportunè, importunè, arguẽs, hortãs, increpãs, in omni longanimitate & doctrina, pręcipuecq; operã dans instruere eos, q essent idonei & alios docere. Rogatus quoquè à nonnullis, in eorum temporalibus causis, epistolas ad diuersos dabat. Sed hanc suam à melioribus rebus occupationem tanquàm angariam deputabat: suauem semper habens de ijs, quæ Dei sunt, vel allocutionem, vel collationem fraternæ ac domesticæ familiaritatis.

Audit causas omniũ accuratè & piè.

1.Cor.6.

1.Tim.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP. XX.

NOuimus quoquè eum,à suis charissimis literarum intercessum apud seculi potestates postulatum,non dedisse, dicentem,cuiusdam sapientis seruandam esse sententiam,de quo scriptum esset,quòd multa suæ famæ cõtemplatione amicis non

Vt pro aliis intercesserit

præstitisset: Illud nihilominùs suum addens,quoniam plerunq; potestas,quę præstat, premit. Cùm verò intercedendum esse rogatus videbat, tam id honestè ac temperatè agebat,vt non solùm onerosus ac molestus non videretur, verumetiam mirabilis existeret.Nam dum exorta necessitate suo more apud quẽdam Aphricæ vicarium,

Epist.51.

nomine Macedonium, pro supplice literis interuenisset, atq; ille paruisset, hocmodo rescriptum transmisit: Miro modo afficior sapientia tua,& in illis, quæ edidisti,& in ijs,quæ interueniens pro reis mittere non grauaris. Nam & illa tantum habẽ acuminis, scientiæ & sanctitatis, vt nihil suprà sit : & hęc tantum verecundiæ, vt nisi faciam,quod mandas,culpam penès me remanere,non in negocio esse,dijudicem, domine meritò venerabilis & vtrè*suscipiende pater. Non enim instas,(quod plerique homines istius loci faciunt) vt quodcunq; solicitus petitor voluerit,extorqueas: sed quod tibi à iudice tot curis obstricto petibile visum fuerit, admones,& rogas subsequente verecundia,quæ maxima difficilium inter bonos efficacia est. Proindè statim commendatis effectum desiderij tribui. Nam sperandi viam antè patefeceram.

CAP. XXI.

SAnctorum concilia sacerdotum, per diuersas prouincias celebrata,cùm potuit, frequentauit, non in eis quæ sua sunt, sed quę Iesu Christi,quærens, vt vel fides sanctę Ecclesiæ catholicæ inuiolata maneret, vel nonnulli sacerdotes & clerici,siue per fas,siue per nefas excommunicati,vel absoluerentur, vel abijcerentur. In ordinandis verò sacerdotibus & clericis,consensum maiorem Christianorum,& consuetudinem Ecclesiæ sequendam esse,arbitrabatur.

CAP. XXII.

Eius victus & vestitus.

VEstis eius & calceamenta & lectualia,ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimiùm,nec abiecta plurimùm : quia his plerunq; vel iactare se inolenter homines solent,vel abijcere, ex vtroq; non quæ Iesu Christi, sed quæ sua sunt, ijdem quærentes. At iste beatus,vt dixi,medium tenebat,neque in dexteram, neq; in sinistram declinans. Mensa vsus est frugali & parca, quę quidem inter olera & legumina,etiam carnes aliquandò,propter hospites vel quosq; infirmiores, continebat.

1.Tim.4.

Semper autem vinum habebat,quanuis modicè & temperanter, quia nouerat & docebat, vt Apostolus dicit,quòd omnis creatura Dei bona sit, & nihil abijciendum,

Lib.10.c.31.

quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificatur enim per verbum Dei & orationem. Et vt idem Augustinus in suis Confessionum libris posuit, dicens: Non ego

Gen.9.

immunditiam obsonij timeo,sed immũditiam cupiditatis. Scio enim Noë omne ge-

3.Reg.17.

nus carnis quod cibo esset vsui,manducare permissum, Eliam cibo carnis refectũ,Jo-

Gen.25.

hannem mirabili abstinentia prędituin,animalibus, hoc est, locustis in escam cedentibus,non fuisse pollutum. Scio & Esau lenticulæ concupiscentia deceptum, &Da-

2.Reg.23.

uid propter aquæ desiderium à seipso repræhensum,& regem nostrum,non de carne, sed de pane esse tentatum. Ideoq; & populus in eremo, non quia carnes desiderauit,

1.Tim.5.

sed quia esçę desiderio cõtra Deum murmurauit, meruit improbari. De vino autem sumendo Apostoli extat sententia,ad Timotheum scribentis ac dicentis : Noli vsq; adhuc aquam bibere,sed vino modico vtere propter stomachum & frequentes tuas infirmitates. Cochlearibus tantùm argenteis vtens, cætera vasa, quibus mensæ insecrabantur cibi, vel testea,vel lignea,vel marmorea erant: non tamen necessitatis ino. pia,sed proposito voluntatis. Sed & hospitalitatem semper exhibuit. Et in ipsa mẽsa magis lectionem vel disputationem,quàm epulationem potationemque diligebat:& contra pestilentiam humanę consuetudinis,in ea ità scriptum habebat:

Quisquis amat dictis absentum rodere vitam,
Hanc mensam vetitam nouerit esse sibi.

Et idcò omnẽ cõuiuã à superfluis & noxijs fabulis & detractionibus sese abstinere de-

debere admonebat.Nam &quosdam familiarissimos coepiscopus illius scripturę oblitos,& contra eam loquentes,tam asperè aliquandò repræhendit commotus, vt diceret,aut delendos esse illos de mensa versus, aut se de media refectione ad suum cubiculum surrecturum.Quod ego & alij,qui illi mensæ interfuimus, experti sumus.

CAP. XXIII.

PAuperum verò semper memor erat, eisque indè erogabat, vndè & sibi suisque omnibus secũ habitantibus erogabatur,hoc est, vel ex redditibus possessionũ ecclesiæ,vel etiam ex oblationibus fidelium. Et dum fortè, vt assolet, de possessionibus ipsis inuidia clericis fieret,alloquebatur plebem DEI,mâlle se ex collationibus plebis Dei viuere,quàm illarum possessionum curam vel gubernationem pati,& paratum se esse illis cedere,vt eo modo omnes Dei serui & ministri viuerent, quo in veteri testamento leguntur altari deseruientes, de eodem comparticipari. Sed nunquàm id laici suscipere voluerunt.

CAP. XXIIII.

DOmûs ecclesiæ curam omnemq; substantiam,ad vices valentioribus clericis delegabat & credebat:Nunquàm clauem,nunquàm annulum in manu habens:sed ab eisdem domûs Præpositis cuncta & accepta,& erogata notabantur. Quę anno cõpleto eidẽ recitabantur,quõ sciretur, quantũ acceptũ,quantũq; dispensatũ fuisset, vel quicqd indispensatũ vel dispensandũ remãsisset:& in multis titulis magis illius ppositi domûs fidẽ sequẽs,q̃ ꝓbatũ manifestatũq; cognoscens. Domũ verò,vel agrũ, seu villã nunquàm emere voluit.Verũ si fortè ecclesiæ à quoquam sponte tale aliqd vel donatum,vel titulo legati dimitteretur,nõ respuebat,sed suscipi iubebat. Nam & aliquas cum hæreditates recusâsse, nouimus, non quia pauperibus inutiles esse possent, sed quoniam iustum & æquũ esse videbat, vt à mortuorum vel filijs vel parentibus vel affinibus magis possiderentur,quibus,ab eis deficientes, dimittere noluerunt. Quidam etiam ex honoratis Hipponensium,apud Carthaginẽ viuens,ecclesię Hipponensi possessionẽ donare voluit,& cõfectas tabulas,sibi vsufructu retẽto,vltrò eidẽ sanctę mesuę memor esset salutis. Verùm post aliquot annos,nobis fortè cum eodẽ coæternæ moriæ Augustino misit. Cuius ille oblationẽ libenter accepit,congratulans ei, quòd tum.Quo ille sanctus cognito, ingemuit, hominem vel finxisse donationem, vel eum de bono opere pœnituisse, & quanta potuit, Deo suggerente cordi eius,condolente animo ex eadem refragatione dixit, in illius scilicet increpationem & correctionem: Et tabulas, quas ille sponte miserat, nec desideratas,nec exactas,cõfestim reddidit,peracitas & damnosas, ipsaq; legata magis offerẽda esse,quàm exigenda.Cõmendata verò quæq; ipse non suscipiebat,sed volentes suscipere clericos non ꝓhibebat.In his quoq; quæ ecclesia habebat & possidebat, intentus amore, vel implicatus cupiditate non erat:sed maioribus magis & spiritalibus suspensus & inhærens rebus, vix aliquandò ꝑãit suum. seipsum ad ista temporalia ab æternorũ cogitatione relaxabat & deponebat. Quibus citissimè ille dispositis & ordinatis, tanquàm à rebus mordacibus & molestis, animi recursum ad interiora mentis & superiora faciebat,quõ vel de inueniendis diuinis rebus cogitaret, vel de iam inuentis aliqd dictaret, aut certè ex iam dictatis atq; transcriptis aliquid emendaret. Et id agebat in die laborans,& in nocte lucubrãs. Et erat tanquàm illa religiosissima Maria,typum gestans supernæ Ecclesiæ, de qua scriptum est, quòd sederet ad pedes Domini,atq; intenta verbum eius audiret : De qua soror conquesta,quòd ab eadem circa multum ministerium occupata nõ adiuuaretur, audiuit: Martha Martha,solicita es:Elegit optimã partẽ Maria,quæ nõ auferetur ab ea.Nã fabricarum nouarũ nunquàm studiũ habuit, deuitans in eis implicationẽ sui animi,quẽ semper liberum habere volebat ab omni molestia tẽporali. Nõ tamẽ illas volentes & ædificãtes,ꝓhibebat,nisi tantùm immoderatos.Intereà dũ ecclesię pecunia deficeret, hoc ipsum populo Christiano denunciabat, non se habere, quod indigentibus erogaret.

Donata vel legata Ecclesiæ non respuebat.

Vide quibus rebus animum occupari soleat.

Luc. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

garet. Nam & de vasis Dñicis propter captiuos & quamplurimos indigentes, frãgi & conflari iubebat, & indigentibus dispensari. Quod nõ commemorâssem, nisi contra carnalem sensum quorundam fieri peruiderem. Et hocipsum etiã venerabilis memoriæ Ambrosius in talibus necessitatibus indubitanter esse faciendum & dixit, & scripsit. sed & indè de neglecto à fidelibus gazophrylacio & secretario, vndè altari necessaria inferuntur, aliquandò in ecclesia loquens admonebat: quod etiam beatissimum Ambrosium, se præsente, in ecclesia tractauisse, nobis aliquandò retulerat.

Ambros. Officio lib. 2. cap. 18.

CAP. XXV.

CVm ipso semper clerici, vna etiã domo ac mẽsa, sumptibusq; cõmunibus alebãtur & vestiebãtur. Et nè quisquam facili iuratiõe etiã ad periuriũ decidisset, & in ecclesia populo prædicabat, & suos instituerat, nè qs iuraret, necad modicũ quidem. Quòd si prolapsus fuisset, vnã de statutis perdebat potionẽ. Numerus cũ erat suis secùm cõmorantibus & cõiuuantibus poculorũ prefixus. Indisciplinationes quoquè & trãsgressiones suorũ à regula recta & honestate, & arguebat, & tolerabat, quãtùm decebat & oportebat: in talibus ꝑcipuè docẽs, nè cuiusquam cor declinaretur in verba maligna ad excusandas excusationes in peccatis. Docebat ibidèm, dum quisq; offerret munus suũ ad altare, & illic recordatus fuisset, quòd frater suus haberet aliqd aduersùs illũ, relinquendũ esse munus ante altare, atq; eundẽ fratrẽ esse reconciliandum: & tunc veniendũ, & munus ad altare offerendũ. Si verò ipse aduersùs fratrẽ suum aliqd haberet, corripere eũ debere in parte: & si eum audisset, lucratus esset suũ fratrẽ: si minùs, adhibendũ esse vnũ aut duos. Quòd si & ipsos cõtemneret, Ecclesiã adhibẽdam. Si verò & huic nõ obediret, esset illi vt ethnicus & publicanus. Et illud addens, vt fratri peccanti & veniam petenti, non tantùm septiès, sed septuagiesseptiès delictum relaxetur, sicut quisque à Domino quotidiè sibi postulat relaxari.

Pœna iurantis.

Nota de certo numero hausturn. Psalm. 140.

Matt. 5.

CAP. XXVI.

FOEminarum aũt intrà domũ eius nulla vnq̃ cõuersata est, nulla mãsit, nec qdem germana soror: quæ vidua Deo seruiẽs, multo tempore vsq; in diem obitũs sui posita ancillarũ Dei vixit. Sed neq; patrui sui filiæ, & fratris sui filiæ, quæ pariter Deo seruiebãt: Quas personas sanctorũ Episcoporũ cõcilia in exceptis posuerũt. Dicebat verò, qa etsi de sorore & neptibus secùm cõmorantibus, nulla nasci possit mala suspicio, tñ quoniam illæ personæ sine alijs necessarijs secumq; manentibus fœminis esse non possent, & ꝙ ad eas etiam aliæ à foris intrarẽt, de ijs posse offendiculum aut scandalum infirmioribus nasci, & illos, qui cum Episcopo vel quolibet clerico fortè manerent, ex illis omnibus fœminarũ personis vnà cõmorantibus aut aduentantibus, tentationibus humanis posse perire, aut certè malis hominum suspicionibus pessimè diffamari: ob hoc ergò dicebat, nunquàm debere, fœminas cumseruis Dei etiam castissimis, in vna manere domo, nè, vt dictum est, aliquod scandalum vel offendiculum hoc tali exemplo poneretur infirmioribus. Et si fortè ab aliqbus fœminis, vt videretur vel salutaretur, rogabatur, nunquàm sine clericis testibus ad eum intrabãt, vel solus cum solis vnquàm est locutus, nec si secretorum aliquid interesset.

Nullã apud se fœminã patitur.

CAP. XXVII.

IN visitationibus verò modum tenebat ab Apostolo definitum, vt nõ nisi pupillos & viduas in tribulationibus cõstitutas visitaret. Et si fortè ab ægrotantibus ob hoc peteretur, vt pro eis in præsenti Deũ rogaret, eisq; manus imponeret, sine morã pergebat. Fœminarum aũt monasteria non nisi vrgentibus necessitatibus visitabat. Seruandũ quoq; in vita & moribus hominis Dei referebat, quod in institutis sanctæ memoriæ Ambrosij compererat: vt vxorem cuiquam nunq̃ posceret, neq; militare volentem ad hoc cõmendaret, neq; in sua patria petitus iret ad conuiuium: De singulis rebus præstans causas, scilicet, nè, dum inter se coniugati, casu iurgarent, ei maledicerent, per quem coniuncti essent. Sed planè ad hoc sibi iam illis consentientibus perirum interesse debere affirmabat sacerdotem, vt vel eorum iam pacta & placita firmarentur, vel benedicerentur. Et nè militiæ commendatus ac malè agens, suam culpam suffragatori tribueret. Et nè per frequentiam conuiuiorum, temperantiæ amitteretur modus. Indicauerat quoq; nobis, se prędicti beati viri Ambrosij in vltimo vitæ cõstituti audisse sapientissimũ & pijssimũ responsum, & multũ laudabat ac prædicabat. Nam cùm ille, inquit, venerabilis vltima iacéret ægritudine, & à fidelibus honoratis, lecto

Iacob. 1.

Officium erga destitutos & ęgros.

lecto eius adstantibus, & videntibus eum de seculo migraturum ad Deum, & ob hoc mœrentibus, tanti scilicet ac talis antistitis morte ecclesiam posse priuari verbi & sacramenti Dei dispensatione, cum lachrymis rogaretur, vt sibi à Domino vitæ posceret cõmeatum, eũ illis dixisse: Non sic vixi, vt me pudeat inter vos viuere: sed nec mori timeo, quia bonum Dominũ habemus. Et hęc noster Augustinus senex elimata ac libi. brata admirabatur & laudabat verba. Ideò enim eum dixisse intelligendũ est, Nec mori timeo, quia bonum Dominũ habemus, nè crederetur prędidẽs de suis purgatissimis moribus pręsumpsisse. Nõ sic vixi, vt me pudeat inter vos viuere: Hoc dixerat ad illud, quod homines de homine nõsse poterant. Nam sciens examen æquitatis diuinæ, de bono Domino se dicebat magìs, quàm de meritis suis, confidere, cui etiam in oratione quotidiana dicebat: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Cuiusdam quoquè coëpiscopi & familiarissimi sui amici, in extremis vitę de talibus frequentissimum referebat dictum: ad quẽ quum visitandum iam morti appropinquantẽ ventitâsset, & ille manuũ gestu se de seculo exiturũ significaret, atq; à se illi esset responsum, adhuc eum Ecclesię necessarium viuere posse, illum, nè putaretur huius vitæ teneri cupiditate, respõdisse ei: Si nunquàm, benè: Si aliquandò, quarè non modò? Et talẽ sententiã mirabatur & laudabat hominẽ, prudisse, Deum qdem timentẽ, veruntamen in villa natum & nutritũ, sed non multa lectionis eruditũ scientia. Illud etiam cuiusdã ægrotãtis dictum afferebat Episcopi, de quo sanctus in epistola sua, quã de mortalitate scripsit, martyr Cyprianus ita retulit, dicẽs: Cùm quidã de collegis & cõsacerdotibus nostris infirmitate defessus, & de appropinquãte morte solicitus, commeatum sibi precaretur, adstitit deprecanti: & iam penè morienti iuuenis, honore & maiestate venerabilis, statura celsus, & clarus adspectu, & quem adstantẽ simbi vix posset humanus adspectus oculis carnalibus intueri, nisi quòd talem videre iam poterat de seculo recessurus. Atque ille non sine quadam animi & vocis indignatione infremuit & dixit: Pati timetis, exire non vultis: quid faciam vobis?

Memorabilis sentẽtia s. Ambro. sij.

Sermi. de Mortalitate.

CAP. XXVIII.

ANte proximum verò diem infirmitatis obitũs sui, à se dictatos & editos recẽsuit libros, siue eos, quos primo rẽpore cõuersiõis suę adhuc laicus, siue quos presbyter, siue quos Episcopus dictauerat: & quæcũq; in his recognouit aliter, quàm sese haberet Ecclesiastica regula, à se fuisse dictata & scripta, cùm adhuc Ecclesiasticum vsum minùs sciret, minusq; intelligeret, à semetipso & reprehẽsa & correcta sunt. Vndè etiã duo cõscripsit volumina, quorũ est titulus, De Retractatione, vel recensione librorũ. Præreptos etiã sibi quosdã libros ante diligentiorẽ emendationẽ à nõnullis fratribus conquerebatur, licèt eos postmodùm emendâsset. Imperfecta etiam quędã librorum suorum, prąuentus morte, reliquit. Quiq; ꝑdesse omnibus volens, & volentibus multa librorum legere, & non valentibus, ex vtroque diuino testamento veteri & nouo, Præmissa præfatiõe, prącepta diuina seu vetita, ad vitæ regulã ptinentia, exęrpsit, atq; ex his vnũ codicẽ fecit: vt q̃ vellet, legeret: atq; in eo, vel q̃ obediẽs Deo, inobediẽsve esset, agnosceret: & hoc opus voluit Speculũ appellare. Verùm breui cõsequũti tempore diuina voluntate & potestate prouẽnit, vt manus ingens, diuersis telis armata & bellis exercitata; immaniũ hostium Vandalorum & Alanorũ, cõmixtam secùm habẽtes Gotthorum gentẽ, aliarumq; diuersarum gentium psonas, ex Hispaniæ partibus transmarinis nauibus Aphricæ influxisset & irruisset, vniuersaq; p loca Mauritaniarũ, etiã ad alias nostras transiens prouincias & regiones, omni sęuiẽs crudelitate & atrocitate, cuncta quæ poruit expoliatione, cędibus, diuersisq; tormentis, incendijs, alijsq; innumerabilibus infandis malis depopulata est, nulli sexui, nulli parcens ætati, nec ipsis Dei sacerdotibus vel ministris, necipsis ecclesiarum ornamentis, seu instrumentis, vel ędificijs. Et hanc ferocissimam hostium grassationem & vastationem ille homo Dei, & factam fuisse & fieri, non vt cæteri homines, sentiebat & cogitabat: sed altiùs & profundiùs eam considerans, & in hac animarum præcipuè vel pericula, vel mortes præuidens, solito ampliùs (quoniam, vt scriptum est, Qui apponit scientiam, apponit dolorem. &, Cor intelligens, quasi tinea ossibus) fuerunt ei lachrymæ panes die ac nocte, amarissimamque & lugubrem præ cæteris suæ senectutis iam penè extremam ducebat ac tolerabat vitam. Videbat enim ille homo DEI ciuitates excidio perditas pariter cum ædificijs, villarumque habitatores alios hostili nece extinctos, alios

Speculum. Tomo j.

Barbarorũ irruptiões.

Idẽ faciunt hodieque hæretici.

Scribit Libros Retractationum.

Ecc. 1.

Confer hæc cum nostris tẽporibus.

Illos effugatos atque dispersos, Ecclesias sacerdotibus ac ministris destitutas, virginesque sacras & quosque continentes vbiquè dissipatos: & in his alios defecisse tormentis, alios gladio interemptos esse: alios in captiuitate, perdita animi & corporis integritate ac fidei, malo more ac duro hostibus deseruire: hymnos DEI & laudes ab ecclesijs deperisse, ædificia ecclesiarum quamplurimis locis ignibus concremata esse: solennia quoquè, quæ DEO debentur, de proprijs locis defecisse: sacrificia ac sacramenta diuina vel non quæri, vel quærenti qui tradat, non facilè reperiri: in ipsas montium syluas & cauernas petrarum & speluncas confugientes, vel ad quascunque munitiones: alios fuisse expugnatos & * interfectos, alios necessarijs sustentaculis euolutos atque priuatos, vt fame contabescerent: ipsosque ecclesiarum præpositos & clericos, qui fortè DEI beneficio vel eos non incurrerant, vel incurrentes euaserant, rebus omnibus expoliatos atque nudatos, egentissimos mendicare, nec ijs omnibus ad omnia, quibus fulciendi essent, subueniri posse: Vix tres superstites ex innumerabilibus ecclesijs, hoc est, Carthaginensem, Hipponensem & Cirtensem, quæ Dei beneficio excisæ non sunt, & earum permanent ciuitates, & diuino & humano fultæ præsidio, licèt post eius obitum vrbs Hipponensis incolis destituta, ab hostibus fuerit concremata. Et se inter hæc mala ille homo Dei cuiusdam sapientis sententia consolabatur, dicentis: Non erit magnus, magnum putans, quòd cadunt ligna & lapides, & moriuntur mortales. Hæc ergò omnia ille, vt erat altè sapiens, quotidiè vbertim flebat. Accreuitq; mœroribus & lamentationibus eius, vt etiam adhuc eo in suo statu consistente, ad eandem Hipponensium regionum ciuitatem ab ijsdem hostibus veniretur obsidendam. Quoniam in eius tunc defensione erat constitutus Comes quidam Bonifacius, cum Gotthorum quondàm fœderatus exercitu, quam vrbem fermè quatuordecim mensibus conclusam obsederunt. Nam & litus illi marinum intercluserunt: Quò etiam nosipsi de vicino cum alijs nostris coëpiscopis confugeramus, in eademq; omni obsidionis tempore fuimus. Vbi nobiscùm super his infortunijs sæpissimè colloquebamur, & DEI tremenda iudicia præ oculis nostris posita considerabamus, dicentes: Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Pariterq; dolentes, gementes & flentes, orabamus miserationum patrem & Deum omnis consolationis, vt de eadem nos tribulatione subleuare dignaretur.

* intercepti

Posteà etiã has ecclesias Barbari, Arriani occupárunt.

Psal. 118.

CAP. XXIX.

ET fortè prouénit, vt vnà cum eodem ad mẽsam constitutis, & indè confabulantibus, cœperit corã nobis dicere: Noueritis me hoc tẽpore nostrę calamitatis Deum rogare, vt aut hanc ciuitatem ab hostibus circundatam liberare dignetur, aut si aliud ei videtur, suos seruos ad perferendam suam voluntatem fortes faciat, aut certè, vt me de hoc seculo ad se accipiat. Quæ ille dicens, nosq; instruens, deincèps cum eodem & nos cum nostris omnibus, & ipsi, qui in eadem fuerant ciuitate, à summo Deo similiter petebamus. Er eccè tertio illius obsidionis mense decubuit lecto, febribus fatigatus, & illa vltima exercebatur ægritudine. Nec suum sanè Dominus famulum fructu suæ precis fraudauit. Nam & sibijpsi, & eidem ciuitati, quod lachrymosis deposcit precibus, in tempore impetrauit. Nouì quoquè eundem & presbyterum & Episcopum pro quibusdam energumenis petentibus, vt oraret, rogatum: eumque in oratione lachrymas fundentem, Deum rogâsse, & dæmones ab hominibus recessisse. Itemque scio ad eum ægrotantem & lecto iacentem, quendam cum suo ęgroto venisse, & rogauisse, vt eidem manum imponeret, vt sanus esse posset: eumque respondisse, si aliquid in his posset, sibi hoc vtiq; primitùs præstitisset: & illum dixisse, visitatum se fuisse, sibique per somnium dictum esse, Vade ad Augustinum Episcopum, vt eidem manum imponat, & saluus erit. Quod dum comperisset, facere non distulit: & illum infirmum continuò Dominus sanum ab eodem discedere fecit.

Aliquot S. Augustini miracula.

CAP. XXX.

INtereà reticendum minimè est, cùm memorati impendérent hostes, à sancto viro nostro coëpiscopo Thabennensis ecclesiæ Honorato, literis fuisse consultũ, vtrumnàm illis aduentantibus, ex ecclesijs Episcopis vel clericis recedendum esset, an non. Eique rescriptis insinuâsse, quid magìs ab illis euersoribus esset metuendum. Quam eius epistolam huic scripturæ inserere voluì. Est enim sacerdotum Dei & ministrorum moribus valdè vtilis & necessaria. Isto modo rescriptum est ad eundẽ ab eodem:

Sancto

Epist 130.

Sancto fratri & coëpiscopo Honorato, Augustinus in Domino salutẽ. Charitati tuæ missso exemplo epistolæ, quam fratri Quoduultdeo nostro coëpiscopo scripsi, pura bam me hoc onere caruisse, quod mihi imposuisti, quærendo consilium, quid in his periculis, quæ in tẽpora nostra venerunt, facere debeatis. Quanuis enim epistolã, &c.

CAP. XXXI.

Sanè ille sanctus in vita sua prolixa, pro vtilitate ac felicitate sanctæ Ecclesię Catholicæ diuinitùs condonata, vixit annis septuagintasex: in clericatu autem vel Episcopatu annis fermè quadraginta. Dicere autem nobis inter familiaria colloquia consuerat, post perceptum baptismum etiam laudatos Christianos & sacerdotes, absq; dignа & competenti pœnitentia exire de corpore non debere. Quod etiam ipse fecit vltima, qua defunctus est, ægritudine. Nam sibi iusserat Psalmos Dauidicos, qui sunt paucissimi, de pœnitentia scribi, ipsosq; quaterniones iacens in lecto cõtra parietem positos diebus suæ infirmitatis intuebatur, & legebat, & iugiter ac vbertìm flebat. Et nè intentio eius à quoquã impediretur, ante dies fermè decẽ, quàm exiret de corpore, à nobis postulauit pẽsentibus, nè quis ad eũ ingrederetur, nisi ijs tantùm horis, quibus medici ad inspiciendũ intrarent, vel cùm ei inferretur refectio. Et ità obseruatum ac factum est, & omni illo tempore orationi vacabat. Verbum Dei vsq; ad ipsam suam extremam ęgritudinem, imprætermissè, alacriter & fortiter, sana mente sanoq; consilio in ecclesia prædicauit. Membris omnibus sui corporis incolumis, integro adspectu atq; auditu, nobis adstantibus & videntibus, ac cum eo pariter orantibus, obdormiuit in pace cum patribus suis, enutritus in bona senectute: & nobis coràm positis, pro eius commendanda corporis depositione, sacrificium Deo oblatum est, & sepultus est. Testamentũ autẽ nullũ fecit, quia vndè faceret, pauper Christi non habuit. Ecclesiæ Bibliothecã & omnes codices diligenter posteris custodiendos semper iubebat. Si quid verò ecclesia vel in sumptibus, vel in ornamentis habuit, fideli presbytero, qui sub eodem domûs ecclesiæ curam gerebat, dimisit. Nec suos consanguineos vel in proposito, vel extrà constitutos, in sua vita & morte vulgi more tractauit. Quibus dum adhuc supereſſet, id, si opùs fuit, quod & cæteris erogauit, non vt diuitias haberent, sed vt aut non, aut minùs egerent. Clerum sufficientissimum & monasteria virorum ac fœminarum continentium cum suis prępositis plena ecclesiæ dimisit, vnà cum bibliothecis, libros & tractatus vel suos, vel aliorum sanctorum habentibus, in quibus dono Dei qualis quantusque in Ecclesia fuerit, noscitur, & in his semper viuere à fidelibus inuenitur: Iuxta quod etiam secularium quidam poëtarum, suis iubens, quo sibi tumulũ mortuo in aggere publico collocarẽt, pro epigrammate finxit, dicẽs:

Viuere post obitum vatem vis nôsse viator?
Quod legis, eccè loquor: vox tua, nempe mea est.

Et in suis quidem scriptis ille Deo acceptus & charus sacerdos, quantùm lucente veritate videre conceditur, rectæ ac sanæ fidei, spei & charitatis catholicæ Ecclesiæ vixisse manifestatur. Quod agnoscunt, qui eundem de diuinis scribentem legentes profiuerat, post perceptum baptismum etiam laudatos Christianos & sacerdotes, absq; dignа & competenti pœnitentia exire de corpore non debere. Quod etiam ipse fecit vltima, qua defunctus est, ægritudine. Nam sibi iusserat Psalmos Dauidicos, qui sunt paucissimi, de pœnitentia scribi, ipsosq; quaterniones iacens in lecto cõtra parietem positos diebus suæ infirmitatis intuebatur, & legebat, & iugiter ac vbertìm flebat. Et nè intentio eius à quoquã impediretur, ante dies fermè decẽ, quàm exiret de corpore, à nobis postulauit pẽsentibus, nè quis ad eũ ingrederetur, nisi ijs tantùm horis, quibus medici ad inspiciendũ intrarent, vel cùm ei inferretur refectio. Et ità obseruatum ac factum est, & omni illo tempore orationi vacabat. Verbum Dei vsq; ad ipsam suam extremam ęgritudinem, imprætermissè, alacriter & fortiter, sana mente sanoq; consilio in ecclesia prædicauit. Membris omnibus sui corporis incolumis, integro adspectu atq; auditu, nobis adstantibus & videntibus, ac cum eo pariter orantibus, obdormiuit in pace cum patribus suis, enutritus in bona senectute: & nobis coràm positis, pro eius commendanda corporis depositione, sacrificium Deo oblatum est, & sepultus est. Testamentũ autẽ nullũ fecit, quia vndè faceret, pauper Christi non habuit. Ecclesiæ Bibliothecã & omnes codices diligenter posteris custodiendos semper iubebat. Si quid verò ecclesia vel in sumptibus, vel in ornamentis habuit, fideli presbytero, qui sub eodem domûs ecclesiæ curam gerebat, dimisit. Nec suos consanguineos vel in proposito, vel extrà constitutos, in sua vita & morte vulgi more tractauit. Quibus dum adhuc supereſſet, id, si opùs fuit, quod & cæteris erogauit, non vt diuitias haberent, sed vt aut non, aut minùs egerent. Clerum sufficientissimum & monasteria virorum ac fœminarum continentium cum suis prępositis plena ecclesiæ dimisit, vnà cum bibliothecis, libros & tractatus vel suos, vel aliorum sanctorum habentibus, in quibus dono Dei qualis quantusque in Ecclesia fuerit, noscitur, & in his semper viuere à fidelibus inuenitur: Iuxta quod etiam secularium quidam poëtarum, suis iubens, quo sibi tumulũ mortuo in aggere publico collocarẽt, pro epigrammate finxit, dicẽs:

Viuere post obitum vatem vis nôsse viator?
Quod legis, eccè loquor: vox tua, nempe mea est.

Nota de Psalmis, quos pœnitentiales vocant.

Migrat ad Dominum.

Sacrificiũ offertur pro eo defuncto.

Nota de monasterijs.

Matt. 13.

Iacob. 5. Matt. 5.

Et in suis quidem scriptis ille Deo acceptus & charus sacerdos, quantùm lucente veritate videre conceditur, rectæ ac sanæ fidei, spei & charitatis catholicæ Ecclesiæ vixisse manifestatur. Quod agnoscunt, qui eundem de diuinis scribentem legentes profiuerat, post perceptum baptismum etiam laudatos Christianos & sacerdotes, absq; dignа & competenti pœnitentia exire de corpore non debere. Quod etiam ipse fecit vltima, qua defunctus est, ægritudine. Nam sibi iusserat Psalmos Dauidicos, qui sunt paucissimi, de pœnitentia scribi, ipsosq; quaterniones iacens in lecto cõtra parietem positos diebus suæ infirmitatis intuebatur, & legebat, & iugiter ac vbertìm flebat. Et nè intentio eius à quoquã impediretur, ante dies fermè decẽ, quàm exiret de corpore, à nobis postulauit pẽsentibus, nè quis ad eũ ingrederetur, nisi ijs tantùm horis, quibus medici ad inspiciendũ intrarent, vel cùm ei inferretur refectio. Et ità obseruatum ac factum est, & omni illo tempore orationi vacabat. Verbum Dei vsq; ad ipsam suam extremam ęgritudinem, imprætermissè, alacriter & fortiter, sana mente sanoq; consilio in ecclesia prædicauit. Membris omnibus sui corporis incolumis, integro adspectu atq; auditu, nobis adstantibus & videntibus, ac cum eo pariter orantibus, obdormiuit in pace cum patribus suis, enutritus in bona senectute: & nobis coràm positis, pro eius commendanda corporis depositione, sacrificium Deo oblatum est, & sepultus est. Testamentũ autẽ nullũ fecit, quia vndè faceret, pauper Christi non habuit. Ecclesiæ Bibliothecã & omnes codices diligenter posteris custodiendos semper iubebat. Si quid verò ecclesia vel in sumptibus, vel in ornamentis habuit, fideli presbytero, qui sub eodem domûs ecclesiæ curam gerebat, dimisit. Nec suos consanguineos vel in proposito, vel extrà constitutos, in sua vita & morte vulgi more tractauit. Quibus dum adhuc supereſſet, id, si opùs fuit, quod & cæteris erogauit, non vt diuitias haberent, sed vt aut non, aut minùs egerent. Clerum sufficientissimum & monasteria virorum ac fœminarum continentium cum suis prępositis plena ecclesiæ dimisit, vnà cum bibliothecis, libros & tractatus vel suos, vel aliorum sanctorum habentibus, in quibus dono Dei qualis quantusque in Ecclesia fuerit, noscitur, & in his semper viuere à fidelibus inuenitur: Iuxta quod etiam secularium quidam poëtarum, suis iubens, quo sibi tumulũ mortuo in aggere publico collocarẽt, pro epigrammate finxit, dicẽs:

Viuere post obitum vatem vis nôsse viator?
Quod legis, eccè loquor: vox tua, nempe mea est

Universidad de Deusto
Biblioteca

AVGVSTVS.

DE S. IVLIANO MARTYRE, AVTHORE BEATO GREGORIO ARCHIEPISCOPO *Turonensi.*

Caput primum, De passione eius.

Augusti 28.

Agnum in nobis quodammodò igniculũ ad iustitiæ suæ adipiscendam semitam, pietas diuina succendit, cùm dicit: Oculi Domini super iustos, & aures eius ad preces eorum: Ostendens, quòd qui iustitiam ex toto corde dilexerit, cùm precatus fuerit, audiatur à Domino. Vtinã quisque nostrùm cùm hæc tentare cœperit, statìm spretis mundi scandalis, neglectis concupiscentijs vanis, derelictisque semitis prauis, iustitiæ viam expeditus & sine impedimẽto secularium actionum, conaretur irrepere. Per hanc enim viam Abel iustus suscipitur, Enoch beatus assumitur, Noë reseruatur, Abraham eligitur, Isaac benedicitur, Iacob dilatatur, Ioseph custoditur, Moyses sanctificatur, Dauid prædestinatur, Salomon ditatur, tres pueri inter incẽdia rorulenta vaticinantur, Daniel inter innocuas bestias pascitur: Per hanc viam Apostoli diriguntur, Martyres beati glorificantur. Et qualiter, inquis? Scilicet dum infirmos curãt, mortuos suscitãt, præsentia contemnunt, futura desiderant, tortores despiciunt, pœnas non sentiunt, ad cælestia regna contendunt. Quod proculdubiò virtute propria non obtinerent, nisi per viam iustitiæ rectissimè incedentes, à Domino audirentur.

Pfal. 33.

Patria S. Iuliani.

Sic & inclytus martyr Iulianus, qui Viennensi ortus vrbe, Aruernis datus est martyr, ab hoc igne succensus, hæc concupiuit, ac mente tota desiderauit. Quia cùm esset apud beatissimum Ferreolum, iamtunc martyrij ardore flagrabat: qui relictis diuitijs ac propinquis, tãtùm ob solius amorem martyrij * Aruernis aduénit. Sed nec hoc sine diuino mandato peregit, cùm tunc psecutio in Viennensi vrbe feruebat. Legerat enim Dominum prædixisse, Si vos persecuti fuerint in ista ciuitate, fugite in aliam. Contulit ergò se hic in Aruerno territorio, nõ metu mortis, sed vt relinquens propria, faciliùs peruenire ad palmam. metuebat enim, nè ei parẽtes essẽt obuij, si inter eos hoc certamen iniuisset: & perderet miles Christi coronam gloriæ, si legitimè non certâsset. Igitur instante persecutione, ad Briuatensem vicum, in quo fanatici erroris næniæ colebantur, aduenit. Et cùm insequi aduersarios nutu Dei sensisset, à vidua quadã se occultari deprecatur. Quem illa tegens, ilicò martyre poscente detexit: qui suis insecutoribus ità dixit: Nolo diutiùs commorari in hoc seculo, quia sitio tota animi auiditate iam Christum.

Matt. 10.

Caput ei amputatur.

Nota miraculum.

At illi educta vibranti dextera framea, decisо capite, in tres (vt ità dicam) partes gloriosus diuiditur martyr. Nam caput Viennæ defertur, artus Briuate reconduntur, felix anima à Christo conditore suscipitur. Senes quoquè, qui sacrum corpus mancipauerant sepulturæ, ità reintegrati sunt, vt in senectute summa positi, tanquàm iuuenes haberẽtur. Caput quoquè eius Ferreolus martyr accepit: completoq; certamine, tam illius membra, quàm istius caput, in vnius tumuli receptaculo collocantur. Quæ nè cuiquam fortasis videatur incredibilis esse narratio, quæ audiui gesta, fideliter prodam.

Cap. 2. De reuelatione capitis eius.

Nicetius Episcopus Lugdunensis.

QVodam tempore, dum ad occursum beati Nicetij antistitis, vsque Lugdunum processissem, libuit animo non aliter, nisi orationis causa, Viennam adire, & præcipuè sepulcrum visitare Ferreoli martyris glorioſi. Insederat enim menti, propter antiquam dilectionem eorum, me sic esse eius alumnum, vt Iuliani. Deniquè oratione facta, erigo oculorum aciem ad tribunal, conspicioque in eo versiculos hoc modo conscriptos:

Heroas Christi geminos hæc continet aula:
Iulianum capite, corpore Ferreolum.

Cumque

Cumq; hæc legens, ædituum consulerem, cur hæc scripta sic fuerint, respondit: Basilica sancti martyris Ferreoli super ipsum Rhodani litus ab antiqs fuerat collocata. Deniq; cùm impulsante violentia amnis, porticus, quæ ab ea parte erat locata, corrueret, prouidus sacerdos, Mamertus nomine, qui tunc Viennensem regebat ecclesiam, ruinam futuram præueniens, aliam basilicam eleganti opere & in ipsa mensura sagaci intentione constituxit, illuc sancti martyris transferre cupiens corpus. Adueniut aũt ad hoc opus Abbatum atq; Monachorum magnus numerus, vigilataq; nocte, accepto sarculo fodere cœperunt. Cumq; in profundo descenderẽt, tria sepulcra reperiunt, ac confestim stupor mentes spectantium inuadit. Nec quisquam erat certus, quisnam esset beati martyris tumulus. Igitur cùm starent omnes in hebetate mẽtis artoniti, inspirante (vt credo) diuinitate, vnus ex circunstantibus exclamat, dicens: Antiquitùs referri solitum erat, & celebri per populos sermone vulgatum, caput Iuliani cõfessoris in sepulcro retineri martyris Ferreoli. Sic opertorio amoto, vnusquisque cõsideretur, & sic potest, quæ sint membra Ferreoli martyris, protinùs inueniri.

Mammertus Episcopus Viennensis.

Corpus S. Ferreoli integrum reperitur cum capite S. Iuliani.

Hæc audiens sacerdos, cunctos iubet in oratione prosterni. Qua impleta, procedit ad tumulos: detectisque duobus, singulos in his quiescentes inuenit viros. Cumque aperuisset & tertium, inuenit in eo virum iacentem illæso corpore, integro vestimento: qui deciso capite, caput amplexus aliud, brachio detinebat. Erat enim acsì nuper sepultus, neque pallore faciei demutatus, neque capillorum decisione turpatus, neq; vlla putredine resolutus: sed ità integer & illæsus, vt putares eum adhuc sopore coporeo detineri. Tunc antistes gaudio magno repletus, ait: Hoc esse cadauer Ferreoli, hoc esse caput Iuliani martyris, dubium non habetur. Tunc cũ magno psalterio plaudente populo, in loco, vbì nunc est, adoratur Domino annuente.

Hæc autem vt ad sepulcrum martyris ab ipso ædituo cognoui, fideliter retuli. Præbet tamen huic operi testimonium Sollius noster, ipsi Mamerto scribens his verbis: Tibi soli concessa est in parte orbis occidui, martyris Ferreoli solida translatio, adicto nostri capite Iuliani, Vndè pro compensatione deposcimus, vt nobis indè veniat pars patrocinij, quia vobis hinc redijt pars patroni.

Cap. 3. De virtute fontis, vbì caput eius ablutum est.

In loco autem illo, quo beatus martyr est percussus, fons habetur splendidus, lenis, dulcibus aquis vberrimus, in quo & à persecutoribus caput amputatum ablutum est, de quibus aquis multę sanitates tribuuntur infirmis. Nam sępè cęcorum oculi, ab his tacti, illuminati sunt: tertianarum quartanarumque febrium ardoribus accẽsi, vt potatum, qui patiuntur, iuerint, conquiescunt. Nam & si quis graui laborãs incommodo, inspirante martyre desiderium habuerit hauriendi, protinùs vt hauserit, conualescit: & ità velociter extinguitur vis febrium, ceu si videas super immensum rogum proiectis vndis incendia vniuersa restingui.

Nota vim aquarum, quibus ablutum est caput S. Iuliani.

Cap. 4. De senibus, & matrona, cuius vir tenebatur captiuus.

Post passionem verò beati martyris ac fama præeunte de senibus, qui, dum sanctos artus sepulturæ mandarent, fortitudini pristinæ fuerint restituti, multa ibì beneficia expetentes credentesque, indulgente martyre, consequuntur. De quibus pauca perstringenti deprecor veniã condonari, q̃ me minùs vel peritum, vel idoneum ad hæc narranda cognosco, nec imbutum grammaticis artibus, nec literis liberalibus eruditum. Sed quid facio, quòd impellit me amor patroni, vt nequeam hęc silere?

Vinctus qdam ab Hispanis & carceri deditus, apud Imperatorẽ Treueri, cũ capitali dijudicatus sententia tenebatur. Quod coniunx illius cognitum, dum tumulare viri membra festinat, ad Briuatensem vicum peruenit: repertosq; viros, dum diuersa studio intento rimaretur, cognoscit, quòd in eo loco vel de martyre, vel de senibus fuerit gestum, fideliq; insinuatiõe credens, ad sepulcrum beati martyris deliberat properare, vt causam suggerat, casus referet, vel cunctum laborẽ sui doloris exponat. Assentibus tamen prætereà hominibus: Absq; dubio pollicemur, domina, tibi à martyre reddi lætitiam, qui senum quondàm decrepitæ ætatis, membra rigentia antiquo vigori restituit. Impletaque hæc oratione, promittit, vt si sospitem reciperet coniugem, martyris sepulcrum, in quo posset spatio, cæmento contegeret. Fide plena, & de martyris pietate secura, Treuerim est ingressa, inuentumq; ob virum, & gratia impe-

Captiuus liberatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

riali receptum,læra regreditur. Inquisitoq; tempore, quo vir relaxatus esset è carcere,nouit quòd hæc fuit absolutionis hora,qua illa martyris est auxilium precata. Deo hinc pollicitationem,quam promiserat,cum immensis muneribus adimpleuit.

Cap. 5. De eo, qui alium in basilica occidere voluit.

Erat enim haud procùl à cellula, quam supra sepulcrum martyris hæc matrona constructuxerat,grande delubrū, vbi in columnam altissimam simulacrum Martis Mercurijque colebatur. Cumque delubri illius festa à gentilibus agerentur, ac mortui mortuis thura deferrent,medio è vulgo commouentur pueri duo in scandalum: nudatoque vnus gladio,alterum appetit trucidandum. At ille cernens nihil veniæ reseruari,cùm à dijs suis non defensaretur,nostræ religionis custodiam, nostræ confessionis veniam,nostræ contagionis medelam,cellulam expetijt martyris glorioſi. Tunc ille,qui sequebatur,cùm in assultu gladij eum non potuisset contingere, & hic super se ostium reserâsset,atque ille arrepto vtroq; poste ostium conaretur infringere,illicò inhærentes manus tabulis,dolore nimio quatiuntur, & tāta afflictione miser torquetur,vt vbertim lachrymæ,qualis esset dolor intrinsecùs,nunciarent. Intereà stupente vulgo,inclusus qui fuerat, progreditur liber:parentes quoquè illius, qui virtute sancti retinebatur,cognoscentes martyris sepulturam,deuotis multis muneribus pro filio exorabant.

Reserâsset, pro,obserâsset.

Cap. 6. De conuersione incolarum.

Factum est autem dum hæc agerentur, vt presbyter quidam via illa descenderet. Qui cùm didicisset quæ acta fuerant,pollicetur parentibus,si à gentilitate discederēt, filium reciperent sanum. Ipse quoquè sacerdos sequenti nocte videt per somnium simulacra illa,quæ à gentilibus colebantur,numine diuino comminui,atque in puluerem redacta, solo prosterni. Quarta autem die cùm gentilitas vellet iterùm dijs exhibere libamina,mœstus presbyter ad sepulcrum sancti prosternitur, & cum lachrymis exorat,vt tandèm gentilitatem hanc,quæ iacebat in tenebris,splendor diuinæ potentiæ visitaret, nec sineret vltrà martyr beatus alumnos proprios ista caligine detineri, cùm ille perpetuæ claritatis gaudia possideret. Confestim ad eius orationem commouentur tonitrua,renident fulgura,descendit imber igne mixtus, & grandine turbantur omnia. Concurrit vulgus ad cellulam, prosternitur coram sacerdote omnis caterua gentilium, & mixto cum lachrymis vlulatu, cuncti Domini misericordiam deprecantur,pollicenturque sacerdoti, si grando recederet, & martyrem patronum experterent,& ad Deum eius,relictis simulacrorum cultibus,integro corde transirēt. Porrò ille fusa oratione,cuncta quæ petijt,meruit obtinere. Recedente autem tempestate, puer cum parentibus credens,ipsa die à doloribus liberatur: gentiles in Tritatis nomine baptizati,statuas quas coluërant,confringētes,in lacum vico amnig; proximum proiecerunt. Ab eo enim tempore in loco illo,& fides Catholica,& martyris virtus est ampliùs declarata.

Multi conuertūtur ad Christum, miraculis perterriti.

Cap. 7. Qualiter Illidius populum ab hostilitate liberauit.

Post hæc venientes quidam de Burgundionibus ad Briuatensem vicum,cum cum armorum multitudine copiosa circundant:captoque populo, direpto ministerio sacrosancto,vltra amnem transeunt, & viros gladio interficere, reliquum vulgus sorte diuidere parant. Tunc Illidius quidam à Vellano veniens,&,vt aiunt,commonitione columbæ alitis incitatus,super eos irruit : Hortatosque socios, ità hostes ad internecionem cecidit, vt captiuis laxatis,triumphans in laudem martyris,amne transmisso, ad beatam cellulam tanquàm nouus Moyses cum omni populo canendo reuertere-tur. Nec minor,vt arbitror,exultatio fuit ereptis, quàm quondàm Israëlitis, dimersis fuit Aegyptijs. Quod nè quis dubitet hanc beati martyris fuisse victoriam,insinuatio columbæ,aliquod mysterium creditur fuisse virtutis diuinæ. Nam veniente Illidio, hæc ei obuiàm venit,& cùm,vt ille assolet,aliquid demoraretur,hæc in circuitu illius volitabat:illoq; progredièrte,ista pcedebat, & reuertebatur obuiàm, quasi accelerare deprecās iter. Dū hæc agerētur,aduenièrs puer captiuitatē nūciat,& sic iste viā accelerauit,sed & ipso pugnāte, colūba semper circa eum visa est discurrere. Quod nè qs iuuideat quasi confictū de columba,& homini præstitum Christiano, cùm Orosius cōsulem Romanorum,id est,Marcum Valerium,à coruo alite scribat adiutum.

Nota miri quiddā de columba.

Cap.

Cap. 8. De interitu eorum,qui ministerium basilicæ absportauerunt.

Prostratis ergò ab Illidio hostibus,quatuor ex his per fugam lapsi, patenam & vrceum,qui anax dicitur,in patriam deferunt:& diuisa in tantis,vt erant,partibus patena,vrceum regi Gundobaldo ob gratiam exhibent conquirendam. Reliquum verò argentum reginæ sagacitas reperit, quod, additis multis muneribus, loco illi sancto restituit,fideliter insinuans regi,nō oportere eum,vt gratiam martyris sancti propter argenti paruitatem amitteret.

Pietas regi. næ & reliq. gio.

Cap. 9. De Fœdamia paralytica.

Pro quibus ac talibus virtutum ornamentis magna ibi basilica fabricata à fidelibus,virtutibus,vt præfati sumus,martyris beati refulget: in qua paralyticorum,claudorum,cæcorum,& aliorum quoquè morborū sæpiùs petita remedia conquiruntur. Fœdamia quædam mulier, paralysis humore constricta, cui nullum corporis membrorum sine dolore vigebat,exhibita est, deferētibus propinquis, ad beatam basilicam, vt vel stipem à largientibus mereretur. Quæ dum in porticu illa, quæ sanctæ basilicæ coniungitur, decubaret, noctem Dominicam dum sacrosanctis vigilijs, populi fides deuota concelebrat,& illa quiescens lectulo paululùm obdormîsset,à viro quodā per visum correpta atq; increpata est,dicēte sibi : Cur reliquis, excubias nocturnas Deo exhibentibus, illa deesset? Respondit se ab omni membrorum parte debilem,nec penitùs gressum agere posse. Tunc quasi sustentata à viro,qui loquebatur ei,& ad sepulcrum vsque deducta, dum in sopore fundit orationem, visum est ei quasi multitudinem catenarum ab eius membris solo decidere:à quo etiā sonitu expergefacta,sensit omnium artuum recepisse plenissimam sanitatem. Protinùs surrexit à lectulo, & stupentibus cunctis, cum gratiarumactione vociferans, sanctam est ingressa basilicam. Ferunt etiam quidam,solitam fuisse eam referre habitum viri,qui eam fuerat allocurus. Dicebat eum statura esse procērum, veste nitidum, elegantia eximium, vultu hilarem : flaua cęsarie,immixtis canis: incessu expeditū,voce liberum,allocutiōe blandissimum,candoremq; cutis illius vltra lilij nitorem fulgere, ità vt de multis millibus hominum,quæ sæpè vidisset, nullum similem conspiceret. Vndè multis non absurdè videtur, ei beatum martyrem apparuisse. Quæ mulier post decem & octo annos sanata est.

Multa miracula fiūt. Egregium miraculū. Forma eius, q apparuit paralyticæ.

Cap. 10. De eo,qui percussorem suum de basilica conabatur extrahere.

Quidam dum in seditione, quam commouerat, oculum amisisset,hominem, qui ictum intulerat,de basilica conabatur extrahere. Quod dum agit, non modò amissi oculi non recepit lumen, verumetiam sensit alium eius, quem sanum habuerat,obcæcari. Porrò cùm peccata sua confiteretur,dicens, Meritò mihi euénit iudicium sine misericordia, qui non feci misericordiam : prostratus coram sancto sepulcro cum populo,qui tunc ad festiuitatem aduenerat,indulgens lædēti,& visum recepit,& gratiam:sicq; factum est,vt is,q sancti auxilium expetièrat, tutaretur : Ille verò, qui non credebat,argueretur.Et sic vterq; lætus emendatusq; discessit.

Cap. 11. De contracto,qui die Dominica boues iunxit.

Alius quoquè ausu temerario die Dominica boues iungens,agrum sulcare cœpit. Appræhensaque securi,vt aliquid emendaret in vomere, protinùs contractis digitis, manubrium in dextera eius adhæsit. Cumque præ dolore nimio cruciaretur,post duos annos veniens ad beati martyris basilicam,vigilias fideliter celebrauit.Statimq; in ipsa die Dominica reserata manus lignum,quod inuitus tenebat,amisit, magnam inferens populo disciplinam,vt quod die Dominica fuerat perpetratum,ipsa quoq; die Dominica purgaretur. At ille magnificans gloriam martyris, recessit incolumis: nec vltrà die resurrectionis Dominicæ quicquam ausus est operari.

Vltio diuina in violatorem diei Dominicæ.

Cap. 12. De Anagilo muto, & surdo, ac cæco.

Sic & Anagilus quidam mutus, surdus, & cæcus, omnium membrorum compage debilitatus, ad limina sacrosancta proiectus est, scilicet vt vel ab stipe pascerētur deuotorum, qui victûs alimoniam proprijs manibus laborare non poterat. Igitur cùm per annum integrum ante sanctam ædem decubâsset, tandèm visitatus à virtute beati martyris, ab omni infirmitate sanatus est. Viderur autem mihi non incon-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gruum,vt sicut sancti virtute curata morbida retexuntur,ità & infidelium prauitates oratione illius confutatæ,ad emendationem aliorum, nè similia appetant, declarentur: quia vtraque sancti gloria præstat, vt & hos sanitati reddat, nè ampliùs crucientur:& illos arguat,nè in futuro iudicio condemnentur.

Cap.13. De his,qui Theodorici regis tempore basilicam irruperunt.

Et licèt nullum latére credam aliquid de hostilitate Theodorici regis, ac infirmitatibus Sigiualdi,quæ ei in Aruerno posito contigerunt,propter virtutem tamẽ beati martyris est diligentiùs exponendum, quo facilius fides dictis adhibeatur. Igitur cùm ob direptionem Aruernorum rex antedictus festinaret, & ingrediens terminũ, vastatione cuncta subigeret, pars aliqua ab exercitu separata, ad Briuatensem vicum infesta prorupit,fama vulgante,q̃ in basilica essent incolæ cum multis thesauris absconditi. Cumque peruenissent ad locum,inueniunt multitudinem promiscui sexũs, obseratis ostijs, in templo ipso cum proprijs facultatibus residere. Cumque intrare non possent, vnus per effractam ceu fur in altari sancto fenestram vitream ingreditur:quia qui non intrat per ianuam,hic latro est. Dehinc reseratis ædis illius valuis, exercitum intromittit. At illi directa cuncta pauperum supellectili, cum ministris ipsius basilicæ reliquum populum, qui infrà erat,eductum foràs, diuiserunt haud procùl à vico. Quæ cùm ad Regem delata fuissent, compræhensos ex his aliquos diuersis mortibus condemnauit. Fugiens verò ille, qui irrupta æde caput fuit huius sceleris, igne de cælo dilapso consumptus interijt: super quem cùm multi aceruum lapidum congregâssent,à tonitruis & coruscationibus detectus,terrena caruit sepultura. Qui verò de consentaneis, latentes Regem, in patriam sunt regressi, correpti à dæmone, diuersis exitibus hanc vitam finiêrunt. Hæc audiens Rex,omnia, exindè quæ fuerant ablata, reddidit. Præceperat enim, nè in septimo à basilica milliari quis vim inferret.

Iohan.10.

Punitur templi effractor.

Cap.14. De Sigiualdo peruasore.

Tunc Sigiualdus cum Rege præpotens,cum omni familia sua in Aruernam regionem ex Regis iussu migrauit:vbi dum multorum res iniustè competeret, villam quãdam,quam glorioſæ memoriæ Tetradius Episcopus Biturigensis basilicæ sancti Iuliani reliquerat, sub specie obumbratæ commutationis auidus peruadit: sed mensis tertio,postquàm aggressus est,correptus à febre,& sine sensu effectus, declinauit caput ad lectulum. Cuius vxor dum de hoc exitu mœsta penderet,à quodam sacerdote commonita est,vt eum,si videre vellet incolumem,auferret à villa. At illa hæc audiẽs, præparatis carrucis,compositoq; plaustro,quo eum ueheret, mox vt prædium sunt egressi,protinùs diuina sunt pariter gratia munerati. Nam iste sospitatem,illà meruit ex huius incolumitate lætitiam. Ferunt etiam,in oratorio prædij illius sanctum Iulianum martyrem cum Tetradio Episcopo loquentem,cuidam religioso reuelatum fuisse,promittentem se Episcopo villam,quam pro animæ suæ remedio sibi reliquerat, receptũrum. Sed & habitum beati martyris in eodem modo esse, vt quondàm paralytica exposuerat,referebat.

Pœna occupantis Ecclesię villã.

Cap.15. De pastoris malitia.

Pastor verò quidam,non strenuitate,sed nomine, ingenuus genere, dum in multis rebus contra basilicam sancti martyris iniustè ageret, ad hoc leuitas eius inimico ingrassante conualuit,vt colonias basilicæ concupiscens,quæ agro eius erant proximę, peruadere non timeret. Ad quem sacerdos loci cùm aliquos de clericis quasi legatos mitteret,vt accepta ratione quod malè peruaserat,relaxaret:ille quasi contra iniquũ hostem telis correptis prosilijt,fugatisq; sagittis clericis, res oẽs in sua dominatione retinuit. Factum est aũt,vt in proximo aduenitet dies passionis martyris glorioſi. Ad quam ille,immemor peruasionis suæ atq; iniuriæ,quam intulerat clericis, ante quinque dies solennitatis,ad vicum Briuatensem aduenit:qui cùm in domo hospitalitatis suæ conuiuio cum lætitia & exultatione fungeretur,subitò coruscatione facta, tonitrum sonuit: rursumque iterato, iaculo igneo de cælis elapso percussus est, nullo tamen de reliquis pereunte. Deindè ad exemplũ omnium, tanquàm rogus flammeus ardens, paulatim consumebatur. Ad quod miraculum populus, qui ad beati festa conuenerat, hæc cernens,cum admiratione metuebat: satisque illi fuit, nè de rebus sancti

Nota horrẽdum supplicium rei Ecclesiæ sibi vendicantis.

sancti aliquid vltrà cõringeret. Quod nè fortuitò actum quis putet,cernat inter multos innoxios vnum interisse sacrilegum.

Cap.16. De contumacia Becconis Comitis.

Quid etiam ad Becconis Comitis confutandam superbiam beatus martyr sit operatus,enarrabo. Hic cùm actiones ageret publicas, & elatus iactantia, multos contra iustitiam aggrauaret,casu contigit, vt dimissum accipitrem diù per diuersa vagantem perderet:similiter,vt vnus de seruiẽtibus sancti Iuliani, accipitrem alium,dum per viam ambularet, quasi vagum * inuenit. Erat eñ puer ille pincerna in domo basilicæ. Quod cùm ad Becconem peruenisset, quòd scilicet puer repertum teneret accipitrem,calumniari cœpit ac dicere, Meus ille erat,& hic furto eum sustulit. Deindè sucendente auaritia,misit illum vinctum in carcerem,deliberans eum in sequenti,patibulo condemnare. Tunc sacerdos mœstus valdè, ad sepulcrum sancti properat,resratisque cum gemitu * caulis,appræhensis decem aureis, per fideles amicos Becconi obtulit. Quod ille pro nihilo reſpuens,cum iuramento asseruit nunquàm se puerum dimissurum, nisi exindè aureos triginta acciperet. Quos presbyter desupèr sepulcro sancti accipiens, Becconi trãsmisit. * Quos acceptos satiata auri cupiditate, puerum restaurauit incolumem. Sed Deus omnipotens,qui permanet ante solem,secundùm bonitatis suæ diuitias humiliauit calumniatorem. Nam ipsius anni transacto curriculo, veniens ad sancti festiuitatem cum caterua satellitum, ingressus est limen sanctum. Procedente verò pastore, qui beatæ passionis recenseret historiam,vt reuoluit librum, & in principio lectionis sancti Iuliani protulit nomen, confestim Becco voce nescio qua teterrima ad terram corruit,cruenteque spumans,dare voces diuersas cœpit. Indè inter suorum manus sublatus, à basilica domum reducitur. Nec fuit dubium pueris eius, hoc ob iniuriam basilicaris famuli euenisse. Omnem quoquè ornatum,quem super se tunc habuit,tam in auro,quàm in vestimentis, basilicæ contulit,& multa deincèps munera misit:sed vsque ad diem obitûs sui fine sensu durauit.

* causis

Vide diuinam animadversionem in iniquum Comitem.

Cap.17. De Diacono,qui oues basilicæ abstulit.

Fuit etiam quidam Diaconus,qui relicta ecclesia,fisco se publicè iunxit:acceptaq; à patronis potestate, tanta perpetrabat scelera, vt vix posset à vicinis circunpositis sustineri. Accidit autem, vt saltus montenses, vbi ad æstiuandum oues abiërant,circumiret,atque pascuaria,quæ fisco debebantur,inquireret. Cumque diuersos spoliaret iniustè, conspicit eminùs greges, qui tunc sub nomine martyris tuebantur: ad quos leui cursu euolans,tanquàm lupus rapax diripit arietes. Conturbati atq; exteriti pastores ouium,dicunt ei:Nè,quæsumus,contingas hos arietes,quia beati martyris Iuliani dominio subiugati sunt. Quibus ille hæc irridẽs respondisse fertur: Putas ne Iulianus comedit arietes? Dehinc ipsis verberibus affectis, quæ voluit,abstulit, ignorans miser, quòd qui de domibus sanctorum aliquid aufert,ipsis sanctis iniuriam facit,ipso sic Domino protestante: Qui vos spernit,me spernit: & qui recipit iustum, mercedem iusti accipiet. Contigit aũt, vt post dies multos non religione, sed casu cõferente,ad vicum Briuatensem properaret: proiectusq; humo ante sepulcrum, mox à febre corripitur, & tanta vi caloris opprimitur, vt neque consurgere, neque puerũ euocare posset. Famuli verò cùm vidissent eum extra solitum plùs occumbere,accedentes: Quid tu,inquiunt, in tanta diuturnitate deprimeris? Non enim tibi longus mos erat orandi aut deuotio. Ferebant enim de eo, quòd quandò quidem in ecclesia fuisset ingressus,parumpèr immurmurans,nec capite inclinato,regrediebatur. Tunc interpellantibus pueris cùm responsum reddere non valeret,ablatus manibus è loco in cellam,quæ erat proxima,lectulo collocatur. Igitur inualescente febre, proclamat se miserum incendi per martyrem. Et quod primò siluerat,admotis animæ iudicij fibus,crimina confitetur,iactarique super se aquam,voce qua poterat,deprecabatur. Delatis quoquè cum vasculo lymphis in eum sæpè deiectis, tanquàm de fornace ità fumus egrediebatur è corpore. Intereà miseri artus, ceu combusti,in nigredinem cõuertuntur. Vndè tantus procedebat fœtor, vt vix de adstantibus possent aliqui tolerare. Mox illis recedentibus,hic spiritum exhalauit:de quo haud dubium est, qualem illic teneat locum,qui hinc cum tali discessit iudicio.

Luc.10. Matt.10.

Horrendũ Dei iudicium in Diaconũ, res S. Iuliani auferentem.

Cap.18. De eo,qui caballum in vigilia sancti Petri furatus est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alius autem per vigiliam festiuitatis equum alicuius, qui tunc fortè ad eandem solennitatem venerat, furto comprehendit. Affcensoque, velociter properat, scilicet vt qui lumen perdiderat veritatis, non inueniretur à luce: & cuius pectus cupiditatis tenebræ obsederāt, eius & furtiuam fraudulētiam nox celaret. De talibus enim Dominus dicebat in Euāgelio: Omnis qui malè agit, odit lucem. Albescente igitur cælo, dicebat: Iam securus sum. Nam triginta leucas à sancti basilica elongatus sum: iam secus propriam domum esse me credo. Dum hæc tacitus reuolueret intrà se, demotis ex axe tenebris, cognoscit seipsum vico ppinquum inter populos deuagari: timensq; nè scelus suum patefieret publico, cum cautela grandi caballum in loco, vndè digressus fuerat, reformauit. Sic miser virtute martyris tota nocte detētus in circuitu vici, &, vt ego credo, ab authore, qui eum obsederat, est delusus, vt viam, quam apprehendere voluit, non valeret. O scelerata cupiditas, quid agis? Semper amatores tuos in confusionem præcipitas.

Iohan. 3.

Fur equum non potest abducere.

Cap. 19. De eo, qui propter trientem peierauit.

Quidam alteri trientem præstiterat, quem interpositis paucis diebus recepit. Post annum verò in atrio sancti conuentum hominem, rem suam quasi non recepisset, sibi reddi deposcebat. At ille detestans, asserebat se reddidisse susceptum. Cumque diutissimè altercarentur, ille qui reddiderat, ait ad socium: Vsquequò vterque cōtendimus? sub iudicio hoc omnipotentis Dei ponamus. Eamus ad tumulum martyris, & quod sub sacramenti interpositione dixeris, discernat virtus sancta patroni. At ille nec dubitans, ingressusque sepulcrum, dum audacter eleuat manus, vt periuret, infeliciter miser irriguit. Hæret vox in gutture, lingua coarctatur in fauce, vibrant labia vacua à sermone: ipsa quoquè brachia, quæ ad adiutorium frustrati sacramenti crexerat, prorsùs retrahere non valebat. Ad hæc vulgo admirante, publicato scelere, multitudo cuncta populi vna voce prorumpens, Domini misericordiam ac beati martyris auxilium deprecatur. Post quatuor verò aut eo ampliùs horas, ad sensum regressus, quod iniustè repetebat, publica confessione patefecit, & sic sanus abscessit.

Nota pœnā ad sepulcrū martyris peierare volentis.

Cap. 20. De eo, qui basilicam sanctam furto spoliauit.

Sæpè hæc ille audiërat, qui basilicæ sanctæ violentiam intulit: sed iniquam mentem semèl obsessam vitio, bonitas mollire non potuit, Salomone obtestante, In maleuolam animam non ingreditur sapientia. Aduenerat festiuitas, & eccè quidam è populo, conspicatur ornamentis immensis beatam basilicam effulgere. Concupiscit iniqua mente, quod adipiscēs, non poterat occultare. Igitur discedente populo à basilica post gratiā vespertinā, hic se in angulo basilicę reprimens, latitauit: ac dato cunctis nocturnæ quietis silentio, operienteque vmbrosa caligine mundum, confugit ab angulo, & nihil dubitans, vtiquè qui à satellite satana impellebatur, super cancellum beati sepulcri cursu prosilit rapido: detractamque à summo vnam gemmis coruscantibus Crucem, ad terram deiecit: collectisq; velulis ac palliolis, de circuitu parietum pendentibus, vnum voluculum facit: impositoque humeris, ac eleuata Cruce manu, ad locum, vndè discesserat, repetit: ac posita capiti sarcina peccati, sopore compressus obdormiuit. Media verò nocte, circumeuntes custodes sanctam basilicam, adspiciunt in angulo vnam gemmam Crucis, tanq̄ iubar cęleste, refulgere: obstupefacti, accedūt cominùs cum timore, admotoq; cereo, inueniunt personam rebus furatis, quas auferre non potuerat, inibì decubare. Deniq; sub custodia illa nocte detentus, manè facto, cuncta, quæ fecerat, patefecit, asserens se lassum obdormisse, eò p diutissimè circuiens cum fasce basilicam, ostium vndè egrederetur, reperire non poterat.

Sap. 1.

Ecce etiam antiquitùs egregiè ornatas ecclesias.

Sacrilegus proditur.

Cap. 21. De eo, qui caballum in festiuitate perdidit.

Multa quidem & alia in præuaricatoribus ostendit, sed satis sunt ista ad coërcendam desidiam eorum. Nunc verò ad gaudia prosperitatum, quæ larga pietate præstat populis, reuertamur. Sed priùs illud non arbitror postponendum, quod expertum valdè cognouimus, quid in rebus perditis apud hunc patronum fidelis deprecatio consequatur, ex quibus vnum tantùm commemorare studui. Ad festiuitatem beati martyris deuotus pauper aduenerat, laxatoque equo, sacram ingressus est ædem, ac vigilijs immobilis instans, noctem cum cæteris orando deduxit. Illucescente verò cælo,

Sancti, patroni nostri sunt.

cælo, ad metatum regressus, caballum, quem reliquerat, non inuenit: quæsitoque diutissimè, nec signa quidem, in quam partē discessisset, agnouit. Transacto igitur biduo, recurrit iterùm per saltus, perscrutans à locorum incolis, si fortè aliquis aut teneret captum, aut capi vidisset ab aliquo. Nullū dehinc indicij genus reperiens, anxius atq; mœstus, ad sepulcrum sancti regreditur: ibique causas doloris ac mœroris exponens, aiebat: Ad tua sancte limina véni, nihil aliud, quàm paruitatis meæ vota deferre: nihil iniustè abstuli, nihil gessi indignum tua solennitate. Cùm, inquam, perdidi rem meam, rogo, vt restituas amissum, vt necessarium reddas. Hæc fletu addito loquens, vt egressus est templum, conspicit eminùs à quodam viro suum equum retineri. Ad quem accedens, quærit vndè sit, aut vndè venerit, aut ex quo tempore hunc habeat equum: dicitq; ipsa hora eum fuisse repertum, qua ille beati martyris implorauit auxilium.

Nota dementiā eorum, qui putant sanctos ignorare res nostras.

Cap. 22. De Cæco illuminato.

Cùm autem quidam ab eo loco per incursum diabolicum, oculū perdidisset, & ad hospitiolum suum viduatus lumine infeliciter resideret, ac manibus proprijs nihil laborare præualens, spem alimoniæ non haberet, apparuit ei vir in visu noctis, commonens vt ad basilicam ambularet: ibique si deuotè preces suggerat, promittit auxilium inueniri. At ille nil moratus, arrepto bacillo, adminiculante puero, sanctum ingressus est locum. Qui post completam orationem Archipresbyterum, qui tunc locū ipsum regebat, nomine Publianum adiuit, supplicās, vt oculis cæcis Christi crucem imponeret. erat enim valdè religiosus. Quod ille dum iactantiam euadere cupit, euitans, tenetur à cæco, nec omninò dimittitur, nisi quæ petebat, adimpleret. Tunc ille prostratus ante sepulcrum, diutissimè martyris est suffragium imprecatus. Deindè admota oculis cæci manu, protinùs vt signum Crucis impositum, visum iste receperit. Admiramini, quæso, virtutem martyris, cui cùm parùm sit per se exercere miracula, nūc etiam per manus discipulorum, adstipulāre virtutis suæ fauore, publicè operatur: sed nec meritum discipuli fuit exiguum, cui hæc præstita esse cernuntur.

signo Crucis cæcus illuminatur.

Cap. 23. De pede Galli, postmodùm Episcopi, sanato.

Erat tunc temporis apud vrbem Aruernam patruus meus, Gallus Episcopus, de quo non videtur omitti, qualiter in adolescentia sua fuerit à sancti virtute adiutus. Et sæpiùs commemoraui, quale excidium Aruernæ regioni rex Theodoricus intulerit, cùm neque maioribus, neque minoribus natu aliquid de rebus proprijs sit relictum, præter terram vacuam, quam secùm barbari ferre non poterant. His temporibus glorioſæ memoriæ patruus meus, qui posteà, vt dixi, sacerdotali fasce Aruernam rexit ecclesiam, pupillus erat: cuius facultates ità direptæ sunt ab exercitu, vt nihil prorsùs remaneret in promptu. Ipse quoquè cum vno tantùm puerulo vsque ad Briuatensem vicum plerunquè itinere pedestri discurrebat. Accidit autem quodam tempore, dum hoc iter teneret, vt laxatis præ calore Solis calceamentis, nuda incedens planta, sudem calcaret spineam, quæ tunc fortassis incisa, adhuc terræ hærens, erecto acumine, inter herbas virides latitabat. Qui defixus plantæ, & supergressus, effractusque dorsùm, extrahi nequibat. Igitur defluente sanguinis riuo, cùm gressum facere non valeret, beati martyris implorat auxilium: paululumque dolore compresso, licèt claudicando, iter quod ceperat, expediuit. Tertia verò nocte computrescente vulnere, dolor maximus incitatur. Ille verò ad experta dudùm præsidia confugiens, sepulcro glorioso prosternitur: expletisque vigilijs, regressus ad lectulum, dum virtutem martyris præstolatur, somno incumbente deprimitur. Deindè consurgens, nullam doloris sentit iniuriam: adspectaque planta, pars sudis, quæ ingressa fuerat, non videtur: euulsam tamen sentiebat à pede. Quod lignum diligenter inquirens, in stratu suo reperit, ad mirans qualiter fuisset egressum. Solitus nanque erat in Episcopatu suo locum vulneris ostendere, in quo magna adhuc fossa conspiciebatur, obtestās in hoc beati martyris fuisse virtutem.

Gallus Aruernorum Episcopus.

Pedē læsum sanat sanctus martyr.

Cap. 24. De febre Petri fratris eius.

Post multum verò rempus aduenerat festiuitas beati martyris, & pater meus cum omni domo sua ad huius festiuitatis gaudia properabat. Nobis verò iter

Festiuitas beati Iuliani.

Universidad de Deusto
Biblioteca

agẽtibus, Petrus frater meus seniorab ardore febriũ occupatur,& tam grauiter agit, vt neque vigere,neque cibum sumere posset:totumq́ illud iter cum grandi agitur mœrore,& in discrimine res vertitur,vtrùm cõualescat,an pereat. Deniquè cum isto labore peruenitur ad locum:ingredimur basilicam, adoramus sacrosancti martyris sepulturam. Prosternitur & ægrotus in pauimento, deprecans medelam à martyre glorioso. post completam verò orationem ad metatum egressus, febris paululùm cõquieuit. Veniente autem nocte,nobis ad vigilias properantibus,rogat se & ille deferri,incumbensq́ ante sepulcrum,tota nocte martyris suffragium deprecatur. Exactis deindè nocturnis excubijs, rogat vt de puluere, qui circa beatum erat tumulum, collecto vel potui darent,vel collo suspenderent. Quo facto,ità omnis ardor febrium conquieuit,vt ipsa die & cibum caperet incolumis,& vbi delectatio vertisset animum, ambularet.

Nota de pulucre tumuli.

Cap.25. De mei capitis dolore.

Sequenti verò festiuitate,dum iterùm cum magno gaudio ad sanctam properamus basilicam,mihi caput à sole percussum,grauiter dolere cœpit. Qui dolor accrescens, febrem intrinsecùs generabat,ità vt nec cibum me capere, nec loqui permitteret. Cumq́ue per duos dies ab hoc dolore consumerer, die tertia ad basilicam sancti Ferreoli,cui fons ille,de quo superiùs meminimus,est contiguus,aduenimus. Distat autẽ basilica à Briuatensi vico quasì stadijs decem. Cumq́ue in locum illum veniſſemus,libuit animo ad fontem vsque procedere, confidens de virtute martyris,si me exindè leuis vnda perfunderet,mox sanarer. Aduenienscq́ verò, orationem fundo,aquam hauDolor capitis sanatur.rio,ob refrigerium caput infundo:statimq́; decedentibus lymphis,fugato dolore,sanus abscedo,& vsque ad sepulcrum martyris glorioſi lætus ingredior,admirans & gratias agẽs martyri,quòd priùs me virtute sua dignatus fuerit visitare,quàm ipsius mererer cernere sepulcrum.

Cap.26. De febricitante,ad fontem sanato.

Nota de fonte.

Est enim ad hunc fontem,quia ibidèm martyr percussus est, virtus eximia. Quidam à febre correptus,dum in extremis ageret, desiderijũ habuit de aqua fontis haurire. Ad quam etiam se deportari fideliter exorauit: Quem sui inter manus apprehensum,& in loco depositum,protinùs vt aquæ haustum accepit,& faciem caputq́ue perfudit,recipere meruit sanitatem,& aliorum manibus illatus,proprijs gressibus est regressus. Fuit autem incola huius vici,sed excidit nomen eius.

Cap.27. De tonitruo in basilica facto coruscatione.

Quadam autem die orta tempestas cum magno venti impetu,super vicum Briuatensem rapidè descendebat. micabant enim de nubibus fulgura, ac tonitrua terribiliter voces dabant. quatitur terra fragore, & exuri à coruscatione penè omnia putabãtur: sola erat expectatio in virtute martyris glorioſi. Nec mora,dato cum *fulgore graui sono tonitrui,iaculum igneum per aditum,quo funis ille signi dependet, ingreditur : percussisq́ue duabus columnis,frusta excussit. Indè repercutiens, per fenestram, quę super sanctum habetur tumulum, est egressum,nullo tamẽ per beati custodiam de populo læso. O quàm magnus circa alumnos proprios beati martyris affectus: columnas sinit percuti, non phalanges. Confringi passus est vitream, non cateruam; Permisit super sepulcrum propriũ præterire coruscum, nè fieret multitudinis totius interitus. Igitur expulsum à basilica sancti martyris iaculum, aceruũ fœni combussit, interfecit pecora,iumenta deleuit. Quòd si hæc fortuitù quis aduenisse putat, admiretur magis & stupeat inclyti potentiam martyris, quòd præteriens ignis per medium populi,nemini nocuit:sed ibi tantùm expleuit vota,vbi se cognouit habere licentiam.

Stupeat inclyti potentiam martyris.

Cap.28. De eo,qui præ multitudine populi ad sepulcrũ non valebat accedere.

Clericus autem Arcdij Lemouicini Abbatis, ad festiuitatem veniens,præ multitudine populi non solùm ad sanctum tumulum accedere, verùm etiam nec in ipsam basilicã potuit introire. Cumq́; mœstũ metu se reddidisset,recubãs in lectulo,obdormiuit. Protin' adstitit ei vir in visu,dicẽs: Quid tu sopore deprimeris? vade celeriùs ad templum martyris,& omnia inuenies reserata. At ille metu territus,exurgens credulus dictioni,properat velociter experiri,si vera essent,quæ sibi fuerãt indicata. Cumq́; veniſſet ad ostium, reperit remotos vndiquè populos vsque ad sanctum altare, vel ipsum tumulum,via facta nullo obsistente. Et sic sine vlla impressione accedens, fusa oratione, cum gaudio est regressus. Quod nè quis dubitet,testor omnipotentem Deum,quia ab ipsius Abbatis hæc ore cognoui,apud cuius monachum gesta sunt.

Visio clerici & monachi.

Cap.29. De festiuitate eius.

Huius festiuitatis tempus ignorans plebs,mœsta pendebat,nesciẽs diem, in quo martyr beatus deberet pro virtutis ac passionis gloria honorari. Et hæc ignorantia vsque ad beatum Germanum Antisiodorensem antistitem est protracta. Factum est autem,vt antedictus Pontifex Briuate aduenirer:sciscitatusq́ue ab incolis, quo tempore huius sacra celebrarentur,se nescire respondent. Tunc ille: Oremus,inquit, & fortasis nobis hæc Domini potentia reuelabit. Quod cùm fecisset. manè orto,conuocatis senioribus loci ait,quinto Kalendas mensis septimi celebrandam esse solennitatem. Ex hoc nunc deuotus aduenies populus,vota præsuli reddens,refert & animæ & corporis medicinam.

Nota antiquam deuotionem.

Diuinitùs reuelatur dies solennitatis s. Iuliani.

Cap.30. De energumenis.

Energumeni verò cùm aduenerint,plerunquè euomunt in sanctum Dei conuicia,cur sanctos alios ad sua conuocet festa,ipsosq́ue nominatim confitentes, eorum fatentur virtutes & merita. Aiunt enim: Sufficiat tibi Iuliane,nos propria virtute torquere. Vt quid reliquos prouocas? Quid inuitas extraneos? Eccè Martinum Pannonium,inimicum iugiter nostrum,qui tres à nostris cauernis repulit mortuos. Adest Priuatus ex Gabalis,qui oues suas barbaris,nostra instigatiõe commotis,tradere noluit. Aduénit Ferreolus collega tuus ex Viennẽsibus,qui nobis in te suppliciũ, incohis præsidium misit. Quid Symphorianum Heduum? Quid Saturninum vocas Tolosanum? Aggregâsti concilium,vt nobis ingeras infernale tormẽtum. Hæc & his similia dicentes,ità sanctos Dei humanis mentibus repræsentant,vt nulli sit dubium,eos ibi commorari: multi tamen ab his infirmi curantur,& sani recedunt.

Vide dæmonum confessionem.

Cap.31. De mansuetudine pecorum.

Sed & illud est memoratu dignissimum,quæ sit mansuetudo pecorum,in hac basilica votiuorum,qualiter vituli petulãtes,calcitrantes equi,grunnientes suillæ, cùm limen sanctum ingressi fuerint,conquiescunt. Nam vidimus sæpè cothurnosos tauros,qui à quindecim aut eo ampliùs viris alligati funibus ducebantur,talem in hominibus impetum dare,vt putares eos ipsos quoquè disrumpere funes. Sed cùm ædem sanctam ingressi sunt,ità quieuerunt,vt arbitreris eos tanquàm agnos mansueros haberi. Vidimus etiã per medias turmas mulros ingredi inclinato capite, populos amouentes rostro,non cornibus,& tanquàm tribunal adirent iudicis,aliquem sensum habere timoris,non calcem mittere,non aliquem cornu petere,non oculis toruis adspicere,sed in omni mansuetudine vsque ad sanctum properantes osculantesque altare,rursùs in ipsa,qua ingressi fuerant,patientia repedare. Sic & reliquorum iumentorum petulantia cùm illuc accesserit,depositò cũcto furore,mansuescit,vt eam mãfuetudinem columbarum cum grandi admiratione conspicias. De his verò, quæ votiua sunt,nulli penitùs quippiam subtrahere licet: nullus, priusquàm ad basilicam veniat,aut commutare præsumit,aut emere. Nam qui fecerint,sæpiùs vltione diuina grauiter quatiuntur. Nam aut febris imminet,aut malum aliquod obrépit, aut damnũ graue succedit,aut hoc,quod abstulit,morbus aufert. Difficilè tamen sine præsenti vltione res præterit.

Immanissimæ bestiæ in æde s. Iuliani mansuescunt.

Nota de votiuis iumentis.

Cap.32. De reliquijs eius in Campaniam translatis.

De illis dixisse virtutibus sufficiat,quæ circa sanctam basilicam eius gesta sunt aut geruntur : nunc pauca de locis illis,in quibus habentur reliquiæ, differentes,finẽ huius libelli facere placet. Deuotione commouente,quidam apud Belgicæ secundæ prouinciam,id est, suburbano Rhemensis vrbis, basilicam in honore beati martyris studiosè construxit,cuius reliquias post perfectam fabricam experijt fideliter ac deuotè. Quas acceptas dũ viatim psallẽdo regredit,Rhemẽsem est ingressus Cãpaniam. Erat enim haud procùl à via ager cuiusdã diuitis Cãpanẽsis,ad quẽ scindendũ magna mul-

multitudo conuenerat. Igitur appropinquante viatore cum his pignoribus, cœpit quidam de aratoribus malè torqueri, & quasi in excessu mentis dicere: En beatissimum Iulianum appropinquantem, Eccè virtutem eius, Eccè gloriam eius: occurrite viri, relinquite boues, dimittite aratra, caterua omnis eat ei obuiàm. Stupentes illi, & qd narraret ignari, dum hebetati admirãtur tam voces, q̃ dicta p̃sonæ, ꝑtinùs miser relicto aruis vomere, elidens se in terram, verberansq́ palmas, in partem qua vir ille beati martyris ferens reliquias, veniebat, cursu celeri rapitur, clamans: Vt quid me sanctè sic crucias? vt qd me glorioſe martyr incendis? Cur regionem tibi nõ debitam aggrederis? cur habitacula nostra perlustras? Talia eo dicente, ad locum vbi iam sacerdos tabernaculum erexerat, turbulentus aduénit: prostratusq́ coram sanctis reliquijs, diutissimè humo incubuit. Tũc presbyter capsulam illam sanctam super eum vt posuit, ilicò erumpente ex ore eius sanguine, ab incursione diabolici erroris mundatus est: ac deincèps virtutem sancti prædicans, comes fuit huius itineris.

Cruciant dæmones reliquiæ sanctorum.

Cap. 33. *De reliquijs eius in oriente exhibitis.*

Quid de eius reliquijs in Oriẽte fidelium fratrum relatio signat, edícam. In quadam Orientis ciuitate, dum in ecclesia à dæmonio quidam torquetur, in naui beati martyris prædixit esse reliquias. Cumq́ nauis portum fuisset adepta, hic ad eam saltuatim prosilijt: ac prouolutus solo coram naui, erumpente ab ore & naribus tabe, persona purgata est. Quæ cùm Episcopo nunciata fuissent, commouit populum cum accensis cereis ad portum vsque procedere. Igitur nauclerus audiens, flensq́ præ gaudio, in occursum Episcopi properat, nihil se aliud asserens de beati sustulisse basilica, nisi parumpèr pulueris, qui circa sanctum iacebat tumulum: sed Deus omnipotẽs comprobans fidem viri, occultari virtutem martyris non permisit. Dehinc Episcopus sublatas reliquias vsque ad sanctam ecclesiam cum magno honore deportat. Negociator verò tanta cernens mirabilia, basilicam in honore martyris ędificauit. In qua beatas reliquias collocans, multa deincèps miracula vidit operari.

Vide reuerentiã erga sacras reliquias.

Mira vis pulueris.

Cap. 34. *Qualiter Turonis in basilica eius reliquiæ sunt locatæ.*

Hæc ego dudùm expertus sum. Contigit vt post ordinationem meam Aruernos accederem: profectusq́;, beati basilicam adiui: expletaq́; festiuitate, disruptis à palla, q̃ sanctum tegit tumulum, fimbrijs, in his mihi præsidium credens, impleta oratiõe discessi. Apud Turonicam verò vrbem monachi in honore ipsius basilicam, qualẽ possibilitas eorum habuit, ædificauerunt, cupientes eam eius virtutibus consecrari. Audientes autem hæc pignora à me fuisse delata, rogant, vt dedicata ædes ijsdem augeretur reliquijs. At ego appræhensa secretiùs capsa, ad basilicam beati Martini incipiente nocte propero. Referebat autem mihi vir fidelis, qui tunc eminùs adstabat, cùm nos basilicam sumus ingressi, vidisse se pharum immensi luminis è cælo delapsam, super beatam basilicam descendisse, & deincèps quasi intrò ingressa fuisset. Cùm enim nobis hæc in crastinum à fidelibus relata fuissent, cõiecimus eam à virtute beati martyris processisse. Depositis ergò super altarium sacrosanctis reliquijs, vigilata nocte cum grandi psalterio, ad antedictam deferebantur basilicam. Et eccè vnus ex energumenis, manibus in se collisis, ore patulo cruenta proijciens sputa, aiebat: Vt quid te Martine Iuliano iunxisti? Quid eum in his prouocas locis? dum nobis erat præsentia tua supplicium, similem tuî ad augenda tormenta vocâsti, cur hæc agis? Quarè nos cũ Iuliano sic crucias? Hæc & alia misero declamante, expletis Missarum solennitatibus, dum se ante sanctum altarium diutissimè collidit, profluente sanie ex ore eius, ab infestatione furoris diabolici liberatus est.

Basilica S. Iuliani.

Sacrosanctę reliquię purgant dæmoniacum.

Cap. 35. *Quòd vinum ea nocte accreuit.*

Sed nec hoc silendum puto, quòd in nocte illa, priusquàm sanctæ reliquiæ ibidèm collocarentur, sit gestum. Monachus ipsius loci dum de aduentu solẽnitatis gauderet, & singulos quosque ad cellariolũ basilicæ promptissimus inuitaret, hortans vt omnes in basilica fideliter vigilarent, extracto à vase vino, cœpit eis causa deuotionis, cum gaudio propinare, dicẽs: Magnum nobis patrocinium in beatum martyrem pietas diuina largitur. Idcircò rogo charitatem vestrã, vt vnanimiter vigiletis mecũ. Crãs enim ei⁹ reliqæ in hoc loco sunt collocãdæ. Exacta quoq; cũ sacris hymnis modulisq; cæ-

cælestibus nocte, celebratis etiam Missarum solennijs, festiuitate ouans clericus, cœpit eos iterùm, quos priùs inuitauerat, rogare ad refectionem, dicens: Gratias vobis ago, quòd sic ad vigilandum immobiles perstitistis. Sed nec martyr diù distulit bonam volũtatem, virtutis suæ gratia munerari. Nam ingressus promptuarium clericus, repperit cupellam, quam penè mediam reliquerat, per superiorem aditum redũdare intantùm, vt copia defluentis vini, riuum per terrã ad ostium vsque duceret. Quod ille admirans, posito deorsùm vase, sæpiùs extulit plenum: sed & de ipso, cùm satis abundeq́; fuisset expensum, nihil prorsùs defuit, sed vsque in crastinum, mirantibus cũctis, semper stetit plenum. Erat autem tertio Kalendas mensis quinti. O admirabilis virtus martyris, cùm produxit de vase sine flore vindemiam, cùm sit solitum, vt collecta vina condantur in vascula: protulit dolium musta, in quo non vina, sed virtus sola defluxit: turgescit vasculum à liquore, quò fructus non illatus est, sed creatus. Agit hoc ille Dominus ad glorificandum martyrem, implens vterum virginis sine semine, per manere præstitit matrẽ in castitate. Sed tamen hic nouo magis exuberat fructu, cùm sine codicibus falerna porrigit. In alijs vineis, vix adhuc erumpunt gemmæ: in hoc verò vase vinum defluit à virtute: æquatur Maius Octobri, cùm noua porrigit pocula: plùs habet quàm ille, cùm in promptu non ostenditur vinea, & in domo gignuntur falerna. Rudis etenim venit sine torculari vindemia, quæ nõ in palmitibus, sed in occultis est reperta: aceruus acinorum non premitur ab arbore, & vini defluunt vndæ: hauriũtur falerna, cùm in torculari nõ cernũtur impressa: vitis nõ eccè adspicitur, & pocula largè complentur. Sed quid inquam? non enim deest fidelibus virtus illa cælestibus nocte, celebratis etiam Missarum solennijs, festiuitate ouans clericus, cœpit eos iterùm, quos priùs inuitauerat, rogare ad refectionem, dicens: Gratias vobis ago, quòd sic ad vigilandum immobiles perstitistis. Sed nec martyr diù distulit bonam volũtatem, virtutis suæ gratia munerari. Nam ingressus promptuarium clericus, repperit cupellam, quam penè mediam reliquerat, per superiorem aditum redũdare intantùm, vt copia defluentis vini, riuum per terrã ad ostium vsque duceret. Quod ille admirans, posito deorsùm vase, sæpiùs extulit plenum: sed & de ipso, cùm satis abundeq́; fuisset expensum, nihil prorsùs defuit, sed vsque in crastinum, mirantibus cũctis, semper stetit plenum. Erat autem tertio Kalendas mensis quinti. O admirabilis virtus martyris, cùm produxit de vase sine flore vindemiam, cùm sit solitum, vt collecta vina condantur in vascula: protulit dolium musta, in quo non vina, sed virtus sola defluxit: turgescit vasculum à liquore, quò fructus non illatus est, sed creatus. Agit hoc ille Dominus ad glorificandum martyrem, implens vterum virginis sine semine, per manere præstitit matrẽ in castitate. Sed tamen hic nouo magis exuberat fructu, cùm sine codicibus falerna porrigit. In alijs vineis, vix adhuc erumpunt gemmæ: in hoc verò vase vinum defluit à virtute: æquatur Maius Octobri, cùm noua porrigit pocula: plùs habet quàm ille, cùm in promptu non ostenditur vinea, & in domo gignuntur falerna. Rudis etenim venit sine torculari vindemia, quæ nõ in palmitibus, sed in occultis est reperta: aceruus acinorum non premitur ab arbore, & vini defluunt vndæ: hauriũtur falerna, cùm in torculari nõ cernũtur impressa: vitis nõ eccè adspicitur, & pocula largè complentur. Sed quid inquam? non enim deest fidelibus virtus illa cælestis. Nam qui quondàm in nuptijs de aquis præstitit vina, nunc suis eadem largè porrigit sine vllius elementi natura: & qui geminis piscibus quinque millia hominum satiauit, nunc bonæ voluntati multiplicata restituit. In ipsius enim ortũ tẽpore Angelica vox testata est, dicens: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Sed iam ad sequentia virtutum opera reuertamur.

Vinũ diuinitùs excrescit in vase.

Ioan. 2.

Matt. 14.

Luc. 2.

Cap. 36 *De contracto, in eodem loco sanato.*

Contractus sanatur.

Seruiens huius monasterij diù contractus, infeliciter trahebatur. Aduenientes autem ad ipsam sanctam basilicam, vigilias celebrat: quibus expletis, manè, dum ad stratum suum regreditur, inter portantium manus resolutis sanatus est neruis.

Cap. 37. *De puella cæca illuminata.*

Item lippi oculi puellæ.

Puella quędam lippis erat oculis, & nimio imbre lachrymarum profluẽre, penè cæcata, cui⁹ pater audita virtute martyris glorioſi, cum ea ad basilicã sanctã ꝑperat, celebratisq́; vigilijs, manè pauperibus, qui ad matriculam illam erant, cibum potumq́ue protulit. Epulantibus verò illis, subitò puella capitis dolore se torqueri proclamat, & vt modicum sopori indulgeatur, implorat. Qua quiescente, cùm conuiuæ epulum applicarent, illa surrexit, & ad sanctum ꝑse altare duci deposcit. Ante quod cùm solo proſtrata fuisset, & attentè Domini misericordiam deprecaretur, restrictis lachrymis, purgatis lippitudine oculis, læta surrexit. Tunc patre gaudente, domì redditur sana.

Cap. 38. *De alio contracto.*

Item puer quidã contractus.

Alius quidã puerulus paruulus, cuius parentes haud procùl ab ipsa basilica commanebant, in secundo ortûs sui anno membris totis contractus, sine ꝑe alicuius boni nutriebatur, qui ità cõtractus erat, vt genua ab eius ore penitùs separari non possent. At cùm ad sancti basilicam parentes eius vigilãssent, & proiectum infantulum coram sacrosanctis reliquijs dimisissent, post paululum reperiũt eum sedentem, ac membris omnibus esse directum. Dehinc fusa oratione, gaudentes ad domum suam regressi sunt.

Cap. 39. *De periurijs.*

Produntur diuina vltione periuri.

Est autem in Turonico vicus, cui Gaudiacum nomen est, in quo beati martyris reliqæ cõtinentur. Qui cùm magnis virtutibus crebrò illustretur, in periuros tamen plerũq; agitat vltionem. Nam cùm ibidèm quis, inimico humani generis suadẽte, peruerit, ità vltio diuina prosequitur, vt protinùs aut in successione damni, aut in amissione proximi, aut in consumptione morbi manifesta patescat, nec causam remanere inultam martyr prorsùs indulget. Sed nec inibi iam ausu temerario piurat barbarorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum cruda rusticitas. De quo negocio ista sufficiant, quia longum est, singula, quæ de his acta sunt, per ordinem memorare.

Cap. 40. De reliquijs eius, quas Aredius presbyter sustulit.

Cùm aũt ad me Aredius presbyter ex Lemouicino venisset, vir valdè religiosus, cuius etiam in secundo virtutum beati Martini libro memini, dum solicitè vitam eius perscrutarer, actionem inquirere cœpi, quæ ibidèm beatissimus Iulianus in miraculis prodidisset. In honorem enim beati martyris basilicam ædificauit, quam & eius reliquijs illustrauit. Sicut ergò est verecundissimus, diù cunctatus, tandèm hæc & valdè inuitus exposuit. Quandò, inquit, primùm beati Iuliani adiui basilicam, parumpèr ceræ sepulcro sustuli, indè veniens ad fontem, in quo beati sanguis effusus est, abluta ags facie, paruam ab his pro benedictione compleui ampullam. Testor Omnipotentem Deum, quia antequàm ad domum accederem, colore, spissitudine, atq; odore in balsamum commutata est. Veniens verò sacerdos ad dedicandam ædem, cùm hæc exposuissem, nihil aliud pro reliquijs in sanctum altare cõdere voluit, nisì vasculum, cuius aqua in balsamum commutata fuerat, dicẽs: Hæ sunt certæ reliquiæ, quas martyr paradisiacis virtutibus illustrauit.

Insigne miraculum.

Cap. 41 De paralytico sanato.

Multa quidem & alia sunt, de quibus plurima prætermittens, aliqua pando. Infirmus quidam omnibus membris debilis, plaustro impositus, ad eius monasterium est aduectus. Qui cùm ante ipsam basilicam in hoc vehiculo nocte iacéret, videt eam subitò magno splendore fulgentem, vocesque in ea psallentium tanquàm multorũ hominum audiebat. Dum hæc agerentur, & ille orationem funderet, quasi stupefactus, nec memor dolorũ, eo appropinquãte, splendor, quẽ viderat, præterit ante oculos eius. At ille fulgore demoto in se reuersus, sensit se pristinæ saluti recuperatum.

Paralytici restitutio.

Cap. 42. De cæco illuminato.

Cæcus quoquè, adminiculo deducente, ad sacrosanctum altare eius accedens, dum de opertorio sanctarum reliquiarum oculos attigit, lumen recepit. Sed & energumeni ab hac palla cooperti, sæpè mundati sunt, & potestas iudicum, quotiescunquè in eo loco superfluè egit, confusa discessit.

Cap. 43 De Cruce altaris furata.

Pendebat autem super ipsum altare Crux holochrysa, eleganti opere facta, & erat tam præclara visu, vt eam putares ex auro esse mundissimo. Aduenientibus verò Barbaris, à quodam esse aurea æstimata, direpta est, & sinu recondita. At is, qui eam sustulerat, tanto subitò pondere prograuatur, vt eam penitùs sustinere nõ posset: statimque compunctus virtute martyris, pœnitentia motus, de itinere transmissam loco sancto restituit.

Sacrilegus tollere non potest Crucem.

Cap. 44. Qualiter expetita sunt eius pignora.

Quæ postquàm gesta sunt, misit clericum suum, dicens: Vade ad beati Iuliani basilicam, & fundens orationem, supplica vt tibi aliquid ceræ vel pulueris de sepulcro iacentis largiri dignentur æditui, vt delatum à me cum benedictione suscipiatur. Ille verò veniens, quæ sibi fuerant imperata, flagitat, ac suscepit. Et cùm susceptum ferre vellet, tanto grauatur pondere, vt vix ceruicem posset erigere: Vndè tremore magno concussus, pauimento prosternitur, & iterùm cum lachrymis orationem fundẽs, surrexit incolumis, & acceptam sensit abeũdi habere se libertatem. Igitur arrepto itinere, incalescente nimiùm sole corripitur. Veniens autem ad villam viæ proximã, vnam casulam adit, aquam deposcens. De qua egrediens iuuenis dare responsum, vt eos vidit, in terram corruit, factusq; est sicut mortuus. Concurrentes autẽ cognati eius, calumniabantur hominibus, asserẽtes consanguineum suum eorum magicis artibus fuisse peremptum. Et appræhensum puerum, eleuauerunt semiuiuum. At ille de manibus eorũ elapsus, percussis palmis, cœpit debacchando clamare & dicere, ꝙ martyris Iuliani virtute exureretur. Clericus verò hæc audiens, posita super caput eius capsula cum pignoribus sanctis, fide plenus, orare cœpit attentiùs. Ipse quoq; cum vomitu sanguinem dæmoniumq; proijciens, purgatus abscessit. Dehinc firmatus in fide, portitor iter totum cum psalmis & gratiarum actionibus carpens, ad locum præoptatũ, martyre ducente, peruenit. Iam exindè tempore procedente, quanti ibi energumeni, frigoretici, vel diuersis morbis oppressi, martyris virtute sanati sunt, nec nomina retineri, nec numerus potuit colligi.

Dæmoniacus curatur.

Multa miracula.

Cap 45. De puero ad ariolos ducto, & alio per virtutem Sancti sanato.

Inter reliqua verò insignia suscipiendorum miraculorum ponimus & istud, quod insipientes corrigat, & roboret sapiẽtes. Igitur Caurini Episcopi tempore, quo ingruentibus peccatis populi, Aruerna regio ab excidio luis, quam inguinariam vocant, deuastabatur, ego Briuatensem vicum expetij, scilicet vt qui meritis tutari nequibã, beati martyris Iuliani saluarer subsidio. In quo dum cõmorarer vico, vnus puer ex nostris, ab hoc morbo corripitur: reclinatoq; ad lectulum capite, grauiter agere cœpit. Erat autem febris assidua cum stomachi pituita, ità vt si aliquid acciperet, confestim reijceret. Nec erat ei cibus confortatio, sed magis exitus putabatur. Deniq; mei cùm viderent eum in extrema vexari, ariolum quendam inuocant. Ille verò venire nõ differẽs, accessit ad ægrotum, & artem suam exercere conatur, incantationes immurmurat, sortes iactat, ligaturas collo suspendit, promittit viuere, quẽ ipse mancipaueratmorti. Hæc autem me nesciente agebantur: quæ cùm mihi delata fuissent, amarissimus reddor, & cum graui suspirio illud cõmemoro, quod Dominus per Eliam Prophetam Ochoziæ regi pronunciat, dicens: Quia dereliquisti Dominũ Deum Israel, & consuluisti deum Accaron, ideò de lectulo, in quo ascendisti, non cõsurges, sed morte morieris. Nam iste post aduentum arioli validiùs febre succensus, spiritum exhalabat. Cuius post obitũ, interpositis paucis diebus, puer alius simili laborare cœpit incommodo. Tunc ego, Ecce, inquio, accedite ad martyris tumulum, & aliquid exindè ad ægrotum deportate: & videbitis magnalia Dei, atque cognoscetis, quid sit inter iustum & iniustum, & inter timentem Deum, & non seruientem illi. Accedẽtes autem, parumpèr pulueris circa sepulcrum iacentis sustulerunt. De quo vt hausit infirmus cũ aqua, protinùs affecutus est medicinam, recuperatisq; viribus, ac restincta febre, conualuit. Intelligite ergò nunc, ô omnes, qui insipientes estis in populo, & postquàm ità discusseritis, scitote quia nihil sunt, quæ ad seducẽdum humanũ genus diabolus operatur. Ideò moneo, vt si quis vexillo crucis signatus, si quis baptismi ablutione munditus, si quis vetustate deposita, in nouo nunc homine viget, talia postponat ac negligat: quærat autem patrocinia martyrum, per quos sanitatum miracula celebrantur: postulet adiutoria confessorum, qui meritò amici sunt domini nuncupati, & quæ voluerit, obtinebit.

4. Reg. 1.

En quantis olim sanctissimi viri tribuerint Sanctis.

Certè hoc præclarum est miraculum.

Nota consilium sanctissimi Episcopi.

Cap. 46. De rosis, ad sepulcrum eius diuinitùs ostensis.

Eo tempore, cùm post obitum Perserij martyrarij, Vrbanus diaconus huius basilicæ ordinatur ædituus, mira res ad sepulcrum sancti apparuit. Nam vigilante diacono in lectulo suo, auditus est sonitus, quasì ostium basilicæ panderetur. Post multarũ verò horarum spatium, audiuit ipsum iterùm claudi. Post hæc surgens de stratu, præcedenti lumine, accedit ad tumulum sancti. Mirum dictu, vidit pauimentum rosis rutilantibus esse respersum. Erant autẽ magnæ valdè, cum * flagrantia odoris immensi: in ipsas quoquè cancelli cælaturas mirabatur rosas intùs. Nonus enim erat mensis, & hæ ità erant virides, vt eadem ipsa putares hora & momento ramis virentibus esse decerptas. Tunc cum grandi reuerentia collectas secretiùs posuit, multis exindè infirmis medicamenta distribuens. Nam energumenus quidam ex Turonico veniens, vt exindè deliburo potum sumpsit, eiecto dæmone, purgatus abscessit.

Rosæ pulcherrimę in Nouembri apud tumulum S. Iuliani.

Cap. 47 De muliere illuminata.

Mulier quædam à natiuitate cæca erat, quæ se exhiberi à parentibus ad beati Martini tumulum deprecata est. Vbi cùm venisset, prostrata per triduum ad cancellos, qui sunt ante sepulcrum sancti Antistitis habentur extrinsecùs, responsum accepit per somnium, dicente sibi sancto viro: Si lumen recipere desideras, require basilicam sancti Iuliani: in qua dum præsidium martyris expetes, ille cõiunctus Martino, visum tibi necessarium, simul orationum suarum suffragijs reuocabit. Exurgens aũt mulier, & ignorans, quòd in Turonico huius martyris reliquiæ tenerentur, ad Santonicam vrbem iter dirigit. Victorina etenim materfamiliâs, ex nobili stirpe ꝓgenita, in vrbis suę territorio basilicam construxerat, reliquiasque beati martyris cõdiderat. Ad hanc ergò ædem mulier accedens, orat per triduum. Die autem tertia aduenit natalis Baptistæ Domi-

Solẽnis di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

es natalis S. Iohannis. Dominici. Stante autem populo, & lectionum dogmata auscultante, subitò murmur magnum oritur: presbyter verò, qui solennia celebrabat, comprimere voces cupiens, interrogat quid hoc esset. Cui vnus ex adstantibus ait: Murmur miteſcere nō potest: quia virtus Domini miraculum prodidit. Eccè enim mulier illa, quæ se cæcam testabatur ortam, erumpente ab oculis sanguine, visum recepit. Tunc omnes benedixerūt Deum, cognoscentes pariter, quæ fuerant gesta.

Cæca videt.

Cap. 48 De reliquijs, quas Nauinus presbyter detulit.

Nauinus presbyter domûs Vibriacensis, martyris huius glorioſi reliquias expetiuit, quas ex iussu beati Auiti Pontificis sumptas, cùm psallentio vsque ad basilicam sancti Ferreoli, quæ procùl ab ipso vico sita est, perduxisset, vnus ex energumenis est mundatus. Procedens autem psallendo, cùm ad medianam peruenisset, palàm hoste improbo virtute sancti depulso, puella alia purgata discessit.

Cap. 49. Quòd eiusdem reliquijs multi infirmi sanati sunt.

Accedens autem ad locum, vbi oratorium, quod in honorem sancti construxerat, posuit hæc pignora in altari sancto. Veniens autem ad eum vnus cum amissis oculis, alius manu debilis, impleta oratione, hic lucem percipit post tenebras, manûs ille vsum post ocia diuturna. Mulier etiã, nomine Aeterna, cum filia, ab hoste iniquo vexata, ad hoc altare curata, cum prole sospes abscessit.

Multi sanãtur.

Cap. 50. De cæco illuminato.

Frigoretici etiam in illo loco multi sanati sunt. Sed quoniam non est absurdum, si beatus Iulianus cum Iohanne aut Martino dona sanctitatũ impertiatur, cum quibus victor seculi in cælo tripudiat: referam adhuc, qualiter cum Nicetio Lugdunensi simili virtute floruerit. Igitur infra terminũ territorij Turonici, Litomeris quidam in honore sancti martyris basilicam ædificauit, in qua nos ex more ad benedicendum euocati, sancti Iuliani martyris pignora cum Nicetij Lugdunensis reliquijs collocauimus. Sed non multo pòst tempore cæcus aduenies, dum fideliter orationem fudit, visum recipere meruit. Memini huius rei in libro vitæ sancti Nicetij: quia dignum est, vt communis virtus vtriusque sancti scripta connectat.

Ex his miraculis Lector intendens intelligat, non aliter nisi martyrum, reliquorumque amicorum Dei, adiutorijs se posse saluari. Ego autem Domini misericordiam p̃ beati martyris Iuliani patrocinia deprecor, vt aduocatus in causis alumni prij coram Domino assistens, obtineat, vt absque impedimento maculæ vllius, huius vitæ cursum peragam, atque illa, quæ confessus sum in baptismo, irreprehensibiliter teneam, fideliter exerceam, ac viriliter vsque ad consummationem huius vitæ custodiam, Amen.

Nota preces tanti pontificis.

COMMENTARIVS DE SANCTO PROPHETA ET PRAECVRSORE ET MARTYRE IOHANNE *Baptista, ex Simeone Metaphraste.*

29. Augusti

Matt. 11.

OHānem Baptistam, magnum illud decus orbis terrarum laudare, desiderare quidem licet omnibus: vt pro dignitate autem laudet, nemo potest consequi. Quis enim illi laudem contexet pro dignitate, quem omnibus hominibus esse superiorem dixit omnium opifex? Quoniam autem hic est illius amicus, & perfectus imitator, ei quoquè omninò gratum fuerit id, quod fit pro viribus. Sũt ergò à nobis res illius narrandæ, diuini Lucæ vestigia sequentibus, vndenàm ortus sit, & quomodò, & quænam fuerit eius educatio, & quonam fine vitę vsus sit hic vir magnus & admirabilis. Dicenda sunt autem, non vt narrentur ijs, qui nesciunt, (Quomodò enim, cùm omnes res illius celebrentur ab omnibus?) sed vt omninò percipiamus voluptatem in eis commemorandis. Sic verò habent:

Tempo-

Luc. 1. 1. Para. 24. Temporibus Herodis, qui fuit rex Iudææ, sacerdotem dicit fuisse diuinus hic Lucas, Zachariam quidem nomine, ex vice autem Abiæ: quæ in sorte sacerdotum octaua erat. Ei autem fuisse etiam vxorem, quę orta quidem erat ex filiabus Aaron, vt vtrinq; esset Zacharias sacerdos legitimus: Vocabatur autem Elisabeth. Eis verò suo testimonio tribuit iustitiam ante oculos DEI. Ipsa enim est ea, quæ est vera iustitia: quando quidem ei soli aperta sunt corda hominum. Et quòd in omnibus eius mandatis & iustificationibus ambularent citra reprehensionem. Quanquàm autem essent tanta virtute prædíti, eos tamen dicit caruisse liberis: quod erat probro vereribus, non leue & contemnendum, sed aliorum omnium grauissimum. Quod quidem vobis magno debet esse solatio, quicunq; bonę quidem vitæ vobis estis consci): sæpè verò vobis minùs ęquæ & prosperæ succedunt res humanæ.

Luc. 1. Huic autem Zachariæ, dum sacerdotali munere fungeretur, visus esse dicit Angelus Domini stantem à dextris altaris. Cuiusnam aũt altaris? Incensi. Erat enim alterum oblatiõum. Et Zachariã quidem illuc solùm subijsse in ipsa hora incẽsi, totã aũt populi multitudinẽ fuisse extrà, vtentẽ oratione. Conturbato verò & perterrefacto Zacharia propter spectaculũ, Angelum ei soluentẽ metũ, dixisse: Noli timere, auditæ sunt enim preces tuæ. Te aũt fuisse exauditum probatur, quòd & sit tibi promissus filius, & significetur, quemadmodùm sit vocãdus, & quòd propter eius ortũ prędicatur gaudium. Sed quid, dixerit quispiam, est consequẽs, vt ille, qui pro populi peccatis intercedit, accipiat promissionẽ, fore vt ei nascatur filius? Est certè valdè consentaneum & conueniens. Nam qui ab illo erat suscipiendus, is erat futurus præco agni, qui tollit peccatum mundi: quemadmodùm illeipse clamat.

Ioan. 1.

Futurum autem eum magnum prædicit, nõ quidem absolutè, sed coram Domino: Sicut etiam ipsos parentes priùs dixit iustos esse coram DEO. In quonam autem ipsum fore magnum dicit diuinus Lucas? Num omninò in abundantia spiritũs? Neq; enim diuinæ gratiæ eum solùm dicit futurum participem. Sed replebitur, inquit, spiritu sancto, & nõ post aliquod tempus, neq; cùm ad aliquã peruenerit ætatem: sed adhuc in vtero matris. Quod autem erit eius mũnus, & quidnam aget? Conuersionem multorum filiorum Israel ad Dominũ Deum eorum. Adde etiam reliquam laudationem, ô Angele. Et præcedet coram eo in spiritu & virtute Eliæ. Nã sicut ille erit pœnitentiæ, vt & patri solueres linguæ vincula ex solo nomine, & matri naturalis pedicas sterilitatis: sicut etiam multis posteà, pœnitentiæ prædicatione, soluisti vincula peccatorum. Verumenimuerò Zacharias quidem, ab eo iam peractis diebus ministerij, domum reuertitur: Elisabethæ autem posteà ex inopinato elucet conceptio. Et absconditur se, inquit, menses quinque, quòd in senectute, tanquàm præter tempus, concepisset, erubescens.

Luc. 1.

Sexto autem mense (oportet enim ea connectere, quæ sunt consequentia ijs, quæ sunt proposita) quę ad eam genere attinebat, Maria, dico Deiparam, quæ degebat in domo sponsi Ioseph, qui erat in ciuitate Nazareth, cùm ei illic allatus esset bonus nũncius à verbo susceptionis, & propter rem nouam de naturæ dubitaret legibus, eius carnis à verbo susceptionis, & propter rem nouam de naturæ dubitaret legibus, aperrè audit ab Angelo, & alioquì confirmante id, quod dixerat, & ad fidem trahente tali exemplo: Eccè enim, quòd cognata tua Elisabeth ipsa quoq; concepit filium in

Zacharias silentio castigatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

senectute sua: & hic est sextus mensis ei, quæ vocatur sterilis. Deindè paulopòst consequitur Mariæ cum festinatinoe in montana assensus, & eius in domum Zachariæ aduentus. Festinauit enim, vt gratularetur Elisabeth de bono nuncio huius nouæ conceptionis. Accedit ergò, & benignè eam salutat seu appellat. Salutatio autem, est dulcis exultatio infantis, qui est in vtero. Iam enim ex ventre didicerat seruus Dominum, qui erat in ventre: & cùm sensisset eius in mundum aduentum, mirandum in modum lætabatur. Hoc enim apertè ostendebat læta exultatio.

Humilitas S. Elisabeth.

Matt. 3.

Nè te lateat autem magna Elisabethæ moderatio, & submissio cum admirabili pdictione. Erubescebat enim, quòd ad eam venisset virgo, cùm id eius longè superaret dignitatem. Et ideò, Vndè hoc mihi? inquit. Sicut etiam illius filius fecit ad Domini aduentum, Et tu venis ad me, dicens in tempore baptismatis. Vide autem, quemadmodùm virginem appellat. Eam & matrem, & dominam suam nominat, quinetiã benedictam dicit in mulieribus. Et id, quod gestabat in vtero, fructum ventris eius appellat admirabiliter, & præter opinionem. Quid hoc significans? Quod seminis viri minimè erat particeps. Et in domo quidè Elisabethę habitauit Virgo circa tres menses. Deindè ea quidem sic domum reuertitur, Elisabethæ autem impletum fuit tempus pariendi. Quanam verò de causa ad tres mẽses, & nõ plures, fuit cohabitatio? An omninò, quòd tunc esset paritura Elisabeth? Si enim circa sextum mensem, ex quo ea conceperat, missus fuit angelus ad virginem, ipsa autem cùm apud Elisabeth venisset, menses tres apud eam permanet: clarum est, quòd cùm finitum esset tempus cõceptionis, quod nonus mensis circunscribit, in domum suam virgo reuertitur: & fortassè hac de causa, quòd vniuersa multitudo erat vẽtura in ædes Zachariæ, cùm instaret tẽpus pariendi Elisabeth, pudor autem virginalis hæc minimè sustineret.

Luc. 1.

Vndenàm verò venit in mentem Elisabethæ, vt infanti imponeret nomen Iohannis, quod reuerà erat nouum, & ab eorum genere alienum? Vndenàm autem, nisi reuerà ex spiritu sancto, & ex virtute eius, qui nascebatur? Neque enim ei hoc significauit maritus. Quomodò enim, cùm ei esset adhuc lingua præpedita? Certè etiã postquàm hoc scripto significauit Zacharias, (nutu enim nõ poterat) admirati sunt, inqt, omnes. Propter quamnam aliam causam, quàm propter parentum conuenientiam circa nomen infantis? Simulatquè ergò scribens nominauit, linguæ quoquè dissoluta sunt vincula, & cœpit loqui. Sed cur inuadit timor omnes, qui circùm habitabant? Quòd oportebat clara præcurrere miracula, & propter promissionem eius, qui erat nasciturus, & propter tam eximium illius partum, vt ab initio fide dignus præclarè apparéret. Significat autem hoc quoquè id, quod subiungitur, quòd admiratio & metus inuaserit omnes, scilicet eos, qui audiebant: Quisnam erit, dicentes, hic puer?

Ibidem.

Verumenimuerò ne hæc quidem nos prætereant, neq; socordia accusemur in ijs, in quibus debemus potiùs conferre studium & diligentiam. Vide enim quemadmodùm lingua Zachariæ, depositis quibus alligabatur vinculis, non solummodò loquitur, sed etiam, vt propheta, cœpit futura pulchrè prædicere, atque adeò de ipso filio prædicere, qui eius linguæ vincula immiserat, & ea relaxauerat. Prædicit enim eum futurum prophetam altissimi, & præiturum esse ante eius faciem, paraturum autem esse vias eius. Sed hæc quidem sic. Consequebatur autem, inquit, Iohanni pro ratione ætatis, spiritalis quoquè gratiæ accessio. Hoc enim sibi vult Euangelista, dicens: Puer autem crescebat, & confirmabatur spiritu: & quæ sequũtur. Quinetiam eum dicit fuisse versatum in solitudinibus vsque ad tempus, quo se demonstrauit Israëli. Sed quanam de causa noluit conuersari cum populo, & peregrinationis amicus fuit, & solitudinis? nè euanesceret populi in eum reuerentia, vt quæ offuscetur & flaccescat conuersationis assuefactione: quinetiam vt dum argueret, facilius admitteretur: & dum testimonium ferret, esset fide dignus, nunc quidem Iudæorum arguens improbitatẽ, partim autem Christo ferens testimonium.

Ibidem

S. Iohannes cur in solitudinẽ sese abdiderit.

Verumenimuerò Zacharias quidẽ senex & sacerdos, vt à patribus de eo tradita tenet narratio, cùm vitam produxisset vsque ad ipsum Dei & Saluatoris nostri ortum secundùm carnem, & cùm maternis vlnis (ô diuinam submissionem) eum vidisset gestari, & sic ab ea sæpè in templum introduci, & eum esse Deum minimè ignorâsset, Apterea ei concedit, vt ingrediatur in sancta sanctorum, cùm cognouisset eam esse Deiparam, & vt illic stet, ei largitur propter excellentiam. Sed hæc quidem ità se habebãt. Ea

Ea autem res clariores ex Iudæis (ità enim vult, q̃ traditur, narratio) ad iram accẽdit, & efficit, vt in senẽ grauiter insaniant. Etenim audiebãt, inquit, ab eo regẽ creatę naturę ad humanã venisse generationẽ. Metu ergò, nè Regi patérẽt, cõcipiunt laborẽ, vt ait Esaias, & pariũt iniquitatẽ: & cùm essent ꝓcliues ad malitiã, & ad effundendũ sangui- Esa. 59. nẽ, non minùs q̃ aquã à manu, vna nocte in templũ irrumpẽtes, in cõspectu (proh do- Cædes Zalor) altaris occidũt Zachariã. Deindè cùm sanguis locũ admodùm eruentãsset, & cædẽ factã planè argueret, terra effossã abscondũt mortuũ parricidæ, vt qui cædis quoq; scelus vellẽt abscõdere. Hocaũt est reuerà difficile. Est enim scelus factu quidem faci- le: postq̃ autem factũ sit, celatu difficile. Et sic quidẽ narratur fuisse occisus Zacharias. Matt. 2.

charię.

Aliud quoq; traditur non minùs receptum, quòd propter puerorum cędem ab Herode factam, is quoq; fuerit interemptus. Postq̃ enim in omnem partẽ peruasit edictum, quod iubebat interfici pueros in Bethleem, simul & in mõtanis, vt cõmuni cędę ipse metum exuëret principatũs: ea enim de causa omnes pueros fuerat aggressũs occidere: (Proh dolor, ad cuiusmodi cœpta impelluntur homines propter gloriæ cupiditatem) tunc quærebatur quidẽ filius quoq; Zachariæ ad cædem, vt qui nupèr esset natus: non inueniebatur aũt. Etenim quomodò Ioseph iubebatur fugere in Aegyptũ cum Maria & puero, ità etiam Elisabeth quandam spelũcã ingressa cum infante, in ea habitabat. Quoniam ergò infans ab eis appræhẽdi non poterat, totam iram ij, qui puerum quærebant, effundunt in Zachariam: & cùm in templo inuenissent, (etenim rursùs vice sua attendebat altari incensi) interficiunt celãtem filium, vt qui eum nollet eis ad cædẽ tradere. Et sic duplicẽ assequitur coronam, quòd & Deo ministrãs, matctatur apud ipsum altare, & ꝓ cum infantibus primus Christo sacrificatur.

Ambitio ad efficiat.

Matt. 2.

Cùm hæc sic processissent, & post multos quidem annos è viuis monarcha excessisset Augustus, Tiberius autem, qui monarchiæ ab illo susceperat dominatum, quindecim iam annos in imperio transegisset: quinetiam Herodis alienigenæ regno in quatuor principatus diuiso, & totidem numero filijs distributo, qui quidem erãt Archelaus, & Herodes, & Philippus, & Lysanias: cùm prima quidem tetrarchia esset Iudææ, des, quibus Reipublicæ cura mandabatur, Roma accipientibus, Pontius Pilatus tunc præses esset Iudææ, qui quoniam Tiberio Cæsari erat intimus, ideò præmium suæ in eum amicitiæ, hanc acceperat administrationẽ: (Oportebat enim, cùm venisset Chri- Gen. 49. stus, cui imperare erat repositum, vt ait propheta, cessare principes ex Iuda) Et Gali- Luc. 3. lææ quidem tetrarcha esset Herodes, vt sacrum dicit Euangelium: Philippus autem eius frater esset tetrarcha (oportet enim, tanquàm ornamento aliquo, ipsis vti eloquijs,) Iturææ & regionis Trachonitidis: & Lysanias, Abilinæ: sub Pontificibus Anna & Caipha, Iohannes definitum expectans tempus, (vt sacra dicunt eloquia) quo se Israeli ostenderet, morabatur adhuc in solitudine, quam habitauit vix solutus à fasciis, exercens vitam Angelicam, & liberam ab omnibus impedimentis & omni supellectile. Non enim recto, non mensa, neq; aliquo alio ex ijs, quæ sunt huiusmodi, indigebat. Non terram arauit, non sulcum proscidit: non in sudore vultús, quam quidem meam & paternam nóui pœnam, panem comédit: sed arborum quidem summæ frondes alimentum parabant: ex pilis autem Cameli rude & sine arte confectum induebat vestimentum, vt eos, qui erant in mundo, ad quos non ità multò pòst vénit, doceret victûs tenuitatem, & instrueret, vt & humana despicerent, & eam, quæ reuerà erat apud antiquos, exercerent frugalitatem: qua priùs Adam honoratus, minimè opùs habuit vestibus. Clarum est enim, ei post transgressionem opùs fuisse vestibus.

Genes. 3.

Cùm autem tempus iam dictum aduentãsset, & seipsum Israëli patefecisset, cuiusmodi erat ad afferendam admirationem homo, qui triginta annos habitãrat in solitudine, & se velutì perpetuo damnauerat exilio: & cum nullo omninò homine versari statuerat, & ab incunte ætate vitam elegerat monasticam, vt qui tunc primùm veniret in conspectum hominum? Statim enim, vt iam diximus, ab incunabulis lubẽter versatus fuit in solitudine, nulla re humana omninò indigens, simul cum moribus loquentem formam & vestem attrahens, vt qui fuisset filius Pontificis, & testimonium de eo ferentem Esaiam apertè induceret. Illud enim, Vox clamantis in deserto: de eo

Iohannes monachus ab infantia.

Esa. 40.

Esa.40. scilicet dictum est. Nouus quidam Elias ostẽsus ex omnibus, vel potiùs omnibus persuadens se habere illo aliquid ampliùs, quatenùs plus est omninò versari in solitudinibus, quàm in ciuitatibus, in quibus erat Elias. Ea de causa erat Iudæis mirandum in modum venerabilis, & tolerabantur eius repræhensiones. Quomodò enim eos increpans & vocans genimina viperarum, etsi manu essent valdè prompti, & propensi ad cædem, eos non adegit ad insaniam?

Verumenimuerò attendendum est, quàm fuerit Iudæis Baptista admirabilis. Eis enim iniecit suspicionem, ipséne reuerà esset Christus. Et ideò extitit vox illa, quæ ex alto testimonium filij tribuebat ei, qui baptizabatur: & columba, quæ aduolauit, & apud illum solum mansit. Illum autem nihil ex his extulit, neque vnquàm visus est primas partes sibi vendicare, sed sibi potiùs extremam adscisceре humilitatẽ. Quid enim sibi vult illa calceamenti corrigia, nisì quòd omninò recusaret se cum Iesu conferri, & diceret se non esse idoneum, qui solueret corrigiam eius calceamenti? Et alioqui cùm à Iudæis, missis ad eum legatis ex sacerdotibus & Leuitis, interrogaretur, Con-
Iohan.1. fessus est, inquit, & non negauit: & confessus est, se nullo modo esse Christum: etsi illi ad exprimendam Baptistæ confessionem, quòd ipse esset apertè Christus, quid non faciebant? Eò enim cum alijs hæc tendebat interrogatio: Quid tu baptizas, si tu non es Christus? Quinetiam à proprijs discipulis Christo inuidentibus, & propter baptismũ nonnihil vellicantibus, (ad eum enim sensim accedẽtes, & ad æmulationem accendẽ-
Iohan.3. tes: Cui tu testimonium tulisti, aiebant, eccè is baptizat) ille ne tantillùm quidem abducebatur: apertè autem dicebat, seipsum non esse Christum, sed missum *. Christum verò & Agnum Dei vocabat, & se quidem oportere minui, illum autem augeri confi-
Marc.6. tebatur. Non autem erat Iudæis solùm venerandus Baptista, & verè dignus, qui haberetur in admiratione: sed etiam ipsi Herodi, & ei magìs, quàm Iudęis, quòd ei non solùm pudorem, sed metum quoquè iniecerat: Timebat enim, inquit, Iohannem, quòd sciret virum sanctum & iustum eum esse. Quinetiam eum audiens, multa faciebat, & eum lubenter audiebat. Nam illud quidem habebat ex conscientiæ condemnatione,
Virtutem etiã improbi reuerent. quòd eum timeret, inquam, cùm prauè & sceleratè viueret: hoc autem ex virtute dicentis, quòd omninò eum lubenter audiret. Et sic efficit quidem virtus, vt eam illi quoquè reuereantur, qui sunt ab ea omninò alieni.

Sed reuerà magnam vim habet intemperans cupiditas, & res est omnium efficacissima ad animam redigendam in seruitutem. Sicut etiam hunc Herodem miserè admodùm affecit, dum non secùs àc mãcipio, rege (proh dolor) vsa est. Qui despecta sua vxore, (ea autem erat filia Aretæ regis Arabum) & cõremptui habito eius amore, plu-
Deut.25. rimi faciebat amorem Herodiadis. Eam enim, cùm esset vxor fratris Philippi, duxit præter leges, cùm iam haberet semẽ fratris. Illis enim solis permittebatur hoc facere, quorum fratres reliquerant vitam absque filijs. Permittebatur autem omninò hoc consilio, vt semen suscitarent fratribus. Propter hæc ergò Iohannes Herodem repre-
hendens, visus est surdo canere, & loqui in aurem mortuo: etsì solitus esset priùs eũ lubenter audire, & sciret eum in magna haberi reuerentia. Sed amor Herodiadis, qui,
Libidinis mancipiũ Herodes. vt diximus, eum inuaserat vehementiùs, efficiebat vt nihilifaceret verba Iohannis: & illum quidem coniecit in carcerem, Herodiadi autem gratiorem præbuit audiẽtiam, & liberam dedit potestatem sui explendi desiderij.

Matt.11. Cęterùm Baptista, vt qui esset propheta, vel potiùs ppheta supior, cùm pcognoniss-set se per Herodẽ quidẽ mox esse excessurũ ex hominibus, suos aũt discipulos hominem quidem solùm existimare esse Christum, ipsum verò esse Christo longo interuallo præstantiorem: vellet autem hoc corrigere iudicium, vt quòd non rectè haberet, quoniam neque desiderabat assentationem, neque præter veritatem volebat ornari
Ibidẽm. gloria: quid facit? Cùm ille elegisset duos ex suis discipulis, mittit ad Iesum, qui rogarent: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? Et hoc statuit facere, non ipse volẽs discere, sed illos doceri potiùs. Quomodò enim opùs habuisset discere, quem nouerat ex vtero, antequàm ex eo prodiret, & quẽ doctus à patre, apertè prædicauit in omnibus? Quibus, cùm venissent, & hæc Christo dixissent, ille quidem primùm nullam dat lingua responsionem, sed factis potiùs, respondens, se ipsum esse ostendit, quem quærebant, signorum magnitudine, quoniam ea ipsa hora multa signa fecerat: deindè verò etiam per verba adijciens responsionem: Euntes, renunciate, inquit, Iohanni ea, quæ audistis, & quæ vidistis. Quænam autem ea sunt? Cæcorum correctio, leprosorum mundatio, surdorum auditio, mortuorum resurrectio: & quæ deinceps consequuntur. Propter quæ diuinè subiungit: Et beatus est, qui nõ fuerit scandaliza-
Psalm.10. tus in me. Quid hoc dicens, aut quid volens ostendere? Quòd vel eius supercilia (vt ait diuinus Dauid) examinant filios hominum, & quæ ab eis agitantur in cordibus, eius oculos minimè effugiunt. Ipsi enim apertè erant, qui scandalizabantur.

Postquàm autem ij redijssent ad Baptistam, volens Christus ijs quoquè mederi, quæ turbæ circunsistentis animum perturbabãt. (Iam enim rectè se habebant Iohannis discipuli.) Verisimile nanque erat turbam dubitãsse, num hæc dicta essent à Iohã. ne ambigente, vtrùm is sit, qui venit, an alium fortè expectare oporteat, vt qui vel propter carcerem in metum incidisset, vel etiam pœnitentia ductus esset eorum, quę priùs dicta fuerant: Has, inquam, dubitationes Christus corrigens: Quid existis, inquit, visum in desertum? Arundinem vento agitatam? Aut eum, qui est in mollibus vestibus? vel prophetam tantùm? Hæc autem post discipulorum Iohannis reuersionem, sicut diximus. Neque enim eis præsentibus volebat laudes contexere Baptistæ, quoniam assentantis potiùs, quàm vera dicentis, existimata essent ea, quæ dicta sunt. Ad quid ergò exemplum arundinis, quæ vento facilè agitatur, quàm vt ostendat hominem facilem & mobilem, venti campum, vt est in prouerbio: & mentem, quæ facilè duci & transmutari potest, quæ seruit temporibus, & citò ab eis transfer-
Constantia S. Iohannis. tur? Non ergò à priore illa mente & sententia traductus est Iohãnes: quoniam cum adducto exemplo pugnat ex diametro. Est enim ille firmus & solidus, arundini, quæ facilè circunfertur, omninò dissimilis. Quid autem illud, In mollibus vestibus? Eos innuit, qui viuunt in delicijs. Probabile enim erat Iudæos cogitare, quòd qui primùm fuerat firmus ac robustus, & assuetus laboribus, deindè delicijs vsus, tunc euaserat delicatus, & iniërat fœdus cum molliția: Quorum neutrum fuisse Iohannis animi & vitæ, certum testimonium est, & vestis, & carcer. Non enim cõdemnatus esset illum habitare, si sciuisset seruire tempori, & cedere regibus se iniquè gerentibus: cùm præsertim ei non esset necesse loqui ad gratiam, sed solùm tacere sufficiebat, vt omnibus modis obseruaretur & coleretur. Quomodò autem accipiendum est illud, Eum esse
Malach.3. plus quàm prophetam? An quòd conspectus sit propinquus Christi aduentui ad homines? Mittam enim, inquit, Angelum meum ante faciem tuam. Quod quidem nihil aliud significat, quàm, proximè. Nam ij quoquè, qui in progrediendo præcedunt continenter regibus, ij scilicet & maiorem, quàm alij, habent authoritatem, & sunt ei coniunctiores.

Et sufficit quidem lingua Dominica ad ferendum Iohanni testimonium de excellentia inter homines, & quòd nulla mulier eo maiorem pepererit. Inueniet autem qui velit, veritatem quoquè rerum idem dicere, si illius mensam cogitet, si illius viuẽdi rationem, si excelsam illius mentem. Tanquàm enim, qui è cælo venisset, sic terram
Sanctitas ei eximia. obibat, corpus tanquàm superuacaneum & ociosum aliquid inferẽs, & eius ferè nullam curam gerẽs, hymnis & precibus assiduè deditus, propemodùm quidem nec terram tangens, ad cælum autem mente sublatus, & Deum solum purè contingens, nullam rem humanam vendicans, sed nouam vitæ viam ingrediens, vt qui esset simul trã-
quillus & vehemens. Etenim cum populo quidem Iudęorum strenuè & fortiter, cum rege autem liberè, cum suis verò discipulis comiter admodùm & benignè loquebatur: Non leuiter quidem & temerè, sed vnumquodque scilicet, vt oportebat. Quo-
Christus vt minor Iohanne. Matth.11. modò ergò non erat hominibus maior, qui sic erat affectus? Quid autem sibi vult id, quod subiungitur, Minor quidem, in regno autem cęlorum maior? An´ ne nimię laudes Iudæis aliquam parerent absurditatem, & darent eis occasionem, Christo præferendi Iohannem? Minorem autem omninò & ætate, & multorum opinione seipsum vocat. Erant enim quidam, qui ei non solùm tribuebãt humilitatem, sed & voracem, & vinipotorem non verebantur eum vocare.

Sed iam ad eius quoq; mortem est transeundum, quã ille subijt propter repræhensiones, vt qui perpetuò aduersùs peccatum decertauerit, non timens dies (vt dicam
Psalm.55. cum diuino Dauide) nõ formidans vultus regum, q Deũ & leges despiciũt: sed apertè arguens eos seruos voluptatis, q alijs (ô iura & leges) volent imperare. Nam post-
quàm iã fuisset inclusus carcere, (eo eñ illic dimisso, digressi sumus) Herodes faciebat

Universidad de Deusto
Biblioteca

Marc. 6. for. * inhoneſtæ

cœnam in ſuo natali proceribus, & tribunis, &, vt ſacrum dicit Euangelium, primis Galileæ. Deindè in cœna oblectationes, & * honeſtæ recreationes. Oportet enim eas quoquè dicere, quibus rex vſus eſt apud eos, qui inuitati fuerant. Accedit puella ſaltans, non plebeia aliqua, aut vna ex vulgo, ſed quæ nominata fuerat filia regis, & illius ipſius regis, qui conuiuio exceperat. Nec erubeſcebat regina filiam, eamque, vt videbatur, virginem introducens, & ſaltantem producens in conſpectum tot maſculorũ, rem pudicis oculis non ſolùm iniucundam, ſed etiam vitandam. Sed id conſultò agebat, vt cognoſceretur quàm eſſet honeſta ea, quam rex duxerat, & ex fructu arbor, & ex filia mater aperta euaderet. Et ipſa qdem per illam: qui duxerat autem, per vtranq; laudandus videretur & beatus. Vide verò mali quoquè acceſſionem. Patri placuit id, quod fiebat, propter quod oportebat eum magis pudore affici: & ſic placuit (ô regiã munificentiam) vt polliceretur ſe ei regnum ſuum eſſe diuiſurum, ad remunerandam rem tam publicè vtilem, & magno ſtudio dignam: & quod eſt deterius, cùm nec illa petijſſet, ſed ipſe eam ad rogandum incitâſſet.

Illa autem laudis quoquè & gloriæ mouetur cupiditate, & rem petit longè maiorem, vt quæ cùm eſſet fœtus viperæ, didiciſſet ab ipſa matre petitionem. Quærit enim non dimidium regni ſibi promiſſum, neq; aliquid eiuſmodi, ſed rem, proh dolor, quæ oĩa regna terræ ſuperat, & cum qua ne ipſe qdem mũdus poteſt cõferri, ſi eius ſpectes precium: nempe caput viri, quod tu quoq; priùs, qui ſeruus es potiùs, q̃ rex, in maximo honore habuiſti: vt ipſa dicunt Euangelia, & nos priùs oſtendimus. Nunc aũt propter à ratione alienum tui animi morum, & eius repræhenſiones, in vincula conijcis virũ illum venerandũ, & nõ ſolùm conijcis, ſed etiã interimis: & illud caput malis vẽdis amoribus, tales, ô infelix, gratias ei largiens, cuius tu turpi amore tenebaris. Quis verò fuit hic p̃textus? Nè iuſiurandum tranſilires, iuſti interemptio. Clarum eſt eñ, te eſſe pollicitum, regni tui dimidium ei daturum. Hoc aũt quid eſt aliud, quàm opes, pecuniæ, iugera terræ, gloria ad tempus, quorum ipſe eras dominus? Hæc enim ſi ei à te exæquo eſſent diuiſa, tuum cõſeruâſſent iuſiurandum. Viri aũt cædes, viri dixi, immò verò plus quàm viri, qd cum his commune habebat apud eum: qui temperãter viuit, & rectas leges ſequitur? Nisi hoc tibi erat regnare, ô optime, ſubiectos nulla de cauſa interimere? Tu aũt p̃ te tuliſti te moleſtè ferre, vt q neceſsè habuiſſes iuſti viri cædem permittere, iuriſiurãdi, & non legum, ſolùm cuſtos diligens. Sed fatìs intellectum eſt, te ad nouercæ, vt aiunt, flere tumulum, & præ te ferre te illud dare inuitum, quod magis gaudebas, quàm ij, qui petebant.

Simulatio Herodis.

Infertur autem caput plenum ſanguine, inuitatis quidem tetrum ſpectaculum, & quod omnem conuiuij lætitiam poterat in dolorem conuertere, matri autem puellę maximam afferẽs voluptatem. Talem enim ſitiebat eum videre, qui eam prohibebat, nè viueret ex ſui animi ſententia, & zelo linguam habebat non minùs gladio acutam, licèt mutam. Diuina enim quædam res eſt virtus, & quæ vinci non poteſt, vt quæ etiã poſt mortem eius, qui eam poſſedit, adhuc dominetur. Qui enim erat adeò turpis, & abominandus, & voluptatum ſeruus rex, qui cædem talis viri, tanquàm vnius abiecti & cõtempti, iuſſu fecerat, vide quemadmodùm poſt illius mortem euadit timidus & meticuloſus. Adeò certè timidus, vt eum, qui erat mortuus, putaret propè eſſe morte ſuperiorem. Cùm enim de IESV audijſſet, Euangelium inquit, Herodes, & quænam faceret miracula: Hic eſt, inquit, Iohannes Baptiſta, hic ſurrexit à mortuis. Huius aũt rei probatio erat: Virtutes enim dicebat operari in eo, Domini ſignorum & miraculorum ſic vocans operationem. Poſtquàm autem fuit interfectus diuinus ille Iohannes, & magna contentione petendum caput, præmium ſaltationis donatum fuit illi debacchanti iuuenculæ: & id per ipſam habuit mater: illa, cùm id accepiſſet, quod ardenter ſitiebat, profundè infodit, & apud ſe tutò abſcondit: vt ex ijs, quæ à Patribus ſunt tradita, narrationibus ſcriptisq; licet diſcere. Magnus enim timor, & magnitudo eius, quem habebat odio, efficiebat, vt ipſa ſibi caueret. Neq; permittit caput coniungi cum corpore, dubitans nè ſic reſurgeret, & ad priores rediret repræhenſiones: Sed ſi, inquit, apud me caput rectè abſcondatur, id non facilè potuerit reſurgere.

Virtus ſemper inuicta.

Matt. 14.

Caput S. Iohannis defoditur.

Poſtquàm autem curæ fuiſſet eius diſcipulis, vt reliquum corpus in quodam loco inſigni honorificè ſepeliretur, ij ad Ieſum venientes, omnia ei renũciant. Ille autem, vtpotè ex eo dolore affectus, nõ ampliùs patiẽ manere in regione: ſed illinc ſurgit, p-

Marc. 6.

tinùs, & vnà cum ſuis diſcipulis nauem conſcendens, venit in deſertum quendam locum Bethſaidæ, & ſe, & illos quiete recreans, & veluti conſolans triſtitiam. Atque dicunus quidem Iohannes, cùm præter alia bona, quibus erat locuples, etiam, quod à Chriſto acceperat, teſtimonio fuiſſet honoratus, cælorum, quibus erat dignus, ſortitus fuit habitationem, cùm trigintaduos annos, & ſex menſes peregiſſet in terra. Herodem autem Dei iuſtitia, etsi vtplurimùm ſoleat eſſe tarda ad ſupplicium, tamen hic fortaſsè inſigne ſcelus habens odio, haud ità diù pòſt inuadit. Poſtquàm enim ille ſuam vxorem, propter vehementem amorem in adulteram, & odio habuit, & repudiauit: ea nõ ferens cõtumeliam, vénit ad Aretam ſuum patrem, qui erat rex Arabum, vt anteà dictum eſt, eiq; & inſolentiam & alia omnia (vt ſemèl dicam) expoſuit, & petijt, vt vlciſceretur rem, quæ mulieri eſt intolerabilis. Ille aũt (neq; enim eius ſolùm, ſed ſuam potiùs propriam exiſtimabat contumeliam) bellum cõmouit aduersùs Herodem. Et cùm rem rectè geſſiſſet, & illius exercitum validè cecidiſſet: & alios qdem occidiſſet, alios verò redegiſſet in ſeruitutem, & ſubiectis flammis omnem eſſet populatus regionem, reuertitur. Et res quidem Herodis ità ſe habuerunt.

Luc. 9.

Bellum facit Herodi Aretas.

Cæterùm huius adulteræ & illegitimæ vxoris Herodis, quomodò? Ipſa in longiſſimum quidem tempus vitam producit. Cùm ſuam autem vidiſſet filiam acerbo fine primùm vitam terminâſſe, ſic ipſa quoquè recedit, ijs, quæ illic ſunt, omninò ſeruata ſupplicijs, & bibitura totam fæcem iuſtiſſimi calicis, qui eſt in manu Domini. Filia autem illius, quam quidem diximus perijſſe ante matrem, cùm ad quẽdam locum protem, quam quidem diximus perijſſe ante matrem, cùm ad quẽdam locum proficiſceretur, & tempore hyemis oportéret eam flumen traijcere, quoniam erat glacie concretum, id tranſibat pedibus. Cùm autem glacies non ſine Dei numine omninò eſſet diſrupta, ipſa quidem vſque ad caput defluxit miſera, tunc quoquè veluti ſaltans laniationibus, non in terra, ſed in aquis. Caput verò & glacie confractum, & valdè amputatum, relinquitur ſupra gelu, admirabile iudicium Dei iudiciorum, ipſum quoquè diuiſum à reliquo corpore, non gladio, ſed glacie. Sed hæc quidem ità ſe habuerunt, & infame illud & ſceleratum caput, propoſitum erat ſpectaculum omnibus, ea, quæ fecerat, in memoriam reuocans ſpectatoribus. Quemadmodùm autem illud vere ſacrum, & magna cõtentione quærendum caput, in profundo terræ (ſicut priùs diximus) à Baccha illa abſconſum, admirabiliter rursùs eluxerit, & manifeſtum cuaſerit fidelibus, iam ad declarandum accedit oratio.

Pſalm. 74.

Filiæ Herodiadis horrendus interitus.

Duo monachi ex Oriente profecti, cùm eos teneret deſiderium fruendi conſpectu ſacrorum locorum Chriſti paſſionum, veniunt Hieroſolyma. Alteri eorum dormienti appárens Baptiſta, & oſtendit quiſnam eſſet, & cùm ad Herodis, inquit, regis domum veneritis, (illic enim eſt meum caput conditum) à vobis maximè curandum eſt, vt id tollatis. Manè ergò accedens, qui viſionem viderat, ea comiti communicat. Ille autem id, quod viſum fuerat, inanem dicit eſſe viſionem, non veritatem. Ipſum enim fortaſsè mouebat ad incredulitatem affectio æmulationis. Ea ratione & negligebatur id, quod imperatum fuerat, & ad effectum minimè deducebatur. Sequenti ergò nocte ſingulatim accedens præco veritatis, vtriſque mandat eadem, dicens, nihil oportére dubitare: ſed omni incredulitate depoſita & ſocordia, curam gererent eius, quod fuerat imperatum. Cùm ergò ambo id, quod viſum fuerat, rursùs ſibi inuicèm ſignificâſſent, & ſoluta eſt incredulitas, & ab vtriſque via ſimul eſt confecta, Præcurſore rursùs (vt ſemèl dicam) illam eis dirigente, & bono duce eis effecto. Breui itaque ad locum perueniunt, & inueniũt ſacrum caput, cuius ampuratio fuerat pœna temperantiæ: & ideò nõ merebatur abſcondi, ſed potiùs prodire in lucem, ad ſanctificationem & vtilitatem multorum.

Inuenitur ſacratiſſimum caput S. Iohãnis.

Cùm id ergò ſuſtuliſſent monachi, vt iuſſi fuerant, & in ſaccum ex pilis confectum id immiſiſſent, (quod quidem fortaſsè factum fuerat de illius ſententia, vt caput imitaretur indumentum totius corporis, quo vtebatur in ſolitudine) ſtatim ſe parant ad reditum, rem verè deſiderabilem, & ſupra millia auri & argenti (vt cum diuino Dauid dicam) fidelibus afferentes. Figulus autem quidam illo tempore, ex ciuitate quidem Emeſa genus ducens, ſed tãta laborans inopia, vt ipſam odio haberet patriam, vt quæ eum non poſſet alere, ob idq; charũ eriam ſolum, nempe patriã ipſam, derelinqueret, & quaſi ſecùm habitantẽ paupertatẽ fugeret: hic cùm erraret in via, incidit in monachos, à qbus diuinus theſaurus, nempe Præcurſoris caput, exportabat. Cùm ergò ille vnà

Pſalm. 118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnà cum eis colloqueretur, & simul iter faceret, illi tradunt ferendum hoc excelsum & venerandum caput. Ignorante autem figulo quidnam esset, quod eius fidei commissum fuerat, illi appáret Præcursor, & in eius conspectum fugiens: Relictis, inquit, tuis comitibus, aufuge cum eo, quod habes in manibus. Hoc aũt facit, Monachorum quidem, vt est verisimile, frigiditatem condemnans & socordiam, vt qui rem tantam homini alieno & ignoto credidissent: Figulo verò hanc præbens occasionem, & rem gerendi rectiùs, & vitæ melioris. Nam cùm ille obedijsset, & latuisset, & cum tali thesauro domum esset reuersus, fuit deincèps florens opibus, & bonorum bonis per totam vitam repletus. Quomodò em̃ non erat futurus, qui non, vt ille comœdiæ Chremylus Plutum domum introduxerat, cæcum penitùs, & cui non est fidendum: sed veras diuitias, thesaurum, inquam, qui non exinanitur, secùm habebat habitantes? Non oblitus autem ille, quum malè priùs rem suam gereret, sacrum illud & venerandum caput in omni honore habuit. Et hoc quidem tota vita sua fecit.

Ditescit figulus asserũans sanctũ caput.

Cùm autem esset decessurus, vbi illud imposuisset in hydria (sic enim fortè dispensabat, qui eius, qui propter me pauper est factus, paupertatem æmulabatur in omnibus) & deindè extrinsecùs eam arca inclusisset, & pulchrè signaculo obsignâsset, deponit apud sororem, ei, quæ euenerant, omnia aperiens, & quemadmodùm velutì quoddam inexpugnabile malum aliquandò ipsum atterebat paupertas: præter spem autem rebus mutatis, ad eas, quas nunc habet, opes peruénit, & bonorum affluentiam. Causam autem mutationis dicebat fuisse caput, quod in vase ostendebat inclusum: quod mihi, inquit, maiorem attulit vtilitatem, quàm, quod vulgò celebratur, Cornucopiæ. Cùm sic dixisset, diligenter præcepit, vt in omni quidem honore illud haberet: id verò, quod celabatur, ipsa non priùs aperiret, quàm ijs, quos nouit, modis Præcursor ipse id faciendum significaret. Hoc autem iussit, fortasse considerans, quòd qui suum Dominum, cùm adhuc esset intrà vterum, non ignorauit, sed in vtero exultando, eum significauit: is etiam post mortem capsa, tanquàm ventre, vtens, seipsum, cùm vellet, esset declaraturus. Atque quandiù quidem, sorori inquit, vixeris, vide vt omnis honor & cultus ei seruetur: postquàm autem videris tuum appropinquare decessum, apud aliquem virum pium est hic tibi deponendus thesaurus. Sic ergò mulier, quandiù habuit quidem corpus, alacritati animi seruiens, curauit mandata fratris, & in seruiendo venerando capiti non fuit negligens. Postquàm aũt peruénit etiam ad senectutem, & ad necessarium exoluendum debitum mors eam vocabat, implet hic quoquè mandatum: & apud quendam, qui non solùm pietatem, sed etiam castitatem sibi vendicabat, deponit thesaurum, ea mandans similiter, quæ sibi quoquè mandata fuerant.

Luc. 1.

Sanctũ caput traditur cuidam monacho hæretico & peruerso.

Ad multos ergò eodem modo donum transiens, deindè etiam ad quendam Eustachium, monachum quidem & presbyterum, sed diuersæ ab orthodoxis sententiæ, & non conuenientem cum ijs, qui de fide rectè sentiebant, bonum illud venit: cùm ignorâssent, vt arbitror, ij, qui deposuerant, sententiæ diuersitatem. Ei verò non hoc solùm, sed mens quoquè erat peruersa, & mores conueniebant ei, quod sentiebat. Idque facilè probari potest. Quæ enim faciebat id, quod apud eum celabatur, & quæ diuina signa operabatur, sibi improbè ille impius asscribebat, & fur erat simul, preciosissimã thecam habens tanquàm marsupium, & non minùs quæ fiebant, quàm quæ immittebantur, cauponans, vt qui omninò simularet, & ea ad se traheret. Non oportet autem omninò admirari, si viro tali tam precioſum caput Baptista sustinuit committi. Quid enim, qui & in improbæ mulieris manus priùs venire, & ab ea abscõdi: multò autem magis qui etiam illamipsam sustinuit habere causam amputationis? Tandèm verò fuit euidens, quænam esset eius sententia. Fauebat autem Arrio, & eodem morbo, quo ille, laborabat. Propter ipsam itaque hæresim eadem hora expellitur ex ciuitate Emesenorum, valdè quidem rogans & obsecrãs, vt vnum solùm diem sibi liceret manere in monasterio. Cùm non fuisset autem exauditus (Neque enim oportebat, cùm diuinus non permitteret Præcursor, futurum malum egregiè prospiciẽs: Volebat enim sceleratus diuinum caput secùm accipere, vt rursùs furaretur, & sibi attribuere, quæ ab illo fiebant miracula, & sic procurare, vt hæresis rectè se haberet, & Deo grata esse videretur) ille quidem malus malè statim expellitur: caput autem rursùs, ità vt erat, manet in monasterio.

Cùm

Cùm autem post multos, qui præfuerunt, diuino quoquè Marcello præfectura eius monasterij fuisset credita, visum est magno præconi veritatis seipsum ostendere. Ostensio verò fuit admirabilis, & digna, quæ à fidelibus audiatur hominibus. Sic autem habet, vt ille ipse, cui fuit declaratum, Marcellus exposuit. Erat quippe media hebdomada diuinorum ieiuniorum, & octauusdecimus mensis Peritij dies: Regnabant autem Valentinianus & Martianus, inprimis pij Imperatores: Ecclesiæ verò præerat Vranius. Visæ sunt, inquit, mihi in somnis apertæ esse omnes portæ nostri monasterij: & ego conturbatus, putabam me abire hoc animo, vt portas clauderem. Deindè cùm rursùs mihi sum visum videre fluuium in portam irruentem, & mirari, vndenàm esset tantus aquæ impetus. Cùm hæc autem in animo versarem, audiebatur sonus multitudinis populi & classium, quæ ab Oriente velutì ferebantur super aquam, quæ ad nos quidem procedebat. Vnaquæque autem classis propria lingua vtens: Eccè, dicebat, magnus ille Præcursor Christi Saluatoris nostri & Baptista Iohannes ostenditur. Cùm ego autem starem ad portam meridionalem, & illa statim est aperta, & ingressæ sunt acies. Ego verò simul, relicta porta, currens sum ingressus: & stans in initio scalarum, vidi ipsos ingredientes monasterium.

Visio Mar. celli Abbatis.

In ijsdem autem scalis mihi adhuc stanti visa sunt duo atria, vnum quidem vergens ad occasum, alterum verò ad meridiem: & magnum templum situm erat in medio eorum. Vnamquanque autem classem videbam ingredientem in atrium, quod vergebat ad occidentem. Deindè etiam cùm ad templum adorâssent, statim abiérunt ad portam meridionalem, & sic destiterunt ab itinere. Deindè etiam audiui vocem aliorum rursùs clamantium: Eccè magnus Iohannes Baptista. Cùm ad hoc sustulissem oculos, adspexi illum in eo templo, quod videram. Prætereà autem duo quidam vnà cum eo aderant, vnus quidem à dexteris, alter verò à sinistris. Iam verò vnamquanque classem ad ipsum accedentem benedicebat: & postquàm illæ cessârunt accedere, me quoque subijt desiderium ad ipsum veniendi, & similem percipiendi salutationem & benedictionem. Me autem continui parumpèr, quòd nollem illis portis ingredi, per quas ingressæ erant illæ classes, & quoniam non videbam aliquem labra ori eius admouentem, nisi soli pectori. Tandèm nihilominùs in eius quidem conspectum véni anteriùs, sed tremebundus, & timidus, & humi figens oculos. Deindè etiam humi procumbens, prehendo eius pedes. Ille verò me erigit, & barbam placidè tangens, & os ori admouens, amplectitur: & præterea vas proferens lacte plenum, id tradit mihi, subiungẽs: Hoc tibi erit ad benedictionem. Deindè cùm sic visum esset progredi, eum præcedebam: & simul ipse, & qui cum eo erant, conuenerunt in hoc nostrum monasterium. A me autem, cùm attendissem, ante ipsum conspecta fuit columna ignis: & cùm vidissem, non paruus mihi metus incubuit. Et statim è somno sum excitatus.

Visio Isaac mo nachi.

Non multum tempus intercessit, quòd mox fui à somno iterùm captus, & quæ visa fuerant, ad finem peruenerunt. Nam erat quidem vespera diei vnius ex ieiunij. Ego autem dixi monachis: Vnusquisq; vestrùm suum psalmum bis dicat. Qui cùm sic facerent, vni ex fratribus (erat autem ei nomen Isaacius) cùm sustulisset oculos, ignis apertè ardens visus est in spelunca. Cùm ex eo autem esset timore affectus, vox eum recreauit, dicens: Noli timere. Eccè enim datus sum vobis: Tu verò surge, & progredere, habens stellam, tuæ viæ bonam ducem futuram. Vbi autem illa absorpta fuerit, si effoderis, nequaquàm carebis eo, quod est promissum: sed me omninò inuenies in regione. Et hæc quidem vox extitit: ego autem terrore affectus & experrectus, statim surrexi, & vidi proximè stellam ante oculos, quæ iter incuntem me præcedebat. Ego verò ibam eam sequẽs, donèc illa stetit super concham speluncæ, vbi etiam defossum fuerat caput Præcursoris.

Cùm ego hæc omnia spectâssem, & iam fidem animo conciperem, procumbens in genua, adoraui Dominum, & suffumigans, vehementer oraui. Deindè in manus accepto ligone, cœpi vehementer fodere. Hæc aũt mihi facienti, visus est quidã locus calce validè ædificatus vsque ad quinque cubitos. Cùm pergerem fodere, à me audiebatur quidam sonus quasi fictilium. Cùm autem iam solum tangerem, video æris raduceam. Quam cùm sustulissem, sub ipsa inueni precioſam hydriam. Et deincèps distramenta, velut arenam: & simul etiam vna egreditur regula, sub qua tabulam adspexi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iterùm inuenitur sanctissimũ caput S. Iohannis, ipso reuelante.

distrahebar metu, simul & gaudio. Animo tamen confirmatus (ô manum audacem) & tremebundus, hydriam aperio, & sanctum caput contrecto. Deindè cùm id etiam, sicut oportebat, adorâssem, rursùs operui hydriam. Nondùm finẽ acceperat id, quod fiebat, & ad nos accedit Archimandrita & diaconus, Gennadius, inquam: qui cùm nobis occurrisset in ostio spelunc æ, & ea dixisset, quæ dici consueuerunt, narrat visionem, quam viderat in somnis. Ea autem ità se habebat: Putabam, inquit, nos ambos stare in hac spelunca: in ipsa verò positum esse panum cumulum. Atque erãt quidem illi hordeacei, sed æquè puri, atquè sol. Erat autem eis imposita quædam quoquè particula. Eos examen hominum, veniens in speluncam, à nobis accipiebat. Neque verò eis deficiebant omninò panes, qui dabantur, neque ij cessabant venire. Postquàm autem panes iam ad finem venissent, ij visi sunt volare in nostris manibus, & sic ij, qui accedebant, ipsos participâsse.

Hæc cùm audijssem, statìm apud me versabam, quærens quænam esset somnij significatio. Videbatur autem hoc ab illo visum esse non sine Dei numine, neq; solam in se nudam continere visionem. Deindè Baptistæ diuinum ad nos aduentum aperio. Quæ cùm audijsset, vehementer me rogauit, vt visu locum apprænderet. Ego verò illum statìm ei ostendi. Posthæc nobis è spelunca simul exeuntibus, ipse cõsiderabam, quidnam esset nobis faciendum: & mihi optimum visum est, hæc etiam aperire Stephano (erat autem is Archimandrita Daromij) vt hæc ab eo rursùs deferrentur ad Episcopum. Accedentes ergò, ipsum quidem non inuenimus præsentem: iuerat enim ad monasteria, quæ sunt in regione. Cùm itaque cogitâssem, oportere accersere diaconum Cyriacum, qui erat Archimãdrita eorum, quæ in ea regione erant, monasteriorum, & Præcursoris res ei aperire, sic feci. Ille autem statim venit accersitus.

Consecutum quoquè est aliud pertinens ad ea, quæ sunt proposita. Narrat enim ipse quoquè nobis somnium, quod noctù viderat. Erat autem illud quoquè valdè consonans visioni Gennadij. Postquàm verò ad eum delatæ sunt res Præcursoris, ille: Quid ergò, inquit, nobis est faciendum? Et ego: Episcopo, inquam, est significandum: expedit enim. Postquàm autem intelleximus, non adhuc adesse dictum Archimandritam Stephanum, per quem volebamus, vt id ei significaretur, quinque dies posteà expectauimus. Quid deindè consequitur? Erat quidem sabbatum vesperè: Nobis autem ambobus sedentibus, & simul sermocinantibus, vehementer percussus in genua, tanta vi inflector, vt ne possem quidem moueri, neque omninò aliquid aliud facere. Diaconus ergò Gennadius, vidẽs me tam malè affectum: Quid verò? Non tibi dixi, aiebat, oportére ad Episcopum accedentes nos ea illi statìm significare, quoniam non veniebat Papa Stephanus? Atque ipse quidem mansi, plaga adhuc magìs magisque castigatus. Gennadius autem & Cyriacus, posteaquàm ministerium suum ad finem deduxerunt, simul ad me accedunt, vbi eram iacens, & dicũt: Iam te scire oportet, quod diuino Iohanni sumus polliciti, nos hæc Episcopo esse significaturos, priusquàm sol oriretur. Ego verò: Rectè, dixi, eftis polliciti. Nondùm id, quod dixeram, finem acceperat, & mihi cessauit, & dissoluta est plaga.

Cùm statìm ergò die sequenti cum Cyriaco & Iuliano monacho accessissemus, significamus omnia Vranio Episcopo, qui iam egrediebatur ex Matutinis, dicentes: Magnus Iohannes Baptista ostenditur. Ei autem, cùm audijsset, succurrit admirari: & cùm propiùs accessisset: Sed nemo, inquit, sciat, neque qs eum tangat omninò. Cùm verò rogâsset Cyriacus: Quandò ergò tu quoquè venies? Die crastino, inquit. Cùm itaque postridiè venisset, vt fuerat pollicitus, simul cum presbyteris & diaconis, vbi fuimus in loco, ipsi quidem procidentes adorabant: Malcho autem presbytero (erat is vnus ex ijs, qui sequebantur Episcopum) proh dolor, venit in mentem, vt minimè crederet: Et, Quanam, inquit, ratione credendum est id esse caput (simul ostendens & tangens,) Præcursoris? Postquàm autem pilos quoquè simul tetigit, manus illi protinùs est arefacta, & hydriæ ori adhæsit. Eam autem recipere, aut illinc extrahere omninò non licebat. Quid ergò posteà est consecutum? Fiunt ab omnibus preces & orationes vehementissimæ. Et manus quidem vix tandèm fuit relaxata à vinculis, quæ non cadebant sub adspectum: Mansit verò admodùm imbecilla, & non paruas reliquias ferens castigationis. Episcopus ergò cum omnibus, qui erant cum ipso, accepta hydria, quæ magnas opes, diuinum nempe celabat thesaurum, in

Nota reuerẽtiam priscorum erga sacras reliquias.

Pœna increduli.

Dia-

Diaconico, quod vocatur, sanctæ reponit Ecclesiæ. Et fuit is illic, donèc templum fuit ab eo ædificatum.

Verumenimuerò cùm hæc iam esset facienda depositio, magnus ille Præcursor, fuit etiam præcursor ad misericordiã, & imitator eius, qui fuit ab eo baptizatus. Presbytero enim, qui non crediderat, appárens in somnis: Si in processione, inquit, meæ depositionis, manum tuam hydriæ imposueris, nullam ampliùs pœnam senties, sed eam habebis deincèps omninò validam & sanam. Cùm sic feciſſet senex, non fuit promisso frustratus: sed manum habuit, & cum ipsa animam quoquè valdè sanã. Dinus ergò Iohannes Præcursor solis iustitiæ, stella lucifer, patris Apostolus, Baptista filij, cognitor sancti Spiritũs, diuinę administer œconomię, Euangeliorũ principium, vox verbi, præco regis, tuba salutis, sponsi pnubus, inuentor continentiæ, dux & princeps castitatis, lucerna lucidissima, præcursor & Baptista, vigesimo quidem quinto mensis Octobris, quadringentesimo & sexagesimoseptimo anno, Imperij sceptra tenentibus inprimis pijs Principibus Valentiniano & Martiano, deponitur quidem in Ecclesia Emesenorum in suo templo: Inuenitur autem vigesimoquarto Februarij sextæ Indictionis: Ad gloriam magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi: Quem decet omnis gloria, honor, & adoratio, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Præclara S. Iohannis encomia.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI CHRYSOSTOMI

Oratio, de amputatione capitis venerandi præcursoris & Baptistæ.

Habetur in Simeone Metaphraste.

Augusti 29.

Vrsùs furit Herodias: rursùs perturbatur: rursùs saltat: rursùs quærit caput Iohannis Baptistæ scelerate ab He- 3. Reg. 21. rode amputari. Rursùs ambit Iezabel vineam Naboth rapere, & sanctum Eliam persequi ad montes. Existimo autem nõ solùm me esse in ecstasi, sed etiam omnes vos, qui auditis vocem Euangelij, mecùm admirari Iohannis quidem loquendi libertatem, Herodis autem leuitatem, & impiarum mulierum belluinam insaniam. Quid enim audiuimus? Herodes enim appræhẽdit Iohannem, & posuit in carcere, ppter Herodiadẽ vxorẽ Philippi fratris sui. Hìc meritò vituperauerit aliquis Herodis leuitatem, ab infelicibus discerptã & conuulsam mulieribus. Quid verò dixerit, aut quomodo explicauerit quispiam intemperantem mulierum illarum improbitatem?

Mar. 6.

Mihi quidem videtur nulla esse in mundo fera, quæ possit conferri cum mala muliere. Sed nuncà me verba fiunt de mala. Scio enim esse multas moderatas & bonas, quarum me vitæ oportet meminisse ad ædificationem, & amorem eorum, quæ sunt bona & honesta. Nulla ergò fera est in mundo conferenda cum mala muliere. Quid inter quadrupedes est leone vehementius? Sed nihil est. Quid verò inter serpentes est dracone crudelius? Sed nihil est. Immò verò & leo & draco, illi in malo cedunt. Ei autem, quod dico, fert testimonium sapientissimus Salomon, qui dicit se mâlle habitare cum leone & dracone, quàm cum mala muliere & loquaci. Et nè putes prophetam dixisse ironicè, accuratè & diligenter dísce ex rebus ipsis. Danielem in lacu leones sunt reueriti: iustum autem Naboth Iezabel occídit. Cetus Ionam seruauit in vtero: Dalia autem Sampsonem tradidit alienigins. e Dracones & aspides & ceraste Iohannem formidârunt: Herodias autem ipsum in cœna interfecit. Corui Eliam in monte aluërunt: Iezabel autem ipsum post beneficium persequebatur ad cædem. Quid enim dicebat? Si tu es Elias, & ego Iezabel: Hæc mihi faciant dij, & hæc addant, si non cràs hacipsa hora ponam animam tuam, tanquàm vnius ex mortuis. Et timuit Elias, & ambulauit pro anima sua: & abijt in desertum viam quadraginta dierum: & vénit sub armathẽ: & petijt vt anima sua moreretur, & dixit: Domine Deus, sufficiat mihi nũc:

Mirè inuehit vir sanctissimus in malas mulieres. Prou. 21. Eccl. 25.

3. Reg. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 Reg 17. 4.Reg.1. 3.Reg. 17. Eccl.25.

accipe animam meam, quoniam non sum melior, quàm patres mei. Hei mihi, Propheta Elias timuit mulierem, qui pluuiam orbis terræ gestabat in lingua. Qui ignem è cælo deiecit, & precibus suscitauit mortuos, timuit mulierem? Certè timuit. Nullũ enim vitium cõfertur cum muliere mala. Ei autẽ quod dico, fert testimoniũ sapiẽtia: dicens: Non est caput super caput serpentis: & non est malitia super malitiã mulieris.

O malum, diaboli arma acutissima. Is per mulierem ab initio Adamum sauciauit in paradiso. Per mulierem, Dauid, qui erat mitissimus, incitauit ad dolo occidendum Vriam. Per mulierem, sapientissimum Salomonem vulnerauit ad transgressionẽ. Per mulierem, filios Eli sacerdotis humì prostrauit. Per mulierem, Ioseph vinctum inclusit in carcere. Per mulierem, totius mundi lucernam Iohannem occidit. Quid autem dico de hominibus? Per mulierem, Angelos è cælo deiecit. Per mulierem omnes interficit. Mulier impudens nulli parcit. Non honorat Leuitam: non colit Sacerdotem: non reueretur Propheram. O malum, quouis malo peius, mulier praua. Etiamsì sit pauper, plena est improbitate. Quòd si habeat opes, opem ferẽtes improbitati, duplex malum. Fera est, quæ non potest curari. Scio aspides blanditijs mansuefieri, & leones, & tigres, & pardos cicures fieri & mites. Mulier autem mala si afficiatur contumelia, insanit: adulatione autem & blãditijs insolescit. Si maritum habeat diuitem, eum verbis labefactãs, ad cædem fraude faciendam incitat, sicut Herodias Herodem: & si maritum habeat pauperẽ, ad iras & pugnas eum excitat. Et si sit vidua, omnes per se habet contemptui. Domini enim metu lingua non frenatur. Non ad futurum adspicit iudicium: non ad Deum intuetur: non nouit seruare leges amicitiæ.

Iob.2.

Malæ mulieri nihil est, maritum suum tradere ad mortem. Iustum quidem certè Iob eius vxor tradidit ad mortem blasphemia, dicens: Dic aliquod verbum aduersùs Dominum, & morere. O improbam naturam. O impiam voluntatem. Non misereta est, videns sui mariti viscera à feruentibus pustulis, tanquàm à carbonibus scintillas emittentibus, vstulata, & totas carnes possessas à vermibus. Non inflexa est ad misericordiam, videns eum omninò circumagi, & laborare, patique difficultatem crebri & interrupti spiritus. Non mota est miseratione, videns eum, qui aliquandò fuerat in regia purpura, tunc iacentem in sterquilinio nudo corpore. Non meminit vereris cum eo consuetudinis, neque quàm multa & glorioſa per eum fuerat consecuta: & quantùm propter ipsum floruerat. Sed dic aliquod verbum aduersùs Deum, & morere. O gratia mulieris. O malagma, dolores præmolliens. O lex amicitiæ coniugalis. Cùm tu ægrotares, talẽne vnquàm verbum est elocutus: & non precibus & benefactis morbum abstersit, & expurgauit? Non enim sufficiebat ei, quæ erat ad tempus, disciplina: sed etiam & æternum conciliabat supplicium per blasphemiam. Nescis, quòd omne

Matt. 12. peccatum dimittetur hominibus: Quod autem est contra spiritum sanctum, non remittetur neque in hoc seculo, neque in futuro?

Iudic 16.

Vis videre aliam quoquè coniugem eiusdem improbitatis? Vide mihi Dalidam. Illa enim cùm virum fortissimum totondisset Sampsonem, tradidit suum maritũ alienigenis: suum tori consortẽ, quem fouebat, cui blandiebatur, cui assentabatur, quem simulabat se plusquàm se amare: quem herì fouebat diligens, hodiè sepelijt decipiens: quem herì diligebat, hodiè decipiebat. At non erat formosus. Et quis fuit illo tempore formosior? Qui septem capillos ferebat in capite, portans imaginem gratiæ, quæ

Gratia habet septem lumina.

habet septem lumina. At non erat fortis. Et quis eo fortior, qui terribilem leonem solus in via suffocauit: & vna asini maxilla decem millia prostrauit? Quinetiam erat

Iud.14. & 15.

sanctus & adeò sanctus, vt ipse aliquandò sitiens, in aquæ inopia precatus fuerit, & ex mortua, quę ab eo tenebatur, maxilla aqua scaturièrit, & ex ea sitis hauserit medicinã. Et eum, qui erat tam formosus, tam fortis, tam sanctus, cùm ꝓpria vxor vinxisset, tanquàm hostem, eum tradidit alienigenis. Quomodò autẽ factum est, vt eum, q̃ erat tam fortis, superaret mulier? Ex ipsius mariti bonitate. Mysterium enim eius virium noctù

Mich.7.

suffurata, eum nudum loris validis alligauit. Et ideò tibi præcipit sapientia: Caue à tua tori consorte, nè ei aliquid reueles. Quænã dic mihi, fera aduersùs suũ masculum talia est machinata? Quænã draconis fœmina suũ maritũ tradit ad cædẽ? Vides quàm

Eccl.25.

aprè dixerit sapientia: Non est caput super caput serpẽtis: & non est malitia supra malitiam mulieris. Et vt semèl dicã, qui mulierẽ habet malã, sciat se iam accepisse mercedem suarũ iniquitatũ. Neq; hoc dicitur sine teste. Audi sapientiã dicentẽ: Mulier mala

dabi-

dabitur viro iniquo pro malis operibus. Sed de malis mulieribus hæc hucusquè dicta sint. Oportet autem nos quoquè meminisse bonarũ, maximè ꝓpter eas, quæ adsunt.

Cur ergò bonæ? Quòd bonorum virtutes vident tanquàm proprias, & illorũ labo-

4.Reg.4. res tanquàm suos reputant. Bona mulier & hospitalis fuit illa beata Sunamitis, q̃ cùm rogâsset maritum, Elisęo ędificauit domunculã, vt transiens absq; impedimẽto posset requiescere, ei posito lecto, & candelabro, & mẽsa: lecto, inquã, non sine vestibus, sed qui stragulas vestes habebat, prophetæ cõuenientes: candelabro, nõ sine candela, sed cum oleo, quod lucẽ irrigabat: mensa, non defecta panibus, sed cibis abũdante. Quid

3.Reg.17. autẽ dixerit quispiã de beata illa vidua, quę susscepit Eliam Prophetã? Cui nihil impedimenti attulit pecuniæ inopia, ꝓpter opes bonę volũtatis. Cui non aderat frumentum, non vinũ, nõ aliquid aliud terrenũ ad consolandã paupertatẽ. Nõ ager frumenti fertilis, ei semen panis afferebat. Non botrũ suauissimũ ei vitis ꝓducebat. Non dulcissimum fructũ arbor ei ferebat. Quomodò enim, cui ne erat quidẽ agri locus ad serẽdum vnius palmi, neq; solum vnius cubiti ad plantandã vineã: sed in tẽpore messis ꝑ agros curua incedẽs, spicas, q̃ è manibus messorũ excidebãt, colligens, ꝑ modo tẽporis, vnius anni reponebat alimentũ. Ad hęc abijt Elias tẽpore famis, quando vniuersa terra, ꝓpter humoris egestatẽ ꝓpemodùm feriabatur: & siccitate aperiebatur, quãdò cælũ inflãmabatur, & aër erat æneus, & nubes refrenabãtur: quãdò nõ erat herba, nõ flos, non germẽ baccarũ, nõ aura roscida summas aristas agitabat: quãdò fuerũt attenuati fluuij, & fontes vbera aquarũ nimio ęstu constrinxerũt: & mare salsum penitùs effectũ est, repressis, q̃ id ingrediebãtur, dulcibus aquis & pluuijs: tunc, inquã, abijt Elias ad pauperculam, ad viduã. Qualia aũt patiatur vidua etiã lætis rebus, scitis. Dimisit propheta diuites, quibus erat copia panis: & è monte descendens, venit ad ipsam.

4.Reg.1. Cur aũt, qui ignẽ de cælo verbo dimisit, non ad se potiùs panes detulit? Nõ poterat? Poterat certè. Sed hoc non fecit. Quãobrèm? Nè hospitalitatis fructibus priuaret viduam, & vt alioquì pugillum farinę, & modicũ olei multiplicaret ꝑ benedictionem. Non enim tantùm venit prophera vt aleretur, quantùm vt aleret pauperculã, & ꝓpharet cor occultum, & bona voluntate præditũ. Hoc facit Deus. Nam cùm possit oẽs, qui sunt in mundo, per se nutrire, sustinet dationẽ, vt corda, quæ sunt bona volũtate

1.Reg.17. prædita, in tẽpore hospitalitatis per fructus discernat. Quandò autẽ nulli fuerint, qui ipsos debeant excipere, aut nutrit per aues, vt Eliam in monte: aut ꝑ prophetã pere-

Dan. 4. grinum, vt Danielẽ in lacu: aut ꝑ animal marinum, vt Ionã per cetum: aut ipse per se

Ionæ 2. Exod 16. & 17. pluit alimentũ, sicut patribus nostris. Nã cũ nõ essent, qui eos deberẽt excipere, mãna pluit è cælo, & aqua è petra scaturijt. Quandò autẽ fuerint sancti in mundo versantes cum alijs, dexteram suam manum retrahit: & si eos videt afflictos, emittit, vt per id quod in ipsos confertur beneficium, det locum multis volentibus adipiscẽdę salutis.

Abijt ergò Elias ad viduam, quæ nihil aliud habebat, nisì pugillum farinę, q̃ vix ei & eius filio sufficiebat in tẽpore prandij. Et quid ei dicit? Sume mihi parũ aquę in vase, & bibã. Cùm ea aũt iret, clamauit post eam: Sumes etiã mihi frustũ panis in manu tua. Illa aũt id, quod non habebat quidẽ dixit: quod verò habuit, est cõfessa: Viuit Dominus, si est mihi panis, nisì pugillus farinæ, & parùm olei in lecytho. Mirandũ est, q̃

Egregiè prędicat viduam sarepteanam.

in tali ciborũ inopia, nõ negauit eas, quæ ei aderãt, reliquias paupertatis. Quàm multi nunc, qui aurũ habent & argentũ, si rogentur, renuunt amicis benefacere: & si etiam blanditijs deliniãtur, inficiantur se habere. Quàm multi, q̃ si rogãdo inflexi fuerint ad dandũ, cõficiunt literas ferro valentiores: & manũ, quæ suscipit, alligant schedulis, fatisdatores & fideiussores auri regrentes. Illa aũt vna voce pugillũ farinę nõ negauit.

Et quid ei dicit propheta? Festina, & fac mihi primùm panem subcineritium: postrò autem tibi, & filio tuo. Tentatio erat verbum prophetæ, probatio cordis, examinatio voluntatis. Erat aũt cor illius beatæ quodãmodò positum in trutina, & dubium quonàm vergeret ad filij ne sui beneuolentiã, an ad hospitalitatẽ erga propherã. Illa verò elegit potiùs se & filium adducere in angustias, quàm prophetam non susscipere.

Matt.10. Sciebat enim, quòd qui susscipit propherã in nomine propheræ, mercedem propheræ accipiet. Et qui dat poculũ frigidæ in nomine discipuli, non perdet mercedem suam. Quid est autem, quod dixit Prophera: Festina? Adeóne esuriebat, vt opùs esset festinatione? Non omninò. Sed tacitè significabat beneficentiam hilariter & spontaneè,

2.Cor. 9. & non cum dolore & necessitate impendi debere. Hilarem enim datorem diligit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gen. 18. Deus. Festina,& fac primùm mihi, quomodò Abraham in aduentu Angelorum festinauit ad boues,& tulit vitulum,vt acciperet agnum. Et quomodò Sara festinauit ad
1. Reg. 2. panes subcineritios,vt acciperet panem, qui est occultus in cælis. Festina, & fac, sicut Abraham,Deo sacrificia. Non priùs tibi,& tunc mihi,sicut Cain,& Ophni & Phineces, filij Eli sacerdotis, qui Deum contemnebant, primi accipientes primitias donorum,quæ Deo offerebantur. Tunc ipsa quidem festinanter fecit,quod iussa fuerat: Ille autem cùm illum diuitem accepisset panem subcineritium, & gustauit, & eius domum impleuit bonis. Non deficiet enim,inquit,pugillus farinæ ex hydria,& oleum ex lecytho,donèc dederit Dominus pluuiam super terram. Quarè cousque? Oportebat enim,cùm noua gratia venisset,tanquàm pluuia,veterem legem finem accipere. Vi-
Sap. 3. des quemadmodùm fructus hospitalitatis perceperint bonæ mulieres? Bonorũ enim laborum sunt glorioſi fructus: & non potest radix excidere prudentiæ.

Audiuistis,mulieres,malarum mulierum actiones,& bonarum virtutes. Illas ergò odio habete,has verò diligite: vt earum cursùs insistentes vestigijs, annumeremini in eundem chorum sanctorum : In Christo Iesu Domino nostro, cui gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

SANCTI PATRIS NOSTRI ANDREAE ARCHIEPISCOPI CRETAE, HIEROSOLYMITANI

oratio de amputatione capitis venerandi Prophetæ, Præcursoris & Baptistæ. Habetur itidem in Simeone Metaphraste.

Augusti 29.

PSA etiam senectus vtplurimùm exilit, roborata à prompto & alacri animi studio. Imbecilla quoquè roboratur & confirmatur oratio, quæ vires cepit ab inci-
1. Cor. 10. tatione auditorũ. Hocipsum nunc quoquè nostræ vsuenit oratiõi, q̃ ad susc ipiendũ qdem argumentũ encomiorũ, impellitur ab ijs qui sunt congregati. Sed quãdò considerat eum,qui est laudandus, veretur suas educere copias. Et oratio quidẽ (vt dicã Apostolicè) est imbecilla,& contexta exiustrumentis, quæ sunt planè debilia: Encomiorum autem argumentum,eo magis cuiuslibet orationis superat facultatem,quo exilla cum natis mulierum comparatione,maiorẽ præstantiam adeptus est: adeò, vt sola & prima illa voce opùs habeat primi & solius secundùm naturam Dei verbi,virtutisque & potentiæ. Atque eiusmodi quidem est argumentum, & sic se haber: nostræ autem orationis imbecillitas quanta sit,fuit vtcunquè ostensum.

Matt. 11. Et nobis quidem proponit argumentum Iohannem, qui est maximus inter natos mulierum : quo ex ijs,qui à seculo extiterunt, nullum maiorem, nec ex Patriarchis,
Vox Verbi, id est, Christi, Iohannes, nec ex Prophetis, ꝓnunciauit Verbum salutare. Oratio autem Verbi, quod fuit ante secula,vocem laudare aggrediens, ad suas verò vires respiciens , illud propemodùm amplectitur silẽtium, quod Zacharias sustinuit in adytis propter incredulitatem: donèc ipsa nostrum præueniens sermonem,soluerit silentium,vt quę verè sit vox Verbi, quod est secundùm naturam. Hoc autem,dabit omninò, tanquàm vox ipsius Verbi: non vt ipse maiorem gloriam consequatur, (Quænam enim ei gloria accesserit,cuià Domino talis fuit contexta corona,quali ex terrigenis nullus fuit redimitus?) sed vt
1. Reg. 2. nos illius laudibus deducamur ad imitationem. Hoc enim vult Deus, qui glorificat eos,qui ipsum glorificant : & extollit eos,qui ipsum extollunt. Consequenter autem proœmio æquum esse arbitror,vt præsentis diei scopum explicemus ,ꝑ viribus,nè inutiles ac sine fructu hinc domum reuertamur. Is autem est, Baptistæ loquendi libertas ad Herodem,quam hodiè aperiens liber Euangelicus,apertè enunciat: illam dico loquendi libertatem,in quam nulla cadit reprehensio,vt quæ tota apparuerit pura & minimè mixta ijs,quæ sunt creatæ naturæ. Libertatem,inquam, quæ tam plena fuit, & tam redundans,vt nihil interesse arbitraretur inter priuatum & regem : (Est enim in vtrisque communis redargutio,quãdò actio ipsa similem exigit reprehensionem) quinetiam illam, vt quæ esset Dei prophetæ, conueniens erat despicere (quid enim aliud faceret,qui zelo incitabatur eius præceptorum?)purpurã,thronum,diadema,& omnia,quibus se iactant,qui sunt inflati tumore inanis glorię: liberè autem dicere ve-
ritatem,& absque vllo timore,& nihil reticendo, aperire legis authoritatem: quoniam volebat ostendere optimam esse legis constitutionem. Quomodò enim, qui est inter legem & gratiam intercessor, legis gloriam despiceret, cùm legem defenderet? Quòd autem legis defensor fuerit Domini Baptista,quis est adeò stolidus, vt nõ hoc, quod reliqua præcedit,statuat esse primum caput eorum,quæ ab illo rectè facta sunt? Qualis verò esset ei zelus,& quàm vehemens & inflammatus,declarabit Euangelium:
Matt. 14. Mar. 6. In illo tempore audiuit Herodes tetrarcha de IESV,& dixit pueris suis: Hic est Iohannes Baptista: ipse surrexit à mortuis : & ideò virtutes operantur in eo. Ipse enim Herodes tenuit Iohannem,& ligauit ipsum,& posuit in carcere,propter Herodiadem vxorem fratris sui. Dicebat enim ei Iohannes: Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Et cùm vellet eum occidere,timebat turbam, quoniam eum habebant tanquàm Prophetam. Cùm ageretur autem dies natalis Herodis, saltauit filia Herodiadis in medio , & placuit Herodi. Quamobrèm cum iureiurando est ei pollicitus se daturum quod petijsset. Illa verò inducta à matre sua, Da,inquit,mihi hîc in disco caput Iohannis Baptistæ. Et dolore affectus est rex. Propter iusiurandum autem & propter eos,qui simul accumbebant,iussit dari. Et misso spiculatore, decollauit Iohannem in carcere. Et allatum est eius caput in disco: & datum est puellæ, & illa tulit ad matrem suam. An non tibi videtur zelo fuisse incitatus,& omnium, qui zelo mouentur,zelo incitatissimus? adeò vt ne vsq; ad occisionem quidem prodiderit veritatem, Matt. 3. neque de zelo remiserit aliquid,idque apud regem contendens? Cogita enim,quanta res erat,videre hominem pilis cameli indutum,& zona pellicea succinctum,regem autem superbum, supercilia attollentem, in alto sedentem, sed quem vinctum teneret tyrannis voluptatum. Cogita quantum interfit inter regem,& priuatũ: inter belatorem,& eremitam: inter eum qui concionatur in ciuitatibus, & cum qui versatur in solitudinibus.

Si vis,aliquem ex ijs,qui ante hunc virum in lege refulserunt, producamus: vt videamus,quis zelo fuerit feruentior. Vt,verbi causa, illum, qui inter zelo accensos est
Num. 25. magnus Phinees, qui Seromaste Madianitidem confixit vnà cum Israelita. Sed res non sunt pares,nec in similibus rebus fuit contentio. Nam ibi quidem etsi ad multos scelus peruenerat,non erat tamen vir aliquis eximius & excellens,in quem ille suum zelum intendit: Hic autem,rex: & quid aliud,nisi in lingua ferens mortis sententiam,& accepta occasione spirans cædem in eos,qui erant in eius potestate ? Quid ve-
4. Reg. 2. rò ille magnus,& magno zelo accensus Elias, qui quadrijugem igneum currum egit, & super terram sublimis sublatus est : & zelo quidem frenum imposuit,vt diuturno
3. Reg. 17. & 19. tempore non plueret,& in terra esset fames trium annorum: & semper clamabat, Zelans zelaui Domino . Et quomodò iram mulieris non ferens,exilium & fugam, tanquàm domum propriam: & solitudinem amplectebatur non secùs atquè ciuitatem? Cuius autem mulieris? libidinosæ,furore percitæ,quæ colebat idola,deosq; & dæmones adorabat : In quibus etiã fecit infelicissima mulier,vt peccaret Israël. Sed hucusq; quidem nobis currens oratio,Iohannem ostendit æmulatorem præstantiorem,quàm ij,qui præcesserunt: quòd illi quidem impræuisam, hic verò manifestam, & ante oculos mortem habebat.

Sed rogabunt fortè aliqui ex ijs,qui festis delectantur, quid sibi vult, quòd loquendi libertate & zelo, tanquàm magnifico aliquo & splendido ornamento, coronatur sacrosanctum caput Baptistę,perindè acsi desit virtus aliqua,aut actio glorioſior,quę possit ornare Domini Præcursorem. Et quis æquè fuit virtutibus supra modum plenus,atquè magnus ille Iohannes: qui solus ex omnibus inter natos mulierũ,sacerdos & Baptista fuit electus ab eo,qui est solus & primus Pontifex,& qui omnes purgat spiritu & igne baptismatis? Habet quidem, ó dilecte, oratio multa argumẽta rectè factorum Iohannis : sed non vacat,relicto diei argumento,ad alia nunc excurrere: quoniã nõ est hæc lex encomiorum. Ego autem magnarum & admirabilium,quę illi insunt, rerum,& quibus insigniter cognoscitur,dimisso splendore,ad quẽ accedi non potest, statui veluti quoddam paruum condimentum oportere vobis proponere, qui festo

Ecce festũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

decollatio. nis Iohānis Baptistæ.

delectamini, explicationem priùs lectæ historiæ. Mâuult enim Baptista suis ornari ornamentis, quàm alij externis. Agè ergò percurrentes ostendamus tanquàm in tabula, multis laudibus celebrandam Præcursoris decertationem, quam audacter & strenuè peregit pro eo, quod bonum est.

Matt. 14.

In illo, inquit, tempore audiuit Herodes Tetrarcha famam de Iesu, & dixit pueris suis: Hic est Iohannes Baptista. Ipse surrexit à mortuis, & propterea virtutes operantur in eo. Hæc quidem postea. Quæ autem anteà fuerunt, qualia? Herodes quidem adulterabat vxorem fratris Philippi: Iohannes autem Herodem arguens, prohibebat nè se iniquè gereret. Quomodò, & quanam ratione? Non licet tibi, dicebat, habere vxorem Philippi fratris tui. Hoc Herodem ad furorem concitauit. Hoc effecit, vt is cædem spiraret. Sed non celebris ille & magnus inter Prophetas, aut timore est repressus, aut cessauit reprehendere. Sciebat enim legem, quæ hanc de medio tollebat libidinem. Non licet tibi habere vxorem Philippi fratris tui. Legi, inquit, DEI restis, tabulis, quæ sunt à Deo impressæ characteribus, repugnas præscriptis Mosis. Non licet tibi habere vxorem Philippi fratris tui. Et ille quidem à ratione alienæ voluptatis congressionis obrutus delicijs, neque se potuit erigere, neq; adspexit ad lucem veritatis: sed mansit grauatus crapula libidinis: Hic autem perseuerauit corrigere, docere, admonere, vt consentaneum fuit Dei prophetã facere. Ille verò, etsi, vt dicit Euangelium, sciret eum esse virum iustum & sanctum, & eum libenter audiret, & audiens eum, multa faceret, nihil eorum aut intellexit, aut voluit intelligere. Non prophetam ijs, quos oportuit, affecit honoribus: non Legis grauitatem vel tantillùm est reueritus. Neque, si aliud, supplicia quidem certè, quę illa aduersùs eos, qui sunt tales, intentat, ipsum vllo pudore affecerunt.

Voluptas non sinit Herodẽ lucẽ intueri. Mar. 6.

Dicam id, quod est maius, & maximè cognitum. Ne illum quidem Achab, alterum mulieris mancipium, est imitatus, qui tunc habebat Iezabel, magistrũ multorũ deorum cultûs: sicut nunc hic Herodiadem libidinis & intemperantiæ. Nam ille quidem, cùm audijsset ab Elia Thesbita iram, quæ accẽdebatur in eum à Domino: & mala, quæ ei & suis erant apertè euentura: & reprehensionibus apertè esset consauciatus, propter improba & nefaria, quæ perpetrârat, facinora: non succensuit, non se insolenter gessit: non probrum duxit aut contumeliam, prophetæ reprehensionem: sed vt Dei prophetam, & diuina loquentem, illum quidem in honore habuit: hæc verò, tanquàm

3. Reg. 21.

Dei præcepta, prosecutus fuit reuerentia. Quid autem facit? Audi libros Regum. Et dixit, inquit, Dominus Eliæ Thesbitæ: Surge, & descende in occursum Achab regis Israël, & loquere ei, dicens: Hæc dicit Dominus: Quoniam tu occidisti Naboth, & fusti eius hæres, propterea hæc dicit Dominus: Inducam super te mala, & inflammabo post te, & exterminabo ex Achab mingentem ad parietem. Et alia, quibus iram minis intentat, non aduersùs illum solùm, sed etiam aduersùs Iezabel. Quomodò tentauit, inquit, facere malum coram Domino: & quomodò eum transtulit Iezabel vxor ipsius. Is, inquam, cùm hæc audijsset, quid facit? Non cædem spirat: non adiram incitatur: sed mœrore affectus, ad tristem se conuertit habitum: & suum magis agnoscit vitium, non se superbè & insolenter gerens aduersùs reprehensionem prohibitam. A sermone enim, inquit, compunctus est Achab à facie Domini. Et egressus est flens, & scidit tunicam suam, & ieiunauit, & sacco est indutus. Quid ergò, qui omnium nostrûm conuersionem expectat Deus, qui tardus est ad percutiendum, & velox

Pœnitentię operibus Achab auertit iram Dei à se.

ad seruandum? Audi scripturam. Et dixit Dominus: Vidisti, Elia, quomodò compunctus fuit Achab à facie mea? Propterea non inducam malum in diebus eius. Vidisti summam iram. Vidisti celerem mutationem. Non oportebat Herodem hæc scientem hoc modo se gerere? Non, si hoc nolebat, suum saltem de Iohãne reuereri testimoniumẽ? Certè non ità se gessit. Quid ergò? Ad cædem transtulit libidinem. A nuptialibus ad cædis instrumenta mentem traduxit sceleratam. Mali mores: scopus & institutum, quod non potest castigari. Oportebat enim, si suum nolebat vitium dimittere, at prophetam saltem non tangere, cùm sciret eum esse iustum & sanctum, & sæpè eum audiret, & multa propter ipsum faceret, & lubenter ab eo doceretur. Sed qualis fuit ei finis consiliorum, & ad quem improbitatis impetum, eum ducens incitauit cædem spirans libido, audiamus Euangelistas:

Mar. 6.

Et cùm fuisset, inqt, dies opportunus, quãdò Herodes in eius natalib⁹ faciebat cœnã suis

suis proceribus, & tribunis, & primis Galilęæ, & ingressa esset filia ipsius Herodiadis, & saltâsset, & placuisset Herodi, & ijs, qui simul accumbebant, dixit rex puellę: Pete à me quod voluëris, & dabo tibi, vsque ad dimidium regni mei. Quamobrèm cum iureiurando promisit ei dare, quod petijsset. Illa verò egressa, dixit matri suæ: Quid petam? Illa autem dixit: Caput Iohannis Baptistæ. Et ingressa cum festinatione ad regem, petiuit, dicens: Volo, vt mihi des protinùs in disco caput Iohannis Baptistæ. Et dolore affectus est rex: Propter iusiurandum tamen & propter eos, qui simul accumbebant, noluit ei abnuere. Et statìm misso speculatore, iussit rex afferri eius caput. Ille autem eum decollauit in carcere, & attulit caput eius in disco, & dedit ipsum puellæ, & puella dedit matri suæ. O acerbos natales, & cœnam cæde plenam. Conser-

Cruẽtę Herodis epulę. 2. Reg. 11.

uâsti tibi hunc honorem? Has ad tuum natalem adduxisti delicias? Tale tibi parâsti conuiuium? Eiusmodi fluentis sanguinis oportebat cœnam temperare conuiuis? Sic honorâsti tribunos, & tam benignè excepisti amicos? Tu neque Dauidem es imitatus, qui à Nathan fuit reprehensus, & pœnitentia, non autem insolentia, à se peccatum depulit: Neque Saulem, qui à magno Samuele, præsente toto Israëlitico populo,

1. Reg. 15.

fuit quidem reprehensus, sed propter suam in Prophetam reuerentiam, nihil ei mali fecit. Non animaduertisti, ô miser, te Achab in Naboth scelus conduplicâsse, quòd ille quidem propter vineæ cupiditatem, tu autem propter mulieris adulterationem, & fraterno cubili paratas insidias, & quod est omnium extremum, cædem Prophetę, idque in die deliciarum, & in mysterio natalium, quod tunc celebrabatur?

Vtinàm non esses natus, neque in lucem venisses super terram. Vtinàm perijsset semen, ex quo germinâsti, & vterus, ex quo es egressus. Die enim: Qua de causa infecisti Prophetam, qui vera tibi dixerat, & te reprehenderat de ijs, quæ non erant facienda? Cùm in promptu habere posses, vt malum cogitans resipisceres, & declinares à scelere, aut mentem ad arguendi libertatem dirigens, temperanti cogitationę adhibita, id quod est præstantius, amplecterereris, & in hoc ipso victor fieres, prolapsus es ad contrarium, malo malum addens, non vt oportuit repellens. Et si reprehensiones quidem ægrè ferens, eò deductus es, hoc apertè arguit te fuisse alienum à disciplina. Diligere enim oportebat, non occidere, vt videtur Salomoni, cum, qui reprehendit: nè ipse quoquè audires: Odio habuerunt in portis eum, qui reprehendit, & sermonem sanctum sunt abominati. Si autem cùm velles seruare iusiurandum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem te tandiù in ſeruitutem redigens, donèc in profundum inferorum, & in profundam malorum charybdim præcipitauit. An non hæc eſt via eorum, qui iniqua perpetrant? Aliter ne putas eos, qui ſic capti fuerunt, à iuſtitia puniendos examinari? Sed rursùs audiamus vocem Euangelij.

Mar. 6. Cùm enim, inquit, agerentur natales Herodis, ſaltauit Herodiadis filia in medio, & placuit Herodi. O amentiam: Saltatio adoleſcentulæ, regis cepit prudentiam. Fracti manuum motus, & pedum celeritas, & membrorum tractus, firmũ & validum regis ſenſum eneruârunt. Non audiuiſti Alexandrum Philippi filium, ſeptem Darij filias ad ſe ad conſuetudinem eſſe adductas, regaliter ægrè tuliſſe, & magnum illud & temperantiæ plenum dictum eſſe elocutum: Turpe eſt nos, qui viros vicimus, vinci à mulierum pulchritudine? Adeò es incautus? adeò intemperans? Non audiuiſti diuinam vocem, quæ dicit: Videte nè mors aſſcendat per feneſtras? Dico autem ſenſus, quibus homo internus illaqueatur. Quid eorum, quę ad voluptatem pertinent, non habet ſaltatio Corybantica? aut muſica inſtrumenta ad demulcenda comparata, ſambuca, & cithara, & nabla, & tibia? Qua autem non eſt plenum turpitudine corpus, quod celeriter mouetur, & membra, quæ tanquàm turbo rotantur? quæ ſunt reuerà ſimulacra eorum, qui ſunt correpti à dęmone. Tu autem cùm his tanquàm cerui hinnulus eſſes telis confoſſus, & tanquàm volucris viſco implicatus, neque vt capreę ſeruatus es ex retibus, neque vt auis liberatus es à laqueo: ſed tibi fuit laqueus mulieris ſaltatio, & fouea pręceps furor ille, quo in eam fuiſti concitatus. Et ſaltauit, inquit, filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi, & dixit: Pete à me, quod voluĕris, & dabo tibi. Et cum iureiurando pollicitus eſt ſe ei daturum, quod petierit vſq; ad dimidium regni ſui. Eſto, placuit tunc tibi puella, quæ ſaltauit: oportebat te aliquid munificè largiri puellæ, ſed eorum, quę licent, & dari poſſunt: non eorum, quæ ſunt nimis excellentia: eorum, quę voluptate afficiunt conuiuas, non eorum, quę moleſtia, non caput ſancti Prophetæ.

Alexandri Magni inſignis continentia.

Sed propter iuſiurandum, inquit, & eos qui ſimul accumbebant, noluit ei abnuere. O amentiam, & prętextum, qui eſt planè ſine ratione. Si enim petijſſet, vt à regno excederes, quemadmodùm eſſes executus, quod ei iuraueras? Si autem petijſſet etiam vt matris effoderentur oculi, aut etiam imperâſſet, vt omninò recederes ab eius conſuetudine, impleuiſſes ne quod petijſſet? Sed propter iuſiurandum, inquit, & eos, qui ſimul accumbebant, noluit ei abnuere. Id enim, quod dicitur, eò deducit neceſſitatem inexcuſabilem. Quid ergò feciſſes, ſi ex ijs, quę dicta ſunt, vnum propoſuiſſet? Sed, vt

Iohan. 8. videtur, omnis qui facit peccatum, eſt ſeruus peccati. Nam qui voluptati ſuam ſubiecit rationem, fit quidem, ſed non apertè, ſeruus motuum animi. Qui autem iræ impulſione vtitur, vt ei deſeruiat, ſuam apertè indicat affectionem, vt qui morum euentu illud aperiat, quod ſuggerebat affectio, cui ſubiectus fuerat, ira non priùs deſinente, donèc voluptatis rete inſcium hominem condemnauerit. Vides in quantam tibi prolapſa ſit abſurditatem prolatio *iuſiurandi? Magna inſania, mentis cęcitas, & vecordia hanc tibi peperit ſtultitiam. Pete à me, quod velis, & dabo tibi vſque ad dimidium regni mei. Adeò eras incautus, adeò leuis & facilis, vt non dimouereris à ſuſcepta cogitatione, neque perſpiceres te id, quod non oporrebat, admittere citra examinationem? Conſidera, quò tibi rediĕrit, & quàm parùm in te eſſe conſilij arguerit, ſi temerè iuraueris. Facilè autem abripi ad aſſentiendum, dico non eſſe regis indicium. Profuſi autem oris morbus intemperans, quem cùm ipſe ſubijſti, quod non erat iudicatum, tanquàm iudicatum ſuſcepiſti, (talis enim eſt mens effrenis, & incauta oratio) non eſt eius, quod bonum eſt & honeſtum, iudicij, cogitationes moderantis: ſed mentis non prohibentis facere, quę ſunt contraria, quæ eſt etiam priuata ſenſu, qui eſt ſecundùm naturam. Sed Herodes quidem, qui tam leuiter & miſerè eſt inductus, hoc retulit, vt eius ſemper fieret miſera commemoratio.

Herodis temeritas.

Quid verò puella, iniquitatis eſca, adulterij hamus, Herodis laqueus, in quem ille

Mar. 6. lapſus offendit, & captus nõ effugit? Dixit, inquit, matri ſuæ: Quid petã? Cùm verò ab illa docta fuiſſet: Da mihi, inquit, hîc ſtatim in diſco caput Iohannis Baptiſtę. Vide

Ibidèm. Euangeliſtam ea ſemper, quę vera ſunt, adducentem. Quid enim dicit? Herodias autem ei inſidiabatur, & volebat eum occidere, & non poterat. Herodes enim timebat Iohãnem, ſciens eum virum iuſtum & ſanctum: & eum audiens, multa faciebat, & iu-

lubenter eum audiebat. Vides etiam ante iuſiurandum, ſceleratæ iſti fœminæ mentem fuiſſe inimicam & infeſtam Prophetæ? Et quid hoc teſtimonio poſſit eſſe euidẽtius? Libertatem enim loquendi, & zelum Iohannis oſtendit, propterea quòd Herodem reprehenderet: &, quæ longo tempore in profundo ab ea alebatur, iram prodidit in conſpectum auditorum. Hoc enim ſimul ſignificat & oſtendit illud, Inſidiabatur eum audiebat. Hoc enim ſimul ſignificat & oſtendit illud, Inſidiabatur in conſpectum auditorum. Hoc enim ſimul ſignificat & oſtendit illud, Inſidiabatur. Nam illud quoquè, Non poterat, oſtendit Herodis in Iohannem honorem & reuerentiam, & quòd eum ſanctum habebat & iuſtum, & cum audiens, multa faciebat, & lubenter eum audiebat. Si autem ſuperiorum fiat comparatio cum inferioribus, ea magnam in ſe habent differentiam, & res non ſunt æquales, vt quas temerè ageret is, in cuius eæ erant poteſtate. Nam prima quidem, nempe loquendi libertas, & zelus, & repræhenſio, regis increpabant amentiam, & ipſum ſe iniquè gerere, & fratris violare cubile, conducibiliter apertè arguebant: & tamen in honore habere, & reuereri Dei prophetam, tanquàm iuſtum & ſanctum, tunc locum habuit. Quæ autem tem deincèps ſunt conſecuta, ſunt diſſimilia omninò, & diſcrepantia, & nullo modo conferenda cum prioribus. Quanam autem de cauſa, & propter quid? Temulentus enim diuertit ad leuem & friuolum prætextum, quasi propugnaculũ ebrietatis. Quo factum eſt, vt propter frigidum iuſiurandum, & conuiuarũ reuerẽtiam, nefario cubitu maiorem pareret iniquitatem, vt qui tanquàm in ſcena ludens, actum illũ exercuerit, ratus fore, vt lateret oculum, qui minimè falli poteſt.

Quonam modo? Dolore, inquit, affectus eſt rex. Sed propter iuſiurandum, & eos, qui ſimul accumbebant, noluit ei abnuere. Quid hac ſimulatione eſt magis abomĩ- dum? Quid autem illo *iuſiurando eſt miſerius ad impietatem? Nam cùm ei liceret magis pio prætextu & regio ſenſu iuſiurandum expellere, malũ malo perfecit. Miſſo enim ſpiculatore, iuſſit abſcindi caput Iohannis, & dari puellæ. Vidiſti hebetudinem ſummam & leuitatem? Non oportebat potiùs pulchrè peierare, quàm improbè ſeruare iuſiurandum? apertè mentiri, & Prophetam non tangere? Delicti veniam peteret. quàm iuſtè vera dicentem, effici iniuſtum occiſorem prophetæ, & ſibi iuſtũ recondere iudicium, & gehennæ fieri filium? Si enim petijſſet, vt in Deum peccaret, & idola erigeret, & eorũ, q eius parebãt imperio, ſanguinẽ libaret, filioſq; & filias, matresq; & fratres, & vxores etiã ſacrificaret, quomodò de his factũ repuliſſet iuſiurandum? Quomodò aũt id auſus eſſet implere, cùm Iudæa eſſet Romanis ſubiecta, cuius ipſe malè gerens tetrarchatum, rex erat? Sed ille qdem ſic incitatus, fuit irretitus à miſera puella. Illa aũt cùm eſſet inſtrumentũ ad improbitatẽ inuentũ, & in ſe haberet impreſſam totã matris malitioſam & ſceleratã mentem, induit pſonam eius, cui debetur, & tanq̃ debitũ inexcuſabile petit à rege petitionem: Da mihi hîc, & protinùs in diſco, dicens: Quid dabo? Non aurũ, inquit, non gẽmas pellucidas, non ſi quid ex ijs quę ſunt in regia, eſt ſumptuoſum & precioſum: ſed caput Iohãnis Baptiſtæ. Quid dicis? Das caput, quod vel ipſi reuerentur Angeli? Das illud caput, ſuper quod, cùm verbũ baptizaretur, ſpiritus in ſpecie colũbę ſedens volauit? Das pro paruæ voluptatis remuneratione illius caput, cuius dextera eum, qui ſedet à dextera Patris, baptizans ſanctificata eſt? Illud caput, nefarij ludi exoluis mercedem, cuius lingua in hodiernũ vſq; diem ſtetit clamans: Non licet tibi habere vxorem Philippi fratris tui? Hoc tu caput das in diſco puellę, quoniam tuum amorem accendit ad adulterium, & ſauciauit cor ſaltationibus? Quid facis miſer? Fers has leges, quas qui ſeruat, ſe iniquè gerit? Ea decernis, quæ à Deo ſeparant, & ei, quod eſt iuſtum, damnum afferunt? Vndè tibi hoc impium & nefarium iuſſum? Quænam lex impia hęc dictauit? Apagè. Hæc non ſunt Dei mei, aut legis Moſaicę. Non audiuiſti dicentẽ Prouerbiorum ſcriptorẽ: Libera eos, qui abducuntur ad mortem, & eme eos, qui occiduntur? Si dixeris, Neſcio hoc: Scias, q̃ Dominus nouit corda omnium, & reddet vnicuiq; ſecundùm opera ſua. Quid tibi congregas materiam ad ęterni ignis conflagrationem?

simulatio nequiſſimi Herodis.

Matt. 3. Prou. 24. Pſal. 61. Rom. 2.

Sed propter iuſiurandum, inquit, & eos qui ſimul accumbunt, hoc facio. Pulchrè. Et quis te ab initio coëgit hoc polliceri? Quis te autem vlla ratione admiſerit, aut leuiter laudauerit? Nõ præuiſa enim res eſt, quæ in rebus obſcuris & incertis fit cum iureiurãdo promiſſio, quãdò ſine diſtinctione profertur, quòd ratio non acceperit vtrinq; examinationẽ ad cõferendũ id, quod eſt bonũ, & malũ. Quod priùs quoq; vſu venit Iephte, magno illi & celebri iudici, qui inconſideratè vouit, & illud Deo promiſit.

Iudic. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit,quod inopia consilij non potuit præuidere, propter inopiam iudicantis rationis, & mentis discretionis,quæ fit in rebus agendis. Oportebat ergò te,cùm puellæ iurâlses,distinguere quoquè & definire aliquid, quod esset dignũ saltatione, nõ autem caput Præcursoris,quod nullis potest exæquari diuitijs,prodere,mercedem nefarij spectaculi. Quid enim tibi,qui rex eras,'volenti preciosum aut magnificum deerat,quod dares saltatrici pro mercede saltationis? Sed cùm alio modo velles à te depellere præhensionem nefarij concubitús,maluisti permittere puellæ, vt illam peteret mercedem,quæ,vt tu putas,tollebat reprehensionem.Id autem erat caput Baptistæ:Cuius,cùm esset Propheta,fuisti interfector, præter expectationem quidem & voluntatem,duorum conuictus scelerum,adulterij & cædis,cum malo vnà inducens id,quod est longè pessimum. Quænam est hæc amentia?Quis te induxit, vt sic Deum offenderes,& cędem faceres in tempore lætitiæ?

Tu quidem existimabas,de medio tollens Baptistam,simul etiam cum eo sublaturum esse reprehensionem.Ille autem & si habitet in sepulcro, & lateat sub terra, nihilominùs in te expromit reprehensionem, dupliciter propter duplex crimen in tuam exclamans vanitatem.Existimabas quoquè te illius cędę esse animi motũ vehemẽtiùs accẽsurum,œstrũq; amoris,quo eras stimulatus,aucturũ, & inflãmaturum esse voluptatẽ vehemẽtiùs.Huius aũt rei est apertũ indicium,ꝙ non statim quidem obstruxeris aures ad abominandã illã petitionem,neq; citò resiluerís & deploraueris, ęgrè ferens impudentẽ saltatricis appetitionẽ,nec valdè eiulaueris, dicens: Vęh mihi,si tam breuis & tam nullius momẽti delectationis tantã tradidero mercedem,cui nullus in regia possit par esse thesaurus.Cur em̃,cùm oporteret,ad te redeundo,cõfidenter cõtraria obiectione negare petitionem,non repugnâsti, ô rex, puellę petitioni,dicens: Non ꝑ Deũ,q in Mose loquebatur, non dabo, neq; pro vili & breui spectaculo talem dabo mercedẽ. Preciũ enim meretricis est tanq̃ vnius panis,vt dicit prouerbiũ.Quam ob rem ne tãtillùm qdem ęgrè tulisse,aut renuisse, erat signũ animi sua sponte assentientis. Oportebat em̃ vocẽ statim emittẽdo vehementer deplorare,& flebiliter eiulare.Facilimè enim pœnã iurisiurãdi abiurâsses, & illata negatione depulisses periculum piurij.Quonam modo?Cõtra iusiurandũ intulisses iusiurandũ, & prius secundo cuertisses.In sanguinem aũt Baptistæ & Prophetæ nolle tale iusiurandum admittere, nedùm exequi,fuerit ꝓfectò viri sobrij ac temperãtis,& qui scit absq; ira ferre reprehensionem:quomodò rursùs non ægrè tulisse,nec tristem vultũ ostendisse,aut,quod fuisset modestius,de re parumpèr deliberâsse, arguit te cupidè iusiurãdum admisisse. Quod cùm nolles,aut vt veriùs dicã,non posses intelligere,protinùs immitem tulisti sententiam,vt illud caput amputaretur, quod in hodiernum vsq; diem tuam arguit summam iniquitatem.Nam cùm liceret non iurare incautè,neq; iusiurandum pmittere ebrietati : sed toruè & asperè impudentem illam puellam & oculos perstringentem adspicere,vt terrore vultús ei timorem incutiens,eò redigeres infelicẽ, vt ne ea quidem,quæ sunt pro pedibus,posset intueri,nedùm impudenter exigere ea,quę sunt abominanda,fecisti contrarium: Tam faciles aures præbuisti Menadi, perindèac si hanc,& non aliam,expectares ab ea peti mercedem sceleris.

Prou.6.

Herodes iurauit cupidè,vt peteret S. Iohãnem.

Itâ captus fuit rex Iudęorum.Sic in eum est debaechata illius mẽtis prœceps amentia.ad hunc stuporem ebrietatis eum deducens dæmon, prœcipitauit infeliciter, impellens,vt illud caput amputaret,quod longo tempore non tulerunt latibula terrę in sinu occultare,quod adhuc distillans sanguine, non est veritus Herodes appositũ tanquàm cibũ,in disco adspicere. Sed illud quidem etiam amputatum clamat, & non sustinet tacere,sed adhuc liberè te arguens adulterantem, clamat: Non licet tibi habere vxorem Philippi fratris tui.Fruſtrà ergò scelus est à te perpetratum.Inanis fuit consiliaria.Vana etiam fuit petitio saltatricis.Et tu quidem, qui seruâsti iusiurandum,semper fuisti condemnatus. Iniquitates enim virum apprehẽdunt. Illa autem præter fiagitium adulterij,cędis quoq; ꝓpetrauit facinus.Mulier enim insipiens, inquit, nescit pudorem, sed occurrit ad petrã inferni.Libidinosæ autem fœminæ lena saltatrix, vnà cum matre in cæde petulanter insultans,nullam hinc aliam adepta est vtiliratem,nisi flammam gehennæ,in qua meritò luit pœnas. Insipientiæ enim pedes deducunt eos, qui ea vtuntur,post mortem ad inferos: vestigia autem eius non firmantur. Tales sunt actus eorum,qui se iniquè gerunt: hunc fructum dat libido suis amatoribus:hęc præ-

Prou.5.

Prœmia libidinis.

mia largitur impudicis vehemens voluptatum intemperantia.

Hæc audite,quibuscunque vsus & congressio intercedit cum cæteris,& quicunque vitam agitis cælibem & separatam,'& prouerbiorum pascamur sermonibus,& eis aures nostræ personent. Quid autem oportet dicere apud eos, quibus vt ea non ignorent,est innatum? Sumus enim omnes docibiles Dei in Christo,vt ait Euangelista Iohannes. Vtinàm nos quoquè, qui hìc sumus sacer collectus conuentus, talem esse. mus assecuti gratiam,vt non egeremus eo,qui sit docturus, aut increpaturus: sed solum sufficeret exemplum, vt Herodis amentiæ omnem effugeremus imitationem:& neque prę ocio ac socordia, turbulentarum appetitionum vehementibus mentem dederemus impetibus, neque rursùs voluptatum blanditijs inescatus animus, attraheretur ad consensum: qui quidem peccati mortem concipiens, mortem ipsam parit. Quod nè nobis accidat,nos semper conseruemus,perpetuò effecti oculus, q nulla clauditur dormitatione,nè nobis nõ animaduertentibus draco suffuretur thesaurum. Accipiamus ergò omnes simul doctorem Salomonem, nos munientem verbis præseruantibus,& fusiùs persequentem offensiones, quas accipiunt simpliciores ab insidijs mulierum. Dicit itaque: Noli adhibere animum mulieri malæ: Mel enim distillat à labris mulieris meretricis,quatenùs ad tempus pinguefaciat guttur tuum: Senties autem postèa felle amarius,& magis acutum, quàm gladium ancipitem.

Iohan.6.

Prou.5.

Sed nè aut satietatem afferat,aut molesta videatur oratio,adijciam pauca quædam ijs,quæ dicta sunt, quæ ijs quidem, qui nõrunt, in memoriam reuocent: ijs autem,qui ignorant,non leuem præbeant cautionem. Bibe,inquit,aquas è vasis tuis,& ex puteis fontis:& simul delectare cum muliere à iuuentute tua. Nam si in eius amicitia simul versans vitam transigas,multiplicaberis. Et rursùs: Nè fis multùm apud alienam. neque te vlnæ complectantur non propriæ. In conspectu enim oculorum Dei,sunt viæ viri. Nè dederis somnum tuis oculis, neque dormitaueris tuis cilijs, vt seruetis tanquàm capream ex retibus, & tanquàm auis ex laqueo. Et rursùs : Nè te vincat concupiscentia pulchritudinis,neque palpebris tuis confidas,nè attraharis ab eius oculis. Mulier enim virorum preciosas venatur animas. Viæ autem inferorum domus eius,deducentes ad promptuaria mortis. Tu autem fili audi me,neq; declinet ad vias tuas cor tuum, & nè aberres in semitis eius. Multos enim vulnerauit & deiecit,& sunt innumerabiles,quos occidit. Tu autem nè oculos tuos in eam defixeris,sed resilias: neque diù illic moréris. Sic enim transilies aquam alienam. Ab aqua autem aliena abstine,& à fonte alieno nè bibas,vt viuas longo tempore.& adijcientur tibi anni vitæ.

Ibidẽm.

Ibidẽm.

Prou.6.

Ibidẽm.

Prou.7.

Atque sufficiunt hęc quidem ad castigandum eos,qui sunt hebetiores,quibus nos satis communijt oratio Prouerbiorum, quæ viri illius diuini linguam defendit destam,venerandi,inquam,Baptistæ,qui hanc nobis mensam apposuit,non sanguine consperſam, non recenter occisi caput proponentem, tanquàm cibum, non simul cum cruore effundentem vinum in crateribus. Hęc sunt prœmia Herodis vinolentię. His rebus ille instruit conuiuium. Ille conuiuis talia miscet pocula. Sed non ità is,qui nostro prœest conuiuio. Absit. Contrà enim animi magnitudinis & temperantię cœnam nobis apposuit,cuius impleti obsonijs,euasimus meliores.

Quoniam autem Iohannis erga Herodem constantiæ magno transmisso pelago, in portum tranquillum, secundis eius ad Deum precum auris peruénimus, tempus est,laxatis velis,intrà portum sistere remos orationis. Aequum est autem,vt arbitror, (nam hoc solent etiam nautę facere) vt nos quoquè iusta facientes, epilogo paruam adnectamus orationem,scripturęq; floribus virum coronemus. Si is tamẽ vir est dignus,qui inter natos mulierum apparuit maior. Hic enim est, quem in multis scripturę locis variè contineri inueniemus,si eam, vt apis, diligẽter obeamus. Multas em̃ eius appellationes attulit nobis rerũ consideratio, quarum vnicuique adiecto, quod par est,testimonio,ostendit,quàm meritò ei nomina fuerint imposita.

Matt.11.

Multa S. Iohannis noia. Luc.1.

Atq; prima quidem est eius appellatio,Filius.Nè timeas,inquit,Zacharia: eccè Elisabeth pariet tibi filium, & multi in natiuitate eius gaudebunt. Elizabeth autem impletum est tempus pariendi,& peperit filium.Infans. Et factum est,postquàm audiuit Elizabeth salutationẽ Mariæ,exultauit infans in vtero eius,& impleta est spiritu sancto Elisabeth.&,Eccè em̃,postq̃ facta est vox salutationis tuæ in auribꝰ meis,exultauit in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

infans in vtero meo. Puer. Et tu Puer, propheta altissimi vocaberis. Puer autem crescebat, & inualescebat spiritu, & erat in desertis, & quę deincèps sequuntur. Magnus. Hic erit magnus coram Domino, & vinum & siceram non bibet, & spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ. Iohannes. Et factum est in die octauo, venerunt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater eius, dixit: Nequaquàm: sed vocabitur Iohannes. Et Zacharias pater eius, petitis pugillaribus, scripsit: Iohannes est nomen eius. Homo. Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Iohannes Propheta. Quid existis in desertum videre? Prophetam? Etiam dico vobis, plus quàm Prophetam. Omnes enim prophetæ & lex vsque ad Iohannem prophetârunt. Elias. Et si vultis suscipere, ipse est Elias, qui est venturus. Et ipse prœcedet in spiritu & virtute Eliæ. Magister. Venerunt autem Publicani quoquè, vt baptizarentur: & dixerunt ei: Magister, quid faciemus? &c. Prœparator. Præbis enim ante faciem Domini parare vias eius. Et, Parate viam Domini. Præco. Fuit Iohannes baptizans in deserto, & prędicans baptisma pœnitentię in remissionem peccatorum: Et prædicabat, dicens: Venit post me, qui est me fortior. Et quæ sequuntur. Vox. Quis es, vt respōsum demus ijs, qui nos miserunt? Quid dicis de teipso? Dixit: Ego sum Vox clamantis in deserto. Baptista. Venit Iesus à Galilæa ad Iordanem ad Iohannem, vt baptizaretur ab eo. Erat autem Iohannes baptizans, & accedebant omnes, & baptizabantur. Confessor. Et confessus est, & non negauit. & confessus est, Non sum ego Christus. Testis. Non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine. Trinitatis subscriptor. Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris spiritum descendentem, & manentem super ipsum: is est, qui baptizat in spiritu sancto & igne. Et ego vidi, & testimonium perhibui, quòd hic est filius Dei. Iustus & sanctus. Herodes autem timebat Iohannem, sciens eum esse virum iustum & sanctum. Apostolus, hoc est, missus. Vos ipsi mihi testimonium perhibetis, quòd dixerim: Non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum. Euangelista. Multa quoquè alia admonens, euangelizabat populo. Pronubus. Qui habet sponsam, sponsus est. Amicus autem sponsi, qui stat, & audit ipsum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergò gaudium meum impletum est. Lucerna. Ille est lucerna ardens, & lucens: Vos autem voluïstis exultare ad horam in lumine eius. Reprehensio Herodis. Dicebat enim ei Iohannes: Non licet tibi habere vxorem Philippi fratris tui. Herodes autem cùm reprehenderetur ab ipso propter Herodiadem, inclusit ipsum in carcere.

Iohan.1. Matt.11. Luc.1. Luc 3. Iohan.1. Matt.3. Iohan.1. Iohan.1. Mar.6. Iohan.5. Luc.3. Iohan 3. Iohan.5.

His Iohannes vocatus est nominibus, his fuit honoratus. Habuit autem actiones conuenientes his appellationibus, Iohannes ille, quo non surrexit maior inter natos mulierum. Hic est verè lucerna, de qua magnus canit Dauid, dicens tanq̃ ex persona Dei Patris: Paraui lucernam Christo meo. Super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. Hic est magnus ille Elias, non Thesbites, sed qui fuit medius inter legem & gratiam: & licèt tempore sit ab illo secundus, prioris tamen Christi aduentûs prœcursor: qui cum eádem, qua ille, prœcessit inspiratione & virtute, vt Archangelus prœdixit Zachariæ. Cui Zachariæ? Cuius sanguis clamat plusquàm Abelis. Hic est, qui priùs exultauit: & priusquàm prodiret in lucem, agnouit suum Dominum in vtero. Hic instrumento vtens lingua suæ matris, fœtum sine patre, cùm adhuc in vtero gestaretur, priùs est allocutus: Vndè hoc mihi, dicens, vt veniat mater Domini mei ad me? Hic cùm conuertisset corda patrum ad filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parauit Domino plebem perfectam. Fructus ex promissione. Bonus Gabrielis nuncius. Germen præter ætatem. Sterilis flos genitalis. Propheta ex propheta. Ciuis deserti. Aliptes orbis terrarum. Astrum Solis. Lucerna lucis. Regis miles. Sponsi pronubus. Seruus Domini. Vox verbi. Sacerdos eius, qui est sacerdos secundùm ordinem Melchisedec: quandoquidem dignus est habitus, vt sacerdotis officio fungeretur in eius baptismate. Qui patrem audiuit, filium baptizauit, spiritum adspexit. Legis silentium. Gratiæ intercessor. Coronis prophetiæ. Prophetarum conclusio. Regis præco. Præcursor veritatis. Porta pœnitentiæ. Virginitatis ornator. Salutis præparator. Temperantiæ legislator. Frenum eorum, qui se iniquè gerunt. Dux eorum, qui iustè vitam agunt. Iohannes ille magnus, nomen à Deo vocatum. Quæ è cælis per vocem Archangeli scriptis mãdata fuit nominis appellatio. Vox orta ex tacente. Qui

Pſal.131. Luc.1. Ibidẽm. Pſal.109.

Qui per id, quòd voce carebat pater, sterilitatis sustulit infœcunditatem: Qui loquenti digito agnum ostendit. Magna gloria continentiæ. Qui erat in corpore expers carnis. Qui in luto margarita. Qui in vase fictili preciosus thesaurus. Qui inducit securim ad secandam animarum sterilitatem. Quæ solitudine gaudet turtur Ecclesiæ. Os, quod non potest tacere. Quæ vbiquè tonat vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Quæ Deum effatur lingua: cuius vox etiam post decessum reprehendet Herodem, & eum, qui venit, prædicat, dicens: Regnum cælorum appropinquat. Ei gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

Eſa 40.

ORATIO SEV ENCOMIVM DE EXPORTATIONE PRECIOSAE MANVS DEXTERAE SANCTI Iohannis præcursoris, ex Antiochia: vt habetur in Simeone Metaphraste.

Codex diẽ certũ nõ habuit.

Ecè ad nos rursùs venit sacrosanctus Christi Præcursor, abundè fluenta emittens suarũ gratiarum: & rursùs dies alius celebris redditur, qui maiora & potentiora alia ostendit argumenta, quàm quæ sint in alijs eius festis: & eos, qui festis delectantur, euehit ad excelsiorem miraculorum considerationem. Ecce Solis iustitiæ clarus & omni ex parte lucidus lucifer resplenduit, suis radijs illustrans totam Ecclesiæ plenitudinem, & suum festũ lætificans. Venit autem nõ vt priùs, per suam natiuitatem, neque vt deindè, per ab Herode factam ipsius capitis amputationem, neque vt posteà, per arcanam eiusdem mirifici capitis reuelationem: sed per manum, quæ fuit vel ipsis Angelis venerabilis, quæ cælesti lumine illustratur, & sancti spiritus gratia adumbratur: quæ, quicquid erat quidem graue & terrenum, in terra deposuit, & ad incorruptionem tractata est per vitam continentem, quæ erat supra hominem: quę priùs quidem ingratis Iudæis ostendit Agnum Dei, & *securem ad arboruum radicem posi-tam, & excisionem minabatur peccatoribus.

Sãctorũ reliquias veneramur, quia sancti spiritus gratia adũbrantur.

Nunc autem cùm illaipsa apparuerit, & præstantiori quodam modo manus euaserit barbaricas, à quibus videbatur teneri, tanquàm captiua, æquum est, vt in festi lætitiam piè & reuerenter afficiatur cœtus eorum, qui festum lubẽter celebrant: & nubes quidem, quę interiectę animam impediunt, eius illa, quæ intelligentia percipitur, illuminatione discutiat & dissoluat: alacri autem pede & exultante spiritu, ad ea, quæ sunt vel ipsis Angelis desiderabilia, mysteria, festinet. Hoc est enim festum celebrare, paratos esse ad prompto & alacri animo occurrendum ijs, quę sunt venerabilia, & extrinsecùs figuris & *motibus fidei & affectionis internum ardorem ostendere. Hic ergò mihi adsit omnis ordo eorum, qui sunt honorificè in excelsis remoti à materia, & eorum, qui sunt adhuc hoc circundati puluere: & communi contexta chorea, lumi-nosum & perquàm clarum constituamus theatrum, eo duce vtentes, qui inter natos mulierum est maximus. Nam etsi humanę naturæ superauit terminos per vitã à carne & corpore alienam, vt qui tamen nostrarum naturalium particeps fuit proprietatum, lętatur nostris de se laudibus & celebrationibus, & bonam accipiens voluntatem, copiosam remetitur remunerationem.

Ioan.1.

Cęterùm eius quidem conceptum & ortum, & vitam, quam egit in solitudine, & eius ad Israëlem ostensionem, & veridicum testimonium, per quod Dei agnum ostendit, & ipsum primùm & posteà venientem per diuinam authoritatem, & humanę naturę pronunciauit susceptionem: & quemadmodùm ex alto vocatus venit ad Iordanem, & cùm purum, & ab omni labe alienum, & quauis purgatione superiorem baptizâsset, illo contactu ostendit fontem sanctificationis, & quæ de ipso Iudæis is, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt 11. fuit ab ipso baptizatus, per arundinis & mollium vestium amictús similitudinem, ad eius dixit commendationem: eius vitæ à rerum superfluarum cura abhorrentem simplicitatem, & in virtute firmitatem & constantiam, & eum veteri Eliæ æqualē, & moribus similem tacitè significans: & quæcunque sunt his consequentia, Euangeliorum quaternio ostender apertiùs ijs, qui hæc scrutantur diligentiùs.

Celebritas exportatæ manús S. Iohannis. Quæ autem præsenti conueniunt celebritati, ea sunt enuncianda & docēda, vt cum argumento festi hic scopus congruat, nostrumque in hoc rectè studium conferatur. Ille in Mosaicis educatus documentis, & assiduè meditans in lege Domini, eius custodię & obseruationi omnia postponebat: solùm autem, vt in eius persecueraret iustificationibus, plurimum ponebat studij. Cùm verò Herodes vir libidinosissimus, qui erat Galileæ tetrarcha, decreta legis transgrediens, fratris Philippi vxorem, cùm sibi non liceret, propterea quòd Philippus ex illa liberos susceperat, duxisset in matrimonium: & esset illud quidem scelus legis euersio, Dei autem contemptio, hominū verò ad deteriora adhortatio & inductio: tunc, tanquàm fortis athleta Iohannes, rectè institutus, & in laboribus priùs exercitatus, veritatis armis & telis munitus, aciem quidem struit aduersùs Tyrannum. Quænam verò ea erant? Non licet tibi habere vxorem fratris tui. O libertatem, quæ non potest perterreri: & fiduciam, quæ non potest euerti. O os diuinum, & linguam, quæ à Deo mouetur, quæ in ipsum cor reprehensionum infigens aculeos, fecit, vt ille superbus & insolens clypeum abijceret, & fugeret. O manum venerandam & sanctam, quæ ad sermonum mota elocutionem, reprehensionum quoquè augebat asperitatem, & fiduciam ostendebat & audaciam. Mos est enim ijs, qui verbis contendunt, manum simul cum ore mouere, & sermoni eius quoquè motum adhibere, & per vtrunq; ostendere, quàm sit confidens & interritus is, q loquitur. Hinc factum est, vt in carcerem, & in vincula conijceretur, cùm vesana mulier nefarium amatorem suum ad id compulisset.

Leuit. 18.

Deindè dies festus natalis, potusque copiosus & immoderatus, cùm nimiùm vinum eum, qui celebrabat conuiuium, deuoluisset ad delirium. Potús autem quęnam est delectatio? Saltatio filiæ, quę erat instàr meretricis, & petitio mercedis: & merces, Prophetæ interfectio. Ex qua regis ficta tristitia propter œstrum, quod eum obsidebat intrinsecùs: obtemperatio tamen, & submissio, & aduersùs iustum Propheram prolatio sententiæ: & paulopòst caput in disc̄um allatum, & libidinosæ & adulteræ mulieri traditum. Quid hac inhumana actione inhumanius, & magis nefarium? Quid hoc belluino facinore magis insanum & belluinum, hominem ex ipso matris vtero sanctitate circūdatum, qui temperātiam erat amplexus, castitatem adsciuerat, inedia se exercuerat, ab omni congressione hominū se separauerat, solitudinem, rancidię & obseruationi omnia postponebat: solùm autem, vt in eius persecueraret iustificationibus, plurimum ponebat studij. Cùm verò Herodes vir libidinosissimus, qui erat Galileæ tetrarcha, decreta legis transgrediens, fratris Philippi vxorem, cùm sibi non liceret, propterea quòd Philippus ex illa liberos susceperat, duxisset in matrimonium: & esset illud quidem scelus legis euersio, Dei autem contemptio, hominū verò ad deteriora adhortatio & inductio: tunc, tanquàm fortis athleta Iohannes, rectè institutus, & in laboribus priùs exercitatus, veritatis armis & telis munitus, aciem quidem struit aduersùs Tyrannum. Quænam verò ea erant? Non licet tibi habere vxorem fratris tui. O libertatem, quæ non potest perterreri: & fiduciam, quæ non potest euerti. O os diuinum, & linguam, quæ à Deo mouetur, quæ in ipsum cor reprehensionum infigens aculeos, fecit, vt ille superbus & insolens clypeum abijceret, & fugeret. O manum venerandam & sanctam, quæ ad sermonum mota elocutionem, reprehensionum quoquè augebat asperitatem, & fiduciam ostendebat & audaciam. Mos est enim ijs, qui verbis contendunt, manum simul cum ore mouere, & sermoni eius quoquè motum adhibere, & per vtrunq; ostendere, quàm sit confidens & interritus is, q loquitur. Hinc factum est, vt in carcerem, & in vincula conijceretur, cùm vesana mulier nefarium amatorem suum ad id compulisset.

Herodis simulata tristitia.

Deindè dies festus natalis, potusque copiosus & immoderatus, cùm nimiùm vinum eum, qui celebrabat conuiuium, deuoluisset ad delirium. Potús autem quęnam est delectatio? Saltatio filiæ, quę erat instàr meretricis, & petitio mercedis: & merces, Prophetæ interfectio. Ex qua regis ficta tristitia propter œstrum, quod eum obsidebat intrinsecùs: obtemperatio tamen, & submissio, & aduersùs iustum Propheram prolatio sententiæ: & paulopòst caput in disc̄um allatum, & libidinosæ & adulteræ mulieri traditum. Quid hac inhumana actione inhumanius, & magis nefarium? Quid hoc belluino facinore magis insanum & belluinum, hominem ex ipso matris

Luc. 1. vtero sanctitate circūdatum, qui temperātiam erat amplexus, castitatem adsciuerat, inedia se exercuerat, ab omni congressione hominū se separauerat, solitudinem, rancidiam, in qua etiam fuit illud conuiuium, quo Propheta fuit occisus, & iuxta quam fuerat in vinculis hic sacer Propheta in quodam tenebroso reorum domicilio. Cuius ex transuerso referunt sepultum fuisse corpus prœconis veritatis. Quo etiam in loco dicunt priùs fuisse alterum sepulcrum Prophetę Elisæi, adeò vt duo loculi viderentur simul iacentes in vno & eodem loco. Ibi quoquè templum maximum olim extructum fuerat, quod propter ea, quę in ipso fiebant, miracula & pulchritudinem, fuerat incomparabile. Cùm eius autem tectum tempore defluxisset, sub dio relicta sunt eius ædificia, adeò vt vna sola illæsa remanserit domuncula, quæ vocabatur Sacrorum vasorum custodia: in qua etiam inclusi loculi prophetarum conseruabantur absque vllo detrimento.

Mat. 14.

Cùm autem Lucas Euangelista circunquaq; omnes obiret regiones, vbi etiā oportebat, eundo vénit Sebasten, Antiochiæ tactus desiderio, vt qui in ea esset natus, magno q- Nota de manu S. Iohannis. dem tenebatur studio sacrū illud Præcursoris corpus rollēdi integrum. Cùm aūt non posset, quoniam diligenter seruabatur, ablata manu dextera, eam portauit in suam ciuitatem, loco alicuius alterius beneficij, & aliarum diuitiarum ei, quæ ipsum aluerat, hanc reddens mercedem educationis. Ab illo ergò tempore sita erat manus illa apud Antiochenos, in magno honore habita, & iugis, quæ in ea habitat, gratiæ fidem faciens miraculis.

Cùm autem Iulianus tyrannicè clauū arripuisset Imperij, quoniam eos, qui ipsum præcesserant, persecutores & Dei hostes contendebat superare sceleribus, & eorū, qui pro Christo decertârant, quæcunq; erant reliqæ, aut integrū tabernaculū, aut aliquid aliud ex ijs, quę sunt purę nostrę fidei signa, ea omnia igni mandabat & cineri: magno deincèps studio venit Antiochiam, simul quidem immunda pacturus mysteria in ara simulacrorum, quæ sita est ad Daphnē: & simul etiā persecuturus, & si sanctorū aliquid in ea inuenisset repositum, id igni mandaturus. Cùm hoc ergò sæuū renunciatū esset eius decretum, qui erant Christianarum partium, sacram manum Præcursoris clàm in quadam turre ciuitatis, quæ vocatur Gonia, id est, angulus, studuerunt includere, nè capi posset ab idolatra. Qui autem Pōtificalem sedem tenebat Hierosolymis, cùm auditione accepisset exercrandum decretum, nec tyrannum omninò moraturū, quin ad sacra loca assenderet, & quę in eis erant preciosissima corpora, igni consumenda mandaret, hoc diligenter curat, & magnum adhibet studium, vt è loculo sublatum Præcursoris tabernaculum, transmitteret seruandum in ciuitate Alexandrina, alio quodam communi corpore pro eo repleta depositione.

Videquem imitenti hostes sacrarū reliquiarū.

Iuliani Apostatę furor in sacras reliquias.

Postquàm autem Antiochiæ omnia perscrutatus ille impius, ea est aggressus, quæ fieri non poterant, cùm absconsa manus nusquàm comparēret, eo ille sceleratus desiderio frustratus, & in reliquum propheticum corpus furore percitus, qui id scrutarentur, statim misit vsque ad Hierosolyma, vt Præcursoris igni mandarent tabernaculum. Quod cùm ad finem esset deductum, & commune, quod pro illo sepultū fuerat, corpus ab ijs, qui missi fuerant, in cinerem esset redactum, illinc soluens, duxit exercitum ad obsidendam Edessam, vtpotè quòd qui in ea habitabant, planum esset eos stare à partibus Christianorum. Aiūt autem quendam ex suis famulis, qui liberè cum eo loquebatur, & erat ei valdè coniunctus, ex animo verò res Christianorum colebat & honorabat, cum à cœpto prohibuisse, & ad bellum aduersùs Persas gerendum incitâsse, ciuitatem cùm vellet, in potestatem eius venturam pollicens. Et sic consilio obtemperans, profectus est ad bellum contra Persas gerendum. In quo plaga diuinitùs immissa percussus, vitam finijt miserabiliter.

Postquàm autem ad fideles Imperatores rediērunt sceptra Romanorum, & reddita fuit libertas Christianis, nesciebatur quidem, vbinàm esset preciosa manus, ab ijs, q Antiochenam habitabant ciuitatem. Sed haud ità diū pòst per diuinorem reuela-

set ad regnum, parebat quidem Romanis. Cùm multis autem modis quæreret, vt eis videretur beneuolus & fidelis, effecit quidem, vt Romani eum benignis adspicerent oculis, & nec fore, vt ab eis deficeret, vllam haberent suspicionem. Is, vt clarior esset sua in eos beneuolentia, inter alia cōdidit etiam ciuitatem, sitam non procùl ab Hierosolymis, sed distantem tantùm itinere vnius diei, eam vocans Sebasten, Latinè Augustam, vt Augusti Cæsaris appellatione significaret suam in eum beneuolentiam & seruitutem. In ea, qui post illum obtinuit principatum, tetrarcha Herodes fixit regiam, in qua etiam fuit illud conuiuium, quo Propheta fuit occisus, & iuxta quam fuerat in vinculis hic sacer Propheta in quodam tenebroso reorum domicilio. Cuius ex transuerso referunt sepultum fuisse corpus prœconis veritatis. Quo etiam in loco dicunt priùs fuisse alterum sepulcrum Prophetę Elisæi, adeò vt duo loculi viderentur simul iacentes in vno & eodem loco. Ibi quoquè templum maximum olim extructum fuerat, quod propter ea, quę in ipso fiebant, miracula & pulchritudinem, fuerat incomparabile. Cùm eius autem tectum tempore defluxisset, sub dio relicta sunt eius ædificia, adeò vt vna sola illæsa remanserit domuncula, quæ vocabatur Sacrorum vasorum custodia: in qua etiam inclusi loculi prophetarum conseruabantur absque vllo detrimento.

Sebaste cōditur ab Herode.

Cùm autem Lucas Euangelista circunquaq; omnes obiret regiones, vbi etiā oportebat, eundo vénit Sebasten, Antiochiæ tactus desiderio, vt qui in ea esset natus, magno q- Nota de manu S. Iohannis. dem tenebatur studio sacrū illud Præcursoris corpus rollēdi integrum. Cùm aūt non posset, quoniam diligenter seruabatur, ablata manu dextera, eam portauit in suam ciuitatem, loco alicuius alterius beneficij, & aliarum diuitiarum ei, quæ ipsum aluerat, hanc reddens mercedem educationis. Ab illo ergò tempore sita erat manus illa apud Antiochenos, in magno honore habita, & iugis, quæ in ea habitat, gratiæ fidem faciens miraculis.

Cùm autem Iulianus tyrannicè clauū arripuisset Imperij, quoniam eos, qui ipsum præcesserant, persecutores & Dei hostes contendebat superare sceleribus, & eorū, qui pro Christo decertârant, quæcunq; erant reliqæ, aut integrū tabernaculū, aut aliquid aliud ex ijs, quę sunt purę nostrę fidei signa, ea omnia igni mandabat & cineri: magno deincèps studio venit Antiochiam, simul quidem immunda pacturus mysteria in ara simulacrorum, quæ sita est ad Daphnē: & simul etiā persecuturus, & si sanctorū aliquid in ea inuenisset repositum, id igni mandaturus. Cùm hoc ergò sæuū renunciatū esset eius decretum, qui erant Christianarum partium, sacram manum Præcursoris clàm in quadam turre ciuitatis, quæ vocatur Gonia, id est, angulus, studuerunt includere, nè capi posset ab idolatra. Qui autem Pōtificalem sedem tenebat Hierosolymis, cùm auditione accepisset exercrandum decretum, nec tyrannum omninò moraturū, quin ad sacra loca assenderet, & quę in eis erant preciosissima corpora, igni consumenda mandaret, hoc diligenter curat, & magnum adhibet studium, vt è loculo sublatum Præcursoris tabernaculum, transmitteret seruandum in ciuitate Alexandrina, alio quodam communi corpore pro eo repleta depositione.

Videquem imitenti hostes sacrarū reliquiarū.

Iuliani Apostatę furor in sacras reliquias.

Postquàm autem Antiochiæ omnia perscrutatus ille impius, ea est aggressus, quæ fieri non poterant, cùm absconsa manus nusquàm comparēret, eo ille sceleratus desiderio frustratus, & in reliquum propheticum corpus furore percitus, qui id scrutarentur, statim misit vsque ad Hierosolyma, vt Præcursoris igni mandarent tabernaculum. Quod cùm ad finem esset deductum, & commune, quod pro illo sepultū fuerat, corpus ab ijs, qui missi fuerant, in cinerem esset redactum, illinc soluens, duxit exercitum ad obsidendam Edessam, vtpotè quòd qui in ea habitabant, planum esset eos stare à partibus Christianorum. Aiūt autem quendam ex suis famulis, qui liberè cum eo loquebatur, & erat ei valdè coniunctus, ex animo verò res Christianorum colebat & honorabat, cum à cœpto prohibuisse, & ad bellum aduersùs Persas gerendum inciteâsse, ciuitatem cùm vellet, in potestatem eius venturam pollicens. Et sic consilio obtemperans, profectus est ad bellum contra Persas gerendum. In quo plaga diuinitùs immissa percussus, vitam finijt miserabiliter.

Postquàm autem ad fideles Imperatores rediērunt sceptra Romanorum, & reddita fuit libertas Christianis, nesciebatur quidem, vbinàm esset preciosa manus, ab ijs, q Antiochenam habitabant ciuitatem. Sed haud ità diū pòst per diuinorem reuelata fuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum fuit visionem, vbinàm esset absconsa. Quam cùm fideliter ex eo loco sustulissent, in ea honoranda erant insatiabiles. Cùm autem non parùm essi uxisset temporis, Imperator Iustinianus inter alia, quæ piè gessit, fecit etiam tale quid. Hanc enim miraculorum effectricem Præcursoris dexterã, ex Antiochia, & Domini & Dei nostri tunicam, quæ erat in ciuitate Maratsemere, & maximè venerandũ caput, ex Emesa trãstulit ad regiam ciuitatem: quę quidem ostendebãtur obsignata signaculo sancti Imperatoris Constantini, ad hoc, vt non ampliùs ex eis auelleretur ab ijs, qui amplectẽrentur. Ablatis ergò signaculis, cùm templum Præcursoris, quod in Hebdomo est ab eo ædificatum, per Domini tunicam & ciusmodi sacras sanctificâsset reliquias, rursùs remisit suis obsignatas signaculis eò, vndè venerant, solam dexteram propheticã relinquẽs nõ signatã, vt q̃ vngeretur vnguẽtis, & sustolleretur in festo Exaltationis.

Tunica Christi, caput & dextera S. Iohannis trãsferuntur.

Et sic quidem de his relatum est à veteribus, alijs alia de manu narrantibus, cõclusa tamen in vnam & eandem fidei notionem, & expellentia omnem incredulitatem, aberrante nemine procùl à veritate. Quòd si oportet etiam alicuius meminisse miraculi, Antiochia nobiscùm ci, quod dicemus, feret testimonium: quod quidem auditione à nobis acceptum est ex quibusdam, qui illic sunt versati. In cauerna delitescebat quidam draco in eius finibus, quem, qui habitabant ciuitatem, in deos referentes, anniuersario honorabant sacrificio. Id autem erat puella virgo, quę pauloantè peruenerat ad pubertatem, & propter non pollutam virginitatem, conseruabatur draconi sacrificium. Quis erat autem modus sacrificij?

Nota draconis cultũ & sacrificium horrendũ.

In eo ipso loco, in quo erat cauerna draconis, Antiocheni publicè confluentes, & frequens effecti theatrum, cùm puellam circunduxissent, prębebant deuorandam draconi. Is verò proserpens à cauerna, & insperatum & incredibile apparens miraculum, serpens & repens suis pedibus, & naturali, qui est intùs, spiritu incuruatus, & instàr vndæ tumefactus, hianti ore & dilatato thorace accipiebat sacrificium, & lacerabat dentibus. Pro more autem sors obtigerat cuidam Christiano, vt suam daret filiam draconi sacrificandam: qui stimulis sauciatus naturalibus, ex corde suspirabat ad maximum Præcursorem. Et vt filia à morte seruari possit, tale quid excogitat: Cùm magnam vim auri apud se absondisset, petit vt sibi permitteretur adorare manum sanctam ab eo, qui illam seruabat. Is autem concessit postulatum. Cùm verò is in his esset, & quod afferebat aurum latenter, tanquàm sub prætextu adorandi, humi effudisset, rectà processit ad adorandum. Aedituus autem, vt qui auidis oculis ad aurũ adspiceret, cucurrit ad illud colligendum. Ille autem, qui petierat, vt sibi liceret adorare, cùm se incuruâsset, & totum se in loculum inclinâsset, diuino sauciatus desiderio, cùm venerandæ dexteræ pollicem osculando, & labra admouendo mordicùs dentibus abscidisset, & occultâsset, à templo quamprimùm recessit. Cùm autem iam dies aduentâsset sacrificij, & ciuiũ eorumq̃;, qui circunhabitabant, collectũ esset theatrũ, accedit pater puellam adducens ad sacrificiũ. Et cùm fuisset propè draconem, & eum vidisset vasto ore hiantem, & horrendis sibilis eos, qui audiebant, terrentem, & sacrificium desiderantem, sacrum illum & venerandum digitum in mediam gulam iaculatus, eius iactu statim quoquè mortem ei attulit.

Insigni miraculo necatur draco digito S. Iohannis.

His sic gestis, pater quidem viuã filiam domum reducit, & lachrymis simul & gaudio plenus, & admirabilem, & quæ pręter opinionem acciderat, filiæ narrans redemptionem. Qui aũt circunsistebat populus, insigni miraculo obstupefactus, ingentes Deo agebat gratias. Quo factum est, vt Pręcursori templum illic construerent, vbi factum fuerat miraculum, quod nominârunt χρεμαστὸν, id est, suspensum, siue propterea, quòd supra terram sit solum templi eleuatum, siue quòd ad tantam ædificiorum sublimitatem eius sit extensa latitudo, vt consicientibus propè videatur pẽdere in aëre. In quo cùm hunc sacrũ & mirificũ digitũ depositissent, cum festis honorãt anniuersarijs, miraculũ, quod factũ fuerat, per cõmemorationem transmittentes ad posteros. Dicitur etiã aliud quoquè mirũ tale fieri signum: Huius scilicet sanctæ manus aliquãdò quidem extendi digitos, aliquandò verò contrahi: quorum extensione quidem significari fertilitatem fructuum, contractione autem, inopiam & penuriam.

Magnificũ templũ S. Iohannis.

Cùm autem multi, qui ante nos fuerunt, Imperatores hanc manum desiderâssent quouis modo possidere, nec sinere, vt tantum bonum maneret apud barbaras gentes, quæ partes illas occupârant, captiuum: augebatur quidem, ac vigebat eius rei desi-

derijũ: sed modus, quo id possiderent, nullo modo inueniri poterat. Et cùm eis aliquandò visum esset, dando pecuniam, talem comparare thesaurum, aërem, vt est in prouerbio, pugnis cædebant. Desiderabatur ergò ab omnibus, à quibus nomen Christi est inuocatum: & quicunque in eius rei versabatur cogitatione, Deum rogabat gemitibus inenarrabilibus, vt benignis oculis suum adspiceret populum, & eius eum efficeret possessorem & spectatorem. Quoniam autem diuinæ prouidentiæ sunt omnia præfinita, ei qui omnia præsciuit ante mundum conditum, despiciẽti tempora nostræ insciẽtiæ, placuit per multas suas miserationes, vt in hac quoquè generatione reuelaretur hoc magnum & insigne miraculum, in qua Constantinus & Romanus, qui digni sunt magnis laudibus, ab ipso ortu purpureis fasciis inuoluti, regebãt habenas Imperij. Id autem est, venerandæ Præcursoris manûs exportatio, & reuocatio.

Modus autem reuocationis, est valdè mirabilis & præter opinionem. Nam vir quidam, qui erat relatus in sortem diaconorum Antiochiæ ciuitatis, Iob nomine, supnè inspiratus, & diuino zelo repletus, apud se cogitabat, posset ne Præcursoris suffuratus dexteram, eam donum desideratum largiri Christianis: atque adeò ad talem processit experientiam. Pulchrum templum & excelsum sub nomine Petri Apostolorum principis positum est in ea ciuitate. In huius vestibulo cùm suam is fecisset habitationem, cum sacrorum, quæ illic erant, vasorum custode inijt amicitiam, vt ea de causa tentaret cum ipso tota nocte venerandæ manûs assidere loculo. Postquàm autem petitioni non annuit is, cui credita fuerat custodia, inopinatũ quid cogitans, ad aliam transiit machinationem. Cùm sumptuosa & lauta mensa eum exhilarâsset, & amicè eum ad bibendum inuitando, ad profundum & morti simile somnum deduxisset: & per quã dam fenestram intempesta nocte se in templũ dimisisset, sensim & sine strepitu, sacro aperto loculo, (ô rem & factu & auditu terribilem) accipit preciosam, quæ desiderabatur, dexteram: & summo silentio reuersus, diligenter quidem apud se seruat, quod furatus fuerat, nè cognosceretur ab aliquo barbarorum.

Templum S. Petri Antiochiæ.

Iob diaconus clàm tollit manũ S. Iohannis.

Hinc egreditur Antiochia, & iter inijt magno metu affectus, nè res fieret manifesta inimicis, ad exequendum propositum multis sæpè vtens precibus. Locum autem locò, & ciuitatem ciuitate commutans, festinabat ad exitum. Cumq̃; lethiferas illas vias sic peruasisset, peruenit ad fines Romanos, magnum quidem illum metum excutiens, audaciùs autem & confidentiùs festinans ad regiam ciuitatem. Postquàm verò fidelis Imperator eius resciuit aduentum, & re admirabili fuit obstupefactus, Christo quidem non poterat agere gratias pro dignitate, vt quem insperatum impediret gaudium: eos autem, qui hoc sanctum cum hymnis, lampadibus & vnguentis essent suscepturi, & ad ipsum allaturi, emisit: vt sicut ipse vox clamãtis in deserto parare vias Domini, & semitas rectas facere, iussus erat: ità etiam ipsi Christianam ingredienti ciuitatem, & à qua eius gratia non longè aberat, pararentur honesti & decori ingressus. Cùm ergò appropinquaret Chalcedonem, nauis quidem emissa est Imperatoria, & pontifex cũ sacerdotibus, & quicunq; ex senatu erant clari & illustres simul, vt sacrum illum thesaurum inferrent in regiam, cum quibus fidelium quoquè multitudo vrbe egressa, mari ei nauigârunt obuiàm, vt eum deducerent.

Videcum quanto honore sacra Præcursoris manus excipitur.

Postquàm autem fuit susceptus in manus Pontificis, & eius ferebatur vlnis, & in mare ascendit, licebat videre ipsam quoquè aquæ naturam placidam & tranquillam, mollibus fluctibus ante nauem exilientem, & ad Imperatores eius cursum dirigentẽ. Porrò autem aliquid quoquè accidit alijs magis admirabile, & dignum manu veneranda Præcursoris. Aderat enim dies festus sanctorum luminum, in quo vera illa lux, Iordanis fluenta complectens, humanæ naturæ contritionem reformauit. Et quoniam præcedẽte die ieiunio præpurgamur, accidit vt in ipsa hora vespertina, in qua mos est Christianis peragere sanctificationem, diuina manus aduenerit: quam cùm Christi amantissimus Imperator, tanquàm cæleste donum & ab interitu alienum susceperit, & amplexus esset, desiderijq; & fidei lachrymas effudisset, reponit in medio tẽplo rum regalium: adeò vt omnes crederent illum ipsum adesse Baptistam, etsi sub adspectum non caderet, & propositas aquas sua sanctificare dextera. Hinc canebantur hymnodię spiritũs, illata lumina templũ illuminabant, omnium oculi ad sacram capsam erant aperti, & adspectu hauriebant sanctificationem.

Nota de simimibus.

Sic quidem cùm festum sanctorũ Theophaniorũ, & sic etiam sequens, in quo sacri

Universidad de Deusto
Biblioteca

Festum annuũ depositæ manûs S. Iohãnis.

Præcursoris memoria est altiùs nobis tradita, quippe qui diuini baptismatis mysterio inseruierit, peregissemus & celebrauissemus, iudicauimus par esse manûs quoquè honorare depositionem festis annuis, hac quoquè connumerata aliis eius festis, vt ex rebus illius nihil sit non gloriosum & admirabile. Et nunc eccè adest hoc festum clarum & insigne post circularem anni ambitum, distillans nobis imbres miraculorum, & ea afferens, quæ sunt futura animis nostris conducibilia. Est ergò nobis proposita omni ex parte gloriosa & veneranda manus Baptistæ & Præcursoris, incorporeis circundata virtutibus, quę admirantur sancti spiritûs virtutem, quę in ea habitat. Quodnam ergò est hoc templum hodiè pulchrius? Quænam ædes diuina venerabilior, & magnificẽtior hac, in qua hic sacer & diuinus thesaurus repositus, innumerabilium luminum splendore cum cælestibus contendit spectaculis? Sub quibus quæ supernè descendunt gratiæ sancti spiritûs, dispensantur pro modo vniuscuiusque fidei, eorum, qui laudant & celebrant, animabus: In Christo Iesu Domino nostro, cui gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM S. SABINAE, ILLVSTRISSIMAE MATRONAE, AVTHORE ADONE, TREVIRORUM *Archiepiscopo, in suo Martyrologio.*

Augusti 29.

ROMAE in Auentino, in oppido Vindinensi, ad arcum Faustini, natale beatissimæ & illustrissimę Sabinæ martyris, quæ fuit vxor præclarissimi quondàm Valentini, & filia Herodis Metallarij: Quæ passa est, Adriano Imperãte, sub præfecto Elpidio.

S. Sabina conuertit. à S. Serapia.

Hanc beata virgo Serapia, cùm in domo eius conuersaretur, persuasit in fide Domini IESV Christi. Quę postmodùm eandem virginem vsq; ad locum passionis secuta est: & cùm ei præfectus Beryllus diceret, Quid tibi ipsa derogas? aut quarè temetipsam vilè reddis? aut quarè non consideras, quæ es, aut cuius filia es? Coniunxisti enim te Christianis, & oblita es natales tuos, & memoriam tanti viri, cuius fuisti, & deorum, quorum iram vereor nè incurras. Reuertere magis ad domum tuam, & dimitte hanc nefandam, quæ maleficijs te & plures demutauit à cultura deorum: beata Sabina respondit: Illius sanctæ puellæ, de qua dicis, maleficijs vtinàm & tu suadereris, sicuti & ego suasa sum, & ab immundis recederes idolis, & verum & certissimum agnosceres Deum, qui bonos ad æternam vocat vitam, & malos in pœnam relinquit perpetuam. Quod Præses audiens, reueritus illam dimisit.

Præfectus non audet eã punire.

Vt verò beata Serapia gloriosissimo martyrio coronata est, illustrissima Sabina colligens reliquias eius, celebratis. venerabilibus exequijs, vt thesaurum sempiternũ, vel preciosam margaritam reposuit in monumento suo, quod ipsa sibi cum summo studio & ornatu fecerat. Deindè interpositis aliquot diebus, compræhensa, iudici Elpidio præsentatur. Quam ille videns: Tu es, inquit, Sabina, vxor quondàm Valentini illustrissimæ memoriæ, & filia Herodis? Cui sancta matrona respondit: Ego sum, & gratias ago Domino meo Iesu Christo, qui me peccatricem per sanctam famulam suam Serapiam, de multis sordibus & potestate dæmonum liberare dignatus est.

Sistitur coram Elpidio Præfecto.

Constantia eius.

Commotus postmodùm Præfectus, cùm videret in confessione Christi constantiam eius dictauit sententiam, dicens: Sabinam dijs inobedientem, dominos quoquè & Augustos nostros blasphemantem, gladio percuti decreuimus, atq; omnes facultates eius publicis titulis designari. Passa est autem beata famula Christi Sabina 4. Calendas Septembris: & à Christianis sublatum corpus eius, sepultum est in monumento, vbi ipsa venerabiliter reposuerat magistram fidei suæ virginem Serapiam, ad arcum Faustini, iuxta aream Vindiciani in oppido Vindinensi.

Percutitur gladio.

SAN-

SANCTI PATRIS NOSTRI GERMANI, ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI ENCOMIUM, *in adorationem venerandæ zonæ Sanctissimæ Deiparæ, & in depositionem sanctarum fasciarum Domini & Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, necnon in Encænia templi, in quo illa deposita fuerant. Habetur in Simeone Metaphraste.*

Augusti 31. Psal. 86.

Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei: nobis diuinus Dauid cecinit in spiritu: reuerà ciuitatem, de qua gloriosa dicta sunt, apertissimè vocans ciuitatem magni Regis. Quænã ea est? Existimo eum manifestissimè & sine vlla contradictione dicere eam, quæ verè est electa, & omnibus superior, non domorũ excellentia, & altitudine excitatorum ædificiorum, sed diuinarum & sublimium virturum magnitudine & puritate omnibus antecellentem, Mariam, nulli penitùs culpæ affinem, & castissimam Deiparam. In qua, qui verè est Rex regum & Dominus dominantium, habitauit, vel potiùs, in qua plenitudo totius diuinitatis habitauit corporaliter.

Maria, præclarissima domus Dei.

Hæc verè gloriosa ciuitas, hæc Sion, quæ percipitur intelligentia. Hanc, vt arbitror, Dauid prædixit diuinus. Quòd si quis eius quoquè domum, gloriosam vrbem vocauerit, non alienum à vero & honesto dixerit. Si enim ij, quorum nomina in terris celebrata sunt, diuturno tempore nominis memoriam conseruant: aliorum autẽ, quorum ne nomina quidem fas esset labijs proferre, columnę, & templa, & simulacra vsq; in hodiernum diem, etsi nomine tantùm, sunt tamen extensa, & ipsi tanquàm adhuc superstites, resonant in auribus simpliciorum: quid dixerit quispiam de gloriosissima & laudatissima Virgine, quæ est omni ex parte intemerata, & nulli culpæ obnoxia? Nã si ea appellata est ciuitas animata Regis Christi, meritò illius quoquè templum sanctissimum, cuius dedicationem hodiè celebramus, & est, & nominatur ciuitas gloriosa. Ciuitas non terrestris, & mortali regi in ciuium numerum asscribens eos, qui pârent eius ditioni: sed cælesti, qui transmittit ad vitam æternam, & præbet regnũ suum ijs, qui ipsum sequuntur.

Dedicatio templi.

Encęniorũ aũt nomẽ, id est, dedicationis, ô reuerendi auditores, nè recenter factis ædificijs, & modò coagmentatis constructionibus existimetis; solùm contineri: sed eam etiam, quæ in spiritu fit, renouationem significare, per quã homo noster interuus, cùm vetus & lacerum peccati exuẽrit indumentum, nouum pietatis induens, viuit in vitæ nouitate. Illis enim delectatur Virgo, ab omni penitùs macula aliena, qui virtutibus & secundùm Deum vitæ pio instituto renouantur. Sic castæ castis castè fruamur Encænijs: & tanquàm ad ipsam præsentem, & omnia videntem accessuri: ità ad venerandum eius templum accedentes, omnia componamus, & omnia mutemus in id, quod est melius, actionem & contemplationem. Nihil sit nostro die indignum, non ingressus pedis, non risus dentium, vt dicitur, non vestis ornatus tendat ad indecorum. Quid dico? Ipsas quoquè componamus cogitationes, & incessũ eas esse Deo dignas ostendamus.

Encænia vt celebrentur.

Hæc autem omnia præcedat etiam misericordia, qua Deus colitur, vt mente, anima & corpore, encęniorum intemeratæ Dei secundùm carnem matris diem nouo modo celebremus. Nam cum ea vna quoquè elucet venerandæ eius zonæ, & intemeratarum eius filij fasciar ũ Christi veri Dei nostri, depositio & adoratio: Zonę, inquã, maximè venerandæ, fasciarum preciosissimarum: Zonæ illius, quæ sanctissimum illud corpus constringebat, & Deum, qui in vtero celabatur, continebat: Zonæ illius, quæ Dei arcam pulchrè & honestè exornabat: Zonæ, quæ sæpè humectabatur ex guttis lactis intemeratæ Virginis.

Veneranda zona & intemeratæ fasciæ.

Nec existimet aliquis hoc esse absurdũ ex ijs, qui lubenter repræhendunt, si ea, tanquã animata alloquamur, & ea bonis verbis & laudibus prosequamur. Si enim vas, quod vnguentum vel breui tempore continuit, eo effuso, diù seruat odorem: quid dixerit quispiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quispiam de ea zona, quæ verè ineffusum & diuinum vnguentum, purissimũ, inquam, & ab omni reprehensione alienum Deiparæ corpus diù inuoluit, & est complexa? Non seruabit in æternum odorem curationum: & eos, qui cum fide & desiderio ad eam accedunt, bono odore implebit, non quod eneruat & effœminat, & est abijcien. dum, sed diuino, & omni ex parte venerando, quod acerrimè expellit vitia animæ & corporis? Et si vas, vt diximus, inanimum, quod inanimum continuit vnguentum, scit esse eius qualitatis particeps, & grati odoris: quid dicemus de ea, quæ propinqua fuit animato Dei verbi habitaculo? Non accurremus? Non supplices humì procidemus? Non purgationem animæ & corporis ab ea postulabimus? Omninò. Quid verò? Non perindè ac viuam alloquemur, & ei laudum cantica afferemus? Id certè faciemus.

Eccè quãtæ virtutis sit hæc sacratissima zona.

O zona, quæ ijs, qui ad te confugiunt, das lumborum quidem mortificationem ad vitia, animi autem fortitudinem ad virtutum operationem. O zona, quæ nostræ naturæ imbecillitatem adstringis & roboras: & inimicos nostros tam qui sub adspectum cadunt, quàm qui non cadũt, impedis. Sed quî mihi accidit, vt dum sanctissimæ compungerer desiderio, & impetu vrgerer orationis, obliuiscerer fasciarum? Non mirum. dum enim mater glorificatur, lætatur quoquè & voluptate afficitur filius. Quinetiam legi cedentes naturæ, etiamsì res sint supra naturã, matri primùm munus obtulimus. Neque omninò id ęgrè ferret, qui est summè bonus Dominus. Cùm enim verè homo ex ea progredi ei visum sit, & eius appellari filius, nos non cõdemnabit imprudentię, quæ extitit secundùm hominem, is qui est summè misericors.

Sed facta mentione fasciarum, rursùs reuertor ad illam, quæ Dominum peperit. Ea enim illas suis castis confecit manibus. Ipsa, vt infantem oportuit, magnũ Dominum maternis manibus in his inuoluit. Ipsa cum ijs eum ferens in gremio lactabat, qui supra rationem præbebat omni naturæ spiritum & alimentum. Sed ô fasciæ, quæ liberatorem Dominum inuoluistis, & nostrorum peccatorum catenas dissoluistis. O fascię, quæ sortem Dominum constrinxistis, & imbecillitatem nostri generis roborâstis. O fasciæ, quæ fideles quidem custoditis & conseruatis: eos autem, qui contrà se habent, ligatis & prosternitis. Sed ô fasciæ, & zona veneranda, tribuite sanctificationem, corroborationem & expiationem ijs, qui fide accesserunt ad sanctum hoc templum, & cum desiderio vos colunt, & adorant.

Fasciarum Christi encomia.

Itèm zonæ venerandę.

O zona veneranda, quæ tuam ciuitatem circundas & contines, & conseruas à barbarica illæsam excursione. O zona preciosa, quæ D E V M, verbum, cùm esset in vtero, inuoluistis & curationum benedictionem affatìm illinc hausisti. O iucunda zona, quæ à corruptione alienæ D E I matris summè honesto corpori honestè appropinquâsti, & illinc induisti incorruptionem, manens illabefactata, & aliena ab interitu: vt ad nos perueníret quædam narratio veritati consentanea. Sed quid conamur ingredi adyta, & septa festinamus transilire, eis verborum honorem pro dignitate conantes tribuere, quod profectò ne Angeli quidem possunt facere? Sed veniamus rursùs ad supplicationem.

O veneranda zona summè venerandæ Dei matris, accinge lumbos nostros veritate, iustitia, & mansuetudine. Fac nos hæredes æternæ & beatæ vitæ, & hanc nostram vitam interitû obnoxiam conserua, nè eam lædant inimici, tam qui sub visum cadunt, quàm qui non cadunt. Tuam hæreditatem, tuum populum, ô intemeratæ zona intemerata, conserua rectos fide, saluos vita, quæ est secundùm Deum, & nullo damno & iniuria affectos. Habeamus te vires & auxilium, murum & propugnaculum, portum & salutare refugium.

Vide quid antiquitas tribuerit sanctissimę Virgini.

Tu autem ô castissima & optima, & summè misericors Domina, Christianorum solatium, eorum, qui affliguntur, potentissima recreatio, paratissimum refugium peccatorum, nè nos relinquas orbos tua defensione. Nam si tu nos deseruëris, quonàm confugiemus? Quidnam autem de nobis fiet, ô sanctissima Deipara, spiritus & vita Christianorum? Quomodò enim corpus nostrum, vitalis signum operationis habet respirationem: ità etiam sanctissimum tuum nomen, quod in ore seruorum tuorum versatur assiduè, in omni tempore, loco & modo, vitæ, lætitiæ & auxilij non solùm est signum, sed ea etiam procurat & conciliat. Nos protegas alîs tuæ bonitatis: nos custodias tuis ad filium tuum & Deum intercessionibus: præbeas nobis vitam æternam, ô spes Christianorum, quæ pudore non afficeris.

Nos,

Nos, qui sumus egeni diuinorum operum & morum, per te nobis præbitas contemplati opes benignitatis, dicamus: Misericordia Domini plena est terra. Nos qui propter multitudinem peccatorum à Deo electi eramus, per te Deum quæsiuimus: & cùm inuenissemus, salui facti sumus. Potens ergò ad salutem est tuum auxilium, ô Deipara, & non indiget aliquo alio ad Deum intercessore. Hoc nos certò scientes, vt qui etiam, cùm sæpè petierimus, experientia didicimus, te esse vehementissimã nostram defensionem: affatìm postulandi sumimus occasionem, & in præsentia ad te confugimus tuus populus, tua hæreditas, tuus grex, qui tui filij appellatione exornatur & gloriatur.

Psal. 32.

Eccè quàm potẽtissima sit sancta Dei genitrix.

Non est reuerà finis tuæ magnitudinis, non est vlla satietas tuæ defensionis, non est numerus tuorum beneficiorum. Nullus enim est, qui saluus fiat, ô sanctissima, nisì per te. Nemo est, qui liberetur à malis, nisì per te, ô purissima. Nemo est, cui donum concedatur, nisì per te, ô castissima. Nemo est, cuius misereatur gratia, nisì per te, ô honestissima. Quamobrèm quis non te beatam pronunciabit? Quis non glorificabit? Quis non magnificabit, si non pro dignitate, at promptè quidem certè & alacriter, Te, quæ es glorificata: Te, quæ es dicenda beata: Te, quæ magnalia es consecuta ab ipso tuo filio & Deo, verè magna & admirabilia? Quamobrèm te laudant omnes generationes.

Quis post tuum filium ità generis humani curam gerit, sicut tu? Quis ità nos defendit in nostris afflictionibus? Quis tam citò prœueniens, nos ab irruentibus liberat tentationibus? Quis in supplicationibus adeò pugnat ꝓ peccatoribus? Quis ea, quę cortigi non possunt, adeò repugnando excusat? Tu enim cùm habeas maternam apud tuum filium fiduciam & potentiam, nos, qui sumus condemnati, & non audemus intueri ad cæli altitudinem, tuis interpellationibus & intercessionibus ei efficis familiares, & das salutem, & ab æterno liberas supplicio. Quamobrèm is, qui affligitur, ad te cõfugit. Qui iniuria afficitur, ad te accurrit. Qui est rebus asperis & aduersis implicatus, tuum inuocat auxilium. Omnia tua sunt admirabilia, ô Deipara. Omnia superantia. Propterea & patrocinium præ naturam. Omnia ingentia, & aliorum vires superantia. Propterea & patrocinium tuum maius est, quàm vt intelligentia comprehendi possit. Homines enim ipsos olim reiectos, expulsos, expugnatosq;, tuo partu reconciliâsti, domesticos effecisti, filios, & hæredes. Tu quotidiè peccatorum pelago fluctuantibus hominibus a diutricem manum extendens, eripis à fluctuatione. Tu nequissimi hostis contra seruos tuos inuasiones, sola tui nominis inuocatione sanctissima repellens, tutos atq; incolumes seruas. Tu implorãtes te homines, ab omni necessitate ex omnigenis tentationibus opportunè liberas. Quamobrèm ad templum tuum studiosè accurrimus, in quo cùm stamus, in cælo ipso stare nos credimus: in quo te celebrantes, in Angelorum choro versari nos existimamus. Ecquodnam genus hominum talis gloriæ diuitias affecutum est? talem opem, tale patrocinium possidet, quale Christianorum natio in te habet? Ecquisnam ex fidelibus venerandam tuam zonam intuens, non statìm animi iucunditate repletur? Quis feruenti animo ad eam prócidens, honesta petitione inanis redijt? Quis tuum characterem inspiciens, non subirò angustias omnes oblitus est? Nõ-runt qui ad venerandum hoc templum tuum accedunt, in quo preciosam zonam reponi concessisti, & filij tui ac Dei nostri incunabula, quorum depositionem hodierno die celebramus: quanto gaudio, quanta delectatione, quanta hilaritate affici soleant. Non enim verbis explicari potest. O vas illud, ex quo recreationis manna nos, malorum ardoribus arefacti, ebibimus. O mensa, per quam esurientes nos panẽ vitę abundè adepti sumus. O lucerna, per quã qui sedebamus in tenebris, magna luce illuminati sumus. Habes tu quidem à Deo ipso dignas & congruentes tibi laudes: sed nè, quæso, repellas hanc nostram indignam quidem laudationem, sed ex animo tamen tibi oblatam. Nè repellas sordidis labijs pronunciatam orationem, quam beneuolè tibi offerimus. Nè, quæso, tenuis & indignæ linguæ supplicationem reijcias: sed animum remetiens, peccatorum nostrorum remissionem nobis concedas, sempiternæ vitæ fruitionem, & omnium malorum liberationem. Respice de sancto habitaculo tuo circunstantem fidelem populũm, qui cùm te Dominam & patronam habeat, huc conuénit, vt toto animo te celebraret. Diuina igitur protectione tua præsentem visitans cœtum, ab omni calamitate & angustia, ab omni morbo & incommodo, atq; violẽtia

Nota quid Catholici sentiant de matre Domini.

Non dubiũ, quin sanctis suis intercessionibus hęc præstet Deipara.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liberatum, omni gaudio, salubritate & gratia prosequere, atque in aduentu filij tui clementissimi Dei nostri, cùm assistemus omnes iudicandi, tu, quæso, vt maternam habens fiduciam, & maximam potentiam, valida illa manu tua ab æterno igne nos eripiens, fac vt sempiterna consequamur bona: gratia illius & benignitate hoc præstante, qui à te genitus est Dominus noster Iesus Christus: Cui gloria & Imperium nunc & semper, & in secula seculorum, AMEN.

EVTHYMII MONACHI ENCOMIVM IN ADORATIONEM VENERANDAE ZONAE SANCTISSIMÆ Deiparæ, & Fasciarũ Domini, necnon in anniuersarium diem Dedicationis Templi in Chalcopratijs, propter collocationem sanctæ capsæ, prædicta continentis.

Habetur in Simeone Metaphraste.

Augusti 31. Zona sanctissimæ Virginis veneranda.

PRoposita est nobis hodiè ad adorandum, & spiritaliter celebrandum (ô purum mihi auditorium) veneranda & insignis & colenda vel ab ipsis supremis ministris nostri secundùm gratiam, qui non potest compræhendi, patris, integra, intacta & incorrupta zona, suprà quàm dici potest, benedictæ & glorioſę semper Virginis, & intemeratæ Dominæ nostrę Deiparæ. Cùm itaque animas & corpora per virtutes, quæ repræhendi non possunt, & DEO digne sunt, nos omnes abluerimus, ità accedamus ad eius diuinum & suspiciendum, & quod supercælesti loco non est inferius, templum. In quod quicunque, vt videt, ingreditur, tanquàm in cælo quodammodò, perpetuos & indeficientes cultus, & glorificationes facit cum timore & cordis exultatione, maximè autem hodiè.

O miraculum inprimis nouum & alienum: quoniam post stupendam & lætam adorationem preciosissimæ & maximè regiæ, & CHRISTO dilectæ zonæ, vel ipso quod est in Eden, paradiso preciosius, vt diximus, hoc templum fuit dedicatum. In quo etiam Domini nostri Iesu Christi, qui est vnus ex supersubstantiali & increata Trinitate, repositæ sunt (ô mysterium, ô rem nouam & inauditam) quæ precio æstimari non possunt, & Deum decent, fasciæ, lucidæ & fulgenti zonæ coniunctę. Et quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudationes eius? aut quomodò possem ego hoc duplici luce resplendens Festum, verbis exornare splendidis, primùm quidem vt Deo placeam, & ei, quæ eum peperit sine semine, & planè ineffabiliter: deindè etiam, vt prosim ijs, qui conuenerunt & iucundè exultant?

Psal. 105.

Actor. 1.

Atquì vita quidem excelsa carens, quam conuenit habere eos, qui volunt scribere: (Primùm enim cœpit Iesus facere, deindè docere) quinetiam spiritali egens oratione, (oportet enim linguam habere theologicam, vt non opùs habeat aliò conuertere oculos, quàm ad viros diuinos, qui olim locuti sunt pulchrè & panegyricè) nihil aliud efficiam oratione, quàm molestia afficiam eos, qui conuenerunt, indecora verborum humilitate, & obscura, ac inornata dictione. Sed tamen viri fidelissimi implentes obedientiam, & eius, qui est diuinis repletus, eamus iam duplex ad festum laudandæ semper & beatæ Virginis. Dabit enim verbum, inquit, Dominus euãgelizantibus virtute multa.

Psal. 67.

Agè verò huic diuino, excellenti & iucundo diei nouum aliquod priùs comparemus & exæquemus spectaculum, & ità nobis orationem consequenter suppeditante ea, quæ sine vllis loci angustijs cepit, ac continuit cõsistens Verbũ patris, adijciamus coro-

coronas encomiorum his, quibus est gratum festum, & amborum festo afferamus ea, quæ est consentaneum. Quomodò enim propositis geminis, qui gaudium afferunt oculis, sole, inquam, resplendente, & Orientem illustrante, & luna cum splendidis stellis noctem obscuram illuminante, aut etiam duobus solibus orientibus nutu & prouidentia diuina, & à patre mota voluntate, est admirabile & ineffabile ijs, qui hîc adsunt, spectaculum: ità etiam, quæ nunc adest splendida & summa celebritas, in nos emittit radiorum micantia fulgura, & huius fidelissimi populi congregationem, tanquàm astrorum multitudinem penè innumerabilem, mittit ad templum eius, quę est verè & propriè Deipara: diuinosque radios, odoresque suauissimè spirantes effundit innumerabiles, & persuadet Deum promptissimo glorificare animo, quomodò ex terrigenis nemo fuerit elocutus. Non potest enim exhauriri eius bonorum scaturigo. Est perennis thesaurus eius miraculorum.

Si enim, vt diximus, est dulcis & desiderabilis & eximius, & læta efficit corda oriens hic sol, qui est ad tempus, & est interiturus, etiamsì solus fuerit lucens & illuminans: quãto magis, puras, Christus sol iustitiæ nos illuminat iucundissima eius specie, & pulchritudine fruentes, per immateriales, inquam, glorificationes, & purissimas

Christus sol iustitiæ vt nos illuminet. Prou. 8.

preces? Ego enim (inquit sapientia) eos, qui me amãt, diligo. Qui autem diligit filium, & Deum & hominem Christum, diligit eum quoquè, qui ipsum genuit sine tempore, ante omnia secula, & ineffabiliter. Diligit verò etiam sanctissimum & paracletum spiritum, vt honore æqualem, & confessorem Patris, & Filij, & vt qui ex patre quidem procedit, per filium autem ad omnem pium mittitur. Diligit autem simul (ô excellentem D E I œconomiam) eam, quæ ineffabili & stupenda ratione in vltimis temporibus continuit vnigenitum Verbum Patris, & quod cum eo est expers principij.

De processione spiritus sancti recentium Græcorum more loqui videtur.

Habuit enim, habuit in vtero intemerata & impolluta Verbum illud, quod cælos constituit. Habuit in vtero cum, qui pugno omnia continet, & (ô castissimam, & nulli culpæ affinem, quam extimescunt intelligentes omnes hierarchiæ) gestauit in vtero eum, qui nec contineri, nec adiri potest ab vniuersa creatura, D E V M perfectum, & (verùm quid tibi rei, ô benigne & clemens, cum mendicis & abiectis?) hominem perfectum, duplicem natura, vna autem consistentem persona. Non enim dimisimus hominem Deificatum tanquàm in visione ac phantasia: Absit: sed D E V M incarnatum, & hominem factum, qui totum illud, quod nostrum est, suscepit, do-

Iohan. 1. Mat. 3.

gmate nostro tenemus. Verbum enim (inquit tonitrui filius) caro factum est. Non quòd conuersum ac mutatum sit ex eo, quod erat Verbum, sed quòd præterea acceperit, vt caro fieret: non mutata diuinitate in humanitatem, sed cum propria suæ diuinitatis essentia, in propria persona Dei Verbi & consistentis, compræhendens etiam esse hominem.

Hominem autem dico perfectè. Quæcunque enim homo, & qualia homo, & si quid est homo, accepit vnigenitus, vt in perfecto suo homine vniuersam salutem, cùm Deus esset, efficeret, hominis nihil relinquens: nè pars relicta rursùs fieret esca diaboli. Non enim vénit, vt mutaret naturam, carne indutus, vniuersorum Deus: sed vt eam reformaret, & efficeret puram à mutatione, vt etiam factum est. Quod enim fuimus, erimus, propter mysterium eius incarnationis eam, quæ ab initio erat, immutabilitatem accepturi, quam mihi & bonis omnibus perfecit, & corpus natura mundum reddens à peccato, & intelligentem animam, voluntatem habentem immutabilem.

Vno autem verbo vniuersum dico mysterium. Neque Deum nudum corpore, & ijs quæ sunt corporis, Christum esse credamus, neque nudum hominem absque vera diuinitate, & ijs, quę sunt diuinitatis: (Vtrunq; enim apertè ostendunt doctrinam diaboli) sed Deum totum, & eum ipsum absque conuersione totius hominis accepisse essentiam, corde puro credamus ad iustitiam, & ore Apostolicè & paternè confitea-

Rom. 12.

In Christo gemina natura & operatio, sed vna persona.

mur ad salutem. Hunc ergò ante secula Deum, qui compræhendi non potest, qui re-fulsit in duabus essentijs & operationibus, vna autẽ, vt diximus, persona, & nobis in omnibus fuit assimilatus præter peccatum, peperit quæ est verum patrocinium Christianorum, & propriè vereq; est Deipara: quæ est altior & superior quauis re creata, tam quæ sub adspectum cadit, quàm quæ nõ cadit: quæ est pura, impolluta, intacta Patris, q nec videri, nec cõprehendi potest, ab omni reprehẽsione aliena, & pulcherrima sponsa:

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſponſa: quæ eſt in omnibus glorioſa & benedicta, & in bonitate & benignitate eſt incomparabilis, conuenienter ei, qui ex ea natus eſt Deus & homo, & nobis ad indeficientem propoſita opem & ſalutem.

Feſtum dedicationis eccleſiæ.

Et quis non hodiè (vt ſuperiùs diximus) accurrit ad venerabilem zonæ, quæ ſemper lucet, & omni ex parte reſplender, venerationem, & ad hanc longè clariſſimam & illuſtriſſimam eius ornatiſſimi & à DEO conditi templi dedicationem? Hodiè enim admirabiliter ambo ſimul ſunt propoſita ad lætitiam fidelibus, qui rectè ſentiunt, & qui verè eam confitentur, & adorant veram Deiparam, vt quæ peperit ſupereſſentialem Verbum Dei Patris, qui nequit comprehendi. Et qui non eſt ità affectus, & non ità opinatur, vt paulò antè ſcripſimus, voces mutuantes ex paternis præceptis, ſit anathema.

Pſal. 81.

Hodiè lætantur Angeli, gaudent Cherubin, gaudio afficiuntur Seraphin, Throni & Dominationes mente nobiſcùm exultant. Tranſilias, ô tu, pura mente æthera, & cælum, quod illum ſuperat, puris & caſtis oculis, & videbis vim eorum, quæ dicuntur. Nec mireris. Nam ſi ſtudio & diligentia homo fit Deus, (inquit enim: Ego dixi, dij eſtis, & filij excelſi omnes) quid eſt incredibile, aut magnum, quòd quis verſatus cum Angelis, quæ illic ſunt bona, videat intelligentia, & in ijs ſe omninò extendat & oblectet? Abundè enim diuina gratia benignitatem ſuam iugiter effundit ijs, qui purè viuunt & Euangelicè. Ego enim (inquit meus Ieſus) & Pater veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Vide ergò, vide, quemadmodùm inhabitatio Trinitatis in hominibus maior fiat, quàm contemplari poſſimus.

Iohan. 14.

Hodiè ergò à nobis quoquè honoretur zona, quæ eſt omninò à DEO maximè illuſtrata, & ſummè admirabilis, & valdè veneranda. Hodiè honoretur zona, quæ ſuccincta fuit laudatiſſima Deipara, & fraudulentiſſimum draconem per eam ſuffocauit, & noſtri generis authores à graui reuocauit exilio. Hodiè honoretur zona, quam ipſum quoquè vnguentum Dei Verbū ineffabiliter ex ipſa carne tectum, quodò ipſe ſolus nouit, tenuit, & eſt complexus, adhuc corporaliter propter ætatem ſe gerens pueriliter, & vt puer ſolet facere, balbutiens, & in materno gremio requieſcens, & exiliens.

Vides, vt antiquitas honorarit ſacras reliquias

Hodiè ipſi quoquè, inquam, primi Dei miniſtri, licèt non videantur, eam adorant, & maxima colunt veneratione, & arcanè vnà nobiſcùm lætantur. Hodiè à nobis etiam terrenis adoretur, & magnificetur hæc zona ad gloriam eius, qui ſupra rationem fuit carne indutus: Et (ô myſteria, quæ comprehendi nequeunt) hodiè magnificetur zona, ad laudem & honorem ſemper Virginis & Deiparæ Mariæ. Lætatur enim, cùm nos in his adſpicit caſtiſſima Domina. Se enim ea re vera cinxit, vt credimus: & aras contriuit idolorum, & delubra gentium perdidit & comminuit, & ceſſare fecit immoderati ſanguinis effuſionem. Hodiè zona magnificetur, per quam aër fuit ſanctificatus: cæli ſummè refulgent: Sol & Luna ſupra naturam ſuam nunc ſplendidè radios & myſticè emittunt: & vniuerſus mundus, qui quatuor continetur finibus, renouatur & illuſtratur. Et gloria ſit ei, qui nos implet in bonis omnibus ad gloriam ſuæ bonitatis.

Hodiè glorificetur zona, per quam montes exiliunt, & tranquillum mare ſubridet placidè, omnesque ſummè ditantur, & lætitia afficiuntur, ad gloriam eius, quæ eſt ſemper virgo, & DEI mater. Hodiè zona glorificetur, per quam pulchri euadunt fluuij, & ſoli ſubiectam terram rigant, & fertilem efficiunt: Et gloria ſit ei, qui eos regit, & nos in omnibus lętificat, & copioſè alit. Hodiè ꝓponatur, honoretur & adoretur zona, q̃ diuina virtute cęlos ſuperat, & reſplendet pluſquàm radij ſolares, manerq; integra & intacta plurimorū annorū curriculis, noningentorū, inquam, aut ampliùs.

Nongentis annis zona incorrupta.

O DEI myſteria, quę comprehendi nequeunt: ô dona eius, quæ non poſſunt inueſtigari. Papę tuā, ô intemerata, potētiam. Papę tuam ad filium tuum abſque vllo interceſſore fidutiam. Et quis, ô Domina, poterit ſatis, vel aliqua ex parte laudare hanc præclaram, & verè ſemper colendam celebritatem? Et præbere quidem aures: Sum enim admirabilia dicturus. Nam vt ſcriptum inuenimus, in admiranda & ſemper reſplendente arca, in qua eſt prečioſa hæc zona recondita, à tempore Archadij, qui olim imperauit in fide rectè ſentiens, quique fuit filius magni illius, & qui virtutibus refulſit, Theodoſij, hic fuit repoſita triceſimoprimo vltimi huius menſis:

Vltimum mēſem, di-

ſaluaq;, illeſa & impolluta, vt videtis, permanſit vſque in hodiernum diem, nullo modo fœdata, aut offuſcata, aut eius colore vllo modo mutato: ſed reſplendens ſupra niuem, & tanquàm modo ex coccino laborata, ſic eſt propoſita, virtute ſancti & viuifici & adorandi ſpiritūs.

cit Auguſti more Græcorum.

Ei autem prompto & alacri animo ſtectamus genua, lachrymas fundamus præletitia, ante eam ſtemus, & fideliter omnes ſanctificemur oculis, labris, frontibus, manibus, eam cum metu tangentes, & in altum extollentes, & ſic dicentes: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam. Vides enim, vides ante pedes pulcherrimæ tuæ capſę nos omnes ardenter volutari, & tuum poſtulare auxilium, expectantes tuam defenſionem, tuum in omnibus inuocantes patrocinium. Itaque vt, dum hîc quidem manemus, nos protegas, ſupplicamus: rurſùs autem, vt, cùm excedemus, in ędibus ſemper viuentibus & luminoſis habitemus, obſeramus. Contrà autem nobis pareat tuus filius & Deus, perennibus tuis orationibus. Nihil enim eſt, quod tibi ſit impedimento, ô impolluta Domina. Eccè enim poſt tuum feſtum prečioſę tuę & adorandæ zonę, huius quoquè tui templi dedicationem concorditer peragimus, vt qui ſimus ſerui & debitores, ó optima. Reſpice ſeruos tuos, reſpice. In te enim omnes ſpem noſtram collocauimus, & in te viuimus, & gloriamur, & ſumus. Scimus enim, ſcimus ſorre, vt non hac noſtra fruſtremur expectatione, aut fallamur, & excidamus. Tua enim ſumus hæreditas, ô impolluta, & ad te manè ſurgere & confugere, nunquàm nos pigueriť.

Pſal. 44.

Hæc Catholici piè triduunt beatę Virgini, ſed poſt Deum.

Agedùm verò populę electe, & Deo grate, poſtquàm de veneranda & prečioſiſſima zona pauca diximus, pro noſtra quoquè dicendi facultate, nonnulla dicamus de Dedicatione, ſicut vobis antè ſumus polliciti. Dedicatur ergò hodiè templum Dei matris, quod eſt pulcherrimum & luminoſiſſimum, & cælo poteſt æquiparari. Hodiè dedicatur templum maximè benedictę Dei filiæ, in quo Angelorum exercitus aſſiduè miniſtrant, & circa ſemper ſplendentem capſam cum timore aſſiſtunt, quòd & faſciæ Chriſti in ea ſunt reconditæ, & hæc à Deo contexta zona eius, quæ peperit ineffabiliter. Gloria ſit ei, qui nos in his affatim ditat, & refrigerat, & à multis malis liberat, nempe & ex incurſione Barbarorum, & grauibus alijs quibuſdam calibus.

Hodiè celebrantur encænia noſtrę intemeratę. Et quis ex viris terrigenis, & caquæ ſunt Dei, ſcientibus, non exiliërit, & non pręclarè ſupra niuem dealbatus fuerit, & animo & moribus mutatus? Ità enim in his erimus ſine periculo, ſi maximè cum metu & tremore, & ſpiritali exultatione in id ingrediamur. Hodiè templum dedicatur huius glorioſæ Dei matris, in quod ab Oriente & Occidente, à Septentrione & mari, omnes ardenter & fideliter confluunt, & ſpiritales cultus cum timore peragūt, & Deum ex corde non ceſſant glorificare à media nocte, atque adeò perpetuò promptо & alacri animo, aſſimilati Angelis & Archangelis. Hodiè dedicatur templum Regis Chriſti matris, in quo omnis ſcriptura à Deo inſpirata, & vtilis legitur ad vtilitatem animarum innumerabilium. Etenim ex quouis Chriſtianiſſimo ordine in id magno ſtudio confluunt Pontifices & Reges, Principes & magiſtratus, diuites & pauperes, immatura ætas, & piarum fœminarum caterua.

Et hic agnoſcis priſcam deuotionē.

Sed quis tuę gloriæ loquetur magnalia, ó intemerata? Hodiè dedicatur templum ſponſę expertis nuptiarum patris, qui non poteſt comprehendi, in quo chorі ꝓphetarum & doctorum virorum in ordine aſſiſtentes, & indoctis non paruam prębentes vtilitatem, ſummam accipiūt remunerationem. Qui enim abducit, inquit, indignum ab indigno, erit tanquàm os meum. Hodiè dedicatur templum purum & integrum gloriоſæ Dei filiæ, in quod etiam ij, qui ſunt in montibus & ſpeluncis, curſu venientes, ex bona fama oſſa (vt dicit ſcriptura) pinguefaciente, amore amorem aſſumunt, & læti domum vadunt, ſemper Virginis Mariæ ſummum templum honorantes. Hodiè templum dedicatur illius caſtiſſimæ, templis omnibus ſuperius, in quo plurimi ex ijs, qui ſunt polluti peccatis grauiſſimis, redeunt ad pietatem & ſummam puritatem, & fiunt æquales Angelis. Hodiè dedicatur templum patrocinij & defenſionis Chriſtiano-rum, in quo ij etiam, qui optimè viuunt, redduntur formoſiores, & luce lucem accipiunt, exornati humilitate, qui CHRISTVM imitantur. Hodiè templum dedicatur laudatiſſimæ, & ab omni labe alienę puellæ, in quod quicunque ingreditur

Ieſeem. 15.

Prou. 15.

ex desiderio & fide, & ea enunciat, quæ ab eo facta sunt grauiter, & confitetur se amputaturum ea, quæ sunt molesta, statim (ô miraculum) inuenit solutionem, & cordis exultationem. Dixi enim, inquit, enunciabo contra me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Psal. 31.

Hodiè templum omni ex parte benedictæ & venerandæ adolescentulæ, & prophetarum coronidis, est dedicatum: in quo eriguntur paralytici: qui non vident, visum recipiunt: & qui horrore ac febri laborant, curantur. Est enim semper perennis scaturigo eius miraculorum. Hodiè nos quoquè, qui huc accurrimus, ab innumerabilibus, & sibi inuicem succedentibus afflictionibus, & turpissimis improborum hominum maledictis liberati, & tecti sub alis eius intercessionis, suppeditatam rationem, & sapientiæ cognitionem desuper à filio ex ea nato, per ipsam admittentes, cùm loqui iussi fuerimus, sine impedimento clamemus ex corde, clamemus: Nè assiduas nostras preces repudies, nè repudies, ô intemerata. Defende nos secundùm magnam & copiosam misericordiam tuam, ô Domina. Frange schedulam immensorum nostrorum malorum tuis, quę nunquàm dormiunt, intercessionibus, ô oprima. Nos ante finem concilia tuo misericordi & iusto iudici, filio & Deo. Sumus enim planè omni destituti fiducia & audacia, propter negligentiam & multitudinem peccatorum. Sed magnam vim habet, ô laudatissima, precatio matris ad filij conciliandam beneuolentiam, vt credimus. Eccè quomodo beatã Mariam inuocat.

Cùm ergò habeas maternam & infinitam ad eum fiducia, qui ex te sine fluxione & ineffabiliter ortus est, nos quoquè fac bonorum æternorum participes, & ab omni graui hic & illic libera afflictione. Potes enim omnia tu, quæ es plusquàm benedicta & gloriosa: vt à te custoditi, & de te gloriantes, emittamus gloriam & gratiarum actionem in hoc venerando templo, & vbicunquè simus, patri, & filio, & sancto spiritui, nunc & semper & in secula, Amen. Beata virgo Maria ola potest.

FINIS.

DEO LAVDES ET GRATES.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca